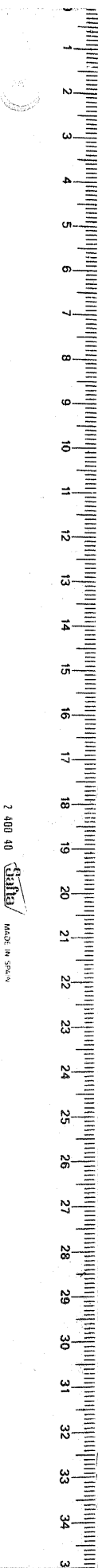
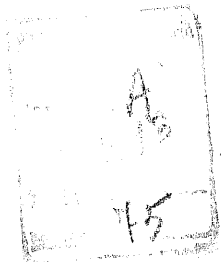



L47



2 400 40  MADE IN GERMANY

*Recoll. de la comp. de Jesus de ...* lib. S. b.  
R. 4148

DIVI  
ANTONINI  
ARCHIEPISCOPI  
FLORENTINI, ET DO-  
CTORIS S. THEOLOGIAE  
PRÆSTANTISSIMI  
CHRONICORVM

SECUNDA PARS.

QVAE A DIVO SYLVESTRO PONT. MAX.  
vsque ad Innocentium III. id est, ab anno Christi 310. ad annum  
vsque Christi 1313. res toto fere orbe gestas, & vitas omnium pene  
Sanctorum, qui sæculis illis floruerunt, doctorumque maxime cele-  
brium dicta præclara complectitur.

*24a-5-13*



LUGDUNI,  
EX OFFICINA IVNTARVM, ET  
PAVLI GVITTI.  
M. D. LXXXVI.

Cum Priuilegiis summi Pontificis, Cæsareæ Maiestatis, ac  
Galliarum, & Hispaniarum Regum.





D E  
**C O N S T A N T I N O**  
 MAGNO IMPERATORE.  
 TITVLVS NONVS.

*De Constantini Imperatoris conuersione.*

C A P V T I.

A. C. 307.  
 Constantinus magnus pop. Ro. Imp. 60. Imp. ann. 30. men. 11. d. 27. Onur. De quo Euseb. lib. quarta uor scripsit & aliquaplu- rum. Constantinus Imperator. qualis Euseb. lib. 11.



**C**ONSTANTINVS igitur defuncto eius patre Constantio, imperare cepit anno Domini 309. ab initio uero mundi quater millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, secundum minorem computationem, secundum maiorem uero quinquies millesimo ccccviij. Et imperauit a morte patris annis xxxj. Nam septē annis antequam Maxentium ab imperio deturbaret, imperauit in Gallia. Fuit autem Constantinus (ut refert Iaco. De:ol.) primo imperij tempore optimis principibus comparandus. Nam innumera in illo animi corporisq; dotes atq; virtutes elatuere. Erat militaris gloria appetentissimus, cui in bellis semper prospera fortuna fuit, uerum ita ut non superaret industriam. Ciuilibus autē artibus & studiis liberalibus deditus. Erat præterea affectator iusti amoris, quem sibi & liberalitate & affabilitate quaesuit. Et sicut in nonnullis amicis dubius, ita in reliquis egregius, nihil occasionis præmittens, quo eos opulentiores clariorēque præstaret. Cum igitur Constantinus amabilis cunctis formidabilisque imperaret in Galliis, & senatus populūq; Romanus Maxentij impietatem sceleraque ultra tolerare non possent, Constantinum per nuncios euocant, ut patris sui memor Romanæ reipublicæ subueniat, atque ciues suos de potestate tam immanissima bellæ eruat. Qui animo magnus, & omnia efficere nitens, quæ animo præparasset, & simul principatum totius orbis affectas hoc ciuile bel-

Romani aduersus Maxentiū Constantini uocant. uide Eutrop. lib. 11.

**A**lum contra Maxentium suscipere decreuit cum Licinio collega, qui tunc apud Illyricum imperabat. In quo congressu signo crucis sibi ostēso, quo uinceret, Maxentium cum exercitu eius deiecit submersum in fluuio apud pontem Miluium, ut dictum est supra. Qui urbem ingressus, susceptus est a cunctis cum magna gloria, eique est arcus erectus. Et licet adhuc esset idololatra, & necdū in Christo regeneratus per Baptismū, rebus tamē in urbe cum Licinio compositis, una sententia statuerunt legem, in qua Deum Christianorum plenissimis laudibus profectuū suat, & totius uirtutis eum authorem atque operis, & ipsum de tyranno Maxentio præstitisse uictoriā, & ideo ab uniuersis huic uenerationē cultumque deferendum esse censebant. Deinde ut dictū est supra: Maximinus qui imperabat in oriente, ueniens contra Licinium: deiectus & debellatus est a Licinio. Post conuersionem autem Constantini & Baptissimi, motus Licinius zelo inuidiæ contra Constantinum, perrexit contra eum in prælium, & deiectus Licinius pluries: demum captus decapitatus est. Deiecto autem Licinio, atque omni memoria tyrannicæ dominationis ablata, soliditatem Romani regni solus Constantinus obtinuit. Ei tres filij fuerunt. Constantius, Cōstans, & Cōstātinus. Fuit & ei filia Cōstantia nomine. Tunc uero status reipublicæ æquabili moderatione & censura dignissima Romani

A. C. 307.  
 Signum Crucis Constantino apparet. Eutrop. lib. 11.

Euseb. li. 9 h. 11. Eccl. c. 9.

Constantinus pro Christianis legem condidit.

Licini in Constantinum inuidia. lib. cap. 10.

Constantini liberi.

*b* Respublica tum a nouis quatuor Imperatoribus tenebatur. Nā Hispania, Gallia, Britannia & Germania a Constantino, Italia & Africa a Maxentio, Illyricus a Licinio, & Oriens a Maximino tenebatur. Eutrop. & Onuph. ex quibus facile Hispania nomen pro Illyrico uel Dalmatia scriptū uero, præsertim cum Eutrop. Liciniū Mediolano a Constantino in Galliam accitum scribat.

*c* Constantinus acie patior Licinium terrestri in Pannonia, & apud Cibalas & nauali prælio apud Niomediam uicit, & eum indumentum Regium deferentem in dedicationem cepit, & Thessalonica in custodia missum priuatum, unā cum Maximiniano officiorum magistro iussit occidi, metuens Herculi, Maximianis, saceris sui exemplo, ne iterum depositam purpuram in perniciem Reipubl. sumeret. Eutrop.

A N N O T A T I O N E S I N  
 secundam partem D. Anton.

*a* Constantio Augusto Eboraci in Britannia mortuo cunctis qui circum eum erant annitentibus. sed præcipue Alemannorū Rege Eroco. (quem alij Crocum uocant) Constantinus ex obscuriore matrimonio eius & Helena filius imperio sufficitus est 11. Cal. Aug. Anno Chr. 307. & ab urbe cond. 1061. Ex Eutrop. Onuph. in com. in Fast.

CAP. I. DE CONSTANTINO ET B. SYLVESTRO.

A. C. 307.

Status Romani Imperij, & Ecclesia sub eo felix.

Hieron. in Chron. Eutrop. ibid. Ruf. l. 10. c. 8. Scitha in Cypro a Constantino Gallicani auspiciis domiti, haec ex Terentiano in vita Ioan. & Pauli sumpta sunt.

A. C. 310.

De S. Sylvestro Papa Gelasio in concilio. Gestis S. Sylvestri ab Ecclesia probantur. Haec ex ipsius S. Sylvestri gestis habet Vinc. lib. 13. Spec. hist. c. 46. Constantie Metaph. apud Lippon. & Sur.

Timotheus presbyter pro Christo necatur. Tarquinianorum ho-

minis habebatur. In nationibus Barbaris metus ingens, in provincialibus vero metu maior deuotio erat. ] Ecclesiarum vero gloria incredibile memoratu est, quanto Imperatoris religiosi studio adoleuerit, quantaque eius cura etiam erga sumptum indigentium fuerit. [ Ardens namque in fide Dei animus, & benignum ingenium atque clemens bonis operibus pascebat. ] Intantum vero praesentium rerum bonitas & tranquillitas obtinebat, ut obliuionem praeteritorum pareret malorum. Edictis namque frequentibus per omnem locum propositis, non solum tyrannicas aduersus Christianos depulerat leges, verum etiam & privilegia plurima ecclesiis, ac summos honores sacerdotibus detulit, ita Deo & hominibus valde carus. [ Summam Romani regni cum religione pura, tum etiam virtute animi ac moderatone, supra omnes qui prius fuerant procurabat. ] Quaeque se Deo humiliter subiiciebat, tanto illi Deus amplius ad vota sua cuncta subdebat. Unde & diuino auxilio fretus Sarmatas, & Gothos populos barbaros aggressus, mirabili virtute multis praeliis victos perdomuit. Calecerum deinde tyrannum nouis rebus studentem apud Cyprum vno praelio ad interuentionem oppressit. Insuper & Scythas viro fortissimo Gallicano sui exercitus duce diuina virtute compefcuit. Haec enim immanissima natio se in Romanum solum effundens, caede, rapinis, incendio, non solum Romanorum provincias inuaserat, sed & Romanum exercitum cum Gallicano tunc gentili pulsum obsederat. Sed suauis sanctorum Ioannis & Pauli qui secum erat, facto voto, quod se Christianum faceret, si incoluini exercitu ad Augustum victor rediret, tanta subito mutatio facta est, ut Barbari qui & virtute & numero praestabant, & praelio superiores erant, Angelo eum associante, qui apparuerat, contra opinionem omnium se suaque Gallicano subderent. Qui cum victoria reuersus Baptisimum deuotissime suscepit.

§. I.

Elafus Papa de Sylvestri Papae gestis sic ait dist. 15. sancta Romana. Aetate beati Sylvestri Apostolicae sedis praesulis, licet eius, qui scripterit, nomen ignoremus, a multis tamen in vrbe Romana Catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multae hoc imitantur ecclesiae. Syluester a matre re & nomine Iusta genitus, a Cyrino presbytero eruditus, hospitalitatem summo opere exercebat. Timotheus autem quidam Christianus ab eo in hospitium suscipitur, qui ob persecutionem ab aliis vitabatur. Hic post annum coronam est assecutus martyrii, dum praedicaret constantissime fidem Christi. Putans vero Tarquinius praefectus Timotheum multis abundasse diuitiis, eas a Sylvestro expetit, inferens minas mortis. Sed cum verum Timotheum, huiusmodi diuitias non habuisse comperit, Syluestrum idolis immolare praecipit, alioquin in crastinum diuersa reciperet genera tormentorum. Cui Syluester. Stulte hac nocte morieris, & sempiterna tormenta recipies, & velis nolis, verum esse Deum, quem colimus, recognosces. Syluester igitur carceri traditur, & Tarquinius ad praedium inuitatur. Dum ergo commederet, os piscis in eius gutture sic versatur: vt nulla ratione reicere poterit vel glutire. Sicque

A media nocte defunctus, ad tumultum cum luctu ducitur, & Syluester cum gaudio a carcere liberatur, qui non solum a Christianis, sed etiam a paganis miro diligebatur affectu. Erat enim aspectu Angelicus, sermone nitidus, integer corpore, sanctus opere, consilio magnus, fide Catholicus, spe patiensissimus, caritate diffusus. Mortuo igitur Episcopo Romanae vrbs Melchiade, Syluester ab omni plebe plurimum reuerentis in summum Pontificem est electus. Hic omnium orphanorum, viduarum, & pauperum nomina in matricula scripta habebat, & omnibus necessaria prouidebat. Hic quartum & sextum diem & sabbatum, ieiuniis instituit obseruandum, quintum vero quasi Dominicum celebrandum. Graecis vero Christianis dicentibus Sabbatum quinto die potius celebrandum, respondit hoc fieri non debere, & quia hoc est traditionis Apostolicae, & quia dominica debetur sepulturae. Graeci vero dicebant vnum esse sabbatum sepulturae, in quo semel in anno est ieiunium excolendum. Quibus Syluester. Sicut omnis dies dominicus resurrectionis gloria, sic omne sabbatum decoratur dominica sepultura. Igitur de sabbato acquiescunt, sed de quinta feria vehementer contendunt, asserentes non debere Christianorum solemnitatibus sociari. Syluester autem eius dignitate, praecipue in tribus ostendit. Quoniam hac die Dominus in caelos ascendit, & corporis & sanguinis sui Sacramentum instituit, & lacrum christina Ecclesia conficit. Omnes igitur eius rationibus acquiescunt.

Constantinus lepra laborans diuinae curae balneum. Vinc. lib. 13. cap. 47. ex Hugo Floriac. hoc etiam Metaph. habet.

§. II.

Persequente autem Constantino Christianos, vel potius officialibus eius, Syluester de vrbe exiit, ac in quodam monte cum clericis suis mansit. Ipse autem Constantinus incurabile incidit in plagam lepra. Tandem consilio idolorum pontificum adducta sunt tria milia puerorum, vt eos occidi faceret, & se in eorum sanguine recenti & calido balnearet. Egrederenti autem eo ad locum vbi balneum parari debebat, matres pueroꝝ obuiat, quae resolutis criminibus miserabiliter vlulabant. Et lachrymans Constantinus iussit stare curram, & erigens se dixit. Audite me comites, & comilitones, & omnes populi, qui adstatis. Dignitas Romani imperij de fonte nascitur pietatis, qui hanc etiam legem dedit, vt capitali sententia subderetur, quicumque aliquem in bello occidisset infontem. Quanta ergo erit crudelitas, vt haec nostris faciamus filiis, quod fieri prohibemus alienis? Quid iuuat Barbaros suerasse, si a crudelitate viuamur? Na vicisse extraneas nationes virum est bellantium populorum, vincere autem vitia & peccata, virtus est morum. In illis ergo praeliis:

Constantinum magnum lepra laborasse praeterquam quod ipse in edicto suo tom. 1. concil. profiteatur, & Metaph. in vita S. Sylu. refert, Gregor. Turon. satis indicat inquit Clodouazum iam Baptizandum processisse velut nouum Constantinum ad lauacrum, vt qui lepra veteris morbum deleturus esset, lib. 2. histo. cap. 31. idem asserit Niceph. lib. 7. hist. Eccles. cap. 33. & Zonar. tom. 3.

fortiores

A. C. 310. His mors horrida. S. Syluest. qualis.

Melchiae di Papae succedit Syluester.

Quaedam inter Graecos & Latinos controversia in qua latini sunt victores.

A. C. 310.

fortiores nos extitimus illis, in his vero nobis ipsis fortiores sumus. Qui enim fuerit in isto certamine superatus, victoriam obtinet victus. Victor enim post triumphum vincitur, si pietas ab impietate superatur. Vincat ergo pietas in isto congressu, verum enim omnium aduersarioꝝ poterimus esse victores, si sola pietate vincamur. Omnium etenim se esse dominum comprobatur, qui seruum se monstrauerit esse pietatis. Melius est ergo mori salua vita innocentium, quam per eorum interitum vitam recuperare crudelem: quam tamen recuperata incertum est, cum certum sit, quod sic recuperata crudelis est. Iussit igitur, vt matribus suis pueri redderentur, & dona plurima & infinita vehicula praerentur, vt quae flentes ad patriam alienam venerant, ad loca sua cum gaudio remearent. Imperator autem ipse ad palatium suum reuersus est. Sequenti vero nocte, Petrus & Paulus apparuerunt ei dicentes. Quoniam exhorruisti effusionem sanguinis innocentis, misit nos dominus Iesus Christus, dare tibi recuperanda consilium sanitatis. Syluestrum igitur Episcopum, qui apud montem Soracte latitabat accersit: hic tibi piscinam ostendet, in qua immerfus tertio, ab omni curaberis lepra morbo. Tu vero Christo hanc vicissitudinem reddas, vt idolorum templa diruas, Christi instauras ecclesias, & eius deinceps cultor fias. Euigilas igitur Constantinus, statim misit milites ad Syluestrum. Videns Syluester milites, ad palmam Martyrii credidit se vocari. Deo autem se commendans, & socios secum adhortans, Constantino intrepidus praesentatur, Qui Constantinus assurgens ait: Bene te venisse gratulamur. Qui a Syluestro resalutatus, narrauit ei per ordinem sui somnij visionem. Percunscare vero Constantino, qui essent dii, qui sibi apparuerunt, Syluester respondit illos Christi esse Apostolos, & non Deos. Tunc ad preces Imperatoris Syluester Apostolorum imagines sibi iussit afferri, quas vt Imperator aspexit, tales esse qui sibi apparuerunt, acclamauit. Syluester igitur eum catechumenum fecit, & vnus hebdomadae die ieiunium indixit, & carceres aperiri monuit. Cumque in aquam descendisset baptisum, mirabilis sibi emicuit splendor lucis. Sicque inde mundus exiuit, & Christum se vidisse asseruit. Prima autem die sui baptisum hanc legem dedit, vt Christus tamquam verus Deus ab vrbe Romana coleretur. Secunda, vt si quis Christum blasphemaret, puniretur. Tertia, vt quicumque Christiano fecisset iniuriam, bonorum suorum parte dimidia priuaretur. Quarta, vt sicut Imperator Romae, sic Romanus pontifex caput ab vniuersis Episcopis habeatur. Quinta, vt quicumque in ecclesias confugerit, ab omnibus seruetur immunis. Sexta, vt nullus nisi de licentia sui Episcopi ecclesiam aedificet intra muros alicuius ciuitatis. Septima, vt ad aedificationem ecclesiarum decima possessionum regalium tribuantur. Deinde Imperator ad ecclesiam sancti Petri venit, & de suis culpis se lamentabiliter accusauit. Postmodum arrepto bidente ad fundamentum basilicae construendae, terram primus aperuit: & duodecim cophinos in sui scapulis foras eiecit. b Haec lex in edicto Constantini tom. 1. Concil. habetur. Neque porro putes ab hac vel cuiusvis alterius Principis lege Pontificiam pendere auctoritatem. Nam sacrosancta Romana sedes (vt ait Ana-

D. D. Petrus & Paulus Constantino de euocando Syluestro sunt auctores. Vinc. ibid. c. 48. ex Sig. flor.

Syluester Apostolorum imagines Constantino offert.

Constantinus a B. Syluestro baptizatur. Constantinus pro Christianis, quas referunt Eur. Nicepho. Cedrenus & alij, licet paulo diuersas.

Pia & clementis Constantini ab omni facinore abhorretis oratio.

cler. epist. 3.) non ab Apostolis, sed ab ipso Domino seruatore nostro primatum obtinuit. ac eminentiam potestatis super vniuersas Ecclesias, ac totum populi Christiani gregem assecuta est. di. 22. c. sacrosancta, & Irenaeus lib. 3. aduers. haeret. c. 3. Ad hanc Romanam, inquit, Ecclesiam propter potentioris principalem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam: hoc est, eos qui sunt vndique fideles, in qua semper ab his qui sunt vndique, conseruata est ea quae ab Apostolis est traditio. Haec Irenaeus cum adhuc Imperatores Christianos persequerentur, de Ecclesia Romana Principalitate dicit: non ergo illa a Constantino vel alio quouis principe suam accepit auctoritatem. Praetermitto testimonia inscripta quae tum apud alios, tum apud Sand. lib. 7. de visib. mon. reperiuntur.

Breuis in fine huius §. erat clausula in qua haec de Constantini curatione eiusque baptismate historia tanquam a veritate aliena reuiciebatur. Haec in antiquiori exemplari non reperiuntur, tanquam temere ab aliquo sciole insertam expunximus, cum praesertim ipse D. Anton. part. 1. tit. 8. c. 2. §. 8. contrarium plane sentiat, sentiendumque doceretur. & in 3. part. summ. tit. 22. c. 5. §. 16. Neque porro D. Hier. quauis nouus hic emendator videbatur, auctoritas, quicquam huic historia derogat, deceptus enim Hieron. vicinia nominis & falso rumore est. Itaque quod de Constantino filio dicebatur, id traduxit ad patrem. Ille enim in extrema aetate fuit rebaptizatus, & vt ait Dam. ab Eusebio Nicomediensi. Ariano Geneb. Damas. in vita Felicis 2. tom. 1. Concil.

Helena filium ad Iudaicam perfidiam erabere nititur. Vinc. ibid. c. 50. ex gestis S. Syluest. cui consensus Metaph. & Marriannus. Scotus in Chron. c. 51.

§. III.

Haec vbi Helena mater Constantini Augusti in Bythia consistens audiuit, per literas laudat filium, quod abrenunciasset simulachris idolorum: sed dire increpat, quod relicto Deo Iudaeorum, crucifixum hominem Deum colat. Rescribit matri Augustus, vt Iudaeorum magistros secum adducat, & ipse Christianorum doctores proferet, vt sic ex disputatione mutua appareat fides vera. Duxit igitur sancta Helena centum quadraginta & vnus doctissimos Iudaeorum magistros. Inter quos erant duodecim qui sapientia & eloquentia praeceteris rutilabant. Cum igitur Syluester cum clericis suis, & praedicti Iudaei ad disputandum coram Imperatore simul conuenissent, de communi consensu duos iudices gentiles sapientissimos & probatos nomine Cratonem & Xenophilum statuerunt: ad quos pertineret sententia dicendorum, talique inter eos sententia est firmatum: vt vno stante, & quarrente alius non loquatur. Incipiens igitur primus de illis duodecim nomine Abiathar, ait. Cum isti tres Deos dicat Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, manifestum eos contra legem agere, quae dicit. Videte, quia ego sum solus, & non est alius Deus praeter me. Denique si dicit Christum Deum esse, quia multa signa fecit, in nostra etiam lege multi fuerunt qui miracula plurima fecerunt, & tamen nunquam ex hoc diuinitatis nomē sibi vsurpare ausi sunt, sicut ipse Iesus, quem isti adorant. Ad hoc

Secunda pars Hist. Ant. A 3

Sylvestri Pontificis & Iudaeorum de Christo disputatio.

Deut. 32.

A.C. 315. Syluester: Nos vnum Deum colimus, sed non in tanta solitudine eum dicimus, vt gaudium filij nō habeat. Ex vestris autem libris Trinitatē personarum vobis denūciare valemus. Nam Patrem dicimus, de quo propheta ait. Ipse inuocauit me, Pater meus es tu. Filium de quo idē. Filius meus es tu, ego hodie genui te. Spiritum sanctum, de quo idem. Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Et hoc etiam quod dixit. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, euidenter & personarum pluralitatem, & diuinitatis vnitatem demonstrat. Licet autem sint tres personae, vnus tamen est Deus: quod exemplo visibili aliquatenus demonstrare valemus. Et accepit purpuram imperatoris, & tres ibi plicas fecit, dicēs. Ecce videtis tres plicas, & explicans ait. Ecce quia tres plicae sunt vnus pannus, ita tres personae sunt vnus Deus. De eo autem quod dicitur, quod ex miraculis Deus credi non debet, quum plures sancti miracula fecerint, ne tamen deos se dixerint, sicut noster Christus Deum per hoc se asserere voluit. Certe Deus superbientes contra se nūquam passus est sine poena acerbitate praeterire, sicut pater in Dathan, & Abiron aliisque compluribus. Quomodo ergo mentiri potuit, & se Deum dicere, quod non erat, cum eum se Deum esse dicentem, nulla poena secuta fuerit, sed virtutum efficacia comitabatur? Tunc iudices dixerunt. Constat Abiathar à Syluestro esse superatum. Nam & ratio huiusmodi docet, quia si Deus non esset, & se Deum dixisset, conferre vitam mortuis non valeret. Tunc illo amoto, secundus qui Ionas vocabatur, ad conflictum accedēs ait. Abraham circuncisionem à Deo recipiens iustificatus fuit, & omnes filij Abraham per circuncisionem iustificabantur. Igitur qui non fuerit circuncisus, non erit iustificatus. Ad quod Syluester. D. Constat Abraham ante circuncisionem Deo placuisse, & amicum Dei appellatum esse. Igitur nō circuncisio ipsum sanctificauit, sed fides & iustitia ipsum Deo placere fecit. Non igitur accepit circuncisionem in sanctificationem, sed in distinctionem.

Isto superato tertius, qui & Godolias vocabatur, accedens ait. Quomodo Christus vester potest esse Deus, cum asseratis ipsum esse natum, tētatum, traditum, nudatum, felle potatum, ligatum, sepultum, cum haec omnia in Deo esse non possint? ergo &c. Ad hoc Syluester: De vestris libris haec omnia probamus de Christo praedicta fuisse. Nam de eius natiuitate dixit Isaias. Ecce virgo concipiet [ & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. De eius tētatione dixit Zacharias. Vidi Iesum sacerdotem magnam stantem coram angelo, & factus stabat à dextris eius, vt aduerfaretur ei. De traditione eius &c. Qui edebat panes meos, magnificauit aduersum me supplicationem. De eius nudatione idem. Diuiserūt sibi vestimenta mea. De eius fellea potatione idem: Dederunt in escam meam felle, & in siti mea potauerunt me aceto. De eius ligatione Esdras. Vinxistis me, non sicut patrem, qui liberaui vos de terra Egypti clamantes ante tribunal iudicis. De eius crucifixione idem. Humiliauistis me, suspendentes me in ligno, tradidistis me. De eius sepultura Hieremias. In sepultura eius reuiuiscunt mortui. Cum ergo Godolias quid responderet non haberet, data sententia remorus est.

Quartus dicitur Anna accedens ait. Ea quae de aliis dicta sunt, Syluester iste de suo Christo praedicta fuisse affirmat, vnde superest, vt probet haec de suo Christo dicta fuisse. Ad quod Syluester. Dabis ergo alium, quem virgo concepit, qui felle cibatus, spinis coronatus, crucifixus, mortuus, & sepultus sit, qui surrexit, & ad caelos ascendit. Tunc Constantinus ait. Si alium non dederit, sciat se superatum, quod cum agere non posset, illinc amouetur.

Et quintus quidam Occhi producit, qui ait. Si ex femine Dauid Christus natus est, & nascendo Dei filius factus est, quia sanctificatus natus est, baptizari non debuit, vt iterum sanctificaretur. Ad quod Syluester. Sicut circuncisio in Christi circuncisione finem accepit: sic noster baptismus in Christi baptismo initium sanctificationis habuit. Non ergo baptizatus est, vt sanctificaretur, sed vt sanctificaret. Qui cum ita taceret, ait Constantinus. Non taceret Occhi, si haberet contraria, quae proferret.

Tunc sextus, qui & Cusi, ait. Vellemus vt Syluester iste causas virginis huius partus nobis exponeret. Ad quod Syluester. Terra, de qua Adam formatus est, incorrupta erat & virgo, quia nec se ad bibendum humanum sanguinem aperuerat, nec maledictionem spinarum acceperat, nec hominis mortui sepulturam habebat, nec serpenti data fuerat ad edendum. Oportuit igitur ex Maria virgine nouum Adam fieri, vt sicut serpens natus ex virgine vicerat, econuerso à nato ex virgine vinceretur: & qui Adā victor extitit in paradiso, ipse tentator factus est Dei in deserto, vt qui Adam vicerat manducantem, vinceretur à Deo ieiunante.

Hoc superato septimus, qui Béiamin, ait. Quomodo filius Dei Christus vester esse potest, qui à diabolo tentari potuit, vt modo in fame panem ex lapidibus facere vrgeretur, modo in templi celsitudine leuaretur, modo ad adorandū ipsum diabolum adduceretur: ad quod Syluester. Si diabolus ideo vicit, quia ab Adam manducante est auditus, constat eum ideo superatum, quia est à Christo ieiunante contemptus. Nos non in quantum Deus, sed in quantum homo tentatum eum esse fatemur. Ideo autem tripliciter est tentatus, vt à nobis omnes tentationes excluderet, & formam vincendi daret. Saepē namque in homine victoriam abstinentiae sequitur tentatio humanae gloriae, & tentationem humanae gloriae appetitus dominij & excellentiae comitatur, ideo à Christo de his vincitur, vt vincendi nobis forma donetur.

Isto superato & octauus, qui & Acel, ait. Constat quod Deus summe perfectus est, & nullius indiget, quid ergo ei opus fuit, vt nasceretur in Christo? Quomodo iterum Christum verbum appellas? Sed & hoc constat, quia Deus antequam haberet filium, pater dici non potuit, ergo si pater Christi postea dicitur, mutabilis factus est. Ad hoc Syluester. Filius ante tempora ex patre est genitus, vt faceret, quae non erant, & in tempore est natus, vt reficeret, quae perierant. Quae est solo verbo reficere poterat, sed per passionem nisi homo fieret, redimere non valebat: quia in sua deitate ad patiendum aptus non erat: nec hoc imperfectionis, sed perfectionis est, quod in sua non erat deitate passibilis. Porro filius verbum

A.C. 315. Christum cur baptizatus sit.

Christus de virgine natus sit.

Gen. 1.

Mat. 4.

Christus cur tentatus.

Filius cur ante tempora & in tempore natus.

A.C. 315. Eructauit cor meū verbum bonū. Deus quoque semper pater fuit, quia semper ei filius extitit: filius enim est verbum eius, sapientia eius, virtus eius. In patre semper fuit verbum: iuxta illud. Eructauit cor meum verbum bonum. Semper sapientia iuxta illud. Ego ex ore altissimi prodij, primogenita ante omnem creaturam. Semper virtus, iuxta illud. Necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole constiterant, ante omnes colles ego parturiebar. Cum ergo pater nunquam fuerit sine verbo, sapientia, & virtute, quomodo putas hoc nomen sibi ex tempore aduenisse?

Hoc igitur amoto, nonus qui Iubal, dixit. Cōstat quod Deus coniugia non damnat: nec eis maledixit: quare ergo de coniugio natum esse negatis hunc, quem colitis: nisi vt offuscare coniugia studeatis? Rursus quomodo tentatur, qui potens est, patitur, qui virtus est, moritur, qui vita est? Denique ad hoc cogis, vt duos filios esse dicas: vnum quem pater genuit, alium, quem virgo genuerit. Rursus, quomodo fieri potest, vt patiatur homo qui assumptus est, sine laesione eius, à quo assumptus est?

Ad haec Syluester. Nos Christum non ideo natum ex virgine dicimus, vt coniugia condemnemus: sed causas virginis partus rationabiliter acceptamus: Nec hac assertionem offuscantur coniugia, sed operantur: quoniam haec virgo, quae Christum peperit, de coniugio nata est. Tentatur autem Christus, vt omnes tentationes diaboli vinceret. Patitur, vt vniuersas passiones subiiceret. Moritur, vt mortis imperium subiugaret. Dei quoque filius vnus est, qui sicut est vere Dei filius inuisibilis, ita homo visibilis est Christus. Est ergo inuisibile hoc quod Deus est, & est visibile hoc quod homo est. Pati vero posse hominem assumptum sine passione eius, qui assumpsit, exemplo doceri potest. Nam vt praesentis purpurae regis vtamur exemplo, lana fuit, & huic lanae sanguis accedēs colorem purpureum praeiuit. Cum ergo teneretur digitis, & torqueretur in filo, quid torquebatur? hoc quod regiae dignitatis color est, an hoc quod lana extitit, antequam purpura fieret? Lana ergo assimilatur homo, color purpurae Deus: qui simul in passione fuit, dum pateretur [ homo ] in cruce, sed passioni in nullo subiacuit.

Decimus qui Thara, dixit: Non mihi placet exemplum istud, quia simul color torquetur cum lana. Cui cum omnes contradicerent, Syluester dixit: Accipe ergo aliud exemplum. Arbor habēs in se solis splendorem, cum inciditur per ictum, quem suscipit, splendor ab incisione immunis existit: sic homine patiente diuinitas nulli passioni subiacuit.

Vndecimus qui & Syleon, ait. Si de Christo tuo propheta ista vaticinati sunt, tantae irrisionis & passionis & mortis causas scire vellemus. Et Syluester. Esuriuit Christus, vt nos reficeret, sitiuit, ariditati nostrae vt immortalia pocula ministraret. Tentatus est, vt nos à tentationibus liberaret. Tentus est, vt nos à dāmonū captura [ liberaret ] dimitteret. Irrisus est, vt nos ab irrisione dāmonum liberaret. Ligatus est, vt nos à peccatorum nodo exoluere. Expoliatus est, vt nuditatem primae prauaricationis indulgentia tege-

ret. Spineam coronam accepit, vt flores paradisi perditos redonaret. In ligno suspenditur, vt concupiscentiam in ligno genitam damnaret. Felle & aceto potatur, vt hominem ad terram fluentem lac & mel introduceret, & fontes nobis mellifluos aperiret. Mortalitem suscepit, vt suam immortalitatem nobis donaret. Sepultus est, vt sanctorum sepulturam benediceret. Surrexit, vt mortuis vitam redderet. Ascendit in caelum, vt caelam aperiret. Sedet ad dexteram Dei, vt preces credentium exaudiat.

Haec Syluestro prosequente vniuersi tam imperator quam iudices & Iudaei in laudem Syluestri vniuersim prouperunt. Tunc indignatus duodecimus, qui & Zambri: indignatione magna dixit. Miror vos sapientissimos iudices verborum ambagibus credere, & Dei omnipotentiam existimare humana ratione concludi. Sed iam cessent verba, & veniamus ad facta. Stultissimi namque sunt, qui crucifixum colunt. Cumque ego nomen Dei omnipotentis sciam, cuius virtutem non sufferunt saxa, nec audire valet quilibet creatura, vt me verum dicere comprobetis, taurus ad me ferocissimus adducatur, & dum in eius aure nomen illud insonuerit, taurus illico morietur. Ad quae Syluester. Et tu quomodo hoc nomen audiens didicisti? Zambri dixit. Non est tuum hoc nosse mysterium, qui Iudaeorum inimicus es.

Adducitur igitur taurus ferocissimus, vix à centum hominibus fortissimis tractus. At vt Zambri in aure eius verbum protulit, continuo taurus mugiens oculosque euertens expirauit. Omnes igitur Iudaei vehementer acclamant, & Syluestro viro Dei insultant. Quibus Syluester ait. Non nomen Dei protulit, sed nomen pessimi demonis nominauit. Deus enim meus Iesus Christus, non solum viuentes non mortificat, sed etiā mortuos viuificat. Nam occidere posse, sed viuificare non posse est leonum, serpentum, & ferarum. Si ergo vult, vt credam, quod nomen demonis non fuerit, dicat iterum, & viuificet, quod occidit. Nam de eo scriptum est. Ego occidam, & ego viuere faciam. Quod si non poterit, nomen dāmonis absque dubio nominauit, qui occidere viuentem potest, mortuum viuificare non potest.

Cumque Zambri ad suscitandum taurum à iudicibus vrgeretur, dixit. Suscite eum Syluester, inuocato illo Galilaeo, vt nos in eum credere valeamus. Nam & si pennis posset volare, illud tamen non valde proficeret. Omnes igitur Iudaei, si suscitauerit, se credituros promittunt. Tunc Syluester oratione facta ad aurem tauri se applicans dixit. O nomen maledictionis & mortis egredere iussu Dei nostri Iesu Christi, in cuius nomine tibi dicitur. Taurus surge, & ad armentum tuum mansuetus recede. Statim igitur taurus surrexit, & cum omni mansuetudine abiit.

Tunc regina, Iudaei, iudices, & ceteri omnes conuersi sunt ad fidem. Post aliquot dies idolorum pontifices ad imperatorem venerunt dicentes. Sacratissime imperator draco ille, qui est in fouea, postquam Christi fidem receperit, plus quam trecentos homines quotidie interfecit flatu suo. Consulit super hoc Syluestrum. Respondit. Ego per Christi virtutem eum ab omni cessare faciam laesione. Promittunt pontifices se si hoc faceret, credituros. Orante autem Syluestro

A.C. 315. Syluester tauri quem magus interfecerat. Vincit. Ibid. c. 32.

Deut. 31.

Regina Helena ad fidem cum multis conuertitur. Vnc. 31. c. 33. Cedr.

Trinitas personarum ostenditur. Psal. 88. Psal. 2. Psal. 32. Gen. 2.

Christus Deus esse probatur. Num. 16.

Gen. 13. An circuncisio iustificet.

Gen. 15.

Quae de Christo à prophetis praedicta fuerunt.

Isa. 7. Zach. 3.

Psal. 40. Psal. 11.

Psal. 68.

A.C.366. masi factus fuit episcopus Neapolitanus. Hic multa corpora martyrum diligenter inquirens honorifice sepeliuit. Ipse etiam zelo inuidia à quibusdam de adulterio accusatus fuit, vt refert Hiero. sed coram aduersariis cum quadraginta duobus episcopis se purgauit, & innocentem se ostendit, vt habetur 2. quæst. 7. si quis super his, 1. §. precedenti. Et ob hanc causam Concordium & Calixtum eius accusatores patres de ecclesia eiecerunt & damnauerunt.

Hic Damasus (vt refert Sigebertus) rogatu Hiero. constituit dici in fine psalmod. in ecclesia. Gloria patri &c. Sicut erat &c. Instituit & psalmos in ecclesia nocte dièque cantari.

Ipse in suis decretis inter cætera constituit sic 4. q. 4. nullus. Accusatores & iudices non idem sint, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, per se accusati, vnusquisque in ordine suo. Inscriptio semper fiat, vt talionem calumniator recipiatur: quia ante inscriptionem nemo debet iudicari vel damnari, cum & hoc sæculi leges retineant.

Idem 5. q. 2. relatum, sic statuit. Leges seculi accusatores præsentis exigunt, & non per scripta absentes: vnde canonica patrum instituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes nec testimonium vllum per scripta posse proferre. Nec de aliis negotiis quicumque testimonium dicant, nisi de iis quæ sub eorum præsentia acta esse noscuntur. Similiter & qui alium accusare elegerit, præsens per se & non per alium accuset inscriptione præmissa. Nec vllus vnquam iudicetur antequam legitimis præsentibus accusatores habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Hæc ille.

Idem 25. q. 1. violatores, ait, Blasphemare spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra sacros canones non necessitate compulsi, sed libenter, id est, ex contemptu, aliquid aut proterue agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste vnum genus est blasphemantium spiritum sanctum, quia contra eum agit, cuius nutu & gratia sancti canones editi sunt.

Tempore huius Damasi fuit celebrata synodus vniuersalis, & tempore Theodosij imperatoris 350. episcoporum, in qua damnata fuit hæresis Macedonij negantis Spiritum sanctum esse Deum.

Postquam autem Damasus migravit ad Dominum, assumptus est ad apicem lummi pontificatus Syriacus natione Romanus, qui eum tenuit annis 15. mensibus 11. & diebus 25. Hic Manichæos hæreticos exilio relegauit, & præcepit ne fideles cum eis participarent.

Ipse etiam indixit continentiam diaconibus

c. S. Syriacus sic scribit loco citato. Plurimos sacerdotes atque Leuitas post longa consecrationis sua tempora, tam de coniugibus propriis, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Ostendit deinde satis opiose quam inanis hic esset pretextus, & qua sit inter veteris & nouæ legis sacerdotes differentia, ob quam his continere necesse sit, quamuis illis matrimonium fuerit concessum, adiungit deinde.

Statuta D. Dam. Exat to. 4. D. Hic de ea re ad Dam. epist. Quilibet in causa sua duas personas agere nõ debet. Da ma. ep. 3. Inscriptio tamẽ nõ hodie nõ habetur in vsu vt dicit doctores & maxime Bar. in l. i. C. de accus. Nullus accusatio per scripta suscipiatur. ep. 6. In spiritum sanctum blasphemant qui sacros canones violant. Cõcilium 2. vniuersale Constantinopolitanum 1. nuncupatum 150. episcoporum ann. Ch. 761. Onuph. Syriacus pont. ma. 39. sed an. 13. m. 1. d. 25. Epist. ad himer. c. 7 A. C. 383.

Et quia aliquanti, de quibus loquimur ignoracione lapsos se esse desunt, his hac condicione misericordiam ducimus illis non negandam, vt sine vllõ honoris augmento, in hoc quo detecti sunt, quamdiu vixerint officio perseverent: si tamen posthac continentes se studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti privilegij excusatione nituntur, nouerint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigni sunt, Apostolica auctoritate esse deiectos, nec posse vnquam veneranda atroritate mysteria, quibus se ipsi dum obscenitatis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Hæc ille, quæ satis indicant ab hoc S. Pontifice continentiam non esse primum indictam, sed iam olim ab antiquissimis temporibus sancitam & ab improbis quibusdam vel malitiose vel ignoranter violatam grauibus poenis fuisse coercitam. Certe antiquissimus fuit Callixtus 1. an. Ch. 218. qui sic constituit vt habetur 17. dist. c. presbyteris. Presbyteris diaconis, subdiaconis, & monachis concubinas habere seu matrimonia contrahere penitus interdiximus, contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disungi, & personas ad penitentiam redigi debere iuxta sacrorum canonum destinationem iudicamus. Sed adhuc antiquiores sunt sacrorum Apostolorum canones, in quorum 27. quem etiam Iuo habet decretorum lib. 3. sic est cautum: In nuptis qui ad clerum proeclti sunt præcipimus, vt se voluerint uxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo. Confirmant illud ipsum Alphonsus Pisanus lib. de continentia ca. 9. & Turrianus lib. 1. pro Canon Apostol. c. 1. & Sotus lib. 7. de Iustitia & Iure. quæst. 6. ar. 2. vide etiam Esphen. lib. 1. de contin. cap. 5. 6. 7.

& supra, coniugatis scilicet quoad vsum matrimonij contracti ante ordines, & hoc occidentalibus, nam Ecclesia orientalis illam constitutionem non recepit, vt dist. 82. plurimos.

Ipse etiam statuit de interstitiis seruandis in susceptione ordinum, dist. 77. quicumque: quæ tamen hodie non seruantur.

Item in missa constituit dici, Communicantes & memoriam venerantes &c. vt reperi de conse. dist. 1.

Syricio decedente creatus est episcopus vrbis & orbis Anastasius natione Romanus, tribus annis & diebus 25. residens. Hic constituit dicēs de conse. dist. 1. apostolica. Apostolica auctoritate mandamus, dum sancta euangelia in ecclesia leguntur, vt sacerdotes & ceteri omnes non sedentes, sed venerabiliter & curui in conspectu euangelij stantes: dominica verba intente audiant, & fideliter adorent.

Post Anastasium papatum tenuit Innocentius primus natione Albanensis annis 15. mensibus 2. diebus 20. Hic damnauit Pelagium hæresiarcham asserentem homines sine gratia per propria merita & opera sua posse saluari, & complices eius sequaces Celestium & Iulianum. Hic etiam Innocentius excommunicauit Arcadium imperatorem, quia consensit, & ordinauit, vt Ioannes Chrysostomus à sede sua Constantinopolitana pelleretur per concilium episcoporum. Et de hoc plene habes infra in tit. seq.

Ipse Innocentius statuit ieiunium sabbatho celebrari, quia illa die Dominus Iesus iacuit in sepulchro, & apostoli creduntur ieiunasse, de cõse. dist. 3. sabbatho. Hoc tamen nunc est in consilio

A. C. 383, Anastasius pont. max. 40. sedit an. 3. d. 11. C. 398. Euangelia stantes audire conuenit. idẽ ep. ad Germa. & Burgund. episcopos. Innocentius primus pont. ma. 41. sed an. 15. m. 2. d. 24. A. C. 401. Sabbatho est ieiunandum. Item epist. ad Decentium.

lio, non præcepto. Deceuit & osculum pacis dari in missa. Confirmauit etiam constitutionẽ Syriaci Papæ de continentia clericorum. dist. 82. cap. proposuisti. De aliena ecclesia ordinare clericum nullus præsumat: nisi eius episcopus precibus exortat concedere voluerit. dist. 71. de aliena.

Zozymus primus Innocentio successit, & duobus annis sedit, mensibus 8. diebus 25. Hic constituit vt cereus sabbato sancto in ecclesia benedicatur. Et vt seruus non ordinetur. Nec clericus in taberna ministret. Reprehendit hic ordinationem ineptorum ad clerum & ineptorum dicens. Facit hoc nimia remissio consecratorum nostrorum, qui pompam multitudinis quaerunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri, hinc passim numerosa pluralitas etiam in iis locis, vbi solitudo est, talium reperitur: dum per parocchias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, diuinos largiuntur honores: quod oportet districti semper esse iudicij. Rarum est enim omne, quod magnum est. dist. 59. cap. 2.

De Nicæno concilio, in quo Arius hæreticus condemnatur. Ruffi. lib. 10. hist. Eccles. cap. 1.

CAPVT III.

Nicæno concilio sub Constantino celebrato. Ruff. lib. 10. hist. Ecc. c. 1.

**D**E Nicæno concilio sub Constantino celebrato contra hæresim ab Ario introductam. Cum apud Alexandriam, post Achillam, qui Petro martyri, vt dictum est supra successerat, Alexander sacerdotium suscepisset, quia pax nostris & quies à persecutionibus erat, & ecclesia in gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas eius domestica contentione turbatur. Etenim, vt inquit Ruffinus in histor. Eccles. lib. 10. presbyter quidam apud Alexandriam nomine Arius vir specie quidem religiosus, sed gloriæ & laudis & nouitatis improbe cupidus, praua quædam de fide Christi proferre coepit, & à substantia patris filium separare. Prædicabat enim, vt ait Hugo Floria. filium Dei creaturam esse & spiritum sanctum ab eo creatum. Addens etiam. Erat, quando non erat. Et cum has faceret Arius inter patrem & filium & spiritum sanctum differentias, Alexander eiusdem vrbis episcopus eidem resistebat. Sed cum illum ab exitiali errore reuocare non posset, expulit eum ab ecclesia sancta. Ille vero contra eum seditionem excitauit. Quod audiens pius princeps Constantinus, coadunari fecit sanctam synodum apud Nicæam Bithyniæ ciuitatem anno incarnationis domini 316. Conueneruntque ibi trecenti decem & octo episcopi. Et hæc est prima synodus vniuersalis. Iam vero Syluester defunctus fuerat, & illi Marcus successerat. Marco vero successerat Iulius, qui tunc in apostolica sede residerebat. veruntamen ipse huic non interfuit cõcilio propter senectutis imbecillitatem, sed assuerunt pro eo Vitus & Vicentius Romanæ ecclesiæ presbyteri. Assuerunt etiam ex Apostolicis sedibus Macharius Hierosolymitanus, & Eustathius Antiochenus, & Alexander Alexandrinus honorabiles patriarchæ. Hæc ille.

Ex Soerate lib. 1. histor. Eccl. c. 1. & August. her. 49. Legati Ro. Pont. concilio Nicæno interfuerunt.

Sed addit Vicentius spe. hist. lib. 14. quod inuenitur alibi Syluestrum interfuisse dicto concilio. Nam in libro pontificali sic legitur. Temporibus Syluestri factum est concilium cum eius præcepto in Nicæa Bithyniæ. Et congregati sunt trecenti de-

cem & octo episcopi, qui fidem integram catholicam exposuerunt, & Arium, ac Photinum, & Sabellinum damnauerunt. Sed in vrbe Roma congregauit ipse cum concilio Augusti ducentos septuaginta & septem episcopos, & iterum Calixtum, & præfatos hæreticos damnauerunt. Quod Syluester Papa ex concilio Constantini congregauerit in vrbe ducetos septuaginta & septem episcopos, in quo concilio eadem hæresis damnata sit, asserit idem Eusebius in Chron. suo. Sed quod Damasus asserat in chronico suo, id est, pontificum, synodum Nicæam congregatam sub beato Syluestro Papa, mirantur aliqui. Et distinct. 15. cap. 1. ex verbis Isidori & Gregorij & Gelasij dicitur, quod dictum concilium Nicænum fuit celebratum sub Constantino. Sed sub quo Papa nihil dicitur, nisi quod Beda in lib. de temporibus dicit celebratam Nicænam synodum tempore Iulij Papæ. distinct. 16. Sed in §. sequenti, quod incipit. Prima, dicitur tempore Syluestri. Igitur vt ait Ruffinus vbi supra, congregatis patribus in concilio discussis assertionibus Arii diuino multoque tractatu, placuit omnibus: & velut vno cunctorum ore & corde decretum est: quod scribi debere, id est, eiusdem cum patre substantiæ filium confiteri. Decem & septem tunc soli fuisse dicuntur, quibus fides Arii magis placeret, quorum sex soli se patiuntur cum Ario expelli: reliqui vero vndecim concilio inter se habito, acquiescent adscribendum manu sua, non mente. Cuius simulationis auctor præcipue fuit Eusebius Nicomediæ episcopus. Exemplum autem expositionis fidei illorum, qui ibi fuerunt catholici, hoc est. Credimus in vnum Deum, patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in vnum dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, de patre natum vnigenitum, id est, de substantia patris. Deum ex Deo, lumen ex lumine: Deum verum ex vero Deo, natum non factum: quod patri, id est, eiusdem cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt quæ in cælis & quæ in terra. Qui propter nos & propter nostram salutem descendit de cælis. Et incarnatus est ho-

mo fa

a Primam Synodum Nicænam sub Syluestro, & non sub Iulio celebratam fuisse, multis rationibus demonstratur. Eusebius primus, qui iam tunc vixit, in Chronicis suis ita describit Nicænam Synodum tempus, vt in pontificatum Syluestri necessario veniat. Deinde in lib. 3. de vit. Constantini narrat episcopum vrbis, penes quem imperium est, absuisse, eo quod astate ingrauescente impediretur. Quod de Syluestro non de Iulio est intelligendum. Theodoritus præterea id aperte asserit lib. 1. cap. 3. & Rhegino & plerique alij latini præferunt. Soerates etiam lib. 1. cap. 12. cum dicit Constantinum post consecutum Nicænam concilium vicennalia imperij sui celebrasse. Cum vero constet Syluestrum annis viginti ad minimum præfuisse ecclesie, & Constantinum Papa Melchiadis tempore ad imperium venisse, necessario sequitur, vt Nicæna Synodus, que ante vigesimum Constantini annum perfecta est, non fuerit acta temporibus Iulij Papæ. Sand. de visib. Mon. idem asserit Onuph. in comm. in fastos & in Chron. Rom. Pont. & multi alij. Quod confirmat Synodi ad Syluestrum epistola & Syluestri ad Synodum, qua acta ipsius confirmantur rom. 1. Concilio. Itaque hæc sacrosancta Synodus A. C. 325. mense Aprilis inchoata est, vt vult Onuph. vel secundum alios Maio vel Iunio, durauitque tres annos vel paulo plus. Niceph. lib. 8. cap. 14.

A. C. 325. Concilium Romanum à Syluestro celebratum. Lib. 6. c. 17. m. cap. 16. Ep. 14. lib. 1. c. 70. epist. Lib. de temporum ratione cap. 25. Lib. 10. hist. eccl. cap. 5.

Decretum meum 15. d. 2258 c. 16. id est, de filij cõsubstantialitate concilij Nicæni.

Exemplum fides Nicæne & statutorum eius cap. 6.



CAP. III. DE NICAENO CONCILIO.

**A.C. 325.** mo factus, &c. Eos autem qui dicit, Erat aliquando, quando nō erat, & antequam nasceretur, non erat, & quia ex nullis substantiis factus est, aut ex alia substantia, vel substantia, dicit esse *υπερθεον* aut cōuertibilem, aut mutabilem filium Dei esse, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

Vbi notandum, quod hæc hæresis Ariana fuit periculiosior, vniuersalior, & pene diuturnior cæteris. Periculiosior fuit, quia circa mysterium trinitatis: de qua dicit Aug. in lib. de trinit. quod nihil difficilius quæritur, nulli periculiosius erratur, nihil fructuosius inuenitur. Vniuersalior, inuoluit enim multos Episcopos & sacerdotes, & ipsum Liberium papam, vt j. patebit. Imperatores, vt Constantium, Valentem. Reges, vt Theodericum regem Gothorum, & per totum quasi orbem diffusa est. Vnde Hiero. ait. Arius vna scintilla in Alexandria fuit, scilicet erroris, & quia non cito exincta est; totum orbem populata est flamma eius. 2. 4. quæst. 3. rescandæ. Fuit etiam diuturnior, quia per multa tempora viguit. Sed confutata est dicta hæresis per doctores, & destructa non solum per auctoritates scripturæ plurimas, & per sententias & rationes plurimorum doctorum, sed etiam per miracula multa, quæ à nullo Arianorum patrata inueniuntur.

Et quod dictum est istam synodum Nicenam fuisse primam generalem synodum: verum est non simpliciter, quia & alia concilia prius celebrata sunt, vt patet supra, sed secundum quid, id est, quia magis vniuersalis quam alia synodi, & vbi multo plures concurrerunt, & consulente imperatore & suadente, & papa authorizante. Et ibi ad symbolum minus<sup>a</sup> quod dicitur editum ab apostolis, addita sunt aliqua, non contraria illis, sed magis explicite declarantia ipsa, cōtra hæreses insurgentes circa illos articulos, vt illud Creatorem cæli & terræ, visibilibus & inuisibilibus, contra errorem Manichæi, qui dogmatizauit Deum creatorem inuisibilibus, & diabolum creatorem visibilibus. Et illud. Ex patre natum, scilicet filium, ante omnia secula. Deum de Deo, &c. genitum non factum, consubstantialem Patri, per quæ omnia facta sunt, contra errorem istius maledicti Arij, qui asseruit Dei filium creaturam fuisse, & factum à patre, & non æternum, nec consubstantialem patri, sed diuersæ substantiæ à patre, & minorem patre, & idem dixit de spiritu sancto.

Pestis autem ipsa Ariana, quantum detrimenti intulerit ecclesiæ, non solum Petro Episcopo Alexandrino martyri, de quo supra, ostensum est in visione & prophetica reuelatione, sed etiam & beato Antonio, qui vt lucerna ardens & lucens in candelabro ecclesiæ positus fuit tempore huius

*a* Symbolum paruum ab Apostolis editum esse constantissime tradunt veteres Ecclesiæ doctores. Clem. Epistola 1. ad Iacob. fratrem Dom. Ambr. Epistola 81. & Serm. 38. August. serm. de temp. 181. Rufinus in symb. tren. lib. 1. cap. 2. & lib. 3. cap. 4. Hiero. ad Pamm. aduer. error. Ioan. Hierosol. Leo magnus serm. de pass. Dom. & Epistola 52. ad Pulch. & in serm. seu tract. contra Eurych. & Max. Taur. in hom. de traditione Symboli. vide ipsorum verba apud Can. in opere Catech. illud autem in concilio Apostolorum secundo in Iudæa ante eorum dispersionem celebrato (quod apud Aethiops extare dicitur) conditum est. vt ex D. Clement. lib. 2. Constit. cap. 12. & Rufino in præfat. in Symbolum colligit Genebrar. in Chronol.

Constantini, à quo is scilicet Antonius litteras recepit, se & filios recommendando orationibus suis. Et ipse responsales dedit Antonius imperatori suauissimas & venerandas, admonendo ad humilitatem seruandam, & iustitiam exequendam in omnibus. Cum enim quadam vice cum fratribus operaretur, suspiciens in cælum vidit tristem visionem, vnde pronolatus ante Deum rogauit, vt futurum scelus auerteret. Et cunctis tremantibus, qui adstabant & rogantibus, vt visionem exprimeret, singultibus & lachrymis præpeditus dixit eis, quod magnum nefas & inauditum sæculis immineret. vidi, inquit, altare Dei mulorum circumdantium multitudine, qui calcibus omnia dissipabant, ac per hoc magno turbine fides Catholica subuertetur, & homines iumentis similes Christi sacra diripient. Hæc est causa gemituum meorum. His auditis facta est vox de cælo dicens. Abominabitur altare meum, quod & factum est. Nam post duos annos erumpentibus Ariani ecclesia tante direptioni subiacta, vt virgines & matrones, & ipsum baptisterium polluerentur, & veri Christiani velut oves ante altare macarentur.

**Nicana synodi decreta ex Russ. lib. 10. cap. 6.**

**S. I.**

**F**uerunt in dicto concilio Nicæno vltra regulam fidei tradita quedam decreta, seu constitutiones morales clerum præcipue cōcernentes editæ. Nam vt ait Rufinus vbi supra, statuerunt obseruandum esse in ecclesiis, ne quis ex ipsis qui semetipsos impatientia libidinis absciderunt, veniret ad clerum. dist. 55. si quis.

Itē ne quis nuper assumptus ex vita vel conuersione gentili accepto baptismo, antequam cautius examinaretur, clericus fiat. dist. 48. capitulo quonia.

Item ne quis Episcoporum, cæterorumque clericorum cum extraneis mulieribus habitet, præterquam cum matre, sorore \* vel auia, vel si quæ sunt huiusmodi necessitudinum personæ. dist. 32. interdixit.

Item, vt Episcopus si fieri potest, à totius provincie Episcopis ordinetur. Et si hoc difficile est non tamē à paucioribus quam tribus: ita tamen vt metropolitani Episcopi maximè præsentia, vel auctoritas habeatur. dist. 66. porro, & dist. 64. illud.

Item, ne quem alius Episcopus ab ecclesia expulerit, siue clericum siue laicum, accipiat alter. Sane ne hoc aut iracundia aliqua, aut contentione, vt fieri solet; iniuste factum, remedium non haberet, decernunt per singulos annos in singulis quibusque provinciis, bis ab omnibus Episcopis provincialibus concilia agi debere, & de huiusmodi negotiis iudicari, vt si forte ab vno inique aliquid gestum est, à cæteris emendetur, si recte, ab omnibus confirmetur. dist. 18. habeatur.

Item, ne quis clericus, qui derelicta ecclesia sua nulla extante causa probabili, vagatur & oberat per alias ecclesias, suscipiatur in communionem.

Item, vt nemo qui ad alium pertinet, in sua ecclesia ordinet clericum absque consensu illius, ad quem pertinet. dist. 71. si quis.

Item, ne diaconi presbyteris præferantur, & ne sedeant in confessu presbyterorum, aut illis præsentibus eucharistiam diuidant, sed illis agentibus solū ministrēt. Si vero nullus presbyter sit in præsentibus, tūc licere eis etiā diuidere. dist. 93. peruenit.

**A.C. 325.** Item vt habetur dist. 48. quoniam. ex Concilio Nicæno statuitur, quod clericus, qui repertus fuerit vlturas accipiens, deiciatur à clero.

Item de consecr. dist. 3. placuit ex Concilio Nicæno dicitur. Placuit vt omnes Ecclesiæ (exceptis Dominicis diebus) in quadragesima, etiam in die sabbathi, sacerdotali oratione & discretionis communionem ieiunent.

Item quod Ecclesiæ consecratæ non sunt iterum consecratæ, sicut nec baptizatus est iterum baptizandus, si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerunt, qui consecrarunt vel baptizarunt, dist. 68. ecclesiis, id est, si debitam formam seruauerunt. Vnde Ariani qui dicebant. Ego te baptizo in nomine patris maioris, & filij minoris &c. non baptizabant.

Sciendum etiam, quod in Nicæna synodo fuerunt edita septuaginta capitula constitutionum, vt dicit Athanasius episcopus Alexandrinus, dist. 16. septuaginta. Sed tantum viginti in Romana Ecclesia remanserunt, vt dicit in §. 2. cap. seq. Alia capitula, vel ex neglectu abierunt in disuetudinem, vel inserta sunt: seu renouata in concilio Antiocheno, vel alio.

Item valde notandum quod habetur in historia Tripartita, & ponitur dist. 31. Nicæna. Nicæna<sup>a</sup> synodus volens corrigere hominum vitam, in ecclesiis commorantium posuit leges, quas canones vocamus. In quarum tractatu videbatur aliquibus introducere legem, vt episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi cum coniugibus, quas ante consecrationem duxerunt, non dormirent. Surgens autem Paphnuphius confessor contradixit, honorabiles nuptias confellus, & castitatem dicens esse cum propria vxore concubitum. Sualitque concilio, ne talem ponerent legem, grauem esse asserens causam, quæ aut ipsi, aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Et hæc quidem Paphnuphius, licet nuptiarum esset inexpectus, exposit, synodusque laudauit sententiam eius. Et nihil ex hac parte fanciuit, sed hoc in vniuersiuique voluntate permisit. Hæc ibi.

Sed pro pleniori declaratione huius materie, scilicet de continentia clericorum quo ad coniugium, est diligenter attendenda glossa super c. diaconi, dist. 28. vbi dicitur, quod in ecclesia orientali & occidentali licitè contrahitur matrimonium à constitutis in minoribus ordinibus: vt dist. 32. si quis eorum. A constitutis vero in superioribus, scilicet subdiaconatu & supra (nec apud Græcos, nec apud Latinos) nunquam licuit contrahere matrimonium, etiam à tempore apostolorum. Et si contrahant, non est matrimonium. Hoc patet ex sexta synodo, quæ in oriente fuit celebrata, & tradidit eis regulam, vt dist. 32. si quis eorum<sup>b</sup>. Est

*a* Res hæc plane suspecta est falsitatis. Nam id ante Socratem nemo retulit. Non retulit Eusebius, non Athanasius, qui concilio interfuerunt, quin potius contrarium scriptum reliquerunt, sicut & Theodoretus & Epiphanius qui paulo post floruerunt. Præterea Socrates Nouatianus fuit, Nouatianus etiam Sozomenus: & ideo eius historiam sedem Apostolicam non recipere dixit Gregorius. Accedit quod Socrates ipse sibi contradicit. Nam lib. 5. c. 22. refert in Thesalia clericos non continere solitos fuisse deponi. Paphnuphius etiam sententiam quomodo amplecteretur sancta synodus qua Meletianos damnauit; in quorum numero fuisse Paphnuphius scribit Epiphanius. Credendum potius Nicænam Synodum confirmasse. Apostolorum canonem & Pontificum decreta de continentia sacerdotum hominum. Si enim liberum reliquisset, cum sit Concilium Generale ad totam Ecclesiam pertinens, nunquam eius temporis Romani Pontifices constantiores certè Nicæni concilij propugnatores quam Græci, libertatem illam in Ecclesia occidentali sustulissent. Alphonsius Pisanus in lib. de continent. cap. 13. assertit deinde auctoritates Epiphanius hæres. 59. Hieron. contra Vigil. Euseb. de dem. Euan. c. 9. lib. 1. Gregor. Nissen lib. de virgin. Cyrilli Hierosol. 7. Cathe. doctorum illius temporis, qui ipsos Græcos in sacris ordinibus positos seruasse continentiam tradiderunt, quas magna ex parte paulo post subiecit.

*b* Hac differentia Græcorum & Latinorum circa clericos in sacris ordinibus constitutos, recentis esse probatur, multè antiquorum Græcorum patrum testimonijs. Euseb. enim lib. 1. de dem. Euan. c. 9. sic ait. Eos qui sacri sunt, atque in Dei ministerio cultique occupati continere deinceps seipsos ab vxorum commercio decet. Epiphanius iterum in fine libri contra hæreses. Sanctum sacerdotium (inquit) ex virginibus quidem et plurimum procegens. Si vero non ex virginibus, at ex solitariam vitam ducentibus. Si vero non suffecerint solitariam vitam ducentes, de his qui continent à proprijs vxoribus, aut ab vnus nuptijs seruantibus viduitatem. Cui autem prædicti non sufficiunt legat Athanasius de virgin. & Chryst. & Greg. Nissen eodem titulo, qui vel soli testes sunt omni exceptione maiores, de Græca Ecclesia antiqua cum nostra consensione. Primum fuit in Græca Ecclesia Trullanum concilium, quod quidam sextum generale existimarunt, in quo Apostolica continentia aliquid detractum est, idque septimo demum sæculo deperante iam Orientali Ecclesia. Alphons. Pisa. lib. de cont. cap. 13. Vide etiam Sur. in ea præfatione, quæ ante canones est 102. qui concilij 6. esse feruntur.

*c* Antiquior sanè Syriaco erat D. Hiero. qui contra Vigilant. sic scribit. Quid facient orientis Ecclesia, quid Aegypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continent es, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt, & in ep. ad Pammach. 50. Episcopi, presbyteri, diacones, & qui, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici: antiquior D. Callixtus canonis illius auctor quem supra citamus: antiquior denique Clemens Rom. qui epi. 2. ad Iacobum Fratrem Domini, sic scribit. Ad Dominica mysteria tales eligantur, qui ante ordinationem suam coniuges suas non nouerunt, vel, vt legit Marianus Scotus, coniuges suas reliquerunt.

ergo differentia inter orientales constitutos in sacris, & occidentales, quia orientales, si contraxerunt ante susceptionem ordinis sacri; possunt vti matrimonio iam contracto licitè, sed vterius non possunt contrahere, si vxor illa moreretur. Occidentales autem, & si contraxissent ante susceptionem ordinis sacri, non possunt vti tali matrimonio; & hoc à tempore Innocentij & Syri-

*tiam quomodo amplecteretur sancta synodus qua Meletianos damnauit; in quorum numero fuisse Paphnuphius scribit Epiphanius. Credendum potius Nicænam Synodum confirmasse. Apostolorum canonem & Pontificum decreta de continentia sacerdotum hominum. Si enim liberum reliquisset, cum sit Concilium Generale ad totam Ecclesiam pertinens, nunquam eius temporis Romani Pontifices constantiores certè Nicæni concilij propugnatores quam Græci, libertatem illam in Ecclesia occidentali sustulissent. Alphonsius Pisanus in lib. de continent. cap. 13. assertit deinde auctoritates Epiphanius hæres. 59. Hieron. contra Vigil. Euseb. de dem. Euan. c. 9. lib. 1. Gregor. Nissen lib. de virgin. Cyrilli Hierosol. 7. Cathe. doctorum illius temporis, qui ipsos Græcos in sacris ordinibus positos seruasse continentiam tradiderunt, quas magna ex parte paulo post subiecit.*

*b* Hac differentia Græcorum & Latinorum circa clericos in sacris ordinibus constitutos, recentis esse probatur, multè antiquorum Græcorum patrum testimonijs. Euseb. enim lib. 1. de dem. Euan. c. 9. sic ait. Eos qui sacri sunt, atque in Dei ministerio cultique occupati continere deinceps seipsos ab vxorum commercio decet. Epiphanius iterum in fine libri contra hæreses. Sanctum sacerdotium (inquit) ex virginibus quidem et plurimum procedens. Si vero non ex virginibus, at ex solitariam vitam ducentibus. Si vero non suffecerint solitariam vitam ducentes, de his qui continent à proprijs vxoribus, aut ab vnus nuptijs seruantibus viduitatem. Cui autem prædicti non sufficiunt legat Athanasius de virgin. & Chryst. & Greg. Nissen eodem titulo, qui vel soli testes sunt omni exceptione maiores, de Græca Ecclesia antiqua cum nostra consensione. Primum fuit in Græca Ecclesia Trullanum concilium, quod quidam sextum generale existimarunt, in quo Apostolica continentia aliquid detractum est, idque septimo demum sæculo deperante iam Orientali Ecclesia. Alphons. Pisa. lib. de cont. cap. 13. Vide etiam Sur. in ea præfatione, quæ ante canones est 102. qui concilij 6. esse feruntur.

*c* Antiquior sanè Syriaco erat D. Hiero. qui contra Vigilant. sic scribit. Quid facient orientis Ecclesia, quid Aegypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continent es, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt, & in ep. ad Pammach. 50. Episcopi, presbyteri, diacones, & qui, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici: antiquior D. Callixtus canonis illius auctor quem supra citamus: antiquior denique Clemens Rom. qui epi. 2. ad Iacobum Fratrem Domini, sic scribit. Ad Dominica mysteria tales eligantur, qui ante ordinationem suam coniuges suas non nouerunt, vel, vt legit Marianus Scotus, coniuges suas reliquerunt.

Lib. 3. in Epist. ad Gal. cap. 6.

Ariana hæresis quomodo est destructa.

Synodus Nicæna cur prima vniuersalis dicitur.

In simbolo Nicæno addita explicat Symboli Apostolorum contra hæreticos.

D. Thom. opus. 5. & in 1. part. q. 56. art. 2. & 2. 2. quæst. 7. art. 9. & 10.

Hæresis Ariana à quibus sanctis præuulsa. Beata in martyrol. D. Athan. in vita S. Anto.

Visio S. Antonij.

Seipfos abscondentes à clero repelluntur. est Can. 22. vel 23. Apost. Neophyti à sacris arcetur. Can. 2.

Mulierum cohabitatio extraneis prohibetur. Can. 17.

Episcopus non minus quam à tribus Episcopis ordinetur. Anacleus hoc dicit Epist. 2. Can. 4.

Clericus à suo Episc. eiectus, ab alio non recipiendus. Can. 5.

Clericus vagus non suscipiendus. Can. 17.

Alienū ordinare subditū nefas. Can. 18.

Diaconi presbyteris non præferantur. Can. 14. sen. 18.

A tempo-ribus apo-stolorum nunquam licuit in-ducere ordi-nibus mat-rimonia cō-trahere.

Sexta Syno. can. 13.

Lib. 6. ep. 31.

Socr. libr. 1. cap. 8. ex quo Sozo. me. li. 1. c. 23.

Athan. in epist. ad Mar. pap.

Græce legitur uirgines, quod cōueniens & proinde necessarium esse indicat.

Can. 13.

Secunda pars Hist. Ant. B

**A.C. 325.** Differentia inter Græcos & Latinos clericos.

Cetera scilicet dist. 68.

ibid.

Græce legitur uirgines, quod cōueniens & proinde necessarium esse indicat.

Can. 13.

Secunda pars Hist. Ant. B

CAP. III. DE NICAENO CONCILIO.

A. C. 325. cij papæ, qui continentiam quantum ad hoc indi- xerunt diaconibus, & supra dist. 82. proposuisti, & cap. plurimos. Antea poterant occidentales, si- cut & orientales vti iam contracto ante ordina- tionem in sacris. Subdiaconibus verò simili modo, scilicet quantum ad vsum matrimonij prius contracti, indixit continentiam, scilicet, vt absti- nerent ab vxoribus Gregorius papa, vt pater dis- 31. ante triennium. Vnde quod dicit Stephanus papa. distin. ea. aliter. Aliter se habet orientalium traditio Ecclesiarum: aliter huius sanctæ Roma- næ Ecclesiæ. Nam earum sacerdotes diaconi & subdiaconi matrimonio copulantur, istius verò Ecclesiæ & occidentalium nullus sacerdotum à subdiacono vsque ad episcopum, licentiam ha- bet coniugium sortiendi. Hæc ibi. Textus est ob- scurus, sed glos. declarat & bene. Nam quod di- cit de orientalibus, Matrimonio copulantur, id est copulato vtuntur, & occidentales non habent licentiam coniugium sortiendi, id est nec contra- ctio vtendi. Nam in contrahendo non est differē- tia inter orientales & occidentales, in sacris cō- suctis, quia nullus eorum potest contrahere, vt dictum est.

a Hæc Gregor. lib. 1. epist. 4. cuius verba hæc sunt. Antetrium subdiaconi omnium Ecclesiarum Sicilia prohibiti fuerant, vt more Ecclesiæ Roma- næ nullatenus suis vxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, vt qui v- sum eiusdem continentia non inuenit, neque casti- tatem ante promissit, compellatur à sua vxore sepa- rari, atque per hoc, quod abst. detur, cadat. Vnde videtur mihi, vt à presenti die omnibus episcopis dicatur, vt nullum subdiaconum facere præsumat, nisi qui se viturum caste promiserit. Hæc ille: ex quibus habes iam Gregorij tempore more Ecclesiæ Romana receptum esse, vt subdiaconi nullatenus suis vxoribus miscerentur: & proinde D. Greg. sub- diaconis primum continentiam non indixisse. Certè D. Greg. antiquior est D. Leo. qui ep. 82. alias 84. ad Anastasium Thessalonicensem episcopum quæ- ritus abstinere. Et concilium Eliberinū quod an. 33. statuit. Placuit in totum prohibere episcopis, presbyteris, diaconis, ac subdiaconis, abstinere se à coniugibus, & non generare filios. Multa alia in hac sententiam affert Alpho. Pis. cap. 4. lib. de continentia.

Theodo. lib. 1. hist. Trip. ca. 5. De reuerentia Constantini ad congregatos in con- cilio, vt ait Sozomenus in historia Tripartita.

§. II.

Ingressis Episcopis in locum Concilij in Ni- cæa præparatum, introiit princeps Constantinus vltimus in conuentum cum paucis, minori sede, quam Episcopis sibi posita in medio. Nec resedit, donec Episcoporum iustione hoc petiit sibi concedi. Et cum ex omnibus ferè locis E- piscopi cōgregati (vt inquit Rufinus vbi supra,) diuersis ex causis inter se quidem iurgia derulif- sent, frequenter interpellabatur à singulis, libelli offerbantur. At ille videns, quod per huiusmodi iurgia, causa summi negotij frustraretur, diè cer- tam statuit, qua vnusquisque Episcoporum, si quid querimonie habere videretur, deferret. Et cum resedisset, suscepit à singulis libellos, quos in sinu

Constan- ni in Ni- cæni con- cilio in- troitus qualis: Ruff. lib. 10. cap. 1.

suo simul omnes continens, neque quid in eis contineretur, aperiens: ait ad Episcopos. Deus vos sacerdotes constituit, & potestatem dedit vo- bis, de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vo- bis rectè iudicamur, vos autem, qui nobis à Deo dati estis dii, nõ potestis ab hominibus iudicari: quia nõ est cõueniens, vt homo deos diudicet, sed Dei solius inter vos expectare iudicium, de quo scriptum est. Deus stetit in synagoga deorū, in medio autem Deos diudicat. His ergo omis- sis iurgiis, ea quæ ad fidem Dei pertinet, sine vlla animarum contentione distinguite. Cùmque hæc dixisset, omnes simul querimoniarum libel- los iussit exuri, ne innotesceret vlli hominū si- multas sacerdotum.

Hanc etiam refert Grego. xj. q. j. sacerdotibus. Notabilis textus. Sed & Nicolaus Papa scribens ad Ludouicum. dist. 96. in scripturis. In scripturis narratur Constantinum Imperatorē dixisse: Vere si propriis oculis vidissem sacerdotem Dei, vel aliquem eorum, qui monastico habitu circum- amicti sunt, peccantem, & chlamydem meam expoliarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo vi- deretur, cuius exemplo posset mens eius turbari.

De Philosopho conuicto & conuerso per simplicem virum.

§. III.

Q Via secundum Apostolum, stulta huius mundi elegit Deus vt confundat sapientes, scilicet secundum mundum. Vt refert Vincè. post Rufinum, & Hugonem Floriacensem. Cum per multos dies in episcoporum trecentorum decem & octo residentium in concilio quæstio vertere- tur, opinione cõmoti philosophi, in qua & dia- lectici opinatissimi conuenerunt, in quibus qui- dam insignis cum episcopis nostris in dialectica eruditus confictum quoridie moueret summi cer- taminis, nec concludi à quoquã poterat aut con- stringi: tanta enim dicendi arte obiectis quæstio- nibus occurrebat, vt vbi maxime putaretur ad- strictus, velut anguis lubricus elaberetur. Sed vt ostēderet Deus quia nõ in sermone est regnū Dei, sed in virtute, quidam ex confessoribus simplex vir, & nihil sciens aliud, quam Iesum Christum, & hunc crucifixum, videns philosophum nostris insultantem, poscit ab omnibus locum velle se paucis cum philosopho sermocinari. Nostris ve- rò, qui simplicitatem viri, & imperitiam sermo- nis nouerant, pauere & quasi pudorem pati cer- perunt: ne forte apud callidos homines risui effi- ceretur sancta simplicitas. Perstitit tamen senior, & hinc sermonis mouit exordium. In nomine in- quit, Iesu Christi audi philosophæ, quæ vera sunt. Deus vnus est, qui omnia, quæ videntur, virtute verbi sui compleuit, & creauit, & spiritus sui san- ctificatione firmavit. Hoc verbum, quod nos fi- lium dicimus, humanos miseratus errores, ex vir- gine nascitur, & morte nos à morte perpetua li- beravit, quem iam resuscitatum expectamus iu- dicem omnium, quæ gelsimus esse venturū. Cre- dis hæc ita esse philosophæ? At ille, ac si nullum vnquam sermonem contradicendi didicisset, ita obstupescit virtute ditorū, mutus ad omnia, hoc solum potuit respondere, ita sibi videri, nec aliud verum esse, quam dixerat. Tunc senior. Si hoc ita esse ( inquit ) credidisti, surge, & sequere

E Episcop. simplex cum dia- lectico di- spuat.

F Philoso- phus Dei virtute obmut- scit.

A. C. 325.

Constan- tino de di- gnitate sa- cerdotali supra im- perialem sententia.

Pfal. 8.

Lib. 4. epi- 75.

Nico. 1. ad Michael.

Philoso- phus ab errore re- ducitur.

Ruff. lib. 10. c. 3. & Vinc. lib. 13.

1. Cor. 4.

2. Cor. 1.

Episcop. simplex cum dia- lectico di- spuat.

Philoso- phus Dei virtute obmut- scit.

A. C. 325. Per signa- culum fi- dei crucē intelligit, nã si co- limi initia bancur Christiani.

Lib. 2. c. 4. Alter phi- losophi epist. silen- tium im- ponit.

De Paph- nudio id cap. 4.

Constan- ni pietas singula- ris.

il. c. 5.

a. Spiritu- silia iam mortuam interrogans re- sponsum ab ea ac- cipit.

me, & huius fidei signaculum suscipe. Ille autem A conuersus ad discipulos suos vel ad eos, qui gra- tia audiendi conuenerant. Audite (inquit) o eru- diti viri, donec verbis mecum gesta res est, verba verbis opposuit, & quæ dicebantur, dicendi arte subuertit, vbi vero pro verbis virtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere verba vir- tuti, nec homo Deo potuit aduersari. Et ideo si quis vestrum potuit in iis, quæ dicta sunt sentire, quæ sensu, credat Christo, & sequatur hunc senē, in quo loquutus est Deus. Itaque philosophus Christianus effectus, tandem se fuisse victum gra- tularus est.

Attestante etiam Casiodoro in historia Tri- partita, volentibus quibusdam philosophis cum Alexandro Constantinopolitano episcopo di- sputare, iussit imperator, vt certamen susciperet. Qui quamuis simplex esset, imperatore tamen præcipiente certamen suscipiens iussit omnes, præter vnum tenere silentium. Cui ait. In nomine Domini nostri Iesu Christi impero tibi in pri- mis ne loquaris. Qui statim mutus factus est.

Athanasius diaconus concilio interfuit. Ruff. ibid. cap. 5.

§. IIII.

I N eodem quoque concilio affuerunt multi sancti viri de diuersis partibus mundi. Sed inter ceteros, vt scribit Rufinus, vbi supra, Athana- sius Alexandri diaconus Alexandrini Episcopi, ipsum senem Alexandrum consiliis plurimum iu- uans, de quo cum de doctoribus illius temporis ageretur, plenius explicabitur.

Fuit præterea & ibi Paphnutius homo Dei, e- piscopus ex Aegypti partibus confessor ex illis quoque Marminus dextris oculis effossis & sinistro D poplite successo per metalla damnauerat. Sed in hoc tanta virtutum inerat gratia, vt signa per eū non minus quam dudum per apostolos fierēt. Nã & demones tantum verbo fugabat, & agros so- la oratione curabat, sed & cæcis visum dicitur reddidisse, & paralyticos ad stabilitatem corpo- ris reuocasse. Quem Constantinus in tanta veneratione & affectu habuit, vt sapius eum intra pa- latium complecteretur, & illum oculum, qui in confessione fidei fuerat euulsus, auidioribus oc- culis demulceret.

Ex eorum numero fuisse dicitur etiam Spiri- dion Cyprius episcopus, qui pastor ouium etiam in episcopatu positus permansit. Quadam vero nocte, cum ad caulas latrones venissent, & ma- nus improbas, quo aditum educendis ouibus fa- cerent, extendissent, inuisibilibus quibusdam vi- culis restricti vsque ad lucem veluti traditi tor- toribus permanserunt. Cum verò oues ducturus ad pascua matutinus se ageret senior, vidit iuue- nes absque humanis vinculis caulis pendere di- strictos. Cum ergo causam noxæ comperisset, ab- soluit sermone, quos meritis vinxerat: Et ne eis inanis cederet occupatio nocturna, tollite in- quit, o iuvenes vobis vnum arietem, ne sine cau- sa venisse videamini, quem melius prece quam furto quassisse conuenerat. Habuit autem san- ctus iste filium nomine Hyrenen, quæ cum ei bene ministrasset, defuncta est. Deinde venit qui- dam dicens se ei depositum quoddam commen- dasse. Rem verò gestam ignorabat pater. Sed il-

De Paph- nudio id cap. 4.

Constan- ni pietas singula- ris.

il. c. 5.

a. Spiritu- silia iam mortuam interrogans re- sponsum ab ea ac- cipit.

lius lachrymis motus cum in tota domo, quod poscebat quæsitum esset, nec inuentum, ad sepul- chrum filia properat, eamque nomine clamitat. Tunc illa de sepulchro respondit. Quid vis pa- ter: Commédatum illius (inquit) vbi posuisti? At illa locum designans, illic (ait) defossam inuenies. Regressus igitur ad domum, rem repertam sicut illa respondit, tradidit repositenti.

Interfuit concilio Nicæno etiam Iacobus Ni- sibenus episcopus. Hanc ciuitatem Nisibim cum obsideret Sapor rex Persarum, per septuaginta dies imperum Mygdonij fluminis retinuit, vtra- que ripas faciens celsiores, quas cum impleri vi- didisset subito dimisit aquas contra murum ciuita- tis. Qui pondus aquæ non ferens cecidit. Illa ve- rò die quieuit, vt fluuius purgaretur, & posset ambulare per eum. Iacobus vero episcopus ora- tione milites coarumavit & populum, qui subito murum cum propugnaculis restituerunt. Quod Saporem valde terruit. Qui etiam cum vidisset Schema imperatoris stans supra murum, putauit Constantinum. Sed cum audisset eum Antiochiæ commorari, dixit Deum pugnare pro Romanis, & iratus sagittâ iecit in aerem, quasi Deum per- cussurus. Estrem verò diaconus supplicabat epi- scopo, vt veniret ad murum, & malediceret Per- sis. Qui ascendens super murum, orauit Deum venire cyniphe & culices, qui statim impleue- runt elephantorum cauas proboscides, & aures, & nares equorum & iumentorum, quæ sessoris excusserunt, & diruptas acies confuderūt, exer- citumque relinquentes summo impetu fugerūt, quo viso Sapor confusus recessit. Hæc ex histo- ria Tripartita.

Insuper refert Vincen. lib. 13. spec. historia. cap. 67. quod sicut in vera reperitur Græcorum histo- ria, sanctus quoque Nicolaus Myræ ciuitatis e- piscopus in Nicæna synodo fuisse legitur iam se- nex, postea paucis diebus superiuentis [ de hac vita migravit ] de quo canit ecclesia in collecta, quod Deus beatum Nicolaum pontificem innum- meris decorauit miraculis, & de hoc in se- quenti §.

Insuper refert Vincen. lib. 13. spec. historia. cap. 67. quod sicut in vera reperitur Græcorum histo- ria, sanctus quoque Nicolaus Myræ ciuitatis e- piscopus in Nicæna synodo fuisse legitur iam se- nex, postea paucis diebus superiuentis [ de hac vita migravit ] de quo canit ecclesia in collecta, quod Deus beatum Nicolaum pontificem innum- meris decorauit miraculis, & de hoc in se- quenti §.

Vita S. Nicolai ex Vinc. lib. 13. cap. 67. descripta. sed ille hanc ex Metaphraße Methodio & alijs desumpsit. Meminit illius D. Chrys. in liturgia, & Niceph. lib. 8. c. 14. & 42.

§. V.

H Ic Nicolaus, vt habetur ex gestis eius, ex il- lustri profapia ortus, cuius fuit Patara: vrbs quæ in prouincia Lyciæ quondam nobilissima, sed postea peccatis exigentibus ad instar paruis- simi oppidi est redacta. Parentes igitur beati Ni- colai locupletes nimis & honorati, magis celestis quam terrenæ dignitatis gloriam appetebant. Et miro modo cum in primæuo flore iuuetutis hinc solum filium genuissent, cunctis voluptatibus se abdicarunt, & inter preces eorum frequentes, hunc solum superstitem, & non tantum diuitia- rum, quantum & morum flagitabant heredem. Quorum vota Deus ex alto prospiciens, qualis futurus esset puer, in ipso natiuitatis exordio mō- strauit. Nam cum lacte matris aleretur, cœpit bis in hebdomada, scilicet quarta feria & sexta, se- mel sugere mammas, & hac vice contentus sic per totam diem manebat. Puerilibus autem annis dq- Secunda pars Hist. Ant. B 2

A. C. 325.

De S. Ia- cobo Ni- siben.

Lib. 5. hist. Trip. c. 45.

Schema i. habitus seu orna- tus.

Diuina de exercitu Saporis vltio.

S. Nicol. concilio Nicæno interfuit.

Nicolai pueri ab- stinentia.

A.C. 345. mi innocenter transactis, cum bonæ indolis adole-

Luc. 14.

De tribus puellis nuptiis ab eo traditis. Vin. c. 68.

B. Nicolaus diuina reuelatione sublimatur in episcopum.

Eius in pontificatu pia opera.

Actio colaphum Nicolaus in petiit.

gatis. Vnde, vt Græci dicunt, mitra episcopali ad tempus priuatus fuit. Et hinc dicitur factum, quod apud Græcos pingitur Nicolaus sine mitra episcopali. Quia verò miracula eius sunt satis vulgata, solum hoc vnum ex integro referam.

Cum in Phrygia gens quædam à Constantini imperio discessisset, missisque tres principes militum ab Augusto, vt rebelles subicerent, tunc Lyciæ pontum fulcarent, orta tempestate iactis anchoris stabilierunt classes, optatæque ponti litora tenentes, cœperunt aliqui eorum huc illucque deambulare iuuenes, ac mercationis causa ad locum nundinarum accedentes rapinis affligere. Quibus cum accolarum vulgus omnem ruens obfisteret, illis conspicientibus tumultus præcepit Patara vrbi pro nuncio fuit. Quæ cum ad arcendam vim seditionis tota corrueret, hac vir Dei commotione permotus ad præfatam portum festinus perrexit, inuentisque principibus illis, post salutationis officium, monuit eos, vt milites suos ab hac seditione comprimerent, & ad urbem proficiscentes dignarentur eius benedictione perficere. His itaque sedatis relatum est ei, ciues valde doluisse eius absentiam, eo quod consul munere exœcatus trium militum iniuste neci consensisset. Quibus auditis vir Dei igne pietatis inflammatus, præfatos rogauit principes, vt cum illo rapidis passibus festinarent. Cumque urbem fuissent ingressi, interrogauit, an adhuc viuerent, qui capitalem acceperant sententiam. Et audiens, quod asportati essent ad locum, in quo damnati puniebantur, licet tanto fatigatus itinere, currens ad locum reperit eos flexo poplite velata facie, ac super extensam ceruicem [operit] iam vibratū spiculatoris enses. Nec mucrone territus, torum se audacter in lectorem ingressit, ac de manu eius gladium propellens, non prius abfcessit, quam eos solutos à vinculis, secū reduceret, repetens, Me, inquam, pro his innocenter condemnatis, paratus sum dedere leo. Fautore ergo populi prosecutus ad prætorium consul accessit. Cui ille festinus occurrens salutauit. Sed quoniam probata virtus corripit insipientes, aspernens eum sanctus ait. Inimice Dei, legis præuaricator, cuius os innocentium cruore dulcius ebibit melle, qua temeritate præsumpsisti tanti reatus conscius vultum conspicerere nostrū? Cruentissime, quare non attendisti præceptum Domini quotidie intonantis: Innocentem & iustum non occides? Auri argentique cupido te illexit, vt ad patrandum tantum facinus consentires. Crede paruitati meæ, quia regnum tuum, quod disponis immo prædatis hanc patriam, piis Augusti insinuabitur auribus, qui factis tuis dignam recompenset æquitatem. Tandem accedentes præfati militum principes deprecari sunt, vt consuli vehementi rubore suffuso veniam daret. Quorum postulationem vir Dei clementer accipiens, ducem quem coram omnibus diffamarat: coram omnibus humiliter mulcere studuit. Dicti verò principes post celebratum conuiuium pontificis benedictione percepta, iter cœptum aggressi, nauigio Phrygiam peruenierunt. Quam cum ablatis seditionis fautoribus, sub imperij iure redegerent, Constantinopolim redierunt. Quibus gratulabundus occurrit populus, & procerū multitudo, sed & Imperator triumphaliter eos in suo recepit palatio.

A.C. 325.

De tribus militibus quos neci iam oblato liberati ut c. 72.

S. Nicolaus ad præfatum orationem comminationis.

Exodi 23. Dan. 13.

Acco

A. C. 345.

De tribus principibus Cæsaris quos abfens à morte eripuit. ca. 71.

S. Nicolaus in somnis Constantino apparuit.

Constantinus imperator mitre dona S. Nicolaus.

Accedentes autem postea quidam dolosi ad Eparchum præfatum, in multis eos accusabant, & præsertim contra Augustum conspiratores ostendere nitentur. Cœperuntque muneribus animū viri illicere, vt eum in perniciem armarēt innocentiū. Qui ex templo correptus, intrauit ad Augustum, vt hoc ei verbum [verum] & quasi certum suggereret. Credens Augustus fallaciam eius, vt pro præfati sui, iratus iussit eos comprehendere, & in carcerem trudi, tandem etiam absque inquisitionis respectu occidi. Cumque custos carceris compatiens eis, egressam iam ab Augusto sententiam nunciaret, vt sequenti nocte interirent, hortans eos, vt de rebus suis disponderent, illique diu multumque territi gemerent, vnus ex eis recordatus est qualiter beatus Nicolaus tres iuuenes innocentes liberasset mirabiliter. Et suspirans iterum atque iterum, tandem hanc precem fudit. Deus rex excelsus, succurre miseris morturis, serui tui Nicolai meritis. Sic & comites eius supplicabant, simulque vno ore clamabant. Sancte Nicolae adiuua nos, licet absens, interueni pro nobis, vt erepti à præsentii iugulo faciem tuam deuoti videre mereamur. Noctē igitur sequenti, qua plecendi erant, cum se Augustus somnolenti dedisset, apparuit ei quædam effigies sancti Nicolai, dicens. Constantine, cur principes illos sine crimine morti addixisti? surge, eosque quam citissime dimitti iube. Quod si nolueris, celestem deprecor regem, vt tibi indurato bellum sinat exurgere, tæque ibi perempto caro tua bestibus autibusque cibis fiat. Cui Augustus. Quis aut cuius autoritatis es, vt hac hora palatium meum ingressus audeas talia loqui? Et ille. Ego sum [inquit] Nicolaus peccator Myræ metropolis episcopus. Hæc dicens disparuit. Et Eparcho simili visione, & territatione comminatus est. Manē imperator accersitis magnatibus suis, & Eparcho præfato, cum iam visiones suas sibi inuicē contraxissent, fecit sibi principes illos præsentari. Quibus astantibus toruo aspectu ita eos affatus est. Quas magicas artes nostis, vt tantis nos phantasias illudatis, & exagitetis in somnis? Illis attonitis, nullumque responsum dantibus, denuo ait Augustus. Dicite nobis, quæ sunt maleficia vestra? Ad quem vnus pauitanti voce sic respondit. Absit domine, vt documentis artis nefariæ sumus instructi. Cui Augustus. Nostis aliquem hominē, cui nomen Nicolaus est? Mox illi audito tanto nomine tollentes ad sidera palmas clamabant. Benedictus es Domine Deus sancti Nicolai, qui non derelinquis sperantes in te. Augusto verò quærentes ardentem, quis iste, quantū sit, vnus eorum ait. Ille per omnia est vir sanctus, cuius meritis erui credimus ab intento exitio. Et prosequens de eius humilitate & bonitate, liberationem illorum trium iuuenum suppositam per ordinem enarrauit. Quibus Cæsar auditis. Ite [inquit] & famulo Dei gratias agite, immo & Deo, qui vos per eum liberauit. Ex meis autem donariis hunc euangelij codicem mirifice reatum auro, & vas hoc aureum gemmis decoratum, & hæc alia munuscula ei deferentes, dicite, vt ista dignanter suscipiat, mihiſque præceptis eius libentissime obediens, non minari, sed orare studeat, atque pro pace regni nostri, & magis pro totius orbis Deum deprecet. Multa autem miracula in vita, & post mortem fecit, vt de liberatione à tempe-

state, & naufragio ad inuocationem nominis eius.

De multiplicatione frumenti assumpti ex nauibus imperatoris, & tamen ad mensuram Byzantij consignati. De fallacia Diana in specie mulieris apparentis nauigantibus ad eum visitandum detecta. De imagine beati Nicolai quam posuerat quidam barbarus ad custodiam rerum suarū, quæ tamen cum fuissent ablata ei, & ipse hoc cernens, verberaret imaginem, apparuit Nicolaus illis, qui furari eas fuerant, & mandauit reportari illi. Propter quod conuersus est ad Christum. De puero & cuppa aurea in marimerso, sed postea patri restituta cum cuppa. De fallacia mercatoris, qui iurauerat seu fideiussorem dederat Iudæo sibi pecuniam mutuati sanctum Nicolaum, quod restitueret in termino præfixo, sed postea in iudicio mercator vsus est fraude, videlicet in ligno concauo ponens illam pecuniam dans Iudæo in manu seruandam, iurauitque Christianus Iudæo se restituisse totum, post quod, baculum Iudæo commendatum, vbi erat pecunia ignorante Iudæo mercator resumpsit. Sed in via proficiscens à bobus obuiantibus cum obdormisset, oppressus est, & rescissus baculoque confractione etiam à bobus exiuit pecunia: & fraude intellecta restituta est Iudæo. Qui etiam conuersus est ad fidem illo mortuo resuscitato. De quodam, qui pro reliquiis recipiens linteamen lecti beati Nicolai, à quo etiam facta oratione ad eum filium suscepit ex vxore sterili, Adeodarum nominans. Qui post annos septem captus ab Agarenis, euoluto anno cum dies aduenisset in qua nobilis ille festum solenne agebat cum suis ad honorem beati Nicolai, & puer ille Adeodatus esset in palatio regis Agarenorum, ad obsequia eius, recolens festum fieri solitum in tali die in domo sua de beato Nicolao, sanctus ipse affuit, & per capillos Adeodatum accipiens in conuiuium parentum coram eis præsentauit. De priore verberato, quia noluit cantari historiam & officium beati Nicolai. Demum beatus Nicolaus mortem adesse cernens cœpit orare & psallere. Vidensque sanctos angelos ad se venientes inclinato capite inchoas psallere. In te Domine speraui [non confundar in æternum.] Cum peruenisset ad versic. In manus tuas [Domine commendo spiritum meum] tradidit pretiosissimam animam Deo in manus archangelorum. Er ex sepulchro eius honorifico duo fontes emanabant, vnus oleum fluens, scilicet ex parte capitis, alius aquam ex parte pedum, ad sanitatem proficui. Cum autem quodam tempore episcopus Myræ exilio à præfato traditus fuisset, statim oleum & aqua fluere cessarunt, donec de exilio reuocatus fuisset.

De conuersione ad fidem India vltioris, vt testatur Rufinus in histo. Ecclesiastica lib. 10.

§. VI.

In eadivisione orbis terræ, quæ ad prædicandum verbum Dei forte per Apostolos celebrata est, cum aliæ aliis prouinciæ obtigissent, Thome Parthia, Mattheo Aethiopia, etq; ad hæreticos citerior India Bartholomæo dicitur forte decreta. Inter quæ Parthiamq; media, sed longe interior tractu India vltior iacet, multis variisque linguis & gētibus habitata, quam velut longe remotam, nullus Secunda pars Hist. Ant. B 3

Hæc miracula forte referuntur à Vin. c. 71. & 77.

Idē ca. 71.

Iniuriam suæ imaginis illatā D. Nicolaus nō fert.

Idē ca. 76.

Cuppa: j. scyphus.

Idē ca. 77.

Idē ca. 79.

De morte S. Nicolai Vin. c. 74.

Psal. 90.

Merito S. Nicolaus

A. C. 345.

& colitur

6. die Decemb.

Pōtes duo ad sepulchrum Nicolai.

Ruffin. c. 9. meminit etiam Nicoph.

lib. 8. ca. 31.

& Socrat.

lib. 1. c. 19.

Diuisio orbis ad prædicandum Christi facta.



A. C. 340.

Philosophi incedendi studio orbem pererrant.

Aedesius & Iuuentius capti a barbaris

Prima fidei fundameta, quae a quibus apud Indiam facta.

Romano ritu. Catholicico & proinde Romana Ecclesia ipsa est Catholica.

Frumetius ab Athanasio Indorum episcopus creatur.

apostolicae praedicationis vomer impresserat. Quae tamen Constantini temporibus tali quadam ex causa semina fidei primo suscepit. Metrodorus quidam philosophus inspiciendorum locorum & orbis perscrutandi gratia ulteriore dicitur Indiam penetrasse, cuius exemplo inuitatus etiam Metropius quidam Tyrius philosophus, simili ex causa adire Indiam voluit, habens secum duos pueros, quos liberalibus studiis vtpote propinquos imbuebat, quorum iunior Aedesius, alter Frumetius vocabatur. Moris autem est inibi barbarorum, vt si quando foedus sibi cum Romanis turbatum vicina nunciauerint gentes, omnes, qui apud eos ex Romanis inuenti fuerint, iugulentur. Inuaditur nauis philosophi, cuncti cum ipso pariter perimantur. Pueruli reperti sub arbore meditantes, & lectiones suas parantes, barbarorum miseratione seruati, ducuntur ad regem. Horum ille alterum, id est Aedesium sibi pincernam fecit, Frumentio vero, quem quasi perspicacem deprehenderat & prudentem, rationes suas scribi iaque commisit, ex quo in honore magno habitus sunt apud regem & amore. At vero mortuus rex uxorem cum paruulo filio regni sui reliquit heredem. Adolecentibus vero illis, quid vellent agendi dedit liberam facultatem. Quos tamen regina suppliciter exorat, tanquam quae nihil in toto regno fidelius, vt secum vsquequo adoleceret filius, regendi regni sollicitudinem partirentur, & praecipue Frumentius, cuius prudentia ad moderandum sufficeret regnum. Nam alius fidem puram, & sobriam mentem simpliciter exhibebat. Idque dum ageret, & regni gubernacula Frumentius haberet in manibus, Deo mentem eius, & animos instigante requirere sollicitus cepit, si qui inter negotiatores Romanos Christiani essent, & ipsis potestatem maximam dare, ac monere, vt conuenticula per loca singula facerent, ad quae Romano ritu orationis causa confluerent. Sed & ipse multo magis eadem facere, & ita ceteros cohortari, fauore & beneficiis inuitare, praestare, quicquid opportunum esset. Loca aedificiis aliaque necessaria praebere & omni modo gestire, vt Christianorum inibi semina exurgeret. Sed cum adoleuisset regius puer, qui procuratoriam regni gerebat, expletis omnibus, & ex fide traditis, multum licet detinentibus & rogantibus, vt manerent regina cum filio ad orbem nostrum denuo reuertuntur. Et Aedesio festinante Tyrum parentes propinquosque reuifere, Frumentius Alexandriam pergit, dicens aequum non esse occultare opus dominicum. Igitur rem omnem, vt gesta erat, narrat episcopo, ac monet, vt prouideat virum aliquem dignum, quem congregatis iam plurimis Christianis, & ecclesiis constructis in barbarico solo episcopum mittat. Tunc Athanasius, qui nuper sacerdotium susceperat in concilio sacerdotum; Frumentium ipsum tanquam spiritu Dei plenum attentius considerans, ei sacerdotium tradidit, eumque redire cum domini gratia, vnde venerat iussit. Qui cum episcopus perrexisset ad Indiam, tanta ei esse data a Deo virtutum gratia dicitur, vt signa per eum apostolica fierent, & infinitus barbarorum numerus ad fidem conuerteretur. Haec nos ab ipso Aedesio Tyri presbytero postmodum facto, qui Frumentij comes fuerat, didicimus.

A De conversione Iberorum, Russ. ibid. cap. 10. & Nicepho. cap. 44.

§. VII.

Per idem tempus etiam Iberorum gens ad fidem conuersa est per quandam Christianam captiuam apud eos repertam. Nam cum apud eos moris esset, vt si paruulus egrotet circumferatur a matre per singulas domos, si quid forte remedij in aliqua domo possit inueniri; contigit, vt mulier quaedam paruulum suum infirmum per omnes domos circumferret, & in nullo subleuaretur. Tandem venit ad captiuam illam Christianam, quae oratione sua illum sanauit. Quod cum peruenisset ad reginam, & ipsa tunc infirmaretur, ipsa vocata etiam illam sua oratione sanauit. Rex autem cum quadam die venaretur, oberrans & ab alio se iunctus, solus in locis obscurissimis se reperiens ait. Si vere Christus est Deus, quae praedicat uxori meae captiuam, nunc me de tenebris istis liberet, & ipsum cum omnibus mihi subiectis colam. Quod ita factum est. In ecclesia vero noua facienda columnam ingentem, quae nullis viribus erigi poterat, ipsa captiua sola oratione erexit, & in locum suum constituit.

Sanctus quoque Iuuentius & Florentius illis temporibus sanctitate & miraculis effulsere. Et sanctus quidem Iuuentius Samaritanus natione, ex paganis exortus, ad praedicationem sancti Georgij conuersus, ad sacerdotium meruit promoueri, parentisque doctrina sua conuertit ad Christum. Qui angelo monente Thessaloniam perrexit, idola Dariani ibi signo crucis constringens, & filiam eius Cleopatram a demone obsessam liberauit. Quae cum conuersa ad fidem cum ducens fere hominibus baptismum recepisset, misit Romam beato Petro, id est ecclesiae eius, duo candelabra, & alia utensilia ob deuotionem per Iuuentium, & beatum Benedictum episcopum. Et cum in via eis deficeret victus, & per litus transiret, exiuit de mari magnus piscis, qui captus ab eis per vnam hebdomadam ad victum suffecit. Huic quadam vice abstulit miles raptor cum sociis suis vestimentum suum, de quo tale miraculum secutum est. Nam nunquam venundari potuit, & vbi cunque in nocte erat: magna lux de eo egrediebatur. Cum autem in Asia quidam rex Rictiouarus Romanas partes vastaret Christianos persequens, delato dicto vestimento ad ecclesiam quamdam ciuitatis, vbi erat Rictiouarus, interfectus est cum omni exercitu suo, vt creditur virtute sancti, cuius erat vestimentum, quod factum est post triginta annos a tempore, quo fuerat ei ablatum dictum vestimentum. Vixitque beatus Iuuentius vsque ad tempus Hilarij episcopi Pictauiensis, a quo accepit locum ad manendum cum sociis castrum Grauione, vbi & mortuus est anno centesimo vigesimo vita sua. Hic cum aliquando incidisset in sex latrones, & cum spoliare & perimere vellent, primus eorum, qui gladium eleuauerat ad eum perimendum, semetipsum transfuerat, secundus ad quercum se suspendit, tertius a demone arreptus expirauit, quartus oculos amisit, quintus rabie plenus manus sibi & brachia dentibus laecrauit, sextus ad mare currens se praecipitauit.

Florentius sibi Angelo mandante proficisci incipiens in Galliam, cum peruenisset ad portum Auuij

A. C. 340.

Rex Iberorum quo miraculo factus sit Christianus.

de S. Iuuentio & Florentio ex Vinc. lib. 13. ca. 99.

Cleopatra ad Ecclesiam D. Petri munera mittit.

S. Hilarius.

Diuina in carnifices S. Iuuentij vltio.

A. C. 340.

S. Martinus & Florentius ex capto.

S. Florentius mortuum ad vitam reuocat. 1. Colitur 22. Sept.

De Arii impij reuocatione & Arianismi propagatione. Russ. lib. 10. cap. 11. Niceph. lib. 8. ca. 47.

§. VIII.

De reuocatione Arii ab exilio & fallacia eius, & cuiusdam presbyteri Ariani, qui seduxit sororem Constantini. Postquam enim Helena Constantini mater ex hac luce subtrahita est, Constantia filia eius Licinij relicta, seu eo viduata suifratris Augusti, id est Constantini solatius vtebatur. Huic accidit presbyterum quendam venire in notitiam laenter partibus Arii fauentem, sed is primo nihil omnino de his apud sororem principis aperire, vbi vero familiaritas multa copiam tribuit, palatium sermonem cepit aspergere: inuidiam dicens Ario generatam, & pro simultatibus priuatis episcopum suum rem contentiose exagitasse, emulationis stimulo confixum, quod Arius apud plebem satis carus haberetur. Haec atque huiusmodi alia frequentius suggerens animos Constantiae suos effecit. Quae cum obitura visitaretur a fratre, atque ab eo blande religiosae compelleretur, extremam dicitur gratiam ab eo poposcisse, vt scilicet presbyterum in familiaritatem reciperet, & quae sibi ab eo pro spe & salute suggereretur audiret. Si quidem iam ex hac luce discedentem nihil curare, pro fratre vero statum esse sollicitam, ne forte pro innocentium poenis, regni sui pateretur excidium. Quibus ille monitis a sorore susceptis, & fidelem pro se germanae sollicitudinem credens, accommodauit aures presbytero, & iterum accersiri de exilio Arium iubet, vt quemadmodum de fide sentiret, exponeret. Tunc ille fidem conscripsit, quae non quidem sensum nostri, tamen verba nostra continere, professionemque videretur. Miratus quidem est Imperator, & putauit vnam eandemque

Constantia moriens Arii reuocationi studet.

Arii & hęc reuocati omni m asturia.

A. C. 340.

Mors Constantini imperatoris Euer. 11. 11.

Obiit Constantinus villa publica suburbij Nicomedie. 11. cal. Iun. anno vitae 66. Christi 337. Onup.

in ipsius & dudum gesti concilij expositione sententiam contineritamen in nullo relaxauit animi vigorem, sed rursus cum ad concilij remittere examen, quoniam ad dedicationem Hierosolymorum ex omni orbe conuenire sacerdotes inuitabantur. Et facile quidem receptus est a fratribus suis, sed vbi Alexandriam pertexisset, ibi omne eius inceprum frustratum est: quia dolis apud ignorantem locus est, scientibus vero, dolere intendere, nihil aliud est, quam risum mouere. Interea dum haec apud Alexandriam agerentur frustra, venerabilis Augustus in suburbana villa Nicomediae xxxij. imperij sui anno defunctus est: liberis de successione orbis Romani testamento haeredibus scriptis. Apparuit autem in morte Constantini stella comata: quam Graeci κομμητιν vocant, vt referunt plures. Quo tempore Constantius, cui Orientis quidem regnum decreuerat regimen, praesens non erat, dicitur secreto, accersiens presbyterum quem a sorore commendatum supra diximus, & exinde familiariter habitum, tradidisse ei testamentum, quod scripserat & obtestatum sub sacramento, ne vlli nisi Constantio, cum venisset in manus traderet. Cui etiam, quod Eunuchi, qui erant in palatio fauebant, arte indicio de Imperatoris morte suppresso, vsque ad Constantis Imperatoris praesentiam, multis noua tentantibus oppressis, restituta res integraeque mansere. Cum vero Constantius adfuisset, depositum presbyter restituit. Cuius beneficii gratia Imperator regni cupidus ita ei deuinctus est, vt qui imperare cunctis ambiret, ab illo sibi imperari aequanimiter pateretur. Ex quo deuincto sibi Imperatore cepit de Arii restitutione suggerere, & nolentes acquiescere sacerdotes, vti cogeret, persuadere.

De imperio filiorum Constantini magni ex Chron. D. Hieron. Eutrop. lib. 11. Oros. lib. 7. cap. 20.

CAPVT IIII.

Defuncto itaque Constantino magno, tres eius filij eidem in imperio successerunt. Qui ita sibi Romanum diuiserunt orbem, vt Constantius senior Constantinopolim & Orientem teneret, Constantinus vero iunior Romam, & occidentalia regna possideret. Quibus pater mortuus Dalmatium fratris sui Dalmanij filium regni consortem dimisit. Habuit enim Constantinus magnus duos

Constantinus filium suum primum Constantinum decenniali suo fecit habere principatum super cuncta trans Alpes secundum Constantium in vicenniali suo in Oriente constituit, a fratre Propontidis in Asiam, atque Orientem, Constantium vero iuniorem in vicennialibus suis in Illyricum, Italiamque & Aphricam ordinauit. Dalmatium in Thracia, Macedoniaeque, & Achaia, Annibalium Dalmatij Caesaris consanguineum, in Armenia nationesque circosocias. Procop. hęc de diuisione Imperij a Constantino facta tradit lib. 11. Fuit autem Constantinus Rom. Imperator post patrem annos 4. Constantius vero secundus a D. Constantino in Oriente Imperator imper. ann. 2. men. 5. dies 5. Constantius denique 2. post patrem in Occidente Imperator imper. ann. 12. men. 11. dies 5. Onuph. Secunda pars Hist. Ant. B 4



Llo in tempore, vt scribit Hierony. in Chron. Maximinus Treuerensis episcopus clarus habetur, a quo Athanasius Alexandriae episcopus, cum a Constantio quareretur ad pœnam, honorifice susceptus est. Hic vt habetur ex gestis eius referente Vincen. specul. histo. lib. 15. Pictaorum indigena, clarissimus est ortus natalibus, cuius frater Maxentius Pictaorum pontifex fuit. Ipse autem Maximinus, vt reuelatum est Agricio Treuerensi episcopo per angelicum ministerium, ordinatus est successor eius. Hic cum aliquando pergeret Romam inuenit sanctum Martinum nondum episcopum factum in via illuc pergentem. Quibus simul progredientibus, asellum qui sarcinulas eorum portabat, versus ostendit & comedit. Tum versus dicitur Maximinus imperasse, vt obsequium asini adimpleret, quod & fecit, donec reuersi sunt ad locum, qui Vrsarij villa dicitur, vbi idem sanctus dedit versus pristinam vagandi potestatem, erepta licentia ledendi. Coegitque Maximinus Martinum secum ire Treuirim. Et cum profectus esset Pictauros ad suos reuiscndu, ibi ad dominum migravit, sed translatum est corpus eius ad Treuirim miraculis clarens. Et inter cœtera miracula quidam presbyter exactus iurare veritatem super quadam causa super corpus eius, cui falsum iurasset, subito in via mortuus est. Alius archidiaconus de adulterio impetratus, cum ad requisitionem episcopi sui, ad purgationem de eo iuramentum exigeretur, & ad hoc se pararet, febribus correptus vehementibus confessus est crimen suum, & liberatus. Interea Sapor rex Persarum nostros persequitur. Sub hoc coronati sunt in suo regno, vt scribit Sozomenus sedecim milia martyrum, inter quos Symeon Archiepiscopus Seleucia & Etesiphontis ciuitatum regalium in Perside, accusatus a magis apud Saporem [tanquam amicus esset Caesarum Romanorum, eiusque Persarum negotia propalaret. Credens autem his derogationibus Sapor] primum quidem christianos tributis immensis affecit, & crudelibus viris has exactiones iniuixit. [Post hæc sacerdotes ministrisque Dei gladiis minacibus interemit, Ecclesias subvertit, & vasa eorum omnia publicauit.] Symeonem autem vincitum iussit ad se adduci. Qui adductus ad regem non adorauit eum. Interrogatus a rege cur eum non adorasset. Prius inquit non vincitum adducebar, vt negarem [veri Dei culturam, & nihil in hoc dubitans, quæ sunt] solehnia regia implebam: nunc autem fas mihi nõ est hoc agere. [Veni namque pro nostro dogmate & pietate decertaturus.] Iussus est demum adorare solem. Noluic, & ductus est in carcerem. Quo eunte obuius factus est ei Eusthazares senior eunuchus, nutritor regis & maior regia domus. Qui dudum factus Christianus, vim passus adorauerat solem. Sedens ergo ante ianuas regis consurgens adorauit Symeonem. Qui eum increpans iniuriose, & cum furore clamans aduersatus despexit. Mox eunuchus flens & gemens, clarum vestem deponens, lugubrem induit. Quod audiens rex, cum eum sceterere nequiret, iussit decollari. Qui impetravit a rege, vt præconem clamare faceret, se non pro alia causa mori, quam pro Christo. Quod ideo clamari fecit Eusthazares, vt qui per eius exemplum deiecti fuerant, re-

Sapor rex Persarum christianos persequitur. Sozom. li. 3. hist. Trip. cap. 2. ex Sozo. li. 1. ca. 11. 12. & 33.

Symeonis constantia

Eusthazares pœnitentia. Eiusdem morti ad iudicium copium.

A fumerent animos. Quod agnoscens Symeon, in carcere lætus pro eo hymnos obtulit. Altera die Simeonem decreuit rex perimere. Deductus etiam è carcere ad palatium regis, valde intrepide loquebatur Satori de dogmate, & nec illum nec solem sustinuit adorare. Eademque die interimi iussi sunt, & alij centum in carcere constituti. Quorum alij episcopi, alij presbyteri, alij diuersorum ordinum clerici. Cùmque omnes centum spiculator transisset, nouissime venit ad Simeonem, & ad Abedecallam & Ananiam. Ambo enim senes: & sub eius ecclesia constituti cum eo fuerant comprehensi. Pythichius autem, qui super omnes artifices regis erat, videns Ananiam quendam senem sub gladio trementem, confortauit eum dicens. Paululu õ senex claude oculos, & securus esto. Mox enim videbis Christi aspectum. Moxque cum alijs decollatus est. Passus est autem beatus Simeon 11. Cal. Maij, sub rege Sapore. Et in crastino multi socij eius. Vnde & in Martyrologio dicitur, quod vndecimo Cal. Maij, sub rege Sapore in Perside plures martyrii passi sunt. In quo fidei certamine passi sunt episcopi Milesius & Accepimas, Marcas & Bicos, & presbyter Iacobus cù clericis fere ducentis & quinquaginta monachis & sacratis virginibus plurimis.

Constantius Arianismum vi & armis in occidentem obtrudere nititur Ruff. lib. 10. cap. 19.

§. IIII.

Porro Constantius, cum ob vindictam necis fraternæ, ad occidentis partes venisset, & extincto Magnentio tyranno, regni solus arce potiretur, fatigare occidentales episcopos, & per deceptionem ad consensionem Arianae hæreseos cogere aggreditur, Athanasij prius condemnatione præmissa, & velut obicis validissimi obiectione subblata. Ob hoc apud Mediolanum episcoporum concilium conuocatur, plurisque decepti sunt. At verò Eusebius Vercellensis episcopus, qui prouincias occidentis, sicut Athanasius orientis ab Ariana peste sua prædicatione purgabat & defensabat, in tantum persecutus est Arianos, vt Auxentium hæreticum Mediolanensem episcopum ab omnibus christianis expulsum damnaret, & pro eo Dionysium episcopum ibi ordinaret. Propter quod iratus Constantius, ordinauit fieri concilium in oriente, vocans ad illud Eusebium, qui nominatissimus erat inter episcopos per literas. Sed sciens ipse malitiam plurimorum, excusatorias literas misit, allegas suam senectutem. Sed contra suam exultationem imperator statuit concilium Mediolani, quod non multum distat à Vercellis. Cum autem imperator aduenisset, & deesse cerneret Eusebium, misit iterum pro eo. Cum autem tardaret venire, iussit interea Constantius Arianos episcopos describere fidem suam, ac etiam Catholicos, damnato Athanasio, quorum primus Dionysius Mediolanensis episcopus fuit.

Dionysium non subscripsisse Ariani satis indicat Ruff. scribens. Ob hoc apud Mediolanum Episcoporum concilium conuocatur, plures decepti. Dionysius verò Eusebius, Paulinus, Rhodanus, & Lucifer doctum in negotio esse proclamantes, asserentesque, quod scriptio in Athanasium, non aliam ob causam

Vfuar. in Marr.

Concilium Mediolanense hæreticum. ibid. c. 20. Eusebius Vercellensis episcopus Arianos in se datur a-cetissimus.

Athanasius in concilio Mediolanensi hæret. cõdenatur.

causam, quam destruende fidei moliretur, in exilium trussit. Vide etiam Tripar. hist. lib. 5. cap. 15. & D. Hilari. lib. ad Constantium.

Cum autem Eusebius de Vercellis exiret, venienti occurrit Dionysius Mediolanensis, proci-dens ad pedes eius, & dicens. Peccaui pater, libera me nunc pater, si potes. Vocatus autem Eusebius ab imperatore, cum nec blanditijs, nec minis flecti posset ad subscribendum hæreticę sententię contra decreta Nicæni concilij, demum dixit coram omnibus. Vos dicitis Patrem maiorem Filio, cur ergo filium meum, s. Dionysium mihi prætulistis in subscriptione? Non est filius super patrem. Aliud ergo chirographum nouum fiat, in quo valeam primum omnium me subscribere. Quod placuit omnibus. Et illud, in quo iam se subscriperant Dionysius, & aliqui Catholici combustum est. Quod cum Dionysius & Secundus episcopi Catholici, qui ex simplicitate se subscriperant, vidissent combutam scilicet suam subscriptionem, cognito errore suo gauisi sunt. Eusebius autem noluit se in alia chara subscribere, sed nec Catholici episcopi. Propter quod iratus Imperator dimisit Eusebium in manibus Ari-anorum, qui multipliciter affixerunt, vt dicitur infra. Et dissoluto concilio statuit Imperator aliud fieri Arimini, in quo determinatum fuit contra decreta Nicæni concilij de materia fidei. Vnde postea illa synodus Ariminenis damnata fuit cum omnibus suis decretis, vt patet dist. 15. sancta. Dionysius vero episcopus Mediolanensis, Eusebius episcopus Vercellensis, Paulinus Rhodianus & Lucifer in exilium trussit sunt. His etiam Hilarius Pictaenus episcopus iungitur, ceteris vel ignorantibus, vel non credentibus fraudem. Sed tali consilio gestum fuisse negotium, rei exitus docuit.

Occidentales episcopi, qui decepti hæreticis subscriperant se se retractat.

Concilium Arimense hæreticum.

De Arimense concilio. Ruff. c. 21.

Ecclesia misere turbata.

subrogatur, qui non tam seclæ diuerstrate, quam communionis & ordinationis conuenientia macularur. Hierosolymis verò Cyrillus post Maximio sacerdotio, cõsula iam ordinatione, suscepto aliquando in fide, sapius in communionem variabat. Apud Alexandriam verò Georgius satis pro-caciter vi raptum episcopatum gerebat, ita vt magis sibi iuris dicendi creditos falces quam sacerdotium ministrandum religiosi officijs asti-maret. Apud Antiochiam sane diuersis temporibus multa & admodum confusa gesta sunt. Nam defuncto Eudoxio, cum multarum diuersarum vrbium episcopi ad illam sedem summa ambitione niteretur, ad vltimum Meletium de Sebastia Armenia ciuitate contra decreta concilij illud trãserunt. Qui tamen ab ipsis in exilium traditur, quod contra ipsorum opinionem non Arijs sed nostram fidem cepit in ecclesia predicare. Quę magna plebs de ecclesia depulsum secuta, ab hæreticorum societate diuellitur.

De schismate Arianorum inter se. cap. 23. §. V.

Interea vt prosequitur Ruffinus vbi supra. Aliquando etiam in semetipsam vt prædiues malitia defauiret, sacerdotes & populi, qui Ario duce primitus fuerat ab ecclesia diuulsi: in tres deuo sectas partisque scinduntur. Eunomius enim vir corpore & animo leprosus, morbo regio, correptus, arte tamen dialectica præpotens contra fidem nostram scripsit plurima, & disputandi leges sectatoribus suis dedit, à quo etiam nunc Eunomiana hæresis dicitur. Alius quoque Macedonius nomine, quem nostris expulsi immo potius necatis apud Constantinopolim constituerant episcopum. [quia similem Patri filium fatebatur, licet Spiritum sanctum æque vt illi blasphemaret, tamen ab illis expellitur, quia similia Patri etiam de filio prædicaret. Itaque bellua illa pestifera, qua per Arium primo, quasi de inferis extulerat caput, subito triformis apparuit. Per Eunomianos, qui dicunt per omnia filium patri dissimilem, quia nullo genere possit esse factura similis factori. Per Arianos, qui dicunt similem quidẽ posse dici Filium Patri, sed largitate gratiæ, non proprietate naturæ, inquam scilicet potest creatori creatura conferri. Per Macedonianos quoque, qui dicunt Filium quidem per omnia similem Patri, sanctum vero Spiritum cum Patre & Filio nihil habere commune. Quod hæ tres opinioniones hæreses ab Ecclesia iudicentur, habes 24. q. 3. cap. penult. Iusserat autem Constantius, vt habetur ex historia Tripartita, apud Nicæa Bithyniæ concilium iterum celebrari, sed momento temporis ciuitas concussa est. Quem terræmotum præcognouit Arfarius ex milite [confessor effectus sub Licinio] eremiticam vitã ibi in quadam turre ciuitatis inclusus [exercebat.] Quod cum cognouisset nunciavit populis, quibus non credentibus, reuersus ad turrim, inuentus est pronus orando mortuus. Fertur autem rogasse Deum, vt prius moreretur, quam cladem ciuitatis videret. Hic & demoniacum curauit, & draconem interfecit. Contigit autem hoc consularu Tatiani & Cerealis octaua die Augusti.

Liberius in concilio mittitur. Id. c. 22. De Cyrillo & Georgio ca. 23.

De episcopatu Alexandri no contentio c. 14.

Eunomius, vnde Eunomia ni hæretici.

Macedoniana hæresis.

Ex Irid. l. 8. ca. 5.

Li. 3. ca. 33. Constantius apud Nicæa concilium celebrari lens diuinitus impeditur. Arfarij Eremitæ mors miranda.

Transla

A.C.325. Concilium Seleucia hereticum. Idem c. 34. Vinc. ex Trip. hist. li. 3. c. 47. & P6t. in vita Liberij, de tota hac historia vide quae scriptimus c. 2. rituli huius.

Pro infestatione malorum non licet episcopo gregem deferere. Liberius episcopus.

Mart. 10.

Act. 20.

Translatum est ergo concilium apud Seleucia A. Iffauria. Et praecipit ibi Constantius adesse Lauritium Iffauriae ducem, ut in quo opus esset, episcopis ministraret. Igitur post Iulium papam ( ut tranfumptum est per Vinc. spec. hist. a libro pontificum, qui Iulius & ipse multas tribulationes sustinuit, & decem mensibus in exilio fuit, & defunctus sepultus est via Aurelia Romae.) Liberius quoque successor eius a Constantio multatur exilio, eo quod noluit Arianam haeresi consentire, & fuit in exilio annis tribus. Et congregans sacerdotes cum concilio eorum Liberius ordinavit in locum suum Felicem presbyterum venerabilem virum. Et fecit concilium Felix, & invenit duos presbyteros consentientes Constantio Augusto Arianomine Vrsatium, & Valentem & damnavit eos in concilio quadraginta octo episcoporum. Post paucos autem dies, zelo ducti Vrsatius & Valens, rogaverunt Constantium, ut reuocaret Liberium de exilio: ut vna tantum communione participaret extra secundum baptismum. Tunc missa autoritate per Catulinum agerem in rebus, Liberius consentit praecipis Augusti, ut vna participatione cum haereticis communicaret tantum, ut non rebaptizarentur, sicque de exilio rediens habitavit in coemeterio beatae Agnes apud Germanam Constantij, ut quasi per eius interuentionem rediret in ciuitatem. At illa, quae fidelis erat Domino nostro Iesu Christo, noluit rogare Augustum, quia senserat consilium. Constantius autem vna cum Valente & Vrsatio, conuocauit aliquos ex fauce Ariana, & quasi factio concilio, misit & reuocauit Liberium de coemeterio beatae Agnes, Felicem de episcopatu Romano expellens, qui Catholicus erat, qui demum etiam martyrio coronatus est.

Sic ergo Liberius vt notat Hiero. in chron. taedio exilij victus in heretica prauitate subscribens, Romam quasi victor intrauit. Iste tamen Liberius papa cohortatus est alios ad tolerantiam laborum, quod ipse implere neglexit: sic scribens omnibus episcopis. vt habetur 7. q. 1. suggestum. Suggestum est nobis, quod pro praeteritis laboribus & infestationibus, nonnulli vestrum assignatas sibi met, & a Deo commissas reliquerunt plebes, & in futurum plures relinquere velint, eas quas tueri debent ecclesias, & pro ouibus sibi commissis laborare negligant, & monasteriorum se quieti tradere festinent, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & silentio atque otio vitam magis ducere appetant, quam in iis, quae sibi commissa sunt, permanere, dicente Domino. Beatus, qui perseuerauerit vsque in finem. Vnde namque est beata perseuerantia, nisi de virtute patientiae? quoniam secundum apostolicam praedicationem, omnes qui volunt in Christo pie viuere, persecutionem patiuntur. Ideo fratres carissimi non vos afflictionum amaritudo a pio mentis vestrae proposito coerceat recedere; considerantes quanta pro absolutione nostri, & liberatione dominus & redemptor noster perulerit, quibus se contumelios se afficiendum tradiderit, vt nos a vinculis potestatis diabolicae liberaret. Attendite itaque vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine suo, vt non sit qui vos decipiat, aut seducat in sublimitate sermonis, vt plebes vobis commissas

relinquatis, & alicui propter opprobrium malorum hominum quieti vos tradatis, vt vos saluatis solummodo & filios orphanos relinquatis. Haec ille. Ab eo ergo die, quo Liberius se subscripsit, vt scribitur in libro pontificum: fuit persecutio in clero, ita vt intra ecclesiam presbyteri & clerici necarentur & martyrio coronarentur. Depositus autem Felix, habitauit in praedio suo via Portuensi, vbi in pace quieuit quarto Calen. Augusti.

A.C.325. Felix in pace quieuit, non igitur fuit martyr vt dicta est supra c. 2.

De Eusebio Romanae urbis presbytero. §. VI.

Eusebius autem, non Vercellensis episcopus, sed presbyter urbis Romae, vt habetur a gestis eius, cepit ipsum Liberium declarare haereticum, multique per eius doctrinam communionem Liberij vitabant, & populum congregatum confortabat in Domino, teneturque a Constantio cum ipso Liberio dicente: Tu solus es Christianus in vrbe Romana? Qui respondit. Sic in Domino confidimus, quia fideles nos inueniet Christus, sicut benedictionem seruamus, quam a beato Iulio suscepimus. Cui Liberius. Nonne Iulij vicibus fungimur? At ille. Si perseuerassess, inquit, in fide, quam in persecutione tenere primo visus fueras. At res ipsa te docet. Constantius ait. Et quid interest inter fidem & fidem? Qui respondit. Nos peccatores integre fidem tenemus, vos autem diaboli tenet insania, & superstitionis inuidia, qui Felicem episcopum purum, & sacerdotem ab omnibus declaratum, in exilium direxistis, & Christianis, maximeque clericis & presbyteris & diaconibus necem inferri praecipistis. Tunc iratus Constantius rogatu Liberij includi fecit Eusebium presbyterum in quodam cubiculo domus suae, quod humile erat quatuor pedum, & ibi mensibus multis in oratione constantiter perseuerans inclusus tandem post menses septem dormiuit in Domino 19. Cal. Septembris. Cuius corpus collegerunt Gregorius & Orosius presbyteri, & sepeluerunt in cripta iuxta corpus beati Xisti, vbi & titulum posuerunt Eusebio homini Dei. Hoc audito Constantius Gregorium ipsum in ipsa cripta viuam includi fecit. Tunc Orosius presbyter collegit semiuuui beati Gregorium noctu occulte propter Constantium Augustum. Et emissio spiritu sepeliuit iuxta corpus Eusebij, qui Orosius haec gesta conscripsit. Ab eodem die intra ecclesias iussu Constantij imperatoris quicumque inuentus fuisset non sic confiteri, vel participare sicut Liberius, indiscussus gladio puniebatur. Et in plateis, & in vicis, & in

Haec habet Vita. in marty.

Gregorius & Orosius S. Eusebii sepeliunt.

Haec gesta esse consilia magna ex parte constat ex eo, quod Liberium hominem semper catholicum & mitissimum, non solum Arianum, sed Arianorum sanguinarium propugnatores fingunt. Neque vero Sur. haec gesta inter suas Sanctorum vitas retulit, quae ipse non omisset, si fide digna indicasset. Eusebij sanctitatem veneramus, quam S. obseruat Romana Ecclesia. Eum vero aliquid contra S. Liberium tentasse, vel S. Liberium grauius aliquid in ipsum statuisse pernegamus, cum hoc eadem neque probet, neque alicubi tradat Romana Ecclesia, imo vero contrarium sentiat. Vide Martyr. Gregor. & Valentinianum.

eccle

A.C. 326. ecclesis, siue in balneis gladio trucidabantur: A persefente Constantio christianos, vna cum Liberio. Constantinopoli quoque, vt habetur ex martyrologio: celebratur natale beati Pauli eiusdem ciuitatis episcopi 7. idus Iunii, qui a Constantio Augusto missus in exilium ob Catholicam fidem, Arianorum insidiis crudeliter strangulatus, ad caelestia regna migravit. Treuiris quoque celebratur festum sancti Paulini episcopi & confessoris, qui a Constantio ob catholicam fidem exilio relegatus, & vsque ad mortem mutando exilia fatigatus, apud Phrygiam beatae passionis coronam accepit a Domino. Item 7. idus Maij, B sacratissimum corpus beati Andreae apostoli cum osibus sanctorum Lucae euangelistae & Timothei discipuli beati Pauli, sub Constantio imperatore Constantinopolim translata sunt.

Vsuari. in Martyro. eius hystoria habet Sur. Tom. 3. ex Metaphr. Vsuari. lib. 31. August. & S. Hiero. in Chron. Translatio S. Andree Lucae, & Timothei S. Hiero. in Chron. & contra Vigilant.

Cruce in celo visa. Eutrop. lib. 11. & Niceph. lib. 9. cap. 32. & D. Hier. in Chron.

§. VII.

Veniente autem Gallo Caesare Antiochiam, vt narrat historia Tripartita, circa orientem sub specie crucis columna in celo visa est. Eo tempore apud Antiochiam Leontius episcopus erat, qui Stephano successerat. Hic antequam presul esset, a presbyteratu fuerat dignitate deiectus, quia cum muliere Eustolia degens, & turpem suspicionem celare volens, genitalia sibi met noscitur abscidisse. Postea tamen studio Constantij imperatoris episcopus ordinatus est. Huic tempore ad hymnos dicendos Deo, in fine psalmodum Catholicis dicebant; Gloria patri & filio & spiritui sancto. Ariani vero. Gloria patri in filio, per interpositionem propositionis, minorem patre filium significare volentes. Cum vero D Leontius Arianos catholicos prohibere non posset, tangens caput suum iam canum dixisse fertur. Hac niue soluta lutum coegetur immensum, significans post mortem suam discordiam futuram in populo pro diuersitate psallendi.

Leontius a presbyteratu honore cur deiectus. hist. Trip. l. 4. c. 38.

Diuersitas chori & populi in templo psallentis ibid. c. 35.

Qui primorum in duas partes diuiserint. li. 5. hist. Trip. c. 33.

D. Hier. in Chron.

a Morem Antiphonarum, hoc est alterius per responsionem carminum concinendorum ecclesia antiquitus iam ab Apostolis accepit. Diuinum namque Ignatum qui tertius in ecclesia Antiochena a Petro Apostolo hierarcha fuit, cum per eccliam animi consternatus esset, visionem nouam vidisse ferunt, sanctos videlicet angelos alternis & sibi inuicem respondentibus carminibus sanctam Trinitatem hymnis & laudibus uehentes. Et ipse primus hanc concinendi formam Antiochenorum Ecclesia dedit. Vnde quasi a fonte in alias Ecclesias Dei omnes huiusmodi consuetudo est propagata. Nicepho. lib. 13. hist. Eccle. cap. 8. cui consentit Socra. lib. 6. cap. 8. ex quo historia Tripartita libro 10. cap. 9.

ad tuendas Gallias Caesar miserat, apud Senones laqueo vitam finiuit, vt dictum est supra. Gallus vero Caesar sollicitatus a Constantio paruelle, cui in suspicionem ob egregiam indolem venerat, Histriae occiditur, & Iulianus frater eius Mediolani Caesar appellatur. Quo tempore Martinus, vt legitur, sub Iuliano Caesare militauit. Et Antonius monachus decimonono imperij Constantij, centesimoquinto vita sua anno in eremo moritur. De cuius dictis infra dicitur. Anno eodem, id est decimonono Constantij, vt testatur Hiero. in chron. Hilarius Pictauiensis episcopus factione Saturnini Arelatenfis episcopi, & reliquorum, qui cum eo erant, Arianorum ante trionium in Phrygiam pulsus, libros de nostra religione composuit. Sed de eo & libris eius plenius dicitur, cum de doctoribus agetur.

A.C. 326. S. Hilarius in exilium mittitur.

Circa illud tempus Victorinus rhetor, & Donatus grammaticus & praceptor meus, inquit Hiero. in chron. Romae insignes habentur. E quibus Victorinus etiam statuum in foro Traiani meruit. Et vt dicit Vinc. in spec. histo. Hic est Donatus, cuius libellus vsque hodie in scholis legitur a pueris prima rudimenta grammaticae dicentibus. Et Victorinum istum ego credo esse illum, de quo August. dicit in lib. confessio. quod cum esset gentilis, & diceret Simpliciano amico suo, & deuotissimo viro. Noueris me esse christianum. Ille respondebat, Non credo, nisi te videro in Ecclesia. Et Victorinus subridendo, Ergo, aiebat, parietes faciunt Christianum? Et cum pluries haec dixisset, demum feruore fidei superante verendum, qua timebat suis amicis displicere, intrauit Ecclesiam, publice petens fieri Christianus. Et cum clerici offerrent sibi libellum ad protestandum se credere articulos fidei, vt tunc moris erat inter eos, quasi in occulto, velut parcentes eius erubescens, ille noluit, sed ascendens in ambonem, vbi ab omnibus videretur, publice & alta voce confessus est, ea quae sunt fidei, plena fide Ecclesia gaudente christiana, & mirante Roma.

Donatus grammaticus praceptor Victorinus vir clarissimus de quo haec sine dubio. Aug. lib. 8. conf. ca. 2.

Constantij imperatoris mors. histo. Tripart. lib. 5. cap. 50. Eutrop. lib. 11. & alij.

§. VIII.

Demum, vt fertur ex historia Tripartita, Constantius Meffoerens nimia cogitatione apoplexiae passione defunctus est. Cui successit Iulianus dictus apostata, Constantij non praefati imperatoris, sed cuiusdam consobrini eius filius. Pro cuius explicatione refert Hug. Flori. vbi supra, quod Constantinus magnus, qui Byzantium suo nomine Constantinopolim appellauit, eam magnificans duos habuit ex eodem patre, sed non ex eadem matre scilicet Helena fratres germanos (Ex Helena enim tantum Constantium Constantius pater habuit) Quorum germanorum vnus dictus est Dalmatius, & alter Constantius, Hic Constantius habuit duos filios, Gallum scilicet & Iulianum: quorum Gallus modico tempore sub Constantio Augusto Caesar fuit, sed eius ope occisus. Iulianus vero factus ab eo Caesar, & missus contra Gallos rebellantes, subito eos deuicit, & gratus factus militibus suis Augustus ab eis appellatus est. Et cum Constantius pergeret contra eum in bellum, in via defunctus est anno vita suae quadragesimoquinto. Itaque Constantius Secunda pars Hist. Ant. C

Ex Eur. haec accipit Hug. Flo.

A.C.350. stantius, qui Catholicos persecutus fuerat, totum A tempus imperij sui pertulit inquietum.

De Iuliano Apostata, quam seculus & crudelis fuerit in Christianos.

CAP. V.

De Iuliano Apostata de quo hist. trip. l. 6. & Eutr. & alij.



Iulianus ergo, a vt ait Hieronymus in chron. Romanorum 36. imperauit Anno Domini 364. Mundi vero 4327. secundum maiorem computationem, secundum maiorem 5563. Et imperauit anno vno, B & mensibus octo. Sed dicit Vincen. spec. histo. li. 15. quod alibi annotantur in regno eius anni tres, computatis scilicet illis octo mensibus pro duobus. Vnde videtur hic fuisse vitium scriptoris. Denique Beda in lib. de temporibus dicit eum regnasse annis duobus & mensibus octo. Hic Iulianus vt habetur in historia Tripartita, olim discens apud Constantinopolim, cum esset adolescens, paedagogum habebat Mardonium nomine grammaticum Nicoclem Laconensem, rhetorem vero Eccebolium sophistam tunc Christianum. Erat enim Iulianus ab initio Christianus. Cumque in lectione proficeret, fama per populum volitabat, quia Romanam etiam rem publicam gubernare posset. Quod dum latius panderetur, astutiones inducit imperatori Constantio. Quamobrem abstulit eum ab vrbe regia, & misit Nicomediam, prohibens ne cum Libanio sophista conueniret, qui ibi morabatur, paganus existens. Iulianus ergo Libanium adire non audens, libris tantum eius utebatur. Tunc venit ad eum Maximus philosophus Ephesinus fama eius protractus, quem postea Valentianus, quasi magum iussit occidi. Cuius religionem cepit Iulianus imitari, cum eius verba quasi philosophica prae gustasset. Is etiam imperij cupidinem in animum eius immiserat. Cumque hac non laterent aures imperatoris, inter spem, metumque constitutus, suspicionem celare volens, quia qui dudum integer fuerat Christianus, postea proditor est effectus, tonsus monasticam simulabat vitam, & latenter quidem exercebatur in philosophia: in manifesto autem legebat libros christianorum. Denique in ecclesia Nicomediae lector est constitutus, & diuinos codices audiente populo legebat, & sub hoc habitu furorem declinavit Imperatoris. Hoc equidem praetere timore faciebat, nequaquam a spe recedens, quam mente conceperat. Dicebat autem amicis suis, felicia tempora fore, cum fieret imperator.

Iulianus lector fit.

Denique factus suspectus imperatori, diffugit: quem celatum inueniens Eusebia vxor imperatoris, vix perussit imperatori, vt non occideretur, sed ad philosophandum mitteretur Athenas. [Cepit igitur Iulianus imperialia sceptrata desiderare. Quamobrem discurrens vniuersam Hellenicam, &] quarens vbi que vates, inuenit vnum, qui ei apparere fecit solenniter demones. Quos

a Flavius Augustus Iulianus 4. Pop. Roma. post Constantium Imperator, imper. an. 1. men. 7. d. 27. Dum autem tres annos Iulianus imperasse dicitur, hoc ad anni partes est referendum: cepit enim regnare 3. Non. No. An. Ch. 361. & toto anno sequenti 362. verum potius est: denique Ann. 363. 5. cal. Iul. interfectus fuit. ex Onuph.

videns Iulianus signauit se, & statim demones diffugerunt. Magus autem culpauit eum, quia se signauerat. Cumque ille laudaret virtutem Crucis, ait magus. Ne putes de bone vir, quia timuerunt signum, sed potius abominati hoc signum recesserunt. Sicque capies miserum, repleuit eum odio signaculi Christiani. Vocatus autem postea ab Athenis, constitutus est Caesar a Constantio, accepta coniuge Constantia sorore eius, & directus est in Galliam contra barbaros Ingresso ergo eo in aliquam ciuitatem, corona laurea, quibus solent ornari ciuitates, inter columnas pendens, rupto fune decidit super caput eius, & cum aptissime coronauit. [Quo facto cuncti clamauere quia ei signum foret imperij.] Vicit ergo regem barbarorum, & Augustus appellatus est. Cumque deesset corona imperialis, vnus signa portantium, torquem quem habebat in collo [sumens] capiti eius circumposuit. Quo nomine tumens Iulianus spreto Constantio, Italiam Illyricumque perualit, vt ait Hugo vbi supra. Hoc audiens Constantius in vrbe regia positus, instructione belli Parthici derelicta, contra eum ibat, sed vt dictum est, in itinere defunctus est. Et Iulianus Constantinopolim veniens factus est imperator. Volens autem Iulianus placere omnibus, Catholicos, quos Constantius in exilium miserat, reuocauit, & paganos dedit licentiam idolis immolandi. Expulit autem a palatio eunuchos, tonsores, & coquos. Eunuchos [quidem] quia vxor eius obierat, post quam non duxit aliam. Tonsores autem, quia vnus sufficit multis. Coquos vero quia simplicibus utebatur cibis. Solus imperator a Iulio Caesare in curia senatus recitauit orationes. Philosophos vnde cunq; congregauit. In oratione quam scripsit de Caesaribus, cunctos ante se principes laecrauit. Et hac motus arrogantia contra Christianos scripsit. Et in tertio libro contra Christianos: cum multa dispositionis humanae in Christo collegisset exempla, dixit. Horum singula si non habent aliquam ineffabilem contemplationem, maxima de Deo blasphemia plena sunt.

b Sic quidam ex his qui nihil aliud hoc tempore, quam Christi gloriam se crepare dicunt, eo amentia blasphemiaque prorupit, vt signo Crucis non serio demones fugari, sed timorem & fugam, quo errorem confirmant simulare scripserit. Vides lector vnde hic uisus dicitur blasphemum dictum, quod tamen lepidum videri vult, hauserit, nimirum ab Ethnicis, & Christiana religionis hostibus acerri- mis. Bill. in Nazianze.

Mores Iuliani & figura Gregor. Nazianze. oratione 2. in Iul.

S. I.

DE moribus & effigie eius, inquit Greg. Nazianzenus lib. 9. contra paganos. Mihi mores Iuliani comperti sunt. Dum eum Athenis clarus cognouissem, faciebat me cautum inconstantia morum, excessus vberior. Vates enim egregius est, qui bene considerat. Nullum mihi signum in eo vtile videbatur, ceruix rigida, & inflexibilis, humeri iactabiles, oculi currentes, huc & illuc directi & furiose respicientes, pedes impatientes, nares spirantes iniurias & contemptus, schemata risibilia, & hoc ipsum semper habentia, rufus in-

A.C.350. Demones crucis signo diffugiunt. Nazian. oratione 1. in Iul. Eutr. hist. Trip. lib. 6. c. 1.

Prodigiū de imperio Iuliani.

Iulianus imperij occupat.

Iulianus coquos Eunuchos & tonsos ex aula eicit.

Iuliani arrogantia.

Schemata risibilia. i. vultus lineamenta ridicula.

continens, & quasi subulliens consensus & negotio simul, operatio nulla ratione consistens, interrogatio inordinata, responsio nulla congruentia sibi conueniens. Hac cum vidissem, repente dixi. O quale malum nutrit respublica Romanorum! Hac ille.

Ex historia tripartita habetur, quod prolixam barbam nutrebat tanquam philosophus, de qua Antiocheni sic eum deridebant. Tondeatur eius barba, vt ad funes proficiat. Et quoniam superstitionis causa taurum frequentius idolis immolabat, aram & taurum in solido suo formari precepit. Dicebant ergo Antiocheni. Iste taurus euerit mundum. Qui reciprocis iniuriis se vindicatis, librum edidit aduersus Antiochenos satis lepidum & vrbani, quem Antiochicum nuncupauit.

De seuitia eius in Christianos ex histo. tripartita. Quibusdam sacrificiis & inuocationibus, atque immolationum sanguine nostrum baptisma studebat abluere, & ecclesiasticae professioni abrenunciare. Fontes [vrbis & qui erant in] Daphne apud Antiochiam sacrificiis violauit, vt aquam bibentes eius horrore potirentur. Cumque quoniam in publico venales cibos illo scelere poluissent [aspergebantur enim ex eis panes & carnes poma & olera] christiani huc videntes in gemiscebant. Veruntamen iuxta praecipit apostoli comedite, nihil interrogantes propter conscientiam. Et Iulianus vultu quidem se mitē simulabat, porro laqueos quibus innocentes deciperet instruebat.

In publicis imaginibus Ionem, Mercurium, & Martem depingebat. Sicque latenter subditos deos adorare faciebat, paganosque faciebat christianorum officii assuecere. Et de huiusmodi scripsit Arfacio pontifici Galatiae monens, vt sacerdos ad spectacula non procedat, in tabernis non bibat, rebus turpibus non interit. Xenodochia per singulas instituerat ciuitates, ad quod opus singulis annis iussit dari [triginta millia modiorum frumenti, & sexaginta millia sextariorum vini.] Horum inquit quinta pars pauperibus templum obseruantibus debet expendi, reliqua indigentibus & peregrinis distribui. Et huiusmodi collationes faciendas esse, & primitias frugum diis offerendas inquit. Homerus probat introducens Eumaeum talia facientem.

Christianis eum aduentibus, quod nimis grauentur tributis & exactiōibus, respondit. Vestrum est, vt patienter mala sustineatis, hoc enim est praecipit Dei vestri. In Caesarea Philippi Saluatoris imaginem de muliere liberata a fluxu sanguinis per tactum simbriae eius aream deponit, pro qua statuum suam ibi collocauit, quae igne de caelo cadente circa pectus eius diuisa est, & caput cum ceruice vna parte dieictum, reliqua pars haectenus restitit, & fulminis indicium reseruauit.

Eo autem sacrificante, ostensum est ei in visceribus pecudis signum Crucis corona circumdatum. Quod aliis interpretantibus super Crucifixi victoria, ipse respondit. Crucifixum potius coarctari, nec ei relinqui spacium se dilatandi.

Placere autem volens Iudaeis sicut & gentilibus, praecipit eis, vt templum suum reedificaret. Quibus in opere nihil proficientibus, cum quic-

A.C.362. Iulianum Antioche ni derident. lib. 6. hi. trip. cap. 40.

Iulianus nostram religionem eicit. li. 6. ca. 2. Ibid. t. 3. 4. Seuitia Iuliani in christianos.

1. Cor. 10.

Iulianus crucis vexillis abstrulit loco eius idola reponit. lib. ca. 3. Christianos in paganismum mulari. ibid. c. 29.

Christianos tribus opprimis. ibid. cap. 39. Christi imagine deponit suam collocat. ibi. c. 41. lege Eutr. li. 8. cap. 4.

Nota punitiōnem per fulmē factam. Crux in exitis ei apparet. ibi. ca. 2. & Nazianz. orat. 1.

quid die facerent, nocte caderet eum multorum periculo [solutis prioris etiam fundamentis reliquis noua omnia preparabant.] Et cum tribus diebus hoc factum esset, quarta die apparuit in caelo signum Crucis splendidum, & Iudaeorum vestes signaculo Crucis sunt implete. Eo sacrificante apud Fortunam Constantinopoli, Mares Chalcedonensis episcopus senectute caecatus: qui manu alterius regebatur, eum aperte appellauit apostatam & abominabilem. Cui dicente Iuliano: Neque Galileus Deus tuus curare te potest. Respondit Deo gratias ago, quod te non video pietate nudatum.

Clericis nostris omnia priuilegia subtraxit, & honores & leges positas pro eis soluit, ipsosque curia tradidit. A virginibus & viduis, quae ab ecclesiis pascebantur, iussit exigi ea, quae dudum a publico accepisse videbantur.

Auferat ornamenta ecclesiarum, templa nostra destruebat, & pecunias ad eorum aedificationem prius datas iterum exigebat. Caesariensis apud Palaestina nimis infestus erat, quia etiam eo regnante sacellum fortunae quod solum remanserat, euerterat, & ideo possessiones & pecunias ecclesiarum illarum, cum verberibus exquirens, trecenta auti libras collegit ab eis. Omnes autem clericos inter milites aggregari fecit duci Proincia seruituros. De hoc Iuliano sic ait August. & Ambro. 11. q. 3. Iulianus. Iulianus extitit imperator infidelis, nonne exiit apostata, iniquus idololatra, & milites christiani seruiunt imperatori infideli? Vbi veniebat ad causam Christi, non agnoscebat nisi eum, qui in caelis est. Quando volebat, vt idola adorarent, vel thurificarent, vel in Christianos arma mouerent, praeponebant ei Deum, quando autem dicebat: Producite aciem, ite pro defensione reipublicae contra illam gentem, statim obtemperabant. Distinguebant omnium aeternum a domino temporali. Hac ibi.

De Lucifero heresiarcho narrat Rufinus in histo. Eccle. lib. 10. dicens.

S. I. I.

Lucifer cum exoraretur ab Eusebio scilicet Vercellensi episcopo, quia vterque in regiones vicinas Aegypto fuerat relegatus, vt ad vindicandum Athanasium Alexandriam pergerent: communicque tractatu cum iis, qui superfluerant sacerdotibus de statu Ecclesiae decernerent, praesentiam sui abnegans, legatum pro se diaconum suum mittit, atque ipse intento animo Antiochia pergit, & Paulinum episcopum constituit propriis adhuc dissidentibus partibus, sed in vnum tamen reuocari posse sperantibus, si sibi talis eligeretur episcopus, erga quem non vna plebs sed vtraque gauderet.

Pergit interea Eusebius Alexandriam, ibique confessorum concilio congregato, paucorum numero, sed fide integrorum & meriti multi, decernunt orientis procuracionem Athanasio occidētis Eusebio. Additur ibique de Spiritu sancto plenior disputatio, vt eiusdem scilicet substantia & deitatis, cuius Pater & Filius crederetur, nec quicquam prorsus in Trinitate aut creati, aut inferioris, posteriusue diceretur: sed de differentia substantiarum ac substantiarum sermo eis per scripturam motus est, Graeci solent & vniuersi vocat.

Secunda pars Hist. Ant.

A.C.362. Iudaei repli restituerent natur, sed frustra. ibi. c. 41.

Maretis in Iuliano liberē dicit. ibi.

Clericis priuilegia adimit. c. 7.

Ornamenta ecclesiarum confiscantur. ibid. c. 32. Cz. Grief. lib. curia festus c. 4.

Clericos milite iubet. ibi. August. in psal. 124.

Imperatori infideli quomodo obtemperadum.

li. 10. c. 27.

Conuictus confessorum Alexandriae. ibi. c. 28.

Spiritus sanctus eiusdem cu patre substantia. ibi. c. 29.



A.C. 362. Quid sit substantia in diuinis. Quid sit substantia.

Eusebius Antiochiam reuertitur. cap. 30.

Luciferianorum schisma & error. Ex Iud. li. 8. ca. 5.

Ruff. lib. 10. ca. 30. Eusebij Vercellensis & Hilarij Pictauiensis medici animorum. Hilarius qualis ca. 31.

Substantia namque ipsam rei alicuius naturam rationemque, qua consistit significat: substantia vero uniuersalique persona hoc ipsum quod extat, atque subsistit ostendit. Et ideo propter hanc resum Sabellij tres esse substantias seu hypostasises consistendas: [quod quasi tres subsistentes personas significare videretur, ne suspicionem darem tanquam illius fidei sectatores, quae Trinitatem in nominibus tantum & non in rebus atque subsistentiis constitueretur.] De incarnatione quoque Domini in illo concilio comprehensum est, quia corpus quod suscepit Dominus, neque sine sensu, neque sine anima susceptum sit. Eusebius autem quum redisset Antiochiam, & inuenisset ibi ordinatum episcopum contra sollicitationem suam, pudore simul & indignatione compulsus abscelsit, neutri parti communionem suam relaxans: quia digrediens inde promiserat se acturum in concilio, ut is eis ordinaretur episcopus, à quo pars neutra deficeret. Interim Lucifer iniuriam dolens, quod episcopum à se ordinatum Eusebius non recepisset, nec ipse recipere cogitaret Alexandri decreta concessit, sed constringebatur legari sui vinculo, qui in concilio ipsius auctoritate subscriberet. Elegitque, ut legato suo recepto, erga ceteros sententiam suam disparem, sed sibi placitam custodiret. Ita regressus ad Sardiniam partes, siue quia cita morte praeventus tempus sententia mutandae non habuit. (Etenim temere caepa corrigi spacio solent), siue hoc animo immobiliter tenens obiit. Verum ex ipso interim Luciferianorum schisma sumptit exordium.

Error istorum fuit, ut haberetur 2. q. 3. c. penult. in hoc, quod eos, qui adhaerent Arianis nolent recipi, vel permanere in ordinibus suis & dignitatibus, quamuis reuenterentur ad fidem catholicam, quos tamen concilium seu patres in ipso, ex misericordia decreuerant & statuerant recipiendos. Et ob hoc separauerunt se ab unitate Ecclesiae dicti Luciferiani, & haeretici declarati. Eusebius vero, ut prosequitur historia Ecclesiastica, circumiens orientem atque Italiam medicum pariter & sacerdotis fungebatur officio, singulas quasque ecclesias abiurata infidelitate ad sanitatem rectae fidei reuocabat, maximamque Hilarium iam de exilio regressum & in Italia positum hac eadem erga instaurandas ecclesias fidei que patrum reparandam reperit molientem: Nisi quod Hilarius vir natura lenis & placidus, simulque eruditus, & ad persuadendum commodissimus, rem diligentius & captius procurabat. Qui etiam libros de fide nobiliter scriptos edidit, quibus & haeticorum versutias, & nostrorum deceptiones, & male credulam ita simplicitatem diligenter exposuit, [vt & longe positos & praesentes perfectissima instructione corrigeret.] Ita duo isti viri, velut magna quaedam mundi lumina, Illyricum, Italiam, Galliasque suo splendore illustrarunt, vt omnes etiam de absconditis angulis & abstrusis haeticorum tenebrae fugerentur.

De Iuliani legibus cap. 32. §. III.

DE inapiis legibus Iuliani & persecutione contra fideles. Postquam ergo Iulianus ad Orientem Persas bello pulsaturus aduenit, &

publica quam prius occultauerat, erga idolorum cultum ferri cepit insania, callidior ceteris persecutor, non vi neque tormentis, sed praemiis, honoribus, blanditiis, persuasionibus, maiorem penne populi partem, quam si atrociter pulsasset elisit. Tunc etiam, vt dicitur in histo. tripartita, contra pietatem leges posuit. Et primo quidem Galileorum filius, (sic enim cultores Christi nominabat) poetarum, rhetorum, ac philosophorum legere disciplinas interdixit. Propriis enim, inquit, penam secundum proverbium vulneramur. Nam & nostris armari conscriptionibus contra nos, bella suscipiunt. Aliam quoque legem posuit, Galileos praecipiens militibus expelli.

Et dicit Hiero. in chron. quod Prohaeresius sophista Atheniensis, lege data ne Christiani liberalium artium essent doctores, cum sibi Iulianus specialiter concederet, vt Christianos doceret, sponte scholam dimisit. Itaque, vt ait Ruffinus Iulianus ludos literarum illis solis, qui deos deasque venerantur parere decreuit. Militiae cingulum non dari nisi immolantibus iubet. Procuracionem prouinciarii, iurisque dicendi Christianis statuit non debere committi, vt quibus etiam lex propria vti gladio venisset. Et proficiebatur quodtidie in huiusmodi legibus exquirentis, quibus si quid versutum vel callidum, tamen quod minus videretur crudele, discerneret. Et cum velut tecti serpentes de cauernis terra ebullientes ad eum processissent magorum, philosophorum, a-ruspicum, augurumque manus profanae, omnes pariter allegant, nihil suis artibus successerunt nisi prius Athanasium velut horum omnium obstaculum sustulisset. Vnde & quaesitus est ad mortem, sed latitauit.

Dedit & aliud Iulianus vacordiae suae & leuitatis indicium. Nam cum Daphnis in suburbano Antiochiae litaret Apollini, & nulla ex eis, quae quarebat responsa susciperet, causaque silentij percunctaretur à sacerdotibus, demonis, aiunt: Babilae martyris sepulchrum prope asistere, & ideo responsa non reddi. Tunc ille venire Galileos, & auferre sepulchrum martyris iubet. Igitur Ecclesia vniuersa conueniens, mulieres ac viri, iuuenesque & virgines immensa exultatione succincti, trahebant longo agmine arcam martyris, psallentes summis clamoribus, & cum exultatione dicentes. Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis. Hac in auribus profani principis per sex millia passuum plebs fidelis tanta exultatione psallebat, vt caelum clamoribus resulareret. Vnde ille in tantam iracundiam rabiem deductus est, vt altera die comprehendi Christianos passim, & trudi iuberet in carcerem, ac panis & cruciatibus affici.

Quod Sallustius praefectus eius non probans, licet esset gentilis, tamen iussus exequitur. Et deprehensum vnum adolescentem, qui primus occurrit Theodorum nomine, à prima luce vsque ad horam decimam tanta crudelitate, & tot murtatis carnificibus torfit, vt nulla aetas simile factum meminerit, cum tamen ille in equuleo sublimis,

a. Graca illius verba, sic refert Theodor. Τοῖς δούλοις, γὰρ ἐπὶ Περσῶν καὶ πῶς παρομιαν βαλλόμεθα, ἐν τῷ ἔθῳ ἡμετέρῳ, συζητημάτων καθοπλισίμους, καὶ οὐδὲ ἡμῶν ἀναδείχονται πόδισμον.

A.C. 362. Christiani à discipulis arcentur. li. 6. hist. tri. cap. 17. & Ruff. lib. 10. ca. 32.

Ruff. lib. 10. ca. 32.

De scintilla Iuliani erga Athanasium. c. 33.

Corpus martyris Babilae Iulianus amoueri imperat. c. 35. Nicep. li. 10. c. 28.

Psal. 96. Nota quia fuerit Christianorum in persecutionibus alacritas.

Sallustius iussu Iuliani christianos torquet. cap. 36.

& hincinde lateribus instante tortore, nihil aliud A faceret, nisi vultu sereno & lato psalmum, quem pridie omnis ecclesia cecinerat, iteraret. Cumque se expensa omni crudelitate Sallustius nihil egisset perspiceret, recepto in carcerem iuvene, abiisse fertur ad imperatorem, & quid egerit nunciasset, ac monuisse, ne aliquid [ tale ] tentare vellet de cetero, alioquin & illis gloriam, & sibi ignominiam quareret. Hunc Theodorum ipsi postmodum apud Antiochiam vidimus. Et cum requireremus ab eo, an sensum doloris habuisset in integro, dicebat doloris se quidem parum sensisse, admississe autem sibi quendam iuuenem, qui sedanti sibi litreo candidissimo sudore abstergeret, & aquam frigidam frequenter infunderet, & ita sese delectatum, vt tunc maestior factus sit, quando deponi mox de equuleo iussus est.

Et, vt dicitur in histo. tripartita, ablato corpore Babilae martyris, fulmen egleis missum omnem illud templum Apollinis & simulachrum ligneum & deauratum redegit in puluerem. Iubentur quoque vasa ecclesiarum silico ararij deputari. Iulianus autem auunculus huius Iuliani cum pallia Deo dicata Antiochia in vnum collegisset, proiciens ea in terram contumeliose, & super ea sedit, mox verenda eius & loca femoribus circumposita tanta putredine percussa sunt, vt vermes increarent, qua passione vsque ad mortem, non caruit.

Virgines sacras insolitas populo videri, nudas stare in teatro cogebant, quas primum illudentes, postea totonderunt nouissime per mediū sectas, porcos vt eas comederent prouocabant. In Ascalone & Gaza pagani virgines diuidentes, & hordeo cumulantes feris apponebant. In Sebaste Ioannis Baptistae sepulchrum aperuerunt, ostiagni tradiderunt, & puluerem disperferunt. D Beda tamen de temporibus dicit aliquos monachos tunc ibi existentes collegisse aliquas particulas de ossibus illis. In Heliopoli ciuitate Phoenicis, vt refert Theodoretus, pagani secantes ventrem Cyrilli diaconi etiam ex eius iecore comederunt. Quo scelere quicumque participati sunt, caruerunt dentibus, & elingues facti sunt, quinque et ipsa lingua eorum putrescentes defluerunt, visum etiam perdidit. Narrat idem, quod apud Antiochiam sublatae sunt ianuae maioris ecclesiae.

Ingredientibus ergo Iuliano praefecto orientis, & quodam Christianis Felice praeposito thesaurorum regali, & Elpidio Comite rerum priuatarum: Iulianus praefectus contra sacrum altare minxit. Felix videns vasa pretiosissima, quae Constantinus & Constantius frequenter obtulerant, ecce, inquit, quibus vasis Mariae filio ministratur. Nec multo post Iulianus praefatus putrefactis viscetibus interiit, stercora emittens non inferius sed superius. Quem vehementer increpat vxor sua christianissima. Rogabat ergo imperatorem, vt Ecclesiae redderentur ea, quibus fuerat spoliata. Sed non slectens imperatorem, mortuus est. Felix autem fundens sanguinem ore die ac nocte, venisque corporis vndique euacuat, celesiter est extinctus. Valerianus autem tunc militenarius, postea vero imperator, percussit vnum de ministris templi Fortuna pugno, qui aspergendo purgabat ingredientibus in templum, cum

Iuliani & aliorum duorum facinora ib. ca. 42.

Valerianus ministrum templi pugno percussit ib. c. 35.

vidisset aquae guttam in pallio suo, dicens se illa purgatione inquinatum. Ob quam rem statim missus est in exilium.

a. Hoc quarto saeculo sacrarum Virginum Sodales floruisse ex hoc loco perspicere potes, sicut etiam ex historia S. Crucis ab Helena inuenta quae ex Ruffi. in sine 1. cap. huius tit. habet D. Anto. videre licet, easque in quadam domo clausas simul vixisse hinc perspicis, idq. confirmat alia de Publica Abbatisa historia lib. 6. histo. tripart. cap. 36. quae apud se habebat chorum conuersatione digna virginitatem seruantium semper cum eis laudans factorem seruatorumque Deum. Hinc collige illos, qui nostro saeculo tales virgines clausas in publico prodire, & viris coniungi compellunt, impij Iuliani non Iouiani viri religiosissimi esse imitatores.

b. Comes rerum priuatarum, quis fuerit declarat satis Sozom. Graeco sic scribens, ἰσχυροῦς ἡ δὲ ἰδίων ἡ βασιλικῶν ἀγαθῶν τῶν ἡγεμονίων αὐτοῦ ἐπιπέποιον ἡ περὶ τῶν ἡγεμονίων ἡ περὶ τῶν ἡγεμονίων ἡ περὶ τῶν ἡγεμονίων. id est, Elpidius autem cui credita erat pecuniarum ad regem proprie spectantium gubernatio, quem Romani comitem rerum priuatarum vocare consueuerunt.

c. Ministrari ex Aet. Apost. cap. 13. Graci sumunt pro eo quod nos dicimus Missam facere seu celebrare. Nam illi δευτερον Missam vocant, & verbum δευτερον ad actum sacrificandi referunt, vt ex Chrysostomo & Basilio facile intelligitur, qui quae suis Graecis sacrificandi formulas tradiderunt δευτερον nuncuparunt. Nota autem illo quarto saeculo in sacris vasis splendorem maximum & ornatum eluxisse, vt scias qua de donatione Constantini feruntur vera esse, illudq. si Antiochenam pretiosis ornamentis ditauit Ecclesiam, Ecclesia Romano longe plura concessisse, falluntur igitur Magdeburgenses, qui post D. Gregor. hoc est septimo demum saeculo Ecclesia opes & diuitias accessisse aiunt, cum quarto saeculo Ecclesia tam copiosa, locuplesq. extiterit.

De SS. Ioanne & Paulo & Terentiano, quem habet Sur. rom. 3.

§. IIII.

Svb isto Iuliano apostata passi sunt Ioannes & Paulus fratres. Gallicanus & sanctus Donatus Aretinus episcopus, & alij complures, vt narrat Vincen. vbi supra, ex gestis eorum. Audiens autem Iulianus quod Ioannes & Paulus de rebus suis pauperes sustentarent, mandauit eis, quod sicut Constantino, ita & ei adhaerent. At illi dixerunt. Dum gloriosi imperatores Constantinus, & filij eius Constans & Constantius se esse seruos Christi gloriabatur, nos Christiani famulabamur eis. Tibi vero, quod religionem plenam virtutibus reliquisti, obedire contemnimus, & à te nos omnino subtraximus. Quibus ille remandauit. Ego quidem clericatum in Ecclesia tenui, & si voluissem ad primum Ecclesia gradum peruenissem. Sed considerans vanum esse inertiam sectari & otium, militiae animum dedi, & diis sacrificans ita egi, vt ad imperium peruenirem, vnde vos in aula regia nutriti, non debetis deesse à latere meo, vt primos vos habeam in palatio meo. Quod si me contemnit, agam, vt non Secunda pars Hist. Ant. C 3

Vinc. lib. 14. spec. hist. c. 14.

A.C.363. S. Martyres trucidatur 16 Junij.

contemnat. At illi responderunt. Deum tibi preponetes, no timemus perdere amicitias ho minis mortalis, ne inimicitias incurramus Dei aeterni. At Iulianus decem dies statuit eis veniendi ad se vitro, post quos ad veniendum eos cogeret. Qui dixerunt. Hodie perface quod post decem dies facturus es. Cum ergo per illos decem dies omnia sua pauperibus erogallent, die vndecimo, hora cœna venit ad eos. Terentianus afferens stauunculam Iouis, quam cum adorare recularer, fecit fieri foueam in domo illorum & ibi eos decollatos abscondit, diulgans, quod iusu imperatoris in exilium missi essent. Paulò post Iulianus in bello contra Persas occisus est, vt dicitur infra. Demones autem de obselsis corporibus intra domum sanctorum eiiciebantur, confitentres pansionem eorum, ita vt filius Terentiani clamaret in illa, quod à sanctis martyribus vreretur. Quod videns Terentianus ad fidem conuersus est, & filius à demonio liberatus.

De S. Gallicano martyre ex Terent. in vita SS. Ioannis & Pauli apud Sur. tom. 3. hac etiam habet Vinc. ibid. c. 33.

§. V.

Primicerij Constantia, i cui pie fideliterq; seruibat. Brev. Ro.

Gallicanus è pralio victor rediens Ecclésiã Apostolorũ mox adit.

Gallicanus à coniugio abstinerere proposuit

Passus est quoque sub eo sanctus Gallicanus, qui olim magister militiæ Constantini ab eodem valde dilectus, cum mitteretur ab ipso contra Scythas, qui rebellauerant imperio, poposcit, si reuerteretur victor è pralio, filiam eius Constantiam sibi dari in vxorem. Super quo cum valde contristaretur Constantinus, considerans Gallicanum paganum esse, & filiam proposicum habere virginittatis, Constantia ipsa consolata est patrem, confortans eum ne de Deo diffideret, sed promitteret Gallicano, quod postulauerat, si victor contra Scythas rediret. Sicque firmatum est, vt Ioannes & Paulus primicerij Constantiæ & christianissimi pergerent cum Gallicano in pralium, & duæ filie Gallicani Artica & Arthemina interim cum Constantia remanerent. Gallicanus itaque victor rediit, & ab omnibus gratanter acceptus, ad ecclésiã Apostolorum gratias Deo redditurus properauit. Quod cernens Constantinus obstupuit: cum esset paganus. Et quærenti, cur hoc fecisset, respondit. Dum essem in pralio, & deficientibus nostris, quid agerem, ignorarem, E Paulus & Ioannes dixerunt mihi, quod victoriã obtinerem, si facerem votum Deo cœli. Quod statim vt feci, apparuit mihi quidam iuuenis, & ferrens crucem in humero, dixit mihi. Sume gladium tuum, & sequere me. Tunc affuerunt mihi duo armati milites, qui me vitroque latere confirmantes duxerunt me per medios hostes ad regem ipsorum, quem cum duobus filiis eius victos ab eis accepi, & nullum profus occidi, nec feci, nec iussi. Me verò Christianum deuoui, & etiam à coniugio abstinerere proposui.

Gaudentibus ergo cunctis, duæ filie eius iam per Constantiam conuersæ, cum ea in virginitate permanerunt. Ipse verò inde recedens, apud Ostiensem urbem monasterium adificauit, & ibi pauperibus & peregrinis manu propria ministravit. Rogatus verò, vt ibi esset episcopus, noluit, sed ipse qui eum ordinaretur elegit. Tantãque ibi miracula faciebat, quod ex solo iussu demones à corporibus obselsis effugaret. Habebat au-

tem quatuor domos in quibus sustentacula pauperum reponer, quas Deus ita custodiebat, quod quicunque malitiose vel causa tollendi aliquid intraret, statim aut demoniacus, aut leprosus fiebat. Tunc interrogata demonia responderunt, quod nisi Gallicanus sacrificaret, morbus qui contigerat, omnes redituam exatores inuaderet. Sed quia tantum virum nullus de hoc conuenire audebat, mandauit ei Iulianus imperator, vt aut inde discederet, aut idolis immolaret. Qui statim relicto omnibus, Alexandriam petiit, & ibi sanctis per annum continuum cõiunctus fuit. Inde verò fecesit in eremum, vbi cum adhuc inuitatus sacrificare contemneret, decollatus migravit ad dominum.

De S. Donatore cuius gesta à Quadrantali scripta qua habet Vinc. lib. 14. cap. 35. cui consent. Brev. Roma.

§. VI.

Vb eodem Iuliano passus est & sanctus Donatus episcopus Aretinus. Hic Romæ quondam clericus, nutritus est à Pigmentio presbytero: eruditus est omni mundana sapientia cum Iuliano imperatore diuina doctrina mansuetus, & humilis lector. Postquam autem Iulianus sumpsit imperium, patrem & matrem Donati iussit occidi. Donatus verò fugit in oppidum Aretinum, & recepit eum in domo sua Hilarianus monachus cum gaudio. Simulque habitantibus & orationibus & abstinentiis insistentibus, multi argrotantes meritis eorum sanabantur. Fuit autem Donatus ordinatus in sacerdotem à Saryro episcopo ciuitatis Aretinæ.

In diebus illis erat quidam nomine Eustathius exactor filci, qui dum ageret municipalia superuenit bellum, quod exagitabat prouinciam. Vxor autem eius nomine Euphrosyna dum vidisset hostem aduenire, timens pecuniam filci quam vir eius habebat, sibi auferri, absente viro tulit pecuniam publicam: & abscondit eam, & in hac tribulatione morte præuenta est. Pace reddita reuersus Eustathius in ciuitatem, inueniensque vxorem defunctam, quærebat dictam pecuniam per domum, & cum non inueniret, & ab officialibus repeteretur pecunia sibi commendata, captus cum filiis, vt traderetur ad supplicia cum bona custodia, accessit ad sanctum Donatũ presbyterum, exprimens afflictionem suam & periculum. Qui dixit ei. Ostende mihi sepulchrum vxoris tuæ. Ad quod cum eo accedens, facta oratione super sepulchrum, dixit sanctus Donatus. Euphrosyna adituro te per spiritum sanctum, vt dicas quid fecisti, aut vbi posuisti pecuniam, pro qua nunc vir tuus torquetur. Et subito facta est vox de sepulchro dicens. In ingressu domus meę ibi eam fodiendo abscondi, & quæstam ibi inuenerunt. Per hoc liberatus est vir ab angustia illa.

Defuncto autem episcopo ciuitatis Aretinæ, eligitur voce omnium Donatus, & licet plurimũ renitens, consecratur. Cum autem quadam die missam celebraret, & diaconus eius sanguine Christi populo fidelium ministraret, impulsus à paganis cecidit, & calix sanctus contractus est, sed collectis fragmentis eius qui vitreus erat: sanctus Donatus sua oratione in formam pristinam

A.C.363. Gallicanus Iuliano iussu fugatur, & capite multatur, colitur 15 Jun.

Mulier mortua ab eo interrogata è sepulchro respondit.

Calix fractus ab eo reparatur Orig li. 1. dial. ca. 7.

A.C.363. De eius miraculis ex Vinc. cap. 36.

Propter debitũ aliquẽ non posse suũ debitorẽ sepultura prohibere, causã in Authẽ vt cum de appel. cognosc. c. 5. §. meminimus.

Colitur 7. Augu.

De Gordiano & Epimachio, hac habet Surtom. 3. ex Ms. quæ etiã Vinc. refert ca. 37. Coluntur 1. Maij.

De S. Pigmentio ex Vitar. 24. Mar. & Vinc. c. 38.

nam redintegrauit, ex quo miraculo complures conuersi ad fidem baptizati sunt. Post hæc Quadrantianus Augustalis Hilarianum & Donatum captos, ad sacrificia cogebat, & cum recularerent, iussit os Donati lapidibus tundi. Qui cum caderetur, dicebat. Ego semper hoc optaui. Demum Hilarianum fecit tandi fustibus cædi, donec spiritum exhalaret, & Donatum in carcerem trudi.

Liberatus verò postea à vinculis, accessit ad fontem aquæ prope ciuitatem, vbi draco erat inficiens aquam, & venenosam reddens. Et applicanti ad locum in asello, cum draco obuiam ei exisset eum deuoraturus, sanctus Donatus flagello percussit eum occidit, & aquam ipsam à veneno purgauit, potabilem reddens. Et alium fontem oratione populo procurauit. Insuper & filia cuiusdam magni viri, sed pagani, qui Theodosius dicebatur, à demonio liberauit, sed & quod mirabilius est, quendam mortuum ad horam resuscitauit. Nam cum haberet quendam creditorem suum, cui debebat ducentos solidos aureos, super quo habebat chirographum manu illius, & restituta ei pecunia non recepisset chirographum impediabat iste sepulturam, donec sibi satisfieret de debito, ostendens chirographum. Vxor autem defuncti sciens pecuniam illi redditam, ad sanctum Donatum accessit, se ei recommendans in huiusmodi casu. Qui cum ea venit ad feretrum, & dixit defuncto. Surge, vide quid agas cum homine isto, qui te non permittit sepeliri. Qui surgens, & in loculo residens, confutauit eum de debito soluto, & accipiens ipse chirographum, scidit eum. Et aspiciens sanctum Dei, ait. Tibe ergo me dormire iterum. Qui respondit. Vade fili in pace.

Alia quoque vice eum siccitas magna esset, vnde & fames sequeretur, facta oratione impetrauit pluuiam abundantem. Et cum extra ciuitatem tunc esset, reuersus est domum siccis vestibus, vt nec gutta aquæ ipsas vestes contigerit. Demum Quadrantianus audiens miracula, quæ faciebat, propter quæ populus christianus agebatur, iussit eum capite truncari.

Gordianus quoque vicarius Iuliani, cum sanctum Ianuarium presbyterum compelleret ad sacrificia, eius prædicatione conuersus est Gordianus ad fidem, & baptizatus cum vxore sua Marina, & quinquaginta tribus de domo sua, conflato prius simulachro Iouis quod habebant in domo, & per sanctum Ianuarium in cloacam proiecto. Quod quum post aliquot dies audisset Iulianus, mandauit Clementiano, vt Ianuarium in exilium mitteret, & Gordianum, si nollet sacrificare, decollaret. Quod & factum est, & proiectum corpus eius ad canes, sed nocte à familia eius acceptum, sepultum est cum beato Epimachio, quem illis diebus Iulianus fecerat occidi.

Sed & sanctum Pigmentium, qui Iulianũ ipsum imperatorem à puero nutruerat, & sacris literis erudierat: ipse Iulianus apostata in Tyberim pro fide Christi iactari fecit: & complures alios martyres Christi fecit, vt patet ex martyrologio.

De S. Cyriaco & Anna matre Vinc. ibid. cap. 40. alij eum vocant Quiriacum.

§. VII.

Vm autem contra Persas pergeret Iulianus ad bellum, veniens Hierosolymam fecit exquiri Cyriacum episcopum. Is enim ad requisitionem sanctæ Helenæ inuenerat crucem Dominicam. Et à parentibus vocatus est Iudas, sed conuersus ad fidẽ appellatus est Cyriacus. Huic ergo coram se presentato Iulianus suadebat, vt idolis immolaret, diuitias & honores magnos promittens. Qui cum hoc recularer, iussit eum extendi, & ore aperto plumbum liquefactũ immitti. Sed cum non recepisset læsionem, exinde fecit eum super lectum ferreum extendi, carbones ignitos substernendo, & super eos spargi sal & adipem, & corpus desuper virgis cædi, qui hebraice loquens Deum orabat. Et admiratus tyrannus patientiam eius, iussit eum in carcerem recipi. Ad quem accedens mater eius nomine Anna, hortabatur eum viriliter agonizare pro Christo. Quod cum nũciatum esset Iuliano, iussu eius presentata coram ipso, cum nollet sacrificare, mandauit suspensam capillis inungulari. Et cum per tres horas torta nihil loqueretur, dixit imperator. Quid est Anna, bene acceperunt te vngulæ? Quæ respondit. Insensate canis, & omnis iniquitatis operarie, si habes maiora tormenta, infer. Parata sum enim contra patrem tuum sathanam certare, quem spero per nomen Christi vincere. Tunc iussit apostata lampades incensas lateribus eius applicari, quæ emisit spiritum.

Vocatum postmodum Cyriacum, cum interrogaret, quibus maleficiis hoc esset, vt pernas nõ sentiret. Respondit. Anathematizo te indigne canis, qui virtutem Dei conuersis in maleficia, non post multos dies plaga cœlesti percuteris. Tunc iussit tyrannus fossam profundã fieri, & per incantatores multitudinem serpentum immitti, & ad eos illum proici, quæ omnia in nullo eum læsuerunt. Ex quo miraculo quidam miles nomine Ammon, cum argueret tyrannum de tanta dementia, confitens magnum esse Deum Christianorum, decollatus est. Post hæc præcepit Cyriacum in cacabum oleo feruenti plenum immitti. Demum cum nil ex hoc læsionis susciperet, fecit eum validissimo instrumento ferreo in pectus percuti. Ex quo assumptus est in gloriam 4. nonas Maij. Hic cum esset episcopus Hierosolymis, multa miracula per eum Dominus faciebat, expellendo demones, & sanando infirmos.

Monachus Publius demonem ne in occidentem transeat impedit. lib. vita patrum de sanctis senioribus, qui signa faciebat.

§. VIII.

Prosequens autem Iulianus apostata contra Persas, misit demonem in occidentem, vt haberetur in vitis patrum, vt adduceret ei inde aliquod responsum. Qui demon transire volens per locum, vbi quidam monachus Publius nomine habitabat, transire non poterat, sed per decẽ dies ibi moram traxit, quo spacio temporis monachus ille ab oratione non cessauerat die noctiue. Qui demum reuersus ad Iulianum sine effectu, nunciavit ei quomodo Publius monachus non permisit eum transire. Iratus ille ait. Cum

A.C.363.

Colitur 4. Maij.

Publius monachus per decẽ dies oratione contra Iulianum produxisse scribit li. 6. hi. xix. c. 45. & hi. Laus. in vita eius.





A.C.365. eius opera vel maxime probantur. Sed Rufinus A. 11. lib. histo. eccle. eum de hæresi arguit, sic dicēs. Apollinaris Laodiceus vir sane in cæteris instructus, sed dum cōtentionis vitio nimis agit, & aduersus omne quod quisque dixerat, ire obuius delectatur, iactatione ingenij male fortis hæresim ex contentione generauit, asserens corpus sine anima à Dei filio fuisse assumptum. Et cum euidētibus euangelij testimonijs vrgeretur, verit se post, & ne ex toto vinci videretur, ait eum habuisse animam quidem, sed non ex ea parte qua rationalis est, sed ea solum, qua viuificat corpus. Ad supplementum verò rationalis partis dixit fuisse ipsum verbum Dei. Vnde istud hæreticum esse determinatum est, & declaratum 24. q. 3. cap. penult.

Li. 5. c. 44. Historia tripartita ponit duos Apollinares in Laodicea fuisse illo tempore. Patrem presbyterum & filium lectorem: patrem grammaticum, filium rhotorem, videnturque potius secundum Vinc. spec. histo. pater, quam filius fuisse episcopus, qui patrem habuit Probum presbyterum, vt supra dixit Hieron. Et hunc dicit Beda hæresim dictam introduxisse, qui scilicet fuit episcopus Laodiceæ.

Bed. in li. de sex mun. q. 24.

De Valentiniano imperatore, in quo incipit Paul. Diac. Oros. lib. 1. cap. 32. & alij de eo loquuntur. hist. Trip. lib. 6. cap. 35. & Paul. Diac. lib. 12. histo. Trip. par. lib. 7. cap. 7.

CAP. VI.

**V**alentinianus<sup>a</sup> trigemus octauus extitit imperator. Qui & ipse secundum Vincen. spec. histo. vt verus catholicus, pro hęc orthodoxa ab impiissimo Iuliano militia priuatus fuerat. Iuliano ergo defuncto apud urbem Nicæam, Romanorū consensu milicium adeptus est imperium, quod tenuit 11. annis. Hic non modo fortitudine, sed & prudentia, temperantia atque iustitia, & corporis magnitudine præfulgebat. Ipse autem fratrem suum Valentem sibi in consortium regni assumpsit. Et sibi quidem occiduas partes retinuit, fratri vero suo orientales partes regendas concessit. Hic vt ait Hieron. in chron. imperator egregius Valentinianus, & Aureliano moribus similis, nisi E quod eius seueritate nimiam & parcitatem, quidam auaritiam & crudelitatem interpretabantur.

Cœpit autem regnare cum fratre suo Valente anno Domini 367. mundi vero 4330. Anno sequenti terræ motu per orbem facto, mare litus exiit, & Sicilia multarumque urbium innumerales populos oppressit. Anno autem tercio imperij huius Valens frater Valentianij ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatur, & nostros profequitur.

Valentinianus de episcopo de iugedo quid sentiat. rripa. hist. lib. 7. c. 8. & Paul. diac. li. 11. cap. 11.

Vt autem habetur ex histor. tripartita & nota. F dist. 63. Valentinianus. Valentinianus imperator ab oriente veniens ad Hesperias partes, mortuo Auxentio Arianae fidei magistro, qui Mediolanensem ecclesiam, vt lupus dilaniauerat, cum vellet imperator Catholicum Deo ordinante episcopum ibi consecrari, euocans episcopos hæc eis locutus est. Nostis aperte eruditi diuinis eloquijs, quem oporteat esse pontificem. Et quia

non decet eum verbo solo, sed etiam conuersione gubernare subiectos, & totius semetipsum imitatore virtutis ostendere, testemque doctrinae conuersionem bonam habere. Talem itaque in pontificali constituit sede, cui & nos, qui gubernamus imperium sincere nostra capita submittamus, & eius monita dum tanquam homines delinquimus, necessario veluti curantis medicina suscipiamus. Hæc cum dixisset imperator, petiit synodus, vt magis ipse decerneret sapienter & pius existens. At ille inquit. Supra nos est talis electio. Vos enim gratia diuina potiti, & illo splendore fulgentes melius poteritis eligere. Tunc sacerdotēs egressi de episcopali sede tractabant. Cum autem ordinatione diuina Ambrosius nondum baptizatus electus fuisset, exultans imperator ait. Gratas tibi ago Domine omnipotens, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora, tu autem animas, & meam sententiam ostendisti iustitiam tuam conuenire. Cùmque sanctus Ambrosius contristaretur de hoc, quod acciderat, confortauit eum imperator & ait. Noli timere, quia Deus qui te elegit, semper te adiuuabit: & ego adiutor & defensor tuus [vt meum ordinem decet] ero semper. Hæc ibi.

A.C.367.

Valentinianus episcopum deligere renuit.

a Post mortem Iouiani Imperatoris interregnum fuit dierum octo, quibus transfactis Flau. Valentinianus 5. à Constantino populi Romani Imperator solus imperauit men. 1. d. 4. post autem cal. Aprilis Valentem fratrem Augustum appellauit, diuiso deinde imperio Valens Orientis pop. Rom. imperator & Valentinianus Occidentis 7. Imperauit vna an. 3. m. 4. & d. 24 cum fratre vero & filio Gratiano an. 8. m. 2. d. 28. Onuph.

Valentinianus qualis fuerit. Paul. Diac.

§. I.

**H**ic Valentinianus, vt scribit Iaco. de col. de Pannonia mediocri ex stirpe oriundus fuit. Vir quidem egregius, vultu decorus solers ingenio, grauis moribus sermone cultissimus, quamquam esset ad loquendum parcus. Pingere nouerat venustissime, noua arma meditari: fingere limo seu cera simulachra. Et (vt dicunt quidam) hic omnibus esset præferendus, qui ante ipsum fuerant, si fœdis hominibus, quibus sese quasi fidissimis dederat, caruisset, [aut probatis monitoribus vt licuisset, perfectus haud dubie princeps enituisset.] Cum autem quasi inuitus saluatus esset imperator, & diebus illis exercitus alium sibi consortem imperij dare vellent, ille congregata multitudine dixit. Vestrum, ô milites, fuit mihi dare imperium & regimen. Verum vbi ego illud inuitus suscepi, iam non est vestrum, sed meum de rebus cogitare communibus. Vnde & mox fratrem suum Valentem imperij consortem vocauit, vt dictum est. Cum autem Valentinianus iam tertium annum ageret cum Valente fratre suo, Gratianum filium suum, necdum plene puberem, exhortatione vxoris & socrus Augustum creauit.

Valentinianus dictum acutum.

Saxones à Valentiniano viati.

Eo tempore Valentinianus Saxonum gentem ferocissimam in oceani litoribus, & paludibus inuis sitam virtute atque agilitate terribilem, in Romanis finibus eruptionem meditantem, magno & difficili bello in ipsis finibus Francorum oppre-

A.C.365. oppressit. Burgundiones quoque nouorum hostium nouum nomen cepit, qui plus quam octoginta millia (vt ferunt) armatorum relictis sedibus in ripa fluminis Rheni infederant, quos Drusus & Tiberius Cæsares, sicut Cornelius refert, post subactam superiorem in sedes proprias repulerunt. Hi Valentiniani postea temporibus ad Rhodanum fluuium descendentes, ibidem castra ponentes locum Burgos appellarunt. Et exinde incolæ appellati sunt Burgundiones. Cùmque duobus annis eo in loco in tentorijs consedisent, à Romanis & Gallis cum vxoribus & liberis tanquam gentes magnæ virtutis & audaciae victi & translati sunt.

Burgundio nes primo cogniti.

Primo ea tempestate Alanorum gens ferocissima, suis finibus egressa multa damna Romanorum prouincijs intulit, cum quibus Valentinianus congressus difficillimo bello eos vicit, atque eos intra Mæotides paludes fugere cōpulit. Quos cum Romanis legionibus infecutus Imperator, dum sita & locorum difficultate impediretur, graue damnum erumpentibus saepe barbaris patiebatur. Quare saniori vsus consilio edictum omnibus proposuit, vt si qua gens aut natio has paludes intrare, aut Alanos contereere posset, per decennium ab omni tributo liberaretur.

Erat autem eo tempore Sicambrorum natio Alanis vicina. Ibi Troia capta duce Antenore egressi, in fines Pannoniorum deuenerunt, ibique ciuitatem ædificantem Sicambriam vocauerunt. Et multo tempore inibi habitantes magnus popululus effectus est. Ij ergo multis prælijs Alanos vicerunt, & cōsque Romano imperio, parere coegerunt. Sed cum à tributo per decennium à Romano imperio, quod soluebant, liberi sterissent, elapso decennio Romani consueta tributa exigere cœperunt à Sicambris, quos Valentinianus Francos propter virtutem eorum ac ferocitatem vocauerat. Qui Franci responderunt, Romanis se tributa proprii sanguinis impensa Romano imperio exoluisset, Alanos sub iugo Romani domini reducendo. Quare de cætero tributa ab eis non quaereret. Cùmque illis exigentibus Sicambri seu Franci recusarent exolueri, legati imperatoris super hoc tumultu exorto in populo occisi sunt. Quare eis indignatus Valentinianus, congregato exercitu illis bellum indixit. Qui vno bello adeo attriti sunt, vt relictis proprijs sedibus, in fines Germanorum deuenerint, vbi ædificata ciuitate Colonia, multis annis ibi habitauerunt, & multiplicati valde finitimis terribiles facti sunt.

Sicambri Alanos Romano imperio subiiciunt.

Franci seu Sicambri Rom. imperij iugum excutiunt.

Procopius tyrannidem assumit. Paul. diac.

Sub ipso Valentiniano Procopius quidam apud Constantinopolim tyrannidem assumpsit, multosque ex Valentiniani ducibus in societatem secum tyrannidis adsciuit, sed à Valentiniani exercitu apud Phrygiam victus & extinctus est, plurimiq; partis eius caesi sunt, atq; exilio relegati.

Oros. ibid. & Paul. Diac.

§. II.

**D**emum Valentinianus anno imperij sui vndecimo, cum gens Sauroatarum se per Pannonias diffudisset atque incendio, rapinis, & cæde prostereret plurimos, bellum contra eos parans apud Brigitionem oppidum dum legationibus responderet, anno ætatis suæ quinquagesimo quinto vena corporis recisa subita per nares

A sanguinis effusione, quâ Græci τὸ αἷμα τῆς νῆρας vocāt, voce amissa, sensu & memoria integra expirauit. Reliquit autem filios duos, scilicet Gratianum, quem ex prima vxore susceperat, & Valentinianum iuniorem, quem Iustina secunda vxor eius illi genuerat.

A.C.365.

Valentiniano mortuo, vt habetur ex histo. tripartita, Italia milites sexto die post mortem eius, filium eius Valentinianum puerum imperatorem constituunt. Et exinde incolas appellati sunt Burgundiones. Cuius imperium frater scilicet Gratianus & patruus scilicet Valens licet inuente, quia eis ignorantibus factum esset: tamen postea susceperunt. Hic natus est de Iustina, quam cū Seuera Valentinianus pater simul habuerat vxorem hoc modo, Iustus pater Iustinae Constantij temporibus, cum esset Piceni iudex, vidit in somnijs, quod de dextro femore imperialem purpuram genuisset: Quia visio cum per famam peruenisset ad Constantium, fecit occidi Iustum. Cuius filia scilicet Iustina in antum peruenit ad Seueræ notitiam, vt cum ea habitaret. Cuius pulchritudine Seuera admirata dixit imperatori, quod Iustina adeo speciosa esset, vt eius amore etiam ipsa cæperetur. Quam imperator volens accipere, non tamen Seueram abiicere, ex qua Gratianus iam natus erat, legem per ciuitatem publicè proposuit, vt liceret volentibus simul duas habere vxores. Ex hac ergo Iustina coniuncta vt secunda vxore Valentinianum sustulit, qui postmodum Romano præfuit imperio, & ex eadem Iustina tres filias Gratam, Placidiam, & Gallam. Illa tamen lex de duabus vxoribus habendis, postea ablata est iure canonico & ciuili.

li. 8. ca. 11. & Paul. diac. li. 11.

Valentinianus in x improba.

a Duas vxores habere & diuina lege Gen. 2. & Matt. 19. est prohibitum, & Canonica 32. quest. 4. per totum, & de diuortijs cap. Gaudemus, & ciuili, Cod. de Iudæis. l. Nemo Iudæorum, & Cod. de incestis nuptijs. l. neminem, & C. de donation. ante nupt. §. Ea qua tibi.

Valens ab vxore factus est Arianus, hist. rrip. lib. 7. cap. 13.

§. III.

**D**E Valente fratre Valentiniani, qui imperauit cum eo, narrat historia tripartita, quod cum Catholicus esset, vxor sua fecit eum Ariannum. Cuius seductionis Eudoxius episcopus Constantinopolitanus auctor fuit. Qui cum baptizaret eum, iureiuratio alligauit eum, vt in illa secta permaneret. Hic igitur Valens exiliauit Eusebiū Samosatensem, qui nuncium, qui in literas exilij sui attulerat, celauit, ne perimeretur à populo. Nocte verò cum vno solo famulo egressus est plumarium tantummodo, & codicem secum ferens. Cuius in locum ordinato Ariano quodam Eunomio, nullus de populo ad ecclesiam veniebat. Quod ille videns à ciuitate discessit.

Eusebius Samosatensis in exiliū mittitur. ibid. c. 16.

Post quem Lucius ordinatus est. Quo transeunte aliquando contigit adolescentes pila ludentes ibi esse. Cùmque eorum pila forte per pedes astanti episcopi transiret, pueri euidentes accendunt ignem, & pilam per medium iactantes quasi expiauerunt. Eo tempore erat Agellius Nouarianorum episcopus, qui semper vna tunica utebatur, & excalceatus ambulabat.

Pueri quātum Ariannus episcopi de testantur

Refert autem Amphilocheus in gestis beati Basilij

A.C.369. Apud Sur. to. i. Theodo. hoc refert lib. 7. hi. trip. sed in quodam alio cum Valente colloquio.

Ecclesia ad preces Catholicorum aperitur.

Athanasius Christianos persequitur.

Valentis imperatoris in christianos feruitia.

Basilij, quod Ariani obtinuerunt à Valente imperatore, ut eicerent Christianos ab ecclesia Nicœ ciuitatis, & daretur eis. Ad quæ S. Basilius veniens locutus est pro christianis. Demosthenes autem epulari imperatoris præfectus, cum patrocinareretur hæreticis, loquens blasphemiam fecit barbarinum. Cui Basilius. Tuum est (inquit) de pulmentariis cogitare, & nõ diuina dogmata decoquere. Qui mox confusus obtulit. Valens autem ait Basilio. Vade & iudica inter eos, sed non secundum immoderatum amorem populi tui, quia non decet. Cui Basilius. Si iudicium meum reprehenderit, me exula, & catholicos eice. Tunc abiit, & ait ad Arianos. Venite vos, & Catholici, & clausam ecclesiam vtrique signate. Et post tres dies, si orationibus vestris aperitur, vestra sit, sin autẽ & nos idem faciendo vna nocte nobis non aperitur, accipite eam. Quod & factum est, & aperta est Christianis non Arianis. Nam facta oratione contriti sunt vctes, & ceciderunt clauis cum pessulo, & sub vento vehementi portæ appulerunt parietibus. Præcincte ergo Basilio: Attollite portas principes vestras, & cleuamini portæ æternales, & introibit rex gloria. Eis apertis Christiani intrauerunt. Ob quod miraculum multi Arianorum conuersi sunt ad fidem Catholicam.

Hieronymus, Anno quarto imperij Valentini tanta Constantinopoli tempestas orta est, ut miræ magnitudinis decidens grandio nonnullos hominum interfecerit. Apud Attrebatum lana è celo pluuia mixta defluxit. Anno sequenti Nicæa quæ ante sæpe corruerat, terræ motu funditus est euerfa. Anno sequenti Athanasius rex Gothorum in christianos persecutione commota, plurimos interfecit, & de propriis sedibus in Romanum solum expulit. Eusebius Verellen. episcopus moritur. Et per biennium antè Hilarius Pictauiensis & Didymus & Basilius, Gregorius Nicæanus, & Gregorius Nazianzenus florebant. Sed de his doctoribus, & aliis plenius infra in titu. sequen. de doctoribus ecclesiæ.

De imperio Valentis. ex Oros. lib. 7. cap. 32. & Paul. Diacon. lib. 12.

§. III.

Post Valentini igitur decessum ut testatur Iaco. de Col. Valens eius frater cum duobus nepotibus eius, scilicet Gratiano & Valentiniano juniori, filiis scilicet ipsius Valentini senioris imperauit quatuor annis. Et licet ipse Valens ut supra dictum est, declinasset in hæresim Arianam, tamen insectationem, quam intendebat contra catholicos diu celauit, fraternam potestatem & timore compressus. Contemplabatur enim quantum vim in vleiscendo fidem fidelis imperator egerat. Sed impietatem quam viuente fratre Valentiniانو meditatus fuerat, eo mortuo statim ostendit. Nam liber effrenata audacia legem dedit: ut monachi & clerici, qui ad diuinum opus fidei deputati erant, dimissa sæcularium rerum multimoda actione, ad militiam cogèrentur. Quo tempore vastas illas solitudines Aegypti, arenasque diffusas, quas propter sitim & sterilitatem, periculosissimamque serpentium abundantiam conuersatio humana non nouerat, magna inhabitantium multitudo monachorum compleue-

rat. Ad hunc igitur locum imperatoris Valentis iussu tribuni eorum militibus missi sunt, qui sanctos ac vere Christi milites alio ac nouo more persecutionis vel à fide vel ab eremo abstraherent, qui & ibidem interfecerunt multa sanctorum agmina. Quæ autem per diuersas vbique prouincias similibus iusionibus aduersus Catholicas ecclesias, ac recte fidei populos gesta sunt, longum esset stylo terere.

Cum autem Athanasius moriens successorem sibi delegisset Petrum in ciuitate Alexandria, (qui Petrus tam facilis fuit in suscipiendis hæreticis, ut scribit Hiero. in elron. in processu temporis, ut nonnullis suspensionem acceptæ pecunie intulerit.) Lucius Arianae partis episcopus (ut ait Ruffinus) tanquam lupus ad oues aduolat. Petrus autem præfatus protinus nauem conscendens ad urbem Romanam profugit. Lucius autem tanquam materia crudelitatis oblata, ita ibat in sanguinem, ut nec speciem religionis aliquam seruare videretur. Ingredienti autem hoc Lucio Alexandriam (ut ait Theodoritus) dicebant gentiles. Bene venisti episcopo, qui filium non defendis. Te Serapis amat, & huc introduxit. Ipse autem primo ingressu in Alexandriam, tanta & tam turpia in virgines & continentes ecclesiæ gesta sunt, quanta in persecutionibus gentilium non memorantur. Vestes enim sanctarum virginum secundum Theodoritum dirumpere, nudas per totam urbem circumferens quibus cum turpitudine prout poterat illudebat. Puerum quandam indutum veste fæminea, oculis & vultu fucato colore depicto, super ipsum altare huc atque illuc agere, & manibus saltationem celebrare faciebat. Postea quandam ex suis turpitudine notissimum, veste genitalibusque nudatum, in sede ponentes ecclesiæ, turpem concionatorem contra Christum fecerunt, pro sacris verbis scelera proferentem, laudantem luxuriam, impietatem, fornicationem, masculorum concubitum, furtum, cibos & potum.

Post fugas ciuium (inquit Ruffinus) & exilia, post cades & tormenta, flammæque, quibus innumeris confecerat Lucius, ad monasteria furoris sui arma conuertit, vastat eremum, & bella quiescentibus indicit, tria millia simul (aut eo amplius) viros per totam eremum secreta & solitaria habitatione dispersos oppugnare pariter aggreditur. Mittit armatum equitum & peditum manum. At illi econtra gladiis obiecebant ceruices. Et nihil aliud dicebant nisi, Amice ad quid venisti?

Et, ut habetur ex histo. tripartita, cum iussisset Valens omnes Catholicos ab Edessa vrbe expelli, quædam mulier pauperula filium suum ferens in brachio, ostio non clauso currebat ad ecclesiam, vbi omnes Catholici conuenerant, cum præfectus eis mandasset, ut nemo in ecclesia remaneret, volens eis parcere. Indignatus autem propter illam mulierem ait. O infelix, quò sic indecenter curris? At illa, quò alij. Tunc ille, Non audisti (inquit) quod præfectus occisurus est vniuersos qui ibi reperirentur? Audiui (inquit) & ideo festino, ut inueniar inter illos. [Et quò inquit, paruulum istum trahis? ut & ipse, ait, martyrium consequi mereatur.] Quo audito statim ille recurrrens ad principem, dixit omnes esse paratos ad mortem, inpium vero esse tantos in breui occidere.

Athanasij successores ab ecclesia à Lucio deiciuntur. hic trip. 1. 7. c. 37. Ruff. 1. 11. c. 3.

Lucij grauis persecutio in Catholicos.

Matth. 26.

Mulieris Edessanæ constantiæ admirabilis. li. 7. c. 32. & Ruff. li. 11. c. 5.

A. C. 369.

Basilij pro fide constantiæ. lib. 7. c. 36.

Monachi Valentis per vrbes vagantur, & cur. hi. trip. lib. 8. cap. 4.

Regi scabulari viro Dei molestus punitur.

cidere. Et sic ab ira reuocauit principem. Postea præfectus (ut ait Theodoritus) ex præcepto principis cogens duces eorum, id est, presbyteros & diaconos, aut Arianis communicare, aut in exilium ire, cunctis tacentibus, ait duci eorum Eulogio, cur taces? Non oportet (inquit) nihil interrogatum respondere. At ille. Nonne vobis omnibus locutus sum? & quibus communicat imperator, communicare vos monuit? Et ille. Pastorem (inquit) habeo, & illius nutribus obedio. Mox præfectus octoginta ex eis destinauit in Thraciam. Cum autem maximus quidam imperatoris præfectus veræ fidei columnam Basilius nitentur subuertere, & nunc blanditiis, nunc minis & terroribus ad imperatoris voluntatem inclinare conaretur, intrepidus præfecto respondit. Adolescentulis hæc verba congere. Illi quidem & horum similes talia promissa respiciant. Cum autem præfectus diceret, quod pro vno verbo, quod est *inquit*, non est tanta persecutio suscitanda, respondit Basilius. Qui diuinis saginatur eloquiis, corrumpere de diuinis dogmatibus, nec vnam syllabam parituntur, sed pro iis omnes mortis species amplectuntur. Amicitias autem imperatoris magnas cum pietate iudico, sine qua potius perniciem appello. Cumque præfectus vocaret eum stultum. Hanc (ait ille) stultitiam semper habere exopto. Et cum sibi minaretur mortem, ait Basilius. Vtinam mihi aliquid esset digni muneris, quod offerrem huic, qui maturius Basilius de nodo follis huius abfolueret. Et cum ei daretur nox media ad deliberandum spatium à præfecto, ait Basilius. Ego die] crastino ipse ero, qui nunc, tu te vtinam non mutares. Eadem nocte imperatoris vxor vultu tortoribus tradita cruciatur, & qui erat ei vnicus filius [extinctus] paternæ impietatis exoluit supplicia. Quare tot terroribus affectus imperator, missis nunciis rogat, ut pro se & eius imperio Dominum exoret, sed & in posterum eius constantiam amplexatus, ad vsum pauperum & leproforum qui ab eo gubernabantur optima prædia illi dedit. Post paucum verò tempus priorum oblitus legem de illius exilio propria subscriptione roborare volens non potuit. Calanus enim contritus est, quod etiam pasci sunt secutus & tertius. Tunc ille tremens ambabus manibus chartam rupit. Interea Valente furente apud Antiochiã contra Catholicos, erat ibi Afrataes monachus, quæ per plateam transeuntem de palatio respiciens imperator, vilissimo indutum pallio & longæua senectute properantem, dixit ei. Dic mihi quò vadis? Pro tuo (inquit) oraturus imperio. Cui imperator. Oportebat te domi orare secundum monasticum morem. Oprime (inquit) dicens, si permitteres, sic facerem, & hoc egi quamdiu oues Christi pace fruebantur. Quia ergo tumultu maximo commouentur, ut captiua teneantur, me oportet discurrere vbique, & eas à necessitate saluare. Hoc audito imperator interminatus tacuit. Vnus autem cubicularius eius, qui curam balnei habebat, aspere locutus est viro sancto. Sed statim post verba descendens, ut imperatori pararet balneum, mente captus in feruentem aquam descendit, ibique extinctus est. Tunc Valentem Antiochiæ furentem reuocauit liber Theophilus philohopi, in quo perorauit, quia propter discordiam Ecclesiasticam non deberet esse ita

infestus Christianis, cum apud paganos sectarum differentia videretur, & ut vnusquisque in sua sententia permaneret. Et forte hoc Deo magis gratum esset, dum non facile cognoscitur, & diuersim glorificatur, quatenus vnusquisque amplius timeat, dñi integritatem sciẽtiæ eius vel quo modo, vel qualiter, vel quantus sit magis ignorat.

a Filium ipsius agrotans circa mortis metas agebatur. Tum itaque magnus Basilius veniens ad palatium, vidensque principis filium circa mortem ad vitam eum remeaturum esse promisit, si per pios viros sacro baptismate possetur. Hac cum dixisset, egressus est. At ille iuristurandi, quòd baptismatis tempore promiserat memor secundum stultum errorem presentibus Ariani filium baptizare præcepit. Quo gesto max. infans finem vite sortitus est. Trip. hist. lib. 7. cap. 36.

b Sed dic mihi seruentissime imperator, si puella essem in cubiculo residens & lana vacans, videremque paternam domum ignibus concremari, quid me facere deceret? Sedere intus & ardentem contemnerè domum: an certe discurrere, ut aquam ferrem & flammam extinguerem? Credo te dicere hoc potius esse faciendum. Id enim puella sapientis est opus. Hoc ergo nunc agitur imperator. Te namque in paternam nostram domum mutente flammam discurremus, ut eas velociter extinguamus. hist. trip. ibidem. Ex quibus perspicis monachos non esse semper otiosos, ut hæretici garrunt, sed maxime tunc satagere & laborare consueuisse, cum Ecclesiam Dei periclitantem cernunt, quamuis etiam pacis Ecclesiasticæ tempore precibus, sacrificijs vacantes exercitijs otiosi minime dicendi sunt.

Oros. lib. 7. cap. 33 & Dial. lib. 12.

§. V.

EA tempestate, ut refert Iacobus de Columna, in Aphricæ partibus Firmus quidam excitationis Maurorum populis, se regem constituit, & assumpto sibi imperatoris nomine Aphricam & Mauritaniam vastauit. Contra hunc Valens imperator Theodosium ex Hispania patrem magni Theodosij, qui postea Romanum rexit imperium, cum exercitu misit. Qui in Aphricam transiens, Maurorum gentem, magnis præliis fudit, ipsumque Firmum afflictum præliis & oppressum, ad voluntariam mortem coegit. Qui postquam experientissimam prouidentiam res in Aphrica composuisset, stimulante inuidia iussus est à Valente interfici apud Carthaginem. Quo comperto, Theodosius in remissionem peccatorum baptizari se fecit. Et postquam Christi sacramentum, quod deuote quæsierat, assecutus est, post gloriosam sæculi vitam etiam de vitæ æternitate securus, vltro iugulum percussori præbuit.

Socrates tamen in historia tripartita sic de hoc dicit. Eo tempore Valens necromantia fecit perferutari, quis post eum imperaret. Dæmon autem quatuor literis demonstrauit th. e. o. d. Imperator igitur zelo ductus multos huius nominis occidit, putans eos tyrannidem velle assumere. Occidebantur ergo Theodoti, Theodoti, & Theodosij, & quicumque has literas in capite sui nominis portabant. Quo timore plurimi sua nomina mutauerunt, negantes cum iuramento, quæ prius habuerant. Et hac occasione dicit Vincen. vide. Secunda pars Hist. Ant. D

A. C. 375.

Firmus tyrannidem assumit.

Valens hæreticus necromantie studet. hist. trip. li. 7. ca. 35. Sic Calui nistæ tandem sunt archi.



A.C. 375. tur occisus Theodosius pater Theodosij impera- A toris, quamuis Hiero. hoc tacuerit.

Gratiani res in occidente gesta. Oros. & Diaco. ibidem.

§. VI.

Alemanii à Gratiano superati.

Interea Gratianus Valentiniani filius, Valentis nepos, qui occidentale gubernabat imperium, cum inæstimabilem hostium multitudinem Romanis infusam finibus cerneret, Christi potentia fretus, longe minori numero militum apud Argentinam Galliarum oppidum aggressus, formidolosissimum bellum incredibilem felicitate confecit. Nam plusquam triginta millia Alemanorum minimo suorum detrimento eo pralio interfecit.

Gothi Danubium transiit. hi. trip. li. 8. cap. 11. Diac. ibi.

Temporibus etiam illis Gothi Scythiæ fines fugientes à facie Hunnorum, bello cum eis inito magna cæde suorum victi, atque fugati sunt. Quapropter Gothi relictis propriis sedibus, transiit Danubio cum omni eorum multitudine & armamentis in solum Romani imperij deuenerunt, qui à Valente imperatore sine vlla fœderis pactione suscepti sunt. Præerat autem tunc Gothis duo duces, scilicet Frigidernus & Athanaricus, qui cum inter se de potentia contenderent: graue factis inter illos bellum gestum est. Commissoque adinuicem ciuili prælio, Athanaricus vno & altero prælio victus est. Sed ipse Athanaricus cum suis copiis, qui bello super fuerant, confugit ad imperatorem, qui non solum eum recepit, sed & contra Frigidernum iuuit. Qui Romanorum fretus auxiliis, iterum reparatis viribus Frigidernum aggreditur, atque ipsum victum prælio vita & exercitu simul priuauit. Cuius beneficii gratia maior pars Gothorum, quæ Athanaricum secuta fuerat, & quæ post mortem Frigiderni se ei dederat, nullis ad Valentem nunciis suppliciter poposcerunt, vt illis episcopos mitteret: à quibus in regula Catholica veritatis instruerentur: erant enim tunc Gothi idololatæ. Tunc Valens maligna vis prauitate ad illos doctores Ariani dogmatis misit, Arianus & ipse existens. Sicque vniuersa gens illa Ariana effecta est.

Gothi Ariana hæresis Valentis maleficio infecti.

a Gothi pridem, id est, longe ante hæc tempora diuina scientia radiis imbuti Apostolicis dogmatibus pascebantur. Trip. hist. lib. 8. cap. 13. & ad Concilium Sirmiense Catholicum Vulphilas est vocatus, qui prius Nicenam comprobauerat fidem, decessorem suum sequutus Theophilum, qui Synodo interfuert, & calculo suo sententiam confirmauerat. Nicepho. lib. 9. cap. 40. Sed postea Eudoxius Arianus eundem Vulphilam verbis pecuniosis, flectens corrupit. Cumq; Gothi eum valde sequerentur, eiusq; verba quasi leges immobiles existimarent, is egit vt Barbari communionem amplecterentur imperatoris, eos sic decipiens ac dicens certamen esse verborum, non differentiam dogmatum. Tripart. histo. ibid. vnde liquet falsum esse, quod ait Gothos vsque ad Valentis tempora Christum penitus signasse. Geneb.

Gothi in Romano orbe deseniunt. Diaco. & Orosius. A. C. 375.

§ VII.

Anno autem decimo tertio Valentis imperij, postquam is per totum orientem ecclesiarum lacerationes, sanctorumque egres egerat, radix illa miseriarum nostrarum Gothorum gens, quæ ab imperatore Valente in fœdus recepta fuerat, propter intolerabilem auaritiam Maximi ducis, fame & iniuriis compulsi in arma surgentes, primo victo Valentis exercitu sese per Thracias diffuderunt, omnia incendiis, rapinis cædeque vastantes. Quibus cognitis Valens Antiochia egressus, cum aduersus Gothos bellum intruere, sera peccati pœnitentia stimularus, clericos, episcopos, ceterosque sanctos, quos ipse prauo ductus consilio à sedibus suis expulerat, reuocari ab exilio imperauit.

A.C. 375.

Itaque decimo quinto imperij eius anno lacrymabile illud bellum in Thracia cum Gothis iam tunc vtrium exercitatione rerumque abundantia instructissimis gessit. Vbi ad primum statim Gothorum impetum perturbata Romanorum equitum turma, nuda pedum defœdere praesidia. Quæ mox hostium equitatu circumdata, ac sagittarum nubibus obruta, quum velut amentes huc illucque fugitaret, funditus cæsa fuit. Ipse autem Imperator Valens in fugam versus, sagitta saucius, quum nimio dolore læpè equo dilaberetur, agrè in cuiusdam villulae casam à suis deportatus est. Cùmque ibidem lateret, ab insequentibus hostibus deprehensus, subito igne consumptus est. Iusto Dei iudicio ab illis igne crematus: quos igne perfidia Ariana cremauerat ipse. Et ipsi illum viuum incenderunt, qui propter eum etiam mortui vitio erroris arsurus erant. Gothi vero occiso Imperatore, ac plena potiti victoria, iam securi ad urbem Constantinopolitanam properarunt. Cùmque illa potentissimam vrbium obfidione continua coarctaret: Dominica Valentis vxor Augusta multa pecunia largita, ab vrbis vastatione hostes submouit, imperiumque cognatis, qui occidentale gubernabant imperium, fideliter seruaui: Et in hoc Hieron. finit chronicum suum, quod profecturus est, vbi dimiserat Eusebius. Et profecturus exinde ipsum post Hiero. Prosper, Beda, & Sigebertus monachus.

Gothi vincti Romanos.

Gothi Constantinopolim obfidem.

b Vnus Deus vnã fidem tradidit, vnã Ecclesiam toto orbe diffudit, hæc aspexit, hæc diligit, hæc defendit. Quilibet se quisque nomine regat, si huic non sociatur alienus si hæc impugnat, inimicus est. Consulentur se Gentiles in quantum volunt, Iudeorum, hæreticorumq; supplicis, tantum & vnũ Deum esse, & eundem personarum acceptorem non esse. vel ex hæc potissimum Valentis extincti probatione fateantur. Oros. lib. 7. cap. 33.

De Theodosio Christianissimo Imperatore, Gratiano Imperatore occiso. Ex Oros. Diaco. & aliis.

CAP. VII.

Valente Imperatore hæretico occiso à Gothis, Gratianus eius nepos, & Valentiniani senioris filius, qui cum Valentiniano filio prædicti Valentiniani & fratre suo occidentale regebat imperium, Romani fastigij obtinet principatum. Cœpit autem imperare anno Domini cccclxxxj, & imperauit sex annis post mortem patris eius. Fuit autem Gratianus quatuordecim annos habet.

Gratianus quatuordecim annos habet.

A.C. 379. Gratianus quatuordecim annos habet.

tem Gratianus hic, vt testatur Iacobus de Col. literis non mediocriter eruditus: carmen facere, ornate loqui, more rhetorum, controuersias explicare. Erat præterea in armis exercitissimus. Nam quotidie se more maiorum spiculis ac missilibus exercebat. Fuit insuper vini parcus, cibi que somni que ac libidinis victor, & (vt dicunt historia) cunctis bonis actibus plenus, si circa curam reipublicæ serio animus occupasset, à qua alienus non modo voluntate, sed etiam exercitio fuit.

Theodosius 8. populi. Ro. in oriente imperator. An. 16. d. 2.

Cùm igitur post mortem Valentis in oriente collapsum statum reipublicæ videret, eadè provisione, qua quondam legerat Neruam Hispani virum Traianus, per quem reipublica reparata est, legit & ipse Gratianus accitum ab Hispania Theodosium fauentibus cunctis, & apud Syrum purpuram induit, & in consortium imperij adsciuuit: ipsumque orientalibus prouinciis præfecit. Ita Theodosius factus Imperator, afflictam reipublicam ira Dei, reparandam credidit misericordia Dei. Omnem sui fiduciam ad spem Christi conferens, maximas illas Scythicas gentes, maioribusque antea formidatas, ab Alexandro quoque magno euicatas, ac tunc maxime fortissimas, atque occiso Romanorum principe Valente, & contrito Romano exercitu Romanis equis armisque instructissimas, hoc est Alanos, Hunnos Thaphalos, Gothos, incunctanter aggressus, magnis multisque præliis victricem domuit, Thraciæque ac orientem pro magna parte ab his nationibus occupatam liberauit, atque ab omni bellorum strepitu eripuit. Quibus gloriose gestis valente Gratiano triumphans Constantinopolim est ingressus.

Athanaricus rex Gothorum Constantinopolim ingredi- tur & moritur.

Gothi se imperio Ro. dedunt. Ex Aug. lib. 5. ciuit. cap. 26.

His itaque gestis, & composito orientis statu, Gratianus ad partes occidentales se contulit: relicto Constantinopoli Theodosio, qui paruum suorum manum considerans, ne eam assidue bellando dederet: fœdus cum Athanarico rege Gothorum percussit, qui non multo post tempore Constantinopolim ad Theodosium venit, quem ille mira cum iucunditate & affectione suscepit. Cum autem Athanaricus ipse urbem intrasset: & ciuitatis adificia, & quàm exornati forent qui ad diem festum conuenerant aspexisset, ac per singulam festum attonitus inhareret, tandem imperatoris aulam regiam intrauit. Cùmque ibidem obsequia officiaque diuersa conspiceret, conuersus ad Theodosium dixit. Sine dubio Deus terrenus es, ò imperator, contra quem quicumque manum eleuare ausus fuerit, ipse sui sanguinis reus existet. Cùmque rex Gothorum Constantinopolim moram traxisset: rebus excessit humanis. Cuius exequias imperator ipse præcedens, dignè ipsum tradidit sepultura. Post cuius mortem omnes Gothorum gentes benignitatem ac munificentiam, ceterasque Theodosij virtutes conspicientes, sese voluntarie Romano imperio dederunt.

Quo postea tempore gens Parrhorum, quæ nunc etiam victo Iuliano ac multato, Romani imperij finibus [Valentique in fugam acto] feroces erant, vltro Constantinopolim ad Theodosium miserunt legatos pacem & fœdus postulantes, quibus mira cum alacritate susceptis, cum eis fœdus percussum est. Igitur pacato oriente non quiescit optimus imperator iustissimis ac misericordissimis legibus laboranti ecclesiæ ad-

uerfus impios subuenire, quam Valens hæreticus Arianus fauens vehementer afflixerat. Cuius ecclesiæ membrum pius imperator esse magis, quàm in terris regnare gaudebat. Insuper & simulacra gentium vbique euertenda præcepit, satis intelligens terrena munera, non in demum, sed in Dei veri esse posita potestate. Nec multo post subactis barbarorum nationibus, Arcadium filium suum confortem fecit imperij.

C. A. 378. Theodosius 9. anno ecclesiæ fecerit. ex Aug. li. 5. ciu. c. 26.

a Inter leges Theodosij ea maxime excellit, quæ in Cod. Theodo. lib. 16. tit. 1. leg. 2. & in Tripart. hist. lib. 9. cap. 7. ex Sozom. & denique Cod. de summa trinit. habetur his verbis: Cunctos populos, quos clementia nostra regit imperium, in tali volumus religione versari, quam Diuum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat, quàmque Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandria episcopum virum Apostolica sanctitatis: hoc est vt secundum Apostolicam disciplinam Evangelicamq; doctrinam, Patris & Filij, & Spiritus sancti vnã deitatem, sub pari maiestate, & sub pia Trinitate credamus. Hæc legem Christianorum catholicorum nomen iubemus amplecti, reliquos vero dementes, vanaque indicantes, hæretici dogmatis insaniam sustinere, diuina primum vindicta, post etiam motus animi nostri, quem ex celesti arbitrio sumperimus vltione plectendos. hæc ille. Quæ lex quæuis aduersus hæreticos illius temporis lata sit, tamen nostros ita transfodit, vt illi vel ex hæc sola lege euerri posse videantur.

Maximus Tyrannus Romanum inuadit imperium. Paul. Diac. & Oros. lib. 7. cap. 34.

§. I.

Eodem tempore, quo Theodosius orientale moderabatur imperium, & Gratianus cum fratre suo Valentiniano iuniori occidentale optimis legibus tuebantur, ac lapsam reipublicam reparabant. Maximus quidam ex Romanis ducibus vir quidem probus & strenuus, vt quidam volunt, per omnia Octauiano Augusto similis, nisi contra sacramentum fidem fregisset, in Gallis tyrannidem arripuit. Hic enim Maximus missus à Gratiano in Britanniam, Pictos & Scotos insulam incurstantes bello pluris superauit. Quæ victoria elatus, & (vt quidam volunt) militibus cogentibus, in Galliam transiit, ibique omnibus fauentibus purpuram sumpsit. Vbi cum Gratianus imperator esset, & exercitum ac Romanas legiones negligeret, atque paucos ex Alanis, quos ingenti auro ad se transtulerat, veteri ac Romano militi præferret, ac illorum comitatu semper vteretur, adeo vt nonnumquam eodem habitu iter faceret, hæc ob causam in se veteranorum militum animos concitauit. Quod postquam Maximus comperit, considerans iam adesse tempus, quo sibi Romanum vendicaret imperium, multis barbarorum ac Romanorum fretus auxiliis aduersus Gratianum castra mouit. Quod postquæ Gratianus comperit, subito eius aduentu perterritus, præcipue quum omnis eius exercitus ad Maximum tyrannum accessisset: cum in Italiam vbi frater eius imperabat transire disponderet: dolis Maximus circumuentus apud Lugdunum Galliarum, vt quidam volunt, occisus est.

Maximus Romanum inuadit imperium. Pau. Diac. & Oros. lib. 7. c. 34. A. C. 383.

Gratiani imprudentia.

Gratiani apud Lugdunum cædes.

A.C. 381.

Igitur Maximus occiso Gratiano, facile tota Galliam occupavit, eamque partem, quae Armorica nuncupatur, quae mari Oceano versus occidentem adiacet, Britonibus, quorum opera iis bellis, contra duces Gratiani usus fuerat, possidendam tradidit: quae postea ab incolis Britonibus minor Britannia nunc usque nuncupatur. Maximus igitur occupatis Gallis, ad totius orbis imperium aspirans, cum incredibili bellico apparatu contra Valentinianum ad Italiam transire disponit. Cuius adventu cognito Valentinianus cum se imparem & numero militum, & viribus Berneretur, voluntarie relicta Italia in orientem Constantinopolim ad Theodosium confugit. Et sic occiso Gratiano, & fratre eius Valentiniano fugato, occidentale imperium Maximus tyrannus obtinuit, & tota Italia fere excepta urbe Roma partes Maximi est secuta.

Maximus so. Pop. Rom. in occid. imp. imper. an. 5. d. 2.

D. Martinus erga Maximum imperatorem qualis. Seu. Sulp. in vita D. Mar. c. 23.

§. II.

EO autem imperante in Gallia, beatum Martinum episcopum sapienter uocatum receptumque intra palatium multum honorabat, totumque cum eo sermo de futuris, de fidelium gloria, de aeternitate sanctorum erat. Et cum ad hunc ceteri conuenissent episcopi, & caetera omnium circa principem adulatio notaretur, sola in Martino Apostolica auctoritas residebat. Nam & si pro aliquibus supplicandum fuit, imperavit potius, quam rogauit. Sed & ad conuiuium eius rogatus frequenter abstinuit, asserens se eius mensae non posse esse participem, qui contra sacramentum duos legitimos imperatores, unum uita, alterum regno priuasset. Sed cum Maximus non sponte se imperium sumpsisse diceret, sed impositam sibi a militibus imperij necessitatem armis defendisse, & non alienam ab eo Dei uoluntatem uideri, penes quem tam incredibile euentu uictoria fuisset, nec ullus ex aduersariis, nisi in acie occubisset, tandem uictus Martinus ratione uel precibus ad conuiuium imperatoris uenit, mirum in modum gaudente imperatore, quod hoc impetrasset. Aderant illustrissimi uiri Euodius praefectus idem & consul quo nihil iustius unquam fuit, comites duo magni, frater imperatoris & patruus. Medius autem Martini presbyter accubuerat. Ipse autem beatus praeful cellula iuxta regem posita, sedebat. Ad medium autem conuiuij, ut motis est, pateram auream regi minister obtulit. At ille sancto admodum episcopo dare potius inuit, expectans atque ambiens, ut ab illius dextera ipse poculum sumeret. Sed Martinus ubi ebibit, pateram presbytero suo tradidit, nullum existimans digniorem, qui posset bibere prius. Quod factum imperator, & omnes qui aderant ita mirati sunt, ut hoc ipsum quod quasi contempserant, eis complaceret. Et cum ad occupandam urbem, & residuum Italiae cum maximo exercitu properaret, beatus Martinus ei praedixit, si hoc attentaret, paruo post tempore eum periturum, cum existimaret Maximus primo suo aduentu se futurum esse uictorem, quod euenit, ut infra patebit.

Gratiani intelligit quem Maximus occidit. & Valentinianum in uictorem, quem ipse fugauerat.

Martinus presbyterum imperatori praefert.

Valentinianus enim cum Constantinopolim ad Theodosium confugisset, ille memor patris & fratris in se collatorum beneficiorum, eum paterna

beneuolentia suscepit. Et non solum uiuof Gratiano] seruaui fidem, quam debebat, uerum etiam post mortem pulsum [eius paruulum fratrem tantquam pupillum excepit, &] seruaui eius imperatoria dignitate susceptum ipsa humanitate & gratia consolatus bonae spei esse iussit.

Theodosij contra Maximum expeditio. Oros. lib. 7. cap. 37. & Diac. lib. 13.

§. III.

THEodosius igitur iustis necessariisque causis ad bellum ciuile permotus, cum de duobus Augustis fratribus unius interfecti uitionem alterius restitutionem procuraret, sese aduersus Maximum tyrannum sola fide maior, nam longe minor uniuersis apparatus bellici comparatione proripuit. Quem cum terribilem faceret ille successus, Theodosius tamen in angustiis curarum suarum non est lapsus ad curiositates sacrilegas, sed ad Ioannem in Aegypti eremo constitutum, quem Dei seruum prophetandi spiritu praeditum fama crebrescente didicerat, misit, atque ab eo uictoriae nuncium certissimum accepit. A Constantinopolitana igitur urbe digressus, & orientibus partibus, cum totius orientis uiribus Theodosius Romam uenit. Aquileiae tunc Maximus uictoriae suae spectatam infederat. Andragathius autem dux eius summam belli administrabat, qui cum largissimis militum copiis astuto consilio omnes Alpium ac fluminum aditus communiuisset, dum nauali expeditione incautum hostem praenire & obruere parat, sponte eadem qua obstruxerat claustra deseruit, atque maritimo itinere ire obuiam Theodosio parat. Sed Theodosius terrestri itinere festinans, nemine sentiente uacuas Alpes intrauit, atque Aquileiam, ubi Maximus cum paruus copiis erat, hostem illum magnum & trucem Maximum, & ab immanissimis quoque Germanorum gentibus tributa atque stipendia solo terrore exigentem, sine dolo & controuersia clausit, cepit, & occidit. Andragathius autem comes, qui nauali expeditione incautum hostem praenire parauerat, cognita Maximi nece, ac decetero se Theodosio posse resistere desperans: praecipitio se in undas dedit, sicque submersus uitam finiuit. Ecce inquit Orosius Christianis temporibus qualiter ciuilia bella, cum uictari nequeunt, transiguntur. Nam capta est ciuitas: tyrannus belli concitator occisus. Ecce a parte alia uictus hostilis exercitus, atque ipso tyranno truculentior tyranni comes Andragathius ad mortem coactus, tantae dissolutae ac elusae insidiae, tanti apparatus bellici exinaniti sunt, & tamen nullos dolos struxit Theodosius, nullum gladium de uagina extulit, & tamen formidolosissimum bellum sine sanguine usque ad uictoriam duorum morte confectum est.

Theodosius in Gallia uictorem Maximi filium uicit. ydem.

§. IIII.

Itaque occiso maximo Valentinianus iunior per Theodosium regno restitutus ac Italia recepta, instauratis copiis contra Maximi tyranni filium adhuc in Galliis imperantem properauit, quem primo praelio uictum occidit. Quo occiso,

A.C. 385. Theodosij erga Valentinianum pulsum pietas. Aug. li. 5. Ciui. c. 26.

Aug. li. 5. Ciuit. ca. 26.

Theodosij de Maximo & Andragathio uictoria.

Bella ciuilia quo modo tractanda. Oros. lib. 6.

& omni illa tyrannorum multitudine eliminata, regna occidentalia sub sui ditione recepit, atque rempublicam in Galliis restituit.

Erat autem huic Valentiniano Iustina mater, senioris (ut dictum est) Valentiniani vxor. Haec ut ait Rufinus in histor. ecclesiastica, haec fecos Arianae alumna, impietatis suae uenena, quae uiuente viro suppresserat, filio facile decepto fidenter aperuit. Igitur apud Mediolanum posita, conturbare Ecclesiarum statum, comminari sacerdotibus depulsiões & exilia, nisi Ariminensis concilij decreta, quibus fides patrum temerata fuerat, confirmaret. Quo bello Ecclesiarum & turrim validissimam pulsabat Ambrosium, cumque minis, terroribus atque omni oppugnationis genere fatigans, primum sibi aditum debellanda rimabatur Ecclesiae. Sed quamuis illa Iezabel spiritu armata esset maligno, resistebat tamen Ambrosius spiritu Heliae repletus. Ipsa tamen in ecclesia garrere, strepere, animare, & inflammare ad discordiam populos non desistebat, & quod minus ex sententia res cederet, iniuriam putare, & pro hoc apud filium conqueri. Unde adolescentulus pro contumelia inuidia, quam falso confuauerat mater, accensus armatorum globum ad ecclesiam mittit, confringit anuum, oppugnare sancta, sacerdotem Dei petrahi, atque in exilium agi iubet. Sed tanta fuit perseuerantia fidelium populorum, ut animas potius amittere, quam episcopum Ambrosium mallet.

A. C. 386. Iustina imperatrix Arianae fuit. Aug. lib. 9. confess. cap. 7. & Ross. li. 11. c. 17. A. C. 386.

5. Reg. 18. & 19.

Beneuolentia magistri fidelis constantia. ca. 16. vel memoriam fecerunt.

Ecclesiae Imperatoribus non sunt obnoxiae. Amb. lib. 5. epist. 33. ad Mar. c. 10.

quamquam omnia quae mea sunt, pauperum sint. Verum ea quae diuina sunt, imperatoria potestati non esse subiecta. Si patrimonium petitur, inuadite, si corpus, occurrat. Vultis me in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati est mihi. Non ego me uallo circumfusione populorum, nec alaria tenebo vitam obsecrans, sed pro altaribus gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad basilicam Ecclesiae occupandam missos cognoscerem, ne dum populus basilicam uendicat, aliqua strages fieret, quae in perniciem totius vergeret ciuitatis. Orabam ne tanta urbis vel potius totius Italiae busto superuiderem. Et infra. Aduersus arma, milites, & Gothos lachrymae mea arma mea sunt. Talia sunt munimenta sacerdotis, aliter nec debeo, nec possum resistere. Utinam essem securus, quod ecclesia haereticis minime traderetur. Ad palatium imperatoris ire libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio, ut in palatio magis certarem, quam in ecclesia, sed in consistorio non solet Christus reus esse, sed iudex causam fidei agendam in ecclesia quis abnuat? si quis confidit huc ueniat. Et infra. Allegatur imperatori licere omnia, ipsius esse uulnera. Respondeo. Noli grauare te imperator, ut putes te in ea, quae diuina sunt, imperiale aliquid ius habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subiectus. Scriptum est. Quae Dei Deo, quae Caesaris Caesari. Ad imperatores palatia pertinent, ad sacerdotes, Ecclesiae. Publicorum tibi manium ius commissum est, non sacrorum. Sanctus Naboth vires suas proprio cruore defendit. Si ille vineam suam non tradidit, scilicet Achab regi, nos trademus Ecclesiam Christi? Et infra. Quid honorificentius, quam ut Imperator filius Ecclesiae esse dicatur? Quod cum filius dicitur, sine peccato dicitur, & cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra Ecclesiam est, non supra Ecclesiam. Bonus enim Imperator quaerit auxilium Ecclesiae, non refutat. Si id quod me iuris est peteretur, ut domus, fundus, aurum, libenter offerrem. Templo Dei nihil possum nec decerpere, nec detrahere. Illud custodiendum non tradendum accepi. Haec ibi. Inter haec autem impia illa Iezabel, ne inceptam contra ecclesiam persequutionem perficeret, uitam finiuit.

5. Reg. 21

Imperator est filius Ecclesiae.

Haec habentur fere in principio orationis. Moys. lib. 12.

E b Ecclesia nomine Ambrosius hic pastores Ecclesiae intelligit. Hinc hoc discrimen apud veteres obseruare licet, ut Episcopi Ecclesiae Dei saeculi, magistratus & principes filii, Episcopos autem & sacerdotes fratres appellent. Sic Dulcitio & Marcellino tribunis, Apringio iudici, aliisque scribens Aug. eos filios uocat. Staplet. lib. 5. de principio fidei. cap. 17.

De Theodosio Imperatore praestantissimo ex Diacono, Orosio, Socr. & aliis. CAPVT VIIII.

Occiso Gratiano Maximo, & Valentiniano in imperio occidentali restituito, Theodosius imperium orientale solus obtinuit. Caept autem imperare anno Domini cccclxxvij. Ab origine autem mundi quater millesimo cccclj. secundum Hebraeos, & Hieronymum, secundum lxx. & Eusebium quinquies millesimo cccclxxxvj. ab urbe condita millesimo cxxxviii. Et imperauit post mortem Gratiani annis xj. Hic fuit ex Hispania, ut dictum est, ex Secunda pars Hist. Ant. D 3

A.C. 386.

Ambr. in oratio. de basi. trad. li. 5. epist. Arma clericorum lachrymae.

Haec habet epist. 33. Ad Imperatoris diuina non pertinet. Math. 22. Haec in oratione. 1. Reg. 21

A. C. 392.  
Ex Dia.

Traiano in quo dif-  
similis.

patre Theodosio occiso iniuste à Valente Imperatore.  
Hic fuit fidei catholicae (vt ait Iaco. de Colum.) deuotissimus, & aequè Reipubl. propagator & defensor egregius, moribus & corpore Traiano similis, à quo (vt aliqui scribunt) originem duxit. In iis tamen dissimilis, quia Traianus genitilis, Theodosius deuotus catholicus fuit, animo clemens, misericors cõmunis, solo habitu differre à ceteris putans, liberalis in omnes, in bonos effusior. Simplicia ingenia diligere, erudita mirari, amare ciues, illõsq; honoribus ac pecunia muneri, praesertim quorum erga se, vel rempublicam aduerso casu officia comprobasset. Illam tamen, qua Traianus aspersus est, cupiditate trinum phandi vsque ad eum detestatus est, vt bella non mouerit, sed inuenerit. Fuit & literis mediocriter doctus, studiosus tamen, multumque diligens ad noscendum gesta maiorum. Cumque illa legeret, execrabatur principes superbos atque crudeles. Habuit tamen, quod negari non potest, seuera praecipua, / habuitque à natura munere, quod Augustus à Philosophia doctore. / & irascitur subito rebus indignis, sed instanter fledebatur. Vnde ipsum beatus Ambrosius monuit, ne statueret aliquid asperum, sed cum irasci cepisset viginti quatuor nomina literarum Graecarum memoria reuolueret, vt ita cogitatione mente aliud traducta, parui temporis interiectu illa concitatio languesceret. Elegans latumque contuiuium inter amicos facere consueuerat, nec tamen sumptuosum. Regebat ualentinianum uescendi continentia. Huic coniugio sociata est Flacilla nomine, ex qua Arcadium & Honorium filios suscepit. Qua defuncta Gallam Valentiniani senioris, & Iustinæ filiam duxit uxorem, quæ ei Placidiam genuit. Cui postea de matris nomine Gallæ nomen imposuit.

§. I.

Oros. lib. 7. cap. 35. & Diac.  
Valentiniani caedes.  
A. C. 392.

Igitur cum Theodosius in oriente, & Valentinianus in occidente Romanum gubernarent imperium, vt ferunt quidam, dolo Arbogastes Comitum Valentinianus occisus est. Sed vt alij uolunt, causis latentibus laqueo vitam finiuit. Sed hoc dolo supradicti ducis, qui sibi parabat imperium, occisus est apud Viennam Galliarum ciuitatem Quo extincto dictus Arbogastes Eugenium quendam natione Francum creauit Imperatorem. Fuit autem hic Eugenius quondam grammaticus, & latinarum literarum doctor, sed relictis scholis in palatio militabat, & erat Valentiniani Imperatoris *ἀντιπαρθετος*, qui propter singularem eloquentiam ab omnibus honorabatur. Hi ergo duo in mortem domini sui magnis promissionibus induxerunt eunuchos, qui dormiens ab eis strangulatus est, ita vt uoluntariam vitam finisse putare-

*a* Hoc praecipuum traditum fuisse ab Athenodoro philosopho Augusto Imperatori, cum ei uale diceret, scribit Plutarchus in Apophth. Roman. & Fulgo. lib. 7. cap. 2. scribunt.  
*b* *ἀντιπαρθετος* ex Demosthenes contra Andeotionem, sunt obseruatores coactorum, seu minorum questorum, qui pecuniam ad principem uel rempublicam spectantem cogunt. hoc Cic. in Rullum & Vlpianus lib. 3. D. de admin. tuto. Custodes uocat. Galli conseruatores. Bud. in annot. in Pandect.

Arbogastes qualis.

tur. Talem sane Arbogastes elegit ad imperium, cui soli titulum Imperatoris imponeret: ipse pro arbitrio gubernaturus imperium. Nam ipse Arbogastes genere Fracus, uel (vt dicunt alij) Gothus, animo uero & consilio barbarus, saeuus & crudelis, ac cultor sordidissimus idolorum. Cui Valentinianus propter singularem rei militaris scientiam omnium exercituum curam commiserat.

Eugenius igitur tyrannus studio Arbogastis Romanum sibi imperium parans, uindique innumeras inuictasque copias, uel à Romanis praesidiis, uel auxiliis barbarorum, quorum alios potestate, alios affinitate contraxerat, congregauit, ad Italiamque cum iis copiis contra Theodosium principem iter arripuit. Theodosius autem Imperator collegæ sui Valentiniani morte comperta, nihil segnius ad uisionem inflammatum, contra Eugenium arma arripuit, Dei tamen uoluntate per Ioannem anachorem, sanctissimum uirum & spiritu prophetico praeditum, pacemne retinere, an bellum gerere utrum melius esset, Imperator pius sciscitabat. Qui sicut de Maximo, ita & de hoc, licet non absque plurima sanguinis inundatione, utriusque partis uictoriam promittit.

Theodosius igitur contra Eugenium praeparatur ad bellum: non tam armorum, telorumque, quam ieiuniorum, & orationum subsidio, nec tam excubiarum uigiliis, quam obsecrationum pernoctatione munitus. Circumibat cum sacerdotibus & populo loca omnia orationum, & ante Apostolorum & martyrum thecas iacebat, cinere & cilicio prostratus, & auxilia sibi fida sanctorum humiliter intercessione poscebat. At pagani ceperunt inuolare sacrificia, & Romam, ubi tunc Theodosius erat, funestis uictimis cruentare, inspicere exta pecudum, & [ ex fibrarum praesentia ] securam Eugenio uictoriam nunciare. Sed Theodosius ubi Alpium fauces, quas hostes obfederant, cepit urgere: primi illi, qui sacrificauerant diis, in fugam versi sunt. Et praecipue Fabianus urbis praefectus & paganus, qui Eugenio fauens omnium sacrificiorum causa fuerat, qui maximè Christianis insultans certam Eugenio uictoriam promiserat, cum posset euadere mortem incurrit. Eugenius uero & Arbogastes instructas acies campis expedierant, alta alpium latera atque inuictabiles transitus praemisissis insidiis occupauerant, ita ut sola belli dispositione deberent esse uictores, nisi Dominus pro Theodosio iustitia pugnasset.

Theodosius igitur in summis alpibus constitutus [ expertus cibi ac somni, sciens quoddam destitutus à suis, nesciens quod clausis alienis, Dominum Christum solum solum qui posset omnia ] corpore humi prostratus mente caelo fixus [ orabat. Dehinc postquam in oratione noctem duxit infomnem, & testes propemodum, quas in in pretium caelestis praesidij appenderat lachrymarum lacunas reliquit: ] fiducialiter arma corripuit solus, sciens se esse non solum, signo crucis

*c* Hinc apparet quanta in ueneratione signum Crucis illo saeculo habitum à pijs principibus fuerit. Et quemadmodum Theodosius signum Crucis est ueneratus, ita ab omnibus illud uoluit uenerari lege lata Cod. Nemini licere in hac uerba, Cum sit nobis cura diligens per omnia superni numinis religionem

A. C. 392.  
Arbogastes.

Eugenius ur. popu. Roma. in occident. Imperator imperauit an. 4. d. 13.

Ruff. lib. 11. cap. 31.

Nobilis de Eugenio tyranno uictoria.

A. C. 392.

ligionem tueri, signum Saluatoris Christi nemini licere, uel in solo, uel in siccis, uel in marmoribus humi positum, insculpere, uel pingere, & quocumque reperitur talli, grauisissima poena mulcanda eos, qui contrarium statuta nostris tentauerint, specialiter imperamus.

Theodosij exercitus initio funditur & cur.

Ducis hostium defectio militabilis.

Diuina plane atque caelestis Theodosij uictoria.

ruendum, sed & uictoriam adepturum, ac signo crucis se muniens, signum uictoriae dedit, ac signo crucis signum praesidio dedit: ac se in bello, etiam si nemo sequeretur uictor futurus immisit, uerum ubi ad primos uictum est, se illi sine certamine legitimo principi tradiderunt. Cum ceteris uero qui in uallibus densatis aciebus cum Eugenio & Arbogaste erant, coactus acerimus geritur. Stetit aliquandiu anceps uictoria. Fundebantur iam auxilia barbarorum, quos ad bellum Imperator conduxerat, atque iam terga hostibus dabant. Sed sicbat hoc, non ut Theodosius uinceretur, sed ne per barbaros uincere uideretur. Tunc Theodosius, ut conuersas suorum acies uidit proiectis armis ad solita se conuertere auxilia, & prostratus in conspectu Dei ait. Omnipotens Deus, tu nosse, quia in nomine Iesu Christi filij tui uisionem iusta praemia iusta suscepi. Si secus, in me uindicare. Si uero cum causa probabili in te confisus huc ueni, porrige dexteram tuam, ne forte dicant gentes, ubi est Deus eorum?

Stabat enim in edita rupe uide conspicere posset à suis cum haec diceret. Quam supplicationem pij principis certi adeo suscepta hi qui secum aderant duces, animantur ad eadem. Accidit praeterea, ut Arbitrio hostilium partium comes, cum circumpositis insidiis ignarum imperatorem excepisset, Deo uolente conuersus ad Augusti reuerentiam non solum ipsum periculo liberauit, uerum etiam auxilio instruxit. Comperit enim quod post illam imperatoris precem, quam Deo fuderat, magnus ille & ineffabilis turbo uentorum in ora hostium ruit. Ferebatur per aerem spicula missa fidelium, atque ultra mensuram humani iactus in aere portata hostes conficiebant. E contrario hostium tela, quae in fideles iaciebantur, in hostes retorquebantur. Quibus uisus prospexit sibi humanae conscientiae pauor. Nam continuo sese uictori Theodosio hostis prostravit exercitus. Eugenius uero conspecta suorum aliorum caede, aliorum deditione, cum se clam bello subtrahere niteretur, à Theodosio militibus captus atque occisus est. Arbogastes uero cum salutem fuga quaerere niteretur, & uindique se hostibus circumseptum conspiceret, cum nulla salutis uia sibi pararetur: propria se manu interemit. Et ita horum duorum sanguine bellum ciuile restitutum est.

Sane Theodosius ante bellum contra Arbogastem decem millia Gothorum, quos mercede conduxerat misit, qui dolo barbarico ab Arbogaste circumuenti, funditus sunt deleti, quos perdidisse lucrum, & uinci fuit uincere. Dicat nunc Christiana religionis obrectatores, si unum aliquod ab initio orbis bellum ciuile fuerit tam pia necessitate susceptum: tam diuina felicitate confectum, tam clementi benignitate sopitum. Paruit itaque uirtute diuina, non humanarum uirium potentia, uictorem semper Theodosium fuisse bellorum. Tanta fuit aut post hanc uictoriam Theodosij clementia atque benignitas, ut hostium

suorum filios nondum Christianos ad Ecclesiam confugientes, Christianos fieri uoluit, & illos postea Christiana caritate dilexit, nec priuauit rebus, sed honoribus auxit.

*a* Possimus etiam Catholicae & Romanae Ecclesiae aduersariis sic obuiare. Dicant etiam nunc Catholicae religionis obrectatores, an is Imperator, qui cum sacerdotibus circumibat omnia orationum loca, qui ante Martyrum cineres eprostratus iacebat, qui Sanctorum auxilia, ( eorum scilicet ante quorum thecas iacebat ) humiliter intercessione poscebat, & signo crucis se muniens, & signum crucis pro signo militibus dedit, & signo crucis est praesidium auspicatus, religionis Christianae uersus cultor assertor, extiterit, necne? Si negent, praeterquam quod communi hominum sententia iudicio, repugnant, in Deum ipsum sunt impij, qui tam insigni illustriq; miraculo, huic insigni Papiasticarum, ut aiunt, fabularum, uel stipularum, & nauorum & inclinationum uerae doctrinae, ut loquuntur Magdeburg. affecta fauere uisus est, & quidem eo saeculo quo Christiana religio caput alte exerebat, & de omnibus hostibus suis palam triumphare cepit, qua quidem rem tam pessimi, ut uolunt, exempli atrociter uindicare, eius singulari prouidentia congruere uidebatur. Si uero eum uerum Christi cultorem praedicant, agnoscant quae, quomodo ipsi à uero Christi cultu longe absint, qui ea qua Christianissimus Imperator gessit, non solum non faciunt, sed pijs hominibus qui idem faciunt idololatricae criminis & superstitionis notam imponunt. An uero id accidisse unquam negabunt? hoc sane nisi ab his qui solem meridie non lucere affirmant, inspicari non potest. hoc enim referunt illius temporis rerum gestarum scriptores. Ruff. lib. 11. cap. 32. Oros. lib. 37. cap. 35. August. lib. 5. ciuit. cap. 26. cuius haec uerba sunt: Milites nobis qui aderant, retulerunt extorta tibi esse de manibus, quacumque iaculabantur, cum à Theodosio partibus uehemens uentus iret, & non solum quacumque in eos iaciebantur conuulsissime raperet, uerum etiam ipsorum tela in eorum corpora retorqueret. Claudianus quoque illo tempore poeta praestantissimus hanc uictoriam his uersibus qui à D. Aug. & Paulo Diacono citantur celebravit:

*b* Te propter gelidis Aquilo de monte procellis  
Obruit aduersus acies, reuoluitaq; tela  
Vertit in auctores, & turbine reppulit hastas.  
O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris  
Aeolus armatas acies, cui militat aether.  
Et conuulsi ueniunt ad clausica uentis.  
Claud. in Panegy. tertio.

Theodosij in stabilienda religione Christiana studium & diligentia. Ruff. lib. 11. cap. 19.

§. II.

Post tyrannorum itaque uictoriam, pijs princeps Theodosius summa cura, summoque studio pulsus ubique haereticis atque paganis, cultum Christianae religionis ubique dilatare curauit. Ecclesias, quas haeretici per uolentiam abstulerant, catholicis restituit, & contra paganorum ritus totis uiribus insurrexit, legesque data omnia ubique idolorum templa in toto Romano orbe mandauit euerti. Nam vsque ad tempora huius

A.C.392.

felicissimi principis agentibus idola colebantur, sed iste pio zelo succensus, ea mandavit destrui.

Trip.hist. lib.9.c.27.

Cum autem apud Alexandria Aegypti quoddam templum idolorum ex mandato principis euertere Christiani inchoarent, resisterunt gentiles etiam armis, aliquot etiam ex Christianis occidentes in tumultu illo. Cumque seditio & occisio secuta ad principem deferretur, vindictam quidem in interfectores noluit exerceri, emendationi referuans potius, quam perditioni exponens. Sed de cetero qui illa impediret, scilicet templi euertere idolorum, debere statuit occidi. Quod cum ex scripto principis constaret, pauor & stupor gentiles apprehendit, nec vitra huic operi resisterunt.

Serapidis templi.

Erat tunc temporis apud Alexandria illud mirabile cunctis saculis Serapidis templum. In quo eiusdem Serapidis vastum colebatur simulacrum, adeo ut dextera vnum parietem, sinistra alterum pertingeret, quod monstrum ex omnibus generibus metallorum, atque lignorum compositum ferebatur. Erant preterea quaedam in dicto templo, quae dolis & arte composita stuporem inducerent. Data autem licentia ab imperatore per scriptum de idolis euerendis, quaedam iam erat dispersa in populo persuasio quod si humana manus illud contigisset Serapis templum, terra dehiscens illico solueretur in chaos, caelumque subito rueret in praecipitium. Sed vnus ecce ex militibus fidelis, fide magis quam armis munitus, correptam bipennem insurgens omni nisu maxilla veteratoris illisit. Clamor attollitur populorum, neque tunc aut calum ruit, nec terra dehiscit. Inde iterum atque iterum repetens putridi ligni fumosum simulacrum caedit. Post hoc reuulsam à ceruicibus caput combustum igne adhibito, tam facile quam lignum aridum conflagrauit. Post quod & alia idola per totam Alexandria deiecta sunt similiter.

Militis animositas.

Saturni sacerdotis inopostura ibid. c. 35.

In templo Saturni erat sacerdos quidam Tyrannus nomine. Hic quasi ex responso numinis aderantibus in templo nobilibus quibusque & primariis viris, quorum sibi matronae ad libidinem placuissent dicebat Saturnum praecipisse, ut vxor sua pernoctaret in templo. Tunc is qui audierat gaudens, quod vxor sua numinis dignatione vocaretur, exornatam comptius mittebat ad templum. In conspectu omnium conclusa matrona, sacerdos Tyrannus clausis ianuis & clauibus traditis discedebat. Deinde facto silentio, per occultos & subterraneos aditus, intra ipsum Saturni simulacrum patulis cauernis irrepebat. Erat autem simulacrum illud à tergo excelsum, & parieti diligenter adnexum, ardentibusq; intra eadem luminibus, intentae atque supplicanti mulieri vocem subito per simulacrum aris conceauit proferebat, ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret, quod dignam se tanti numinis putaret alloqui: postea arte quadam lumina omnia exinguebantur, Tunc ille descendens consternata mulieri adulterij suum inferebat. Hac cum quasi per omnes matronas multo iam tempore gererentur, accidit quaedam pudica mentis feminam cognouisse vocem Tyranni, ac domum reuersam viro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria conjugis, immo sua potius inflammatus,

facierotem illum Tyrannum ad tormenta deducit, qui fateretur fraudes, & pudor omnes inuasit de turpitudine tanta & dolo. Pro quibus ille (quod meruit) non impunitus euasit.

A.C.392.

Canopis idoli destructio. ca. 26.

Iam verò Canopis idoli, quis enumeret superstitiosa flagitia, ubi magica artis erat publica schola? Ad quem locum à paganis tanquam ad fontem demonum maior celebritas quam apud Alexandria habebatur, quod simulacrum ita fuerat arte dolosa confectum, ut ludare videretur aquam, quae in hydria erat recondita in ventre eius, quae aqua descendens ignem subter simulacrum posuit extinguebat, quasi Deus maior esset Canopis Deo Chaldaeorum, qui est ignis, cum eum extinguendo quasi superaret. Sed nullus profuit sudor, quin & istud ad solum deduceretur fraude detecta. Erat insuper moris in Aegyptu, ut mensura Nili fluminis ad templum Serapis deferretur, velt ad incrementi aquarum & inundationis auctorem. Subuerso autem eius simulacro, ignique consumpto, omnes pagani negabant Serapim iniuria memorem, aquas vitra affluentiam solida largiturum. Sed ut ostenderetur Deus non Serapim qui Nilo multo erat posterior, sed se esse, qui aquas fluminis suis temporibus inberet excrecere, tanta fuit ex eo & deinceps inundatio, quantam fuisse prius nulla aetas meminerat. In quibus omnibus piissimus imperator gratias Deo agebat, quod errores veruissimae idololatricae tollerentur.

Mensura Nili fluminis ad ecclesiam deferretur.

Theodosij apud Thessaloniam sententia, eius denique poenitentia. Ruff. lib. 11. cap. 18. hist. Tripar. lib. 9. cap. 30. August. lib. 5. ciu. c. 26. Diac. lib. 13. & alij.

§. III.

Per idem tempus subreptione quadam demonis, turpis macula religioso principi illata est. Etenim cum apud Thessaloniam seditione exortavit quidam ex militibus, imperu populi fuisset extinctus, repentini nunciij imperator atrocitate succensus, ad ludos circenses populam inuitari, & ex improbitate circumfundi milites, atque obruncari passim, ut quisque occurreret, gladio iubet, & vindictam dari, non crimini sed furori, ubi plus quam quinque millia hominum trucidata sunt. Cum autem non multo post tempore imperator Mediolanum venisset, & sacrum Dei templum voluisset intrare, Dei praesul Ambrosius qui adhuc illi ecclesiae praerat, ad limen ecclesiae occurrit, & aduenientem imperatorem fide talibus aggressus est verbis. Nescis imperator perpetrata abs te cordis quanta sit magnitudo? Cur post causam tanti furoris tuae molem nequitiae non agnoscis? Sed forte cognitionem peccati prohibet potestas imperij. Decet tamen, ut vincat hic ratio potestatem. Scienda quippe natura est, & eius mortalitas, ac resolutio, & puluis, ac vilis progenitorum conditio, ex quibus vile hoc suscepimus cadaver, & non veste purpurea confidentes infirmitatem & fragilitatem cooperiti corporis ignorare. Quibus oculis aspicias Deum, & Dei templum? Quomodo manus extendes ad eum, ex quibus adhuc sanguis innocentium manat? Qua praesumptione lacrum Domini corpus accipies & sanguinem, cum tuo praecipito tantus sanguis innocentum fusus est? Recede ergo recede,

Corpus Domini & sanguis in Eucharistia.

Trip. l. 9. cap. 30.

A.C.382.

Alia sunt regni, alia sacerdotum propria. Natiuitatis Christi festum colebatur.

Excommunicatio etiam sunt clausi.

Ambrosius inuehitur in Ruffinum.

Theodosius erga S. Episcopum valde demisit loquitur.

A.C.382.

de, nec secundo peccato priorum nequitiam augere contendas. Suscipe vinculum, quo te Dominus omnium ligat, (est enim medicina maxima fanitatis.) His sermonibus imperator obediens, ecclesiam Dei ingredi non praesumpsit, sed fleus & gemens ad palatium remeavit. Erat enim diuinis eloquijs eruditus, & sciebat Christi praesulem vera dixisse. Nec ignorabat, quae sunt propria sacerdotum, & quae regum.

Cui Imperator. Tuum opus est docere, & medicamina temperare, meum verò oblati suscipere. Et cum Imperator induceret exemplum David, qui adulterio adiunxit homicidium, & tamen ei indultum est, respondit. Imitatus es errantem, imitare se corrigentem. Quonia ergo, inquit Ambrosius, furori tuum commisit iudicium, & non ratio protulit sententiam, sed potius iracundia: scribe legem, quae decreta furoris euacuet, & à triginta diebus sententia necis atque proscriptionis in literis tantummodo maneat, & iudicium rationis expectet. Quibus transactis diebus, ira videlicet iam cessante, ratio causam iudicans apud semetipsum, quae cognouerit disponat sub veritate. Hanc admonitionem libenter Imperator suscepit, optimamque esse legem confitens, repente conscribi fecit, & propriae manus literis confirmavit. Sic ergo sacratissimus Imperator de licentia antistitis lumina ingredi praesumens, non stans domino supplicauit, neque genua flexit, sed pronus in pavimento iacens Dauidicam proclamaui vocem. Adhaesit pavimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum. Manibus capillos euellens, frontemque percutiens, & pavementum lachrymarum guttis aspergens, veniam impetrare poscebat. Cumque tempus accederet, quo munus ad altare solebat deferre, surgens cum lachrymis est ingressus. Cum verò obtulisset sicut solitus erat, intra cancellos stetit. Rursus Ambrosius non acquieuit, sed differentiam locorum edocuit, & primò quidem interrogauit quid ibidem expectaret. Imperator verò dicente sustinere se perceptionem sacrorum mysteriorum, per archidiaconum remandauit. O Imperator interiora loca tantum sacerdotibus sunt collata, quae ceteri, nec ingredi, nec contingere permittuntur. Egrede igitur, & hanc expectationem cum ceteris habe comunem. Purpura nanque imperatores, non sacerdotes facit. Tunc fidelissimus Imperator, & hanc traditionem animo gratanti suscipiens remandauit. Non audacia causa intra cancellos mansit, sed in Constantinopolitana vrbe hanc consuetudinem esse cognoui, unde gratias ago pro huiusmodi medicina. Tali ergo tantaeque virtute, & praesul & imperator clarebant. Ille zeli feruore atque fiducia, iste fidei puritate atque obedientia.

Psalmus.

Purpura non facit sacerdotes, sed imperatores.

Placilla vxoris Theodosij pietas. historia trip. lib. 9. cap. 31. & Diac. ibi.

Cum autem octo mensium spacium transisset, appropinquauit Christi Domini nostri sacra natiuitas. Imperator autem assiduis lamentationibus in palatio residens, incessanter lachrymas effundebat. Quod Ruffinus magister militum attendens Augustum consolari nitabatur. Ad quem plenus singultibus imperator dixit. Tu Ruffine non sentis mala, quae patior. Nam seruis & mendicantibus Dei aperta sunt templa, communem omnium dominum licenter exorant, mihi verò eius denegatur ingressus: & (quod peius est) mihi caeli sunt clausi. Et hoc dicens interrumpebat verba singultibus. Tunc Ruffinus. Curro (inquit) si placet, & episcopo Ambrosio persuadebo, ut vinculo, quo te ligauit, absoluat. Cui Imperator. Nò persuadeabis Ambrosio. Scio enim decretum illius esse iustissimum, neque in hoc casu imperialem potentiam reuerberit. [ ut legem prauaricaretur diuinam. ] Sed cum assereret Ruffinus, Ambrosium esse flexendum, Imperator ipsum pergere cum festinatione precepit. Ipse verò spe data cum humili comitatu securus est vestigia praecedentis. Porro vir mirandus Ambrosius, cum Ruffinum ad Ecclesiam venisse prospexisset, ipsum verbis praeniciens ait. Canum impudentiam securus es dè Ruffine, tantorum innocentium necis author existens, & nunc pudorem ex fronte detergens non erubescis, nec metuis contra imaginem latrare diuinam. Cum autem Ruffinus supplicaret, ut Imperatoris solueret vinculum, & addidisset illum è vestigio securum. Ambrosius, Ego, inquit, Ruffine tibi predico, quod sacra limina eum ingredi prohibebo. Si verò ipse imperium in tyrannidem mutauerit, libenter mortem pro veritate suscipio. Haec & alia Ruffinus audiens, nuntiauit Imperatori votum antistitis. At Imperator in media platea hoc cognoscens. Pergam (inquit) & iustus in facie suscipiam contumelias. Veniens ergo non est ausus intrare basilicam, sed inueniens episcopum in saluatorio residentem, et eius vinculum solueret, supplicabat. At ille tyrannicè eius aiebat esse praesentiam, & contra Deum insanire Theodosium, ac eius sacras calcare leges. Ad quem Imperator. Non pater sanctissime, surgito contra Ecclesiasticas sanctiones, neque ingredi sacra limina contendo: sed te soluere mea vincula depono, & communis Domini pro me orare clementiam. nec mihi ianuam claudi, quae cunctis poenitentiam agentibus Dominus noster aperuit. Tunc antistes. Quam, inquit, poenitentiam ostendisti post tantas impietates? Quibus medicaminibus incurabilia vulnera plagasq; curasti?

a Pro Saluatorio Graecè apud Theodor. lib. 6. cap. 18. legitur, & in uno dicitur, quod domum vel adem saluatorium reddere potes. ex quo apparet Saluatorium porticum quandam ante sacras edes fuisse, in qua sese mutuo homines salutabant, & aduenientes alij alios excipiebant.

b Haec lex habetur lib. 8. histor. tripar. cap. 30. ex Theodo. lib. 5. cap. 17. & Sozom. lib. 7. cap. 24. & Cod. de poenit. lib. 9. l. si vindicari. his verbis: Si vindicari in aliquo: seuerius contra nostram consuetudinem pro causa inuitu sufferimus, nolimus statim eos aut subire poenam aut excipere sententiam, sed per dies triginta super statu eorum, sors & fortuna suspensa sit. Reos sanè excipiat, vinciatque custodia, & excubijs solertibus vigilantè obseruet.



A.C. 395.

& maximè Christi pauperes venerabatur. Nam A pauperibus infirmis propriis manibus ministrabat, non feruis, non alijs vtens ministris, sed per semetipsum discurrebat per habitacula pauperum, & hospitalia infirmis feruens, ollas eorum contergens, pedes lauans. Dicebat autem optima femina. Aurum distribuere opus imperij est, ego autem pro imperij salute hoc opus altissimo offero bona omnia mihi conferenti. ] Et Theodosio viro suo saepe dicebat. Oportet matre cogitare, quid dudum fueris, & quid modo sis, quod si asidue feceris, nunquam de tantis beneficijs ingratus eris. In decretis dist. 96. duo sunt. Dicitur, quod Ambrosius excommunicauit Theodosium. & 11. q. 3. cum apud Thessalonicam. haberetur ex histo. Ecclesiastica transumptum, quod pro illa occasione inordinata ex impositione Ambrosij fecit publicam penitentiam, & condidit illam legem, de qua dictum est.

*De morte Theodosij Imperatoris, qua fuit A. C. 395. 16. Cal. Febr. Vide Diac. lib. 13. & Trip. histo. lib. 9. cap. 50. Oros. lib. 7. cap. 36. & Russ. lib. 11. cap. 34.*

C A P. I X.

**T**heodosio itaque imperante, & cum magno Dei timore & Ecclesie exaltatione, dedit dominus Deus pacem in diebus suis. Nam sopitis bellorum fragoribus, mundus tranquilla republica pace optima fruebatur. Sed non post longum tempus fidelissimus imperator apud Mediolanum agritudinem incurrit, qui reipublica disponenda cura perstrictus, pro filiis misit. Et aduentibus Arcadio maiori ex filiis imperium dedit precipue in partibus orientis, & Honorio filio minori pari dignitate pradito, occidentis imperium tradidit gubernandum. Et demum de terreno imperio migravit, vt creditur ad caeleste. Eius autem tempore in Emaus puer nascitur gemellus ab vmbilico, & sursum diuisus. Et corpora prophetarum Abachuc & Michae reuelata inueniuntur. Augustinus conuersus ad fidem ab Ambrosio baptizatur. Et Hieronymus floret, sed de iis infra.

Diac. ibi. hist. trip. li. 9. c. 49.

*Arcadius 9. pop. Rom. in oriente Imperator. imper. an. 13. m. 3. d. 15. Honorius 12. pop. Rom. in occidente Imperator. imper. an. 28. m. 11. d. 10. Hac partim ex Diac. partim ex Orosio li. 7. c. 36.*

§. I.

**M**ortuo igitur Theodosio duo eius filij imperio successerunt. Qui imperare ceperunt anno Domini 398. & imperauerunt simul annis 13. Horum pater, vt refert Iaco. de Colum. adhuc viuens, curam filiorum duobus viris commiserat, quorum vnus Ruffinus, quem orienti curam praefecerat, alteri verò scilicet Stiliconi commiserat aulam occidentalem. Sed & Gildo quidam ex Theodosij comitibus partes Aphricae gubernabat. Hic Gildo, vt primum cognouit Theodosium rebus humanis exemptum, arbitratus modicam spem fore in filiis eius paruis, fracta fide Aphricam occupauit. Cuius frater Mascezel, Gildonis fratris detestatus perfidiam, relicta Aphrica in Italiam ad Honorium venit, & rebellionem fratris ei nunciavit. Hoc cum cognouisset Gildo,

scilicet fratrem ad Honorium comisse, duos filios Mascezelis in Aphrica relictos, dolo circumuentos occidit. Contra Gildonem igitur mittitur Mascezel cum exercitu, vt idoneus ex occasione filiorum, succensus contra fratrem. Sciens autem Mascezel exemplis Theodosij, quantum valeret in rebus desperatis oratio & humiliatio, ad insulam Caprariam cum sanctis viris prius accessit, pluribus diebus & noctibus orationibus ac ieiunijs Dei clementiam implorans. Indè que sumpta de Deo fiducia, confortatus etiam de victoria visione nocturna Ambrosio sibi apparenti, & hoc innuenti, contra hostem procedit ipse cum quinque millibus contra octoginta millia armatorum. Qui primis occurrentibus cum pacis verba iactarent, & signifer insolenter resisteret, educto gladio eum vulnerauit Mascezel in brachio, propter quod debilitatus inclinavit vexillum, existimantes ex hoc deditionem priorum certatim Gildonem relinquentes se Mascezeli tradiderunt. Et cum Gildo per nauim fugam quaereret, ventis contrarijs reductus ad locum captus & strangulatus est. Mascezel autem victoria elatus, sanctorum confortia contemnens, cum quosdam violenter de Ecclesia extraxisset, iussu Honorij occisus est.

A.C. 407.

Ambrosius mortuus Mascezeli videlicet pollicetur.

Dum hac in Aphrica geruntur, Ruffinus, cui à Theodosio cura orientalis aulae commissa fuerat, malo perfidiae deprauatus, cum barbarorum auxilijs imperium tentare inuadere iussu Arcadij principis morte iustissima tanti facinoris penas luit. Arcadius iste ad instigationem vxoris fecit congregari concilium ad deponendum Ioannem Chryostomum, quia reprehenderat publice ipsam vxorem imperatoris asimilans Herodijadi. Et propter hoc Innocentius papa excommunicauit ipsum Arcadium Imperatorem, quia hoc procurauerat, scilicet deponi, & mitti in exilium, vt habetur dist. 96. duo sunt.

Arcadius ab Innocentio r. excommunicatur. Georg. in vita Chryso. & Niceph. lib. 11. ca. 34.

Stiliconis perfidia. Oros. ca. 37.

Stilico autem cui comiserat curam aulae occidentalis Theodosius, quia Honorius filius eius, cui dederat imperium occidentale, satis iuuenis erat, post mortem Arcadij paruipendens imperium Honorij, Eucherium filium suum in imperio quasi sibi substituere nitebatur. Vnde & occulte tractabat foedera cum gente Gothorum. Permittebat Vuandalos, Sueuos, & Burgundiones in prouincias Romanas desquiere & infestare, cum posset propulsare, vt vel sic Honorius cogereur Eucherium filium suum imperatorem facere. Et Alaricum regem Gothorum cum saepe vicisset, saepe conclusisset, semper dimississet, [ occulto foedere fouens, publicè autem & belli & pacis copia negata, ad terendam terendamque rempub. referuauit ]. Cum tantorum malorum scena Honorio patefacta fuisset, iustissimè contra eum commoto exercitu occisus est. Et filius eius Eucherius, qui ad conciliandum sibi fauorem paganorum, templorum idolorum reedificationem & ecclesiarum destructionem promiserat, ac persecutionem Christianorum, cum satellitibus suis punitus est.

*Radagaisus rex Gothorum Romanum inuadens imperium vincitur. Aug. lib. 5. ciu. cap. 23. Oros. lib. 7. ca. 37. & Diac. lib. 13.*

§. II.

Priore

A.C. 407.

Romano rum adhuc paganos noru de idolorum cultu neglecto querelaz.

Radagaisus fugit.

Alaricus rex Gothorum Romanas inuadit prouincias. A.C. 408.

Duces a nostra religione alieni Gothos die Pasch. harris perentes grauitate multatur.

**P**riore autem tempore imperantibus simul Arcadio & Honorio, Radagaisus quidam Gothorum regibus potentissimus, qui nondum fidem Christi susceperat, repentino impetu totam inuasit Italiam, in cuius exercitu plus quam ducenta millia fuisse Gothorum scribuntur. Sed supra hanc inuictam multitudinem, inuictamque virtutem paganus & Scythia erat, qui omnem Romani generis sanguinem diis suis deuouerat. Hac igitur immanissima bellua Romanis moribus appropinquante, pavor ingens Romanos inuasit. Fiebatque intra urbem ingens paganorum concursus clamantium se hac ideo perpeti, quod à Romanis neglecta essent sacra magnorum deorum. Quare de repetendis colendisque sacris vbique magnis agebatur querelis. Feruebantque in tota vrbe blasphemiae, nomèque Christi à paganis publice blasphemabatur. Et inter eos praecipue Symmachus quidam magnus orator ac insignis furebat, qui etiam epistolis & scriptis agebat cum populo pro idololatria repetenda. Hac igitur occasione conducuntur à Romanis duo pagani duces Gothorum & Hunnorum, scilicet Sarus & Vldinus. Sed non fuit Deus rem suae potentiae virtutem hominum & maxime hostium videri. Nam Radagaisus subito diuina virtute conterritus, in asperum fasti lani montis iugum se cum suis recepit copijs. Ex quibus à principio angusta videbatur Italia, in vnum ac paruum montis verticem diuina virtute trunditur. Qui cum fame & siti laborarent ludentibus, bibentibusque nostris confecti sunt. Radagaisus solus spem fugae suuens clam suos deseruit, sed in nostros incidens capitur, moxque interficitur. Caeteri vero à Romanis, aut capti aut occisi sunt. Tanta cum multitudine ca. tuorum Gothorum fuisse ferunt, vt vilissimarum pecudum modo, singulis aureis passim greges hominum venderentur.

rant caede, rapinis & igne vastantes. Nec mora, ad ipsam urbem venientes obsident, quam diu obsessam à iusto Dei iudicio capiunt. Dato tamè prius praeepto, vt si qui in sancta loca, praecipue Petri & Pauli basilicas confugerent, hos inuictos ac liberos esse sinerent, deinde quantum possent praedae inhiantes à sanguine temperant. Capitur igitur Roma mundi domina, diripitur, incenditur, deuastatur. Quid ergo per multas Gentes, quae in se bella gesserunt, & nunquam victis in Deorum suorum sedibus pepercissent, nosser sermo discurrat, & tamen in hac vrbe vastatione voluit Deus vt ad sanctorum ecclesias confugientes liberi essent.

Multa circa huiusmodi scribit Augu. luculentissime in princ. de ciui. Dei. ad confutandum eorum salutem Romanorum, qui iniustissimè querebantur Romam semper mala & aduersa perpessam post fidem Christi receptam, tentantes idolorum cultum reduci, quorum errorethi efficacissimis rationibus reprobant. Quidquid ergo vastationis, truncationis, deprædationis, coneremationis, afflictionis, in ista recentissima Romana clade commissum est, fecit hoc consuetudo bellorum. Quod autem nouo more factum est, quod inuitata rerum facie inhumanitas barbaratam mitis apparuit, vt amplissima basilica implenda populo cui parceretur, eligeretur & decerneretur, ] vbi nemo feriretur, vadè nemo raperetur, quo liberandi multi à miserantibus

A.C. 408.

Gothi Romanos capiunt.

Aug. li. 11. ciu. c. 7. A.C. 410. Aug. lib. 10. c. 6.

In euerfione vr-bis quid sic geit, ex bellorum confuetudine & quid no. Augu. ib. c. 7.

*a Terribilis de occidente rumor affertur, obsideri Romam & au'o salutem cuium redimi, spoiatofq; rursum curuati, vt post substantiam, vitam quaque amitterent. Hec vox, & singultus intercipiunt de ba dictis. Capitur vrbs qua totum caput orbem, mo fame perit antequam g'ado. & vix pauci qui apererunt inuenti sunt D Hieron. ad Marcel. ep. 16 tom. 1. Obsiderat Romam Alaricus biennium, verum cum expugnare vi non posset, ad dolum Barbarus veniit. Professione in partem simulat, trecentosq; iuuenes corporis & animi vi praefantes delicti, quos amans principibus dono det instruitis p. iuu vt omni obsequio dominos suos promereri studeant, & ad certam diem cum Romani principes somno vel otio vacarent, ad portam Asinariam aduolent, interficentq; improprio insultu custodibus portam sibi praesto futuro aueriant. Interea Gothi cum reditum ab a atque alia deesse sibi simulant, differrent, trecenti illi iuuenes, occasione egregie vti. portam statò die suis aperunt, & intramissu Gothus maiore ignominia quam damno urbem populatur. Egnat. lib. 1. Roma. princ. in fine.*

*Duo autem singularis Dei prouidentis & benignitatis signa erga Romanam Ecclesiam obseruanda maxime duxi. Accidit enim, vt B. Innocentius Romane vrbs Episcopus, tanquam iustus Ioth suberatus à Sodomis occulta prouidentia, apud Rauennam tunc positus, peccantis populi non videret excidium. Oros. lib. 7. cap. 39. Deinde vasa D. Petri ministerio sacra, pondere, magnitudine ac pulchritudine eximia, cum ad cuiusdam Barbari manus peruenissent, regis iussu in Basiliam, cuius erant, arcam magna cum Romanorum Gothorumque admiratione fuerunt relata. idem. Capta est autem vrbs 11. Calen. Septemb. An. Christi 400. Onuphiius.*

hostibus

A. C. 411.

hostibus ducerentur, unde captiandi nulli nec à crudelibus hostibus abducerentur, hoc Christi nostri, hoc Christiano tempore tribuendum quisquis non videt cæcus, quisquis videt, & non laudat, ingratus, quisquis laudanti reluctatur, est infanus. Absit, ut prudens quisquam hoc feritati imputet barbarorum. Truculentissimas ac sceleratissimas mentes ille terruit, ille strauit, ille mirabiliter temperauit, qui tanto tempore ante per prophetam prædixerat. Visitabo in virga iniquitates eorum & in flagellis peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo.

Psal. 88.

Populata vrbe, barbari tertia die, qua ingressi fuerant, sponte discedunt, facto aliquantulo ædium incendio. Et ne quis forte dubitaret ad correctionem superbiae, lasciuia, ac blasphemia ciuitatis hostibus hoc fuisse permittum, eodem tempore clarissima vrhis loca fulminibus diruta sunt, quæ ab hostibus inflammari nequiverunt. In ea irruptione Placidia Theodosij principis filia, ac Arcadij & Honorij soror Imperatorum ab Ataulpho Alarici propinquo capta, atque in vxore assumpta fuit, hoc postmodum multo reipublice commoda. Capta igitur fuit Roma à Gothis anno Domini 400. vel circa. A conditione vero sua anno 1174.

Alaricus rex Gothorum moritur. Diac. ibi.

Recedentes ergo ab vrbe barbari per Campaniam, Lucaniam, Brutiamque simili cæde bacchantes ad Calabria ciuitates peruenere. Quumque ascensis nauibus Siciliam transire cuperent, perperam naufragium multos suorum ibi amiserunt. Inter hæc Alaricus, dum quid agere debeat, deliberat, subita morte extinctus est. Quo mortuo Consentia, Gothi Basentium amnem de Alueo suo captiuorum labore deriuantes, corpus Alarici regis sui cum infinitis thesauris sepelirunt. Quo sepulto, fluvium pristino cursui restituerunt. Ne quis autem de cætero sepultura locum scire posset, omnes captiuos, quos ad opus perficiendum occupauerunt, crudeliter occiderunt. Quo facto Ataulphum omnium vno animo regem creauerunt. Deinde Romam redeuntes, si quid residui erat, locustarum more eradunt, auferentes exinde Gallam Placidiam, Theodori principis filiam, quam sibi Ataulphus apud forum Corneliij coniugio sociavit. Quæ multo post reip. commoda fuit. Mulier enim sagax & prudens subtilibus blandimentis ad hoc mariti animum inflexit, ut vltro à Romanis imperatoribus pacem expeteret. Quam postquam adeptus est, satis studiose dum vixit coluit, ac Honorio imperatori pro defensione reipublicæ militare, & vires Gothorum impendere præoptauit.

Ataulphus rex Gothorum.

Pax cum Gothis facta.

Ataulphus Romæ ex hominum memoria delere vult.

Hic Ataulphus cum esset vir prudens & acer, & multis suffultus Gothorum viribus, in primis regni sui diebus vehementer inhiasse dicitur, ut oblitterato & abolito Romano nomine, omne Romanum solum Gothorum imperium faceret & vocaret, & ipsa Roma Gothia diceretur. Ipsæque Ataulphus in republica, ut Octavianus monarchiam teneret. At vbi multa experientia probasset, neque Gothos vltro modo parere legibus propter offeratam barbariam eorum posse, neque reipublica leges interdicere oportere, sine quibus reipublica non est res [publica, elegisse se,] salutem, ut gloriam sibi de restituendo in integrum augendoque Romano nomine Gothorum viribus quareret, habereturque apud posteros Ro-

manæ restitutionis auctor, postquam non potera esse immutator. Ob hoc abstineret à bello, & inhiare paci nitentur, præcipue vxoris suæ Placidia scemina ingenio acerrimæ ac religionis latè probata ad omnia bonarum ordinationum opera, persuasiva & consilio. Cumque paci tendere procurandæque apud Barchinonem Hispaniæ ceterioris urbem inisteret, dolo suorū, ut fertur occisus est.

A. C. 411.

Post hunc Sigericus à Gothis rex creatus est. Hic cum fecisset pacem, à suis interfectus est. Deinde Vallias successit in regnum, ad hoc electus, ut pacem cum Romanis infringeret: sed à Deo ad hoc ordinatus, ut pacem confirmaret. Quare datus optimis & lectissimis obsequiis, pacem optimam cum Honorio composuit. Insuper & Placidiam Gallam eius sororem, & olim vxorem Ataulphi restituit, seseque obtulit cum suis Gothis aduersus ceteras gentes, quæ Hispanias occupauerant.

Pacem iterum cum Romanis Gothi faciunt.

Mors Arcadij ex Diac. lib. 13.

§. III.

Arcadius vero qui apud Constantinopolim sedem tenuerat imperij orientalis, graui infirmitate occupatus, cum morti se propinquum cerneret, Theodosium filium suum Augustum vocauit, eique curatorem suum Hilbigerdem regem Persarum dedit, qui pueri tutelam benigne suscepit, & pacem firmissimam cum Romanis fecit. Incepit autem imperare hic Theodosius iunior post mortem patris sui cum Honorio patruo suo anno Domini 413. Cum autem Vandali per Gallias debaccharentur propter recentem vrhis irruptionem, Honoriusque alijs & arduis negotijs in Italia detinetur, legiones plures ad tuendas Gallias destinauit. Sed & legiones Constantinum quandam sola spe nominis, & virtutis imperatorem creauerunt. Qui continuo vt intuasit imperium, contra barbaros congregauit exercitum, qui vana spe ad totius occidentis imperium anhelsans etiam Hispanias occupare nisus est. Vnde cum quosdam ex suis armata manu misisset, & multi eis adhaerissent, duo tamen nobiles & locupletes Didymus & Viridianus Honorio fauentes, congregato non paruo exercitu Constantino tyranno resistebant. Aduersus quos Constantinus ille tyrannus, Constantem filium suum ex monacho, proh dolor, Casarem factum

A. C. 408.

Theodosius iunior 10. pop. Ro. in oriente Imperator imperauit an. 41. m. 2. d. 28. Onup.

Dolet grauius pio viro Orosio ex monacho aliquem Casarem fieri. Quid si nostri temporis monachos cerneret Lutheri & Caluini & doctrina & exemplo fascinatos omnem rerum diuinarum curam abicere, & sese in omnem præiucere libidinem & impuritatem vidisset? Sed hæc sunt præclarissimi Cavangelij operapretia.

misit, qui auxilio barbarorum fultus, ipsos bello victos fugauit & occidit. Vandali autem, qui Gallias turbabant, videntes se Constantino non posse resistere, relictis Galliis cum vxoribus & filiis & substantia eorum Hispanias intrauerunt, omniæque caedibus, rapinis, incendijs vastantes ad tantam miseriam incolas deduxerunt, ut fanis indigentia humanas carnes ederent.

Vandali in Hispania se conferunt.

Honorius igitur, dum vires reipublicæ cerneret

A. C. 411.

Constantinus tyrannus occiditur, & filius eius excecuitus.

Tertullus vsurpat imperium, & Attalus & Heraclianus. Oros. & Diac.

Constantinus creatur imperator. A. C. 414.

Honorius imperator Christianissimus moritur. A. C. 413.

neret quotidianis labefactari incommodis, virum strenuum & bellicosum Constantium comitem omni exercitui præfecit, & multis copijs instructam contra Constantinum in Gallias misit. Qui Gallias ingressus, confictu habito cum eo, apud Arelatensem ciuitatem ipsum Constantinum Constantius extinxit, & eius filius Constantius apud Viennam captus & occisus est. Plures autem provincias Hispania Vandali, Sueui, & Alani deuastauerant & occupauerant. Sola Celtiberia à Romanis iudicibus tenebatur, quam Alani continuo incurtionibus infestabant. Sed Constantius præfatus regis Gothorum Vallie fultus auxilio, Alanos difficillimo bello victos maxima caede effecit, rege eorum occiso. Et qui superferunt relictis Lusitania sedibus & noua Carthagine, ad Gondoricum regem Vandalorum in Galitia regnantem confugerunt, se eius subdentes imperio, vniuersumque populum cum eis est effectus.

A

TITVLVS SEQVENS X.

A. C. 414.

CONTINET GESTA PRINCIPALITER sanctorum doctorum, & notabiliores sententias eorum, qui fuerunt à Constantino primo imperatore, vsque ad tempora Arcadij & Honorij imperatorum: scilicet ab anno Domini 300. vel circa, vsque ad annum Domini 450. vel circa. De his videlicet Eusebio, Athanasio, Ambrosio, Augustino, Ioanne Chrysostomo, Paulo Orotio, Rufino, Maximo, Ioanne Damasceno, Claudiano poeta, Lactantio, Sulpitio Severo. De quibusdam sanctis pontificibus & alijs scilicet Martino, Britio, Zenobio episcopo Florentino, Maurilio, Alexio, Paula.

De Eusebio papa, & Eusebio Casariensi historiographo, Eusebio Vercellensi episcopo, & Eusebio Emiseno.

CAP. I.

VI docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt plurimos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. In ann. 12. Licet in sacrosancta Ecclesia post apostolos semper fuerint viri illustres, qui non solum sanctitate, sed etiam doctrina splenduerunt, & erudierunt sapientes, & insipientes illustrarunt tenebras effugantes errorum & vitiorum, quasi stelle, quas non obscurat nox maxime tamen hi cla-

a. Hoc sacculum virorum sanctissimorum doctissimorumque copia felicissimum fuisse, nec ipsi nostri aduersarij negant. Calus. enim vt vnum pro multis testem proferam in epistola ad Sadoletum, ita scripsit, Si veterem illam Ecclesie faciem, qualem Hilarij, Ambrosij, Chrysostomi Basilij, Augustini, Cyrilli monumenta expriment, & deinde ruinas que supersunt, contemplerur, videri sanè potest, illam fuisse Ecclesiam, qualis sub Davide & Salomone floruit. hanc vero, qualis sub Ioachim & Sedechia vitata erat, hæc ille. Scio tamẽ eundem alijs in locis huic seculo florentissimo detraxisse, imo verò ne Apostolis quidem ipsis pepercisse. Instir. lib. 4. cap. 8. 4. tum Magdeburg huius seculi multas superstitiones & diuinos cumulos Iudeorum & Gentilium ritus taxasse, tamen non est dubitandum, quin præcipue nostra religionis post Apostolos lumina hoc sacculum produxerit, ex quibus maxime vera religionis doctrina confirmari, & falsa & ementita pietatis impostura redargui facile possit, vt disserre docet Staplet, orat. 1. Ab his igitur sanctissimis doctissimisque Patribus, qua occurrerent apud D. Antonium pro nostra Catholica religionis fulcimento obseruare maxime decreuimus, vt omnes intelligant Ecclesiam Catholicam Romanam, qua hodie est, in fidei doctrina cum illa florentissima Ecclesia quarti seculi conuenire,

ruerunt à tempore Constantini magni vsque ad tempora Arcadij & Honorij imperatorum, viii Secunda pars Hist. Ant. E

A. C. 350. sanctissimi & doctissimi in scientia diuina atque A humana, qui non solum verbo populos docue- runt, & hereses confutarunt, sed etiam scriptis, quae dimiserunt, quotidie homines erudiunt, vnde eorum opuscula ab Ecclesia sunt approbata, vt patet dist. 17. sancta Romana. Opuscula videlicet beati Cypriani martyris episcopi Carthagi- nensis, opuscula beati Gregorij Nazianzeni epi- scopi: opuscula beati Athanasij Alexandrini epi- scopi, opuscula beati Hilarij Pictauiensis epi- scopi, opuscula beati Ioannis Constantinopoli- tani episcopi, opuscula beati Ambrosij Mediola- nensis episcopi: opuscula beati Augustini Hippo- nen. episcopi, opuscula beati Hieronymi presby- teri, opuscula beati Prosperi viri religiosissimi, opuscula beati Basilij Caesariensis episcopi, sed & dist. 16. in c. quoniam sancte. in synodo genera- li celebrata sub Iustiano confirmauit opuscula quorundam aliorum doctorum Graecorum, scilicet Theophili Alexandrini episcopi, Dionysij Alexandrini episcopi, Gregorij Niseni, & Gre- gorij theologi (hic vt putat, est Nazianzenus.) Ti- mothei Alexandrini episcopi. Cyrilli Alexandri- ni episcopi, & quia horum Graecoru vltimo di- ctorum pauca habemus in latino opuscula, ideo iis omisis, de aliis prioribus, & vitam & aliquos flores ex libris eorum inferius ponemus, & ma- xime, quae transumpta habentur in decretis in diuersis locis.

De multis claris viris Eusebij nomine appellati.

S. I.

Inter ceteros autem refulgens, vt splendor fir- mamenti fuit Eusebius Vercellensis episcopus, contemporaneus Athanasio. E quibus sicut Atha- nasis defensauit fidem contra perfidos Arianos in Oriente, ita Eusebius in Occidente Et licet scripta non dimiserit, verbo tamen plurimum Ecclesiam illustrauit sanctitatis exemplo. Sed ad tollendam equiuocationem, quae est mater erro- ris, aduertendum multos illustres viros sub hoc nomine militasse contemporaneos, vel quasi vi- cinos. Et omisso Eusebio, illo Nicomediensi epi- scopo, qui fuit maximus fautor & defensor Aria- norum, fuit primo quidam Eusebius papa & mar- tyr, praecedens immediate Melchadem papam, cui successit Syluester tempore Constantini.

Floruit circa idem tempus Eusebius Casari- ensis episcopus, qui scripsit historias ecclesias- ticas & chronica a tempore Nini vsque ad tem- pora sua, & passus dicitur martyrium: de quo su- pra dictum est. Sanctitate quoque vitae & con- stantia refulsit Eusebius presbyter Romae, qui ar- guens in faciem & Constantium imper. Liberiu papam Arianos de errore suo intrepide, in cubi- culum arctissimum clausus ibi coronatus est.

Fuit in illis temporibus alius quidam Euse- bius Emislenus, qui aliqua opuscula edidit mul- tum luculenta, ex cuius dictis haec habentur de conse. dist. 2. quia corpus. Quia corpus assumptu ablaturus erat, scilicet Christus, ab oculis, & il- laturus syderibus, necessarium erat, vt die caena sacramentum nobis corporis & sanguinis conse- craret, vt coleretur iugiter per mysterium quod semel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indefessa curebat pro hominum salute redē- ptio, perpetua esset redemptionis oblatio, & pe-

rennis victima viveret in memoria, & semper praesens esset in gratia, vere vnica & perfecta ho- stia, fide estimanda non specie, nec exteriori cen- senda visu, sed interiori affectu: vnde caelestis co- firmat autoritas, quia caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Recedat ergo om- ne infidelitatis ambiguum, quoniam quidem qui author est muneris, ipse est etiam testis veritatis. Nam inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam sui corporis & sanguinis verbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens. Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Et sanctificatio- ne repetita. Accipite & bibite (ait) hic est sanguis meus. Sicut ergo ad nutum praecipientis Domini repente ex nihilo substituerunt excelsa caelorum, profunda fluctuum, vasta terrarum, pari potesta- te in spiritualibus sacramentis verbo praebetur virtus, & rei seruit effectus. Quanta itaque & quam celebranda beneficia vis diuina benedi- ctionis operetur, & quomodo nouum tibi, & im- possibile esse non debeat, quod in Christi sub- stantiam terrena & mortalia conuertuntur, ter- ipsum, qui in Christo es regeneratus, interroga. Dudum alienus a vita, peregrinus a misericordia, & a salutis via intrinsecus exulabas mortuus: sub- ito initiatus Christi legibus, & salutaribus my- sterijs innouatus, in corpus Ecclesiae non viden- do, sed credendo transiisti, & de filio perditio- nis adoptiuus Dei filius fieri occulta diuinitate (alias puritate) meruisti. In mensura visibili per- manens, maior factus es teipso inuisibiliter, sine quantitatis augmento, cum idem atque idem ipse esses, multo alter fidei processibus extitisti. In exteriori nihil additum est, & totum in interi- ori mutatum est, ac sic homo Christi filius ef- factus, Christusque hominis in mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu, vilitate prae- terita deposita, subito nouam indutus es dignita- tem: & sicut hoc, quod Deus laeta in te curauit, infecta diluit, maculata deterfit: non oculis, sed sensibus tuis sunt credita: ita cum ad reueredum altare cibis spiritualibus satians ascendis, sac- rum Dei tui corpus, & sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu sus- ceipe, & maxime totum haustu interioris homi- nis assume. Hec ille. Hec rhetoricus, vt refert Vin- cen. Specul. histo. innumerabiles, qui ad plausum populi pertineant, confecit libros, magisque hi- storiam securus ab iis, qui Iudaeos, & Gentes, & Nouatianos praecipue libros decem. Et Homilias breues super Euangelia plurima. Floruit autem sub Constantio Imperatore Antiochi sepultus.

De Eusebio Vercellensi de quo Max. Taurin. duos fecit tractatus. Meminerunt eiusdem Hil. lib. ad Const. Aug. Ambro. ep. 8. Hier. de viris illust. Russ. lib. 10. cap. 30. & alij. Haec porro ex Vico lib. 14. cap. 52. sunt deprompta.

S. II.

Eusebius Vercellensis temporibus Diocletia- ni & Maximiani adhuc catechumenus par- uulus cum parentibus suis Romam venit, & ab Eusebio Papa baptisma, & nomen accepit. Papa vero Eusebius ab angelo antequam eum bapti- zaret, qualis & quantus vir existeret, instructus est, & quo eum nomine vocitaret. In ipso eius ba- ptismo manus angelicae visa sunt, quae eu de fa-

A. C. 350. Corpus & sanguis Christi est in Eucha- ristia. Ioan. 6.

Marc. 26. Luc. 22.

Transub- stantiatio hic clare habetur.

Vinc. lib. 14. c. 22. ex Hiero. in Catal.

A. C. 350. ero fonte leuauerunt. Virgo semper mansit. Nul- lamque foemina post baptismum, nec etiam ma- trem osculando tetigit, non despiciendo matrem: sed culpam fugiendo. Cum autem quaedam ma- trona nobilis eius pulchritudine capta, vellet e- ius adire cubiculum, tota nocte plateas vrbis cir- cumiuit, & ad eius cubiculum custodiens an- gelis peruenire non potuit. Vnde in crastinu com- puncta ad pedes eius prouoluitur, & veniam pe- tens, quod cogitauerat crimen, facit. Marcus ve- ro Papa, qui successit Syluestro, eum presbyteru ordinauit, eo quod constantia fidei in eo praepol- leret: & iam quinquaginta annorum esset. Tanta autem sanctitate claruit, vt in Milliarum soleniis inter manus eius sacrum mysterium appareret.

Post haec Iulius Papa videt Arianos sub Con- stantio Imperatore quasi praeualere, consecrauit eum vrbis Vercellensis episcopum, quae tunc ob- tinebat inter alias ciuitates Italiae principatum. Cum autem Vercellas fuisset ingressus, facienti- bus haereticis cuncta ecclesiaru ostia clausa sunt, vt nullus intraret. Sed beato Eusebio comperta eorum malicia ante ostium maioris Ecclesiae flex- is genibus oranti, ostia clausa sunt diuinitus re- ferata. Cum autem beatus Eusebius omnes pro- uincias occidentis, sicut Athanasius orientis ab Arianis peste purgaret sua doctrina, Constantius Imperator in exilium eum propellere laborabat. Intantum autem beatus Eusebius Arianos inse- quebatur, vt Auxentium Arianum episcopu Mediolanensem ab omnibus Christianis expulsum damnaret, & pro eo sanctum Dionysium ibi epi- scopum ordinaret. Vnde iratus Constantius con- tra eum concilia congregauit. Cum autem adue- niens ad concilium Mediolanense ad quod ab Im- peratore fuerat euocatus, ibi lacerasset scriptura in fauorem Arianorum factam contra veritatem fidei: cum subscriptione plurimorum Episcoporu Catholicorum, qui ex ignorantia fuerat de- cepti in verbo, iratus Constantius Im- perator, tradidit eum voluntati Arianorum. Qui extrahentes eum de medio aliorum Episcoporu, fortiter flagellantes traxerunt per gradus palatii a summo vsque ad imum, & rursus ab imo vsque ad summum. Cumque lapidibus graduu quassato capite multum sanguinem iam fudisset, & adhuc eis consentire non vellet, iunctis retro manibus eum per collu trahebant, vt eis assentiret: sed ipse nihil passus, dicebat constanter se in sua confes- sione manere, & pro ea libeter occumbere. Cum aliis autem Catholicis Episcopis animatis exem- plo eius missus in exilium, in cauea costrictus & clausus est apud Scythopolim. Deinde Ariani inde abstractum negato cibo & potu septē diebus in loco arctissimo clauerunt, & post aliquot dies ad arctissimum locum miserunt, vt ex nulla parte se posse vertere, vel aliquem suorum videre, vbi angelica visitatione in tanta afflictione fuit con- solatus.

Vercellensis episcopus con- tectatur.

De etia- ribus eius & obitu. cap. 54.

Iulianus apostata religio- nis liber- tatem, vt vocant, obcessit.

A pullulant Ariani, & vires reuimunt contra Ca- tholicos, & contra Eusebium dioclese. visitan- tem seditionem excitant, & vallata domo eius ca- pientes, & supinum trahentes extra domum la- pidibus obruunt, si que ad dominum migravit martyrio coronatus, sepultus a discipulis in ec- clesia, quam ipse construxerat. Vixit autem annis 88. ad minus.

De S. Athanasio, de quo hist. Trip. lib. 3. cap. 4. & Alebi. Russ. lib. 10. & 11. Hiero. in Catal. Sim. Metaph. Lucifer Caralitanus.

CAPVT II.

Vasi flos rosarum in diebus vernis, sic effulsit in templo Dei Athanasius. Rosa enim pulcherrimus flos, & odore fragrans confortat; colore albo & ru- bro visum delectat, substantia seu succo reficit & refrigerat. Sic Athanasius. Christi bonus odor fuit fama probitatis, videntes delectantur puritatis ni- tore & seriore caritatis. Doctrina refecit infir- mos veritatis. Et quod mirabilius, quia inter spi- ritus persecutionum, plus ceteris doctoribus ver- satus est. Hic igitur tempore, quo apud Alexan- driam Petri martyris diem Alexander episcopus agebat, cum post expleta solennia conuenturos ad conuiuium clericos expectaret, in loco mari vicino, vidit eminens pueros super oram maris ludum, imitantium ( vt fieri solet ) episcopum & ea, quae gerimos est in ecclesiis, quos cum intente diutius inspiceret: vidit etiam ab iis geri qua- dam mysteria secretiora. Perturbatus illico com- prehensos pueros imperat ad se adduci, qui cum adessent, quis eis ludus, & quid egissent, vel quo- modo, percunctatur. Illi ( vt talis habet aras ) pa- uidi negauere primo, deinde rem gestam per or- dinem pandunt, & baptizatos a se quosdam ca- techumenos confitentur per Athanasium, qui lu- di illius puerilis fuerat praesul simulatus. Tunc ille diligenter inquirens ab iis, qui baptizati di- cebantur, quid interrogati fuerint, quidve respon- derint: vbi vidit secundum religionis nostrae ritum cuncta constare, colloquens eum concilio cle- ricorum statuisse dicitur illis, quibus integris in- terrogationibus & responsionibus aqua fuerat infusa, non debere iterari baptismu, sed ad-

A. C. 350. Eusebius Vercellensis lapidi- bus ob- roitur. A. C. 380. colitur. t. Aug.

Athana- sius puer a pueris episcopus designa- tur. Russ. lib. 10. c. 14.

De pueris non a ca- tando.

Qua hic adimpleri iubentur, sunt antiqua illa caremonia. quibus Romana Ecclesia in baptismo vtitur. Nam imprimis in hoc baptismo, & quae ad essentiam ipsius pertinent omnia seruata fuerunt, alioquin S. Alexander baptismum repeti costrictus: deinde interrogaciones & responsiones integra secundu religionis nostrae ritum illa sunt, quae pueris baptizandis fieri solent, cum ab eis petitur, an Sabana renuncient, fidei articulis credant, & hu- iusmodi. Quare hinc caremoniarum nostraru ap- paret antiquitas, quae etiam ante quartum saeculum seruantur. Obserua obster baptismum a ministro non legitima collatum probari, contra Calus.

impleri ea, quae sacerdotibus mos est. Athanasium vero, & eos, quos ludus ille vel presbyteros ha- bere visus fuerat, vel ministros, conuocatis pa- rentibus sub obestratione Dei tradidit ecclesiae nutriendos. Paruo autem tempore transacto, cum a grammatico fuisset Athanasius sufficienter in- Secunda pars Hist. Ant. E 2



A.C. 341.

Reg. 7.

Constantino Athanasius in uisus red- ditur.

Apud Tyrum Concilio con- gregata Atha- nasio congrega- tur. ca. 16. & 17. A.C. 341.

Sponte se Athanasio ob- uenisse scri- bit Ruff.

Calu- nias omnes in Athana- sium con- iunguntur.

structus, mox tanquam fidei domini commen- datum a parentibus restituitur sacerdoti, ac uelut Samuel quidam in templo domini nutritur: qui etiam tempore Nieani concilij ipsius Alexan- drini episcopi aderat a consiliis, senem quamplu- rimum iuuans, & ab eo pergente ad patres in se- nectute bona ad portandum post se ephod sa- cerdotale electus est, id est episcopus Alexan- drinus.

Sub anno autem imperij Constantij [quinto,] cum ipse Imperator multum faueret Arianis, A- rianus & ipse, ut ait Ruffinus lib. 10. eunuchi, & qui circa eum erant, edocti ad hoc ab Arianis e- piscopis, diligenter attendebant ne copia adeundi Imperatorem daretur Athanasio, ne per eum de- veritate fidei [quam peruertebant] edoceret, sed frequenter inculcabant Athanasium apud Imperatorem, ut auctorem omnium scelerum & fla- gitiorum, adeo ut humani corporis brachium de- latum loculo imperatori ipsi ostenderent, quod ab Athanasio excisum magicae artis gratia de Ar- senij cuiusdam corpore confirmabant.

Quapropter iratus imperator conuocato apud Tyrum concilio, iubet Athanasium condemnari, misso vno e latere suo & comitibus: & ab eo adducitur Athanasius. In concilio igitur sedenti- bus, surgunt amuli eius Ariani dicentes. Ecce brachium Arsenij, quod ipse ei abscidit: qua de causa ipse, qui praefens est, dicat. Hic Arsenius iu- uenis clericus erat, & perpetrato quodam delicto cum timeret punitionem Athanasij, fugit ad loca ignota. Interea Ariani existimantes illum illo te- pore non reuerfurum ad locum illum seu acces- surum, brachium praescindentes a quodam cada- uere, secrete illud ostenderunt Imperatori, posito in concilio, asserentes Athanasium abscidisse Ar- senio, non punitionis praerextu, sed ad faciendum maleficia. Sed cum aliqui ex Catholicis antea percepissent calumniam pararam contra Athana- sium, procurarunt, ut ille Arsenius, quaesitus & inuentus occulte veniret ad ciuitatem, vbi erat concilium congregatum, & latenter maneret, quousque pro eo mitteretur. Cum ergo surrexisset in concilio illi amuli eius, & brachium ex- cisum omnibus ostendissent, propter quod multi episcopi ex Catholicis nescientes fraudem illo- rum, ceperunt ipsum horrore habere. Surrexit in medio Athanasius dicens. Nostis hunc Arseniu? Responderunt plurimi. Optime nouimus. Et ille. Mittatur ergo pro eo, & veniat, & veritas facti elucescat. Subito, qui cum nouerant, & locum e- ius, pergunt pro eo. Et cum aduenisset, dixit Atha- nasis. Ostende Arseni brachium dextrum. Quod cum ostendisset integrum, dixit. Ostende & sini- strum. Et cum integrum etiam appareret, detecta est calumnia.

Introducitur quoque accusatio mulieris cuiusdam, qua se diceret (subintroducenda ad hoc ab Arianis) aliquando hospirio Athanasium rece- pisse, & ab eo noctu nihil suspicantem vim cor- ruptionis esse perpessam. Introduci ad hoc Atha- nasis iubetur. Ingreditur cu Timotheo presby- tero suo, eumque mouet, ut postea quam mulier dicendi finem fecisset, se tacente ipse ad ea, quae dixerat responderet. Cumque mulier ea, quae edocta fuerat, perorasset, Timotheus conuersus ad eam. Vere (inquit) mulier ego mansi apud te a- liquando, aut vim tibi, ut asseris feci? Tunc illa,

ut mulierum se talium proacitas habet, obiur- gans Timotheum; Tu (inquit) mihi vim fecisti. Tu in illo loco commaculasti castitatem meam. Simul & conuersa ad iudices obtestari fidem Dei cepit se vera dicere. Tunc omnes iudicio- sus pudor habere cepit, quod tam facile tacente reo, factio compositi criminis patuisset. Verum quia non iudicandi, sed opprimendi frontibus causa concilium gerebatur, fragor omnium re- pente attollitur, magnum esse Athanasium, & deci- pere obtinentium oculos conclamatur, factioque impeta suis eum discerpere manibus parabant. Sed Archelaus, qui cum ceteris ex praepo- teratoris concilio praefidebat, crepuit eum de manibus discerpentium per occultos exitus edu- xit. Concilium tamen rursus conueniens, tan- quam si omnino nihil deprehensum fuisset, ut confessum de inuentis criminibus Athanasium condemnat.

Et gesta in hunc modum per orbem terra mit- tentes ad sceleris sui consensum Imperatore cogente ceteros episcopos pepulerunt. Hinc iam toto orbe profugus agitur Athanasius, nec ullus est ad latendum locus supererat tutus. Tribuni, praepositi, comites, exercitusque ad inuestigandum eum mouentur edictis Imperialibus. Praemia de- latoribus proponuntur, si quis viuum maxime, sin minus caput Athanasij detulisset. Ita totis re- gni viribus frustra aduersus eum, cui Deus ad- erat certabatur. Interea sex continue annis ita la- tuisse fertur in lacu cisternae non habentis aqua, ut nunquam solem videret. Sed cum per ancilla, quae sola conscia dominorum officij, qui ei late- bras praebuerant, videbatur, indicatus fuisset, ta- dem spiritu admonitus ipsa nocte, qua ad eum comprehendum cum iudicibus veniebat, emigravit ad alium locum. Ita illi, qui venerunt frustrati, dominis quoque in fugam conuersis, de ancilla, ut falsa indice poenas sumunt.

Extunc accessit Athanasius ad partes, vbi re- gnabat Constantius frater Constantij, a quo hono- rifice susceptus est: auditaque eius vera doctrina & iniusta persecutio, literas scripsit Constanti fratri etiam cum minis, ut eum restitueret in lo- cum suum. Sicque reuocatus ex exilio Alexan- driam reuertitur. Ut autem refert Sozomenus in histo. tripartita, procedente aliquando Athana- sio per Alexandriam: contigit auolantem corni- culam clamitare, & statim pagani circumstantes quasi mago derogantes, petebant, ut eis aperiret, quid cornicula illa significaret. Quibus ille sub- ridens. Cras inquit Latina lingua dies futura est in proximo. Hoc ergo clamitans, tristem vobis futurum crastinum diem signat. Altera die ve- niunt literae imperatoris ad iudices iubentes, ut pagani non permitteretur ingredi ad templa sua, neque solennitates suas celebrare: tunc ergo de- structa est venerabilior eorum generalisque fe- stiuitas.

Sed interfecto Constante, iterum Athanasius de voluntate Constantij eiciitur de sede Alexan- drina, & alius Georgius nomine pro eo ab ha- reticis episcopus depuratur. Sed ut scribit Hie- ro. in chron. post aliquod tempus Georgio per- seditionem populi incenso, qui in locum Atha- nasis fuerat ordinatus, Alexandriam reuertitur Athanasius. Sed postea imperante Iuliano apo- stata, cum omnes magi & aruspices, quibus ille intendebat, assererent nihil ei prosperum succes- surum, nisi Athanasium prius occiderent: iterum (ut ait Ruffinus) mittitur exercitus, iterum duces, iterum oppugnatur ecclesia. Comque maesti & flentes populi circumstantent, prophete apud eos sermone vsus fuisse perhibetur. Nolite (in- quit) o filii perturbari, quia nubecula est, & cito pertransiet. Cumque discessisset, & naui per fluum iter ageret, comes, qui ad hoc ipsum missus fuerat, cognito eius itinere instanter eum insequi cepit. Et cum forte applicuisset Athana- sium nauicula ad quendam locum, comperit a pre- tereuntibus post tergum esse percussorem suum, & iam iamque nisi perspiceret, imminere. Coter- riti omnes, qui aderant locij, ecremum suadebant ad fugae praesidium petendam. Tunc ille. Nolite, inquit, o filii deterreri. Eamus magis in occur- sum percussori nostro, vt sciat, quia longe maior est, qui nos defendit, quam qui nos persequitur. Et conuersa nauicula, iter agere obuiam ei, qui se insecratur, aggressus est. Ille qui nullo genere suspicari posset in occursum sibi venire, quem quareret, tanquam praetereuntes aliquos interro- gari iubet, vbi audissent esse Athanasium. Cum- que responderent se vidisse eum non longe eun- tem, tota celeritate pertransiens properat in va- num, festinans capere, quem ante oculos positum videre non potuit. Ille vero Dei virtute monitus Alexandriam rediit, ibique tuto latebras vsque- quo persequutio cessaret exegit.

A.C. 370.

Arche- laus con- cilio con- tra Atha- nasis co- acto pra-efidebat.

Athana- sius ad Constantem fugit cap. 19. A.C. 345.

Athana- sio Georgi- us subrogatur. Ruff. lib. 10, ca. 19.

A.C. 370.

Athanasij de Iuliano dicta.

Athana- sius quo- aliu cian- sibus fue- rit.

S. Atha- nasis a- pud virgi- ne late- Pallauita. 196. Meta- rha. & Nicepho. lito. c. 7.

intendebat, assererent nihil ei prosperum succes- surum, nisi Athanasium prius occiderent: iterum (ut ait Ruffinus) mittitur exercitus, iterum duces, iterum oppugnatur ecclesia. Comque maesti & flentes populi circumstantent, prophete apud eos sermone vsus fuisse perhibetur. Nolite (in- quit) o filii perturbari, quia nubecula est, & cito pertransiet. Cumque discessisset, & naui per fluum iter ageret, comes, qui ad hoc ipsum missus fuerat, cognito eius itinere instanter eum insequi cepit. Et cum forte applicuisset Athana- sium nauicula ad quendam locum, comperit a pre- tereuntibus post tergum esse percussorem suum, & iam iamque nisi perspiceret, imminere. Coter- riti omnes, qui aderant locij, ecremum suadebant ad fugae praesidium petendam. Tunc ille. Nolite, inquit, o filii deterreri. Eamus magis in occur- sum percussori nostro, vt sciat, quia longe maior est, qui nos defendit, quam qui nos persequitur. Et conuersa nauicula, iter agere obuiam ei, qui se insecratur, aggressus est. Ille qui nullo genere suspicari posset in occursum sibi venire, quem quareret, tanquam praetereuntes aliquos interro- gari iubet, vbi audissent esse Athanasium. Cum- que responderent se vidisse eum non longe eun- tem, tota celeritate pertransiens properat in va- num, festinans capere, quem ante oculos positum videre non potuit. Ille vero Dei virtute monitus Alexandriam rediit, ibique tuto latebras vsque- quo persequutio cessaret exegit.

Et nota quod 19. q. 3. perlatum, se contra, dicit a Gratianus, quod Paulus primus eremita in tes- tamento colobium suum reliquit Athanasio epi- scopo Alexandrino, tunicam vero beato Antonio. Quod autem supra dictum est, quod Athanasius sex annis in cisterna latuit sub Constantio impe- ratore, alibi aliter legitur, ut refert Vincen. spec. D hist. lib. 15. videlicet quod Ariani sub Constantio praefecto beato Athanasio calumnias excitantibus, ille corruptum iudicium declinans, non a- mico vel parenti, vel clerico se credidit. Sed cum apparitores subito domum eius intrassent, tuni- ca b birroque vestitus, media nocte fugiens, ad quandam virginem deuenit, quae virgo cum fue- rit iuuenis pulchra valde, conspectus hominum vitare contueuerat in Alexandria. Cum ergo ad hanc virginem Athanasius confugisset, tam inop- pinata rei perterrita nouitate, sanctus episcopus ait. Ab Arianis inquietor, & calumniosis crimini- bus inculsor. Ne igitur & ego irrationabili nota deformer, & qui ad poenam meam inique parari

a Paulus primus Eremita iamiam moriturus ab Antonio petiit, vt pallium quod ei dederat Atha- nasis, ad inuoluendum corpus suum deferret, nec quicquam aliud habuisse dicitur nisi tunicam, qua ipse sibi ex palmarum folijs in modum sporte con- texuerat. Quam pius haes Antonius, ne quid ex inestari bonis possideret, sibi vindicauit, qua ipse diebus solennibus Pascha & Pentecostes utebatur. Hieron. in vita Pauli. Est autem Colobium vestis F genus sine manica, ac mutilata, a uo. ebor verbo Graco, quod breue, mutilatum & truncum si- gnificat, qua olim virgines utebantur, & sancti Patres. Onuph. b Pro birro Pallad. habet Scitharium, quod vestis genus intime sacerdotalis interpres dicit, estque li- nea vestis, quam rochetum dicimus.

sunt propter me ruant in peccatum, magis credi- di fugiendum. Deus autem reuelauit mihi hac nocte, quod apud nullum sicut apud te possim saluari. Tunc illa congaudens in domino, proie- ctis cogitationibus vanis, sanctum illum per sex annos intra cella suae secreta celauit, quamdiu praefatus Constantius imperator vixit. Ipsa pedes ei ablues, omnia necessaria per se ei ministrabat, libros quoque quos ille querebat, mutuo sumens & legendos praebens. Nullus tamen in vrbe vbi degeret, inuenire potuit, donec Constantio mor- tuo, rursus nocte propriis vestibus indutus in ec- clesia subito cunctis stupentibus apparuit. Om- nes enim se videre credebant eum, tanquam ex mortuis suscitatum. Amicis autem intimis suis satisfaciebat dicens. Idcirco me ad latebras ves- tras non contuli, vt tute iurare possent, quia vbi degerem nesciretis. Et quia necesse erat vbi que me quaeri, in cella illius virginis latui, vbi me ce- lare nullus suspicaretur, eo quod iuuenis & pul- chra videretur: Sic ergo & ipsi, & fama, vel gloria mea profui.

c Alexandria in suo lectulo sub Valente obiit Athanasius, cum in summa temporu varietate sex & quadraginta annos Ecclesiam Alexandrinam san- ctissime gubernasset. Ex Sim. Met. Anno Ch. 373. colitur 2. Maj.

Libri ab Athanasio conscripti ex Hier. in Catal.

§. I.

DE libris Athanasij ab eo editis, Hieron. de uiris illustri. de eo sic fatur. Feruntur eius aduersus gentes duo libri. Et contra Valentem & Vrsatium vnus, & liber de uirginitate, & de per- secutionibus Arianorum plurimi. Et de psalmo- rum titulis, & de historia Antonij monachi mul- tum proluxa & luculento sermone egyptus mai epistolae & plura alia, quae a latinis raro habentur. Fecit & ipse symbolum fidei, qui incipit: Quicumque vult saluus esse &c. quod cantatur in prima diebus dominicis in ecclesiis, nisi maior so- lennitas intercipiat. Et licet ad solum Romanum pontificem spectet symbolum fidei edere: [istud tamen Athanasij Alexandrini episcopi vsu recep- tum est,] no quia ab Athanasio editum, sed quia ab ecclesia vniuersali approbatum; & authenti- zatam, vt plenum catholica veritate: ideo ab om- nibus & publice pronunciatum secundum Tho. 2. 2. Dicit autem Vinc. spe. histo. lib. 14. quod inue- nitur liber Athanasij exhortatorius ad monachos valde uilis, de quo infra scriptos flores excerpti: videlicet, Gloriar vobis in Christo licet, sacris huius principiis initiati, vt sit inchoatio vestra perfecta, & ad veram viuendi frugem gradus in- terpositos prauiolantes apice ipsius culminis oc- cupato summam teneatis. Qui dum me no solum libenter, sed etiam auide auditis, impudentem me vestro amore fecistis. Praecedentes enim duco, & ultra mensuram mea possibilitatis extensus, quos sequi cupio, ducere compellor. Abstinentia continentiae nutrix est, quae facilius frenos pati- tur, si non deliciarum calcaribus incitetur. Qui illud, a quo abstinent illicitum credunt, ipsi sibi primum sui laboris imminuunt. Illicitis Secunda pars Hist. Ant. E 3

A.C. 370.

Athana- sius ami- cis suis cur apud eos no la- tuerit red- dit ratio- nem.

D. Atha- nasis scri- psit Sym- bolum. vide Geneb. 3. de Trin.

Athanasij ad mona- chos ex- hortatio.



A.C. 375.

Orationes asidue esse debent.

Quid in colloquiis mulieribus seruandū.

Egressus a domo rarus.

Munera a religiosis nisi necessaria non capienda. x. Tim. 6.

enim cauere iugum necessitatis est, permittit vincere, munus arbitrij, a malis abstinere merces est disciplinae, bona supergredi, libertas meriti est non finis imperij. Orationes, si fieri potest, sola legendi intercapedo distumpat. Sit victus facilis, vestitusque vilis. Vita nostra iubeat, lingua persuadeat, quia plus auctoritatis exemplum quam sermo gestat, & ingerit appetentiam sui morum lenis formatio. Fœminas probas & religionis studio vero deditas, cum mensura venerationis honorate: vt nec austeritas inhumana, nec sedulitas sit remissa: in loquendo autem cum eis precipue vobis etas, hora, solitudo vitanda sunt, vt vitetur omne, quod contra vos potest fingi, tanquam possit & credi, ipsa fama semina priusquam linguis nutriantur, intereat. Non enim tantum vobis fides facti, sed possibilitas verè etiam est releganda mendacij, vt non blasphemetur bonum nomen vestrum.

Beata est vita & præclara, de qua nihil licet falsitati: nec me praterit secularis laboris inuidiam in obrectationem semper religionis ardere, sed vtatur mundus sua natura, dum tamen nihil inueniat in nostra disciplina. Falsitas ex more iactetur, dum nec verisimile possit esse quod dicitur. Nemo tamen debet contemnere vultus infamiae, quia semper consuevit rumor simulare, sed eo attentius præcauere, quod solet & ficta componere. Necessarius sit è domo & rarus egressus: quæ aut religionis ratio extulerit, aut ad substantiam victus causa exercendi operis ordinauit. Muneribus cunctis, nisi quæ ad quotidianum cibum & annuum vestitum suppellant, abstinere, scientes esse scriptum, Habentes alimeta, & quibus tegamur; iis contenti simus. Vidua pauper plus omnibus misit, quia non potest esse parum quod totum est. Nec quisquam amplius dedit, quam qui sibi nihil referauit. Cur viuendi voluntate non soluat, quod moriendi lege est rumpendum, faciens de sorte mercedem, vt de necessitate virtutem augeat: quiniimo rem familiarem suam erogans, de paruis magna, de vilibus pretiosa, de caducis æterna faciat. Hæc ille.

a Indicat D. Athanas. illam differentiam fuisse illo seculo vulgatissimam inter præceptum & consilium, quam tradunt Hiero. lib. 1. aduersus Iouinianum. August. ser. 6. de tempore. & Ambr. epist. 8. 2. & alij multi. Illicita enim cauere est non furari, non adulterare &c. permittit verò vincere est prorsus a coniugio abstinere, facultates suas omnes abdicare, & huiusmodi. Nota hic etiam arbitrij libertatem & meritum boni operis, cum vtrunque hæretici negant.

De S. Hilario Pictauiensi Episcopo. de quo Russi. lib. 10. cap. 30. & 31. histo. Tripar. lib. 6. c. 24. Hier. in catal. & in chron. Grego. Turon. de gloria confes. cap. 2. & fustus Fortunatus Pictauiorum Episcopus tom. 1. Sur. ex Vincentio tamen lib. 14. hæc sunt potius hausta.

CAP. III.

Vas luna plena in diebus suis, sic effulsit in templo Dei Hilarius Pictauiensis episcopus, qui floruit etiam eo tempore. Hic, vt refert Vincentius spec. hist. lib. 15. cap. 23. ex gestis eius, ante Bur-



gens fuit gente Aquitanicus. Fuit autem semper optimus Christianus, & in sacra scriptura sapientissimus. De eo legitur etiam, quod cum in adolescentia literis operam daret, nec ita cito proficeret, vt cupiebat, diffidens de adeptione scientiae, recessit a scholis proponens alius vacare. Cum autem pergeret, in via reperit quendam puteum in ore habentem lapides erectos magnos, vt moris est. Cernens autem lapides illos cauatos in aliquibus locis ex assiduitate hauriendi cum fune, resumpsit vires mentis, & fiduciam, dicens. Si funis, qui est ita mollis, ex assiduitate fricandi lapidem hunc ita durum ipsum insecuit & cauum fecit, & ego continuando vtique proficere poterò, & perficere desiderium meum. Vnde ad scholas reuersus continuauit studium, & acutissimus atque doctissimus effectus est. Vnde cum vidissent Pictauienses, quod tota virtute omnes hæreticos expugnabat, eum in episcopum omnes elegerunt pariter. Qui statim ex ardore fidei non solum terram suam, sed etiam totam Franciam ab hæreticis defendens, suggestione duorum hæreticorum ab imperatore Constantio, qui & ipse hæreticus erat, exiliatus est, quia sapientiam eius sustinere non poterat. Exiliatus autem accessit ad insulam Gallinariam, quæ eum esset plena serpentibus, ipso illic habitante omnes serpentes de illa insula disperierunt. In laicali vero habitu cum habuisset uxorem, ex ea suscepit vnâ filiam quâ Afram vocauit, quæ postquam Hilarius pater eius esset episcopus factus, cum sponsum terrenum quæreret, Hilarius sua persuasione ad propositum virginittatis induxit. In quo cum firmam videret, timens ne in futurum a proposito sancto declinaret, instantius dominum rogauit, vt eam ad se vocaret, nec vltra viuere sineret. Quod & factum est, nam post paucos dies in domino obdormiuit. Quam pater propriis manibus sepeliuit. Hoc vxor attendens, rogauit & ipsa, vt deuotissima mulier Hilarium episcopum, vt quod pro filia obtinuerat, hoc & pro se impetraret, quod & secutum est ipsa ad dominum migrante.

Quarto autem anno exilij sui, iussit Imperator Constans, vt omnes episcopi exiliati, reuertentur, etiam Hilarius, & de veritate fidei disputarent. Reuersusque sanctus Hilarius petit ab Imperatore sibi dari licentiam loquendi. Sed illi duo episcopi non sustinentes facundiam eius, obtinuerunt ab Imperatore, quod redire Pictauios compelleretur. Redeunt ergo Pictauios, obuiauit ei quædam mulier flens filium suum sine baptismo defunctum. Cuius precibus & lachrymis motus sanctus Hilarius eum suscitauit.

Legitur etiam de eo, vt refert Vincen. vbi supra, & Iacobus de Voragine, quod Ariana hæresi per orbem furente, etiam Leo papa hac peste

b Fortunatus, qui omnia eius miracula accuratè percensuit, nusquam huius historie meminit, neque etiam ex illis veterum monumentis Leonem quendam eo tempore Ecclesia Romana præfuisse constat. Cum primus Pontifex hoc nomine dictus Leo magnus fuerit, qui ceterum post annos ad minimum vixit. Hieron. contra Lucifer. neque etiam ipse Liberius Leonis nomen habuit, cum Onoph. diligentissimus in persecutandis Pontificum nominibus, illud omnino reticeat, neque Liberius post reditum ab exilio vllum Concilium conuocasse legitur, neque verisimile

A.C. 375.

Vrsatij & Valentis fraudibus Hilarius in exiliū mittitur.

Afra S. Hilarij filia eo iudicio te virginittatem seruat.

Intellige vxorē ante sacram ordinatio nem, post verò foro ris loco habitam.

Hilarius mortuum suscitauit

A.C. 370.

Historia quedam sed dubie & suspicetæ fidei.

Postea quidem dici, se l non inde verum esse sequitur.

Hæc historia est dubia vel omnino falsa.

Vinc. lib. 14.

verisimile est Hilarium, quem vt scribit D. Hieron. è prælio hæreticorum reuertentem Galliarum Ecclesiam lato sinu amplexa est, è Gallia rursus in Italiam rediisse, cum præsertim in ea essent præclari Catholice fidei propugnatores Eusebius Vercellensis, & alter item Eusebius presbyter Romanus, qui tam strenuè aduersus hæreticos pugnant.

deprauatus, fecit omnium episcoporum concilium conuocari. Venit & sanctus Hilarius quamuis tardius, armis tamen fidei munitus. Cumque nunciatum esset eum adesse præforibus, papa non velut sero venienti, sed magis, vt Catholico indignatum mandauit synodo, vt nullus ei assurgeret coepiscoporum, aut locum confessionis ei annueret. Præsentatus ergo vir Dei concilio, resistentes cum reuerentia salutauit. Cui papa quasi eum ignoraret insultans, sic respondisse fertur. Tunc es Hilarius Gallus? At ille: Non sum (inquit Hilarius) Gallus, sed de Gallia, ac si diceret, Non sum natione Gallus, sed de Gallia præfuit: erat enim gente Aquitanicus, pontificali autem dignitate præminebat Gallis. Papa autem animi stromachatione permotus ait. Et si tu es Hilarius de Gallia, ergo sum Leo apostolica sedis Romane iudex. Tunc Hilarius eius pertinacem contumaciam intelligens, respondit ei. Si Leo es, non tamen de tribu Iuda. Et si iudicans resides, sed non in sede maiestatis. Mox ille (spreta sede, immo sedis dignitate furrexit, multumque præfago antistiti minans exiuit dicens. Vide, quia ad te reuertens ab his tumidis fermocinationibus humilitatum destituiam. Et si (inquit Hilarius) nõ redieris? Tunc vir sanctus terræ se insidere parans, dixisse suppliciter fertur, Domini est terra, & plenitudo eius. Ad quam vocem statim ipsa tellus (vt fertur) erumpens sursum exereuit, eique in medio resistentium episcoporum sessum nec humiliorem præbuit. Quod vniuersis & maxime catholicis stupentibus, Deumque pro sancti merito collaudantibus, clamor attollitur, Apostolicum repentinò defecisse interitu. Sicque synodus disiungitur, & episcopi omnes cum reuerentia in laudibus beati Hilarij ad propria, erroris capite contrito reuertuntur. Verum quia non reperitur clare eo tempore aliquem fuisse in papatu nomine Leonem, ideo ad consonantiam miraculi huius cum historia dicit Vincen. vbi supra, & Iacobus quod posset dici, quod Liberius papa, qui Constantio faucebat, & alijs Arianis, esset binomius, & diceretur & Leo & Liberius. Nondum enim erat introductus mos in ecclesia, quod in creatione Papæ eius nomen mutaretur. Clarum est enim istum Liberium fuisse papam tempore Hilarij, vel forsitan circa illud tempus fuit aliquis antipapa dictus Leo, in histo. eccle. sed nec in tripartita. vel chroni. Hieron. nil de hoc dicitur, vnde pro dubia re habetur.

§. I.

Infirmatus autem sanctus Hilarius Pictauios reuersus, cum obitum suum imminere cognosceret, vt refert Vincen. fecit ad se venire Leontium ciuitatis ipsius presbyterum, quem maxime diligebat. Cumque imminente nocte exire eum, & si quid fortis audiret renunciare iussisset, ipse voces tumultuantis populi ciuitatis ad hoc se au-

dissè reuertens, exposuit. Et cum circa eum vigilaret finem eius expectans, media nocte iterum iubetur exire, & quid audire posset iacenti referre. Qui dum se nihil audire renunciat, mox nimia claritas, quam nec ipse presbyter sustinere poterat, intrauit ad eum, & sic paulatim recedente lumine migravit ad Dominum. Duo autem negotiatores aliquando dum ad sancti eiusdem basilicam deuenissent, habentes formam seu massam ceræ quasi socialiter in commune, vnus allocutus est alterum, vt eam tanto confessori offerret. Sed incassum sua verba in animo sui socij hoc nolentis expendit. Ipse tamen cum collega suo in oratione prosternitur, ceramque illam ante sepulchri cancellos exponit. Mox ad omnem aequalitatem species ipsius ceræ se diuisit. Et parte illius fidelis oblatoris accepta, pars altera videntibus plurimis voluendo se vtique ad alios cancellos, nuru diuino cum omni contumelia est repulsa, quasi sanctus nollet accipere, quod alter illi deuotus non obrulit. Tunc ille confusus ingemuit, maioræque postea obtulit.

Item cum quidam puer quadam vice ad sepè obdormisset iacens ore aperto, serpens ingressus est os eius. Quem cum parentes eius duxissent ad basilicam sancti Hilarij, prostrauerunt se in oratione pro sanitate pueri. Mox ex ore pueri egressus est serpens, qui statim veneno coram omnibus effuso moritur, puerque sospes redditur.

Hiero. in lib. de viris illust. Hilarius aduersus Arianos duodecim lib. composuit, (& intitulatur, credo, de Trinitate.) Alium librum de synodis, quem ad Galliarum episcopos scripsit: Item psalmorum commentarios primum & secundum, in quo opere imitatus Origenem: nonnulla & de suo addidit. Est & alius libellus ad Constantium, quem Constantinopoli viuenti porrexerat, & alius in Constantium quem post mortem eius scripsit. Item liber aduersus Vrsarium & Valentem hæreticos, historiam Ariminensis & Seleucensis synodi continens. Item liber hymnorum, & mysteriorum alius. Item commentarij in Mattheum, & tractatus in Iob, quos de Græco Origenis traxit ad sensum. Et alius elegans libellus contra Auxentium. Et nonnulla ad diuersos epistolæ. Mortuus est autem Pictaui Valentiano & Valente regnantibus. Huius ex libro Trinitatis aliqua dicta ponuntur vt appareat profunditas doctrinæ eius.

Deum naturam accepit humanam. D. Hilarij. 10. de Trini. pag. 207.

§. II.

Circa materiam passionis Christi Hilarius 10. de Trini. sic ait. Vnigenitus Deus hominem verum secundum similitudinem nostri hominis, non deficiens à semetipso sumpsit. In quem quamuis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrerent, aut suspensio eleuaret, afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent, vt telum aliquod aquam perforans, vel ignem compungens, vel aera vulnerans. Omnes quidem has passiones naturæ suæ infert, vt perforat, vt vulneret, vt compungat, sed naturam suam in hæc passio illata non retinet, dum in natura non est, vel aliquam perforari, vel pungi ignem, vel aera vulnerari, Secunda pars Hist. Ant. E 4

A.C. 370.

Moritur S. Hilarij sub Valente & Valentiano, Foru. colitur 14. Ianuar.

Opera beati Hilarij. Hieron. in catalogo.

Christus secundum diuinitatem impassibilis hic pronunciat.

56  
A.C.370.

quamuis natura teli sit vulnerare, & compun- gere, & perforare. Passus quidem Christus dum ceditur, dum suspenditur, dum moritur: sed in corpus irruens passio, nec fuit passio, nec tamen naturam passionis exercuit, dum & pœnali ministerio pœna defauit, & virtus corporis sine sensu pœnæ, vim pœnæ in se defauientis excepit. Hæc sane illud domini corpus doloris nostri naturam, si corpus nostrum id naturæ habet, vt calcer vndas, & super fluctus eat, penetret etiam solida, nec clausa domus obstaculis arceatur. At vero si Dominici corporis solum ista natura sit, vt feratur in humidis, & insinat in liquidis, & stricta transcurrat, quid per naturam humani corporis carnem ex spiritu conceptam iudicamus? Caro illa, panis ille de cælis est, & homo ille de cælo est, habens ad patiendum corpus, & passus est: sed naturam non habens ad dolendum.

Et infra. Quam igitur infirmitatem dominatâ huius corporis credis, cuius habuit tantâ naturam virtutem, scilicet consternare eos qui ad eum capiendum venerant? Sed forte dolores vulnerum timuit. Quem rogo, ô tu dominicæ infirmitatis assertor, penetrantis carnem clauis habuit terrorē, qui excisam aurem solo restituit atactur? Producentis ergo hæc aurem manus, clauum dolet, sentit vulnus, qui alteri dolorem vulnerum non reliquit? Pungedæ carnis metu tristis est, cuius tactui licet carnem donare post cædem. Et infra. Collatis igitur dictorum gestorumque virtutibus, demonstrari non est ambiguum, in natura corporis eius infirmitatem naturæ corporeæ non fuisse, & passionem illam licet corpori illata sit: non tamen naturam dolendi corpori intulisse, quia licet forma corporis nostri esset in domino, non tamē vitiosæ infirmitatis nostræ. Forma erat in corpore, quod ex conceptu spiritus sancti virgo pro genuit. Hæc ille.

Quæ verba, quia obscura sunt, in mentibus simplicium generare possent errorem non sane intelligentibus. Nam in superficie sonare videtur, quod Christus in passione non habuit verum dolorem, in quantum homo. Vnde beatus Thom. in 3. sen. dist. 17. ponit triplicem modum dicendi. Primum est secundum Guillelmum episcopum Parisensem, qui dixit Hilarium ista retrectasse in quadam epistola, quæ eius dicitur. Secundus modus est, quod loquatur hic de Christo secundum naturam diuinam, in qua sine dubio non fuit dolor, vel alia passio. Disputabat enim Hilarius in illis verbis contra illos, qui dicebant Dei filium creaturam esse. Tertius modus exponendi est magistri sen. in 3. lib. vbi ponit dicta verba, & consistit in hoc. Nō simpliciter Hilarius voluit à Christo excludere dolorem, timorem, & huiusmodi, sed tria quæ sunt circa dolorem. Primum est dominium doloris, vnde dicit. Quam igitur infirmitatem dominatam &c. id est, quia dolor & timor fuerunt in eo, nō secundum passionem, prout est in nobis, quia obfuscant aliquantulum rationem in nobis, sed non in Christo. Secundum est meritum doloris, quod notatur, cum dicit. Non tamen vitiosæ infirmitatis &c. Et iterum. Non habens naturam ad dolendum: quod dicit, quia non erat in natura ordo ad dolorem ex aliquo merito peccati, sicut est in nobis, saltem ex originali peccato. Tertium quod excludit à Christo est necessitas doloris, quod notatur cum dicit. Videamus an

Christus tribus modis non suscepisse nostros dolores dicit potest.

D. Hilarij sententia exponitur. D. Tho. in 3. sent. dist. 17. q. 2. art. 3. q. 2. & in 3. par. q. 15. art. 5.

ille passionis ordo &c. Habebat enim in ratione, vnde timorem & tristitiam à sensualitate excluderet, si voluisset, quod non est in nobis. Diffusus hæc ibi potes videre. pag. 144.

De Eucharistia veritate. Hilar. lib. 8.

§. III.

DE sacramento eucharistiæ idem Hilar. 8. lib. de trini. sic fatetur. Non est humano aut scœuli sensu de his rebus loquendum, neque per violentiam atque imprudentem prædicationem doctorum caelestium, sanctitatis alienæ, atque impiæ intelligentiæ peruersitas extorquenda est. De naturali enim in nobis Christi veritate, quæ dicitur, nisi ab eo discimus, stulte atque impie dicimus. Ipse enim ait. Caro mea vere est esca, & sanguis meus vere est potus. Et qui edit carnem meam, & bibit sanguinē meū, in me manet, & ego in eo. De veritate ergo carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus. Nūc enim & ipsius

Quam bene & discretè Hilarius noster illius quæriti seculi fidem circa sacrosancti Eucharistiæ Sacramentum exposuit, quem certè satius est multò audire & sectari, quam Sacramentorum deliramenta, qui nostro tēpore Ecclesie Catholicae aduersantur. Habes igitur ex illo acerrimo fidei Catholicae propugnatore nullam esse locum ambigendi relictum de veritate carnis & sanguinis in Eucharistia. Habes de ea nemini planè dubiū esse id posse, nisi is qui Iesum Christum verum esse Deum negant. Habes ita illum verè esse in nobis per sacramentum communicata carnis, sicut ipse est in Patre. Quemadmodum ergo is esset blasphemus, qui Filium in Patre esse negaret per veritatis substantiam suam, quia verè in Patre est ipsius filij substantia: ita verè etiam in filium is est blasphemus, qui cum esse nobiscum per veritatem carnis suæ in sacramento negat. Sed quid ego aduersus nostros aduersarios disputo, cum ipsum Hilarium habeamus eos eodem in loco apertissime redarguentem? Sic enim ait: ibid. Si enim verè verbum caro factum est, & nos verè verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandum est, qui & naturam carnis nostræ, iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis sub Sacramento nobis comunicanda carnis admiscuit? Ita enim omnes unum sumus, quia & in Christo Pater est, & Christus in nobis est. Quisquis ergo naturaliter Patrem in Christo negabit, neget prius non naturaliter, vel se in Christo, vel Christum sibi esse, quia in Christo Pater, & Christus in nobis, unum in his esse nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & verè homo ille, qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque verè sub mysterio carnis corporis sui sumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo est, & ille in nobis, quomodo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per Sacramentum proprietatis perfecta sacramentum sit unitatis? hæc ille. Nota autem illo seculo veritatem corporis Christi in sacramento Eucharistiæ ita omnibus fuisse compertam, vt D. Hilarius ea tanquam medio utatur ad Christi veram cum Patre unitatem stabilendam. Hinc sequitur hanc fuisse illius seculi fidem, neminemque Christianam religio

Ioan. 6.

A.C.370. religioni initiatum, quantumuis in aliis fidei articulis a Catholicis disidentem, hanc veritatem in dubium reuocasse.

domini professione, & fide nostra vere caro est, & vere sanguis est, & hæc accepta atque hausta efficiunt, vt nos in Christo, & Christus in nobis sit. Contingat plane his verum non esse, qui Christum Iesum verum esse Deum negant. Est ergo ipse in nobis per carnem, & sumus in eo, dum secū hoc quod nos sumus in Deo est. Quod autem nos in eo per sacramentum communicata carnis sumus, ipse testatur dicens. Vos me videtis, quia ego viuo & vos viuetis, quoniam ego in patre maneo, & vos in me, & ego in vobis. Si voluntatis tantum intelligi unitatem vellet, cur gradū quendam atque ordinem consummandæ unitatis exposuit? nisi vt cum ille in patre per naturam diuinitatis esset, nos econtra in eo per corporalem eius natuitatem, & ille rursus in nobis per sacramentorum inesse mysterium crederetur, ac sic perfecta per mediatorum unitas doceretur, cum nobis in se manentibus, & ipse maneret in patre, & in patre manens ipse maneret in nobis, & ita ad unitatem proficisceremur cum eo, qui naturaliter secundum natuitatem inest, nos quoque in eo naturaliter inesse, ipse in nobis naturali permanenti: hæc Hilarius de conse. dist. 2. In Christo pater.

De diuinis personis & proprietatibus earum & huiusmodi, sic ait in eodem lib. de trini. Immediatum est, quod exigitur, scilicet quærendo de mysterio Trinitatis, & incomprehensibile, extra significantiam sermonis, extra sensus intentionem. Non annunciat, non attingitur, non tenetur, verborum significantiam ipsius rei nam confusum. Sensus contemplationem imperpicabile lumen occæcat, intelligentiæ capacitatem, quod sine nullo continetur, excedit. Mihi ergo in sensu labes est. In intelligentia stupor est. In sermone vero nouam infirmitatem, scilicet silentium consistit. Periculosum nimis est de rebus tantis ac tam reconditis aliquid ultra præscriptum caeleste proferre, vt ultra præfinitionem Dei sermo de Deo sit. Forma fidei certa est. Non ergo aliquid addendum est, sed modus constituendus audacia, quicquid ultra quaritur, non intelligitur.

Idem in 1. de Trini. Optimum ille lector est, qui doctorum intelligentiam expectat ex dictis potius, quam imponat, & reuulerit magis quam attulerit, neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpsit intelligendum. Cum igitur de rebus Dei sero est, concedamus Deo sui cognitionem, dictisque eius pia veneratione famulemur. Idem in eodem. Intelligentia doctorum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermone res, sed sermo rei debet esse subiectus, extra de verbo signifi. intelligentia.

De S. Basilio de quo Gregor. Nazianzenus & Nisæensis in eorum operibus, Hieronymus, Suidas, Philostorgius & Theodoretus in initio operis eiusdem denique Amphilochius. 1. rom. Sur. & in Vitis patrum ex quo hæc scripta sunt.

CAPVT IIII.



Vas ignis effulgens & thus ardens in igne, fuit magnus Basilius tempore Iuliani apostata & Valentis & aliorum. Ignis per ardentem dilectionem, efful-

Mysteriū s. Trinitatis incommensibile. Hil. lib. 2. pag. 19. & 20.

Verba sunt intelligenda secundum mentem profertentis. li. 5. decreta. tit. 4. c. 6.

gens per doctrinæ irradiationem, thus ardens in igne per deuotam contemplationem. Pater dicitur monachorum in oriente, sicut Benedictus in occidente. Regulam viuendi eis scripsit. Monasteria duplicia instituit, scilicet virorum & mulierum in vno monasterio, separatim tamen in maxima honestate, quæ postmodum ecclesia propter pericula abstulit, vt habetur 18. q. 2. diffinimus. Hic in visione ostensus est sancto viro Effren. columna ignis pertingens vsque ad caelum.

Refert autem sanctus Amphilochius, qui vitam eius mirabilem scripsit, quod cum Basilius esset septennis à parentibus literis traditus est. Postea matrem verborum Athenas adiit: vbi cum Gregorio Nazianzeno & Iuliano apostata, & Libanio sophista studuit in doctrina Græca, in qua inuenire non valuit Deum omnium creatorem. Vbi dum esset, quadam nocte diuinitus quidam eum fidei splendor accedit, & perlustrare totius Christianæ religionis scripturas præcepit. Quo accensus spiritu, in Aegyptum profectus est, librorumque sacros petiit. Rediensque diuinarum scripturarum studio vacauit, ac in Græcia multis mundanis philosophis viâ salutis ostendit. Inter quos Eubulum præceptorem suum requirens, inuenit eum inter discipulos iam cœctum senio disputantem. Reprehenditque eum. Ille autem qui cum eo erant, quis reprehendit te (inquiunt) ô philosophi? Qui respondit: Deus, aut Basilius. Conuersusque ad Basilius ait. Quæ est definitio philosophi? Qui respondit. Prima definitio philosophi est meditatio mortis. Et ille admiratus ait. Quis est mundus? Et ille. Qui est super mundum. Et dulces quidem sunt mundi sermones. Amarus autem est mundus ei, qui continet eum vitiosus. Et alia est voluptas corporis, alia voluptas spiritus, & simul hæc coesse non possunt cuidam. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Tribusque diebus incubati manserunt conquirentes de verbo vitæ. Tunc Eubulus cognita ab eo via veritatis, humiliavit se sub eo, offerens se & sua, venditque omnibus quæ habebat, & datis pauperibus, vt irent Hierusalem, veniunt Antiochiâ: vbi Libanio sophistæ & discipulis eius, cum verbum Dei predicarent, venerunt Hierusalem, ibique ab episcopo Maximo regenerationem prostrati petentes, veniunt cum eo ad Iordanem. Et orauit Basilius signum reuelari fidei eius. Tunc venit super eos fulgur, & columba ex eodem fulgure, quæ turbans aquas reuolauit in caelum. Et post annū baptizati redierunt Antiochiâ, vbi sub Milerio episcopo diaconus ordinatus est Basilius. Deinde Cæsaream aduentibus, nocturna visione reuelatus est Eusebio aduentus eorum, quia successor eius fieret Basilius. Quod non multò post factum est.

Consecratus autem petiit sibi dari gratiam, & intellectum propriis sermonibus offerendi sacrificium altaris. Et post sex dies in ecclasi factus in aduētū Spiritus sancti ministrare cepit. Quadam nocte venit Dominus Iesus in visione cum Apostolis faciens propositionem panis in altari, & excitauit eum dicens. Repleatur os tuum laude, vt singulis diebus offeras mihi sacrificium. Qui nō ferens oculis visionem, accessit ad altare, & scripsit in charta. Repleatur os meum laude, vt hymnum dicam gloriae tuæ. Et post finem orationis, exaltauit panem, & diuidens in tres partes, vnam commu-

A.C.370.

Diuinitus S. Basilius scripturas sacras legere moxnetur.

Basilius & Eubulus baptizati eunt Hierosolymâ

Sacrificiū altaris offerre cupit Basilius.

A.C. 170. Hebraus videt infantem in manibus sacerdotis D.Th. opufe. 18. cap. 11.

communicauit, aliam referuauit confepeliri sibi, A tertiam imponens columnæ aureæ super altare pependit. Et exeunte eo Eubulus & cleri princeps, qui adstabant ante portam templi prostrati, dixerunt se vidisse lucem intelligibilem in templo, & viros candidatos, & audisse vocem populi glorificantis Deum. Et congregata multitudo in ecclesia ad diuinum mysterium, quidam Hebraus mysterium officij explorare volens, permisit se populo, & vidit infantem partiri in manibus Basilij. Et accedens cum alijs fumpfit verè carnem & verè sanguinem. Quod indicans vxori suæ baptizatus est cum omni domo sua.

Puer quidam se demonimiserabiliter deuouet. Vinc. cap. 79.

§. I.

Q Vidam etiam senior, nomine Procerius, suam filiam voluit Deo consecrare. Cui inuidens diabolus, vnum de seruis eius ad amorem suum accendit. Qui alloquens incantatorem, vnam accepit ab eo epistolam dicentem. Vade & sta super inonumentum gentilis noctu, & exalta chartam in aere, & adstabunt demones, qui ducent te. Quo facto diabolus legens epistolam ait. Credis in me? Et ille. Credo. Subdit diabolus. Abrenuncias Christo? Qui ait. Abrenuncio. At diabolus. Perfidi (inquit) estis vos Christiani, qui quando opus habetis venitis ad me, sed post cõpleta desideria vestra reuertimini ad Christum vestrum qui benigne suscipit vos. Fac ergo mihi scriptam Christi tui & baptismatis abrenunciationem voluntariam, & professionem mei, quam habeam in die iudicij, & statim complebo desiderium tuum. Quod & fecit. Tunc sathanas misit spiritus fornicationis ad puellam, qui inflammauerunt eam in amorem iuuenis. Quæ proiciens se in terram, clamare cõpuit ad patrem. Misere mihi pater, quia torqueor propter talem puerum: coniunge me illi, alioquin moriar. Ille vero multis precibus & blandicijs non valens resistere, demum dedit eam puero in vxorem. Qui post modicum tempus deprehensus est ab alijs ecclesiam non intrare, neque sacra communicare: & dixerunt coniugi eius. Scis quia vir tuus nõ est Christianus, sed alienæ fidei? Tunc illa dolore repleta, prostravit se, & cõpuit se vngulis discerpere, & pectus suum tundere clamans. Heu cur nata sum? Ad quam vir eius accurrens, non esse verum quod audierat, contendebat. Tunc illa in consolationem veniens ait. Si vis mihi satisfacere, crastina die eamus simul in Ecclesiam, & coram me participa sacrum mysterium. Tunc ille coactus explicauit ei seriem facti sui, & pacti cum diabolo.

Christianus nõ est qui in ecclesia Christi non est.

Memorandum D. Basilij ad uersus demones certamè.

At illa cucurrit ad sanctum Basilium narrans ei gestorum ordinem. Qui vocans puerum sciscitatus est, an ita res haberet. Et ille cum lachrymis retulit omnia. Cui sanctus. Vis reuerti ad Deum? Et ille. Volo, sed non valeo, quia scripto abrenunciaui Christo, & professionem feci diabolo. At sanctus ad ipsum. Non sit tibi cura, benignus est Deus. Credis (ait Basilius) saluari? Et ille. Credo domine. Adiuua incredulitatem meam. Tunc occludens eum facto signo Crucis in eo conlaborabat ei per tres dies, postea visitauit eum dicens. Quomodo te habes fili? Et ille. Sancte

& Dei non fero clamores demonum, terrores & lapidationes, tenentium in manu scripta mea & dicentium. Tu venisti ad nos, non nos ad te. Cui sanctus. Noli timere, in Deum crede. Danque ei modicam escam, cum signo crucis Christi occlusit eum. Et post paucos dies, iterum visitauit eum, quarens quomodo se haberet. Qui respondit. A longe audio minas eorum, & clamores, sed non video eos. Et iterum dans ei escam & occludens, quadragesimo die reuersus est, & interroganti quomodo se haberet, ait. Bene sancte Dei. Vidi enim te hodie pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Tunc vir sanctus vocans omnem Ecclesiam, monuit, vt orarent pro eo illa nocte. Apprehensumque puerum ducebat in ecclesiam. Quem etiam diabolus inuisibiliter apprehendens, conabatur eum rapere de manu eius, ita vt virum sanctum impelleret trahens puerum. Cui ait. Preiudicas mihi Basili, ego enim non veni ad eum, sed venit ad me. Ecce manu sua scriptam chartulam, quam ego ad iudicium fero. Audiebant & plurimi vocem eius, clamante populo. kyrie eleyson. Cui sanctus. Benedictus Deus. Non defleat populus iste manus ab altitudine cæli donec reddas chartulam manu scriptam. Et durante populo in oratione, ecce scripta scedula per aerem delata ab omnibus visa venit, & in manibus Basilij deposita est. Qui gratias agens ait puero. Cognoscis has literas? Qui respondit. Etiam pater, quia manu mea scriptæ sunt. Et distrumpens eam tradidit eum coniugi suæ, dans ei regulam decentem viuendi.

De Anastasio quodam viro religiosissimo. Vinc. cap. 20.

§. II.

S Anctus quoque Basilus quadam die splendore diuino illustratus, exiuit de ciuitate sua dicens quibusdam ex discipulis suis. Filij sequimini me, vt videatis mecum gloriam Dei, & admireremur de discipulis magistrum. Cognouit etiam hoc virtute Spiritus sancti presbyter Anastasius: qui habebat vxorem sexaginta annis secum in virginitate cohabitantem, & ipse quotidie in pane & aqua ieiunabat, præter sabbatum, & diem dominicam. Dixitque mulieri forori suæ vsu. Ego vado agricolari, tu surge, & orna domum, & circa horam nonam thuribulum & cereos accipies, vade obuiam sancto Basilio archiepiscopo, venit enim diuertere in domum peccatorum. Quod cum illa cum veneratione & timore fecisset, sanctus pater Basilus adueniens data ei benedictione ait. Quomodo te habes domina Theogenia? Quæ expauens in vocatione nominis sui, ait. Bene sancte Dei. Et Basilus. Vbi est dominus Anastasius frater tuus? Et illa. Domine (inquit) vir meus est, & abiit agricolari. Qui dixit. In domo tua est. Expauens mulier, in his verbis, & stupefacta cecidit in terram clamans. Sancte Dei ora pro me peccatrice, quia magnas & admirabiles video in te causas. Qui faciens super eam oratione coram omnibus ait. Extende pannum inter brachia tua. Et cum extendisset, iussit super eum effundi carbones viuos de thuribulo, & superponens incensum ambulabat præcedens eos. Venientibus ergo in domum presbyteri, obuiauit & ipse. Et osculatus sancti pedes ait. Vnde mihi, vt veniat sanctus Dei

Puer qui se demoni deuouet mirabiliter liberatur.

Presbyter vxoris habet suum loco fororis.

A.C. 170. Presbyter ad sanctum mysterium stat. i. missam celebrat.

S. Basilus leprosum curat.

Ex lib. 3. contra Eunomium in eccl. Flor. probatum est Spiritum sanctum à Filio procedere. scilicet. In regul. fufius disputatis auert. 2.

ad me? Cùmque abiissent in Ecclesiam iussu archiepiscopi Basilij, presbyter ad sanctum mysterium stetit.

Et dum ministraret, vidit sanctus Basilus, & quidam de dignis tempore exaltationis corporis Domini Spiritum sanctum descendente in specie ignis, & circumstantem presbyterum & altare. Cùmque comunicasset, & ad domum rediissent, accipietibus illis escam, dixit ei sanctus Basilus, Enarra mihi vnde tibi thesaurus iste, & quæ est vita tua? Qui respondit. Ego sum peccator, subditus tributus publicis, habens iuga hominum duo: vnum ad administrationem peregrinorum, alterum ad administrationem vetriculorum. Et est coancilla mea mulier ista, quæ ministrat pauperibus, & mihi. Dixit ei Sanctus, Vocæ eam sororem tuam: si curti est, & enarra mihi virtutes tuas. Qui ait, Nõ habeo quicquam boni, & alienus sum ab omni virtute. Tunc duxit eum Sanctus ad vnam de cellulis domus. Et dixit ei. Aperi mihi ostium. Qui cum nollet aperire, dicens sibi esse necessaria domus, Sanctus aperuit illud sermone. Et introiens inuenit ibi leprosum pluribus corporis membris defluxum. Dixitque Basilus presbytero. Cur voluisti occultare thesaurum tuum istum? Qui respondit. Furiosus est, & iniurius, ideoque timui, ne forte laberetur in sermone. Cui ille. Bene in illud certasti. Sed sine me hac nocte ministrare ei, vt & ego mercedem recipiam. Tunc reliquerunt sanctum Dei in cellula cum leproso, clauferruntque ostium. At ille tota nocte faciens orationem super eum, sanauit eum, & educens reuersus est in ciuitatem.

Flores D. Basilij. Hieron. in Catal.

§. III.

DE doctrina Basilij Hiero. lib. de viris illustri. Basilus Cæsareæ Cappadociæ episcopus, egregius elaborauit contra Eunomium hæreticum libros nouem & de Spiritu sancto volumen, & in hexameron homilias octo, alijsq; tractatus. Vincen. specul. histor. lib. 15. De libris huius hos reperit. In hexameron libros nouem de institutione monachorum vnum. Et nota quod ex libro de Spiritu sancto contra Eunomium in concilio Florentiæ celebrato præfente Imperatore Græco, & episcopis pluribus Græcorum, coram Do. Eugenio papa iiii. probatum est, & conclusum contra errorem Græcorum, Spiritum sanctum non solum à Patre, sed etiam à Filio procedere, quod aperte attestatur Basilus in dicto libro. Qui Basilus magna authoritatis est & venerationis (& merito) apud eos.

Scriptum est & ipse regulam Monachorum, vbi inter cætera ait. Ea quæ nobis insita sunt, si rectè & competenter moueamus in opus, hoc est secundum virtutem viuere. Si verò natura beneficia corumpamus, hoc est in malitiam vergerè. Est ergo mali definitio ista, Non rectè vti motibus animi à Deo nobis insitis. Virtutis autem definitio eisdem motibus rectè vti secundum mandatum Dei & conscientiam. Igitur affectu quodam naturali constringimur ad omne quod bonum putamus. Si erga carnis nostræ propinquo nullo docente cõstringimur in amorem, & iis quosque, quorum beneficia accipimus, omni affectu & of-

ficijs copulamur, & quid tam bonum, quam Deus? Ineffabilem prorsus ego sentio amorem Dei, & qui sentiri magis, quam dici possit: quia ergo in nobis dominus semina virtutum seminauit, sine dubio horum & fructum requirit.

De laude verò vitæ solitariæ, & communis sic ait. Plurimum prodest ad cõseruandam Dei memoriam, secretius & remotius habitare, nec cum iis, qui negligentius agunt, viuere. Accidit enim hoc, vt aspiciens anima ad multitudinem nequiter viuentium, primo quidem impediatur, ne malorum suorum capiat intellectum, & possit, quæ deliquit per poenitentiam purgare, vel causas culpæ vitiorum emendatione recidere: quia in comparatione pessimorum iam se aliquid magni extollat perfecisse. Deinde impeditur perturbacionibus & occupationibus, quas cõmunis vita hominum habere solet.

Veruntamen in multis etiam video vile esse cõmunem vitam ducere cum iis qui eiusdem voluntatis sunt atque propositi, plus quam solitariam. Primum quidem, quia ad vsus etiam corporales victusque ministerium vnusquisque sibi solus non sufficit, sed inuicem opera nostra indigemus. Sed nec ratio charitatis permittit, quod suum est querere. Deinde nec culpas suas facile quis cognoscit, cum qui arguat, nemo sit. In conuentu autem fratrum delinquenti delictum suum facile apparet, cum à pluribus arguitur vel notatur. Sed & aduersus insidias diaboli cautior est vtilior societas plurimorum, quam vita solitaria.

Incontinentiæ signum est, inordinatis & incõpositis motibus agere. Indecorum est crepitem cum sonitu eleuare risum, quod per incontinentiam mentis accidere solet etiam inuitis, quæ res grauitatem & constantiam animi emollire ac resolueret. Naturale est cibi desiderium, si quid autem illud est, quod potest vel breuius vel facilius hanc explere corporis necessitatem, id potius in cibis eligendum est. Sed & quæcunque manifestam inferunt noxam corporis, deuitanda sunt.

Vestimentum tale nobis eligendum est, quod possit nuditas operiri, & vis frigoris, atque quod extrinsecus lædit, arceri. Veluti pædagogus quidam est infirmis habitus ipse religionis, vt etiam inuitos eos ab operè inhonesto, atque indecenti custodiat.

Gaudium in domino est, cùm secundum mandatum Dei gerimus nos, vel in gloriam Dei agimus, vel pro nomine eius gaudenter patimur, vel alijs rectè agentibus congratulamur.

Manducat quis, & bibit in gloriam Dei, si in memoriam semper habeat Deum à quo pascitur. Si quis animam ita intendat in singula verba psalmodum, sicut gustus intentus est ad discretionem saporis ciborum, ille est qui complet quod dicitur in psalmis. Psallite sapienter.

Illum qui præest, oportet diligenter discutere ad quam partem aptus sit vnusquisque, & ita iniungere, quod conueniens est operis vel officij, vt nec illi qui iniungunt, ex hoc ipso cõdemnentur vt mali dispensatores, quod non aptum alicui officium iniunxerunt: nec ipsi quibus iniungitur, occasionem peccati habere videantur.

Monachus qui authoritate sua aliquid facit: manifestissime morbo superbiæ detinetur, sed oportet illum suscipere, quod ab iis qui præstant iniungitur. Qui fideliter & purè diligit Deum, & certus

Cur in cenobijs seu cõgregatione sit viuendum. ibi. resp. 7.

Quid sit gaudere in Domino in reg. breu. int. 193.

Psal. 49

Monachus sua auctoritate nihil debet agere. ibi. cap. 28.

A.C. 370. & certus est de retributione Domini, non putat sibi sufficere, quæ sibi iniunguntur, sed semper ulterius augmenta operis quatit, etiam si supra vires suas esse videatur, quod facit.

In decretis ex verbis Basilij hæc habentur 20. q.4.cap.2. Monacho non licet votum vouere sine consensu abbatis sui. Si autem vouerit, frangendum erit.

Et 21. q. 4. omnis dicitur. Omne quod nõ propter necessitatem, sed propter venustatem accipitur, melioris habet calumniã, quemadmodum magnus ait Basilus.

Item dif. 90. si quis. j. ex octaua Synodo, quæ tamē fuerunt ex verbis Basilij sumpra dicitur. Si quis monachus contentiones vel rixas amauerit, vel manifestum conuicium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris modumque peccati, diutina expietur penitentia. Et qui contentiosus aut murmurans extiterit, sed arbitrium prioris tamdiu peniteat, quamdiu qualitas culpæ extat. Idem Basilus de conse. dif. 2. timorem, sic ait, Timorem docet nos apostolus dicēs. Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Fidem vero edocet nos sermo domini dicēs. Hoc est corpus meum, quod pro multis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Et apostolus de ynigenito Dei filio. Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autē Crucis. Cum ergo fidem habet anima his, & considerat gloriam magnificentiæ ipsius, & admiratur nimietatem humilitatis suæ: quomodo tantus ac talis obediens fuit patri vsque ad mortem pro vita nostra, puto quod possit prouocari ad effectum & dilectionem ipsius, & Dei patris qui proprio vnico non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Talem fidem & affectum parare debet in animo suo is, qui panem & calicem Domini percipit.

a Basilus magnus illius seculi totius orientis magnum lumen, hic plane disertis verbis fidem Eucharistia eam tradit, quam Romana hodie tenet Ecclesia. Christi enim verba non portentosis hereticorum expansionibus quas supra octuaginta inter se diuersas doctissimus Sanctus protulit. Sed pure, simpliciter, & nude nobis fidem de hoc mysterio facere asserit, & proinde ipsum verum Christi corpus in hoc mysterio contineri; plura in eandem sententiam Christi verba idem congerit Reg. 21. Moral. cap. 1. 2. & 3. Eucharistiam autem esse sacrificium, quamuis ex Amphilochio & Liturgia seu missa eiusdem clarissime perspicitur. Satis tamen euidenter id etiam docuit in com. in cap. 1. Isa. Caterum aut. obserua eum non dixisse se nolle omnino sanguinem, sed eum repudiare qui ex eiusmodi quibusdam animalibus effunditur. Nam qui in hoc seculorum sine in remissionem peccatorum est effusus, melius loquens quam Abel, hunc habet gratissimum. Quin & hæc victimas ad spirituale transfert sacrificium, quandoquidem erat futura translatio sacerdotij, & paulo post. Qui igitur ex semine Aaron consecrabantur exclusi sunt, ut istis succederet sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Nota autem hic dici sanguinis sacrificium Deum habere gratissimum. Cuius quæso sanguinis sacrificium Deus habet gratissimum, nisi sanguinis Christi, qui quotidie in missa Deo patri offertur? Quid est præterea illud spirituale sacrificium, in

quod sunt victima veteres translata, nisi Eucharistia, quæ quidem propter latentem in sacramento existentiam modum spiritualis cibi & dicitur, & spiritualiter immolatur? Denique Christus sacerdos est secundum ordinem Melchisedech; non quidem ratione sacrificij ab eo in cruce peracti. (nihil enim sacrificium Crucis cum sacrificio Melchisedech commune habet) sed ratione Eucharistia, quæ in firma panis & vini instar Melchisedechiani sacrificij Deo immolatur. Idem etiam ostendi potest ex lib. de baptismo. cap. 8. & ex hom. in psal. 115. Multa alia aduersus hæreticos nostræ religionis dogmata ex D. Basilio facile esse comprobare, sed nimis longum esset hic omnia in medium proferre: tamen quoniam Basilius is est qui duriores illum antiquorum monachorum ritum ad meliorem formam redegit, magisq; religioni accommodatam, non erit alienum a proposito hic aliqua eius loca proferre, ex quibus qualis sub eo institutore monachismi forma fuerit, & præsertim an a proposito resiliere monachis licuerit intelligatur. Sic igitur in lib. institut. Monach. serm. 1. Quocirca ante religiose istius vitæ professionem, liberum est unicuique, quatenus per Dei indulgentiam leges permittunt, communem cum ceteris viuendæ morem sequi, sibiq; vxorem adiungere. Vbi verò iam quis sponte sui ipse professus est, hic Deo custodire se ipsum debet, veluti eorum aliquid, quæ dicata sunt Deo, ne sacrilegij iudicium incurrat, cum videlicet corpus, quod semel Deo consecrauit, ministerio rursus communis vitæ contaminet. Et in reg. susius dispositis inter 14. Qui posteaquam intra reliquorum fratrum Societatem adscriptus fuerit, si factam iam ab se professionem reconsiderit, is perinde aspici debet, ut qui in Deum peccauerit, quem videlicet professionis suæ testem adhibuerit cuique D. solemnî voto se obligarit. Etenim qui seipsum semel Deo deuouit, hic si ad aliud deinde vitæ genus transierit, sacrilegij se scelere obstrinxit, quippe qui seipsum Deo cui se consecrauerat, veluti subterfugatus sit, hæc ille. Idem docet Conf. Monac. cap. 34. & in lib. de vera virginit. & in hom. de recuperanda imagine, & in episto. ad virginem lapsam.

De Gregorio Nissen D. Basilij fratre, Russ. lib. 11. cap. 9. de quo in Trip. lib. 6. cap. 37. & Theod. lib. 4. hist. Eccl. cap. 30.

§. IIII.

Fuerunt autem Basilio duo fratres, Gregorius & Petrus, ut ait Rufinus lib. 11. histo. Ecclesiasticæ. quorum alter in verbo doctrinæ, alter in operibus fratrem ita exæquabat, ut vterque Basilium vel Gregorium redderet. Extat autem huius Gregorij minoris aliqua opuscula luculenta, de quo etiam Hiero. sic ait. Gregorius Nissenæ ciuitatis Episcopus, frater Basilij Cæsariensis ante paucos annos mihi, & Gregorio Nazianeno suos contra Eunomium legit libros, qui & multa alia scripsisse & scribere dicitur. Huius Gregorij liber est de Imagine, id est, hominis conditione, quem edidit in supplementum hexameron Basilij. Qui tamen liber, ut ait Vinc. spec. histo. lib. 15. cautè legendus est, propter quasdam notulas falsitatis intermixtas. Ex quo libro hæc pauca excerpta sunt.

Nudus quidem naturalibus tegumentis, inermis

Monachi vorè sine consensu Abbatis nulli. ser. 2. de insti. mon. & c. 28. mon. iust.

Vestis monachi qualis in reg. breu. cap. 49. Corripitur qui lites amat in reg. I. sid. ca. 17. Quæ sunt cõmunicandi necessaria, Basil. in reg. breu. inter. 172. at. Cor. 11. c. Luc. 22. d Phil. 2. Rom. 8.

Sancti lib. 1. de Euchar. c. 10.

Gen. 4.

Vinc. li. 4. cap. 85.

A.C. 370. mis etiam & inops, omniumque necessariorum rerum egentissimus homo in hanc vitam producit. Qui iuxta id quod cernitur, miseratione potius, quam felicitate dignus esse videatur. Non enim armatur productione cornuum, non vnguii vel dentium tuitione munitur, nec aliquo aculeo leiferum infundit virus, quibus rebus pleraque ferarum atque serpentum, in vltionem sui naturaliter instruuntur. Nec pilis corpus obteguntur, cum oporteret eum, qui ad aliorum proponeretur imperium, propriis armis naturali prouisione vallari, ne ad custodiam sui aliorum adminiculis indigeret. Nam leo quidem & aper sufficientem pro sua salute virtutem naturaliter possident. Et tauro cornua sunt, & pernicitas lepori, ceruicæque saltus, & certus intuitus. Et alii animalibus magnitudo, & ceteris prominens oris officium. Volatilibus etiam pennarum officium, & apibus aculeus, cunctisque prorsus vnum aliquid naturale præsidium constat esse collatum, solus homo præ omnibus creditur destitutus.

Et quomodo, dicit aliquis, vniuersorum talis sortitus est principatum? Sed hoc nihil arbitror difficile esse demonstrare, quia per illud, quod natura nostræ deesse creditur, certa datur occasio, quare subditorum omnium dominium consequntur. Nam si huiusmodi adminicula corpori suo naturaliter attributa haberet, primum quidè bestiis similis existeret, & occurfione ipsa difficilis appareret. Deinde in alios exercere dominatū sperneret, quorum nullis prorsus adiutorijs indigeret. Nunc autem in singulis, quæ nobis mancipantur, vsus vitæ nostræ dirimitur, ut necessariū in eis habere principatum videamus. Nam corporis nostri tarditas, & ad motum celerem difficultas, equorum nobis prouidentiam fecit adhibere, quæ & annuis lanarum redditibus ea, quæ naturæ deerant supplementa præsticiens ex alijs quoque causis, quæ ad vitam necessaria comprobata sunt, iumenta nobis ad onera ferenda subiecta sunt. Quia vero mortū indigebamus & denriebus ad cohibendas tales vltionem bestias, id quod nobis defuit, canum natura suppleuit. Pro cornibus etiam vel vnguibz fortius atque penetrabilibus ferrum ab hominibus inuentum est.

De S. Ephren ex Amphil. in vita D. Basilij, de eodem testamentum Ephren & Metaph. apud Sur. tom. 1. Sozom. lib. 3. cap. 15. & Grego. Nisse. E in vita eiusdem.

Theophania Græci Seruatoris nostri Epiphaniam, seu trium Regū festum vocat in suo Calend.

A consecuti sumus. Et hic cum sit in tali stipitatione & honore humano, columna ignis est! Miror.

Hæc eo proloquente misit sanctus archidiaconum suum dicens. Vade circa portam occidentalem, & in angulo ecclesiæ inuenies abbatem habentem cucullam, cum altero quodam pufillo, & voca eum ad me. Cùmque beatus Effren didicisset per interpretem, quæ dicebantur, respondit. Errasti frater, nos peregrini sumus. Et abiens archidiaconus hæc archiepiscopo retulit. Quo scilicet Basilio sacros libros legent, v idit sanctus Effren igneam linguam loquentem per os eius. Rursumque vir beatus dixit archidiacono: vade, & dic ei. Domine Effren intra in presbyterium. Obstupescens sanctus in his, & genu flectens ait. Vere vere magnus Basilius: verè columna ignis, vere Spiritus sanctus loquitur per os eius. Postulauit autem archidiaconum excusare se, & vt magis post ministerium in secretario saluaret eum.

Intrans itaque post completionem ministerij Basilius in secretarium, salutauit eum dicens. Bene venisti, o pater filiorum eremi, qui multiplicasti discipulos Christi in ea, & demones eliminasti. Venisti videre hominem peccatorem. Deus det tibi mercedem secundum laborem tuum. Et beatus Effren cum socio de manibus eius communicauit. Et faciente eo caritatem, rogauit eum à Deo postulare, vt loqueretur Græce. Qui ait. Super virtutem meam postulasti. Sed quia fideliter petisti, veni postulemus Deum, qui voluntatem timentium se faciet. Cùmque facta oratione surrexisset, dixit ei Basilius. Cur non accipis ordinationem presbyterij? Qui respondit. Quia peccator sum. [Et Basilius ait, vtinam ego talis peccator essem. addiditque flectamus genua.] Et iacentibus eis in humo, posuit sanctus manus in Effren & Græca lingua dixit. Suscipe, salua, miserere, & custodi nos Deus tua gratia. Latati sunt autem spiritualiter per tres dies. Et ordinatus sanctus Basilius interpretem diaconum, ipsum vero presbyterum, dimisit eos in pace.

Ante autem quàm Basilius vir sanctus migraret à corpore, in infirmitate, quæ & mortuus est, quendam Iudaum nomine Ioseph medicinali arte valde peritum, quem vir Dei plurimū diligebat, eo quod eum ad fidem conuertendum prouidebat, ad se quasi opera eius indigeret, vocauit. Ille verò eius pulsum tangens, & ex tactu mortem in ianuam esse cognoscens, dixit familiæ. Quæ ad sepulturam necessaria sunt præparate, quia continuo morietur. Illud autem Basilius audiens dixit. Nescis quid dicas. Cui Ioseph. Crede domine, quia sol cum sole hodie occidet. Cui Basilius. Quid dices si non morior hodie? Et Ioseph ad eum. Hoc impossibile est domine. Basilius autem ad eum. Et si vixero in crastinum vsque ad horam sextam? Cui Ioseph. Si vsque ad illam horam vixeris, ego moriar. Et Basilius. Moriaris peccato, viuas autem Christo. At ille. Scio quid dicis. Si vsque ad illam horam vixeris, faciam quod hortaris. Tunc beatus Basilius, licet secundum naturam tunc esset moriturus, à Deo tamen mortis inducias impetrauit, & vixit in crastinum vsque in horam nonam. Quod cernens Ioseph, & stupens credidit in Christum. Et Basilius virtute animi imbecillitatē corporis superans, de cubiculo surrexit, & ecclesiam ingressus Secunda pars Hist. Ant. F

Presbyterij locus sacris ministris deputatus. vide supra cit. 9. cap. 3.

ayāre, id est, caritas pro cõmuni pau peribus exhiberi solico tritum. Psal. 144.

Effren Syrus miraculosè loquitur Græcè.

Basilius qua ratione Iudæum ad Christum conuertit.



A.C.370. diés eum ptopriis manibus baptizauit, & postea ad lectulum rediens feliciter emigrauit.

De libera eius & intrepida allocutione ad Valentem imperatorem haereticum, & Iulianum apostatam, & prauisione mortis ipsius Iuliani per Mercurium dictum est supra titu. 9. cap. 5. §. 8. & cap. 6. §. 3. Peccata etiam, quae sibi quaedam mulier in scriptura clausa dederat, vt à Domino impetraret remissionem eorum, orans obtinuit. Vnde mulier recipiens scripturam, inuenit ea deleta vno excepto. Et cum mortuus portaretur ad ecclesiam, proiciens chartam illius scripturae super feretrum, orauit, vt & illud sibi procuraret à Deo deleri, quae post modicum recipiens chartam inuenit oblitteratâ, vt refert Sigebertus. De lato autem corpore eius in ecclesiam, Gregorius Nazianzenus audiens eius transitum, festinus accessit, & prociens super honorificum corpus eius, teneras lachrymas copiose effudit. Et cum duodecim episcopis, & multitudine ciuitatis venerabiliter sepultura tradiderunt. Prima autem die Ianuarij obiit.

§. Basilium de- functus mulieri peccati venia im- petrat.

Hoc re- fert Am- philo- chius.

Abuc de S. Ephren ex Hier. in Catal.

§. VI.

SANCTUS Ephren, de quo dictu est, inquit Hieronimus in lib. de viris illustribus. Edessenae ecclesiae diaconus, multa Syro sermone composuit, & ad tantam venit claritudinem, vt post lectionem scripturarum publicè in quibusdam ecclesijs eius scripta recitentur. Legi de Spiritu sancto Graecum volumen, quod quidam de Syriaca lingua verterat, & acumen sublimis ingenij eius etiam in translatione cognoui, qui decessit sub Valente principe. Huius septem opuscula extant apud nos, vt ait Vincen. specu. histo. lib. 17. scilicet de penitentia, de luctaminibus saeculi, de compunctione cordis, de beatitudine animae, de resurrectione, de die iudicij.

Vincen. li. 14. c. 87.

Cõtra tepidos religio- sos. S. Ephr. li. 1. cap. 7.

Religio- sus se à Christi culcu ex- celsare nõ potest. li. 2. cap. 4.

Et inter cetera in libro de compunctione cõtra tepidos religiosos sic inuehitur. Huic saeculo renunciauisti carissime, & rursus requiem secularè quaris? In tribulationem vocatus es, & tu de refrigerio percontaris? In nuditate [ iustus es ire & ecce ] & studiũ vestiu adhibere contendis? In siti quoq; vocatus es, aquã renuens, vinũ bibere delectaris? Ad vigilias quoque vocatus es, & inertia somni resolueris? Ad flendũ & lamentandũ vocatus es, & tu cũ cachinno risus effundis, in subiectione, & cõtradicis? In mansuetudine & humilitate, & tu superbus & elatus incedis? In caritate, & fratre odis? Quid aduersus proximũ tuũ tristis, ambulas, cuius onus portare debueras? Quid iugum Christi bonum & suauẽ propter tuam ignauiam quasi durũ & graue atque importabile detrahis & incutas?

Et infra. Venite carissimi, negotiemur, quoufque nundina celebrentur. Saecularis homo interdum excusationes prætendit, vt pote qui in saeculo colligatus est. Nos autem quid dicemus? Qualem si neglexerimus, excusationem habebimus? Timendum est ac tremendum, ne forte, qui nos hic constitutos, laudibus efferunt, illic nos deridere incipiant, & nobis insultent. Hæc ille. De sancto Ephren legitur, quod existens ecclesiae Edessenae diaconus, per gratiam Dei rerum naturalium habere notitiam promeruit, quietam sem-

per vitam egit, & omnes, qui ad eum videndum veniebant per annos plurimos docens, tandem de cella sua quadam necessitate processit. Cum enim fames grauis in eadem vrbe fauaret, super multitudinem rusticam miseratus, accessit ad diuites, dicens: Quare vos nulla misericordia mouet humanæ naturæ sic ante oculos vestros deficientis? sed putrefacta vestra frumenta intrinsecus ad condemnationem vestram seruat? Tunc illi inquit. Non habemus quibus pecuniã egenis diuidendam credere debeamus. Omnes enim negotiari pro suis cõmodis volunt. At ille. Quales vobis ego video? Scimus (inquit) seruum Dei te esse. Date ergo mihi (inquit) pecunias vestras, & ego ministerium peregrinorum, & miserorum suscipiam. Accepta itaque pecunia, certis parietibus porticus ciuitatis interclusit. Et trecetos in eis lectos posuit, in quibus fame pereuntes resiciebat, ægotantesque curans, & mortuos sepeliens. Impleto autem anno illo, post quẽ frugum copiae grandes fuerunt, ad cellam suam rediit, in qua post spaciu vnius mensis obiit. Vincen. hæc refert in Specu. histo. lib. 18. Vtrum iste Ephren sit ille, de quo prius dictum est, non est certum.

A.C.370.

De D. Gregorio Nazianzeno, de quo Gregorius presbyter à Billio vrsus in titũ operum eiusdem, & apud Sur. tom. 3. Ruff. in prefatione in eius apologeticum. & Metap. apud Sur. Vinc. lib. 14.

CAP. V.



Vasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, sic Gregorius Nazianzenus & Didymus, iuxta aquas literarum secularium positi florentes in Græcia in albedine puritatis, & fuluedine æternæ sapientiæ, fragrantiam odorificæ doctrinæ in ecclesia diffuderunt. Et primo de Greg. Hic Greg. vt refert Vincen. spec. histo. lib. 17. signaculum castitatis integrũ custodiens, cum philosophiæ studiis adhuc iunior apud Athenas floreret, vidit per soporẽ sedenti sibi & legenti duas satis decoras dextra læuãque fœminas confedisisse. Quas ille castitatis instinctu oculo toruiori respiciens, quamnam essent, & quid sibi vellent percunctabatur. At illæ familiarius eum complectentes aiunt. Ne moleste accipias iuuenis. Nota tibi & satis familiares sumus, altera enim ex nobis sapientia, altera castitas dicitur, & missæ sumus tecum habitare, quia iucundum satis & mundum in corde tuo habitaculum praparaui. Deinde cum ob nimium literarum profectum Athenis, vt oratoriam doceret astringeretur, furtim nauim ascendens abscessit, marisque tempestate vexatus, Deo seruiturum se vouit, quod & fecit.

Cum autem à patre episcopo in sacerdotium esset subrogatus, hoc agreferens recessit ad tempus. De eo sic fatur Ruffinus lib. 11. hist. ecclesiastica. Gregorium Cappadocia cum Basilio genuinauit, ambo nobiles, ambo Athenis eruditi, ambo collegæ, ambo de auditorio digressi ad profitendam rhetoricam rogabantur. Quod opus magnifice quidem impleuit Basilius, Gregorius vero magnificentius contemnebat. Quisque cum se totus Dei seruitio mancipasset, tantum de collegæ amore præsumpsit, vt sedentem Basilius de doctoris cathedra deponeret, ac secum ad monasterium manu iniecta perduceret. Ibi que per annos

Hoc sem- num ip- se refert in præ- ni. de ca- lemitate animæ suæ. Greg. pref. byr. in vi- ta ipsius.

Ruff. in cap. 9. lib. 11.

hos, vt aiunt tredecim omnibus Graecorum secularium libris remotis, solum diuinæ scripturæ voluminibus operam dabant, eorumque intelligentiam non ex propria præsumptione, sed ex maiorum scriptis & auctoritate sequebantur, quos & ipsos ex apostolica successione intelligendi regulam suscepisse constabat, quorum præcipue in prophetas commentarios discutientes, thesauros sapientiæ & scientiæ reconditos in vasis fictilibus requirebant.

Nota vn- de peteda facta scri- ptura in- terpreta- tio. nõ sic nostri hæ- retici, qui sunt cõtra- dictionis.

Compara- tio D. Basilij & Gregorij.

Gregori- episcopi- ni Con- stantino- politano- cedit. Ion. 1.

Ruff. in cap. 9. lib. 11.

Hieronymus in lib. de viris illust. sic de eo scribit Gregorius Nazianzenus episcopus, vir eloquentissimus præceptor meus, & quo scripturas sacras explanante didici, ad triginta millia versuum omnia opera sua composuit. E quibus sunt ista. De morte fratris Cæsarij. De Machabæorum, Laudes Cypriani, Laudes Athanasij, Laudes Maximi philosophi post exilium reuersi. Liber hexametro versu virginitatis & nuptiarum contra se differetium. Aduersus Eunomium libri duo. De Spiritu sancto liber vnus. Contra Iulianum Imperatorem liber vnus. Ruri vitam monachi exercuit, decessitque ante hoc fere triennium sub Theodosio imperatore. Fuit autem tantæ auctoritatis inter antiquos secundum Thomam in r. parte, vt nullus ausus fuerit reprobare sententiã vel dicta eius, licet illud, quod ipse opinatus est de angelis, quod scilicet creati sunt ante mundi creationem multo per prius, communiter non teneatur hodie, sed quod creati in principio saeculi fuerint, quando & alia.

Catalog- librorum D. Gregorij.

D. Grego- rij Nazia- zeni au- thoritas. Tho. in r. par. q. 61. ar. 5.

Vita religiosa præstantia. Greg. in Apolog. pag. 2. colum. 1.

§. I.

IN libro apologetico eius, vbi causas assignat fugæ curæ pastoralis, sic ait. Illius perturbatio- nis meæ causa, qua tanquam pertinaciter contradixi, & soluta verecundia, quæ semper mihi comes indissolubilis extitit, tam impudenter restiti, fuit repentina superuentio: sicut cum sonus repentinus increpauerit, turbantur subito terrore percussus: deinde recordatio quietis & silentij mei, cum hoc viderem mihi impediri, quod ab initio vitæ dilexi, & in maximis periculis Deo voui. Nihil enim reuera videretur mihi homini præstantius ad beatam vitam, quàm clausis carnalibus sensibus, extra carnem mundumque effectum quempiam, in semetipsum conuerti, alienumque à mortalibus curis effectum, sibi soli, & Deo loqui, vt cunctis visibilibus altior factus, mentem suam diuinis sensibus repleat, & caelestibus formis absque admixtione terrena, vere speculum immaculatum effectus imaginis Dei, & ex ipsius lumine semper lumen accipiens, auspiciã quædam vel initia futuri saeculi in eo ferens, atque in terris adhuc positus consortio angelorum quodammodo perfruens, despecta atque derelicta fragilitate terrena, ad superna Spiritus sancti superuentione transferatur. Si quis forte vestrum huiusmodi amoris ardorem aliquando sensit, scit quæ dico, quæ loquor agnoscat. Sed quibusdam inuidia languor recte iudicandi impedit sensum, & operi optimo nomen infligunt vitiosum, philosophiam cœnodoxiam vocantes, & præclaram sapientiam ac studia iactantiæ appellationibus infamantes.

Vita reli- giosorum felicissimi- ma.

Cœnodo- xia. i. inani- nis glo- ria.

Imperiti- facilius redar- guunt quã sequuntur optima.

Paratior est turba imperitorum ad derogandum, quàm ad imitandum bona studia. Erubui quoque de quibusdam, quos vidi nihil penitus ad emendationem vitæ suæ pertinens habere, & immundis pedibus in sancta certatim irruere, & prius quàm primo aditu ac ianuis digni haberentur, ad tribunal continuo tendere, & ad sacerdotium festinare, ac repulsis ceteris ipsis sacris altaribus incubare, ita vt secundum antiquum pro-

A.C. 370. uerbium merito dicatur, quod Saul inter pro-

phetas. Quamuis autem difficile sit scire regi, id est, regenti se obtemperare, multo difficilius est scire alios regere. Cuius scilicet regiminis quato spes & gloria maior, tanto periculum grauius, quippe habentibus intellectum. Nam & si quis est in rectoribus uisiorum morbus, facile in eos, qui ad obtemperandum presto sunt ei, transfunditur: & multo facilius, quod malum est, ab eo transit, quam si quid in eo virtutis & industria fuerit. Nihil enim tam facile est, quam fieri malum, etiam si nemo doceat vel compellat: perdifficile autem est fieri bonum. Parati sumus ad recipiendum malum quamplurimi.

Verendum autem (ait idem in eodem lib.) ne inueniamur in virtutis decore pictores quidam pessimi pra alijs pictoribus, id est plebi, que eam debet in semetipsa depingere, imaginis eius pessima praesentes exemplaria. Vel certe, ne accidat, nobis res uisitati prouerbij, ut qui ad alios curandos praesumus, inueniamur ipsi scatenentes uiceribus. Ceterum non satis est malum non esse eum, cui docendi summa committitur, quod utique culpabile & dedecorum est etiam iis, qui docentur, sed oportet eum omnibus bonis esse praeditum.

Nunquam etiam putare debemus aliquem nobis finem factum bonorum, aut proficiendi terminum postitum, nec ira ad lucem deducenda sunt, quae recte a nobis gesta sunt, quam detrimento computanda, quae nondum implere uoluimus. Et ascensus quidam nobis putandus est uita haec, ex qua nihil refert explicuisse, quod ascendis, nisi quod restat euaseris. Nec nosmetipsos ex ceterorum collatione metiamur, vel magnum aliquid esse putemus, si forte aliquibus praestantiores inueniamur, sed damnum potius illud arbitremur, si nos non digne loco & gradu nostro geramus. Et si qua a nobis gerantur, non ex negligentium comparatione, sed ex praecipui auctoritate pendantur.

Non oportet autem illos, qui praesunt vi, vel necessitate subiectos constringere, sed ratione & exemplis uita suadere, quia omne quod extorqueatur inuitis, cum eo quod tyrannicum uidetur, nec perseuerare quod potest. Solet enim redire, quicquid uolenter attrahitur, sicut nouella arboris, si quis cacumen inclinauerit, relaxata rursum in quod fuerat, rediit. Quod autem ex proposito & uoluntate fit, tam legitimum est, quam certum, ualidissimis scilicet uinculis propriae uoluntatis adstrictum.

Reuera mihi uidetur ars artium esse, & disciplina disciplinarum hominem regere vel imbueri, qui certe est, & inter omnes animantes maximam & moribus uariis, & uoluntate diuersis. Nos autem qui hoc possumus, quorum summum studium est uincere eos, qui carnaliter amant, nec uillo modo uolunt nobis credere aduersus semetipsos dimicantes, ita ut sint nobis uelut quoddam aduersus eos, pro quibus militamus, dum uulnquique tantum studium gerit in contegendis & occultandis morbis peccatorum: quantum oportebat habere studij ad egritudinem medico ostendendam. Alios conuenit coram omnibus argui, quia monita secretiora contemnunt. Alios secretius commoueri, quia publice correcti impuden-

Catēdum ne mali pictores simus 16. pag. 3. col. 2.

Nunquam finis proficiendi statuendus.

Subditi non sunt uicogendi, pag. 4. eius. lib. col. 1.

Ars artium regere hominem.

tiores sunt. Aliorum conuenit omnia diligentius obseruari, & uis que ad minimum dilata, eorum praecipue, qui dum mala quadam arte sua celari se putant, aduersus ceteros eriguntur, & misantur. Aliorum oportet nonnulla praertere, & uidentes tanquam non uidisse, & audientes tanquam non audisse, ne ad contemptam uultum ueniant per increpationem, qui fortasse erubescunt culpas extendere & multiplicare.

Quod Gregorius iste breuissimè tangit de uario modo admonendi & corrigendi subditos delinquentes secundum uarietatem conditionis eorum. Gregorius magnus, id est Papa, diffusè pertractat descendendo ad particularia in lib. Pastoralis allegans istum Grego. Nazianze.

Denique (ait Nazianze ipse) philosophari secundum Deum, & scire animarum gubernacula continere, & regere alios, cum ipse rectè regentibus obedire nōdum didicerim: supra me esse ne gotium duxi: praecipue hoc tempore quo uideamus homines hūc illūque conuerti, ac perturbare omnia, ut nihil esse melius uideatur quam fugere è medio, & latere.

Externa quidem bella non metuo, nec istam bestiam, quae nunc insurrexit ecclesiis, id est, Iulianum apostatam pertimesco, in quo est diaboli plenitudo, licet ignes mīentur, gladios, & bestias, licet omnes qui ante se persecutores fuerint, crudelitate excedat, licet noua suppliciorum genera exquirat, unum mihi est ad omnia stare medium, una uictoria libenter pro Christo mortem suscipisse. Ad intestinum uerò bellum uictorum, quid agam nescio, quae mihi auxilia comparent, quod donum Spiritus sancti inuocem, quibus armis spiritualibus aduersus insidias diaboli me circumdem. Ego quidem inualidissimum me esse ad huiusmodi praelia fateor, & ideo me terga dedisse confiteor. Et uelans confusione faciem meam singularis sedi, & quia amaritudine repletus sum, tacere quaesui, intelligens quod tempus malum sit.

§. II.

DE modo decenti uita monastica & praedicatorum monachorum modestia, haec habet Grego. in oratio. r. de pace. pag. 71. col. 2. Idem Grego. Posui ego ori meo custodiam, & labijs meis silentium dedi, quoniam quidem uidebam consequens esse prius opere philosophiae purgari mentem debere, & ita demum aperire os, & atrahere spiritum, & eruere uerbum bonum, & loqui Dei sapientiam inter perfectos. Desiderabam uideri, scilicet illum plallentem chorū, gloriam Deo in ecclesia offerentem, qui in lege Domini meditantur die ac nocte, qui ad exemplum & commonitionem melioris uita ceteris omnibus uiuunt.

Legis quoque Dei & euangelij Christi taciti praedicatorum, in quibus ipse quoque habitus praefert uirtutis insignia. Hirsutum caput, incomptis & horrentibus comis, & quantum sufficit attonsis, pedes nudi & apostolicis similes, indumenti uilites, arroganciam, saeculi superbiamque condemnans, zona ipso sui neglectu pretiosior, & parum quid cohibens uelimenti, quantum euagari non sinat. Incessus ordinatus, oculus non oberrans, nusquam ridentes, sed placide subridentes. Sermo cum ratione prolatus, aut silentium uerbo pretiosius, laudando non nimij, sed quantum ad

Grego. in 3 parte pastoralis. toto fere libro.

Plus inter na quam externa bella metuenda. pag. 17. col. 2.

Thren. 3. Ephes. 2.

psal. 48.

psal. 118.

psal. 44. 1. Col. 2.

psal. 1.

Encomia monachatus. ibid. pag. 72. col. 1.

exhortationem sufficiat, non ad adulationem. Increpatione omni laudatione pretiosior, ac tristitia & laetitiae mensura iustissima, & commodissimum ex utroque temperamentum. Lenitas cum austeritate, libertas cum uerecundia, ita ut alterum non impediatur ex altero. Misce i turbis, & recedere ad secretum, & utrunque agere cum mensura, ut in altero cum hominibus, in altero Deo coniungantur. Communem uita sine communibus uitijs agentes, secretam uero non absque communiducentes fraternitatis affectu. Et quae maiora omnibus & clariora sunt, in paupertate diuites, nihil habentes & omnia possidentes. Nihil in mundo habentes, & supra mundum uiuentes. Quibus labor deliciae, qui in carne positi extra carnem uiuunt, quorum pars dominus: propter regnum pauperes, & propter paupertatem reges. In humilitate gloriosi, in infirmitate fortes. Hoc fratres agamus, hoc animo sumus, eoque qui aliter sentiunt, ut ueritatis libem & corruptelam, quoad quidem licebit, assumamus atque curemus. Illos autem qui insanabiles sunt refugiamus & uitemus, ne forte contagij eorum maculemur, & non tam sanitatem nostram illis tradamus, quam illorum nos agritudines capiamus.

Hae ille ubi supra. Idem imperatoribus Constantinopolitanis ait, dist. 10. suscipitis. Suscipitis ne libertatem uerbilibenter accipitis, quod lex Christi sacerdotali uos subiicit potestati, atque istis tribunalibus subditi? Dedit enim Deus non

Hic aperte docet D. Grego. alium esse Ecclesiasticum, alium uero saecularem, ut uocant, magistratum, illumque saeculari longe praestantiorum, & diuina lege institutum, cui ipsi quoque Imperatores subditi esse debent. Describam autem totum locum hunc ex Billy editione. Quid uero uos principes & praefecti? ad uos enim iam nostra se conuertit oratio, ne aliqui inique omnino facere uideamur, atque his quidem, quae in rem futura sunt consilere, uestra autem dignitati potius cedere, quasi uel pudore, uel metu, nostram secundum Christi libertatem demittentes, aut rationibus quidem illorum accuratius prouidere, uestri autem curauimus rangi, quibus eo etiam maiori sollicitudine prospiciendum est, quod ea res plus in utramque partem momenti habeat, uberiorque inde uilitas promanet, si negotium prosperè successerit. Contrarium enim uisum a nobis absistit, tum ab oratione nostra. Quid igitur dicitis, aut quid inter uos conuenit? An meliorem loquentem, a quo animo feretis? Nam uos quoque potestati meae, meisque subiectis lex Christi subiicit. Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam praestantius ac perfectius, nisi uero aequi est spiritum carni fasces submittere, & caelestia terrenis cedere. Sed non dubito, quin hanc dicendi libertatem in optimam partem accepturus sis, ut pote sacri mei gregis ouis sacra, magnique Pastoris alumna, recte iam inde a primis annis a spiritu ducta, & instituta, sanctaeque ac beate Trinitatis lumine aequè ac nos ipsi collustrata. haec enim ille.

Multa alia ab eodem aduersus haereticos notari possent, ut liberum arbitrium loco in S. superiore notato, & clarius in oratione in sanctam Christi uirginitatem. pag. 343. col. 1. Sanctorum intercessio & inuocatio in laude S. Basily pag. 168. col. 1. & 2. Habitum monasticum diuersus à comuni & uisitata, est eorumdem Paupertas & Castitas, uirginitatem

A.C. 370. Monachorum mors.

Papertas monachorum. 2. Cor. 6. Castitas. Mat. 5. Haereticus qui suscipiendi, & qui non. pag. 87. col. 2.

Tribunalia regum sacerdotum sunt potestati subiecta. Grego. in oratio ad suos. Nazian. pag. 18. col. 1.

autem uoto eo seculo firmari solitam ipse satis indicat, in carmine de uirginitate. pag. 758. col. 2. Denique sacrificij incruenti in laude S. Basily. pag. 168. col. 2. & 1. Inuestina in Jul. pag. 556. his uerbis. Manisque suas profanat Iulianus, ut nimirum eas ab inruento illo sacrificio, per quod nos Christo ipsiusque passionibus & diuinitati comunicamus, elueret ac repurgaret. & in 2. pag. 600. col. 2. & in oratione in Silentium. pag. 816. col. 1. Equidem (inquit) ipse puris sacrificijs, quibus magnum regem mortalibus concilio puram linguam seruabo. Neque enim comitatus, ut ab aliena lingua, sedaque atque obscena mente uisificum illud sacrificium purissimo Deo mittam: haec ille. Neque uero turbare quemquam debet, quod Theologus in laudem Gorgonia. pag. 67. col. 1. & in oratione ad ciues. pa. 181. Eucharistiam uel signum pretiosi corporis & sanguinis uel signum salutis nominet, uel enim de Eucharistia loquutus est antequam consecraretur, ut interpretatur Damas. lib. 4. de fide orthodoxa. cap. 14. uel certe per signum nihil aliud intellexit, quam partem eam sacramenti, quae in oculorum sensum cadit, hoc est accidentia panis & uini. Sunt enim haec signa, sed uerum praesentiu, nimirum Corporis Christi & sanguinis realiter & substantialiter ibi praesentis. Denique ipse locus satis indicat fidem Grego. fuisse Christum in Eucharistia contineri. Gorgoniam enim mulieri comparat, quae fluxu sanguinis laborans ad Christum sanatura fimbria uelimenti eius tactu accessit. Sicut ergo uelimento Christus uerè indutus erat, sic haec mulier & S. etiam Gregorius Christum uerè in hoc sacramento contineri existimauit. Accedit quod, ut ibidem ait Grego. haec mulier eum qui super altare calcitur cum magno clamore, obstans cum omnibus hominibus appellans satis certè fidem suam de hoc mysterio prodidit Christum qua uerè in sacrificio incruento offerri indicauerit. Denique quis adeo amens erit, ut diuersam de hoc sacramento fidem habuisse Theologum à D. Basilio dicat, quem clarissime Romana Ecclesia fidem hoc mysterio tenere supra obseruauimus.

bis potestatem, dedit & principatum multo perfectiorem principatibus uestris. Aut nunquid uobis iustum uideatur, ut cedat spiritus carni, si terrenis caelestia superentur, & si diuinis praferantur humana? Idem 1. q. 1. qui studet. Qui studet donum Dei pretio mercari, in sacro ordine decateo nulla ratione permanere aut reuocari posse dubium non est. Talis à communionem modis omnibus abscindatur. Nam Spiritus sancti donum pretio comparari, quid aliud est, quam capitale crimen, & simoniaca haeresis? Quod quam detestabiliter in utroque testamento uindicatum sit: multis exemplis facile apparet. Giezi enim quia gratiam sanitatis Naaman Syro uendidit, eandem gratiam sanitatis Heliæo uindicante leprosus factus amissit. Iudas omnium redemptorem uendidit, mox laqueo suspensus eandem redemptionis gratiam non obtinuit, & merito, quia nemo potest retinere, quod uendidit. Simon etiam magus cum eadem Spiritus sancti gratiam emere uellet, damnationis suae sententiam à Petro audiuit. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Dominus etiam, ut ementes & uendentes huius gratiae expertes ostenderet, cunctos alios peccatores in

A. C. 370. Pagingentantur ex editione Coloniens.

Mat. 9.

Nullus ordinari aut promoueri in Ecclesia pecunia debet. Tara sus ad Andrianum.

4. Reg. 5.

Mat. 26. & 27.

Act. 8.

Luc. 9. Ioan. 2.

A.C. 370. templo dimisit, singulariter ementes & vendentes in templo increpans & flagellans de templo eiecit, in quo venditores & emprores suos gratia Spiritus sancti constar destitutos esse, & vacuos. Quos enim Christus eiecit de templo, nunquid Spiritus sanctus faciet sibi templum? Hæc ibi. De simonia habes diffusè in secunda parte summe.

De Didymo Alexandrino. Ruff. li. 11. cap. 7.

§. III.

Didymus, ut ait Ruffinus lib. 11. histo. ecclesiastica, in parua ætate, cum prima adhuc elementaliterarum ignoraret, luminibus orbatus maiori desiderio veri luminis inflammatu est, audiens scriptum in euangelio. Quod apud homines impossibile est, possibile est apud Deum. Unde confusus in domino precabatur obnoxius, ut illuminationem cordis acciperet. Miscebaturque precibus studia & laborem, & iuges continuasque vigilias, ut quod aliis visus hoc illi conferret auditus. Cùmque post lucubrationis laborem (ut fieri solet) somnus legentibus aduenisset, Didymus tanquam mundum animal ruminans cibum, quem ceperat ex integro reuocabat, & ea quæ dudum aliis percurentibus ex librorum lectione cognouerat, memoria & animo retexebat. Ita in breui Deo docente, in tantam diuinarum humanarumque rerum eruditionem ac scientiam venit, ut scholæ ecclesiasticæ doctor existeret, Athanasio episcopo caterisque uiris sapientibus in ecclesia Dei admodum probatus.

Didymus scholæ ecclesiasticæ perficatur.

Sed & in cæteris, siue dialecticæ, siue geometricæ, seu astronomiæ quoque & arithmeticæ disciplinis ita erat peritus, ut nullus vnquam philosophorum aliqua ex his artibus proponens, obtinere eum vel concludere quierit, sed statim ut responsiones eius acceperat, magistrum eum illius de qua proposuerat, credidit disciplinæ. Eius scripta in magna omnium admiratione habentur. Nos tamen, qui & uia uocis eius ex parte aliqua fuimus auditores, [ & ea quæ à nonnullis dicente eo descripta sunt legimus; ] longe maiorem gratiam, ac diuinum nescio quid ac supra humanam uocem sonans, illis magis sermonibus qui de ore eius proferebantur agnouimus.

D. Antonij ad Didymum uerba.

Huc etiam beatus Antonius cum fidei Athanasij testimonium laturus aduersus Arianos de Thebaide Alexandriam descendisset, magnificis consolatus est uerbis. Nihil, inquit, te offendat Didyme, quod carnalibus oculis uideris orbatus. Desunt enim tibi illi oculi, quos mures vel muscæ & lacertæ habent. Sed latere, quod habes oculos, quos angeli habent, & quibus Deus uideatur, per quos magnum tibi scientiæ lumen accenditur.

Hiero. in catal.

Hiero. in lib. de uiris illust. sic ait de eo. Didymus Alexandrinus captus à parua ætate oculis, & ob hoc elementorum ignarus, tantum miraculum sui omnibus præbuit, ut dialecticam quoque, & Arithmeticam, & geometricam, quæ uel maxime visu indigent, usque ad perfectum didicerit. Hic plura opera nobiliâque conscripsit. Commentaria in psalmos omnes. Commentaria in euangelia Matthæi & Ioannis. De dogmatibus contra Arianos libros duos. Et de Spiritu sancto librum unum, quem ego in latinum uerti. In Isaiam tomos octodecim. In Osee commentariolos libros

A tres. In Zachariam meo rogatu libros quinque. Et commentarios in Iob, & multa alia.

Dicit autem Vinc. specu. histo. lib. 15. Omnium horum librorum Didymi nihil usquam reperitur præter librum de Spiritu sancto, quem testatur Hierony. se transfussisse. Et in prologo eius ipse Hieron. sic ait. Volens aliquid garrere de Spiritu sancto, malui alieni operis interpretis existere, quàm ut quidam faciunt, informis cornicula alienis me coloribus adornare. Legi dudum libellos de Spiritu sancto, & iuxta comici sententiam, ex græcis bonis, latina uidi non bona. Nihil ibi uirile, nihil distinctum, sed totum flaccidum, molle, & nitidum. Didymus uero meus oculum habens sponsæ de cantico canticorum, & illa lumina, quæ in candentes segetes Iesus præcepit subleuari, procul altius intuens, antiquum nobis morem reddidit, ut propheta uocetur uident. Certe qui hunc legerit, latinorum furta cognoscat, & contemnet riuiolos, cum cœperit haurire de fontibus.

A.C. 370.

Vin. li. 14.

Hieronymi de lib. Didymi de Spiritu sancto.

Ioan. 4. Reg. 9.

In li. 2. de Spiritu sancto. Ioan. 14.

Ex illo libro Didymi contra errores Græcorum sic habetur in decretis. de consecrat. dist. 5. c. vlt. Saluator qui & ueritas, ait de Spiritu sancto. Non enim loquetur à semetipso, hoc est non sine me, & sine meo & patris arbitrio, quia inseparabilis est à meo & patris uoluntate. Et amplius, quia ex se non est, sed ex patre & à me est, hoc enim ipsum quod est, & quod subsistit & loquitur à patre, & à me illi est. Ego ueritatem loquor, id est in Spiritu, quæ loquitur, siquidem Spiritus ueritatis est. Dicere autem & loqui in Trinitate, non secundum consuetudinem nostrâ, quæ ad nos inuicem fermocinatur, & loquimur, accipiendum est, sed iuxta formam incorporalium naturarum, & maximè Trinitatis, quæ uoluntatè suam ingerit in corde credentium, & eorum qui eam digni sunt audire. Siquidem dicere patrem, & audire filium: uel econtra filium loquentem, audire patrem, est eiusdem naturæ esse patrem & filium, & in patre & filio consensus significatio. Spiritus quoque sanctus, qui est Spiritus ueritatis, & Spiritus sapientiæ, non potest audire filio loquente quæ nescit, cum hoc ipsum sit, quod profertur à filio, id est, procedens Deus de Deo: Spiritus ueritatis procedens à ueritate, & consolator manans de consolatore Deus de Deo Spiritus ueritatis procedens. Hæc ibi.

Dicete in Deo uisum sit.

De beato Hieronymo & libris eius.

De D. Hieronymo cuius uita Marianus Victorius edidit. & Sur. tom. 5.

CAPVT VI.



uasi arcus refulgens inter nebulas gloria, sic beatus Hieronymus gloria, id est, gloriosus, inter nebulas obscuras delinquentium & errantium positus irradiauit Ecclesiam. Scripturam sacram obnubilatam falsitatis Hebræorum, & Græcorum & Latinorum male interpretantium, uerissima & tenacissima interpretatione ex Hebræo, quo ad uetus testamentum, & ex Græco, quo ad nouum, exceptis paucis transferens in latinum fidelibus tradidit, plures eius libros commentando, multos hæreticos sua doctrina confutando. Cui ecclesia tantum authoritatis, propter clarum lumen sapientiæ eius tribuit, ut quas sententias de libris scribentium ipse reprobauit, reprobata habeantur

Hieronymi quantitas sit in Ecclesia auctoritatis.

A.C. 380.

A.C. 380. tur, & quæ ipse scripsit firma teneantur, ut pater dist. 15. sancta Romana. Et cum densæ nebulæ amulantium eam conata fuerint diuersis calumniis ipsius gloriam obfuscare, inter eas magis resplenduit ueritas, & sanctitas eius.

Iste itaque Hieronymus Eusebij filius, oppido Stridonis, quod Dalmatiæ & Pannoniæ confines tenet, fuit oriundus. Romæ puer baptizatus, Græcæ, Hebræicæ, & Latinæ linguæ plenissime eruditus est. Donatum in grammatica, Victorinum in rhetorica, Gregorium Nazianzenum in sacra scriptura præceptorem habuit.

Ut autem ipse de se scribit ad Eustochium, cùm in adolescentia sua nimis delectaretur studio auctororum gentilium: de die Ciceronem, de nocte Platonem auidè legens, & si quando libros prophetarum uideret, sermo horrebat incultus, unde eos omittebat, quadam uice circa mediam quadragesimam tam subita & ardenti febre corripitur, ut toto frigiditate iam corpore, uitalis calor in solo [repente petusculo] palpiteret. Dum ergo exequia funeris pararentur, ad tribunal iudicis rapitur, ubi immensum lumen inerat. Interrogatus cuius conditionis esset, respondit Christianus sum. Ad quem iudex, Mentiris, inquit, Ciceronianus es, non Christianus. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. At Hieronymus obmutuit. Et continuo iudex diutissime eum cædi ab astutibus iussit. Hieronymus uero clamans & euilans ait. Miserere mei domine, miserere mei. Et qui adstant iudicem precabantur, ut ueniam tribueret adolescenti. Ipse uero per Deum iurare cœpit & dicere. Domine si vnquam habuero gentilium codices, si vnquam legero, te negaui. In hæc uerba iuramenti dimissus ad se reuersus, inuenit se lachrymis infusum, & ne putaretur somnium, luentes scapulas ex uerberibus ante iudicem susceptis se habuisse confitetur. Hoc in puncto tangit Rabanus de prelluris ecclesiasticis dicens. Legimus beatum Hieronymum ab angelo flagellarum, eo quod uir christianus gentilium fignientis intenderet. dist. 37. legimus t. Tanto ergo studio postmodum libros sacros legit, quanto vnquam gentilibus vacauerat.

D. Hierony. quod profanos nimis legerit, uapulatur. Mar. 6.

Hieronymus euc profano uic uatur restitio. nis.

Et si quando postmodum in libris suis testimonia inducat gentilium: causam huius rei assignat dist. 37. qui de mensa. dicens. Si quando cogimur literarum secularium recordari, & aliqua ex iis dicere, quæ olim omisimus, non nostræ uoluntatis est, sed (ut ita dicam) grauisimæ necessitatis, ut probemus ea, quæ à sanctis prophetis ante secula multa prædicta sunt, tam Græcorum quàm Latinorum & aliarum gentilium literis contineri.

Annorum itaque trigintanouem, cum esset Romana ecclesiæ cardinalis presbyter ordinatur,

a Ex dictis D. Hieron. in epist. 43. ad Chromat. & in epist. 1. ad Heliod. & 22. ad Eustochium. apparet illum Christo Romæ iam adolescentem renatum. Marian. Victor. linguam uero Hebræicam se didicisse in Eremo, quæ est in Chalcyde Syria, ipse testatur. epist. 4. ad Rustic.

b Victorinus autem, quod præceptor eius in rhetorica fuerit, falsum est, quippe cum Hieronymus, qui de eo sepe meminuit, id nunquam asserat, & cum Donatum semper præceptorem suum appelleret, Victorinum quem ei semper adiungit, ne senel quidem aut magistrum, aut amicum suum uocet. Mar.

rianus Victor, c Inuenio in antiquis tabulis apud Ecclesiam Arentinam donationis cuiusdam formulam Zenobij Senatoris Romani eidem Ecclesiæ, usque à tempore Damasi facta, ubi est huiusmodi subscriptio, Et ego Ioannes S. R. E. Cardinalis Diaconus ex parte Damasi Pontificis laudo & confirmo. Itaque non uideo, cur D. Hierony. Damaso carus non fuerit S. R. E. presbyter Cardinalis Volaterra lib. 2. Anthropol. talè Hieronymum presbyterum fuisse, & Christi sacrificium incruentum Romæ pro salute omnium obtulisse Romæ testis est, quæ diu sacrificij seruauit casulam, & adhuc eius calicem seruat. Denique Nepotianus ei uestem Missarum sacrificiis aptam ei reliquit, hanc tunicam, inquit, quæ urebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi, etate pari fratri è collegio. Hiero. epist. 3. Caterum Cardinales in Ecclesia Romana Euaristi primum tempore. i. anno Chr. 96. creati ceptos ostēdit Onuph. in lib. de orig. Cardin. & alibi.

& dum Romæ per triennium sacris literis insudasset, & puritate uitæ & abstinentiæ eximia sanctitatis exempla præberet, tantum apud populos fauoris obtinuit, ut omnium iudicio summo sacerdotio dignus censeretur. Sed dum quorundam clericorum & laicorum lasciuia increparer, & illi non ferentes, insidias ei tenderent, uesaniæ eorum locum præbens, ab urbe recedens ad Gregorium Nazianzenum Constantinopolitanum episcopum profectus est eruditionis plenissima causa in diuinis oraculis. Qualitas insidiarum insinuatur à quibusdam, quæ ei parata sunt, uidelicet per immisionem occultam muliebri uestis in thalamum suum remota propria, & cum de nocte ad matutinas surgens, illam muliebrem indueret, propriam existimans, ingressus est chorum derisus ab æmulis, quasi mulierem teneret in camera, sed hoc non est multum autenticum.

Postquam uero excellentissime notitiam sacræ paginæ adeptus est à Gregorio, ad eremum transiit, ubi quanta sustinuerit ipse narrat sic scribens ad Eustochium. Quoties in eremo constitutus, & in illa uasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus, horridum monachis præstat habitaculum, putauit me Romanis interesse deliciis. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squallida cutis situm Aethiopsiæ carnis obduxerat, quotidie lachrymæ quotidie gemitus. Et si quando repugnatem somnus grauis imminens oppressisset, nuda humo uix ossa hærentia collidebam. De cibis uero & potu taceo, cum etiam languentes monachi aqua frigida utantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ merum, tali me carcere condemnaueram, scorpionum tantum locius & ferarum, sepe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiuniis, & mens desiderii estuabat. In frigido corpore, & ante hominè suum iam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus ad Iesum iacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Non erubescō confiteri infelicitatis meæ miseriam, quin potius plango me non esse, quod fuerim. Memini me clamantem diem crebro iunxisse cum nocte, nec prius à peccatoris cessasse uerberibus, quàm domino incre-

Graues carnis tentationes D. Hieronymo molestæ. epi. 22. ad Eustoch. quas tamen ei accidisse in prima sua Hierosolymorum peregrinatione scribit Mar. Victor.

A.C. 380.

pante rediret tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum conscientiam pertimescebam, & mihi metus iratus & rigidus solus deserta penetraui. Sicubi concaua vallium, vel aspera montium praeputa cernebam ibi me orationis locus, ibi illud miserum carnis ergastulum, & ut mihi testis est Deus, post multas lacrymas, post oculos caelo inhaerentes, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus angelorum, & latus gaudensque cantabam. Post te in odore vnguentorum tuorum curremus. Haec ille.

Post tetrationes co-solationibus illustratur. Can. 1.

D. Hieronymus monasterium construit.

§. I.

Quadrennio autem huius poenitentiae sic exacto, ad oppidum Berlehem remeavit, ibique breui multos discipulos coadunans, in sancto proposito vitae religiose, & translatione & expositione scripturarum quinquaginta annis & sex mensibus defudavit. Quadam autem die aduersa perascente, dum de scripturis cum discipulis suis disputaret, subito leo claudicans ingressus est, cuius timore dum fratres diffugerent, Hieronymus ei quasi hospiti obuiauit. Et dum leo sibi pedem ostenderet, iubens illum a fratribus abluui, inuenit, quod a sentibus laesus esset. Nec mora, leo conualuit, & omni feritate deposita, inter eos quasi domesticum animal habitauit. Tunc Hieronymus videns, quod tam pro sanitate pedis, quam pro eorum utilitate venisset, ex consilio fratrum id ei iniunxit officij, ut asinum, qui ligna de nemore deferebat, in pascuis custodiret. Interea leo sicut obediens, quadam die pascente asino, somno pressus dormiuit, & ecce negotiatores asinum sine custode videntes secum duxerunt. Expergiscens leo socium non inuenit, & cum diu vbique perquirens non inuenisset, ad portam caenobij tristis aduenit. Et videntes fratres, quod tardius solito sine asello venisset, & veniens ingredi non auderet, putauerunt, quod fame compulsus asinum comedisset, nihil ei dantes, sed ad residuum cadaueris remittentes: cum tamen de hoc ambigerent, exierunt ad pascea si forte aliquod signum mortis eius inuenirent. Qui reuersi, quod nihil inuenissent, Hieronymo retulerunt. Et damnatum patienter ferentes, & leonem humane tractantes, imposuerunt ei aselli officium, ut scilicet ligna de sylua deferret.

Vinc. hoc refert li. 16. ca. 18.

Leo ingens D. Hieronymo sese macipis.

Leo mercatores qui asinum furtiue raptum.

autem ut sanctus Hieronymus monuerat, venturis hospitis necessaria praepraesentent, ecce hospites stare praeforibus nuntiant, qui abbatem videre volebant. Ingressus ergo verecunde ante Hieronymum prosternuntur, ut pro culpa commissa furti veniam mererentur. At ille eos clementer eleuans, & monens deinceps ne aliena usurparent, praecipit, ut recederent, receptisque camelis cum mercibus abirent. Illi vero nihil comedere voluerunt, donec Hieronymo plurimum reluctanti darent medietatem olei, quod ferebant. Et deinceps a se & suis haeredibus eadem olei mensura annuatim, ut mitteretur ei, spondenderunt. Et sic lati ad propria redierunt.

A.C. 380.

Legitur in quibusdam opusculis, quae intulatur Augustino, & alia Cyrillo, vel aliis de multis miraculis factis post mortem Hiero. ad inuocationem eius. Et praecipue de tribus mortuis scitatis posita tunica super eos, qui retulerunt penas & gloriam eis ostentam in alia vita. Sed quia non est autenticum tales doctores illa scripsisse, vnde nec Vincen. in spec. histo. nec Iacobus de Voragine, nec alij historiographi de illis faciunt mentionem, ideo illa referre omitimus.

Extat tomo 2. operu D. Augusti. & to. 4. operum D. Hieronymi.

De scriptis sic dicit Vincen. lib. 17. spec. histor. Expositiones fidei suae edidit ad Damasum papam. Tractatum vnum de symbolo Niceno. Commentaria super Ecclesiasten librum vnum. Super Iaiam libros 18. Super Hieremiam libros 20. Super Ezechielem lib. 14. Super Daniele librum vnum. Super Osea libros 3. Et similiter super singulos minores prophetas. Super Mattheum libros 4. Super Marcum librum vnum. Super epistolam ad Ephesios. Et super epistolam ad Galatas. Et super epistolam ad Titum. Et super epistolam ad Philemonem: plures libros de hoc, quod scriptum est, Vnius vxoris virum, ad Oceanum. De duodecim quaestionibus ad Heldibiam. De vndecim quaestionibus, ad Algasam. De quaestionibus Hebraicis librum vnum in Genesi. De tribus quaestionibus ad Damasum papam librum vnum. De quaestionibus Hebraicis in librum regum libros 2. De quaestionibus Paralipomenon libros 2. Breuiarij super psalterium librum vnum. De optimo genere interpretandi ad Pammachium librum vnum. De interpretationibus Hebraicorum nominum lib. 3. De studio scripturarum ad Paulinum librum vnum. De veste sacerdotali librum vnum. De filio prodigo ad Damasum librum vnum. De corruptione septuaginta, in psalterio librum 1. De quadraginta duabus mansionibus filiorum Israel librum vnum. Contra haereticos in genere tractatum vnum. Contra Pelagianos libros tres. Contra Iouinianum lib. 2. Contra Luciferianum lib. 1. Contra Eluidium de perpetua virginitate Mariae librum vnum. Contra Vigilantium lib. 1. Contra Origenem de resurrectione librum vnum. Ad Auitum presbyterum de erroribus Origen. lib. 1. Contra Rufinum presbyterum Aquileia: librum vnum. Apologeticum ad Augustinum. lib. 1. Exhortatorium ad Iulianum lib. 1. De poenitentia ad Rusticum lib. 1. De homine perfecto lib. 1. De historia Ioaachim & Anna lib. 1. De signis quindecim iudicium praecedentibus, tractatum vnum. De illustribus viris lib. 1. De distantia locorum librum vnum. De vita clericorum ad Nepotianum librum vnum. Epitaphium Nepotiani ad Helidiorum, librum vnum. De institutione clericorum vel

Libri ab Hieronymo editi.

Haec omnia inter opuscula fere comparantur.

mona

A.C. 380.

monachi ad Paulinum librum vnum. De vita monachi ad Rusticum lib. 1. De vita clericorum ad Oceanum librum vnum. De virginitate seruanda ad Eustochium librum vnum. Ad Demetriadem virginem lib. 1. Ad Laxam de institutione filiae suae lib. 1. Ad matrem & filiam in Gallia commorantes lib. 1. Obiurgationes Susanna virginis consecratae. De lapsu suo librum vnum. Ad Ageruchiam de monogamia lib. 1. Ad Furiam de seruanda viduitate lib. 1. Ad Celantiam de morte Nebraidij lib. 1. Ad Paulam consolatorium super dormitione Blefilla lib. 1. Ad Pammachium super dormitione Paulinae librum 1. ad Oceanum de morte Fabiola lib. 1. Ad Tirasium consolatorium super dormitione filiae suae. Epitaphium & de morte Paula lib. 1. Ad Numenium & Alexandrum de resurrectione carnis lib. 1. Apologeticum ad Pammachium lib. 1. Ad Heliodorum de contemptu seculi lib. 1. Ad Cresiphontem lib. 1. Ad Domnionem lib. 1. De tribus virtutibus tractatum 1. de morte Oziae & Seraphim, & calculo, lib. 1. Expositiones psalms. 44. Ad Principium virginem lib. 1. Epistolae breues ad diuersos 70. Sermones 10. & praecipue de assumptione beatae Mariae virginis multum prolixus & notabilis. Ex his breuiter aliqua excerpta hic subduntur, quorum plura habentur etiam in decretis.

Sententia D. Hieronymi.

§. II.

Nihil Christiano felicius cui promittantur regna caelorum. Nihil laboriosius eo, qui de vita quotidie periclitatur. Nihil fortius eo, qui vincit diabolum. Nihil imbecillius eo, qui a carne superatur: [vtriusque rei exempla sunt plura. Latro credit in cruce & statim meretur audire. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.] Iudas de apostolatus fastigio in proditionis baratrum labitur, & nec familiaritate conuiuij, nec intinctione buccellae, nec osculi gratia frangitur, ne quasi hominem tradat quem filium Dei nouerat. Quid Salomone sapientius? attamen infortunatur amoribus mulierum. Haec dicimus, ut prima te, fili Rustice, fronte doceamus magna coepisse, ex celsa sectari, & adolescentiae, immo & pubertatis inaequiuca calcantem, perfecte quidem aetatis gradum scandere, sed lubricum iter esse, per quod ingredieris, nec tantum gloria sequi post victoriam, quantum ignominia post ruina. Scio me offensurum quamplurimos, qui generalem de vitiis disputationem, in suam referunt contumeliam, & dum mihi irascuntur, suam indicant conscientiam, multoque peius de se quam de me iudicant. Ego enim neminem nominabo, nec veteris comediae licetia certas personas eligam atque perstringam. Prudentis viri est dissimulare, immo emendare, quod in se intelligat, & indignari sibi [magis quam mihi] nec in admonitorem maledicta congerere. Et infra, ut habetur 16. q. 1. si clericatus. Si clericus

Christiani hominis proprietate s. Hiero. ad Rust. ep. 4. tom. 1. Luc. 23. Ioan. 13.

3. Reg. 11.

Ex his apparet monachos eo saeculo non merè laicos fuisse, sed ad sacros ordines promoueri, & in istis ministrare consueuisse, quod etiam paulo post euidentius ostenditur, cum D. scribit Hieron. Ita igitur age & vine in monasterio, ut clericus esse merearis, ut adolescentiam tuam nulla sorte

comacules, ut ad altare Christi quibus virgo de thalamo procedas. Quid quod Epiphanius in fine libri contra haereses scribit, solitariam vitam ducentes ad sacerdotium promoueri fuisse solitos, nonne aperte eos redarguit, qui antiquos monachos nullam Ecclesiasticum gradum obtinuisse calumniantur? Multa alia ex hac una epistola a monachis eo saeculo obseruata fuisse conueniunt, quae dum pijs viri nostro tempore excorcent, ab haereticis deridentur. Nam imprimis paupertas & abdicatio rerum omnium his verbis ostenditur. Quid Christi negotiatori faciendum est, qui venditis omnibus quareis pretiosissimum margaritum, qui totis suae substantiae opibus emit agrum, in quo reperit thesaurum, quem nec fur effodere, nec latro possit auferre. Castitas vero illorum tum multis locis, tum maxime ab illius iuuenis exemplo, quem grauius carnis molestus oppressum pater monasterij mira arte seruauit edocetur. Obedientia autem ex his verbis Praepositum monasterij timeas, ut Dominum, diligas ut patrem. Credas tibi salutare, quicquid ille praeeperit, nec de maiorum sententia iudices cuius officij est obedire, & implere quae iussa sunt. Quae tria voto & professione corroborata fuisse & confirmata, haec verba satis declarant, ut, inquit, quod ingredieris, non tantum gloria post victoriam, quam ignominia post ruina habet. Et vidi ego quosdam, qui postquam renunsiauerunt saeculo, vestimentis duntaxat, & vocis professione, non rebus, nihil de pristina conuersatione mutant. Habes ibidem habitum diuersum a communi, v. etiam communem, cantum, silentium, ieiunia, ciborum delectum, nocturnas vigilas, & caetera ferè omnia, quae a viris religiosi factantur. Vnde apparet meras esse calumnias, quas haeretici in viros religiosos debacchantur.

A.C. 380.

ricatus te titillat desiderium; discas quod possis docere, & rationabilem hostiam offeras Christo, ne miles sis antequam tyro, ne magister sis prius quam discipulus. Nunc monachi incanabula moralesque discutimus. Primumque tractandum est, utrum solus an cum aliis in monasterio viuere debeas. Mihi placet ut habeas sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nusquam ingressus es: istamque in partem alteram declinandum sit, & errori pateas plusquam aut minus ambules quam necesse est, ne currens lasseris: moramque faciens obdormias, in solitudine cito subrepat superbia, & si parumper ieiunauerit, hominemque non viderit, putat se aliquid esse momenti, oblitusque sui seruos iudicat alienos. Quo gula voluerit, porrigit manus, dormit quantum vult, facit quod voluerit. Nullum veretur. Omnesque existimat inferiores. Quid ergo solitariam vitam reprehendimus? minime quippe, quam saepe laudauimus.

In monasterio sub certa regula standum. Rom. 14.

Et infra: & habetur de consec. dil. 5. nunquam. Nunquam de manu & oculis tuis liber recedat. psalterium. discat ad verbum, oratio sine intermissione. Vigil sit sensus, nec vagis cogitationibus patens, corpus pariter & animus tendat ad dominum. Itam vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis: nec vacet mens tua varijs perturbationibus, quae si pectori tuo infederint, dominabuntur tui, & deducet te ad delictum maximum. Facito aliquid operis, ut diabolus semper te inueniat occupatum. Si apostoli habentes potestatem de euangelio viuere

Studendum est monacho. ibid. paulopost



A.C.380. viuere, laborabant manibus suis, ne quemquam A grauent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia, cur tu in vsus tuos succellura non prepares? Vel fiscellam teze iunco vel canistrum lentis plecte viminibus. Seratur humus. Areola æquo limite diuidantur. In quibus quum olerum iacta sint semina, vel plantę per ordinem posita, aqua ducatur irrigua, vt pulcherrimorum versuum spectator adstas:

Virg. l. 1. Ecce supercilio clinosi tramitis vndam Georg. Elicit, illa cadens raucum per lauiam murmur Saxa ciet, scatebrisq; arentia temperat arua.

Inferantur fructuosa arbores, vel gemmis vel surculis, vt paruo post tempore laboris tui dulcicia poma decerpas. Apum fabrica aluearia, ad quas te mittunt Salomonis prouerbia, & monasteriorum ordinem & regularem disciplinam in paruis discere corporibus. Texantur & lina capiendis piscibus. Scribantur & libri, vt manus operetur cibos, & anima lectione satiatur. In desiderijs enim est omnis otiosus. Aegyptiorum monasteria hunc tenent morem, vt nullum abque opere & labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animę salutem, ne vagetur C perniciosis cogitationibus.

Addit exempla. se quidem, quia in iuuentute sua, cum etiam iuuenis mens eius astuaret cogitationibus, dedit se discipulum cuidam ex Hebrais conuerso ad fidem ad discendum idioma Hebraicum, in quo multum laborauit. Subdit & aliud exemplum de quodam adolescente Græco in monasterio Aegypti, quod oculis vidit, qui tatus grauitate vitio carnis cum nulla corporis abstinentia flammam carnis extinguere posset, pater monasterij hac arte eum curauit. Præcepit vni ex monachis, vt iurgijs & conuicijs eum inflectaretur, & post hac veniret ad accusandum eum ad abbatem, tanquam ei conuiciatus iniuriam irrogasset. Super qua re adolescens adeo afflictus est ex illatis huiusmodi contumelijs, & falsis accusationibus, vt intra annum a tentationibus illis fieret liber. Vnde abbati interrogati, quomodo se in huiusmodi tentatione haberet, respondit. Papæ mihi viuere non licet, & fornicari libeat.

Et infra. Nulla ars abque magistro discitur. Et muta animalia & ferarum greges ductores sequuntur suos. In apibus princeps vnus. Grues vnā sequuntur ordine literato. Imperator vnus. Iudex prouincia vnus. Episcopus vnus. Roma vt condita est, duos fratres simul habere nõ potuit reges, & parricidio dedicatur. Singuli Ecclesiarum episcopi, a singuli archipresbyteri, singuli

a Hinc perspicue eo seculo illustres fuisse in Ecclesia dignitates archipresbyteri atque archidiaconi, & quidem cum hoc loco ordinis ecclesiastici meministi, notat diuersas fuisse sicut nunc videmus in Ecclesia tunc ordines, quos aliqua ex parte in epist. 2. ad Nepotianum recenset dicens. Si lector, si acolythus, si psaltere sequitur non ornentur veste, sed moribus, quod de minoribus est ordinibus intelligendum. Maiorum verò ordinum sepe mentionem facit, inter quos tertium locum diaconatus tribuit ep. 1. ad Heliod. Denique in li. aduersus Vigilantium ordines sacros sacramenta vocat dicens. Pro nefas, episcopus sui sceleris dicitur habere consortes, qui male de omnibus suspicantur, & nisi

Iuuenis monach<sup>o</sup> qua arte a carnis molestis liberatus sit.

Religio-fo necessarium habere magistrum.

prægnantes viderint uxores clericorum, Christi sacramenta non dant. A.C.380.

archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In nauis vnus gubernator. In domo vnus dominus. In quouis grandi exercitu vnus signi expectatur. Per hæc omnia ad illud tedit oratio, vt doceat te nõ tuo arbitrio dimittedu, sed viuere debere in monasterio sub vnus disciplina patris, consortioque multorum, vt ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam, hic te silentium, ille doceat mansuetudinẽ. Non facias quod vis. Comedas quod iuberis. Vestiaris quod acciperis. Operis tui pensa persoluas. Subiciaris cui non vis. Lassus ad stratum venias, ambulansque dormites: necdum expleto somno surgere compellaris. Dicas psalmum in ordine tuo, in quo nõ dulcedo vocis, sed mentis affectus queritur. Seruias fratribus. Hospitum pedes laues. Passus iniuriam taceas. Præpositum monasterij timeas vt dominum, diligas vt parentem. Credas tibi salutare, quicquid tibi ille præceperit, nec de maioris sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt.

Et infra. Nequaquam consideres quid alij mali faciant, sed quid boni tu facere debeas. Ita igitur age & viuere, vt ad altare b Christi quasi virgo de thalamo procedas, & habeas de foris bonum testimonium.

Idem ad Paulinum. Si officium vis exercere presbyteri, si episcopatus te honor vel opus forte delectat, viuere in vrbibus & castellis, & ad aliorum salutem fac lucrum tuum. Si autem cupis esse quod diceris, id est, monachus, id est solus, quid facis in vrbibus, quæ vtique non sunt solorum habitacula sed multorum? Habet vnus quodque

In Societate quomodo viuendum.

in monasterio, vt clericus esse merearis, adolescentiam tuã nulla forte comales.

b Ex hoc loco duo de Eucharistia possumus elicere, primum in ea esse verum corpus Christi, sed multo clarius hoc tradit Epist. 1. Absit de his quicquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, & multo clarius ad Hedebiam quest. 2. Nos autem, inquit, audiamus panem, quem fregit Dominus, deditq; discipulis esse corpus Domini saluatoris, ipso dicente ad eos. Accipite & comedite: hoc est corpus meum. Si ergo panis qui de caelo descendit, corpus est Domini, & vinum quod discipulis dedit, sanguis illius est noui Testamenti, qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum, Iudaicas fabulas repellamus, & sapi alibi. Deinde eam esse sacrificium, quod clarius ab eo traditur in lib. aduersus Vigilantiũ. Male facit inquit, Romanus Pontifex, qui super mortuorum hominũ Petri & Pauli secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem puluisculum, offert Domino sacrificia, & tumultu eorum Christi arbitratu altaria. Et in dialogo aduersus Luciferianos. Quamobrem obsecro te, vt aut sacrificandi ei licentiam tribuas, cuius baptisma probas, aut reprobes eius baptisma, quem non existimas sacerdotem. Et in questionibus seu traditionibus Hebraicis. Quid autem ait, Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, mysterium nostrum in verbo ordinis significatur, nequaquam per Aaron irrationabilibus victimis immolandis, sed oblato pane & vino, id est, corpore & sanguine Domini Iesu.

propo

A.C.380. propositum principes suos. Romani duces imitentur Camillos, Iabricos, Regulos, Scipiones, Philolophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poetæ amulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium. Historici Sallastium, Herodorum, Lium. Oratores Lyfiam, Demosthenem, Tullium. Et vt ad nostra veniamus, episcopi & presbyteri apostolos & apostolicos viros, quorum honorem possidentes habere nitantur, & meritum. Nos autem habeamus propositi nostri principes Paulum, Antonium Macariũ, Helationem. Noster princeps Helias & Heliasus. Nostri duces filij prophetarum, & Rachabitz.

Sapientia studio inuigilandum epi. 2. tom. 1.

S. III.

Q Vòd sapientia magis expetenda sit, quam eloquentia, & magis studium sacrarum literarum, quam secularium. Hieron. in epistola ad Nepotianum. David frigidus senex obuoluitur vestimentis, & nisi complexu adolescentulæ non tepescit. Quæ est igitur ista Sunamitis vxor, & virgo tam feruens, vt frigidum calefaceret, tam sancta, vt calentem ad libidinem non prouocaret? Exponat sapientissimus Salomon patris sui delicias, & pacificus bellatoris viri narret amplexus. Posside (ait) sapientiam, posside intelligentiam. Ama illam, & seruabit te. Omnes pene corporis virtutes mutantur in senibus, & crescent sola sapientia cætera decrescunt. Ieiunia, vigiliae, elemosynæ, chameuniz huc illucque discursus, peregrinorum susceptio, defensus pauperum, instantia orationum, & perseuerantia, uisitatio languentium, & operatio manuum, & cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore minora fiunt. Nec hoc dico, quod in iuuenibus frigeat sapientia, quæ in plerisque senibus ætate marcescit: sed quod adolescentia multa corporis bella sustineat, & inter incentiua vitiorum & carnis titillationes, quasi ignis in lignis viridibus suffocetur, vt suum non possit explicare fulgorem. Senectus vero eorum qui adolescentiam suam honestis artibus instruxerunt, & in lege Domini meditati sunt die ac nocte, ætate fit doctior, vsu certior, procellu temporis sapientior, & veterum studiorum dulcissimos fructus metit.

Vnde & sapiens ille vir Græcię Themistocles cum expletis centum & septem annis, se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quod tunc egredereur de vita, quando sapere cœpisset. Porro Sunamitis in lingua nostra, cocinea dicitur, vt significet calere sapietiam, & diuina lectione feruere. Quorsum hæc tam longo repetita principio? Ne a me quæras declamationes pueriles, sententiarum stultos, verborum lenocinia, & per fines capitulorum singulorum acuta quædam breuitate conclusa, quæ plausus & clamores excitent audientium. Amplexetur me modo sapientia, & Abisag nostra, quæ nunquam senescit, in meo requiescat sinu. Audi ergo (vt beatus Cyprianus ait) non diserta, sed fortia. Audi fratrem collegio, patrem senio. Hæc ille.

D. Hieronymus quatenus profana studia damnet.

S. IIII.

Eloquentissimus vir eloquentiam spernit.

Reprehendit autem idem Hierony. studium Gentilium seu secularium literarum, non simpliciter ex toto, sed nimium, vel ob finem indebitum, scilicet ob delectationem eloquentiæ, vel ostentationem gloria: non ad eruditionem, vel per omissionem ex hoc magis vtilium & congruentium suo statui, vnde & ipse Hieron. ait ad Damasum super euangeliũ de prodigo. Sacerdotes Dei, omisis euangelijs & prophetis videmus comedias legere, amatoria, Bucolicorũ versuum verba cantare, tenere Virgilium in manibus, & id quod in pueris est necessitatis, crimen in se facere voluptatis. dist. 37. Sacerdotes.

Idem cap. seq. Nonne vobis videtur in vanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur, qui physicus persecutor oculos trans caelum leuat, & vltra profundum terrarum & abyssi in quodam inane demergitur, qui iambum fruit, qui tantam metrorum vltimam in suo studiosius corde distinguit & congerit, & (vt ad alteram partem transeat) qui diuitias per fas & nefas querit, qui adulatur regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento cui sit relictaurus ignorat?

Idem super Esai. cap. seq. Sicca inebriantur, qui abutuntur seculari sapientia, & dialecticorũ tendiculis, quæ non tam tendicula sunt appellanda, quam phasinata, id est vmbra quædam & imagines, quæ cito pereunt & resoluuntur. Et figuratæ sunt secundum ipsam Hiero. per siliquas, quas porci manducabant, quibus prodigus ille euangelicus cupiebat implere ventrem suum, nec poterat. Cibus enim demõnum est talis doctrina, quæ mentem inflat non satiat. Sed ad debitum finem & debito modo talibus studere non arguit Hieron. sed super epistolam ad Titum inquit. Si quis grammaticam artẽ nouerit, vel dialecticam, vt recte loquendi rationem habeat, & inter vera & falsa diiudicet, non improbamus. Geometria & arithmetica & musica habent in sua scientia veritatem, sed non est scientia illa pietatis. Scientia pietatis est. nosse legẽ, scripturas intelligere, prophetas, euangelio credere, apostolos non ignorare, dist. 37. si quis. & cap. seq. dicit de Daniele & socijs eius. Discant ea mente doctrinam Chaldaicam, qua Moyses omnem sapientiam Aegyptiorum didicerat. Discant autem, non vt sequantur, sed vt iudicent atque conuincant. Quomodo si quispiam aduersus mathematicos velit scribere imperitus matheseos, tisiui pateat, & aduersus philolophos disputans, si ignoret dogmata philolophorum. Hæc ille.

Hæc duo sunt pontificis opera, ait Hiero. super Leuiticum, vt a Deo discat legendo scripturas diuinas, & sapius meditando, aut populum doceat, sed illa doceat, quæ ipse a Deo didicerit, non de proprio corde vel ex humano sensu, sed quæ spiritus sanctus docet. Est & aliud opus quod facit Moyses. Ad bella non vadit, non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? Orat, & donec orat vincit populus eius. Si dimiserit & relaxauerit manus, vincitur populus eius. & fugatur. Orat ergo sacerdos indefinenter, vt vincat populus eius, qui sub eo est, vt vincat hostes inuisibiles Amalechitas, id est, demones, dist. 36. Si quis.

A.C.380. Hier. epi. 146. ad Dam. to. 3.

Hier. li. 2. comm in ep. ad Ephe. in c. 4. tom. 9.

Siquæ quas porci manducant, figuratam doctrinam figurant. Hier. epist. 146. to. 3. Luc. 15.

Orig ho. 6. in ca. 8. Leuit. to. 1.

Sacerdotis officia. Exo. 17.

Clericorum tymon. c. pi. 2. to. 1.

Psal. 15.

Clericus negotiator esse non debet. ibid.

Episcopi gloria est provide te pauperibus. ibi.

Detestatur sacerdotum auaritiam. ibi. circa finem.

S. V.

DE vita & moribus clericorum Hieron. ad Nepotianum. Clericus, qui Christi seruit Ecclesie primo interpretetur vocabulum suum, & nominis interpretatione prolata, nitatur esse quod dicitur. Si enim κληρος græcè, latinè fors dicitur, propterea clerici vocantur, vel quia de sorte domini sunt, vel quia dominus ipse fors eorum est, id est pars clericorum. Tales igitur exhibere se debent, ut possideant dominum, & ipsi à Domino possideantur. Qui possidet dominum, & cum propheta dicit, Pars mea dominus, nihil extra dominum habere potest. Quod si quippiam aliud habuerit præter dominum, eius pars non erit Dominus. Verbi gratia. Si aurum, si argenteum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus pars eius Dominus fieri non dignabitur. hæc 12. q. 1. clericus.

Et iterum negotiatorem clericum, & ex inope diuitem, & ex ignobili gloriosum factum, quasi quandam pestem deuota. distinctio. 88. negotiatorem.

Et infra: Gloria episcopi est pauperum opibus providere, ignominia sacerdotis est propriis studere diuitiis. Natus in paupere domo, & tugurio rusticano, qui vix milio & cibario pane rugietem ventrem saturare poteram, nunc simulam & melia fastidio.

Et infra: Multi ædificat parietes, & columnas ecclesie subtrahunt, marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguit, & ministrorum Christi nulla est electio. Neque vero mihi aliquis opponat diues in Iudæa templum, mēsam, lucernas, & thuribula, parcellas, scyphos, mortariola, & cetera ex auro fabricata, tunc hæc probabantur à Domino, quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguinis pecudum erat remissio peccatorum, nec in præterita castitate cōstitas, quia nec Dauide factior, nec Salone fortior, nec Salomone potes esse sapiētor. Memento sepe quod paradisi colonum de propria possessione mulier eiecit. Si propter officium clericatus aut vidua à te visitatur, aut virgo, nunquam domum solus introeas, solus cum sola secreto, & absque arbitro vel teste non sedes, tales quoque habeto socios, quorum contubernio non infameris. [ Si lector, si psalter, si acolythus te sequitur, ] non veste, sed moribus ornentur, nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Caueto omnes suspiciones, & quicquid contra te probabiliter fingi potest, ne fingatur ante deuota. Crebra munuscula, & fudariola, &

Et infra: Amico quippiam rapere furtum est, Ecclesiam fraudare sacrilegium. Accepisse quod pauperibus erogandum sit, & esurientibus plurimis illud referuare, vel timidum est vel cautum. Aut (quod apertissimi sceleris est) exinde aliquid subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat.

Et infra: Socrates (alias Crates) ille Thebanus, homo quodam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnū auri pondus abiecit: nec putauit se posse & virtutes simul & diuitias possidere. Nos suffarcinati auro Christum pauperem sequimur, & sub prætextu elemosynarum pristinis opibus incubantes quomodo possimus aliena fideliter distribuere, qui nostram timide referuamus? Plenus venter facile de ieiuniis disputat. Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudandum est, hæc omnia Hiero. 12. q. 2. gloria episcopi.

Idem ad eundem. Esto subiectus pontifici tuo, & quasi animæ parentē suscipe. Sed episcopi sacerdotes se esse sciant, non dominos. Honorent clericos, quasi clericos, ut ipsi episcopis à clericis quasi episcopis honor deferatur. Scitum est

illud oratoris Domitij. Cur ego te habeam (inquit) ut principem, cum tu me non habeas ut natorem? Quod Aaron & filios, hoc episcopum & presbyteros esse nouerimus. Vnus Dominus, vnum templum, vnum sit etiam ministerium. Recordemur semper, quod Petrus apostolus præcepit sacerdotibus; Pascite cum, qui in vobis est gregem Domini, prouidentes non coacte, sed spontaneæ secundum Deum. Neque turpis lucri gratia, neque ut dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo, ut cum apparuerit princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronam. Pelsima consuetudinis est in quibusdā ecclesiis tacere presbyteros, & præsentibus episcopis non loqui, quasi aut inuideant, aut eos non dignentur audire, sed si aliud (inquit Apostolus Paulus) fuerit reuelatum sedenti, prior taceat. Gloria patris filius sapiens. Gaudeat episcopus iudicio suo, cum tales. elegerit sacerdotes, hæc dist. csto.

Idem ad Lucinium dist. 12. illud. Illud breuiter te admonedum puto, ut traditiones ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiant: ita putes obseruandas, ut à maioribus traditæ sunt. Nec aliquorum consuetudinem aliorum contrario more subuertit.

Idem: Hospitiolum tuum, aut nunquam aut raro mulierum pedes terant, quia non potest toto corde habitare cum Deo, qui fœminarum accessibus delectatur: fœmina conscientiam secum pariter inhabitantis exurit. Nunquam de mulierum formis disputes, fœminæ nomen tuum nesciant. Fœminam, quam videris bene conuersantem, mente dilige, non corporali frequentia. Si bonum est mulierem non tangere, malum est ergo tangere. dist. 32. hospitiolum.

Idem, omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora aut æqualiter dilige. Vide ne sub eodē lecto maneat, nec in præterita castitate cōstitas, quia nec Dauide factior, nec Salone fortior, nec Salomone potes esse sapiētor. Memento sepe quod paradisi colonum de propria possessione mulier eiecit. Si propter officium clericatus aut vidua à te visitatur, aut virgo, nunquam domum solus introeas, solus cum sola secreto, & absque arbitro vel teste non sedes, tales quoque habeto socios, quorum contubernio non infameris. [ Si lector, si psalter, si acolythus te sequitur, ] non veste, sed moribus ornentur, nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Caueto omnes suspiciones, & quicquid contra te probabiliter fingi potest, ne fingatur ante deuota. Crebra munuscula, & fudariola, &

Quam sunt alieni à doctrina D. Hieron. qui traditiones omnes conculant, & pro nihilo ducunt. de quibus idem Hierony. sic scribit in dialo. aduersus Lucifer. An nescis ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizantis postea manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus sanctus. Exigis, ubi scriptum sit in Actibus Apostolorum. Etiam si scriptura auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. Nam & multa alia que per traditionem in Ecclesia obseruantur, auctoritatem sibi scripta legis usurpauerunt. Talem traditionem esse ieiunare Quadragesimā scribit epist. 54. tom. 2. Nos unam dicens, Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum ieiunamus.

falsciolas

1. Pet. 5.

Præsentibus episcopis presbyteri possunt concionari. 1. Cor. 14. Prou. 10.

Mulierum suspecta familiaritas. epist. 2. to. 1. ante medii. & ad Ocea. to. 4.

1. Cor. 7. lib. 1. aduersus Iovin. tom. 2. paulo post principium. In epi. 2. to. 1. fere in medio. 2. Reg. 11. Iud. 16. 1. Reg. 11. Gencl. 3.

Act. 8. & 19.

Quæ clericis sit perniciosa mulierum familiaritas. tom. 4.

Concionator quis maxime probeatur.

falsciolas, & vestes ori applicitas & oblatas, ac degustatos cibos, blandisque & dulces literulas sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meumque desiderium: oēs delicias & lepores, & risu dignas vrbanitates, & cetera ineptias amatorum in comedibus erubescimus, in sæculi hominibus detestamur, quanto magis in clericis & in monachis, [ quorum & sacerdotum proposito, & propositum ornatur sacerdotio. ]

Idem ad Oceanum. Prima tentamenta clericorum sunt mulierum frequētes accessus. Nocuum genus fœmina, ianna diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio. Flammigero igne percutit, cum proximat. Stipula ignem incendit, exuritque fundamenta montium. Ego iudico, si cum vixis fœminæ habitet, non decri vitæcularum diaboli. Remotio igitur viri, castitatis colloca arma. Tecla post tentationem passionis Antiochia: cum Paulo prohibetur pergere.

Et idem ad Nepotianum. Diuinas scripturas sapius lege, immo de manibus tuis nunquam sacra lectio deponatur. Disce quod doceas, permane in his quæ didicisti. Non confundant opera tua sermonem tuum, ne cum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat. Cur ergo hæc, quæ dicis, non facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiuniis disputat. Accusate auaritiam & latro potest [ sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent. ] Docente te in ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscitetur. Lachrymæ auditorum laudes tuæ sint. Sermo presbyteri scripturarum lectione conditus sit. Nolo te declamatorum esse, & rabulam garrulūque sine ratione, sed mysterij peritum. Attrita frons interpretatur sapie, quod nescit, & cum aliis persuaserit, sibi quoque usurpat scientiam. Nihil tam facile quam vilem plebeculam in indoctam concionem linguæ volubilitate decipere, quæ quicquid non intelligit, plus miratur. Ornatus ut fordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. [ Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere laudabile est. Rusticus & simplex frater non ideo se sanctum putat, quia nihil nouerit, & eloquens lingua non æstimet sanctitatem. ] Melius est à duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Coniugia tibi vitanda sunt secularium, maxime eorum qui honoribus tument. Turpe est ante fores sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque vesceretur alieno, lectores consulum & milites excubare, iudiciumque prouincia melius est apud te prandere, quam in palatio.

Idem: & habetur de cons. dist. 5. sint tibi 2. Sint

Idem: & habetur de cons. dist. 5. sint tibi 2. Sint

Nota hic D. Hierony. in clericis & monachis eandem continentia obseruationem exigere, ut intelligis utroque eo sæculo ab omni coniugio abstinuisse, quod certa quadam voti obligatione fieri solitum, satis indicat verbum propositum. Nam propositum est tibi id quod ait Aposto. 1. Corint. 7. Nam qui statuit in corde firmus non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis, & id iudicat in corde suo seruare virginem suam, bene facit. Denique propositum pro constanti & firma in aliquo viuendi instituto voluntate sumit. Horatius libro tertio Carm.

Iustum & tenacem propositi virum. & alij passim.

tibi ieiunia pura, casta, simplicia, moderata: & non superstitiosa ieiunia continua, id est quotidie prandere, quotidie esurire. Ieiunium curat vulnera delinquentis, curatque sanctificat.

Idem, sint tibi quotidiana ieiunia, & refectio fatietatem fugiens. Nihil enim prodest biduo vel triduo vacuum portare ventrem, si pariter obruatur. de consecratione, distinctione quinta, sint tibi 1.

Idem in eadem. Caue ne linguam aut aures habeas parientes, id est, ne aliis aut ipse detrahas, aut alios audias detrahentes. Et scito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua sententia iudicaris. Neque vero illa est iusta excusatio referentibus aliis ego iniuriam facere non possem. Nemo invito auditori libenter refert. Sagitta in lapidem nunquam figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. Nunquam de formis mulierum disputes. Nec alia domus, quid agatur in alia, per te nouerit. Hippocrates adiurat discipulos suos, antequam doceat, & in verba sua iurare compellit. Extorquet sacramento silentium, sermonem, incessum, mansuetudinis habitum, morisque describit, quanto magis nos, quibus animarum cura commissa est? Omnium Christianorum domos debemus amare quasi proprias. Consolutores nos potius in meritoribus suis, quam conuiuas in prosperis nouerint. Facile contemnitur clericus, qui sepe vocatus ad prandium, non recusat. Hæc omnia habentur apud diuum Hieronymum in dicta epistola.

Quam nihil nos debeat à Christi sequela retrahere. ep. 1. tom. 1. statim fere in initio.

S. VI.

DE contemptu sæculi ad Heliodorum Hiero. Licet paruulus ex collo pendeat nepos, licet sparso crine & scissis vestibus vbera, quibus te lactauit, mater ostendat, licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis euola. Summum pietatis genus est in hac re esse crudelem. Faciliter rumpit hæc vincula amor Christi, & timor gehennæ. At contra Scriptura præcipit parentibus obsequendum, sed quicumque eos super Christum amat, perdit animam suam. Gladium tenet hostis, ut me perimat, & ego de matris lachrymis cogitabo? Et infra idem. Paupertatem times, sed beatos pauperes Christum appellat. Labore terretis: at nemo athleta sine sudoribus coronatur. De cibo cogitas, sed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exesa ieiuniis membra collidere? sed Dominus tecum iacet. Squallidi capitis horret inculta calaries, sed caput tuum Christus est. Infinita te terret eremi vastitas, sed tu paradysum mente deambula, quotiescunque illuc contenderis cogitatione, toties in cremo non eris. Et, ut breuiter ad cuncta Apostolum audias respondentem, non sunt condignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Delicatus es frater, si & hic vis gaudere cum sæculo, & postea regnare cum Christo. Veniet, veniet illa dies, quæ [ iudicaturus domino ] tubæ vocem pauebit terra cum populis, lugubre mundus immugiet. Potentissimi quondam reges

Secunda pars Hist. Ant. G

Ieiunia qualia esse debeant. ibi. non procul à fine.

In ep. 22. ad Eust. to. 1. satis procul ab initio.

Hippocratis iuramentum vnde in initio operis eius.

Inanes scintillarum rationes distulerunt. Exo 20. Mar. 10.

Caustillationibus tepetium fatiis etc. circa finem. Mat. 5.

Rom. 8.

A.C. 380.

nudo latere palpitabunt. Exhibebitur cum prole sua vera. Tunc ignitus Iupiter, adducetur & cum suis stultus Plato discipulis, Aristotelis argumeta non proderunt. Tunc tu rusticus & pauper exultabis: ridebis, & dices. Ecce crucifixus Deus meus. Ecce iudex, qui obvolutus pannis in praesepio vagiit. Hic est ille operarij, & quaestuarij filius. Hic qui fugit in Aegyptum, hic vestitus cocino, hic sentibus coronatus, hic magus, & demonium habens, & Samarites. Cerne manus Iudae, quas fixeras, cerne latus Romane, quod foderas.

Medio-cre boni no est magno praefereudu.

Hae sunt apud D. Hiero. in reg. mon. ca. de co-templa.

Isa. 63.

Rom. 13.

Idem Hiero. de conse. dist. 5. non mediocriter. Non mediocriter errat, qui minus bonum praefert meliori. Nonne rationabiliter homo dignitatem amittit, qui vel ieiunium caritati, vel vigiliam praefert sensuum integritati, ut propter innocentiam immoderatam, & indifferetiam psalmodum vel officiorum decantationem, aut amentia aut tristitia notam incurrat? Nunquid verborum selecti multitudine Deus ut homo potest? Non enim verbis, sed corde orandus est Deus. Quapropter melior est quinque psalmodum decantatio cum cordis puritate ac serenitate, ac spirituali hilaritate, quam torius psalterij modulatio cum anxietate cordis atque tristitia. Cum igitur pro cunctis animabus psalmus, vel missa dicitur, nihil minus, quam si pro vno quolibet ipsorum diceretur, accipitur. Audiant itaque, qui ea quae necessaria sunt corpori subtrahunt, illud quod per prophetam dominus loquitur. Ego dominus odio habens rapinam holocaustorum: De rapina holocaustum offert, qui temporalium bonorum: siue ciborum nimia egestate, vel manducandi, vel somni penuria corpus suum immoderate attingit. Vi deat itaque, quid dicat apostolus. Carnis curam

Quamquam hic locus ex eo opere D. Hieron. sit allatus, de quo dubitatur nomen, illo saeculo tritum fuisse compertissimum est. Nam imprimis ipse D. Hieron. in 11. cap. Proverb. illud habet, inquit. Notandum autem quod si impiis post mortem spes venia non est, sunt tamen qui de leuioribus peccatis, cum quibus obligati defuncti sunt, post mortem possunt absolui, vel panis videlicet castigari, vel suorum precibus & elemosinis, missarumq; celebrationibus. Vbi nota interim purgatorij poenas & animas viuorum suffragiis posse iuuari. Habet illud item D. Ambro. epist. 33. & D. August. serm. de temp. 51. & 91. & 137. denique Victor Vticensis nomen Missa habet. lib. 2. de persecut. Vandal. ex quo illud habet D. Anton. tit. 11. cap. 10. & 5. Locum hunc autem sic explicat Sor. lib. 9. de iustit. & iur. q. 2. art. 2. Illud demum Hieronymi verbum, arbitror eodem modo soluendum, quo secundum S. Thome alind nuperrime solvebamus. Nempe quod si oblatio astinetur ex radice caritatis vniuersis membra Ecclesiae, non minus prodest singulis, si offertur pro multis, hoc est meritum caritatis offerentis aequaliter singulis iuuat, quia extensione non minuitur: si tamen consideretur in ratione satisfactio, ac solutionis debiti ad tales personas applicata, non tantum prodest, ac si singulis applicaretur. Haec enim negaret Hieron. quin si hunc Psalmum pro vno recitares, mox eundem rursus pro alio, atque iterato pro alio, plus prodesset singulis, quam si vnum diceres pro omnibus tribus. Haec ille.

Anc feceritis in concupiscentiis vestris.

Idem de consec. dist. 5. ne tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comestis magno partos & perditos labore dolamus, oleorum, pomorum, ac leguminum & facilius apparatus est, & arte impendisque coquorum non indiget, & sine cura sustentat humanum genus, moderatque sumptus, ( quia nec auide deuoratur, quod irritamenta gula non habet, ) leuiori digestionem decoquitur. Nemo enim vno aut duobus cibis, hisque vilibus, vsque ad inflationem vtrius oneratur, quae diuersitate carni, & saporis delectatione concipitur. Cum variis nidoribus fumant patinae, ad esum sui pro explenda esurie quasi captiuos trahunt, vnde & morbi satietate nimia generantur. Multaque impatiencia gula, vomitu remediatur, & quod turpiter ingerunt, turpius egerunt. Hippocrates docet in aphorismis. Crassa & obesa corpora, quae crescendi mensuram impleuerint, nisi cito ablatione sanguinis imminuantur, in paralytum & pessima morborum genera erumpere. Et idcirco necessariam demptionem esse, ut rursus habeant, in quae possint crescere. Non enim in vno statu manere natura corporum potest, sed aut crescere semper, aut decrescere, nec posse viuere animam, nisi crescendi capax sit. Haec ille. Idem ad Donionem contra quemdam qui ei detrahebat, eo quod contra Iouinianum scripserat, ait. Scribis monachum immo nescio quem de triuio, de compitis, de plateis circumforaneum, rumigerulum, vaftrum tantum ad detrahendum, qui per trabem oculi sui festucam alterius nitatur eruere. ] Concionari aduersum me, & libros quos contra Iouinianum scripsi, canino dente rodere. Stultus ego qui sine causa Gregorium Nazianzenum & Didymum in scripturis sanctis catechistas habui. Nihil mihi profuit Hebraeorum eruditio, & ab adolescentia vsque in hanc etatem quotidiana in lege, prophetis, euangelicis apostolis meditatio. Inuentus est homo absq; preceptore perfectus a vnuquoq; quos vbioc & doctores, qui eloquentia Tullium, argumentis Aristotelem, prudentia Platonem, eruditione Aristarchum, multitudine librorum Chalcenterum, Didymum scientia scripturarum: omnes sui temporis vincat tractatores. Denique dicitur materiam poscere, & Carneadem aliquid referens, in vtramque partem hoc est, & pro iustitia & contra iustitiam disputare. Quae igitur te pater carissime, ut moneas eum ne loquatur contra propositum suum, ne castitatem habitu pollicens verbis destruat, ne virgo vel continens (ipse enim viderit quid se iactet esse) maritatus virginibus coparet. Miror autem non erubescere iuuenem & monachum, ut sibi videtur discurrere, cuius de ore

Quantum admiratus fuisses, o bone Hieronymus monachum nostri saeculi, omnium turbarum & seditionum auctorem, qui non tuis solum libris eruditissimis detrahere ausus est, atque castitati omni & sacrae religioni bellum indicere, sed cum in omnem fuisset pietatem debacchatus, eo processit amentia, ut monachus, professus, sacerdos, sacrae Theologiae doctor annis ut puto, satis grauis, virginem sacram professam virginitatem, & sacri virginis chori duces se ausus inuapris & incestis sibi nuptiis copulare, & publice retinere, ex ea que liberat gignere.

A.C. 380.

Ciborum deliciae si abundauerint leguntur in 2. aduersus Iouin. factis procul ab initio.

Carpit quemdam qui eius libris detrahere ausus fuit rat. ep. 53. to. 2. statim in initio.

Eruditio Hieronymi.

veneres

A.C. 380.

veneres fluunt, & qui tanto in sermocinando elegantia est, ut comico sale ac lepore conspersus sit iustare nobilium domos, harere salutationibus matronarum, religionem nostram paganam facere, & fidem Christi contentione torquere verborum, atque inter haec fratri suo detrahere. Parcat sibi, parcat mihi, parcat nomini Christiano. Monachum se esse, non loquendo & discursando, sed tacendo & sedendo nouerit. Non dampno nuptias, non dampno coniugium, sed volo omnes, qui forsitan propter timores, nocturnos sollicitudine non possunt vxores ducere. haec ille. Quod debet quilibet timere & cauere pericula animae: Hiero. ad Eustochium 32. q. 5. si Paulus. Si Paulus apostolus, vas electionis, & separatus in euangelium Christi, ob carnis aculeos, & incentiua vitiorum reprimat corpus suum, & in seruitutem subiicit, ne alius praedicans ipse reprobos inueniat, & tamen videt aliam legem in membris suis re, uigilantem legi mentis suae, & captiuam se in lege peccati. Si post nuditatem, ieiunia, famem, carceres, & flagella, & supplicia in semetipso reuersus clamet. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Tu te putas securam esse debere? Caue quae ne quando dicat de te Deus. Virgo Israel cecidit, & non est qui suscitet eam. Audenter dicam, cum omnia possit Deus, suscitare virginem post ruinam non potest. Valet quidem liberare de poena, sed non vult coronare corruptam. Haec ibi.

Amos 3.

Cur sit virginibus timendum ibi paulo ante.

Isa. 34.

Gen. 3.

4. Reg. 6.

4. Reg. 2.

Psal. 123.

Peccati non est nisi consensus rationis existat. ep. 51. que 2. 410. 3.

Idem in eadem epistola. Nolo tibi venire superbia de proposito, sed timorem. Onusta incendit auro, lato vitandus est. Stadium est vita haec mortalibus, hic contedimus, ut alibi coronemur. Nemo inter serpentes & scorpiones securus ingreditur. En inebriatus est (inquit dominus) gladius meus in caelo, & tu pacem arbitraris in terra qua tribulos generat & spinas, quam serpens comedit: Magnis inimicorum circumdamur agminibus, hostium plena sunt omnia. Caro fragilis & cinis futura post modicum pugnat sola cum pluribus. Quod si te eorum multitudo turbauerit, & ad singula incitamenta vitiorum caeperis astutare, & dixerit tibi cogitatio tua. Quid faciemus? Respondebit tibi Heliasus. Noli timere, quoniam plures sunt nobiscum, quam cum illis, [ & dicit. Domine aperi oculos puella tuae. Et apertis oculis videbis curram igneam, qui te ad exemplum Heliae in astra sustollat, & tunc lata cantabis. Anima nostra sicut passer [repta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. ] & infra. Rectius fuerat hominem subisse coniugium, & ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem in inferni cadere profundum. Nolo sinas cogitationem crescere. Dum paruus est hostis, interfice. Nequitia elidatur in femine. Ne fiat oblectatio ciuitas meretrix filia Sio: ne post Trinitatis hospitium ibi daemones saltent, & Sirenes nidificent, & hericij 32. q. 5. si Paulus.

Idem Hiero. in epistola ad Algasiam ait, & allegatur 32. q. 2. sicut semina. Sicut semina paulatim formantur in vtero & tandem non reputatur homo, donec elementa confusa suas imagines membraque suscipiant, ita sensus ratione conceptus nisi in opera proruperit, adhuc in ventre retinetur, & cito abortio perit. Quod post baptismum potest cito peccare, & resurgere ad penitentiam probat Hiero. per multas autoritates vtriusque

testamenti scribens contra Iouinianum contrarium asserentem, vnde & haeticum. de poen. dist. 2. si enim inquit. Vbi exponit Hier. illud verbum Io. Omnis qui natus est ex Deo, non peccat, quod Iouinianus pro se inducebat, quia scilicet intelligitur coniunctum, id est, dum permanet in natiuitate spirituali per gratiam, non peccat. Quomodo enim, ait Hiero. dies & nox miser non possunt, sic nec iustitia & iniquitas, peccatum & bona opera, Christus, & Antichristus. Si susceperimus Christum in hospitio peccatoris nostri, illico fugamus diabolum. Si peccauerimus, & per peccati inquam ingressus fuerit diabolus, protinus recedit Christus. Vnde & David post peccatum. Redde ( inquit ) mihi laticiam salutaris tui, qua scilicet amiserat per peccatum, & infra. Ipse Ioan. in cano. rat. Si peccauerimus, aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Habemus ( inquit ) non habetis. Et non solum pro Ioannis aliorumque peccatis, sed etiam pro totius mundi, in quo toto mundo & Apostoli erant, & omnes credentes. Ex quibus liquido comprobatur hominem, post baptismum posse peccare. Et infra, quod ait Apostolus ad Hebr. Impossibile est eos qui semel illuminati sunt, & gustauerunt donum caeleste: & participes facti sunt Spiritu sancti, & prolapsi sunt renouari ad penitentiam, iterum rursus crucifigentes Dei filium [ & ostentui habentes. Certum eos qui illuminati sunt, negare non possumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non possunt, quomodo nunc Apostolus dicit, & prolapsi sunt? ] Ergo & baptizati possunt labi in peccata. Sed ne Montanus & Nouatius hinc firment errorem suum, contententes baptizatos non posse de peccatis post baptismum patris per penitentiam veniam consequi, soluit Apostolus hunc errorem subdens. Condidimus autem de vobis dilectissimi meliora, & viciniora saluti, tamen ita loquamur. Non iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis vestri & c. q. d. Apostolus, Loquutus sum, ut retraherem vos a peccatis, & desperationis metu facerem cautiore.

Et infra idem, Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate

Hic multa habes qua sunt doctrinae haeticorum contraria, & in primis liberum arbitrium quod saepe D. Hierony adstruit, sed inter alia haec sunt eius verba in epist. 146 tom. 3. Qui diuisi eis substantiam, significauerunt in Graeco legitur, καὶ ὁὐδὲν αὐτοῖς ἔβλεπον. id est, dedit eis liberum arbitrium, dedit mentis propriae libertatem, & ut viueret vniuersisque non ex imperio Dei, sed ex obsequio suo, id est non ex necessitate, sed ex voluntate, ut virtus haberet locum, ut a ceteris animantibus distarem, dum ad exemplum Dei permissum nobis est facere, quod velimus, vnde & in peccatores aequi iudicij, & in sanctos & iustos iustij promittit retribueretur. Habes hic etiam Deum mali nequaquam esse auctorem, sed illius incentiua, & quasi semina in nobis existere, perfectionem vero a diabolo proficisci, hoc item D. Hieron. adstruit in 2. aduersus Pelagianos dicens. Pharisaeorum est hoc supercilium, ut peccata propria voluntatis referant ad conditoris iniuriam, & illius iustitiam calumniantur. 3. habes Deum nos adiuuare, ut peruenire valeamus ad calcem, id est, sicut ait Apostolus. Secunda pars Hist. Ant. G 2

A.C. 380.

Eos qui baptizati sunt posse peccare probat D. Hier. contra Iouin. li. 2. to. 2. statim in principio. 1. Ioan. 5.

Psal. 50.

Quomodo non sit impossibile eos, qui illuminati sunt per penitentiam reuocari. Heb. 6.

Liberum hominis arbitrij. ibi paulo post.



A.C. 380. 1. Corin. 3. *Sed ipse totum corpus est et nos sumus A cooperatores Dei. Sic ad Ctesiphonem idem dicit. Velle et curare meum est, sed ipsum meum sine Dei auxilio non erit meum. Dicit enim idem Apostolus. Deus est qui operatur in nobis, et velle et perficere. et multa alia contra Pelagianos in hanc sententiam ibidem reperies. Hinc habes non certum esse, et securam virtutum possessionem, et proinde illos turpiter falli, qui vniuersumque securum de sua salute esse iubent. plura in hanc sententiam scribit D. Hieron. epist. 4. que §. 2. D. Anto. reuilit. et 2. 2. epist. que sunt paulo ante in hanc ipso S. recitata. Denique hic habes meritum boni operis, quod aduersum Iouin. multis in locis adstruit D. Hiero. et lib. 1. aduersus Pelagianos. Putamus ne vnam et eandem in vtroque (scilicet Paulo et Timotheo) fuisse iustitiam, et non plus habere meritum eum, qui plus omnibus laborauit. Multa rationes sunt apud Patrem, quia et merita diuersa. Hæc ille.*

Philipp. 1. *Et in hanc sententiam scribit D. Hieron. epist. 4. que §. 2. D. Anto. reuilit. et 2. 2. epist. que sunt paulo ante in hanc ipso S. recitata. Denique hic habes meritum boni operis, quod aduersum Iouin. multis in locis adstruit D. Hiero. et lib. 1. aduersus Pelagianos. Putamus ne vnam et eandem in vtroque (scilicet Paulo et Timotheo) fuisse iustitiam, et non plus habere meritum eum, qui plus omnibus laborauit. Multa rationes sunt apud Patrem, quia et merita diuersa. Hæc ille.*

Ioan. 14. *trahimur. Alioquin vbi necessitas est, ibi nec corona est. Sicut autem in bonis operibus perfectior est Deus. Non enim est volentis, nec currentis, sed Dei miserentis, et adiuuantis, ut peruenire valeamus ad calcem. Sic in malis atque peccatis semina nostra sunt inuentura, et perfectio diabolici. Cum viderit nos supra fundamentum edificare. fœnum, ligna, et stipulam, tunc supponit incendium. Adificemus aurum, argentum, et lapides pretiosos, et tentare non audebit: quamquam et in hoc non sit certa, et secura possessio. Sedet enim leo in insidiis, ut interficiat innocentem.*

Rom. 9. *Et infra. Quis ignorat sub altera Dei dispensatione omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti, cuius nunc Christiani sunt? Quomodo ante Abraham placuit in coniugio, sic nunc virgines placent in perpetua castitate. Seruie illi legi et temporis sui, seruiauit et nos Euangelio et temporis nostri: in quo fines seculorum decurrerunt. Dauid electus secundum cor Domini, qui omnes eius fecerat voluntates, tentatus à diabolo post peccatum penitens loquitur. Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Magnum peccatū, magna vult misericordia delicti. Salomon amabilis Domino, et cui Deus bis fuerat reuelatus: quia amator fuit mulierū, à Dei amore discessit. Manassen impiissimum regem post captiuitatem Babylonicam in pristinam dignitatem liber dierum restitutum refert. Vir sanctus Iosias in campo Magedo à regē Aegyptio confoditur. Iesus quoque filius Iosedech sacerdos magnus, quamquam in typo præcesserit saluatoris, qui nostra peccata portauit, et alienigenā sibi ex gentibus copulauit Ecclesiam: tamen secundum literam post sacerdotium fordidatus inducitur, et stat diabolus à dextris eius, et candida illi deinceps vestimenta redduntur. Superfluum est de Moyse et Aaron scribere, quod ad aquam contradictionis offenderint Deum, et terram repromissionis non intrauerint. Quid enim si ille, qui in paradiso deliciarum inter nouem nutritus lapides, vulneratus est, Lucifer de monte Domini ad inferna descendit. Si altissima illa sublimitas cecidit, quis cadere non potest? Si in celo ruinas: quanto magis in terra? Hæc autem omnia Diuus Hieronymus, de penitentia, distinctione 2. si enim.*

A.C. 380. Idem Hieron. ad Rusticum. de penit. dist. 3. septies. Septies in die cadit iustus, et resurget. Si iustus, quomodo cadit? Si cadit, quomodo iustus? Sed iusti vocabulum non amittit, qui per penitentiam semper resurgit, et non solum septies, sed etiam septuagies septies. Gloss. exponit istum casum terti lapsum tripliciter. Vno modo pro aduersitate, et tunc dicitur cadere à prosperitate. Secundò modo pro mortali peccato, et tunc cadit à caritate. Tertio modo pro peccato veniali, et tunc cadit ab aliqua puritate. Et ponitur numerus determinatus pro indeterminatione.

Idem Hieron. de penit. dist. 1. quia diuinitatis natura clemens est et pia, magis que ad indulgentiam; quam ad vindictam pronā: si quis post lapsum peccatorum ad veram penitentiam se conuerterit: cito à misericordie iudicē veniam impetrabit. Idem dist. 2. et 3. Secunda post naufragium tabula, est culpam simpliciter confiteri.

*Sic in epist. 8. ad Demetr. Verum, inquit, nos ignoramus penitentiam, ne facile peccemus. Illa quasi secunda post naufragium miseris tabula sit, in virgine integra seruetur nauis. Hanc porro esse sacramentum satis indicat lib. 2. aduersus Pelag. Et qui ligna inquit cadit, si securi ac ferro fugiere de illo homo fuerit occisus, pergere iubetur ad urbem fugitiuorum, et tandem ibi esse, quamdiu sacerdos maximus moriatur, id est redimatur sanguine Saluatoris, aut in domo baptismatis aut in penitentia, qua imitatur baptismatis gratiam, per ineffabilem clementiam Saluatoris. Tres porro penitentia partes indicat, et imprimis contritionem inquit epist. 8. quam asserere iubetur, et Tyrus multis peccatorum confossa vulneribus, ut agat penitentiam, et marulas fœditatis cum Petro amaris lachrymis abluat. Confessionem vero epist. 30. de Fabiola sic scribens. Sed quid ego in aboliis et antiquis moror, quærens excusare culpam, cuius penitentiam ipsa confessa est. et epist. 54. tom. 2. Rigidit autem sunt (loquitur de Montanistis) non quod et ipsi peiora non peccent, sed hoc inter nos et illos interest, quod illi erubescunt confiteri peccata, quasi iusti, nos dum penitentiam agimus, facilius veniam impetramus. Absolutionem etiā peccatorum à sacerdotibus exhiberi solitam epist. 1. sic ostendit, qui (scilicet sacerdos) clauis regni celorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. Satisfactionē denique in epist. 30. de Fabiola sic declarat. Quis hoc, inquit, crederet, ut post mortem secundi viri in semetipsum reuerfa, factū indueret, ut errorem publicè fateretur, et tota urbe spectante Romana ante diem Pasche, in basilica quondam Laterani staret in ordine penitentium, Episcopo, presbyteris, et omni populo collachrymantibus, sparsum crinem, ora lurida, squallidas manus, candida colla submitteret. Non est confusa Dominus in terris, et ille eam non confundet in celo. Aperuit cunctis vulnus suum, et decolorum in corpore cicatricem stens Roma conspexit, diffusa habuit latera, nudum caput, clausum os. Non est ingressa Ecclesiam Domini, sed exiit castra cum Maria sorore Moyse separata consedit, ut quam sacerdos eiecerat, ipse renouaret. Descendit de solio deliciarum suarum, accepit molam, fecit farinam, et discalceatis pedibus trāsuit fluentia lachrymarum. Faciem*

TIT. X. DE DD. EPHREN ET GREGOR. NAZIAN. 77

A.C. 380. *ciem per quam secundo viro placuerat, verberabat, oderat gemmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat. sic dolebat quasi adulteriū commississet, et multis impediis medicaminū vnum vulnus sanare cupiebat. hac ille multa alia profert posse, sed ego breuiter atque consulo.*

Moderatio Dei. et ad Rustic. de 7. ord. Eccl. tom. 4. cap. de diac.

§. VII.

DE misericordia Dei et clementia erga penitentes. Hieron. ad Rusticum. dist. 93. diac. con. ait. Moderatio Dei ac pietas solum nostrū reditum querit, ac nos cupit longa via bonitate saluare. Quod si non conuertimur, si duri corde sumus, si vsque ad mortem in peccatis perseveramus, alsidue peccantium non miseretur Deus.

Idem Hieron. de penit. dist. 1. importuna. Importuna in Euangelio mulier tandem meruit audiri, et clauso ostio cum feris, licet media nocte ab amico amicus panes accepit. Deus ipse, qui nullis contra se viribus superari potest, publicani precibus superatur. Ninivæ ciuitas, quæ peccato periit, stetit. Quorsum ista tam

*In hac Epistola satis indicat D. Hiero. Romani Pontificis ditionem certis Italia finibus illo saculo non fuisse conclusam: sed transmarinas quoque regiones et ipsam Syriam, in qua ipse degebat penetrasse: eius verba sunt. Ego igitur ut ante iam scripsi, Christi vestem in Romana urbe suscipiis, nunc barbaro Syria limite teneor. Et ne putes alterius de me hanc fuisse sententiam, quid mereret ipse constitui, verum, ut ait Gentilium poeta, Cælum non animum mutat, qui trans mare currit: ita me inaccessibilis inimicus post tergum secutus est, ut maiora in solitudine bella nunc patiar. Hinc enim presidiis fulta mundi Ariana rabies fremit, hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat, monachorum circa me manentium antiqua in me surgit auctoritas. Ego interim clamito, si quis Cathedra Petri iungitur, meus est. hac ille. Epistola vero 57. sic in totam Ecclesiam Romani pontificis adstruit auctoritatem. Quamquam igitur tui mererit magnitudo, inuitat tamen humanitas. A sacerdote vltimam salutem à pastore presidiū ouis flagito, facessat inuidia, Romani culminis recedat ambitio, cum successore piscatorie et discipulo crucis loquor. Ego nullum primū, nisi Christi sequens, beatitudini tua, id est, cathedra Petri comunione confocior, super illam Petram adificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Arca non fuerit, peribit regnante diluuiō. et paulo post. Non noui Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. hac ille. Viderint igitur nostris temporis heretici, qui cum Romano pontifice tantum abest ut colligant, ut aperte ab eo regiones prouinciasque, quantum in ipsis est auellant et separant, Christiane sint, an Antichristi. Multa alia aduersus nostris temporis hereticos ex D. Hieron. obseruari facile possent, sed vereor modū excedere, cum presertim quacunq, ferè contra Iouinianum, Vigilantium, et Pelagianos ab ipso scripta sunt, ea nostros hereticos conficiant, qui illorum affines erroribus à D. Hier. cum illis pariter confutantur.*

longo repetita principio videlicet ut paruum magnum aspicias, ut diues pastor morbidam ouem non contemnas. Christus inquam, prodigum filium reuertentem latus amplectitur, et nonaginta nouem pecudibus in deserto relictis, vna ouicula quæ remanserat, humeris boni pastoris aduehitur. Vbi vero peccator agnoscentis vulnus suum, medico tradiderit se curandum, ibi non est virga necessaria, sed spiritus lenitatis. Hæc ibi.

Idem Hieron. super Daniele de pen. dist. 1. quamobrem. Loquitur Deus per Hieremiam se mala minari super gentem, et si bona fecerit, scilicet penitendo, minas in clementiam commutare. Rursum se asserit polliceri bona agenti, et si mala fecerit, suam se dicit mutare sententiam, non in homines sed in opera, quæ mutata sunt. Neque enim hominibus irascitur Deus, sed vitis, quæ cum in homine non fuerint, nequaquam puniunt, quod mutatum est. Et infra. Cum Daniel præcius futurorum, de sententia Dei dubitet dicēs, Si forte ignoscat Deus peccatis suis, scilicet Nabuchodonosor, rem temerarium faciunt, qui audacter peccantibus veniam pollicentur, et tamē Nabuchodonosor bona facienti opera veniam repromittitur.

Idem super librum Iudicum de peni. dist. 1. vide. Vide benignum dominum misericordiam cum seueritate miscntem, et ipsius penæ modū iusta et clementi libratione pensantem. Non in perpetuum tradit penæ delinquentes, (scilicet in presentia,) sed quanto tempore seruierunt Chusarathaim, hoc est octo annis. Disce, ad iuditor quilibet ille es, qui tibi conscius es aliquid erroris, et quanto tempore errasse te nosti, et quanto tempore deliquisti, tanto nihilominus tempore humilia te ipsum Deo, et satisfaco ei, cōfessione penitentia. Non expectes, ut humiliet te Chulam Rasathaim, id est timoris necessitas extorqueat penitentiam, sed ipse præueni tortoris huius duritiam, quia si te ipse emendaueris, si te ipse correxeris, pius est et misericors, qui vindictam temperet ab eo, qui illam penitendo præuenit. Et illud consideremus, quia non antequam clamauerunt, sed postquam clamauerunt ad Dominum, suscitauit eis saluatorem.

Idem super Exodum, de peni. dist. 1. et venit. Omnia quæ faciunt sancti, in conspectu Dei faciunt: peccatores autem fugiunt à conspectu Dei sicut Caim. Sancti si manducant et bibunt, in conspectu Dei faciunt, sicut hic dicitur de Aaron, cū venit ad manducandum cum socio Moyse, et omnia quæ agunt, in conspectu Dei agunt, etiam si peccauerint, sicut egit ille qui ait, Dauid scilicet. Tibi soli peccavi, et malum coram te feci. Hoc est autem facere malum, in conspectu Dei, quamcito penitere de commisso. Fugere autem à conspectu Dei, est non conuerti, nec penitentiam agere.

Idem Hiero. de peni. dist. 1. mensuram. Mensuram temporis in agenda penitentia, idcirco non satis aperte præfigunt canones pro vnoque crimine, ut de singulis dicant qualiter vnumquodque emendandum sit, sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt. Quia apud Deum nō tam valet mensura temporis, quam do-



A.C. 380. loris, nec abstinentia tantum ciborum, quantum A mortificatio vitiorum. Propter quod tempora penitentiae pro fide & conuersatione penitentium abbrevianda praecipitur, & pro negligentia prote- landa existimant.

Duobus modis homines ab Ecclesia Sabana tra- duntur. Orig. hom. 2. in cap. 2. Iudic. tom. 1.

§. VIII.

Q VOD excommunicatio fit ab Ecclesia, ut B redeat peccator ad penitentiam, qui a Deo erat excommunicatus per peccatum. Hiero. super lib. Iudicum 11. q. 3. audi, ait. Vt mihi videtur, du- pliciter etiam nunc traduntur homines de Eccle- sia in potestatem Zabuli. Vno modo, cum deli- ctum eius manifestum fit Ecclesiae, & per sacer- dotes Dei de Ecclesia pellitur, ut notatus ab om- nibus erubescat, & conuersio ei scilicet ad peni- tentiam eueniat illud quod sequitur, ut spiritus saluus fiat in die domini nostri Iesu Christi. Alio modo quis traditur Zabulo, cum peccatum eius non fit manifestum hominibus. Deus autem qui videt in abscondito, perspicuus mentem eius, & animum viri ac passionibus sequentem, & in corde eius se non diligit, sed auaritiam, aut libi- dinem, aut iactantiam, & alia huiusmodi: istum talem dominus tradidit sathanæ, quia scilicet dis- cedit a mente eius, & auertit se, & refugit a cogitationibus eius malignis & desiderijs eius in- dignis, & relinquit domum cordis eius vacuam. Hæc ibi.

Quod mali non sunt in Ecclesiam inducendi per baptismum, sed permanentes in malo, in Ec- clesia iam existentes si sunt manifesta eorum ma- la & incorrigibiles, sunt de ea eiiciendi per ex- communicationem: si vero non sunt notorij, sunt in Ecclesia tolerandi, sed cum cautela. Idem cap. sequen. De precor vos, qui fideles estis, ut ita vitam vestram & conuersationem seruetis, ne in aliquo vel ipsi scandalum patiamini, vel alijs scandalum faciatis, sed sit vobis summi studij summæque cautela, ne quis in hanc sanctorum congregatio- nem pollutus introeat, ne quis Iebusæus habitet in vobis. Interpretatur autem Iebusæus concul- catio. Igitur, quia non possumus eiicere eos, qui nos conculcant (quorum scilicet peccata sunt occul- ta) eos saltem, quos possumus, quorum scilicet peccata manifesta sunt, eiiciamus. Vbi enim pec- catum euident non est, eiicere de Ecclesia neminem possumus, ne forte eradicantes zizania e- radicemus cum eis & triticum. Iebusæi autem, id est conculcantes in Ecclesia sunt, quos non po- tuerunt eiicere filij Israel, nec nos spiritualiter, qui indigni audiunt verbum Dei, & cum audie- rint, neque ut infideles discedunt, neque ut fide- les permanent, sed percepta mysteriorum notitia, & fidei nostræ secretioribus perscrutatis, conuersi postmodum impugnant nos, & contradictioni- bus suis corda nostra dirumpunt conculcantes verbi dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. Hæc ibi. Quod magnum detrimen- tum sequitur ex omissione correctionis, cum fieri debet. Hiero. super Iosue dist. 45. cap. penul. Sed & illud non otiose transcurrendum est quod vno peccante scilicet Achor: ira Dei super omnem po- pulum venit. Hoc quomodo accidit? Quando sa-

Pecca- tores ma- nifesti ab Ecclesia eiiciendi, occulti vero mi- nimè. O- rig. ho. 11. in lib. Ios. tom. 1.

Mat. 23. Iebusæi in Ecclesia qui sunt.

Corre- ctio fra- terna quã to cù pe- riculo o- mitteretur. Hier. ho. 7. in Ios. tom. 1.

A.C. 380. cerdotes, qui populo praesunt, erga delinquentes benigni volunt videri, & verentes peccantium linguas, ne forte male de eis loquantur, sacerdoti- talis seueritatis immemores, nolunt implere, quod scriptum est. Peccantem, coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant. Et iterum. Aufer te malum de vobis ipsis. Nec zelo Dei accensi imi- tantur Apostolum dicentem. Tradidi huiusmodi hominem sathanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat. Nec illud euangelicum, Si peccauerit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipsum solum. Et dum parant vni, vniuersæ Ecclesiae moliantur interitum. Quæ est ista bonitas? quæ est ista misericordia? vni parcere, & omnes in di- scrimen adducere? Polluitur enim ex vno pec- catore populus, sicut ex vna morbida oue totus grex inficitur.

Et de huiusmodi etiam, scilicet peccatis ma- nifestis intelligitur illud Hiero. 24. q. 3. ressecande. Scintilla statim ut apparuerit extinguenda est, & fermentum à massæ vicinia semouendum. Rese- canda sunt carnes putridæ, & scabiosa à caulibus ouis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putrescat, & in- tereat.

Sed vbi quis ex passione se recognoscit, be- nigne agendum est cum eo & misericorditer, & de huiusmodi intelligendum est quod idem Hiero. ait super Hieremiam dist. 45. recedite. Recedite (inquiunt) polluti, recedite, abite, nolite nos tangere, nolite in aliquo nobis communicare. Ta- lis loquela non illuminat cæcum, non sanat ag- gratum, non curat infirmum, sed magis occidit, atque in desperationem periclitatatem mittit. Boni rectores ex sua infirmitate aliorum infirmitates pensantes, magis per humilitatis & mansuetudi- nis lenimentum student peccantes ab erroris la- queo erueri, quam per austeritatem in foueam perditionis nutantes propellere. Vnde doctor ge- nium. Factus sum (inquit) infirmus infirmis, ut in- firmos lucrifacerem.

Dem cur in hac vita supplicii de peccatoribus su- mat. In cap. 1. Nabum, fere in initio. tom. 6.

§. IX.

D E flagellis Dei conferentibus ad salutem. Hieronymus super Nahum. 23. q. 5. quid ergo ait. Quid ergo contra dominum cogitatis? Ipse qui creauit mundum, & consummationem eius faciet: quod si vobis videtur crudelis regibus & crudelis, qui in diluuiio genus deleuit humanum, super Sodomam & Gomorram igne & sulphur pluit, Aegyptios submersit in fluctibus: Israelitarum prostravit in eremo cadauera, scitote eum ideo ad praesens reddidisse supplicia, ne in aeternum puniret. Certe, aut vera sunt, quæ propheta loquitur, aut falsa. Si vera sunt, quæ de seueritate do- mini propheta dicere videtur, ipsi dixerunt: Nō iudicabit Deus bis in idipsum in tribulatione. Si autem falsa sunt, & falsum est hoc quod dicitur, Non consurget duplex tribulatio, falsa est ergo, & crudelitas quæ in lege descripta est. Quod si verum est, ut negare non poterunt, dicente pro- pheta. Non iudicabit Deus bis in idipsum in tribulatione. Ergo qui puniti sunt, postea nō punientur: si autem postea punientur, scriptura men- titur,

Peccator impo- nentes repel- lendus. li. 3. c. 6. ad Gal. fere in princi- tom. 1.

Peccato- res puni- tentes be- nigne sus- ceptendi. li. 3. com. in Thren. c. 4. fere in medio tom. 5.

Gen. 6. & 19. Exo. 14. Exo. 32.

Nah. 1.

A.C. 380. titur, quod nefas est dicere. Receperunt ergo, & A qui in diluuiio perierant, & Sodomitæ & Aegy- ptij & Israelitæ in solitudine mala sua in vita sua. Sed hoc intellige secundum doct. quantum ad illos, qui inter ipsa flagella compuncti sunt.

Et si quis obiiciat, quod si quis in praesenti pu- nitur, secundum hæc non punietur in alia vita, quia non iudicat Deus bis in idipsum, & sic op- tandum est adulteris, & alijs sceleratis, ut in praesentiarum breui & citâ pœna cruciatus frustrentur aeternis, respondet Hiero. Deum ut omnium rerum, ita & suppliciorum scire mensuras, & nō praenitenti sententia iudicis, nec illi in peccatorem exercenda dehinc pœna auferri potestatem, & magnum peccatum magnis diuturnisque laci cruciatibus. Si quis autem punitus sit, ut ille, qui in sabbato ligna collegerat: ita postea non puniri, quia culpa leuis praesenti supplicio compensata est.

Hierony. super Malachiam dist. 50. & purga- bit. Et purgabit filios Leui. Tempus enim, est ut iudicium incipiat à domo Dei. Et alibi scribitur. A sanctis meis incipite. In filiis Leui intelligens omnem sacerdotalem dignitatem. Si autem sa- cerdotes purgandi sunt & colendi, scilicet per tri- bulationes, ut purum aurum, & argentum inue- niantur, quid de ceteris dicendum? qui cū emen- dati fuerint & colati, tunc offerent Deo iusta sa- crificia? Et placebit Deo sacrificium eorum quod offerent pro Iuda & Hierusalem, hoc est pro iis, qui dominum confitentur & pacem eius mente conspiciunt.

De hæreticis Hiero. super episto. ad Galatas 1. q. 1. Marcion, Marcion & Basilides, & cetera hæreticorum pestes non habent Dei Evangelij: quia non habent Spiritum sanctum, sine quo hu- manum fit Evangelium quod docetur. Nec pūte- mus in verbis scripturarum esse Evangelij, scilicet tantum, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla. Non in verborum folijs, sed in ra- dice rationis.

Idem in Aggæo. Sic populus iste hæreticorum est in conspectu meo, dicit Dominus. Omne quod fecerint, quod mihi obrulerint, vel vota vel pro salute, vel pacifica, vel pro peccato, vel in holo- caustum, siue per eleemosynas, siue per ieiunia, siue corporis castitatem, cõtaminata erunt in con- spectu meo, quamuis enim sancta videantur spe- cie sui, cum quia offeruntur ab eo, qui pollutus est in anima, polluuntur omnia quantum scilicet ad salutem. 1. q. 1. sic populus iste.

Duo sunt genera Christianorū, inquit Hiero. ad quemdam Leuitam. Est vñ genus, quod man- cipatum diuino officio & dediti contemplationi & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, ut sunt clerici, & Deo deuoti, videlicet conuersi. Vñ genus enim Græcè, Latine fors, quia tales Dominus in sorte, id est, partē suam elegit, & infra. Aliud genus est Christianorum, ut sunt laici. Vñ genus enim Græcè, Latine populus. His licet temporalia possidere, sed non nisi ad vsum, id est nō ad fruendū. Nihil enim miserius, quā propter minimum Deum contemnere. His concessum est vxorem ducere, terrā colere, inter virum & virū iudicare, causas agere, oblationes super altare im- ponere, decimas reddere. Et ita saluari poterunt, si vitia bene faciendo euitauerint. 12. q. 1. duo sunt. Quod clerici debent præcellere laicos in bo-

Hæretici nō habet euangelij. li. 1. com. ad Gal. c. 1. fere in medio.

Duplex est genus Christianorum.

nitate Hier. 8. q. 1. qualis. Qualis est edificatio di- scipuli, si intelligat se magistro esse maiore? Vnde non solum Episcopi, presbyteri & diacones debent magnopere providere, ut cunctum popu- lum, cui praesident, conuersatione & sermone præ- cellant, verumetiam inferioris gradus: ut lecto- res, aditui, exorcistæ, acolythi, & omnes omni- no, qui domui Dei deseruiunt, quia vehementer Ecclesiam Christi destruit meliores laicos esse, quàm clericos.

Cur ad ordinationem sacerdotum laici aduocentur.

§. X.

Q VOD debent ad praelaturam meliores assu- mi. Hiero. super Leuit. 8. q. 1. licet. Licet Do- minus de constituendo principe præcepisset, & Dominus elegisset, tamen conuocatur etiam syna- goga. Requiritur enim in ordinando sacerdote etiam populi praesentia, ut sciant omnes & certi sint: quia qui praestantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminen- tior, ille eligatur ad sacerdotiū. & infra. Amplius etiam aliquid video in eo quod dicit, quod Moy- ses conuocauit omnem synagogam, signat: quia omnes animi virtutes debent in eligendo sacer- dote esse in vnum collectæ, ut inuigilent in eò omnes animi virtutes, & inuenta sint. Nihil in eis sapientia, nihil scientia, nihil desit industria: sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis con- gregatio sanctorum cogitationum.

Idem Hieron. in lib. Name. 8. q. 1. fere. Si ergo tantus, sic ait, dicit Dominus ad Moysen. Af- fume ad temetipsum Iesum filium Naue, & im- ponēs manum super eum, [ & statues eum coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine, & da- bis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriae tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filio- rum Israel. ] Audis euidenter ordinationē prin- cipis populi tam manifeste descriptam, ut penè expositione non egeat. Nulla hic populi acclama- tio, nulla consanguinitatis ratio, nulla habita est contemplatio propinquitatis. Propinquus agro- rum & praediorum relinquatur hereditas, gaber- natio vero populi illi tradatur, quem Deus ele- git, homini scilicet tali, qui habeat in se spiritum Dei, & præcepta Dei in conspectu eius sint, qui sit Moysi valde familiaris, id est in quo sit clari- tas legis & scientia, ut possint eum audire filij Israel. Contra appetentes vel superbientes de praelatura. Idem Hiero. 8. q. 1. illud, sic ait. Illud in- ferendum est aduersus eos, qui de episcopatu in- tumescunt, & putant se non dispensatione Chri- sti, sed imperio consecutos, quia non statim iis omnibus meliores sunt, quicumque non fuerint episcopi ordinati, & ex eo, quod ipsi electi sunt, se existiment magis comprobatos, [ sed intelligat propterea quosdam à sacerdotio remotos, quia eos vitia liberorum impediunt. ] Si autem pec- cata filiorum ab episcopatu iustum prohibent, quanto magis vnusquisque se considerans, & sciens quia potentes potenter tormenta patien- tur, retrahet se ab hoc non tam honore quàm o- nere, & aliorum locum, qui magis digni sunt non ambiet occupare? Contra malos praesidentes di- cit Hiero. 8. q. 1. audacter fortasse aliquid dicimus, tamen quod scriptum est dicimus. Non semper princeps populo, & iudex Ecclesiae per Dei ar-

Orig. ho- milia 6. in Leuit. tom. 1.

In eligen- do princi- pe diuinæ voluntatis solum ra- tio habenda est. O- rig. hom. 22. in Nu- tom. 1.

Quando- que prela- tus malus populo malo di- uino iudi- cio tri- buitur.

80 CAP. VI. ET VII. DE D. HIERONYMO ET AMBROS.

A.C.380. bitrium datur, sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur maligna in conspectu Dei, dantur nobis principes secundum cor nostrum. Audi namque, quid dominus dicat. Fecerunt sibi regem, & non per me: principem, & non per consilium meum. Et hoc dictum videtur de Saule, quem dominus elegerat, & eum regem fieri iusserat. Sed quoniam non secundum Dei voluntatem, scilicet beneplaciti, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum sua voluntate vel consilio constitutum. Et infra. Tale aliquid intelligamus etiam in ecclesiis fieri, quod pro meritis aut verbo aut opere potens a Deo tribuitur rector Ecclesiae, aut (si malignum faciat populus) in conspectu Dei & talis perseveret. Talis Ecclesiae iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiat, scilicet audienti verbum Dei.

Nasci in adulterio non est crimen. ep. 61. ad Pamachium adversus errores Ioan. Hier. fere in medio. tom. 2.

§. XI.

Quod filij non sunt vel mali ex qualitate parentum, vel ex coniugio aut fornicatione geniti. Hiero. in epistola contra Rufinum. dist. 56. nasci, sic ait. Nasci de adulterio non est eius culpa, qui nascitur, sed illius, qui generat. Quomodo in feminibus non peccat terra, quae fovet, nec semen, quod in sulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pululant, sed verbigratia, fur & latro, qui fraude & vi eripuit semina: sic in generatione hominum recipit terra, id est vulva, quod suum est, receptum confouet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit, & inter illas secreta ventris angustias Dei manus semper operatur: idemque est corporis creator & anima. Noli despiciere bonitatem figuli, qui te plasmavit, & fecit ut voluit. Ipse est Dei virtus & Dei sapientia, qui in vtero virginis edificavit sibi domum. Ite inter viros sanctos apostoli voce numeratus meretricis est filius. Esau genitus ex Rebecca & Isaac, hispidus tam mente quam corpore, quasi bonum triticum in lolium avenaeque degenerat, quia non in seminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est atque virtutum.

Heb. 11.

Gen. 25.

In voluntate nascentis causa est virtutum atque vitiorum.

Idem super Matth. dist. e. cap. Dominus noster Iesus Christus voluit non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis commixtionibus nasci, nobis magnam fiduciam praestans ut qualicumque modo nascamur, dum tamen eius vestigia imitemur, ab eius corpore non separemur cuius per fidem membra sumus effecti.

De elemosynis dandis. Hierony. super Malachiam 16. quae prima. revertimini. tractans illud Malachiae. In decimis & primitiis configitis me, & in penuria vos maledicti estis ait dominus: Si quando fames & penuria & rerum omnium egestas opprimunt mundum, ait Hiero. sciamus hoc ex ira Dei descendere: qui se in pauperibus, si non accipiant elemosynam, fraudari loquitur, & sua portione priuari possumus decimas & primitias interpretari. Si quis doctus & eruditus in lege Domini potest alios erudire, non debet suae assignare prudentiae ingenioque quod possidet, sed gratias agat primum Domino, qui cuncta

largitur, deinde sacerdotibus eius atque ministris, a quibus doctus est. Haec ille, & hoc est spiritualiter decimas dare.

De elemosynis dandis a clericis, & quibus Clerici maxime elemosynis interitus esse debent. Hiero. ad Damasum papam ait 16. q. 1. cap. vltim. Quoniam quicquid habet clerici, pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes, & susceptioni peregrinorum & hospitem inuigilare debent, maxime curandum est illis, ut de decimis & oblationibus canoniis ex xenodochiis qualem voluerint & poterint sustentationem impendant, nec tam in pauperibus paupertatem, quam religionem attendere. liberum est enim monachis & spiritualibus viris Deum colentibus decimas & oblationes concedere. Vltim autem decimarum & oblationum laicis nullo modo posse provenire, quod intelligitur secundum gloss. quo ad ius percipiendi, quia illud spirituale, sed quo ad fructus potest ei concedi ad tempus.

De amore inordinato coniugum. Hiero. contra Iovinianum 32. q. 4. origo, ait, Origo quidem erat honesta amoris, sed magnitudo deformis. Nihil autem interest, ex qua honesta causa quis insaniat. Vnde & Xistus pythagoricus ait in sententiis. Adulter est (inquit) in vxorem suam ardentior amator. In aliena quippe vxore omnis amor turpis est, in sua nimis. Sapiens iudicio debet amare vxorem, non affectu, id est passione. Reget impetus voluptatis, nec praecipit feretur ad coitum. Nihil est foedius, quam vxorem amare quasi adulteram.

De vsuris quidem Hierony. super Ezech. 14. q. 3. cap. 2. ait. Putant quidam vsuras tantum esse in pecunia, quod praevidens diuina scriptura, omnis rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias quam dedisti, scilicet muruado. Solent in agris frumenti & olei, vini & milij vsurae exigi, ut hyemis tempore demus decem, & in messe recipiamus quindecim. Qui iustissimum se putaverit, quartam plus accipiet portionem.

Idem. Alij pro pecunia foenerata solent munuscula diuersi generis accipere, & non intelligunt scripturam vsuram appellare & superabundantiam quicquid illud est, si ab eo quod acceperint plus dederint.

Amor conjugum qualem esse non debet. li. 1. r. aduersus Iovinianum. fere in fine tom. 2.

Vsura sacra scriptura prohibetur. li. 6. in Malach. c. 18. post medium.

Obiit D. Hieronymus corpore defuncto, cum de lepto sese erigere non posset, nisi apprehenso fune, qui de trabe pendeat. in Bethlehem anno Ch. 422. & aetatis suae 90. Prosper, vel 98. Diaco. lib. 14. vel 99. Trithem. colitur 30. Septemb.

De S. Ambrosio, cuius vitam, teste Isidoro lib. de viris illust. cap. 4. Paulinus presbyter, vel ut alij volunt, Nolanus episcopus composuit, de eodem scribunt Ruf. lib. 11. & Trip. Hist. ut supra indicauimus. Basil. epist. 55. & Metaph. 5. Decemb. Ex Paulino tamen haec desumpta sunt.

CAPVT VII.

Vasi stella matutina in medio nebulae, quae praeter ceteris stellis magis irradiat, & praecipue cum nebula in aere existit, & solem oriturum praecedit: sic facer antistes Ambrosius in Italia maxime, vbi erant densae tenebrae haereseos Arianae tempore suo praeter ceteris in Ecclesia fulsit doctrina & sancta

A.C.389.

citare, praecedens aetate & in fide parum ante A solem Augustinum. Vnde & super ipsum defunctum in sereno in ecclesia positum, viderunt quidam stellam radiosam. Et Hiero. de 12. doc. ait, Ambrosius frater profundorum penna raptus, & aeris volucer, quamdiu in profundum ingreditur fructum de alto capere videtur, cuius omnes sententiae fidei & Ecclesiae sunt columna. Et Augustinus dicit quod eius fidem & purissimum in scripturis sentium, nec inimicus ausus est reprehendere. Eius vitam Paulinus Nolanus episcopus scripsit.

Hiero. in catal. qui est inter illius opera. 12. co. 4.

Hic igitur Ambrosius, filius Ambrosij praefecti Romae, cum in cubulis, in atrio esset positus & dormiret, ex amen apum subito adueniens faciem eius, & os ita compleuit, ut quasi in alveolum suum intrarent pariter & exirent, quae postea euolantes in tantam aeris altitudinem subleuatae sunt ut humanis oculis minime viderentur. Quo peracto territus pater ait. Si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit. Roma igitur literis eruditus, cum causas praetorij splendide peroraret, a Valentiniano imperatore ad regendum Aemilia Liguriamque prouincias directus est.

A Probo praefecto Praetorij hoc ei munus fuisse impositum scribit Paul. & Rom. Breu.

Cumque Mediolanum venisset, & ibidem episcopus tunc deesset, mortuo Auxentio Arianae perfidiae episcopo, conuenit populus ut sibi de episcopo prouideret. Sed cum inter Arianos & Catholicos de eligendo episcopo seditio non modica oriretur, illuc Ambrosius causa sedanda seditionis perrexit. Et statim vox infantis intonuit dicens Ambrosium episcopum, cuius voci omnes vnanimiter consenserunt, Ambrosium episcopum acclamantes. Quo ille cognito, ut eos ab hoc terroribus remoueret, ecclesiam exiens tribunal conscendit, & contra consuetudinem suam tormenta personis adhiberi iussit. Quod cum faceret, populus nihilominus acclamabat: Peccatum tuum super nos. Tunc ille turbatus domum rediit, & philosophiam profiteri voluit. Qui ne hoc faceret reuocatus est. Publicas quoque meretrices ad se ingredi fecit publice, ut his visis ab eius electione populum reuocaret, non vt cum eis inquinaretur. Sed cum nec sic proficeret, sed semper populus acclamaret. Peccatum tuum super nos, fugam media nocte petiit. Cumque Ticinum pergere se putaret, mane ad portam ciuitatis Mediolanensis, quae dicitur Romana, inuenitur. Qui inuentus cum custodiretur a populo, re-latio missa est ad clementissimum imperatorem Valentinianum: qui summo gaudio accepit, quod iudices a se directi ad sacerdotium peterentur. Latrabatur etiam Probus praefectus, quod verbum suum esset impletum. dixerat enim ei proficisceri cum daret mandata. Age non vt iudex, sed vt episcopus. Et cum iterum absconditus fuisset inuentus, cum esset catechumenus, perspicens in hoc Dei voluntatem, baptizatus fertur omnia Ecclesiastica officia impleisse, & octaua die in episcopali sede sublimatur.

Quomodo quis Neophytus ordinari possit. ep. 81. li. 10. post medium. Tit. 1.

Hinc ipse Ambro. in epistola ad Vercellenses ait, Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur superbia. Sed si non deest humilitas competens sacerdotio, vbi causa non haeret, vitium non imputatur. Ordinationem itaque meam occidentales iudicio, orientales exemplo probauerunt, dist. 61. §. his omnibus. vbi gloss. in hoc dicit cessare constitutionem, scilicet et, vt secum dispenseretur in hoc.

Ambrosius episcopum non nisi Catholicum vult ordinari.

A.C.389.

§. I.

Cum autem in quandam ciuitatem pro ordinando episcopo iussit, & eius electioni Iustina Imperatrix & alij Ariani contradiceret, volentes, vt vnus de secta sua ordinaretur, vna ex Arianis virginibus impudentior ceteris tribunal conscendit, & beatum Ambrosium per vestimentum apprehendit, volens eum ad partem mulierum trahere, vt ab eis casus de Ecclesia cum iniuria pelleretur. Cui Ambrosius ait. Et si ego tanto sacerdotio indignus sum, te tamen non conuenit in qualemcunque sacerdotem manum mittere, vnde timere debuisti iudicium Dei, ne tibi aliquid contingat. Quod dictum exitus confirmavit. Nam die alia mortuam ad sepulchrum deduxit, gratias pro contumelia rependens. Quod factum omnes valde perterriti.

Mediolanum reuersus, innumeras infidias & persecutiones passus est a Iustina Imperatrice matre Valentiniani iunioris Arianae, muneribus & honoribus contra eum populos concitante. Cum autem multi ex Arianis praecipue eum in exilium mittere niterentur, vnus ceteris infeliciores nomine Euthymius in tantum furorē excitatus est, vt domum sibi iuxta ecclesiam Ambrosij locaret, hac de causa, vt in eadem quadrigam paratam haberet, quo procurante Iustina facilius raptum in exilium deportaret. Sed Dei iudicio ipsa die, qua cum rapere arbitrabatur, in eadem quadriga de eadem domo in exilium ipse pulsus est. Cui tamen Ambrosius reddens bona pro malis, sumptus & necessaria ministravit.

Erant autem tunc temporis multi a demonibus obsessi, qui se ab Ambrosio torqueri magnis vocibus clamabant. Iustina autem & multi alij Ariani calumniantes hunc sermonem, dicebant Ambrosium homines comparare, vt dicerent se obsessos ab Ambrosio torqueri. Tunc subito vnus ex illis Arianis a diabolo arreptus, clamare coepit. Vtinam sic torqueatur, vt ego, qui Ambrosio non credunt. At illi confusi demersum in piscinam hominem necauerunt.

Quidam haereticus acerrimus disputator, durus & inconvertibilis ad fidem, quum audiret beatum Ambrosium praedicantem, vidit ad aures eius angelum loquentem verba, quae populo praedicabat. Quo viso, fidem quam persequebatur, cepit defendere. Quidam aruspex daemones aduocabat, & eos ad Ambrosium, vt ei nocerent, transmittabat. Sed reuersi daemones nunciabant, quod non solum ad ipsum, sed nec ad fores domus appropinquare poterant, quoniam ignis insuperabilis omne illud aedificium communiret, vt etiam a longe positi ab eo viderentur. Cum autem dictus aruspex propter quaedam sua maleficia torqueretur a iudice, clamabat se ab Ambrosio torqueri. Quendam daemonicum ingredientem Mediolanum demon dimisit, & egredientem de ciuitate iterum inuasit. Interrogatus autem, quare dimiserat ingredientem ciuitatem, respondit quia timuerat Ambrosium. Altera vice cum diabolus per obsessum ab eo, clamaret se ab Ambrosio torqueri, ait sanctus. Obmutescite miser, quia non re torquet Ambrosius, sed inuidia tua, quia vides homines illum ascendere, vnde tu infelix corruisti, nam

Mulier haeretica est, sed non impune.

Iustina imperatrix Ambrosium persequitur.

Paulinus dicit in inuentione SS. Genesij & Protasij haec daemonia eos fuisse curatos.

Ambrosius vt sapienter daemones responderit.

A.C. 390.

Macedonius qui palatium claudit Ambrosio, claudam inuenit ecclesiam, dū ad eam uellet egressi fugere.

Ambrosius mortuum suscitauit.

Synagoga Iudæorum à Christianis in ecclesia reedificari prohibet Ambr. li. 5. ep. 29 ad Theodo. tom. 3. & Paul. in vita.

nam Ambrosius nescit inflari. Et statim obtulit. Cum autem quadam nocte quidam occulte adiuisset cubiculum suum, à Iustina prece inductus & pretio, ut eum occideret, quando dextera gladium eleuauit ut eum percuteret, statim aruit manus eius.

Quadam die Ambrosius ad palatium Macedonij magistrorum officiorum, ut pro quodam intercederet, uenit. Sed cum fores clauas inuenisset, nec intrandi copiam habere potuisset, ait. Et tu quoque ad ecclesiam uenies, & non ianuis claudis, sed apertis ingredi non ualebis. Post aliquod tempus timens Macedonius inimicos, qui eum insequerentur, fugit ad ecclesiam, sed apertis ianuis intrare non potuit.

Cuiusdam clarissimi uiri filius qui dicebatur Pansophus, ut refert Vincen. spec. histo. lib. 17. admodum paruulus, cum immundo spiritu laboraret, frequenti oratione & manuum impositione sacerdotis sanatus est. Deinde subita infirmitate praeventus spiritu exalauit. Cuius mater fide plena tollens eum in lecto sacerdotis Ambrosij absente Ambrosio composuit. Quem cum reuertens in lectulo mortuum inuenisset, miseratus matrem & contemplatus eius fidem, Helisao similis supra corpus infantis se composuit, & oratio uiuum matri reddidit.

Ambrosius domum illius qui nullas unquam passus fuerat aduersitates detestatur.

§. II.

UT refert Iacobus de Voragine: Cum beatus Ambrosius Romam pergeret, & in quadam uilla Tuscia apud quendam hominem nimis locupletem hospitatus fuisset, illum super statu suo sollicitate requisit. Cui ille. Status meus domine semper felix, & gloriosus fuit. Ego diuitiis infinitis abundo, seruos & famulos complures habeo, copiosam familiam filiorum & nepotum possideo, & omnia semper ad votum habui, nec mihi unquam aliquid aduersum contigit, quod me contristaret. Quod audiens Ambrosius ait iis qui secum erant. Surgite, & hinc quamcitisime fugiamus, quia dominus noster non est in loco isto. Festinate, nec in fugiendo moram facite, ne nos diuina ultio apprehendat, & in peccatis istorum pariter inuoluat. At cum fugissent, & aliquantum processissent, subito terra se aperuit, & illum cum omnibus pertinentibus ad eum absorbit, ut nullum uestigium remaneret, nisi quadam fouea profundissima. Quod cernens Ambrosius dixit suis. Ecce fratres quam misericorditer Deus punit, cum hic aduersa tribuit, & quam seuerè irascitur, cum semper prospera elargitur.

In partibus orientis in quodam castello referente Vincen. post Paulinum ubi supra, synagoga Iudæorum à Christianis concremata est, eo quod Iudæi monachis Christianis insultarent. Super quo facto, cum comes orientis ad Theodosium imperatorem retulisset, præcepit imperator, ut synagoga ab episcopo reedificaretur. Quod præceptum cum audisset Ambrosius ad Imperatorem epistolam misit, in qua commonuit, ut statutum illud reuocaret. Qui si dignus non esset, ut audiretur, dignus etiam non esset, qui pro eo audiretur, uel cui præceps & uota sua committeret, paratus etiam pro tali negotio mortem subire, ne

disimulatione sui Imperatorem præuaticatorem faceret, qui tam iniusta contra Ecclesiam præcepisset. Postea uero de Aquileia ubi tunc erat, Mediolanum reuersus Imperatore in ecclesia posito, de eadem causa tractauit in populo. In quo tractatu introduxit personam Domini loquentis Imperatori. Ego te ex ultimo Imperatore feci. Ego tibi exercitum inimici tui tradidi. Ego de semine tuo super solium regum constitui: & tu de me inimicis meis donas triumphos. Cui descendenti ab exhedra imperator ait. Contra nos hodie episcopo proposuisti. At ille respondit non se contra ipsum, sed pro ipso fuisse locutum. Itaque obtinuit, ut statutum illud reuocaretur, nec prius ad altare accedere uoluit, nisi prius fide sua illud imperator agere se debere testaretur. Qua responsione fide sua iterata, peregit Ambrosius diuina mysteria.

Cum quadam die quidam nomine Cresconius, propter scelera sua capi iustus ad ecclesiam confugisset, à militibus Stiliconis comitis orientis de ecclesia raptus est, & educus, non obstante prohibitione & defensione Ambrosij cum clericis suis. Perseuerante autem Ambrosio in oratione cum clero, & subito uirtute diuina dimissi leopardi saltu celeri ad locum in quo sedebant, qui de ecclesia triumphauerant, uenerunt, ascendentesque grauitè laniatos dimiserunt. Quo uisio Stilico penitentia ductus est ita, ut per multos dies satisfaceret Ambrosio, & illatum illum reum, qui ablatas de ecclesia fuerat, dimisit.

Ambrosius uir magna auctoritatis.

§. III.

EX prædictis igitur, & etiam ex iis, quæ dicta sunt supra in præcedenti titulo circa correctionem factam erga Theodosium, & Valentinianum, & Iustinam, patet Ambrosium fuisse maximam auctoritatis & constantiam nullum timendo fuit: & ualde deuotus in officio diuino, unde & officium in ecclesia Mediolanensi speciale instituitur, & cantum, quod solum illa ecclesia retinet. Præfationes pene ad festa omnium sanctorum magis nominatorum edidit. Valde compactus est lapsibus humanis. Cum enim, ut refert

Vel ex hoc loco uidere licet sacram confessionem illo saculo in usu fuisse: quam etiam secretam, & ut uocamus, auricularè ex Paulini uerbis, quæ D. Antoninus prætermisit, faciliè perspicitur potest. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat loquebatur, bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, ut intercessores apud Deum sint magis, quam accusatores apud homines. hæc ille. Porro confessionem peccatorum ad salutem necessariam esse ex D. Ambr. §. 6. huius cap. satis disertè ostendit D. Anto. hanc autem confessionem non Deo soli, sed & sacerdoti faciendam scribit his uerbis in exhortat. ad penitent. tom. 1. Non solum post penitentiam ab istis intus homo seruare se debet, sed & ante penitentiam, dum sanus est, quia nescit si possit ipsam penitentiam accipere, & confiteri Deo & sacerdoti peccata sua. Præterea dum contra Nouatianos in 2. cap. lib. 1. de penitentia tam accuratè defendit Ecclesia sacerdotibus esse ligandi atque soluen

A.C. 390. Vide epist. D. Ambr. in qua multa in hanc sententiã elegantissimè differt.

Magna ac diuinares est immunitas ecclesiastica, & ideo non sine periculo uiolatur.

A.C. 390.

Ioan. 20.

Ambrosio in excipiendis confessionibus peccatorum qualis. Paulinus ibid.

Alienis calamitatibus compatiendi. li. 1. offic. cap. 18.

soluendi potestatem, & illos remittendorum criminum ius habere, ipsi sacerdotibus constituendum esse satis apertè denunciat. Verba eius hæc sunt. Sed aiunt se domino deserre reuerentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem referunt. Imò nulli maiorem iniuriam faciunt, quam qui uolunt eius mandata reserere, commissum munus refundere. Nam cum ipse in Euangelio suo dixerit Dominus Iesus, Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis reuera erunt. Quis est, qui magis honorat, utrum qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in utroque seruat obedientiam, ut peccatum & aliget & relaxet. Hæresis in altero immitis, in altero inobediens non uult soluere quod ligauit, in quo sua se damnat sententia. Dominus enim par ius & soluendi esse uoluit & ligandi, qui utrumque pari condicione permisit. & paulò post. Ius hoc solis permisit sacerdotibus esse. Quid quod etiã idem Ambro. in lib. de dignit. sacerdot. cap. 2. quod & citat D. Anto. §. 9. ait regem colla & principum summum genibus sacerdotum, nonne satis indicat illo saculo confessionem peccatorum ad genua sacerdotum, atque adeo in ipsorum aurem fieri solitam: hæc ex D. Ambrosio, cui etiam D. Basilianus adiungere uisum est secreta huius confessionis assertorè, qui sic quæst. 288. scribit in reg. breu. Necessarium uidetur his quibus dispensatio mysteriorum Dei commissæ esse, confitenda esse peccata: sic enim & hi qui antiquitus penitebant, inueniuntur apud sanctos confessi esse peccata sua. Ex his habes, quam hallucinantur hi qui secretam confessionem in Lateranensi Concilio institutam primum credant, cum illa iam hoc saculo, imò uerò ab ipsis Apostolorum temporibus teste D. Dionysio Areopagita in epist. 8. ad Demoph. fuerit uisitata.

Paulinus, aliquis suum lapsum confiteretur, amarissime flebat, ut & illum ad lugendum compelleret. Nec tamen ita compatiens & misericors, quod peccata præcipue manifesta impunita dimitteret. Unde cum quendam flagitiosum ei quidam præsentassent, ait. Oportet hunc tradi sathanæ in interitum carnis, ne de cætero talia audeat perpetrare. Quem mox arripuit diabolus discernens eum. Patet etiam in penitentia iniuncta Theodosio Imperatori.

Tanta fuit abstinentia quod quotidie ieiunabat, nisi sabbato & dominica, & festis præcipuis, quia sic ibi mos erat, scilicet non ieiunare die sabbati & dominica. Maxima fuit castitatis. Nam refert Hieronymus eum dixisse. Virginitatem non solum efferimus, sed seruamus. Tante fuit pietatis & dulcedinis, ut cum alicuius sancti sacerdotis uel episcopi obitus ei nunciaretur, ita amare flebat, ut uix consolari posset. Et cum interrogaretur, cur sanctos uiros, qui ad gloriam præcessissent sic decesserit, respondit. Nec puteris me flere quia decesserit, sed quia præcesserit. Et quia difficile inuenitur, qui tam dignus eius officio habeatur. Summa liberalitatis & misericordia: ad pauperes: uide ipse ait lib. de offi. dist. 86. cap. pulchra. Compariamur alienis peccatis uel calamitatibus. Necessitates aliorum quantum possumus adiuuamus, & plus interdum, quam possumus. Melius est enim præstare causas pro misericordia, uel inuidiam perpeti, quam prætereundere inclementiam. Nos aliquando in inuidiam inci-

dimus, quod fregimus uasa mystica, ut captiuos redimeremus.

Tria documenta beatus Augustinus, qui ab eo baptizatus est, refert à beato Ambrosio se recepisse. Primum, ne cuiquam coniugium procuraret, & hoc, ne postea coniuges adiuuicem irati, ei ut mediatori coniugij eorum, maledicerent. Secundum, quod militare uolentè non ad hoc committeret. Ratio huius est, ne militantes calumniam exerceant, & alij in eum culpam refundant. Hodie autem dissuadendum, & si fieri posset prohibendum, quia non vacant nisi rapinis amicorum & inimicorum, & omnibus flagitiis. Tertiū, quod ad conuiuia inuitatus non accederet, ex eo uidelicet ne forte temperantia modum excederet.

Demum cum Ambrosius radicem omnium malorum auaritiam magis ac magis crescere cerneret, & maxime in potentatibus sæculi, & in ministris Ecclesiæ ualde ingenuit. Et de huius sæculi periculis citius erui postulauit. Quod se obtruisse gaudens, fratribus reuelauit se usque ad resurrectionem dominicam cum eis mansurum. Cùmque decumbens in infirmitate notario scribente in psalmum quadragesimum tertium dicta ret, subito uidente notario in modum scuti breuis caput eius ignis operuit, & per os eius tanquam inhabitator intrauit. Tunc facies eius tanquam nix immutata est, sed postea ad speciem eius reuersa est. Laborante igitur eo in infirmitate, cum hoc audisset comes Stilico qui Mediolani erat, nobiles conuocauit dicens, quod tanto uiro decedente periculum esset, ne Italia interitus immineret: rogauitque eos, ut ad uirum Dei accederent, deprecantes eum, ut adhuc à Deo spacium uiuendi impetraret. Quod ut ille ab eis audiuit, respondit. Non ita inter uos uixi, ut me adhuc uiuere pudeat, nec mori timeo, cum bonum dominum habeamus.

Eo tempore infirmitatis suæ, cum quatuor diaconi conuenissent ad tractandum, quis post eius obitum ad regendum bonus esset, & longe essent colloquentes à lectulo Ambrosij, nominauerunt Simplicianum ita submitte, ut uix se inuenire audirent. Longe ille postus ab eis clamauit dicens, tertio. Senex est, sed bonus. Quod audientes territi fugerunt. Non tamen alium, quam ipsum Simplicianum post mortem eius elegerunt. Honoratus episcopus Vercellensis cum se sopori dedisset: tertio uocatus clamantem audiuit. Surge, quia modo est recessurus. Qui confestim surgens ei sacramentum eucharistiæ dedit. Moxque ille manus in modum Crucis expandit, & ultimum spiritum inter uerba orationis efflauit. Circa annos domin. 390. floruit. Cum autem post mortem eiusdem quidam presbyter in conuiuio cū alijs positus sancto detraheret, eum continuo plaga percussit, & vitam finiuit. In urbe Carthaginensi cum tres episcopi conuenissent, & vnus eorum beato Ambrosio detraheret, relatum est, quid illi presbytero, qui ei detraherat, accidisset. Quod cum ille paruipenderet, tale uulnus accepit & tam extremum, quod continuo die ipsa vitam clausit.

§. IIII.

DE libris editis ab Ambrosio. De paradiso lib. 1. De uicna penitentia lib. 2. De fuga sæculi

A.C. 390. Tria documenta D. Ambrosij D. Augustini. data. Palsido. in uita D. Aug. c. 17

Ambrosio reuelatur suus exitus ex Paulino.

Præclara vox S. Ambrosij morituri.

Ambrosius mortuus communi corpore Christi.

Catal. lib. Dni Ambrosij. sæculi

A.C.390.

faculi li.1. De Trinitate ad Gratianū li.5. De Spiritu sancto lib.3. De incarnatione Christi li.1. De sacramētis li.6. De cura pastoralis li.1. De officiis li.3. De excessu Satyri fratris sui lib.3. De cōsolatione Valētiniani li.1. De eligendo pōtifice ad Vercellensem ecclesiam lib.1. In hexamerō lib.6. De arca Noe lib.1. De Isaac & anima lib.1. De bono mortis lib.1. De Iacob & vita beata lib.2. De sancto Abraham lib.2. De sancto Ioseph lib.1. De benedictionibus patriarcharum lib.1. De sancto David apologia lib.1. De Helia & ieiunio lib.1. De sancto Tobia lib.1. De sancti Naboth vinea lib.1. De sancta virginitate lib.3. Super 11. psalmos tractatus 11. Super beati immaculati lib.1. Super Lucam lib.10. Super epistolas Pauli lib.14. De traditione basilicā tractatus lib.2. De obitu Theodosij lib.1. De viduis lib.1. De Symbolo ad Neophytos lib.1. De infirmitate & interpellatione hominis lib.4. Epistolę breues ad diuersos 77. Sermones declamatorij 75. Scriptis & legendam seu passionem beatę Agnes, & inuentionem corporum Gerualij & Protasij.

Ambrosius in com. 1. Cor. ca. 7. de quo vide que §. 3. annotabimus.

Scriptis etiam passionem ac translationem beatorum Vitalis & Agricole, in quorum translatione ipse presens fuit in ciuitate Bononię, vt legitur in diuino officio ad vsum sacrosanctę Romanę Ecclesię. Ex libris eius aliqua excerpta sunt, & precipue que in decretis in diuersis locis transumpta sunt. Quod autem dicitur Ambrosium dixisse super epistolam ad Corinth. quod mulier recedens a viro causa fornicationis, aut reconcilietur, aut remaneat inupta, id est, alteri non nubat, sed vir ipse potest ducere aliam, cum dimittit uxorem causa fornicationis, dicit Gratianus 32. q. 7. §. Sed illud Ambrosij hoc fuisse apostitum a fallariis librorum Ambrosij, vel dicit aliter intelligendum, quam litera sonat, vt ibi ostendit.

*Eucharistia veritas perspicue declaratur.*

§. V.

Psal. 134.

DE sacramento Eucharistia quod ibi sit veraciter Christus Ambrosio lib. de sacramentis & de consec. dist. 2. omnia ait. <sup>a</sup> Omnia quęcun-

Matt. 26.

*a Duo hic aduersus hereticos adstruuntur, Eucharistia veritas, & oblatio, & quoniam locus hic Gratiano allegatus islem planē verbis, quod sciam, apud D. Ambrosium non extat, sed apud Pascha- sium lib. de corp. Chr. cap. 1. ad maiorem tamen huius veritatis certissima probationem aliquot D. Ambrosij indubitata proferam testimonia. Sic ergo ait in cap. 5. lib. 4. de Sacramen. vide singula. Qui pridie, inquit, quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem. Antequam conferretur panis est, ubi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Denique audi dicentem. Accipite & edite ex hoc omnes, hoc est corpus meum. Et ante verba Christi calix est vini & aqua plenus, ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit, & paulo post. Quid est amplius manna de celo, an corpus Christi? Corpus Christi vtiq; qui auctor est celi. Deinde manna qui manducauit mortuus est, qui manducauerit hoc corpus fiet ei remissio peccatorum, & non morietur in æternum. Ergo non otiose tu dicis, Amen, iam in spiritu conficiens, quod accipias corpus Christi, dicit tibi*

Ioan. 6.

*sacerdos. Corpus Christi. & tu dicis, Amen, hoc est verum. Quod consistit lingua teneat affectus. Plura habet etiam loca Ambrosiana consilio, quibus huius sacramenti veritas adstruitur, sed hæc, cum his que D. Anto. attulit, sufficiant. Oblatio autem Eucharistia præterquam quod ex Ambrosio Missali, quod passim extat, & ex cap. 6. lib. 4. de Sacramen. clarissime ostendatur, ceritè D. Ambrosio nisi credidisset Eucharistiam esse sacrificium, nunquam hos sermones D. Laurentio tribuisset lib. 1. Officio. cap. 41. Quo progredieris sine filio peter? quo sacerdos sancte sine diacono properas? Numquam sacrificium sine ministro offerre cōsueueras. & in Psal. 38. Vidimus principem sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audimus offerentem pro nobis sanguinem suum, sequamur, vt possumus sacerdos, & offeramus pro populo sacrificium, & si infirmi merito, tamen honorabiles sacrificia: quia & si nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur. Immo ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offertur. Hæc ille.*

A.C.390.

que voluit dominus fecit in celo & in terra, & quia sic voluit, licet figura panis & vini hic sit omnino, nihil tamen aliud, quam caro Christi & sanguis post consecrationem credendum est: vnde ipsa veritas ad discipulos. Hæc caro mea est pro mundi vita. Et vt mirabilis loquar, non alia plane, quā quæ nata est de Maria, & passā in cruce, & resurrexit de sepulchro. Hæc inquam ipsa est, & ideo Christi est caro, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur (& cum digne accipitur, vitam vtiq; in nobis æternam operatur.

Post consecrationem licet figura panis & vini remaneat, tamen nihil est ibi, nisi corpus & sanguis Christi.

De excellentia eius idem Ambrosius de eodē dist. ca. reuera. Reuera mirabile est, quod manna pluit Deus patribus in deserto, qui quotidiano celi pascebantur alimento, vnde dictum est. Panem angelorum manducauit homo, [ sed tamen panē illum qui manducauerunt, omnes in deserto mortui sunt. Ista autē esca, quā accipis, iste panis viuus qui descendit de celo, vitæ æternæ substantiam subministrat, & quicūq; hunc panē manducauerit, non morietur in æternū, & corpus est Christi. & postea. Considera nunc vtrūne præstantior sit panis angelorū, an panis Christi, qui vtiq; corpus est vitæ. Manna illud è celo, hoc super calum. Illud celi, hoc domini calorū. Illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum seruaretur, hoc alienū ab omni corruptione, quod quicunque religiose gustauerit, corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis ex Christo. Illos ad horam satiauit aqua, te sanguis Christi diluit in æternum. Iudæus bibit & sitit, tu cum biberis, sitire non poteris. Et illud in vmbra, hoc in veritate. Potior autem est lux, quā vmbra, veritas quā figura, corpus auctoris, quā manna de celo. Forte dicas. Aliud video, quomodo tu asseris mihi, quod corpus Christi accipiam? Et hoc nobis adhuc superest vt probemus. Quantis igitur vtiq; vtiq; exemplis, vt probemus hoc non esse, quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maiorēque vim esse benedictionis quam naturę, quia benedictione & ipsa natura mutatur. Virgam tenebat Moyses in manu, proiecit eam, & facta est serpens. Rursum apprehendit caudam serpentis, & in virga

Benedictione natura ipsa mutatur, aut in transubstantiatione.

A.C.390.

Exo. 4. Exo. 7. Exo. 14.

101. 3. Exo. 15. Exo. 17. 4. Reg. 6. 3. Reg. 18.

1. Sal. 148.

Transubstantiatione multis argumentis adstruitur.

Virtus Baptismi. li. 2. de sacra. ca. 4.

Rom. 14.

Gratia Dei in baptismo quanta in cap. 11. ad Rom.

virgæ naturam reuertitur. Vides ergo prophetica gratia bis naturam esse mutatam serpentis & virgæ. Ponit & alia plura exempla, scilicet aquarum Aegypti, quæ conuertæ sunt in sanguinem verbo Moysi, & postea ad naturam suam priorem. De aquis mari rubri & fluuij Iordanis, quæ steterunt vel conuertæ sunt retrorsum. De aquis amarissimis, quæ immisso ligno dulcoratæ sunt. De petra, quæ percussa virga à Moysē dedit aquas. De ferro excusso de manubrio, & in profundum aquæ demerso: quod enarauit, & in manubrium intrauit ad nutum Helisæi. De igne de celo veniente ad preces Helisæi. Et subdit. De totius mundi operibus legisti, quia dixit, & facta sunt, ex nihilo. Sermo igitur qui potuit facere ex nihilo, quod non erat, non potest ea, quæ sunt, mutare in id, quod non erant? Non enim minus est dare nouas naturas rebus, quā mutare naturas. Sed quid argumentis vtiq; suis vtamur exemplis, incarnationisq; mysterij adstruamus veritatem. Nunquid naturæ vsus præcessit cum dominus Iesus nasceretur ex Maria? Si quærimus naturæ ordinem, [ viro mixta femina generare consueuerat, liquet igitur quod præter naturæ ordinem ] virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus ex virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturæ ordinem sit ipse Christus partus ex virgine? Vera vsque caro Christi est, quæ crucifixa est, quæ sepulta est, [ vere ergo carnis illius sacramentum est. ] Ipse dominus clamat: Hoc est corpus meum. Hæc ibi.

Idem in eodem de consec. dist. 2. panis. Panis est in altari vtitus ante verba sacramentorum, vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Fit autem consecratio verbis Iesu. Non enim suis sermonibus vtiq; sacerdos, sed sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum. Quis est sermo Christi? Hic quo facta sunt omnia. Iussit enim dominus & facta sunt cælum, terra, mare &c. De baptismo ait idem Ambrosius in eodem libro de sacramentis, de consec. dist. 4. per aquam. Per aquam baptismi transitus est, de terrenis ad cælestia, ideo Pascha transitus dicitur. Et hic transitus est à peccato ad vitā, à culpa ad gratiam, ab inquinamento ad sanctificationem. Qui super hanc aquam transit, non moritur, sed resurgit. Non omnis aqua sanat, sed illa, quæ habet gratiam Christi. Non sanat aqua, nisi prius descendat Spiritus sanctus.

Idem Ambrosius. 1. q. 1. non sanat. Non sanat baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit, qui in diluio aquarum ad Deum non approximabunt, quia vt per apostolum dicitur: quicquid ex fide non est, peccatum est: & ipsi, qui faciunt, & quibus faciunt, non solum non prodest, sed ad iudicium est. Et dicit Gratianus in §. seq. quod loquitur Ambrosius de baptismo illorum hereticorum, qui in baptizando non seruauit formā Ecclesię, vt sunt Ariani & Sabelliani.

Idem Ambrosius super epistolam ad Roma. de consec. dist. 4. sine penitentia, ait. Gratia Dei in baptismo non requiritur gemitum, non planctum, vel aliquod opus, sed solum ex corde professionem, & omnia gratis condonat. Et intelligitur secundum gloss. de penitentia exteriori, id est, satisfactione.

De sacramento penitentia.

§. VI.

A.C.390.

DE penitentia Ambrosio de peni. dist. 1. nemo. Nemo potest bene agere penitentiam nisi qui sperauerit indulgentiā. [ Sed negant oportere his reddi communionem, qui prauaricatione lapsi sunt. Si vnum tantum crimen exciperent, dure tamen, sed tamen diuinis redargui viderentur eloquiis. ] Deus autem nullum crimen excipit qui omnia peccata donauit, & cap. seq. Dominus par ius & soluendi esse voluit pariter & ligandi, qui vtrumque pari conditione permisit. Ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet. Certum est, quod Ecclesia vtrumque habet. Hæreticis vtrumque non habet, id est, neutrum habet. Idem, distinctione eadem, sunt qui arbitrantur, ait. Facilius inuenis qui conseruauerit innocentiam, quā qui congrue egerit penitentiam.

Idem, Nonnulli ideo poscunt penitentiam, vt statim sibi reddi communionem velint, & hi non tam soluere se cupiunt, quā sacerdotem ligare: suam enim conscientiam non exuunt, sacerdotem induunt. Propter quos præceptum est. Nolite sanctum dare canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos, hoc est immundis [ alias impuritatibus ] spiritibus, id est, permanentibus in peccatis: sacrae communionis non sunt facile tribuenda consortia. de peni. dist. 1. nonnulli.

De contritione Ambrosius in sermone quadragesimæ. Penitentia est præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. de peni. dist. 3. penitentia, id est, proponere non committere.

Idem de peni. dist. 1. sunt qui arbitrantur, ait. Nihil est, quod tam summo dolori sit, quā si vnusquisque postus sub captiuitate peccati, recorderetur vnde lapsus sit, atque vnde deciderit, eo quod ad corporea atque terrena ab illa speciosa & pulchra diuinæ cognitionis intentione defluerit.

Idem Ambrosius in apologia David. de peni. dist. 3. ille rex, sic ait. Ille rex tantus & potens, scilicet David: nec exiguo quidem momento manere penes se delicti passus est conscientiam, scilicet postquam à Nathan fuit reprehensus, sed præmatura confessione atque immenso dolore reddidit peccatum suum domino, scilicet dicens: Peccavi. Et infra. Denique dominum dolor intimi mouit affectus, vt Nathan diceret. Quoniam penituit te, dominus transtulit peccatum tuum. Maturitas itaque veniæ profundam in rege fuisse penitentiam, id est dolorem declarauit: quæ tanti erroris offensam traduxit. Hæc ille, scilicet, quo ad culpam & penam æternam. De confessione idem in lib. de paradiso. de peni. dist. 1. non potest, i. ait. Non potest quisquam à peccato iustificari, nisi peccatum fuerit ante confessus, id est, saltem mentis proposito.

Idem in sermone quadragesimæ, & habetur cap. sequenti. Ecce nunc tempus acceptabile aduenit, in quo confessio animam à morte liberat, confessio aperit paradysum, confessio spem saluandi tribuit. Vnde scriptura dicit, dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris. Idem in lib. de paradiso. Serpens decepit me, & comedi, scilicet dixit Eua domino inquirenti. Veniabilis culpa, id est digna venia, quam sequi-

Penitentia spes veniæ necessaria. lib. 1. de pecc. ca. 1.

Post penitentiam non statim ad communionem accedendum. ibi. cap. 9. Mar. 7.

Penitentiam non esse difficile tendā. li. de apolo. Dau. ca. 2. tom. 4. Ibid. 2. Reg. 15.

Hic sermo in Ms. cod. est, & incipit ece nunc tempus adest. Ita. 47. Gen. 3.



A.C.390.

Satisfactio operis in li. de Hel. & ieiun. cap. 20.

Thob. 11.

Quomodo dicat Ambrosius vni cam tantum esse penitentiam in 2. de penit. cap. 10.

tur confessio delictorum. Ideo non est desperata mulier, quae non reticuit Deo, sed magis confessa est peccatum suum, quam medicabilis sententia secuta est, de pen. dist. 1. serpens. De satisfactioe. Ambrosius in sermone in dominica de Abraham. Medicina misericordiae tollit peccata magna, habemus plura subsidia, quibus peccata nostra redimamus. Pecuniam habes, redime peccata tua. Non venalis est dominus, sed tu ipse venalis es. Peccatis tuis venundatus es, redime te operibus tuis. Vilis est pecunia tua, sed pretiosa est misericordia. Eleemosyna (inquit scriptura) a peccato liberat. de peni. dist. 1. medicina.

Idem in lib. de penitentia. & dist. ca. ca. Adam. Adā inquit post culpam statim de paradiso Deus eiecit, non distulit, sed statim separauit a deliciis, ut ageret penitentiam: statim tunica vestiuit pellicea, non sericea.

Idem in eodem. Deus distinctionem non facit, qui misericordiam suam omnibus promisit, & relaxandi licentiam sacerdotibus suis sine vlla exceptione concessit, sed qui culpam exaggerauit, exaggeret & penitentiam, id est, maiorem faciat. Maiora enim crimina maioribus abluuntur fletibus: de peni. dist. 1. Deum. Quod autem ipse Ambrosius dicit in lib. de vnica penitentia. Quod si est vnum baptismus, ita & vnica penitentia: intelligitur secundum Gratianum de pen. dist. 3. reperiuntur, de solenni penitentia, quae tantum semel fiebat, de qua habetur distinctione 50. in capite.

Anima pulchritudo lib. 6. Hexaem. cap. 7. to. 4.

§. VII.

DE virtutibus Ambrosius in Hexaemeron ait. Illa anima a Deo pingitur, quae habet in se virtutum gratiam renitentem, splendorēque pietatis. Illa anima bene picta est, in qua elucet diuinae operationis effigies. Illa anima bene picta est, in qua est splendor gloriae & paternae imago substantia. Secundum hanc imaginem, quae refulget, pictura pretiosa est: secundum hanc imaginē ante peccatum depictus est Adam, sed vbi lapsus est deposuit imaginem caelestis, sumpsit terrestris effigiem. de peni. dist. 2. illa anima.

Quid est esse Dei simile. li. de fuga saec. ca. 4. tom. 2.

Idem in libro de fuga saeculi, ait. Similem esse Dei, est habere iustitiam, sapientiam, & in virtute esse perfectum, de penitentia, distinctione 2. similem.

Item Ambrosius 32. q. 1. cum renunciatur. Cum renunciatur improbitati, statim asciscitur virtus. Egressus enim malitiae, virtutis operatur ingressum. Eodemque studio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.

Idem Ambrosius de vita beata ait. Sapiens nunquam est inanis, semper in se habet amictum prudentiae, qui potest dicere, iustitiam induebam, vestiebam iudicium. Mentis namque haec sunt interna velamina, quae nemo alius potest auferre, nisi cum aliquē sua culpa despoliat. Denique sic spoliatus Adam nudus inuentus est. de peni. dist. 2. sapiens.

Compendium penitentibus. Luc. 15. Eccl. 7.

Idem in lib. de paradiso. Pastor ille euangelicus lapsum ouem legitur vexisse, non abiecit. Et Salomon ait. Noli esse nimis iustus. debet enim iustitiam temperare moderatio, nam quemadmodum tibi curandus praebatur, quem fastidio ha-

beas: qui contemptui se non compassioni medicis suo putet futurum: de peni. dist. 1. serpens.

Idem Ambrosius in lib. de officiis. Est iniusta misericordia, de qua in lege scriptum est de quodā. Non misereberis illius. Et in libris regum legitur, quod Saul contraxit offensam, quia miserus est Agag hostium regis, quem prohibuerat diuina sententia feruari. Et infra: [ In ipsa Ecclesia, vbi maxime misereri decet. ] Teneri quammaxime debet forma iustitiae, ne quis è consortio communionis abstentus, breui lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam vberioribus fletibus communionem, quam plurimam debet postulare temporibus, à facilitate sacerdotis extorqueat. Nonne cum vni indigno indulget plurimos facit ad prolapsionem contagium prouocari? Facilitas enim veniae, in centium tribuit delinquenti, 24. q. 4. est iniusta.

Idem Ambrosius in sermone qui incipit Amarior, sic ait. Non osculatur semper pater filium, sed aliquando castigat. Ergo quando castigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim amor plagas suas, quae dulciores sunt, cum amari inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio, quam blanda remissio. 5. q. 5. non osculatur.

Idem Ambrosius super Beati immaculati, ait. Iudicet ille de alterius errore, qui non habet, quod in seipso condemnet. Iudicet ille, qui non agit eadem, quae in alio putauerit puniendam, ne cum de alio iudicat, in se ferat sententiam. Iudicet ille qui ad pronuntiandum nullo odio, nulla offensione, nulla leuitate ducitur. Et post pauca. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticarum propositio voluntatis, sed iuxta leges & iura pronuntiat, scitis iuris obtemperat, non indulget propriae voluntati. Nihil paratum vel meditatum de mo defert, sed sicut audit, ita iudicat, sicut habet natura, decernit, obsequitur legibus, non aduersatur, examinat causas merita, non mutat. 3. q. 7. iudicet.

Idem in lib. de offic. Fortitudo, quae bello tuetur à barbaris patriam, vel domi defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena est iustitia, 24. q. 3. fortitudo.

Idem: Non in inferenda, sed in depellenda iniuria lex virtutis est. Qui enim non repellit à socio iniuriam si potest, tam in vitio est, quam ille, qui facit, ibidem, cap. non inferenda.

Idem Ambrosius in sermone qui incipit, Diuinum ad patrem, & dist. 35. sexto die bestiae sunt creatae, & cum bestiis orta est edendi potestas, & vsus escarum, vbi cibus coepit, ibi finis factus est mundi. Vbi coepit sua incrementa nescire, ibi coeperunt diuina circa eum opera feriari: quo iudicio declaratum est, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos desit augeri. Et infra. Vt sciamus nouum non esse ieiunium, primam illic legem constituit de ieiunio, & infra. Eousque nemo praeruaricari nouerat: vbi adhuc orta non esset, quae prima est, praeruaricatio. Indictum est ieiunium abstinentiae. Lex à domino Deo, Praeruaricatio legis à diabolo. Culpa per cibum, latebra post cibum. Cognitio infirmitatis in cibo, firmitatis virtus in ieiunio. Serpens gula persuadet, dominus ieiunare decernit. Itaque gula de paradiso errantem expulit: abstinentia ad paradisum reuocauit errantem. Haec ibi. Et pulchra subdit de sobrietate

A.C.390.

Iniusta misericordia in psal. 118. ser. 8. ante medium. tom. 4. Deut. 19. 1. Reg. 19.

Etiā amātes castigat. ser. 84. to. 3.

Heb. 11.

Bonus iudex quis. ibid. non multo post.

Ieiunium quando instituit. in lib. de hel. & ieiun. cap. 4. tom. 4. Gen. 1.

Ieiunij & gulae comparatio. ibid.

A.C.390.

Liberalitas perfecta quae. li. 1. offic. 630.

Propinquus est subueniendum ibid.

Miseri cordia omnibus conuenit. li. 2. c. 6. in Luc. in c. 3. post principium 20. 5.

4. Reg. 25.

Clericali omnino officio saeculari alieni esse debent. li. de fug. saec. c. 2. to. 2.

tate & ebrietate. De liberalitate & misericordia, idem in lib. de offic. ait. Perfecta liberalitas fide, causa, loco, tempore commendatur, vt primum opereris circa domesticos fidei. Grandis enim culpa, si sciente te fidelis egeat, si scias cum sine sumptu esse, famem tolerare, ærumnam perferri, qui praesertim egere erubescat. Si in causam ceciderit aut captiuitatis aut calumniae, & non adiuues. Si sit in carcere & paenis & suppliciis propter debitū aliquod iustus excrucietur. Nam etsi omnibus debetur misericordia, iusto amplius. Si tempore afflictionis suae nihil à te impetret. Si tempore periculi, quo rapitur ad mortē, plus apud te valet pecunia tua, quam vita morituri, non est leue peccatum. Et infra: Est etiam probanda illa liberalitas, vt proximis seminis tui non despicias, si illos egere cognoscas. Consideranda est etiam in largiendo grās & debilitas, non nunquam & verecundia, quae ingenuos prodat natales. Pulchra etiā liberalitas in ipso quoque dato mensuram tenere, vt abundes pluribus, non conciliandi fauoris gratia ultra modum estuere. Quicquid ex affectu puro & sincero promittitur. Hoc est decorum, non superfluas aggregi adificationes, nec praetermittere necessarias. [ Et maxime sacerdoti hoc conuenit. ] ornare Dei templum honore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini resplendeat, impensas misericordiae conuenientes frequentare, quantum oportet peregrinis largiri, non superflua, sed cōpetentia, nō redundantia sed congrua humanitati, ne sumptu pauperum alienam sibi quaerat gratiam, ne retriāctiorem erga clericos aut indulgentiorem se praebet. ]

Et infra: idem super Lucam. Misericordia communis est vsus, ideo commune praecipuum est, omnibus officiis, omnibus aetatibus necessaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola vel vrbanus, diues & pauper. Omnes in commune monentur, vt confertur non habenti. Misericordia enim plenitudo virtutum est, & ideo omnibus proposita est perfecta forma virtutis, distinctio 86. non satis. cum sequen.

Idem in lib. de offi. Aurū habet ecclesia, non vt seruet, sed vt erogat, & subueniat necessitatibus. Quid enim est opus custodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri & argenti de templo domini Assyrii abstulerunt? Nonne melius constat sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quam sacilegus contaminata asportet hostis? Nonne dicturus est dominus, Cur passus es tot inopes fame mori? cur tot captiui in commercium deducti sunt, nec redempti: cur tot ab hoste occisi sunt? Melius fuerat, vt vasa viuientium seruare, quam metallorū. His non possit responsum referri. Quid enim dices? Timui ne templo Dei ornatus deesset? Responderet. Aurum sacramenta non quaerunt, nec auro placent, quae auro non emuntur. Ornatus sacramentorum, redemptio captiuorum est. Et vere illa sunt vasa pretiosa, quae redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus domini, qui operatur, quod sanguis eius operatus est, 12. q. 2. aurum.

Idem de fuga saeculi. Cui portio Deus est, nihil debet amare nisi Deum: ne alterius impediatur necessitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic

nostro officio decerpitur. Hac est enim vera sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, & quaedam alienatio carissimorum, vt suis se abneget, qui Deo seruire gestit, 12. q. 1. cui.

Idem in lib. de offi. Denique si non potest alteri subueniri, nisi alter datur, cōmodius est neutrum iuari, quam grauari alterum. Et infra. Sacerdotis est nulli nocere, prodesse velle omnibus: posse autem, solius est Dei, 14. q. 5. denique.

Idem Ambrosius lib. de offi. 22. q. 4. innocens. Innocens credit omni verbo. Non vituperanda facilitas, sed laudanda bonitas. Hoc est innocetum esse ignorare quid noceat. Et si circumscribitur ab aliquo, de omnibus iudicat bene, qui fidem esse in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis suae dote inclinatus Iesus, vt crederet Gabaeonitis testamentum disposuit, pacem dedit, confirmauit societatem. Fraude autem deprehensa populus indignari coepit. Iesus tamen pacem, quam dederat reuocandam non censuit, quia firmauerat eam sacramenti religione.

Idem in eodem. Nihil promittat quis inhonestum, aut si promiserit, tolerabilius est non facere promissum, quam facere quod turpe est. Non semper promissa soluenda sunt omnia. Denique ipse dominus Deus frequenter mutat suam sententiam, 22. q. 4. vnusquisque.

Anari insani ostenduntur. ser. 81. circame-dum tom. 5.

§. VIII.

DE diuersis vitiis. Et primo de auaritia. Ambrosius super Lucam in expositione exempli illius, Homini cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit, sic ait, dist. 47. sicut hi. Sicut hi, qui per insaniam mente translati sunt, non iam esse ipsas, sed passionis suae phantasias vident: ita & mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta temper aurum, semper argentum videt, semper reditus computat, gratius aurum quam solem intueretur. Ipsa eius oratio & supplicatio ad Deum petit aurum. Interdum etiam ex vsura arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis? nec fatietas vnquam nec finis aderit cupiditati. Et infra. Sed ait, scilicet auarus. Quid iniustum est, si cum aliena non inuado, propria diligenti seruo? O impudens dictum! propria dicis: Quae ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti? quando hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi, quibus, quae so facultatibus, quibusque subsidiis stipatus ingressus es? & paulo post. Proprium nemo dicat quod commune est: plus quam sufficienter sumptum, violēter obrentum est. Nunquid iniquus est Deus, vt nobis non aequaliter distribuat vitae subsidia? vt tu quidem esses affluens & abundans, alijs autem deesset, & egerent? An idcirco magis, quia voluit tibi benignitatis suae experimenta conferre, & alium per virtutem patientiae coronare? Tu vero susceptis Dei muneribus, & in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, si tam multorum vitae subsidia solus obtineas? Quis enim tam iniustus, tam auidus, quam qui multorum alimentum suum non vsus sed abundantiam & delicias facit? Neque enim minus est criminis habenti tollere, quam cum possis & abundas, indigentibus denegare. Esurientium est panis, quem tu detines, Secunda pars Hist. Ant. H 2

A.C.390.

Nulli est subueniendum cum alterius iniuria. li. 3. cap. 9.

Iof. 9.

Promissa inhonestita non seruanda. cap. 12.

Vitiosas nequisitama.

Nihil est cuius in mundo proprium.

Cur Deus alios diuites caelios genes esse vult.

A.C. 390. nudorum indumentum quod recludis, miserorum A redemptio pecunia, quam in terram confodis. Tot ergo te scias inuadere bona, quot possis praestare quod velis. Hæc ibi. Et vide glori. quæ exponit verba aliqua obscura, ut illud, Quod commune est, id est communicandum tempore necessitatis. De simonia Ambrosii in lib. de mysteriis. Quod dedit, cum ordinaretur episcopus, aurum fuit, & quod perdidit, anima fuit. Cum alium ordinaret, quod accepit, aurum fuit: quod dedit, lepra fuit: scilicet spiritualis lepra peccati & suspensionis. Idem: Gratiâ cum ordinaretis non suscipi, quia gratuito eam non meruisti.

Idem: Cito turpem sequitur lepra mercedem, & pecunia male quaesita corpus animamque commaculat. Vides quia factus auctoritas scilicet Giezi, successio damnatur hæredis. Cur ergo semen Giezi damnatur in æternum, nisi ut vitiorum magis, quam semen generis intelligas, id est simoniacos: i. q. r. cum ordinaretur, & sequen. De v. furis, lib. de Nabuthæ ait, 1. q. 3. plerique. Plerique refugientes præcepta legis, cum dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia v. furas exigunt, sed de mercibus eorum tanquam emolumenta v. furarum percipiunt. Ideo audiunt, quid lex dicat. Neque (inquit) v. furam e. carum accipies, neque omnium rerum.

Idem: E. s. a. v. s. u. r. a. est, vestis v. s. u. r. a. est, & quodcunque forti accedit, v. s. u. r. a. est: & quod velis ei nomen imponas, v. s. u. r. a. est. Quod intellige in mutuo præcedente intentione principali ad hoc. Idem de bono mortis, 1. q. 4. si quis, 3. Si quis v. s. u. r. a. m. accipit, rapinam facit, vita non vivit. Contra luxuriam Ambrosii lib. de patriarchis 32. q. 4. nemo. Nemo sibi blandiatur de legibus hominum,

*a* Hac D. Ambrosii verba facile ea conuellant, D qua pseudoambrosius in com. 1. ad Corinth. scribit, licere scilicet viro innocenti, cuius vxor est adultera alteram ducere, cum tamen mulieri continenti virum habenti adulterum alteri nubere non licet. Nam si viro non licet quod mulieri non licet, & si eadem à viro, qua ab vxore debetur castimonia, necessario colligitur neque virum vxore adultera, neque vxorem marito adultero aliud posse contrahere matrimonium. Hoc etiam clarus ex his D. Ambrosii verbis cap. 7. eiusdem libri perspicitur. Habent quidem omnes viri mulierisq. concubitus, nulla legitimi matrimonij sorte copulati, suam culpam. Desiste etiam qui ad gratiam baptismi tenditis, velut quidam fidei candidati continentia disciplinam. Nulli licet scire mulierem præter vxorem. & paulo post. Iunctus es vxori, noli querere solutionem, quia non licet tibi vxore viuente vxorem ducere. Nam & aliam querere cum habeas tuam, crimen est adulterij, hoc grauius quod putas peccato tuo auctoritatem lege querendam. Hæc ille: ex cuius verbis liquet D. Ambrosium idem penitus sensisse cum Trid. Conc. sess. 24. can. 8. Si quis dixerit Eccliam errare, cum docuit & docet iuxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterum coniugum matrimonij vinculum non posse dissolui, & utrunque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge viuente aliud matrimonium contrahere, machariq. eum qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam qua dimissa adultero alij nupsit, Anathema sit. Vide Turri. lib. 5. pro defens. Cano. Apost. cap.

Nō licet viro cuius vxor adultera est, aliam ducere.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

3. Cor. 7.

11. Ex his apparet quam execranda detestandaq. sit Genesum illa constitutio tit. de duortijs, qua concedunt viro, qui vxorem suam certo adulterium commississe deprehenderit. testibusq. fide dignis comprobauerit aliam vxorem ducere. Hæc enim expresse contra ius diuinum Christi Domini pugnat. Mart. 5. & 19. Mar. 10. Luc. 16. 1. Cor. 7. Talia sunt fere omnia illius Ecclesie, si deo placet, reformata operæpretia.

omne stuprum adulterij est, nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro qua ab vxore debetur castimonia. Quicquid in ea, qua non sit legitima vxor commissum fuerit, adulterij damnatur crimine.

Idem in eodem: Nulli licet scire mulierem præter vxorem. Ideoque coniugij tibi datum est ius, ne in laqueum incidas, & cum aliena muliere delinquas. Tolerabilius est, si lateat culpa, quam si culpa vsurpetur auctoritas. Contra superbiam Ambrosii lib. de offi. 11. q. 3. si quis. 6. Si quis non obediat episcopo, sese extollere atque exaltare desiderans, quaerens etiam obumbrare merita episcopi simulata affectatione doctrina, aut humilitatis aut misericordiae, is à vero deus sur erbit. Quoniam veritatis ea regula est, ut nihil facias commendandi tui causa, quo minor alius fiat. Neque si quid boni habeas, id ad deformationem alterius & vituperationem exerceas, non defendas improbum, & sancta indigno committenda arbitreris. Neque iterum vigeas & impugnes, cuius crimen non deprehenderit.

Quæ sint in nostra potestate. lib. 1. cap. 8. circa finem.

§. IX.

Ambrosius in Hexaemeron 15. q. 1. illa cauenda. b. illa cauenda sunt, quæ ex nostra vo-

*b* Hic multa adstruuntur aduersus hæreticos, & in primis arbitrij libertas quam in libris de vocatio. gentium acerrime ruetur, & præsertim cap. 3. lib. 1. dicens. Nec quia spiritu Dei agitur, ideo se putet liberum arbitrium non habere, quod nec tunc quidem perdidit, quando diaboli voluntati se dedit, a quo iudicium deprauatum est non ablatum. Deinde mala nostra nobis, inquit Ambrosii. debemus adscribere: ex quo sequitur Deum mali auctorem non esse, quod ipse in hoc eodem capite euidenter contra Mani hæres affirmat. Nunquid, inquit, simul malitiam Deus citauit? Sed ea ex nobis orta, non à conditore Deo condita, morum lenitate generatur, nec ullam creatura habens prerogatiuam, nec auctoritatem substantia naturalis, sed mutabilitatis vitium & errorem prolapsionis. Tertio cum dicit voluntarium militem sibi Christum legere, notat proculdubio vocationi nostræ atq. adeo iustificationi nos assentiri, neque proinde haberi nos in nostra iustificatione solum passiuæ, ut hæretici dicunt Denique hic virginitatem matrimonio longe præferri audis, & eam D. Ambrosium consulere, a qua nostri hæretici adeo abhorrent, ut etiam virgines sacras ad nuptias inuestus impulerint. Sed hæc omnia & alia nostræ Catholica religionis dogmata ex D. Ambrosii dictis Ambrosiana confessio luculenter demonstrat, in qua licet perspicue

Cogno- scere nul- li licet mulierē præter vxorē. ibi. cap. 7.

Non obe- diens epi- scopo, su- perbo est. lib. 12. of- fic. c. 24.

A.C. 390. spicue nostra fidei cum fide Ambrosiana consen- sionem adinuadere.

Peccatum posthumus nō facere si nolimus.

Culpa nul- li nisi nobis imputanda. lib. 2. de Iaco. ca. 3.

Peccato virtus succedit. lib. 2. de Cain & Abel. c. 4. Num. 3.

Ambrosio simul docendi & discendum fuit. lib. 1. off. cap. 1.

luntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles corporis passiones. Quorum igitur nos sumus domini, horum principia extrinsecus nō requiramus, nec deriuemus in alios, sed agnoscamus ea, quæ proprie nostra sunt. Quod enim posthumus nō facere, si nolimus, [huius electionem mali nobis potius debemus quam aliis adscribere. Ideo etiam in iudiciis istis voluntarios reos, non ex necessitate compulsos culpa stringit, pœna condemnat.] Hoc igitur de eo quod proprie malum videtur dictum est. Mala enim non sunt, quæ nec crimine mentem implicant, nec conscientiam ligant. Vnde paupertatem, ignobilitatem, ægritudinem, mortem, nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numerauerit, quia nec contraria istis in bonis habentur.

Idem lib. de beata vita. Non est quod cuiquam nostram adscribamus culpam nisi nostra voluntati. Nemo nostrum tenetur ad culpam, nisi propria voluntate deflexerit. Non habent crimē, quæ inferuntur reluctantibus. Et infra. Voluntarium militem sibi elegit Christus, voluntarium seruum sibi diabolus auctionatur. Neminem iugo seruitutis adstrictum possidet, nisi quis se prius peccatorum are vendiderit, 15. q. 1. non est. Idem Ambrosii. Nuptia replent terram, virginitas paradisum. Idem, Integritas corporis vobis expetenda est, quam ego pro consilio suadeo, non pro imperio præcipio. Sola enim est virginitas, quæ suaderi potest, imperari non potest, 32. q. 1. nuptia. & sequen.

Idem in lib. de paradiso, 15. q. 1. nec is. Illud quoque spectat, quia cum occiditur impius, Christus infunditur, & vbi abominatio aboletur, sanctificatio confeceratur, quia dominus dixit. In eadē, qua interfecit omne primogenitum Aegypti, sanctificauit mihi omne primogenitū Israel, quod ad omne tempus refertur.

Idem Ambrosii. Circa principium sui pastoralis. Honor & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, si diademati principum, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad aurum fulgorē compares. Quippe cum videas regem colla & principum summitti genibus sacerdotum, & oscū lata eorum dextera se credant eorum orationibus communiti, dist. 96. duo sunt.

Idem Ambrosii in pastorali ait. Homines prius discunt, quod doceant. Ego autem à tribunalibus raptus ad sacerdotium, docere cœpi, quod ipse non didici. Itaque docendum mihi simul & discendum est, quoniam discere ante non vacauit. Quid autem præ cæteris debemus discere, quam tacere, ut possimus loqui? Lingua tua menti subdita sit, & frans habeat quibus possit reuocari ad mensuram. Sermones proferat libra examinatos iustitiæ, ut sit in sensu grauitas, in sermone pœdus, atque in verbis modus. Tunc enim maxime insidiatur diabolus, quando in nobis videt passiones iracundiæ generari.

Ego quidem non minus vos diligo, quos genui in euangelio, quam si vos suscepissem ex coniugio. Non enim vehementer est natura ad diligendum quam gratia. Sicut autem in senibus grauitas, in iuuenibus alacritas, ita in adulescentibus

verecundia velut quadam dote commendatur natura. Est autem in ipso motu, gestu, & incessu tenenda verecundia. Habitus enim mentis in corporis statu cernitur. Et vox quadam est animi, corporis motus. Sunt qui sensum ambulando histrionicos gestus imitentur, ut quotiescūque gradum transferunt, modulos quosdam seruare videantur. Nec cursim ambulare honestum arbitror, nisi cum causa exigit alicuius periculi, vel iusta necessitas. Si quid sane in natura vitij est, ars emendet. Non solum nihij indecorum loqui: sed nec aurem quidem præbere debemus dictis huiusmodi. Quoniam quem audire delectat, alium ad loquendum prouocat.

Verecundia quoque in ipso corporis decore plus eminet, ita tamen ut etiam non sit affectatus decor corporis, sed naturalis, simplex, neglectus magis quam expeditus. Non pretiosis & albenibus vestimentis adiutus sed communibus, ut honestati vel necessitati nihil desit, nihil accedat notori. Vox ipsa non remissa, non fracta, nihil scæmineum sonans, sed formam quandam ac regulam ac succum virilem reseruens. Sicut autem molliculum & infractum aut vocis sonum aut corporis gestum non probō, ita nec agrestem nec rusticum, naturam imitetur. [Eius effigies, formula disciplina, forma honestatis est.] Conuenire quidem arbitror ecclesiasticis, & maxime ministrorum officijs, extraneorum vitare conuiuia. Vel ut ipsi hospiales sint peregrinantibus, vel ut nullus sit opprobrio locus. Viduarū & virginum adire domos iuniores non est opus, nisi visitandi gratia, & hoc cum senioribus, vel cum episcopo: vel si grauior est causa, cū presbytero. Cur non o clerice, tempora illa, quibus ab ecclesia vacas lectioni impendis? Cur Christum non reuisis? Christum alloqueris? Christum audis? Illum alloquimur, cum oramus, illum audimus, cū diuina oracula legimus.

Licet autem honesta ioca stauia sint, tamen ab ecclesiastica abhorrent regula. Nec solum perfusos, sed omnes etiam iocos arbitror esse declinandos.

Idem Ambrosii. Tantus est honestatis splendor, ut vitam beatam efficiat tranquillitas, conscientie & securitas innocentia. Beata plane, quæ non iudiciis alienis æstimatur, sed domesticis sensibus percipitur, tanquam sui iudex. Neque enim populares opiniones pro mercede aliqua requirit, nec pro supplicio pauet.

Popularis est grata omnibus bonitas, nihilque est quod tam facile humanis sensibus illabatur. Quis autem eius consilio se committat: quem nō putat plus sapere, quam ipse sapiat? Vel quomodo potes iudicare consilio superiorem, quem moribus vides inferiorem? An vero putabo eum idoneum, qui consilium mihi det, quod sibi non dedit? & mihi eum vacare credam, qui sibi non vacet? Cuius animum voluptates occupent, libido deuincat, auaritia subiuguet, cupiditas perturbet, motus quatit? Quomodo hic locus consilij, vbi nullus quieti? Hæc ille.

De beato Augustino, & scriptis eius.

CAPUT VIII.

Secunda pars Hist. Ant. H. 5

A.C. 390. Verecundia in iuuenibus laudatur. cap. 17.

Verecundia in decore corporis eminet. ca. 19.

Ecclesiastici conuiuia deuicent. ca. 20.

Splendor honestatis quæritur lib. 2. off. ca. 1.

Consilium alteri datur debet esse altitropæ stantior. ca. 8. & 11.

A.C.400

D. Aug. elegia.

Hiero. in li. de 12. doctorib. tom. 4.

Lib. 3. c. 3.

Aug. omnes doctores scientia vincit.

Ber. fer. 80 super cant.

Ido. de viris illustri. ca. 8.

Augu. artes omnes sine magistro didicit. li. 4. conf. c. 1.

Vasi sol refulgens, qui dominus dicitur planetarum & pater luminis, super omnia luminaria splendens, delectabilis oculis, & per omnia respiciens: sic Augustinus ecclesiam illustravit, gemma doctorum, pater theologorum, suavis eloquio, omnes materias penetrando dilucidans. Vnde de eo Hierony. in lib. de 12. doct. ait. August. episcopus volans per montium cacumina quasi aquila, & ea, quae sunt in radicibus montium non considerans, multa caelorum spatia terrarumque situs, & aquarum circulum claro sermone pronuntiat. Prosper verò de eo inquit lib. de vita contemplativa. Sanctus Augustinus acer ingenio, suavis eloquio, secularis literatura peritus, in ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in omni sua actione compositus, in quaestionibus soluendis acutus, in convincendis haereticis circumspectus, in expositione fidei nostrae catholicus: in exponendis scripturis canonicis caurus. Emiscius quoque postquam Hieronymum & quosdam alios doctores commemorando laudavit, sic concludit. Hos omnes Augustinus ingenio & scientia sua vincit. Nam licet Hieronym. 6. millia voluminum Origenis se legisse fateatur, iste tamen tanta scripsit, ut non solum diebus & noctibus scribere libros eius quis non possit, sed nec legere occurrat. Volusianus etiã dicit de eo, quod legi Dei deest, quicquid Augustinum contigerit ignorare. Sed & devotus Bernardus appellat eum validissimum malleum haereticorum. Merito igitur sicut sol refulgens, sic iste in templo Dei refulsit, splendore doctrinae clarissimae, fervore dilectionis ferventissimae, decore vitae sanctissimae. Quam vitam descripsit D. Augustini doctoris incomparabilis vita ex eiusdem confessionibus & Possidonio collecta: eius praeterea mentionem faciunt permulti veterum, quos collegit Canis. in initio operis catechistici, & Torrensis Augustiniana: confessionis auctor. Possidonius Calamensis episcopus, ut refert Cassiodorus. Augustinus igitur in provincia Aphricana civitate Thagastensi ex honestis parentibus, patre Patrio gentili, matre Christianissima. Monica dicta oriundus fuit. Hic in adolescentia sua in liberalibus artibus ita plene fuit eruditus, ut summus philosophus, & rhetor luculentissimus haberetur, & ex maximo & acutissimo ingenio per se quasi libros artium liberalium intellexit. Vnde in lib. confessionum de se ait. Omnes libros artium, quas liberales vocant, quoscunque legere potui, per meipsum legi & intellexi, tunc nequissimus malarum cupiditatum servus. Et quicquid est de arte disserendi & loquendi, quicquid est

*a Hieron. hoc de seipso non refert, sed quendam alium fuisse ait, qui se sex millia librorum Origenis legisse quamplurima, fratrum multitudine ibidem audiente confessus est, quem ipse redarguens subiecit. Quod Origenes non scripsit, quomodo ille legere potuit? Numeri indices librorum eius qui in 3. volumine Eusebii, in quo scripsit vitam Pamphili continentur, & non dico sex millia, sed etiam partem non reperies. Apolo. in Russ. Idem. Sex millia Origenis tomos non poterat quisque legere, quas ille non scripsit, faciliusque credo testem huius sermonis quam auctorem esse mentium. Hiero. ep. 62. ad Thoop. tom. 2.*

de dimensionibus figurarum, & de musicis & numeris, sine magna difficultate, nullo hominum tradente intellexi. Scis tu domine Deus meus, quia celeritas intelligendi & discendi donum tuum est, sed non inde sacrificabam tibi.

Verum quia scientia sine caritate inflat, non aedificat, ex gentilitatis errore incidit in haesim Manichaeorum, qui ponant duo principia rerum, Deum scilicet auctorem invisibilem: diabolum visibilem Qui etiam asserunt corpus Christi non fuisse verum, sed phantasticum, id est aereum. In quo errore permansit Augustinus per novem annos.

Cum autem esset iam annorum novemdecim, & devenisset ad manus eius quidam liber Ciceronis exhortatorius ad philosophiam seu sapientiam acquirendam, multum affectus est ad doctrinam eius, eo quod ad contemptum mundi invitabat, & vacandum sapientiae. Hoc tamē refringebat eum, & non totum rapiebat, quia ibi non erat nomen Iesu Christi in illo libro, quod nomen à lacte matris imbiberat, & alte retinebat. Et quicquid legebat ubi hoc nomen non esset, quavis expolitum & verum, non satisfaciebat. Cœpitque ei vilescere vanitas mundi, & studio totus intendere.

Habuit nihilominus ex quadam muliere soluta fornicarie filium nomine Adeodatum, qui postea cum eo baptizatus est. Er tam acuti ingenij erat, ut ipsi patri August. esset admirationi, sed in sua adolescentia ex hac luce subtractus est.

Huius autem August. mater devotissima Monica nomine, iam defuncto viro vidua in magna sanctitate permanens vitam quotidie flebat pro errore filij, assidue orans pro acceleratione conversionis eius. Quadam autem die, ut ipse August. refert in li. confes. cum oraret merces, videt se stare in quadam linea lignea. Cui apparet quidã pulcherrimus iuuenis, scilicet angelus, quæsivit ab ea causam tantae tristitiae. Quae respondit perditione filij mei Augustini ego deploro. Cui iuuenis. Esto secuta, quia ubi tu, ibi & ille. Respiciensque videt August. iuxta se in illa linea stantem. Cum ergo illa exhilarata rerulisset August. Respondit ille. Falleris mater, non sic tibi dictum est, sed ubi ille, ibi & tu. Contra illa, non sic mihi dictum est, ubi ille, ibi & tu, sed ubi tu, ibi & ille, quia videlicet Augusti. educendus erat ad rectam regulam fidei Catholicae, in qua tunc mater eius erat, sed non ipse.

Cum autem pia mater eius sedula esset in quaerendo conversionem filij, accessit ad quemdam sanctum episcopum, rogans ut intercederet pro eo: & cum eo loqueretur ad inducendum eum de errore suo, respondit. Adhuc inflatus est novitate illius erroris, sed legens inueniet quanta sit impietas eius. Et cum illa cum lachrymis adhuc instaret, respondit importunitate devictus. Vade secuta [ita vivas] impossibile est, ut filius (aliàs fluvius) tantarum lachrymarum pereat.

Postquam autem multis annis Charthagini rhetoricam legisset, audiens quod Romę quietius studium ageretur, & perfectius, nesciente matre, ne scilicet eum sequeretur, ascendens naum ad urbem profectus est. Ad quem multi discipuli congregati sunt audientes doctrinam eius, ubi & infirmatus est matre ignorante, sed ea assidue pro salute eius orante, cito sanitati restitutus est.

A.C. 400.

1. Cor. 8.

Ciceronis cum ad mundi cōtempm inducit. li. 3. c. 4.

Adeodatus Aug. filius qua lis, lib. 9. ca. 6.

Episcopi ad Monicam de Aug. responsum. cap. 12.

Romam proficisci tur cōtra matris voluntatem. li. 5. cap. 3.

Tempo

A.C. 400.

Tempore illo Mediolanenses à Symmacho

Respiciat auditio Ambrosio. lib. 5. cap. 14. & lib. 6. cap. 1.

§. I.

Aug. de instituen da vita deliberat. li. 3. ca. 11.

Augustinus quomodo respiciat.

Castitas potest cu Dei gratia custodiri.

Tempore illo Mediolanenses à Symmacho prefecto Romanorum petierunt sibi destinari aliquid doctorem in rhetorica. Propter quod August. ab eo illuc directus est, ubi tunc praesulabatur sanctus Ambrosius. Mater vero eius quiescere non valens, licet cum multa difficultate, eum secuta est vsque ad Mediolanum.

Requiritur autem August. audire Ambrosium praedicantem cum multa deuotione. Et vna die praedicando diutius disseruit de tali materia, ita efficaciter errorem illum euacuando rationibus, ut August. ex toto haesim illam à mente sua abdicauerit. Quod cum mater ab eo percepisset, gaudens plurimum dixit ei. Credo Deo meo, quia non prius ex hoc mundo transitura sum, quam videam te perfectum christianum. Vnde & ipsa Ambrosium venerabatur & diligebat, percepto quod per doctrinam eius errorem illum dimiserat.

Cum ergo via Christi iam sibi placeret, sed per eam ire pigebat, dubitans se sufferre non posse mores Christianae religionis, seipsum arguens, ut patet in lib. confes. sibi ipsi dicebat. Quot pueri & puellae sunt in Ecclesia, qui in omni castitate & obedientia seruiunt Deo suo? Quid in te stas, & non stas? Proice te in eum, & excipiet te & sanabit te.

Misit quoque dominus in mentem eius, ut iret ad quendam seruum Dei Simplicianum nomine, magna fama virum, eo quod à iuuentute sua deuotissime Deo seruerat, & multa expertus fuerat. Iam tunc senex erat, & lucebat in eo gratia diuina, ut conferret cum eo astus suarum cogitationum, & consuleret eum, quis esset ei aptus modus ambulandi in via Dei, sic affecto ut ipse erat, in qua alius sic, alius sic ibat. Simplicianus autem hortatus est eum ad susceptionem baptismi inducens ei exemplum Victorini amici sui maximi in arte oratoria, qui ex gentilitate conuerius ad Christum intrauit Ecclesiam plenam populo, nec erubuit publice confiteri se credere, & recitare articulos fidei.

Confortatus autem Augustinus, reuersus est domum, & cum vna dierum colloqueretur cum Alipio amicissimo suo, & compatriota in atrio domus suae, superuenit quidam notus eorum de Aphrica Policianus nomine, cœpitque eis enarrare de mirabilibus, quae diuulgata erant in partibus suis de beato Antonio Eremita, & sanctitate eius, qui fuerat idiota, & paulo ante defunctus. Augustinus autem facie immutata, ait ad Alipiũ. Quid audiimus Alipi? Quid patimur? Surgunt indocti & rapiunt caelum, & nos cum nostris doctrinis ecce ubi volutamur in carne & sanguine. An quia praecesserunt pudet sequi. Moxque compunctus exarsit in Deum ad exemplum Antonij, audita vita eius.

Et dimisso Alipio, solus intrauit hortũ ipsius domus, ponens se sub arbore ficu, & dimissis habentis oculis resolutis in fletus compunctionis, imbrem lacrymarum emisit ingentem, seipsum reprehendens, & dicens. Quamdiu, quamdiu? Cras & cras? Sine modo, sine paululum. Sed modo & modo, non habebat modum, & sinens paululum prodibat in longum. Et Domine vsquequo? quamdiu ponam consilia in anima mea?

De ista sui retardatione plurimum postea conquirebatur in ipso libro confessio. dicens. Sero te amaui. Pulchritudo tam antiqua, & tam noua, sero te amaui. Et ecce intus eras, & ego foris, & ibi te quaerebam, & in ista formosa, quae fecisti deformis irrueram. Mecum eras, & tecum non eras. Vocasti & clamasti, & rupisti surditatem meam. Coruscasti, & splendisti, & fugasti caecitatem

*c Abscessi ergo in hortum, & Alipius pedem post pedem. Neque enim secretum meum non erat ubi ille aderat. Aut quando me sic affectum desereret. August. ibid.*

domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Proice te in eum, noli metuere, non se subtrahet, ut cadas. Proice te securus, excipiet te, & sanabit. Et erubescam nimis, quia illarum nugarum murmur audiebam, & cum abundans pendebam. Et rursus illa quasi diceret, obsurdesce aduersus immunda ista membra tua super terram, ut mortificentur. Narrant tibi delectationes, sed non sicut lex Domini Dei tui.

A.C. 400.

Psal. 118.

Augu. ad S. Simplicianũ accedit. ibi. c. 1. & 2.

Policiano narrante vitam D. Antonij omnino religioſa vita ducere profuit. 6. 6. & 7.

Psal. 6. & 11.

Quomodo rapiat hominẽ Deus. lib. 10. ca. 27.

A.C.400. meam. Flagraſti: & duxi ſpiritum, & anhelo tibi. A Guſtaui, & eſurio, & ſitio te. Tetigiſti me, & exarſi in pacem tuam.

Vocis ad- monitu vt eſuer- ſus fuerit. li. 8. ca. 12. Cum autem amariffime ſeretur ſubtus illam ſi- cum poſitus, audiuit vocem dicentem ſibi. Tolle, lege, tolle, lege. Repraſentis ex hoc lachrymis, cogitare cepit, vtrum ne illa vox audita, eſſet pue- rorum circa murum horti cantantium ex ſolatio.

Rom. 13. Sed cum nullam remiſceretur talem vocem au- diſſe cantari à pueris vel aliis, exiſtimauit quod e- rat, ſcilicet vocem illam à Deo formatam: vnde reuerſus ad locum horti domus, vnde diſceſſerat B ab Alipio, & ibi reperiens librum epiſtolarum Pauli, quem ibi dimiſerat ſuper tabulam, quando in hortum lachrymas retinere non valens ſeceſ- ſerat, aperuit librum. Coniecitque oculis ad pri- mum verſum, qui occurrit, legit. Nō in comella- tionibus & ebrietatibus, non in cubilibus & im- pudicitis, non in contentione & æmulatione.]

Induimini dominum Ieſum Chriſtum. Et ſtatim quaſi inſuſa luce ſecuritate ab eo dubietatis om- nis tenebra diſſugere: intelligens ex verbis illis ſibi à domino dici, vt indueret dominum Ieſum Chriſtum baptiſma recipiendo, quod omnino ſe facturum propoſuit.

Quomodo à do- lore den- tium ſe cu- ratur. lib. 9. cap. 4. Interea vehementiſſimus dolor dentium eum apprehendit, ita vt loquelam amitteret. Quapro- pter in tabulis cereis ſcripſit, ex quo loqui non poterat, vt orarent, quatenus dominus dolorem mitigaret. Quibus orantibus cum eo, ſtatim ſana- tum ſe ſenſit.

Demum adueniente ſolemnitate Paſchali bap- tizatus eſt à beato Ambroſio, cum iam eſſet tri- ginta annorum, cum Adeodato filio ſuo & amico Alipio. Tunc vt fertur, Ambroſius inquit. Te Deum laudamus. Et Auguſtinus reſpondit. Te Deum laudamus. Qui alternatim ipſum hymnum vſque ad finem ediderunt. In fide autem Catholica mirabiliter confirmatus, & maximo ſeruore diuini amoris repletus, dimiſit omnem ſpem & ſollicitudinem ſeculari: b ac etiam ſcholis, quas regebat, renuntiauit.

Mirabilis Aug. poſt & ante ſu- ſcepta ba- ptiſmigrati- am com- motio ca. 6. Nec ſatiabatur diebus illis dulcedine mirabili (vt ipſe ait) conſiderare altitudinem diuini conſi- lij, ſuper ſalute generis humani. Quantum fleui (ait) in hymnis & canticis ſuave ſonantis Eccle- ſiæ vocibus commotus. Tunc in eccleſia Medio- lanenſi cantari hæc inſtituta erant.

Ibid. ca. 1. Sagittaueras (inquit) in dicto libro. confefſio. ad dominum loquens, tu domine charitate tua cor meum, & verba tua tranſfixa geſtabam in vi- ſceribus meis, & exempla ſeruorum tuorum, quos de mortuis viuos feceras, congeſta in ſinū cogitationis meæ vrebant, & abſumebant grauem torporem, tanquam carbonem vaſtatores. O Ieſu adiutor meus, quàm ſuaue mihi fuit ſubito carere

a A beato Ambroſio cum ceteris fidelibus urbis ad ſtā- tibus & videntibus in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Auguſtinus baptizatus & confirmatus eſt. In quibus ſonantibus prout Spiritus ſanctus da- bat eloqui illis, Te Deum laudamus cantantes, cum- ceteris qui aderant, audientibus & mirantibus edide- runt. Quod ab vniuerſa Eccleſia Catholica vſque hodie tenetur & religioſe decantatur. Datus Me- dial. Chron. lib. 1. cap. 10. b Hoc ante ſuum baptiſmum ſe feciſſe oſtendit. li. 9. confefſ. cap. 2.

ſua uiribus nugarum mearum, & quas amittere merus fuerat, nam dimittere gaudium erat. Eieci- bas enim eas à me vera tu & ſumma ſua uitas, eie- ciebas, & intrabas pro eis: omni voluptate dul- cior, ſed nō carni & ſanguini, omni luce clarior, omni ſecreto interior, & omni honore ſubli- mior, ſed non ſublīmibus in ſe.

Reuertitur in Aphricam. ibid. cap. 8.

§. III.

Post hæc aſſumptis ſecum Nebridio & Euo- dio ac matre, & filio ſuo Adeodato, remea- bat ad Aphricam. Et cum eſſent apud oſtia Ti- berina, & de nauī deſcendiſſent ad ſe recreandū, loquebantur adinuicem de caeleſtibus valde dul- citer. Tunc ait illa filio. Nulla re iam delector in hac vita. [Quid hic faciam adhuc & cur hic ſim neſcio, iam conſumpta ſpe huius ſæculi. Vnum e- rat, propter quod in hac vita aliquantulum im- morari cupiebam, vt re Chriſtianum Catholicum viderem, priuſquam morerer. Cum ſtatim hoc mihi Deus meus præſtitit, vt te, contempta ter- rena ſælicitate, videam ſeruum Chriſti. Infirmata autem ibi, pia mater eius deſuncta eſt, & ſepulta. De cuius tranſitu piæ lachrymas fudit, & deuotas pro ea orationes ad Deum fudit.

Post mortem autem matris reuerſus eſt Au- guſt. ad agros proprios, vbi cum amicis ieiuniis & orationibus vacans, ſcribebat libros, & doce- bat indoctos. Comperta autem eius fama, beatus Valerius Hipponenſis epiſcopus eum ad ſe accer- ſi fecit, & licet inuitum, preſbyterum ordinauit lachrymantem de tanto ordine. Eum autem qui- buſdam conſolantibus, & dicentibus, quia maio- ri dignus eſſet honore. Reſpondit ſe ideo lugere, quia preſbyterium epiſcopatus appropinquaret, quod valde refugiebat: vnde & vitabat accedere ad aliquam ciuitatem carentem epiſcopo, ne cō- tingeret in illo occupari.

Factus ergo preſbyter, monaſterium clerico- rum mox inſtituit, & cepit viuere ſecundum regu- lam ſub ſanctis apoſtoliſ conſtitutam. [ Maxi- me vt nemo quicquam proprium in illa Societa- te haberet, ſed eis eſſent omnia communia: & di- ſtribueretur vnicuique prout cuique opus erat. Quod iam ipſe prior fecerat, dum de tranſmarinis ad ſua remeaſſet. ] Verum, quia prædictus Va- lerius epiſcopus ordinator eius erat Græcus, & minus in Latina lingua & literis eruditus, Augu- ſtino poteſtatem tribuit, vt contra morem Aphri- canæ Eccleſiæ coram ſe populo prædicaret peri- tiſſimus in græca & latina Auguſtinus. Et licet hæc re multis epiſcopis derogaret, ſanctus tamen epiſcopus non curabat, dummodo populo ſatif- faceret, quod non ita apte per ſe valebat. Eodem tempore Fortunatus preſbyter Manichæorum verſutia plurimos ſeducēbat, quem ſanctus Au- guſt. publice diſputans ſuperauit. Sed & Fauſtum magnum laqueum diaboli, & alios Manichæos, & Donatiſtas hereticos reuincebat, propter quod ei inſidiabantur, & mortem intentabant, vt ini- mico eorum, prædicantibus inter ſe hæreticis nō eſſe peccatum eum occidere, ſed habendam ex eo remiſſionem peccatorum. Timens autem Va- lerius ne Auguſtinus ſuæ eccleſiæ auferretur, & in epiſcopum alteri ciuitati daretur, (nā aliquan- do ſibi ad hoc ablatus fuiſſet, niſi ad locum ſecre- tum

Collo- quium cū matre. ca. 10.

Ex poſſi- donio ſi- que dein- cept ſe- quuntur. cap. 3.

Cōſtruit monaſte- rium. cap. 5.

Aug. ad- uersus For- tunatum diſputa- tio extat to. 6. poſt ca. 7. & 9.

A.C.400. tum ire feciſſet, vt minime inueniri potuerit) im- petrauit ab archiepiſcopo Carthaginenſi, vt ipſe cederet epiſcopatus, & Auguſt. Hipponenſi Ec- cleſiæ epiſcopus promoueretur. Qui licet pluri- mum remiſſet, demum compulſus eſt epiſcopa- ri, & eccleſiam Hipponenſem pontificaliter gu- bernare. Quod poſtmodum fieri non debuif- ſe, vt ſuo viuente epiſcopo ipſe ordinaretur, & dixit & ſcripſit, propter vniuerſalis concilij pro- hibitionem, quam poſtea ordinatus didicit: vnde & poſtea ſategit in concilijs epiſcoporum, vt om- nia ſtatuta patrum ordinandi deberet ab ordina- toribus imitari. Ipſe autem de ſe dixiſſe poſtmo- dum legitur. In nulla re ſentio mihi dominum ſic iratum ſicut in hoc quod cum dignus eſſem vix poni ad remum, poſtus ſum ad apluſtre, ſcilicet in apice regiminis Eccleſiæ.

a Hoc indicat epiſt. 110. inquit. Sedi cum pa- tre & epiſcopo meo ſene Valerio, quod Concilio Nicano prohibitum fuiſſe neſciebam: hoc autem te- ſte Ruſſ. lib. 10. cap. 6. Canone 10. cautum eſſe vide- tur his verbis, Ne in vna ciuitate duo ſint epi- ſcopi, vel certe aliquo canone, qui non extat, con- ſtitutum fuit, quo cautum fuit, ne epiſcopus ſibi ſucceſſorem deſignaret, vt vult Sand. lib. 7. de vi- ſit. mon.

Veſtis eius qualis, ibid. cap. 22.

§. III.

De conuerſatione eius. Veſtimenta eius, cal- ceamenta, & alia ornamenta, nec abiecta nimium, nec nitida plurimum, ſed moderato & competenti habitu. Qui & de ſe dixiſſe legitur. Fateor, de pretioſa veſte erubeſco, & ideo cum datur mihi, vendo eam, vt quia veſtis communis eſſe non poteſt, pretiū ſit commune. Clerici enim eccleſiæ ſuæ viuēbant in communi, vt canonici regulares, vt patet 12. q. 1. nolo. & c. certe. Et ab eo dicitur ordo canonicorum regularem ha- buiſſe initium, quibus & regulam ſcripſit, quam hodie plurimi religioſi profitentur, vt Prædicato- res, Eremitæ, Seruite, Canonici regulares omnes, licet diuerſarum religionum, & alij.

De qua regula tranſumptum eſt illud capitu- lum. Non dicatis aliquid proprium, [ ſed ſint vo- bis omnia communia. ] 12. q. 1. Et illud capitulum 32. q. 5.

Nec ſolo tactu, & affectu quoque, ſed aſpe- ctu appetitur & appetit concupiſcentia ſæminarum. [ Nec dicaris habere vos animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: quia impudicus o- culus, impudici cordis eſt nunciuſ. ]

Et illud 5. q. 5. Non vos iudicatis eſſe maleuo- los, quando crimen alterius iudicatis, ſcilicet ex charitate. [ Magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros quando iudicando corrigere po- teſtis, tacendo perire permittitis. ]

Et illud ad prælatos diſt. 86. Quando neceſſi- tas diſciplinæ in moribus coercendis dicere vos dura verba compellit, non à vobis exigitur, vt à vobis ſubditis veniam poſtuletis, [ ne apud eos quos oportet vobis eſſe ſubiectos, dum nimium ſeruiatur humilitas, regendi ſrāgatur auctoritas. ] Ibi vide. Menſa frugali & parca ſemper vſus eſt, & inter olera & legumina propter infirmos ho-

Auguſti- nus regu- la mona- ſtica au- ctior.

Religioſi ſub regu- la D. Au- guſt. mili- tantes.

Reg. 3. c. 1. Reg. 3. ca. 21. Reg. 3. ca. 23. Reg. 3. c. 4

ſpites plerumque carnes habebat. In ipſa autem menſa magis lectionem vel diſputationem, quàm epulationem diligebat. Et contra peſtem detra- ctionis ſcriptum ibi in pariete habebat, Quisquis amat dicit abſentem rodere vitam,

Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi. Et cum aliquando quidam ſibi familiariffimi e- piſcopi ad detractionem linguam laxaſſent, adeo dure eos redarguit, vt diceret vel verſus illos de- lendos, vel ſe de menſa reſceſſurum, niſi à detra- ctione ceſſarent.

Pauperum ſemper memor erat, & iis, quæ ha- bere poterat, liberaliter exhibebat. Nam & de va- ſis dominicis, vt calicibus & huiusmodi, ſi popu- lus non ſubueniebat, iubebar conſtari, & dari propter pauperes & captiuos, quod ſe à beato Ambroſio didiciſſe factum referebat. Conſan- guineis ita prouidit, non vt diuitias haberent, ſed vt aut non, aut minus egerent. Vaſa non argæca, exceptis coclearibus, ſed lignea vitrea vel mar- morea ſeu terrea habebat: non propter paupertate- m, quia non poſſet, ſed propter honeſtatem. Fa- bricarum nouarum nunquam ſtadium habuit, deuitans in eis implicationem animi ſui, quem li- berum eſſe volebat, vt ſcripturis plenius vacare poſſet. Non tamen illas ædificare volentes impe- diebat, niſi immoderate fieri conſpexiſſet. Domū, agrum, vel villam emere noluit. Multas heredita- res reſpuit dimiſſas, eo quod mortuorum filiis potius deberi dicebat: vnde & ipſe dicit 17. q. 4. c. vlti. Quicumque vult exhæredato filio hære- dem facere Eccleſiam, quarat alterum, qui ſuſci- piat quàm Auguſtinum, immo Deo propitio ne- minem inueniet. Et addit exemplum Aurelij Car- thagenſis epiſcopi, quod egit, iure tamen poli- non fori.

Fœminarum nullam vnquam, nec etiam ger- manam ſororem, aut fratris ſui filiam, quæ Deo pariter ſeruiēbant, ſecum habitare permittit. Dicebat enim, quia eſt de ſore vel neptibus nulla poſſit oriri mali ſuſpicio, tamen quia tales ſine a- liis ſibi neceſſariis, ſecum manentibus eſſe nō poſſunt, & ad eas aliæ aduentarēt, ex illis poſſent infirmiores aut humanis tentationibus commo- ueri, aut malis hominum ſuſpitionibus diffamari. Nunquam cum muliere ſolus loqui volebat, neſi ſecretum aliquod interueniret. Docti ergo viri (ait Gregor. de hoc) magna cautela magna nobis debet eſſe inſtructio, diſt. 81. legitur.

Raro pro aliquo literis vel verbis intercedere volebat, recolens quemdam philoſophum contē- platione ſamæ amicis multa non præſtitiffiſſe. Et ſæpe dicebat. Potestas qua præſtat, premit. Cum autem id faciebat, ſic ſtylum temperabat, vt one- roſus non eſſet, ſed mereretur vrbantitate dicta- minis exaudiri. Volebat autem magis inter igno- tos, quàm notos cauſas audire, dicens, quia poſſet inter hos libere cognoscere iniquum, & vnum ex eis amicū facere, pro quo ſcilicet iuſtitia me- diante ſententiam ferret. Ex amicis vero vnum perditurum, contra quem ſcilicet ſententia ve- niret.

Laudabat quoque plurimum quibus deſide- rium moriendi inerat, & ſuper hoc trium epiſco- porum exempla ſæpius recitabat. Et omiſſis duo- bus, aiebat Cyprianum referre de quodam epi- ſcopo, quod cum infirmitate graui laboraret, ad- huc ſibi ſanctatem reſtitui orabar. Cui iuuenis ſpecio

Benigni- tas ipſius in paupe- res. c. 23.

Heredita- tibus ſibi oblatiſ ce- dit. ibid.

Nullam apud ſe fœminā patitur. c. 26.

Audit in- ter ſe di- ſceptantes. cap. 19.

Deſideriū moriendi probabat cap. 27.



A.C.400. speciosus apparet cum indignatione infremuit, & ait. Pari timetis, & exire non vultis, quid faciā vobis? A multis ecclesiis inuitabatur, vt ibi verbum domini prædicaret: & prædicando multos ab erroribus conuertebat. Aliquando in prædicatione digressionem à proposito faciebat, & tunc dicebat, quoniam ad profectum alicuius hoc Dominus ordinasset, sicut accidit de quodam negotiatore Manichæo, qui cum prædicationem eius audiret, diuertens Auguf. à proposito locutus est contra illam hæresim, vnde ille conuersus est.

Ipse etiam refert, quod cum mater eius esset cum eo Mediolani, & inuenisset ibi fideles non ieiunare die sabbathi, quæ tamen alibi solita erat ieiunare, cœpit in se fluctuare, vtrum ne deberet ieiunare secundum morem suum pristinum, an non ieiunare secundum morem Mediolanensem. Vnde super hoc consuluit per filium suum Augustinum Ambrosium quid agere deberet. Cui Ambrosius respondit. Cum Romæ sum, ieiuno sabbatho, cum Mediolani sum, non ieiuno. Sic & tu ad quamcūque ecclesiam veneris, eius morem serua, si non vis cuiquam esse scandalum, nec quæquam tibi, dist. 12. illa. Quod est intelligendum in iis, quæ non sunt contra mandata Dei, vel Ecclesiæ, vel vorum, & regulam suam. Vnde idem August. in lib. 4. de baptismo ait. Hoc plane verum est, quia ratio & veritas consuetudini semper præponenda est. Quod si consuetudini ratio suffragatur, nihil oportet firmius retineri, dist. 8. frustra. Et ad Casulanum presbyterum ait, dist. 11. in his. In his rebus, de quibus nil certi statuit scriptura diuina, mos populi Dei & instituta maiorum pro lege tenenda sunt. Et sicut præuicatorum legum diuinarum, sic transgressores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. In diebus autem eius, scilicet circa annos domini 411. Vandali totam Aphricam prouinciam occupantes, qui infideles erant, nec parentes sexui, ordini, vel ætati tantam Hipponensem ciuitatem, vbi præfulabatur August. manu valida obfederunt. Sub hac tribulatione August. senectutis suæ amarissimam & lugubrem vitam duxit, cum videret alios occisos, alios effugatos, Ecclesias sacerdotibus viduatas, ciuitates cum accolis dispersas.

Conuocatis itaque fratribus ait. Ecce rogauimus Dominum, vt aut nos de his periculis eruat, aut patientiam tribuat, aut me de hac vita suscipiat, ne tot calamitates videre compellar. Et ecce tertium, quod petiui, obtinui. Vnde tertio obsidionis mensis febribus laborans lecto decubuit. Intelligensque dissolutionem sui corporis imminere, septem psalmos pœnitentiales sibi scribi fecit. Ipsosque contra parietem positos lecto decubans dicebat vbertim flens. Et vt Deo vacaret liberius & eius intentio à nullo impediri posset, ante decem dies sui exitus nullum ad se ingredi præcepit, nisi vel medicus ad eum ingrederetur, vel cū sibi refectio portaretur.

Accessit autem ad eum quidam infirmus, cum infirmitate ipse detineretur, rogans eum vt imponeret sibi manum pro sanitate recuperanda. Cui August. Quid est fili, quod loqueris? putas, quia si tale aliquid facere possem, mihi ipsi hoc non conferrem? Ille vero cum instaret, dicens sibi à Domino in visu præceptum esse, vt accederet ad eum, & sic sanitatem reciperet, videns August. fidem illius, pro eo orauit, & sanatus est. Energumenos

multos curauit, & plura alia miracula fecit. In 22. de ciuita. Dei narrat duos à damonio liberatos, & vt creditur, licet non nominet per ipsum. Denique cum dissolutioni corporis appropinquaret, hoc memoriale documentum reliquit, nullum hominem quantumcūque excellentis meriti sine confessione, & Eucharistia debere transire, quod & ipse fecit. Ad extremam autem horam deductus, membris omnibus sui corporis incolumis, integro aspectu, & auditu anno ætatis suæ 76. episcopatus vero sui 45. coram positis fratribus & orantibus dormiuit cum patribus suis. Testamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Christi non habuit. Cum autem gens barbarica totam illam terram occupasset, & loca sancta profanasset, asportatum fuit occulte corpus Augustini ad Sardiniam. Et post annos 722. à transitu eius, Viprandus Longobardorum rex audiens Sardiniam à Saracenis depopulatam, dato magno pretio inde tulit corpus beati Augustini, & Papiam translatum collocauit.

*a* Moritur magnus ille Augustinus Hippone non anno Christi 440. vt vult Siegel. in Chron. nec 446. vt vult Bedæ, sed 432. Diac. li. 14. vel 433. Prosper in Chron. Genb. A nobis autem pro eius commendanda anima Sacrificium Deo oblatum est. Poss. cap. 31.

*Opera D. August. ex Vincen. li. 18. cap. 6. vide indiculum Possid.*

**§. IIII.**

**D**E libris editis ab August. vt refert Vincent. specu. histo. lib. 19. Librorum Augusti. tractatumque atque epistolarum numerus ad mille triginta extenditur, vt merito de eo illud dictū conueniat. Mentitur qui se totum legisse fatetur. Præcipuum tamen ex libris eius & magni voluminis & quotidiani vsus sunt, liber de ciuita. Dei distinctus in 22. libros contra errores paganorum de cultu Deorum suorum, vbi describit duas ciuitates, scilicet Hierusalem seu Ecclesiæ cuius rex est Christus, & ciues eius virtuosus, vera fide & viuat: & Babylonis infernalis, cuius caput & rex est diabolus, & ciues eius reprobi. Et in præsentia electi affliguntur, & à malis opprimuntur, reprobi frequenter in mundanis florent. Et ciuitatem Hierusalem ædificat amor Dei in humilitate fundatus, & crescit vsque ad contemptum sui, sed Babylonem infernalis ædificat amor sui crescens vsque ad contemptum Dei. De Trinitate lib. 15. De confess. lib. 13. Contra Donatistas de baptismo lib. 7. Ad Marcellum de baptismo paruulorum lib. 3. De doctrina christiana lib. 4. De anima & eius origine lib. 4. De libero arbitrio lib. 3. Contra Iulianum Pelagianum li. 6. Contra epistolam Parmeniani lib. 3. Contra literas Petiliani Donatistæ lib. 3. Contra Cresconium grammaticum li. 4. De simbolo tractatus 4. Super genesim ad litteram lib. 12. Quæstiones in pentateuchum lib. 7. Locutionum in heptateuco lib. 7. Super psalmos centum & quinquaginta, vbi exponit totū psalterium. Super Ioan. homilias 124. De verbis Domini tractatus 65. De verbis Apostoli tractatus 20. Super primam epistolam canonicam Ioannis homilias 10. Super epistolam ad Galatas li. 1. Super epistolam ad Romanos libr. 1. De sermone Domini

*Libri de Ciuitate præcipui inter August. opera.*

*Nullus quamuis factus sine penitentia & viatico exire debet.*

*Mors D. Augustini.*

A.C.400. Domini in monte lib. 2. De quæstionibus in Mattheum & Lucam lib. 2. De consonantia Matthei, & Lucæ in generationibus Domini tractatus 1. Super Mulierem fortem quem inueniet tractatus 1. Annotationum in Iob lib. 1. De disciplina christiana lib. 1. De 83. quæstionibus lib. 1. De incarnatione Christi lib. 2. De fide & operibus lib. 1. Ad Valentinum de gratia & libero arbitrio lib. 1. Ad ipsum, & monachos, qui cum eo erant, de correctione & gratia lib. 1. De natura & gratia lib. 1. De perfectione iustitiæ lib. 1. Ad Bonifacium lib. 1. Ad Macedonium lib. 1. De videndo Deum ad Paulinam lib. 1. Ad Probam religiosam feminam lib. 1. De quantitate animæ lib. 1. De continentia lib. 1. De penitentia lib. 1. De patientia lib. 1. De virginitate lib. 1. De bono viduitatis lib. 1. De bono coniugali lib. 1. De adulterinis coniugijs lib. 1. De decem chordis lib. 1. De prædestinatione diuina lib. 1. Contra aduersarium legis & prophetarum lib. 2. De mendacio lib. 1. De gratia Dei, lib. 1. De fide ad Petrum lib. 1. De catechizandis rudibus lib. 1. De præsentia Dei ad Dardanum lib. 1. De natura boni contra Manichæos lib. 1. Speculum lib. 1. De concupiscentia carnis aduersus spiritum orationes 4. Contra quinque hostium genera lib. 1. De nuptiis & concupiscentia lib. 1. De prædestinatione sanctorum & perseverantia lib. 1. vnum. De vnico baptismo li. vnum. Ad Aurelium de opere monachorum li. vnum. De igne purgatorio li. vnum. De natura demonum li. 1. De laudibus caritatis li. vnum. De cura agenda pro mortuis li. vnum. De diuersis consuetudinibus ad inquisitionem Ianuarij li. vnum. De gratia noui testamenti li. 1. De quæstionibus veteris testamenti li. vnum. De vtilitate credendi li. vnum. De vita Christiana li. 1. De agone Christiano li. 1. De vera religione li. vnum. De octoginta octo hæresibus li. vnum. Ad Orosium presbyterum li. vnum. De errore Priscillianistarum li. vnum. De musica li. 6. Contra Faustum Manichæum li. 32. Enchiridion ad Laurentium li. vnum. Soliloquiorum li. 2. De immortalitate animæ li. vnum. De vita beata li. vnum. De ordine li. 2. De academicis li. 3. De disciplinis liberalibus li. vnum. Ad Iulianum comitem lib. vnum. Epistolæ paruas ad diuersos 150. Sermones diuersos 200. Epistolæ etiam eius ad Hieronymum. Regula de institutione canonicorum li. vnum. Retractationum li. 2. De spiritu & litera li. 1.

*Hic multa pro libris quæ sunt inter epistolas recensentur.*

*Omnia titulis aliorum, fertur vt ait Vincent. spec. histo. ipsum etiam edidisse librum, qui intulatur de anima & spiritu, qui proculdubio est vtilissimus, elegans, & disertus. Sed mihi non videtur hunc librum stylum August. sapere. Vnde fertur ab aliquibus potius ab Hugone de sancto Victore de diuersis libris Augustini ad compendium extractum & compilatum.*

*Fuit autem ipse August. valde humilis, vt dicit idem. Senex à iuvene, episcopus tot annorum à collega nondum anniculo paratus sum edoceri. 24. q. 3. si habes. Idem dist. 9. noli. Noli literis meis quasi canonicis scripturis inseruire. Sed & in illis, & quod non credebatur cum inueniret incunctanter crede: In istis autem, quod certum habebat, nisi certum intellexeris, noli firmum retinere. Idem dist. ea. cap. noli. 2. ait. In eo quippe numero sumus, vt non dedignemur etiam nobis ab apostolo dictum accipere. Et si forte aliquid ali-*

*Ter sapitis, hoc quoque Deus reuelauit. Sed & quantæ puritatis fuerit, ostendit in li. confessio-num, in quo se coram Deo & hominibus accusat de iis, quæ minima vel nulla peccata reputantur, & pueritiæ & adolescentiæ, vt ibi patet.*

*Pater, Filius, & Spiritus sanctus vnus est Deus, lib. 1. de Trinit. cap. 4. tom. 3.*

**§. V.**

**D**E mysterio Trinitatis sic ait August. in lib. 3. cap. vlti. Omnes, quos legere potui, qui ante me scripserunt de Trinitate, quæ Deus est, diuinorum librorum veterum & nouorum Catholici tractatores, hoc intenderunt secundum scripturas docere, quod Pater & Filius & Spiritus sanctus, vnus eiusdemque substantiæ inseparabili æqualitate diuinam insinuent vnitatem, & ideo nō sunt tres Dij, sed vnus est Deus. Quamuis Pater Filiū genuerit, & ideo Filius non sit, qui Pater est, Filius à Patre sit genitus, & ideo Pater non sit, qui Filius, Spiritusque sanctus, nec Pater sit, nec Filius, sed Patris & Filij Spiritus, Patri & Filio etiā ipse cœqualis, & ad Trinitatis pertinens vnitatem. Non tamen eandem Trinitatem natam de virgine Maria, & sub Pontio Pilato crucifixam, & sepultam, & resurrexisset, & in caelum ascendisset dicimus, sed tantummodo Filium. Nec eandem Trinitatem diuinitus descendisset super Christum baptizatum in specie columbæ, vel super apostolos in specie ignis, sed tantum Spiritum sanctum. Nec eandem Trinitatem dicimus dixisset de celo super Christum baptizatum vel transfiguratum, Tu es vel hic est Filius meus dilectus, quamuis Pater & Filius & Spiritus sanctus sicut inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operentur. Hæc ibi.

*Unde tota Trinitas operata est, & creauit Christi humanitatem seu formauit, & illam columbam, & nubem, & ignem, & illam vocem, tamen vnio humanitatis illius fuit ad personam verbi, non Patris vel Spiritus sancti, & columba illa vel ignis non ad vnionem, sed significationem Spiritus sancti tantum, & illa vox ad representandum Patrem tantum.*

*Explicatur D. Hilarij de proprietatibus diuinarum personarum dictum, lib. 6. cap. 10. in principio tom. 3.*

**§. VI.**

**D**E proprietatibus diuinarum personarum sic ait August. in 6. de Trinit. cap. vlti. Quidam cum vellent breuissime singularum in Trinitate personarum insinuare propria æternitas (inquit) in patre est, in imagine species, in munere vsus. Et quia non mediocris autoritatis in tractatione scripturarum & assertionem fidei vir exitit. (Hilarius enim in libris suis hoc posuit) verborum horum, id est, Patris, imaginis, & muneris, æternitatis, speciei, & vsus, abditam scrutatus intelligentiam, quantum valeo, non eum secutum arbitror in æternitatis vocabulo, nisi quod Pater non habet Patrem, de quo ipse sit.

*Filius autem de Patre est, vt sit, atque illi cœternus sit. Imago enim si perfecte implet illud, cuius est imago, ipsa cœquatur ei, non illud imaginari*

*In proc. lib. 3. de Trin. ante mediū to. 3. epist. 48. ad Vincent. to. 2. post medium. Philip. 3. Distinctio personarum.*

*Mar. 3. A. 3. 2. Mar. 3. & 17. Trinitas inseparabilis exteriora operatur.*

*Unde tota Trinitas operata est, & creauit Christi humanitatem seu formauit, & illam columbam, & nubem, & ignem, & illam vocem, tamen vnio humanitatis illius fuit ad personam verbi, non Patris vel Spiritus sancti, & columba illa vel ignis non ad vnionem, sed significationem Spiritus sancti tantum, & illa vox ad representandum Patrem tantum.*

*Explicatur D. Hilarij de proprietatibus diuinarum personarum dictum, lib. 6. cap. 10. in principio tom. 3.*

**§. VI.**

**D**E proprietatibus diuinarum personarum sic ait August. in 6. de Trinit. cap. vlti. Quidam cum vellent breuissime singularum in Trinitate personarum insinuare propria æternitas (inquit) in patre est, in imagine species, in munere vsus. Et quia non mediocris autoritatis in tractatione scripturarum & assertionem fidei vir exitit. (Hilarius enim in libris suis hoc posuit) verborum horum, id est, Patris, imaginis, & muneris, æternitatis, speciei, & vsus, abditam scrutatus intelligentiam, quantum valeo, non eum secutum arbitror in æternitatis vocabulo, nisi quod Pater non habet Patrem, de quo ipse sit.

*Filius autem de Patre est, vt sit, atque illi cœternus sit. Imago enim si perfecte implet illud, cuius est imago, ipsa cœquatur ei, non illud imaginari*

*Filius cur imago dicitur.*

*Verbum Dei prædicat. 9. & eius digressiones 15.*

*Consuetudines rationem continentem retinet. lib. 4. de bapt. c. 4. to. 7.*

*Seum ipse prædicat obitum. c. 29.*

*A.C. 400.*

*In proc. lib. 3. de Trin. ante mediū to. 3. epist. 48. ad Vincent. to. 2. post medium. Philip. 3. Distinctio personarum.*

*Mar. 3. A. 3. 2. Mar. 3. & 17. Trinitas inseparabilis exteriora operatur.*

*Unde tota Trinitas operata est, & creauit Christi humanitatem seu formauit, & illam columbam, & nubem, & ignem, & illam vocem, tamen vnio humanitatis illius fuit ad personam verbi, non Patris vel Spiritus sancti, & columba illa vel ignis non ad vnionem, sed significationem Spiritus sancti tantum, & illa vox ad representandum Patrem tantum.*

*Explicatur D. Hilarij de proprietatibus diuinarum personarum dictum, lib. 6. cap. 10. in principio tom. 3.*

*Hilarij in lib. de Synod. in medio.*

*Filius cur imago dicitur.*

A.C. 420. gini suæ. In qua imagine speciè nominavit, credo A propter pulchritudinè, vbi tanta est congruentia, & prima æqualitas, & prima similitudo in nulla re dissidens, & nullo modo inæqualis, & nulla ex parte dissimilis, sed ad identidè respondens ei, cuius imago est. Vbi est prima & summa vita, cui nō est aliud viuere, & aliud esse, sed idem est esse, & viuere. Et primus ac summus intellectus, cui non est aliud viuere, & aliud intelligere, sed id quod est intelligere, hoc viuere, hoc esse est: vnum omnia, tanquam perfectum verbum, cui non desit aliquid. Et ars quædam omnipotentis & sapientis Dei, plena omnium rationum viuentium incommutabilitium. Et omnes sunt vnum in ea, sicut ipsa vnum de vno, cum quo vnum. Ibi nouit omnia Deus, quæ fecit per ipsam, & ideo cum decedat & succedant tempora, non decedit aliquid, vel succedit scientiæ Dei. Non enim hæc, quæ creata sunt ideo sciuntur à Deo, quia facta sunt: ac non potius ideo facta sunt vel mutabilia, quia immutabiliter à Deo sciuntur.

Ille ergo ineffabilis quidam complexus Patris & Imaginis non est sine perfruitione, sine gaudio, & sine caritate. Illa ergo dilectio, delectatio, felicitas vel beatitudo, si tamen humana voce aliqua digne dicitur, vsus ab illo appellata est breuiter. Et est in Trinitate Spiritus sanctus, non genitus, sed geniti genitorisq; suauitas, ingenti largitate atque vbertate perfundens omnes creaturas pro captu earum, vt ordinem suum teneant, & locis suis acquiescant.

Hæc igitur omnia, quæ arte diuina facta sunt, & vnitatem quandam in se ostendunt & speciè & ordinem. Quicquid enim horum est, & vnum aliquid est, sicut sunt naturæ corporum, & ingenia animarū, & aliqua speciè formatur, sicut sunt figura vel qualitates corporum, ac doctrinæ vel artes animarum, & ordinem aliquem petit aut tenet, sicut sunt pondera vel collocationes corporum, & amores, aut delectationes animarum. Cæterum in illa summa Trinitate tantum est vna, quantum tres simul, nec plus aliquid sunt duæ quàm vna. Oportet igitur, vt creatorem, per ea quæ facta sunt, intellectum conspicientes, Trinitatem intelligamus, cuius in creatura, quomodo dignum est, apparet vestigium. In illa enim Trinitate summa origo est rerum omnium, & perfectissima pulchritudo, & beatissima delectatio. Itaque illa tria, & ad seinnicem determinari videntur, & in se infinita sunt.

Sed hic in rebus corporeis, non tantum est vna, quantum tres simul, & plus aliquid sunt duæ, quàm vna res. Cæterum in summa Trinitate, tantum est vna, quantum tres simul sunt, nec plus aliquid sunt duæ quàm vna, & in se infinita sunt. Ita & singula sunt in singulis, & omnia in singulis, & singula in omnibus, & omnia in omnibus, & vnum omnia. Qui videt hoc vel ex parte, vel per speculum in enigmate, gaudeat cognoscens Deum, & sicut Deum honoret, & gratias agat. Qui vero non videt, tendat per pietatem fidei ad videndum, non per cœcitatē ad calumniandum quoniam vnus est Deus, sed tamen Trinitas. Hęc August.

Quæ verba Hilarij sunt tantæ profunditatis, vt dicit magister in primo sententiarum dist. 31. vt etiam exhibita dicta expositione August. vix aliquatenus humanus sensus valeat intelligere.

Omnia creata vnitatē, speciē & ordinem ostendunt.

Vestigij Trinitatis in creaturis.

Rom. 1.

Bona omnia à Deo creat.

Augu. in enchiridio. A summa & æqualiter & immutabiliter bona Trinitate creata sunt omnia, nec tamen summe, nec æqualiter, nec immutabiliter bona. Et tamen bona etiam singula, & vniuersa simul valde bona, quia ex omnibus consistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. In qua etiam illud, quod malum dicitur, cum ex eo bonum elicitur, ordinatum loco suo positum, eminentius commendat bona, vt magis placeant, & laudabiliora sint, dum comparantur malis.

Hæc idem August. in enchiridio. Nihil fit nisi omnipotens fieri velit, vel permittendo fieri, (quo scilicet ad mala) vel ipse faciendo, quo scilicet ad bona.

Idem Deus omnipotens, adeo est potens & bonus, vt nullo modo sineret esse aliquid mali in operibus suis, nisi esset ita potens, vt de omni malo eliceret maius bonū, sicut de impietate Iudæorum in passione Christi redemptionē hominum, & de crudelitate tyrannorū infidelium, patientiā & coronā martyrum. Ipse August. de pœnit. dist. 2. §. vlti. Solus Deus omnipotens dicitur, qui cum omnia possit, hoc solum non potest, cuius posse non est aliquid posse, scilicet peccare, hoc enim non est posse, sed deficere.

Occulto Dei iudicio malis obdurantur flagellis, boni emendantur. August. lib. de præd. & gratia. cap. 15.

§ VII.

DE præscientia Dei, & prædestinatione, quod non tollit liberum arbitrium ad bonum vel malum. August. 23. q. 4. Nabuchodonosor, sic ait. Nabuchodonosor pœnitentiam meruit fructuosam. Nonne post innumeras impietates flagellatus pœnituit, & regnum quod perdiderat rursum accepit? Pharaos autem ipsis est flagellis durior effectus, & perit. Hic mihi rationem reddat, qui diuinum consilium nimis alte sapienti corde diiudicat, cur vnum medicamentum vnus medici manu confectum, alij ad interitum, alij valuerit ad salutem, nisi quia Christi bonus odor in omni loco, alijs quidem est odor vitæ in vitâ, alijs odor mortis in morte? Quantum ad naturam, ambo homines erant, quantum ad dignitatem, ambo reges, quantum ad causam, ambo populum Dei captiuum possidentes, quantum ad pœnam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos, nisi quod vnus Dei manum sentiens in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit, alter contra Dei misericordissimam veritatem libero pugnavit arbitrio? Idem in eodem. Vasi iræ nunquam Deus red-

Hæc verba habet Fulgentius lib. 1. ad Monimum. Prosper in responsis ad capitula. Cæterum sensum verborum Gallorum & alijs multis in locis, habet Augustinus & præsertim episto. 105. dicens. Volens Deus ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, attulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem, & vt nos faceret diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, cui non potest figmentum dicere, Quare me sic fecistis habet potestatem ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam. Vbi quia vniuersa ista massa merito damnata est, contumeliam debitam reddit iustitia: honorem donat

Homines nō ex mera Dei voluntate sed iusto Dei iudicio danantur. Rom. 9.

indebitum gratia, & clarum post multa alia. Sed A excusabunt se homines, qui nolunt recte & fideliter viuere, dicentes. Quid nos facimus, qui male viuimus, quandoquidem gratiam, vnde bene viuere, non accipimus? Non possunt veraciter dicere, nihil mali se fecisse, quia male viuunt. Si enim nihil mali faciunt, bene viuunt. Si autem male viuunt, de suo male viuunt, vel quod originale traxerunt, vel quod insuper addiderunt. Sed si vasa sunt iræ, quæ perfecta sunt ad perditionem, quæ illis debita redditur, sibi hoc impudent, quia ex ea massa facta sunt, quam propter vnus peccatum (in quo omnes peccauerunt) merito Deus iustèque damnauit. & epist. 57. ante vltimum. Merito autem videretur iniustum quod sunt vasa iræ ad perditionem, si nō esset ipsa vniuersa ex Adam massa damnata. Quod ergo sunt inde nascendo, pertinet ad debitam pœnam. Quod autem sunt renascendo vasa misericordiæ, pertinet ad indebitam gratiam. Ostendit ergo Deus iram suam non vtrique animi perturbationem, sed iustam sciamque vindictam. Hæc ille & plura alia, tum his in locis, tum alibi. Ex quibus sequitur ex sententia D. Aug. vasa omnia iræ, ideo in æternum perire, vel quia in eis Deus reperit originale peccatum, quoad paruulos nondum baptizatos, quorum tamē pœna est mississima, & sola diuina visionis priuatione continetur, vel præter peccatū originale cum multa alia, quoad eos, qui iam adulti, & nondum baptizati ex hac vita discedunt, vel sublato originali per baptismum, multa postea peccata perpetrarunt, quo ad eos, qui baptizati extra Dei gratiam emigrant.

Idem. Prædestinationem Dei siue ad bonum, siue ad malum in omnibus operari ineptissime dicitur, vt ad vtrumque homines quædam necessitas videatur impellere, cum in bonis voluntas sit intelligenda, sed non sine gratia, in malis voluntas intelligenda sine gratia. Cum vero aliquos à Deo aut traditos desiderijs suis, aut obduratos legimus, aut relictos peccatis suis, hoc ipsos meruisse profitemur, quia talia eorum crimina præ-

Hæc etiam sententia isdem verbis in operibus Augustini, vt puto, non extat, sed apud alios supra citatos. Cæterum certissimum est apud D. Augusti. prædestinationem arbitrij nostri libertatem non tollere. Nam 1. lib. retract. cap. 9. sic scribit. De gratia vero Dei, quæ suos electos sic prædestinavit, vt eorum qui iam in eis vtiuntur libero arbitrio præpararet voluntates, nihil in his libris disputatū est. Et in lib. de prædesti. & gratia. cap. 9. tom. 7. satis aperte prædestinationem diuinam cum libertate nostrâ coniungit dicens. Ne vero rursum homo in ultimam faciem desidia resolutus arduum virtutis iter, & quamuis adiuuante gratia Dei non nisi labore gradiendum, inerti sibi crederet posse deferri, & nullus laboris industriam studio sui profectus adhiberet: ita inter se atque homines Deus tempora officinæ, distribuens ordinavit, vt uocatione ipsius bonorum principia sumeremus, vocati autem, atque illuminati vias mandatorum eius boni ingenij intelligentia noscirem, & eas libero vel eligere-mus vel relinquere arbitrio. Hæc ille & multa alia in hac sententiam.

Prædestinatio non tollit arbitrij libertatem.

cesserunt, vt ipsi sibi pœnam debuerint, quæ eis & supplicium verteretur in reatum. Atque ita nec de iudicio Dei querimur, quo deserit meritis deserit, & misericordiæ eius gratias agimus, quæ liberat non meritis liberari. Vires itaque obedientiæ non ideo cuique subtrahit, quia eum non prædestinavit, sed ideo eum non prædestinavit, quia recessurum ab ipsa obedientia esse prauidit. Prædestinatio quoque Dei semper in bono est, quæ peccatum sola hominis voluntate commissum, aut remittendum nouit cum laude misericordiæ, aut plethendum cum laude iustitiæ. In malis autem operibus nostris sola Dei præscientia intelligenda est, quia sicut præsciuit & prædestinavit quæ ipse fecit, & vt faceremus dedit, ita præsciuit tantum, & non prædestinavit, quæ nec ipse fecit, nec vt faceremus dedit. Hæc ibi.

Idem Augu. b. Nulla necessitas cogit voluntatem hominis voluntarie incedentis ad ambulandum, quamuis necessarium sit eum ambulare, dū video ipsum ambulare. Eodem modo si quid pro uidentia Dei præsciens videt, id necesse est esse, & si nullam naturæ habeat necessitatem. At quidem ea futura, quæ ex libertate arbitrij proueniunt, præscientia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata diuinum, necessaria sunt per dispositionem diuinam notionis, cui scilicet sunt omnia præsentia. Per se verò considerata absolutam naturæ suæ libertatem non deserunt. Fient ergo proculdubio cuncta, quæ futura Deus esse præscit, sed eorum quædam ex libero proficiuntur arbitrio, vt scilicet actus humani.

Idem Augu. 24. q. 3. corripiantur. in fi. ait. Nescientes quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat, sic ad omnes caritatis affectu debemus affici, vt velimus omnes saluari.

Idem 23. q. 4. sicut 1. Sicut non est ab oratione cessandum pro iis, quos corrigi volumus, etiam si nullo hominum orante pro Petro dominus respexit eum, & suum fecit flere peccatum, ita non est negligenda correctio, quamuis Deus quos voluerit, non correctos faciat esse correctos. Tunc autem ex correctione proficit homo, cum miseretur Deus, atque adiuvat ille qui facit, quos voluerit etiam sine correctione proficere. Augu. in lib. de correctione & gratia. Sicut ergo cogitur

Nec hæc verba, quod sciam, apud August. vsquæ leguntur. Porro horum verborum sententia sapissime apud eundem extat, vt in 5. De ciuit. cap. 10. Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præsciuit, imo ideo nō dubitatur ipsum peccare cum peccat, quia ille, cuius præscientia falli non potest, ipsum peccaturum esse præsciuit, qui si nolit omnino non peccat: sed si peccare noluerit, hoc etiam ipse præsciuit, & in Ioan. tract. 53. Non propterea quemquam Deum ad peccandum cogit, quia futura hominum peccata iam præsciuit. Ipsorum enim præsciuit peccata non sua, non cuiusquæ alterius, sed ipsorum. Quapropter si ea, quæ ille præsciuit ipsorum, non sunt ipsorum, non vere ille præsciuit: sed quia illius præscientia falli non potest, sine dubio non alij, sed ipsi peccant quos Deus peccaturos esse præsciuit. Fecerunt ergo peccatum Iudæi, quod eos non compulsi facere, cui peccatum non placet, sed futuros esse prædixit, quem nihil læset.

A.C. 420.

Mala cur sint in operibus Dei.

Ex malis Deus elicit bona. cap. 11.

Dan. 4.

Exod. 14.

1. Cor. 2.

Rom. 1. Exod. 7.

A.C. 420.

Prædestinatio semper in bonis.

Necessitas ex hypothese nō cogit. Burch. li. 2. c. 21. & Lu. par. 17. c. 2. ex Aug. li. de præd. ci. tantur.

Erga omnes bene affecti esse debemus. de corrup. & gratia. ca. 15.

Mat. 26.

Præscientia Dei non est causa peccati.

A C. 410. Sap. 4. Rom. 11. homines fateri donum Dei esse, vt finiat homo vitam istam, antequam ex bono muretur in malum, quia dicitur. Raptus est, scilicet à Deo bonus. ne malitia mutaret mentem eius. Cur autem id donum aliis detur, aliis non detur, ignoratur. Ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum scripturas, de quibus multa iam posui testimonia, fateantur nobiscum, & cur istud donum detur aliis, aliis non detur, sine murmure aduersus Deum dignentur ignorare nobiscum, & illud Apostoli exclamare, O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. Hæc de pæn. dist. 4. si ex bono.

Ad Christum à Patre trahitur, sed non inuiti tract. 26. in Ioan. se re in principio 10. 9. Trahit etiam Deus aliquando homines ad se verberare tribulationum. Vnde Augu. lib. ad Vincentium donatistam. Quis nos potest amplius amare quam Deus, & tamen nos non solum docere suaviter, verum etiam terrere salubriter non cessat. Fomentis lenibus (scilicet beneficiorum,) quibus nos consolatur, saepe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas etiã pios & religiosos, populum contumacem pœnis grauioribus agit. Non auferit ab apostolo stimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. Et intra. Noueris aliquando furem auertentis pecoribus pabulum spargere, & pastorem aliquando flagello pecora errantia reuocare. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus molestus, ambos amat, hæc 5. q. 5. non omnis.

Idem Augu. lib. de libero arbitrio de consec. dist. 4. gratia. Gratia, quæ per Christum datur, non solum remissionem peccatorum facit, sed etiam, vt lex impleatur, vt natura liberetur, nec peccatum dominetur. Spiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiam non petita à Deo conceditur. Nam fides non est liberi arbitrii tantum, sed donum Dei.

Idem contra Iulianum de consec. dist. 4. nemo. Nemo tollit peccata, nisi Christus solus, qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem & dimittendo, quæ facta sunt, vbi & originale continetur, & adiuuando ne fiant; & perducendo ad vitam, vbi omnino fieri non possunt. Hæc ibi. Tollit autem Christus in quantum Deus, autoritate cum Patre & spiritu sancto, in quantum homo, meritorie.

Idem Augu. de pæn. dist. 3. pium est. Gratia cum destruit mala priora, scilicet per præscientiam de eis, etiam remunerat bona. Et cum destruit, quod suum non inuenit, diligit & remunerat, quod in peccante plantauit.

Lib. de vera & falsa pæn. c. 14. a Huic similis est illa D. Augusti. in psal. 77. non procul à principio sententia. Gratia inquit Dei non solum remissionem peccatorum, sed etiam cooperantem sibi facit hominis spiritum in opere bonorum factorum.

Beatitudinem veram à Deo tribui.

§. VIII.

DE beatitudine, ad quam perducit virtus. Augu. de ciui. Dei lib. 10. cap. 1. ait. Omnium hominum, qui ratione quoquo modo vt possunt, certe sententia est, omnes homines velle esse beatos. Qui autem sunt, vel vnde fiant, dum mortalitas querit infirmitas, multa magna que controuersie concitata sunt. In quibus philosophi sua studia & otia contriuerunt: de qua re elegimus Platonicos inter philosophos omnium nobilissimos: propterea, quia sicut sapere potuerunt, immortalem ac rationalem vel intellectualem hominis animam dixerunt, nisi participato lumine ipsius Dei, à quo & ipsa & mundus factus est, beatam esse non posse. Ita illud quod omnes appetunt, id est, vitam beatam, quemquam isti assecuturum negant, qui non vni illi optimo, qui est incommutabilis Deus, puritate casti amoris adhererit. Sed ipsi quoque in hoc errauerunt, quia plures deos colendos putauerunt, vel colentibus populis asenserunt.

Idem Augu. in lib. confess. Omnes beate vivere volumus. Beatus autem neque ille est, qui non habet quod amat, qualecunque illud sit, neque qui habet, quod amat, si illud noxium sit, neque qui non amat, quod habet etiam si sit optimum. Nam & qui appetit quod adipisci non potest, cruciatur. Et qui adeptus est, quod appetendum non est, fallitur. Et qui non appetit, quod adipiscendum esset, agrotat.

Restat ergo quartum, vbi vita beata inueniri possit, cum id quod est hominis optimum, & amatur & habetur. Hoc autem Deus est, quem si sequimur, bene: si autem allequimur, beate viuimus. Sed quomodo sequimur, quem non videmus, aut quomodo videmus, qui insipientes sumus, scilicet ex nobisipsis circa diuina tenebrosi? Sed per fidem sacrarum scripturarum, per dilectionem operantem inuamur.

Vnde subdit Augu. Refugere ergo in tenebrosa cupientibus, per dispensationem ineffabilis sapientiæ nobis illa auctoritatis opacitas occurrat, & mirabilibus rerum vocibusque librorum veluti signis imperatoris veritatis umbrisque blandiatur. Itaque veræ religionis fide præceptis seruatis, non deseramus viam, quam nobis Deus Patriarcharum segregatione, & legis vinculo, & prophetarum præfatio, & suscepti hominis sacramento, & apostolorum testimonio, & sanguine martyrum, & gentium occupatione muniuimus, nostrasque rationculas diuinis submittamur affatibus.

Audiamus ergo, quem finem bonorum nobis Christus præscribat. Nec dubiũ, quin is sit finis, quo nos summo amore tendere iubet. Diliges (inquit) dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Dilectione homo igitur in Deum redit, qua se illi homo non componere, sed supponere affectat. Quod quanto fecerit instantius, tanto erit beator & sublimior: & illo se dominante liberimus. Fietque per charitatem, vt conformemur Deo, & circuncisi ab hoc mundo, non confundamur cum iis, quæ nobis debent esse subiecta. Denique si virtus ad beatam vitam nos ducit, nihil virtutem esse affirmauerim, nisi summum amorem Dei. Nam & illud,

A C. 420.

Quis sit beatus. li. 1. de moribus Eccl. c. 10. 1.

Deus summi hominis bonum c. 6.

Mat. 22.

Caritate Deo conuincimur c. 12. & 13.

illud, quod virtus quadripartita dicitur, ex ipsius amoris vario quodam affectu dicitur. Est enim temperantia amor integrum se præbens ei, quod amatur. Fortitudo est amor facile tolerans omnia propter id quod amatur. Iustitia amor amato seruienti soli, & ideo recte dominas. Prudētia amor ea, quibus adiuuatur ab eis quibus impeditur facit feliciter. Sed hunc amorem non cuiuslibet, sed Dei esse diximus, id est summi boni, summa sapientiæ, summe concordia.

Est enim caritas simplex & pura, quæ spiritu sancto inspirata perducitur ad filium, per quem Pater cognoscitur.

Nunc igitur officium temperantiæ est exuere veterem hominem, & in Deo renouari, id est cōtemnere illecebras corporeas omnes, laudēque popularem, totumque amorem ad diuinam & inuisibilia conferre, ne subiciat se homo per peccata iis rebus, quæ recte facta diuina lege subiecta sunt. Quid enim est aliud falsis bonis illudi atque decipi quam se ipso inferiora miranda & appetenda arbitrari?

De fortitudine non multa dicenda sunt. Amor namque ille, de quo loquimur, quem tota sanctitate oportet inflammatum esse in Deum, in non appetendis istis temperans, in amittendis fortis vocatur. Sed inter hæc omnia, quæ in hac vita possidentur, corpus grauisimum vinculum est iustissimis Dei legibus propter antiquum peccatum, quo nihil est ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum secretius. Hoc ergo vinculum, ne concutiat atque vexetur, laboris & doloris, ne autem auferatur, atque perimatur, mortis terrore animam quatit. Amat enim illud vi consuetudinis, non intelligens si eo bene atque scienter vtatur, resurrectionem reformationemque eius ope & lege diuina sine vlla molestia iuri suo subditam fore, sed cum se hoc amore totam in Deum conuerterit, his cognitiss non solum mortem contemnet, sed etiam desiderabit. Ad exemplum nobis considerandi sunt amatores auri vel laudis, vel feminarum, quam fortes sunt in perferendo pro eo quod diligunt.

Iustitiæ verò congruit, vt Deo, quem diligit, libentissime seruiat, ceteraque omnia partim sibi subiecta regat, partim subicienda præsumat. Et vt dicit Augu. lib. confess. & habetur dist. 8. quæ contra.

Cum Deus aliquid contra morem aut pactum quorumlibet iuberet, & si nunquam ibi factum est, tamen faciendum est: & si omissum, instaurandum est, & si statutum non erat, statuendum est. Si enim regi licet, in ciuitate cui regnat, iubere aliquid quod nec aliquis ante ipsum, nec ipse vquam iusserat, & non est contra societatem ciuitatis eius, si ei obtemperatur, immo contra societatem esset, si ei non obtemperaretur, scilicet inlicitis, (Generale quippe pactum est societatis humanæ, obtemperare regibus suis) quanto magis Deo regnatori vniuersæ creaturæ suæ ad ea, quæ iusserit sine dubitatione seruandum est? Sicut enim in potestatibus societatis humanæ maior potestas ad obediendum minori præponitur, ita Deus omnibus. Hæc ibi. Et hoc pertinet ad iustitiam, scilicet obedire superioribus.

De prudentia diutius discendum est, ad quam dignoscantia pertinet appetendum & vitandum, quæ si desit, nihil horũ, quæ dicta sunt ef-

A C. 420.

Caritas quid c. 17.

Fortitudo in officio ca. 22.

Iustitiæ officia. c. 24.

Deo semper obtemperandi. li. 3. confess. ca. 8.

fici potest. Huius excubiæ & diligentissima vigilantiæ, ne subrepente paulatim mala suasionem fallantur. Qui enim spernit modica, paulatim decedit. Dicit autē Augu. dist. 38. quāuis error quantũ possumus, cauendus sit, non solum in maioribus, sed etiã in minoribus rebus, nec nisi ignorantia rerũ possit errari: non tamē est cōsequens, vt continuo quis erret, qui aliquid nescit, sed qui existimat se scire quod nescit: pro vero quippe approbat falsum, quod erroris est proprium. Verum in qua re quis erret interest plurimũ. Hæc ibi.

Nam, vt idem ait in enchiridio & 22. q. 2. in quibus. In quibusdam rebus nihil interest ad capeffendum regnum Dei, vtum credantur vel nō, & vtum vera putentur vel nō, in iis errare arbitrandum est nullum esse peccatum, vel minimum. Sed in iis sine quorum fide vel notitia Deus coli nō potest errare vel falli perniciosum. Vbi etiam notandum, quod in omni crimine est error electionis, quia rationi obscuratæ passione videtur illud, quod si proponitur faciendum, & si in se illicitum, tamen vt maius bonum mandato Dei præponendum. Vnde in prouerbis dicitur. Errat qui operantur malum. Et Augu. dicit, quod peccatum non est appetitus malorum rerum, scilicet in se, sed desertio meliorum, vnde & contra prudentiam agit, quæ est recta ratio agibile, & vt meliora præponantur minus bonis.

Bene viuere quid sit. lib. de mor. Eccl. Cath. ca. 25.

§. IX.

DE dilectione Augu. in lib. confess. Quid amplius de moribus disputem? Si Deus est summum bonum hominis, nihil aliud est homini bene viuere, quam ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, Deum diligere, à quo existit, vt incorruptus in eo amor custodiat, quod est temperantiæ, nullis frangatur incommodis, quod est fortitudinis, nulli alij seruiat, quod est iustitiæ. Vigilet in discernendis rebus, ne fallacia subrepat, quod est prudentiæ. Hæc est hominis vna perfectio, qua sola impetratur, vt veritatis sinceritate perfruatur. Hæc nobis vtroque testamento concinunt.

Non potest autem homo seipsum non diligere, qui Deum diligit: immo ille solus se diligit, qui Deum diligit, quia sedule agit, vt summo bono perfruatur. Quod autem agis tecum, agendum est cum proximo, scilicet vt ad id bonum cum adducas, ad quod ipse tendis. Illud enim est vnum bonum, quod omnibus tecum tendentibus non fit augustum. Ex qua scilicet dilectione proximi, nascuntur officia societatis humanæ, in quibus non errare difficile est.

Duobus enim modis peccatur in hominem, vno si lædatur, alio si cum potes, non adiuuetur. Cùmque homo sit rationalis anima vtens mortali corpore, partim corpori, partim animæ benefacit, qui proximum diligit. Ad corpus conuenit medicina, ad animam disciplina. Medicinam voco quicquid corporis instaurat, vel tuetur salutē, vt est cibus & potus, tegumentum, tectum, & huiusmodi.

Disciplina vero illa, quæ animæ medicina est, in duo distribuitur: scilicet cohibitionem & instructionem. Cohibitio timore, instructio amore perficitur, eius dico, cuius per disciplinam subue-

A C. 420.

Eccl. 19. Error qd. Enchir. c. 17. tom. 3.

Error innoxius. ibi. ca. 22.

Prou. 14.

Dilectio sui & proximi. 26.

Corpori proximi quomodo subueniendum. cap. 27.

A.C. 420. nitur. Nam qui subuenit, nihil horum duorum A  
habet nisi amare. In his duobus, [ Deus ipse cuius bonitas & clementia fit omnino vt aliquid sumus ] testamentis [ vetere & nouo ] disciplina nobis regulam dedit. In veteri enim timor, in nouo, amor praeualer quia ibi seruitus, hic libertas ab Apostolis praedicatur.

Sol' Deus adorandus cap. 30. Merito igitur Ecclesia Catholica non solum ipsum Deum, cuius adeptio vita beata est, pure colendum praedicas, cui soli anima rationalis cohaerendo non misera est, excludens omne quod factum est, quod subditum tempori, neque confundens, quod aeternitas, quod veritas, quod pax distinguit, neque separas quod maiestas vna coniungit, sed etiam proximi caritatem ita complecteris, vt variorum morborum, quibus pro peccatis suis anima agrotant, omnis apud te medicina praepol-leat, scilicet sacramentorum.

Rerū diligētia de doctr. Christi. c. 3. to. 3. Idem August. lib. de doctrina Christiana ait. Res quibus fruendum est, nos beatos faciunt, scilicet Pater, Filius, & Spiritus sanctus, vnus Deus. Istis, quibus vtendum est, tendentes ad beatitudinem adiuvamur, & quasi adminiculamur, vt ad illas, quae faciunt nos beatos peruenire, & eis inhærere possimus. Nos vero qui fruimur & vtimur, inter vtraque constituti, si eis quibus vtendum est, vt sunt omnia creata, frui vulerimus, impeditur cursus noster vt ab iis rebus quibus fruendum est, obrinendis vel retardemur, vel etiā reuocemur, inferiorum amore praepediti.

Frui enim est inhærere alicui rei propter se ipsam, quod solum in Deo fiendum est. Vt vero est quod in vsum venerit, ad id quod amas obtinendum referre, si tamen amandum est. Nam vsum illicitus potius abusus dicitur est.

Et dicit alibi Augu. quod nil peius, quam vti fruendis: vt scilicet seruire Deo propter temporalia, & frui vtendis, scilicet in rebus creatis consistuere finem sui amoris. Non autem omnia, quibus vtendum est, diligenda sunt, scilicet ex caritate, sed illa sola quae aut nobiscum quadam societate referuntur in Deum: sicut est homo vel angelus, aut ad nos relata beneficio Dei per nos indigent, sicut corpus humanum.

Quatuor sunt diligenda. Vnum quod est supra nos, scilicet Deus. Alterum, quod nos sumus, scilicet anima. Alterum quod est iuxta nos, scilicet proximus quo ad animam. Quartum quod est infra nos, scilicet corpus nostrum & proximi.

Angeli vt proximi diligētia cap. 30. Praecepto autem, quo iubemur diligere proximum, etiam sanctos angelos cōrineri certum est, à quibus nobis magna nunc beneficia impenduntur.

Et vt ait idem Augu. ad Macedonium 24. q. 4. cap. penul. Deber homo diligere proximum sicut seipsum, vt quem potuerit hominem beneficentia: consolatione, vel informatione doctrinae, vel disciplina: coercitione inducat ad colendum Deum, quo scilicet ad viuentes in saeculo.

Idem super epistolam primam Ioan. de pœnit. dist. 2. si quis, 2. Si quis tantam habuerit caritatem, vt paratus sit pro fratribus mori, perfecta est in eo caritas. Sed nunquid mox, vt nascitur, prorsus perfecta est? Vt perficiatur, nascitur, cum fuerit nata, nutritur, cum fuerit nutrita, roboratur, cum fuerit roborata, perficitur, cum ad perfectum venerit, tunc dicit, Mihi viuere Christus est, & mori lucrūm.

Dem quid sit & quomodo cognoscitur. lib. 1. o. confess. cap. 6. tom. 1.

§. X.

DE gradibus contemplationis per creaturas visibiles, & animarū vires ad cognoscendum & amandum Deum. Augu. lib. confess. ait. Percussisti Domine cor meum, & amavi te. Sed & celum & terra & omnia, quae in eis sunt, ecce vndique mihi dicunt, vt amem te, nec dicere cessant omnibus, vt inexcusabiles sint. Quid autem amocum te amo? Non corporis speciem, non dulcem

catilenam, non aromatum suauitatem, vel aliquid huiusmodi, & tamen amo quandam lucem, vocē, odorem, cibum, amplexum interioris hominis mei, vbi fulget animae, quod non capit locus, vbi sonat, quod non rapit tempus, vbi olet quod non spargit status, vbi sapit, quod non minuit edacitas, vbi haeret, quod non diuellit fatietas. Hoc est quod amo, cum Deum meum amo. Et quid est hoc? Interrogavi terram, & dixit. Non sum, & omnia quae in ea sunt idem confessa sunt. Interrogavi caelum & luminaria eius, & dixi omnibus, quae circumdāt fores carnis meae. Dicite mihi de Deo, quod vos non estis, dicite mihi de eo aliquid. Exclamauerunt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea [ intentio mea est ] & responsio eorum species eorum. Et direxi me ad me, & dixi mihi. Tu quis es? Et respondi mihi. Homo. Et ecce in me praesto sunt corpus & anima, vnum interius aliud exterius, sed melius quod interius est. Ei quippe renunciabant nuncij corporales praesidentis, & iudicanti de responsione caeli & terrae dicitium. Nō sumus Deus, sed ipse fecit nos. Ego itaque interior homo cognoui hoc per exterioris ministerium, id est, per sensus corporis mei. Nonne ergo omnibus, quibus integer est sensus, appareret haec species? Cur autem non eadem omnibus loquitur? animalia pusilla & magna vident eam, nec tamen interrogare valent. Non enim praeposita est in eis sensibus nunciatio iudex ratio. Homines autem possunt interrogare, vt inuisibilia Dei per ea, quae facta sunt intellecta conspiciantur. Sed amore subduntur eis, & subditi de eis iudicare non possunt. Nec illa respondent interrogantibus, nisi iudicantibus. Et vox quidem eorum, id est species eorum omnibus loquitur, sed illi soli intelligunt, qui eam foris acceptam intus cum veritate conferunt. Dicit enim mihi veritas. Non est Deus tuus caelum & terra, nec omne corpus, quia moles minor est in qualibet parte, quam in toto. Iam tu melior es, anima, quia tu vegetas molem corporis tui, praebens ei vitam, quod nullū corpus praestat corpori. Deus autem tuus etiam tibi vita est.

Per ipsam igitur animam meam ad illum ascendam. Transibo autem vim meam qua corpori haereo, & vitaliter compagem eius repleo, quia communis est equis & mulis. Transibo & illam, quae carnem meam sensificat, quia ipsa communis est bestiis.

Et ecce venio in campos, & lata pratoria [ memoriae meae ] vbi sunt thesauri innumerabilium imaginum de huiusmodi rebus sensibus inuentarum. Ibi quando sum posco, vt [ proferatur quicquid volo, & quaedam statim prodeunt, quaedam requiruntur diutius, quaedam ceteruatim se prouunt, ] quas & ipsas à facie recordationis meae

A.C. 420

Omnia creata Deū praedicant.

Soli homines ex creaturis cognoscunt creatorem. Rom. 1.

Corporali virtute. Deus non inuenitur cap. 7.

Memoriae vis. cap. 8.

A.C. 420. meae abigo, donec enubiletur quod volo, atque A  
in conspectu prodeat ex abditiis. Ibi mihi caelum & terra praesto sunt cum omnibus, quae sentire in eis potui, praeter illa, quae oblitus sum. Ibi mihi & ipse occurro, meque recole quid, quādo, & vbi, egerim, & quomodo cum agerem, affectus fuerim. Ibi sunt omnia, quae siue experta à me, siue credita memini. Ex eadem copia etiam similitudines rerum, vel expertarum, vel ex eis, quas non expertus sum expertarum alias atque alias, & ipse contexo praeteritis, & ex iis etiam futuras actiones, & euenta, & species, & haec omnia quasi praesentia meditor.

Memoria disciplina sum. ca. 9. Hic sunt & illa omnia, quae de doctrinis liberalibus percepta nondum exciderunt quasi remota interiori loco, nec eorum imagines, sed res ipsas gero.

Nam cum audio, tria genera esse quaestionum, an sit, quid sit, quale sit, sonorum quidem quibus haec verba confecta sunt imagines teneo, & eas per aures cum strepitu transiit, ac iam non esse scio. Res vero ipsas, quae illis significantur sonis, neque vilo sensu corporis attingi, neque vspiam vidi, praeter animum meum. Et in memoria mea recondidi, non imagines earum, sed ipsas. Quae vnde, & quomodo ad memoriam meam intrauerint, nescio.

Item continet memoria numerorum dimensionumque rationes & leges innumerabiles, quarum nullam sensu corporis impresit: quia nec ipse coloratae sunt, nec olent, nec sonant, nec gustatae, nec contractatae sunt.

Affectiones quoque animi mei continet, nō eomodo, quo eas habet animus, cum patitur, sed longe alio, sicut se habet vis memoriae. Per haec omnia discuro & volito, hac illac penetro, & nusquam finis. Transibo igitur & hanc vim meam: transibo eam vt perueniam ad te dulce meum. Quid dicis mihi? Ecce ego per animum meum ascendens ad te, qui desuper mihi manes. Habent enim memoriae pecora, & aues, alioquin non cubilia nigrosque repererent, non alia multa quibus affuescunt. Neque enim affuescere valent vllis rebus, nisi per memoriam. Sed vbi te inueniam vere bona, & secura suauitas, si praeter memoriam meam te inuenio.

Quomodo ergo te quero domine? Cum enim te quero domine, beatam vitam quero. Sed quomodo eam quero: vtrum per recordationem tantquam eam oblitus sum, oblitumque me adhuc teneam? An per appetitum discendi incognitam, siue quam nunquam sciuerim, siue quam sic oblitus fuerim, vt me nec oblitum esse meminerim? Nōne ipsa est beata vita, quam omnes volunt? Vbi ergo nouerunt eam, vt amarent? Nimirum habemus eam, sed nescio qua notitia, de qua sargo vtrum in memoria sit, quia si ibi est: iam beati fuimus aliquando.

Nunquid meminimus eam, sicut meminit Carthaginem, qui vidit? Non ita, quia non videtur beata vita oculis, quia corpus non est. Nunquid sicut meminimus numeros? Non. Qui enim habet hos in notitia, non adhuc quaerit adipisci. Nunquid sicut meminimus gaudium? Fortasse ita. Sed absit Domine, vt si quocunque gaudio gaudeam, putem me beatum. Est enim gaudium, quod non datur impiis, sed eis, qui gratias Deū colunt, quorum gaudium tu es, & ipsa est beata vita gau-

Beata vita quaerunt omnes. c. 20.

Meminimus & eorum quae nunquam habuimus. cap. 21.

1. a. 48.

dere ad te, de te, & propter te. Qui autem [ aliam putant esse ] aliud sectantur gaudium, non ipsum verum, ab aliqua tamen imagine gaudij voluntas eorum non recedit.

Est igitur beata vita gaudium de veritate. Hoc gaudium omnes volunt. Beatus autem perfectè erit, si nulla interpellante molestia, de ipsa per quam vera sunt omnia, sola veritate gaudebit.

Vbi ergo veritas te inueni, vt discerem te. Neque enim iam eras in memoria mea, prius quam te discerem. Vbi ergo te inueni, vt discerem te, nisi in te, supra me, & nusquam locus. Accedimus & recedimus, & nusquam locus. Veritas vbi que praesides omnibus consulentibus te, simulque respondes omnibus etiam diuersa consulentibus. Liquide tu respondes, sed non omnes liquide audiunt.

Infelix, idem ait, qui omnia ista creata scit, te autem nescit. Beatus autem qui te scit, & si ista omnia nesciat. Qui verò te, & ista nouit, nō propter ista beator, sed propter te solum beatus est, si cognoscens te, sicut Deum glorificat, & diligit. [ Sicut enim melior est, qui nouit possidere arborum, & de vsum eius tibi gratias agit, quamuis nesciat, vel quot cubitis lata sit, vel quanta latitudine diffusa, quam ille, qui eam meretur, & omnes ramos eius numerat, & neque possidet eam, neque creatorem eius nouit aut diligit. ] Sic fidelis homo, cui totus mundus diuitiarum est, & quasi nihil habens omnia possidet, inhærendo tibi, cui seruiunt omnia, quamuis saltem nec septentrionis gyros nouerit, vti que melior est, quam mētor caeli, & numerator siderum, & pensor elementorum, & negligens tui, qui omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.

Deus qualis & quantus. lib. 1. c. 4.

§. XI.

DE magnitudine Dei. August. in lib. Confess. Quid est Deus meus? quid, rogo, nisi Dominus meus? Sūme, optime, omnipotentissime, misericordissime, & iustissime, sacratissime, praesentissime, pulcherrime, & fortissime, stabilis, & incomprehensibilis, immutabilis, mutas omnia. Nunquam nouus, nunquam vetus. Innouas omnia, & in vetustatem perducens superbos, & nesciunt. Semper agens, semper quietus, colligens, & non egens, portans & implens & protegens, creans, & nutrens, & perficiens. Querēs, cum nihil tibi desit. Amas nec astuas: zelas, & securus es. Pœnitent te, & non doles, irasceris & tranquillus es, opera mutas, nec mutas consilium, recipis quod inuenis, & nunquam amittis. Nunquam inops & gaudes lucris. Nunquam auarus & vfuras exigit, supererogatur tibi, vt debeas. Et quis habet quicquam non tuum? Reddis debita, nulli debens, donas debita, nihil perdēs. Et quid dicimus Deus meus, vita mea, dulcedo mea sancta: aut quid dicit aliquis, cū de te dicit? & vā tacentibus de te: [ quoniam loquaces muti sunt. ]

Quis mihi dabit, vt venias in cor meum, & inebries illud [ vt obliuiscar mala mea ] & vnu bonum meum amplectar te: Quid tibi sum ipse, vt amari iubeas à me, & nisi faciam, irasceris mihi, & mineris ingentes misérias? Dic animae meae Deus, Salus tua ego sum.

August. 22. de ciuit. Dei. cap. 24. postquam enu- Secunda pars Hist. Ant. I 3

A.C. 420.

Beata vita quae cap. 23.

Sola Dei cognitio beat lib. 5.

Hiero. in prol. Bibliar. 2. Cor. 6.

Sap. 16.

Orat. veniam admissorū & caritatem Dei. cap. 5.



A.C. 420. Bona hu- ius vitæ nulla, al- te rius bono rum com- paratione

Rom. 8.

De ater- na felici- tate cele- stis patriæ li. 2. c. 30.

Agilias corporis gloriofi.

Christus veritas. li. 10. ca. 41.

Mediator hominû quis.

Matth. 1.

merauit plurima, quæ Deus contulit nobis in vita ista, subdit. Hac omnia sunt miserorum damnatorumque solatia, non præmia beatorum. Quæ igitur illa sunt, si tot, & tanta sunt ista & talia? Quid dabit eis, quos prædestinavit ad vitam, si hæc dedit eis, quos etiam prædestinavit ad mortem? Vnde apostolus de ipsis in illud regnum prædestinatis loquens. Qui proprio (inquit) filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Cum hæc promissio cõplebitur, quid erimus? Quæ bona in illa vita beata faciet eos sumere, pro quibus in hac miseria filium vnigenitum voluit vsque ad mortem tanta mala perferre? Quæ bona in illo regno accepturi sumus, quãdo Christo moriente pro nobis tale iam pignus accepimus? Qualis tunc erit spiritus hominis, nullum tunc habens vitium, nec sub quo iaceat, nec cui cedat, nec contra quod saltem laudabiliter dimicet, pacatissima virtute perfectus? Rerum ibi omnium quanta, quã speciosa, quã certa sciẽtia, sine errore aliquo vel labore, vbi ipsa Dei sapiẽtia in suo fonte potabitur, cum summa felicitate, sine vlla diffcultate? Quale erit corpus, quod omnimodo spiritui erit subditum, & viuificatum nullis alimonis indigebit?

Idem capi. vlti. de ciui. Dei, ait. Omnes illi, qui nunc latent, corporalis harmoniæ numeri, non latebunt intrinsecus & extrinsecus per corporis cõta dispositi: & cum ceteris rebus, quæ ibi magnæ & mirabiles videbuntur, rationales mentes in tantæ artificis laudem rationabilis pulchritudinis delectatione succendent. Qui motus illic talium corporum sint futuri temere definire non audeo, tamen & motus & status, sicut ipsa species, decẽs erit, quicunque erit, vbi quod non decebit non erit. Certe vbi volent spiritus, ibi protinus erit corpus, nec volent aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere nec corpus. Vera gloria ibi erit, vbi nec laudantis errore quisquam nec adulatione laudabitur. Verus honor, qui nulli negabitur digno nulli deferetur indigno, nec ad eum ambiet vllus indignus, vbi nullus permitteretur esse nisi dignus. Vera pax ibi est, vbi nihil aduersi, nec à seipso nec à quoquam quis patitur. Præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, eique seipsum quo maius aut melius nihil esse possit, promissit. Ibi vacabimus & videbimus, amabimus, & laudabimus. [ Ecce quid erit in fine sine fine, nam quis alius est noster finis nisi p̄uenire ad regnum cuius nullus est finis? ]

De mediatore Christo Iesu. Augu. in lib. confess.

§. XII.

TV es veritas, super omnia præsidens. At ego per auaritiam meam non amittere te volui, sed volui tecum possidere mendacium. Sicut nemo vult ita falsum dicere, vt nesciat ipse quid verum sit. Itaque amisi te, quia non dignaris cum mendacio possidere. Quem ergo inuenirem, qui me reconciliaret tibi? Mediatorem inter te & homines oportebat vt aliquid haberet simile tibi, aliquid simile hominibus, ne in vtroque similis hominibus, longe esset à Deo aut in vtroque similis Deo longe esset ab hominibus, atque ita mediator non esset. Hic est, quem secreta misericordia tua demonstrasti humilibus, & misisti, vt eius

exemplo ipsam discerent humilitatem. Hic inter mortales peccatores & immortalem iustum, apparuit mortalis cum hominibus, & iustus cum Deo. Et quia stipendium iustitiæ vita est & pax, per iustitiam cõiunctam Deo euacuaret mortem iustificatorum impiorum, quam cum illis voluit habere communem. Hic demonstratus est antiquis sanctis, vt ipsi ita per fidem future passionis sicut nos per fidem præteritæ salui fierent. Quomodo igitur nos amasti, Pater bone, qui filio tuo vnigenito non pepercisti, sed pro nobis impiis tradidisti eum? [ Quomodo nos amasti! pro quibus ille, qui non rapinam arbitratus est esse æqualis tibi, factus est subditus vsque ad mortem crucis. ] Pro nobis tibi victor & victima, & ideo victor, quia victima, pro nobis tibi sacerdos & sacrificium, & ideo sacerdos, quia sacrificium, faciens tibi nos de seruis filios, de te nascendo, nobis seruando. Merito mihi spes valida in illo est, quia sanabis omnes meos languores per eum qui sedet ad dexteram tuam, & te pro nobis impellat, alioquin desperarem. Multi enim & magni sunt iidem languores, sed [ maior & ] amplior est tua medicina. Poruimus putare, verbum tuum remotionem esse à coniunctione hominis, & desperare de nobis, nisi caro fieret, & habitaret in nobis. Iste tuus vnicus in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, redemit me sanguine suo. Non calumniaentur me superbi, quoniam cogito pretium meum, & manduco & bibo & erogo & pauper cupio saturari ex eo inter eos, qui edunt & saturantur, & laudant Deum qui requirunt eum. Hac ille.

Augu. de ciui. Dei. Vt homo fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Deus Dei filius homine assumpto non Deo consumpto, veniens stabiluit & fundauit fidem, scilicet docens quæ sunt fidei. Augu. Omnia terrena contempsit homo Christus, vt contemnenda esse monstraret. Ambiunt homines dignitates, honorem, & potestiam. Rex fieri noluit, sed quæsitus ad hoc fugit.

Diuitias appetunt, & ipse pauperimus vixit, non habens, vbi caput suum reclinaret. Delicias quarunt, & ipse vigiliis, ieiuniis, & abstinentiã laborauit. Aduersa & opprobria refugiunt & horrent, ipse autem contumelias, sputa, flagella, maledicta, clausus, & lanceam non vitauit. Idem Augu. super psalmos, de consec. dist. 2. accesserunt. Accesserunt Iudæi ad Iesum, vt cru-

Et hic locus Augu. manifeste docet eum credidisse in sacramento Eucharistiæ verum Christi corpus contineri. Sed describam integrum locum, vt magis doctoris incomparabilis de tanto mysterio fides elucescat. Christianus aliquis spiritualis ad ipsum Dominum nostrum Iesum Christum, inuitat, vt accedamus. Sed accedamus ad eum, vt illuminemur, non quomodo ad eum accesserunt Iudæi, vt tenebrarentur. Accesserunt enim illi ad eum, vt crucifigerent, nos ad eum accedamus, vt corpus & sanguinem eius accipiamus. Illi de Crucifixo tenebrati sunt, & nos manducando Crucifixum & bibendo illuminamur. In fine eiusdem concionis sic ait item Augu. Attendite fratres propter illa quæ dicebamus. Vere magnus Dominus & misericordia eius magna, qui nobis dedit manducare corpus suum, in quo tanta perpeffus est, & sanguinem bibere. In præfatione in eandem concionem hoc idem

A.C. 420.

Rom. 8.

Psal. 101. Rom. 8.

Ioan. 1.

Coloss. 2.

Psal. 21.

Christus cur homo factus. li. 11. ca. 2.

Christus cur omnia mundana contempserit li. de vera relig. cap. 16. to. 1. Ioan. 6. Mat. 9.

Christi corpus vere est in Eucharistia.

A.C. 420.

Mat. 26.

In Eucharistia est corpus Christi. in psalm. 31. col. 3. to. 8.

Ep. 118. ad Thoma. ca. 3. to. 2.

Abac. 1.

Sine fide nõ est vera virtus. in sententis c. 106. tom. 3.

Qui fide susceperunt ad eam cogi debet. ep. 48. ante medium tom. 2.

idem demonstrat. Coram regno ergo patris sui natiuitatem suam & amisit & abijt, quia erat ibi sacrificium secundum ordinem Aaron: & postea ipse de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech, & paulo post. Et ferebatur in manibus suis. Quomodo ferebatur in manibus suis? Quia cum commendaret, ipsum corpus & sanguinem suum accepit in manus suas, quod norunt fideles: & ipse portabat quodammodo cum diceret, hoc est corpus meum. Paulo ante quod ex lib. Confessionum citat D. Anto. Non calumniaentur me superbi, quoniam cogito pretium meum, & manduco, & bibo, & erogo, id satis aperte insinuat. Neque enim hic spirituales manducationem per fidem intelligere necesse est. Nam & illius separatum mentio facta est, dum dictum est, & cogito pretium meum. Veram igitur manducationem, veram etiam distributionem corporis Christi hic Augu. intelligere est necessarium. Infinita sunt huiusmodi apud Augu. loca, quæ multi alij, & præsertim Hieron. Torrens. lib. 3. Confess. Augu. cap. 6. collegerunt.

citigerent. Nos accedamus, vt corpus & sanguinem accipiamus. Vere magnus Dominus & magna misericordia eius, qui nobis dedit manducare corpus suum, & sanguinem bibere. Idem de consec. dist. 2. quotidie. Quotidie Eucharistiam sumere nec laudo nec vitupero, singulis tamẽ dominicis diebus communicandum hortor, si tamen mens in affectu peccandi non sit. Nam habet adhuc voluntatem peccandi grauati magis dico Eucharistiæ perceptione, quam purificari. Hoc de illo dico, quem mortalia non grauant. Idem, Dixit quispiam non quotidie percipiendam Eucharistiam, alius affirmat quotidie. Faciat vnusquisque secundum fidem suam quod pie crederit esse faciendum.

Iustitia non est, vbi non est vera fides. li. 1. de ser. Dom. in monte. ca. 9. to. 4.

§. XIII.

DE fide Augu. 14. q. 1. vbi sana. Vbi sana fides non est, non potest esse iustitia, quia iustus ex fide viuunt. Neque schismatici aliquid sibi ex ista mercede promittant, quia similiter vbi caritas non est, non potest esse iustitia.

Idem, 23. q. 1. §. ex his itaque dicit. Omnis vita infidelium peccatum est. Nec valet esse bonum, (scilicet meritorium,) quod sit absque summo bono, id est, Deo: scilicet per gratiam inhabitantem. Vbi enim deest agnitio æternæ & incommutabilis veritatis, scilicet per fidem, falsa virtus est: etiã in optimis moribus. Quamuis autẽ nullus sit cogendus ad fidem recipiendam, ad receptam tamen seruandam cogi potest & debet.

Vnde Augu. ad Vincentium donatistam 23. q. 6. vides. Vides ait, vt opinor, non esse considerandum, quod quisque cogitur, sed quale sit illud ad quod cogitur, vtrum bonum vel malum. Non quod quisque possit esse inuitus, sed timedo quod non vult pati, vel relinquit impediendum animositatem, vel ignoratã compellitur cognoscere veritatem, [ vt timens vel respuat falsum, de quo contendebat vel quarat vtrumque quod nesciebat; ] & volens iam teneat, quod nolebat. Mea primitus sententia erat, necminem ad vnitatem

Christi esse cogendum, sed verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberem, quos apertos hæreticos noueram. Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis tantum, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primo opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cum tota esset in parte Donati, ad vnitatem catholicam legum, imperialium timore conuersa est. Et ita alia multa, quæ mihi nominatim commemorabantur.

Correctio fraterna ab omnibus adhibenda concordat huic sententia. Augu. hom. 6. in lib. 50. tom. 10. & hom. 94. & 109. de tempore, sed verba sunt Bedæ in com. ad Gal.

§. XIII.

DE correctione ait Augu. super psalmos 23. q. 4. duo ista. Duo ista nomina, cum dicimus homo: vt peccator, non vtiq; frustra dicuntur. Quia peccator est, corripe, quia homo est, miserere. Nec omnino liberabis hominem, nisi eum persecutus fueris peccatorem. Huic officio nominis inuigilat disciplina, sicut cuique regenti apta & accommodata est. Non solum episcopo regenti plebem suam, sed etiam pauperi regenti domum suam, diuiti regenti familiam suam, marito regenti coniugem suam, patri regenti prolem suam, iudici regenti prouinciã suam, regi regenti gentem suam. Ita nulli homini claudenda est misericordia, nulli peccatori impunitas relaxanda, hæc ibi.

Idem super psalmos, cap. præcedenti. Ne amisso iudicio sis pauperi in mala causa misericors, cuius si parcis lacello, percussis cor, & tanto nequiores reddis, quanto tibi iustum fauere vider.

Idem in enchiridio, dist. 45. & qui emendat, ait. Et qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coeret aliqua disciplina, & tamen peccatum illius, à quo offensus est dimittit ex corde, elemosynas dat, quia misericordiam præstat. Multa enim bona præstantur inuitis, quando eorum cõsultitur vtilitati non voluntati, quia ipsi sibi inueniunt inimici.

Idem in sermone de verbis euangelij 23. q. 4. malis. A malis semper corde distinguimini, ad tepus caute corpore copulamini. Duobus modis non maculat malus, si ei non consentias, & si redarguas. Et hoc est non consentire, non communicare. Neque ergo consentientes sitis malis vt approbetis, neque negligentes, vt non arguatis, neque superbientes, vt insultanter arguatis.

Idem Augu. super psalmos 7. q. 1. §. hinc idem, ait. Vox contributorum cum Christo, id est martyrum inter passiones periclitantium, sed de capite præsumentium & dicentium. Deus in adiutorium meum intende. Cum illis est vox omnis iusti, cui ex caritate refrigerante abundans iniustitas Christianorum, passio est, vt Loth ille sanctus in Sodomis ab aliquo persecutionem corporalem non sustinuit, sed mala eorum, cum quibus habitabat persecutio eius fuerunt. Est ergo persecutio iusti vel à leone in impetu, vel à dracone in insidiis. Vnde omnes clament. Deus in adiutorium meum intende.

Idem ad Vincentium dist. 47. cap. penult. ait. Quantumlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, & inter homines viuo. Nec mihi arro-

A.C. 420.

Pauperi iniuste fauendum non est. Gloss. or. in psal. 32. ex Augu.

Quomodo cum malis verari necesse sit. lib. de verbis Dom. m. ser. 18. post medium to. 10.

A.C. 420. gare audeo, vt domus mea melior sit arca Noe, A  
vbi inter octo homines vnus reprobus inuentus  
est. Aut melior sit quam domus Abraham: cui dictum  
est. Eice ancillam & filium eius. Aut melior sit  
quam domus Isaac, cui de duobus geminis dictum  
est, Iacob dilexi: Esau autem odio habui. Simpliciter  
autem fateor caritati vestrae coram domino Deo, qui  
testis est super animam meam, ex quo Deo seruire  
coepi, quomodo difficile sum expertus meliores quam  
qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus  
peiores, quam qui à monasteriis defecerunt.

*De peccato: & primo de originali. Augu. de fide ad Petrum. de conse. dist. 4. cap. 3.*

§. XV.

**F**irmissime crede, & nullatenus dubites omnem  
hominem, qui per concubitum maris & foeminae  
concipitur, cum originali peccato nasci, impietati  
subditum, mortisque subiectum, & ob hoc natura  
irae filium nasci. A qua ira nullus liberatur, nisi  
per fidem mediatoris hominis Iesu Christi.

Firmissime tene non solum homines ratione  
videntes, verum etiam paruulos siue natos: siue in  
vtero morientes, si sine sacramento baptismi de  
hoc saeculo transeunt, sempiterno igne puniendos.  
Quia & si peccatum propriae actionis nullum ha-  
bet, originalis tamen peccati damnationem carnali  
conceptione ex natiuitate traxerunt.

Idem de baptismo paruulorum, de consec. dist. 3.  
ca. 2.<sup>a</sup> Per baptismum Christi id agitur, vt caro  
peccati euacuetur. Non sic autem euacuatur, vt in  
carne concupiscentia innata non sit, sed ne ob sit  
mortuo, quae inerat nato. Nam si post baptismum  
ad aetatem naturalem peruenerint tibi habent cum  
qua pugnent, eamque adiuuante Deo superent, si  
non in vacuum gratiam eius susceperint, & re-  
probati esse noluerint. Nam nec adultis hoc praestatur  
in baptismo, nisi forte miraculo Dei, vt lex peccati  
repugnans legi mentis penitus extinguitur & non  
sit, sed vt quicquid ab homine factum,

*a Hic habes in primis, quod notes contra haereticos, Concupiscentiam non esse in renatis peccatum. Nam si peccatum esset, obesset. Hoc clarius docet tom. 1. de nupt. & concup. cap. 23. tom. 7. Concupiscentia iam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, & aduersus Iul. lib. 6. cap. 5. tom. 7. Tu autem qui putas, quod si malum esset concupiscentia, careveret ea, qui baptizatur, multum erras, omni enim peccato caret, non omni malo. Consentit igitur Augustinus Tridentino Concilio, quod de concupiscentia sic definitiuit sess. 5. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem hanc sancta Synodus fatetur & sentit, quae cum ad agone relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter repugnantibus non valet. b Aduersus eos, qui peccatum tantum radi vel non imputari falso asserunt, hic August. affirmat aboleri, & quasi factum non sit, haberi. Quod etiam clarum lib. 1. contra duas epistolas Pelag. cap. 13. Dicimus baptismi dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina non radere, nec vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur quasi srasorum in capite capillorum, unde crescant sterum rescanda peccata. Quare & in hac parte*

*Concilio Tridentino suffragatur D. Augusti. quod A.C. 420. definitiuit in eadem sess. Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quae in baptismo conferitur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam rationem peccati habet, sed illud tantum dicit radi & non imputari, anathema sit. Plura vide in lib. 2. Confess. Augustini cap. 2.*

dictum vel cogitatum sit, cum eidem concupiscentia  
mente subiecta seruiret, totum aboleatur, & quasi  
factum non sit aboleatur.

Idem ad Bonifacium 1. q. 4. iam itaque. Itaque homo  
cum in seipso ab eo, qui genuit eum, alter est effectus,  
peccato alterius sine sua consensione non tenetur  
obnoxius. Traxit ergo reatum, quia vnus erat cum  
illo, & in illo, à quo traxit, quando quod traxit  
admissum est. Non autem trahit alter ab altero,  
quando sua vnoquoque propria viuentem iam est  
vnde dicatur, Anima quae peccauerit ipsa morietur.

De peccato actuali dicit idem Augu. in lib. re-  
tractationum 15. q. 1. §. 1. Peccatum est voluntas  
retinendi vel consequendi, quod iustitia vetat, &  
vnde liberum est abstinere. Hoc propterea verum  
est, quia id definitum est, quod peccatum est tantum-  
modo, non quod etiam est poena peccati, scilicet  
commisum ex ignorantia. Et idem August. dicit  
ibidem eodem modo intelligendum, quod ipse  
scripsit in lib. de vera religione, videlicet, Vsq  
adeo peccatum voluntarium malum est, vt si non  
sit voluntarium, nullo modo sit peccatum. Et hoc  
adeo manifestum est, vt nulla huic doctorum  
paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat: dicit  
intelligendum de commissio scienter, non ignoranter.

Quamuis etiam commissa à nescientibus vel  
coactis non possint dici omnino inuoluntaria,  
quia videlicet ille qui ignorans peccat & vult  
illum actum agere, quod nescit peccatum esse, &  
quia dum neglexit scire illud esse prohibitum,  
quod fecit, aliquo modo voluit illam ignorantiam  
vnde peccatum processit. Et subdit August. in §.  
seq. Omnes homines, qui scientes faciunt, quod  
non licet, vellent licere. Vsq adeo ipsum peccare  
nemo appetit propter hoc ipsum: sed propter  
hoc, quod ex eo consequitur.

Idem de ciui. Dei. lib. 5. Non vsquequaque  
absurde dici potest ad solas differentias corporum  
afflatus quosdam valere sidereos, non autem &  
animi voluntates syderum positionibus subdi.  
August. 12. de ciui. Dei cap. 7. Nemo quarat  
causam efficientem malae voluntatis. Non enim  
est efficiens, sed deficiens, quia nec illa effectio  
est, sed defectio. Deficere namque ab eo quod  
summe est, ad id quod minus est, hoc est incipere  
habere malam voluntatem. Causas autem defectio-  
num istarum cum efficientes non sint, sed deficien-  
tes, velle inuenire, tale est, ac si quisquam velit  
videre tenebras, vel audire silentium. Quod ta-  
men vtrumque nobis notum est, nec illud nisi  
per oculos, nec hoc nisi per aures, non sane in  
specie, sed in specie priuatione. Nemo ergo ex  
me scire quarat, quod me nescire scio. Sicut  
species intelligibiles mens quidem nostra  
intelligendo conspiciunt, sed vbi deficiunt,  
nesciendo cõdiscunt. Delicta enim quis intelligit? Hoc  
scio naturam Dei, nunquam, nusquam, nulla ex parte  
posse

A.C. 420. posse deficere. Quae vero ex nihilo facta sunt, vt  
omnia creata, deficere posse, scilicet ex se. Quae  
tamen quanto magis sunt & bona faciunt, tunc  
enim aliquid faciunt cum causis efficientes ha-  
bent: in quantum autem deficiunt, ex hoc malefa-  
ciunt: [ quod enim tunc faciunt nisi mala, causas  
habent deficientes. ]

Deficitur enim non ad mala, sed male, id est,  
non ad malas naturas, sed ideo male, quia contra  
ordinem naturarum, ab eo, quod est summe, ad id  
quod est minus. Neque enim auri vitium est auaritia,  
sed hominis peruerse amantis aurum iustitia  
derelicta, quae incomparabiliter auro debuit  
anteponi, haec ibi, & sic de aliis.

Idem de ciui. Dei. & 15. q. 1. si concupiscentia.  
Si concupiscentialis inobediendia, quae adhuc in  
membris moribundis habitat, praeter voluntatis  
nostrae legem, quasi sua lege mouetur, si absque  
culpa est in corpore dormientis, quanto magis  
absque culpa est in corpore non consentientis?

August. de sermone Domini in monte, de poenitentia  
dist. 2. sicut 2. ait. Sicut tribus gradibus peruenitur  
ad peccatum, suggestione, delectatione, cõ-  
sensione: ita & ipsius peccati tres sunt differentiae  
in corde in facto, & in consuetudine, tanquam tres  
mortes, vna quasi in domo cum in corde consentitur  
libidini, id est delectationi cuiusquam mor-  
talis peccati. Secunda quasi iam extra portam pro-  
lata cum in factum procedit assensio. Tertia cum  
vi malae consuetudinis tanquam mole terrena  
praemittit animus, quasi in sepulchro iam factus.  
Quae tria genera mortuorum dominum resuscita-  
tisse quisquis euangelium legit, intelligit.

Idem August. de fide ad Petrum 15. q. 1. firmissime  
tene. Animalia (scilicet irrationabilia, ) de  
suis factis nullam rationem redditura sunt, quia  
rationabilia non sunt. Homines vero, quia ratio-  
nabiles facti sunt, de se & de omnibus rebus, quas  
in vsum huius vitae acceperunt, rationem reddi-  
turi sunt Deo, & pro suorum actuum qualitate  
recipiant, aut poenam aut gloriam.

Idem August. in lib. de igne purgatorij, & 25.  
dist. §. alia ea, tractans illa verba apostoli, Si quis  
superedificauerit super hoc fundamentum, lignum,  
scennum, & stipulam &c. sic ait. Multi sunt,  
qui istam lectionem male intelligentes, falsa  
securitate decipiuntur, dum credunt capitalia cri-

*a Purgatorium post hanc vitam, tum hoc in loco, tum in duobus sequentibus §. asserit D. August. quod etiam sapientissime alibi facit, vt ex Genesi contra Manich. lib. 2. cap. 20. tom. 1. & lib. 21. ciuit. cap. 13. & 14. & 7. contra Iulianum. Exponitur autem ab August. hic locus Aposto. de Purgatorio tum in enchir. cap. 67. & 68. tom. 3. cum de fide & operib. cap. 15. tom. 4. tum de Ciuit. Dei. lib. 21. cap. 21. & 26. afferam tantum locum vnum ex cõmu. in psal. 37. prope initium. Neque in ira tua emendes me, vt in hac vita purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne non opus sit, propter illos, qui salui erunt, sic tamen quasi per ignem. Quare nisi quia adificauerit supra fundamentum, ligna, scennum, stipulam. Si adificauerit aurum, argenti, lapides pretiosos, & de utroque igne securi essent. Non solum de illo aeterno, qui in aeternum cruciaturus est impios, sed etiam de illo, qui emendabit eos, qui per ignem salui erunt. vide plura in lib. 4. confessionum. Augustin. cap. 1.*

*b Mortuorum animas pietate suorum viuentium posse inuari tum his in locis, quae D. Anto. commemorat, tum in multis aliis tradit August. Praesertim autem Missae sacrificium ad liberandas à purgatorio animas inuare constans fuit eius saeculi fides: cuius rei religiosa foemina Monica D. Augusti. mater testis est, quae vicina morti filium, vt habetur lib. 9. Confess. cap. 11. sic allocuta est. Ponite hoc corpus ubicunque volueritis, nihil vos eius cura turbet. Tantum illud vos rogo, vt ad Domini altare*

*c Mortuorum animas pietate suorum viuentium posse inuari tum his in locis, quae D. Anto. commemorat, tum in multis aliis tradit August. Praesertim autem Missae sacrificium ad liberandas à purgatorio animas inuare constans fuit eius saeculi fides: cuius rei religiosa foemina Monica D. Augusti. mater testis est, quae vicina morti filium, vt habetur lib. 9. Confess. cap. 11. sic allocuta est. Ponite hoc corpus ubicunque volueritis, nihil vos eius cura turbet. Tantum illud vos rogo, vt ad Domini altare*

mina per ignem transitorium scilicet purgatorij  
posse purgari, & ipsi postea ad aeternam vitam  
peruenire. Sed isti se seducunt, qui sic sibi blandiuntur.  
Illo enim igne transitorio scilicet purgatorij non  
capitalia, sed minuta, id est venialia peccata  
purgantur. Et subdit ibi exempla non de omnibus,  
sed aliquibus, quae dicantur mortalia adiciens.  
Quisquis aliquid horum in se dominari cognouerit,  
nisi digne emendauerit, & ab illis abstinerit,  
aeterna illum flamma cruciabit sine remedio vilo.  
Ponit etiam multa de venialibus, quae purgantur  
in alia vita per ignem transitorium purgatorij.

*Poenitentia in fine vitae valde dubia. lib. de poen. med. cap. 17. tom. 4.*

§. XVI.

**D**e poenitente in fine vitae, ait August. in lib.  
de poenitentia. de poeni. dist. 7. cap. vlt. Quo-  
niam multa sunt, quae impediunt, & languentem  
retrahunt à vera poenitentia, vt afflictio infirmi-  
tatis, amor familiae inordinatus, assuetudo in  
malis, affectus vitae praesentis, & huiusmodi, pericul-  
osissimum est, & interitui vicinum ad mortem  
protrahere poenitentiae remedium. Sed magnum  
est, cui Deus tunc inspirat. Sed si sic conuersus  
etiam vita viuat, & non moriatur, non promittimus,  
quod euadet omnem poenam. Nam prius purgandus  
est igne purgationis, qui ad aliud saeculi distulit  
fructum conuersionis, id est satisfacere pro poenis  
debitis, pro peccatis commissis.

Et subdit Augu. Hic ignis, scilicet purgatorij,  
etsi aeternus non sit, scilicet quo ad officium pur-  
gandi, nam quo ad substantiam est aeternus, miro  
modo est grauis, excellit enim omnem poenam,  
quam vnquam aliquis passus est in hac vita. Nun-  
quam in carne tanta inuenta est poena, licet mira-  
bilia passi sunt martyres tormenta, & multi ne-  
quiter iniqui tanta saepe sustinuerunt supplicia.  
Studeat ergo quisque sic delicta corrigere, vt post  
mortem non oporteat poenam tolerare. Quaedam  
enim peccata sunt mortalia, quae in poenitentia  
sunt venialia: non tamen statim sanata. Lan-  
guet victurus, qui prius erat moriturus. Qui  
autem impoenitens moritur, omnino moritur, & a-  
ternaliter cruciabitur. Qui enim impoenitens fi-  
nitur, si semper viueret, semper peccaret. At Dei  
miserentis est, qui operatur finem peccandi. Haec  
omnia ibi.

§. XVII.

**D**e suffragiis mortuorum sic ait August. in  
Denchirid. & 13. q. 2. tempus. Tempus, quod  
inter hominis mortem & vltimam resurrectionem  
interpositum est, animas abditis receptacu-

*a Mortuorum animas pietate suorum viuentium posse inuari tum his in locis, quae D. Anto. commemorat, tum in multis aliis tradit August. Praesertim autem Missae sacrificium ad liberandas à purgatorio animas inuare constans fuit eius saeculi fides: cuius rei religiosa foemina Monica D. Augusti. mater testis est, quae vicina morti filium, vt habetur lib. 9. Confess. cap. 11. sic allocuta est. Ponite hoc corpus ubicunque volueritis, nihil vos eius cura turbet. Tantum illud vos rogo, vt ad Domini altare*

Eph. 2.

Non baptizati pereunt. cap. 27.

Quomodo euacuatur peccatum per baptismum li. 1. de pecc. mer. & remiss. c. 39. to. 7.

Concupiscentia non est peccatum.

Peccati poenitentiam delectur.

Peccatum omne in baptismo tollitur.

Ezech. 18.

Peccatum actuale quid. li. 1. ca. 15. to. 1.

Peccata commissa ab ignorantibus & coactis sunt voluntaria. ibid.

Peccare nemo appetit propter ipsum. l. 4. que sit. sup. Num. 9. 24. to. 4.

Psal. 18.

Peccati tres differentiae. li. 1. de ser. Dom. in monte. c. 23. to. 4.

1. Corin. 3. Ignis purgatorio non mortalia, sed venialia purgatur. ser. 41. de sanctis. to. 10. §.

Purgatorium esse D. August. asserit.

Psal. 6

1. Corin. 3

Qui in fine poenitentiam distulit, grauius igne purgatorio cruciabitur. ca. 18. ibid.

Animarum receptacula varia. in enchirid. cap. 110. tom. 3.

Suffragia pro defunctis.

A.C. 410. *care memineritis mei, ubi cūque fueritis. Quare pro matre sacrificium fuisse celebratum indicat D. Aug. 1.2. cap. dicit. Nam neque in eis precibus, quas sibi fudimus, cum offerretur pro ea sacrificium proxi nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadavere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego flevi. Pro Augustino etiam vita functo se sacrificium obtulisse scribit Posido. in vita eiusdem ut superius annotavimus.*

lis continet, sicut vnaquęque digna est, vel reque vel ærumna, pro eo quod sortita est in carne dum viveret.

Bona opera profuit defunctis cap. 111.

Ibid. paulo post.

Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum posse relevari viventium, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel elemosynę sunt in ecclesia. Sed hæc eis profunt, qui cū hic viverent, hæc sibi, vt postea possent prodesse meruerunt. Et infra. Cum sacrificia altaris, siue quarumcunque elemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, pro valde bonis actiones gratiarum sunt, id est, pro beatis, pro non valde bonis, vel malis, sunt propitiations, id est, pro iis, qui sunt in purgatorio: pro valde malis vt damnatis, & si nulla sunt adiumenta mortuorum, tamen sunt viuorum consolationes. Quibus autem profunt, aut ad hoc profunt, vt plena remissio, aut certe, vt tolerabilior fiat ipsa damnatio. Hæc ille.

Et intelligitur hic damnatio non pœna inferni, quæ nunquam tollitur, vel alleviatur, sed pœna purgatorii, quæ redimitur per suffragia, vel minuitur, secundum Thom. in 4.

Pro omnibus defunctis suffragia facienda sūt, in epilog. h. de cura pro mortuis to. 4.

Idem de gerenda cura pro mortuis ait. Quia non discernimus qui sint, quibus profint suffragia facta pro defunctis, oportet ea pro regeneratis omnibus facere, vt nullus eorum prætermittatur ad quos hæc beneficia possint & debeant pervenire. Melius supererunt ista iis quibus nec obfunt nec profunt, quàm decerunt illis, quibus profunt. Diligentius tamen facit, quisque pro suis necessariis, quò pro illo fiat similiter à suis 13. q. 2. non estimemus. Et intelligendum est illud de iis, qui decedunt non in notorio crimine, quia tales sicut sepultura, ita & suffragiis priuantur.

Peccata venialia quæ. epif. 208. to. 2.

De venialibus peccatis ait idem Augu. ad Seleucianam, de pœn. dist. 1. tres sunt. Est pœnitentia humilium & bonorum fidelium, pœna quotidiana in qua pectora tundimus, dicentes. Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Neque ea dimitti volumus, quæ in baptismo dimissa fuisse non dubitamus, sed illa vtrique, quæ humana fragilitate quamvis parva, tamen crebra subrepunt, scilicet venialia. Quæ si contra nos collecta fuerint, ita nos gravabunt & opprimunt, sicut vnum aliquod peccatum grande. Quid enim interest ad naufragium, vtrum vno grandi fluctu naus operiatur & obruatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & pro nauigantium negligentia derelicta atque contempta impleat nauem & submergat? Propter hoc ieiunia, elemosynæ, & orationes inuigilant. Hæc ibi. Et quod dicit multa parva opprimere sicut vnum grande, id est mortale, intelligitur dispositiue, non essentialiter vel effectiue.

De superstitionibus lib. 2. de doctrina Christiana. cap. 20. tom. 3.

§. XVIII.

DE peccatis in specie, De superstitionibus, auguriis, & incantationibus, & huiusmodi. Augu. in lib. de doctrina Christiana sic ait. Superstitiosum est quicquid institutum est ab hominibus ad facienda idola, & colenda pertinens, vel ad colendam sicut Deum creaturam, partemve vllam creaturæ, vel ad consultationes & pacta quædam significationum cum demonibus placata atque federata, qualia sunt volumina magicarum artium, quæ quidem commemorare solent potius quàm docere poetæ. Ex quo genere sunt aruspicum & augurum libri. Ad hoc etiam genus pertinent omnes etiam ligaturæ atque remedia, quæ medicorum quoque disciplina condempnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocant, siue in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis vel etiam saltandis, [quodammodo non ad temperationem corporum.]

Neque ab hoc genere superstitionis perniciose segregandi sunt, qui olim Genethliaci propter natalium considerationem dierum, nunc autem mathematici vocantur. Nam quod inde conantur actiones nostras, vel actionum euenta prædicere, nimis errant. Et post multa exempla particularia, concludit.

Genethliacorum supersticio ca. 21.

Omnes artes huiusmodi vel noxiæ vel nugatorie superstitionis ex quadam pestifera societate hominum & demonum quasi pacta infidelis & dolosa amicitia constituta, penitus repudianda sunt & fugienda à Christiano. 26. q. 2. illud quod est. Idem in sermone quodam ait. Qui obseruat dies Aegyptios vel Calendas Ianuarij, vel alios dies, aut quascunque diuinationes, aut facta aut auguria obseruat, aut attendit aut consentit obseruantibus, magis ad sui damnationem, quàm ad salutem tendit, siue per quosdam numeros litterarum & lunæ, & per Pythagoricam necromantiam, argotantium vitam vel mortem vel prospera, vel aduersa futura inquirat, siue qui somnialia scripta falso Danielis nomine intitulata attendit, vel sortes, quæ dicuntur apostolorum, vel pictatiolas pro quavis infirmitate scriptas super homines vel animalia ponit præter symbolum & orationem dominicam, sciant se hi fidem Christianam prauaricasse, & vt inimicos Dei ita eius grauiter incurere 26. q. 7. non obserueris. Contra simoniacos Augu. 1. q. 1. sicut eunuchus, sic ait. Sicut eunuchus fuit, qui Ioseph comparauit, ita qui gratiam mercatur, viuum semen non habet sicis genitalibus. Sic quoque ignis sacrificij, qui per septuaginta annos captiuitatis Babylonice sub aqua vixerat, extinctus est Antiocho Iasoni vendente sacerdotium, quod significauit ignem Spiritus sancti non lucere in simoniacis sacramentis.

Pictatiola, id est, amuleta quædam à collo suspensa, vulgo vocant breuia. Gen. 39.

1. Macca.

Fœnus quid & prohibebitur, in psalm. 36. con. 3. to. 8.

Contra vsurarios Augu. super psalmos. Si fœneraueris homini, id est, si tu mutuo dederis pecuniam tuam, à quo plus quàm dedisti expectas accipere, siue illud sit triticum, siue vitum, siue oleum, siue quodlibet aliud, si plus quàm dedisti expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus. 14. quaest. 3. si fœneraueris.

Idem ad Macedonium 14. q. 4. cap. penul. Quid dicam de vsuris, quas etiam ipse leges, & indices reddi

A.C. 420. reddi iubent? An crudelior est, qui subtrahit ali- quid vel eripit diuiti, quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc vtique atque huiusmodi, male possidentur, & vellem vt restituerentur, sed non est quo indice repetantur, vide ibi gloss.

Idem de verbis Domini. Nolite facere elemosynas de fœnore & vsuris. 14. q. 5. nolite. Ex co videlicet, quia restitui debent iis, à quibus extortæ sunt, si sciuntur non pauperibus dari.

Contra iudices & testes Augu. ad Macedonium, 14. q. 5. non sane. Non sane quicquid ab inuito sumitur, iniuriose aufertur. Nam plerique nec mercedem, nec tamen hæc quæ ab inuito accipiunt, per iniuriam accipiunt, quæ potius per iniuriam non darentur. Sed nõ ideo debet iudex vendere iustum iudicium, aut testis verum testimonium, quia vendit aduocatus iustum patrocinium, & iurisperitus verum consilium. Illi enim inter vtramque partem ad examen adhibentur, isti ex vna parte constuant.

Idem 11. q. 3. quicumque 3. Quicumque aut sanguinitate, aut amicitia, vel hostili odio, vel inimicitia in iudicando ducitur, peruerit iudicium Christi, qui est iustitia.

Idem cap. sequenti. Quisquis cuiuslibet potestatis veritate occultat, iram Dei super se prouocat: vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendaciam dicit, quia ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat Augu. in homil. de penitentia. 2. q. 1. in cap. multi, ait. Nos quemquæ à cõmuniõne prohibere non possumus (quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis sed medicinalis) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo siue seculari siue Ecclesiastico iudicio nominatum, atque conuictum. Quis enim sibi vtrumque valet allumere, vt cuiusquam ipse sit accusator & iudex?

Neque enim (ait Augu. 14. q. 5. neque enim,) si agris inique ac perperam inuasis ita quisque vtrius, vt ex eorum fructibus largas elemosynas faciat, ideo rapinam iustificat. Neque si alias ruri paterno, vel iuste quaesito avarus incumbat, ideo culpanda est ciuilis iuris regula qua possessor legitimus factus est. Nec tyrannice factionis peruersitas laudabilis erit, si regia clementia tyrannus subditos tractet. Nec vituperatur ordo regie potestatis, si rex crudelitate tyrannica fauiat. Aliud est enim iniusta potestate iuste velle vti, & aliud est iusta potestate iniuste velle vti.

Quid in bello culpandum, lib. 2. con. Faust. cap. 74. tom. 6.

§. XIX.

DE bellicis officiis Augusti. Contra Manicheos 23. q. 1. quid culpatur. Quid culpatur in bello, quia moriuntur, quandoque moriturus, vt dominentur in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum est, non religiosum. Nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua sunt similia, hæc sunt quæ in bellis iure culpantur, quæ plerumque ita culpantur, vt etiam iure puniantur. Aduersus violentiam resistentium, siue Deo siue aliquo legitimo imperio iubente gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis.

Idem in cap. sequen. ait. Militare non est deli-

Ab initio licet aliquid accipere. epif. 14. post medium. tom. 1.

Ibid. ibid. cap. 39.

Vfus bonus nõ iustificat iniustitiam.

ctum, sed propter prædam militare, peccatum est. Nec rempublicam gerere criminofum est, sed ideo gerere rempublicam, vt diuitias augeas, peccatum est. Propterea quadam prouidentia militibus stipendia sunt constituta, ne dum sumptus queritur, prædo grassetur. Vnde & Ioan. Baptista ait militibus. Estote contenti stipendijs vestris. Hæc sententia Ioannis dici potest militibus, protectoribus, cunctisque rectoribus. Quicumque sibi stipendia publice decreta consequitur, si amplius querit, tanquam calumniator & concussor Ioannis sententia condemnatur.

Idem Augu. in lib. questionum veter. testa. ait. Cum iustum bellum susceperit quis, vtrum aperte pugnet, an ex insidijs vincat, nihil ad iustitiam interest. Iusta autem bella definiuntur, quæ vlciscuntur iniurias. Si qua gens vel ciuitas quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit, quod à suis improbe factum est, vel reddere, quod per iniuriam ablatum est. 24. q. 2. dominus.

Idem Augu. ad Macedonium 23. q. 5. cum homo ait. Cum homo ab homine occiditur, multum distat, vtrum fiat nocendi cupiditate, vel iniuste aliquid auferendi, sicut fit ab inimico, sicut à latrone. Aut vlciscendi, id est, puniendi, vel obediendi ordine sicut à iudice, sicut à carnifice, vel euadendi, vel subueniendi necessitate, sicut interimmitur latro à viatore, hostis à milite. Et aliquando, qui causa mortis fuit, magis in culpa est, quàm qui occidit. Nec tamen omnis, qui causa aliena mortis est, reus est, veluti si stuprum quis petat, & si non impetrauerit, se perimat. Vel si filius timens pia verbera patris, præcipitio pereat, & huiusmodi. Hæc cum accidunt, debemus eis humanum dolorem, & non propter illa, ne accidant, recte factorum reprimamus voluntatem.

Idem Augu. ad Publicolam ait. Absit, vt ea, quæ propter bonum ac licitum facimus & habemus, si quid per hoc præter nostram voluntatem alicui mali acciderit, nobis imputeretur: alioquin nec ferramenta domestica vel agrestia sunt habenda, ne quis ex eis vel se vel alterum interimat. Quid est enim in vsu hominum bono aut licito, vnde non possit pernicietis irrogari? 23. q. 5. de occidendis.

Fornicari non licet, nec clericis negotiari. lib. quaest. noui & veter. Testa. cap. 127.

§. XX.

CONtra peccata carnalia Augu. dist. 88. fornicari. Fornicari nunquam licet, negotiari aliquando licet, aliquando non licet. Antequam sis clericus licet, postquam factus es clericus, non licet.

Idem Augu. in questionibus Deutero. 32. q. 4. meretrices, ait. Meretrices esse, & ad meretrices accedere prohibet Dominus, quarum publice venialis est turpitudine. Sicut enim sub furti nomine intelligitur omnis vsurpatio rei aliena, sic nomine mœchiæ omnis illicitus concubitus atque illorum membrorum non legitimus vsus prohibitus debet intelligi. Idem secundo de ciui. Dei 32. q. 5. ita sic, ait. Proposito animi permanente, per quod etiam corpus sanctificari meruit, ipsi corpori non aufert sanctitatem violentia libidinis aliena, quam seruat perseverantia suæ continentia. Potius autem debet quis omnia mala tolerare,

A.C. 420. Militare non est peccatum nisi propter sine mali. lib. de verb. Dom. ser. 19. tom. 4. Mar. 3.

Homo ab homine variis modis occidi potest. ep. 54. to. 2.

Non imputanda nobis mala aliorum, nulla nostra culpa euenientia. ep. 154. to. 2.

Ad meretrices accedere peccatum li. 5. quæst. veter. tel. q. 57. to. 4.

A.C. 420. rare, quam malo, id est, peccato consentire. Augu. de igne purgatorij ponit fornicationem, id est soluti cum soluta inter mortifera, distin. 25. §. alias eas.

Augu. de verbis Domini 32. quaestione 6. si ducturi estis. Si ducturi estis vxores, seruate vos vxoribus vestris, quales vultis eas inuenire, tales & debent ipsa vos inuenire. Quis iuuenis est, qui non castam velit ducere vxorem. Et si accepturus est virginem, quis non intactam desideret? Intactam quaeris, intactus esto. Puram quaeris, purus esto. Non enim illa potest, & tu non potes.

Idem de adulterinis coniugiis, q. ea. indignantur. Indignantur mariti, si audiunt adulteros viros pendere similes adulteris feminis poenas, cum tanto grauius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere feminas.

Idem de adulterinis coniugiis, q. 7. adulterij, ait. Adulterij malu vincit fornicatione, vincitur autem ab incestu, scilicet adulteriu, peius est enim cum matre, quam cum aliena vxore concubere. Sed horum omnium pessimum est, quod contra naturam fit, vt si vir membro mulieris non ad hoc concessio vti voluerit. Sed istud quod est contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, execrabilius in vxore.

Idem Augu. lib. confes. 3. & 32. q. 7. flagitia, ait. Flagitia, quae sunt contra naturam, vbique & semper detestanda sunt ac punienda, qualia Sodomitarum fuerunt, quae si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu tenerentur diuina lege: quae non sic fecit homines, vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quae cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura, cuius ipse est author, libidinis peruerfitate polluitur.

Contra ambitiosos. Quod non debet quis desiderare regimē aliorum nec querere, sed ad haec iustus debet obedire. Augu. 8. q. 1. ait in cap. qui episcopatium. A studio cognoscenda veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior, sine quo populus regi non potest, & si ita teneatur & administratur, vt deest, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium sanctum quaerit caritas veritatis, negotiorum iustum suscipit necessitas caritatis, negotiorum si nullus imponit, percipiendae atque intrinsecae vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter caritatis necessitatem. Sed nec sic omni modo veritatis delectatio deferenda est, ne subtrahatur illa suauitas, & opprimatur illa necessitas. Idem Augu. ad Valerium dist. 40. ante omnia. Ante omnia peto, vt cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore facilius & leuius, & hominibus acceptabilius, episcopi aut presbyteri aut diaconi officio, si perfunctorie atque adulatorie res agatur, sed nihil apud Deum miserabilius, tristius, & damnabilius. Item nihil esse in hac vita & maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, & periculosius episcopi presbyteri aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo Imperator noster iubet. Quis autem iste sit modus, nec a pueritia, nec ab adolescentia didici. Et eo tempore quo discere coeperam, vis mihi facta est merito peccatorum meorum. Nam quid aliud existimem nescio, vt secundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere

Adulteriū grauius in viris quam in foeminis plectēdū. lib. 2. ca. 8. tom. 6.

Episcop⁹ indeceter atiquis fieri cupit. lib. 9. Ciu. c. 19.

Episcopat⁹ delatus quomodo suscipiendus. ep. 81. to. 2.

non noueram. Idem ad Eudoxium 15. q. 1. vos uitem, ait. Vos autem fratres exhortamur in domino, vt propositum vestrum custodiatis, & vsque in finem perseueretis. At si quam operam vestram mater Ecclesia desiderauerit, nec clatione inani suscipiatis, nec blandiente desidia respiciatis, sed miri corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portantes eum, qui regit vos, qui dirigit mites in iudicio, qui docet mansuetos vias suas. Nec vestrum otium necessitatibus ecclesiae preponatis, cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini non inueniretis.

Contra mendaces Augu. in lib. de mendacio. 22. q. 2. primum. Ponit octo genera mendaciorum sic concludens. Quisquis esse aliquid genus mendacij, quod peccatum non sit putauerit, decipiet seipsum turpiter, cum honestum se deceptorem arbitretur aliorum. Et in dicto cap. dicit. Ad salutem sempiternam nullus ducendus est opitulante mendacio. Et in dicta quaestione, cap. faciat, ait. Faciat homo etiam pro temporali salute hominum quod potest. Cum autem ad id ventum fuerit, vt tali salutis nisi peccando consulere non possit, iam se existimet non habere quid faciat. Idem Augu. 22. q. 4. magna. Magna sapientia est hominem reuocare, quo d male locutus est.

Poenitentia omnino necessaria, epi. 48. tom. 2. §. XXI.

DE poenitentia. Aug. ad Vincen. de poen. dist. 1. neminem putes ab errore ad veritatem, & a quocumque seu magno seu paruo peccato, ad correctionem sine poenitentia posse

Quae hoc se referunt, tum maxime Catholicam de poenitentia doctrinam confirmant: tum haereticorum perfidiam plane euertunt. Nam tres eius partes deserit hic explicantur: contritio, quam communi nomine poenitentiam appellat, confessio sacerdoti faciendae, eiusque sacerdotis potestas iudicialia satisfactio denique declaratur. Sed quicquid de poenitentia a Catholicis dicitur, & traditur hoc sacculo, id omne a D. Augustino prius dictum & traditum fuisse ostendit Hieron. Torrens. lib. 3. Aug. Confess. cap. 9. Neque verò de hoc solo Ecclesia Sacramento eadem habuit D. August. fidem, quam hodie Romana tenet Ecclesia, sed de omnibus aliis nostrae religionis capitibus, sicut in eo Augustiniana confessionis opere, clare fuit luculenterque demonstratū. Quae quidem fides non tam fuit D. Augustini propria, quam communis omnium virorum proborum, qui illo saeculo veram orthodoxamque fidem profitebantur. Verum igitur est quod initio huius saeculi significauimus fidem & religionem illius florentissimi saeculi, quam etiam Caluinus laudare ipsa rei est veritate compulsi: omnino eandem esse cum illa, in qua nos Catholici Romana Ecclesia filij nati & educati sumus, & ad mortem vsque, Deo iuuante, perseuerabimus. Per spicitur item Protestantium doctrinam Catholicam neque esse, neque dici posse, cum illius saeculi doctores sine ulla controuersa Catholici, ei doctrina contrarij tenuerint. Apostolicam item illam non esse constat, eo quod ab Apostolorum doctrina, quam ad id vsque saeculum conseruatam fuisse aduersarij non diffitentur, sit aliena. Quare cum Protestantium doctrina, neque sit Catholica, neque Apostolica, sequitur Protestan-

Octo genera mendaciorum c. 14. to. 4. Omne mendacium peccatum. c. 21.

Pro salute alteri non peccandum. lib. cont. men. c. 17. tom. 4.

A.C. 420.

res nullo modo ad illam veram Ecclesiam, quam in A Symbolo & Catholicam & Apostolicam profite-mur pertinere.

Poenitentia quid. lib. de vera & falsa poen. ca. 8. to. 4.

transire. Idem lib. de poenitentia. de poen. dist. 3. poenitentia 2. Poenitentia est quaedam dolentis vindicta, puniens in se, quod dolet commississe. Continue dolendum est de peccato, scilicet actu, cum menti occurrat: vel saltem habitu, quod declarat ipsa dictionis virtus. Poenitere enim est poenam tenere, vt semper puniat in se vlciendo, quod commisit peccando. Item in libro eodem, & de poen. dist. 5. c. 1. Consideret poenitens qualitatem criminis, in loco, scilicet sacro vel non, in tempore, scilicet festiuis, vel alio, in perseuerantia, scilicet quanto tempore permanit in eo, & iterauit: in varietate personae. Et quali hoc fecerit tentatione, & in ipsius vitij multiplici executione. Sunt enim qui non expectant tentationem, sed praenueniunt voluptatem. Omnis ista varietas confitenda est, & desinenda.

Idem in eodem, de poen. dist. 1. quem poenitet, ait. Quem poenitet omnino poenitet, & dolorem lacrymis ostendat, representet Deo vitam suam per sacerdotem, praeniat iudicium Dei per confessionem. Praecipit enim dominus mandandis leprosis, vt ostenderent se coram sacerdotibus, docens corporali praesentia confitenda peccata, non per nuntium, non manifestata per scriptum. Idem in eodem, de poen. dist. 6. ca. 1. ait. Qui vult confiteri, vt inueniat gratiam, sacerdotem quaerat scientem soluere & ligare, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet & petit, ne ambo in fouea cadant quam stultus euitare noluist, scilicet si coe-cus ducatur à caeco.

Et infra. Caueat spiritalis iudex, id est, confessor, vt sicut non commisit crimen nequitiae, ita non careat munere scientiae. Oportet enim vt sciat cognoscere quicquid debet iudicare. Iudicialia enim potestas hoc expostulat, vt quod debet iudicare, discernat. Diligens igitur inquisitor, scilicet confessor, & subtilis inuestigator, sapienter & quasi astute interroget à peccatore, quod forte ignorat, vel praerecundia veli occultare. Cognito crimine, varietates eius non dubitet inuestigare, & locum & tempus, & carera quae supra diximus in exponendo eorum qualitates. Quibus cognitis, adit beneuolus, paratus erigere, & secum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione: pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate. Adiuuet confidentem orando, eleemosynas & alia opera bona pro eo faciendo. Semper iuuat eum leniendo, consolando, spem promittendo, & cum opus fuerit, increpando. Haec ibi.

Poenitenti mutanda est vita. cap. 7. Gal. 5.

Idem in enchiridio, de poen. dist. 3. sane cauendum. Sane cauendum est ne quisquam existimet illa crimina, qualia qui agunt regnum Dei non consequentur, quotidie perpetranda, & quotidie eleemosynas redimenda. In melius quippe est vita mutanda, & per eleemosynas de peccatis praeteritis propitiandus est Deus, non ad hoc emendus quodammodo, vt ea semper liceat impune committere. Nemini enim Deus dedit laxamentum peccandi, quamuis miserando delectat commissa, si non congrua satisfactio negligatur.

Idem dist. ca. satisfactio. Satisfactio poenitentiae est peccatorum causas excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere, id est, tollere radices & occasiones peccatorum propinquas & remotas.

tia est peccatorum causas excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere, id est, tollere radices & occasiones peccatorum propinquas & remotas.

Idem in eadem, de poen. dist. 3. adhuc instant. Adhuc instant perfidi, qui sapiunt plus quam oportet, & dicunt. Et si semel peccantibus post baptismum valeat poenitentia, non tamen saepe peccantibus proderit iterata, alioquin remissio esset ad peccatum incitatio. Dicunt enim: Quis non semper peccaret, si semper redire posset? Dicunt enim Dominum incitatorē mali, si semper poenitentibus subueniret, & ei placeret peccata, quibus semper praesto est gratia. Errant autem, immo constat ei multum displicere peccata, qui semper praesto est ea destrucere. Si enim ea amaret, non ita semper destrueret, sed conseruaret. Medicum se vocat, [ & non sanis sed male habentibus oportum. Sed qualis hic medicus qui malum iteratum nesciret curare? ] Medicorum est centies infirmum sanare, qui ceteris minor esset, si alius possibilia ignoraret. Memor est sui qui promisit, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Quem enim peccator excludit, qui omnibus promisit indulgentiam? Aliis quoque promissionibus declarat. Qui me (ait) confessus fuerit coram hominibus, id est. Omnis quantumcunque & quotiescunque peccator, cuiuscunque ordinis, etiam si fuerit sacerdos, confitebor & ego eum coram patre meo, id est, manifestabo ei dimissum peccatum & virtuosum factum. Nam quicumque inuocauerit nomen Domini, id est, secundum quod nominatur Dominus, id est, qui inuocauerit eum ad se seruandū & non contradicendo, vt forsitan ille fecit, omnis, id est, quicumque sit ille peccator, saluus erit.

Idem Augu. in eodem, de poen. dist. 6. cap. 1. Laboret poenitens in Ecclesia esse, & ad vnitatem Ecclesiae tendere. Nisi enim vnitatis Ecclesiae succurrat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Sed credendum est, quod omnes eleemosynae totius Ecclesiae & orationes, & opera iustitiae & misericordiae succurrant recognoscenti mortem suam ad conuersionem. Vnde digne nemo poenitere potest, quem non sustineat vnitatis Ecclesiae. Augu. de verbis Apostoli 11. q. 3. omnis Christianus, ait. Omnis Christianus, qui à sacerdotibus excommunicatur, sathana tradit dicitur. Quomodo? quia scilicet extra Ecclesiam est diabolus, sicut in Ecclesia Christus. Idem super Ioā. & cap. sequenti. Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari à corpore Christi. Qui enim separatur à corpore Christi, non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius: sed est membrum diaboli. Idem de poen. dist. 6. cap. 1. Non petat confitens sacerdotes per aliquam culpam ab vnitatis Ecclesiae diuifos, scilicet per haeresim vel excommunicationem.

Restitutio necessaria, epi. 54. tom. 2.

§. XXII.

DE restitutione, ait idem Augu. ad Macedonium 14. q. 6. si res. Si res aliena propter quam peccatum est, restitui potest, & non redditur, poenitentia non agitur, sed simulatur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Sed de re- Secunda pars Hist. Ant. K

A.C. 420. Poenitentia iterari potest. lib. de vera & falsa poen. cap. 8.

Mat. 9.

Ezech. 18.

Matt. 10.

Ioel. 2.

Extra Ecclesiam poenitentia non proficit. cap. 14.

Precepto sacerdoti non contenti, de vera & falsa poen. cap. 12.



A.C. 400. stitutione quomodo sit facienda habes in 2. parte, tit. 2.

Decima danda sacerdotibus. ferm. 119. de tē. po. to. 10.

In 2 part. tit. 4. ca. 3.

Idem Augu. de decimis. 16. q. 1. decimæ, sic ait. Decimæ sunt tributa egentium animarum, quod si decimam dederis, non solum abundantiam fruētium consequeris, sed & sanitatem corporis. Nō igitur dominus Deus præmium postulat, sed honorem. Sed si tardius dare peccatum est, quanto peius non dare? Et infra. Hæc enim est Dei iustissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuocaris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere semper Deus paratus est nobis, sed malitia hominum prohibetur. Decimæ ergo ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt. Hæc ille. Et de hac materia habes plene in secunda parte.

Palladij dialogus extat tom. 1. operum Chrysostomi, & apud Lipponanum. Sur. Metaphrasen edidit, eo quod, ut dialogorum mos est, in Palladio multa digressiones ab historia inserantur.

De beato Ioanne Chrysostomo.

CAP. IX.



Vasi vas auri solidum omni lapide pretioso virtutum fuit Ioannes Chrysostomus episcopus Constantinopolitanus temporibus Honorij, & Arcadij imperatorum. Cui consonat cognomen scilicet Chrysostomus: quod Græcum interpretatur, os aureum, propter maximam eius sapientiam & eloquentiam. Qui valde copiose in Græco scripsit, sed pauca ex eius opusculis translata sunt in latinum. Ex quibus aliqua dicta hic inferuntur. Dicit autem Thom. super Ioannē, quod Græci in expositionibus scripturarum diuinarum expositionem Chrysostomi omnibus alijs præponunt. Vas fuit gratiæ plenum, solidum, ex constantia intrepida eundem etiam principes increpans & reprehendens. Huius vita conuersario, genus, & persecutiones in historia tripartita satis declarantur. Palladius insuper episcopus [Helipolitanus] discipulus eius in Græco plenus

Historia trip. li. 10. fere per totum. & Nicepho. li. 13. Eccl. histo.

*a Pauca fort. D. Anto. tempore desertissimi illius Doctoris D. Ioannis Chrysostomi Latine extabant opera, nunc vero tam multa eius opera edita sunt, ut nullius Græcorum Theologi, tot opera in Latinum conuersa sermonem habeamus, pauci vero inter Latinos sunt, quorum tot & tanta extent in sacram maxime scripturam monumenta. De libris eius Græcis sic scripsit Nicepho. lib. 13. cap. 2. Cum in lectorum ordine consisteret, orationes contra Iudeos composuit. Diaconus autem factus dialogos de episcopali munere, & libros ad Stagerium, itē alios de incohibibili, & alios rursus. Et conuersa. Thom. Presbyteri vero honore cohonestatus, expositiones diuinarum Enageliorum, & dya. car. id est statuas, Consolationem, commentarios in Psalterium, de uirginitate, de misericordia, & plurimos alios libros edidit Homilias uero mysticas in diuinum Apostolum, & in sacra acta, aliaq. præterea plurima, festos dies & commentus Ecclesiasticos celebrans Constantinopoli in episcopatu condidit. Ego uero supra mille eius uiri lucubrationes legi ineffabili quadam suauitate dissidentes. Hæc ille.*

persecutiones, quas passus est Ioannes, præcipue à Theophilo Alexandrino episcopo expressit in modum dialogi, quem librum venerabilis Abbas generalis Ambrosius Camaldulensis ordinis de Græco transtulit in Latinum circa annos Domini 1430. unde hæc omnia, quæ infra ponitur excerpti, demptis iis quæ de historia tripartita allegantur. Ioannes genere Antiochenus fuit, natus ex parentibus nobilibus, & qui in Syria inter militares maximè illustres essent. Cum autem emensis infantia rudimentis ad pueritiã peruenisset, literarum studiis traditus est. Ad annum igitur decimum octauum ætatis perueniens, oratoria arti Ioannes operam dedit, quem Medetius Antiochenus episcopus, uir totius sanctitatis, cernens modestum & ingenio pollentem, accitum secum manere fecit: & baptizatum lectorem ordinauit. Post triennium deinde uicinos occupans montes, seni cuidam Syro, continentia studiose se locium dedit. Mansitque apud illū annos quatuor, incertiua naturalis ardoris literarum studiis sperans. Exinde eremū petiit, illicque spelunca inclusus biennium peregit. Quo tempore ferme sine somno degens, sacras scripturas penitus didicit, nimisque uigilijs & abstinentia infirmatus, coactus est ad ciuitatem redire. Ibique diaconus factus post quinquennium à sanctæ memorię Flauiano Episcopo presbyter, licet inuitus & renitens ordinatur. Bis senis annis in officio presbyterij, uerbo, scriptis, & uitæ sanctitate Antiochenam decorauit Ecclesiam.

Ioannes Chrysost. Eremiticum uicem generis lectatur.

Diaconus ac deinde presbyter ordinatur.

Beato autem Nectario Constantinopolitana sedis antiq. ex hac luce subtrahito, multi ex clericis illam sedem ambiens, muneribus & uarijs precibus sedem inuadere nitentur. Populus autem regem sollicitabat dari sibi pastorem peritum & sanctū. Suggestumque fuit imperatori precipue ab Eutropio cubiculario eius, dari Ioannē Antiochenū presbyterum, cuius fama probitatis & doctrine iam per regiones uolabat. Quod cum ei placuisset, ordinauit, ut cautè uocaretur Ioannes Constantinopolim, ne forte percipiens se occultaret.

A.C. 400.

Theophilus autem Alexandrinus Episcopus constantiam eius irreprehensibilemque eius fiduciam intuens, ordinationem eius impedire conatus est, sed nō potuit. Igitur ordinatus episcopus, ut dicitur in historia tripartita, propter castitatis zelum seuerior habebatur. Et propter uitæ rectitudinē incautus de futuris prospicere nesciebat, in confabulatione arrogans à nescientibus putabatur, in docendo erat præcipuus, in exponendo egregius. Ad mores coercendos optimus. Regnantibus igitur Honorio & Arcadio factus episcopus Constantinopolitanus, dum uitam clericorū repente corrigere uoluit, omnes in suum odium concitauit. Cunctique eum uelut furiosum declinabant, & apud omnes ei detrahebant. Et quia nūquam aliquem ad prandium inuitabat, nec ab aliquo inuitari uolebat, dicebant eum hoc ideo facere, quia turpiter māducabat. Alij propter excellentem & exquisitum usum ciborū, hoc eum agere prædicabant. Reuera autem propter abstinentiam stomachus, & caput semper ei dolebat, & ideo prandiorum epulas euitabat. Populus autem propter sermones, quos in ecclesia faciebat, eum nimis diligebat, paruipendens quicquid contra eum amulī loquerentur.

Ioannes Chrysost. cur solus comedere.

Clericos

Clericos concubinas, seu subintroductas mulieres habentes abiicere coegit. Contra cupiditatem prædicabat, à delicijs & crapulis abstinere monebat. Ad uigilias nocturnas non solum clericos sed uiros quoque laicos hortabatur. Expenas suas perfluas domus suæ resecauit pauperibus tribuens, propter quod multi eum obseruabant, calumniam imponere perscrutantes uitam priorem in Antiochia, sed nil inuenere reprehensibile.

Ioannes quomodo procerum animos aduersos se commouit. Trip. hist. ca. 4.

Theophilus Chrysostomo infestus.

Ecclesia Arianis non uult ecedere Chrysost.

A.C. 400. Chrysost. qualis in episcopatu fuerit. Trip. hist. li. 10. ca. 3.

Ioannes Chrysost. cur solus comedere.

Apposuit quoque Ioānes quosdam procerum obiurgare, & ideo contra eum maior inuidia est accensa. Aliud quoque fecit, quod multos valde commouit. Eutropius namque imperatoris præpositus, habens consulis dignitatem, uolens se in quosdam, qui ad ecclesiam confugerant animaduertere studuit, ut lex ab Imperatore poneretur, ut nullus ad Ecclesiam confugeret, immo & qui confugissent rei, inuiti inde extraherentur. Post paucos dies, cum Eutropius regem offendisset, ad Ecclesiam confugit. Ioannes autem hoc audiens ad eum sub altari latitarem accessit, & hominam increpatoriam contra eum faciens, eum durissime obiurgauit. Quæ res multos offendit, eo quod homini infelici non solum noluit misericordiam impendere, sed non destitit obiurgare. Imperator uero inde eum rapicis caput eius abscindi fecit. Pro diuersis igitur causis multos fiducialiter obiurgans plurimis erat odiosus.

Theophilus autem Alexandrinus episcopus eum deponere uolebat, & presbyterum quemdam nomine Isidorum intrudere affectabat, & ideo causas depositionis diligenter querebat. Populus autem defendebat Ioannem, & eius doctrina mirabili auditate pascebatur. Sacerdotes quoque Ioannes secundum canonicas sanctiones uere cogebat, dicens non debere eos frui honore sacerdotali, qui uitam eorum nolent imitari. Non solum autem ciuitatem Constantinopolitanam strenue gubernabat, sed etiam circumiacentes imperiali authoritate prouidit legibus gubernabat. Cumque cognouisset in Phœnicie adhuc demonibus immolari, clericos & monachos illum destrinauit, & templa idolorum destrui fecit.

Eodem tempore erat quidam Gainas nomine genere Scythicus, consilio barbarus, tyrânico studio omnino elatus, Ariana peste infectus, magister militum factus. Hic imperatorem rogauerat sibi suffraganeum, ut intra ciuitatem vnā daret ecclesiam. Quod cum promississet, rogauit Ioannem, ut vnā ecclesiam illi concederet, ut sic eius tyrannidem refrænaret. At Ioannes uirtute fortissimus, & totus zelo fidei ignitus ait. Nolo imperator hoc promittere, & sanctum canibus dare. Ne hūc barbarum metuas, sed ambos nos inbeuocari, & sub silentio inter nos, quid diceretur audi. Ego eius linguam sic refrænabo, ut hoc perere non præsumat. Quod audiens imperator gauisus est, & uerumque altera die uocauit. Cumque vnū pro se oratorium peteret, ait Ioannes. Ubique tibi domus Dei aperta est, & nullus te uetat orare. At ille. Ego alterius secta sum, & vnū templum cum meis depono habere. Multos quidem labores pro republica Romana assumpsi: ideo nō debeo in mea petitione contemni. Ad quem Ioannes respondit. Plurima præmia, & qua transcendunt tua certamina percepisti. Magister militum factus es, consulari toga insuper exornatus. Et

oportet te considerare, quis dudū fueris, & qualis modo conspiciaris. Quæ pristina paupertas, & quæ modo substantia. Quibus uestimentis utebaris, & quibus modo uestiaris. Quia igitur pauci labores maxima tibi præmia contulerunt, eiga honorantem te non sis ingratus. Hisque sermonibus Ioannes os eius obstruxit, cumque compulit, ut taceret.

Dum igitur Constantinopolitanam urbē strenue gubernaret, Gainas præfatus imperium ambiens, cum in die nihil agere posset, nocte barbaros misit, qui Palatium concremarent. Tunc aperte monstratum est, quomodo sanctus Ioannes custodiebat ciuitatem. Barbaris enim angelorum armatorum ingens corpus habentium copiosa turba apparuit, quæ protinus eos effugauit. Quod cum domino suo nunciassent, ille ualde miratus est, sciens exercitum militum per alias ciuitates constitutum. Cum igitur sequenti nocte alios iterum destinasset, à uisione angelorum sunt similiter effugati. Nouissime ille egressus cum multitudine miraculum uidit, fugit, existimans militem in die latere, & nocte ciuitatem custodire. Egressus inde ad Thraciam iuit, & magno congregato exercitu uiuersa vastabat, timentibus cunctis barbaricā feritatem. Imperator igitur Ioanni sanctissimo onus legationis imposuit. Ille autem inimicitiarum immemor alacriter est profectus. Gainas igitur agnosens eius fiduciam pro pietate susceptam, longo itinere ei occurrit, suffraganeus oculis ad dexteram eius circumposuit, & filios eius facra ipsius genua osculari præcepit. Huius namque uirtutis Ioannes fuit, ut etiam ualde terribiles humiliari cogeret, ut eum timerent.

Igitur Ioannes Chrysostomus apud Constantinopolim florebat, & apud omnes admirabilis habebatur. Verum cum Ariani plurimum pullularent, & extra ciuitatem ecclesiam haberent, sab batho tamen & Dominica intra portas & porticus congregati hymnos & antiphonas de nocte cantabant, diluculo autem per mediam ciuitatem ingressi ad suam ecclesiam conueniebant cantantes frequenter in uilipensionem orthodoxorum, ubi sunt, qui dicunt tria in uirtute vnū Ioannes autem metuens ne simplices huiusmodi cantu tra herentur, instituit ipse, ut turba fidelium nocturnis hymnis insisteret, ut & illorum opus obfusca retur, & fidelium professio firmaretur. Fecitque cruces argenteas, quæ cum cereis argenteis por-

*a Ex his habes, unde mos gestando in publicis supplicationibus crucis processerit. Ceterum illo saculo Crucis signum in magna ueneratione habitum fuisse ex his D. Chrysostomi uerbis. homi. 5. 5. in Matth. collige. Sed ueluti coronam, sic lato animo crucem Christi circumferamus. Omnia enim, quæ ad salutem nostram conducunt, per ipsam consummantur. Nam cum regeneramur, crux Domini adest, cum sacratissimo alimur cibo, cum in ordine consecrandi statumur, ubique & semper id uictoria insigne nobis asistit. Quapropter & in penetralibus, ac in parietibus, & in fenestris, & in fronte quoque, ac mente, magno studio crucem inferamus, & in demonstratione aduersus. Gentiles. Verruntamen hoc maledictū, hoc abominabile, hoc extremi supplicij symbolum, crux diadematis & coronis clarius factum est. Neque enim sic regia corona ornatur caput, ut cruce, qua omni cultu di-*

Quomodo meritis Chrysost. Constantinopolis fit diuinitus liberata.

Ioannes sacros hymnos aduersus Arianos conponit. ca. 3. lib. 10. hist. trip. Nicepho. li. 13. ca. 8.

Crucis ueneratio & cultus.

A.C. 403. gnior est, & quam omnes prius abhorrebant, eius A figuram tantopere quarunt. & hac ille, & multa alia in hanc sententiam.

tarentur. Tunc Ariani zelo accensi inuidia vsque ad necem insurgunt. Vna igitur nocte petra percussus est Bryson eunuchus Augustæ, qui ad hunc nos exercendos à Ioanne erat deputatus. Sed quidam etiam de populo vtriusque partis extincti sunt. Et his motus imperator prohibuit Arianos hymnos publice decantare.

Seuerianus Ioannem in odium adducere nititur. Tripar. li. 10. cap. 10.

Seuerianus honorabilis apud multos proceres, & ab ipso imperatore & Augusta multum dilectus Constantinopolim venit, & à Ioanne gratanter susceptus est. Cumque Ioannes in Asiam perrexisset, suam eidem ecclesiam commendauit. Ille autem non fidem, sed seipsum populo commendabat. Serapion autem clericus Chrysostomi hoc eidem studuit nunciare. Transienti autem Seueriano non assurrexit Serapion. Ille vero indignatus clamauit. Si Serapion clericus mortuus non fuerit, Christus in humana natura natus non est. Hæc autem diens Ioannes rediit, & ipsum tanquam blasphemum de ciuitate eiecit. Quod Augustæ multum displicuit, & ipsum reuocari fecit, rogans Ioannem, vt ipsum sibi reconciliaret. Qui nullatenus acquieuit, donec Augusta filium suum Theodosium eius genibus imponeret, supplicentem & coniuuantem vt Seuerianum ipsius affectui reconciliaret. Maxime autem iste Seuerianus episcopus, & Acacius & Antiochus, & quidam Isaac Syrus dux monachorum, viri discolori & indisciplinati Ioannis amuli tendebant ad depositionem eius. Cum propter increpationem vitiatorum, & reformationem morum esset eis Ioannes grauis etiam ad videndum. Vnde & cor suum per literas aperiuunt Theophilo, cuius nouerant versatile ingenium ad huiusmodi machinamenta. Quod ille libenter amplectens, occasionem ad hoc efficiendum quærebat, vel leuam.

Inimici Chrysostomi eum persequuntur. Palladius.

Theophilus in Chrysostomum machinamenta. trip. lib. 10. cap. 10. & Palladius.

§. I.

EO tempore Theophilus Alexandrinus Episcopus Dioscorum virum sanctissimum: & Isidorum prius amicissimum iniuste eiecit. Qui Constantinopolim venerunt, vt principi & Ioanni eius facta narrarent. Ioannes autem eos honorabat, sed ante causam cognitionem cum eis participare volebat. Falsus tamè rumor ad Theophilum iuit quòd Ioan. cum eis comunicaret, & eis auxilium ferret. At Theophilus indignatus, non solum vindictam in illos exercere, sed vt Ioannem deponeret fortiter se armabat. Celans autem intentionem suam, misit ad omnes ciuitatum singularum episcopos illius regionis, dicens se Origenis libros velle damnare. Epiphanium quoque virum sanctissimum, Cypri episcopum circūuenit, & amicum sibi fecit, rogans similiter vt & ipse libros Origenis damnaret. Epiphanius autem propter nimiam sui reuerentiam atque simplicitatē, eius fallacias non attendens, episcopos suos apud Cyprium conuocauit, & lectionem librorum Origenis interdixit, rogans Ioannem, vt se ab horum librorum lectione suspenderet, & qua ordi-

S. Epiphanius à Theophilo circūuenitur.

nata fuerant cōfirmaret. Ioannes autem hæc parvipendens in doctrina ecclesiastica laborabat, & in ea florebat, nihilque de his que contra eum cogitabantur, curabat. Demum Theophilus odium celarum manifestauit, & se velle deponere Ioannem indicauit. Mox inimici Ioannis, & multi proceres Palatii, & clerici tempus opportunum inuenientes nitentur, vt contra Ioannem cōcilium fieret Constantinopoli.

Post hæc Epiphanius Constantinopolim venit, damnationem librorum Origenis secum ferens, & inuitationem Ioannis causa Theophili declinauit: [ in propria verò mansione habitare magis elegit. Et vocans tunc presentes episcopos damnationem librorum Origenis legebat eis. ] Et quidam propter reuerentiam Epiphaniij damnationi librorum Origenis se subscribebant, plurimi autem hoc facere recusabant. Quorum vnus fuit Theotimus Scythiarum præsul, vir rectitudine vitæ famosissimus. Qui ita respondit. Ego ini Epiphani, neq; eius qui pridem bene requisit, iniurias infero, neque rem blasphemam tentare præsumo, damnans ea, quæ priores nostri respicere noluerunt. Nam neque malam doctrinam in libris eius cōspicio. Qui his contumelias inferunt, nesciunt semetipsos. Athanasius autē defensor Nicæni concilij contra Arianos, testem sui fidei hunc virum appellat, illius libros suis coniungens, & dicens. Mirabilis & laboriosissimus Origenes hoc de filio Dei nobis testimonium perhibet, asserens coæternum eum patri.

Epiphanius Ioannis communionē vitat. c. 11.

Athanasij de Origene testimonium. in lib. de decretis. conc. Nicæna.

Vbi aduertendum, quòd de doctrina Origenis fuit magna altercatio inter antiquos & sanctos doctores, aliis approbantibus, aliis reprobantibus: & hoc quia non ita erant manifestati errores doctrinæ eius. Vnde & qui approbant, forte nondum legerant in eis illos errores, vel quia dicebatur à falsariis errores esse insertos. Sed postea eis detectis per ecclesiam reprobata est doctrina cum autore suo: exceptis iis quæ Hieronymus non reprobat, & vt vera approbat.

Ioannes autē Chrysostomus indignatus, quòd præter regulas scilicet ecclesiasticas in ecclesia sua Epiphanius ordinationem fecisset, tamen rogabat, vt inter episcopos cum eo maneret. At ille, nec se cum eo manere velle, nec orare respōdit, nisi Dioscorum eieceret: & damnationi librorum Origenis subscriberet. Ioanne autem hoc facere renuente: aduersus Ioannem, ab eius inuidis Epiphanius incitatur. Vnde Epiphanius Dioscorum adiudicauit, libros Origenis damnauit, ac Ioanni tanquam horum defensori detrahere cepit. Cui Ioannes mandauit. Contra regulas multa fecisti & Epiphani, primum quidem quòd ordinationem fecisti in Ecclesia sub meo iure constituta, deinde quia in ea authoritate propria sacra celebrauisti, rursum quia inuitatus excusasti, & nunc denuo in teipsum confidis. Quapropter obserua ne in populo seditio oriatur, & huius rei periculum ipse suscipias. Hæc audiens Epiphanius discessit. Qui cum Cyprium reuersurus esset, mandauit Ioanni dicens. Spero quòd episcopus non morietur. Et Ioannes remandauit Epiphanio, dicens. Spero, quòd ad tuam patriam non redibis. Quod vtiq; vtrumque euenit. Nam Epiphanius in via obiit, & Ioannes Chrysostomus de episcopatu depositus in exilio vitam finiuit.

Ioannis & Epiphaniij inter se dissidia. ca. 12. lib. 10. Tripart.

Verum cum Epiphanius recessisset de Constantino

A.C. 404. stantinopoli, relatum est Ioanni, vt dicitur in tripartita historia, quod Eudoxia imperatrix Epiphanius contra eum incitasset. Propter quod accensus Ioannes zelo sermonem ad populum fecit, qui ceterarum mulierum vituperationem omnimodam continebat. Hic sermo ab omnibus fuit acceptatus, quasi contra Augustam sit prolatus. Quod cum Augusta cognouisset, imperatori conquesta est, dicens contumeliam illatam vxori in eum potius redundare. Motus ergo ob hoc imperator, contra eum præcepit synodum celebrari. Theophilus ergo audiens desiderium imperatoris & imperatricis, festine episcopos congregauit, iam quasi paratos ad hoc, omnesque Ioannis inimici alacriter confluebant, superbum & impium eum vocantes.

Multi ergo episcopi congregati in suburbano Chalcedonensi, vt dicitur in historia tripartita, non iam de libris Origenis tractabant, sed contra Ioannem se erigebant. Vnde & quater eum citauerunt ad synodum congregatam. Qui venire noluit, asserens illos manifestos inimicos suos, sed synodum vniuersalem fieri proclamabat. Vnde propter hoc synodus damnauit eum, quia noluit obedire. Et ex hoc magna seditio concitata est in populo, Ioannem excusante contra eum. Sed iussio imperatoris coegit recedere. Palladius plenius ista ponit, cuius verba sunt omnia, quæ sequuntur.

Multi ergo episcopi congregati in suburbano Chalcedonensi, vt dicitur in historia tripartita, non iam de libris Origenis tractabant, sed contra Ioannem se erigebant. Vnde & quater eum citauerunt ad synodum congregatam. Qui venire noluit, asserens illos manifestos inimicos suos, sed synodum vniuersalem fieri proclamabat. Vnde propter hoc synodus damnauit eum, quia noluit obedire. Et ex hoc magna seditio concitata est in populo, Ioannem excusante contra eum. Sed iussio imperatoris coegit recedere. Palladius plenius ista ponit, cuius verba sunt omnia, quæ sequuntur.

Ioan. mittitur in exilium.

Isidorus quare à Theophilo pulsus, Palladius in vita Chrysost.

§. II.

CAUSAM autem quare Isidorum illum sanctum virum, & sibi prius amicum Theophilus eiecit, Palladius exprimit. Hic enim Isidorus fuit ab Athanasio presbytero ordinatus, octogesimo ætatis agens annu, susceptor peregrinorum in ciuitate Alexandria. Huic ergo vidua quædam ex primoribus ciuitatis mille aureos dedit, adiurans eum, vt pauperibus mulieribus Alexandria pro vestibus erogaret, ignorante Theophilo: & hoc, ne si sciret, lapidibus emendis illos expenderet, quædam enim rabies ædificandi eum obsederat. Isidorus igitur acceptam pecuniam dispersit pauperibus. Quod cum peruenisset ad aures Theophili ( exploratores enim habebat ad ista ) vocari fecit Isidorum, & sciscitatus ab eo, cum cognouisset ita rem se habere, nimis agre tulit dictam pecuniam ad eum non peruenisse. Et parumper intra se silentium continet, vt iniuriam vindicare volens, post duos menses congregatis sacerdotibus præsentem Isidoro protulit Theophilus chartulam, quam ipse cõfinxerat, dicens. Hanc accusationem Isidore contra te accepi, iam est decimus octauus annus, sed quoniam aliis occupatus fui obliuioni tradideram, & requirere alias chartas hanc inueni. Quid ergo ad eum respondes? Continebat autem charta scelus Sodomorum. Respondit Isidorus illum euocandum, qui dedit libellum. Cum autem, quia præsens non erat iuuenis, quem assererat Theophilus libellum accusationis dedisse, cum quo malum dicebatur egisse, differtur iudicium in crastinum, deprecatusque est interea Theophilus per suos adolescentulum quendam promissis multis vt Isidorum de eo accusaret, oblatis ei aureis quindecim ad hoc ipsum agendum. Quod cum disposuisset exequi, in se reuersus timens ex vna parte legum pœnas, si in probatione desiceret, ex altera indignationem Theophili, si calumniam detegeret, ad ecclesiam fugit non prosequendo factum. Theophilus tamen muto iudicio ab ecclesia Isidorum eliminat: grauius illum commisisse crimina pronuncians. Ipse autem Isidorus timens, ne grauiori indignatione concitatus Theophilus, saluti suæ insidiaretur, ad montem Nitriæ tendit, repetens monasticum ordinem, in quo fuerat iuuenis enutritus, ibique intra cellulam mansit.

hoc ipsum agendum. Quod cum disposuisset exequi, in se reuersus timens ex vna parte legum pœnas, si in probatione desiceret, ex altera indignationem Theophili, si calumniam detegeret, ad ecclesiam fugit non prosequendo factum. Theophilus tamen muto iudicio ab ecclesia Isidorum eliminat: grauius illum commisisse crimina pronuncians. Ipse autem Isidorus timens, ne grauiori indignatione concitatus Theophilus, saluti suæ insidiaretur, ad montem Nitriæ tendit, repetens monasticum ordinem, in quo fuerat iuuenis enutritus, ibique intra cellulam mansit.

Interea Theophilus sibi conscius, quam indecenter egisset, incertamque victoriam suspectam habens, literas ad vicinos episcopos mittit, mandans quosdam ex primoribus de monte abiici, atque interiori eremo monachos pelli. Qui vna cum senioribus descendentes Alexandriam, orabant Theophilum, vt diceret, quam ob causam dånati abiectiue fuissent. Ille languineos oculos contorquens, [ limis & tauri in morem illos intendebat, aliquando tumentis ore, aliquando ] in pallorem verò monstri varij in morem infantiæ, Ammonij æqualis sui ceruicibus torquem iniecit ferreum propriis manibus, maxillæque illius propriis ictibus pulsans, & intensus digitis nares impetens atque cruentans, ac voce fremebundus minitans, Hæretice, ait, anathematiza Origenem, cum aduersus Origenem nihil esset propositum, solumque intercederet Isidori odium. Sicque cruenti absque respõso vilo reuersi sunt ad suos, orationi se dantes.

Isidorus à Theophilo pulsus ad Monachos Nitriæ se recipit.

Theophilus monachos euocans concilium constat aduersus monachos. Cumque illos neque vocasset ad respondendum, neque eos allocutus fuisset, tres ex illis damnat viros præcipuos, veritus contra multitudinem ferre sententiam, dogmatum peruersitatem illis impingens, quosque ante sæpe plus quam episcopos honorauerat, nõ veritus est eos appellare magos, eo quòd Isidoro affecti viderentur. Vbi vero illos monte fugauit, comparat sibi quinque homunculos, qui nunquam in cœtu seniorum eremi visi fuerant, indignissimos [ qui foribus Ecclesiæ præfici meruissent ] vnum eorum ordinat, alium presbyterum, tres diaconos. Eòsque monet, aduersus tres illos seniores dare libellos calūniæ, aliis similes libellos, quos ipse texuerat. Ingreditur ergo cum eis ad Augustalem, & contra illos ex persona propria proponit accusatorem Aegyptiæ diocæsis pontificem, oratque vt militari manu viri illi tota Aegypto pellantur. Pergens igitur ad montem manu armata, noctu monasteria inuadit, prædatur cellulas eorum, & tres illos solita indignatione perquirunt: nec tamen inuenit, quia in puteo absconditi fuerant cum libris eorum.

Non quieuit sic quoque Theophilus, sed vicinos episcopos euocans concilium constat aduersus monachos. Cumque illos neque vocasset ad respondendum, neque eos allocutus fuisset, tres ex illis damnat viros præcipuos, veritus contra multitudinem ferre sententiam, dogmatum peruersitatem illis impingens, quosque ante sæpe plus quam episcopos honorauerat, nõ veritus est eos appellare magos, eo quòd Isidoro affecti viderentur. Vbi vero illos monte fugauit, comparat sibi quinque homunculos, qui nunquam in cœtu seniorum eremi visi fuerant, indignissimos [ qui foribus Ecclesiæ præfici meruissent ] vnum eorum ordinat, alium presbyterum, tres diaconos. Eòsque monet, aduersus tres illos seniores dare libellos calūniæ, aliis similes libellos, quos ipse texuerat. Ingreditur ergo cum eis ad Augustalem, & contra illos ex persona propria proponit accusatorem Aegyptiæ diocæsis pontificem, oratque vt militari manu viri illi tota Aegypto pellantur. Pergens igitur ad montem manu armata, noctu monasteria inuadit, prædatur cellulas eorum, & tres illos solita indignatione perquirunt: nec tamen inuenit, quia in puteo absconditi fuerant cum libris eorum.

Fugati igitur monachi in Palestinam contententes Aeliam occupant, id est Hierosolymam. Secuti que sunt illos [ cum presbyteris ac diaconibus montis ] trecenti monachi virtute præcipui aliis per alia loca dispersis. Quod cum percepisset Theophilus, mandauit per literas episcopis Palestinæ, vt illos non retinerent, neque in ecclesiasticum, neque in alium priuatum locum reciperent.

Monachi ex Aegypto fugati Hierosolymam se recipiunt.

Inde ergo compulsi exire, tandem ad urbem regiam deueniunt, scilicet Constantinopolim, Secunda pars Hist. Ant. k 3.

A.C. 404. Monachi ad Chryso- stomum cōfugiūt.

visitantes Ioannem & causam sui accessus, & expulsi- onis explicantes ei se cōmendabant; conclu- dentes. Si tu pater & ipse nos despicias, aut reue- rentia, aut metu Theophili iuxta reliquos episco- pos, nihil iam superest nobis, nisi vt profecti ad Imperatorem ipsius Theophili opera pessima ad iniuriā Ecclesiā publicemus. Itaque si opinio- nis ecclesiasticā tibi cura est, persuade illi, vt nobis permittat in Aegypto remorari. Nihil enim pec- cauimus, nec in leges Dei nostri, neque in illum ipsum. His auditis Ioannes post lachrymas com- passio- nis, ratus facile Theophili iram aduersus illos in gratiam transferre posse, libenter sumit negotium, admonens viros, vt aduentus sui causam silentio regerent, donec ipse Theophilo scriberet. Interea de mansione eis prouideri fecit, & de vita eorum coadiuantibus ipsis monachis de laboribus manuum suarum.

Cōtigit autem Theophili clericos in vrbe regia esse pro certis negotiis. Quos Ioannes ad se vocans, interrogauit an illos nosset, & de causa eorum. Qui responderunt se optime nosse, & iniuriam perpe- sos, sed suum esse eos illi reconciliari, ita tamen quod interea non communicaret cum eis; ne ex his Theophilus contristaretur, sed eis tamen humanitatis officia ministraret. Quod totum Ioan. fecit. Scripsit Ioan. Theophilo, sup- plicans & hanc sibi, vt filio, ac fratri postulans gratiam, vt viros illos pacifice ad se reuocaret. Ad hanc Theophilus gratiam quidem Ioanni de- negauit. Misitque quosdam ad huiusmodi certamina exercitatos, de quibus supra diximus, libel- los vt porrigerent, quos ipse dictauerat, menda- cium & calumniam continentes obumbratam. Et cum non posset vitā illorū derogare, fecit vt intra palatium quasi magi de Aegypto nota- rentur.

Monachi verò vbi aduerterunt se nihil pro- fuisse, verum & in maioris iræ præcipitium il- lum declinasse, plerisque in dignitatibus consti- tutos adducunt secum, omnemque anathematizantes hæresim libellos Ioanni tradunt, in quibus viri iam tyrannidem notant quibusdam capi- tulis adiectis, quæ referre coram infirmioribus piget & pudet. Rursus & per se ipsum, & per alios episcopos Ioannes Theophilum hortatur, & viros, vt ab huiusmodi accusatione desisterent, Theophilo iterum scribens. In tantum mæroris in te impulsus sunt viri isti, vt te datis etiam libel- lis accusent. Iam, quid tibi videtur, rescribe: Non enim me audiunt, vt ab hac intentione discedat.

Ad hanc Theophilus maiore inflammatus ira, monachorum fratrem Dioscorum episcopum, qui in ecclesiasticis rebus consenuerat, ab ipsa ecclesia prohibet: episcopo Ioanni ita scribens. Arbitror te non ignorare Nicæni concilij cano- nes quid præcipiant, sancientes episcopum, non iudicare causam extra terminos suos. Si autem ignoras, discite, & libellos contra me suscipere desine. Nam & si me iudicari opus sit, ab Aegy- ptis, non abs te id fieri oportet, qui septuaginta quinque dierum itinere à nobis separatus es. Ac- cepta Ioannes epistola & lecta, eam siquidem ser- uauit sibi, monachis verò vtriusque partis dixit ea, quæ ad pacem sunt. Audiens vtraque partes exasperare sunt. Illa quidem, quod quasi vi tyran- nidis pressa videretur: hæc autem, scilicet pro Theophilo, quod absque eo pacem inire nõ præ-

Theophi- li ad Chry- stomum litteræ.

sumerent, cuius iussu libellos dederant calum- niarum plenos. Itaque Ioannes, eos allocutus à se dimisit.

Profecti deinde monachi, Augustique primi congressi, reginam deinde aduentum in ecclesia 33- cti Ioannis, orantes, vt aduersantium monachorū, qui scilicet erant pro parte Theophili, libelli contra se apud præfectos vrbis examinarentur: tum vt Theophilus, vel inuitus adductus, Ioan- nis iudicio subiceretur, tum demum, vt Theo- phili monachi, aut probarent crimina, quæ san- ctis senibus obiecerant, aut pœna rationis subie- cerentur. Sicque mittitur Alexandriam Elaphius, vt Theophilum ducat: sententiam reliquam præ- fecti exequantur. Cum autem causa ventilaretur, reis deprehensis de calumnia, metuentes illi om- nia in Theophilum retorquent, qui illos subor- nasset, libellosque calumnie dictasset. Qui vt ra- tionis ordo poscebat, omnes incarcerantur vsque ad aduentum Theophili. Ex iis alij moriuntur in custodia Theophilo diutius remorante, alij post aduentum eius pecuniis iudicium seueritatem emoluiuntur, in exilium misi.

Appulit vel secundo Theophilus, adstans ve- luti scarabæus fimo oneratus eis, quos ex Aegyp- to & India ipsa conduxerat. Remoratus illic tres hebdomadas: dierum, nec episcopo Ioanni congressus est, vt solent episcopi, nec Ecclesiā appropinquauit, sed perstitit nocte ac die certas, nouumque odium contra Ioannem veteri copu- lans, eo quod Isidorum & Dioscorum inuiste à se eiectos non ad communionem, vt illi ab iniquis relatum fuerat, sed ad sustentationem receperat. Machinaturque contra eum, vt nõ solum ab ecclesia pellat, sed vita ipsa priuaret, partim pro- fusione auri contra veritatem superstitionem po- tentium redimens, partim lautioribus epulis gula deditos, partim spe maioris dignitatis ex cle- ricis quoslibet inducens. Pulsi autem fuerant à Ioanne pro scelere suis duo diaconi & ab ec- clesia separati, vnus propter homicidium, alter propter adulterium. Horum Theophilus abusus leuitate, hortatur vt aduersus Ioannem libellos darent, quos ipse dictauerat, calumniam conti- nentes, pollicitus eos restitueret in locum mini- sterij sui, quod & postea fecit.

Fuerunt ergo præcipui aduersarij Ioannis epi- scopi quatuor. Theophilus Alexandrinus, Antio- chus, Acacius, & Seuerianus, presbyteri duo, dia- coni quinque, tres ex aula regis manu militari opem ferentes. Tres viduæ opulenti in perniciæ salutis suæ pecunias ex rapinis possidentes, quæ virorum quoque cōstantiam perturbare possent, & incurrere. Maria, Craffitia, & Eugraphia, vana & parum pudicæ, & maxime tertia. Conuersatus est autem Theophilus apud Eugraphiam, vnà cum Seueriano, Acacio, & Antiocho, ac reliquis Ioanni propter castissima monita insensis. Por- rerunt demum libellos Imperatori auro illis per omnia suffragante, calumnia plenos contra Ioannem, vt ipsum Ioannem, etiam inuitū ad con- cilium suum traherent.

Eramus (inquit Palladius iste qui hæc scri- psit) cum Ioanne quadraginta episcopi, tunc in episcopatus triclinio sedentes, admirantisque quomodo qui solus venire iussus erat, ac pro nefariis respondere criminibus, tot sociati epi- scopis venisset, quomodo etiam nunc sententias prin-

A.C. 404.

Monachi imperato- rem & te- ginam cō- tra Theo- philum ad- eunt.

Theophi- lus venit Constantinopolim.

Aduersa- rij præci- pui Ioan- nis Chry- stomi.

A.C. 404. 1. Tim. 4. Chryso- stomus suam præ- dicit mor- tem.

Phil. 1.

Via est vi- ti præf- & nun- di- at.

Doctrinæ Christi perperui- tas.

principum immutaret, & quam multos de clero A- peruereret. Sic colloquentibus nobis ait Ioānes, Orate fratres, ac si quidem diligitis Christū: mei gratia suam nullus deserat ecclesiam. Ego enim iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Multas, vt video, prius pressuras patiar, ac demū ex vita excedam. In orationibus vestris memine- ritus mei. Mærore igitur ineffabili deceri alij qui- dem fundebamus maximam vim lacrymarum, alij oculos eius, lacramque caput & os exoseu- lantes non se à steribus & singultibus continere valebant. Sedete inquit Ioan. fratres, & flere de- finite, ne me amplius affligatis. Mihi viuere Chri- stus est, & mori lucrum. (Iam enim fama vulga- uerat ob fiduciam illius magnitudinem, scilicet in- reprehendendo, capite cum truncandum esse.) Si tenetis memoria, inquit, rememoramini quomo- do semper dixerim vobis: via est vita præsens, eius & tristitia & læta pertranseat. Nundinæ sunt, quæ cernimus omnia. Vendimus, emimus, modo diuertimus. Num patriarchis meliores sumus, & Prophetas & Apostolos antecellimus, vt im- mortalis nobis hic vita permaneat. Ad hæc inge- misens quidam ex præsentibus ait. At vices lu- gemus nostras in nostramque desolationem, qui pu- pilli relinquitur, Ecclesiæ viduitatem, confusio- nem legum, ambitionem non timentium domi- num, & gubernaculis Ecclesiæ sese importune ingerentium, desitutos pauperes, doctrinamque desertam. His ille auditis alloquenti ait. Sufficit frater, noli plura prosequi. Verum vt dixi, vestras ecclesias non dimittatis. Neque enim à me doctri- na Christi accepit initium, neque in me desitura est. Nonne Moyses mortuus est: nunquid Iesus post illū inuentus non est: Nonne Samuel obiit: Nonne David vnctus est: capite caesus est Paulus, & Timotheum dimisit. His dictis Cullistus Apamia, Bithyniæ episcopus ait. Necessario si ec- clesias tenuerimus, communicare cogemur, & sub- scribere. Ad hæc sanctus. Comunicare quidem, ne scindaris Ecclesiā: verum nolite subscribere, nihil enim mihi conscius sum, propter quod deponi aut deiici merear.

Ioannes à Theophilo citatur.

S. III.

VM hæc inter se referunt, nunciatum est dastare præforibus, quos Theophilus mi- ferat, iubet eos protinus ingredi, ingressos, cuius essent gradus, interrogat. Episcopos esse vbi di- dicit, orat, vt sedentes, quam ob causam venerint, dicant. Illi breue tantum habemus, inquit. Iubet illud legi. Erat autem hic textus: Sancta synodus ad Quercum congregata Ioanni, scilicet significat. Libellos cōtra te accepimus mala con- tinentes innumera. Occurre igitur Serapionem & Tigrium presbyteros tecum assumens. Est enim illud opus. Locus vbi erant congregati Theophi- lus cum suis sic vocabatur, scilicet Quercus, qui locus erat extra ciuitatem. Postquam lecta est pa- gina, contradicunt ij, qui cum Ioanne erant epi- scopi. Ita Theophilo per episcopos tres, scilicet Lupicinum, Demetrium, & Eulysium, & duos presbyteros, scilicet Seuerum & Germanū om- nes viros sanctos rescribentes. Noli negotia Ec- clesiæ soluere, noli ordinem confundere, & ne scindas Ecclesiā, propter quam Christus descen-

dit ad terras. Quod si impatiens soluere vis Ni- cæni concilij canones, causamque extra tuos ter- minos cognoscere vis, ipse ad nos transit in bene institutam ciuitatem. Neque instar Caim Abel in campum protoces, vt nos te primum audiamus. Habemus enim contra te libellos capite septua- ginta apertas ac nefarias actiones continentes: pluresque per Dei gratiam sumus, quam synodus tua congregati, non ad euersionem Ecclesiæ, sed pacem. Nam tua synodus triginta & sex habet episcopos ex vna prouincia, nos autem quadra- ginta sumus ex variis prouinciis, in quibus & septem sunt metropolitæ. Et necessario conuenit patiores à pluribus & præstantioribus secun- dum canones iudicari. Habemus & epistolam tuam, per quam adiuones Ioannem coepiscopum nostrum non oportere episcopum extra ter- minos suos iudicare. Quocirca ecclesiasticis obtemperans legibus, accusatores tuos ora, vt à tua accusatione desistant.

Ioannes autem episcopis suis ait: Vos quod vi- detur vobis scribite, me autem conuenit ad ea, quæ mihi scripta sunt rescribere. Sicque man- dauit Theophilo dicens: Ego, an aliquis dicere contra me aliquid possit, hætenus nescio. Porro si quis propoluit contra me, vultisque veniam, manifestos inimicos meos, quos mihi negligētia sua fecit insensos, conuentu vestro abiicite. Ne- que iam de loco contendam, vbi oporteat me iudicari, etsi id maxime in ciuitate fieri oportuit. Sunt autem quos vt suspectos renuo, Theophi- lum, quem in Alexandria & in Lycia dixisse cer- tum est. In comitatum proficiscor, vt Ioannē de- ponam. Id ex eo verum probatur, quod aduenies neque congressus est mihi, nec mecum commu- nicauit. Qui ergo ante audientiam inimicus com- probatus est, quid post iudicium facturum puta- tis? Acacium iridem abiici postulo, qui dixit. Ego illi ollam condio. Quid autem de Seueriano & Antiocho dicam, quorum factiora seculi quoque theatra canunt: Itaque si me reuera venire vultis, hos quatuor, siquidem iudices sunt, consilio pel- lite. Hæc faciendo non solum ad caritatem vestram, sed ad omnem vniuersalem synodum ve- nire paratus sum. Scitote igitur, quod si milles miseritis ad me, nullum aliud responsum re- portabitis.

Illis exeuntibus notarius edictum habens regi- um, per quod iuxta illorum postulata inuitus traheretur ad iudicium, euestigio ingressus vrge- bat. Vbi notario responsum fuerat, nuntiantur duo Ioannis presbyteri, Eugenius quidam (qui fa- ctionis contra Ioānem mercedem acceperat He- raclei episcopatum) & Isaac monachum (ne aliter dicam) adesse. Qui dicunt Ioanni. Mandat tibi synodus, vt transeas ad nos responsurus ad crimi- na. Econtra Ioannes per alios episcopos rescri- bit. Quam oro consequentia, quo ordine iudi- catis, qui inimicos meos fecistis iudices? Ad hæc illi episcopis captis, alium cæciderunt, alium con- siderunt, alteri ferro collum imposuerunt, quod sancto viro preparauerant, vt ita iniectus in na- uim ad loca mitteretur remotiora. Denique con- tra sanctum Ioannem proferunt sententiā, cuius nec faciem viderant, nec vocem audierant, vnam conficientes nequitiam, quam longe ante texe- rant. Missaque est relatio ad imperatorem ita exor- diens. Quoniam accusatus Ioannes quorundam Secunda pars Hist. Ant. K 4

A.C. 404.

Ioannes ad Theo- phili con- cilium nõ vult acce- dere. Gen. 4.

Pulchra epistola beati Ioā- nis ad Theophi- lum & alios.

Sententiā ferret in Ioannem Chryso.



A.C. 405.

criminum, consciusque ad ea occurrere noluit A diluenda, huiusmodi autem deponunt leges, id quod & passus est. Continent autem libelli læsa maiestatis crimen, iubeat hunc pietas vestra vel iniuriam expelli, daturum tanti criminis pœnas. Nobis enim ista non licet inquirere. Erat autem id crimen maledictum in reginam, quam (vt illi detulerant) Iezabel nuncupauerat.

Ioanes in exilium mittitur.

In hunc modum Ioannes ab ecclesia pellitur; misso ad id comite cum auxilio militum, non secus quam ad barbaricum prælium. Et quia populo multum hoc displicebat, ne fieret seditio, sine resistentiâ se eis tradidit, vt occulte duceretur ad agellos Bithyniæ. Media vero fere transierat dies, cum motum quemdam, vt terra-motum, in cubiculo fieri regis contigit. Perterriti ex hoc Ioannem misso notario reuocant, & proprio pacis post diebus restituant eum solio. Theophilus vero cum Aegyptiis episcopis salutem fugæ committit suam. Adde enim moleste ciuitas tactum eius tulerat, vt marinis vndis eum immergere quæreret.

Ioane eiecto terra motus ex citatur. li. 10. ca. 14.

Et dicitur in histo. tripartita, Terremotu facto, exortum est murmur in tota ciuitate, dicentibus cunctis hoc contigisse propter iniustam eiectionem Ioannis. Rogauit regina imperatorem Ioannem reduci in ciuitatem. Destinati sunt plures nuncij successiue ex parte imperatoris & populi, rogantes vt rediret, & ciuitati pereunti succurreret, & seditio populi sedaretur. Qui licet coactus reuersus est occurrente ei populo cum cereis & lampadibus. Et cū populus vellet eum in sua sede more solito residere, nolebat, dicens oportere eum à synodo, quæ eum damnauerat, reponi. Tantum autem insisterunt populi importune hoc petentes, vt eis acquieuerit, scilicet residere in episcopali throno.

Ioannes ad Augustæ statuam ludos spectat. cap. 15.

Eo tempore statua argentea chlamyde circumamicta in columna porphyretica in platea iuxta ecclesiam sanctæ Sophiæ ad honorem Augustæ posita erat, vbi milites & proceres ludos publicos exercebant. Quod Ioanni plurimum displicuit, cum videret hoc ad Ecclesiæ spectare iniuriam. Conuersa igitur fiducia rursus linguam suam armauit. Et cum oporteret principes supplicationis verbo desistere, vt à tali lusu recederent: hoc non fecit, sed imperu suæ vsus eloquentiæ iubentes talia fieri lacerabat. Augusta ad suam trahebatur talia iniuriam. Et denuo præparabat, vt contra eum synodus celebraretur episcoporum. Ioannes hoc sentiens, illam famosam homiliam protulit. Adhuc Herodias insanit &c. Quod magis prouocauit reginam ad procurandum eiectionem eius.

Theophilus contra Ioannem iterum accersitur. Palla. ibi.

Post duos iterum menses à plaga inflicta, modicum respirantes, secundo aduersus Ioannem fremunt. Initiumque probabile minime inueniētes, Alexandriam ad huiusmodi rerum peritissimum sophistam mittunt ita suggerentes. Aut iterum veni dux noster aduersus Ioannem futurus, aut si populi causa id vereris, modum nobis aliquem suggere, ex quo sumamus initium. Acceptis Theophilus literis ipse quidem venire noluit, sciens quo pacto effugisset. Misit autem tres illos episcopos, mittens vnâ & canones quosdam ab Arianis contra beatissimum Athanasium factos, quibus ventos Ioanni calumnias struerent, quod scilicet post depositionem suam ausus sit redire

sine episcopali decreto. Est enim ille natura feruidus, & temerarius, & audax, & supra modum contentiosus, & dum sibi visum fuerit, nec iudicium nec concilium sustinet, id in primis studens, vt iudicium suum atque sententia vincat semper, & superet. Faciunt illi, quod admoniti fuerant, acceritque ex Cappadocia, & Syria, Ponto & Phrygia metropolitibus & episcopis omnibus Constantinopolim conuenere. Aduenientes iuxta canonum seriem Ioanni communicauerunt, ne eadem, quæ prius incurerent. Ea re comperta, principes ægrè tulerunt.

Cogitur iterum synodus in Ioannem Chryso.

Et Theodorus quidem Tyaneus episcopus vir summæ grauitatis, vbi ab iis qui venerant, quid foret agendum percepit, ne Theophili temeritatem sequeretur, ad suam vale faciens comitatu remeavit ad ecclesiam. Leontius autem & Ammonius satellites Theophili in secunda synodo istam sententiam nequissimam Acacio & Antiocho episcopi ferunt, obtinere, sancientes contra Ioannem indifferenter iudicium Theophili, vt locus purgandi se Ioanni daretur nullus, vigore scilicet canonum, quos Theophilus miserat à quadraginta complicibus Arii editos, atque ita continētes. Si quis episcopus aut presbyter iuste aut iniuste depositus, ex seipso absque synodo in ecclesiam redierit, hic iam excusationis non habeat locum, sed omnino expellatur. Et ista quidem regula, vt nequam & à nequissimis edita in Sardicensi concilio à Romanis, Illyriis & Italis Macedonibusque & Græcis eliminata est, quando Liberius aut Iulius sub Constantis imperio Athanasium & Marcellum Galatam admisit ad communionem, quorum gratia canon ille fuerat editus.

Sardicenses concilium Catholicum.

Et duo illi, quidem Leontius & Ammonius adiuncti Acacio, Antiocho, Cyrino, & Seueriano inimicis Ioannis ingressi sunt ad regem, vt vigore dicti canonis Ioannes sine vlla audientia ecclesia pelleretur, eo quod reuersus foret ad ecclesiam suam absque autoritate synodi. Cùmque contentio fieret coram rege, Ioannitis, id est, qui iuuabant partes Ioannis, asserentibus illum canonem editum ab Arianis: Theophilitis, id est, qui fouebant iniustitiam Theophili, e contra asserentibus à Catholicis canonem illum statutum, vir venerandus Elpidius Laodiceæ Syriæ episcopus, vnâ cum Tranquillo suadebant regi, non oportere Ioannem irrationabiliter eieci. Neque enim prius depositus, sed pulsus à comite fuerat. Neque à seipso remearat, sed ex præcepto pietatis suæ notario ad hoc misso. Præterea quos proferrent canones hæreticorum esse apertis iudiciis ostendi posse.

Ioannes non depositus, sed pulsus fuerat.

Cum verò persisterent Ioannis aduersarij indisciplinate contendere, & alij clamorosa voce perstreperere, alij improbis gestibus præfente imperatore turgido ore insanire viderentur, modeste canonum scientissimus Elpidius modico impetrato silentio sic regem alloquitur. Non diutius mansuetudinem tuam nos vexemus imperator, sed istud fiat. Subscriberant fratres nostri Acacius & Antiochus & ceteri se illorum esse fidei, qui illos canones expouerunt, quos ipsi obtendunt. Et soluta est controuersia. Imperator vbi simplicitatem propositionis aduertit, subridens dixit Antiocho. Nichil afferri vtilius potest.

Erat autem in omnibus, quæ fiebant imperator

A.C. 404.

tor innocens Aliis quæ bene fuerant instituta A mutantibus. Anxij igitur Seuerianus & ceteri circa huiusmodi propositionem, cum ad iudiciū regis respondere nihil possent, angustiis depressi, licet iniuri se subscribere pollicerent. Sed egressi à facie regis promissionem, vt inconscie factam implere detrectant. Consultabant autem quonam modo Ioannes pelleretur.

A.C. 404.

Dum hæc aguntur, & alij sic, alij aliter sentiunt, nouem aut decem fluxere menses. Cùm episcopus Ioannes adiunctis sibi quadraginta duobus episcopis ageret indies, quæ Dei sunt, & populi magna cum iucunditate eius doctrina fruenterur. Interea superuenit Quadagesima ieiunium, quod instar veris singulis annis effloret. Ingressi rursum Antiochus, & ceteri ad regem suadebant ei, vt Ioannem quasi conuictum imminente pascha iuberet expelli. Imperator autem improbitate fatigatus, veluti episcopis credidit. Mandat itaque Ioanni, vt Ecclesiam exeat. Cui Ioannes respondit. Ego à Deo saluatore nostro hanc suscepi ecclesiam, vt salutem populi eum diligenter, neque illam deserere possem. Quod si id fieri omnino vis, quia ciuitas dissentit à te, & vi mecum age, vt exultationem habeam, quod autoritate tua pulsus reliquerim ordinem meum. Et ita cū quadam verecundia mittentes ex palatio depulerunt illum, mandantes interim, vt in episcopatus habitatione moraretur, expectantes simul aliquid diuine indignationis iudicium, vt si quid illius aduersarij aut sibi cõtingeret, maturato illum in ecclesiam reducentes Deum reconciliarent sibi, alioquin illi rursus insidiarentur, vt Pharao Moysi.

Ioannes iterum in exilium eruditur.

Dies sabbathi magi.

Inter hoc aduenit magni Sabbathi dies, in qua crucifixus saluator expoliatus infernum. Rursus illi mandant, vt ecclesia exeat, quam officia peracturus intrauerat. Quibus ille iuxta priora respondit. Veritus itaque rex diem sanctam, & commotionem ciuitatis, accitos Acacium & Antiochum dixit eis. Quid facimus? Videte ne forte non recte consuleritis. Tunc fortissimi & nimium magnanimi in malitia dixerunt regi. Super caput nostrum sit ð Imperator Ioannis depositio. Quod reliquum erat auxiliij hi qui cum Ioanne aderant episcopi sacri ieiunij numero æquales, regem & reginam adeunt in martyriis, orantes, cum lacrymis, vt Christi Ecclesiæ parcerent, maxime propter imminens Pascha, & eos, qui regenerandi erant iam plene eruditos, eisque redderent sacerdotem. Sed auditu illi non sunt, ita vt sanctus Paulus episcopus interitus fiducia plenus, Eudoxiæ reginæ diceret. Deum time, filiisque tuis miserere; neque sanguinis effusione sanctæ Christi violens solemnitate. Ioannes denique presbyteri, quibus Dei aderat timor, in publico lauacro, quod Constantianum appellatur congregatis populis vigiliis inchoant.

Martyria id est templa martyrum nomini dedicata.

Lucij in sacra adde impetus.

Hæc Antiochus Acacius, & Seuerianus perditæ mentis homines sentientes, ad magistrum militum accedunt, importune rogantes, vt collectionem populi impeditet. Quod cum recusaret timens scandalum populi, illi autem ad hoc instarent negantes, commotionem populi euenturam mendacis innitentes, demum dedit eis quemdam Lucium tribunum militum gentilem. Hic Lucius quadringentos secum habens Thracas insiluit noctu subito vnâ cum Acacij clericis & militibus

in dominicum gregem, veluti lupus, fulgentem ferro sibi iter faciens, ac populos dirimens diuinis insistentes. Concessit autem intra beatas aquas, vt eos, qui initiabantur prohiberet, ac diacono quidem procaciter imminens veneranda mysteria quæ manibus tenebat, fudit, presbyteros fustibus in capite feriens piscinam cruore perfudit. Nudæ mulieres vnâ cum viris, qui ad baptismum erant parati, fugæ se committebant metu cadis, aut inhonestæ fæditatis. Alius manu vulneratus abibat plorans, alius virginem concessam verberebus trahebat, omnes ad prædandum conuersi, omnia ornamenta & recondita sibi applicabant. Presbyteri & diaconi in carcere mittebantur. Edicta repetitis vicibus per loca ponebantur, varias minas continentia, nisi quis Ioannis communionem abnegasset.

A.C. 404.

Completa quinquagesima post quintum die ingressi Acacius, Antiochus, Seuerianus, & Cyrinus ad imperatorem dicunt ei. Rex tu nobis à Deo es datus, nemini subditus, omnibus dominans, licet tibi quodcumque vis facere. Noli esse presbyteris mitior, & episcopis sanctior, diximus tibi præsentibus omnibus, super caput nostrum sit Ioannis depositio: noli igitur, vni parcere in perniciem omnium nostrum. Misso itaque rex Patrio notario, hæc mandat Ioanni Acacius, Antiochus, Seuerianus, & Cyrinus damnationem tuam super caput suum posuerunt. Te ipsum ergo commendans Deo ecclesia egredere. Ita episcopus Ioannes post apertam iulsionem descendens vnâ cum episcopis sibi fauentibus, dixit omnibus. Venite oramus. Tunc quidam ex primariis ciuitatis vir fidelis Ioanni ista significat. Quoniâ Lucius nimis audax, & facie impudens, paratus est in lauacro publico cum militibus suis, si forte contradicas aut differas, te iniuriam trahere & expellere. Fit autem in plebe magna commotio. Festina clam egredi, ne forte in tuum auxilium confluens populus, bellum cum militibus conserat.

Mali episcopi imperatoris contra D. Ioannem concitatus.

Tunc Ioannes osculatus cum lacrymis ex episcopis quosdam, orauit, reliquis, qui intus in sacratio erant dicens. Manete hic interim, vt profectus modicum requiescam. Ingressusque baptismum Olympiadem vocat, & Petachiam, & Proculam diaconas virgines deuotissimas nobiles, & iam maturæ ætatis, & Syluinam beati Hebridiij coniugem tunc viduam, virtute præcipuam, dixitque eis. Venite huc filie, audite me. Quæ de me sunt, vt video finem habent, nec vltra forte videbitis faciem meam. Hoc vnum rogo, hoc deprecor, vt solitam ne qua ex vobis ad ecclesiam benevolentiam deserat. Et quicumque non sponte, nec ex ambitu fuerit ordinatus, sed de consensu omnium, huc caput vt Ioanni inclinate. Neque enim ecclesia sine episcopo esse potest. Miseremini mei, vt semper in orationibus vestris mei memoremini. Ad hæc ille lacrymis perfusa cum eiulatu ad sacra eius vestigia volutabantur. Tunc Ioannes vni ex honestioribus presbyteris annuit dicens. Tollite istas hinc, ne multitudinem perturbent. Egressus est autem ad orientalem plagam dimittens occidentalem, vbi erat iumentum paratum & populus præstolans egressum eius inde. Quod Ioannes declinauit, ne fieret seditio in populo & confictus.

Ioanis in exilio ab eiectione oratio.

Ecclesia sine episcopo esse non potest. Quod si particula ris, multo minus vniuersalis.

Post



A.C. 405.

Flamma de throno Chrysoſtomi diuinitus proſiit. A

§. IIII.

POſt hæc flamma de medio throno, in quo Ioannes ſedere conſueuerat, & veluti in medio corpore poſitum cor eloquia Domini cæteris membris exponere, repente proſiciens, verbi Dei doctorem requirebat. Quem vbi non inuenit, ſedem totam depaſcitur, paulatimque ſuſum aſcendens, & per tectum egrediens errat. Verùm vt eſſet feralis illius ſynodi perpetuum documētum, ignis ille intericctam populi multitudinem per medium, pontis inſtar innoxie tranſiliens, non prius partem eccleſiæ propinquam, ne huiusmodi caſum propinquitati adſcribamus, ſed partem aulae regiae proximam, vt miraculum diuinitus illatam per id ambigeret nemo, ignis ille circumuolans auſtrinis ſanctibus communicatur, veluti condiccto quodam pergens, adiacentia tecta demoliens, ſolique pepercit adiculae, in qua vaſorum ſacrorum multitudo fuerat recondita, non auri aut argenti materiam reuerſit, ſed ne obreſcatoribus præberet mendacij locum, vt ſanctum inſimulare virum poſſent, quod pretioſa ſupelleſtilis aliquid aſportaret. Nulla ignis illo impetu anima amiſſio contigit, non hominum, non brutorum, cæterum ſordes illie ſcelerare conuerſantium vis illa incendij diluebat, ab hora ſexta vſque ad nonam igne dominante.

Ignis diuinas ſanctis vaſis patit.

Ioan. in exiliū tra hieut.

Interea epiſcopi, qui iuuabant partes Ioannis, partim inclaſi tenebantur, partim trahebantur ad cuſtodias, partim aliqui deliteſcebant. Ioannes autem vnâ cum Cyriaco & Euſiſio à præfectis militibus vinciti in Bithyniam deducebantur, non ſine comminatione ſuppliciorum, quod Eccleſia fuiſſet incenſa. Poſtea vero Cyriacus & Euſiſius cum reliquis clericis vinciti adducti, atque innocentes comprobati, dimiſi ſunt. Ioannes vero beatiſſimus ad reliquam fiduciam poſtremo hoc addit conſtantia documentum, ſcribens illis in hunc modum. Eſti in aliis locus reſpondendi datus non eſt mihi, vel in facta Eccleſiæ audiat, ſi quidem, vt dicitis, author incendij fui. Nec in hoc quidem auditus, à militibus in Armeniæ oppidū remotiſſimum ducitur, vt ab Iſauris, qui illud noctū & interdū obſidebant, necaretur. Cucuſus hic appellatur.

Arſacius ſubſtituitur Ioanni in epiſcopatu & Arſacio Attico.

Arſacius autem quidam beati Neſtarij frater, Ioannis ſubſtituitur loco, epiſcopus ſcilicet Conſtantinopolitanus, homo quem & piſces faciendia & actū rana ſuperarent. Qui cum vno anno & duobus menſibus vixiſſet, mortuus eſt in extremis iurans quod ſub iureiurando promiſerat fratri Neſtario ſe nūquam admiſſurum electionem epiſcopatus aliquam de eo factam. Subſtituitur Arſacio Atticus preſbyter, totius contra Ioannem machinationis architectus. Qui cum aduertet ſecum epiſcoporum orientaliū communicare neminem, nec ipſius ciuitatis populum, diuinarum ſcripturarum imperitus agit, vt qui non communicarent, reſcriptis conuenti cogentur. Habebat autem reſcriptum aduerſus epiſcopos huiusmodi minas continens. Si quis Theophilo, Porphyrio & Attico non communicauerit, eccleſia pellatur, & à ſuis facultatibus proiciatur. Hinc iam alij plus æquo terrenorum ponderis grauatū inuiti quoque communicant, alij ad communicandum muneribus attrahuntur. Qui

vero genus & patriam & gloriam mundi & corporis preſſuram contempserunt, fugerunt vt non communicarent. Et alij Romam, alij ad montes, alij ad monaſteria ſe ſeruarunt. Cõtinuebat autem reſcriptum contra laicos, qui illi intruſo non communicarent, ſi in dignitatibus eſſent, priuati manerent, ſi in militia, baltheum dimitterent militare, populares & artifices mulctari pecunia exilio pellerentur.

A.C. 405. Pena eorum qui Attico nõ communicabant.

Ioannes verò Cucuſi exulans, annū ibi agens, plurimos Armeniæ pauperes verbo Dei pauit. Hinc inuidia concitati emuli eius audito fructu eius, illum in Arabiſſum tranſferunt variis iniurijs ſubiicientes, vt eum vita etiam ſi poſſent, pellerent. Sed & ibi maxima perficiens virtutum inſignia, multos attraxit ad Deum etiam infideles ſermonibus ſuis. Hinc maioris liuoris flamma ſtimulati Seuerianus, & Porphyrius, & alij ex Syria epiſcopi, quia vbique creſcebat odor ſanctitatis eius: tranſferendum curant ad alium locum. Et audientes, Antiochia Ioannis gratiſſimā philoſophiam prædicari, diſſecabatur cordibus ſuis. Eo miraculo perculli plerique clerici aduerſe factionis aiebant. Videte mortuum terribilem, & viuos victorēſque paruifacientem. Papat ſæculares poteſtates, eccleſiaſticaſque opes amicti cum ipſa poteſtate ſua, & principatu, ſacerdotem ſolum, ciuitate priuatum, carne infirmum, exulem trepidantes, merum pallore teſtantur.

Geſta Chryſoſt. in exilio.

Non igitur ferentes, ad exercitum mittunt reſcriptum aliud fortius cum adiectione pœnæ procurantes tranſferri, ſcilicet ipſum circa loci cuiuſdam anguſtias, vnde non liceret egredi, in Pyriuntem, ſcilicet locum penitus deſertum. Porro milites præfecti prætorij, qui illum ducebant, maxime per viam urgebant, id ſe habere in mandatis aſſerentes, maiorique ſe putabant gradu promouendos, ſi per viam ille moreretur. Et vnus quidem ex ipſis aliquid humanitatis in eum clam ostendebat: alius vero adeo infellus & atrox, vt blandicias, quæ ei fiebant, vt ſancto compateretur, iniurias aſtimaret, id ſolum curans vt Ioannes moreretur. Denique cum imber eſſet vehemens, adeo vt dorſum & pectus inundatio illa percelleret, nihil curans egrediebatur. Ingentem ruſus ſolis æſtum pro delicijs habebat, ſciens hoc affligi ſanctum viri caput inſtar Heliaſi caluum.

Moritur Ioannes A.C. 405. colitur 27. Ian.

Cum inter hæc omnia trimēſtre tempus difficillimum illud iter conſiciens, ſanctus ille ſicut ſidus radians perſtabat. Peruenientes autem ad quoddam templum, vbi ſepultus erat quidam ſanctus Baſiliſcus nomine martyriū paſſus ſub Diocletiano Nicomediæ cū ſancto Luciano, ibi manſerunt. Et in illa nocte apparuit ei Baſiliſcus dicens, Frater Ioannes conſide. Cras enim ſimul erimus. Quod euenit. Nam cum iter proſequerentur, ducentes Ioannem ad locum exilij, in via febribus laborantem reduxerunt eum ad dictum templum Baſiliſci martyris, vbi Ioannes ſumptis cœleſtibus ſacramentis, coram omnibus adſtantibus fudit orationem dicens more ſuo: Gloria ſit Deo omnium cauſæ, conſignansque ſe in fine orationis extendens pedes ſuos, migravit ad Chriſtum. Tanta verò multitudo virginum, tantumque monachorum, & honeſtioris vite teſtimonio inſignium, ex Syria & Cilicia, & Ponto agmen occurrit, vt putarent plurimi ex condiccto adueniſſe.

A.C. 405.

niſſe. Sepulcruſque eſt honorifice cum martyre A Baſiliſco.

D. Ioannes quare ſolus comederit. lib. 10. cap. 3.

§. V.

Id eſt roſacco.

QVare autem ſolus quaſi comedebar, nec inuitari alios ad comedendū volebat, nec inuitari: quauis in hiſtoria tripartita aſignata ſit aliqua ratio, vt ſuprà patet, tamen Palladius ipſe aſignat multiplicem cauſam. Tum quia ob calorem capitis abſtemius erat, niſi quod in æſtu, eo, quod diarrhodon appellatur, vtebatur. Tum quia infirmitatis cuiuſdã gratia ſtomachus eius ordinē deſiderabat, adeo vt ſapius, quæ præparata erant ingrata viderentur, & quæ non aderant inquiri oporteret. Tum quia plerumque cibi oblitus ad veſperam vſque ieiuabat, artim occupatus eccleſiaſticis curis, partim ſpiritualibus intelligentiſ abstractus. Tum ad vitandum riſus & cachinnos, & vaniloquia, & detractiōem, quæ in conuiujs accidunt, tum frugi erat nimium, & intemperantiam, deliciarum aduerſarius, omnino ſacrilegij exiſtimabat. Tum vt diſpenſatoribus furti occaſiones amputaret, ne obſoniorum pretia in breuius ſuis multiplicantes, quæ erant in vſus pauperū deputata, ſibi ipſis vendicarent. Præterea ciuitatis ingenia cogitans, conſiderabat ſe oportere eſſe vt Chriſti diſpenſatorem, aut dignitates omnes ex æquo honorare, aut ſe ſubiicere nemini. Et propter hæc valedecens maledictis propter huiusmodi ſolus edebat.

Que Theophilus impoſuit Ioanni, falſa fuerunt.

§. VI.

Eufebius epi. Valentinopolitaniſ accusat epiſcopū Epheliſinum.

ET quia Theophilus ille Alexandrinus epiſcopus ad ſui temeritatem excuſandam in proceſſu & perſecutione contra Ioannem ſcripto ſuo aſſerebat Ioannem dominandi libidine concitatum, ſexdecim epiſcopos depoſuiſſe vna die, ſubique illorum vice ordinatiſſe. Declarat Palladius, hoc falſum eſſe, quia non ſexdecim, ſed ſex tantum epiſcopos Aſiæ, non vna die, ſed poſt diſcuſſionem per biennium factam, & in concilio plurimorum epiſcoporum, & metropolitaniſ dicit propter exceſſum eorū fuiſſe amotos, & alios virtute præclaros, & doctrina facundos ſubrogatos. Conuenientibus enim Conſtantinopolim epiſcopis Aſiæ neceſſitatim eccleſiaſticarum gratia, Eufebius epiſcopus Valentinopolitanus vna ſabbathi tradidit ſynodo libellum accuſationis contra Antoninum epiſcopum vel archiepiſcopum Epheliſinum continentem ſeptem capita exceſſuum eius, quorum vltimum erat quod pro decreto & lege habebat ordinationes epiſcoporum vendere pro modo redituum. Adſuntque & qui dederunt, & qui accepit Antoninus. Et probationes non deerunt. Recepo libello hortatur Ioannes Eufebium deſiſtere ſe forte ex indignatione moueretur contra Antoninum, ſed reconciliari fratri, & idem per alium epiſcopum familiarē ei procurauit. Eufebius autem inſtat iterum porrigens libellum eadem continentem, adiurās Ioannem, vt proccederet in cauſa, paratus enim erat probare crimina obiecta. Perleſtis ergo capitulis illis, cœperunt patres illi epiſcopi in concilio adunati examinare circa vltimum, ſcilicet de

ſimoniam, vt maioris ponderis & deteſtabilius crimen. Interrogatus ergo Antoninus, qui præſeus erat, negat crimen obiectum. Interrogati & illi, qui nominati erant, deducit illi pecuniam pro ordinatione, ſimiliter negant. Offert ſe Eufebius ad probationem per teſtes, ſed quia præſentes non erant, diſſertur cauſa. Et quia timebat Ioannes ſubornationem teſtium ad inueniendam rei veritatem, diſponebat per ſe perſonaliter ire in Aſiam ad examinandum teſtes. Quod cum percepiſſet Antoninus ſceleris conſcius, tractauit occulte cum vno ex principalioribus curiæ ſibi amico, ne permitteretur a principe Ioannes exire, vt magis neceſſarius negotiſciuitatis. Quod cum factum fuiſſet, commiſſa eſt examinatio huius rei vni ex metropolitaniſ & duobus epiſcopis, vt pergerent in Aſiam in ciuitatem Hyprepiſ, & intra duos mentes deberent ſub pœna excommunicationis teſtes induciti accedere. Diuerſis de cauſis illi non comparuerunt, nec Eufebius accuſator tempore debuit, propter quod & ipſe excommunicatus fuit, ſive vt deſertor, ſive vt detractor.

A.C. 405. Magna erone ſimoniam.

Interea moritur Antoninus accuſatus. Et Epheliſini ad Ioannem mittunt, vt detur eis antiſtes, qui eccleſiam bene regat, diutius aſſictam, tum Arianis inſectantibus, tum ab ſuis auaritijs & pecunijs ſtudentibus, rogantes eum perſonaliter accedere, & eccleſiæ illi formam bene viuendi præbere. Pergit Ioannes etſi corporis mala valetudine teneretur, & in lementia aeris obſtaret, & nauim intrans poſt tempeſtatem Epheliſum tandem applicat. Congregatiſque Lydiæ, Aſiæ, & Carix epiſcopis ad ſeptuaginta viros pertingentibus epiſcopum ibi ordinant. Adeſt Eufebius rogans reconciliari, & cum ſibi hoc denegaretur, quia calumiam ſecerat, adiecit ille preces dicēs. Quam cauſa iſta, etſi per biennium ventilata eſt, ſolaque dilatio teſtium obſtitit, obſecro pietatem veſtram, vt teſtes (nam præſto nunc ſunt) examinare dignemini. Nam etſi Antoninus qui auro accepto ordinationem fecit, deſceſſerit, viuunt tamen qui dato pretio ſunt ordinati. Placuit ſynodo rem diligentius diſcuti. Recitantur, quæ geſta erant. Ingreſſi ſunt teſtes, ingreſſi ſunt & qui ordinati ſunt auro dato. Negare primum, perſiſtentibus tamen teſtibus, partim laicis, partim preſbyteris, quibus ante conſidere videbantur, mulieribusque quibusdam & munerum ſpecies, & loca, & tempora quantitatēque recenſentibus, cum eos quoque conſcientia criminis urge-ret, ſua ſponte non vſque adeo coacti conſentunt: Dedimus (aiebant) hanc eſſe conſuetudinem exiſtimantes, vt videremur à curia liberari. At nunc ſiquidem honeſtum eſt, oramus vt in miniſterio Eccleſiæ ſimus. Si autem, vel aurum quod dedimus recipiamus. Quidam enim ex nobis vxorum noſtrarum aurum, & variam ſupelleſtilem dedimus. Ad hæc Ioannes ſynodo pollicitus eſt. Ego inueniens inſtabo apud regem, vt abſoluantur. Vos autem mandate illis ab Antonini heredibus recipere, quod dederunt.

Ioannes Epheliſum venit.

Mulieres in cauſa ſimoniam teſtes eſſe poſſunt. li. 3. ca. 7.

Præceptiſque ſynodus ab heredibus Antonini aurum reſtitui, eoſque à ſacerdotibus remotos in communionem fieri, ne ſi iſta paſſim permitterentur, conſuetudo Aegyptiaca fieret vendendi ſacerdotium & emendi. Horum omnium extant commentaria, & ſuperſunt iudices. Neque enim vna die

Simoniam depōnuntur ab ordinib.

A.C. 405. die discussio facta est, vt Theophilus mentitur, A sed biennio integro. Nec sexdecim, sed sex vitio Simonie depositi sunt. In quorum locum substituti sunt alij virtute clari, & gratia diuini sermone ornat. Verum illi pessimi Ioannis amuli post eius exilium ante quadriennium hos in ecclesiam reuocant, pulsus illis, qui legitime subrogati fuerant, in summam ouium Christi perniciem & singulare detrimentum. Et ordinantes tribuni Victoris Eunuchum in sede episcopi collocauerunt. Eum vero qui a septuaginta episcopis fuerat ordinatus, carceri inclusum haecenus seruauit, virum apprimere liberalibus disciplinis imbutum, & qui post solitariam vitam ob diuinarum peritiam literarum accersitum, ex eremo triennum diaconi fuerat perfunctus officio. Ille autem eunuchus ordinatus, ventri subditus erat, in foeminas insanens & impudens scortum emproptium, illiberale, nec vir, neque foemina: quod vt fama est, inter satyrica conuiuia theatricas humeris puellas gessit edera coronato, etiam post baptismum suum.

Flauiano quoque Antiochia episcopo seu patriarcha mortuo, vocatus fuit a populo in episcopum quidam homo sanctissimus Constantius, qui erat super ceteros mitis, actu & contemplatione singularis, virgo, & breuiter omni virtute admirabilis. Hunc cernens tanti meriti virum Porphyrius sceleratus, pecuniis hoc modo fugandum curat. Scripsit ad principes, eumque vt nouarum rerum ac seditionis authorem obtinuit in exilium relegari, quarrens alium ibi praefici, quod & de facto egerunt: occulte intrudentes ipsum Porphyrium cum Acacio, Antiocho, & Seueriano cum complicibus accepto pretio ordinatus est.

Constantio eiectione ab Antiochia ecclesia intruditur Porphyrius.

§. VII.

Postquam autem Ioannes secundo fuit eiectione eiectus, Theophilus misit literas suas ad Innocentium papam, significans, quomodo eum deposuisset. Quas cum legisset Innocentius exhorruit temeritatem, & factum Theophili agrefereus, quod solus scripserat, & quod rei totius seriem omiserat referre, cuius scilicet rei gratia, quibusve secum adiunctis ausus fuisset illum deponere, nihilque voluit rescribere rei indignitate commotus. Post triduum aduenerunt episcopi quatuor a Ioanne destinati, reuerendissimi vici, epistolas deferentes Innocentio papa, vna Ioannis, secundam episcoporum quadraginta de communione Ioannis, tertiam scripserat clerus Ioan-

Epistola Ioannis tale habebat exordium. Domino venerabili ac beatissimo episcopo Innocentio Ioannes in Domino salutem. Et ante litteras nostras ad aures pietatis vestrae peruenisse putamus, praesumptum hic facinus. Quippe magnitudo sceleris fecit, vt nulla orbis pars reliqua sit, quam non huius horrendae cladis rumor impleuerit, imnio ad ipsa quoque extrema terrae gestorum fama pertingens, ingentem vbi que gemitum luctumque excitauit. Verum quia ista non modo lugere & planctibus prosequi, sed & emendare pro viribus conuenit, & caute prospicere quo pacto hac scruissima procella Ecclesia sopiatur, necessarium existimauimus dominos meos honorandissimos praesules Demetrium, Pansophum atque Pappum, atque Eugenium hortari, vt di-

Theophilus scribit ad Innocentium Papam de Ioannis eiectione.

Ioannis ad Innocentium papam epistola.

missis suis ecclesiis pelago se traderent, & ad vestram curae caritatem, omnibusque lucide expositis inuicturae tanta cladis remedium dari salubre postularent.

Exinde narrat Ioannes rem gestam diffuse in ipsa epistola, videlicet quomodo Theophilus Alexandrina Ecclesia episcopus, cum ad diluenda crimina sibi obiecta iustus esset ab imperatore Constantinopolim accedere, tandem venit cum multis episcopis non ad diluenda crimina, sed ad deponendum Ioannem. Et congregata synodo suorum, cum traxisset ad se clerum Ioannis, vocari per episcopos fecit Ioannem ad synodum, ad respondendum accusatoribus suis. Quod cum recusasset, allegans accusatores & iudices suos esse manifestos inimicos, sed paratum se offerens ad respondendum obiectis, & se purgandum coram quibuscunque, dum res fieret debito modo, ideo Theophilus deposuit eum, & eiecit de ecclesia & de ciuitate. Sed cum reuocatus fuisset ab imperatore quamcuisque ad suam ecclesiam, suavit ipse Ioannes imperatori vt congregaret concilium ad quod veniret Theophilus & ipse, vt negotium examinaretur. At Theophilus iam fugerat. Post quod a complicibus suis iterum congregatis Constantinopoli multis episcopis, iterum procuratore eorum, & conspiratione, manu militari eiectus fuerat de Ecclesia sua, magna caede facta in ecclesia nocte paschalis solennitatis. Et demum sic concludit epistolam. Hac igitur cuncta cogitantes, & a dominis meis venerandis episcopis manifestius pleniusque cuncta discetes, quod est partium vestrarum munus, studium vestrum & operam ac diligentiam, quaeso inferre dignemini: enim non nobis tantum, sed ecclesiis vniuersis gratificabimini, & a Deo mercedem accipietis. Scripsimus ista & ad Venerium episcopum Mediolani, & ad Chromatium episcopum Aquileiensem. Valere in Domino.

Pontificis Romani manus est vniuersali ecclesiae consulere.

Romani Pontificis ad Ioannem rescriptum.

Ad hoc rescripsit beatissimus papa Innocentius communionem vtriusque partis admittit, Theophili iudicium cassum & irritum esse decreuit, dicens oportere constari aliam irreprehensibilem synodum occidentalem & orientalem sacerdotum, cedentibus amicis concilio primum, & deinde inimicis neutrarum partium vt plurimum rectum esse iudicium.

Paucis post diebus Petrus quidam presbyter Theophili cum diacono Constantinopolitanae ecclesiae venit, ipsius epistolas deferens, & quadam commentariola, in quibus videbatur Ioannes a triginta sex episcopis damnatus. Quae cum le-

Ex his perspicitur quanta sit Romani pontificis auctoritas, cuius partium munus est, tam de Chrysostomo quam de eius aduersariis iudicare. hoc etiam indicant clarius verba, qua praecesserunt. Quapropter, ne confuso hac omnem quae sub caelo est, nationem inuadat, obsecro vt scribas, quod hac tam iniqua facta, & absentibus nobis, & non declinantibus non habeant robur, sicut neque sua natura habent. illi autem qui iniqua egerunt, pena ecclesiasticarum legum subiaceant. Poterat ergo Pontifex & irrita facere, acta Theophili, & eum secundum canones punire. Denique ex hac de exilio Ioannis Chrysostomi historia euidenter Pontificis Romani super vniuersos episcopos Orientales iurisdictione ostendit. Sand. lib. 7. de visib. Mon. pag. 326. giffet

A.C. 405. giffet Innocentius, compertissetque, neque culpas At tile graues, neque Ioannem praesentem fuisse, insanium Theophili magis ac magis exhorruit, quod contra absentem adeo se uim inimicemque sententiam euouisset. His itaque dimissis cum literis grauib; temeritatem illius lacessentibus, se ad orationis studium dedit, in dictoque Ecclesiae ieiunio diuinam precabatur clementiam, vt huiusmodi scandala auferrentur. Fuit autem epistola ista sententia. Frater Theophile, nos & te & fratrem nostrum Ioannem communitiois nostra esse decernimus, sicut & in prioribus literis expressimus, & in eadem sententia nunc etiam perduramus. Itaque si conscientia tua confidit, tu quoque iudicis, accurre ad synodum proxime celebrandam, & illic iuxta Niceni concilij canones & decreta contende. Quod si obtinueris euidentis & irrefragabilis erit ratio tua.

Epistola Innocentij ad Theophilum.

Modicum tempus fluxerat, cum Theocentus presbyter Constantinopolitanus venit literas concilij Ioannis viginti quinque episcoporum ferens, quibus docebant Ioannem militum auxilio vrbe depulsam, & in exilium missum, Ecclesiamque inde eam fuisse. Post paululum applicuit homunculus aspectu foedus, animo perditus, qui plurima contra eam maledicta vomebat. Hic literas quorundam episcoporum detulerat, Acacij, Antiochi, Cyriaci, & Seueriani, & Innocentio reddidit, quibus Ioannem calumniabantur quasi incendisset ecclesiam. Quod meridacium cum fuisset aperte deprehensum eum Innocentius cum indignatione repulit, ne rescribere quidem uolens. Superuenient in dies diuersi episcopi de Ioannis concilio missi, literas deferentes a pluribus. Et inter ceteros Germanes presbyter, Cassianusque diaconus Ioannis, vni magna religionis, qui literas ab omni clero Ioannis attulerunt, continent ecclesiam suam tyrannidem perpetrari esse, episcopo per vim militum eiectione, & in exilium missa agentibus ad Acacio, Antiocho, Seueriano, & Theophilo Alexandrino episcopis.

Episcopi Ioannis fautores Romani fugiunt.

Non tulit vltra Innocentius pontifex Romanus. Scripsitque ad Honorium imperatorem fratrem Arcadij, qui Honorius imperabat in occidente, vt congregari faceret synodum occidentalem episcoporum super his, & eum in vnam decurrissent sententiam, ad se referre. Quo facto, & relata sententia, imperator Honorius scribit papae Innocentio, vt mittat episcopos quinque, presbyteros duos Romanae Ecclesiae, diaconum vnum, qui ipsius ad fratrem epistolas ferrent. Erat autem hic tenor epistolae. Tertio iam scribo ad mansuetudinem tuam, orans vt quae contra Ioannem Constantinopolitanum episcopum maligne gesta essent, corrigeres. Verum vt video, id haecenus factum non est. Quocirca rursus per sanctos episcopos, & presbyteros scribo pacis ecclesiasticae auidus, & ingenti cura sollicitus (pacatis enim ecclesiis, imperio quoque nostro pax protenit), vt episcopos orientales iubeas Thessalonicae conuenire. Nostri quippe occidentales episcopi electos viros miserunt seuerae constantia, & qui neutram in partem inclinentur amore vel odio, episcopos quinq; presbyteros Romanae ecclesiae duos & diaconum vnum, quos vt omni cum honore suscipias quaeso, vt si illis persuasum fuerit Ioannem iuste fuisse expulsum, doceant me ab eius communione discedere. Sin autem depre-

Literae Honorij ad Arcadium pro Ioanne Chrysostomo.

Romani Pontificis partes de Chrysostomo & eius aduersariis iudicare.

henderint sponte malignatos orientis episcopos, ab illorum te itidem communione sececrat. Quae vero sit de occidentalium de episcopo Ioanne sententia, ex omnibus ferme epistolis constat, quas ad me frequetes dederunt. Ex iis duas idem continententes secunde quidem reliqua subdidit, scilicet Romani & Aquileiensis episcopi. Hoc autem ante omnia de tua mansuetudine postulo, vt Theophilum Alexandrinum etiam inuitum ad se praecipias. Per hunc enim mala omnia emeruisse memorantur, vt aduenientium episcoporum synodus in nullo impedita, congruam temporibus nostris afferat pacem.

Acceptis igitur sancti viri episcopi tres & duo presbyteri Honorij imperatoris, Innocentij papae, & Iustitiae episcoporum Chromacij Aquileiensis, & Venerij Mediolanensis & aliorum episcoporum epistolis, & vno communitorio concilij totius occidentis conditionibus publicis iter aggredientes Constantinopolim pergebant. Erat autem communitorium huiusmodi, non oportere Ioannem iudicium ingredi, nisi prius ecclesia & communio redderetur, vt omnis dilationis occasione sublata, sua sponte concilium ingredi possit. Post quatuor menses redierunt nunciantes res Babyloniae, videlicet quod detenti sunt Athenis a quodam tribuno militum, qui inde eis vnum centurionem adiecit, qui Thessalonicae minime appropinquare permisit. Ibi enim intendebant primum Anylio episcopo literas suas reddere, quia ibi congregandum erat concilium. Et iniecti in nauigia duo post tempestatem, tertia die applicuerunt ante urbem prope Victoris suburbana. Quo in loco detenti ab his, qui obseruabant portus, retro iussi sunt ire. Conclusaque intra Thracia castellum maritimum, quod Athyrum vocant, illi eriticiati ab inuicem diuisi sunt, Romani in cellula vna, alij in pluribus.

Romani Pontificis nunciij a Graecis male accipiuntur.

Cumque vt literas darent exigenter, non acquieuerunt, dicentes non esse conueniens, vt qui senes etiamus, non ipsi imperatori imperatoris literas & episcoporum redderemus. Cumque obstinati reculareremus, nec adiuuenti notario, nec alijs ad hoc venientibus dare vellemus eas, postremo accessit quidam tribunus militum Valerianus nomine ex Cappadocia, perfractoque episcopi Mariani pollice per vim abstulit signatam regis epistolam cum literis reliquis.

Posteriori die miserunt ad nos, siue regis aulici, siue Arrius, qui ferebatur sedem inuasisse Ioannis, qui tria milia numismatum darent, vt communicarem Arrius orantes, & de Ioannis iudicio omnino taceremus. Quibus minime acquieuimus. Permanerunt igitur orantes, vt quandoquidem nihil pacificum peragere possemus, saltem ad ecclesias nostras redire permitteremur. Mouebat eos immanitas hominum, & saluator etiam reuelationibus variis hoc monstrauerat. Nam cuidam diacono sancto, notissimo ac pudicissimo viro apparuerat Paulus apostolus in nativitate cum esset dicens. Videte quomodo caute ambulatis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Adstans igitur ipse idem tribunus Valerianus, iniicit eos in nauim vetustam & putrefactam, dato, vt ferebatur, nauclero pretio, vt perderet nauigantes, continuo Athyris expulsi. Emensis igitur stadiis plurimis, cum iam perituri videremur, appli-

Paulus legatus Romani Pontificis apparuit. Ephe. s.

A. C. 475. Grando post mortem Ioannis mirabilis. li. 10. c. 20.

cuimus Lampiaco, inde mutata naui inde Calabria Hydruntem perueniunt. Quid inde actum sit amplius non refert Palladius. Sed ex historia tripartita habetur, quod Ioanne ad dominum migrante grando vehemens in Constantinopolim & in omnia suburbana eius descendit, dicentibus cunctis hoc ex ira Dei processisse propter iniustam eiectionem Ioannis. Quibus verbis fidem fecit mors subsecuta reginae, quarta scilicet die, quae fuerat magna causa huius propter indignationem conceptam contra Ioannem. Occidentales autem episcopi audita morte Ioannis, nullo modo cum orientalibus communicare voluerunt, donec illius sacratissimi viri nomen inter praedecessores episcopos poneretur, ex hoc insinuantes iniustissime depositum & relegatum.

Arcadius imperator anathematizatur.

Sed & Innocentius papa excommunicauit Arcadium imperatorem, quia assensit depositioni & exilio Ioannis, ut habetur dist. 96. duo sunt. Theodosius quoque Christianissimus imperator, filius Arcadii praedicti, qui sui nomen & pietatem tenebat, post mortem patris sacras huius sancti doctoris reliquias mense Ianuarii in regiam ciuitatem transferti fecit. Cui fidelissimus populus cum cereis & lampadibus obuiauit. Theodosius autem ipse suppliciter eius adorian reliquias, pro Arcadio & Eudoxia genitoribus iam defunctis supplicauit, ut ignorater delinquentibus veniam donaret.

Pontifex Romanus imperatorem excommunicat.

Hoc habet Nicephorus. li. 13. cap. 34. Quapropter inquit Inno. in epist. ad Arcad. Ego minimus & peccator, cui thronus magni Apostoli conceditur est, separato te & illam, id est Eudoxiam, a participatione immaculatum sacramentorum, & quemcunque clericum & episcopum, qui praesumpserit ea vobis ministrare.

Theodosius iunior Imperator religiosissimus ut cap. 2. tit. 10. videbimus, multa hic agit, quae haereticis tanquam superstitiosa repudiant. Nam imprimis reliquias S. Ioannis adorat. Vide Niceph. lib. 14. cap. 44. qui eius translationem fuisse satis explicat. Deinde pro parentibus suis veniam a sancto Chrysostomo precatur: unde perspicere licet viuos tunc homines ad Deum sanctis pro mortuis vota fundere consueuisse. Tertio refert Theodor. hist. Trip. lib. 10. cap. 26. corpus D. Ioannis cum cereis & lampadibus per undas Bospori colluentibus a populis illuc concurrentibus fuisse susceptum. Unde etiam perspicitur solitos esse Christianos sanctorum corpora cum cereis fascibus, ardentibus in pompis celebribus honorifice comitari.

§. XIII.

Theophilus Chrysofostomi zelus quis.

Theophilum Alexandrinum episcopum, qui fuit origo & causa principalis totius mali contra Ioannem Chryso. non credo fuisse illum doctorem, qui scripsit super euangelia, cuius opuscula sunt approbata, sed alium. Qui insurgente haeresi Anthropomorphytarum, id est, dicentium Deum corporeum esse, & habere membra corpora, ut homines, quia scriptura frequenter exprimit de oculis, auribus, facie, manibus, & pedibus Domini, cui errori adhaerebat turba maxima simplicium monachorum, praedicabat ac sapiebat

contrarium, scilicet Deum esse spiritualement non corporalem, & quia verba scripturae non erant intelligenda ita superficialiter, & secundum corticem, sed per similitudinem dicebantur, ut oculi Dei significarent intuitum seu cognitionem Dei, & sic de aliis. Hoc autem audientes monachi Aegyptiorum habitacula sua deserentes, venerunt Alexandriam seditionem contra eum excitantes, ita ut cum occidere niterentur, tanquam haereticum, quid contrarium assererat, & mandabat creandum. Quod ille praesentibus, cum accessissent ad eum, gaudio se recepit dicens. Sic vos video filij, sicut vultum Dei. Cui illi. Si vere dicis (inquunt) anathematiza libros Origenis, qui nostrae opinioni aduersantur. Quod si non feceris, quae impiorum sunt, & Dei rebellium poenas a nobis sustinebis. At ille. Nolite fauere. Ego quod vobis placet facio. Sicque repressit furor illorum. Illum errorem sequebatur Serapion quidam pro uecta aetatis in eremo, & magna abstinentia & sanctitate nominatus, a quo errore reuocauerunt eum Ioannes Casianus cum sociis, ut ipse refert in colla patrum. Et sub isto praetextu, scilicet condemnandi libros Origenis, Theophilus fecit congregari episcopos Aegypti, Constantinopoli, & Epiphanium virum sanctissimum episcopum Cyprum circumuenit, & amicum fecit, rogans ut ipse similiter libros Origenis damnaret. Quod & fecit. Sed cum congregati essent Constantinopoli, & Epiphanium contra Ioannem incitasset, non ei cura erat de libris Origenis tractare, sed de depositione Ioannis.

Anthropomorphytae haereticum qui hist. trip. li. 10. ca. 7.

Serapion monachus anthropomorphit. lib. 10. cap. 3.

Hic autem Epiphanius sanctus vir, fuit mira liberalitatis ad pauperes, qui cum quadam die totam ecclesiam pecuniam erogasset, & nihil sibi remansisset, quidam adueniens subito sacculum multarum pecuniarum obtulit, & statim discessit, nec unde venerit, aut quo abierit vnquam sciri potuit.

Medicus se mortuum simulat qui vere postea mortuus est repertus, iidem.

Quidam autem pauperes volentes eum decipere, ut aliquid eis daret, condiderunt sibi inuicem, ut vnus eorum in terram se supinum sterneret, quasi mortuum, alter super eum staret eum deflens, & quod nil haberet, ut eum sepeliret clamitans querulis vocibus. Epiphanius superueniens cum ab eo pecuniam, ut locum defunctum sepelire valerent, postularet: ut in quiete dormiret orauit, & sepulturae necessaria ministravit, hominique consolatus super mortuo abiit. Ille autem socium pulsans ait. Surge, hodie tuis laboribus epulemur. Quem cum crebro pulsasset, & mortuum agnouisset, ad Epiphanium cucurrit, & quod acciderat nunciauit, rogans ut resuscitaret. Epiphanius autem eum consolatus est, nec eum resuscitare voluit, ne ministri Dei facile derideatur.

Epiphanius de Paula Romana, dist. 17. in epist. 27. tom. 1. post medium.

Hic Epiphanius cum uisitaret Paulam matrem Eustochij in infirmitate, & ab Hieronymo qui ibi praesens erat, fuisset clam rogatus, ut hortaretur eam vinum bibere propter infirmitatem, hoc eo faciente subrisit Paula, dicens se ad hoc ab Hieronymo submissum, nec tamen acquieuit rigorem relaxare. Cum autem Hieronymus interrogasset Epiphanium, quid inde secutum esset? Respondit. Ego tantum profeci, ut fere persuaserit mihi seni vinum non bibere. Scripsit hic aliqua sed pauca. Feruntur etiam daemones expelli ad sepulchrum ipsius sancti.

Ex his patet & aliis Ioannem Chrysofostomum fuisse

A. C. 475. Puro fuisse Bellarionem doctissimum Cardinalem.

fuisse contemporaneum Hieronymi: unde ipse Hieronymus de illustribus viris. Ioannes Antiochenae ecclesiae presbyter, Eusebij Emisleni Diodorique sectator, multa componere dicitur, de quibus etiam in epist. tantum legi. Audiui a Cardinale Graco multum perito, quod ita copiose scripsit in Graeco, ut Augustinus Latino. Dicit autem Vinc. hos tantum libros eius reperisse translatos. Quod nemo laeditur nisi a seipso, lib. 1. de reparatione lapsi. lib. 1. de compunctione cordis, lib. 2. Item Homil. multae super Marthaeum & vario modo & numero. Homil. super Ioan. 88. Super epistolam ad Hebraeos, homil. multae. De laudibus Pauli homil. 7. Sermones 30. in principio cum fuit lector factus, ut ex gestis eius habetur, librum contra Iudaeos, diaconus factus: librum de sacerdotio composuit. Ex iis aliqua elicitur ponentur.

Quid sit virtus. ibid. tom. 5.

§. IX.

Chryso. in lib. Quod nemo potest laedi nisi a seipso. Quid est virtus animi? Recte de Deo sentire, & recte inter homines agere, hoc solum est, quod nemo auferre potest. Nam libertas & sanitas corporis & diuitiae & huiusmodi auferri possunt, quia nec proprie bona hominis sunt, sed sola virtus animi. Unde patet, quod nemo ab alio laedi potest, quia virtus, quae sola bonum hominis est, ei auferri non potest. Nec dico, quod nemo laeditur nisi a seipso, sed quia nemo laeditur ab alio. Nam fratres Ioseph eum laeserunt, & iniuriam egerunt in eum, sed ipse laesus non est. Verum & amplius aliquid dicam, quia illi soli laeduntur, qui laedunt, & nulli alij nocet noxa, quam aliis inferunt, nisi ipsis qui inferunt. Si quis autem ab aliquo verberatus, vel afflictus verbum blasphemum vel impium protulerit, laesus quidem est in hoc, tamen non ab alio, sed a se per impatientiam suam. Ignis quippe auaritia diuitiis accenditur, diuitiis pascitur, & cum eis, qui manus ei dederint, gladios acuant, quotidie foueas & praecipitia parent, milleque scopulis & naufragiis elidat, volutari tamen tanquam sutes in caeno delectantur, & ut canthari stercus eius euoluere. Certum est itaque, quod nisi quis seipsum laeserit, ab aliis laedi non valet, etiam si contra eum totus mundus coniuret. Nec lapsus & ruina causa tentatio est, sed instabilitas animi atque ignauia, qui etiam sine tentatione interdum, sponte deiicitur, sicut & ipsa fabrica, quae super arenam fabricata est, etiam si flumina & venti non vergeant, ipsa tamen paulatim effluens aedificij crepidinem subruit & euertit. Tu quidem si facias omnia quae in te sunt, sperare debes & ea, quae a Deo sunt. Aderit namque & tibi, si tu ipse tibi prius non defueris.

Gen. 37.

Cur nemo ab alio laedi possit.

Cantharus id est scaberrimus.

Vet. Christi amator qualis, lib. 1. post medium to 5.

Idem in lib. de compunctione cordis ait. Non video carissime, quod aliquis nostrum vera & perfecta cupidine teneatur caelestium: alioquin omnia quae videntur esse grauiora, umbra, putaremus & risum. Verus Christi amator, totum se illic transfert, quo eum amoris sui duxerit intentio. Illaque delectatio & suauitas quam per spiritum conuertitur, omnem delectationem huiusmodi visibilis suauitatis obscurat. In tantum enim succensus est & ardet amore Christi, ut etiam si flammis mortales adhibeas, nesciat, non sentiat,

non vratur. Multo namque vehementior est ignis Christi, quo vratur per amorem, & beato delictorio constrictus ita fert omnia, ut ex iis, quas patitur poenas, solatia magis amoris sui capiat, quam dolorem corporis sentiat. Hic amantium mos est ut amorem suum silentio tegere nequeant, sed necessariis suis & caris efferunt & produnt, & flammam suam intra pectus cohibere non valent, sed frequentius narrant, ut ipsa assiduitate narranti amoris sui solatium capiant, & refrigeria immensi amoris assumant. Nunc non tam loquamur de compunctione cordis, quam patiamur, quia docere & non facere non solum nihil lucrit, sed etiam damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio est, sermonem suum componenti, & vitam suam negligentem. Quomodo fieri potest, ut anima infirma & frigida compunctionis pariat verba? Nolo putes, quod montes vel deserta ita possint anima conferre silentium, perturbationeque eius perimere, ut ignis ille quem in ea Christus accendit. Requirenda itaque sunt silentia & quies, non solum locorum, sed & animi ac propoliti. Si enim propositum quietis anima gerat, nec in vrbs habitatione turbabitur. Impossibile est autem compunctionem cordis in deliciis vigere. Vera cordis compunctio est magna agere, & humilia loqui, iuste agere, & super peccatores timere. De peccatis nostris, quae multa sunt & grauiora, non dico cogitamus aut ingemiscimus, sed nec mentionem quidem facimus. Dum autem de peccatis praeteritis nullus doler est, facilius superuenientibus malis pessundamur.

A. C. 475.

Hec in ne. li. habentur.

Quid maxime compunctioe pariat. li. 2. post initium.

Idem in lib. de reparatione lapsi. Sicut pro morte communi philosophicum est a lachrymis temperare, ita in morte animae insipiens & irreligiosum dico consolationem recipere.

Qua graue sit carere Dei visione. ibi. fere in medio.

Et infra. Nonnulli imperitorum satis esse credunt & optabile videri, si gehenna tantummodo careant, ego autem multo grauiora dico esse cruciatu ab illa gloria remoueri, & arceri a conspectibus Christi. Ignis autem ille inextinguibilis dicitur, non solum quia non extinguitur, sed quia nec eos quos suscipit extinguit, aut perurit. Et sicut naturam non habet consumendi, ita nec illuminandi. Sed ignis obscurus est, flamma tenebrosa.

Deus nunquam respicit hominis poenitentiam, ibid. ante medium.

§. X.

De iis, quae habentur in decretis ex verbis Chryso. lib. de reparatione lapsi. Talis, mihi crede, talis est erga homines Dei pietas, ut nunquam respuat hominis poenitentiam, si ei pure & simpliciter offeratur. Etiam si ad summum quis peruenerit malorum, & inde reuerti velit ad virtutis viam, suscipit libenter, amplectitur, & omnia facit, quatenus ad priorem reuocet statum de poeni. dist. 3. talis.

Poenitentiae partes in sermone de poenitentia. fere in medio, tom. 5.

Idem in sermone. Perfecta poenitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre. In corde enim contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas, scilicet satisfactio. Haec est vera & fructifera poenitentia. de poenitent. dist. 3. perfecta poenitentia.

Idem in sermone. Medicamentum fortius, quod maxime operatur in poenitentia, est elemosyna, Secunda pars Hist. Ant. L 2



A.C. 405. scilicet quo ad satisfactionem. Sicut enim in præceptis medicina, medicamentum multas herbas accipit, vnam autem dominantissimam, sic & in potentia ista herba dominantior & potior est, & vniuersum ipsa efficit. Audi quid dicit scriptura. Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis de pœni. dist. 1. medicamentum.

Luc. 11. Peccatorum nunc recordandum. hoc super 12. cap. ad Heb. 10. 4. Idem de pœni. dist. 1. hinc etiam. Nunc frater recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronuncies, & pro eis clementiam Dei depreceris, citius illa delebis. Si autem nunc obliuiscaris peccatorum tuorum, tunc eorum recordaberis nolens, quando in toto mundo publicabuntur, & in conspectu proferentur omnium amicorum & inimicorum & sanctorum angelorum.

Idem super epistolam ad Hebræos. Si habueris peccata tua continue in mente tua, nunquam iam aduersus proximum tuum in corde tenebis. de pœni. dist. 1. non tibi. Idem. Nullum peccatorum tale remedium, sicut eorum continuata memoria, scilicet ad dolendum.

Idem de pœni. dist. 1. quis aliquando. Quis aliquando vidit clericum cito pœnitentem? Si deprehensus humiliauerit se, non doletideo, quia peccauit, sed confunditur, quia perdidit gloriam suam.

Idem contra imponentes indiscretas pœnitentias super Matthæum 26. q. 7. alligant, ait. Alligant onera grauius & importabilia in humeros hominum &c. tales sunt sacerdotes etiam nunc, qui omnem iustitiam populo mandant, & ipsi nec modicam seruauit, videlicet non ut faciendo sint, sed ut dicendo appareant iusti.

Mat. 23. Tales sunt, qui graue pondus ad pœnitentiam venientibus imponunt, quia dicunt & non faciunt. Et sic dum pœnitentiæ præsentis fugitur, contemnitur pœna peccati futura. Et dat exemplum de adolescente, cui cum imponatur nimia sarcina, reiecit eam, vel sub ea deficit. Et infra. [Deinde si erramus modicam pœnitentiam imponentes,] nonne melius est Deo reddere rationem propter misericordiam, quam propter crudelitatem? Vbi enim paterfamilias largus est, dispensator eius non debet esse tenax. Si Deus benignus est, ut quid sacerdos eius austerus vult apparere? Hæc ibi.

Idem de malis prælatis super Matth. dist. 40. ca. multi, ait. Videte fratres quomodo sedeat super cathedram, quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram. Non locus sanctificat hominem, sed homo locum sanctificat. Non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus est sacerdos. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit cathedræ, qui male sederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoque malus sacerdos de sacer-

a Et sacerdos sine sanctitate, & sanctus sine sacerdotio potest esse duplex enim sacerdotium sicut & sacrificium constituendum. Vt visibile scilicet, proprium & externum, & aliud commune omnibus Christianis, & spirituale quod laicum vocant. Sacerdos igitur non omnis sanctus est, quia qui sacerdotio externo funguntur, non omnes necessario sanctitate pollent. Omnis autem sanctus sacerdos est, quia qui sanctitate & gratia gratum faciente ornati sunt, illi Deo gratas & misericordes hostias offerunt.

Sacerdotes mali sunt indigni eo nomine. Chry seu auctor operis imperfectus in Mat. ho. 43. ad ca. 23.

Qui imponentibus grauius pœnitentias peccant ibi.

dotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim tuo sedes. Si quidem bene vixeris, & bene docueris, populum instruis: si bene docueris & male vixeris, qui solus condemnator eris. Nam bene viuendo & bene docendo, populum instruis quomodo viuere debeat. Bene autem docendo & male viuendo Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. Et infra.

Qui desiderauerit primum in terra, inueniet confusionem in celo, nec inter seruos Christi reputabitur, qui de primatu tractauerit.

Idem super epistolam ad Hebr. dist. 42. c. quiescimus, ait. Non ex vita eorum, quos accipis, scilicet peregrinos, vel eleemosynam das, mercedem tibi retributurus est Deus, sed ex voluntate, ex honorificentia multa, ex misericordia, ex bonitate.

Idem super Matth. dist. 56. nunquam, ait. Nunquam de vitis erubescamus parentum, sed vnum illud quaramus, ut amplectamur virtutem. Et infra. Non est omnino nec de virtute, nec de vitio parentum, aut laudandus quis, aut culpandus. Nemo inde vere aut obsecutus aut clarus est, immo (ut consideratius aliqui dicamus) nescio quomodo ille magis respiciendus, qui ex parentibus à virtutibus prorsus alienis, ipse fuerit de virtute mirabilis. Hæc ibi.

Idem super epistolam ad Hebr. 11. q. 3. nemo. Nemo contemnat vincula Ecclesiæ, non est enim homo qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit, & dominos fecit homines tanti honoris.

Idem 22. q. 5. cap. iuramenti, ait. Vtrumque & periurium & mendacium, scilicet perniciosum diuini iudicii pœna damnatur, dicente scriptura. Os quod mentitur, occidit animam.

Idem cap. 1. sequenti. Qui peierare paratus est, antequam iuret iam periurus videtur, quia Deus non ex operibus, scilicet tantum, iudicat, sed ex cogitationibus, & ex corde.

Idem super Matth. 23. q. 8. occidit. Occidit (ait) Phinees hominem, & reputatum est ei ad iustitiam. Abraham non solum homicida, sed etiam parricida (quod est grauius) effectus Deo magis placuit. Petrus geminum fecit homicidium, fuit tamen opus spirituale, quod factum est. Non solum ergo respiciamus ad opera, sed ad tempus & causam, & voluntatem, personarum quoque differentiam, & quantacunque alia ipsis operibus acciderunt, diligentissime inquiremus. Non enim possumus aliter ad veritatem rerum peruenire.

Idem de consec. dist. 4. nunquam, ait. Nunquam aquæ baptismi purgare peccata credentium possent, nisi tactu dominici corporis sanctificata fuissent.

De Oroso Hispano historiographo, Senecæ Sulpitio &c.

CAP. X.

Loruerunt alij & illis temporibus: Nam tempore Augustini in Hispania claruit Oroso historiographus. Hic vt scribit Vincen. spec. histor. lib. 19. scripsit libros historiales, qui intulantur de heremita mundi, petente vel iubente Augustino, in quo miseras & clades hominum ab initio peccati seu mundi retexuit. Et hoc contra vaniloquia paganorum, qui illa tempora velut malis extra solitum

A.C. 406. Primatus non est ambien- das. Ibid. ho. 35. ad cap. 10.

Vincula Ecclesiæ non contemnenda. ho. 4 in c. 2. ad Heb. tom. 4. Sap. 1.

Num. 25. Gen. 21. Acto. 5.

Aquæ baptismi vnde sanctificat. Est Chromatij in Ma. cap. 6.

De Paulo Oroso historiographo. Vin. lib. 18. c. 6.

A.C. 406. solitum infestissima, ob hoc scilicet, quod Christus coleretur, & idola sperneretur infamabatur. Et hic liber satis commendatur in Decr. dist. 17. Sancta Romana. vt perutilis contra calumnias paganorum.

Idem scripsit & librum Apologeticum pro se contra heresim Pelagianam. Vnde quod sequitur, originale assumptum est. Quasi illustrati à Domino persuademur, vt præparata in operibus bonis sint lucernæ ardentes in manibus nostris, que multimodis tentationibus frigate, & defectu semper proprio, & verberare periclitantur alieno. Sed si lumen, quod in te est tenebra sint, ista tenebra quante erunt? An verò facile arbitraris: vt simplex securitate careat, lacus verbo, sollicitus iracundia, patiens negligentia, mitis pigritia, erudicus, doctus iactantia, summus inuidia extra illam, que est omnium bonorum operum caligo generalis vana gloria concupiscentiam? Vnusquisque ergo nostram assumat comparationem, vt magis se melioris prælatione cõdemnet, quam in minoris despectione iustificetur. Christus filius Dei in virtute & gloria patris, qui in principio condidit, & in medio redemit, & in no uissimo iudicabit.

Idem in prologo histor. de heremita mundi ait. Si diuina prouidentia, que sicut bona ita pia & iusta est, agitur hic mundus, & homo hominẽ qui conuertibilitate natura ac libertate licentia infirmus & contumax est, sicut piẽ gubernari ege num opis oportet, ita iuste corripit immoderatum libertatis necesse est: [iure ab initio hominis per bona & mala alternantia exerceri hunc mundum sentit, quisquis per se & in se humanum genus videt.]

Idem in prologo histor. de heremita mundi ait. Si diuina prouidentia, que sicut bona ita pia & iusta est, agitur hic mundus, & homo hominẽ qui conuertibilitate natura ac libertate licentia infirmus & contumax est, sicut piẽ gubernari ege num opis oportet, ita iuste corripit immoderatum libertatis necesse est: [iure ab initio hominis per bona & mala alternantia exerceri hunc mundum sentit, quisquis per se & in se humanum genus videt.]

§. I.

Clarus etiam eo tempore habetur quidam didicus Tichonius, natione Apher, in diuinis literis (vt ait Vincen. spec. histo. 3) eruditus iuxta historiam sufficienter, & in secularibus nõ ignarus, in ecclesiasticis quoque negotiis studiosus. Qui scripsit de bello intestino libellos tres. Et expositiones diuersarum causarum ecclesiæ, in quibus ob defensionem suorum antiquarum meminit synodorum. E quibus cognoscitur Donatistarum partem fuisse. Vnde Augu. de eo lib. 3. de doctrina Christiana sic ait. Tichonius, qui contra Donatistas inuestissime scripsit, cum fuerit ipse Donatista. Et illic inuenitur absurdissimi cordis, vbi eos non ex omni parte relinquere voluit. Fecit librum quem regularem vocauit, quia in eo septem regulas executus est, quibus quasi clauibus diuinarum scripturarum aperirentur occulta. De his habes supra in tit. de dono intellectus. Exposuit etiam iste apocalypsum Ioannis ex integro.

Ruffinus presbyter Aquileiensis eleganti stylo libros edidit. De hoc Heraclides sic ait. Erat Ruffinus vir nobilium morum, & in singulari proposito satis fortium, quo nullus mansuetior & placidior, tanquam omnia sciens, in sexu virili posuit inueniri. Quem etiam dicit apud Hierosolymam cum sancta Melania vixisse septem annis deguisse, pauperes & peregrinos sumptibus propriis fouisse, multos etiam hereticos & schismaticos ad vnitatem fidei & pacem ecclesiasticam reuocasse.

Hominũ singularis defectus. Luc. 12. Mat. 6.

Homo curã Deo & adiuuatur & corrigatur, lib. 1. hist. ca. 1.

De Tichonio Apher. Vin. cen. li. 38. ca. ex Genadio in catal. c. 30. to. 3.

De Ruffino Aquileiensi. Pal. ad. in hist. Gen. pat. c. 118.

Helinandus autem sic de eo ait, vt refert Vincen. spec. histo. lib. 18. Ruffinum beatus Hiero. infumauit Pelagianæ heresis præter heresim Origenis simul & Ioannem Hierosolymitanum episcopum. De quibus duobus sic loquitur Gennadius. Ruffinus presbyter Aquileiensis Ecclesiæ, non minima pars Ecclesiæ doctorum fuit, & in transferendo de Greco in Latinum elegans ingenium habuit. Denique maximam partẽ Gregorum bibliothecarum latinis exhibuit. Basilij, scilicet Cæsariensis episcopi, Gregorij Nazianzeni, Clementis Romani recognitionum libros, Eusebij Cæsariensis ecclesiasticam historiam. Cui & duos libros addidit Xisti sententias, Euagrii sententias quoque Pamphili martyris contra Mathematicos. Origenis autem non omnia. Nam & Hiero. translatit aliqua, que suo prologo discernuntur. Symbolum etiam ita exposuit, vt eius cõparatione ceteri nec exposuisse credantur, benedictionem quoque Iacob super duodecim patriarchas, & epistolas multas ad Dei timorem exhortatorias. Sed & obrektoribus librorum suorum duobus voluminibus respondet. Scripsit & explanationes super prophetas tres, scilicet Osee, Iohel, & Amos. Ioannes quoque Hierosolymitanus scripsit aduersus obrektoribus studij sui librum vnum, in quo ostendit se Origenis ingenium, non fidem secutum.

Verum quia Hiero. notauit Ruffinum de libero arbitrio non catholice sensisse, in iis in quibus Hiero. arguit eum dictis seu sententiis, ecclesiæ eum reprobat dist. 17. sancta Romana, aliis approbat. Dicit autem Vinc. spec. histo. lib. 19. quod Hieronymus & Ruffinus orta inter se similitate pro quaestionibus scripture libros inuictuarum sacis quidem luculentos, sed nimis mordaci sermone conscribunt. Vnde Ruffinus contra Hiero. lib. 1. sic ait. Filij hominum dentes eorum arma & sagitta, & lingua, machera acuta. Verum ad hæc vulnera, que ex lingua inter homines inferuntur, medicus pene nullus est. Et ideo conuerti me ad Iesum celestem medicum, qui mihi antidotum potentissimum dedit de pyxide sui euangelij prolatum, qui vim doloris spe futuri iusti examinis solaretur. Potio ergo illa, quã temperauit Christus, hæc erant verba: Beati eritis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me, gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in celo. Idem in 2. lib. iste magister scilicet Hieronymus orientalis residente in tribunali iudice Christo, angelis adstantibus, & pro se intercedentibus inter verbera & opaciatus positus, iurauit se libros seculares nec habiturum vnquam, nec lecturum. Relegantur nunc quæ ea, que scribit, si vna operis pagina est, que non eum Ciceronianum pronunciet, vbi non dicat Tullius noster, sed Flaccus noster, & Maro. Iam verò Chrysippum, & Aristidẽ, & Empedoclem, & cetera Græcorum authorum nomina, vt doctus videatur, & plurima lectionis tanquam fumos & nebulas lectoribus spargat, puellis quoque vel mulierculis scribens, que non vti que nisi de nostris scripturis edificari cupiunt & debent, exempla Flacci sui, vel Maronis intexit. Hieronymus vero contra cum sic ait. Apparet iuxta oratoris elogium te voluntatem habere mentiendi, sed artem non habere fingendi. Erra-

Secunda pars Hist. Ant. L 3

A.C. 406. Li. 13. ca. 99.

In Catal. Ruffini opera.

Inter D. Hieronymum & Ruffinũ similitudines erant. Vinc. lib. 18. cap. 33.

Ibid. non proci à principio.



A.C. 406. Hierony ni hospi talitas in omnes preter q. a. hereticos ibi. in me dio. Luc. 2. Mat. 25.

uimus iuvenes emendemur senes. Eodem seruore, quo ante Origenem ante laudauimus, nunc damna tum toto orbe damnemus. Si accusatus taceam, videbor crimen agnoscere. Nobis in monasterio hospitalitas cordi est. Omnes ad nos venientes, læta humanitatis fronte suscipimus. Veremur enim ne Maria cum Ioseph locum non inueniat in diuersorio, ne nobis Iesus dicat exclusus: Hos pes eram, & non collegistis me. Solos hereticos non recipimus [ quos vos solos recipitis. ] Propositum quippe nostrum est pedes lauare venien rium. In vno tibi consentire non potero, vt par cam hereticis, [ vt me Catholicum non probet. ] Si hæc est causa discordiæ, quam habes erga me, mori possum, tacere non possum. Hæc ille. Et ex his patet, quod Rufinus aliquid heretici sapie bat, vnde cum Hiero. reprehendebat.

§. II.

De Cas siano Ere mita Vin. li. 19. c. 14.

Laruit etiam tempore Honorij secundum Vincen. Specu. histo. lib. 20. vir illustris, pru dens & facundus Ioannes eremita, qui & Calsia nus. Hic nescio qua ex causa de ecclesia Con stantinopolitana à Ioanne Chrysolomo eiec tus, & in Malsilia Gallie presbyter ordinatus, multa scripsit. Inter quæ etiam vitas patrum in Ægypto compertas, doctrinæque & regulas datis ad plu rimos libris exposuit. De eodem dicit Gennadius in libro vitorum illustrium, quod à Ioanne mag no episcopo diaconus ordinatus, apud Malsi liam presbyter, duo monasteria condidit vitorū & mulierum, quæ vsque hodie exant. Scripsit autem experientia magistrante plano & librato sermone, & ( vt apertius dicam ) sensu verba in ueniens, & actione linguam motens, res omnium monachorum professioni necessarias. Et de eius libris sic scribit Vincen. vbi suprâ. Certè huius opuscula multam adificationem continent ani marum, & luculentum sermone nitescunt, nec in ter multa antiquorum opuscula quicquam ad spi rituales profectus atque spiritualis perfectionis apicem, tendenti ita vile me arbitror legisse.

Calsiani scripta cõ mendan tia.

S. Domi nicus Cas siano quã tum tri buerit. li. 1. vitæ. c. 4.

Calsianus nimis tri buit libe ro arbi tris. io. col. 1. c. 17. & 18. c. 9. & 10.

Vnde & beatus pater Dominicus, vt in eius vita legitur, librum illum, qui collationes patrum inferibitur, studiosè legens, ac vigilanter intelli gens, salutis in eo rimatus semitas, magnum perfe ctionis apicem apprehendit. Agit siquidem liber ille de cordis puritate, de vitiis, & omnium perfe ctione virtutum. Verùm dicitur liber ille numeri dari inter apocryphos. dist. 15. sancta Romana. ibi E dum dicitur, Opuscula Calsiani presbyteri Gal liarum. Quod fortè ideo est, quia Prosper, cuius doctrina est approbata ab Ecclesia in dicto capi tulo, & post eum etiã Calsiodorus, arguunt eum, asserentes eum non Catholicè scripsisse de libe ro arbitrio & gratia, plùsque attribuisse libero ar bitrio, minùsve gratia quam conueniat, in colla tione videlicet prima Moyfi, & illa Cheremonis de protectione Dei. In quo tamen aliqui, vt do minus Ioannes Dominici in lib. qui intulatur amor caritatis, excusant eum dicentes dicta eius posse saluari, si sanè & maturè intelligantur, & non eo modo quo Prosper, & alij ea exponunt nimis cursiue & superficialiter intelligentes.

Primò ergo scripsit hic venerabilis vir ad Ca storium episcopum lib. decem. de instit. cœno biorum, & octo principalibus vitiis, & eorum

remediis. Deinde ad Leontium episcopum, & fra trem Belladium, decem collationes patrum, scilicet Moyfi, Paphnutij, Danielis, Serapionis, Theo dori, Sereni, & Isaac abbatum in eremo Scythio tica cõmorantium, quæ ab eis audierat. Post hæc ad Honoratum episcopum & Eucherium alias septem collationes trium anachoretarum vitam in alia Ægypti eremo ducentium, scilicet Chere monis, Nestorotis, Ioseph. Postremò alias septè ad fratres Iuuenianum, Mineruium, & Leotium, & Theodorum, quæ sunt abbatum Piamonis, Ioannis, Theonæ, & Abraham. In totum collatio nes vigintriquatuor. Ad extremū rogatus à Leone Archidiacono, postea Romæ vrbis episcopo, scri psit aduersus Nestorium hereticum de incarna tione Domini lib. 7. In quibus finem fecit scri bendi & vitæ sub Theodosio iuniori, id est, filio Arcadij. Quamuis autem visitauerit aliquos ex dictis abbatibus, non tamen prout ipse scribit, omnes illas sententias, & verba ex ore eorum sus cepit, etsi aliqua [ cum ab illis didicisse veri simile est, ] sed in monasterio suo edidit, fingens eius interrogationem, & illorum responsonem, sicut actum à sanctis in dialogis suis, quibus non semper aderant interrogantes, cum illos ipsi com ponebant. De ipsis autem collationibus aliqua dicentur in seq. titu. cum agetur de eremitis & cœnobitis.

A.C. 406. Calsiani opera.

§. III.

In illo tempore refulit Maximus Taurinensis episcopus. Qui vt scribit Vincen. specu. histo. lib. 20. in homilibus componendis, & in ecclesia declamandis studuit eleganter. Hic legitur composuisse tractatus in laudem apostolorum, & san cti Ioannis Baptiste. Et de sancto Eusebio Ver cellensi, Et de sancto Cypriano, Et librum de gra tia baptisimi, De auaritia, De hospitalitate, De defectu lunæ, De elemosynis, de ieiunio, de pas sione Domini, & multa alia.

De Maxi mo Tau rinensi li. 19. ca. 5. ex Génadio.

Circâ idem tempus reuelata sunt corpora pro tomartyris Stephani, Nicodemique, & Gamalie lis, & Abibon filij sui, Luciano presbytero, ter sibi apparente in nocte Gamaliele, & docente lo cum, vbi sepulta erant. Ad quem locum accedens Ioannes episcopus Hierosolymitanus cum alijs episcopis, quibus Lucianus visione manifestaue rat, cum cœpissent fodere, factus est terræ motus, & tantus odor erupit, quantum nullus vquam sensisse meminerat. Cuius odoris virtus septua ginta homines à diuersis languoribus liberauit. Delatumque fuit sanctissimi protomartyris Ste phani corpus in ecclesiam Sion in Hierusalem. Et vt refert Sigebertus Anno Honorij 8. Orosius presbyter rediens ab Hieronymo, ad quem missus fuerat ab Augustino pro discenda questione de origine animæ, reliquias protomartyris Ste phani in Aphricam reulit cum historia inuen tionis eius, quas gratia miraculorum profequen te, vbique dominus miracificauit. Vnde August. in vltimo de ciuitate Dei narrat multa miracula facta ad reliquias eius, quæ etiam ipse vidit.

Orosius S. Stepha ni reli quias de fert in A phricam. Genn. & Vin. li. 19. cap. 8.

De quodam miraculo refert idem Sigebertus, quodd anno sexto Honorij Iudæus quidam, cum quæstus causa sepe in multis ecclesijs heretico rum baptisima suscepisset, venit etiam ad eccle siam orthodoxorum sub eadem intentione bap tizandus.

A.C. 405. De S. Do nato Euo rie Epiti episcopo, de quo So zom. li. 7. c. 25. Trip. hist. lib. 9. e. 46. Vin. li. 18. ca. 5.

zandus. Et cum baptizari deberet, aqua fontis fu bito disparuit. Et iterum atque iterum aqua alata, & fonte repleto, iterum atque iterum aqua disparens, Dei virtutem & Iudæi perfidiam ostendit. Circa illa tempora, vt refert Vincen. spe. histo. lib. 19. Insignis sanctitate & virtute miraculorum habitus fuit Donatus episcopus non Aretinus, sed posterior tempore alter. Qui ingentem etiam draconem in os eius expuens interfecit, què octo inga boum vix trahere potuerunt ad cremadum. Hic draco, vt ait Sozomenus, in via publica cir ca pontem iacebat capras, oues, boues, & equos, & homines comedebat. Qui cum contra episcopum transeuntem caput leuasset, quasi eum deuo raturus, factò signo crucis in os eius expuit, & eū interfecit. Quem octo paria boum in campum vicinum traxerunt, & ibi combustus est.

De S. Ioanne Damasceno ex Vincen. lib. 17. cap. 103.

§. IIII.

Theodosij senioris tempore insignis doctor habetur Ioannes Damascenus presbyter & C monachus, vt refert Vincen. spec. histo. lib. 18. cap. 100. Hic, vt idem narrat ex gestis eius, ab infantia græcis literis eruditus, intra viginti annos omniū liberalium artium scientiam apprehendit, & in amorem Dei ac gloriose matris eius etiam se exercens, monachalem habitum assumpsit, virgò que permanens, reginæ virginum horas quotidie studiosissime decantabat. Factusque presbyter in eius honorem missis deuotissime celebrabat. In super orationes, antiphonas, responsoria, profas facere consueuerat, quas in solennitatibus eius ad ipsius honorem dulcissime decantabat. Tradebat ei nobiles viri suos filios erudiendos, quos ille non solum literis studiosissime instrucebat, sed etiam ad timorem Dei & amorem in omni motu honestate diligenter informabat.

S. Dama scenus vir ginis g'o nisæ cen tor precep tus.

Ioannes Damasc n° capiti uis in per silem de ducitur.

Quadam die cum egressus maros ciuitatis spaceretur cum scholasticis suis paulisper, Sar raceni subito irruentes more solito eum hominū & animalium multitudine, ipsum quoque rapue runt, ac secum in Persidem detulerunt. Et cum in ter prædones præde fieret diuisio, contigit vt cui dam ditissimo inter eos Ioannes Damascenus in partem veniret. Qui ceteris ad seruitutis opera deputatis, nutu diuino meritis beatæ virginis er ga ipsum mitius actum est. Captiuus enim serui tutis pensum solum solgere non negligebat, sed ieiuniis ac vigiliis insistens, orationes ad beatam

a Vita S Ioannis Damasceni, qua in frontispicio operum eiusdem habetur à Ioanne patriarcha Hierosolymitano conscripta, eū sub Leone Isaurio Iconomacho vixisse testatur. Quod etiam tradit Sand. lib. 7. de vrb. Monar. & Genes. 3. lib. Chronol. Ni cephoru quoque breuè lib. 20. compendium id in dicit.

b Que hoc loco de Ioanne Damasceno referuntur à Ioanne Hierosolymitano, Italo monacho cuidam Cefæ nuncupato attribuuntur, qui Damascum à Saracenis deducit & à patre Damasceni à serui tute liberatum, Ioannem ipsum Damascenum & a lium eius adoptione fratrem omnibus liberalibus disciplinis erudit.

virginem quotidie deuotissimas dirigebat. Quod ille gentilis animaduertens, eiusque bona conuer satione tanquam spiritali prædicatione cõuictus, ipsum ire ac redire liberum, quo vellet, infra pala tium spacia permittebat. Et die quadam, sic eum est alloquutus. Mi carissime Ioannes miratus sum prudentiam tuam dictandi, curialitatem scriben di, utilitatem cantandi, & organizandi suauitatè, sanctum quoque propositum & conuersationem. Habeo filiolum non minus me ipso mihi carum, quem precor, vt in artibus liberalibus erudias, & in dictando, scribendo, vt legendo, cantando, sic eum conformare tibi studeas, vt si forte aliquan do à nobis liber recesseris, in ipso quodam modo apud nos totus remaneas. Qui puerum obe dienter humiliterque suscipiens, & à primis ele mentis erudire incipiens, intra paucos annos in artibus liberalibus instructum adeò reddidit, vt si magistri ac discipuli rhetoricum dictandi ge nus attenderes, si litera formam aspiceres, si vo cis melodiam audires, nullam esse differentiam in vtroque clamares.

A.C. 405. Patronus eius filij suum ei tradidit erudien dum.

Porro cum Imperatori Theodosio pro vitæ merito, & morum honestate, necnon & pro elo quentia nitore in quibusdam causis necessarius videretur, missa legatione domino illi mandat, vt quamcittissime illum ei mittat. Qui præcepto im periali contradicere non ausus, Ioannem Con stantinopolim ad ipsum honorifice deduci fecit. Imperator verò eum cum honore suscepit, & ei monasterium, in quo cum fratribus, vt Deo quie te seruiret, in vrbe concessit, quo & ipse met se pius veniebat, ac de statu regni & salute animæ suæ familiariter cum eo tractabat.

Ad Theo dosij im peratorè mittitur Constanti nopolim.

Vt autem bonus Ioannes ad meritum aug mentum probaretur adhuc in camino tribulatio nis, iuuenis ille, què in Perside docuerat suum ge nus dictandi & propriam manum scribendi, ne quitia spiritu agitatus, epistolam proprio sensu ingenioque dictauit, scriptamque Constantino polim furtiue direxit, & in palatij loco, vbi citius à ministris imperialibus inueniri posset, iac tati fecit. Eratque talis epistola: Dilectis amicis, qui sunt in Perside Damascenus Ioannes mona chorum minimus salutem. Noueritis Imperatorè robur exercitus ad diuersa bella in nationes ex tremas misisse, vrbemque regiam & finitimas ho minibus vacuas remansisse. Quoniam ergo sapiè tes estis, securi venite, & victoriam vobis paratã absque mora viriliter obtinete. Inuèra igitur epi stola, & coram imperatore perfecta, proditio ab omnibus exclamatur. Et quis proditiois huius esset author inquiritur. Forma, litera, ingeniumq; scribendi respicitur, & Ioannis esse imperatori nunciatur. Statim Ioannes quaeritur, & cum iniu ria multa ad imperatoris præsentia ducitur, ipso mirante, vnde tam subito talis tumultus, & con tra se conspiratio oriretur.

Falso pro ditionis crimen ei imponi tur. Vinc. lib. c. 104.

Populus vniuersus intorquens conuicia in il lum, non sacerdotem, sed proditorem, non mon achum, sed apostatam proclamabat, & furibun dus vix manus ab eius oculis continebat. Tunc imperator factò silentio suspirans ait. O nequif sime Ioannes beneficiis meis ingratus. Malum mi hi pro bono reddidisti, Sarabaita pessime, quan tum in te est patriam prodidisti, & mihi meisque auferens libertatem, in captiuitatem pessimã nos retrulisti. Ostensaque illi epistola, respondit ita.

Obiurgat Damasce num im perator Theodo sius.

A.C.400.

Vere Domine hanc formam scribendi ac dictandi genus meum hoc esse cognoat. Sed testis est mihi Deus, quod omnino eam non feci. Cumque omnes in eum pestreperent, eo quod veritatem occultare velle videretur, vindicque proclamabat, vt absque dilatione morte puniretur.

Manus ei amputatur.

Iudices facto concilio, pari assensu dicunt ipsum, quia specialis amicus Imperatoris fuerat, non debere occidi, sed manum quae tantum facinus perpetraverat abscindi. Quo facto de dolore vulneris, ac diminutione corporis gratias Deo egit, & quod in eius honorem amplius sacrificium offerre non posset, paulisper condoluit.

B Virgo ei manu amputata restituit. ibi. c. 105

Abscissa itaq; manus officio speculatoris, iussu Imperatoris ad testimonium tanti sceleris suspensa est ante monasterium ipsius Ioannis. Ille mox ante imaginem specialis dominae suae manus adueniens, discooperto vulnere, & extenso brachio cum ea pie rixabatur inquiring. Haecine domina nostrorum sunt praemia meritorum? Haecine tuorum baritudo seriorum? Esto Domina mea digne pro meritis peccatoris me flagellari voluisti, sed vt quid instrumentum officij tui permisi penitus abscindi? Haec quippe manus hymnorum laudis tuae cantica saepius scribendo parabat, & Deo patri sacratissimum corpus & sanguinem filij tui multoties in honorem tuum ad omnium peccatorum salutem offerebat. Cumque talia saepius lamentando peroraret, contigit nocte quadam, vt post huiusmodi lamentationem in lectulo sellus, nec dormiens, nec vigilans, ex toto paularet. Et ecce regina Virginum affuit cum ingenti lumine, hilari facie, tali consolans eum affamine. Quid agis puer meus fidelissime? Heu (inquit ille) Domina, quid me interrogas? Quinimmo interrogo te ego, cum haec paterer, vbi eras? Ecce ad meum, immo & tuum dedecus in ecclesia pendet abscissa clientuli tui manus. At illa. Confortare (inquit) fili in Domino, manum tibi restau

Ioanni Damasceno dextera à B. virgine restituitur.

a Ioannes Hierosolymitanus historiam hanc paulo alter refert, ex quo illam commemorare breuiter non inutile esse duxi. Cum leo Isaurius Imperator Iconomachus in sacras imagines desauriret, Ioannes Damascenus impiis eius conatibus sese opponere, & contra illum se libris editis sacras imagines tutari non dubitauit. Dolens igitur impius Imperator monachum unum suis obuiam ire furoribus, quastis notarius, qui eius scripturae characterem exprimerent, ad Aegypti soldanum litteras misit, quasi ad eum à Ioanne Damasceno transmissas, quibus ille eum ad Damascum occupandam inuitabat, ad idq; auxilium opemq; suam pollicebatur. Barbarus igitur acceptis protinus litteris dexteram Ioannis curauit amputari. Quam ille precibus à Tyranno ex petitam cum accepisset, lararium suum ingreditur, & ante diuinam quamdam imaginem Genitricis Dei procumbens incolumem sibi reddi dexteram à B. Virgine suppliciter postulabat, & maxime cum nō aliam ob causam ipsi amputata foret, nisi quod aduersus imperatorem Iconomachum certamen pro venerandis imaginibus susceperat. Nec beata virginis pia viro auxilium desuit, mox enim cum ille obdormiisset imago ipsa B. Virginis eū alloquitur, & sanctam ei dexteram ostendit, iubetq; vt illam aduersus suas siliq; hostes non segniter exerceat: quod ille se facturum esse pollicitus. Hanc historiam Can. lib. 6. de Maria virgine cap. 19. recenset.

rare potest, qui totum hominem plasmauit ex nihilo. His dictis, eo vidente, illa ecclesiam petiit, delatamque manum eius brachio eum mira benignitate restituit in momento. Tunc ille gratias incalificabiles agens, reddita diei luce fargit, fratribus conuocatis munum ostendit, eosque secum ad magnalia Dei glorificandum animauit.

Mox solemniter eo induto, aliaque voce Missam de beatissima Virgine celebranti, Imperator audito miraculo pedes ad eum venit, & ore proprio manum illius deosculans, post Dei laudem & gloriose Virginis, ab ipso diligenter inquiri, si quem alicubi cognosceret, qui suum dictandi genus, ac scribendi formam haberet. Quod ille quidem ei retulit. Et sic rei veritas inquisita diligentius innouit.

Hic Ioannes Damascenus edidit librum sententiarum notabilem, & valde sciētificum, cuius dicta saepe allegantur à modernis doctoribus. Scripsit autē in Graeco sed Eugenius Papa transferri fecit in Latinum. Hic etiam Ioannes Damascenus dicitur compilasse historiam Barlaam Eremitae & Iosaphat filij regis Aueniit conuersi ad fidem per doctrinam eius. Quae historia est valde moralis, & deuota, ostendens vanitatem mundi, inducens ad contemptum saeculi, ponens rationes probabiles fidei, insinuas statum quietum & perfectum religionis, quam diffusè narrat Vincē. spec. histor. lib. 16. per multa capitula. Hic videtur sapuisse haeresim Graecorum dicentium Spiritum sanctum procedere à Patre non à filio, quod haereticum est & reprobati: tamen beatus Thomas in Summa dicit, posse ipsum excusari à vitio haeresis, eo quod adhuc non erat ab Ecclesia declaratum illud, scilicet Spiritum sanctum procedere à Patre & Filio, & contrarium scilicet nō procedere à filio, sed tantum à Patre, vt Graeci tenent esse haereticum.

A.C.400.

Libro Damasceni de fide orthodoxa laudatur.

Damasceni error de Spiritu sancto li. 1. de fide orthodo. cap. 11. In 1. part. q. 36. ar. 1.

§. V.

Huius b Theodosij tempore fuit illustris Poeta Claudianus. Qui gentilis existens Romae permansit. Duos libros metro edidit, scilicet Claudianum maiorem & minorem. Cuius pauci versus isti sunt.

b Per Claudianum minorem libros de vultu Proserpinae, & per maiorem reliquos libros cum intelligere ex carminibus qua hoc loco citantur, facile perspicitur.

Heu quam cecus inest vitis amor: Illicitum duxisse nihil delicta fuisse Nexum amicitiae.

Quid iuuat errores mensa iam puppe fateri? [ Tu licet extremos late dominere per Indos Te Medius, te mollis Arabs, te Seves adorent. ] Si metuis, si plura cupis, si ducis ira: Seruati patiere iugum, tolerabis iniqvas Interitus leges, tunc omnia iure tenebis.

Quoniam patris rex esse tui, procliuor vltis In peiora datur, suadetq; licentia luxum. Iam non ad culmina rerum Iniustus creuisse queror, tollantur in altum, Vt lapsu grauiore ruant. Tu ciuem patremq; genus, tu consule cunctis, Non tibi, nec tua te mouent, sed publica vota.

In Eur. li.

Venus rex quis. In Panegy. in 4. Honorij Consulatum.

Ne cui

A.C.400.

Ne cunctos paucorum crimine damnes.

Componitur orbis Regis ad exemplum, nec sic instatere sensus Humanos edicta valent, vt vita regentis. Luxuries praedulce malum, qua dedita semper Corporis arbutus hebetat caligine sensus. Mobile mutatur semper cum principe vulgus. Inquinat egregios adiuncta superbia mores. Non tibi quod libeat, sed quod fecisse decebit Occurrat, mentem domitet respectus honesti. Dijs proximus ille est Quem ratio non ipa mouet. Quales collegit fallacia dextra parentis: Huius peius nati dextra refundit opes: Quastum multo plus est seruasse laboris, Quam quassisse nouum. Idem in minori. Omnia mors aequas, tu damnatura nocentes. Tu requiem latuua pvs. Dissuasor honesti Luxus, & humanas oblimat copia mentes.

In lib. 2. de rap.

In lib. 3.

Prudentij sententia.

Humilitatis praconium ibi. in pug. hum.

Pacis co. mēdatio. ibid.

§. VI.

EO tempore alius poeta claruit, qui dictus est Prudentius: librum & composuit de conflictu vitiorum, & virtutum. Cuius pauci versus hic ponuntur:

Prima petit campum dubia sub sorte duelli, Pugnatuua fides, agresti turbida cuitu, [ Pectore qua fides valido membrisq; retectis, ] Prouocat insani frangenda pericula belli: Ecce modesta graui stabat patientia vultu: Per medias immota acies, varosq; tumultus Spectabat defixa oculos, & lenta manebat. Atq; humilite gressum mediocriter, orag, parce Erigit, & comi moderatur gaudia vultu. Desine grande loqui, frangit Deus omne superbū. Magna cadunt, inflata crepant, tumescunt praemuntur. Discit supercilium deponere, discit caquere. Peruulgata viget nostri sententia Christi, Scandere celsa humiles, & ad ima redire feroces. Fertur auaritia gremio, praecincta capaci Quicquid luxus edax pretiosum liquerat, vnca Corripuisse manu, non illi sufficit amplos Impleuisse sacos, iuuat insarcire crumenis Turpe lucrum, & grauidos furti distendere fiscos. Omne hominum rapit illa genus. Non est violentius vllum Terrarum vitium. Summa quies, nil velle supra, quam postulat vltis. Debitus, vt simplex alimonia, vestis, & vna Infirmos tegat, ac recreet mediocriter artus. Expletumq; modum natura non trahat vltra. Quod sapimus coniungat amor, quod viuimus vno Consipret studij, nil dissociabile firmum est. Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum. (ide est finis.) Pax belli exacti pretium, pretiumq; pericli. Nil placidum sine pace Deo, nec munus ad aram. Meritorum clausula pax est. Non vltata tuncet, non inuidet amula facti. Omnia perpetitur patiens, atque omnia credit. Nunquam laesa tuncet, cuncta offensaacula donat. Occasum lucis venia praecurrere gessit. Haec ille.

§. VII.

Vb praedictis autem pontificibus & imperatoribus insurrexerunt plures haereses quae ab Ecclesia reprobatae sunt, & ad nihilum demum redactae à praefatis doctoribus confutatae. Vnde iubente Theodosio imperatore, & annuente Damaso papa, sancta synodus vniuersalis Constantinopoli congregata est, centum scilicet & quinquaginta patrum. Quae synodus Macedoniam negantem Spiritum sanctum Deum esse condemnans, consubstantiali patri & filio Spiritum sanctum esse docuit, dans symboli formam, quam nota Latinorum & Graecorum confessio in Ecclesia, ad missas solennibus diebus decantat. Ibi etiam decretum est, vt episcopus Constantinopolitanus tanquam noua Romae episcopus, post Romanum pontificem habeat priuilegium, vt pater dist. 22. renouantes. Haec Vincen. specu. histor. lib. 17.

Haereses multae & pestiferae Iuueniō Machiorum.

Vinc. lib. 17. cap. 6. ex Siegb.

Priscillianus quoque circa illa tempora in Hispania Episcopus condens haeresim sui nominis Ecclesiam perturbat. Hic personas sanctae Trinitatis confundebat, eundē esse dicēs Patrem, qui & Filius, & qui Spiritus sanctus, quod pertinet ad haeresim Sabellianorum, sed alios errores habebat. Carniū enim escas pro immūdis tenebat. Coniuges viros à nolentibus sceminis separabat, & eodē uerso. Opificium omnis carnis non Deo vero & bono, sed angelis malis assignabat. Animas eiuūdem naturae & substantiae esse dicebat, cuius est Deus, & eas ad agonem quemdam spontaneum, in terris exercendum per septem caelos; & per quosdam principatus gradatim descendere, & in malignum principem incurrere, à quo mundum istum factum vult, atque ab hoc principe per diuersa carnis corpora feminari. Astruunt etiam homines fatalibus stellis colligatos. Corpusque nostrum secundum duodecim signa caeli compositum esse dicebat, constituens Arietem in capite, Taurum in cervice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, Leonem in manibus, Virginem in ventre, Libram in umbilico, Scorpionem in coxis, Sagittarium in virili, Aquarium in vesica, Capri-

Homines fatalibus stellis esse obnoxium, dogma Priscilliani.

a Theodoretus lib. 5. cap. 9. refert Orientales episcopos ad Occidentales qui eos Romam ad concilium euocauerant, epistolam direxisse, qua petebant, vt non in vrbe, sed Constantinopoli concilium conuocaretur. Dicuntq; accersuistis nos per imperatorias literas, ita vt prima Generalis concilij causa sit Romani episcopi, hoc est primi pastoris conuocatio. Modus autem, quo primus pastor in ea re vitur, sit per imperatorias literas conuocare: vt nimirum brachio seculari ad ecclesiasticam auctoritatem adiuncto plenior ex omni parte esset conuocatio. Sand. lib. 7. de visib. Mon.

b Sozomenus lib. 7. cap. 9. & Soer. lib. 5. ca. 8. idem testantur. Quin ergo Romanus pontifex omnium primus esset, nulla vnquam fuit dubitatio. Ceterum cum Anatholius patriarcha Constantinopolitanus Alexandrinam, Antiochenamq; Ecclesiam hoc decreto sua Ecclesia subijci procurasset. Leo Roma. Ponti. grauitur de eo conqueritur, epist. 51. ad eundem & 52. ad Martianum Augustum, & 53. ad Pulcheriam, & ipsum Anatholium suis se coegit limitibus continere. Vide Sur. tom. 2. & Sand. lib. 7. de visib. Mon.

cornum

A.C.400. cornum in tibiis, Pisces in plantis. Super his audiendus in concilio episcoporum Roman petiit. Ibiq; à sanctis Damaso & Ambrosio repudiatus.

In Gallis quoque à sancto Martino, & aliis episcopis in synodo Burdegalensi haereticus est iudicatus. Vbi verò se damnandum intellexit, Maximum Imperatorem appellat, à quo auditus, & episcopatu pulsus, Treuiris ab Euodio praefecto Imperatore, vt huius sectae complices in Hispania perimerentur. Itachius & Vrsatius episcopi accusatores Priscilliani cõmunione Ecclesiae priuantur ab episcopis, nefas esse dicentibus, cuiusmodi que modi fuerint episcoporum accusatione necari. Maximo Imperatore, & aliquibus episcopis Itachium & Vrsatium defendentibus. Et hac de causa sanctus Martinus à Maximo Imperatore molestabatur, quia volebat communicare Itachianis. Vix tamen obtinuit, vt Priscillianistae nõ occiderentur. Hac Vincen. vbi supra. De reprobatione huius haereseos habetur 24. q. 3. c. pen.

Pelagius in Britannia Ecclesiam insicit.

§. VIII.

Tempore autem Innocentij Papae primi, vt ait Sigebertus, Imperatoribus Honorio & Arcadio in Britannia Pelagius Ecclesiam Christi execrabili doctrina maculare nititur, dicens hominem sine gratia Dei saluari posse. Vnumquemque suis meritis propria voluntate ad iustitiam regni. Infantes sine peccato originali nasci, & tam infantes esse, quam infans fuit Adam ante praeruationem. Nec ideo baptizandos esse, vt à peccato soluantur, sed vt per adoptionem in regnum Dei admittantur, esse tamen eis extra regnum Dei aeternam & beatam vitam. Adam solum peccato laesum esse, eumque mortuum esse, non ex culpa merito, sed ex conditione naturae, qui mortuus erat, etiam si non peccasset. Dicebat etiam irritas esse orationes, quae fiunt ab Ecclesia sine pro infidelibus, sine pro fidelibus. Hunc ergo, Celestinum, & Iulianum complices eius Innocentius Papa damnauit. Hieron. quoque & Aug. maxime eos vt fidei hostes armis veritatis impugnabant. vnde de consecr. distin. 4. cap. placuit. 2. & 4. seq. ex concilio Mileuitano, cui interfuit Augustinus, multa capitula habentur contra hos errores.

Augul. de haec. ad Quodnu. har. 81. & passim Hic. item aduersus Pelagianos.

Anthropomorphitarum haereticis. hi. trip. li. 10. cap. 7.

Orientalis etiam grauitate exagitat mota de Deo quaestio. Vtrum Deus sit corpus, & humanum schema habeat. An sit incorporeus, & ab humano schemate alienus omnino. Simplicioribus etiam Eremitis Deum corporeum, & sub humano schemate esse adstruentibus, quia scriptura sacra narrat de oculis, facie, auribus, manibus & pedibus Dei. Alij melius, & vere sentientes hoc negant. Et quod in cortice ponit scriptura de membris Dei, secundum verum sensum exponunt

Canonibus in Concilio Mileuitano magna ex parte in Concilio Tridentino sess. 5. & 6. renouati sunt. Nam Canon 2. qui incipit, Placuit, est Canon 4. sess. quinta. & Canon 5. qui incipit item Placuit, est Canon 2. sess. 6. ex quo perspicere licet Catholicam Ecclesiam in Concilio Tridentino congregatam cum illa antiquissima & sanctissima 4. saeculi Ecclesia consentire, haereticos item nostri saeculi cum haereticis illius saeculi quodam tacito foedere conspirare.

A spiritualiter. Puta oculum Dei esse eius intuitum & notitiam. Manus eius, operationes eius & humilissimi. Vnde ab Ecclesia fuit illud pro haereticis determinatum, scilicet credere Deum habere membra corporea, vt patet 24. quaestio. 3. cap. penult.

Sub Honorio etiam imperatore, vt ait idem Sigebertus, haeresis Praedestinatorum cepit serpere. Hi ideo praedestinati appellantur, quia de diuina gratia & praedestinatione disputantes, assererebant, quod nec pie viuentibus profit bonorum operum labor, si à Deo ad mortem praedestinati fuerint, nec impiis obstit, quod improbe viuant, si à Deo praedestinati fuerint ad vitam. Quae assertio periculosissima & bonos à bonis amouebat, & malos ad mala prouocabat. Hac haeresis ex libris August. male intellectis initium habuisse dicitur. Nec hoc imputandum est August. ad culpam, sicut nec domino Deo auctori sacrae scripturae, vnde haeretici peruerse intelligentes traxerunt occasiones suorum errorum. Nihil est enim in usu hominum bono & licito, vnde non possit perniciem irrogari. 23. q. 5. de occidendis, scilicet abutendo eis. Ipsi ergo imputanda est culpa qui abutitur, non ei qui rem bonam dedit.

De Severo Sulpitio ex Gennadio in Catal.

§. IX.

Clarus habetur, & illo tempore Sulpitius Seuerus in Aquitania apud urbem Tolosam genere & literis nobilis, pauperatis & humilitatis amore conspicuus. Carus etiam viris sanctis Martino & Paulino, vt ait Helinandus. Scripsitque minime contemnenda opuscula. Epistolas ad amorem Dei & contemptum mundi exhortatorias forori suae multas, & ad Paulinum supra dictum duas, aliasque ad alios. Sed quia in aliquibus familiaris necessitas inserta est, non digeruntur, & chronica & vitam beati Martini, & collationem Posthumiani & Galli se mediata & iudice habitam. Hic in senectute sua à Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatem culpam, silentium vsque ad mortem tenuit, vt peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo ponitens emendaret.

Vinc. lib. 13. ca. 8.

Sulpitius sibi ipsi silentium indicit.

De praedicta autem collatione habita Galli & Posthumiani infra scripta excerptit Vincent in spec. histo. lib. 19. Cum prospero cursu (inquit Seuerus) peruenissemus Alexandriam, ibi foeda inter episcopos & monachos certamina gerebantur, ex occasione vel causa qua congregati in vnum sapienter sacerdotes frequentibus decreuissent synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret vel haberet, qui tractator scripturarum sacrarum peritissimus habebatur. Sed episcopi quaedam in libris ipsius insanius scripta memorabant, quae assertores eius defendere non ausi, ab haereticis potius ea fraudulenter inserta dicebant, & ideo non propter illa etiam reliqua esse damnanda. Aduersum haec episcopi obstinati, renitentes, pro potestate cogebant etiam recta vniuersa cum prauis, & ipso auctore damnare, quia satis superque sufficerent libri, quos Ecclesia recepisset, respuendam penitus esse lectionem, quae plus esset nocitura insipientibus, quam sapientibus profutura.

Ad episcopos pertinet libros vel damnare vel approbare.

Mihi autem ex illius libris quaedam curiosius inda

indaganti, admodum multa placuerunt. Sed etiam nonnulla deprehendi, in quibus illum praua sensisse dubium non est, quae defensores illius falsata contendunt. Ego miror eundem vnumque hominem tam diuersum à se esse potuisse, quia vt in ea parte, qua probatur, neminem post apostolos habeat aequalem. In ea vero qua iure reprehenditur, nemo deformius doceatur errasse. Cumque haec atque alia istiusmodi ab episcopis proderentur, ex studiis partium orta seditio est. Quae cum reprimi sacerdotum autoritate non posset, saeuo exemplo ad regendam Ecclesiae disciplinam, praefectus assumitur. Cuius terrore dispersi fratres, ac per diuersas oras monachi sunt fugati, ita vt propositis edictis in nulla sede consistere sinerentur.

Origenes vbi bene, nemo in e. lius, vbi male, nemo loquutus est.

A.C.400. Praedestinatorum errorem Sigebertus in Chronico sub ann. Chr. 475.

Epist. 154. tom. 2.

Illud me admodum permovebat, quod Hieronymus vir maxime Catholicus, & sacrae legis peritissimus, Origenem secutus primo tempore putabatur, qui nunc idem praecipue vel omnia illius scripta damnaret. Nec vero ausus sum de quoquam temere iudicare, praesertim tamen & doctissimi viri ferebantur in hoc certamine disidere. Sed tamen siue illud error est, vt ego sentio, siue haereticus, vt putatur, non solum reprimi non potuit multis animaduersionibus sacerdotum, sed nequaquam tam late se potuisset diffundere, nisi contentione creuisset. Istiusmodi ergo turbatione cum veni, Alexandria fluctuabat. Me quidem episcopus illius ciuitatis benigne admodum & melius, quam putabam excepit, & secum tentare tentauit. Sed non fuit animus ibi consistere, vbi recens fraternae cladis feruebat inuidia.

D. Hieronimi laudes.

Igitur inde digressus, Bethlehẽm oppidum petiit, quod ab Hierosolymis sex miliaribus elongatur. Ab Alexandria autem 16. mansionibus abest. Ecclesiam loci illius Hieronymus regit. Nam parochia est episcopi, qui Hierosolymam tenet. Hic vir praeter fidei meritum dotemque virtutum, nõ solum Latinis atque Graecis, sed Hebraeis etiam literis ita est institutus, vt se illi in omni scientia nemo audeat comparare. Miror autem, si non & vobis per multa quae scripsit opera compertus est, cum per totum orbem legatur. Nobis quoque (ait Gallus) nimium compertus est. Nam ante hoc quinquennium quendam illum libellum legi, in quo tota nostrorum natio monachorum vexatur & carpitur ab eo vehementissime, vnde interdum Belgicus noster valde irasci solet, quod dixerit nos vsque ad vomitum satiari. Ego autem (inquit Gallus) illi viro ignosco: atque ita sentio de orientibus potius illum monachis, quam de occidentibus disputasse. Nam edacitas in Graecis, gula est, in Gallis, natura. Tum ego scholastice (inquã) Galle defendis gentem tuam. Sed quae te, liber iste nunquid hoc solum vitium damnat in monachis? Immo vero (inquit) nihil penitus omisit quod non carperet, laceraret, exponeret, praecipue auaritiam, nec minus vanitatem insectatus est. Multa de superbia, non pauca de superstitione diseruit. Vere fateor, pinxisse mihi videtur vitia multorum. Ceterum de familiaritatibus virginum & monachorum atque clericorum quam vera, quam fortia disputauit: vnde à quibusdam, quos nominare nolo, dicitur non amari.

Ego (inquit Posthumianus) vt dicere institueram, apud Hieronymum sex mensibus fui, cui iugis aduersus malos pugna, perpetuumque certamen consciuit odio perditorum. Oderunt eum he-

retici, quia eos impugnare non desinit. Oderunt cum clerici, quia vitia eorum insectatur & crimina. Sed plane boni omnes admirantur, & diligunt. Nam qui cum haereticum esse arbitrantur, insaniunt. Vere dixerim, catholica hominis scientia, sana doctrina est. Non die, non nocte requiescit, aut legit semper aliquid, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset animo fixum atque prouisum, Deo teste ante propositum, eremum adire, vel exigui temporis puncto à tanto viro discedere noluissem. Huic ergo traditis omnibus meis, omnique familia, quae me contra voluntatem meam secuta tenebat implicitum, liber regressus sum Alexandriam, vbi visitatis fratribus ad superiorem Thebaidam, id est Aegypti ad extrema contendi. Ibi enim vaste patentes solitudines eremi plurimum ferebantur habere monachorum.

A.C. 400. D. Hieron. quibus inuisus.

Monachi in caenobis viuentes quot & quanti.

§. X.

Narrabat exinde de pluribus mirabilibus, quae vidit vel audiuit discurrẽdo per eremum, vbi in aliquibus monasteriis centeni simul conuinebant sub vno abbate [ quorum prima virtus est parere alieno imperio, ] vt de quodam paruulo duodecim annorum nullo ab abbate ad deferendum panes cuidam solitario: qui in via obuiantem aspident mirae magnitudinis, manibus suis sine timore aliquo cepit, & inuolutum pallio suo duxit ad monasterium, & eorum fratribus in terram deposuit. Cum autem infantis fidem fratres collaudarent, abbas ad tenendum eum in humilitate, de hoc quasi de excessu vitij verberrari acriter fecit.

Puer monachus aspide illegitimus defert.

De quodam alio solitario, qui in praesentia eorum colligebat dactylos de palma, & de eius manu leo magnus cibum ipsum, vt domesticum animal sumebat.

De alio, cui lupa adstabat caenanti, veniens hora, qua ille caenabat, & cibo sumpto de manu eius, & post caenam eam lambens postea recebat.

De alio autem, quem loquentem cum duobus, qui ad eum causa visitationis accesserant, leana mirae magnitudinis venit, quae aduoluta pedibus eius quasi cum fletu eius auxilium deposcebat. Quod intelligens vir Dei ille surrexit, securusque est leanam, quae duxit eum ad speluncam suam, vbi adultos quinque catulos caecos natos alebat, quos ante anachoretam posuit, & ipse eis lumen restituit. Non ingrata fera syluestris, post paucos dies leana quasi pro munere impensis beneficij pellem bestiae attulit ad pedes eius.

Alter leanae carulis visum restituit.

Item de alio sancto viro, ad quem cum accessisset quidam ad seruandum Deo sub disciplina eius, & ille sibi diceret, quod sustinere non posset austeritatem & mandata sua perseuerantem in petitione sua, & se ad omnia imperata offerentem etiam in ignem intrare suscepit, ille eum subito tali experientia tentans, in clibanum, qui de prope incensus erat, iubet ingredi. Qui sine mora patens in medium ignem se iniecit, nil ibi doloris patiens, sed illaesus exiit.

Monachus se in clibanum iussu abbatibus iniiciens illaesus euasit.

Idem abbas alteri religiosam conuersationem accipiendi causa ad eum venienti, mandauit, vt quandam virgam aridam, quam in conspectu eius fixit in terram, quotidie aqua perfunderet, quam à Nilo

A.C.400. à Nilo flumine per duo milliaria distante à loco A. hauriebat. Et cum per biennium in hoc opere laborasset, demum floruit lignum illud aridum, quod & virentibus foliis refert se vidisse. Refert ipse Seuerus in eodem libro, quod quidam sanctus fugandorum dæmonum incredibili potestate præditus, non solum præsens, nec verbosus tantum, sed absens quoque interdum cilicij sui simbrisi, aut epistolis missis corpora obfessa curabat. Et dum miro modo frequentaretur à populis ex toto ad eum orbe venientibus, insuper à præfectis, & comitibus diuersorumque potestatum iudicibus, ut ex virtute honorata ex honore vanitas cepit ei obrepere. Quod ubi primò illè sentire potuit in se grassari, diu multumque discurrete conatus est, sed repelli penitus vel tacita conscientia, veritas perseverante virtute non potuit. Vbiq; nomen eius demones fitebantur, excludere à se confluentium ad se populos non valebat. Viris interim latens serpebat in pectore, & seipsum occultis cogitationibus vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus conuersus ad Deum, fertur orasse, vt permissa in se mensibus quinque diaboli potestate, similis his fieret, quos ipse curauerat. Quid multis morer? Ille præpotens, ille signis atque virtutibus toto orbe vulgatus, ille ad cuius fores summa istius sæculi se prostrauerant potestates, correptus à dæmone in vinculis est detentus, omnia illa quæ energumeni solent ferre perpeffus. Quinto demum, mense purgatus est: non tantùm à dæmone, sed (quod illi erat vtilius atque optatius) vanitate.

Martinus omnibus monachis orientali- bus præponitur.

Et infra stylum dirigés ad beati Martini opera ait. Equidem, Posthuanus ait, Cum te iam dudum de virtutibus sanctorum intentius audirem, ad Martinum meum cogitationibus recurreram. Merito prospiciens omnia illa, quæ singuli diuersa fecissent, per vnum istum facillè cõpleta. Nam cum excelsa retuleris (quod mihi dixisse liceat pace sanctorum) nihil à te penitus audiui, in quo Martinus esset inferior. Illi enim ab omni impedimento liberi, cælo tantùm atque angelis testibus planè admirabilia docentur operari. Iste in medio cætu, & conuersatione populorum, inter clericos dissidentes, inter episcopos fauientes, cum ferè quotidie scandalis hinc inde premere- tur: in expugnabili tamen aduersus omnia virtute fundatus stetit, & tanta operatus est, quanta nec illi, quos in eremo esse vel fuisse audiimus fecerunt. At si illi paria fecissent. [quis iudex tam iniustus, vt non istum esse potiorè meritò iudicaret? ] Nam pugnavit iste in loco non æquo, scilicet in seculo conuersatus, & tamen victor euasit. Illi autem ex æquo loco, aut de superiore certarunt, scilicet in eremo. Sed & cum præclara aliorum retuleris, à nemine retulisti mortuum suscitatum. In quo vnù vtique te necesse est confiteri Martino neminem conferendum.

Hic quoque sæpius imperavit incendiis, feritas bestiarum victa succubuit, rabiem ferarum & serpentium venena cõpescuit, à dæmonibus obfessos liberavit, cum ipso angeli quotidie loquebantur. Aduersus autem vanitatem & iactantiam, ita inuictum spiritum gessit, vt illa vitia fortius nemo contemplerit. Ego igitur semper Ægypti prædicabo monachos, laudabo anachoretas, mirabor eremitas, Martinum tamen semper excipiam. Non illi ego quæquam audebo monacho-

rum, certè non episcoporum comparare quempiam. Hoc Ægyptus faceret, hoc Syria, hoc Æthiops comperit, hoc Indus audiuit, hoc Parthus & Persa nouerunt, nec ignorat Armenia. Horreo dicere, quod nuper audiui, infelicem dixisse nescio quem, te in libro illo tuo de Martino pluramentitum. Non est hominis vox ista, sed diaboli, nec Martino in hac parte detrahitur, sed fidei Euangelij derogatur. [ Nam cum Dominus ipse restatus sit istiusmodi opera, quia Martinus impleuit, ab omnibus fidelibus esse facienda; qui Martinum non credit ista fecisse: non credit Christum ista dixisse. Sed infelices, degeneres, somnolenti, quæ ipsi facere nõ possunt, facta ab aliis erubescunt. Quia igitur gesta huius Sancti, quæ maximè veneratur Ecclesia, & populi solennizant, sunt satis vulgata: hic notata abbreviabantur, quæ diffusè & luculento sermone Seuerus Sulpitius, de quo supra immediatè descripti sit.

De S. Martino, de quo Seuerus Sulpitius, Paulinus Nolanus, Fortunatus & Gregorius Turonensis, & multi alij scripserunt. Inter Græcos etiam Socrum. lib. 3. cap. 13. & Nicephorum. lib. 9. cap. 16. eius mentionem faciunt.

CAP. XI.

Martinus pauper, & modicus, cælum diues ingreditur, hymnis caelestibus honoratur, canit de eo sacrosancta mater Ecclesia. Pauper quidem fuit spiritu, id est, substantia temporali ex spontanea voluntate. Pauper, id est, parum habens de vitiorum prauitate, etiam adolescens & miles existens. Modicus fuit in sui reputatione ex humilitate. Modicus in cibi & potus & vestitus paritate. Cælum diues ingreditur, diues videlicet meritorum & virtutum vbertate, diues in miraculorum in omni genere copiositate. Hymnis caelestibus honoratur, ab angelis in gloria, ab ecclesiis mundi in multiplici celebritate. Et hæc omnia patebunt ex historia eius.

Martinus igitur Sabaria Pannoniorum oppido oriundus, sed in Italia Ticini, id est Papiæ nutritus, cum patre suo tribuno militum sub Constantio, & postea sub Iuliano Imperatore militauit. Non tamen sponte, quia ab infantia diuinitus inspiratus, cum esset annorum duodecim, inuitis parentibus ad Ecclesiam confugit, & se catechumenum fieri postulauit, & extunc eremum concupiuit. Fecissetque voris satis, nisi carnis infirmitas obstidisset. Sed cum Cæsares decreuissent, vt veteranorum filij pro patribus militarent, Martinus cum esset annorum quindecim ad militandum pro patre vrgeretur, licet inuitus. Qui Martinus vno tantum seruo contentus, ei sæpius seruiens ministrabat, & calceamenta sæpius detrahebat, atque tergebat.

Quodam hyemali tempore per portam Ambianensis ciuitatis pertransiens, pauperem quendam obuium habuit. Qui cum à nullo elemosinam accepisset, Martinus hunc sibi seruatum intelligens, arrepto ense chlamydem, quæ sibi sola supererat, alia in elemosinas largitus diuidit, partemque pauperi tribuens reliqua rursus induit. Sequentinocte Christum chlamydis suæ parte vestitum vidit, ipsumque ad circumstantes angelos festiue dicentem. Martinus adhuc catechume

A.C.400. A.C.400. Martinus militie reuocatur, vt Christo seruiat.

Hæc sum pra sunt ex li. i. Seueri Sulpitij ca. i.

Pauperes vestit apud Ambianenses cap. 2.

chumenus hac me veste contexit. Inde vir sanctus non in gloriam elatus, sed Dei bonitatem agnoscentes, cum esset annorum duodeviginti baptizari se fecit, & ad instantiam tribuni sui, qui tempore sui tribunatus expleto, se sæculo renunciaturum promiserat, adhuc per biennium militauit, liber tamen ab his vitiis, quibus solet illud hominum genus implicari. Vnde: rebus pauper, quia nihil sibi præter victum de stipendio referuás, sed pauperibus erogans de crastino non cogitabat. Pauper à vitiis postmodum, à quibus per baptismum fuerat totaliter denudatus.

Interea barbaris intra Gallias irruentibus, Iulianus Cæsar donatium cepit militibus erogare, id est stipendium. Ad Martinum autem veniendo, nolens militare deinceps illud accipere recusauit, Cæsari dicens, Christi miles ego sum, pugnare mihi non licet. Indignatus Cæsar dixit ei, quod non religionis causa, sed timore imminentis belli militiam recusaret. Cui Martinus respondit. Si hoc ignauia, non fidei adscribitur, crastina die ante aciem inermis stabo, & in nomine Christi crucis signo non clypeo protectus aut galea, hostium cuncos penetrabo securus. Custodiri ergo eum iubet Cæsar, vt dictis facta compensaret. Sed die sequenti hostes legationem de pace miserunt, se suaque omnia dedentes, vnde nulli dubium talem victoriam sancti meritis sine sanguine datam.

Relicta autem militia, ad sanctum Hilarium Pictauiensem Episcopum perrexit, se eius disciplina subiiciens. Qui eius feruorem attendens, vt eum sibi arctius implicaret, in diaconum ipsum voluit ordinare: quod ille modicus ex humilitate acceptare minimè acquieuit, sed lectoratus ordinem non renuit. Non multò post in somnis admonitus à Domino, vt parètes suos adhuc gentilitate detentos visitaret, licentia à sancto Hilario obrenta, quem cum lachrymis exorauit ad se redire, iter arripuit, prænuncians se aduersa multa passurum. Inter alpes ergo iter agens, incidit in latrones. Cùmque vnus eorum securim in caput eius vibrasset, ictum ferientis sustinuit alter, scilicet retinens manum illius. Vincit autem post ter gum manibus vni eorum custodiendus traditur. Percunctanti autem latroni an timuisset, respondit se nunquam ita fuisse securum, vt pote quia sciret misericordiam Dei maximè in tentationibus affuturam. Incipiens latroni prædicauit, & ad fidem conuertit. Qui ad viam eum reducens, orationibus eius se cõmendans dimisit. Postmodum laudabilem vitam latro ille tenere visus est.

Cum autem Mediolanum Martinus præterisset, diabolus ei in humana specie apparens, quo pergeret requisuit. Cui cum respondisset, se quo eum Dominus vocaret, tendere. Ille ait: Quocunque ieris, diabolus tibi aduersabitur. Et Martinus ad eum. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo, id est diabolus, qui statim vt fumus euauit. In Pannoniam demum adueniens, & parentes visitans, matrem ad fidem conuertit. Pater verò in errore permansit.

Cum autem hæresis Ariana per orbem [ & maxima Donatium largitio est Principis militibus facta. Νόμισμα τριδραχμίου. Bud. in Post. annotat. id est, splendida quadam, præter stipendia pecuniarum à Principe militibus facta accessio.

ximè per Illyricum ] pulluraret, & ille penè solus ibi obsteret, publicè cæsus, & de ciuitate eiectus, Mediolanum perrexit, monasterium sibi statuens ibi: sed inde ab Arianis depulsus ad insulam Gallinariam secessit cum solo quodam magnarum virtutum presbytero. Ibiq; manens helteborum venenatum ignorans inter cæteras herbas comedit. Ex cuius esu vicinam sibi mortem intelligens, virtute orationis omnem dolorem & periculum effugauit. Audiés postea beatorum Hilarium ab exilio Pictauios redire, obuiam ei proficiscens, cum iam præterisset, Pictauios Martinus accessit, & iuxta ciuitatem illam monasterium sibi construxit, multa miracula faciens.

Petit Turonensis episcopus, cap. 7.

§. I.

Episcopo autem Turonensis ciuitatis in Gallia de hac luce substracto, conuenientibus vicinis episcopis, clero & populo Turonensi ad prouidendum ibidem de futuro antistite, cõuenerunt penè omnes in Martinum. Sed scientes eum, quia modicus, id est, humilis valde de monasterio suo ad hoc non posse abstrahi, Ruicicium quidam vnus eorum sapienti vsus consilio, simulauit uxorem suam grauius infirmari, pergensque ad monasterium instanter rogauit Martinum cum lachrymis, vt eam visitare dignaretur pro salute animæ sue. Vir sanctus compassionè deuictus, pias ignoras insidias, egressus de monasterio cum eum sequeretur, appropinquans ad ciuitatem, turbæ populorum quæ latebant, circūdederunt, Episcopum suum vocitantes, & volentem pro humilitate fugere talem dignitatem, derinuerunt: in ciuitatem & Ecclesiam cum magna gloria & gaudio introducentes, vt consecraretur episcopus.

Et cum quidam Prælati contradicerent, eo quod deformis esset habitus, & vultu despicabilis & modicus, & præcipuè vnus dictus Defensor, lector autem ordinarius deesset, surrexit quidam ex clericis ad suppleendum defectum, & aperto Pfalterio, quod primo occurrit audientibus cunctis perlegit. Erat autem vctus ille. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, scilicet in Martino, ex petitione simplici ostendisti laudem perfectam, propter inimicos tuos, qui hunc contemnebant, vt destruas inimicum & defensorcm, ad literam, ad confundendum illum, qui vocabatur Defensor, magis cæteris resistens tali laudi & nominationi Martini. Et sic notatus est Defensor ab omnibus cõfatus. Electus autem Dei Pontifex in sua solita modicitate humilitatis & austeritatis permanebat assiduus. Vnde & in secretario residens, nunquam cathedra vsus est. Nam in ecclesia nemo vnquam illum sedere aspexit. Sedebat autem in cellula iustitiana, quam tripodem vocant.

Leprosus insuper cunctis horribilem Parisitis obuiam habens, oculuscular est, atque benedixit, statimque mundatus est. Et cum tumultum populi diuersis de causis ad eum accedentem ferre non posset, quieti contemplationis assuetus, extra urbem duobus fere miliaribus monasterium construxit habitaculis humillimum, & accessu difficile: vbi octoginta discipulis congregatis, eremiticæ conuersationis in maxima austeritate degebat. Vinum ibi nemo nouerat, nisi infirmitas co-

Secunda pars Hist. Ant. M

A.C.400. Mediolani sibi monasterium construxit.

Pfal. 8.

Martinus in episcopatu humilitas.

Martinus monasterium à D. Martino construxit.



A.C. 400. egisset. Mollis habitus ibi pro crimine habebatur. Exercitium corporale extra scriptoria arte, cui iuniores vacabant, non nouerant, sed orationi tantum & lectioni vacabāt. Plures ex illis episcopi creati sunt.

Cap. 8.

Martinus cum cum qui martyr non erat non vult colere, vtriusque martyres ostendit colendos.

Martinus pauper nudus ipsum exuens induit. Sulp. dial. 2. de virtutib. B. Marti. cap. 2.

Varietatem vestis variis coloribus. Galli vocant bigarree. Missis sacrificium pro populo Martini offerre.

Homi. 17. super E. uange.

Martini patientia. cap. 27.

Cum vero in quodam loco pro martyre quidam coleretur a populo, Martinus nil certi inuēto de nomine eius vel conuersatione, a tali veneratione abstinuit, ne colendo superstitioni augmentum praeferret, & prohibendo sine clara notitia deuotionem populi auferret, demum accessit ad locum, orationem faciens super sepulchrum, rogans vt sibi notum fieret, quid illud existeret. Conuersus ad lauam, vidit altare ibi vmbra nigerrimam. Adiuratus a Martino, vt quis esset, & cuius meriti ediceret, respondit se fuisse latronem, & ob scelera sua ibi percussum, nihilque societatis cum martyribus habere. Et ex tunc Martinus altare illud remoueri fecit, & venerationem loci inhiberi in sinuata fallacia.

Cum autem in quadam festiuitate in monasterio ad ecclesiam celebraturus accederet, pauper quidam nudus ei obuius fuit. Aspiciens Martinus Archidiacono suo praecepit, vt argentem vestiret. Sed cum facere archidiaconus ausuisset, Martinusque demum secretarium ingressus esset Ecclesiae, solus pauper ille adhuc nudus se illi ostendit. Et cum solus esset ex more suo orationi vacans, tunicam suam clam exuens, pauperi dedit, statimque abire mandauit. Accedit ad eum Archidiaconus sollicitans, vt ad ministeria peragenda procederet. Ille de se loquens, ait se huiusmodi agere non posse, nisi pauper vestem accipiat. Archidiaconus non intelligens, quia cappa desuper tectus esset, ipsum interius sine tunica non videbat. Pauperem non adesse causatur. At ille. Vestis mihi afferatur, pauper non deerit vestiendus. Compulsus archidiaconus ad forum vadit, & vnā tunicam bigerrigam vilem & breuiem, quinque argenteis emens, ante pedes Martini proicit. Tunc ille exclusis omnibus cappa exutus illam vestem se induit, & postea albam, ne videatur tunica, quam citissime accepit. Sic ergo pontificalibus indutus missam celebraturus ad altare procedit, pauper & modicus humilitate. Dum autem sacramenta offerret pro populo, globus igneus apparuit super caput eius visus multis. Eleuando autem sacramentum cum manica alba defluerent, sicque brachia eius nuda apparerent, quia tunica illa empta vix ad cubitos attingebat, fertur a quibusdam angelos subito manicis aureis & gemmarum brachia nuda cooperuisse.

Martinus quomodo diues.

§. II.

Eius ingressus est diues, virtutum & meritorum vbertate. De quibus diuitiis Grego. ait. Si vere diuites esse cupitis, veras diuitias amate, scilicet virtutes. Quid ditius patientia, puritate, iustitia, charitate, fide, & aliis, quibus ipse claruit? Adeo patiens fuit, vt cum esset summus sacerdos impune a clericis saepe ladebatur, nec a sua eos propter huiusmodi caritate pellebat. Nemo illum iratum vidit, nemo moerentem, nemo ridentem. Ipse archidiaconus eius delirum aliquando eum dicebat, nec tamen contra eum commouebatur. Cum quadam vice Martinus in veste hispida,

nigro & pendulo pallio circumtectus asino sedens ad visitandam dioecesim proficisceretur, sociis remotius sequentibus eum, equis contra venientibus ante eum praefectis, sessores milites ei imputantes in terram salu praecipiti se dederunt, & Martinum arripientes graui ter verberauerunt. Ille vero mutus percipientibus terga praebat. Ex quo magis illi furebant, eo quod ille quasi non sentiens verbera illorum contemnere videretur. Post haec equos ascendentes ad iter suum prosequendum, penitus animalia illa ita humo fixa manebant, vt quantuncunq; flagellata, vt saxa firma manerent, quouique illi copuncti, hoc adscribentes iniuriarum illi exhibitae ex verberibus, reuersi sunt ad virum Dei veniam postulantes de sacrilegio in eum commisso. Quod ille liberè concessit, & licentia eis data abeundi: concito gradu equi eorum processerunt. Superuenere socij, & eum in terra iacentem ex percussione inueniunt gratias Deo agentem.

Tanta puritatis & assiduitatis in orando extitit, vt quasi nunquam ab oratione cessaret. Nam vt fabris ferrariis moris est, qui inter opera pro quodam laboris leuamine in eundem feriunt, ita & Martinus dum aliud ageret semper orabat.

Propter magnam eius puritatem Angeli & Sancti eum frequenter visitabāt. Vnde cum quadam vice in cella Martinus solus oraret, & Seuerus & Gallus discipuli eius, qui haec de eo scripserunt, accedentes praeforibus expectarent, subito mirabili concussu horrore plures colloquentes audierunt, de quo cum postmodum ab eo quaesuisissent, respondit ille. Dicam vobis, sed vos quoso nulli dicatis. Agnes, Tecla & Maria ad me venerunt nec tantum illa die, sed se ab eis visitari saepius confessus est. Petrum & Paulum saepius a se videri. Nec mirum, quia si mundi corde Deū videbunt: multo magis sanctos eius.

Diues iniustitia fuit, non respiciens personam hominum. Nam in conuiuio a Maximo Imperatore instanter rogatus, se reperies cum capellano suo, cum ex cratera sibi oblata a ministro bibisset, & Imperator Maximus expectaret cum magna deuotione, postea de manu eius crateram accipere ad bibendum, non ipse, sed facerdoti socio suo obtulit dicens, post se nullum digniorem, vt supra in praecedenti titulo habitum est. Sed altera vice, cum Valentinianum Imperatorem pro quadam iusta petitione adiisset, & Imperator ei pluries audientiam denegasset, claudi ei portas mandando ministris, quia illud quod intendebar Martinus, concedere nolebat. Demum Martinus pro eo instans orationis se dedit per hebdomadam in cinere & cilicio ieiunans. Exinde angelo sibi apparente, & vsque ad Imperatorem intrare monente, pergens ad palatium portis omnibus patentibus vsque ad ipsum Imperatorem peruenit. Quem cum Imperator vidisset, quod fuisset admittit, iratus ei adfurgere noluit, quousque ignis regiam cellam inualit, & vestes Imperatoris ex parte posteriori incendere cepit. Ex quo miraculo Imperator etsi iratus Martino, virtute diuina se emendatum sensisse confessus est. Vnde aflurgens, multumque eum complexus, omnia antequam peteret optata concessit, multaque ei munera obtulit, quae tamē vir Dei non accepit. Diues in fide & caritate maximè fuit. Per ipsam enim caritatem (inquit August.) pauper est diues.

Martini puritas & orandi assiduitas.

Martini iustitia, haec sunt in 1. lib. Matth. 5.

Valentinianus ei nolens loquitur & ei assurgit. lib. 3. dial. 2. ca. 6.

A.C. 400. Eius demoni veniam promittit. li. 1. ca. 4.

Demoni in specie Christi apparet. ca. 25.

Mortuos ad vitam reuocat. li. 2. ca. 5.

Cap. 5. li. 1.

Ibid. ca. 6.

Euangetium sanitati restituit. Dia. li. 2. ca. 3.

diues. Tanta compassione fuit, vt omnes peccatores penitentes sine misericordiae reciperet. Et eum diabolus aliquando de eo conquereretur, eum lapsos in peccatum rursus ad penitentiam reciperet respondit Martinus, Si cuius misericordis ab hominum infestatione desisteret, & fautorum tuorum te positeret, cessis in Domino ego tibi Christi misericordiam polliceretur. Ex magnitudine fidei montes transferebat, daemones scilicet superbia altissimos repellendo a creaturis, vt a vacca a demone agitata, & a se cultum diuinum fraudulenter ab eo extorquere curante. Nam quadam die apparuit ei hostis antiquus in forma regis purpura & diademate, & caligis aureis ornatus laetaque facie. Cumque diu ambo tacuisent. Agnosce demum (inquit diabolus). Martinus, quae cernis. Christus ego sum, descensurus ad terram, prius me tibi manifestare volui. Et cum ille adhuc miratus taceret, rursus diabolus ait. Martine, cur dubitas credere, cum videas? Christus ego sum. Tunc Martinus a Spiritu sancto edoctus ait. Dominus Iesus non se purpuratum & diademate renitentem praedixit esse venturum. Ego Christum nisi in ea forma & habitu, quo passus est, & stigmata crucis perfereret, venisse non credam. Ad hanc vocem ille confusus disparuit, cellamque fustore impleuit. Saepè daemones sub diuersis speciebus ei apparebant, aliquando in specie Veneris, aliquando Iouis, aliquando Mercurij, aliquando Mineruae, quos ille cognoscens aspernabatur.

Miraculorum eius multitudo.

§. III.

Diutissimus fuit in copia miraculorum, adeo vt post Apostolos nullus sanctorum ei aequiparetur. Tantam igitur gratiam Dominus ei contulit, vt in virtute Trinitatis de fide meruerit fieri trium mortuorum suscitator magnificus. In cam po enim quadam muliere pro suscitatione filij iuuenis cum lachrymis eum exorante, vbi erat multitudo gentilium, genibus flexis pro eo orate suscitatus est. Ex quo penè omnes illi gentiles ad fidem conuersi sunt.

Alter fuit catechumenus quidam, qui cum in monasterio Martini maneret in fide instruendus, & conuersatione Christiana, absente Martino morte quasi subita preuentus est. Reuertenti Martino hoc nunciato pro eo orauit, & a mortuis resurrexit. Solebat viuificatus ille referre, quod cum anima eius a corpore soluta a iudice, cui praesentata fuerat, tristè excepisset sententiam, ad loca scilicet reuebrarum deputatus, subito angelum iudici suggessisse hunc esse, pro quo Martinus oraret: vnde mandatum est animam ad corpus redire, vt Martinus optata perciperet.

Tertius fuit quidam seruus, qui sibi ex desperatione laqueo viam extorserat: cuius morti compatiens anima simul & corporis, oratione suam animam ab inferis eduxit, quod maximum fuit, & contra legem communem paucissimis Sanctis concessum, & corpori socians ipsum suscitauit.

Ite Euangetium auunculum Galli hoc narrantis grauisima infirmitate ad extrema deducta, cum Martinus vocatus ad visitandum eum accederet, sanatus virute eius, venienti in via ei occurrit. Et die sequenti cum vnū de familia Euangetij pue-

rum serpens momordisset, diffusumque virus per membra morti appropinquaret, eo Martino oblato, cum digitum posuisset ad vulnus, venenum per totum iam corpus effusum reuocatum per illud foramen puncturae exiit, & sanatus est.

Adeo potens fuit in opere & sermone, vt omnia subiecta videretur sub pedibus eius. Insensibilia, vegetabilia, animalia, & intellectualia. Ignis qui omnia deuorat, vim virtutis suae per eum oblitus est. Nam cum ignem ipse misisset in quodam sanum ad idololatram submouendam, & ignis illius flante vento ad domos vicinas se flamma extenderet, Martinus se flammae opposuit, & vterius non processit. Altera vice cum in cameram, vbi quiescebat, ignis incautè positus succendisset in medio flammaram orantem, quia egredi non valebat, illaesus euasit.

In aquis maris nauigantes quidam negotiatores tempestate oborta, cum periclitarentur, vnus ex eis etiam infidelis clamabat & dicebat. Deus Martini adiuua nos, & statim tranquillitas facta est.

Pagum quendam, id est villam, Senonis singularis annis grando, quae in aere densatur, vastabat. Auxilium incolis loci illius a Martino postulantibus, oratione pro eo facta ita cessauit tempestas illa, vt quamdiu vixit Martinus, postea scilicet per viginti annos tempestas illa non eos affligerit, quae tamen anno, quo mortuus est, rursus inuasit.

Arborem pinum excelsam daemones dedicata iamdiu in qua superstitiones gentiles exercebant, cum iussisset excidi, resistebant gentiles & rustici. Eo tamen pacto huic operi acquieuerunt, vt excidentibus ipsis pinum ea parte fixus maneret, qua casuram nemo ambigeret, vt eam super se cadentem susciperet, quae maxima erat. Quo anuente, quum incisa arbor versus Martinum se inclinasset, ipse signum crucis opposuit, & mox in contrariam partem pinus se vertens plures gentilium qui in tuto loco erant fere oppressit. Ex quo miraculo ad fidem conuersi sunt.

Canem quendam latrantem contra se & quasi mordentem mandauit in nomine Martini silere, & conticuit.

Serpenti venienti per fluuium contra se & socios ex altera parte praecipit reditum vnde venerat, retrocessitque quamcitissime.

Cum Condacensem dioecesim causa discordiae sedandae ad visitandum pergeret, iuxta fluum cum sociis iter prosequens, videt mergos in flumine piscibus insidiantes & quosque capientes. Forma (inquit) daemorum haec est. Insidiantur incautis, capiunt nescientes, captos deuorant: rarique nequeunt deuoratis. Imperat igitur, vt deserto gurgite, desertas peterent regiones. Statimque grege factio montes sylualisque petierunt.

Apud Nemausum synodo episcoporum congregata, per angelum ei fuit insinuatum, quod in ea statutum est.

Daemones a pluribus obsessis eiecit, quem ita timebant, vt cum de monasterio exiret, & ad ecclesiam accederet, daemones per energumenos clamabant rugientes, quasi adueniente iudice danna sentirent penarum, vnde quasi gementes aduentum eius praenunciabant.

Oleum in ampulla vitrea ab eo benedictum ad diuersos languores curandos supercreuit. Sed Secunda pars Hist. Ant. M 2

A.C. 400. Martinus potens in opere & sermone.

Grandinis clade peliit, cap. 7.

Canis conticuit dicitur eius nomine. cap. 4.

Synodi Nemausensis acta didicit. c. 11.

A. C. 400.

etiam de fenestra in pavementum elapsa ampulla marmoreum, infracta permansit.

Obitus S. Martini ex epist. Sulpirij ad Bassulam socrum suam.

§. IIII.

Ingreditur demum caelum per felicem obitum. Nam pace inter clericos Ecclesiae Condacensis reformata, quo a diocesi sua progressus accesserat, cepit viribus corporis repente destitui. Convocatisque fratribus suis, sui corporis dissolutionem imminere praedixit. Flentibus autem discipulis eius vberim atque dicentibus. Cur nos pater deseris, aut cui nos desolato relinquis? Inuadent enim gregem tuum lupi rapaces. Et quis eos poterit a moribus prohibere sublato pastore? Scimus quidem pater desiderare te Iesum, sed salua sunt tibi praemia tua, nostri potius miserere a Domino postulando prorogandum tibi terminum vitae. Quorum lachrymis compassionis visceribus motus fletus & ipse, Deum oravit dicens. Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. Fiat voluntas tua. O virum ineffabilem (canit Ecclesia) nec labore victum, nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec viuere recusauit. Et cum aliquandiu febrium molestia teneretur in lectulo suo, ubi in cinere & cilicio decumbat, & stramentum aliquod mollius, vt poni sineret rogaretur, non acquieuit dicens. Non decet Christianum, nisi in cinere & cilicio mori. Ego si aliud exemplum vobis relinquerem, ipse peccauit. Oculis autem ac manibus in caelum semper intentus, inuictum ab oratione spiritum non relaxabat. Et cum supinus semper iaceret, precantibus sacerdotibus, vt mutatione lateris corpusculum releuaret. Sinite me (inquit) caelum videre potius quam terram, vt suo iam itinere iturus spiritus dirigatur ad Dominum. Haec autem dicens videt astare diabolium. Quid (inquit) hic agis cruenta bestia? nihil in me funestum reperies, sed sinus Abraham me suscipiet. Et in hac voce anno vitae suae octogesimo primo migravit ad Dominum. Cuius corpus quasi glorificati hominis resplenduit, auditusque est a pluribus concensus angelorum, a quibus hymnis caelestibus honoratur. O quantus luctus hominum, quanta merentium praecipue lamenta monachorum, & virginum chori, quia pius est gaudere Martino, & pius est flere Martinum.

Caelestis gloria eius ostensa est pluribus sanctis viris. Beatus Seuerinus Colonienfis episcopus die dominica, qua sanctus decessit, post matutinas cum ecclesiae suae altaria circumiret orando cum archidiacono, angelos in caelo cantantes audiuit. Vocatisque archidiaconum interrogauit an aliquid audiret, cui respondentem se nihil audire, dixit vt diligenter attenderet. Qui erigens caput orante pro eo Seuerino, dixit se voces quasdam in caelo audire. Tunc ille. Dominus meus Martinus migravit ad Dominum, cuius angeli animam in caelum deferunt. Assuerunt & demones, sed nihil suum reperientes confusi recesserunt. Notauit ergo archidiaconus diem & horam, & mitens reperit illa hora migrasse ad Dominum.

Eadem die cum beatus Ambrosius Mediolani missam celebraret solenniter, inter prophetiam

& epistolam in altari obdormiuit, & cum nullus eum excitare praesumeret, & subdiaconus nisi episcopo inuente epistolam legere non auderet, transactis duarum vel trium horarum spacijs, excitauerunt eum aliqui dicentes. Pater hora praeteriit, & populus valde lassus expectat. Iubeat ergo dominus noster, vt subdiaconus legat epistolam. Quibus ille ait. Nolite turbari, irater meus Martinus migravit ad Dominum, & ego eius funeri obsequium praebui, sed vltimam orationem vobis excitantibus complere non valui. Notantes autem diem & horam inuenerunt illa die migrasse.

Seuerus etiam monachus qui gesta ipsius Martini superius posita descripsit, vt refert, illa hora, qua de mundo transiuit, vidit beatum Martinum albis indutum vultu igneo, stillantibus oculis, crine purpureo, manu librum tenentem, post benedictionem ei datam in caelum conscendere, vbi hymnis caelestibus honoratur. Cumque Pictaui & Turonici ipso defuncto alterearentur de corpore, qui conuenerant ad locum transitus, demum media nocte Pictaui somno graui sopitis, Turonenses per fenestram corpus emittentes, per Ligerim flumen nauigio cum magno gaudio Turoniam detulerunt. Honoratur etiam magnifice ab Ecclesia cum praeeperit die natalis sui ab operibus manualibus feriari. de consec. dist. 3. pronunciandum. Et multa basilica sub eius titulo sunt constructa.

De S. Brictio ex Greg. Turon. lib. 2. de gestis Franc. cap. 1. De eo scribit Seuerus lib. 3. vita S. Martini, & Fortunatus sub finem lib. 4.

§. V.

Sanctus Brictius Martini archidiaconus, ei plurimum amulus & molestus fuit ipsi sancto Martino, conuicia aliquando inferendo. Nam cum quidam pauper semel Martinum quaereret, dixit ei Brictius. Si illum delyrum quaeris, respice eminus. Ille est enim, qui quasi amens caelum conspicit. Cumque pauper, quod petierat a Martino impetrasset, vocat ad se Martinus Brictium dicens. An ego tibi delyrus videor Bricti? Quod cum ille praerecundia se dixisse negaret, ait Martinus. Nonne aures meae ad os tuum erant? Amen dico tibi, quia a Domino obtinui, vt mihi in episcopatu succedas, & scias te in eo multa passurum aduersa. Quod Brictius audiens dixit. Nonne verum dixi istum delyrum esse? Post mortem beati Martini Brictius est in episcopatum Turonensem electus, & deinceps orationi vacabat. Et licet superbus, tamen corde castus erat.

Anno autem episcopatus sui trigesimo, mulier quaedam religiose vestita, qua eius vestimenta laeuabat, concepit & peperit filium. Tunc omnis populus existimans illum ex Brictio conceptum, cum lapidibus ad ianuam eius cucurrerunt dicentes. Diu tuam luxuriam pietate sancti Martini tolerauimus, sed iam pollutas manus tuas nequaquam oculari valemus. Illo viriliter hoc negante. Adducite (inquit) ad me infantem. Quo allato cum esset triginta dierum, dixit ad eum Brictius. Adiuro te per filium Dei, vt dicas coram omnibus, si ego te genui. Et infans, Non tu (inquit) es pater meus. Populo autem virgente, vt quis esset pater eius inquireret. Respondit. Non est hoc meum, feci

In epi. ad Doreliu Diacon.

Colitur in No. uemb.

Se castu miraculis ostendit.

A. C. 400.

feci quod ad me pertinuit. Populus autem totum A hinc magicis artibus adscribens ait. Nequaquam nobis falso nomine pastoris dominaberis. Tunc ille pro sui purgatione prunas ardentes in bitro suo vsque ad tumbam beati Martini deportauit. Proiectisq; prunis vestis eius illaesa inuenta est, & ait. Sicut hoc vestimentum a prunis non est laesum, ita corpus meum a mulieris contractu est mandum. Hoc populo autem adhuc non credente, multis iniurijs affectum ab episcopatu eiecerunt, vt sancti Martini dictum impletur.

Tunc sanctus Brictius Papam adiit, & septem annis ibi manens, quod in sanctum Martinum deliquerat poenitentia desseuit. Populus autem iustinianum sibi episcopum fecit, & ad urbem contra Brictium pro obtinendo episcopatu destinavit. Quo cum tenderet, in ciuitate Vercellensi vitam finiuit, & Armenium loco eius populus praefecit. Septimo igitur anno Brictius auctoritate Papa rediens sexto miliario a Turonis hospitium accepit, & eadem nocte Armenius spiritum exhalauit. Quod Brictius per reuelationem cognoscens, dixit socijs, vt surgerent, & ad tumulandum episcopum Turonensem secum irent. Cumque per vnam portam Brictius ciuitatem intraret, per aliam ille mortuus efferebatur. Quo sepulcro Brictius sedem suam recuperavit, & sex annis superuiuens laudabilem vitam duxit, & in pace qui euit quadagesimo septimo anno episcopatus sui. Quod autem purgauerit se a crimine falso imposito per prunas ardentes in veste illaesa delatas, non fuit secundum legem communem, cum huiusmodi purgatio prohibeatur, sed ex speciali instinctu Spiritus sancti vt habetur in decretis. 2. q. 5. Menna. & extra de purga. vul. per totum.

S. Brictius iunior a pontifice tu erectus Pontificis adiit.

Colitur 11. Sept. Greg. epi. 8. lib. 11.

Pontif. x Romanus caesarum ecclesiarum iudex.

Ex hoc loco perspicere licet, ad Romanum Pontificem tanquam ad supremum caesarum Ecclesiae unum iudicem Galliae episcopos iniuria aliqua affectos recurrere consensisse. praeterea Galliae episcopos pro obtinendis episcopatibus, vel potius vt electio illorum confirmaretur, ad Pontificem Romanum perrexisse. ex quibus colligitur Romanum Pontificem supremam in Gallia iurisdictionem illo seculo habuisse, ipsiusque tanquam caput, & sacrum principem fuisse agnatum. Vide Turrianum lib. 3. pro defen. Cano. Apost. cap. 4. qui hoc idem multis alijs confirmat exemplis.

De S. Zenobio Episcopo Florentino, cuius vitam composuit Ioannes Aretinus, quam edidit Surtom 3. Meminit eiusdem Paulinus in fine vita B. Ambrosij.

CAPVT XII.

VX mundi Zenobius Pontifex Florentinus luce diuina illustratus Ecclesiam irradiauit, praecipue in Tuscia partibus, sanctitate vitae, miraculorum gloria, necnon & doctrina, gemina scientia praeditus, licet opuscula adita minimè posteris reliquerit. Hic igitur nobilibus parentibus, sed gentilibus ortus, patre Luciano, matre Sophia Florentinis duxit originem. Puerilibus autem annis literis traditus, ad totius philosophiae apicem acuto ingenio & studio ingenti tempore breuiori peruenit. Cui progenitores, cum puellam pulchram & nobilem desponsari procurassent, vige

simum aetatis suae annum iam attingenti, carnales ipse renuens nuptias, animam suam vni viro Christo desponsauit in fide virginem castam, baptismum ab episcopo ciuitatis Theodoro humiliter petens, & deuote suscipiens. Audientes illud patentes furore repleti, cum comitiua suorum pontificem contumeliosis verbis aggrediuntur & minis. Sed adstante Zenobio, & iam diuina gratia in eo mirabiliter operante, tanta sermone suauitas in labijs eius diffusa est, vt non solum consanguinei conceptam indignationem dimitterent, sed & relicto gentiliter errore, & ipsi baptismi sacramenta suscipere.

Zenobius vero saeculi vanitate contempta totum se diuinis mancipauit obsequijs clericus factus. Episcopo autem adhaerens creatus est canonicus ecclesiae cathedralis. Et de virtute in virtutem mira celeritate progrediens, in archidiaconum ipsius basilicae est assumptus, factus omnibus sanctitatis speculum & religionis exemplum. Erat enim in oratione assiduus, praedicationibus deditus, disputationibus haereticorum, vt Ariano-rum venena propulsans, caritate diffusus, liberalis ad pauperes, & omni probitate conspicuus.

Transiens autem beatissimus vir Ambrosius Mediolanensis antistes per Florentiam, Zenobium ipsum visitans, vt virum perfectum & doctissimum, sibi intima & familiari quadam dilectione astrinxit. Nempe ad urbem deueniens Ambrosius, Damaso praesuli summo Zenobij sanctimoniam & sapientiam patefecit. Quamobrem Damasus eum ad se accessit fecit, & secum manere constituit. Cum autem quadam die Damaso papa ad ecclesiam sanctae Mariae trans Tiberim proficisceretur, & cum eo Zenobius, oblarum sibi praefecti filium paralyti dissolutum oratione sua Zenobius restituit sanitati.

Certis autem ex causis a summo pontifice Constantinopolim legatus directus, id cuius gratia missus fuerat, fideliter & solerter adimplens remeant ad urbem.

Interea accidit vt Theodoro episcopo Florentino de hac luce subtracto, de successore eligendo non modica controuersia & contentio inter Catholicos & haereticos oriretur, propter quod vt ciuem Damasus Zenobium delinavit ad sedandum tumultum. Eo autem appropinquante Florentiam, populus obuiam egressus est eum cum multo honore suscipiens. Quem associantes ad Ecclesiam vsque clamare vnanimiter omnes coeperunt, Zenobius sit noster episcopus. Sed hoc omnino recusans onus intelligens, ad eum qui misit illum regressus, nunciat se nil agere posse. Magistratus autem & populus solennes oratores ad Damasum dirigunt, asserentes omnes vnanimis Zenobium petere, nec ad alium declinari, obnox precibus supplicantes, vt ipsum in pastorem suum concedere dignaretur. Restitit primo summus antistes sanctissimum virum dolens a se separandum. Tandem importunis deuictus precibus, exaudiuit ad votum, Zenobium instituens episcopum Florentinum, & licet inuitum quasi inuitus ipse Florentiam ad exequendum officium pastorale transmittit. Qui summo cum gaudio & veneratione susceptus inthronizatur.

Non diminuit, sed adauxit indies vir sanctus virtutum opera sancta, gregem suum pascens verbo doctrina & sanctitatis exemplo, praedicatione

Baptizatur ab episcopo ciuitatis. 2. Cor. 11.

Canonice fuerunt quattuor sculo.

Mittitur a Pontifice Constantino.

Zenobius instituitur episcopus Florentinus a Romano Pontifice.

In officio eiusdem.

Non vult aliquid corpori subterni.

Seucrius Colonienfis morte S. Martini cognoscit Sur. ex MS. post Lippomanum id habet.

A.C. 400. Audiēdis confelsio nibus va cat S. Zenobius.

nibus insitens, & audientia confessionis, hæreticos rationibus confutando, & exhortationibus remissos ad bona opera excitando, dysscolos & prauos increpando, pauperibus ultra tenuitatem victus sui omnia largiēdo. Carnem domabat abstinentia cibi & potus, quantum valerudo permitteret, cilicio tectus sub tunica, ieiuniis & vigiliis inhærebat. Orationi autem & contemplationi cū Mariā intentus, vt aptius eis vacare valeret, cum sanctis viris Eugenio archidiacono suo, & Crescentio subdiacono in ecclesia sancti Laurentij, quæ tunc extra muros prope tamen erat, vitam quasi eremiticam seruans manebat.

§. I.

Mulier religioſa e Gallia Romanam religionis ergo proficitur.

AD diuulgandam autem eius miram sanctitatem & doctrinæ veritatem comprobandam, multa miracula per eam adhuc in carne possum dominus operari dignatus est. Plures enim mortuos suscitauit. Nam cum quædam nobilis domina Gallicana ad lumina apostolorum visitanda pergeret, vnicum filium secum ducens, debilitatum ex itinere, audita sancti viri fama eum commendatum sibi fecit vsque ad reuersionem. Infirmatus autem adolescens feria secunda post Pascha diem clausit extremum, quando tunc actu beatus Zenobius cum clero & populo processionaliter incedebat ad ecclesiam sancti Petri maioris, sicut etiam nunc obseruatur. Fertur enim ipsum pontificem triduanam illam processionem post Pascha instituisse ad Dei misericordiam implorandam erga indigne communicantes, & erga deuote sumentes gratiam conferendam. Sed & mater adolescentis ea die ab vrbe veniens Florentiam ingressa, percepit filium suum ad Dominum migrasse. Hæc autem etsi animo consternata, fidei tamē magnanimitate suffulta, defunctum filij cadaver sumi fecit, & copiosa turba eam sequente sibi compatiens accedit ad locum vbi audierat sanctum virum adesse: Quæ ad eum perueniens, qui iam de ecclesia sancti Petri egressus in via, quæ dicitur Albizorum cum clero procedebat, cadaver filij ad pedes sancti deponit, vestes scindit præ dolore, crines duellit, lachrymis plena clamitat filium sibi depositum vnicū reddi nec aliter reuersuram ad suos. Cuius lachrymis sanctus Dei permotus, oratione sua signo crucis super eum expresse, à mortuis rediuuuum effectū matri suæ assignauit, vnde omnis clerus & populus Deo gratias agens immenso gaudio est refectus in fide magis ac magis firmatus.

Signo crucis mortuus ad vitam reuocatur.

Altera vice cum visitaret sanctus quamdam ecclesiam prope muros ciuitatis cū clericis suis, contigit cadaver cuiusdam adolescentis nobilis deferri ad tumulum per viam illam. Quod cum sanctus percepisset, à via voluit declinare, ne illis occurreret: Sed illis ad eum festinantibus nequiuit. Ponentesque corpus exanime ad pedes eius, rogabant vt eum suscitare dignaretur, iā experti virtutem eius ad opus illud. Et cum plurimum se excusasset à tanto opere, illis instanter deprecantibus, precibus eorum coactus, virtute orationis illum à mortuis suscitauit.

Addidit & tertium suscitare puerum, scilicet quinque annorum, quem prope ecclesiam cathedralē in via publica existentem boues cū curru furentes in ipsum irruentes cōtrouerant. Quem

mater lachrymosa in linteo colligens, Eugenio diacono sancti viri attulit, vt ei offerens suscitari ab ipso deprecaretur, quod & factum est.

A.C. 400.

Cæcus quidam ad portam tēpli eleemosynam petens audita fama miraculorum eius, fide indubia in via ad eum accessit, rogans vt eius miseretur. Et quia gentilis erat, interrogauit eum beatus Zenobius, an Christianus fieri veller lumine recepto. Quo annuente pro eo orauit, & statim visum recepit.

Cœcum curat.

Quendam puerum à damone obsessum, (nam cum ipsum febribus vrentem mater quadraginta vicibus in nocte vocitata ab eo porallet, & iterū potum peteret, attadiata mater porum obtulit dicens cum ira. Bibe in nomine diaboli. Et extunc dæmon illum inuasit.) Oblatum autem sancto à vexatione oratione sua liberauit, ex quo qui infideles erant mater cum filio baptizati sunt.

Cuiusdam nobilis domina vidua & gentilis quinque filij erant. Qui adulti effecti matrem iniuriis & contumeliis afficiebant non raro, vsque etiam ad verbera. Cum autem vna die ipsam acriter verberassent, irata illa quem plurimum eos maledixit sub his verbis, vt diabolus eos itaraperet, quod versi in rabiem dentibus suis brachia sua deuoraret, eos immediate vltio diuina secuta est. Nam arrepti à damoniis, & in rabiem versi, cæperunt sibiipsis corrodere brachia. Quod mater aspiciens lachrymis plena clamitabat adiutoriū. Ad cuius clamorem excitati vicini, eos ne sibi & aliis nocerent catenis alligarunt, demum mater adhuc gentilis ad sanctum Dei refugium habuit, miseriam filiorum exponens. Et facta oratione de mane vsque ad tertiam, demum liberatos à dæmoniis restituit sanitati, & eis cum matre post instructionem fidei baptismum tradidit.

Aliud ex plū ad idg spectans, sed horribilius. vide Augu. in 22. Ciuit. ca. 8. si de his forte ambigis.

Cum semel eum visitasset Ambrosius Mediolanensis episcopus, familiaris ei à iuuetute factus: & Eugenio diaconus eius infirmus iaceret, audita morte cuiusdam sui attinentis sine animæ suæ decenti prouisione, præ compassione aggrauatus est valde ex languore. Sollicitat Zenobium Ambrosius, & prouidere casui non differat. Aquam igitur benedixit Zenobius, quam Eugenio mittēs imperat, vt de lecto exurgat, & super mortuum ad domum in qua iacebat pergens effundat, & cum eo veniens sine mora conspectui suo se repræsentent. Quo facto surrexit, qui mortuus erat & simul ante sanctum virū astiterūt, qui & multo tempore postea superuixit. Eugenio vero ad lectum rediens ea infirmitate feliciter in Domino obdormiuit.

Aqua benedictæ virtus.

Obitus B. Zenobij.

Postremo plenus dierum & operibus sanctis obitum suum prænosens, congregato clero & populo in ecclesia, decessum suum omnibus publicauit, admonens eos ad caritatem fraternam, & mutuam pacem, de suo recessu contristatos spe præstandi eis subsidij in celos ascendens consolatus est. Et inde ad doomum reuersus infirmatus sumpris deuotissime ecclesiæ sacramētis,

a Ioannes Aretinus hanc prouisionem penitentia & cetera Ecclesie sacramenta nominat. habes autem hoc loco morem benedicendi aquam, quem Ecclesia obseruat in usu fuisse, quā quidam cum sale benedictam scribit Aretinus. Sed de institutione aqua benedictæ eiusque fructu lege Turria libr. 3. pro defenso. Cano. Apost. cap. 9.

psallen

A.C. 400.

psallētibz clericis anno atatis nonagesimo tempore Innocentij primi papæ. Anno scilicet ab incarnatione 424. 25. Maij, anima illa sanctissima resoluta à corpore penetravit caelestia regna. Sepultus est autem eximio cum honore in ecclesia sancti Laurentij, post mortem etiam non cessans miraculis ecclesiam illustrare.

Anno autem quinto à die sepulturae eius, successor ipsius Andreas corpus sancti transferre disposuit ad Ecclesiam cathedralem saluatori intitulatam. Quod vt honorificentius fieret, circumstantibus episcopis conuocatis ad hoc piissimum opus: cum episcopi pontificalibus induti sacrū corpus ab ecclesia sancti Laurentij ad matricem deferrent, cum essent ante portam sancti Ioannis Baptista oratorij, quæ est ex parte septentrionali, vbi tunc erat quadam vlnus frondibus sicca, quia hyems erat, scilicet 26. Ianuarij, oppressi episcopi à multitudiue populū, fererunt ex deuotione singulis tangere cupientibus ceciderunt, & fererunt impulsim hinc inde in vlnum impigerunt, cuius tactu subito vlnus ipsa frondit & floruit. Demum in ecclesia deportatum honorabiliter est collocatum: caput tamen à corpore separatum argenteo coopertum loculo deuote frequentius ostenditur. Vlnus autem ex deuotione per particulas scissā, loco eius ad perpetuam rei memoriam columna marmorea erecta est, cruce etiam de marmore in culmine eius posita, quæ ibi permanet vsque in presentem diem ante præfata portam ecclesie sancti Ioannis.

Vlnus sicca frondit.

Colitur 25. Maij.

De S. Maurilio Andegauensium episcopo, cuius vitam Fortunatus composuit, quam habet Surton. 5. ex quo Vincen. lib. 17. cap. 20. quem deinde D. Anton. secutus est.

CAPVT XIII.



Contemporaneus beati Martini, immo & ab eo in sacerdotium promotus fuit sanctus Maurilius Andegauensis, episcopus de quodam Mediolanensi oppido ex splendidissimis parentibus ortus. Hic sacris literis & liberalibus studiis eruditus, à beato Ambrosio fuit in lectorē ordinatus, & in processu temporis post alium ordinem à Martino in sacerdotem. Exinde Andegauorum urbē ingressus, audito, quoddam in villa quadam cui nomen Calomne, erat sanum antiquissimum diuersis idolorum cultibus dedicatum, illuc accessit, vidensque humana manu illud dirui nō posse, dominū exorauit, vt sua ipse virtute destrueret, quod & subito factum est. Nam igne descendente de celo totum in momento combustum est. In quo loco edificari fecit ecclesiam, & à beato Martino consecrari eandem, vbi biennis annis habitans, ieiuniis & orationibus vacans multis virtutibus fultus. Et inter ceteras,

Signo crucis mortuus.

Dæmones à suis delubris fugati.

fidelibus perrexit, vt ipsum dirueret. At dæmonia ibi in idolis latentia clamare cœperunt. Quid nos (inquit) Maurili hic etiam persequeris? In regionibus istis nullus est locus, quo te euadere valeamus. Signo autem crucis per ipsum opposito, repente rugitu magno dæmonia non sine inmensa fœtore fugerunt, idolis autem per ignem in famillam redactis, ibi honorabile construxit monasterium.

A.C. 400.

Et cum inibi residentiam sanctus faceret, contigit mercatoribus illac transeuntibus quendam captum ab eis duci ad vendendum eis. Ille autem proficiens intrauit ecclesiam, rogans virum Dei, vt se redimeret. Qui cum ex pietate premium pro eo domino soluere veller, non acquieuit ille, sed vi eum de ecclesia à fociis extrahi fecit. Orante autem viro sancto, quamcittissime expirauit dominus ille. Socij autem timētes, ne & eos aliquod Dei iudicium pariter inuolueret, veniam postulantes instanter supplicabant pro vita defuncto restituenda. Sanctus autem metuens, ne illius esset occasio perditionis, prostratus in oratione cū lachrymis, non surrexit donec & mortuo vitam & captiuo libertatem acquireret.

Mortuus ad vitam reuocat.

Nauigantibus quibusdam fluuium, & exorta tempestate naufragantibus, omni spe humana euasione amissa, illi virum sanctum in auxilium inuocantes, facta tranquillitate incolumes euaserūt.

Nauigantibus subuenit ca. 22.

Cum autem frequenter nunc Ecclesias, nunc infirmos visitando circumiret, & debilitate grauatus asello vinceretur, nocte quadam latro furatus est eum. Sed à dæmonio arreptus fur, vt amens tota nocte vagabundus illuditur. Mane facto ante fores domus beati viri latro cum asello affuit, confessus scelus suum. Et cum fugere niteretur, diabolo operante ne curaretur, adiuratus à sancto permansit, & liberato à damone, & postea à peccatis absoluto pro labore nocturno, quem fuerat passus, tres aureos ei dari mandauit, & sine asello liberum abire permisit.

Abolutio peccatorum & cōfessio.

Andegauensis episcopus quomodo designatus, cap. 23.

§. I.

Ecclesia autem Andegauensi suo viduata pastore, congregati ad prouidendum sibi de futuro antistite, nō conuenere in vnu, querentibus eis, quæ sua erant, non quæ Iesu Christi. His igitur sic dissidentibus nunciatur superuenisse Martinus Turonensis archiepiscopus, qui omnes eius præstolabantur sententiā. Ingressus igitur ad eos ait. Viri fratres audite, & attendite consilium meum. Qui à domino est electus, erit pontifex vester, Maurilius ecclesie Calonnenis presbyter. Qui pari voto in sancti sententiā conuenientes (iam enim nouerant viri virtutes & merita) accepto Archiepiscopi præcepto, celerrime de propria raptum ecclesia, Martini presentia nolentem sistunt. Qui dum cum beato Martino ecclesiam ingrederetur, ad declarandam tanti merita sacerdotis, columba niueo candore cælitus lapsa, super caput eius descendit ac sedit, & tunc eum Martinus consecrauit, ac etiam exercitus angelorum. In pontificali iam sede collocatus, tanta gratia domini rutilabat, vt non minora per eum, quàm per apostolos fierent signa virtutum, dæmones ab obsessis eiiciendo, agrōtos sanando, cæcis visum restituendo.

Phil. 2.

CAP. XIII. DE B. MARTINO ET ALEXIO.

A.C.400. Sacramentū Chrifti macis, id est cōfirmationis, mulier pia mortuū filio postulat.

Sed & aliud in sancto multipliciter mirabile est notandum miraculum, non vnum, sed plura. Eo in basilica missarum solennia celebrante, aduenit matrona quaedam cum filio moriente, quem cum ipsa sterilis esset, vir sanctus orationibus à Domino impetrarar, cupiens, vt antequam puer obiret, sacramentum chrisimatis ab eo suscipere. Remorante autem in celebratione ipso, puer excessit. Expleto autem Missæ officio, & quod absque chrisimatis dono puer, decesserat cognito, id suæ dilationi deputauit, lachrymis multo tēpore irremediabilibus suæ culpā lugens inobedientiæ. Cui cum nec ista sufficerent, tandem cogitauit, quod inter conciuēs tanta negligentia, piaculum plenè expiare nequiret [ nisi singularis elapsus patriam ciuēque relinqueret. ] Tali igitur reposito consilio, occultè exinde seipsum eripuit, & sanctorum capsæ reliquiarum ipsius Ecclesiæ clauēs secum portauit. Ad portum perueniens ceteris incognitus in nauim ascendit, & nauigāte eo clauēs dictarum reliquiarum casu de manibus elapsæ in æquore submerguntur. Qui tunc clamasse fertur. Nisi clauēs ipsas reuidero, nunquam urbem repeta m, quam effugio.

Quomodo eadē inuenit sit. c. 23.

Transfretans igitur mutato habitu, vt minus nosceretur, vni principum regionis illius adhaesit, professus se hortulanum, vnde ad excolendū hortum suum eum depurauit, de labore manū suarum sustentantem corpusculum. Tantam autem copiā dominus oleribus dabat, vt omnibus, quibus necesse erat offerret, nec ipsa deficerent, vnde ab omnibus amabatur. Andegauorum ex hoc ecclesia quasi viduata, admonētur complures in visione, nisi Maurilium quæsitū & inuentum, ad urbem reducant, citò ciuitatem Andegauensem subruendam.

& ieiunio fatigato, ac etiam orationibus super reditu suo paululum obdormienti, apparuit Angelus Domini, dicens. Surge Maurili, & populum te requiritum exequere votum. Ecce enim oues tibi commissas meritis tuis & precibus seruauit Dominus, & puerum tibi reddidit, quē quæstisti plorans diutius. Quid plura? Reuertitur sanctus cum honore maximo in ciuitatem suam, & de Domini iam promissione securus, ad pueri tumulum pergit, & lachrymis multis inuocans Christū, cum surgit Maurilius ab oratione, puer à morte. Quem chrismando ex euentū Renatum eum vocauit, & diuinis obsequiis mancipatus, Maurilio adhaerens literis cruditis faeris, tantis meruit florere virtutibus, vt post Maurilium pontificalem cathedram consequeretur. Omisissis miraculis aliis, vir sanctus, semper victum pauperē, & aquam breuē, & supellectilem habuit vilem. Sanè cum sancta Quadragesima dies adueniret, erat ei per omne illud tempus aridus & vespertinus cibus, die tertia aqua tepida & parum salis, ac panis hordeaceus, quem ipse excuruens molebat, pedem non proferebat illis diebus in publicum, cilicio semper tectus & cinere. Verūtamen non macie corporis torpebat, nō pallor in vultu apparebat, robustus erat corpore. Facies eius vt rosa rubebat. Obiit autem anno ætatis suæ nonagesimo, episcopatus verò sui trigesimo. Et cum portaretur ad tumulum, cæci vt sancti corpusculi loculum tangere potuerunt, lumen recipere meruerunt.

A.C.400. In suam ipse ditio nē reuertitur, & puerū suscitatur, ca. 26.

Mira eius abstinentia incolu mitas.

Colitur 23. S. p. 11.

De S. Alexio cuius vulgatam historiam diserte refert Metaph. tom. 4. Surij.

CAP. XIII.

Alexius sanctus, qui noua mundum arte delusit, & de hoste humani generis mirabiliter triumphauit, transiit ex hoc mundo ad patrem omnium anno vigesimo Innocentiū primi, & imperatorum Arcadij & Honorij octauo anno miraculis coruscans, qui in vita fuerat abiectus, & hominibus incognitus. Hic igitur eius gesta perstringendo, vt refert Vincen. spec. histo. lib. decimo octauo, filius fuit Euphemiani cuius nobilissimi Romani, vt pote qui primus erat in palatio Imperatoris, plenus diuitiis, & familia multa seruorum. Et Deum timens cum vxore sua Aglaide operibus misericordie vacabat assidue, nec non orationibus & ieiuniis. Cum vxor eius sterilis esset, à Domino precibus obtinuerunt ei filium vnicum dari, quem Alexium vocauerunt. Et in moribus sanctis nutrientes, & deinceps ipsi etiam à copula coniugali abstinentes, disciplinis liberalibus erudiendum tradiderunt.

Alexius sponsam intactam relinquit.

Et cum adoleuisset, sponsam ei de imperiali prosapia procurarunt, celebratūque nuptiis tota ciuitas gaudio coronatur. Nempe ingressus Alexius nocte superueniente in cubiculum ad sponsam suam, eam alloquitur ad virginitatem exhortans, ostendens hoc gratissimum fore Deo & angelis eius, voluptates autem corporis brutis similes efficere, & vanitatem esse quamcūq; perituram. Hoc ei persuaso proposito, ei tradidit annulum suum, & caput balthei, vt cōseruet quousque Deo placuerit. Accipiensque de substantia sua, quod sibi visum est, clam de thalamo, & de domo recessit, pergēnsque ad mare nauim conscen-

A.C.400. Sponte medicare dicitur.

Imago B. virginis. S. Alexij sanctitatem prodit.

In patenti domo vi hospes excipitur.

Obitus B. Alexij. Mat. 11.

scendit, & ad Edessam Syria ciuitatem peruenit. Ibi quæ secum tulerat pauperibus largitus, vestes vilissimas circumiectas, cepit in templo genitricis Dei Mariæ cum ceteris pauperibus mendicare, singulis diebus dominicis communionem percipiens, & quæ sibi superfluebant, aliis pauperibus conferbat.

Mane autem facta in secunda die nuptiarum non apprensus Alexius per urbem totam quaritur, & non inuento nuptiarum læticia in luctum parentum & totius familiæ commutatur. Mittit Euphemianus per urbem nuncios ad inquirendum de filio, quorum aliqui ad Edessam Syria peruenientes elemosinam dederunt domino suo, inter pauperes mendicanti non eum recognoscētes, sed ipse eos non ignorans, gratias Deo egit, quod à seruis suis meruisset subsidium percipere temporale. Reuersi vndique famuli nullibi eum se inuenisse insinuant. In mœstitia igitur non modica permanent cuncti. Sponsa vero protestatur, vt rursus se amisso compare suo cum socro velle manere, quousque à sponso suo dulcissimo relaxationem accipiat.

Interea cum iam per septemdecim annos medicando perseuerasset in dicta ecclesia orationi deditus totus, vox ex imagine virginis dictæ ecclesiæ ad sacrilam facta est dicens. Introduce hominem in domum Dei, quia eius oratio sicut incensum in conspectu Dei ascendit. Qui cum nesciret, quem hominem designaret, de Alexio sibi declaratum fuit. Introduce ergo eum, & in magna veneratione eum habens, diuulgauit rem gestam, timens autem ipse sibi de surreptione inanis gloriæ, quia à cunctis ceperat honorari, inde recessit, & vt in Tharsum Ciliciæ perduceretur, nauim ascendit, sed à vento contrario nauis ad portum Ostiæ pulsa est. Ex illa descendens, & urbem ingrediens patri obuiat, eum agnosceus, sed ignotus à patre, supplicatur eidem, vt mansuetulam aliquam in domo sua dignetur concedere ad habitandum, vt eius dominus miseratur, & peregrini filij sui. At ille audito filij nomine visceribus commotus pietatis annuit, & seruis imperat suis, vt certum locum in suo palatio deputent illi, ac necessaria subministrēt. In atrio ergo domus suæ iubet ei habitaculum præparari: vt ingrediens & exiens videat illum, & de mensa sua ei prouideat. Sed serui more seruorum dysscoli, multas illi irrogabant iniurias, & derisiones domino ignorante, & ipso sine querela omnia sufferente, & in austeritate magna orationi semper incumbente. Sicque ibi permansit & aliis septēdecim annis.

Porro suum Domino ei obitum reuelante, vt ex diutino certamine reportaret triumphum, à seruis chartam postulauit, pugillarem & calamū, & scripsit quis esset, & quomodo recessisset, vbi conuersatus fuerat, & omnia per ordinem enarrauit, clauis charta tradidit spiritum superna petentem. Dominica vero die post missarum solennia audita est vox de caelis dicens. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Ex qua voce omnes territi sunt, & stupefacti. Facta est secundo vox dicens. Querite hominem Dei, vt oret pro Roma. Inquirentes inter se quis ille esse posset, & cognoscere non valentes, tertio audierunt. In domo Euphemiani quærite. Et omnes conuersi ad eum, qui præfens

erat, & requirentes, cur tantam gratiam aliis vellet occultare, & ipse quoque se nescire professus est. Summo igitur pontifice Innocentio cum imperatoribus Arcadio & Honorio proficiscentibus ad domum Euphemiani, præcurrens ipse ad ornandum domum secundum decentiam eorum. Vnus autem ex seruis, qui Alexio attentius ministrabat, dixit Euphemiano. Vide domine, ne forte is sit peregrinus ille, quem suscepisti, & diutenuisti in domo tua. Magna enim patientia, & orationis homo ille est. Qui ad domum perueniens, accessit ad cellulam habitationis illius, & inueniens eū defunctum, faciē eius discooperiens relucētem vidit, vt vultum angeli. Chartamque clausam, quam in manibus detinebat, volenti accipere non dimisit. Superuenientibus ergo Papa cum imperatoribus, & multitudine maxima plebis, nuntiat Euphemianus hominem Dei inuentum, & chartam in manibus tenentem, quam dimittere noluerat. Accedens summus artifex ad locum vbi iacebat sanctum corpus, chartam de manibus eius accepit, quam subito dimisit. Et legendam notario coram omni populo tradidit.

At Euphemianus audiēs filium nominari, exanimis factus in terram cecidit. Resumpto autem spiritu scindit vestimenta sua, capillos sibi euellit præ dolore immenso, voces miserabiles intonat, lachrymas copiosas effundit, super corpus filij se proicit, osculari non desinit dicens. Heu mihi domine meus, quare me afflixisti? cur per tot annos animam meam contriixisti? Sed & genitrix eius hoc audiens, quasi leana raptis catulis rugiens, lachrymis plena superuenit. Et similiter vxor post eam, verba quæ excogitari non possent in huius aduentu proferens clamosa & lachrymosa.

Mirificauit autem dominus sanctum suum. Nā ad contactum eius cæci vident, infirmi curantur, obsessi à dæmonibus liberantur. Videntes autem tanta mirabilia ad honorem & non paruum profectum, voluerunt ipsi summi rectores talis sarcinæ esse vectores. Deportatumque est sacratissimum corpus cum difficultate non modica propter multitudinem sacras reliquias tangere cupientium, ad ecclesiam sancti Bonifacij, ibique honorificentissime cum hymnis & laudibus reconditum est 17. mensis Iulij. Anno domini 410.

A.C.400.

Post mortem quis fuerit dignoscitur.

Psal. 4. Miraculis eius sanctas decet claratur.

Colitur 17. Jul.

De Paula Romana nobilissima ex Siegeb. in Chron. & D. Hier. in epitaphio Paula matris epist. 27. tom. 1. vide etiam Palladium vit. 125.

CAP. XV.



Nō sequenti scilicet nono Honorij imperatoris, vt ait Siegebertus, Paula nobilissima, sapientissima, & sanctissima mulier migravit ad Christum. Cuius vitam describit Hierony. sic incipiens. Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum sanctæ Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, sed nobilior sanctitate, potens quondam diuitiis, sed nunc Christi paupertate insignior: Græchorum stirps, soboles Scipionū, Pauli hæres, cuius vocabulum trahit Martiæ Papyriæ matris Aphricani vera & germana progenies. Romæ prætulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia informis luti vilitate mutauit. Si inter tales



A.C.400. tales tantisque virtutes castitatem laudare vo-  
luero, superfluis videar, in qua etiam cum secu-  
laris esset omnium Romae matronarum castitatis  
exemplum fuit.

Quae ita se gessit, ut nunquam de illa etiā ma-  
ledicorum quisquam auderet famam contingere.  
Non appetebat potentes, nec tamen superbos, &  
gloriosam quaerens, fastidio despiciebat. Paupe-  
res sustentabat, diuites ad beneficiendum inui-  
tabat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quae vir-  
tutē quasi vmbra sequitur, & appetitores sui dese-  
rēs appetit eōtēptores. Carpamus igitur narādi  
ordinem. Alij alius reperat, & à cunabulis eius, B  
ipsisque, ut ita dicam, crepūdiis matrem Blasil-  
lam & Rogatum proferant patrem, quorū altera  
Scipionum Gracchorumque progenies est, alter  
per omnes ferē Gracias, vltique hodie stemmati-  
bus, diuitiis & nobilitate fertur sanguinem Aga-  
memnonis trahere, qui decennali Troiam obsi-  
dione deleuit. Nos nihil laudabimus, nisi quod  
proprium est, & de purissimo sanctae mentis fonte  
profertur. Tali igitur stirpe generata iūcta est vi-  
ro Toxotio, qui Aeneae & Iuliorum altissimum  
sanguinem traxit. Et haec dicimus, non quod ha-  
bentibus grandia sint, sed quod contemnentibus  
mirabilia, homines saeculi eos, qui his pollent pri-  
uilegijs, suspiciunt, nos laudamus eos, qui pro-  
pter Christum ista despiciunt. Quinque liberos  
edidit, Blasillam scilicet super cuius morte eam  
Romae consolatus sum. Paulinam, quae sanctū vi-  
rum Pammachium, & propositi, & rerum suarū  
reliquit heredem, ad quem etiā super obitu eius  
paruulum edidimus librum. Et Eustochiū, quae  
nunc in sanctis locis virginitatis & Ecclesiae mo-  
nile pretiosum est. Et Ruffinam, quae immaturo  
funere pium matris animum consternauit, & To-  
xotium, post quem parere desit.

Paula li-  
beri. Epif.  
25. to. 1. cp.  
26.

Paula in  
egenos  
benigui-  
tas.

Pergit  
Hieroso-  
lymā reli-  
gionis  
causa.

Quis in opum moriēs non illius vestibus obu-  
olutus est? Quis clinicorum nō eius facultati-  
bus sustentatus est, quos curiosissimē tota vrbe  
perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis,  
aut esuriens cibo sustentaretur alterius? Expo-  
liabat filios, & inter obiurgantes propinquos,  
maiores se eis hereditatem Christi misericor-  
diam dimittere loquebatur. Neque diu potuit ex-  
cellsi generis & nobilissima familiae visitationes  
& frequentiam sustinere.

Epiphaniū prius Salaminae Cypri episcopum,  
quae nunc Constātia dicitur, hospitē aliquādo ha-  
buit, & Paulinum Antiochenae vrbis episcopum  
in alia manentem domo quasi propriū humani-  
tate possedit. Quorum accensā virtutibus per  
momenta patriam deserere cogitauit. Quid vltra  
differo? Descendit ad portum fratre cognatis, af-  
finibus, & liberis prosequentibus, & matrē pie-  
tate vincere cupientibus. [Iam carbasa tendebantur  
& remorum ductu nauis in altum protrahe-  
batur,] paruulus Toxotius supplices manus  
tendebat in littore. Ruffina iam nubilis, ut suas  
expectaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat. Et  
tamen illa siccos oculos tendebat ad caelum, piē-  
tatem in filios superans pietate in Deum. Nescie-  
bat se matrem, ut Christi probaret ancillam. Sic

a Qui lecto accubant Clinini vocantur, quod inde  
propter infirmitatem surgere nequeant, vbi enim  
lectus est: pro Clinici antea clerici falso legebatur.  
Marian. vlt. in eum locum.

A nauigio mare sulcans multas regiones peragra-  
uit, loca sancta terrae promissionis & Aegypti  
monachos visitauit. Tandem in Bethlechem man-  
sura perpetuo per triduum angusto mansit hospiti-  
o, donec cellas & monasteria & peregrinorum  
mansiones extrueret iuxta viam, in qua Maria &  
Ioseph hospitium non inuenerant.

Cum autem primo visitauit Domini praesepe,  
vidit visione quadam imaginaria vel sensibili  
Christum de virgine nasci, angelos collaudantes,  
magos adorantes, ac si tunc actū illa fierent, ut re-  
fert idem Hieronymus in sermone de assumptione,  
circa principium. Tanta haec humilitate (qua  
prima virtus est Christianorum) se deiecit, ut qui  
prius eam vidisset, eam iam esse non crederet, sed  
ancillarum vltimam. Et cum frequentibus vir-  
ginum choris cingeretur, & veste, & voce, & ha-  
bitu, & incessu omnium minima erat. Nunquam  
post viri mortem cum aliquo viro, quamuis eum  
sanctam sciret, comedere voluit. Balneas nisi pe-  
riclitans non adiiit. Mollia strata lectuli etiam in  
grauissima febre non habebat, sed super humum  
durissimam stratis ciliciculis quiescebat, si tamen  
quies dicenda sit, quae iugibus pene orationibus  
dies noctesque iungebat. Ita leuia peccata plan-  
gebat, ut eam grauisimorum criminum rea cre-  
deret. Cumque à nobis crebrius moneretur, ut oc-  
culis parceret, eosque euangelicae lectioni serua-  
ret, dicebat. Turpanda est facies, quam contra Dei  
praecipuum purpuris & cerussa & stibio saepe  
depinxi. Affigendum corpus, quod multis deli-  
cijs vacauerat. Longus risus perpeti steru com-  
pensandus est. Mollia linteamina & serica pretio-  
sissima, asperitate cilicij commutanda.

Excedebat modum liberalitas sola, & vsuras  
tribuens, versuram quoque faciebat. Fateor erro-  
rem meum. Cum in largiendo esset profusior, ar-  
guebam & praecauendum esse dicebam, ne quod  
libenter faceret, semper facere non posset: secun-  
dum illud apostoli. Non ut alijs sit remissio, vo-  
bis autem tribulatio. Quae illa mira verecundia  
& sermone parcissimo dissoluebat dicens, hoc  
se voti habere, ut mendicans moreretur, & ut nec  
vnum nummum suae potestatis haberet. In hoc  
solo patriae desiderium habuit ut filium, nurum,  
nepotem, renunciare saeculo, & Christo seruire  
cognosceret.

Hebraeam linguam, quam ego ab adolescentia  
multo labore & sudore didici, discere voluit, &  
consecuta est, ita ut psalmos Hebraice caneret, &  
sermonem absque vlla latinae linguae proprietate  
personaret, quod vsque hodie in sancta eius filia  
Eustochio cernimus, quae ita matri semper adhae-  
sit, eiusque imperijs obediuit, ut nunquam absque  
ea cubaret, procederet, vel cibum caperet, & nec  
vnum nummum suae potestatis haberet. In hoc  
solo patriae desiderium habuit ut filium, nurum,  
nepotem, renunciare saeculo, & Christo seruire  
cognosceret.

Cum autem in grauisimam aegritudinem in-  
cidisset, Eustochij filiae semper in matre probata  
pietas: tunc magis ei in omnibus sedulo adstisten-  
do comprobata est. Quibus illa precibus, quibus  
lamentis & gemitu inter iacentem matrem & spe-  
cam Domini discurrebat, ne tanto conturbatio  
priuaretur, ne illa absente viueret, sed eodem fere  
tro portaretur. Quid plura? Sentiebat prudentis-  
sima foeminarum adesse mortem, & quasi ad suos  
pergeret, alienisque desereret, illos versus susur-  
rabat, Domine dilexi decorem domus tuae, &c.  
&c.

A.C.400.

Hoc ha-  
betur in  
epitaphio

Corporis  
macera-  
tio.

Eius libe-  
ralitas.

1. Cor. 7.

Paula &  
Eustochij  
eius filiae  
pericia.

Psal. 12.  
83.

& Quam dilecta tabernacula tua Domine &c. A  
Cum autem interrogaretur à me, cur taceret, cur  
respondere nollet inquam doleret aliquid?  
Graeco sermone, quem nouerat, respondit nihil  
se habere molestiae, sed omnia quiesca & tranquilla  
perspicere. Posthaec obmutuit, digitumque ad os  
tenens signum Crucis in labijs pingebat, ipsū-  
que stridorem, quo mortalium vita finitur, in lau-  
des Domini conuertebat. Aderant Hierosolymo-  
rum & aliarum ciuitatū Episcopi, sacerdotumque  
& leuitarum ac monachorum, [ & virginū cho-  
ri repleuerant. Statimque ut audiuit sponsum vo-  
cantem. Surge, veni proxima mea, columba mea,  
lata respondit. Flores visi sunt in terra, tempus se-  
ctionis aduenit. Exhinc non vlulatus, non plan-  
ctus, sed psalmorum linguis] diuersa examina  
concrepabant. Translatāque feretro episcopo-  
rum manibus, in medio Ecclesiae in spelunca sal-  
uatoris est posita.

Paula mo-  
ris signi-  
ficatū  
crucis  
pingebat in  
labijs.

Summa  
eius vi-  
decimii.

TITVLVS XI. CONTI-

NET GESTA CENTVM ET DVO-  
rum annorum vel circa, scilicet ab anno  
Domini 418. vsque ad annum 518. & de  
pontificibus summis vndecim, scilicet  
Bonifacio, Caelestino, Xisto, Leone pri-  
mo, Hilario, Simplicio, Felice secundo,  
Gelasio, Anastasio secundo, Symmacho,  
Ormisda. Et de imperatoribus in orien-  
te, Theodosio iuniori, Martiano, Leone  
primo, Zenone, & Anastasio successiue.  
Et in occidentem imperantibus Valenti-  
niano tertio, & vsurpatoribus, postea Ma-  
ximo, Auito, Maioriano, Seuero, qui &  
Seuerianus, Anthemio, Oreste, Odoacro.  
Et demū à Zenone factus est rex in Italia  
Theodoricus, altero alteri succedente.  
Cōtinet etiam titulus iste de alijs regnis,  
exortu & progressu eorum, scilicet de re-  
gno Persarum, Gothorum, orientalium &  
occidentalium scilicet ibi regnantium, &  
Hunnorum regno. Vuandalorum, qui A-  
riani effectū persecuti sunt ecclesiam in  
Aphrica. De regno Longobardorum, de  
regno Francorum & Britonum. Conti-  
net etiam de doctoribus illius temporis,  
& sanctis episcopis & abbatibus tunc flo-  
rentibus.

Regnorum multorum origo, ex Sigeberto  
in Chronicis.

CAPVT I.



B anno dominicae incarna-  
tionis 381. quo cepit Gra-  
tianus imperare, Sigebertus  
plurimum regnorum cepit cō-  
temporalitatem describere,  
scilicet Romanorum, Persa-  
rum, quod postea factum est  
Saracenorum, regnum Francorum, Anglorum,  
regnum Vuandalorum, regnum Longobardorū,  
regnum Visigothorum, regnum Ostrogothorum,

& regnum Hunnorum. Et de his omnibus aliqua  
notabimus breuiter. Et de regno quidem Roma-  
norum, de quo dictum est, & dicendum vsque ad  
praesens tempus vita comite, scilicet ad annum  
Domini 1454. sic ait Sigebertus in Chronicis suis.  
Illud regnū iuxta Danielis interpretationem ex  
visione statuae habita à Nabuchodonosor, est quat-  
ta monarchia & vltima mundi, signata in tibijs &  
pedibus statuae ferreis, luto tamen mixtis. Sicut e-  
nim ferrum comminuit, domat, & conterit om-  
nia, sic ab origine sui istud contriuit, contudit, &  
domuit omnia pene mundi regna. Nouissimo ve-  
ro tempore regnum illud, quod in tibijs suis fer-  
reis diutissime & firmissime sine aliqua lasitu-  
dine steterat, tandem ferro suae fortitudinis com-  
mixto in pedibus cum testa humanae imbecillita-  
tis, ex alto suae dominationis gradu cum fragore  
terribili labare cepit. Hoc regnum primum  
Persae impetuerunt, qui semper cum Romanis  
pene ex aequo se habuerunt: modo vero vacillan-  
te reipublicae statu eos vltra impetere non timue-  
runt, & insuper suis finibus mutilare potuerunt,  
quando Iuliano apostata caeso, & exercitu misce-  
rabiler subiuigato, nimis Persae fortunati facti  
sunt ex eorum infortunio. Et ita regnum illud,  
quod tanto tempore omnes pene mundi gentes  
praeda & ludibrio habuerat, modo omnipotentia  
Dei irascente, ei duplum in poculo, quod cae-  
teris miscuit reddente, cunctis penē gentibus pra-  
de & ludibrio paruit. Et qui olim pro sola gloria  
cum caeteris gentibus certabant, modo salutis suae  
vix satis consulere poterant. Nam quaecunque  
gentes aut minuenda de domo multitudinis cau-  
sa, aut amore exercenda suae feritatis à patria sua  
exulabant, Romanorum imperium lacelebant,  
& de eius latissimo corpore velut partes qualdā  
excidebant, & in eis regnandi sibi locum statu-  
bant. Et quia ex potestatibus ecclesiastica & re-  
gali quibus mundus regitur, potior est ecclesiasti-  
ca, ut habetur distin. 96. duo sunt, ideo prius de  
summis pontificibus tractandum est.

A.C. 414.

Dan. 2.  
Romani  
imperij  
excellen-  
tia & ca-  
usa.

Persae Ro-  
mani im-  
perij sem-  
per aequi-  
li.

a Imperij haec laceratio utilis fuit. Nam primò  
bellis civilibus finem imposuit: deinde penitus ido-  
latriam sustulit, quam ne Christiani quidem Im-  
peratores radicibus extirpare potuerunt. Inde de-  
nique Christiana multa regna exorta sunt, quo-  
rum unumquodque pro suo modulo Christianam  
religionem propagauit. Maior enim erat imperij  
moles, quam ut principes eius saluti, itēque vni  
Christiana rei possent intendere. Sicq; impletū est  
illud Apoſto. 17. Decem cornua, quae vidisti in bel-  
lua, odient fornicariam, & desolatam facient illam  
& nudam, & carnes eius manducabunt, & ipsam  
igne concremabunt. Geneb.

S. Bonifacius Pont. max. 43. sed. ann. 3. men. 9. di.  
28. A.C. 419. ex Bibliot. & alijs.

§. I.

Zozimo, de quo dictum est supra in titulo  
nono, successit in summo pontificatu Boni-  
facius quadragesimus à Petro, natione Romanus,  
& Ecclesiae praefuit annis tribus, mensibus quin-  
que, diebus tredecim. Contra hunc quidam alius  
ordinatus est Papa nomine Eulalius. Quare dis-  
sidente clero iussu Honorij Imperatoris, qui ad-  
huc viuebat, Bonifacius, qui bis ordinatus fue-  
rat,

rat, in sede Apostolica collocatur. Cùmque mor- tuo Bonifacio pterent multi Eulalium, qui fue- rat expulſus, reuocari non conſenſit Eulalius Ro- mam reuerti. Et nota, quòd circa hoc ſcribit Ho- norius Imperator huic Bonifacio Papa, vt habe- tur diſt. 79. ſi duo. Si duo fortè contra fas teme- ritate concerrantium fuerint ordinati, nullum ex eis fieri ſacerdotè decernimus, ſed illum ſolum in Apoſtolica ſede permanere cõſemus, quem ex numero clericorum noua ordinatione diuinum iudicium & vniuerſitatis conſenſus elegerit.

Vbi not. gloſ. quod cùm ad Imperatorè nõ ſpe- cter aliquid ſtatere de electionibus & aliis rebus eccleſiaſticis, hoc fecit rogatu Eccleſiæ, & Eccle- ſia illud approbavit. Et, vt ſubdit Gratianus in §. ſeq. hoc non intelligitur, quando vnus eſt elec- tus canonicè, & alius p̄ ſtea de factò creatur: quia primus obtinet, vel ſecundum gloſ. intelligit- tur quando neuter eſt electus à duabus partibus cardinalium, vt requiritur: quia tunc nullus eorũ eſt Papa, vt extrà de electio. in ſi. Vel concilium conuocabitur, quando ſcilicet dubium eſt de iure vtriuſque.

Hic Bonifacius etiam decreuit, vt nulla mulier aut monacha palam ſacratam altaris contingeret, aut lauaret, aut incenſum ad altare daret. Et vt ſerius & obnoxius non orderetur, ſcilicet niſi liberatus. Præfuit autem Romanæ Eccleſiæ anno Honorij Imperatoris decimo, ab incarnatione au- tem Domini anno 418.

Sanctus Caleſtinus Pont. max. 44. ſed. ann. 8. menſ. 5. di. 3. A.C. 423.

§. II.

Bonifacio de hac luce migrante ſucceſſit in Biede Petri Caleſtinus Papa 41. natione Ro- manus, ſedit annis 9. menſibus 10. diebus 9. Hic conſtituit, vt introitus Miſſæ diceretur ex Pfal- tis David, quod obſeruarur vt plurimum, quod antè non fiebat, ſed dicebatur Epistoſa Pauli & Euangelium. Et non ſolum introitus, ſed etiam gradualia, ſeu reſponſoria, & offeratoria ante ſac- rificium, & orationes cũ modulatione ad Miſ- ſam in Romana curia cantari cõperunt. Sub hoc Caleſtino beatiſſimo præfulè, Petrus quidam Ep- iſcopus in monte Auentino ædificauit Eccleſiã ſanctæ Sabina, & ipſam Caleſtinus conſecrauit, & plura corpora Sanctorum poſuit, & præcipuè Alexandri Papæ primi, Euentij, & Theoduli, & ſanctæ Seraphæ virginis, & ſanctæ Sabina viduæ & martyris, & nunc eſt fratrum Prædicatorum.

Ab iſto Caleſtino Papa ad Scotos in Chriſtũ credentes, miſſus eſt Palladius epicoſus. Poſt quem ab eodem miſſus eſt Patricius ad eos gene- re Brito, filius Cõches ſororis ſancti Martini, qui ab ipſo Caleſtino Archiepiſcopus Scotorum or- dinatus, per annos ſexaginta ſanctitate inſignis, & doctrina, excellens totam inſulam Hyberniam ad Chriſtum conuertit, de quo infra dicitur.

Hic Caleſtinus contra promouentes ad ordi- nes & dignitates laicos, & indignos inuehitur ſic dicens. Debet antè eſſe diſcipulus, quiſquis do- ctor eſſe deſiderat, vt poſſit docere, quod didi- cit. Omnis enim vitæ inſtitutio, hac ad id, quo tendit, ſe ratione confirmat. Qui minimè literis operam dederit, præceptor eſſe non poterit lite- rarum. Qui non per ſingula ſtipendia creuerit,

Necelle eſt prius eſſe diſci- pulũ quã magiſtrũ ep. 2. ca. 3. ro. 10. Co- cil.

ad meritum ſtipendij ordinem non poterit perue- nire. Solum ſacerdotiũ inter iſta rogo vilius eſt, cur facilius tribuitur, cùm difficilius impleatur. diſt. 59. ordinatos.

Idem Caleſtinus diſt. 62. docendus. Docendus eſt populus, non ſequendus. Nos què ſi neſciant eos, quid liceat, quidve non liceat cõmonere, non iis conſenſum præbere debemus.

Idem 26. q. 6. c. agnouimus. ait, Salutem homi- ni adimit, quiſquis mortis tempore pœnitentiam ſibi denegauerit. Et deſperat de miſericordia Dei, qui eum ad ſubueniendum morienti ſuffice- re, vel in momento non credit poſſe. Perdiditſer- latio præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum vnus horã pœnitentia non iuuiſſet. Cùm eſſet in pœna, pœnituit, & pro vnus iuſſione ſer- monis habitaculum paradifi eo promittente pro- meruit.

Sub hoc Caleſtino papa, vt dicitur in decret. diſt. 16. cap. ſexto, ſecundum Bedam celebrata eſt ſynodus vniuerſalis in Ephèſo tẽporibus Theo- doſij iunioris trecentorum patrum contra Neſto- rium Conſtantinopolitanum epicoſum dicen- tem beatam Mariam non Dei, ſed hominis tan- tum eſſe genitricè, quia ponebat in Chriſto duas perſonas diſtinctas, ſcilicet humanam & diuinã, vnde hæreticus declaratus eſt, & determinatum vnam tantum perſonam eſſe in Chriſto, ſed in duabus naturis ſcilicet diuina & humana, & bea- tam virginem matrem Dei debere dici. Aliqui tamen dicunt celebratam fuiſſe hanc ſynodũ ſub Xiſto papa, qui ſequitur immediatè.

S. Xiſtus 3. Pont. 45. ſed. ann. 7. men. 11. Anno Chriſti 432.

§. III.

IN cathedra Petri poſt Caleſtinum ſedit Xiſtus ſecundus huius nominis papa 42. Qui natione Romanus rexit Eccleſiam annis 8. diebus 19. Hic à quodã Baſſo Patricio falſo crimine accuſatur, vnde in Decre. 2. q. 7. mãdaſtis. Xiſtus ipſe ſic ſcri- bit omnibus epicoſis. Mandatiſt vt ſcriberem vobis, qualiter hoc iurgium contra me ſuſcitatu eſt, vel à quo, vt veſtro adminiculo pelleretur, & cauſa mea firmaretur. ſcitote ergo me criminari à quodam Baſſo, & iniuſtè me perſequi. Quod audiens Valentinianus Auguſtus noſtra authori- tate ſynodum congregari iuſſit, & factò concilio cum magna examinatione ſatiſfecit omnibus, li- cet euadere aliter ſatis potuiſſem: ſuſpicionè ta- men fugiens coram omnibus me purgavi, ſcilicet à ſuſpitione & emulatione liberans. Sed non a- liis, qui hoc noluerint, aut ſponte hoc elegerint, faciendi formam dans. Hæc ibi.

Et igitur purgato coram ſexaginta ſex epicoſis: Baſſus prædictus cõdemnatus eſt à ſynodo: ita tamen vt vltima die viaticum ei non negaretur propter pietatem Eccleſiæ. Valentinianus autem Auguſtus cum matre ſua Placidia ſancto furore indignati contra Baſſum, eum cõdemnauerunt exilio relegantes, & omnes facultates eius catho- lica Eccleſiæ attribuerunt. Qui iuſto iudicio Dei intra tres menſes moritur. Cuius tamen corpus Beatus Xiſtus iniuriæ immemor, omni humani- tatis ſtudio conditum aromatibus, & propriis manibus in Eccleſia beati Petri honorabiliter ſepeliuit.

Huius

S. Conci- lium vni- uerſale 3. Ephèſiũ A.C. 430. celebratũ huic præ- fuerunt Caleſtini nomine Cyrillus Alexandri- nus & At- tadius ep- iſcopi.

Qualiter Xiſtus ſe purgavit, in epi. ad Otien. to. 1. Concil.

Xiſti pon- tificis in Baſſum hoſtem pietas.

Huius pontificis hortatu Valentinianus Impe- rator multa donaria eccleſiaſticis obtulit eccle- ſiis, multa renouauit in Eccleſia Apoſtolorum Petri & Pauli, quæ à barbaris fuerant ſublata. Sub iſto Xiſto Papa Theodoſius Imper. Conſtan- tinopoli mortuus eſt. In decretis 24. q. 1. memor. Xiſtus Papa ſic ait: Memor ſum me ſub illius no- mine Eccleſiæ præſidere: cuius confeſſio à Do- mino noſtro Ieſu Chriſto eſt gloriſicata, & cuius fides nullam hæreſim vnquam fouet, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit. Intelligo autem mihi a- liter non licere, quàm vt omnes conatus meos ei cauſa, in qua vniuerſalis Eccleſiæ ſalus infe- ſtatur, impendam.

S. Leo I. Pont. Max. 46. ſed. ann. 20. men. 11. An. Ch. 440.

§. IIII.

Imperantibus Martiano Conſtantinopoli, & Valentiniano tertio in Italia, poſt tranſitum Xiſti Papæ, creatus eſt Leo huius nominis pri- mus natione Tuſcus, qui Romanæ Eccleſiæ præ- fuiſt annis 21. menſe 1. & diebus 29. Hic in decla- mandis Homil multum valuit, eloquentiſſimus C in ſuis ſermonibus, Epistoſas decretales 70. ſcrip- ſit. Ad populum ſermones 79. fecit, qui & con- ſcripti habentur, vnde & ſemologus dictus eſt. Et ob huius ſancti viri prudentis ingenij, & elo- quentiæ venuſtatis cõmendationem, aliqua infra inducuntur ex eius dictis. In canone Miſſæ addi- dit, Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.

Hic ſanctitate conſpicuus fuit, & quoties ro- gabatur ab aliquibus, vt eis aliquorum Apoſto- lorum vel martyrum reliquias daret, conſuevit ad corpora, vel ad memorias Apoſtolorum aut martyrum, quorum reliquias petebantur, Miſſas celebrare in ipſorum honorem. Sic què brædeum altaris, id eſt corporale quo conſecratum corpus Domini inuoluerat, particularim diuidebat, & pro reliquiis Apoſtolorum vel martyrum dabat. Vnde ſi ab aliquibus dubitabatur, cuiſtello pan- nos illos pungens ſanguinem eliciebat: ſic palam cunctis faciens, quod etiam in cõſecratione in- ſteriorum Chriſti ſanguis Apoſtolorum & marty- rum, qui pro illo eſuſus eſt, intrer per diuinam virtutem in pãnos illos, & ideo meritò illos dari pro reliquiis Sanctorum, in quorum honorem conſecrati ſunt.

Hic orationibus ſuis & precibus obtinuit vr- bi pacè, ad Attilam perſonaliter accedens circa Rauennam poſitum, cum gentibus ſuis, vt egredie- retur Italiam, cum ad urbem Romanã diripiendã ire niſeretur Attila ipſe.

Huius temporibus & Martiani Imperatoris celebrata eſt quarta ſynodus celeberrima in Chal- cedonenſi ciuitate ſexcentorum & triginta Pa- trum contra Eutychem abbatem Conſtantino- politanum, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanã aſſumptionem non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo diuinam naturã prominere, quaſi humana in diuinam eſſet conuerſa. Cõdemnata igitur præſcripta hæreſi, ſtatuertur canones vi- ginti ſeptem, quorum author maxime fuit ſan- ctus Anatoſius Conſtantinopolitanus epicoſus, vt habetur diſt. 6. cap. 6. Vnde & Martianus im- perator in concilio præſens ait, vt habetur diſt. 26. nos ad hãdem. Nos ad fidem confirmandam,

A.C. 426. Romanæ Eccleſiæ excellẽtia Xiſtus 2. in epi. ad Gratian. cõ. 10. 1.

S. Leonis ſcripta.

Hic Ioſ. Diac. à D. Greg. fa- ctũ reſta- tur in vi- ta ipſius li. 2. ca. 41. quod etiã ex eodẽm rãe D. An- to. tit. 11. c. 5. 8.

S. vniuer- ſale Con- cilium 4. Chalcedo- nenſe. A. C. 451.

non ad potentiam oſtendendam exemplo reli- gioſiſſimi principis Conſtantini ſynodo intereſ- ſe volumus, vt inuenta veritate non vltra multi- tudo prauis doctrinis attracta diſcordet, decorũ iudicantes capitula eius regulariter potius firma- ri per ſynodũ, quàm noſtra lege ſanciri. Hæc ibi. Non ſolum autem Eutyches abbas damnatus eſt, ſed & deſenſor eius Dioſcorus quondam Ale- xandrinus epicoſus.

Neſtorius quoque quondam Conſtantinopo- litanus epicoſus, qui in præcedenti concilio Ep- pheſino fuerat hæreticus cõdemnatus, duas hæ- reticos in Chriſto perſonas, iterum cum aliis hæ- reticis reprobarus eſt, decretũque eſt vt beata Maria mater Domini non ſolum Chriſtotocos, ſed etiam & Theotocos credatur & dicatur, pro- pter blaſphemias Neſtorij mentientis eam non Deum, ſed hominem purum genuiſſe.

Ad improbandum autem dictos errores, hoc miraculum reſert Vincen. in ſpec. hiſto. lib. 20. ca. 35. ex geſtis dicti cõcilij accidit. Leone enim papa præſente diſputantibus hæreticis cum ortho- doxis, dicunt orthodoxi, Scribamus in charta fidem noſtram, & vos hæretici in alia veſtram, & ponamus eam cum ſigillis noſtris ſuper corpus ſanctæ Euphemie, & firmemus ſepulchrum corã imperatore, & oremus Deum nos ſecundum fidem noſtram, vos ſecundum potius perſidiam, vt Deus manifeſtet nobis veram fidem. Quo factò orauerunt Orthodoxi, & ieiunauerunt per ſeptem dies. Poſt hæc abierunt omnes cum imperatore ad ſepulchrum. Quod aperientes viderunt ſan- ctam in manu tenentem chartam orthodoxorum, & charta hæreticorum erat deiecta ſub pedibus eius.

Opusculum ſeu epistoſa ad Flauianum epico- pum deſtinata, ſcilicet de myſterio fidei, vſque ad vnum iota eius eſt approbata, & diſt. ſanctã Ro- mana. Hanc credo epistoſam eſſe, quam, vt legi- tur, ab eo editam poſuit ſuper ſepulchrum beati Petri apoſtoli orans & ieiunans per quadraginta dies, vt ſi quid in ea eſſet, quod corrigi oporteret, emendaret. Cui apparuit Petrus in capite quadra- ginta dierum dicens ei, ſe illam emendaſſe, vbi expediebat.

Eidem ad ſepulchrum beati Petri oranti & ieiunanti, ac vt peccatorum ſuorum veniam Pe- trus impetraret perenti, apparuit Petrus ipſe di- cens. Deprecatus ſum pro te dominum & omnia peccata tua tibi dimiſit. Solummodo de manus impoſitione debes inquire, id eſt ſi bene vel aliter alicui manus impoſueris, ſcilicet conferendo or- dines vel beneficia.

De quibusdam ſtatutis per eam vt reſert Vin- cen. vbi ſupra. Quia non deſinit per forniculas quaſdam malignos inſidiari pietatis ſequacibus, ac ſemper noui quiddam, aduerſus veritatem in- dagat, placuit nullum vſquam ædificari poſſe,

De Leonem Romanum Pontificem concilio non in- terfuſſe ex ipſo Concilio. actio. 1. & 16. & ex hiſto- riis Niceph. lib. 15. cap. 2. Euag. lib. 2. cap. 2. & 4. & aliorum colligitur. ſed eius loco in eodem præſe- diſſe Paſchaſinum Lilybai & Euentium epicoſos, & Bonifacium ſacerdotem. Caterum cum quis per alium aliquid agit, id ipſe agere videatur, non im- merito Leo fuiſſe præſens Concilio dicitur, cuius loco alij eidem Concilio interfuert.

Secunda pars Hiſt. Ant. N

A.C. 451.

Mater Chriſti vere eſt Theoto- cos.

Hoc etiã reſert Ni- ceph. lib. 15. ca. 5.

Epistoſa Leonis ad Flauianum ab Eccleſia approba- ta. Gel. in Concil.

Sine licẽ- tia epico- pi nõ li- cet mona- ſterij vel oratoriũ ædificare. Concil. Chal. act. 6. cap. 1. & 11. ca. 4.

A.C. 451. neque monasterium, nec oratorium absque ciuitatis episcopi voluntate.

In monasteriis non esse suscipiendum seruum ad monachum faciendum praeter proprii Domini voluntatem.

Nec monachos ecclesiasticis vel secularibus rebus communicare. Nec licere clericum duarum pariter ciuitatum ecclesiis ministrare.

Clerici vel monachi conspiratores proprium amittant gradum. Hoc enim vitium etiam apud extrinsecas leges penitus amputatur.

Clericum vel laicum, qui episcopum accusat, ad accusationem non suscipi debere, nisi prius eorum existimationis opinio fuerit discussa.

Intra tres menses episcoporum ordinationes fieri debere placuit.

Omniem ecclesiam habet episcopum etiam aconomum habere de proprio clero. Oportet, ut sit numerosa seueritas sanctionum, vbi est licentia crebra culparum. Haec ibi.

In decretis haec habentur inter cetera eius statuta, dist. 14. cap. vlt. Sicut quaedam sunt, quae nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quae aut pro necessitate rerum, aut pro consideratione a-

tatum oportet temperari, illa semper consideratione seruata, ut in his, quae dubia fuerint aut ob- scura, id nouerimus sequendum, quod nec euangelicis praecipis contrarium, nec decretis sancto- rum patrum inueniatur aduersum.

De continentia clericorum sic ait dist. 32. cap. 1. Omnium sacerdotum tam excellens est electio, ut quae in aliis membris ecclesiae non vocatur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. Cum enim extra clericorum ordinem constitutus nuptiarum societati & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendum tamen perfectae continentiae puritatem, nec subdiaconibus carnale conubium conceditur, ut & qui habent, sint tanquam non habentes, id est non vtantur: & qui non habent permaneant singulares, id est contineant.

In dist. 38. Leo papa, si in laicis. Si vix in laicis tolerabilis videtur inficitia, quatomagis in iis qui praesunt, nec excusatione digna est nec ventia.

Idem de correctionis modo, dist. 45. licet, 2. Licet nonnumquam in sacerdotalibus personis accidant, quae sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quam seueritas, plus caritas quam potestas, plus cohortatio, quam commotio. Sed ab his, qui quae sua sunt quaerunt, non quae Iesu Christi, facile ab hac lege discernuntur, & dum dominari magis, quam consilium subditis quaerunt, placet honor, inquit superbia, &

Corre- tionis modus quis. episc. 84. ca. 1. Phil. 2.

Corre- tionis modus quis. episc. 84. ca. 1. Phil. 2.

Nota hoc loco id, quod supra obseruabamus cap. 3. 2. tit. 11. parum caute D. Anto. excidisse, Subdiaconis scilicet Gregorium magnum, primum continentiam indixisse quod idem repetit titu. 12. cap. 3. §. 14. Nam ut vides, Leo ipse, qui centu & quinquaginta annis Gregorium praecipit, id mandat. Sed de hac re plura superius. Solum addam quae ibidem magnus Leo refert. Quod si in hoc qui quatuor est a capite dignum est custodiri, quanto magis in primo, aut secundo, aut tertio seruandum est, ne aut Leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus existimetur, qui se a voluptate uxoris necdum frenasse detegitur.

quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxam.

Idem contra cupiditatem dist. 47. virum. Virum catholicum & praecipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, sic nulla cupiditate violari oportet, dicente scriptura, Post concupiscentias tuas ne eas. Mens enim potentiae auida, nec abstinere nouit a veris, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consentum.

De indebitis promotionibus idem ait, dist. 61. miramur. Miramur tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium praesumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium & gubernatio ecclesiae crederetur. Non est hoc consilium populo, sed nocere: non prestare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim praesidentium salus est subditorum, & vbi incolunitas est obedientiae, ibi est sana forma doctrinae. Et infra.

Quod si in quibuslibet Ecclesiae gradibus prouidenter scienterque curandum est, ut in domo domini nihil inordinatum sit, nihilque praeposterum, quantomagis elaborandum est, ut in electione eius, qui super omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiae domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi est illa beati Pauli apostoli per spiritum Dei emissa praecipio, qua in persona Timothei omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, & proinde vniciue nostrum dicitur. Manus cito nemini imposueris, neque communes peccatis alienis.

Quid est enim manus cito imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiae, ante experientiam disciplinae, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem qualis est, qui non meruit ordinari? Sicut enim sibi boni operis comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo sacerdote iudicium: ita graui semetipsum afficit damno, qui ad suam dignitatis collegium sublimiter indignum. Non enim in cuiusquam persona praetermittendum est, quod institutis generalibus continetur. Nec putandum est ordo ille legitimus, qui contra diuinam legis fuerit praecipio collatus. Et infra.

Nec potest de eius profectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis, celsioris loci primum debetur.

Idem eod. cap. statumimus. Statumimus, ne iis re- genda Ecclesia domini credatur, qui institutioni legitimarum nescij, & totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis voluerint habere principium, cum valde iniquum sit abiurdumque, ut imperiti magistris, noui antiquis, rudes praerantur emeritis.

Idem in poenitentia circa infirmos 26. q. 6. his qui, ait. His, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia, praesidium poenitentiae, & modum reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicens est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordiae Dei nec mensuras ponere possumus, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniae moras vera conuersio, dicente spiritu Dei per prophetam, Cum conuersus in- genueris, saluus eris.

Et 26. q. 7. cap. 2. ait. Tempora poenitudinis habita

Concupiscentia re- sistendum. ep. 57. Ecclesia.

1. Tim. 5.

Quid est cito manus impone- re.

Ordinan- di no sic ignari.

Ezech. 33.

bita moderatione constituenda sunt tuo iudicio, A prout conuerforum animos perspexeris esse de- uotos, pariter etiam habens aratis senilis inuitu, & periculorum quorumcumque, & argutudinum respiciens necessitates, [ in quibus si quis ita gra- uiter vrgeatur, vt dum adhuc poeniter, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subueniri. ] Idem de poenitentia dist. 5. qualitas. Qualitas lucri negotiantem aut excusat, aut arguit, quia est honestus quaestus, & turpis. Veruntamen poenitenti vtilius est dispendia pati, quam periculis nego- tiationis astringi. Difficile est autem inter ven- dentis ementisq; commercium non interuenire peccatum. Et illicitorum veniam postulantem, o- portet etiam a licitis abstinere. Haec ille. Celebratur autem huius sancti festum in vigilia apo- stolorum Petri & Pauli.

Colitur huius magni Leonis festum 11. Aprilis, secundi autem Leonis in vigilia Apostolorum Petri & Pauli secundum Breuiarij Romani ritum. Caterum quoniam in numero Episcoporum D. Leonis est aliqua diuersitas nos secuti sumus numerum in citatione locoru Colonienfis editionis. A. 1561.

Hilarius Pont. max. 47 sed. an. 6 men. 3. di. 10. A. C. 461. Pontif.

S. Hilarius Pont. max. 47 sed. an. 6 men. 3. di. 10. A. C. 461. Pontif.

S. Hilarius Pont. max. 47 sed. an. 6 men. 3. di. 10. A. C. 461. Pontif.

Post Leonem primum ecclesiam Romanam regendam suscepit Hilarius, natione Sardinus in catalogo Romanorum pontificum 44. Sedit autem annis sex, mensibus 3. diebus 10. Hic de- cretales per vnuersum sparsit orientem de ca- tholica, confirmans tres synodos, scilicet Nic- enam, Ephesinam, & Chalcedonensem. Damna- uitque Eutychem, Nestorium, & Dioscorum, amnesteque eorum sequaces. Multa Romanis resti- tuit ecclesiis.

Hic Hilarius sic ait 25. q. 1. nulli. Nulli fas sit sine status sui periculo, vel diuinae constitutiones, vel apostolicae sedis decreta temerare, quia nos qui potissimi sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei fuerimus negligentis inueni, quia memi- nerimus (quod timere debemus) qualiter commi- netur Deus negligentiae sacerdotum, si quidem maiori reatu delinquit, qui potiori honore frui- tur, & grauiora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.

Et tempore beatus Mamertus venerabilis do- ctor Viennensis episcopus claruit, qui vt ait Io- de Col. litanias triduanas ante Ascensionem cele- brari instituit in partibus Gallicanis. Huius cau- sa fuit, quia apud Viennam maximi terramotus tunc facti sunt, qui plurimas domos & Ecclesias subruerant, nocturni sonitus & clamores audie- bantur. In die Pascha ignis de caelo descendens palatium Regis concremavit, lupi & alij fere ci- uitatem inrantes & discurrentes plurimos deuo- rabant: propter quae sanctus Mamertus triduanu ieiunium instituit, & litanias dicendas, & sic tribulatio illa conqueuit, quae institutio postea assumpta est ab omni Ecclesia & mandata, vt patet de consecr. dist. 3. cap. rogationes.

Hunc autem Mamertu, qui & Claudianus co- gnominatus, Sidonius Auernorum episcopus &

valde literatus mirabiliter comendat, dicens. Ne- mo vt Claudianus, qui librum de statu animae scripsit, tempore meo, quae voluit, affirmare sic valuit. Sentit vt Pythagoras, diuidit vt Socrates, explicat vt Plato, implicat vt Aristoteles, blandi- tur vt Aeschines, irascitur vt Demosthenes, ver- nat vt Hortensius, moratur vt Fabius, simulat vt Crassus, dissimulat vt Caesar, suadet vt Cato, dis- suadet vt Appius, persuadet vt Tullius. Jam si ad sacrosanctos patres pro comparatione veniatur, instruit vt Hieronymus, destruit vt Lactantius, affruit vt Augustinus, attollit vt Hilarius, sub- mittit vt Ioannes, corrigit vt Basilius, consolatur vt Gregorius Nazianzenus, affluit vt Orosius, stringit vt Rufinus, vt Eusebius narrat, vt Pauli- nus prouocat, vt Ambrosius perseuerat. Haec ille.

S. Simplicius pontifex max. 48. sed. ann. 15. men. 6. die. 23. ann. Ch. 467.

S. V I.

Quadragesimus quintus in Romana sede Hi- lario defuncto inthronizatus fuit Simplicius natione Tiburtinus. Qui eam tenuit annis 15. mense 1. diebus 8. Hic damnauit Petrum Euty- chianistam Constantinopolitanum episcopum, multaque sancta in Ecclesia constituit, vt dicit Ioan. de Col.

Ei autem successit in pontificio Felix 46. qui natione Romanus sed. annis 7. mensib. 11. diebus 18. Et fuit tempore Odoacri regis Italiae, & Ze- nonis Imperatoris. Sub huius autem pontificatu ab vrbe regia Constantinopolitana Petrum pre- fatum, quem apostolica sedes damnauerat: reuo- catum a iunt ab Acacio episcopo, qui eidem Petro in Constantinopolitana sede fuerat substitutus. Quo audito, vt refert Ioan. de Col. venerabilis Felix Papa Romae congregato concilio dam- nauit ac deposuit Acacium cum Petro. Quo dam- nato Zeno Imperator scripsit Felici Papa, vt si Acacius poenitens resliret ab errore, reciperetur. Tunc beatus Pontifex misit duos super hoc, scilicet Messenum Episcopum, & Vitalem quendam. Ij venientes Constantinopolim, non fecerunt secundum mandatum summi pontificis, qui eos des- tinauerat, sed corrupti pecunia non processerunt in facto. Quod cum Felix comperisset, facto concilio illos reuocauit, & eiecit a com- munionem fidelium.

S. Felix 2. dictus 3. Pont. max. 49. sedit 11. di. 17. A. C. 483. Ex lib. Pont.

S. Gelasius Pontifex max. 50 sed. ann. 4. m. 8. di. 19. an. Chr. 492. haec habet Pont.

S. Gelasius Pontifex max. 50 sed. ann. 4. m. 8. di. 19. an. Chr. 492. haec habet Pont.

S. Gelasius Pontifex max. 50 sed. ann. 4. m. 8. di. 19. an. Chr. 492. haec habet Pont.

S. VII.

Post Felicem quadragesimus septimus Roma- nam rexit ecclesiam Gelasius natione Apher annis quatuor, mensibus octo, diebus nouem. Hic sanctus homo fuit amator pauperum, atq; ipsam vrbe a famis periculo sua munificentia libera- uit. Literatissimus extitit, & facundissimus, vt ex suis decretalibus apparet, sollicitus circa scriptu- rarum indagacionem. Ipse scripsit libros quinque aduersus Eutychem & Nestorium. Et aduersus Arium duos. Et epistolas fidei ad diuersos. Com- posuit etiam hymnos in modum beati Ambrosij aliquos, & praefationes & complures orationes, quae sunt in vsu. Hic declarauit scripturas vete- ris & noui Testamenti, quae scripturae vltra decre-

Secunda pars Hist. Ant. N 2

A.C. 461. ta & decretales epistolas summorum pontificum essent apocrypha, id est dubia, & qua reprobare: ut patet dist. 15. sancta Romana. Et qua legenda essent de scripturis sacris in lectionibus matutinalibus diuersis temporibus anni.

Hic sic ait dist. 10. in decre. quis. Quis aut leges principum, aut patrum regulas, aut admonitiones paternas dicat debere contemni, nisi impunitum sibi tantum existimat transire commissum? Ipse Theoderico regi Italię cuius tempore fuit ca. seq. Certum est magnificentia vestra leges Romanorum principum, quas in negotiis hominum custodiendas esse precepit, multo magis circa reuerentiam beati Petri apostoli pro sua felicitatis augmento velle seruari.

Idem t. q. 1. baptizandis. Baptizandis consignandisq; fidelibus sacerdotes pretia nulla prefigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam qua gratis accepimus, gratis dare mandamur: & ideo nihil a predictis exigere moliantur.

Idem dist. 93. diaconos. Diaconos proprias constitutum seruare mensuras. Absque episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi predictis fortasse officiis longius constitutis necessitas extrema compellat, quod etiam laicis Christianis plerumque facere conceditur. Sacri corporis prerogationem sub conspectu episcopi seu presbyteri, nisi iis absentibus ius non habeant exercendi.

Idem Anastasio imperatori, qui fuit tempore illo, dist. 96. duo sunt. Duo sunt quippe, imperator Auguste, quibus principaliter regitur hic mundus, auctoritas nempe sacra pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto est grauius pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino sunt reddituri examine rationem. Nostri itaque inter hac ex illorum te pendere iudicio, non vltos ad tuam posse redigere voluntatem. Et ad hoc inducit exemplum Innocentij papae, qui excommunicauit Arcadium imperatorem, & sancti Ambrosij, qui excommunicauit Theodosium magnum.

Idem Gelafius dist. 88. consequens, sic ait. Nuper ad nos missa relatio nunciavit non prater eunda, idem plurimos clericorum negotiationibus inhonestis, & lucris turpibus inhiare, nullo pudore cernentes Euangelicam lectionem, qua ipse Dominus negotiatores ex templo verberatos affectur expulisse, neque Apostoli verba recolentes, quibus ait. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Psalmistam quoque Dauid furtiua dissimulantes aure, cantantem. Quonia non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini. Proinde huiusmodi aut ab indignis posthac quæstibus noverint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio cupiditateque cessandum, aut in quocumque gradu sint positi, mox a clericalibus officiis cogantur abstinere domus Dei, qua domus orationis est, officina negotiationis potius spelunca sit latronum.

Anastasio 2. pontifex max. 51. sed. ann. 1. mens. 11. dieb. 24.

§. VIII.

Beato Gelasio ad patres eunte: creatus est papa Anastasius secundus natione Romanus, & in ordine 43. qui sedit anno vno, mensib. 11. dieb.

Leges principum aut patrum regulę ser uandę.

Matt. 10.

Diaconis quid agendum ibi. cap. 9.

Clerico non negotiandum. ep. ad episcopos per Lucan. c. 6. stitutos c. 17.

Matt. 23. 2. Tim. 1.

Psal. 70.

Luc. 19.

A 24. Quo tempore multi ex clero a comunione illius se subtraxerunt, eo quod comunicalet sine concilio episcoporum Photino diacono Thessalonicensi, qui Acacio heretico fauebat. Vnde, quia voluit occulte reuocare Acacium, scilicet ad dignitatem, sed non potuit, diuino iudicio percussus est. dist. 19. Anastasius. vbi dicitur gloriol. quod a felando iste intestina emisit, Et decretalis eius de-

Qua hoc loco de Anastasio referuntur, vel ex Pontificali de prompta, vel certe ex Gratiano descripta a multis grauiusque scriptoribus refutantur. Sanderus videlicet in lib. de visib. monar. lib. 7. pag. 362. Alberto Piglio lib. 4. hierar. Eccl. cap. 8. Genebrar. in 3. lib. Chronol. & Turriano aduersus Andream Erubium. Sed his omnibus omisis proferam doctissimi & amplissimi Cardinalis Hosij verba lib. 2. de legitimis iudiciis rerum Ecclesiasticarum. Sic autem ait, Anastasio Pontifici suspicionem hanc primus videtur conluisse Gratianus, cuius errorem, ut sit, alij postea sunt secuti. Narrat is fabulam quamdam, quod multi clerici se a comunione ipsius (sic enim loquitur Gratianus) abegerunt &c. Vnde fabulam hanc Gratianus descripsit, non satis constans. Sed commentum hoc Gratiani refellit ipsius Anastasij epistola, ex qua perspicuum cuius esse potest, quod etiam in glossa textus illius legitur, antequam factus esset Anastasius pontifex Acacium mortuum fuisse. Qui potest autem fieri, defunctum ut reuocare voluerit pontifex: Nam quod scribit glossator, ut orationes pro eo in Ecclesia fierent, cum Acacium reuocare voluisse, prius id absurdum est, & contrarium eius ostendit epistola, quam ad cognominem suum Anastasium Imperatorem scripsit, in qua specialiter Acacij nomen taceri vult, qua sola sufficit ad comentum hoc Gratiani refellendum. hac ille. Extat epistola tom. 2. Concil. cui magis, quam vlli historiographo est credendum. Vide etiam annotationes in decretum iussu sanctissimi Dom. nostri Greg. 13. editum.

Paulus Diaconus in vita Anastasij Imperatoris. Dum Anastasius, inquit, in heresi, in quam delapsus fuerat perseueraret, dunsque in Christo naturas deitatis, videlicet & humanitatis, Eutychen heresiarcham sequens, denegaret, & eius impiam temeritatem diuina vltro statim secuta est. Nam eum iam septimum & vigesimum imperij annum ageret, ihu fulminis interit. Hinc puto errorem illum habuisse originem, quo putatum est Anastasium Pontificem Romanum nutu diuino percussum fuisse. Quod enim Anastasio imperatori acciderat, Anastasio pontifici facillime per errorem adscribi potuit. Sand. de visib. Monar. lib. 7. pag. 364.

De hac decretali sic scribit doctissimus Hosius. Ac affert is (Gratianus scilicet quem D. Anto. sequitur) piam quamdam ac Catholicam Anastasij sententiam, quam parum catholicę refutare conatur. videtur autem eam ex aliquo compilatore potius excerpisse, quam integrę Anastasij epistolam legisse. hac igitur decretalis sic habet. Nam secundum Ecclesia catholica consuetudinem, sacratissimum serenitatis tua prectus agnoscat, quod nullum de his, vel quos baptizauit Acacius, vel quos sacerdotes, sine Leuitas, secundum canones ordinauit, vlla eos ex nomine Acacij portio laetionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptisum, quod procul sit ab Ecclesia, sine ab adultero, vel a fura fuerit

Anastasio non reuocauit Acacium, ut vulgo ferunt.

Anastasio imperatoris mox.

fuerit datum, ad percipiendum munus peruenit illibatum. hac & multa alia in hanc sententiam Catholicam, profecto Anastasius scripsit sacramenta, videlicet a quocumque rite & canonicę collata gratiam conferre. vide decretum nouum.

stinata Anastasio imperatori, qua incipit secundum Ecclesia. dist. ead. ut dicitur gloriol. est reprobata cum suo auctore, quia in ea videtur dicere, quod ordinati ab heretico, ut qui fuerant ordinati ab illo Acatio heretico, sine alia dispensatione exequi possent officia ordinum suorum, quod falsum est.

Post Anastasium assumptus est ad summum sacerdotium Symmachus 49. papa, natione Sardinus, qui cathedram tenuit annis 15. & mensibus 7. diebus 28. Hic dicitur constituit in diebus dominicis & festiuis, Gloria in excelsis Deo. Quod Telephorus Papa prius ordinauerat tantum in die natalis dici.

In ordinatione autem istius Symmachi Romę tantum schisma ortum est inter clerum, ut cades non solum aicorum, sed clericorum facta sit. Nam in basilica Constantiniana sancti Ioannis Lateranensis iste Symmachus ordinatus est, Laurentius vero in Ecclesia sanctę Marię maioris factus est papa, vel potius antipapa, quare separatus est clerus: diuisus est populus. Senatorum etiam alij fauebant Symmacho: alij Laurentio. Post multam contouersiam (ut dicit Io. de Col.) in hoc confenserunt, vt super hoc Rauennam pergerent, & regis Theoderici, qui tunc regnabat in Italia, & er Gothicis descenderat, iudicium expectarent. Qui cum ambo Rauennam venissent, hanc a rege sententiam acceperunt, ut qui primo ordinatus fuisset, & in quem maior pars consensisset, ipse verus pontifex haberetur. Vnde ex hac sententia Symmachus summum obtinuit presulatum. Qui nolens malum pro malo reddere, dictum Laurentium in Nucerna ciuitate ordinauit episcopum.

Sed transactis quatuor annis, iterum Laurentius ad aliquorum suggestionem Romam ueniens, schisma renouauit, adhaerentibus sibi Festo & Probinus consulibus, qui aduersus Faustum exconsulem, qui Symmachum & ecclesiam protegebat, bella & seditiones excitauit, adeo ut cades & homicidia in medio ciuitatis fierent, adeoque diuisus est clerus, ut alij Symmacho, alij Laurentio communicarent. Insuper Festus & Probinus subornatis fallis testibus miserunt Rauennam ad Theodericum regem contra Symmachum petentes, vt rex visitatorem daret sedi apostolicę. Ad quorum suggestionem, rex dedit quandam Petrum nomine Altina: ciuitatis episcopum contra canones.

Et ut dicitur in decre. di. 17. Concilia. §. hinc etiã. Theodericus rex ex diuersis prouincijs ad urbem Romanam episcopis precepit conuenire: ut sanctum concilium iudicaret de iis, qua venerabili Symmacho apostolicę sedis presuli ab aduersariis eius dicebantur impingi. Liguria autem & Aemelia seu Venetiari episcopi suggesterunt eum, qui dicebantur impetrus, debere synodum conuocare: scientes, quod eius sedi primum beati Petri apostoli meritum, deinde secuta iussione domini conciliorum venerandorum auctoritas singularem in ecclesijs tradidit potestatem,

Ex 4. Synodo Romana. c. 6. sil. 4.

nec antedicta sedis auctoritatem minorum subiacuisse iudicio. Ad hac serenissimus rex deo inspirante respondit, synodalis esse arbitrij in tanto negotio sequendo perscribere, nec aliquid ad se prater reuerentiam de ecclesiasticis negotiis pertinere, committens etiam potestati pontificum, vt siue propositum vellent audire negotium, siue nolent, quod magis vile purarent, deliberarent, dummodo venerandi prouisione concilij pax in ciuitate Romana daretur. Episcopi vero in synodo residentes congregata auctoritate eiuſdem Symmachi dixerunt. Symmachus papa apostolicę sedis presul, ab huiusmodi propositionibus impetrus, quantum ad homines respicit, sit immunis & liber, cuius causam totam Dei iudicio referuamus. De clericis vero memorati Papę, qui ab episcopo suo ante tempus contra regulas discesserunt, & schisma fecerunt, hoc fieri decreuimus, vt satisfacientes episcopo suo misericordiam consequantur, & officijs ecclesiasticis se gaudeant restitui. Laurentius episcopus Mediolanensis huic statuto subscripsit. Deinde Petrus episcopus Rauennas, & post eum septuagintaquinque episcopi. Hęc ibi.

Et dicit ibi gloriol. Quod calumniose fuerat accusatus de heresi. Et ut dicit Ioannes de Col. Petrus visitator, factus inuafor apostolicę sedis simul cum Laurentio antipapa fuit damnatus, & Symmachus ab omni clero, vt verus pontifex receptus. Apud Carthaginem tempore Symmachi Olimpum quendam episcopum Arianum in balneo sanctam Trinitatem blasphemantem tribus igneis iaculis angelo emittente visibiliter ferunt combustum.

Constantinopoli vero dum quidam episcopus Arianus Dentharius nomine, Barbam quendam baptizaret, & male distinguens trinitatem diceret, Baptizo te Barba in nomine patris per filium, in spiritu sancto, subito aqua disparuit. Quod aspiciens, qui baptizandus erat, conuersus ad Catholicam Ecclesiam fugiens, iuxta morem fidei baptismum suscepit, & omnibus miraculum notum fecit.

Eo tempore cum Transimundus Vuandalorum rex in Aprica Arianus ducentos viginti episcopos catholicos exiliasset, inter quos fuit Fulgentius episcopus doctor egregius, erga eos manum suę liberalitatis beneuole exercuit in Sardinia subueniendo Symmachus papa.

Refert autem Gregorius in quarto dialogorũ, quod Paschasius diaconus, vir multum peritus & eleemosynis valde deditus, & sanctimonie adeo vt mortuum in feretro collocatum in Ecclesia Dalmatica indurum, cum quidam damoniacus te rigisset, liberatus est: quia nimis adhesit parti Laurentij, arbitratus ipsum potius papam existere, post mortem inuentus est a sancto Germano episcopo Captuano, cum ad balneas propter infirmitatem accessisset, ibi deseruire anima scilicet eius in corpore aereo purgatorij pœnam sustinendo, causam explicans esse predictam suę pœnæ, petens orationibus eius adiuuari. Quo facto quia ibi amplius non est repertus, creditur liberatus.

Hic Symmachus eloquentissimus fuit, vt patet ex eius decretis, quę multa sunt. Et dist. 40. ca. 1. ipse sic ait. Non nos beatorum Perruna (sicut dicitis) a domino cum sedis priuilegio, vel successore Secunda pars Hist. Ant. N 3

Potestas Romani Pontificis a Deo priuilegium inſtituta.

Arianus blasphemans S. Trinitatem obditur Diacono. li. 15. R. tum Roma.

Symmachus pro fugis episcopis necessaria subministrat. ibid.



A.C.500. fores eius peccandi licentiam iudicamus suscepisse. Ille perennem meritorum dotem cum hereditate innocentiae transmisit ad posterum. Quod illi concessum est per actum lucem, ad illos pertinet, quos par conuersationis splendor illustrat. Quis enim sanctum esse dubitet, quem apex tantae dignitatis attoluit? In quo si bona desunt acquisita per meritum, sufficiunt, quae a loci decessore praestantur. Aut enim claros ad haec fastigia erigit, aut qui eriguntur illustrat.

Laicis nulla datur facultas disponendi de rebus Ecclesiasticis Syn. 3. Ro. sub Symma. cap. 1.

Hic etiam concilium fecit in vrbe, in quo sic ait, vt habetur dist. 96. cap. 1. Bene quidem fraternitas vestra legibus ecclesiasticis assueta sub diuini timore iudicij, quae erant statuenda definiuit, & ad iustitiae cumulum peruenit, cum sufficenter vniuersa complectitur, nec adiectione indiget plenitudo; maxime de clericis quos amor dominationis inuasit, & iugum ecclesiasticae disciplinae fecit respuere, quorum excessus enarrare difficile est. Vnum tamen, quod occurrit venerando ordini nostro intimare non differo. Inter alia scripturam quamdam illustri memoriae Basilium quasi pro amore ecclesiasticae substantiae refero, in qua nullus Romanae Ecclesiae interfuit, vel scripsit antistes &c. Ad intellectum huius vt notat ibi glo. Infirmo Symmacho papa grauitur cum timeret Symmachus, ne si mortis eius casus occurreret, propter strepitum haereticorum, vel aliorum iterum fieret schisma, persuasit Basilio patrio, qui locum tenebat Romae, regis Italiae Odoacri, vt faceret constitutionem, quod electio papae sine consultatione ipsius Basilij non fieret, quod nulli liceret alienare immobilia ecclesiarum, & res sacras earum, quod totum Basilij fecit. Sed per concilium ista constitutio reuocatur hic, & allegatur ratio per concilium in dicto cap. bene, scilicet quia non licuit laicis, nec licet statuendi in ecclesia praeter Papam Romanum habere aliquam potestatem, quos scilicet laicos obsequendi maner necessitas, non auctoritas impediendi. Et sic determinatum fuit illam constitutionem seu scripturam nullius esse momenti, quamuis pia fuerit facta intentione. Et hoc, vt dicitur in fine dicti cap. ne in exemplum remaneret praesumendi quibuslibet laicis, quamuis religiosis, vel potentibus, in quacunque ciuitate quolibet modo aliquid discernere de ecclesiasticis facultatibus, quarum solis sacerdotibus disponendi indiscussae a Deo cura commissa est.

Soli ecclesiasticis ecclesiae dispendere possunt.

a Scriptura, cuius Concilium meminit, hoc non Symmacho agrotante, sed Simplicio factum memorat.

Hormisda Pontifex max. 53. sed. ann. 9. di. 18. An. Chr. 514.

§. IX.

Hormisda post transitum Symmachi cathedrae Petri ascendit papa 50. natione Campanus, A.C. 517. qui in ea sedit annis 9. diebus 17. Hic audiens Anastasium imperatorem in Eutychanam haeresim esse prolapsum, vt refert Ioan. de Col. misit Euodium Ticinensem episcopum & Peregrinum Messensem legatos Constantinopolim ad ipsum, cum libello fidei orthodoxae, quam confiteretur. Cui consentire noluit imperator, sed illos pecunia conatus est corrumpere & donariis. Legati vero Apostolicae sedis preteritis eius mun-

Paul. Diacon. in vita Anast.

ribus, imperatori Anastasio suadebant, vt ad monitionem Catholicae Ecclesiae reciperet, & ne tantum imperium haeresis labe macularet. At Anastasius furore repletus contra Hormisdam papam, inter alia, quae illi superbe scripsit, hoc superbe in literis suis posuit. Nos iubere volumus aliis, non nobis iuberi. Insuper legatos cum contumelia a conspectu suo eiecit, & illos in nauis fragili positos mandauit magistratibus, qui illos conducerent, ne in aliqua vrbeum Graeciae illos orientales destinauerat, publicarent. Sed non multo post idem Anastasius Dei iudicio iusto fulminis ictu interiit.

S. Germanus ad Iustinum P. tificis missus. Diacon. in Iustina.

Ad Iustinum seniore succedentem in imperio Anastasio praefato, Hormisda misit legatum sanctum Germanum episcopum Capuanum ciuitatis cum multis aliis causa redintegrandae fidei, qui honorifice susceptus est, & magno gaudio, & multorum corda dubia in fide solidauit, ad petitionemque eius omnes, quos Anastasius ob Catholicam fidem exilio relegauerat, ab eo reuocauit.

Hic sic ait de ordinandis, dist. 61. in sacerdotibus. In sacerdotibus eligendis vel ordinandis curam oportet habere perspicuam. Irreprehensibiles enim esse conuenit, quos praesse necesse est in corrigendis, longa debet suam vitam probatione monstrare: cui gubernacula committuntur Ecclesiae. Non negamus in laicis esse Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi quaerit instituta fidelia. Discere prius quique debet, antequam doceat, & exemplum religiose conuersationis de se potius aliis praestare quam sumere. Emendatiorem esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo. Praefertens memorandi criminis labem, non habet lucidam sacerdotij dignitatem. Secundum alios hic Hormisda tenuit pontificatum annis quatuor.

Quales ad Iustinum ad mouendi ep. ad episcopos per hispa. constit. c. 1. tom. 1. Concil.

De imperio Theodosij iunioris, & Valentiniani pueri ex Dia. lib. 14. Prof. Zon. & alijs, A. C. 409.

C A P. II.



Ost summos pontifices nominatos, qui vsque ad tempus Ioannis primi in cathedra Petri resederunt, reuertendo ad Romanum imperium: de quo intenditur magis quam de alijs regnis, & in eo imperantibus. Defuncto Honorio imperatore, qui sororem suam Placidiam Constantio comiti suo dedit vxorem, qui multa strenue pro Romano imperio egerat. Nam Attalum, qui regnum seu imperium Romae usurpauerat, sed mox dimisso Gorhis adhaeserat, & tyrannidem in Gallis auxilio Gothorum contra Romanum imperium exercebat, praefatus Constantius in bellum contra illum procedens cepit, & ad Honorium misit. Qui Honorius Imperator Romanus triumphans ingreditur, praecite currum eius dicto Attalo, qui manu abscissa, in exilium Liparam destinatur.

Praeclata Constantij facinora, Prosper in Chro.

Hic etiam Constantius vicarius in vrbe multa pro fide Christiana contra Pelagianos egit. Ex praedicta autem Placidia sorore Honorij, filium suscepit nomine Valentinianum tertium huius nominis Imperatorem. Exinde Honorius praefatum Constantium in consortium regni assumit. Qui Constant

Constantius cum Tolosam redisset, vt iterum sibi Aeam subiugaret, immatura morte ibi decessit.

Theodosij iunioris demeritis sumus imperator & religiosus. h. i. sup. li. 11. ca. 17. Diacon. & alij.

Theodosius autem iunior, mortuo patre eius Arcadio in oriente, imperat cum Honorio aunculo suo, qui in occidente erat. Hic Theodosius post mortem Honorij, solus tribus annis imperauit, & postea cum Valentiniano tertio, cui imperium in occidente dedit, & matri suae Placidiae, & ad Italiam eos misit: imperauit annis 24. Hic corpus Ioan. Chrysoptomi exiliati a patre Arcadio Constantinopolim transferri fecit honorifice. Hic ad eum clemens fuit, vt nullum se latens morti adiudicaret: dicens. Vtinam esset potissimum etiam mortuos ad vitam reuocare. Eius curia monasterium videbatur. Matutinas laudes audiebat, codices sacros legebat. Vxor eius Eudoxia, vt doctissima poemata plura composuit. Filiam habuerunt nomine etiam Eudoxiam, quam Valentiniano praefato vxorem dederunt.

lorum, & Alanorum gentes cum eorum Rege Genferico, ab Hispanis in Africam intronitit. Qui Africam ingressi cuncta cadibus, rapiis, captiuis, ferro, & igne deuastant, & Catholicam inibi fidem Arianae foeditate comaculant, vt supra patuit.

Vandali Bonifacio suadente Africam inuadunt. sup. tit. 10. ca. 8. §. 3.

Valentinianus Augustus ad Theodosium iuniorum Imperatorem Constantinopolim proficiscitur, filiamque eius Eudoxiam in matrimonium accepit, Theodosius iunior Africa volens succurrere contra Vandalos, tres duces, scilicet Ariobindum, Anslam, atque Germanum cum magna classe transmittit in Siciliam. Qui longis cunctationibus negotium differentes, Sicilia magni oneri, quam Africa praesidio fuerunt. Cum Genferico rege Vandalorum a Valentiniano Augusto pars confecta est, & certis spacijs inter vtrunque Africa diuisa.

Tempore horum Theodosij & Valentiniani, vt refert Sigebertus, Vincen. & Ioan. de Col. Constantinopoli per quatuor menses terrae motu terra fluctuante, quidam coram omnibus orantibus sublatus in aera diuina virtute admonitus est a diuina voce, vt factis litanis caneret omnes. Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis miserere nobis. Quo facto cessauit terrae motus.

Sedatur diuinitus terrae motus magnus Constantinopoli. Diacon. lib. 14.

De Vortigerio vel Vortigerno Anglorum rege ex lib. Olanfredi Arturi.

§. I.

Anno sequenti rex Vortigerius consilio inito cum sapientibus, quid agere deberet, ad tutam suam, iussit venire artifices, vt ei turrim fortissimam construerent. Sed cum opera eorum telus absterberet, suatum est ei a diuinis, vt hominem sine patre quaereret, & eius sanguine lapides & caementum aspergi faceret, quasi hoc facto fundamentum stare potuisset. Inuentus igitur adolescens, cui nomen erat Merlinus, qui dicebatur

De Merlino historia Scotorum dubie satis loquitur. Sic enim scribit Lestus in vita Congalli lib. 4. id quod Merlinus vates ex nobili femina (vt dicitur) susceptus illi praedixerat. Porro Merlino huius quicumque sit liber obscurarum praedictionum omnino inter libros prohibitos a patribus Concilii Tridentini recensetur. unde non eum spiritu Dei plenum, sed potius malo demone agitatum scripsisse perhiberem. Caterum vt melius certiusque quis fuerit insulae status illo saeculo intelligatur, referam Pau. Diaconi verba in 14. histor. rerum Roman. Britanni itaque cum rursus Scotorum, Pictorumque incursums premerentur, mittunt Aetio epistolam lachrymis plenam, eiusque quantocius auxilium efflagitant. Quibus dum Aetius minime annuisset, eo quod contra vicinos hostes occupatus existeret, quidam Britannorum strenue resistentes hos abigunt, quidam vero coacti hostibus subiiciuntur. Denique subactam Picti extremam insulae partem, eam sibi habitationem fecere, nec ultra exin haellenus valuerunt expelli. At vero residui Britannorum, dum continuo Scotorum impetus formidaret, ultra iam de Romanorum praesidio diffidentes, Anglorum gentem cum suo rege Vortigerno ad defensionem suae patriae inuitauerunt, quos tamen amabili societate exceptos, versa in contrarium vice, hostes pro adiutoribus impugnatorisque sensere. Secunda pars Hist. Ant. N 4

Ioannes Romanus inuastum perium, A. C. 423. Diacon. lib. 14.

Bonifacii comitis D. Augusti amici gesta. Diacon. ibid. Prof. in Chro.

a Theodosius iunior 10. pop. Rom. in oriente Imperauit ann. 42. men. 2. die. 28. Onuph. b Ioannes 13. pop. Rom. in occidente Imper. imperauit ann. 2. men. 2. dies aliquot. c Valentinianus 3. pop. Rom. in occidente Imper. 14. imperauit ann. 29. men. 1. dies 23. sub quo omnino Romanum imperium in occidente concidit. Onuph.

A.C. 450. *Sequenti disinceps tempore gens Anglorum. sive Sa Axonum Britannia tribus longis nauibus aduehitur. Quorum dum iter prosperatum domi fama retulisset, mittitur nihilominus exercitus multiplex, qui sociatus prioribus primum hostes, propter quos pecebatur abigit, deinde in Britones arma conuertit, consilia occasione, quasi pro se eis militantibus minus stipendia preparassent, & totam prope insulam ab orientali eius usque in occidentalem incendio vel gladio sibi subegit. hac ille.*

Merlinus conceptus est ab incubo diabolo. Hic autem docuit, ne occideretur, modum reparandae illius absorptionis.

Hic autem Merlinus multa obscura reuelauit, multa futura prophetauit, aperuit enim sub fundamento lacum esse. Sub lacu duos latere dracones, quorum vnus rubeus, populum Britonum, alter albus, gentem Saxonum designaret, & quis in conflictu suo adinuicem praualeret. Praedixit etiam Aurelium Ambrosium deuicto Eugisto, & combusto Vortigero regnatum.

De Arturo rege Britaniae. Veneno periturum. Arturum vero, quem Apru Cornubiae vocat, prophetauit, quod Ecclesia succurreret, quod insulas occidentales sibi subiugaret, quod Gallicanas prouincias possideret, quod Romano exercitui terribilem se exhiberet, & quod exitum dubium haberet. Propheciae etiam, quod sub Northmannorum dominio futura esset Anglia. Et de multis aliis quae vix possunt intelligi. Solet enim spiritus Dei, per quos voluerit mysteria sua loqui, sicut per Sibyllam per Baalam ariolum.

Num. 24. Illo etiam tempore secundum Sigebertum Christianitas apud Persas dilatata est. Nam Maruthas episcopus legatione functus, filium Sidigridis regis eorum oratione a demonio liberauit, propter quod maior gloria fidei accreuit. At contra ab inimicis Dei maior contra Christianos persecutio exarsit. Eudoxia quoque vxor Theodosij Imperatoris ex Hierosolymis, quo voto perrexeat, Romam veniens catenam, qua beatus Petrus sibi & D. sub Herode in carcere ligatus tenebatur, sed ab Angelo solutus fuit, adduxit. Et iuncta catena, qua idem Petrus sub Nerone ligatus stetit, facta est vnus ad cuius contactum post multum temporis quidam Comes a daemone liberatus est. Et inde institutum est festum sancti Petri ad vincula, loco festiuitatis, quam faciebant Romani in honorem Octauiani pro victoria habita prima die Augusti.

Septem dormientes a somno excitati. Nicephorum lib. 14. cap. 45. Gregor. Turon. lib. de gloria mart. cap. 95. & multi alij.

§. II.

Defuncto Theodosio iuniore (cuius tempore corpora septem dormientium, qui sub Decio Imperatore inclusi in spelunca martyrio coronati sunt: suscitata sunt a Deo, ad confutandum errorem exortum apud quosdam negantes resurrectionem mortuorum. Qui postquam Theodosio ipsi & pluribus aliis locuti sunt resurrectione attestantes, in pace dormierunt) in Constantino-

poli Marrianus sumpsit imperium. Caepti autem imperare anno Domini 455. Ab initio autem mundi secundum Hebr. 4416. secundum vero septuaginta interpretes, & sequaces 5654. Valentinianus vero tertius Imper. in occidente 30. annis imperium tenuit 25. cum Theodosio iuniore, & quinque cum Martiano. Occiso autem Valentiniano Romae a quodam Aetij milite, quidam nobilis Maximus nomine inuasit imperium. Qui vt sibi magis firmaret imperium, Eudoxiam Valentiniani relictam in vxorem accepit. Sed non impletis duobus mensibus a Romanis occisus est. Et eodem anno post captam urbem, & praedatam a Genserico rege Vuandalorum, ipso reuerfo in Africam, Romani vt moribunda oves sibi praeficiunt quendam nomine Anitum. Cum quo Martianus imperator foedus composuit, & quatuor annis Romae & Italiae imperauit. Ipse autem Martianus sexto anno imperij sui occisus est.

Anno igitur dominicae incarnationis 458. ab origine autem mundi quater millesimo 431. Sed secundum maiorem computationem aliorum quinquies millesimo 637. apud Constantinopolim Leo primus imperator efficitur, & annis 16. imperauit, filiumque suum Leo etiam nomine nuncupatum imperij sui consortem fecit.

Post modicum mortuo Anito Romae Maiorianus quidam volente exercitu apud Rauennam Romanum inuasit imperium. Qui cum circa quatuor annos regnasset, prope ciuitatem Dentonem occisus est.

Quo mortuo Seuerianus quidam apud Raueenam purpura induitur. Quo imperante Biorget rex Alanorum cum magnis copiis Italiam ingreditur. Cui Ricimer patricius cum exercitu occurrere, non longe a Pergamenfi ciuitate cum eo grauisimo & difficillimo bello coexistit, & post vtriusque exercitus caedem rex Alanorum victus & occisus est. Seuerianus autem praefatus cum quatuor annis in Italia imperasset, diem clausit extremum.

Et post eum totius militiae consensu Anthemius imperij iura suscepit in Italia. Contra quem Seruandus quidam Galliarum praefectus se in a Martianus 11. pop. Rom. in oriente Imper. imperauit ann. 6. men. 6. Onuph.

Occidentis imperium post Valentiniani mortem variis motibus agitarum tandem omnino interit. referam hic simul omnes, qui nomine Imperatoris assumpservnt post Valentinianum. Maximus 15. in occidente pop. Rom. Imper. imperauit men. 2. d. 27. quo mortuo interregnum fuit dierum 28. post quod Anitus 16. Imper. imperauit men. 10. dies 8. quo abdicante fuit interregnum men. 10. die. 15. deinde Maiorianus 17. Imperator, imp. an. 4. men. 4. die. 2. quo abdicante fuit interregnum men. 3. die. 6. & postea Seuerus 18. Imper. imperauit ann. 3. m. 8. dies 28. quo mortuo fuit interregnum ann. 1. men. 7. & dies 27. Deinde Anthemius 19. Imper. imperauit an. 5. men. 2. dies 30. quo occiso Olybrius 20. Imper. imperauit men. 3. dies 23. quo mortuo fuit interregnum men. 4. dies 12. post quem Glycerius 21. Imper. imperauit ann. 1. men. 3. dies 21. Post hunc Iulius Nepos 22. Imper. imperauit ann. 1. men. 2. dies 4. quo abdicante fuit interregnum men. 2. dies 3. Denique Augustulus infausti nominis Imperator imperauit men. 9. dies 24. quo abdicante Imperium pp. Rom. in occidente defectu. ex Onuph.

Gallius

A.C. 450. Gallius imperatorem nuncupauit. Qui ab Anthemio ducibus bello victus atque captus, sententia capitali damnatus est.

Dum autem haec in Italia geruntur, Aspar patricius Leoni Augusto insidias molitus, eum ab arce imperij deicere conatus est, sed Leo exercitum, qui in Sicilia erat reuocans, Asparem praelio victum vnà cum filio, quem Caesarem fecerat, occidit. Cum autem Italia intestinis fluctuationibus sic fluctuaret, Genserius, qui adhuc Africam imperabat, Italiae etiam imperium affectans, cum innumerabili exercitu in Italiam venire tentabat. Quo comperto Basilius patricius, magister militum Anthemij occurrens, atque nauali praelio conflixit, ipsum Genserium multis suorum amissis ad Africam redire compulsi.

Post haec (quibus causis nescitur) inter Ricimerem patricium, qui Mediolani positus Liguriae praerat, & Anthemium imperantem Italiae, magnus discordiarum fomes exortus est. Cuiusque magnis apparatibus se inuicem impugnare pararent, in ipso bellico apparatu vir sanctitate conspicuus Epiphanius Ticinensis episcopus se pacis reformatorem interposuit, eosque primum ad concordiam vocauit. Sed Ricimer barbarica perfidia insaniens (erat enim genere Gothus) pacem rumpens, magnis barbarorum copiis congregatis Romam tendit, & non longe ab ipsa vrbe castra ponit, per aliquod temporis spacium in vrbe & totius Italiae perniciem.

Leo qui Constantinopoli imperabat, desolationi Italiae compatiens, Olybrium quendam cum exercitu in Italiam misit. Qui Romam veniens adhuc viuo Anthemio, regnum adeptus est potestatem. Inter haec Giltimer Galliarum rex, cui audisset Ricimerem Anthemium impugnare, principi suo auxilium ferre cupiens, congregato multorum exercitu ad urbem properauit, atque cum Ricimere apud Hadriani molem imparibus copiis conflixit, victus & occisus est. Quo extincto mox Ricimer multis sibi fauentibus urbem ingreditur, atque Anthemium, qui iam quatuor annis imperauerat, captum occidit, partemque vrbis praedae exposuit. Sed non diu sua perfidia atque crudelitate latatus est. Nam post mensem tertium laboribus excruciat, & ipse apud urbem interiit. Mortuo igitur Ricimere Olybrius, qui apud Rauennam morabatur, Romam venit, atque pro sui arbitrio nemine prohibente disposuit. Cumque ad disponendum reipublicae statum toto animo intenderet, septimo mense postquam ad Italiam venerat, diem clausit extremum.

Post cuius decessum Glycerius quidam procurante Agundibaro patricio apud Rauennam totius Italiae consensu imperium obtinuit. Sed non multo post tempore Nepos patricius multitudine Romanorum fretus Glycerium imperiali potestate priuauit, & apud Salonam Dalmatiae urbem episcopum ordinauit. Sed cum inter Glycerium seu Catherium & Nepotem intestina discordia duraret, atque summis viribus ij duo bellum pararent, interueniente sancto Epiphanio, de quo supra, cedente Glycerio inter eos foederis iura firmata sunt.

Sub isto Leone primo imperante Arthurus regnare cepit apud Britones, cuius actus mirabiles etiam lingua personant populorum, licet plura fabulosa esse credantur. Hic reuera rex incluy-

cus, multa probitate ac magnitudine pollens cuius se exhibebat amabilem, qui suorum fauore Saxones, Scotos, & Pictos, qui insulam Britanniae pro magna parte occupabant, multis praeliis afflictos expulit atque fugauit. Eo etiam tempore Sarracenis Aegyptum incurstantibus, Veneti corpus beati Marci de Alexandria Venetias transfulerunt.

Scribunt Arthurum regem (qui nunquam fuit Genes. per hac temo a Scotiam, Hiberniam, Islandiam, Finmarhiam, Orchades insulas, Daniam, Suetiam, Luoniam, Lithuaniam, Prusiam, Pomeraniam, Gothiam, Hollandiam, Zellandiam, Brabantiam, Flandriam, Morinum, Armoricam, Britanniam, totam denique Galliam vi expugnasse incolas, gentesque, ducesque vestigales se esse. Inde, vt Graecorum, Persarum, Medorum, aliorumque reges ab eo victos oratoream. Luuium Romanum Imperatorem sibi iugum misisse. Multa me in hac sententiam induunt, vt putem hac potius in anilibus, quam in Annalibus numeranda. Lesleus lib. 14. de rebus Scot. hac & alia mendaciarum refellit in praem. rerum Angli. arum. Guilelmus Nembringensis, & quidam Anglus Genes. Polydorus Virgii. libro 1. Angli. histo.

§. III.

Postquam autem Leo primus annis 17. orientale imperium tenuit, vita functus est. Zeno imperator a.C. 474.

Ab initio autem mundi quinquies millesimo 673. secundum computationem maioris numeri. Hic aliqui dicunt vt Ioan. de Col. quod Leo primus mortuus imperium dimisit filio, qui & Leo dicitur, quem in vita consortem imperij fecerat. Alij dicunt, quod iste Leo secundus non fuit filius primi Leonis, sed nepos scilicet ex filia Leonis primogenitus & Zenone. Sed timens Leo secundus scilicet Zenonis, matris vsus consilio factus est clericus. Exigente autem Zenone, vt mater filium proderet, muliebri astutia via, alium ei forma similem obtulit, & imperauit annis 17.

Interea in Italia quidam Orestes ex Romanis patriciis vir magnus & potens multo confiato exercitu, Nepotem, qui urbem & magnam partem Italiae occupauerat, ab imperiali fastigio deposuit, & imperium sumpsit pro filio, quem Augustulum nuncupauit, & tamen ipse Orestes, quia filius quasi puer erat, vt rex gubernabat. Contra Orestem autem veniens Odoacer rex Tuacilingorum siue Rurorum & Erulorum cum maximo exercitu in Italiam apud Liguriae partes occurrit. Qui Orestes aduersus fortissimam multitudinem nil praualere se cernens, maxime cum quidam suorum eum desererent, quibus agrorum partem poscentibus refragatus erat, prius trepidus, tandem intra Ticinum munitionis fiducia se conclu-

Leo Junior 13. pop. Rom. in oriente Imper. filius Zenonis ex Ariadna filia Leonis senioris, cum esset valetudinarius, Zenonem patrem suum Imperatoris constituit. Zeno igitur 14. pop. Rom. in oriente Imper. imperauit ann. 1. quo exalto Basilius 15. Imperator imperauit ann. 1. men. 5. dies aliquot. Quo abdicante Zeno iterum imperio recepto imperauit annos plus minus quindecim. Ex Marcellino Aunagria. Nicepho. Diac. & aliis.

fit. Sed

Merlinus conceptus est ab incubo diabolo.

De Arturo rege Britaniae.

Num. 24.

Eudoxia Hierosolyma pergit. Diac. sibi & D. Petri Catenam de fert Romae. Rom. Dreu.

A.C. 450. Martianus imperator factus est A. C. 450. Diac. & Paulin.

Leo 1. Romanus imperator. 12. A.C. 457.

Anthemius imperator. A.C. 468.

Olybrius imperator. A. C. 472.

Arthurus Britanus.

A.C. 474. Translatio corporis S. Marci marty. 31. Ianu.

Zeno imperator. A.C. 474.

Leon. A. C. 474. bello Gotho. & Diac.

154 CAP. II. DE IMPER. ROM. ET GOTHOR. REGIB.

A.C. 471. fit. Sed mox illac adueniens Odoacer expugna- A. C. 474. tam strenue ingreditur ciuitatem. Vastantur vni- Odoacer versâ rapinis, læuit vndique gladius, diuina quo- Italix rex que ac priuata ædificia ignis consumpsit. Caprus primus. autem Orestes Placentiam ducitur, & illic inter- A.C. 478. ficitur. Exinde per vniuersas vrbes barbari distulsi sine aliqua mora Italiam suo proprio iuri subdi- derunt. Odoacer ergo, cui mox victori Orestis e- xercitus se subiecerat, prosperos successus sibi ac- cedere cernens, regiam assumpsit dignitatem. Dein- de cum exercitu Romam veniens Augustulum deposuit, & militibus agrorum partem dedit. Et sic per hunc modum dominationem adeptus, suo & exercitus nomine ciuitates prohibidine guber- nabat. Et sic Romanorum imperium toti orbi terrarum mirabile, & Augustalis illa dignitas, que ab Octauiano cœpta est, in Augustulo pe- nit. Odoacer iste insuper Philegæum regem Ru- gorum in Germania superatum occidit, & maxi- ma cum præda & ingenti captiuorum numero ad Italiam reuertitur.

Diac. li. 1. de gestis Longob. cap. 11.

a Imperium pop. Rom. occidentale defecit Gothis Italiam obtinentibus, anno a Iulij Casaris secundo consulatu, in quo patrie libertatem ademittit 522. Fruisq. occidens sine Imperatore annos 324. mensisq. quatuor. Odoaceris autem regnum cum inter- regno occidentis hoc anno 10. Cal. Septemb. inchoa- tur, qui regnavit annos 16. m. 7. & d. 11. Onuph.

De Theoderico 2. Italia rege, hæc habet magna ex parte Leoni. Aret. lib. 1. de bello Goth. & Blon. lib. 3. dec. 1. sed fontes si quis videre vult, legat Olaus magnum & Procopium de reb. Gothicis lib. 1.

§. IIII.

DE Theoderico, qui post Odoacrum ab eo occisum regnavit in Italia. Pro huius ple- niori informatione sciendum secundum Ioan. de Col. quod Valamir Ostrogothorum rex primus in obsequium Artilæ regis Hunnorum militauit in Italia. Postquam verò Atrila mortuus est, ab Hunnorum dominio, se suisque pristina libertatis memor abduxit. Et similiter Ardaricus Gepidarum rex, cæteraque huiusmodi gentes subiectæ fecerunt. At Hunni dolentes non solù Valamirem, eiusque exercitum à suæ dominationis iugo excussisse, sed & cæteris gentibus vt similia facerent fuisse authores, Gothos, vt fugitiua mancipia insequentes, armis cogunt, vt ad serui- turem denuo subigant. Congregatis igitur suis Valamir super Hunnos irruit, tantæque cæde in eos debacchatus est, vt de cætero Hunni Ostrogothorum arma metuerent. Leo autem, qui tunc imperabat, mox cum Gothis Illyricum vastantibus fœdus iniit, ac Theodericum Tyodimeris filium ex concubina nomine Alcuna genitû à Valamire eius patris obsidem accepit. Occiso autè in Allyriis Valamire, Tyodimer eius germanus regia iura suscepit. Et statim Theodericum filium suum obsidem datum à Leone imperatore gratâ ter excepit. Deinde Theodericus filius Tyodimeris annum decimum octauum agens, patre infecto aliquantis adscitis satellitibus, vicinam sibi Sarmatarum gentem inuadens, opima eorum spo- lia patri deportauit. Tyodimer mox cunctorum suorum miro fauore ad regni gubernacula Theo-

Theode- ricus con- sul fuit A.C. 484

dericum assumpsit. Zeno qui post Leonem pri- mum imperium suscepit circa annum domini 480. audiens Theodericum à patre regè factum, ad se Constantinopolim euocatum magno honore & diuitiis extulit, vt eum etiâ falsibus subli- maret, quæ dignitas post imperiale fastigium pri- ma censetur, arcemque illi stercam ante iuum pa- latium collocauit.

Gothi qua ratio n: Theo- dericum regem ad bellu ge- rendu im- pulerint.

Theodericus autè dum huiusmodi deliciis af- fueret apud Constantinopolim, illius milites Ostrogothi, cum eis propter fidei sanctione præ- das agere more solito non liceret, nec ab Impe- ratore oblata stipendia sufficerent, cœperunt e- gere. Execrantur fœdus, vituperant inutilem cum Zenone factam pactiorem. Mittunt cõfessum ad Theodericû qui dicerent. Quia dum ipse Græ- corum epulis superfuit, ipsi inopie miserias sus- tinerent, hortanturque, vt si sibi suisque consti- lere velit, citius redeat, ne cuncta gens sua pes- fundetur, nouas ad habitandum terras exquirat. Zeno autem hoc audiens, & valde timens, vt se ac regiones finitimas Gothorum metu liberaret, Theoderico suasisit, vt ad Italiam transfret, & ab iniustis occupatoribus ciuitates vëdicaret. Et que Italiam tribuens facri etiam velaminis, vt moris erat, dono confirmauit. Senatûque illi, popu- lumque Romanum cõmendans, abire iussit.

Theode- ricus in Italiam venit.

Theodericus igitur his de causis ad suos re- uertitur, Gothisque hortatur, vt cum primùm pa- rati sint inde ad Italiam possidendam iter arri- piant. At verò priusquam ad Italiã peruenissent, Trarilla Gepidarum regem, in insidias sibi molien- tem, bello superas interfecit. Brisam quoque Bul- garorum regè magna simul cum suis agminibus cæde prostrauit. Egressus itaque à Thracia & Mœsia, Theodericus mouit Gothos cum coniu- gibus & liberis, & cum suppellectili & omnibus suis per Syrmium, Pannoniãque, & Illyricum, aliãque regiones Italiam intrauit. Quam cum ingressus esset, iuxta Sontium anem non pro- cul ab Aquileia castra posuit, arque cum vberri- mis, quæ habentur eodem loco pascuis, fatigata ex longitudine itineris, aliquandiu iumenta resi- cerent, mox ei magno cum suorum exercitu, to- tisque Italia viribus Odoacer occurrit. Quem Theodericus libenter excipiens, magno supera- tum prælio, postremo in fugam conuertit. Theo- dericus post fugatum Odoacrum inde Veronam properat: at Odoacer minori exercitu in pugna occurrit. Sed Theodericus in pugna congressus non procul à Verona, etiam ipsum Odoacrû ma- gna cæde protulit, ac cum suo exercitu dare terga compulsi. Quidam verò ex suis militibus metu fugæ dum se in Arthesim anem præcipites mergunt, vndis implicati suffocantur.

Theode- ricus Ve- rona po- titur.

Theodericus demum fugientes insequens, Ve- ronam ilico consternatis ciuibus inuadit, & occu- pat. Odoacer cum suis qui remanserant, Romam contendit. Sed obseratis sibi portis excluditur: Qui dum sibi ingressum vetari vider, omnia lo- ca, per que iter faciebat, gladio flammisque con- sumpsit, Rauennã se cõfert, vt ibi se tueri aduer- sus hostes possit. Theodericus verò Verona di- grediens Mediolanum peruenit. Ibi que dum con- sisteret, magna militum multitudo plurisque Ita- liae populi conuenere. Sed paucis interiectis die- bus dedititius exercitus, Tuffa quodam nomine instigante Odoacri se partibus tradidit. Ea res in- taustum

A.C. 484. tantum Theodericum petterunt, vt se suumque A exercitum intra munitiones retinens, demù reli- ctis ibi matre, sororibus, & vniuersi vulgi multi- tudine, cum expeditis armatorum cunctis ad O- doacri obsidionem Rauennam profectus est. Et in eo loco cui nomen Pinerum est, castra posuit, & per triennium ferè continuu Odoacrû obsedit.

Gundobaldus Burgundionum rex, Italię taliu- varietates aspiciens, Liguriam cum ingenti exer- citu ingressus est. At cuncta, que rapere potuit di- ripiens, infinitam secum ad Gallias captiuorum multitudinem traxit. Theodericum tãdem in vr- be Rauenna, dum Odoacrum obsideret, hæc ob- sidio longius remorata est, quàm ipse cum Go- this ab initio existimaret. Itaque Theodericus cum Gothi triennio ferè toto circa illam com- morans, capere nequiuit. Finitima tamen Rauennæ oppida per hoc ipsum tempus cœpit omnia, præter Cesenam, quæ & ipsa valido Odoacri præsidio tenebatur. Ad extremum fatigatis obsi- dentibus & oblectis, pactiõne res cõposita fuit, vt Theodericus simul, & Odoacer socij domina- tionis essent. His peractis Theodericus & Gothi Rauennam intrauerunt, neque posthac vlla par- tes Italia illi clausæ fuere. Verùm hæc regni so- cietas non diuturna permanit. Cum enim occul- tas inter se suspiciones haberet, præueniens Theo- dericus inuitatû ad cenam Odoacrum occidit.

Theodericus igitur post Odoacrum occisum solus cum Gothis per Italiam dominatur. Fuit autem eius dominatio non admodû dura, & par- tem agrorû, vt nuper Odoacer diuiserat, pro suis retinuit. Cæterum ciuitates per se ipsas, & per- tinas earum gubernari permisit. Ipse verò regni se- dem Rauennã constituit, ibique inhabitauit tri- ginta quinque annis in Italia regnans solus. Sed Roman post mortem Odoacri profectus, à Ro- manis cum gaudio receptus est. Quibus ille sub- sidium tritici singulis annis centû & viginti mil- lia modiorum concessit.

Interea Epiphanius episcopus sanctitate ple- nus (vel vt sentiunt alij Germanus præsul Tici- nensis) à Theoderico in Gallias missus ad Gun- debaldum pro captiuis redimendis, ob sanctita- tis suæ reuerentiam, sex millia captiuorum dono sibi concessa in Liguriam secum reduxit.

Saxones cum Britannis illo tempore diu ter- ra, marique cum ancipiti palma pugnant, tan- dem potentiores post longum tempus insula po- titi sunt.

Saxones Britannia occupat.

Theodericus, vt sui regni vires stabiliret, & confirmaret, interea Aldeffondia Clodouxi Fran- corum regis filiam, in matrimonium sibi iungit. Vandalorum regi Hunerico Amalfradam germa- nam suam matrimonio sociat. Eius Amalfradæ fi- liam Malabergam Thuringorum regi Ermefrido in matrimonium sociat. Theodericus quoque fi- lias ex concubina natas, alteram Alarico Visigo- thorum regi, alteram Sigisfrundo Burgundionum regi confociat. Amalfradam verò tertiam filiã Eutharico ex Alemannorum stirpe venienti euo- cato de Hispania tradit. Et sic Italia & occiden- talis partis nulla gens affinis prætermilla est, qua Theoderico aut coniunctionis affinitate, aut pa- ctionis fœdere non sit sociata. Post hæc Theode- ricus, nec segnis otiosusque permanit. Nam an- no domini 515. Siciliam totam cum omnibus ad- iacentibus insulis regno suo adiunxit. Dalmatiã

quoque sibi subditam fecit. Quinetiam per hæc tempora magno cum exercitu Alpes Rhodani- que transgressus in vltiorem Galliam contra Francos transiuit.

Cum autem Theodericus rex Gothorum rem publicam in Italia opprimeret, temporibus prio- ribus Boethius senator clarissimus, vt infra dice- tur de sapientia eius, amator reipublicæ in mul- tis regi se pro iustitia opponebat. Cùmque & pro- pter generis nobilitatem, & eloquentiam apud omnes de eo magna esset opinio, etiam ab ipso rege timebatur. Quare, vt creditur, subornatis quibusdam, vt ipsum de crimine læsæ maiestatis accusarent, dixerunt, quod ipse prodita ciuitate Romana Anastasium principem in Italiam euoca- uerat, vt rempublicam de manu Theoderici libe- raret, quam ob rem sumpta occasione ipsum, cum quibusdã aliis Romanis nobilibus apud Papiam exilio relegauit, vbi in carcere positus librum de philosophiæ consolatione scripsit, vbi demum ab eo interficitur.

Boethi & Symma- chus in exilium mittuntur. vide ca. 15. hu- ius tituli.

Symmachus quoque patricius, socer Boethij, qui & ipse eã eo rempublica illustrabat, à Theo- derico occiditur. Qui Theodericus hæreticus e- rat & Arianus. Et Ioannem primum papam in- carcerauit diuina maceratione carceris occidit. Sed quamcũsime animaduersio diuina secuta est. Nam horribili & inopinata morte Theo- dericus multis peccatis pollutam animam repenti- na morte exhalauit. Quam quidam solitarius vir magnæ virtutis vidit in visione spiritus in medio Ioannis papæ & Symmachi ab eis in Vulcani ol- lam, quæ proxima erat, demergi.

Quo mortuo Rauennã Gothi Atalaricum, quem filia eius genuit, quia filios non reliquit, eã eadem Amalfradæ matre sua regno Italia præ- ficiunt. Qui Atalaricus cum in Italia Gothis qua- tuor annis imperasset, immatura morte subtra- ctus est.

Alaricus tercius rex Italię reg. an. 8. plus minus. A. C. 526.

Cuius mater Amalfradæ Theoderici filia post eius obitum, Theodahatum quemdam sibi so- cium adiecit in regnum. Qui collari beneficij immemor, non multo post tempore in balneo strangulare eam fecit. Cuius mortem grauissime tulit Iustinianus, qui imperabat in oriente, & ad- uersus Theodahatum iuste commotus est, de quo Theodahato dicitur infra in sequenti paragrapho.

Theoda- hatum Ita- liæ rex 4. reg. fere biennio. A. C. 554.

Anastasijs Imperator A.C. 491. de quo Eua. lib. 3. cap. 29. & Niceph. lib. 16. cap. 24. 25. & 26. & Diac. lib. 15. & alij.

§. V.

DEFuncto Zenone Anastasijs in imperio suc- celsit. Cœpit autem imperare anno domi- ni 493. Ab initio mundi 5691. Et imperauit an- nis 25. Hic ab Anterico quodam deprauatus, Ro- manum imperium Eutychna hæresi maculauit, quam ob causam etiam Catholicos persecutus est. Et quia admonitus à papa Hormisdã per legatos, noluit se ab hæresi separare, sed proterue respondit Papæ, & legatis iniurias intulit, Dei iu- dicio ictu fulminis percussus interiit.

a Anastasijs 16. pop. Romani in oriente Imperator imperauit an. 27. m. 3. d. 3. Dicorur autem est cogno- minatus à discoloribus oculorum pupillis, quarum dextera nigricans, sinistra carulea fuerat.

Sub

A.C. 499. Alamandarus hic rex dicitur à Diacono. & Niceph. lib. 16. ca. 36. qui hoc egregium commentum referunt.

Sub huius etiam Anastasij imperio, rex quidam Saracenorum potentissimus ad fidem catholicam venit. Qui cum baptizari deberet & ipsum Eutychiani heretici vellent ad credulitatem sui dogmatis trahere, hoc exemplo illos confudit, dicens se literas accepisse, in quibus asserbatur Michaellem archangelum esse defunctum. Illis autem respondentibus hoc esse impossibile, cum angeli sint natura impassibiles. Quomodo igitur (inquit rex) Deus secundum vos nudus crucifixus, nisi duarum esset naturarum Christus, quandoquidem nec angelus mortuus est?

Tempore quoque Anastasij in principio sui regni Tadius Logobardorum rex septimus, Erulos ad internecionem vsque deleuit, & eorum regem Rodulfum captum interfecit, & regnavit annis 10. Sed postea Vuascho Tadium patruum suum interemit, & regnum Longobardorum inuadens ipsum 18. annis tenuit. Hic contra Gepidas bellum intulit, & Suenos vicit anno Domini 500. ante verò Tadium rex Longobardorum dictus est Dafon, qui regnavit annis quinque. Et ante ipsum quintus fuit Godohoc, qui regnavit annis duodecim. Sub quo Longobardi novarum sedium audi, Rugorum regionem, eo quòd fertilis esset, & penè deserta, occupaverunt. Natus autem in regno Longobardorum fuit Vulterius Vuaschonis ex filia nepos, qui regnavit annis 7. Trasimundus, qui fratri suo Hunerico, vel patri in Aphrica Vandalorum regi successerat, eius secutus perfidiam in persecutione Ecclesie clausis catholicorum Ecclesis, ducentos & viginti episcopos iterum in Sardinia relegavit. Sed Trasimundo defuncto Vandalorum rege Ariana perfidia, Hildericus eius filius, ex captiva Imperatoris Valentiniiani filia ortus, adeptus est regnum. Qui non patris heretici pessimi, qui cum adiuraverat in morte, vt nunquam Catholicis adhereret, secutus est errorem & monita, sed Catholice matris fidem imitatus est. Qui Hildericus adepto regno omnes episcopos, quos relegauerat pater, ab exilio reuocavit, & Ecclesias reformari precepit.

Hildericus Vandalorum rex Catholicus.

a Quinam fuerint Longobardorum reges ex eo tempore, quo Ibore & Agione ducibus Scandinavia egressi sunt, docet Pau. Diacon. lib. 1. & paulò post D. Anto. nono, scilicet cap. huius vit. Quod verò ait infra D. Anto. rege Godocho, Longobardos in Rugorum regionem peruenisse, Paulus Diacon. sub Ibore & Agione factum esse scribit lib. 1. cap. 9.

De Atalarico 3. Italia rege. Ex Leon. Arret. lib. 1. de bello Goth. Pal. in cont. Euf.

§. VI.

Atalaricus igitur puer, ex Amalafuntha filia Theoderici genitus, & ex Eutharico patre ex Alemannorum stirpe proueniente, Theoderico regi sine virili prole decedenti cum matre successit in regno Italia. Qui cum puer esset, tota cura & gubernatio regni matris erat viduæ existentis. Regina itaque pueri curam suscipiens, literis latinis erudiendum tradidit & moribus: preceptores enim literarum quosdam, & ex Gothorum senioribus homines grauilissimos circa puerum esse iusserat. Ipsa verò seuerè admodum

Amalafuntha Gothorum regine ad ministratio.

gubernationem regni exercebat, Gothorum iniurias, etiam Theoderici facta quadam retractans, & ad mitiorem formam reducens. Inter que & illud fuit, quod Boethi & Symmachi filiiu patrimoniu reddidit, iam à Theoderico publicata, asserens eos falsis delationibus, ac temere à rege reditus fuisse damnatos. Theodahatum verò consobrinum suum, qui magnas in Tuscia possessiones habens, multa vicinorum prædia per tyrannidem occupauerat, ad restitutionem ablatorum faciendam cum acerba increpatione coegit.

Hæc reginæ seueritas, multos Gothorum sibi inimicos reddidit. Itaque simul conspirantes quidam Gothorum proceres, fouere puerum, contra matris potentiam statuerunt. Quare ad reginam venientes non placere Gothis dixerunt, vt rex eorum sub magistris & preceptoribus viuat, nec vt senioribus traditus obtemperet, decere magnum regem equos & arma, iuuenum exercitia, non seniorum frigiditatem, aut magistrorum sedulitatē meditari. His enim & corpus & animu regis effeminari, illis autem vigorem & peritiam crescere. Non cum factum esse regem, vt disciplinam literarum populum doceat, sed vt bello & armis potentiam extollat. Hæc & sibi reginam non latebat, quorsum tenderent, tamen ne refragari eorum postulationi videretur, concessit. Adolefcensque æqualium conuersationi traditus, breui admodum tempore ad lasciuioiorem vitam scortaque ac libidines, & ceteras huiusmodi voluptati transuectus est: matri verò vsque adeo repugnans, & aduersus propter malos suosores, vt neque audire illam, neque alloqui dignaretur.

Regina igitur cum se per has artes ab aduersariis oppugnari, ac regno spoliari videret, non tulit dolorem ingentis spiritus femina, sed tres Gothorum proceres, qui authores suorumque malorum consiliorum pueri erant, misis clam percussoribus occidi fecit. Ipsa vero adolefcens sibi reconciliato gubernationem resumpsit. Ipse autem Atalaricus ex superiori vitæ lasciuia in varias egrotationes prolapsus, post quatuor annos regni sui, vitæ autem suæ decimo octauo defunctus est.

Amalafuntha post filij obitum commodius sibi processuram gubernatione regni arbitrata, si socium & adiutorem haberet, Theodahatum consobrinum suum in consortium regni assumpsit. Erat autem Theodahatus literis Græcis & latinis eruditus, multamque philosophiæ operam dederat, ceterum natura imbecillis & incostans, multis vitiis laborabat. Is ergo ad regnum beneficio reginæ assumptus, statim ingratitude & perfidiam ostendit. Secretò enim cum inimicis reginæ conspirans captamque, in Vulsini lacus insulam relegavit. Nec multo post per filios agnatosque eorum, quos regina in seditione filij occidi fecit, eam interfici vel strangulari permisit. Hæc malignitas & perfidia Theodahati multos Gothorum turbauit, nec multum à seditione aberant. Quæ cum intellexisset Iustinianus imperator, tempus idoneum ratus Italia liberandæ, mentem & cogitationes suas ad has partes conuertebat.

Quomodo Clodoueus Christi fidem amplexatus fuerit, Gregor. Turo. lib. 2. hist. Franc. cap. 29. & 30. & Hincmarus in vita S. Remigij. Plenius autem

A.C. 500. Rex iuuenis quomodo depraauatus.

Regina rufus ad regni administrationem rediit.

Mors Amalafunthæ.

A.C. 490. autem totam historiam Clodouei persequitur Aem. lib. 1.

§. VII.

Hæc tempestate Clodoueus apud Francos regnabat vir probus, & in armis strenuus, sed adhuc idolorum cultui deditus. Hic Clotildem regis Burgundorum sororem puellam Christianissimam duxit vxorem. Cum autem hæc primo intra cubiculi secreta silentia clausa cum viro suo esset, antequam secum maritali copula iungeretur, dixit viro. O domine mi, antequam mihi maritali iungaris vinculo, vnum precor, vt in regem, & dominum verum Iesum Christum, celi & terræ creatorem, qui te creauit, & proprio sanguine redemit, & in Spiritum sanctum illuminatorem & confirmatorem omnium iustorum credas. Et his agnitis idola vana & muta relinque, & ecclesias sanctas, quas destruxisti, instaura. Sed rex, qui adhuc multis bellis ferus erat, & semibarbarus, pro tunc eius monita irrisit.

Cum autem postea concepisset ex eo & peperisset filium, volebat ipsa regina Clotildis paruum baptizari, quod ille, vt gentilis reculabat. Sed tantum institit regina apud regem, vt ab eo obtineret precibus eum baptizari. Qui baptizatus quamcitissime mortuus est. Dixitque Clodoueus reginæ. Nunc apparet, quia vills est Deus Christus, quia cum, per quem fides sua multum poterat sublimari, in vita conseruare non potuit. Cui illa. Immo in hoc à Deo meo me diligim multum aspicio, quia primum fructum ventris mei ipsum cognosco receptisse, qui regnum suum tuo multo melius, filio meo largitus est.

Concepit secundo & peperit, quem sicut primum cum multa infantia baptizari fecit. Qui baptizatus mox infirmatus est ita, vt de vita eius desperaretur. Cui rex. Vere debilis est hic Christus, Deus tuus, qui nullum baptizatum in nomine suo in vita conseruare potest. Nam si mille generis, & illos baptizaueris, omnes peribunt. Sed puer conualuit orationibus matris, qui post eum regnavit. Conabaturque mulier sancta inducere virum suum ad fidem, sed ille resistebat.

Contigit autem non multo post, vt Clodoueus cum Alemannis bello congregaretur. Cùmque in illo prælio iam exercitus eius cederet, & non sine strage multorum iam à facie hostium fugeret, statèque rex super hoc attonitus, Aurelianus quidam ex eius comitibus Christianus, dixit ad regem. O Francorum princeps, reuoca in te animum. Crede in Deum celi, quem vxor tua prædicat tibi, & absque dubio victoria tibi dabitur ex hostibus. Ad quam vocem subito immutatum est cor eius, & eleuatis ad cælum oculis, dixit eum lacrymis. Domine Iesu Christe, quem vxor mea prædicat, & adorat, qui in te sperantibus subuenis, in hac mea necessitate tuum adiutorium postulo, promittens tibi, quia victoriam si dederis de hostibus meis, credam in te, & in tuo nomine

Aurelianus Clodoueam a terredidum in Christum horrat.

Clodoueus (quem in baptismo Ludouicum nominatum quidam scribunt) 5. Francorum rex in Gallis creatus an. 484. regnavit ann. 30. primus ex regibus Francorum Christianus, sub quo Romanum imperium in Gallis omnino desecit, Romanis ducibus cæsi. obiit ann. 514. sepultus Parisiis in basilica S. Petri à se condita. Onuph.

aquis baptismatis renouabor. Inuocauit nunciusque deos meos, & non auxiliatur mihi. Ad hanc vocem Franci subito quasi diuinitus animati præliu reparant. Et qui iam à facie hostium cateruati fugerant, facta impressione fugere hostes compellunt. Quos infecuti Franci multos occiderunt, multosque capiunt. Sed & eorum rex in bello corruit.

Igitur Clodoueus hac miraculosa victoria potitus, in Franciam rediit, arque quæ gesta sunt vxori retulit. Statimque accessit beatus Remigius episcopus Rhemensis ad regem venit. Instruitque sufficienter in fide, ad Ecclesiam vt baptizaretur accessit. Sed cum sanctum christma deesset, subito columba niuca è cælo lapsa ampullam rostro christinate plenam attulit, de quo beatus pontifex regem inunxit. Hodie adhuc hæc ampulla in Rhemensi ecclesia religiose seruatur, & inde Francorum reges in coronatione inunguntur. Baptizato autem rege, totus ille populus Francorum fide recepta baptizatus est. Eo tempore prima synodus à Francis iussu Clodouei regis Aureliæ celebratur, in qua multa Ecclesie vilia decernuntur. Hic gloriosus rex postquam per omnes Gallias longe latèque dilatauit regnum, Parisiis moritur, & in Ecclesia sancti Petri, quam ipse & vxor sua Clotildis ædificauerant, sepelitur, cuius regnū quatuor filij eius sic partiti sunt. Nam Theodericus sedem regni fortitus est Rhemis, Clodomirus Aureliæ, Childebertus Parisiis, Clotharius Suefione.

Clodoueus rex baptizatur, & S. Ampulla è cælo de fertur.

S. Petri ecclesia nunc S. Genouesæ templum dicitur.

Delatum fuit oleum oculis per columbam super Clodoueam regem primum Christianum inter reges Francorum, quo rex à B. Remigio fuit inunctus, & inunguntur posteri, signis & portentis, & variis curationibus ex vntione prædicta eis apparentibus. D. Thom. 2. lib. de reg. prin. cap. ult. De miraculo quod Dominus dignatus est ostendere per columba speciem in allatione christianis, sicut & de aliis, rata est Catholicorum patrum tenenda sententia, diuina operatio, si ratione comprehenditur, nõ est admirabilis, nec fides habet mericum, cui humana ratio præbet experimentum. Hincmarus in vita S. Remigij.

De S. Oileo, quo reges Gallicie inunguntur.

Clodoueus rex Arianos bellum mouet Turon. lib. 2. de Franc. reg. cap. 27. & Hincmar. in vita S. Remigij.

§. VIII.

Cum venisset rex Clodoueus Parisios, ait ad reginam, & ad populum suum. Satis mihi durum videtur, quod Gothi Ariani partem Galliarum optimam tenent. Eamus igitur, & cum Dei adiutorio eiiciamus eos de terra. Cui regina, Faciamus prius ecclesiam in honorem beati Petri apostoli, vt in bello sit tibi auxiliator. Quod rex dixit se facturum in reuerfione. Cum suo igitur exercitu Clodoueus se mouens, direxit se Pictauos, ibi enim tunc rex Gothorum Alaricus commorabatur. Transiens autem per territorium Turonense, direxit rex nuncios ad basilicam beati Martini cum muneribus, & equum suum, quem amabat, plurimum etiam misit.

Cum autem intrassent nuncij limina ecclesie beati Martini, primicerius ecclesie imposuit hæc antiphonam cantandam. Præcixisti me virtute Secunda pars Hist. Ant. O



A.C. 509. ad bellum, &c. Qui nuncijs dimissis muneribus, A & orationum suffragium petentibus, cum letitia reuersi sunt.

Cumque venisset rex ad fluvium Viennam cum exercitu, & in quo loco eum vadare deberet non inueniret, propter inundantiam pluuiarum, deprecatus est dominum, ut vadum illi ostenderet. Mane autem facto cerua mirę magnitudinis eos Domini nutu precedens vadum ostendit, illaque vadante populus secutus est vadum. Adueniente autem rege apud Pictauios, dum procul ab Ecclesia sancti Hilarij tentoria sua fixisset, ea nocte fax ignea ab Ecclesia visa est exiisse, apparuit nempe super ipsa tentoria in auxilium Clodoueo regi cum virtute beati Hilarij. Præcepit ergo rex exercitui suo, ut nec cibum, nec quicquam stipendij de pagano ipso quisquam acciperet, nec etiam spolia.

Fortiter ergo dimicante eo cum suis copijs miliario decimo procul à Pictauiis contra regē Gothorum, Gothi cum rege suo nimis collisi terga verterunt, & Clodoueus victor exitit. Deinde ciuitatem Turonicā ingressus multa munera Ecclesie beati Martini tribuit. Equum verò suum quem prius ad Ecclesiam ipsam transmitterat, ab illis recipere seu redimere voluit: datis pro eo argenti solidis centum. Quibus datis equus ille nullatenus moueri potuit. At ille. Date ait alios centum solidos, quos cum dedisset, statim equus solutus abiit. Tunc rex cum letitia abiit, & ait. Verè beatus Martinus bonus est in auxilio, sed carus in negotio, \* ab Anastasio Imperatore accepit tunc codicillos pro consularu. Clodoueus rex in ecclesia beati Martini, qui corona aurea in capite suo imposita, ascenso equo aurum & argentum in atrio præfente populo multum erogauit manu propria. Hac Grego. Turonensis.

a Sed & Hormisdā Romana sedis Pontifex sancto D Remigio antiqua metropolis episcopo, qua tunc temporis habebat duod. cim ciuitates, & totidem episcopos eidem presidentes vices suas in regno Ludouici regis nuper cum integra gente ad fidem conuersi commisit. Hinc ergo Romanus pontifex iam ab ipso Christiana fidei exordio in Francorum regno auctoritatem habuit, cuius vices B. Remigius gerebat.

Clodoueus quomodo ad nuptias Clotildis peruenit. Greg. Tur. lib. 2. cap. 28. & Nau. gen. 17. vol. 2.

§. IX.

Pro maiori declaratione de Clotilde & Clodoueo rege viro eius, & gestis eorum. Nota secundū Vincen. post Gregor. Turonensem, quod cum Gundenchus regnaret in Burgundia, qui ex genere Athanarici fuisse perhibetur, quatuor filios habuit, Gundobandum, Godegisillum, Childericum, & Godomarum. Gundobandus igitur Childericum fratrem suum interfecit gladio, vxoremque Childerici ad collum ligato saxo in aquā præcepit demergi. Filias quoque duas eius, quarū vna senior vocabatur Maueruna, (Hanc mutata veste exilio condemnavit) iuniorem Clotildem nomine secum retinuit.

Demum Clotildis ista desponsata est Clodoueo, qui per modum occultum ei assentienti

præmisit per quendam sibi familiarem Jannulū nesciente Gundobando. Post quod Clodoueus misit ad Gundobandum legatum pro sponsa sua Clotilde, quod cum ille negaret Clotildem esse sponsam eius, reperto annulo Clodouei misso Clotilde, de consilio Burgundionum, timens iram Clodouei, eam licet quasi inuitus tradidit & destinauit in coniugem Clodoueo. Ipsa autem Clotildis, vxor facta Clodouei de duobus rogauit eum. Primum, ut verum Deum coleret, cum tunc paganus esset. Secundum, ut requireret portionem patris sui & matris, quos Gundobandus auunculus ipsius Clotildis interfecerat, & simul sanguinem eorum vindicaret. Primum igitur non tunc, sed postea fecit, secundum ut impleter misit Aurelianum iterum ad Gundobandum propter thesaurum reginæ Clotildis. Qui ira commotus ait. Nunquid in manus Clodouei tradetur regnum meum aut Theofauri mei? Recede à me. Aurelianus ait. Mandat tibi dominus meus rex, ut ei citissime remandes thesauros vxoris suę. Sin autem cum exercitu suo tibi occurret.

Tunc Burgundiones dato consilio dixerunt regi. Da nepri tuę de facultate tua, quod ei contingit, quia sic iustum esse decernitur, habeasque sedus cum Clodoueo, & gente Francorum, ne forte irruant super terram nostram, quia populus ille ferocissimus, & sine Deo est: quod totum fecit Gundobandus, per manus Aureliani maximam partem Clodoueo mittens ex thesauro suo, & supellectili nepris suę. Mortuo autem Gundobando, regnauit in Burgundia pro eo filius eius Sigismundus.

Mortuo autem Clodoueo, quatuor eius filij diuiserunt inter se regnū æqualiter, scilicet Theodoricus, Clodomirus, Childbertus, & Clotharius. Primus scilicet Theodoricus habebat filiū nomine Theodobertum, strenuum & vtilem, eleuatique sunt in potentia magna. Almaricus quoque filius Alarici regis Gothorum, sororem sibi ad coniugium à prædictis fratribus petiit & obtinuit. In diebus illis Clotildis regina Parisios veniens, rogauit filios suos, ut iniuriam eius indignantes patris & matris suę mortem vindicaret. Qui ira magna commoti cum exercitu magno Burgundiam petierunt contra Sigismundum & Godomarum reges filios Gundobandi. Tunc temporis ædificabat Sigismundus rex monasteriū sanctorum martyrum Agaunensium scilicet Mauricii & sociorum sex milium sexcentorum sexaginta sex in Burgundia. Commoto igitur exercitu Burgundionum contra Clodomirū regem & Childbertum & Clotharium fratres eius filios Clodouei, illisque inter se pugnantibus, Burgundiones sunt cæsi. Sigismundus verò cum ad sanctos martyres cõfugisset, insecutus est eum

b Filiorum Clodouei regna & regnorum temporaria sic digere Onuph. Clodomirus 6. rex Francorum, Aurelianus regnauit ann. 6. creatus ann. 514. occisus in prelio contra Burgundiones ann. 522. Theodericus 7. rex Franc. regnauit Metis an. 22. obiit an. 537. Theodebertus 8. rex Francor. creatus ann. 537 regnauit Metis ann. 13. Childbertus 10. rex Franc. regnauit Parisijs an. 44. obiit ann. 559. Clotharius 11. rex Franc. regnauit an. 50. cum fratribus & nepotibus 44. solus sex. Obiit an. Christi 564. sepultus Susfionis.

Clodo

Clotildis quam alij Chron. de appel. lat, nubie Clodoueo.

Sigismundus regnat in Burgundia. Tur. lib. 3. ca. 1.

Filij Clodouei aduersus Burgundiones bellum gerunt. ibi. cap. 6.

A. C. 520.

A.C. 522. Clodomirus, & comprehendit eum, & vxorem eius & filios, captosque in pagum Aurelianensem adduxit, eosque in carcere clausit. Beatus Auitus, qui erat tunc sanctus Dei abbas in Aureliano, deprecabatur Clodomirum, ut non occideret eos, sed ille noluit eum audire. Interfecit autem Sigismundum, & vxorem eius, & filios proiecit in puteum.

Hic Sigismundus, ut ait Sigebertus, fratrem suum Sigericum peremerat malo eius nouerca vsus consilio. Qui postea competenti penitentię se adiciens, & martyribus Agaunensibus se deuotus, quod dignus fuerit venia crebra. post mortem eius per ipsum multis concessa gratia sanitarum testatur, & per eum febricitantibus indulgentia curatio. Cuius festum recolitur 3. Calendas Maij.

Iterum Clodomirus occiso Sigismundo congressus cum fratre Sigismundi, scilicet Godomaro percussus & mortuus est, vt scribit Gregorius Turonen. in historia Francorum. Quod videntes Franci, nimio dolore & ira commoti, Godomarū persequentes exterminarunt & occidit, omnesque regiones deuasantes à puero vsque ad senem omnes peremerunt, & reuersi sunt.

Clotharius hoc audiens vxorem eius accepit in coniugem Gunteucham nomine, quæ scilicet fuerat vxor Clodomiri fratris sui. Tres autem filios Clodomiri orphanos, scilicet Theodobaldū, Guntharum & Clodoualdum. Clotildis regina nutriebat secum illos retinens.

Eo tempore Theodoricus & Theodobertus filius eius & Clotharius rex cum Francorum exercitu Rhenum transientes in Thuringiam dirigunt contra Herminefredum regem Thuringorū. Hęc audiētes Thuringi fossata fecerunt sub dolo cooperientes ea celsitibus. Cumque ad bellum ibi conuenissent, intelligentes quod equi eorum ibi corrussissent, indignati sunt valde. Tãtaque cedes de Thuringis fuit, vt ipse fluvius cadaueribus eorum repletus, Francos super eos tanquam super pontem traduxerit, & conculcabant eos, vastantesque omnem regionem illam, & captiuos adducentes omnia depopulati sunt. Herminefredus quoque rex per fugam lapsus vix euasit. Herminefredus autem fuerunt duo fratres, Badericus & Bertharius. Et secundum Hugo. Floriacen. Clotharius rex inde rediens Radegundam Bertharij regis filiam, & Herminefredi neptem secum adduxit, & eam sibi legitimo matrimonio copulauit. Sed illa post modicum relicto maritali toro, intra Pictauiensem urbem vestē suscepit religiosam, in qua perseuerans vitam suam laudabiliter finiuit.

Theodoricus autem rex frater Clotharij præfati, vt dicit Grego. Turonensis, data fide Herminefredo regi ad Tulpiauum ciuitatem fecit eum ad se venire. Cumque supra murum ciuitatis colloquerentur, impulsus de muro, corruit ad terrā, & mortuus est. Et huius infantes simul Theodoricus iussit interfici.

Soror regum Francorum à marito hæretico ob fidem Catholicam vexatur. Id. lib. 3. ca. 10.

§. X.

Childbertus autē frater Clotharij & Theoderici, cum esset apud Aruernos misit soror eius, vxor Amalrici regis Gothorum nuncios ad

eum: & significauit ipsi quanta mala ei Amalricus fecisset, & qualiter ei insidiaretur propter fidem Catholicam. Nam cum ad ecclesiam Christi iret, & orationem faceret, heretora & multos fetores proiciebat super eam, atque intantū eam verberabat, vt sanguinem vomeret, quæ illa in sudario suo collectum miserat fratri suo dicens. Vindicare duleissimi fratres laborē meum & iniuriam. Cum autem hæc audisset Childbertus, ira magna commotus, congregans exercitum maximum in Hispaniam perrexit contra Amalricum pugnare. Qui Amalricus in fugam conuersus, dum nauem ad euadendum quaereret, & hæc non citò inueniret, ab exercitu Childberti circumdatus, cum ad Ecclesiam Christianorum fugerit, antequam intraret in eam, quidam Francus eum percussit, & mortuus est.

Tunc Childbertus deuasata Hispania Tolemtum urbem ingressus, thesauros magnos inde abstulit, & cum sorore sua inde reuersus est, quæ tamen in itinere langore superueniente mortua est, & postea sepulta Parisijs iuxta patrem suū Clodoueam. Childbertus autem inter reliquos thesauros calices multos, & alia ad ministeria Ecclesiarū ex auro facta, per Ecclesias fecit distribu.

Clotildis autem regina post mortem viri sui, frequenter pergens Turones ad sepulchrum sancti Martini domino seruebat; rarò Parisios veniens, secumque nutriens filios Clodomiri mortui, vt dictum est. Cum autem esset Parisijs, videns Childbertus, quod filios fratris sui senioris nimis diligeret, cogitans, quod eos reges faceret, dixit Clothario fratri suo. Mater nostra eleuare vult filios fratris nostri. Consilio igitur accepto pertractare debemus, quid debeamus facere. Aut enim tondeamus eos, aut interficiamus, & regnum patris eorū inter nos diuidamus. Miserunt igitur ad reginam Parisijs Arcadium, nobilem virum & industrium, dolose dicentes. Dic matri nostræ, vt mittat nobis filios fratris nostri, vt eos reges constituamus. At illa hoc credens lætante misit. Quibus venientibus apprehendit Clotharius puerum seniores, & proiecit ad terram, ac deiecit in axillam eius cultrum, & mortuus est. Frater eius iunior hoc videns proiecit se ad pedes Childberti dicens flendo. Succurre mihi piissime patre, ne & ego peream sicut frater meus. Tunc Childbertus motus lachrymis eius ait. Obsecro te, frater carissime, vt huius mihi vitam concedas, & quantumcunque volueris pro huius vita dabo tibi. At ille ira succensus ait. Aut eiice eum à te, aut certè pro eo morieris. Tu es, qui hoc malum perpetrasti, & modo vis eum liberare? Hęc audiens Childbertus proiecit eum à se, & Clotharius eum interfecit, ac pueros cum nutritijs eorum iugulauit, ascensisque equis abscesserunt.

Regina hæc audiens nimio furore attrita, cum magno cætu plallentium, & immenso luctu. Parisijs corpuscula eorum sepeliri fecit. Horū vnus erat decem annorum, alius septēnis. Tertius verò nomine Clodoualdus effugit, & per auxilium virorum fortium liberatus est. Qui postea relicto regno terreno, ipse propria manu se totondit, & clericus factus in bonis operibus proficiēs, presbyter demum ordinatus est.

In diebus illis mortuo Theoderico filio Clodouei, suscepit regnum eius filius ipsius TheodoSecunda pars Hist. Ant. O 2

A.C. 522. Hęc soror Clotildis filius cur & mater dicta est.

Calices & alia ornamenta Ecclesiarum ex auro facta fuerunt.

Horum vnus dicebatur Theodobaldus aliter Guntharius.

Cetera eis diuinitus vixor vadū ostendit.

Conf. I. Augustus ab imperatore saluatur.

Fraci infesti transeunt Rhe num. Idem ca. 6.

Radegunda Clotharij vxor fit monialis.

A. C. 577. bertus. Post hæc Childebertus & Theodobertus A nepos eius mouentes exercitum contra Clotharium ire disponunt. Ille hæc audiens, & videns quod eorum potentia non posset resistere, confugit in insulam, totamque spem suam in Dei pietatem transfudit, sed Clotildis regina mater eorum beati Martini sepulchrum adiit, ibique in oratione prostrata, tota nocte vigilans, deprecabatur Dominum, ne inter filios ciuile bellum confurgeret. Cùmque conuissent cum copiis magnis, vt in die sequenti eum interficerent, mane factò, in loco, in quo erant congregati, orta est tempestas maxima, tentoria dirumpens eum immixtis fulguribus, atque cuncta subuertit irruentibus imbribus cù tonitruis validis. Illi verò prostrati in terram corruentes cæsi grandinibus validissimis, & grauius vulnerati corruerunt, & nullum eis tegumen remansit, nisi solus clypeus, quin & illi hoc maxime timebant, ne combureretur igne cœlesti. Sed & equi eorum ita dispersi sunt, vt vix in duodecim stadiis reperireretur, & multi eorum non sunt inuenti. Tunc ergo illi prostrati pœnitentiam agētes, veniam precabantur à Deo, quod talia contra sanguinem suum agere voluissent: super Clotharium verò nec vna gutta pluuie descendit. Illique mittētes nuncios pacē, & concordiam petierunt, qua data ad propria sunt reuersi.

Post hæc Childebertus & Clotharius, collecto magno exercitu iterum in Hispaniam se dirigunt. In quam ingressi ipsam terram vastates incenderunt, & interficientes populum, ciuitatem Cæsar Augustam obsederunt. Populus autem, qui ibi tenebatur obsessus, indutus ciliciis, & cinere asperso capite, in tantam humilitatem ad Deum conuersi sunt, vt cum tunica B. Vincentij martyris muros ciuitatis pfallendo circumirerent. Quod hi reges audientes apprehenso vno rustico de ciuitate dixerunt. Vade, dic Episcopo ciuitatis, vt cum fiducia veniat ad nos, nihil dabitans. Quod cum fecisset, statim episcopus cum muneribus occurrit eis. Childebertus autem postulauit sibi dari ab Episcopo reliquias beati Vincentij. At ille dedit stolam eius. Memorati ergo reges acquisita maxima parte Hispaniæ cum multis thesauris & spoliis reuersi sunt. Et Childebertus ecclesiam beati Vincentij Parisiis ædificauit. Moriensque post diuinam infirmitatem sepultus est ibi. Clotildis autem regina bonis operibus polens apud urbem Turonicam plena dierum migravit ad Dominum. Delatumque fuit inde corpus eius cum magno honore Parisios à filiis eius Childeberto & Clothario conspulta iuxta virum suum Clodouæum.

De regibus Persarum, & quot annis singuli eorum reuerunt.

CAPVT III.

De origine regum Persarum ex Sigeberto, Vincentio, hæc habet li. 16. cap. 4.

**P**ortò regni Persarum originem altius repetere ( inquit Sigebertus ) modo non videtur vtile, quia quæ huius regni fuerit antiquitas, quanta, & quam potens huius antiquitatis nobilitas, satis recollector per antiquorum historias. Hoc tantum notabo, quia sæpe victoria abusi de Romanis, nunc autem recens casu Iuliano apostata, & exercitu Romanorum profligato, & finibus suis Romano imperio mutilato, & sic pro suo libito pacis fæ-

dere in vigintiuem annos composito, felicitatem suam non temperanter ferebant. Et Sapore rege eorum insolentius agente, Christianis & Romanis omnimodè infestis erant.

Hic Sapor, qui diu iam imperauerat, ab anno primo Gratiani imperauit annis 27. Post hunc Sigedigerdis annis 34. & Gauranes filius eius 38. Post hunc Euades annis 31. Rabbades 16. Cosdroe 37. Hormisdas 17. hunc filius eius Cosdroe occidit, & regnavit 38. annis. Hunc quoque filius eius Syrohis peremit, & regnavit anno vno. Post hunc Hormisdas anno vno. Tunc Saraceni, qui prius fuerant sub regno Persarum, eos bello victo versa vice sub suo redegerunt dominio, scilicet anno Heraclij Imperatoris Romanorum 20. secundum chronica. Extunc ergo pro regno Persarum intulatur regnum Saracenorum. Quorum Amiras Muhammad mortuo Ebubêher principatus est annis tribus. Post quem Haumer annis 12. Quem Persa quidam se velle adorare simulans, in ventre eius infixio gladio peremit. Cui substitutus Hothumem principatus est annis decem. Hoc quoque perempto Muhammad ex Ammirato Amiras factus principatus est annis 25. Post quem Girth filius eius annis 3. Marhuan 1. Habdimelech 22. Vhid 12. Zuleymen 2. Haumar 2. Gizid annis 3.

Hic Iudæus quidam maleficus promittens ei quadraginta annis hominum regnaturum persuasit, vt in toto regno suo Dei sanctorumque imagines deponi iuberet. Qui spe diu regnandi seductus, edictum quidem proponit, ipse tamen mox obiit. Post quem Eluelid principatur Saracenis annis 20. Girid vno. Muruhan 6. Quo perempto Muhammad 5. Habdadas 19. Mady 10. Moyles 2. Aaron frater eius 12. Muhammad annis 5. Qui fratri suo Habdale congressus, & ab eo superatus, eum sibi conregnare inuitus passus est. Ex hoc bello regnum Saracenorum per aliquot annos discessum est. Ibi que deficit eius historia, scilicet sub anno Domini 821. post annos sexcentos sedecim.

*a Duo fuere Persarum reges clarissimi, qui Saporis nomen habuerunt: primus fuit ille Sapor, quem Gordianus Imperator primo vicit, sed postea cum in amicitiam Philippi Imperatoris receptus fuisset, recuperato imperio Valerianum contra se bellum mouentem cepit, & eo deinceps pro scabello equum ascensusus vsus est, quæ & imperauit ann. 31. circa annum Christi 252. Alter Sapor fuit 9. Persarum imperator fuit, qui anno Christi 310. in vtero matris coronatus per 70 annos imperium tenuit, id est à Constantini tempore vsque ad Theodosium & Gratianum Augustos. Geneb. in Chron. Sic autem hi Persarum reges à Geneb. nominantur. Isdargodes 10. Persarum rex qui regnavit ann. 34. Gorranes 18. qui regnavit ann. 37. Clandis 12 qui regnavit ann. 41. Rabbades 13. qui regnavit an. 16. Cosdroe 14. qui regnavit ann. 38. Hormisdas 15. qui regnavit an. 17. Cosdroe minor 16 qui regnavit ann. 38. Syroes 17. qui regnavit an. 1. Hormisdas 2. rex 18. qui regnavit anno vno. Sub quo Saraceni duce Homare Mahometis perfidissimi neuate An. Ch. 634. monarchiam Persarum inuaservnt, eamque prosapia Artaxerxis eripuerunt, qui eam per 414. annos tenuerant. hinc Persæ legem & imperiū Saracenorum obtinent. Ex Geneb.*

De

A. C. 500. De viginti uinque regibus Francorum à Priamo A vsque ad Carolum magnum, & deinceps.

CAP. IIII.

Catalogus regum Franciæ ex Vinc. post Sigebert. lib. 16. Spec. c. 4.



**A**nno igitur primo Gratiani & Valentiniani imperatorum, qui fuit ab incarnatione Domini 381. Primus regnavit super Francos Priamus, non ille magnus Priamus rex Troia, sed alius, & annis quinque regnavit. Secundus rex filius eius Marcomirus annis 33. Tertius Pharamundus annis 11. Quartus Clodius, qui & Clodio filius eius rex Crinitus 18. Quintus Merouæus annis 10. Sextus Childericus annis 25. Septimus Clodouæus annis 30. hic à beato Remigio baptizatur. Octauus Clotharius annis 50. Nonus Childericus annis 23. Decimus Clotharius annis 44. Undecimus Dagobertus annis 14. Duodecimus Clodouæus 17. Tertius decimus Clotharius 4. annis. Deinde Theodoricus frater eius in regnum sublimatur, sed à Francis repudiatur & transfugatur, & Parisiis in cœnobio sancti Dionysij relegatur. Et regnavit quintusdecimus Childericus frater eius annis 12. Sextusdecimus Theodoricus frater in regnum restitutus, qui fuerat transfugatus, regnavit annis 13. Decimus septimus Clodouæus annis 4. Decimus octauus Childebertus annis 18. Decimus nonus Clodouæus annis 4. Vicefimus regnavit Clotharius annis 2. Vicefimus primus Childericus annis 5. Vicefimus secundus Theodoricus annis 15. Vicefimus tertius Childericus regnavit annis 9. hic in monachum transfugatur.

Pipinus autem princeps auctoritate apostolica & Francorum electione in regem vngitur, & consecratur à sancto Bonifacio Moguntia episcopo. A Stephano quoque papa eius generatio per filios suos Carlomanum & Carolum in hereditatem regalis successione benedicunt, & omnis alienigena ab eius inuisione Apostolice anathemate interdicunt. Hic ergo vicefimus quartus regnavit annis 18. Vicefimus quintus regnavit Carolus, qui dictus est Magnus propter magna quæ fecit, regnavit annis 46. Quorum annorum 33. regnavit tantum super Francos, compartito regno cum Carlomano fratre suo. Deinde Romani ab Imperatore Constantinopolitano desciscentes, Carolo magno imperatorias laudes acclamant, eumque per manū Leonis Papa coronant, & Augustum appellant. Sed de hoc plenius dicitur, cum ad tempora eius ventum fuerit, Et imperavit sumpto imperio Romanis & Francis annis tredecim.

Deinde Ludouicus filius eius regnavit, & im-

*a Chronica Francorum à Pharamondo, qui ann. 420. dux sit Francorum, reges enumerare incipiunt. Precedentiū regum nomina quæ à Tritheimo asseruntur, videntur fide præsertim cum Germanica nationes ad hæc vsque tempora fuerint sine imperio, sine certis regibus, sine legibus &c. Si tamen Franci, qui regno Gallorum indiderunt nomē, Germanica sit natio, & non potius indigena, quæ ut ex Procopio Casariensi narvat Zonaras tomo 3. circa Rhenum & Rhodanum, & vicinas paludes olim habitavit. Porro cum superiores duntaxat dicit titulo insignirentur, Clodouæus ob sacrum oleum primus sibi & posteris regni nomē meruit. Geneb.*

peravit annis 27. Deinde Lotharius filius Ludouici vsurpabat sibi imperium, sed fratribus eius hoc grauius accipientibus, & contra eum insurgentibus: quarto anno imperij eius conuenerunt, & pacificati sunt diuiso imperio, regnavitque Ludouicus in Germania, Carolus in Francia annis 24. & hic fuit vicefimus octauus regnans in Francia. Nam vicefimus nonus Ludouicus Balbus annis 2. Tricefimus regnavit Ludouicus & Carlomanus fratres annis 5. Tricefimus primus Carolus Imperator à Francis in auxilium suum cōtra incursum Northmannorum inuitatus regnavit in Francia annis 5. Tricefimus secundus Odo filius Roberti ducis regnavit annis 9. Tricefimus tertius Carolus filius Ludouici Balbi regnavit annis 17. qui exul & martyr mortuus est. Tricefimus quartus Rodolphus regnavit annis 2. Tricefimus quintus Ludouicus regnavit annis 27. Tricefimus sextus Lotharius regnavit annis 31. Tricefimus septimus Ludouicus filius eius regnavit anno 1.

Quo mortuo Francis regnum transferre volentibus ad Carolum ducem, fratrem Lotharij regis, dum ille rem ad consilium desert, regnum vsurpat Hugo, qui dictus est Capet, Marefcalus Franciæ, filius Hugonis magni ex Hannide sorore primi Othonis imperatoris. Sicque defecerunt reges de stirpe Caroli anno Domini 987. Regnavit igitur tricefimus octauus in Francia Hugo Capet annis 9. Tricefimus nonus Robertus filius eius regnavit annis 34. Post quem quadragesimus regnavit Henricus filius eius annis 30. Post eum Philippus filius eius annis 49. Post quem regnavit quadragesimus secundus Ludouicus grossus filius eius annis 28. huius filius Philippus nuper in regem inunctus adhuc puer dum in ciuitate Parisiis equo vehebatur, iuxta ecclesiam sancti Geruasi porcus equi pedibus se forte submittens equum super ipsum præcipitem dedit, & de eius subita & miseranda morte luctum Francis induxit. Regnavitque quadragesimus tertius Ludouicus eiusdem Ludouici grossi filius annis 40. Post quem quadragesimus quartus Philippus regnavit filius eius annis 44. Quadragesimus quintus qui regnavit in Francia Ludouicus fuit filius Philippi præfati, regnavit annis 3. Quadragesimus sextus regnavit filius eius Ludouicus, qui adhuc regnat, scilicet tempore quo scripsit Vincentius historialia speculum istud. Hæc Vincen. Sed de his plenius infra, ac etiam de successoribus.

De regno Britannorum, cum regibus eius.

CAPVT V.



**D**e regno Britannorum. Narrat, vt ait Vincen. spec. hist. lib. 17. cap. 5. antiqua Britannorum historia, quod Ascanius Aeneæ Troiani filius de filio suo Syluio nepotem habuit nomine Brutum. Hic matrem suam nascendo, patrem verò venando casu occi-

*b Lestaus lib. 1. de gestis Scot. Britannia, inquit, populi suam originem referunt ad Iouem. Nam à Bruto Aeneæ filio sibi insula, nomen datum esse prædiderunt. Sed his & id genus infinitis veterum nugis prætermittis &c. Idem lib. 5. Anglia historia scriptores, ante hæc tempora plurimum Britannorum regum meminerunt. Sed quia ante Romanorum in-*

Secunda pars Hist. Ant. O 3

Tertia regum Franciæ proposita quæ ab hoc die viget.

Toto opere passim de his agitur.

A.C. 500. Britanniam aduentum, pauca de illorum Regū ge- stis memoria prodita sunt, post. verò à Proconsuli- bus Romanis administrata Britannia, deinde per Saxones in heptarchiam diuisa, adeo quod certa- rum series minimò colligi poterit ab Egberto, qui primus reliquis domitis Regulis, vniuersa An- glia præsuit, Anglorum regum Catalogum hic in- cipere visum est. Denique Polydorus Kirgil in ini- tio historia Anglicana, hæc tanquam parū com- perta despicit. Genebrardus verò tanquam fabu- losa & vana omnino reuicit.

dit. Cuius parricidij causa tam exosum eum pa- rentibus reddidit, vt de Italia pulsus in Græciam fugeret, vbi exul cum esset, tanta coepit probitate pollere, vt confluentibus ad eum Troianis, qui ibi captiui habebantur, ducatum eorum sortire- tur, quorum fretus multitudine, & animatus con- silio, petiit à Pádraso rege Græcorum libertatem eundi ad alias nationes. Rex autem ira permotus, bello eum contereere voluit, sed nequaquam po- tuit. Nam victoria adeo Bruto prospéra prouenit, vt plurimos de exercitu regis perimeret, ipsúm- que ex improviso caperet. Regi autem mortem minatus, nisi rogatibus annueret, exigit ab eo fi- liam suam in coniugium, & auri & argenti copiã multam, naues, frumentum, ceteraque marino iti- nere necessaria. Quæstus igitur ex regis imperio plusquam trecentis nauibus, & omni genere far- ris oneratis, & auro & argento, Brutus filiam regis accepit, & salutato rege aquorem iter ag- gressus est.

Transferunt autem Aphricam & Mauritaniam, veneruntque ad littora Tyrreni maris, vbi qua- tuor generationes gentis suæ exules inuenerunt, cum duce eorum Corinao. Quibus secum assum- ptis, direxerunt iter ad fines Aquitania. Ibi exor- tum est eis cum Gallis grauisimum bellum, qui- bus eo tempore præsidebant decem reges. In quo congressu apparuit miranda fortitudo Corinae ducis, qui tam valide percussit consulem vnum summo in capite, vt eum dissecaret in duas partes toto corpore diuiso. Nepos autem Bruti Turnus, & ipse fortissimus miles, qui solo gladio suo sex- centos viros ibi peremit, hostium gladiis occi- sus est. Deditque nomen Turoni ciuitati, quia in loco illo sepultus est.

Finis quoque illo certamine, vbi ex vtraque parte, multi interfecti sunt, Brutus cum suis ad naues rediit, coepitque iter aggressus tandem ad insu- lam destinam peruenit. Erat autem nomen insu- læ ipsius Albion, & à solis gigantibus inhabi- tabatur, cum quibus errantem persapè habue- runt. Brutus verò de suo nomine insulam appel- lauit Britanniam, hominẽsque suos Britones. Dux autem Corinaus terram, quæ sorti suæ cesserat, Cornuam vocauit, quæ modo Cornubia, vel a- cornu Britannia per corruptionem dicti nominis sic appellatur.

De successoribus Bruti, & qualiter Saxones Angliam obtinuerunt, secundum Vincen. vbi supra.

§. I.

Exactis 24. annis, ex quo insulam ingressi sunt, mortuus est Brutus relictis tribus filiis regni sui hæredibus. Qui sepulto patre diuiserunt

Brutus in Angliam nauigat.

Turonib. Britannia & Cornu- bia qui mortaliẽ ea indicunt no- mina.

A inter se regnum patris, singuli partem suam de nomine proprio denominantes. Primus cui no- men erat Loerinus partem mediam insulæ posse- dit, quæ postmodum Leocria est appellata. Secun- dus, qui Camber dicebatur, accepit partẽ illam quæ postea Cambria dicta est, & nunc Vvalka vocatur. Tertius, cui nomẽ erat Albanactus, pos- sedit terram, quæ nunc Scotia nuncupatur, eiq̃e indidit nomen de nomine suo, scilicet Albaniam. Regnauit autem primus, scilicet Loerinus decem annis, & mortuus est: & ita vsque ad Iulium Cæ- sare m Britannia libera dignitate regnauerunt, sub cuius imperio Romanis tributarij facti sunt.

Porrò tempore Antonini Veri instantia Lucij Britannorum regis per legatos Eleutherij Papa- mysteria Christianitatis acceperunt. In qua aliqui vsque ad martyrij coronam peruenierunt. Orta enim persecutione sub Diocletiano Cæsare, licet fides in pluribus deficeret, in aliis tamẽ nec fran- gi, nec vinci potuit morte. Sed postquam Maxi- mus tyrannus insulam Britannia militum præsi- dio euacuasset, irruerunt Picti ceteraque barba- ra nationes cum eis, populũque imbellem, & totam terram eade & præda vastare coeperunt. Accessit & huic malo & aliud, quod rex Volti- granus (aliàs Vvortigerius) ad tutamen sui, ho- stiumque expugnationem inuitauit gentem Saxo- num adhuc paganam. Nam cum aliquandiu strenuè, ac fortiter eos tutari fuissent, dominandi cupiditate illecti: dignitates ciuium à rege pec- tierunt, vt non iam opem ferre ciuibus: sed pot- tius tyrannidem exercere in eos liberius possent. Quod Britannia præcauentes eos expulerunt. Sed illi repulsi multiplici redierunt, pacemque simu- lantes penè vniuersos principes eorum fraudu- lenter occiderunt. Præualentes igitur ad tempus ciuitates & castella occupauerunt, donec exur- geret rex Aurelius Ambrosius, qui eorum duces interfecit, ciuitates ei abstulit, & reliquias eorum effugauit. Post quem surrexit Vterpádragon Au- relij frater, qui genuit Arcturum regem inuictũ & magnificum, post hos sex reges de gẽte eorum regnauerunt. Et tunc præualentibus Anglis au- xilio Aphricanorum aliarumque gentium Brito- nes monarchiam insulæ, & diadema regni amiserunt. Et alij quidam in minorem Britanniam, vbi eorum & genus & nomen permanet, alij verò in Vualliam transfugerunt, deno cum redirent, re- gnum obtinuerunt. Sed non multo post vrgente eos diuina vltione per famem & mortalitatem, insulam alienis gentibus inuadendam relique- runt. Et ab illo tempore Saxones, id est Angli, Angliam de nomine eorum nuncupatam sub do- minio suo tenuerunt.

a Tantorum malorum causam videtur facere Pe- lagij hæresim Gildas ipse sapiens in lib. de exci- dio Britann.

Catalogus regum Britannia, Vincen. ibid. ca. 7.

§. II.

DE catalogo regum Britannia: Vincen. vbi supra. A primo igitur anno Gratiani, & deinceps regnauit apud Britannos Maximus an- nis 33. Extunc Britannorum vires nimis hostium irruptionibus attenuatae sunt, & quia Romanis vndique bello laborantibus nihil subsidij habere pote

Britanni ad Chri- sti fidem veniunt sub rege Lucio. Bed. lib. r. hist. Eccl. ca. 4. & 5.

Saxones in Britan- niam veniunt.

Angliæ nomẽ vnde sum- ptum.

A.C. 500. poterant, subtrahunt se ab eorum dominatione. A Inito autem consilio direxerunt Londoniensem archiepiscopum ad regem minoris Britannia Adroenum, vt eis succurreret. At ille tradidit eis fratrem suum Constantinum cum armata militũ manu, sicque Constantinus erectus est in regem. Regnauitque decem annis. Et habuit tres filios, scilicet Constantem qui monachus factus est, Au- relium Ambrosium, & Vterpandragon. Itaque post alios viginti tres annos ponunt quidam An- glos venisse in Britanniam, scilicet anno Domi- ni 447. & Ambrosium Aurelium tunc regnare coepisse. Sed verius videtur eos multo ante venis- se, quam ille regnauit.

Denique post annos quadragintaquinque, ab anno pranotato, ponunt quidam initium regni Anglorum. Nam in hac re multum dissonant hi- storiae. Itaque Britannia non valentes amplius fer- re virtutem Anglorum, vt victi concessere in ius, & nomen eorum. Et primus de gente Anglorum Elli, secundus Celim. Et alter alteri succedendo regnauerunt apud eos per annos septuaginta. Post hos tertius regnauit apud eos Edilbertus annis quinquagintaquinque. Post hunc regnauit Cad- baldus filius eius 24. Cuius filius Carcombertus regnauit anno Domini 640. & regnauit viginti quinq̃ue annis. Hic in Anglia primus idola de- struxit, & fidem Christi dilatauit. Post hunc filius eius Egbertus annis 8. Post hunc frater eius Lo- ther annis 12. Post eum Edrith annis 2. Quo mor- tuo externi gentium reges regnum Angliæ di- scindunt annis 4. Post hos Vitich filius Egberti Anglos ab illa oppensione liberat, & super eos regnat annis 36. Post hunc filius eius Edilbertus annis 8. scilicet vsque ad annos domini 735. Ab- hinc regnum Anglorum adnotare supersedeo, quia maiorum in his historias quas sequar non D habeo. Hæc Vincen.

De origine regni Vandalorum.

CAP. VI.



Andali quoque de Scythia oriundi, vt ait Vincen. vbi supra cap. 8. à Go- this victi, alienas terras inuadere coe- perunt, qui suas retinere non potue- rant. Hos circa Danubium commorantes, rursus post multum tempus Giberich Gothorum rex bello victos inde extrubauit, & ad hoc compulit vt quas quoquo modo habere videbantur, reli- ctis sedibus Romano imperio se subderent, & à Constantino magno locum habitandi sibi dari suppliciter peterent. Quod & impetrauerunt, & Pannonias ab eo sibi delegatas per quadraginta annos pacifice inhabitauerunt. Vnde anno Arca- dij 33. & Honorij euocati, instinctu Stiliconis rebellionem contra rempublicam meditantis, in- fuderunt se per Gallias iunctis secum Alanis, cæs- que aliquandiu miserrime dilacerauerunt. Et in- de eos expellebant Gothi, non quidem prospici- entes Galliarum quieti, sed vacuefacientes pa- triam suæ rapacitati. Vandali autem Hispanias ingressi, nunc Hispanias, nunc Gallias multo tẽ- pore depopulari sunt. Sed nec ibi à Gothis tuti esse potuerunt, quippe quia Gothi nimis Italiam inquietabant.

Vadali in Pannonia habitant.

Vandali Gallias depopula- tur & Hi- spaniam.

Honorius imperator deliberato consilio cum suis Hispanias & Gallias, quas sibi ab Vandalis

& aliis gentibus præreptas dolebat, Gothis grata A.C. 500. confirmatione donauit. Cum ergo Gothi à hni- bus sibi deputatis Vandalos aliõque hostes effu- gare maturarent, & Vandali vndique conclusi ti- more Gothorum astuarent, populi peccatis faciẽ tibus inopinata & grata occurrit eis felicitas & opportunitas. Nam inter Bonifaciũ & Aetiũ Ro- manos duces per inuidiam orta similitate, Boni- facius factus inferior, cum dolorem suæ iniuria nollet vlcisci, nisi cum damno reipublicæ & pe- riculo, ad Hispanias transiit, & Vandalos ad oc- cupandam Libyam & Aphricam inuitauit. Quò cum peruolassent, ibi regnum suum multo tem- pore confirmauerunt, & diuina & humana sine aliquo respectu humanitatis vel diuinitatis per- turbauerunt.

Vadali in Aphricã transeũt. Diac. lib. 14. in vita Theodo. Iun.

Ingressi autem Aphricam inter ceteras terras obsederunt Hipponensem ciuitatem, in qua præ- sulabatur Augustinus doctorum eximius. Et quia nulli ætati, sexui, gradui, parcebant dicti Van- dali, ex compassione Augustinus valde afflictus infirmatus ad mortem demum in Domino ob- dormiuit tẽpore obsidionis. Et post paucos men- ses capta ciuitas, expoliata & destructa fuit ab Vandalis. Qui Ariani hæretici ex paganis sunt effecti, ex eo quod cum misissent ad Valentem Imperatorem, vt mitteret eis Episcopos docto- res, qui docerent eos fidem Christianorum, quã credere volebant, ille qui & Arianus erat, misit episcopos Arianos, à quibus illo errore infecti sunt. Quomodo & quantum persecuti sunt veros catholicos, infra eodem tit. patebit.

Ciuitas Hipponẽ- sis obside- tur à Van- dalis.

Catalogus regum Vandalorum, Vinc. ca. 9.

§. I.

PRIMO igitur anno Gratiani regnauit, & de- inceps super eos Modigifillus annis triginta. Post hunc filius eius Gunderichus in Hispa- niis annis sexdecim regnauit. Hic capta Hispa- niis cum impiẽ elatus, manus in Ecclesiam ipsius ci- uitatis extendisset, mox Dei iudicio à dæmone correptus interiit. Cui Gensericus frater in regno succedẽs regnauit annis 48. Hic, vt fertur, de fide Catholica in Arianã sectam apostatauit. Hic suc- cessione regnãdi inter filios suos ordinata, vt fra- tri morienti superstes sine controuersia filiorum succederet, moritur. Cui succedens Hunnericus filius eius regnauit annis octo. Hic in Ecclesiam Dei grauitè efferatus, vt dicitur infra, tandem Dei iudicio percussus, scatenis vermibus misẽ- rabiliter expirauit.

Post hunc Guntabundus annis nouem regna- uit. Post quem Trasimundus frater eius annis 26. Hic Hildericum filium suum, ex Eudoxia filia Valentianii Imperatoris à Genserico captiuata adstringit sacramento, ne Catholicis in regno suo adhereret. Qui patre mortuo, antequam re- gnum susciperet, omnes Catholicos ab exiliis iussit reuocari, & ab episcopis Ecclesias refor- mari. Sicque suscepto regno regnauit annis octo a Si Genserico à fide Catholica in sectam Arianorum defecit, Vandalos ( Mobile siquidem muta- tur semper cum principe vulgus ) fuisse primò Ca- tholicos, & postea Arianos est probabile: quare quod in præcedenti dictum est §. eos ex paganis factos fuisse Arianos, parum constare cum his qua modo dicuntur videtur.

Hilderi- cus rex Vandalorũ Catholi- cus. Paul. Diaco. in Iust. li. 16.

A. C. 450. tenens principatum Getharum, qui & Gothi ter-  
 ras Scythia cum sua gente introit, reperit in po-  
 pulo quaedam magas mulieres, quas Gothico ser-  
 mone Alyrimnas vocant, easque habens suspec-  
 tas de medio sui proturbauit, longeq; ab exer-  
 citu suo fugatas in solitudine coegit errare. Quas  
 syluestres homines (quos nonnulli Faunos Phica-  
 rios vocat) per desertum vagantes dum vidissent,  
 & earum complexibus in cotum se commiscuis-  
 sent, genus hoc ferocissimum ediderunt. Quod  
 fuit primum inter Meotidas paludes minutum,  
 tetrimumque, ac exile, quasi hominum genus, nec  
 alia voce notum, nisi quod humani sermonis ima-  
 ginem assignabat, & quos bello forsitan non su-  
 perabant, vultus sui terrore nimium pauorem in-  
 gerebant, & terribilitate fugabant, eo quod erat  
 eis species pauenda nigredinis, & velut quadam  
 (si dici fas est) deformis ossa non facies, habent-  
 que magis puncta quam lumina, quorum animi  
 fiduciam toruus prodit aspectus. Qui etiam in  
 pignora sua primo die nata deserviunt. Nam ma-  
 ribus ferro genas secant, vt antequam lactis nu-  
 trimenta percipiant, vulneris cogantur subire to-  
 lesantiam. Hinc imberbes senescunt, & sine ve-  
 nustate ephœbi sunt, quia facies ferro sulcata: re-  
 pestitiam pilorum gratiam, in cicatrices absumit.  
 Exigui quidem forma, sed arguti, moribus expedi-  
 ti, & ad equitandum promptissimi, scapulis la-  
 tis, ad arcus sagittasque parati, ceruicibus firmi,  
 & superbia semper erecti.

Tali ergo stirpe procreati Hunni, cunctis vic-  
 cinis gentibus horrore erant & formidini. Horū  
 potentiam auxit victoria de Gothis manentibus  
 trans ripas Meotidis paludis, qui in Scythia pol-  
 lebant gloria potentia singularis & fortitudinis.  
 Quam victoriam hoc modo Hunni adepti sunt.  
 Venatores Hunnorum sequentes vestigia cer-  
 ui, Meotidas paludes transeuntes, quas imperuias  
 prius esse putabant, Scythicam regionem dilige-  
 ter explorant. Explorata omnia Hunnis nunciat,  
 ad transeundum eos animant, horum ducatu pa-  
 ludibus transitis velut quidam turbo subito in-  
 cubuerunt gentibus Scythicis, easque omnes sub  
 iugauerunt sibi. Ipsosque Gothos ceteris impe-  
 rantes aut præminentes expulerūt sedibus suis.  
 Hoc felicitatis successu Huni inter ceteras Scy-  
 thia gentes elati, post victoriam de Gothis per  
 annos fere octoginta laborauerunt ad concussio-  
 nem & ruinam mundi. A primo igitur anno Gra-  
 riani imperatoris regnauerunt super Hunnos Ba-  
 lamber & Mundruth pater Attila. Oeter & Ru-  
 gila fratres eius. Bleda & Attila frater eius, vsque  
 ad mortem Martiani imperatoris annis circa no-  
 naginta.

Attila Romani imperij fines vastat. Diaco. lib. 14.  
 in Theodosio iun. & 15. in Martia.

§. I.

Attila igitur rex Hunnorum cum fratre suo  
 Bleda intra Pannonias habitabant, qui va-  
 lidarum nationum multitudine freti, circumstan-  
 tes prouincias scilicet Macedoniam, Moesiam, A-  
 chaiam, & vtrasque Gracias immanissime deua-  
 stabant. Quare territus Marcianus, ne ad intima  
 imperij penetrarent, & ipse cum Persis & Van-  
 dalis pacem fecit temporalem. Attila autem re-  
 gni cupiditate adductus fratrem suum Bledam

Hunc Bledam vocat Diac.

dolo circumuentum occidit. Quo occiso, omnes  
 has nationes, quae eis subiectae erant, sibi soli pa-  
 rere coegit.

Itaque Attila fultus fortissimarum nationum  
 praesidio, ad demolendum occidentis imperium  
 animum conuertit. Erant itaque tunc temporis  
 illius subiecti domino rex ille Gepidarum famo-  
 sissimus Andaricus. Valamis etiam orientalium  
 Gothorum regnator, ipso cui tunc ei seruebat  
 rege nobilior. Insuper & fortissima nationes,  
 scilicet Marcomanni, Sueni, Quadi, Heruli, Tur-  
 cilingi [siue Rugi cum propriis Regulis, aliaque  
 praeter hos barbarae nationes, in finibus Aquilo-  
 nis commanentes.] Horum omnium Attila su-  
 perbus imperio, quamquam robore facile se  
 posse adipisci putabat quod cuperet, tamen non  
 minori animi consilio & astutia, quam armorum  
 fortitudine Romanum aggredi. satagebat im-  
 perium.

Igitur Attila rex Hunnorum cum formidabi-  
 li exercitu suas egressus prouincias, primo per-  
 uagata Germania, Gallias aggreditur. Et quia ni-  
 hil aliud quam Christianorum sanguinem sitire  
 videbatur, omnia diuina simulque humana deua-  
 stat, vrbes munitissimas diruit, ecclesias incen-  
 dit, & velut saeva tempestas omnia consumit.

De sancto Nicasio cum sorore Eutropia ab his  
 Hunnis martyrizatis, licet sicut refert Vin-  
 cen. specul. histo. lib. 21. cap. 37. aliqui dicant  
 profatos martyrium passos ab Vandalis.

§. II.

Larebant in Galliis Nicasius Rhemenfis ci-  
 uitatis episcopus, & Anianus Aurelianensis  
 episcopus magnis virtutibus insignes. Qui meri-  
 tis suis & precibus hanc iram indignationis Dei  
 diu differre decertarunt, vt populum interim ad  
 penitentiam reuocarent. At illi thesaurizantes  
 sibi iram, nullatenus salutaribus eorum praec-  
 ptis obtemperabant.

Interea Attila ciuitate obfessa, & omni regio-  
 ne depopulata, Christianos tantum velut deoru  
 suorum inimicos, & moribus suis contrarios de-  
 lere cupiebat. Vltimo demum subuersionis die,  
 illis fortiter circumspectaque praeliantibus, ciues ter-  
 rore percussis, ad sanctum Nicasium in oratione  
 prostrati currebant, interrogantes, quid vilius  
 fieri decerneret, an seruituti gentium se tradere,  
 an vsque ad mortem pro salute vrbs dimicare.

Qui praesciens ex reuelatione Dei vrbs peni-  
 tentis subuertendam, cum magna constantia re-  
 spondit. Indignationem hanc iusto Dei iudicio  
 vestris sceleribus prouocatam non ignoramus.  
 Quapropter ad flagella diuina compuncti, non  
 inuiti, aut desperantes, sed patientes deuotissime  
 cum summa spe salutis nostrae suscipiamus mor-  
 tis periculum: quatenus ipsa mors praesens non  
 supplicium nobis fiat, sed remedium. Ecce ego  
 quasi pastor pro ouili mori paratus sum. Instan-  
 tibus oremus pro inimicis nostris, salutem illis  
 optantes tanquam amicis.

Sancta quoque Eutropia germana sua expan-  
 sis ad caelum manibus, plebem pro viribus ad  
 martyrij coronam excitabat. Dum ergo furibun-  
 dus paganorum impetus irruit, vir sanctus comi-  
 tante sorore cum hymnis, & canticis spiritua-  
 libus ad ostium basilicae sanctae genitricis Dei  
 Mariae

Hunni Galliam inuadunt.

SS. Nicasius & Anianus ieram Dei precibus suis dif-ferri decertant.

Pia & fortis S. Nicasio oratio.

Marix, quam in arcem sedis fundauerat, eis oc-  
 currit, moxque vt ferratas acies vidit, manu si-  
 lentium indicēs ait. O nutibus diuinis ministra  
 fortitudo, quare contra humanarū conditionis pro-  
 rem victoriam vestra dignitatis in rabiem con-  
 uertitis? Nam veri iuris titulus quondam nobi-  
 lium bellatorum inscriptus erat:

Parcere subiectis & debellare superbis.

Et ecce plebs Christiana de se humilis & de-  
 uota, vestris in conspectibus prostrata, remissio-  
 nem peccatorum vsque ad mortem obediens ex-  
 pectat: penitentini & vos pro sceleribus vestris  
 Deum verum agnoscentes: ne forte indignatio  
 eius, quae per vos aliis fit ad correptionem salu-  
 tis, vobis fiat stipendium tartareae damnationis.  
 Quod si oues meas perseverante impietate quaeritis,  
 trucidare me primum, & pro ipsis victimā  
 diuinā masculari libate, vt pariter caelesti beati-  
 tudine digni mereamur inueniri.

His dictis cum in oratione prostratus, hunc  
 versiculum episcopus decantaret. Adhaesit pau-  
 mento anima mea, continuo ictu gladiatoris se-  
 quente capite truncato verbum sanctitatis ab  
 ore decollati non destitit, sed immortalitatis sen-  
 tentiam, quam petiit adimplendo impetravit, di-  
 cens, Vniuersa me secundum verbum tuum,

Sancta verò Eutropia videns circa se impie-  
 tatem mitigatam, & pulchritudinem suam, quasi  
 litibus paganorum reseruatam, super interfecto-  
 rem facerdotis insiliens ait. Heu tyranne crue-  
 lis, magnum Dei virum indignis manibus iugula-  
 sti, & me tibi abutendam reteruas: Diuina nan-  
 que te iam sententia damnat. Tunc eum ad mar-  
 tyrium suum prouocans saltu repentino raptis  
 palpebris non feminina virtute, sed diuina vl-  
 tione oculos eius vindex eulsiit. Et sic confestim  
 gladios persequendum incurere, quam delecta-  
 tionibus paganorum assentiendo succumbere ma-  
 leus illico cum germano suo, & ceteris palmam  
 martyrij promeruit, vniuersa autem ciuitate ex-  
 pleta caede, & martyrum inundante sacro sangui-  
 ne, terror subitus persecutores inuasit, quasi dimi-  
 cantes acies caelestes videntes, horribilique so-  
 nitu, Ecclesia ipsa reboante; ita vt relictis spoliis  
 vrbs per cōpita irruocabiliter fugerent. Sicque  
 diu solitaria permanente ciuitate, sub custodia  
 tantum angelica martyrum ibi corpora serua-  
 bantur, ita vt in noctibus à longè cernerentur lu-  
 mina, & suauissimi soni pro choreis supernarum  
 virtutum sidereis à multis audirentur carmina.

Vnde & ex reuelatione diuina, ac virtute iam  
 iamque confortati concines paucissimi, qui ad  
 sepeliendum sanctorum corpora remanserant, di-  
 uina prouidentia disponente ad vrbs cum iei-  
 niis & orationibus properantes, ibique odorem  
 suauissimum sentientes gemitu gaudio miscen-  
 tes, in locis congruis corpora sanctorum huma-  
 uerunt. Extunc sine timore hostium domino de-  
 seruire attentius decertarunt. Praedixerat autem  
 sanctus Nicasius longè ante dispersionis Gallia-  
 rum causam esse Sodomiticam peruersitatem, ex  
 saturitate, scilicet & otio, & auaritia, & carnis  
 concupiscentia. Anno prae-notato, vt ait Sigeber-  
 tus, Metensis episcopus author captiuatur, sed  
 Hunnis cœcitate percussis cum captiuis suis vr-  
 bis relaxatur.

So. Romici cum sceleris in Gallia. Hunno- rum deo- lationis causa.

Historia in Gallia deservit. hoc tangit Diaco. lib. 15. in Marciano, Amilins lib. 1. Nucleor. gener. 16.

§. III.

Attila igitur Hunnorum rex Valamiris O-  
 strogothorum regis, & Andarici Gepida-  
 rum regis, & multarum Aquilonarum gentium  
 sibi subiectarum auxilio fultus, vt ait Sigebertus,  
 à Pannoniis egressus, occidentale imperium inua-  
 dit cum quingentis millibus armatorum. Et pri-  
 mo per totas Gallias per eos tanta efferbitur Dei  
 indignatio, vt nullam omnino ciuitatem, castel-  
 lum, vel oppidum, aliqua à furore eorum potue-  
 rit tutari munio. Anno autem praecedenti signa  
 multa acciderūt. Nā terremotus assidui, & signa  
 plurima de caelo ostenduntur, vespere ab Aquilone  
 caelum rubrum efficitur vt ignis, intermixtis  
 per igneam ruborem clarioribus inueni in hanc  
 speciem deformatis. Luna obscuratur, Cometes  
 apparet, & multa alia quae non esse otiosa offen-  
 dit instans rerum consequentia.

Aurelianus autem vrbs obsidentibus Hun-  
 nis cum rege sito, ad subsidium Galliarum aduo-  
 lauit patricius Romanorū Aetius, & ipse Theo-  
 dericus regis Visigothorum, & Merouei Francorū  
 regis, aliarumque gentium copiis militaribus fre-  
 tus. Interea, vt testatur Ioan. de Col. Attila calli-  
 ditate barbarica prauidens non fore tutum sibi,  
 si Gothi, qui intra Galliam morabantur, ad bel-  
 lum Romanis iungerentur auxilio, amicum se  
 Gothis simulans, solum aduersus Romanos se  
 alserit pugnaturum. Quas astutias Aetius nō mi-  
 nori acumine prauidens, legatos ad Theoderi-  
 cum, qui illo in tempore apud Tolosam impera-  
 bat, dirigit, petens, vt cum Romanis contra Hun-  
 nos pacis foedera sociaret. Annuit Theodericus  
 Romanorum legatis, & iuxta Aetij vota Roma-  
 nis foederatus est: non minus sibi quam eis pro-  
 spiciens.

Fuerunt praeterea Romanis auxilio Burgun-  
 diones, Alani, Franci cum eorum rege Merouao,  
 Saxones, Riparioli, Lambiones, Sarmatae, Armo-  
 ricani, qui nunc Britones dicuntur, Lutetiani, vbi  
 nunc sunt Parisij, ac penè omnes populi occiden-  
 tis. Quos omnes Aetij patricij sagacitas, ne im-  
 par Attilae occurreret, ad belli societate adiecit.

Igitur post aliqua leuia certamina, conuenerūt  
 vtriusque partis exercitus in Catalaunicis cam-  
 pis, qui ducenta in longitudine miliaria & septua-  
 ginta in latitudine continent. Cūque ad locum  
 iam ventum esset, vbi certamen differri non pote-  
 rat: Attila, vt homo paganus & barbarus, inqui-  
 rit aruspices atque diuinos, quis esset belli futu-  
 rus euentus. Qui gentili ritu extra pecudum scru-  
 tantes, Attila infanta denunciant. Hoc autem  
 quantulumcumque solatium fore, quod ex parte  
 hostili summus ductor in futuro bello occumbe-  
 ret. Attila autem de Aetij interitu, quem summè  
 desiderabat, futurum existimans, non dubitauit  
 cum suorum interitu bellum committere, contra  
 illud quod ille summus dux Romanorum dice-  
 bat. Malo vnum ciuem seruare, quam mille ho-  
 stes perdere, dummodo Aetij suis moliminibus  
 resistentem posset extinguere. Conueniunt hinc,  
 inde fortissimae nationes, acies ordinantur. Et ad-  
 uespescente iam die, pugna committitur hoc ani-  
 mo, vt si Attila superaretur ab hostibus, noctis  
 beneficio

Prodigia Hunno- rum clade Gallis portendē- tia.

Hec ha- bet Diac. Vnde etiā A. m.

Gothi se Romanis aduersus Hunnos iungunt.

Scipio Africanus Bufo. li. 2.



A.C. 450. beneficio cum suis facilius euaderent. Itaque ab A  
vtraque parte acies concurrunt, bellumque in-  
choatur, quale vix vlla narrat historia, diuque  
a quo Marte pugnatur acerrime, multaque mil-  
lia hominū hincinde prosternuntur. Repleta erat  
omnis illa planities cadaueribus, adeo vt necesse  
esset etiam supra occisorum corpora ipsos pu-  
gnare bellatores. Postremo Deo volente, post ma-  
gnam vtriusque exercitus cadem, celsit Attilæ  
exercitus. Et nisi nox superuenisset, pauci ex ex-  
ercitu eius euassissent.

Referunt historiæ ex vtraque parte in hac pu-  
gna centum octoginta millia hominū cecidisse.  
Tantusque ibi effusus est sanguis, tum ex homi-  
nibus, tum ex equis, vt paruus riuulus, qui medio  
campo fluebat, adeo excreueret, vt torrens effe-  
ctus cadauera secum traheret peremptorum. Fe-  
ellit tamen Attilam sua de morte Actij patricij  
opinio. Nam incolumi Actio, rex Gothorum  
Theodericus inter fortissimos hostium cuneos  
occiditur.

Sequenti verò die Attila se fugatum ac victū  
cōstitens, cum suis intra plaustrorum munimenta  
se continuit. Thuris mundus autem regis Gotho-  
rum filius, qui cum patre contra hostes pugna-  
uerat, mortem patris Hunnorum sanguine vindi-  
care volens, castra Attilæ oppugnare cum suis  
Gothis disposuit. Quod postquam Attila com-  
perit, & de vite fiducia iam desperans, ex equi-  
rum sellis struem magnam componi iussit, quam  
ascendens mandauit suis, vt si hostes vrgerent,  
igne supposito potius cremaretur a suis, quam ho-  
stium gladiis interiret, aut captus a Romanis aut  
Gothis ludibrio fieret, & rex tantarum & fortis-  
simarum nationum in manus hostium deueniret.  
Actius verò non incautè perpendens precepto  
Attilæ, ac eius exercitu vsq; ad interuicium de-  
leto, Romanos esse facile a Gothis opprimi Thu-  
ris mundo, quasi eius rebus consulens, peruasit, vt  
domum quæcūq; reuertatur, & regnum pa-  
ternum acciperet. Addens, quod si ab eius inua-  
deretur germano, acerbius illi esset cum suis,  
quàm cum hostibus dimicandum. Hoc ille con-  
siliū tanquam sibi expediens libenter ample-  
ctens, domum reuersus cum copiis regnū pater-  
num sine cōtrouersia aliqua suscepit. Sed heu in-  
scitia hominum quantū hac prouisione detrimen-  
tum patriæ attulit, & dum hostem auertere cupit,  
ingessit, vt inferius historiæ series declarabit.

Actius  
Thuriscus  
mundus  
ab oppu-  
gnatione  
Attilæ di-  
mouet.

*Attila iterum in Gallijs desinit. ydam, & vita S.  
Lupi Trecentis, tom. 4. Sur.  
& Iouius.*

§. IIII.

A  
Ttila igitur post Gothorum discessum, ad  
Asprem salutis subleuatus, tanquam leo infa-  
liens liber dimissus & carcere, cum iis, qui bello  
superfuerunt, quorum adhuc erat populus infini-  
tus, iterum Gallia ciuitates aggreditur, & primi  
ciuitas illa nobilis & famosa Tungorum ab eo  
capta, atque subuersa est ciuibus eius omnibus  
occisis.

Deinde Treca venit, in qua ciuitate sanctus  
Lupus erat episcopus, qui pontificali habitu deco-  
ratus cum suo clero obuiam Attilæ venienti pro-  
cessit. Cūque coram illo venisset, & ad eum  
fuisset admittus, ait. Tu quis es, qui terram dissi-

Treca  
vrbis Gal-  
lie S. Lu-  
pus tata-  
tur.

pas atque conculcas? Cui Attila. Ego sum Attila  
rex Hunnorum, flagellum Dei. Ad quam vocem  
iussit episcopus portas ciuitatis aperiri, & ait. Be-  
ne venerit flagellum Dei. Et induxit illos in ciui-  
tatem, sed Dei iudicio statim, vt ingressi sunt, om-  
nes percussus sunt cœcitate, & transeuntes per me-  
diam ciuitatem nulli læsionem fecerunt.

Igitur Attila cum Gallias deuastaret, audiuit  
adhuc Romanos & Gothos simul contra se co-  
pias adunare, ac bellum instaurare. Quo comper-  
to festinanter relicta Gallia in Pannonias rediit.  
Ibiq; maximo conflato exercitu, in ipso fonte  
Romani imperij Italiam venit, & ciuitatē Aquil-  
eensem in ipso introitu Italiæ sitam, continuo  
triennio obsedit ciuibus strenue repugnantibus.  
Cumque ex longa obsidione cunctam regionem  
adiacentem eius exercitus expoliasset, omniq; que  
ad cibum necessaria erant, more locustarum  
abrasisset, non minori fame atque penuria obsi-  
dentes quàm obsessi laborabant. Sed cum die  
quadam rex Attila muros ciuitatis circumiret,  
considerauit aues ciconias, quæ in turribus ciui-  
tatis ipsius nidificauerant, vno impetu ex vrbe  
migrare, atque fœtus suos rostro sublatos per ru-  
ra forinsecus deportare. Quo viso Attila iis, qui  
se comitabatur ait. Aspiciate aues futurorūm præ-  
scias ciuitatem perituram relinquere. Quo osten-  
so irritatis barbarorum animis, magno cum im-  
petu vrbes vndique aggrediuntur, atque fœsis  
recentes succedentes requiem negabant obsessis.  
Ad postremum effractis violenter muris, barbari  
ciuitatem ingrediuntur. Intranctique opes diripi-  
unt, omnes occurrentes sine discretionē sexus,  
aut ætatis trucidantur. Solæ matronæ quibus in-  
erat aliqua forma omni morte deterior, ad barba-  
rorum luxuriam referuntur.

Erat autem tunc in ciuitate mulier quædam  
secundum sæculi dignitatem nobilis & corpore  
pulchra, sed castitate & pudicitia nobilior no-  
mine digna. Huius domus super ripam fluij, qui  
per ciuitatem fluit sita erat. Cum autem audis-  
set, quod puellæ a barbaris seruari viderentur, timēs ne  
& ipsa ludibrium fordissimis barbaris fieret,  
& animæ pulchritudinem illata libidine vitaretur,  
mox & domui suæ eos appropinquare sensit, in-  
uoluto capite è summa domus suæ arce se in gur-  
gitem præcipitem dedit. Captamque ciuitatem  
Attila omnibus ciuibus occisis solo cœquauit.  
Igitur deleta Aquileia, Attila circumstantes vr-  
bes aggreditur, atque velut fulgur ipsas demo-  
liens funditus destruit: hoc est Concordiam, Pa-  
tauium (quæ hodie Padua vocatur) deinde vni-  
uersas Venetiarum vrbes, scilicet Veronam, Vin-  
centiam, Brixiam, Bergomum, aggredientes ca-  
piunt.

Venetia dum Aquileia obsideretur, & tadem  
destrueretur, in diocesi, quæ Castellum dicitur,  
ædificari ciuitas cœpit. Nam locupletes viti

*De conditione vrbis admirabilis Venetiariæ, sic  
scribit Blon. lib. 3. decad. 1. Patavini Aquileia ob-  
sidione durante sacra & suppellectilem pretiosam  
cum imbelli multitudine, in Riuum alium compor-  
tarunt iuuentute tutandis a potente hoste manibus  
retenta. Montislucentes verò Adustiniq; & Eu-  
ganeorum collium incole Metamaucum, & Albio-  
lam, Palæstrinam, Clodiamq; confugientes Attila  
terrorem declinauerunt. Sed Patanso post Aquileiam*

A.C. 450.  
Flagellū  
Dei iussu  
pendam.

Attila A-  
quileiam  
obsidet &  
cœcitat.

Mulier  
nobilis ne  
violaretur  
se in  
fluiū de-  
dit præci-  
pitem.

A.C. 450. & Montefilice, Adustog, primum, deinde Vincen A  
tia, Veronæque eadem Barbarorum alluione cru-  
tis, Patavini quidem plures potentioresq; ditonis  
sue paludes in quas sua miserant, frequentauerunt,  
& aquis elenariæ apud Riuum alium, Doriamq;  
cui duro & soliditate cognomen fuit, tenere. Sic &  
ceteri Venetia provincia populi premente metu  
vbicumque potuerunt, eisdem in paludibus conse-  
derunt. Per hunc modum & populi amenissimis &  
vberissimis Italia in regionibus nutriti, patriam a-  
nustisque Laræ commutauerunt informem in vligi-  
nem, stagnaq; omni vel puri littoris sterilitatis,  
si libera sit electio, postponenda: vt nequaquam  
dubitandum sit illos Dei munere coactos cœpisse lo-  
ca, breui futura optima, qua tranquillæ securisq;  
rebus nulla prudentia elegerit. hoc ille. Ex quo si-  
cut in omnibus aliis humanis rebus diuina prou-  
dentia munus licet agnoscere, quod ab illa depopu-  
latione Italia huius ciuitatis fundamenta iaci vo-  
luit, que suis opibus & splendore sciam & religio-  
nem Catholicam in orientis partibus maxime illu-  
strauit, & hoc sæculo per suos conuentus mercato-  
rum, qui toto oriente sunt celeberrimi, eam inter  
barbaros & infideles Mahometanos studiosè &  
obseruat & proficitur. Ex quo videre licet religio-  
nem nostram esse verè Catholicam, id est, toto orbe  
diffusam, eum illam in latissimis illis Barbarorum  
regnis, præterquam quod multi incolæ retineant, vt  
alibi ostendimus etiam nobilissime illustrissimq;  
ciuitatis mercatores publice proficiantur & exer-  
ceant. Porro anno Chr. 430. Theodosio Augusto  
xij. & Valentiniano Augusto ix. consule ix. Calen.  
Aprilis Venetiarum vrbs in Riuo alto condita  
est, prima ibidem S. Iacobi Ecclesia dedicata eo  
die, vt ex antiquis Venetiarum monumentis co-  
gnouit. Onuph.

Inicium  
ciuitatis  
Venetia-  
rum.

Rauennæ  
quomo-  
do Attila  
perce-  
rit.

provincia Venetiæ fugientes exercitus Attilæ di-  
reptiones, cum familiis suis & pretiosam suppel-  
lectilem portantibus propriis sedibus relicta, nauibusque  
onustis recesserunt in insulas, quæ dice-  
bantur Riuus altus, securi a barbarorum impetu,  
quibus non erat nauium vsus ad vim aliis infe-  
rendam, & cum arenæ habitacula non sufficeret,  
nauibus vehentes arenas ex industria mansiones  
munierunt, & ex communis provincie vocabulo  
Venetias dixerunt. Post direptionem Aquileiæ &  
aliarum ciuitatum provincia Venetiarum, Aemilia  
vrbes eodem modo diripiuntur.

Rauennæ vrbi tantū hoc modo percipit. Ioan-  
nes eius vrbs episcopus suo clero comitatus in  
albis extra vrbum ad Attilam suburbia obsiden-  
tem cum suo exercitu, supplex accelerat, oratque  
vt vrbi & ciuibus parcat. Attila vero episcopi  
audita oratione, respondit. Parcere volo. Sed ne  
ciues tui suo consilio vel viribus gloriantur nos-  
tra obstiterit potentia, vrbes portarum postes  
prius volo deponantur, & quod nostri exercitus  
equorum vngula illos conculcent. Quam condi-  
tionem Rauennates ciues libenti animo suscep-  
erunt. Transiit ergo Attila per Rauennam cum  
suo exercitu, non aliter ciuitatem deuastans. Et  
hæc iste tyrannus egit circa annos domini 453.  
Ab initio verò mundi secundum septuaginta in-  
terpretes cum sequacibus, anno 561. secundum  
Hebræos.

Inde in Liguriam progressus Attila Mediola-  
num ac Ticinum captiuatis vel occisis ciuibus

diripiuit. Nouissime occasione hominum & præ-  
da fatiatus, eo loco quo Mintius fluius in Padū  
influit, castra posuit. Ibiq; consistens animo re-  
uoluere cœpit vtrum Romā adiret. Sed Alarici  
exemplum pauens, qui capta vrbe atque spoliata  
nō diutius superuixit, ire differebat. Inter hæc le-  
gatio placidissima ad eum de Roma venit.

*Attila Leonis oratione persuasus Italiā relinquit.  
Diac. lib. 15. Blond. lib. 2. dec. 1. Naucl. & alij.*

§. V.

DE Leone Papa qui ad Attilam venit, vt Ira-  
liam dimitteret petens. Igitur Leo sanctis-  
simus Papa filiis spiritualibus timēs, per seipsum  
ad regem accessit: & cuncta, quæ optauerat, obti-  
nens, non solum Romanæ vrbs, sed etiam totius  
Italice salutem reportauit. Nam rex ille crudelis-  
simus Dei nutu terribus fuerat, nec aliud Christi  
sacerdoti loqui valuit, nisi quod sanctus præsul  
optauerat. Recedente autem Pontifice, interroga-  
tus Attila à suis, cur vltra morem solitum rātam  
reuerentiam Romano pontifici exhibuisset, &  
cur ad omnia, quæ non petiisset modo, sed etiam  
imperasset, obtreperat. Respondisse fertur. Non  
ego eius personam, qui aduenit honorati, sed iu-  
xta ipsum stantem alium virum in sacerdotali ha-  
bitu forma augustiorē, canitie venerabilem, mihi  
euaginato gladio terribiliter mortem minantem,  
nisi cuncta, quæ ille petebat, explesem.

Igitur Attila tali modo à sua duritia repressus  
ex magna parte spoliata opibus Italia, atque ci-  
uibus aliis occisis, aliis captiuatis: Pannonias repe-  
tiuit. Ad quem non multo post Honorio Valentiniano  
principis soror, dum à fratre ob-  
diticia districtius seruaretur, eunuchum suum di-  
rigit, petens vt ipsam à fratre suo in matrimonium  
extorqueret. Quo nuncio accepto Attila, quia  
iam Attila fines excefferat, nec nisi fatigato exer-  
citu ad Italiam regredi poterat, missa legatione  
Valentiniano Imperatori mandat, minitans se pe-  
iora in proximo occidentali imperio illaturum,  
nisi mox ei germanam suam cum parte imperij  
mitteret copulandam coniugio. Sed mox diuino  
iudicio ex hac vita discessit.

Nam reuersus ad propria supra plures, quas  
vxores duxerat, puellam quandam pulcherrimā  
Hildico nomine sibi matrimonio iunxit. Ob  
cuius nuptias profulsissima conuiuia exercens, cum  
propter vini crapulam, quod in præcedenti con-  
uiuio hauserat supinus dormiret, eruptione san-  
guinis, qui ei de naribus solitus erat effluere, sus-  
focatus est. Qua nocte dominus Constantinopo-  
li Marciano imperatori in somnis apparuit, &  
fractum Attilæ arcum ostendit, quo scilicet ar-  
morum genere gens illa vti solebat in bello: ea  
enim visione significabatur Attilam esse de-  
functum.

Quia vero virtus semper inuidiam parit, Va-  
lentinianus imperator, quantum res docuit, pro-  
speros Actij successus pertimescens, gladio man-  
dauit eum occidi, & ita vir bellicosissimus Acti-  
us, & quondam Attilæ terror sola inuidia occu-  
bit. Sed nequaquam Valentiniano mors Actij  
impune celsit. Nam & ipse nondum completo  
anno à Tranthila quondam Actij milite occisus  
est, cum annis triginta tenuisset imperium, scilicet  
25. cum Theodosio, & quinque cum Marciano.

Secunda pars Hist. Ant. P

A.C. 450.  
Mediola-  
nū & Ti-  
cinum di-  
ripitur.

Dios fuit  
se hos D.  
Leonis co-  
mites scri-  
bit Blon-  
ques Pe-  
trum &  
Paulum  
quidā pu-  
tant.  
Attila Ita-  
liam re-  
linquit.

Actij  
mors &  
Valenti-  
niani. A.  
C. 455.

A. C. 450. S. Anianus Aurelianus ab obsidione Hunnorum liberatus, Vinc. lib. 19. cap. 13.

§. VI.

Interea gens ipsa Hunnorum perfidia cum rege suo Attila, ut ait Hugo Floriacensis, & refert Vincen. spec. hist. lib. 20. cap. 13. vaginam suam habitationis egressa, cum crudeliter in plurimarum gentium frendebat pericula, & Aurelianensium moenia vallans omne malitia sua argumentum in eiusdem urbis interitum conuertisset, sanctus Anianus ipse civitatis episcopus in Domino confidens, cum per ambulatorium muri sanctorum pignora gestans suavi voce cantaret, tunc miser quidam sacerdos a barbaris captus his verbis eum allocutus est, Quod tu modo agis, vnusquisque nostrum in ciuitate sua studiose peregit, sed nulli profuit. Hac locutus diuina vltione statim cecidit mortuus perpetua poenae damnatus.

Sacerdos impius de rictis sanctorum intercessio nem corruit.

Interim hostilis exercitus tela iactabat, etiam arietibus murum quatuebat. Tunc fugiente ad ecclesiam populo, episcopus hortabatur eum, ut confideret in Domino. Ipse vero murum ascendit, & tacitus caelum aspiciens orare cepit. Cumque sibi auxilium Domini adesse sensisset, repente contra barbaros exiit. Tantaque subito pluuia moles descendit, & impiorum imperum quadriduana inundatione compressit, vt nequaquam vllus pugnaturus ex hostibus transferre se ad alterum locum posset, sed mira Dei potentia cateruam hostilem sisteret. Cessante itaque nimbo sanctus Anianus ad Attilam pro populo sibi commisso rogaturus accessit. Sed a perfido speretis contrario intra ciuitatis claustrum se retulit.

D. Anianus repete Arelatum vbi erat Aegitius trasfertur.

Postera die apertis portarum repagulis, Attilae proceres urbem ingressi sunt, forteque ad diuidendum populum missa, plaustra onerabant de populi substantia. Cumque sanctus populum admoneret, vt nec sic de Deo desperarent, repente more prophético translatus est a Domino ad locum, vbi Aegitius (seu secundum alios Aetius dictus patricius) qui rempublicam in Galliis gubernabat cum exercitu suo, & pariter cum Thor somondo rege Gothorum degebat. Itaque militi Aulico ostensus ait. Vade, dic filio meo Aegitio, quod si hodie ad ciuitatem adesse distulerit veniendo, iam crastino nihil proderit. His dictis statim recessit. Cumque miles Aegitio nuncium retulisset, ille letus, & de victoria iam securus, diuina reuelatione commonitus, vna cum Thor somondo, & suo atque Gothorum exercitu concitus Aurelianum pergit, hostes imparatos reperit, magnamque stragem super eos exercuit.

a Hanc admirabilem Aureliarum liberationem ipsa Aurelianensium ciuitas adhuc hodie predicat, quae huius liberationis memoriam quotannis facit 14. Iunij. Ceterum quamuis Grego. Turon. lib. 2. cap. 7. in modo, quo liberata sunt cum D. Anto. non consentiat, & historia a Surio edita id taceat, tamē fuisse precibus S. Aniani eas liberatas, & victoriam ab Hunnis reportatam idem auctores tradunt. Habes autem hic illo quinto saeculo Sanctorum reliquias in celebri pompa in Galliis gestari solitas fuisse. Sed si historia huic non credis, crede D. August. qui in 2. Ciuit. cap. 8. in Aphrica sanctitatum suarum se refert.

Itaque Hunnorum alij succubuerunt gladiis, alij timore coacti tradebant se gurgiti Ligeris finem mortis sortituri.

Hae quae sequitur refert historia S. Aniani, quam ex MS. codi. edidit. Sur. to. 6.

Sanctus vero Anianus bona pro malis reddens, plures per preces suas eripuit, quos coram se cruciandos asperit. Latrabatur autem in Christo, quod nulla ex suis ouibus defuisset numero, nisi qui de domino desperassent contra eius praecipuum, & se populo barbarico tradidissent. Prostrata igitur acerba barbarie, tanta vberitas frugum in Aurelianorum tellure surrexit, vt dupliciter populus exultaret in domino, & de ereptione impiae ferocitatis, & de diuina gratiae largitate.

Hic sanctus cum factus episcopus Aurelianensis ciuitatis ipsius moenia ingressurus esset, petiit ex Agripino, qui militibus praerant, vt omnes, quos pro variis criminibus in carcere tenebat inclusos, ob gratiam sui introitus redderet absolutos. Quod cum ille resistendo omnino negaret, lapis magni ponderis ab alto cecidit, eiusque verticem laesit. Qua percussione prostratus, & famulorum manibus ad domum deportatus propriam, quam citissimè agnouit, quod idcirco plaga super eum descenderat, quia quod vir Dei postulerat, praestare noluit. Sed cum sanguis ex eius capite fluere non cessaret, & praedictus pontifex eum gratia caritatis visitaret, innox vt eius vulneri manu propria signum crucis apposuit, riuum sanguinis stringens eum ab interitu liberauit. Et dum vnum correctum propria oratione sanauit, pro reliquis, quos ante petierat, impetravit. Idem sanctus cum Ecclesiam, quam praedecessor eius beatus Onuertius fundauerat, altiori culmine proueheret, qui praerant artificibus de recto corruens, incurrit mortis periculum, ita vt omni quassato corpore, vix vltimo spiritu palpitaret. Sed sanctus Dei facto signo crucis oratione sanitati restituit.

Euortit alij vocat vel Eurctis, cuius gesta habentur ex quib. Vinc. trasfertur sex capita Spec. hist. li. 11. colitur 7. Septemb. & Anianus 17. Noue.

De passione undecim millium virginum Vrsulae cum sociis.

§. VII.

Hoc loco chronicorum suorum Sigebertus describit harum passionem, quia sub Hunnis passa sunt, qui isto tempore maxime inualuerunt in terra. Sed longe ante ex historia earum apparet eas passas. Nam & ipsi Hunni etiam longo ante tempore ceperunt sua loca originalia deserentes per orbem discurrere. Igitur cum sancta Vrsula vnica filia esset Dionoti nobilissimi & ditissimi Britannorum principis, pulcherrima & magni ingenij, dum nubilis a filio regis Angliae ad nuptias peteretur, & patrem suum valde Christianum super hoc anxiam videret, tum quia filiam suam Deo deuotam ad nubendum cogere

b Undecim millium virginum splendidissima habent Colonia monumenta, neque recenter adscripta sunt sanctis martyribus. Vuldebertus enim Prumiensis, qui vixit ann. 850. earum in martyrologio meminit. De his etiam scripserunt Rogerius Cisterciensis, Richardus Praemonstratensis in legenda Angliae excusius, & Elizabeth Sconaugiensis lib. 4. cap. 2. Primariam historiam edidit Sur. ex MS. Codicibus, & quadam alia, quibus possunt illi confirmari, qui fabulosa esse putant, quae de beatissimis his virginibus narrantur.

rationi

rationi consonum non erat, tum contra, quia non assentiendo Pagani feritatem expauescebat, ipsa diuinitus inspirata patri suavit, vt tyranno assentiret: ea tamen conditione proposita, vt ipse filius regis Angliae decem virgines aetate, forma & genere electas sibi traderet, & tam sibi quam singulis earum mille virgines adiungeret, & paratis ad numerum ipsarum vndecim tremibus, id est nauibus inducias triennij sibi daret ad dedicationem suae virginitatis. Et ipse iuuenis sponsus baptizatus iis tribus annis instrueretur in fide. Nouo vltimo consilio Spiritus sancti, vt aut difficultate proposita conditionis animum eius ad propositum humilifmodi auerteret, aut hac opportunitate omnes coeuias suas secum Deo diceret.

Quia vero res a domino agebatur, iuuenis omnibus propositis assensit, & patrem ad idem induxit. Et baptizatus sponsus omnia petita acceperat, & virgines ad Vrsulam sponsam destinauit. Tunc pater virginis accepit consilio ordinauit, vt filia sua viros haberet directores, quorum suffragio ipsa cum virginibus gubernaretur in spiritualibus, & temporalium necessitate. Confluebant hinc inde multi ad tam mirum spectaculum, etiam episcopi. Inter quos fuit Pantalus Basilienfis episcopus, qui eas Romam vsque perduxit, & inde reuersus cum eis martyrium sumpsit. Sancta quoque Gerasina regina Siciliae, & soror Daria matris sanctae Vrsulae, re sibi nunciata, cum quatuor filiabus & paruulo filio Adriano relicto regno in manu filij illuc pergens, se eis vsque ad martyrium sociavit.

Tremibus igitur & sumptibus preparatis recedens de Britannia hoc collegium sacratissimum Coloniam ciuitatem applicuit. Ibi quae Vrsulae reuelatum est a Domino per angelum, quod Romam pergerent: indeque illuc reuertentes, ipsa cum sponsulo suo, & omni societate per martyrium ad gloriam perueniret. De Colonia ergo ciuitate ad Basileam nauigio venientes, abinde Romam pedestres applicuerunt. Quas omnes papa Cyriacus, & Clerus cum laetitia & honore suscepit, qui & ipse de Britannia erat, & consanguineas inter illas nonnullas habebat, & ipse virgo existens. Eius autem reuelatum est, quod martyrij palmam cum eis esset consecuturus. Cum ergo aliquandiu Romae moram traheret, fecit papa Cyriacus aliquas nondum baptisimi gratiam consecutas, sacro fonte lauari. Demum manifestans voluntatem suam coram omni clero suo papauit renunciauit, cum anno vno rexisset ecclesiam, & mensibus circiter tribus, nonus decimus post Petrum apostolum. Quod nimis aegre clerus accepit, vt relicta sede Petri, post illam multitudinem pergeret mulierum, nescientes consilium Domini. De consilio tamen, & suasionem sua alium elegerunt Antherum nuncupatum, de catalogo pontificum illum Cyriacum remouentes.

Cum autem dictum sacrum collegium Romaneretur duo iniuri principes Maximus & Antherus, qui postea patria lingua Longobardi a longis barbis vocati sunt, secundum Vincen. in spec. hist. lib. 17. certam quidem originem legimus, sed certum originis tempus eorum non inuenimus. Nam reges regnasse super eos legimus, quorum etiam nomina didicimus. Sed annos regni eorum per tempora distinctos non inuenimus. Hi in Scandinauia Scythiae insula degentes, cum ita multiplicati essent, vt eos terra sua capere non posset, egressione tertiae partis minuerunt multitudinem consilium habuerunt, & quinam exire

a Qua hoc loco de Cyriaco Papa referuntur, non habent MS. codices quos Sur. publicauit, neque id referunt auctores probati, qui de his S. Martyribus scripserunt, certe cum alicubi in glossis Decretorum hac historia de Papa Cyriaco habetur, eam magister sacri Palatii expungendam esse decreuit.

b Certum est Longobardos ab intacta ferro barbae longitudine, cum prius Vinnuli dicti fuerint, postmodum ita appellatos. Nam iuxta illorum linguam lang longam & Bard barbam significat. Diacon. lib. 1. cap. 8.

phicanus gentiles timentes, ne ex tanta multitudine fidelium, ad quam & alij iungebantur, nimis Christiana religio auerteretur, explorato loco, quod tenderent, miserunt nuncium ad Iulium cognatum suum principem regis Hunnorum, vt cum Colonia applicarent, illum applicans totam illam multitudinem trucidaret. Egressus igitur de vrbe beatus Cyriacus papa cum dicta multitudine virginum, ac etiam associatis eis pluribus episcopis sanctis, Coloniam proficiscebatur.

Interea sponsus Vrsulae Ethereus, matre eius Christiana effecta, ac etiam patre iam defuncto, vt sponte Coloniam occurreret, & ibi cum ea martyrium sustineret. Sed iam iuuenis fidelis effectus diuinam gratiam ita gustauerat, vt speris carnalibus nuptiis caelestes appeteret, & mori pro Christo sibi optatissimum foret. Monitis igitur angeli acquiescens, cum matre, & sorore Florentina, & episcopis Clemente & Marculo cum nepte sua, & aliis multis Coloniam Deo disponente ex vna parte, & Vrsula cum Cyriaco papa, & vndecim millibus virginibus ex alia simul applicuerunt. Ad quas egressas de nauibus Hunni, qui tunc Coloniam obsidebant, vt lupi in oues, omne illud sacrum collegium martyrio ad caelum transmiserunt. Alii autem occisis, venientes ad Vrsulam stupentes de eius pulchritudine, principi suo obulerunt viam. Cuius pulchritudinis amore captus, consolatus eam de virginum occisione, promisit eam in coniugium se habiturum, si ei assentiret. Quod in illam recusantem tyrannus indignans sagitta in eam directa, martyrem fecit. Inter illas autem fuit vna Cordula dicta, quae timore humano deuicta, remansit illa nocte in nauis. Sed a Deo confortata die sequenti se manifestans occisa est. Quae postea cuidam apparuit, mandans, vt die sequenti fieret festum de ea. Passa sunt autem secundum alios anno Domini 237. tempore Antheri papae & Maximiani imperatoris. Et si dubium sit de tempore passionis, nullo modo dubitat Ecclesia de martyrio earum.

Rursus Coloniae redeunt.

Hunni facras virgines trucidant.

Coluntur 21. Octo.

De S. Cordula iude MS.

Helodrudae iacu se apparet S. Cordula, Coluntur 21. Octo.

De origine Longobardorum quos Vinnulos primo nominatos scribit Diacon. lib. 1. de gest Longob. cap. 2. hac autem a Vinc. lib. 16. cap. 10. traduntur, qui haec omnia a Paulo Diacono est mutuatus.

CAP. IX.

Irulorum, qui postea patria lingua Longobardi a longis barbis vocati sunt, secundum Vincen. in spec. hist. lib. 17. certam quidem originem legimus, sed certum originis tempus eorum non inuenimus. Nam reges regnasse super eos legimus, quorum etiam nomina didicimus. Sed annos regni eorum per tempora distinctos non inuenimus. Hi in Scandinauia Scythiae insula degentes, cum ita multiplicati essent, vt eos terra sua capere non posset, egressione tertiae partis minuerunt multitudinem consilium habuerunt, & quinam exire

Longobardi di vnde ori.

E Scandinauia egressi sunt A. C. 380.

b Certum est Longobardos ab intacta ferro barbae longitudine, cum prius Vinnuli dicti fuerint, postmodum ita appellatos. Nam iuxta illorum linguam lang longam & Bard barbam significat. Diacon. lib. 1. cap. 8.

A.C.484. deherent missa forte quassierunt. Tertia ergo pars A Virulorum seu Longobardorum, prout missa fors elegerat, ducibus Agione & Ibore Scandinauia insula egressi de loco in locum ibant incerti & vagabundi, & multis saepe bellis impetiti. Viriliterque quia pro anima res erat illis, salutem libertatemque suam defendebant.

Porro Agion & Ibore mortuis regnavit primus super eos \* Agelmundus triginta tribus annis. Qui dum ageret se iusto securus, à Bulgariis cum multis suorum est extinctus.

Lamisio regnavit secundus sic dictus, eo quod à lama, id est voragine fuit extractus. Nam cum mater eius septem vno partu enixa parvulos eos in piscinam projecisset, & rex Agelmundus iter faciens eos hasta revolueret, is scilicet Lamisio fortiter hastam eius tenuit, propter quod inde leuatus, & ab eo nutritus eo virtutis processit, vt in regno ei succederet, & necem eius in Bulgares vltus sit. Lethus tertius. Gildeoch quartus. Gedoch quintus fuit, ex quo autem Rugulandiam profecti sunt, vique ad annos quadraginta, talis fuit rerum gestarum eorum consequentia, secundum Siebertum.

Sub Gedoch, & filio eius Claffone rege sexto in Rugila habitauere. Sub Tadone septimo rege in campis Affeld habitauerunt, vbi tertio anno Rodulfo Herulorum rege à Tadone perempto, & regno Herulorum destructo, Longobardorum creuit potentia.

Tadonem Vualco peremit, & regnum octauus obtinuit annis quadraginta secundum chroni. Filiumque suum Vualtarich successorem regni reliquit, qui regnavit annis septem. Post hunc Audochin decem & septem annis. Aluinus filius eius annis jr. scilicet 25, in Pannonia, & sex in Italia. D Cleph duobus; post quem fuerunt sub ducibus annis decem.

Post hæc Auctharim regem statuerunt. Quem ob dignitatem Flauium nuncupauerunt, à quo deinceps omnes Longobardorum reges Flauij nominati sunt. Huic anni sex annotantur. Agilulphus annis viginti quinque.

Adoloaldus \* filius eius annis quinq; Aribertich annis nouem. Huius filij de regno contendere vno anno. Quorum Godobertum Grimoardus dux Taurinatium dolo peremit, eiusque regnum arripuit, & sororem eius duxit vxorem regnans annis nouem. Post hunc Pertaricalcus filius Aripertich annis decem septem. Cuniberch filius eius annis 12. Cui successit filius eius Liuthberth habens tutorem Ausprandum. Quem Ragumbertus dux Taurinatium bello superauit, & regnavit anno vno: quo mortuo Aripertich filius eius annis nouem, cum quo filius Asprandi conflixit, eoque fugiente, & in fluium demerso regnum recipit.

Sed eo post tres menses mortuo, Liutprandus filius eius regnavit annis triginta duobus. Rascis septem. Quo monacho effecto, Aistulphus frater eius septem annis. Quo iudicio Dei percusso, Desiderius regnavit annis decem & octo. In quo deuicto & capto Ticini, id est Papie à Carolo magno, finitum est regnum Longobardorum, & liberata Italia de manibus eorum. Sed de iis, quæ sunt gesta ab his, & præcipue Torila, qui fuit rex Gothorum, plenius dicitur inferius.

\* Agelmundus Longobardorum rex primus. Dia. A.C. 484. co. l. 1. c. 10. Ann. Ch. 390. Lamisio quis & unde dictus. ibid. regnat Ann. Chr. 423. Lethus 3. rex. An. Chr. 426. Gildeochus 4. An. Chr. 466. Gedochus 5. Ann. Chr. 470. Claffon rex 6. Ann. Chr. 482. Tado rex 7. Anno Chr. 487. Vualco rex 8. Ann. Ch. 498. Vualtarich rex 9. Ann. Ch. 505. Andoinus rex 10. Ann. Ch. 522. Alboinus rex 11. Ann. Chr. 550. Cleffis rex 12. Ann. Ch. 571. Auctharis rex 13. An. Ch. 593. Agilulphus rex 14. Ann. Ch. 588. Adualdus rex 15. Ann. Ch. 604. Aribertus rex 19. Ann. Ch. 656. Gundebertus rex 20. An. Ch. 665. Grimoaldus rex 22. Ann. Ch. 666. Pertarichus rex 24. An. Ch. 675. Cunebertus rex 25. An. Ch. 682. Liuthbertus rex 27. An. Ch. 705. Ragumbertus rex 28. Anno Chr. 708. Aribertus rex 29. Anno Chr. 706. Asprandus rex 30. Ann. Chr. 718. Liuthprandus rex 31. Rascis rex 33. Ann. Ch. 743. Aristulphus rex 34. Ann. Chr. 749. Desiderius rex 35. Anno Ch. 756. Anno Chr. 774. Longobardorum regnum defecit. ex Paulo Diacono & Onuph.

C a Inter Adoloaldum 15. regē & Aribertum 19. ex Diacon. hos reges D. Anto. tu. 13. c. 4. §. 4. intersevit Arioaldū regem 16. qui regnavit an. 12. creatū ann. Chr. 624. Rotharim regē 17. qui regnavit an. 15. men. 4. creatum ann. Chr. 636. Redoaldum regem 18. qui regnavit ann. 5. d. 7. creatum an. Chr. 651. Post Gundebertum verò adiciit §. 7. & 8. Pertharitum reg. 21. qui regnavit ann. 1. mem. 3. & post Grimoaldum Garibaldum regem 23. qui regnavit men. 3. & post Gumbertum Alahim tyrannum 26. & post Liuthprandum Hildebrandum regem 32. qui regno expulsus est.

De persecutione Vandalica ex Victore Africano historia lectu dignissima.

## CAPVT X.



Via inter barbaras nationes, quæcum regibus suis insurrexerunt ex diuersis locis contra Romanum imperium, & contra veros fideles, fuerunt Vandali, de quorum origine dictum est supra, qui mouerunt magnam persecutionem contra ecclesiam in Africa, nunc de ea plenius videndum.

Hunericus itaque succedens in regno Vandalorum in Africa patri suo Genferico in primordio regni, vt haber subtilitas Barbarorum, cepit mitius & moderatius agere, & maxime circa religionem Christianam: & vt narrat Vincencius in spec. histo. lib. 21. cap. 74. vt se religiosum ostenderet, sollicitus quærebat hæreticos Manichæos, ex quibus incendit multos, plurimos autem distraxit nauibus transmarinis, quos pene omnes Manichæos suæ religionis inuenit, & præcipue presbyteros & diaconos Ariana hæreseos. Vnde magis erubescens, amplius in illis exarsit.

Dedit autem licentiam Zenone imperatore atque Placidia relicta Olibrij rogantibus, vt Carthaginensis Ecclesia sibi, quem vellet episcopum ordinaret, quæ iam per viginti quatuor annos tali ornamento fuerat destituta. Destinavit ergo per notarium suum edictum, quod publice legeretur, vt iuxta petitionem Zenonis imperatoris, ecclesia Carthaginensis proprium suæ religionis haberet episcopum. Quod dum edictum præsentibus

A. C. 484. tibus a nobis Ecclesiæ legeretur, corpibus gemere eo quod meditantibus dolos malorum futura esset persecutio præparata. Et ita legato respondimus. Si ita est, interpositis his conditionibus periculosis, Ecclesia non vult episcopum habere. Gubernet eam Christus, qui semper dignatus est gubernare. Quam suggestionem legatus accipere neglexit, simul & populus, vt tunc heret, vt ignis exarsit, cuius erat clamor intolerabilis, vt nulla posset ratione sedari. Ordinato itaque Eugenio episcopo viro sancto, Deoque accepto, sublimis nata est læticia & gaudium cumulatam Ecclesiæ Dei: exultat multitudo Catholica sub barbara natione de ordinatione pontificis reparati. Cæpit enim vir Dei ille per conuersionem bonam, venerabilis & reuerendus haberi ab iis etiam, qui foris sunt, & ita esse omnibus gratus, vt si fas esset, animam suam pro eodem vniuersos ponere delectaret. Pecunia apud eum nunquam mansisse probatur, nisi forte tali hora offerretur, quando sol dici explicans cursum nocturnis tenebris ordinem daret, & oculis tantum referuabat, quantum dici sufficeret, non quantum cupiditas expectisset, Deo nostro quotidie subinde ingentia & maiora donante.

Eugenius ordinatur episcopus Carthaginiensis.

a In hoc edicto Hunericus permittebat quidem Catholicis episcopum suæ religionis eligere, dummodo episcopi Ariani Constantinopoli. & in aliis orientis Ecclesiis possent suo more & ritu conuentus facere. Quod si hoc suis in oriente non fuerit concessum, se Catholicos omnes in exilium missurum esse denuntiabat. Ob id Catholici tali edicto suscepto lugere cæperunt, & persecutionem futuram suspicari.

Ariani episcopi in S. Eugenio insurgunt, ibid. D

## §. I.

Sed cum fama eius esset vbique celebris atque manifesta, cæperunt Ariatorum episcopi inuidia graui torqueri, quotidianis & præcipue cum Cyria eum calumniis insectantes. Quid plura? Sugerunt regi de illo quod in suo nequaquam sederet throno, nec Dei verbum ad populum faceret conuertentem. Deinde quoscunque marces vel feminas in habitu barbarico incedentes in ecclesia conspiceret, prohiberet. Ille respondit, vt decuit. Domus Dei omnibus patet, intrantes nullus poterit repellere, & maxime, quia ingens fuerat multitudo Catholicorum nostrorum in habitu illo incedentium, ob hoc, quod domui regis seruebant. At vbi ab homine Dei tale accepit responsum, statuit in portis Ecclesiæ collocare tortores. Qui videntes feminam vel masculum incedentes in specie suæ gentis, illico palis minoribus dentatis, iactis in capite, crinibusque in eisdem collocatis ac vehementius stringentes simul cum capillis omnem pelliculam capitis aufererent. Nonnulli dum hoc fieret, statim oculos amiserunt. Alij ipso dolore defuncti sunt. Mulieres vero post hanc pœnam capitis pelle nudatis præcone præuente per plateas ad ostensionem totius ciuitatis ducebantur: quod sibi, quæ magis patiebantur, lucrum maximum computabant. Quorum nos plurimos nouimus, nec scimus aliquem eorum, tunc à recto itinere destitisse.

At vbi isto modo fidei murum infringere non

valuit, cogitat, vt nostræ religionis homines in aula eius constituti, neque annonis, neque stipendiis solitis potirentur. Addidit quoque & laboribus eos conterere rusticis, & dirigit viros ingenuos, & admodum delicatos ad campum Vricensem, vt sub ardentis solis incendio cæspites messum defecarent, vbi omnes cum gaudio pergrætes in Domino lætabantur. In quorum contubernio quidam fuit aridam habens manum, quæ per annos quamplurimos nullum ei præstiterat obsequium: qui cum veraciter se excusaret operari non posse, magis violenter iussus est pergere. Sed vbi ad locum ventum est, & præsertim pro eo orando omnes ingemuerunt: pietate diuina illa arida incolumis confessori restituta est manus.

Hinc iam Hunerici persecutio doloris atque parturitionis nostræ sumpsit initium. Ipse autem Hunericus qui sese iam dudum omnibus lenem ostenderat, desiderans post obitum suum filiis (quod non contigit) regnum statuere, Theodoricum fratrem filiosque eius cepit crudeliter insequi, quorum nullum dimitteret, nisi ei mors desiderij sui voluntatem auferret. Primo sciens vxorem dicti fratris Theodorici astutam, credo ne forte maritum aut maiorem filium, qui prudens & sapiens videbatur, consiliis acrioribus aduersus tyrannum armasset, crimine imposito gladio eam interfici iubet. Postea occiditur & ille filius magnis literis institutus: cui secundum constitutionem Genferici, eo quod maior omnibus esset, regnum inter nepotes maxime debebatur.

Accenditur adhuc crudelius aliquid perpetrare, altante vulgo in media ciuitate pro gradibus plateæ nouæ, episcopum suæ religionis nomine Iocundum, quem patriarcham vocitabant, præcepit incendio concremari, ob hoc quod in domo Theodorici germani regis acceptissimus erat, cuius forte suffragio memorata domus regnum poterat obtinere. Tunc etiam Gentonis maiorem filium nomine Godagifum cum vxore absque solatio serui & ancillæ crudeli exilio delegauit. Fratrem vero Theodoricum post occisionem vxoris & filij, nudum atque destitutum similiter exulauit. Post cuius mortem filium, qui supererat infantulum, duâque filias eius adultas, impositas alinis longius affligendo proiecit. Sed & comites quamplurimos & nobiles gentis suæ obiectionibus falsis insectans, ob hoc quod germano fauerent, alios gladio iugulauit, alios incendit. Imitator existens Genferici patris, qui sui fratris vxorem ligato pondere lapidum in Amfagam auuisti Cirrensem famosum iactando demersit, & post necem matris etiam filios interfecit.

Sed & multos ei Genfericus mortuus sacramento interposito commendauerat, quos ille imemor fidei, & sacramenti violator, diuersis pœnis & incendiis trucidauit. Nam Heldicam, quem

b Nota in aula Ariani regis multos fuisse Catholicos, qui si Vandali erant, vt certè verisimile est, planè arguit Vandalos ab initio non fuisse Arianos, sed Catholicos, qui quamuis Genfericus rex à Catholica fide in Ariana perfidiam descisisset (vt scripsit D. Anto. supra cap. 6. §. 1.) in fide Catholica persistuerunt. Certè §. 8. dicitur Vandalos in sua gentis homines persecutionem sanissimam exercuisse, & 9. duos Vandali commendantur, eo quod sub Genferico sapius fuerant confessores.

Secunda pars Hist. Ant. P 3

A. C. 484. Priuat Catholicos annona & stipendiis.

Confessoris manus arida sanatur.

Hunericus episcopi suæ religionis sanis addidit.

Sapiens S. Eugenijs respicitur

A.C. 484. pater posuerat prapostitum regni, iam annosum A atque veteranum cum dedecore capite truncavit, eiisque vxorem cum alia nomine Theucaria in medio ciuitatis incendit. Quartum corpora per vicos & plateas trahi mandauit, quae tota die iacentia rogata à suis episcopis vix vespere sepe- liri concessit. Hac per quinque vel amplius per- pessi sunt annos, quibus hac supplicia sufficere poterant ad aeternam mercedem, a si Catholici fuissent, & fidei suae merito ista proferrent. Sed ideo istud silere nequiuimus, vt impietatem regis etiam in suis minime sileremus, qui non solum e- piscopum suum Iocundum flammis adussit, sed etiam presbyteros & diaconos suos, id est Aria- nos, qualis ille erat, quamplurimos incendit, & insuper bestiis mancipauit.

*a Si hac supplicia ad aeternam sufficere poterant mercedem, necessario sequitur esse merita vita aeterna, & proinde Ecclesiam Romanam cum Catholica Ecclesia Aphricana consentire, cum docet supplicia pro Christo tolerata, & bona opera in gratia Dei facta, vita aeterna esse meritaria.*

*Aperta in nostros incipit persecutio, ibid.*

§. II.

A mputatis igitur in breui omnibus, quos timebat, & solidans sibi, vt putabat, regnum, quod breue fuerat & caducum, ex parte omnio- tius atque securus, vniuersa tela furoris in per- secutione Ecclesiae Catholicae vt leo rugiens con- uertit. Ante persecutionis tamen tempestatem, multis praeventibus signis & visionibus, imminens demonstratum fuit malum. Nam ferme ante biennium quam fieret, vidit quidam Fausti eccle- siam solito in ornatu fulgentem, & dum lataretur candore tanti fulgoris cereisque fulgētibus, subito luminis illius extinctus est fulgor, ac tene- bris succedentibus aduersarius natus est faetor, omnisque illa beatorum turba, quae visa fuerat in Ecclesia expellentibus quibusdā Aethio- pibus minata est foras.

Vidit & quidam presbyter basilicā dicti Fausti refertam turbis innumerabilium populorum, & post paululum euacuata, & repleta multi- tudine porcorum atque caprarum. Quintinianus quoque venerabilis episcopus, vidit se supra quen- dam montem stare, de quo conspiciebat gregem innumerabilium ouium suarum, & in medio gre- gis duae erant ollae nimium bullientes. Aderant au- tem ouium occisores, quarum carnes ollis bul- lientibus demergebant. Et cum ita fieret, omnis illa magnitudo gregis consumpta est. Reor ego illas duas ollas succensas. Sicca veneria & lari- bus duas esse ciuitates, in quibus multitudo pri- ma fuit congregata, è quibus incendium initium sumpsit, aut Hunericum regem, & Cyrillam e- piscopum eius.

Quid ultra? Censet primò tyrannus iusione terribili, vt nemo in eius palatio militaret, ne- que publicas ageret actiones, nisi se Arianum fecisset. Quorum ingens numerus vigore inuictus, ne fidem perderet, militiam temporalem abiecit: quos postea domibus proiectos, omnique sub- stantia expoliatos, in insulas Sardiniam & Sici- liam relegauit. Quodam tempore statuere per to- tam Aphricam festinavit, vt nostrorum episco-

porum defunctorum filcus sibi substantiam ven- dicaret. Qui autem defuncto succedere poterat, non ante ordinaretur, nisi prius filco regali quin- gentos solidos obrulisset. Sed hoc aedificiū vbi construere nisus est diabolus, statim illud de- struere dignatus est Christus. Suggester enim ei domestici sui dicētes. Si illud seruaucrit prae- ceptio vestra, nostri episcopi in partibus Thraciae, & aliis regionibus cōstituti, peiora incipiet pati.

Præcepit deinde sacras virgines congregari, dirigens Vandalos cum suae gentis obstetricibus ad inspiciendum & contrētandum contra iura verecundiae, verecunda pudoris, vbi nec matres aderant, nec aliqua catholica matrona. Quas cre- mantas graui suspensio, atque ingentia pondera pedibus colligātes, laminas quoque ferreas igni- tas dorso, ventri, mammillis & lateribus appone- bant, quibus inter supplicia dicebāt. Dicite quo- modo episcopi vobiscum cōcumbunt, vt clerici vestri. Quarum acerbitate pœnarum plurimas sci- mus tuac extinctas, aliae quae remanserunt cuti- bus arefcentibus factae sunt curuae. Nitebatur e- nim semitam inuenire, per cuius aditum publi- cam sicut fecit, faceret persecutionem. Et ita fa- ciens nullo modo inuestigare potuit, quo modo Christi Ecclesiam macularet.

*Catholici in exilium mittuntur. ibid.*

§. III.

Q uibus autem prosequar fluminibus lachry- marum, quando episcopos, presbyteros, diaconos, & alia Ecclesia membra ad quatuor millia nongentos septuaginta quinque ad exiliū eremi destinavit? In quibus erant podagrici plu- rimi, alij per aetatem annosam, lumine priuati temporali. In quorum erat numero Felix Abdi- ritanus episcopus habens iam in episcopatu qua- draginta quatuor annos, qui paralytici morbo percussus, nec sentiebat quicquam, nec loqueba- tur, de quo nos maxime cogitantes, quod non posset iumento portari, suggestimus, vt à suis rex

*b Non existimo futurum aliquem adeo impudentem, qui vel hinc historia fidem derogare, vel Aphricanam Ecclesiam, quam Hunericus persecutus est, Catholica Ecclesia partem fuisse insiciari audeat. Quare cum Romana Ecclesia nostro saeculo in fide moribusque, plane cum illa Aphricana con- sentiat, necessarium profecto est Romanam Eccle- siam vere esse Catholicam. Quod autem magna sit Romana Ecclesia cum illa Aphricana veteri con- sensio, nota hic primo ex ordinibus sacris, qui hic recensentur, sicut hodie in Ecclesia Romana. Por- ro subdiaconos quoque habuisse Ecclesiam Aphri- canam indicat Victor lib. 3. cum Reparatum sub- diaconum lingua abscissa locutum fuisse memorat. Neque vero minorum, vt vocant ordinum clericos in Aphrica non fuisse putandum est, cum in vna ciuitate Carthagine fuerint quingenti & eo am- plius clerici, inter quos fuisse aliquos minorum or- dinum satis indicat improbus ille Tricharius, qui ex lectore factus erat Arianus, id est, qui ex lecto- ris ordine apostatarauerat: meminit etiam lectoris in primo his verbis. Et tunc forte & canente populo Dei, lector vnus pulpito sistsens alleluaticum me- los canebat. Hac ille. Reliqua suis locis obser- uabimus.*

pereretur,

A.C. 484. pereretur, vt saltem eum prope moriturū Car- thagini esse iussisset, eo quod ad exilium nulla ra- tione posset perducī. Cui ita fertur tyrannus cū furore dixisse. Si animali federe non potest, iun- gantur boues indomiti, qui eum colligatum funi- bus trahendo perducant, vbi ego praecipi. Quē ex transuerso super burdonem vinctum, quasi quendam ligni truncū toto itinere portabamus. Congregantur vniuersi in Succensem & Laren- sem ciuitatem, vt illuc occurrentes Mauri sibi tra- ditos ad eremum perducerent.

Superuenientes igitur comites duo, subtilitate damnabili, blandis sermonibus cum Dei confes- soribus agere cœperunt. Quid vobis (inquiunt) videtur vt ita pertinaces sitis, vt Domini nostri praecceptis minime obtemperetis, qui esse poteritis in conspectu regis honorabiles, si eius festi- netis facere voluntatem? Statim illis ingenti vo- ciferatione clamantibus, Christiani sumus, Catho- lici sumus, Trinitatem vnum Deum inuolabi- lem confitemur, includuntur grauiori quidem, sed adhuc latiori custodia, vbi nobis copia daba- tur, & introire, ac verbū admonitionis fratribus facere, & diuina mysteria celebrare.

Ibi & infantuli fuere quamplurimi, quos geni- trices materno sequebantur affectu, aliae gauden- tes, aliae retrahentes. Aliae gaudebant se marty- res peperisse, aliae morituros diluio rebaptiza- tionis nitebantur à confessione fidei reuocare. Nullum tamen tunc nec blandimentis vicerunt, nec carnalis pietas aliquem inclinavit ad terram. Nam quaedam quid tunc fecerit anus breuiter delectat referre. Dum enim iter ageremus cum Dei exercitu comitantes, & forte magis nocti- bus promoueremur propter solis ardorem, con- spicimus mulierculam sacculum, & alia vesti- menta portantem, manu infantulum vnum tenen- tem, atque his sermonibus consolantem. Curre Domine meus. Vides vniuersos sanctos, quomo- do pergunt & festinant hilares ad coronam. Quā cum nos increparemus, quod importuna videretur, aut viris pro sexu iungi, aut exercitiū Christi sociari, respondit. Benedicite benedicite, & orate pro me, & isto nepote paruulo meo cum quo ad exilium pergo, ne inueniat eum solum inimicus, & à via veritatis reuocet ad mortem. Ad haec ver- ba repleti lachrymis, nihil dicere valuimus, nisi vt fieret voluntas Dei.

*S. Confessores in carcerem obscurum detruduntur. ibidem.*

§. IIII.

Exod. 17. S ed vbi aduersarius, qui iam forte dicebat, Partibus spolia, replebo animam meam, in- terficiam gladio meo: dominabitur manus mea, nullum potuit occupare, inquirunt angusta, & ter- rima loca, in quorum conclauibus Dei exerci- citum coarctaret. Tunc eis etiam visitationis hu- mana negata est consolatio. Puniuntur & custo- des fustibus, & grauius affliguntur. Iactantur confessores Christi, angustia coarctante vnus su- per alium, vt agmina locustarum, & ( vt proprie dicatur ) vt pretiosissima grana frumentorum. In qua constipatione scedendi ad naturale officii nulla ratio sinebat loci, sed stercoris, & vrinae vt gente necessitate ibidem faciebant, vt ille tunc faetor, & horror, vniuersarum genera pœnarum

sup craret, ad quos aliquando dantes ingentia mu- nera Mauris dormientibus Vandalis, vix clam admitti sumus intrare.

Qui introeuntes veluti in gurgite luti vsque ad genua cœpitius mergi, illud tunc Hieremie videntes completum. Qui nutriti sunt in croceis, amplexati sunt stercora sua. Quid multa? Prae- cepti sunt vndique perstreptibus Mauris ad iter, vbi destinati sunt preparari. Exeuntes itaque die dominica limita habentes vestimenta stercoribus, & facies simul & capita, à Mauris tamen crude- liter minabantur: hymnum cum exultatione Do- mino decantantes. Hac est gloria omnibus san- ctis eius. Aderat enim tunc ibi beatus pontifex Cyprianus Vnizibitenfis episcopus, consolator egregius, qui singulos pio & paterno fouebat af- fectu, non sine fluminibus currentium lachry- marum, paratus pro fratribus animam ponere, & se vtroneum ( si dimitteretur ) talibus passioni- bus tradere, qui totum quod habuit, egentibus fratribus in illa necessitate tunc expendit. Qua- rebat enim occasionem, qualiter confessoribus sociaretur ipse animo & virtute confessor. Qui postea per multos agones, & squallores car- ceris in exilium, quod desiderabat, cum exulta- tione perrexit.

Quanta tunc multitudines de diuersis regio- nibus & ciuitatibus ad visendos Dei martyres occurrerint populorum, testantur viae vel semitae, quae cum agmina visentium nequaquam caperēt, per vertices montium, & valles concurrens tur- ba fidelium inestimabilis descendebat, ceros in manibus gestans, subiq; infantulos vestigiis mar- tyrum obiticiens, ista voce clamabant. Quibus nos miseris relinquitis, dum pergitis ad coronam? Qui nobis baptizaturi sunt paruulos fontibus a- quae perennis? Qui nobis poenitentiae manus col-

*a Hic multa videre potes, quae hodie sanctissime Romana colit Ecclesia, & in primis infantium bap- tismum, post quem certe confirmationis sacramen- tum adhiberi solitum indicat Victor lib. 1. Qui Sa- bastianum quemdam sic inducit loquentem. Ego mola Catholicae matris commolitus, & cribro exa- minationis, vt similia munda purgatus, rigatus sim aqua baptismatis (Ecce baptismum) & igne Spi- ritus sancti coctus (ecce confirmationem.) Et vt hic panis de forno, ita & ego per officia sacramento- rum diuinorum, artifice Deo, de fonte mundus exi- ui. Nota hic verbum sacramentorum quod nō ap- posuisset, nisi duo saltem sacramenta à se suscepta fuisse pradixisset. Benedictione vero fontis bap- tismatis, quam hodie haeretici tot cōuicijs maledictisq; profcindunt, in usu fuisse apud patres Aphricanos paulo post Victor indicauit in historia Felicis cœ- ci, quē S. Eugenius signo crucis super eius oculos facto sanauit. Secundo hic nota poenitentia sacra- mentum satis aperte declarari, nam hic habes pec- catorum reconciliationem virtute clamum à Sacer- dotibus solis posse concedi. Qua quidem contritio- nem seu dolorem peccatorum & confessionem eo- rumdem coniunctam secum necessario habet. Pau- lō post idem Victor Hunericum Catholicis prohibuisse refert, ne baptizarent, ne ordinarent, ne ali- quem reconciliare praesumerent, satis aperte innuit vt baptismum & ordinationem, sic reconcilia- tionem peccatorum, quam nos poenitentiam dicimus proprie & vere sacramentum existere. Tertio*

Secunda pars Hist. Ant. P. 4

Martyriū extra Ec- clesiam ni- hil pro- dest.

A.C. 484. Huneri- cus contra nostros edictum aeternum à suis re- uocatur.

Catholi- corū fidei pro- fectio.

Catholi- ci de im- pudicitia redargui non po- tuerunt.

Visa per- secutione Aphrica- nam pot- tendētia.

Felix epi- scopus Ab- diritanus quib? tor- mētis af- flictus.

Anus ne- potē paru- lum ad martyriū hortatur.

Thre. 4.

Sūma glo- ria est pro Christi pati.

Pfal. 149.

Concur- sus popu- lorum ad videndū Christi confes- sores.

Sacramē- ta saltem quinque hic P. A- phricani agnouerunt. Bap- tismum, Cōfirma- tionē, Euc- haristiā, Poeniten- tiā & Or- dinē: alia vero duo ex Augu- stino agno- uisse per- spicitur. Vide Con- fess. Aug- lib. 3.



A.C. 484. nota status solemniss, preces in mortuorum ho-  
minum sepultura consuetas fieri, quas qui hodie  
derident, & mortuis exhiberi vocant, nonne se Gen-  
serici impij ostendunt esse sequaces, de quo idem  
Vitor in 1. Quis vero sustineat, atque possit sine  
lachrymis recordari, dum praecepit nostrorum  
Protestan-  
tes cu Ge-  
serico im-  
pio con-  
suetant.

corpore defunctorum sine solennitate hymnorum  
cum silentio ad sepulturam perducit? Quarto do-  
minique obserua sacrificij ritum a sacerdotibus ex-  
hiberi consuetum. Quodam illud sacrificium quaso  
est, cuius ritus a sacerdotibus est exhiberi consu-  
tus, nisi nostra missa sacrificium. Et certe ipsum  
Missae nomen Vitor habet lib. 2. Quomodo admodum,  
inquit, vos hoc vel in alijs Ecclesijs vestris missas  
agere, vel tractare & quae legis vestrae sunt quem-  
admodum vultis facere, & non multo post hoc idē  
nomen habet ut refert D. Anton. sequenti s. quod  
verò missas agere vel tractare, pro eodem diuina  
mysteria celebrare saepe inculcat. Qui porro no-  
stro saeculo hos sacrificij ritus exhiberi consuetos,  
vbi regnant prohibent, quomodo iterum Gensericiū  
belle imitentur ex victore audiant lib. 1. Et ut ad  
id redeamus, unde digressi sumus, terret praecceptis  
sacris, ut in medio Vandalorum nostri nullatenus  
respirarent, neque usque orandi aut immolandi  
concederetur gemitibus locus, ut manifeste tūc  
vaticinium propheta impleteretur. Non est in hoc  
tempore princeps vel propheta vel dux, neque lo-  
cus ad sacrificandum nomini tuo.

lati sunt, & reconciliationis indulgentia obstri-  
ctos peccatorum vinculis soluti, [ quia vobis  
dictum est, quacunque solueritis super terram  
erūt soluta & in caelis? Qui nos solennibus ora-  
tionibus sepulturi sunt morientes, a quibus diuini  
sacrificij ritus exhibendus est consuetus? ] Vo-  
bis cum & nos licebat pergere, si liceret, ut tali  
modo filios a patribus nulla necessitas separaret.  
In his vocibus & lachrymis nullus iam pergere  
admissus est consolator, sed a arctabatur multi-  
tudo ad currendum, ut vbi canaria erat praeparata  
laboriosam caperent mansionem. Qui cum  
senes deficerent, & alij fortē etiam iuuenes delica-  
ti, coeperunt primo hastilium cupidibus ad cur-  
rendum, & lapidibus tundi: vnde magis deficientes  
amplius lassabantur.

Post verò imperatum est Mauris, ut eos qui  
ambulare non poterant ligatis pedibus veluti ca-  
daueris animalis mortui traherentur per dura &  
aspera lapidum loca, vbi primo vestimenta, postea  
membra singula carpebantur. Quibus per gla-  
dios acutos petrarum huic caput contrebatur,  
alij latera scindebantur, & ita inter trahentium  
manus spiritum exhalabant: quorum numerum  
colligere nequaquam valuimus multitudine coer-  
cente. Reliqui verò habiliores ad solitudinis lo-  
ca perueniunt, in quibus collocari hordeum ad  
velendum, ut iumenta accipiunt, vbi etiā vene-  
natorum animalium atque scorpionum tanta esse

a. Affirmat Tertul. recens Scholiastes ad uva. bov  
Gracos vocare stipitem, qui inter Christianorum  
tormenta numeratur a Tertul. in apolog. aduersus  
gentes. cap. 12. Erat autem patibulum humi, ut tro-  
phoeum defixum, cui argillam imponebant plasta, ut  
simulachra quae velint deformari, vnde ibidem Ter-  
tul. Quod simulachrum non prius argilla deformat  
cruci & stipiti superstructa.

dicitur multitudo, ut ignorantibus incredibilis  
esse videatur, quae solo statu etiam procul positus  
veneni virus infundat. Scorpione autem percus-  
sum nullum dicunt aliquando euasisse, quorum fer-  
ritas virulenta vsque ad praesens tempus Christo  
defendente, nulli feruori eius nocuisse docetur.  
Sed cum illic aluntur hordeaceis granis, postea  
& hoc ablatum est, quasi non possit Deus qui  
manna pluit patribus in deserto, pascere, & nūc  
tali exilio mancipatos.

Hunericus maior sauitia.

§. V.

Cogitat autem ille saeuissimus tyrannus Hu-  
nericus acriora aduersus Ecclesiam Dei, vt  
qui membra aliqua absciderat, totum lanando  
perderet corpus. Nam die ascensionis Domini  
legato Zenonis Imperatoris rege non praesente:  
legendum media Ecclesia Eugenio episcopo di-  
rigit praecceptum tali tenore conscriptum, quod  
etiam vniuersae Africæ veredaris discurrenti-  
bus destinauit.

Rex Hunericus Vandalorum & Alanorum v-  
niuersis episcopis homouianis. Non semel, sed  
saepius constat esse prohibuit, vt in fortibus Van-  
dalorum sacerdotes vestri conuentus non face-  
rent, ne sua seductione animas subuerterēt Chri-  
stianas. Quam rem spernentes plurimi nunc re-  
penti sunt contra interdictum missas in fortibus  
Vandalorum facere, afferentes se integram regu-  
lam fidei tenere. Et quia in prouincijs nobis a  
Deo concessis scandalum esse nolumus, ideo Dei  
prouidentia cum consensu sanctorum episcopo-  
rum nostrorum hoc nos statuisse cognoscite, vt ad  
diem Calendarum Februarium proxime futu-  
rarum, omnia omni excusatione formidinis omnes  
Carthaginensem veniatis, vt de ratione fidei cum no-  
stris venerabilibus episcopis positis inire confi-  
ctum, & de fide homouianorum, quam defendi-  
tis, de diuinis scripturis proprie approbetis, quo  
possit agnosci, an integram fidem tenentis. Hu-  
nericus autem edicti tenorem [ vniuersis episcopis  
tuis per Africā constitutis direximus. Data sub  
die 13. Calend. Jun. ann. 7. Hunerici. ] Nos igitur  
qui aderam cognoscentes, simulque legentes  
ingemimus, eo quod futurae persecutionis furo-  
rem indicaret, & praesertim vbi dixit. In prouin-  
cijs nostris nobis a Deo concessis [ scandalum  
esse nolumus, quasi diceret, in prouincijs nostris  
Catholicos esse nolumus. ]

Tunc sancto Eugenio rationabile videbatur,  
si cor barbarum suggeredo mollioretur. Niteba-  
turque regi suggerere consortes suae religionis

b. Verba S. Eugenij haec sunt. Quod nos venerabi-  
liter accepisse suggestimus, cui praefato notario hu-  
militas mea suggestit, debere nos etiam transmar-  
inarum omnium partium episcopos, qui nobis sunt  
F in vna religione vel communionem consortes, agno-  
scere. Ex quibus verbis iam habes, patres Aphri-  
canos transmarinis episcopis quandam praesidentia  
tribuere, dum se eos debere agnoscere profiteatur.  
Paulo post idem S. Eugenius quod antea dixerat,  
videtur clarius explicasse. Dixit enim ( inquit ) se  
nostram fidem, quae vna & vera est, potestis regis  
cognoscere desiderat, mittat ad amicos suos, scri-  
bam & ego fratribus meis, vt veniant coepiscopi  
mei,

A.C. 484. Scorpion-  
es ser-  
nos Dei  
non la-  
dunt.

Exod. 16.

Mandati  
Hunericus  
Homou-  
ianus Ca-  
tholicos  
vocat,  
quod s.  
Trinitatis  
ipsius, id  
est, eius-  
dem sub-  
stantiae co-  
suscantur.

A.C. 484. mei, qui vobis nobiscum comunem fidem nostrā va-  
leant demonstrare, & praecipue Ecclesia Romana,  
quae est mater omnium Ecclesiarum. Hinc apparat  
non hoc actum esse in sexta Synodo Carthaginensi,  
vt in causis fidei Ecclesia Africana non agnosce-  
ret Romanam Ecclesiam velut omnium Ecclesiarū  
caput, sed tantum vt presbyterorum & clericorum  
inferiorum appellationes extra Africā facile non  
admitterentur. Cum alioqui totius Africæ pri-  
mas de communi fratrum sententia, vltro pra se fe-  
ret, Romanam Ecclesiam caput esse omnium Eccle-  
siarum. Et certe in omnibus Ecclesijs etiam Aphri-  
cana comprehenditur. Africani ergo etiam eo  
tempore, quo Dei gratia stabiliti pro fide Christia-  
na patiebantur, confissi sunt Romanam Ecclesiam,  
Ecclesia Africana caput esse. Sand. lib. 7. de visibi-  
mon. Ceterum tanta erat eo saeculo Romana Ec-  
clesia existimatio & auctoritas, vt Catholici omnes  
Romani dicerentur. Iocundus enim Arianus presby-  
ter ad Theodericum Genserici filium de Armoga-  
ste, cui ob fidem Catholicam grauisimas poenas in-  
fluxerat, sic inquit, teste Vitore lib. 1. poteris eum  
diuersis afflictionibus interficere. Nam si gladio  
peremeris, incipient Romani martyrem predicare.  
Nota hic obiter martyres eo tempore cultu & vene-  
ratione Catholicos esse persecutos, quod poteris ex-  
pressius videre in tertij libri fine, vbi victor Ange-  
los, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, & in his  
DD. Petri & Paulum, & omnes sanctos ad Deum  
orandum pro Ecclesia Africana copiose inuocat.

etiam transmarinos vocari debere. Agnoscat (in-  
quit) clementia regis nos disputationem legis  
cum adiutorio Dei nullatenus declinare vel fu-  
gere, sed sine vniuersitatis assensu non debere as-  
serenda fidei nostrae causas assumere. Hoc autem  
agebat Eugenijs, non quia deessent in Africa,  
qui aduersariorum obiecta resellerent: sed vt illi  
venissent, qui alieni ab eorum dominatu, maio-  
rem fiduciam libertatis haberent, pariterque op-  
pressionis nostrae calumnias vniuersis terris &  
populis nunciarent.

Ille autem qui necebat dolos, audire noluit  
rationes, agens argumentationibus crebris, vt  
quoscumque episcoporum audierat eruditos, vari-  
is infectionibus agitaret. Iam ad exilium Vi-  
bianensem secundo Donatianum impositis centū  
quinquaginta fustibus miserat episcopum, necnō  
Suffulensem Praesidium, virum acutum. Tunc &  
venabiles Mansuetum, Germanum, Fusculum  
& multos alios fustigauit. Dum haec geruntur, im-  
perat cum viris nostrae religionis illorum mesam  
nullum communem haberet, neque cum catholi-  
cis omnino vescerentur. [ Nam si sermo eorū di-  
cente Apostolo, sicut cancer consuevit serpere,  
quanto magis communis mensa ciborum poterit  
inquinare, cum dicat idem Apostolus cum nefari-  
is nec cibum habere communem? ] Quae res nō  
eis praestitit aliquod beneficium, sed nobis maxi-  
mum contulit lucrum. Sed cum ignis iam perse-  
cutionis accenderetur, & flamma infectantis vbi-  
que regis derederet, ostendit dominus quoddam  
miraculum.

Fuit in eadem ciuitate, id est, Carthaginensi,  
quidam caecus cunctis pene notissimus, nomine  
Felix. Cui in somnis reuelatum est a domino, vt  
iuret ad seruum suum Eugenijs episcopum, & il-  
la hora, qua benedicti fontem, vt baptizentur ac-

cedentes ad fidem, contingat oculos tuos, & lumē  
recipies. Qui primo & secundo admonitus, ti-  
mens illusionem fieri, neglexit accedere, sed ter-  
tio apprensus grauitur increpauit. Qui subito data  
manu eum ducenti ad Eugenijs accessit, visio-  
nem & infusionem exprimens. Cūque Eugenijs  
ex humilitate se excusaret, asserens se peccatorem,  
ille pia importunitate in petitione perseverauit.  
Cuius precibus deuictus Eugenijs accedit ad  
fontem baptismalem, & facta oratione cum in-  
genti gemitu, postea ait caeco. Iam tibi dixi frater  
Felix, homo peccator sum. Sed qui te visitare  
dignatus est, praestare tibi dignetur secundum fi-  
dem tuam. Et signo Crucis facto super oculos  
visum restituit. [ Fit strepitus gaudio metate irre-  
uocabilis populorum: statim nuncius pergit ad  
tyrannum. ] Rapitur Felix, inquitur quomodo  
lumen recepit, & totum ex ordine narrat. Quod  
cū regi innotuisset, dicunt episcopi Ariantū  
hoc Eugenijs per maleficia egisse. Et quia obu-  
bilare non poterant caecitate illius notissima, vo-  
luissent, si valuissent, eum necare.

Collatio Catholicorum cum Arianis.

§. VI.

Appropinquabat iam futurus ille dies calum-  
niosus Calendarum Februarii ab eodem  
statutus. Conueniunt non solum vniuersae Aphri-  
cae, verum etiā insularum multarum episcopi, af-  
flictione & merore confecti. Fit silentium die-  
bus multis, quousque peritos quosque & doctis-  
simos viros exinde separaret, calumnijs opposi-  
tis necandos. Nam vnū ex ipso choro doctorū  
nomine Latum strenuum, atque doctissimum vi-  
rum, post diuturnos carceris squalores incendio  
concremauit, existimans quod tali exemplo ti-  
morem reliquis incuteret, & elideret.

Tandem venit ad disputationis confictum,  
ad locum quem delegerant aduersarij. Vitantes  
igitur nostri vociferationis tumultus, ne fortē  
postmodum Ariani dicerent quod eos multitu-  
do nostrorum opprimeret, eligunt de se, qui pro  
omnibus respondeant decem. Collocat sibi Ci-  
rila cū suis satellitibus in loco excelso superbi-  
ssimum thronum adstantibus nobis. Dixeruntque  
episcopi nostri. Illa semper est grata collatio, vbi  
superba non dominatur elatio. Conuersique no-  
stri Cirila dixerunt, propone quod disponis. Ci-  
rila dixit, Nescio latine. Nostrum dixerunt episco-  
pi. Semper te latine esse locutum manifeste noui-  
mus, modo excusare non debes, praesertim quia  
tu huius rei incendium suscitasti. [ Et videns Ca-  
tholicos episcopos ad confictum magis fuisse pa-  
ratos omnino, audientiam diuersis cauillationi-  
bus declinavit. Quod ante nostri prouidentes li-  
bellum de fide conscripserant satis decenter suf-  
ficienterque descriptum dicentes. ]

Si nostram fidem cognoscere desideratis, haec  
est veritas quam tenemus. Regali enim imperio

a. Praeclara sanē ista patrum Africarum de  
sancta Trinitate confessio multa habet, quae aperte  
nouos Sabellianos & Tritheistas inuolant: quia ta-  
men familiaris nobis Caluimista. Autotheani noti  
sunt, haec pauca aduersus illos nobis visum est an-  
notare. Profitemur ( inquit Patres ) patrem de  
seipso, hoc est de eo, quod ipse est sempiternē, atque  
inessa

A.C. 484. Cecus ad  
Eugenij  
accedere  
diuinitus  
admonet-  
tur. Fontium  
perseuerauit.  
atio.

Signo cru-  
cis Euge-  
nis cae-  
cum cu-  
rat.

Caluimista  
haereticis  
assuetus.

Episcopos  
Arianos  
latine lo-  
qui se ne-  
scire pro-  
ficetur.

Contra  
Autothea-  
nos.

CAP. X. DE VANDALICA PERSECVTIONE.

A.C. 484. ineffabiliter filium genuisse, non extrinsecus, no ex A nihilo, non ex alia genuisse materia, sed ex Deo natum esse, & qui de Deo natus est, non aliud est, qua id quod pater est, & ideo vnus substantia est, quia veritas natiuitatis diuersitatem non admittit generis. Nam si alterius a patre substantia est, aut verus filius non est, aut quod nefas est dicere, degener natus est. Est enim verus filius, sicut Ioannes ait, vt simus in vero filio eius: Non est etiam degener, quia Deus verus de Deo natus est vero, sicut idem Ioannes Euangelista exequitur, dicens: Hic est verus Deus, & vita aeterna, & ipse Dominus in Euangelio. Ego sum ( inquit ) via, veritas, & vita. Ergo si aliunde substantiam habet, de Patre habet. Si de Patre habet, vnus substantia cum Patre est. Sed si vnus substantia non est, ergo non de Patre, sed aliunde est: quoniam vnde est, inde substantiam habeat, necesse est. Omnia enim ex nihilo, filius vero de Patre. De duobus eligat quis, quod velit, aut det ei substantiam de Patre, aut fateatur ex nihilo substantia esse, haec illi. Ex quibus videre licet, in quam impietatis scrobem se coniciant Auctores: nam necesse est, si velint suam retinere sententiam, Dei filium merum esse creaturam fateantur, quod an Christi gloriam, quam tantopere iactant, attollat, C pius lector intelligit.

fidei Catholica, quam tenemus, praecipitur redde rationem, ideoq; aggredimur pro nostrarum virium mediocritate diuino fulti adiutorio, fide quam credimus & praedicamus breuiter intimare. Et primum de veritate substantiae Patris & filij, quod Graeci Homouision dicunt, exponendum nobis esse cognoscimus. Itaque Patrem & Filium & Spiritum sanctum in vnitatem Deitatis esse profitemur, vt & Patrem in sua proprietatis persona subsistere, & filium nihilominus in propria extarere persona, atque Spiritum sanctum suae personae proprietatem retinere, fidei confessione fateamur. Non enim eundem asserentes Patrem, quem filium, neque filium confrentes qui Pater sit, aut Spiritus sanctus, neque Spiritum sanctum accipimus, vt aut Pater sit aut Filius, sed ingenitum Patrem, & de Patre genitum filium, & de Patre & filio procedentem Spiritum sanctum, vnus credimus esse substantia, vel vnus essentia, quia ingenti Patris & geniti Filij, & procedentis Spiritus sancti vna est deitas, tres vero personarum proprietates.

Et quia contra hanc Catholicam & apostolicam fidem haeresis exorta nouitatem quandam induxerat, asserens filium non de Patris substantia genitum, sed ex nullis extantibus, id est ex nihilo eum substitisse, ad hanc impietatis professionem, quae contra fidem enterferat, refellendam & penitus abolendam, Homouision sermo Graecus positus est, quod interpretatur vnus substantia vel essentia, significans filium non ex nullis extantibus, nec alia substantia, sed de Patre natum esse. Qui ergo putat Homouision auferendum: ex nihilo vult asserere Filium extitisse. Sed si ex nihilo non est, ex patre sine dubio est. Et recte Homouision, id est vnus cum patre substantia filius est. Ex Patre autem esse, id est vnus cum patre substantia his testimoniis approbatur, dicente Apostolo. Qui cum sit splendor gloriae, & figura substantiae eius. Et in Euangelio Christus. Ego in Patre, & Pater in me est. Et iterum. Ego & Pater

vnus sumus, quod non tantummodo ad vnitatem refertur voluntatis, sed ad vnam refertur eandemque substantiam, quia non dicit, Ego & pater vnus volumus, sed vnus sumus.

Verum quia in filio duas fatemur esse naturas, id est Deum verum & hominem [ verum corpus & animam habentem ] quicquid excellenti potentia sublimitatis de eo referunt scripturae, admiranda eius diuinitati tribuendum sentimus. Et quicquid infra honorem caelestis potentiae de eodem humiliter narratur, non verbo Dei, sed homini deputamus assumpto. [ Secundum diuinitatem est ergo quod superius diximus, vbi ait, Ego & Pater vnus sumus. Ioan. 10. & qui videt me, videt & patrem. Ioan. 14. & Omnia quaecumque Pater facit, similiter & filius facit. Ioan. 5. Illa vero quae de eo vt homine referuntur ista sunt. ] Pater maior me est, quod ad humanitatem refertur tantum. Et illud, Pater, si fieri potest transeat a me calix iste.

Ceterum de Spiritu sancto dicit Apostolus. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus subdens, Omnia haec operatur vnus & idem Spiritus, diuidens singulis prout vult: vnde non dubie claret Spiritum sanctum & Deum esse, & suae voluntatis autorem. Vna itaque religio, vna gloria Trinitatis, vt audiamus apostolum sicut audierunt Corinthij. Gratia Domini nostri Iesu Christi & charitas Dei scilicet Patris, & communio Sancti spiritus sit cum omnibus vobis. In singulari dicit, ad inuendum essentiae vnitatem.

Haec igitur est fides nostra euangelicis & Apostolicis traditionibus, & omnium quae in mundo sunt Catholicarum Ecclesiarum societate fundata, in quo per gratiam Dei permanere vsque in finem confidimus & speramus.

Hic noster libellus cum legeretur oblatus, veritatis lumen nequaquam sufficere caecis oculis poterant, insanientes vocibus inferendis, grauitate ferentes, quare nos nomine nostro Catholicos dixerimus. Statimque mentientes suggerunt regi de nobis, quod strepitum fecerimus, audienciam fugientes. Qui eadem hora accensus & credens mendacio, festinauit facere, quod volebat. Iamque conscriptum decretum habes, & occulte eum eodē decreto per diuersas prouincias suos homines dirigens, episcopis Carthagine positus, vna die vniuersae Africae Ecclesias clausit, vniuersamque substantiam Episcoporum & ecclesiarum suis episcopis scilicet Arianis munere condonauit, nesciens quoque quid loqueretur, neque de quibus affirmabat legem, quam dudum Christiani Imperatores nostri contra eos & contra

a. Significat Victor impium Hunericum Christianos Imperatores edicto imitatum, eo quod sicut illi statuerant, vt quicquid episcopi haeticorum possiderent, id totum Catholicae Ecclesiae sacerdotes sibi vendicarent, quod tradit D. Aug. epist. 50. his verbis. Quicquid nomine Ecclesiarum partis Donati possidebatur, Christiani Imperatores legibus religiosis cum ipsis ecclesiis ad Catholicam transire iusserunt, & clarissimi tract. 6. in Ioan. Leguntur (inquiens) leges manifesta vbi praeceperunt Imperatores eos, qui praeter ecclesiam Catholicam communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in peccato colere pacis auctorem, nihil nomine Ecclesiae audeant possidere: sic Hunericus sancit, vt quicquid Catholicae ecclesiae episcopi in bonis haberent: id est

Christus duabus naturis constat.

Ioan. 14.

Mat. 26. Spiritus sanctus vel Deus esse ostenditur.

1. Cor. 12.

1. Cor. 12.

Haereticis audita ca tholicorum confessione infamissim.

A.C. 484. id ad Arianos episcopos transfret. Has porro Catho licorum Imperatorum leges codex Theodosianus parsim habet lib. 16. tit. 5. ex Franc. Bald. in Victoriam Annot.

alios haeticos pro honorificentia Ecclesiae dederant catholica: aduersum nos illi proponere non erubuerunt, addentes multa de suis, sicut placuit tyrannica potestate.

Post haec edicta feralia veneno toxicato transfusa, iubet cunctos episcopos, qui Carthagini fuerant congregati, quorum iam ecclesias, substantiam & domos ceperat, in hospitibus spoliari, & spoliatos extra muros propelli, non animal, non seruus, non mutanda, quae ferebant, vestimenta penitus dimittantur. Addidit adhuc, vt nullus quēpiam illorum hospitio reciperet, aut alimoniam praestaret. Qui autem miserationis causa hoc tentasset, cum vniuersa domo sua incendio cremaretur. Sapienter etiam tunc proiecti episcopi fecerunt, vt licet mendicantes inde non abirent: quia si recederent, non tantum violenter omnino reuocarentur, sed & mentirentur eds, sicut mentiti sunt, fugisse confictum: maxime quia vbi reuerterentur iam nequaquam fuerat, Ecclesiis, substantia, vel domibus occupatis.

Dum ergo gementes in circuitu murorum nudo sub aere iacerent: factum est vt rex impius ad piscinas exisset. Cui vniuersi occurrere maluerunt, dicentes. Vt quid taliter affligimur? Pro quibus malis forte commissis ista perpetimur? Si ad disputationem sumus congregati, quare spoliari? quare traducimur: quare differimur? & sine ecclesiis, & domibus nostris extra ciuitatem fame & nuditate laborantes, mediis stercorebus volutamus. Quos ille toruis oculis aspiciens, prius quam suggestionem illorum audisset, iussit super eos cum scissoribus equos dimitti, vt tali violentia non solum possent ceteri, verum etiam & necari, quorum multi tunc cōtriti sunt, & praecipue senes.

Rursus sancti Episcopi ab Hunerico traducuntur. ibidem.

§. VII.

Deinde iubentur illi viri Dei, ad quemdam locum, qui dicitur aedes memoriae occurrere, nescientes fraudem sibi aptatam: quod cum venissent, charta eis ostenditur inuoluta, diciturque illis ista calliditate serpentis. Dominus noster Hunericus, licet doleat, quod fueritis contemptores, & adhuc voluntati eius obedire tarderis, & eius efficiamini religionis, cuius est ipse, nunc tamen de vobis bonum cogitauit. Si iuraueritis ita, vt quod ista charta continet, faciatis, dimittet vos ecclesiae & domibus vestris. Ad quod vniuersi responderunt episcopi. Semper dicimus & diximus, & dicturi sumus, Christiani sumus, episcopi sumus, apostolicam fidem vnam & veram tenemus. [ Factoque post confessionem fidei silentio non modico, illi qui a rege fuerant destinati, festinabant extorquere episcopis sacramentum. Tunc beati viri Hortulani & Florentianus episcopi pro omnibus, & cum omnibus dixerunt. Nūquid animalia nos sumus irrationabilia, vt nescientes quid charta contineat, facile aut temere iuremus? Accelerauerunt quoque illi a rege destinati scriptura illis propalare tenorem, qui huiusmodi

Constantia episcopi post Cartholicorum.

sermonibus fuerat coloratus. Sic enim calumniosa series continebat. Iurate si post obitum domini nostri regis, filium eius Hilberichum desideratis esse regem, vel si nullus vestrum ad regiones transmarinas epistolas diriget. Quia si sacramentum huius rei dederitis, restituet vos ecclesiae vestris. Cogitauit tunc multorum pia simplicitas etiam contra prohibitionem diuinam sacramentum dare, ne in posterum Dei populus diceret, quod vitio sacerdotum, qui iurare noluerunt, non fuerant Ecclesiae restituae. Alij autem astutiores episcopi sentientes dolum fraudis, nequam iurare voluerunt: dicentes hoc prohibitu esse euangelica autoritate a Domino dicente. Non iurabis omnino. Quibus ministri regis. In parte secedant ( inquit ) qui iurare disponunt. Qui cum secederent, scribentes asserunt notarij quid quis diceret, & ex qua ciuitate esset. Similiter factam est illis qui non iurauerunt. Statimque pars vnaque custodiae mancipatur.

Postea vero frans, quae celabatur, apparuit. Nam iurantibus dictum est: quia contra praecipuum Euangelij iurare voluistis, iussit rex, vt ciuitates & ecclesias vestras nūquam videatis, sed relegati colonatus iure ad excolendum agros accipietis. ita tamen vt non psallatis, neque oretis, nec ad legendum codicem manibus gestetis. Non baptizetis, non ordinetis, aut aliquem reconciliare praesumat. Similiter non iurantibus ait. Quia regnum filij domini nostri non optatis, ideo iurare noluistis, ob quam causam iussi estis in Corsicam insulam relegari, vt ligna profutura nauibus dominis incidatis.

Addiditque bestia illa sanguinem sitiens innocentum, episcopis nondum ad exilia directis per vniuersas Africā prouincias vno tempore tortores crudelissimos destinare, vt nulla remanisset domus & locus, vbi non fuisset eiulatus & luctus, vt nulli atati, nulli parceretur & sexui, nisi iis, qui eorum succumberent voluntati: hos sustibus, alios suspensio concremabant. Mulieres etiam & praecipue nobiles, contra iura naturae nudas omnino in facie publica cruciabant. Ex quibus vnam nostram Dionysiam cursum & breuiter nominabo. Cum igitur viderent eam barbari non solum audacem esse, sed etiam ceteris pulchriorem, ipsam primò nisi sunt sustibus expoliata aptare. Quae cum peteret, diceretque, De Deo sum secura, qualiter libet cruciatur: vere-

a. Ex hoc loco nequaquam existimes patres Africanos existimasse omne iuramentum Christianis esse interdictum. Nam imprimis cum eis fuit proposita chartula dixerunt, numquid nos animalia irrationabilia sumus, vt nescientes quid charta contineat, facile aut temere iuremus. Deinde paulò post narratur duo martyres super corpus & sanguinem Christi iurasse. & in 1. lib. Armogastes a Felice fidem postulauit, & accepit, vt eum sub certa arbore sepeliret. Sed cum rex impius iussurandum, iniquum a Patribus postularet, in quo alij fraudem & dolum perspiciebant, alij vero minime, qui iurare voluerunt, fraudem minime suspicati, iurare parati erant, qui vero fraudem agnoscebant, iuramentum praestare noluerunt. Vide Sixtum Senen. lib. 6. Biblioth. san. anno. 26. vbi quomodo intelligenda sunt S. Patrum sententia, qui Christianis penitus iuramentum videntur interdiceret, explicat.

cunda

Fidei professio patrum Africanorum lib. 2.

Tres sunt distinctae in Trinitate personae & vna deitas.

Probatum filium patri esse substantialis.

Heb. 1. Ioan. 14. Ioan. 10.

Episcopi Catholici agrorum cultum deputantur.

In Corsicam item relegantur.

Dionysia pro Christiano passa.

**A.C. 481.** cunda tamen membra nolite nudare, amplius illi magis furentes celsiori loco vestimentis exutam constituunt, spectaculum eam omnibus faciētes. **Libera** Quae inter ictus virgarum dum riuuli sanguinis toto iam corpore fluitarent, libera voce dicebat. **vox S. fca** Ministri diaboli, quod ad opprobrium meum facere computatis, ipsa laus mea est. Et quia esset **mita.** scripturarum diuinarum scientia plena, apratis arctata pennis, & ipsa iam martyr alios ad martirium confortabat, quae suo sancto exemplo vniuersam suam patriam liberauit.

**Maiores** Hae quoque cum filium suum vnicum admodum adhuc tenerae aetatis & delicatum nomine **Dionysia** Maioricum timore pœnarum formidolosum cospiceret, verberans eum nutibus oculorum, & increpans auctoritate materna ita confortauit, vt **maie ad** matre fortior redderetur. Memento ait, fili mi, **martyriū** quia in nomine Trinitatis in matre Catholica **robora-** baptizati sumus. Non perdamus indumentum nostrae salutis, ne veniens inuitator vestem non inueniat nuptialem, & dicat ministris. Mitte in tenebras exteriores. Illa pœna timenda est, quae nunquam finitur, illa desideranda vita, quae semper habetur. Talibus igitur solidans filium verbis velociter martyrem fecit. **Mat. 22.** **plexansque** illa hostiam suam, quantum potuit vocibus domino gratias agens, ad gaudium spei futurae in sua maluit domo sepelire, vt quoties super sepulchrum eius Trinitatis preces effunderet, alienam se à filio nunquam esse consideret. Sed & Dionysiae germana nomine **Mulit** Datia, atque Leontia filia sancti Germani **martyrio** episcopi, cognataeque Datiae venerabilis medicus **coronan-** Emelias, religiosus quoque Tertius confessione Trinitatis praeclarus, & Sibidenis episcopus Bonifacius, quanta pertulerint, qualibetque cruciatibus euulserati sunt, qui valet, ex ordine dicat.

Culustiana ciuitatis martyres.

§. VIII.

**I**N ciuitate Culustiana non valeo quae gesta sunt nunciare, quia & ipsam quantitatem martyrum, vel etiam confessorum, homini impossibile est supputare. Vbi quadam matrona auctrix sui nominis Victoria, dum in cospetu vulgi continuo suspendio cremaretur, à marito iam perdito filiis praesentibus, taliter rogabatur. Quid pateris, o coniunx? Si me despicias, vel horum quos genuisti miserere. Impia paruulotum mater, quare obliuisceris vteri tui, & pro nihilo ducis, quos cum gemitu peperisti? Vbi sunt foedera coniugalitatis amoris: vbi societatis vincula, quae inter nos dudum honestatis iure tabulae conscriptae fecerunt? Respice quae filios ac maritum, & regia iussione festina implere praecipit, vt & imminetia adhuc tormenta lucreris, simul & mihi doneris, & liberis nostris. Sed illa nec filiorum fletus, nec serpentis audiens blandimenta, affectum oculorum altius eleuans à terra, mundum cum suis desideriis cõtemnebat. Quam cum iam continuatione suspendij auulsis humeris etiam, qui cruciabatur aspicerent mortuam, deponerunt prorsus omni parte exanimam. Quae postea retulit quamdam sibi virginem adstitisse, atque terigisse membra singula, & illico fuisse sanata.

**Victoria** **maritum** **filiosque** **tentata** **vincit.**

**Victoria** **virgine** **sine du-** **bio Ma-** **ria susci-** **taur.**

Qualiter autem Adumentinae ciuitatis ciuem Victorianum tunc proconsulem Carthaginis pra-

dicem nescio deficientibus verbis: quo in Aphrica partibus nullus ditor fuit. Qui etiam apud impium regem pro rebus semper sibi commissis fidelissimus habebatur, mandatur ei à rege familiariter, diciturque, quod eum habiturus esset praeter omnibus carum, si eius praecipio facilem, comodasset assensum. Sed ille vir Dei misis ad se tale dedit cum fiducia magna responsum. Securus sum de Christo Deo, & Domino meo. Et haec regi dicatis. Subrigat ignibus, adigat bestiis, excruciet omnium tormentorum generibus si contemsero, frustra sum in Ecclesia catholica baptizatus. Nam si haec praesens vita sola fuisset, & aliam, quae vera est non sperarem aeternam, nec ita fecissem ad modicum, atque temporaliter gloriari, & ingratus existere, qui mihi suam fidem contulit creditori. Ad quod tyrannus excitatus, quantum temporum, & quantum eum afflixerit pœnis, humanus sermo non poterit explicare. Qui tripudians in Domino, feliciterque consummans martyrialem coronam accepit.

**Apud** Tambaicem ciuitatem gesta, quis quae certamina martyrum explicare? vbi duo germani Aquilifregiensis ciuitatis sibi securi de Domino inuicem iurauerunt, vt rogarent tortores, vt vna pœna, parique supplicio torquerentur. Et dum primo suspendio molibus lapidum pedibus alligatis tota die penderent, vnus eorum petiuit se deponi, & sibi inducias dari. Cuius frater alius metuens, ne fidem negaret, de suspendio clamabat. Noli noli frater, non ita Christo iurauimus. Accusabo te cum ante thronum eius terribilem venerimus, quia super corpus eius & sanguinem iurauimus, vt pro eo inuicem patiamur. **Ista** dicens & alia confortauit germanum ad praedium passionis. Qui clamans ingenti voce dicebat. Adigite supplicis, quibus vultis, & pœnis Christianos arctate crudelibus, quod frater meus facturus est, hoc etiam ego. Quantis iam laminis adusti sunt ignitis, qualiter singuli exarati, quibus cruciatibus torti, ipsa res docet, quod eos ipsi tortores à sua facie proiecerunt dicentes. Istos imitatur vniversus populus, vt nullus ad nostram religionem penitus cõuertatur, & praecipue quia nulli liuores, nulla pœnarum vestigia in eis penitus videbantur.

**In** Typacensi vero, quod gestum est, Mauritaniae maioris ciuitate ad laudem Dei dicere festinemus. Dum suae ciuitati Arianum episcopum, ex notario Cyrila ad perdendas animas ordina-

*a Ex hoc loco apparet hos Christi martyres, & vniuersam Catholicam Aphricae Ecclesiam in Eucharistia corpus Christi & sanguinem agnouisse, quod euidentius etiam 1. lib. Victor tradit. Alibi, inquiens sicut Tambaicem contigit, Galibus vico Ammonia vel aliis in locis tempore, quo sacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes maximo favore corpus Christi & sanguinem paumento sparserunt. & illud pollutis pedibus calcauerunt, sed & in confessione fidei satis aperte Christum integrum in Eucharistia contineri patres profitentur, dum dicunt. Quod ipse Dominus in Euangelio exposuit dicens: Non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus dedit vobis panem de caelo, se vique panem esse designans, cum dicit. Ego sum panis viuus, qui de caelo descendi, de quo etiam Prophetia David dicit. Panem angelorum manducauit homo. Hac illa-*

**A.C. 484.** **Nec etiam** **pro hac** **vira Chri-** **stus dese-** **rendus.**

**De duo-** **bus stari-** **bus mar-** **tyribus.**

**S. Marty-** **res super** **corpus &** **sanguinem** **Christi iu-** **rauerant.**

**Euchari-** **stiam cor-** **pus Chri-** **sti conti-** **nere pa-** **tres cen-** **sent.**

**Ioan. 6.**

**Psal. 77.**

**A.C. 484.** rum vidissent, omnis simul ciuitas euectione naturali de proximo ad Hispaniam confugit, relictis paucissimis, qui aditum non inuenerant nauigandi. Quos Arianorum episcopus primo blandimentis, postea minis compellere cepit, vt eos faceret Arianos. Sed fortes in Domino, non solum suadentis insaniam irriserunt, verum etiam publice mysteria diuina in domo vna congregari celebrare coeperunt. Quod ille cognoscens, occulte Carthaginem relationem aduersus eos direxit. Quae cum regi innotuisset, comitem quendam cum iracundia dirigens, praecipit, vt in medio foro congregatae illuc omni prouincia, linguae eorum & manus dextrae abscinderet radicibus. Sed Spiritu sancto praestante ita locuti sunt, & loquuntur linguis abscissis, vt prius. Et si quis incredulus voluerit esse, pergat nunc Constantinopolim, & ibi reperiet vnum de illis subdiaconum [Reparatum sermones politos sine vlla offensione loquentem.] Ob quam causam venerabilis nimum in palatio Zenonis Imperatoris habetur, & praecipue regina magna eum reuerentia veneratur. Sed quis congruo sermone possit exequi, aut acriter diuersitates pœnarum, quas ex iussu regis sui, etiam ipsi Vandali in suos homines exercuerunt? In Carthagine quoque res hodie posita in promptu demonstrat, alios sine manibus, alios sine oculis, alios sine pedibus: alios truncatis naribus, auribusque intendas, aliosque videas nimio suspendio pilis euulsis, caput, quod eminere solebat, in medio scapularum fuisse demersum. Nonnulli in altum suspensi, ruptis funibus de illa altitudine suspensionis ictu valido corruentes, plurimi arcem cerebri cum oculis amiserunt, alij contractis ossibus, statim spiritum emisserunt, alij post paululum exhalauerunt. Et haec in praesentia legati Zenonis Imperatoris gesta sunt. Qui veniens Carthaginem, sese pro defensione Catholicarum Ecclesiarum venisse iactabat, & vt illi ostenderet tyrannus se neminem formidare, & ad opprobrium ipsius reipublicae, [ & in nostri iam temporis desolatis caecem in illis plateis, vel vicinis plures tortores & crudeliores statuit, in quibus legatis mos est ascendendo ad palatium & descendendo transire.]

**Memini:** **horu lu-** **stin. lib. 1.** **Cod. v. 10.** **27. D. Gre-** **got. lib. 5.** **dia. c. 32.** **& Nice-** **pho. lib. 17.** **cap. 11.**

**Vandali à** **Himerico** **pro fide** **enunciati.**

Clerus Carthaginensis in exilio quanta sit passus.

§. IX.

**P**ARENTES igitur vniuersi dorsa sua verberibus, alacres ad exilium pergunt. Quibus adhuc in itinere longioris viae constitutis, destinatur episcopi, Arianorum homines immisericordes, ac violenti, suggerentes, vt illud quod eis forte miseratio Christianiana victum cõtulerat profuturum, crudeliter auferretur, quando vnusquisque eorum libentius forte cantabat, Nudus exiui de vtero matris meae, nudum me etiam ad exilium oportet pergere, quia Dominus nouit esurientibus cibum porrigere, [ & in deserto vestire. ] Nam & Vandali duo sub Genserico sapius con-

**A** fellores comitante matre contemptis omnibus diuitiis suis, cum eisdem clericis ad exilium perrexerunt.

**D**e multitudine autem pergentium confessorum, id est Carthaginensis ecclesiae clericorum, suggerente quodam exlectore Teuchario perditos, quos ille nouerat vocales, strenuos atque aptos modulis cantilenae, designatione sua debere dicit duodecim infantulos separari, quos ipse cum Catholicus esset, tunc discipulos habuit. Statim illo suggerente sub festinatione viro dimittuntur, & vi barbarici furoris bisseus numerus puerorum de itinere reuocatur, segregantur corpore non spiritu à grege sanctorum. Qui timentes praecipuum: cum suspiriis lachrymarum, ne diuelleretur, constringebant manibus genua sociorum, quos violentia tamen haeretica minacibus separatis gladiis Cathaginem reuocauit. Sed dum cum eis quasi cum tali grate, blanditiis ageretur superiores suis etiam inuenti sunt annis, & ne obdormirent in morte, lucernam sibi euangelici luminis accenderunt. Indignantur ob haec grauiter Ariani, & se superatos à pueris erubescunt. Vnde accensum subdit iterum sustibus iubent, quos iam ante paucissimos dies variis verberibus dissiपरant. Imprimuntur vulneribus vulnera, & rursum pœna restaurata crudescit. Factum est autem domino confortante, vt nec atas minor discederet in dolore, & magis animus roboratus cresceret in fide. Quos nunc Carthago miro colit affectu, & quasi duodecim Apostolorum, chorum conspicit puerorum. Vnà degunt, simul vescuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur.

**I**llis diebus & duo negotiatores egregio martyrio coronati sunt. Illo praeterea tempore crudelius Arianorum episcopi, presbyteri, & clerici, quam rex & Vandali sauebant. Nam quidam episcopus inter illos ceteris crudelior Antonius nomine, tam nefaria & incredibilia in nostros exercuit, vt narrari non possit. Fuit iste in quadam ciuitate eremo proxima, quae Tripolitana prouinciae vicinatur, qui vt bestia insatiabilis Catholicorum sanguinem sitiens, huc illucque ad rapidum fugientes excurrebat. Nam impius Himericus sciens crudelitatem Antonij in ipsis eremi partibus voluit sanctum Eugenium exulare. Quem dum custodiendum Antonius accepisset, ita eum arctiori custodia cinxit, vt nullum ad eum introire permitteret. Insuper variis insidiarum & pœnarum suppliciiis extinguere cogitabat. Sed Eugenius sanctus dum persecutionis desereret incommoda, & asperitate cilicij senile attereret corpus, nudamque super humum cubitans, stratum sacci irrigaret imbris lachrymarum, aliquando sensit paralysis morbum infestum. Quo nuncio in gaudium conuersus Arianus pergat festinus ad cubile eximij hominis Dei. Et cum videret vrgente passione verum pontificem balbutientia verba proferre, cogitauit simul extinguere, quem superesse volebat. Praecipitque, vt acetum asperum nimis & acerrimum quereretur. Quod cum fuisset allatum, venerabilis senis reculantibus & nolentibus faucibus ingerebat. Ex quo aceto praefertim illi passione noxio, morbus accepit augmentum. Cui Christi pietas misericorditer subueniens, postea salutem exhibuit. Alium autem episcopum Haberdeum nostrum similiter relegatum ad Lunensem ciuitatem, cum diuersis persecutionibus

**A.C. 484.** **Duo Van-** **dali con-** **fessores** **in exiliū** **mituntur.**

**Pueroru** **dhode-** **cim in si-** **de constā-** **tia.**

**Episcopi** **Arianimi** **libibus se-** **uiores.** **Caluini-** **ste mini-** **stri hos** **maxime** **emulan-** **tur.**

**Antonij** **Episcopi** **Ariani sa-** **nitia in S.** **Eugenij.**



A.C. 484. prafatus Antonius affigeret, nec poffet facere Arianum, videreturque Christi militem femper in confeffione constantem, & pedibus manibusque ligatis ingentibus vinculis arctaret epifcopum, ore obturato, ne lingua clamaret, aquam corpori vt putabat rebaptizationis fpargit, quali valeret conscientiam ligare cum corpore, aut non adelfet qui audit gemitus compeditorum, & cordis secreta rimatur, vel fuperare poffet aqua mendax tanta voluntatis propositum, quod iam homo Dei metantibus lachrymis miserat ligatum in caelum. Exiit statim virum vinculis, & tali quasi gaudens voce prosequitur. Ecce iam frater Habedeum noster Christianus effectus est. [ Quid vltra facere poteris, nisi vt voluntati consentias regis? ] B Cui Habedeum. Illa est turpis mortis Antoni damnatio, vbi voluntatis tenetur assentio. Ego fidei meae tenax vocibus confitens crebris, quod credo & credidi clamando defendi. Sed postea quam catenis vinxisti, & oris ianua oppilasti, in pratorio cordis meae violentiae fubfcribentibus angelis gesta confeci, & lectitanda imperatori meo transfimifi.

Erat quidem generalis ista violentia tyrannorum. Nam Vandali pro hac re vbique fuerant deftinati, vt tranfeuntes itinera sacerdotibus fuis adducerent iugulandos. Non licebat fuae priuatis fuae negotiatoribus alicubi transfire, vel aliquid vendere vel emere, nisi, qui haberet characterem bestiae in fronte fua, vel in manu fua. Nam & epifcopi & presbyteri illorum, cum armatorum manu nocturnis temporibus vicos vel oppida circumbebant, & sic despicias postibus ianuarum aquam gladiumque gestantes, animarum praedones intrabant. Et quos domi repererant, alios forte in lectis fopitos igneo imbree atque flumineo refpergentes, daemoniaca vociferatione Christianos fuos ipsi pariter vocitabant, vt ludum potius fuae haereseos, quam aliquam religionem ostenderent. \* In quo minus capaces & ignaui, impletum in se pollutionis sacilegium putabant. Prudentiores vero nihil sibi quod nolentibus & dormientibus ingestum est, obesse gaudebant.

Tali violentia videntibus nobis ibi Carthagine, filius cuiusdam nobilis annorum circiter septem, iussu Cyrillae a parentibus feparatus est, sine verecundia matronali, matre solutis crinibus post raptos tota vrbe corrente, infantulo clamante vt poterat, Christianus sum, Christianus sum. Cui & os obturantes infontem infantiam in suum gurgitem demerferunt.

*a Hoc est quod August. crebro repetit, nullum est peccatum nisi voluntarium. & in lib. 1. de Ciuit. cap. 16. Sit igitur in primis positum atque firmatum, virtutem qua recte viuunt, ab animi sede membris corporis imperare, sanctumque corpus vsu sancta fieri voluntatis. Qua inconcussa ac stabili permanente, quicquid aliis in corpore vel de corpore fecerit, quod sine peccato proprio non valeat euitari, extra culpam esse patientis. Indicat igitur voluntatem ad peccandum cogi non posse, sed liberum habere arbitrium ad peccandum vel non peccandum: quo non assentiente nullum peccatum committere, neque damnationem incurrere. Paulo post Victor. idem docet. Prudentiores inquam, nihil sibi, quod dormientibus & nolentibus ingestum est obesse gaudebant.*

*a Hoc est quod August. crebro repetit, nullum est peccatum nisi voluntarium. & in lib. 1. de Ciuit. cap. 16. Sit igitur in primis positum atque firmatum, virtutem qua recte viuunt, ab animi sede membris corporis imperare, sanctumque corpus vsu sancta fieri voluntatis. Qua inconcussa ac stabili permanente, quicquid aliis in corpore vel de corpore fecerit, quod sine peccato proprio non valeat euitari, extra culpam esse patientis. Indicat igitur voluntatem ad peccandum cogi non posse, sed liberum habere arbitrium ad peccandum vel non peccandum: quo non assentiente nullum peccatum committere, neque damnationem incurrere. Paulo post Victor. idem docet. Prudentiores inquam, nihil sibi, quod dormientibus & nolentibus ingestum est obesse gaudebant.*

Liberatus medicus & eius vxor cum filijs cruciantur.

S. X.

Ita de medici filijs venerabilis Liberati factum esse probatur. Nam cum iussu regis cum vxore & liberis ad exilium mitti iuberetur, cogitauit impietas Ariana a parentibus filios paruulos feparare, & per pietatis affectum virtutem profternere genitorum. Distinguntur a parentibus tenera pignora filiorum. Qui cum veller lachrymas emittere, autoritate vxoria increpatur, & in ipso meatu exitus sui, lachrymae constituntur illico. Ait enim ei coniunx. Et propter filios Liberate perditurus es animam tuam? Computa eos non fuisse natos. Nam & eos vindicaturus est Christus. Nonne vides eos clamantes & dicentes, Christiani sumus?

Sed haec mulier, quae in conspectu iudicum egerit, tacendum non est. Nam cum ipsa & maritus, licet seorsum carceris custodia tenerentur, ita vt se penitus non viderent, mandatur mulieri, diciturque illi. Solue iam duritiam tuam. Ecce iam vir tuus paruit imperio regis, & noster factus est Christianus, At illa. Videam illum, & faciam, quod Deus voluerit. Educta igitur de carcere, inuenit virum suum stantem cum ingenti multitudine pro tribunali connexum, & verum existimans, quod fuxerant inimici, iniecta manu apprehendens oram vestimentorum eius gutturi proximam, videntibus omnibus suffocabat eum dicens. Perditte & reprobte, gratia Dei & misericordia eius indigne, quare voluisti ad modicum gloriar, & in aeternum perire? Quid tibi proderit aurum? Quid argentum? Nunquid liberabunt te de camino gehenna? dixit & alia multa. Cui maritus dixit. Quid pateris mulier? Quid tibi videtur? Aut quid de me forte audire potuisti? Ego in nomine Christi Catholicus permaneo. Nec aliquando amittere potero, quod teneo. Vbi, haeretici mendacij sui conficij & derecti, fallaciam suam colorare minime potuerunt. Et quia superius de violentia immanitatis eorum breuiter diximus, hanc plurimi metuentes, alij se in speluncis, alij in desertis locis viri vel feminae nullo consilio sese claudebant, & ibi nulla succurrente sustentatione ciborum fame vel frigore victi, contritum & contribulatum spiritum exhalabant, inter hac afflictionis incommoda inuolatam secum fidei securitatem portantes.

Gravis fames Aphricam vexat, ibid.

S. XI.

Ea tempestate facta est incredibilis fames, & coepit Aphricam totam vna depopulatione vastare. Nullus tunc affuit imber, lurida remanserat terra facies omnis, quia nec boues fuberat, nec rastra vsquam omnino remanserant. Sed & rusticorum manus alia interierat, & subinde quae forte supererat, iam sepulturam quarebat. Alij diffusi per campos, alij secreta sylvarum petebant, antiquas radices herbarum vel quicquid alias requirentes. Nonnulli cum domos niterentur egressi, in ipso limine corruentes, cateruatim fame debellante cadebant. Strata vero vel semitae cadaveribus repletae, exhalantium fetore mortuorum, gradientes viuos ex omni parte necabant. Nec deerant quotidie vbique expirantium funera:

A.C. 484.

Vxor Libe- ratimari- tum ad constan- tiam hor- tatur.

Admira- bile mu- lieris fa- cinus.

Gravis est in idem in Phalli- nera

A.C. 484. nera, & non erat virtus, quae miserationis impenderet sepulturam. Neque enim sufficiebant ad sepeliendum viui fame dominante, & ipsi post paululum morituri. Vergebatur infelix multitudo ad ipsam vrbe Carthaginem congregari. Et dum adhuc cateruatim illuc animata cadauera flueret, vbi rex inferendarum mortuum vidit strages, pel- li vrbe omnes illico iubet, ne contagio deficientium commune pararet etiam exercitui eius sepulchrum. Tandem iste pessimus tyrannus Hunericus iudicio Dei percussus, scatenis vermibus miserabiliter expirauit. Post quem Guntamundus annis 9. regnat, & hic Eugenium episcopum ab exilio reuocat.

Quomodo Gensericus urbem occupauerit, ex Paul. Diac. lib. 15. V. i. E. Aphr. lib. 1. Blon. lib. 2. dec. 1.

S. XII.

Ed ante regnum illius pessimi Hunerici, de quo dictum est, apud vrbe Romanam occiso Valentiniano imperatore tertio huius nominis a Tranhasila (alias Transila) milite quodam Actij, qui iussu ipsius Valentiniani fuerat interfectus ex inuidia, timente ipso Valentiniano, ne forte Aetius sibi auferret imperium, cum esset bellicosissimus, & multis victoriis famosus, quidam nobilis Maximus nomine Romae inuasit imperium, in quo non completis duobus mensibus a Romanis occisus est. Et hic Maximus, vt sibi confirmaret imperium, Eudoxiam Valentiniani relictam vi rapuit, eamque renitentem matrimonio iunxit. Quae tyranni indigna nuptiis, nuncium ad Gensericum regem Vandalorum in Aphricam misit, rogans vt ad Italiam, & ad ipsam vrbe cum exercitu veniens, ipsam a Maximo tyranni potestate eriperet. Quo nuncio Latatus Gensericus, cum validissimo suorum exercitu nauigio in Italiam transit. Quo tempore adhuc Leo papa Romae pontificatum tenebat.

Percussis itaque Romanis tam terribili nuncio, cum desperarent aduenientibus barbaris posse se bello obuiare, potissimum cum quidam ex nobilibus Genserico fauerent, relicta vrbe per circumstantes montes & syluas se occultauerunt. Gensericus vero adueniens, & vrbe omni praesidio vacuum reperiens, introiuit. Sed almi pontificis autoritas regem ita leniuerat, vt cum omnia eius essent tradita potestati, ab igne & cade & supplicij abstineret. Quatuordecim igitur diebus secura & libera fcrutatione omnibus opibus suis Roma spoliata est, atque vacuata. Multaque captiuorum millia, prout cuiusque aetas, vel ars, vel forma ei placuerunt, cum Eudoxia quae tantorum malorum causa fuit, Carthaginem ducta sunt. Capta autem Roma a Genserico rege Vandalorum fuit anno 44. postquam ipsam Alaricus rex Gothorum coepit & pradarus est, a conditione vero fua annis mille ducentis & octo euolutis.

Barbari autem vrbe relicta, per Campaniam sese effundentes, velut turbo cuncta diripiunt, a quibus & Capua nobilissima ciuitatum ad solum vsque deducta est. Sola Neapolitana ciuitas illum furorem atque insatiabilem auaritiam moenium firmitate, ac ciuium robore munita euasit. At vero Gensericus postquam ditatus est Italiae opibus

Endoxia ad vrbe diripiendam inuitat.

Gensericus Leonis Pontificis fua si ad incendij & caede teperat.

A.C. 455. pridie Id. Iun. vrbs Roma a Vandalis capta est.

ad Aphricam regressus, Valentiniani imperatoris filiam, quam secum cum matre adduxerat, filio suo Trasimundo matrimonio copulauit. Ex qua postea Hildericus natus est, qui quarto loco processu temporis a Genserico Vandalis in Aphrica imperauit.

Romani autem ex quo Gensericum fines Italiae excessisse cognouerunt, exinaniti, & velut moribunda oues, reipublicae Auitum quendam praeficiunt, cum quo etiam Martianus Imperator foedus composuit. Qui Auitus annis quatuor in Italia imperauit. Quo imperante Visigothi cum suo rege Trasimundo, qui Galliarum maximam partem occupauerat, transiens Pyreneis montibus, Hispanias inuadunt, multasque ciuitates diripiunt, atque direptas expoliant, & onusti spoliis ad propria reuertuntur.

Haerese autem Ariana qua infecti fuerant, vt dictum est supra, praefati Vandali cum principibus suis pullulante, etiam intra Gallias ad destructionem eius, vt referunt Sigebertus, Vincen. & Ioan. de Col. tale miraculum est ostensum. Nam Nannetensi vrbe Hunnorum obfisione liberata per diuinum auxilium, cum epifcopus pro gratiarum actione missam populo celebraret, respiciens sursum vidit super altare quasi de camera templi cadere aequaliter tres guttas aequalis magnitudinis chryffallo clariores, quae simul defluentes, & in vnum coniunctae, quasi vnam gemmam pulcherrimam effecerunt. Quam cum in medio crucis aureae & gemmatae posuissent, aliae gemmae ceciderunt. Seorsum vero posita infirmis dabat sanitatem. Adorantibus vero imaginem sanctae Crucis augebat deuotionem, quia piis & mundis clara, impiis vero & immundis obscura videbatur. Eo igitur prodigio Dominus, qui errantes corrigit, cunctis declarauit, non esse Filium minorem Patre, & Spiritum sanctum vtroque inferre, vt garriunt perfidi Ariani, sed vnum Deum in tribus personis vnius & aequalis esse substantiae, nec debere ab indignis de diuinitate tractari.

De Doctoribus scientia, & sanctitate praclaris, qui etiam plura opera scripserunt, tempore praefatorum Imperatorum huius saeculi florentibus.

CAPVT XI.

De D. Prospero Aquitano, cuius vitam scripsit Ioannes Antonius Flaminius Imolenfis, quae habetur tom. 3. Sur. & initio operum eiusdem.



Loruit temporibus Leonis Imperatoris, & Leonis primi Papae, beatus Prosper vir eruditissimus, regionis Aquitaniae, & praefati Leonis Papae notarius. De hoc Gennadius in lib. virorum illustrium, sic ait: Prosper Aquitanicae regionis, sermone scholasticus, & assertionibus neruosus, multa composuisse dicitur. de quibus ego Chronica nomine eius praetitulata legi, continentia a primi hominis conditione, iuxta diuinarum scripturarum fidem, vsque ad obitum Valentiniani, & captiuitatem vrbs Romae factam a Genserico rege Vandalorum, & tempus Leonis huius Imperatoris, sub quo & defunctus est. Legi & librum eius aduersus opuscula Casiani, quae Ecclesia Dei salutaria probat, illa tamen Prosper infamat velut nociua. Secunda pars Hist. Ant. Q 2

Auitusim perator deligitur.

Quo miraculo S. Titianus mysticum ostendit. Viti. li. 10. cap. 39. ex Sigebert. in Chron.

Imago S. crucis adoratur.



A.C. 466. Re enim vera Casiani & Prosperi de gratia A Dei & libero arbitrio sententia in aliquibus videtur contrariæ. Epistola quoque Leonis Pape aduersus Eutychem de vera Christi incarnatone ad diuersos data ab ipso dictata creduntur. In decretis tamen opuscula Prosperi viri religiosissimi approbata sunt. dist. 15. sancta Romana. Scripsit inter cetera duos libros: quorum unus intulatur. Sententiarum seu epigrammatum. Qui liber partim est profanicus, partim metricus; qui in quibusdam locis à magistris grammaticulorum legitur in scholis. Alter liber eius ad Iulianum intulatur de vita contemplatiua, continens tres libros. Et vterque compendiosè ex dictis Augustini est tractus. Ex his hic pauca inferuntur.

§. I.

Ex libro Sententiarum versus.

Nam quicumque alium molitur ledere, primum ipsum se iaculo percussit proprio. Natura quisquis propria non spernis honorem, In quocumque hominum, quæ tua nascis, ama. Sic tamen ut prauos vitet concordia mores: Nullaq; sint pacis fœdera cum vitis. Aeternus verè est solus Deus omnipotens creator: Vita in se viuens permanet esse, quod est. Hoc pater, hoc verbu patris, hoc est spiritus almus, Quorum natura est vna eademque trium. Non captum aut auctum non huic mutabile quicumque est. Quod subeat leges temporis aut moueri. Virtus prateritis prior, vltiorq; futuris, Nil recipit varium, nil habet occiduum. Multa diu summi differt patientia regis, Suspensio aq; pondera iudicij. Verberè non nunquam plectuntur corda paterno, Ne cito consumant sana flagella reo, Cum rex saluandis ipsa quoque consulit ira. Et curat medicus vulnera vulneribus. Lam vera in dominum depromitur ore precantis: Si qua voce suunt, intima cordis habent. Non praeest cuiquam solis bona dicere verbis: Ni pia mens habeat, quod bene lingua sonat. Nam fieri recte miserum est, & viuere prauo. Damnat nota malum regula iustitia. Est & in hac vita multis requies data sanctis, Quorum animos mundus non tenet occiduum. Quos desideris nullis peritura fatigant: Et quibus omne bonum est Christus, & omnia honor. Celestem ad patriam Christo redimente vocatus Vitam labentis temporis hospes agit. Dumq; ad promissam requiem non per sua tendit: Mundana patitur multa pericla via. Quæ nunc obsessa aduersis, nunc plena secundis. Aut frangit trepidos, obligat aut dubios. Inter quos laqueos currentem ad gaudia vera, Non capiet mundus cui via Christus erit. Mens libi dani dominatur per Christum. Mens nullo poterit carnis compescere motus, Na sic: it Christi semper amore potens. Hac desiderij maxilla, ora fatiuis Præbuit, & figi se cruce non renuit. Me gestit mariens, me vincta morte resurgens: Et secum ad Patrem me super astra tulit. Quidam igitur tanta pro spe tolerare recusent? Aut quid erit quod me separet à Domino? Ignem adhibe, rimare manu meâ viscera terror: Effugient

Quæ nescire iuuat, credere non libeat. Non satis est domini præcepta euoluere lingua: Is meminit legis, qui memor est operis. Scrutari legem possunt et cuncti quieti, Si mundi à strepitu libera corda iacent. Doctrina domini penetrat in tempora in ista Ad plerum nulli peruia sunt homini. Semper enim sapere est sanctis quo crescere possint, Et perfectorum gloria principum est. Moribus in sanctis pulchra est concordia pacis: Impia pars mundi parti est in ista priorum. Semper erunt, quæ sunt æternæ gaudia vitæ. Gaudendi quoniam cause erit ipse Deus. Nec varios pariet motus diuersa voluntas. Vnum erit in cunctis lumen & vnus amor. Ing; bonis summis posita experientia falix, Nec volet auergeri, nec metuet minus. Qui se peccatis gaudet feliciter vti: Infelix nimis est prosperitate sua. Nullus enim est insonis sola formidina pœna. Qui sanctum & iustum non amat imperium. Cuncta bonis profunt quoniam & mors ipsa beatos Efficit, ut sumant præmia principum. Mens illasa nihil violato corpore perdit. Inuitam carnis vulnera non maculant. Nec erumen facti recipit non mixta voluntas: Non seruire grauat libera corda iugum. Solus peccator seruit male, qui licet et amplo Vtatur regno, sat miser est famulus. Cum mens carnali nimium dominante tyranno: Tot seruit sceptris, dedita quod vitus. Scire volens in qua sis rerum parte locandus: Discute quid timeas, quid ve sit id quod amas. Nam cuncti hoc gemino nascuntur fomite motus: Respondentq; suis germiua principijs. En miris operum signis ostenditur author: Rectoremq; suum condita quaque canunt. Quid iuuat in longum causas producere morbi? Cur dubium expectat cras hodierna salu? Scimus correctis veniam non esse negandam: Sed nulla nostrum est vltima nota dies. Quando peccati merito manus omnipotentis: Omnia concludens arctat vbiq; reum. Vnum profugium tutum est Deus ipse timenti: A quo discedens, ne pereat, redeat. Carnis virginitas intacto corpore habetur. Virginitas animæ est intemerata fides. Esse volens, gaudere optans, siue abdita quærens: Vt te non teneant vltima, summa pete. Cum pia mens in laude Dei superata labores, Gaude, quod tantum te bene vincit opus. Quare bonum sine fine, bono & persiste reperto, Quare, & non habeant talia vota modum. Nam qui se nullo iam munere credit egere, Crescere non cupiens, perdit adepta tepens. Exulta agnoscens te verbi in carne renatum: Cuius si pars es, pars tua Christus erit. Qui ne damnandi legeres mala gaudia mundi, Promissum ad regnum se tibi fecit iter. Ille Deus rerum cali terras, creator, Me propter sacra virgine natus homo, Flagris dorso, alapis maxilla, ora fatiuis Præbuit, & figi se cruce non renuit. Me gestit mariens, me vincta morte resurgens: Et secum ad Patrem me super astra tulit. Quidam igitur tanta pro spe tolerare recusent? Aut quid erit quod me separet à Domino? Ignem adhibe, rimare manu meâ viscera terror: Effugient

A.C. 466. Dei præcepta nõ tam leggenda quàm faciendâ. ep. 25. Aeternæ vitæ gaudia ep. 38. Timor & amor omniũ actio num font. ep. 59. Deus tutum peccatori per fugium. ep. 72. In Deo omnia quæreda. ep. 95. Christi in nos beneficia. ep. 56.

A.C. 466. Effugient panis membra soluta tuas. Carcere si cæco claudar, nectarg, catenis, Liber in excessu mentis adibo Deum. Simprone paret ceruicem abscondere licetor: Impaudum inuenit mors cæca, pœna breuis. Non metuo exilium, mundus domus omnibus vna. Spero famem, dominus sit mihi sermo cibus. Nec mirabor opes, nullos sectabor honores, Nec tamen ista mihi de mo fiducia surgit. Tu das Christe loqui, tuq; patri tribuis. Hęc ille.

Sententia Prosperi in Profsi.

§. II.

So diligendi sunt homines, vt eorum non diligantur errores, quia aliud est amare, quod facti sunt, aliud est odire quod faciunt.

Dei indulgentia cap. 4. Nulla Dei opera à misericordia vacant, quando homini & indulgentia consulit & flagello.

Qui Deum colit, vt aliud quàm ipsum promereatur, non Deum colit, sed id quod assequi concupiscit. Non est putanda mala mors, quam vita bona præcellit.

Verius cogitatur Deus, quàm dicitur, & verius est, quàm cogitatur. Nõ parua autem notitia pars est, si antequam possimus scire quid sit Deus, possimus scire quid non sit.

Bona sunt in scripturis sanctis profunditates myteriorum: quæ ob hoc teguntur, ne vilescant, ob hoc quaruntur, vt exerceant, ob hoc autem aperiuntur, vt pascant.

Non est differenda ad Deum conuersio. Qui enim penitentiam agent indulgentiam promittit, diem crastinum non spondondit.

Omnia quæ timeantur, rationabiliter declinantur: Deus autem sic timendus est, vt ab ipso ad ipsum confugiatur.

De consec. dist. 2. hoc est. Angu. in lib. sententiarum Prosperi. Hoc est, quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, sacrificium Ecclesie duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & inuisibili domini nostri Iesu Christi carne & sanguine, & sacramento & re sacramenti, id est corpore Christi, sicut portioa Christi constat & conficitur ex Deo & homine, cum ipse Christus sit verus Deus, & verus homo, quia omnis res illarum rerum naturam & veritatem in se continet ex quibus conficitur. Conficitur autem Ecclesie sacramentum duobus: sacramento & re sacramenti, id est corpore Christi. Est igitur sacramentum, & res sacramenti, id est corpus Christi.

Idem in lib. sententiarum Prosperi, dist. ea. semel in immolatus. Semel immolatus est Christus

a Hanc sententiã Catholicæ religionis aduersarij o hinc, ad figurã quendam corporis Christi, non ipsum Christi veru corpus in S. Eucharistia sacramento, ex Aug sententia statuendam, præsertim cum August. addat. Si enim sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumq; ipsarum reru nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum sacramentũ corporis Christi, corpus Christi est, sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est. Ita sacramentum fidei, fides est. Sed animaduertere debeant in August. libris non raro

A sacramenti nomine ipsum, quod per sacramentum celebratur, sacrificium significari, vt cum contra Faust. lib. 20. cap. 21. huius sacrificij (inquit) caro & sanguis per victimas similitudinum promittatur, in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum Christi per sacramentum memoria celebratur. Vbi sacramentum pro sacrificio sumi debere antecedentia aperte indicat. Plane eodem sensu sacramentum hoc loco pro sacrificio usurpassè verba hac demonstrant. Christus in sacramento non solum per omnes Pascha sollemnitates, sed omni die populis immolatur. Sacrificiũ ergo corporis Christi quod omni die populis immolatur, & si ex Ecclesia & Augustini sententia, verum atque proprie dictum sacrificium sit, omniq; veri sacrificij effectum & proprietates habeat: ad illud tamen cruentum, quod in ara crucis Deo Patri unigenitus eius filius de propria carne immolauit, comparatum, memoriale signum quoddam, æmulumq; capere, seu, vt ita dicam, recordatiuum salutare & efficax sacrificium est, non ad viuum plane, quale tunc erat, mortale Christi corpus, & e corpore visibiliter profluentem Christi sanguinem nobis ob oculos ponens, sed secundum quendam modum corpus Christi, id est, corpus quidem, sed sacramento panis velatum, corpus inuisibile gloriosum & immortale, nempe vt hic sit sensus verborum August. secundum quendam modum, id est, secundum similitudinem eam, quam Christi corpus sub panis specie latens, cum seipso visibili habere potest, sacramentum corporis Christi, cum id omni die populis immolatur, corpus Christi est, id est Christi corporis eam olim factam oblationem figurat. Hieron. Torr. in confiss. Aug. lib. 3. cap. 6. Vide eundem pluribus de eo loco differentem. & Sixtam Senen. lib. 6. Bibliot. sanct. annota. 196.

in semetipso, & tamen quotidie immolatur in sacramento, (scilicet representatiue) quod ita intelligendum est, (ait Prosper) quia in manifestatione sui corporis & distinctione suorum membrorum omnium, verus Deus & verus homo, semel tantum in cruce pependit, offerens patri ipsium hostiam viam, passibilem, mortalem, verum atque mortuorum redemptionis efficacem. Eorũ scilicet, quos altitudo diuini consilij redimendos iudicauit, præciuit, prædestinauit, vocauit modis atque temporibus, quibus id fieri congrebat. Hęc ibi.

Prosper in lib. de vita contemplatiua, & habetur 12. q. 1. expedit. Expedit facultates Ecclesie possideri, & proprias perfectionis amore cõtemni. Non enim proprie sunt, sed communes Ecclesie facultates, & ideo quisquis omnibus, quæ habuit dimissis aut venditis, sit rei suæ contemptor, cum præpositus factus fuerit Ecclesie, omnium, quæ habet Ecclesia, efficitur dispensator. Denique sanctus Paulinus ingentia prædia, quæ fuerunt sua, vedita pauperibus erogauit, sed cum factus esset episcopus, non contempsit Ecclesie facultates, sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostendit, & propria debere propter perfectionem contemni, & sine impedimento perfectionis posse Ecclesie facultates, quæ sunt profecto communes, possideri. Quid sanctus Hilarius? Nonne & ipse omnia sua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen

Secunda pars Hist. Ant. Q 3

Ecclesie facultates habere expedit quasi communes. li. 2. cap. 9.

S. Paulinus omnia sua pauperibus erogauit.

Item S. Hilarius.

A.C. 466 cum merito suae perfectionis fieret Ecclesie Are-

Cōfessio peccatorum etiā occultorum necessaria. 16. cap. 7.

Ezech. 33. Aduertus pastores suo officio male fungētes. ibi. ca. 21.

Psal. 54.

a Peccatorum confessionem quam hoc loco S. Pro-

Quantum perfectionis caritas exhibeat. lib. 3. cap. 20.

§. III.

Idem Prosper in libro de vita contemplatiua,

Aliā delectatione.

Matt. 22.

Deū diligere quid sit.

Et quid est Deum diligere, nisi illi occupari

Proximos autem diligimus, sicut nos, si non pro-

Corpus nostrum qualiter diligēda.

Ordinem diligendi illi peruertunt (cū tamē

Hæc est vera & perfecta caritas, quam Apосто-

Caritas via ad Deū. ibid. cap. 17.

Hoc specialiter doctor ecclesiasticus elaborat,

Tractatio quæstionum difficultium ad quid virtus. in prolog. lib. 1.

Sunt qui non rationem dictorum, sed dignita-

Ita peccatis dissimilia sunt adhibenda reme-

Dissimilia sunt peccatis adhibenda remedia. lib. 2. ca. 1. & 4. 2. Tim. 4.

miæ increpationis offensus, nec increpatione re-

Qui sua peccata non cogitant, aliena accusant. ca. 6.

Hominū viciosa. cap. 15.

De vitiis viciis. Idem in eodem.

De inuidis. ca. 5.

Pudici homines viciis modis efficiuntur. cap. 7.

Tam diu quis peccata sua, quæ nosse & des-

Ea quæ volumus obseruare, nō impossibilitas

Illæ nobis ambiendæ diuitiæ, quæ nos or-

Boni temporalis amissio sit iusti exercitium,

O facinus inauditum! sicut iugo Christi con-

Vera virtus iustificat. lib. 3. cap. 11.

§. IIII.

Sicut virtus animam sibi veraciter inhaerētē,

Inuidus alienum bonum suum facit inuiden-

Sed licet voluntate sit impudicus, qui ne-

De signis manifesta superbia idem in eodem.

loco superiori disceptant, præferri etiā se me-

Quibus signis inuidorū declaretur inuidia. cap. 9.

Vanitas (ait idem) id est, vana gloria, est in-

Quantis malis vanitas homines inuoluit. cap. 10.

Inuidus alienum bonum suum facit inuiden-

Colitur flati ad obsequia, anxij ad opprobria. Hæc ille. 25. Jun.

De S. Petro Bononiensi, cuius vitam ex vetustis monumentis à Carolo Sigonio collectam edidit Surius tomo 5.

§. V.

Petrus Episcopus fuit Bononiensis, de nobili

Secunda pars Hist. Ant. Q 4

A.C. 466. Bononiensis circa creationem futuri pontificis foret varia affectio, demum missus fuit Petronius ipse ad Caestinum Papam, vt de pastore eorum ipse prouideret Caestinus. Cúmque Romã adueniens Papam visitasset Caestinum, exponens populi cõmissionem, & nocte præcedenti Dominus ei reuelasset, vt in episcopum Bononiensem consecraret eum, qui à Bononiensibus pro hoc missus esset orator, Papa ipsum instituit, & Ecclesia Bononiensi præfecit, qui sanctè vixit, & monachorum studiis exercitatus ab adolescentia habitum & regulam beati Basilij dicitur suscepisse. Et scripsisse putatur vitas Patrum monachorum Aegypti, vt dicit Hieron. in lib. de viris illustrib. Quas velut speculum ac normam professionis suae monachi amplectuntur. De eo Gennadius verò sic ait. Legi sub eius nomine in ordinatione episcopi, ratione & humilitate plenum tractatũ, quem lingua elegantior ostendit non ipse esse, sed vt quidam dicunt, patris eius Petronij eloquentissimi & eruditissimi in secularibus literis viri. Nam præfectum prætorij se fuisse in ipso tractatu designat.

Colitur 4. Octob.

Ex Petro Vincentius in speculo histor. lib. 21. cap. 25. sic air: De quodam libro Petronij partim metrico, partim profaico hæc moralia excerpta notauit. *Quid faciunt leges vbi sola pecunia regnat? Aut vbi paupertas vincere nulla potest? Iam nunc iudicium nihil est, nisi publica merces.*

Profã: Tutius est paruo are rem perditam recuperare, quàm in ambiguam litem descendere. Periculofum est alienis interesse secretis. Vanam facit mixturã cum sapientia forma. Ego sic semper & vbique vixi, vt vltimam quamque lucem, tanquam non redituram consumam. Quid non commune est, quod natura optimum fecerit? Nescio quomodo bonæ mentis est soror paupertas. Nihil tam arduum est, quod non extorqueat improbitas.

Versus. *Ad prædam strepitumq; lucri suffragia vertit Venalis populus, venalis curia primum, Ipsaq; maiestas auro corrupta tacebit. Quisquis habet nummos secuta nauigat auro, Fortunamq; suo temperat arbitrio. Carmina componit, declamat, concuepat omnes: Et peragit causas: sitq; Catone prior. Parua loquor: quod vis nummis presentibus opta: Eucinet clausum, possidet arca Ionem. O maxima rerum. Et merito pietas homini mitissima virtus. Sunt & alia dicta.*

De Caestino Pelagiano. Vincen. lib. 20. ca. 26. ex Gennadio in Catalo.

§. VI.

EO tempore fuit Caestinus quidam, vt refert Vincen. specu. histo. lib. 21. cap. 26. qui antequam ad Pelagium cõcurreret in hæresi, immo adolescens scripsit ad parentes suos de monasterio epistolam in modum libellorum tres omnibus Deum desiderantibus necessarias. Moralis siquidem in eis dictio, nihil ibi vitij postmodum proditi, sed totum ad virtutis incitamentum tenuit.

De Iuliano Capua no ex co. dem.

go quàm impietatem Pelagij hæretici [ in se aperiret, clarus in doctoribus Ecclesiæ fuit. Postea verò hæresim Pelagij ] defendere nisus scripsit aduersus sanctum Augustinum impugnatore illius Pelagij libros quatuor, & iterũ libros octo. Est & liber altercationis amborũ partes suas defendens. Hic Iulianus elemosynis tempore famis & angustia indigentibus omnibus prorogatis: multos nobilium miserationis specie præcipueque religiosorum alliciens hæresi suã sociavit.

De Eutropio ex co. dem.

Scripsit eodem tempore Eutropius presbyter ad duas sorores ancillas Christi, quæ ob deuotionem pudicitia, & amorem religionis fuerant exhæredatæ a parentibus, epistolam in modum libellorum consolatorias eleganti & aperto sermone duas, non solum ratione, sed & scripturarum diuinarum testimonij munias.

Scripsit & tunc Vigilus diaconus ex traditione Patrum monachorum regulam, quæ in cœnobio ad profectum fratrum in conuentu legitur, breuiato & aperto sermone totius monastice professionis tenentem in se disciplinam.

De Victorino Masiliensi rhetor in Gensim, id est, à principio libri vsque ad obitum Abraha patriarchæ. Quatuor versuum edit libros, Christiano quidem & pio sensu, sed vt pote seculari literatura occupatus homo, & nullius magisterio in diuinis scripturis exercitatus, leuioris ponderis sententias figurauit.

Floruit etiam tempore Leonis, vt ait Hugo Floriacensis, Theodoretus episcopus ciuitatis, quæ à Cyro quondam rege Persarum condita, Cyria vocatur, qui ecclesiasticam scripsit historiam à fine librorum Eusebij sumens exordiũ, & perduxit vsque ad suum, scilicet Imperatoris Leonis tempus.

§. VII.

Tempore autè Iustiniani imperatoris, de quo in titulo sequenti dicemus, floruit Arator poeta, qui fuit Romanæ Ecclesiæ subdiaconus, qui libros metricos duos de historia actuum Apostolorum eleganter conscripsit. De quibus hæc aliqua dicta ponuntur ad insinuandam solertiam viri.

De Aratore poeta.

Versus. *Vt sceleris Iudæa sui polluta cruce, Ausa nefas compleuit opus. Nostis quia proditor solens Mercedem sceleris soluit sibi, radia noxa Horruit ipse sua, cœlum terramque perasus, Inter virumque perit. Turba perennem*

Ex li. 2. de actis Aposto. statim in initio.

*Portatura crucem, dominumq; secuta fidelem, Spreuit agros habitura polos, hæc nempe facultas Fortior est de parte magis conquirere totum. Auri cessat amor, qui pectora semper adurit, Quo capitur mortale genus, qua pullulat omnis De radice malum, cuius violentum ardet Ambitio crescente modo, stimulantq; rapinis Addita lucra famem.*

*Claudatur obscuro, sed non sine lumine Petrus Carcere, nec possunt tenebra caligine filua Ecclesiæ celare diem, quem ditat honore, Te dominum confessus amor, de nomine Petra Nomen Petrus habens, aterna vocabula portat, Fundamenta gerens nunquam passura ruinam. Corpore somnus erat, sed cum vigilaret in illo,*

Petri fides nunquã ruinã passura est.

Quæ

A.C. 480. Cantic. Gen. 49. Idem li. 2.

*Quæ nescit dormire fides. Hæc cantica clamant, Do mio corde vigil. O lupe Paule rapax, dedit hoc benedictio Iacob, Nomen habere tibi, quod iam remanet in orbe, Quod non ore te abas: postquam solertia Geaia Cessit, & inuictus in dogmate vincis Athanas. O male parua quies, o semper dedita somno Pectora nuda homo, quantis patet alacris: Quem nox solat tenet, nescit vigilare periclo, Qui patitur dormire Deo. O dilecta manus qua Christi militat armis. O summo plebs nãstã Deo, mitissima fors est Pœnarum, quas vota gerunt, regniq; facultas, Perpetuo prærege pati.*

De Prisciano grammatico.

Fuit illo tempore Priscianus grammaticus summus, cuius libri in grammatica vbique patent. Huius est illa sententiã in maiori volumine. Nihil in humanis adiumentionibus ex omni parte perfectum esse credo. Et vt dicit Sigebertus, patet eos errare, qui dicunt eum fuisse tempore Iuliani imperatoris apostatæ. Scripsit enim inuis volumen de partibus orationis, non Iuliano apostatæ qui fuit antea per longum tempus, sed Iuliano consuli ac patritio, sicut legitur in ipso libri titulo. Scripsit & volumen minus de constructione. Et aliud de accidentibus, & hæc omnia de grammatica. Extat etiam liber Prisciani de naturalibus questionibus ad regem Persarum.

De Fulgentio episcopo Ruspensis, ex Vincen. li. 20. cap. 104. primariam historiam habet Sur. tom. 1. ex qua hæc desumpta sunt.

§. VIII.

CIRCA tempus quoque Gelasij Papæ claruit beatus Fulgentius in Africa episcopus Ruspensis, sanctitate conspicuus, sapientia & doctrina gloriosus. Hic natus est ex Fulgentio patre, & Martiana matre de nobili genere Carthaginensi senatorum, secundum Vincen. specu. histo. ex gestis eius. Quam primò mater sua eruditio fecit Graecis literis & nihilominus Latinis. Adultus factus est procurator. Cum autem legisset expositionem beati Augustini de psal. 36. cœpit velle monachus fieri, & profiteri. Potens est (inquit) dare facultatem, qui volenti tribuit voluntatem.

Factus est ergo monachus à beato Faustò episcopo. Qui pro fide relegatus ab Hunerico Ariano, in loco suo monasterium sibi construxit. Quo audito cucurrit mater ad eum clamans ad Faustũ. Redde mihi filium meum. Ille autem eorum melius eius irridens, nec saltem videndi filium ei licentiam dedit. Postea Fulgentius de nimia abstinentia obsessus est impetigine, qui pro hoc se culpantibus aiebat. Insurguntur etiam illi, qui quotidie cibis lautioribusuginantur.

Iterum expulso inde Faustò accepta licentia petiit vicinum monasterium, vbi Felix præerat paucis sed simplicibus fratribus, à quo statim coactus est abbas locum tenere. Et quia se dilexerant ab adolescentia, alter assumpsit nomen alterius. Trahuntur postea hi duo à quodam presbytero Ariano Felice nomine facultatibus locupletate. Dúmque Fulgentium sanctum verberaret, ait Felix. Pareite quæso fratri Fulgentio, qui nõ potest tormenta sufferre. Conuertatur in me crudelitas vestra. Tandem presbyter illos decaluatos,

Ab Ariano presbytero grauitè vexatur.

& vestibus ablati nudos & inanes à domo sua proiecit. Cúmque multi dicerent Fulgentio, vt querimoniam faceret de presbytero, qui eos quæciderat, respondit. Non licet in hoc sæculo querere vindictam Christianis. Nouit dominus quomodo seruatorum tuorum defendat iniuriam.

A.C. 480

Post hoc ad monasterium suum reuersus est. Et iterum accessit ad aliud monasterium, vbi nomẽ abbatis deposuit. Ibi duo senes presbyteri Abbatibus officio fungebantur, quibus se subiciens Fulgentius seruatoris arte laudabiliter utebatur, & palmarum folijs stabbellos laudabiliter contrebatur. Cai operi etiam cum esset abbas in suo monasterio vacabat, sed coactus est per Faustũ episcopum ad proprium redire locum.

Factus autem postea episcopus Ruspensis, prius propositum tam in veste quam in cibo retinuit, cõtencus vna vilissima tunica tam in aestate quàm in hyeme. Occurrunt enim res episcopi non utebatur. Pelliceum cingulum gestabat, caligis in tempore hyemis. Caligulis estatis tempore simpliciter utebatur. Intra monasterium festas interdum accipiebat, sepe nudis pedibus ambulabat. Tãtũ clam pretiosam vel pretiosũ coloris, nec ipse habuit nec in machos permittere habere, subrepsit calicem nigello vel lactani pallio circumdati incesit, scapulis nudis nunquã a nobis vilis est, nec deposito cingulo somnam petiit, in tunica dormiebat, in ea sacrificabat. Et in tempore laetitiam mutanda potius corda, quàm vestimenta dicebat. Carnes cuiuslibet generis nunquam contredidit, sed simpliciter olera, pituitas & oua, quãdũ iuuenis fuit sine oleo postquam tenuit oleo superfusio, nec caligo oculorum lectionis impeditet ostium. A vino semper abstinentius. Quod cum propter infirmitatem biberet, sic obrutebat aqua, vt vinum vix saperet. Semper a ceteris fratres virgebat ad vigilias.

Fit Ruspensis episcopus. Vincen. lib. 205.

S Fulgentius sacri scabatur.

Post hæc missus est in exilium apud Sardiniam: sexaginta autem & amplius episcopi, cum eo catena ligabatur exilij. Quorum amatum ipsa lingua & ingenuus erat. Et sicut beatus Arelus Carthaginensis episcopus inter sua privilegia meruit, vt literas in concilio Africano dandas ipse solus scriberet: similiter & iste, vt literas ex illo exilio dirigenas solus ipse diceret. Inuatus est Carthaginiem à Turcismũd rege Ariano, cui idem rex plena perdidit scripsit aliqua, quibus ille capitulationem respondit. Fecit ad eum tres libellos, quibus Pinta Arianus episcopus respondere voluit magis, quàm valuit. Contra quem postea Fulgentius subscripsit librum, quem intulauit aduersus Pintam. Mirabilia facere nunquam delectatus, hanc gratiam sibi dari nunquã desiderauit.

Perfecit Turcismũd regis.

Cùm autem secundo mitteretur in exilium, prædixit Iuliano viro religioso dolenti de eius recessu, quod citò reuerteretur, & addidit: hoc quoque secretum sit apud te, quod me nimia caritas indicare compellit. Dicebat enim, Mirabilia non conferunt homini iustitiam, sed hominũ notitiam, quæ magis fugienda est, quàm querenda. Quisquis enim fuerit hominibus notus, nisi fuerit iustus, ad æterna perueniet supplicia condemnatus. Iustus autem in conspectu Dei, et si hominibus fuerit incognitus, beata sanctorum gaudia percipiet coronatus.

Iterum in exiliũ mittitur. cap. 106.

Miracula facere cur non desiderãdam.

Monita



Monita S. Fulgentij, Vincent. cap. 106.  
Scrius item hac habet.

§. IX.

DE monitis eius in vita religiosa. Idem Fulgentius dicebat. Ut monachus laurioribus forte cibis utatur, interdum necessitas cogit, ut autem cupiat in quibuscunque exiguis rebus iuris proprii dominium vindicare, superba voluntatis, & auaræ cupiditatis evidens testimoniū est.

Veri monachi qui

Idem. De substantia cōmuni quisquis aliquid plus accipit, omnium sit debitor, quorum est illa substantia, debitorem verò sola iuuat humilitas. Idem. Veri monachi sunt, qui mortificatis voluntatibus suis parati sunt nihil velle, nihil nolle, sed Abbatis tantummodo consilia vel præcepta seruare. Si quis autem præsumpserit plus quàm acciperet petere, negabat continuò, etiam si mereretur accipere, dicens monachum iis, quæ acceperit, debere esse contentum. Sine suo autem consilio nec suum præpositum sinebat aliquid agere. Laborantes fratres & opera carnalia exercentes indefensis viribus, lectionisque studium non habentes, minus diligebat, nec honore maximo dignos iudicabat. Amator autem scientiæ spirituales, etiam si virtute corporis esset destitutus, ab eo peculiariter amabatur. Amabat, quādo coram fratribus disputabat, si quis ei quæstiones acerrimas proponeret, in quibus laborabat, licebatque omnibus fratribus passim, etiam simplicibus natura, vnde vellent interrogare, nec prius quàm sibi satisfactum confiterentur, rationem reddere, nisi victus tædio vel labore cessabat.

Studiis vacantes præfererebat aliis.

Qualiter suum clerum instituerit. cap. 107.

Scripsit contra Faustum episcopum Galliarū, qui occultè consentiebat Pelagianis, apertè volens Catholicus videri. Cū autem reuocaretur ab exilio, tam deuotè susceptus est, ut de suis palatiis super eum extensis nouum genus tabernaculi facerent. Egresso illi de Carthagine obuius vndique occurrebat populus, & lucernis, & lampadibus, & arborum frondibus. Summā diligentiam præbuit, ne quis clericus ambitiosis vestibus ornaretur, aut secularibus negotiis occuparetur, & ut omnes non longè ab Ecclesia domos haberent, & hortum manibus propriis colerent, & psallendi suauiter & pronunciandi curam gererent, ut quæ per singulas septimanas omnes clerici & viduæ, & si quis potuisset ex laicis, quarta & sexta feria ieiunarent. In concilio Vincensī iudicio omnium sacerdotum, qui cōuenerant, prælati sunt eidem episcopo nomine Quoduulteo, qui priorem se illius confirmabat, tunc autem tacuit, ne auctoritatem cōcilij minuire videretur. Sentiens autem post concilium dolere episcopū, timensque propter suum honorē generare sancti scandalum: melius iudicans per caritatem se fieri minorem, quàm sine caritate maiorem, exegit postea precibus importunis à Suphetano concilio, ut nomen suum posterius recitaretur.

Secedit in desertum.

Bonifacius episcopus Carthaginensis apud Bur nos ecclesiam dedicans, duobus diebus se præsentem tractatē expectauit, tantum delectatus in verbis eius, ut tandiu terrā lachrymis irrigaret, donec ille sermonē finiret. Anno vno ante mortem suam, ecclesiasticas occupationes reliquit, & à suo monasterio secreto recedens in insulam Circinam, in quodam scopulo breui, cui non est Chilim habitauit, vbi ædificato monasterio Deo

A vacauit & sibi. Infirmatus est acerrimè septuaginta diebus, & hoc solum dicebat. Domine, da mihi hic pœnitentiam, postea indulgentiam. Sudentibus medicis, ut balneis vteretur, non acquieuit dicens. Nunquid balnea poterunt facere, ut non moriatur in tēpore suo homo mortalis? Moriens verò fratribus circumstantibus dixit. Ego fratres animarum vestrarum saluti prospiciens, molestus fortasse & difficilis exiti: & ideo obsecro vos, ut ignoscat mihi quisquis aliquid dolet. Iussit autem egentibus pecuniam dari per se ipsum memoriter recolens, viduarum, pupillorū, peregrinorū, contractorūque illic indigentium nomina: quibus, quid cui sigillatim daretur propria deliberatione constituit.

Mors ipsius sancta.

Colitur in Ian.

Opuscula S. Fulgentij.

§. X.

SCRIPsit idem Fulgentius opuscula nonnulla ad ædificationem Ecclesiæ utilia. Siquidem edidit ad Eutymium de remissione peccatorum. lib. 2. Ad Donatum de fide lib. 1. De mysterio mediatoris. lib. 3. Ad Monimum de prædestinatione, & quibusdam aliis quæstionibus lib. 3. Responsionum contra obiectiones Trasimundi regis Ariani lib. 1. De continentia coniugatorum seruanda post votum. lib. 1. Ad Probam de virginitate & humilitate lib. 1. Ad eandem de oratione & compunctione lib. 1. Ad Euygium de caritate. lib. 1. Ad Theodorum senatorem lib. 1. Ad Venantiam de pœnitentia & indulgentia lib. 1. Scripsit & sermones nonnullos præcipuè in solennitate natalis Domini, & beati Stephani protomartyris sermones plurimos. Ex quibus opusculis hic aliqua pauca notantur ad commendationem eloquij eius.

Hic ad Theodorum senatorem, sic ait. Quantum inesse luctum diabolo putas, quod à te contemptum perspicit mundum, & te conuersum cognoscit ad Christū? Quamuis enim Christus æqualiter sit mortuus pro cunctis fidelibus, tamen conuersio potentium sæculi multum militat acquisitionibus Christi. In Deo nihil deest, quia in illo est totum. Nihil sibi superest, quia nihil præter illum est. Si qui ergo rerum temporalium amore contempto, in illius dilectionem transeunt, in illo pleni erunt, in quo nihil indigentur. In illo securi, in quo nihil timetur. In eo verè sempèrque gloriosi, cuius gloria non aufertur.

Diabolus de conuersione secularium dolet. cap. 6.

Quia viam mandatorū curre delectaris, non hoc tibi dat natura, sed gratia. Nam & oculus factus est, ut videre lumen possit, sed videre non potest, nisi se illi lumen infuderit. Quod ergo videt oculus, beneficium est luminis, quo si caruerit, cæcus manebit in tenebris. Nihil itaque tibi boni tanquàm tuū assignes, ne non accipias, quod accipere poteris, & quod acceperis, perdas.

Gratiarum via mandatorum Dei curandi.

Detestabilis est cordis humani superbia, qua facit homo, quod Deus in hominibus damnat: Sed illa detestabilior, qua sibi tribuit homo, quod Deus in hominibus donat. Damnabilis est, qui substantia sæculi malè vitur, sed damnabilior, qui spiritalibus donis superbus effertur.

Superbia hominis quæ maxime detestabilis.

Idem ad Venantiam, de pœnitentia & indulgentia. Non est perfecta bonitas, à qua nõ omnis malitia vincitur. Non est perfecta medicina, cui morbus aliquis incurabilis inuenitur. Nemo igitur de

Deus peccata omnia delet.

tur de medico desperans in infirmitate remaneat peccati: quia dicit Apostolus. Pro impiis mortuus est Christus.

Pœnitentia vera duo requirit.

Salubris conuersio duplici ratione consistit. Si nec pœnitentia sperantem, nec spes deserat pœnitentem. Si diuturnitas peccatorum misericordiā vinceret, non in ætate mundi nouissima Christus veniret, ut peccatum mundi pereuntis auferret. In quacunque sit quis ætate vocatus, si benignitatem Dei vocantis non spernat, necesse est, ut denarium vitæ perennis accipiat. Nec vnquam apud Deum est pœnitentia fera, in cuius conspectu semper habentur pro presentibus, tam præterita, quàm futura.

dicens: Mulier quod possim dare, non habeo, sed memetipsum tolle: me seruum iuris tui esse profiteri, atque ut filium tuum recipias, me vice illius in seruitium trade. Quod illa ex ore tati viri audiens, irrisionem potius credidit, quàm compassionem. At ille, ut erat vir eloquentissimus, & apprime studiis exterioribus eruditus, dubitanti fœminæ citius persuasit, ut audita crederet, & pro receptione filij sui in seruitio episcopum tradere non dubitaret. Perrexit igitur vterque ad Aphricam.

A.C. 480.

Procedenti autem regis genero, qui eius filium detinebat captiuum, vidua rogaturā se ei obtulit, ac prius petiit, ut ei donare filium suum debuisset. Quod cum vir barbarus typho superbiæ turbidus non solum facere, sed etiam audire despiceret, vidua ait. Ecce hunc hominem pro eo vicarium exhibeo, mihi que vnicum filium reddere. Cūque ille venusti vultus hominem conspexisset, quam artem nosset inquisiuit. Cui Paulinus. Artem quidem nullam scio, sed excolere hortum bene scio. Quod vir gentilis libenter accepit. Suscepit itaque eum in seruum, & mulieri viduæ filium reddidit. Indeque vidua ad propria remeavit. Paulinus autem excolendi hortum curam suscepit. Cūque idem regis gener crebro ingrederetur hortum suum, suumque hortulanum quædam requireret, sapientem valde hominem esse videret, cœpit amicos familiares deserere, & fœpius cum suo hortulano colloqui, atque eius sermonibus delectari. Cui Paulinus quotidie ad mensam olera, virentisque herbas deferre consueverat, & accepto pane ad curam horti remeare. Cūque diutius hoc ageret, quadam die suo domino secretius loquenti ait. Vide quid agas, & Vandalorum regnum qualiter disponi debeat, prouide, quia rex citius, & sub omni celeritate est mortuus.

Paulinus pro filio viduæ seruitium subit.

Paulinus prædixit mortem regis Vandalorum.

De S. Paulino de quo Ambr. epist. 36. August. lib. 1. ciuit. cap. 10. Prosper, ut vidimus cap. 11 §. 2. & D. Gregorius li. 3. dialo. ca. 1. & 2. & Vranus apud Sur. tom. 3. ex Vincen autem hac desumpta sunt. lib. 20. cap. 26 & Genad.

CAPVT XII.

EMporibus quoque præfatorum Imperatorum insignis reperitus est in sanctitate vitæ, & diuina sapientia Paulinus Nolanæ ciuitatis episcopus, quæ per pauca miliaria distat à Neapoli Campaniæ. Hic ut dicit Vincen. specu. histo. composuit versus breuias, sed multa, quædam epiphij vice consolatorium libellū super morte Christiani & baptizati infantis, & ad Severum plures epistolas, & ad Theodosium Imperatorem ante episcopatum panegyricum super victoria tyrannorum, eo maxime quod plus oratione & fide, quàm armis vicerit. Fecit & sacramentarium & hymnarium, ad sororem quoque epistolas multas. De contemptu mundi, & de diuersis causis, disputatione diuersa tractatus edidit. Præcipuum tamen eius omnium opusculorum est liber de pœnitentia, & de laude generali omnium martyrum. Claruit [ temporibus Honorij & Valentiniiani non solum eruditione & sanctitate vitæ, sed ] etiam potestate aduersus damones eos de obfessis corporibus expellendo.

Vide cap. 10. §. 12.

Singulare exemplum eximie charitatis ad proximum narrat de eo beatus Gregorius in lib. 3. Dialogo. cap. 1. Quod videtur cōtingisse ex supra dictis tempore Zenonis Imperatoris, quando scilicet occiso Valentiniiano tertio Imperatore Genere uxore relicta Valentiniiani, ut dictum est supra, intrans Italiam cœpit urbem, & spoliavit eam penè omnibus bonis, & postea descendens in Campaniam, ciuitates etiam illas exposuit rapienæ, incendiis, & cœdibus, & cum plurimis captiuis reuersus est in Aphricam. Dicit ergo Grego. vbi supra. Cūm sciuentiam Vandalorum tēpore fuisset Italia in Campaniæ partibus depopulata, multi que essent de hac terra in Aphricanam regionem traducti, vir domini Paulinus cuncta, quæ ad episcopi vsum habere potuit, captiuis indigentibusque largitus est. Cūque iam omnino nihil superesset quod petentibus dare posset, die quodam vidua venit, quæ à regis Vandalorum genero suam filium in captiuitate ductū fuisse perhibuit, atque eius pretium pro redimendo eo à Paulino postulauit. Sed vir Dei petenti fœminæ quid dare potuisset inquirens, nihil apud se aliud quàm se inuenit, petenti que fœminæ respondit,

Quomodo S. Paulinus se pro filio viduæ vendidit permittit. lib. 3. dial. ca. 1.

Factumque est, ut cum rex ad prandendum discubuit, Paulinus ex suo opere olera quæque & virentia delaturus aduenit. Cūque hunc rex subito cōspexisset, intremuit, atque accessit eius domino sibi per filiam propinquo, ei secretum, quod prius absconderat, reuelauit, dicens. Verum est, quod audisti. Nam nocte hac in somnio sedentes contra me in tribunalibus iudices vidi, inter quos etiam iste simul sedebat, & flagellum, quod aliquando acceperam, eorum mihi iudicio tollebat. Sed percunctare quisnam sit. Nā ego hūc tanti meriti virum, popularem, ut cōspicitur, esse non suspicor. Tunc gener regis Paulinum secreto tulit, & quisnam esset inquisiuit. Cui vir Dei respondit. Seruus tuus sum, quem pro filio viduæ vicarium suscepisti. Cūque instanter ille requireret, ut non quis esset, sed quid in terra sua fuisset, indicaret, & hoc frequentius exigeret, vir domini magnis coniurationibus constructus, episcopus se fuisse testatus est. Quod possessor eius audiens valde pertimuit, atque humiliter obrulit dicens. Pete, quod vis, quatenus ad terram tuam à me



A.C. 480. à me cum magno munere reuertaris. Cui vir do-  
mini Paulinus. Vnum est, quod mihi beneficium  
impedire potes, vt omnes ciuitatis meae captiuos  
relaxes. Qui cuncti protinus in Africa regione  
requisiti, cum onustis frumento nauibus, pro ve-  
nerandi viri Paulini satisfactione in eius comita-  
tu laxati sunt. Post non multos vero dies Vanda-  
lorum rex occubuit, & flagellum, quod dispen-  
sante Deo ad suam perniciem pro fidelium disci-  
plina tenuerat, amisit. Sicque factum est, vt omni-  
petentis Dei famulus Paulinus vera prædiceret,  
& qui se in seruitium solum tradiderat cum mul-  
tis à seruitio ad libertatem rediret. Illum videli-  
cet imitatus, qui formam serui assumpsit, ne nos  
serui essemus peccati, sed ex seruitute ad liberta-  
tem gratia & gloria nos eriperet.

Philip. 2.

De Sidonio Apollinare episcopo Aruernorum, de  
quo multa Gregor. Turon. lib. 2. hist. Franc.  
cap. 21. & 22. & 23. quæ habet Sur. tom 4.  
hæc autem sunt sumpta ex Vinc. li. 2. ca. 46.

CAP. XIII.

**L**oruit circa illud tempus, vt scribit  
Vincentius spec. hist. lib. 22. Sidonius  
Apollinaris apud Aruernorū urbē ex  
præfecto factus episcopus, vir secundū  
seculi dignitate nobilissimus, & literali disci-  
plina peritissimus, de quo ait sic Helinandus. Hunc  
Sidonium Genadius in libro virorum illustriū  
ni fallor, appellat Saluanum Malsiliensem pre-  
sbyterum, cuius cum multa laude meminit in hūc  
modum. Saluianus Malsiliensis Ecclesie presby-  
ter, humana & diuina literatura instructus, & (vt  
absque inuidia loquar) episcoporum magister,  
scripsit multa scholastico & aperto sermone, ex  
quibus sunt ista quæ legi. De virginitatis bono  
ad Marcellum presbyterum lib. 3. Aduersus aua-  
ritiam lib. 4. De præfenti iudicio lib. 5. Et pro eo-  
rum merito satisfactionis ad Salomum episco-  
pum lib. 1. Expositionis extremæ partis ecclesia-  
stici. lib. 1. Ad Claudium episcopum Viennen-  
sem epistolarum lib. 1. Et in morem Græcorum  
de principio Geneleos vsque ad conditionem  
primi hominis quasi Hexaemeron vers. li. 1. Ho-  
mil. episcopis factas quantas non recordor. Hæc  
Helinandus. Vincen. vbi supra.

Sidonij  
Apollina-  
ris mora-  
les senten-  
tiaz.

Ad iudi-  
cium com-  
monitio.

Hic Sidonius vir ingeniosus, & accurata elo-  
quentiæ, multas scripsit epistolas difficiles, ex qui-  
bus hæc morales sunt excerptæ sententiæ. Sido-  
nius ex primo libro suarum epistolarum. Nō mi-  
nus est morum naturalium personam suam excō-  
lere, quam villam. Amico reuerentia debetur etiā  
afflicto. Roma domicilium legum, gymnasium  
literarum, curia dignitatum, vertex mundi, patria  
libertatis. Non grandis alicui gloria datur, si de-  
teriorum collatione clarescat.  
Ex secundo lib. idem. Hoc ipsum, quod copiā  
rui iurgantibus difficile concedis, iudicium est  
bene iudicaturi. Quis enim se non ambiat arbi-

trum legi, aut pretio aliquid indulurus aut gra-  
tia? Sententiam tuam nec victus accuset, vt stolidus,  
nec victor irrideat, vt argutus. Veritatēque  
respectu impendant tibi addicti reuerentiam, gra-  
tiam liberati. Vitanda sunt plerumque consilia  
medicorum assidentium & dissidentium, qui pau-  
rum docti & satis seduli, languidos multos offi-  
ciosissime occidunt. Quidam ius falsæ commu-  
ne supergressi summam beatitudinem, summam  
potestatem putant, hoc ipso satis miseres, quod  
parum intelligant se inquietissimo famulatu sub-  
iacere. Nam sicut hominibus reges, ita regibus  
dominandi desideria dominantur. Non magis  
cordi esse debet, aut voluptati ager cum rediti-  
bus amplis, quā vicinis aequalis moribus bonis.

Ex tertio lib. idem. Garrulo non respondere  
conuincium est. Plurimum laudis iuuenes moribus  
suis applicant, quoties de negotiorum meritis am-  
bigentes ad peritorum consilia recurrunt. De de-  
tractoribus & murmurantibus, qui scilicet sic di-  
cūt de aliquo, idem sic ait. Est hic loquax, nec di-  
cax, & ridiculus nec lætus, arrogans nec constans,  
curiosus, nec perpicax, tempora præsentia colēs,  
præterita carpens, futura fastidians. Beneficij si ro-  
gatus est immemor, importunus petitor est, de-  
rogator negati, Aemulator accepti, callidus refor-  
mandi. Querulus flagitari, garrulus restitui. At si  
rogandus, simulator parati. Dissimulato petiti,  
venditor præstiti, publicator occulti, calumniator  
morati, inficiator soluti, orosior ieiuniorum, secta-  
tor epularum, laudabilem proferens, non de be-  
ne viuente, sed de bene pascente sententiā. Inter  
hæc tum auarissimus ipse, quem non tam pascit  
panis bonus, quā alienus, auidus bibendi, au-  
dius detrahendi. Rabido pariter ore spirans cō-  
num, spumans vinum, loquens venenum, ita viues  
paucis est voluptati, nullis amori, omnibus riuui.

Idem ex quarto lib. Sodales vetustos nūquam  
pro cōsequentiū nouitate fastidias. Aliter enim  
videberis, sic vt amicis quasi floribus, tādū gra-  
tis, quamdiū recentibus. Bonum publicū semper  
euertunt studia priuata.

Idem ex lib. 5. Exactissimum virum posse cen-  
seri arbitror, de quo cuius malus loqui, bonus ta-  
cere non possit. Perfecta dilectio non tam debet  
recolere quid officiorum soluerit, quā memi-  
nisse quid debeat. Et hæc quidem malis mori-  
bus vis, vt innocentiam multitudinis deuenisset  
scelera paucorum: eum tamen ex diuerso bono-  
rum raritas flagitia multorum virtutibus commu-  
nitatis nequeat excusare. Quis non exacerbetur,  
cū videat sordidari virtutem criminatione vi-  
tiorum? Si eligimus humilem, vocatur abiectus,  
si erectum, superbus, si minus institutum, propter  
imperitiā creditur irridendus: si aliquatenus do-  
ctum, propter scientiam dicitur inflatus: si seue-  
rum tanquam crudelis horretur: si indulgentem,  
facilitate culpatur: si simplicem, despicitur vt  
brutus: si acrem, vitatur vt callidus, si diligentem,  
suspiciosus decernitur: si remissum, negligens iu-  
dicatur: si solertem, cupidus: si quietum, ignauus:  
si abstemium, auarus: si bene pascentem, gulosus.

Naturali vitio fixum radicatumque est peccori-  
bus humanis, vt qui non intelligunt artes, nō mi-  
rentur artifices. Monasterialibus disciplinis agrē  
subditur, vel ceruicofitas populorum, vel luxuria  
clericorum, vt vera laus ornata, ita falsa castigat.  
Quidam barbarissimus est morū, sermo iucundus,  
& animus

A. C. 500.

Sima po-  
testasum  
ma misc-  
tia.

Aduersus  
detracto-  
res.

Amici ve-  
teris no-  
uis præ-  
ferendi.

Vulg. suis  
receptorib.  
tribuit  
que tona  
sunt, vi-  
tio.

& animus afflicto. Ad nectar cœlestium pocu-  
lorum peruenitur per amaritudinum calices ter-  
renarum. Si quantamlibet nobis anxietatem vite  
præcens propinet afflicti: parua toleramus, si  
recordemur, quid biberit ad patibulum, qui inui-  
tat ad cœlum.

De Aurelio Cassiodoro, de quo Trithe. in catal.  
Ioan. Ferrerius in initio histor. Tripar. Sixtus  
Senen. in bibl. lib. 4. Vincen. lib. 21. cap. 49.

CAP. XIII.

**O**dem tempore floruit Cassiodorus,  
vt ait Helinandus. Hic prius fuit se-  
nator, postea monachus, sed ante mo-  
nachatum Theoderici regis Italiæ can-  
cellarius. Et ex parte eius multas fecit epistolas  
ad diuersas personas de negotiis secularibus. Idē  
vt dicit Vincen. spec. histo. super psalmos com-  
mentatus 150. tractatus fecit. Librum quoque de  
ratione anime eleganter composuit. Et librum de  
orthographia. Ipse dicit, vt refert Gratianus dist.  
37. s. seq. ad cap. legimus. j. Omnis splendor rheto-  
ricæ eloquentiæ, omnes modi poetici locutio-  
nis, omnis varietas decoræ pronuntiationis à di-  
uinis scriptoribus sumpsit exordium.

Diuini  
scripto-  
res poli-  
tioris di-  
sciplinæ  
auctores  
fuerunt. c.  
15. prol. in  
psalt.

Sententiæ  
Cassiodo-  
ri ex eius  
epistolis.

Idem Cassiodorus in prologo Epistola. Decli-  
nanda est suasio, quæ plus habet periculi, quā  
decoris. Aliter multa salutis lectione faciat, ali-  
ter mediocri gustatione suspensio, aliter à litera-  
rum sapore icuius persuasione causa loquendum  
est, vt plerumque sit peritiæ genus vitare, quod  
placeat doctis.

Idem in episto. 3. Conuentus sapientium digni-  
tas est imperantium. Facilis recti persuasor est  
innocens iudex, sub cuius prædicabili conuer-  
satione pudet mores probabiles non habere.

Idem in epist. 7. Iniquum valde est, vt de vna  
substantia, quibus competit æqua successio, alij  
abundanter affluant, alij paupertatis incōmodis  
ingemiscant. In episto. 9. Decet quemque hono-  
rem, quæ gerit nomine, moribus exhibere. Idem  
in epistola 12. Animus dolosus non arbitrium  
sequitur imperantis, sed suas potius voluntates  
explicat. Debemus omnes bene gerētibus, vt eos  
laudis nostræ comiter assensum. Nam equorum  
eufus clamoribus incitantur, & infonantium ma-  
nibus agitur, vt à mutis animalibus velocitas ex-  
pectetur, quantum etiam homines stimulari posse  
credimus, quos ad laudis auuditatem natos singu-  
lariter inuenimus?

Idem episto. 14. Omnibus libenter præbeamus  
assensum, quoties est vox iusta petentiū. Non de-  
cet esse difficile beneficium, quod nō patitur lar-  
gitate detrimentum. Idem in epist. 15. Peruicax sunt  
semper iniuriis facultates absentium: & quodam-  
modo videtur occasio in delictū trahere, quæ nō  
potest animum peruadentis insultatione tetrere.  
Idem in episto. 20. Regnantis facultas tunc di-  
tior fit, cum remittit & acquirit nobiles thesau-  
ros fama neglecta vtilitate pecunia. Quod in iu-  
uentute non discitur: in ætate matura nescitur.  
Maior in conseruandis rebus, quā in inueniendis  
cautela adhibenda est. Maiora principem decet  
tribuere, quā seruientē videatur accepisse. Pro-  
cliuior semper ad misericordiam via bonis men-  
tibus patet. Idem latet sub otio laudabilis forti-  
tudo, & dum se probandi nō habet spatium, oc-  
cultata est lux tota meritorum. Hæc ille.

De Seuerino Boethio, cuius vitam Martia-  
nus Rota eius operibus prætextit.

A.C. 500.

CAP. XV.

**B**e Boethio, qui & beatus Seuerinus,  
à quibusdam dicitur, eo quod pro iu-  
stitia tuenda contra hæreticos Aria-  
nos cōposuit lib. de Trinitate à Theo-  
derico rege Gothorum etiam Ariano, cū in  
Italia regnauit, incarceratus Papiæ & interem-  
ptus est: licet non adscribatur in catalogo sancto-  
rum, sicut plurimi alij, qui fuerunt maximi me-  
riti coram deo, hominibus autem minus noti. De  
quo sic inquit Vincen. spe. hist. lib. 22. cap. 15. Boe-  
thius multa composuit. Tempore namque eius  
(vt legitur) orta est hæresis de Trinitate. Sed  
cōgregata omni synodo ipse se subtraxit, ne sibi  
propter facundiam eloquentiæ causa imponeren-  
tur agēdæ. Ob quā causam cum suspectus à chri-  
sticis haberetur, composuit contra ipsos hære-  
ticos de sancta Trinitate librum vnum. Quando  
autem rex Gothorum Theodericus Romanam  
republicā armis inuasit, Boethius plus omnibus  
ei restitit. Postmodū apud eum accusatus, quod  
solicite laboraret, vt senatum & rempublicam ab  
eius manibus eriperet, cū pluribus aliis pro-  
scriptus, atque in exilium missus Papiæ incarce-  
ratus est. In carcere autem positus, quasi de rerū  
mutatione doleret, vt cōsolationis medicinas tan-  
to dolori non tam sibi, quā aliis quæreret, librū  
ibi edidit de consolatione philosophiæ. Osten-  
dens gloriam, dignitatem, cateraque terrena non  
vera bona: sed nihil esse, & nulli appetenda, nec  
de eorum amissione dolendum, nec de eorū adep-  
tione gaudendum. Tandem longo exilio & car-  
cere fatigatus, ab ipso Theoderico peremptus  
est, anno Domini quingentesimo vicesimo primo,  
secundum Chronica. Præter hæc quæ dicta sunt,  
inuenitur scripsisse librum de disciplina schola-  
rii. Et librum de musica. De logica libros topi-  
corum & diuisionum, libros quoque categori-  
corum, syllogismorum, & hypotheticorū. Com-  
menta quoque super libros Aristotelis.

De eo autem sic ait Sigebertus. Eo tempore  
Symmachus Patricius tempubl. Romanam illu-  
strauit, & cum eo gener eius Boethius vir consu-  
laris, conspicius in vtraque lingua [ & præstans ]  
eruditione omnium artium liberalium, quas pe-  
nè omnes à Græco in Latinum transtulit elo-  
quium & exposuit. Allegantur etiam à doctori-

Liber de  
consola-  
tione phi-  
losophi-  
cæ à Boe-  
thio edi-  
tus quan-  
do fit.

De Boe-  
thio ex  
Sig. Vinc.  
hæc ha-  
bet li. 21.  
cap. 14.

a Aliam scribendi lib. de Trinitate causam Boe-  
thio fuisse is scribit, qui vitam eius composuit. Sa-  
tis, inquit, philosophiam iam illustrauerat, ita-  
que diuina restabant, & iam multum processerat  
Augustinum secutus, vt ipse de Trinitate ad Sym-  
machum scribens affirmat. Vobis, inquit, inspicien-  
dum est, an ex beati Augustini scriptis semina in  
nos venientia, fructus aliquos intulerim. Quare  
causa ob quam Boethius de Trinitate librum cōpo-  
suit, ex ipso Boethio hæc esse videtur, rem Theologi-  
cam in senectute latinis literis promouere, sicut phi-  
losophiam per antea ætatem ipse illustraue-  
rat. Caterum hanc causam ille non affert auctor, eo  
quod, credo, probabile parum videatur: tum quia  
hæresis de Trinitate non tunc primū cœpit, tum  
etiam quod laicis (qualis fuit Boethius) in concō-  
liis nunquam dicere sententiam concessum fuit.

Secunda pars Hist. Ant. R

A.C. 500. bus & alij duo libri, ut ab eo conscripti, scilicet A liber de duabus naturis in Christo, & liber de hebdomadibus.

Sententia Boethij. Hic quadam excerpta ex libris eius ponuntur, precipue ex lib. de philosophica consolatione, in libro hypotheticorum sic ait. Nullum bonum est, quod non pulchrius eluceat, si plurimorum notitia comprobatur. Hoc in se obtinet proprium munus amicitia, ut nolit habere solitarias cogitationes. Tunc quod honeste quisque cogitat, nulli promptius, nisi ei quem diligit, confiterur.

In libro de philosophica consolatione sic ait lib. 1. Studia poetarum infructuosus affectuum spinis verberum fructibus rationis segetem necat, hominumque mentes affuefaciunt morbo, non liberant. Talia tibi contuleramus arma, scilicet virtutum, quae nisi prior abieceris, iniuncta te firmitate tuerentur, inquit philosophia Boethio. Idem. Stultorum tamen est numerosus exercitus, tamen spernendus est, quia nullo duce regitur, sed errore tantum temere ac passim lymphante raptatur. Si operam medicantis expectas, oportet ut vulnus tuum detegas. Hoc conscientiae libertas habet, pro tuendo iure spreto potentum semper fuit offensio. Hoc tantum dixerim ultimam esse aduersae fortunae sarcinam, quod dum miseris aliquod crimen affigitur, quae perferunt, meruisse creduntur.

Cur bonis male, & malis bene sit. met. 5.

Idem in metro. Nam cur tantus lubrica versat Fortuna vicesi premit insontes Debita sceleri noxia poena. At peruersi resident celsi Mores falso, sanctaeq; calcant Inuisa vice colla nocentes. Latet obscuris condita virtus Clara tenebris. Tu quoque si vis Tramite recto Pelle timorem, Nubila mens est, Lumine claro. Carpere caelum Spemque fugato, Vinctaq; franis, Cernere verum & Gaudia pelle, Nec dolor adsit. Haec ubi regnant.

Resu mutatio grauis profici.

Idem in lib. 2. Omnis subita rerum mutatio non sine quodam quasi conflictu contingit animorum. Rerum exitus prudentia metitur. Quis est enim tam compositae felicitatis, ut non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur? Nemo facile cum fortunae suae felicitate concordat. Inest enim aliquid singulis, quod inexpertus ignoret, expertus exhorreat. Locus ille, quem tu exilium vocas, incolentibus patria est. Adeo nihil est miserum, nisi cum putes. Contraque beata fors omnis est aequanimitate tolerantis. Quis enim ille est tam felix, qui cum dederit impatientiae manus, statum suum mutari non optet?

Natura paucis contenta, pro. 5.

Paucis minimisque natura contenta est, cuius satietatem, si superfluis vrgere velis aut iniucundum, quod infuderis, fiet, aut noxium. Pluribus quippe adminiculis opus est, ad tuendum suppelletilis pretiosae varietatem, verumque illud est, eos permultis indigere, qui permulta possident,

contraque minime indigere, qui abundantiam suam naturae necessitate metiuntur. Caetera animalia suis rebus contenta sunt, vos autem Deo mente consimiles a rebus infimis excellentis naturae ornamenta captatis, nec intelligitis quantum conditori vestro iniuriam faciatis. Ille genus humanum terrenis omnibus praestare voluit, vos dignitatem vestram infra infima quaeque detruditis. Nam si omne cuiusque bonum, eo cuius est constat esse pretiosius, cum vilissima rerum vestra bona iudicatis, eisdem vosmetipsos vestra aestimatione submittitis.

Homines Deo iniuriam faciunt, dum rebus infimis se addicunt.

In omni aduersitate fortunae, infelicissimum infortunij genus est fuisse felicem. Quam multis amaritudinibus humanae felicitatis respersa est dulcedo, quae si etiam fruenti iucunda videatur, tamen quo minus abeat, cum velit, retineri non potest.

Incertitudo rerum humanarum prof.

O praecleara opum mortalium beatitudo, quam cum adeptus fueris, securus esse desistis. Non virtutibus ex dignitate, sed ex virtute dignitatibus honor accedit, & collata improbis dignitas, non modo non efficit dignos, sed prodit potius & ostendit indignos. Nos nisi ad populares auras, inanisque rumores recte facere nescimus, & relicta conscientiae virtutisque praestantia, de alienis praemia sermunculis captamus. Quidam cum adortus esset contumelias hominem, qui non ad verae virtutis usum, sed ad superbam gloriam falsum sibi nomen philosophi induerat, adiecit illi quae iam se fecerat, an ille esset philosophus, videlicet si illatas iniurias patienter leniterque toleraret. Ille patientia paulisper assumpsit, acceptaque contumelia velut insultans. Iam tandem (inquit) philosophum me esse intelligis. At alter nimium mordaciter. Intellexeram (inquit) si tacuisses.

D Ego plus hominibus reor aduersam, quam prosperam prodesse fortunam. Illa semper specie felicitatis blanda mentitur, haec semper vera est. Illa fallit, haec instruit. Postremo felix a vero bono blandimentis deuos trahit, aduersa plerumque ad vera bona reducens velut vnco retrahit. An hoc etiam inter minima aestimandum putas, quod amicorum tibi fidelium mentes haec aspera, haec horribilis fortuna detegit, haec tibi sodalium vultus certos ambigensque fecernit, discedens enim suos aufert, tuos relinquit.

Aduersa fortuna plusquam prospera prodest.

In tertio libro idem ait. Omnis mortalium cura, quam multiplicium studiorum labor exercet, diuerso quidem calle procedit, sed ad vnum beatitudinis finem nititur peruenire. Id autem est bonum, quo quis adepto, nil ultra desiderare queat. Est enim cuncta intra se continens bona. Liqueat ergo beatitudinem esse statum omnium bonorum congregatione perfectum: hunc uti diximus, mortales omnes diuerso tramite adipisci conantur, est enim hominum mentibus veri boni naturaliter inserta cupiditas, sed ad falsa deuus error abducit. Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Si tuam non habes, splendidum te aliena claritudo non efficit. Voluptatum appetentia est plena anxietatis, fatietas vero penitentiae. Pecuniam ne congregare conaberis? at eripies habenti. Dignitatibus fulgere velis: donanti supplicabis. Et qui praire ceteros honore cupis, poscendi humilitate vilescis. Potentiam ne desideras? subiectorum iniuriis obnoxius periculis subiacabis. Gloriam per-

Omnia bonum appetunt. li. 3. pro. 2.

Voluptatum contentus. Prof. 7.

A.C. 500. tes? sed per aspera quaeque distractus securus esse A desistis. Voluptariam vitam deges? quis non spernat & abiicit vilissimae rei scilicet corporis seruitium?

Quis legem dat amantibus? Maior lex amor est sibi.

Quod quisque praeter ceteris petit, id summum bonum iudicat. O doxa doxa, id est gloria, quid aliud millibus mortalium facta es, quam aurium inflatio magna? Qui falso predicantur, suis ipsi necesse laudibus erubescant. Si voluptas corporalis beatos facit, beatiores sunt pecudes hominibus, quorum omnis ad explendam corporalem lasciuiam festinat intentio.

O qui perpetua mundum ratione gubernas Terrarum caelique sator, qui tempus ab aeo Ire iubes, stabiliisque manens das cuncta moueri. Quem non externa pepulerunt fingere cause Materia stuantis opus, verum insita summi Forma boni luore carens, tu cuncta superno Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipse, Mundum meo gerens simili sub imagine formas &c.

Ex lib. 4. Nihil est, quod non possit omnipotens, sed malum facere non potest, ergo malum nihil est. Sicut probis probitas ipsa praeiudicium est, ita improbis nequitia ipsa supplicium. Miserum est voluisse praua, potuisse miserius, sine quo voluntatis misera langueret affectus. Triplici ergo vrgetur infortunio, qui scelus volunt, possunt, & perficiunt. Si nequitia miserum facit, inferior sit necesse est diturnior nequa. Infeliciores sunt mali impuniti, quam supplicia luentes, quamuis in eorum supplicio nulla spes correctionis, nullus respectus habeatur exempli. Nam poena ratione iustitia bona est, impunitas merito iniquitatis mala. Illata iniuria non accipientis, sed inferentis miseria est.

Idem ex quinto libro, Qui recto caelum vultu petis, exercisque frontem In sublime seras animam quoque: ne grauata pessum Inferior fidat mens corpore celsius leuato.

Aeternitas est interminabilis vitae tota simul & perfecta possessio. Magna vobis si dissimulare non vultis, indicta est necessitas probitatis, cum ante oculos agatis iudicis cuncta cernentis. Haec ille.

De Symmacho Boethij fecero ex Vin. li. 21. ca. 14.

S. I.

DE Symmacho patricio socero Boethij, qui cum esset optimus cuius Romanus, a Theoderico rege Italiae & haeretico iniustissime interemptus est. Hic vt refert Vincen. specu. histor. vbi supra, fecit librum epistolarum vnum, vnde pauca sententiae extractae sunt, quae hic notantur. Omnis ostentatio non caret suspitione mendacij, quia quicquid assumitur, proprium non putatur. Facit affectio tenerior, vt sit querela proliuior. Mollis est animus diligentis, & ad omnem sen-

Sententia ex epistolis Symmachii episcopi.

Harum epistolarum auctorem non esse Symmachum virum optimum indicat Onuph. in commentarijs in Fastos, sed alterum quendam impium, & idolorum vanitatis patronum, qui pro restituenda idololatria ad Valentianum librum edidit, cui egregie Prudentius carmine, & D. Ambrosius soluta oratione responderunt.

sum doloris arguitur. Si negligentius tractes, cito marcescit vt rosa, si durius teneas, liquefcit vt lilia. Semper natura gaudet aequalibus, & familiare sibi est, omne quod simile sibi est. Natura rerum est, vt qui balbutiunt, plus loquantur. Affectant enim copiam sermonis pudore defectus. Quorum mens honesta est, imbecilla frons est. Iusta coniectura est, quae de amicorum pondere & estimatione colligitur. Pro optimis viris quisquis interuenit, non magis illorum videtur amare commodum, quam suum commendare iudicium. Leuatur aegritudine animus: quoties in officia amica dirigitur. Minus est alienam sententiam spernere, quam a propria discrepare. Odi paruo corpore longa velamina. Illa vestis decenter induitur, quae non trahit puluerem: nec in humum demissa calcatur. Scio senes ad capefcendos labores legnes fieri: sed quia crefcunt vitia cum tempore, aptius est negotijs intimandis viuacis vocis indicium. Superuacui laboris est comendare conspicuos, vt si in sole positus faciem praeferas. Ex meo animo metior amicitiam non posse sentire officiorum societatem. In re aperta piget esse prolixum. In arduis autem rebus valet multum longior diligentia. Reuera omnis affectio impatientis est, etiam iusta & legitima tarditatis. Mediocribus scriptis amicorum benignitas scit fauere, aliorum autem inuidia nescit ignoscere. Patriam defectu alimentorum laborantem periculofum est inhabitare, crudele & impium deserere. Non deest nobis vsus aduersa tolerandi. Nam crebro ictu fortunae ferre didicimus. Sicut in vestitu hominum, caeteroque vitae cultu, loco, ac temporis apta sumuntur, ita ingeniorum varietas in familiaribus scriptis negligentiam quamdam debet imitari, in forensibus autem acutere arma facundiae. Bonis familiaris est studia bona cumulare, quorum gratiam sentiunt non perire. Haec ille.

De beato Eucherio Lugdunensi episcopo, Hilario & Honorato Arelatensi episcopo. CAPVT XVI.

De S. Hilario Arelatensi fecit mentionem titu. 11. c. 11. §. 2. & de S. Eucherio. Ado in martyro. apud Sur. tom. 6. Mamer. lib. de statu anima. cap. 9. & Sixtus lib. 2. Bibliotheca & Genoa. in catalo. ex Vincen. lib. 20. cap. 20. colitur 16. Nouemb.

DE quibusdam sanctissimis & doctissimis episcopis. Et primo de sancto Eucherio Lugdunensi episcopo & sancto Hilario, qui fuit Arelatensis episcopus dictum est supra in praecedenti titulo. Hi duo scilicet Eucherius & Hilarius ambo nobilissimi & eloquentissimi viri floruerunt eo tempore, quo & sanctus Germanus Antistodorenfis episcopus, de quo in seq. cap. dicitur. Et Eucherius quidem, vt ait Vincen. specu. histo. lib. 21. cap. 20. ex nobilissimo senatorum genere intra speluncam inclusus, reuelante angelo pontifex factus est. Hilarius autem multos sermones ad populum splendidissimos composuit, cuius natalis dies est 3. nonas Maij. Et vt ait Genadius, Eucherius scripsit ad Valerianum propinquum suum de contemptu mundi, & saecularis philosophiae epistolam vnam scholastico & rationabili sermone, & aliam ad personam filiorum Salonij, & Veronipostea episcoporum obscura [ quaeque sanctarum capitula scripturarum. ] Sed & quadam opuscula Secunda pars Hist. Ant. R 2

A.C. 500. sancti Celsiani lato tena sermone angusto reuol uens uerbi tramite in vno cogit volumine, quæ tam ecclesiasticis, quam monasticis studiis sunt necessaria.

De S. Hilario Arelatensi, Gen. in catal. De Hilario dicit Gennadius, quod fuit in sanctis scripturis vir doctus, & paupertatis amator, & erga prouisionem pauperum non solum pietate mentis, sed & corporis sui labore sollicitus. Nam pro reficiendis pauperibus etiam rusticationem contra vires suas, homo genere clarus, & longè aliter educatus, exercuit. Sed nec in spiritualibus laborare neglexit. Nam & in docendo gratiam habuit, & absque personarum acceptione in omnibus castigatum opus prædicationis ingressit. In genio verò immortali etiam quadam parua edidit, quæ eruditæ animæ & fidelis linguæ iudicio sunt. In quibus præcipuo & ad multorum utilitatem necessario opere vitam sancti Honorati prædecessoris sui composuit. Qui Eucherius & Hilarius claruerunt imperantibus Valentiniano & Martiano.

Dicit ergo Hilarius, quòd hic Honoratus in adolescentia baptismum arbitrato proprio concupuit, & maturo consilio sanus mortem expauit. Itaque catechumenus lasciuiam respuebat, clericos, ut patres honorans, & puerili interdum sensu pauperes iuuans. Hunc iam baptizatum pater eius terrenæ pietatis suspitione sollicitus, timens sibi à Christo præripi, conatur eum studiis iuuentutis illicere, venatibus & ludis variisque mundi voluptatibus irretire. Fastidiebat adolescens, quo grandævus oblectabatur pater, tali se semper adhortatione compellens. Delectat hæc vita, sed decipit.

Itaque reuersus in go se dominicæ seruitutis subdidit, intelligens summum esse captiuitatis iugum licentiam iuuentutis. Tonis igitur capillis, & veste mutata, sic repente ex alio alter ostenditur, ut non aliter, quam se orbatum filio pater lamentaretur. Occurrit, renititur, comminatur, nec tamen vilo horum pueritia Deo freta concutitur. Tyrone suo dominus consolator adstitit, eique vnus ex germanis suis in collegam suscitauit, qui eius exemplo conuersus, senior iuniorum secutus est. Cumque simul multis virtutibus emicarent, & omnem simul patriam adornarent, cæpit alter alterum laudi obicere, & gloriæ exponere. Sed dum vnusquisque sub umbra alterius obscurari volebat, tanquam reperculsa claritas desuper vtrumque radiabat. Gloriam itaque suam pauentes quam in hac vita per mercedem se recepisse putabant, & humanam conuersationem & gratiam fastidientes, eremi amore flagrabant.

In eremum se fratres recipiunt. Omnibus igitur erogatis de terra sua exeunt, & ne quid iuuenili ausu temere ab eis inceprum putaretur, senem perfectæ grauitatis sanctum Casprum ætatis suæ custodem assumunt. Quæritur ergo latebra peregrinationis, fugitur fama virtutis. At vbicumque itur, ibi alia, vellent nollent, fama patiebatur.

Denique germano suo in Christo viro Venatio defuncto, sanctus Honoratus ad eremum vbi Arelatensi propinquam peruenit, vacantemque insulam ob nimietatem squaloris, & inaccessam venenatorum animalium frequentia petiit propter secreti opportunitatem. Ingrediente eo fugit horror solitudinis, celsit turba serpentum. Ibi que multis ad eum confluentibus, factus

est pater multorum monachorum, multisque admirandis virtutibus fulgens, de aduenis & peregrinis recipiendis magnopere sollicitus erat, & pauperibus largiter erogans, nihil sibi suisque præter victum præsentium dierum ac vestitum refer uabat. Vnde cum vnus quadam vice iam ex multis aureorum millibus arca proflua ac munifica retineret, hunc etiam ipsum in multarum rerum defectu constantissime pauperi dedit, & mihi ac aliis adstantibus ait. Certum est iam appropinquare qui deserat. Vix trium aut quatuor horarum spacium transierat, & mox qui verbis suis fidem faceret, occurrit. Mei quoque gratia patriam, quam fastidierat, accessit, neque durum & indomitum, vix tadem suis piissimis exhortationibus, simulque lachrymis ac precibus ad Deum conuertit, secumque ad eremum perduxit. Et primum quidem lacte, postea verò cibo sapientia enutriuit. Tandem in hac ecclesia dum regimen accepisset, sub illo floruit Christi ecclesia, sicut monasterium ante floruerat. Somno tandem ultimo excipitur, multorum interea variis visionibus somnus concutitur, quorum facies erat, quod illi sancto occurreret officia sanctorum. Et vere ille in eodem mediæ noctis puncto ecclesiam in occursum sancti corporis conuenit impleuit, ut non nisi angelicis nunciis suscitatus putaretur. Sicque cum honore traditur sepulture.

De S. Germano episcopo Antisiodorensi, cuius vitam scripsit Constantius presbyter quæ extat tom. 3. Sur. Meminerunt eiusdem Isid. lib. de viris illust. cap. 4. Sigeb. cap. 105. & Vinc. lib. 20. cap. ex primaria historia capita annotabimus. lib. 1. vit. cap. 1. Venationis indulgens à S. Amatore reprehenditur cap. 2.

De S. Germano episcopo Antisiodorensi & Amatore eius prædecessore.

CAP. XVII.

N Gallis quoque mirabilis ostensus est cunctis in sapientia: in austeritate vitæ, in miraculis beatus Germanus episcopus, Antisiodorensis. Hic ut ait Vincen. spec. histo. lib. 21. ca. 4. ex gestis eius, parentibus splendidissimis procreatus, & ab infantia studiis liberalibus institutus, post auditoria quoque Gallicana, Romæ iuris scientiam acquisiuit. Deinde tribunalia prefecturæ professione aduocationis ornauit, in quo actu multiplici laude splendens, sublimem genere, moribus, & diuitiis uxorem sortitus est, protinusque respublicam eum ad honorum præsumpsit insignia.

Cumque territorium Antisiodorensis gubernaret, mos erat tyruncolorum potius venationis industriis indulgere, quam Christiana religioni operam dare. Erat autem arbor pinus in vrbe media, ad cuius ramusculos ferarum ab eo deprehensarum capita pro admiratione venationis nimia dependebant. Quem sanctus Amator episcopus ciuitatis his frequenter compellebat eloquiis. Desine quæso vir bonorum splendidissime hæc iocularia, quæ christianis offensa, paganos vero imitanda sunt exercere. Ille autem admonenti se nullo modo voluit obedire. Cum autem quadam die in sui iuris prædia secessisset, sanctus Amator illam arborem cum radicibus excidit, ignique concremandam illico deputauit, ofsilla verò dependentia

De S. Hilario Arelatensi, Gen. in catal.

Colitur 5. Maij

De S. Honorato ex Vinc. lib. 20. ca. 21.

Fit monachus.

In eremum se fratres recipiunt.

Captus pater ab eis eligitur. Vinc. lib. ca. 21.

pendentia, longius à ciuitate præcipit. Quod cum audiret Germanus, ira animum accessit, ita ut sanctæ religionis oblitus, cuius iam munere fuerat insignitus, mortem beatissimo viro minaretur. Et ne Christianorum conuentus ei furenti resisteret, turbas suorum secum coadunans, ciuitati improuisus aduenit. Hæc omnia, dum à quibusdam cognita sancto Amatori panderentur, ait. Ego me indignum iudico testem fieri suo sanguine Saluatori.

Diuina igitur reuelatione finem suum, & Germanum sibi successurum præuidens, Eduam profectus est, vbi Iulius reipublicæ rector & gubernator Gallia præsidebat, quem sic alloquutus est. Finem meum Domino mihi innotescere cognoui. Et quia non est alter, qui regimen sanctæ Ecclesiæ suscipiat, nisi illustrissimus Germanus, sicut mihi reuelauit Deus, posco celsitudinem tuam, ut mihi eundem tonsurandi tribus licentiam. Cui præfectus. Licet, inquit, reipublica necessarius sit, tamen quia Deus, ut tua beatitudo testatur, sibi eum elegit, contra eius mandatum venire non possum.

Tunc sanctus Amator voti compos ad urbem suam cum læritia rediit. Subeunte autem illo Ecclesiam, cum & populus ingredi vellet, sic eum allocutus est. Exonerate filij manus iaculis, quia hæc est domus orationis, non Martis statio perulantis. Quod etiam fecerunt. Tunc videns Germanus episcopus Amator nihil horris truculentiam portantem, præcepit ostiariis, ut fores ecclesiæ clauditis arcerent. Ipse vero glomerata secum turba clericorum iniiciens manus, Germanum apprehendit, & inuocato nomine Domini casariam eius capiti detrahens, reiectis secularibus ornamentis, habitum religionis cum honore promotionis induit, talibus eum verbis exhortans. Satagere te oportet, frater, quod incotaminatum tibi custodias commissum honorem, quia tibi Deus omnipotens pastorale commisit officium. Populo quoque adhortato, ut voluntati Dei de electione Germani consentiret, omnis turba consentiens, ad confirmationem persuasionis eius respondit. Amen.

Ipse autem sanctus Amator cepit acriter corporis sui dissolutione faugari. Sed nec inter dolores à prædicatione cessabat, & dicebat. Prohibete lamenta. Ibi profecto luctuosa voces emittendæ sunt, vbi meliori deterior fuerit successurus. Huius autem non solum vita proderit vobis sed & mors. Tunc præcepit ad ecclesiam se protuehij, ut ibi spiritum redderet datori, vbi die & nocte solebat eidem profiteri. Et ascendens pontificalem thronum, fere hora diei tertia emisit spiritum. Continuo chorus sanctorum successit, & spiritum eius cum hymnis & laudibus in specie columbæ multis cernentibus ad caelum prouexit.

Et cum corpus ad sepulturam duceretur, quidam paralyticus iam triginta annis tali morbo detentus, orabat ut vel aquis, quibus corpus eius, mortuum perfusum fuerat, perfundi mereretur. Germano tunc presbytero iubente hoc fieri, hoc peracto statim sanatus est.

Ipse idem sanctus Amator cum esset iuuenilis ætatis literis optime eruditus, coactus est à parentibus quandam virginem desponsare. Sed cum tempus copulationis virgeret, se mutuo adhortan-

tes votum virginitatis fecerunt. Et ecce angelus domini affuit, qui eis duas coronas attulit, eorum propositum laudans, & ad perseverandum adhortans. Porro puella se virginum cœtui tradidit. Amator vero in clericatu tantis præconis virtutibus emicuit, ut post decessum sancti Eladi mereretur in pontificatu subleuari. Factus autem episcopus multis clarens miraculis multos doctrina prædicationis ad fidem conuertit. Videns autem ecclesiam esse paruum, & tantam non posse capere multitudinem christianorum, quam cõcurrerebat, petiit à quodam ciue Antisiodorensi sanctus Amator nomine Ruptilio, ut sibi quoddam domicilium, pro amplianda basilicâ concederet. Quod facere renuit, sed infirmatus grauius postea concessit, vbi basilica constructa est, in qua sanctum Germanum tonsurauit.

S. Germanus in episcopatu, qualis, cap. 7.

S. I.

Postquam autem Germanus suscepit sacerdotium inuitus & coactus, repente mutatur: ex omnibus. Deseritur mundi militia, caelestis assumitur: vxor in sororem ex coniuge mutatur, substantia in pauperes erogatur.

Ex die autem, qua sacerdotij sumpsit exordium, usque ad vitæ terminum, nunquam panem frumenti, non vinum, non oleum, non legumen, non salem ad vsum condiendi saporis accepit. Sane die resurrectionis, vel dominicæ natiuitatis portiones singulæ sumebantur, in quibus vini sapor aquis nimis diluebatur. In refectotibus primum cinerem prælibauit, deinde panem hordeaceum sumpsit, quem tamen ipse exculsit & moluit.

Indumentum semper cuculla & tunica, nec hyeme accessit adiectio, nec æstate leuamen est admisum, quod vtrumque tandiu vsui fuit, nisi forte donatum est, donec attritione nimia solueretur, cilicio semper interius inherente. Spacium vero lectuli sui trabeculæ dolatiles ambiebant iniectos cineres vsque ad marginem continentes. Qui tamen quotidiana impressione densati incofecti soli duritiam præferabant. Stratum omne subiecto cilicio, & superposito vno tantum sagulo fuit. Caput autem ab humeris per ceruicis confinium nulla subleuauit adiectio. Ita pronus prostrata ad terram membra damnauerat. Noctibus nunquam vestitum, raro cingulum, raro caleamenta detraxit. Redimitus loro semper, & capsula sanctorum reliquias continente, iugis gemitus & oratio perseverans. Hunc absolute desinio, inter tot cruceas longam traxisse martyrium.

Omnibus sine acceptione personæ hospitium præbuit, pedes omnibus manibus suis lauit. Cumque vita eius & fama multis fulgeret miraculis, ex Britannis directa legatio Gallicanis episcopis nunciavit Pelagianam hæresim in locis suis late populos occupasse, & fidei catholice succurri debere. Ob quam causam synodus numerosa collecta est, omniumque iudicio duo præclara religionis lumina Germanus Antisiodorensis episcopus, & Lupus Tricassinus episcopus precibus ambiuntur. Negorium ab iis deuotissime suscipitur.

Quibus Parisiæ vrbis territorium permeantibus, ciues obuiam procedunt, tantorum bene-

A.C. 500. S. Amator & sponsa vnde virginitate.

Vitæ abstinentia.

Vestis eius cap. 2.

In Britanniam ad Pelagianam hæresim extirpandam proficiscitur ca. 19. & Beda. lib. 1. Angl. hist. c. 17.

S. Amator Germanus tonsuratus accipit. ca. 7.

S. Honoratus S. Hilarium conuertit.

Mors S. Honorati Colitur 16. Ian.

Designatur S. Germanus in episcopatu ca. 4.

Vt S. Amator ex hac vice existerit cap. 7.

Colitur 1. Maij.



A.C.500. dictionem virorum expetunt, eisque debitam A-  
venerationem impendunt. In vico cui nomen Ne-  
methodori hospitati sunt. Cumq; beatus Germa-  
nus multitudinem cõsuentem verbi salutaris ex-  
hortatione refoueret, puellam quandam nomine  
Genouefam inter alios adstantes eminus conspe-  
xit, & nescio quid in ea cõeleste vel angelicũ au-  
spicatus, tali eam præconio extulit, eius genito-  
res sic affatus. Beatus (inquit) vos dies illa effe-  
cit, qua tanta prolis parentes vos esse contigit:  
cuius natiuitas ipsis quoque angelis lætitiã peperit.  
Erit enim pretiosi apud Deum meritũ, &  
spiritualis perfectione propofiti.

Et in vir-  
ginẽ con-  
fecrat.  
cap. 21.

Nummũ  
arẽũ cru-  
ce signa-  
tum S. E-  
piscopus  
virgini  
gestandũ  
donat.

Plura quoque in laudem Virginis profecutus,  
randem ipsam suavi benignitate complectitur,  
& inter lenia blandimenta percontatur, an fan-  
ctimonialis vitæ cõlibatum velit suscipere, &  
Christi sponsalicio titulari. Illa tanti sponsi no-  
mine delectata, titulum virginitalis amplectitur,  
sẽque huius professionis iam dudum adstringi  
desiderio profiterur. Interea gressum diuertit idẽ  
sanctus ad Ecclesiam, maximo populorũ agmine  
prosequẽte. Ibi que inter sanctos psalmos ac pro-  
lixam orationem manum dexteram super caput  
virginis indefesse tenuit. Deinde in crastino cum  
illa ad eũ rediisset, & ipse eam de pridiana pro-  
fessione allocutus fuisset, ipse vultum in terram  
defixit, mox nummum arẽum diuina forsitan al-  
latum sententia expressione crucis inculptũ in-  
spexit, ac protinus à terra collegit, quem loco  
muneris Genouefæ tradidit: ac semper collo su-  
spensum ob sui memoriam ferre præcepit. Cæte-  
rum, inquit, alia mundialis pulchritudinis orna-  
menta nunquam tuis vel colo vel digitis inseri  
pariaris. Ita fatus virgini valefecit, & vt sui me-  
mor esset admonuit, commendatisque eam pa-  
rentibus, iter cõceptum cum beato Lupo profec-  
tus est.

Vt incendium ex casa in quam se recuperat a-  
grotus repulerit, cap. 26. Beda cap. 19.

§. II.

Q Vadam die diabolus insidiator, casualibus  
laqueis præparatis: Germani pedem lapsus  
occasione contriuit, ignorans illius merita sicut  
beati Iob afflictione metis propaganda. Et dũ ali-  
quãdo vno in loco infirmitatis necessitate cõstrin-  
gitur, in vicinia qua manebat casuale exarsit incẽ-  
dium, quod cõsumptis domibus quæ illic palustri  
arũdine tegebantur, ad illud habitaculum, in quo  
beatus vir iacebat flabris stimulantibus fereban-  
tur: sed hospitium sancti viri expauescens flamma  
transiit, & vltima citraque desæuiens multa  
parefecit virtutes infirmi. Et cum debilitati  
suæ nil pateretur remedij adhiberi, quadam no-  
cte candentem niueis vestibus videt adesse per-  
sonam, quæ manu extensa videbatur iacentem  
extollere, eumque firmis vestigiis imperabat con-  
sistere. Postquam horam ita fugatis doloribus  
recepit sanitatem, vt die redito intrepidus sub-  
iret itineris laborem.

Iob 1.

Quãtum  
in castris  
militum  
profec-  
erunt. c. 28.  
& Bed. c.  
30.

Interea Saxones Pictique bellũ aduersus Bri-  
tones iunctis viribus susceperunt [ quos eadem  
necessitas in castra contraxerat, & cum trepidi  
partes suas pene impares iudicarent ] sanctorum  
antistitum auxilium petierunt. Qui promissum  
maturantes aduentum, tantum contulerunt fidu-

cia, vt maximus crederetur exercitus aduenisse. A.C. 500.  
Itaque apostolicis duobus Christus militabat in  
castris. [ Aderant etiam quadragesimæ dies ve-  
nerabiles, quos venerabiliores reddebat præsen-  
tia sacerdotum ], intantum vt quotidianis præ-  
dicationibus instituti certatim ad gratiam con-  
uolarent baptismi. Ita baptismate madidus pro-  
cedit exercitus, & contempto armorum præsidio  
Dei auxilium expectatur. Hæc institutio vel for-  
ma castrorum hostibus nunciatur, qui victoriam  
quasi de inermi exercitu præsumentes, assumpta  
alacritate festinant. Germanus dux exercitus &  
signifer omnes admonet, vt voci suæ vno clamo-  
re respondeant, appropinquantibus hostibus Al-  
leluya tertio repetitum sacerdotes exclamant. Se-  
quitur vnus clamor omnium, & eleuatum clamo-  
rem repercussio aere montium inclusa multipli-  
cant. Hostile agmẽ terrore prosternitur, & rui-  
se super se non solum rupes circumdatas, verum  
etiam ipsam cæli machinam contremiscunt. Vix  
sufficere pedum pernitas creditur, passim fu-  
giunt, arma proiciunt, gaudentes vel nuda cor-  
pora eripuisse discrimini. Plures etiam timore  
præcipites [ in flumine quod pertransierant ]  
mortui sunt. Sicque hostibus sine sanguine supe-  
ratis, collectis spoliis Christiani triumphant, &  
sancti antistites ad propria redire festinant hæ-  
reticis illis confutatis.

Exercitus  
Saxonum  
in fugam  
vertitur.

Nec multo post interposito tempore nunciat-  
ur præfatos hæreticos Pelagianos in Britannis  
iterum pullulasse, rursusque ad sanctum Germa-  
num preces omnium deferuntur, vt causam Dei,  
quam prius obtinuerat, tueretur.

Quomo-  
do rursus  
in Britan-  
niam re-  
dierit. lib.  
2. cap. 1. &  
Bed. c. 11.

Adiuncto itaque sibi sancto Severo Treue-  
renti episcopo libenter annuit, dum laboribus  
delectatur, & Christo se gratatè impendit. Iam-  
que eo aliquantulum progresso, vnus de discipu-  
lis eius, qui eum de Hybernia secutus fuerat, ad  
hanc ipsam delectus expeditionem, quia cũ ipso  
exire nequiverat: post eũ profectus est. Cũque  
ad Ternodorum venisset, ibi decumbens paulò  
post defunctus est. Cũ autem sanctus Germa-  
nus cum sociis suis hæreticos, sicut & antea con-  
fudisset, & ad propria remearet, contigit eum ad  
eũdem deuenire locum. Cognoscensque per spi-  
ritum ibi decessisse discipulum accedens ad lo-  
cum, in quo fuerat tumulatus, iussit reuelli sepul-  
chrum: vocansque eum ex nomine, quid ageret,  
& an secum adhuc militare cuperet, requisit.  
Mox vitali resumpto spiritu defunctus resedit,  
cunctaque sibi constare suauia, ac se nolle huc  
vltius reuocari respondet. Cui sancto annuente,  
vt quiesceret, ille capite deposito iterum obdor-  
miuit in Christo.

Discipu-  
lum quẽ-  
dam suũ  
mortuum  
de suo sta-  
tu iniet-  
rogat, &  
iubet in  
domino  
requiesce-  
re. Hæc  
Crelesen-  
tius, quĩ  
Beda &  
lucron, sed  
Vinc. hoc  
habet lib. 2.  
cap. 10.

Ex his verbis, qua ex Constantio Bedaque ad-  
iecimus, eo saculo Quadragesima dies religiose cul-  
tos fuisse facile cognoscitur: quare non noua est, vt  
hæretici somniant, Quadragesima institutio: cele-  
bratam quoque Missam à S. Germano in 1. lib. cap.  
13. & ab episcopis in martyrum solemnitate lib. 21.  
cap. 10. prodit. & multa alia huiusmodi aduersus  
hæreticos, qua recensere supersedeo.

Quomodo in Britanniam veniens regem expul-  
sit, & subulcum eius loco substituerit. Crescen-  
tius hoc non refert. nec Beda: sed Vincen. lib. 2. o.  
cap. 11. sit fides penes illum.

Germa

§. III.

Germanus itaque cùm Britanniæ prædicaret,  
die quadam regis Britannia palatium cum  
suis discipulis introiuit, & directo ad regem nun-  
cio pro vehementi frigore, & superueniente no-  
cte hospitium postulauit. Sed cum rex inmitis  
concedere noluisset, Germanus cum discipulis  
suis sub diuo consistens, niuem & grandinem pa-  
tienter sustinebat. Iamque nocte veniente subul-  
cus regis, regressus à palcis acceptam in palatio  
præbendam suam ad proprium tugurium refere-  
bat. Is vbi sanctum Germanum conspexit incre-  
ditum cum discipulis tabescentem, personæ dignita-  
te permotus, oro (ait) quisquis es, domine, vt tibi  
& sociis parcas, & veniens ad hospitium meum  
& officium meæ paupertatis benigne suscipias.  
Cumque Germanus ad eum humiliter declina-  
set, portarius ille vxorem suam monuit, vt vnicũ  
virulum, quem habebat, occideret, & hospitibus  
cõnaturis apponeret. Post cõenam igitur Germa-  
nus mulierem euocat, iubetque, vt ossa vituli di-  
ligenter collecta super pellem eius ante matrem  
in præsepio componat. Quo facto virulus sine  
mora surrexit, matrique coadstans comedere fœ-  
num cõpit. Tunc Germanus hoc audiens, rogat  
hospites suos, vt saluo iure hospitij hoc interim  
beneficium acceptarent. Facto autem mane Ger-  
manus ad palatium progreditur, & regem egres-  
surum de palatio prætolatur. Exeunti festinus  
occurrit, & cur ei sero hospitium negasset, poten-  
ter inquit. Rex stupore defixus, & sancti autho-  
ritate attonitus, responderi non potuit. Tunc Ger-  
manus ait. Egredere, & regnum meliori dimitte.  
Illo habitante Germanus cõstantem impellens.  
Egredieris (inquit) & sicut dominus definiuit,  
nequaquã regia potestate deinceps abuteris. Rex  
autem autoritatem caelestem in præfule refor-  
midans, cum coniuge & liberis indifferenter exi-  
iuit, & vltius ingredi nõ præsumpsit. Tunc Ger-  
manus subulcum venire fecit, & vniuerso stu-  
pente palatio regem constituit. Et ex tunc reges  
ex subulci genere prodeuntes, dominantur genti  
Britonum, Deo res humanas mirabiliter ordinã-  
te per beatum Germanum.

A.C. 500.

Sãcti pro  
nobis in-  
tercedũt.

A & pro nobis, [ & pro hac plebe ] attentius in-  
tercede, vt obtinere sacre resurrectionis gaudiã  
mereamur.

A.C. 500.

Hic autem Casianus ex nobili genere in A-  
lexandria natus, à sancto Zenone vrbis eiusdem  
episcopo diuini literis eruditus, Deum ab infan-  
tia coluit, & omnia pro Christo deserens in Or-  
tensi vrbe Ecclesiam in honorem sancti Laurentij,  
sicut ab eo in visu doctus fuerat construxit.  
Tunc Iouianus imperator, qui successit Iuliano  
apostata, Deum timens, elegit eum conclamante  
populo in Ortensi vrbe episcopum. Sed cum eam  
aliquamdiu in omni sanctitate rexisset, vale di-  
cens omnibus, omnia dereliquit, & cum paucis  
clericis peregrinationem assumpsit. Intranque  
mare ad Malsiliam nauigauit, & inde se ueniente  
persecutione hæreticorum & paganorum Augu-  
stidunum peruenit à sancto Simplicio episcopo  
gratanter exceptus. Qui cum eo per triennium  
manens, postea migrante Simplicio ad Dominũ,  
omnis clerus & populus Casianum ipsum epi-  
scopum ibi elegerunt. Cui dominus tantam gra-  
tiam conferre dignatus est, vt assidue per eum mi-  
raçula ostenderet, cõecis visum, surdis auditum,  
debilibus sospitatem conferendo. Consumma-  
tisque annis viginti in dicto episcopatu migra-  
uit ad dominum Iesum Christum in gloria resur-  
recturus cum cæteris sanctis.

De S. Cas-  
iano ex  
Vinc. lib.  
2. ca. 12.  
de quo e-  
tiam Greg.  
Tur. in li.  
de gloria  
confess.  
cap. 74.

Colitur  
1. Aug.

De latrone qui viro Dei equum furatum fuerat.  
lib. 1. vita. cap. 30.

§. V.

Idem sanctus Germanus cum rediisset in Gal-  
liam, quadam die imminente iam vespera comi-  
tatu suo nudus pede, cucullo vacuus, viator  
accessit: cuius etiam nuditati condoluit. Qui do-  
lose inhærens contubernio, iungitur mansoni, &  
inter occupatos cultodes, qui Deo non animalibus  
vigilabant, iumentum, quo senior vehebatur,  
prædo nocturnus arripuit. Die redito, amissio  
euectionis agnoscutur, & vt sacerdoti animal non  
deesset, vnus ex clericis in peditem ex equite mu-  
ratur. Et dum iter agitur, circumiecti comites bea-  
tum virum intuentur contra morem, conceptam  
lætitiã vultus obumbratione velantem. Tunc  
vnus autoritate concepta, causam lætitiæ per-  
cunctatur. At ille. Paululum (inquit) remoremur,  
quia infælicis illius labor & irridendus est, &  
dolendus, quem mox videbitis astuantem. Cũ-  
que delapsi animalibus substitissent, respiciunt  
post se captum animal peditem deducentem. Cũ-  
que expectassent accelerantem, ille statim vesti-  
giis sancti prouolutus, crimen quod commiserat  
confiterur, & ita totius noctis spacio irretitum  
fuisse se retulit, vt longius prodire non posset,  
nec euadendi viam aliam inuenisset, nisi vt abla-  
tum animal restitueret. Ad hæc sanctus. Si hæ-  
sterna (inquit) die nudo tibi regimen dedissemus,  
furandi necessitas nõ fuisset. Accipe quod deest.  
Redde quod nostrum est. Et ita confessor crimi-  
nis non solum veniam pro pœna commissi, ve-  
rum etiam præmium pro benedictione suscepit.

Liberali-  
tas eius  
in paupe-  
res estu-  
plo cõpẽ-  
satur. lib.  
2. cap. 21.

Alterâ vice cum iter carperet, occurrunt pau-  
peres eleemosynam petentes. Consulit diaconem  
quantum esset in sumptibus. Cui tres tantum au-  
reos esse respondit, quos ille totos statim dari  
præcepit. Ad hæc diaconus. Vnde hodie victuri  
Secunda pars Hist. Ant. R 4



CAP. XVII. DE S. GERMANO ANTISIOD.

sumus ? Cui ille. Pauperes suos pascet Deus, tu quod habes praesta pauperibus. Diaconus quasi prouidus duos erogat, unum referuat. Post paululum equites quidam post eum venientes, obtulerunt ei munus ducentorum aureorum solidorum. Deinde conuersus ad diaconum ait: Accipe, quae traduntur, & intellige te fraudem fecisse pauperibus. Nam si totum, quod dixi, indigentibus contulisses, remunerator noster hodie trecentos reddidisset. Contemnit diaconus secretum reatus sui innotuisse pontifici.

Hospitatus autem in quodam loco, cum post conam mensa iterum pararetur, admiratus interrogauit, cui denuo pararetur. Cui cum dicerent, quod bonis illis mulieribus, quae de nocte incedunt, illa nocte sanctus Germanus statuit vigilare. Et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in forma hominum venientem. Qui eis praecipit, ne abirent, & cunctos de familia domus excitans, quae sunt an illas personas cognoscerent. Qui responderunt omnes, vicinos & vicinas suas esse. Tunc sanctus ad domos singulorum, de vicinia illa misit, demonibus mandans interim, ne discederent. Eunt autem missi a sancto viro ad domos vicinorum, repperunt eos in lectis suis dormientes. Adiurati ergo daemones a sancto, dixerunt omnibus audientibus se daemones esse, qui sic hominibus illudebant.

Cum autem homo Dei Alpes Italiae conscenderet, quibusdam artificibus associatus, vidit inter alios quendam claudum & senem, qui torrem transire non poterat, de montibus decurrentem. Huius fascem vir sanctus arripens propriis humeris asportauit, ipsum quoque senem iterato transitu subiecta ceruice transposuit. Ecce mira virtus caritatis, quae sancto viro tantam vim contulit, ut quem tanta ieiuniorum inedia fatigauerat, quem continui itineris fatigatio distrahebat, qui denique semetipsum ferre vix poterat, cum etiam esset persona tam nobilis, rusticum aetate & debilitate grauissimum, fasce prius transposito, sanctis humeris vehtaret.

Vi Rauennam veniens honorifice exceptus fuerit. cap. 13. & 14.

§. VI.

Cum autem Rauennam peruenisset, ubi tunc Petrus pontifex Ecclesiam Christi apostolica institutione gubernabat, diu cum desiderio expectatus excipitur. Occurrunt proceres, ambiunt principes, Ecclesia cum cum exultatione amplectitur. Sed & regina venerabilis Placidia, quae cum filio suo Valentiniano huius nominis tertio, imperabat in occidente, (nam in oriente Theodosius iunior tenebat imperium, ad sacerdotis diuersorium vas argenteum amplissimum, cibus delicatioribus referum, sine vlla carnis admixtione transmisit. Quod susceptum ita distribuit, ut cibos ministris suis traderet, ipse vero argentum pro pauperibus vendicaret, remittens loco muneris patinulam ligneam panem hordeaceum continentem. At illa cum ingenti gratulatione vtrumque complexa est, & quod argentum suum transmisisset ad pauperes, & illam escam beati viri cum ministerio abiectionis vasculi suscepisset. Nam & lignum auro postea ambit, & panem multis remediis & virtutibus referuauit.

Cum autem Rauennam moram faceret, ibi & mortuum suscitauit, & multis miraculis eius vita resuscitavit. In illa siquidem Rauennae cum cum regina Placidia ad conuiuium inuississet, & illi annuisset, senio, vigiliis, ieiuniis, laboribusque confectus, ab hospicio suo vique ad palatium asino deferente portatus est. Cum ergo inter epulas ministri secreto reginae dixissent asinum sancti Germani repente defunctum, & illa tacere iussisset, mira mansuetudinis equum vice asino sancto praesentari praecipit. Quem ille intuens. Meus (inquit) mihi asinus praesentetur, quia qui me huc attulit reportabit. Pergensque ad cadaver distentum. Surge (inquit) mulcio, reuertamur hospitio, statimque subleuisti seipsum excussit, & quasi nil mali pallus esset alacriori virtute portauit.

Sed antequam de vrbe Rauenna exiret, quadam die, matutinali solennitate perfecta, dum cum episcopis de religione conferret, tristissimam protulit mentionem, dicens. Commendo vobis fratres carissimi transitum meum. Videbar mihi per nocturnum soporem a domino viaticum peregrinationis accipere. Et cum causam peregrinationis inquirerem. Ne metuas, inquit, ad patriam non ad peregrinationem te dirigo. Vbi habebis pacem & requiem sempiternam. Deriuabant intellectu alio somnium sacerdotis, sed ille studiosus commendabat extrema dicens. Bene noui, quam patriam Deus suis famulis repromittit. Factum est autem per aliquot dies, vt in gauciscentem incommodo migraret ad dominum.

Capfulam cum reliquiis, quam portabat ad collum, regina suscepit. Cucullam cum cilicio Petrus episcopus usurpauit. Caeterorum antistitum vnus cingulum accepit, alius pallium, duo tunicas, duo sagulum diuiserunt, vt aliquid monumenti ex successione sanctitatis haberent. Corpus autem suum in Galliam ad urbem suam relatum est, sicut adhuc viuens petierat a regina Placidia.

Cum autem ad urbem Ver. excellentem portitores venirent, sanctus Eusebius, eiusdem vrbis episcopus, comperto sancti Germani decessu, ecclesiam, quam ei sanctus Germanus promiserat cum rediret dedicare, eam dedicaturus solenniter ingressus cereos accendi iussit, sed ministri accendere non valebant, licet id saepius attentarent. Quod videns sanctus Eusebius, intellexit dedicationem aut in aliud tempus debere differri, aut alteri episcopo referuari. Interea sacri funeris pompa venire narratur, & obuiantibus ei cunctis, per manus sancti Eusebij in praedictam ecclesiam inducitur, & statim omnes cerei diuinitus inflammantur. Tunc sanctus Eusebius promissionis sancti Germani meminit, & quod viuens se facturum promiserat, mortuum se fecisse cognouit. Vnde festum diem populo indicens, ad altare accessit, & quam altissime poterat, gloria in excelsis decantans, postea sacras exequias celebravit. Itaque corpus sancti Germani cum multa deuotione & frequentia populorum a propriis ciuibus excipitur, & honorifice sepelitur. Obiit autem anno domini 450. episcopatus autem sui anno 30. Si quidem tres mortuos suscitauit.

De S. Lupo, cuius vitam ex MS. codic. Sur. tom. 4. edidit. ex quibus haec Vincen. lib. 20. cap. 16. sumpterat. Meminerunt eiusdem Grego. Turon. lib. de Glor. Confess. cap. 67.

A.C. 500. & 68. & Sidon. lib. 6. epist. 1. & Bedalib. 1. A. hist. cap. 17. & Crescentius lib. 1. de vita S. Germani cap. 19.

§. VII.

Via de sancto Lupo facta est mentio, vt porre socio sancti Germani ad confutandam haerese Pelagianorum in Britannia. Sciendum secundum Vincen. spec. hist. lib. 21. quod hic sanctus Leucorum familia primus fuit, cui gloriosa memoria Piminiola sancti Hilarij Arelatenfis episcopi soror germana coniunx fuit. Septimo autem anno coniugij se ad conuersionem hortatu mutuo contulerunt. Tunc [superni spiritus vigore incitatus lupus] relictis omnibus sancti Honoratum abbatem Lirinensem expetiit. Cuius institutioni ceruice subdita, omnium vigiliarum abstinentiarumque dogmatibus institutus est. Post annum vero regrediens, vt sibi, quae remanserant, pauperibus eroganda distraheret, ad vrbs Tricassina illico pontificium raptus est, ubi populam salutis docens, clerumque strenue gubernans, post biennium cum sancto Germano in Britanniam contra haereticos extirpandos perrexit, in quo itinere signorum mirabilibus cunctis admirationi fuit.

Nec longe post cum per Gallias vbique diffusus premeret Hunnorum exercitus, Tricassinam urbem campis patensibus expositam, nec armis munitam, nec muris, sanctus vir recurrens ad nota praesidia, sola ad Deum intercessionem & prece interposita superno auxilio defendit, vt dictum est supra. Multis quoque aliis miraculis claruit. Nam & mulierem paralyticam sanauit, puellam impulsu demonis mutam, signo crucis imposito liberauit, & alios plures aegros sanauit. Annis fere viginti quaque expertis leculi iacendi laborem superpositus tabula sustinuit. Cui indumentum, non nisi cilicij coeuetudo fuit. Vnius tunicae semper vsu contentus, in orationibus peruiuil, ac alternis noctibus perdurabat. Biduanis ieiuniis fatigato corpusculo, iuuentutis incentiua prosternebat stertibus ora indefesse rigabat. Caeterum, quae fuerunt eius facta, ex scholis eiusdem discipulorum virtutis exempla docuerunt. Nam in sancto Polichronio Viridunensi episcopo curationum gratia prafulgebat. Sanctum Seuerum Treuiris ordinatum, Germaniae gentibus praedicantem, Apostolorum non ambigimus societate permixtum. Sanctus autem Lupus quinquaginta duobus annis sacerdotio fundus spiritum emisit ad caelum.

De sancto Petro Rauennate episcopo, de quo etiam supra facta est mentio, vt dicit Vincen. ubi supra eius sermones extant elegantes, qui a peritis viris allegantur.

De S. Remigio, cuius vitam scripsit Hincmarus tom. 1. Sur. ex quo Vinc. lib. 20. cap. 100. Meminerunt eiusdem Turo. lib. 2. hist. cap. 31. & sequentibus. Albinus quoque in vita S. Vedasti, & Francorum Chronologi.

CAPVT XVIII.



Imperante Martiano & adhuc viuente sancto Germano, de quo supra, natus est in Gallia sanctus Remigius, qui postea fuit Rhemenfis Archiepiscopus.

Cum ergo, vt refert ex eius gestis Vincen. spec. histo. lib. 21. persecutio Vandalorum Gallias seu Franciam deuastasset, quidam nocte diutius vigilans, tandem fatigatus leuiter obdormiuit, & subito nutu Dei, visum est ei, quod cum angelis interesset. Qui cum ex pietate de succursu Gallicanae Ecclesiae loquerentur, venit vox ad eos dicens. Mulier illa nomine Cilinia pariet filium, nomine Remigium, qui gentem suam liberabit ab incuribus malorum. Statim ille euigilans cucurrit ad domum Ciliniae, & quod audierat nunciavit. Cui non credenti quod iam anus ex marito senescere concipere posset respondit. Scias, quod cum ablaetaueris puerum, perunges oculos meos lacte tuo, & recipiam visum. Nam vt illi accresceret meritum, sicut & Tobiae, lumen oculorum amiserat, sicque totum factum est, vt praedixit.

Natus ergo puer, & literis traditus, quam citissime potuit reclusorium intrauit. Et cum viginti duorum esset annorum, ab omni populo Rhemenfi Archiepiscopus electus est, immo potius raptus. Vnde & cum reuerti conaretur, descendit subito radius noui luminis super verticem eius, ac si ipse sol de caelo veniens, super eum cecidisset. Qui cum ante & post omni virtute polleret, tanta mansuetudinis fuit, quod ad mensam eius palleres veniebant, & in manibus eius reliquias ciborum accipiebant.

Quadam vice cum parocias circumiret, hospitatus est in domo cuiusdam cognatae suae, & dum adiuuiceni loquerentur, famulus domus dixit dominae suae, quod caupo totum iam vinum vendiderat excepto modico, quo i pro conferuando vase dimiserat. Videns ergo beatus Remigius illam erubescens, cognita causa confortauit eam, & statim in viuidarium quasi spaciaturus exiit, & veniens ante ostium cellarij intrauit, & si quid vini haberet, quaeuit. Ecce (inquit famulus) modicum, quod remansit. Et ille, Claude (inquit) ostium, donec reuertar ad te. Et pergens post dolium fecit crucem super illud. Et cum flexis genibus oraret, vinum per buridonem egreditur, ita quod per medium cellarium fundebatur. Quod videns famulus exclamauit, & currens ad dominam, quod viderat, nunciavit.

Hic doctor egregius scripsit diffusè super Euangelium Marthae, & super epistolas Pauli, sed breuiter. Dicitur est autem supra, quomodo Clodouaeum primum regem Francorum ex gentili factum Christianum baptizauit, & chrisimate allato per columbam ipsum inunxit. Volens autem dicitur rex Clodouaeus Ecclesiam Rhemensem dotare, dixit, vt quantum circumiret, dum ipse dormiret meridie, sibi donaret, quod & factum est. Sed cum quidam molendinum suum haberet intra confinia beati Remigij, molendinarius, cum beatus Remigius circumiret, ipsum cum indignatione repulit. Cui Remigius: Amice, non sit tibi durum, quod hoc molendinum insimul habeamus. At ille, vt eum reiecit, statim rota molendini in contrarium verti cepit. Clamauitque post factum Remigium, dicens: Serue Dei, veni, & habeamus simul molendinum. Cui ille. Nec mihi nec tibi, statimque se terra aperuit, & molendinum deglutiuit.

Prudens autem sanctus, praecognoscens famem futuram

200  
A.C. 500.  
Dæmones sub vicinorum specie conuantes deprehendit. Vinc. lib. ca. 13.

Vt viatoris cuiusdam fasces deuulerit. Cres. lib. 2. cap. 9.

A.C. 500. Rauennae multa edidit miracula. cap. 17. & 18.

Prædixit suum obitum Cresc. lib. 2. cap. 19.

Quomodo post mortem in Gallias eiususco pug delatati sit. cap. 21.

Colitur 31. Julij.

S. Lupus & vxor eius ab inuicem se patantur.

S. Lupus precibus suam urbem tuetur. vide supra ca. 8. §. 3.

Colitur 29. Julij.

D. Remigius mira literis ceptus.

Tob. 2.

Adolescens raptus ad P6 tificatum.

S. Remigius vt Clodouaeum baptizauerit, vide sup. ca. 2. §. 7.

A.C. 500. futuram in illis partibus, cum in villa quadam A  
 bladi cumulos aggregasset ad prouidendum nec-  
 cessitatibus pauperum tempore opportuno, inebriati  
 rustici lenis prudentiam deridentes, ignem supposuerunt,  
 quod ille audiens illuc venit, & præ frigore ætatis, &  
 vespertini temporis se calefacere cœpit, & tranquillo corde dixit. Semper  
 focus bonus est, veruntamen, qui hoc fecerunt posteri,  
 eorum viri in genitalibus rupti, fœminæ gutturnosa  
 erunt. Quod sic euenit in villa illa, vsque ad Carolum  
 magnum, qui eos partim occidit, partim per alia loca  
 dispersit, quia occiderant quandam eius locum tenentem.

S. Genebaldus religionis causa uxorem dimittit.

§. I.

**D**E Remigio & Genebaldo episcopo, & prius marito neptis beati Remigij. Post longum  
 tempus cum sanctus Genebaldus vir prouidum neptem  
 beati Remigij in uxorem haberet, & se religionis causa  
 mutuo absoluisent, prædictum Genebaldum beatus  
 Remigius Laudunensem episcopum ordinauit. At Genebaldus  
 cum uxorem suam causa instruendi ad se sapius venire  
 permitteret, frequenti colloquio eius animus in concupiscentiam  
 inflammatus, etiam vsque in peccatum secum prolabitur.  
 Quæ concipiens & filium pariens, hoc episcopo intimauit.  
 Et ille cõfusus, ad eam remandauit, dicens, Quoniam puer  
 de latrocinio acquisitus est, volo, vt Latro vocetur.  
 Ne autem suspicio aliqua oriretur, uxorem sicut prius,  
 ad se venire permisit. Veruntamen post primi peccati  
 fletum, secum ruit iterum in peccatum. Quæ cum filium  
 peperisset, & hoc episcopo retulisset, respondit illam  
 vulpeculam nominari. Tandem ad se reuerfus beatus  
 Remigium adiit, & ad pedes eius procidens stolam de  
 collo suo deponere voluit. Quod cum sanctus Remigius  
 prohibuisset, [ intellexerat enim B. Remigius Genebaldum  
 admisisse crimen pro quo stolam vellet deponere, ] &  
 ab eo quid acciderat audiuisset, blande eum consolans  
 ipsum in quadã cellula per septem annos clausit, &  
 interim eius ecclesiam gubernauit. Septimo igitur anno  
 cum in cœna domini in oratione peristeret, angelus  
 domini ei adstitit, & peccatum suum sibi dimissum  
 asseruit, ac vt foras exiret, imperauit. Cùmque  
 respondisset, Non possum, quoniam dominus meus  
 Remigius hoc ostium clausit, & sigillo suo muniuit.  
 Ait angelus. Ecce, vt scias tibi cœlum apertum esse,  
 hoc tibi ostium saluo sigillo aperietur. Statimque,  
 vt dixit, apertum est. Tunc Genebaldus angelum  
 iussu exire non vult, nisi ei à S. Remigio manderetur.

Ruit in peccatum semel & iterum.

S. Genebaldus angelum iussu exire non vult, nisi ei à S. Remigio manderetur.

Ex hac historia manifestè perspicitur coniugatos, qui ad sacros ordines promouebantur, uxores  
 quas ante ordinationem habuerant, à se penitus separare &  
 excludere consueuisse: idq; sacris canonibus cautum,  
 iam fuisse, Niceni videlicet concilij, vt D. Hieron. contra  
 Iouinia significat, vt qui post ordinationem cum suis  
 uxoribus quas antea duxerant rem habere, deprehensi  
 fuissent de gradu & ordine suo deicerentur. Idem  
 etiam supra in vita S. Germani Antiodorensis cap. 17. §. 1.  
 notari potest, ubi dicitur, uxor in fororem ex coniuge  
 mutatur. Idem etiam ex vita S. Pharonis Moldensis  
 episcopi tit. 13. cap. 6. §. 1. colligitur, ubi uxor eius ab eo  
 iam episcopo separata vixisse narratur.

nebaldus iactans se in medio ostij in modum crucis ait.  
 Etiam si dominus meus Iesus Christus ad me veniret  
 huc, hinc non egrediar, nisi dominus meus Remigius  
 huc veniat, qui me occlusit. Tunc sanctus Remigius  
 ad admonitionem angeli Laudunum venit, & ipsum  
 in locum suum restituit. Qui postea vsque ad obitum  
 in sanctis operibus perseverauit, & Latro filius eius  
 in episcopatu ei successit, qui etiam sanctus fuit. Tandem  
 beatus Remigius multis claris virtutibus in pace  
 quieuit circa annum domini quingentesimum. Cum  
 autem corpus eius ad ecclesiam sanctorum Timothei  
 & Apollinaris in pheretro deferretur, secus ecclesiam  
 sancti Christophori cœpit adeo ponderari, vt moueri  
 non posset. Tandem rogauerunt Deum, vt si in  
 ecclesia illa parua sancti Christophori, ubi nulla  
 reliquæ erant, sepeliri vellet, ostenderet. Statimque  
 leuissime corpus cū pheretro leuauerunt, & ibi eum  
 honorifice sepelierunt. Cum autem multa miracula  
 postea ibi fierent, ecclesiam ampliauerunt, & cum in  
 crypta facta post altare eum ibi reponere vellet,  
 mouere nullatenus potuerunt. Sed cum in orationibus  
 pernoctarent, & in medio noctis sepsi omnes  
 obdormissent, in crastinum scilicet Cal. Octobris,  
 inuenerunt sepulchrum cum corpore sancti Remigij  
 ab angelis in illam cryptam post altare deportatum.  
 Festum igitur quod fit de eo Cal. Octobris est.  
 de translatione corporis eius, sed obitus eius  
 celebratur in octaua Epiphania.

De S. Patricio Hybernorum apostolo, cuius vita duobus libris comprehensa extat tom. 3. operum Bedæ.

§. II.

**P**Riori quoque tempore scilicet Theodosij senioris  
 claruit sanctus Patricius genere Brito, qui à  
 Cælestino papa primo fuit destinatus ad Scotos,  
 de nouo ad fidem conuersos, atque archiepiscopus  
 Scotorum ordinatus ibi per sexaginta annos  
 sanctitate insignis, & doctrina excellens totam  
 insulam Hyberniæ ad Christum conuertit. Præter  
 alias virtutes, quas fecit, sexaginta mortuos  
 resuscitauit. Captiuos vero multos propriis  
 sumptibus redemit. Ecclesias trecentas sexaginta  
 quinque fundauit. Totidem episcopos ordinauit,  
 Presbyterorum tria millia consecrauit, duodecim  
 millia hominum baptizauit. Quadraginta diebus  
 & quadraginta noctibus in vertice montis, vt  
 Helias ieiunauit. Centum viginti annis vixit.

Pro Hybernensibus tres petitiones Deo fecit. Prima,  
 vt vnusquisque credentium, & licet in extremo  
 vite suæ statu pœnitentiam ad veniam suscipere  
 retur. Secunda, ne Hybernia à barbaris vnquam  
 consumeretur. Tertia, ne aliquis Hybernensium  
 in aduentu iudicis superuuiat. Verum cū in primis  
 præfatam gentem admodum bestialem, & terrore  
 tormentorum & amore gaudiorum supernorum  
 ab errore conuertere voluisset, dicebant ad eum  
 se nunquam ad Christum conuertēdos verbis eius,  
 vel miraculis, nisi aliquis eorum, & tormenta  
 illa malorum, & gaudia beatorum intueri  
 posset, vt rebus visis certiores fierent, quã  
 promissis. Cùmque ille etiam sic & orationibus  
 & ieiuniis deuotior fieret, apparuit ei dominus  
 Iesus, dans ei euangelij textum & baculum. Quæ  
 hucusque

A.C. 500. S. Genebaldus co-litur 5. Scptemb.

Colitur 1. Octob.

Scoti pro Hybernis saepe sumuntur.

Christus S. Patricio apparuit.

A.C. 500. hucusque pro magnis, pretiosisque reliquijs  
 uenerationi habentur, ac pro signo summi præfatu-  
 tus, id est archiepiscopatus illius patriæ custodiuntur.  
 Ipse quoque baculus, pro eo quod dominus Iesus  
 dilecto suo Patricio contulit, baculus Iesu nominatur.

Itaque dominus sanctum suum in locum de-  
 ferre eduxit, & quãdam foueam rotundam extrinsecus  
 obscuram ostendit ei, dicens: quia quisque  
 veraciter pœnitens, & vera fide armatus, eãdem  
 foueam ingressus vnus diei ac noctis spacio moram  
 in ea faceret, ab omnibus peccatis suis purgatur,  
 & per illam transiens non solum videret tormenta  
 malorum, sed etiam gaudia bonorũ. Sicque domino  
 ab oculis eius disparente laterus, statim in eodem  
 loco ecclesiam construxit, & beati patris Augustini  
 canonicos in ea constituit. Fossam autem, quæ est  
 in cœmeterio extra fontẽ Ecclesiæ muro circum-  
 dedit, & ianuas feratque apposuit, ne quis eam  
 temere, & sine licentia ingredi præsumeret.  
 Clauem vero dictæ foueæ ingressus custodiendam  
 Priori dictæ ecclesiæ commendauit. Ipsi autem  
 Patricij tempore multi pœnitentia ducti fossam  
 ingressi sunt. Qui regredientes, & tormenta  
 maxima se expertos, & vidisse testati sunt, quorum  
 relationes insit beatus Patricius in eadem  
 Ecclesia annotari, & eorum attestacione cœperunt  
 alij prædicationem beati Patricij suscipere.  
 Et quoniam à peccatis homini purgatur, ideo  
 locus ille purgatorium beati Patricij nuncupatur.

Verum dicit Vincen. ubi supra, quod hæc historia  
 à multis non recipitur, propter illud maxime,  
 quod ibi dicitur animas à purgatorio liberatas,  
 non statim euolare ad cœlum, sed in paradiso  
 terrestri tanquam in loco quietis intermedio  
 tempore commanere, & postea statuo tempore  
 patriam peruenire, cum e contrario nullus credatur  
 esse locus medius animabus purgatis vel purgandis  
 inter purgatorium & paradysum cœlestẽ. Hæc  
 ille. Sed si dicatur, (vt à quibusdam de illis  
 partibus communiter asseritur) quod post mansionem  
 in illo loco purgatorij per aliquod tempus breue,  
 in quo sustinent magnas pœnas & lachrymas  
 à dæmonibus tantum per imaginationem, inde  
 egredi in mundo uiuant vt alij, & per illas  
 pœnas purgatorij satisfaciunt pœnis debitis  
 pro peccatis, nullum videtur sequi inconueniens.

De S. Genouefa Parisensium patrona, cuius vitam ex MS. codic. Sur. edidit tom. 1. ex quibus Sigeb. & Vincen lib. 21. cap. 14. hæc sumpserunt. Meminerunt eiusdem Greg. Turon. lib. de glor. cap. 91. & Constan. in vita S. Germani lib. 1. cap. 20. & 46. & lib. 2. cap. 2. ex quo supra D. Anto. cap. 17. §. 1. aliqua retulit.

CAPVT XIX.

**D**E quibusdam alijs sanctis uiribus. Et quia supra dictum est, quomodo sanctus Germanus desponsauit Christo quandam puellam nomine Genouefam propter sanctitatem, quam præuidebat in ea,  
 ideo breuiter de ea refero, quod virgo fuit Parisiensis, & multa sanctitate in Gallia claruit, vt dicit Sigebertus. Hæc postquam virginiam suã Deo deuouit coram sancto Germano, ab omni

mundi se uanitate subtraxit. Et cum mater eius ad ecclesiam iret, & præcepisset ei domi remanere, illa clamauit ei cum lachrymis. Ego fidei quam beato Germano pollicita sum, Christo me consolante seruabo, & ecclesia limina frequentabo. Ideo irata mater dedit ei alapan, propter quod statim orbata est lumine per nouem menses. Tandem recordata testimonij, quod dederat pontifex de filia, iussit ei asserere aquam de puteo. Quæ pergens super marginem putei fleuit, quia propter eam mater lumen amiserat. Deinde impleto uasculo facto signo crucis super aquam matris trulit. Quam illa cum fide & ueneratione manibus in calum extensis suscepit, & ex ea fomentans sibi oculos bis & ter lumẽ recepit. Cùmque cum duabus puellis Iulico episcopo ad consecreturam offerretur, & hoc iuxta numerum annorum ætatis, episcopus diuinitus comperiens Genouefam omnibus sublimiorem, ait. Illam, quæ post tergũ sequitur antepone, quia cœlitus iam hanc sanctificationem adeptã est. Parentibus autem defunctis hæc Parisios urbem ingreditur, & per tempus aliquod ita est oblecta paralyti, vt corpus eius triduo iam exanime solis paululum rubentibus genis custodiretur. Quæ cum denuo sanaretur, profitebatur se in spiritu ab angelo in requiem iustorum, & in supplicium reprobatorũ deductam. Cùmque rex Hunnorum Attila Gallias deuastaret, Parisiorum ciues perterriti, facultates suas in alias vrbes tutiores deferre nitentur. Quorum matronas sancta conuocans, suadebat orationibus, uigiliis, & ieiuniis insistere, vt possent sicut Iudith & Hester cladem euadere. Viros etiam earum [ monebat ] ne bona sua inde asportarent, scilicet à Parisiis, eo quod alijs urbibus vastatis Parisij Christo protegente salua rentur, propter quod insurrexerunt in eam dicentes falsam prophetiam. Et tractantibus illis, vt eam lapidarent, aut gutture mergerent, aduenit archidiaconus ab Antiodoro, referens testimonium beati Germani, qui referebat de ipsa, quod ex utero matris à deo electa fuisset. Et ecce (inquit) eulogias quas illi à sancto Germano relictas exhibeo. Tunc ciues dissipauerunt cõsiliũ. Illa uero orationibus suis prædictum exercitum, ne Parisios circumdaret, abegit.

A quintodecimo anno uique ad quinquagesimum æta erat ei panis hordeaceus & faba: quam post duas aut tres hebdomadas recommiscens in olla edebat. A die Dominica vsque ad quintam feriam ieiunabat, & à quinta vsque in diem Dominicam. Vinum autem, & quodlibet inebrians nunquam potauit. Post quinquagesimum annum suadentibus episcopis propter obedientiam, piscem & lac cum pane hordeaceo comedere cepit.

Multa autem ueneratione Catullacensem vicum, in quo beatus Dionysius post passionẽ suam sepultus est, dilexit. Cui etiam deuotio erat, in honorem illius Ecclesiam construere. Suadebat autem presbyteris, vt faceret vnusquisque collationem ad hoc ædificium. Qui responderunt. Erunt forsitan paruitati nostræ vires ædificandi, sed conuendæ calcis copia deest. At illa Spiritu sancto repleta ait uaticinans. Egredimini ad portam ciuitatis, quæso, & quæ audieritis renunciate mihi. Qui egredi in platea stabat attoniti, & ecce duo custodes portorum sermocinantes, quorũ vnus ad alterum ait. Dum suis uestigium ob partus uagantibus

Virgines ab episcopo consecratur.

Archidiaconus Antiodorensis ei à S. Germano Eulogias, id est munera deseruit.

A.C. 500. gantis legerem, inueni furnum calcis mira magnitudinis. Alter respondit. Et ego inueni in sylua sub radicibus arboris à vento euulsæ furnum calcis, de quo nihil credo fuisse sublatū vnquam. Quod audientes presbyteri, gratias agentes reuerſi sunt. Audiens hæc sancta, etiam præ gaudio lachrymis sinum impleuit. Accersitque Genesum presbyterum, vt in honorem prædicti martyris basilicam construeret. Sicque omnibus ciuibus auxilium ferentibus, illa implorante constructa est. In cuius opere collectis carpentariis, cum deficeret potus, accipiens sancta cuppam, & seorsum prostrata cum lachrymis [ Dominū suppliciter orauit: ] deinde surgens facto signo Crucis super vas, vsque ad summum poculū est impletum, ex quo operarij vsque ad consummationem basilicæ vberime potantes gratias egerunt.

Quadam nocte circa galli cantum cum iret ad Ecclesiam associata virginibus, cereus, qui portabatur ante eas accensus, extinctus est. Qui ab ea acceptus, statim reaccensus est. Alia vice cereus in manu nondum accensus, surgente ea ab oratione diuinitus accensus est in Ecclesia, de quo postea sumpto plures infirmi sunt sanati.

Quadam mulier furata calciamenta eius reuerſa domum excoecata est. Sed pœnitens ante pedes eius prostrata, & veniam de furto petens, signatis ab ea oculis visum recepit.

Childericus etiam rex Francorum, valde diligens eam, timens ne victos quosdam, quos intertimere cogitabat, sancta eriperet, egrediens vrbem Parisiorum portam claudi præcepit. Quod audiens sancta statim ad liberandas animas perrexit, inter cuius manus porta ciuitatis sine clauereferata est, & sic regem consecuta, ne victorum capita amputarentur, obtinuit.

Fuit etiam eo tempore beatus Simeon in columna, quem negotiatores euntes & redeuntes ferunt de illa interrogasse, & eam veneratione profusa salutasse, & se in orationibus eius memorem esse postulasse.

In Ecclesia sancti Dionysij Parisijs, oblatis sibi à demonibus obſeſi, liberati sunt. A die Epiphaniæ vsque ad cœnam Domini in cella clausa soli Deo vacabat, quædam autem puella religiosa adueniens, magis curiositate quam fide permota, quid sancta in cella sua ageret, scire volens cœcata est. Sed egrediens è cella sancta ei lumē restituit. Multa alia miracula per eam Dominus fecit. Vixit autem plus quam octoginta annis spiritu prophetiæ plena.

De S. Leonardo Aquitano, cuius vitam ex MS. codicibus edidit Sur. tom. 6. ex quibus Vincen. lib. 2.1. cap. 11. quem D. Ant. secutus est.

§. I.

Sanctus quoque Leonardus de sacro fonte à beato Remigio leuatus est, & ab ipso salutaribus disciplinis instructus. Huius parentes primi in palatio regis Franciæ habebantur. Hic tantam gratiam à rege obtinuit, vt omnes incarcerari, quos ipse visitabat, protinus absoluerentur. Cum igitur fama sanctitatis eius excreſceret, rex multo tempore eum secum manere cogit, donec ei episcopatum donaret. Quem ille renuit, & solitudinem desiderans, relictis omnibus Aurelianum prædicando cum fratre suo Liphardo

deuenit. Vbi postquam in quodam cœnobio aliquandiu vixerunt, dum Liphardus super ripam Ligeris solitarius manere veller, & Leonardus per Sanctiſpiritus admonitionem in Aquitania prædicare disponderet, osculantes se inuicem discesserunt. Leonardus igitur vbi que prædicans, & miracula exercens, in quadam sylua ciuitati Lemouicæ vicina habitauit, vbi erat aula regia causa venationis eo profecta.

Accidit autem, vt quadam die rex ibi venaretur, & regina causa recreationis illuc egressa partu periclitaretur. Cum ergo rex & familia propter periclitationem reginæ lugerent, & Leonardus per nemus transiret, & gementis voces audiret, pietate commotus illuc properauit: & à rege vocatus, illuc introiuit. Cum igitur à rege interrogatus quis eſset, & se discipulum fuisse sancti Remigij respondisset, rex spem bonā accipiens, vt qui à bono magistro ipsum bene instructum existimaret, ipsum dum reginam introduxit, rogans, vt precibus suis de recuperanda coniuge, & edita prole duplex gaudium obtineret. Tunc ille fuis oratione, quod petit protinus impetrauit. Cum autem rex multa sibi in auro & argento offerret, ille protinus recuſauit, admonens vt illa pauperibus erogaret, dicens. Ego nullis horum indigeo, sed tantum in aliqua syluarum cōtemptis mundi diuitiis, Deo famulari desidero. Cum autem rex totum illud nemus tradere sibi vellet, ille ait. Non totum illud accipio, sed quantum cum meo asello tota nocte circumire potero, tantum mihi concedi exopto. Quod rex libentissime fecit.

Constructo igitur ibi monasterio, diu ibi cum adiunctis sibi duobus monachis in abstinentia multa degebat. Cum autem aqua ab eis vno miliario distaret, puteum ibi siccum penitus fodi iussit, quem aqua suis orationibus impleuit. Locum Nobiliacum appellauit, eo quod à Rege nobili datus fuisset. Vbi tantis miraculis coruscavit, quod quicumque in carcere nomen eius inuocasset, mox ruptis vinculis quibuscūque liber exiret nullo contradicente, & suas catenas vel compedes præſentaret. Horum plures secum manebant, & ibidem domino seruiebant. Septem quoque familiæ de eius nobili stirpe veditis omnibus ad eum venerunt, & distributo eis nemore singulis, ibi cum eo manentes exemplo suo plurimos attraxerunt.

Demum sanctus Leonardus multis claris virtutibus ad Dominum migravit octauo idus Nouembris, circa annum Domini quingentesimum. Cum autem multa miracula faceret etiam post transitum ex hoc mundo, quia Ecclesia illa parua erat: reuelatum est clericis, quod alibi basilicam adificarent propter frequentiam populi, vt capaxior eſſet aduenientibus: & eo corpus sancti Leonardi transportarent. At illi cum populo tri-duano ieiunio & orationibus insistentes, cum respicerent, viderunt totam prouinciā niue cooperatam, locum autem illum, vbi corpus suum beatus Leonardus quiescere volebat, omnino vacuum à niue viderunt. Illuc itaque translatus quanta per eum dominus miracula faciat circa incarceratos: multitudo varietatis ferri, quæ est ante sepulchrū eius ostendit.

Vnum autem miraculum ex pluribus hic ponitur. Vir quidam in loco sancti Leonardi, id est, Nobi

Potū precibus à Deo impetrat.

Hic Childericus rex Francorum, valde diligens eam, timens ne victos quosdam, quos intertimere cogitabat, sancta eriperet, egrediens vrbem Parisiorum portam claudi præcepit. Quod audiens sancta statim ad liberandas animas perrexit, inter cuius manus porta ciuitatis sine clauereferata est, & sic regem consecuta, ne victorum capita amputarentur, obtinuit.

Colitur, Ian. & ob miraculū ardentiū 26. Nouē.

A.C. 500. S. Liphardus frater S. Leonardus, de quo Sur. to. 3.

Reginam ex partu difficili te morietē sanat.

De eius obitu & miraculis Vinc. lib. 2.1. ca. 11. colitur 6. Nouem.

§. III.

A.C. 500. Nobiliaco habitans, & eidem sancto valde fidelis & deuotus existens, captus fuit à quodam tyranno, qui intra se cogitans dicebat. Leonardus iste omnes cōpeditos abſoluit, & omnis vis ferri ante ipsum velut cera liqueſcit. Si igitur eum vinculis ligauero, statim aderit Leonardus, & ipsum liberabit. Si autem ipsum custodire possum, mille solidis ipsum redimere faciam. Scio igitur quid faciam. In turris foueam profundam proiciam compedibus aggrauatum. Deinde super os foueæ arcam ligneam ponam, & intra eam armatos milites accubare faciam. Licet enim Leonardus ferum confringat, non tamen adhuc sub terram intrabit. Quod totum, vt cogitauerat, cum adimpleſſet, & ille homo sanctum Leonardum sepius inſclamaret, Leonardus nocte aduenit, & arcam, in qua iacebant milites reuoluit, & tanquam mortuos in sepulchro eos sub ipsa conclusit. Denique cum multa luce foueam ingressus, manum fidelis sui tenuit, & dixit. Dormis, an vigilas? Ecce Leonardus, quem tu desideras. At ille admirans ait, Domine adiuua me. Confestim confractis catenis, apprehensum propriis vlnis extra turrim portauit. Deinde secum sicut amicus cum amico confabulans, vsque ad locum suum & domum suam reduxit.

Extrahit vinculum ex profunda fouea.

De S. Leonardo Corbeiensi, ex Vincen. libro 2.1. cap. 82.

§. II.

Legitur de alio Leonardo sancto viro eiusdem professionis & virtutis, cuius corpus apud Corbiacum requiescit. Hic cum in monasterio eſſet prælatus, tanta se humilitate deſiciebat, vt omnibus inferior videretur. Sed cum omnino penè populū ad eum conſlueret, quidam inuidi regi Lothario suaserunt, quod nisi sibi prouideret per Leonardum, qui multos sub obtentu religionis colligebat, regnum Franciæ non modicū incurreret detrimentum. Quibus rex nimis credulus eum expellere iussit. Venientes autem ad eum milites expellendum, ad eum verbis eius compuncti sunt, quod se suos futuros discipulos sponderunt. Rex quoque veniam petiit, & detractores eius rebus & honoribus priuati sunt. Rex autem, prædictum virum Dei Leonardum multū dilexit propter eius merita. Et vix prece sancti viri res & honores illis detractoribus restituit. Hic etiam à Domino impetrauit, vt quicūque in carcere teneretur, mox inuocato suo nomine, solueretur, scilicet si eius expediret saluti.

Milites qui ad eum expellendū venerant, mutuant propostum.

Moritur sanctissimi.

Dum autem quadam die orationi incumberet, serpens quidam maximus à parte pedum vsque in sinum eius se extendit. Qui propter hoc nullatenus ab oratione surrexit. Cōpleta verò oratione dixit ei. Scio, quia ab initio creationis tuæ, quantum potes homines inquietas, sed non summe data est tibi potestas: scilicet ad faciendum rotum quod optas: fac in me quicquid merui. Quo dicto serpens per capitium eius exiliens ad pedes eius mortuus corruit. Post hæc cum duos episcopos ad se inuicē discordantes pacificasset, in crastinum se finiendum prædixit, quod euenit.

De S. Vedasto, cuius vitam scripsit Albinus Flaccus, quam edidit Sur. tom. 1. Ex qua Vincen. lib. 2.1. cap. 9. extrat etiam Bede tom. 3.

DE sancto Vedasto Atrebatensi episcopo in Gallia. Cuius vitam, vt refert Vincen. specul. histor. scripsit Alcuinus, qui & Albinus. Hic sanctus Vedastus prædicator egregius, tempore Clodouai regis Francorum floruit. Cum autem dictus Clodouarus habita victoria contra Alemannos, ex voto decreuisset se fieri Christianum, accessit ad Tullum oppidum, vbi erat sanctus Vedastus. Et instructus ab eo in fide, postea duxit eum ad beatum Remigium causa baptismi consequendi. In via autem beatus Vedastus cœcum illuminauit, ex quo miraculo rex multū confortatus est in fide. Beatus autem Remigius postquam baptizauit Clodouarum, commendauit ei multum sanctum Vedastum.

Hic autem Vedastus cum quemdam nobilem & religiosum suscepisset hospitio, in recessu cum vellet sibi prouidere de vino in via, & in domo sua non haberet, ex diuino miraculo vas vacuum impetrauit impleri optimo vino, vnde illi prouidit. Præcepit tamen Vedastus puero, qui vinum hauserat, nemini dicere tale signum in vita sua. Post hæc sanctus Remigius fecit beatum Vedastum episcopum Atrebatensem. Qui ciuitate ingressus beatus Vedastus in porta sanauit claudū, & quemdam cœcum illuminauit. Inuenit autem inter murorum domorumque fragmenta antiquæ ruinas Ecclesiæ: ex ruinosisque speluncis vrlus proſiliit: cui eum præcepisset vir Dei, vt loca deserta peteret, abiit non amplius visus in illis partibus.

Cum autem quidam nobilis Francus Ocinus nomine inuitallet regem Clotharium Clodouai filium ad prandium, & cum eo sanctum Vedastum, intrantibus domum, vir sanctus exrenta manu omnia vascula signauit signo crucis. Et cum essent ibi quædam vascula plena ceruisia, sed incantationibus errore gentili infecta, mox dirupta creperunt, & quicquid liquoris cōtinebant effusum est. Et cum rex cum optimatibus quaererent causam huius euentus, ea exposita multum in fide corroborati sunt. Annis autem ferè quadraginta præfuit Ecclesiæ Atrebatensi.

Noctē autem illa, qua transit, visa est columna clarissima lucis à culmine domus, in qua iacebat vsque ad summū cœli horarum fermè spacio duarum stare. Conuenientibus autē ad exequias eius clero, & populo, & sacerdotibus aliarum Ecclesiarum, inter lachrymātium voces [ in terra ] audiebantur à quibusdam religiosis cœtus psallentium in cœlo. Et cum sepulturæ suæ locum in oratorio, quod paupere sumptu ligneis tabulis construxerat, elegisset, qui locus erat difficilis accessu propter paludes circumdantes locū. Sed cum serò fieret, & qui cōueniant ad recessum tenderent, rogantur Sanctum, vt permitte ret se deferri ad Ecclesiā sanctæ genitricis Dei Mariæ, vbi erat in ciuitate. Et eleuantes pheretrum, nullum onus senserunt.

De S. Seuerino Agaucini vitam a Fauſto presbytero conscriptam edidit cōpendiosè Sur. tom. 1. & Vinc. lib. 2.1. c. 21. ex quo D. Ant. hac sumpſit.

§. IIII.

DE sanctis Abbatibus Seuerino abbate Aagaunenſi, & sancto Maxentio abbate Piseconda pars Hist. Ant. S

B. Vedastus cœcū curans regē in fide cōſtat.

Fuit episcopus Atrebatensis.

Miracula alia eiusdem & mors. ca. 10.

Signum Crucis de moniaca incantationes non patitur.

Colitur 6. Feb.



A.C. 500. Claudiensi. Cum Clodouus iam per annos viginti quinque regnum Franciae bene gubernasset, subito febrili dolore correptus, cum nulla medicorum arte sanari posset, audita fama sancti Severini abbatis monasterij Agaunensis, quod ab incolis loci multis miraculorum titulis insignis haberetur, eum ad se accedere per nuncium suppliciter exorauit. Qui deuotus & benignus ad eum accessit, & precibus suis ab intima sua infirmitate febrili liberauit. Porro per aliquod spacium temporis cum eo manens, multos de domo eius, & Parisiaca plebe diuersis calamitatibus oppressos ad sanitatem sacris orationibus reformabat. Claudis videlicet gressus restitens, mutis loquelam, caecis lumen, turdis reiterabat auditum, immundos spiritus de corporibus pellens obsecratis. Rex demique Clodouus benigno eum poscebat affatu. Obsecro, inquit, Abba pater, accipe pecuniam de thesauro nostro, quantuncunque volueris, & prout libet, pauperibus eroga. Rei etiam quicunque in regno meo in carcere clausi pro sua detinentur nequitia, tua indulgentia cuncti laxentur. Iubente itaque rege, cuncti in regno suo panduntur carceres, & innumera eorum multitudo, qui erant diuersis cruciatibus afflicti, & morte debita puniendi, beati Severini aduentu latibundi egredientes ab omni tormentorum genere soluantur.

Cum autem obitum suum appropinquare cognosceret, angelo reuelante ab vrbe Parisi ad montem quemdam [ quem castrum Naconis vocant ] ascendit, in cuius cacumine erat oratoriū, in quo duo presbyteri morabantur Deo seruientes. A quibus honorifice susceptus, inter sacra eorum colloquia spiritum Domino commendauit. Ipsa autem hora obitus eius instar stellae rotus lumine circumfusus est locus.

De S. Maxentio Abbate ex Vinc. lib. 21. ca. 22.

§. V.

Maxentius autem abbas, vt scribit Sigebertus, fuit Pictauiensis. Et inter cetera virtutum miracula mortuū suscitare promeruit. Multoties aues feræ relictis nemorum ramis, in manu eius modo tritici grana, modo panis fragmenta sumebant. Saepius etiam visitabatur ab angelis, adeo vt splendor cellulae in qua psallens iugiter habitabat, veluti micantium globis astrorum videntibus ministris vel monachis reluceret. Relectio eius erat panis hordeaceus & aqua, frequenter tamen diuinis dapibus pascebatur. Sic autem orationibus incumbebat, vt se incuruando instar camelorum in eius membris velut gibbi apparerent.

Quodam tempore dum monachi inter opera astantes siti grauarentur, idem vir Dei oratione expleta, cum baculum in aruo in conspectu astantium fixisset, fons viuis deorsum effluxit, unde monachi grauias agentes sitim extinxerunt, & multi postea languentes, inde sanati sunt.

Quodam tempore Franci cum Gothis confli- tu bellico aduenientes praecedente eos rege Clodouo, cum monasterio, cui Maxentius praerat, appropinquassent, cogitare coeperunt, quod illud debellarent, & sanctum virum occiderent. Cumque suadente diabolo vnus ex barbaris manum extenderet, vt eum decollaret, suspensio in aere

Colitur  
11. Febr.

gladio, manus gladiatoris inaniter remansit exerta, & ceruix sancti permansit illaesa. Post paululum autem coepit se dentibus laniare, & propriū corpus vulneribus lacerare, & tandem accensus insania, proprius infelix exitus sui homicida. Reliqui vero repente luminibus sunt caecati & mente turbati ita sunt, vt alter alterum vix cognosceret. Quod cum ad aures Clodouei peruenisset, ad sanctum virum ocyus occurrit, seque prosternens humiliter adorauit, & veniam sibi suisque postulauit. Vir autem Deo plenus, motus precibus regis, signo crucis super eos expresso, & eulogiaturū ex panis fragmine benedictione largita, sanitatem intulit, & ad castra eos redire permisit.

Post haec quidam segetis cultor, dum ad euellendum siliqum die Dominico properasset, in messem, manus eius circumscripta est per biennium, ita vt nullus posset medicorum remedium sanitatis adhibere, sed ad sanctum virum perges, oratione fusa sanitatem integram recuperauit. Et similem reddidit sospitatem cuidam mulieri, cuius manus inutilis factae erant, quia die Dominica silauerat. De eum obitum suum monachis suis denunciatis, in pace quieuit.

De S. Melanio ex Vinc. lib. 21. cap. 24. Meminit eiusdem Grego. Tur. lib. de gloria consess. cap. 55.

§. VI.

Vit & alius abbas Melanius, nobilis genere, forma praecipuus, corpore castus, vt refert Vinc. spec. histo. lib. 22. Cuius consilio rex Clodouus pauperes alebat, sanctos honorabat. Hic habuit aliquando obuium diabolum in specie tauri cornutum. Quem interrogans sanctus, quomodo iret. Respondit ille. Ad fratres vado portionē eis dare. Et sanctus mox iuit ad oratoriū suum. Diabolus autem vnus de senioribus haurientem aquam ingressus est. Quem cum vexaret, sanctus dedit alapam vexato, & demonem exculsit. Tanta autem virtutis erat, vt daemones ante eum celare se non auderent. In Venetensi pago puerum mortuum suscitauit, qui à demonio vexabatur, quem daemone seducens, & sciens se euicendum, in secreto cubiculo eum strangulauit.

Fuit & sanctus Arnulphus sancti Remigij in baptismo filius, qui in Gallia claruit. Hic post multos agones praedicando Christum in sylua Aquilina martyrio coronatus est. Cum autē sanctus Remigius Clodouum baptizasset, commendauit ei sanctum Arnulphum. Qui Clodouus dedit ei neptem suam in vxorem, & eos ambos sancto Remigio tradidit. Qui persuasit eis, vt virgines permanerent, quod & fecerunt. Facta est autem ei vox de caelis in somnis dicens. Nisi quis renunciauerit omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus. Qui cum summa festinantia ad sanctum Remigium accessit, & viaticum à beato Remigio accipiens, sponfam & omnia relinquens in peregrinatione sua viginti septem annos in laicali habitu perfecit.

Apud Rauennam die dominica post matutinas solus remanserat in ecclesia ad orandum, vbi cuiusdam peccatoris anima, quam diabolus ad infernum trahebat, exuta à corpore coepit clamare, sancte Arnulphe, Dei electe succurre, & hos imperus inimicorum comprime. Tunc ille fletibus

Enlogia-  
riū ex pa-  
nis frag-  
mine be-  
nedictio,  
est quod  
panē be-  
nedictum  
vocamus.

Colitur  
6. Iann.

De D. Ar-  
nulpho  
ex Sigeb.  
hac ha-  
ber Vinc.  
li. 21. c. 25.

Luc. 14.

A.C. 500. bus commotus, flens largissime orauit, & anima ad corpus rediit, reuixitque homo, & cuius meritis saluatus fuerit, indicauit, & quod ipse esset Arnulphus peregrinus clara voce praesentibus patefecit. Statim sanctus gloriam vanam fugiens, ad sanctum Remigium reuersus est. Veniens autem super Sequanam fluuium ad locum, cui Cella nomen est, obuium habuit quendam mortuum in pheretro delatum, & fusa oratione eum vitam restituit, quem secum ad sanctum Remigium adduxit. Beatus autem Arnulphus populum Remensem fugiens, iterum peregrinationem arripuit, & post visitationem ad corpus sancti Saturnini Tolosae, & sancti Hilarij Pictaui, demum peruenit Turones ad corpus beati Martini, vbi angelo reuelante factus est episcopus. Ibi autem dum quadam nocte inciperet ad vigilias, Domine labia mea aperies, & clerici obdormirent, nemōque esset qui responderet, angelus subiunxit, & os meum annuntiabit laudem tuam.

De S. Vigore episcopo Baiocensi, cuius vitam ex MS. codic. edidit Sur. tom. 6. ex quibus Vinc. centius quoque lib. 21. cap. 39. hac transcripserat.

§. VII.

Tempore Childeberti regis Francorum, & filij Clodouici, de quo supra, claruit sanctus Vigor Baiocafinae ciuitatis episcopus. Hic cum in Atrebatensi prouincia nobilibus parentibus, & fide pollentibus fuisset exortus, intra sancti Vedasti monasterium in religione monachorum cohabitauit, vt refert Vinc. spec. histo. lib. 22. Hic tanta obedientia & humilitate fulgebat, vt omnibus gratiosior videretur. Quem cum parentes eius valde locupletes in rerum opulentis superstitem habere cuperent, ille magis caelestibus inhians, assumpto vno puero, nesciens quo iret, iter assumpsit parentibus derelictis, qui diuino nutu in regionem Baiocafinam peruenit. Angelus autem Domini cum in itinere esset, eum in somnis admonuit, dicens. Perge, quo ire decreuisti, quia locus tibi à Domino preparatus est, & plebs non modica per te ad fidem conuertenda est. Iter ergo prosequens inchoatum, applicuit ad vicum, qui Redeuerus dicitur: vbi erant homines cultu idolorum detenti. Illic aedificato oratorio in vigiliis & orationibus pernoctans, Dominum precabatur assidue, vt ad veritatem cognoscendam populum illum Dei spiritus illustraret. Tantamque ei gratiam Dominus contulit, vt per praedicationem & sanctitatis exemplum, omnes pene ad Christi fidem conuerterentur.

Cum autem vellet dominus militem suum manifestum fieri, cuiusdam viri filium, quem paulo ante conuerterat ad Christum, febribus vexatum contigit mori. Cuius mater fletibus fatigata currit ad seruum Dei, & vt filium suum morte extinctum vitam restitueret lachrymabiliter precabatur. Qui oratione emissa pro paruulo, ait ad mulierem. Si ex toto corde in Deum, quem colunt Christiani, credideris, quaecumque volueris obtinebis. Illa ergo iis auditis, credens reuersa domum, vbi filium defunctum dimiserat, inuenit eum extra domum profluentem & laudantem Deum. Per quod miraculum longe lateque fama sanctitatis eius perfonuit. Aegrotantibusque me-

B. Arnul-  
phus sic  
Turonen-  
sis Archie-  
piscopus,  
Colitur  
18. Iulij.

Covertit  
multos ad  
Christum.

Puerū ad  
vitam re-  
uocat.

A.C. 500. dicinam multimodam diuina pietas per orationes eius tribuit, ita vt caecis visum, claudis gressum, languentibus restitueret sanitatem.

Cum autem in quadam sylua quidam serpens immanis esset, qui flatu suo homines & pecora exureret, vir quidam locuples [ nomine Voluffianus ] qui circa locum possessiones habebat, rogauit virum Dei, vt illuc accederet, & ab illo interitu homines & pecora liberaret. Qui illuc pergens ait. Serpens antique & sathana, in nomine Iesu Christi tibi praecipio, vt ex eas de specu. Qui statim egressus est erecto capite, flammam ex ore emittens & dentibus stridens, quasi ad deuorandum paratus. Eratque pedum quadraginta longitudo eius. Quem mox, vt vir Dei vidit, signum crucis opposuit. At ille clauso ore, & depressa ceruice ad eum venit. Sanctus autem Vigor oratio per collum ligauit, & famulo suo Redimiro tradidit ad mare ducendum, mandans vt illic ultra serpens non reuerteretur, quod & factum est.

Alium quoque serpentem eiecit de loco, qui dicitur Cella, & tertium de loco qui dicitur Cameron. Ob quam causam cuncta pradia praefata ei in possessionem tradita sunt.

Defuncto autem Baiocafino episcopo, clero & populo hoc perente, nutu Dei ordinatus est episcopus ibidem. Quidam autem comes Beltulfus nomine auaritia astuans, agrum dictae Ecclesiae & superbe & violenter occupauit. Sed orans sancto Deum, vt hereditatem ecclesiae defen-deret, vir ille superbus de equo cecidit, & fractis ceruicibus expirauit. Matri quoque suae ante conceptum suum fuit ab angelo reuelatum, quod filium haberet, quem dominus sua gratia magnifice illustraret. Obiit senex Calendis Nouembris multos discipulos sanctis moribus educatos relinquens.

De cate-  
ris eius  
miraculis  
cap. 40.

Comes  
bonis Ec-  
clesiasti-  
cis in his  
male pe-  
nit.

Colitur  
11. Nouem.

TITVLVS XII. CONTI-

NET GESTA ANNORVM OCTOGINTA SEPTEM, scilicet ab anno Domini 518. vsque ad annum domini 605. In quo spacio fuerunt isti summi pontifices successiue, Ioannes primus, Felix tertius, Bonifacius secundus, Ioannes secundus, Agapetus, Siluerius, Vigilius, Pelagius primus, Ioannes tertius, Benedictus primus, Pelagius secundus, Gregorius primus. Imperatores autem Iustinus senior, Iustinianus, Iustinus iunior, Tyberius, Mauricius. Continet praecipue multa dicta Gregorij papae. Et historiam Gothorum à Bellisario & postea à Narsete deuictorum. Et de Longobardis, quomodo intrarunt Italiam. Et gesta multorum sanctorum & sanctarum temporibus illis in mundo vita & miraculis lucentium.

Summa  
rituli duo  
decimi.

S. Ioannes 1. Pont. max. 54. sed. ann. 2. men. 9. di. 16. A.C. 523. De quo Gregor. mag. lib. 3. dial. cap. 2. & 4. cap. Pont. cap. 55. Diaca. lib. 15. in Iustino. Blond. lib. 3. dec. 1. Nauca. gen. 18.



CAPVT I.

Ca. 4. An. te §. 1.



Defuncto Anastasio perfido imperatore, succedente in imperio Iustino seniore, de quo dicitur infra, post Ormisdam apostolicam cathedram tenere meruit Iohannes, primus huius nominis papa quinquagesimus primus in numero pontificum. Et quia praefatus imperator Iustinus, vt verus Catholicus, & deuotissimus, non solum omnes episcopos, & alios sanctissimos viros, quos Anastasius haereticus in exilium miserat, quia errori suo non fauebant, reuocauit ab exilio, & eos honorifice recepit, sed etiam ordinauerat ecclesias, quas tenebant Ariani in partibus orientalibus eis auferri, propterea Theodericus rex Italiae & ipse Arianus misit Iohannem papam cum quibusdam ex senatoribus & consulibus ad Iustinum imperatorem, vt tale edictum reuocaret, & Arianis Ecclesia redderetur: alioquin ipse Theodericus omnem Italiam gladio & igni exponeret. Qui papa Iohannes ad obuiandum exterminio Italiae, etsi infirmus iter accepit ad Constantinopolitanam ciuitatem, vbi Iustinus residebat.

Et, vt refert Hugo Floria, post Grego. in lib. Dialogo. Cum iam artigisset partes Corinthi, necesse fuit, vt ei equus in itinere ad sedendum requiri debuisset. Quod cum quidam vir nobilis audisset, equum mirissimum, super quo coniunx sua equitare consueuerat, ita ei concessit, vt cum ad locum aptum peruenisset, in quo equus idoneus inueniri potuisset, equus pro sua coniuge remitteretur, quod & factum est. Nam in prosecutione itineris, reperto alio equo idoneo, illum priorē nobili remisit. Sed cum eū denud cōiunx praedicti nobilis, vt consueuerat, ascendere voluisset, vltra non valuit. Cæpit enim immenso flatu, & fremitu, ac totius incessanti corporis motu, quasi despiciendo prodere, quia post membra pontificis mulierem ferre nequiret, quod vir eius prudenter intuitus, hunc ad venerabilem virum remisit magnis postulas precibus, vt illum ipse possideret, quem iam iuri suo sedendo dedicasset.

Sulceptus est autem ab omni ciuitate Constantinopolitana, vt ait Helimandus cum summo honore, ita vt decimoquinto miliario ab vrbe ipsa cum cereis, lampadibus, & crucibus populus ei obuiam procederet, gratias Deo agens, quod beati Petri successorem, & Christi vicariū suscipere meruisset. Cumque ab Imperatore, & omni clero, & populo, lætitia summa exciperetur, in conspectu omnium mox ad portam auream roganti cæco lumen indulsit. Iustinus autem humiliavit se, & adorauit pronus in terram sanctum Iohannem Papam. Qui Iohannes cum cæteris legatis rogauit Iustinū, vt exaudiret legationē suam quatenus Italia liberaretur, & ne exterminio à Theoderico exponeretur, quod & fecit Arianis, permittens ecclesiis suis vii, quas prius tenebant.

Impetratis autem iis, pro quibus irat, vt dicit Hugo Floria. Raucennam reuocauit, vbi saepe nominatus tyrannus Theodericus sedem tenebat regni. Qui zelo ductus inuidiæ, quia audierat eum ab Augusto susceptum honorifice, & tracta-

Equi qui Iohannem papam portauerat, muliere ferre de dignatur. li. 3. Dial. cap. 2.

S. Ioh. papa honorificissime ab imperatore suscipitur hoc refert Pontificale ad verbum, cui omnes conseruiunt.

tum cum comitibus eius, gladio eum interficere voluit: sed timuit indignationem nimiam incurere Iustini Imperatoris. Ipsum tamen carcerali custodiae mancipauit, vbi maceratus carceris squalore spiritum Deo reddidit. Cuius martyrium celebratur 5. Calen. Iunij. Et corpus eius de Raucenna ad urbem translatum est, & in Ecclesia beati Petri sepultū: Fuit autem natione Tuscus ex patre Constantio. Sedit autem annis duobus. Et cessauit Papatus per dies 58.

S. Felix 3. Onuph. Pont. max. 55. sed. ann. 4. m. 2. dies 18. An. Chr. 526. ex Pont.

§. I.

Iohannes successit in cathedra Petri Felix secundus in catalogo 52. natione Samius, ex patre Castorio. Quantum autem federit incertū est. Nam secundum aliquos annis 11. secundum alios, vt Martinianum, & Ioan. de Col. annis quatuor, mensibus duobus, diebus 15. Hic edificauit basilicam Cosmae & Damiani in vrbe Roma. Et ecclesiam sancti Saturnini in via Salaria incendio consumptam tempore suo à solo refecit. Hic fecit ordinationes duas per mensem Februarij & Martij in vrbe, & ordinauit presbyteros 55. diaconos 4. episcopos per diuersa loca 29. Qui & appositus ad Patres sepultus est in ecclesia beati Petri. Et cessauit episcopatus diebus tribus.

Post mortem Felicis ascendit cathedram Petri Bonifacius secundus, natione Romanus, ex patre Sigelbundo \* in ordine pontificum Romano rum 54. Sedit autem annis duobus. Fuit enim tempore Iustini Imperatoris. Fuit etiam & tunc schisma, quia alius Dioscorus nomine fuit ordinatus in Papam, sed non canonicè. Propter hoc dissensio orta est in clero, & in senatu circa vñ mensem durans. Interea defunctus est Dioscorus, & schisma sublatum remanente Bonifacio secundo in sede Petri. Quem Dioscorum Bonifacius zelo & dolo ductus, sub vinculo anathematis reconciliauit clero. Hic Bonifacius alimoniis multis in famis periculo clero subuenit. Hic congregauit synodum in basilica beati Petri, & fecit constitutiones. Hic sibi successorem Vigilium diaconum ordinauit. Sed quia contra canones id factum fuerat, illud reuocauit. Migrans autem ad dominum sepultus est in basilica principis Apostolorum. Et cessauit episcopatus mensibus duobus & diebus 15. Sub hoc pontifice venit Romā relatio ab Aphricanis episcopis, qui de vnanimi voluntate atque consilio deliberauerunt atque constituerunt, vt Carthaginensis episcopus omnia constitueret & faceret, de consilio Romanæ apostolicæ sedis.

Bonifacius papa sic ait dist. 89. cap. vltim. Ad hoc dispositionis (aliàs dispensationis) prouiso gradus diuersos, & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhibent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordia fieret ex diuersitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas alia poterit ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiarum ordo seruaret. Quia vero quæque creatura in vna eademque qualitate gubernari vel viuere non potest, caelestium militiarum nos exemplar instruit, quia dum sint angeli, sint archan-

Ioannem papam in carcere à Theoderico occisum in carcere, scribit Greg. li. 4. c. 30. & alij. Colitur 27. Maij.

Bonifacii 2. Pontif. max. 56. sed. an. 1. d. 2. A.C. 530. ex Pont. 4. lias Sigelbundo.

Cur in ecclesia diuersi sint gradus alij alijs superioribus. in Et. Alex. episcopi 10. 2. c. 66.

archangeli, liquet quia aequales non sunt, sed in A potestate & ordine differ alter ab altero. A.C. 530. Angeli in ordine & potestate differunt. Iohannes 2. Pont. Max. 57. sed. an. 2. men. 4. di. 6. An. Chr. 532. ex Pontif.

§. II.

Iohannes secundus successit Bonifacio in Apostolica sede 54. qui & Mercurius dictus, natione Romanus, ex patre Proiecto de Carlio monte. Sedit annos duos & menses quatuor. Et fuit temporibus Athalarici regis Italiae, & Iustini Imperatoris. \* Eo tempore ante mortem suam Iu-

stinianus imperator de fide sua multa edicta composuit. Nam in Cod. de summa Trinit. tria habentur Graecè & Latine & tom. 2. Conciliorum aliud valde prolixum. Ex his aliqua hic inserere visum est, quæ pro Catholica & Romana faciunt religionem, in primo igitur edicto sic ait. Iustum fore existimamus cunctis manifestum facere, qualiter de fide quæ in nobis est sentiamus, insistentes & adherentes traditioni & confessioni sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ. Hic igitur traditioni Ecclesiæ Catholicæ se imperatore adherere professetur, quam haeretici derident. Ibidem. In ultimis autem diebus confitemur Pignentium Dei filium Deum de Deo, filium ex Deo, & quod Caluinus impius tanquam nauologiam quandam in anem desipit. In secundo vero edicto hæc illius verba sunt. Necessarium igitur esse putauimus, tam haereticorum vaniloquia & mendacia dissipare, quam omnibus insinuare, quomodo aut sentiat sancta Dei & Catholica & Apostolica Ecclesiæ, aut prædicent sanctissimi eius sacerdotes, quos & nos secuti, manifestè constitutumus ea, quæ fidei nostræ sunt, non quidem inuouantes fidem (quod absit) sed coarguentes earum insiniam, qui eadem cum impijs haereticis sentiunt. Hac ille. Vbi obserua Imperatorem in rebus fidei sacerdotes tanquam duces sequi, quia ad illos res fidei statuere, illius verò est, ea quæ statuta ab illis sunt tueri, & quæ pollet auctoritate protegere. Deinde in fide nihil inuouari debere, & proinde execrandos esse haereticos, qui noua semper de fide reuolunt dogmata. In edicto vero 3. ad Iohannem Pontificem max. (quod illud esse puto, cuius hoc loco Pontificale meminit) sic scribit. Reddente s honorè Apostolica sedi, & vestrae sanctitati (quod semper nobis in voto, & fuit & est) & vt decet patrem honorantes vestram beatitudinem, omnia, quæ ad Ecclesiarum statum pertinent, festinamus ad notitiam deferre vestrae sanctitati. Quoniam semper nobis fuit magnum studium vnitatem vestrae Apostolicæ sedis, & statum sanctarum Dei Ecclesiarum custodire. Ideoque omnes sacerdotes vniuersi Orientalis tractus & subicere, & vniue sedi vestrae sanctitati properauimus, paulo post. Nec enim patimur quicquam, quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamuis manifestum & indubitatum sit, quod mouetur, vt non etiam vestra innotescat sanctitati, quæ caput est omnium sanctarum Ecclesiarum, paulo post. Omnes verò sacerdotes sanctæ Catholice & Apostolicæ Ecclesiæ, & reuerendissimi archimandrita sanctorum monasteriorum, sequentes sanctitatem vestram, & custodientes statum & vnitatem sanctarum Dei Ecclesiarum, quam habent ab Apostolica vestra sanctitati sede, nihil penitus immutantes de ecclesiastico statu, qui hæc tenus obti-

Iustini imperatoris edicta pro fide Catholica.

ner atque obtinuit & circa finem. Omnes ergo sacerdotes sequentes doctrinam Apostolicæ sedis vestra, ita credunt, consentiunt, & prædicant. & mox subiicit. Petimus ergo vestrum paternum affectū, vt vestris ad nos destinatis litteris ad sanctissimū Episcopum huius abas vrbe, & Patriarcham vestrum fratrem (quoniam & ipse per eosdem, scripsit ad vestram sanctitatem, festinans in omnibus sequi sedem Apostolicam beatitudinis vestrae) manifestum nobis faciatis, quod omnes, qui prædicta rectè consentiunt, suscipit vestra sanctitas, & eorum, qui Iudaicè ausi sunt rectam denegare fidem condemnat perfidiam. Hæc Imperator, quæ ante mille iam & amplius annos constituta pontificis Romani sacrosanctam auctoritatem, non solum diuino iure institutam, & canonico, sed etiam civili & politico confirmatam esse decernunt, & proinde eos qui eam impudentissimè audent temerare, non diuinis tantum, sed etiam Imperatorum constitutionibus contradicere.

Iustinianus Augustus, vir religiosus. summo Christianæ religionis amore misit fidem suam scriptâ chirographo proprio ad sedem apostolicam per episcopos Hypatium (aliàs Hippatum) & Demerrium. Et beato Petro apostolo etiam offerri fecit scyphum aureum circumdatum gemmis, & calices argenteos complures. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, in vrbe promouens ad sacerdotium quindecim, in episcopos autem per diuersa loca viginti vnum. Qui & sepultus est in basilica beati Petri cum transtulit ex hoc mundo ad patrem. Et cessauit episcopatus diebus 6.

Ioannes papa sic scribit. Syracusano episcopo 16. q. 2. cap. viis. Addidit fraternitas tua licet & seditionem inter clericos monachosque, ex hac causa nõ modicam fuisse exortam, scilicet de ecclesijs monachorum, per quos debent institui ibi sacerdotes. Hoc enim instigatione versuti hostis nemo ambigat fieri. Habet namque mille nocendi modos, nec ignoramus astutiam eius. Conatur namque à principio ruinæ suæ vnitatem Ecclesiæ rescindere, caritatem vulnerare, & sanctorum optum dulcedinem felle inuidiæ inficere, & omnibus modis, quibus potest, genus humanum euertere & perturbare. Dolet enim satis & erubescit caritatem, quam ipse in cælo nequiquit habere, homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Vnde oportet, quantum fragilitati nostræ conceditur, vt omnes aditus nocendi eius versuti muniamus, ne mors ingrediatur per portas nostras. Consilio itaque multorum fratrum diligenter exquisito decernimus, vt amodo ecclesiæ monachis tradita per suos sacerdotes instituantur. Diuina enim leges, & sæculares habent, vt cuius est possessio, eius fiat institutio. Et si in dando, quod maius est, facilis fuit caritas, sit facilius in concedendo, quod minus est, sancta largitas. Maius enim fuit possessionem dare, quam sit inuestituram concedere. Quomodo enim possessoris iura cognoscuntur, & suarum rerum libitributa redduntur, vbi quod suum est per alterum datur, & cum voluerit auferri? Humani enim moris est illum vereri cuius iudicio & voluntate nunc exigitur, nunc deprimitur. Hæc ibi. Sed de ista materia, scilicet de capellis monachorum habes in glos. quid iuris.

Iustinianus Augustus Iohanni Pontifici idem scripsit suam litteram militi.

Presbyteri in monasteriis ecclesijs per abates instituantur.

Inuicia diaboli omnia scilicet in Ecclesia extirpantur.

S. Agapetus Pont. max. 58. sed. mens. 11. d. 19. A. C. 534. hac autem de eo refert Pontif. cui consentiunt Blondus lib. 3. dec. 1. & Nancle. gen. 18. de eo etiam agit Grego. lib. 3. dial. ca. 3. quem claudum & murum sanasse post missarum solemniam & immolatum sacrificium refert.

§. III.

**Q**uinquagesimus quintus in sede Petri fuit Agapetus seu Agapetus, natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero. Quantum autem in cathedra Petri fuerit varia est opinio. Nam Ioan. de Col. asserit annis 11. sedisse, secundum alios tantum vno, quod videtur verius. Hunc beatum pontificem Theodahatus rex Gothorum & Italiae Constantinopolim ad Iustinianum imperatorem misit. Audierat enim illum ob mortem Amalasinthae filiae Theoderici regis aduersum se grauissime conturbatum, quia eam procurauerat interficiendam, vel permiserat. Credebat autem Theodahatus hoc mediante pontifice sibi principem reconciliari.

Iustinianus in Euty-chetis haeresim incidit.

Qui veniens Constantinopolim cum magna gloria susceptus est à Iustiniano. Sed facta cum eodem principe collatione, reperit eum in Euty-chetis pestiferum dogma corruisse. Seductus enim fuerat ab Anthimio Constantinopolitano episcopo. Cum constanter autem beatus pontifex imperatorem obiurgasset, quod Romani imperij maiestatem peruersi dogmatis labe maculasset, obiurgationem illam primo imperator grauius tulit, adeo vt diceret ei. Aut consenti nobis, aut faciam te in exiliu deportari. Cui beatissimus papa nihil motus ait. Ego quidem peccator ad Iustinianum imperatorem Christianissimum veni- red desideravi, sed ego Diocletianum inueni. Ego tamen imperator minas tuas non timeo, dum mihi vera fides inconcussa permanet. Cuius sanctam constantiam admiratus imperator, ab illo suo furore retardatus est. Mandauitque orientalium episcoporum in regia vrbe congregari concilium. Quo congregato beatus Agapetus in conspectu principis Iustiniani contra Anthimum, ex dictis Euangeliorum probauit in domino Iesu Christo duas fuisse naturas. Eo autem conuicto, cum à sua nollet Anthimus resiliere pertinacia, damnatus & depositus est. Tunc Augustus Iustinianus gaudio repletus humiliavit se sedi Apostolicae, & adorauit beatissimum papam Agapetum, rogauitque, vt in Constantinopolitana vrbe Catholicum institueret episcopum. Qui Menam quemdam virum sanctissimum eidem ciuitati praefecit episcopum. Post haec cum beatus Agapetus obtinisset ab imperatore ea, propter qua directus fuerat à Theodahato rege, seque ad reditum prepararet, agitudine graui correptus Constantinopoli defunctus est. Sed Romam translatus est corpus, & in Ecclesia beati Petri sepultum. Hic fecit ordinationem vnam, & ordinauit diaconos quatuor, & episcopos vnde decem. Cessauitque episcopatus mense vno & diebus 27. Agapetus papa

Synodus Constantino-politana contra Anthimum.

Iustinianus Agapetum in Pam-pam adora- rat.

Colitur 2. April.

Grego. in reg. an- tiq. de mo- ribus A- gap. r.

Qui veniens Constantinopolim cum magna gloria susceptus est à Iustiniano. Sed facta cum eodem principe collatione, reperit eum in Euty-chetis pestiferum dogma corruisse. Seductus enim fuerat ab Anthimio Constantinopolitano episcopo. Cum constanter autem beatus pontifex imperatorem obiurgasset, quod Romani imperij maiestatem peruersi dogmatis labe maculasset, obiurgationem illam primo imperator grauius tulit, adeo vt diceret ei. Aut consenti nobis, aut faciam te in exiliu deportari. Cui beatissimus papa nihil motus ait. Ego quidem peccator ad Iustinianum imperatorem Christianissimum veni- red desideravi, sed ego Diocletianum inueni. Ego tamen imperator minas tuas non timeo, dum mihi vera fides inconcussa permanet. Cuius sanctam constantiam admiratus imperator, ab illo suo furore retardatus est. Mandauitque orientalium episcoporum in regia vrbe congregari concilium. Quo congregato beatus Agapetus in conspectu principis Iustiniani contra Anthimum, ex dictis Euangeliorum probauit in domino Iesu Christo duas fuisse naturas. Eo autem conuicto, cum à sua nollet Anthimus resiliere pertinacia, damnatus & depositus est. Tunc Augustus Iustinianus gaudio repletus humiliavit se sedi Apostolicae, & adorauit beatissimum papam Agapetum, rogauitque, vt in Constantinopolitana vrbe Catholicum institueret episcopum. Qui Menam quemdam virum sanctissimum eidem ciuitati praefecit episcopum. Post haec cum beatus Agapetus obtinisset ab imperatore ea, propter qua directus fuerat à Theodahato rege, seque ad reditum prepararet, agitudine graui correptus Constantinopoli defunctus est. Sed Romam translatus est corpus, & in Ecclesia beati Petri sepultum. Hic fecit ordinationem vnam, & ordinauit diaconos quatuor, & episcopos vnde decem. Cessauitque episcopatus mense vno & diebus 27. Agapetus papa

Apud Euagrium Anthimio throno Constantino-politano electo, Epiphanium episcopum creatum, & Epiphano Menam successisse scriptum est. lib. 4. cap. 36. Quamuis Nicepho. lib. 17. cap. 15. cum D. Anto. consentiat.

(de consec. dist. 1. Agapetus papa.) vas Catholicu, A. C. 534. euangelij tuba, praeco iustitiae, id est sacerdos, iacra altaris sedisque velamina sacrilegis Anthimij infecta fabulis, catholicis precibus deleuit.

S. Siluerius Pont. max. sedit an. 1. men. 10. di. 7. An. Ch. 535. Ex Pont. & Liberato in breu. Diac. lib. 16.

§. IIII.

**E**X hoc mundo assumpto Agapeto, summum praefulatum accepit Siluerius 56. Ex patre Ormisda episcopo Romano, de quo supra, natione Campanus. Qui tamen legitimus fuit, vt pote quia antequam promoueretur ad clerum Hormisda, vxorem habuit, ex qua Siluerium suscepit. Hic sedit anno vno, mensibus 5. diebus 11. Et quamuis ille vir sanctus & bonus esset, tamé volente & cogente Theodahato rege absque cleri decreto factus est papa. Mandauerat enim Theodahatus, vt quicumque ordinationi eius non consentiret, gladio puniretur, vnde sacerdotes non se subscripserunt secundum antiquum morem Romanae Ecclesiae, neque decretum confirmauerunt, ante consecrationem eius. Sed postmodum propter scandalum, quod oriri poterat, presbyteri se subscripserunt in eius decreto. Theodahatus autem rex, qui hanc consuetudinem pessimam & detestandam in Ecclesiam induxerat, Dei iudicio non multo post defunctus est.

Theodahati Gothoru mors.

Interea vxor Iustiniani imperatoris Theodora, qua haeresi Eutychetis contaminata erat, dolens quod Anthimus patriarcha pro errore suo à beato Agapeto fuisset depositus, misit epistolam ad Siluerium papam, rogans, vt aut ad eam veniret Constantinopolim, aut deposito & remoto Mena, quem Agapetus papa patriarcham Constantinopolitanum fecerat, Anthimum reuocaret. Sed Siluerius papa spem ponens in domino, sciens, quia Deo oportet obedire, magis quàm hominibus, rescripsit Augustae. Absit à me domina Augusta, vt rem istam vnquam faciam, vt reuocem ad apostolicum culmen hominem haereticum, & in sua perfidia iam damnatum. Quo audito Augusta foemineo furore repleta, scribit ad Bellisarium patricium, qui tunc Romae erat, vt sumpta occasione Siluerium papam à pontificali sede remoueret, in exilium deportaret. Vtebatur autem tunc Augusta consilio Vigilij cuiusdam, qui eo tempore Romae Ecclesiae in regia vrbe Apocryfarius erat. Hic enim ambitione ductus ad papatum adspirabat. Cùmque apud Romanos notum esset, Siluerium pontificem Augustae indignatio-

Act. 4. S. Siluerij ad Theodora Augusta littera.

Interea vxor Iustiniani imperatoris Theodora, qua haeresi Eutychetis contaminata erat, dolens quod Anthimus patriarcha pro errore suo à beato Agapeto fuisset depositus, misit epistolam ad Siluerium papam, rogans, vt aut ad eam veniret Constantinopolim, aut deposito & remoto Mena, quem Agapetus papa patriarcham Constantinopolitanum fecerat, Anthimum reuocaret. Sed Siluerius papa spem ponens in domino, sciens, quia Deo oportet obedire, magis quàm hominibus, rescripsit Augustae. Absit à me domina Augusta, vt rem istam vnquam faciam, vt reuocem ad apostolicum culmen hominem haereticum, & in sua perfidia iam damnatum. Quo audito Augusta foemineo furore repleta, scribit ad Bellisarium patricium, qui tunc Romae erat, vt sumpta occasione Siluerium papam à pontificali sede remoueret, in exilium deportaret. Vtebatur autem tunc Augusta consilio Vigilij cuiusdam, qui eo tempore Romae Ecclesiae in regia vrbe Apocryfarius erat. Hic enim ambitione ductus ad papatum adspirabat. Cùmque apud Romanos notum esset, Siluerium pontificem Augustae indignatio-

Apocryfarij nomen toto hoc titulo occurrit frequenter. reperitur etiam 1. q. 7. conuenientibus, & de electionibus. cap. significasti. Erant autem Apocryfarij, qui pontificis Romani nomine, quasi legati actionibus publicis intererant, & quasi omnibus sibi factis respondebant, à verbo Graeco ἀποκρυφισμός, quod est respondeo, & ἀποκρυφισμός, id est, responso. quasi qui erant à responsis. Romani Pont. Nota obiter quanta fuerit eo sexto saeculo Romani Pont. aueritas, sine qua ne Imperatores quidem Romani aliquid statuerent audebant cum semper consiliis eorum, qui Romani Pont. personam representabat intererant, & quid de summi Pontificis voluntate & sententia interrogati respondere consueuerant.

§. V.

**I**llum incurrisse, quidam falsi testes accusauerunt illum, insurgentes & dicentes, illum ad regem Gothorum, qui trans Padum erat, & ibi Gothis imperabat, litteras misisse dicentes, Veni Romam cum exercitu, & ego tibi portam, qua est iuxta Lateranum aperiam, & Bellisarium patriciu tibi tradam. Quod audiens Bellisarius minime fidem adhibuit, sciebat enim quod per inuidiam dicebantur, nihilominus fecit eum venire ad se. Cùmque venisset in palatium, Ioannes quidam subdiaconus subito pallium de collo eius abstulit, sublatumque de medio, atque pontificalibus vestibus exutum, veste monastica induit. Hoc cum quidam ex clericis eius vidisset, egressus foras nunciauit clero, dicens. Dominus Papa depositus est, & factus monachus. Quod audientes fugerunt omnes. Sed Vigilius diaconus eum in sua fide suscipiens ad Pontianas insulas in exilium misit, vbi illum pane tribulationis & aqua angustiae sustentauit. Qui non multo post tempore deficiens Christi confessor verus spiritum Domino reddidit, & in eodem loco sepultus est. Ad quem confugiens multitudo languetium sanabatur. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, & ordinauit presbyteros quatuordecim, episcopos per diuersa loca 19. Et cessauit episcopatus die vno.

Mittitur in exiliu. 3. Reg. 22.

Colitur 21. Iun.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Colitur 21. Iun.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

Siluerius quomodo sit in exiliu misit. 3. Reg. 22.

**P**ost Syluerium Vigilius praelatus creatus est Papa 57. natione Romanus. Ex patre Ioanne consule. Qui sedit annis 17. mensibus 6. diebus 25. Quod postquam comperit Theodora Augusta, statim scripsit ad Papam, vt secundum promissa Anthimum haereticum reuocaret. Ad qua Vigilius talia responsa mandauit. Absit à me hoc domina Augusta. Si enim ego à principio male locutus sum, & insipienter, doleo. Nunc autem quamuis indignus Christi, & beati Petri vicarius sum in terris, ideo nullo modo consentio, vt hominem haereticu & anathematizatum, atque per sanctissimos patres praedecessores Agapetum & Siluerium iuste damnatum, in statum pristinu restituum. Quod postquam Augusta comperit, nimis turbata est, sed ad tempus aliquod furorem, quem contra Vigilium coeperat, occultauit. Interea cum Totila rex Gothorum, vrhem Romanam post multas alias ciuitates Italiae captas & depopulatas in suam redegit potestatem, & Romani hinc inde fuissent dispersi, vt dicitur in c. seq. aliqui de numero senatorum vna cum Papa Vigilio afflicti, Constantinopolim properant, & quibus calamitatibus Roma subiiceretur, exponit Iustiniano Imperatori. Quos benigne susceptos consolatus est Imperator, promittens in proximo calamitatibus vrbs subuenire, quod & fecit, vt dicitur. Sed Vigilius Papa, qui prius ab Imperatore susceptus fuerat, cum nollet Anthimum haereticum reuocare, suggestione Theodora post multa opprobria, qua sustinuit, iussu Imperatoris in exilium trusus est, vna cum clericis, qui ab vrbe eu secuti fuerant. Qui cum aliquandiu ibi steteret, multis afflictus angariis, intercedentibus pro illo Romano populo, & nobilibus ab Imperatore, reuocatus cum rediret apud insu-

Infra c. 5. c. seq. aliqui de numero senatorum vna cum Papa Vigilio afflicti, Constantinopolim properant, & quibus calamitatibus Roma subiiceretur, exponit Iustiniano Imperatori. Quos benigne susceptos consolatus est Imperator, promittens in proximo calamitatibus vrbs subuenire, quod & fecit, vt dicitur. Sed Vigilius Papa, qui prius ab Imperatore susceptus fuerat, cum nollet Anthimum haereticum reuocare, suggestione Theodora post multa opprobria, qua sustinuit, iussu Imperatoris in exilium trusus est, vna cum clericis, qui ab vrbe eu secuti fuerant. Qui cum aliquandiu ibi steteret, multis afflictus angariis, intercedentibus pro illo Romano populo, & nobilibus ab Imperatore, reuocatus cum rediret apud insu-

Vigilius in exiliu mittitur.

**Q**uamuis huius Vigilij ingressu parum legitimum fuerit, cum praeter ecclesiasticas regulas praedecessore suo Siluerio viuente, & Pontificatus administratione submoto per vim Pontificatum Romanum occupauit, vt ait Onuph. in Platina: tamen cum post mortem Siluerij, vt verus Pontifex receptus & habitus fuerit, ideo verè inter Pontifices nominatur. Caterum hunc fuisse in exilium deportatum, eo quod in Anthimij restitutionem non consenserit, praeter eos quos citauit, restatur Marianus Scotus, & Platina in vita Vigilij. Blon. deca. 1. lib. 6. Nancle. Gen. 19. Sabell. En. 8. lib. 4. Quod ipsum ex Nicepho colligi potest lib. 17. c. 26. Immo Grego. Mag. lib. 2. epist. 36. sic scribit de Vigilio. Recordanda memoria Vigilij Papa in vrbe regia constitutus contra Theodoram tunc Augustam, & acephalos damnationis promulgauit sententiam. Vnde constat minus rectè sensisse eos, qui deprauato literalis diaconi breuiario nitentes Vigilium dicunt in Anthimij restitutionem consensisse. Nec enim condemnasset Vigilij Theodoram Augustam, & acephalos Euty-chianistas, si Anthimum & ipsum Euty-chianu restituisset. Obserua interim vim cathedrae Apostolicae, in qua mox vbi aliquis sederit, in alium viru mutatur, & nihil potest statuere verae fidei & religioni contrarium. Sub hoc autem Vigilio celebrata est quinta Synodus vniuersalis Constantinopolitana secunda, Anno Chr. 533. Episcoporum 163. contra haereticos Origenianistas collecta. Onuph. Secunda pars Hist. Ant. S. 4.

Idem Vigilio praefato. Habito itaque cum illis, qui tibi consentiunt, plena dānationis sententiam, sublatumque tibi nomen & munus ministerij sacerdotalis agnosce. glo. vt scilicet illud consequi non possit. Et vt subdit Gratianus in §. seq. Hoc licite & iustissime fecit ex eo, scilicet, quia non suam, sed Ecclesiae iniuriam vindicauit, quia iniuria praelati, in quantum praelatus est, iniuria est Ecclesiae, sed etiam suam, quia superiorem non habebat, poterat vindicare iniuriam, secundum glossam. Et nota ibi duplicem defectum in textu. Primus est cum dicitur ante c. Obicitur illud Syluestri, corrupta est litera, vt credi potest vicio scriptoris, quia vult dicere illud Syluestri: non enim est vocatus Syluester, sed Syluerius papa. Secundus defectus est: quia capitulum incipit Guilisarius: vbi prima litera est mutata. Nam vult dicere Bellisarius: vt patet ex chronicis.

Ex decreto duos errores purgat.

Vigilius Pontifex max. 68. sed. ann. 18. mens. 7. dies 15. ann. Chr. 537. de hoc pont. Anno. lib. 2. de gestis Franco. cap. 32. Paul. Diaco. lib. 16. & alij.

A.C. 556. Vigilius quomodo Constantinopolim uenit. ex P6t. Vinc. 11. 21. cap. 57.

Iam Siciliam defunctus est. Helinandus autem, A vt refert Vincen. specu. histor. lib. 22. aliter dicit de isto Vigilio Papa, videlicet, quod cum ipse Vigilius nollet Anthimium reuocare ad episcopatum, vt petebat Theodora vxor Iustini, misit ipsa Theodora Romam quemdam Scribonem, vt adduceret Vigilium Constantinopolim per vim. Qui cum in nauē esset impositus, & nauis mota esset, populus Romanus iactabat post eum lapides, fustes, & cacabos dicens: Male fecisti Romanis, male & tu inuenias, vbi vadis, fames tecum, mortalitas tecum. Ingresso autem eo Constantinopolim, per biennium fuerunt in contentione de Anthimio reuocando. Cui Vigilius nullatenus consentiebat, dicens: Non me huc venire fecerunt Iustinianus & Theodora, sed Diocletianus & Eleutheria. Facite quod vultis, digna factis recipio. Tunc quidam dedit ei alapa, dicens: Nescis quibus loqueris homicida, quia Siluerium Papam occidisti, & filium mulieris viduae calcibus & fustibus interfecisti. Tunc fugit Vigilius ad basilicam beatæ Euphemie, & tenuit columnam altaris. A qua abstractus, eiectus est extra Ecclesiam, & missis funibus in collum eius, trahens est per totam ciuitatem vsque ad vesperam, & tunc missus est in carcerē: vbi dabatur ei modicum panis & aquæ. Clerus autē Romanus qui cum eo venerat, missus est in exilium per diuersa loca ad metalla incidenda.

Hic Vigilius sic statuit de consecr. dist. 1. c. de fabrica. De fabrica cuiuslibet Ecclesie, si diruta fuerit, instauranda est: & si in eo loco consecrationis solennitas instaurari debeat, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam aqua minime exorcizata iactetur, quia consecrationem cuiuslibet Ecclesie, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse Missarum. Et ideo si qua sanctorū basilica à fundamentis etiam fuerit innouata sine altaris motione, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit celebrata Missarum solennitas, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si verò sanctuaria quæ habebat, ablata sunt, id est, reliquie altaris, rursum earum depositione, & Missarum solennitate reuerentiam sanctificationis accipiet. Hæc ibi. Locutio est obscura. Sed vide gl.

Vigilio successit in pontificatu Pelagius Papa 68. qui sedit annis 11. men. 10. die. 18. Huic in principio sui episcopatus nullus erat in vrbe, qui vellet cōmunicare, asserentes eum in mortem Vigilij Papæ consensisse, & vt tantis pœnis & afflictionibus afficeretur, causam extitisse. Quam ob causam congregato clero & populo apud sanctū Petrum, coram Narsete Imperatoris cubiculario ascendens in ambonem, tenensque Euangelia, ac crucē super caput eius, iurauit se nullum malum Vigilio intulisse, & sic populus & clerus sedatus est. Nota, quod fuerūt duo Pelagij. Vnus fuit iste, de quo nunc. Alius fuit, qui immediate fuit ante Gregorium Papam, & post istum Pelagium primum. Et quia multa capitula allegantur in Decretis attributa Pelagio, nec dicitur de primo vel secundo, ideo attendendum est.

S. Iohannes 3. Pont. max. 62. sed. an. 13. men. 11. die. 27. A. C. 561. ex Pontif. Paul. Diac. lib. 2. de gest. Lōg. cap. 5. Blond. lib. 7. Dec. 1. Nauc. gen. 19. vide etiam infra cap. 7.

Ecclesia diruta quomodo reconculiada. in ep. ad Eutherium ca. 4. to. 2. conc.

S. VI.

Quinquagesimus nonus in sede Petri post Pelagium, sedit Ioānes tertius natione Romanus. Qui in ea permansit annis 12. mensibus 11. diebus 26. Hic beatus pontifex, vt cognouit Narsetem aduersus populum Romanum iuste cōmotum, quia imperatori Iustino conquesti fuerat de regimine eius, qui Italiam gubernabat attendens ipse papa, quod bona ex presentia, & prudentia ipsius Narseti peruenissent non solum Romanis, sed toti Italia, concite Neapolim properauit, atque cum lachrymis saragebat illum reconciliari Romanis, vt Romam denuo reuerteretur. Cui Narset ait: Dic sanctissime papa, quid mali feci Romanis? Vadam ad pedes principis, vt cognoscat omnis Italia, quomodo totis viribus laborauerim, vt illum eriperem de manibus barbarorum. Attamen suauis pontificis Narsetis Romam reuersus est, nisi que est Longobardis ab ingressu Italia reuocare, sed non valuit.

Iam enim Albonius rex Longobardorum, qui ab eo literas per nuncium acceperat, vt intraret Italiam, indignatione quadam permotus vt in ca. seq. dicitur, iam congregatis magnis copiis cum vxoribus & liberis & eorum omni supellectili, relicta Pannonia iter arripuerat. Et intrarunt ipse rex cum Longobardis Italiam Anno Domini 568.

Ioan. papa 16. q. 3. porro sic ait. Porro si de annorū numero quis cauetur, sciat, quia inter Christianos, & eos, qui sunt vnus fidei numerus certus affixus est, scilicet ad prescribendum. Carcerum vbi paganorum incredulorum furor in causa est, quantalibet prætereant tempora, iuri non præiudicant Ecclesiarum, quæ corporalia nescientes arma, solum Deum propugnatores suam, quando ei placuerit misereri patienter expectat. Verum si armorum prolixitas in talibus impediatur, Deus ipse reprehendus est, qui post quadringentos, & triginta annos filios Israel de seruitute Pharaonis, & fornace ferrea liberauit, sed & ipse redemptor noster genus humanum post millia annorum de inferni claustris eripuit.

S. Benedictus Pont. max. 63. sed. an. 4. men. 2. dies 15. A. C. 573. Pontificale, & Nauc. gen. 20.

S. VII.

De hac luce subtrahito Ioanne tertio, creatus est papa sexagesimus Benedictus primus natione Romanus. Et post annos 4. menses 2. vna minus die vita functus est. Eo autem Romæ præfidente, fames ingens fuit in Italia, & maxime Romæ. Nam gens Longobardorum omnia circumquaque hostili furore cōsumperat. Quamobrem piissimus imperator Iustinus, ad pontificis preces, ne Romani inopia periclitarentur, misit in Aegyptum naues, quæ frumenta Romam deferrent. Quæ applicantes ad portum, non solum vrbe ipsam, sed & totam Italiam à famis peste liberauerunt.

Eo tempore, vt scribit Ioan. de Col. Hispani & Franci de Pascha dissentiant celebrando. Nam Hispani 12. calen. Aprilis. Franci verò 14. calen. Maij Pascha celebrabāt. Sed Francos rectè celebrasse per hoc diuinitus claruit, quod fontes in Hispania in sancto sabbatho Pasche ad baptizandum

Romanus Pontifex Narsete Romanis concilia.

Prescriptio contra est, nisi est à tyrānis bona occupant Ecclesie, in decreto nouo citatur ex Ioan. 8.

Exod. 11.

Iustinus Romanis fame laborantibus frumentū mittit.

zandum sponte diuinitus soliti repleri, non in Hispanorum, sed in Francorum Pascha sunt repleti.

Ab isto Benedicto papa Gregorius Leuita cardinalis est ordinatus. Et ad prædicandum Anglicis abire permixtus, hoc instanter postulans. Sed quamcitissime ob querelam Romanorum nimiam, ex itinere cepto, reuocatus, vt notat Vincen. spec. histor. lib. 22. Cum enim quadam die per mercatores ad vrbe multa venalia adducta fuissent, & ad emendum hincinde multi confluerent, contigit Gregorium, antequam pontificatum summū ascenderet, illac per forum transire. Qui vidit aliquos pueros ibi ventales exponi, lacte coloris, ac venusti vultus, capillosque præcipui candoris habentes. Aspiciens autem eos, interrogauit de qua regione adducti fuissent. Cui dictum est, quod de Britannia, cuius incolæ omnes similis coloris essent. Et cum inquireret, an Christiani essent homines illius insula, audiuit eos Paganos esse. At Gregorius ex intimo corde longa trahens suspiria. Heu prohdolor (inquit) quod tam lucidos vultus auctor tenebrarum possidet, tantæque frōtis specie grata gens mentem ab internis gaudiis vacuum gestat. Rursus interrogauit, quod nomen esset gentis illius. Dicitur est illi, quod Anglici vocarentur. At ille. Bene (inquit) nam angelicam faciē habent. Et tales angelorum in cœlis decet esse cohæredes. Quod habet (inquit) nomen ipsa prouincia, vnde allati sunt: Responsumque est, quod Deiri dicuntur prouinciales illi. Et Gregorius bene inquit Deiri dicuntur, quia de ira Dei ad misericordiam Christi ducendi sunt. Accedens ergo ad pontificem summum, zelo succensus cōuersionis illorum, rogauit, vt genti Anglorum in Britanniam aliquos verbi Dei ministros destinaret, per quos ad Christum conuerterentur, offerens se ad hoc paratum, si Christi Apostolico cōplaceret. Qui etiam cum difficultate, tamen precibus eius infatigabilibus deuictus assensit. Qui profectiois suæ ciuibus celans negotium, ne impeditent, quamcelerrime potuit cum Apostolica benedictione iter arripuit. Sed cum venisset ad notitiam populi, omnes vrbeici & suburbani audientes, currūt ad ecclesiam beati Petri, & Apostolico ad Ecclesiam eunti terribili voce conclamant. Eia Apostolice quid fecisti? Sanctum Petrum offendisti, Romam destruxisti, quia Gregorium dimisisti. Quibus verbis permotus summus pontifex, populique rumorem timens, post eum summam cum festinatione legationem misit, mandans, vt quamcitissime Romam remearet. Et cum iam tres dietas peregisset, & circa sextam horam in quodam prato quiesceret, aliis circa opportuna occupatis, dum Gregorius legeret, accessit locusta, & dans saltum paginæ, quam percurrebat, insedit. Cernensque Gregorius tam manfuerit eam in loco, quo insederat permanere cœpit sodalibus suis nomen eius interpretari. Locusta quasi in loco sta, insinuans sociis, quod nō vltra iter essent profecturi, prout factum est. Nam venerunt subito nunciij Apostolici sudantibus equis fatigatis, cum literis præcipientis eius reuersionem. Alij tamen dicunt non Benedictum papam, sed Pelagium permisisse Gregorium ad Angliam proficisci, sed postea reuocasse. Sed primum verius, vt patet ex historiis.

De Anglorum conversione. Ioan. Diac. li. 1. vitæ S. Greg. ca. 21. & 22. Bed. lib. 2. historie Angl. c. 1. Vin. li. 21. cap. 74. & Nau. gen. 20.

S. Greg. in Angliam missi posulat. Io. Dia. lib. 1. cap. 22.

Reuocatur ab itinere c. 24.

S. Pelagius 2. Pont. max. 64. sed. an. 10. men. 2. die. 10. A. C. 579. Pontificale. Ioan. Diac. lib. 1. vita S. Greg. Blon. lib. 8. Dec. 1.

CAPVT II.

Defuncto Benedicto pontificatum Romanum Pelagius suscepit regendum, sexagesimus primus, natione Romanus. Sedit autem annis 10. mensibus 2. diebus 10. Hic inconsulto imperatore papa consecratur, quia iam Longobardi vrbe obsederat, vt secure egredi non valeret. Ab eo autem postea missus fuit Gregorius Constantinopolim apocrisarius, vel à benedicto missus, postea à Pelagio reformatus, ac idem fuit, qui post eum papa fuit. Et ibi Eutyrium patriarcham Constantinopolitanum male sententem de resurrectione corporum, scilicet quod futura essent aerea, ventis subtiliora, in presentia Tiberij imperatoris confutauit. Vbi etiam hortatu Leandri Hispanensis episcopi librum moralium in parte super Iob edidit.

Circa illud tempus Gothi, qui Hispanias incolebant, ex Ariana perfidia ad catholicam fidem redierunt. Nam Hermigildus Liugildi regis Hispaniarum filius regis Francoꝝ Childeberti fratrem vxorem duxit, puellam vtique deuotissimam, cuius exhortatione, ac beati Leandri prædicatione Hermigildus ab Ariana perfidia, qua pater eius languebat, ad veram fidem conuersus est. Quod vt pater agnouit, ad sectam suam perfidia reducere ac premiis suadere, terroribusque inclinari conabatur. Cūque responderet se nū-

Gregorius à Pelagio Constantiopolim mittitur. Io. Diac. lib. 2. c. 26.

Eutyriam haresim profugit. cap. 28.

Sub Iustiniano imperatore ex auctoritate Vigilij Papa nouus quidam in comitijs Pontificis mos inoleuit. Is fuit vt mortuo Papa nouus quidem electio more maiorum fieret. Verum electus Romanus Pontifex non ante consecrari atque ab episcopis ordinari posset, quam eius electio ab imperatore Constantinopolitano confirmata esset, ipsaque literis suis patentibus, licentiam electo pontifici concederet, vt ordinari, & consecrari posset. Quæ uenia obtenta consecratur, & Romanum administrabat pontificatum. Antea enim idem comitiarū & pontificis renunciat consecrationis dies erant. Hoc autem ideo Iustinianum imperatorem, vel eius auctoritate Vigilium Papam constituisse credendum est, vt imperator certus esset de conditionibus futuri pontificis, cuius tum maxima erat auctoritas, ne aliquo pontifice factioso, vel imperatorum hoste ordinato, vrbs & Italia eo auctore se finitum barbaris traderet. Quod S. Siluerium papam aliquando quassisse sibi persuaserat. Onuph. in Annot. in Plat. ex antiquis auctoribus & alijs uetustis S. R. E. monumentis. Caterum hac de re D. Gregor. in 4. psal. Pœn. valde conqueritur, vbi de Simonis Magi heresi disputans, sic ait. Huius erroris uesania conuulsi aduersus Ecclesiam, regiam si fas est dicere, potestatem. Qui turpissimi lucu cupiditate illecti, Ecclesiam Christi, quam Saluator noster uoluit esse liberam, facere conatur ancillam, potestatis regiam iura transcendens, quāto melius foret sibi, Dominam suam esse cognoscere? Et post. Intantum autem sue temeritatem extendit uesania, vt caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi uendicet, & in Domina gentium terrenam potestatis exerceat. Hæc ille.

quam



A.C. 376.

quam veram fidem posse deserere, quam semel A cognouisset, iratus pater, primo omnibus rebus terrenis ablatis regno priuauit. Sed cum nec sic virtutem mentis eius emollire posset, carcerali custodia concludens, collum manusque eius ferro ligauit.

In Pascha te comu- nicare ante recep- tum.

Superuenientis autem Paschalis solennitatis die, intempeste noctis silentio, perfidus pater Arianæ episcopum perfidie misit, ut ex illius manu sacrilegæ consecrationis comunione reciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed iuuenis Deo dilectus Ariano episcopo venienti exprobrauit, ut debuit, eiusque à se perfidiam dignis increpationibus repulit, quia et si exterius iaceret ligatus, apud se tamen in magno mentis culmine manebat erectus. His ad patrem relatis, infana mente infremuit, statimque satellites misit, mandans, ut in loco, in quo ligatus iacebat, occiderent. Qui mox carcerem ingressi, securum cerebro eius insistentes, vitam corporis abstulerunt.

Rex Gothorū oc- cidit filium suum Catholici. Colitur 13. April.

Sed ad ostendendam veram eius gloriam diuina miracula non defuerunt. Nam in nocturno noctis silentio psalmodia cantus ad eiusdem regis & martyris corpus auditi sunt, & lampades visæ. Quod perfidus audiens pater, comotus poenitentia hoc fecisse se doluit, non tamen usque ad salutem obtinendam. Nam quia vera esset fides catholica cognouit, sed gentis suæ vano timore perterritus ad hanc peruenire non meruit. Oborta tamè ægritudine ad extrema perductus, Leandro episcopo, quem prius multum affixe- rat, Richaredum filium suum, quem in sua perfidia relinquebat in regno, commendare curauit, & ut in ipso talia faceret, qualia in fratre eius suis exhortationibus peregrisset. Post cuius D mortem Richaredus rex non patrem perfidum, sed fratrem martyrem sequens, ab Arianæ hæresi ad veram fidem conuersus est. Totamque Visigothorum gentem, ita ad veram perduxit fidem, ut nullum in regno suo militare permitteret, qui regni Dei hostis existeret per hæresim. Hæc Grego. in lib. Dialogo. & habetur 24. q. 1. c. si. quod incipit, Cæpit.

Vnitati non com- municat schisma- ticiis con- ferens. Ansel. lib. 12. ca. 44. Poly. li. 7. tit. 5.

Pelagius Papa multum fuit copiosus in decretis statuendis, ut patet in decretis in multis locis. Et cõtra schismaticos, sic ait 24. quæst. 1. schisma E schisma siquidem ipsum, quod Græcum nomen est, scissurâ sonat. Sed in vnitatis scissura esse non potest, non ergo vnitati communicat, qui schismaticis comunicat. Partes sibi ipsi fecerunt: & ab eo, quod vnum est (ut Apostoli Iudæ verbis loquar) semetipfos segregantes, spiritum non habent. Quibus omnibus illud efficitur, ut quia in vnitatis vnum non sunt, ut quia in parte esse voluerunt, ut quia spiritum non habent corporis Christi sacrificium habere non possint. Non autem nobis nunc illa quæstio est, vtrum tolerare malos, sed vtrum debeamus schismaticis sociari. Si etiam illi licet suo sensu abundantes, inter ma- terna tamen positi viscera quærerent veritatem, à nobis repellendi non erant, donec ad eos ratione duce rei veritas claruisset. Sed quia se ab vniuersali Ecclesia diuiserunt, sicut beatus Augu- ait, omnis Catholicus securus eam partem detestatur, cui Ecclesiam vniuersalem Apostolicis sedibus roboratam non communicare cognoscit. Nec enim leuigat eorum crimen, sed magis au-

get, quod eos diu restitisse dixistis, ne apostolicis communicantes sedibus, in sua comunione reciperent. In hoc enim dum & illi culpandi sunt, qui communicare talibus voluerunt, multò magis tamen & illi execrandi sunt, qui solum in sacerdotibus comunione Apostolicarum sedium, verum etiam in ipsis laicis spreuerunt. Sed nec illud eis prodest, quod eos in eisdem literis, vel ignorantia rationis, vel simplicitate intellectus sui à nostra se comunione suspendisse perhibe- tis. id ipsum enim magis est propter quod schismatici sunt, quia non eos diuersa sentiendi iudicium, sed quædam apud se delata, sibi tamen incognita meruentes, & cõtra Apostolicam sedem temere credentes, pelsima diuisi opinio, quod schismatici specialiter esse beatus denunciât Augu- stus, dicens, De talibus aduersus authoritatè il- larum ecclesiarum, quæ ab Apostolica sede epis- tolas accipere meruerunt, temere credendo, im- manissimum schismatis crimen à se propulsare non potuerunt, ad summam, aut illos Ecclesiam esse creditis, & cum duæ Ecclesie esse non possint, nos (quod absit) schismaticos iudicabit. Aut si veram in Apostolicis sedibus esse constat Ecclesiam, & illos ab vnitatis diuisis cognoscite, & comunione quæstionem esse sublatam, quam veram nisi in vnitatis constare esse nõ posse. Noli ergo, quasi nulla schismaticorum atque Ecclesie differentia sit, velle indifferenter vtrorumque fa- crificiis sociari. Non est Christi corpus, quod schismaticus conficit, si veritate duce dirigimur. Hæc ille.

Qui pro- prie sint schisma- tici.

Sed hoc vltimum sanè intelligendum secun- dum glof. & bene, scilicet quod schismaticus nõ conficit sacramentum Eucharistie, scilicet quan- do non seruat formam Ecclesie: vel si seruat for- mam, dicitur non esse corpus Christi quod con- ficit, quo ad effectum, non quo ad verum sacra- mentum, quia scilicet in conficiente, vel ab eo scienter sumente non operatur salutem, sed per- niciem propter abusum illorum.

Quomo- do schi- maticus non con- ficit Chri- sti corpus vide D. Tho. 2. 2. q. 99. art. 3.

Idem Pelagius contra eos, qui dicebant Ecce- liam persecutionem facere, dum punit malos, vel cogit ad bonum promissum seruandum. sic ait 25. q. 5. non vos. Non vos hominum vaniloquia re- tardent dicentium, quia persecutionem Ecclesia faciat, dum vel ea, quæ cõmittuntur reprimat, vel animarum salutem quærit. Errant huiusmodi ru- moris fabulatores. Non persequitur nisi qui ad malum cogit. Qui verò malum, vel iam factum punit, vel prohibet ne fiat, non persequitur, sed diligit. Nam si ut illi putant, nemo nec reprehendendus à malo, nec cogendus ad bonum est, hu- manas & diuinas leges necesse est euacuari, quæ & malis pœnam, & bonis præmia suadente iusti- tia constituunt. Malum autem schisma esse, & per exteras etiam potestates huiusmodi opprimi ho- mines debere, & canonicæ scripturæ authoritas, & paternarum nos regularum veritas docet. Quis- quis ergo ab apostolicis diuisus est sedibus, in schismate cum esse non dubium est, & cõtra vni- uersalem Ecclesiam altare conatur exigere. Sed quid de talibus insertus in Chalcedonensi syno- do canon constituit, gloria vestra consideret. Ibi enim in substantia decernitur, quod qui fa-

Non qui ad bonu- sed quid malu- cogit persequitur, Deus de- dit. P. 1. Poly. lib. 7. titu. 5. Ansel. li. 12. ca. 47.

a Hic canon, qui etiam citatur 7. q. 1. si quis presbyter, sic habet ad verbum. Si quis presbyter vel diaconus

A.C. 380.

diaconus contempto suo episcopo seipsum ab Ecce- lia segregauerit, & priuatum apud se collectis popu- lis altare erigere ausus fuerit, & nihilominus epi- scopo se exhortante, & semel & iterum reuocante inobediens extiterit, hunc modis omnibus depoten- dum, nec aliquando consequi curationem, aut prop- rium honorem recipere speret. Quod si etiam per- seuerauerit conturbans & cõcitans Ecclesiam, per- eam qua foris est potestatem, hunc tanquam sedi- tiosum corripit oportet. Conc. Antioche. sub Iulio 1. tom. 1. Concil.

Habetur actione 4. cõcilij Chale. in ep. archi- mandrita rum ro. 2. C6c. & in Conc. An- tioch. c. 5. 67.

ciunt schisma in ecclesia, rebellantes se suis supe- rioribus, & moniti obedire contemnunt, debent excommunicari, & deponi. Et si perseuerent fa- cientes seditiones Ecclesie, per potestates secu- lares comprimantur. Et infra.

Etiam beatus Augu. de talibus dicit. Multa etiã cum inuitis benigna quadam asperitate ple- centis agenda sunt, quorū potius vilitati, quam voluntati consulendum est. Nam in corripiendo filium quamuis asperet, non tamen amor paternus amittitur: sit tamen quod nollet, ut doleat, qui etiã inuitis videtur dolore sanandus. Ecce vide- tis quemadmodum tanti testimonio patris, non persequatur coercendo talia, sed dilgat emen- dando tales semper Ecclesia. Facite ergo etiam & vos, quod scientes intentionem christianitatis vestrae frequenter hortamur, & date operam, ut talia vltra fieri non liceat, sed etiam (quod nobis facillimum esse non dubito) ij qui talia præsum- pserunt, ad piissimum principem sub digna custo- dia dirigantur. Recolere enim debet celsitudo ve- stra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo & Istriam & Venetiã tyranno Totila possidete, Francis etiam cuncta vastantibus, non ante tamè Mediolanensem episcopum fieri permisistis, nisi ante ad clementissimum principem exinde retu- listetis, & quid fieri debuisset iterū eius scriptis cognouissetis, & inter vsique feruentes hostes, Rauennam tamen, & is qui ordinabatur, & is qui ordinaturus erat, prouidentia culminis vestri deduci sunt. Hæc ibi.

Idem Narseti patricio. c. seq. q. ca. De liguribus atque Veneticis episcopis & Istriis quid dicam? quos idonea excellentia vestra & ratione pote- state reprimere nouit, & dimittitis eos in contem- ptum Apostolicarum sedium de sua rusticitate glo- riarit. Et infra: Nolite ergo dubitare huiusmodi homines principali vel iudiciali authoritate cõ- primere, quia regularum patrum hoc specialiter con- stituerunt, ut si qua Ecclesiastici officij persona, cui subiectus est, restiterit, vel seorsum collegerit, aut aliud altare erexerit, aut schisma fecerit, iste excommunicetur atque damnetur. Quod si forte & hoc contempserit, & permanserit diuisiones & schismata faciendo, per potestates publicas op- primatur.

a Hic Pelagius ordinauit & mandauit, ut nul-

a Non solum hic Pelagius in epistola decretali 1. tom. 2. Concil. nullum Patriarcham vniuersalem appellandum esse decreuit, sed etiam Gregor. mag. lib. 7. ep. 30. indi. 1. & sepe alias, ut habet etiam D. Anton. cap. sequenti. S. 3. Ceterum noluerunt ideo hi sancti pontifices statuere (ut heretici pu- tant) nullum esse vniuersalis Ecclesie præfulem, & pontificem. Nam in synodo Chalcedonensi teste D.

De pa- triarcha vniuer- salis nomi- ne.

Gregor. lib. 4. ep. 32. & 36. & 38. Pontifex Roma- nus vniuersalis episcopus est dictus. Præterea idem Pontifex, qui à Patriarcha vniuersalis nomine ab- horrent, se in vniuersalem Ecclesiam habere pote- statem satis ostendunt. Nam Pelagius sic in eadem scribit epistola. Relatum est ad Apostolicam sedem Ioannem Cõstantinopolitanum episcopum vniuer- salem se scribere, vòsque ex hac sua præsumptio- ne ad synodum conuocare generalem: cum genera- lium Synodorum conuocandi auctoritas Apostolica sedi B. Petri singulari priuilegio sit tradita & nul- la vnquam synodus rata legatur, qua Apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter quic- quid in prædicto vestro conuenticulo (quia synodus taliter præsumpta esse non potuit) statueritis, ex au- thoritate sancti Petri Apostolorum principis, & Domini saluatoris voce, qua B. Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse saluator dedit, que etiã potestas in successores eius indubitanter transiit, præcipio omnia qua ibi statueritis, & vana & cas- sata esse, ita ut deinceps nunquam appareant. Hæc ille. Gregorius verò in eadem epist. 30. lib. 7. indi. 1. Meus, inquit, honor est honor vniuersalis Ecclesie. & ep. 64. indi. 2. Nam quod idem primas (inquit) se- ditit Apostolica sedi subieci, si qua culpa in episco- pis inuenitur, nescio quis ei episcopus subiectus non sit, & sexcenta alia huiusmodi, qua Sand. de vi- sib. Mon. lib. 7. collegit. Nomen itaque vniuersalis episcopi duplicem potest habere significationem. Nam vniuersale, id est quod ita vnum est in vni- uerso, ut aliud non sit, ut vnus Deus, vnus sol. Sic nullus est episcopus vniuersalis, sic sumpserunt vniuersalis episcopi nomen hi sancti Pontifices, quod satis indicat D. Gregor. ep. 38. lib. 4. Tu co- naris inquit, eum honorem omnibus tollere, quem tibi illicite desideras singulariter usurpare, & in 30. ep. lib. 7. indi. 1. Si enim vniuersalem me papæ vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatatur vniuersum. & Pelag. si summus, inquit, pa- triarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomò ceteris derogatur. Vniuersalis deinde episcopus is dicitur, qui in ordine episcoporum primus & prin- cipalis est. In qua significatione Pontifex Romanus à Concilio Chalcedonensi vniuersalis est nomina- tus, & ab omnibus semper Catholicis est habitus. V. de Raimundum Ruffum aduersus impiū Molinam pro pontifice maximo. Sand. lib. 7. de visib. mon. Franc. Turr. lib. 3. pro defen. can. Apost. ca. 1.

Matt. 16.

lus patriarcha debeat se nominare vniuersalem. Ipse etiam statuit, quod nec archiepiscopus, nec primas, nec patriarcha ante pallium susceptum possit ordinare, & quod intra tres menses à sua confirmatione postulare debet consecrationem, & pallium ab apostolica sede, aliàs punitur, ut distin- ct. 100. cap. 1. Idem de conciliis generalibus sic ait distinct. Concilij 17. multis. Multis denuo apostolicis & canonicis atque ecclesiasticis instrumitur regulis, non debe- re absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari scilicet generalia. Et infra in fine. Maio- res vero & difficiliore quæstiones, ut sancta sy- nodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad se- dem Apostolicam semper deferantur, hæc ibi. quæ scilicet concernunt fidem vel statum vniuersa- lem Ecclesie. Idem de consec. dist. 1. inuenimus. Declarat præfationes omnes, quæ dicuntur in missa, scilicet in Resurrectione, in Ascensione Domini



A.C. 384. Domini, in Pentecoste, in festo Trinitatis, in A Natali Domini, in Epiphania Domini, de apostolis, de sancta Cruce. Et de ieiunio in quadragesima. Additur etiam de virgine Maria. Et hæc vltra communem quotidianam.

Idem Pelagius de monachis scribens Antoninae patriciæ 16. q. 1. de presentium, ait. Satis valde amarissimum habeo, de proposito monachus ad officium defensoris homines deduci, (id est, iudicis, aduocati & procuratoris) in quo nullo modo quæ à monachis Deo promissa sunt, valeant adimpleri. Omnimoda enim est & illius habitus, & istius officij diuersitas. Illic enim quies, oratio, labor manuum, at hæc causarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcumque vel ecclesiastica instituta, vel supplicantium necessitas poscit. Faciat autem Deus, vt tales sint ij, qui vel à vobis in isto habitu nutriuntur, vel in monasteriis crescunt, vt prouecta ætate & probata vita, non ad litigiorum officia, sed ad sacerdotiũ valeant promoueri.

Idem Pelagius concessit ex dispensatione, vt quidam qui post mortem vxoris in statu laicali habuerat ancillam in concubinam promoueretur ad diaconatum, illam tamẽ dimitrendo, scribens episcopo Florentino. dist. 34. fraternitatis. dicens: Quia defectus nostri temporis, quibus nõ solum merita, sed & ipsa corpora hominum defecerunt, districtiõnis illius non paritur manere censuram, & ætas illius, de quo agitur, futura incontinentiẽ suspensionẽ auferre dignoscitur [ vt ad diaconatus ordinẽ possit prouchi concessisse nos noueritis. ]

Idem Narsæti patricio. Quia scimus occulto Dei iudicio, animam vestram, & si per aliorum iniquitatẽ ac superbiam à contaminatione schismatis custoditam, egimus omnipotenti Deo gratias, qui etiam de malis hominum actibus bona operari consuevit. 23. q. 5. relegendes.

Idem de continentia. 27. q. 1. de viduis. 2. sic ait. Sicut vidua vel virgines, si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum nullatenus nubere vetabantur, sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiam fidem debuerit custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus inire, sed solum adhortationes premij sempiterni pœnæque proponere diuini iudicij, vt & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cauendum est quippe, quod de earum moribus actibusque beatus testatur Apostolus. Quod plenius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam detereri, quàm admoneri videatur.

Idem de mutationibus locorum scribens Benigno archiepiscopo sic ait, 7. q. 1. scias. Scias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis, vel vtilitatis, aliud causam præsumptionis, & propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est qui non auaritiæ causa, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel dilectionis, migrat de ciuitate ad ciuitatem, sed causa necessitatis vel vtilitatis mutatur. Nam plurimorum vtilitas, vnius vtilitati vel voluntati est præferenda. Aliud enim est mutare, aliud mutari. Nã & aliud est sponte transire, aliud est coactẽ, & necessitate venire. Vnde non mutant ciuitatem, sed mutatur: qui non sponte sed coactẽ hoc agunt.

Idem ad eundem in cap. sequen. Omnis qui gemebat, & qui vexabatur à Saul, fugiebat & ve-

niebat ad Dauid. Si rex piissimus, atque iustissimus Dauid sciret esse peccatum persecutionem fugientes, & transeuntes de loco ad locum recipere, tales nequaquam reciperet, nec tales teneret secum, nec in aliis ciuitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur episcopos, & eos de ciuitatibus ad ciuitates ire compellunt, non eos tantum persequuntur, quantum dominum nostrum Iesum Christum, cuius legatione funguntur. Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus, & necessitate patientibus, ipsum Christum negant qui est misericordia & veritas, [ & omnibus necessitate patientibus, subuenire iubet. ]

Idem 8. q. 3. talia. Scientes aliqui se ad episcopatum, nec ætate, nec scientia, nec viam meritum posse perducere, ad hoc tantummodo Ecclesiam in quietare voluerunt, vt sibi de eis, quæ præsumpta sunt ex ipsa, immunitatem promittat episcopus futurus, & fiat rapina securitas, episcopatus ambitio. Et infra. Elpidium diaconum electum quasi ab omnibus ad nos facite properare. Quem tamẽ hac per vestram dilectionem præsentis iusionis specialiter admonemus, ne cuiquam se aliquid dare vel daturum se esse promittat, sed neque de ecclesiasticis præteritis causis aliquam securitatẽ facere audeat alicui suæ promittere, aut quasi factus episcopus, ea quæ direpta sunt, permanere libere patiar.

Idem Cresconio illustri sic scribit 10. q. 3. illud. 1. Illud te volumus modis omnibus custodire, ne quisquam episcoporum Sicilia de parocciis ad se pertinentibus nomine cathedralici amplius, quàm duos solidos præsumat accipere, neque cõpellere presbyteros aut clerum suarum parocciarum supra vires eis conuiuia præparare.

Idem 10. q. 1. si quisquam. Sergio cancellario sic scribit. Si quisquam clericus siue inferioris siue potioris gradus petitor existat, & contra laicam personam suas dirigat actiones, iste modis omnibus non alibi, quàm apud prouinciæ iudicem negotium suum dicitur occurrat. Si quis laicus clericum cuiuscunque gradus duxerit esse pulsandum, ad episcoporum iudicium in eadem ciuitate vel territorio cõstitutorum proponat eas, quas se existimat habere actiones. Quem ordinem legibus per omnia conuenientem atque consentaneum illa regula demonstrari manifestat, quæ præcipit actorem forum persequi pulsati.

S. Gregorius magnus Pont. max. 67. sedit an. 40. men. . . di. . . A. C. 590. cuius vitam scripsit Ioan. Diac. libro quatuor. tom. 2. Sundry. Meminit eiusdem Bed. lib. 2. histo. Angl. & Paul. Diac. lib. 3. de gestis Longobardorum cap. 11.

De Gregorio magno Romano Apostolico primo huius nominis.

CAP. III.



Gregorius successit Pelagio in numero pontificum sexagesimus secundus. Interpretatur autem Gregorius vigilans, quod optime conuenit ei, quia ad Deum de luce gratiæ sopitis passionibus per contemplationẽ vigilauit, secundum illud Cant. 1. Ego dormio, & cor meum vigilat. Vigilauit sibi perfectẽ vitium resistens, & virtutibus inhaerens, contra

Luc. 21.

contra insidias diaboli per humilitatem & orationem, ac timore continuẽ paratus existens, secundum illud Christi: Vigilare omni tempore orantes, vt fugere possitis omnia ista, scilicet pericula, & ante conspectum Dei stare. Vigilauit proximis subditis, quo ad animas per doctrinam maxime moralem, & non solum sui temporis, sed in perpetuum futuris hominibus per libros editos ab eo. Quo ad corpora per maximam liberalitatem. Nec aliquis pontifex reperitur, qui ita vigilauerit ad prouidendum pauperibus, implens illud Apoca. Esto vigilans.

Denique docilis fuit adolescens, inquit Ioan. B. diaconus, qui cum transiisset communiter stylo surgentis infantia ad biuium Pythagorica literæ peruenisset, incunctanter sinistram ramum cum sæculi voluptate relinquere, & ad dextrum caput cum cœlesti desiderio totis viribus anhelare.

Et ad intellectum huius, sciendum de litera Pythagorica, quia scilicet ab eo inuenta est Y. Ascendens enim puer ad vsum rationis, si se vitium tradidit, ramum illius literæ assumit, qui descendit ad ima. Si autem viam virtutum, sumit dextrum ramum ascendendo ad superna, etsi laboriose.

Gregorius primus, qui & Magnus dicitur, propter eximiam sanctitatem, & sapientiæ præcipue moralis sublimitatem, & pene in ea omnes doctores excelsit, & propter summi pontificij dignissimam administrationem cum maxima humilitate, cum nihil magis in ceruice pontificis quàm humilitas splendet, vt ipse ait dist. 100. contra morem defuncto Pelagio ex peste, ecclesiam Dei regendam licet inuitus suscepit, sed omni clero cogente, & populo Romano acclamante, & Mauricio Imperatore assentiente, opræter post fugam inuentus, ne Dei voluntati contraire videretur, onus suscepit, in ordine pontificum Romanorum, quem maxime decorauit sexagesimus secundus fuit. De quo diffusius agitur, & de vita & doctrina eius. Scripsit autem vitam eius Paulus historiographus Longobardorum, quam Ioannes diaconus diligentius postea compilauit.

Gregorius igitur iste senatoria stirpe progenitus patrem habuit Gordianum: matrem verò Syluiam nobilissimos Romanos. Hic cum summum philosophiæ apicem in sua adolescentia attingisset, ac rerum & diuitiarum copia abundaret: cogitauit tamen omnia deserere, & ad religionis statum se transferre. Sed dum longius conuersionem protraheret, & tutius se famulaturum Christo putaret, si sub prætoris habitu vrbanum mundo specie tenus deseruieret, cæperunt multa cõtra eum ex eiusdem sæculi cura succrescere, vt non iam corpore tantum, sed in eo retineretur & mente.

Tandem patre orbarus, sex monasteria in Sicilia construxit, septimum intra mœnia vrbis sub honore sancti Andreae apostoli in proprio domate fabricauit. In quo relictis sericeis, auro, gemisque radiantibus vestimentis: vili monastico habitu regitur, vbi ad tantam perfectionem in breui deuenit, vt in ipso conuersionis suæ initio posset iam in perfectorum numero computari. Cuius quidem perfectio ex verbis, quæ super dialogum scripsit in prologo aliquantisper perpendi potest, vbi ait. Infelix animus meus occupationis suæ pulsatus vulnere, meminit qualis aliquando in monasterio fuit, quomodo ei labentia cuncta subter erant, quantum rebus omnibus, qua

voluntur, eminebat, quod nulla nisi cœlestia cogitare consueuerat, qui etiam retentus corpore, iam ipsa carnis claustra contemplatione transibat, qui mortem quoque, quæ cunctis pœna est, vt ingressum vitæ & laboris sui præmiũ amabat.

Tanta denique districtione corpus afflixit, vt infirmato stomacho vix subsistere valeret, & incisionem vitalium, quam Græci *συντομή* vocant, patiens, crebris angustiis per horarum momenta ad exitum propinquaret.

Quadam vice dum in suo monasterio, in quo præerat quadam scriptitaret, angelus Domini in specie naufragi sibi abiit, sibi que misereri lachrymabiliter postulauit. Cui Gregorius cum sex argenteos dari fecisset, & abiisset, eadem die iterum rediit, seque multa perdidisse, & pauca recepisse asseruit. Et cum totidem argenteos ab eo recepisset, iterum die tertia reuersus miser ei subueniri importunis clamoribus postulabat. Sed Gregorius cum à procuratore sui monasterij didicisset, nihil dandum esse in monasterio, scutellam argenteam, quam mater sua cum leguminibus mittere solebat, remansisse solum, ille statim dari præcepit, & continuo ille lætus abscessit. Hic autem angelus domini fuit, sicut postea reuelauit.

Cum autem cuncta diligenter, quæ ad religionis conuersationem spectant, obseruari mandaret, duo ex monachis eius disciplinæ huiusmodi rigorem non ferentes in salutato hospite recesserunt. Quod aduertens Gregorius tunc abbas, vt pastor optimus, oues errantes ne perirent, reuocare ad ouile curauit. Misitque post illos aliquos, qui illos reducerent, cum inuenissent quæsitos. Egredi ergo vrbe, à longe, monachi qui fugerant viderunt, qui eos quærebant, ipsis tamen non visis ab eis, propter quod, vt non inuenirent, sed præterirent eos, intrarunt quoddam antrum, quod erat iuxta viam, se ibi celantes. Cum autem nunciij equites, vt citius inuenirent, iuxta locum applicuissent, equi eorum substiterunt, nec calcariibus virgines, vltra citraque ducere vilo modo valebant. Quapropter inspirati à Deo, ne forte hoc accideret, quia ibi prope essent quærendi, intrantes speluncam inuenerunt latentes, & reduxerunt eos, quod vtique meritis Gregorij factum quis dubitet?

Alij etiam dum à monasterio recedere deliberasent, arrepti sunt à diabolo, & vnus eorum etiam lumine priuatus. Qui postquam confessus sunt peccatum suum (scilicet de fuga quam intrabant) Gregorio, à damonis liberati sunt vexatione. Similiter alter, qui furtum fecerat, partem pretij de quadam re vendita retinens, vexatus à diabolo fuit, quousque Gregorio confessus est peccatum. Econtrario fuerunt in ipso monasterio multi monachi sanctæ vitæ. Vnde de quodam Geroncio narrat ipse Gregorius quod in infirmitate constitutus graui, vidit dealbatos viros, id est angelos de superioribus descendere in monasterium ipsum, e quibus vnus dixit. Venimus ad hoc, vt de monasterio Gregorij fratres quosdam in militiam mittamus. Atque vnus alteri præcipiens dixit. Scribe Marcellum, Valentinianum, & quosdam alios, & hunc ipsum infirmum qui nos aspicit. Qui omnes successine post paululum sunt à domino euocati.

Præterea ipso Gregorio abbate existente, vbi in monasterio omnis proprietates eliminata erat, Secunda pars Hist. Ant. T

Eius abfinitia li. 1. vitæ. cap. 7.

Monachi apostolice diuinitas à fuga retrahitur. cap. 14.

Monachi chorũ apostolice pœnæ. ca. 11. 12. & 13.

Præfatio. nes Ecclesie in ep. ad episcopo pos. Germaniæ & Galliar.

Qui post mortẽ vxoris habuerat ancillam in concubinam promoueretur ad diaconatum, illam tamẽ dimitrendo, scribens episcopo Florentino. dist. 34. fraternitatis. dicens: Quia defectus nostri temporis, quibus nõ solum merita, sed & ipsa corpora hominum defecerunt, districtiõnis illius non paritur manere censuram, & ætas illius, de quo agitur, futura incontinentiẽ suspensionẽ auferre dignoscitur [ vt ad diaconatus ordinẽ possit prouchi concessisse nos noueritis. ]

Quatenus liceat episcopo de vna ciuitate in aliam transire. ep. ad Benignũ 10. l. Cõc.

A.C. 590. Quomodo sine peccato transiri ex vno loco in alium possit. ib. 1. Reg. 21.

Apoc. 1. Ioã. Diac. lib. 1. ca. 3.

Humilitas pontificum deus. epist. 54. lib. 1.

Genus & educatio. lib. 1. ca. 1. & 3.

Sept monasteria construxit. ca. 5. & 6.

A. C. 590. accidit vt quidam ex monachis eius nomine Iustus, cum esset artis medicina peritus, aliquando infirmis cum licentia Gregorij sanitatis medicamenta vel consilia prestabat, qui diabolo instigante cupiditate ductus a quodam sibi oblatos tres aureos, vt proprium sibi occultos retinuit. Eo autem infirmato, cum visitaretur a confratribus suis, inuenti sunt inter medicinalia illi aurei, quod significatum est Gregorio. At sanctus vir intelligens vitium proprietatis, exinanituum totius regularis conuersationis, vt experientia docet, summe detestatus est scelus ipsum, mandauitque strictissime in pœnam criminis, nullum ex monachis amplius eum visitare debere, sed solum per germanum suum, qui in monasterio ipso laicus degebat, necessaria ministranda, & vt ab eodem germano suo, sibi causa exprimeretur subractionis consueta fraternæ visitationis. Quo ad vnuquem seurato, intellexit Iustus monachus ex pœna grauitatem culpæ suæ, & ingemuit vehementer pro peccato suo, ex illaque infirmitate vitam sinuit. Audita autem morte eius, Gregorius nō ea vindicta quietus, vt magis ac magis omnem proprietatem a monasterio relegaret, puniuit, & mortuum mandans monachis, vt non in loco sacro, sed in sterquilinio corpus eius proicerent cum tribus illis aureis, dicentes hoc & officium celebrantes eidem: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Quibus peractis, ne videretur vir Dei hominem non vitium persecutus, post modicum illi compatiens, præcepit vni ex monachis, quem deuotiorē existimauit, vt vsque ad triginta dies quouidie pro eo hostiam immolaret. Quos cum impleisset, is defunctus pro quo suffragium fiebat, trigesimo die apparuit fratri. Interroganti autem quomodo se haberet, respondit defunctus. Vtique modo male fui, nunc autem bene, quia hodie communionem recepi.

Vitium pro prietas religionis pestis.

Missa pro defunctis.

Missa que habet suum valorem habet.

Tiberis inundatio. lib. 10. hist. Franc. cap. 1. & Diac. lib. 1. Vit. cap. 34. Serpentes extincti corrumpunt aerem. cap. 36.

§. I.

ANNO autem imperij Mauritij septimo, tanta fuit inundatio aquarum, vt timeretur, ne iterum mundus aquis diluuij solueretur. Nam apud urbem Romanam fluuius Tiberis propter assiduas pluias limites suos egressus, adeo inundauit, vt maiorem vrbis partem occuparet, multaque domos euerteret. Mirum dictu, traheretur secum inundatio illa serpentum multitudinē, cum quibus & draco maximus visus est, descendensq; ad mare hæc multitudo serpentum a falsis fluctibus suffocati ad litus eieci sunt. Quorum congestam

multitudinem tantus fœtor securus est, vt totam adiacentem regionem fœtore corrumpere, propter quem fœtorem ex corruptione aeris pestis illa, quam inguinariam vocant, in tota circumadiacente regione secuta est, quæ adeo defœuit, vt intra paucos dies multa hominum millia interirent. Ex qua peste Pelagius papa defunctus est. Eo autem defuncto acclamante clero, senatu populoque Romano vno omnium consensu Gregorius papa nominatur. Quem ille honorem declinans, indignum se tanto sacerdotio protestabatur. Timebat enim vit sanctus, ne mundi gloria, quam prius abiecerat, sub ecclesiastici colore regimini, ei aliquando subreperet. At vbi totius populi vidit instantiam, consensurum se aliquando simulauit, & imperatori Mauritio, cuius filium de sacro fonte leuauerat, scripsit, adiurans eum, & multa prece deposcens, ne vnuquam populi decreto assensum præberet. Sed præfectus vrbis Germanus nomine, Deo volente eius nuntium præuenit ac retinuit, & populi voluntatem cum electionis decreto imperatori direxit. Quo accepto imperator mire gauisus est de tanti viri electione, vnde & consensum præbuit, & vt moris erat, decretum firmavit.

A. C. 590.

Pestis in vrbe defœuit. cap. 37.

Interea dum principis præstolaretur assensus, lucis ipsa grauisime populū deuastabat. Congregata igitur multitudine, vt scribit Ioan. de col. venerabilis leuita Gregorius verba ad penitentiam huiusmodi ad populū exorsus est, dicens. Oportet (fratres dilectissimi) vt qui flagella Dei futura euenire non meruimus, saltem præsentia & experta pauemus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam, ipsa pœna, quam patimur, dissoluat. Vt enim per prophetam prædictum est. Peruenit gladius vsque ad animam. Ecce enim cuncta plebs cœlestis ire mucrone percussit, & repentina singuli cæde vastantur. Nec languor mentem præuenit, sed languoris moras (vt cernitis) mens ipsa præcurrit. Percussus quisque ante rapitur, quam ad lamenta penitentia conuertatur. Penfate qualis ante conspectum iudicis peruenit, cui non licet flere, quod fecit. Et habitatores quidem non ex parte subtrahuntur, sed pariter corrunt, domus vacuæ relinquantur, filiorum funera patres aspiciunt, & sui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnuquisque igitur nostrum ad penitentia lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Reuocemus ante oculos mentis, quicquid errando commisimus, & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione, & sicut ait propheta, leuemus corda nostra cum manibus ad Deum. Dat profecto, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam dicit. Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuatur. Nullus de iniquitatum suarum immanitate desperet. Veterinosas namque Niniuitarū culpas triduana penitentia absterfit. Et conuersus latro, vitæ præmia etiā in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præsumamus iam nos percepisse quod petimus. Citius ad precem iudex flebitur, si a prauitate sua peccator corrigatur. Imminente tantæ animaduersionis gladio, nos importunis precibus instamus. Ea namque, quæ ingrata esse in hominibus importunitas solet, iudicio veritatis placet. Hinc per psalmistam ait. Inuoca me in die tribulationis, etiam te &

Oratio eius ad populū Turonens. & Diac. cap. 41. ex D. Greg. lib. 11. ep. 2.

Hier. 4.

Hortatur ad penitentiam.

Psal. 94.

Thren. 3.

Ezech. 18.

Ionæ 3.

Luc. 23.

Mat. 15.

Psal. 49.

te &

A. C. 590. te & magnificabis me. Ipse igitur sibi testis est, quia inuocantibus misereri desiderat, qui admonet, vt inuocetur. Proinde, fratres carissimi, contrito corde, & correctis operibus, castina die primo diluculo ad septiformem litaniam iuxta distributionem inferius designatam deuota cum lacrymis mentē veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præsumat, sed ad sanctæ Dei genitricis ecclesiam conuenientes, qui simul omnes peccauimus, omnes simul mala, quæ fecimus deploremus, vt districtus iudex, dum nos culpas nostras punisse considerat, ipse a sententia propostæ damnationis parcat.

Litania septiformis instiuitur.

Gravis mortalitas. ca. 43.

Septiformis litania quæ. cap. 42.

Sternuntur autem dicatur Deus te adiuuet.

Igitur dum magna multitudo omnis ætatis & sexus, atque professionis iuxta præceptum Leuitæ Gregorij die statuta dominum rogatura venisset, diuino iudicio instantum ipsa lucis defœuit, vt intra vnius horæ spacium, dum plebs vocē supplicationis emitteret, octoginta homines ad terrā corruentes expirarent. Sed nequaquam destitit facundissimus doctor populū exhortans, ne ab oratione cessaret, donec miseratione diuina pestis ipsa quiesceret.

Dicebatur autem septiformis Litaniam vel processio, quia Gregorius statuit per septem ordines procedere. Nam in primo ordine antecesserant clerici, in secundo monachi & religiosi, in tertio omnes sanctimoniales, in quarto infantes & pueri, in quinto virgines, in sexto omnes viduæ & continentes, in septimo omnes coniugati & reliqui. Et dicitur accidisse tam grauis pestis, vt sternuntur autem dicatur Deus te adiuuet, vel oscitando homines spiritum subito exhalarent, vnde introductum est ex more, vt in huiusmodi actibus dicatur. Deus te adiuuet, vel signum Crucis fiat. Et hoc accidit ex eo, quia Romani incontinenter in Quadragesima vixissent, & sic indispositi communionem in Paschate suscepissent, exinde etiam magis ac magis luxurijs, ludis, & alijs vitijs se occupantes.

Fugit Pontificatum mutato habitu. cap. 44.

§. II.

CVm autem Gregorius futurus antistes, putaret ex literis suis principem Mauriciū nō consensisse postulationi hominum circa sui electionem, postquam cognouit literas suas à Germano interceptas fuisse præfecto vrbis, imperiale responsum timens eius assensum electioni præbere, hoc ipsum præuenire nisus est. Quia enim egredi portas ciuitatis non poterat palam, à negotiatoribus exponendum se, mutato habitu, vt ferret callidus impetrauit, & sylvarum saltus, & cauernarū latibula requisit. In quibus dum summa sollicitudine ab omnibus quæreretur, indicio columna super se iugiter è cœlo dependentis agnoscitur, capitur, trahitur, & apud Ecclesiam principis Apostolorum consecretur. Quod verò ad huius honoris culmen inuitus ascenderit, qui verba, sua legit patenter aduertit.

Magnum exemplum contra appetentes prælationis dignitatem.

Vnde ad Narsetem patriciū sic ait. Dum contemplationis alta describitis, ruina mea gemitū renouatis : quia audiui quid intus perdidit, dum foris ad culmen regimini immeritus ascendi. Tanto autem merore me percussum cognoscite, vt vix loqui sufficiam. Nolite ergo vocare me Noemi, id est, pulchrū, sed vocate me Mara, quia

A amaritudine plenus sum. Et alibi. Qui me ad episcopatus ordinem cognoscitis peruenisse, si me diligitis plangite, quod & ego incellanter desleo, atque, vt pro me Dominum exoretis, rogo. Et in prologo Dialogorū. Ecce nunc magni maris fluctibus quatuor, atque in nauis mentis tempestatis valida procellis illidor, & cum prioris vitæ statum recolo, quasi post tergum reductis oculis viso littore suspiro.

Quia verò adhuc pestis Romam vastabat more solito, processionem cum litanis per circumitium ciuitatis prosequi Paschali tempore mandauit, & imaginem beatæ Mariæ semper virginis ante processione portari ordinauit. Hæc imago dicitur esse Romæ in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris, & fuisse depicta à Luca Euangelista, nō solum medico, sed & pictore egregio. Cum autem deferretur imago, tota æris infectio & turbulencia imagini cedebat, quasi eam fugeret, & præsentiam eius ferre non posset : vnde & mira serenitas, & æris puritas post eam remanebat. Tunc iuxta imaginē ( vt fertur ) audite sunt voces angelorum canentium, Regina cœli lætare alleluya, &c. Statimque Gregorius, qui processionem sequebatur, addidit. Ora pro nobis Deū, alleluya. Vidit Gregorius super caltrum sancti Angeli, quod prius dicebatur Crescentij, vel moles Adriani, angelum stantem, qui gladium euaginatū cruorem detergens in vaginam reponerat. Intellexitque Gregorius quod pestis cessasset, prout factum est.

De imagine B. Virginis quam B. Lucas depinxit.

Regina cœli lætare, ab Angelis decantatum.

à Flaco de imagine B. Mariæ semper virginis historiam commemorat Theodoricus de Apollonia lib. 2. de vita B. Dom. cap. 5. & 8. & Sigon. lib. 1. de regno Ital. & Canis. lib. 5. de virg. Deip. cap. 2. 2. Porro hoc sæculo frequentem fuisse imaginum usum docet imprimis ipse Grego. epist. 109. lib. 7. vbi Serenū Masiliensem episcopum redarguit, quod eas cōfringere ausus sit, deinde Ioan. Diacon. in vita D. Grego. lib. 4. cap. 18. quod etiam refert D. Anton. infer. cap. 6. §. 10. dum characteris incarnati verbi meminist. Neque porro hoc solum sæculo, sed etiam superioribus sæculis fuisse imagines sæpe in hac historia annotauimus.

Gregorius præ humilitate laudari non vult. lib. 6. episto. 8.

§. III.

TANTÆ autem humilitatis fuit Gregorius, vt se nullo modo laudari permitteret, vnde & Stephano episcopo, qui cum in epistolis suis laudauerat, sic scribit. Multum mihi, & vltra quam audire merui, fauorem in vestris epistolis demōstratis. Et cum scriptum sit. Ne laudes hominem in vita sua, tamen etsi audire talia dignus non fui, orationibus vestris peto, vt dignus efficiar, vt sint in me bona, quæ dixistis. Idem ad Narsetem patricium. Quod cause & nominis similitudinem faciendo, per scripta vestra clausulas declamationis que formatis, certe frater carissime simiam leonem vocas, quod eo modo vos agere conspicimus, quo scabiosos sæpe catulos pardos vel tigrides vocamus.

Ecc. 11.

Idem in epistola ad Anastasium patriarcham Antiochenum. Quod me os domini, quod lucernam dicitis, quod me multis prodesse posse per

A.C. 590. Greg. laudes suas detestatur. ep. 7. & 25. lib. 1. hibetis, existimationem fateor in maximam dubitationem perduxistis. Considero enim qui sum, & nihil in me ex huius boni signo deprehendo. Considero namque qui estis, & vos mentiri posse non arbitror. Cum enim credere volo quod dicitis, contradicere mihi infirmitas mea. Cum disputare volo, quod in laude mea dicitur, contradicere mihi sanctitas vestra. Sed quare vir sancte nobis aliquid de hoc certamine nostro concinat, ut & si non quod dicitis ita est, sit ita, quia dicitis.

Vocabula etiam, quae iactantiam vel vanitatem sonabant omnino respuebat. vnde & Eulogio patriarchae Alexandrino, qui eum vniuersalem Papam vocauerat, ita scribit. & habetur distinct. 99. cap. vii. Ecce in praefatione epistolae, quam ad me direxistis, superbae appellationis beati vniuersalem me Papam dicentes, imprimere curastis, quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra hoc ultra non faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri plus quam ratio exigit, praebetur. Ego enim non verbis quero prosperari, sed moribus, nec honorem meum esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus hancque honor, est honor vniuersalis Ecclesiae. Meus est honor fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego verè honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Recedant ergo verba, quae vanitatem inflant, & caritatem vulnerant. Haec ibi.

Verbum iusionis à clericis non usurpandum. ibi.

Papa seruus seruorum Dei.

Verbum enim iusionis à coepiscopis & clericis dici nolebat. vnde ad Eulogium Alexandrinum scribens ait, Vestra mihi caritas loquitur, dicens. Sicut iussistis. verbum itaque iusionis, peto, remouete ab auditu meo: quia scio, quis sum, & qui estis. Loco enim fratres estis, moribus patres. Insuper ob nimiam humilitatem suam nolebat, quod matrona se ancillas suas dicerent. vnde Rufiniana patriciae scribens ait. Vnum in tuis epistolis agrè suscepi, quia sapius in eisdem dicebatur ancilla vestra. Ego enim qui per episcopatus onera seruus omnium factus sum, qua ratione se mihi ancillam dicit, [ cuius ante susceptum episcopatum proprius fui? ] Et ideo rogo per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in scriptis tuis intueniam.

Ipse primus in suis epistolis seruorum seruorum se nominauit, & alios nominari instituit. Libros suos dum adhuc viueret, ob nimiam humilitatem publicari nolebat, & in aliorum comparatione suos nihil valere existimabat. Vnde Innocentio episcopo Africæ sic scribit. Quod expositione sancti Iob, vobis transmitti voluistis, vestro studio congaudemus: sed si delizioso cupitis pabulo saginari, vestri Augustini patriota opuscula legite, & ad comparationem illius similitudinis nostrum fursurem non quaratis. haec ipse. Ob humilitatem etiam arbitror ab eo hoc seruatum, ad curiositatem vitandam à lectoribus in libris suis, ut cum fuerit summus philosophus, & in hoc ab Alberto magno multum commendatur, vnde & in libris gentiliū eruditissimus fuit, nunquam in libris suis vel homiliis dicta gentiliū inducit,

Eusebius tamen Emisenus ducentis quinquaginta annis prius homil. in Dominicâ 21. post Pentecosteo. Romanus, inquit, Pontifex episcoporum omnium maximus seruorum seruorum Dei in suis epistolis se esse scribit. Geneb.

quinimo & quemdam episcopum, quem audierat A.C. 590. populo grammaticam exponere, fabulas poetarum moralizare, non modicè reprehendit, dicens: quia in vno ore non bene se capiunt laudes Christi, cum laudibus Iouis. dist. 86. cum multa.

Gregorius suis precibus tempestatem sedat. Ioan. Diac. lib. 1. cap. 33. & Grego. lib. 3. Dialog. cap. 37.

§. IIII.

Cum autem Gregorius diaconus Cardinalis creatus à Benedicto Papa, esset Constantino poliū directus à Papa pro negotiis Ecclesiae, & Maximianus, qui postea episcopus Syracusanus fuit, tunc esset praepositus monasterio beati Gregorij in vrbe, ad venerabilem Leuitam Gregorium visitationis gratia cum fratribus Constantinopolim accessit. Et dum ad monasterium sibi commissum Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempestate deprehensus, inastimabili ordine, atque inuitato miraculo erga se cunctisque, qui secum aderant, omnipotentis Dei, & iram cognouit & gratiam. Nam cum in eorum mortem ventorum nimietatibus fluctus eleuari scirent, ex nauis clauis perditis, arbor abscessa est, vela in vndas proiecta, totum vas nauis quassatum nimis fluctibus, ab omni fuerat sua compage dissolutum. Rimis itaque patetibus intravit mare, atque vsq; ad superiores tabulas impleuit: ita ut non magis nauis inter vndas, quam vnda iam intra nauim esse videretur. Tunc in eadem naui residens, non iam ex mortis vicinia, sed ex ipsa eius praesenti visione turbati, omnes sibimetipsis pacem dederunt: corpus & sanguinem redemptoris acceperunt, Deo se singulariter commendantes, ut eorum animas benigne susciperet, quorum corpora ita pauenda morti tradidisset. Sed omnipotens Deus, qui eorum mentem mirabiliter tenuit, eorum quoque vitam per meritum famuli sui Gregorij, pro cuius speciali amore venerant, mirabiliter seruauit. Nam diebus octo nauis eadem vsque ad superiores tabulas aquis plena, iter proprium peragens enatauit. Nono autem die ad Contronensis castrum portum deducta est, ex qua exierunt incolumes omnes, qui cum praedicto Maximiano viro venerabili nauigabant. Cumque post eos ipse quoque fuisset egressus, mox in eius portus profundum nauis demersa est, ac si illis egredientibus pro pondere subleuatione caruisset. Et quae plena hominibus in pelago aquas portauerat atque natarat, Maximiano cum fratribus recedente, aquas sine hominibus nec in portu portare, nec natare valuerit, ut hic omnipotens Deus ostenderet, quia per meritum Gregorij quem fratres visitauerat, hanc onustam sua manu tenuerat, [ quae ab hominibus vacua permanere non potuit super aquas ] Haec in legenda eius.

Mortuus in nauis faeco Christi corpori communit.

De Theodoro monacho in quieto. li. 4. Dial. c. 37. & Dial. li. 1. ca. 18.

Reuerso Gregorio ad urbem in monasterio suo quidam adolescens erat valde inquietus, Theodoro nomine: de quo ipse Gregorius meminit in dialogis, & homil. qui cum fratre suo religioso ibi degebat magis necessitate quam voluntate, cui nimium grauis erat, si quis ei pro sui salute aliquid diceret, bona autem non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctae conuersationis habitum venire posse iurando ac deridendo testabatur. Qui tamen pestilentem

A.C. 600. silentiae morbo, quae in vrbe grassata est, percussus in inguine ad mortem ductus est. Cumque extremum spiritum ageret, conuenerunt fratres cum Gregorio, ut egressum illius orando protegerent. Iam corpus ab extrema parte fuerat emortuum, in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Caput autè repente eisdem fratribus adsistentibus clamare, & magnis clamoribus orationes eorum interrumpere dicens. Recedite. Ecce draconem ad deuorandum datus sum, qui propter praesentiam vestram me deuorare non potest. Caput meum iam in suo ore absorbit, date locum, ut me amplius non cruciet, & faciat, quod facturus est. Tunc fratres cum Gregorio ceperunt ei dicere. Quid est, quod loqueris frater? Signum tibi sanctae Crucis imprime. Respondebat ille cum magnis clamoribus dicens. Volo me fingere, sed non possum, quia squammis huius draconis premor. Cumque hoc fratres audirent, vna cum leuita Dei Gregorio in terram prostrati, ceperunt cum lachrymis vehementissimè pro crepatione illius deprecari. Et ecce subito ceperit ægere cum magnis vocibus clamare dicens. Gratias Deo. Ecce draco, qui me ad deuorandum susceperat, fugit: orationibus vestris expulsus est, pro peccatis meis modo intercedite, quia conuerti & saecularem vitam dimittere sum paratus. Et sic beati Gregorij precibus morte corporis caruit, & salutem animae acquisiuit. Ex eius historia.

Demon signum crucis impedit fieri.

Monachorum praecipue Theodorus à demone liberatur.

D. Gregorius in pontificatu qualis. Dialogo libro 3. cap. 1.

§. V.

Creatus igitur Romanus pontifex, commisit sibi diuinitus Ecclesiam studiis efficaciter gubernabat. Iam Ligures, Venetos, Ibernos, aliosque à schismate sub libello confessos, Chaldaeonensem synodum venerari compellens, ad vnitatem sanctae Ecclesiae reuocabat, iam Barbaricos, Sardos, & Campaniae rusticos, tam praedicationibus, quam verberibus emendatos, à paganitatis vauitate remouerat. Iam Donatistarum haesim apud Africam, Manicheorum apud Siciliam, Arianorum apud Hispaniam, Agnoetarum apud Alexandriam, scriptorum suorum validissimis auctoritatibus, importunisque legationibus domino suffragante à corpore totius sanctae matris Ecclesiae sequestrat, sola apud Galliam Neophytorum haeresis, quot simoniaci munc-

a Barbaricos vocat rusticos quosdam in Sardinia Barbaros agris colendis maxime deputatos, qui idololatriae adhuc dediti erant, ut colligitur ex libro 3. epist. 23. 25. 26. & 27. & lib. 9. epist. 17.

b Agnoetae dicitur & aγνοετας, id est, ab ignorantia ea ratione dicuntur quod (teste Isidoro) peruersitati à qua exortii sunt id adiciunt, quod Christi diuinitas ignoret futura, quae sunt scripta de die & hora nouissima, non recordantes Christi personam in ista, sic loquentis, dies iudicii in corde meo. Prateolus lib. 1. de haeres. de his agit D. Grego. lib. 8. epist. 42. Agnoetarum haesim Protestantes renouarunt, inter quos est Caluin. in harmo. in cap. 24. Matth. & cap. 2. Luc. vide Euuard. libro 3. de haeres. haeres. 4. de Christo.

c Quae sit apud Galliam Neophytorum haeresis ex his D. Grego. verbis lib. 4. epist. 51. ind. 13. facile intelligitur.

teligitur. Alia quoque nobis res est valde detestabilis nuntiata, quod quidam ex laico habitu per appetitum gloriae temporalis defunctis episcopis transfuratur, & sunt subito sacerdotes. Quae in re iam notum est, qualis ad sacerdotium venerit, qui repente de laico habitu ad sanctum transit ducatur. Et paulò post. Et cum ad sacros ordines Paulus Apostolus Neophytum venire prohibeat, sciendum nobis est, quia sicut Neophytus tunc vocabatur, qui adhuc nouiter erat plantatus in fide: ita nunc inter Neophytos deputamus, qui adhuc nouus est in sancta conuersatione. Et lib. 7. epist. 110. ind. 2. Sicut autem tunc Neophytus dicebatur, qui in sanctae fidei erat conuersatione plantatus: sic modo Neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus, ad ambiendos sacros honores irrepsit. Haec ille.

1. Tim. 3.

ribus, quasi tot radicibus pullulans, longe lateque prorsus excreuerat & manabat. Contra quam venabilis pater apud Brunehildem reginam, Theodericum quoque, ac Theodebertum Francorum reges fortiter pugnavit, donec collecta generali synodo hanc sub anathemate damnandam penitus impetraret. Nec ante Siagrius episcopo Augustunensi, regina & regibus pallium multis precibus flagitantibus dedit, quam praesente Cyriaco suo abbate ipsi, quod de propellendis haesibus moniti fuerant adimplerent: vnde illis scribit super his. 1. quaest. 1. non est putanda. & c. fertur simoniaca.

Vide epist. 110. 113. & 114. lib. 7. ind. 2.

Ab ipso autem sua consecrationis exordio, per omnem dicecesim suam episcopos vndecumque meliores inuenire potuit, studiosissimus ordinauit. Et si quando necessitas ordinandi sacerdotes oppressit, neque Cardinales Ecclesiae suae, neque monachos monasterij penitus excusauit, quo minus illis Ecclesiam regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam melius edificare potuissent. Nam ut pauca de multis contingam, ex presbyteris Cardinalibus Ecclesiae suae consecrauit episcopos Bonifacium Regij, Habentium Perusij, Donum Messanae Siciliae. Ex subdiaconibus verò Gloriosum Ostiae, Faustum Capuae, Petrum Treccis, Castorium Arimini. At verò ex monachis monasterij sui, Marinianum Ravennae, Maximianum Syracusis, Sabinum Gallipoli praefules ordinauit. Sed & Augustinum apud Anglos ab episcopis Galliarum ordinari precepit. Per quem nihilominus ad episcopatum in eadem gente monachi eiusdem patris tempore diuerso prouecti sunt. Mellitus, Iustus, Laurentius, & Paulinus. Solis diaconibus Apostolicae sedis super hac quodammodo parte parcebat. Quorum cum decem & nouem plenitudine redundaret, ipse Bonifacium, Florentium, & Epiphanium consecrauit. Nec quemquam eorum ab officio, nisi Laurentium archidiaconum pro superbia reliquisque criminibus in basilica Lateranensi, ubi mox Honoratum archidiaconum constituit, sequestrauit.

Optimos quoque instituit episcopos lib. 3. vitae cap.

Neminem prorsus quantaunque necessitate coactus violenter promouere certabat, ne sub huius occasione quemquam eliminando deponere videretur, quod & prohibuit & reprehendit ab alio factum, dist. 74. honoratus. Ipse etiam reprehendit in diaconatus ordine constitutos, scilicet, Romanam Ecclesiam cardinales modulationi vocis inferuire, qui praedicationi & elemosynis debe-

Innitum neminem vult ordinari. ibid. cap. 8.



A.C. 600. bant insistere. Subdés. Fit plerumque, vt in sacro A mysterio, dum blanda vox quæritur, congrua vita negligatur, & cantor minister Deum motibus stimulat, dum populum vocibus delectat: vnde & hoc ibi prohibet dist. 92. in sancta Romana ecclesia.

Schola cætorum & antiphonarius. Dial. lib. 2. cap. 6. Deinde in domum Domini propter musica compunctionem dulcedinis antiphonarium centonem studiosissimus nimis vtiliter compilauit, scholamque cantorum, quæ hætenus eidem institutionibus in sancta Romana Ecclesia modularatur, constituit, eique cum nonnullis prædiis duo habitacula, scilicet alterum sub gradibus basilicæ B beati Petri Apostoli, alterum sub Lateranensi patriarchij domibus fabricauit, vbi vsque hodie lectus, quo recubans modulabatur, & flagellum illius, quo pueris minabatur, veneratione congrua cum authentico antiphonario reseruatur.

Huius modulationis dulcedinem inter alias Europæ gentes Germani seu Galli discere crebroque rediscere insigniter potuerunt. Incorruptam vero tam leuitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus immiscuerunt, quæ feritate quoque naturali seruare minime poterunt. Alpina siquidem corpora vocum suarum C tonitruis altifone perstreperant, susceptæ modulationis dulcedinem proprie non resultant. Hæc Ioan. Diaconus.

Sed & in vita beati Eugenij legitur, quod cum officium institutum ab Ambrosio magis seruaretur, quàm Gregorianum, tempore Caroli magni, Romanus pontifex Adrianus congregato concilio vniuersali, statuit officium Gregorianum debere amodo ab omnibus obseruari. Cuius rei Carolus imperator executor existens, per diuersas discurrrens prouincias, omnes clericos minis & supplicis ad hoc ipsum cogebat, libros Ambrosiani officij comburens, vbi inueniebat. Cum autem beatus Eugenius ad concilium veniens Romam iam dissolutum inuenisset, ob sui sanctimoniam à papa obtinuit, vt prælati, qui paulo ante, id est iam triduo recesserant, reuocati iterum congregarentur. Quo factò de communi consilio & assensu decretum est, vt missale Ambrosianum & Gregorianum vtrumque super altare beati Petri ponerentur, & clausis ianuis sigillisque plurimorum signatis, ne fraus fieret, nocte in oratione persisterent Dominum orantes, vt per signum aliquod ostendere dignaretur, quod sibi placeret magis in vniuersali acceptandum. Quod obtentum est. Nam mane sequenti Ecclesiam ingredienti inuenerunt missale Ambrosianum in loco suo clausum, Gregorianum vero apertum, & secundum alios eius hincinde quaterniones per ecclesiam dispersos. Ex quo factò intellexerunt, & sic statuerunt Gregorianum per totam ecclesiam obseruandum, Ambrosiano verò solum in sua ecclesia vtendum, quod vsque hodie seruatur.

Quantum vero ad cantum officiorum dicit Ioannes Diaconus, qui & supra quod cum Carolus magnus venisset Romam, dissonantiam Romani cantus & Gallicani inueniens, offensus est. Cumque Gallorum procacitas cantum à nostratibus quibusdam nauis argumentaretur esse corruptum, nostrique diuerso authenticum antiphonarium probabiliter ostentarent, interrogasse fertur, vter riuus ne an fons limpidiorem aquam cõseruare soleret. Respondentibus fontem pruden-

Officium Gregorianum vbi que modo recepit.

Romanus canendi modus gallicis ecclesiis datus. ibi. cap. 9.

ter adiecit. Ergo & nos, qui de riuo corruptam lympham hætenus bibimus, ad perennis fontis necesse est fluente principalia recurramus. Moxque duos suorum industrios clericos Adriano tunc episcopo dereliquit. Quibus satis eleganter instructis, Metensem metropolim ad suauitatē modulationis pristina reuocauit, & per illam totam Galliam correxit. Et cum processu temporis iterum vitia essent, iterum per alios clericos ex vrbe destinatos ad dulcedinem Romani cantus Gallia reducta est.

Officium Ecclesiasticum vt reformarit, lib. 2. cap. 17.

§. VI.

Gelasianum codicem de Missarū solēniis multa subtrahens, pauca conuertens, nonnulla vero superadiiciens, pro exponendis lectionibus euangelicis in vnus libri volumen coarctauit. In canone Missæ apposuit. Diēque nostros in tua pace disponas, atque nos ab æterna damnatione eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari. Alleluya extra Pentecostes tempora dici ad Missas fecit. Kyrie eleyson cantari præcepit. Et orationem dominicam mox post canonem super hostiam censuit recitari. De quibus cum quosdā murmurare sentiret, tanquam consuetudines Constantinopolitanæ Ecclesiæ sequeretur, piissimus pater non est indignatus reddere rationem. Nam de Alleluya dixit de Hierosolymorum ecclesia ex beati Hieronymi traditione tempore beati Damasi papæ hoc tractum. Et de kyrie eleyson etiam ostendit, hoc non à Græcis allumptum, cū aliter ipsi hoc dicant, quàm Latini. De oratione dominica, quæ scilicet dicitur post consecrationem loco suo, ait, quod mox fuit apostolorum, vt ad ipsam solum orationem dominicam oblationis hostiam consecrarent, ipsa scilicet prius dicta. Et valde mihi inconueniens visum est (ait) vt precem, quæ Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam orationem, quæ redemptor noster composuerat, super eius corpus & sanguinem non diceremus. Sed ipsa do-

a Hunc Scholasticum sunt, qui Gelasium pontificem max. esse putent, qui appellabatur Scholasticus, antequam ad Pontificatum promoueretur à dignitate quam apud Romanum Pontificem obtinebat. Nam schola significat cætum eorum qui erant ex aliquo corpore, seu collegio in comitatu Imperatoris & episcopi. Sic sumitur schola Cod. de offic. magist. off. l. 1. & 2. & Co. de aduoc. diu. indic. l. 6. Cum autem D. Gregor. hunc Scholasticum dicit precem composuisse, quam super oblationem diceremus, quamcumque illi precem composuerit, non est hoc de Canone toto Missæ intelligendum. Nam ante Gelasium eum ferè integrum habent Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 5. & 6. & Cyrillus Hierosol. Catech. mystag. 3. Porro nihil toto canone contineri, quod non ab antiquis sit vsitatum ex ipsorum verbis, disertè probat Stapletonus in cõparatione Missæ Catholice, cum Protestantium cana. Denique fore integer hic Canon extat in lib. 8. Apostolicarum constit. apud Clemen. Rom. quem quidem ab ipsis Apostolis magna ex parte fuisse editum, ex scripturis sanctis colligit Turrianus lib. 1. pro Cano. Apostol. cap. 26. vide Geneb. in 3. Chron.

Canonis Missæ quis auctor.

minica

A.C. 600. minica oratio apud Græcos à toto populo dicitur, apud nos vero à solo sacerdote cantatur.

Cur subdiaconi sine tunica incedunt. ibid. De subdiaconibus [ autem sic respondet, Subdiaconos vt spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed ] placuit nostro pontifici nescio cui, eos vestitos procedere, scilicet in missa, qui prius spoliati, (scilicet tunicellis) incedebant. [ Nam Sicilia Ecclesiæ nunquid à Græcis traditionem acceperunt? vnde habent ergo hodie, vt subdiaconi in lineis tunicis procedentes, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia receperunt. Et postea subdit, & habetur dist. 22. de Constantinopolitana. De Constantinopolitana Ecclesia, quod dicunt, quis eam dubiter Apostolicè sedi esse subiectam: Quod & piissimus dominus Imperator, & frater noster eiusdem ciuitatis episcopus assidue profiterentur. Tamen si quid boni ipsa vel altera Ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Nam stultus est, qui in eo primum se existimat: vt bona, quæ in aliis viderit, discere contemnat.

Idem dist. & c. eisdem. Nam quod primas Bizanzenus ( rectius Byzantinus) dicit se Apostolicæ sedi subiecti, si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio quis episcopus non sit ei subiectus. Cùm verò culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sumus.

Stationes à per basilicas, vel Sanctorum martyrum cœmeteria, secūdum quod hætenus plebs Romana quasi eo viuente certatim discurrat, sollicitus ordinauit, per quas & ipse simul discurreret, dum adhuc loqui prætuleret, viginti hominibus Euangelij coram Ecclesia diuerso tempore declamauit. Reliquas verò eiusdem numeri dictauit quidem, sed lassescere stomacho langore continuo aliis pronuntiandas commisit. Sequēbatur exercitus domini Gregorium præeuntem, & auditura verbum doctrinæ innumerabiles vndique diuersi sexus, ac ætatis & professionis confluxebant cohortes voluntaria: quibus ille vt pte ductor cœlestis militia, cunctis duntaxat arma spiritalia suggerebat. Pauperibus verò & aduenis, qui pro conditione temporum Romæ influxerant, quotidiana stipendia ministrabat.

Cæterum prudentissimus rector Gregorius, remotis à suo cubiculo secularibus, clericos sibi prudentissimos consiliarios familiarēsq; delegit, inter quos Petrum diaconū coætaneum suū, cum quo postea disputans quatuor libros Dialogorum composuit. Ac milianū notariū, qui quadraginta hominibus Euangelij cum lociis suis excepit. Pateriū quoque æquē notarium, qui ab eo b Secudicerius factus, ex libris ipsius aliqua vtilissima destorauit. Et Ioannem defensorē, qui eius iussu

Stationes in vrbe quis inueniat. Stationum, in quibus Romani pontifices statis quibusdam diebus precipueq; in Quadragesima, & festis ad diuersas vrbes Ecclesias accedebant, vbi sermone vel concione ad populū adstantem habita, & oratione ad eum facta, diuina mysteria postea cum clero & populo Romano participabant, antiquissimum vsum ex Tertul. in lib. de corona mil. & in lib. de Ieiunio aduersus Psychicos, & lib. 2. ad uxorem. & aliis ex locis probat Onuph. in libello de Stationibus. nihilq; aliud circa eas statuisse D. Gregorium, quàm cum ante illum pro Pontificis arbitrio, quasi vaga & incerta essent, eas ille certo

A sub numero limitari, quod probat tum ex hoc loco Ioan. Diaconum ex Petro Mallio in lib. sacra histo. A.C. 600.

b Inter septem antiquos Romana Ecclesia Officiales primi & nobilissimi erant Præmicerius & Secundicerius S. R. E. ab officio nomina sortiti. Hi Papa cõtinuò assiduebant, quorum loca hodie duo Diaconi Cardinales primi tenent, iudicesq; rerum Palatinarum erant, à dextra laeuque Pontificem in omnibus processionibus comitabantur sine quorum consilio Pontifex nihil quod magni esset momenti transigebat, inde Papa consiliarij dicti. Onuph.

in Hispanias cognitor destinatus, Ianuarium episcopum Malalitana ciuitatis, ab episcopis suis compatriotis depositum, sed propria restituit, & depositores eius condemnauit. Monachorū verò sanctissimos sibi familiares elegit. Inter quos Maximianum monasterij sui abbatem, quò postea Syraculis episcopum fecit, & eique per Siciliam vices suas commisit. Augustinum & Mellium, per quos Anglorū gentes ad Christianissimam gratiam conuocauit. Probum quem subito spiritu reuelante Abbatem constituens, pro cõstituendo xenodochio Hierosolymam misit. Claudiū quoque Clafsitanę ciuitatis Abbatem, qui de Prouerbis, de Canticis Canticorum, de Prophetis, de libris Regum, de Heptateucho Papa disputante, licet non eodem sensu composuit. Cùm his Gregorius die noctūque versatus, nihil monasticæ perfectionis in palatio, nihil pontificalis institutionis in Ecclesia dereliquit.

Videbantur passim cum eruditissimis clericis adherere pontifici religiosissimi monachi, & in diuersis professionibus habebatur vita communis, ita vt talis esset, tunc sub Gregorio apud vrbem Romanam Ecclesia, qualis hanc fuisse sub Apostolis, & Luca Euangelista apud Alexandria Philo cõmemorat. Tunc rerum sapientia Romæ sibi templum visibiliter quodammodo fabri-

c Quoniam de Romana curia multa multi, presertim heretici & imperiti blatorant, operapretium existimari hic inferere, quæ doctissimus episcopus Ebroicensis Sanctus, in episto ad sancti simū dominum nostrum Gregorium 3. habet in opere de Eucharistia, vt omnes intelligant sub Gregorio 3. non minus Romæ liberalia studia, & mores sanctos florere, quàm sub Gregorio primo, qui tã opere & merito laudatur. Ante annos tres aut ille, opportunè accidit, vt in Comitatu illustrissimi Domini mei Cardinalis Lotharingi Romam secundo proficiscerer. Ibi non Babylonem offendimus, sed potius alteram ciuitatem nouam Hierusalem, Cardinaliū atque aliorum piorum & doctorum hominum magna frequentia quasi monilibus, ac lapidibus pretiosissimis ornatissimam. Sive enim veneranda canicie, sive adhuc integra ætatis viros quis desideraret, pietate singulari, rara omnium artium ac literarum, sed precipue sacrarum perita. sive in negotiis ac legationibus strenue obuentis insignes & præstantes sive qui omnia ista ad Ecclesiæ adificationem conuinxerint, in sanctissimo vestra sanctitatis collegio licebat vno aspectu videre, Moronos, Ofios, Farnesios, Ferrarienses, Tridentinos, Granuellanos, Borromeos, Placentinos, Augustanos, Madruccios, Palleotos, Sirlotos, Comenses, Caraffas, Alciatos, Coloneos, Vrinos, Saualios, Aldobrandinos, Iustinianos, atque alios Patres in Secunda pars Hist. Ant. T 4

Sicut Petrus tateuchū quinq; libros Moisis, sic hepta.

Act. 2. & 4. Phil. in lib. de vita contē.

Romana curia qualis sub Gregorio 13.



CAP. III. DE D. GREGORIO MAGNO.

224 A.C.600. rebum agendis exercitissimos, ad miraculum us- que probos & sanctos, & ad prodigium doctos. paulo post. Perlastreret qui voleret, nationes, & in ipsis de religione factiones, ac deligat, quorum iudicio de veritate fidei inter tot dissidentes acquiescat, non inueniet, quos cum his viris sine impudentia comparare possit. sine hominum non vulgarem, sed eximiam quamdam nobilitatem, eruditionem, multarum ac magnarum rerum usum, prudentiam, ac sanctitatem quarat, paulo post. Taceo de omni regione que sub celo est, & lingua Iesuitarum, atque aliarum in omni scientia & religione præcellentium vivorum frequentissima ibi collegia, ac sodalitia. Hæc ille.

carat, & septemplex artibus veluti columnis nobilissimorum lapidum Apostolicæ sedis atrium fulciebat. Nullus pontifici fabulantium à minimo usque ad maximum barbarum quodlibet in sermone vel habitu præferrebat, sed togata Quiritum more, seu trabecata latinitas suum latium in ipsolatiali palatio singulariter obtinebat. Restoruerant ibi diuersarum studia artium, & qui fortè vel sanctimonia, vel prudentia carebat, suo ipsius iudicio subsistendi coram pontifice fiduciam non habebat.

Accersebantur pontificalibus profundis consiliis prudentes viti, quos perhibui, potius quam potentes, & paupere philosophia intrinsecus, quid potius aut potissimum in vnoquoque negotio sequendum putaretur, artificiosis argumentationibus rationabiliter inquirente, diues inertia, quæ se de sapientibus pari sorte vlciscitur, præ cubiculi floribus despicibilis remanebat. Sola deceret interpretandi bilinguis peritia, & facundissima virgo Cecropia, quæ quondam suæ mentis acumina Varrone cœlibatum suum auferente Latinis tradiderat imposturarum sibi præstigia, sicut ipse in suis epistolis queritur, vindicabat.

Nemo laicorum quodlibet palatii ministerium vel ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia ecclesiastici iuris munia ecclesiastici viri subibant. Nimirum laici ad armorum solam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc se nonnulli procerum sub contentu religionis primo tonsurare cœperunt. Quorum tergiversationi Mauricius imperator prudenter occurrens: data per Leginum stratorem lege præcepit, ut quisquis publicis fuisset administrationibus implicatus, ei ad ecclesiasticum venire officium non liceret. Quam legem Gregorius super hoc valde laudauit, dicens: Qui secularem habitum deserens ad ecclesiastica officia venire festinat, non relinquere cupit sæculum, sed mutare.

Quomodo Anglos ad Christum conuerti curauerit. lib. 2. 33. & Beda lib. 1. cap. 23.

§. VII.

DE conuersione Anglicorum procurata per eum. vnde & Apostolus dicitur Anglorum. Refert idem Ioannes Diaconus, quod cum Gregorius pro conuertendis Anglis Saxonibus, quæ admodum in monachatu suo proposuerat: assiduis cogitationum fluctibus virgeretur, mox vbi Ecclesia statu composito quartus sui pontificatus annus intrauit, Augustinum cum aliis domus sue

Idem est Pontifici à Cœliis cap. 14.

Lib. 9. ep. 69. Laici à quibuslibet excludi sunt. cap. 15.

ep. 61. li. 3. ind. 12.

Gregorius Anglorum apostolus

monasterij monachis in Britanias euangelizandi gratia destinauit. Qui suscepta peregrinationis post dies aliquot inerti tædio prægrauati, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamque gentem adire, cuius nec linguam quidem intelligerent, decreuerunt. Nec mora, Augustinum, quem eis episcopum consecrandum, si ab Anglis exciperentur, indixerat, Romam remittunt, summum præfulem deprecantes, vt tam laboriosum iter, tam incertam periculosamque peregrinationem, sibi nuper impositam remoueret, suoque reuerti permitteret. Quibus ille rescripsit, dicens.

Gregorius episcopus seruus seruorum Dei, & Domini nostri Iesu Christi. Quia melius fuerat bona non incipere, quam ab iis, quæ cœpta sunt cogitatione retrosum redire, summo studio, dilectissimi filij, oportet vt opus bonum, quod cœpistis auxiliante domino compleatis. Nec labor vos itineris, nec maledicorum vos lingua deterreat: sed omni instantia, omnique seruire, quæ inchoastis Deo auctore peragite: scientes quòd laborem magnū maior æterna retributionis gloria consequetur. Remeati autem Augustino proposito vestro, quem & abbate vobis constituiimus, in omnibus humiliter obedite, scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum. Omnipotens Deus vos sua gratia protegat, vestrique laboris fructum in æterna patria me videre concedat: quatenus etiam vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet volo.

His exhortationibus Augustinus cum fratribus roboratus, per Etherij Arelatensis vatis, perque aliorum episcoporum Galliarumque, quibus eos piissimus pater propriis licetis commendabat hospitium, Britanniam petiit. Ad Ethelbertum regem Cantuariorum veniens, Dei cooperante gratia non solum licentiam prædicandi, verum etiam victus & mansiones in ciuitate Doruernens, quæ erat regni eius metropolis facile impetrauit. Ad quam Augustinus cum sociis prælata cruce, seu saluatoris imagine appropinquans, cecinit dicens. Deprecamur te Domine in omni misericordia tua, vt auferatur furor tuus, & ira tua à ciuitate ista, & domo sancta tua, quoniam peccauimus. Prædicantibus autem eis, & in nomine Iesu miracula facientibus, crediderunt multi & baptizati sunt, mirantes innocentis vitæ simplicitatem, complectentesque dulcedinem celestis doctrinæ.

Quapropter Augustinus Arelatem venit, & secundum Gregorij iussione ab Etherio episcopus consecratus in Britanniam remeauit. Illico per Laurentium presbyterum & Petrum monachum papæ Gregorio conuersionem gentis Anglorum, seque consecratum notificauit, suggerens, vt sibi mitteret plurimos verbi Dei ministros, quia messem multam haberet, operarios vero paucos.

Quibus relationibus Gregorius in Christo laetificatus, misit Augustino plurimos, inter quos præcipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus & Rufinianus. Et per eos vniuersa, quæ ad cultum erant, Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta, altarum ornamenta ecclesiastica, vestimenta clericalia. Apostolorum & multorum sanctorum reliquias, & codices multos. Misit ei & pallium, iubens vt sub metropoli sua Cantie duodecim

D. Gregorius litteris à se missis confirmat. c. 34.

Quomodo in Angliam uenerint. ca. 35. & Beda cap. 25.

Luc. 10.

Monachi in Angliam iterum mittuntur. c. 37.

decim episcopos ordinaret. Ad Londoniam & Eboracum singulos episcopos mitteret, qui nihilominus sub se duodecim episcopos consecrantes, pallium ab Apostolica sede perciperent. Et post Augustini obitum ipse primus inter eos haberetur, qui prius consecrari meruisset. Præcepit quoque, vt in Anglorum gente idolorum fana non destruerent, sed sanctificatis aquis resperfa in basilicas dedicaret. Et quia super quibusdam capitulis Augustinus eum interrogans, qualiter episcopus cum suis conuersari deberet clericis requisitus, ac etiam de multis aliis concernentibus diuersos status hominum & diuersa negotia, ad singula humillimus Gregorius respondens informauit, vt haberetur sparsim in diuersis decretis.

Huius nimirum precibus Deus omnipotens tantam Augustino, eiusque sociis faciendorum signorum gratiam consulit, vt verbum vitæ, quod ore prædicabant, signorum efficacia confirmaret. Vnde factum est, vt paucis labentibus annis etiã cateri Saxoniarum reges ad Christi fidem per eius discipulos peruenirent. Et de hoc ipse Gregorius Eulogio Alexandrino patriarcha sic scribit, referenti de bonis spiritualibus ecclesiæ suæ. Quoniam in bonis, quæ agitis, scio quod & aliis congaudetis, vestra vobis gratia vicem reddo. Quia dum gens Anglorum in mundi angulo posita, in cultu lignorum ac lapidum perdidit nunc usque remaneret, ex vestro mihi orationis adiutorio placuit, vt ad eam monasterij mei monachum in prædicationem transmittere Deo auctore debuisset, qui factus episcopus ad prædictam gentem in fine mundi perductus est. Et nunc de eius salute atque opere ad nos scripta peruenerunt, quia tantis miraculis vult ipse, vel ij qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem consistant, vt apostolorum virtutes in signis, quæ exhibent, imitari videantur. In solemnitate autem dominicæ natiuitatis plus quam decem millia Angli ab eorum confratre nostro episcopo baptizati sunt.

De horum etiã Anglorum conuersione in libris moralibus ipse Gregorius vt refert Ioannes Diaconus sic ait. Ecce lingua Britannia, quæ nihil aliud nouerat, quam barbarum fremere, iam dudum in Dei laudibus Hebraea cœpit verba sonare. Ecce quodam tumidus, iam subtratus sanctorum pedibus seruit Oceanus, cuiusque barbaros motus, quos terreni principes edomare ferro nequiverant, hos pro diuina formidine sacerdotum ora simplicibus verbis ligant. Et qui cateruas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, iam nunc fidelis humilium linguas timet. Quia enim perceptis celestibus verbis clarescentibus quoque miraculis ei infunditur diuina cognitio, eiusdem diuinitatis terrore refranatur, vt prauè agere metuat, ac totis desideriis ad æternitatis gratiam venire concupiscat.

Nihilominus eidem Augustino ipse Gregorius scribens super huiusmodi miraculis sic ait. Scio, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, vt de eodem dono celesti, & timendo gaudeas, & gaudento pertimescas. Gaudemus videlicet quia Anglorum anime per exteriora miracula ad interiorum gratiam pertrahuntur. Pertimescamus verò, ne inter signa que sunt, infirmus animus in sui præsumptione se e-

Aque sanctificata resperfo.

Miracula apud Anglos. cap. 28.

Exultat Gregorius de Anglorum conuersione. li. 2. Mor. ca. 8. & Diacon. cap. 39.

De miraculis partim gaudentium partim pertimescendum. li. 9. ep. 58.

leuet, vt vnde foris per honorem tollitur, inde per inanem gloriam intus cadat.

Miraculo S. Gregorio Eucharistia veritas declaratur, cap. 4.

§. VIII.

DE miraculis, quæ fecit ipse Gregorius in vrbe. Matrona quædam per stationes publicas beato Gregorio Missarum solennia celebrati solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus hostiam, cuius materia ab illa porrecta fuerat, cum diceret Gregorius, Corpus Domini nostri Iesu Christi conferuet animam tuam, Iasua subriit. Ille continuo dexteram ab eius ore conuertens, partem illam Domini corporis super altare deposuit. Expletis verò missarum solenniis, matronam coram populo inquisiuit, quam obrem corpus dominicum susceptura ridere præsumpserit. At illa diu mûsitrans, tandem in huiusmodi verba prorupit: Quia panem quem propriis manibus meis consecisse cognoueram, tu corpus dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tora plebe se in orationem prostravit. Et post paululum surgens, particulam panis, quam super altare posuerat, carnem factam reperit. Quam coram cunctis incredula matronæ ostendens, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quam totum populum confirmare curauit. Rursusque in oratione cum eisdem prostratus, carnis fructum in primordia panis reformauit.

Alio tempore cum petentibus quibusdam occidentalibus per legatos, in singulis pixidibus sub nominibus petitorum martyrum, brandeum solito more concludens desuper sigillasset, legatis largitus est. Illi susceptas reliquias, veneratione congrua deferentes, postquam quædam itineris miliaria consumpserunt, stulte se tantum viaticum consecisse murmurare cœperunt, si nesciant vtrum sanctorum ossa, an magis carnes à Romano pontifice recepissent. Itaque communi consilio remoto pontificali signaculo, referatisque pixidibus particulas brandei repererunt. Mox ad vrbes mœnia cum furore nimio reuertentes, per archidiaconem à Gregorio se deceptos fuisse, vt pro reliquiis vilem pannum susciperent, flebiliter querebantur, dicentes dominos suos pulcherrimis palliis abudare, ac per hoc Romanorum vilius brandeis non egere. Forte tunc Gregorius Missarum celebrabat solennia. Quibus expletis ab eisdem legatis brandea coram cunctis recipiens super altare composuit, seque cum omnibus in orationem dedit, vt Deus omnipotens vtrum quod à liminibus apostolorum de more transmissum est, pro reliquiis martyrum venerari deberet, quamcittissime indicaret. Deinde ab oratione surgens, incredulos legatos propius stare Leonis brandeum pupugit, de cuius punctionebus sanguis protinus emanauit. Quo miraculo tam legati confusi, quam omnes qui aderant trepulti sunt. Nec ante ab orationibus cessauerunt, quam cuncta brandeorum foramina diuinitus claudentur.

Quidam præterea diuitum Romanorum, relicta coniuge fuerat à pontifice communionem priuatus,

Trasubstantiatio.

Pro reliquiis martirum brandeum, id est, lineum aliarum vel date sit folius. cap. 42.

Hæc historia si-millem de D. Leone confirmat historiam, quam re-tulit D. Anto. tit. 11. c. 1. §. 4.

A.C.600. lia sua sancta. Et Gregorius. Et tu quomodo no- A sti hoc? Cui ille inquit. Quia ego sum angelus eius ad tuum propositum inquirendum destinatus. Tunc Gregorius profusus expavit. Cui angelus. Ne timeas. Ecce misit me dominus, ut sum tibi custos quamdiu fueris in saeculo isto. Illico Gregorius in faciem suam corruit, Deo immensas referens gratias.

Eius libe- ralitas in omnes. cap. 24. Cunctorum insuper patrimoniorum praediorumq; reditus ex a Gelasiano Polyptycho, cuius nimirum studiosissimus videbatur pedissequus, adaravit, eorumque pensionibus in auro & argento collatis, omnibus monasteriis, ecclesiis, coemeteriis, ordinibus ecclesiasticis, vel palatinis, & xenodochiis quater in anno solidos certos distribui, pascha scilicet, & natali apostolorum, sancti Andrea, & natalitio suo per polyptychon, quo haec tenus erogabatur, indixit.

Omnibus omnino Calendis pauperibus generaliter eadem species, quae congregabantur ex rebus deditur. Et suo tempore frumentum, vinum, caseum, legumina, lardam, manducabilia animalia, pisces, vel oleum, paterfamilias domini discretissime diuidebat. Pigmenta vero, aliaque delicatiora commercia primoribus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud quam communia quaedam horrea communis putaretur ecclesia.

Tribus millibus ancillis Dei quas Graeci novae- spiae, vocant, quindecim libras auri pro lectisterniis dedit, eisque pro quotidianis stipendiis octoginta libras annualiter coferebat. De quibus seu earum sanctitate scribens Gregor. Theotisto patri- tritio ait. Harum talis est vita, atque intantum lachrymis & abstinentia districta, ut credamus, quia si ipse non essent, nullus nostrum iam per tot annos in hoc loco subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.

Quotidianis quippe diebus quibusq; per omnium regionum vicos vel compita infirmis, seu qualibet corporis parte debilibus certa stipendia per constitutos veredarios emittebat. Veredarios vero, antequam ipse cibum caperet, a mensa sua benedictionis apostolicae ostium dirigere scutellam curabat.

Horum dum quemdam pauperem in angustia Andronarum recessibus a vespillonibus invenire mortuum contigisset, existimans eum stipis inopia periisse, ita per aliquot dies, ut dicitur, a Missarum celebratione vacando tristatus est, tanquam si eum propriis manibus (quod dictu nefas est) peremisset.

Cum autem Gregorius quamdam ecclesiam, quae olim fuerat Arianorum, positus ibi reliquiis Sebastiani & Agathae dedicaret, apparuit porcus quidam inter stantes huc illucque discurrens, tandem de ecclesia exiens non est amplius visus, unde & diabolus tanquam de loco illo per consecrationem cictus, a cunctis existimatus est.

a Polyptychon, quod id proprio designat, quod multis pluri constat, est hoc loco album seu libellus quidam, in quo cunctorum civium urbis nomina continebantur, ut quasi in speculo videret Pontifex, quibus subvenire ex pietate deberet, quibusque ipse providere propter ipsorum opes & copias non tenebatur.

b In Andronarum. Andronarum a Suida dicitur esse domus, in qua soli viri congregari soliti erant.

Tres mil- le monia les alit. cap. 27.

Lib. 6. ep. 187.

Pauperis obitu qua- fuerit as- sietus. ca. 29

Sequenti nocte magnus strepitus tanquam discurrerent super dictam ecclesiam auditus est. Sequenti nocte iterum grauior sonitus tanto terrore auditus est, ac si funditus eversa fuisset. Post paucos dies in magna serenitate aeris, nubes super altare dictae Ecclesiae descendit ac operuit, & tanto terrore & odore Ecclesiam implevit, ut nullus auderet intrare. Altera die lampades sine lumine diuinitus sunt accensae. Pluribusque vicibus aliis diebus extinctae lampades a clericis post officium, sine mutato lumine aliunde reperiuntur accensae.

Singularis D. Gregorij per omnes pene totius mundi partes providentia cap. 55.

S. X.

DE liberalitate Gregorij & misericordia ad particulares personas. Ioan. Diaconus. Sane praesul iste Gregorius per procuratores ecclesiasticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminosissimus, per totius mundi latitudinem suae pastoralis sollicitudinis oculos circumferebat, ut ex plurimis in paucis hic enarratis potest perpesci. Idem Petro subdiacono sic scribit. Quinquaginta aurilibris noua frumenta ab extraneis compara, & in Sicilia in locis, in quibus non pereant reponere, ut mense Februario quatas possimus naues illuc pro eo dirigamus ad hoc adducendum exceptis frumentis, quae nunc Septembri vel Octobri iuxta consuetudinem transmitti praestolamur. Tam enim hic frumentorum parua natiuitas fuit, ut nisi de Sicilia congregentur, fames vehementer imminet. Sine autem alicuius vexatione coloni Ecclesiastici frumenta congregentur.

Et Anthemio subdiacono Gregorius scribens ait. Volo ut Dominae Paterichiae meae mox ut praesentem iusionem receperis, offeras ad calcearium puerorum solidos quadraginta & tritici modios quadringentos. Dominae Palatinae relictae vrbici solidos viginti & tritici modios trecetos, qui omnes in tuis rationibus computentur. Summam vero pensionis sub festinatione adducito. Idem eidem. Insinuatum est nobis ancillas Dei quasdam Nolanae civitatis in Aboritana domo commorantes, nimiam victus vestitumque penuriam pati, quibus ex praeepto Dei subvenire nos convenit propterea praesenti iusione mandamus, ut quadraginta solidos in auro eis dare debeas, insuper succedentibus indictionibus annuos viginti solidos ministrare, qui tuis possint rationibus computari. Praeterea Paulino presbytero monasterij sancti Erasmi in latere montis Soractis, & duobus monachis in oratorio sancti archangeli servientibus, binos tantum solidos dare praecipimus. Item Paulina illustri annuos triginta solidos dare non differas.

Idem Petro subdiacono scribit. Insinuatum est nobis Marcellum in Panormitana civitate, in monasterio sancti Adriani, in poenitentiam deputatum victus necessitatem & nuditatis nimiam sustinere molestiam, ipsi ergo pro victu & vestimento strato, quantum prospexeris satis esse constituas. Idem eidem. Monasterium sancti archangeli Michaelis victus habere necessitatem didicimus. Et ideo experientia tua diligenter inuigilet, ut si eiusdem loci monachos bene se habere cognoveris, & necessitatem habere eos manifesta verita

A.C.600. In eadem Ecclesia fit strepitus. ca. 32.

Comparatum frumentum Petro praecipit. ep. 70. lib. 1.

Munera quadam dari praecipit. ep. 37. lib. 1.

Praecipit ut Marcello necessaria praebear.

sta veritate patuerit eis subvenire. Hac autoritate suffultus modis omnibus festinabis. Sed & terulam Ecclesiae nostrae vicinam, quam solidum vnum & tres milles duos pensitare asserunt: si ita est sibi, libellario nomine ad summum tremisis vnus habere concede. Studij ergo tui sit haec omnia complere, si tamen (ut diximus) eius loci monachi in Dei servitio ut decet solertes perstiterint. Item eidem. Quoniam filium Godefradij viri dignissimi, non solum amissione visus, sed etiam inopia victus necessitatem pati conspeximus: experientiae tuae praecipimus, ut annis singulis viginti quatuor modios tritici, fabae quoque modios duodecim, vini decimatas viginti pro sustentatione eius debeas ministrare, quod tuis postmodum possit rationibus imputari.

Idem Cypriano diacono. Ex variis periculorum necessitatibus Cosmas multis se dicit debitis obligatum: ita ut a creditoribus eius pro ipsis debitis suos dicat filios detineri. Causam ergo eius summa subtilitate perquire, & si inueneris praedictis debitis veraciter inuolutum, ut non sit ei substantia, unde possit haec ipsa persolvere, praedictos creditores eius adeas, & propter recolligendos filios, quanta cognoveris quantitate componas, & de rebus pauperum nostra auctoritate persolve, sciens quicquid illi datum fuerit, patrimonij nostri pensionibus esse reputandum. Idem eidem Zeno frater, & coepiscopus nostrus quosdam in civitate sua alimoniarum necessitate innotuit sustinere. Idcirco dilectionem tuam antedicto fratri nostro mille modios tritici, aut si plus leuare poterit, usque ad duo millia praesentibus te dare scriptis deputamus. Hortamur ergo, ut in his concedendis nullam moram aut excusationem adducas.

Idem Eusebio religioso abbati. Credat mihi D caritas tua, quia valde contristatus sum de tristitia tua [ ac si in te iniuria ipse perculissem. ] & c. propterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuae dari fecimus, quos peto, ut absque iniuria suscipiat. Item Fantino defensori. Lator praesentium Cosmas Syrus in negotio, quod agebat debitum se contraxisse perhibuit, quod alius attestantibus, & lachrymis eius verum esse credimus. Et quia centum & quinquaginta solidos debebat, volui ut creditores eius cum ipso aliquid paciscerentur, quoniam lex habet, ut homo liber pro debito nullatenus teneatur, si res defuerint, quae possint eidem debitori addici. Creditores autem suos asserit ad solidos octoginta posse consentire. Sed quia multum est ab homine nihil habente octoginta solidos petere, sexaginta solidos per notarium tuum transmisiimus, ut tu cum eidem creditoribus subtiliter loquaris, & ratione reddas, quia filium suum quem tenere

a Codice de actionib. & obligationib. lib. 4. tit. 10. leg. 12. Ob as alienum seruire liberos creditoribus iura compelli non patiuntur. idem in authen. coll. 9. tit. 17. ut nulli iudic. liceat habere loci seruatorem. F cap. 7. quia vero habetur.

b Cod. quae res pignori oblig. possunt. lib. 8. titu. 17. l. 6. Qui filios vestros vel liberos homines pro pecunia quam vobis credebat. pignoris titulo accepit, desimulatione se iuris circumuenit, cum sit manifestum obligationem pignoris non consistere, nisi in his quae quis de bonis suis facit obnoxia.

De Cosma multis debitis obligato li. 2. ep. 94.

Eusebio centis solidos dari mandat. ep. 24. li. 2. ind. 10.

De Cosma Syro multis debitis obligato ep. 43. lib. 3.

dicuntur, secundum leges tenere non possunt. Et si potest fieri aliquid minus, quam nos dedimus, condescendant. Et quicquid de eisdem sexaginta remanserit, ipsi trade, ut cum filio tuo exinde viuere valeat. Hoc tamen solerter age, ut acceptis solidis ei plenariam munitioem scripto coficiant.

Idem Castorio diacono & chartulario Rauenna. Valerianum monachum, quem emendatum in monasterio sancti Ioannis in classe posito tradidisti, in eodem cum monasterio sine dubio volumus permanere. De rebus autem sanctae Romanae Ecclesiae qui illic congregati sunt te protudente, omnes impensas tuas te facere volumus. Et si quid superfuerit, nobis cum veneris, defer.

Idem Liberto ex pratori sic scribit. Quanta vos huius saeculi premat angustia, incognitum non habemus. Et infra. Forsitan enim magnifice filii, aliquid illum in prosperis offendisti, unde te clementi amaritudine vult purgari. Et ideo nec temporalis te frangat afflictio, nec reru' damna discredant, quia si in aduersis gratias referens Deum tibi feceris esse placibilem, & quae amissa sunt multiplicata reddentur, & super haec gaudia eterna praestabuntur. Peto autem ne iniuriosum ducatis, quod viginti annuos vestitus ad pueros vestros per Romanum defensorem scripsimus praebere, quia de beati Petri Apostoli rebus, quibus parua sunt, quae offeruntur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt.

Quanta autem fuerit innocentia in eius liberalitate, ostenditur ex eius epistola, ut refert Ioannes Diaconus. Pantaleoni enim notario scribit sic. Experientia tua, quod vel quale apud sacratissimum corpus beati Petri Apostoli iustitiam praebuerit, memor est. Unde nos quoque securi diffusionis tibi causam in patrimonio patris Syracusanae commisiimus. Oportet ergo te & fidem tuam, & eiusdem beati Petri Apostoli timorem semper ante oculos habere, atque ita agere, ut neque in praesenti vita ab hominibus, neque ab omnipotenti Deo valeas in extremo iudicio reprehendi. Cognouimus autem Valerio chartulario nostro narrante, quia modium cum quo coloni Ecclesiae frumenta dare compellebantur, viginti & quinque sextariorum inueneris. Quod omnimodo execrati sumus, atque eandem diffusionis causam te tarde fecisse doluimus. Quia vero eundem modium te fregisse, & iustum fecisse commemoras, gauisi sumus. Sed quia praedictus chartularius summam quoque nobis indicare studuit, quae de fraudibus conductoru' apud experientiam tuam iam de duobus territoriis est collecta, sicut te studiose fecisse fracto iniusto modio gaudemus, quia in futuro nobis prospicimus: ita etiam de praeteritis peccatis cogitamus, ne si ea, quae fraudulenter conductores a rusticis abstulerunt, ad nos perueniunt peccata, quae ab eis perpetrata sunt, ad nos trahantur. Et ideo volumus cum omni fide per vnquamque massam colonos pauperes & indigentes experientiam tuae describere, atque ex eis pecuniis quae ex fraudibus sunt inuenta, vaccas, oues, porcosque comparare, & singulis colonis pauperioribus ea distribuere. Quod te facere volumus cum consilio reuerendissimi Ioannis episcopi & Adriani chartularij, & si necesse est etiam cum consilio filij mei domini Iuliani, ita ut nullus alius sciat, sed secretum sit.

De Valeriano monacho ep. 24. li. 4.

Innocentia S. Gregorij Diac. li. 2. ca. 58.

De mensura rusti eorum iniusta. lib. 11. ep. 39.

Integritas S. Gregorij. Massam pro villa sumit saepe d. Gre.

A.C.600. De iniuriis oneribus rusticorum ep. 4. lib. 1.

Alias sextariaticis.

Cōfuetudo attenditur.

Petrū oburgat, quōd ei non paruerit.

Idem Petro subdiacono scribens ait: Cognouimus rusticos Ecclesie in frumentorum pretiis vehementer grauari, ita ut inflata summa eis in comparatione abundantie tempore non seruetur. Vnde volumus ut iuxta pretia publica omni tempore, siue amplius, siue minus frumenta nascatur, in eis comparationis mensura teneatur. Frumenta autem, quae naufragio pereunt, per omnia vobis volumus reputari, ita tamen ut a te negligentia ad transmittendum minime fiat, ne dum transmittendi tempus negligitur, damnum ex vitio vestro generetur. Valde autem iniustum & iniquum esse perspeximus, ut a rusticis Ecclesie de sextariis aliquid accipiatur, & ad maiorem modium dare compellantur, quam in horreis Ecclesie inferitur. Vnde precipimus, ut plusquam decem & octo sextariorum modium nunquam a rusticis Ecclesie frumenta debeant accipi. Nisi forte, si quid est, quod nauarum iuxta consuetudinem superaccipiunt, quod minui in ipsis nauibus arteclatur. Item neque siliquas extra libras, neque libram maiorem, neque onera supra libram maiorem exigi debeant, sed per astimationem tuam, prout virtus sufficit in summam pensionis crescat, & sic turpis exactio nequaquam fiat. Ne vero post obitum meum haec ipsa onera, quae super pensum illara subtraximus, iterum in quolibet addantur, volumus, ut securitatis libellos ita de pensionibus facias: quatenus in primis dicas, tantam pensionem vnumquemque debere persolueri, inibi adiectis siliquis oneribus vel granaticis. Ante omnia hoc te volumus sollicitè attendere, ne iniusta pōdera in exigendis pensionibus ponantur, sed si qua talia inueneris, frange, & noua & recta constitue. Præterea cognouimus, quod prima illatio burdationis rusticos nostros vehementer angustat, ita ut priusquam labores suos vendere valeant, compellantur tributa persolueri. Quae dum de suo dare non habent, ab auctionariis publicis mutuo accipiunt, & graui incommoda pro eodem beneficio persolunt, ex qua re fit, ut dispendiis grauibz coangustentur. Vnde precipimus, ut omne, quod mutuū pro eadem causa ab extraneis accipere poterant, a tua experientia in publico detur, & a rusticis Ecclesie paulatim, ut habuerint, accipiatur, ne tempore coangustati compulsi vilius vendant, & hoc eis minime sufficiat.

Præcepit quoque eidem, ut de comodis nuptiarum, quod diuites solidi summam non excedant, scilicet in dando, pauperes vero minus, & hoc conductoribus dari, non in ratione Ecclesie. Præcepit quoque, ut conductorum Ecclesie bonis heredes succederent, & non Ecclesie officiales, ut fiebat in quibusdam locis. Præcepit ut, & si colonus aliquid iniuste à conductore acciperet, ipsi conductori restitueretur, cui ablatum est, non Ecclesie applicetur, ut fiebat. Non plus autem de missis Ecclesie volumus te accipere, nisi quantum consuetudo est.

Item eidem de quodam opere sibi iniuncto ait. Agimus gratias sollicitudini tuae, quia de causa fratris mei præcepi tibi, ut augmentū transmittere debuisset. Et sic obliuioni mandasti, ac si tibi aliquid ab extremo mancipio diceretur tuo. Quod iam vel modo non experientia, sed negligentia tua studeat adimplere, & quicquid apud Antonium fuisse cognoueris, sub omni velocitate transmittite.

Haec Diacomus li. 4. cap. 67. Grauius D. Gregor. affligitur, Homil. 22. in Ezech.

§. XI.

DE multiplicitate eius afflictione, patientia, & humilitate. In fine expositionis suae super Ezech. Ecce haec ut domino largiente potuimus coram vobis fratres charissimi, rimari sumus. Nemo autem me reprehendat, si post haec à locutione cessauero, quia sicut omnes cernitis, nostrae tribulationes excreuerunt. Vndique gladiis circumfusi sumus, vndique imminens mortis periculum timemus, alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij capti, alij interempti nunciatur. Iam cogor linguam ab expositione retinere, quia tædet animam meam vitæ meae. Iam nullus in me studium sacri eloquij requirat, quia versa est in luctum cithara mea. Iam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat, quia dormitauit anima mea præ tædio. Cui autem viuere non licet, de scripturae sanctae sensibus loqui mystica qualiter liber? Et qui cogor quotidie amara bibere, quomodo possum dulcia propinare?

Idem scribens Italicae patriciae, & Venantio & monacho patricio ait. Peccatis meis facientibus, ecce iam vndecim menses sunt (quod valde rarum est) si de lecto surgere aliquando potuerim, [tantis enim podagra, tantisque molestiarum doloribus premor] ut vita mea grauisima sit poena. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In clero vero huius urbis, & populo tanti febrium languores irruerunt, ut penè nullus liber, nullus seruus remaneret, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem urbibus strages nobis mortalitatis quotidie nunciatur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vastetur, vos qui viciniore estis, tanto credo subtilius cognouistis. De oriente vero qui veniunt, grauiore desolatione nunciant. In his itaque omnibus, quia appropinquante fine mundi generalem percussorem esse cognoscimus, affligi nimis de propriis molestiis non debemus.

Idem Eulogio Patriarchae ALEXADRINO. Transacto anno suauissima sanctitatis vestrae scripta suscepti, quibus pro aegritudinis meae nimietate respondere nunciusque non valui. Ecce enim iam biennium penè expletur, quod lectulo teneor, tantisque podagrae doloribus affligor, ut vix in diebus festis vique ad horarum trium spacium surgere valeam, & Missarum solennia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, ut cruciatum meum possum gemitu interrumpente tolerare. Qui dolor interdum mihi lenius est, interdum nimis. Sed neque ita lentus est, ut recedat, neque ita nimis, ut interficiat. Vnde fit, ut qui quotidie in morte sum, repellar à morte. Nec mirum, quia peccator grauis tali corruptionis carcere diu teneor inclusus, vnde compellor exclamare. Educ de carcere animam meam. Sed quia meis hoc adhuc precibus obtinere non mereor, rogo ut vestrae sanctitatis oratio super me intercessionis adiutorium praebeat, meque à peccati & corruptionis pondere liberum reddat in illam, quam bene nostis libertatem gloriae filiorum Dei.

Item eidem. Rogo ergo, ut pro me peccatore enixius eretis, quia & dolor corporis ex podagra, &

A.C.600.

Iob 10.

Iob 30.

Psal. 118.

Gregori' laboribus podagra vexatur. lib. 7. ep. 127. ind. 2.

Idem scribit ad Eulogium li. 8. ep. 35.

Psal. 141.

Idem scribit eidem lib. 11. ep. 47.

A.C.600.

Idem scribit Maximiano li. 9. ep. 27.

De malitia Romani. lib. 4. ep. 35. ind. 35.

De Arnulpho li. 2. ep. 31. ind. 10.

gris, & amaritudo cordis ex curarum afflictionibus, & immensa vastitas mortalitatis, inter tot barbarorum gladios vehementer affligit. Inter quae omnia non temporalem, sed aeternam consolationem requiro, quam per me impetrare non valeo, sed per intercessionem vestrae beatitudinis hanc me obtinere confido. Idem Maximiano episcopo Arabiae scribens ait. Multum iam tempus est, quod surgere de lecto non valeo. Nam modo podagra dolor cruciat, modo nescio quis in toto corpore cum dolore ignis expandit. Et fit plerumque ut vno me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in me animusque deficiat. Proinde frater sanctissime, diuina pro me pietatis misericordiam deprecare, ut percussiois suae erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat: ne nimio (quod absit) tædio in impatientiam cor erumpat, & quae curari per plagam poterat culpa, crescat ex murmure.

Idem Sebastiano episcopo. Quae, sanctissime frater, de amici vestri domini Romani persona hac in terra patimur, loqui minime valeamus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos malitia Longobardorum gladios vicit: ita ut benigniores videantur hostes, qui nos interimunt, quam reipublice iudices, qui nos malitia sua rapinis atque fallaciis in cogitatione consumunt. Et vno tempore curam episcoporum atque clericorum, monasteriorum quoque & populi gerere contra hostium insidias sollicitum vigilare, contra ducum fallacias atque malicias suspectum semper existere, cuius laboris, cuius doloris sit, vestra fraternitas tanto verius pensat, quanto me, qui hoc patior, purius amat. Idem Ioanni Rauennae episcopo scribens ait. Peccatis meis hoc imputo, quia iste, qui nunc interest (haud dubium quin Rauennas exarchus) & pugnare contra inimicos nostros dissimulat, & nos pacem facere vetat. Quamuis iam modo etiam ille velit, facere omnino non possumus: quia Arnulphus exercitum Ancharith & Nordulfi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, ut nobiscum loqui de pace aliquid dignetur.

Libros Moralium quomodo scripserit. lib. 1. vii. cap. 27. & lib. 4. cap. 72.

§. XII.

DE libris editis ab eo. Cum de monasterio assumptus Leuita cardinalis factus, pro responsis ecclesiasticis Constantinopolim apocrypharius esset directus, à fratribus rogatus, maximeque à Leandro Hispanensi episcopo, qui pro causa fidei Visigothorum legatus Constantinopolim aduenerat, compulsus est, ut librum beati Iob multis inuolutum mysteriis enodaret, quem librum quomodo iuxta litteram intelligendus, qualiter ad Christi & Ecclesie sacramenta referendus, quo sensu vnicuique fidelium sit aptandus, per trifarias intelligendi species triginta quinque libris miranda ratione perdocuit. In quibus ita de virtutibus vitiisque disseruit, ut non solis eadem verbis videatur exponere, sed formis aliquo modo visibilibus demonstrare, vnde non est dubium eam perfectionem ipsarum eum assecutum virtutum, quarum tam efficaciter valuit indicare profectus. Priora autem dicti libri (scilicet moralium, ut dicit Ioan. Diaconus li. 4. ca. 72.) coram positus fratribus sub oculis dixit. Et quia tempus

paulò vacantius reperit, posteriora tractando distulit. Cùmque ei spacia largiora suppeterent, multa augens, pauca subtrahens, atque ita ut inuenta sunt nonnulla derelinquens, ea quae se loquente excepta sub oculis fuerant, per libros emendando composuit. Qui cum iam factus episcopus Romae postrema dicitur, quo stylo prima dixerat attendens, sollicitè egit, ut ea quae locutus fuerat, studiosa emendatione transcurrerent, quasi ad similitudinem dictantis erigeret, & ea quae dictauerat, non longe à colloquentis sermone discreparent. Quamuis ipsius tertiam partem operis, ut colloquendo protulit, penè ita dereliquit, & dum cum fratre ad alia exponenda pertraherent, hanc subtilius emendari noluerunt. Quod opus per triginta quinque libros extensum (ut dictum est) in sex codicibus exposuit.

In ipsis autem sui episcopatus exordiis, dum à Ioanne Rauennatis urbis episcopo humiliter fuisset reprehensus, cur pastoralis cura delitescendo pondera fugere vir tam idoneus voluisset, quasi rationem reddens librum pastoralis regulae composuit. Quem quadripartita ratione distinguens valde pensandum esse dicit, cum rerum necessitas exposcit, ad culmen quisque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc rite perueniens, qualiter viuat, & bene viuens, qualiter doceat, & recte docens, infirmitatem suam quotidie quanta [valer] consideratione cognoscat. Primum ergo appetitum [timor] temperet, postea magistrum, quod non à querente suscipitur, vita commendat, deinde bonum, quod viuendo bene ostenditur, etiam loquendo propagetur. Demum perfecta quaque opera consideratio propriae infirmitatis deprimat, ne ante oculos [occulti arbitri] ea timor elationis extinguat. Et in ipsa tertia parte libri diffuse ostendit, quomodo admonendi sint singuli variis vitiis dediti vario modo secundum varietatē conditionū. Quem librum pastoralis magnus Anastasius Antiochenus episcopus in Graecum transfudit, & orientalibus ecclesiis opus venerabile procurauit.

Deinde dum adhuc Gregorius ad loquendum voce statūque sufficeret, per stationes discurrens viginti homilias euangelij diuerso tempore declamauit coram populo. Reliqua vero eiusdem numeri dictauit quidem, sed lassescente stomacho languore continuo aliis pronunciare permisit. Quarum exemplaria, secundo seruo Dei petenti mandauit.

Cùmque à suis familiaribus, ut aliqua de miraculis patrum describeret, enixius rogaretur, hinc Gregorius motus sanctorum miracula, & praecipue in Italia facta cum Petro suo diacono, quae per inquisitionem & responsonem protulerat, expositionis alterius studium interrumpens, sola nominū praenotatione distinxit, & in libros quatuor ordinauit. Hos libros dialogorum Zacharias post annos plurimos Romanus episcopus, Graeco latinoque sermone doctissimus, in Graecam linguam conuertens Orientalibus ecclesiis diulgauit, quamuis astuta Graecorum peruersitas, nomen filij in commemoratione Spiritus sancti à Patre procedentis statim radens abstulerit. Horum librorum secundus diffuse describit per totum ortum, progressum, virtutibus, & miraculis plenum, & exitum beati Benedicti. Quartus vero de vitæ futurae statu, scilicet de inferno, Secunda pars Ant. Hist. V 2

A.C.600.

Pastoralis cura librum quomodo scripserit. li. 4. ca. 73.

Libri Gregorij curae Pastoralis ab Anastasio in Graeco sermone cōterfus. lib. 10. ep. 22.

Zacharias Romanus Pontifex lib. Dialogi Graeci editi, sed illos Graeci corrumpunt.



A.C. 600. purgatorio, paradiso per exempla plura. Demum primam & ultimam partem seu visiones Ezechielis prophetae, quae videbantur obsecrantes, Romanis postulantibus pertractavit. Easque per homilias viginti & duas distinguens, quantum lucis intus habeant patefecit. Qui libri, ut ait Ioan. Diaconus, dum à doctores sequentis temporis tam relictissimis sententiis editi, quam luculento rhetoricae facundiae stylo compositi veraciter doceantur, eos beatus Gregorius ex humilitatis suae dulcedine incultos perhibet.

Gregor. eloquentiae non fuit affectator, in epist. ad Leod. c. 5. Deu. 16. Leandro de libris Moraliū sic scribens, Quae so, ut huius operis moralium dicta percurrens, in his verborum folia non requiras, quia per sacra eloquia ab eorum tractatoribus infructuosa loquacitatis leuitas studiose compescitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur, vnde & ipsam loquendi artem, quam magisteria disciplinae exterioris insinuant, seruire desepxi. Nam sicut huius epistolae tenor enunciat, non metacissimi collisionem fugio, non barbarissimi confusionem deuoto, sitis, motusque propositionum casusque seruare contemno, quia indignū vehementer existimo, ut verba caelestis oraculi, restringam sub regulis Donati. Neque enim haec ab vllis interpretibus in scripturae sacrae autoritate seruata sunt. In quibus verbis agnoscitur Grego. non studuisse pompaticae locutioni, sed ex pristina saecularis exercitij consuetudine potius incurrisse. Cuius tamen eloquentiam, & Isidorus & Beda multum commendant.

Gregor. sua scriptura furtim appellat. lib. 8. ep. 37. Ipse tamen Gregorius ex humilitate furturam doctrinam appellat, respectu aliorum doctorum doctrinae. Sed & ipsos libros suos publice, scilicet ad mensam, vel in ecclesia legi prohibebat in officijs. Sed & in fine moralium huius humilitas maxima ostenditur dicentis. Expleto hoc opere ad me ipsum mihi video esse redeundum. Multum quippe mens nostra cum recte loquitur, extra se ipsam spargitur. Integritate namque animi, dum cogitantur verba, qualiter profertur, quia eum trahunt extrinsecus, minuunt. Et quidem mala me dixisse aliqua, etsi non inuenio, tamen, quia omnino non dixerim, non defendo. Bona vero si qua diuinitus accipies dixi, meo videlicet vitio, minus me bene dixisse profiteor. Ad me ipsum autem intrinsecus rediens, radicem meae intentionis inspicio, Deo quidem ex ea me summopere placere voluisse cognosco: sed eidem intentioni, qua Deo placere studeo, furtim se neficio quomodo intentio humanae laudis interfertur. Quod cum iam postmodum tardēque discerno, inuenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Fatendum igitur, quod rectam intentionem nostram, quae soli Deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta, quae de donis Dei placere hominibus quaerit, insidiando comitatur. Si autem de his diuinitus districte discutimur, quis inter ista remanet locus salutis, quando & mala nostra pura mala sunt, & bona, quae nos habere credimus, pura bona esse nequaquam possunt? Et post pauca. Igitur quae, ut vnusquisque qui haec legerit, apud districtum iudicem solatiū mihi suae orationis impendat, & omne quod in me foetidum deprehendit, fletibus diluat.

Intentio minus recta bona comitatur. Videtur quoque & alia scripsisse seu exposuisse, ex eo quod Ioanni subdiacono Rauennae responsali suo significare videtur, inter caetera sic

A scribens. Quia carissimus quondam filius meus A.C. 600. Claudius aliqua me loquentem de pronerbijs, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, de Heptatico audierat: quae ego scripto tradere praeter infirmitate non potui, ipse ea suo sensu dictauit: ne oblivione deperirent, ut apto tempore haec eadem mihi inferret, & emendatius dictaretur. Quae cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde in multis fuisse permutatum. Vnde necesse est, ut tua experientia omni excusatione atque mora cellante, ad eius monasterium accedat, conuenire fratres faciat, & sub omni veritate quantascunq; de diuersis scripturis chartulas detulit, ad mediū deducant, quas tu suscipe, & mihi celeriter transmittite.

Vnde constat, quia plures libros, quam praefatos, quos habemus, composuit. Et licet Longobardorum perfidia saeuiente post Ezechielis tractatus ab expositione librorum destiterit, à componendis tamen epistolis quamdiu viuere potuit, non cessauit. Quarum videlicet tot libros in scripto dimisit, quot annos vixit: vnde decimum tertium Epistolarum librum imperfectum reliquit. Ex quarum epistolarū multitudine primi Adriani Papae temporibus quaedam Decretales epistolae exceptae sunt, & in duobus voluminibus, sicut modo cernitur congregatae. Et dicitur registrum Gregorij.

Quomodo Mauricio imperatori iniquam legem ferenti resistit. Diaconus libro 3. cap. 50.

§. XIII.

DE diuersis epistolis eius. Idem Mauricio auarissimo, simulque rapacissimo Imperatori suggestionibus inimicorum suorum funestissimam legem ferenti, ut nulli militum, qui videlicet in militia signatus fuisset conuerti liceret, inter caetera sic respondit. Ad hoc potestas super omnes homines pietatis dominorum meorum caelitus data est, ut qui bona appetunt, adiuuentur, ut caelorum via latius pateat, ut terreste regnū caelesti famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, ut qui semel in terrena militia signatus sit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsi, Christo militare non liceat. Ad haec ecce per me seruum vtinam suum & vestrum, respondebit Christus dicens. Ego te de notario comitem excubitorum feci, de comite excubitorū Casarem, de Casare Imperatorem, & non solum hoc, sed & patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuae manus commisit, & tu à meo seruitio milites tuos subtrahis. Responde piissime domine, rogo seruo tuo, quid venienti & haec dicenti respondurus es iudici Domino tuo? Requirat, rogo, Dominus meus, quis prior Imperator hanc legem dederit, & subtilius aestimet, an dari debuit.

Idem Theodoro medico. Peccatis meis facientibus, inquit Gregorius, ex quorum consilio vel suggestionem nescio, talem in republica sua legem protulit Imperator, qualem primum sicut ij dicunt, qui leges veteres nouerunt: Iulianus protulit, de quo scimus omnes, quantum Deo aduersus fuerit. Cum autem quidam Ioannes ex mo-

a Quoniam haeretici tantopere D. Grego. in hoc vniuersalis episcopi nomine repellendo laudant, quod

Epistola D. Gregorij quomodo scripta.

Epistola decretales D. Gregorij.

Cutà Deo imperatores constituti. lib. 4. ep. 61. ind. 11.

Iniqua lex Iuliani. ibi. ep. 64.

A.C. 600. quod quidem meriti faciunt: non erit inconueniens ostendere, ut in eisdem epistolis in quibus se quemquam alium vniuersalem episcopum dici vult, vniuersalis tamen Ecclesia episcopum nomen gerit, & vniuersalis Ecclesia episcopum Romanū potest esse insinuarit. Nam imprimis quaro, cur D. Grego. qui modestus & humilitatis fuit eximia, alijs tacentibus vnus Ioanni Constantinopolitano hoc nomen sibi superbe arroganti se opposuit? Nonne vel quia reliquorum omnium episcoporum primus illorum iura tueri debuit, vel quia ipsius maxime causa agebatur, cum id quod propriè erat suum, alter iniustissime usurpabat. veramque sanè huius rei causam satis ipse indicat dicens. Et tamē haec Ecclesia, quae vno eodemque tempore clericis, monasterijs, pauperibus, populo, atque insuper Longobardis tam multa indefinenter expendit: ecce ad huc ex omnium Ecclesiarum premium afflictione, quae de hac vnus hominis superbia multū gemunt, etsi nihil dicere presumunt. Sic primam quam dixi causam notat, dum suam Ecclesiam premi omnium afflictione asserit, quia ipse verè Apostolica sedis antistes, & Apostolorum principis successor legitimus sollicitudine omnium Ecclesiarum instar D. Pauli angebatur, alteram sepe de causam ostendit, dum haec verba, quae D. Anton. habet adiecit. vnde per omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis vestra tempora permittatis, vnus hominis elatione maculari: neque tam peruerso vocabulo vllum quoquomodo prebeatis assensum. Neque haec in causa nequaquam me pietas vestra despiciat, quia & si peccata Gregorij tanta sint, ut pari talia debeat, Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pari ista mereatur. vbi pulchre duplicem in se agnoscit personam, hominis videlicet peccatoris & Pontificis, & queritur grauius quod Pontificis persona, quam ipse Petrum nominat, iniuria grauisima afficiatur, quia videlicet ei detrahatur, quod suum est, vniuersalis Ecclesia episcopi nomen. Quomodo autem vniuersalis Ecclesia episcopi nomen e fungatur, audi ex eadem epistola Salonitanae verò ciuitatis episcopus, me ac responsali meo audens ad eundem praenunciatorem, qui inordinate ordinatus est, pratinus misi, ut omnino Missarum solennia celebrare nullo modo praesumeret, nisi prius à serenissimis Dominis cognoscerem. si hoc fieri ipsi iussissent, quod ei sub excommunicationis interpositione mandauit. Et contempto me atque despecto, in audaciam quorundam saecularium hominum, quibus denudata sua Ecclesia premia multa prebere dicitur, nunc vsque Missas facere praesumit, atque ad me venire secundum iussione Dominorum noluit. Ego autem preceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nescite ordinatus est, hoc quod in ordinatione sua me vel responsalem meum praetermittere praesumpsit, ex corde laxaui, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia verò peruersa illius scilicet mala corporalia quae cognoui, vel quia cum pecuniis est electus, vel quia excommunicatus Missas facere praesumpsit, propter Deum irrequisita relinquere non possum. Prius tamen quam cognoscerentur, serenissimus dominus discurrens iussione precepit, ut eum venientem cum honore suscipiam. Et valde graue est, ut vir, de quo tanta nunciatur, cum ante requiri & discuti debeat honoretur. Et si Episcoporum causa mihi commissorum

apud piissimos dominos aliorum patrocinis disponentur, infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed ut episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad saeculares iudices habeant, omnipotentis Deo gratias ago, peccatis meis deputo. hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto, & si ad me diu venire distulerit, in eo exercere distributionem canonicam nullo modo cessabo. haec ille. Denique quomodo tandem sese ipse Episcoporum omnium principem agnouerit, ex his eius verbis perspicitur, quae ad Mauricium Imperatorem epist. 32. scripsit. Quia verò non causa mea, sed Dei est, & quia non solus ego, sed tota turbatur Ecclesia, quia pia leges, quia veneranda synodi, quia ipsa Domini nostri Iesu Christi mandata, superbi atque pompatici cuiusdam sermones turbantur inuentione, piissimus dominus locum secet vulneris, atque resistentem agrū Augusta auctoritatis vinculis constringat. Cunctis enim Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica sancto, & omnium Apostolorum Petro Principi Apostolo totius Ecclesiae cura commissa est. Ipsi quippe dicitur. Petre amas me? pasce oves meas. Ipsi dicitur. Ecce Satanus expetit eribrare vos sicut criticum, & ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur. Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non preualebunt aduersus eam. Et quodcumque ligaueris super terrā, erit ligatum & in caelis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Ecce clauis regni caelorum, & c. quae habet D. Anto. adiecit postea. Nā qui contra omnipotentem Dominum perinanis gloria tumorem, atque contra statuta patrum suam ceruicem erigit, in omnipotenti Domino confido, quia meam sibi nec cum gladijs flebit. Quid autē nuper in hac urbe ex auditu huius vocabuli gestū sit, Sabimiano diacono, ac responsali meo subtilius indicaui. Cogitet ergo dominorū pietas de me proprio suo, quem specialiter praeter ceteris semper fouit & continuit, qui & vobis obedientiam praebere desidero, & tamen de mea negligentia reperiri reus in superno, tremēdaque iudicio pertimesco. haec ille. quae primauium populi Romani Pontificis prorsus confirmant, tantum abest, ut vniuersalis episcopi nomen reiciens eum velit euertere. vnde quae supra diximus cap. 2. Caetera quae in controuersiam ab haereticis deducuntur apud D. Grego. constant omnia, ut deinceps videbimus.

nacho regiae urbis factus antistes, qui tempore quo Gregorius Constantinopoli morabatur apocrisfarius Papa, fugere summum sacerdotiū quasi humiliter finxerat, eo suscepto adeo in superbiā esset elatus, ut ex causa alia occasione quaerens synodum faceret, in qua se vniuersalem appellare conatus est. Hoc audiens Pelagius Papa, directis epistolis eiusdem synodi acta callauit. [Diaconum verò, qui iuxta morem pro responsis Ecclesiasticis faciendis Imperatoribus adhaerebat, cum eo Missarū solennia celebrare prohibuit.] Beatus Gregorius sententiam Pelagij sequens, praedictum Ioannem saepe monitum acquirere differentem pari sententiā multauit, & sub interminatione proprii honoris omnibus episcopis mandauit, ne vnquam vniuersalis profanum vocabulum aut scriberent, aut susciperent. Sed Ioannes ille multis fallacijs ad suam hypocrisim consentens. Secunda pars Ant. Hist. V 3

Ioan. 21. Luc. 12. Mat. 16.

Quomodo Ioannis Constantinopolitani superbiā retuderit. Diac. ibi. cap. 51.



A.C.600. sum auarissimi principis redimens, obtinuit ut A imperator Gregorio scriberet, quo sibi pacificus existeret. Quapropter ipse Gregorius inter alia Constantia imperatrici sic scribit.

Sabiniano diacono responsali meo scribente cognoui in causis beati Petri apostolorum principis, contra quosdam superbos humiles facie tenus & blandos, quantum se iustitia vestra serenitatis impendat. Vnde adhuc peto, ut nullius praualere contra veritatem hypocrisim permittatis.

Quia sunt quidam iuxta apostoli vocem, qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium, qui veste quidem despecti sunt, corde autem tument, & quasi in hoc mundo cuncta despiciunt, sed ea qua mundi sunt, cuncta simul adipisci querunt. Qui indignos se omnibus hominibus fatentur, sed priuatis vocabulis contenti esse non possunt, quia illud appetunt, vnde omnibus digniores esse videantur. Et post pauca. Praterea iudico, quia piissimi domini scripta suscepi, ut cum fratre & confacerdote meo Ioanne debeam esse pacificus. Et quidem sic religiosum dominum decuit, ut sacerdotibus ista praeceperet. Sed cum se noua praesumptione atque superbia, idem frater meus Ioannes vniuersalem se episcopum appellet, ita ut praedecessoris mei sanctae memoriae tempore adscribi se in synodo tali superbo hoc vocabulo faceret, quamuis cuncta acta illius synodi Apostolica sede contradicente soluta sint, triste aliquid mihi serenissimus dominus innuit, quod eum non corripuit, qui superbit, sed me potius ab intentione mea declinare voluit, qui in hac causa Euangeliorum & canonum humilitatis & reuerentiae veritatem defendo.

Qua in re a praedicto fratre, & confacerdote meo contra Euangelicam sententiam contra beatum quoque Petrum Apostolum, & contra omnes Ecclesias canonumque statuta agitur. Sed est omnipotens Deus, in cuius manu sunt omnia, de quo scriptum est. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Et quidem sepe factus sanctissimus frater serenissimo Domino multa suadere conatur, sed bene noui, quia tanta illa oratione eius, & lachrymae nihil ei a quoquam contra rationem aut animam suam subripi permittunt. Triste tamen valde est, ut patienter feratur, quatenus despectis omnibus praedictus frater, & coepiscopus meus solus conetur nuncupari episcopus. Sed in hac eius superbia, quid aliud nisi propinqua iam Antichristi tempora esse designat, quia illum videlicet imitatur, qui spretis in sociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, dicens. Super astra Dei exaltabo folium meum, similis ero altissimo. Vnde per omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis vestrae tempora permittatis vnus hominis elatione maculari, nec tam peruerso vocabulo vllum quoquo modo praebearis assensum: atque in hac causa nequaquam me pietas vestra despiciat, quia etsi peccata Gregorij tanta sint, quae ista pati mereantur, Petri tamen Apostoli nulla sunt peccata, ut vestris temporibus pari talia mereatur. Vnde iterum atque iterum per omnipotentem Dominum rogo, ut sicut pariter vestri priores principes sancti Petri Apostoli gratiam quaesierunt, vos quoque hanc vobis & quaerere & seruare curatis, & propter peccata nostra, qui ei indigne seruimus, eius apud vos honor

nullatenus minuat. Qui & modo vobis in omnibus adiutor esse valeat, & postmodum vestra valeat peccata dimittere. Viginti autem iam & septem annos ducimus, quod in hac vrbe inter Logobardorum gladios viuimus. Quibus quam multa ab hac Ecclesia quotidianis diebus erogantur, ut inter eos viuere possimus, suggerenda non sunt.

Mauricio autem Imperatori super huiusmodi scribens Gregorius ait. Ecce clauis regni caelestis, haud dubium Petrus accepit, potestas ligandi & soluendi ei tribuitur, cura totius Ecclesiae & principatus committitur, & tamen vniuersalis Apostolus non vocatur, & vir sanctissimus Ioannes coepiscopus meus vocari vniuersalis episcopus conatur. Exclamare compellor & dicere. O tempora, o mores. Ecce in Europa partibus barbarorum iuri cuncta sunt tradita, destructae vrbes, euerfa castra, depopulatae provinciae, nullus terram cultor inhabitat, sed sauiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum: & tamen sacerdotes, qui in cinere & pauimento sternetur iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expectant, & nouis & profanis vocabulis gloriantur.

Nunquid ego in hac re piissime Domine causam propriam defendo? Nunquid specialem iniuriam vindico, & non magis causam omnipotentis Dei, & causam Ecclesiae vniuersalis? Quis est iste, qui contra statuta Euangelica, contra canonum decreta, nouum sibi nomen usurpare praesumat? Vt nam sine imminutione sit vnus, qui esse appetit vniuersalis. Et ecce multos Ecclesiae Constantinopolitanae in haereseos voraginem cecidisse nouimus sacerdotes, & non solum haereticos, sed haereticos factos.

Et infra. Ille ergo magis piissimorum dominorum praeeptione stectendus, qui praeeptis canonicis obedientiam praebere contemnit. Ille coercendus est, qui sanctae Ecclesiae vniuersali iniuriam facit, qui corde tumet, qui gaudere de nomine singularitatis appetit, qui honori quoque vestri imperij se per priuatum vocabulum superponit. Ecce omnes de hac re scandalum patimur. Ad vitam igitur rectam reuertatur author scandalii, & omnia sacerdotum iurgia cessabunt. Ego enim cunctorum sacerdotum seruus sum, in quantum ipsi sacerdotiliter viuunt.

Gregorij in pontificatu acta. Diac. li. 2. ca. 5.

§. XIII.

Nimaduertens igitur Gregorius se a Deo pontificem constitutum, vt radices vitiorum euelleret, virtutes plantaret, omnes consuetudines, quas contra Apostolicam traditionem nouiter pullulasse in ecclesia cognouerit, anathematis interminatione damnauit. A cubiculo suo omnes saeculares amouit. Clericorum, vel monachorum prudentissimos familiares & consiliarios sibi sociavit. Ipse etiam statuit dicens in generali synodo 2. q. 7. cum pastoris. Cum pastoris vita exemplo debeat esse discipulis, plerumque clerici qualis sit vita in secreto sui pastoris nesciunt, quam tamen saeculares pueri sciunt. De qua re praesenti decreto statuimus, vt quidam ex clericis, vel etiam ex monachis electi, ministerio cubuli pontificalis obsequantur, vt is qui in loco regiminis est, tales habeat testes, qui vitam eius in secreto conuersationem videant, & ex sedula

A.C.600. S. Petrus instituit ieiunium quadragesimale. quatuor dies ieiunium. Aduersus eundem pulchra D. Gregorij inuentione. epi. 110. ind. 2. & Grego. 7. li. 6. re. gul.

Subdiacono no continencia in dicta a Greg. li. 1. ep. 41. Vnde que supra tit. 9. c. 3. §. 2. an notant. 2. Cor. 6. li. 7. ep. 39. ind. 2.

Constituta non polita ni episcopi non solum haereticis, sed etiam haereticis.

Quales esse debeant pōtificis ministri. Co. Ro. cap. 1. to. 2. C66. & li. 4. ep. 44. ind. 13.

visione exemplum profectus sumant. Ipse sanctissimus pontifex ad ieiunium Quadragesimale, quod a beato Petro dicitur institutum, & inchoabatur a laicis secunda feria post primam dominicam Quadragesimae, addidit Gregorius quatuor dies ieiunandos ante ipsam dominicam, vt in hoc conformarem nos Christo in ieiunio quadraginta dierum. Nam a prima dominica vsque ad pascha non sunt nisi 36. Et in ipso ieiunio quadagesimali declarat non solum a carnis, sed & ouis & calce abstinentium, vt patet dist. 4. denique.

Ipse Gregorius indixit continentiam subdiaconibus, statuens, quod nullus de cetero promoueretur ad subdiaconatum, nisi promissa continentia implicite, etsi non explicite, ita quod postea non possunt contrahere matrimonium, & contractum de facto non tenent, vt patet dist. 31. ante triennium. Ipse etiam reprehendit sacerdotes habitare cum feminis dicens. [ Neque hoc filere debeo, (quod cum graui animi tristitia & amaritudine dico), sacerdotes cum feminis habitare ] conspicio, quod nefarium est dicere vel audire, & contra sanctorum canonum sancita, ubi enim talis fuerit commemorantium habitatio, antiqui hostis stimuli non desunt. Ideoque admodum nendi sunt, vt non antiqui hostis decipiantur fraude, quatenus iuxta apostoli vocem, non vituperet ministerium nostrum, di. 81. oportet. Idem dist. ca. legitur. Legitur, quod beatus August. cum

Quadragesima ieiunium ab Apostolis institutum constans est omnium veterum opinio, vt inter alios docet Turr. lib. 5. Canon. Apost. cap. 8. Cum igitur D. Petrus Roma sedem Apostolicam multos annos tenuerit, cum in Ecclesia Romana Quadragesima ieiunium instituisse nemini dubium esse potest, quae eam Ecclesiam ab eodem fundatam & institutam esse non dubitat. Quod vero ait D. Ant. D. Gregorium quatuor dies Quadragesima addidisse, plerumque alij aliter tradunt. Nam Turr. sic loco citato scribit. Tempore igitur Telephori erat statutum ieiunium, quod ex aquo & clericis & laici communiter ieiunabant septem hebdomadis non plenius: incipiebant enim a quarta feria, vt hodie incipimus. Et Alphonsus Pisanus lib. de Abst. cap. 8. Romana, inquit, Ecclesia semper consuetudo fuit, vt a feria quarta cinerum vsque ad Paschales dies Quadragesima ieiunium celebraretur. In eo siquidem temporis spacio exceptis Dominicis quadagenarius numerus relinquatur. Vnde constat verum non esse, quod quidam existimant D. Gregorium quatuor dies illos ieiunij ante primam Dominicam quadragesimae addidisse. Extant siquidem D. August. multo Gregorio antiquioris sermones in feria quarta cinerum & tribus diebus sequentibus. Haec ille & plura alia. Certe D. Leo serm. 6. de Quadragesima sic ait. Quod ergo dilectissimi in omni tempore vniuersumque conuenit facere, id nunc sollicitius est & deuotius exequendum, vt Apostolica institutio, quadraginta dierum ieiunij impleatur. Quod ab omni memoria quadraginta dies ad ieiunandum fuerunt instituti, necesse profecto est, vt Quadragesima fuerit semper feria quarta sicut nunc fit, inchoata. Fecit autem vt opinor D. Anton. Gratianus de consecratione dist. 5. Quadragesima, qui tamen quadam Gregorij nomine citat, quae saltem omnia apud Gregor. nusquam extant.

forore sua habitare non consensit, dicens. Quae cum forore mea sunt, forores meae non sunt. Docti ergo viri cautela magna debet esse nobis instructio.

Contra simoniacos sic ait in registro, & habetur 1. q. 1. presbyter. Presbyter, si ecclesiam per pecuniam obtinuerit, non solum ecclesia praeiuret, sed etiam sacerdotij honore spoliatur, quia altare, decimas, & Spiritum sanctum emere vel vendere, simoniacam haeresim esse nullus fidelium ignorat, & benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, vt fiat haereticus, promouetur. Et infra, eo. cap. quicumque. Quicumque sacros ordines vendunt vel emunt, sacerdotes esse non possunt, vnde scriptum est. Anathema dati, anathema accipienti: haec Grego. Quae verba sunt multum obscura. Talis enim simoniacus in beneficio ipsum retinere non potest, scilicet sine dispensatione, & si est curatum, est suspensus ab executione officiorum suorum & ordinum. Et sic intelligitur, quod dicitur, quia sacerdotes esse non possunt, qui ordines emunt, etiam quoscumque, quia scilicet exequi actus eorum non possunt, & sic intelliguntur anathematizati, id est, suspensi, nam secundum antiqua iura non erant ipso iure excommunicati, sed suspensi. Altare dicitur, vel ipsa capella, vel praesentatio ad capellam, quod est patronorum ius, vel ius patronatus. Pro quolibet horum dare, vel accipere pecuniam, simonia est. Decima dicitur hic ius percipiendi decimas. Spiritum sanctum vendere, est pecuniam accipere pro sacramentis, in quibus recipitur Spiritus sanctus, vt pretium eorum, quod est simoniacum. Er dicitur Simonia haeresis non proprie, sed per similitudinem, quia ex eo opere videtur ostendere se, vt dominum eius, posse vendere Spiritum sanctum, quod est haereticum credere. Et li. vt fiat haereticus, tenetur consecutiuo non causatiue, quia ex ipsa promotione simoniaca sequitur iste effectus, vt censetur quasi haereticus modo dicto. Idem in tractatu euangeliorum, & habetur 1. q. 1. sunt nonnulli, dicit. Cum virum iustum propheta describeret, ait. Qui excutit manus suas ab omni munere, non dixit a munere, sed ab omni munere, quia aliud est munus ab obsequio, aliud a manu, aliud a lingua. Munus ab obsequio, est seruitus indebite impensa. Munus a manu, est pecunia. Munus a lingua, fauor. Ille ergo, qui sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed nec etiam humanam gratiam requirit. Idem in registro, & habetur cap. seq. inquit. Si quis neque sanctis pollens moribus, vel neque clero populoque vocatus, vel pullatione coactus impudenter Christi sacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniusto cordis amore, vel sordidis precibus oris, siue comitatu, siue manuali seruitio, seu fraudulento munusculo, episcopalem seu sacerdotalem non lucro animarum, sed inanis gloriae auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita sua non sponte reliquerit, eumque in sperata mors penitentem non inuenit, proculdubio in aeternum peribit, istam tamen materiam de simonia quae multum regnat in ecclesia, diffuse habes declaratam in 2. parte tit. 1. c. 1. per totum.

Spiritum sanctum vendere quid sit.

Ab omni munere in ordinu susceptione non abstinentum. hom. 4. in Euang. lca. 33.

Idem Gregorius in homil. 13. & 1. q. 3. vendentes, ait, contra iudices pecunia iudicantes, etiam Secunda pars Hist. Ant. V 4

A.C.600. 236

Iuste. In templo vendentes sunt, qui hoc, quod quibusdam iure competat, ad primum largiuntur. Iustitiam enim vendere, est, hanc pro primum acceptatione seruare. Ementes vero in templo sunt, qui dum hoc, quod iustum est, proximo soluere nolunt, dumque rem iure debitam facere contemnant, dato patronis pretio emunt peccati.

Idem Gregor. II. q. 3. qui recte iudicat. Qui recte iudicat, & primum remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptatione pecunie vendit. Bonis male vtuntur, qui pro temporali lucro iuste iudicant. Tales quippe ad veritatem non defensio iustitiae, sed amor primum protocat: quibus si spes nummi subtrahitur, confectum a iustitiae confessione recedunt. Acceptio nummorum primum veritatis est, vnde & pro iusto dicitur, qui excutit manus suas ab omni munere, ille in excelsis habitabit. Idem q. ea. summo opere. Summo opere primum cautendum est, vt rectores Ecclesie, & qui publica iudicia exercent, in dictandis sententiis nullatenus leuitate aut furore ducti sint precipites, sed causis prius diligenter ventilatis: cum res, quae ignorabatur pleniter ad notitiam venerit, tunc diuina & humana lex resoluatur, & tunc secundum quod ibi constitutum est, remota personarum acceptatione, definitiua proferatur sententia. Idem in lib. Moralium 20. & di. 45. omnis. ait. Omnis qui iuste iudicat, stateram in manu gestat, & in vtroque penso iustitiam & misericordiam portat. Sed per iustitiam reddit peccati sententiam, per misericordiam peccati temperat poenam, vt iusto libramine quaedam per aequitatem corrigat, quaedam per miserationem indulgeat. Qui Dei iustitiam oculis suis proponit, semper timens & tremens in omni negotio formidat, ne de iustitiae tramite deuians cadat. Idem c. praecedent. dist. ea. disciplina vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos inesse debet rectoribus, & iuste consulens misericordia, & pie seruans disciplina. vnde in vulneribus fauciati per Samaritanum vinum adhibetur & oleum, per vinum mundantur putrida, per oleum fouentur sananda. Misenda ergo est lenitas cum severitate, & faciendum est quoddam ex vtraque temperamentum: vt neque nimia asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur, autoritate psalmista: figura arca, exemplo Moysi hoc declarat. Idem Grego. in homi. eadem dist. vera iustitia. Vera iustitia compassiorem habet, falsa indignationem, quamuis & iusti soleant peccatoribus dedignari, sed aliud est quod agitur modo dist. typho superbia, aliud quod zelo disciplinae: dedignantur quippe iusti, sed non sunt dedignates. Persecutionem mouent, scilicet contra vitia, sed amantes. At contra, qui de falsa iustitia superbiere solent, ceteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, & quo se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores fiunt. Idem ex registro episcopis per Galliam, Europam, & Germaniam constitutis. dist. 45. licet 1. Licet plerumque accidant sacerdotibus, quae sunt reprehendenda, plus tamen erga eos corrigendos agar beneuolentia, quam seueritas, plus cohortatio, quam commotio, plus caritas, quam potestas, cum nemo nostrum sine reprehensione aut sine peccato viuat. Nam si statim dominus beatorum Petrum praecceptorem nostrum possit

Idem Gregor. II. q. 3. qui recte iudicat. Qui recte iudicat, & primum remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptatione pecunie vendit. Bonis male vtuntur, qui pro temporali lucro iuste iudicant. Tales quippe ad veritatem non defensio iustitiae, sed amor primum protocat: quibus si spes nummi subtrahitur, confectum a iustitiae confessione recedunt. Acceptio nummorum primum veritatis est, vnde & pro iusto dicitur, qui excutit manus suas ab omni munere, ille in excelsis habitabit. Idem q. ea. summo opere. Summo opere primum cautendum est, vt rectores Ecclesie, & qui publica iudicia exercent, in dictandis sententiis nullatenus leuitate aut furore ducti sint precipites, sed causis prius diligenter ventilatis: cum res, quae ignorabatur pleniter ad notitiam venerit, tunc diuina & humana lex resoluatur, & tunc secundum quod ibi constitutum est, remota personarum acceptatione, definitiua proferatur sententia. Idem in lib. Moralium 20. & di. 45. omnis. ait. Omnis qui iuste iudicat, stateram in manu gestat, & in vtroque penso iustitiam & misericordiam portat. Sed per iustitiam reddit peccati sententiam, per misericordiam peccati temperat poenam, vt iusto libramine quaedam per aequitatem corrigat, quaedam per miserationem indulgeat. Qui Dei iustitiam oculis suis proponit, semper timens & tremens in omni negotio formidat, ne de iustitiae tramite deuians cadat. Idem c. praecedent. dist. ea. disciplina vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos inesse debet rectoribus, & iuste consulens misericordia, & pie seruans disciplina. vnde in vulneribus fauciati per Samaritanum vinum adhibetur & oleum, per vinum mundantur putrida, per oleum fouentur sananda. Misenda ergo est lenitas cum severitate, & faciendum est quoddam ex vtraque temperamentum: vt neque nimia asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur, autoritate psalmista: figura arca, exemplo Moysi hoc declarat. Idem Grego. in homi. eadem dist. vera iustitia. Vera iustitia compassiorem habet, falsa indignationem, quamuis & iusti soleant peccatoribus dedignari, sed aliud est quod agitur modo dist. typho superbia, aliud quod zelo disciplinae: dedignantur quippe iusti, sed non sunt dedignates. Persecutionem mouent, scilicet contra vitia, sed amantes. At contra, qui de falsa iustitia superbiere solent, ceteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, & quo se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores fiunt. Idem ex registro episcopis per Galliam, Europam, & Germaniam constitutis. dist. 45. licet 1. Licet plerumque accidant sacerdotibus, quae sunt reprehendenda, plus tamen erga eos corrigendos agar beneuolentia, quam seueritas, plus cohortatio, quam commotio, plus caritas, quam potestas, cum nemo nostrum sine reprehensione aut sine peccato viuat. Nam si statim dominus beatorum Petrum praecceptorem nostrum possit

Iuste iudicatis misericordiam cum iustitia seruare. Idem lib. de sum. bon. 3. cap. 54.

Pf. 1. 2. 2. Par. 5. Exo. 32. Vera & falsa iustitia quomodo dist. ferat. homi. 14. in Euan.

D. Petrus Romano praecceptor.

tinam negationem iudicasset, non tantum ex eo fructum, sicut fecit percipisset. Expectandi ergo atque corrigendi magis sunt rectores Ecclesiae, quam statim iudicandi. Vnde necesse est quaecunque negotia ecclesiastica post multarum experimenta causarum sollicitius prospici, & diligentius praecaueri, quatenus per spiritum caritatis & pacis, omnis materia scandalorum & praesumptio inuidorum atque oppressio simplicium fratrum de ecclesiis Domini auferantur: haec ille. Et videntur intelligenda haec & obseruanda, quando peccata sunt occulta, vel ex quadam passione & fragilitate, & de quibus multum dolent, & non ex habitata malitia & cum pertinacia.

Vnde idem Grego. ait ex registro. & 2. q. 7. Paulus 1. Paulus dicit, seniore me ne increpaueris. Sed haec regula in eo est seruanda, cum culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior exemplum ad interitum praebet iuuenibus, ibi stricta increpatione ferendus est. Nam scriptum est. Laqueus iuuenum omnes vos estis. Et rursum: Maledictus puer centum annorum.

Idem in Homil. & 23. q. 4. si is qui. sic ait. Ea quae in nos committuntur, facile possumus dimittere: ea vero quae in Deum commissa sunt, cum magna discretione, nec tamen sine poenitentia possumus relaxare. Item Castorio notario Rauennae scribit dicens. Quanto tibi a nobis credi, & necessarias vides causas iniungi, tanto strenuum debes te, & sollicitum exhibere. Proinde si Maximus (scilicet episcopus) de inobedientia sua sicut deputauimus egit poenitentiam, volumus vt ad consolandum illum epistolam, quam ad eum scripsimus, qua ei & gratiam nostram & communionem nos reddidisse significauimus, experientia tua debeat dare: quia sicut in contumacia persisten- tibus seueros nos esse conuenit, sic humilitatis & poenitentibus veniam negare non debemus.

Idem in Homil. 26. & 11. q. 3. iudicare. Iudicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis, sua vel odia vel gratiam sequuntur.

Idem Bonifacio defensori scribens. 25. q. 2. institutionis. ait. Nimis est asperum, & praecipue bonis sacerdotum moribus inimicum, niti quempiam quacunque rationis exultatione, quae bene sunt ordinata rescindere, & exemplo suo docere quodque posse constituta dissolui.

Idem Felici episcopo. q. ea. si ea. Si ea destruerem quae antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euerfor esse iuste comprobaer, testante veritatis voce, quae ait. Omne regnum in seipsum diuisum non stabit, & omnis scientia & lex aduersum se diuisa destruetur.

Idem Dominico Carthaginensi episcopo. q. ea. de ecclesiasticis. De ecclesiasticis priuilegiis, quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat: quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus. Nec cuiuslibet gratia fauente vltra quam mereatur impartior, nec vlli hoc, quod sui iuris est, ambitu stimulante derogo. Sed fratres meos per omnia honorare cupio, sicque studeo honore singulos subuehi: dummodo non sit, quod alteri iure ab altero possit opponi.

Idem Vigilio Arelateni episcopo. q. ea. cum pia. Cum pia desiderium voluntatis, & laudanda deuotionis intentio, sacerdotalibus semper sit studiis adiu-

Quando seniores praebent scandalum grauius puniendi sunt. li. 7. ep. 1. indi. 2. Tim. 5.

Idem 42. & 66.

Iudicium quomodo peruenit. hom. 20. in euag.

Grego. qua moderatio ne ius inter episcopo pos dire. rit. li. 2. ep. 31.

diis adiutanda, cura est sollicitudinis adhibenda, A vt ea quae pro quiete religiosae conuersationis sunt disposita vel ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quaedam valeat praesumptio perturbare, sed sicut hoc, quod ratio exigerat vtilitatis oportuit desiniri, ita quod definitum est, non debet violari.

Idem 12. q. 2. cap. vlti. ait. Religiosam vitam elegantibus, congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusquam necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur (quod absit) conuersationis infringat.

Idem scribens episcopo Ariminensi 18. q. 1. si luminoso. Omnino (ait) prohibemus ne in Dei seruorum, id est religiosorum secessibus, & eorum receptaculis vlla popularis praebatur occasio conuentus, quia non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi episcopus cathedram collocare [vel quamlibet potestatem exercere imperandi, nec aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi, nisi ab abbate fuerit rogatus,] quatenus monachi semper maneant in abbatum suorum potestate, vt remotis cunctis vexationibus ac grauinibus, diuino opus, id est, officium cum summa animi deuotione perficiant.

Idem de religiosis scribens Ianuario episcopo 19. q. 3. quia, sic ait. Quia ingredientibus monasterium conuertendi gratia vltimus nulla sit testandi licentia, sed res eorum eiusdem monasterij sint, aperta a legis definitione decretum est. Et dicitur gratia conuertendi, id est permanendi. Secus si ingressus esset causa probandi secudum gloss. Et de ingressu per professionem tacitum vel expressam non est dubium.

Idem 18. q. 2. visitandi ait. Visitandi, exhortandique causa ad monasterium quoties placuerit, ab antistite ciuitatis accedatur (& intelligitur de non exemptis. Et subdit.) Sed sic caritatis officium

Extat Cod. de sacrosanct. eccle. lib. 1. his verbis. Ingressi monasteria, ipso ingressu se suaq. dedicoant Deo, nec ergo de his testantur, vt pote nec domini rerum. & in authen. collat. 9. constit. 15. idem ferè asserit dicens. Si qua mulier, aut vir liberis non extantibus monasticam vitam elegerit, & monasterium intrauerit, monasterio quod intravit res eius competere iubemus, sed si persona liberus habens, antequam de rebus suis inter eos monasterium intret, liceat ei postea inter eos diuidere, legitima nulli diminuta, & quod eis non dederit, monasterio competere. Sed si omnem substantiam inter eos filios diuidere voluerit, sua persona filijs connumerata partem sibi retineat, quae monasterio competere debet, sed si post ingressum monasterij moriatur, antequam inter eos diuidat, filij legitimam percipient, reliqua substantia monasterio competente. Idem in iure Canonica cautum est. arg. cap. non dicatis. 12. q. 1. de testamen. cap. cum ingredientibus. & de statu monacho. cap. monachi. & super quodam. & cu ad. b. Hanc iuris restrictionem. Concil. Trident. sess. 7. cap. 8. sustulit his verbis. Locorum ordinarij Ecclesias quas cumque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & oportunitis iuris remedijs providere, vt quae reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis imminuat, alijsq. debitis obsequijs minime defraudentur, appellacionibus, priuilegijs, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore praescri-

Religiosi testati non possunt. li. 7. ep. 7. indi. 2.

Episcopi quocumque tempore monasteria visitare possunt. li. 7. ep. 18. indi. 2.

Bona intrantium religionis sunt monasterij.

pts. iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis. Idem etiam sess. 21. cap. 8. de reformatione. & 24. cap. 9.

ciui illic impleat episcopus, vt grauaem aliquod monasterium non incurrat.

Idem Ioanni Rauennati episcopo. q. ea. peruenit 2. ait. Peruenit ad me, quod in ecclesiis fraternitatis tuae, aliqua loca dudum in monasterijs consecrata, nunc habitacula clericorum aut etiam laicorum sunt facta. Et infra. Proinde fraternitas tua, si hoc quolibet in loco factum est, emendare festinet.

Idem ex registro q. ea. in nullo loco. In nullo loco monachos & monachas permittimus in vno monasterio habitare, sed nec ea, quae duplicia vocantur. Et si quid tale est, religiosus episcopus mulieres quidem in suo loco manere studeat, monachos autem aliud monasterium aedificare cogat, & res quas habent communes, secundum iura eis competentia distribuatur.

Idem 18. q. 1. peruenit 1. prohibet monachos sibi facere commartes, scilicet tenendo in baptismo vel leuando de fonte.

Idem ex registro 17. q. 1. Ananias, ait. Ananias Deo pecunias vouerat, quas postea diabolica uictus persuasione subtraxit. Sed qua morte multatus est, scis. Si ergo mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat nummos abstulit, considera, quanto periculo dignus eris in diuino iudicio, qui non nummos, sed temeripsum omnipotenti Deo, cui te sub monastico habitu deuoueras, subtraxisti.

Idem super Ezech. q. ea. cap. vlti. Qui bona agunt, si meliora agere deliberant, & post deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseuerent, in conspectu tamen domini ceciderunt. Item sunt quidam qui cuncta relinquere, & Dei seruitio se subdere, & franco castitatis se restringere deliberant, sed cum post castitatem alios cecidisse conspiciunt, se retrahendo meritum perdunt.

Idem scribens Ioanni Rauennati archiepiscopo 16. q. 1. nemo, ait. Nemo potest ecclesiasticis obsequijs deseruire, & in monastica regula ordinate persistere, vt ipse dilictionem monasterij teneat, qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere. Et dicit ibi gloss. quod vel loquitur de clericis secularibus, qui volebant praesse monasterijs, cum tamen non seruarent vitam monachalem. Vel si loquitur de monachis, vult dicere, quod non potest, cum praeficitur Ecclesiae seculari habenti curam, seruare obseruantias monachales, vt silentium & huiusmodi, & cura intendere animarum, vel etiam non potest praesse Ecclesiae seculari simul, & monasterio.

Idem scribens Mariano episcopo Rauennati 16. q. 1. ne pro cuiuslibet. Ne pro cuiuslibet monachi vel abbatis promotione onus aliquod fortasse monasteria sustineant, studendum vobis est, vt si quisquam monachorum ex quocumque monasterio ad clericatus officium, vel sacrum ordinem accesserit, non ibi aliquam vltius habeat potestatem.

Idem ex registro 27. q. 2. Agathosa, ait. Etsi mundana lex praecipit conuersionis gratia, id est, ingressus religionis vtrolibet inuito dissolui posse coniugium, diuina tamen lex non permittit. Nam excepta

Monasterium a laicis non tenentur. li. 4. ep. 1. indi. 17.

Qua graue sit votum fian gere. ep. 33. lib. 2. Act. 5.

Nemo potest esse monachus simul & laicus. li. 4. ep. 1. indi. 13.

Coniugium non potest inuito altero religionem intrare. li. 9. ep. 44.

A.C.600. excepta fornicationis causa, virum uxorem di-

Cur prohi homines infamia falso laborent.

§. XV.

Contra detractores Gregorij 2.q.5. habet, ait. B

Ob ea q. 3. in cunctis, ait. In cunctis que in hac vita ad-

Conscien- tia consu- lenda est, siue lau- demur, si- ue vitupe- remur. li. 8. ep. 45.

1. Cor. 3. Iob. 26.

Mat. 17.

Mat. 15.

Rom. 11.

trahi, assignat idem Gregorius rationem dicens, A.C.600.

Cur Deus prohis de trahi per mittat li. 9 ep. 39. 2. Cor. 6. 2. Cor. 15.

Quod specialiter sacerdotes ex detractio-

Dij sunt sacerdo- tes. Exod. 22.

Mat. 2.

Pagani principes suos sacer- dotes vene- raban- tur.

1. Cor. 4.

trahi, assignat idem Gregorius rationem dicens, A.C.600. 6.q.1. sunt plurimi, qui vitam bonorum fortasse amplius, quam debent laudant, & ne qua clario de laude subrepat, permittit omnipotens Deus malos in obrectationem & oburgationem prorumpere, vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est, quod doctor gentium se in predicatione currere testatur inter infamiam & bonam famam, & alius dicitur esse odor mortis in mortem, alius odor vite in vitam.

Doctrina arrogantium qualis, lib. 2. 3. Mor. cap. 12.

§. XVI.

Contra arrogantes seu superbos & adultores Greg. 22. li. moral. & habetur di. 46. hoc habet. sic ait. Hoc habet proprium doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant inferre, quod docent, & recta, que sapiunt ea recte ministrare non possint.

A.C.600. possint. In verbis enim eorum proditur, quod A

Ezec. 34. Verax doctrinae proprium cap. 23.

Homines in aliqua virtute eminent, & vitis sciant. lib. 34. Moral. cap. 9.

Cur omnipotens Deus occulta mala tolerat reprobos, cap. 10.

utilitate non modica electorum profectibus ser- uir, quia ipsorum lapsum dum conspiciunt, de suo statu contremiscunt, & ruina, qua illos dam- nat, istos humiliat. Addiscunt enim in superni adiutorij protectione confidere, dum plerisque conspiciunt de suis virtutibus cecidisse. Quando ergo bene agere videntur reprobis, quasi planum iter electis sequentibus monstrant. Quando vero in laqueum nequitiae corruunt, electis post se pergentibus quasi cauendam superbiam foueam ostendunt.

Idem in Pastoral. & dist. 49. hinc etenim ait. Sensus humanae cogitationis, si stultum se peccatorumque intelligit, cognitionem intimae claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi sapientiae seu iustitiae tribuit, a luce se supernae cognitionis excludit, & eo claritate veri luminis nequam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat, secundum illud Roma. 1. Dicentes se esse sapientes stulti facti sunt.

Idem super Ezechielem ait, de poenit. dist. 2. citius ad hoc respondemus. Sape homo multis occulte peccatis inuoluitur, & in vna aliqua virtute magnus videtur. Quae ipsa quoque virtus inanesces deficit, quia dum innotescit hominibus, proculdubio laudatur, eiusque fauor inbianter appetitur. Et infra. Plerumque enim latet superbia, & castitas innotescit, atque ideo ostensa diu castitas, circa finem vite perditur: quia coopta superbia vsque in finem incoerecta retinetur. Alius elemosynis vacat, propria distribuit, sed tamen multis iniustitiis deseruit, vel forte linguam in detractationibus exercet. Et fit plerumque, vt is qui misericors fuerat, iuxta vitam suam terminum rapacitatis & crudelitatis stimulis inardescat. quod valde iusto iudicio agitur, vt perdat etiam ante homines vnde hominibus placuit, quia hoc vnde Deo displicuit, corrigere nunquam curauit. Alius patientiam studet, sed dum inuidere aliis, & seruare malitiam in corde non cauet, fit quandoque impatiens, quia diu latuit dolens. Hi itaque, & per aliquid aurum sunt, atque per aliquid lutum sunt, atque hoc aurum quasi lutum sternitur, quando occultis peccatis exigentibus, etiam virtus, que publice claruerat, dissipatur, sed operae pretium credimus, si in his virtutem superni ordinis subtilius perpendamus. Sape enim omnipotens Deus occulta quorundam mala diu tolerat, & aperta eorum bona electorum suorum visibus profutura dispensat. Nam nonnulli mundum nequam funditus deserentes, non perseveraturi angustum iter arripiunt, sed ad quaerendam angustam viam exemplo suo, eos, qui perseveraturi sunt, accendunt. Vnde plerumque contingit, vt ipsum hoc, quod bene videntur viuere, non sibi, sed potius solis electis viuant, dum exemplis suis ad bene viuendi studia perseveraturos alios non perseveraturi prouocant. Sape enim quosdam videmus ad viam ingredi, ad locum propositum festinare, quos alij, quia euntes conspiciunt, sequuntur, eundemque pariter locum petunt, sed fit plerumque, vt irruente aliquo implicationis articulo, post se redeant, qui praebant, & ij ad locum perueniant, qui sequebantur, ita nimirum sunt illi, qui non perseverant, & viam sanctitatis arripiunt. Idcirco enim virtutis iter non perseveraturi inchoant, vt eis, qui peruenturi sunt, viam, qua gradientur, ostendant. Quorum etiam casus

A.C.600.

Cur de Angelo prouaricato- re ta mirta scriptura commemorat. li. 32. Moral. ca. 16.

1. Tim. 6.

Contra hu- ius saeculi amatores li. 19. Mo- ra. ca. 15.

Colos. 3.

De male partis elemosyna no est facienda. lib. 7. epi. 110. indi. 2.

Prou. 28.

Prou. 3.

Eccle. 34.

Idem in moralibus de inobedientia 8. q. 1. sciendum, ait. Si quasi peccatum arioladi est repugnare, & quasi scelus idololatriae nolle acquiescere, sola est, quae fidei meritum possidet obedientia, sine qua quisquis infidelis esse conuincitur, etiam si fidem tenere videatur.

Contra auaros & cupidos idem ait dist. 47. c. bonorum. Bonorum auctori inhærere aliter non valemus, nisi cupiditatem a nobis, quae radix est omnium malorum, abscindamus.

Idem 19. moral. & dist. 47. omnes inquit. Omnes huius saeculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in caelestibus debiles. Nam pro temporali gloria vsque ad mortem desudare appetunt, pro spe perpetuae, ne parum quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quasi liber iniurias tolerant, pro caelesti mercede vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant. Terreno iudicio toto etiam die adhaerere fortes sunt, in oratione vero coram Domino vel vnus horae momento lassantur. Sape nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis diuitiis atque honoribus tolerant, & earum spe rerum se abstinentia cruciant, ad quas adipiscendas festinant, superna autem laboriose quaerere tanto magis dissimulant, quanto ea tardius retribui putant.

Idem ex registro 2. 1. q. 1. cum omnis, ait. Cum omnis auaritia idolorum sit seruitus, quisquis hanc & maxime in dandis ecclesiasticis honoribus vigilanter non praecauet, infidelitatis perditioni subiicitur, etiam si tenere fidem, quam negligit, videatur.

Idem Siagrius episcopo scribens dicit 1. q. 1. nō est. Non est putanda elemosyna, si pauperibus dispensetur quod ex illicitis rebus acquiritur. Quia qui hac intentione male accipit, vt bene dispenset, grauatur potius hac intentione quam iuuatur. Ne ergo sub obtentu elemosynae, cum peccato aliquid studeamus acquirere, prohibet scriptura dicens. Hostia impiorum abominabiles sunt Domino, quae offeruntur ex scelere. Quicquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis iram non placat, sed irritat. Hinc rursus scriptum est. Honora Deum de tuis iustis laboribus. Hinc & per Salomonem dicitur. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, idem facit, ac si victimam filium ante conspectum patris. Quantum autem dolor sit patris, perpendamus, si



**A.C.600.** mus, si in eius conspectu filius vicimetur, & a hinc facile cognoscitur, quantum apud Deum dolor exasperatur, quando ei sacrificium ex rapina offertur. Nimis ergo declinandum est sub ob- tentu elemosynæ peccata simoniacæ hæreticos perpetrare.

**Q**uod ni- hil pro fe- pulcra exigendū est. lib. 7. ep. 55. ind. 2.  
**Gen. 23.**  
Idem ex registro & 13. q. 2. quæsta. Ianuario episcopo Sardinia scribens ait. Quæsta est nobis Nereida clarissima femina, quod ab ea solidos pro filia suæ sepultura fratemitas tua non erubescat exigere. Hoc autem vitium, postquam & nos Deo auctore ad episcopatus honorem accepimus, de ecclesia nostra omnino veruimus, & prauam denuo consuetudinem nequaquam vsurpari permisimus, memores, quia dum Abraham à filiis Emor, hoc est Ephron, hoc est à filiis Seor sepulchrum pretio ad humandum corpus coniugis postulare, præmiū recipere renuit, ne com- modum de caduere videretur consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quan- to magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Hoc igitur auaritiæ vitium ne de- nuo tentari præsumatur, admono. Sed si quando in ecclesia vestra aliquem sepeliri conceditis, si parentes ipsius vel heredes pro luminarijs spō- re quid offerre voluerint, accipere non veramus, peti vero aut aliquid exigi omnino prohibemus, ne (quod valde irreligiosum est) aut venalis (quod abstit) dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaueribus studeatis quarere quolibet modo compendium. De simonia in sepultura habetur in se- cunda parte titu. i. cap. i.

**E**ccllesia ablata re- stitueda. lib. 4. ep. 77. ad cō- stantiam Augustā.  
Idem contra damna inferentes ecclesijs per furtā, incendia, vel alijs modis, ad Constantiam scribens reginam Gallia sic ait 22. q. 2. cum deuotissimam. Cum serenissimam dominam sciam de celesti vitā ac remedio animæ suæ sedulo cogitare, culpam me committere vehementer existi- mo, si ea, quæ pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda siluero, & te sanctissimam, reginam de ecclesiastica pace sedulo non commo- nuero. Exinde narrat querelam sibi factam cu- iusdam episcopi Iuliani, cuius ecclesiæ villa à prædonibus fuit inuasa, & rapinis & incendijs læsa in partibus illis. Vnde petit satisfactionem de huiusmodi ab illis fieri lege canonica & ciuili hoc mandante, cum pena adiunctione, sub- dens. Quia summum in regibus bonum est iusti- tiam colere, & sua vnicuiq; iura seruare, & sub- iectis non sinere, quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custodiri.

**D**e peni- tencia fu- rum & re- stitutio- ne Eccle- siasticarū rerum ca. 3.  
Idem scribens Augustino episcopo Anglorum ait, q. ea. fratemitas. Fratemitas tua ex persona furis pensare potest, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsidia furtum per- petravit, & sunt alij, qui hac in re ex inopia delin- quunt, vnde necesse est, vt quidam damnis, id est restitutionibus, quidam verberibus [ & quidam leuius, quidam vero districtius ] corrigantur. Et cum paulo districtius agitur, ex caritate agendum est, non ex furore, quia ipsi hoc præstatur, qui cor- rigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. Addis etiā, quo agmento ea quæ furto ecclesijs abstulerunt, reddere debeant. Sed abstit, vt ecclesia cum aug- mento recipiat, quod terrenis rebus videtur am- mittere, & lucra damnis quarere. hæc ibi. Vbi no- tat glōf. quod quo ad forum conscientia sufficit

damno satisfacere, quo ad forum iudiciale, po- nit multiplicem opinionem de augmento.

Idem q. c. sicut ecclesia. Sicut ecclesia proprias res amittere non debet, ita eam rapacitatis ardo- re alienas inuadere non oportet.

Idem q. ea. ecclesiasticis. Ecclesiasticis vtilita- tibus defudantes, ecclesiastica dignum est remu- natione gaudere, vt qui se voluntariis obse- quiorum necessitatibus sponte subiiciunt, digne nostris prouisionibus consolentur, quod & ipse exemplo ibi fecit Gregorius, donans Theodoro viro eloquentissimo consiliario suo vnum ser- uum Ecclesiæ.

**M**ontano & Tho- mæ liber- tate dat. lib. 5. ep. 11.  
Idem q. ea. cum redemptor noster. Cum redē- ptor noster totius conditor creaturæ ad hoc pro- pitius humanam carnem voluit assumere, vt di- uinitatis suæ gratia, disrupto, quo tenebamur cap- ti vinculo seruitutis, pristina nos restituere li- bertati, salubriter agitur, si homines quos ab initio natura creauit liberos, & protulit: & ius gentium iugo substituit seruitutis, in ea qua nati fuerant, manumittentis beneficio libertate red- dantur, quod & ipse ibi ostendit se facere. Nam Motanum & Thomam seruos Romanæ ecclesiæ intuitu pietatis liberos fecit, cuiusque Romanos.

**B**ona Ec- clesiæ in quatuor partes distri- buta in respō- ad Aug. cap. 1.  
Idem q. ea. mos est. Mos est apostolica sedis, ordinato episcopo præcepta tradere, vt de omni stipendio, quod accidit, quatuor debeant fieri portiones. Vna videlicet episcopo & familiaribus propter hospitalitatem & susceptionem, alia cle- ro, tertia pauperibus, quarta ecclesijs reparandis.

**C**oncordat hinc sententia l. Manumissiones. D. de Iustitia & iure, vt pote inquiring, cum iure natu- rali omnes liberi nascerentur, nec esset nota manu- missio, cum seruitus esset incognita. Idem etiam D. de statu hominum. l. Et seruum, & lib. 1. Iustie. iur. 3. Caterum ex hoc D. Gregorij factō, quo ille Mothanum & Thomam liberos fecit & cines Ro- manos, colligit Genes. Romam urbem in ditione pontificis tunc fuisse, quod verum est. Potest etiam colligi ex ep. 3. 4. lib. 4. ind. 13. viginti, inquit, iam & septem annos ducimus, quod in hac urbe inter Longobardorum gladius viuimus. Quibus quam- multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus erogantur, vt inter eos viuere possimus, suggerenda non sunt. Sed breuiter indico, sicut in Rauenna parti- bus dominorum pietas apud primum exercitum Italia sacellarium habet, qui causis superuenienti- bus quotidianas expensas faciat, ita & in hac ur- be eorum sacellaris ego sum. Nam, cur in Longobardos tot expensas faceret D. Gregor. nisi vt illi Romam que scilicet iuris Ecclesie esset, non occu- parent? Quod vero subiicit se in urbe Longobar- dorum esse sacellarium sicut in Rauenna partibus imperator habebat suum sacellarium: indicat se Longobardis pecunias & stipendia quotidie ero- gare, vt scilicet urbem Romam ab illorum infesta- tione liberaret, sicut Imperator habebat apud Ra- uennam sacellarium, qui suo exercitui stipendia numerabat. Sicut ergo in potestate imperatoris e- rat Rauenna, sic & Roma Gregorij ditoni subdi- ta erat, quam ille in sua tenere ditone, largitione militibus facta, cupiebat.

**E**t de ira a- git Greg. lib. 5. Mor. c. 31. 32. & 33. de in- iuria ve- ro ca. 33. & 34.  
Quid significet eum qui habet iugem scabiem vel ponderosum non posse offerre panes Domino, par. 1. cap. 11. Past.  
Quod

**Q**uod in lege antiqua prohibebatur offerre panes Deo, qui haberet inter alios defe- ctus iugem scabiem, vel qui erat ponderosus, ex- ponit Grego. in pastorali. & dist. 49. hinc etenim significare luxum operis, vel etiam cordis. Qui enim huiusmodi vitiis dediti, nec accedere debent ad altare ad celebrandum, vel communicandum, quia criminalia sunt. Dicit enim Gregorius, Scabiem iugem habet, cui carnis petulantia sine ces- satione dominatur. In scabie enim feruor vice- rum ad cutem trahitur. Per quam recte luxuria designatur, quia si cordis tentatio vsque ad ope- rationem prosilit, nimirum feruor intus vsque ad cutem scabiem prorumpit, & foris iam corpus sauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Ponde- rosus est, qui turpitudinem non exercet in opere, sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine grauat in mente. Qui nequaquam quidem vsque ad opus nefarium rapitur, sed eius animus voluptate luxuria sine vilo repugnatio- nis obstaculo delectatur. Ponderosus ergo est, qui toris cogitationibus ad lasciuiam destuens, pondus turpitudinis gessat in corde.

**D**e vitio gula ait idem lib. moralium, & de conse. dist. 5. quinque modis. Quibus modis nos gula vitium tentat. Aliquando enim indigentia tempora præueniunt. Aliquando vero hora cō- grua non præuenitur, sed cibos lautiores quis quarit. Aliquando quæ sumenda sunt præparati accuratius expetit. Aliquando autem & qualitas ciborum & tempus congruit, sed in ipsa quanti- tate fumendi mensuram moderatam refectionis excedit. Nonnumquam abiectione est quod desi- derat, & tamen ipso actu immensi desiderij deterius peccat.

**D**e vitio gula ait idem lib. moralium, & de conse. dist. 5. quinque modis. Quibus modis nos gula vitium tentat. Aliquando enim indigentia tempora præueniunt. Aliquando vero hora cō- grua non præuenitur, sed cibos lautiores quis quarit. Aliquando quæ sumenda sunt præparati accuratius expetit. Aliquando autem & qualitas ciborum & tempus congruit, sed in ipsa quanti- tate fumendi mensuram moderatam refectionis excedit. Nonnumquam abiectione est quod desi- derat, & tamen ipso actu immensi desiderij deterius peccat.

**D**e gradibus peccatorum, ad Aug. cap. 11. & hom. 16. in Euang.

§. XVIII.

**D**E gradibus peccatorum & tentationum, Gregorius scribens Augustino Anglorum episcopo, & dist. 6. testamentum, cum seq. sic ait. Tribus modis impletur omne peccatum, sugges- tione, delectatione, consensu. Suggestione per diabolium sit, delectatio per carnem, consensus per spiritum, quia cum primo culpam serpens suggessit, Eva delectata est, vt caro, Adam velut

**A** spiritus consentit. Et necessaria est magna discre- tio vt inter suggestionem, delectationem, & con- sensum iudex sui animus præsideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequitur, peccatum omni- no nullum est. Cum vero caro delectari cōse- rit, tunc peccatum incipit nasci. Si autem etiam ad consensum ex deliberatione peruenit, tunc peccatum cognoscitur perfici. [ In suggestione igitur peccati semen est, in delectatione sit nutri- mentum: in consensu perfectio. De illusione vero qua per somnium solet accidere ad eundem sic scribit ea cap. eodem. Testamentum veteris legis sicut in superiori capitulo iam dictum pollut- tum Domino, ] nisi lorum aqua etiam vsque ad vesperam intrare ecclesiam non concedit. Quod tamen aliter populus spiritualis intelligens, quasi per somnium eum illudi reputat, qui tentatus im- munditia vanis imaginibus in cogitatione inquina- tur, sed lauandus est aqua, vt culpam cogita- tionis lachrymis abluat, & nisi prius ignis tenta- tionis recesserit, reum se vsque ad vesperam cog- noscat, & extra ecclesiam merito. Sed in eadem illusione necessaria est valde discretio, quæ subtri- liter pensari debet, ex qua re accidat menti dor- mientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex natura superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit pollutio. Et subditur ibi in textu Grego. & in glōf. quando quis propter huiusmodi pollutionem debeat abstinere a cele- bratione vel communionem, sed plenus hoc de- claratur in tertia parte, tit. de sacramentis.

**D**istrib. mo- dis pecca- tum ad- mittitur. li. 25. mor. c. 16. & li. 21. ca. 3.  
Idem de pœn. dist. 2. sciendum, ait. Sciendum quidem est, quod peccatum tribus modis com- mittitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio peccatur. Inter hæc sciendum est aliud esse, quod de tentatione carnis animus patitur, aliud cum per consensum animus delectationi- bus obligatur. Plerumque enim animus cogita- tione praua pulsatur, sed renuitur. Plerumq; au- tem peruersum quod cōcepit, intra semetipsum etiam per desiderium voluit. Et nimirum nequa- quam mentem cogitatio immunda inquinat, cum pulsat, sed cum hanc sibi par delectationem subiugat. Hinc prædicator egregius ait. T. Et ratio vos non apprehendar, nisi humana. Humana quippe tentatio est, qua plerumque in turpi cogitatione tangimur, etiam nolentes, quia vt nonnumquam & illicita ad animum veniant, hoc vtique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis ponde- re habemus. Iam vero dæmoniaca tentatio est, & non humana, cum ad hoc, quod carnis corru- ptibilitas suggerit, per consensum se animus adstringit.

**D**e perplexitate inter diuersa vitia, sic ait Gre- gor. lib. moral. & 13. dist. nerui, exponens enim il- lud Iob. Nerui testiculorum Leuiatham perplexi sunt, ait. Quia suggestionum illius argumenta im- plicatis inuentis alligantur, vt plerumque ita pec- care faciant, quatenus si fortasse peccatum fuge- re appetant, hoc sine aliquo peccati laqueo non euadant, & culpam faciant, dum aliqua vitant, at- que nequaquam se ab vna valeant absolueri, nisi in alia consentiant se ligari. Et ponit exempla in laicis, de eo, qui iurauit amico suo tenere secreta quæ sibi dicit, & ille manifestat se velle occidere aliquem. In religiosis exemplum, in eo qui in- gressus religionem, proponit se superiori in om- ni- Secunda pars Hist. Ant. X

De illu- sione no- cturna. ibid.

Trib. mo- dis pecca- tum ad- mittitur. li. 25. mor. c. 16. & li. 21. ca. 3.

1. Cor. 10.

Peccata ita per- plexa sūt vt si vnū fugias al- terū non euadas. li. 32. mora- cap. 18. Iob c. 49.



A.C.600. nibus obedire, & superior sibi precipit peccatum. A In praelatis exemplum in eo, qui pecunia adeptus est dignitatem ecclesiasticam. Et postea subdit. Est tamen, quod ad destruendas versutias Behemoth subtiliter fiat, vt dum mens inter minora & maxima peccata constringitur, si nullus omnino sine peccato aditus patet, minora semper eligantur, quia & qui murorum ambitu, ne fugiat, clauditur: vtique ibi se precipitat, vbi breuior murus ingeritur. hæc ille. Sed vt dicit ibi glos. & bene. Realiter & secundum veritatem nullus potest esse perplexus inter duo peccata, ita quod oporteat alterum incurrere, sed solum secundum conscientiam erroneam eius. Et tunc seruandum, quod dicit Gregor. hic. Qui enim iurauit tenere secretum alicui, si reuelando impedit malum, non peierat. Et sic de aliis.

Minora mala semper eligenda.

Loca sanctum non faciunt. hom. 9. sup. Ezech.

Spiritus sanctus est in cordibus fidelium stabilis per gratiam gratis datam ibid.

§. XIX.

DE gratia & virtutibus Gregor. dist. 40. quælibet. Qualibet occulta loca animam sine gratia saluare non possunt, quod aliquando in ipsis conspicimus erratibus electorum. Nam Loth in ipsa ciuitate peruersa iustus fuit, in monte peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? quid enim paradiso iucundius? quid celo securius? & tamen homo de paradiso, angelus de celo peccando cecidit, quia qui nobilitatem Dei à se eiecit, nobilitate loci priuatus est.

Idem super Ezech. tractans illud propheta. Pluit Deus desuper vnam ciuitatem, super aliam non pluit, & eandem ex parte compluit, & ex parte aridam reliquit, sic exponit. Quia vni animæ infundit pluuiam gratiæ, alteri non infundit, ex occulto nobis iudicio suo. Et aliquando non super totam ciuitatem pluit, sed super partem, & in parte reliquit aridam, id est aliqua peccata aliquis detestatur, aliqua non. Criminiis enim detestatio pluuiæ vocatur, quia ex fonte diuinæ gratiæ cordi nostro instillatur, vt vel sic ad veram penitentiam veniat, vel minus à Deo puniatur, de pæn. dist. 3. §. illud autem Gregor. Sed detestatio perfecta omnium peccatorum pertinet ad gratiam gratum facientem, detestatio aliquorum ad gratiam gratis datam.

Idem super Ezech. hom. 5. & de pæn. dist. 2. postest, sic ait. In sanctorum cordibus iuxta quasdam virtutes semper manet, iuxta quasdam recessurus venit, & venturus recedit spiritus. In fide enim, spe, caritate, & in aliis bonis, sine quibus non potest ad cælestem patriam perueniri, sicut est humilitas, castitas, iustitia, & misericordia, & huiusmodi: perfectorum corda non deserit. In prophetiæ vero virtute, doctrina, facundia, miraculorum exhibitione, electis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Et sic spiritus stabilis dicitur, & mobilis in lib. Sapietia, c. 5. quia virtutibus, sine quibus non peruenitur ad vitam, in electorum cordibus manet. In iis per quas sanctitatis virtus ostenditur, mobilis dicitur, quia aliquando misericorditer adest, aliquando misericorditer se subtrahit. hæc ille. Prima pertinet ad gratiam gratum facientem, secunda ad gratiam gratis datam.

Idem super Ezech. tractans illud psalmist. Deus in gradibus eius dignoscetur, cum suscipiet eam pro quo nos habemus. Deus in domibus eius cognoscetur, ait de pæn. dist. 2. dum sanctam. Dum

sanctam Ecclesiam dominus suscipit, in gradibus eius dignoscitur, quia eius gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim sancta Ecclesia ascendendo proficit, tantum Deus in hominibus ex eius virtutibus innotescit. De his gradibus loquitur dicens. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum. Omnipotentem quippe dominum per singulos gradus pronuntiat, qui per incrementa virtutum, quæ accipit, ei semper laudem pietatis suæ reddit. Si gradus quidam in cordis ascensione non essent, psalmista non diceret. Ibunt de virtute in virtutem. Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quando ipsa vnaquæque virtus quasi quibusdam gradibus augeatur, & sic per incrementa meritum ad summam deducitur. Alia namque sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipsa fides ad perfectionem non quibusdam gradibus duceretur, Apostoli non dixissent domino. Adauge nobis fidem. Inducit exponendo parabolam de semine iactato in terram quod primo producit herbam, deinde spicam, demum plenum frumentum in spica. Cum desideria (ait) bona concipimus, semen in terram mittimus. Cum operari recta incipimus, herba sumus. Cum ad profectum boni operis crescimus, ad spicam peruenimus. Cum in eiusdem operis perfectionem solidamur, iam plenum frumentum in spica proferimus. Addit exemplum Petri, qui primo fuit herba ante passionem Christi, postea spica post resurrectionem, postea plenum frumentum post Pentecosten.

Idem super Ezech. & de pæn. dist. 2. non reuertebantur, tractans illud Ezech. Non reuertebantur animalia cum incederent, quia electi qui que sic ad bona tendunt, vt ad mala perpetranda non redeant. Qui enim perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et per Salomonem dicitur. Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. In eorum namque animo bonum desiderium atque intellectus lucis intimæ, iam pars diei est. Sed quia vsque ad finem vitæ in virtute proficiunt: ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad regna cælestia perducti in ea luce, quam desiderant, iam minus aliquid non habebunt.

Idem primo moral. & de pæn. dist. 3. incassum, ait. Incassum bonum agitur, si ante vitam terminum deseratur, quia & frustra velociter currit, qui antequam ad metas veniat, deficit.

Idem 23. q. 1. nisi bella, ait. Nisi bella ista carnalia figuram bellorum spiritualium gererent, nunquam vt opinor Iudaicarum historiarum libri discipulis Christi, qui venit pacem docere, legendi in ecclesiis ab Apostolis fuissent traditi. Denique sciens apostolus iam non vltra carnalia bella à nobis esse peragenda, sed animæ certamina contra spirituales nequitas esse desudanda, velur magister militiæ præceptum dat militibus Christi dicens. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli.

In Ecclesia Catholica est tantum salus, lib. 35. Mor. cap. 6.

§. XX.

DE fide & obedientia Gregor. in lib. Moral. & 24. q. 1. quia ex sola, ait. Quia ex sola catholica

Luc. 17. Mar. 4.

Perfeci semper proficiunt hom. 5. sup. Ezech. Ezech. 1. Mat. 10. Prou. 4.

Bella carnalia figuram bellorum spiritualium gerunt. Orig. in Ioseph. id habet. Eph. 6.

A.C.600. tholica Ecclesia veritas conspicitur, apud se esse locum dominus perhibet, de quo videtur. In petra Moyses ponitur, vt Dei faciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non agnoscat. De qua soliditate dominus dicit: Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Sola est per quam dominus sacrificium accipit libenter, sola quæ pro errantibus intercedit fiducialiter. Vnde & de agni hostia dominus præcepit dicens. In vna domo comedetis, nec efferetis de carnibus eius foras. In vna namque domo comedetis, quia in vna Catholica ecclesia vera redemptoris hostia immolarur. De carnibus eius prohibet lex foras efferri, quia dari sanctum canibus vetat. Sola est, quæ intra se positos valida caritatis compage custodit, vnde & aqua diluuiarum quidem ad sublimiora sustulit, omnes autem quos extra arcam inuenit extinxit.

Idem scribens Antiocheno patriarchæ ait 1. q. 1. cum Paulus. Cum Paulus dicat, Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est Iesus Christus, id est fides Christi, consequenter probatur, quia vbi Christus non est fundamentum, nullum boni operis superest ædificium.

De obedientia li. 35. mor. c. 12. De obedientia Grego. in vlti. moral. lib. & 11. q. 3. quid ergo mirum, ait. Quid ergo mirum, si peccator homo se obedientiæ huius vite breuitate subiicit, quando hanc mediator Dei & hominum tenuit & tenendam præcepit, & cum obediens remunerat, non relinquit? Sciendum tamen est, nunquam per obedientiam malum fieri, scilicet debere, aliquando vero debet per obedientiam bonum, quod agitur, intermitteri. Neque enim mala in paradiso arbor exiit, quam Deus homini, ne tangeret, interdixit. Sed vt melius per obedientiam meritum homo bene conditus crederet, dignum fuit, vt etiam à bono prohiberetur, quatenus tanto verius id, quod ageret, virtus esset, quanto & à bono cessans, auctori suo se subditum & humilem exhiberet.

Idem in eodem & 8. q. 1. sciendum. Sciendum summopere est, quod obedientia, si de suo aliquid non habuerit, minima est, & aliquando, si de suo aliquid habeat, nulla est. Nam cum huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiam sibi virtutem euacuat, si adhæc ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui à percipienda huius vitæ prospera libidini propriæ ambitionis seruit. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci & contumelia iubentur, nisi ex semetipso animus appetat, obedientiam sibi meritum dimittit, qui ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, inuitus nolensque descendit. Et paulo superius ait. Obedientia recte victimis præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria maceratur, quo contra ariolandi peccatum inobedientia esse monstratur.

Idem dist. 12. præceptis ait. Præceptis apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam, quæ à sancta Romana Ecclesia, & Apostolica autoritate iussa sunt, salutifere impleantur, si eiusdem sanctæ Dei Ecclesiæ, quæ caput est vestrum, communionem habere desideratis. Et in fin. Si quis hæc apostolicæ sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris esse ho-

De obedientia li. 35. mor. c. 12.

Obedientia aliquando minima aliquid quando nulla. ibi.

1. Reg. 15.

Præceptis apostolicis obtemperandis. Anast. 2. in ep. ad Anasl. imp. c. 6.

his non dubitatur. Idem dist. 19. nulli. Nulli fas est velle vel posse transgredi Apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet charitatem. Sit ergo suæ ruina dolore prostratus, quisquis apostolicis præceptis & decretis voluerit contraire, nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed exorsus fiat à sancto ministerio. Ne de eius iudicio quicquam curam habeat, postea quam damnatus à sancta & Apostolica Ecclesia sua inobedientia atque præsumptione à quoquam esse non dubitetur, quia maioris excommunicationis deiectione est abiiciendus, cui sanctæ ecclesiæ commissa fuerit disciplina, quia non solum præfata sanctæ Ecclesiæ iurisdictionibus parere debuit, sed etiam aliis, ne præterirent insinuare. Et vt dicit ibi glos. hæc inobedientia intelligitur cum quis afferit Romanam ecclesiam non esse caput aliarum, & non posse condere canones, quod est hæreticum, vnde excommunicatur talis. Sed aliter transgrediendo mandata ecclesiæ, non per hoc est hæreticus vel excommunicatus de se.

Sacramenti baptismi vis, li. 4. mor. ca. 2.

§. XXI.

DE sacramentis. Et primo de baptismo inquit Gregor. in libro moralium, & de consec. dist. 4. quod apud nos. Quod apud nos valet aqua baptismatis: hoc egit apud veteres vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, vel pro iis, qui de Abraham stirpe prodierunt, virtus circumcisionis.

Gregor. in homil. 24. & de consec. dist. 4. sacerdotes. Sacerdotes cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mentes contradicunt, quid aliud faciunt, nisi quod demonia eiiciunt?

Idem Leandro episcopo scribens ait, de consec. dist. 4. de trina. De trina immersione baptismatis, nihil responderi verius potest, quam quod ipsi sensistis, quia in vna fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa. Nos autem, quod tertio immergimur, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, & dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectio triduanæ temporis exprimitur. Quod si quis forte etiam pro summæ trinitatis veneratione id existimet fieri, neque hoc aliquid obstitit baptizando in aquis semel immergere, quia dum in tribus subsistentis vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem ter vel semel immergere, quoniam in tribus immersionibus personarum trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari.

Idem Gregor. de consec. dist. 4. presbyteri. Presbyteri baptizatos in fronte signare sacro chrismate non præsumant, sed presbyteri baptizatos vngant in pectore, & episcopi postea confirment in fronte.

Idem Gregor. scribens Ianuario episcopo ait, dist. 95. peruenit. Peruenit quoque ad nos, quosdam scadalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tangere eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum veterem vsum nostræ ecclesiæ fecimus. Si autem de hac re aliqui contristantur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus. hæc ibi. Vbi glos. po- Secunda pars Ant. Hist. X 2

Sacramenti baptismi vis, li. 4. mor. ca. 2.

In baptismo consuetudo seruanda. li. 1. epi. 41.

Presbyteri ex veteri consuetudine Romanæ Ecclesiæ consueverunt non posuisse. li. 3. epi. 26.

A.C.600. ponit circa hoc plures opiniones. Sed secundum Th. in 4. dist. 7. q. 3. art. 1. q. 2. & in 3. p. 1. q. 7. art. 11. ad 2.

De Eucharistia Sacramento, Greg. lib. 4. dial. cap. 58.

§. XXII.

DE sacramento Eucharistia. In homil. de re-pore paschali. & de consecr. dist. 2. quid sit sanguis. Gregorius sic ait. Pensemus quale sit illud sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem unigeniti filij semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem caelos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summa & ima sociari, unumque ex inuisibilibus & visibilibus fieri? Vno eodemque tempore ac momento, & in caelo rapitur ministerio angelorum sociandus corpori Christi, & ante oculos sacerdotis in altari videtur.

Tanta videtur vnitas Ecclesiae in Christo, vt vnus vbique sit panis corporis Christi, & vnus sit calix sanguinis eius. Calix enim, quem sacerdos Catholicus sacrificat, scilicet seruans formam Ecclesiae, in hoc non est alius, nisi ipse, quem dominus apostolis tradidit, quia sicut diuinitas verbi Dei vna est, quae totum implet mundum, ita licet multis locis & innumerabilibus diebus illud corpus consecratur, non sunt tamen multa corpora Christi, & multi calices, sed vnus corpus Christi, & vnus sanguis cum illo, quod sumpsit in vtero virginis, & quod dedit Apostolis. Diuinitas enim Verbi replet illud, quod vbique est, & coniungit & facit, vt sicut ipse vna est, ita & vnus corpus eius sit in veritate. Vnde animaduertendum est, quia siue plus siue minus quis inde percipiat, omnes aequaliter Corpus Christi sumunt integerrime, & generaliter omnes, & specialiter vnusquisque. Item. Mysterium fidei dicitur, quod credere debes, quod ibi salus nostra consistit. Prouidens enim nobis Dominus, dedit hoc sacramentum salutis, vt quia nos quotidie peccamus, & ille iam mori non potest: per istud sacramentum peccatorum remissionem consequamur.

Quotidie enim ipse comeditur & bibitur in veritate, sed integer & viuus & immaculatus manet. Et ideo magnum & pauendum mysterium est, quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cum mysterium sit vnium, corpus & sanguis dicitur figuram panis & vini habet faciente domino, quia non habemus in vsu carnem crudam comedere & sanguinem bibere. haec ibi. Idem 1. q. 1. multi, ait. Multi saecularium hominum, cum plus sacerdotum vitam, quam suam discunt, in magnum contemptum diuinorum sacramentorum crimen incurrunt, vnde fit, vt non solum ab eis dicta respiciant, sed (quod deterius est) etiam diuina mysteria contemnant. Hec in quam magnam laqueum incidunt, vt diuina, & occulta mysteria plus ab aliis sanctificata fieri posse credant, cum vnus idemque Spiritus sanctus in Ecclesia diffu-

sa per totum orbem terrarum incomprehensibiliter ea mysteria & occulte & inuisibiliter, & operando sanctificet, & benedicendo benedicat? Mysterium dicitur ob hoc, quod secretum & reconditam habeat dispensationem. Sacrificium quasi sacrum factum, quia prece mystica consecratur pro nobis in memoriam dominice passionis. Sacramenta ob id dicuntur, quia sub regimento rerum corporalium diuina virtus secretius salutem operatur, vnde a secretis virtutibus vel sacris dicuntur. Eucharistia Graece, Latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore & sanguine Domini? Siue ergo per bonos, ministros, siue per malos dispelletur, sacramentum intra Ecclesiam tamen est, quia Spiritus sanctus viuificat. Nec meritis dispensatorum bonorum ampliatur, nec malorum attenuatur. Hoc de corpore & sanguine Domini, hoc de baptisate & chrisimate sentiendum & tenendum est, & sic de aliis, quia diuina virtus secretius operatur in eis, & diuinae solummodo virtutis hoc est, non humanae efficaciam.

De penitentia, sic ait Gregor. in homil. & de peni. dist. 3. penitentiam agere est & perpetrata mala plangere, & plangenda iterum non perpetrare, (id est propositum habere non committendi.) Nam qui sic alia deplorat, vt alia iterum committat, (scilicet proposito) adhuc penitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxuriae quis desinat, & tamen adhuc auaritia estibus anhelat?

Penitentia quid sit, hom. 34. in Euang.

§. XXIII.

DE penitentia, sic ait Gregor. in homil. & de peni. dist. 3. penitentiam agere est & perpetrata mala plangere, & plangenda iterum non perpetrare, (id est propositum habere non committendi.) Nam qui sic alia deplorat, vt alia iterum committat, (scilicet proposito) adhuc penitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxuriae quis desinat, & tamen adhuc auaritia estibus anhelat?

Idem. Sunt qui dicunt pauci temporis penitentiam sibi contra peccatum debere sufficere, vt iterum liceat ad peccatum redire. Recte hos pastoris primi sententia percutit, qui ait. Canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.

Idem de peni. dist. 4. ex dictis euangelij, can. constat. Constat quia, si quod in nos delinquitur, non dimittimus ex corde, (scilicet rancorem) & illud rursus exigitur, quod nobis iam per penitentiam dimissum esse gaudebamus. Quod intelligitur secundum Thom. non quo ad culpam dimissa redire, sed quo ad quandam effectum aggregationis propter ingratitudinem.

Idem Gregor. in homil. & de peni. dist. 5. negotium, ait. Negotium, quod ante conuersionem, (scilicet ad penitentiam) sine peccato extitit, (scilicet mortali) hoc repetere post penitentiam culpa non fuit. Sunt enim pleraque negotia, quae sine peccatis exhiberi aut vix, aut nullatenus possunt. Quae ergo ad peccatum implicat (scilicet mortale) ad haec necesse est, vt post conuersionem animus non recurat. Et exemplificat de Petro, qui post conuersionem ad discipulatum, (scilicet Christi, rediit ad piscandum, vt patet post resurrectionem. Matthaeus vero relicto exercitio telonei, cum a Christo vocatus fuit, ad illud non rediit, quia illicitum exercitium, Petri vero de se licitum.

De absolutione in penitentia, Gregor. in homil. & 11. q. 3. tunc vera est. Tunc vera est absolutio praesidentis, cum interni sequitur arbitrium iudicis

Remig. e. pite. Anril. lico. in can. miss.

Eucharistia quare mysterium fidei dicitur.

Quotidie Christus comeditur in veritate.

Sacramentorum non me vnde sumpti.

Penitentia paucorum dierum non sufficit. ep. 39. li. 9.

Negotia quae post conuersionem exeri possunt. ho. 24. in Euang.

Ioan. 21.

A.C.600. iudicis, quod bene quatuoriduanus mortui resuscitatio illa signauit, quia prius dominus mortuum vocauit & viuificauit dicens. Lazare veni foras, & postmodum is, qui viuus fuerat egressus, a discipulis est solutus.

Idem de peni. dist. 1. si peccatum David, sic ait. Proculdubio dominus peccatum sine vltione non deserit. Aut enim ipse homo in se hoc poenitens punit (scilicet per poenitentiam perfectam) aut hoc Deus cum homine vindicans percunt, (scilicet per tribulationes patienter portatas.) Sic enim David post confessionem (scilicet peccati sui,) audire meruit. Dominus transtulit peccatum tuum, & tamen multis postea cruciatibus afflictus ac fugiens, reatum culpa quam perpetrauerat exoluit, scilicet quo ad poenam debitam.

Idem super Ezechielem, & de pen. dist. 4. hoc nobis. Hoc nobis maxime considerandum est, quia cum mala nostra committimus, sine causa ad memoriam bona nostra transacta reuocamus: quoniam in peccatione malorum nulla debet esse nobis fiducia bonorum preteritorum. Et illud tractans Aggae propheta. Congregauerunt mercedes & miserunt in sacculum perulium, dicit Gregorius ibidem, cap. de perulo. de sacculo perulo aliunde exit, quod aliunde mittitur, quia indiscretas mentes mercedem quae ex bono acquiritur, non aspiunt quomodo ex malo opere perdat.

§. XXIII.

DE matrimonio inquit Venerio scribens episcopo Carolitano, & 35. q. 10. fraternitatis. Fraternitatis vestrae studiosae sagacitati, frater amande, quas debeo refero grates, quoniam quae sibi, quae debuisti, iucundum me reddidisti. Vnde placide ad inquisita respondeo. Sedem apostolicam consulere decreuisti, si mulier nuptiali copula extraneo viro coniuncta, cognationi eius pertineat, si eo defuncto cognatio remaneat, vel si sub altero viro cognationis vocabula dissoluatur, vel si suscepta soboles possint legitime ad prioris viri cognationis copulam transire. Est enim verbum Domini validum & forte, & durable & perseverabile & immutabile, non momentaneum, non transitorium. Ait autem per se veritas ipsa, quae Deus est, & verbum Dei est. Cum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Antequam Deus apparet inter homines, eo inspirante dixit Adam. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adharebit vxori suae, & erunt duo in carne vna. Deinde cum veritas oriretur de terra in terram, & visibilis in humanitate appareret, interrogatus, si licitum esset homini relinquere vxorem, prohibens vetuit, nisi forte fornicatio excluderet maritalem copulam, (scilicet quo ad thorum,) vnde protulit statim in medium ipsam eandem sententiam, quam ante saecula manens cum patre verbum inspirauerat Adae; ipse idem confirmans, quod ipse primus protulit homo. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem &c. Si ergo vna caro fuerit, quomodo potest aliquis eorum propinquus vni pertinere, nisi pertineat alteri: hoc fieri minime posse credendum est. Porro vno defuncto, in superstitie affinitas non deletur, nec alia copula coniugalibus soluere valet affinitatem prioris copulae. Sed

neque alterius coniunctionis soboles placet vel potest ad affinitatis prioris viri consortium transire, pro eo, quod verbum Domini validum est, & forte. Et vt propheta dicit. Verbum Domini stabit in aeternum. Et alius propheta. Quonia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Statuit ea in aeternum & in saeculum saeculi, praecceptum posuit & non prateribit. Nam potest per verbum atque praecceptum efficere duos carnem vniam, id est masculum & foeminam, qui innumeram multitudinem vtriusque sexus non desitit vnum facere secum, sicut per se veritas dicit. Non pro his rogo tantum, sed etiam pro iis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint. Si quis sacrilego & temerario ausu in defuncto quarit propinquitatem extinguere, vel sub altero affinitatis vocabulo dissipare, vel susceptam sobolem alterius copulae propinquitati prioris credit legitime copulari, hic negat Dei verbum validum, & forte & durable. Et qui tam facile & tam velociter quarit dissoluere, hic non credit, quia verbum Dei manet in aeternum. Conspice terram ex quatuor locis magna intercapedine a se distantibus consecratam & conglutinatam, sicut cuiuscunque figurae vel immensitatis corpus volueris, nunquid erit humanum ingenium, quod ipsas quatuor partes abinuicem valeat segregare, vt vnaquaeque pars possit agnosci? Hanc similitudinem de quatuor elementis vnde homo conuectus est, colligere potes, si eorum vnquamque speciem, quae in multis diuisionibus partita est, per discretas inter se assignaueris partes. Fit idem in metallis. Hoc idem in liquoribus probatur, in coloribus pictor profectitur, arte colores admiscendo. haec ille.

Idem 35. q. 8. de gradibus, ait. De iis, qui mortua vxore secundas contrahere nuptias voluerint, iuste, & honeste, & rationabiliter prospeximus, ab earum consanguineis vsque ad quartum gradum genealogiae abstineri, hoc nos secundum indulgentiam sanctae matris Ecclesiae mitius prelibauimus.

Idem Gregor. 35. q. 3. sed idem humillimus pater Gregor. Felici Mellanae ciuitatis episcopo ait. Quod scripti Augustino gentis Anglorum episcopo, quae nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod ceperat, metuendo auferiora recederet, specialiter & non generaliter me hoc egisse cognoscat. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis extitit. Nec ea intentione haec eis scripti mandata, vt postquam firma radice fuerint in fide solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est vsque ad septimam generationem iungantur, sed quod adhuc illis neophytis existentibus, eis primum illicita consentire, & eos verbis & exemplis instruere oportet, iuxta apostolum. Lac vobis potum dedi non escam. haec ille. Et quod dicit Grego. illicitum consentire, intelligitur, quia tum ad aliquod lege communi prohibitum. Sed illis non fuit illicitum, quia cum eis in hoc dispensatum. Et quod dicit de gradu septimo, est secundum antiqua iura. Sed per Gregorium nonum diminuti sunt huiusmodi gradus consanguinitatis, & affinitatis, & determinati sunt per Ecclesiam tantum quatuor gradus consanguinitatis & affinitatis: extra de consan. & affin. cap. fi.

Idem Gregor. 35. q. 3. sed idem humillimus pater Gregor. Felici Mellanae ciuitatis episcopo ait. Quod scripti Augustino gentis Anglorum episcopo, quae nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod ceperat, metuendo auferiora recederet, specialiter & non generaliter me hoc egisse cognoscat. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis extitit. Nec ea intentione haec eis scripti mandata, vt postquam firma radice fuerint in fide solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est vsque ad septimam generationem iungantur, sed quod adhuc illis neophytis existentibus, eis primum illicita consentire, & eos verbis & exemplis instruere oportet, iuxta apostolum. Lac vobis potum dedi non escam. haec ille. Et quod dicit Grego. illicitum consentire, intelligitur, quia tum ad aliquod lege communi prohibitum. Sed illis non fuit illicitum, quia cum eis in hoc dispensatum. Et quod dicit de gradu septimo, est secundum antiqua iura. Sed per Gregorium nonum diminuti sunt huiusmodi gradus consanguinitatis, & affinitatis, & determinati sunt per Ecclesiam tantum quatuor gradus consanguinitatis & affinitatis: extra de consan. & affin. cap. fi.

Psal. 148.

Matrimonia sacra mentis est Christi & Ecclesiae coniunctio nem designans. Ioan. 17.

Quod intra quatuor gradus affinitatis vel consanguinitatis matrimonium contra non dissoluitur, id esse permittitur factum.

Poly. lib. 4. tit. 6.

Epi. 31. lib. 8.

A.C.600. Idem 33. q. 4. vir cum propria, ait. Si quis sua coniuge non cupiditate voluptatis raptus, sed fo lummodo procreandorum liberorum gratia vritur, (scilicet matrimoniali actu) iste profecto siue de ingressu Ecclesie, siue de fumendo Dominici corporis & sanguinis mysterio, suo est iudicio relinquendus, quia à nobis non est prohibendus accipere, qui in igne positus nescit ardere. hæc ille. Idem secundum Thom. & alios, cum exactus debitu coniugi reddit, quia in vtroque casu non peccat etiam venialiter. De his tamen plenius in 3. parte, tit. 1.

Thom. in 3. p. q. 8. a. 7. & D. Ant. in 3. part. tit. 1. c. 10 §. 7. Idem Augustino episcopo Anglorum & dist. 5. cum enixa, dicit. Si mulier eadem hora, qua genuerit, id est pepererit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo peccati pondere grauat. Voluptas enim carnis in culpa est, non dolor. In carnis autem commixtione voluptas est, in partu prolis dolor & gemitus. Si ergo enixam mulierem intrare ecclesiam prohibemus, ipsam ei pœnam veritimus in culpam.

Idem eidem dist. ea ad eius. Ad eius concubitum vir suus accedere non debet, quousque qui gignitur ablaçetur. Prava autem consuetudo in coniugarum moribus irrepsit, vt filios, quos gignunt, nutrire mulieres contemnant, eosque ad nutriendum aliis mulieribus tradant. Quod videlicet ex sola carnis incontinentia videtur fuisse inuentum, quia dum se continere nolunt: despicunt lactare, quos gignunt. Si autem filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi tempus purgationis transferit, viris suis misceri non debent. Quippe & non parus causa, cum in mensuris consuetis detinentur, viris suis misceri prohibentur, ita vt morte lex sacra feriat ad menstruatam accedentem. Quæ tamen dux ex consuetudine menstruum paritur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet, quia natura superfluitas reputari ei in culpam non valet. Vnde per hoc quod inuita paritur, iniustum est, vt Ecclesie ingressu priuetur. Et infra. Sanctæ autem communionis mysterium in eisdem diebus non debet prohiberi percipere. Si autem ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est, sed si percepit, non est iudicanda. Bonarum enim mentium est, ibi culpas agnoscere, vbi culpa non est, quia sæpe sine culpa agitur, quod venit ex culpa. Vide ibi gloss. quid dicatur tempus ablaçtationis.

Mulier statim post partum Ecclesiam potest ingredi. Lib. Leuit. 10.

Mulier menstrua patiens à communione prohiberi non debet. ibi.

Ordinandum est, qui id maxime renuit. lib. 7. epist. 10. ind. 2.

§. XXV.

DE ordinis sacramento Gregorius scribens Siagrio episcopo Augustodunensi, & 1. q. 6. cap. vlti. sic ait. Sicut is, qui inuitatus renuit, quaesitus refugit, sacris altaribus est admoendus: sic qui vltro ambit, vel importune se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad aliorum conscendere, quid aliud agit, nisi vt crescat do decrecat, & ascendendo exterius, interius in profunda descendat? Itaque frater carissime in sacerdotibus ordinandis, sinceritas vigeat, sit simplex & sine venalitate consensus, præferatur pura electio, vt ad summa sacerdotij non suffragio veditorum prouectus, sed Dei credatur esse iudicio.

Idem Gregor. 1. q. 1. estote, ait. Estote præcipue in ordinatione solliciti, & ad sacros ordines, nisi prouectiores ætate & mundos opere nullatenus admittatis. Eorum enim qui sunt in sacro ordine collocandi, prius vitam morisque discutite, vt dignos huic officio adhibere possitis: non vobis potentia aut supplicatio quarumlibet subrepar personarum. Quando igitur de his tractari necesse est, graues expertisque viros consiliis vestris adhibete participes, & cum eis hoc communi dispensatione pensate.

Idem scribens omnibus episcopis, dist. 89. singula, ait. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis sigillatim committi iubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in Ecclesia corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in vno eodemque corpore spiritali conferendum est hoc officium vni, alteri committendum est aliud. Neque quantumlibet exercitatz vni personæ, vno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchritudinem repræsentat, ita & varietas personarum per diuersa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesie manifestat. Et sicut indecorum est, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium simulque turpissimum est, si singula ministeria rerum personis totidem non fuerint distributa.

Idem Carolitano episcopo Iohanni, dist. 89. indicatum, ait. Cauendum est à fraternitate vestra, ne secularibus viris, atque sub regula nostra non degentibus, cuiuslibet res Ecclesie committatur, sed probatis de officio vestro clericis, in quibus, si quid reperiri poterit prauitatis, vt in subditis emendare, quod illicite gestum fuerit, valeatis. Et immediate supra ait. Quicquid fraudis inuenitum fuerit circa res Ecclesie etiam laicos perpetrasse, cum pœna legibus statuta reddere compellatur.

Idem Gregor. 23. q. 8. si in morte, ait. Si in morte Longobardorum me miscere voluissent, hodie Longobardorum gens, nec regem nec duces [nec comites] haberet, atque in summa confusione esset diuisa. Sed quoniam Deum meum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Hæc scripsit Gregorius cuidam episcopo, vt cum excularet apud imperatorem Mauricium & alios apud quos diffamatus fuerat ab emulis suis, quod causa exitisset mortis cuiusdam episcopi ex carcere diro & aliis pœnis ei inflictis. Quem episcopus Gregor. ad se vocauerat pro quadam informatione excessuum eius, qui fuerant sibi denunciati. Qui tamen in nullo ab eo molestatus, sed humane receptus: sua naturali morte subito decessit: vt rescripsit illi Gregor.

Idem Gregor. in pastorali. dist. 43. sit rector, ait. Sit rector discretus in silentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores (vt dicitur) improvidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescunt: & iuxta veritatis vocem, nequaquam iam gregis

Qualis sit qui ordinatus est. li. 2. ep. 48. ind. 11.

Rom. 12.

Secularibus viris res Ecclesie non committenda. li. 7. ep. 66. ind. 2.

Vt sit rector discretus in silentio, vtilis in verbo. par. 2. c. 4.

A.C.600. gregis custodia pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt: quos Dominus in Isaiam increpat dicens. Canes muti, non valentes latrare. Et infra. Hinc per Esaiam Dominus admonet, dicens. Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Præconis quidem officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit: vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter sequitur, ipse clamando gradiatur. Sacerdos ergo, si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem dabit præco mutus?

Vnde in figuram huius inducit, quod in veste hyacinthina summi sacerdotis, in qua ingrediebatur in sancta sanctorum: in extremitate eius erant posita tintinnabula cum malogranatis intertextis, ad significandum, quod in conuersatione sacerdotis signata per vestem, debet esse sermo prædicationis, vt exemplo doceat & verbo. Malogranata seu mala punica, in quibus multa grana sub vno exteriori cortice vniuntur, signant vnitatem fidelium. Hæc inferebantur intexta cum tintinnabulis, ad innuendum, quod in prædicatione debet sacerdos querere vnitatem auditorum, & caritatem in eis nutrire: non materiã scandalorum seminare. Ac etiam à nimietate seu prolixitate nimia prædicator debet cauere, quod signatur per habentem fluxum seminis, qui immundus in lege habebatur, nec ex huiusmodi loquacitate fructus sequitur in audiente, sed fastidium, sicut nec etiam ex semine effluxo per infirmitatem in illam patiente.

In Ecclesia sunt boni & mali. Homilia 38. in Euangel.

§. XXVI.

Gregorius in Homil. & 23. q. 4. hæc autem vita. Hæc autem vita, quæ inter cælum & infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita vtraque partium ciues communiter recipit: quos tamen sancta Ecclesia & indiscretè, (id est indistinctè) suscipit, & postmodum in egressione discernit. Si igitur boni estis, quædiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerare malos debetis. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse renuit: quem Cain malitia non exercet. Ferrum quippe nostræ mentis ad acumen nõ potest peruenire virtutis, nisi cum eraserit lima aliena prauitatis.

Idem de Prælati, qui habent malos subditos in lib. Dialogo. 2. quaesitus à Petro diacono, vtrū debeat eos deserere: ait. & 7. q. 1. cap. vlti. Ibi aduertiuntur aliqui, qui adiuuentur boni. Nam vbi omnimodo fructus de bonis non est, fit aliquando de malis labor vacuus, maxime si è vicino causa suppetant: quæ fructum Deo valeant offerre meliorem. Sæpe enim agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est: quia cum laborem suum sine fructu esse confiderent, in loco alio ad laborem cum fructu migrant.

Idem Grego. in 4. Dialogo. & de pœnit. dist. 1. voluissent. Voluissent iniqui sine fine viuere, si potuissent, vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim, quia semper in peccato viuere cupiunt, qui nõquam peccare desinunt, dum viuunt.

Quando subditi à prælati deserendi sunt. li. 2. dial. ca. 3.

Quare impii æterno igne torquentur. lib. 4. dial. c. 44.

Ad magnam ergo iustitiam pertinet iudicantis, vt nõquam careat supplicio, qui in hac vita dum viuere, nunquam voluerunt carere peccato.

Idem distin. 25. qualis ait. Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio præsentatur. Sed tamen de quibusdam leuibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo quod veritas dicit. Qui autem in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur ei in hoc seculo, neque in futuro. In qua sententia datur intelligi quædam culpas in hoc seculo, quædam in futuro posse remitti. Quod enim de vno negatur, cõsequens intellectus patet, quia de aliis conceditur. Sed de paruis minimisque peccatis hoc fieri posse credendum est, sicut est alsidius & otiosus sermo, risus immoderatus, peccatum curæ rei familiaris, quæ vix sine peccato agitur, etiam ab iis, qui culpam qualiter declinare debeant, sciunt. Quæ adhuc post mortem grauant, si adhuc in vita positæ minimè fuerint relaxata.

Idem 13. q. 2. cum gratia. & in dialo. ait. Cum graua peccata non deprimunt, tunc prodest mortuis si in Ecclesia sepeliantur, quia eorum proximi quoties ad loca sacra veniunt, suorumque sepulturam aspiciunt, recordantur, & pro eis preces Domino fundunt. Nam quos peccata graua deprimunt, ad maiorem cumulum damnationis potius, quàm ad absolutionem eorum corpora in Ecclesia ponuntur.

Idem quaest. e. animæ de functorum. Animæ defunctorum quatuor modis soluntur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus Sanctorum, aut carorum elemosynis, aut ieiunio cognatorum. Curatio verò funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quàm subsidia mortuorum.

Idem ea. vltima voluntas. Vltima voluntas testatoris modis omnibus seruetur. Idem 16. q. 1. admonere. Carolitano Episcopo scribens ait. Admonere te volumus, ne piæ viuorum aut defunctorum voluntates tua (quod absit) remissione cassentur. glos. Secus si iniustæ essent voluntates.

Idem 7. q. 1. aduersitas. Aduersitas quæ bonis votis obicitur, probatio virtutis est, non indicium reprobationis. Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit, quod beatus Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat? & tamen veniens naufragium perulit, sed nauis cordis in marinis fluctibus integra stetit.

Idem in episto. ad Candidum. 7. q. 1. cum corporalis percussio imminet, vtrum non addet pro purgatione, an pro vindicta proueniat, Dei iudicium à nobis ignoratur. Et ideo non debet à nobis flagellatis addi afflictio, ne nos culpa (quod absit) offensa respiciat.

Idem legibus duod. Tabul. cantum erat his verbis. Pater familias uti super familia pecuniarum sua legesit, ita ius esto. M. T. in 2. de inuent. & auctor ad Heren. lib. 1. Cod. item de sacros. Eccles. lib. 1. Nihil est, inquit, quod magis hominibus debetur, quàm vt supreme voluntatis, postquam iam aliud velle non possunt, liber sit stylus, & licitum, quod iterum non redit arbitrium, & pluribus aliis in locis tum Canonici tum civilis iuris.

Secunda pars Ant. Hist. X 4

Qualis quisque egreditur talis iudicio præsentatur, sicut tamen ante iudicium pœna purgatoriz, cõ. bi. ca. 39. Mat. 12.

Sepeliri in Ecclesia quibus mortuis profit. ibi. cap. 50.

Aug. li. de cura pro mort. agg. cap. 18.

Aduersitas probatio virtutis est. lib. 7. ep. 126. ind. 2.

Act. 26.

Afflictio realis. Cum corporalis percussio imminet, vtrum non addet pro purgatione, an pro vindicta proueniat, Dei iudicium à nobis ignoratur. Et ideo non debet à nobis flagellatis addi afflictio, ne nos culpa (quod absit) offensa respiciat. epist. 5. ind. 10.



A.C.600. Prælatio non cupienda sed ex obedientia suscipienda. da. lib. 6. ep. 5. in 15.

§. XXVII.

Locus regiminis desiderandus, fugientibus offerendus. Heb. 5. 2. Cor. 5. D. Petrus Pastor Ecclesie. Ioan. 21.

Quod prælatiuram, quantum est ex se, quilibet non debet querere, sed fugere, sed ex obedientia suscipere. Gregor. ex registro. 8. q. 1. in scriptis ait. In scriptis vestris vos magnopere requiem quæsisse narratis, sed per hoc ad pastoraliam sollicitudinē vos congruē venisse ostenditis; quia sicut locus regiminis desiderantibus est negandus, ita fugientibus offerendus. Et sicut scriptum est. Nec sibi quisquam sumat honorem, sed qui vocatur à Deo tāquam Aaron. Et rursus idem egregius prædicator dicit. Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus Christus mortuus est. Et si hoc est, superest, vt qui viuunt, non iam sibi viuāt: sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Et pastori sanctæ Ecclesie dicitur. Simon Ioānis diligis me plus his: pascere oues meas. Ex quibus verbis colligitur, quia si is, qui valet omnipotentis Dei oues pascere renuit, ostendit se summum pastorem minime amare. Si enim vnigenitus Patris pro explenda vtilitate præponitur, de secreto patris ad publicum nostrum egressus est: nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum præponimus vtilitati proximorum? Quis itaque nobis ex corde appetenda est, & tamen pro multorum lucro aliquando postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit, qui prædicet: occupationis onus libenti necesse est humero subire. Quod ex duorum prophetarum opere docemur, quorum vnus prædicationis officium vitare conatus est, alter accepit & appetiit. Nā mittenti se Domino Hieremias respondit, dicens: A, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Et cum omnipotens Dominus ad prædicandum personam quæreret, dicens. Quem mittam? Elaias se obtulit, dicens: Ecce ego Domine, mitte me. Ecce ab vtriusque exterius diuersa vox prodit, sed non à diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt præcepta caritatis, amor scilicet Dei, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodesse proximis cupiens Elaias, officium prædicationis appetiit: per contemplatiuum vero conditoris amor Hieremias sedulo inhaerere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo vnus laudabiliter appetiit, hoc laudabiliter alter expauit. Ille ne tacita contemplationis lucra loquendo perderet, ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtriusque est subtiliter intuendum, quia & is, qui recusauit, plenè non restitit, & is qui mitti voluit, antè se purgatum per altaris calculum vidit: ne aut non purgatus quisque adire sacra mysteria audeat, aut quem superna gratia eligit sub humilitatis specie superbè contradicat.

Hier. 1.

Is. 6.

De eligendo episcopo lib. 8. ep. 40.

Idem Grego. scribens ciuibus Neapolitanis. ait quæst. ea. c. nec nouum. Nec nouum, nec reprehensibile est in eligendo episcopo populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est, quando in eiusmodi causis non ex iudicio, sed ex fauore solo venit electio. Idem Gregor. 6. dist. satis. ait. Satis peruersum est, & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, vt frustra quorūdam voluptatibus suis quis priuetur officiis: quem sua culpa vel facinus ab officio, & quo fungitur gradu, nō deiicit.

De Iudæis inquit Gregor. scribens Paschasio episcopo Neapolitano. 45. distin. qui sincera. Qui sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam producere, blandimentis debent non asperitatibus studere, ne quorum mentem reddita ratio ad planum poterat reuocare: pellat procul aduersitas. & infra. Agendum est ergo, vt potius ratione, & mansuetudine prouocati, sequi nos velint, non fugere: vt eos ex eorum codicibus ostendentes, quæ dicimus ad sinum matris Ecclesie possumus Deo adiuuante conuertere. Omnes ergo festiuitates feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi, quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obseruandi, celebrandique licentiam, nec eos in huiusmodi inquietari permittas.

Iudæi nō opprimendi. lib. 11. ep. 15.

Diuerse consuetudines Ecclesiarum non improbande ad August. 1. p. 3.

Idem Augustino Anglorum episcopo scribens ait dist. 12. nouit. Nouit fraternitas tua Romana Ecclesie consuetudinem, in qua se meminit esse nutritam. Sed mihi placet, vt siue in Romana, siue in Gallicana, siue in qualibet alia Ecclesia inuenisti, quod plus possit Deo placere, sollicitè eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc in fide noua est, institutione præcipua, quæ de multis Ecclesiis colligere poteris, infundas. Nō enim pro locis res, sed pro bonis rebus sunt loca amanda. Ex singulis igitur quibusque Ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem deponere.

Ibidem dist. ead. cap. præced. Quemadmodum illicita perpetrare non patimur, sic quæ sunt consuetudinis non negamus.

De vita beata. hom. 37. in Euang.

§. XXVIII.

De vita beata Grego. in homi. Si consideremus fratres carissimi, quæ & quanta nobis promittuntur in cælis, vilescunt omnia quæ habentur in terris. Terrena nanque substantia superna felicitati comparata pondus est, non subsidium. Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors potius est dicenda, quam vita. Ipse enim quotidianus corruptionis defectus, quid est aliud, quam quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere sufficit, aut quis intellectus capere, supernæ ciuitatis tanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus incircumscriptum lumen videre, vultum Dei cer nere, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere latari? Ad hæc audita inardescit animus. Iamque illic cupit assistere, vbi se sperat sine fine gaudere. Sed ad magna præmia non peruenitur, nisi per magnos labores. Si delectat magnitudo præmiorum, non deterreat multitudo laborum. Non coronabitur (ait apostolus) nisi qui legitime certauerit.

Prædestinatio sanctorum præcipuis iuuatur. lib. 1. dial. c. 8.

Idem in lib. dial. & 23. q. 4. obtineri. Obtineri nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerint. Sed ea, quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt eorum precibus obtineantur. Nam ipsa perennis regni prædestinatio, ita est ab omnipotente Deo disposita, vt ad hoc electi pro labore perueniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare.

Gregor.

Gregorius in homil. 2. Nouem esse ordines angelorum testante sancto eloquio discimus, scilicet angelos, archangelos, virtutes, potestates, principatus, dominationes, thronos, cherubin, & seraphim. Vnde de primo angelo dicitur. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Serdus, topazius, iaspis, chrysolitus, onyx, beryllus, sapphyrus, carbunculus, & smaragdus. Ecce nouem dixit nomina lapidum, quia profectò nouem sunt ordines angelorum, quibus ordinibus ille primus angelus operus dicitur, quia dum cunctis agminibus angelorum prælatus est, ex eorum comparatione clarior fuit. & habetur de pœnitent. dist. 2. principium.

Sciendum quoque, ait idem in homil. quod nomen angelorum, nomen est officij non naturæ: [Nam sancti illi cœlestis patriæ spiritus, semper quidem sunt spiritus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt.] quia tunc illi spiritus sunt angeli: quum per eos aliqua nunciatur vel operantur. [vnde & per Plalmistam dicitur. Qui facit angelos suos spiritus. ac si patenter dicat. Qui eos, quos semper habet spiritus, etiam cum voluerit angelos facit.] Ij autem qui minima nunciatur: angeli: qui verò summa, archangeli vocantur: virtutes vocantur, per quos signa & miracula frequenter fiunt. Potestates vocantur ij, qui hoc potentius præ cæteris perceperunt, vt eorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sint, quorum potestate refrænantur, ne corda hominum tantum tentare valeant, quantum volunt. Principatus vocantur, qui ipsis quoque bonis, angelorum spiritibus præstant, qui subiectis aliis dum quæ sunt

Quoniam impius Calvinus lib. 1. Insti. cap. 14. sect. 4. istam angelorum distinctionem vocat puram garrulitatem, cui consentiunt Magdeb. Centur. 3. cap. 4. & Cent. 4. cap. 4. & nonnulli alij, hic ea addenda duxi, quæ ibidem D. Gregor. habet. Vbi ex sacris litteris hos nouem angelorum ordines colligit. Esse namque (inquit) angelos & archangelos pene omnes sacri eloquij pagine testantur. Cherubin vero atque Seraphim sepe, vt notum est, libri prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus Apostolus ad Ephesios commemorat dicens. Supra omnem Principatum & Potestatem & Virtutem & Dominationem. Qui rursus ad Colossenses scribens ait. Siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates. Dominationes vero principatus & potestates iam ad Ephesios loquens descripsit, sed ea quoque Colossensibus dicturus præmisse Thronos, de quibus necdum quicquam fuerat Ephesios locutus. Dum ergo illis quatuor, quæ ad Ephesios dixit, id est, Principatibus, Potestatibus, atque Virtutibus & Dominationibus coniunguntur Throni, quinque sunt ordines, qui specialiter exprimentur. Quibus dum angeli atque Archangeli, Cherubin atque Seraphim adiuncta sunt, proculdubio nouem esse angelorum ordines nunciatur. Idem habet lib. 33. Moral. ca. 25. Idem testatur Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 12. Hilar. in comm. in psal. 136. Sedulius presbyter in 1. cap. ad Ephesios, denique veteres omnes, vt ostendit Franciscus Penardentius li. 1. aduersus hæreses. Imo vero quidam ex doctoribus noui Evangelij aduersus Calvinum & suos affectus hanc angelorum propugnant distinctionem, tam bella est inter ipsos Evangelicos de rebus fere omnibus consensio.

Eph. 1. Col. 1.

agenda disponunt, eis ad explenda diuina mysteria principantur. Dominationes vocantur, qui etiam potestates principatum dominatione alta transcendunt. Nam principari est, inter reliquos priorem existere: dominari est subiectos quoscunque possidere. Throni quoque illa agmina sunt, quibus ad exercendum officium iudicis semper Deus præsidet. Throni Dei hi dicti sunt, qui tanta diuinitatis gratia replentur, vt in eis Dominus sedeat, & per eos sua iudicia decernat. Cherubim plenitudo scientiæ dicitur. & sublimiora illa agmina ideo Cherubim sunt vocata, quia tanto perfectiora sunt scientia, quanto claritate Dei vicinius contemplantur. Seraphim vocantur, qui ex singulari propinquitate conditoris incomparabili ardent amore. Seraphim enim ardentem vel incendentes interpretantur. Sed quia illa superna ciuitas ex angelis & hominibus constat: ad quam tantos credimus humani generis ascendere, quantos illic contigit electos angelos remansisse, debemus aliquid ex illis distinctionibus ad vsum nostræ conuersationis trahere. hæc ille. Et subsequenter ponit ibi, quomodo ex diuersis exercitiis virtutum homines assumuntur in gloria ad diuersos ordines angelorum inferiorum, vel superiorum, secundum gradus perfectionis operum humanorum.

§. XXIX.

De bello vitiorum in electis Dei. Grego. 31. Moraliū tractans illud Iob 39. procul odoratur bellum, scilicet equus, de quo per similitudinem ibi loquitur, sicut & de exhortatione ducum, & vlulatu exercitus. Bellum procul odorari, est ex causis præcedentibus, quæ vitiorum pugne subsequantur, agnoscere. Quia enim odore res non visa cognoscitur, bellum proculdubio odorari, est sicut flatu narium, sic prouisione cogitationum nequiritias latentes indagare. Primo ergo electi Dei signati per equum considerant, ne venialia qualibet agant. Secundo verò, ne bona incautè faciant, & postquam praua subegerint, ipsa etiam sibi subiicere recta contendunt, ne de meritis in elationis culpam vertantur. Plerumque enim ex bonis per incuriam vitium mala nascuntur. Vigilanti studio contemplatur Dei electus, quomodo ex doctrina, arrogantia, ex iustitia, crudelitas, ex pietate, remissio, ex zelo ira, ex mansuetudine torpor oriatur. Cumque bona hæc agit, quot hic contra se hostes per hæc exurgere valeant, conspicit. Nam cum adipiscendis doctrinæ studiis laborat, mentem sollicitè contra certamen arrogantiam præparat. Cum culpas delinquentium iuste vlisci desiderat, sagacissime considerat, ne modum iustitiæ crudelitas vindictæ transcendat. Cumque frenare pietate se nititur, solerter prospicit, ne qua disciplina dissolutione vincatur. Cum se recti zeli stimulis excitat, summopere prouidet, ne plus quam necesse est, iræ flamma succendat. Cum magna mansuetudinis tranquillitate se temperat, vigilanter obseruat, ne torpore frigeat. Quia ergo spiritalis militis cogitatione omne vitium priusquam subreperè possit aspiciatur, recte de equo Dei dicitur. Procul odoratur bellum. Perpendit etiam, quæ turba iniquitatum proueat, si mala ad se ingredi, vel pauca permittat, vnde sequitur. Exhortationem ducum & vlulatum exercitus. Tentantia quippe vitia, quæ inuisibili

Tot illic assumuntur ex hominibus, quorū ibi angeli remanent.

Bellum procul odorari quid sit. li. 1. c. 30.

Ex bonis mala oriuntur.



A.C.600. uisibili contra nos praelio regnanti super se superbia militant, alia more ducum praeuincunt, alia subsequuntur more exercitus. Neque enim culpa omnes pari accessu cor occupant: sed dum maiores & pauca neglectam mentem praeueniunt, minores & innumerata ad illa se cateruatim fundunt.

Superbia uictorum regina. Ipsa namque uictorum regina superbia, cum deuictum cor ceperit, mox illum septem principalibus uitijs, quasi quibusdam suis ducibus deuastandum tradit. Quos uidelicet duces exercitus sequitur, quia ex eis proculdubio importuna uictorum multitudines oriuntur. Quod melius ostendimus: si ipsos duces atque exercitum specialiter enumerando proferamus. Radix quippe cuncti mali superbia est, scriptura testante. Initium omnis peccati superbia. Primae autem eius soboles septem nimirum principalia uitia de hac uirtu lenta radice proferuntur, scilicet inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, id est, accidia, auaritia uentris ingluuies, & luxuria. Nam quia his septem superbiae uitijs nos captos doluit, idcirco redemptor noster ad spirituale liberationis praelium spiritu septiformis gratiae plenus uenit.

Eccle. 10. Soboles inanis gloriae. Sed habent haec contra nos exercitum suum. Nam de inani gloria, inobedientia, iactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacia, discordia, & praesumptio nouitatum, oriuntur. De inuidia, odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio in prosperis, nascitur. De ira, tumor mentis, rixa, contumelia, clamor, indignatio, blasphemiae proferuntur. De tristitia siue accidia, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa praeccepta, euagatio mentis circa illicita, nascitur. De auaritia, proditio, fraus, fallacia, periurium, iniquitudo, uolentiae, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur.

Item inuidia & ira. De uentris ingluuie seu gula, inepta laetitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagatur. De luxuria uero, caecitas mentis, inconsideratio, inconstantia, praecipitatio, amor sui, odium Dei, affectus praesentis saeculi, horror uel desperatio futuri, generantur.

Item accidia & auaritia. Quia ergo septem principalia uitia tantam de se uictorum multitudinem proferunt, cum ad cor ueniunt, quasi subsequentes exercitus cateruas trahunt. Ex quibus uidelicet septem duo carnalia, quinque spiritualia sunt.

Vitia ex sese mutuo generantur. Sed unumquodque eorum tanta sibi cognatio ne iungitur, ut non nisi unum de altero proferatur. Prima namque superbiae soboles, inanis gloria est, quae dum oppressam mentem corruperit, mox inuidiam gignit, quia nimirum dum uani nominis potentiam appetit, ne quis haec alius adipisci valeat, abescit. Inuidia quoque iram generat, quia quanto interno liuoris uulnere animus fauciatur, tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur. Et quia quasi dolens membrum tangitur, idcirco oppositae actionis manus uelut grauius pressa sentitur. Ex ira quoque tristitia nascitur, quia turbata mens, quo se inordinate concutit, eo addicendo confundit, & cum dulcedine tranquillitatis amiserit, nihil hanc nisi ex perturbatione subsequens moeror pascit. Tristitia quoque ad auaritiam deriuatur, quia dum confusum cor bonum laetitia in semetipso intus amiserit,

unde consolari debeat foris querit. Et tanto magis exteriora bona adipisci desiderat, quanto gaudium non habet, ad quod intrinsecus recurrat.

Post haec uero duo carnalia uitia id est, uentris ingluuies & luxuria superant. Sed cunctis liquet, quia de uentris ingluuie luxuria nascitur, dum etiam in ipsa distributione membrorum uentri genitalia subnixae esse uideantur. Unde dum unum inordinate reficitur, aliud proculdubio ad contumeliam excitatur.

Bene autem duces exhortari dicti sunt, exercitus uulnere, quia prima uitia deceptae menti sub quadam ratione se inserunt, sed innumera, quae sequuntur, dum hanc ad rationem insaniam pertrahunt, quasi bestiali clamore confundunt. Inanis namque gloria deuictum cor quasi ex ratione solet hortari, cum dicit, [ Debes maiora appetere, ut quo potestate ualueris multos excedere, eo etiam ualeas multis prodesse. Inuidia quoque deuictum cor, quasi ex ratione solet hortari cum dicit, ] In quo illo uel illo minor es? Cur eis ego uel aequalis uel superior non es? Quanta uales, quae ipsi non ualent? Non ergo tibi aut superiores esse, [ aut etiam aequales ] debent. Ira etiam deuictum cor quasi ex ratione solet exhortari, cum dicit. Quae erga te aguntur, aequanimiter ferri non possunt, immo haec tolerare patienter peccatum est. Et si non eis cum magna exasperatione resistitur, contra te deinceps sine mensura cumulantur. Tristitia quoque deuictum cor quasi ex ratione solet exhortari, cum ait. Quo habes unde gaudeas, cum tantam mala de proximis portas? Perpende cum quo moerore omnes intuenti sunt, qui in tanto contra te amaritudinis felle uertuntur. Auaritia quoque deuictum animum ex ratione solet hortari, cum dicit. Valde sine culpa est, quod quaedam habenda concupiscis, qui non multiplicari appetis, sed egerere pertimescis: & quod alius male retinet, tu ipse melius expendis. Uentris ingluuies, quasi ex ratione solet hortari, cum dicit. Ad esum Deus mundo omnia condidit, & qui satiari cibo respuit, quid aliud quam muneri concessio contradicit? Luxuria quoque deuictum cor quasi ex ratione solet hortari, cum ait: Cur te in uoluptate tua non dilatas, cum quid te sequatur ignoras? Acceptum tempus in desideriis perdere non debes, quia quam cito pertranseat, ignoras. Si enim miserum hominem in uoluptate Deus non uellet, in ipso exordio humani generis masculinum & foeminam non fecisset. Haec est igitur ducum exhortatio, quae dum incaute ad secretum cordis admittitur, familiariter iniqua persuadet.

Quem uidelicet exercitus uulnere sequitur, quia infelix anima, semel uitijs principalibus capta, dum multiplicatis iniquitatibus in insaniam uertitur, ferali iam uastatur immanitate. Sed miles Dei, quia soletter prauidere uictorum certamina nititur, bellum procul odoratur. Exhortationem ducum naribus agitata deprehendunt, & quia longè praesciendo subsequenti iniquitatum confusionem conspicit, quasi uulnere exercitus odorando cognoscit. Igitur, quia uel praedicatorum Dei, uel quemlibet spiritualis certaminis militem descriptum equi narratione cognouimus, nunc eundem iterum in uis significatione uideamus, ut qui per equum didicimus eius constantem, etiam per auem discamus eius contemplationem, quantum scilicet per contemplationem

Quid sit ducem exhortari & exercitus uulnere, cap. 32.

A.C.600. tionem uolat, unde sequitur. Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandes alas suas ad austrum? In austro accipitrem plumescere, est unumquemque sanctorum tactu Spiritu sancti conalescere. De singulis tamen horum uictorum habes diffusè in secunda parte per totum.

Obitus S. Gregorij colitur 12. Martij.

§. XXX.

Fames D. Gregorij obitu seculi, & caelinit in eum. Diacon. lib. 4. vitæ c. 69. Postquam igitur Gregorius sedit in cathedra Petri annis 13. mensibus 6. diebus 10. plenus operibus bonis, quae uenit in pace anno domini quingentesimo sexto, imperij autem Phocae anno 2. Post cuius mortem, cum fames valida

a Obijt eximius doctor & pontifex uere maximus Gregorius primus, de Ecclesia Dei optime meritus 4. Non. Mar. an. 604. sepultus in porticu ante Basilicam S. Petri prope secretarium hodie S. Mariae de Febre uocatum, cum hoc epitaphio, quod habet Beda lib. 2. hist. Anglic. cap. 1. Diacon. lib. 4. cap. 68. & Onuph. in Plat.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum. Reddere quod ualeas uiuificante Deo. Spiritus alta petit, leti nil iura nocent Cui uita alterius mors magis illa uia est. Pontificis summi hoc clauduntur membra sepulchro. Qui innumeris semper uiuit ubique bonis. Esurient dapibus superauit, frigora ueste. Atque animas monitis uexit, ab hoste sacris. Implebatq; actum quicquid sermone docebat. Esset ut exemplum mystica uerba loquens: Anglos ad Christum conuertit mente benigna. Sic fidei acquirens agmina gente noua. Hic labor, hoc studium, haec tibi cura, hoc pastor agebas,

Ut Domino offerres plurima lucra gregi. Hicq; Dei consul factus latere triumphis, Nam mercedem operum iam sine fine tenes. Porro Calanus instituit. lib. 4. cap. 17. §. 49. ultimū Romanum Pontificem D. Gregorium fuisse tradit. Functus tamen Sabinianum adiungit. Sed non uident hi miseri homines, hanc ipsorum sententiam Catholica & Romana Ecclesia fidem stabilire & confirmare, ipsorum uero perfidiam omnino conuelleret. Nam quid Romana hodie docet Ecclesia, quod non à D. Gregorio eiusq; maioribus fuerit antea traditum? Vel hac ipsa sola quae ex D. Gregorio in hoc capite collegit D. Anton. quaeq; postea cap. 9. ex dialogis referuntur testantur plane Ecclesiam Romanam à fide D. Gregorij nulla in re degenerasse. Quae enim de sacramentis, de Missa sacrificio, de imaginibus sacris, de precibus sanctorum, de mortuorum suffragiis & de ceteris Catholicae religionis capitibus nos Catholici credimus & asserimus, eadem plane D. Gregorij & credidisse & tradidisse ipsius scripta proclamant. Cum uero nostra astruit, aduersariorum nostrorum dogmata plane destruit. Quod si Ecclesia Romana post Gregorij tempus, aut etiam antea fidem mutauit, atque ab antiqua & uera Dei Ecclesia defecit, ostendant nobis Protestantem ducem huius mutationis aut deflectionis, si non unum quempiam nominatum, at certe congregationem aliquam certi nominis & qualitate ostendant dogmata, in quibus à reliquis fidelibus tuum primum discesserunt: ostendant si non mensum aut annum, certe aut olympiadem aut lustrum,

Gregorij non fuit ultimus pontifex Romanus contra Caluanum.

A in quo hac mutatio sit facta. Ostendant quosnam se illis schismaticis pro Ecclesia Catholica opposuerit, quae disputatio, collatio, synodus congregata sit contra illos, uti uixerint schismatici, ubi reliqui Catholici egerint, in quas iterum sectas deliti schismatici Romani per tot saecula discesserint, ubi remansit illa multitudo unitatis, a qua omnes heretici exeunt. Ostendant, quod perditio Ecclesiae Romanae non dormitauerit, sed quod ita sit depressa, confusa, & euersa, propter sectas & haereses, quemadmodum Alexandrina, Antiochena aut Constantinopolitana Ecclesia, uel potius ostendant, sic non esse amplius in orbe Romanos, quemadmodum non sunt iam diu Manichaei, Ariani, aut Monothelites. Postremo designent ex tot Basilicis aut sacris adibus, quot per uniuersum orbem Christiani prius habebant, uel unam aliquam, in qua illi fideles Deum coluerint, qui iam inde à Gregorij tempore Ecclesiam Romanam, & alios episcopos in communionem Romanae Ecclesiae manentes aut haeresis, aut schismatis aut alicuius erroris accesserunt. Haec enim omnia in omni mutatione fidei & in omni deflectione ab antiqua & Catholica Ecclesia solent interuenire, ut ostendit Sand. lib. 8. de uisib. mon. cap. 51.

C ex quo magna ex parte haec excerpsumus. sequeretur, quidam inuidi Gregorio ceperunt detrahere, asserentes, quod totum thesaurum Ecclesiae tanquam uir prodigus consumpsisset. Unde ob huius uindictam ad comburendum libros eius ceterorum animos inclinauerunt: quorum dum quosdam iam combussissent, & ceteros comburere uellent. Petrus diaconus familiaris eius, cum quo quatuor dialogorum libros disputauebat, trahitur uehementissime restitisse, asserens haec ad eius delendam memoriam non ualere, cum in diuersis mundi partibus exemplaria tenerentur, adiungens immane sacrilegium esse tanti patris tot & tales libros comburere, super cuius caput ipse Spiritum sanctum in similitudine columbae frequentissime prospexisset. Tandem in hanc eos sententiam adduxit, ut si, quod dixerat iureiurando confirmans, mori continuo meruisset, ipsi à librorum exultione desisterent. Si uero mori non meruisset, sed superstes sui testimonij extitisset, ipse quoque combustoribus manus daret. Itaque cum apparatu diaconi euangeliorum librum baiulans uenerabilis leuita Petrus adueniens, mox ut tactis sacrosanctis euangelijs, Gregorij sanctitati testimonium perhibuit, à dolore mortis extraneus, spiritum inter uerba uera confessionis efflauit.

Eodem tempore, sed dum uiueret Gregorius, De quo fuit quidam eremita uir magna uirtutis, qui omnia propter Deum reliquerat, & nil praeter uinam cattam possidebat. Quam blandiens crebro quasi cohabitaticem in suis gremiis refouebat. Quauit igitur ad dominum, ut sibi ostenderet, cum quo futurae remunerationis mansionem sperare debuisset, qui illius amore nil ex saeculi diuitijs possideret. Quadam igitur nocte sibi reuelatur, ut cum Gregorio Romano pontifice mansionem sibi sperare deberet. At ille fortiter ingemiscens, parum sibi uoluntariam paupertatem profuisse putabat, si cum eo remunerationem reciperet, qui tantis mundialibus diuitijs redundaret. Cum ergo Gregorij diuitias suae paupertati die noctique suspirando conferret, una nocte audiuit dominum

Petri diacon. in or. adnotabilis.

De quoda bono eremita. ex Diacon. lib. 8. c. 60.

dicen

A.C. 603. Diuitem non opes sed cupiditas facit.

dicentem. Cum diuitem non possessio diuitiarum faciat, sed cupido, quomodo audes paupertatem tuam Gregorij diuitiis comparare, qui magis illam cattam, quam habes, quotidie palpando diligere comprobatis, quam ille tantas diuitias, quas non amando sed contemnendo cunctisque liberaliter largiendo dispergit? Itaq; solitarius in crepatus Deo gratias retulit, & qui meritum suū decreuisse putauerat, si Gregorio æquaretur, orare cœpit, vt cum eo mansionem percipere mereatur.

Miratus est iste eremita, quod Gregorius papa ei æquaretur in gloria. Ego autem vt pusillus ingenio, vehementer stupeam, quod eremita idiota & simplex, quieti suæ solum vacans, non doctrinæ proximorum æquaretur Gregorio in gloria, qui summo pontificatu fungens in tanta humilitate fuit, vt pene nullus humilior, tanta liberalitate profusus in tantis diuitiis, vt nullius inopis obliuisceretur, tanta deuotione fulgens, vt officium & cantum ecclesiasticum ordinaret, tanta doctrina repletus cum miraculis, vt tot libros & ram viles componeret, tantis aduersitatibus Longobardorum & imperatorum læcessitus, tot corporis continuis quasi doloribus vexatus, patientissime omnia sufferret: nisi mente tenerem, quia spirituum ponderator est dominus, qui sua muna, vt vult diuidit, dar cui vult, & quantum vult, sine cuiusquam acceptione persona.

Nec enim pro qualitate nobilitatis, nec quantitate dignitatis, aut scientiæ vel doctrinæ & fructificationis in populo, vel labore corporis, præmij magnitudinem essentialis reddit, sed secundum amplitudinem caritatis. Et cum eodem gradu caritatis vnus infimæ conditionis & modicæ scientiæ pauca ad extra operatur, alter verò in magna dignitate etiam ecclesiastica, plurima agit proximis vtilissima, & cum conuersione multorum sua doctrinæ & miraculis secundum regulam diuinæ iustitiæ æquali præmio essentiali ambo perfruuntur. Nec ab hac sententia doctorum dissonat, quod ait apostolus ad Corinth. quia vnusquisque secundum suum laborem mercedem accipiet, hoc enim est verum, quantum ad præmium accidentale, vt qui plus laborauerit & fructificauerit, plus præmij accidentalis percipiet.

Iustinus pop. Rom. in oriente 17. imperator, imper. an. 9. di. 28. de quo Theodorus lector Euang. lib. 3. hist. Eccles. Zon. Marcel. Paulus Diac. lib. 15. Rev. Rom. ex quo hæc maxime sumpta sunt.

CAP. IIII.



Via [ verba iam fecimus ] de summis pontificibus, qui fuerunt à tempore Ioannis primi, vsque ad D. Gregorium, de quo diffuse dictum est, & de dictis eius, ad imperatores, qui fuerunt illis temporibus stylum reuertendo [ transeamus. ] Scien- dum, quod Anastasio imperatori, de quo in præcedenti titulo actum est, successit Iustinus maior Christianissimus imperator, qui imperauit annis nouem. Cœpit autem imperare anno domini 518. Ab initio vero mundi 5718. Secundum aliam computationem 4486. Hic Iustinus, vt deuotissimus, legatos ad eum destinatos ab Hormilda papa honorifice suscepit, & episcopos exilio traditos ab

Enchomia D. Gregorij

Prou. 16. 1. Cor. 12.

Essentiale præmij Deus dat pro magnitudine caritatis.

1. Cor. 3.

Anastasio hæretico liberatur. Multa vasa aurea & argentea Romam ad ecclesiam beati Petri mitens largitus est. Omni studio hæreticorum nomina extinguere curauit, & ecclesias Arianis auferri. Quod nimis agere ferens Theodericus rex Italia, quia Arianus, misit Ioannem papam ad Iustinum imperatorem, vt protestaretur ei, si non restitueret in oriente ecclesias Arianis, rotam Italiam igne & gladio exponendam ab eo. Qui cõpaciens desolationi Italiæ accedens Constantino- polim obtinuit Ioannes papa, quod petiuit à Iustino, vt supra dictum est. Hic autem Iustinus, postquam contra Parthos feliciter dimicauit, & cum rege eorum fœdus firmissimum stabiluit, ad modum senex & deficiens, Iustinianum suum ex forore nepotem designauit successorem, & decessit.

Iustinianus pop. Rom. in oriente 18. imperator, imper. an. 38. men. 3. di. 13.

S. I.

Iustinianus igitur Iustino successit in imperio, anno domini 528. qui ad reipublicæ reparationem, Bellisarium patricium primum contra Persas misit, qui in terminos Romanorum exierant. Qui Bellisarius prælio Persas prostrauit, terminos Romanorum sibi vendicantes, & Constantinopolim rediens iubente Iustiniano triumphauit. Imperauit autem Iustinianus annis 39. Interea Longobardi Pannoniam ingressi, eam prouinciam inhabitauerunt annis viginti quatuor.

Et notandum, quod hic Iustinianus sparsas multas voluminibus antiquas Romanorum leges temporibus illis collegit, multasque nouas instituit. Dicebantur autem digesta vel pandectæ. Et dicuntur digesta, id est, disposita diligenter, discussa & ordinata. Pandectæ autem dicuntur, quod est nomen Græcum, quasi omnia suscipientes. Et vt dicitur ab Archidiacono, per modernos scribitur abbreviate, cum allegatur per duplex ff. quod ex vitio scriptorum introductum est, quia debet esse duplex ff. cum titulo interciso in ipsis literis, sic ff. Et exponitur sanctio sancta, id est firma constitutio. Sed ille titulus est taliter mutatus, quod formatur per literam f. & sic fingatur digestis ff. Iustinianus igitur cum videret sparsas leges in multis libris plurimorum legistorum, maxime Iuliani, Scauola, Papiniani, Pomponij, Caij, Modestini, Pauli, Vlpiani, reduxit, & reduci fecit, refecitque superfluis in libros quinquaginta, quorum quinquaginta librorum digestorum seu pandectarum vnum volumen existens, sic hodie per iurisperitos est diuisum in tria volumina, scilicet digestum vetus, infortiarum, & digestum nouum. Et primum volumen viginti quatuor libros cum dimidio continet: secundum volumen continet quatuordecim libros, & dicitur infortiarum, tertium continet duodecim libros, & dicitur digestum nouum, cuius vl-

Adde aliam rationem quare libri Digestorum scribantur per duo ff. quam ponit Alciatus in lib. dispunct. Nam Græci Pandectas per P. cum accentu circumflexo notabant hoc modo P. quod posterioriores per ignorantiam Græcarum literarum putantes esse duplex ff. hoc signo abusi sunt.

A.C. 603.

Car. huius tituli. Mors Iustini imperatoris.

A.C. 527.

Bellisarius cõtra Persas bellum gerit. Dia. lib. 16. N. ceph. lib. 17. cap. 10.

Iustinianus iuris civilis cõsarcinator, ibi. 17.

Cur digesta per duo ff. notentur.

Digestorum in tria volumina diuisio.

tima

A.C. 527. Codex Iustiniani.

tima rubrica est de regulis iuris. Refecitque a quoque fecit Iustinianus volumen, quod dicitur Codex compilatus per Theodosium iuniorum, in quo continentur leges multorum imperatorum, quorum nomina in principio leguntur, & distinguuntur in nouem libros. Volumen etiam appellatur, quod in se continet quatuor opera, scilicet tres libros codicis vltra scriptos nouem, & volumen institutionum Iustinianum diuisum in quatuor libros, & volumen authenticorum Iustiniani, quæ sunt ipsius nouem decisiones, & volumen vsus feudorum, quod non est Iustiniani, sed alterius imperatoris, in quo sunt scripti consuetudines feudorum.

Bellum Vandalicum.

Præterea Iustinianus Imperator anno Domini 533. Bellisarium strenuissimum ducem in Africam mittit recuperandam, quam multis labentibus annis Vandali primo pagani, exinde Arianis effecti possederant, vt in præcedentibus habitum est. Qui illic perueniens cum magno exercitu, Vandalos Deo fauente confestim superauit, & totam Africam ad antiquum reipublicæ corpus sub Romano imperio reuocauit. Rex quidem Vandalorum Gilsimer cum impetum Bellisarij ferre non posset, ad Maurusios fugit, sed eum illic Bellisarius insecutus comprehendit, atque argentea vinculum catena secum adduxit. De eoque Constantinopoli triumphauit. Illoque tempore in Italia clarebat beatus Benedictus pater monachorum in occidente, sed de hoc infra in alio loco.

Aphrica in potestate Romanorum redit.

De bello Gothico, de quo Procopius & eius interpretes, Leon. Alex. ex quo hæc desumpta sunt.

Post hæc Iustinianus imperator cum iam pridem animum ad liberandam Italiam firmasset, idoneum tempus nactus post victoriam contra Vandalos per Bellisarium habitam, mittit oratores ad Theodahatum, qui sibi vlrupauerat regnum Italia, procurata morte prius Amalafunthæ reginæ filie Theoderici regis Italia, quæ dictum Theodahatum adscuerat in socium & cõsortem regni. Petitque Iustinianus per oratores suos restitui sibi Italiam & Siciliam, offerens in huius rei recompensationem alias dignitates. Quod si non faceret, bellum vt expectaret indicit. Ea autem cum Theodahatus detrectare videretur, non vltra cunctandum Iustinianus ratus, Bellisarium in Siciliam transire iussit cum exercitu, in apparatu tamen faciendo non in Siciliam, sed Aphri-

Ex tribus codicibus Gregoriano, Hermogeniano & Theodosiano, & Theodosij iunioris, aliorumque post eum retro principum constitutionibus ipse Iustinianus nouum codicem collegit, quem à suo nomine Iustinianicum vocari voluit. Iustinia. in proemio, de nouo codice faciendo.

De hoc bello fit mentio Cod. de offic. præf. præf. Africa lib. 1. sed fusiim Procop. & Diac. lib. 16. Zon. tom. 3. Niceph. lib. 17. cap. 12. Blond. lib. 3. dec. 1. Nauc. gen. 18.

A.C. 534. seminaria belli Gothici iacta fuerunt, ex indigna regina Amalafuntha cade, quod ann. 535. captum per annos decem & octo continuos perdurauit. Hoc autem bellum ducibus Bellisario & Narse administratum, maximum, anceps, periculosum cum duobus potentissimis regibus Vitige & Totila gestum, & postremo Italia perniciosissimum fuit. Illud scribunt Diac. lib. 16. & Zon. tom. 3. Niceph. lib. 17. cap. 13. Blond. lib. 4. s. 6. & 7. de cad. 1. & Nauc. gen. 18. & 19. & alij.

cam missurum se classem simulabat.

Bellisarius igitur parata classe, impostisque militibus in Siciliam nauigauit. Habebatque perditum copias satis magnas, & insuper equites eadem classe portabantur. Cum ergo Carthaginensem se petere simularet, in Siciliam profectus est, & quasi reficiendi sui causa in illis locis descendit. Sumptoque exinde idoneo tempore Catinam urbem repente adorns recepit. Inde mox copias ostentans, ac propositum aperiens, multos post dies Syracusas dedentibus se ciuibus occupauit. Post hæc mirabilis fuit victoriæ cursus, dedentibus se vltro ciuitatibus atque vocantibus. Causa vero huius erat Siculorum in Gothos odium, & imperij Romani autoritas, ac Bellisarij presentia. Qui cum ab Vandalis Africam liberasset, idem facturus de Gothis per Siciliam & Italiam sperabatur.

Sed & Gothi nullos per Siciliam apparatus fecerant, nec ibi futurum bellum esse putabant. Itaque quicunque erant in Sicilia Gothi, subita Bellisarij inuasionem attoniti, de fuga magis, quam de resistentia cogitabant. Panormus sola, quoniam in ea vrbe validum erat Gothorum præsidium, obsidionem expectauit & pertulit. Quæ cū à terra munitissima esset, classe in portum delata, mari tandem expugnata est. Portus enim vsque ad mœnia patebat, animaduersumque erat à Bellisario quibusdam in locis malorum nauium altitudinem celsus attoli quam mœnia. Quare sagittarij per malos dispositi subiectos hostes sagittis & telis vndique ferientes, mœnia defensoribus nudauerunt, alijque subeuntes absque villo metu muros scadebant: quo periculo adducti hostes se ac urbem dedidere. Hæc fuit vltima ciuitatum Siciliae quæ in potestatem Bellisarij deuenit. Hac igitur ciuitate recepta, reuersus Bellisarius Syracusas ludos magnificos edidit, & numisma in multitudinem dispersit.

Insuper Iustinianus imperator, per idem tempus dum in Sicilia per hunc modum res processerant, Mundum quendam scilicet ducem, cum aliis copiis Dalmatiam inuadere mandauit, vt hincinde percursi Gothi, facilius opprimerentur. Mundus igitur Dalmatiam ingressus cum exercitu Salonas occupauit, belloque & tumultu par res illas inuoluit. Gothi vero contractis magnis copiis ad urbem Salonas currunt. Cùmque in propinquo essent, & bellum hincinde gereretur, pugna tandem committitur nõ ex preparato, sed præter expectationem vtriusque exercitus. Causa pugnandi in hunc modum fuit: [ Mauricius erat Mundi ducis filius adolescens egregius: partem equitatus habens specularum ierat Gothorum castra, huic fortuna quadam hostium equitatus obuiam fuit. ] Cùmque sese mutuo conspexissent, nulla fuit mora, quin prælium committeretur. Pugnatum est aliquandiu ita vehementer, vt enixius fieri nil posset. Præstantisque Gothorum permulti ceciderunt in eo prælio, & tandem ipse Mauricius occubuit. Senferant vtraque castra prælium committi, & vtrique suis ferre opem properabant.

In via dum esset Mundus, filij interitum cognouit: tunc homo natura vehemens & bellicosus, insuper dolore filij incensus quasi rabie quadam in hostes defertur. Aduenerant inter hæc omnes copiarum Gothorum, ac totis viribus hincinde

A.C. 527.

Bellisarius aduersum Gothos in Italiâ mittitur.

Bellum in Dalmatia gestum, idem.

Mundus Iustiniani dux à Gothis interfectus.

Secunda pars Hist. Ant. Y

A.C. 537.

pluere sudore deformatus erat. Vnde Bellifarius suos cohortatus, hostes magno impetu inuadit, ac in fugam longe submouit: ] fugatis hostibus, & plane iam cognitus, ipsos intra urbem reduxit.

Pugna huius diei longe maxima ac varia fuit. Cœptum est enim pugnare paulo post solis ortum, destrum autem iam tenebris terram occupantibus. Optimusque pugnator iudicio omnium Bellifarius astimatus est ea die, inter Gothos autem Visindus. Cùmque in vrbe rediisset Bellifarius suos milites, per mœnia Romanos milites vigilias agere nocte illa iussit. Gothi vero [ per noctem sub portam Salaram venientes cum Romanorum animos ad deditionem tentauissent, nihilque profecissent, ] aliquantulum nocte comorati circa mœnia, in castra regis, quæ inter urbem & Anienem erant posita, reuersi sunt. Gothi vero postredie cum nemo in bellum egrederetur, ad obsidionem se parauerunt, & castra circa urbem sex in locis posuerunt, à Flaminia via vsque ad Prænestinam. His castris quinque portæ obsidebantur vrbs. Addiderunt postea septima castra ultra pontem Miluium. Hæc vltima portam Aurelij obsidebant, & impediabant vias, quæ trans Tyberim fiunt. Castra autem ipsa vallo & fossa ac ligneis turribus munierunt, & tam circa quam ultra Tyberim possidentes, omnia crebris incursionibus peruadebant.

Bellifarij in vrbe custodienda diligentia, ibid.

S. III.

Bellifarius autem contra pro defensione vrbs hæc prouidit. Pincianam portam, quæ contra Gothorum maiora castra maxime erat opposita, & huic proximam à dextra manu Salariam, & quicquid circa illas mari est, ipse sibi Bellifarius tuendum assumpsit. Prænestinam verò portam Bellæ commisit, Flaminiam vero, quæ est à sinistra Pincianæ, Constantino attribuit, cæteris quoque portis alios præfecit. Gothi vero profecti circa urbem aquæductus omnes interrupserunt. Erant hi quatuordecim mirabili opere constructi, per quos aqua in urbem labeatur. Ex horum vero interruptione non tantum aquarum in commoda nocebant Romanis, quantum pistrinorum defectus. Ex illis enim aquæductibus magna commoditas molendi Romanis afferebatur, qui tunc interrupti obsidis magnas difficultates molendi afferebant.

Gothi aquæductus vrbs interrupterunt.

Bellifarij pistrinorum quæ super flumina erant nimis excogitator

Sed Bellifarius aduersus hæc incommoda in hunc modum remedia excogitans prouidit, vt scilicet bini lembi, id est nauiculae paruae paruo inter se distantes spacio, tignis coniunctis molas in medio continerent, quæ rapido fluminis cursu faciliter voluebantur. Funes verò ab vtraque ripa, quam maxime intenti lembos huiusmodi sustentabant. Huiusmodi lembos secus pontem, qui primus trans Tyberim fert, collocauit. Post eos lembos alios eodem ordine posuit. Ne vero hostes mittendo è superiori loco materiam & ignem officere lembis valeret, ] catenæ in flumine ad ipsum pontem obiectæ omnem materiam excipiebant, [ acceptam verò homines, ab vtraque parte dispositi auferabant. ] Aquarum autem incommoda Tyberis sustentabat. Bellifarius per mœnia instrumenta belli multiplicia ad

ferendum & repellendum hostes solertissime prouidebat. Et Gothi ad expugnationem vrbs instrumenta varia, machinas, arbetes, & turres ligneas pari mœnibus altitudine, ac scalarum prægrandem numerum parauerunt. Et Vitiges rex eorum agmina quotidie distribuebat, & quid agere quemque volebat, præscribebat. Bellifarius ante portam cum electissimis militum quotidie super aggerem perstabat. Quotidie ergo variis victorijs ab vtroque pugnabatur. Gothi autem cum tempus rei gerenda visum est, egressi ex insidijs repente ad molem Adriani inuadendam conuolarunt, scalisque ad motis primum ambitum, qui figura quadrata molem cingit, repentino impetu ceperunt.

Molis Adriani de scriptio.

Hæc moles sepulchrum Adriani imperatoris fuit, eximio ac magnificentissimo opere constructum, primus ambitus quadrati formam habet. Constat autem ex marmore pario summa artificum diligentia edificatus. In medio vero huius quadrati rotunda moles surgit excelsa quidem, latitudine vero tanta, vt in suprema eius parte area sit, cuius diameter vix iactu lapidis transigatur: habet vero pontem super Tyberim annem, qui ab ipsa mole ad aliam ripam extenditur. Bellifarius autem ipsam, vt aream & propugnaculum quoddam, militibus suis custodiendam prouiderat, & eius curam Constantino mandauerat. [ Viderat autem Constantinus paulo ante hostes ratibus in Tyberim missis, ad eam partem vrbs expugnandam accedere, quæ Martium capum & ipsum Adriani pontem intercedit. Itaque veritus humilitatem murorum ex Adriani mole cum manu militum aduolarat, nec satis multos reliquerat molem ab hostibus defendens. ] Gothi ergo per absentiam præfecti, capto inferiori ambitu, molem ipsam expugnare nitentur. Milites autem de superiori parte repugnantes, quo magis repellerent hostes rem necariam effecerunt, vt statuas, quæ erant in suprema parte molis illius, hominum, equorum, & quadrigarum excellenti artificum opere constructæ, partim integras, partim confractas præcipitauerunt in hostes deiicientes. Constantinus quoque repente succurrens, repulsis hostibus, militibus suis animum addidit. Et per hunc modum Adriani moles seruata est, quæ hodie dicitur Castrum sancti Angeli.

Molis Adriani hodie dicitur castrum sancti Angeli.

Exinde Vitiges rex ad Prænestinam portam cum multitudine Gothorum expugnandam accessit, quam tamen Bellifarius cum suis, & si cum difficultate defendit. Ceciderunt in his prælijs ex Gothis ad tria millia. Durante autem obsidione Romani, & si Bellifarij virtutes admirabantur, tamen querela eorum aduersus ipsum erat, quod contra tantas Gothorum vires exiguis ipse copijs concitato bello Romam in præsentibus difficultates coniecisset. Bellifarius Romanorum intelligens querelas, & si alijs hæc eadem Iustiniano significauerat, tamen tunc maiorem in modum commotus vehementius ad Iustinianum imperatorem scripsit, vrbs Romæ obsidionem ostendens, ac hostium multitudinem, & suorum paucitatem, sibi que tantummodo ad quinque millia militum restare, obsideri autem à Gothis ducentorum millium exercitu. Romanos vero horum periculorum infuetos, obsidionem nequam toleraturos: quantum vero ad se attinet, vitam

Bellifarij de vrbs periculo Iustinianum monet.

A.C. 538.

vitam imperatori Iustiniano deuouisse, [ nec sua referre tarde ac cito intereat. ] Cæterum videndum esse, quid ea res honoris vel infamiae illi sit allatura.

His literis Iustinianus acceptis, valde commotus est, ac statim copias quasdam iam paratas in Italiam nauigare iussit, & maiores alias parare constituit. Præerant autem iis copijs paratis Valerianus & Martinus. Eaque hyeme per Aetholiam & Acarnaniam hyemauerunt. Romanos hæc signifiata in spem continuerunt. Interea Asinarius & Vligasilus Gothorum duces, dum hæc Romam gerunt, quos in Dalmatiam Vitiges rex miserat cum exercitu, classemque illis dederat, coniuersis sibi maximis barbarorum copijs Salonas mari terraque obsederunt. Constantianus enim, qui pro Iustiniano imperatore ibi erat, impar tantis hostium copijs munita prius affatim vrbe obsidionem tolerabat. Nonnunquam etiam ex vrbe egressus magna damna Gothis terræ marique inferebat. [ Roma post hæc obsideri durius cepit. ]

Alia: Asinarius & Vligasili

Portus à Gothis capitur.

Mirabilis & crudelis fames.

Vitiges enim rex Gothorum, quoniam expugnationi prius tentata turpiter ei successerat, inquietior inde factus, cuncta rimari non destitit, quibus obsessos Romanos quam maxime affligeret. Portus erat iuxta mare à dextra fluminis Tyberis ripa, super eo vrbs valido muro cincta, eo in loco naues cuncta quæ mari feruntur, deponebantur. Inde rursus terra vel fluuio Romam portabantur. Vitiges igitur magnis suorum copijs repente & inopinata missis vrbs Portuensem cepit, oppidanis contra subitam Gothorum vim nequamque satis ad resistendum paratis. Et huius occupatione vrbs, magna confectum difficultates Romæ creuerunt, frumenti cæterarumque rerum, quæ vsui sunt, importandarum facultate sublata: nam Gothi ibi relicti oppidum ac fauces Tyberis custodiebant, ne quid inde asportari valeret. Deinde prædictus rex Vitiges mille ciues Romanos, quos pridem Rauennam secum obsides duxerat, interfecit fecit, præter paucos, qui cognita eius ira fugerunt in Galliam.

Bellifarius verò annonæ defectu timens, Romanis ciuibus edixit, vt filios & vxores, & omnem inutilem bello turbam Neapolim mitterent. Idemque milites suos facere coegit. Romani igitur vxores & filios, & imbellem multitudinem emiserunt. Fames autem valida eodem tempore, scilicet anno domini 539. vt refert Datus episcopus Mediolanensis, per vniuersam Italiam fuit: adeo quod in partibus Liguria mulieres penuria famis filios proprios comederunt.

Inter hæc Martinus & Valerianus, quos à Iustiniano missos supra diximus, Romam venerunt, habentes equites ad mille sexcentos. Erant vero hi ex magna parte Hunni. Aduentu horum equitum recreatus Bellifarius, alia ratione, quâ prius bellum gerere constituit. Non enim stans intra mœnia urbem tuebatur, sed per singulos dies equitatu subitis incursionibus hostes vexabat, ex quo factum est, vt mirificum hincinde accenderetur certamen, & in omnem experientiam veniret. [ Bellifarius enim crebra militum ac præfectorum cohortatione fatigatus, experiri tãdem maiorem pugnam decreuit, copiasque suas in hunc modum disposuit. Primo aciem vnam per viam Cassiam exire, & ante sepulchrum Adriani

ad hostes versam stare iussit. Duas subinde alias struxit acies, vnam ad Salariam portam, alteram ad Pincianam. ] Vitiges Gothorum rex cum postredie futurum prælium cognouisset, Gothos prima luce armari fecerat, in struenda acie pedites medios, à dextera verò & sinistra equites quasi alas disposuit. Ita Bellifario obuiam progressus prælium commisit. Milites igitur ab vtraque parte statim acriter concurrerunt. Duces vero post eos stantes hinc Bellifarius, illinc Vitiges suos ad hortabantur. Et ab initio quidem pugna Bellifarij milites longe præualebant, multique cadebant ex Gothorum acie, & pugnabatur sub ipsis hostium castris, multitudine tamen abundantes Gothi in cadentium loco alios submittebant. In hunc modum vsque ad meridiem pugnatum est, neutra parte superante.

A.C. 539.

Prælium atrox committitur.

Gothi deinde postquam ceperunt portam Ostiæ, volentes impedire ne frumentum, & alia necessaria Romam deferrentur: octaua circa ipsam urbem posuerunt castra inter Latinam & Appiam viam. Sicque Latinam, & Appiam, & Ostiensem viam impediabant, omnem facultatem importandi, præscindentes. Ex hoc durior admodum obsessorum conditio reddebatur, ac fames haud dubia imminebat. Quamdiu tamen segetes in agris fuere, milites noctu Roma egressi frumenta importabant, ac magno pretio ciuibus vendebant, atque ita indigentia sustentabatur. Vbi vero hæc quoque facultas defuit, tunc desperata omnia videbantur. Iam solstitium venerat æstiuum: & pestis Romæ grassari cœperat, frequentisque moriebantur non solum è plebe Romana, verum etiam ex Bellifarij militibus: vnde & res ipsa erat in summis difficultatibus & angustijs. Itaque ad Bellifarium venientes Romani, grauiter conquerebantur. Deinde Bellifarius animum in eam cogitationem traducere cœpit, quemadmodum Gothis difficultates rei frumentariæ quamplurimas in-

Fames & pestis Romam grauat.

*a Exitum huius prælij valde memorabilem D. Anton. reticuit. fuit aut talis interim que ad sepulchrum Adriani stabat acies, prælium commisit, multitudo enim populi Rom. ex collibus descendere cœperat, & Valentinus implicatos prælio suos cernens, aciem cui præerat à se pulchro Adriani commouit, atque hostes inuasit. Nec diu tulerunt Gothi, præsertim multitudine illa qua de superioribus locis descendebat conterriti, & in eorum castra se recipere non valentes longius aufugerunt. Romanorum autem multitudo statim ad castra hostium diripienda contendit. Rapinam autem ab eis fieri cernentes milites, omnia persecutione hostium ad castra diripienda ipsi quoque conuersi sunt. Inde Gothi castra sua agi ferriq; videntes, sese tandem cohortati rursus hostes inuasert, eosq; impeditos perfacile superarunt. Post hæc milites effuso cursu ad urbem refugerunt. Stantes verò in mœnibus Romani portas clauerunt, veriti ne hostes simul urbem intrarent. Itaque non parua militum pars exclusa est, qui aggerem transgressi, verga ad mœnia faciem ad hostes versi stabat. Quos qui pro mœnibus stabant lapidibus tutati sunt. Pugna hæc ad castra Gothorum ab initio cœpta, postremo ad portas ac mœnia desit, cecideruntq; ex Bellifarij militibus permulti, ac maxime virtute præstantes. Ex Procopia Leon. Ar. de bello Goth. & Blond. lib. 1. deca. 4.*



A.C. 539. ferret. Vnde ad diuersa loca milites suos misit, A & sic ad Gothorum castra commeatu portare imped iuit. Ex quo breui admodum tempore eue nit, vt Gothi obsidentes non minoribus difficul- ratibus afficerentur, quam obsessi, & super de- fectum frumenti, pestilentia quoque castra Go- thorum peruasit.

Inter hæc alia copia à Iustiniano missa in Ita- liam peruenerunt. Fuerunt autem equites Thraces octingenti, quos ducebat Ioannes Vitaliani fra- tris filius. Ex delectu autem equites mille trecenti, quibus præerant Alexander, & Maxentius & Zeno. Sed & classe adducti fuerat peditum tria millia, quos ducebant Paulus & Conon. Erant præterea Neapoli pedites quingenti, [ quos pa- rauerat noster ipse Procopius Cæsariensis. ] Hæc omnes simul copia in vnum conuenientes Go- mam petere constituerunt: afferebant vero secum multum & magnum commearum. [ Bellisarius autem sentiens horum aduentum, ac metuens ne Bothi eos inuadant, hæc machinatur. Porta fla- minia, quam à principio obsidionis obstrui fecerat, demoliri impedimenta per noctem iussit, ac milites prima luce ad eam portam structos para- tosque continuit. Traianum vero & Diogenem cum mille equitibus per Pincianam portam emi- sit, iubens vt ad castra hostium magno tumultu discurrant, & cum egressi in eos fuerint hostes, fugam ipsi arripiant. Hæc facta cum essent Bel- lisarius cum reliquo exercitu repente porta fla- minia egressus, ad castra Gothorum conuolauit: Itaque non multum abfuit, quin castra ipsa ca- peretur. Versus deinde Bellisarius, ad Pincianam portam mediisque nactus hostes, ] cum ipse à tergo inuasisset, illi vero qui prius fugerant à frō- te repugnarent, incredibili eade illos oppressit. Tantūque fuit apud omnes Gothos terror, vt in castris vigilie duplicarentur, nec de alia re cogi- tarent magis, quam vt se ab insidiis Bellisarij tu- tos præstarent. Per hunc modum impeditis & conterritis hostibus, copia nullo impedimento Ostiam peruenerunt.

Gothis igitur multis incommodis fatigatis, cū insuper nouas deuenisse copias Bellisario intellexissent, de dissoluenda obsidione cogitare cœpe- runt. Iam enim multitudo ingens in Gothorum castris vel peste vel ferro consumpta erat, multi morbo aut vlceribus debilitati deseruerant ca- stra. Iamque Vitiges legatione Romam missa, cū multa hincinde dicta responsaq; fuissent de causæ iustitiæ, tandem ad Iustinianum imperatorem cō- trouersas deferri consensit, vt ex eius autoritate res componerentur. Legati quoque ob hoc missi, ac trium mensum induciæ, donec redirent legati, factæ sunt. Obsidēque hincinde traditi pro induciis ex fide seruandis.

Datus Mediolanensis episcopus per id tem- pus, & cum eò ciues aliqui Mediolanenses ad Bellisarium venientes, urbem Mediolanum in potestate imperatoris fore dixerunt, si vel modicum præsidium eò mittat, seque potentes esse non Me- diolano solum, sed vniuersa ex Gallia Cisi alpina Bothos expellere, dummodo imperatoris nomi- nis autoritas adsit. Hos Bellisarius benigne sus- ceptos, ac multis amplissimisque verbis com- mendatos, bonam spem habere iussit, ac se cum tempus fuerit, implendum quod postulant affir- mauit.

Item in Gothorū exercitu.

Bellisarij astus mi- rabilis.

Mediola- num im- peratori deditur. Ex Pro- cop. Arc. li. 1. & Bld. li. 3. dec. 1.

Eodem tempore cū prospera & lata vide- rentur omnia esse, periculum superuenit horren- dum, quod paruo momento cuncta pene subuer- tit. Præsidius erat quidam ciuis Romanus. Is cum Raucenna habitare consueuisset, ab initio belli præfati clam inde aufugerat, Romamque profici- sciebatur. In itinere autem Constantini milites Spoleti degentes, gladium huic pretiose ornatū abstulerunt. Is ergo spoliatus, & iniuriam indig- ne passus, querela apud Bellisarium exposita reddi sibi ablata postulauerat, Bellisariūque illi gladium restitui præcepit. Et cum sapius hoc præcepisset Constantino [ eius enim milites erant, qui gladium abstulerant, ] & ille præceptū contempnisset. Ego, inquit Constantinus, potius gladium illum in Tyberim abiciam, quam illi nebulon reddam. Hoc valde contumaciter, & proterue dicens. Tunc Bellisarius. Nunquid tu mihi subes? Subero (inquit) postquam impera- tor ita vult. Verū in hac vna re nunquam tibi parebo. Cum hæc audisset Bellisarius, magis irri- tatus est, ac vocari apparitores iussit. Constanti- nus autem putans in sui perniciem apparitores vocari, arrepto pugione, qui sibi ad femur pen- debat, in Bellisarium ruit, eūque paulo infra stomachum percussit. Quod nisi circumstantes subito accurrissent, ac vi extorto pugione ipsum in manibus apparitorum tradidissent, suprema illa dies Bellisario fuisset, eiusque interitus cun- cta simul tecum ruina traxisset, Gothique eodem die rerum domini efficiebantur. Sed non permi- sit Dei bonitas tanta mala contingere. Constani- nus autem paulo post iubente Bellisario inter- ficitur.

Cum autem ob inducias factas superius, Belli- sarius Romam, Gothi castra munitionesque cus- todirent, querelæ & altercationes ortæ sunt pro induciis cōtra fidem violatis, ex huiusmodi cau- sa. Nam cum Gothi Portuensem urbem, & Cen- tumcellas urbem maritimum, ac Albam urbem, quæ est in Maris custodirent, deficientibus sibi necessariis ad victum, eas vrbes vacuas dimise- runt: quas Paulus Isaurorum præfectus, qui Ostig cum classe remanserat, occupauit. Vitiges igitur, oratores Romam misit, qui & fractas contra fi- dem inducias quererentur, ob occupatas Gotho- rum vrbes, vnde & restitutionem fieri debere ea- rum. Oratoribus autem Bellisarius in hunc mo- dum respondit. Redite (inquit) ad regem ve- strum, eique dicite, omnibus patere, quibus de causis Bothi eas vrbes pro derelictis habuerint. [ Induciis quidem eripere auferréque vetari. ] Occupare vero, quæ à nullo possidentur, nequa- quam prohiberi. Ex hoc suspiciones insurrexe- runt, querentibus Gothis paria Bellisario refer- re. Nam istæ tres vrbes magnas opportunitates Bellisario ad bellum afferebant.

Deinde misit in agrum Picenum equitum duo millia. His autem copiis præfecit Ioannem Vita- liani, vt si quid Gothi tentarent, esset paratus con- tra eos. Gothi igitur furtim Romam rapere ten- tauerunt, primò per aquaductum quemdam via noctu quæsita, deinde rariibus traiecto amne iux- ta Martium campum. Sed in vtroque loco eos spes fefellit. Nam & per aquaductum conspecta lumina fraudem illorum detexerant, & obstru- to aquaductu facultas eis præcisâ est inuadei di. Et ad

Constati- nus i Bel- lisarium irruit.

De indu- ciis viola- tis inter Bellisarij & Gothos alterca- tio.

Gothi in- sidias vr- bem cape- re tentar- unt, sed fru- stra.

ad campum Martium detecta proditio, conatum A eorum irritauit. Proditio autem illa ad intrandū campum Martium rariibus traiecto amne, adiuto- rio duorum Romanorum ex infima plebe procu- rabatur. Vigiles autem, qui positi erant ad custo- diendum talem locum, vnde ex amne in campum Martium possent intrare, duorum Romanorum pecunia eis ob hoc data opera ordinatum erat, vt ab eis acciperent potum somniferum, quo hau- sto euigilare non possent, & consequenter access- tum eorum detegere. Sed Deo volente alter eor- um pœnitentia ductus, rem Bellisario patefecit, altero capto medicamentum somniferum, quod sibi rex dederat repertum est, & tota rei series tor- mentis expressa. Huic igitur Bellisarij iussu nau- sus & auricula amputantur, ipseque asino impos- situs, per Pincianam portam ad Gothorum ca- stra missus est, vt cognosceret Vitiges detectam fraudem, & conatum suum patefactum.

Bellisarius itaque his ita deprehensis, seruan- das sibi inducias nequaquam existimauit, quare ad Ioannem scripsit, vt bellum exequeretur. Ille igitur cum duobus equitum millibus agrum Pi- cenenum peruadens, vxores natosque Gothorum cœpit, & prædis & rapinis regionemque totam inuoluit. Vglitheum verò Vitiges paruum cum Gothorum copiis sibi obuiam profectum, praelio superauit, ipsumque ducem cum magna parte co- piarum occidit. Inde victor factus captis multis agri Piceni oppidis, relietisque Auximo & Vrbi- no vrbibus munitis copias deducens, Fanum & Pisaurum cepit. Et cum Ariminenes non bene conuenirent cum Gothis, appropinquans ipse cū exercitu tantum terrorem intulit eis, vt diffisi in eo loco consistere, Raucennam omnes demigra- rent. Ciues autem portas eis aperuerunt, & per hunc modum Ioannes Ariminum cepit.

Gothi autem postquam Ariminum captum in- tellexerunt, obsidionem vrbis Romanæ dissolue- re, atque inde abire statuerunt. Itaque Vitiges paucis post diebus crematis castris cum omnibus Bothorum copiis abiit. Qui insuper in ipso re- cessu magna detrimenta suscepit, propterea quòd media iam exercitus parte transgressa pontem, Gallisarius postremos à suis inuadi iussit, multif- que Gothorum interfecit, reliqui tanto tumul- tu & festinatione pontem transire coacti sunt, vt ab vtraque sponda multi in flumen præcipita- rentur. Durauit autem hæc obsidio vrbis Romæ anno integro & diebus nouem in Martio in- cepta.

Vitiges vero licet Raucennam ire properaret, vrbes tamen Hetruriae & aliarum provinciarum continere in potestate studebat. Quam obrem mi- lites suos Clusium ad urbem veterem, Tuder- tum, Auximum, Vrbinum, Cesenam, ad Mōtem ferretum custodiendi causa misit. Ipse vero cum reliquo exercitu ad obsidendum Ariminum pro- fectus est. Bellisarius vero, post recessum Go- thorum Martinum & Ildigerem cum equitibus mille Martinum festinare iussit. Indéque Ioan- nem & equites, qui cum illo erant abducere, pe- dices vero ibi collocare. Ioannes autem neque ipse parere voluit, neque etiam Damianum pa- truem suū parere permisit cum suis equitibus. Quare Ildiger & Martinus Ariminum abierunt. Vitiges autem inter hæc veniens Ariminum ob- sedit. Primòque statim tempore ligneam turrin-

Proditio- nis pœna.

Belli ire- ri aperte renoua- tur.

Gothi sol- uunt ob- sidionem vrbis Ro- mæ.

Que post- solutionē euenerit.

murorum altitudini parem fecerunt. Eam igitur A Bothi contra illum muri partem, vbi facilior erat aditus, constituerunt, postridie urbem expugna- turi. Ioannes per noctem eductis militibus, fos- sam latam & profundam ab ea parte effecit, mul- ti que Gothorum cadunt. Committitur magnum praelium circa turrin, & post longum & atrox certamen turrem Gothi retraxerunt, sed tanta suorum eade tantòque detrimento, vt spem abii- cerent vi oppidum oppugnandi, sed fame perui- cere obfessos Vitiges cogitauit.

Mediolanensibus legatis per hæc ipsa tempo- ra, qui Romam venerant, auxiliares copias Belli- sarius concessit. Præfecit autem omnibus copiis Mundilam, vnum ex familiaribus suis, virum stre- num. Qui transmissis tandem Padō ad urbem Ticinum (quæ nunc Pavia dicitur) quum venis- set, Gothi ex eo oppido egressi, illos inuasert: commisso autem breui praelio, Gothi ab hostibus intra urbem compelluntur. Mundilas vero cum copiis suis per pontem, qui iuxta urbem erat, transferunt. Et demum Muadilas cum suis Me- diolanum profecti in urbem recipiuntur. Inde Bergomum, Comum, & Nouaria, & alia illarum partium vrbes exemplum Mediolani secute sunt, recipientes sponte Mundilam cum suis.

Vitiges autem cum ea, quæ accidissent, Medio- lani, cognouisset, Vraiam fratris filium magno cum exercitu ad loca illa transmisit. Qui & con- tineret in fide ciuitates, quæ nondum à Gothis defecerant, & illas, quæ iam recesserant à se, recu- perare conaretur. Ipse autem Vitiges ad Theode- bertum Francorum regem, qui fœdus nuper cum eo icerat misit, vt auxilia sua Vraia coniungeret. Bellisarius autem cum iam maturefcerent sege- tes. Roma egressus, Tuderum pactione recepit. Interim Vitiges Anconam urbem qui Bellisarij præsidio tenebatur, experiri cum omnibus co- piis constituit. Ea ciuitas per id tempus in mon- te solum mœnia habebat, planiora vero sub mō- tem loca nullis mœnibus claudebantur, et si ædi- ficis frequentata. Cum igitur illuc Gothi aduen- tassent, Conon præfectus Bellisarij, qui Anconæ præerat, cum mille militibus aduersus Go- thorū quatuor millia occurrens in bello confectum pe- nas luit suæ præsumptionis: profligatus enim & in fugam versus, magnam suorum partem amisit, & vix tandem in urbem receptus fuit. Cum verò Gothi scalis urbem capere niterentur, alij igne coniecto adificia omnia, quæ sub vrbe erant, cremauerunt.

Ariminū à Gothis obsidetur

Mundilas bellisapud in sub res gesti dux.

Gothi An- conam ob- sident.

Conon à Gothis profliga- tur.

Narsis in Italiam aduentus, iidem.

§. IIII.

Narses inter hæc cum exercitu nouo venisse in Italiam nunciatus est. Erat autem Narses eunuchus, multumque gratia & potentia apud Iustinianum valebat. Denique vnus hic impera- toris aulam in omnibus gubernabat, pecuniarum imperialium receptor ac dispensator, cōsiliorum omnium particeps, & interdum auctor. Auxit au- tem exercitum missum in Italiam militum quin- que milibus. Bellisarius inter hæc audito Anco- nitarum periculo venerat in Picentes. Idem fe- cerat & Narses, circæque urbem Firmium duces ipsi simul & exercitus in vnum cōuenerunt. Ibi cum de communi bello consultaretur, Narsetes Secunda pars Ant. Hist. Y. 4.



A.C. 540. sententia præualuit, vt Ioanni Arimini obfesso A  
 auxilium confestim præberetur. Qui cum suis  
 militibus fame confectus septem dierum moram  
 literis suis pepigisse significauit. Licet Ioannis  
 temeritatem multi accusarent, quod contra Bel-  
 lisarij iussum sese intra Ariminum concludisset,  
 superbia & auaritia ductus cuncta pro arbitrio  
 fecerit, nullo respectu ducis aut mandatorum. Sē-  
 tentia Narsetis in concilio approbata, mari & ter-  
 ra castra mouentes, tandem Ariminum peruene-  
 runt. Itaque Gothi duos exercitus aspicientes,  
 arbitrantes se circumueniri, obsidionem illico  
 dissoluerunt, nullo ordine Rauennam ex fuga  
 repetentes.

Gothi sol-  
 uunt ob-  
 sidionem  
 Arimini.

Inter Nar-  
 setem & Bel-  
 lisarium  
 odij se-  
 minariū.

Vrbini  
 Bellisario  
 deditur.

Igitur cum classe primus Narsetes applicuit, e-  
 greffusque in terram Gothorum castra diripuit,  
 nec multo post Martinus & Bellisarius cum exer-  
 citibus superuenerunt. Cum vero Ioannem &  
 milites, qui cum eo obfessi fuerant, pallore & in-  
 edia confectos conspicerent, ad Ioannem quasi  
 eius temeritati illudens, ait Bellisarius. Perma-  
 gnas (inquit) gratias Ildigeri debes. Ad hæc Ioan-  
 nes superbe nimium respondit, se quidem Ildi-  
 geri nullas debere gratias, sed Iustino & Narseti,  
 omnes ostendere volēs nullam Bellisario curam  
 fuisse salutis suæ, nisi Iustinus & Narsetes compu-  
 lissent. Verba hæc Bellisarium turbauerunt, & fuerūt  
 dissensionum initium. Ioannes enim post hæc  
 Bellisarium formidans Narseti adhaesit, dicens,  
 non Bellisario, sed Narseti Italiae gloriam debe-  
 re vendicari. Hæc Narsetem ita extulerunt, vt  
 seorsum castra sua faceret, ac ex iis nihil sequi  
 vellet que Bellisario videbantur, ac sua per se  
 cæpta consiliaque de bello iniret. Simul tamē ad  
 obsidionem Vrbini profecti sunt, non tamen ei-  
 dem castris, sed Bellisarius contra eam partem  
 vrbis, quæ ad orientem spectat, Narsetes ad occi-  
 dentem confedit. Cum vero expugnare vrbem  
 Bellisarius statuisset, machinæque pararet, Narsetes  
 quasi rem vanam deridens post dies paucos, quæ  
 eo venerant, deserta obsidione cum exercitu suo  
 Ariminum rediit, Bellisariumque, & suos dereli-  
 quit deteriori conditione, quam si ipse ab initio  
 non venisset. Hostes enim cernētes partem exer-  
 citus abire, fiduciam supra modum assumpserūt.  
 Bellisarius tamen in obsidione permanens, experi-  
 riti expugnationem constituerat. [ Cum igitur  
 se ad ista pararet, felicitate quadam accidit vt  
 fons qui vnicus Vrbini fuerat, sponte sua exares-  
 ceret. ] Quare deterriti, qui obsidebant, pactio-  
 ne imita vrbem dedidere, vt Gothi Vrbinatēque  
 imperatori Iustiniano subessent æquo iure cum  
 alijs Italicis, qui imperatori parebant.

Vrbino recepto Bellisarius in Beneuentanos  
 exercitum duxit. Eius autem vrbis difficillima  
 expugnatio erat, quoniam in saxo vndique præ-  
 ciso constituta: nullum fere aditum expugnatio-  
 nis dabat. Sed in defectu frumenti spes erat. Lon-  
 go enim bello Italia atrita ac multis exercitibus  
 calcata, singulari ciuitates frumenti penuria labo-  
 rabant. Qua etiam penuria ad extremum domi-  
 ta, in Bellisarij potestatem deuenit.

Narsetes vero cum Arimini esset, Ioannem cum  
 exercitu misit ad Cefenam expugnandam. Ibi dū  
 mœnia scalis aggreditur, repulsus multis vulneri-  
 bus multos suorum amisit, & Phanatheus Heru-  
 lorum dux ibi interijt. Quamobrem à Cefena  
 descendens Ioannes, ad Forum Cornelij ( quæ nunc

Imola dicitur) exercitum duxit, eamque sese dan-  
 tibus incolis suscepit.

Mundilas per idem tempus, & qui cum eo Me-  
 diolani erāt, maximis difficultatibus inuolui cœ-  
 perunt ob Francorum aduentum. Theodebertus  
 enim Francorum rex à Vitige vocatus (vt dictum  
 est) decem millia Burgundionum ad Vraiam mi-  
 serat. Qua ille multitudinem fretus, non procul à  
 Mediolano castra posuerat, & importationē fru-  
 menti cæteri que commearum omnem impedi-  
 bat. Mundilas copias suas Comi, & Bergomi, &  
 Nouariæ dispartitus necessario erat. Ipse vero  
 non magnum numerum equitum secum habebat,  
 quoniam in vrbis defensione non erat difficultas.  
 Mediolanenses enim ciues vnanimiter ad defen-  
 sionem concurrebant. Sed defectus annonæ in  
 vrbe populosissima timebatur, si barbari diutius  
 in iis locis stare sinerentur. Bellisarius igitur hæc  
 intelligens, Martinum & Vlianum cum magnis  
 copijs mittit, vt Mundilæ exercitui coniuncti bar-  
 baros submouerent. Hi cum ad flumen Padum  
 peruenissent, non ausi transire timore hostium  
 diu in iis locis defederunt, spem Mundilæ & ob-  
 fessorum dierum frustrantes, tandem ad Bellisari-  
 um scripserunt, contra tantas hostium copias se  
 transire non posse. Bellisarius his auditis, statim  
 ad Narsetem de imminente periculo scripsit. Qui  
 quamquam congederet exercitum illuc profici-  
 sci, tamen quia Bellisarij fuerat cœptum, lente ad-  
 modum & incuriosè quasi ad alienum negotium  
 agebatur. Per hunc modum dilata res frustratio-  
 nem accepit. Mediolanum vero acrius preme-  
 batur, & fame iam intolerabiliter laborabat. Ex  
 quo ad extremam necessitatem deducti, Mundila  
 & milites, vt incolumes sibi abire liceat, paci-  
 fecuntur. Gothi autē vrbem ingressi nulli arari  
 pepercerunt, trucidati passim ciues non modo,  
 qui arma ferre possent, sed senes & impuberes,  
 mulieres in seruitutem Burgundionum tradita,  
 vrbs ad solum euersa. Reparatus quidam Roma-  
 nus cuius in ea vrbe captus inuolutum à Gothis  
 concisus & canibus traditus est. Er ita pulcherrima  
 & populosissima Italiae ciuitas totius, ob Bel-  
 lisarij & Narsetis discordias vltimam cladem  
 subiuit. Interfecta sunt illa in vastitate Medio-  
 lanensium ciuium triginta millia.

Bellisarius autem audita Mediolanensium stra-  
 ge in maximo luctu constitutus est, Iustinianoque  
 imperatori scripsit rei totius initium & progres-  
 sum. Iustinianus autem, cum ista cognouisset, æ-  
 gre pertulit, non tamen quemquam puniuit, Nar-  
 setem solummodo ab Italia reuocauit: authorita-  
 tēque totius belli penes Bellisarium esse iussit.  
 Ex hoc Narsetes cum parte copiarum in Græciam  
 abiit, & Bellisarius cum omnibus copijs in Italia  
 remansit, qui de bello gerendo cum iam liberius

*Multa in hac Procopij de bello Gothico historia  
 tanquam falsa Blondus redarguit. Idque maxime  
 hoc loco contra Leonardum Aretinum probat, sed  
 Mediolanum quamuis à Gothis diu oppugnatum,  
 nunquam tamen fuisse expugnatum, præsertim aut  
 Datij Mediolanensis auctoritate nititur: qui cum  
 multa de sui sæculi calamitatibus saepe in suis epi-  
 stolis commemoraret, Mediolanum patriam suam, pro  
 cuius salute Romanæ & Constantinopolim accessit,  
 à Gothis quidem obsidione pressam dicit, sed solo  
 euersam aut direptam nusquam refert.*

cogitare

A.C. 541.  
 Foris Cor-  
 nelij nūc  
 Imola di-  
 citur.

Mediola-  
 num à Go-  
 this euer-  
 titur.

Narsetes in  
 Græciam  
 reuoca-  
 tur.

A.C. 541. cogitaret, omnis eius cura in Vitigem & Rauennam  
 erat conuersa. Duo tamen prius oppida Go-  
 this adiumenta statuebat, quam contra Vitigem &  
 Rauennam exercitum duceret. Erant autem hæc  
 duo oppida Auximum & Fæfulæ, ambo situ loco-  
 rum munitissima, ambo validis Gothorum præ-  
 fidijs custodita. Exercitum igitur trifariam parti-  
 to ipse cum vna copiarum parte ad obsidendum  
 Auximum proficisci statuit, aliam partē cum Cy-  
 priano & Iustino præfectis Fæfulas misit, tertiam  
 copiarum partem Martino & Ioanni ducendam  
 commisit, iubens vt circa Padum cum iis copijs  
 castra faciant, Vraiamque & copias eius in illis  
 locis quammaxime fieri potest conturbent, ne in  
 Tuscos & Pientes ad dissoluendas obsidiones  
 veniant. Martinus igitur & Ioannes profecti cū  
 exercitus parte Dertonam vrbem occupauerunt,  
 indeque Vraiam & Gothos infestare cœperunt.  
 Cyprianus vero & Iustinus Fæfulas aduentus ap-  
 plicuerunt. Quæ ciuitas situ montuosa & muni-  
 tissima, tamen de superiori loco, qua planior est  
 aditus, eam vrbem obsederunt. Bellisarius vero  
 cum longe valida manu Auximum circumfretit,  
 quod oppidum Vitiges optimis militibus mu-  
 niuerat.

*Theodeberti Francorum regis in Italiam  
 transitus, ibidem.*

§. V.

Theodebertus vero rex Francorū cum octo-  
 ginta millibus hominum superatis Alpibus  
 per citeriorem Galliam descenderunt, eo maxi-  
 me, quia cum viderent bellum inibi confectum,  
 ipsi, bellicosi tunc totam Italiam posse superare  
 arbitrati sunt. Nam Martini & Ioannis missorum  
 à Bellisario contra Vraiam castra distabant ab  
 Vraia castris circiter septem miliaria. Inter hæc  
 Franci circa ea repente loca superuenerunt. Hos  
 Vraias & Gothi propter fœdus nuper initium  
 auxiliares sibi venisse arbitrabantur, vt superiori  
 anno in bello Mediolanensi fecerant. Horū Frā-  
 corum perpauci erant equites circa Theodeber-  
 tum regem, cætera vero multitudo pedestris om-  
 nis. Anna vero ferebant non pila vel arcus, sed  
 ad protegendum quidem corpus scutum & ga-  
 leam: ad feriendum autem hostem gladium & se-  
 curim bipennem. In præliis autem maxime secu-  
 ribus vtebantur, quibus compositi ferientes &  
 scuta & galeas hostium perfringebant, vt nemo  
 aduersum tantam vim resistere valeret. Hi ergo,  
 vt amici Gothorum Ticinum annem apud Pa-  
 piam pontem transgressi, magnas postea Papien-  
 sibus clades intulerunt, ac immanitate quadam  
 barbara filios vxorēque Gothorum per agros  
 repertos occiderunt. Moxque transmissis Pado,  
 vbi castris Vraia propinquarunt, siue consilio si-  
 ue temeritate multitudinis, rixa & prælio cum  
 Gothis implicantur. Nec prius finis præliandi  
 fuit, quam Gothi in fugam versi castra sua dese-  
 rerent, fugientēque non longe à Bellisarij castris  
 militibus, admirationem plurimam intulerunt.  
 Nihil enim de Francorum aduentu audierant.  
 [ Quare videntes Gothos fugere tanquam præ-  
 lio profligatos ] existimabant Bellisarium, abdi-  
 tis itineribus venisse ad Vraiam optimum.  
 Armis igitur raptim sumptis, cum aliquāto pro-  
 gressi fuissent, inopinatè Francis occurrerunt, in-

Franci &  
 Gothorū  
 & Bellisarij  
 castris  
 potius  
 iur.

uitique pugnare coacti cito franguntur, neque re-  
 petere castra ausi sola fuga sibi consuluerunt.  
 Franci victores vna & eadem die Gothorum &  
 Bellisarij copiarum castra vtraque ceperunt. In il-  
 lisque constiterunt commeatu in vtriusque aban-  
 de inuento. Vraias igitur ex fuga Rauennam, Bel-  
 lisarij autem copiarum per Placentinorum & Par-  
 mensium fines superato Apennini iugo in Etru-  
 riam abierunt.

Hic subitus Francorum aduentus Vitigem &  
 Bellisarium simul turbauit. Maxime vero formi-  
 do Bellisarium apprehenderat, ne Franci in Etru-  
 riam descenderent, & copias illas, quæ Fæfulas  
 opprimebant, opprimerent. Est enim breue expe-  
 ditumque iter per Placentinum Parmensēque  
 agrum in Etruriam descendentibus. Sed Franci  
 commorantes circa Padum, cum heque vna, ne-  
 que alia opportuna reperirent, vtpote in regione  
 longo bello afflicta, tantūque modo bouina  
 carne & aqua Padi vescerentur, in varios languo-  
 res cito inciderunt. Quibus vexati, cum frequen-  
 tes eorum morerentur, statuerunt retro abire, ac  
 per eadem vestigia, qua venerant in Galliam re-  
 dierunt.

Franci in  
 Gallia re-  
 deunt.

Gothi deinde, qui à Bellisarij militibus obfi-  
 debantur Fæfulis, cum fame premerentur, ac sæ-  
 pius postulara auxilia non venirent, tandem pactio-  
 ne vrbem Cypriano & Iustino Bellisarij duci-  
 bus dedidere. Illi autem receptis Fæfulis ac  
 præsidio militum imposito cum reliquis omni-  
 bus copijs Auximum profecti sunt. Vitiges autē  
 cum toto Gothorum robore iis, qui Auximi ob-  
 sidebantur, larum sese opem promittebat, [ &  
 Vraia præsentia hoc ipsum polliceri videbatur, ]  
 tamen frustra obfessi expectabant. Quare Bellisarij  
 eo quoque copias vndique cōtrahere cō-  
 ctus est, & ne longus obsidionis labor in irritum  
 caderet, statuit eos necessitate aliqua ad deditio-  
 nem compellere, cuius rei gratia hæc machina-  
 tur. Fons erat perennis aquæ extra mœnia Auxi-  
 mi, ita propinquus mœnibus, vt intra iactum la-  
 pidis foret, & quoniam animaduertebar Bellisarij  
 ex eo fonte obfessos tantummodo aquam ha-  
 bere, illum fontem statuit illis tollere. Vnde quin-  
 que viros huius artificij gnatos, cum dolabris &  
 malleis ad hoc ipsum paratis, multorum clypeis  
 protectos, ad fontem effodiendum destruendum-  
 que submisit. Quod cum parum destruere pos-  
 sent præ tenacitate adificij, & resistentia obfesso-  
 rum per murum, Bellisarius hoc opere dimisso  
 alium adinuenit, scilicet succo herbarum mali-  
 gno, & cadaueribus iumentorum & lapide cæ-  
 noso, quem Auestum vocant, inficiendam eius  
 fontis aquam curauit, & eam penitus inutilem  
 reddidit. Gothi igitur penuria aquæ laborantes  
 pactum quarunt à Bellisario, vt scilicet incolu-  
 mitate rerum suarum data eis, proficiscerentur  
 Rauennam; ciuitate concessa. Contradictentibus  
 autem militibus Bellisarij prædamque totam ca-  
 stri postulantibus, sic rem Bellisarius composuit,  
 vt dimidia pars militibus in prædam daretur, a-  
 liam dimidiam Gothi sibi retinerent. Et sic op-  
 pidum hac pactioe traditum est.

Bellisarij  
 astucia.

*Bellisarius Rauennam obsidet, ibidem.*

§. VI.

Post hæc Bellisarius, anno Domini 542. ad-  
 uersus Vitigem & Rauennam ducere copias  
 Secunda pars Hist. Ant. Y 5

A.C. 542. statuit, eisque vndique contractis, eò profectus est. Qui statim in primo aduentu Maximum vni ex praefectis suis cum parte copiarum ad obseruandas custodiendâsq; Padi ripas misit, ne quid inde importari Rauennam valeret. Venit etiam ex Dalmatia Vitalis cum aliis copiis à Bellisario vocatus, & alteram eius ripam fluminis obsedi. Magna inter hæc nauigiorum multitudo cum veniret, frumentum commearumq; ceterum Rauennam ferentium, flumen ipsum vsque adeo decreuit, vt pleraque nauigia destitueretur. Ex quo factum est, vt omnia nauigia à militibus Bellisarij caperentur, [ nec multo post ea capta flumen in suam magnitudinem rediit. ] Fluuio igitur Padi facultas importandi Rauennam necessaria ablata est. Mari verò importari nihil poterat, cum vbique Gothorum hostes mare possiderent.

Cum Rauenna in hunc modum obsideretur, legati Francorum ad Vitigem venerunt, quingenta armatorum millia in Italiam transitura nunciabant, ac liberationem obsidionis, Bellisarijque destructionem, si in societatem dominationis Italia Gothi recipere Francos vellent, promittebant. Bellisarius vero sentiens Francorum legatos ad Vitigem venisse, confestim & ipse suos legatos Rauennam misit, qui concordiam Gothis cum imperatore Romano offerrent, ac infidelitatem Francorum commemorando ab illorum societate dererent. Gothi igitur Francorum & Bellisarij hincinde auditis legatis, quid optimum foret consultantes; post longam disputationem imperatoris concordiam prætulerunt. [ Per hunc modum legati Francorum irrita legatione dimissi sunt, & frequentes posthac cum Bellisario tractatus habiti, denique ] rerum tractatarum exitus fuit, vt controuersæ omnes ad arbitrium imperatoris Iustiniani delegarentur, huiusque rei gratia oratores ad Iustinianum misit, & induciarum quædam inter obsidentes & obsessos fuerunt constituit. Inter hæc accidit horrea publica, quæ erant Rauennæ, cum omni frumento cremari: quæ res in maximas difficultates Gothos adduxit, cum & frumenta incendio consumpta essent, & Bellisarius importari non sineret. Gothi per hoc tempus, qui Alpes incolebant, plerique se Bellisario dedere significarunt. Alpes enim Gallias ab Italia diuidunt, quæ mirabili altitudine insurgentes, difficillimos aditus habent. Sisigis igitur vnus ex Gothorum proceribus, qui in Alpibus castella quædam habebat, primus omnium Bellisarij milites ad ea loca millos sponte suscepit, & alia castella idem facere suasisit. Et per idem tempus, licet Vraias exercitum congregaret, vt Rauennam proficisceretur, Gothi qui cum eo erant, [ postquam audiuerunt Sisigim ad hostes defecisse, castellaque & vrbes in quibus ipsi natos vxorâsq; habebant, tentant ante omnia eò ducere Vraiam cõpulerunt. Hæc cum audisset Ioannes Vitaliani & Martinus, sine vlla mora & ipsi in Alpes profecti, castella quædam, in quibus vxores eorum erant, & filij qui cum Vraia militabant, ceperunt. Quæ postquam illi intellexerunt, ] desertis castris eius, ad hostes transfugerunt, quo suos recuperaret. Et sic Vraias destitutus à suis cum paucis in Galliam reuersus est.

Legati ab imperatore Iustiniano inter hæc venerunt, ferentes Iustiniani responsum ad ea, quæ Vitiges cum Gothis de concordia postulauerant.

Gothi qui Alpes incolebant, se Bellisario dedit.

Conditio nes pacis Iustiniani cum Gothis inq.

Francorū legati cū Vitige de fœdere in fœdo tractant.

Summa sententiæ Iustiniani hæc fuit. Vitiges omnia trans Padum loca retineat, citra Padum vero cuncta dimittat. Mediam vero pecuniarum partem regalium imperatori tradat, reliquam partem retineat. Gothi vero omnes, qui citra Padum incolunt, subiecti Romano imperio sint. Locuti ergo prius cum Bellisario legati, deinde Rauennam ingressi mandata exposuerunt, quæ lætis animis ab Vitige, ceterisque Gothorum proceribus audita & comprobata sunt. Bellisarius autem hæc magno cum dolore audiebat, secum ipse indignans, ac grauiter ferens, quòd cum plenam victoriam de Gothis posset habere, sibi auferebatur. Itaque redeuntibus paulo post legatis ac subscriptionem eius postulantiibus subscribere noluit. [ Ex quare nata est suspicio, quasi Bellisarius ipse imperiū affectaret, & totus abalienatus à Iustiniano esset. Quæ opinione inducti Gothi clam ad eum miserunt, hortantes, vt non alteri sed sibi ipsi occidentale imperium comparare vellet. Sensit Vitiges hæc oblata, suòsq; & ipse mitens nuncios ad hæc Bellisarium cohortatus est. Bellisarius igitur ista considerans ac vtilia fore arbitratus, non multo post quodam è suis Rauennam misit, significauit se constituisse ea facere, quæ illi suasisent. Gothi autem sine mora legatos ad Bellisarium miserunt. Hi cum in castra venissent, Bellisarium secreto conuenientes, fidem, promissionem ac iusiurandum ab eo petunt, de legitima gubernatione institutiisque Gothorū seruandis, & aliis huiusmodi compluribus. Deinde quod ipse Italia Gothorum posthac rex esset. Bellisarius cetera iurauit omnia. De regno autem suscipiendo, ] cum esset Rauennæ coram Vitige ceterisque Gothorum proceribus, se prætaturum iusiurandum dicit. Legati vero nequam suspicantes, quin rex esse velit, hæc in parte capere iusiurandum ab eo distulerunt, quasi mox Rauennam ingressis id foret prætaturus. At Bellisarius longe alia mente agitabat. Tunc igitur rebus ita gestis, Bellisarius volentibus Gothis in urbem Rauennam vocatus est. Ille autem ornato exercitu, classeque parata, qua commearum omnis generis abunde deferret, magna Gothorum exercitusque læticia Rauennam ingreditur. Cum vero ingentes Gothorum copiarum essent, volens Bellisarius eas copias diminueret, paucis post ingressum diebus licentiam omnibus, qui citra Padum incolebant, dedit domum remeandi. Illi vero longa militia defessi, libentissime ad suos redierunt, ita multitudine Gothorum, quæ erat Rauennæ attenuata, Bellisarij exercitus longe potentior, ac plane dominans intra Rauennam mœnia remansit.

His itaque confectis Gothorum proceres, qui per Italiam vbicumque erant, vel ipsi venerunt ab Bellisario Rauennam, vel oratores suos miserunt. Sed cum susceptio regni à Bellisario differretur, eaque res admirationem primò, postea etiam suspicionem pareret: auxit mox suspicionem reuocatio Bellisarij ab imperatore Iustiniano facta. Nam fama increbruerat, & detulerant quidam Bellisarium affectare Italia regnum, ac iam plene suscepisse. Quo metu Iustinianus illi ad se confestim ex Italia reuocauit. Gothi autem hoc sentientes, sibiipsis ab initio nullo modo persuadere poterant illum ad imperatorem Iustinianum esse rediturum. Sed postquam apparatus fieri

A.C. 542.

Bellisarius rex Rauenna potitur.

Bellisarius rex Gothorū fieri reuocauit.

A.C. 542. fieri viderunt, ac omnia disponi, quæ ad profectiorem eius fieri oportebat, deceptos sese ac plane circumuentos à Bellisario cognouerunt, sed quid agerent ignorabant. Ille enim Rauennam & proceres Gothos in potestate sua habebat, vt nec querela libera forent.

Gothi vero qui trans Padum erant, vbi hocenserunt Papiam conuenientes, ac multum inter se conuesti de communi gentis calamitate & Bellisarij fraude tandem Vraiam sibi constituere regem voluerunt. Quod ille passus non est, maxime illa se ratione excusans, quòd cum filius fratris Vitigis esset, neque pie neque honeste facere videretur, si illo viuente regnum assumere videretur. Hac ratione probabilis se excusans author fuit, vt Ildouadus rex constitueretur, vir magna inter Gothos auctoritatis, magnaque potentia, & qui longo tempore Verona dominatus esset. Is ergo ex vrbe Verona Papiam vocatus, purpurâque indutus: rex Gothorum appellatur, ac de salute gentis suæ cogitare iubetur. Ildouadus ergo rex Gothorum factus, statim oratores Rauennam ad Bellisarium misit. Qui commemorata illius promissione dudum facta de regno Italiae Gothorūque suscipiendo, defectum fidei palam arguerent, ac ea fraude deceptos ab eo fuisse Gothos conquererentur. Proinde si etiam tunc adimplere promissam, ac rex fieri velit, id factum ostenderet. Ildouadus Rauennam offerre se esse venturum, ac purpuram ad pedes eius esse positurum. Sin autem imperatoris Iustiniani seruus esse magis, quàm ipse imperare velit, ne grauiter ferat, si Ildouadus & Gothi, qui reliqui sunt, de communi gentis suæ salute prouidere nitantur. Hæc summa orationis fuit. Bellisarius palam ad hæc respondit se viuente Iustiniano imperatore nunquam regnum esse suscepturum. Cum hoc ergo responso legati ad Ildouadum Papiam redierunt. Bellisarius deinde parata classe cum Vitige, & ceteris Gothorum proceribus & thesauris regis Byzantium, id est Constantinopolim nauigauit, quinto anno postquam bellum in Italia gerere ceperat.

Ildouadus Gothorum rex creatur.

A.C. 542.

Bellisarius in Thracia nauigat.

Qualis vir esset Bellisarius ex lib. 3. Leon. Aret. & Blondo.

§. VII.

Bellisarius iste, vt omitamus rei militaris scientiam, qua omnes ætatis suæ ducēs longissime superauit, vir summæ humanitatis, perquam pauperi & opulento sese impertiebat. Accessusque ad eum faciles & liberi cuique generi hominum. Præterea liberalitas admiranda. Militibus, qui equos, aut arcus, aut arma non ignauiter amississent, continuo alia donabat. Rusticorum vero tantam habebat curam, vt in ducendo exercitu neminem eorum violari, nemini damnum inferri pateretur. Ne poma quidem in arboribus pendente milites sui attingere audebant. Hac ille seueritate disciplinæ consequebatur, vt castra eius essent abundantiora, quàm vllum in vrbe forum. Ita libera & secura erat rerum venalium importatio. Abstinentiam vero eius erga ciuitates socraticas & amicas, nemo satis digne queat referre, maximaque illius in ciuitates beneficia. Nulla vnquam vexationes audiebantur.

Bellisarius ab imperatore humaniter exceptus.

Cum igitur Bellisarius Byzantium venisset, magna læticia à Iustiniano imperatore susceptus

plurimòque in honore habitus, omnem, quæ de se prius habita fuerat, suspicionem deleuit. Gothi etiam, quos secum adduxerat, benigne humaneque recepti sunt, & cum admiratione quadam circumspiciti, nec id immeritò. Erat enim Vitiges rex Gothorum vxorq; eius Amalafuentia quidam Theoderici regis, qui Italiam possederat, neptis. Præterea Ildouadi tunc filij duo, quos Rauennæ apud Vitigem repositos non dimiserat Bellisarius, sed vnà secum in Graciam adduxerat. Erant & alij Gothorum proceres, Bellisarijque virtutem, qui tantas res confecisset, admirabantur, tollentes eum in cælum laudibus, quod nuper Africam, nunc Italiam ad Iustiniani imperium redegisset.

In Italia vero post Bellisarij discessum apud Ioannem Bellam & Vitalem Iustiniano iubente gubernatio remanserat. Venerat etiam & Constantianus ex Dalmatia, qui & ipse numero gubernatorum additus est. Confestimque apparuit, quantum inter gubernationem horum & Bellisarij interesset. Nam qui in gubernatione successerunt, neque humanitate, nec virtute, nec abstinentia pares fuerunt. Nam cum ipsi rapinas prædâsq; sectarentur, etiam milites in omnem licentiam prolabi permiserunt. Superbi quidem in socios, in hostes vero nimis feroces.

Itaque res breui tempore retroverti, & in ruinam tendere cepit. Ildouadus autem rex Gothorum nouiter constitutus, post Bellisarij discessum summa cum diligentia res exequabatur. Gothos enim omnes & Italos, qui cum eis sentiebant, arma capere, & ad præscriptam diem Papiæ conuenire iussit. Paruus quidem ab initio exercitus cum eo fuit, sed continuo augetur, ac spem alium in dies meliorem. Adiuuabat vero non mediocriter Gothorum partes auaritia & iniuria aduersariorum. Exactores enim pecuniarum fiscali nomine à Iustiniano in Italiam misit, populos vexare mirabili acerbitate ceperunt, & ad indubitatum pecuniarum solutionem compellere. Quamobrem & singulis priuatim hominibus, & publice ciuitatibus tantam desperationem intulerunt, vt Gothos iterum fieri dominos rerum optarent, multique ad Ildouadum volūtarie proficiscerentur, eiusque exercitum auerent. His crescens in dies Ildouadus omnes trans Padum Venetiarum vrbes in potestatem recepit, & Italorum Gothorūque multitudine exercitus eius completus est. Quamobrem haud multo post educere in aciem, ac fortunam pugnae tentare non dubitauit. Prælium hoc non procul Taruisio fuit aduersus Vitalem, qui vnus erat ex Iustiniani ducibus. Victorq; Ildouadus tanta strage Vitalis exercitum concidit, vt dux ipse cum paucis vix euaderet, reliqui omnes vel interficerentur à Gothis, vel captiui ducerentur. Ea victoria & magna & clara incredibile quantum Gothorum animi creuerunt, quantumque fractæ sunt vires aduersariorum, vt non solum trans Padum per Galliam & Venetias, verumetiam citra Padum Gothorum partes confirmarentur: noménque Ildouadi celebre fieret apud Iustinianum imperatorem, aliâsq; nationes.

Ildouadus nec multo post Vraiam maximum inter Gothos hominem ad mortem vsque persecutus est, suspitione iniecta quasi cum hostibus sentiret. Hæc enim prætexebatur causa, Sed ve-

A.C. 542.

Bellisario in imperio valde imparis succedant.

Auaritia Iustiniani Italiam perdidit.

Victoria Gothorū contra Vitale Iustiniani ducem.

rior causa fuit, quod Ildouado regi suspecta erat A. C. 543. Vraia potentia, & ideo eum interfici iussit. Cuius mortem permulti Gothorum improbauerunt, palamque detestati sunt, quasi rem sceleratam & impiam. Itaque & ipse Ildouadus ab Villa vno ex custodibus corporis sui in conuiuio dum praederet occiditur. In eius vero locum Atharicus rex creatur. Qui nec ipse diu regnavit, sed propter malam ineptamque gubernationem quinto post electionem mense a Gothis occiditur, ita duobus regibus intra biennium interfectis, ad Totilam magno Gothorum consensu regnum deferretur.

Mors regis Ildouadi.

De rebus Totila contra Italiam, Romam, & imperatorem gestis.

CAPITULUM V.

De Totila rege Gothorum iidem.



Otila itaque post Atharicum ( alias Alaricum ) magno Gothorum consensu est rex eorum factus. Hic antequam rex factus esset, Taruij dominabatur, quae est ciuitas Venetiaram. Pater eius Ildouadi regis frater germanus fuerat. Itaque interfecto Ildouado, Totila ipse formidans propter illius consanguinitatem, clam Rauennam misit, & eum Iustiniani ducibus pepigit ad hostes transire cum omnibus qui secum erant, cum Taruisio oppido. Dicta ad rem conficiendam dies erat, quae cum nondum venisset, Gothi penitentia ducti quod Ildouadi morte letari fuissent, quodque Athalaricum regem creassent, hominem nequaquam tanti, vt Gothorum gentem defendere aduersus tantas hostium vires valeret, ad Totilam Ildouadi propinquum respicere, atque regem optare coeperunt. Et hic fuit Totila, quem ob sauitiam ( vt dicitur ) inflictarum cladum, Dei flagellum quidam appellauerunt, sicut & Atila alius ab isto, quia rex Hunnorum ille, & per centum annos ante. Iste Totila rex Gothorum genere quidem Gothus fuit, sed in Italia natus atque educatus.

Duces Iustiniani sese mouent.

Verona capitur per prodicionem.

Iustinianus autem imperator cognitis iis, quae in Italia contigerant, ducum suorum imperitiam & locordiam increpabat, quod in tantis discordiis hostium, tantisque reuolutionibus ipsi opportunitatem rerum agendarum nacti, nihil opportunius effecissent. Quibus increpationibus permoti, Rauennae duces simul omnes conuenerunt. Ibi cum de inferendo bello consultarent, placuit ante omnia ad urbem Veronam exercitum ducere. Eius namque urbis capiendae spes quadam illis secreto offerebatur. Erant vero hi duces vndecim, quorum praecipui habebantur Constantianus & Alexander in Italiam nuper a Iustiniano missi ad pecunias colligendas. Profecti igitur cum ingentibus copiis, vbi Veronae propinquauerunt, spem dudum sibi datam experiri decreuerunt. Erat enim Martianus quidam vir domi nobilis, castellum habens non procul a Verona. Is per vias imperatoris animo praeferebat, custodem vnus portarum induxerat ad exercitum imperatoris introducendum. Re igitur arcane composita, cum eo peruenisset exercitus, praemittitur Arthauades Armenius cum manu delectorum militum, qui portam ante capiatur, ac ceterum exercitum praestoletur. Nihil promissorum in hoc loco

defecit. Nam intempesta nocte cum ad portam venissent milites, proditor aperiens intra urbem eos recepit. Illi portam ingressi, mœnibus quoque super eam captis exercitui significauerunt. Sed Gothi sentientes in vrbe esse hostes, per diuersam portam aufugerunt. Duces vero captam portam a suis audientes iter statim quidem ingressi sunt. Sed antequam in urbem venirent, de praeda inter se disceptantes quinque millibus ab vrbe passibus constituerunt. Inter haec dies eluxit. Arx est Veronae vrbi supereminens, in qua intra urbem & extra longe prospectus est. Gothi igitur, qui in arcem refugerant, cernentes paucos intra urbem hostes, exercitum vero extra urbem existerent, necdum mœnibus appropinquare, subito ex arce impetu facto urbem peruicerunt, & portam, quae tenebatur ab hostibus receperunt, atque clauerunt. Milites vero, qui per noctem fuerant ingressi, partim oppressi, partim ad mœnia confugientes desuper repugnabant. Venientes autem paulo post duces cum portam clausam inuenissent, quamquam intus essent milites, qui eos vocabant, ac ne se desererent precabantur, tamen euestigio abierunt. Militum vero pars è muro se demittens euasit, è quorum numero fuit Arthauades Armenius eorum praefectus, ceteri vel capti, vel interfecti sunt. Per hunc modum prauitate & avaritia ducum res apud urbem Veronam periere.

Iustiniani ducum uerba.

Iustiniani imperatoris duces post haec, quoniam Veronae caepa flagitiose turpiterque euaserant, ex illis locis abierunt, transmissoque Pado amne Placentiam profecti sunt. Totila per id tempus Papiam degebat, cognitioque hostium aduentu, qualicumque potuit copias prope contraxit. Duces vero Iustiniani inter haec ultra Placentiam progressi, secus ripam Padi castra faciebant. Totila autem, quamuis foret admodum impar, tamen cum iis quas habebat copiis, obuiani illis exire, ac fortunam pugnae experiri constituit. Cui igitur in propinquo essent castra, ac pugna decernere vtriusque placuisset, Totila per noctem partem equitum praemissit, quos viginti fere stadiis ultra hostium castra flumen transire iussit: & cum pugnare ceptum esset, post terga hostium cum quammaximo valeret tumultu adoriri mandauit. Ipse vero cum tempus fuit, ad hostes exercitum duxit. Id ipsum fecerunt & Iustiniani duces.

Totila eff Iustiniani ducibus praelium.

Acies ergo tunc simul congressae praelium acerrimum inierunt, omnisque ferri experientia in eo certamine versabatur. Cumque feruisceret maxime praelium, & ab vtriusque anxiosissime pugnaretur, neutram adhuc in partem victoria inclinante, equites Totila transmissis flumine terga Iustiniani ducum inuasere, tumultusque maior inde exortus, cum multitudine ingens crederetur, exercitum Iustiniani primo turbauit, mox in fugam vertit. Solutis enim ordinibus, cum antè retròque staret hostis, cito dissipatur, multisque a Gothis persequentibus interfecti sunt, multi etiam sese per deuia quaque praecipitantes euasere. Capriorum multitudo ingens fuit, & ( quod nunquam ante contigerat ) omnia militaria insignia imperatoris exercitus in praelio capta sunt ab hostibus, & ad Totilam relata. Insignis haec victoria Totila fuit, quippe qui minoribus copiis contra maiores praelium inisset. Hac tamen victoria humanissime vsus fuit, nemini captiuorum

Insignis Totila de Iustiniani ducibus victoria.

rum molestiam inferens, multis etiam gratuito A. C. 543. diuisis, quae quidem humanitas famam eius plurimum auxit.

Totila autem non multo post hanc victoriam iam animo maiora concipiens, exercitum in Etruriam misit. Praefecit autem huic exercitui tres Gothorum praestantissimos. Beldam, Rodericum & Vliarium. Erat autem in Etruria Iustinus vnus ex ducibus, qui praelio proximo interfuerat, postque id tempus, nunquam cessauerat copias reparare, oppida munire. Is cum exercitus Totilae peruenerit, circumdatus ab hostibus intra Florentiam mœnia obsidebatur. Terrebar autem Iustinus rei frumentaria defectus. Nam importari ad obfessos nil poterat, & intus quod erat frumentum breui defuturum videbatur. Rauennam igitur ad ceteros duces mittens Iustinus, quo in periculo res esset ostendit: rogauitque, vt sibi opem ferret. Ob eum nuncium praemoniti Bessas, Cyprianus, & Ioannes, cum suis copiis in Etruriam venerunt. Gothi verò, vbi intellexerunt illos appropinquare, soluta illico obsidione retro castra mouerunt. Profecti que vnus diei iter, in loco qui Mucialo dicitur, constitierunt. At postquam exercitus Iustiniani Florentiam peruenerit, placuit ducibus vt paucis Florentiam in praedio dimissis, ipsi ad hostem contenderent. Et cum Ioannes prius ad eos peruenisset, & aciem suorum aduersus montes direxisset, hostes vero de superiore loco fortissime repugnarent, casu cum quidam ex militibus Ioannis latus pilo transfixus fuisset, & mortuus, falsa fuit credulitas Ioannem interfectum fuisse. Fuga hinc fieri caepa est, nec modus vllus in fuga, dissipatum sparsimque in diuersum abierunt. Itaque duces ipsi a nullis hostibus pulsi fugam arripere coacti sunt. Neque post haec conuenerunt in vnum, sed alius alibi, prout se ex fuga receperant, oppida tenuerunt. Gothi tamen ad obsidionem Florentiae non sunt reuersi, magnitudinem veriti copiarum, quae per Etruriam oppida constitant dispersa, & hyems superuenit. Alii qui dicunt Totilam Florentiam ingressum, & facta magna caede ibi hominum & rapina & incendio, quasi desolasse. Vnde & aliquo tempore quasi derelictam remansisse, & inhabitatam, quae tamen erat tunc parui circumitus & modici territorij. Non tamen istud est multum authenticum, scilicet quod Totila ita eam desolauerit, vt dicit Leonardus Aretinus.

Ioannes dux falso mortuus ereditus exercitui suu in fugam vertit.

Totila res per Italiam gesta. Leon. lib. 3. Blon. dec. 1. lib. 6.

§. I.

Totila autem, vt primum tempus educendi copias fuit, coacto exercitu in agrum Gallicum venit, vbi Cefenam & Petram oppidum ( quod corrupto in vulgus nomine dicitur Bertinorum ) obsedit, ceteraque eius regionis oppida per multa vel vi vel pactione cepit. His per ea loca confectis in Etruriam cum exercitu transit, vbi cum duriora omnia reperisset, statuit tempus nequaquam in iis terere. Itaque Tyberi amne, quo Etruria finitur, transgresso, per Vmbros & Sabinos & Marsos in Campaniam profectus est. In his locis Beneuentum captum mœnibus spoliavit. Nolebat enim in vrbe munitissima hostes, si quando contingeret, sedem belli habere. Neapoli deinde obsedit, & multum conatus est, vt Neapolitani potius eius amicitiam quam inimicitiam mallet. Sed erat in praedio eius urbis Conon Iustiniani praefectus, nec pauciores mille militibus habebat. Itaque nihil decerni libere in concione poterat. Quod cum intellexeret Totila, positus non longe castris urbem obsedit, non tamen oppugnauit, sed quietem agens incubabat. Interim parte exercitus missa, Cumas & alias quasdam per ea loca vrbes cepit, ex quibus magnam pecuniarum vim adeptus est. Mulieres etiam quasdam ex nobilitate Romana capi in iis locis contigit: quas omnes Totila cum summa beneuolentia conseruatas liberas esse iussit, ac parentibus maritisque cum honesto comitatu remisit. Cumque per has regiones neque dux, neque exercitus esset, qui conatibus Totila repugnaret, suarum copiarum partem continuo mittendo, Apuliam, Lucaniam & Calabriam cum vniuersis eorum oppidis in potestatem suam redegit. Ex quo factum est, vt Iustiniani ducibus militibusque nullae amplius pecuniae soluerentur, quae quidem res magnam ipsis incommoditatem fecit. Milites enim Iustiniani cum pecunia deessent, nec stipendia eis soluerentur, nec parere ducibus, nec in expeditiones ire volebant, sed per oppida inclusi res amicorum praedabantur, rapinis & maleficiis omnia foedabant. Duces quoque ob has difficultates intra mœnia consistentes, oppida tantummodo ab hostibus tutabantur. Partitque inter se vrbes, Ioannes Romam, Bessas Spoletum, Cyprianus Perusiam, Iustinus Florentiam, Constantianus Rauennam gubernabat. Inter haec Totila Neapolim durius obsidebat, & parata classe neque mari, neque terra importari quicquam pariebatur. Ex quo palam erat, nisi quis opem ferret, eam demum urbem in manus hostium esse peruenturam.

Secunda pars Ant. Hist. Z

Iustinianus igitur imperator praedicta audiens, pro tantis Italiae cladibus, proque imperij dedecore dolens, Maximinum praefectum praetorio ad corrigendas reparandasque res in Italiam misit. Dedit autem sibi classem & exercitum ex Thracibus & Armeniis. Maximinus ergo Byzacio profectus in Epirum venit, ibi cum res Italiae ex propinquo cogitaret, inter spem ac metum dubius, tarditate & desidia tempus amisit. Erat enim Maximinus vir bonus, & ad pacis negotia non inutilis, belli vero imperitus omnino, & ob hoc timidus & cum cetero in cunctis, ac plurimum ambigens, res vero tunc & consulandi & agendi ce leritatem flagitabant. Maximino igitur de se parum spem afferente, Iustinianus Demetrium quendam, qui sub Bellisario dudum in Italia militauerat, cum alia classe in Siciliam misit. Is cum in Siciliam nauigasset, audita Neapolis obsidione statuit confestim auxilium ferre. Cum vero aperta via id efficere desperaret, quoniam neque classis nec exercitus eius ad resistendum obsidentibus sufficiens erat. [ Naues quamplurimas ex vniuersa Sicilia contraxit, fecitque ex ipsis classem ad aspectum permagnam, impositoque frumento Neapolim contendere perrexit. Conscius tamen imbecillitatis suae Neapolim adire non ausus, ] Romam petiit, quo militibus inde assumptis naues impleret. Sed milites, qui Romae erant, classem ascendere noluerunt, victi enim duplici praedio a Gothis, immodice formidabant. Itaque haec

Neapolim obsidet Totila.

Iustiniani ducum & militum ignauia.

Demetrius ad liberandam obsidione Neapolim pergit.

A.C. 544. deficiente spe, Demetrius Roma aduersus hostes A  
 proficisci compellitur. Et cum Neapolim appropinquare  
 cepisset, prefectus Totila repente cum velocibus nauibus ex improviso classem Demetrii in fugam vertit, quam Gothi velocibus nauibus insequuntur, & post magnam caedem Demetrii omnes naues cum ipsis oneribus ipsisque viris plenas ceperunt. Demetrius dux clas- sis cum paucis in Lembis proficientes euaserunt. Maximus cum maiori classe post hæc in Siciliam nauigauit. Cum Syraculas applicuisset, eadẽ ignauia, qua prius cunctando, tempus amisit. Vbi autem præcepta & minæ Iustiniani superuenerunt, nec ob eas quidem nauigare aduersus hostes sustinuit, sed classem Demetrio, & Herodiano & Bassæ ducendam tradidit, ipse in Sicilia remansit. Erat iam plane hyems cum nauigare cœperunt. Cumque Neapolim venissent, orta subito tempestas classem artipuit, neque remis, neque arte vlla resisti potuit, quin ad ipsum litus, vbi castra erant hostium, adigeretur. Sicque Gothi naues ceperunt, & si qui resistebant, interfecerunt, reliquos captiuos duxerunt. In quorum numero fuit Demetrius ipse. Herodianus autẽ & Bassas cum & ipsi capti essent, casu quodam seruati sunt. Totila Demetrium in vinculis ad mœnia Neapolitanæ urbis mandauit. Ibi vocato Canone præfecto, militibus & Neapolitanis ciuibus Totila iubente Demetrius verba fecit, suauisque, ne amplius auxilia vlla expectarent, binam classem cum pugnatoribus esse amissam. Obsessi vero iam pridem fame macerati, cum Demetrium captum, & omnem spem sublatam viderent, in fletum & lamentationem conuersi, quid agerent, nesciebant. Totila deinde huiusmodi verba ad populum Neapolitanam & milites Iustiniani habuit, Quia Italorum omnium soli, inuiti & repugnantes in potestate hostium nostrorum, cum vltima pene ciuitatis vestræ clade, vulneribusque & cruore vestro deuenistis: beneficia potius à nobis, quam vltionem Neapolitani expectate, ac etiam hostibus nostris, qui vobiscum in vrbe sunt, acerbi non erimus. Nam militandi a quo iure nobiscum cum aliis militibus, vel abeundi cum omnibus rebus suis quocunque volent facultatem dabimus. Hęc & iurando sancire parati sumus. Laudauerunt Neapolitani & milites Totila sermonem. Quo tamen honestior deditio fieret, triginta dierum inducias postularunt, quibus videretur, an aliqua auxilia superuenirent. Ad hæc Totila ait. Non triginta tantum, sed ter triginta dierum spacium se dare respondit. Quam libertatem admirati obsessi, clarèque deprehendentes nullam esse auxilij spem, intra paucos dies apertis portis Totilam & eius exercitum intra mœnia acceperunt. Ingressus autem Neapolim neminem malo affectu, nulli molestus fuit, quinimo tanta humanitate vltus est, vt nequaquam conuenire barbaro homini videretur. Cum multi enim propter inedia deficiẽtibus viribus ægrotarent, ne subita affluentia cibi immoderate sumpti periculum illis afferret, summa cura diligentiaque prouidit, vt nõ solum Neapolitanis ciuibus, sed etiam militibus cibaria bis in die ad certum pondus traderentur, diligentissime obseruato, necunde aliquid plus caperent, & singulis diebus modicum superadderetur. Cononi autem & militibus suis abire volentibus nauigia præbuit. Hac igitur humanita-

Demetrii clas- sis à Gothis capitur.

Demetrius capitur à Gothis.

Neapolim dedi- tione Totilas accipit.

te in alienos Torila vtebatur. In suos vero tantam disciplinæ seueritatem seruabat, vt nullum factum impunitum esse parceretur. Raptori & violatori pœna mors erat, & publicatio bonorum: qui quidem bona violentiam passio traherentur. Itaque castra & ingressus Gorhorum per amicas ciuitates & gentes omni scelere carebant.

A. C. 545. Eiusdem in suos seueritas.

*Quales fuerint imperatoris in Italia duces, ydem.*

§. II.

Iustiniani imperatoris ducibus per hoc ipsum tẽpũ diuersa penitus erat cõditio. Nam & duces ipsi neque abstinentes erant, & milites in omnem licentiam traducti, à nullo se malificio temperabant. Nec quicquam miserius per illa tẽpora in Italia, quam populi, qui imperatori parebant, cum extra mœnia quidem ab hostibus, intra mœnia verò à militibus diriperetur. Duces enim mutas tenentes arces, nihil de subiectorum iniuriis curabãt. Iustinianus igitur ob hæc flagitia coactus, cum indices magis ac magis desperatio sequeretur, iterato in Bellisarium mentem animumque conuertit. Nam ceteri quidem duces nedum perditam recuperare, sed nec illa ipsa, quæ tenebant, diutius tueri posse videbantur. His igitur de causis Bellisarius ad curam Italici belli rursus delectus est. Cumque hoc medio tempore bellũ aduersus Medos gessisset, necdum plane finitum esset bellum, & milites nouos scribere opus esset, (Nam veterem exercitum circa Euphratem reliquerat) Thraciam totam circumiens Bellisarius, pecuniãque abunde largitus, voluntariorum ad quatuor millia congregauit militum. Quibus classem impositis, vnã cum Vitale præfecto Illyrici, qui nuper ex Italia venerat, nauigauit, traiecitque demum Ionio mari Salonis applicuit. In hoc ipso itinere Hydruntum Calabriae oppidum Gothorum obsidione liberauit. Deinde Polam nauigauit, & tandem cum tota classe Rauennam peruenit.

Bellisarij iterum in Italiam mittitur.

Bellisarij in Italia aduentus.

In eius aduentu deteriora omnia opinione sua per Italiam reperit. Hostes enim vbique præuolare, ac optima spe esse videbantur. Amici vero vbique per Italiam fracti, ac in desperationem adducti, ciuitates quidem & populi ob iniuriam militum, milites autem ipsi, quod multa sibi deberentur ab imperatore, & stipendia nulla soluebantur, contumaces & aduersi, nec parere ducibus, nec exire in expeditiones volebant. Erantque ad exiguum numerum redacti, aduentus quoque Bellisarij desperationem auxit. Licet enim optimus dux, & sine controuersia præcipuus haberetur, tamen contemnendas admodum copias adduxerat tyronum quatuor millia, pecunias vero nullas, quæ militibus darentur. Itaque concionantem Rauennæ [causasque aduentus sui docentem, cohortantem] denique ad capeñdum bellum nec oppidani nec milites læto animo audierunt, neque lætitiã nec spei bonæ significationes vllas reddiderunt. Denique Bellisarium ipsum, quod in Italiam venisset, pœnitere cœpit, maxime cum Totila maiores copias haberet, & sibi parentes, & Tybur suscepisset. Imminet autem Tybur Romæ, nec plus ab ea distat quam sexdecim millibus passuum. Tandem vero Ioanne

Vitalia

A.C. 545. Vitaliani ad Iustinianum missi conditionem Italiae per eum demonstrauit, & simul literas scripsit, hunc effectum continentes.

Missi me in Italiam, optime imperator, virorum & equorum & pecuniarum inopem, quod & antequam à te discederem, sapius ostendi, & obtestatus sum. Sed iussu tuo non parere mihi nefas erat. Thraces enim & Illyricos milites perpaucos, & eos ipsos tyrones, bellorumque inexertos, nec arma quidem tenere scientes nobiscum ducere coacti sumus. Veterani autem, quos per Italiam reperimus, victi iam ante quibusdã proliis Gothis victores ita formidant, vt vix eorum aspectum ferre possint. Stipendiisque diu fraudati, nec equos nec arma nuper amissa reparare poterunt. Nec in expeditione sine his ire consentiunt, nec alioqui tanta sunt copia, vt cum hostium copiis congregi sine manifesta pernicie valeant. Nam maxima eorum pars, qui in Italia sub tuo nomine militabant, ob ea quæ memorauimus incommoda, sponte sua ad hostes transierunt. Pecuniarum autem redditus nullos ab Italia spes nobis prouenturos esse, cum sit ab hostibus magna ex parte occupata, & ea, quæ restat pars adeo attenuata bello atque afflictã, vt tributa nullo modo soluere queat. Si igitur satis fuit Bellisarium in Italiam misisse, optime à te prouisum est, sum enim in Italia. Quod si hostes superare vis, alia sunt à te prouidenda. Nam dux belli sine iis, quæ opportuna sunt, proficere nil valet. Copias igitur potissimum meorum militum huc mittas oportet. Deinde Hunnorum ac cæterorum barbarorum multitudinem ingentem. Illud insuper à te necessarium prouidendum est, vt pecuniæ adsint, nam sine his in bello nihil opportune fieri potest.

Hæc tunc à Bellisario scripta sunt. Ioannes igitur cum his mandatis ad Iustinianum profectus, & quodam tempore commoratus, nil nisi tarde atque anxie proficiebat. Totila inter hæc Firmum & Asculum, quandoquidem nemo obsessis auxilium ferrebat, pactione recepit, deinde profectus ex Picentibus in Vmbros, Alsium & Spoleterum obsidens, intra paucos dies accepit. Deinde Perusiam exercitum Totila duxit. Præerat autem Perusiam Cyprianus Iustiniani dux, quæ cum Totila per Vlianum Armigerum suum pecunia corruptum interficere fecisset, milites tamen post mortem Cypriani Vlianum persecuti urbem egregie defendebant. Itaque diutius Totila commorari nolens, soluta Perusie obsidione Romam petere contendit.

*De simulatione Totila à D. Benedicto deprehensa.*

§. III.

Interea cum rex Totila sanctum virum Dei Benedictum spiritum prophetiæ habere audiuisset, ad eius monasterium pergens paulo longius subsistit. Eique se venturum nunciavit. Cui dum protinus mandatum de monasterio fuisset, vt veniret, ipse sicut perfida mentis fuit, an vir Dei spiritum prophetiæ haberet explorare conatus est. Quidam vero spatharius eius Riggo dicebatur. Cui & calceamenta præbuit, & indui cum regalibus vestibus fecit. Quem quasi in persona sua ad monasterium ire præcepit. In cuius obse-

D. Greg. lib. 2. dial. cap. 14.

quum, tres qui sibi præ cæteris adherere conlucuerant, comites misit, vt ante serui Dei oculos ipsum regem Totilam simulantes eius lateri obambulant. Sic ergo Riggonem regis vestibus & obsequiis decoratum, cum vir Dei eminus venientem conspexisset, clamauit dicens. Fili depone hoc, quod portas, non enim est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit expauescens. Omnesque, qui cum eo venerant in terram consternati cecidere, & surgentes ad virum Dei appropinquare minime præsumperunt, sed ad suum regem reuersi, nunciauerunt trepidi in quanta velocitate deprehensi sunt. Tunc per se Totila ad eum accessit (vt scribit Grego. in 2. dialogorum hæc narrans.) Et cum longe sedentem cerneret, non ausus accedere sese in terram cecidit. Cui cum vir Dei bis terque diceret. Surge, & ipse ante eum erigi non auderet, Benedictus Iesu Christi famulus dignatus est per se prostratum regem de terra leuare. Qui etiam de suis actibus increpauit, atque in paucis sermonibus cuncta, quæ ei erant euentura, prænunciavit, dicens. Multa mala facis. Multa fecisti, iam aliquando iniquitate conquiesce. Tu quidem Romam ingressurus es, mare transiturus, nouem annis te gnabis, decimo morieris. Quibus rex territus auditis oratione petita recessit, & ex illo iam tempore minus crudelis fuit.

Postquam autem Totila à sancto viro discessit, Romam cum peruenisset, opportunis locis circumdedit, non tamen agricolis molestus. Nam toto hoc bello, Totila rusticos & agricolas offendi à suis militibus non permisit. Bellisarius autem Romæ pro præsidio constituit Beslam, & Cononem, & Artasrem genere Persam, & Barbationem Thracem. Qui cum militibus Romam contra Gothos egressi primis in fugam versis, tandem circumuenti à Gothorum multitudine, maiori parte militum omissa, vix in urbem refugerunt. Atque ex eo tempore etiam fames secuta est, neque enim mari quicquam, (quoniam classem dudum in obsidione Neapolis à Totila comparata, tunc rursus structa onerarias nauigare prohibebat,) neque terra assidentibus Gothis, poterat importari. Fecit etiam super Tyberim pontem cum turri lignea ex vtraque ripa fluminis, sicque transitus custodiebatur. Vigilus inter hæc pontifex Romanus tunc in Sicilia degens, cum fame præmi populum Romanum cognouisset, magnam vim frumenti nauibus impositam Romam mittebat. Gothi autem id sentientes, cum iam appropinquarent naues in portum præueniunt, & post turres adificiãque latentes insidias instruunt. [Nauis vero, qui frumentum è Sicilia euehebant, secundo cursu portum ingressi,] à Gothis insidiantibus capiuntur omnes, cum summa desperatione populi Romani, qui ab expectatione huius frumenti totus pendebat.

Pelagius quidam diaconus per idem tempus Romæ erat, qui in hac difficultate famis per multa ac maxima pietatis opera in plebem Romanam ediderat, pecunias erogando ac succurrendo indigentia singulorum, ob quam liberalitatem nomen eius magnum prius, etiam clarius factum est. Ad hunc igitur Romani conuenerunt, postulantque ab eo suppliciter, vt pro salute populi Romani legatus ad Totilam proficisceretur, paucorum dierum inducias petiturus, quibus Secunda pars Hist. Ant. Z 2

De prophetia regi Totila à D. Benedicto edita cap. 15.

Totila Romam obsideri. Leo. Arc. 11. 3. & 116. 11. 6. Dec. 1.

Pelagij Diaconi pietas.



A.C. 547. diebus nisi auxilium superueniat deditioem vr-  
bis promittat. Pelagius autem, quoniam id ne-  
cesse erat, populo parat. In castra ad Totilam cū  
his mandatis accedit. Totila hoc ipsum fore con-  
iectura suspicatus, (ex transfugis enim difficulta-  
tem obsessorum extremam cognouerat) venien-  
tem ad se Pelagium honorifice suscepit. Sed an-  
tequam Pelagius mandata exponeret, praeueniens  
ipse longa & acerba oratione contra Romanos  
inuectus est, videlicet beneficia Theoderici in  
Romanos exprobrans, ac perfidiam Romanorū  
in Gothos redarguens, ad extremum conclusit  
nullam esse colloquij vel pactionis viam, nisi e-  
uerfis mœnibus sese ac sua in arbitrium & pote-  
statem Gothorum permittant, eas passuri leges,  
quas victor tradidisset. Hanc acerbiter con-  
tumeliāque orationis Pelagius audiens, non vl-  
tra cum eo insistendum ratus. Quandoquidem  
(inquit) tu Totila, vocem legati audire non su-  
stinuisti, sed anticipans praecidisti omnem viam  
colloquij, ad Deum confugiemus, qui solet su-  
perbas ac supra modum elatas mentes hominum  
iudicio suo deprimere. Hæc factus, euestigio in  
urbem reuertitur.

Romani autem Pelagium re infecta rediisse  
cernentes, quid agerent, aut quo se verterent, igno-  
rabant. Hinc enim fames intolerabilis eos præ-  
mebat, illinc Totilæ Gothorūque crudelitas  
ante oculos versabatur, poriusque inedia mori,  
quàm in sauisimas Gothorum manus deuenire  
statuebant. Totila dum sic Romam obsideret, a-  
liam exercitum misit vt Placentiam caperet. Ea  
sola ex illius regionis ciuitatibus Iustiniani per-  
manebat in partibus. Bellisarius autem cum de  
periculo vr̄bis Romæ plurimum sollicitus esset,  
& ex vr̄be Rauenna opem ferre non valeret, alia  
via opem ferre constituit. Itaque Iustino cum  
manu militum Rauennæ relicto, ipse per Dalma-  
tiam Dyrrachium profectus est, vbi venturas ab  
imperatore copias expectabat. Iustinianus impe-  
rator inter hæc Ioannem cum exercitu ad Belli-  
sarium misit, non tamen cum magnis copiis, sed  
maiores parabat vere proximo transmittendas.  
Cuius rei gratia Narsetem cubicularium ad He-  
rulos miserat, & ad cæteras barbaras nationes  
circa Istrum incolentes. Cum ergo Dyrrachium  
copiæ peruenissent, Bellisarius & Ioannes de be-  
llo gerendo consultantes in hanc sententiam con-  
uenerunt, vt populi Romani necessitatibus sub-  
uenirent: vnde Bellisarius cum classe è Dyrra-  
chio profectus Hydruntum peruenit. Gothi au-  
tem Hydruntum obsidentes, dimiserunt obsidionem  
fugientes ante Bellisarium, & Brundisium se  
tutantes receperunt. Audiens Totila Bellisarij  
aduentum, obuiam se ei proficisci parabat, sed  
Bellisarius iter mari accipiens ad portum Roma-  
num peruenit. Cuius aduentum Romani cum  
audissent, meliori spe omnes difficultates to-  
lerabant.

*Ioannis ducis res in Calabria gesta, ydem.*

§. IIII.

**I**oannes autem post discessum Bellisarij ex  
Dyrrachio, traiecto freto, Gothos nihil tale  
suspicientes inuasit, multaque cade in fugam con-  
uersos persecutus Brundisium cepit. Conciliatis  
que sibi Calabriae populis, & ad beneuolentiam

Bellisarij  
vibi suc-  
currere  
cogitat.

Iustiniani traductis, è Brundisio ad urbem Ca-  
nusiū peruenit, idque oppidum in potestatem  
suam redegit. Non longe à Canusio vicus est Cā-  
na, in quo illud memorabile prælium inter An-  
nibalem & Romanos fuisse perhibetur. Deinde  
omissa ad Bellisarium profectio, Ioannes in  
Brutios & Lucanos cum exercitu iter conuertit,  
& Richomundum Gothorum præfectum primo  
impetu profligauit, caesaque magna parte copia-  
rum, reliquos vnā cum duce in deditioem accep-  
tit. Ex hoc iam Lucani & Brutij omnes à Gothis  
deficientes, imperatoris secuti sunt partes. In-  
terea Bellisarius assidue expectans incredibili  
dolore conficiebatur, damnabatque Ioannis igna-  
uiam, [quod non aduersus equitatum, qui co-  
pia fuerat, conflixisset, præsertim cum ipse vel o-  
ptimum equitatum Hunnorum haberet. Ceterum  
querelæ inanes erant. Ioannes enim in Apulia  
statiuis positus quiescebat, cogitationemque om-  
nem Romanam perendi abiecerat. Timens igitur  
Bellisarius ne Romani obsessi destitutos se pu-  
tent, ac ob desperationem sinistrum aliquid mo-  
liantur, statuit per Tyberim auxilium ferre. Nam  
per terram non tantas copias habebat, vt congre-  
di aduersus hostes valeret. Flumen & ingenium  
sperem sibi afferebant, per aquam ad urbem per-  
uadendi.

Hæc igitur cogitatione insurgens, ducentas na-  
ues parauit, quas verbo græco dromadas, id est,  
cursorias vocant. Hæc sunt naues mœnia vnde-  
cunque lignea habentes, opportunis locis perfo-  
rata ad sagittas & cætera tela in hostes emittenda.  
Structa ergo paratæque classe militum, ipse vnā  
illarum cursoriarum nauium ingressus, princeps  
ducebat, cætera sequebantur. Ibat vnā, id est si-  
mul & pedestris exercitus iuxta ripam illam, qua  
portus erat. Miserat quoque Bellisarius Romam  
ad Bassam, vt eruptione per id tempus facta, hos-  
tes quammaxime distineret. Sed Bassa neque  
hoc, neque quicquam aliud opportunum illa ob-  
sidione peregit. Cūque prope pontem, quem fe-  
cerat Totila super Tyberim, longe tamen ab vr̄-  
be (vt supra dictum est) peruenisset classis, cum  
Bellisario ibi pugna durissima orta est, conatibus  
Gothis pontem defendere, & militibus Bellisarij  
pontem peruincere. Cum autem rates, in quibus  
turtis erat, Bellisarius ad turtim pontis, in quibus  
erant Gothi bellantes, appropinquare fecisset, pi-  
cem & sulphur succentum fecit Bellisarius in  
turtim pontis de superiori loco immittere, vnde  
cremata est cum Gothis ducentis qui in ea erant.  
Sicque Gothi terga vertentibus, pontem cepe-  
runt, quem confestim inciderunt cum tota classe  
Romam profecturi cum frumentis & aliis ne-  
cessariis.

Sed occulto Dei iudicio disponente ob-  
merita eorum, impedimentum non ab hostibus,  
sed à suis coortum mirabili casu omnia peruer-  
tit. Ostiam namque urbem tenebant Gothi, que  
erat in sinistra Tyberis ripa iuxta mare, Portus  
autem in dextra. Cum igitur Bellisarius cum  
classe proficisceretur, vxorem & res suas in vr̄be  
Portuensi reliquit, præfecitque oppido Isaacem  
virum strenuum & fidelem cum satis grandi mi-  
litem præsidio, iubens & obtestans, ne quocun-  
que casu ex oppido discederet, sed ibi consistens  
oppidum tueretur. Cūque tures hostium Belli-  
sarius incendisset, vt dictum est, volant continuo  
nuncijs

A.C. 547.  
Gothi ab  
Ioanne  
profligun-  
tur.

Bellisarij  
egregium  
consilium

Gothi à  
Bellisario  
victi.

nuncijs ad Portuensem urbem, & victoriam ma-  
gnam etiam grandius extollunt. Quibus nuncijs  
Isaacem lætitia exultans, & sese animo extollens,  
quasi vafanus quidam præceptorum Bellisarij  
oblitus, milites arma capere iubet, ardorēque &  
impetu declarat ad inuadendum stationem hostiū  
que erat in alia ripa non procul ab Ostia cucur-  
rit, inuaditque subito Gothos, ac primo impetu  
pellit. Sed hostes paulo post se colligentes, & se-  
se cohortantes aduersus Isaacem redierunt, caesa-  
que magna parte militum qui cum eo erāt, ipsum  
discussa eius vafania ceperunt. His itaque gestis  
equites quidam celeriter Bellisario retulerunt  
Isaacem captum. Quo nuncio percussus Bellisa-  
rius, nil vltra percunctatus est, nec vbi, nec quo-  
modo, sed ita accepit, quasi hostes Portum cepis-  
sent, vxoremque ac omnia haberent in manibus.  
Itaque tanto dolore statim affectus est, vt loqui  
non valeret. Retrorque conuersus, classem ac mi-  
lites cursim reduxit certissimo proposito vel op-  
pidum recuperandi rebus adhuc recentibus, nec  
ab hostibus stabilitis, vel in prælio motiendi. Per  
hunc modum à Bellisario iam parata victoria de-  
fecta est ab eo.

Cum autem ad Portum peruenisset, saluum es-  
se oppidum ac errore se deceptum fuisse cogno-  
uit, tantumque dolorem ex hoc suscepit, vt agri-  
tudine correptus iaceret, secutaque subinde fe-  
bris longo ac periculoso morbo eum detinuit.  
Isaacem autem tantorum malorum causa, iussu  
Totilæ in vinculis occiditur ob vindictam Rode-  
rici præfecti præsidij, qui ex vulnere in prælio  
suscepto decesserat. Et omnino Totila humani-  
tatem illam, quam ab initio regni ostenderat, in  
superbiam crudelitatemque conuertit, siue suc-  
cessu prosperitatis, siue quod ficta ab initio vir-  
tus diu simulari non potuit. De populo autem  
Romano sic acerbe loquebatur, vt vel hic terror  
causa fuerit pertinacius famem tolerandi, quæ tā-  
ta fuit, vt equorum, asinorum, & mulorum carnes  
pro delicijs per id tempus Romæ essent. Canes,  
& mures, & huiusmodi quidam edebant, herbas  
omnis generis etiam, quas etiam pecudes non cō-  
tingunt, radicibus herbarum & corticibus arborum  
vescebantur. Sed cum audiret Romani, que  
Bellisario acciderant, & de auxilio desperarent,  
in lachrymas conuersi, alij sponte suam vitam fi-  
niebant, alij latitantes per noctem stationem ho-  
stium fallere nitentur, multos inter parietes  
proprios inedia necauit.

*De vr̄be à Totila capta, ydem.*

§. V.

**I**n his ergo calamitatibus cum esset Roma,  
quatuor Isauri de prodenda vr̄be consiliū inie-  
runt. Hi custodiam agebant ad Cælimontanam  
portam, quam vulgo Asinariam vocant, & fune  
per noctem à mœnibus demisso per eum descen-  
dunt, Totilamque aduentus prodere sibi urbem  
pollicentur. Qui ad hoc hortatus est eos multa  
ipsis pollicitus [quosdam ex suis cum illis mis-  
sis, qui inspicere locum, & an fieri posset con-  
siderarent. Isauri ad mœnia eos ducentes, per cū-  
dem funem illis spectantibus conscenderunt. Ita  
re diligenter inspecta, cum fidem his adhibuisset,  
constituta ad facinus nocte, quosdam è suis qui  
funem conscenderent præmisit. Ipse cum exerci-

Isaacem à  
Gothis ca-  
pitur.

Bellisarij  
febre la-  
borat.

Dira fa-  
mes in  
Roma-  
nos gra-  
uatur.

tu secutus non procul à porta constitit. ] Misit  
ergo à Totila milites ab Isauris recepti sunt mœ-  
nibus, mox inde ad portam descendentes securi-  
bus freti portas aperuerunt. Totila per hunc  
modum urbem ingressus, exercitum ad portam  
continuit diem expectans. Clamor subito ab ea  
parte exortus, hostes intra mœnia esse significa-  
uit. Abibant fugientium agmina per alias portas  
oppositas ingressi eorum. Multi etiam ex nobi-  
litate & plebe ad ecclesias confugerunt. Gothi  
igitur facto die, per totam urbem discurrunt, &  
quoscumque inueniunt ciuium sine villo delectu  
interfecerunt.

Totila vero ipse à Laterano se mouens, ad Ec-  
clesiam beati Petri, quasi vorum exoluturus, iter  
faciebat per urbem stipatis cæteris hominum fe-  
rocissimorum qui nudis gladijs ac sanguine dis-  
stillantibus, quoscumque obuios sine vlla distin-  
ctione occidebant. Cum autem ad beati Petri li-  
mina peruenisset, Pelagius diaconus præsentiam  
eius formidans, solemnī religionis habitu indu-  
tus, euangelia Christi tenens in manibus, ac genu-  
a submittebat. Parce (inquit) rex supplicibus  
tuis. Totila autem superbo nimis aspectu, quasi  
dedignatus est. Nunc (inquit) Pelagi mihi suppli-  
caturus venis? Ad hoc Pelagius. Nunc (inquit)  
quando Deus te mihi esse dominum voluit, mise-  
rere igitur domine seruatorum tuorum. Ex hoc  
Totila iā quasi lenita ira præcepit, vt nemo post  
hac feriretur, & finis esset licentiæ gladiatorum  
& cædibus. Præcepit etiam, vt nulla ingenua fœ-  
mina seu virgo seu nupta seu vidua foret, viola-  
retur. Idque seuerè custodiuit. Bona duntaxat Ro-  
manorum ciuium in prædam libere militibus cō-  
cessit, corpora libera esse voluit.

Volens autem Totila Gothorum mentes victo-  
ria elatas deprimere, in concionem postridie vo-  
catos in hunc modum allocutus est eos. An quis-  
quam vestrum commilitones tantas mutationes  
intuens, quantæ per hos annos contigerunt, non  
formidet rerum humanarum fragilitatem, & vnde  
mutationes ista proueniant, non facile depre-  
hendat? Omitto Romam quondam domitricem

A.C. 548.  
Romam  
proditio-  
ne capta  
ingredi-  
tur Toti-  
la.

Pelagius  
Totilæ  
crudelita-  
tem co-  
hibet.

Totilæ ad  
fines & po-  
puli Ro-  
mani cō-  
cilio præ-  
clara.

*a. A.C. 548. 16. Cal. Ian. Totila dolo Isaurorum  
Romam ingreditur, ac evertit muros, domos aliquā-  
tas igni cōburens, ac omnes Romanorum res in præ-  
dam accepit, hos ipsos Romanos captivos in Campa-  
niam abduxit. Postquam deuastationem Roma fuit  
ita desolata, per quadraginta aut amplius dies, vt  
nemo ibi hominum nisi bestia morarentur. Marcel.  
com. in Chron.*

*b. Hos admirabiles intra annos centum quadra-  
ginta duos iudicio Dei casus, domitrix illa orbis  
terrarum, arxq; omnium gentium Roma sustinuit,  
vt ad manus Ecclesie, cuius debuit esse caput, serio  
laberetur. Nam postquam A.C. 410. duce Alari-  
co Roma à Gothis capta est & direpta, à Vandalis  
post annos quadraginta quatuor vastata est. De-  
inde post viginti duos annos ab Odoacro & Heru-  
lo, rursus post quatuordecim annos à Theoderico,  
postea post quinquaginta annos à Bellisario capta,  
 tandem in hanc extremam desolationem sub rege  
Totila incidit. Denique quarto ab hinc anno, rur-  
sus à Totila capta splendorem potius, quàm detri-  
mentum ab eo recepit, vt dicitur §. septimo. Sed cū  
hæc ipsa vr̄bs Roma Pontificis Romani iuri peni-  
tus relicta fuisset, sicut maxime D. Gregorij tem-  
Secunda pars Hist. Ant. Z 3*

F

pore fuisse superius manifestum fecimus, nunquam A illa tot tantisque mutationes sustinuit. Quinimo ab uno sacerdote obscuro plerumque, inermi, & reru pene omnium humanarum praesidio destituto, iam per mille annos sine ulla controversia tenetur & possidetur. Quisquis autem ex hac una re Roma. Pont. auctoritatem & maiestatem diuina maxime prouidentia niti & sustentari non animaduertit, infidelis, qui non agnoscat, uacors, qui non sentit, caecus est. Ex Geneb. Nota autem ut Deo cura esse maxime scias pontificis Romani personam, nihil unquam graue in tot urbis direptionibus ei accidisse: & sicut B. Innocentium, quo tempore urbs ab Alarico capta Rauenna esse Deus uoluit, ne aliquid ei aduersi contingeret, ut ex Orosio supra tit. 9. ca. 9. §. 2. notauimus. sic Vigilium Romanum Pontificem eo tempore Constantinopolim euocatum & in Siciliam missum a tam grauius calamitatibus, Dei singularis prouidentia subtraxit. Nota etiam Pontificis Romani in Sicilia hoc ipso tempore patrimonium amplum & copiosum fuisse, cum ipse, sicut refert Procop. de bello Gothico post quem Leonardus Aretinus & D. Anton. §. 3. hoc referunt, postquam audisset Romanos fame premi, magnam vim frumenti ad eos miserit, quod non aliunde, quam ex illo D. Petri in Sicilia patrimonio, cuius tam crebra est apud D. Gregor. in epistolis mentio, scriptum esse existimarem.

Potentia Gothorum in Italia quanta.

Qua uita difficilior est colere, quam acquirere.

niam in acquirendo ignauia possidentis, sepe plus confert, quam propria uirtus. Tueri autem quauis sine propria uirtute nemo potest. ]

Gothi autem in his dictis regis sui sapientiam laudauerunt. Totila autem post haec Romanis ad se uocatis, eorum ingratitude errorisque redarguit, quod cum prius fuissent in manibus Odoacri, opera Theoderici & Gothorum liberati ab illius tyrannide, tanta susceperant beneficia, quanta uix sciuissent optare propter quae diuites atque beati multos annos uixissent. Demum uero nulla iniuria nullaque contumelia accepta, contra fidem & iurandum defecissent ad Graecos, homines leuissimos, & sine ulla uirtute, qui statim obfessi a Vitige nunquam prodire in aciem ausi fuerint, sed intra moenia inclusi, ac fame macerati omne dedecus tolerauerunt. Qui postquam non armis, sed proditiionibus & fallacis facti sunt domini ciuitatibus publicanis, exactoribus, delatoriibusque omnia refererunt. Qui ciuitates populosque Italiae mirabili acerbitate ad solutionem eorum tributorum compulerunt, quae iam eis multis annis a Theoderico ceterisque regibus fuerant condonata atque remissa, imperatores sui inexplebili auaritia implerentur.

Romani à Graecis quot incommoda perceptorint.

Dicite (inquit) Romani, si quid unquam mali à Gothis passi estis, & eorum regibus? Dicite rursum, si quid boni unquam à Graeculis istis accepistis, qui uobis amicis plura mala, quam hostibus intulerunt: genus hominum uiciosum & maleficum, & in nulla re magis efficax, quam in metiendo. Atqui Gothi in Italia nati, & una uobiscum educati sunt: uobis autem magis peregrini & ignoti placuerunt, quam uestros & noti, uel quae adeo, quos amare debebatis odistis: nona optantes, & quietem fastidientes, quemadmodum equi otio & affluentia nimia, calcitrosi sunt. Vos igitur, qui contra rectam fidem, contra uestram uiriliter hanc patriam, poenas merito lulistis habetenus, & luertis.

Rusticiana uxor Boetij apud Totilam accusator & absolutur.

His dictis Romanos sine ulla spe bona dimisit. Rusticiana nobilis mulieris per hos dies causa acta est. Accusabant illam Gothi, quod statuas Theoderici regis infringi, delerique fecisset ob uindictam Boetij uiri sui, ac Symmachi patris, quos Theodericus necari fecerat. Quod obiciebatur mulieri de statuis deleris, uerum fuisse putabatur. Sed excusabat eam iustus dolor, quod magnos illos uiros iniuste necatos fuisse constabat. Qua ratione Totila mulierem absoluit, & ab impetu Gothorum tutam seruauit. Deinde Totila Pelagium diaconum, & Theodorum Romanum ad Iustinianum imperatorem mittere decreuit. [ Quos Totila grauissimis iuramentis obligauit, quod mandata fideliter exequerentur, redirentque quam celeriter in Italiam. ] Eiusmodi mandatorum haec summa fuit. Si imperator ipsum & Gothos in amicis habere uelit, se urbem Romanam seruaturum, & in cunctis expeditionibus permagna ac fidelia auxilia praestaturum. Sin autem bellum cum Gothis habere malit, Romam ad solum esse diruturum, quoniam neque tueri illam in bello occupatus possit, nec hostibus eam relinquere.

Litterae Totilae ad Iustinianum.

Scripta etiam ad Iustinianum in hunc modum. Quae facta sunt ex urbe Romana, te omnia cognouisse scio. Quorum uero gratia legatos ad te mittimus, haec sunt. Pacis bona optamus & suscipere

perere & exhibere, ut nuper ab imperatore Romano Anastasio cum rege Theoderico fuit, quorum concordia & pax illorum temporum tranquillitatem, & maxima incommoda uisitque peperit. Si igitur eius mentis es, parentem merito te uocabo, meque & Gothos in cunctis expeditionibus auxilios habebis. Sin autem alterius mentis es, à legatis intelliges, quae sequentur. Missis igitur legatis istis usque ad eorum reditum Totila Roma consistebat. Bellisarius autem interea apud portum & dolore animi confectus iacebat. Ioannes inter haec, multa in Lucanis & Brutiis inuolare perrexit, quare Totila quoque mittere in Lucanos, & bellum resumere coactus est. Totila non multo post certior fit de Iustiniani responso, quod nihil aliud fuit, nisi Bellisarium esse in Italia, in cuius potestate atque arbitrio res Italiae commississet. Id postquam Totila intellexit, cernens negari sibi quod postularat, & Ioannem factum indignatus, qui se quiescentem, & nuncios pro concordia missos expectantem, bello lacessisset, de euerenda urbe Roma consilium sumpsit. Itaque insurgens mirabili crudelitate moenia Romae pluribus locis ad solum euerit. Fuit autem quasi tertia pars illa, quae euerfa est, totius ambitus murorum. Capitolium deinde incendit, circa forum, & Saburram, & uiam Sacram omnia conflagrauit. Fumabat Quirinalis mons, Auentinus flammis incendij euomebat, fragor ruentium domorum ubique audiebatur. Inter incendia multitudo urbana cum coniugibus, & liberis sedibus patriis educebatur, deplorandi quidem miserias suas libertatem habens. Et populum quidem ac turbam per oppida Campaniae disperfit. Senatores uero ac patricos loco obsidum secum retinuit. Roma post haec cum toto exercitu egressus eam desolatam penitus & uacuum dereliquit, ut neque uir quisquam nec foemina in illa remaneret. Exinde partem exercitus contra Portum collocauit, ne Bellisarij milites quicquam moliri per eius absentiam ualere, & ipse cum reliquis copiis contra Ioannem in Calabriam profectus est. Ioannes autem hoc sentiens fugiens Hydruntum se recepit. Vbi autem Totila ad eas partes applicuit, paruo momento omnes & Lucanos & Brutios praeter Hydruntinos recuperauit. Spoletum etiam tunc suscepit moenibus euerfis, tamē custodiebatur arx sola. Eodem fere tempore Tarentum repositum est, cum prius desertum fuisset. Repoluerunt autem ipsum Calabriae & alij populi domo pulsi, non quidem ad primam eius magnitudinem, sed partem eius. Exinde redactis in suam potestatem Lucanis & Brutiis, Totila cum suis Rauennam ire contendit.

Totila Romam incendit, rapinis, caedibus & murorum euerfione miserit. Hic incipit Leon. Aret. li. 4.

Tarentum reponitur.

Magnanimum Bellisarij facinus, idem.

§. VI.

Bellisarius inter haec longa febre liberatus, Baudax ceptum, ac ut multi putassent, temerarium, moliri aggressus est, quod tamen postea magnanimum & laudabile apparuit. Constituit enim tunc urbem Romam desolatam occupare ex improuiso, ac munire. Hoc igitur in se cilians consilium, relictis apud Portum paucis militibus in praesidio eius oppidi, cum ceteris omnibus copiis suis profectus est, nemineque uel suorum uel hostium id suspicante Romam occupauit: & in-

credibili celeritate munire illam perrexit. Quae enim parte subuerfa erant moenia, tumuluarie operemuri aliquid refecit, fossas profundas ante muros egit, turres ligneas & propugnacula ad tutelam resecti muri impoñit. Haec summa militum uoluntate & opera viginti sex diebus Bellisarius perfecit. Nauisque à Portu frequenter aderant, frumentum & cetera necessaria importantes. Romani ciues audita instauratione urbis, qui dispersi erant per finitima oppida, desiderio magno in patriam remigrabant, praesertim quia ibi frumenti copia haberetur.

Bellisarius Romam instaurat.

Noua urbis Romae oppugnatio.

Totila cum ista sensit, relictis ceteris curis Romam petere festinauit. Nondum portas urbi imponere Bellisarius ualuerat, cum hostes superuenirent, & positis castris urbem oppugnare coeperunt, & Bellisarius pugnacissimum quemque militem delectum ad portas urbis, reliquos per moenia ac propugnacula collocauit. Pugnatum est uehementer ab utroque, pugnataque magna coepit ad noctem durauit. Bellisarius autem, ne hostes per noctem improuisi adirent, tribulos ante portas frequentes iecit. Altera qua secuta est die, eodem ordine Gothi ad urbem accesserunt. Bellisarius autem & sui eodem modo resistebant. Post haec Gothi rursus ad urbem oppugnandam subierunt. Bellisarius autem milites suos, iam magis fidentes à porta educit, committitur ante praedium atrox ac uehemens, in quo tandem Gothi in fugam uertuntur, & signifer Totilae lancea transfixus est.

Ioannes Aetne in Campaniam se gerit.

Deinde Totila cum suis Tybur accedens, se in eam recepit. Romani uero, ne subitis incursionibus ab ea parte, qua Tybur est, infestarentur, cunctos Aenianis fluminis pontes euerterunt. Bellisarius uero post discessum Gothorum, portas urbis quiete fabricari fecit, & ferramenta ad claudendum. Clauisque urbis Romae ad Iustinianum in Graeciam misit. Discedens autem à Tybure Totila, Perusium profectus est cum suis, quae urbs iam prius erat obfessa à Gothis, ut magis obfisionem uirgeret deficiente iam in ciuitate frumento, & aliis necessariis. Ioannes uero cum audisset Totilam in obfisione Perusij occupatum, fenatores uero & patricos urbis Romae, quos secum Totila eduxerat, per Campaniae oppida sub militum custodia relictos, famam sui nominis extendere cogitauit per illorum liberationem. Mouens igitur se ex Calabria cum delecto equitatu, neque die neque nocte intermisso itinere in Campaniam uenit. [ Totila uero per idipsum tempus haec eadem suspicatus, validam Gothorum manum in Campaniam destinauerat, ] casique accidit, ut Gothi milites in Ioannem eiusque equitatum inciderent, statimque praedium inter eos coepit. In quo praualens Ioannes multis Gothorum occisis, plurimisque uulneratis eos in fugam uertit. Itaque ex singulis oppidis Campaniae Romanos capiens, de manibus Gothorum eos liberauit.

Ioannis motus se vindicare constituit. Relicta ergo parte exercitus sui exercitus in obfisione Perusij, ipse cum reliquis per Picentes, & Marfos & Pelignos in Apulia & Calabriae properauit, repertumque Ioannem inuasit, & eum cum toto exercitu profligauit. Castra etiam cepit: non tamen magna caedes facta est à Gothis. Haec uictoria Totilae maxime nomen eius inclinat.

A.C. 550. rum reddidit propter celeritatem itineris. Iustini-  
 niani copias non multo post id praelium alia in  
 Italiam missa Hydrunto crebris caeperunt. Per-  
 motus enim imperator crebris Bellisarij literis,  
 qui belli conditionem significans postulabat sup-  
 plementa, [ nouas copias in Italiam mittere de-  
 creuerat, & Bellisario scripserat, vt in Calabriam  
 se transferret ad recipiendos milites, & bellum  
 aduersus hostes illic gerendum. ] Ductores vero  
 nouarum copiarum erant Valerianus Armenio-  
 rum ductor, & Nerus Herulorum. Bellisarius cu  
 intellexisset copias imperatoris Hydruntum per-  
 uenisse, confectum Connone gubernatore dimisso  
 Romae, mari delatus cum nongentis militibus  
 delectis Calabriam petere contendit, & Tarenti  
 copias adunare, quod ab Hydrunto abest bidui  
 itinere. Sed aduersante tempestate Crotone in  
 portum peruenit, ibi copias exponens, & quonia  
 his locis pabulum non erat, equites ultra progredi  
 iussit, & ipse cum vxore & peditibus Crotone  
 remansit, quo Ioannem cum caeteris copiis ad se  
 vocaret. [ Equites vero ultra progredi, & in fini-  
 bus Turinorum consistere iussit. Sic enim per-  
 facile sibi & equis opportuna reperituros ac futu-  
 ros tuto in loco ratus est. ] Est enim ibi Ruscica  
 Turinorum castellum, supraque illud est oppidum  
 remotius a mari arduo loco positum, quod Rus-  
 cianum vocant. Id oppidum Ioannes praesidio  
 militum custodiebat. Quo cum Bellisarij equites  
 peruenissent, casu quodam obuij sunt equites  
 hostium, quos Totila ad tentandum id oppidum  
 miserat. Praelioque commisso, Bellisarij milites  
 licet pauciores numero, tamen facile superarunt,  
 ac supra ducentos ex hostibus occiderunt. Stan-  
 tes vero in iis locis, utpote victores & vagantes,  
 & procul ab oculis sui ducis commorantes, nec  
 ordinem nec disciplinam seruabant, nec explora-  
 tores mittebant. Quae postquam Totila cognouit,  
 cum tribus millibus equitum profectus, eos  
 nihil suspicantes inuasit. Hinc caedes & profli-  
 gatio ingens fieri coepit. Phasas cum turma suo-  
 rum equitum mirabilia opera virtutum edens, ad  
 extremum cum suis equitibus occubuit. Barba-  
 tion alius Bellisarij praefectus tantum cum duo-  
 bus comitibus aufugit, caeteri capti vel interfecti  
 fuerunt. Quae clades per nuncios fugam arripie-  
 tes Bellisario significata est.  
 Bellisarius igitur amisso equitatu, cum suspi-  
 cetur hostes aduersus se esse venturos, naues pro-  
 pere conscendit, ac magno cum dolore sese ven-  
 tus permittens, eadem illa die Messanam in Sici-  
 liam delatus est. Totila vero cum ea profectus,  
 ac vires hostium turbati sentiret, Ruscianum op-  
 pidum obsidere constituit. Obsessis autem ibi  
 cum necessaria deficerent, ad Totilam mittunt  
 veniam postulantes. Quibus omnibus impunita-  
 tem concessit, & si secum militare velint, omnia  
 sua retinere. Per hunc modum oppidum recepit,  
 oppidanorum bona in praedam militibus suis co-  
 celsit, corpora libera esse iussit. Cono praefectus,  
 qui Romae a Bellisario constitutus fuerat, ab ira-  
 tis militibus interfectus fuit, indignantibus ma-  
 xime, quod ille mercatura frumentaria, clandestina  
 inita pretij annona quotidie augetet. Idemque  
 milites a Iustiniiano per legatos postularunt  
 huius delicti abolitionem, afferentes, nisi id con-  
 cedat imperator, ac stipendia eis debita persol-  
 uat, se Romam Totila esse tradituros. Quo metu

Bellisarij in Calabria proficiscitur.

Ducem Bellisarij clades.

Conon a suis cruci datur.

A omnia sunt illis concessa. Antonina Bellisarij vxor  
 per hoc tempus Bylantiu profecta est, quo Theo-  
 doram Iustiniiani vxorem rogare pro Bellisarij  
 ex Italia reuocatione. Itaque propter hanc Belli-  
 sarius ex Italia in Graciam a Iustiniiano reuoca-  
 tur, Antonina eius vxore procurante, & quidem  
 faciliter, praesertim cum belli Parthici timor in-  
 gens adesset, quinquennio fere postquam ex Gra-  
 cia in Italiam profectus est, & non eadem fortuna  
 in hac vltima expeditione qua fretus fuerat,  
 in prima processit. Roma vero abiens tria mil-  
 lia militum delectorum in praesidio dereliquit,  
 sub ductu & gubernatione Diogenis legati, viri  
 prudentis & bellorum gnari.

Demum Perusium a Gothis abeunte Bellisario  
 longo tempore obsessum, deum deficiente vi-  
 ctu septimo anno obsidionis vi armis capitur, an-  
 no domini 450. vel circiter. Capta ergo ciuitate,  
 qui praerat exercitui, ad Totilam misit, inquirens,  
 quid ei agendum de episcopo, & de populo illo  
 esset. Cui ille remandauit dicens. Episcopo prius  
 a vertice vsque ad calcaneu tolle corrigia, & tunc  
 caput eius amputa, omnem vero populum, qui  
 illic inuentus est, gladio occide. Tunc praefectus  
 Herculanium venerabilem episcopum Perusinae  
 ciuitatis, qui ex conuersione monasterij ad sa-  
 cerdotalis ordinis gratia deductus fuerat factus  
 episcopus, super vrbs murum deductum capite  
 truncauit, eiusque cutem iam mortui a vertice  
 vsque ad calcaneum incidit, vt ex eius corpore  
 corrigia sublata videretur, moxque corpus eius,  
 extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis  
 causa compulsi, abscissum caput ceruici apponen-  
 tes, cum vno paruulo infante, qui illic extrin-  
 ctus inuentus est, iuxta murum corpus eius sancti se-  
 pultura tradiderunt. Cumque post eandem ca-  
 dem die quadragesimo rex Totila iussisset ciues  
 vrbs illius, qui quolibet dispersi essent, ad eam  
 sine aliqua trepidatione remeare, ij qui famis te-  
 pore fugerant reuersi sunt. Sed quam sanctae vi-  
 ce episcopus fuisset recolentes, vbi corpus eius esset  
 sepulchrum quaesierunt, vt hoc iuxta honorem de-  
 bitum in ecclesia sancti Petri humarent. Cum-  
 que apertum fuisset sepulchrum inuenerunt effo-  
 sata terra, corpus pueri pariter humati, utpote iam  
 die quadragesimo, mortuum tabe corruptum, &  
 vermibus plenum, corpus vero episcopi incorru-  
 ptum ac si eadem hora fuisset sepulchrum. Et quod  
 adhuc est mirabile & venerandum, quia ita cap-  
 ut erat vnitum corpori, ac si nequaquam fuisset  
 abscissum, sic videlicet, vt nulla vestigia sectionis  
 apparerent. Cumque hoc idem in terga verteret,  
 exquirentes si quod signum incisionis inueniri  
 potuisset, nil tale reperit. Hae Gregor.  
 narrat, scilicet de sancto Herculano lib. 3. dia-  
 logorum.

Perusium septimo obsidionis anno a Totila capitur. Greg. lib. 3. dia. c. 13.

S. Herculani ca. pite ple. citur.

Totila iterum Romam obsidet. Leon. Arct. lib. 4. & Blond. dec. 1. lib. 6.

§. VII.

T Otula expeditis Calabriae rebus, contractis  
 vndique copiis Romam veniens obsedit.  
 Faciebant sibi animos Bellisarij recessus ab Ita-  
 lia, [ & vbiue per Italiam prospera Gothorum  
 res, Graecorum aduersa. ] Cum autem in legum  
 protraheretur obsidio, oratores Romani ad Iusti-  
 nianum profecti sunt, orantes vt Bellisarium ad  
 Italiam

A.C. 551. Italiam remitteret ad dissoluendam obsidionem A  
 Iustinianus autem sibi cura fore res Italiae re-  
 spondebat. Caeterum differendo & procrastinan-  
 do nihil efficiebat. Gothi autem expugnata Por-  
 tuensi vrbe ne quid ad obsequos per Tyberim im-  
 portari posset, oppida obsequos finitima fere om-  
 nia in suam redegerunt potestatem. Sed Romani  
 omni diligentia intra vrbem omnia loca quae va-  
 cua adificijs erant, frumentum seri fecerunt, vt  
 deficiente frumento veteri nouum intra pome-  
 ria natum superueniret. Et per hunc modum lo-  
 go tempore obsidionem pertulerunt. Denique  
 seruassent vrbem, nisi ad extremum proditio pau-  
 corum eos peruertisset. Ad portam enim Cape-  
 nam qua via Ostiensis ad sanctum Paulum itur,  
 statio erat militum Isaurorum. Hi ad Totilam ac-  
 cesserunt, tradere ei portam illam pollicentur.  
 Totila duabus nauiculis in Tyberim demissis,  
 tubicines in eis imponit, vt per aduersum fluiu  
 nauigantes, repente tubarum clangorem quam-  
 terribilissimum emittant. Ipse vero silentio cum  
 exercitu profectus ad portam praefatam conce-  
 dit. [ Omnia concessere secundum Totila volun-  
 tatem. Tubicines enim nauiculis aduecti cum  
 imperata fecissent, tunc Romani terribili soni-  
 tu perterriti, hostes ab ea parte adesse putant, &  
 vndique ad eum locum concurrunt. Dum om-  
 nes eo concurrant, caetera negligunt, prodito-  
 res soli relictis porta refracta Totilam & Gothos  
 intra vrbem recipiunt. Statimque caedes coepit  
 fieri Romano rum & militum, nec iam de re-  
 sistendo, sed de fugiendo cogitatum. Diogenes  
 autem praefectus, quoniam nulla remedia esse vi-  
 debat, cum parte militum Roma egressus, Cen-  
 tumcellas petere contendebat. Qui a Gothorum  
 insidijs superatus, eo itinere magna militum su-  
 orum parte amissa, ipse grauitur vulneratus vix  
 euasit.

Roma proditio- ne & do- lo iterum capitur.

Paulus e- gregius militem praefectus

Pauli viri animosi ad milites oratio.

cadamus, nec rideat hostis nostro interitu, sed de-  
 flectat. Quid ergo paucorum annorum accessio  
 nobis prodest, cum etsi nunc seruati, tamen paulo  
 post simus obituri? Ite igitur mecum ad glorio-  
 sam mortem, quam ciues simul & hostes admira-  
 buntur, ac laudibus in caelum in perpetuum  
 ferent.

His dictis incensi milites, sese morti deuoue-  
 runt. Quare complexi seinuicem, & osculati cer-  
 tissimo moriendi proposito ad dimicandum se-  
 parant. Erantque eorum consilium in proximam  
 stationem ruere, factaque permagna hostium ca-  
 de interire. Quos cum videret Totila ad extre-  
 mum casum parari, veritus ne hominum despera-  
 torum conatus maiorem, quam pro numero cla-  
 dem Gothis afferrent, caduceatore ad eos misso  
 electionem dedit, an mallet relictis armis &  
 equis incolumes abire, an omnia retinentes secu-  
 militare. Ea cum audissent milites, laetati sunt.  
 Qui tandem omnes manere apud Totilam ele-  
 gerunt, praeter Paulum eorum ducem, & Mun-  
 dum Isaurum, quos Totila viatico & caeteris ad-  
 iutos liberaliter Byzantium remisit. Alios quo-  
 que ex praesidio milites, qui ad aedes sacras con-  
 fugerant: Totila inuolatos esse iussit. In vrbem  
 vero Romam, neque defauit, nec desolatam fecit,  
 vt prius, sed ciues tam ex Campaniae oppidis,  
 quam ex alijs locis studiosissime reuocauit. Lu-  
 dosque equestres ac caetera magnificentiae opera,  
 quae in beatis & tranquillis ciuitatibus fieri con-  
 sueuerunt, insigni apparatu Romae edidit, quo ci-  
 ues bonam spem susciperent, ac desiderio vrbs  
 allicerentur. Aedes quoque vel euerfas vel incen-  
 dio priori illa desolatione conflagratas, reparare  
 iussit. Denique tantum frequentandi Romam  
 studium ostendit, quantum prius ostenderat deso-  
 landi, siue ex voto apostolorum Petri & Pauli,  
 [ facto, quorum templa euertisse videri poterat

A.C. 551.

Totila mi- litibus qui ad aedes sacras co- fugerant parci.

Totila: vr- bis Romae ornandae studium.

a Mirabilis plane & non nisi diuino nutu facta  
 haec Totila videtur fuisse mutatio. Qui enim adeo  
 in prima vrbs occupatione desenerat, vt plane  
 Romam desolatam redderet, is in secunda eam or-  
 nare, & a ciuibus suis frequentari magno studio  
 diligentiaq. curauit. Cum autem D. Gregor. in 2.  
 Dial. cap. 15. dicat Totilam post habitum cum D.  
 Benedicto colloquium (de quo supra §. 3.) minus  
 crudelem fuisse, tantum abest autem, vt ante prima-  
 m vrbs direptionem minus crudelis fuerit, vt huma-  
 nitatem, qua principio vsus fuerat, in crudelitatem  
 verterit, vt §. 4. D. Anton. testatur, facile crederem  
 praeditum Totila cum D. Benedicto colloquium no  
 ante primam, sed secundam vrbs occupationem  
 incidisse, & inde in hac posteriori, quam in priori  
 occupatione mitiorem fuisse. Hoc etiam affirmat  
 Blond. in fine lib. 6. Dec. 1.

b Totila barbari alioquin & immanis regis hinc  
 apparet pietas, qui votum DD. Petro & Paulonun-  
 cupauerat, de restitutione vrbs Roma, si victor  
 esse potuisset. Porro illa Petri Pauliq. templa, quo-  
 rum vtrumque extra vrbem tunc situm erat, vt a-  
 perte tradit Leon. Arct. lib. 1. neque in longa illa  
 sub Vitige obsidione, neque in vrbs per Totilam  
 denasatione, violata fuerunt: immo vero sacerdo-  
 tes, vt prius permanentes rem diuinam exequaban-  
 tur, & adificia eorum & homines in his habitantes  
 veneratione Apostolorum illasa Gothi seruabant.  
 Idem lib. 1. & 2.



CAP. V. DE BELLO GOTICO ITALICO.

A.C. 552. Totila nauigat Siciliam.

274 cum ciuitatem euerit, ] siue propter belli utilitatem opportunam, siue infamia pernotus ex huiusmodi destructione. Postmodum Totila in Siciliam expeditione parauit, cuius rei gratia permagnam longarum nauium classem effecit, & Rhegium obsedit, & Tarentum accepit. Et in Sicilia transfreturus, cum multa oppidamina vi vel pactione obtinisset, mari terraque Syracusas obsedit. Per idem tempus Gothi, qui in Picentes aduersus Ioannem & Valerianum missi fuerant, Ariminum ceperunt. Nec procul Rauenna conferto alio proelio, Nerum Herulorum ducem cum omnibus copiis suis interfecerunt. Et qui apud urbem Rhegium obsidebantur, deficiente com- meatu sese Gothis dederunt.

Iustinianus Germanum belli Italici ducem designat, idem.

§. VIII.

Iustiniano imperatori cum hac omnia sub vno tempore nunciata fuissent, Germanum patrum suum Italiae belloque Gothico ducem pronunciauit, magnisque apparatus subinde fieri iussit. [ Huius rei fama cum in Italiam peruenisset, hostes conterruit, & amicos in spem maximam erexit. ] Erat enim Germanus vir alti animi, nec minoris consilij, liberalitate egregia, ac summa apud populos & milites gratia. Et accedebat his quod Metallum Theoderici neptem post mortem Vitigis uxorem acceperat, quae quidem res fauorem Gothorum multum sibi conciliauerat.

Cum autem esset iam in Illyrico Germanus, Sclauenorum siue Sclauorum gens transmissa Danubio, Rom. imperij provincias inuasit, genus hominum crudele & immane. Qui cum se in Macedonia Thraciamque conuertissent, tantum Iustiniano metum intulerunt, ut Germanum iter in Italiam ceptum intermittere iuberet. Gothi vero interim per Italiam & Siciliam peruadendi omnia tempus facultatemque plurimam habuerunt. Nam praeter Rauennam, & Anconem, & Hydruntum, & Centumcellas, & aliis quibusdam oppidis Gothi in Italia caetera omnia possidebant. Vna modo spes homines sustentabat Germani aduentus, quae & ipsa defecit. Nam cum vehementer in Italia expectaretur, morbo correptus magno cum suorum dolore in Illyrico diem clausit extremum. Habebat autem Germanus filios duos, quos secum in Italiam ducebat. Eos imperator prosequi paternum Italiae caeterum mandauit, vna cum Ioanne Vitaliani notho iam per Italiam duce ipsorum affine. Itaque Ioannes & Germani filij exercitum ducentes, Salonas perueniunt. Et quoniam hyems erat, illic habitare constituerunt, primo statim vere Rauennam traiecerunt.

Iustinianus imperator Liberium cum classe in Siciliam misit, qui Syracusas ingressus est, Gothi, qui stationem habebant in portu, prohibere ingressum nequaquam valentibus. Sed paucis post diebus veritus rerum necessariorum defectum, cum classe eadem in Syracusas Panormum nauigauit. Iustinianus inter haec mutato rursus proposito, Narsetem eunuchum Italico bello ducem praefecit, illique pecunias & exercitus large promisit. Et Ioanni scripsit, ne in Italiam traiceret, sed Salonis manens aduertum praestolaretur Nar-

Narsetes iterum Italiae dux creatur.

setis. Narsetes igitur suscepto impigre negotio, magnas undique copias instituit, & apparatus factis & copiis in Illyrico sibi adesse iussis, per Thraciam & Macedoniam iter suum profectus est. Totila iam cognito hostium apparatu in Italiam redierat, & quae opportuna videbantur per Italiam prouidebat. Ut vero & ipse potentiam suam, ostentaret aduersus Graecos, & vice versa eos inuaderet, classem magno nauium longarum, numero in Graeciam misit, iubens, ut quammaximo tumultu cuncta popularentur. Ea classis Corcyram primo ac proximas insulas diripuit, moxque in continentem transfreta per Epirum & Acarnaniam, & Aetoliam cuncta rapinis incendiisque foedauit, mareque obscurans multa Graecorum nauigia quae in Italiam & Illyricum nauigabant excepit, [ totumque id mare infestum & inutile nauigantibus reddidit. ]

Dum vero haec a Gothis in Graecia gererentur, Totila nouo exercitu in Picentes misso, Anconem terra marique obsideri mandauit. Cui expeditioni tres duces praefecit, quibus & classem attribuit nauium longarum quadraginta septem. Valerianus autem, qui Rauenna praerat, Ioannem, qui Salonis erat hortatus est per literas, ad opem obsessis Anconitanis ferendam, cum ipse non posset. Qui milites electos de toto exercitu nauibus decem & octo imposuit, & versus Rauennam nauigauit. Cui obuiam processit Valerianus cum duodecim longis nauibus. Qui communi consilio tota simul classe ad hostem nauigauerunt, lit- torique Anconitano applicuerunt. [ Quod postquam senserunt Gothorum duces, & ipsi se ad pugnam comparantes, delectis militibus naues suas compleuerunt. Cumque satis structi parati- que essent, progressi aliquanto aduersus hostes sese pugna obtulerunt. ] Erant igitur Gothorum naues quadraginta septem, Graecorum autem triginta Duces classis Graecorum Ioannes & Valerianus, Gothorum autem Vlidas & Gotildus. Militari igitur oratione animis militum incensus ex composito conflixerunt. Ab initio fuit pugna acerrima obuiam concurrentibus prorsis. Gothi pugnatotes quamuis egregij, tamen rerum maritimarum experientiam non habentes, seiplos conturbabant, naues quibusdam locis simul plures congloratae sese mutuo impediabant. Graecos vero scientia & disciplina rerum naualium plurimum adiunabat. Tandem superiores Graeci pugna fuere. Submersa aliquot Gothorum naues cum ipsis pugnantibus & nauis perierunt. Multa expugnatore incredibili caede capiuntur. Quod cum viderent Gothi, fugam demum arripuerunt, decem tantum integrae naues Gothorum refugerunt ad littus, caetera captae vel submersae. Gothi demum crematis confestim nauibus, quae euaserant, ne eis potirentur hostes, in castra redierunt. Et sic dissoluta obsidione Anconitana desertis castris Auximum se receperunt.

Ioannes igitur & Valerianus cum victorici classe summa laetitia & incredibili Anconitarum gaudio portum ingressi, castra hostium inuadentes, cum reperissent desertam, commeatum, qui in eo erat, in urbem Anconem inferri fecerunt. Et paucis post diebus Ioannes Salonas, & Valerianus Rauennam reuersi sunt. Hac pugna vehementer per- fregit Gothorum animos, & quasi initium fuit ruinae eorum. Totila hac plaga percussus, magnam copiarum

A.C. 552.

Totila Graeciam inuadit.

Vincitur Gothi bello nauali a duobus Iustitiani.

Anconis obsidio soluitur.

A.C. 552.

copiarum partem in Sicilia reuocauerat. Itaque Artanaues Iustiniani dux, qui Liberio successerat, potentior per Siciliam factus, non solum liberavit ab obsidione socios, verum etiam Gothos pluribus locis per oppida obsedit, & Crotoniatas longa obsidione Gothorum laborantes classis Iustiniani superueniens liberavit, & hostes multacade perfregit, quaequid res superiori cladi adiecit, multo magis perterruit Gothorum animos, praesertim cum de aduentu Narsetis in Italiam, de eiusque apparatibus multa crebri rumores circumferrent. Reginaris quidam vir inter Gothos clarus, qui Tarento praerat, & Muras qui Acherusie cum oppidis, quae custodiebant, & militibus suis ad Iustiniani partes transferunt.

Narsetes in Italiam proficiscitur, idem.

§. IX.

Narsetes cum hac conditio rerum esset per Italiam, coactis per hyemem copiis ad iter se comparauit. Habebat autem exercitum tantum, quantum vix alij omnes per Italiam duces in Italiam hoc bello adduxerat. Pecuniis enim abunde concessis a Iustiniano ipse etiam in erogando erat magnificus. Non solum autem ex Thracia & Graecia, sed & aliis locis copias ingentes contraxerat. Nam & Longobardorum supra quinque millia pugnacissimorum hominum Alboino rege cedente suscepit. Et Herulorum ad eum tria millia venerant, Hunnorum multitudo ingens confluxerat, praeter ea Cumades Persa cum non contemnenda manu Persarum ad eum venerat, & ] Affluentes cum quingentis bellatoribus Gepidarum gentis. Et Ioannes cognominatus Fagas, cum Graecorum & Thracum exercitu. Praeterea & Ioan. Vitaliani suum ac filiorum Germani exercitum illi coniunxerat. Narsetes igitur has copias habens, ex Illyrico motens per Dalmatiam & Liburniam circumito maris sinu pedestri itinere in Italiam transit, primoque ingressu in Venetis constitit.

Iter terre aere & Graecia in Italiam.

Vidit Gothus obruncatur.

Narsetes igitur omisso mediterraneo itinere, via per Hadriatici maris littus elegit, quoniam illa hostibus carebat, & tandem Rauennam cum omnibus copiis peruenit. Erant autem per Italiam Veterani milites permulti, quibus stipendia multo temporis debebantur. His omnibus Narsetes stipendia persoluit, animosque illorum sanauit, atque erexit. Demum Romam petere contendit. Vidit per id tempus Arimino praerat, vir inter Gothos bello insignis. Is cum in agrum Ariminensem peruenissent prima Narsetis agmina, transitum eorum impedire conabatur. Pugna itaque non longe a manibus oppidi committitur, in qua Herulorum quidam eques comminus pugnans Vidrilam occidit, militisque eius morte ducis conterriti trepidi in oppidum fugerunt. Caput Vidrilae ad Narsetem relatum est, qui quasi bono augurio laetatus est, quod primo congressu princeps aduersarius a suis interfectus esset, spe bona plenus iter conficiebat, itaque Ariminum praetergressus Romam profectus est.

Totila aduersus Narsetem mouet, idem.

§. X.

Totila cognitis iis, quae in Venetiis gesta erant, aduentumque Narsetis apud Rauennam intel-

lecto, quamquam copiae suae apud Teiam erant, tamen ipse Romam discedens exercitum contra Narsetem parauit, atque ei obuiam fuit, & tandem asperitima pugna ab utrisque inita, ad extremum Gothi superantur, cum maxima eorum strage, ac Totila interficitur, secundum beati Benedicti prophetiam anno regni sui decimo. Gothi vero interfecto Totila, quicumque ex proelio auferunt, Padum amnem transfreti Papiae & circa ea loca constiterunt. Vbi cum de nouo gentis suae duce cogitarent, Teias omnium iudicio rex Gothorum eligitur, qui rex factus thesauros quos Totila Papiae congefferat illico suscepit, ac reparare vires, & exercitum cogere, arma tribuere, equos elargiri, & omnia impigre facere non destitit. Ad Francos etiam misit eos habiturum se in societatem pollicens belli.

A.C. 552. Totila interfecto Teias rex deligitur. A.C. 552.

Narsetes post Totila interfectionem, Gothorum apparatus audiens, Valerianum cum suis copiis circa Padum, quasi in custodiam esse iussit, ne metum dempto Gothi licentius vagarentur, ipse vero cum omni exercitu Romam petiit. Inter eundem Narniam vitro se dederent suscepit, Spoletinis milites concessit, qui praesidio sibi forent, donec eorum mentia a Gothis euerfa reficerentur. [ Misit quoque Perusium, qui deditionem postularent. ] Perusij autem erant duo praefecti militum pro Gothis, Meligedius & Vlitus. Hi discordes erant plurimum inter se. Nam Meligedius vrbem dedere cupiebat, Vlitus repugnabat. Et ita seditione orta, Vlitus interficitur, & Perusium a Meligedio Narseti traditur. Narsetes igitur Romam profectus eam obsedit, quae plena ruinis praeritis adhuc erat, & pauci in ea ciues. Narsetes ergo cum expugnare urbem statuisset, pluribus simul locis mentia aggressus est. Concurrentes vero ad ea loca Gothi de mentibus repugnabant. Milites autem quidam Narsetis remotiora petentes loca, cum ibi solitudo esset, scalis mentia conscenderunt. Inde clamor factus captam urbem ostendit. Gothi itaque omnia defensione, alij Portuensem urbem fuga petierunt, alij ad sepulchrum Adriani in arcem se receperunt. Per hunc modum Narsetes Roma potitus est. Arcem vero obsessam non multo post tempore pactione recepit.

Romani Narsetes obsident.

Crudelia Gothorum facinora.

Narsetis praefectus gesta.

Narsetes Cumas obsidet, idem.

§. XI.

ET quia dum Totila viueret, pecunias regiae partim Papiae congregauerat, partem etiam non paruam in Cumarum arce seposuerat, eiusque

arci



A.C. 553. arci fratrem suum præfecerat. Narfes cum hoc A intellexisset, partem exercitus misit ad obsiden- dum Cumas. Ipse autem Romæ confistens, repa- rare urbem, ac frequentare conabatur. Ne verò Gothi, qui erant trans Padum, succurrere vel Cu- mis vel aliis locis possent, Ioannem Vitaliani cū focis suis in Etruria commorari iussit, qui cona- tus hostium reprimere. Teias rex Gothorū, vbi sensit Cumas obsideri, ferre opem constituit, his qui obsidebantur, profectusque ex Papiā tran- sverfis itineribus per Picentes & Marfos peruenit in Campaniam. Quod postquam Narfes intellexit, Ioannem cum exercitu ex Etruria reuocauit, & ipse cum aliis copiis profectus certissimo pro- posito configendi Campaniam petiit. Fertur autem non procul ab vrbe Nuceria esse fluuius quidam, Dracon nomine, latitudine vtique exiguus, profunditate vero ita magnus, vt neq; pedibus, neque equitibus sit transmeabilis. Circa dictum fluuium ambo exercitus constiterunt. Classem præterea Gothi in mari habebant satis propin- quo, quæ frumenta & ceterum commeatum in littore exponebat, vnde in castra deferrebat. Sed postquam Gothorum castris prodicione amissa est, eo defectu, quia necessaria non pote- rant eis importari, necessitas compulsi Gothos locum deserere. Itaque deserto ponte & circa amnem loco in proximum montem, qui lacteus dicitur, Gothi abierunt, quos Narfes secutus ad radices montis confedit. Ibiq; atrox pugna & vbiq; cruentissima fuit. Gothi enim despera- tione certabant, Narfes milites conscientia mul- titudinis cedere erubescabant, Teias vero rex Go- thorum inter primos pugnatores esse voluit. Erat enim in armis conspicuus, sinistra scutum, dextra pilum quatiebat, aduersus hunc congressi plures ab eo interfecti ceciderunt. Sed cum in scuto e- ius permulta pila infixæ adhæssissent, atque ob hoc versare scutum impediretur, dū clamitabat aliud scutum sibi afferri, id vbi allatum est, priori di- missis scuto nouum assumpsit. In hac scuti muta- tione letaliter vulneratus à volitante telo, cum multum sanguinis effunderet, nihilominus for- tissime pugnans nunquam pedem retraxit, nun- quam frontem ad suos desexit, sed in hoste con- uersus continue dimicans ad extremum in facie corruit, & mortuus est.

Gothi ob mortem regis nequaquam deterri- ti, vtique ad noctem pugnauerunt, cum magna tã- dem vtriusque partis cæde. Gothi autem adue- niente die, postremo oratoribus ad Narsetē mis- sis velle se Italia excedere obtulerunt, si incolum- es abire, suaque asportare permittantur: Sin eis hæc non permittat Narfes, quamdiu viuent, tãdiu se paratos ad pugnandum. Narfes cum præfata intellexisset in concilio re discussa, Gothis per- mittere decreuit liberum recessum cum suis, ne aduersus desperatos homines magno suorum de-

A.C. 553. mense Februario occiso Teia rege Gothorū, in Italia Gothi, qui diuturno bello super- fuerant, à Narsete Italia omni expulsi sunt circa mensem Martium. Anno posteaquam imperium Occidentale pop. Rom. in Gothorum potestatem de- uenerat sub Odoacro rege 77. Ipse autem Narfes pro Imperatore Iustiniāno Augusto ducis nomine imperium Italia tenuit an. 16. Obijt Romæ An. Ch. 567. Onuph.

Teias rex Gothorū fortissi- mus occi- ditur.

Gothi Ita- lia quan- do puls.

rimento victoriam adipiscantur. Inter hæc mil- le equites ex Gothis aufugerunt, & Papiam & ad alia oppida trans Padum perueniunt. Reliqui autem fœdere cum Narsete inito, sua priuatum asportantes, Italia excedere, & nunquam bellum aduersus Romanum imperium gerere promise- runt, libertate tamen retenta sine vlla Romani imperij subiectione. Quo factō Cumas ac cæte- ras quæ supererant ciuitates, Narfes recepit, fi- nisque fuit anni decimoctauis huius belli. Post- quam autem Gothos Italia abire iussit, Narfes eam possedit annis septemdecim.

Post hæc Iustiniānus exiit in vrbe Constā- tinopoli domino Iesu Christo, qui est sapientia patris, templum, quod vocauit *αγια σοφια*, id est sanctam sapientiam, cetera mundi opera excel- lens. Postquam autem Gothos Narfes superasset, tunc adunatus clerus Romanus orauit Narsetem vt eius suggestione rogaret imperatorem, vt si adhuc viueret Vigilius papa, & presbyteri, & diaconi, & reliqui clerici, qui cum eo fuerant missi in exilium, reuertentur. Suscepta relatio- ne Narsetis, & cuncti cleri Romani, lætatus est imperator, & omnes eius proceres, quod requiem Deus dedisset Romanis. Moxque per edictum suum omnes ab exilio reuocauit, qui postea cum essent in imperatoris præsentia, eis dixit. Vultis recipere Vigilium, vt sit papa vester? Sin minus en hic habetis archidiaconum vestrum Pelagiū, & manus mea erit vobiscum. Imperet Deus pie- tati tuæ (responderunt omnes) restitue nobis modo Vigilium, & quando voluerit Deus eum tran- sire de hoc sæculo, tunc cum tuo mandato donec nobis Pelagiū archidiaconum noster. Tunc imperator dimisit omnes detentos cum Vigilio. Qui applicantes Syracusas ad terram mari in- gressi sunt. Ibiq; infirmatus Vigilius migravit ad Dominum, sed Romam corpus fuit adductū.

Hic Iustiniānus, etsi multa magna fecit, ad in- stigatorem tamen vxoris suæ quæ hæreticis fa- uebat, persecutus est, & exilio relegauit duos summos pontifices, scilicet Syluerium & Vigilium. Et non solum ista dicta Theodora, sed plures alię reginæ seu imperatrices magna detrimenta & scã- dala concitauerunt contra ecclesiam, vt soror Con- stantini magni fatiens Arianis, Eudoxia vxor Ar- cadij in persecutione contra Ioannem Chryso- stomum Iustina mater Valentiniani, & multa alia. Et Sophia vxor Iustini imperatoris, quem Iustiniānus non habens filios de consilio optima- rum adoptauit in filium, & postea imperatorem constituit.

Bucellinum autem quemdam diripientem Ita- liam, vt regi suo Theodeberto Gallorum spolia ferret, in Campania non longe à Tarento hye- mare disponentem, Narfes prostrauit & peremit. [Amingus vero dum Vuidino Gothorum comi- ti contra Narsetem rebellanti auxilium ferre co- natus est, ambo à Narsete superati sunt. Vuidinus superatus Constantinopolim in exilium abiit. Amingus vero, qui ei auxilium præbuerat, Nar- setis gladio perimitur.] Tertius quoque Franco- rum dux nomine Leutharius Bucellini germanus dum multa præda onustus ad patriam reuertit cu- peret, inter Veronam & Tridentum iuxta lacum Benacum propria morte defunctus est.

Narfes etiam per Dagisteum magistrum mili- tum, virum bellicosum & strenuum, vniuersos Italia

Iustinia- nus episcopus S. Sophiæ construit. Nicæp. ex Proc. lib. 17. c. 20. & Diacl. li. 1. de gest. Longo. c. 17.

Vxorē imperatoris multa ecclesie mala intulerunt.

Dagistei gesta. ca.

A.C. 566. Italiae fines obtinuit. Peste adueniente anno do- A mini 565. Italiae populi & præcipue Ligures con- sternantur. Denique Iustiniānus, dum à diuinis mandatis aurem cordis auertit, iusto iudicio Dei amenitiam incurrit. Et accessit Iustino curam im- perij delegauit, quo factō obit anno imperij sui 38. Iustiniāni temporibus in Constantinopoli magna peste surgente instituta fuit solemnitas pu- rificationis beate Mariæ, & ita mortalitas illa ces- sauit, quæ festiuitas postea per totum orbem cele- brata est, quæ postea sequenti anno in Italia graf- sari cœpta est. Et dicitur dicta festiuitas apud Græcos *επιανδισμ*, & Latine interpretatur ob- uatio.

Tempore huius Iustiniāni Arator poeta flo- ruit Romanæ ecclesiæ subdiaconus, qui duos li- bros metricos de actibus apostolorum compo- suit. Cuius etiam tempore, scilicet Iustiniāni cla- ruit beatus Benedictus abbas, vita & sanctitate mirabilis, de quo infra dicetur. Sed & corpus beati Antonij repertum apud Aegyptum tunc temporis, Alexandriam cum multa veneratione delatum est. Nunc autem pro certo corpore eius est in abbazia montis maioris prope Arelatem in prouincia Prouincię. Et brachium est apud Viē- nenses, vbi nunc fit concursus populorum, vt cla- re patere potest hunc processum intrinsecus in- tuenti.

Floruit etiam per idem tempus in Scotia bea- tus Brandanus, qui multis virtutibus clarus pa- ter extitit fere trium millium monachorum. Hu- ius tamen viri historiam peregrinantis propter multa apocrypha & deliramenta, quæ ibi conti- nentur, quidam historiographi omittunt. Ea re- pectate Iudæus historiam imaginem Saluatoris de Ecclesia accipiens, illam telo transiit, & cum clam illam sub veste domum portasset, se totum sanguine, D de illa fluxerat, cruentatum inuenit. Quam Christiani quærentes per vestigia sanguinis, eam inuenērūt, & ipsa in suo loco reposita Iudæum sa- crilegum lapidauerunt.

Iustiniānus 2. pop. Rom. in Oriente 19. imperator im- per. an. 10. me. 10. di. 20. Ann. Chr. 565. de quo Diac. lib. 16. Nicepho. lib. 17. Zonar. & alij.

CAPVT VI.

**S**uccesit ergo in oriente Iustiniāno E Iustinus secundus, anno incarna- tionis domini 566. Ab initio mundi quiescentis millesimo 764. Et impera- uit annis 11. qui vxorem suam nomine Sophiam coronauit augustam. Hic vir omnis auaritiæ te- nax, pauperum contemptor, senatorum spoliator, adeo rapax fuit, vt arcas ferreas faceret, in quibus multa auri talenta seruabat. Lapsus est etiam in hæresim Pelagianam, sed iudicio Dei punitus, vt infra dicetur. Narfes vero eunuchus, de quo di- ximus, cum ab insultu diuerforum hostium to- tam Italiam liberasset, & quietam reddidisset, pro magnis beneficiis à Romanis inuidiam pertulit, ita vt ad urbem regiam mitterent oratores dicē- tes. Quia melius erat Romanis, vt Gothi serui- rent, quam Græcis, vbi Narfes eunuchus imper- rat, & pro sua libidine dominatur. Quorum ser- monibus commotus imperator, Longinum præ-

Narfes à populo Romano in inuidiā adducitur lib. 2. de gest. Lög. cap. 5.

fectum suum loco Narsetis substituit. Sed in- super Sophia augusta hanc contumeliam Narseti mandauit, vt Constantinopolim remearet, & cum puellis suis in conuentu fœminarum lanarum pensa diuideret. Narfes deinde receptis iniuria- rum literis dicitur respondisse, talem se ei Sophiæ augustæ telam orditurum, vt quamdiu viueret, nunquam deponeret, nec retexeret.

Et Neapolim discedens, b Longobardis man- dauit, vt pauperrima Pannonia rura, quæ incole- bant desererent, & ad Italiae fertile solum possi- dendum confluerent. Quod audiens Alboinus Longobardorum rex, Hunnis Pannonia tradita iter parauit ad Italiam. Anno autem domini 570. acies in celo per Italiam apparuerunt, humanum sanguinem, qui postea effusus est, significauerunt. Ac deinde cõtinuatis imbribus pluribus diebus, tanta aquarum vi auctus est Tyberis, vt magna strage populi humiliora loca submergeret, & si- militer in quibusdam aliis ciuitatibus & locis ac- cidit. Leuigildus Gothorum rex rebellantes Hispaniæ ciuitates subegit.

Alboinus igitur Longobardorum rex vocatus A Alboinus à Narsete Italiam ingreditur, magna Longobar- dorum multitudine cum filiis & vxoribus & a- liis barbaris nationibus. Deinde Mediolanum in- greditur, & intra breue temporis spaciū, sibi to- tam præter Papiam, Rauennam, & Romam sub- iecit Italiam, quam Longobardi & eorum reges possederunt annis 204. vique scilicet ad tempora Caroli magni, vt dicitur. Hæc Longobardorum gens, qui prius dicti sunt Vuinili (aliis Viruli) nunc Longobardi, anno incarnationis dominicæ 372. olim deserta insula Scandinauia in septen- trionali oceano sita, in Pannonia tandem sedem posuerunt. Et inde à Narsete vocati in Italiam venerunt. Quamuis autem Narfes placatus per- suasione pontificis Ioannis, niteretur Longobar- dos ab ingressu Italiae reuocare, tamen quia Al- boinus iam fuerat literis eius accensus, & cum omnibus suis vxoribus & familia iter assumpserat, detereri non potuit à persecutione incepti. In ipso primo eorum ingressu ciuitatem Medio- lanum obsederunt vndique, qua violenter effra- cta, omnes pene inhabitantes gladio occiderunt. Vouerat enim rex Alboinus se omnes Christia- nos gladio perempturum. Et licet tunc Longo- hardi baptizati essent, idola tamen colebant, ac simulachrum viperæ venerabantur vt Deum. A

Lögobar- di inuicã- tur à Nar- sete vt in Italiam transeãt.

Alboinus Italiã in- greditur. Paul. Dia. li. 2. Vinc. li. 21. cap. 126.

Mediola- num tẽ- rrum capti- tum. Diac. cap. 12.

Lögobar- di quãdo in Italiam in- trauerunt.

a An. Ch. 569. mortuo Fl. Narsete cum Lögobardi sub eorum rege Alboino Italiam inuassent Fl. Lög- ginus Patrius Constantinopoli in Italiam à Iu- stino iuniore missus, in locum Narsetis factus est Ita- liae rector, qui Rauennæ imperij sede firmata eam Italia partem ipse & eius successores pro impera- toribus Constantinopolitanis sub exarchi nomine tenuerunt, quam Longobardi inuadere non potue- runt: administravit autem Italiam an. 15. Onuph. b An. Ch. 568. 4. Non. Apr. feria secunda Pas- chali Longobardi à Narsete Patrio inuicati sub Alboino rege Pannonia egressi sunt, & in Italiam in- trauerunt eodem anno, vt sibi eam vendicarent: à quo die Longobardorum regnum in Italia inchoa- tur, quam intra triennij tempus fere omnem cæsis Romanis ducibus pulsisq; præsedis occuparunt, te- nueruntq; per annos 206. quo tempore reges vi- gintiquatuor habuere. Onuph. Secunda pars Hist. Ant. A A

A.C. 569. quo errore beatus Barbarius Beneuentanus episcopus eos amouit, & dictum viperam simulachrum in pulcherrimum calicem commutauit.

Natles moritur li. 2. ca. 8.

Capto ergo Mediolano, omnes alie ciuitates timentes crudelitatem barbarorum, se sponte ei subiciebant. Narses interim Romae moritur, cuius corpus in locello plumbeo possum est, & cum omnibus diuitiis suis Constantinopolim est delatum, suae (vt alij dicunt) Neapolim, qui propter virtutem patriciatu dignitatem promeruit. Erat autem vir piissimus, vigiliis & orationibus tantum studens, vt plus supplicationibus ad Deum profusus, quam armis bellicis victorias obtineret. Erat enim religione catholicus, in pauperes munificus, in reparandis ecclesiis satis studiosus. Alboinus autem Longobardorum rex, partem Italiae, qua largus patens in ea habetur ingressus, nepoti suo Gisulpho summę potentię viro donauit. Anno autem domini 574. Armenij fidem Christi publice susceperunt. Venetia Galliaque omnis cis Alpes à Longobardis est possessa practer Papiam, qua cum triennium obsidionem sustinisset, hoc tandem anno deditur.

Papia Longobardis deditur. cap. 13.

Alboinus Chunimundum Gepidarum regem perimit. Diac. lib. 1. de gestis Long. ca. 18.

§. I.

Alboinus rex Longobardorum, antequam Pannoniam egrederetur, cum Guimundo, (alijs Chunimundo) rege Gepidarum congressus eum occidit. Cuius filius dum ad paternam necis vltionem accingitur, ab Alboino etiam superatus occiditur. Cuius exercitus partim gladio, partim captiuitate prostermitur. Inter captiuos autem filia ipsius regis Gepidarum occisi nomine Rosimunda, quae ab alijs Rodisinda nuncupatur, pulcherrima corpore reperitur. Quam Alboinus in sui perniciem duxit vxorem. Qui etiam, vt refert Ioan. de Col. interfecti regis caput auferens, ac testam seu caluariam auro ornans, ex illa poculi ad bibendum fecit quasi pateram, ac illa in magnis solennitatibus & festis vtebatur. Cum autem hic Alboinus post multas hominum strages, ac ciuitatum excidia esset Veronae, ac semel in die Iohanni in caena cum regina vxore sua discumberet, multo vino calefactus, pateram, quam ex capite patris vxoris fabricari fecerat, vino repletam porrexit vxori suae dicens. Bibe cum patre tuo. Quae postquam caput patris aspexit, ingemuit, verum more saemineo cum simulato gaudio tetigit. Er deinceps qualiter in virum suum mortem patris sui & fratris vindicare posset, cogitare cepit.

De pece Alboini per Rosimundam coniugē. li. 2. c. 14.

Erat autem tunc in ducis exercitu quidam iuuenis nomine Peredeus, quem nonnulli Peretheum vocant, corpore decorus, armis strenuus: hic puellam reginae obsequio deputatam carnaliter cognoscebat. Accidit autem, quod Rege absente regina dictam puellam ad se vocatam in propria camera iacere fecit, & regina in camera puellae. Quo facto ex puella nomine iuueni mandat, vt ad se nocte ille veniret. Qui in primo noctis crepusculo ad locum venit. Intranque lectum, in quo regina se posuerat, cum ipsa concubuit. Quo facto dixit regina ad militem. Scis qua sum? Cumque ille ex amicae nomine vocasset, ait illa. Non sum, sed sum regina Rosimunda.

Et addidit. Talem rem hodie perpetrasti, vt nisi Alboinum regem occidas, & patrem meum vindices, quem ipse peremit, absque dubio tu illius gladio interibis. Ad cuius verba ille vehementer stupens, postremo multis promissionibus acquieuit. Statuta igitur die ille in camera armis omnibus munitus absconditur. Cumque rex posuisset in lecto nudum, è latebris exiliens Peredeus, euaginato gladio regem aggreditur. Ille vero ita vt erat nudus de lecto egressus scabellum, vt se defendaret, arripuit. Sed nec diu, nam ab armato facilliter vulneratur, & postremo occiditur.

Rosimunda fuga & mors. cap. 15.

Regina autem hoc perpetrato scelere magnam partem thesaurorum regis accipiens, vna cum milite, qui maritum occiderat, Rauennam fugit, ibique eum in virum accepit, vbi cum non multo post alium pulcherrimum iuuenem regina admaffet, & ipsum habere in virum concupiuit: vnde virum illum priorem cogitauit extinguere. Igitur venenum vino commiscens, illum rogabat vt biberet, qui cum haurire coepisset, & amaritudinem magnam sentiret, & rem suspectam haberet, mandat reginae, vt ipsa residuum bibat. Quod cum illa recusaret, extracto gladio eam bibere compulsi, quo hausto illi eadem die ambo perierunt. In regno autem Longobardorum quidam nomine Cleb Alboino à Longobardis substitutus est in regno.

Theophilus diabolo se deuouit. Hanc historiam ex Eutychiano refert. Metaphrastes, & post eum Sur. tom. 1. & Canis. li. 6. de Maria virgine cap. 20.

§. II.

Circa ea tempora in Sicilia cum Theophilus quidam alijs satis modestus dignitatem suam scilicet vice dominatus, calumniose accusatus iniuste amisisset, ita moleste tulit tantam iniuriam vt nil faciendum omitteret ad recuperandam famam sibi ablatam, adeo quod maleficorum consilio diabolum inuocaret, ad praestandum sibi auxilium ad recuperandum honorem suum, paratus omnia facere, quae ille sibi mandaret. Qui obtulit se hoc ei facturum, dummodo fidem abnegaret, & se sibi totum daret, ita quod & de hoc instrumentum talis donationis manu sua conscriberet, & ei traderet. Quo facto diuersis modis secutum est, vt ille honorem suum recuperaret. Sed ad se miser reuersus cognouit scelus suum, & penitentiam agens per quadraginta dies, & Dei genitricis, cui deuotus fuerat, suffragia petens, peccati veniam impetrauit. Vnde ei dormienti apparuit beata Maria, & instrumentum suae abnegationis, quod sigillatum diabolo dederat, super lectum proiecit, ad indicium remissionis sibi facta.

Ex historia Britannorum refert Ioan. de Col. quod in quadam celeberrima curia, & congregatione principum in ciuitate Londinensi habitata, omnes reges occidentaliū nationum, & principes Galliarum interfuerunt. In qua deliberatum

De Arturo Britanno rege vide quae tit. 10. c. 2. §. 1. & 2. notauimus hoc autē refert Vin cen. spec. hist. li. 21. c. 74.

a Hac dignitas diuoplaia à Metaphraste identidem dicitur, & ipse Theophilus inuocatus in Ecclesia, qua dicitur Adama, vocatur. Erat vero is qui apud Latinos Archidiaconus nominatur, vt Canisius interpretatur.

est

A.C. 574. est, vt duce Britonum rege Arturo Italiae ac ipsam Romanam urbem occuparent. Magno igitur exercitu congregato in Burgundia finibus aduersus Lucium Hispaniarum ducem qui sub Leone principe eas regiones gubernabat, processit ad praelium. In via autem gigantum quemdam singulari certamine vicit, & non multo post non longe à Lingonensium vrbe cum Romanis ducibus pugna cruenta conflixit, ex qua post vtriusque exercitus grauem cadem victor euasit. Postquam victoriam cum versus Romam ipsam iter dirigeret, audiuit Morderetum eius nepotem, quem ad regni custodiam dimiserat, se occupata Britannia regem constituisse. Quod intelligens Arturus à proposito destitit, ac in Britanniam contra nepotem reduxit exercitum, quo postquam applicuit, cum illo cruentissima pugna conflixit. In qua illud mirandum, ac horribile solo dicto referrur, quod non nisi viginti ex illo exercitu superferunt, cum essent vtriusque exercitus copia innumerabiles. Ipse vero Arturus letali vulnere in praelio suscepto ad quandam insulam deportatus est, ex qua nunquam rediit. Vnde secundum Merlini vaticinium dubium exitum habuit. Successit autem ei in regno cognatus eius Constantius.

Circa ea tempora in oriente quidam puer Iudaorum filius cum à coeuis suis filijs Christianorum, vt refert Vincen. spec. hist. post Grego. Turonen. lib. 22. cap. 117. Chilpericus post mortem patris sui thesauros, quos in villa Brumacho (alijs Brannacho) congregati erant, accepit, & Francos vltiores petiit, ipsosque muneribus multis donatos, sibi subdidit, & mox Parisios ingreditur, & sedem Childeberti regis occupauit. Sed non diu licuit ei possidere. Nam conuincti fratres eius inde eum expulerunt. Et sic inter se hi quatuor Aribertus (alijs Chariberthus) Gunthranus, Chilpericus atque Sigebertus diuisionem legitimam fecerunt. Accepitque Aribertus regnum Childeberti, sedemque constituit Parisijs, Gunthranus regnum Clodomiris accepit, & Aureliis sedem instituit. Chilpericus regnum Clotharij patris sui accipiens, Suefione sedem statuit. Sigebertus regnum Theodorici sortitus sedem statuit habere in ciuitate Remensi. Aribertus rex Nigebridam duxit vxorem. Habebat autem ipsa regina puellas duas, cuiusdam pauperis filias, nimis speciosas, nomen senioris Marcanesa, & nomen iunioris Merofidis, in quarum amorem rex nimis exarsit. Ob hoc Nigebrida affligebat eas nimio odio. Nam & patrem earum compositorē lanificij iusserat fieri. Pro qua causa rex nimis iratus Nigebridam reliquit, & Merofidem vxorem accepit, post hoc etiam Marcanesam sororem eius ad coniugium sibi copulauit. Et ob hanc causam à sancto Germano Parisiensis episcopo excommunicatus vterque est. Sed cum eam rex relinquere noller, percussa Dei iudicio mortua est. Et non post multum tempus Aribertus etiam rex Romani sepultus.

Mirabilis clades hominum. Puer Iudaus ab igne, Virginitas maritris ope illaesus, Vinc. lib. 22. c. 48. Nic. lib. 17. c. 75. & E. uang. li. 4. Gregor. Tur. li. in gloria marty. ca. 10.

Mons in Rhodanis praecipitatus. Tur. lib. 1. c. 91. Tur. lib. 1. c. 91. hist. Fran. ca. 31.

a Consuetudo à multo tempore imperanti vrbi fuit, vt cum pluculum de partibus immaculati dominici corporis Domini & Dei, & Seruatoris nostri Iesu Christi reliquum esset, sacerdotes pueros incorruptos, ex eis qui ad praecipitatos in ludum literarium eunt, accerterent vt ieiuni reliquias eas ederent, Nicepho. ibidem.

rum Chranum filium suum diu contra se rebellantem, & multa mala in regno suo facientem in Britannia profectus est, eiusque auxiliario duci Britonum Chonobro occurrit. Et Chonobrum quidem percinit, Chranum vero captum igni cum vxore & filiabus comburi fecit.

A.C. 574. Chranus à patre crematur Tur. ca. 20. & 21. Aemyl. li. 1.

Post haec vt refert Gregor. Turonen. dum Clotharius rex in Chorilia sylua venatione exerceret, à febre valida corripitur, & exinde Compendium villam, quae est palatium regale, adiit. Vbi autē grauer vexaretur dicebat, vach. vach. Quid putatis, qualis est rex caelestis qui tam magnos reges interfecisse dignoscitur? Et in hoc radio spiritum exhalauit. Obiit autem anno 57. regni sui. Quem quatuor filij sui cum magno honore Suefionem deferentes, in basilica sancti Medardi sepelierunt.

Diuisio regni Francia, Vinc. lib. 21. cap. 117. post Tur. lib. 4. cap. 22. & Diac. lib. 2. de gestis Longob. ca. 8. Aemyl. lib. 1.

§. III.

DE diuisione regni Francorum inter filios Clotari, & vxoribus eorum. Temporibus illis vt narrat Vincen. spec. hist. post Grego. Turonen. lib. 22. cap. 117. Chilpericus post mortem patris sui thesauros, quos in villa Brumacho (alijs Brannacho) congregati erant, accepit, & Francos vltiores petiit, ipsosque muneribus multis donatos, sibi subdidit, & mox Parisios ingreditur, & sedem Childeberti regis occupauit. Sed non diu licuit ei possidere. Nam conuincti fratres eius inde eum expulerunt. Et sic inter se hi quatuor Aribertus (alijs Chariberthus) Gunthranus, Chilpericus atque Sigebertus diuisionem legitimam fecerunt. Accepitque Aribertus regnum Childeberti, sedemque constituit Parisijs, Gunthranus regnum Clodomiris accepit, & Aureliis sedem instituit. Chilpericus regnum Clotharij patris sui accipiens, Suefione sedem statuit. Sigebertus regnum Theodorici sortitus sedem statuit habere in ciuitate Remensi. Aribertus rex Nigebridam duxit vxorem. Habebat autem ipsa regina puellas duas, cuiusdam pauperis filias, nimis speciosas, nomen senioris Marcanesa, & nomen iunioris Merofidis, in quarum amorem rex nimis exarsit. Ob hoc Nigebrida affligebat eas nimio odio. Nam & patrem earum compositorē lanificij iusserat fieri. Pro qua causa rex nimis iratus Nigebridam reliquit, & Merofidem vxorem accepit, post hoc etiam Marcanesam sororem eius ad coniugium sibi copulauit. Et ob hanc causam à sancto Germano Parisiensis episcopo excommunicatus vterque est. Sed cum eam rex relinquere noller, percussa Dei iudicio mortua est. Et non post multum tempus Aribertus etiam rex Romani sepultus.

Ariberti regis incontinencia. Tur. ca. 21. 5. quae tamen se paulo aliter narrat

Porro Sigebertus rex cum videret, quod fratres eius indignas sibi vxores acciperent, & ancillas sibi coniugio copularent, legationem in Hispania misit & multis muneribus datis Athanahildi (alijs Athanagildi) regis filia petiit. Erat enim puella elegans, pulchra, & ingeniosa, nomine Brunehildis. Quam acceptam, quia aliena legi, scilicet Arianorum fuerat subiecta, praecipit baptizari. Quod videns Chilpericus rex, cum Secunda pars Hist. Ant. AA 2

A.C. 564. iam plures haberet vxores, sororem ipsius Brunehildis nomine Galfondam (alias Glaffunita) petiit in coniugium, promittens se alias vxores dimissurum. Quae ab eo in coniugium assumpta & baptizata, magna sanctitatis est effecta femina. Per odium autem Fredegundis pessime concubinae suae, ortum est inter eos magnum scandalum. Itaque dicebat Galfonda se tantas iniurias Fredegundis nullatenus sustinere posse. Petiitque a rege, vt relictis thesauris quos secum de Hispania detulerat, liberam redire dimitteret ad patrem suum. Sed ipse ei verbis mollibus blandiebatur. Demum per consilium pessimum Fredegundis, eam per noctem in strato suo strangulauit. Post cuius obitum Deus pro ea virtutes ostendit. Quo facto fratres Chilperici super hoc indignantes, eum de regno eiicere voluerunt. Habebat autem tunc Chilpericus tres filios de Andouera (alias Audonera) regina vxore sua, scilicet Theodobertum, Merouicum, & Clodouicum.

Ipsa quoque Fredegundis versura dominam suam Andoueram decepit, nam & ipsa Fredegundis ex familia infima fuit. Cum igitur Chilpericus rex in hostem pergeret cum Sigeberto fratre suo contra Saxones, Andouera regina domi remansit grauida, & filiam peperit. Cui Fredegundis consilium dedit, vt eam cito faceret baptizari, quatenus rex de praelio veniens filiam baptizatam gratulante respiceret. Vocato itaque episcopo vt eam baptizaret, cum non esset matrona, quae eam susciperet, ipsa mater a Fredegunde mota, eam de sacro fonte suscepit. Venienti autem regi cum victoria exiit Fredegundis obuiam dicens. Deo gratias, quia dominus rex noster victoriam habuit de inimicis suis, nataque tibi est filia. Cum qua domine mi dormies hac nocte: quia domina mea regina est, commater tua de filia tua Childeinda. Et ille ait, si cum illa dormire nequibo, dormiam tecum. Cumque introisset rex in aulam suam, occurrit ei Andouera regina cum filia sua. Et ait rex. Nefandam rem fecisti per simplicitatem tuam, iam enim coniux mea esse non poteris. Rogauitque eam sacrum velamen induere cum ipsa filia sua, & dedit ei praedia multa & villas. Episcopum vero, qui eam baptizauit, exilio condemnauit, & Fredegundem reginam sibi copulauit.

Magna Fredegundis astutia.

*a Et si 30. causa. quest. 1. Canones aliquot recenseantur, quibus statuitur, vt vir vel mulier qui filium suum de fonte sacro susceperunt, debeant a coniugio separari: qui canones hoc saeculo sexto vim suam & robur habebant: tamen alij in eadem quaestione canones referuntur: qui prorsus contrarium definiunt, & propterea circa hanc materiam sequendum est D. Anton. infra tit. 13. c. 1. §. 2. & parte 3. huius operis tit. 8. cap. 6. §. 2. qui, si hoc fiat propter necessitatem, vel propter imprudentiam, asserit non impediri propterea coniugem eum qui suscepit filium in fonte, a debito exigendo, vel petendo. Quod si malitiose hoc etiam factum esset, matrimonium non propterea dissolui, quod ad ini reddendi debitum, quamuis grauis sit et qui hoc fecit iniungenda poenitentia. Hoc etiam constitutum est ab Alexandro 3. in Decretalibus, lib. 4. tit. 11. cap. 2. cuius de hac re decretum habet D. Anton. in 3. parte huius operis, tit. 18. ca. 9. §. 2.*

Chilpericus aduersus Sigebertum filium mittit A.C. 578. Vinc. lib. 21. cap. 128. & Tur. lib. 4. cap. 5.

§. IIII.

Chilpericus siquidem Theodebertum filium suum seniore, qui antea Sigeberto iurauerat ultra Ligerim non transire, contra eum, vt hostem direxit in aciem. Qui abiens ciuitates Sigeberti auunculi sui peruasit Turones, Pictauros & reliquas. Apud Pictauros pugnavit contra Gondobaldum ducem, collisusque est exercitus Gondobaldi, & fugit, magnamque illic caedem Theodebertus fecit. Commoto inde exercitu Lemouices Cadurcibusque abiens peruasit atque vastauit, ecclesias incendit, monasteria destruxit, clericos interfecit, monasteria virorum deiecit, puellarum delusit, & cuncta vastauit. Fuitque eo tempore maior gemitus in Ecclesiis, quam tempore persecutionis Diocletiani & Maximiani. Inter has discordias Chilpericus etiam commoto exercitu vsque Remos accessit, cuncta incendens atque de bellans. Quod audiens Sigebertus conuocatis gentibus illis quae ultra Rhenum sunt, Parisios venit, & contra fratrem suum ire disposuit. Chilpericus quoque fugiens per Rothomagensem regionem cum vxore sua & filiis Tornacum ciuitatem ingressus, ibi se clausit & communiuit. Sigebertus vero ciuitates illas, quae ultra Parisios sunt posita, vsque ad Rothomagum accepit, & reuersus est inde Parisios.

Tunc Franci, qui quondam ad Childebertum seniore aspexerant, ad Sigebertum legationem mittentes, relicto Chilperico ipsam sibi regem stabiliunt. Qui misit ad eos, vt fratrem suum in memorata vrbe Tornaco obsiderent, dicens se cum exercitu secuturum. Cui beatus Germanus episcopus Parisiensis dixit. Si abieris, & fratrem tuum occidere nolueris, viuis & victor inde redies. Si autem aliud cogitaueris, morieris. Sic enim dominus per Salomonem ait. Foueam, quam fratri tuo parabis, cades in eam. Quod ille audire neglexit. Tum Fredegundis memor artium suarum, inebriauit duos pueros Tornacenses, & dixit eis. Ire ad Sigeberti cuneum, & simulate, vt cum supra vos regem eleuare debeatis, & interficite eum. Si euadere poteritis, ego mirifice honorabo vos & sobolem vestram. Si autem corrueritis, ego elemosynas multas per loca sanctorum tribuam. Illi vero nec dubij fero ad eum, vt erant corde, venientes, cum aliam causam suggerere se velle simularent, abstractis cultris vtraque ei latera feriunt. At ille vociferans, corruens emisit spiritum, vbi etiam & homicida illi corruerunt. Chilpericus vero nesciebat, donec Fredegundis omnia de interitu fratris enarravit. Tunc Chilpericus rex de Tornaco egressus fratrem suum Sigebertum apud Lambras vicum sepeliuit.

Interempto vero Sigeberto rege, Brunehildis regina cum filiis suis residebat plena luctu, quid agere deberet ignorans. Gundobaldus autem dux apprehendit Childebertum filium eius furto per noctem, & cum eo aufugit in Austriam. Collebat Austria saepe in Francorum historia, pro Austria & Mediamauricium regno, seu, vt nunc loquimur, Lotharingia vsur patitur.

Atque

A.C. 578. Etique gentibus, super quibus pater eius regnauerat, regem eum instituit. Chilpericus vero rex Parisios veniens apprehensa Brunehilde, apud Rothomagensem urbem eam in exilium intrusit, filias quoque eius Meldis ciuitate teneri praecipit.

Chilpericus post hac filium suum Merouicum cum exercitu ultra Ligerim dirigit. At ille relicta ordinatione patris, tunc per Cenomannos reuersus, matrem suam Andoueram visitare fingens Rothomagum venit. Ibi cum Brunehilda regina coniuuetus, eam sibi in coniugium copulauit. Hoc autem sciens Chilpericus, quod contra fas & legem canonicam vxorem patris sui accepisset, valde amarus factus est, & festinus ad ipsam urbem perrexit. Illi vero cum cognouissent, quod eos separare deberet, ad basilicam sancti Martini, quae est ligneis tabulis supra muros constructa, conuenerunt. Rex vero illos inde ingenio eiicere non valens, iurauit eis dolose. Si voluntas Dei est (inquit) ego vos non separabo, quo audito de basilica sunt egressi. Et dignanter acceptis epulatus est rex cum eis. Post hac vero insidiantem Fredegundem propter coniugationem Brunehildis, Merouicus confuratus est, & iussu Chilperici patris sui presbyter ordinatus est, & ad monasterium Cenomannicum, quod vocatur Auiola directus, vt illic regulariter degere deberet. Eo quoque tempore beatus Germanus Parisiorum episcopus plenus virtutibus migravit ad dominum, & gloriose cum magno honore in ecclesia sancti Vincentij delatus sepultus est. Childebertus post hac minor legationem ad Chilpericum misit, propter Brunehildem matrem suam rehabendam, qui eam pacifice reddidit.

Rex Chilpericus populo graua imponit onera. Turon. cap. 28.

§. V.

Post hac Chilpericus rex, descriptiones nouas & graues per consilium Fredegundis in omni regno suo fieri iussit. Pro qua causa multi relinquentes ciuitates illas, & possessiones alia regna petierunt, ducentes melius esse peregrinari, quam tali periculo subiaci. Populus vero valide oppressus vociferatur ad dominum. Eo tempore Chilpericus rex grauius agrotauit, quo sanitatem recuperante filij eius grauius agrotarunt. Et Fredegundis plena dolore filiorum & gemitu, ait ad regem iam serio poenitens. Diu nos male agetes diuina sustinuit pietas. Sepe nos febris, & alij malis corripuit, & emendare negleximus. Ecce iam perdimus filios, iam enim eos lachryma pauperum, lamenta viduarum, suspiria orphanorum interimunt. Ecce auri & argenti immensa podera, Cellaria & horrea plena redundant, & nescimus cui congregamus eas: Ecce quod pulchrius habebamus, perdidimus. Quid ergo proderunt nobis omnia ista. Nunc igitur placeat tibi consilium meum, & iube reddere, quod male peruasimus, & descriptiones nouas, quas iniuste & nequiter fecimus, iube igne cremari, vt & si filios perdimus, vel saltem perpetuam poenam euadamus. Tunc rex corde compunctus, tradidit omnes descriptiones iniquas igni comburendas. Post hac filius eius paruulus mortuus est, alius quoque nomine Clodobertus. Fredegundis autem filium

peperit, quem vocauerunt Clotharium. Hic postea fuit rex magnus, qui etiam genuit Dagobertum. Maxima etiam tunc discordia inter Chilpericum & Childebertum nepotem suum confluxebant. Irritabant enim eos ex vtrisque partibus Fredegundis & Brunehildis. Erat autem Fredegundis regina pulchra, & ingeniosa nimis, atque adultera. Landericus enim erat tunc in aula regis Chilperici vir efficax atque strenuus, quem memorata regina diligebat multum, quia luxuriabatur cum ea. Quadam igitur die cum maturus rex Chilpericus ad venationem exercendam de villa Callensi in Parisiacam pergeret, reuersus est in cameram palatii de stabulo equorum. Illa faciem suam erat abluens in ipsa camera. Et rex retro veniens, eam in nates fuste percussit. At illa cogitans, quod Landericus esset, ait. Quare sic facis Landerice? Respicensque vidit, quod rex esset & vehementer expanit. Rex vero nimium effectus tristis in venationem perrexit. Fredegundis itaque vocauit ad se Landericum, & narrauit omnia, quae fecerat, dicens. Cogita, quid agere debeamus, quia crastina die ad tormenta valida exhibebimur. Et ait Landericus contrito spiritu & lachrymis commotus. Tam mala hora viderunt te oculi mei, ignoro enim quid agere debeamus. Comprimunt me enim vndique angustia. At illa dixit ei. Noli timere, audi consilium meum, & faciamus hanc rem, & non moriamur. Cum rex de venatione summo vespere obtenebrante aduenerit, mittamus, qui eum interficiant, & pracones clament, quod insidia sunt Childeberti nepotis sui. Illo autem mortuo, nos cum filio nostro Clothario regnabimus. Factum est autem in initio noctis, reuertente Chilperico rege de venatione, quidam pueri gladiatores inebriati vino a Fredegunde missi, dum de equo descenderet, pergentibus reliquis personis ad negotia sua, ipsi gladiatores percusserunt regem in aluo. At ille vociferans emisit spiritum. Succlamaueruntque gladiatores, quos regina fraudulenter miserat, dicentes. Insidia hoc fecerunt Childeberti regis Austrasiorum super dominum nostrum. Tunc exercitus huc atque illuc discurrens, cum nihil inuenissent, reuersi sunt ad propria sua.

A.C. 587. Improbitas Fredegundis quae ipsi regi mortis est machinata. Vinc. c. 31. Acmyl. lib. x.

Itaque Fredegundis viro suo Chilperico ingeniose perempto, ipsa cum Clothario rege paruulo suo & Landerico, quem maiorem domus palatii elegerunt, in regno resedit. Franci quoque dictum Clotharium super se regem constituerunt. Audiens autem hac Childebertus rex Austrasiorum filius Sigeberti hostem collegit, nam defuncto Guntranno patruelis suo regnum Burgundiae ipse acceperat. Hic Guntrannus rex Francorum dum semel in venando fessus in gremio armigeri sui dormiret iuxta riuum aquae, postea ex perreptus & stupefactus dixit se per somnium per poenam ferreum transisse, & sub quodam mote thesauros multos vidisse. Quo cum rex perrexisset secundum fidem somnij, multos thesauros inuenit, eosque acceptos sanctae Ecclesiae vsibus delcgauit. Post mortem igitur huius cum Childebertus accepisset eius regnum: Burgundiones & Austrasij & superiores Franci simul commoto magno exercitu per Campanias digressi, pagum Suesfionicum cum Gundobaldo & Vintrione de uastabant. Hac audiens Fredegundis cum Lan-

Cilperici regis mors. A.C. 587. Turon. li. 6. cap. 46.

Guntrannus multos thesauros inuenit. Vinc. c. 2. ex Diac. li. 3. de gest. Long. ca. 17.

Secunda pars Hist. Ant. A A 3



A.C. 587. derico, & reliquis Francorum ducibus hostem A congregat, & ad Brumacum villam veniens multa dona & munera Francis dedit, eosque ad pugnandum contra inimicos suos incitauit. Cum autem cognouisset, quod multus esset exercitus Austrasiorum, coadunatis Francis, qui cum ea erant, consilium dedit eis dicens. <sup>a</sup> De nocte confurgamus contra eos cum lucernis, quas portent ante nos praecedentes, & simul ramos sylvarum in manibus nostris feramus cum tintinnabulis supra equos ligatis, ut eorum vigiles & custodes castrorum nos cognoscere nequeant, & nos in initio diei illucescente irruamus super eos, & forsitam eos deuincemus. Placuit hoc consilium. Cui autem denunciatum fuisset placitum, qua die ad praeliandum in loco nuncupato Truncia, in pago Suesionico conuenire deberent, illa sicut consilium dederat, de nocte confurgens cum armorum apparatu, cum ramis in manibus, & reliquis, quas supra diximus, ascensis equis Clotharium paruulum regem in brachio vehitans vsque ad Trunciam peruenit. Cum autem custodes hostium ramos sylvarum, quasi in montibus in agmine Francorum cernerent, & tintinnabulorum audirent, dixit vir ad socium suum. Nonne hester na die in illo & illo loco campestria erant, quomodo nunc sylvas cernimus? At ille irridens eum, dixit. Certe hac nocte inebriatus extitisti, & modo deliras. Nunquid audisti tintinnabula equorum iuxta ipsam sylvam pascentium? Dum haec agerentur, & aurora diei initium daret, irruerunt Franci cum strepitu tubarum super Austrasios & Burgundiones dormientes, & interfecerunt maximam partem exercitus eorum a maiori vsque ad minorem. Gondebaldus quoque & Vintrio per fugam delapsi vix euaserunt. Landericus quoque insecutus est Vintrionem, sed ille cunctis velocissimi equi euasit. At vero Fredegundis cum reliquo exercitu vsque Remos accessit, ac tota Campania succensa, cum multis spoliis reuerfa est ad ciuitatem Suesionensem. Eodem tempore Childebertus rex Austrasiorum habebat duos filios, senior vocabatur Theodebertus ex concubina. Iunior vero ex regina natus erat nomine Theodericus: quem cum auia sua Brunehilde in Burgundia in regnum Guntranni regis magni direxit. Eo tempore mortuus est Childebertus rex iunior, regnauitque annis 20. Theodebertus autem filius eius in regnum patris sui successit, id est in Austria, Theodericus vero in Burgundia.

*a Amylius cum hoc Fredegundis consilium exposuisset, subiunxit. Propius fidem est Burgundiones Austrasianosque, quod Francorum dux femina esset, ac puer rex, nimia virium suarum fiducia ac contempione hostium per negligentiam apparatum belli ardoremque, pugnandi remisisse, atque ideo facile oppressos.*

*De reprehensione sancti Columbanii erga Theodericum regem de adulterio, & persecutione eius contra sanctum Columbanum.*

S. VI.

Theodericus ergo, ut refert Vincen. spec. histo. lib. 22. cap. 4. quia intra regni sui terminos habebat sanctum Columbanum monachum abbatem plurimum, & nominatissimum,

super hoc gratulabatur. Cum autem ad Theodericum vir Dei sapissime veniret, cepit increpare eum, cur concubinarum adulteriis misceretur, & non potius ad legalem prolem procreandam legitimo coniugij solamine fruere. Cumque ad eius imperium rex obtemperans, se ab omnibus illicitis segregaturum responderet, eius auia Brunehildis contra virum Dei stimulata est. Verebatur enim, ne si rex abiectionis concubinis regina, quam in vxorem acciperet auia profecisset, dignitatis suae & honoris modum amitteret. Quadam igitur die cum ad eum veniret, illa Theoderici filios adulteros ad eum adduxit. Quo sciscitante, quid sibi vellent, ait. Regis filij sunt, tu eos tua benedictione roboras. At ille. Nequaquam eos regnatos scias, quia de lupanaribus emerferunt. Tunc illa furens paruulos abire iussit. Egredienteque viro Dei aulam regiam, dum limitem transiret, fragor subito est exortus, qui totam domum quatens omnibus terrorem inculsit, nec tamen miseram fecmina furorem compescuit. Tunc monasterij praepositis per nuncios imperat, ut nulli eorum extra terminos iter pandatur, nec receptacula monachis eius, vel quolibet subsidia tribuantur. Cernens autem vir Dei animos regios contra se permotos, ad eorum frangendam pertinaciam properans, apud Spisiam villam publicam, ubi tunc rex erat, occidente sole peruenit. Quod cum regi nunciatum fuisset, iussit regio cultu opportuna subsidia parari. Dei que famulo dirigi. Qui cum vidisset dapes & pocula regio cultu praeparata, quae sunt quid de iis agere vellent. Qui dixerunt. Tibi sunt haec a rege directa. Abominatus ea sanctus dixit. Munera impiorum reprobat altissimus, nec dignum est vt ora famulorum Dei cibis eius polluantur, qui non solum in suis, verumetiam in aliorum habitaculis Dei famulis aditum denegat. His dictis vascula omnia in frustra dirupta sunt, vinaque & sicera solo diffusa, ceteraque separatim dispersa. Pauefacti ministri, rei gesta causam regi annunciant. Et ille pauefactus cum auia sua diluculo ad virum Dei properat, de commissio crimine veniam precatur, seque postmodum emendare pollicentur. His pateat promissis ad monasterium rediit.

Haec pollicita matrimonij iura non diu seruata violantur, solitaque a rege adulteria perpetratur. Quo audito, vir Dei literas ad regem verbis plenas, & comminatorias direxit. Vnde rursus permora Brunehildis animus regis contra eum excitauit. Episcopus etiam sollicitare aggressa est, ut eius conuersationi detraxerent, ac statum regularem, quem monachis tradiderat, vituperando macularent. Rex itaque Luxouium venit, coquestus est cum eo, cur a Prouincialium moribus desisteret, & intra septa secretiora omnibus Christianis aditus non pateret. Cui Columbanus, vt erat audax, & animo ingens ait. Si in hunc locum venisti, vt habitacula seruorum Dei destruas, & regularem vitam macules, scito regnum tuum funditus ruiturum, & cum omni propagine regia euertendum. Quod postea rei probauit euentus. His ergo dictis, rex territus, extra refectorium, quod ingressus fuerat, celeriter repedauit. Cumque viri Dei duris increpationibus virgeretur, ait. Martyrij coronam me speras tibi illaturum, sed non sum tanta demerita, vt tantum scelus perpetrem, quin potius placet, vt qui aliorum moribus

A.C. 600. Brunehildis Columbanus infesta.

S. Colisbanus regis dapes sibi oblatae spiritus Eccl. 34.

Rex Luxouium venit. Vite eiusdem cap. 20.

A.C. 600. moribus regulariter tuo proposito discordas, via qua venisti, sepedare studeas. Ad haec ille se dicit de canonijs sepris non egressum, nisi violenter abstraheretur. Discessit ergo, & virum procerum nomine Handulphum reliquit, qui virum Dei a monasterio pellens, ad exulandum perduxit iuxta oppidum Vezentionense.

Captiuo operi Colisbani soluitur. vi. ca. 21.

Ibi combrates audiuit carcerem in illo loco plenum damnatorum. Illuc properans, eis verbum Dei annuntiabat. Qui cum responderent omnes, si liberarentur, se emendatos & poenitentiam acturos, ipse vir Dei per ministrum suum iubens, vt de vinculis educeret ferreis illos, ferrum manu & fructum putridum comminuit, & de carcere liberauit. Peractoque euangelici cultus officio, pedes illis lauit & extersit. Deinde imperauit, vt ecclesiam intrarent, & scelus commissum stertibus abluerent. Tribunus audiens carcerem euacuatum, cum militibus eos insequitur, sed oratione viri Deifecta pro illis, ne ad vincula reducerentur, expresso miraculo per clausuram portarum Ecclesiae virtute diuina eos liberos dimiserunt.

Theoderici obitu Meris dy fentris, A.C. 568.

Miraculi S. Colisbani. Vinc. cap. 7.

Non multo post tempore sanctus Columbanus reuersus est, nullum timens ad monasterium, a quo prius fuerat exiliatus. Quo audito rex & auia eius Brunehildis, aculeis atrocioribus stimulari, iubent cohorti milium, vt vi illum a loco abstrahant, atque ad exilium pristinum ferant. Qui monasterium ingressi, cum ante eum transirent, ipsum Dei nutu videre non poterant. Quod cum regi fuisset nunciatum, aucto furore quemdam comitem ad eum destinauit, qui eum rogabat ex parte regis, vt inde recederet. Qui respondit, non nisi vi coactum se recessurum. Demum vir Dei cernens periculum aliorum, si seueritati suae satisfaceret, egressus inde ad Aualonem castrum peruenit. Sed cum in via custos equorum Theoderici lancea eum traicere vellent, manus eius, qua lanceam extendebat, obtriguit, & ipse a demonio arreptus ad pedes sancti corruit, sed oratione eius liberatus est. Porro Theodericus rex apud Metensem oppidum diuinitus percussus, inter flagrantis ignis incendia mortuus est. Post quem Brunehildis filium eius Sigebertum in regno suffecit.

Hic sanctus Columbanus multis miraculis claruit. Et inter cetera cum semel sepulchrum beati Martini cum sociis visitaret, & quas portauerat secum pecunias pro viatico, furtim sibi ablatae fuissent, pie questus est apud sanctum Martinum in oratione, quod non venerat, vt sibi auferretur bona sociorum, repenteque qui furatus fuerat, verberatus comparuit indicans furtum, & locum ubi absconderat, atque restituens. Item cum in

quodam loco syluestri permaneret fructibus arborum victum percipiens, & minister eius pro fructibus colligendis tempore refectionis ad locum accessisset, inuenissetque vsuum fructus comedentem, nuntiauit viro Dei Qui ad locum remisit eum, mandans, vt diuideret fructeta & poma, partem assignans viro pro sui sustentatione, & partem pro cibo viri Dei. Quod animal omnino obediens fuit, nihil sumens de parte assignata pro viro Dei. Quod est ad magnam confusionem hominum Deo non obedientium. Huius sancti Columbanii inter ceteros fuit discipulus sanctus Gallus, qui postquam per tempora conuersatus fuerat cu eo, in sancta religione inspiratus a Deo per diuersa loca discurret, loca religiosa constituens, & specialem gratiam eiciendi spiritus immundos a Domino percepisse legitur. Episcopatum sibi oblatum renuit, sed in desertis locis habitans, sibi & Deo soli vacauit. Et post multa miracula in domino requieuit.

A.C. 618. Colitur S. Columbanus 27. Nouem.

*Tiberius 2. pap. Roma. in oriente imperator, 20. impe. an. 6. men. 10. di. 8. A. C. 576. de quo Diac. l. 17. Niceph. l. 18. Euang. l. 5. Zon. & alij.*

S. VII.

Proinde Iustinus imperator octauo imperij sui anno pedibus coepit infirmari, qua de re assumens comitem excubitorum Tyberium adoptauit in filium, & successorem suum ipsum declarauit. Hugo Flo. Iustino autem mortuo vt testatur Sigebertus qui imperauerat annis circiter 12. suscepit imperium Tyberius secundus huius nominis, anno Domini 577. mundi autem ab initio, anno 577. secundum communioem opinionem, [ hic missa ab Aegypto frumenti copia magna, Romam liberat ab inedia. ] Nam antea Romanorum virgente inopia famis multi se Longobardis dederant. Qui Longobardi, vt dictum est supra, imperante Iustino Italiam intrauerunt. Fuit imperator iste vir iustus, strenuus, vtilis, sapiens in iudicijs, [ iustus in victoria ] clarus, eleemosynarius. Et (quod omnibus praestantius est) deuotissimus & totus catholicus. Hic cum multa de Thesauris, quos Iustinus congregauerat, pauperibus erogaret, Sophia Augusta cum sapienter arguebat dicens, quod rempublicam in paupertatem redigeret, & quod multis annis congregauit Iustinus, tu (inquebat) intra paruam tempus prodige dispergis. Cui ille aiebat. Spero in Deo, quod non deerit pecunia fisco nostro, tantum vt pauperes eleemosynam recipiant aut captiuum redimantur. Deinde cum quadam die per palatium ambularet, vidit in pavimento domus maritima tabulam, in qua crux dominica erat sculpta, & ait, Cruce domini frontem nostram & pectora debemus munire, & ecce eam sub pedibus calcamus, mox tabulam inde iubet auferri. Qua sublata, alteram inueniunt hoc signum crucis habentem, qui & ipsam iussit leuari. Hac remota inueniunt & tertiam, tale crucis signum habentem. Hanc etiam iussit auferri. Hac cum fuisset sublata, magnum thesaurum inueniunt super mille auri talenta. Sublatoque auro, abundantius quam prius consueuerat, eleemosynas elargitur. Praeterea & Narfes patricius, dum esset Italiae praesidens, fecit in domo sua magnam cisternam fodi, in qua abscondit immensos thesauros, occi-

Tiberij li beralitas insignis. Diac.

Cruce pedibus no calcanda.



A.C. 576. siſque omnibus conſciis huius rei, vni ſeni, à quo A. ſacramentum celandi id exegerat commendauit. Mortuo Naſſete ſenex ad Tyberiuſ proficiſcitur, & ait ad eum: Si mihi vtile futurum erit, rem tibi magne vtilitatis pandam. Dic, inquit imperator, tibi enim profuturum erit. Indicaui ſenex locuſ theſauri, quem Naſſes conſiderat, Latarus Tiberius pueros ſuos ad locum illum tranſmiſit, aperta cifterna theſaurum inueniunt, quo per plures dies cifterna vix potuit euacuari. Deinde dictum theſaurum penè omnem Tiberius manu largiſſima pauperibus diſperſit. Sequenti anno ſcilicet ſe- B cūdo imperij ſui Tiberius miſſo exercitu ſuo contra gentem Perſarum eam feliciter ſubegit. Vi- ctorque regrediens, tantam moleſem prædæ cum viginti elephantibus detulit: vt humanæ credere- tur cupiditari poſſe ſufficere. Daphon Longobar- dum rex poſt Cleb demum dieſem clauit ex- tremum, poſt quem per decem annos ſine duce fuere, in quibus per varios duces omnem fere Ita- liam ſubegerunt, præter urbem Romam, quam in huius gentis poteſtatem nunquam deueniſſe conſtat.

Gothi per ea tempora diuiſi mutua ſe cæde proſternunt. Nauiculam Perri tunc regebat Pela- gius ſecundus, de quo ſupra dictum eſt. Longo- bardi Alpes tranſgreſſi in Galliam ruunt, & ma- gna exacta præda ac ingenti captiuorum numero in Italiam reuertuntur. Lupi ciuitatem Burdega- lenſem intrantes, neminem metuentes deuoraue- runt canes. Demum Tiberius Auguſtus cum im- perafſet annis multis, vbi ſinem vitæ ſibi immi- nere præuidit, vt refert Vincen. ſpec. hiſto. lib. 23. in principio. elegit ad imperium quemdam viruſ genere Cappadocem, ſtrenuum ac ſapientiſſimuſ, qui & Mauricius nuncupabatur, cui etiam filiam D ſuam Conſtantiam ornatam tradidit regalibus ornamentis, dicens. Sit tibi imperium meum cum hac puella conceſſum, vt ere ergo eo feliciter, & habe in mente inceſſanter equitatem & iuſtiti- am, & intellige hæc præcipua optimi imperatoris eſ- ſe inſignia, quod poſtquam dixit ſpiritum exha- lauit. Tunc Mauricius purpura indutus & diade- mate coronatus eſt, ad circum proceſſit, & accla- matus ſibi laudibus, & largitis ſecundum morem muneribus, primus ex Græcorum gente potitus eſt Romano imperio.

*Mauricius 21. pop. Rom. in oriente imperator imp. an. 19. men. 3. di. 11. An. Ch. 583. de quo Diac. lib. 17. Niceph. lib. 18. cap. 10. Euang. lib. 5. c. 6. Zon. & alij.*

§. VIII.

Mauricius igitur ſumpſit imperium anno do- mini 584. Mundi vero 5784. ſecundum cõ- putationem maioris numeri. Et imperauit annis 21. Hic fuit vir Catholicus fide & reipublicæ ſatis vtilis: ſiquidem Hunni qui & Auates appel- lantur, eius induſtria ſunt ſuperati atque domiti. Circa hoc tempus verus de fracto pane ſanguis effluxit. Anno Mauricij primo Perſæ Armeniam prædis, incendiis, captiuitate episcoporum, ac po- pulorum conturbant. Eccleſiam tamen quadra- ginta octo martyrum apud Armeniam ſub Licinio paſſorum, nullo modo incendere potuerunt. Anno vero ſecundo imperij Mauricij Antio- chia ſubvertitur hoc modo. Quidam. cuius illius

Hunni qui & Auates

Tiberius ſucceſſo rem impe- rij Mauri- cium deſi- gnat. Vin. li. 22. ca. 1. ex Dia. li. 5. cap. 7. de geſt. Lon-

adeo cleemoſynis & hoſpitalitati deſtitus, vt nul- lo vnquam die ſine paupere vel hoſtate comede- ret, cum vna die vique ad veſperam ciuitatem circummiſſet, v. pauperem vel hoſitem inueniret, tandem virum ſeniorum veſte alba indutum cum duobus ſciis ſtantiem in medio ciuitatis inuenit. Et inuitans, eum ad hoſpitium, hoc reſponſum accepit ab eo. Non poteris, ô homo Dei, cū no- ſtro Simeone hæc urbem ſeruare, ne ſubvertere- tur? Et hoc dicto ſudarium, quod in manu tene- bat, excuſſit ſuper vnam medietatem vrbs. Sta- timque ipſa medietas vrbs cum habitaculis & habitatoribus eſt ſubuerſa. Et volens alius excu- tere ſudarium ſuper aliam medietatem vrbs, vix ab illis duobus ſociis ſuis multa prece ſexus eſt, vt parceret reſidua vrbs medietati. Sicque vi- rum, qui hoc aſpiciebat, attonitum conſolatus ex ſaluatione domus ſuæ diſceſiſt, & vltra non com- paruit.

Anno Mauricij ſeptimo nimie pluuiæ inunda- uerunt, vt omnes quaſi dubitarent, ne aquæ dilu- uij tempore Noe iterum terram cooperirent. Et tanta clades ſuperuenit, vt nullus grauiorem à ſa- culo eſſe meminerit. Magnus etiam draco in mo- dum valide trabis cum innumerabili ſerpentum multitudine per Tiberim in mare deſcendit: à quibus ſuffocata beſtia & ad litus maris proie- cta putredine aerem corruperunt. Et de hoc ſu- pra in cap. de Gregorio papa.

In eo aquarum diluuium narrat Gregor. in 3. dia- logorum hoc miraculum Veronæ accidiſſe. Ro- mæ quidem fluius Tiberis egreſſus aluui ſuum adeo exereuit, vt eius vnda ſuper muros vrbs in- flueret, atque in ea maximas regiones occuparet. Apud Veronam vero ciuitatem fluius Atheſis exereſcens ad beati Zenonis martyris atque pon- tificis Eccleſiam venit, cuius Eccleſiæ cum eſſent ianuæ aperta, aquæ in eam minime intrarunt, quæ pauliſper creſcentes vſque ad feneftras Eccleſiæ, quæ tectis erant propinqua peruenerunt. Sicque ſtans aqua Eccleſiæ ianuam clauſit, ac ſi illud ele- mentum liquidum in ſoliditatem parietis fuiſſet inmutatum. Cùmque eſſent multi interius inue- ti, ſed aquarum multitudine eccleſia omni circũ- data, qua poſſent egredi non haberent, ibique ſe fame & ſiti deficere formidarent, ad eccleſiæ ia- nuam veniebant, ad bibendum hauriebant aquã, qua (vt prædixi) vſque ad feneftras exereuerat, & tamen intra Eccleſiam nullo modo diſſuebat. Hauriri itaque vt aqua poterat, [ ſed diſſuere vt aqua non poterat. ] Stans autem ante ianuam ad oſtendendum cunctis martyris meritum, & a- qua erat ad adiutorium, & quaſi aqua non erat ad inuadendum locum.

Mauricius iſte imperator circa ea tempora Ar- menioſ & Perſas per præfectos ſuos debellat. Idè Childeberto regi Francorum quinquaginta mil- lia ſolidorum direxit, vt cum exercitu ſuo Longo- bardos de Italia pellat. Is Francorum multitudine poſtea in Italiam miſit. Longobardi interim ſe ciuitatibus munitis, legatis Francorum obla- tis muneribus pacem cum rege Francorum fir- marunt, & in Franciam Francorum exercitus eſt reuerſus. Mauricius deinde cognito hoc à rege Francorum cepit expetere quod obtulerat, ſed rex Francorum nec ei reſponſum dedit.

Ea tempeſtate Longobardi regem ſibi præſi- ciunt Auſtharim Clephonis filium, qui Flauius dictus

Magna aquarum inundatio. de qua ſu- pra c. 3. §. 2. & Diac. lib. 3. de geſt. Lon- gob. c. 11.

Mauri- cius Chil- deberto ad pugna- dum contra Lon- gobardos pecunias mandat. Diac. li. 3. de geſt. Longob. c. 8.

A.C. 600. dictus eſt, à quo Flauij deinde cognominati ſunt. A. Fuit hic rex 13. eorum & regnauit 6. annis. Ipſe autem Auſtharis rex Longobardorum Brixellum ciuitatem ſupra Padi marginem ſitam, in quam Doſtrulfus dux à Longobardis auſugerat, ſequē partibus imperatoris tradens, militibus ſociatis, Longobardorum exercitui fortiter reſiſtebat in- uafit. Sed cum non poſſet reſiſtere, Rauennam auſugit. Breſillus ciuitas capta eſt, muriſque eius diruti ſunt. Exinde Longobardi Romam obſede- runt. Sed cum Tiberis exundafſet, adeo vt ſuper muros vrbs aquæ aſcenderent, & peſtis etiam ſu- perueniret, obſidionem ipſam diſſoluerunt. Ex qua inundatione aquarum, quæ fuit de mente Octobris, innumerabilis multitudo hominum & pecudum per Italiam, & maxime Romæ, & in Liguria, & Venetia perierunt, & tonitrua & cor- ruſcationes vltra ſolium. Ex peſte illa Pelagio papa deſuncto electus eſt Gregorius, & à Mauri- cio approbatus: licet ipſe Gregorius qui eius ſi- lium ſacro fonte leuauerat, eum eſſet Conſtanti- nopolim adiuuaſſet cum per literas, ne aſcenderet ta- li ſua electioni, vt ſupra dictum eſt. Et per ali- quod tempus fuit Mauricius Gregorio affectuo- ſus & deuotus, ſed poſtmodum ex auaritia ſua & aliorum falſis informationibus in aduerſarium commutatus, vt patebit.

Longobar- di Romæ obſident. idem c. 10

*Chofdroes Perſarum imperator conſtituitur. Diac. lib. 17. V. inc. lib. 22. cap. 8.*

§. IX.

Anno octauo Mauricij, Hormiſdam regem Perſarum à Perſis excæcatum filius eius Coſdroes occidit, & ad Mauricium imperatorem confugit, cuius virtute Perſas debellâs regnum Perſarum accepit, in quo triginta octo annis re- gnauit. Deditque ei Mauricius imperator filiam ſuam nomine Mariam in vxorem. De quo Coſ- droe infra dicitur. Anno Mauricij decimo in Gal- lia, quidam in ſylua cedens ligna, adeo à muſcis infeſtatus eſt, vt per biennium amens fieret. Deinde ſub religionis habitu ſe exhibebat pſeudopro- phetam, deinde ſanitates etiam ſuper infirmos fa- ciens, Chriſtum ſe eſſe dicebat, & pro Chriſto ſe adorari iubebat. Nolentes ſe adorare cum popu- lo, qui ei multus adherebat, hoſtiliter inſequeba- tur. Qui poſtea à quodam fideli occiſus eſt, & ita ſequaces eius ſunt diſperſi. hæc Sigebertus.

Tit. 13. c. 3. §. 1.

Richardus rex Viſigothorum terminos Ro- manorum inquirerat anno Mauricij decimo, vt ait Sigebertus. Et poſt annos duos idem rex ſy- nodo ſeptuaginta duorum episcoporum apud To- letum congregata, ibi Ariana hæreſi abdicata & anathematizata, ſe cum toto Viſigothorum cõtu confirmat in fide catholica. Conſtantinopoli na- ſcitur puer quadrupes, & alter duos vertices ha- bens, quæ prodigia prætendunt aduerſa locis, in quibus naſcuntur. Circa illa tempora regnabat in Hybernia Philtanus. Et in Scotia Brendanus, (aliàs Brendinus) cui frater erat nomine Adel- phius, de cuius Adelphi filia, quæ vocata eſt Gel- gehes, genuit rex Hyberniæ Philtanus ſanctum Furſeum, de quo infra, & fratres eius Foillanum & Vlanum. Et hucſque Gregorius Turon. hi- ſtoriam Francorum digeſiſt.

Tit. 13. ca. 6. §. 13.

Circa illud tempus tunica Domini noſtri Ieſu Chriſti in ciuitate Zaphar non longe ab Hiero-

ſolyma confeſſione Simeonis Iudæi inuenta, & ab episcopis Gregorio Antiocheno, & Thoma Hieroſolymitano, & Ioanne Conſtantinopoli- tano Hieruſalem in loco, vbi crux Chriſti venera- batur, eſt poſita. Gaugericus Cameracenſis epi- ſcopus claret. Ea tempeſtate Agilulphus rex Lon- gobardorum in Romanos inſurgit. Sed à gente Theodelinda regina non multo poſt cum eis fœ- dus inuit. Huic reginæ Gregorius papa libros dialogorum miſit.

A.C. 600. Agilul- phus Rex Longo- bardorũ 14 A.C. 588.

In diebus illis irruentes Longobardi in mon- tem Caſinum, diripuerunt omnia, quæ in mona- ſterio ſancti Benedicte inuenire potuerunt. Ne- minem vero tenere valuerunt, ſicut eidem famu- lo ſuo dominus promiſerat, vt ſi tres gentibus tra- deret, animas tamen ſaluaret. Monachi ergo fu- gientes Romam perierunt, eodẽdem regula à bea- to Benedicte editum, & pondus panis atque mē- ſuram vini ſecum deferentes. Sol à mane vſque ad meridiem minoratus eſt, vſque ad tertiam ſu- parrem, ſcilicet per eclipſim ſubtracta luce.

In Nilo Aegypti flumine viſa ſunt animalia humana formæ, vir ſcilicet & mulier vſque ad lumbos ſuper aquam extantes. Qui & ab homi- nibus per Deum adiuuati, à mane vſque ad nonã ſe videndos præbuerunt. Et vir quidem erat pe- ctore & vultu terribilis, ruſa coma, caniſque permixtis. Mulier autem mamillas habebat, & ſceminetum vultum caſariſque prolixas, & om- nia populus admirabatur, nudos vſque ad lum- bos, reliquum aqua operiebat.

Anno 8. Mauricij contentio inter Romanam Eccleſiam & arrogantiam Ioannis Conſtantino- politani, qui nomen ſibi vniuerſalis patriarchæ uſurpauerat, ſub Pelagio papa incepta, & à Gre- gorio inde non leuiter exagitata, non ante quie- ſcere potuit, quã Ioannes ipſe ſubita morte obiit. Multæ Gregorij epistolæ circa hoc contra Ioã- nem reperuntur. Auguſtinus episcopus Anglo- rum conſecratus ab Etherio episcopio Arelatenſi, ſed miſſus illuc cum aliis à beato Gregorio habi- ta ſynodo cum Britonum & Scororum episcopis quia ſacerdotes & monachos inuenit aduerſa- rios veritatis, quos voluit habere ſocios prædica- tionis, terruit eos vaticinio futura ſuper eos ca- lamitatis.

Angli ad Chriſtum conuerſi.

Anno 21. Mauricij occidentales Angli cum re- ge ſuo Sigeberto conuertuntur ad fidem Chriſti per Mellitum episcopum miſſum cum Auguſtino præfato à Gregorio papa. Et per Auguſtinum ipſum archiepiscopum tranſlata eſt dignitas ar- chiepiscopatus, quæ prius Londonienſis erat, ad Cã- ruarienſem eccleſiam. Præcedente maxima ſiccitate, locuſtarum agmina in maxima multitudine ſubſequentur, quæ quicquid in aruis viſcebat depaſcentes ingentem famem biennio fecere.

Hexarchus Italia primus creatur Patricius Romanus populo Romano, & princeps primus contra Longobardos, qui magiſtratus apud eos

*In hoc ipſo capite ante §. 1. Longinum Imperatoris Conſtantinopolitani nomine Italia præſuſſe ſub Hexarchi nomine annotauimus, qui quindecim an- nis eam tenuit. Poſt quem ſecundus Italia Hexar- chus Fl. Smaragdus, qui tribus annis Italia præſuit. Tertius denique Italia Hexarchus fuit hic Roma- nus Patricius, qui in Italiam à Mauricio An. Ch. 587. miſſus eandem rex an. 11. ex Onup. 587.*

antea

A.C. 600. antea non fuit. Ipse enim ciuitates, quae prius à A Longobardis tenebantur, recuperauit, scilicet Su trium, Polimartium, Ortam, Tudertum, Ameriã, Perusium, Luciosos, & alia multa. Agilulphus rex Longobardorum cum Cachano rege Hunnorum pacem firmat illam ipso postulante per legatos è Pannonia. Cometes per mensem apparuit.

De morte Mauricij imperatoris Paul. Diac. lib. 17. & Ioan. Diac. lib. 4. vita S. Greg. cap. 17.

S. X.

DE occisione Mauricij facta per Phocam successorum eius in imperio. Deniq; Mauricius cum Gregorium papam cernebat votis suis non annuere, utpote quia non erant iusta, libertatem vocis tanti pontificis reprehensionisque constantiam admiratus, ad exercendam in eum tyrannidem nitabatur. Sed eodem anno, scilicet vltimo imperij sui, vt refert Ioan. diaconus: vir quidam monasticus indumentis vestitus, diuina quadam virtute commotus apparuit, spatam dexteram accipiens, eamque à foro vsque ad statuam aeneam gladiatoris nudam circumferens imperatorem gladio moriturum praedixit. Quod Mauricius vt percepit, à tyrannide Gregorio inferenda se continuit, & iudicium diuinum, quod ei comminatus fuerat, cito se subiturum tato magis timuit, quanto Gregorium credidit non posse mentiri, qui aliquando per epulas quasi hoc comminatus fuerat. Moxque scripto preces compositas tam eidem quam cunctis patriarchis, episcopis, & monachis ciuitatum suae solitudinum, pecunias multas cereos & thymiamata destinauit, hoc potissimum deprecans, quatenus in hoc saeculo merita suorum malorum reciperet, non in futuro saeculo.

Mauricij puniri hic postulat, cap. 18.

Christi Seruato- ris statua seu ima- go Aenca.

Cumque & hoc ipse per multa tempora cum lachrymis postulatet, quadam nocte dormiens vider ante aeneam palatii portam se coram multo populo aenea statuae Saluatoris adstiteret. Tunc vox terribilis facta ex ipso incarnati verbi caractere, id est figura aenea dicens. Date Mauricij. Et capientes eum iudiciorum ministri, statuerunt eum ante imaginem illam Saluatoris. A qua vox exiit. Vbi vis reddam tibi mala, quae in hoc saeculo perpetrasti: At ille respondit. Amator hominum domine, & iudex iuste, hic potius ea mihi, & non in futuro saeculo redde. Statim diuina vox iussit tradi Mauricium & Constantinam uxorem eius cum omnibus filiis & filiabus suis omnique cognatione sua Phocae militi. Euigilans autem vocari ad se fecit Philippicum generum suum, quem olim suspicatus fuerat imperium eum sibi velle auferre. At ille suspitione perdendum se esse coniciens, aduocata Gordiana vxore sua, tanquam eam non reuisurus vltimum vale dixit, sacramentumque communionis accepto ad palatium venit, & cubiculum imperatoris ingrediens, ad pedes imperatoris procidit. Cui imperator assurgens, ad pedes eius nihilominus & ipse corruit dicens: Ignosce deprecor mihi, quia diuina reuelatione edoctus, cognoui, quod nihil in me, quod suspicabar, commiseris: sed si quem in agminibus nostris cognoscis, qui Phocas soleat vocitari, dicito mihi. Et Philippicus diu apud se recogitans ait. Vnum Phocae cognosco, qui nuper procurator ab exercitu nuncupatus, contradicebat

tuo imperio. Cum vero Mauricius de qualitate eius quareret, respondit. Est quidem iuuenis & temerarius, attamen timidus. Et Mauricius. Si timidus (inquit) est, profecto & homicida. Dumque super huiusmodi titubaret, in crastinum Magistrianus ab eremitis, quibus imperatoris preces portauerat rediens, responsum retulit dicens. Deus recepta poenitentia tua saluabit animam tuam, & cum sanctis tecum tota domo tua constituet. Imperio vero cum ignominia & discrimine decides. Quibus auditis Mauricius Deum glorificans poenitentiam tenuit.

Sed à cupiditatibus vsque adeo non recessit, vt exercitus in periculosis locis hyemare, & transito Danubio victum sibi de Sclauorum regione periclitandus quærere, ne videlicet alimenta publica manducarent. Quod cum Petro praetori feralibus literis mandaret, ille taxiarchis vocatis ait. Nimis mihi videntur graua imperatoris precepta, Romanos in aliena hyemare prouincia. Nã & illi non obedire, sanum est, obedire vero seuisissimum. Nullum bonum parit auaritia, quia mater omnium malorum consistit, qua imperator languens horum maximorum malorum Romanis causa efficitur. Exercitus itaque hoc per taxiarchas audito, ad seditionem conuertitur, exaltaturque super clypeum Phocam centurionem hexarchum acclamarunt. Fugatoque praetore, Theodosio filio imperatoris & Germano socero eius, nuncios dirigunt, vt alter eorum sibi imperare studeat. Illi nullo modo consenserunt, immo Mauricio retulerunt. At ille Germanum perdere voluit, qui quoniam in ecclesia fugerat, filium tanquam proditorem sui consilij flagellauit, multoque ad hunc ab eadem ecclesia extrahendum transmittens, nunquam permittitur: immo multis conuiciis à populo laceratus Marcionista haereticus appellatur. Et commoto intra Constantinopolim graui tumultu, Mauricius dissimulato habitu cum vxore & filiis nocte Dromonem conscendit. Fugiens apud sanctum Antonium venit. At vero Phocas cum exercitu imperator efficitur, à quo Mauricius cum filiis & vxore & filiabus apud Macedoniam, quemadmodum sibi denunciatum fuerat, decollatur.

Mauricij ob auitia contra se exercitum con- citat. ca. 19.

Dromo- nes vocat nauim cursoria, vt supra ca. 5. §. 4.

*a Mauricius imperator occisus est 8. Cal. Decemb. A. C. 602. cum Petro fratre, vxore, quinque filiis, & totidem filiabus, & demum ordine propinquis omnibus, sepultus, sunt omnes tumulo ad S. Mammatem in suburbio Constantinopolis, quorum sepulchro hoc incisum est epitaphium, quod Niceph. Zonar. & Onuph. habent. Constantia eius vxor loquitur, Hic sita sum regum dolor heu miseranda duorum, Mauricij coniunx, filia Tiberij: Quo partu monstrante meo fecunda probauit, Multorum esse etiam posse bonum imperium. Militis huc furor, & populi leuis ira maritum Me sobolemq; meam sanguinolenta tulit. Hei mihi quid gemitis? Niobem ego mortua spiro, Aspera continuis saxa rigo lachrymis. Cladibus haud Hecuba certent, Iocastaq; nostris, Nam leuior dolor est casu uterque parens, Sane quid infantes permissis vitijq; dolij, Ignaros? et as quid dedit illa mali? Non tibi Roma meis iam prabeo fronditus umbras, Turbine Threicio funditus intery.*

Igitur

A.C. 600. Igitur septimo Calendarum Maiarum imago A Phocas & Leontiae vxoris suae Augustorum, cum eorudem fauorabilibus literis delata est Romã. Et postquam à clero & senatu acclamatum est eis in basilica Iulij, iussu Gregorij, in oratorio sancti Casarij in Lateranensi palatio constituto reponitur. Cumque Phocas factus imperator mandari sibi Romanae sedis diaconum cum magna humilitatis reuerentia postulareret à Gregorio, qui tunc Romae praesulabatur, Gregorius ita rescripsit. Cõsiderare cum gaudiis & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Deo laudes debemus, quod remoto iugo tristitia ad libertatis tempora sub imperiali benignitatis vestrae pietate peruenimus. Nam quod permanere in palatio iuxta antiquam consuetudinem Apostolicæ sedis diaconum vestra serenitas non inuenit, non hoc mea negligentia, sed grauisimæ necessitatis fuit: quia dum ministri omnes huius ecclesiae tam cõtrita asperaque tempora cum formidine declinant atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad vrbem regiam in palatio permanens accederet. Sed postquam vestram clementiam omnipotentis Dei gratia disponente ad culmen imperij peruenisse cognouerunt, ipsi quoque suadente letitia ad vestra vestigia venire festinant, qui illuc prius accedere valde timerunt. Lator autem praesentium, qui primus omnium defensorum fuit, bene mihi ex longa alsiduitate comperus est, vita, fide ac moribus approbatus. Hunc aptum pietatis vestrae vestigijs esse iudicavi, vnde cum auctore Deo diaconum feci, & sub celeritate transmittere curavi. Qui cuncta, quae in his partibus aguntur, inuenit opportuno tempore valeat clementiae vestrae suggerere. Cui rogo clementia vestra pijs aures inclinare dignetur, vt tanto celerius nobis valeat misereri, quanto afflictio nem nostram verius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladijs, & quantis Longobardorum incurSIONIBUS, ecce iam per triginta quinque annorum longitudinem premimur, nullis explere suggestionibus valeamus. Sed in omnipotenti Deo confidimus, quod qui suscitauit in republica pios dominos, extinguet crudeles inimicos.

Phocas diaconu apostolicæ sedis ad se mit- ti postulat. lit. dia. li. 4. cap. 21. Greg. epi. 47. li. 11.

De S. Goare, cuius vitam Vuandelbertus composuit, quam Ser. tom. 4. edidit. ex quo Vmc. lib. 22. cap. 13. haec excerptit.

De sancto Goare confessore, & Brigida regina Suecia.

CAP. VII.

DE sanctis, qui claruerunt vita, & miraculis temporibus praefatorum imperatorum. Et, vt refert Sigebertus anno 17. Mauricij imperatoris sanctus Goar veniens ex Aquitania claret in Gallia. Hic, vt narrat Vinc. spec. histo. lib. 23. ex gestis eius, in suburbano Treuerico iuxta fluum Ecclesiam fecit, multasque sanctorum reliquias in eo collocauit. Ibi die nocteque Deo seruiebat in ieiunijs, vigilijs, oratione, & praedicatione, multosque paganos conuertebat, & agrotos sanabat. Vnde dia bolus virtutibus eius inuidens, multas ei tribulationes ingessit. Itaque contrigit, vt legari epi-

scopi Treuerici nomine Rustici, Adalinus & Albinianus ad cellam viri Dei quasi speculatores aduenirent, vt ibi aliquam rem nouam vel inane inuenire possent. Viderunt ergo quod more solito mane post psalmodiam & missam cum peregrinis & pauperibus in caritate cibum sumerent. Quod ipsi non caritate, sed glustitate fieri existimantes, accusauerunt eum ad archiepiscopum, dicentes se eum vidisse sine temperamento mane comedere vel potu sumere. Quod audiens archiepiscopus iussit illos legatos illic redire, & sanctum Dei Goarem sibi praesentari, dicens, quod inquisitionem de eo facere vellet, vt posset scire, quo ingenio vel arte talia praesumpisset plebi sibi commissa exempla monstrare. Qui venientes ad beatum Goarem locuti sunt doloie, putantes quod accusationem illam, per quam eum infamauerunt, possent blandicijs verborum obtegere. Archiepiscopus (inquiant) noster Rusticus salutem tibi mandat, iubetque vt ad colloquium eius Treuiros festinanter accedas. Hoc audiens sanctus Goar cum gaudio dixit. Faciat mihi Deus, vt possim ei obedire, quia obedientia sine mora est facienda. Et nocte quidem illa fecit eis cenam secundum vires suas, & ipse in laudibus, vt solebat, fuit perseuerans.

D. Goar vna pro- uitate cla- rus mis- sam quoe- tidie cele- brat.

Mane facto, postquam cursum suum finiuit, Missarum solennia celebrauit. Cumque completesse diuinum officium die illo, dixit ministro. Fili fac nobis laetum diem de abundantia nostra, vt isti legati archiepiscopi simul nobiscum faciant caritatem, quia in itinere sunt, & forsitan Deus aliquem pauperem vel peregrinum adducet, vt pariter epulemur. Quod audientes illi, nõ potuerunt malignitatem cordis abscondere, nec ei uoluerunt consentire. At sanctus introducto quodam peregrino per caritatem comedit cum illo. Quod videntes legati cum letitia strauerunt equos dicentes. Nunc manifeste vidimus, quod nunciemus archiepiscopo.

Cursum vocat ita- tas preces horarias.

Accepto itaque à viro Dei cibo & potu in vaseculis ad viaticum itineris praeparatis ambulantes cum eo caeperunt fame & siti vehementer urgeri. Mittentesque manus ad cistarciam & vrbem nihil inuenerunt, cum vtrique de domo Goaris sufficientem secum deportassent alimoniam. Et ait Adalinus ad Albinianum. Talem ego famem & sitim nunquam habui. Et hæc dicens cecidit de equo suo quasi mortuus. Albinianus vero conuersus ad famulum Dei ait. Succurre nobis pie sacerdos Christi, quia fame & siti morimur. Sanctus Goar, cum hæc audisset, cum gaudio ait. Hodie filij, quando indigum vidistis caritatem facere, non debuistis reculare, ista vero, quae nunc patimini, ad corripiendum vos Deus meus permittit fieri. Dum hæc eis diceret, & famem eos nimis vexaret, venerunt tres ceruae mirae magnitudinis trinitatem representantes. Quae iussæ ab eo stare se firmauerunt, & multas eas in vaseculo, & iussit exinde illas abire. Sanctus autem ex illo lacte li- niuit corpora illorum, & statim nullum dolorem qui eis acciderat ex fame senserunt: inde confortati mittentesque manus ad farcinulas suas inue- nerunt cibum & potum, & epulati sunt. Cumque mirarentur secum de iis, quae acciderant & time- rent, iter prosequentes demum Treuiros ve- nerunt.

Ceruas mirabili- ter mul- get.

Seruus autem Dei Goar per oratoria & ecclesias

A.C. 600. **S**ias sanctorum, sicut solitus erat facere, pergebat. A Prædicti autem legati accedentes ad archiepiscopum suum inuenerunt eum in folio suo in synodo sedentem cum clero suo, & narrauerunt, quæ acciderant eis in itinere, & quæ viderant. Quæ cum audisset, cum iracundia cepit dicere. In quantum intelligentia cordis considerare valeo, confuctudo huius pertinacis viri, qui sic mane comedit, & bestias mulget, sine dubio potius gulositate deputanda est, quam caritati. Inquirendus est tamen, quam ob rem, vel quo humanæ laudis desiderio hoc faciat, & utrum ex parte Dei sit, an ex parte B aduersarij. Vix verba compleuerat, & ecce vir Dei intrauit in domum, in qua ipse archiepiscopus residebat. Et ingressus cepit circumquaque respicere, si forte esset locus, ubi posset stare discipulus eius, & cappam suam pendere seu abscondere. Diu ergo circumspiciens, vidit in angulo domus quasi similitudinem fustis, qui certe non erat fustis, sed radius solis, qui per fenestram penetrabat interiora mansionis. Cumque appropriasset ad radium solis speciei grossioris pernice prætendentis, appendit cappam suam super ipsum radium, ibique præcepit stare discipulum suum. Quod cum vidisset Rusticus archiepiscopus unam cum clero suo dixit. Videtis nunc, quid fecit? Vere si hæc causa ex Deo fuisset, tam mane non comedisset, quia anteriores sancti per orationes & ieiunia intrauerunt in regnum Dei. Hoc autem mirabile factum, quod video, quid sit omnimodo nescio, sed inde non medioeriter stupeo. Mane comedit & bibit, & nunc etiam cappam suam radio solis suspendit. Accedat ergo propius, ut reddat rationem super his circumfidentibus.

**S**. Goar ad archiepiscopum venit. **Q**uomodo coactum peccatum episcopi a puero publicari fecerit. **T**unc vir quidam venit portans in brachio suo infantem tres noctes habentem, qui proiectus fuerat in concham marmoream, ubi pauperulæ feminæ solent infantes suos iactare. Quem videns archiepiscopus dixit ad sanctum Goar. Nunc oportet, ut ostendas nobis ministerium tuum, si verum sit an falsum. Si verum est, per veram obedientiam præcipio tibi, ut facias istum infantem nobis innotescere genitorem suum & genitricem suam, si hoc facere poteris, credemus tibi & virtutibus tuis. Sin autem [ hoc agere non poteris ] nihil tibi credere debemus. Tunc vir Dei suspirauit grauiter, & lachrymas fudit, vehementer admirans, quam ob rem pontifex suorum operum vituperator talem sibi inanem atque ineptam obedientiam præcepisset. Et fundens orationem ait. Sancta Trinitas te inuoco, atque te infans in nomine Trinitatis coniuro, ut genitorem tuum per nomen denomines, & similiter genitricem tuam. Respondens infans ait. Ille Rusticus est pater meus, mater mea Afflagia nuncupatur. Quo audito episcopus cecidit velociter ad pedes sancti Goaris dicens. Nunc scio vere te sanctum esse Dei seruum, cui scelera mea, quæ ita absconsa putabam, ut nullus sciret præter me & mulierem & unum puerum meum, tibi patefacta sunt per ipsius nati mei verba. Hæc audiens beatus Goar stupore miraculi repletus ait. Heu heu domine, quare per me miserum peccata tua hæcenus latentia facta sunt manifesta? Melius fuisset a spon-

**Q**uomodo coactum peccatum episcopi a puero publicari fecerit. **T**unc vir quidam venit portans in brachio suo infantem tres noctes habentem, qui proiectus fuerat in concham marmoream, ubi pauperulæ feminæ solent infantes suos iactare. Quem videns archiepiscopus dixit ad sanctum Goar. Nunc oportet, ut ostendas nobis ministerium tuum, si verum sit an falsum. Si verum est, per veram obedientiam præcipio tibi, ut facias istum infantem nobis innotescere genitorem suum & genitricem suam, si hoc facere poteris, credemus tibi & virtutibus tuis. Sin autem [ hoc agere non poteris ] nihil tibi credere debemus. Tunc vir Dei suspirauit grauiter, & lachrymas fudit, vehementer admirans, quam ob rem pontifex suorum operum vituperator talem sibi inanem atque ineptam obedientiam præcepisset. Et fundens orationem ait. Sancta Trinitas te inuoco, atque te infans in nomine Trinitatis coniuro, ut genitorem tuum per nomen denomines, & similiter genitricem tuam. Respondens infans ait. Ille Rusticus est pater meus, mater mea Afflagia nuncupatur. Quo audito episcopus cecidit velociter ad pedes sancti Goaris dicens. Nunc scio vere te sanctum esse Dei seruum, cui scelera mea, quæ ita absconsa putabam, ut nullus sciret præter me & mulierem & unum puerum meum, tibi patefacta sunt per ipsius nati mei verba. Hæc audiens beatus Goar stupore miraculi repletus ait. Heu heu domine, quare per me miserum peccata tua hæcenus latentia facta sunt manifesta? Melius fuisset a spon-

**S**. Goaris miraculum non vulgare. **Q**uomodo coactum peccatum episcopi a puero publicari fecerit. **T**unc vir quidam venit portans in brachio suo infantem tres noctes habentem, qui proiectus fuerat in concham marmoream, ubi pauperulæ feminæ solent infantes suos iactare. Quem videns archiepiscopus dixit ad sanctum Goar. Nunc oportet, ut ostendas nobis ministerium tuum, si verum sit an falsum. Si verum est, per veram obedientiam præcipio tibi, ut facias istum infantem nobis innotescere genitorem suum & genitricem suam, si hoc facere poteris, credemus tibi & virtutibus tuis. Sin autem [ hoc agere non poteris ] nihil tibi credere debemus. Tunc vir Dei suspirauit grauiter, & lachrymas fudit, vehementer admirans, quam ob rem pontifex suorum operum vituperator talem sibi inanem atque ineptam obedientiam præcepisset. Et fundens orationem ait. Sancta Trinitas te inuoco, atque te infans in nomine Trinitatis coniuro, ut genitorem tuum per nomen denomines, & similiter genitricem tuam. Respondens infans ait. Ille Rusticus est pater meus, mater mea Afflagia nuncupatur. Quo audito episcopus cecidit velociter ad pedes sancti Goaris dicens. Nunc scio vere te sanctum esse Dei seruum, cui scelera mea, quæ ita absconsa putabam, ut nullus sciret præter me & mulierem & unum puerum meum, tibi patefacta sunt per ipsius nati mei verba. Hæc audiens beatus Goar stupore miraculi repletus ait. Heu heu domine, quare per me miserum peccata tua hæcenus latentia facta sunt manifesta? Melius fuisset a spon-

*Hæc spontanea secretarum confessio coram Deo quidem, sed apud sacerdotem facienda esse intelligitur: illo enim sicut etiam superioribus seculis*

*fuit in usu hæc peccatorum apud sacerdotem secreta confessio, ut colligi facile potest ex lib. 1. Dialog. cap. 12. ex historia quam D. Anton. habet infra cap. 9. §. 7. Quod etiam non obscure indicat ipse S. Goar, quem Valdebertus dixit hunc suasse episcopo, ut consiliis salubribus acquiescens suscipiat pro reatu proprio duram prolixamque penitentiam ex iudicio sacerdotum. In ipso autem auctore quem Surius edidit, hæc verba non sunt ceram Deo, quibus quidem verbis subtractis plane de secreta apud Sacerdotem confessione locutum fuisse S. Goarem perspicitur.*

anea coram Deo secreta confessio, quam ista contra votum tuum ignominiosa publicatio. Deinde sollicite ac benigne monuit eum ad penitentiam dicens. Quantum Saluator noster est pius ad dimittendum, tantum oportet nos esse paratos ad penitentiam. Ego autem in quantum pietas diuina vitam mihi condonauerit, & exaudire dignabitur, septem annis penitentiam pro te compellente caritate fraternam iam deliberavi facere.

**T**antæ sanctitatis famam, & noua gesta audiens Sigebertus rex Francorum, statim missis legatis suis iussit sanctum Goarem ad se venire. Mirante autem rege, atque discente omnia, quæ facta fuerant à sancto miracula, omnis populus acclamabat ad regem, ut faceret eum archiepiscopum Treuiris ciuitati. Quod cum ei gratum esset, rogabat sanctum Dei, ut huic rei consentiret. Cui respondit sanctus. Melius est mihi mori, quam super episcopum adhuc viuentem accipere ministerium eius, & peccare in conspectu Domini. Dimitte, o rex, Rusticum deslere facinora sua, si vis, ut dominus dimittat tibi peccata tua. Cùmque rex multum super hoc instaret, & eum rogaret omni populo & clero hoc postulante, dixit Goardus. Gloriosissime princeps sine me prius redire ad cellam meam, ut ad responsum tuæ celsitudinis me præparem. Cui rex. Vade in pace, & tractatis viginti diebus veni ad Merensiam ciuitatem ad respondendum. Reuersus ergo ad cellam cepit contristari, & valida febre fatigari. Quid multa? Die ac nocte dominum precabatur, ut daret ei defensionis suæ auxilium, & eriperet eum de tam graui iugo, quod rex ei imponere cupiebat. Sicque sex annos transgens ad regem redire non valuit, sed demum in senectute bona in pace quieuit.

*De S. Brigida virgine Scotia, cuius vitam scripsisse Laurentium Dunel. mensem annotat Catalogus scriptorum Britannia, ex quo Vin. lib. 21. cap. 29. & D. Anton. & Sur. tom. 1. sua accepisse crediderim. Ioan. Mol. in martyr.*

**§. I.**

**A**nte ea tempora, imperante scilicet Iustino seniore, ut refert Sigebertus, refulsit sanctitate & miraculis admiranda sancta Dei virgo Imperite hanc nostram S. Brigidam cum Brigitta Suetica, cuius nomine reuelationes multæ inscribuntur, quidam confundunt. Lestus lib. 4. de gestis Scotor. certe D. Anton. qui hic S. Brigida virginis vitam scribit, in 3. part. tit. 24. cap. 11. Sueticæ matrona gesta habet, quare pro Suetia nos Scotiam hic reposuimus.

Brigida

**Brigida in Scotia.** Hæc liquidem ut narrat Vinc. A. spec. hist. lib. 22. de Christianis & nobilibus paribus orta in Scotia, à pueritia bonarum rerum studiis inoleuit, pudicitia ac sobrietati semper intenta, & de bonis ad meliora crescens, ab ipsa puellari ætate signis extitit admiranda.

**Cum à matre sua transmissa esset, ut de vaccarum lacte butyrum congregaret, & ad pòdus redederet, sicut alia puella in illis regionibus facere consueuerant: hæc virgo iam hospitalitati dedita, magis volens Deo quam hominibus obedire, pauperibus & hospitibus tam lac, quam butyrum largiter distribuere cepit. Et cum tempus aduenisset, ut omnes redderent fructum vaccarum, cooperatrices eius monstrauerunt opera sua, vtrum est ad Brigidam, vt redderet opus suum, quæ pauca non habens quid redderet, quia totum pauperibus erogauerat, timore matris pauca, totam se conuertens ad dominum ad orationem cucurrit, quam dominus exaudivit. Et mox post orationem super omnes cooperatrices suas opus suum in butyro amplius abundans matri assignauit.**

**Non multo post cum parentes eius more humano eam desponsare voluissent, illa calitus inspirata virginem castam se volens, & vouens Christo exhibere, ad episcopum sanctissimum Machilam nomine perrexit. Qui pallium album, & vestem candidam super eius caput imposuit. Quæ coram Deo & episcopo genua flexens humiliter ad altare, & suam virginalem coronam Domino offerens, vt fundamentum lignæ altaris tetigit, statim viride factum est, & vsque hodie sic virefcens languores à fidelibus pellit.**

**Cum aliquando lardum aduenientibus hospitibus in caldaria coxisset, cani adulant ac flagitanti misericorditer dedit, & tamen cum lardum de caldaria tractum ac postea hospitibus diuisum fuisset, plenissime est reperitum, ac si nihil inde demptum fuisset.**

**Aliquando cum conuocasset messorum, ac operarios in messem suam, & facta esset dies nebulosa & pluuialis valde per circumitum in prouincia tota, in eius messem gutta aquæ non cecidit.**

**Cum oues suas aliquando palceret in campestri & herbofo loco, nimia inundatione facta humectatis vestibus domum rediit. Et cum radius solaris per foramina domus intrinsecus intraret, illa vmbra obtusa oculorum acie arborem fuisse transuersam & fixam putans, desuper suam vestem complutam posuit, & ita tanquam in arbore grandi & firma in ipso tenui solari radio pependit.**

**Leprosi ab ea petentibus ceruissam in potum cum illa non haberet, aquam puram benedicens, conuertit in ceruissam optimam, & illis dedit. Lapidem in salem conuertit curdam ab ea sal postulanti. Cæco nato oculos restituit.**

**Quidam nequissimi cum ei furati fuissent botres, & stuuilium cum eis transire vellent, submersi sunt, bobus siluis & reuertentibus per se ad domum sanctæ Brigidæ.**

**Aper ferus & syluester ad gregem Brigidæ cursu præcipiti peruenit, scilicet porcorum. Quem sancta videns benedixit, qui statim omni feritate deposita cum grege porcorum permansit.**

**Quidam simplex vidit vulpem ambulantem per regis palatium, quam nesciens esse domesticam & variis artibus agilitatis edoctam occidit. Quo**

Alia eius miracula cap. 31.

**cognito rex iratus iussit illum occidi, & vxorem eius, & filios, & omnia, quæ habebat in seruitutem redigi, nisi sibi vulpes similiter edocta redderetur. Quod audiens Brigida iuncto curru regem rogatura, per planiciem campi pergebat per viam, quæ ducebat ad palatium regis, ex intimo corde rogans Deum, ut prouideret. Statimque Dominus vnam de feris vulpibus ad eam transmisit. Quæ currens per campetria appropinquauit curru beate Brigidæ, & leuiter se eleuans intrauit currum eius, & sub veste sanctæ Brigidæ se constituens, manserit in curru cum ea sedebat. Perueniens ad regem Brigida rogare cepit, ut qui ignorans deliquerat, absolueretur. Noluit rex, nisi sibi similis vulpes restitueretur. Protulit Brigida vulpem omni calliditatis artificio edoctam, vt prior fuerat. Miratus rex iussit illum reum liberum ire. Non multo post illo liberato, cum sancta rediisset domum, vulpes dolosa inter turbas se torquens, & callide mouens aufugit, & capi non potuit.**

**Nouem viri consueti erant superstitione quadam nefaria votis & iuramentis se adstringere, quod in Cal. Iunij hominem iugularent. Quibus Brigida prædicabat vt ab hoc errore desisterent, qui noluerunt nisi prius voto completo. Illa autem pro execratione erroris eorum cepit Dominum rogare. Egredi illi viri contemplantur imaginem instar viri, quem volebant iugulare, quam continuo suis lanceis confoderunt, & quasi post triumphum de aduersario suo cum armis suis cruentatis ad Brigidam reuertuntur, & sic ad penitentiam conuertuntur.**

**Arborem ingentem excisam sua oratione ad locum destinatum transmisit. Multa alia miracula fecit.**

*S. Carilephi vitam ex MS. codicibus descriptam edidit Sur. tom. 4. ex quibus hæc Vin. li. 21. cap. 41. desumpserat.*

*De sanctis Carilepho, Gregorio Lingonensi, & Gregorio Turomensi, & alijs.*

**CAPVT VIII.**



**Emporibus Childeberti & Clotharij regum Francorum floruit sanctus Carilephus, & in castris sanctæ Ecclesiæ contra potestates aereas clypeo fidei protectus, spicula doctrine contorsit, fulminæque miraculorum effulsit. Hic in Aruernensi territorio clarissimis parentibus ortus, doctrinæ gratia in monasterium Menatæ mittitur, ubi literarum facundiam, & sanctæ conuersationis excipit formam. Cumque vellet singulare contra diabolum inire certam, & eremiticam vitam ducere, eiusdem casnobij monachus Auitus nomine, colloquutionis gratia affuit, vir meritorum suamque prærogatiua præditus. Dum ergo inter se colloquia ferunt, codicem sancti euangelij aperiuunt, linea, quæ prima fronte occurrit, hæc fuit. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Itaque beatus Auitus qui apothecæ ministerialibus erat præpositus, clauis cellarij clauis abbatibus sui supposuit cervicali, & pergentes simul in suburbium Aurelianense deueniunt. Auditæque sancti Maximini fama, qui ibi monachorum Secunda pars Hist. Ant. B B**

Floruit A.C. 170. L. flaus. colitur 7. Februar.



A.C.600. cohortibus in cœnobio Miriatensi degentium præerat, ad eum visendum conuolauerunt; & ab eo humanitus recepit, sacerdotali dignitate per eum insigniti sunt. Sed postmodum habitaculū remotius perquirentes, vastas partiti saltus solitudines expetunt, quas dum peragunt, inter opaca quæque nemorum & lustra abditiſſima ferarum, obuium se tulit eorum conspectibus fertilis locus, qui tunc Pithiacus dictus est, & nunc cella sancti Auiti vocatur. Fonte autem aquæ ibi reperto, illic plurimis diebus cum sancto Carilepho Deo seruierunt. Et cum fama sancti Auiti aures regis occupasset, iussu regis basilica ibi fabricatur, opibûsque regis ditatur.

Beatus autem Carilephus prospera mundi vitare, & aduersa ob sui custodiam appetere proponebat. Vnde à sancto Auito discedens, in interiora intravit deserti. Assumptoque secum comilitone suo, pedem vertit in partes Cenomanicæ vr̄bis. Tandem diuertit in locum Casagnani nuncupatum, accessu secretum, terræ fertilitate iucundum. Itaque eremi pater ferarum aduentu saepe visitabatur, vt quodammodo dictum videretur. Et bestia terræ pacificæ erunt tibi.

Inter hæc Childebertus cum coniuge sua, & C omni comitatu partes Cenomanicæ adiit, ibique constanti nunciatur bubalū inusitatam bestiam in locis illis delitescere. Rex autem gaudens iussit venatores præparare necessaria bestię capiendæ. Cumque terram curiose pererrarent, miser iam capiendus bubalus ad sanctum Carilephum recurrit, quasi singulare adiens suffragium. Venatores tandem deuenerunt ad locum, vbi erat vir sanctus, & bubalus post eum. Tunc ministri insolita rei nouitate turbati, nec bestiam attingere, nec sancto viro aliquam molestiam ingerere ausi sunt. Rex vero viso miraculo, nequaquam Dei potentiam honorauit, sed indignatus ait. Vnde vobis, ð incognita personæ, tanta præsumptio, vt mei iuris saltum nullo concedente ausi sitis irrupere, & nostræ venationis dignitatem in aliquo mutare? Cui sanctus respondit. O rex bone, nequaquam despectus tui gratia, aut conturbanda venationis lustra ferarum irrupimus, sed vt familiaris atque enixius Domini occuparemur seruitio, inaccessibilia hominum loca petimus. Præcepitque rex turbatus, vt inde recederent.

Miraculū quod eo regē ad bibedum inuitante accidit. cap. 43. Seruus autem Dei regem inuitauit ad potum, vt refocillaretur. Cui non acquieuit, sed eum cōtemnens cum redire tentaret, equus, cui insidebat, immobilis stetit, nec calcibus cruentatus mouere se poterat. Cūque ex eo stuperent cum rege omnes, huius rei causam ignorantes, dixit quidam ex illis prudentior cæteris. Optime rex, hoc existimo accidisse, quia contumeliose tractasti illum Dei seruum, quem etiam hortatus est, vt nuncium mitteret ad virum Dei veniam petens. Quod cum fecisset, ait sanctus. Vade, & dic regi, vt reuertatur: quia enim iratus sine benedictione recessit, hoc ei euenit. Ad regem ergo nuncius celer reuersus, quod sibi iniunctum fuerat retulit. Moxque solutis nexibus equus se mouit, & reuersus rex ad sanctum Carilephum veniam prostratus cum lachrymis petiit & obtinuit, postulans humiliter, vt quod prius obtulerat, vinum afferret ob deuotionem bibendum. Cūque vir Dei calicem vnum vini porrexisset

regi, bibit ex eo & comitiua sua. Mirum autem erat, vt vas vitreum paruulum in tantam copiam magnitudinem exuberasset, vt omnes sufficienter biberent, nec tamen detrimentum inopiæ sustineret.

Regina quoque Aldiogadis, nobilissima & deuota, audita vitæ qualitate, cibi scilicet parcimonia, noctium insomnitate, vestium vilitate (cilio enim obuoluebarur, & in nuda humo dormiens iacebat) desiderans præsentia eius frui, promisit ei omnia fisci illius, vbi residebat, se daturam si eam visitare dignaretur. Qui venientibus ad se reginæ nunciis ait. Aequum est mihi, & salutare cauere muliebrem aspectum, ne capiar ego laqueis inimici incolens squalida eremi loca. Ite ergo optimi iuuenum, & domine vestra hæc verba referte. Si quid præualeo, pro eadem dominū exorabo. Certum autem habeat, quamdiu in corpore fuero, faciem mulieris me nunquam visurum, nec hoc cœnobiolum vnquam ingressū mulieris parebit. Paulo post monachis adstantibus dissolutionem corporis sui imminere prædixit. Sed & fama eum percubuisse per vulgi ora Carilephū nunquam vultum mulieris aspicere, vel ad cœnobiū eius accedere permittere, quædam mulier inhonesta & curiosa, huius rei experiri voluit exitum, & incisa coma capitis sui, & virilibus vestibus assumptis accessit ad locum armis accincta & baculo. At vero cum interiora penetrare voluit, & curiose perscrutari, gemina capitis eius lumina crepitu repentino multata sunt. Dæmonēque peruaſa horridam cruoris terribi vndam per os arcæ pectoris eius emisit.

Post eius obitum, scilicet sancti Carilephi, ad sepulchrum eius cæci illuminati sunt, infirmi sanati, & obsessi à dæmoniis liberati. Sanctus vero Auitus abbas Carnotensis pagi, quem Portensem vocant, exitum suum Spiritu sancto reuelate prædixit. Quo honorifice sepulto apud Aurelianensem vr̄bem Ecclesia in eius honorem ædificata est. Cumq; anniuersarius dies assumptionis eius solenniter celebraretur, aliiſque ciuibus ad ecclesiam eius pergentibus, & quidam rastrum habes ad pastinandam vineam vel purgandam irer, cum argueretur ab aliis, cur huic festo non interesset, respondit. Et hic, quem colitis operarius fuit. Verum cum vineam est ingressus, facies eius ad tergum conuersa est. Tunc tremens cum fetu magno, spectantibus populis basilicam ingreditur, & post paucos dies orans in eodem loco assidue directa ceruice conualuit.

De S. Gregorio Lingonensi ex Greg. Tur. lib. de vita patrum Gallia. tom. 1. Sur. Vincen. lib. 21. cap. 53.

§. I.

Hic vt refert Vinc. spec. histo. lib. 22. ex senationibus Augustudunensibus ortus est, & regionem illam per quadraginta annos rexit ita seuerè & districte, vt rei eum sufferre non possent. Habuit coniugem nomine Armentariam, de qua filios suscepit. Post cuius mortem electus est in episcopum Lingonensem. Sub panibus triticeis hordeaceos tenues sibi faciebat apponi, & triticeos frangens & erogans, hordeaceos nullo scilicet comedebat: vinum etiam non bibebat, tale vitrum eligens, quod claritatem aquæ obtegeret.

Multi

§. II.

A.C.600. Multi de virga quam ferre solebat, signati engumeni curabantur, & de strato eius, si quis aliquid abstulisset, agrotus curabatur.

Hic ignoranter sepulchrum sancti Benigni frequentare solebat. Cui sanctus Benignus apparere corripuit eum, & monuit, vt oratorium fabricaret super sepulchrum suum. Latulque effectus pro inuentione martyris flebat amarissime, quod non prius perhibuerat, & cypram antiquitate collapsam decenter reparauit. Ibi habebat oratorium pro amore martyris, in quo multorum sanctorum reliquiæ habebantur, ad quod nocte de sua domo baptisterio adhærente pergebat, & ostium clausum sola manu pulsans aperiebat, ingrediensque orabat diutissime in silentio, postea voces sanctorum cum eo psallentium per tres horas & amplius audiebantur. Quo expleto ita ad lectulum caute reuertebatur, & super stratum se deponebat, vt nemo sentiret. Obseruatores autē baptisterij clauē sua ostium referabant, & reseratum reperiebant, ac si nemo illud aperuisset. In die autem sepulchri huius Gregorij vidit quidam religiosus calos apertos. Defunctus vero faciem habebat roseam, cæterum corpus candens, vt lilium. Fecit autem se sepeliri iuxta sanctum Benignum. Et cum deferretur ad sepulchrum, vinciti clamabat, vt sui miseretur, & ita aggrauatū est corpus eius, vt sustineri non posset. Quo deposito trabs, in qua inclusi erant, & coarctati pedes victorum, repulsis obicibus scissa est media, & liberati sunt à iudice. Post multa tempora cum corpus eius ad alium locum transferretur, à sancto Tetrico successore & filio eius, facies eius integra & illaſa inuenta est, & nihil in vestimento eius immutatum.

Quædam puella die Dominica peccens caput suum, sensit dentes peccinis ita affigidiſſis suis, vt valde cruciaretur, sed ad sepulchrum sancti Gregorij curata est.

Tempore quoque Iustiniani imperatoris, vt dicit Sigebertus, florebat in Gallia duo fratres vterini & eodem die nati, & pontifices consecrati, Medardus ad titulum Nouiomenſem, & Gildardus ad Rothomagenſem, & vna die absoluti à saculo & assumpti à Christo. Et de sancto Medardo refert Vincen. in spec. histo. ex eius legenda, quod cum casulam, quam ei genitrix sua dederat, ad artificem ferret, dedit eam cuidam cæco si bi obuianti. Et similiter quicquid ad eſcam accipiebat, dum gregem porcorum pasceret, egenis dabat, ipse de die in diem egenis. Cum autē adhuc esset puer in scholis, prædixit cuidam compari suo Eleutherio, quod in actione publica comitiam assumeret, & cum triginta annorum esset, futurus pontifex esset. Quod sic accidit, factus enim episcopus Tornacensis: in transitu autem Medardi vidit Vilcarius presbyter cælos apertos protus, & ante corpus sancti Medardi luminaria micare videntibus cunctis, qui aderant per tres horas, mox in terram grande fluxit diluuium pluuia nimis calida de cælo cadente.

De S. Germano episcopo Parisiensi, cuius vitam scripſit Fortunatus, quam edidit Sur. tom. 3. ex quo Vincen. lib. 21. cap. 63. nos hic capita ex primaria historia annotabimus. Origo S. Germani, cap. 1.

Sanctus Germanus territorij Augustudunensis indigena fuit, patre Eleutherio, matre Eusebia, vt refert Vincen. spec. histo. li. 22. Dicta autem Eusebia mater eius, pro eo quod hunc post alterum intra breue spacium concepiſſet, pudore mota muliebri cupiebat eum ante partum extinguere. Et accepta potionem, vt eum extingueret, dum ei nocere non posset, incubabat in ventrem, vt vel pondere præfocaret, quem venena non laederent. Habebat socium Stratidium, cuius mater, vt hæreditatem Germani acquireret filio suo, temperatam portionem in ampulla condidit, & vinum in altera, præcipiens puella, vt venientibus à schola ambobus, illi [ scilicet Stratidio ] porrigeret vinum, & alij Germano videlicet maleficium. Illa vero ignoranter mutauit ampullas & pocula, & illi dedit maleficium, huic autem vinum. Cui Stratidio sollicito impenso studio, & si mors vitam non abstulerit, tamen signum mortis infixit.

Germanus igitur à venerabili pontifice Nectario abbas adſcitur ad sanctum Symphorianum, cuius bonis operibus inflammatus episcopus cum in custodiam trahitur, cui nutu diuino aperiebatur ergastulum, sed tamen non inde exibat, nisi supplex episcopalis ei daretur præceptio.

Cumque incendium fortuitum accidisset, rapta de foco cucuma, ascendit Germanus super fabricam concinens Alleluya, fundensque paululū aquæ in modū crucis restinxit incendia. Carilphus quidam Francus res eius inuaserat, quæ vindicauit vtrius singulis diebus tres equas eius deuorans, & damnum semper triplicans, donec ille respiceret. Anna vxor Ebronis ingrediente ad eam Germano ait. Ecce sanctus Germanus cornuta facie mihi videtur incedere. Ebron vero eodem die iuxta sanctum nullatenus præsumpsit sedere honoris causa pariter & terroris. Credimus autem, quod pro colloquio Domini sicut Moyſes meruit sanctus iste cornutus videri.

Ante quatuor annos cognouit se futurum episcopum. Vidit enim in somno à quodam sene clauis portæ Parisiæ sibi porrigi, & interrogans cur hoc fieret, accepit responsum, vt saluas animas faceret. Ciuitatis ergo illius episcopo decedente dum regi Childeberto occurreret, mox electus est in episcopum Parisiensem. Eunte autem eo ad ecclesiam cuiusdam villæ, obuium habuit quemdam iuuenem Amantium nomine, quem deprehendit in vinculis duci, quia recufaret legibus Iudaicis subiici. Sed sancto Germano faciente signum Crucis super eo, dissoluta sunt vincula.

Item Idem cum Parisus ad Ecclesiam sanctorum Geruasij & Protasij causa orandi profectus esset, & ianuis clausis ei negaretur ingressus, facto signo Crucis pessulum referauit. Quid plura? Quocunque pontificis se conuertit præsentia, nulla morborum generibus defuit medicina. Ante quem etiam dæmones non tolerantis eius præsentiam, terribili vlulatu sua gemebant incendia. Et cum pedem efferret de domo vel ecclesia, videres strages dæmoniorum ante tanti pontificis ac triumphatoris obtutum. Cadebant circa sancti cateruatum vestigia diuersis modis effusa, hæc muta, illa clamantia, & velut ante iudicem gesta referret, propria non effugebant tormenta.

Cæterum elemosynis quantum prodigus fuerat. Secunda pars Ant. Hist. BB 2

In eremi vaitã fecedit. cap. 42.

Iob. 5.

Alias Vitrogoda. Reginam eum vide re cupientem repellic. ca. 44.

S. Benigno oratorij cõstruxit.

Colitur Ianuarij.

Colitur Iulij.

De S. Medardo & Gildardo de quib. S. Andoænum cõstruit apud Sur. tom. 3. & Gre. Tur. Antiphonam quã idē habet vitã verõ S. Medardi à Fortunato cõscriptã, & ab alio anonimo auctã habet Sur. ibid. colitur 8. Iun.

Veneno cum tollere mulier tētat. cap. 1.

Incendia xtinguit cap. 5.

Ex 9. 34.

Item fores Eccle siæ refoluit. ca. 67.



CAP. VIII. DE S. RADEGVNDE REGINA.

**A.C.600.** rit explicari non potest. Qui frequenter contem-  
 nus vna casula vel tunica, quicquid erat residui  
 nudum pauperem vestiebat, vt inops calefieret  
 largitore argente. Quanta etiam fuit in eo redē-  
 ptionis effusio, cum ad nomen beati concurreret  
 vndique liberandi iugo seruitij? Cum vero ali-  
 quatenus [ quod daretur ] nihil esset prae mani-  
 bus, tristis sedens & anxius, seuerus in vultu, au-  
 sterus erat eloquio. Tunc si fortassis ab aliquo  
 inuitaretur ad prandium, compellebat conuiuas,  
 aut ministros proprios, vt conferentes pariter  
 [ agerent, ] vnde vel vnum captiuum seruitio li-  
 berarent. Quis vero digne repetat, quanta virtus  
 verborum ab eius ore rotabatur, cum praedicaret  
 in populo? vt omnium literaturae nasceretur stupor,  
 & fieret in commune generalis compunctio, at-  
 que ex ore dicentis crederes, quod verba forma-  
 rentur ab angelo, dum plus quam homo loqueret-  
 ur, translatus in mentis excessu, cum sinceritate  
 dogmatis pectora plebis cogeret diuinis efflagra-  
 re pigmentis: Qui equitans in itinere semper de  
 Deo aliquid aut verbo contulit aut cantauit, cur-  
 sum nudo capite dicens, etiam si nix aut imber  
 vrgeret. Quum venisset ad mensam, confestim  
 affuit & minister recitans diuina colloquia, vt  
 inter cibi fercula, animi pastus alimento plus sa-  
 turaretur conuiuia. Nullum tempus interpolans  
 quo non aut alij prodesset, aut non ipse profice-  
 ret. Diem autem obitus sui hoc modo praedixit.  
 Ante aliquot dies vocans ad se notarium suum,  
 imperat super lectum suum in cubiculo scribere  
 hoc tantummodo s. Caleni. Iunij. Sed nescienti-  
 bus cunctis, quid hoc esset, postea sanctus suum  
 discessum de saeculo manifestauit. Nam illa die  
 fere octogenarius migravit ad dominum.

**Captiuo-  
rum redē-  
ptio. c. 76.**

**Precibus  
quantum  
vacauerit  
c. 79.**

**Colitur  
18. Maij.**

*De S. Radegunde, de qua Greg. Tur. lib. 9. hist. D  
 Franc. eius vitam S. Fortunatus & Bando-  
 mina scripserunt, quam Sur. habet tom. 4. ex  
 quibus Vinc. lib. 2. cap. 79. hac excerptur.*

S. III.

**D**E sancta Radegunde regina in Fracia. Hęc  
 natione barbara fuit de regione Turinga,  
 patre rege Berchario, quae regione Francorum  
 victoria deuastata, exiuit de patria. Tum inter  
 ipsos, quorum erat in praeda regalis puella, sit cō-  
 tentio de captiua. Et nisi reddita fuisset transacto  
 certamine, reges inter se arma mouissent. Quae  
 veniens in sortem Clotharij regis in Veroman-  
 dios ducta, apud Atheias villam regiam nutrien-  
 di causa custodibus est deputata. Quam cū prae-  
 paratis expensis Victuariaci voluisset rex prae-  
 ctus accipere: nocte cum paucis elapsa est. De in-  
 de cum ad Suesfiones eam direxisset, vt in regi-  
 nam eligeret, illa euitabat pompam regalem, ne  
 saeculo cresceret, sed cui deberet, etiam humana  
 gloria non mutatur. Nupsit ergo terreno prin-  
 cipi, non tamen separatur à caelesti, ac dum sibi ac-  
 cessisset saecularis dignitas, plus se inclinavit vo-  
 luntas, quam permitteret dignitas, timensque ne  
 adeo degradasset, cum mundi gradu proficeret, se  
 cum sua facultate eleemosynae dedicauit. Nam cū  
 sibi aliquid de tributis accideret, omnibus quae  
 venissent, ad eam, ante dedit decimas quam recep-  
 it. Deinde quod supererat, monasteriis dispen-  
 sabat, & quod ire pede non poterat, missis muncere  
 circumibat.

**Clotharij  
rex eā in-  
uitam du-  
xit vxorē.**

**Eleemosy-  
nae se de-  
dicauit.**

**A.C.600.** Item nocturno tempore cum reclinaret cum  
 principe, rogans se pro humana necessitate velle  
 confurgere, & leuans egressa cubiculo, tamdiu an-  
 te secretum orationi incumbebat iactato cilicio,  
 vt solo calens spiritu, iaceret gelu penetrata, tota  
 carne pramortua. De qua regi dicebatur, habere  
 se magis iugalem monacham, quam reginam. Vn-  
 de & ipse irritatus, pro bonis erat asperrimus, sed  
 illa pro parte leniens, pro parte tolerabat rixas  
 modeste illatas à coniuge. Diebus vero quadra-  
 gesimae satis est scire qualiter redegerit se inter  
 vestes regias singulariter poenitens. Igitur ap-  
 propinquante ieiunij tempore, ad religiosam mo-  
 nacham nomine Piam, mittebat, cui ad sanctum  
 propositum illa dirigebat, veneranter in linteo si-  
 gillarum cilicium, quod sancta induens ad corpus  
 per totam quadagesimam subter vestem regiam,  
 dulcem portabat in sarcinam. Si autem rex dees-  
 set, quis credat qualiter orationi se diffunderet  
 qualiter se tanquam praesentem Christi pedibus  
 alligaret? & quasi repleta deliciis sic longo ieiunio  
 satiaretur in lachrymis: Cui despecto ventris  
 edulio, Christus erat tota refectio, & tota fames  
 erat ei in Christo. Illud quo pietate peragebat  
 sollicita, [ vt qua per oratoria vel loca venera-  
 bilia tota nocte perlucere, candelas suis mani-  
 bus factas iugiter ministraret. ] Qualiter vero si  
 quis pro culpa criminali, vt assolere à rege interfi-  
 ci deputabatur, sanctissima regina moriebatur  
 cruciati, ne designatus reus moreretur gladio?  
 Qualiter concurrebat per domesticos fideles ser-  
 uientes & proceres quibus blandimentis mulce-  
 bat animum Principis, donec mitigata ira regis,  
 vnde processerat fors mortis, inde curreret vox  
 salutis?

**Nocturnae  
eius  
preces,**

**Eiusdem  
erga reos  
benigni-  
tas, Vinc.  
cap. 8.**

His igitur beatis actibus occupatam, intantum  
 prouexit diuina clementia, vt etiam in palatio  
 dum adhuc esset laica, domino largiente per eam  
 declararentur miracula. Denique in [ Perona ]  
 villa quadam dum perambulare sanctissima, rei-  
 trusi pro crimine, succurri sibi succlamabant vo-  
 ciferantes de carcere. Ipsa autem quid esset inter-  
 rogar, mentiuntur ministri, quod mendicorum  
 turba eleemosynam quaereret. Interea à iudice  
 compelluntur tacere, qui tenebantur in compe-  
 de. Cum vero nox superuenisset, fractis vinculis  
 soluti sancta occurrunt de carcere. Et quoniam  
 aliqua occasione, diuinitate prosperante, casus ce-  
 dit ad salutem, vt haec religiosus viueret, frater  
 interficitur innocenter.

Directa igitur à rege veniens ad beatum Me-  
 dardum Nouiomum supplicat instanter, vt ipsam  
 mutata veste domino consecraret. Moxque vesti-  
 mentum nobile, quo celeberrima die solebat, pō-  
 pa comitante, regina procedere, exuta ponit in  
 altari, & ablatis ornamentis & gemmis mensam  
 diuinae gloriae onerat tot donis per honorem cin-  
 gulum auro ponderatum fractum dat in opus  
 pauperum.

**S. Radegū-  
dis fit mo-  
nacha ex  
regina.**

*Vt Pictauis construxerit monasterium, ex lib. 2.  
 vita. Vinc. cap. 85.*

S. IIII.

**P**orro praedictae sanctae Radegundis mens in-  
 tenta ad Christum, Pictauis inspirante &  
 cooperante Dei gratia, monasterium sibi per or-  
 dinationem praecelsi regis Clotharij construxit,  
 in

**A.C.600.** in quod gaudens ingressa est, vt & perfectionis  
 ornamenta conquiret, & magnam congregatio-  
 nem puellarum Christo nunquam morituro spō-  
 so aggregaret. Quae electa abbatissa, & iam con-  
 stituta, tam se quam sua omnia eius tradidit pote-  
 stati, ex proprio iure nihil sibi referuans, vt post  
 vestigia Christi curreret expedita, & tantum sibi  
 plus augeter in caelo, quantum sibi subtraxisset  
 ex saeculo. Sed inuidus bonorum humani generis  
 inimicus, cuius voluntatem etiam cum esset in  
 saeculo, facere abhorruit, eam persequi non cessa-  
 uit. Sicut enim iam per internuncios cognouerat,  
 quod timebat, praecellus rex Clotharius cum filio  
 suo praecellentissimo Sigeberto Turonos adue-  
 nit, quasi deuotionis causa, quo facilius Pictauos  
 accederet, vt suam reginam acciperet. Quo co-  
 gnito beata Radegundis sacramentalis literas fe-  
 cit, sub contestatione viro apostolico sancto Ger-  
 mano Parisiensi episcopo, qui tunc cum rege erat,  
 quas per Proculam suum agentem secretius di-  
 xerat cum xenio aut eulogis. At vbi eas relegit  
 vir Deo plenus, lachrymans se prosternit pedi-  
 bus regis ante sepulchrum sancti Martini, depre-  
 cans eum cum contestatione diuina, sicut ei litem  
 fuerat intimatum, vt Pictauos non accederet.  
 Hinc amaritudine plenus rex intelligens hanc  
 petitionem esse beatae reginae poenitentia ductus,  
 malis consiliariis istud reputans, seque indignum  
 reputans, quod talem reginam diutius non me-  
 ruisset, prosternit se & ille ante limina sancti Mar-  
 tini pedibus apostolici viri, rogans vt pro Chris-  
 to veniam peteret à beata Radegunde, vt ei in-  
 dulgeret, quod in eam per malos consiliarios pec-  
 cauerat, vnde vltio diuina de praesenti eos vindi-  
 cavit. Sicut enim Ario, qui contra Catholicam  
 fidem certans omnia intestina sua in secessum de-  
 posuit, ita & is euenit, quid de beata Radegunde  
 egerunt. Tunc rex timens diuinum iudicium, ro-  
 gat beatum virum Germanum episcopum Picta-  
 uos celeriter ire pro eo veniam postularum.  
 Quod & fecit. Vnde Pictauos adueniens, mona-  
 sterij oratorium ingressus, ad pedes sanctae regi-  
 nae se prostrauit, veniam pro rege postulans. Illa  
 autem gaudens de faucibus saeculi se ereptam, be-  
 nigne indulget, & se Dei aptat seruitio, expedita  
 ad sequendum Christum quocumque ierit.

**Clothari-  
us doluit  
se à mo-  
nasterio  
reuoicare.**

**Mira eius  
abstinentia  
ex li. vitae  
Vinc. c. 86.**

**Erga ege-  
nos singu-  
laris hu-  
manitas.**

Qualiter autem se gessit per singula, quis enu-  
 meret infinita? Haec etiam in mensa sub Hadone  
 siligineum panem absconsum vel hordeaceum  
 manducabat occulte, sic vt nemo perciperet. Nā  
 ex illo tempore, quo beato Medardo consecran-  
 te velata est, vsque ad infirmitatem, nihil praeter  
 legumen & olera, non pomum, piscem, vel ouum,  
 vel aliud esui habuit, potum vero praeter aquam  
 mulsam atque pyracium non bibit. Tunc vero  
 more sancti Germani, iubet sibi molam afferri se-  
 cretissime, in qua tota quadagesima tantum labo-  
 ravit, quantum quatruiduana refectio postulabat.  
 Balneo parato ipsa succincta sabbato capita laua-  
 bat egenorum, defricans quicquid erat crustae sca-  
 biei vel tineae, neque purulenta fastidians, interdum  
 etiam vermes extrahens, purgans cutis putredine-  
 nis: sigillatim capita pecebat ipsa, quae lauerat.  
 Egredientibus exinde, si cui inueterata essent in-  
 dumenta, tollens rasi, noua reddebat, ante panno-  
 sos, faciebat cultos venire ad prandium: quibus  
 congregatis ministerio parato, ipsa aquam suae  
 mappam singulis porrigebat, & inualidis ipsa

patiter os & manus terget. Hinc tribus fercu-  
 lis allatis, stans ante praedentes ieiuna, praesens  
 conuiuiis ipsa incidere panem, carnem, vel quic-  
 quid apponeret. Languidis autem & caecis non  
 cessabat ipsa cibos cum coclearibus porrigere.  
 Mulieres variis leprae perfusae maculis compre-  
 hendens, in amplexu osculabatur, in Deo eas to-  
 to diligens animo. Recedentibus praebat auri  
 vel vestimenti solatia.

**Abstinen-  
tia eius in  
quadra-  
gesima. cap.  
87.**

Prima Quadagesima qua se clausit in cellula,  
 donec fuisset transecta, panis non sumpsit cibaria  
 nisi die Dominico, sed tantum herbas aut olera  
 de maluis, sine olei gutta, sine sale condita. Verum  
 aqua toto ieiunio nec duo sextaria, sumens tanta  
 siti laborabat, vt faucibus desiccatis vix psalms  
 diceret arida. Cilicium autem habens ad corpus  
 iugiter decantans peragebat vigilias, ante se ha-  
 bens cinerem stratum, superiecto cilicio hoc vte-  
 batur pro lectulo. Manicam, qua brachium in-  
 dueret non habebat, nisi quod de caliga sua duas  
 manicas fecit, sed ita se tractabat, vt haec nec ab-  
 batissa sentiret. Adhuc monachalibus omnibus  
 soporatis calciamenta tergens, & vngens trans-  
 mittebat per singulas cellas. De officiis autem  
 monasterialibus nihil sibi placuit, nisi primū  
 seruiret, & ipsa se castigabat, si bonum fecisset  
 post alteram. Ergo suis vicibus scopans mona-  
 sterij plateas vel angulos, quicquid erat foedum  
 purgans, sarcinas, quas aliae horrebant videre,  
 non abhorrebat euehere: secretum etiam opus  
 purgare non tardans, sed scopans ferebat sterco-  
 ris fetores. Credebat se minorem sibi, si se non  
 nobilitaret vilitate seruitij, ligna supportans bra-  
 chiis [ focum flantibus & forcipibus, admouens, ]  
 calens nec lasa se retrahere, extra suam hebdo-  
 madam infirmantibus seruiens ipsa, cibos deco-  
 quens, agrotis facies abluens [ ipsa calidum por-  
 rigens vilitabat, quas fouebat, ieiuna rediens in  
 cellulam. ] Hinc consummatis conuiuiis ipsa va-  
 scula diluens, purgans nitide coquinam.

**Ministra  
vilia  
exerceat.**

**cap. 88.**

Ad omnes faciebat humanitatem pedes lauans  
 & osculans, & adhuc omnibus prostrata depre-  
 cabatur veniam pro commissa negligentia. Post  
 tot labores quas sibi poenas intulerit, ipsa vox,  
 qua refert, perhorrescit. Quadam vice translato  
 sibi circulos ferreos diebus quadagesimar collo-  
 vel brachiis innoxuit, & tres catenas inferens cir-  
 ca suum corpus dum alligasset stricte, inclusit du-  
 rum ferrum caro tenera succrescens. Et transacto  
 ieiunio cum voluisset sub cute clausas catenas ex-  
 trahere, nec valeret, caro per dorsum atque pec-  
 tus super cathenarum ferrum est incisa per cir-  
 culum, vt sanguis sulcus ad extremum exinaniret  
 corpusculum. Inde iussit vice altera fieri laminā  
 de orichalco in signum Christi. Quam accensam  
 in cellula locis duobus corporis altius sibi im-  
 pressit tota carne decocta. Sic spiritu flammante  
 membra faciebat ardere. Aliquid adhuc grauius  
 in seipsa torrix excogitans, vna Quadagesima  
 super austerum ieiunium & sitis torridum crucia-  
 tum, adhuc lima cilicij tenera membra setis aspe-  
 ris dissipante, iubet portari aquimanile ardenti-  
 bus carbonibus plenum. Hinc descendentibus  
 reliquis trepidantibus membris animus armatur  
 ad poenam, tractans quia non essent persecutio-  
 nis tempora vt martyr fieret. Inter haec vt refri-  
 geraret tam feruentem animum, incendere cor-  
 pus deliberabat. Apponit ara candentia, stridunt  
 Secunda pars Ant. Hist. BB 3

**Gravissi-  
me corp-  
torquet.**

A.C.600. cremantia membra, confumitur cutis intima, quo attigit ardor, fit fossa, tacens tegit foramina, sed computrescens sanguis manifestabat, quod vox non prodebat in pœna. Sic femina pro Christi dulcedine tot amara liberet excepit. Hinc actum est, vt quod ipsa abdidit. miracula non tacerent.

Catalogo virtutum eius. ex lib. 2. Vin. ca. 39. Intantum de corde vel ore eius laus Dei non discedebat, vt cum quadam die vidisset posticariam monasterij transeuntem nomine Codegundem, vbi eam voluit appellare pro eius nomine, alleluja clamabat, hoc millies fecit. Nunquam mendacium, nunquam maledictum ab eius ore contra qualemcunque personam prolatum est, non solum non detraxit cuiquam, sed nec detrahentem audiuit. Patenter pro persecuentibus se semper orauit, & orare alios docuit. Nunquam imposuit alicui, quod ipsa prius non fecerit. Unde nunquam seruus Dei venisset, sollicite perquirebat, qualiter Deo sentiret. Si quid vero noui cognouisset ab eo, quod ipsa non faceret, continuo cum omni alacritate sibi prius imposuit, & post congregationem tam verbo docuit, quam exemplo ostendit. Cum ante eam psalmus cessaret, lectio nunquam discessit. Dum nocte quasi vel vnius horæ spacio videretur somnum capere, semper tamen lectio legebatur. Vbi autem a lectione cessasset, mens ad Christum intenta dicere videbatur. Ego dormio, & cor meum vigilat.

Cantic. 3. Eius miracula ex lib. 2. Vin. ca. 39. De miraculis eius. Mulier quadam cum inimici inuasionem grauius laboraret, & vix ad sanctam potuissent rebellem hostem adducere, imperat aduersario, vt se suo cum tumore pavimentum prosterneret. Mox ad beatam seraconem in terram se dejiciens, qui timebatur extimuit, & expulsus est. Et quia in rebus minimis est gloria creatoris, ergo casu dum glomus, quem sancta filauerat, penderet de camera, veniens forex vt tangeret, antequam scdm incidere, mortuus pependit in morsu. Rogauit beatissima de loco suo euelli arborem validam lauri, & ad suam cellulam pro iucunditate transferri: quo facto transplantata non adhærente radice fit rota foliis arida. Cui abbatissa ioculariter imputat, quod nisi exoraret, vt arbor terræ adhereret, se à cælo suspenderet, quod non inaniter dictum est. Nam sancta intercedente, foliis, ramis & radice laurus siccata reuiuuit.

Item cum dicta sancta clausa esset in cellula, audiuit fletum de mortua monacha infantula. Cuius cadauer sancta ad cellulam suam compatiens ferri mandauit, iubetque omnes discedere. Inter ea dum exequiæ pararentur, mortuæ per septem horas tractat corpusculum, & orans illam vitam restituit & salutem.

Multa miracula effecit ligni Crucis, lib. 2. vitæ, e. iusdem. Cum autem ad imperatorem misisset pro portione ligni salutiferæ Crucis, & de ea tulisset, Pictauis in suo monasterio collocauit. Ad cuius ligni præsentiam miracula plura ostensa sunt. Pro caelesti autem hoc munere misit vnum presbyterum cum aliis, qui gratias agerent imperatori. Sed nunciij per mare nauigantes cum iter agerent, facta est magna procella, ita vt nauis eorum quadraginta diebus & noctibus in medio maris periculis subiaceret. Qui desperantes de euasione sanctam Radegundem inuocauerunt in adiutorium suum. Et ad inuocationem nominis eius columba apparuit, quæ circumiens nauem, famulos eius de

mortis ianuis vitam restituit. Ipsa autem hora, qua migravit à seculo sancta, tribuno fisci, qui Demolemus vocabatur, dum suffocationis languore torus deficeret, in sopore apparuit sancta, tangensque fauces eius sanauit, iubens, vt quos in carcere habebat septem homines relaxaret. Qui euigilans, & sanum se inueniens, existimauit sanctam illa hora migrasse. Unde & nuntium mittens id inuenit, & de carcere liberatos illos absoluit. Vinoberga vna eius famula fuit, quæ ausu temerario in cathedra beatæ reginæ post eius decessum sedere præsumpsit. Quo facto, iudicio Dei percussa ita ardebat, vt videret omnes fumum de ca in altum procedere, & illa coram omni populo confitens se clamaret peccasse, & propterea ardere, quia in beata sede confederat. Tribus ergo diebus & noctibus incendium passa vociferans clamabat. Domina Radegundis peccavi, male egi, ignosce mihi, refrigera mihi membra duro cruciati exusta. In tanta pœna eam omnis populus videns, pro ea deprecabatur. Sicque beata ad preces omnium indulgens benigne ignem feruorem compefcuit, & illa sospes domum rediit. Huius sanctæ transitus recolitur idibus Augusti.

De S. Brendano Vinc. ex Sigeb. lib. 21. cap. 93. & De S. Maclouio cuius vitam ex Sigeb. Gemblar. edidit Syr. tom. 6. ex quo Vincen. hac excerpterat aliqua ex parte.

§. V.

EO tempore, vt ait Sigebertus, in Scotia Brendanus claruit, qui fortunatas insulas septem-nali nauigatione perquirens, multa miracula digna vidit. A quo Machutes, qui & Maclouius regulariter inducatus, & ipsius nauigationis focus in Britannia sanctitate & miraculis claruit. Hic vt refert Vincen. spec. hist. lib. 22. parentibus generosis in Britannia quadrangula est ortus, matre, vt fertur, iam decrepita, id est, 66. annorum: quæ soror erat Haymonis, patris sancti Samsonis. Hunc Maclouium S. Brendanus abbas baptizans, spiritualemente filium spiritualiter educandum deinceps accepit, & literis erudiuit. Qui licet ætate tener, animo tamen fortis erat, & stabili grauitate fundatus, igneumque vigorem corpusculi in se validum feruere testabatur: ita vt dum eius discipuli præ nimio frigore stridere dentibus videbantur, ille spiritu feruens omnibus horis ca-lebat in corpore.

Itaque more puerorum ipse & condiscipuli ad littus maris perrexerunt, vt laborem disciplinæ iocandi licentia releuant. Sed cum cæteri ante inundationem maris continue æstantis fugerent, & ludum relinquentes ad scholas redirent, puer sanctus dormiens super falcem algæ remansit in littore. Cùmque appropinquaret mare, minime eum tangens circumdedit, nuntiusque diuino quantum circa concresecbat, tantum locus littoris, super quem ille iacebat, exaltabatur. Tandem puer præ horrore sonitus fluctuum euigilans, dum circumspiciens neminem videret, condiscipulos nominatim inclamare cepit. Cui cum nemo responderet, secum ait. Deus omnipotens, vbi nunc positus sum ego? ne derelinquas me, sed adiua me.

Interea magister quarebat à discipulis sollicite, vbi esset alumnus eius carissimus. Quibus respon-

Horredis supplicij famule in eius locis residetis, ex lib. 2.

Brendanus & Maclouius.

Maclouius in medio mari in algæ falcem dormit. Hoc habet Sigeb. 3. & Vincen. ca. 94.

A.C.600. spondentibus se nescire, ingemuit ille timens A. eius submersionem. Et iam imminente vespere cum scholasticis suis ad littus maris perrexit, coeperuntque per vndas maris circumaque conspiceret, si forte vel cadauer pueri videre contingeret. Et non inuento eo ad monasterium redeiit, exequias pueri quasi iam mortui celebrant. Sed sancto Brendano nocte oranti apparuit angelus, significans ei puerum saluum inter vndas maris. Ecce enim (ait) pro conseruatione pueri facta est, vbi iacebat dormiens, perpetua insula. Tunc sanctus Domino gratias agens mane cum fratribus ad littus abiit. Ibi que puerum in superiori loco insulæ odas Domino conuertentem prospexit, & gaudens eum salutauit. Qui omnes ad benedicendum Deum inuitans addidit. Nunc saltem vna die permittite me manere, vbi pietas Saluatoris miraculo me dignata est illustrare. Sed & psalterium meum, vt mecum habeam, asserite, & si non est modus, quo ad me deferatur, illud in mari deponite. Quod cum magister sanctus in mare misisset, falcis algæ, super quam iacens dormitauerat, accurrit, & super se psalterium excepit, & ad insulam aquis non madidum puero præsentauit.

Cum autem ad requisitionem parætum sanctus Brendanus eum veller eis assignare, puer lachrymabiliter ait. Magister sancte, & mihi præ parentibus venerande, nonne cum euangelium legeretur audiui. Nolite vocare vobis patrem super terram? Sicque parentes eum cum magistro dimiserunt. Cum vero quadam nocte surgens, vt ante magistrum candelam accensam in lucerna, vt moris erat, ad eundem in ecclesiam in matutinis deferret, & pro ea accendenda ad lucernam seu lapidem accederet, alij pueri concusij inuidia instigante extinxerunt focum, vnde lumen accendere debebat, cupientes eum ob hoc à magistro verbera percellurum. Quo comperto, puer ambigens quid ageret, saltim mortuos carbones in sinum collegit, & subito ignis inter illos irrupit, à quibus illæsum permansit vestimentum eius, & reuersus ad magistrum reperit candelam ab angelo illuminatam. Itaque omni vita sua virgo permanens, monasticum habitum induit, & deum post longam nauigationem ad patriam redeuntem sanctum Machutem miraculis coruscantem reges & nobiles illius prouinciæ ad episcopatus apicem elegerunt. Qui solenniter ordinatus sacrum officium aliquamdiu feliciter administrans, naualibus iterum apparatibus instructis ad quædam insulam cum quodam magistro suo Brendano peruenit, vbi sepulchrum miræ magnitudinis inuenerunt.

Tunc sanctus Brendanus cum fratribus suis beatum Machutem poscebat, vt corpus illud quodcumque foret tumularum oratione sua suscitaret. Qui cum se primo ab hoc opere excusasset, ne inobediens magistro videretur, cum lachrymis se prosternens & orans mortuum suscitauit gigante statura. Qui interrogatus, quis fuisset, & cuius conditionis, respondit se nomine Milduinum paganum, & idololatram fuisse, tormenta etiam, quæ cum aliis perditis sustinebat, enarrauit, & quod meritis beati Machutis inde ereptus esset. Confitebatur quoque Christum verum Deum esse, & filium Dei. Iudæos quoque eius crucifixores plus cæteris cruciatos. Suscitatum igitur se intel-

vt à magistro suo reperit. ca. 94.

Mat. 23.

Diuinitus cæcæ ei accessit ca. 96. & Sigeb. in vi. ca. 4.

Proficisci ut cū S. Brendano ad insulas Fortunatas. Vinc. ca. 47. & Sigeb. cap. 8.

ligens virtute deitatis, aqua & spiritu renasci flagitabat. Eruditus ergo ab eo in fide baptismum suscepit, qui post tempus modicum, quieuit in domino. Patriam demum redire disponentes, carinam à statione submouerunt, & illucescente saturatissima die Paschæ circumspicientes quasi modicum insulam ad eam applicauerunt. Ibi que suggerentibus fratribus Missarum solennia celebrare cœpit. Cùmque fratres psallendo missam canerent, peruetum est missali ordine ad orationem dominicam. Tunc subito tota illa, qua videbatur insula, commota est. Erat autem bellua ex iis, quæ cete dicuntur, abyssi incola, tanta magnitudinis, vt crederet paulo ante insulam esse, vel terræ spacium aliquod non modicum. Aduertentes desuper stantes viuum animal esse, exterritis omnibus, seque iam mergendos & glutindos clamantibus, vir Domini fidens in Deo imperterritus stetit, donec expleta Missa fratrum carerum confortare cœpit, proponens eis Ionam prophetam in ventre ceti triduo illatum, seruatum, diuinæque adesse suffragia vbi defunt humana. Diffugientibus ergo cunctis ad nauim, sanctus vir se in oratione prostravit, rogans Deum, vt cetum illud immobile faceret, donec illa congregatio fratrum illa sa euaderet. Sicque factum est, vt immobilis permaneret.

Idem sanctus Machutes cum in vigilia Paschæ Missam celebraret, ante fores Ecclesiæ cadauer homines portantes vsque ad consummationem Missæ subsistere mandauit. Qua expleta oratione sua mortuum illum vitam restituit. Cùmque suscitatus siticus potum vini postularet, vasculum marmoreum sanctus iussit afferri aquæ plenum. Qui episcopali benedictione vas marmoreum conuertit in vitreum, & aquam in eo in vinum optimum. Et cum per Britanniam transiret prædicans verbum Dei, inuenit subuculum mærentem, eo quod iactu lapidis porcam occidisset, eo quod mæsses importuna voraret. Cui incumbebant septem suilli, nec lac nec quicquam à manillis eius elicere valentes. Huic compatiens sanctus Dei cuspidem baculi sui misit in aurem seropha, sicque reuixit, & filios enutriuit. Item cum in quodam loco multa fuissent ei & suis allata, inter cætera rusticus quidam asellum donauit ad ligna ferenda ex sylua, quem quadam die lupus occidit & comedit, sed sanctus Dei in syluam pergens, vbi lupus secesserat, lupum fecit ad se venire, atque salmam lignorum pro asello imposuit deferendam. Qui domesticum animal effectus, officium asini in ferendis salmis agebat. Complura alia Dominus per eum fecit, demum sancto sine quieuit 17. Cal. Decembris.

De S. Samfone Dolensi episcopo, cuius meminit Sigeb. in vita S. Maclouij, & in Chron. ex quo Vinc. lib. 21. cap. 105. de hoc etiam sequenti §. fit mentio.

§. VI.

Tempore illo Samfon Dolensis archiepiscopus consanguineus beati Maclouij, & successor Samsonis Maglorius, qui de transmarina Britania ad Cismarinam transierat, claruere sanctitate & miraculis. Hic Samfon, vt refert Vinc. spec. histo. lib. 22. ex gestis eius, de Meriana prouincia nobilibus parentibus fuit ortus. ex matre Secunda pars Hist. Ant. B.B. 4

A.C.600. Homo dñatu s. resuscitatur & baptizatur.

Mortuus ad vitam reuocatur. Vinc. cap. 99. & Sigeb. cap. 13.

Salma, id est sarcina asini vel iumentum. Colitur 15. Noue.

A.C.600. Anna sterili, & patre Amonio. Ipsique matri reuelatum est à Domino talem filium concepturam, cui Samson nomen imponeret, qui magnus in conspectu Dei esset futurus, & sacerdos sanctus. Hic igitur conceptus & natus cum esset annorum quinque, & scholas adire voluisset, pater contradixit ne clericus fieret, sed caelesti increpatione per somnium admonitus est, vt à scholis non reuocaret. Fuit ergo sub magisterio egregij Britannorū magistri Elchuri nomine, qui ex discipulis erat sancti Germani. Hic erat omnium scripturarum noui & veteris testamenti & omnium artium philosophiæ cunctorum Britannorum sapientissimus. Itaque literis puer apud eum eruditus, cum esset annorum circiter quindecim, ieiuniis & vigiliis plus omnibus se exercebat, ita quod sæpe biduana ieiunia facere contendeat.

Quadam die dum aestiuo tempore fratres ad mala herbarum germina purganda egressi fuissent de messe, coluber quidam de rubo egrediens fratrem unum momordit in inguine, moxque in terram cecidit semiuuus. Et cum de vita desperaretur à cunctis, Samson adueniens, & pro eo per trium horarum spacium Deum orans pro eius incolumitate, ipsum sanitati restituit ad plenum. Cum autem ordinaretur à Domino Dabrutio papa, id est episcopo, in diaconem praefatus Samson, visa est columba super illum descendere, & immobilis permanere. Idemque contigit eum in presbyteru tempore suo fuit promotus. Quanto autem ad maiorem gradum ascendebat, tanto & in arctioris abstinentiae tramite se inferebat. Qui etiam libidinosam in adolescentia sua flore vincens voluntariam carnis munditiam pro natura habebat, nec vnquam aliquid alicuius animalis in vita sua tota gustauit. Inuidia quoque ex fratribus poculum veneni infectum (cuius malitia, experimento cuiusdam animalis ex eo mortui ostensa fuerat) sibi oblatum mortiferum bibens in nullo laesus est. Sed cum ille, qui tantum scelus operatus est in sanctum, poenitentiam neque secum ageret, vindicta Dei assuit velox. Nam dominica die sequenti de manu Samsonis communicas, cum buccella introiuit in eum Sathanas terribiliter vexans, ita vt se discerneret, turpiterque nudaret, ac labia sua dentibus laniaret. Sed Dei viro Samone compatiante, & pro eo lachrymis exorante, liberationem eius obtinuit, mali perpetraji poenitentiam coram omnibus agentis.

Totam vero noctem sanctus fere ducebat in somnium, lectione scripturarum & meditatione se occupans, & si quando quiescere opus esset vt homo, seipsum parieti aut alicuius rei dura firmamento inclinans nunquam in lecto dormitabat. A Deo autem inspiratus, longum iter assumpsit, vt visitaret patrem suum infirmatum, & per syluam transiens socium suum cuiusdam monstruosi animalis eis occurrentis timore & horrore ad terram prolapsus & seminecem, oratione sua sospitati restituit. Demum ad domum patris sui Amonij peruenit. Qui in aduentu eius plurimum gausus, capitale crimen quod in se celauerat, in medium publicauit, & ad seruiendum Deo se deuouit, & caput suum tondere fecit, sed & uxorem suam Samsonis matrem cum quinque eorum filiis fecit altissimo famulari, vnam autem sororem tunc paruulam, quam praecognouit voluptatibus implicandam, mandauit tamen nutrir,

Elchuri doctrina eximia.

Vt ad factos ordinis sit promotus, cap. 107.

Vt patrem suum visitans saluam ei causam afferret. cap. 109.

quia creatura Dei. Exinde ad monasterium, pristinum remeans, in nemore serpentem terribilem inueniens contra eum flammeo capite spirantem signo Crucis occidit. In suo autem monasterio abbas creatus secundum regulam, & sanctorum vitam fratres suos verbo & exemplo viuere docuit. Indeque post annum cum dimidio vastissimam solitudinem intrans solus habitare decreuit, vt Deo frequentius frueretur, vbi & fontem aquae oratione sibi procurauit.

In visione autem nocturna apparuerunt ei tres episcopi, diademate aureo coronati, ecclesiam intrantes, quorum nomina ei sciscitanti dixerunt esse Petrum, Iacobum, & Ioannem, & ad eum episcopum confirmandum aduenisse. Vnde & paulo post congregatis episcopis cum suo metropolitano Dubrucio ad prouidendum ecclesiae cuidam episcopo viduata, eis domino reuelante, quod Samson ad pontificium illud assumeretur, ita omnibus placuit in eum assentire. Visaque est columba super eum descendere, & permanere quousque ordinatus in episcopum fuit, visumque est Dubrucio, & duobus egregijs monachis, cum missam celebraret solemniter, ignem de aure & naribus eius exire. In missa autem eius ab ea die, qua fuit presbyter ordinatus, angeli altaris & sacrificij eius erant ministri.

Demum in paschate missam eo solemniter celebrante, apparuit ei angelus domini, qui eum confortauit, admonuitque vt vltra mare proficereetur. Qui iter assumens, matrem in via visitans, inuenit & sororem à matre separatam, & adulterio pollutam. Vnde & in hoc malo perdurantem excommunicauit, & post doctrinam & miracula nauigio demum venit in Britanniam minorem, descendensque de nauis prope portum inuenit quendam plorantem, & ad mare aspicientem, ad ostium tugurij sui manentem. Qui percunctatus ab eo causam morosis, habeo (inquit) in hoc tugurio uxorem leprosam, & filiam daemoniacam, & virum expecto transmarinum, qui istas sanare debeat, prout mihi promissum est. Ingressus ergo vir Dei tugurium, & super illas orationem fundens, restituit sanitati. In illis ergo partibus monasterium fundauit Dolense nuncupatum, vbi plurimis ad Deo seruiendum collectis, & diebus & noctibus à colloquijs diuinis & oratione non cessans, ieiuniis & vigilijs vacans, quicquid in pace miraculis clarus.

A.C.600. Rediit in monasterium quid egerit. cap. 110.

Vt angelus admonitione sit pergrinatus. ca. 111.

Colitur 18. Julij.

De S. Ethbino, cuius vitam ab incerto quidem auctore scriptam, sed fide digno edidit Surtom. 5. ex quo etiam V. inc. lib. 21. cap. 114. haec excerpterat.

§. VII.

Hic sanctus, vt refert Vincen. spec. hist. lib. 22. in Britanniae partibus fuit natus, & in domo patris sui viri nobilissimi vsque ad decimum quintum annum artibus liberalibus eruditus. Quo scilicet patre eius mortuo, mater eius ad sanctum confugit Samsonem, qui eam sacro velamine consecrans, Deo dicitur, & filium suum Ethbinum comam capitis radens clericauit. Qui annis aliquot cum eo manens, ei iugiter seruiens, eo quadam die celebrante audiuit verba domini in euangelio dicentis. Qui non renunciauerit omnibus quae possidet non potest meus esse discipulus.

A.C.600. Ius. Hac voce compulsus cuncta reliquit, & ad sanctum Similianum abbatem peruenit, habitumque monachale de manu eius suscepit, & in Tauraco monasterio sub iugo domini ceruicem suam inclinauit. In quo, scilicet monasterio, habitabat sanctus Vignalocus sacerdos & monachus, cui iussu abbatis Ecclesiam vno miliario distantem à monasterio visitare, ibique hostias domino offerre consuetudo fuit, & ad hoc secum sanctum Ethbinum sociauit diaconum.

Quadam igitur die dum irent, inuenerunt leprosum in messe iacentem, totum vulneribus plenum, flebili voce ab eis auxilium postulante. B Qui requisitus de infirmitate ait. Graues dolores quatiantur in corpore, sed insuper vnus dolor est tam nociuus, vt si hunc diem sine eius leuamine transiero, mortem proximam existimo. Nares enim meae plena stercozis concremantur ardore infirmitatis. Tunc Ethbinus eum per latera arripens, à terra sursum erexit, & Vignalocus manus eius ad nares porrexit. Sed pauper flebili voce clamare cepit. Noli senior, manibus tuis nares capere, quia dolor non permittit. Sed si dolorem meum leuare volueris, necesse est, vt in ore tuo nares meas mittas, & ita traxeris. Tunc ille meritis exaltatus humiliavit se, & quando putauit dolorem pauperi alleuiare, ore suo carnem excepit filij Dei. Mox ergo, vt ad se traxit, petia mirabilis in os eius cecidit. Beatus autem Ethbinus, per latera dominum tenens, sursum apertis, caelum apertum vidit, & in capite Domini, quem tenebat, sancta crux apparuit, angeloque domini obuiam venire vidit. Tunc sacerdoti ait. Patet sancte, ipsum quem teneo manibus, & tu ore, Dominum nostrum Iesum Christum, qui pro nobis semetipsum tradidit, esse crede. Cuique dominum vellent manibus tenere, eleuauit se in nubibus dicens. Non me erubescitis serui mei in angustijs meis, nec ego vos erubescam in regno patris mei. Haereditas vestra mecum est, & iis, qui memores vestri fuerint in orationibus vestris salus in regno meo. His dictis euauit ab oculis eorum, & receptus est in caelum. Cumque manerent stupefacti, alter alteri cepit attribuere miraculum. Vignalocus Ethbino propter perfectam eius obedientiam, vt nil praetermitteret sibi mandatum. Ethbinus Vignaloco propter eius quotidianam missae celebrationem.

Christus in specie leprosi ei apparet.

\* alias in gula.

Denique cum Franci vastarent Britanniam, Ethbinus Hybernicae partes petens: in sylua, quae Noctensis dicitur, vt pauper peregrinus, tugurium fecit, & ecclesiam fabricauit, in qua Dominum militauit. Et quadam die claudum ab eo eleemosynam petentem, in nomine Christi sanauit. Quadam etiam mulier pro sanitate filij sui paralytici, postulauit. Cui respondit Ethbinus. Nos peccatores, non possumus hoc miraculum facere, hoc in vsu non habemus. Sed si vis sanari filium tuum, perduc eum ad sanctam Brigidam sepulchrum. At illa inquit. O pater iam eum illum portauit, sed nocte quadam audiu i vocem dicentem mihi, vt ad te accederem. Ingressus igitur oratorium pro eo ad dominum preces fundens, sanitati restituit. Vixit autem in eodem loco sanctus vir annis viginti miraculis coruscans. Tanta autem abstinentia fuit, vt in eum cibus non intraret in hebdomada, nisi tantum feria quinta panis & aqua. Vinum autem non bibebat, nisi cum

communicabat. Cumque esset iam octoginta trium annorum, acri dolore fatigatus conuocatus fratribus obitum suum praedixit, eisque Deo commendatis ante altare spiritum reddidit xiiii. kalend. Nouembris.

A.C.600. Colitur 19. Octo.

De S. Basolo, de quo in Martyr. et V. suarū sit mentio, haec autem habet V. inc. lib. 21. cap. 116.

§. VIII.

Anno Iustini imperatoris secundo, vt ait Sigebertus, Basolus abbas, & Syndulphus presbyter, & reclusus in Francia claruerunt. Hic Basolus ( vt refert Viacen. spe. hist. li. xxij. ex gestis eius ) in territorio Lemouicino ortus, cum tempore adolescentiae sacri tyrocinij incrementa contigisset, ad diuinam seruitutis opus totum se conuertit. Cumque extra loci illius fines pedem peregrinaturus mouisset, apparuit ei angelus domini locius itineris, quo duce ad Rementem urbem peruenit, vbi pontificatum tenebat sanctus vir Egidius post beatum Remigium quartus. Hunc rex Francorum Chilpericus, & regni proceres valde diligebant. In ea igitur altercatione, quae inter Chilpericum & Childebertum de principatu regni fuerat oborta, idem praesul Chilperici regis auxilio non defuit. Vnde & multa post aduersa sustinuit. Ab hoc vir Dei Basolus honorifice susceptus, petiit ab eo secretius sibi concedi habitaculum, eo quod haberet propter turbas populum vitandi propositum. Et primo quidem eiusdem pontificis gratia & auctoritate, in quodam coenobio ad radices montis Remorum monasticam vitam duxit. Et cum de virtute in virtutem sublimiter excreuisset, volens solitariam aggredi vitam, in nemorosi montis cacumine cellam sibi cum oratorio construxit, vbi per quadraginta annos habitans singulariter, contra antiquum serpentem fideliter dimicauit. Et cum aequa penuria ibi laboraret, ad Deum deuotum conuersus orauit. Mox dicto citius fons in eodem loco fluere abundantissime cepit haultu dulcis & infirmis ad potandum salubris.

S. Basolus se. edit in Erem. 2.

Cum autem Attila quidam diues & praepotens gratia venandi syluam illam intrasset, mira magnitudinis aprum fugientem insequitur. Qui montem ascendens ad cellam viri Dei peruenit, & omni feritate deposita, ante pedes prouolutus stetit, quasi praesidium vitae suae implorans. At ille eius misertus, tanta insecutores bestiae virtute vno in loco fixit, vt bestiam sibi proximam oculis cernerent, & tamen omnino contingere non valerent. Tunc Attila cognita Dei virtute, veniam praesumptionis flagitans, quicquid circa locum sui iuris fuit, nonnulla etiam possidenda praedia sancto viro contulit.

Homo quidam pro crimine commisso diudicatus, & patibulo suspensus, cum iam in extremis ageret, inter laqueos huius sancti confessoris sibi subito memoriam incidit. Voce igitur, quae poterat adstrictus, totis praecordiis sanctum Basolum inuocat, & vt sibi subueniat lachrymabiliter postulat. Mox laqueus rumpitur, & ille alto labitur. Super omnes stupor ruit, & liber ille à morte recedit.

Colitur 26. Nou.

De S.



De S. Amando, cuius vitam scripsit Milomona-  
chus, tom. 1. Sur. ex quo Vinc. lib. 21. cap. 119.  
multi item alij de eo scripserunt, quos vide in  
annot. Ioan. Mo. in Vsuar. Martyr. obiit anno  
661.

§. IX.

ANNO Iustini imperatoris sexto sanctus A-  
mandus nascitur. Hic vt refert Vincen. spec.  
hist. vbi supra, ex nobilibus parentibus ortus, ab  
infantia sacris literis eruditus, parentes suos reli-  
quit, & in quodam monasterio habitum religio-  
nis assumpsit. Qui dum quadam die circa mona-  
sterium ambularet, repente quemdam maximum  
serpentem inuenit, quem statim virtute crucis, &  
orationis ad foueam suam, nunquam inde exitu-  
rum coegit redire. Postea egrediens de monaste-  
rio illo causa peregrinationis, venit Turonos ad  
sepulchrum beati Martini, & ibi mansit in qua-  
dam cella quindecim annis, cilicio semper reclusus  
& aqua & hordaceo pane sustentatus. Exinde

Romam accessit ad limina Apostolorum visitan-  
da: vbi cum quadam nocte in ecclesia vigilare  
vellet, eum cecit irreuerenter custos Ecclesie.

Qui dum ante fores Ecclesie dormitaret, appa-  
ruit ei sanctus Petrus rogans, vt ad Franciam pre-  
dicationis gratia remaneret. Quo cum venisset, &  
verbum Dei constantissime predicans, multas  
iniurias esset perpeffus, dum ipsum regem Fran-  
cie Dagobertum de suis criminibus inceperet,  
de regno eius expulsus est. Tandem cum rex fi-  
lium non haberet, rogauit dominum, vt daret ei  
filium, qui ei succedere posset in regno. Cum er-  
go nuntius Dei filium habuisset, cogitabat rex solli-  
cite, quis eum baptizaret, & venit in mentem e-  
ius sanctus Amandus, propter hoc diligenter eum  
inquiri fecit. Inuentus ergo regali imperio adduc-  
tus cum magno gaudio susceptus est. Rex autem  
pedibus eius obuolutus, rogauit, vt ei indulgeret  
quod in eum perpetrauerat, & filium, quem Do-  
minus ei concesserat, baptizaret. Ille vero prima  
eius petitionem libenter concessit, sed seculari-  
bus negotiis metuens implicari, secundam pro-  
fuit renuit & abscessit. Rex tamen misit ad eum  
sanctum Eligium & locum eius Dadonem, quo-  
rum precibus fatigatus Amandus ad regem veni-  
ens eius filium baptizauit.

Post hac cum Traiectensis episcopus migra-  
ret ad dominum, rex sanctum Amandum licet  
plurimum renitentem in Traiectensi ecclesia in  
cathedrali sede sublimari fecit, vbi cum triennio  
verbum Dei constanti predicasset, & a plerisque  
predicationem suam contemni videret, contemp-  
tores suos deseruit, & in Vasconiam gentem fe-  
rocissimam causa predicationis intrauit. Vbi cum  
intraffet, & ioculator quidam leuis & lubricus  
predicationis suae verbis detrahente cepisset, sta-  
tim a demonio arreptus dentibus seipsum lace-  
rare cepit & discerpere, & quod iniuriam fece-  
rat Dei seruo clamans, expirauit. Inde pergens ad  
aliam ciuitatem, ab episcopo ciuitatis humane  
susceptus est. Cui cum ille episcopus causa humi-  
litatis & hospitalitatis aquam manibus daret, ius-  
sit ille ministro vt aquam illam diligenter custo-  
diret. Credebatur enim, quod meritum viri multis fo-  
ret fidelibus ad salutem, quod & secutum est. Na  
& cecus quidam aqua illa oculos lauans subito  
visum recepit. Post hac sanctus Amandus reuer-

rens in Galliam, impetrauit a rege Childeberto  
locum, qui dicitur Mantos, vt ibi cenobium re-  
dificaret. Sed quidam episcopus vicinæ ciuitatis  
moleste hoc sustinens, iussit famulis suis, vt eum  
inde eiecissent, vel certe occiderent. Qui venientes  
ad eum dolose ei dixerunt, vt secum pergeret, &  
illi locum aptum ad construendum monasterium  
ei ostenderent. Sanctus autem malitiam eorum  
agnoscens, Deo sibi reuelante, iuit cum eis ad ca-  
cumen montis, vbi cum occidere decreuerat. Nec  
tamen suis hoc ipse dixerat, quia valde martyriū  
cupiebat. Sed orta tempestate subito pluuia &  
grandines ira montem texerunt, quod maligni,  
qui eum disposuerant occidere, penitus nihil viderunt,  
& iam se mori putantes prostrati veniam  
postulabant, & vt eos viuos abire permetteret, or-  
rabant. Tunc sanctus tandem orauit, donec serenitate  
reddita, & visu recepto ad propria redirent. Tandem  
sanctus Amandus post plura miracula in pace quieuit.

De S. Paulo Leonensi episcopo, ex gestis ipsius, hac  
habet Vinc. lib. 21. cap. 122. & 123. Meminit  
eiusdem Vsuar. in Martyr.

§. X.

SANCTUS quoque Paulus Leonensis episcopus  
beato viro \* Hydruntino a pueritia est traditus  
doctrina & moribus informandus, simul cu san-  
cto Samone postea futuro episcopo. Hic cum  
venisset ad domum sororis suae super litus maris  
Britanniae sitam, rogatus ab ea preces fudit ad do-  
minum, quatenus statuto maris fluctus coerceretur  
alueo, & terra optata aliquo sibi, & incolis  
eius insulari ampliareretur spazio. Cumque subito  
mare vndas retraheret, & terra sicca apparere  
cepisset, ab oratione pariter ipse & soror surgit,  
& ad ripam accedunt. Tunc Paulus sorori impe-  
rat, vt in manibus lapillos, vsque ad summam ma-  
ris marginem deferat. Nam mille passus vel am-  
plius aqua exhausta terra per eius orationem di-  
latata est. Tum genua in oratione super ripam  
stectunt. Qua finita Paulus ad mare conuersus ait.  
Lapilli quos in sinibus tuis posui, sint in signum  
inter me & te, vt denuo nunquam transgredi, nec  
hac nostra territoria audeas ingredi. Cuius ser-  
monis imperium vsque hodie seruat horridum  
maris elementum. Cumque reuenterentur domu,  
subito viderunt praefatos lapillos diuina virtute  
columnas lapideas mirae magnitudinis factos, vt  
res simpliciter postulata redderetur duplicata.  
Via quoque, quam eo die tenuerunt per medias  
illas columnas incedentes, adhuc in Britonibus  
semita Pauli vocatur. Quadam die cum iter age-  
rent discipuli, grauiter fessis syluas peragrantes a-  
quam exquirunt, nec inueniunt, [quam eis D. Pau-  
lus] miraculose eis procurauit. Et serpentem ma-  
ximum in maris praecipitium ire coegit. [His & a-  
liis virtutibus clarus ad episcopatum licet reni-  
tens, promotus est, huius festum recolitur. 4. Idus  
Martij.]

De S. Gregorio Turonensi, de quo Clerici  
Turonenses scripserunt tomo sexto  
Sur. & initio historia Franco-  
rum, ex quibus & Sigebertus,  
Vincen. in libro  
21. capite 124.

Hic

§. XI.

HIC, vt ait Sigebertus, octavo Iustini anno or-  
dinatur Turonensis archiepiscopus, & in om-  
nibus clarus habetur. Ipse (vt refert Vincen. spe-  
cul. histo. lib. 22. ex gestis eius) Aruernica regio-  
nis indigena, cum aliquando de Burgundia ad Ar-  
uerniam iter faceret, magna contra se tempestas  
exorta est, densus imber in nubibus cogitur, coe-  
lum crebris ignibus micare, & tonitruis resona-  
re cepit. Omnibusque timore pallentibus, Gre-  
gorius sanctorum reliquias, quas indefinenter  
collo ferebat, de sinu protraxit, ac nubibus con-  
stanter opposuit. Quae protinus diuisa dexte-  
ra laeuaque praeteruentes, illasum iter gradien-  
tibus praebuerunt. At superbia, quae plerumque  
nutritur virtutibus, iuuenili animo protinus ir-  
repfit. Et quia superbiae vicinus est casus, dum  
pauatim gaudens suis meritis praestitum arroga-  
ret auxilium, equus, cui infederat, illico lapsus ad  
terram eum grauius elisit, ita vt omni corpore  
contusus vix posset assurgere, causamque ruinae  
intelligens, satis deinceps cauit, ne se vanae glorie  
stimulus qualibet occasione deiiceret.

Hic igitur beati Martini amore flagrans, & pa-  
storali officio existens idoneus, eius vice cathe-  
dram Turonensem regendam accepit, beato mi-  
grante ad Dominum Euphonio, qui ecclesiam  
reuerat immediate. Ecclesias autem plures ipse  
instruxit, & libros in laudem sanctorum, & in ex-  
positione sanctorum scripturarum edidit, Matricem  
que ecclesiam, quam beatus Martinus costru-  
xerat, nimia vetustate confectam, arcuato sche-  
mate reparauit, atque historicis eiusdem Martini  
gestis decorauit. Cum autem aliquando per viam  
incederet, & crucem auream cum reliquiis collo-  
gestaret, & cuiusdam pauperis hospitium foliis  
ac furculorum cremis contectum, cremari cons-  
piceret, illoque cum vxore cum liberis hac & il-  
lac cursitantibus, & strepentes, & aquam effe-  
rentibus flammae mitigari non poterant. Tunc  
Gregorius accurrit, & contra flammarum globos  
Crucem eleuauit, moxque in aspectu sanctorum  
reliquiarum ita totus ignis obstupuit, vt nec ea,  
quae iam apprehenderat, ultra vel ad modicum  
vstulari posset.

Aliquando sepulchrum beati Hilarij Grego-  
rius supplicaturus adiit, & inde ad visendum san-  
ctam Radegundam reginam olim & tunc sancti-  
monialem diuertit. Et cum secum hi duo incolae  
Paradisj de caelestibus loquerentur, oleum quod  
ante pignora sanctae crucis, guttatim illic desue-  
re solebat, sic in aduentu pontificis auctum est, vt  
intra vnius horae spacium ultra vnum sextarium  
exundaret. Porro cum hac beata regina ad regnu  
caelorum accersenda esset, Gregorius de eius tra-  
situ nuntium accepit. Et cum illa eo occurrente  
migrasset, sancta eius membra sepulturae locauit.  
Sexdecim autem annis in episcopatu exegerat,  
cum aequitocus ille magnus Gregorius in sede  
Apostolica subrogatus est, opinataque res est,  
quod dudum alter alteri sit familiari amicitia  
deuinctus. Cum igitur sacra apostolorum limina  
hic petisset, cum magna reuerentia eum Papa ex-  
cepit. Quem ad beati Petri confessionem intro-  
ducens, ex latere constituit, praetolans donec as-  
surgere. Interim autem (vt erat ingenio profun-  
dissimus) secretam Dei dispensationem admirans,

S. Grego-  
rium Pa-  
pam iussit.

Sanctorum  
reliquias  
fugit re-  
pellatam.

Colitur  
6. Februa.

S. Paulus  
mari ter-  
minos  
praefigit.

Colitur  
12. Martij

considerabat in huiusmodi homine (erat enim sta-  
tura breuis) tantam gratiam caelitus profuxisse.  
Quod ille mox diuinitus persentens, & ab ora-  
tione surgens, placido, vt erat vultu, ad papam re-  
spiciens, Dominus (inquit) fecit nos, & non ipsi  
nos. Idem in paruis, qui & in magnis. Cumque co-  
gitationi suae id sanctus papa responderi cogno-  
siceret, ipsa sua deprehensione gauisus, gratiam,  
quam haecenus in Gregorio mirabatur, in magna  
veneratione deinceps habere cepit, sedemque  
Turonicam ita nobilitauit, vt etiam ei auream  
cathedram donaret, quae praestita apud praefatam  
sedem in posterum seruarietur. Cum autem mo-  
reretur, in tali strato vel loco se sepeliri fecit, vbi  
semper pedibus omnium conculcaretur, nec in  
villa reuerentia haberetur. Sed grex beati Marti-  
ni talia non ferens, eum de loco illo leuauit, & e-  
dido sibi pulchro mausolaeo ad laenam sancti se-  
pulchri scilicet Martini digna reuerentia colloca-  
uit. Obiit autem 15. Cal. Decembris. Hic descri-  
psit historiam regum Francorum, ex qua multa in  
hoc opere excerpta sunt. Miracula quoque beati  
Martini post obitum eius in quatuor libris, & 17. Nouis,  
alia plura.

De S. Ioanne, quem in Graeci, Latini Eleemo-  
synarium vocant, de quo Metaphra. apud  
Sur. tom. 1. & Leontius in vitis Patrum, ex  
quo Vinc. lib. 22. cap. 108. hac collegit.

§. XII.

TEMPORE Phocae imperatoris (vt refert Vin-  
cen. spec. hist. lib. 23. cap. 108. ex gestis eius)  
floruit Ioannes patriarcha Alexandrinus, qui co-  
gnominatus est Ioannes Eleemosynarius. Hic cu  
esset Cyprj adhuc iuuenis annorum quindecim,  
vidit vna nocte in somnis puellam super solem  
splendidam & ornatam, quae stetit ante lectum  
suum, & eum in latere pulsauit. Qui expergefa-  
ctus, cum vere videret eam stantem, & putaret eam  
esse mulierem, quae etiam in capite coronam ha-  
bebat, ex ramis oliuarum, signo crucis signatus  
dixit ei. Quae es tu, & quomodo intrare ausa es  
super me, cum dormio: Illa hilari vultu, labiisque  
subridendo dixit ei. Ego sum prima filiarum re-  
gis, si me amicam possederis, ego te perducam in  
conspectum imperatoris. Et hac dicens dispa-  
ruit. Ille igitur in se reuersus, intellexit visionem  
& ait. Credo vere, quia eleemosyna & compas-  
sio est, quae veraciter Deum, carne vestiri fecit.  
Statim ergo se vestiuit, & nullum excitans in ec-  
clesiam abiit. Eratque iam aurora. Et dum iret,  
obuiauit cuidam frigore vexato, expoliatusque se  
indumento caprino, & dedit ei. Nondum enim  
Ecclesiam apprehenderat, & subito obuiauit ei  
quidam albis vestimentis indutus, deditque ei li-  
gaturam centum numismatum, dicens. Accipe hoc  
frater, & dispensa vt vis. Ille pra gaudio statim  
hoc suscipiens, reuersus est, volens reddere liga-  
turam illam, quasi nihil indigens, sed nullum in-  
uenit. Intelligens ergo visionem non esse phan-  
tasiam, sed veritatem, saepe fratribus quae poterat  
erogabat.

Quidam diues, cuius domum ingressi fures  
expoliauerant vsque ad stramentum, deprecatus  
est illum cum magna reuerentia, dicens ei cala-  
mitatem suam, qui misertus eius, iussit ei dari quin-  
decim libras auri. At ille, cui creditum erat au-

A.C.600.  
In cofes-  
sione B.  
Petri ba-  
siliam &  
templum  
introduci  
tur.  
Psal. 99.

Colitur  
17. Noue;

Eleemo-  
syna filia  
rum regis  
prima.

Diuiti in  
paupette.  
tem lap-  
te vt sub-  
nocti.



A.C. 610. rum, apprehendit consilium æconomorum, & A diaboli operatione invidentes, non dederunt ei nisi quinque libras. Cum ergo de collecta rediret archiepiscopus, mulier quædam dedit ei in scriptis notitiam xeni quinque ceteranorum auri. Quam cum suscepisset, conuocauit dispensatores, & ait illis. Quot libras dedistis ei, qui ad me accessit pro eleemosyna? At illi dixerunt. Domine quinddecim, vt sanctitas vestra iussit. Cumque per inhabitantem in se gratiam cognouisset illos esse mentitos, adduxit eum, qui acceperat, & interrogauit, quid accepisset. Illo autem dicente, quod quinque libras acceperat, proferens ille pythacium, quod ei traditum fuerat, dixit eis. A vobis exquiret Deus, & alia decem centenaria, quia si dedissetis quinddecim libras, vt mea humilitas iusserat, quæ attulit quinque centenaria, dedisset & decem. Et vt certos vos faciam, adducam eam ad vos. Cumque per nuncios accessisset femina illam, ista statim surgens cum quantitate auri accessit, & vestigia sancti apprehendit. Qui cum suscepisset oblationem, & orasset super eam, ait ad ipsam. Obsecro te, Nonne voluisti hoc tantum offerre Deo, an aliud aliquid? At illa cum sensisset desiderium illum cognouisse quod fecerat, timore quam maximo concussa, dixit. Per sanctum Mennam, ego ancilla tua manu propria scripseram centenaria quinddecim, vt darem tibi domino meo, & inueni decem delecta à seipso. Tunc stupefacta intra me dixi. Vtique voluntas Dei non est, vt dem nisi quinque. Tunc patriarcha eam dimittente, ceciderunt ad pedes eius dispensatores indulgentiam petentes, & nihil ulterius se acturos affirmantes.

Habebar hic sanctus scientiam scripturarum, non in sapientia sermonis ad inanem gloriam, sed per operum executionem, & in secreto quotidiani consilij. Nullus sermo otiosus audiebatur, nisi forte ordinatio rei cuius exigere, sed aut D sanctorum patrum relationes, aut scripturarum traditiones, aut dogmatica problemata propter multitudinem hæreticorum regionem circumdantem. Si quis alicui detrudere incipiebat, hunc per alteram sermocinationem, vt sapiens ingeniose remouebat. Et si iterum permanebat, hunc aduocato hebdomadario præcipiebat, ne ulterius ad eum intrare sineret, vt per eum ceteros temperaret, & erudiret.

Cumque in infimo strato recumberet, & vili- bus operimentis in cella vteretur, quidam possessorum ciuitatis, ascendens ad eum, & videns, E quod oportorio scisso & lanceo tegetur, transiit ei oportorium numismatum triginta sex, rogans eum multum, vt cooperiretur illo in memoriam eius. Quod ille ob instantiam viri suscipiens, vna nocte eo cooperitus per totam fere noctem dicebat ad seipsum, vt cubicularij eius recitabant, Quis dicet, quod humilis Ioannes pallio triginta sex numismatum tegatur, & fratres Christi frigus necentur? Quanti desiderant saturari de folijs olerum, quæ de coquina mea proiciuntur? Quanti vel odorare vinum velent, quod in cellario meo funditur? Quanti putas fame, frigore & miseris affliguntur? Tu vero expectas etiam æternam iucunditatem consequi, & vinum bibis, & pisces immanes deuoras, & in cubiculis demoraris, nunc autem cum omnibus malis tuis & in oportorio triginta sex numismatum te calefa-

Pythacium syngtrapham seu chartam de his pecuniis factam nominat.

Defectiua scriptura rum quæ habuit.

De vili eius strato & stragulo pretioso.

cis. Vere ita viuens, & tali laxamento cõterens, non expectabis illic sempiternis gaudijs frui, sed audies vti que quod ille diues audiuit. Recepisti bona in vita tua, & [pauperes vero mala, nunc ergo consolantur, tu vero cruciaris.] Benedictus Deus, humilis Ioannes alia nocte te non cooperietur. Iustus est enim, vt tegantur centum & quadraginta fratres domini tui, quàm tu infelix. Mox ergo misit ipsum in crastinum, vt venundaretur. Is autem, qui hoc obtulerat, emit illud. Rursumque patriarchæ obtulit, vt eo tegetetur. Cumque id tertio fecisset, sanctus vir gratulabundus dicit ei. Videbimus vter deficiet, ego an tu. Erat enim ille opulentus valde. Quem suauiter vir sanctus vindemiabat paulatim ab eo multa auferens, vt pauperibus daret. Valde quoque diligens erat eloqui de actibus sanctorum, qui eleemosynarij fuerunt.

Vna dierum cum recitaret de vita sancti Serapionis, qui Siondones vocabatur, intuenit eum, vt fertur amictum suum egeno dedisse, & iterum paululum illum processisse, & frigus patienti obuiasse, eique tunicam præbuisse. Et quia nudus sedebat tenens euangelium, interrogatus à quodam, quis te expoliavit Abba? demonstans euangelium, ait. Iste. Alio quoque tempore hoc ipsum euangelium vendidisse, & eleemosynam dedisse fertur. Discipulo autem dicente: Abba vbi est euangelium? ait. Hoc quod dixit mihi, Vade & vende, quæ habes & da pauperibus, ipsum vendidi, & ipsum dedi, vt habeam fiduciam in die iudicij. Et cum quædam vidua petiisset aliquando ab eo eleemosynam, quia filij eius esuriebant, eo non habente aliquid, seipsum ei tradidit, vt venderet eum ad Grecos, quos & in paucis diebus fecit Christianos. Hæc legens de sancto Serapione vir sanctus stupefactus, & totus lachrymis infectus ait, Credite mihi, quia vsq; hodie putauit, quod vel aliquid facerem dans habere pecunias, nesciens quod & seipsum venderent quidam compulsionem superati.

Præcipiebat autem collectas pro defunctis impigre facere, dicens, quia ante paucum tempus quidam captiuus à Persis ductus, in carcerem trusus est. Quidam ergo fugientes illinc, & venientes in Cyprum, interrogati à parentibus illius, si forte vidissent eum, responderunt se propriis eum manibus sepelisse. Non autem erat ipse, sed quidam ei similis. Illi ergo tanquam pro mortuo faciebant ei tres collectas per singulos annos. Post quatuor autem annos ille fuga lapsus à Persis, venit in Cyprum. Cumque audisset à suis, quod memoriam sui tãquam mortui fecissent ter in anno, scilicet in Theophania, in Dominica sancta, & in Pentecoste, respondit ille. His tribus temporibus anni veniebat quidam candidus vt sol, & dissoluebat me à vinculis ferreis & custodia, & monebat tota die deambulando, nemòque me recognoscebat, & in crastinum inueniebat vincula ferrea portans. Ex hoc igitur ait sanctus Ioannes, dormientes quietem habere dicimus, quando pro eis collectas facimus.

Huic quidam rotum aurum quod habebat septem libras & dimidiam obrulit, eum flexis genibus rogans, vt oraret pro salute vnici filij eius, & vt dominus nauem eius, quæ in Aphricam abierat, cum bono reduceret aduentu. Quod cum ille fecisset, mortuus est puer, & nauis illa in qua fra-

De Serapione Siondones videtur de historiæ Lauriacæ cap. 83. & infra tit. 15. c. 10. §. 13.

Matr. 19.

Collectas id est missas facere pro defunctis horum hinc fortè Beda lib. 4. hist. Angl. ca. 22. & Gregor. ho. 17. in E. uang.

ter illius hominis erat, naufragium pertulit, totumque, quo plena erat perit, præter animas & scapham vacuam. Cumque vir ille ultra modum tristis esset, vidit per noctem in somnis quemdam quasi in habitu patriarchæ dicentem sibi. Vt quid turbaris frater? Nonne rogasti me, vt peterem à Deo, quatenus filium tuum saluaret? Ecce saluus factus est. Crede mihi, quia si videret, prauus & immundus fieret. Et de nauis tua scito, quia nisi Deus pro bono, quod fecisti, placatus esset, sententia data erat, vt tota cum animabus in profundum pergeret, & fratrem tuum perdidisses. Sed surge, & glorifica Deum, qui donauit tibi eum, & ab hoc sæculo vano saluauit filium tuum. Euigilans ergo vir ille inuenit eum suum consolatum. Et currens ad sanctum patriarcham iactauit se ad pedes eius, & gratias egit, narrans visionem, quam viderat & ille glorificauit Deum.

Quodam monacho gyrate in ciuitate cum vna puella iuuenula, & petente eleemosynam, quidam hos videntes scandalizati nunciauerunt hoc Patriarchæ, quod ille monastica vitam mulierem habens derogaret. Tunc sanctus Ioannes volens prohibere peccatum, iussit mulierem flagellari, monachum vero verberari, & in carcerem trudi. Quo facto, apparuit ei per visum nocte monachus ostendens dorsum suum ex flagellis purrefactum, dicens ei. Ita placet tibi domine patriarcha. Crede mihi hac vice, vt homo errasti, & hæc dicens recessit. Mane autem vir sanctus memor visionis, sedit super lectum suum cæstus, & mittens pro monacho, qui erat in carcere, fecit eum expoliari coram se, vt dorsum eius videret, si ita esset, vt viderat in somnis. Quo facto Dei voluntate solutus est etiam amictus, quo erat indutus, & cecidit, omnesque viderunt eum esse eunuchum. Tunc vir sanctus ait ignoranter se peccasse in Deum, & in eum, monens tamen eum non ita oportere monachum circumducere mulierem ad scandalum videntium. At ille humiliter rationem reddidit dicens. Nuper cum essem Gaza exeunti mihi de vrbe hæc mulier occurrit, dicens se esse Hebræam, & velle fieri Christianam, contestans etiam me verbis terribilibus, ne dimitterem eam perire. Timens ergo iudicium Dei, sumpsit eam & baptizauit, & gyram eam simplici corde modicum exposcens sumptum, quatenus eam introducerem in monasterium. Tunc sanctus narrata visione iis, qui præsto erant, protulit centum numismata daturus rei. At ille nihil accipere voluit, sed ait monachus: qui fidem habet, horum non indiget, & si horum indiget, fidem non habet. Hoc maxime omnibus fidem fecit, quod seruus Dei esset. Hæc ex historia Vinc.

A.C. 610. Cur probis informia accidant.

Vt monachum de erimine sibi suspectum flagellari fecerit.

no. Per orationes tuas parer, pauper iste mutato habitu bis eleemosynam accepit. Beatus autem Ioannes quasi hoc se nescire dissimulauit. Iterum ille tertio habitum mutans ad Ioannem pro eleemosyna venit. Tunc dispensator beati in Ioannem tetigit innuens, quod ille esset, qui iam bis acceperat. Cui beatus Ioannes respondit. Vade & da ei duodecim numismata, ne forte sit dominus meus Iesus Christus, qui tentare me velit, verum hic poterit plus accipere quàm ego dare.

Audiens patriarcha consuetudinem esse, quod mox, vt imperator coronatus est, confestim monumentorum ædificatores sumunt quatuor vel quinque minutas marmorum puillas varij coloris, & ingredientes ad imperatorem dicunt. De quali marmore, vel metallo iubet imperium tuum sibi fieri monumentum? Imitatus hoc Ioannes monumentum sibi fieri præcepit, sed tamen vsque ad diem obitus sui imperfectum manere voluit. Ordinauitque aliquos, qui ad eum cum in celebri festiuitate cum clero confederet, accederent, sibi que dicerent. Domine monumentum tuum imperfectum est, præcipe ergo, vt consumetur, quia nescis qua hora fur veniat.

Quadam vice cum patricius quædam pecunia Ecclesie quantitatem in mercationibus ponere vellet, & patriarcha nullatenus consentiret, sed eam pauperibus distribui vellet, ambo plurimum contententes abinuicem discesserunt irati. Adueniente hora vndecima mandat patriarcha per archiepiscopum patricio dicens. Domine sol ad occasum est. Quod ille audiens lachrymis infusus ad eum venit, & veniam postulauit. Cui quidam suus nepos grauem à tabernario quodam iniuriam audiisset, & hoc patriarchæ lamentabiliter retulisset, nec consolari posset, respondit ei patriarcha. Et quomodo aliquis ausus est hæc dicere, & contra te os suum aperire? Certe fili facia hodie in eum talem rem, vt tota Alexandria miretur. Quod ille audiens consolationem accepit, putans quia faceret eum grauius verberari. Videns Ioannes, quod consolationem accepisset nepos eius, eum osculatus est dicens. Fili verè nepos meæ humilitatis existis, cum praparas te flagellari & conuicia pati ab omnibus. Vera enim cognatio non ex carne & sanguine, sed ex virtute mentis agnoscitur. Confestim igitur pro illo homine misit, & ab omni pensione & tributo liberum eum esse fecit. Quod audientes omnes admirati sunt, & intellexerunt hoc esse, quod dixerat. Faciam in eum talem rem, vt tota Alexandria miretur.

Idem cum cuidam eleemosynam petenti, dari præcepisset quinque nummos, mox ille indignatus, quod maiorem eleemosynam non fecisset, continuo ad contumelias eius prorupit, & in faciem eius conuiciari cepit. Quod eius famuli audientes, voluerunt in eum irruere, & ipsum grauius cadere. Quod beatus Ioannes prohibuit dicens. Sinite fratres, vt mihi maledicat. Ecce enim ego habeo sexaginta annos blasphemans per opera mea Christum, & ego vnum conuicium non tolerabo ab isto? Iussitque sacculum pecunie afferri, & coram eo apponi, vt inde tolleretur quantum vellet.

Cum populus Alexandrinus lecto euangelio Ecclesiam exiret, & verbis otiosis vacaret, extra quadam vice patriarcha cum eis exiit, & inter

Quomodo imper fecit sibi monumentum iussit præparari.

Contestatio eius cum Nicera patricio.

De eo qui conuicia patriarchæ inferebat.

Hæc omnia item ex vita Leontij excerpta sunt.

§. XIII.

Quædam alia narrat ex eius legeda Iacobus de Voragine de isto Ioanne eleemosynario: Quidam enim pauper in habitu peregrini ad eum venit, & eleemosynam petiit. At ille vocato dispensatore dixit ei. Da ei sex numismata. Quæ ille accipiens, abiens habitum mutauit, & iterum ad patriarcham veniens, eleemosynam depo- scebatur. Ille autem dispensatore vocato, iussit ei dare sex numismata auri. Dispensator ait domi-

De peregrino qui eum tenuit.

A.C. 610. eos sedere cepit. Omnibus vero de hoc mirantibus, dixit ad eos. Filij vbi oues, ibi & pastor. Aut intrate & ego ingrediar, aut si manetis hic, & ego pariter vobiscum manebo. Semel igitur & bis hoc fecit, & eos in Ecclesia stare erudiuit. Cui quidam iuuenis quamdam sanctimoniam rapuisset, & clerici coram beato Ioanne iuuenem exprobrarent, & ipsum excommunicandum dicerent, vtpura qui duas animas perdiderat, suam scilicet & illius foeminae compescuit eos sanctus Ioannes dicens. Non sic filij non sic. Ostendo vobis, quod vos duo peccata committitis. Primo quia contra praecceptum domini facitis dicentis. Nolite iudicare, vt non iudicemini; secundo, quia nescitis pro certo, si vsque hodie peccent, & si non peniteant.

Mat. 6.

Colitur 23. Ianua.

Miraculi de muliere nolente confiteri peccatum suum.

Frequenter existens beatus Ioannes in oratione & in ecclasi positus, talibus verbis cum Deo disputare auditus est. Sic sic, bone Iesu, Ego dispergendo, & tu ministrando videamus vter vincet. Cum autem morti se appropinquare videret febre correptus: dixit. Gratias tibi ago Deus, quoniam exaudisti miseriam meam, rogantem bonitatem tuam, ne inueniretur morienti mihi nisi vnus tuonus. Hunc igitur dari pauperibus iubeo. Ipso autem defuncto venerabile corpus eius positum est in sepultura, vbi duo corpora episcoporum tumulata erant. Et ecce corpora illa mirabiliter sancto Ioanni cesserunt, & locum ei medium vacuum dimiserunt.

Ante autem paucos dies, quam moretetur, cu quaedam mulier quoddam flagitiosissimum peccatum commisisset, & nulli vnquam confiteri aueret, dixit ei sanctus Ioannes vt saltem illud scriberet, eo quod scribere sciebat mulier illa, & sigillatam ei afferret, & pro ea ipse oraret. Cui illa assensit, & peccatum suum scribens, diligenter sigillatum beato Ioanni tradidit. Sed post paucos dies Ioannes infirmatus in domino requieuit. Illa autem reputans se vituperatam & confusam, credens, quod scripturam alicui dimisisset, & ad manus alicuius deuenisset, ad tumulum sancti Ioannis accessit, & ibi vberrime flens clamabat dicens. Heu heu putans confusionem vitare, confusio facta sum omnibus. Cumque amarissime fleret, & beatum Ioannem rogaret, vt sibi ostenderet, vbinam scriptum suum dimisisset. Ecce beatus Ioannes in habitu pontificali de tumulo processit duobus episcopis, cum quibus erat tumulatus, hinc inde vallatus, dixitque mulieri. Cur me tantum infestas, & me & sanctos istos, qui mecum sunt, quiescere non permittis? Ecce stolae nostrae lachrymis tuis madefactae sunt. Porrexitque ei scriptum suum sigillatum, vt prius fuerat, dicens.

*Hac historia quam Leontius & Metaphrastes referunt, necessariam esse ad absolutionem peccatorum confessionem euidenter ostendit, praesertim si mulieris verba & S. Ioannis adiungantur qua D. Anton. omisit. Aiebat enim mulier, peccatum habeo misera, quod ad aures hominum venire non potest, & scio, quod si vis potes mihi indulgere. Dixit enim vobis presbyteris Dominus, quacunque solueritis super terram, erunt soluta & in caelis. Hac verba audiens a muliere sanctus aiebat. Si vti que credis o mulier Deo, quod per fidelitatem meam ignoscat tibi crimen quod dicis, confitere mihi hoc. Leontius hac habet.*

Vide sigillum hoc, & aperi scriptum tuum, & lege. Quod illa aperiens, peccatum omnino deletum inuenit, & ibi taliter scriptum reperit. Propter Ioannem seruum meum, deletum est peccatum tuum. Sicque illa immensas Deo gratias reddidit, & beatus Ioannes cum duobus illis episcopis in tumulum rediit. Claruit autem sanctus iste (vt supra dictum est) tempore Phocae imperatoris, vnde & circa tempora Gregorij papa anno scilicet domini 615, vel circa.

Monachus quidam Vitalius nomine sanctus vir, volens tentare Ioannem tunc viuentem, si posset sibi verbis suaderi, & ad scandalum facile inclinari, ingrediens ciuitatem Alexandriae, omnes publicas meretrices conscripsit. Intrauit autem ad illas per ordinem dicens cui libet. Noli fornari cum alio, sed dona mihi hanc noctem. Intrauit autem ad vnam in angulo domus, tota nocte flexis genibus orabat pro illius conuersione, & postea mane exibat, praecipiens, ne alicui reuelaret, quod per eum fecerat. Vna autem vitam eius manifestauit, quae statim orante sene a daemone arrepta est. Cui dicebat omnes. Reddidit tibi Deus quod merebaris, quoniam mentita es excusans illum, quia non ad fornandum intrauerat. Verspere autem facto dicebat Vitalius cunctis auditibus. Volo ire ad locum. Expectat me domina talis, scilicet meretrix. Multisque obiurgantibus eum dicebat. Nunquid non ego habeo corpus, vt alij, aut contra monachos solum iratus est Deus? Dicebant autem sibi aliqui. Accipe tibi vnam mulierem abba, & non scandalizes alios. Ille se fingens iratum dicebat. Vere non audiam vos. Qui vult scandalizari scandalizetur. Cumque apud beatum Ioannem querimonia deferretur de isto, dominus indurauit cor eius, vt non crederet. Deprecabatur autem Deum, vt post mortem alicui reuelaret, vt non imputaretur in peccatum iis, qui scandalizati erant super eum. Multas ergo meretrices per illum modum Deus conuertit, quas ad monasteria destinabat mulierum. Quod autem mane dum egrederetur Vitalius de domo vnus, ad quam alius accedebat ad fornandum, dedit alapam Vitalio dicens. Vsquequo pessime non emendas vitam tuam ab his immundiciis? Cui ille respondit. Crede mihi accipies a me alapam talem, vt tota Alexandria congregetur. Et ecce post modicum quidam in specie Mauri sibi alapam dedit dicens. Haec est alapa, quam mittit tibi abbas Vitalius, & statim a daemone vexatur, ita quod ad voces eius omnes currebant, sed tamen poenitens per eius orationem liberatus est. Vir autem Dei morti appropinquans hanc scripturam dimisit. Nolite ante tempus iudicare. Mulieribus autem consentientibus, quae faciebat, omnes glorificabant Deum, & praecipue beatus Ioannes dicens. Vtinam ego accepissem illam alapam quam ille accepit. Mirabile est istud exemplum, nec imitandum, sed ex eo hoc eliciendum, quod de operibus extraordinariis sanctorum virorum, non est facile in malum iudicandum.

*De Petro teloneario auarissimo, sed postea liberalissimo narratio, ydem auctores.*

§. XIII.

De abbate Vitalio qui cum meretricibus viuens ad meliorem vitam eas reuocabat, admiranda sed non imitandum, iidem auctores.

1. Cor. 4.

De operibus sanctorum non est facile iudicandum.

A.C. 610.

Præfatus sanctus Ioannes, volens homines ad eleemosynas inducere, inducebat hoc notabile factum. Pauperes mendicantes semel sedentes ad solis radium, coeperunt adinuicem conferre de iis, qui eis faciebant eleemosynas, bonos eleemosynarios quosdam laudare nominatim, auros alios, & tenaces vituperare. Inter ceteros autem ad medium colloctionis eorum deductus est quidam nomine Petrus telonearius, diues & potens, sed nimis pauperibus immisericors, quia ad domum suam mendici accedentes cum nimia indignatione ab eo repellebantur. Cum ergo nullus eorum inueniretur, qui a domo illius suscipisset vnquam eleemosynam aliquam, vnus eorum dixit. Quid vultis mihi dare, si ego ab eo eleemosynam accipio? Et facientibus cum eo pactum de aliquo, accessit ille ad domum eius eleemosynam petens. At ille Petrus cum domum tunc rediret, inueniens pauperem praeforibus, & mancipium eius panem siliginis a forno in domum referret, non inueniens lapidem loco eius panem vnum siliginis arripens illum importune petentem percussit, in eum proiciens. Ille autem eum accipiens ad pauperes socios suos adduxit, & quod de manu ipsius Petri eleemosynam accepisset ille laetus insultabat. Post duos dies infirmatus Petrus iste ad mortem, vidit se ante iudicium stare, ac Mauros quosdam super stateram eius mala appendere. Ex altera autem parte staterae quidam dealbati tristes stabant, eo quod nihil, quod ibi apponerent, inueniebant. Tunc vnus eorum dixit. Vere nihil habemus, nisi vnum panem siliginis, quem ante duos dies Christo dedit cocus. Illum igitur ipsi super stateram ponentibus, staterae aequalitas facta est. Dixerunt ei. Adauge ad siliginem hanc, alioquin Mauri isti te apprehendent. Euigilans autem, & liberatus ab infirmitate dicebat intra se. Si vnus panis siliginis, quem per furorem iactaui, ita profuit, quantomagis omnia sua pauperibus elargiri? Quadam igitur die cum optimis vestimentis indutus per viam pergeret, naufragus quidam ab eo aliquod tegumentum postulabat. Continuo ille se pretioso vestimento exposians, illi dedit, quod ille accipiens, statim vendidit. Cum telonearius rediret, & vestimentum suspensum videret, contristatus est valde, adeo vt nec cibum fumeret velle, dicens. Quia non sum dignus, vt mei memoriam egenus haberet. Et ecce dum talia diceret, vidit quemdam super solem fulgentem, & super caput Crucem ferentem, indutum vestimento, quod dederat egeno, dicentem sibi. Quid deploras Petre? Qui cum causam suam tristitia expressisset, dixit ei. Cognosces me? Et ille, etiam domine. Et dominus. Eo ego vestio, ex quo mihi dedisti, & gratias ago bonae voluntati tuae, quoniam frigore affligebar, & cooperuisti me. In se ergo reuersus coepit egenis benefacere, & dicere. Viuit dominus. Non moriar, donec suam vnus ex eis. Dans ergo pauperibus omnia, quae habebat, accessit notario suo dixit ei. Secretum tibi volo committere, quod si propalaueris, aut si me non audieris, barbaris vendam te. Danque ei decem libras auri dixit ei. Vade in sanctam ciuitatem, & merces tibi eme, & vende me alicui Christiano, & pretium pauperibus tribue. Illo autem recusante dixit ei. Si me non audieris, barbaris te vendam. Ducens ergo eum, vt dixerat indutum sordidissimis vestibus, quidam argen-

Christo datur quod pauperibus tribuitur.

tario tanquam seruum vendidit, & triginta numismata ex eo accipiens, pauperibus dispenlauit. Petrus igitur venditus, omnia vilia officia faciebat, ita vt ab omnibus contemneretur, & ab aliis seruis percutiebatur, & iam amens existimabatur. Dominus autem frequenter ei apparebat, & vestimenta & numismata ei ostendens eum consolabatur. Verum imperatore, & vniuersis sibi notis de amissione tanti viri dolentibus, quidam vicini eius ad visitanda loca sancta Hierosolyma accesserunt, & a Domino illius inquirari cum praederent, sibi inuicem in aure dicebant. Quam similis est homo iste Petro teloneario? Et curiose respicientibus, vnus dixit. Vere dominus Petrus est. Surgam, & tenebo eum. Quod ille aduertens latenter fugit. Erat autem ostiarius surdus & mutus, qui per signum ostium aperiebat, cui Petrus non signis, sed verbis imperauit. Et ille continuo audiens, & loquelam recipiens, sibi que subridens, aperuit ostium. Et domum intrans cunctis de eius loquela mirantibus dixit. Ille, qui coquinam faciebat exiit, & fugit, sed videte, ne seruus Dei sit. Cum enim mihi dixit. Aperi tibi dico, statim flamma ex ore eius exiuit, quae linguam meam & aures tetigit, & mihi loquelam & auditum restituit. Et exilientes & currentes post eum amplius eum inuenire non potuerunt. Tunc omnes de domo illa poenitentiam egerunt, eo quod tam sanctum virum ita viliter tractauerunt.

*De miraculis plurimorum sanctorum, ex dialogo sancti Gregorij collectis, & primo de Honorato abbate monasterij Funderfis, lib. 1. cap. 1.*

CAPVT IX.

Multa narrat Gregorius in libro dialogorum miracula & exempla virtutum imitanda, quae gesta sunt a sanctis viris in diuersis partibus Italiae circa tempora sua.

In partibus enim Samnij fuit quidam Honoratus nomine, qui a puerilibus annis ad amorem caelestis patriae per abstinentiam exarsit, ab escu carnium se subtrahens, & ab otioso etiam sermone restringens. Quadam autem die dum a parentibus eius conuiuium vicinis eorum paratum esset, carnibus ad vescendum paratis, Honoratus in proposito abstinentiae suae firmus carnes contingere recusabat. Coeperuntque parentes irridere eum dicentes. Comede, Nunquid pisces tibi in his montibus allatum sumus? Illo enim in loco pisces audiri consueuerant, non videri. Deficiente autem aqua in conuiuium, mancipium perrexit ad fontem cum situla. Qui cum aquam ex fonte hauriret, piscis situlam intrauit, & ante ora conuiuantium mancipium aquam cum pisce fudit, qui erat tate magnitudinis, vt ad totius diei victum Honorato sufficere posset. Vnde mirati omnes coeperunt eum venerari, quem prius despiciebant. Hic demum Honoratus cum esset seruus ascriptus, a domino suo Venantio cum crederet virutibus, fuit libertate donatus. Monasterium autem in loco, qui dicitur Fundi, construens, pater exitit ducentorum fere monachorum. Dum autem quadam die ex eius monte, qui eius monasterio in excelsum ptominet, ingentis faxi moles cruta esset, quae per deuexum montis latus veniens, tota

A.C. 550. tius ruinam cella omniumque fratrum interitum A minabatur, eamque venientem desuper vir sanctus vidisset, frequenti voce Christum inuocans extensa mox dextera signum crucis opposuit, eaque in ipso deuxi montis latere cadentem fixit, ita vt nunc vsque montem cernentibus casura pendere videatur.

De Libertino praposto eiusdem monasterij, ca. 2.

§. I.

Regis Totila tempore quidam nomine Libertinus, Fundensis praedicti monasterij prapostus in discipulatu dicti Honorati conuersus & eruditus fuit magnarum virtutum. Inter cetera autem dum pro vtilitate monasterij quadam vice iter ageret equo insidens, comes exercitus Gothorum Darida ei obuiauit. Cui ex equo proiecto abstulerunt equum armigeri. Ille autem non solum parienter tulit deiectionem & damnum, sed & flagellum, quo equum ire cogebat, eis obtulit. Ab euntibus illis Libertinus orationi se dedit. Et cum peruenissent ad fluiuum nomine Vulturum equi raptores, equi eorum nec hastis rursi, nec calcariis cruentati mouere se poterant, & fluiuum transire. Ad se autem reuersi, intelligentes hoc eis accidisse ex iniuria serui Dei, ad eum reuersi equum ablatum reddiderunt. Quem cum recusaret accipere, eum ad hoc coegerunt per se leuantem, & ponentes in eo. Post quod libere cum suis equis iter profecti sunt.

Libertino caligula Honorati mortuum suscitauit. Alio quoque tempore Libertinus pro negotiis monasterij pergebat Rauennam, qui de more suo quocumque ibat semper caligulam venerabilis abbatis Honorati (de quo superius diximus) in sinu suo portabat ob deuotionem. Cum ergo in via pergeret, quadam mulier corpus filij sui defuncti ei obtulit, & iumentum illius per frantum tenuit, atque pie cum iuramento dixit. Nullatenus hinc recedes, si filium meum non suscitaueris. At ille inuistratum habens miraculum, expauit petitionis illius iuramentum. Ibi que pugnant humilitas conuersationis inter se, & pietas matris. Timor, ne inuistrata praesumeret, dolor ne orbata mulieri non subueniret. Sed ad maiorem Dei gloria vicit pietas illud peccus virtutis, quod ideo fuit validum, quia deuictum. Itaque de equo descendit, genibus flexis ad caelum manus retendit, caligulam de sinu produxit, & super extincti pueri peccus posuit. Quo orante, anima ad corpus pueri rediit, quem manu apprehensum matris suae reddidit viuum, iter suum exinde profectus.

Er, vt subdit Gregorius ad interrogationem Petri. In ostensione tam admirabilis signi cum fide femina virtus conuenit vtrorumque, scilicet & Libertini & Honorati, cuius caligulam in sinu ob eius deuotionem gestabat. Sicut & Helias tangendo aquas Iordanis pallio Heliae non diuisit, sed inuocando Deum Heliae. Tunc enim exhibere magistri virtutem potuit, quando magistri nomen ad memoriam reduxit ex humilitate.

4. Reg. 1. Virtus vtriusque Honorati & Libertini huius miraculi opifex.

Contra hunc venerabilem virum Libertinum, is qui post Honorati exitum monasterij regimen tenebat, graui iracundia exarsit, ita vt eum manibus caederet. Et quia virgam, qua eum ferire posset, minime inuenit, scabello suppedaneo contra

cum proiecto caput & faciem tutudit, totumque vultum ac faciem liuidam reddidit. Qui ita vehementer casus, ad statum proprium tacitus recessit. Die vero altera erat pro vtilitate monasterij causa constituta. Expletis autem hymnis matutinalibus Libertinus ad lectum abbatis venit, orationem ab eo humiliter petiit, & licentiam, vt exiret monasterium. Sciens autem abbas quantum Libertinus a cunctis honoraretur & diligeretur, pro iniuria, quam ei iniecerat eum de monasterio recedere velle putauit. Vnde requisit eum dicens. Quo vis ire? At ille. Monasterij causa constituta est pater, quam declinare nequeo, quia hesternum die me hodie iturum promisi, quo ire disposui. Tunc abbas a fundo cordis considerans asperitatem & duritiam suam, ac humilitatem & mansuetudinem Libertini, ex lecto prostravit, pedes Libertini tenuit, se peccasse, se reum esse ex illa percussione testatus. At contra Libertinus sese in terram prosternens, eiusque pedibus prouoluit, suae culpae non illius faculti, quod pertulerat, adscribebat. Sicque factum est, vt ad magnam mansuetudinem perduceretur pater, & humilitas discipuli magistra fieret magistri. Cumque pro causa monasterij egressus esset, multi viri & nobiles, qui eum vehementer honorabant, videntes faciem eius tam liuidam & tumidam admirati, interrogabant solliciti, quid hoc esset, & causam tanti tumoris faciei. Quibus respondebat. Hesternum die sero, peccatis meis exigentibus in scabello suppedaneo implegi, atque sic hoc pertuli. Sicque vir sanctus seruans in peccatore honorem veritatis, & magistri, nec patris prodebat vitium, nec falsitatis incurrebat peccatum. Vbi praemittit Gregorius. Ego virtutem patientiae signis & miraculis praefero.

A.C. 550. Libertino a praposto suo confus fuit paucissimi me.

In eodem monasterio quidam magnae vitae monachus hortulanus erat. Fur vero illuc venire confueuerat, & per sepe ascendens occulte olera asportare. Cumque ille multa plantaret, quae minus inueniret, & alia pedibus conculcata, alia diruta conspiceret, totum hortum circumiens, inuenit iter, vnde fur venire confueuerat. Qui eundem hortum deambulans, reperit etiam serpentem. Cui praecipiens dixit. Sequere me. Ad adiutumque furis perueniens, dixit serpenti. In nomine Iesu Christi praecipio tibi, vt adiutum custodias ac furem ingredi non permittas. Serpens protinus sese in transversum tendit, & monachus abscessit. Cumque meridiano tempore cuncti quiescerent, more solito fur aduenit, sepe ascendit, & dum in hortum pedem deponeret, vidit subito quia testus serpens clausisset viam. Et tremefactus post semetipsum cecidit, eiusque pes per calceamentum in sude sepi inhaesit. Sicque donec hortulanus veniret capite deorsum pendit. Consecta autem hora venit hortulanus ad locum, & pendentem in sepe furem inuenit, serpenti autem dixit. Gratias Deo, implesti quod iussi, recede modo. Qui illico recessit. Ad furé vero ait. Quid est frater? Tradidit te mihi Deus. Quare in labore monachorum toties furtum facere praesumpisti? Et hac dicens pedem illius a sepe, cui inhaeserat, soluit, eumque sine lesione deposuit. Cui dixit. Sequere me. Quem sequentem duxit ad horum adiutum, & olera, quae furto appetebat auferre, ei cum magna dulcedine praebuit dicens. Et post hoc furtum non facias. Sed cum necesse habes,

De horum lano monacho eiusdem monasterij cap. 3.

Fur miraculose deprehensus.

A.C. 550. huic ad me ingredere, & quae tu cum peccato laboras tollere, ego tibi deuotus dabo.

De S. Equitio abbate prouincia Valeria, ca. 4.

§. I I.

IN Valeria partibus, vir sanctissimus pro sua vitae merito apud omnes magnae admirationis habebatur: qui in eadem prouincia multorum monasteriorum pater extitit. Hunc cum iuuentutis sua tempore acri certamine carnis inuentia fatigaret, ipsae suae tentationis angustiae, eum ad orationis studium solertiores fecerunt. Cumque hac in re ad omnipotentem Deo remedium continuo precibus querebat, nocte quadam adstante angelo eunuchizari se vidit, eiusque visioni apparuit, quod omnem motum ex genitalibus membris eius abscederet, atque ex eo tempore ita alienus exiit a tentatione, ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris ante praerant, ita cepit etiam postmodum foeminis praesse. Nec tamen discipulos suos admonere cessabat, ne se exemplo eius in hac re facile crederent, & casuri tentaret donum, quod non accepissent.

Monachi faciles esse non debent ad foeminarum curam suscipiendam.

Eo autem tempore, quo malefici sunt in hac vrbe deprehensi, Basilius, qui in magicis operibus primus fuit, in monastico habitu Valeriam fugiens, ad virumque reuerentissimum Amiternina ciuitatis episcopum Castorium pergens, petiit ab eo, vt eum Equitio abbati committeret, ac monasterio eius commendaret. Tunc ad monasterium venit episcopus, secum Basilius monachum ducens, & eumdem Equitium Dei famulum, vt eundem monachum in congregatione sua susciperet, rogauit. Quem statim vir sanctus intuens ait. Hunc quem mihi commendas pater, ego non monachus esse, sed diabolus video. Cui episcopus. Occasionem quaeris, ne debeas praesare, quod peteris. Cui Equitius. Ego quidem hoc eum denuncio esse, quod video, ne tamen me obedire nolle existimes, facio quod iubes. Susceptusque in monasterio est. Cumque non post multos dies pro exhorrandis ad superna desideria fidelibus paulo longius a cella digressus esset, contigit in monasterio virginum, cuius etiam cura ei incumberebat, earum vnam, quae iuxta carnis huius putredinem speciosa videbatur, febricitare, & vehementer anxiam, magnisque non iam vocibus, sed stridoribus clamare. Modo moritura sum, nisi Basilius monachus veniat, & ipse mihi per curationis suae studium salutem reddat. Sed in tanti patris absentia adire quispiam monachorum ad congregationem virginum non audebat, quantum illi, qui nouis aduenerat, eiusque vitam adhuc fratrum congregatio nesciebat. Missum itaque est repente, & nunciatum hoc Equitio, scilicet quod illa grauius infirmaretur, & Basilius peteret visitator. Quo audito vir sanctus indignando subtristit, & ait. Nunquid non dixi, quod diabolus esset iste, non monachus? Itaque eum de cella expellite. De ancilla autem Dei, quae anxietate febrium vrgebat nolite solliciti esse, quia ex hac hora, neque febris laboratura est, nec Basilius petitura. Regressus est monachus, & ex ea hora salutem restitutum Dei virginem agnouit, quae Equitius longe positus eandem salutem illius nunciauit. In virtute miraculi exemplum tenens magistri, qui ad

filium reguli inuitatus cum solo verbo salutem re-slituit. Expulsus autem de monasterio praefatus Basilius frequenter se cellam Equitij magicis artibus suspendisse, nec tamen eis quemquam laedere potuisse dixit, qui demum Romae igne crematus est.

Monialis lactuca lactuca gno Crucis benedicere ob lita a de-mone occupatur.

Item quadam die quadam monialis ex monasterio virginum hortum ingressa est, quae lactuca videns concupiuit, eamque signo Crucis benedicere oblita, auide momordit. Sed arrepta a diabolopro protinus cecidit. Cumque vexaretur eidem Equitio nunciatur. Qui concitus accurrens, cum hortum esset ingressus, diabolus, qui illam arripuerat, per eam clamare cepit dicens. Ego quid feci? Sedebam super lactucam, venit illa & momordit me. Cui cum vir Dei cum graui indignatione praecipisset, vt Dei famulam dimitteret, protinus abscessit.

Item quidam vir nobilis Felix nomine, Nursiae prouincia cum praedictum sanctum virum Equitium conspiceret ordinem sacrum non habere, atque vbique discurrere, & verbum Dei praedicare quadam die familiaritatis ausu eum adit dicens. Cum sacrum ordinem non habeas, nec a summo pontifice licentiam praedicandi acceperis, quomodo praedicare praesumis? Qua eius inquisitione compulsus, vir Dei indicauit praedicationis licentiam qualiter acceperat, dicens. Ea, quae mihi loqueris, ego quoque tecum pertracto. Sed nocte quadam speciosus per visionem mihi iuuenis adstitit, atque in lingua mea medicinale ferramentum, id est phlebotomum posuit dicens. Ecce posui verba in ore tuo, egredere ad praedicandum, atque ex illo die etiam si volueris, de Deo tacere non possum. Hae notat Gratianus 16. q. 1. §. hoc idem. Vbi dicit, quod cum angelus in somnis ad praedicandum mitteret, & Equitius de vitio linguae conquereretur, angelus phlebotomo linguam eius tetigit, & virtum curauit.

Opus omnne bonum ex gratia Rom. 11.

Interrogante autem Petro Gregorium de conuersatione vitae huius Equitij, qui talia opera faceret. Respondit ei Gregorius. Opus ex dono est, non donum ex opere, alioquin gratia iam non est gratia. Omne quippe opus, scilicet bonum, dona praeueniunt, quamuis etiam ex subsequenti opere etiam ipsa dona succrescant. Ne tamen eius vitae cognitione frauderis, hanc bene reuerentissimus vir Albinus Reatina ciuitatis antistes agnouit, & adhuc super sunt multi qui scire potuerunt. Sed quid plus operis quaeris, quando concordabar vitae munditia cum studio praedicationis? Tantum illud ad colligendas Deo animas feruor accendebat, vt sic monasterii praesesset, quatenus per Ecclesias, per castra, per vicus, per singulorum quaque domos fidelium circumquaque discurreret, & corda audientium ad amorem caelestis patriae excitaret. Erat vero valde vilis in vestibus, atque ita despectus, vt si quis eum fortasse nesciret, salutatam etiam resalutare despiceret. Et quoties alia tendebat loca, iumento insidere confueuerat despiciabili ceteris iumentis. In quo etiam capistro pro freno, & veruecum pellibus pro sella vtebatur. Qui per semetipsum sacros codices in pelliceis sacculis missos, dextro lauoque latere portabat. Et quocumque peruenisset, scripturarum aperiebat fontem, & irrigabat prata mentium.

Hic nota religio-rum mendicantium & aliorum similitum vitae exemplar.

Eo tempore de clericis huius Apostolicae sedis Secunda pars Hist. Ant. C C 3

A.C. 350. quidam adulando conqueſti ſunt contra hunc A ſanctum virum dicentes. Quis eſt iſte vir ruſticus, qui ſibi authoritatem prædicationis arripuit ſine licentia apoſtolicæ noſtri? Mittatur pro eo ſi placet, vt quis ſit Eccleſiaſticus vigor agnoſcat. Suadentibus clericis pontifex aſſenſum præbuit, vt ad Romanam urbem debuiffet deduci. Iulianus autem deſenſor, qui poſtea fuit Sabinenſis epifcopus, mittitur, vt eum magno cum honore deduceret, ne ex conuentione eadem aliquid iniuriæ vir Dei ſentiret. Qui concitus ad monaſterium eius venit, & vbi eſſet abbas Equitius in-

quirens, reſponſum accepit, in valle eum eſſe ad ſecandum eum monachis fœnum. Miſit ergo Iulianus ſeruum ſuum ſatis ſuperbum ad vocandum Equitium. Qui ad locum veniens, & interrogas, quis ex ſecantibus fœnum eſſet Equitius, cum ſibi fuiſſet oſtenſus, à longe aſpiciens immenſo terrore correptus eſt, atque ad eum veniens, & genua eius deſculans, nunciavit dominum ſuum eum quærere. Cui reſalutato Equitius dixit. Leua fœnum viride, porta pabulum iumentis, in qui bus veniſtis. Et ecce ego, quia parum ſuperceſt, opere expletò, te ſubſequor. Puerum ergo fœnum deferentem ſubſecutus Equitius eſt clauatis calceatus caligis, falcem fœnariam in collo deferens. Cumque à longe adhuc eo poſito, quis eſſet puer oſtendiſſet, ex ipſo habitu Iulianus eum deſpexit, ſed mox vt Dei ſeruus cominus aſſuit, intolerabilis pauor Iulianum arripuit, ita vt ad quod venerat, lingua vix explicare valuiſſet. Quo cogito, vir Dei Equitius cœpit immenſas gratias omnipotenti Deo agere, quod ſe per ſummum pontificem ſuperna gratia viſitaret. Moxque Equitius Iulianum vehementiſſime cœpit virgere ad iter proſequendum. Sed cum ille ſe feſſum ex itinere illo die non poſſe exire aſſereret, Equitius dixit. Contiſtas me ſili, quia ſi hodierna die non egredimur, iam craſtina die non exibimus. Quod vtique, vt à propheta prænunciatum impletum eſt. Nam ſequenti die in lucis crepuſculo vehementi equo & curſu fatigato ad Iulianum puer cum epiſtola pontificis venit, in qua ei præceptum eſt, ne ſeruum Dei de monaſterio amouere auderet. Per viſum enim pontifex ſeruat vehementer exterritus, cur ad exhibendum Dei hominem mittere præſumpſiſſet, ſicque Equitius in ſuo monaſterio remanſit.

Cum autem Petrus admiraretur, quomodo tanto pontifici ſubripi potuit de tali viro, vnde pro eo mitti iuſſiſſet: admirationis cauſam tollit Gregorius ſubdens. Quid miraris Petre? quia

a Quamuis pro ſua modeſtia D. Gregor. erroris culpam in ſummo Pontifice videatur agnoſcere, tamen ſi rem ſubtilius perſpiciamus, facile ab omni errore Pontificem poſſumus liberare. Nam cū concilijs generalibus Nicæno & Chalcedonenſi, vt reſert Grat. 16. q. 1. ca. placuit. 1. & Qui vere cautum fuiſſet monachis prædicare, & proinde Equitius nõ ex lege communi, ſed ex lege Spiritus ſancti hoc officio fungeretur, iure ſuo pontifex ratione eius res ab eo potuit poſtulare. Quare vel nullus fuit error, vel ſi fuit, leuis valde & humanus fuit. Obſerua autem ſingularem Dei in Pontifice providentiam, qui in tantillo errore Pontificem verſari paſſus non eſt: multominus igitur paſſus eſſet eum in

Equitius magni benefici loco ducit à ſummo pontifice euocari.

tam craſſiſſimis erroribus, quos illi hæretici impingunt, tot iam annos perdurare.

fallimur, qui homines ſumus? An menti excidit, quod Dauid, qui ſpiritum prophetiæ habere conſueuerat, contra innocentem Ionathæ filium ſententiam dedit, cum verba mentientis pueri audiuit: Quod tamen, quia per Dauid factum eſt, & occulto Dei iudicio, iuſtum credimus: & tamen humana ratione, quomodo iuſtum ſit non videmus. Quid ergo mirum ſi ore mentientium in aliud ducimur, qui propheta non ſumus? Multum vero eſt, quod vniuſcuiuſque præſulis mentem curarum denſitas deaſtat. Cumque animus diuiditur ad multa, ſit minor ad ſingula. Tantoque ei in vna qualibet re ſubripitur, quanto elatius in multis occupatur.

Post mortem quoque ipſius Equitij etiam miracula ad ſanctitatem eius oſtendendam apparuerunt. Cum enim ſupra ſepulchrum eius in oratorio beati Laurentij quidam ruſticus arcam cum frumento poſuiſſet, turbo repente cœlitus miſſus arcam illam à ſepulchro extulit, longèque proiecit.

Longobardis quoque Valeriæ prouinciam intrantibus, cum monachi monaſterij dicti ſancti viri ad ſepulchrum eius in oratorium fuiſſent, Longobardi intrantes oratorium cœperunt monachos foras trahere, vt eos per tormenta diſcuterent vel necarent. Vnus autem ex monachis ingemiſcens ait. Eia ſancte Equiti, placet tibi vt ſic trahamur, & non defendis nos? Ad cuius vocem mox Longobardos immundus ſpiritus inuaſit. Qui corruentes in terram tamdiu vexati ſunt, quouſque cognoſcerent etiam qui extra erant Longobardi, quatenus ſacrum locum vltერიus temerare non auderent.

De Conſtancio manſionario Eccleſie S. Stephani, cap. 5.

§. III.

Iuxta ciuitatem Anthonitanam, eccleſia ſita erat ſub titulo beati Stephani. In qua vir venerabilis Conſtantius nomine, manſionarij ſunctus officio deſeruiēbat. Cuius ſanctitatis opinio ſeſe ad notitiam hominum longe latèque tetenderat, quia idem vir funditus terrena deſpiciens, toto annuſu mentis ad ſola cœleſtia flagrabat. Hic cū quadam die in eadem eccleſia oleum deeſſet, & prædictus Dei ſamulus, vnde lampades accenderet non haberet, omnes lampades eccleſiæ aqua impleuit, & ex more papyrum in medio ponens, allato igne accendit. Sicque aqua arſit in lampadibus, ac ſi oleum fuiſſet. Et quia Petrus quærit, cuius vir iſte tantus in miraculis humilitatis fuerit, declarat Gregorius per exemplum ſequens notabile.

Quadam die ex longinquo loco ad eum videndum ruſticus quidam venit, & eadem hora contigerat, vt ſanctus vir ſtans in gradibus lignicis reſciciendis lampadibus deſeruiret. Erat autem puſillus valde, exili forma, atque deſpecta. Cumque is, qui eum ad videndum venerat, inquireret quifnam eſſet Conſtantius, & obnixè peteret eum ſibi oſtendi, qui eum nouerant, ei monſtrauerunt, quis eſſet. Sed ſicut ſtulta mentes hominis meritum

Equitij ſepulchri miracula.

Manſonarius eſt qui Eccleſiæ alicuius obſequio iugiter intentus permanet.

A.C. 350. ritum ex qualitate corporis metiuntur, cum paruum atque deſpectum videns, ipſum hunc eſſe cœpit omnino non credere. In mente enim ruſtica facta fuerat quædam rixa, & exiſtimabat tam breuem per viſionem eſſe non poſſe, quem tam ingentem habuerat per opinionem. Cui cū ipſum eſſe à pluribus fuiſſet adſtrictum, deſpexit & irriſit dicens. Ego grandem hominem credidi, iſte autem nihil habet de homine. Quod vt vir Dei Conſtantiuſ audiuit, lampades, quas reſciciebat, protinus latus relinquens, concitus deſcendit, atque in eiufdem ruſtici amplexum ruit, eumque ex amore nimio conſtringere cœpit brachijs, & oſculari, magnæque gratias agere, quod is de ſe talia iudicaſſet, dicens. Tu ſolus in me oculos apertos habuiſti. Ex qua re penſandum eſt, cuius apud ſe humilitatis fuit, qui deſpicientem ruſticum amplius amauit. Qualis enim quiſque apud ſe lateat, contumelia illata probat. Nam ſicut ſuperbi honoribus, ſic humiles ſua deſpectione gratulantur.

Eiuſdem Anthonitanæ ciuitatis epifcopus fuit Marcellinus, cuius greſſum dolore nimio podagra contraxerat. Eumque familiares ſui, ſic vbi neceſſe erat, in manibus ferebant. Quadam vero die dum per incuriam ciuitas ſuccenſa eſſet, concurrentibus multis & aquam certatim proiciētibz, ita flamma creſcebat, vt torijs vrbis interitum minari videretur, & nullus obſiſtere valeret. Deductus autē manibus venit dictus epifcopus, præcipiens ſuis, vt contra ignem eum ponerent. Ibi que poſitus eſt, vbi tota vis flammæ incumbere videbatur. Cœpitque incendiū miro modo in ſeipſu retorqueri, ac ſi ex reflexionis ſuæ impetu exclamaret, epifcopum ſeruanſire nõ poſſe. Sicq; illo termino flamma reſtanata, in ſeipſa demum refriguit.

De S. Marcellino epifcopo Anthonitano, c. 6.

De Nonnoſo Monafterij in monte Soratis præpoſito, cap. 7.

§. IIII.

In Sorate monte monaſterium ſitum eſt, in quo Nonnoſus nomine præpoſitus monaſterij erat ſub abbate aſperimo, cuius mores mira ſem per æquanimitate tolerabat. Et quia dictum monaſterium in cacumine montis ſitum erat, ad quatumlibet paruum hortum fratibus excolendum nulla planities patebat. Vnus enim breuiſſimus locus in latere montis excreuerat, quem ingentis ſaxi naturaliter egrediēs moles occupabat, quam quinquaginta bouum paria mouere nõ potuiſſent. Cumque de humano labore facta eſſet deſperatio ad remouendum inde dictam molem, nocturno ſilentio in orationem ſe dedit. Et mane facta, inuenerunt monachi molem illam ſaxi longius à loco ſuo receſſiſſe, vt ſpaciū largum ad hortum faciendum ibi relinqueretur. Idem Nonnoſus, cum lampades vitreas quodam tempore in oratorio lauaret, vna è manibus eius lapſa per innumeras partes fracta eſt. Qui patris monaſterij vehementiſſimum timens furorem, fragmenta collegit, & oratione cum lachrymis facta lampas integra inuenta eſt.

Nonnoſus ſaxum ingens loco mouer.

Altera vice cum in monaſterio oleum deeſſet, & iam colligenda oliuæ tempus incuberet, & fructus nullus vel pauciſſimus in oliuis appareret, viſum eſt patri monaſterij, vt circumquaque fra-

tres in colligendis oliuis ad exhibenda extraneis opera pergerent, quatenus ex mercede ſui operis aliquantum monaſterio oleū deportaret. Quod vir Dei Nonnoſus prohibuit cum magna humilitate, ne exeuntes fratres de monaſterio dum lucra olei quærerent, animarum damnâ paterentur. Eas autem paucas, quæ in arboribus monaſterij erant colligi præcepit, & in prælo mitti, parumque olei inde expreſſum ſibi afferri. Quod allatum ſibi ante altare in vaſe, facta oratione mandauit, vt de eo minimum quid in cuncta vaſa olei poneretur, quæ omnia die ſequenti plena reperta ſunt.

De Bonifacio Ferentina ciuitatis epifcopo, cap. 9.

§. V.

In Tuſcia partibus fuit vir vitæ venerabilis Bonifacius nomine, qui in ea ciuitate, quæ Ferentia dicitur, epifcopatus officium tenuit, & bonis moribus impleuit. Hæc tamen ciuitas oſtenditur funditus euerſa, & inhabitata verſus Viterbium, à cuius ciuibz dicitur deſtructa. Hic ergo Bonifacius in ſua pueritia clarere virtutibus & miraculis cœpit. Nam dum cum matre ſua adhuc habitaret puer, egreſſus hoſpicio nonnunquã ſine linea, crebro etiam ſine tunica reuertebatur, quia mox, vt nudum reperiebat, veſtiebat, ſe hinc expolians, vt ante Dei oculos illius mercede veſtiretur. Tunc mater ſua frequenter eum increpare conſueuerat dicens, quod iuſtum non erat, vt ipſe inops pauperibus veſtimenta largiretur.

Quadam autem die ipſa mater pueri horreum ingreſſa, pene torum triticum, quod in ſtipedium totius anni ſibi parauerat, inuenit à filio ſuo pauperibus erogatum. Cumque ſeipſam alapis & pugnis cæderet, quod quaſi anni ſubſidia perdidicet, ſuperuenit puer Dei Bonifacius, eamque verbis, quibus valuit, conſolari cœpit. Quæ cum nil conſolationis admitteret, hanc rogauit, vt ab horreo exire deberet, in quo partim quid tritici remanſerat. Matre ſecedente ibi Bonifacius orationi ſe dedit, qua ſinita matrem introduxit. Quæ horreum magis plenum reperit, quam prius, cum per eam ibi congregatum fuiſſet. Quo viſo miraculo, compuncta mater iam cœpit agere, vt daret, qui ſic celeriter poſſet, quæ petiſſet, accipere.

Hæc quoque in hoſpitij ſui veſtibulo gallinas nutrire conſueuerat, ſed eas ex vicino rure vulpes veniens auferabat. Quadam die dum in eodẽ veſtibulo puer Bonifacius ſtaret, vulpes ex more venit, & gallinam abſtulit. Ipſe autem concitus in Eccleſiam intrauit, & ſe in oratione proſternēs apertis vocibus dixit. Placet tibi domine, vt de nutrimento matris meæ manducare non poſſem? Ecce enim gallinas, quas nutrit, vulpes comedit. Qui ab oratione ſurgens, de Eccleſia egreſſus eſt. Mox autem vulpes rediit, gallinam, quam ore feſtebat, dimiſit, & moriens ante eius oculos in terram cecidit. Exauditus itaque eſt in rebus vilibus puer ſanctus & ſimplex, vt in paruis diſceret, quantum de Deo præſumere in magnis petitionibus deberet.

Factus autem epifcopus ita pauperem habebat eccleſiam, vt nihil aliud ad omne ſtipendium, niſi tantum vnam ſolummodo vineam poſſideret. Et Secunda pars Hiſt. Ant. C. C. 4.

Bonifacio frumento precibus horreum implet.

Cur Deus in rebus vilibus ſanctos exaudiat.



A.C. 350. hæc vinea quadam die ita grandine vastata est, vt A  
 in ea in paucis vitibus, vix parui varique racemi  
 remanerent. Quam cum Bonifacius fuisset in-  
 gressus, magnas omnipotenti Deo gratias egit,  
 quia in ipsa sua adhuc inopia sese angustari cog-  
 nouit. Solet enim bonis mentibus paupertas cu-  
 stos esse humilitatis. Sed cum iam tempus ad-  
 set, quo illi racemi pauci maturefcere cõpissent,  
 custodem vineæ ex more posuit. Quadam autem  
 die insit Constantio nepoti suo, vt cuncta vini  
 vascula in episcopio præpararet. Super quo nepos  
 admiratus est valde, cum vinum minime haberet.  
 Fecit tamen, quod iustum fuerat. Vir ergo Dei  
 vineam ingressus, racemos collegit, ad calcatoriũ  
 detulit, omnẽque inde egredi præcepit, solũque  
 cum vno paruulo remansit, quem in eodem calca-  
 torio deposuit, & calcari ipsos paucissimos rac-  
 mos fecit. Cumque ex eisdem racemis parum a-  
 liquid vini deflueret, cõpit hoc vir Dei in vno  
 vase suscipere, & per cuncta dolia præparata pro  
 benedictione diuidere, vt omnia vascula vix in-  
 fusa viderentur. Quo factõ vocato presbytero  
 iussit pauperes adesse. Tunc cõpit vinum in cal-  
 catorio crescere, ita vt omnia, quæ allata fuerant  
 pauperum vascula impleret. Qui cum se idoneẽ  
 satisfecisse cõspiceret, de calcatorio paruulum ius-  
 sit ascendere, apothecam clausit, & impresso si-  
 gillo proprio munitam reliquit, moxque ad Ec-  
 clesiam rediit. Tertia vero die Constantium vo-  
 cauit, & oratione facta apothecam aperuit, & va-  
 sa in quibus tenuissimum liquorem fuderat, vber-  
 tim vinum fundentia inuenit, ita vt pavementum  
 omne ex crescentia vini inundasset, si adhuc tar-  
 dius episcopus intrasset. Tunc terribiliter presby-  
 tero Constantio præcepit, ne quousque viueret,  
 hoc miraculum cuiquam indicaret: pertimescens  
 videlicet ne in virtute facti humano fauore pul-  
 satus inde intus inanesceret, vnde foris homini-  
 bus magnus appareret: exemplum magistri scilicet  
 Christi sequens, qui ad viam humilitatis in-  
 struens, de seipso discipulis mandauit, vt nemini  
 dicerent, quæ vidissent.

Alio tempore cum vir nobilis Fortunatus, ma-  
 gnis precibus à Bonifacio præfato sancto viro  
 obtinuisset, vt in natali beati Proculi martyris in  
 Ecclesia ei dedicata missarum solennia celebra-  
 ret, & ad domum suam declinaret ad prandium,  
 peractis Missarum solenniis domum Fortunati  
 ingressus est. Et antequam Deo hymnum diceret,  
 sicut quidam ludendi arte solent victum querere,  
 repente ante ianuã vir cum simia adstitit, & cym-  
 bala percussit. Quem sanctus vir sonitum dedi-  
 gnatus, dixit: heu, heu, mortuus est miser iste.  
 Ego ad mensam refectiois veni, os adhuc ad lau-  
 dem Dei non apertui, & ille cum simia veniens  
 cymbala percussit. Subiunxit tamen & ait. Ite, &  
 pro caritate cibum, potumque ei tribuite, sed sci-  
 rote quoniam mortuus est. Qui infelix vir cum  
 panem & vinum ex eadem domo percepisset, e-  
 gredi ianuam voluit, sed saxum ingens subito de  
 recto cecidit, eique in verticem venit. Ex qua  
 percussione prostratus, seminiuus leuatus est. Die  
 autem sequenti mortuus est secundum viri Dei  
 sententiam. Qua in re pensandum ait Gregorius,  
 quantus sit sanctis viris timor exhibendus, tem-  
 pla enim Dei sunt. Et cum ad iracundiam sanctus  
 vir trahitur, quis alius ad irascendum nisi eiusdem  
 templi inhabitator excitatur?

Pauper-  
tas est cu-  
stos hu-  
militatis.

Calcato-  
rium lo-  
cus vbi  
vna cal-  
cantur.

Mat. 17.

Missarum  
solennia S.  
Bonifaci  
celebra-  
bat.

S. viri nõ  
irritandi.

Alio quoque tempore Constantius presbyter A  
 nepos suus equum suum duodecim aureis vendi-  
 dit, quos in arca propria ponens ad exercendum  
 aliquod opus discessit. Subito autem pauperes  
 ad Bonifacium venerunt, vt aliquid suæ inopia  
 largiretur deprecantes, sed cum nil tunc haberet  
 dandum, actuare animo cõcepit, ne pauperes vacui  
 ab eo exirent. Cui repente ad memoriã venit,  
 quod nepos eius Constantius equum vendidisset.  
 Absente igitur ipso nepote suo accessit ad arcam  
 & violenter claustra arcæ comminuit, & duode-  
 cim aureos inde accipiens, pauperibus, vt sibi pla-  
 cuit, diuisit. Reuersus Constantius ex opere, &  
 arcam fractam inueniens, & pretium caballi non  
 inueniens, cõpit magna voce perstrere, & cum  
 furore nimio clamare. Omnes hic viuunt, solus  
 ego in hac domo viuere non possum. Ad cuius  
 vocem aduenit episcopus Bonifacius, omnẽque  
 qui in eodem episcopio aderant. Cumq; vir Dei  
 voce blanda eum temperare voluisset, cõpit ille  
 cum iurgio respondere dicens. Omnes tecum  
 viuunt, solus ego ante te viuere nõ possum. Red-  
 de mihi solidos meos. Quibus vocibus commo-  
 tus episcopus, beatæ Mariæ Ecclesiam ingressus  
 cõpit extensis manibus rogare dominum, vt ei  
 redderet, vnde presbyteri furentis insaniam mi-  
 tigare potuisset. Cumque subito oculos suos ad  
 vestimentum suum inter brachia extensa redu-  
 xisset, repente in sinu suo duodecim aureos inue-  
 nit ita fulgentes, ac si eadem hora ex igne produ-  
 cti essent. Qui mox de ecclesia egressus, eos in si-  
 num furentis presbyteri proiecit dicens: Ecce ha-  
 bes solidos, quos quaesisti. Sed hoc tibi notum sit,  
 quia post mortem meam tu in episcopum huic  
 Ecclesiæ non eligeris propter auaritiam tuam.  
 Ex qua sententia veritate colligitur, quia eosdem  
 solidos pro adipiscendo episcopatu præparauerat,  
 sed ille in presbyteratu decessit.

Item cum quadam die duo Gothi ad eum gra-  
 tia hospitalitatis venissent, qui Rauennam festi-  
 nare se professi sunt, parum vni lignorum vino  
 plenum manu sua eis præbuit, quod fortasse in  
 prandio itineris habere potuissent. Illis autẽ pro-  
 fectis, non solum in via tota, sed etiam dum ali-  
 quot diebus Rauennæ steterunt, & in reuersione  
 ad eum vinum bibentibus, nunquam de vase illo  
 defecit, ac si vinum non solum augeretur, sed in  
 vase illo nasceretur.

Item altera vice cum ingressus hortum magna  
 multitudine erucarum cooperum esse vidisset,  
 quæ omne olus consumebant: ipse ad eas conuer-  
 sus ait. Adiuro vos in nomine domini nostri Iesu  
 Christi: hinc recedite, & nolite hæc olera come-  
 dere. Quæ statim omnes egressæ sunt ita, vt ne  
 vna quidem remaneret.

De S. Fortunato episcopo Tudertino ca. 10.

S. VI.

Hic ( vt ait Gregor. in primo dialogorum ) in  
 Hestugandis spiritibus immensa virtutis gra-  
 tia pollebat, ita vt nonnunquam ab obsessis cor-  
 poribus legiones demonum pelleret. Legio au-  
 tem continet numerum sex milium sexcentorum  
 sexaginta sex demonum. Hic inter cætera miran-  
 da, vt narrat Gregorius ex relatu cuiusdã Iuliani  
 defensoris in vrbe, qui paulo ante decesserat, & fa-  
 tis familiaris dicto Fortunato extiterat, hoc egit.

A.C. 350.

S. Bonifa-  
cius duo-  
decim au-  
reos pre-  
cibus B.  
virginis  
impetrat.

Erucæ præ-  
cepere eis  
obediunt.

Matro

Matrona quadam nobilis in Tuscia partibus A  
 vicinis nurum habebat, quam filius eius de pro-  
 pinquo vxorem duxerat. Hæc autem cum fuisset  
 inuitata ab amicis, vt ad dedicationem cuiusdam  
 oratorij sub titulo sancti Sebastiani accederet,  
 nocte præcedenti dedicationis diem dicta nurus  
 voluptate carnis deuicta, à viro suo sese abstinere  
 non potuit. Cumque mane factõ deterreret  
 carnis delectatio perpetrata, processione vero  
 ad oratorium illud imperaret verecundia, plus  
 erubescens vultum hominum, quam Dei iudiciũ  
 metuens, cum focru sua ad dedicationem orato-  
 rij accessit. Mox autem vt reliquæ beati Seba-  
 stiani martyris sunt oratorium ingressæ, eandem  
 prædictæ matronæ nurum spiritus malignus arripuit,  
 & coram omni populo vexare cõpit. Eius-  
 dem vero oratorij presbyter, cum hanc vehemen-  
 tissime vexari conspiceret, ex altari protinus sin-  
 donem tulit, eamque cooperuit, sed & hunc re-  
 pente spiritus inuasit. Et quia supra vires voluit  
 quicquam præsumere, compulsius est in sua vexa-  
 tione cognoscere, quid esset. Qui ergo aderant,  
 puellam ex oratorio domum deportarunt. Cum-  
 que malignus spiritus hanc vexatione continua  
 artereret, parentes eius eam carnaliter amantes,  
 & amando persequentes, ad obtinendum reme-  
 dium salutis maleficis tradiderunt, vt eius animam  
 funditus extinguerent: cuius carni ad tempus  
 prodesse conarentur, ductaque est itaque ad flu-  
 uium, & in aquam immerfa, & arte magica diu-  
 rius incantata [ malefici moliebantur ] vt diabolus  
 exiret, sed nullo omnipotentis Dei iudicio dũ  
 peruersa arte ab ea vnus pellitur, in eam subito  
 legio intravit. Cõpit ex hoc illa tot motibus a-  
 gitari, tot vocibus clamoribusque perstrere,  
 quot spiritibus tenebatur. Tunc inito consilio  
 parentes eius suæ perfidiam culpam fatentes, hanc  
 ad venerabilem virum Fortunatum episcopum  
 duxerunt, eique reliquerunt. Qua ille suscepta,  
 multis diebus ac noctibus in oratione se dedit,  
 tantõque annis precibus incubuit, quanto & in  
 vno corpore contra se adstiteret legionis aciem  
 inuenit, quam demum ita sanam reddidit, ac si nõ-  
 quam diabolus inuasisset.

Alio quoque tempore idem vir omnipotentis  
 dei famulus, ex obsecro quodam homine spiritum  
 excussit, qui malignus spiritus cum aduersa  
 sentente iam die secretam ab hominibus horam  
 cerneret, peregrinum quempiam se esse simulans,  
 circumire cõpit ciuitatis plateas, & clamare. O  
 virum sanctum Fortunatum episcopũ, ecce quid  
 fecit, peregrinum hominem de hospitio suo eie-  
 cit, quare vbi requiescere debeam, & in hac eius  
 ciuitate non inuenio. Tunc quidam in hospitio  
 suo cum vxore sua, & paruulo filio ad prunas se-  
 debat, qui vocem eius audiens, & quid ei episco-  
 pus fecisset inquirens, hunc inuitauit hospitio, se-  
 dere secum iuxta prunas fecit. Cumque vicissim  
 aliqua confabularentur, paruulum eius filii spi-  
 ritus malignus inuasit, atque in easdem prunas  
 eiecit, animamque eius excussit. Qui orbatus mi-  
 ser, vel quem ipse suscepit, vel quem episcopus  
 expulisset, agnouit. Et assignans rationem Greg.  
 quare isti tantum nocuerunt Deus permiserit  
 accidere, dicit Petro. Ego hunc virum, qui dum  
 quasi hospitalitatem exhiberet, filio orbatus est:  
 non pietatis opere delectatum existimo, sed epi-  
 scopi derogatione. Nam poena subsequens inno-

Mulier  
post com-  
misionẽ  
ad dedica-  
tionẽ ter-  
tiũ acce-  
dens à de-  
mon: oc-  
cupatur.

Damõ at-  
tibus ma-  
gicis non  
tolleat,  
sed im-  
mitatur.

Cur qui  
peregrina-  
specie dia-  
bolum ex-  
cepit, filio  
militarẽ  
est.

tuit, quia præcedens susceptio sine culpa non fuit. A.C. 350.  
 Sunt namque nonnulli, qui bona facere idcirco  
 student, vt gratiam aliene operationis obnubilent.  
 Qua de re existimo hunc virum, qui malignũ spi-  
 ritum in hospitalitate suscepit, ostentationi boni  
 potius intendisse, quam operi, vt meliora quam epi-  
 scopus facere videretur, recipiens eum quem  
 episcopus expulisset. Et cum peruersa est inten-  
 tio, quæ præcedit, prauum est omne, quod sequi-  
 tur, etsi rectum esse videatur. Idem Dei famulus  
 lumen cuidam cæco ad eum adducto restituit.  
 Cuiusdam etiã militis equum in rabiem versum,  
 ita vt quos inuadere poterat morsibus dilaniaret,  
 factõ crucis signo super caput eius ad mansuetu-  
 dinem reduxit maiorem, quam prius habuerat.  
 Quem equum curatum, cum magnis precibus &  
 importunis [ miles accipere eum ] rogasset, sibi  
 retinere noluit, ne virtute miraculi videretur ac-  
 cipere, & tamen, ne illum contristaret non acci-  
 piendo pro caritate, dato ei pretio suscepit.

Narrat insuper idem Gregorius, referente ei  
 hæc quodam sene Tudertina ciuitatis, cum ab eo  
 quaereret auide, si illum cognouisset, & quæ de il-  
 lo nosset, qui respondit. Homo ille longe alius  
 fuit ab hominibus, quos videmus modo. Nam  
 quicquid ab omnipotente Deo petiit, ita dũ pe-  
 teret, impetrauit. Quadam [ namque ] die [ inquit ]  
 cum Gothi iuxta Tudertinam ciuitatẽ venissent,  
 qui ad partes Rauennæ properabant, duos pueros  
 paruulos abstulerunt de possessione, quæ præfatæ  
 ciuitati subiacebat. Quod cum sancto viro nunci-  
 atum fuisset, prædictos Gothos ad se vocari fecit.  
 Quorum aduenientium blando sermone prius  
 quaesuit asperitatem placare, & postea subintravit.  
 Quale pretium vultis pro eis dabo, & eos dimi-  
 tite, & reddite, & in hoc vestra gratia manus  
 præbere. Quorum maior respondit. Quicquid a-  
 liud præcipis, parati sumus facere, sed istos pue-  
 rulos non restituere. Cui venerandus vir. Contris-  
 tatus me [ inquit ] & non audis patrem tuum. Noli  
 me contristare, [ nam ] non expedit tibi. Sed ille  
 negando discessit. Sequenti quoque die iterum  
 ad idem rogante episcopo, nullo modo assentiri  
 voluit. Cui episcopus, Scio, quia tibi non expedit,  
 quod me contristato discedas. Qui Gothus  
 verba eius despexit, atque ad hospitium reuersus  
 eosdem pueros, de quibus agebatur, equis super-  
 impositos cum suis hominibus præmisit. Ipse ve-  
 ro ascendens equum statim subsecutus est. Cum-  
 que in eadem ciuitate ante beati Petri apostoli ec-  
 clesiam venisset, equi eius pes lapsus est, qui cum  
 eo corruit, & eius mox coxa contracta est, ita vt  
 in duas partes os esset diuisum. Tunc eleuatus in  
 manibus, statim ad hospitium est reductus. Qui  
 festinus misit, & pueros, quos præmiserat, redu-  
 xit, & viro venerabili Fortunato mandauit, di-  
 cens. Rogo te pater, mitte ad me diaconum tuum.  
 Qui diaconus cum ad iacentem venisset, ei pue-  
 ros illos reductos, quos episcopo negauerat, red-  
 didit, dicens. Vade & dic domino meo episcopo,  
 quia maledixisti mihi, ecce percussus sum, sed pue-  
 ros, quos quaesisti recipe, & pro me oro intercede.  
 Susceptos pueros diaconus ad episcopum redu-  
 xit. Qui statim aquam benedictam dedit diacono,  
 vt super iacentis corpus proiceret, quod & fecit.  
 Res mira & valde stupenda. Mox vt aqua illa co-  
 xam eius terigit, omnis fractura solidata est. Sic-  
 que Gothus ille equo ascenso iter suum profes-  
 cutus

Intentio  
operis  
fons.

Gothus qui  
pueros  
quos acce-  
perat, no-  
luit resti-  
tute, gra-  
uiter pu-  
nitur.

Aquæ be-  
nedictæ  
vis.

A.C. 350. cutus est, ac si nullam lacionem pertulisset. Eodem sene referente narrat Gregorius, quod in dicta ciuitate Tudertina cum quidam Marcel- lus nomine cum duabus sororibus suis habitaret laudabiliter viuens, eo nigtit, vt eo infirmato mo- reretur sabbato sancto. Et quia longius corpus eius esset offerendum, sepultura eius dilata est. In- rerea sorores eius ad Fortunatum episcopum ac- cesserunt flentes, & magnis vocibus clamare coe- perunt, dicentes. Scimus, quia Apostolorum vita tenes, lepulos mundans, caecos illuminans, veni & resuscita mortuum nostrum. Qui mox, vt earum fratrem mortuum agnouit, & ipse fleuit, eis- que respondit dicens. Recedite, & hoc dicere no- lite, quia iusio est omnipotentis Dei, cui contra- ire nemo potest. Recedentibus illis subsequenti die dominico ante exurgētis lucis crepusculum, vocatis duobus diaconibus suis perrexit ad do- mum defuncti, & accessit ad locum, vbi iacebat corpus exanime, & orationi se dedit. Expleta oratione non grandi voce, defunctum per nomen vocauit dicens, Frater Marcelle. At ille, vt leni- ter dormiens ad vocem excitatus, statim oculos aperuit, atque ad episcopum respiciens dixit. O quid fecisti? O quid fecisti? Cui episcopus. Quid feci? Qui dixit. Duo hesternō die venerant, qui me eicientes de corpore in bonum locum duxe- runt, hodie vnus missus est, qui diceret. Reducite eum, quia Fortunatus episcopus in domum eius venit. Qui mox ex infirmitate conualuit, & in hac vita diutius mansit. Nec tamen credendum est, quod locum, quem acceperat, perdidit, quia dubium non est, quod intercessoris sui precibus potuit post mortem melius viuere, qui & ante mortem studuit omnipotenti Deo placere. Sed cur multa de vita eius dicimus, cum nunc vsque ad corpus eius tot virtutum documenta teneamus? Dæmoniācos quippe absoluerē, ægros cura- rare, quoties ex fide petitur, vt viuens consueue- rat, hac indefinenter facere, & apud sua ossa mor- tua perseuerat.

De Senero presbytero, cap. 12.

§. VII.

IN Valeria partibus quidam nomine Seuerus, vita valde venerabilis, Ecclesie sanctae Mariae virginis presbyter. Hunc cum quidam paterfa- milias ad extremum venisset vitae, missis nunciis concite rogauit, vt quamcitissime ad eum veni- ret, suisque orationibus pro peccatis suis in-

Ex hac historia confessionis peccatorum coram sacerdote necessitas maxime declaratur, cum ex ea aperte perspicitur, eum qui sine confessione de- cesserat, diaboli potestati fuisse traditum. Nam in- tercessio sacerdotis quam tam ardentem hic ager expetiuit, est absolutio, vt etiam verba illa decla- rant, vt acta penitentia de culpa suis solutus de corpore exiret. Vbi autem absolutio est, ibi pecca- torum necesse est precedat confessio. De hac pec- catorum confessione sapa D. Gregor. agit, vt lib. 8. moral. cap. 13. & 23. & lib. 22. cap. 13. & 14. & a- liis. Caterum vt hic locus adeo necessarius aucto- ritate grauisissimi scriptoris fulcietur, hic adden- da quadam ex epist. 91. D. Leonis ad Theodorum Forouiliensem esse putauit. Si aliquis, inquit, pro quibus Domino supplicamus, quocumque interceptus

Mortuus ad vitam reuocatus non credendus est loci que acceperat amisisse.

Confessio peccato- rum sacer- dori ad sa- lutem ne- cessaria.

A obstaculo, à munere indulgentia presentis excido- rit, & prorsquam ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana cōditiōe sinerit, quod manens in corpore non receperit, consequi exiuit carne non poterit. Nec necesse est nobis eorum, qui sic obierunt, merita atque discutere, cum Domi- nus Deus noster, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, sua iustitia reseruauerit: ita potestatem suam timere volens, vt hic terror om- nibus prosit, & quod quibusdam tepidis ac negli- gentibus accidit, nemo non metuat. Multum enim vile ac necessarium est, vt peccatorum reatus an- te vltimum diem sacerdotals supplicatione solua- tur. Hac ille.

B tercederet, vt acta pœnitentia de culpis suis solu- tus culpa de corpore exiret. Cui sacerdoti inopi- nate contigit, vt ad putandam vineam esset occu- parus, atque ad se venientibus diceret. Antecedi- te, ecce ego subsequar vos. Paululum moram fe- cit, vt opus, quod minimum restabat, expleret. Quo expleto cœpit ad agrum pergere. Eunt autē in itinere occurrerunt, qui prius missi fuerant, di- centes, Quare tardasti pater? Ecce iam defunctus est. Quo audito ille contremuit, magnisque vo- cibus se interfectorem illius clamare cœpit. Flē- que ad corpus defuncti venit, seque coram lecto illius cum lachrymis in terram dedit. Cumque vehementer fletet, & in terram caput tunderet, seque reum mortis illius clamaret, repente is, qui defunctus erat, animam recepit. Quod dum qui circumstant abspicerent, admirati vocibus emis- sis cœperunt amplius præ gaudio flere. Cumque eum requirerent, vbi fuerit, vel quomodo redi- set, ait. Tetri valde erant homines, qui me duce- bant, ex quorum ore & naribus ignis exibat, quē tolerare non poteram. Cumque per obscura loca me ducerent, subito pulchra visionis iuuenis cū aliis nobis euntibus obuius factus est, qui me tra- hentibus dixit. Reducite illū, quia Seuerus pres- byter plangit, eius enim lachrymis cum dominus donauit. Qui Seuerus protinus de terra surrexit, eique pœnitentiam agenti opem suā intercessio- nis præbuit. Et dum per dies septem de perpetra- tis culpis ager rediuius pœnitentiam ageret, o- ctavo die latus de corpore exiuit. Et cum Petrus quaerit. Quid est, quod modo tales viri nequeunt inueniri? Respondet Gregorius. Ego Petre multos tales in hoc sæculo nec modo deesse existimo. Neque enim si talia signa non faciant, ideo tales non sunt. Vita namque vera æstimatio in virtute est operum, nō in ostensione signorum. Nam sunt plerique, qui & si signa non faciunt, signa tamen facientibus dispares non sunt. Et hoc probat per exemplum Petri & Pauli aequalis sanctitatis, & tamen Petrus in mari pedibus ambulauit, scilicet ad Christum, Paulus in mari naufragium per- tulit.

De Dacio Mediolanensi episcopo, li. 3. cap. 4.

§. VIII.

TEMPore quoque Iustiniani imperatoris cū Dacius Mediolanensis episcopus causa fi- dei exactus, ad Constantinopolitanam urbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hospitandum quaereret, quæ comitatū illius totum fetre potuisset, & vix inueniret, aspe-

Nota quæ sit pericu- losum ex hac vita sine confessione migrare.

Non de- sunt in hoc mun- do sancti etiam si si- gna non faciunt. Mat. 14. Act. 28.

A.C. 350. xit eminus domum congruentis magnitudinis, eamque sibi ad hospitandum preparari iussit. Cumque loci illius incola dicerent, in ea manere non posse, quia multis iam annis eam diabolus inhabitaret, atque ideo vacua remansisset, vir venerabilis Dacius respondit dicens. Immo ideo ho- spitari in ea domo debemus, si eam spiritus mali- gnus inuasit, & ab ea hominum habitationem repulit. In ea igitur sibi preparari præcepit, secu- rulumque illam, antiqui hostis certamina toleraturus, intrauit. Itaque intempesta noctis silentio, cū vir Dei quiesceret, antiquus hostis immensis vo- cibus magnisque clamoribus cœpit imitari rugi- tus leonum, balatus pecorum, rugitus asinorum, sibilos serpentum, stridores foricum. Tunc repen- te Dacius tot bestiarum vocibus excitatus, surre- xit vehementer iratus, & cōtra antiquum hostem magnis cœpit vocibus clamare dicens. Bene tibi contigit miser. Ecce qui dixisti, ponam sedem meam ad aquilonem, & similis ero altissimo, per superbiam tuā porcis & foricibus similis factus es. Et qui imitari Deum indigne voluisti, ecce vt dignus es, bestias imitaris. Ad quam eius vocem (vt ita dicā) deiectionem suam spiritus malignus erubuit, & ad exhibendam monstra in eandem do- mum, vt consueuerat, non intrauit. Sicque postea habitaculum hominum facta est.

S. Dacius dæmoni- insultat. Ita. 14.

De Sabino Canusina ciuitatis episcopo, ca. 5.

§. IX.

HCum longo senio lumen amisisset, vt nihil penitus videret, Totila rex Gothorum, au- diens hunc habere spiritum prophetia, minime credit, sed probare studuit, quod audiuit. Cum enim in illas partes rex venisset, hunc vir Domi- ni ad prandium inuitauit. Cumque iam ventum esset ad mensam, rex discumbere noluit, sed ad dexteram Sabini venerabilis viri sedit. Cum ve- ro eidem patri puer ex more poculum præberet, rex silenter manum tetendit, calicem abstulit, vi- numque per se vice pueri episcopo obtulit, vt videret, si spiritu prophetia discerneret, quis ei poculum præberet. Tunc vir Dei accipiens cali- cem, sed ministrum non videns, dixit, viuat ipsa manus. De quo verbo rex letatus erubuit, quia quamuis deprehensus sit, tamen in vito Dei, quod quærebat, inuenit.

Huius autem venerabilis viri cum ad exemplū vitæ sequentium in longam senium vita trahere- tur, eius archidiaconus ambitione adipiscendi e- piscopatū accensus, eum extinguere veneno molitus est. Qui cum vnus puerorum Sabini ani- mum corripisset, vt veneno mixtum vinum in poculum offerret, cum iam refectionis hora vir Dei ad edendum discumberet, præmiis corruptus puer, quod ab archidiacono acceperat, veneni poculum porrexit episcopo. Cui venerabilis epi- scopus ait. Bibe tu, quod mihi bibendum præbes. Tremefactus puer sentiens se deprehensum esse, maluit moriturus bibere, quā pœnas pro illa tanti homicidij culpa tolerare. Cumque sibi ad os calicem poneret, vir dei compefcuit, dicens: Non bibas. Da mihi, ego bibam. Sed vade, & dic ei, qui tibi dedit illud. Ego quidem venenum bi- bo, sed tu episcopus non eris. Facto igitur signo crucis, episcopus venenum securus bibit. Eadem- que hora in loco alio, quo archidiaconus ierat

Sabinus venenum bibit quo alter ex- tinguitur.

A defunctus est, ac si per os episcopi ad archidiacono- ni viscera venena illa transissent. Cui tamen ad inferendam mortem venenum quidem corporale defuit, sed hunc in conspectu æterni iudicis vene- num suæ malitiæ occidit.

Eodem Gothorum tempore, cum rex Totila Narniam venisset, vir vita venerabilis Casius e- iusdem urbis episcopus occurrit. Cui, quia ex conspersione semper facies rubere solebat, hoc rex Totila non conspersionis esse credidit, sed alsidue potationis, eumque omnino despexit. Sed omnipotens Deus, quantus esset vir ille, qui de- spiciebatur, ostendit. In Narniensi enim campo quo rex aduenerat, malignus spiritus coram om- ni exercitu eius spatharium inuasit, eumque ve- xare crudeliter cœpit. Qui cum à regis oculis fuisset amotus, & ad venerandum Casium fuisset adductus, hunc ab eo vir Dei Casius oratio- ne facta, signo crucis expulit, qui in eum amplius ingredi non præsumpsit. Post quod rex illum Casium veneratus est ex corde, quem prius de- spectum valde indicauerat ex facie.

De Cas- sio Nar- niensi e- piscopo. cap. 6.

De Andrea Fundane ciuitatis episcopo, cap. 7.

§. X.

HCigitur Andreas, cum vitam multis virtu- tibus plenam duceret, seque sub sacerdotali custodia incontinentiæ arce custodiret, quamdam sanctimoniam feminam, quam secum prius habuerat, noluit ab episcopi sui cura repellere, sed certus de sua eiusque continentia, secum hanc permisit habitare. Ex qua re factum est, vt anti- quus hostis apud eius animum aditum tentatio- nis exquireret. Nam cœpit speciem illius oculis mentis eius imprimere, vt ille cœtus nefanda cogi- raret. Quadam vero die Iudæus quidam ex Cam- pania partibus Romam veniens, Aprie carpebat iter, qui ad Fundanam glebam veniens, cum iam diē vesperscere cerneret, & quo declinare pos- set minime reperiret, iuxta templum Apollinis venit, ibique se ad manendum cōtulit. Qui ipsum loci illius sacrilegium pertimescens, quamuis fi- dem Crucis minime haberet, signo tamen Crucis munire se curauit. Nocte autem media ipso soli- tudinis timore turbatus, peruigil iacebat. Et re- pente conspiciens vidit malignorum spirituum tur- bam, quasi in obsequium cuiusdam potestatis præire. Cum vero, qui cæteris præerat, in eius- dem loci gremio confedisset, cœpit singulorum spirituum obsequentium sibi causas atque dis- cutere, quatenus vnusquisque quantum nequi- tiæ egisset, inueniret. Cumque singuli spiritus ad inquisitionem eius exponerent, quid operati con- tra bonos fuissent, vnus in medium profiliuit, qui in Andrea episcopi animo, per speciem sanctimo- nialis feminæ, qua in episcopio eius habitabat, quantam tentationem carnis commouisset, ape- ruit. Cum vero hoc malignus spiritus, qui præ- rat, inhaunter audiret, & tanto sibi factum lucrum grandius crederet, quanto sanctioris viri animam ad lapsum perditionis inclinaret, ille spiritus, qui hæc fatebatur adiunxit, quia vsque ad hoc die præ- terito vespertina hora eius mentem traxerit, vt in terga eiusdem sanctimonialis feminæ blandiens alapam daret. Tunc humani generis inimicus ex- hortatus hunc blāde est, vt faceret, quod cœperat, quatenus ruine illius inter cæteros palmā teneret.

Periculo- sum cum mulierib- etiam san- ctis habi- tare.

\* alijs Fi- danum clium.

\* potestis.

Lapsus vi- ri sancti dæmoni- bus gra- tissimus.

Cumque

A.C. 550.

Cumque Iudæus, qui aduenerat, hoc vigilans acerneret, & magnæ formidinis anxietate palpiteret, ab eodem spiritu, qui cunctis illic obsequentiis præerat, iussum est, ut requirerent, quoniam esset ille, qui iacere in templo illo præsumpserat. Quem maligni spiritus pergentes, & subtilis inuentus, crucis signaculo munitum viderunt, mirantesque dixerunt. *Væ, hæc, vas vacuum, sed signatum.* Quibus hoc renunciantibus, cuncta illa malignorum spirituum disparuit turba. Iudæus vero, qui hæc viderat, subito surrexit, atque ad episcopum sub festinatione peruenit. Quem in Ecclesia sua repertiens, seorsum tulit, qua tentatione vrgeretur, inquisiuit. Cui confiteri tentationem suam episcopus verecundatus noluit. Cum vero ille diceret, quod in illam Dei famulam amoris oculos iniecerat, atque adhuc episcopus negaret, adiunxit. *Quare negas, quod inquiris, qui ad hoc vsque vespere hesterno perductus es, ut posteriora illius alapa ferires?* Ad quæ nimirum verba episcopus intruens se depræhensum, humiliter confessus est, quod prius pertinaciter negauit. Cuius ruinæ & verecundiæ Iudæus consulens, qualiter hoc cognouisset, vel quæ in conuentu malignorum spirituum audisset de eo, indicauit. Quod ille cognoscens, sese in terrâ protinus in orationem dedit. Moxque non solum illam Dei famulam, sed & omnem quoque feminam, quæ in eius illic obsequio habitabat, expulit: & in eodem Apollinis templo repente beati Andree oratorium fecit, atque omni tentatione carnis funditus caruit. Iudæum vero, cuius visio & increpatione saluatus est ad æternam salutem traxit, & fide imbutum baptizauit: Et ex hoc exemplo, qui corpus suum continentie dedicant, habitare cum feminis non præsumant, ne ruina mentis repentina ex præsentia fornicationis concupitæ subrepat. Sed & res hæc & metum nobis præstat, & fiduciam.

*De Frigidiano Lunensis ciuitatis episcopo, cap. 9.*

§. XI.

Narrant quoque venerabili viro Venantio Lunensi episcopo sibi, refert Gregorius, contigit agnouisse quod Lucanæ Ecclesiæ Lunensi propinquæ, vir miræ virtutis episcopus fuit Frigidianus, cuius hoc opinatissimum à cunctis illic habitantibus miraculum restatur memorari, quod Anseris fluminis, qui iuxta illius vrbis muros influebat, sæpe inundatione facta cursus sui algeum egressus, per agros diffundi consueuerat, & quæ sata ac plantata reperiret, euertere. Cuique hoc crebro fieret, & magna eiusdem loci incolæ necessitas vrgeret, studio dato operis cum per loca alia deriuare conati sunt. Sed quamuis diutius laboratum fuisset, à proprio alueo diuertit non potuit. Tunc vir domini Frigidianus rastrum sibi paruultum fecit, & ad alueum fluminis accedens solus orationi incubuit, atque eidem flumini præcipiens, ut sequeretur per loca, quæ ei visa sunt, rastrum per terram traxit, quem relicto alueo proprio, tota fluminis aqua secuta est, ita ut funditus locum consueti cursus desereret, & ibi sibi alueum, ubi tracto per terram rastro vir domini signum fecerat, vendicaret: & quæcunque essent alimen-

Tutū si-  
goti cru-  
cis muni-  
mentum.

Cum fe-  
minis ha-  
bitare præ-  
sumendū  
non est.

tis hominum profutura sata vel plantata, vltra non læderet.

Eodem quoque Venantio Lunensi episcopo, ac Ioanne Placentino tunc Romæ præfecto attestante, refert Gregorius, quod in ciuitate Placentina episcopus fuit miræ sanctitatis nomine Sabinus. Huic cum quadam die diaconus suus nunciasset, quod cursus sui Padus alueum egressus Ecclesiæ agros occupasset, totaque illic loca nutriendis hominibus profutura, aqua eiusdem fluminis teneret, venerabilis vir Sabinus episcopus respondit, dicens. *Vade & dic ei.* Mandat tibi episcopus, ut te compescas, & ad proprium alueum redeas. Quod diaconus eius audiens, despexit & irrisit. Tunc vir Dei ad seipso notario dictauit, dicens. *Sabinus domini nostri Iesu Christi seruus commonitorium Pado.* Præcipio tibi in nomine domini nostri Iesu Christi, ut de alueo tuo in loca ista ulterius non exeas, nec terras ecclesiæ lædere præsumas, atque eidem notario subiunxit dicens. *Vade hoc scribe, & in aquam fluminis proice.* Quo facto sancti præceptum suscipiens, statim se à terris Ecclesiæ fluminis aqua compescuit, atque ad proprium alueum reuersa, exire ulterius in loca eadem non præsumpsit. Quæ ex re inobedientium hominum duritia confunditur, quando irrationabile elementum in virtute Iesu sancti viri præceptis obediuit.

*De S. Cerbonio Populonij episcopo, cap. 11.*

§. XII.

Vir quoque venerabilis vitæ Cerbonius Populonij episcopus, magnam diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit. Nam cum hospitalitatis studio esset valde intensus, die quadam transeuntes milites hospitio suscepit. Quos susceptos superuenientibus Gothis abscondit, eorumque vitam ab illorum nequitia abscondendo seruauit. Quod cum Gothorum regi Totilæ perfido nunciatum fuisset, crudelitatis immanissimæ vesania succensus hunc ad locum, qui octauo ab ea vrbe miliario Merulis dicitur, ubi tunc ipse cum exercitu sedebat, iussit deduci, cumque in spectaculum populi vrbs ad deuorandum proiiceret. Cumque idem rex perfidus in spectaculo consedisset, ad conspiciendam mortem episcopi, magna populi turba confluit. Tunc episcopus in medium deductus est, atque ad eius mortem immanissimus vsus exquisitus, qui dum humana membra crudeliter carperet, saui regis animum fatiaret. Dimissus itaque vsus ex cauea est. Qui accensus concite episcopum petiit. Sed vsus subito suæ feritatis oblitus, deflexa ceruice, submissoque humiliter capite, lambere episcopi pedes cepit, ut patenter omnibus daretur intelligi, quia erga illum virum Dei, & ferina corda essent hominum, & quasi humana bestiarum. Tunc omnis populus, qui conuenerat ad spectaculum mortis, magno clamore vsus est in admirationem venerationis: ac etiam ad eius reuerentiam colendam rex ipse permotus est. Et adhuc nonnulli supersunt, qui huic rei visæ assueverunt.

Idem sanctus vir Cerbonius cum in Ecclesia sua, scilicet Populonij cui præerat, sepulchrum præparasset, & Longobardorum gens in Italiam veniens cuncta vastasset, ad Helbam (rectius Iluam) insulam

A.C. 550.

De Sabi-  
no episco-  
po Placé-  
tino cap.  
10.

insulam accessit. Qui cum ibi infirmatus esset ad mortem, clericis suis obsequentiis sibi præcepit dicens. *In sepulchro meo, quod mihi Populonij parauit, me ponite.* Cumque illi dicerent se hoc agere non posse: cum Longobardi loca illa tenerent, & vbi que discurrerent, respondit. *Reducite me secure, & nolite metuere, sed festine me illic sepelire curate, & subito inde discedite.* Eo igitur defuncto, corpus eius in nauicula posuerunt, ut illuc illud deferrent. Cumque in via essent, immanis pluuia erupit, & per totum illud maris spacium quod ab Helba insula, vsque ad Populonium distat, scilicet duodecim miliarium cum procellosa pluuia descenderet, vna pluuia gutta in nauim illam non descendit. Sepulto igitur sancti corpore, ut iusserat, & subito recedentibus, Longobardorum dux crudelissimus Gumarith aduenit, ex quo claruisse sanctum illum spiritu prophetiæ manifeste patuit mandando subitum eorum recessum.

S. Cerbo-  
nius se in  
suo sepul-  
chro im-  
perat se-  
pelliri.

\* al. Gum-  
mar.

De Fulgē-  
tio Vricu-  
lano epi-  
scopo ca.  
11.

Simile miraculum de pluuia factum est circa Fulgentium episcopum Vriculensis Ecclesiæ. Nā cum ad eandem partes Totila cum exercitu suo appropinquasset, curæ fuit episcopo per suos clericos xenia ei transmittere, eiusque furoris insaniam mitigare muneribus. Quæ ille ut vidit, protinus spreuit, atque iratus suis hominibus iussit, ut eundem episcopum sub omni asperitate cōstringerent: eiusque examini seruarent. Quem cū feroces milistri [scilicet crudelitatis] Gothi tenuissent, circumdantes cum in vno loco stare præceperunt, eique circulum in terra fecerunt, extra quem pedem tendere nullo modo auderet. Cumque vir Dei in sole nimio astuaret, ab eisdem Gothis circumdatus, & designatione circuli inclusus, repente coruscatio tonitruum & tanta vis pluuia erupit, ut ij qui eum custodiendum acceperant, immensitatem pluuia ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio heret pluuia, intra eandem circuli designationem, in qua Fulgentius stetit, nec gutta quidem pluuia descendit. Quod dum regi nunciatum fuisset, illa mens effera ad magnam eius reuerentiam versa est, cuius pœnam insanabili furore sitiebat.

*De Isaac seruo Dei, cap. 14.*

§. XIII.

Hic de Italia non fuit, sed cum primum de Syriæ partibus ad Italiam venisset, ad Spoletanam ciuitatem deuenit, ibique mansit pene vsque ad extrema Gothorum tempora. Quæ multi nouerunt nostrorum, & præcipue sacra virgo Gregoria, quæ nunc in Romana vrbe habitat. Quæ cum adolescentiæ suæ tempore constitutis iam nuptiis in ecclesiam fugisset, & sanctimonialis vitæ conuersationem quæreret: ab eodem viro est defensa, & ad eum quem desiderauerat habitum est perducta. Hic igitur Isaac Ecclesiam in vrbe Spoleтана ingressus, à custodibus petiit sibi quantum vellet licentiam concedi orandi, utque horis secretioribus egredi de Ecclesia non vrgeretur. Qui mox ad orandum stetit, diemque totum peregit in oratione, cui sequentem continuauit & noctem. Secundo etiam die cum nocte subsequenti indefessus in precibus persistit, diē quoque tertium in oratione coniunxit. Cumque hoc vnus ex custodibus superbiæ spiritu inflatus,

Gregoria  
sanctimo-  
nalis fe-  
mina.

Vrsus su-  
bito man-  
suecit.

A.C. 550.

damna peruenit. Nam hunc simulatorem dicere, & verbo rustico cepit impostorem clamare, qui se tribus diebus & noctibus orare ante oculos hominum demonstraret. Qui & protinus currens virum Dei alapa percussit, ut quasi religiosa vitæ simulatore esset, de Ecclesia cum contumelia exiret. Sed hunc repente malignus spiritus inuasit, atque ad viri Dei vestigia strauit, ac per os eius clamare cepit. *Isaac me eicit, Isaac me eicit.* Vir quippe peregrinus, quo nomine censeretur, nesciebat: sed eius nomen ille spiritus prodidit, qui se ab illo posse eici clamauit. Moxque super vexati corpus viri Dei incubuit, & malignus spiritus, qui eum inuasit, abscisit. In tota vrbe illa tunc statim quid in Ecclesia factum fuisset, innotuit. Currere viri & feminae, nobiles atque ignobiles pariter cœperunt, certatimque eum in suis rapere domibus conabantur. Alij ad construendum monasterium prædia, alij pecunias offerebant. Sed Dei seruus, nil horum accipiens, egressus vrbe non longe desertum locum inuenit, ibique humile sibi habitaculum construxit. Ad quem multi pergentes, sub eius magisterio se in Dei seruitium dederunt. Cumque crebro discipuli humiliter inuenerent, ut pro vsu monasterij possessiones, quæ ei offerebantur, acciperet, ille sollicitus suæ paupertatis custos fortem sententiam tenebat, dicens. *Monachus, qui in terra possessiones quærit, monachus non est.* Sicque metuebat paupertatis suæ securitatem perdere, sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire, ibique spiritu prophetiæ & magnis miraculis claruit.

Quadam die ad vespertum in horto monasterij fecit iactari ferramenta, quæ nos vngas vocamus, dixitque discipulis. *Tot vngas in horto proiicite, & citius redite.* Noctē autem eadem dum ex more cum fratribus ad exoluendas Deo laudes surrexisset, dixit eis. *Ite & operariis nostris pulmētum coquite, ut primo mane paratum sit.* Facto igitur mane iussit deferri pulmentum, & ingressus hortum cum fratribus, quot vngas in hortum iactari præceperat, tot in eo laborantes inuenit. Ingressi quippe fures fuerant ad rapiendum, sed mutata mente per spiritum apprehenderunt vngas, quas inuenerunt, & tota nocte inculta horti illius spacia coluerunt, accedens igitur mane ad eos ait. *Gaudete fratres, multum laborastis, iam quiescite.* Sicque cibo parato fecit eos reficere. Quibus refectis ait. *Nolite malum facere. Quoties de horto aliquid vultis, ad horti aditum venite, tranquille petite, [cum benedictione percipite,] & à furti prauitate cessate.* Sicque collectis oleribus eos onerari fecit.

Alio tempore accesserunt ad eum peregrini quidam, misericordiam postulantes scissis vestibus, ita ut pene nudi viderentur. Cumque ab eo vestimenta peterent, vir domini eorum verba audiuit. Vnumque ex discipulis silenter vocauit, cui etiam iussit, ut iret ad quandam syluam, & ibi vestimenta, quæ iam in arbore caua inueniret, ad eum deferret. Qui iussa implens, vestimenta illorum attulit, & latenter magistro præsentauit. Quæ peregrinis petentibus ostendit, & illis præbuit, dicens. *Venite, quia nudj estis, tollite, & vestite vos.* Qui accipientes, recognouerunt quæ pauperant.

Paupertas  
murus re-  
ligionis.

Peregrini  
ab eo suas  
vestes su-  
munt.

A.C. 550.

Puer qui sporta oculatam, serpente in ea inuenit.

Cur in magnis virtutibus quaedam desiderantur.

Alio quoque tempore cum quidam misisset ei A duas sportas plenas alimentis, puer, qui deferebat vnam earum in certo loco itineris abscondit, vt sibi eam retineret, sed alteram sibi delatam benigne cura suscepisset, admonuit puerum, vt caute, quam sportam in via absconderat, caperet, quia serpens in ea esset. Quibus verbis puer confusus, videns furtum suum deprehensum, cum in itinere, vt veritatem dicti experiretur, caute pro illa sporta accessisset ad locum, serpente, vt ille vir Dei prädixerat, in ea inuenit.

Hic autem vir, cum & spiritu prophetiae & aliis virtutibus emineret, vnum in eo erat, quod reprehensibile videbatur, quia scilicet ei tanta laetitia nonnunquam inerat, vt si nesciretur plenus tantis virtutibus non crederetur. Et cum Petrus causam querit, cur illam letitiam nimiam refrinare non posset tam sanctus, respondet Gregorius, magna est Petre Dei omnipotentis dispensatio, & plerumque contingit, vt aliquibus maiora quaedam praestet, quaedam minora non tribuat, vt semper eorum animus habeat, vnde se reprehendat: [quatenus dum appetunt perfecti esse, nec possunt,] laborando in hoc, quod non acceperunt, nec tamen elaborando praualent, in iis, quae accepta sunt ab eis, domino concedente, non se extollant.

De SS. Eutychio & Florentio, cap. 15.

§. XIII.

DE Eutychio & Florentio. Eodem tempore in Nursinae partibus prouinciae duo viri in vita atque habitu sanctae conuersationis habitabant, quorum vnus Eutychius, alter Florentius dicebatur. Sed Eutychius idem in spiritali zelo, atque in feruore virtutis excreuerat, multorumque animas ad Deum perducere exhortando satagebat. Florentius vero simplicitati & orationi se dederat. Non longe autem cum quoddam monasterium rectoris sui morte destitutum esset, electus Eutychius a monachis dicti monasterij, ac eorum precibus victus officium praesidentis suscepit, & diligenter exereuit, oratoriumque, in quo prius habitabat cum Florentio, ei soli dereliquit. Qui Florentius in orationem se prosternens a domino petit, vt ei ad illic habitandum aliquod solatium concedere dignaretur. Oratione completa egressus oratorium ante fores reperit vrsum itantem. Qui cum ad terram caput deprimeret, nihilque feritatis ostenderet, aperte dabatur intelligi, quod ad viri Dei obsequium venisset, quodque ipse cognouit. Et quia in eadem cella quatuor vel quinque pecudes remanserant, quas, qui pasceret, vel custodiret cum deesset, eidem viro praecipit dicens. Vade & has oues ad pastum eice, & hora sexta reuertere. Caeperitque hoc indefinenter agere, & quas consueuerat manducare, pascebat oues bestia ieiuna. Et cum vir Dei ieiunare voluisset, ad nonam horam cum ouibus domum iubeat reuerti, quod totum implebat indefectibiliter. Caeperitque tanta virtutis longe lateque fama crebrescere.

Vitus pascebat oues.

Hoc autem attendentes ex discipulis venerabilis Eutychij quatuor monachi, stimulati inuidia quod magister eorum & abbas signa illa non faceret, quae Florentius solus relictus [perpetraret] vrsum ipsum insidiantes occiderunt. Cumque

more solito vrsus domum non reuertetur, quem ex simplicitate fratrem vocabat, caepit affligi. Die autem sequenti pergens in agrum oues quaesiturus, vrsus inuenit occisum. Sollicitusque inquirens, a quibus fuerat occisus inuenit, seseque in lamentis dedit, magis fratrum malitiam, quam vrsi mortem deplorans. Quem venerandus vir Eutychius ad se deductum consolari studuit. Sed idem vir Domini doloris magni stimulis accensus, imprudens est dicens. Spero in Deo omnipotente, quia in hac vita ante oculos omnium ex malitia sua vindictam recipient, qui nihil se ledentem vrsus meum occiderunt. Cuius vocem protinus diuina ultio secuta est. Nam quatuor illi monachi, qui vrsus occiderant, elephantino morbo percussis sunt, vt membris putrescentibus interirent. Quod factum vir Dei vehementer expauit, atque se ita maledixisse pertimuit. Omnique tempore vitae suae deslebat, quia exauditus fuerat, se crudelem, se in eorum morte homicidam fuisse clamabat. Quod factum a domino credimus, ne vir mirae simplicitatis, quam tibi dolere permotus, rectorque ultra praesumeret iaculum maledictionis.

Cum autem fama huius Florentij excreueret, quidam diaconus ad eum pergere studuit, vt se eius orationibus commendaret. Qui ad cellam appropinquans, inuenit omnem locum per circumitum serpentibus plenum. Cumque vehementer expauisset, clamauit dicens. Serue Dei oratione. Erat autem tunc mira serenitas. Egressus vero Florentius oculos ad caelum leuauit, orans vt illam pestem, sicut sciret, dominus auferret. Ad cuius vocem subito caelum intonuit, & idem tonitrus omnes illos serpentes interemit. Quos vir Dei interemptos aspiciens dixit. Ecce occidisti eos domine, quis eos hinc tollet? Moxque ad eius vocem tanta aues venerunt, quanti serpentes occisi erant, quae singulos asportantes locum omnino mundum a serpentibus reddiderunt. Et cum Petrus querit, qua virtute vel merito ita vir iste ad nurum exaudiretur. Respondet Gregorius. Apud omnipotentis Dei munditiam atque simplicem naturam multum petere humani cordis munditia & simplicitas valet. Hoc ipsum namque, quod famuli eius a terrenis actionibus segregati, otiosa loqui nesciunt, & mentem per verba spargere atque inquinare deuitant, autoris sui praeter ceteris exauditionem impetrant: cui in quantum possibile est, ipsa puritate & simplicitate cogitationis, quasi ex quadam iam similitudine concordant. Nos autem turbis popularibus admixti, dum frequenter otiosa, nonnunquam vero etiam grauiter noxia loquimur, os nostrum tanto omnipotenti Deo longinquum fit, quanto huic mundo proximum. Multum quippe deorsum ducimur, dum locutione continua saecularibus admiscemur. Eutychius vero, qui praedicti Florentij socius in via dei fuerat, magnus post mortem claruit virtute signorum. Et inter cetera, quae ciues vrbis illius narrare de eo miracula soleant, illud est praecipuum, quod vsque ad haec tempora Longobardorum omnipotens Deus per illius Eutychij vestimentum, dignatur assidue operari. Na quoties pluuia deest, & arcti nimio terram longa siccitas exurebat, ciues vrbis illius collecti tunicam illius leuare, & in conspectu domini cum precibus offerre consueuerant, & peragros pergere

Florentius ob necem vrsi fratris male peccatur.

Florentius oratio letitiam penes excreuit.

Quotum Deus facit se peccat exaudiat.

A.C. 550.

\*al. Martius.

Demò in specie serpens Martio molestus.

Martius stacuit nulla mulierem videte.

Puer lapsus no proiudam vallem incohumis repercus est.

gere, tunc repente pluuia tribuebatur, quae plene terram satiare potuisset.

De Martio monacho de monte Marsico, cap. 16.

§. XV.

IN Vper in Campania partibus vir valde venerabilis, Martius nomine in monte Marsico solitariam vitam duxit, multisque annis in specu angustissimo inclusus fuit. De quo ipse multa, & beatae memoriae papa Pelagio praedecessore meo, & alii religiosissimis viris narrantibus agnouit. Cuius hoc primum miraculum fuit, quod mox, vt se in praedicti montis foramine contulit, ex petra eadem, quae in se coeua angustum specum fecerat, aquae stilla prorupit, quae Martio Dei famulo in vsu quotidiano sufficeret, & nec plus adesset, nec necessitati deesset. Sed antiquus hostis humani generis eius virtutibus inuidens, huc ystitata arte pellere ex eo specu molitus est. Nam amicam sibi bestiam serpentem ingressus, hunc ab eadem habitatione eicere facto, terrore conatus est. Caeperit enim serpens in spelunca inueniri solus cum solo, eoque orante se ante illum sternere, & eo cubante pariter cubare. Sed vir sanctus omnino imperterritus, eius ori manum vel pedem extendebat dicens. Si licentiam accepisti, vt seruas, non prohibeo. Cumque hoc continue per triennium gereretur, die quadam antiquus hostis tanta haec eius fortitudine victus infremuit, seseque per deuexum montis latus in praecipitium serpens dedit, omniaque arbuta loci illius flamma ex se exeunte concremavit.

Vir idem venerabilis inclusionis suae tempore primo decreuerat, vt ultra mulierem non videret, non quia asperrabatur sexum, sed ex contemplata specie tentationis incurrere metuebat vitium. Quod quaedam mulier audiens, audacter ascendit montem, atque ad eius specum impudenter prorupit. At ille paulo longius intrens, & venientis ad se muliebria indumenta conspiciens, sese in orationem dedit, in terram faciem depressit, & eoulsque prostratus iacuit, quo impudens mulier a fenestra cellulae illius fatigata recederet. Quae die eodem mox vt de monte descendit, vitam finiuit: vt ex mortis eius sententia daretur intelligi, quia valde omnipotenti Deo displicuit, quod famulum suum ausu improbo contristauit.

Alio quoque tempore dum multi adhuc religiosa deuotione concurrerent, atque arcta esset semita, quae in deuexo montis latere ad eius cellulam properantes ducebat, puer paruulus incaute gradens ex eodem monte cecidit, & vsque ad vallem corruit, quae sub eodem monte sita, quasi in profundo conspicitur. In loco quidem eodem tanta mons ipse altitudine excreuit, vt arbuta ingentia, quae ex eadem valle prodeunt, ex monte aspicientibus, quasi fruteta esse videantur. Perturbati igitur sunt cuncti, qui veniebant, summamque cura quaesitum est scubi corpus elapsi pueri potuisset inueniri. Quis enim aliud nisi extinctum crederet? Quis ad terram vel corpus integrum peruenisse suspicaretur, dum interpositis vbique scopulis in partes discerpi potuisset? Sed requisitus puer in valle non solum viuus, sed & incolumis repertus est. Tunc cunctis patenter innotuit, quod ideo ladi non potuit: quia hunc in casu suo

A Martij oratio portauit.

In specu vero illius magna desuper rupes eminebat, qui cum ex parte exigua monti videretur affixa, Martij cella prominens, casum suum quotidie & illius incertum minabatur ruitura. Ad hunc multitudinis ruituram veniens, precabatur Dei virum, vt de specu dignaretur exire, quatenus ruituram rupem potuisset euellere, vt iam se curis ibi Dei famulus habitaret. Cui rei nec acquieuit. Itaque dum ea, quae venerat multitudo conaretur, si posset sine periculo viri Dei ingens illud, quod desuper incubuerat saxum leuare, cunctis videtibus repente res valde admirabilis contigit, quia moles ipsa, quam conabatur multitudo euellere, subito ab eisdem laborantibus euulsa, ne speluncae Martij tectum tangeret, saltum dedit, & quasi serui Dei laesionem fugiens, longius cecidit. Quod angelico ministerio factum intelligitur. Hic Martius cum primum in eundem montem se contulit, necdum clauso specu habitans, catena sibi ferrea pedem ligauit, eamque saxo parte ex altera affixit, ne ei ultra liceret progredi, quam catenae quantitas extenderetur. Quod vir Dei venerabilis Benedictus cum audisset, per discipulum suum ei mandare curauit. Si seruus Dei es, non te teneat catena ferri, sed catena Christi. Ad quam vocem Martius protinus eundem compedem soluit, sed tamen nunquam solum retendit pedem ultra locum, quo se extendebat catena. Hic postea caepit discipulos habere, seorsum tamen a specu eius habitantes.

Rupes euulsa per saltum miraculosum longius cecidit.

Seruos Dei catena Christi debet tenere.

De monacho ex monte Argentario, qui mortuum suscitauit, cap. 17.

§. XVI.

VIDAM monachi habitum gerens, & moribus explens in monte Argentario habitans, singulis annis ad Ecclesiam principis apostolorum venire consueuerat, & in via apud quemdam sub diaconum nomine Quadragesimum in partibus Aureliae hospitabatur. Cum igitur quadam vice ibi hospitaretur, accidit vt prope Ecclesiam, & habitationem Quadragesimi, maritus cuiusdam pauperulae moreretur. Cumque per totam noctem mulier illa desleret, circa corpus defuncti mane sepeliendi, motus magna compassione monachus ille dixit Quadragesimo. Surge & oremus. Qui pergentes ad Ecclesiam, diutius orauerunt. Et oratione completa, ab altaris crepidine puluerem collegit, & cum eodem Quadragesimo ad defuncti corpus accessit, & post diuinam ibi etiam orationem factam, discooperuit monachus ille faciem operam defuncti manu sinistra, & cum dextera puluere adducto faciem defuncti fricare caepit. Cui rei mulier contradicebat, nesciens huius causam, reuiuiscensque mortuus oscitare caepit, oculos aperire, atque se eleuans residere, ac si de somno exurgeret. Quod cernens mulier, caepit praegaudio magis flere, & voces amplius edere. At ille modesta prohibitione compescuit dicens, Tace, tace. Si quis autem quaesierit, qualiter hoc factum sit, solum dico, quia dominus Iesus Christus opera sua fecit. Indequae a Quadragesimo discedens, nunquam in illis partibus ultra apparuit, honorem temporalem fugiens.

Quadragesimus subdiaconus hospitis talis.

Cum autem ex his auditis Petrus diceret, hoc scilicet mortuum suscitare, esse maius omnibus. Secunda pars Hist. Ant. DD 2



A.C. 550. miraculis, respondet Gregor. Si visibilia attendimus, ita necesse est, ut credamus. Si vero invisibilia pensamus, nimirum constat, quia maius est miraculum prædicationis verbo, atque orationis forlario peccatorem convertere, quam carnem mortuum resuscitare. In isto enim resuscitatur caro iterum moritura, in illo vero animo victura in æternum. Minus est ergo quempiam in carne suscitari, quam in anima, nisi forte cum per viuificationem carnis etiam ad vitam reducitur mentis.

Narrat etiam Gregorius de quodam alio monacho, qui Benedictus dicebatur in Campania partibus. Quem tempore regis Totilæ quidam Gothi incendere cum sua cellula moliti sunt. Unde igne supposito omnia in circumitu arserunt, cella vero eius comburi non potuit. Quod videntes Gothi magis se uidentes, eum ex suo habitaculo traxerunt, & non longe aspicientes elibanum succensum, qui coquendis panibus parabatur, eum in illum proiecerunt, intusque clauerunt. Sed altera die illatus inuentus est, ita ut nec caro, nec extrema vestimenta eius cremarentur.

Cum autem quæreret Petrus, utrum præfati sancti viri pertrulerint aliquas insidias diaboli, respondet Gregorius. Sine labore certaminis non est palma victoriæ. Malignus quippe spiritus cogitationi, locutioni, atque operi nostro semper in sistit, si fortasse quid inueniat, unde apud examen æterni iudicis accusator existat.

Exemplum inducit de quodam presbytero Stephano nomine in Valeria partibus venerabilis vite, qui quadam die de itinere domum regressus, mancipio suo negligenter loquens præcepit dicens. Veni diabole discalcea me. Ad huius vocem cæperunt repente se caligarum corrigiæ in summa velocitate dissoluere, ut aperte ostenderetur, quod ei ipse, qui nominatus fuerat ad extrahendas caligas obedisset diabolus. Quod ut vidit presbyter, expauit, uocibusque magnis clamare cæpit. Recede miser, recede. Non enim tibi, sed mancipio meo locutus sum. Sicque in magna parte corrigiæ dissolutæ remanserunt.

Et cum Petrus subinferat quod laboriosum sit, & valde terribile contra inimici iniurias stare continue, respondet Gregorius. Laboriosum non erit, si custodiam nostram non nobis, sed gratiæ supernæ tribuimus: ita tamen ut & ipsi, quantum possumus sub Dei protectione vigilemus. Si autem antiquus hostis à mente cæperit expelli, ex diuina largitate hoc plerumque agitur, ut non solum non timeatur, sed & ipse uiuentium virtute terreatur. Unde exemplum subdit Gregorius de quadam sanctimoniali femina, quæ spreto sæculo contra voluntatem parentum se Deo deuouit in Spoletana urbe, ad quam etiam imitandam in habitu religioso congregatæ cum ea sunt multæ. Cum autem quadam die quidam sepulchrum arreptus esset à diabolo, & valde vexatus, ad illam sanctimonialem adductus est, quæ magnis clamoribus, & irato animo imperauit ei dicens. Exi ab eo miser, exi ab eo. Et cum diabolus per os obsessi diceret. Si exeo, in quæ intrabo? Respondit illa. In hunc porcum ingredi. Qui mox in quodam porcum paruulum, ibi pascens egressus ab homine, ingressus eum occidit & recessit. Ex qua re etiam colligitur, quod absque concessione Dei nullam malignus spiritus contra hominem potestatem ha-

beret.

bet, qui in porcum intrare non potuit, nisi permissus.

De presbytero prouincia Valeria, qui furem ad sepulchrum suum tenuit. cap. 22.

§. XVII.

Ipsa quoque ossa mortuorum electorum Dei, plerumque in miraculis uiuunt. In Valeria prouincia hoc accidit mirum. Quidam venerabilis sacerdos cum clericis suis sanctæ conuersationis ibi vitam ducebat, qui diem claudens extremum ante ecclesiam sepultus est. Eidem autem Ecclesiæ caulæ ouium inhærebant, atque eidem locus, in quo ille sepultus est, ad eandem oues tendentibus peruius erat. Quædam autem nocte cum clericis [ intra Ecclesiam ] pfallentibus fur uenisset, ingressus caulæ [ ueruecem ] tulit, & concitus exiit. Cum uero transiret per locum, ubi presbyter ille sepultus erat, repente hæsit, & gressum mouere non potuit, ueruecem quidem de collo deposuit, eumque dimittere uoluit, sed manum laxare non ualuit. Cæpit igitur stare miser cum præda sua reus & ligatus. Volebat ueruecem dimittere, nec ualebat, uolebat egredi cum ueruece, nec poterat. Miro itaque modo fur, qui à uiuis uideri timuerat, hunc mortuus tenebat. Facto autem mane [ expleis laudibus Dei ] egressi ab Ecclesia clerici, inueniunt hominem tenentem ueruecem manu, ignotum eis. Resque uenit in dubium, utrum ueruecem tollerent, an offerret. Sed culpa reus citius indicauit poenam. Mirati que sunt cuncti, quia ingressus fur uiri Dei merito ad prædam suam stabat ligatus. Orantesque pro eo uix precibus obtinuerunt, ut qui res eorum rapere uenerat, saltem uacuum exire mereretur.

Item in monte, qui Præneste urbi præeminet, monasterium quoddam in honore beati Petri situm est. In eo uenerabilis quidam abbas sanctæ conuersationis erat, qui quemdam monachum natriens, usque ad reuerendos exercebat mores. Vidensque in uirtutibus illum excreuisse, in eodem monasterio presbyterum ordinari fecit. Et cum paulo post ordinationem suam reuelatus ei fuisset exitus eius, à prædicto abbate petiit, ut sibi sepulchrum parare concederet. Cui ille respondit. Ante te ego moriturus sum. Sed tamen uade, & sicut vis, sepulchrum tuum præpara. Recessit & præparauit. Post paucos dies abbas febre correptus ad extrema ueniens presbytero illi præcepit dicens. In sepulchro tuo me pone. Cui ille. Scis pater, quia ego modo secuturus sum, utrosque capere non potest. Abbas respondit. Ita fac ut dixi, quia sepulchrum ambos capiet. Defunctus itaque est abbas, & positus in sepulchro illo, quod sibi præparauerat presbyter. Moxque infirmatus presbyter vitam finiuit. Cumque ad sepulchrum illud sibi præparatum delatus fuisset, eo aperto uiderunt omnes locum non esse, ubi defunctum ponerent in sepulchro illo, quia corpus abbatis positi totum illud sepulchrum tenebat. In difficultate igitur rei agendæ ipsi positus, exclamauit unus eorum dicens. O pater, ubi est quod dixisti, quia sepulchrum istud ambos capiet? Ad cuius uocem mox cunctis uidentibus, abbas corpus, quod illic ante fuerat, & supinum iacebat humanum, se uertit in laterem, & uacantem sepulchri locum

De abbate Præneste monachi, eiusque presbytero, ca. 23.

Abbas mortuus, in sepulchro se uertit.

A.C. 550. cum ad sepeliendum corpus presbyteri præbuit. & quia utrosque ille locus caperet, sicut uiuus promiserat, mortuus impleuit.

Narrat quoque & aliud exemplum factum in urbe Romana in Ecclesia sancti Petri. Quidam Theodorus nomine dicta Ecclesiæ custos, cum quadam nocte citius ad melioranda luminaria iuxta ianuam surrexisset, ex more ligneis gradibus sub lampadē positus stabat, & lampadis refouebat lumen. Tunc beatus Petrus Apostolus repente in stola candida deorsum in pavimento constitit, eisque dixit. Colliberte quare tam cito surrexisti? Quo dicto ab oculis aspicientis euanuit. Sed tantus in eum pavor irruit, ut tota in eius corpore uirtus deficeret, & per dies multos infirmus iaceret. Quæ in re ostendit uoluit Apostolus, quia quicquid pro eius ueneratione agerent homines, ipse hoc pro mercede retributionis sine intermissione semper uideret. Et cum quærit Petrus quare ex illa uisione ille infirmatus sit, respondet Gregorius inducens exemplum simile in Daniele propheta, qui illam terribilem uisionem uidens contremuit, & languit per plures dies, pro ratione dicens, quod caro, quæ spiritus sunt ferre non ualeat. Et idcirco nonnunquam cum mens humana ultra se ad uidentium ducitur, necesse est, ut hoc carneum uasculum, quod ferretantum pondus non ualeat, infirmetur. Ponit & aliud exemplum de quadam puella paralytica, cui oranti apud beatum Petrum, ut sanitatem recipere, dixit per uisum ut iret ad Anchontium Ecclesiæ suæ mansionarium uirum magnæ humilitatis, & sanctum. Ad quem accedenti, & uisionem & uisionem beati Petri insinuanti, ait ille. Si ab ipso missa es, surge. Quæ surgens statim sanata est.

De monacho solitario cap. 26.

§. XVIII.

In Samnij prouincia quidam uenerandus uir nomine Menas, solitariam vitam ducebat, fere ante decennium defunctus. Hic nihil ad usum aliud, quam pauca apum uascula possidebat. Huic cum Longobardus quidam in eisdem apibus rapinam uoluisset ingerere, prius ab eodem uero uerbo correptus est, & mox per malignum spiritum ante eius uestigia vexatus. Quæ ex re factum est, ut etiam apud eandem barbaram gentem eius celebre nomen haberetur, nullusque ultra præsumeret eius cellam, nisi humilis intrare. Sæpe uero ex uicina sylua uenientes uir, apes eius comedere conabantur, quos ille deprehensos ferula, quam manu portare consueuerat, cadebat: ante cuius uerbera immanissima bestia rugiebant, & fugiebant, quæ gladios formidare uix poterant.

Huius studium fuit nihil querere, nihil in hoc mundo habere, omnesque qui ad se ueniebant, ad desideria æternæ uitæ accendere, & si quorundam culpas agnosceret, nunquam ab increpatione cessare, sed per linguam in eos sauire. Consuetudinem autem loci illius accola fecerant, ut diebus singulis per hebdomadam unusquisque oblationes suas transfunderet, ut esset, quod ipse uenientibus ad se, conferre potuisset. Cum autem quidam Carterius nomine, immundo desiderio deuictus, sanctimonialiam quamdam famulam rapuisset,

Inclusi officii.

& sibi matrimonio copulasset, hoc uir Dei ut audiuit, per quos potuit, cum reprehendere curauit. Ille autem scelus sui conscius, nequaquam ad uirum Dei audebat accedere, ne forte, ut solebat delinquentes asperere increpare, ipsum argueret. Fecit tamen oblationes suas, & inter aliorum oblationes suas misit, ut eius munera saltem nesciens acciperet. Quæ cum ei præsentata fuissent, uir Dei tacitus sedit, sigillatim omnes considerare studuit, & omnes alias eligens & assumens, quas Carterius miserat oblationes per spiritum cognoscens spreuit, & abiecit dicens. Ite & dicite illi. Oblationem suam omnipotenti Deo tulisti, & mihi tuas transmittis? Ego oblationem tuam non accipio, quia suam abstulisti Deo. Quæ ex re præsentantes timor magnus omnes inuasit, cum uir Dei tam scienter de absentibus iudicaret.

Et cum Petrus dicat, se suspicari præfatos sanctos aptos fuisse ad martyrium, si persecutio eos inuenisset, distinguit Gregorius respondendo duplex esse martyrij genus, unum in occulto, aliud in publico. Nam & si persecutio desit exterius, martyrij meritum in occulto est, cum uirtus ad passionem prompta flagrat in animo. Quod probat per uerbum Domini dicentis de Iacobo & Ioanne filiis Zebedæi. Calicem meum bibetis, qui passionis poculum signat, & tamen, nisi Iacobus passione occubuit, Ioannes in pace Ecclesiæ vitam finiuit. Sed & sancti uiri, qui occulti hostis insidias tolerantes, suorumque aduersarios diligentes cunctis carnalibus desideriis resisterunt: per hoc quod se omnipotenti Deo in corde macularunt, etiam pacis tempore martyres fuerunt. Sed & nostris modo temporibus uiles & secularis uitæ personas, de quibus nihil cæleste præsumi posse uidebatur: oborta occasione contigit ad coronam martyrij peruenisse. Exempla inducit de quadraginta rusticis, qui ante annos fere quindecim capti à Longobardis, quia carnes immolatas idolis suis comedere noluerunt, ut illi requirebant sub comminatione mortis, occisi sunt ab eis martyres effecti.

Subdit & de quadringentis aliis captis à Longobardis, de quibus multi, quia caput capræ diabolo immolantes, quod ipsi adorabant, adorare noluerunt, occisi sunt martyrio coronati. Si ergo qui in pace Ecclesiæ latas uias huius sæculi sequi uidebantur, palmam martyrij meruerunt accipere: multo magis, qui seipsum in pace Ecclesiæ affligendo angustam martyrij uiam tenuerunt, martyres si orta fuisset persecutio esse potuerunt. Nec tamen de cunctis hoc quasi regulam tenemus. Nam sicut plerique in aperta persecutione subire martyrium possunt, qui in pace Ecclesiæ despicabiles uidentur esse: ita nonnunquam in debilitatis formidinem corruunt, qui in pace Ecclesiæ fortiter stare uidebantur. Sed cadere nec in aperta persecutione poterant hi, de quibus constat, quia uisus in finem uitæ in occulta animi uirtute perstiterunt.

Et subdit Gregorius ostendens quomodo stetit illorum Longobardorum plures obstitit diuina misericordia, & errorem illorum ostendit per multa miracula, ut per cæcitate cuiusdam episcopi illorum Ariani ci inductam, quia uolenter Ecclesiam intrare uolebat, & luminaribus diuinitus in Ecclesia accensis, in dedicatione cuiusdam Ecclesiæ, in qua diabolus in specie porci

Secunda pars Ant. Hist. D D 3

A.C. 550.

Martyrii duplex.

Mat. 10.

Act. 10.

Quadrigeni capti qui immolare noluerunt, occisi, ca. 28.

Arianus episcopus cæcitate percussus cap. 29.

A.C. 550. vilus, egressus est, quæ Ecclesia fuerat prius Avianorum, itreptu in nocte ibi facta, & nube appa- rente super altare; & suavitate mira odoris.

De Eleuthero seruo Dei. cap. 33.

§. XIX.

Eleutherius pater monasterij beati Marci euangelista, quod in Spoletanæ vrbs pomeriis situm est, diu est mecum in hac vrbe conuersatus in meo monasterio, ibiq; defunctus. Quem sui discipuli ferebant plorando mortuum suscitasse. Vir autem erat tantæ simplicitatis, & compunctiois, vt dubium non esset, quod ille lachrymæ ex tam humili simpliciq; mente editæ apud Deum omnipotentem multa obtinere potuissent. Huius ego narro miraculum, quod mihi inquisitus simpliciter ferebatur. Quadam die cum iter carperet, & aduersperascente die locus ad hospitandum deesset, in monasterium virginum deuenit, in quo quidam puer paruulus erat: quem omni nocte malignus spiritus vexare consueuerat. Sed sanctimoniales femina, vt virum Dei susceperunt, rogauerunt eum, vt paruulum illum illa nocte secum susciperet. Quod ille benigne annuit. Factoque mane sanctimoniales à viro Dei quæsierunt, si quid puero nocte illa accidisset. Et cum ille respondisset se nihil passum, interrogauit ab eis causam huius inquisitionis. Quæ indicauerunt, quia videlicet omni nocte vexari consueuerat. Vnde cum amplius talem vexationem viderè non possent, rogauerunt, vt eum ad monasterium suum duceret. Cui rei vir Dei assensit. Qui cum diu in monasterio fuisset, & ad illum malignus spiritus accedere non præsumpsisset, eiusdem senis animus de salute pueri immoderatus per laticiam tactus est. Nam coram positus fratribus dixit. Fratres, diabolus cum illis fororibus sibi iocabatur, at vero, vbi ad seruos Dei ventum est, ad hunc puerum accedere non præsumpsit. Postquam vocem eadem hora ac momento idem puer coram cunctis fratribus diabolo se inuadente vexatus est. Quo viso, senex statim se in lamentum dedit. Quem cum diu lugerem fratres consolari vellent, respondit dicens. Credite mihi quia in nullius vestrum ore hodie panis intrabit, nisi puer iste fuerit à dæmonio ereptus. Tunc se in orationem cum cunctis fratribus strauit, & consueque oratum est, quousque puer à vexatione fuit ereptus, sicque perfecte sanus effectus, vt ad eum malignus spiritus nō reueteretur. Super qua re cum Petrus dicat. Credo, quod illi elatio parua subreperat, propter quod omnipotens Deus eius discipulos facti illius, id est liberationis voluit esse adiutores. Quod & Gregorius affirmat sic esse.

D: miraculis non est letandum.

Gregorius in incisione vitalium pateri solitus, vide sup. ca. 9. ante §. 1.

Quanta autem virtutis esset dicti Eleutherij oratio, subdit Gregorius in se fuisse expertum. Nam cum ipse in suo monasterio positus quodam tempore incisionem vitalium pateretur, crebrisque angustiis per horarum momenta ad exitum propinquaret, quam molestiam Græci *συνεπιθυ* vocant, & nisi (inquit) me fratres frequentij cibo refecerent, vitalis spiritus mihi funditus intercedi videretur, Paschalis superuenit solenitas. Et cum sacratissimo sabbato, in quo omnes etiam paruuli ieiunant, ego ieiunare non possem, cæpi plus mærore quam infirmitate deficere. Prædictumque vi-

rius Dei ad oratorium meum duxi, rogans vt oratione sua mihi à Deo concederetur virtus ad ieiunandum illa die. Quod cum Eleutherius cum lachrymis perfecisset, tantam virtutem stomachus meus accepit, vt mihi funditus à memoria tolleretur cibus & agrestudo. Cœpique mirari quis fuisset, & quis essem. Et ad vesperum veniens tantæ me fortitudinis inueni, vt [vsque ad] alterum sequentem diem si voluisset, ieiunium trāferre potuisset.

A.C. 550

Et quia de compunctioe huius & lachrymis Gregorius dixerat, subdit dicens, duo esse genera compunctiois, quia scilicet Deum sitiens anima prius timore compungitur, deinde amore. Prius enim sese lachrymis afficit, quia dum mala sua recolit, pro iis perpeti æterna supplicia pertimescit. At cum longa fuerit mæoris amaritudine formido consumpta, quædam iam de venia securitas nascitur, & in amorem cœlestium gaudiorum animus inflammatur, flere incipiens amarissime, quia differitur ab illo gloriose regno visionis Dei. Et quia ab illis bonis perennibus deest, plus plangit quam prius pro peccatis deesset.

Quot sint compunctiois genera, cap. 34.

De Sanctulo presbytero prouincia Nursia, cap. 37.

§. XX.

Hic ex Nursiæ prouincia singulis annis ad Gregorium venire consueuerat. Et tempore quodam cum in prælo Longobardi oliuam premerent, vt in oleum liquari debuisset, sic vt iucundi erat vultus & animi, vtrem vacuum ad prælum detulit, laborantēque Longobardos læto vultu salutaui, eisque vtrem protulit, & iubendo potius, quam petendo cum sibi impleri iussit. Sed quia gentiles viri iam tota die frustra laborauerant, atque ab oliuis exigere oleum torquendo non poterant, verba illius moleste acceperunt, eumque iniuriis insectati sunt. Quibus vir Dei lætiori vultu respondit dicens. Istum vtrem Sanctulo implete, & sic à vobis reuertetur. Cumque adhuc ille magis insisteret, & illi maioribus contumeliis illum repellerent, vir Dei videns, quod ex prælo oleum nullo modo exiret, aquam sibi dari petiit, quam cunctis videntibus benedixit, atque in prælum suis manibus iactauit. Ex qua protinus benedictione tanta vbertas olei erupit: vt Longobardi, qui prius incassum laborauerant, nō solum sua vascula omnia, sed & vtrem, quem vir Dei detulerat, impleverunt.

Aque benedictæ vis.

Alio tempore vehemens fames vbique incubuerat, & cum beati Laurentij ecclesiam à Longobardis incensam Sanctulus restaurare cupiens multos artifices conduxisset, & operarios subministrantes [multos adhibuisset,] quibus sumptus quotidiani dabantur, defuit illis panis. Cœperuntque laborantes instanter victum querere, quia vires ad laborem per inopiam non haberent. Quod vir Dei audiens verbis consolabatur foras promittendo quod deesset, sed ipse grauius anxibatur intus exhibere cibum non valens. Cumque huc illucque anxius pergeret, peruenit ad clibanum, in quo vicina mulieres pridie coxerant panes, ibique intus aspexit, an forte panes coquentibus remansissent, vbi repente panem miræ magnitudinis, & insoliti candoris inuenit. Quem tulit, & à vicinis mulieribus prius quæsiuit, an ali-

Sanctulus in clibano panem miraculose reperit.

cui earum talis panis remansisset. Quibus negantibus suum esse, continuo gratias Deo agens, lætus illum artificibus distribuit. Quibus sufficienter plenèque satiatis, plura ex eo, quam ipse panis esset fragmenta collegit. Quæ die altero eis ad refectioem intulit, eisque refectis fragmenta panis superabant. Sicque factum est, vt per decem dies omnes illi artifices & operarij ex illo vno pane satiati, & quotidie ederent; & ex eo, quod edi posset, in crastinum diem superesset. Ipse siquidem dominus multos de vno pane refecit per seruum, qui ex quinque panibus quinque milia hominū satiauit per semetipsum, qui per pauca seminum grana [in] innumera segetum frumenta multiplicat: qui & simul omnia creauit ex nihilo. Sed ne diutius mireris, quid in virtute domini venerandus vir fecit exterius, audi ex virtute domini qualis fuerit intus.

A.C. 550

Panis multiplicatio.

Ioan. 6.

Gen. 1.

Sanctulus diaconū quem in suam si. receptat fugere hortatur.

Die quadam à Longobardis captus quidam diaconus tenebatur ligatus, quem ipsi interficere cogitabant. Aduersperascente iam die Sanctulus ab eisdem Longobardis petiit, vt relaxari, eique vita concedi debuisset. Quod cum illi negassent omnino, & deliberassent de morte illius, petiit, vt saltem sibi dari ad custodiam debuisset. Cuius petitioni acquieuerunt hac conditione apposta, vt si fugeret ipse moreretur. Quod vir Dei libenter promisit, & diaconum in suam suscepit fidem. Nocte autem media cum omnes Longobardos somno oppressos vidisset, excitauit Sanctulus diaconum dicens. Surge, & concitus fuge, liberet te Dominus. Quod cum ille facere recusaret, dicens. Si fugero, tu pro me proculdubio morieris. Ille ad fugiendum demum eum compulsit, dicens. Ego in manu Dei sum, tantum in me facere poterunt, quantum ipse permiserit. Fugit ergo diaconus, & quasi deceptus fidei uisus remansit. Facto mane Longobardi ad eum venientes, diaconum, quem in custodiam ei dederant, repetebant. Sed hunc fugisse vir Dei respondit. Tunc illi. Scis, (inquiunt) [ipsi melius] quid conuenit? Seruus autem domini constanter respondit. Scio. Et illi. Bonus homo es [nolumus te per varios cruciatus mori,] elige tibi mortem, quam vis. At ille, in manu Dei sum, me illa morte occidit, quam ipse permiserit. Tunc omnibus illis placuit, vt capite truncaretur. Ad quod mortis spectaculum, vt nimis crudeles omnes læti conuenerunt. Electusque est vnus ceteris aprior, de quo dubium non esset, quin vno ictu caput eius amputaret. Qui in medium eorum ductus, petiit, vt sibi paululum oradi daretur licentia. Qua concessa, cum in terram prostratus, diutius oraret, interfecto calcē pulsauit dicens. Surge, & flexo genu tende ceruicem. Surrexit [autem vir Domini,] & flexo poplite ceruicem tetendit. Eductamque contra [se] spatam intuens, hoc vnum fertur publice dixisse. Sancte Ioannes suscipe illam, Tunc electus carnifex euaginatum gladium tenens, nisi forti in altum brachium percussurus leuauit, sed deponere nullo modo potuit. Nam repente dirigit, & erecto in cælum gladio brachium inflexibile remansit. Tunc omnes Longobardi, qui aderant mirari cœperunt, virumque Dei cum timore venerari. Itaque postulat ut surgere, surrexit, rogatus, vt carnificis sui brachium sanaret, respondit. Ego pro illo nullo modo orabo, nisi mihi ante iuramentum dederit, quia cum manu illa Christianum

Carnificis brachij obitu.

hominem non occidat. Sed Longobardus, ipsa exigente pœna compulsius est iurare nullum Christianum deinceps se occisurum. Tūc vir Dei præcepit dicens. Depone manum tuam deorsum, qui statim deposuit liberatus. Cui adiunxit. Remitte gladium in vaginam, quod & fecit. Omnes igitur, qui tantæ virtutis hominem esse cognouerant, oues & boues, quas depradati fuerant, certatim ei offerre munera volebant. Quæ omnia accipere renuit dicens. Si mihi aliquid vultis concedere, omnes captiuos quos habetis mihi tribuite, vt habeam vnde pro vobis debeam orare. Factumque est, vt cum eo omnes captiuū dimitterentur, & cum se vnus pro vno morti obtulit, multos à morte liberauit. Pensa ergo, quæ vis amoris illud cor tenuit, quod mortem suam pro vnus salute proximi non expauit. Scimus autem certo, quia vir ille venerabilis Sanctulus ipsa quoque elementa literarum bene non nouerat, legis præcepta nesciebat; sed quia plenitudo legis est caritas, quod foris in cognitione non nouerat, ei intus uiebat in amore. Comparemus, si placet, cum hac nostra indocta scientia, illius doctam ignorantia, vbi hæc nostra iacet, ibi illius disciplina eminet. Nos de virtutibus vacui loquimur, & quasi inter fructifera arbusta positi odoramus poma, nec manducamus. Ille vero virtutum fructus carpere nouerat, quamuis hos in verbis odorare nesciret.

A.C. 550.

Rom. 13. Sanctulus literarum ignarus doctis preponitur.

Mat. 16.

Rom. 10. mus infirmorum.

De Amantio presbytero prouincia Tuscia, cap. 35.

§. XXI.

Narrant quoque sibi Florido Tudertina Ecclesie episcopo sancto viro, refert Gregorius quemdam presbyterum nomine Amantium præcipuæ simplicitatis virum apud se fuisse, quæ hoc virtutis habere perhiberet, vt more Apostolorum manus super agrotos ponat, & salutem restituat, & quantumlibet vehemens agritudo sit, ad tactum illius abscedat. Quem etiam hoc habere miraculi dixit, quia in quolibet loco quamuis immanissima asperitatis serpentem reperit, mox vt eum signo crucis signauerit extinguit. Quem etsi serpens aliquando in foramine petreæ fugerit, signo crucis os foraminis benedicit, statimque ex foramine iam serpens mortuus trahitur. Quem tanta virtutis virum videre & ipse curauit, eumque ad me deductum in infirmorum domo paucis diebus manere volui, vbi, si qua adesset curationis gratia, citius probari potuisset. Ibi autem quidam inter alios agros mente captus iacebat, quam agritudinē medici vocabulo Græco Phrenesim appellant. Hic cum quadam nocte magnas voces, scilicet vt insanus, emitteret, cunctosque agros immensis clamoribus perturbaret, ita vt nulli somnum capere liceret: idē venerabilis presbyter de proprio strato surgens ad lectulum phrenetici silenter accessit, & super eum positus manibus orauit, moxque illum melius habentem in superiora domus secum ad oratorium duxit, vbi libentius orationi pro eo incubuit, & statim sanum cum ad proprium lectum reduxit.

Secunda pars Hist. Ant. D D 4

Quod aeterna ac spiritalia à carnalibus minime A creduntur, quia ea quae audiunt per experi- mentum non nouerunt. lib. 4. cap. 1.

§. XXII.

EX quarto libro dialogorum in principio sum pra sunt, quae sequuntur. Et primo quod homo per peccatum primi hominis inuisibilem cognitionem perdidit, quam scilicet in statu innocentiae habebat. Postquam de paradisi gaudiis culpa exigente pulsus est primus humani generis pater, in huius exilij atque caecitatis, quam patimur, arumnam venit, quia peccando extra semetipsum fusus, iam illa coelestis patriae gaudia, quae prius contemplabatur, videre non potuit. In paradiso quippe homo assueuerat uerbis Dei perfrui, beatorum angelorum spiritibus cordis munditia & celsitudine uisionis interesse. Sed postquam huc cecidit, ab illo, quo implebatur mentis lumine recessit. Ex cuius uidelicet carne nos in huius exilij caecitate nati, audimus quidem esse coelestem patriam, audimus eius ciues angelos Dei: audimus eorumdem angelorum socios spiritus uictorum & perfectorum. Sed carnales quique, quia illa inuisibilia scire non valent per experimentum, dubitant uerum ne sit, quod corporalibus oculis non uident. Quae nimirum dubietas primo parenti nostro esse non potuit, quia & exclusus à paradisi gaudiis, hoc quod amiserat, quia uiderat, recolebat. Hi autem sentire uel recolere audita non possunt, quia eorum nullum, sicut ille saltem de praterito experimentum tenent. Ac si enim praegnans mulier mittatur in carcerem, ibique puerum pariat, qui natus puer in carcere nutritur & crescat. Cui si fortasse mater, quae hunc genuit, solem, lunam, stellas, montes, & campos, uolantes aues, currentes equos nominet, ille qui est in carcere natus & nutritus nihil aliud quam tenebras carceris sciat, & haec quidem esse audiunt: sed quia ea per experimentum non nouit ueraciter esse diffidat. Ita in hac sui exilij caecitate nati homines, dum esse summa & inuisibilia audiunt, diffidunt an haec uera sint, quia sola haec infima, in quibus nati sunt, uisibilia nouerunt. Vnde factum est, ut ipse inuisibilem & uisibilem creator ad humani generis redemptionem uirginis patris ueniret, & spiritum sanctum ad corda nostra mitteret, quatenus per eum uiuificati crederemus, quae adhuc scire experimento non possumus. Quorquor ergo hunc spiritum hereditatis nostrae pignus accepimus, de uita inuisibili non dubitamus. Quisquis autem in hac credulitate adhuc solidus non est, debet proculdubio maiorum dictis fidem adhibere, estque iam per Spiritum sanctum inuisibilem experimentum habentis credere. Nam stultus est puer, si matrem existimat ideo de luce mentiri, quia ipse nihil aliud quam tenebras carceris agnouit.

Sed cum Petrus, cum quo loquitur, subdat, quod qui inuisibilia non credit, profecto infidelis est. Qui autem infidelis est, in eo quod dubitat fidem non querit, sed rationem. Respondet Gregorius. Audacter dico, quia sine fide nec infidelis uiuit. Nam si eundem infidelem percontari uolueris, quam matrem, uel quem patrem habeat, protinus respondet hunc uel illum. Quem si statim requiramus, utrum non nouerit, quando conce-

Egregia similitudine nostra de rebus aeternis in credulitas ostenditur.

Quod si ne fide neque infidelis uiuat. ca. 2.

ptus est, uel uiderit quando natus est, nihil horum se nosse, uel uidisse fatebitur, & tamen quod non uidit credit. Nam illum patrem, illamque se habuisse matrem sine dubitatione testabitur. Habet igitur fidem etiam infideles, sed uinam in Deum: quam si utique haberent, infideles non essent. Sed hinc de sua perfidia redarguendi sunt, hinc ad fidei gratiam prouocandi, quia si de hoc suo corpore credunt, quod minime uiderunt, cur inuisibilia non credunt, quae uideri corporaliter non possunt? Nam quia post mortem carnis uiuat anima, patet ratio, sed fidei admixta.

Probatum anima immortalitas, cap. 3.

§. XXIII.

Tres quippe vitales spiritus creauit Deus omnipotens: unum, qui carne non tegitur, alium, qui carne tegitur, sed cum carne non moritur, tertium qui carne tegitur, & cum carne moritur. Spiritus namque, qui carne non tegitur est angelorum, sed spiritus, qui carne tegitur, & cum carne non moritur, est hominum: spiritus autem, qui carne tegitur, & cum carne moritur est iumentorum omnium brutorum. Homo namque sicut in medio est creatus, ut sit inferior angelo, & superior iumento, ita habet aliquid commune cum angelo, & aliquid commune cum iumento. Immortalitatem quidem [ spiritus ] cum angelo, mortalitatem uero carnis cum iumento: quousque ipsam mortalitatem carnis absorbeat gloria resurrectionis, & inharendo spiritui caro seruetur in perpetuum, quia & ipse spiritus inharendo [ Deo ] seruetur in Deum. Quae tamen caro nec in reprobis inter supplicia deficit perfecte, quia semper deficiendo subsistit, ut qui spiritu & carne peccauerunt, semper essentialiter uiuentes, & carne & spiritu sine fine moriantur.

Sed querit Petrus, cum ita spiritus hominum aperte distinxerit à spiritu iumentorum, cur Salomon in Ecclesiaste sic ait. Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis, idcirco unus est interitus hominis & iumentorum, & aequa utriusque conditio. Sicut enim moritur homo, ita & illa moriuntur, similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumentis amplius. Cuncta de terra facta sunt, & in terram pariter reuertuntur. Respondet Gregorius, quod ex titulo illius libri potest ista quaestio solui. Dicitur enim liber Ecclesiastes, quod proprie in latino eloquio concionator dicitur. In communi uero sententia promittitur, per quam tumultuosae turbae seditio comprimatur. Et cum multi diuersa sentiunt, per concionantis rationem ad unam sententiam perducuntur. Hic ergo liber concionator dicitur, quia Salomon in eo quasi tumultuantis turbae susceptus sensum, ut ea per inquisitionem indicat, quae fortasse per rationem imperita mens sentiat. Nam quot sententias mouet per inquisitionem, quasi tot in se personas diuersorum suscipit. Sed concionator uerax uelut extensa manu omnium tumultus sedat, eosque ad unam sententiam reuocat, cum in eiusdem libri termino ait. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Deum time, & mandata eius serua, hoc est omnis homo. Vnde & alia sunt in libro illo, quae per inquisitionem mouentur, atque alia, quae per rationem satisfaciunt, alia, quae

Triplex uitalis spiritus.

Reprobi cur sine fine uiuant.

Ecclesi. 1.

Ecclesiastes cur liber Salomonis dicatur.

Ecclesi. 12.

ex

ex tentari profert animo, atque adhuc huius mundi delectationibus dediti, alia uero, [ in quibus ea ] quae rationis sunt edisserat, atque animum à delectatione compescat. Vnde & ibi dicit. Hoc mihi uisum est bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur laticia ex labore suo. Et longe inferius subiungit. Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij, quae contraria apparent. Ex qua re ostenditur, quia illud prius ex persona infirmantium intulit, istud posterius ex rationis definitione subiunxit. Et sic de pluribus aliis dictis in eo libro contentis. Quod ergo supra dictum per Salomonem est, homines similes esse iumentis: & nihil habet homo amplius iumentis, uelut ex mente infirmantium humanae suspicionis sententiam proponit, qui tamé ex definitione rationis, suam post modum sententiam profert dicens. Quid habet amplius sapiens stulto? Et quid pauper nisi ut pergat, ubi est uita? Ubi clare ostendit, quod non solum habet homo aliquid amplius à iumento, sed etiam amplius [ ab homine ] stulto, id est malo, hoc uidelicet, quia pergat ad uitam scilicet immortalem.

Quomodo anima sit, quae uideri non potest, cap. 5.

§. XXIII.

Sed more Ecclesiasticus Petrus infirmantium personam in se suscipiens, querit de pluribus, ad aliam uitam pertinentibus. Et quia cum quadam uice eo praesente, dum quidam loqueretur, repente uitalem emisit spiritum, sed anima uerit egredere de corpore fuerit uel non minime uidit. Vnde ualde durum [ sibi ait ] uidetur, ut credantur res esse, quas nullus uidet. Cui respondet Gregorius. Quid mirum Petre, si egredientem animam non uidisti, quam & manentem in corpore non uides? Nunquid modo, cum tecum loqueris, quia uideri in me non potes animam meam, idcirco me ex animam credis? Natura quippe animae inuisibilis est, atque ita ex corpore inuisibiliter egreditur, sicut in corpore inuisibiliter manet. Cui Petrus respondet. Vitam animae in corpore manentis pensare possum ex ipsis motibus corporis, quia nisi corpori anima adesset, eiusdem membra corporis moueri non possent. Vitam uero animae post carnem in quibus motibus quibusue operibus uideo, ut ex rebus uisus esse colligam, quod uideri non possum? Ad quae Gregorius. Non quidem similiter, sed dissimiliter dico: quia sicut uis animae uiuificat & mouet corpus, sic uis diuina implet, quae creauit omnia. Et alia inspirando uiuificat, aliis tribuit, ut uiuant, aliis autem tantum, ut sint praestat. Quia uero esse non dubitas creatam & regentem, impletam & circumplectentem, transcendentem & sustententem, in circumscriptum atque inuisibilem Deum, ita dubitare non debes, hunc inuisibilia obsequia habere. Debent quippe quae ministrant, ad eius similitudinem esse, cui ministrant, ut quae inuisibili seruiunt, inuisibilia esse non dubitentur. Haec autem, quae esse credimus, nisi angelos sanctos & spiritus iustorum? Sicut ergo motum corporis considerans, uitam animae in corpore manentis perpendis ab imo, ita uitam animae exeuntis à corpore perpendere debes à summo, quia potest inuisibiliter uiuere, quem

Deus est in rebus omnibus sicut anima est in corpore.

Ministri Dei sunt inuisibiles.

oportet in obsequio inuisibilis conditoris manere.

Petrus. Recte totum dicitur, sed mens refugit, credere, quod corporeis oculis non ualet uidere. Cui Gregorius respondet. Cum Paulus dicat. Est enim fides sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium, hoc ueraciter dicitur credi, quod non potest uideri. Nam credi iam non potest, quod uideri potest: ut tamen te breuiter reducam ad te, nulla uisibilia nisi per inuisibilia uidentur. Ecce cuncta corporea oculis tui corporis aspiciunt, nec tamen ipse corporeus oculus aliquid corporeum uideret, nisi hunc res incorporata ad uidentum acueret. Nam tolle mentem, quae non uidetur, & incassum patet oculus, qui uidebat. Subtrahe animam corpori, & remanent proculdubio oculi in corpore aperti. Si igitur per se uidebant, cur discedente anima nihil uident? Hinc ergo collige, quia ipsa quoque uisibilia non nisi per inuisibilia uidentur.

Ponit etiam exemplum cum leuantur magna pondera ab homine, quia corpus per se illud non facit, sed anima inuisibilis, quae uiuificat corpus. Nam anima separata omnia manet immobilia. Et subdit. Quae ex re pensandum est, quia in hoc mundo uisibili nihil nisi per creaturam inuisibilem disponitur. Pe. Placent cuncta, quae dicis. Sed sicut uitam animae manentis in corpore ex motu corporis agnosco, ita uitam animae post corpus aptis quibusdam attestationibus agnoscere cupio.

Cui Gregorius. Hac in re, si cor tua dilectionis paratum inuenio, in allegatione minime laboro. Nunquid sancti Apostoli & martyres Christi praesentem uitam despicerent, & in mortem carnis animas ponerent, nisi certiores animarum uitam subsequi scirent? Tu uero inquires, quia uitam animae in corpore manentis ex motibus corporis agnoscis. Sed ecce, & ij qui animas in mortem posuerunt, atque animarum uitam post mortem carnis esse crediderunt, quotidianis miraculis coruscant. Ad extincta eorum corpora uiuentes aegri ueniunt, & sanantur, periuri ueniunt, & à daemonio vexantur, daemones accedunt, & liberantur. Deferuntur mortui, & suscitantur. Pensa itaque eorum animae qualiter uiuunt, illic ubi uiuunt, quorum & hic mortua corpora in tot miraculis uiuunt. Si igitur uitam animae manentis in corpore deprehendis in motu membrorum, cur non perpendis uitam animae post corpus etiam per ossa mortua in uirtute miraculorum?

Paulo superius quaesitum es, quod cuiusdam morientis animam egredientem non uidisti, sed hoc ipsum iam culpa fuit, quod corporeis oculis rem uidere inuisibilem quaesisti. Nam multi nostrorum mentis oculum fide pura & uerbi ratione mundantes, egredientes carne animas frequenter uident. Super qua re inducit plura exempla. Et primo de sancto Benedicto, qui longe positus ab urbe Capuana uidit animam Germani eiusdem ciuitatis episcopi nocte media in globo igneo ad caelum deferri ab angelis.

Deinde etiam exemplum cuiusdam abbatis sancti uiri, qui dicebatur Spes, non longe à Nursia ciuitate morantis, qui cum per quadraginta annos in caecitate corporis mansisset cum magna patientia, per quindenam ante mortem suam dominus ei lumen oculorum restituit, obitum suum ei praedixit, & ad praedicandum monasteriis uicinis

Sicut anima in corpore ex motu membrorum deprehenditur, sic post mortem ex uirtute miraculorum. cap. 6.

De egredientibus animarum, cap. 7.

De egredientibus animarum, Spei abbas. ca. 10.

nis

A.C.550. nis misit. Post quod reuersus sumpto viatico, & inter fratres plallens, decessit. Cuius animam adstantes viderunt, vt columbam ex ore eius exeuntem, & cælum ascendentem.

De transeu Seruuli paralytici, cap. 14.

§. XXV.

Sciendum est autem, ait Gregorius in dicto libro 4. dialogorum, quod saepe animabus exeuntibus electorum, dulces solent laudes cœlestes erumpere, vt dum illam libenter audiunt, dissolutionem carnis ab anima sentire minime permittantur. Vnde in homil. euangelij iam narrasse me memini, quod in ea porticu, quæ euntibus ad ecclesiam beati Clementis est peruia, fuit quidam Seruulus nomine, qui pauper quidem rebus, sed meritis diues erat, quem longa ægrotudo dissoluera. Nam ex quo illum scire potuimus, vsque ad finem vitæ paralyticus iacebat. Quid dicam? quia stare non poterat, qui nunquam in lecto surgere vel ad sedendum valebat, nunquam manum suam ad os ducere, nūquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruendum mater cum fratre aderat, & quicquid ex elemosynis potuisset accipere, hoc manibus suis pauperibus erogabat. Nequaquam literas nouerat, sed scripturæ sacræ sibimet libros emerat, & religiosos quoscunque in hospitalitatem suscipiens, hos coram se legere studiose faciebat. Factumque est, vt iuxta modum suum plene sacram scripturam disceret, cum sicut dixi literas funditus ignoraret. Studebat in dolore semper gratias agere, hymnis Dei & laudibus diebus & noctibus vacare. Sed cum iam tempus esset, vt tanta eius patientia remunerari debuisset, membrorum dolor ad vitalia rediit. Cumque se morti iam proximum agnouit, peregrinos viros atque in hospitalitatem susceptos admonuit vt surgerent, & cum eo psalmos pro expectatione sui exitus decantarent. Cumque cū eis ipse moriens psalleret, voces psallentium cōpescuit, cum magno terrore clamoris dicens. Tacete, tacete. Nunquid non auditis quantæ voces resonent in cœlo? Et dum ad easdem laudes, quas intus audierat, aurem cordis intenderet, sancta illa anima carne soluta est. Qua scilicet exeunte tanta illic fragrantia odoris aspersa est, vt omnes illi, qui aderant, inastimabili suauitate repleverunt.

Beatorū animæ cōlo fruuntur, & dānarij: tataro pūniuntur, cap. 28.

De morte Reparati, ca. 31.

Sicut autem electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quod à die exitus sui ignis reprobos exurat.

Ignem vero gehennæ corporeum non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.

Gothorum tempore quidam spectabilis vir Reparatus nomine, venit ad mortem. Cumque iā mortuum familia lugeret, subito rediit & ait. Citius ad Ecclesiam beati Laurentij martyris, quæ ex nomine conditoris Damasi vocatur, puerum mittite, & quid de Tyburtio presbytero agatur, videat: & renunciare festinet. Qui videlicet Tyburtius tunc subiacere carnalibus desiderijs ferebatur. Cum vero puer pergeret, narrauit idem Reparatus, qui ad se reuersus fuerat, quod illum, vbi ductus fuerat, agnouit, dicens. Paratus fuerat roguis ingens, deductus autem Tyburtius presbyter, in eo est superpositus, atque supposito igne non crematus. Alius autem parabatur roguis, cu-

ius à terra in cælum cacumen pandi videbatur. Cui emissâ voce clamatum est cuius esset. His dictis statim Reparatus defunctus est. Puer vero, qui ad Tyburtium missus fuerat, iam defunctum inuenit.

De ollis Vulcani quid sentiendum, cap. 5.

Ollæ Vulcani in Sicilia (vt solent narrare qui nouerunt) laxatis quotidie sinibus excrescunt, vt mundi termino propinquante, quanto certum est illuc amplius exurendos colligi, tanto & eadem tormentorum loca amplius videantur aperiri. Quod omnipotens Deus ad correptionem vitium in hoc mundo voluit ostendi, vt mentes infidelium, qui inferni tormenta esse non credunt, tormentorum loca videant, quæ audita credere recusant. Quod vero siue electi, siue reprobi, quorum communis causa in opere fuerit, ad loca etiã communia deducantur, veritatis nobis verba satisfacerent, etiam si exempla desissent. Ipse quippe in Euangelio dicit. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Si enim dispar retributio in illa beatitudine non esset, vna potius mansio quàm multæ essent. Multæ ergo mansiones sunt, in quibus & distincti bonorum ordines, & propter meritum consortia communiter latantur, & tamen vnum denarium omnes laborantes accipiunt. Qui multis mansionibus distinguuntur, quia & vna est beatitudo, quam illic percipiunt, & dispar retributionis qualitas, quam per opera diuersa consequuntur. Quæ nimirum veritas iudicij sui diem annuncians ait. Tunc dicam messoribus. Colligite zizania & colligate ea in fasciculos ad comburendum. Messores autem angeli zizania ad comburendum in fasciculos ligant, cum pares paribus in tormentis similibus sociant, vt superbos cum superbis, luxuriosos cum luxuriosis.

Ioan. 14.

Mat. 14.

Superna quoque pietas ex magna suâ misericordiam largitate disponit, vt nonnulli etiam post exitum ad corpus decedant: & tormenta inferni, quæ audita non crediderant, saltem vix pertimescant. Nam illustris vir Stephanus de seipso mihi narrare consueuerat, quia in Constantinopolitana vrbe demoratus pro quadam causa, superueniente infirmitate defunctus est. Cumque medicus & pigmentarius ad aperendum eum, atque condiendum esset quæsitus, & eodem die minime inuentus, subsequenti nocte iacuit inhumatum corpus eius. Qui ductus ad inferni loca vidit multa, quæ prius non credidit audita. Sed cum præsentem illi iudici præsentatus fuisset, ab eo receptus non est, ita vt diceret. Non hunc deduci, sed Stephanum ferrarium iussi. Qui statim reductus in corpus est, & Stephanus ferrarius, qui iuxta eum habitabat, eadem hora defunctus est. Sicque probatum est vera esse verba, quæ audierat, quando hoc effectus mortis Stephani demonstrauit.

Stephanus ad vitam reuocatus.

Quibusdam paruulis regni cœlestis aditus à parentibus clauditur, cap. 17. & 18.

§. XXVI.

Item Gregorius in quarto libro. Cum humanum genus multis atque innumeris vitis sit subiectum, Hierusalem cœlestis patriæ maximam partem ex paruulis vel infantibus puto posse cōpleri, ait Petrus. Cui respondet Gregorius. Etsi omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia

tia morientes ingredi cœleste regnum credendum sit, omnes tamen paruulos, qui iam loqui possunt, regna cœlestia ingredi credendum non est. Quia nonnullis paruulis regni cœlestis eiusdem aditus à parentibus clauditur, si male nutriantur.

Nam quidam vir in hac vrbe notissimus, ante triennium filium habuit annorum, vt arbitror, quinque, quem nimis carnaliter diligens remissè nutrebat, atque idem paruulus (quod dictu graue est) mox vt eius animo aliquid obstitisset, maiestatem Dei blasphemare consueuerat. Qui in hac ante triennium mortalitate percussus, venit ad mortem. Cumque eum suus pater in sinu teneret, sicut hi testati sunt, quæ præsentis fuerunt, ad se malignos spiritus venisse tremantibus oculis puer aspiciens, cœpit clamare. Obsta pater, obsta pater. Qui clamans, declinabat faciem, vt se ab eis in sinu patris absconderet. Quem cum ille tremantem requireret, quid videret, puer respondit. Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixisset, maiestatem nomen protinus blasphemauit, & animam reddidit. Vt enim omnipotens Deus ostenderet, pro quo reatu qualibus executoribus traditus esset, vnde pater suus viuentem conuoluit corrigere hoc morientem permisit iterare, [ vt qui diu per diuinitatis patientiam blasphemus vixerat, quandoque per diuinitatis iudicium blasphemaret & moreretur, ] quatenus reatum suum pater agnosceret, qui paruuli filij animam negligens, non paruulum peccatorem gehennæ ignibus nutrebat. Vbi notandum, quod cum in tali ætate committere paruulus non sit deli capax, vnde nec meriti vel demeriti, dici oportet, quod huic acceleratus fuerat vsus liberi arbitrij, ex quo peccans in ignem æternum demersus est.

De puero quinque annorum exemplū terribile.

De visione cuiusdam militis.

§. XXVII.

Quidam miles in hac vrbe nostra peste percussus, ad extrema peruenit. Qui eductus de corpore exanimis iacuit, sed citius rediit: & quæ cum eo gesta erant, omnibus enarrauit. Aiebat enim, sicut res ipsa tūc innotuit multis, quod pons erat sub quo niger atque caliginosus fumus, & fœtore intolerabilis nebulam exhalans, fluuius decurrebat. Transacto autem ponte, amœna erāt prata atque virètia, odoriferis herbarum floribus exornata, in quibus albatorum hominum conuenticula esse videbantur. Tantūscin loco eodem odor suauitatis inerat, vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes habitantesque latiret. Ibi mansiones diuersorum singula magnitudine lucis plenæ. Ibi quædam miræ potentia edificabatur domus, quæ aureis videbatur laterculis construi, sed cuius esset, agnoscere non potuit. Erant vero super ripam prædicti fluminis nonnulla habitacula, sed alia exurgentis fœtoris nebula tangebatur, alia exurgens fœtor è flumine minime tangebatur. Hæc vero erat in prædicto ponte probatio, vt quisque per eum iniustorum vellet transire, in tenebrosos fœtentisque flumine laberetur. Iusti vero, quibus culpa non obstiteret, securo per eum gressu ac libero ad loca amœna peruenirent. Ibi se etiam Petrus ecclesiasticæ familiæ maiorem, qui ante quadriennium defunctus est, deorsum posuit in locis terribissimis magno ferri pondere deligatum atque depressum vi-

Pons probatio difficillima.

diffe confessus est. Qui cum requireret, cur ita esset, ea se dixit, audisse, quæ nos, qui eum in hac ecclesiastica domo nouimus, sciētes eius acta recolimus. Dictum namque est. Hoc idcirco patitur, quia si quid ei pro facienda vltione iniungebatur, plus ex crudelitatis desiderio, quàm ex obedientia seruiebat, quod sic fuisse nullus, qui eum nouit, ignorat.

A.C.604. Petrus ecclesiasticæ familiæ maioribus quibus pennis ad dictus.

Ibi se quemdam etiam peregrinum presbyterum vidisse fatebatur, qui ad prædictum pontem veniens, tanta per eum autoritate transiit, quanta & hic sinceritate vixit.

In eodem quoque ponte hunc quem superius dixi Stephanum se recognouisse testatus est. Qui dum transire voluisset, pes eius lapsus est, & ex medio corpore iam extra pontem deiectus, à quibusdam viris terribissimis ex flumine surgentibus per coxas deorsum, atque à quibusdam dealbatis & speciosissimis viris corpi per brachium sursum trahi. Cumque hoc luctamen esset, & huic hoc videbat ad corpus reuersus est, & quid de eo plenius gestum sit, non cognouit. Quia in re de eiusdem Stephani vita datur intelligi, quia in eo mala carnis cum elemosynarum operatione certabant. Qui enim per coxas deorsum, per brachia trahebatur sursum, pater nimirum quia elemosynas amauerat, & carnis vitis perfecte non resisterat, quæ eum deorsum trahebant. Sed in illo occulto arbitri examine, quid in eo vicerit, & nos, & eum qui vidit, & reuocatus est, latet. Constat tamen, quia idem Stephanus, postquam (sicut superius narraui) & inferni loca vidit, & ad corpus rediit: perfecte vitam minime correxit. Quod autem in amœnis locis cuiusdam domus laterculis aureis edificari videbatur, non de laterculis materialibus, sed de operibus intelligendum est. Nam qui pramium lucis æternæ elemosynarum largitate promerebitur, nimirum constat, quia auro edificat mansionem suam. Et quia eisdem laterculos aureos ad ædificationem senes & iuuenes, pueri & puella ferebant, vrille viderat, datur intelligi, quod hi, quibus pietas elemosynarum facta est, ipsi illic operatores esse videbantur.

Stephanus cur per brachia sursum, per coxas deorsum traheretur.

Sicut etiam iuxta nos quidam Deus dedit nomine religiosus habitabat, qui calceamenta solebat operari. De quo alter per reuelationem vidit, quod eius domus edificabatur, sed in ea constructores sui solum die sabbati videbantur operari. Qui eiusdem viri postmodum subtiliter vitam requirens, inuenit, quia ex iis, quæ diebus singulis laborabat, quicquid ex victu atque vestitu superesse potuisset, die sabbati ad beati Petri Ecclesiam deferre consueuerat, & indigentibus erogare.

Deus dedit suam domum sabbato edificabat.

TITVLVS XIII. CONTINET GESTA PER ANNOS CENTVM & OCTO, videlicet summorum pontificum & imperatorum, scilicet à Sabina no papa successore Gregorij primi, vsque ad Gregorium secundum. Et à Phoca imperatore, vsque ad Philippicum, ac etiam dicta doctorum Isidori, & Bedæ diuersarum nationum. Et de Machomet & lege sua.

Titulus XIII. CONTINET GESTA PER ANNOS CENTVM & OCTO, videlicet summorum pontificum & imperatorum, scilicet à Sabina no papa successore Gregorij primi, vsque ad Gregorium secundum. Et à Phoca imperatore, vsque ad Philippicum, ac etiam dicta doctorum Isidori, & Bedæ diuersarum nationum. Et de Machomet & lege sua.



sua spurcissima, & erroribus. De multis A etiam sanctis, qui claruerunt vita & miraculis. Et incipit titulus ab anno Domini sexcentesimo quinto, usque ad annum domini septingentesimum decimum tertium. In quo spacio fuerunt per ordinem successiuum isti summi pontifices, Sabinianus, Bonifacius tertius, Bonifacius quartus, Deusdedit, Honorius primus, Seuerinus, Ioannes quartus, Theodorus, Martinus, Eugenius, Vitalianus, Adeodatus, Donus, Agatho, Leo secundus, Benedictus secundus, Ioannes quintus, Conon, Sergius, Ioannes sextus, Ioannes septimus, & Zozimus. Imperatores autem fuerunt Phocas, Heraclius, Constantinus filius Heraclij, Heracliona filius Heraclij, cum matre sua Martina. Constantinus filius Constantini filij Heraclij, qui & Constantinus etiam dictus est. Maxentius (alias Mazeses) qui usurpauit imperium Constantini. Iustinianus secundus filius Constantis. Leo, qui & Leontius, usurpauit imperium, Apfimarum qui & Tyberius est vocatus, usurpauit sibi imperium. Iustinianus praefatus, qui exulauit in Chersoneso, recuperauit imperium occisis Apfimarum & Leontio. Demum Philippicus occiso ab eo Iustiano.

Sabinianus pont. max. 86. sed. men. 5. di. 10. Onuph. An. Ch. 604. praeter D. Gregorium, cuius ipse fuit Apocryphus de eo meminere Paulus Diac. lib. 4. de gest. Longob. cap. D 9. Ioan. Diac. lib. 4. vita D. Greg. & alij, hac autem ex Vinc. lib. 2.2. cap. 10.

De Sabiniano, Bonifacio, Deusdedit, Seuerino, Ioanne, Theodoro papa.

CAPVT I.

OST mortem Gregorij magni, de quo immediate dictum est, cathedram Petri ascendit Sabinianus anno domini 604. Ab initio mundi E quinque millesimo, octingentesimo secundo. Tuscus natione. Qui sedit anno vno, mensibus quinque. Et in principio sui pontificatus fames grauis, cum totam prouinciam fatigaret, venerunt ad eum religiosi & pauperes, quibus sanctus Gregorius ministrare solebat, & dixerunt. Domine papa, quos pater noster Gregorius pascere solebat, tua sanctitas petire non sinat. Quibus verbis indignans papa, sic semper respondebat. Si Gregorius ad famam tuae laudis cunctos populos curauit suscipere, nos omnes non possumus pascere, sicque vacuos remittebat. Vnde sanctus Gregorius tertio ei apparuit, & tertio blande eum corripuit, de sua detractioe, & illius tenacia, & pauperum necessitate. At ille nec ad misericordiam se flexit, nec a detractioe compescuit. Vnde & illi quarto apparens horribiliter

redarguit, & comminans illum in capite percussit, cuius dolore vexatus in breui defunctus est.

Ipsi quoque Romani fame praedicta aggrauati, derogantes ipsi Gregorio iam defuncto, quod thesauros Ecclesiae nimia liberalitate dissipasset, vt refert idem Vincen. vbi supra. cum non adesset persona, in quam exardescerent, memoriam nominis illius in libris suis delere volebant. Libros igitur eius Romanis comburere volentibus, obstitit Petrus diaconus hoc testimonio, quod Spiritum sanctum in specie columbae super caput ipsius Gregorij dictantis saepe viderat. Cuius dicti veritatem probauit, vt dictum est supra. Hic fecit episcopos per diuersa loca 26. Et eo migrante ad dominum, cessauit episcopatus mensibus 11. diebus 25.

Romani & Longobardi pacem firmant, in qua Agilulphi regis filia a Romanis olim capta redimitur. Et ipse Agilulphus rex Longobardorum, qui prius in pluribus locis contra Romanos prospere pugnauerat, & Mantuam & Cremonam ceperat, Adaloaldum filium regem facit, cique Theodeberti regis Francorum filiam uxorem tradit, & cum Francis pacem perpetuam redintegrat. Franci contra Saxones pugnantem magna sua strage superantur.

Eodem tempore, scilicet anno 2. Phocae imperatoris, vt refert Vincen. vbi supra pauper quidam, cum a nauis elemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero, desiste a nobis petere elemosynam, qui nihil hic praeter lapides habemus. Cum autem subiecisset pauper. Ergo omnia vertantur in lapides: quicquid in nauis manducabile erat, conuersum est in lapides colore & formarum permanente.

Bonifacius 3. Pont. Max. 67. sed. men. 8. di. 23. Anno Christi 605.

§. I.

Sabiniano a medio sublato successit in summo pontificatu Bonifacius tertius, numero 64. secundum Ioannem de Col. Fuit natione Romanus, & sedit mensibus octo & diebus 22, & fuit sexagesimus quintus.

Post Bonifacium tertium ecclesiam Romanam suscepit regendam Bonifacius 4. Hic vt refert Vincen. in spec. hist. lib. 24. cap. 13. ex libro pontificum, fuit natione Campanus a Valeria Marforum vrbe, patre Ioanne medico, & sedit annis 5. in ordine summorum pontificum 66. Erat autem mitissimus super omnes homines & misericors. Hic amauit clerum, & zogam integram clero suo dedit. Hic Bonifacius per decretum suum declarauit monachos si praeficiantur ecclesiis curatis seu populis: posse sacramenta eis ministrare dicens 16. q. 1. sunt nonnulli. Sunt nonnulli nullo dogmate fulti, audacissimo quidem zelo magis amaritudinis quam dilectionis inflammati, asserentes monachos: quia mundo mortui sunt, & Deo viuunt, sacerdotalis officij potentia indignos neque penitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolueri posse per sacerdotalis officij diuinitus sibi iniunctam potestatem: sed omnino labuntur. Neque enim beatus Benedictus monachorum praceptor almissus huius rei fuit interdictor aliquo modo, sed secularium negotiorum

Bonifacii 4. Pont. Max. 68. sed. an. 6. m. 8. di. 11. A.C. 606.

edixit expertes fore tantummodo. quod quidem apodicticis documentis, & omnium sanctorum patrum institutis, non solum monachis, sed etiam canonicis magnopere imperatur. Nemo enim militans Deo, implicat se negotiis secularibus, ait Apostolus. Tantorum igitur patrum instituti exemplis, quibus periculosissimum est refragari, credimus a sacerdotibus monachis ligandi soluendique officium digne administrari: si eos digne contigerit, hoc ministerio sublimari. Constituit etiam vt refert Vincen. vbi supra, vt nullus trahatur de ecclesia, & vt nullus acolythus praesumat reliquias sanctorum martyrum lenare.

Hic Pantheon Romae, id est templum, quod nunc dicitur sancta Maria rotunda, quod a gentibus antiquis in honorem Cybeles matris, & omnium deorum fuit dedicatum, & propterea dictum est Pantheon, id est toti diij, a Phoca Caesare impetravit, vt eliminata omni spurcicia idololatricae, in honorem sanctae Mariae & omni martyrum ipsum templum consecraret. Sed postmodum crescente religione Christiana, institutum est in Cal. Nouembris non solum Romae, sed & per totum orbem, vt illa die ab vniuersali ecclesia solemnius celebraretur festum omnium sanctorum.

Postmodum in processu temporis statuit Ecclesia, vt die immediate sequenti celebraretur officium seu commemoratio omnium defunctorum. Et hoc, vt dicit Iaco. de Voragine in legendis sanctorum, ex quadam visione cuiusdam sancti viri, qui in Ecclesia sancti Petri Romae post matutinum in festo omnium sanctorum in oratione positus, vidit in spiritu missam solemnius celebrari a Christo & sanctis eius. Postmodum ductus ad locum purgatorij, vidit animas in variis poenis, & diuersis diuersos cibos deferri, aliqui delicatiores, alij mediocres, alij viles & paucos, alij nullos. Et declaratum est per angelum, refectiones illas esse suffragia, quae sunt a viuentibus pro defunctis suis. Et ei mandatum fuit, vt insinuaret talem visionem, vnde institueretur ab Ecclesia tale officium generale pro defunctis, vt qui, non habent facientes pro eis specialia, saltem illis generalibus subleuantur.

Ex concilio huius Bonifacii quarti, statutum est sic dist. 79. nullus pontifice. Nullus pontifice Romano viuente, aut episcopo ciuitatis suae praesumat loqui, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis eius, adunato clero & filiis Ecclesiae: & tunc electio fiat. Hic etiam obtinuit a Phoca Caesare, vt Romana Ecclesia caput esset & magistra omnium ecclesiarum, quia Ecclesia Constantinopolitana assererat se esse primam omnium ecclesiarum.

Hoc habet Beda in lib. de sex mundi aetatibus. & Diaco. lib. 4. de gestis Longob. cap. 11. Sed quoniam sub quo Bonifacio hoc sit factum hi non expriment, Vincen. lib. 23. cap. 13. & Plat. hoc a Bonifacio 3. factum fuisse commemorant. Blondus tamen dec. 1. lib. 9. & Naucl. gener. 21. hoc quemadmodum D. Anton. ad Bonifacium 4. referunt. Caterum Petrus Galeffus in annotat. in Martyrol. antiquiore in Ecclesia festi omnium sanctorum institutionem esse obseruat ex eo maxime, quod in festo omnium sanctorum D. Augu. sermones extare conspiciantur.

Diaconus & Beda id etiam tradunt locis superiorum citatis. Porro plerique omnes scriptores id sub Bonifacio tertio factum ferunt. Plat. & Onuph. super eundem Blond. & Naucl. Porro nimis impudenter somniant Pseudoeuangelici Pontificem Romanum a Phoca primum hunc honorem accepisse, vt Romana Ecclesia caput omnium ecclesiarum fieret. Nam certe Phoca imperatore antiquior fuit Iustinianus, qui ad Ioannem 2. scribens Cod. de sum. Trin. & fide Cath. reddentes, hac de Pontif. Rom. persona refert, quae caput est omnium sanctarum ecclesiarum, vt nos supra obseruauimus tit. 12. cap. 1. §. 2. antiquiores fuerunt Aphricani patres qui in persecutione Vandalica teste Victore lib. 1. Romanam Ecclesiam omnium ecclesiarum matrem sunt professi, vt nos etiam annotauimus tit. 11. cap. 10. §. 5. Antiquior Constantinus qui in edito tom. 1. Concil. idem adstruit, & nos etiam tit. 11. cap. 1. §. 2. indicamus: denique omnes quotquot fuerunt Catholici idem affirmant. Vt euidenter docet Sand. in lib. 7. de visib. mon. Sed quoniam patriarcha Constantinopolitanus regia vrbe magnificentia elatus & imperatorum vel ositantia vel uacordia abutens, se supra Romanam Ecclesiam efferebat, vel cum ea de aequalitate certare audebat, unde orta est illa contentio que Pelagio 2. & Gregorio cum Ioanne patriarcha Constantinopolitano fuit. De qua D. Anton. tit. 12. cap. 2. & 3. §. 13. ideo Phocas imperator rogatu Bonifacii 3. vel 4. hinc contentioni uolens finem imponere, statuit Romanam Ecclesiam omnium ecclesiarum matrem: & prouide Constantinopolitanam Ecclesiam sicut & ceterarum caput & magistrum. Hoc ex verbis Diaconi & Bedae aperte perspicitur. Hoc ostendunt etiam sacra superioris scriptores Plat. Blond. Naucl. Sabellius. Denique hoc affirmant Turrianum aduersus Andream Frehinsium. Onuph. in Plat. Sand. de visib. mon. lib. 7. Caterum D. Anton. Bonifacium tertium primo in numero Pontificum sexagesimum quartum, & postea sexagesimum quintum esse dicit, secutus diuersos Chronologos qui in horum pontificum numero variant.

Deusdedit Pont. max. 69. sedit an. 3. dies 19. An. Ch. 613.

§. II.

Defuncto praefato Bonifacio, in principio imperij Heraclij successit, & in sede Petri Deusdedit a populo & clero nominatus. Hic natione Romanus, patre Stephano subdiacono, sedit annis duobus, diebus 20. secundum alios annis tribus, & fuit 67.

Sub hoc pontifice misit Heraclius Augustus ad regendum Italiam Eleutherium patricium. Qui vt refert Ioannes de col. Ioannem quemdam qui se in Italia imperatorem appellauerat, apud Neapolim bello victum occidit, & Italiam in magna pace continuit. Sed in processu temporis in superbiam elatus contra dominum suum se regem Italiae appellauit. Et ueniens Romam a fidelibus imperatoris occisus est, cuius caput Constantinopolim ad Heraclium missum est.

Hic papa Deusdedit, inquisitum utrum parentes tenentes filios suos ad baptismum possint potestea aduicem commiseri, id est matrimonio uti pater & mater talium, respondit vt habetur 30. q. 1. peruenit. Et dicit quod beatae memoriae sancti Secunda pars Ant. Hist. E E

A.C. 613. Phocas imperator cur ecclesiam Romanam omnium ecclesiarum caput desinere

Eleutherius Italice exarchus Biblioth. in vita Deusdedit. Blon. li. 9. dec. r. & Onuph.

A.C. 613. An patres qui pueros suos de sacro fonte leuāt, sint separandi. in epist. ad Gordia. ro. 2. cōc. vide quae diximus tit. 12. cap. 6 §. 3.

patres Iulius, Innocentius, & Celestinus, cum plurimorum episcoporum & sacerdotum consensu prohibentes talia perscripserunt, & confirmauerunt, ut nullo modo se in coniugio reciperet viri & mulieres, quicūq; aliqua ratione susceperint suos natos, sed separent se: ne suadente diabolo tale vitium inolecat. haec ibi. Sed hodie tenendum est, quod dicitur extra de cogna. spirituali, cap. 2. videlicet, quod siue scienter, siue ignoranter pater vel mater teneat filium ad baptismum, non propterea sunt separandi, scilicet quo ad debitum exigendum vel reddendum. Vnde quod in dicto cap. peruenit, dicitur, quod sint separandi, intelligitur, ut dicit gloss. si induci possunt ad continentiam, vel quousque poeniteant de peccato. Nam tales utique peccant hoc faciēdo, tenendo scilicet proprios filios ad baptismum vel christina, extra casum necessitatis.

Huius tempore Sisebutus, qui & Sisebatus rex Gothorum, qui effectus erat Christianus, plurimas Hispaniae ciuitates, quae a Romanis defecerat recepit in suas, & ludaeos, qui in suo regno morabantur, grauioribus poenis ad baptismum induxit: de quo Sisebutus habetur dist. 45. de Iudaeis.

Post hunc Romanam Ecclesiam suscepit regendam Honorius primus, natione Campanus, ex patre Petronio consule, qui sedit annis 11. mensibus 11. diebus 17. Hic multa bona fecit Ecclesiis, & adificauit Romae Ecclesiam beatae Agnetis, quae est via Nomentana, & eam dorauit multis possessionibus, & alias etiam ecclesias costruxit. Secundum alios sedit annis 13. & fuit in ordine pontificum sexagesimus octauus. Hic fecit ordinationes tres, & ordinauit presbyteros 13. diaconos 10. & episcopos per diuersa loca octoginta unum: sepultus apud sanctum Petrum. Et eo mortuo cessauit episcopatus anno vno & mensibus 7. diebus 18.

Ante istum Honorium quidam ponunt alium Bonifacium quintum, sed alij non, & ita videtur verum.

Honorio ex hac luce subtracto, creatus est pontifex summus Severinus, natione Romanus, patre Labieno. Hic solum anno vno duobus mensibus & diebus 4. praefuit Ecclesiae. Alij dicunt annis duobus. Quo mortuo, cessauit episcopatus mensibus 4. & diebus 22.

Dum adhuc esset electus, & principis expe-

Qui inter pontificem Deu sedet & Honorium primum, Bonifacium quintum interserunt, sunt quatuor. Nam Nicolaus Maiacutus qui versibus Catalogum Pontificum Romanorum ad sua usque tempora est complexus, & Platina, & Blondus & Nauclerus, & Onuph. & Genebrardus eum recensent. Quare sic de eo scribit Onuph. Bonifacius quintus Pont. max. 70. Neapolitanus Ioannes filius sedit an. 5. men. 10. Consecratus 7. Cal. Ianu. ineunte An. Ch. 617. Ordinationes duas mense Decembri episcoporum 29. presbyterorum 26. & Diaconorum 4. fecit. Obijt 8. Cal. Nouemb. an. 622. sepultus ad S. Petrum. Statuta vero praecipientia ut nullus ab Ecclesia trahatur, & ut nullus acolythus praesumat reliquias martyrum ab Ecclesia leuare, huic Bonifacio 5. assignantur. Cerre D. Anton. qui Bonifacium tertium fuisse scribit sexagesimum quartum & sexagesimum quintum hunc Bonifacium quintum penitus omittere non videtur.

Bonifacius quintus Severinus pot. max. 72. sed. an. 1. mē. 9. di. 18. A.C. 639.

Etaretur assensus, ad suggestionem Mauricij charularij Isaacius patricius, & hexarchus, qui eo tempore regebat Italiam, Romam venit: atque omnem thesaurum, quem Honorius, & alij summi pontifices in Ecclesia Lateranensi congregauerunt, quem Christiani imperatores seu patricij & consules pro redemptione animarum suarū beato Petro dereliquerant, ut pauperibus per manus Apostolicas largirentur, vel pro redimendis captiuis, abstulit, cuius partem ad urbem regiam imperatori Heraclio misit, aliam partem sibi, & militibus retinuit; sed mala morte finiuit dies suos.

Post Seuerinum insulam Romani pontificatus suscepit Ioannes, natione Dalmata, patre Venatio, qui sedit anno vno & mensibus 8. & diebus 18. Hic multas pecunias per Dalmatiam & Istriam misit per sanctissimum, & fidelissimum abbatem Martinum pro redemptione captiuorum, qui capti a barbaris tenebantur. Hoc mortuo cessauit episcopatus mense vno, diebus 23.

Ioanne papa ad patres migrante, praefuit Romae episcopus Theodorus, natione Graecus patre Theodoro episcopo Hierosolymis oriundo. Qui sedit annis 6. mensibus 5. diebus 18. Hic fuit amator pauperum, & misericors super omnes. Vnde omnia, quae habere poterat, expendebat in pauperes, & redimendos captiuos. Hic beatus pontifex leuauit corpora sanctorum Primi & Feliciani, quae prius sepulta erant in arenario, & cum honore recondidit in Calio monte, in Ecclesia sancti Stephani construens ibi pulchrum oratorium in honorem dictorum sanctorum. Et sub hoc Theodoro papa moritur Heraclius imperator, & Theodoro successit Martinus.

S. Martinus Pont. max. 75. sed. an. 6. men. 4. di. 7. An. Ch. 647.

§. III.

Martinus de ciuitate Tudertina, prouincia Tusciae, patre Fabricio, ad summum presulatum assumptus est 72. In quo sedit annis 6. mense vno, & diebus 26. Huius temporibus Paulus Constantinopolitanae urbis episcopus, inflatus superbia spiritu, aduersus rectum sanctae Dei Ecclesiae dogma audacter praesumpserat patris definitionibus contraire. Insuper studuit ad cooperimentum sui erroris, quibusdam subreptionibus, ut & clementissimo principi Constantio imperatori nepoti Heraclij imperatoris ex filio, scilicet eius genito (qui Heraclius imperator etiam ipse incidit in illum errorem Monothelitarum, suauis & doctrina patriarchae Constantinopolitani, ut refert Vincen. specu. hist. lib. 24. cap. 84. post Hagonē, & ex gestis pontificum) suaderet typum

Typus est hoc loco editum imperatoris, quo sua is de fide depromit sententiam, quale Constantinus edidit tom. 1. Concil. & Justinian. tom. 2. & Cod. de summa Trin. & fide Cathol. sic usurpauit Bibliothecarius typum hoc loco, sicut §. 1. rogam pro largitione & donatio idem sumpserat, inquit, rogam integram clero suo dedit. Est enim roga pecunia summa qua sacellaris, id est thesaurarius distribuabat, & erogationem seu munus vel donatum & stipendium significat. Onuph. in inter. Nom. Ecclesi.

exponere

Theodorus Pont. max. 74. sed. an. 6. m. 5. d. 19. A.C. 640.

Paulus Constantinopolitanae patriarcha haereticus

A.C. 613. Pauli contra scilicet Apostoli caulas.

exponere, quo catholicum dogma destrueret, afferente ipso Paulo vnam tantum in Christo voluntatem & operationem fuisse, cum secundum fidei veritatem duplex sit, scilicet diuina & humana. Et in tantum hoc Paulus ipse studuit praesumere, ut altare sanctae sedis Apostolicae, quod erat in domo Placidiae sacrum in venerabili oraculo subuertens diriperet: prohibens ne adorandam sanctam & immaculatam hostiam Apostolicam nostri ibi offerre valeant, nec communione sacramenta percipere. Qui videlicet Apostolicam, quia ex praecipione Apostolicae autoritatis monuerunt eum ut de tali haeretico inuentu recederet, persecutionibus diuersis cum aliis orthodoxis viris & venerabilibus sacerdotibus infectus est eos; quosdam eorum custodiae retrudens, alios in exilium deportans, alios verberibus submittens, quibus pene omnem mundum, conturbantibus, ex diuersis locis querelas ad apostolicam sedem plurimum orthodoxi detulisse monstrant, coniuuantes, ut totius mali tanquam euerfionis per Apostolicam auctoritatem abscindatur commentum, quatenus minime totius corpus Ecclesiae Catholicae nocibilis eorum haeresis languor distumperet valeat.

Lateranensis Synodus sub Martino 1. A.C. 650 extat. ro. 2. Concil.

Tunc Martinus sanctissimus misit & congregauit episcopos in urbe Romana numero centum & quinquaginta, & fecit synodum secundum instituta patrum orthodoxorum in Ecclesia sancti Saluatoris iuxta episcopium Lateranense. Sedentibus ergo Episcopis, & presbyteris, adstantibus diaconibus & clero vniuerso, condemnauerunt Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhū, & Paulū Constantinopolitanam patriarcham qui nouitates contra immaculatam fidem praesumerunt innectere, anathematizantes eos & eorum sequaces. [Quae synodus hodie archiuo Ecclesiae continetur.] Et faciens exemplaria per omnem regionem orientis & occidentis direxit, [ & per manus orthodoxorum fidelium disseminauit.]

Illis autem diebus mandauit imperator ire in Italiam Olympium cubicularium hexarchum ad regendam omnem Italiam, & praecipit ei dicens. Oportet gloriam tuam sicut nobis suggestit Paulus patriarcha, huius a Deo conseruandae urbis peragere. Et quidem inuenieris prouinciam italem consentientem in typo a nobis exposito, tene omnes, qui ibi sunt episcopos, ut in eodem subscribant. Si autem potueris suadere exercitui ibi consistenti, iubeamus teneri Martinum papam, & postmodum per omnes Ecclesias legere eum, qui factus est a nobis, orthodoxus typus, & omnes episcopi Italiae in ipso subscribant. Si autem inuenieris contrarium in tali causa exercitum, tunc citum habeto donec obrinueris prouinciam, & potueris tibi aggregare exercitum tam Romanae quam Rauennatis ciuitatis, ut ea, quae tibi praecipita sunt, quam citissime explere valeas.

Hexarchus contra S. R. E. praualere non potuit.

Qui praedictus Olympius veniens in ciuitatem Romanam, inuenit sanctam Romanam Ecclesiam coadunatam cum omnibus episcopis Italiae, Et volens sibi iussu implere, armans secum exercitum, voluit schisma sanctae Romanae Ecclesiae introumittere. Hoc autem per plurimum tempus actum est, sed non permisit Deus hoc perficere, quod nitebatur. Videns ergo se superatum a sancta & Apostolica Ecclesia, quod non per manum armatam facere potuit, quasi subreptio mo-

do, intra missarum solemniam [nisus est implere. Nam] in Ecclesia sanctae Mariae maioris, dum ei porrigeret sanctissimus papa communionem ut Catholico, voluit papam perimere, ut mandauerat spathario suo. Sed omnipotens Deus, qui solitus est suos orthodoxos circumferere, ipse excocauit spatharium Olympij hexarchi, qui non est permittus videre pontificem, quando hexarcho communionem dedit, vel pacem porrexit. Quod postea praedictus armiger diuersis cum iuramentis professus est. Cernens autem Olympius hexarchus, quia dominus protegeret Martinum papam, necesse habuit cum eo concordare, & omnia quae iussa fuerant, ei intimare. Et facta pace cum Ecclesia, colligens exercitum profectus est in Siciliam aduersus gentem Saracenorum, qui ibi inhabitabant. Et exigentibus demeritis hominum, maior interitus in exercitu Romano peruenit. Post quod etiam ipse hexarchus Olympius interijt.

Demum directus est ab imperatore Theodoro hexarchus cognomento Calliopa, cum alio Theodoro cubiculario imperiali cum iussione, ut tollerent Martinum papam, & mitterent Constantinopolim, quod & fecerunt. Et ibi existens requisitus est ab imperatore, ut assentiret & probaret typum Pauli patriarchae Constantinopolitani. Cum autem nullo modo acquiesceret, missus est vir sanctissimus Martinus in Chersonesum exilij causa. Et ibi tandem vitam finiuit ad dominum migrans martyrio diutini exilij fatigatus. Per quem dominus multa mirabilia operatur ad sepulchrum eius. Celebratur autem eius festum mense Nouembris, die praecedenti festum beati Martini episcopi & confessoris. Fecit autem ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros 11. diacones 5. & episcopos per diuersa loca triginta duos.

Multa habentur in decretis statuta huius Martini ex eius concilio. Vnde 26. q. 7. non liceat ex concilio Martini papa dicitur. Non liceat Christianis tenere traditiones gentium, & obseruare vel colere clemēta aut luna aut stellarum cursus, aut inanem signorum fallaciam pro domo facienda, vel propter segetes vel arbores plantandas, vel coniugia socianda. Scriptum est enim. Omnia quaecunque facitis, in verbo aut in opere, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.

Nec in collectionibus herbarum, quae medicinales sunt, aliquas obseruationes aut incantationes liceat attendere, nisi tantum cum symbolo diuino & dominica oratione, ut solum Deus creator omnium, & dominus honoretur.

Si quis autem paganorum consuetudinem sequens diuinis & sortilegis in domum suam introuiderit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, vel lustrationes paganorum fa-

Martinus Bracarensis episcopus capitula aliquot ex Graecorum synodis collegit, & latinitate donauit. Quae Gratianus in decretis sub nomine Martini Papa nominis similitudine deceptus huc illicque disperfit. Secutus igitur Gratianum errorem D. Antoninus Martino papa, decreta attribuit, quae ab illo nunquam edita fuerunt. Quare nos illa suo proprio collectori afferimus. Extant haec capitula tom. 2. Concil.

Secunda pars Hist. Ant. E E 2

A.C. 613. Spathari id est factus hexarchi volens potestatem perimere excocatur.

Mart. Bra car. ca. 72. ro. 1. Coc. Colof. 3.

A.C. 634 ciant, quinque annis penitentiam agant. Mulieribus quoque Christianorum non liceat in suis lanificiis vanitatem obseruare, sed Deum inuocent adiutorem, qui eis texendi sapientiam donauit.

Die dominica non ieiunandum. cap. 17.

Item ex concilio Martini huius dist. 39. cap. vlt. Si quis presbyter, vel diaconus ab aliqua necessitate, die dominica pro quadam religione ieiunauerit, sicut Manichaei, anathema sit.

Item ex concilio eiusdem dist. 44. non liceat. Non liceat sacerdotes vel clericos, sed nec religiofos laicos conuiuia facere de confertis.

Nec oportet clericos, vel laicos religiofos ante sacram horam, diei tertiam inire conuiuia. Nec aliquando clericos nisi hymno dicto edere panem, & post cibos gratias auctori Deo referre.

Item ex concilio Martini, de conf. dist. 2. non oportet, dicitur, Non oportet aliquid aliud in sanctuario offerri, (scilicet ad consecrandum) praeter vinum & aquam, & panem, quae in typo Christi benedicuntur, quia dum in cruce penderet, de corpore eius sanguis fluxit, & aqua. Haec tria unum sunt in Christo Iesu: haec hostia & oblatio Dei in odorem suauitatis.

Seruus a domino religionis causa non separandus. c. 47.

Item ex concilio eiusdem 17. q. 4. si quis seruuum. Si quis seruuum alienum causa religionis doceat contempnere dominum suum, & recedere a seruitio eius durissime in omnibus arguatur. Intellige in rebus licitis seruientem.

Multa alia decreta sunt eius diuersis locis in libro decretorum dispersa. Reperitur etiam quaedam decretalis epistola ipsius Martini papae ad sanctum Amandum, secundum Vincen. lib. 24. spec. hist. in qua significabat eundem Amandum voluisse pastorale obsequium deponere, pro eorum inobedientia, qui presbyteri vel diaconi post suas ordinationes in lapsum inquinabantur, a qua voluntate illum dehortatur ille beatissimus papa, suadens eum ad patientiam, & commonens, vt nullam eis in delicto compulsionem exhibeat, sed lapsos omnes ab officio deponat, & eos in iugem penitentiam mittat. Si enim (inquit) tales quaerimus ad sacros ordines promouendos, quos nulla ruga, nullum vitae contagium ab ordinibus sacris praepediat, quanto magis si post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & praeparationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus est cum manibus lutulentis atque pollutis nostrae salutis tractare mysterium? Sicque huiusmodi semper iuxta sanctorum cano-nis statuta in hac vita depositus, vt illum, qui mentis interna scrutatur, nullamque de ouibus errare congaudet, dum aspexerit synceram penitentiam eius in terribili iudicio habeat reconciliatum. haec ille.

De rebus Ecclesiae dispensandis Mart. Brocat. c. 26.

Idem in concilio 10. q. 2. ca. penult. ait. Episcopus in rebus Ecclesiae habeat potestatem, vt dispenset necessitatem habentibus cum omni reuerentia & timore Dei. Participare etiam eum o-

A verbo Graco συμπληρω, quod est cōfero, συμπληρω, quasi dicas confertū, deducitur. Hoc autē nomen tam apud graecos quam latinos auctores id est quod plures in vnum ad cenam conferunt. Vt et igitur hic canon de confertis, id est de symbolis conuiuia facere, quae a clericis non licet in vnum conferre, vnde conuiuia more popularium hominum faciunt.

A portet, quae necessaria sunt, si tamen ipse, aut qui cum eo sunt fratres indigerint aliquo, vt necessitate nullo modo patiantur secundum apostolum dicentem. Victu tantum & vestitu contenti simus. Si autem res ecclesiasticas episcopus in suas proprias voluitates usurpare voluerit, aut fratribus vel filiis, vel quibuscuque propinquis suis dederit potestatem, vt per eos patenter res laedantur Ecclesiae, hunc oportet obnoxium esse concilio.

A.C. 514. Tim. 6.

Item ex concilio Martini praefati 11. q. 3. si quis episcopus dicitur, Si quis episcopus excommunicatus fuerit in concilio, siue presbyter, siue diaconus a suo episcopo, & post excommunicationem praesumpserit facere oblationem, vel matutinum vel vespertinum sacrificium quasi in officio suo agere sicut prius, non liceat ei, nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec vltra reconciliari.

De clericis excommunicatis ca. 17.

Item ex concilio Martini dist. lib. si quis vidua dicitur. Si quis viduum, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum. Quod si obreperit, deiiciatur. Similiter si homicidij, aut facti, aut praeepto, aut consilio, aut defensione post baptismum conscius fuerit.

Item ex concilio Martini dist. lib. si quis vidua dicitur. Si quis viduum, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum. Quod si obreperit, deiiciatur. Similiter si homicidij, aut facti, aut praeepto, aut consilio, aut defensione post baptismum conscius fuerit.

Eugenius Pont. max. 76. sed. an. 2. men. 9. An. Ch. 654.

§. IIII.

Papa Martino primo martyri pretioso successit in sede Petri Eugenius, natione Romanus, patre Rufiniano, qui sedit annis 2. mensibus 9. diebus 14. Sub hoc pontifice Petrus patriarcha Constantinopolitanus, qui Paulo successerat haereticus, iuxta antiquum morem misit Romanam synodalem epistolam, adeo obscuram, vt quid vellet non intelligeretur. In qua minime declarabat operationes duas in domino Iesu Christo. Quae recitata, nec clerus, nec populus illa recipere voluit. Quo mortuo cessauit episcopatus mense vno & diebus 24.

Defuncto Eugenio creatus est pontifex sum-

b Totum studium huius pontificis fuit in Dei cultu & religione. Quare tantum in Ecclesia ordinauit, ad veterem formam & puritatem cultum Dei reuocauit, organa & instrumenta musica Ecclesiis adhibuit, fidem & religionem de Deo, de Trinitate, de duabus naturis Christi contra imperatorem haereticum & Monothelitam defendit, vt Theodoro Constantinopolitano episcopo mediante pene de medio sublatus sit. Misit Theodorum & Adrianum in Britanniam ad propaganda ea, quae per D. Gregorium fuerant cepta. Beda in histor. lib. 4. cap. 1. & lib. 2. de rat. Temp. Denique totus eius pontificatus fuit sanctissimus, vt etiam testatur Platina. Spiritu sancto redarguente Lutheranos & Calvinistas, qui causantur Romanam sedem An. Ch. 666. qui est plenus numerus antichristi, & sub hoc pontifice fluxit in apertam impietatem & regni Antichristiani professionem erupisse, argumentum aliquod captantes attribuendi Apostolico principi, quod de Mahomete & Mahometanis prae-dixit D. Ioannes. An iniquitatis mysterium potuit exprimere Vitalianus, qui totus sanctitati & reformationis Ecclesiae intentus erat, qui sanctissimus ab historicis nominatur, qui apud eosdem regulam ecclesiasticam

Vitaliani pontificis studij & pietas.

A.C. 676 fasticam & vigorem, (vt mos est) conseruat. Biblioth. qui denique de Deo, de Trinitate, & de filio Dei eiusque sanctissima persona atque naturis cum sui capitis periculo tueretur ac defendit: Geneb.

Constantinus templo spoliatum a suis necatur.

mus Vitalianus. Hic Constantio, qui etiam Constantinus dictus est, imperatori nepoti Heraclij ad urbem venienti, vt Longobardos de Italia eiiceret (qui tamen non valuit praualere, sed in tugam cum suis conuersus est) sexto ab vrbe miliario reuenter occurrit, eumque ab beati Petri limina vsque perduxit. Et cum in vrbe iam 22. dies resedisset, magna tractus cupiditate, varia ornamentorum genera ex aere & marmore in Tiberim vexit, vt illa Constantinopolim transferret. Qui in Siciliam transiens per nauigium, a suis in balneis occisus est: vt inde posteriores exemplum capiant ecclesias non spoliant. Hic Vitalianus de Campania ortus ciuitate Signia, patre Anastasio, sedit annis 14. mensibus 6.

Vitaliano ad Dominum migrante positus est in sede Petri Adeodatus nomine, Romanus natione, & monachus, patre Iouiniano. Qui praefuit Ecclesiae annis 4. mensibus 2. diebus 10. Fuit hic mitissimus & pauperibus largissimus. Et Ecclesiam apostolorum via Ostiensium instaurauit. Hic inuenit in vrbe Roma, in quodam monasterio, quod appellatur Boziana Nestorianitas monachos Syros, quos per diuersa loca diuisit, in quo monachos Romanos instituit. Ecclesiam etiam sanctae Euphemiae Roma: dedicauit. Clerum diuersis ordinibus & honoribus ampliauit. Vnam ordinationem fecit, in qua presbyteros decem, diaconos quinque, & episcopos sex ordinauit. Quo mortuo cessauit episcopatus mensibus 2. diebus 16.

Donus a. Hias Domnio & Donus Pont. max. 79. sed. an. 2. m. 4. d. 10. A.C. 676.

Post Adeodatum Romanam suscepit regendam ecclesiam Donus. Qui sedit anno vno, mensibus quinque. Huius tempore ab Augusti mense stella per tres menses radiis caelos penetrans a parte orientis a galli cantu vsque in mane apparebat. Et inde maxima mortalitas in illis partibus est secuta, vt refert Vincen. spec. histo. post Sigebertum. Hic arrium beati Petri Roma: (qui paradisus dicitur) magnis & latis marmoribus strauit. Et eo praesidente Ecclesia Rauennas, quae spiritu superbia plena se separauerat a matre sua Romana Ecclesia, denuo se pristinae Romanae ecclesiae humilitate subiugauit.

Ediltrudis regina tribus nuptis viris virgo existens. Bed. li. 4. cap. 19.

Agatho Dono successit in summo pontificatu. Et circa illa tempora in Anglia claruit Ediltrudis regina, quae tribus nupta viris virgo permansit. Cuius mortuae corpus post vndecim sepulturae suae annos incorruptum est inuentum, vt refert Vincen. post Sigebertum vbi supra. Agatho papa sic ait dist. 19. cap. 2. Sic omnes sedis Apostolicae functiones accipiendae sunt, tanquam ipsius diuina voce Petri firmatae.

Dum autem Agatho federet in cathedra Petri, qui Siculus fuit, & annis duobus & mensibus sex, & diebus quatuor sedit, tempore Constantini tertij pronepotis Heraclij, ipso procurante, vt piissimo & Catholico imperatore, celebrata est sexta synodus vniuersalis apud Constantinopolim ducentorum octoginta nouem episcoporum. In qua

a Hoc a Dono Pont. max. factum fuisse in vita eiusdem scribit Biblioth. vt habetur to. 2. concilio

praefuerunt quidam legati missi ab Agathone papa, quia ipse praesentio illuc ire non valuit. Et diligentissime examinata materia determinatum est in Christo duas esse naturas, vnde & voluntates & operationes, scilicet diuinam & humanam. Cui determinationi assensit Gregorius patriarcha Constantinopolitanus, & imperator ipse, reprobato errore Monothelitarum asserentium vnam tantum in Christo naturam, & pro haeresi anathematizato. In quo errore permanens Macarius patriarcha Antiochenus, damnatus & exiliatus fuit. Et de hac synodo fit mentio dist. 16. cap. 6. De hoc etiam habetur dist. 63. Agatho. Solutioque concilio tantam gratiam dedit Deus legatis Apostolicae sedis in conspectu Graecorum popularum, quod in ipsa regia vrbe, scilicet Constantinopoli, in die sancto Paschae Ioannes Cardinalis episcopus Portuensis, & tunc legatus missam in basilica sanctae Sophiae latine solemniter celebraret in conspectu patriarchae Constantinopolitani, & imperatoris, & omnis populi. Eo mortuo cessauit episcopatus mensibus sex.

A.C. 676. Sexta Synodus vniuersalis Constantinopolitana 3. celebrata. A.C. 682.

S. Leo 2. pont. max. 91. sed. men. 11. di. 19. An. Ch. 682.

§. V.

Hic autem Agathoni ex peste, quae tunc maxima fuit in vrbe, subtrahito, successit in summo pontificatu Leo iunior, natione Siculus, patre Paulo, qui sedit mensibus 10. diebus 17. Fuit autem hic vir eloquentissimus, vt narrat Ioan. de col. Et in vtraque lingua graeca & latina sufficienter instructus, & in scripturis sacris valde eruditus, sed & paupertatis amator, pauperibus largus. Redemptibus ergo legatis de Graecia, ipse Leo iam praesens factus ipsam synodum in Graeco scriptam, id est capitula eius seu decreta de Graeco transtulit in latinum. Hic constituit inter cetera, vt qui ordinatus fuerit archiepiscopus, nulla consuetudine pro vsu pallij aut diuersis officiis Ecclesiae aliquid persequere debeat.

Colitur 28. Iun.

In pace autem eo quiescente, assumptus est ad regendam ecclesiam vniuersalem Benedictus natione Romanus, patre Ioanne, qui sedit mensibus decem, diebus 22. Hic a prima aetate secundum Ioan. de col. in diuersis officiis militauit in Romana Ecclesia, in quo vere benedictionis gratia redundabat. Fuit enim humilis, pius, & misericors, & mansuetus, & qui ad pontificium digne summum promoueri mereretur.

Benedictus 2. 1. 6. ti. max. 82. sed. m. 10. di. 17. A.C. 684.

Hic suscepit imperialem constitutionem a Constantino praefato imperatore ad clerum, & populum, & exercitum scriptam, in qua cauebatur, vt qui electus fuerit in apostolicam sedem Roma: euestigio & absque tarditate non expectata de cetero principis iussione pontifex ordinetur. Sub isto pontifice mons Vesuuus, qui est in Campania, non longe a Neapoli, mense Martij eructauit incendium per dies multos, adeo vt circumquaque omnia loca fauillis & cineribus combusta remanerent.

Defuncto isto creatus est papa Ioannes quintus, natione Syrus de Antiochia, patre Cyriaco. Qui sedit anno vno, diebus octo, secundum Ioan. de col. Hic fuit vir valde strenuus, & scientia litterarum valde doctus, qui fuerat vnus ex legatis missis in Graeciam ad synodum ab Agathone. Ad Secunda pars Hist. Ant. EE 3

Ioannes 5. Pont. max. 83. sed. an. 1. di. 9.

A.C. 687. huius instinctum, & preces pius princeps Con-

Schisma in Romana Ecclesia.

S. VI.

Decedente autem praefato Ioanne papa Ro-

Cuno seu Conon Pont. max. 84. sed. m. 11. A.C. 687.

Alind in ecclesia schitina.

Sergius Pont. ma. 85. sed. an. 13. m. 8. d. 23. A.C. 687.

sehalis autem cum adhuc hoc idem facere reue-

A.C. 687.

Crucisdo minica pars inue ca. Ado in Chion. Vinc. ex Hellinan- do lib. 23. cap. 127. Blon. lib. 10. dec. 1.

Hic in sacratio sancti Petri inuenit captiuit argenteam in loco obscurissimo multae annositate,

Irem de consec. dist. 2. triforme. Sergius papa inquit. Triforme est corpus domini, pars oblata in calicem missa corpus Christi, quod iam resurrexit monstrat.

Ioanes 6. Pont. ma. 86. sed. ar. 3. m. 2. d. 11. A.C. 700.

Huic Sergio successit in Romana sede Ioannes natione Graecus, qui sedit annis tribus, duobus mensibus, diebus 12.

Quo tempore Gisulphus Longobardus dux Beneuentanorum, cum Longobardorum exercitu Campaniam intrauit, ubi rapinis, incendiis, caede omnia conturbans, cum non esset qui posset resistere, multos secum captiuos adduxit.

Ioanes 7. Pont. ma. 87. sed. a. 2. m. 7. d. 17. A.C. 705.

Successit Ioanni alius eiusdem nominis Ioannes septimus natione Graecus, patre Platone, qui sedit annis 2. mensibus 7. diebus 17.

Huius tempore Arithberthus rex Longobar-

Ex hoc loco, qui ut annotauimus ex Paulo diacono desumptus a Guilielmo de Nangiaco, Blondo lib. 10. & Beda lib. de rat. temp. & ab aliis confirmatur, manifeste perspicitur magnam Italiae partem ad us Rom. Pont. idque a multo spectasse tempore. Quod si Alpes Cottiae fuerunt iuris Roman. Pont. ante illa tempora, quae erem libenter an ante Longobardorum aduentum vel post. Et quidem post Longobardorum aduentum eas Romani Pontificis ditioni subiectas fuisse, parum verisimile videtur, cum

C6firmatur Constantini donatio.

cum bis ut ex D. Gregorio & historiis constat, nihil Rom. Pontifici conulerint, se ad eam potius bonis opibus suis spoliare contenderint.

Iustinianus 2. quid sit tenendū Rom. pontificē consulit.

Ca. 4 § 9.

Sifinnius Pont. ma. 89. sed. di. 10. A.C. 707.

Pontifices septimi seculi praestantissimi.

ab imperatoribus vexati, nisi eximia ciuium Romanorum & militum beneuolentia mortem vitare potuerunt.

dorum, patrimonium Alpium Cottiarum, quod ad ius beati Petri pertinebat, & longissimis temporibus Longobardi possederant, & tenebant, donatione literis aureis exarata iuri proprio beati Petri restituit.

Quidam ponunt ante istum Constantinum papam Zoizium natione Syrum, qui a nonnullis Sifinnius, ab aliis vero Sofinus dicitur, qui sedit tantum diebus 20. qui ita humore podagrico tenebatur adstrictus, ut nihil agere posset.

De S. Isidoro Hispanensi episcopo, de quo Braulio tom. 2. Sur. Trium. de Script. Eccles. Sixt. Sen. lib. 4. Biblioth. sancti.



A.C. 650. qui in ecclesia Christi deseruiunt, quorum gradus & nomina sunt hæc. Ostiarius, psalmista, lector, exorcista, acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus. Ordo episcoporum quadripartitus est, id est in patriarchis, archiepiscopis, metropolitans, & episcopis. Et subsequenter ponit etymologiam & interpretationem horum ordinum. Quomodo autem psalmistatus & episcopatus dicantur ordines, & utrum sint septem an nouem, vide in 3. parte sum. in tit. de sacramentis.

Qualis debeat esse clericorum conuersatio. ibi. ca. 2. Quid autem pertineat ad officium vniuscuiusque horum ordinum, declarat idem Isidorus dist. 25. perlectis. Qualiter autem viuere & conuersari debeant clerici, ostendit idem Isid. de vita clericorum. & dist. 23. his igitur. vbi dicitur. His igitur lege parum cauetur, vt à vulgari vita seclusi à mundi voluptatibus se abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint. Coniuiua publica fugiant, priuata non tantum pudica, sed & sobria colant. Vsuris nequaquam incumbant, nec turpi occupationibus lucrorum, non fraudis cuiuscunque studium appetant. Amorem pecunie quasi materiam cunctorum criminum fugiant. Sæcularia officia negotiisque abiciant (alias abnuant.) Honoris gradum per ambitionem non suscipiant. Pro beneficiis medicinarum Dei mueria non suscipiant. Dolos & coniurationes caueant. Odium, æmulationes, obreclationes, atque inuidiam fugiant. Non vagi oculis, non effræni lingua aut peritanti, fluidoque gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant. Obsecantatem membrorum etiam, & verborum sicut & operum penitus execrentur. Vi duarum & virginum frequentationem penitus fugiant. Contubernia extranearum feminarum nulare appetant. Castimoniam quoque inuolari corporis perpetuo conseruare studeant. Seniores quoque debitam præbeant obedientiam. Neque vilius iactantia studio semetiplos extollant. Postremo doctrinæ, lectionibus, hymnis, canticis, exercitio vigilanter incumbant. Tales enim esse debent, qui sese diuinis cultibus mancipandos student, vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent. hæc ille.

Ex tempore, loco & persona & causa canones intelligantur.

§. III.

Isidorus dist. 29. sciendum. Sciendum est pleaque capitula ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore consideranda esse, quorum modi, quia naedullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intrincando impinguntur, cum ante iudicant quam intelligant, ante inculpan, quam iterando lecta perquirant.

Item Isid. de distantia vete. & no. testamenti, dist. 34. Christiano. ait. Christiano non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi vnam tantum, aut vxorem, aut certe loco vxoris, si coniunx deest, concubinam. Sed hoc sane intelligendum est, vt exponit ibi Gratianus & bene in §. præcedenti. Appellatur hic concubina secundum leges, quæ cessantibus legalibus instrumētis vnita est, sed tamen maritali affectu asciscitur. Et quod sic intellexit patet per ea, quæ dicit super Exodum & 32. q. 5. non mæchaberis. Non mæchaberis, inquit, id est ne quisquam præter matrimo-

Non licet duas vxores simul habere. Iuo id refert lib. 8. cap. 6.

nij fœdera, aliis feminis admisceatur ad expleendam libidinem. Nam adulterium facit, qui præter suam ad alteram accedit.

Idem Isid. 32. q. 7. non solum. ait. Non solum de commissa fornicatione peccatum regnat in homine, sed si adhuc delectatur, atque animam teneat, proculdubio regnat. Fornicatio carnis adulterium est, fornicatio animi, seruitus est idolorum. Est autem & spiritalis fornicatio, de qua dominus ait. Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est eam in corde suo. Omnis immunda pollutio fornicatio dicitur, quamuis diuersa quisque turpitudine voluptate prostituantur. Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, vt homo à Deo separetur.

Idem in lib. sententiarum dist. 6. cap. vlti. Non est peccatum, quando nolentes nocturnis imaginibus illudimur. Sed tunc est peccatum, si antequam illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuria quippe imagines, quas in veritate gessimus, sæpe dormientibus in animo apparēt, sed innoxia, si non concupiscendo occurrunt. Itē Qui nocturna illusionē pollutur, quamuis extra memoriam turpium cogitationum sese perferant inquinatum, tamen hoc vt tentaretur, culpa suatribuat, suamque immunditiam statim fletibus tergat. Sed de materia pollutionis in somnis habes plene in secunda & tertia parte.

Idem in lib. senten. & dist. 37. ideo ait. Ideo prohibetur Christianis signenta legere poetarum, quia per oblectamenta fabularum nimium excitant mentem ad incentiuu libidinum. Non enim solum thura offerendo dæmonibus immolatur, sed etiam eorum dicta libentius capiendo.

Idem dist. 81. valet. Valet interdū cōuersio profana suæ salute mutatio loci. Plerūque enim dū mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Congruum est ergo, & inde corporaliter euelli, vbi quisque illecebris deseruiuit. Nā locus, vbi quisque praua vixit, in aspectu mentis apponit, quod semper quisque ibi cogitauit vel gessit.

Idem Isid. ad Massanum episcopum dist. 50. domino sancto. Domino sancto, meritūque beato fratri Massano, episcopo Isidorus episcopus salutem. Quod in epistolis venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet quod in canone Ancyritano, cap. 19. legitur post lapsum corporalem restau-

randum honoris gradum post penitentiam, alibi vero legitur, post huiusmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum. Hæc diuersitas hoc modo soluitur. Illos enim ad pristinos gradus redire canones præcipiunt, quos penitentia præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. At contra hi, qui neque à vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vëdicare quadam superstitionosa temeritate nituntur, nec gradum vti- que honoris, nec gratiam recipiunt communio- nis. Et hoc probat per authoritatem Ezechielis dicentis ex parte Domini sub typo prauaricatricis Hierusalem. Confundere ( inquit dominus) ô Iuda, & porta ignominiam tuam, & paulo post inquit. Tu & filia tua reuertimini ad antiquitatem tuam. Et per Ioan. in Apoca. angelo Ephesi. id est episcopo dominus ait. Memento vnde excideris, & penitentiam age, & prima opera fac, alioquin veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum

Omnis immunda pollutio fornicatio est.

2. pa. tit. 6. ca. 5. & in 3. part. tit. 13. ca. 6. §. 10.

Mutatio loci ali- quado va- let cōuer- sio ad pe- nitentiam.

Cōc. Nro. ca. 1. cap. 1.

Ezech. 16

Apoc. 2.

hoc cap. de lapsu carnis clericorum tali, quod inducit infamiam, de quo est in iudicio conuictus vel confessus, & propter illud suspensus ab officio suo, quem episcopus potest restituere in officio suo, & tollere infamiam contractam, si tale est crimen, in quo possit dispensare, & debet hoc agere, si vere illum pœnitet secundum exteriora signa. Ex qua dispensatione potest postea assumi ad regimen Ecclesiæ alicuius, qui prius propter infamiam non poterat. Sed si non pœnitet, non debet dispensare, vt dicit gloss. cum textu.

Idem Isid. in lib. etymol. & habetur 2. 4. q. 3. quidam autem hæretici, vbi ponit septuaginta hæreses diuersas, & errores earum cum authoribus suis, de quibus habes in 4. parte sum. in tit. de dono intellectus.

Idem in lib. de summo bono, qui aliter dicitur liber sententiarum, & de pœn. dist. 3. irrisor. Irri- for est & non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœ- nitet, nec videtur Deum poscere subditus, sed subannare superbus. Canis reuersus ad [ suum ] vomitum, est pœnitens reuertens ad peccatum. Multi lachrymas indehinciter fundunt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lachrymas ad pœnitendum ceruo, sed effectum pœnitentiæ non habere, quia inconstancia mentis non recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc vero reuiuiscere vsu, ea quæ fleuerunt, iterando committunt.

Idem de consec. dist. 2. qui scelerate. Qui scelerate viuunt in Ecclesia, & communicare non desinunt, putantes se tali communione mundari, discant sibi nil ad emendationem proficere, dicente propheta: Quid est quod dilectus meus fecit in domo mea scelerata multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas? Et apostolus. Probet [ inquit ] seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

Idem in lib. sententiarum, & de consec. dist. 4. qui in maternis. Qui in maternis vteris sunt, ideo cum matre baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundum Adam non est, secundum Christum regenerari non potest. Neque enim in eum regeneratio dici potest, quem generatio non præcessit.

Idem Isid. de consec. dist. 4. Romanus pontifex. Romanus pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptizati, licet paganus sit, qui baptizat.

Idem de consec. dist. 4. constat. Constat baptismum solis sacerdotibus esse traditum, eiusque ministerium (scilicet extra casum necessitatis) nec ipsi diaconibus explere est licitum absque præ- sbytero vel episcopo, nisi his procul absentibus vltima languoris necessitas cogat, quod & laicis fidelibus plerumque permittitur.

Idem in 2. de offi. & 30. q. 5. fœmine. fœmine cum maritatur, ideo velatur, vt nouerint se semper viris suis subditas esse & humiles. Et infra. Quod in primis [ nuptiis ] annulus à sponso sponsæ datur: sit nimirum, vel propter mutua dilectionis signum vel propter id magis, vt pignore eodem eorum corda iungantur. Vnde & quarto digito annulus inferitur ideo, quia in eo vena quædam, vt fertur, sanguinis ad cor vsque perueniat.

Idem in lib. etymol. 9. & 32. q. 4. cap. vltim. ait. Liberi dicti sunt, qui ex libero matrimonio orti

Quæ fœ- mia: ve- lantur dū nubunt. ibi. ca. 19.

sunt. Nam filij ex libero & ancilla feruili conditionis sunt. Semper enim, qui nascitur de tero- rem partem sumit. Naturales autem filij dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos sola natura genuit: non honestas coniugij. Ij vero, qui sunt de legitimo coniugio, matrem potius sequuntur quam patrem. Sed de hoc vide ibi in glo. Idem in lib. etymol. 11. & 35. q. 4. consanguinitas, ait. Consanguinitas dum se paulatim propaginum ordi- nibus dirimens, vsque ad vltimum gradum se sub- traxerit, & propinquitas esse desierit, tunc primū lex in matrimonij vinculum eam recipiet, & quo dammodo reuocabit fugientem. Ideo autem vs- que ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, vt sicut sex ætatibus mundi gene- ratio & status hominis finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminetur. Hoc secundum antiqua iura, sed nunc vsque ad quartum gradum inclusiue durat consanguinitas & affinitas, vt pa- ter extra de consan. & affi. cap. fin. Et de hoc in tertia parte tit. 1.

Idem Isido. 11. q. 3. si is. Si is, qui præest fecerit, aut cuiquam, quod à domino prohibitum est face- re iusserit, vel quod præceptum est præterierit, aut præterire mandauerit, sancti Pauli apostoli sententia ei ingerenda est dicentis. Etiam si nos, aut angelus de cælo euangelizauerit vobis præ- ter quam quod vobis euangelizauimus, anathema sit. Item. Si quis prohibet vobis, quod à domino præceptum est, vel rursus imperat, quod dominus prohibet fieri, execrabilis sit omnibus, qui diligunt Deum. Item. Is qui præest, si præter voluntatem Dei, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicit aliquid vel imperat, tan- quam falsus testis Dei, aut sacrilegus habeatur.

Idem 23. q. 5. principes. Principes nonnunquā intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenet, vt per eandem potestatem disciplinam ecclesia- sticam muniant. Caterum intra Ecclesiam pote- states necessaria non essent, nisi vt, quod nō præ- ualent sacerdotes efficere per doctrinam sermonē potestas hoc imperet per disciplinam terrorem. Se- pe per regnum terrenum regnum cælestē profi- cit, vt qui intra Ecclesiam positi, contra fidem & disciplinam agunt, rigore principum conterantur: ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ utilitas ex- exercere non praualeat, ceruicibus superborum po- testas principalis imponat, & vt venerationem mereatur, virtutem potestatis impartiat. Cogno- scant principes sæculi se Deo esse rationem red- dituros propter ecclesiā, quam pro Christo tuen- dam suscipiunt. Nam siue augetur pax & disci- plina Ecclesiæ per fideles principes siue soluiatur, ille ab eis rationem exigit, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.

Item ex concilio Hispalensi, cui interfuit Isid. dicitur 16. q. 7. in nona actione. Indecorum est lai- cum esse vicarium episcopi, & viros ecclesiasti- cos iudicare. In vno eodemque officio, non de- bet esse dispar professio, quod in lege diuina pro- hibetur, dicente Moysē, Non arabis in boue si-

a Iure ciuili partus quoad naturam & conditio- nes sequitur matrem. D. de statu hominum. l. lex natura. & Cod. de rei vindicat. l. partum. quoad in- signia vero & honores sequitur patrem. D. de statu hominum. l. legitime. & quod de decur lib. 10. leg. e- xemplo & leg. nulla. hoc fere dicit gloss.

Quare vs- que ad sex- tum gradū cōsangui- nitas ob- seruetur. li. 9. etym. cap. 6.

Quod sa- cerdotes docendo efficiere non vult, disciplinæ terrore potestas extorquet. Poly. li. 6. ti. 10. Bur. li. 1. c. 45. In p. 16. cap. 44.

Laici ec- clesiastica munera exercere non de- bebent. Cōc. Hisp. 1. c. 9. tom. 2. Concil.

mul &

336 A.C. 690.

mul & asino, id est, homines diuersæ professionis A in vno officio simul non sociabis.

Idem lib. sententiarum, & 11. q. 3. pauper. Pau- per dum non habet, quod offerat in iudicio, non solum audiri contemnitur, sed & contra verita- tem opprimitur. Cito violatur auro iustitia, nul- lamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat.

Idem 11. q. 3. cum excommunicato. Cum exco- municato neque orare neque loqui ( nisi quæ ad eandem excommunicationem pertinent ) nec ve- fici licet. Si quis contra fecerit, communem sta- tum cum eo excommunicationis contrahet pœ- nam, scilicet minorem excommunicationem in- currendò, non autem maiorem vt dicit glo.

Idem 11. q. 3. qui consentit. Qui consentit pec- cantibus, & defendit alium delinquentem, male- dictus erit apud Deum & homines, & corripie- tur in crepatione seuerissima. Hinc etiam quidam sanctissimus pater ait. Si quis peccantem defendit, acrius quam ille qui peccauit, coereatur.

Idem lib. 20. etymol. & 23. q. 2. cap. 1. Iustum est bellum, quod ex edicto geritur de rebus repeten- dis, vel propulsandorum hominum causa. Iudex dictus, quia ius dicat populo, siue quòd iure di- sceptet.

Idem in 2. sententiarum, & 22. q. 5. quacunque ait. Quacunque arte verborum quis iuret, Deus tamen, qui conscientie testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur intelligit. Dupliciter autem reus fit, quia & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo caput.

Idem in lib. synonymorum, & 22. q. 4. in malis. In malis promissis rescinde fidem, & in turpi vo- to muta decretum. Quod incaute vouisti, ne fa- cias. Impia est promissio, quæ scelere adimple- tur.

Idem in epistola ad Maconē 33. q. 2. hoc ipsum, ait. Hoc ipsum, quod canonum censura post se- prem annos remeate pœnitentem in statum pri- stinum præcepit, non electione proprii arbitrij; sed potius ex sententia diuini iudicij patres san- xerunt. Nam legitur, quod Maria soror Aaron prophetissa, dum detractionis aduersus Moysen incurrisset delictum, illico stigmatē lepræ percuf- sa est. Cumque peteret Moyses, vt mundaretur, præcepit dominus extra castra septem diebus e- gredi, & post emundationem in castra reueri. Ma- ria ergo soror Aaron caro intelligitur sacerdotis, quæ dum superbiam dedita, sordidissimis cogita- tionum maculatur contagijs, extra castra septem diebus, id est extra ecclesiam septem annis proi- ciatur, vt post emundationem vitiorum, loci vel pristina dignitatis recipiat meritum. Et subdit Gratianus in §. seq. Hoc quamquam de sacerdo- tibus specialiter videatur dictum, generaliter ta- men de omnibus pœnitentibus intelligi oportet.

Ad imitationem namque illius dominicæ senten- tiæ David de adulterio & homicidio deprehens- us, vnus hebdomadæ ieiuniū in satisfactionem p admisi sceleris Deo legitur obtulisse. hæc ibi. Sed vbi legatur ignoro. Regulariter antiquitus septennis pœnitentia pro quolibet mortali daba- tur, vt 22. q. 1. prædicandum. Tamen secundum omnes hodie sunt arbitrarie. Ratio etiam quare septennis dabatur pœnitentia est, quia per pœni- tentiam reparatur gratia septiformis spiritus san- cti, amissa per peccatum secundum gloss.

1. Reg. 12.

Quare sic ait. Hoc ipsum, quod canonum censura post se- prem annos remeate pœnitentem in statum pri- stinum præcepit, non electione proprii arbitrij; sed potius ex sententia diuini iudicij patres san- xerunt. Nam legitur, quod Maria soror Aaron prophetissa, dum detractionis aduersus Moysen incurrisset delictum, illico stigmatē lepræ percuf- sa est. Cumque peteret Moyses, vt mundaretur, præcepit dominus extra castra septem diebus e- gredi, & post emundationem in castra reueri. Ma- ria ergo soror Aaron caro intelligitur sacerdotis, quæ dum superbiam dedita, sordidissimis cogita- tionum maculatur contagijs, extra castra septem diebus, id est extra ecclesiam septem annis proi- ciatur, vt post emundationem vitiorum, loci vel pristina dignitatis recipiat meritum. Et subdit Gratianus in §. seq. Hoc quamquam de sacerdo- tibus specialiter videatur dictum, generaliter ta- men de omnibus pœnitentibus intelligi oportet.

Sententia memoratu dignissima.

§. IIII.

Item Isidorus in soliloquijs lib. 1. Patienter ab vno ferendum est, quod multis accidit. Secutus es carnem, in carne flagellaris. Tua contra te dū- cuntur arma, telis tuis vulneraris. Per quæ ete- nim peccasti, per hæc & torqueris. Heu quātm difficile est prauam consuetudinem vincere! Af- sidua consuetudo in naturam vertitur. Assiduo vsu vitium innaturatur. Quæro à lapsu resurgere, & non valēs vsui repugnare. Trahor boni amo- re, retrahor malæ consuetudinis lege, quamvis cū dolore mallem vsui resistere. Propone tibi aduer- sus carnis ardores futuri supplicij ignes. Memo- ria ardoris gehennæ, ignem excludit luxuriæ.

Quantum humilitate inclinatur cor ad infima, tantum proficit in excelsa. Primus humilitatis gradus est libenter veritatem audire, memoriter retinere, voluntarie proficere. Veritas mentem fu- git, quam humilem non inuenit. Descende, vt af- cendas, humiliare, vt exalteris, ne exaltatus humi- lieris. Esto paruus in oculis tuis, vt sis magnus in oculis Dei. Tanto enim eris apud Deum pretio- sior, quanto fueris ante oculos tuos despectior. Humilitas casum nescit. Aequalis esto in omni- bus. Mentem nec gaudij nec interore commutes. Nullus te casus imparatum inueniat. Nullus sit casus, quem non præmeditatio tua præueniat. Propone nihil esse, quod non possit accidere. Nā præcogitatio molestias futuras attenuat. Impro- uisa autem mala grauitur feriant. Disce mala po- tius ferre, quam referre. Quod tibi in alio displi- cet, in te ipso displiceat. Para contra verbum as- per, patientiæ clypeum, contra linguæ gladium, patientiæ scutum. Conuicium non retorqueas. Contumeliam non repetas. Tene silentij patien- tiam. Tacendo citius vinces. Aperi tranquillo corde iniuriæ dolorem. Vulnus graue, quamuis sit apertum, euaporat, valde autem animam comedit vulnus inclusum.

Inuidia sibi met primū nocet, primum autho- rem suum mordet. Est enim animæ tinea, quæ sen- sum comedit, peccus vrit, mētem afficit, cor quasi pestis depascit. Nec fauor te seducat, nec vitupe- ratio frangat. Qui laudem non appetit, nec con- tumeliam sentit. Professionem tuam habitu & incullu demonstra, sit in gestu grauitas, in incessu honestas. Nihil lasciuia, nihil dedecoris, nihil pec- tulanitiæ nihil insolentia, nihil leuitatis in incessu tuo appareat. Mores hominis lingua pandit. Qua- lis enim sermo ostenditur, talis & animus com- probatur. Alienam vitam non laceres. De malo alieno os tuum non inquines. Non detrahas pec- canti, sed condole. Quod in alijs detrahis, in te po- tius pertimesce. Detrahentes quoque non audias. Pari enim reatu detrahentes & audientes tenen- tur. Inter fideles non computantur, qui quod vo- uerunt, non impleuerunt, quia fidem promissio- nis non soluunt. In malis promissis rescinde fi- dem: in turpi voto muta decretum. Impia est pro- missio, quæ scelere impletur.

Nulla pugna grauior, quam mala conscientia. Mens enim male conscia proprijs stimulis agita- tur. Præuas cogitationes tuas manifesta, vitium e- nim proditum cito curatur. In bonis dilatio no- cet. Saepe natura moribus immutatur, consuetu- dine superatur. Iugis vsus in naturam se vertit.

Omnia

Excommu- nicat' est qui exco- municat' cum eo excommunicationis contrahet pœ- nam, scilicet minorem excommunicationem in- currendò, non autem maiorem vt dicit glo.

De eo qui callidita- te verbo- rum iurat li. de sum. bo. ca. 31.

Quare sic ait. Hoc ipsum, quod canonum censura post se- prem annos remeate pœnitentem in statum pri- stinum præcepit, non electione proprii arbitrij; sed potius ex sententia diuini iudicij patres san- xerunt. Nam legitur, quod Maria soror Aaron prophetissa, dum detractionis aduersus Moysen incurrisset delictum, illico stigmatē lepræ percuf- sa est. Cumque peteret Moyses, vt mundaretur, præcepit dominus extra castra septem diebus e- gredi, & post emundationem in castra reueri. Ma- ria ergo soror Aaron caro intelligitur sacerdotis, quæ dum superbiam dedita, sordidissimis cogita- tionum maculatur contagijs, extra castra septem diebus, id est extra ecclesiam septem annis proi- ciatur, vt post emundationem vitiorum, loci vel pristina dignitatis recipiat meritum. Et subdit Gratianus in §. seq. Hoc quamquam de sacerdo- tibus specialiter videatur dictum, generaliter ta- men de omnibus pœnitentibus intelligi oportet.

A.C. 690.

Doctrina commu- nicanda.

Ecclef. 7.

Humilita- tis vis.

Malorū præmedi- tio vitios.

Inuidia detesta- tio.

Detrahitio fugienda.

Conscien- tia mille testes.

A.C. 690.

Omnia vsui cedūt. Quod cum difficultate cepe- ris, per vltum cum voluntate perficies. Bonum, quod didiceris doce. Scientiam, quam aure con- cipis, ore infunde. Sapientia enim dando fit largior, & retinendo minoratur. In disputatione tolle certamen, tolle pertinacem vincendi defen- sionem. Cede cito vincenti. Plus dilige audire, quam dicere. In principio audi, nouissimus lo- quere. Primus taceas, postremus dicas. Finis plus habet honoris. Nam in omni re finis intenditur, extrema quaruntur, & melior est finis orationis quam principium. Non solum factor sed & con- scius peccati tenetur obnoxius. Timor non ser- uat diuturnam fidem, vbi ergo timor est, audacia sequitur. Talem ergo te redde subditis, vt magis ameris, quam timearis, fidem etenim metus tol- lit, affectus restituit. Impia iustitia est fragilitati humanae non ignoscere. Lex tua te constringit. Iudicium quod alijs ponis, ipse tu portabis. Cau- ue honores, quos sine culpa tenere non potes.

Sublimitas honorum magnitudo scelerum est, & in maiori gradu sine dubio maior erit pœna. Potentes potenter tormenta patientur. Quanto itaque maior honor, tanto maiora pericula. Alta arbor ventis fortius agitur, & rami eius citius in ruinam constringuntur. Excelsæ turres gra- uiori casu procumbunt, & altissimi montes cre- bris fulminibus feriuntur. Cito patet infidijs glo- riosus, gloria enim inuidiam parit, inuidia vero pericula. Quisquis sæculi gloria fulgeat, quam- uis cultu pretioso redimitus adueniat, semper ta- men est in pœna, semper in angustia. In sericis stratis cubat, sed turbidus. In pluma iacet, sed pallidus, in lectis aureis, sed turbatus. Tale erit opus tuum, qualis & intentio tua fuerit. Qui cum rædio dat, mercedem perdit. Non auferas alteri, vnde alteri tribuas. Corrumpi non potest cor- pus, nisi prius corruptus fuerit animus ( quod intellige de corruptione vitiosa) Castitas etenim hominem Deo coniungit, & angelorum conci- uem facit. Saturitati semper libido est atricta, at contra ieiunio libido restringitur, luxuria su- peratur. Venis vino repletis, luxuria in membris pullulat. Pocula enim sunt luxuriæ instrumenta. Igni adiecto fomite incendium in agris crescit. Si vis à fornicatione esse tutus, esto corpore & visione à muliere discretus. Circa serpētem enim non eris diu illatus. Ante ignem consistens, & proximus periculo, diu tutus non eris. Ferreus sis, aliquando dissolueris. \* Otio deditis cito lu- xuria subrepat.

a Moritur S. Isidorus inter quintum & sextum Toletanum concilium tempore Honorij Papa circa annum Ch. 640. colitur 4. Aprilis.

De venerabili Beda, de quo Trittem. & Sixtus Sen. lib. 4.

CAPVT III.



Beda venerabilis presbyter & mona- chus, claruit in Anglia anno domini 692. vt dicit Sigebertus, & Vincen. spec. histo. lib. 24. cap. 132. Hic trige- simum ætatis annum agens presbyter ordina- tus est. Hic vt ait Guilelmus in extremo natus angulo orbis, omnes terras perstrinxit. Anno vi-

tae suæ decimo octauo diaconus factus est, & tri- gesimo presbyter, ex quo vsque ad ætatis suæ vlti- mum annum ad docere aut scribere non destit- tit, tringinta sex volumina iam edidit, quæ in se- ptuaginta octo libros diuisit. Scripsit autem ea quæ subduntur, vt notat Vincen. spec. hist. vbi su- pra. Super Genesim lib. 1. De tabernaculo Moyfi lib. 3. Super Samuelem lib. 4. De templo Salo- monis lib. 1. Super Esdras & Neemiam lib. 3. Super Tobiam lib. 1. Super Psalms lib. 1. Super proueria Salomonis lib. 5. Super cantica cantico- rum lib. 5. Super Marcum lib. 4. Super Lucam lib. 1. Super epistolas canonicas lib. 7. Super actus apostolorum lib. 1. Super Apocalypsum lib. 1. De quaestionibus lib. Regū lib. 1. De locis factis lib. 1. Scripsit & de tēporibus, & de luna, & multa alia.

Legitur quoque de eo vt refert Iacobus de Vo- ragine, quod cum esset cæcus effectus, nec tamen propter hoc cessabat à prædicatione verbi Dei, sed faciebat se duci à quodam puero, vbi con- uenisset magnus populus. Quadā autem die puer leuis ad irrisionem eius, duxit eum ad quendam locum, vbi nullus erat, sed magna multitudo la- pidum. Tunc puer insinuauit viro Dei magnum populum adunatum ad audiendum verbum eius. Ille autem hoc credens feruenter prædicabat & clamabat. Finita autem prædicatione cum nullus adesset, responderunt lapides, Bene dixisti vene- rabilis pater. Et ideo dicitur venerabilis Beda in homilijs. Alij dicunt, quod angeli ei responde- runt illud.

Ferunt aliqui, vt notat Vincen. vbi supra. Beda- m iuisse Romam, vt libros suos, si doctrinæ Ec- clesis conuenirent, disfereret, vel apostolico nu- tu corrigeret, si resulerent. Eum tamē fuisse Ro- mæ non affirmo, sed ipsum illuc inuitatum à Ser- gio papa scio. Qui Sergius sic inter cetera scri- bit ad Etelfridum abbatem monasterij, vbi erat Beda. Absque aliqua remotione religiosum famu- lum Dei Bedam, monasterij tui presbyterum, ad limina apostolorum Petri & Pauli amatorum & protectorum ad nostræ mediocritatis conspectum non moreris dirigere. Quem fanen- te Domino sanctis tuis precibus non diffidas prospere ad te redire, per acta aliquorum capitu- lorum & causarum ecclesiasticarum examina- tione, in qua opus est ad conferendum cum arte literaturæ imbutis. Erit enim (vt credimus) cun- ctis fidelibus profuturum, quicquid Ecclesis generali claruerit per eius præsentiam impertitū. Ita celeberrimus erat fama, inquit Guilelmus vt in Quaestionibus enodandis indigeret eo subli- mitas Romana. Incuriosus fuit, sed dulcis elo- quentiæ.

Clerici non prohibeantur seculares literas le- gere. Iuo lib. 2. id refert.

§. I.

Beda in libros Regum & dis. 37. turbat. ait. Tur- bat acumen legentium, & defecere cogit, qui eos à legendis secularibus libris omnibus modis existimat prohibendos. In quibus si qua inuenta sunt vitia, quasi sua sumere licet, alioquin Moy- ses simul & Daniel sapientia & literis Aegyptio- rum Chaldæorumque non paterentur erudiri, quorum tamen superstitiones & delicias horrebant. Nec etiam ipse magister gentium aliquot Secunda pars Ant. Hist. FF

A.C. 690.

Scripta Bedæ.

Hæc ha- bet Nauc. gener. 24. quæ tamē Trittem redarguit.

Sergius papa Bedam Ro- mæ ad se reuocauit.

A.C. 650. versus poetarum suis vel scripturis vel dictis A indidisset.

Idem 1. q. 3. non solum venditores sunt columbarum, & domum Dei faciunt domum negotiationis, qui sacros ordines largiendo pretium pecuniae, vel laudis, vel honoris inquirunt, verum hi quoque, qui gradum, vel gratiam in Ecclesia spiritualem domino largiente perceperunt, non simplici intentione, sed cuiuslibet humanae retributionis causa exercent, contra illud Petri: Qui loquitur quasi sermones Dei, & qui ministrat tantamquam ex virtute quam administrat Deus; vt in omnibus honorificetur Deus.

Idem super epistolam Petri 2. q. 7. secuti sunt. Secuti sunt viam Balaam ex Bofor, qui mercedē iniquitatis amavit, correptionem vero habuit suę vesanię subiugale mutum, quod hominis voce loquens, prohibuit prophetę insipientiam. Plerumque (ait) haeretici tam stulta dogmata tā execranda proferunt sacramenta, vt etiam hebetum sensus paganorum, & qui ratione diuinę cognitionis omnino carent, illorum detestentur insaniam, & illorum distorta & contraria Deo itinera sanius sapiendo redarguant. Et (quod peius est) nonnunquam multi catholicorum, intantum mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, clerici a laicis merito redarguantur. Qui

Num. 22. iure comparantur prophetę, qui verbis asinę cōtura naturam loquentis corripitur, nec tamen a proposito prauitineris retardatur. Quibus etiā congruunt interpretationes nominum. Nam Bofor interpretatur carneus, & Balaam vanus. Hi in præcipitium suos mergunt auditores, quibus non salutaria quę corrigant, sed quę eos delectent erronea prædicant, de quibus subdit Petrus. Hi sunt fontes sine aqua, [ & nebule turbinibus exagitatae, quibus caligo tenebrarum reseruat. ]

Idem super Mat. & 8. q. 1. cap. vlti. ait. Nec sufficere ad salutem nobis arbitremur, si turbis negligentiū, vel quorumlibet indoctorum fide vel actibus adæquamur, quibus sacris literis vniusa est credendi pariter & viuendi regula præscripta. Idem super Mar. tractans illud. Abiit Iudas ad summos sacerdotes, & constituerunt ei pecuniam se duros, ait. Multi hodie Iudæ scelus, qui dominum ac magistrum, Deumque suum pecunia vendiderit, velut immane & nefarium exhorrent, nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus contra aliquem falsum testimonium dicunt, profecto quia veritatem pro pecunia negant, Deum pecunia vendunt. Ipse enim dicit. Ego sum veritas. Cum societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste commaculant, Deum produnt, quia Deus caritas est. Qui ergo [ caritatis ] & veritatis iussa spernunt, Deum utique qui & caritas est, & veritas produnt, maxime cum non ex infirmitate vel ignorantia peccant, sed in similitudinem Iudæ, opportunitatem quarunt, qualiter arbitris absentibus mendacio veritatem, & virtutem crimine mutant. hæc 11. q. 3. abiit.

Idem Beda homil. 44. & 22. q. 4. si aliquid ait. Si aliquid forte incautius iurare contigerit, quod obseruatum peiorem vergat in exitum, libere illud salubriori consilio mutandum nouerimus, ac magis instante necessitate peierandum est nobis, id est, non obseruandum, quod est iuratum,

quam pro vitando perituro in aliud crimen grauius esse diuertendum. Denique iurauit Dauid per Deum occidere Nabal virum stultum & impium, atque omnia, quæ ad eum pertinebant demoliri, sed ad primam intercessionem Abigail prudentis feminae, mox remisit minas, reuocauit enssem in vaginam, nec aliquid culpæ se contraxisse pro tali perituro doluit.

Idem in cap. seq. Non solum in iurando, sed in omni quod agimus, sollicitius hæc moderatio obseruanda est, vt si in talem forte lapsum versuti hostis inciderimus insidiis, ex quo sine aliquo peccati contagio surgere non possumus, illū potius euadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perpeffuros esse cognoscimus.

Idem Beda super epistolam Ioan. & 2. q. 1. omnis, ait. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, scilicet veritatis fidei, nolite eum recipere in domo, neque ei dixeritis aue. Qui enim dixerit ei aue, communicat operibus eius malignis. Hæc Ioannes scilicet dicit de haereticis & schismaticis vitandis, quæ verbis docuit, factis etiam ostendit. Narrat enim de illo fortissimus & sanctissimus martyr Polycarpus Smyrnæorū antistes, quia tempore quodam, cum apud Ephe sum Balneas lauari gratia fuisset ingressus, & vidisset ibi Cherinthum, exiliter continuo, & discederet non lotus dicens: Fugiamus hinc, ne balnea ipsa corruant, in quibus Cherinthus lauatur inimicus veritatis. Idem etiam Polycarpus, Marcioni cum aliquando occurrisset dicenti sibi, agnoscis nos? Respondit sibi. Agnosco primogenitum sathana.

Idem super Actus apostolorū 26. q. 2. nō exemplo. ait. Nō exēplo Mathia, vel quod Ionas propheta forte deprehensus fuerit, indifferēter sortibus est credendū, cum priuilegia singulorum cōmunem legem facere non possint. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi, Deum putant sortibus exemplo apostolorum esse consulendum, videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fufis, egisse, hæc ille. Et intelligitur de sortibus diuisionis, non diuinatoriis, quæ prohibentur communiter.

Idem Beda super Ioan. ait. de pœn. dist. 2. querendum. Quædā est interea, quod speciale filij Dei agnoscendi signum fuerit, quia super eum spiritus descenderit & manserit. Quid magni est filio Dei, vt manere super eum spiritus adstruatur? Respondit. Notandum, quod semper in Domino manserit Spiritus sanctus. In sanctis autē hominibus, qui diu corpus mortale gestaerint, partim manet in æternum, partim rediurus secedit. Manet quippe apud eos, vt bonis insistant actibus, voluntariam paupertatem diligant, mansuetudinem consequantur, pro æterno desiderio lugeant, esuriant, & sitiant iustitiam, misericordiam, munditiam cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur, & pro obseruatione iustitię perfectionem pati non vereantur, elemosynis, ieiuniis, orationibus, ceterisque spiritus fructibus insisteret desiderant. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, mortuos suscitandi, demones eiiciendi, vel etiam prophetandi habeant facultatem. Manet semper spiritus, vt possint habere virtutes, vt mirabiliter ipsi viuant. Venit ad tempus, vt etiam aliis per miraculorum signa, quales sint intrus effulgeant. Idem ex pœnitentiā

A.C. 650. Reg. 23.

De duob. malis minus eligitur, ibi.

Soribus non indifferenter vtendum. in 1. cap. Act.

Spiritus sanctus in quibus manere, & a quibus recedere dicitur. Beda in Ioan. cap. 1.

Quæ pœnitentiā sit danda eis, qui sacramentum euomit. I. eo id recitet.

Viginti quatuor Concilia hæc, a quibus collecta sunt, vide noui decreti annotationes.

Quoniam haeretici dum matrimonium sacris Ecclesie ministris prohibitum esse redarguunt, matrimonium sacerdotibus veteris legis concessum plurimum vrgent, vt sciant hoc argumentum nihil illorum errori patrocinari, hinc Beda integrum locum visum est adiungere, qui ostendit quanta sit inter nonnos veteresq. sacerdotes differentia, ob quam hi matrimonio vri poterant, noui vero sacerdotes nequaquam. Ait ergo. Hoc est quod dixi, quod vicis sua tempore pontifices templi tantum officis mancipati, non solum a complexu vxorum, sed ab ipso quoque domorum suarum abstinerent ingressu. Vbi nostri temporis sacerdotibus, quibus semper altari seruire iubetur, perpetuo seruanda castitatis exemplum datur. Quia enim tunc sacerdotalis ex stripe Aaron successio querebatur, necessario tempus substituenda soboli procurabatur. At quia nunc non carnalis successio, sed perfectio spiritalis inquiritur, consequenter sacerdotibus, vt queant altari semper assistere, semper ab vxoribus continentium semper castitas obseruanda præcipitur. Hæc ille. Isidorus autem Beda a te suppar idem aperte ostendit his verbis que cap. sup. §. 2. ex illo D. Anton. attulit. Vnde manifestissima vanitatis redarguuntur, qui continentiam a Gregorio demum septimo indultam esse tradunt, sed de hac re nos superius sapissime egimus.

Ve quidam in provincia Nordam Humbroorum a morte resurgens multa que viderat narrauerit. Beda lib. 5. hist. Angl. cap. 13.

§. II.

Rat quidam paterfamilias in regione Nordam, que vocatur Incuningum, vt refert Vincen. ex dictis Beda, qui primo noctis tempore defunctus, diluculo reuixit, & obseruantes se in fugam conuertit: vxor tamen eius, quamuis nimis pauida, remansit. Cui ille. Noli timere, surrexi a morte, qua tenebar, & permissum est mihi iterum apud homines viuere, sed multum aliter mihi viuendum est amodo, quam prius. Statimque surgens abiit ad oratorium villa, & ad diem vsque orauit, & tunc diuisit substantiam suam in tres partes, e quibus vnam coniugi, alteram filiis tradidit, tertiam vero statim pauperibus erogauit. Non multo post ad monasterium in Mailros peruenit, quod Tindo flumine circumcingitur, & accepta tonsura, secretam mansionem ab abbate suscepit, & ibi vsque ad mortem in mirabili conuersatione permansit. Narrabat autem hoc

Quidam lucidus aspectu, & clarus veste me ducebat. Incedebamus taciti contra solis ortū solstitialem. Deuenimus autem ad vallem latissimam, longissimam, profundissimam, que erat a laua nostra, & habebat vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, aliud autem furenti grandine & frigore niuium omnia persfante nimis horridum, vtrumque plenum animabus, quauicissim hincinde iactabantur cum impetu. Nam cum vnum ferre nō possent, in alium miserā transfibant. Er cogitabam intra me, quod infernus esset. Ductor autem meus cogitationi meæ respondens. Non (inquit) vt putas, hic est infernus. Et cum progredieremur, vidi loca tenebris ita defis repleta, vt nihil omnino viderem, præter speciem & vestem ductoris mei: & ecce flammarum globi ascendentes de puteo, & rursus decedentes in eundem. Et statim ductor meus disparuit, & me solum reliquit. Erant autem fastigia flammarum plena spiritibus hominum instar fauillarum cum fumo ascendentiū & relabentium, & fætor incomparabilis cum illis ebulliebat. Interea turba dæmonum veniens, & insultans tres homines ducebat in tenebras, e quibus vnus erat attonsus vt clericus, quidam laicus, & quadam femina, & descenderunt cum eis in medium barathri ardentis. Quidam autem spiritus de abyffo illo ascendentes, efflantes ignem putridum oculis, & naribus, & ore, forcipibus igneis, quas portabāt, nitebantur comprehendere me, & tamen tangere non poterant.

Et ecce quasi fulgore stella micantis inter tenebras post me apparuit. Hic erat ductor meus, qui mox eos fugauit, Et conuersus ad dexteram cepit me ducere ad ortum solis, & mox in lucē serenam eductus, vidi murum maximum, cuius longitudinis & altitudinis quasi nullus terminus videbatur. In quo etiam nulla ianua, vel ascensus vel fenestra videbatur, & statim nescio quo ordine fuimus in summo, & erat ibi campus latissimus & letissimus, sterculis vernantibus & odore suauissimo plenus, & luce clarior erat sole meridiano, in quo agmina albatorum plurima, & sedes erant multæ letantium. Et cum me inter illos duceret, cogitabam hoc esse regnum cælorū.

A.C. 602. Et respondens ille: Non est (inquit) hoc regnum A  
 cœlorum vt putas. Et procedens inde alpicio  
 multo maiorem luminis gratiam, & voces can-  
 tantium suauissimas audio, & odorem sctio per-  
 magnificum. Et cum me intraturum sperarem,  
 mox ductor meus grassum retorfit via, qua vene-  
 ram. Et nobis reuertentibus ait. Vallis, quam a-  
 spexisti, locus est in quo examinantur animæ dif-  
 ferentium confiteri, & emendare scelera sua vs-  
 que ad mortem. Qui & tunc penitentes, & con-  
 fitentes de corpore exeunt, qui tamen omnes per  
 misericordiam Dei in die iudicij ad regnum cœ-  
 lorum peruenerunt. Multos autem ante diem iudi-  
 cij liberant elemosynæ ieiunia, & orationes viu-  
 tium, & præcipue celebratio missarum. Puteus  
 autem quem vidisti, est os gehennæ, in quem qui  
 semel inciderit, nunquam liberabitur. Locus au-  
 tem floridus est, in quo recipiuntur animæ execu-  
 tium à corpore cum bonis operibus, non tamen  
 tantæ perfectionis, vt statim mereantur in regnū  
 calorum intrare. Qui omnes in die iudicij illud  
 intrabunt. Quicumque enim in verbo, cogitatio-  
 ne & opere perfecti sunt, mox vt exeunt de cor-  
 pore ad regnum illud peruenerunt, ad cuius vicini-  
 am patet ille locus, in quo sonum cœulenæ dul-  
 cis & odorem suauissimum hausisti. Ego autem  
 ad tempus à te abscissi, vt quod de te fieri de-  
 beret, agnoscerem. Et cum detestarer iterum vi-  
 uere in corpore, subito me viuere inter vos ne-  
 scio quo ordine vidi. Hæc narrabat ille non  
 passim omnibus, sed illis tantum, qui vel æterna  
 tormenta timent, vel gaudia æterna concupi-  
 scunt.

Nota di-  
 gnâ esse  
 celebra-  
 tionem  
 missarū.

a Hæc historia in eo quidem fide digna est, quod D  
 purgatorium aperte adstruat, & ab eo precibus  
 viuentium animas liberari affirmet, & celebra-  
 tionem missarum, quod est Catholica veritati consenta-  
 neum. Ceterum cum receptaculum quoddam ani-  
 marum inter purgatorium & beatorum sedem as-  
 serere videatur, in quo vsque ad diem iudicij ani-  
 mæ quædam conuiescant, non plane fidem mere-  
 tur. Nam ne longius abeam, D. Anton. supra tit.  
 11. cap. 13. §. 2. asserit credendum esse nullum esse  
 locum medium inter purgatorium & paradysum  
 cœlestem, & in 3. parte huius operis tit. 21. §. 2.  
 reprehendit Danem Algerium quod tradat anti-  
 quos sapientes Pythagoram, Democritum & alios  
 in campis Elysijs existere. Cum, secundum fidem  
 catholicam, vt ait, non sit dare talem statum in tali  
 vita, quo ad illos, qui habentes iam usum rationis  
 de hac luce migrarunt. Deinde hæc historia animas  
 quorundam asserit, vsque ad diem iudicij à diuina  
 visione priuari. Qua in re Armeniorum errori &  
 quorundam aliorum patrocinari videtur, qui error  
 à multis Pontificibus Romanis condemnatus & no-  
 uissime in Concilio Florentino in litteris vniouis  
 qua habentur in 3. par. tit. 2.2. cap. 11. §. huius ope-  
 ris reprobatus est his verbis. Desinimus illorum  
 animas qua post baptisma susceptum nullam om-  
 nino maculam incurrerant, illas etiam, qua post  
 contractam peccati maculam, vel in suis corpori-  
 bus, vel ipsdem exuta sunt purgato, in cœlum mox  
 recipi, & intueri clare ipsum Dominum trinum &  
 vnum, sicuti est: pro meritum tamen diuersitate  
 alium alio perfectius. hæc Concil. Historias igitur  
 sanctorum patrum, qua cum Catholica fide & ve-  
 ritate consentiunt accipimus & exosculamur, qua

vero ab eadem vel leuiter resiliunt, probare non A.C. 601.  
 possumus nec debemus. Vide etiam Sotum in 4. di.  
 45. §. 9. 1. ar. 3 & qua in 3. par. huius operis de Ioã  
 ne 2.2. notauimus.

In vicinia cellæ illius habitabat quidam mo-  
 nachus & presbyter sanctus, nomine Henigilus,  
 qui nūc vsque in Hybernia insula est solitarius,  
 vltimam ætatem pane cibario & aqua sustentas,  
 per quæ cognita facta sunt, quæ ille viderat. Rex  
 etiam Alfridus vir vnde cunctis doctissimus, illū  
 studiose audiebat. Qui & ipse tandem in mona-  
 sterio supradictō factus est monachus. Cuius mo-  
 nasterij tempore illo abbas erat vir sanctus Edi-  
 ualdus, qui nunc episcopus est Lindisarnensis.  
 Dicebatur autem frater ille, qui hæc viderat, Dio-  
 telinus. Qui sapissime in flumine proximo se im-  
 mergebat ad restringendum calorem corporis,  
 ita vt etiam crusta glaciæ circa eum de veste  
 sua defluerent. Nam vestimenta humida & algi-  
 da de flumine nunquam deponere, donec de  
 suo corpore deficerent, & siccarentur. Cui cum  
 diceretur, quare tantam asperitatem frigidis pa-  
 teretur, respondebat. Frigidiora vidi ego. Et cum  
 diceretur ei, quare tantam austeritatem conti-  
 nentia teneret. Respondebat, Austeriora ego  
 vidi.

De Phoca, & Heraclio, Cosdros, Constantino, &  
 Iustiano imperatoribus, Clothario &  
 Theodorico Francorum  
 regibus.

Phocas 23. pop. Ro. imperator, imper. an. s. m. 4.  
 d. 9. An. Ch. 602. de quo Diac. lib.  
 17. Zon. Blond. & alij.

CAP. IIII.

**I**nterfecto Mauricio imperatore, &  
 omni sua progenie extincta mandato  
 Phocæ, ipse Phocas de voluntate exer-  
 citus propria temeritate Romanum  
 inuadit imperium, anno domini 602. & à creatio-  
 ne mundi quater millesimo 568. vt refert Sige-  
 bertus. Sed secundum aliam opinionem, à crea-  
 tione mundi quinquies millesimo 804. Qui im-  
 perium tenuit annis 8. Cuius anno primo Gre-  
 gorius magnus obiit, de quo supra. Hic autem  
 Phocas, vt factus est imperator, Leontiam vxorē  
 suam coronauit Augustam. Cognita autem mor-  
 te Mauricij, grassantur per Romanorum prouin-  
 cias, hinc Persæ, & inde Hunni.

Causa quare rex Persarum insurrexit contra  
 Romanum imperium, fuit ista secundum Ioan-  
 de col. in historiis suis. Imperante Mauricio Per-  
 sarum populi seditione facta contra regem suum  
 ipsum cœperunt, & oculis priuatis carceri man-  
 ciparunt. Huius regis filius Cosdros dictus, fu-  
 rorem populi sui declinans, ad Mauricium con-  
 fugit imperatorem, à quo benignissime est rece-  
 ptus & cum paterna affectione tractauit. Insuper  
 aliquo transacto tempore, filiam suam vnicam  
 nomine Mariam illi dedit vxorem. Deinde Ro-  
 manis viribus fretus, vt, à quo fuerat expulsus,  
 regnum recuperaret, potenter intrauit. Vicitque  
 Persis regnum sibi iure debitum recepit, & annis  
 38. regnauit. Hic ad suggestionem vxoris baptis-  
 mum

Perse im-  
 peratorē  
 suū Hor-  
 mirdā ca-  
 piunt &  
 oculis  
 priuant.  
 Diac. ibi.

A.C. 602. mum suscepit. Fuitque Romanis amicissimus, A  
 quamdiu Mauricius imperator vixit. Sed post-  
 quam percepit Cosdros rex Persarum focerum  
 suum Mauricium à Phoca proditorie occisum  
 abominatus est Romanorum perfidiam, qui tam  
 nefarium hominem adhuc domini sui cœde cruē-  
 tatum super se regnare passi fuissent, quasi oculū  
 societatis reos, & illius sceleris confcios. Vn-  
 de fines Romani imperij violenter ingressus est,  
 in res eorum defœuens, foceri necem vxore sti-  
 mulante vlcisci desiderans. Subactis autem mul-  
 tis nationibus Romanis subiectis, nouissime il-  
 lis bello victis, Syriam ingressus ipsam cepit, &  
 Hierosolymam, vt patebit infra.

Bellum inter Francorum regulos Clotharium, &  
 Theodericum, ex Vinc. lib. 2.2. ca. 104.  
 hæc habet Aemyl. lib. 1. sed  
 parum probat.

§. I.

**C**lotharius & Theodericus reges Franciæ in-  
 ter se prælio colliduntur, in quo plusquam  
 120. millia occisa referuntur. Theodericus tadem C  
 gloria est potitus. Et vt narrat Vincen. vbi supra,  
 ex historia Francorum, hic Theodericus rex Bur-  
 gundiæ erat pulcher & strenuus, & callidus ni-  
 mis, qui per consilium auicæ suæ Brunehildis e-  
 xercitum maximum de Burgundia congregans  
 contra Clotharium patruum suum venit. Quod  
 ille audiens commoto Francorum exercitu,  
 contra eum festine accessit. Conuenientisque sim-  
 l in pago Senonico super fluuium Aruennam  
 bella commiserunt adinuicem. Tantæque cædes  
 ibi fuit de vtroque exercitu, vt ipso aluo cada-  
 ueribus hominum repleto, aqua ipsa penitus cur-  
 rere non valeret rubefacta præ multitudine san-  
 guinis effusi. Ibi igitur in ipso certamine visus  
 fuit angelus domini euaginato gladio super ipsū  
 populum. Clotharius autem rex læsum videns  
 exercitum suum, in fugam delapsus, secus fluuiū  
 Sequanam Meldunum castrum ingressus, exin-  
 de Parisios venit. Theodericus autem regionem  
 deuastans illam, reuersus est cum spoliis multis.

Brunehildis vero sapius peiora consilia ne-  
 poti suo Theoderico subministrabat, dicens. Cur  
 negligis, & non requiris thesauros patris tui, ac E  
 regnum eius de manu Theodeberti, cum certis-  
 sime scias eum non esse fratrem tuum, quia filius  
 est meretricis concubinæ patris tui, & in adul-  
 terio fuit natus. Cum audisset hæc Theodericus  
 rex acerbis, vt erat moribus, cum exercitu pluri-  
 mo mouit contra Theodebertum fratrem suum  
 germanum, & ad Culpacium castrum conuen-  
 runt. Illis igitur inter se confitentibus, Theo-  
 debertus læsum cernens exercitum, in fugā con-  
 uersus est, & Coloniā ingressus est ciuitatem.  
 Theodericus autem totam terram Ribuaricem  
 succendit atque vastauit: populus autem il-  
 lius regionis eius ditioribus se subdunt dicetes.  
 Parce nobis piissime rex. Iam enim tibi subditi  
 sumus, noli nos amplius opprimere. At ille ait.  
 Aut adducite mihi viuum Theodebertum, aut  
 caput eius amputantes mihi afferte, si vultis,  
 vt vobis parcam. Illi autem id videntes ipsam  
 ciuitatem ingressi, ei alia pro aliis mētientes di-  
 xerunt. Sic mandat frater tuus. Redde thesaurū  
 patris tui, quem apud te retines. Et post hæc cū

Brunehildis  
 Theode-  
 ricū con-  
 tra Theo-  
 debertū  
 concitat.  
 Vinc. cap.  
 105.

exercitu reuertetur. Cumque hoc mentientes di-  
 cerent, ille cum eis in palatium thesauri sui est  
 ingressus, vbi eum vnus euaginato gladio à tergo  
 in ceruicem percussit, & caput eius amputauit.  
 Sustuleruntque illud per murum ciuitatis Co-  
 loniæ.

Theode-  
 berto ca-  
 put ampu-  
 tatur.  
 A. C. 617.

Theodericus autem hoc videns, ipsam ciuita-  
 tem comprehendit cum thesauris multis. Cū-  
 que sacramenta ab ipsis Francorum sublimibus  
 suscepisset, in basilica sancti Geronis martyris,  
 visum ei quod percussus fuisset in latere dolose.  
 At ille ait. Obseruate ostia. Nescio quis de his  
 periuratis Ribuaris me percussit. Cumque re-  
 uoluissent vestimenta eius, nihil aliud repererūt  
 nisi signum paruulum purpureum. Inde reuersus  
 est Theodericus rex cum spoliis multis, & cum  
 filia Theodeberti fratris sui, simulque cum duo-  
 bus paruulis filiis, quos Metensem ciuitatem ad-  
 ueniens interfecit, vbi & Brunehildis regina  
 tunc erat. Videns autem Theodericus rex filiam  
 Theodeberti neptem suam, quod esset pulchra,  
 voluit eam sibi copulare ad coniugium. Cui Bru-  
 nechildis ait. Quomodo accipere poteris filiam  
 fratris tui? At ille ait. Nunquid non tu dixisti mi-  
 hi, quod non esset frater meus? Cur inimica Dei,  
 & inuentrix malorum, & auctor mortis? cur in-  
 duxisti super me hoc peccatum, vt fratrem & pa-  
 rentes interficerem? Et euaginato cultro voluit  
 eam transuerberare, illa vero à circumstantibus  
 erepta euasit. Post hæc odio nimio interfecit  
 potionem venenatam per manus ministrorum ei  
 direxit. Qui nesciens hunc dolum veneni ebibit  
 illud, ac deinde deficiens iniquum efflauit spiri-  
 tum. Illo quoque mortuo paruulos filios eius  
 præfata regina nequiter iugulauit, sed & minorē  
 filium eius in albis eliso cerebro ad petram in-  
 terfecit.

Rex  
 Theode-  
 ricus ve-  
 neno in-  
 terficetur.  
 A. C. 618.

His regibus mortuis Burgundiones & Aus-  
 tra sif cum Francis pace facta, Clotharium filium  
 Chilperici regem in totis tribus regnis in monar-  
 cham super se stabilierunt. Rex igitur Clothar-  
 rius commoto exercitu in Burgundiam veniens,  
 finxit dolose quasi vellet Brunehildem ad con-  
 iugium copulare. Et data fide venire illa acce-  
 lerat ornata cultu regali. Qui cum illam vidisset,  
 ait. Inimica Dei, cur tanta mala perpetrare vo-  
 luisti, vt tam nobilem regum sobolem maleficiis  
 tuis interimere non formidares, tantūque ne-  
 fas agere non dubitasti? Tunc adunato agmine  
 Francorum & Burgundionum, cunctus populus  
 clamabat voce magna, Brunehildem dignā esse  
 morte turpissima. Tunc iubente Clothario rege  
 in camelum leuata, & per totum exercitum de-  
 ducta est, ac deinde equorum pedibus indomito-  
 rum alligata, dissipatis membris obiit, ad postre-  
 mum igni combusta sepulchro caruit. Rex vero  
 pace per circuitum facta reuersus est. Hæc Bru-  
 nechildis cum filio Childeberto regnum guber-  
 nauit, vt ait Sigebertus, propter insolentiam morū  
 adeo intolerabilis erat Francis, vt merito crede-  
 retur Sibyllam vaticinatam de ea fuisse. Veniet  
 ait pruina de partibus Hispaniæ, ante cuius con-  
 spectum gentes vel gentium reges peribunt. Ipsa  
 vero calcibus equorum dirupta peribit. Quæ  
 quamuis esset ita insolens, Ecclesiæ Dei hono-

Desiderio  
 Viennen-  
 sis & Co-  
 libanus  
 martyres.

a Ea mulier (Brunehildis scilicet) præterquam  
 quod à D. Gregorio eius temporis aequali, pontifice  
 Secunda pars Hist. Ant. F F 3



A. C. 611. maximo laudibus effertur, ipsa, nepotisque reges captiuos, sua pecunia redemptos cultosq; domum remisit, ades sacras permultas partim nouas condidit, partim ueritate labentes restituit, & tot post saeculis non temere uenit in mentem Boccacio poëticis quidem ingenij auctori, sed antiquitatis cognoscenda studiosissimo, contendere eam externam mulierem temporibus perditissimis alienorum scelerum flagrasse inuidia. Aemyl. lib. 1.

S. D. de siderius colitur 23. Maij.

rabat. Plura etiam sanctorum cœnobia fundauit, & ædificia mirandi operis construxit, ut miraculo fuerit tanta ab ea fieri potuisse. Sed & Desiderius Viennensis episcopus consilio Brunehildis huius à Theoderico rege lapidibus obrutus martyrizatur. Et sanctus Columbanus abbas à Theoderico rege præfacto instinctu Brunehildis auia sua expellitur de Francia.

Heraclius 24. pap. Rom. imperator, imper. an. 30. men. 2. An. Ch. 611. de quo Diaco. lib. 18. Zon. lib. 3. & Blon. lib. 9. dec. 1. & alij.

§. I I.

Heraclij elogia.

DE Heraclio imperatore. Cum Phocas imperator, ut refert Vincen. spec. histo. lib. 24. cap. 1. post Hugo. in suos crudeliter descenderet, ipse quoq; Heraclij Aphricę patricij iuillu perēptus est: qui post eius necem rempublicam sibi uendicauit. Heraclius ergo Romano potitus imperio est. Hic inuenit rempublicam ualde dilolutam & attritam. Siquidem Europā Auares uastauerunt, & Persæ Asiā [ exterminauerunt totam, & ciuitates desolauerunt, & Romanum in bellis exercitum interemerunt. ] Sumpsit autem imperium Heraclius anno domini 613. Ab initio autem mundi quater millesimo 566. ut ait Sigebertus: secundum aliam computationem ab initio mundi quinquies millesimo 810. Hic Heraclius secundum Ioan. de col. imperauit annis 30. corpore utique decorus, armis strenuus, lingua cruditus. Et quamuis rebus bellicis deditus, & mente ferocissimus esset, tamen fide Catholicus pro certo tempore, & erga seruos Dei beneuolus & deuotus, sed demum in hæresim incidit, ut dicitur infra.

Urbis Maurienna S. Ioannis reliquiis quomodo ditata. Vin. li. 23. cap. 1.

Huius imperij anno primo uirtus, & nomen sancti Ioannis Baptista miraculis declaratur apud urbem Gallię Mauriennam, de reliquiis eius mirabiliter illustratam hoc modo. In ea mulier quædam sancto Ioanni Baptista nimis deuota, expebat à Deo sibi donari aliquid de reliquiis Ioannis Baptista, & in hac orandi instantia per triennium perseuerauit. Et cum alter quiuis in tanta expectatione desperare posset, in huiusmodi ipsa spem ponens in Deo, iurauit se non comesturam, donec quod petebat acciperet, & sic per septem dies ieiunans, septima tandem die desuper altare Ecclesię, ubi erat ipsa, pollicem mirandoris apparere uidens, læta donum Dei accepit. Ad quem adorandum tres episcopi uenientes, cum de hoc sancto pignore partem elicere uellent, tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo supposito stupuerunt, & singuli singulas se meruisse lætati sunt.

Anno Heraclij quinto Palæstina à Persis premitur, & sancta ciuitas capitur, & in ea usque ad nonaginta millia uirorum perimuntur, Zacharias

A patriarcha captiuatur. Crux sancta à Cosdroe rege Persarum asportatur, ut ait Sigebertus. Ipse etiam, ut ait Hugo, cepit Damascum & deuastauit Hierosolymam, & uenerabilia loca, quæ erant in ea conflagrauit, & populorum copias captiuauit vnâ cum patriarcha suo Zacharia, & preciosum crucis Christi lignum, quod Helena sancta Constantini mater ibi dimiserat, asportauit secum in Persida. Sepulchrum uero domini nunquam intrare, aut uiolare diuina uirtute permittitur. At quem misit Heraclius rogans magnis precibus, ut ab illo loco discederet, usquequo tributa definiret & acciperet pacta. Quod ille facere noluit, sed inefficaces ad Heraclium legatos remisit.

Cosdroes Aegyptum occupat, & Heraclius filium Constantinum diademate ornar. A. C. 616.

Anno itaque Heraclij sexto occupauit Cosdroe totam Aegyptum, & Alexandriam, & Libyam atque Carthaginem. Quod ut audiuit Heraclius, assumpsit filium suum Constantinum, & regio diademate redimitum appellauit Augustum. Collecto autem armigerorum exercitu anno imperij sui duodecimo, mense Aprilis, feria secunda Paschæ aduersus Cosdroem mouit bellum, ferens secum sanctæ genitricis Dei Icona, quæ apud Byzantium est non hominis manu, sed sicut fertur, diuino miraculo pictam. Et proficiscens dimisit in urbe Constantinum filium suum cum Sergio uenerabili patriarcha, & Bonoso patricio sagaci viro, & strenuo. Et arripens iter per Syriam uenit usque ad Gazotem ciuitatem. Quod ut comperit Cosdroes, fuga usus ante eum igne combulsit omnia fata, per quæ fugiebat. Heraclius autem deuastabat ciuitates & regiones, per quas ambulabat. Tunc ordinauit Cosdroes duos prætores, Sarabagam & Sarbaram, qui cum Heraclio decertarent.

Heraclius in Persas mouet.

Quod audiens Heraclius militum alis aduersus eos destinatis, ipse cum reliquo exercitu transmeauit Euphratem, & pertransiit Taurum montem, peruenitque ad amnem Saron, & obtinuit pontem cum propugnaculis, quæ in ipso erant. Peruenit etiam Sarbaras ad eundem pontem, & ante eum castrametatus est. Tunc excurrentes multi Romanorum per pontem, inordinate Persis intulere confictum, [ multa in ipsis cade commissa. ] Quod uidens Sarbaras procul à se insidiis collocatis, ostendit se Romanis quasi fugientem, ac sic multos eorū abstraxit ad insurrectionem sui præter uotum imperatoris. Et subito à fuga reuersus, contra insequentis impetum concitauit, & multos eorum protinus prostrauit uindictam inobediencię suæ perpeffos. Multitudo denique barbarorum per fluminis ripam diffusa, Romanos super pontem cum imperatore stantes acriter sagittabant. Imperator autem cum paucis uiriliter resistebat, unde & multas in hoc prælio plagas licet nullam periculosam accepit. Tunc quidam uir Persa giganteus imperatorem in medio pontis aggreditur. Imperator autem hunc lancea transfossit in amnis flucta proiecit. Quotiente territi barbari in fugam sunt uersi.

Intercessione B. uirginis Heraclij Sathin su perat.

Post quos Cosdroes misit aduersus eum alium prætorem nomine Sathin, quem per intercessionem sanctæ Mariæ superauit. Grando quippe uehemens super eius exercitum descendit, & multos ex eis extinxit. Acties autem Christianorum ab illa tempestate tranquilla manebat. Post hæc Cosdroes acruatis militibus prætorem super illas

A. C. 624. las Razatem contra Heraclium destinauit, quem & duxiter contra Heraclium dimicantem Dei genitricis auxilio superauit Heraclius, illum occidens & maximam partem exercitus. Circa idē tempus in Italia Longobardorum rex 15. fuit Adololdus filius Agilulfi. Et cum eo regnauit mater sua Teudelinda annis 10.

Cosdrois insolentia ex historia exaltationis S. Crucis, Vinc. cap. 12. lib. 25. consentit Cedre. tom. 3. Zon.

§. III.

Heraclij contra filium Heraclij certamen singulare.

Hic Cosdroes in tantam prorumpere proteritiam ausus est, ut ab incolis uicinarum gentium, quos nefando suo subiugarat imperio, coli se iuberet ut Deum, & uocari regem regum & dominum dominantium. Fecit quoque sibi turrim argenteam, in qua interlucens gemmis thronum extruxit aureum. Ibiq; solis quadrigam, & luna & stellarum imaginem collocauerat, ac per subtiles & occultos meatus aquam aspergebat, ut quasi Deus pluuiam desuper uideretur infundere. Cum autem Syriam & Palæstinam subiugasset, & ecclesiis Christi subuersis etiam ligni crucis saluatoris partem, quam ibi sancta Helena reliquerat, asportasset, contra Heraclium pergens filius Cosdrois iuxta Danubium sedit cum exercitu suo. Tandem adspirante Dei clementia, placuit utrique principi, ut ipsi singuli in medio fluminis ponte confingerent, & cui fors uictoriam ferret, ipse sine damno utriusque exercitus imperaret. Quid plura? Pulsatus dominus precibus Christianorum, fidei suo Heraclio concessit de hoste triumphum, tantaque mentis mutatio Cosdrois inuasit exercitum, ut sponte cum omni familia & prole Heraclio se subderent, tam potestate quam fide.

Ipsæ Christianissimus princeps cum suo tantum exercitu regna, quæ Cosdroes inuaserat circumcunquaque perlustrans, ad sedem ipsius peruenit, sedentemque in throno aureo reperit. Qui cum tremefactus, Heraclium salutaret, ille respondit. Pro eo quod lignum sanctę Crucis, quamuis indigno honorifice tractasti, si credere uolueris domino Iesu Christo, & illius te seruum esse confessus fueris, regnum tibi Persarum tantum cum patrimonio tuo & uita acceptis à te pacis obsequiis dabo, quod si nolueris, mox gladio meo interibis. Cum autem ille nequaquam acquiesceret, extracto gladio caput eius amputauit. Successit igitur lignum Crucis sanctæ, & omnes populi gaudentes cum hymnis, & cæcis, & canticis alij obuiam pergunt, alij subsequuntur.

De exaltatione S. Crucis.

Hanc historiam ex Paulo Diacono aliter Blondus refert, quem Rom. Breuiarium Tridentini Cœcilij decreto reformatum sequitur. At ergo Cosdroes post Razatem superatum atque interfectum, (de quo in præcedente §.) armis Persicis diffusus, ultra Tigridem se recipere constituit, prius tamen quam proficisceretur Medarsen filium Syroë, quæ natu maiorem, præterquam adolefcenti cum haberet, præterito, regni consortem appellauit. Tulit uero ægerrime Syroës, adeoq; est in patrem animo exasperatus, ut ad Heraclium miserit, qui regnū Persidis sibi pacifcerentur, si Cosdroe & Medarse captis, omnem regiam suppellectilem Romanis permitteret diripiendam & Constantinopolim asportandam. Heraclius uero postulata concedens, id solum egit in federe, ut Syroës captiuos de Romano exercitu prouincissq; liberaret, exinde pontem Tigridis cum præsidio, quæ ab utraque illius parte erant sibi permitteret Romano milite custodiendum. Ea cum ex formula esset impleta Cosdroes Persida nati intellecta, fugere nitentur, sed de fuga à Syroë filio retractus, & cum Medarse filio uacariussq; in uincula & carcerem est coniectus, & paulo post necatus est. Tantis ueroq; rebus sexto expeditionis illius anno, qui erat imperij duodecimus felicissimo gestis, Heraclius Dominicam crucem anno quartodecimo postquam in manibus barbari fuerat, reduxit. Accessit itaque Hierosoly-

A. C. 632. mam, & Zacharia patriarcha, ciuibussq; Hierosolymitanis in patriam, à qua profugi exulesq; fuerant reductis, pompam instituit solentissimam, qua deducente Crucem Domini ipse sic manibus uulnissq; gestauit, sicut illam Iesus Christus primo, & post illam Ioseph ab Armathia uaiulauerant. Præcedebat uero pompa eodem uico, per qua à Caiaphæ prætorio Iesus à Pharisæis satellitibusq; fuerat astractus. Ventum est ad portam, qua in locum Caluaria foras ducit, & exiuerat turba, qua Heraclium præcedebat. Ipse autem ad iter ceptum anhelans, uiribusq; subnixus ante portam substitit, quantoq; magis in exitum conabatur, eo immobilior permanebat. Tunc patriarcha, qui lateri hærebat, ad illum conuersus. Quin tu (inquit) inuidiosissime imperator uide, ne dum Iesum Dominum crucem sibi baiulantem in cæteris emularis, non satis recte facias, qui purpura inspidibusq;, quibus ille paupertatis magister caruit, cumularis. Ad quam uocem humilians se imperator, & uersum mutauit in plebeiam, & iter nudis pedibus est ingressus. Tuncq; clausa illi uidebatur porta paruit, & ipse gressu expeditiore Crucem Domini in Caluariam detulit. Hinc tractum est, seruaturq; religiosissime populus Christianus, ut in ea passionis Christi commemoratione, quam singulis annis facimus, adoraturi Crucem omni deposito auri gemmarumq; ornatu, illam discalceatis pedibus adæamus. hac ille. Consentit eidem Zon. tom. 3.

Cosdroes ab Heraclio necatur.

tum exercitu regna, quæ Cosdroes inuaserat circumcunquaque perlustrans, ad sedem ipsius peruenit, sedentemque in throno aureo reperit. Qui cum tremefactus, Heraclium salutaret, ille respondit. Pro eo quod lignum sanctę Crucis, quamuis indigno honorifice tractasti, si credere uolueris domino Iesu Christo, & illius te seruum esse confessus fueris, regnum tibi Persarum tantum cum patrimonio tuo & uita acceptis à te pacis obsequiis dabo, quod si nolueris, mox gladio meo interibis. Cum autem ille nequaquam acquiesceret, extracto gladio caput eius amputauit. Successit igitur lignum Crucis sanctæ, & omnes populi gaudentes cum hymnis, & cæcis, & canticis alij obuiam pergunt, alij subsequuntur.

Cumque imperator de monte Oliueti descendens per portam, qua dominus intrauerat, quando ad passionem uenerat, cum equo regio & ornamentis imperialibus intrare uellet, repente lapides portæ descendentes, clauserunt se inuicem & factus est paries vnus. Et cum mirarentur attoniti, & nimio mærore constricti, respicientes in altum uiderunt signum crucis in cælo flammeo fulgore splendescere. Angelus quoque domini accipiēs illud manibus stetit supra portam, & ait. Quando rex cælorum passionis sacramenta completurus uenit, & per hunc aditum introiuit, non se purpuratum, nec diademate renitentem exhibuit, uel equi potentis uehiculum requisit: sed humilis aelli terga insidens cultoribus suis humilitatis exemplum reliquit. His dictis angelus confestim in cælum rediit.

Crucis domini ligno Hierosolyma referunt.

Tunc imperator gaudens uisitatu angelico, depositis imperij insignibus, discalceatus protinus, zona linea præcinctus, crucem domini manu suscipiens, perfusus faciem lachrymis, oculos ad cælum erigens, properabat ad montem. Illo Secunda pars Ant. Hist. FF 4

A.C. 632. quoque humiliter propinquante, duritia lapidū A caeleste sensit imperium, statimque porta se subrigens liberum intrantibus patefecit ingressum. Odor quoque suauissimus, qui volitante diuinius aura, de Persarum prouincia per longa terrarum spacia Hierosolymis fuerat illapsus, eodem momento, quo de sano Cosdroe sancta Crux fuerat Heraclio baiulante egressa, tunc rediit, & per pectora se gratanter infudit. Igitur populo Dei laudante potentiam, gloriosus quoque Augustus erupens in laudes ait. O crux splendidior astris &c. Hac cum dixisset, pretiosum lignū illud in loco suo restituit. Eo tempore terramotus magnus factus est de mense Augusti, & secuta est clades in populo, percussio scilicet scabierum, ita ut nullus posset agnoscere mortuum suum.

Terræmotus & morbus. Biblioth. in vica Deul dedit.

Saraceni quomodo ab imperatore Romano defecerunt, ex Sigeb. Vinc. lib. 23. cap. 48. hoc etiam Diaconus refert, sed paulo aliter. Blö. item lib. 9. dec. 1.

§. IIII.

Anno Heraclij imperatoris 21. inter Romanos & Saracenos bellum exortum est hac de causa. Nam cum quidam spado Heraclij imperatoris more solito rogas militibus distribueret, & inter alios etiam Saraceni imperatoris stipendiis militantes ad accipiendas rogas veniret, & spado illos Saracenos impotente petentes alpiceret, indignans dixit. Vix sufficit imperator militibus dare rogas, quantum magis canibus istis? Quod illi audientes pudore & dolore commoti, à curia recedentes ad suos redierunt, vbi totam Saracenorum gentem contra Romanum imperium commouerunt. Qui omnem multitudinem congregantes Romanorum regiones depopulari cœperunt. Quibus occurrentes Heraclij duces bello victos fugarunt.

Heraclij labitur in hæresim monotheitarum. Diacon. & Vinc. ibi. cap. 39.

Heraclius autem imperator, post tot & tantas victorias, & immensos triumphos, quos diuina gratia obtinuerat ei fauente, à Cyro Alexandrino episcopo seductus, à Catholica fide aberrauit, secundum Vincen. spec. hist. & Ioan. de col. & Martinum in Chron. Lapsusque est in hæresim Monothelitarum, qui tantum vnam naturam in Christo pertinaciter asseruerant. Insuper cum esset literis sufficientissime instructus, astrologus efficitur, atque diuinationibus, & astrorum signis cœpit vacare, & agnoscens syderum signis Romanorum imperium à populo circumciso esse vastandum, existimans hos proculdubio Iudæos fore, vbiq; per totum imperium mandauit Iudæos, qui nolent conuerti, debere interfici. Insuper per nuncios regem Francorum Dagobertum rogauit, ut omnes in suo regno Iudæos fieri Christianos iuberet, nolentes autem morte damnaret. Quibus Dagobertus obediuit. Quare multi eo tempore ex Iudæis conuersi sunt ad fidem, & multi occisi, qui scilicet noluerunt conuerti. Sed Heraclius in sua astrologia deceptus est secundum Ioan. de col. & Marti. in chron. quia non ad Iudæos, sed ad Arabes & Saracenos, qui ex mandato illius abominabilis prophete Machometi circumcisionem accipiunt, se extendit, sicut statim rei probauit euentus.

Heraclij ab astrologia iudiciaria deceptus.

Nam, ut docent veterum historia, & idipsum habent Orientalium traditiones, Haumar filius Carabà prædicto seductore Machometo tertius

erroris & regni successor, cum infinitis Arabum copiis Syriam ingressus, primo egregiam Philistinorum urbem Gazam obsessam violentè occupauit. Postmodum Damascenorum fines cum suis legionibus, & infinita multitudine, quam secum traherat ingressus, Damascum ciuitatem populosissimam violentè effractam expugnauit. Hæc cum Heraclio imperatori, qui tunc in Syria erat nunciata fuissent, scilicet quod Arabes in tantam elati superbiam de sua multitudine præsumentes Romanorum fines inuaderent, & prouincias sibi vendicare non vererentur, & videns quod vires ei non suppeteret ad occurrendum tantæ multitudini, maluit sospes redire, quã viribus imparibus bellorum dubiis casibus se committere. Sic ergo eo discedente, qui afflictis subditis tenebatur patrociniū prestare, Arabibus inualuit violentia, ita ut subito, & intra modicum tempus à Laodicea Syria vsque in Aegyptum vniuersas occupauerunt prouincias.

Damasc. ab Haumate ca. pta.

Cooperabatur sane ad eorum propositum, quod paucis ante annis Cosdroes rex Persarum, de quo supra, eandem Syriam violentè ingressus, vrbes diriperat, & succenderat suburbana. Ingressi igitur Arabes terram, & habitatoribus inuenientes vacuum, maiorem sibi inuenerunt capiendi opportunitatem. Sic ergo urbem Deo amabilem Hierosolymam paribus calamitatibus inuolutam comprehendentes, populo qui illic erat modico, sibi facto tributario, ut extremis conditionibus deseruieret, pepercerunt, permittentibus eis suum habere pontificem, & religionem libere seruare Christianam. Dum autem in eadem ciuitate princeps supra nominatus Haumar moram faceret, cœpit diligenter à ciuibus percunctari, & maxime à viro venerabili Sophronio, qui Modesto successerat, vbinam esset locus, in quo templum domini à Tito Romano principe cum vrbe dirutum fuerat. Quem ostenderunt per aliqua signa vetusti operis adhuc extantia. Vbi sumptibus, qui ad hoc sufficere possent, designatis ad impensam & conuocatis artificibus templum reedificari cœpit. Quo intra modicum tempus feliciter consummato, quale hodie Hierosolymis esse dignoscitur, multis possessionibus dotauit. Sicque ciuitas Deo amabilis, & sanctarum sanctissimam, peccatis hominum exigentibus, infidelium subiecta hostium ditioni, iugum indebitæ feruitutis continuis laboribus passa est conditio, vbi alternis per annos quadringentos nonaginta, vsquequo per occidentales populos liberata est, sed postea ab infidelibus iterum capta & nunc possessa.

Quanto tempore Hierosolyma sub iugo impiorum fuerit, &c.

Adhuc imperante Heraclio quidam Mauricius chartularius, ad cuius suggestionem Isaacius patricius abstulerat thesauros Ecclesie, partem mittens ad imperatorem, & partem sibi retinens multis sibi adhaerentibus. Hic inquam Mauricius conspirauit contra Isaacium, volens sibi regnum Italia acquirere. Quod cum audisset Isaacius, cum multo exercitu Donum magistrum militum misit Romanam, ad cuius primum aduentum omnes, qui Mauriciū sequebantur, eo relicto, dono magistro militum adhaeruerunt. Timens igitur Mauricius fugit ad ecclesiam beatae Mariæ ad præseppe, ex qua violentè extractus, & catenis ligatus mittebatur Rauennam ad Isaacium, qui ibi erat. Sed antequam perueniret Rauennam duodeci-

mo

A.C. 632. mo miliario longe ab ea, iussu Isaacij decollatus est Mauricius, qui thesauros Ecclesie auferri iugesserat. Sed & Isaacius, qui hoc executus fuerat, non multo post diuino iudicio percussus interit, ut discant hoc exemplo cuncti, res Ecclesie auferentes male fortunari.

Adalardo rege Longobardorum à regno eiccto, regnum eorum accepit Ariaoldus rex eorum 16. & regnauit annis 12. Et Siros rex Persarum creatus est, qui filius primogenitus Cosdrois fuit. Et hic, ex eo quod pater Cosdroes coronauerat in regem alium filium suum minorem, indignatus adhaerit Heraclio imperatori ad pugnandum contra patrem. Longobardorum 17. rex fuit Rotharius annis 16. qui Ariano dogmati inhaesit, unde rex iste Rotharius volebat esse in ciuitatibus suis duos episcopos, vnum Arianum, & vnum catholicum. Hic legum suarum codices scribi fecit, quos edictum appellauit. A quo tempore Longobardi sine lege scripta fuerant, sed ab isto cœperunt in scriptis redigi, vnde & allegatur quandoque lex Lombarda. Et post hunc regnauit super Longobardos Rodualdus filius Rotharij annis 5. qui fuit in ordine regum eorum 17. Post quem regnauit 11. Arithbertus annis 9.

De regib. Longobardorum li. 4. cap. 15.

Leges Longobardica à quo edita.

Constantinus 25. pop. Rom. imperator, impera. men. 4. di. aliquot. An. Ch. 641. Paul. Diacon. Biblioth. Zon. & alij. post quem Heraclonas cum matre 26. pop. Rom. imperator imper. men. 2.

§. V.

Anno autem 30. imperij sui Heraclius de hoc saeculo euocatur, sepultus apud Constantinopolim. Qui & reliquit duos filios, scilicet Constantinum iam grandæuum ex prima vxore sua procreatum, & Heraclonam secundum ex secunda vxore nomine Martina susceptum. Successit ergo Heraclio in imperio maior natu Constantinus filius eius. Sed quarto mense postquam cœperat imperare, dolo Martine nouercae suae ac Pyrrhi patriarchæ veneno sibi dato extinguitur. Quo mortuo Martina cum Heraclona filio suo inuadit imperium. Sed Constantinus Constantini filius fauore nobilium sumpsit imperium, & capris Martina nouerca sua, quæ patrem toxicari fecerat, ac filio eius Heraclona, Martina quidem abscissa sibi lingua, Heraclonæ vero naso amputato, utrosque in exilium misit.

Constantinus 27. pop. Rom. imperator imper. an. 26. m. 8. d. aliquot. de quo Biblioth. in vica Martini. Diacon. li. 19. Zon. & alij.

Martini papa exim.

Cœpit ergo regnare Constantinus anno domini 644. & imperauit annis 26. Hic ad suggestionem Pauli Constantinopolitani patriarchæ incidit in hæresim, qua auus suus Heraclius fuerat infectus. Insuper & ad suggestionem ipsius Pauli heresarchæ omnes catholicos, & præcipue domini sacerdotes, qui ei in illa perfidia non consentiebant, aut carceri mancipauit, aut exilio relegauit, aut etiam verberibus vsque ad mortem occidit. Quod cernens Martinus papa, qui tunc Romanæ regerat Ecclesiam, sine vilo timore congregato concilio Romæ centum & quinquaginta episcoporum, de consensu omnium condemnauit, ut hæreticos, Paulum patriarcham Constantinopolitanum, & Cyrum Alexandrinum episcopum, & Pyrrhum, ut supra dictum est. Qui imperator Constantinus hæreticus demum Martinum papam in exilium Cherstonam misit, vbi & vitam fin-

A niuit beatus.

Constante igitur imperante, qui & Constantinus dictus est, nepos Heraclij anno eius imperij 10. Vinocus filius regis Britonum claruit. Huic cum mortuo patre regnum paternum iure hereditario deberetur, ipse hoc recipere noluit. Sed cum à populo ut reciperet vrgeretur, septem dierum inducias petiit ad deliberandum, & accepit. Intra quod tempus diuino spiritu succensus, accepro baculo sub peregrino habitu relictis omnibus clam fugit, atque quibusdam peregrinis, qui se Romam pergere asserbant, associati. Quos aliquot diebus secutus in pagum, qui Pontinus dicitur, applicuit. In quo loco à duce Haymone hospitio receptus est. Qui videns iuuenem Vinocum elegantem ac moribus exornatum, illi filium suum, quem vnicum habebat instruendum tribuit, vbi manens & semper de bono in melius proficiens presbyter ordinatus est. Cūque in capella prædicti ducis sacerdotali officio annis septem functus esset, laudabiliter superno amore compunctus Haymonem suppliciter petiit, ut data sibi licentia secretius habitaret. Quo annuente ad locum venit, qui Brachi dicitur, in quo edificata cellula aliquamdiu ibi manens cœpit coruscare miraculis. Tandem post longum Dei famularum in pace quieuit.

A.C. 643.

De S. Vinoco de quo Sur. tom. 6.

Anno Constantis 11. ignis de cælo cecidit, & timor magnus super homines irruit, pestilentiaque grauisima tribus mensibus æstiuis grassata est. Et à multis visi sunt angeli bonus & malus circumire ciuitatem. Et quoties iussu boni angeli malus angelus venabulo, quod manu ferre videbatur, ostium cuiusquam domus percussisset, tot ex eadem domo sequenti die interibant.

Colitur 6. Noueb.

Per idem tempus cum corpus beati Vedasti ad Attrebatens transferreretur ab Huberto episcopo eiusdem ciuitatis presentibus Lamberto Lungrensi, & Audomaro Taruansis, aliisque episcopis & abbatibus, Audomarus, qui senio cæcus erat, dum precibus sanctorum episcoporum & meritis sancti Vedasti illuminatus esset, ægre ferens se à cæcitate liberatum, quam pro salute sua à Deo missam esse gaudebat, rursus ad preces suas lumen amittit.

S. Vedasti transfatio. hoc habet Aleuicus in vita S. Vedasti tom. 1. Sur.

Clodonius, alias Ludouicus 2. Francorum rex 22. Onuph. creatus an. 646. & boiit an. 666. post quem Clotharius 3. rex Francorum 23. ex Sigeberto. Vinc. lib. 23. cap. 115.

§. VI.

Anno Constantis 18. Clodonius rex Francorum obiit, cui Clotharius eius filius in regno successit, annisque 4. regnat in Francia. Huic maior domus Ebroinus fuit. Abhinc Francorum regibus à solita fortitudine & scientia degenerantibus, regni potentia disponebatur per maiores domus, regibus solo nomine regnantibus. Quibus moris erat principari quidem secundum genus, [ & nil agere vel disponere quam irrationabiliter edere & bibere ] & domi morari, vbi deliciis vacabant corporalibus. Sed in Calendis Maij foris ad salutandum populum procedebant, quo die obsequia & dona accipere & rependere solebant, & sic secum vsque ad alium Maium permanere.

Prædicti autem Clotharij Francorum regis mater

A.C. 669. mater fuit Bathildis regina. Hæc de transmarinis A. De regi- partibus depradata, redempta est à venerabili viro Herchanoaldo, qui tunc maior domus palatium gubernabat. Erat autem hæc mulier de- cora aspectu, vultu hilaris, grauis incessu, pudica, sobria, prudens, humilis & gratiosa, adeoque pia cuit dicto principi, qui ipsam redemerat, & om- nibus de familia eius, vt mortua vxore sua eam voluerit ducere in vxorem. Quæ cum vocaretur ad cubiculum principis, se abscondit in angulo domus. Ea igitur non inuenta, princeps aliam duxit vxorem. Postea vero Deo volente facta est vxor Clodouçi regis filij Dagoberti, & meri- to, erat enim & ipsa de sanguine regio. Hæc re- gina venerabilis primo pestem sinoniacam à Francia extirpauit, & impias exactiones cessare fecit, quæ adeo grauabant populum, vt multi potius mori, quam viuere optarent. Hæc religiosa scemina multa monasteria in Francia construxit. Faciebat præterea multa bona ecclesiis, sed & pauperibus necessaria ministrabat per manus Genesij abbatis viri sanctissimi, quem sibi mul- tier prudentissima in hoc opus assumpserat. Hic postea factus est episcopus Lugduni. Et ipsa (mortuo viro) desideratum meruit implere pro- positum. Nam statim illo sepulto ad monasteriũ Hala, quod ipsa construxerat in pago Parisiensi, se transtulit, ibique habitum sanctæ religionis assumpsit, vbi degens in officio coquinæ sicut a- liæ sorores ministrabat humiliter. Ibiq; plena bonis operibus quieuit in pace.

Interea Constans imperator, qui & Constans dictus est, audiens Italiam à Longobardis possideri, volens iterum suo iungere imperio, ma- gnis adunatis copiis egressus ab vrbe regia venit Athenas, inde mare transiens fines Beneuentano rum inuasit. Cui Grimoaldus dux, qui in ciuitate Hala te illa principabatur, occurrens, bello exercitum imperatoris victum in fugam egit. Itaque cer- nens Augustus, quod nihil contra Longobardos proficere posset, Romam diuertit. Cui sexto ab vrbe miliario Vitalianus papa qui Eugenio suc- cesserat (vt supra dictum est) occurrit, eumque ad beati Petri limina perduxit. Et cum in vrbe iam per duodecim dies resedisset, magna tractus cupiditate, varia ornamentorum genera ex ære & marmore, quibus ciuitas Romana decoraba- tur, in Tiberim vexit, vt illa Constantinopolim transferri faceret. Inter quæ basilicam beatæ Mariæ, quæ Pantheon prius dicebatur, aræis & deauratis tegulis coopertam discooperuit. A Ro- ma exinde digressus pergens in Siciliam, ibi à suis in balneo occisus est. Ecce fructus expolia- tionis & prædationis Ecclesiarum. Eo autem mortuo milites assumentes Merentium quendam, qui & Mazeses dicitur, ex ducibus sibi impera- torem crearunt. Qui postquam ab omnibus exer- citibus, qui erant in Sicilia salutatæ est impera- tor, & in verba sua iurauerunt, imperialia signa suscepit.

Constans imperator in Italiam transiit. in Vitaliano & Diacono. de gest. Longob. ca. 4.

Constans imperatoris sacrilegium & mors.

Constantinus 5. pop. Rom. imper. 28. impe. an. 16. m. 6. A.C. 669. de quo Biblioth. in Agath. Dia- co. lib. 19. Zon. & alij.

§. VII.

Occiso igitur Constante, qui & Constanti- nus etiam est nuncupatus, filius eius 23. in

oriente imperator, qui & Constantinus dictus est, apud Constantinopolim suscepit imperium. Cæpit autem imperare anno domini 670. & imperauit annis 17. Hinc in Siciliam nauigauit, ibique veniens habito conflictu cum Merentio, ipsum vicit atque occidit. Quo mortuo omnes, qui in mortem patris coniurauerant, interfecit. Et hoc facto, statim ad confirmandum imperium Constantinopolim rediit. Eo autem recedente à Sicilia, Saraceni iterum ad insulam illius nauigan- tes ciuitatem Syracusanam diu obsidione val- latam cæperunt, omnibusque habitatoribus val- gladio occisis, aut captiuis, quicquid erat in ciuitate diuitiarum asportantes, secum ad naues detulerunt. Erant enim adhuc ibi omnia illa præ- tiosa, quæ Constans ab vrbe Roma abstulerat, quæ omnia Saraceni Alexandriam detulerunt.

Constantinus autem imperator, postquam om- nia secundum suam voluntatem Constantinopo- li disposuisset, sapienti vsus consilio primo cum gente Arabum, qui iam totam Syriam occupaue- rant, pacem fecit, deinde cum gente Bulgarorum pacem & concordiam firmavit. Cumque iam omnia in toto imperio pacificasset, vt ipse vir fide catholicus atque modestus, omnes qui à pa- tre Constante vel proauo Heraclio, ob fidem catholicam depositi fuerant, reuocauit, atque in pristino statu restituit. Exinde omnes Ecclesias, quæ temporibus retroactis dirutæ fuerant, re- staurauit. Idem Constantinus imperator creato Agathone papa, de quo supra, statim imperiales literas ad papam destinauit, vt suos nuncios Co- nstantinopolim mitteret. Quo facto, ipse impera- tor Deo amabilis ex toto oriente episcopos cat- holicos Constantinopolim conuocauit ad con- cilium contra Monothelitas, satagens eorum hæ- reticas opiniones subuertere. Et hæc fuit sancta sexta synodus vniuersalis 289. episcoporum, de qua dicitur dist. 16. sexta synodus.

Hæc synodus declarauit & ostendit ex sacris literis duas in Christo esse naturas, scilicet diui- nam & humanam, condemnans hæreticos illos, qui asserebant tantum in Christo vnã naturã, voluntatem, & operationem. Papa autem Aga- tho, quia senio grauatus illuc ire non poterat, misit ex latere suo legatos concilium approbã, scilicet Ioannem Portuensem, & Ioannem Re- gitanum, & Abundantium Paternensem episco- pos, Theodorum & Georgium presbyteros, Ioã- nem diaconum, & Constantinum subdiaconum. Et cum ipsis religiosos Dei seruos monachos in omni studio & scientia eruditos. Qui nauigio ve- nientes ad vrbe regiam, cum maximo honore suscepti sunt à religioso principe. Igitur conue- nientes ex mandato principis in ecclesia beati Petri Augusto præsentæ, & residente cum legatis Apostolicæ sedis vnã cum Georgio (aliàs Gre- gorio) Constantinopolitano episcopo, & Maca- rio Antiocheno episcopo, qui vnã tantum o- perationem in Christo dogmatizabant, cum ca- teris episcopis, qui ad concilium venerant, vnã cum sacerdotibus Constantinopolitanæ vrbs & omni clero, necnon & monachis. Primo impe- rator adhortatus est eos, vt sine tumultu & cla- more vitantes philosophicas assertiones, ac pura sanctorum patrum scripta sequentes, fidei verita- tem declararent. Post multas autem vtriusque partis altercationes, ventum est ad sanctorum patrum

A.C. 669.

Saraceni Sicilia de populatur, Diac. lib. 5. de gest. Log. cap. 6.

Sexta synodus vni uersalis, contra Mo nothelita rum hæc sim A. C. 682.

Impera- tor quo- modo se in concilio gene- re debet episcopos hortari.

patru codices. Et vt veritatis lumen appareret, in- troducti sunt sanctorum ac venerabilium docto- rum Codices, scilicet Ioannis Chrylostomi, Cy- rilli, Athanasij, Basilij, Gregorij, Dionysij, Hila- rij, Ambrosij, Augustini & Leonis Papæ, qui duas naturas, & voluntates, & operationes in Christo esse asserunt. Postea synodica epistola papæ Agathonis recitata est, quæ patrum horum dicta habebat inserta. In qua synodica epistola, & episcopi occidentalium regionum se subscri- pserant centum & viginti. Interrogatus igitur Macarius patriarcha Antiochenus, an eam fidẽ, quam docet apostolica Romana sedes amplecte- retur, iuxta scripta papæ Agathonis & sanctorum venerabilium patrum, respondit se scripto velle respondere, quæ sibi videbantur. Tunc Georgius patriarcha Constantinopolitanus die illa pro- fessus est duas in Christo naturas, voluntates, & operationes se credere, & prædicare sicut A- postolica sedes Romana tenet, & prædicat. Dein de concilio anathematizauit eos, qui vnã natu- ram, voluntatem & operationem in Christo esse dicebant. Et commouit Macarium cū ad- hærentibus suis, vt quid sentiret exprimeret. Qui respondit se in ea fide seu potius perfidia, quam proposuerat, perdurare, & nullatenus orthodoxe fidei velle acquiescere. Quo audito de mandato principis cum autoritate sacri concilij deposi- tus est Macarius hæreticus de throno suo, atque vt hæreticus & excommunicatus extra synodum cum paucis sibi adherentibus est eiectus. Quo expulso, statim in medio concilij tela aranearum nigerrima in medium populi cecidit, adeo vt om- nes mirarentur, & diceret, quod sordes hæresum expulsa sunt, & ita Deo auxiliante duæ Ecclesie in vera fidei assertionem vnite sunt Græcorum & Latinorum sub hoc piissimo principe. Macarius autem iussu principis cum fauentibus ei in exi- lium Romam directi sunt. Soluta igitur concilio tantam gratiam omnipotens Deus dedit legatis Apostolicæ sedis in conspectu Græcorum popu- lorum, quod in regia vrbe Ioannes cardinalis Portuensis episcopus in die sancto paschæ mis- sam in Ecclesia sanctæ Sophiæ coram principe & patriarchis & toto populo latine cantaret, & vnanimiter laudes piissimi principis latinis vo- cibus acclamarent.

Tele arc- neari ex- pulsus à concilio hæreticus decidit.

Sub isto Agathone papa luna eclipsum passa est mense Iunij, die 18. Quam eclipsum secuta est in vrbe Roma mortalitas grauisima, qualis nul- la maior Romæ memoratur, adeo vt patres cum filiis & fororibus simul efferrentur. Hæc enim primo intra ipsam vrbe grassata est, postea per suburbana, & castra se diffundens magnum po- pulum absumpsit. Sub qua etiam & ipse pius pa- stor defunctus est.

Tempore huius Constantini Longobardorum rex 20. fuit Gundibertus, qui regnauit anno vno, mensibus tribus. Hic cum fratre suo Bertario, qui Mediolanum tenebat, contendens, Grimoal- dum Beneuentanorum ducem cum exercitu suo acciuit, quo paulopost interfectus est, & Ber- tarius in Pannoniam fugit. Grimoaldus vero re- gnum occupauit Longobardorum 21. regnans an- nis 9. Qui Beneuenti moritur ob venenum. Post quem regnauit 22. Garintheldus filius eius men- sibus tribus. Post regnauit 23. Pertharitus solus annis 10.

De regib. Longobar- dorum.

Imperante Constantino præfato, Callinicus archiepius ab Heliopoli Syriæ ad Romanos cõ- fugit. Hic Callinicus, vt fertur, ignem marinum inuenit, quo vsi Romani exercitus qui cum Sara- cenis tunc bellum gerebant, Saracenorum naues combusserunt, & ita multis occisis, captis, atque submersis victoria potiri sunt, nihilominus pru- dens princeps cum eis in triginta annos pacem firmavit, eo pacto, vt Saraceni imperatori tria millia librarum auri annuatim soluant. Insuper quinquaginta captiuos nobiles redderent, & e- quos nobiles quinquaginta singulis annis in tri- butum darent. Necessitas autem componendi pa- cem cum illis post tantam victoriam hæc fuit. Nam gens Bulgarorum eo tempore à Scythia e- gressa, duce Bathaia Thraciam depopulabatur. Quibus improuise Constantini exercitus occur- rens, turpiter victus atque fugatus est. Post quam victoriam adeo eorum inualuit incurfus, vt im- perator coactus sit illis pace firmata annua pa- cta persoluere. Ex illo tempore cepit regnum Bulgarorum, quorum primus fuit Bethaias. Huic vt scribit Vincen. vbi supra annotantur 20. anni. Post hunc regnauit Berbellis, cui adscribuntur anni 26. Tardamus 29. Chunnus ann. 13. In quo finitur huius regni narratio. Hi fuerunt primo infideles, sed in processu temporis conuersi sunt ad fidem. Et Constantinus præfatus mortuus est, cui successit Iustinianus 23. in oriente impe- rator.

Iustinianus 29. Roma. imperator imper. an. 10. men. 5. dies aliquot. Anno Chr. 686. de quo Diaco. Bib. lioth. Zon. & alij.

§. VIII.

Defuncto itaque Constantino orthodoxo Augusto, filius eius Iustinianus secundus imperium sumpsit, anno domini 686. Mundi ve- ro quater millesimo 649. Sed secundum aliam computationem quinquies millesimo octingen- tesimo quinto, & imperauit iste annis 10. Erat au- tem ætatis annorum septemdecim cum impera- re cepisset. Et iuuenili impotentia audax, pacẽ, quam pater eius Constantinus fecerat cum A- bimelech Arabum principe, in detrimentum & da- num reipublicæ soluit. Insuper & pacem cū Bul- garis turbans, omnia quæ à patre suo viro vtique strenuo ordinata fuerant ad pacẽ, dissoluit. Qua- re non modicum suum conturbauit imperium. Nam barbaræ nationes cæperunt vndique Ro- manas infestare prouincias, contra quas impera- tor congregatis copiis viriliter satis occurrebat omnibus, & illatas iniurias atrociter vindicabat. Primo igitur gentem Sclauorum magis sibi vici- na, quæ eius imperio se rebellauerat, multis præ- liis victam domuit. Sed cum inde cum victoria reuerteretur, Bulgari in itinere illi insidias ten- dunt, atque in loco ad hoc idoneo exercitum e- ceciderunt. Cuius subito vndique aggredientes cõcludunt. Cuiusque arcubus & spiculis vndique illos ex alto ap- peterent, nec imperatoris exercitus ad illos vale- ret accedere, multi interficiebantur. Ipse autem consilio principum, qui illum in ista expeditio- ne secuti fuerant vsus, fortissimorum suorum cir- cumdatus cunco, cum aliter euadendi nulla da- retur occasio, eruptione facta in medium hostiũ se proiciens, ac ferro viam sibi & suis aperiens: quam

A.C. 582.

Callinic° ignem ar- dentẽ ex- cogitat, Vinc. ex Siegb. lib. 23. ca. 127. Zonar. & Gen. & Diac. lib. 19.

Reges Bul- garorum qui Vinc. ibi.

Impera- tor Scla- uo- rum vin- cit, à Bul- garis au- tem vin- citur.

A. C. 686. quamuis graui vulnere ictus multisque suorum amissis tamen euasit.

Rediens igitur Constantinopolim Stephanum quendam, Persam genere, virum vti que pessimum, & crudelem suum faccellarium constituit, cuius consilio pene cuncta gerebat, cuius prauo vsus consilio, & insania crudelitatis accensus sibi subditos intolerabiliter affligebat. Anno autem 9. imperij sui Iustinianus iste malorum deprauatus consilio sextam sanctam synodum, qua prius per literas suas Papa promiserat illibaram seruandam, infringere nitus est. Quam ob causam apud regiam urbem mandauit congregari concilium; in quo haereticorum fautores errores suos iterum asserentes publicauerunt. In quo etiam legati apostolicae sedis, quos Sergius papa illuc miserat, decepti de creto illorum subscriperunt. Igitur scripta fidei perfide in dicto concilio a tribus patriarchis, scilicet Constantinopolitano, Antiocheno, & Alexandrino qui illuc venerant, atque imperiali manu confirmata Sergio papa destinata sunt, vt ipse tanquam omnium caput, & fidelium pastor sua autoritate confirmaret. Sed ipse solertissimus pontifex, postquam vidit in scriptura catholica temeraram fidem, nullatenus acquieuit, nec scripturam pandere in clerico villo modo passus est, sed ipsam tanquam inualem respuit & abiecit, eligens potius mori quam talibus erroribus assentire. Quod cum imperator comperit, magno furore succensus in contumeliam summi pontificis Sergium Magistranium Romam direxit, mandans, vt Ioannem Portuensem episcopum, & Bonifacium apostolicae sedis consiliarios Constantinopolim deduceret. Nec multo post spatharium Zachariam cum mandatis ad urbem Romam direxit, vt Sergium summum pontificem Deo amabilem in urbem regiam deportaret.

Concilio Constantinopoli congregatum aduersus sextam synodum

Camque sceleris minister Romam aduenisset, exercitus, clerus, populisque Romanus subito contra eum motus est, eligentes prius mori, quam vt eorum pontifex in urbem regiam deportaretur. Tanta itaque commotio & seditio illa die in vrbe facta est, vt protospatharius Zacharias teritus ac timens, ne a turba occideretur, in ipsum beati pontificis cubiculum aufugeret tremebundus, cum lachrymis deprecans, vt pontifex sui miseretur. Quem pius pontifex confortauit dicens. Ne timeas fili, quia per hoc nihil mali patieris. Itaque egressus foras clamantium in mortem Zachariae potentium animum suo responso leniuit. Sed & dictus Iustinianus, qui haec omnia commouerat, non impunitus euasit. Nam Leo sine Leontius patricius vir potens & magnus, multis sibi adherentibus contra imperatorem conspirauit Iustinianum. Cuius etiam conspirationi faucebat patriarcha Constantinopolitanus Callinicus nomine. Prius autem ipse Iustinianus, quam exilio traderetur recepta Aphrica, quam Aegyptij occupauerant, cum illis pacem firmavit.

Eo tempore cum Pertaris, qui & Pertharitus regnasset in Longobardis annis octo consortem regni fecit filium suum Cunipertum nomine. Regnavitque cum illo annis 10. Qui fuit 14. rex. Longobardorum rex 25. fuit Limpertus qui & Liuthperthus Cuniperti filius puer. Cui pater Ansprandum tutorem dederat, & regnavit mensibus 8. Limpertus Guidoperi filius (alias Regu-

Sergij papa in hostem pietas.

Redit ad Longobardorum historiam.

bertus vel Regimbertus) Ansprandum superat, A. C. 686. & Longobardorum regnum inuadit, & eodem anno moritur, qui 26. fuit Longobardorum 27. Aripertus Regimberti filius 11. annis regnavit.

Igitur captata opportunitate cum imperator quibusdam emergentibus causis absens esset, Leo seu Leontius facta in vrbe seditione armatus cum suis, per ciuitatem discurrrens, vt animos omnium sibi conciliaret, carceres aperuit, atque omnibus tam nobilibus quam aliis inde eductis, omnes sibi coniunxit, & maxime nobiles quos Iustinianus diuersis causis illic manciparat. Quo facto magno iam sibi exercitu conflato, imperatorem Iustinianum aggressus cepit, & captum amputatis sibi naribus turpiter satis apud Chersonesum ipsum exilio relegauit, augustalem ipse sibi accipiens dignitatem.

a Hinc iste imperator a Graecis (vntuslos, id est cui nares amputatae sunt, est dictus. Nota autem deserta religionis violatio, pontificis diuinam penitus vltionem.

Leontius pop. Rom. imperator 30. imper. an. 3. men. aliquot. An. Ch. 696. de quo Diac. lib. 20. Biblioth. Zon. Blond. lib. 30. dec. 1. Vinc. ex Sigeb. & Hug. lib. 23. cap. 134.

§. IX.

Leontius igitur suae Leo omnium consensu factus imperator, per vsurpationem tamen, vigesimus quintus in oriente apud Constantinopolim strenue satis imperium gubernabat. Cumque iam omnes suo obediunt imperio, Arabes, quorum dominium Deo permittente iam longe lateque diffusum erat per orientem, etiam Aphricam infestare coeperunt. Quod cum imperator Leontius comperit, illico cum magnis copiis direxit contra illos Ioannem patricium. Qui cum Carthaginem applicuisset, in primo aduentu praelio cum eis habito, conuertit in fugam. Quibus expulsis ibidem hyemauit. Sed Arabes ad propria redeuntes maiori exercitu conegato denuo Aphricam reperunt, exposito in terram exercitu multitudine freti omnia circumquaque deuastat. Ioannes autem patricius cum propter hostium multitudinem, suorumque paucitatem illis non esset ausus occurrere, dimisso in Aphrica exercitu Constantinopolim ad imperatorem remeauit, & suas augeri copias petiit.

Interea cum imperator de augendo Aphricano exercitu cum Ioanne patricio tractaret, exercitus, qui in Aphrica remanserat, subito Apfimarum quendam imperatorem creauerunt, qui ab eis Tiberius nominatus est. Qui statim vt imperator ab illis saluatus est, antequam nuncia de sua creatione Constantinopolim peruenirent, imposito exercitu in nauibus, ad Constantinopolim nauigauit, subitoque urbem ingressus Leontium in palatio nihil tale meditantem coepit, nasoque illi praefixo in exilium relegauit. Quo facto voluntate omnium imperium 7. annis tenuit, cum Leontius praedictus tantum duobus annis imperauit. Inter haec Iustinianus adhuc in Chersoneso exul detinebatur. Cumque inter ciues aliquando serio, aliquando ioco diceret, se aliquando ad huc imperium recuperaturum, incolae loci illius volentes imperatori Tiberio placere, verba Iustiniani

Capitur Iustinianus imperator a Leontio.

A. C. 699. Tibertius Apfimar' 11. popu. Rom. imperator. plus minus septem. A. C. 699. de quo Diac. & alij.

Iustiniani saepe nuncios significabant. Quibus ille adhibebat aures, timens ne ob patris sui Constantini, qui nimium fuerat dilectus a populo, aliquando illi restitueretur imperium: vnde inter suos deliberauit Iustinianum occidere. Cumque hoc quibusdam satellitibus iam commisisset, vt in Chersonesum properantes Iustinianum quondam imperatorem iugularent, quidam ex eis praemio inductus Iustiniano omnia intimaui. Quod postquam comperit Iustinianus valde sibi timens multis promissionibus allectis custodibus, clam e Chersoneso egressus ad Canganum (alias Callianum) Turcorum principem fugit. A quo honorifice valde susceptus, sororem suam ei in vxorem dedit. Deinde Trebellum regem Bulgariae adiit, cum quo amicitia firmata, ad recuperandum patrum regnum ipsum magnis copiis iuuare promisit.

Igitur Iustinianus magnis copiis Turcorum & Bulgarorum auxiliis sulcus cum instructo exercitu harum nationum Constantinopolim venit. Cumque ciuitati appropinquaret, plures ex imperij principibus relicto Tiberio ei coniuncti sunt. Vnde absque bello ciuitate potius Tiberium, qui & Apfimarum dicebatur, cepit, quem cum ipso Leontio, qui illum ab arce imperij eiecerat, in conspectu populi abstractos iugulari praecipit. Insuper & Callinicum patriarcham, qui illis contra Iustinianum fauerat, excaecatum exilio relegauit. Tantamque postea in aduersarios vltionem exercuit, vt ex iis, qui cadi supererant, quos carcer tenebat inclusos, quoties sibi a naso (quem sibi Leontius absciderat) effluentem rheumatis guttam detegeret, aliquem ex iis, qui contra eum conspirauerunt, iugulari praecipere. Resumpsit autem imperium Iustinianus anno domini 706. & imperauit secundo annis 7.

Presidente autem in pontificali cathedra Ioanne 7. Iustinianus praefatus eiectis tyrannis & occisis, postquam patrum recuperauit imperium illico diuino spiritu compunctus, duos nuncios honorabiles ad Ioannem papam misit, & per illos sacram Epistolam, per quam praefatum coniurauit pontificem atque exhortatus est, vt cogregato episcoporum catholicorum concilio quicquid circa orthodoxam fidem visum esset ei stabiliret, atque diligenter perquireret tomos scriptos, quos prauo consilio ductus ad ipsum cum fide sua Romam miserat, ac pro voluntate sua corrigeret, & emendaret, & male scripta contra orthodoxam fidem auctoritate apostolica cassaret. Sed hic humana fragilitate timidus illa nequaquam emendans remisit ad principem.

Eo autem Ioanne pontifice non multo post defuncto, creatus est papa Constantinus. Quod cum audisset Iustinianus, imperialem literam misit, supplicans, vt dignaretur personaliter ad urbem regiam accedere. Qui pontifex supplicationibus Augusti acquiescens, cum decente comitatu clerici, nauigio Constantinopolim properauit. Cum autem septimo militario Constantinopolim propinquaret, occurrit ei Tiberius filius Iustiniani praefati imperatoris cum patriciis, & omnibus ciuitatis nobilibus, & cum reuerentia magna eum in urbem introduxerunt. Qui pontifex Romanus ingressus est cum iis in signis, quibus consuevit Romae procedere. Iustinianus autem, qui tunc in ciuitate Nicaea erat, audito eius aduentu im-

Iustinianus in imperio relictus.

Constantinus papa Constantinopolim venit.

A menso gaudio est repletus. Et cum veniret ad eum papa, hoc audiens occurrit ei Nicomedia. Vbi autem se adiuicem viderunt, Augustus imperialibus ornamentis insignitus, sese in terram prostravit ante pontificem, & pedes eius osculatus est. Et eis in amplexus mutuos corruentibus, facta est latitia magna in populo. Et dominica sequenti celebrauit solenniter Missam summus pontifex Romanus, de cuius manibus imperator sacram communionem accepit, supplicans vt pro suis delictis dominum exoraret. Tunc imperator postulante pontifice omnia priuilegia concessa Ecclesiae a principibus prioribus renouauit. Quibus omnibus completis papa reuersus est Romam, & cum magno gaudio receptus.

Iustinianus autem Augustus cum recuperato imperio omnia sibi ad votum succederent, subactisque rebellibus pacifice administraret imperium, attamen memor iniuriarum, quas a ciuibus Chersonensibus, cum esset ibi in exilio receperat, & indigne ferens, quod tam inhumanam tractatus ab illis fuisset, misso copioso exercitu ciuitatem illam cum ciuibus eius & adiacente regione mandauit euerti. Huius autem immanis edicti extitit executor quidam patricius nomine Mauricius. Qui ad locum cum exercitu veniens, omnes penes ciues gladio peremit, quosdam autem exilio relegauit. Tudunum vero ciuitatis illius principem, cum quadraginta aliis nobilibus ferro vinctos ad imperatorem destinauit. Alios vero septem ex primoribus Chersonae, qui forte imperatorem magis offenderant, in veribus ligneis applicatos igni assari fecit. Rediens vero a Chersona imperatoris exercitus, naufragium in mari pertulit, omnesque fere perierunt, paucique ex septuaginta tribus millibus hominum euaserunt. Iustinianus autem audito suorum casu, necdum de iniuriis satisfactum putans, si nomen illius ciuitatis superesset in terra, alium misit exercitum, mandans vt omnes, qui in ciuitate illa residui erant vsque ad innoxiam aetatem occiderentur. Ipsamque ciuitatem igne succensam mandauit euerti. Haec cum ciues, qui ibi erant praesensissent, Philippicum quemdam virum valde nobilem, ac imperiali aulae notissimum qui illic exulabat, constituunt sibi ducem. Qui aduenienti exercitui obuiam procedens, prece, & pretio, ac promissionibus id egit, vt omnes vna voce illum imperatorem saluarent. Factus igitur ab exercitu Philippicus imperator, statim cum eo exercitu ad urbem regiam regressus, illam sine bello recepit. Et postquam urbem intrauit, Iustinianum cum filio suo Tiberio iugulari mandauit. Quibus occisis, ipso cogente exercitu ornamenta imperialia suscepit, anno domini 713. qui & imperauit annis duobus.

Grauis de Chersonensibus vindicta.

Iste etiam Iustinianus imperator, ex eo quod Felix, quem Constantinus papa fecerat archiepiscopum Rauennatem, secundum priorum suorum morem, solitam non miserat cautionem ad papam, per potentiam iudicium expetens, misit imperator contra Rauennates elatos in superbiam Theodorum patricium cum classe. Qui capientes Felicem archiepiscopum arrogantem, eum in naui vinxerunt, & excaecatum in exilium miserunt. Omnesque rebelles coepedibus adstrictos diuitiis eorum ablatis Constantinopolim misit, quos capitali sententia danauit propter rebellionem.

Philippicus Iustiniano & Tiberio iugulatis, creatus imperator.

Secunda pars Ant. Hist. G G



A.C. 712. De Machometo Agarenorum legiflatore fo- A difimo, de quo Diac. lib. 18. Blond. lib. 9. dec. 1. Nacl. gener. 2.2. Zon. & multi alij. hac a Tyrio lib. 1. de bello sacro. cap. 1. sunt sumpta.

CAPVT V.



Inter ea tempora, scilicet imperante Heraclio, Machometus ille primogenitus Sathana legem illam Saracenorum, immo perfidiam porcinam, & plus quam Epicuream spargere cepit, circa annum Domini 640. Cuius doctrina pestilens & disseminatus languor, plurimas prouincias occupauit, vt [ eius successores iam non ] exhortationibus vel pradicacione, sed gladio & violentia in suum errorem populos compellerent etiam inuitos. Nec mirum si a tot populis lex illa perfidia plena recepta est, cum ea doceat, quae plena sunt voluptatibus, ad quae homines, qui communiter sensualitatem sequuntur, sunt inclinati & dediti, & parum vel nihil vacent scientiis & philosophiae saltem morali, nec doceri possunt, vt errores sua legis ex rationibus clare pendat, cum maledictus ille Machometus spiritu diabolico, quo plenus erat, mandauerit in ipsa lege, vt si quis aliud pradicaret vel diceret contra eam, sine audientia occideretur, & sic permanent in perfidia sine pradicante.

Cur tam multi Machometanam perfidiam sequantur.

Et vt dicit Ioan. de col. post Vinc. in spec. hist. lib. 24. Fuit hic Machometus magus pessimus, & omni fallacia plenus, de genere Hismael. Qui a primaeva aetate cum esset mercator, cum camelis suis frequenter in Aegyptum pergebat, & Palestinae in quibus locis cum Iudaeis & Christianis conuersatus vetus & nouum testamentum in magna parte didicit ab eis. Cumque propter diuersa mercimonia huc atque illuc discurreret, in prouinciam Corozaniam profectus est: vbi cum quadam muliere ditissima familiaritatem contra hians, demum suis incantationibus & praestigijs ipsam mulierem in vxorem accepit, credentem ipsum esse Mesiam, quem Iudaei expectant. Qua opinione decepti multi ex Iudaeis & Saracenis ei adhererunt, quibus nouas leges cepit fingere, aliquid ex veteri aliqua ex nouo testamento assumens, asserens suis mendacijs se prophetam esse a Deo missum pro salute hominum, vt legem, quae Iudaeis, & eam, quae Christianis data esset, quia nimis rigida erat temperaret.

Prodigijs quibusdam impostor perfidiam suam confirmare nititur. Vinc. cap. 40.

Et vt ad instar Moyfi iusionibus suis quaedam viderentur attestari prodigia, conuocauit populum sibi credentem, vt legem in prodigijs & signis missam eis daret. Omnibus autem congregatis, cum populum alloqueretur, columba alba, quae in vicino erat, ad id fallaciter edocta super humerum eius aduolans stabat, & in eius aure iuxta morem solitum grana ibi reposita accipiebat, seu hoc opere diaboli appareret, quasi illi legem Spiritus sanctus suggerere videretur. Ordinauerat autem (quod peius est) quod si quis ei in his maleficijs & mendacijs contradiceret, vel reprehenderet per se vel alium, proditorie occideretur. Qui etiam tale dedecus in scriptura sua

De Machometi lege spurcissima.

a Machometus legem suam versibus rhythmicis condidit, vt imperita multitudini esset suauitate cantus plausibilior. Eam Alphurcam nominauit,

id est sectiones & capita, quod missam sibi a Deo fabularetur non simul, sed vt Sibylla folia, dispersis locis & temporibus discretis, ne quis in ea consequentiam, ordinem, rationem, sapientiam curiosus inquireret. Quare Odmen aliorum Machometi successorum auxilium illam in integritatem primo collegisse notant Chron. Sarac. post Machometum an. 110. Arabes nominarunt etiam Alchoran, id est, in ypaqim per excellentiam impia. Geneb. Vnde hoc loco & saepe in hoc cap. D. Anton. Alchoranum scripturam nominat. Est autem ex hereticorum, Iudaeorum, Epicureorum & similium Philosophorum erroribus, opinionibus, fabulis, blasphemis, indigestum chaos, quod tamen dicit descendisse de summo caelo vsque ad infimum, deinde paulatim ad decimum quintum mensis Ramadam in terras lapsum esse in eo Deum ad se loquentem introducens. Caluinistarum secta recta ad Machometum spectat, nec vlla vnquam fuit Machometismo propior. Geneb. Certe Lutherus ipse omnium hereticorum nostri saeculi antesignanus egregie in omni turpitudine dedecore est Machometum imitatus tota primam vitam, deinde in suo illo obsceno verbo, quod pudet dicere. Quantum etiam Beza in hac scditate sit tota vita volutatus, scripta ipsius abunde declarant. Denique cum ex illis plerique sint Apostatae monachi, qui vt possent in omni flagitiorum genere libere debacchari, sese his nouis haeresiarchis Luthero vel Caluino addixerunt, nemini dubium esse potest Lutheranismum & Caluinismum proxime ad Machometismum vitam primam, deinde etiam doctrina accedere.

facere non erubuit, vt assereret datum sibi a Deo renibus suis quinquaginta viros in coitu potentissimos libidinis fortitudine coarquare. Multa alia obscena & turpia in libro suo reposuit. Vnde nulli vnquam viro prudenti & mediocriter docto scriptura illa miserrima placuit, sed imperitissimis viris & syluestribus. Cumque hic Machometus vino & ventri deditus morbum caducum incurrisset, vnde elusus cadebat in terram, vxor eius hoc aduertens plurimum tristabatur, quod tali viro nupsisset. Volens ipse illam placare, dolos inueniens asserere sibi tunc angelum Gabrielem loqui, & quia non poterat eius splendorem sufferre, ideo cadebat in terram.

Machometus motu bo comiciali laborans.

Alij vero dicunt, vt refert Iacobus de Voragine in legendis, quod fuit quidam monachus nomine Sergius, qui Machometum instruxit de lege illa ab eo confecta. Hic enim Sergius monachus cum in errorem incidisset Nestorij, expulsus fuit a monachis de monasterio suo propter errorem suum, qui in Arabiam venit. Vel secundum alios dicitur, quod fuit quidam archidiaconus in partibus Antiochiaeg degens, qui fuit Iacobita, qui scilicet Iacobitarum circumcissionem pradicant, & Christum hominem tantum fuisse non Deum affirmant, sed iustum & sanctum, & de spiritu sancto conceptum, & de virgine natum. Quae omnia Saraceni credunt. Sed negant ipsum passum & mortuum, dicentes, quod cum Iudaei voluerunt eum capere, ceperunt alium loco eius sibi similem, quem cruci affixerunt, Christum vero ascendit ad caelum. Machometus iste vtroque parente orbat, sub patris sui cura pueritia annos agebat, multoque tempore cum vniuersa gente sua Arabum idolorum cultui deseruiuit, quemad

Machometi eductio.

Machometus fuit idololatra.

Ambitionis causa ad legem condenda impulsus Machometus.

Ieiunium Saraceno tu quale.

Circumcisionis observatio.

quemadmodum in Alchorano suo testatur Deum sibi dixisse. Orphanus fuisti, & suscepi te. In errore idololatriae diu mansisti, & inde eduxi te. Pauper eras, & locupletauit te. Et quia vniuersa gens Arabum cum Machometo Veneris pro Deo colebat, hinc est, quod Saraceni in magna veneratione habent diem Veneris, sicut Iudaei sabbatum, & Christiani diem dominicum.

Machometus igitur praedicta viduae, quam in vxorem duxit locupletatus diuitijs, & pluribus sibi adherentibus, cum regnum Arabum sibi vsurpare quereretur, videns se per violentiam hoc assequi non posse, maxime cum a contribulibus suis, qui eo nobiliores erant, despiceretur prophetam Dei se finxit maximum, vt quos subiugare non valebat per potentiam, saltem per simulatam artraheret sanctitatem. Praedicti igitur viri Sergij valde callidi consilijs adhaerebat, ipsumque absconsus tenens ab eo, quae hauriebat, populo referens, ab angelo Gabriele se habuisse testatur. Et sic prophetam Dei se simulans illius regionis obtinuit principatum, omnes suasionem vel gladij timore ad se venerandum, & legem suam seruandam illius patriae coegit. Et quia monachus erat ille Sergius consiliarius eius, ordinauit vt Saraceni monachali quasi habitu vtrentur, scilicet cuculla sine caputo. Et ad instar monachorum multas genustexiones fieri dietim in sua lege mandauit ab omnibus, statuens, vt sui oratione ad meridiem versis. Multas leges eis instituit, quas Saraceni adhuc seruant, vt de frequentij solitione ad similitudinem Iudaeorum, & praecipue cum debent orare, lauantes non modo manus & brachia & os, sed quod turpe est dicere, etiam ve renda, quasi Deus velit ab homine tantum munditiam corporis, non cordis.

iciens lapides. Omnes carnes praeter porcinas, & morticinia, & sanguinem comedere possunt. Prohibetur autem efus porci, ex causa fabulosa.

Quatuor legitimas vxores eis habere licet, & vsque tertio repudiare, & rursus recipere: ita tamen, quod quaternarium numerum non transcedant. Empitias vero, & captiuas quos volunt, habere possunt, & eas vendere licet secundum suam legem insanam, nisi aliquam earum impraegnant. Et de propria cognatione licet eas accipere, vt fortius inter eos vinculum amicitiae teneatur. Circa possessiones, vel res repetendas obseruant, vt actor testibus probet, reus iuramento se comprobet innocentem. Cum adultera deprehensus cum ea pariter lapidatur. Cum alia autem fornicatus octoginta ictibus verberatur. Machometus autem dicit sibi a Domino per Gabrielem angelum reuelantem concessum fuisse, ad vxores aliorum posse accedere, vt viri virtutis & prophetae ex eo generarentur. Et cum quadam vice quamdam mulierem pulchram viri sui repudiasset, suscepit eam Machometus cum alijs, quas habebat plures in vxores. Et cum timeret ex hoc murmur populi excitari, finxit sibi chartam de caelo allatam, in qua continebatur, vt qui repudiasset vxorem, eius esset, qui eam accepisset, quod hodie obseruant Saraceni. Fur pro prima & secunda vice verberibus castigatur, pro tertia manus ei truncatur, pro quarta pes ei abscinditur. A vino semper abstinere seruentur. Omnia quae sequuntur de Machometo, refert Vincen. spec. histo. lib. 24. cap. 40. & sequentibus, quae extraxit de libro cuiusdam disputationis factae inter duos philosophos, vnum Christianum & alium Saracenum de lege Machometi.

Saraceno tum matrimonium.

Scriptura contra per fidiam Machometi Fortalitium fidei lib. 4. & vires de vitare fidei lib. 4.

De Paradiso Machometi, Vinc. lib. 23. ca. 65.

S. I.

AD Dei nutum resuscitantur mortui, qui iudicabit eos in iustitia, & bonis bona retribuet: & malis mala, & faciet populum suum, qui sibi obediuit, & confidentes singularitatem eius testificati sunt, quod propheta eius Machometus est & nuncius, & crediderunt omnibus, quae super eum descenderunt a Deo, accipiendo videlicet legem de paradiso, in quo multa bona sunt illis preparata, cum habuerint armillas de auro & electro. Eruntque vestimenta eorum de serico, & dicent, Gratias Deo, quia non abstulit a nobis retributionem. Nulla oppressio vel molestia tanger eos, habebunt certos ad alimentum fructus, & erunt in paradiso deliciarum exultantes & sibi inuicem occurrentes honorificati, discurruntque per eos in valis argenti candidi, qui libet bibentes delectantur. Non erit ibi luctus neque moror. Habebunt mulieres venustis oculis. Habebunt conacula, & superconacula, sub quibus erunt flumina. Nunquam eis Dei promissio deficiet. Et dicetur eis. O cultores Dei, nolite hodie timere. Tristitia enim non appropinquabit vobis. Ingredimini paradysum vos & vxores vestrae, & estote securi. Discurratur per vos calathis & scutellis aureis, & habebitis quod amare appetunt, concupiscunt oculi, in secura mansione in hortis, & fontibus. In primo primam mors alia non sequetur. Et faciet eos securos a

Descriptio paradisi tabernaculorum.

A.C. 630. tormentis inferni. Hæc est gratia Dei sui. Ipsa est A enim liberatio magna.

Dixit etiam Deus gloriosus & excelsus. In paradiso, quem pollicitus sum timentibus me, sunt flumina aquarum, in quibus nihil noxium est. Sunt flumina lactis, cuius sapor nunquam deficit. Flumina quoque vini, bibentium delectatio, flumina quoque mellis purissimi, habent sicutidem in eo omnes fructus, & remissionem à Domino. Dixit quoque gloriosus & excelsus, timetibus Deum bene erit in vltimis. Aperientur enim portæ horri Edem, vbi pariter discumbentes præcipient sibi afferri vinum & abundantiam fructuum, & habebunt oculis speciosissimas vxores, victus eis nunquam deficiet: hoc eis promittitur in die iudicij. Dixit iterum Deus gloriosus & excelsus in descriptione paradisi. Sunt in eo duo fontes currentes. Sunt in eo pomorum arbores, & palmæ & mala punica. Discumbent in excelsis viridariis sub pomis & prunis. Adducuntur timentes Deum in paradysum per turmas & agmina congregati. Quibus cum ostiarij ianuas aperient, dicent. Pax vobis, suaviter ingredimini, & estote hic in perpetuum. Et dixit gloriosus & excelsus. Feci eos occurrere gaudijs, & delectationibus, & dedi eis pro retributione paradysum, eo quod patientiam habuerunt. In quo erunt discumbentes super puluinaria, & non percutiet eos sol, neque frigus, eos illius umbræ permeabunt: per quos etiam vasis argenteis discurretur, & canistris similib. & vasculis modicis argenteis & pixidibus ministrabitur eis, & facient eos potare vase quasi commisti zinziberi. Fons in eo est, qui claritas appellatur. Non audiet ibi dolium neque mendacium. Hæc est retributio domini tui. Deus enim liberabit eos à cruciatu inferorum, dicens illis. Comedite & bibite securi discumbentes in lectulis dispositis. Deditimus eis vxores pulcherrimas, nihilque eis de suo malo imputabitur, sed vnusquisque, id quod appetit obtinebit. Deditimus eis diuersitates pomorum, & quicquid carnis ad edendum concupiscunt. Hæc est descriptio paradisi, quem præparauit Deus credentibus in se, & in nuncio eius. Et velut aurum rutilabunt, fragrantibus vt muscus, & variaz odoramentorum species.

De inferno in lege Machometi à Deo maledicti.

§. II.

I Nfideles inquit, vt refert Vincen. vbi supra, qui participes faciunt Deo, & pares illi attribuant, & prophetæ Dei scilicet Machometo non credunt, nec scripturam eius suscipiunt, & præceptis Dei aduersus prophetam eius rebelles effecti sunt, deputabuntur gehennæ incendio, eruntque in cruciatu, & stridore ineffabili, & igne sine fine inextinguibili, quorum cutis quoties ardore consumitur, toties renouatur ad noua sup-

a Scopum Alchorani esse asserit Machometus prædicare non esse tres aut plures Deos, sed vnum sine particeps. Participis nomine, intelligens Dominum nostrum Iesum Christum, quæ nos diuinitatis confortem & participem, Dei filium, Deum de Deo profitemur, & ea de causa nos infideles, incredulos & impios scelerate appellat. Geneb.

Iterum de paradiso cap. 67.

plicia. Mansio eorum puteus abyssi. Potus omni felle amarior. Cibus eorum, de arbore, quæ appellatur Azachimi, & est omni pessimo sapore deterior, erunt sub ira Dei cum diabolo, & angelis eius. Dixit quoque Deus gloriosus & excelsus. Qui non credunt mirabilibus Dei, & prophetas & eos, qui veritatem prædicant interficiunt, erunt in horribili cruciatu, quorum opera maligna nullo eis auxiliante super eorum capita redundabunt, morientur, nec tamen à cruciatu liberabuntur. Et dixit. Arbor Azachimi data est pro delectatione impijs. Ipsa est enim, quæ in profundo abyssi nascitur, cuius fructus quasi demoniorum capita, de quo manducantes ventrem suum implebunt. Denique omnibus malis subiicientur, & semper ad supplicia inferni reuoluentur. Superius & inferius caligo ignis, & tenebræ. Et dixit. In die resurrectionis facies eorum, qui Deo non credunt, horribiles atque nigerrimæ. Nunquid enim gehenna mansio impiorum non est, & eorum, qui nostris signis non credunt, & damnandi sunt? Et dixit. Qui non credunt, detrudentur in infernum coglobati, ad quem cum peruenerint, & ministri portas aperuerint, dicent illis. Nonne ex vobis erant nuncij missi à Deo ad vos, qui præcepta Dei vobis nuntiarent, infinuauerunt vobis huius diei occursum? Intrate igitur portas gehennæ ad habitandum ibi sine fine. Hæc domicilia præparata sunt superbis. Et dixerunt, qui in igne submersi sunt, ministris. Deprecamur vos orate pro nobis Deum, vt alleuet nobis cruciatum huius diei. Ministri responderunt. Orate vos ipsi. Sed quid oratio eorum nisi error? Exhinc sentient pondus catenarum & vincula. Erunt pallentes in igne, rursus fatigati in igne. Tunc videbit eos afflictione oppressos, & tumidis oculis latenter aspicientes. Iterum dixit benedictus & excelsus. Impij permanebunt in cruciatu gehennæ, vbi detrusi vterius non respirabunt. Nos nihil eis iniuste fecimus, sed sibi impij extiterunt. Tunc impij vociferabuntur. Vsq; quo damnandi sumus o rex? Dixit Machometus. Ita manebitis sine fine. Et iterum dixit. Arbor Azachimi cibus est peccatorum. Feruet in ventre sicut sulphur. Accipite illum & ad horribilia inferni loca deducite, & super caput eius dolores & cruciatus infundite. Hæc enim sunt opera, quæ faciebatis. Et dixit gloriosus & excelsus. Afferre aquam amaram, quæ vincula eorum distrum pat. Væ non credentibus in die, qua nec permittentur loqui, vt aliquam habeant excusationem.

Mors Machometi quàm tetra. Vinc. cap. 47.

§. III.

ILLud autem tam ridiculum nobis quàm lamentabile suis, vt refert Vincen. vbi supra, quod cum præcepisset eis, vt mortuum eum non sepelirent, eo quod tertia die esset ascensus in cælum, ipsique præceptum obseruantes magnis hoc desiderijs expectarent, & iam à secunda feria, quæ mortuus est, vsque ad vesperam quartæ feriez longa expectatione fatigati, nihil aliud in eo, quàm foetoris magnitudinem superexcrecere cernerent, tandem eum longe à domibus proiecerunt. Gumcbram tamen filius Hebazam dicit, quod lotus & tribus vestibus indutus, sepultus sit per manus Hay filij Abitalib & Alphadi filij Halahab.

habet. Fertur enim, quod per septem dies morbo pleuretico agrotauerit, & amiserit sensum, septimo vero die conualuit. Iratus est Hay filius Abitalib, eo quod perdidisset sensum, & dixit hoc ei. At ille iussit nullum amplius remanere cum eo in domo, nisi Halahab. Alia vero die mortuus est, & intrumuit venter eius, & retro curuatus est minimus digirus eius. Et fuit obitus eius secunda feria die 12. mensis Rabeg. anno sexagesimo tertio vitæ eius, postquam agrotare cepit 14. die. Vita ergo eius 63. annis extitit, quorum in propheta 23. expendit 10. in Mecha. 13. in ciuitate. Mortuo autem Machometo, omnes ab eo decepti reuersi sunt statim vnusquisque ad eam, quam prius tenuerat sectam suam, siue idololatriam, siue quamlibet aliam, præter paucos suæ cognationis, qui expectabant se fore successores in regno. Eo tempore fuit Ebubeber filius Amichaath, vir callidus, qui non multo post adeptus est regnum, quod vehementer displicuit Hay filio Abitalib, quousque rex adeo illum obsequijs, & blanditijs delinuit, vt etiam eum post se delegaret. Illos quoque, qui ausi fuerant à secta Machometi recedere, omni ingenio eos reuocans, iterum eos tali stultitia mancipauit. Quidam enim timore, quidam spe honoris & facultatum, alij alterius cuiuslibet lucri causa, omnes tamen simulatorie, & non ex animo redierunt.

Cum autem quadam die coram domino illorum quidam quererentur de aliquo, qui videbatur esse Saracenus, & non erat, respondit dominus ille coram omnibus. Ego non solum istum, sed multos alios nobiliores eo scio esse in Palatio meo Saracenos, vt ostendunt, & non sunt. Ego autem de hoc, quid aliud debeo vel possum facere, nisi quod dominus meus Machometus faciebat? Nam illi etiam hoc contigit, vt fere omnes, qui ei proximiores & familiariores esse videbatur, non nisi simulare & deceptorie legem eius tenerent. A deo enim spernebatur ab eis, & quicquid dicebat pro nihilo habebant odientes eum in cordibus suis, & quadam die volentes eum occidere, expectarent eum in quadam valle, quatenus transiente illo terrificarent mulam eius subito, vt præcipitatus interiret, qui tamen propter hoc nunquam se iratum monstrauit. Eius ergo exemplo omnes istos, qui siue de Christianis, siue de Iudæis, siue de Paganis, Saracenos se esse dicunt in regno meo, & non sunt, nihil aliud cogam. Scio enim, quod nullus Christianus, qui timore Saracenus fieret, in Saracennitate permanebit. Similiter & de alijs sentio, quid ergo amplius possum facere? Videat Deus, & iudicet. Hoc solum faciam, vt semper maledicam eis.

De successoribus Machometi cap. 48.

Machometo sui infidias molitur.

Multi inter Saracenos fidei.

Aduersus Machometum disputatio. cap. 49.

§. IIII.

CONtra excusatores Machometi. Vinc. vbi supra. Si forte aliquis dixerit, non debuisset reprehendi Machometum, si se aliquando vindicauit, cum hoc inueniatur in Iosue, Helia, & He-

a Hic §. cum Machometum non fuisse Dei nuncium vel prophetam aperte demonstrat, tum eo quod doctrina eius nullis fuerit miraculis comprobata, tum quia vita eius turpissima acta, nequaquam eum esse Dei nuncium redarguat, eodem plahabet.

ne nisi hereticorum doctrinam euerit, cum nulla vnquam eorum fuerint miracula, quibus veritatem doctrina eorum Deus testatus sit, vitæ eorum maxime qui fuerunt huius nouæ religionis præcipui buccinatores non solum antequam se huius dogmatis duces præberent, sed etiam postquam noui Evangelij præcones se ipsos declararunt, tam detestanda fuit, vt nemini credo dubium esse possit, tales ad nouam religionem instituendam, vel vt illi dicunt reformandam à Deo minime fuisse delectos. Vide Lutheri vitæ quam edidit Cochleus Caluini & Beza, quas Vlsam, Ioan. vetus Sanctesim, & alij scripserunt.

lisa, & alijs. Scias aliud esse, quod fit præcipiente Deo, aliud quod homo præsumit. Deus enim hoc illis præcipiebat, de cuius præcepto quodcumque fit, quodcumque fit, vbi cūque fit, non licet homini iudicare: ergo nec in his debet Machometus reprehendi. Siquidem Deus talia ei præcepit. Sed vnde probas, quod Deus ei talia præcepit? Deus enim ille, si Deus fuerit in aliquo se Deum ostendere debuit. Si vero ea, quæ superius ostendimus, nec signis, nec miraculis ostendit: nos ergo eum Deum non fuisse credimus. Nam si Deus esset, nunquam sine miraculis legem daret. Quod enim de Deo credimus tam in veteri, quàm in nouo testamento, signis & miraculis commendatum nobis est. Nec alium vnquam pro Deo habebimus, nisi illum vnum & verum, qui quoties legem dare voluit, signis hæc diuinis, & miraculis confirmauit.

Propheta vero Machometus, prout à Saracenis vocatur, quis fuerit, vel vnde venerit nescio, cum dicitur nobis à domino Iesu Christo, quod finis omnium prophetarum sit in Ioanne Baptista. Nullo autem pacto dimittenda sunt sacrosancta, & spiritualia domini Iesu Christi præcepta, ex quibus ille nobis non eam sordidissimam, quam descripsit Machometus paradysum, sed æternam angelorum vitam in cælestibus promittit. Nec accedendum est ad impurissimos, & pecuales ritus, non à Deo (quod absit) immo à spiritu fornicationis & galtrimargia miseris & carnalis perulantia seruis infelicissimis persuasos. Quorum (vt de similibus apostolus Paulus ait) Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui non nisi terrena, caduca, ventri, & libidini congruentia sapiunt, nec sapere possunt. Excæcauit enim eos spiritus immunditiæ, qui æternam putredinem & vermes immortales hereditabunt, quia porcorum more semper in stercore & foetore libidinis volutantur. Ego enim mirari non sufficio, quomodo persuaderi poterit, non dico vel alicui sapienti, sed vel ei, qui per somnium aliquid humani cordis se habere putauerit, istum fuisse prophetam: cum eius & vita & doctrina sint non solum contraria diuinæ religioni, sed etiam humanæ honestati, vt ipsa quoque bruta animalia penè intelligere possint.

Sed vt iterum aliquid mitius dicamus. Quis vnquam sanctorum & diuinorum nunciorum, quos à Deo missos esse cognouimus in terrore gladij se missum esse asseruit? Quis ita facinorose vixit? Quis denique tot spurcicias docuit, aut quis ita ventri & libidini genus humanum prostituit? Iterum tamen ad præcepta eius diligenter intuentia reuertamur, quæ ego nescio ad quam

Secunda pars Hist. Ant. G G 3

Machometus non est propheta. Mart. az.

Phil 3.

A. C. 630. legem pertinere videatur. Duas enim à Deo accepimus leges, unã gratiã, alterã iustitiã. Lex gratiã à Christo data est, & lex iustitiã à Moyse. Lex gratiã talia iubet. Diligite inimicos vestros, benedicite iis, qui oderunt vos &c. Lex vero iustitiã. Oculum pro oculo, dentem pro dente, & huiusmodi quæ ad pœnam talionis pertinere videntur. Harum duarum nullam Machometi esse legem manifestum est. Antequam enim ipse emergeret, altera à Christo, altera à Moyse data est. Cum igitur istæ duæ tantummodo leges datæ sint hominibus, quarum altera humana magis esse videtur, altera diuina, ista tertia à Machometo inuenta, quid aliud, quàm diabolica erit? Diabolo enim inspirante maxime hanc subito nescio unde emerisse cognoscimus, quæ nec diuina nec humana esse probatur, sed inter utramque prodigiosa facit, nunc hoc, nunc illud videri volens, & se nunc illam, nunc istam esse confingens, nullum alium nisi diabolum, qui se medium inter Deum & homines facere nisus est, imitatur.

Sed forsitan dicet aliquis hanc Machometi legem hinc probari esse diuinam, quia cum Machometus esset idiota, & sine literis, nullatenus eam scribere vel nunciare hominibus, nisi diuina virtute potuisset, maxime cum ipse ibi dicat, quia nec homines, nec demones eam facere possent. Et iterum, si hanc legem fecissemus descendere super montem, inclinaret se mons ipse, & adoraret eam præ timore Dei. Et alia multa frivola, & nihil rationis habentia, quæ Saraceni aperta & manifesta signa prophetiæ esse dicunt, ut probetur esse vera. O signa & miracula, in istis, ait Machometus. O signa comparanda mari rubro, soli ad imperium Iosue stanti, & Christi præcepto montibus imperanti, immo vere magna tam veritatis quàm virtutis inopia, qui ibi sola argumenta, immo deliramenta omni ratione & virtute vacua dereliquit.

*Alchoranum quo pacto concinnauit Machometus, cap. 51.*

**S. V.**

Si enim confectus est liber Alchorani, qui est Lex Saracenorum, data à Machometo. Quidã Sergius monachus, cum in monasterio grauiter peccasset, & propter hoc excommunicatus, & eiec-tus fuisset, venit ad regionem Cuhennã, & inde vsque ad Mecham descendens (vbi erant duo populi, vnus cultor Idolorum, alter Iudaicus) inuenit ibi Machometum, qui colebat idola. Volensque aliquid facere, vnde monachis illis, qui eum expulerant placeret, & reconciliari mereretur (erant enim illi monachi Nestoriani, qui dicunt Mariam non Deum peperisse, sed hominem tantum) omni studio & conamine persuadebat Machometo, qui iam ibi dominium habebat, ut ab idolis recederet, & Christianus Nestorianus fieret. Quod cum effectui mandasset, factus est Machometus in huius doctrina discipulus, & ita factum est, ut ab isto monacho Nestoriano aliqua de veteri testamento, aliqua de nouo edoctus, ipse in Alchorano suo fabulose & mendaciter intexeret hæc. Et ille persuasit, ut in Alchorano poneret dictum à domino, quod monachi & presbyteri Christiani familiariores eis esse deberent, quia non superbiunt. Cum vero cognouissent Iudæi,

A quod multi, & etiam Machometus ipse ad qualemcunque quasi vmbra Christianitatis illum monachum sequerentur, & pene istud, quod postea factum est per Machometum, per istum Nestorianum iam consummatum esset, profilierunt tres Iudæi, & timentes, ne in veram Christianitatem quandoque Machometus incideret, accesserunt ad eum, & malitiosa calliditate socios, vel discipulos eius se in hac secta dixerunt. Eiq; omnia, quæ turpiora, & nequiora in Alchorano sunt scribere persuadentes vsque in finem eius semper cum eo fuerunt.

B Post mortem vero Machometi, cum (ut dictum est) vnusquisque rediisset ad sectam suam, successit ei in regno Ebuber. Et cum Hay esset nobilior eo, tamen suasionibus & promissionibus procurauit, ut sub eo esset. Qui Hay suggerentibus Iudæis multa fabulosa inmiscuit in Alchorano, vnde scriptura illa Alchorani, non solum à Iudæis, sed & ab aliis multis, varie incepta diuersimode intellecta, multiformiter exposita, & tandem tota pene declarata est. Sic igitur aliis addentibus, aliis minuentibus, aliis mutantibus, aliis corrumpentibus, liber ille omni fide indignus effectus est. Sed & postea in processu temporis pro diuersitate scripturæ huius legis Machometi, ortæ sunt multæ contentiones, & rixæ, seditiones & dissidia in regno illo, vnde ad tollenda dissidia commissum est quibusdam, ut collectis omnibus exemplaribus, quæ habebantur, fieret vnum volumen concordans, si quæ inuenirentur contrarietates in aliis libris.

Et iterum post multa tempora Elhegehic filius Vizes, cum regnare in illis partibus cepisset, iussit congregari omnes libros, chartas, & volumina illius legis, confectoq; ex eis vno codice ad suum libitum, postquam multa adiecit, & multa detraxit, plura etiam mutauit, cætera omnia vbicunque inuenirentur, iussit comburi. Fecitque de suo libro sex exemplaria, ex quibus vnum misit in Aegyptum, alterum in Syriam, alterum in Ciuitatem, alterum in Mechã, quintum in Mesopotamiam, sextum in Albazara. Quod si nulla alia causa varietatis huius scripturæ videretur fuisse, quàm quod illi, à quibus habebatur, scilicet Hay, & Ebuber, & Orimen & Gaumar semper discordes fuerunt & inimici, sufficeret, dum pro certo constat singulos eorum pro sua intentione, pro sua voluntate in libro illo quicquid placuit, ad causæ suæ commodum addidisse, vel minuisse, vel variasse. Viri certe probi Saraceni sapius hoc dixerunt, quod tota Alchorani scriptura adeo commixta & confusa sit, quod totum, quod ibi sit, sine continuatione, sine compositione, absque omni verborum ordine: potestremo absque vilo sensu vel ratione esse videatur.

*Quam vana sit Alchorani doctrina perperditur, cap. 56.*

**S. VI.**

Mirandum est, quod illic aliquid sit, quod homini placere possit, scilicet ratione videnti. Nam si eloquentia consideretur, nemo tam turpiter Arabice aliquid scripsit. Quantum enim ad sapientes Arabicos scriptores, quid est totum Alchoranum, nisi digna risu barbaries? Si vero sententiarum

Iudæi Machometum multis erroribus insigunt.

Alchoranum multis modis inuersum & immutatum est. c. 52. & 53.

Iterum noua in Alchorano mutatio. cap. 54.

A. C. 630. rentia perpédantur, ego nihil ibi video, si tamen A esse potest ibi aliquid boni. Nam mala ibi multa reperiri dubium non est, quæ quilibet stultus similiter, aut certe multo elegatius fingere potest. Esto tamen, bona ibi videntur esse aliqua, sicut verbi gratia, ut ieiunetur, oretur, elemosynæ aliquæ dentur. Nunquid primum talia inuenta sunt à Machometo, qualia scilicet nullus ante eum audiverat? O quanto sanctius, quanto honestius, quãto rationabilius Moyles, & Helias, & alij multi prophetarum, Ioannes quoque Baptista, sed & ipse dominus omnium Iesus Christus, & ieiunauerunt, & orauerunt, & elemosynas impenderunt. Nos quoque ieiunare, & orare, & elemosynas dare ante prodigiosam prophetiã Machometi infinitis retro temporibus docuerunt. Cesset cesset Machometus earum rerum velle videri magister primus, quarum nec dignus fuit in aliquo discipulum esse vel vltimus. Absit absit à nobis talis predicator ieiunij, qui post monstruosum ieiunium sic omni libidini & ingluuici operam impendere præcepit, ut non ad aliud videatur instituisse ieiunium, quàm ut postea voluptuosius & appetentius excitetur omnium turpitudine libidinum.

Tam vero, quod ipse in sua scriptura (ut supra dictum est) prædicauit, hanc scripturam talem esse, quæ nec ab hominibus, nec à demonibus fieri posset, certe satis ipse elegit, quibus hoc diceret, rusticissimos & agrestes homines, qui & nouiter de diuersis sectis venerant, ipsamque etiam linguam Arabicam ignorarent. Caterum si hoc nobis exponere liceat per omnia, sic ei concedimus, quod vere tam stulta, tam inhonesta, tam irrationabilis doctrina seu scriptura est, quod nec à demonibus, nec ab hominibus fieri potest. Puto enim, quod etiam demones hoc scribere erubescerent. Tamen si tantum vult Machometus gloriari de suo Alchorano, quantum magis gloriari possent alij quidam qui emulatione illius, ut & ipsi sibi nomen compararent, suum quoque Alchoranum fecerunt, & multo honestiora, & saltè in aliquo verisimiliora conscripserunt. Sed quia non ex toto ventri & libidini trana laxabant, non tantos bestialium hominum greges a finibus se trahere poterunt.

Si quis ergo miretur, quare tantum quibusdã hæc scriptura placuerit, pro certo teneat nulli vnquam nobili vel sapienti placuisse, sed miserissimo & imperitissimo vulgariū hominum generi, qui ab eo de locis syluestribus congregati, cum has primas literas audissent: rei nouitate stupefacti, sacrilegas fabulas Dei oracula esse crediderunt. Denique cum paupertate, & assiduo ruralium operum labore confecti fuissent, cibi, potus, pretiosarum vestium, amœnitatis vmbrosæ, valorum spectabilium, vxorum insuper pulcherrimarum, infiniti concubitus, aliarumque spurcissimarum paradisi deliciarum beatitudinem audientes, seque ibi ex promissione Machometi iam iam futuros esse beatos sperantes, ad omnia quæcunque voluit bestiales homines cucurrerunt. Inde est, quod contra regem Perfidis exiens, sic adiutus est ab eis, ut vinceret. Promiserat enim omnibus, qui in bello pro eo mori eligerent, sui paradisi delicias. Quidam tamen magis pugnasse dicuntur, ut hortos optimos, quos in Perfide viderant, obtinerent. Nam & illos daturum se eis

Cur tam multi Machometi doctrinã sequantur. cap. 57.

Machometus de Perfide vsque victoriã reportauit.

post victoriam promiserat, ut in hoc sæculo, & in futuro semper in hortis essent. Arabes enim dicuntur multum delectari in horticorum pulchritudine.

Et si dicatur, non solum rustici, sed multi alij postea secuti sunt eum. Vere multi alij, sed pessimi, & leccatores, qui grauari are alieno vel pro suis sceleribus morturi, hæc solam euadendi viã inuenerant. Nam dic mihi, obsecro, quem vnquã sapientem, aut nobilem, aut honestum [ ad Saracenicitatem venire vidisti? Illi enim, qui ex Iudæis, vel Christianis ad Saracenos transeunt, absit, ut prouocati aliqua honestate hoc faciant, sed quia miseri, & impudici, suæ legis regulas non ferentes, ad latam & spaciosam viam, quam docuit ille pessimus Machometus, ducentem ad perditionem se conuertunt. Quod maxime contingit Christianis, quorum lex spiritualis & cœlestis omnia, quæ in mundo sunt, contemni spe & amore visionis Dei æternæ præcipiens, dum carnales & fluxas infelicitum mentes comprimit, statim ab ea diffugiunt, qui contra concupiscentias pugnare negligunt. Hoc autem certissime scitur, quia neque Iudæi, neque Pagani, neque Christiani, quocunque modo se exterius habeant, si ad Saracenos se transferant, & eorum legem, quantumcunque de illa secta se esse asserant: simulant quidem se esse, quod non sunt, ut aliquod corporis euadant incommodum, ut captiuitatis, & huiusmodi, aut ut porcinis voluptatibus quarum apud eos copia est, perfruantur. Adeo enim quicquid faciunt de ritibus eorum pro nihilo ducit, ut sæpe inter se loquentes, Machometo, & legi eius maledicant, nec dignum fuisse eum aliquando propheta, vel Dei lege affirmant.

Quales sunt Machometi sectatores.

Leccatores sunt he luones & perditu nebulosus.

Qui sunt Saraceni, simulata hoc faciunt.

*Lex Machometi est à diabolo, cap. 62.*

**S. VII.**

Reprobatur illa autẽ esse via Dei, quam Machometus ponit, sed via illa est diaboli. Dixit enim maledictus ille, quod via Dei, ad quam hortatur suos, est expeditio contra aduersarios & incredulos, scilicet doctrinã suã, & participatores, scilicet in istu gladij, & populatione, & de uastatione, donec ingrediantur in fidem Dei, & testificentur, quod non est Deus nisi Deus eorum: & quia Machometus seruus eius, & nuncius est, aut reddant tributum subiecti. Sed ò imprudens & insipiens, quomodo possunt continuari, & concordari verba ista? Multum enim discrepant, & contraria sunt scripturæ tuæ, quam dicis esse à Deo, quæ dicit, quod missus est Machometus à Deo hominibus pariter in pietate & misericordia. Qualiter habetur misericordia cum effusione sanguinis, & latrocinio, & præda? Sed certe, aut verbum huiusmodi est contrarium sibi ipsi, aut mentitur ea esse, quæ sibi indefinenter imponit à Deo dicta. Quæ enim via non Dei sed diaboli, nisi homicidia, furta, & præda? Si autem opponatur nobis Moyles, esse beatos sperantes, ad omnia quæcunque voluit bestiales homines cucurrerunt. Inde est, quod contra regem Perfidis exiens, sic adiutus est ab eis, ut vinceret. Promiserat enim omnibus, qui in bello pro eo mori eligerent, sui paradisi delicias. Quidam tamen magis pugnasse dicuntur, ut hortos optimos, quos in Perfide viderant, obtinerent. Nam & illos daturum se eis

A.C. 630. quid fecit, iussu Dei fecit. Sed quod signum aut miraculum ostenditur fecisse Machometus: unde credamus ei, cum suum proprium non sit, nisi occidere homines, & latrocinari, & diripere aliena, & captiuare parentes cum liberis? quod quidem semper malum est, sed multo magis cum sit contra populum Dei, qui non habent aliud nomen, nisi cultum Dei. An non sufficit tibi, nisi nuncupes eam viam Dei? Absit hoc à Deo, ut talis sit via Dei, aut quisquis talia iusserit, sit de plebe Dei, aut de electis eius, quantum inus de prophetis?

Denique, quod inuitat suos ad percutiendum homines gladio, eorumque facultates diripere, & omnia pellundare, donec homines violenter ad fidem suam veniant, eiusque legibus inuiti subiciantur, & cogantur, & coacti suum testimonium testificentur, hoc nunquam legitur in diuina scriptura, scilicet aliquos ad Deum violenter conuersos, nec præceptum est gladio, direptione, captiuitate, sicut Machometus iste maledictus fecit & iussit, obedire coactos. Multi certe olim hæretici fuerunt, quorum tamen nullus gladio, nec aliqua coactione ad sectam suam aliquem pertrahere conatus est, sed fallaciis. Quicumque voluit inducere homines ad veritatem, siue ad mendacium, non potuit hoc facere sine aliqua vera vel saltem verisimili prædicatione. Et omnes ita fecisse noscuntur, scilicet per doctrinam, præter istum maledictum Machometum. Iste enim ad suam sectam homines non solum arte calliditatis, aut ingeniosa loquacitate, sed gladio, violentia, oppresione, & depopulatione coegit. Nunquid auditum est ab aliquo, quod ille dicebat hominibus? Quicumque non confitebitur me esse prophetam domini, sæculari gladio ego feriã illum, & omnes, qui de progenie mea sunt, similiter faciẽt, & domum eius diripiam, & omnem familiam eius captiuitate affligam. Ridiculum est etiam, quod dicunt Saraceni, scilicet antequã sæcula crearet Deus, fuisse scriptum in throno Dei. Non est Deus, nisi Deus Machometi, & ipse nuncijs Dei, cum tamen hoc non inueniatur scriptum in Alchorano. Sed quaeritur quis scripserit? Nõ creatura, quã adhuc nõ erat. Si Deus, quaeritur cui scriptum non sibi, quasi timeret perdere nomen suum, nisi scriptum esset. Si angelis, ut illud postea legeret, hoc est falsum, cum Deus non per literas loquatur angelis, sed illuminatione præsentia sua.

Hæretici neminem ad suam perfidia coacturæ.

Vanitas Alchorani ca. 17.

Machometum non fuisse prophetam probatur, cap. 44.

§. VIII.

Quod Machometus falsus sit propheta, non verus probatur. Si vna sola vxor à Dei amore impedit hominem, quomodo, qui tantas vxores habuit, officium prophetae adimplere poterat congrue? Officium namque prophetae non est aliud quàm ieiunare, orare, prædicare, & his similia bona facere, quibus miror, si homo tantis flagitijs deditus, vnquam potuit vacare. Quod si quis obiiciat multos male vixisse, sed tamen bene docuisse, qualiter etiã iste docuerit, videamus. Propheta est ignota prædicens, siue de præteritis, siue de futuris. Scimus autem, quod olim, quando prophetae fuerunt, non statim, qui hoc nomen

29c Machometus locuerit. cap. 45.

vsurpasset, auctoritatem habebat, sed longa & diuturna sanctitate vitæ, signis quoque & miraculis, à principibus, & populo Dei primitus comprobatus, huius nominis gloriam obtinebat. Si dicatur eum multa præterita enarrasse, veluti de Adam, de Noe, & de Abraham, de Moyse, & de Christo, vrinam sicut apud nos illa erant, ea veraciter prædicaret, & non per multa mendacia delirans, totam pene sanctæ scripturæ veritatem subuerteret. Quantum ergo ad præterita, iam de ordine prophetarum cecidit, qui tot mendacijs veritatem corrumpit: sane si aliquas fabulas ad libitum suum composuit, quæ nunquam auditæ sunt, nullatenus est ei credendum, quia & hoc à quolibet facile fieri potest, & ipse iam in alijs mendax inuentus est.

De futuris vero, quod nihil dixerit patet, cum in tota scriptura eius nihil tale inueniatur. Vnde etiam quantum ad futura à prophetali gratia exclusus, iam nec signis, nec miraculis, nec prophetia, nec vita inter prophetas esse merebitur. Nam illud totum, quod de paradiso, quasi prædixisse videtur, ad nihil aliud nos cogit, nisi ut dicamus eum ita mentiri de futuris, sicut probatus est meritum de præteritis.

De signis autem & miraculis, quod non sint illi data à Deo, ipse sibi testis est, dicens ita sibi dictum à Deo. Nisi sciremus tibi nõ credituros, sicut nec alijs crediderunt, darem tibi signa & prodigia.

Iterum forsitan dicit aliquis, quod nisi esset propheta, nunquam ad talem potentiam deuenisset, maxime cum socij eius pauci essent numero, quando pugnavit contra regem Persarum, qui erat fortissimus, & potentissimus, & obtinuit triumphum. Quamvis enim illi, qui veri Dei cultores sunt suos superent inimicos, & non inueniatur in sacra scriptura paucos idololatrias multos Israelitas fugasse, illi tamen, qui vincunt, non semper propter sua merita vincunt, sed quia illi contra quos dimicant, tali pœna digni sunt. Nihil enim mirum est Persarum gentem idololatriam & spurcissimam, à Machometo victam esse, non quia melior eis esset, sed quia hoc ipsi promeruerunt, ut à consimili diabolo punirentur.

Illud denique, quod dicit Deum dixisse. Nisi sciremus eos non tibi credituros &c. ad Arabes quidem pertinebat, qui nec prophetam viderant, & ideo nec signa prophetica contempsisse vnquam potuerant. Cuius autem impudentia est dicere illos signis eius non credituros, qui non sine signis tantum, sed & sine alicuius boni iudicio, quod nec pecora facere debuissent, pessima vitæ homini crediderunt?

Quia ergo illum tam philosophicis rationibus, quàm diuinis auctoritatibus sua etiam confessione, ab omni etiam prophetali gratia extraneum esse probauimus: restat, ut quales sint fabulæ, in quibus contra id, quod supra dixerat, signa se fecisse asserit, videamus. Dicitur itaque ibi, quod aliquando audiens lupum vlulantem, socijs ait, se ex voce eius intelligere, quod lupus ille inrer alios maior omnibus esset, & princeps luporum. O signum propheticum. Nonne similiter potuit dicere, quod lupus eum in illa voce prophetæ esse signaret? Quis enim inde illum, si quid intelligeret, componere potuisset? Sicut de quodam

Cur Machometus Persas vicit.

Aniles Machometi fabulæ.

A.C. 630. dam alio lupo ibi refertur, & cum allocutus fuisset Vehoben filium Heum: statim sit factus Saracenus, vbi si leonem pro lupo ille fabularum compositor posuisset, multo elegantior fabula exiisset. Sed non immerito fabulis suis lupos iniecit, qui more lupi rabidos semper & cruenter incescit. Qui etiã bouem Zozai domino suo locutum fuisse dixit, & quod super vbera Hume mabeth mulieris manum suam posuerit. Itẽ quod præcepit arbori cuidam, & statim adorauerit eam, quod tamen Saraceni ipsi falsum esse testantur. Item dicit, quod cum Zameth Iudæa vxor Zehenin oue affata venenum sibi posuisset, scapula ouis locuta sit ei dicens. Noli me comedere quia veneno comesta sum: propter quod non comedit de ea, sed alius socius eius, qui comedit, mortuus est. Item narratur ibi, quod aliquando miserat manum suam in cauernam, vnde exierunt aquæ, ex quibus ipse bibit & socij eius & pecora eius: quod tamen apud Saracenos friuolum habetur.

Ipse quoque omnia ista mendacissima esse testatur, cum in maiori scriptura sua dicat signa sibi à Deo data non esse, scilicet ad faciendum ea. Et cum iterum dicit: Non sum missus nisi in virtute gladij, & qui non suscepit meam prophetiam, occidatur, aut reddat tributum pro infidelitate sua, & dimittatur. Vnde ergo apertius & manifestius omnia ista signa prædicta falsa esse comprobantur, quàm ex suis iterum dictis quibus in Alchorano sic loquitur? Quicquid inuenieritis per me scriptum, conferte illud cum Alchorano, & si ei non concordauerit, scitote quod innocens sum ab illa scriptura, & mea non est. Ergo secundum istam regulam suam omnia, quæ non in Alchorano scripta inueniuntur, respondenda sunt. Et sic patet, quod miracula nulla fecit, sed fur fuit & latro. Qui consilio cuiusdam confortatus, postquam diues factus est ex opibus cuiusdam dominae, quam duxit vxorem, ut supra dictum est, homines ad se pestiferos, & viarum insidiatores, fugitios, & homicidas sibi aggregans, ad deuia sylvarum mitebat, ad cacumina montium, ad proxima fontibus loca tales complures suos mitebat insidiari negotiatoribus, & alijs iter agentibus, ad spoliandum eos, & occidendum, & diripiendum bona eorum. Fecitque complures expeditiones contra diuersos ad occidendum & prædandum. Aduertendum igitur est, an huiusmodi expeditiones ad Dei prophetam debeant pertinere, in quibus nil aliud, quàm fraus, & violentia & humani sanguinis effusio est? Non ergo propheta, sed filius perditionis, & princeps demonum: & lecta eius est lex pessima & omni falsitate & spurcicia plena.

Ex vita ipsius turpiter acta colligitur Machometi non fuisse prophetam. Vinc. cap. 41. & 42.

De S. Pharaone episcopo Meldensi & Phara virgine eius sorore ex Vinc. lib. 23. cap. 15. sed primariam historiam ex MS. codic. Sur. tom. 5. addidit, sit etiam mentio S. Phara in vita S. Eustasij tom. 2. eiusdem, vbi Burgundophora dicitur.

De multis sanctis qui claruerunt temporibus illis.

CAPITULUM VI.

A E multis sanctis vtriusque sexus, qui temporibus prædictorum imperatorum claruerunt virtutibus & miraculis. Et primo de sancta Phara virgine, & fratribus eius factis, Pharaone & alijs duobus. Tempore Heraclij imperatoris virgo Christi Phara claruit in Francia, cuius sanctitatem imitatus est frater eius Pharo ex comite clericus, & ex clerico factus Meldensium episcopus, ut ait Sigebertus. Sed Vincen. spec. histo. lib. 24. cap. 15. ex gestis eorum sic notat. Hagnericus pater eorum, ex gente Burgundionum duxit profapia, atque in aula regis Theodeberti inrer primores & proceres non mediocriter fulsit. Erat namque in consilijs regalibus notus, ac nobilitate sapientia vallatus, hospitalitati deditus, atque sanctorum virorum susceptor deuotissimus, quorum in meritis perspicaci oculorum ac mentis inspectione Christum agnoscebat. Hic est adeptus sui nõ imparem generis coniugem nomine Leodegundam ex qua tres suscepit liberos. Pharonem virum sanctissimum, Vualbertum & Calnoaldum, filiamque miræ probitatis Pharam. Calnoaldus beato Columbano erudiendus à patre eius traditur, eius minister deuotus effectus. Qui dum in solitudine vasta moraretur eremi, ei belua olim paruit ad præceptum magistri Columbani. Iste siquidem Calnoaldus germanus beati Pharonis, postmodum præsul factus in ciuitate Lugdunensi claruit.

Beatus vero Vualbertus à sancto Columbano in monasterio Luxouienti cum fratre Calnoaldo & beato Agilio filio Agnoaldi fratris supra memorati Hagnerici commissus est erudiendus Eustasio magne eruditionis viro, cū multis alijs, qui postmodum Ecclesiarum Dei præsules eximij claruerunt. Cum autem apud villam Papimisium Dei cultor Eustasius à genitore prædictorum fratrum officiosissime susceptus moraretur, atque cognouisset sororem eorum Pharam beatum Columbani benedictione sacratam, graui oculorum fatigari cœcitate quam contraxerat aisdidi stertus mœrore, eo quod disponderetur à patre nuptiali operi inferuire, & sanctimonialia vota frustrari nuper deliberata, patrem atque eritate verborum obiurgat dicens, hoc tui esse operis, quod virgo afficeretur tanto discrimine periculi. Ad hæc siquidem pater, simulatione verborum hita dixit se postponere nuptiarum coniunctionem, tantum ut ipsam mereretur iucundare sospitate corporali. Itaque vir Dei horum credulus verborum, ad locum, in quo egra decumbebat puella accessit, & vtrum in sanctimoniali habitu viuere vellet, sciscitatur. At illa suspirans ait se pudicitiam angelis sociam desiderare, potiusque spernum sponsum concupiscere, quàm terreno sibi biliter inharere. Mane vero vitus est ei adstitisse vir reuerenti vultu, oculis ardētibus, dicens. Certa esto famula Dei, meisque promissis firma hodie tibi virum aduenire, qui te sospitati restituet. Hac expleta visione post modicum intrante ad eam beato Eustasio, visionis ordinem virgo Phara enarrauit, & credere se illum esse, per quem audiuerat sibi lumen reddendum. Tunc oratione facta, Eustasius virgini promissum adiutorium ei contulit.

Quod videns pater voluntatem cordis factis aperit, sponsum aduocat, sponsalia firmat, tempus nuptiarum

Calnoaldus à B. Columbano non eruditur.

B. Phara ab oculorum morbo per B. Eustasium liberatur.

Pater eam viro iugere vult. Vinc. 16.



A.C. 650. S. Virgo D. Petro suam commendat virginitatem.

Manuit mori quam nuptias cōsentire.

S. Phara colitur 7. Decemb.

nuptiarum statuit. At illa fugam arripuit, & paritanti cursu Ecclesiam beati Petri ingressa, atque in terram prostrata, pugnis tenerum pectus quassabat, lachrymisque terram irrigans ybertim his verbis orabat. O Petre, qui iustis reſeras regna caelestia, obſeras iniustis, huc ad tua confugi limina, tua volens esse virgūcula. Et tu, o Christe, qui semper humilium ſelectis precibus, remittendo ſordes, serua virginitatem meam per aeterna tibi oblatam ſacula. Quo pater cognito, illuc dirigit seruos, mandans eam in loco interfici. Sed serui prouido consilio aliquantulum in itinere consistunt, vt ipſo morarum spacio patris mitigaretur ſauitia. Denique eo veniente, atque acriter ſequente, ministri comminationem mortis artificiose intentabant. Ad quos illa. Non (inquit) a genitore talia munera debentur filiae, sed iucundius est mihi in hoc loco pulchram mortem oppetere, quam iuuentutis florem amittere. Hoc autem certissime nouerit genitor meus, quia nunquam copula nuptiali in vita ista consentiam submitti. Reſerentibus ergo famulis hac domino suo, ille furorem sui animi nequaquam sine laſione filiae mitigare voluit, sed custodia deputans seruabat eam ad illa quae facere disponebat.

Dumque ista geruntur, Dei misericordia faciente, contigit beatum Eufasium reuerti a legationis expletione regis Clotharij. Qui cognoscens tam diram animaduersionem patris in filiam irruocabiliter ſauire, studuit eius animi ſauitiam duris verborum aculeis terebrare, & ad penitentiam compungere. Neque vero inde rediit, quousque puellam desiderato ſanctimoniali habitu per Godoaldum decimum post B. Dionysium Meldensē episcopum ornaret, & vt idem Hagnericus pater puellae monasterium in proprio solo familiarum Dei congruum habitationi construeret. Porro sanctus vir Vualbertus clarescentibus vitae meritis, post Gondoaldum Meldensium episcopum egregius successit.

S. Pharo in regis palatio versatur, ex vita S. Pharonis & Vinc. cap. 17.

§. I.

Præstantissimus itaque Hagnericus filium dilectum Pharonem tyrocini tempore in aula regis Theodeberti exercendum aiebat, vt sibi ad dignitatem honoris habendam, quam in palatio regis obtinebat, succederet, quemadmodum etiam postea accidit. Quod detatis omnipotentia fauente ita factum cognouimus. Etenim quādiu honore sublimatus est regio Theodebertus, Pharo sanctus iuuenis toga militari vestitus, inter proceres palatij familiaritatis primum apud eum obtinuit locum. Postmodum deuictis Theoberto & Theoderico, Clotharius cum trium regnorum monarchiam obtinuisset, beatum Pharonem inter reliquos regni sui proceres amicitie suae familiaritate sublimiter nobilitauit. Qua fiducia seruus, per seipsum regem monebat vanos huius vitae fauores supernis desideriis calcare, omnibus se amabilem præbere, omnes actus & mores compositos habere. Consilia quoque regalia publica & priuata amoris Dei munificentia prudentissime disponebat.

Cumque misericordiae operibus insisteret, & resos a morte liberaret, regi quoque Clothario

multa bona persuaderet cognouit sanctam Pharam sororem suam desiderio videndi se grauiter affligi. Ad quam cum venisset, intantum eius familiare colloquium beati Pharonis permouit mentem, vt gloriam Palatini principatus, atque regalis amicitiae contemneret, licitaque coniugia in iuuentutis flore positus refrænaret, seque ecclesiastico ordini sociaret, & vxorem suam Blidechildem sacro velamine consecraret, Ecclesiam sancti Stephani Meldensis, quam magna praebebat paupertas, ditissimis villarum opibus muneravit, locumque virginis Pharae per summum aditamentum magnifice sublimauit, conciuēsque peregrinos & exules ex facultatibus suis alebat, eiusque fama odorifera longe lateque diffusa resonabat. Quapropter gens Anglorum eius amore irretita, suas virgines duobus monasteriis, Callae, scilicet & Pharae Deo militaturas per eum macipabant.

Idem sanctum Cillenium Scotum ad prouinciam Attrebatenſem misit, quam sana doctrina Christo acquisiuit, & claris miraculis illic attraxit. Quadam die cum idem sanctus Cillenius cū sancto Pharone corpus reficeret, vas vitreum, quo vinum propinabatur, pincerna tenente, casu ruens contractum est. Cernens autem beatus Cillenius vultum ministri in pallorem conuersum, illi innuit latenter sibi dari frustra calicis fracti, super quem oratione facta vas vitreū redintegratum est.

Interea post dormitionem Vualberti Meldensis episcopi, frater eius sanctus Pharo ad idem pontificium est petitus, & a rege Clothario, quē de sacro fonte ille suscepit, assensum requiritur. Qui cum magna cordis alacritate non modo fieri mandauit, sed etiam sine aliqua scrupulositate id fieri iudicauit. Vere admirabilis diuina sapientia, qua tres germanos sub sacro trinitatis numero praedicauit pontificali dignitate insignitos, eorumque germanam Pharam magis vitae meritis decorauit. Postquam vero sanctus Pharo in cathedra sublimatus est, quā mira sanctitatis opera in eo claruerunt, testantur virtutes quas ob meritum eius declarandum Christus operari dignatus est.

Die Paschae cum beatus Pharo manus impositione plurimos sanctificaret, atque sese, vt fieri solet, vtriusque sexus multitudo comprimeret, quidam puer inter ceteros allatus est orbatu lumine oculorum ad confirmandum. Cuius frontem cum vir Deo plenus oleo liniret, visibiliter Spiritus sancti donum, & lumen oculorum recipere meruit.

Item cum sanctus Antistes per ciuitatem transiens, quibus competebar visitationis pietatem conferret, contigit ante vinctorum carcerem eū transire. Quem cum multi cognouissent adesse, petere veniam flagitiorum, & solutionem vinculorum cæperunt. Quibus vir Dei ait. Exite, inquit liberi, eo quod peniteamini, statimque soluta sunt vincula.

Sed nec omittendum est, quanta virtute animi eius coniunx nomine Blidechildis, sacro velamine mancipata, sancti pontificis tentamenta aduersus se antiqui hostis iniecta malignitate repperit. Cum igitur hac sanctimonialis Deo seruiret sanctimonialia studiis in villa residendo, praesul Pharo recordatus eius amoris & pulchritudinis, ad hoc

A.C. 650. S. Pharo relicta saeculari vita fit clericus.

S. Cillenius Scotus Attrebates Christo lucratur.

S. Pharo confirmacionis sacramentū confertis caecum illuminat. cap. 17.

Blidechildis S. Pharonē a se repellit.

A.C. 650.

ad hoc vsque perductus est, vt eam ad se venire mandaret. Quod ſanula Dei, cum prima auditione renuisset agere, non distulit anustes mandatum ingeminare. At illa secundo huic primam negligentiam adiunxit. Cum is duobus mandatis tertium adiecisset, illa obstinatum intelligens animum eius, argumentofum excogitauit consilium, quo pontificem a proposito abstraheret, & suam castitatem conseruaret. Etenim ornatum abiiciens vestium, torundit casariam capitis, & cilicio induta, sese contemplantam ei praeiuit. Cumque in eam intenderet, vehementer exhorruit facinus se deliberaſe animo illicitum, atque abstractum se a disposito opere ſagaci consilio prudenter ſamina miratus est, quae scandalum pulchritudinis suae abiecit a se, ne per oculos corporis caperetur praepratus minister Deo, & sanctificatum templum spiritui sancto violaret.

Die quadam idem pontifex sanctus, egressus est urbem gratia orandi, ad oratorium sancti Remigij. Dumque ab oratione surgeret, subito flebilis clamor auditur, fremitusque lugerium, & heu ingemiantium. Refertur ei nauis demersa in mediis fluctibus, plena grandi populo. Episcopus ascenso ponte sit propior frigida humo, & humilem vultum deiicit vsque ad frigidam terram, vix hora media orauerat, & flumen baculo, quem dextra tenebat, tangitur. Mirum dictu, ecce videres nauim depulſam relabi in summum, non stridente villo rudente nec secante remigio, & cunctos demersos referri.

De S. Columbano, de quo tit. 1. 2. ca. 6. §. 6. & Diac. lib. 4. de gest. Long. cap. 15.

§. II.

Anno decimo Heraclij imperatoris obiit sanctus Columbanus, qui plures discipulos habuit sanctos viros. \* Et inter ceteros sanctum Gallum qui claruit in Alemannia, & in expulſione daemnonum ab obſeſis mirabilis fuit, vt supra dictum est. Fuit etiam ex discipulis eius sanctus Eufasius, qui Pharam illuminauit, vt in praecedenti §. patuit. Hic a beato Columbano ad Italiam paterno directus affectu, equo iure subditas monachorum cateruas rexit tempore Clotharij regis.

Sanctus quoque Attalus, vt refert Vincen. vbi supra sancto Columbano in regimine monasterij Luxouienſis succedens, post mortem eius cum egregie monasterium illud gubernaret, diabolus contra eum aliquidum subditorum corda suscitauit, qui dicerent tanti feruoris austeritatem, & ardua disciplina pondera se ferre non posse. At ille ſagaciter pia fomenta praebere, & mollire corda tumentia nitebatur, suadens reminisci patres per contemptum vitae praesentis, & mortificationem regna possidere. Cumque se iam nihil proficere cerneret, pertinaces ire permisit. Qui

a De S. Gallo auctor tit. 13. cap. 6. §. 6. de eodem Vualfrido Strabus abbas apud Sur. tom. 4. fuisse agere. Eustasy vero (quem alij Eustachium vocant, cuiusque ante §. 1. huius cap. facta est mentio) vitam scribit Ionas eius discipulus apud Bedam tom. 3. & Sur. tom. 2. De Attalo item Ionas apud eosdem, et quo primum Vincen. li. 23. cap. 20. post D. Anton. hac excerpterunt.

Sanctus Attalus.

postquam ab eo segregati sunt, cum virum Dei suis detractionibus laniarent, vnus eorum subito febrium igne succensus inter pœnas incendij clamae cepit se, si posset, ad beatum Attalum venire velle, & admisi criminis damna penitentiae medicamento lenire. Vix hoc ei dicere licuit, obmutuit, & extremum anhelitum taliter dimisit. At illi, qui aderant, videntes iniuriam viri Dei a Deo vindicari, ad eum cum penitentia redeunt, quos ille miro gaudio suscepit, suisque locis suas agnoscentes culpas restituit. Alij vero, qui datum penitentiae locum non redeundo contempserunt, diuersis mortibus direpti sunt. Nam vnus eorum [ Theodomundus nomine ] securi percussus interiit. Alius dum parui fluminis alucum transiret, irretitis poplitis paruula vnda necatus est. Tertius cum in mari se carinae tradidisset, demersus est.

Quodam tempore cum Bobius fluuiolus, turgidis aquarum molibus violenter & rapaciter defluens, molendinum monasterij suffodere, ac totam officinā vnā demergere niteretur, vir Dei haec audiens Synoaldum diaconem ad se accersiti fecit. Cui dixit. Apprehenso baculo, quo sustentor, vade ad Bobium, imperantisque voce dicitur, signo Dominicae Crucis praelato, vt istas ripas fodere desinat, nec praesumpta audacia modos expleat, sed per alia incedens latera, ista sinat esse illaesa, imperisque Domini se cognoscat esse recessurum. Cumque viri Dei ille imperio obediſset, mox quoque fluuius relicto aluceo collis ad latera radens fluendo per ardua collis latera, velut strictis ripis latice sustentabat, quousque caua aluci patrent, quo sustentante liquido fluerent.

Vnus quoque monachorum Fraimerus nomine dum in agro laboraret, inopinato ictu ferramenti pollicem sibi ex leua praecidit, & superposita gleba quasi funus sepeliuit. Pergensque ad monasterium patri rem prodidit. Cumque vir Dei partem abscissi pollicis, terra conditam sulcoque sepultam sibi afferri iussisset, spuro suo illitam manui iunxit. Coniunctusque pollex carnis glutino, vt antea fuit, adhæsit, imperatoque silentio, vt abiret imperauit. Cum autem suprema vitae praesentis hora perfungeretur, inter mœstas suspiria, [ & fluentes lachrymas caelos intuens, vidit sibi eos apertos, quos multo horarum spacio affectuose inspiciens ] cordis rugitus praemebat. Deinde gratias agens, & fratres in domino confortans, animam reddidit caelo.

De S. Vualerico abbate ex Vincen. cap. 21. sed primariam historiam ex qua hac desumpta, a quodam eius prope aequali scriptam habet Sur. tom. 2.

§. III.

EX discipulis quoque sancti Columbani fuit alius sanctus nomine Vualericus, qui de Aruernica quondam regione ortus, oues patris sui adhuc puerulus pascebat. Audiens autem hic, quomodo pueri nobilium in scholis solebant erudiri, eodem desiderio prouocatus, tabellam sibi fecit, & cum summa veneratione & instantissima prece impetrauit a magistro infantium, vt sibi scriberet alphabetum, & prima sibi elementa monstraret. Quo facto, lætus ad opus iniunctum

A.C. 650. Monachi apostatae male pe-reunt.

Attalus fluuiio im-perat, & is obedit.

Monacho abscissum digi-tum restituit. Colitur 10. Mart.

A.C. 650 Etiam remeabat. Sicque in breui, Dei fultus auxilio, patre suo ignorante, totum perarauit pſalterium. Deinde cepit Eccleſiam frequentare, & non multo poſt ſecutus eſt auunculum ſuum ad monaſterium nomine Autimium. Quem ſecutus pater ſuus, minis & terroribus, atque blanditiis reuocare non potuit, quamuis Abbas, & fratres eum deprecarentur, vt cum patre reuerteretur, & imponerent ei ieiunia duorum & trium dierum, ſi hoc non faceret. Illo firmiter in propoſito perſiſtente, ait abbas fratribus. Non abiciamus, quod miſit nobis dominus.

S Vualerius patre inuice in cenobio perfeuerat. Poſt hoc cepit ſemper ad altiora feſtinare, & peregrinationem pro Dei amore appetere. Tunc perrexit ad monaſterium Macarii quondam Antiochodorenſis epiſcopi, vbi a beato pontifice benigne ſuſceptus eſt, vbi etiam diſtinctiſſime viuens, cepit a multis predicari. Ad quem cum quidam diues, & nobilis deueniſſet, Bobo nomine, audiens ab eo verbum Dei, cum eo remanſit, nec vltra ad ſeculum eſt reuerſus. Hi duo pariter perrexerunt Luxouium ad ſanctum Columbanum. Sub huius ſancti Columbani magiſterio factus eſt Vualericus hortulanus, quod officium ei iniunctum eſt cauſa probanda eius humilitatis. Eius olera nec a vermibus, nec ab aliquo laedi poterant, cum alia olera circumquaque deuſtarentur, quod Vualericus fratrum meritis adſcribebat. Tunc cepit ſanctus Columbanus eum inter probatos monachos reputare, iudicantibus aliis adhuc eum quaſi nouitium inter pulſantes ponendum. Cum autem ad audiendum verbum Dei a ſancto Columbano fratres certatim intrarent, intrante ſancto Vualerico cum ceteris, in ipſo limine ſanctus Columbanus ſentiebat odorem magnae fragrantiae ac ſuauiſſimae ad ſe venire.

Vualdolenus quidam ad praedicandum m-cti potulatur. Poſt haec quidam e fratribus nomine Vualdolenus accenſus ſancto deſiderio petiit a ſancto Columbano, vt ei licentiam predicandi inter gentes concederet, & pro ſolatio ſouenda religionis Vualericum ſecum abire permitteret, quod & fecit. Cumque pariter in Neuſtriam perueniſſent, a rege Clothario remotum locum reſidendi popoſcerunt, & cum ad quemdam locum Ambianenſium Gualimaco perueniſſent, contigit, vt quidam ob reatus ſui meritum in equuleo ſuſpensus eſſet, & deſunctus. Quem cum a longe beatus Vualericus aſpexiſſet, permotus pietatis viſceribus, curſu concito ad ſtipitem peruenit. Et prohibentibus eum carnificibus, ne cadauer mortuum tangeret: ille intrepidus vinculum ſoluit, & corpus deſuncti manibus propriis ad terram depoſuit, & ſuper ſupinata eius membra ſe cum lachrymis & oratione proſtrauit, ita vt facie ſua faciem illius imprimeret. Sicque adſtans cunctis & ſtupentibus, quaſi ex profundo ſomno membris eius paulatim caleſciantibus mortuus incolumis reuixit. Praefatus autem rex locum ſecretum, ex conſenſu Ambianenſis antiſtiui, vt petierat eis conceſſit. Ibi ſe beatus Vualericus in quadam cellula ſegregatus a fratribus clauſit, vt omni mundi cura poſtpoſita, ſolito more tantum diuina meditationi inſiſteret. Ceteri vero fratres conſtruentes ſibi cellulam, de eleeme ſyna regis videbantur habere ſubſtanti- am.

Cum autem quaedam matrona panem & flacones pro puerum viro Dei mitteret, puer audi-

tate cibi & potus ductus, parte ſibi retinuit, partem praefentauit. Quod cum vir Dei in ſpiritu cognouiſſet, ait. Quod allatum eſt, Deo gratias inde referimus. Sed tu ſibi hoc prauide, ne quid incaute ſumpſeris de illo pane, vel flacone, quos tibi abſcondiſti, quia ſerpens in flacone eſt, & venenum in pane. Quod ille videns ſe deſectum obſtupuit, & reuerſus ad illa abſcondita ſe inuenit, remeans inde ad ſeruum Dei veniam petiit cum poenitentia.

Idem Dei ſeruum cum de quodam loco tempore hyemis ad monaſterium repedaret, contigit, vt pro aſtuitate frigoris in domum cuiuſdam presbyteri cum ſodalibus ſuis ad calefaciendum ſe declinaret. At illi, qui tantum hoſpitem exitio cultu venerari debuerant, vt huius ſacro eloquio ſicut ei mos erat inſtruerentur, magis ei turpia & luxurioſa verba, & inhoneſta vna cum iudice loci eius audacter, & contumaciter loquebantur. At ille, vt ſemper conſueuerat, putridis hominum cicatricibus ſalubria verbi Dei medicamenta imponebat dicens. Nunquid in euangelio non audiſtis, De omni verbo otioſo reddituri ſumus Deo rationem in die iudicij? Sed magis ac magis contempto eius praeco, impudiciſſimis ebulliebant ſermonibus. Tunc ille, voluiſſe inquit corpuſculum meum aliquantulum a rigore frigoris reſouere ex igne, ſed veſtris prohibeor ſceleratiſſimis verbis, & nunc etiam exire a vobis non calefactus compellor. Egreſſuſque de domo, puluerem ibi de pedibus ſuis excuſit, & ad locum deſtinatum iter direxit. Sed illos inſelices & procaeces vltio diuina ſubſecuta eſt. Na ille presbyter, qui recte ſibi vel aliis prouidere neglexerat, oculorum ſubito lumen amiſit. Et praefato iudici loci illius ſubito emarcuerunt virilia. Tunc ſera poenitentia ducti, ſupplicabant humiliter, vt iterum domum illam ſeruus Dei veller intrare, ſed ille non aſſenſit. Presbyter in ſua caecitate permanſit, & alter putrefcentibus genitalibus interiit.

Merito autem vir ſanctus tantis virtutibus eminebat, qui ab vtero matris virgo manebat, humilitas eius, & benignitas modum humanum excedebat, & tantum diuina gratia & compunctioe plenus erat, vt quoties predicabat diſcipulis, vel Deo pſallens caelum aſpiciebat, toties lachrymas effundere ſoleret. Tanta in eo erat manuſuetudo, vt auicula in manu eius cibum ſumerent ſine formidine, & articulis ſuis, quando- cunque veller, oblitus ſuae feritatis, & quaſi domeſticas eas palpitaret. Lectulus eius ex virgis contextus, vili lectariola tegebatur. Facies eius valde pallida, & macie conſecta, quia frequenter in tota hebdomada, niſi in die dominica nihil ſumebat in cibo. Non vinum, non ſiceram, tantum in aduentu quidem hoſpitum, & in caritate de his omnibus poculis praeuſtabat. Quando vero per eum dominus languentibus gratiam curationum conferebat, vel futura vel occulta pronuntiabat, tunc roſeo colore eius genae nimio fulgore micabant, vt palam omnes intelligerent, quod ea per eum facta vel dicta, ſancto ſpiritu cooperante fiebant. Multoties in vigilis pernoctabat. Furtiuas orationes inter condensa veprum, & per conuexa vallium frequenter fecit. Tunica cum cuculla tantum utebatur. Peccantem aliquem de fratribus minoribus, poſtquam iuſſerat

S Vualerius patre inuice in cenobio perfeuerat.

Vualdolenus quidam ad praedicandum m-cti potulatur.

S Vualerius deſectum ex- citat.

A.C. 650.

Flacones in ne vini vaſcula.

Iuſſi non ſunt offe- dendi.

Mat. 22.

Vindicta Dei contra procaeces.

Catalogus virum eius.

Lectariola, id eſt, ſtragula.

A.C. 650. iuſſerat flagellari, ſaepe hoc fieri prohibuit. Sed A vocatum ad ſe blande admonebat, vt iſta ſola ve- recundia ei ſufficeret, quatenus de cetero illud vitium non iteraret.

De S. Hildeuuto vel Hildeuerto, ex Vinc. lib. 23. cap. 25. Meminit eiusdem in lib. de Miſſa ſacrificio in Catalogo epiſcoporum Melden- ſium Democh.

§. III.

P Et idem tempus floruit Hildeuuto, qui, vt refert ex geſtis eius Vincen. ſpecu. hiſto. lib. 24. natus in ciuitate Meldenſi, poſtea ibi fuit factus epiſcopus. Hic cum eſſet quinquennis, traditus ſancto Pharoni exitit ſacris literis imbuendus, conuicia ſodalium parientiſſime portabat. Et ex quo presbyter a ſancto Pharoni eſt factus, ſemper cilicio ad carnem vſus eſt. Monitu ſancti Pharonis monaſterium petiit, & poſt Pharonem epiſcopus factus eſt. Iuxta urbem Meldenſium habebatur Eccleſia ſanctae Crucis, in qua quondam ſepultum fuit corpus ſancti Pharonis. In huius Eccleſiae atrio Meldenſes ſuos mortuos ſepeliebant. Accidit autem, vt quidam maligni viri beatum Hildeuutum peterent, vt in illo atrio ſibi liceret aliam eccleſiam adificare, quod & factum eſt. Sed idem templum auaritia ſtudio fabricatum, nocte praecedente, qua in caſtrum dedicari debebat, funditus corruit. Quo timore perterritus beatus Hildeuuto, & poenitentia ductus, Romam adit ad Bonifacium papam, vt poenitentiam ei iniungeret ſuper hoc peccato, qui poſt ſatisfactionem miſſus eſt ad predicandum.

Intraiens autem per ſingulas domos dicebat. Huic domui pax ingredientibus & egredientibus, & ſic verbum incipiens ad finem vſque com- plebat. Hoc faciebat vſque Hieroſolymam progre- diens & reuertens. Septimo anno reuerſionis ſuae, retulit papae, quae geſſerat. Rediens autem in Galliam cum autoritate domini papae in loco, qui dicitur Latiniacus, inuenit monachum nomi- ne Fulſeum ſanctitate praecipuum. Cui angelus domini adſtitit per viſum dicens. Hildeuuto epiſcopus mane veniet ad te, cui a domino noueris peccata eſſe dimiſſa, vide ergo, vt cum ſuſcipias cum honore. Ad hunc cum veniret ſanctus Hildeuuto, proiecit ſe ad pedes eius. Quod ille videns ruit in faciem. Deinde venit Hildeuuto in locum ſeptimo ab vrbe miliario Meldenſium, vbi conſtructam Eccleſiam in honore beatae Mariae dedicauerat. Ibi miſſam celebraturus chiro- thecas de manibus ſuis extrahes, appoſuit eas radio ſolis, & ſuſtentatae ſunt ibi ſpacio trium horarum. Deinde ſuſcitauit quemdam puerum ſine baptiſmo mortuum, quem baptizans vocauit Aldebertum ex nomine patris ſui, quem iuxta ſe praecoepit ſepeliri anno ſeptimo poſt eum moriturum. Horum duorum corpora beatus Mauo- lus abbas ex reuelatione angelica poſtea leuauit de terra, ipſe & plurimi epiſcopi cum eo.

De S. Auſtregiſilo ex Vinc. lib. 23. cap. 25. ſed primariam hiſtoriam ex qua haec excerpta, a quodam eius aequali ſcriptam habet Sur. tom. 3.

§. V.

Florebant quoque & circa idem tempus Auſtregiſilus (vt refert Vincent. vbi ſupra poſt Sigebertum) in Gallis Bituricenſis archiepiſcopus: & ſub eo Sulpitius, Cunibertus Colonienſis, & Ioannes Tungrenſis. Hic Auſtregiſilus inter cetera virtutum miracula quibus in vita ſua claruit, quemdam molendinarium curauit: qui die dominica temerario ſpiritu voleas emendare molam, accepto ferro ancipiti, quod vulgo ſcoton appellat, cepit molam terere. Ex quo peccato adhaeſit manui eius manubium ferri illius, quod nullus poterat de manu eius auferre, & tanta arctatione arctatus eſt, vt inter digitos eius ir . . . cepiſſet ſanguis efluere, & aſpicientibus ob foetorem ſordidum facere. Venitque ad praefatum Dei hominem, poſtulans Dei auxilium: qui accepit manum eius, cui adhaeſerat malleus, & digitos primum extendens tulit ferrum illud, & manum eius atrectans omnem dolorem expulit, ſicque ſanatus homo receſſit.

Post obitum eiusdem sancti, cum Pipinus Franciae princeps, contra Eudonem Aquitaniae principem volens dimicare, ad urbem Bituricam peruenisset, barbari de exercitu domum quamdam in villa Carobria, quae praefati sancti fuerat, in quam frequenter venerat, vicinis contradicentibus totam vallauerunt incendio, statimque arrepti a daemone, vnus ex eis abstracto ostio de ipsa domo quae ardebat, in flammam se proiecit, ibique vitam finiuit. Alij etiam sese dentibus lacerabant, nonnulli vero se inuicem membrum truncabant. [ Vbi Pipinus id cognouit, exercitum eius in ea re valde perterritum, edicto cauit, ne quisquam res aut villas Sancti Auſtregiſili attingeret.]

Nec multo post cum praefatus Eudo vnus de optimatibus suis Agnum nomine, in monasterio sancti Auſtregiſili manere iuſſiſſet, ipſe quicquid inuenire potuit, in ipſo monaſterio, comitibus ſuis diſpenſandum tradidit: ita vt nulla fratribus ſubſtantia remaneret. Cumque abbas ei ſupplicaeſſet, dicens. Miſerere ſeruis tuis, vt poſſint viuere, & pro te orare: & ille ſuperbus preces eius deſpiceret, accedentes monachi ad ſepulchrum ſancti cum lachrymis orare coeperunt, vt eos ab inimico dominus eriperet. At ille inſelix Agnus omnes ſancti viri Auſtregiſili villas perluſtrans, pecora, & quaecunque alia inueniebat ſecum ducebat. Et cum iter faceret, apparuit ei per ſomnium ſanctus Auſtregiſilus dicens. Cur me tam grauitur praedatus es, & mihi ſeruientes reliquiſti tam triſtes? Haec dices perculeſit eum in cerebro. At ille euigilans, & a ſancto Auſtregiſilo ſe perculeſſum exclamans, paulo poſt expirauit.

De S. Sulpitio Bituricenſi archiepiſcopo ex Vincen. lib. 23. cap. 27. ſed primariam hiſtoriam bona fide ſcriptam habet Sur. tom. ex qua excerpta eſt.

§. VI.

Hic ( vt narrat ex geſtis eius Vincen. ſpecu. hiſto. vbi ſupra ) clariffimis ortus parentibus, in flore primaeuatae aetatis Chriſti militiam ruptis ſaeculi laqueis tam ardentem ſuſcepit, vt ſi tepus perſecutionis no deſuiſſet, periculis ſe ſpon- Secunda pars Ant. Hiſt. H H

A.C. 650.

Vltio diuina in eos qui domum S. viti ſemere rare audebant.

Depeculator re- rum fa- crarum grauitur punietur.

A.C. 650. te ingereret. Nil aliud adhuc in seculari habitu A. positus, visus est agere, quam monasteria construere, ecclesias instaurare, & miseris auxilium ferre. In ecclesiis non longe a domo parentum positus, clam silentio noctis indutus vestimentis penitentiae, sacris in orationibus pernoctare solebat, & diluculo rursus seculari veste ornatus sanctum propositum occultabat. Hic erat eius infantiae ludus, talis in eodem conualescebat in Deum affectus.

Nocte quadam dum in vna ecclesia cum duobus pueris contemplationi intenderet diutius, duo terribili Aethiopes, apprehensos pueros singuli ab ecclesia abstrahere nitebantur, quos vir Dei post tergum magnis clamoribus euidentes attendens, tatos illos daemones aspexit, & manum contra eos eleuans, illos crucis vexillo represit. Quibus subito elapsis, pueri illasi remanserunt. Ex eo tempore hostis callidus omnia contra Dei seruum molimina versans, quem mente non valebat corrumpere, minis phantasticis nitebatur deterere. Fama autem de eo longe lateque dispersa, cum a fidelibus Clothario hoc esset suatum, ab Austregisilo Biturica urbis episcopo petit, vt vir sanctus, qui iam leuiticae sortis gradum attigerat, in castris suis abbatis officio potiretur, & postea eodem sancto episcopo migrante, idem vir sanctus Sulpitius domino procurante episcopalis apicis emeruit primam Aquitaniae sedem.

Decus igitur pontificale nactus, oneri succubuit non honori, omnibus omnia factus, tradens seipsum ieiuniis indefinentibus, & vigiliis pene iugibus, ita vt siquando parum aliquid somni necessitas naturalis exigeret, hunc non super strati mollitiem, qua nunquam vti consueuerat, sed super solius nattulae ciliicique superficiem deprenderet. Tanta in eum gratia virtutum augebatur, vt non minus per eum signa, quam dudum per apostolos fierent. Nam daemones in verbo fugauit, egros oratione curauit, mortuum etiam suscitauit. Cumque ad eam visendi gratia quidam ex optimaribus aduenissent, & eis humanitatem, quam omnibus impartiri nouerat, exhiberet, ministris in aliud detentis, ignis flamma recta velociter deuorare coepit. Iamque resperfa ceperunt quati vniuersa, & minante ruina vniuersis praesidio desperato fugam arripientibus, sacerdos Dei manu cum Crucis vexillo resistere nititur flammis. Et mirantibus omnibus, ita flammarum globi exemplum restricti sunt, antequam manum suam seruus Dei retraxisset, ac si magni aquarum fluminis impetu vndique vallati fuissent.

Quadam mulier illustris spicis segetum repleuerat horreum magnum. Intempesta nocte scelestus ingrediens ignem coniecit, & flamma strepente tumultus increpuit. Vir Dei reperta causa currens cum canticis spiritualibus rogam circumiuit, & miris modis cum baculo terminum designauit quem igneus collis transgredi nequeat. Flamma itaque cum omnes vicinas domos tangerent, ex omni parte ad se reuersa chaos fugiunt, quod transgredi non audent.

Procul ab vrbe arborem immanem praecidi iubet. Quae dum succisa velox corrui, vnus ex pueris in aliud intentus & attonitus sistens non mortem refugit, protinus sacerdos manum cum signo Crucis eleuans, arborem in alteram partem vertit, & sic de mortis periculo puerum abstraxit.

Vnus ex sceleratis in promptuarium sancti viri noctu se violenter iniecit, & diripere nitens, quae facinus furti conceperat, cum abire festinaret, nullus ei aditus parer, sed quasi carcere septus ligatur vndique reus, sic totius noctis itinere consumpto, mane vir Dei vnus de custodibus euocat, & mittens ad socium mandat, vt quem errore lassatum, & quasi quibusdam vinculis arctatum ita in crimine inuentum in promptuario inuenisset, attraheret. Nec mora minister socium adiens vocauit, scelestum inueniunt intus, & vt attraherent comprehendunt. Sed inter eorum manus elapsus, timens se in crimine deprehensum, & a turbis vndique vallatum, mallensque celerrimam mortem subire, quam longos cruciatus trahere, in puteum valde profundum se praecipitauit. Et tamen cum eum vorax terra susciperet, sancti suffragia postulabat. Tunc vir Dei velociter accurrens, iubet quemdam puerum descendere nexum, & scelestum extrahere circumplexum. Cumque omnes nec eum posse viuere clamitarent, sed iam interisse crederent, de puteo incolumis extrahitur. Qui ad sancti vestigia prostratus, veniam postulabat facinoris. Cui sanctus pietate plenus indulgit, & eius visibus necessaria praebuit, saepe monens, vt potius petat, quam rapiat.

Cum vnus ex discipulis iam diaconus effectus, repedandi ad propria licentiam postulasset, & ille dare nolisset, ne aliquid sinistra ei in via contingeret, demum illicentiatu cum equo abscessit, sed tota nocte discurrrens, mane se ibi reperit, vnde iter ceperat, ei que veniam postulauit & accepit.

Idem cum quadam nocte psalmodum cantus in baptisterio peregrisset, perrexit ad beati Martini basilicam, vt reliquum noctis vsque ad matutinas in diuinis laudibus expleret. Ingerens se daemon in specie auis terribilissima, lumen, quod puer praeferebat, primo suffocare nititur, deinde in faciem oculoque sancti viri cum imperu se iniiciens, & huc illucque eminus circumuolitas, violentum & infestum se reddebat. Cuius vir Dei gesta perpendens, scio (inquit) quis sis, anti qui serpentis minister, & facto signo crucis euauit, sed ei inuidia sancti viri stimulos accendit. Cumque vnus de pueris pro pauperum subsidio exhibendo ad quemdam locum ire praecipisset, daemon se obuam obtulit, eumque de vehiculo eiecit, & male mulctatum flagris exanimem reliquit. Ita defertur a proximis ad domum, & nemo reulit ad virum sanctum. Tandem ipse sensit spiritu prophetae eum continuatis diebus decem mutum & caecum permanere, omniaque membra praemortua, & ita obferatis dentibus ex ore, vt nec aquae guttam aliquis posset interius fundere. Tunc ex affectu sanctus vir lachrymas fundens, & in oratione se prosternens, panis buccellam cum vino iubet afferri. Moxque, vt reseratis cum ferro dentibus, stillam vini, quod miserat, proximi perfuderunt, sensus amissi redduntur, & in vigorem pristinum membra redeunt.

Vnus etiam ex sociis, cum aliquando ad Ecclesiam pernoctare pergeret, diaboli opus bonum impedire nitens, ei occurrit, eumque creditus afflictum exanimem dereliquit, quem vir Dei

Eius in episcopatu vita.

Nattula, id est stoebea leuis.

Signo crucis flammam extinguunt.

Arborem in alteram partem vertit.

A.C. 650. tem vertit, & sic de mortis periculo puerum abstraxit.

Vnus ex sceleratis in promptuarium sancti viri noctu se violenter iniecit, & diripere nitens, quae facinus furti conceperat, cum abire festinaret, nullus ei aditus parer, sed quasi carcere septus ligatur vndique reus, sic totius noctis itinere consumpto, mane vir Dei vnus de custodibus euocat, & mittens ad socium mandat, vt quem errore lassatum, & quasi quibusdam vinculis arctatum ita in crimine inuentum in promptuario inuenisset, attraheret. Nec mora minister socium adiens vocauit, scelestum inueniunt intus, & vt attraherent comprehendunt. Sed inter eorum manus elapsus, timens se in crimine deprehensum, & a turbis vndique vallatum, mallensque celerrimam mortem subire, quam longos cruciatus trahere, in puteum valde profundum se praecipitauit. Et tamen cum eum vorax terra susciperet, sancti suffragia postulabat. Tunc vir Dei velociter accurrens, iubet quemdam puerum descendere nexum, & scelestum extrahere circumplexum. Cumque omnes nec eum posse viuere clamitarent, sed iam interisse crederent, de puteo incolumis extrahitur. Qui ad sancti vestigia prostratus, veniam postulabat facinoris. Cui sanctus pietate plenus indulgit, & eius visibus necessaria praebuit, saepe monens, vt potius petat, quam rapiat.

Cum vnus ex discipulis iam diaconus effectus, repedandi ad propria licentiam postulasset, & ille dare nolisset, ne aliquid sinistra ei in via contingeret, demum illicentiatu cum equo abscessit, sed tota nocte discurrrens, mane se ibi reperit, vnde iter ceperat, ei que veniam postulauit & accepit.

Idem cum quadam nocte psalmodum cantus in baptisterio peregrisset, perrexit ad beati Martini basilicam, vt reliquum noctis vsque ad matutinas in diuinis laudibus expleret. Ingerens se daemon in specie auis terribilissima, lumen, quod puer praeferebat, primo suffocare nititur, deinde in faciem oculoque sancti viri cum imperu se iniiciens, & huc illucque eminus circumuolitas, violentum & infestum se reddebat. Cuius vir Dei gesta perpendens, scio (inquit) quis sis, anti qui serpentis minister, & facto signo crucis euauit, sed ei inuidia sancti viri stimulos accendit. Cumque vnus de pueris pro pauperum subsidio exhibendo ad quemdam locum ire praecipisset, daemon se obuam obtulit, eumque de vehiculo eiecit, & male mulctatum flagris exanimem reliquit. Ita defertur a proximis ad domum, & nemo reulit ad virum sanctum. Tandem ipse sensit spiritu prophetae eum continuatis diebus decem mutum & caecum permanere, omniaque membra praemortua, & ita obferatis dentibus ex ore, vt nec aquae guttam aliquis posset interius fundere. Tunc ex affectu sanctus vir lachrymas fundens, & in oratione se prosternens, panis buccellam cum vino iubet afferri. Moxque, vt reseratis cum ferro dentibus, stillam vini, quod miserat, proximi perfuderunt, sensus amissi redduntur, & in vigorem pristinum membra redeunt.

Vnus etiam ex sociis, cum aliquando ad Ecclesiam pernoctare pergeret, diaboli opus bonum impedire nitens, ei occurrit, eumque creditus afflictum exanimem dereliquit, quem vir Dei

Furem se in puteum praecipitatis a morte liberat.

Daemones ludibria fugat.

A.C. 650. Dei oratione incolumem fecit. Nec multo post A. cum rusticus quadam arrepta manu securi die dominico operaretur, illico manus eius arefcit, & cum neruis securis adhaesa recluditur. Qui ad Dei seruum accedens, & oratione sua sanitati restituitur. Denique vir sanctus plenus dierum, in pace quieuit, & post obitum multis etiam miraculis claruit.

Colitur 17. Ianua.

De sancta Saleberga ex Vinc. cap. 30. qua ex vita S. Eustasij ca. 4. accepta aliqua ex parte sunt tom. 1. Sur.

§. VII.

Vir & eo tempore sancta Saleberga abbatissa, vt scribit Vincen. vbi supra ex gestis eius. Haec in suburbano Leucorum oppido, territorio Lingonico confini, parentibus nobilibus & religiosis oriunda fuit. Cumque beatus Eustasius abbas, sancti Columbani successor, ad eliminandam Bonosiacam haeresim in Germaniam properasset & remeans ad praefata puellae patrem Gondoniū peruenisset, ille velut gratissimum munus cum suscepit. Qui inter sacratissima exhortationis verba, sciscitari fecit vtrum ei soboles esset. Cui ille duos adolescentulos ob benedictionis gratiam percipiendam praesentauit. Sed vir sanctus, si adhuc proles superesset, requisit. Cui parentes fateantur se adhuc habere puellam dudum luminibus orbatam. Veniat, inquit, & ipsa. Triduo igitur a semetipso exacto ieiunio, super oculos puellae oleum benedictionis infudit, & mox sanitatem recuperauit.

S. Saleberga oculo rutilum recuperat.

Vualbertus Eustasij successore colitur 2. Maij.

Sancta Saleberga construxit monasterium Lugduni.

scilicet sic non plenum cito accesseret. Sed meritis sanctae vas repertum est plenum. Et post quamdam mirabilem visionem reuelatum ei fuit, quod inde ad centum dies migraret corpore, vnde qualibet illarum dierum diceret vnus palsterium, termino sibi praefixo perrectura ad dominum.

Colitur 21. Septem.

De Dagoberto rege Francorum de quo Annon. Aemil. 80. qua Vinc. ex histo. Franc. ca. 35.

§. VIII.

Mortuo rege Francorum Clothario regnauit filius eius Dagobertus anno imperij Heraclij 20. Hic Dagobertus, vt narrat Vincen. specu. hist. monarchiam trium regnorum suscepit, qui fuit nutritor orphanorum, & benignissimus in Fracos, in iudicio iustus, ecclesiis largus. Qui primus cleemosynarum copiam per ecclesias sanctorum, de fisco palatij erogari iussit in cuncto regno suo. Rumor eius in bonos, simulque metus & timor in omnem regionem per circuitum peruenit. Pacem in omni regno suo statuit, ac velut pacificus Salomon, quietus regnum Francorum obtinuit. Ipse Dagobertus aliquando iram veritus patris sui Clotharij, quia consiliarium eius casum & detonsum dehonestaerant, Parisios ad Ecclesiam sancti Dionysij cofugit. Et quia nullo modo inde extrahi potuit, locum illum semper cordi habuit.

Dagobertus Fracorum rex 20. creatus A.C. 637. On. idem ex Sig.

Instante autem die dedicationis dictae Ecclesiae 6. Cal. Martij, nocte, qua diem ipsam praue- niebat, populis ex more ab ecclesia exclusis, quatenus die crastina liberior episcopis ingressus prepararetur, res contigit memoratu dignissima, qua futurorum aetatibus fidei innotesceret. An ianitorum ignorantia, an industria contigit, incertum habemus, leprosus quidam excubitoribus tamen non incognitus, in Ecclesia praedictorum martyrum fide plenus pernoctauit, secretumque locum vigiliarum gratia solus occupauit, reliqui, vt dictum est, populi, & ipsius Ecclesiae custodes forinsecus expectabant. In ipso autem noctis conticinio, tantum iubar illam ecclesiam totam illustrauit, vt multorum cereorum splendor illi iubar cederet, vt pote quam sol diuinus suo iubate illustrasset. In somnum ducebat leprosus noctem illam, & praclaritate ineffabili stupuit, & si quid subsequeretur, lucem illam solertissimus expectare cepit. Ecce autem repente dominus Iesus pontificum pontifex cum illis suis familiaribus beatis apostolis Petro & Paulo affuit, sanctumque illud collegium adiunxerat martyres gloriosos Dionysium, Rusticum, & Eleutherium. Quam visionem nequaquam, sicut prouenire frequenter assolet, somniantis more videbat, sed omnes, & omnia vigilibus oculis perpendebat. Videbat namque ipsum dominum Iesum niueis vestibus indutum, praecedentem, & signa suae dedicationis luculenter illis parietibus imprimentem, & seriatim officium episcopale implentem. Ipsumque venerabilem processionem suorum fidelium subsequentem, inter quos specialiter ipsos apostolos & praefatos martyres annorauit. Completisque de more dedicationis officio, ad leprosum saluator accessit, ei que voce, quae possit intelligi, dixit. Intrepidus audi, & foris expectantibus nostris episcopis, quae videri

Quomodo D. Dionysij Ecclesia a Christo fuerit consecrata, ex histo. Dagoberti Vinc. c. 36.

D. Dionysij ades a Christo dedicatur.

Secunda pars Hist. Ant. HH 2

sti, & quæ tibi mandauero aperi. Ne sollicitentur de cætero de dedicationis Ecclesiarum officio, quia nos manus adhibuimus, & prout vidisti, totum consecrationis officium compleuimus. Leprosus autem, & pro ordine diu expectate visionis iam securior, & pro Saluatoris alloquio iam hilarior. Et quis (inquit) domine mi, dictis meis aurem credulam accommodabit? Ego enim omnium hominum miserimus, & abiectio plebis factus, apud homines testandi locum non habeo, quoniam (sicut vides) elephantina peste deformiter laboro. Quid multa? Ad elephantinum accedit saluator, & leni tactu faciei eius manum admouit, eiusque caput circumtetigit, & mirum in modum ablata cum ipsis horribilibus pustulis cute, ipsaque casarie, leprosum sanitati potens medicus restituit, & ipsam, quam capiti eius carneam tunicam detraherat, lapidi, qui proximus erat imposuit, eamque sicut heri & nudius tertius erat effigata cum ipsis vlcibus manere fecit, ut ipsam excoriatam faciem veram faciem putares, & de leprosa effigie nihil dubitares. Et adiecit. Vade (inquit) si tibi non credunt, istis saltem signis nullatenus discrederent. His dictis, & lux illa, quæ multorum luminarium iubar offuscabat, abscessit, & beata visio spectantis oculis disparuit.

Dies illuxit, & quidam matriculariorum ingressi sunt ecclesiam, & leprosum in gratiarum actione reppererunt. Rogat se ad regem adduci, rem siquidem habeo (inquit) ad eum secretam. Ad Dagobertum adducitur, & diuini oraculi seriem proloquitur. Vere dedicationem huius Ecclesie à Domino Deo factam hac nocte vidi & audiui, & ita deinde redditus sum sospitati. Et extendens digitum, Hæc est (inquit) fenestra, per quam dominus aulam hanc introiuit. Si mihi non creditis, saltem venite, & operibus ipsis credite, & adduxit eos ad lapidem iudicium nobilibus insignem. Rex admiratur, quoniam adhuc de veritate dubitabatur. Videbat hominem peregrinum, & tanquam mendicantem aspernabatur & egenum. Tandem discrepenti detracta satisfecit casaries, & super lapidem posita index miraculi leprosa fuit effigies. Ut enim verum fatear, lineamenta membrorum capitis, aurium dico & palpebrarum, oris & narium, ita in suis locis manebant marcida, quasi omni ambiguitate procul explosa, de miraculi veritate ceruicofis, etiam incredulis, si qui fuerant, stupere, confutarentur & crederent. Aspersus rumor, & certus ad admirationem & gratiarum actionem inuitat episcopos, & conglobatos ad dedicationem ad laudem cogit populos. Parietes diuinis insigniti manibus, rei gesta testimonium perhibebant. Reconditur casaries illa in congruenti capsula, quæ usque hodie inter reliquias conferuant illius Ecclesie scrinia, ut pote quam Dei manus tetigerat. Dagobertus super hoc non mediocriter lætificatus, de honoranda Ecclesia illa cogitauit, ne cui de cætero subiiceretur, nisi Romano pontifici, priuilegio beati Petri fecit eam muniri, & regalibus donariis decorauit. Cui quicquid de suis regalibus fisco conferebat, parum erat.

*De S. Magnodobo Andegauensi episcopo ex Vinc. cap. 38.*

Leprosus à Christo curatur.

Matricularij sunt ecclesiarum custodes.

Colitur hæc dedicatio 24. Februarij

**T**emporibus huius Dagoberti claruit sanctus Magnodobus Andegauensis episcopus. Qui scilicet Dagobertus rex, fama bonitatis eius comperta, eum ad se Parisios accersiri fecit. Cui ergo ciuitatem ingrediens valuas transfret, rei, qui in ergastulis tenebantur, comperto eius aduentu, vocibus importunis eius solatia petebant. Iudicem ergo adiens rogare cepit, ut damnatis veniam præstaret, & voluntati eius aduersans eum sine effectu abire fecit. Qui Ecclesiam, qua tenebat ingressus, Christum exorauit, ut noxios liberaret à nexibus. Nempe compedes sunt attriti, manicisque contusis, aditus carceris libere vinctis patuerunt. Profiliensque, & sancti viri vestigijs obuoluti gratias retulerunt.

Idem vir diocesim sibi commissam illustrando circumiens, cum ad prædium, qui Quartianicus dicitur, peruenisset, pueri garruli conuitia nefanda ludendo iactabant. Quos illo intente, subito vnus ex eis pulueri mixtus cum omni pernecitate raptus, per aeris vastam more globi hac illaque ferebatur. Tunc sodales cum parentibus tristes ac terrii, per deuia quæque, ac rupium & vallium anfractus sectantes, nihil profecerunt. Iamque desperatione fatiscientes, tandem inuia & diuisos tramites adepti, puerum reppererunt inter condensa veprium semianimem, & vix exilem anhelitum trahentem. Quem parentes cum magno gemitu pallio inuolutum & pene totis artibus discerptum, in præsentia sancti viri obtulerunt, qui apprehensa manu eum leuauit, & vitæ compotem ac valentem parentibus reddidit.

Quodam tempore cum iter faciens nauali solatio ad transmeandum fluuium indigeret: linter citra amnem sita videbatur, sed deerat qui ei adducere conaretur. Qui cum more solito ad orationem confugeret, repente prora, ex loco, in quo annexa tenebatur, exiliens, absque remige ad litus, in quo prætolabundus aderat, natando deuehitur. Qui Deo gratias agens, cum omni comitatu suo in eam descendit, & ad locum quod tenebat, prospero cursu aduenit.

Quodam tempore cum famis inedia ad virum Dei (ut consuetum erat) conflueret multitudo pauperum vndique, ipse, ut dapnulis largitor agapen fecit, & omnes usque ad satietatem refecit. Cumque clientuli eius summam nummorum indagarent, qui in cibos pauperum distributi fuerant, duplicata reppererunt, quæ erogando consumpserant.

Abbas quidam Heraclius virtutibus eius inuidens, per viros malitiæ suæ conscios poculum mortis clam ei propinari iussit. Quos ille ad se venire conspiciens, præstigas eorum mortiferas diuinitus intellexit. Sed euangelici præcepti memor, omnem eis humanitatem in cibo & potu exhibuit. Deinde monita salutis adhibens, ut à tam nefanda versutia fecederent, ne strictiori præna in baratro multarentur perussit, datoque pacis osculo abire permisit indemnes.

Circa idem tempus Aidanus episcopus sancti Columbani discipulus à Scotia veniens, apud Anglos clarebat sanctitate & doctrina, ut refert Vincen. vbi supra. Hic quando verbum faciebat ad populū Scotica lingua, si deerat interpres, rex Angliæ Osualdus indutus veste regia, interpretis officio

Reos à carceribus berat.

Agape pro conuiuio pauperū Christianis vsuata.

Colitur 16. Octo.

A.C. 650. officio fungebatur. Ipse rex cibos sibi propter pauperes subtraherebat.

Florebant in Francia hoc tempore tres fratres Ado, Rado, & Dado, qui & Audoenus dictus est. Qui suam erga Deum deuotionem ostenderunt, singuli singula monasteria fundado. Ex quibus Dado fuit referendarius regis Dagoberti. Referendarius autem dicebatur, ad quem publicæ conscriptiones referebantur, ut per eum annuo seu sigillo regis confirmarentur. Hos ad hoc animarat Eligius iam dudum in aula regis Clotharij clarus.

*De S. Aurea virgine ex Vinc. lib. 23. cap. 69. quæ desumpta sunt ex vita S. Eligij lib. 1. ca. 17. & lib. 2. 47. ex parte.*

§. X.

**T**unc etiam sancta Aurea abbatissa claruit, quam sanctus Eligius monasterio virginum à se Parisiis constructo præfecit. Hæc igitur sancta Aurea (ut notat Vincen. vbi supra), in monasterio Parisiensi trecentarum puellarum prælata fuit, genere quidem nobilissima, tantaque virtute prædita patientia, ut nulli malum pro malo redderet, sed sibi iniudentes etiam plus diligeret. Dum autem in villis sororum esset aliquando mater sancta, huius celleraria atque clauigera sibi dilecta nomine Deda nunciatur defuncta. Vnde admodum dolens ad monasterium est reuersa, tertiam tamen iam luce ab obitu eius præterita. Non autem ausa fuerant sorores eam sepelire sine abbatissa, nec sibi poterant iam migrante clauus officinarum extorquere, asserenti nulli sororum reddituram se eas ante aduentum excelssæ virginis Aureæ. Tunc illa in feretro iacentem intuita accessit, & eam proprio nomine vocauit, statimque viua resedit. Quidnam (inquit) de rebus monasterij tibi commissis & clauibus egisti? Mox illa rationem reddens de vniuersis rebus, & expofuit clauibus cum licentia sanctæ abbatissæ migranti ad dominum.

Quadam vice cum panes deessent, quibus sorores hora congruenti reficerentur, illa valde tristis, earum murmurationes metuens, cenobij clibanos inuenienti gratia circumiuit, & ad vnum properans pistorem, an haberet panem paratum interrogauit. Quo respondente, quod præsto existeret, si clibanum scopis nitidum aliquis redderet. Illa mox clibanum penetrauit, prunisque adhuc feruentes cum cineribus manibus suis foras expulsi, fornacem mundissimam exhibuit. Ut autem duplicaretur miraculum, & laus virginis sanctæ augmentaretur, campanas in turricula sine manibus sonantes audire sorores, omnisque ciues circumiacentes, Deumque cunctæ laudibus celsis prædicauerunt, Te Deum laudamus, concinentes.

Quadam die dum missam audiret, & leuita euangelium incongrue pronunciat, illa nolens in verbis dominicis audire fallaciam, de humero diaconi stolam auferens, humero suo imposuit lectionem euangelicam perlectura. Vnde & angelica increpatione culpata, in quodam sancti Decretal. Quinrini oratorio se clausit, & ab omni hominū aspectu septem annorum curricula se remouit, ibidem acerrimam ducens pœnitentiam. A sidue sedebat in cathedra, quam sibi mirabilem parari

S. Aurea Dedæ ad vitam reuocatur.

Abbatissa non potest in verbis dominicis audire fallaciam, de humero diaconi stolam auferens, humero suo imposuit lectionem euangelicam perlectura. Vnde & angelica increpatione culpata, in quodam sancti Decretal. Quinrini oratorio se clausit, & ab omni hominū aspectu septem annorum curricula se remouit, ibidem acerrimam ducens pœnitentiam. A sidue sedebat in cathedra, quam sibi mirabilem parari

fecerat, habentem scilicet quinquaginta clauos, in dextera, & totidem in sinistra, totidemque in dorsi regione, sicque psalterium quotidie cantabat quinquaginta scilicet psalmos innixa totidè clauis dextere partis, aliisque totidem in sorte lauæ, tertios similiter in posteriori. Nūquam carnem comedens, aut vinum vel siceram bibens, pro vino bibebat stillicidium ex cineribus expressum. Existimabant tamen quædam sororum eam aliud bibere, vnde quædam temeraria experiri cupiens, & aliis propalare quid biberet, latenter intrauit lectulum, vbi colabatur ex cineribus potus eius. Apponens autem ori suo tentatrix, extemplo percussa est paralyti in vultu, ita ut bucca auriculæ iungeretur. Sicque se ream agnosces ante pedes sacre virginis veniam postulabat, quam pariter & medelam obtinuit.

Tandem beato Eligio apparente cuidam adolescenti in Ecclesia, & sanctam virginem ad se vocante, cum ille ei nunciasset, & illa properans, cum illic venisset, & iam visio abolita esset, intellexit se ex hoc mundo vocari, & migrans ad Dominum sepulta est honorifice in ecclesia Pauli apostoli.

Apparuit autem angelus Domini in visione cuidam abbatissæ in Syria ciuitate Trāsmarina, oculos quidem habenti, sed minime videnti, dicens, ut aquora maris transfret, & Parisios adicere basilicam beati Pauli inquireret, quia si virginē Auream ab illis finibus peregrinam illuc profectam, & illic humatam de humo leuaret, & in locum magis honorabilem poneret, mox eius meritis visum reciperet. Quam visionem cum episcopo ciuitatis retulisset, iter cum illa arripuit. Sed illa itinere fessa [in via] remansit. Cui præful dixit. Sta in hoc loco, fabricandi gratia scrinium sanctum virginis corpus recepturum. Tunc Franciam adiit, & Parisiorum episcopo visionem narrauit. Ita duo præfules cum clero & populo ad basilicam peruenientes, sanctum corpus, ac super pectus eius librum, quem illa secum de Syria detulit, inuenerunt, atque in sepulchro epithaphium huiusmodi. Hic iacet Aurea peregrina. Leuatoque corpore brachium vnum episcopo Syria dederunt, sanguisque cepit à venis destillare, cum illud à corpore sequestrauerunt. Episcopus vero Parisiensis corpus in monasterio sancti Eligij cum magno honore deposuit. Syrus vero gaudens abbatissæ brachium perculit, & in scrinium decentissime fabricatum reposuit, moxque matrona visum recepit. Ille quoque in honorem virginis in patria nobile monasterium edificauit.

*De S. Romarico ex Vinc. lib. 23. cap. 72. eius fuit mentio in vita S. Arnulphi.*

§. XI.

**H**ic ut refert Vincen. in specu. histo. lib. 24. ca. 72. ex gestis eius, cum esset in aula Theodeberti quondam regis Austrasiorum positus, quæ sunt Casaris Casari, & quæ sunt Dei reddidit Deo, omni amabilis aulicorum contubernio. Cumque multis bonis polleret in palatio, iustus est amicitia cuidam viro clarissimo nomine Arnulpho. Et cum cepissent corda sua sibi pandere, mutuo confessi sunt aures sui cordis illud do mini præceptum tetigisse. Vade & vende omnia

A.C. 650.

Obitus S. virginis colitur 4. Octob.

Quomodo eius corpus transfret fuerit. Vinc. cap. 71.



A.C. 650. quae habes, & da pauperibus. Cogitauerunt ergo A regem mortalem deserere, regi que aeterno militare: Itaque Lirinense monasterium cogitauerunt expetere, sed aliter Deo disponente impleuerunt. Beatus enim Arnulphus licet cum lachrymis reniteretur, Metensium episcopus constituitur, Romaricus vero spreis omnibus, multosque seruorum libertari donans, plurimos autem secum duccens, monasterium Luxouienſe tunc toto orbe famosum, Amato duce petiit, & habitum sanctae religionis cum iis, quos adduxerat deuote suscipiens, humilitatem & obedientiam sectari intantum cepit, vt etiam iis, quorum officiosissimo mulatu prius fulciri solitus fuerat, pro Christi amore se subdere studeret, in monasterioque cunctis abiectionem se non solum ostenderet, sed etiam crederet, oblatam ab aliis reuerentiam metuens, furtiuas orationes diligens, ad opus Dei ceteros praeueniens.

Cumque beatum Amatum dominus ad beatam requiem euexisset, sanctus Romaricus regendam suscepit sanctam congregationem. Cepit autem post hoc vir Dei gratia signorum pollere, quae ita studebat occultare, sicut avari diuites thesauros suos solent abscondere. Et cum pro utilitate monasterij aliquando foris esset, ad domum cuiusdam viri Vosagi, in partibus saepe hospitandi gratia diuertebat. Quam cum quadam die ex more intraret, inuita eum vxor illius ait, O domine mi, cur tam sero venisti, habuit ancilla tua scieram, quam heri praeueniens compates & vicini nostri biberunt. Quam cum videret vir Dei anxiam pro se, ait, Noli timere, sed fidens in Deo, cubiculum tuum ingredere. Orante ergo sancto viro, reperit vas quoddam vas plenum sicera. Qui potus etiam multorum infirmitatibus profuit.

Quadam puella in monasterio erant lepra percussa, quarum vna e balneo, quo vir Dei ablutus fuerat, aquam furtim rapiens, totum corpus suum perdidit. Vnde medela capta, lepra ab eo paulatim discessit. Dominus autem die dominica eum ad caelestia regna introduxit. Viderunt autem eadem nocte subito nubem densissimam totum montem cum cellula operire, fratribusque pallescentibus in exitu viri Dei, mox claritas miri splendoris radians, montem & cellulam impleuit, videruntque globum candidissimi fulgoris per medium praedictae nubis scandentem caelos penetrare, quod animam sancti viri intellexerunt.

De S. Goerico ex Vinc. cap. 47. meminit S. Goerici eadem S. Arnulphi vita.

§. XIII.

Etiam tempore sanctus Goericus Metensium episcopus clarer in Francia. Hic primo (vt refert Vincen. vbi supra) miles egregius de Aquitania, corpore non voto saeculi actibus seruiciens, cum apud Deum & homines magna honestate floreret: licet, quae pacis sunt, sectaretur, quoadocunque tamen paganorum infestatio perurgebat, primus aciei militari se opponens, barbaricam rabiem Dei auxilio fretus, potentissime deuincebat, & spolia amplissima reportabat. Denique subita oculorum amissione percussus, virtute tamen patientia vndique munitus gratias Deo

agens aiebat. Sicut domino placuit, ita factum est, sit nomen domini benedictum. Eo tempore regnabat in Gallia Theodebertus. In Metensi vero vrbe praesidebat pontifex beatus Arnulphus. Tunc sancto Goerico in silentio noctis quiescenti, angelus domini affuit dicens. Venit tempus serue Dei excelsi, quo mœror tuus in gaudium transferatur, quo etiam lux amissa clarior restituatur. Ergo ciuitatem Merensensem ingredi, & limina beati Stephani protomartyris ingredi deuote, & preces Deo funde ibi, & fide certissimam tenens, noueris te visum, & totius corporis sanitatem recepturum. Arnulphus autem tibi carne propinquus ibi praesidet pontifex, qui te illico asuturum praemonstrabit, & quicquid erga te & pietatis & misericordiae Dei bonitas impensura est, manifestabit. Expergefactus ergo vir sanctus milites confortauit, & de Aquitania ad praefatam urbem iter arripuit. Cui appropinquanti sanctus Arnulphus affuit, & facta oratione, dataque benedictione eum in domum induxit. Qui obtentu sancti Stephani visum recepit, & corporis sanitatem. Post hoc Arnulphus spiritali mentis intuitu, videns Goericum successorem sibi fore dignissimum, consentiente clero & populo, eum episcopum constituit, & ipse diu desideratam eremum petiit.

Igitur beatus Goericus, qui alio nomine Albo, pastoralis cura adstrictus, vocibus & moribus ceteros informabat, & qui ante episcopatum corpus strictissimis ieiuniis attriuerat, enarrare fas non est quam dura ieiunia cumulat, qui etiam diem & noctem integram orationibus pertransibat, & biduanas & triduanas alacri vultu & mente abstinentias celebrabat. Post obitum vero sancti Arnulphi expleto anno, sanctus Dei Goericus, cui ipse Arnulphus dimiserat episcopatum, solitudinem eligens, de translatione corporis eius ad sedem ipsam, cui praefuerat, sedulo cogitabat, ac ab eo, ceterisque duobus episcopis Tullensi & Viridunensi, cum corpus sanctum cum laudibus honorifice deferretur, sole ad occasum vergente, villam iniqui & incestuosi hominis offendiunt. Quam intrare cupientes, dum sanctorum reliquiarum portitores iam pene ingrederentur, diuinitus fixi subsistunt, & caelicam in se virtutem deprehendunt coacti. Dum enim beatus Arnulphus adhuc in vita subsisteret, & pastoralis auctoritate virum, cuius villa erat, vt ab iniquitate respiceret, saepe commonuisset, efficere non potuit, idcirco eius hospitium iniquum tunc subire contempserit.

Quia vero nox imminebat, & nulla alia villa tanta multitudi apta praesto erat, orante sancto Goerico Deum, vt eis praestaret quietis diuerticulum, affuit quidam sapiens & diues, qui illi itineri intererat. Est (inquit) mihi praedium in hac patria, vobis quidem non satis contiguum, sed noui ad cuncta necessaria praesentem Deum vestrum, qui & longum iter breuiare potest, & quod tendimus sub velocitate nos perducere. Hoc autem sanctus audiens, fide & gaudio repletus, corpus sanctum illuc verti, omnemque sequi imperat. Cerneret tantam velocitatem in eundo esse, vt non currere, sed more auium volare putares, & quod vnus diei integri spacio vix peragi credere posses, duabus vel tribus horis implem rarareris. Cumque ad villam peruenissent, quia vni ferax

A.C. 650. ni ferax patria non est, ceruicia se parum habere homo ministris referentibus comperit. Sed iterum fide repletus sancti Goerici meritis & precibus se committit. Qui nota praesidia petens Deum, suorum necessitatibus subuenire postulat. Tantaeque multitudo populi ex paruo liquore (quod vix credibile est) abundantissime est faciata.

De S. Arnulpho ex Vincen. cap. 95. cuius vitam a familiari scriptam habet Beda tom. 3. & Sur. tom. 4. meminit eiusdem Diac. lib. 6. de gest. Longo. cap. 6. & in gestis Metens. Pont. qua habet Sur. tom. 4.

§. XIII.

Praefatus autem sanctus Arnulphus, qui ex maiore domus Francia Metensium fuit episcopus factus, postquam saeculum deseruit, ex episcopo solitarius migravit ad dominum anno Heraclij 28. Hic vt ait Petrus Damianus, pater Pipini fuit, & auus Caroli magni. Hic non procul a Flandria in Lotharingia ducatum tenebat, qui cum vxoris & filiorum affectus postponens eremum peteret, contigit vt per fluuium Mosellam tranſitum haberet. Ad cuius pontis medium veniens vbi fluuius profundior est, ibi anulum suum sub hac foderis conditione proiecit. Cum ego (inquit) anulum hunc recepero, tunc ego proculdubio confidam me peccatorum meorum nexibus absolutum. Quo facto eremum petiit, vbi non paruo tempore mundo mortuus Deo vixit. Interea defuncto Metensium episcopo electus est. Dumque vsu carnis abstineret, sicut in eremo costueuerat, piscis ei praesentatus est, quem coquus exenterans anulum reperit, quem domino suo lachryandus obtulit: & statim ille recognouit. Est autem bidui iter a ponte, in quo anulus proiectus fuerat vsque ad locum, in quo praesentatus est. Vt ergo recognouit anulum iam fide gratias agens Deo de suorum absolute peccatorum, vitam postmodum in melius duxit, sed plus etiam ieiuniis, vigiliis, & orationibus se coarctauit. Anulus adhuc ille in palatio habetur.

Mirari potest, & in his Deus magnifice lauda

Quod tam hoc loco quam praecedenti §. de B. Arnulpho dicitur, eum scilicet episcopum, factum fuisse religiosum & eremum petiisse, familiari quodam spiritu sancti consilio ab eo gestum credendum est. Nam non licere episcopo episcopalem curam deserere, & ad religionem transire probat D. Thom in 2. 2. quaest. 185. ar. 4. & Decretal. lib. 1. tit. 9. cap. 1. 9. & 10. absque summi Pontificis licentia fieri non posse est statutum. Quod deinde subsequenter adiungitur S. Arnulphum fuisse Pipini patrem & Caroli magni auum non ita habetur in gestis eiusdem. Nam S. Arnulphus ex vxore legitima tres filios suscepit, Anchisum seu Ansegisum Vualachisum & Clodulphum. Anchisus vero filium habuit Pipinum Caroli Martelli patrem. Martellus porro Pipinum Fracorum regem, cuius denique filius fuit Carolus magnus rex & imperator clarissimus: his consentit Onuph. fuit ergo S. Arnulphus Pipini Fracorum regis atauus, & pater atau Caroli magni. Vere mirandum est aliquem in hac mortali vita de remissione peccatorum suorum posse esse securum.

Nam quamuis necessarium sit credere, non remissa unquam fuisse peccata nisi gratis diuina misericordia propter Christum, nemini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti vel dimissa esse dicendum est, cum apud hereticos & schismaticos pessit esse, imo nulla tempestate sit & magna contra Ecclesiam praedictur contentione, vana haec & ab omni pietate remota fiducia. Concil. Triden. Sess. 6. cap. 9. & Can. 12. & 13. vide D. Tho. 1. 2. quaest. 112. ar. 5. & omnes Theologos de certitudine gratiae differentes.

dar, quomodo in praesenti effectu sanctus vix certificari meruit adhuc casibus subiectus de remissione peccatorum. Quod proculdubio non fieret, nisi dignissimus Deo foret. Mox autem episcopatui suscepto, tanta tamque perfusa magnificentia in elemosynis pauperum accreuit, vt etiam de longinquis regionibus atque ciuitatibus fama currente innumera caterua pauperum ad sanctum Arnulphum refocillata festinaret. Erat iugiter sollicitus, & intentus in cunctis bonis actibus, & praecipue in susceptione monachorum seu peregrinantium deuotissime inuigilabat, ita vt iis quos hospitio suscepisset, manibus propriis pedes ablueret, illisque vestitos ac refectos dimittens, mox alios refocillandos susciperet. Porro abstinentiae eius modum narrare quis valeat, maxime cum interdum post triduanam & quadriduana ieiunia, pane hordeaceo vel lymphae poculo victitaret? Indutus iugiter intrinsecus cilicio occulte, sicque exesis iam membris, vigiliis, atque ieiuniis geminum [vigiliarum & inedia] ingerebat cruciatum.

Cumque in his bonis actibus iugiter inuigilaret, tempore quo triduanum ieiunium solet ecclesia vniuersalis celebrare, vir sanctus extra ciuitatem cum Crucibus, atque promiscuo populi genere, orandi gratia secundum morem ex Ecclesia processit. Et ecce ex mediis cateruis foemina arrepta a demonio clamare cepit. Hanc ille cui vidisset, vexillo Crucis iniecto, mox ab aduersario ereptam sanauit.

Temporibus Dagoberti regis cum in palatio esset, ei quidam leprosus clamare cepit: victum seu vestitum deposcens. At ille iussit statim in hospitium duci. Cumque erga illum secundum morem suam, solitam impenderet pietatem, sciscitari voluit, quia barbarus erat, an sacri baptismatis vnda ablutus fuisset. Repente ille. Nequaquam (ait) domine mi. Nam ego infelix, abiectus in populo, quis mihi gratiam baptismi tribueret? Accepto ergo a sancto viro sacramento baptismi, repente de corpore eius lepra discessit, & factus est deinceps in vtraque substantia sanus, qui prius fuerat peccator & maculosus.

Quidam homo scelestus nomine Noddo, vino astuans cum complicitibus suis viro sancto derogare ausus est, non eum esse cultorem Dei, sed potius hominem dicens voluptati deditum, ad cuius lectum nocturnis horis non solum rex, sed regina tamquam concilium flagitans properaret. Cui ergo stratum vna cum detrahente socio petiisset, iubente domino accidit, vt eorum vestimenta flamma circumstantes vallaret, atque illico exiliētes inflammati ingentibus deposcebant vocibus aquam. Sed & aqua iniecta flammam diuinitus

S. Romaricus sic monach

Miracula ab eo patitur.

Moritur S. Romaricus, Colitur, Decemb.

A.C. 650. Job. 1.

S. Goericus meritis S. Stephani visum tecu perat.

S. Goericus Metensis episcopus cur.

D. Arnulphi corpus in Metensium translatum fuit.

Mira ingenos eius liberitas.

Rogationum tempore Dæmoniacam curat.

Leprosus sanatus.

Vitio eius obrectatores.

A.C. 650. missam non extinguere. Ardebant nequiter circa nares vel genitalia eorum camisiae, nec a se vestimenta ardentia exuere poterant. Quid plura? qui aliud facere non potuerunt, exilientes & ad instar porcorum luto sese vociferantes inuoluunt, sed magis ac magis genitalia ipsorum ignis immixtus cremabat. Tunc inquit, ut reor impletum est super illos, quod scriptum est. Detrahentem occulte proximo suo hunc persequerebar. Na non post multum temporis, in tantis transgressionibus praefatus Noddo deprehensus est, ut scelera eius vna cum vita (quia iustum erat) regalis gladius amputaret: at ne solus moreretur, filius mox eius eadem sententia percussus interijt. Cum haec & complures virtutes per illum in populo coepissent crebescere, mox remotiora a fragoribus vulgi loca expetijt. Interdum non multum longe ab vrbe vsus est cellula, caelum diebus ac noctibus precibus pulsans.

Casu contigit, ut promptuarium regis ignis vorax vexaret, atque eructans excelsissima flamma domos circumquaque affines minaciter lamberet, repente exurgens tota ciuitas videns sui exitium, in euulatum & clamorem est conuersa. Quo audito nos veloci gressu ad domum sancti viri peruenimus, & reperimus eum sicut ei mos erat, melos psalmodiae personantem, statimque apprehensa manu eius ait Romaricus. Egredere, ne (quod absit) te in hac vrbe ignis iste consumat. At ille. Nequaquam dilectissime, sed deducite me illuc, & ponite me vicinum illius, & si ita vult Deus, ut ardeat, ecce in manu eius sum.

Tunc nos tenentes sanctas manus eius, ad larem peruenimus, & mox iubete illo in oratione prostrati, capitulo dicto surreximus omnes. Tunc ille cleuans manus contra ingentes flammam, vexillum Crucis iniiecit, & mox mirum in modum tanquam coelitus percussus, nil alibi nocens intra parietes in semetipsum totus retorquis ignis interijt. Illico autem vni ex fratribus talis apparuit visio, intuens in caelum vidit tanquam flammam ignis, Crucis signum in caelo depictum, & statim e caelo vox facta est dicens. Cernis hoc signum? hac nocte Arnulphus episcopus per ipsum totam ciuitatem ab incendio liberauit. Post haec beatus Arnulphus, relictae cunctis rebus saeculi, ut nouus Helias ad eremum properans relicto pontificatu, ut dictum est supra, inter bestias & feras syluestres morans, quotidianas laudes Deo personabat. Ibi quoque ad eum venientibus leprosis, & aliis infirmis seruebat in omnibus, post mortem etiam miraculis claruit. Sed & Clodulphus filius dicti Arnulphi Metensium episcopus sanctitatem patris imitatur, Doda quoque mater ipsius Clodulphi Treueris inclusa Christ o ancillarum.

Colitur 26. Aug. Clodulphus col. 3. Iun.

De S. Osualdo rege Anglorum, Vincen. cap. 79. & Bedae lib. 3. hist. Angl. vsque ad 14. cap. & lib. 4. cap. 14. vide etiam Sur. tom. 4. & Leff. de gest. Scot. lib. 4.

§. XIII.

ANNO Domini sexcentesimo quadragesimotercio, imperij autem Constantij secundi filij Heraclij anno primo, Osualdus rex Nordaumbroborum a Peanda Merciorum rege perimitur. Et ut dicit Vincen. specu. histor. post Heli-

nandum huius dextera multarum elemosynarum largitrix, hodie quoque cum brachio & cute & neruis incorrupta iacet toto corpore in cineres dissoluto. Excitata rebellione a Peanda rege Merciorum, cum ipse Osualdus superatus plagam grauem in pectore gereret, pro animabus fidelium suorum Deo supplicabat. Huius defuncti brachia cum manibus, & capite infacia bilis victoris ira desecta, & stipiti sunt appensa. Brachia cum manibus adhuc durant inuolata, quae a fratre Osuino apud urbem Lambuth coe posita monstrantur pro miraculo. Caput Lindisfari humatum a fratre nunc Durelim esse dicitur, inter brachia sancti Guthberti. Ossa reliqua regis corporis cum regina Offrida, vxor Chelredi regis Merciorum, filia regis Osuini caritate patris ducta Hordonio monasterio suo, quod est in regione Merciorum, inferre vellet, repulerunt eam monachi inuidentes mortuo quietem ofsum, quia super eos bellico iure regnum acceperat. Sed nocte intempesta per columnam lucis de caelo super reliquias emissam, vltro petierunt, quod ante receierant. Ibi ex cadente sanguine reuiritur capites, quo sanatus est sonipes. Puluisculus lauatur reliquiarum eius mentis impotes sanat. Stipes, qui recentem cruorem susceperat, lotura sua sanitatem tribuit desperatis. Huius filius Osuinus regnauit post eum annis 27. Sigebertus.

Eo tempore Iudachail rex Britonum gratiam Dagoberti sibi redimit. Virgo Christi Reginalpha sanctitate claret in Gallia. Haumar Amiras templum Hierusalem aedificat, & quia nullo modo structura consistere poterat, suggestione Iudaeorum Crucem desuper montem Oliueti tolli imperat, & sic structura templi stare potuit.

Anno huius Constantini nepotis Heraclij secundo Dagobertus rex Francorum moritur, de quo per visionem cuidam reuelatum est, quod anima eius ad iudicium rapta est, & multis sanctis contra eam pro expoliatione suarum ecclesiarum reclamantibus, cum iam mali angeli vellent ad poenas inferni rapere, interuentu sancti martyris Dionysij, cui ipse maxime deuotus fuerat, a poenis liberata est.

Anno proximo sanctus Remaclus ordinatur Traiectensis episcopus, Rodoldus frater vterinus Ittae & auunculus sanctae Gertrudis archiepiscopatuum Treuerensem doctrina & sanctitate sua illustrat. Soror quoque eius Seuera abbatissa in

a Fertur quod tempore quodam cum die sancto Pascha cum Aidano episcopo confedisset ad prandium, positusq; esset coram eo in mensa discus argenteus, regalibus epulis refertus, iamq; essent manus ad panem benedicendam missuri, intravit subito minister ipsius, cui suscipiendorum inopum erat cura demandata, & indicauit regi, quia multitudo pauperum undecunque adueniens maxima, per plateas sederet, postulans aliquid elemosyna a rege. Qui mox dapes sibi appositae deferris pauperibus iussit, sed & discum confringi, atque eisdem minutatim diuidi praecipit. Quo viso pontifex qui asidebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius & ait. Nunquam inueterascat haec manus. Quod & ita iuxta votum benedictionis eius prouenit. Bed. lib. 3. histo. Angl. cap. 6.

eadem

A.C. 650. eadem vrbe a fratribus sanctitate non degenerat. Circa idem tempus Persa quidam simulans se adorare Haumar amiram Saracenorum, infixus in ventre eius gladio peremit eum.

Anno quinto sanctus Furseus in Hybernia claruit, qui peregrinationem pro Christo aggressus ad Gallias vsque peruenit, & a Clodouao rege honorifice susceptus, Latiniacum coenobium fundauit, quem non multo post fratres sui Foillanus & Vlthanus pari peregrinandi voto secuti per Gallias claruerunt. E quibus Foillanus dono Gertrudis virginis Fossense monasterium postea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quiescit.

Anno sequenti Eligius Nouiomi, Audoenus, qui & Dado, Rothomagi clarent episcopi, & Philibertus de Herio intula, & Richarius Pontinensis, & Geremarus Flauiacensis abbates. Angadrisma quoque sancta virgo secus Bellouacum Augesilus (alias Aufegisus) sancti Arnulphi filius clarebat, cui Begga soror Grimoldi nupsit. Vitam vero beati Eligij scripsit sanctus Audoenus. Et de singulis his diffuse ponit Vincen. specu. histo. gesta eorum libro 24. ca. 85.

Vita S. Eligij ex Vincen. lib. 23. cap. 85. sed & primariam S. Audonei historiam habet Sur. quam nos hic in capitibus citandis sequemur.

§. XV.

HIc igitur sanctus Eligius secundum Vincen. vbi supra, ex territorio Lemouicae vrbs fuit oriundus: patre Eucherio, matre vero Terrigia natus. Quem cum mater adhuc haberet in vtero, vidit in somnio aquilam volitantem supra lectum suum, & se tertio inclamantem, & ei nescio quid promittentem. Quae cum ex voce aquilae euigilasset, perterrita nimis cepit cogitare de somnio, quid hoc esset. Cumque postea in partu periclitaretur, mandauerunt ad quendam sanctum virum, ut veniret, & oraret pro ea. Qui cum venisset, ait illi. Ne timeas mater, quia puer iste sanctus erit, & magnus in ecclesia. Cum autem esset iuuenis, fecit eum pater suus ab aurificibus erudiri. Et cum iam sciret totam illam artem, in Fraciam venit, & cuidam aurifici, qui faciebat opera regis, se coniunxit.

Quodam tempore cum rex perquisisset, quis sibi sellam de auro & argento faceret pulcherrimam, respondit ei magister sancti Eligij, se inuenisse artificem, qui regi optime faceret, quicquid vellent. Et accipiens a rege auri magnam massam tradidit Eligio. Qui ex eodem pondere duas sellas pulcherrimas fecit, & deferens vnam regi, alteram retinuit apud se. Quam cum omnes mirarentur, rex eum copiose remunerauit. Tunc Eligius alteram protulit, & regi praesentauit dicens, quod de residuo auri hanc fecisset, & rex amplius stupefactus, quasiuit ab eo, quomodo ex eodem pondere ambas facere potuisset. Bene inquit. Et excreuit fama Eligij in curia regis. Beatus autem Eligius intantum pauperes diligebat, quod quicquid poterat vsque ad nuditatem suam eis erogabat. Qui intantum eum diligebat, & sequebantur, ut si quis sanctum Eligium quaereret, ad domum vallatam pauperibus intraretur.

Quadam die dum propria manu elemosyna

Eius in pauperes humanitatis. ca. 11.

daret, vnus eorum contractam habens manum, alteram ad elemosynam extendit. Cui Eligius, Alteram (inquit) tende, quam cum pro posse extenderet, cepit eam palpate & extendere, & sic eam oleo vngens sanauit.

Quadam autem die cum totum aurum, & argentum suum pauperibus erogasset, venientibus & aliis pauperibus, nihil habens quod eis daret, vnam marcham auri, quam a quodam suo vicino mutuauerat, erogauit: & postea venientibus aliis non reminiscens, quod prius fecerat, iuit ad burfam suam, quam prius sollicito scrutatus fuerat, & tunc inuenit vnam marcham auri, & gratias agens Deo pauperibus erogauit.

Erat autem statura prolixus, facie rubicundus, caesarie formosus, crine cincinatus, angelici vultus, simplicis & prudens aspectus aurato & gemmato prius habitu nitens, zonas habens comptas ex auro & gemis, lineas metallo rutilas, oras sarcharum auro operatas, vestimenta omnia pretiosa, pluraque holoserica ob ostentationem fugientem, intrinsecus autem cilicium: quae omnia postea in necessitatibus pauperum consumpsit. Deinde vilibus vestibus vsus est, funiculo cinctus, plerumque etiam propter pauperes expoliatus. Cui tunc rex dabat proprium cingulum, & vestimentum, quia sicut animam suam illum diligebat. Vnde illi fecerat mansionem suae subiectam, a quo quicquid Eligius postulabat, sine dilatione impetrabat, & omnia expendebat in egenos, captiuos & debiles.

A tempore autem Brunehildis reginae, vsque ad tempora Dagoberti, simoniaca pestis in Gallia viguit, pro qua auferenda sollicito vigilabant Eligius & Audoenus. Tunc electus est Eligius Ecclesiae Nouiomensis praefatus post Acharium eiusdem vrbs antistitem. Cum quo pariter electus est Audoenus sodalis eius ad Ecclesiam Rothomagensis. Praefuit autem Eligius Veromanduenfi Metropoli, Tornacensi quoque regali ciuitati quondam, Nouiomensis quoque & Flanarensis, Gandensis, & Corturiacensis. Habebat autem statutum locum in quo certis quibusdam diebus egenos & debiles intromittens, deuote illis seruebat, squallentia capita illis lauans, ac deformem caesariam propria manu radens, potum singulis & cibum praebens, nudos vestitos dimittens. Quibus exeuibus, si alij adessent, intromittebat, quos similiter refouebat. Quod si plurima turba conflueret, aliquando cunctis similiter faciebat. Singulis autem diebus duodecim sic reficiebat, ipse cum eis hora congrua se reficiens, ita tamen ut singulis prius ipse aquam manibus funderet, vinum & panem propria manu praerberet.

Praterea obrinuit a rege, ut omnia damnatorum corpora, vbicunque inuenire posset per villas vel ciuitates, licentiam haberet de bargis, rotis, & laqueis deponere, & sepelire. Delegauitque ex collegis suis vespillones, qui huic curae insisterent. Igitur cum esset in comitatu regis in partibus Austriae apud urbem Stratumburgum, inuenit hominem ipsa die laqueo vitam finisse: cui cum sepultura a comitibus pararetur, accessit ipse propius, & cepit palpate corpus a summis vsque ad ima mulcendo. Cumque sensisset animam adesse, virtutem facti vrbane a se repellens ait. O quam grande scelus, nisi dominus adiuuisset, nunc perpetrare poteramus, ut corpus hoc

A.C. 650. Manu ari dam restituit sancti. c. 24.

Regi Dagoberti vt carus fuerit. ca. 14.

De hyst. Simoniaci ca. li. 2. ca. 1. fit episcopus Nouiomensis. cap. 2.

De homine vire ne stituto. li. 1. ca. 31.

A.C. 650. hoc humo tegeremus, cum anima eius in ipso sit: que resuscitata iussit vestiri & reposari. Quo audito infectatores eius iterum eum ad mortem petebat, quem vix ab eorum manibus eripuit, & se ab eius collegio subtraxit propter vitandam gloriam & chartam securitatis apud regem impetrauit pro eo.

In diocesi eius quidam presbyter nimis infamis erat. Quem cum sanctus Eligius frequenter corripere, & ad confessionem modis omnibus inuitaret, ille semper crimen suum tegebat. Tunc sanctus Eligius videns, quod nihil proficeret, eum excommunicauit, ut quousque publice poeniteret, nullo modo celebrare presumeret. Presbyter vero negligens, & episcopi sententiam paruipendens, post aliquot dies cum vellet celebrare, & altari insisteret, statim ad terram cecidit & expirauit. Multa alia miracula in vita sua fecit & adhuc facit.

Monasterium faminarum construit. lib. 2. cap. 3.

§. XVI.

Idem edificauit Nouiomi monasterium ancillarum Christi. Corpus sancti Quintini per eum reuelauit dominus. Suesionis quoque inuenit sanctos martyres Crispinum & Crispinianum, quos ex quadam crypta prolatos mirifice composuit. Sed in Bellouacensi municipio beatorum martyrum Lucianum, quondam collegam sancti Quintini inuentum similiter transtulit atque composuit. Apud Parisios caecum illuminauit in ponte.

Caecum illuminat lib. 1. c. 29.

Ve bona direpta Ecclesiae recuperat. lib. 2. c. 50.

Rursus apud Parisios custos Ecclesiae sanctae Columbae nunciavit ei Ecclesiam suam omni ornatu suo nocte a furibus fuisse spoliatam. Tunc Eligius pergens ad oratorium sanctae Columbae, ait. Audi sancta Columba, quae dico. Nouit redemptor meus, nisi cito ornamenta huius tabernaculi furata reduxeris, spinis allatis faciam ianuam ita obserari, ut nunquam in hoc loco tibi veneratio praebatur ab hoc die. Quo dicto discessit. Sequenti nocte custos Mauricius surgens, inuenit omnia vela usque ad minimam pallam sicut prius fuerant, restituta. Haec autem sunt sepulchra, quae ex auro & argento & gemmis fabricauit, Germani, Seuerini, Piatonis, Quintini, Luciani, Genouefa, Columbae, Maximiani, & Iuliani, & praecipue beati Martini Turonensis Dagoberto rege praebente impensas, necnon & tumbam sancti Bricii, & aliam ubi corpus beati Martini dudum iacuerat. Et Mausoleum beati Dionysii martyris Parisii, & tugurium super ipsum marmoreum miro opere auro & gemmis decoratum. Mortuus est autem anno vitae suae 70. Qui cum anno reuoluto de loco suo transferretur, ita pulcher & incorruptus inuentus est, ut semper in tumulo vixisse putaretur. Et quod mirabilius est, barba & capilli tempore obitus sui rasi, mirum in modum creuisse in tumulo videbantur.

Inuentio corporis B. Quintini per B. Eligium. lib. 2. c. 6.

Quomodo autem per eum inuentum fuerit corpus beati Quintini nunc ponitur. Clericus quidam nomine Maurinus, sapius iactare solebat, se & martyris locum nosse, & illum sine mutatione inuenire posse. Quod cum auditoribus probare gestiret, facti sui periculum aggressus est. Sumpto ergo ligone dum pavimentum Basilicae martyris violare praesumpisset, manubrium ligo-

nis infixum suis manibus adhaesit. Qui cum dimitti nec auferri posset, ceperunt manus computrescere, vermibusque scaturire. Qua poena multatus, sequenti die miserabiliter finiuit vitam. Hinc tantus pavor in cunctis excreuit, ut nemo post hunc, quamuis probatissima vita fuerit, praeter sanctum Eligium Nouiomensem episcopum huiusmodi negotium tentare praesumeret. Is quippe pontifex sanctus praefati martyris cepit frequentare locum. Vnde & diuina doctus reuelatione triduanum ieiunium cum lachrymis peragens, & attentius orans, in loco ubi Dei inuentione corporis suspicio nulla esse poterat, sanctis manibus sarculo effodere cepit, ibique tumbam veterrimam detegens corpus eius inuenit. Qua terebrata tantus odor paradisi cum immani lumine ex eo prodit, quod etiam ipse praesens splendore luminis & fragrantia odoris amoenatus, vix subsistere potuit. Nam & globus luminis, qui ex mausoleo icu ferientis prodit, tam immentum splendorem edidit, ut noctem illam valde tenebrosam, quae iam media transacta erat, per plurimam provinciae partem verteret in diem. Vnde multi de fratris suis confurgentes, ad opus seruire sicut in die ex more festinabant. Sed procedente tempore claritas, quae pro re signifi-

A.C. 650.

fulsit, dato signo recessit. Tunc sanctus Eligius corpus sacrum cum lachrymabili gaudio deosculans, reliquias sibi vnde cunqve voluit segregauit. Ex quibus etiam multa loca condidit, medellamque diuersis morbis eas impartiendo praebuit. Dentes etiam pro medella languentium ex maxilla abstulit, quod dum faceret, ex radice vnius dentis gutta sanguinis exiit. Deinde corpus sanctum cum diligentia summa holoserico obuolutum post altare transposuit, tumbamque ex argento & auro ac gemmis de super miro opere fabricauit. Ecclesiam quoque, quae exigua erat, ampliatam decorauit.

Miracula S. Quintini. Greg. Tur. lib. de glo. mar. cap. 71.

Latro quidam equum presbyteri cum furtim abstulisset, inuentus a presbytero iudici manifestatur, apprehensusque & vinculis opus suum confitens, patibulo adiudicatur. Sed presbyter metuens, ne ob damni sui causam, anima hominis auferretur, iudicem deprecatus est, ut concessa illi vita reus absolueretur, dicens iam sibi esse satisfactum, quod per tot genera tormentorum latro declarasset, quae gesserat. Seueritas autem iudicis nullis precibus inflecti potuit, sed reum patibulo adiudicauit. Tunc presbyter prostratus ad beati martyris tumulum suppliciter precabatur, ut pauperem illum, quem asperitas humanae nequitiae absolueret, ipse de morte clementer eriperet, ne sibi hoc in opprobrium fieret, si per eius accusationem homo moreretur. Hac eo cum lachrymis deprecante, disruptis vinculis patibuli ad terram reus ruit. Quod audiens iudex timore perterritus, & diuinam admirans virtutem, nil ei ultra nocere praesumpsit. Et hoc narrat Gregorius Turonensis.

Fuit & quidam nobilis, & diues nomine Mulericus, qui per superbiam & morum intemperantiam Deum offendebar, sed eum sanctus Quintinus sepe admonens in somnis, eius pertinaciam redarguebat. Qui cum nollet acquiescere monitori, quadam nocte verberibus afflixit, ipsaque eadem, ut omni populo ostenderet, praecipit. Tunc ille quamuis coactus, palam omnibus vulnera

S. Quintinus hominem inprobum caedit.

vulnera ostendit. Deinde conuersus ab errore A suo, multa donaria in illa ecclesia contulit.

Alter falsus testis nomine Bernuinus, in rebus ipsius Ecclesiae beati martyris falsum praebat testimonium, volens quandam syluam de praedio Mogarido penitus auferre. Quem sanctus martyr in somnis redarguit, apprehensusque nasum eius falsarium proclamauit. Ad quod dictum ipse expergestus, pedibus calcatus cum faciem suam aqua lauare deberet, accersita coniuge cepit ei exclamare, quid in somnis vidisset. Vt autem peruenit est ad hoc, qualiter ipse martyr nasum eius tenens falsarium eum vocauit, extenta manu nasum suum caelum recepit, statimque in vas, ex quo aqua de manibus eius distillabat, cecidit. Qui nimium territus, ad palatium, quo ipsa die pro praefata sylua debebat ire, distulit. Nec tamen hoc supplicio coercitus, in superbia superbia factum aureum sibi nasum fabricare, catenulisque aptare aureis conatus est. Quem iterum idem sanctus visu admonuit dicens. Nonne tibi naturalem abstuli nasum, ut te omnibus monstrarem falsum testimonium dixisse: & nunc ob superbiam aulus eius aureum superponere? Vade nunc, & proice eum abs te, & cunctis innotescere stude, te falsum testimonium dixisse. Ob indicium ergo fidei nasus ipse ex auro multis diebus ad memoriam futurorum ibi seruatus est.

Falsus testis à D. Quintino uincitur.

Colitur B. Eligius 15. Jun. & 1. Decem. & S. Quintini 11. Octob.

De S. Andoeno & fratribus ipsius, ex Vincen. lib. 23. cap. 91. sed primariam historiam ex Cod. MS. à Frigegodo Diacono S. Odonis ut putat. scriptam habet Sur. tom. 4. meminit S. Andoeni Anno lib. 4. hist. Franc. cap. 41.

§. XVII.

Sanctus Andoenus, cum duobus fratribus Adone & Radone, sancto Columbano à matre ad benedicendum est oblatas. Qui futurorum praecius infantulos benedixit, eoque futuros Christianae religionis virtutibus eximios, & honoribus saeculi claros spiritu prophético praedixit. Nec incassum. Mox enim, ut pubescere ceperunt, primum Clothario regi, deinde Dagoberto in cunctis gratissimi inuenti sunt. Denique primogenitus nomine Ado, mundum spernens monasticam vitam petiit, Rado vero thesaurorum regalium procurator effectus, iusto eos ordine dispensauit & custodiuit. Sanctus vero Andoenus, qui & Dado, sigillum vel annulum regis custodiebat, ad cuius nutum cuncta palatina negotia gerebantur. Regem quoque assidue hortabatur, ut regem omnium Christum, sine quo nullus regnat, pie coleret, subiectorum quoque populorum socium magis quam dominum se reputaret, subditis parceret, superbos debellaret.

Andoenus S. Dagoberto regis est à se erens c. 5. vitz.

S. Eligius S. Andoeno nodalis cap. 6.

Tunc etiam sanctus Eligius magnus virtutibus in aula regis fulgebat. His quoque duobus conuincum & anima vna erat, à quibus cuncti Francorum proceres sumebant exempla Christianae religionis, & hauriebant monita doctrinae salutaris. Hi sub habitu saeculari militabant regi aeterno. Itaque sanctus Andoenus sapissime vestibus pretiosis, & auro praecinctus baltheo foris utebatur, & subtus cilicio tegebat. Persistebat infatigabiliter in ieiuniis & orationibus, & diuina lectione, in pauperum infirmorum ministerio, hospitumque susceptione.

Proprio quoque in patrimonio monasterium construxit, quod & possessionibus optimis, & ornamentis ecclesiasticis, & libris, & diuersis rebus ad Dei seruitium pertinentibus deuotus impleuit. Ibi quoque sanctorum monachorum multitudinem, eiusque sanctum Agilum de quo infra, ex discipulis sancti Columbani praefecit abbatem. Cumque & ipse vellet abiectis saeculi dignitatibus, soli Deo seruire, resistebat rex & optimates dicentes eum potius utilitati plurimorum debere consulere, quam suae tantum singularitati satisfacere. Deinde iussu regali multisque religionis suadentibus tonsuram clericis accepit, vno eodemque tempore Eligio comam deponente.

A.C. 650. Monasterium construit, ca. 7.

Interea defuncto Rothomagensi episcopo, sanctus Andoenus omnium consensu eligitur, & licet humiliter renuens in cathedra constituitur. Qui etiam sciens sub quanto periculo neophytus ordinetur, non statim sacrum ordinem sumere praesumpsit, sed relicta sede ad praedicandum verbum gentibus longe positus exul efficitur. Cumque in Hispaniis reperisset populos nimia siccitate iam laborasse, iam enim septem anni absque pluuia transierant, prostravit se in oratione, statimque tanta pluuia abundantia sequitur, ut priorem penuriam recompensare videretur.

Confortato ergo Hispanorum populo fide, verbo, miraculo, reuertens se ad regionem propriam, in Andegauensi regione quandam pauperulum obuium habuit: qui cum die dominico opus seruire exercebat, contra usum ecclesiasticum, manum, qua molam rotabat, aridam subito & inutilem ostendit. Procidens ergo ad genua sancti viri, miseriam suam deplorat, & reatum suum confiterur. At ille signum Crucis eius manus impressit, & consuetudini pristinae deseruire praecipit, admonens illum diebus dominicis & festiuis à seruilibus abstinere, & Ecclesiam visitare.

Signo crucis agrum sanat, ca. 13.

Cum igitur Rothomagum peruenisset, sub vno die ordinati sunt pariter Andoenus eiusdem ciuitatis episcopus, & sanctus Eligius Nouiomenensis episcopus. Suscepto igitur episcopatu, multis virtutibus claruit, corde humilis, verbo grauis, doctrina praecipuus, deuotione armatus, in colloquio sapiens, in consilio prudens, in corrigendo vehemens, in diligendo ardens, in aduersis patiens. Abstinentiae rigorem ora pallida demonstrabant. Maxillae lachrymis humectae contritionem cordis indicabant, lactea colla circuli ferrei premebant, ventrem & brachia ferrum aqua stringebat. Ipsi etiam lecti congeries, non ex mollibus plumis pictisve tapetis, sed ex asperis construebatur virgultis. Et sapissime in cubiculo lux immensa caelitus emissa, à discipulis eius est visa. Voces quoque angelicae cum colloquentes audiebantur.

Consecratur episcopus, c. 14.

Interea quidam diuitis & saeculari dignitate praecellens, iudicio Dei morbo percussus acerbissimo in ecstasi mentis iam pene mortuus rapitur, multaque infernalis supplicij tormenta contemplantur, sed à beato Andoeno visitatur. Qui orationem fundens super eum, pristinae eum restituit sanitati, praecipiens ei, ut locum illum, in quo iacebat, Deo consecraret. Et ne tanti pontificis admonitio cassa fieret, iterum admoneretur à sancta Eulalia, ut iuxta pontificis iussione, in eodem praedio, ubi dudum iacuerat, conuicium constui

Vitum nobilem sanatur, c. 167.

A.C. 680. construi faciat, & quod in hoc mundo adhuc A viginti annos habere debeat, meruit audire.

Quodam tempore factum est vt vir factus pærechiam suam prædicando illustraret, dum per locum qui nunc dicitur Crux sancti Audoeni, iter ageret in curru sedens, (non enim nimio sermo festus equo vehi poterat) equi qui currum trahebant, subito substituerunt: quos auriga percussus nullo modo à loco auellere potuit. Sentiens autem vir Dei nutu diuino animalia manere immobilia, extemplo oculos ad cælum reflectit, ac vexillum crucis amplo splendore coruscans aspexit. Cumque spiritu sibi reuelante intelligeret, quod eundem locum ad sibi feruendum dominus elegisset, subito arantem quemdam inuenit, cuius stimulum sumens, signum Crucis expressit, eaque depicta in terra, sanctorum etiam reliquiis superpositis discessit. Cumque sol occumberet, columna ignea in ipso loco per totam noctem visa est, cuius splendor solis claritatem vincere videbatur, & à totius prouinciæ hominibus cernebatur. Ibique confluebat multitudo populorum vota sua domino offerentium, diuersis languoribus detenti sanabantur ibidem. Illic ergo beatus Leufredus Ecclesiam construxit dedicatam in honorem sanctæ Crucis, & sancti Audoeni: vbi multitudo monachorum regulariter viuentium vsque hodie Deo deseruit.

Idem apostolorum limina visitans Romæ singulis apostolorum & martyrum memoriis se prosternens, tam pro se quam pro pace Ecclesiæ preces obtulit, lachrymas tamen magis quam verba fudit. Deinde cum ad confessionem beati Petri hunc versum inciperet, Exultabunt sancti in gloria. Responsum est ei diuinitus. Et stabuntur in cubilibus suis. Qui murum per vndeçim annos obuium habuit, & eius capiti signum Crucis impressit, loquelamque ei plene restituit. Exinde populis prius discordantibus pacis fœdere sociatis ad urbem Virdunensem venit, vbi quum Ecclesiam ingrederetur, mulier quædam à spiritu immundo vexata, frendensque dentibus, virum Dei rapido cursu inuadere nitebatur: qui caput eius manu strinxit, statimque dæmonem effugauit. Quadragintaquatuor annis ecclesiam Rothomagensis rexit, & nonagenarius ad Dominum migravit.

De S. Philiberto ex Vincen. lib. 23. cap. 94. & 95. historiam verò primariam ex qua hæc desumpta est scriptam iussu Ioschims abbatis Gemmetici habet Sur. tom. 4.

§. XVIII.

Sanctus quoque Philibertus, vt scribit Vincen. lib. 24. cap. 94. cum esset bonæ indolis adolescens, regi Dagoberto nunciatus aduocatur in palatium, receptusque in ordine nobilium adeptus est Audoeni consortium. Qui sub aureo baltheo Deum valde diligens, postmodum præfulgentibus vitæ meritis, cathedram subiit Rothomagensis Ecclesiæ. Cum autem esset Philibertus annorum viginti, diuina præcepta audiens, elegit Christi discipulus fieri. Agnitioque Dei milite Agilo, qui præerat Resbacensi cœnobio: illuc veniens comam depouit, omnibusque suis in elemosynas erogatis, iugum Christi suauè suscepit. Vbi cum multo religionis & abstinentiæ cul-

S. Philibertus fit monachus.

mine exercebat, ita vt viris perfectioribus imitabilis fieret, antiquus hostis inuidens, pulsare animum susceperit, vt ampliora edulia sumeret. Sed Dei nutu detectus, viro Dei per somnium est ostensus.

Nam cum quadam nocte fuisset cibo refectus, ille ventrem eius palpare cepit & dicere: Modo hic bene. Tunc ille inimici iacula cognoscens, rigorem abstinentiæ cepit triplicare, & contra arma tyranni Dei auxilium implorare. Cumque singulis noctibus Ecclesiam frequentaret, in tribus contra ipsum tentationibus dirus anguis exarsit. Nam vtri speciem eum intra Ecclesiam tentauit primum terrere, & nocte alia ferro candela-bri nisus est eum transfigere, & nocte tertia ab ostio Ecclesiæ expansis brachiis eum voluit prohibere. Sed omnia eius machinamenta Philibertus expulit, virtute diuina per sanctæ Crucis præsidia.

Cum autem beatus Agilus obiisset in Christo, fratrum consensu Philibertus regiminis curam suscepit. Cœpitque domum sibi traditam strenue gubernare, nullius personam accipere, inuicta vitia radicibus extirpare. Tum quidam è fratribus assumpta rebellione sanctum Dei de Ecclesia præsumperunt extrahere. Sed vltrix manus Domini hoc impunitum non perulit. Nam vnus ex eis icu fulguris interiit, alius etiam morte Arij, in sterquilinum omnia intestina sua depouit, indignamque vitam indigna morte finiuit. Reliqui timore percussi, veniam petentes, eum reuocare studuerunt, & deinceps ei charitatis studio deseruire. Cumque Deus in corde eius posuisset, vt ex proprio labore templum Domini edificaret: à rege Francorum Clodougo & Barilde regina suggestione supplicii locum in pago Rothomagensi, Gemmetico appellatum obtinuit, vbi nobile construxit monasterium.

Cum autem causa monasterij ad Ebroinum Francorum principem vellet quemdam monachum destinare, inueniens eum valida febre prostratum, iniunxit ei obedientiæ causam in virtute Christi. Vade, inquit, & reuertere, & amplius noli febricitare. Qui statim sanus effectus iussa compleuit: aliquando Parisios exigente causa discordiæ perrexit pacem reformare, obtentoque quod voluit, latro quidam quantos eius furari præsumpsit: quos ille in crastino non inueniens, patientiam habuit. Sed infelix ille percussus à domino, furtum quod fecerat, patefecit: ardere se eulans clamabat, & aliud loqui non poterat, nisi extensis brachiis sinum cum furto abscondito demonstrabat. quod illo morte multato, ciues ad sanctum cœnobium deportauerunt. Erat ei lachrymarum vbertim gratia concessa, maximumque illi studium erat, vt antè cibum non sumeret, quam eum Dominus per compunctionis gratiam visitaret. Cum autem vnus ex monachis

Ex hac histoaria apparet peccatorum confessionem secretam, sicut & superioribus temporibus, ita hoc seculo in vsu fuisse. Non quòd hæc confessio secreta fuerit, satis declarat peccatum occultum, de quo confessio facta est. Quis enim occultorum peccatorum publicam discat esse debere confessionem? Sacerdoti autem fuisse hanc factam confessionem satis id indicat, quòd ad hanc excipiendam S. Philibertus monasterij præpositus & sacerdos sit

Demon abstinentiam impedit.

Vltio diuina in rebelles.

Febricitati sanitate confert.

Quantid est chirothecæ.

dos sit euocatus. Idem ex multis aliis eius seculi historiis colligi potest. In am S. Eustasii (de quo in hoc capite tam crebra sit mentio) vt est apud Sur. tom. 2. gaudebat cum gaudentibus, flebat cum stridentibus. Nam quoties illi aliquis ob recipiendam penitentiam lapsus suos effret confessus, ita flebat, vt eum flere compelleret. Et S. Ansbertus regis Dagoberti fuit confessorius, vt est in eiusdem vita apud Sur. tom. 1. Denique de sacra confessione sic scribit Beda in 5. caput D. Iac. illa verba explicans. Confitemini alterutrum peccata vestra. In hac autem sententia illa debet esse discretio, vt quotidiana lenitas peccata alterutrum coequalibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione saluari. Porro grauioris lepra immunditiam iuxta legem sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium qualiter & quâto tempore iusserit, purificari curemus. Confessionis quoque peccatorum sit mentio infra. §. 19.

venisset ad extrema vitæ, mutus effectus est labiis. Ad quem vir Dei ingressus, blandiens cœpit suadere, vt si haberet occultum facinus, vnde penitentiam non egisset, manus eius stringeret. Quod cum ille fecisset, vir Dei ecclesiam sanctæ Mariæ ingressus, cœpit ex orare dominum, vt linguam ægro redderet, ne per abiconso crimine animam eius in baratrum hostis submergeret. Cumque de oratione surgeret, ei frater nunciavit alius, quòd æger loqui posset, & confessionem dare satageret. Quod & factum est. Nam confessione data recepta penitentia animam Deo tradidit.

Quadam die dum fratres messem succiderent, & manipuli sparsim per agros iacerent, repente tempestas frendens intonuit. Sed ne fratres labores suos perderent, vir Dei oratione facta tempestatem abstulit. Altera vice in domum cuiusdam religiosæ fœminæ declinans cum sociis, ad requisitionem dictæ dominæ vinum benedicens, cum multo ex eo bibisset, postea repertum est vas plenum. Construxit quoque monasterium monialium, distans tamen à suo per decem miliaria, demum post multos labores pro domino toleratos, requieuit in pace.

De S. Richario ex Vincen. cap. 96. & 97. sed primariam historiam scripsit Albinus Flaccus tom. 1. Sur.

§. XIX.

Vit & quidam alius, sanctus Richarius dictus, in prouincia Pontina, qui ex rustico factus est religiosus notissimus. Hic vescebatur pane hordeaceo cineribus immixto, & aqua cum lachrymis temperata. Leprosos balneis fouebat, & postea ipse illa intrabat. Prædicauit in Britannia. Rex autem Dagobertus eum visitans se eius orationibus commendauit. Quem & sanctitatis suæ benedictione roborauit, & autoritate sacerdotali libera voce castigauit, denuncians ei, ne in seculari superbiret potentia, ne in fugitiuis speraret diuitiis, ne vanis adulationum extolleretur rumoribus, sed magis Dei potentiam timeret, illiusque immensam laudaret gloriam, & humanâ potentiam nullam putaret, quæ subito sicut spuma super aquam vento elationis fâre euanescit. Sed hoc magis timendo cogitaret, quia potentes

Confessio nis sacramentalis vltis.

Colitur 20 Augu.

potenter tormenta patientur, & cui plus datur, plus exigitur ab eo; & cui vix sufficit pro se solo rationem reddere, quomodo poterit pro tot millibus populi commisi? Qua castigatione, vt prudentissimus benignissime suscepta, congaudens de eius libera veritatis fiducia, sacerdotem Christi venire secum ad conuiuia rogauit: qui vt prædicationis nancisceretur occasionem, venit cum rege ad mensam: totaque die illa & nocte inter epulas lætitiæ, verbi Dei dapes salutiferas conuiuus ministravit.

Exinde sanctus Dei, qui ab hominibus venerabatur, homines fugere meditabatur. Vnde & loco in sylua solitariam elegit, paruo tantum tuguriunculo, vilissimo opere facto contentus, vt habitatio sua vitæ conueniret. At inibi tanta se carnis mortificatione castigauit, vt vix ossa hærentia dissipatis coniuncturis adhererent, & tremens baculo regente vestigia difficile moueret, ac mente sæculo maior sola cœlestia semper cogitaret, illum quotidie vincens in eremo, à quo Adam olim victus est in paradiso. Vndique autem ad hominem Dei diuersis fatigati infirmitatibus confluebant, quos sanctarum medicinarum orationum consolabatur. Præcuius demum diei vocationis suæ, salutifero corporis & sanguinis Christi viatico suum iter munivit, & inter gratiarum actiones & verba orationis spiritum efflauit. Sed mirum dictum, inter exequias paternas subito discipulus sopore oppressus, vidit in visu decore pulcherrimam, in qua beatum Richariû præclaro & hilari vultu vidit habitantem, sibi que dicentem. Ecce frater Sigobarde, qualem mansionem præparauit mihi Deus? pro vili quam habui in terra pulcherrimam in cælo, pro contemptibili gloriosam, pro obscurissima lucidissimam, pro fumosa omni suauitate renitentem. Qui euigilans lætior opus exequiarum perfecit. Ad sepulchrum autem multa miracula fiunt. Quadam die quidam vincti & catenati per stratum ducebantur, quæ erat prope Ecclesiam, vbi corpus eius quiescebat, qui appropinquantes clamare cœperunt, sancte Richari solue nos, & statim ruptis vinculis soluti sunt.

De S. Angadrisina ex Vinc. cap. 99. sed primus auctor est Angradus monachus in vita sancti Ansberti, tom. 1. Sur.

§. XX.

Sancta Angadrisina filia fuit illustris viri Roberti, qui generosa stirpe præditus, gerulus fuit annuli regis Clotharij. Hanc religiosissimam virginem illustris Siuinus à præfato Roberto experiit, volens eam Ansberto filio suo sociari. Quo scilicet Roberto præbente assensum, à casto iuvene casta desponsatur & puella. Denique ambo integritatem mentis & corporis caste seruare cupientes, deprecabantur dominum, vt volupratum venena voce cordibus eorum dignaretur expellere. Deinde orante beata Angadrisina virgine, vt speciositas illius in deformitatem verteret, illico dominus preces eius exaudiuit. Nam facies eius ita exulcerata, ac immundissima lepra cooperta mox apparuit, vt à consortio hominum quicumque eam vidisset, extemplo eam segregandam decerneret. Medicorum dein de con-

S. Richarius mortuus viatico se munit. Colitur 26 April.

Statuta, id est via publicæ.

Nobile par sponso-



374  
A.C. 680.

currit frequentia, sed quanto instantius insistebant, tanto Christi sponsa uiciorum deformiorque apparebat. Tunc pater hoc diuinitus fieri intelligens, inquirebat ab ea, utrum in uirginitatis uoto vitam elegeret finire. Opto (inquit) mi genitor, & totis uisceribus exoro. Nam Christus, quem concupui sponsum, mihi hanc corporis infert molestiam, ut animae tribuat nitorem. Delectat haec uita praesens pater pie, sed decipit, quia omne quod est in mundo uanitas est. Haec audies illustrem accessit Sisuinum, & quae circa filiam suam gesta erant, lucide pandit. Ad hoc Sisui nus respondit. Voluntatem domini in omnibus sequi oportet, nec eius nutui uillo modo contra ire uelle. Vocatusque affuit & beatus Ansbertus, ubi & dissocialem condidit libellum, ut sancta uirgo Angadrisina non sua, sed Christi uocaretur sponsa. Hoc facto ad Rothomagum ciuitatem antistiti dirigitur Audoeno, ut eius benedictione percepta, & sacro uelamine operata, in uirginitatis proposito consecrari mereretur. Quo patratu pristinae pulchritudini & speciei eleganti est reddita, ita ut cuncti auditorum dicerent, quia eam sibi Christus sponsam & famulam elegeret. Deinde efficitur gubernatrix caenobij, quod est extra muros Bellouaci. Erat autem sicut ceteris praelata, ita cunctis humilior, uilis in habitu: in cibo mediocri, ab infantia iugi orationi dedita, pudicitia exornatissima, hilaritate cordis & corporis clara, patientiae uirtute, caritatis obsequio, eleemosynarum largitionibus abundantissime cumulata. His uirtutibus adornata, uelut lampas resfulgebat accensa.

1. Ioan. 2.

Virgo uoto uirginitatis commissio curatur.

Colitur 14. Octo.

De S. Anberto, Vinc. ca. 10. ex eodem.

§. XXI.

Post haec uir Domini Ansbertus in aulae regis licet nolens, a genitore perductus, sicut erat acuminis ingenij clarus, cepit esse alicuius scribae doctus, conditorque regalium priuilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem signabantur. Cum uero coram rege, & principibus consueto more diuersa musicae artis instrumenta in chordis & tibis audire personantia, aiebat sibi. O bone conditor, quale erit te diligentibus canticum indeficiens in caelestibus audire angelorum, si tantam etiam praebes mortalibus industriam, ut peritia artis & suauitate cantilenae prouocent animos audientium. Post haec factus est monachus in Fontanella, ubi tunc praerat beatus Vuandregisilus, & presbyter consecratus a beato Audoeno, praedixit Theodorico adolecenti, quod rex esset futurus, ad cuius prophetiae fidem ager, in quo tunc erat, sub hyemali tempore uiridem producit herbam ceteris agri partibus perpetuo uiridiorum.

S. Lambertus episcopus Lugdunensis colit. 14. April.

Post beatum Vuandregisilum, qui fuit abbas annis fere viginti, electus est Lambertus Taruannensis, postea factus episcopus Lugdunensis post beatum Genesium. Et beatus Ansbertus tunc factus est abbas Fontanella, post beatum uero Audoenum factus est episcopus. Quadam autem die expletis missarum solenniis cunctos Rothomagenses tam nobiles quam ignobiles introduci iussit ad parata conuiuia, ubi cunctis dispositis recumbentibus episcopus ad mensam pauperum resedit. Censuram qui de uillis publicis canonice

ordine ad partem pontificis canonice persolui confueuerant, in instaurationem ecclesiarum presbyteris indulsit. Dedit priuilegium monachis Fontanellensibus, ut semper ex semetipsis abbatem eligerent. In quo tamen priuilegio ligauit eos sub uinculo excommunicationis, si uel ipsi uel posterum eorum a regula sancti Benedicti deuiarent. Quod priuilegium factum est anno domini 682. regis Theodorici 16. episcopatus dicti Ansberti quinto in urbe Rothomago in synodo. Incuratus apud Pipinum principem, iussu eiusdem deportatus est in exilium apud Altummontem, quod humiliter tulit nullo extante crimine. Eo mortuo cum sudarium cera litum capiti eius imponeretur, uisus est aperire oculos. Lampas ante sepulchrum eius accensa incessanter non solum ardebat, sed etiam redundabat, ita ut sub ea poneretur uas in quo redundantia eius resunderetur.

De S. Agilo, quem alij Agilium uocant, cap. 101. de quo supra ante §. 1. & §. 18. ex probatis historiis facta est mentio.

§. XXII.

Agnoaldi uiri nobilissimi, Sigeberti regis consiliarij, puer bonae indolis, quem propter celeres motus infantiae, parentes Agilum nominauerunt: ac sancto Columbano benedictum obtrulerunt. Cuius benedictione percepta traditus est puer sancto Eustasio, de quo supra, bonae religionis uiro sacris litteris imbuendus cum alijs nobilium filiis, qui postea praesules fuerunt in diuersis locis. Et de uirtute in uirtutem proficiens, factus est abbas in monasterio Resbacens.

Porro beato Columbano abbate a Theodorico rege de monasterio suo per consilium pessimae Brunehildis reginae expulso, & beato Eustasio in locum eius substituto, eo tempore prudenti fratrum consensu decretum est, ut probus Agilus ad eam dirigeretur, quae maxime beato Columbano infesta erat, quia foeminarum accessum a monasterio propellebat, & sibi, quae regina erat, idem contradixerat. Itaque peregrinus Agilus, cum adhuc longe esset a monasterio, superuenit nepos Vuandeleni ducis cum satellitibus, qui sub obtentu uenantium obseruabant exitum monasterij more latronum. Is ergo extento brachio nifus est percutere mitissimum uirum Agilum. At ipse subducto terrore, signum Crucis opposuit, moxque brachium illius obrigit, & sicut extensum fuerat adeo inflexibile mansit, ut nemo ualeret gladium de pugno eius educere, nec ipse de loco pedem mouere. Obtuspefactis omnibus, infelix ille capite submisso a sancto uiro ueniam & misericordiam postulabat.

Qui facta oratione, mox ut brachium eius tetigit, vigor pristinus rediit. Et cum capulus gladij adhuc maneret carni manus coniunctus, oratione etiam illum ab hoc liberauit: qui adeo compunctus est, ut relicta militari toga habitum religionis assumeret. Cum autem fama huius miraculi regia impleisset moria, ueniens sanctus Agilus se aspectibus regis & reginae obtulit. Quem cum magno honore susceperunt, & ambo rex scilicet & regina compuncti uestigis eius procumbentes, indulgentiam petierunt super temeritate

Colit. 9. Febr.

S. Agilus ad Brunehildem mittitur.

De S. Sigulo ex D. Greg. idem relictum est tit. 12. cap. 9. §. 20.

ritate & molestia, quam intulerant sanctis uiris. Post haec Clotharium in sedem trium regnoru sublimatus, decreuit synodica definitione uiros peritos dirigere, qui uicinas gentes ab errore reuocarent. Ex multorum igitur episcoporum & sacerdotum coetu ad opus praestatum eligitur prudentissimus Agilus simul & abbas Eustasius, qui egressi multos ad fidem Christi conuertunt. Et in ipso itinere sanctus Agilus miraculis claruit, nam & daemoniacam uerbo curauit, & Sadabergam uirginem (de qua dictum est supra) orbatam lumine sanauit. Ipse quoque validissima febre correptus uisione angelica liberatus est.

Quadam autem die peragrans sanctus eremi conuicia, super torrentem ipse & socij ad quemdam locum deueniunt, ibique sub pomorum arbore sanctus cum sociis in eius umbraculo quiescunt. Et cum ibi diutius orasset, uidit in aere nubem splendidam radiis conuulsa figuram Crucis praetendentem. Ex cuius claritate per tres dies & noctes tantum lumen continuatum emicuit, ut illic uideres omnia clare, sicut in meridie. Per tres etiam dies ros ibidem in modum Crucis, ad mane usque ad uesperam est uisus, ibique reuelatum est sibi monasterium construendum. Quo adificato de uoluntate regis, factus est ibi abbas Agilus praefatus.

Quadam autem die uespere circumiens officinas monasterij, cum pergeret ad xenodochium, quod illius ordinatione sanctus Audoenus ibi constituerat, audiuit ad portam monasterij uelut plangentis hominis exilium uocem. Apertaque fenestra, quae portae inhaerebat, cernit ante fores iacere pauperem uiceribus plenum, petentem se hospitio recipi. Conuersus sanctus Agilus ad socium, scilicet fratrem Brandolinum ait. Ecce quo modo alijs utilitatibus occupati, tanta negleximus. Perge igitur uelocius, & para ei refectio nem. Illo abeunte ipse aperto ostio, ait ad pauperem: Veni frater. En faciemus tibi quod competit. Quo respondente se praedolore uiceru ambulare non posse, suis eum humeris imponens detulit in domum absque uillo podere, posuitque super sedile iuxta focum, huius enim erat. Accipiente quoque eo uiceum, & linteam, ut aquam manibus eius infunderet, subito disparuit, magnaue fragrantia iucundi odoris eandem domum quasi aromatum repleuit. Huius hospitalitati diabolus inuidens, ei post matutinas ex more oranti apparuit in specie immanissimi draconis, erecto capite, uirus aduersus eum emittens. At ille Crucis scuto se muniens omnia dispertidit.

Denique cum esset nonaginta octo annorum, & dominum exoraret, ut eum de incolatu huius miserie educeret, & gregem sibi commissum perpetuo custodiret, completa oratione iuuenis preclarus ei apparuit, qui dixit. Agile care meus, expleto biennio te recipiam: age quod agis, nec te deseram, sed tecum eo. Centenarium igitur postea agens annum, feliciter migravit ad Christum. Auditaque sunt uoces in transitu eius cho rxi uirginum canentium. Hodie sanctus Agilus cum summis laudibus pergit ad praemium. Felix ualde quia seruauit castitatem, & uirgo centenarius ascendit ad caelum. Et ad sepulturam eius aliqui agri sanati sunt.

Crucis figuram in aere uisus.

S. Agilus hospitio suscipit.

S. Agilus moritur in domo. colit. 20. Augu.

Narrat idem Vincen. ubi supra de quoda san-

cto dicto Videboto, qui quum in quadam cellula solus maneret cum discipulo suo \* Miriuaro, orante eo in Ecclesia, quae iuxta cellulam suam erat, pauper ad ianuam, eleemosynam peribat sibi dari. Quo audito, uir Dei praecipit Miriuaro discipulo suo, ut panem unum, qui solus eis remanserat ad victum, scinderet in duas partes, & medium pauperi daret. Quo facto alius pauper paulo post uenit, & ipse eleemosynam petens. Cui uir sanctus alium quadrantem panis dari mandauit. Tertius pauper superuenit, & ei tertiam partem dari praecipit, discipulo moleste ferente, & dicente. Non uis, ut saltem nobis medietas panis seruetur? Noli (ait ille) sollicitus esse de cibo & potu, sed memento promissionis Domini dicentis. Date & dabitur uobis. Vix pauper inde recesserat, & quartus pauper accessit, cui residuum panis dari iussit. Iterum discipulo murmurante, confortauit eum in fide: uixque sermonem exhortationis compleuerat, & ecce quatuor nauiculae iuxta numerum pauperum, quibus totum victum suum diuiserat, mittuntur ei cibo & potu plena. Multisque miraculis claruit. Cum autem post mortem eius corpus incorruptum diu maneret, quidam procaeciter explorare uolens, an uerum esset, quod corpus eius esset integrum, uolenter fecit sepulchrum aperiiri. Et cum absque ulla reuerentia esset illud intuius, subito exterritus ait. Ha, sancte Videbote, statimque & mutus & surdus effectus est, omni que corpore debilitatus usque in finem uita suae ita permansit.

De S. Furseo & fratribus eius, de quo Bedae lib. 3. hist. Angl. cap. 19. & uita S. Fursei apud Sur. tom. 1. ex quibus haec ad uerbum excerpta sunt.

§. XXIII.

hic sanctus nobilis genere, sed nobilior fide, ab infantia sacerdotibus per diuinam gratiam commissus, & sacris litteris, ac monasticis disciplinis eruditus, dum inter parentes suos sacri uerbi salutifera seminaret, quadam die agrotationis molestia correptus ad paternam domum commigravit, & dum uespertinalem exorsus est psalmodiam, orationi intentus haud longe a domo tenebris subito circumdatus stetit, & quasi iam mortuus ad proximam domum deportatus est. Tunc quatuor manus desuper se extensas aspexit, quae tenentes eum per brachia pennae subleuabant, & illum ex utraque parte sustinebant. Ipse autem, quasi per caliginem angelica cernebat corpora, tertium quoque se praecedere angelum, scuto candido gladioque armatum conspexit. Hi tres pari splendore fulgentes, uno incipiente canebant. Ibunt sancti de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus Deorum in Sion. Audiebat quoque & aliud ignotum canticum multorum millium angelorum. Unde & uix pauca poterat intelligere, & exierunt obuiam Christo.

Tunc unus ex supernis agminibus armato praecedenti angelo, iussit ad corpus animam reducere. Et uir sanctus se a corpore exutum cognoscens, & tadio separandi societatis angelicae affectus, dixit se ab eis separari noluisse. Cui respondit angelus. Ad te completa sollicitudine reuertemur suscipiendum. Tunc cantabant illud Secunda pars Ant. Hist. II. 2

A.C. 680. De S. Videboto, quem Iudocum Vincenti. ca. 105. vocat. \* alijs Murmuro.

Matt. 6.

Deus eximiam pietatis uiri liberalitatem largissime commensat.

S. Fursei uisio admirabilis

Psal. 82.

A.C. 680. dimidium versiculi. Videbit Deus deorum in A Sion. Cuius carminis suavitate lactificata anima, qualiter corpus intravit, intelligere non potuit. Tunc circa gallorum cantum, audiuit verba admirantium se circumstantium, & dixit eis. Quid stupentes sonos inquietos emittitis? At illi per ordinem referabant, qualiter eo vespere transeunte vsque ad gallorum cantum exanime corpus in medio servassent. At ille sedens, angelicamque claritatem & dulcedinem mente reuoluens, de quali sollicitudine admonitus fuisset pertractans maestus erat, quod qui ei clare exponeret, non erant, timens, ne reuertentes angeli eum imparatum inuenirent. Petiitque, & accepit sacri corporis & sanguinis communionem, & vixit infirmus die illo & altero.

Media vero nocte tertia feria pedibus eius frigore induratis, manibus in oratione extensis, recordatus iucundissime visionis laetum mortem suscepit. Viditque duos angelos ad se venientes, & eius animam deferentes. Tertium vero angelum armatum scuto candido, & gladio fulgoreo se praecedentem conspexit. Deinde daemones clamantes audiuit. Antecedamus, & ante faciem illius bella commoueamus. Cum ergo processissent, ignita contra eum iacula iactabant. Sed angelus praecedens scuro illa suscipiebat, & protinus extinguebat. [Cadebant vero aduersarij ante conspectum pugnantis angeli, qui quasi rationem posuit cum eis, dicens. Nolite tardare iter nostrum, quia hic homo non est particeps perditionis vestrae. Contradicente diabolo ac blasphemante iniustum esse Deo, hominem peccatoribus contententem nihil damnationis habere, pugna te vero angelo, existimabat vir sanctus clamore pugnae in omni terra audiri.] Tunc daemones angelis opposentes, dixerunt. Otiosos sermones saepe dixit, & ideo non debet illatus perfrui vita beata. Quibus angeli. Nisi principalia vitia contra eum protuleritis, propter minima non peribit. Tunc diabolus dixit. [Nisi remiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester caelestis dimittet vobis peccata vestra. Sanctus angelus respondens ait. Vbi se vindicauit, vel cui iniuriam fecit? Diabolus dixit. Non est scriptum si vindicetis, sed si non remiseritis de cordibus vestris. Sanctus angelus excusans dixit. Indulgentiam in corde habuit, sed consuetudine humana econtinuit. Diabolus respondit.] Sicut accepit malum ex consuetudine, ita accipiet vindictam a superno iudice. Et sanctus angelus. Iudicemur ante Deum, praesiantesque aduersarij contriti sunt. Et dixit diabolus. Seruus, qui scit voluntatem domini sui, & non facit, plagis vapulabit multis. Cui angelus respondit. Quid iste de voluntate sui domini sciuit, & non fecit? Et diabolus. Donauit quorum recepit. Et angelus. Credit (ait) quod vnusquisque poenitentiam egisset. Et diabolus. Aliquando debuit probare poenitentiam perseuerantiam, & sic fructus suscipere. Cui angelus. Iudicemur ante Deum, sed daemones succubuit. Tertio surrexit diabolus ad bellandum contra illum. Vsque nunc existimabamus Deum veracem, qui omne delictum, quod in terris non purgatur, & se in aeternum puniturum promissit. Hic ergo homo quondam vestem ab usurario accepit, nec de hoc punitus fuit. Vbi est ergo iustitia Dei? Cui angelus, Silete, quia occulta Dei

Anima redit ad corpus.

S. Felix corpus Christi communitur.

Mart. 6.

Mart. 18.

Luc 11.

judicia ignoratis. Quamdiu enim speratur poenitentia, comitatur hominem diuina misericordia. Daemones respondit. Sed nullus est hic locus poenitentiae. Cui angelus. Profunditatem iudiciorum Dei ignoratis. Tunc diabolus tam grauius percussit eum: vt postmodum vitam restitutus semper percussiois vestigium retineret. Et hanc percussioem permittente Deo pro receptione illius vestis recepit.

Alter vero daemones dixit. Adhuc restat illa angusta porta, vbi eum superare poterimus, videlicet mandatum illud. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Cui angelus. Vir iste vtique in proximis suis operatus est bona. Aduersarius respondit. Non sufficit hoc, nisi & diligat sicut seipsum. Cui angelus. Fructus dilectionis est bonum operari, quia Deus reddet vnique secundum opera sua. Dixit daemones. Sed quia verbum de diligendo Deum non impleuit, damnandus erit. Pugnantem turba nefanda contra istum, demum sancti angeli victores fuerunt.

Dixit iterum daemones. Si Deus iniquus non est, & verborum illius transgressio ei displicet, vir iste poenarum expertus non erit: promissit enim abrenunciare saeculo, & pompis eius, & contra saeculum dilexit contra illud, quod scriptum est. Nolite diligere mundum, neque ea, quae in mundo sunt. Cui angeli. Non sibi ea, quae sunt mundi, sed hominibus indigentibus dispensanda dilexit. Diabolus vero ait. Qualicumque modo diligantur, contra diuinum praecipitum est, vincti sunt in hoc aduersarij.

Ad callidas iterum accusationes conuertitur diabolus, dicens. Scriptum est, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. Hic non annunciauit peccantibus digne poenitentiam. Sanctus angelus respondit. Quando auditores despiciunt verbum, lingua etiam doctoris praepeditur, dum videt, quod praedicatio audita contemnitur. Vnde prudentis est, dum non est tempus, nosse tacere. In omni igitur contradictione daemones exitit pugna donec iudice domino triumphantibus angelis victisque aduersariis immensa claritate vir sanctus circumfusus est. Vnus autem ex angelis, vt Beda testatur, dixit ei. Respice mundum. Respiciensque vidit vallem tenebrosam, & quatuor ignes in aere aliquibus spaciis a se distantes. Dixitque angelus. Hi quatuor ignes sunt, qui mundum succenderunt. Vnus est ignis mendacij, cum hoc quod abrenunciare diabolo & pompis eius homines in baptismo promiserunt, & non implent. Secundus est ignis cupiditatis, cum diuitias mundi amori Dei praepouunt. Tertius est dissensionis: cum animos proximorum in superuacuis rebus offendere non formidant. Quartus ignis est impietatis, cum infirmiores spoliare, & eis fraudem facere pro nihilo ducent. Deinde illi ignes propinquantes in vnum redacti sunt, & illi ei appropinquabant, timensque angelo dixit. Domine ignis mihi appropinquat. Cui angelus. Quod non accendisti, non ardebit in te. Ignis iste secundum merita hominum singulos examinat. Nam sicut corpus ardet per voluptates illicitas, ita etiam anima exardebit per debitam poenam. Viditque angelorum choros concinentes. Nullus labor durus, nullum longum tempus videri debet, quo gloria aeternitatis acquiritur.

His

A.C. 680. labor in hoc mundo cur nullus durus videat. His igitur, & aliis sermonibus instructus, super rectum ecclesiae inter sanctos angelos stans, suumque corpus considerans, iubetur illud cognoscere, & resumere. Qui cum illud quasi caueret ignorare timeret, & appropinquare nollet, ait angelus. Noli timere hoc corpus suscipere, quod sine vlla infirmitatis, vel vitiorum repugnatione, quamuis inualidum portabis. Concupiscentias enim illicitas in hac tribulatione superasti, vt vetera contra te non praeualeant. Tunc peccus corporis aperiri vidit, & intravit. Quasi ergo de profunda quiete mortis praesente multitudine parentum, vel etiam vicinorum, vel clericorum, exirexit humanae stultitiae magnitudinem ingemiscens, & arduum & difficile transtrabat carne, quod anima sola sustinuit incendium, scilicet in scapulis, & in facie propter vestem, quam acceperat ab illo usurario in hoc saeculo de quo supra.

Egressus ergo inde praedicabat verbum domini, & ea, quae viderat & audierat omnibus Scotorum populis nuntiabat. Cumque diuinis virtutibus clarus, & deus, quae ad opus praedicationis congrua sunt, iterum ab angelo sancto eductus multo tempore praedicasset, irruentium populorum multitudinem non ferens, & aliquos contra se inuidia commotos deprehendens discessit, peregrinamque peruagatus littora per Britanniam in Saxoniam transeuctus est, vbi a rege Sigeberto honorifice susceptus, locum monasterij ab eo sibi traditum accelerauit construere. Quo facto ab omni cura saeculi & ipsius monasterij alienare se cupiens, fratri suo Foillano curam eius reliquit, & ipse eremum petiit, vbi cum alio fratre suo Ultano philosophatus est. Cum autem quibusdam causis ingruentibus, a populo, vel a rege ad consilium vocatus, immo & compulsus desideratam sibi eremum reliquisset, omnia animo vigili tractans ad Galliarum littora nauigauit. Ibi que a Francorum rege Clodoueo honorifice susceptus, monasterium in loco, quem vocant Latinicum, construxit. Nec multo post fratribus ordinatis, cum rege iter agens infirmitate correptus, ad caelestia regna migravit. Post quatuor annos a reuerendis episcopis Eligio & Ansberto immaculatum corpus sine vlla putredine transfertur. Huius natale celebratur 4. nonas Martij. Dicitur autem a quibusdam huius Fursi legendam scriptam a venerabili Beda.

De S. Audomaro ex Vincen. lib. 23. cap. 81. sed eius auctor Folcardus Bertinensis esse creditur, quem habet Sur. tom. 5.

§. XXIII.

Sanctus Audomarus ex nobilibus & religiosis parentibus ortus, vt refert Vincen. specul. lib. 24. ex gestis eius, oriundus fuit ex valle aurea non longe a Constantia ciuitate. Qui religio se a cunabulis educatus, matre defuncta ipse & pater eius Friulphus aetate dispares, mente similes, omnia pro Christo relinquentes, ad monasterium Luxouium a beato Columbano in Burgundia fundatum, pariter perrexerunt. Ibi que sub abbate Eustasio sacrae regulae se deuouerunt. Illic Friulphus laudabiliter vsque ad finem vitae perseuerauit. Dehinc Audomarus fama eius pro-

Hanc Saxoniam vocat Beda praenuntiata Anglorum.

Habetur in Mart. 16. Ian.

De S. Audomaro ex Vincen. lib. 23. cap. 81. sed eius auctor Folcardus Bertinensis esse creditur, quem habet Sur. tom. 5.

§. XXIII.

Sanctus Audomarus ex nobilibus & religiosis parentibus ortus, vt refert Vincen. specul. lib. 24. ex gestis eius, oriundus fuit ex valle aurea non longe a Constantia ciuitate. Qui religio se a cunabulis educatus, matre defuncta ipse & pater eius Friulphus aetate dispares, mente similes, omnia pro Christo relinquentes, ad monasterium Luxouium a beato Columbano in Burgundia fundatum, pariter perrexerunt. Ibi que sub abbate Eustasio sacrae regulae se deuouerunt. Illic Friulphus laudabiliter vsque ad finem vitae perseuerauit. Dehinc Audomarus fama eius pro-

mulgata ad gubernandum & docendum Taruancensis urbis populum vocatus, episcopalem honorem cum magna mentis humilitate suscepit. In quo gradu verbum Dei seminans animarum & corporum languores curans, & misericordiae operibus insistent, plebem sibi creditam rite gubernauit. Ipsiusque Taruancenses, qui ad Idololatriam post Christianitatem fuerant reuersi, euangelij luce iterum illuminati, & idolorum culturam ibi funditus euerit. Cum autem quadam nocte ex more dominum oraret, diabolus tantam incenitiam ei carnis tentationem immisit, quod nunquam similem habuisse se reminisceretur, & ad mentem reducens exemplum beati Benedicti in viticulis veprium aculeis omni indumento exutus, egressus foras illico se proiecit. Ibi que voluntarius diu toto corpore vulneratus exiit. Cumque bene ponaliter arderet foris, quod intus illicite ardebat extinxit.

Idem cum ad vicina loca ab vrbe lustranda pergeret, in quodam loco contra meridiem volens pauare, iacuit sub quadam arbore. Inde vero cum a somno surrexit, crucem domini ex lignis editam in eadem arbore fixit. Sequenti nocte multa ibi apparuerunt luminaria, & ab eo tempore Christus pro milite suo multorum ibi sanauit infirmitates, atque innumerabiles ibi ostedit virtutes ad meritorum suorum cumulum augmentum. Per plurimos autem annos ante obitum suum lumen oculorum amisit, sicque foris caecus, intus illuminatus, vt verus Israelita Deum videbat. Et vt dictum est supra, cum corpus sancti Vedasti transferretur cum multis episcopis, inter quos ipse vnus erat, & caecus illuminatus est meritis illius sancti. Quod aegre ferens, rogauit, vt pro maiori suae exercitiae patientiae ad cecitatem pristinatam reueteretur, quod & factum est. Cum autem obitum suum imminere cognouisset, ipsa die vltima de lecto, in quo iacebat, febre correptus surrexit, & ingressus Ecclesiam exhortatione ad clerum & populum, ad stratum rediit, & more solito, mortuo iam omni corpore extensus inter verba gratiarum actionis, & diuinae laudis spiritum cum gaudio, & vultu praclaro emisit. Testatique sunt, qui ibi aderant, quod tanta in transitu ipsius animae sanctae in domo illa fragrantia odoris est aspersa, vt si domus illa omnibus aromatibus fuisset repleta. Post cuius obitum ad eius tumulum oleum Dei virtute ex lampadibus pendentibus visum est mirabiliter stillasse, multaque sanitates, & alia miracula ibi per eum dominus dignatus est ostendere.

Quidam vir sceleratus solidum argenteum a copatre suo mutauerat, & postea fide fraudata cum iuramento negabat, dictam pecuniam ab illo se accepisse. Tunc ille, qui mutauerat ait. Iura mihi super corpus Audomari per virtutes & merita, quod non acciperis a me, quod a te requiro, & ego negationis tuae causa acquiesco. Cumque ille audaci corde manus ad iuramentum leuasset, protinus diuina vltio secuta est. Nam in loco in quo stabat, ambo oculi eius crepuerunt in momento, & postea die tertia miserima morte defunctus est.

Cum quidam pastor tempore vindemiae in vineam viro glorioso collatam intrasset, & furtim sinum impleisset, reuersus est ad socios cum praesecunda pars Hist. Ant. I I 3

S. Audomarus Taruancensis, id est, Morinorum sit episcopus.

Miracula Christi pro milite suo multorum ibi sanauit infirmitates, atque innumerabiles ibi ostedit virtutes ad meritorum suorum cumulum augmentum.

Sup. ca. 4. §. 5.

Colitur 9. Septemb.

Miracula post obitum.

A.C.680. da. Rogantibus sociis, vt de vuis furatis eis im-

De S. Praeieto & Amerino, Vincen. lib. 23. cap. 119. quam Sur. tom. 1. edidit, sed vt ait, periphrasticos.

§. XXV.

Sanctus praieictus Aruernensis episcopus & martyr inclytus cum adhuc esset in vtero matris, vidit mater eius in somnis, quod per latus eius egrederetur filius sanguine rubricatus. Quod cum mater cuidam Dei seruo dixisset, insinuauit ei, quod martyrij palmam puer ille obtineret.

Natus ergo puer in Aruerna ciuitate literis imbutur, & quia graciosus erat in omnibus, archidiacono vrbis nutriendus traditur. Omnibus itaque virtutibus intentus, dum die quadam ad eum multi pauperes aduenissent, & elemosynas postularent: per famulum suum no- uit, quod plus quam duos denarios non haberet. Cumque iussisset afferri sacculum & dominum inuocasset, tanta ibidem inuenta est pecunia, quanta praeforibus stabat caterua pauperum. Die quodam Pascha cum aliis ad mensam resideret, tres inter eos aderant, qui a carnibus abstinere, quos cum alij deriderent, admonuit sanctus Praeictus vt quos venerari deberent, irridendo non increparent. Sed cum illi non desisterent, pauimentum solarij cum irrisoribus cecidit, tantumque Praeictus cum abstinens remansit ad mensam remansit.

Cumque igitur Felix ciuitatis episcopus migrasset ad dominum, & clerus & populus illum eligeret, quidam archidiaconus vrbis vsurpauit sibi episcopatum per praemium: sed non vixit vltra terminum quadraginta dierum. Cum ergo alium virum inclytum eligere voluissent, illi electioni pro posse renitens, consilium dedit & monuit, vt Praeictum in cathedram sublimarent. Electus ergo Praeictus, & sanctitate & gratia praeipollebat in omnibus.

Quodam tempore cum regem Francia adire vellet, transiit per quandam abbatiam, vbi sanctus Amerinus grauius agrotabat, quem mox sua oratione sanauit. Deinde regem adiens, quod voluit, impetrauit. Cum ergo rediret, abbas Amerinus secutus est eum, vt sicut seinuicem diligebant, ita simul martyrium consummarent. Dum ergo in quodam loco simul orarent, repete super eos proceres vrbis persequentes irruerunt, & sanctum Amerinum decollantes, cum sanctum Praeictum se occidisse putassent, ad socios redire coeperunt, quos sanctus Praeictus in loco, in quo orabat, vocauit dicens. Ecce ego, quem quaritis, facite quod optatis. Tunc vnus gladio eum percussit in pectore. Qui cum adhuc viueret, & pro occisore oraret, ille gladio caput eius percussit, cerebrumque eiecit. Quidam vero qui morti con-

Amerini & Praeicti martyrium commemoratur 25. Ian.

senferant prope stantes, viderunt tres stellas supra domum illam splendentes, in qua sancti illi cum vno satellitem occisi iacebant. Radebertus autem, qui sanctum Praeictum occidit, non multo post viuus a vermibus corrosus expirauit. Alius vero dum quadam die venaretur, de equo corruens, fracto dextro brachio ceterorum membrorum debilitatem incurrit. Qui cum nulla posset medicina curari, ad se reuersus, ad sanctum Praeictum cum vxore sua se contulit, & veniam postulans ad sepulchrum eius de oleo lampadis frequentius se perunxit. Sicque cito curatus, quoddam vas argenteum decem marcarum sancti martyris Ecclesiae presentauit. Quod cum ceteri cognouerunt, similiter poenitentes multam auri & argenti copiam obtulerunt.

Eodem tempore, vt narrat Sigebertus, in territorio Cameracensi virgo Dei Marcleudis (alias Maxellendis) pro voto virginis Harduinum amatorem suum fugiens, ab eo martyrizatur, qui mox excaecatus, post triennium ab ea illuminatur.

Circa idem tempus fuerunt in Francia sanctus Niuardus Remensis archiepiscopus: & Reolus successor eius, Bercharius quoque martyr, qui fuit primus abbas monasterij Autiuillarensum, vt notat Sigebertus. Qui Bercharius, vt refert Vincen. vbi supra, sub praefato Niuardo Remoru pontifice moribus & sapientia imbutus, Luxouiese monasterium expetiit, vbi monasticam vitam sub beato Eustasio abbate laudabiliter duxit. Postea alterius loci, scilicet Autiuillarensis caenobij abbas fuit. Hic autem sanctus Bercharius in ordinando plurima, dum forte filiolium suum Daguinum, quem de sacro fonte leuauerat, & monachum esse statuerat, exigentibus culpis suis verbere increpationis ferendum decerneret, & is merito suo sathanam cum Iuda traditus, indigne patris obiurgationem tulisset, ille vero fessus lectulo reclinatus membra sopori dedisset, idem filius sathanam irruens in eum mortali vulnere occidere attentauit. Arreptumque ferrum, quo eum percussit, in piscinam, qua intra monasterium erat, quamcitisime poterat occultatum dedit. Videns autem tunc laticem velut tanti sceleris cognitorem, ferrum in se non receptare, cepit expauescere. Nam vt aquam tetigit, veluti leuisimae materiei pluma super aquas natauit. Ipse autem amens factus, Ecclesiam petiit homicida, crucentisque manibus signum cepit pulsare. Fratres inconsuetam hora cum admiratione surgentes, & sanctum virum interfectum audientes, ad lectum eius quamcitisime cucurrerunt, & adhuc in eo spiritum reperiunt. Comprahensumque Daguinum ei obtulerunt, scire cupientes, quid de admisso tanto scelere iudicasset. At ille praecipi domini non immemor, Deum (inquit) tibi frater placabilem facere studeto. Nam quantum ad me attinet, omni te impietate remitto liberum. Ex eius sepulchro longo tempore post oleum pullulans visum est destulxisse cunctis morbo obsessis salubre.

De S. Amatore Senonensi, & quibusdam alijs ex Vincen. cap. 123.

§. XXVI.

Anno

A.C.680. Anno tertio Constantini imperatoris nepotis Heraclij, Amator Senonensis episcopus, vt ait Sigebertus: a rege Francie Theoderico graui & irreuocabili diu exilio tribulatur. Anno Constantini 5. Theodorus in Anglia synodo habitata constituit multa ecclesiae vtilia. Hic scripsit librum poenitentialem, mirabili & cauta discretionem distinguens modum singularum culparum, scilicet in poenitentiis iniungendis, & quanto tempore, vt est illud quod 27. dist. si vir ait Theodorus. Si vir votum virginis habens adiungitur vxori, postea non dimittat vxorem, sed tribus annis poeniteat.

Idem Theodorus 22. q. 5. si quis coactus ait. Si quis coactus pro vita redimenda, vel pro qualibet causa, vel necessitate periurat, quia plus corpus quam animam dilexit, tres quadragenas poeniteat. Alij iudicant tres annos, & vnum ex his in pane & aqua, & alia similia habentur in diuersis locis. Sed tenendum est certe, quod in huiusmodi delictis & alijs in foro conscientiae poenitentiae sunt arbitrariae secundum omnes.

Apparuit circa illa tempora iris in caelo mente Martio, vt ait Sigebertus, & timuit omnis caro, ita vt omnes dicerent, quod consummatio saeculi esset. Childericus rex in Gallia leuitate morum suorum accendit in se odia Francorum, Sanctus Leodegarius episcopus Augustudunensis ab eo in Luxouio retruditur.

In Italia tanta pluuie & tonitrua fuerunt, quantas nulla hominum aetas memorat, vt etiam homines & pecora fulgure interirent. Et nisi per litanias, quas quotidie faciebant, dominus esset propiciatus, non potuissent homines triturare, vel in horreis frumenta recondere, intantum vt ex ipsis pluuuis denuo legumina renascerentur, & ad maturitatem deuenirent.

Bodilo (alias Bolidus) Francus, quem Childericus ligatum ad stipitem caedi iusserat, Childericum in venatione arreptum cum Blitilde (alias Vlclide) vxore eius praegnante interfecit, & Theodericus regno restituitur.

Anno 16. impetrij praefati Constantini Theodericus rex Ebroinum pessimum virum in gratiam recepit, eiusque consilio synodum episcoporum cogit, & in hac multis episcoporum ex sententia Ebroini priuati episcopatu. Aliquos etiam eorum irreuocabili exilio damnat.

Sub hoc tam procelloso domesticae persecutionis tumultu sanctus etiam Lambertus a Traiectensi amotus episcopatu, in caenobio apud Stappulas monachicae quietis experit portum, ibique per septem annos habitauit secum. Sanctus Leodegarius diu ab Ebronio tormentatus, post famem & carceris squallorem, post oculorum euulsionem, post plantarum concisionem, post linguae & labiorum excisionem, consummauit tandem martyrium per capitis abscisionem. Haec Sigebertus.

De S. Leodegario episcopo & martyre ex Vincen. lib. 23. cap. 24. sed plenorem historiam scripsit Vrsinus ad Ansoaldum Pictaunorum episcopum, ex qua haec desumpta sunt.

§. XXVII.

Huius autem Leodegarij diffusus Vincen. lib. 24. spec. hist. cap. 124. historiam ponit ex ge-

stis eius. Fuit hic quondam a nobilissimis & religiosis parentibus regi Clothario commedatus, & a Didone auunculo suo Pictaunensi episcopo eruditus, & archidiaconus constitutus: qui tanta omnium virtutum gratia praefulgebat, quod nobilitatem generis maiori morum nobilitate decorans, etiam quandam abbatiam monachorum ad preces episcopi strenuissime gubernabat. Post hoc decedente Clothario, & succedente in regno Clothario minore filio eius, quia sensus eius regendo minus sufficere videbatur, ab ipso rege & proceribus eius multisque episcopis coactus est, vt propter consilium & prouidentiam regni in palatio moraretur. Ibi autem tantam secundum Deum de pietate sollicitudinem habuit, vt Henrici ecclesiae mereretur in pontificem promoueri. Post decem vero annos episcopatus sui, decedente Clothario iuniori, vir sanctus negotiis grauibus oneratus, voluntate Dei & venerabilium principum, qui cum ipso praefule rem agebant, Childericum fratrem regis Clotharij adolescentem valde idoneum regem fecit.

Sed Ebroinus magnus inter principes regni, Theodericum ipsius Childerici Germanum praeficere nitebatur, non propter regni commodum, sed quia de potestate eiectus, omnibus odiosus iram regis & principum verebatur. A sua itaque spe frustratus, metu mortis a rege petiit, vt relicto saeculo in monasterio permaneret. Quo concedente, & fratrem suum Theodericum, ne contra regnum aliquid moliretur, in libera custodia retinente, in tanta pace fuit respublica, vt tota Francia sanctitati episcopi & industriae regia cogauderet. Verum post annum diabolo aduersitatis turbinem concitante, malignia suggerentibus de magno amore contra virum Dei in magnum odium rex deprauatus ita cum latenti odio infestabat, quod opportunitate mortis eius & modum attentius inquirebat. Sed episcopus blande ferens, & omnes inimicos suos, vt amicos amplectens, egit cum rege, vt diem Pascha in vrbe, cui praeerat, celebraret, & ecce ipsa die nunciatum est ei, quod rex illa nocte de morte eius tractauerat, & perficere decreuisset. At ille nihil trepidans, sed ipsa die cum rege in mensa Domini communicans, exemplo Domini, tandem in Luxouiese monasterium confugit, Deo seruans, & Ebroino, qui ibi in habitu monachali latirabat, tota caritate seruiuit.

Nec mora rege mortuo, cum Theodericus regnaret, gaudentes ciues episcopum suum aduentum cum multis lachrymis orantes eum, vt ad Ecclesiam suam iamdiu destitutam rediret. Compulsus igitur suorum ciuium desiderio, & abbatibus imperio, ad sedem suam cum honore rediit. Et statim apostatans Ebroinus, & a rege Senescali dignitatem impetrans, qui prius omnibus malus fuerat, postea peior factus, toto studio beatum Leodegarium occidere cupiebat. Misis ergo militibus, qui eum a ciuitate abstraherent, comperiens hoc vir Dei populum, vbi tunc praedicabat, monuit, ne timerent. Et statim de vrbe in ornatu pontificali progressus, & stentium processione circumdatus, a militibus captus est. Et quia nondum inisi erant illum occidere, oculis eritis extra vrbe ad iustum apostata Ebroini in quadam abbatiam est retrusus.

Post biennium vero sanctus Leodegarius, cum Secunda pars Ant. Hist. 11 4

Leodegarius sic episcopus Augustudunensis.

S. Leodegarius ad monasterium Luxouiese se cofert.

S. Leodegarius oculis priuatur.

A.C. 680. fratre suo Garino, quem Ebroinus cum multis aliis exiliauerat, in palatium regis adductus cum ad irrisiones Ebroini verba temperantiae & iustitiae responderet, perfidus ille iussit Garinum lapidibus obrui, sanctumque episcopum tota die nudis pedibus per quemdam fluuium super acutissimos lapides decurrentem deduci. Et audiens quod vir sanctus in tanto cruciatu Deum laudaret, praecisa ei lingua cum labiis, tradidit eum cui dam custodi, vt eum nouis suppliciis referuaret. At ille nolens eum indecenter tractare, in quodam monasterio sanctimonialium eum reposuit: & ibi paululum commoratus, officium docendi & praedicandi recepit. Interea rex Theodericus cum Ebroino consilium conuocauit: in quo iudicio illi, qui manum in episcopum mittere praesumpserunt, hoc primum acceperunt, quod vnus eorum exiliatus est & tandem decollatus. Alter vero, cui Ebroinus propter hoc pontificatum dederat, conuictus sceleris, & coram omnibus flagellatus laqueo se suspendit. Post haec Leodegarius accessit iubetur, & ne inter episcopos appareret, extra concilium detinetur, sed cu ibi de futuris interrogatus veraciter responderet, praedixit de seipso, & de Ebroino, quando & quomodo vterque vitam istam finiret. Tunc Ebroinus videns eum de suo martyrio & de illius eterno supplicio gloriari, confusus de concilio exiit, & cuidam militi episcopum interim seruare praecipit. Quem cum miles ad domum suam, quae longe erat, duceret, sitienti episcopo quidam comitantium porum dedit, & statim lux immodica in modum coronae caput eius circumdedit. Quae cum multi de caelo venisse viderunt, quid hoc esset, ab ipso episcopo quaesierunt. At ille se in gratiarum actione prosternens, ductores suos, qui praetimore semiuuii corruerant, post orationem incolumes eleuauit, & vt religiose se deinceps haberent, obtinuit.

Audiens hoc Ebroinus, missis quatuor spiculatoribus, eum decollari praecipit. Eductum ergo de custodia cum ad abdita saltuum deduxissent, non est opus (inquit) fratres diutius fatigari, sed hic implere vestri desiderium transmissoribus: Ad hoc illorum tres diuinitus emendati, cum veniam prostrati ab eo precarentur, quartus ei conuictans sanctum post orationem decollauit, stansque corpus impulsu pedis ad terram deiecit: sed post modicum ipse furcs, & a damone arreptus, & in ignem proiectus, vitam vt meruerat, finiuit. Post biennium a passione sancti, audiens Ebroinus illum multis miraculis declarari, cruciatus inuidia, militem illum misit, qui sibi referret certitudinem huius rei: sed miles inuidus & superbus, tumbam sancti pede percuciens, cum dixisset: Moriatur qui mortuum miracula facere posse credit, mox arreptus a damone Ebroinus fremens & tabescens inuidia, dum famam sancti extingueret, peroptaret, eisdem diebus, sicut praedixerat sanctus in concilio, occisus est gladio.

Sublato denique corpore, dum ad monasterium unde abbas fuerat, deportaretur, tot & tantis in via miraculis claruit, vt nullus omnino cum fide accederet, qui non statim ab omni molestia curaretur.

Vi de Sur. in vita ipsius.

De S. Vigilio Antisiodorensi episcopo, de quo A.C. 680. Democh. lib. 2. de missa sacrifi. cap. 19. Vinc. autem hac refert cap. 126.

§. XXVIII.

Irca idem tempus sanctus Vigilius genere nobilis, & sanctitate praclarus in Antisiodorensi episcopatu sedit annis 26. Hic ecclesiam beatam Mariam extra urbem Antisiodorensis de proprio edificauit, & in ea conuentum mox instituit monachorum. Ibidem etiam hospitale pauperum, quod domus Dei dicitur, collocauit. Hic propter sanctitatem suam inimicis iustitiae odiosus, a Vuarachone senescallo regis Francia in Scotia sylua prope Compendium occisus est. Qui Vuaracho successit in eodem principatu Ebroino, qui sanctum Leodegarium occidi fecerat, & ipse Ebroinus in morte visus est a demonibus in infernum deportari. Cum autem sanctus Vigilius de Compendio ad propriam uelheretur urbem, delatus est per ciuitatem Senonicam. Cuiusque transiret deferentes corpus ante quandam domum, in qua uincti tenebantur, catenis ruptis, subito de carcere exierunt, & beati Vigiliij exequias celebrantes, catenas suas ad ecclesiam beatam Mariam quam ipse construxerat, deferentes, se & posteros suos in perpetuum beato Vigilio commiserunt.

Hugo. flor. Hac tempestate luna eclipsim passa est per indictionem octauam: Solque defecit hora diei, quasi decima quinto nonas Maij. Et eodem anno secuta est magna pestis Romae, Iulio scilicet Augusto & Septembri. Hac quoque peste Ticinum, id est Papiam, adeo depopulatum est, vt ciuibus per iuga montium fugientibus, intra praefatam urbem herbae nascerentur atque frutices, sed quibusdam uiris in eadem per reuelationem dictum est, quod non prius pestis ipsa quiesceret, quam in basilica beati Petri apostoli, quae ad vincula dicitur, sancti Sebastiani martyris altare construeretur. Factumque est ita. Nam delatis ab urbe Romana sancti Sebastiani martyris reliquiis, mox vt in dicta ecclesia constitutum est ipsum altare, pestis cessauit.

Floruit etiam per idem tempus Cuthbertus venerabilis archiepiscopus Lindipharnensis, qui nunc Londensis dicitur. Cuius corpus post annos undecim incorruptum quasi eadem hora defunctum, simul cum veste qua tegebatur inuentum est, vt refert Beda in lib. de temporibus. De quo etiam dicit, quod ex anachoreta factus antistes, totam ab infantia usque ad senium vitam suam miraculorum signis inlytam duxit.

Item anno domini 627. Vuilibrordus a Sergio papa Clemens agnominatus, & ad praedicandum gentibus Phrisorum episcopus consecratus, ex dono Pipini principis sedem episcopalem statuit in loco Vultrarch dicto, qui nunc Traiectum (alias Vultraiectum) dicitur vt notat Sigebertus.

a S. Cuthberti vitam scripsit Beda tomo 3. & apud Sur. tom. 2. meminit eiusdem in hisloria Eccles. lib. 4. cap. 27. & 128. & in lib. de sex mundi aetatibus. an. mun. 4652. S. Vuilibrordi vero vitam scripsit Alcuinus, quam habet Sur tom. 6. De hoc item Beda in 5. his. Angl. cap. 11. & 12. Denique S. Chilianus & Sociorum vitam, ex Ms. voluminibus habet Sur. tomo 4.

Idem

Ebroinus vir prauus dicitur.

Luna & solis eclipsim postis grandis secuta est, hac habet Diac. lib. 6. de gest. Long. c. 2.

Idem dicit, quod sanctus Chilianus cum discipulis suis Colonato & Tothano (alias Dolomanno) clam martyrizatur a Gehilana vxore Gothberti principis Vuirziburgensium, quae timebat separari a viro suo, argente cum Chiliano, quod eam quondam vxorem fratris sui etiam ipse vxorem haberet, quorum mors cum diu omnes lateret, Gehilana & percussoribus eius a demone arreptis, eorum confessione diuulgata est.

De S. Lamberto Sigeb. in Chron. An. Ch. 698. & Vinc. cap. 135. sed plenorem historiam Stephanus Leod.

§. XXIX.

Eodem anno, vt scribit Sigebertus sanctus Lambertus Pipinum principem increpare ausus, quod pellicem Alpiadem Plestrudi vxori suae legitime superinduxerat, a Dodone fratre eius Alpiadis martyrizatur, & Traiecti tumulatur. Hic sanctus Lambertus, vt refert Vincenspecu. histo. lib. 24. ex gestis eius, ex parentibus nobilibus & diuitibus natus, & a primauo literis eruditus, ita pro sanctitate sua ab omnibus amabatur, vt Traiectensi Ecclesiae post Theodardum magistrum suum promoueri in episcopum mereretur. Cum autem Childericus rex, qui eum promouerat, & secum habens pra omnibus episcopis & optimatibus diligebat, ab impiis occisus fuisset, inuidentes ei maligni sine causa deponentes eum honore debito priuauerunt, & Pharamundum in locum eius statuerunt. Lambertus vero cum duobus pueris quandam abbatiam ingressus, & ibi per septem annos optime conuersatus, quadam nocte surgens ad orationem, in pauiamento per ignorantiam sonum fecit. Quo auditio abbas nesciens, quis hoc fecisset, ait. Quisquis fecit hunc sonum, ambulet ad Crucem. Tunc sanctus Lambertus illico nudis pedibus in cilicio de lecto exiliens, ad Crucem cucurrit, ibique tam diu sub niue & glacie fixus stetit, donec fratribus post matutinum se calefacientibus abbas eum deesse cognouit. Et audiens a quodam ex fratribus, quod ille iuxta Crucem discalceatus persisteret, reminiscens praecipit fratribus, vt illic properantes prostrati coram eo humiliter peterent, vt rediret. Ille vero eorum precibus obediens, regressus est, & ab abbate & monachis cum summa humilitate susceptus, petentibus veniam non solum clementer indulgit, sed etiam de bono patientia eis humiliter praedicauit.

Post septem autem annos Pharamundus expulsus est, & sanctus Lambertus ad preces omnium iubente Pipino rege ad sedem propriam eum honore est reductus. Cum autem sicut & ante omni sanctitate polleret, & multos etiam gentiliu verbo & exemplo conuerteret, insurgentes in eum duo maligni, eum & suos grauiter infestare ceperunt, sed amici pontificis licet multis iniuriis iam oppressi, eos vt meruerant, occiderunt. Sed Dodo consanguineus eorum, qui occisi fuerant, domesticus Pipini regis, audita nece suorum, in sanctum voluit vindicare Lambertum, & cum armato exercitu Leodium intrans, domum episcopi sic obsedit, quod puer domus foris ueniens viro Dei, qui tota nocte in oratione vigilauerat, obsecravit domum ab hostibus nunciari. At ipse

S. Lambertus in monasterio stabulatus erat.

S. Lambertus redit ad propriam sedem.

fidens in domino, vt eos expugnaret, mucronem arripuit, sed statim ad se rediens gladium de manu proiecit, melius iudicans, vt persistens moriendo vinceret, quam vi sacratas manus de sanguine impiorum macularet.

Hac eo cogitante, multi per parietes lanceis fixis ingressi sunt. Sed duo nepotes episcopi, arreptis uestibus verberates refugere compulerunt. Tunc vir Dei suos admonuit, vt peccata sua confiterentur, & pro eorum poenitentia incendium parienter ferrent, quod hostes eis, & domui minabantur. Sic ergo in domino confortati, sanctum Lambertum rogauerunt, vt sicut ceperat, pro eis oraret, & mox in oratione in eum cum lachrymis in modum crucis prostratum irruentes impij, directo iaculo peremerunt. Et sic eis discedentibus, pauci ex eius famulis euadentes, corpus eius occulto nauigio ad pontificalem Ecclesiam perduxerunt. Ibi cum magna ciuitatis tristitia, completis officiis in sepulchro propter hostes velociter posuerunt.

Postea Dodo praefatus, vt ait Sigebertus: interfectus sancti Lamberti, pessimo languore cruciatur, & a vermibus consumitur, & ob intolerantiam foetoris in Mosam fluuium demergitur. Omnesque huius culpae complices intra annum diuinitus puniuntur. Percussor vero sancti martyris fratri suo congressus, alter ab altero perimitur. Sanctus autem Cumbertus (alias Huchbertus) successor eius, caelitus admonitus, corpus sancti Lamberti a Traiecto Leodium cum magna miraculorum gloria transfertur. Et anno sequenti sancta Oda vxor Bogis ducis Aquitanorum claret sanctitate in Gallia.

De S. Leuphrede ex Vinc. cap. 128.

§. XXX.

Sanctus Leufredes circa ea tempora claruit. Hic, vt refert Vincens. vbi supra, ex gestis eius pago Ebroicensi exortus ex parentibus Christianis nobilibus, vanam mundi gloriam despiciens, ab adolescentia nudum Christum secutus est pauper. Cum iuxta Ebroicas in quadam cellula moraretur, Desiderius Ebroicensis episcopus audita eius fama, quia plures ab ipso lumine veritatis accensi, vitam Apostolicam sectarentur, zelo superatus inuidia, quod in dioecesi sua talia agere praesumpisset, quadam die consensu equo assumptis officialibus suis, ad cellam viri Dei perrexit, eumque iniuria verborum exacerbauit. Sed cum ad haec immobilis permaneret, episcopus magis exagitatus furore, iussit eum in equum leuari, cum apud se vir Dei decreuisset, ne vnquam equum ascenderet. Cum igitur episcopus eum ad ciuitatem perduceret, vt illic in eum, quaecumque vellet, liberius exerceret, subito equus, cui vir Dei insidebat in terram concidit, & omnia eius viscera dirupta sunt. Mirantibus cunctis episcopus ad sancti genua prouolurus, veniam postulauit, & ille placide omnem iniuriam remisit. Pontifex autem cum summo honore ad cellulam suam eum redire fecit: vbi postea multis annis & verbo & miraculis claruit.

Ceterum monachorum in diutina pace rex, quos ipse domino exemplis & monitis salutaribus acquisiuit. Horum vnus nomine Galeandus aliquando tanta malitia demonis percussus est, vt subito

Confessio peccatorum.

Colitur 17. Sept.

S. Oda colitur 23. Octob.

Episcopus viro Dei eorum meliam faciens a Deo moetur.

Eius miracula.



A.C. 700. vt subito animam exhalaturum se crederet. Quo A vir Dei percepto, oratione facta pro eo, benedixit ei, praecipiens, vt ieiunio deuotus esset. Post haec baculum, quem manu gestabat, dedit ei dicens. Constans esto fili, non morieris modo, statimque sanatus est.

Alio tempore noctu cum ignis flamma casu validissime per omnia monasterij habitacula cremando peruolaret, repente vir Dei manus leuauit ad caelum: omnipotentem inuocans, vt ipse flammarum vires confringeret, qui fornacem Nabuchodonosor aduersus tres pueros nihil valere fecit. Oratione itaque completa, tanto imperio impetum ignis coercuit, vt nihil ulterius contingere posset, sed tota violentia ventorum in vnum conglobata quali inundatione imbrium in seipsa emarcuit. Tandem in pace ad Deum migravit.

Resumpto imperio à Iustiniano secundo, & tenente monarchiam regni Francorum Childeberto, archangelus Michael apparens Authberto Abrincantensi episcopo, monuit semel & iterum, vt in loco maris, qui propter eminentiam sui Tumba vocatur, edificaret Ecclesiam in memoriam sui, volentis talem veneratione sibi exhiberi in pelago, qualis exhibetur in monte Gargano. Interim taurus furtim à latrone captus, in loco illo religatur: Vnde episcopus tertio admonitus, vt in eo loco fundamentum iaceret, vbi taurum religatum inueniret, & sicut eum terram protiuille videret, sic Ecclesiam ambitum duceret: qui mox Ecclesiam in honorem sancti Michaelis instituit. Et sicut in monte Gargano in Apulia, ita & in loco illo, qui Tumba dicitur, in medio maris veneratio archangeli frequentari cepit.

De S. Vuandregisilo ex Vinc. lib. 23. cap. 129. sed pleniorum historiam ex qua hac desumpta est ab eius aequali descriptam. Sur. edit. tom. 4.

§. XXXI.

Circa illa tempora sanctus Vuandregisilus in Viridunensi regione ortus est, ex nobilibus & religiosus parentibus: cuius pater fuit Vualchisus Pipini Francorum principis filius. Hic in adolescentia sub rege Dagoberto, militaribus gestis & aulicis disciplinis nobiliter educatus, crescentibus sanctae vitae moribus, ab eodem palatij comes est institutus, qui cum pietatis studio susceptum officium exercebat, mente semper caelestia tractans, liber ad arguendum, humilis ad obediendum, in fide firmus, in bonis operibus proptus, in sermone verisimilis, in iudicio iustus, in consilio prouidus, in caritate preclarus. Denique parentum hortatu, licet inuitus, quamdam puellam nobilissimam sibi despondit, sed castas nuptias celebrans ei virginitatem seruare persuasit, & illa consentit. Factusque est ex vtraque parte saluberrimus castitatis consensus. Nam & ille clericatus habitu, & illa velo religionis operta sanctimonialium monasterio se tradidit.

Caralog. virtutum eius.

Fit monachus.

Verum cum adhuc in laico habitu degens iter caperet suorum constipatus obsequiis, quibusdam barbaris in eum iniuriose irruentibus, ipse orationem pro gladio sumpsit, statimque ita stetit immobilis illa turba prauiorum, vt propius accedere non valeret Christi virtute reuerentia. Denique relictis omnibus, ad monasticam vitam se trans-

tulit, & primum in loco qui dicitur Mons Falconis, cum sancto viro Bathifrido habitauit. At praefatus rex nitebatur ei consilio suorum molestiam inferre, pro eo quod sine permissu eius, habitu mutato se religioni monasticae mancipasset. A quo accersiri iussus, cum ad aedes regias properaret, ante palatij fores reperit subito quemdam pauperulum cum vehiculo luto demersum. Cumque omnes miserum preterirent, aut etiam aliqui comprimerent, vir sanctus de equo, cui insidebat cum celeritate descendit, & pauperi manum porrigens, eum de luto cum plastro leuauit. Extemplo caelitus niteo amictu indutus angelus affuit, qui & vestem illius emundans candidiorem, quam ante fuerat reddidit.

Officiose pauperi inferuit.

Post haec domino famulum suum protegente, praecipit rex, vt ei nemo inquietus existeret, sed propositi sui obseruantiam nullo resistente seruaret, sicque securus ad habitationis dilectae locum rediit.

Sed non multo post loco relicto quadam occasione, in Helisgangium territorium migravit, vbi monasterium in possessione propria construxit: vbi cum eum diuinis vacantem laudibus somnus comprimeret, nudis pedibus, & simplici veste contentus, super humum flans flexis poplitibus orabat. Quod cernens diabolus, plurimas ei inquietudines, & in vigilia & per somnium inferebat, ita vt in effigies bestiarum, volucrum, & serpentium se transformaret, & eius aspectibus se terribilem praesentaret. At ille per sanctae Crucis vexillum, & rigoris abstinentiam, & iugem orationem viriliter eius conatus irritabat. Cum autem quadam nocte ultra solitum dormisset, affuit

Monasterium constructum in quo moratur.

Demoni insultat.

hostis, & illudens ait. Vigilantior te extitit hac nocte. At ille inquit. Non dubito, ait, ad ruinam aliorum, & cumulum damnationis tuae, te vbi que peruigile esse, sed dominabatur caro, quae me ad hanc impulit corporis inertiam. Exurgens igitur à desidia somni, cum esset hyemis asperitas sub dio in medio niuium, & glacierum stans, & longa suspiria trahens, domino deuotissime psallebat. Sed & ita ieiunio incubebat, vt tota hebdomada excepta dominica, feria quinta, & sabbato escam minime sumeret. Denique in visu admonitus, vt occidentalia Galliae loca reuiferet, Rothomagum peruenit: quem sanctus Audoenus reuerenter suscepit, & licet nimis reluctantem subdiaconum, & postea leuitam ordinauit. Post hoc etiam in sacerdotem per beatum Audomarum Taruennae pontificem fecit ordinari. Sed vir sanctus districtior vitam ducere cupiens, cum eremi secreta plurimum ambiret, contigit vt largiente Ortinoaldo praefecto: immodicam soli partem acciperet, in quo Fontanella caenobium cum nepote suo Godone, vt rudis habitator construeret. Itaque & monachos constituit in cellulis, qui diuinis seruitiis insisterent. Et cum alimenta eis penitus deficerent, cellarius hoc ei patefecit, & ille in Deo considerare persuasit. Mounit ergo diuina pietas Bathildem reginam per visum, vt famulo Christi in eremo necessaria ministraret, quae expergesta onerata vehicula seruo Dei direxit, & ille Deo gratias egit.

Eius inedia.

Monasterium Fontanellae constructum.

Nonagesimum quoque aetatis annum praclare excedens, ita virilis extabat, vt in labore manuum praere iuuenes videretur. Profecto notum est illum frequenter futura praedixisse. Tandem in ultimo

A.C. 700. timo senio constitutus, domino crebro supplicabat, vt eum de hac valle plorationis eriperet, & suis conspectibus apparere faceret. Qui preces eius exaudiens, inhumilitatem ei immisit, & tribus diebus totidemque noctibus in excessu mentis raptus ianuam caeli apertam monstrauit. At hostis inuidus, horam remunerationis eius instare conspiciens, cruentere adstans pauores multiformes ingerere nitebatur: quem in tali agone constitutum audierunt fratres circumstantes dicentem, se à Christo fonte lauari tinctum, demonemque se impediens diuinitus effugatum. Deinde signo crucis se muniens 11. Cal. Augusti spiritum caelo reddidit, & eadem hora suavissima cantilena & caelestis à quodam ex discipulis eius audita fuit. Sepultusque est in Ecclesia sancti Pauli.

Colitur 22. Julij.

Miracula eius post mortem.

Sed anno domini 684. translata sunt corpora ipsius, ac etiam Ansberti & Vuolfrani in ecclesiam sancti Petri post plures annos. Et tunc apertis eorum tumulis, cum hymnorum laudibus, ineffabilis odor fragrantia prodit, & ita integra eorum corpora cum vestimentis, quibus erant sepulta, inuenta sunt, quasi eadem die fuissent tradita sepulturae. Post mortem autem suam Vuandregisilus multis miraculis claruit. Nam cum quadam mulier in festiuitate eius in pago Caletensi vicinis prohibentibus textrinum opus ageret, & corde tumido increpationes eorum pro nihilo duceret, illico manus eius, qua tramam ausu temerario per telam ducebat, obriguit, tramaque medio palmae inhæsit, & auelli nullatenus poterat. Cumque hac virtute correcta, & corde composita ad Ecclesiam sancti, quae à populo frequentabatur, accessit, se sancto commendans, trama à manu cadente sanata est. Item cum rex Carolus Germaniam & Saxoniam gentiliu bello domaret, quidam monasterij Fontanellae miles nomine Sigemandus, dum cum ceteris militibus eorum gentiliu vastaret opes, ab eis comprehensus est. Et cum duceret ad locum, in quo decapitandus erat, & patroni sui Vuandregisili suffragia crebro inuocaret, quidam ex militibus Saxonum nomine Abbo diligenter inquirere cepit, cur tam frequenter Vuandregisilum inuocaret: respondit quia in veritate famulus eius sum, & credo me meritis sanctitatis eius à praesentis periculi discrimine liberandum. At ille. Hac inquit nocte Vuandregisilus mihi adstuit, monens vt nil tibi mali inferrem, sed cum pace ad tuos redire permitterem, comminans quod si hoc non facerem, contra meam salutem operarer. Idcirco te illisum abire permitto, qui postea Abbo baptizatus est.

De translatione SS. Benedicti & Scholasticae in Gallias, cuius meminit Diac. lib. 6. de gest. Longob. cap. 1. Pleniorum historiam edidit Theodoricus Teutonici, aliq. perm. lci ex quibus hac desumpta sunt qua habet Vincen. lib. 23. cap. 122.

§. XXXII.

Per idem tempus vt narrat Hugo flor. Minimolus abbas Floriacensis, diuina reuelatione praemonitus, misit vnum de monachis suis Argulphum nomine, ad montem Calsinum, vt inde sibi deferret corpus beati Benedicti: nam

caenobium, quod olim ibi construxerat sanctus Benedictus, à perfidis Longobardis fuerat deuastatum, & in solitudinem reductum. Ibi tum sancti Benedicti corpus, cum corpore sororis suae Scholasticae vno tumulo sepultum tenebatur. Cogit etiam, vt ex Cenomannica vrbe, quidam eodem tempore ad memoratum locum proficisceretur pro deferendo sanctae Scholasticae corpore, qui postquam ad Floriacum locum deuenit, beato semper adhererent Argulpho, donec ad sancti Petri peruenerunt limina. Quo dum peruenissent, beatus Argulphus mox eorum confortium deseruit: montemque Calsinum solus expetiit, & ibi etiam pernoctare decreuit. Et ecce intempeste noctis silentio, ipsum sancti patris Benedicti sepulchrum ita caelitus vidit illustrari, ac si densis lampadibus circumdaretur. Nocte vero transacta splendor ille disparuit.

Tunc expergestus Argulphus, reuerenter accessit illuc, & effracto à latere sepulchro illud exinanit, & quicquid ibi reperit, in vnius sportulae sinu recondidit, quam ad hoc praeparauerat. Quibus patris dum ad propria remearet, Argulphus socios suos offendit in itinere, & cum eis ad Floriacum reuersus est monasterium, sed antequam ad illud pertingeret, deuenit ad locum quem Nouum vicum appellant, qui locus distat vno miliario à dicto monasterio. Ibi que praefatus abbas Minimolus cum frequenti populi turba eis reuerenter occurrit, cum digna reuerentia assumens sportulam, extraxitque ex ipsa sacratissima ossa, quae ibi iacebant confuse conclusa, secernens minora à maioribus. Quod cum factum fuisset, ecce duorum cadauera defunctorum efferebantur ad sepeliendum, quorum vnum masculini, alterum vero sexus erat foemini. Placuit ergo hoc applicari illis, mira res. Nam super cadauer masculi, cum ossa maiora fuissent posita per merita beati Benedicti continuo est mortuo reddita vita. Tunc etiam placuit ossa minora poni super cadauer mortuae puellae, quod cum fuisset factum, reuixit puella continuo. Claruit ergo germanos meritis esse, qui simul allati fuerant. Aderat huic spectaculo non minima populi multitudo. Adstabant quoque ciues Cenomannici, qui corpus sanctae virginis idcirco meruerunt impetrare: ne duo magna luminaria vno clauderentur in loculo, cum singulis singula possent sufficere locis. Igitur viri Cenomannici vrbe remeantes, ad urbem corpus beatae Scholasticae secum detulerunt. Fabricataque est iuxta moenia eiusdem ciuitatis eius nomine ecclesia noua, vbi reuerenter est illatum, atque tumulatum corpus beatae Scholasticae. Deinde crescente quotidie miraculorum copia, plures sanctae deuotionis foeminae sunt aggregatae ibidem sub regulari disciplina. Interea venerabilis pater Minimolus cepit animo voluere, quoniam in loco corpus sanctissimi digne componeretur Benedicti. Et cum quadam nocte sub nudo caelo dominum precaretur, vt hoc sibi caelitus monstraretur, ecce subito lux emissa de caelo sicut fulgur ei apparuit, & locum, vbi poni deberet manifestissime denotauit. Locus autem ille, vbi transfuit, est oraculum beatissimae genitricis Dei Mariae.

A.C. 700.

Corpus B. Scholasticae requiescit Cenomannis.

Colitur hac primatranslatio S. Benedicti.

Post plures annos ab ista translatione beati Benedicti tempore scilicet Pipini regis Francorum, cum caenobium Calsinense fuisset restitutum

A.C. 700. Colitur 1. Septem.

quicuit circa annos domini 690. Circa illud tempus, vt notat Ioan. de col. Anastasius Perfa ex mago Christianus effectus, martyr pro Christo efficitur cum septuaginta sociis.

TITVLVS XIII. CONTINET GESTA SVMMORVM PONTIFICVM & IMPERATORVM A TEMPORE GREGORII 2. PAPAE VSQVE AD TEMPVS LEONIS PAPAE 3. & A TEMPORE PHILIPPICI IMPERATORIS, VSQVE AD IMPERIUM CAROLI MAGNI COMPLETVM, INCLVSIVE ANNORVM CENTVM.

Zacharias inter Grego. 3. Stephanu 2. summi tenuit pontificatu.

Intra quod spacium, summi pontifices fuerunt Gregorius 2. Gregorius 3. Stephanus, Paulus germanus eius, Constantius antipapa, Stephanus secundus, Hadrianus, & Leo 3. pro parte temporis: Imperatores autem hoc tempore fuerunt Philippicus, qui & Bardanius, Anastasius 2. qui & Arthemius dictus, Theodosius 3. Leo 3. Constantinus eius filius. Leo 4. filius eius. Constantinus frater eius cum matre sua Irene: postea ipse solus Constantinus, quod aegre ferens Irene, eo quod ipsa imperio priuata solus imperaret, filium incarcerans, & oculis priuans, sola imperauit. Postquam Carolus magnus translato imperio de Graecis ad Francos. Continet ergo tempus vsque ad octingentesimum annum.

S. Gregorius 2. Pont. max. 90. sed. an. 14. men. 10. di. 22. An. Ch. 716. de quo Biblioth. tom. 3. Conc. vita S. Bonifacii Mog. Episcopi, tom. 3. Sur. & Diac. Long. cap. 13. & alij, ex quibus & maxime ex Biblioth. hac sumpta sunt.

De Gregorio secundo papa, qui per legatos Teutonicos ad fidem Christianam conuertit.

CAPVT I.



Ab initio vero mundi 4676. secundum vero communioem opinionem anno 5911. nonagesimus in ordine pontificum Romanorum fuit Gregorius 2. qui & dicitur Gregorius iunior, ad differentiam magni Gregorii, qui primus fuit huius nominis. Hic fuit natione Romanus, ex patre Marcello, & sedem tenuit annis 17. & mensibus 9. Hic ab ipsa pueritia in ecclesia nutritus, per diuersos ecclesiasticos ordines ad summum pontificatus gradum meruit promoueri. Huic bibliothecae cura fuit commissa a Sergio papa. Deinde diaconus factus, cum Constantino papa vocato ab imperatore Constantino profectus est, atque a Iustiniano imperatore, de quibusdam quaestionibus interrogatus, vnanquamque optime soluit. Erat enim vir castus, diuinaeque scriptura eruditus, facundus [loquela] & animo constans, fidei defensor acer-

rimus, ac haereticorum validissimus persecutor. Hic plurimas ecclesias restaurauit, & monasteria construxit. Et fecit ordinationes per mensem Septembris, & de mense Iunij, & consecrauit presbyteros viginti quinque, diaconos quinque episcopos per diuersa loca centum & quinquaginta.

Hic in initio sui pontificatus calcarias decoqui iussit, vt muros vrbis Romanae reficeret. Inchoans autem a porticu sancti Laurentij aliquam partem fecit, sed variis postea emergentibus negotiis ab hoc opere impeditus est. Hoc praesidente Theodo dux Baioariorum ad apostoli Petri limina, primus de gente eadem causa orationis venit. Sub eo etiam Patronax quidam Brixianus cuius vir Deo amabilis, diuino instinctu & huius beati pontificis exhortatione canobium sancti Benedicti apud montem Casinum laudabiliter reaedificauit. Centum enim & decem annis expletis fuerat a Longobardis illud dirutum, quo reparato multos ibidem ad feruendum Deo congregauit. Hic etiam pontifex per beatum Bonifacium in Germania verbum vitae praedicauit, & populum sedentem in tenebris, doctrina lucis ad fidem conuertit: qui ibi episcopus factus gentis illius demum martyrio coronatus est. Vnde idem Gregorius iunior sic scribit praefato Bonifacio 16. q. 1. praecipimus. Praecipimus, vt iuxta canonum statuta, vbi multitudo excreuerit fidelium, ex vigore Apostolicae sedis debeas ordinare episcopos, pia tamen contemplatione, vt non vilescat nomen episcopatus.

Cum autem imperium sumpsisset Leo, & a quodam apostata fidei seductus fuisset, ita vt omnes imagines ab ecclesia auferri, & igne comburi mandasset, vt dicitur infra, per literas etiam imperiales iussit ipse Gregorio papa, vt a tota occidentali Ecclesia imagines de ecclesiis remouerent: sed non solum hoc Gregorius facere noluit, sed eum tanquam haereticum excommunicauit pro eo facto. Insuper & ipsam ciuitatem Romanam, & totam Italiam, ab eius dominio recedere fecit, & vectigalia ei reddi ciuitatibus Italicis interdixit. Vnde ira maxima motus imperator, multum & saepe laborauit, vt Gregorius papa occideretur, sed Italis & Longobardis vno animo imperatoris conatibus resistentibus, tota Italia cum ipsa Roma, tunc consilium inuit, vt sibi imperatorem eligerent, & manu armata Constantinopolim properarent, deiectoque ab arce imperij haeretico Leone, Romani imperij monarchiam tenerent, sed compescuit tale consilium pontifex Gregorius sperans principis mentem ad meliora redituram, ipseque beatus antistes per literas suas imperatorem admonere non desistit, vt a tali execranda vesania resisteret.

Quod autem ait Gregorius iste 32. q. 7. quod proposuisti. Quod proposuisti, si mulier infirmitate correpta, non voluerit viro debitum reddere, quid eius faciat iugalis? bonum esset, si sic permaneret, vt abstinentia vacaret. Sed quia hoc magnum est, qui se non poterit continere, nubat magis, non tamen subsidij opem subtrahat [ab illa] quam infirmitas praepedit, & non detestabilis culpa excludit. Istud dictum Gregorii huius non sic intelligendum est, quasi liceat viro infirmata vxore etiam incurabili perpetuo morbo, aliam

Vrbis moenia reparantur.

Theodo Baioariorum Romanam reliquit causa veniit.

Leo imperator iconomachus excommunicatur, & Italiae imperio priuatur. Diac. hoc refer. lib. 21. Rer. Roman.

Hoc habetur in epist. Grego. 3. ad Bonifaciu to. Conc.

A.C. 716.

aliam ducere vxorem: hoc enim est contra omnem legem diuinam, & humanam, & contra omnes doctores: sed vt dicit ibi gl'of. restringendum est hoc ad sponfam de futuro, vel de muliere arcta, praecedente tamen prius iudicio Ecclesiae. Et quod dicitur, quod non subtrahat ab illa subsidij opem, intelligendum est, scilicet restituendo dotem, si accepit, vel loquitur de consilio. vel etiam potest intelligi hoc Gregorium permittere permissione comparatiua, qua permittitur minus malum, ne committatur maius. Permittitur dico, non concedendo vt licitum, sed non puniendo temporaliter tale malum, sicut permittitur in lege repudium, ne sequeretur homicidium. Et hoc fecit erga Germanos tunc nouiter conuersos ad fidem. Migrans demum ex hoc saeculo, sepultus est Gregorius in Ecclesia sancti Petri. Et cessauit episcopatus diebus 35.

Colitur 13. Febru.

S. Gregorius 3. Pont. max. 91. sed. an. 10. me. 8. di. 24. An. Ch. 731. de quo Pontificale, & alij.

S. I.

Defuncto eo, creatus est papa in numero pontificum 91. Gregorius tertius, anno domini 731. natione Syrus, ex patre Ioanne, seditque annis 10. & mensibus 8. Fuit autem vir iste mitissimus, & valde sapiens, in diuinis scripturis sufficienter instructus, Graeca & Latina lingua eruditus, erga pauperum sustentationem & captiuorum redemptionem, valde sollicitus, Christiana insuper fidei defensor, adeoque a populo omnique clero dilectus, vt cum funus sui praedecefforis sequeretur, omnis populus vtriusque sexus a minimo vsque ad maximum, diuina inspiratione commoti, vi illum auferentes in pontificem eligerent.

Hic postquam consecratus est papa, statim ad emendationem, & correctionem Leonis & filij eius Constantini imperatorum, qui per totum imperium mandauerant imagines Christi, & sanctorum de Ecclesiis deponi, animum suum conuertit, scribens illis, vt ab hoc errore nefando resipiscerent. Et ad hoc non tantum semel, sed pluries commonitoria literas destinauit. Sed cum illi in sua perfidia perdurarent, fidei ardore succensus, episcoporum concilium ex tota Italia conuocauit, & adstanti omni clero vrbis, necnon & nobilibus ac consulibus & omni populo, statuit, vt si quis deinceps catholicam consuetudinem, & vsu fidelem contempserit, ac venerabilium & sanctorum imaginum Dei ac domini nostri & saluatoris nostri Iesu Christi, beatae Mariae, apostolorum, & aliorum sanctorum depositor, destructor, & profanator extiterit, aut blasphemus, ipse communionem sanctae Ecclesiae sit priuatus. Quod episcopi sua subscriptione firmauerunt. Et hoc synodale constitutum vsque ad regiam ciuitatem transfudit, per quemdam nomine Constantinum. Qui praeccepto imperatoris capus, ac vinculis mancipatus, per annum in carcerali custodia est detentus, & postmodum multis affectibus iniuriis Romanam redire permixtus est. De huiusmodi autem imaginibus sic ait Gregorius, vt credo ista scri-

Conciliu Romanu sub Grego. 3. pro venereandis imaginibus habitum. \*Alias an tiquam.

Abens Sereno (alias Seruio) Malsiliensi episcopo. Perlatum fuerat ad nos, inquit de consec. dist. 3. cap. perlatum, quod inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, contregeris. Equidem, quod eas adorari prohibuisses, laudauimus omnino, fregisse autem reprehendimus. Dic frater, a quo factum sacerdote aliquando audisti, quod fecisti? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturam historiam, quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis praestat pictura cernentibus, quia in ipsa ignorantem vident, quid sequi debeant, in ipsa legunt, qui literas nesciunt.

Sub hoc pontifice Liuthprandus rex Longobardorum, desiderio potiunda vrbis, suae gentis magno congregato exercitu Romam vsque properauit, & non longe ab ipsa vrbe, in campo Neronis tentoria sua terendit, multosque ex nobilibus Romanis captos more Longobardorum totondit, atque vestiuit. Deinde missa suorum exercituum parte, Campaniam omnem peruasit: qui onusti spoliis ad regem redierunt. Liuthprandus autem iste audiens quod Saraceni depopulata Sardiniae insula, etiam loca illa fedauerant, ad qua quondam ob barbarorum incursionem ab Hipponensi ciuitate Africam offensa eximij doctoris Augustini translata fuerant, sub omni celeritate legatos suos illic dirigit, qui multis datis pecuniis illas sacratissimas reliquias secum ad regem detulerunt. Quas rex cum multa veneratione suscipiens, Papiae in Ecclesia sancti Petri, quam ipse adificauerat, collocauit. Vir autem Dei Gregotius videns se non posse tot malis imminuentibus resistere, cum ex vna parte a Longobardis, ex alia a Graecis imperatoribus vrgeretur, clauis Romanae vrbis per Anastasium Carolo Martello regi Francorum praefato misit, vt eos a tanta Longobardorum oppressione liberaret. Ipse vero necessitate compulsus, plurimam partem murorum Romanae vrbis restaurauit.

Liuthprandus rex Longobardoru vrbem vsque ducit exercitu.

Colitur 28. Noue.

Hoc non Gregorius iste tertius, sed primus scripsit tum epist. 9. lib. 9. tum epist. 109. lib. 7. ind. 2. cuius saeculo sacrarum imaginum vsus fuit frequentissimus vt supra est. 12. cap. 3. §. 2. docuimus. Vide etiam epist. 53. ad Dulich. lib. 7. epist. ind. 2. adde etiam, quod eo saeculo Augustinus Anglorum episcopus in Angliam cruce prelati ingressus est, vt §. 7. eiusdem capitis ex Ioanne Diacono, & Beda D. Antoninus reuulit. b Carolum Martellum regem Francorum nunquam fuisse ex Francorum historia restatissimum est. sed hunc nomine regis toti regno praefuisse, ipsumque administrasse norunt omnes. Itaque Biblioth. non hunc regem nominat, sed hunc Francorum regum rexisse refert. D. Antoninus vero ad officium potius quam ad nomen respiciens, huc in hoc loco regem vocat.

Zacharias Pont. max. 92. sed. an. 10. me. 3. di. 15. An. Ch. 741. de quo Biblioth. Diac. lib. 21. & alij. Secunda pars Hist. Ant. k k 2

Gregorio tertio ex hac luce subtrahito, successit ei in sede Petri, anno domini 740. Zacharias natione Græcus, qui in ea seditione 10. mens. 3. Fuit autem hic vir mitissimus, atque suavis. Hic in principio sui pontificatus, inuenit Italiam valde turbatam, maxime ciuitatem Romanam ob persecutiones quas Liuthprandus rex Longobardorum Romanis inferebat, quia duci Spoletanorum Transimundo fauebant, ipsumque intra vrbs mœnia tuebatur. Quare dictus rex ipsum persequens cum exercitibus suis Romam obsecit, multasque vrbes, quæ tunc temporis dominio vrbs subiectæ erant, obfessas cepit, captasque à Romano domino abstulit. Sed non multo post ad petitionem & admonitionem huiusalmi pōtificis, eis, quos ad illum super hoc facta, vt ciuitates illas iuri Romanorum restitueret, nuncios suos miserat, ipsas ciuitates restituere promisit. Sed cum iuxta promissionem restituere differret, hic beatus pontifex non dubitauit in propria persona ad dictum regem accedere.

Pontifex ad Liuthprandum proficiscitur.

Aistulphus Pontifici ciuitates quas abstulerat restituit.

Carolomanus monachus efficitur.

Et veniens itaque ad ciuitatem Interamnem, vbi tunc dictus rex cum suis exercitibus erat, cum rex audiret eius aduentum, omnes duces exercituum suorum maiores, vsque ad octo miliaria misit obuiam illi, sed & ipse rex vsque ad medium miliare exiit obuiam summo pontifici, illumque cum multo gaudio & summa reuerentia intra ciuitatem suscepit. Cumque in ecclesia beati Valentini ambo confedissent, diuina perfusus gratia pontifex adeo regem dulcibus verbis emolluit, & sermonibus placidis, vt omnia quæcunque petiit ab eo, obtineret. Suasit enim regi primo ab hostili commotione quiescere, ab effusione humani sanguinis abstinere, & ea quæ pacis sunt, semper sectari. Huius autem sanctis persuasionibus compunctus rex Aistulphus ad mandatum pontificis ciuitates, quas Romanis abstulerat, restituit. Similiter Sabinense patrimonium, quod à iure Romanæ Ecclesiæ Longobardorum reges abstulerant, atque annos iam triginta possederant. Insuper Narniam, Afsinium, Anthonam, & Cumas beato pontifici restituit, & pacem cum Romanis in triginta annos fecit. Omnèsque captiuos ex diuersis prouincijs Romanorum, quos ipse, & prædecessores sui in diuersis locis ceperant, in tota Italia, pontifici sancto donauit, sicque sollicitus pastor, cum omnia, quæ voluit, obtinuisset, Romam reuersus est.

Et eo autem tempore, quo reuersus est ad vrbs Zacharias papa, Carolomanus frater Pipini regis Francorum, & inclyti ducis Caroli Martelli filius, amore contemplatiuæ vitæ succensus, operosa temporalis regis administratione at tediatus, Romam se in otium contulit. Ibi que per manus summi præfulis Zachariæ habitu mutato, atque monachus factus in Soracte monte apud sanctum Syluestrum constructo monasterio cum viris religiosus, qui vnà secum à Gallia

A venerant, optata quiete aliquo tempore vsus est. Sed cum è Francia multi nobilium Romæ ob deuotionem venientium, velut dominum quondam suum nolent præterire, otium quo maxime delectabatur, interrumpentes crebra visitatione & salutatione, locum mutare compellunt. Quare relicto monte Soracte, ad monasterium sancti Benedicti ad montem Calsinum secessit, in quo loco residuum vitæ religiosæ compleuit.

Idem almificus pontifex Zacharias, dum iam Italia pace frueretur, ad imperatorem Constantinopolitanum Constantinum nuncios misit cū epistola & monitorio orthodoxam fidem continentem, quos ille benigne suscepit, duosque oppida, quæ tunc iuris publici erant, scilicet Nymphas & Normias Ecclesiæ Romanæ perpetuo possidendas concessit.

Illis etiam temporibus post mortem Aistulphi, cum Rachis regnum Longobardorum regendum suscepisset, cum magna suorum multitudine ad occupandum Perusinam ciuitatem venit: quam vndique circumuallans, viriliter expugnabat. Quod audiens beatissimus papa, diuino fretus adiutorio, ad ipsam ciuitatē quæcitissime accessit, atque regem ipsum precibus suis commonitum ab eius impugnatione remouit. Cum quo postea aliquot diebus moratus, adeo illum suis sanctis exhortationibus ad bona opera induxit, vt post paucos dies idem Rachis rex regalem dignitatem & fastum relinquens, deuote cum vxore & filiis ad limina apostolorum visitanda, simulque sanctum pontificem videndum adiret. Et peracta oratione, relicta sæculi pompa, per manus pontificis vnà cum filiis habitum sanctæ religionis suscepit.

Interea cum Childericus rex Franciæ, qui iam nouem annis regnauerat, adeo esset inutilis & remissus, vt solum ventri & luxuriæ vacaret, administratio regni & dispositio rerum tunc temporis apud Pipinum remanserat. Fuit autem hic Pipinus Caroli Martelli filius, vir animosus, & prudens, & in regimine sibi commisso valde sollicitus. Hic igitur domus regis maior, considerans sui regis inertiam, ad papam Zacharia

Ex hac historia, quam quidam post Sigebertum, R. beg. in Chron. Annon. lib. 4. cap. 61. Paul. Aemyl. lib. 2. Nauc. gen. 27. tradunt, apparet tantæ auctoritatis Apostolicam sedem illo saculo habitam fuisse, vt mutatio regnorum, quæ illius iudicio interposito fiebat non seditiose, verum legitime fieri crederetur. Nā omnes Catholici semper habuerunt Romanum pontificem pro Christi vicario, per quem res in tota republica Christiana grauisime semper decidende essent. Mentiuntur verò, qui hanc mutationem ex mera pontificis libidine factam dicunt. Nam is nihil aliud quam interrogatis Francorum, id quod recte rationi conueniebat respondit, auctoritatēq. rei dedit. Res verò ab ipsis Francis inchoata est & perfecta. Sand. lib. 7. de visib. mon. Quod verò pontifex proceres & populum sacramento præstito sancte soluit, atque vt Pipino adharerent mandat, hoc suo iure facit. Eius enim est videre, ne quid detrimenti res Christiana à principibus patiat. An non Samuel leuita Dei auctoritate Saulem regem

Zacharias ad imperatorem scribit.

\*aliàs Rachis.

Rachis Perusini oppugnat.

Childericus rex à regno deponitur.

regem creauit, deinde eo peccante Dauid subtrahit & inuincit. 1. Reg. 10. & 16. An non Helias Dei spiritu reges constituuit & abdicat, non modo in Israël, sed & in Syria? 3. Reg. 19. Et Abias Hieroboam. 3. Reg. 11. & Elizeus Iehu. 4. Reg. 9. An non Hieronymus sacerdos & propheta accipit potestatem super gentes & regna, vt destruat, edificet, euellat, & plantet? 1. cap. An Apostolica auctoritas minor est quam prophetica? Quomodo igitur illud Spiritus sancti impletum est: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram? psal. 44. Quare stat immota vox vel potius oraculum D. Ambrosii. epi. 33. Vteri iure a sacerdotibus donatur imperia, non usurpantur? & illud Petri Cluniac. epi. 29. lib. 6. Quomodo Ecclesia non habeat imperatoris gladium, habet tamen super ipsos imperatores imperium. Vnde et sub figura prophetici nominis dicitur. Constitui te super gentes & regna, vt euellas, destruas, disperdas, disspices, edifices & plantes. Genes. Nec tamen in eo defecit penitus genus regum Merouingorum. Nam Blatildis filia Clotharij primij genuit Arnoldum, & hic S. Arnulphus, ex quo deinde hic per legitimam successorem Pipinus est procreatus, vt supra ostendimus.

riam solennes nuncios misit, ipsumque consuluit, quis potius rex esse deberet, & dicit: An qui omnes regni labores assumeret, an qui otio & uxuria deditus solo regio nomine tegeretur? Cui summus pōtifex dicitur remandasse, illum merito debere regnare, qui rempublicam strenue gubernare sciret, & posset. Hæc autē postquam nuncijs Francorum primoribus retulerūt, conuocato principum & prælatorum concilio, de communi sensu & voluntate omnium Childericum solo nomine regem, à regni fastigio deponunt, & monastico illum habitu induentes in monasterium includunt, ac omnibus volentibus & gaudentibus Pipinum super Francos regnare faciunt.

Igitur reges Merouingorum, qui à rege Meroueo primo rege Francorum descenderunt, qui regnauerunt super Francos successiue viginti tres fuerunt reges, quorum primus secundum aliquos fuit Priamus, non tamen ille rex Troia, secundum alios Marchomaris (aliàs Marcomirus) regnauerunt super omnes simul 324. annis vsque ad istum Childericum. Pipinus autem qui ei successit in regno Franciæ, cæpit regnare anno domini 750. Cuius insignis posteritas postea per multa tempora obtinuit regnum Francorum. Postquam igitur Pipinus decreto optimatum & principum declaratus est rex, auctoritate Apostolica à sancto Bonifacio archiepiscopo Moguntino inungitur & consecratur: de quo Bonifacio dicitur infra. Et de huius Childerici depositione, & Pipini institutione habetur 15. q. 6. alius, vbi dicitur. Alius Romanus pontifex, Zacharias scilicet, regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quod tantæ potestati erat inutilis, à regno deposuit, & Pipinum Caroli imperatoris patrem in eius locum substituit, omnēque Francigenas à iuramento fidelitatis absoluit. Et quod dicitur inutilis, exponit gloss. id est dissolutus in lu

Pipinus creatur rex Francorum A. C. 751.

Colitur Zacharias 14. Martij.

xuriis & effæminatus. Et quod dicit depofuit, exponit gloss. id est deponentibus consensit.

Circa illud tempus floruit sanctus Casarius episcopus Arelaten. quem decem homilias morales & vtilis ad monachos edidisse reperimus, ex quibus deprehenditur doctrina spiritualis sancti viri.

Stephanus 3. aliàs 2. Pont. max. 94. sed. an. 5. mens. 2. di. 29. Nauc. gen. 26. & Aemyl. lib. 2.

§. III.

Post Zachariam in sede Petri collocatus est Stephanus 2. natione Romanus, patre Constantino anno domini 750. seditque annis 5. diebus 29. Fuit autem hic beatissimus papa amator ecclesiarum, & pauperum Christi maxime fautor & nutritor, ob quorum sustentationem plura in vrbe Romana xenodochia, seu hospitalia ad vsum pauperum construxit, quibus multas possessiones, de quibus commodè possent sustentari, tribuit.

Hic tertio mense sui pontificatus, cum rex Longobardorum Aistulphus magnas persecutiones inferret ciuitati Romanæ, multasque ciuitates & castra ad eius ius pertinentia abstulisset, idem inquam beatissimus papa Paulum diaconum germanum suum virum sanctissimum, atque Ambrosium primicerium pluribus cum muneribus misit ad Aistulphum ad pacis fœdera ordinanda. Atidem proteruus rex antiqui hostis inuafus verfuria, ac pacis fœdera spernens, multasque sanctissimo viro Stephano papæ ac populo Romano inferens molestias, vrbs cū patria adiacente suo imperio conabatur subiacere. Quam ob causam beatissimus papa regis Franciæ, scilicet Pipini, auxilium conctas est petere. Vnde in Fraciā cū suis clericis iter ingressus est. Quod Aistulphus rex audicis modicū timuit, existimabat enim, quod si regis Franci auxilio potiretur, ipse non posset de facili Romanam cum adiacente regione obtinere. Vnde ad hoc impediendum Carolomanum monachum factum de monte Calsino ad Pipinum præmittendum deputauit, vt ipse summum pontificem præueniens, id cum Pipino fratre ageret, ne Romano populo & summo pontifici contra eum auxilium præstaret.

Porro Pipinus, vt audiuit summum pontificem ad regnum suum venisse, immenso repletus gaudio, cum optimatibus suis vsque ad regni fines obuiam processit. Sed cum illum appropinquare cerneret, per trium miliarium spacium ex equo desiliens, cum magna humilitate

Inter hunc Zachariam & Stephanum, de quo agitur in hoc loco, Stephanum alium Genes. Onuph. & Sand. recensent, qui tantum dies 4. sedisse dicitur. Quare cum sic supra obseruauimus, non ex eo quod plus minusue aliquis pontifex Ecclesiæ præferat, ideo verus censetur esse Ecclesiæ pastor, sed ex legitima electione, ideo hic pontifex legitime electus & coronatus à numero pontificum exclusus non debet. Stephanus igitur hic est secundus, & in pontificum numero 93. Iste verò Stephanus 3. est pont. max. 94. Secunda pars Hist. Ant. k. k. 3

Stephanus pontifex in Gallia venit, Biblioth. Blon. li. 2. dec. 2.

A.C. 757  
Pipinus  
papam  
Stephanum  
excepit  
clementi-  
ssime.

pedes illi obuiam cum vxore sua, & liberis vsque ad ipsum peruenit. Quod cum peruenisset, prostratus ad terram eius sacros pedes venerabiliter osculatus est, exinde vice stratoris vsque ad palatium deduxit. Cum intra oratorium ambo pariter confedissent, post multa verba ipse summus pontifex regem lachrymabiliter deprecatus est, vt per pacis fœdera causam beati Petri, & reipublicæ Romanorum tanquam Ecclesiæ brachium ipse defenderet. Sed Carolomannus, qui illuc venerat, iuxta quod ab iniquo rege Aistulpho fuerat informatus, nitetur omnino & vehementer decertabat sanctæ Romanæ Ecclesiæ causam subuertere. Propiciante autem altissimo non valuit germani sui Pipini regis Francorum Christianissimi animum à sancto proposito declinare, quin promitteret, & suo iuramento firmaret, se causam Ecclesiæ pro posse suo defensurum.

Pontificis  
Romani  
in suis re-  
bus postu-  
landis ac-  
quitas.

Deinde legatos ad suggestionem summi pontificis ad Aistulphum destinauit, rogans, vt ea, quæ ad ius Romanæ Ecclesiæ, & Romanæ reipublicæ, quæ vel ipse vel prædecessores sui reges Longobardorum abstulerant, eis restitueret. Et hoc non solum semel & bis, sed & tertio ad suggestionem pontificis actum est. At ille in sua perfidia permanens, vt alter Pharaon, omnino restitueret noluit. Pipinus autem rex inclutus, postquam illum sic obstinatum in sua pertinacia vidit, contra illum exercitum congregauit. Cumque iam medium itineris confecisset, denouus pastor, ne causa effusionis Christiani sanguinis esse videretur, obsecratorias & admonitorias illi direxit literas, per quas [ per Christi diuini examinis timorem eundem impiissimum regem adiurauit, vt pacifice, & absque humani sanguinis effusione ea, quæ ad sanctam Romanam Ecclesiam, & Romanam rempublicam pertinebant, restitueret: sed in sua nequitia obstinatus, non tantum desistere noluit, sed viro sancto comminatus est & Francis. Quare confusus in Dei omnipotentis misericordia Pipinus, cum suo exercitu intrauit Italiam. Cui Aistulphus de sua confusio multitudine, non dubitauit occurrere, sed diuina potentia fractus à Francis, superatus, & vsque ad intereptionem suorum est contritus exercitus: sicque iustus iudex suis militibus victoriam dedit.

Papam  
Stephanum  
excepit  
clementi-  
ssime.

Aistulphus autem fugiens in ciuitatem munitissimam Papiam se recepit. Ad quam Pipinus cum summo ipso pontifice veniens, vndique eam obsidione vallauit. Cumque iam obfessi fame deficerent, nec amplius impugnantibus Francis resistere valerent, ad summum pontificem, & regem Pipinum miserunt de ditione legatos. Tunc ad illorum aduentum pius pontifex regem deprecatus est, vt ad pacem inclinari deberet, ne amplius Christianorum sanguis effunderetur. Quare rex ad preces pontificis annuit. Exiens ergo de ciuitate Aistulphus, ante omnia obsides regi Francorum tradidit. Deinde cum cunctis suis nobilibus & iudicibus, sub terribili ac fortissimo iuramento promisit, & per scriptam paginam confirmauit, se illico restitutum ciuitatem Rauennam, primo cum suis pertinentiis. Insuper & quicquid ipse, &

A sui prædecessores à iure sanctæ Romanæ Ecclesiæ abstulissent. Quæ cum omnia rite completa essent, dictus rex inclutus cum suo exercitu in regnum suum se recepit, & sanctissimus pontifex Romam reuersus est.

Sed aduersarius, & suæ animæ inimicus Aistulphus, dolore tactus intrinsecus, & damna, quæ à Fræcorum rege receperat, animo reuoluens ea quæ iuramento promiserat, minime adimpleuit. Insuper cum vniuerso regni sui populo Romanam properans ipsam vndique per tres menses obsidione vallauit, omnia quæ extra vrbs mœnia erant, igne & ferro consumens. Insuper & multorum sanctorum corpora effodiens, illorum cœmeteria subuertit. Audiens itaque rex Pipinus hæc omnia, magno affectus dolore, iterum, vt Ecclesiæ subueniret, exercitus congregauit, atque Italiam intrans, more fulminis omnia demolens, expugnatis aliquibus ciuitatibus Papiam iterum obsidet.

Cum autem Pipinus Papiam obsideret, legati Constantini imperatoris ad sua castra venerunt, ex parte dicti principis deprecantes, atque imperialia dona multa promittentes, si ciuitatem Rauennam, vel ceteras eiusdem hexarchatus ciuitates, & castra imperiali restitueret iurisdictione. Sed nequaquam Christianissimus rex animam suam ad eorum munera, & promissiones inclinauit, asserens nulla ratione easdem ciuitates, quæ de iure beati Petri, & Romanæ essent Ecclesiæ, alterius se velle subiugare dominio, & quod nulla sibi thesaurorum copia persuadere posset, vt quod semel beato Petro suo labore de manibus Longobardorum recuperauerat, auferret. Quibus auditis imperiales nuncios ad propria redierunt.

Cum igitur rex Francorum Papiam acriter impugnaret, & iam obfessi fame & labore confecti essent, & vltra resistere non valerent, Aistulphus suos ad regem legatos misit, qui ex persona sua veniam peterent. Deinde quas in pacto prius fœdere promiserat, se nunc modis omnibus professus est, easdem velle reddere Romanæ Ecclesiæ ciuitates & castra. Cui petitioni rex annuens, nuncios suos, vt dictas ciuitates nomine Romani pontificis reciperent, misit. Quibus receptis, clauis illarum Romanæ ad Papiam misit. Subscriptas igitur vrbes, quas Aistulphus à iure Romanæ Ecclesiæ abstulerat, reddidit, scilicet primo Rauennam, Ariminum, Pisaurum, Fanum, Cefenas, Senogalliam, Esium, Forum Popilij, Forumliuij, cum castro, Sacibium, Montemfeltri, Accuagium, Montemlocati, Serram, Castrum sancti Martini, Vrbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, Comaclum, necnon & ciuitatem Narniensem. Rex igitur inclutus Pipinus, atque Romanæ Ecclesiæ defensor, postquam omnia pro quibus tot labores sustinuerat, ad ius Petri restituit, in Franciam regressus est.

Aistulphus autem dum venationi die quadam insisteret, diuino nutu percussus, subito defunctus est. Quo defuncto Desiderius, qui ex Longobardorum principibus ab Aistulpho directus erat in Tusciam, multitudinem suorum congregans se regem Longobardorum constituit. Quod ceteri Longobardorum principes,

A.C. 754

Aistulphus  
fecit  
violat.

Pipinus  
iterum in  
Italiam  
venit.

Ciuitates  
quas Pipi-  
nus Rom.  
Ecclesiæ  
nomine  
recepit.

qui

A.C. 756  
Desiderius  
efficitur  
rex Lon-  
gobardorum  
A.C.  
756.

qui trans Alpes erant audientes, indignati infinitas suorum copias adunantes, contra illum ad dimicandum profecti sunt. Videns ergo Desiderius se non posse retinere, quod ceperat, nisi Romanorum & Francorum fauore vteretur, seu iuuaretur, suos nuncios ad summum pontificem direxit, iureiurando spondens omnem semper se adimpleturum pontificis voluntatem, ac pro Romano populo, & Romana Ecclesia pugnaturum, si illorum fauore, quod ceperat, regnum posset retinere. Tunc prudens pastor nuncios ad Longobardorum principes direxit, rogans & obtestans, vt à ciuili effusione sanguinis abstinerent. Cuius verbis emolliti Longobardi, ad sua quique redierunt. Et sic omnipotens Deus, disposuit, vt sine vlla armorum cœcussione præfatus Desiderius regalē obtineret dignitatem. Qui Deo ita disponente, statim eidem tum mo pontifici ciuitates, quas promiserat, reddidit, videlicet Ferrariam cum suo ducatu, & Fauentiam cum castro Tyberiaci, id est bagna caualum. Demum Stephanus post multa bona opera, quæ fecerat dilatato Ecclesiæ statu quieuit in pace. Ex decreto Stephani papæ sic dicitur 3. q. 11. ca. 1. Neganda est accusatis licentia criminandi, priusquam crimine, quo premuntur se exuerint: quia non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicantur, nisi prius se probauerint innocentes. Hoc tamē gloss. declarat, & in ca. seq. Idem 3. q. 5. accusatores 2. ait. Accusatores & accusationes, quas leges sæculi non admittunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submonemus. Nullus alie nigena, aut accusator eorum fiat aut iudex, vnde & de Loth scriptum est, Ingressus es, vt aduenas, nunquid vt iudices? Nullus accusator nostrorum sit seruus, aut libertus, nulla suspecta aut infamis persona. Idem 3. q. 6. cap. vltra. ait. Omnis accusatio intra provinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi tantum ad Apostolicam sedem fuerit appellatum. Idem 3. q. 4. nullus. Nullus anathematizatorum suscipiatur, scilicet ad accusandum. Idem 2. q. 8. per scripta. Per scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propria voce, si legitima & digna fuerit accusatoris persona, præsentem videlicet eo, quem accu-

Nec fer-  
uus, nec li-  
terus,  
nec infam-  
is episcopus  
accusare  
presumat  
ibid.  
Gen. 19.

a iure ciuili multi accusare prohibentur, vt D. de accusationibus lib. 48. & Cod. de his qui accusare non possunt, lib. 9. videre licet, præcipue autē qui accusare D. eod. hi comprehenduntur. Qui accusare possunt intelligemus, si sciremus, qui non possunt. Itaque prohibentur accusare alij propter sexum, vt mulier, vt pupillus, alij propter sacramentum, vt qui stipendium merent, alij propter magistratum potestatem, in qua agentes sine fraude in ius euocari non possunt, alij propter delictum proprium, vt infames, alij propter turpem quaestum, vt qui duo iudicia aduersus duos reos subscripta habent, nummosue ad accusandum, vel non accusandum acceperint, alij propter conditionem suam, vt libertini contra patronos. Ceterum per suos antecessores quos dicit accusationes & accusatores submouisse, Telesthorum intelligit, qui in epist. decretali, idem & ipsdem verbis statuit, sicut & Iul. in suis decretis cap. 5. tom. 1. Conc.

fare desiderat, quia nullus absens accusare potest, nec ab aliquo accusari.

A.C. 757

Paulus Pont. max. 95. sed. an. 10. men. 1. di. 7.  
A.C. 757. de quo Biblioth. Plat. & alij.

§. IIII.

Ex hac luce Stephano subtracto, Paulus eius germanus frater pontificalem cathedram regendam suscepit, anno domini 755. Sedit autem hic annis 10. mense vno. Hic fuit natura mitissimus, & erga pauperes valde misericors, adeo vt cum paucis sibi familiaribus noctis silentio per domos infirmorum discurreret, illis necessaria ministrando. Hic corpus beate Petronillæ filiæ Petri apostoli Romam transtulit, & in ecclesia Apostolorum sepeliuit. Fuit præterea vir iste orthodoxæ fidei fortissimus defensor. Vnde sapius sui prædecessoris secutus vestigia, nuncios misit cum epistolis admonitoriis & comminatoriis ad Constantinum imperatorem pro restituendis sanctis imaginibus in pristinum statum. Sed Augustus in sua duritia persequens, audire noluit, & in suo errore permanens catholicos inferebatur.

D. Petro-  
nillæ cor-  
pus Ro-  
mā tran-  
slatum.

Hoc papa præsentem, Pipinus rex Fræcorum moritur, in ecclesiâq; sancti Dionysij sepelitur. Cui filius eius, felix victoriarum claritate, Carolus magnus, cum fratre Carolomanno succedit in regno. Nam Franci Pipino defuncto magno principum & prælatorum concilio habito declarant ambos reges, ea scilicet conditione, vt Carolus, qui felicitatis suæ magnitudine dictus est magnus, eam partem regni, quam Pipinus tenuerat, Carolomannus vero illam regni portionem teneret, quam quondam Carolomannus illorum patruus, frater scilicet Pipini antequam nachus fieret, possederat. Mansitque inter illos, scilicet Carolus magnum & Carolomannum fratres: licet cum magna difficultate, talis concordia, adeo, vt quidam eos bello inter se discernere meditati sint. Sed in hoc magis Carolomannus, quam Carolus culparunt, Deo ita disponente, ne in illo catholico regno bella ciuilia orirentur. Post modicum vero tempus Carolomanno ex morbo decedente, Carolus magnus totius regni Franciæ tenuit monarchiam. Et illis diebus quibus Carolus adeptus est regnum, Paulus papa de hac luce migravit.

Obitus Pi-  
pini re-  
gis Fran-  
corum.  
A.C. 768.

Eo defuncto Dodo quidam, dux Nepefinæ ciuitatis, qui magnas diuitias sibi coaceruauerat, & multos tam ex nobilibus, quam ex populo in ciuitate Romana fautores habebat, congregans tum ex ciuitate Nepefina, tum ex aliis ciuitatibus Tusciæ vicinis militum & peditum multitudinem in urbem venit, vbi ex populo quibusdam sibi adhaerentibus suggestione diabolica Constantinum fratrem suum adhuc laicum in papam elegerunt, quem cum armis & tu multu in Ecclesiam Lateranensem introduxerunt. Et accersito Gregorio Preneestino episcopo, illum compulerunt, vt dictum Constantinum in clerico tonfuraret. Qui cum se ab eis arctari vidisset, se ad pedes nefandissimi illius Constantini prostravit, adiurans illum per omnia diuina mysteria: vt à tam impia & nefanda præsumptione cessaret, ne per eum tam inaudita temeritas in

Constantinus ex laico in papam intruditur, vide O-nuph.



A.C.767. Ecclesia Dei inciperet pullulare. Sed cum circumstantes arma illi, nisi hoc faceret minarentur, facta oratione illum clericum ordinavit, & sequenti die diaconus ordinatus ab eodem, postea dominica sequenti cum multitudine armatorum in Ecclesiam beati Petri properans, ab eodem Gregorio Prænestino episcopo presentibus Albanensi & Portuensi episcopis est episcopus ordinatus ac consecratus, & per vnius anni apostolicam tenuit sedem.

Hic pseudopontifex papatum per tyrannidem occupans, ad tantam infantiam prolapsus est, ut etiam ordinationes teneret, & presbyteros octo ordinaret, & diaconos quatuor. Sed & per ipsius anni circulum per diuersa loca episcopos constituit octo. Prædictus vero Gregorius Prænestinus episcopus post paucos dies pessimo languore occupatus, totaliter immobilis factus est, adeo ut nunquam ab ea die, qua illum ordinavit, valeret missam celebrare. Dexteram eius manus aruerat, & sic languens vitam finiuit. Cumque sic Constantinus sedem apostolicam inuafam teneret, vniuersi zelo fidei successi concitato tumultu hunc Constantinum de episcopali sede deponentes, omnes vna mente, vno consensu coram populo Romano, Stephanum quendam natione Siculum virum sanctissimum atque sapientissimum elegerunt anno domini 756.

Stephanus 3. Onuph. pont. max. 96. sed. an. 3. men. 5. di. 27. An. Ch. 768.

S. V.

Deposito igitur, & degradato illo Constantino, qui sibi per tyrannidem usurpauerat papatum, coram ipso Stephano ab omni clero & populo electo, & in ecclesia Lateranensi consecrato, permansit in summo pontificatu ipse Stephanus, & sedit annis 3. mensibus 5. diebus 28. Hic in exordio sue ordinationis congregatis tam ex Italia, quam ex Gallia episcopis, generale Romæ concilium celebravit in Lateranensi Ecclesia. In quo primo sub anathematis vinculo factum est, nullum ad episcopalem dignitatem posse ascendere, nisi per distinctos gradus ad id perueniret. De ipsis vero presbyteris & diaconibus ita in concilio statutum est, ut episcopi, si qui eorum prius presbyteri aut diaconi erant, ad pristinos gradus reciderent. Quod si istorum vita & doctrina à populo probata fuisset, placere, ut more solito facto decreto electionis sue eius confirmationem ab apostolica sede peterent. Presbyteri vero & diaconi à Constantino ordinati simili modo ad pristinum redirent habitum. Cetera vero omnia, quæ Constantinus circa diuinum cultum egerat, omnia irritata sunt præter baptismum & chrisma. In eodem etiam concilio actum est & firmatum, sacras imagines domini Iesu Christi, & beata Mariæ, & aliorum sanctorum ab omnibus debere venerari, & honorari. Consultata est etiam, dâ-

Concilium generale in Lateranensi Ecclesia.

Synodus Rom. sacras imagines re. cipit.

Hæc falsa synodus sub Constantino impio celebrata, est illa, quam in Francofordensi Concilio condemnata scribunt Ado Vien. in Chron. & abbas Vrspergensis, & nonnulli alij. Falluntur enim & vehementer errant, qui ex istis auctorita-

bus colligunt in Concilio Francofordiensi etiam secundam synodum Nicanam pro venerandis imaginibus sub Adriano i. celebratam, damnatam fuisse. Non enim hæc Nicanæ Synodus, sed ista cuius est hoc loco mentio sub Constantino habita, reprobata est, quæ etiam, ut hoc loco docet Bibliothecarius & alij, ex eodem fuit damnata in hoc Concilio Romano. vide Geneb. in Chron. Sand. libe. 7. de visib. mona. & Sur. tomo. 3. Conc.

nata, & anathematizata synodus illa in partibus Græciæ Constantino imperatore hæretico cogente celebrata, quæ decreuerat dictas imagines deponendas. Et post hoc sacrum Concilium Stephanus post multa bona opera in pace quieuit.

Ex concilio Stephani pag. dist. 79. oportebat, sic dicitur. Oportebat, ut hæc sacrosancta domus nostra Romana Ecclesia, iuxta quod à beato Petro, & eius successoribus institutum est, rite ordinaretur, & in apostolatus culmen vnus de cardinalibus, presbyteris aut diaconibus consecraretur.

Idem in c. seq. Nullus vnquam laicorum, aut etiam ex alio ordine præsumat, nisi per distinctos gradus ascendens, diaconus aut presbyter factus fuerit cardinalis, ad sacrum pontificatus ordinem promoveri.

Idem ca. seq. Si quis ex episcopis, vel monachis, vel laicis contra sanctorum canonum & patrum instituta prorumpens in gradum filiorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, id est presbyterorum, diaconorum, & cardinalium ire præsumperit, & hanc apostolicam sedem inuadere quilibet ex supradictis tentauerit, & ad summum pontificatus honorem ascendere voluerit, ipsi & sibi fauentibus fiat perpetuum anathema.

Item Stephanus papa ait 2. q. 1. de manifesta. De manifesta & nota plurimis causa, id est notoria, non sunt querendi testes, ut sanctus Ambrosius in epist. ad Cor. dicit de fornicatore, exponens sententiam apostoli. Iudicis inquam non est sine accusatore damnare, quia dominus Iudam cum fuisset fur, quia non est accusatus, minime abiicit. Cognito autem opere isto, pellendum illum apostolus de cætu fraternitatis censuit. Omnes enim crimen sciebant, nec arguebant. Publice enim noueram suam loco vxoris habebat, in qua re nec testibus opus erat, nec tergiversatione aliqua poterat regi crimen, vnde sathan illum tradidit.

Adrianus pont. max. 97. sed. an. 23. men. 10. di. 17. A.C. 772. de quo Pontif. Plat. Blond. & alij Desiderij Longobardorum regis improbitas.

S. VI.

Stephano eunti ad patres, successit in honore summi pontificatus Adrianus, qui de nobilissimis Romanorum pontificibus traxit originem, anno domini 769. Et sedit annis 23. mensibus 10. diebus 17. Hic fuit animo valde constans, fidei catholicae ac plebis sibi à Deo commissa defensor acerrimus, pauperum indigentium diligentissimam curam gerens.

Vix autem duo menses à sua ordinatione elapsi fuerant, cum rex ille iniquus Longobardorum, Fauentiam urbem, quæ ad ius Ecclesiæ pertine-

In apostolatus culmine nemo nisi ex cardinalibus promoveri, Deus dicit. p. 1. Anf. lib. 6. cap. 25.

Ordinem iudicialium nisi non requirit. Iuo Car. li. 4. de iur. id refert ex eod. Ambros. in ca. 5. ep. 1. ad Cor. Ioan. 11.

A.C. 772. Pontifex Desiderij à perfidia reuocare nititur.

Desiderij improbitas.

Adrianus pietas & mansuetudo.

bat abstulit. Deinde Comaculum cum toto hexarchatu Raucennæ, in suam transtulit potestatem. Postmodum ipsam ciuitatem Raucennam vndique infestans, prædia ac casalia auferens, nihil vnde in dicta ciuitate homines viuere ac sustentari possent, dimisit, vnde coactus archiepiscopus ciuitatis, qui Leo vocabatur, super his malis nuncios Romam ad Adrianum direxit. Quo audito, sicut verus Christi ouium pastor ex corde compatiens statim suos nuncios ad eundem regem Desiderium direxit, rogans & humiliter obsecrans, ut ciuitates & castra, quæ ipse à iure beati Petri abstulerat, redderet. Ad quæ rex ille proteruus rescripsit, quod nisi prius ipse summus pontifex ad ipsum personaliter accederet, & secum super his colloquium haberet, minime eas redderet ciuitates. Affectabat enim dolosissimus rex pontificis aduentum, ut scilicet Carolomani filios, qui vna cum matre post patris decessum relicta Gallia ad se venerant, in reges inungeret, cupiens in regno Francorum seminare discordias, & ipsum sanctum pontificem caritate & dilectione Caroli magni regis Francorum separare, ut hoc factum facilius ipsam Romanam ciuitatem cum tota Italia subiugaret suo dominio. Sed nulla arte ad hoc sapientissimum pontificem adducere potuit.

Videns ergo rex Desiderius, quod nullo modo posset summum pontificem, ut ad se veniret, inclinare: ita magna successus, missa militum copiosa multitudine occupauit Senogalliam, Esium, & Montemfeltri, Vrbinum & Eugubinum. In quærum expugnatione ciuitatum multi gladio perierunt. Deinde generali congregato exercitu, versus urbem Romam iter aggreditur, atque in ipso itinere Otriculum castrum, & Bleram urbem expugnauit. Quo comperto, summus presul suis filiis ex corde compatiens, abbatem Sabinensem virum utique sanctissimum cum decem ex senioribus suis monachis ad regem eundem misit. Qui ad illum accedentes, ac ante eius pedes prouoluit, ex parte Dei omnipotentis, & eiusdem summi presulis deprecati sunt cum lachrymis ut à tantis respiceret malis, & præfatas, quas beato Petro abstulerat ciuitates, restitueret. Sed nequaquam eius ferreum pectus, & durissimam mentem emollire potuerunt: vnde sine effectu ad summum pontificem sunt reuersi.

Cumque secundo & tertio idem pontifex suos nuncios ad illum pro hoc negotio direxisset, nihilque proficeret, necessitate compulsus ad Carolum magnum, inclinum regem Francorum solennes nuncios misit, obsecrans, ut sicut patris memorie pater eius Pipinus quondam fecerat, sic & ipse Romana Ecclesia contra Longobardorum tyrannidem subueniret. Desiderius autem, cum nulla ratione posset pontificem inducere ad se venire, ut antefatos Carolomanni filios inungeret, egressus à suo palatio cum magno & copioso exercitu, sine pontificis scitu versus Romam aggressus est iter, secum ducens prædictos pueros vna cum matre. Cuius aduentum cum appropinquasse cognosceret presul, primo ciuitatem Romanam optime muniuit: deinde anathematis scripsit epistolam, monens illum, & adiurans per omnia diuina mysteria, ut nullo modo fines Romanorum ingrederetur. Cuique

Desiderij rex Longobardorum terrent anathemate.

Alpes diuinitus Carolo magno patebat.

Carolus magnus ingreditur Italiam cum exercitu, & Desiderium superat.

Cum igitur iam per sex menses Papiam obsedisset, Desiderio visitandi apostolorum limina relicto exercitu, Romam profectus est. Cum autem sabbato sancto vrbis appropinquasset, ob apostolorum reuerentiam, & aliorum sanctorum, qui Romæ requiescunt, ex equo descendens, per vnum miliare pedes cum multa deuotione ingressus est. Et cum ad gradus Ecclesiæ beati Petri venisset, omnes gradus dictæ Ecclesiæ sicut ascendebat cum multis lachrymis deosculans,

ad

A.C. 774. ad Adrianum papam, qui illum cum clero in atrio dicta ecclesie expectabat, peruenit. A quo cum multa solemnitate receptus ambo pariter ecclesiam intrauerunt. Cum autem aliquot diebus Romae resedisset, uisitatis apostolorum liminibus, & aliorum sanctorum, ad exercitum reuersus est.

Ticinum seu Papiam a Carolo magno capitur. A.C. 774. Decimo demum mense cum Franci foris vrbem vehementer vrgerent, intus vero fames & pestilentia grassarentur, ciuitas capitur, & Desiderius cum vxore & filiis comprehenditur. Qui Caroli magni regis ordinatione in Galliam deportantur. Sicque regnum Longobardorum in Italia terminatum est, post annos ducentos quatuor, ex quo in Italia regnare coeperunt. Agisulphus (aliis Aldegisius) autem Desiderij filius, qui Veronae tunc erat, audiens patrem captum, de caetero desperans Caroli genibus posse resistere in Italia, cum paucis familiaribus suis Constantinopolim ad Graecos confugit. Denique omnia Italia subiugata Carolus Romam rediit. Ibi que omnia, quae Longobardorum reges, siue ab ecclesia seu a Romanorum iure abstulerant, restituit in integrum, adiunctis ducatu Spoletano & Beneuetano.

Quomodo ius eligendi Romae Pontificis sit Carolo magno collatum Iuo Carolo not. id refert. lib. 8. de elect. Pontif.

Summus autem pontifex conuocato centum quinquaginta episcoporum concilio pro tantorum recompensatione laborum, consentiente vniuersa synodo, Carolo magno ius eligendi pontificem, & ordinandi apostolicam sedem, dignitatem etiam patriciatum tribuit, vt infra patet. De Adriano isto papa sic habetur dist. 6. ca. Adrianus, ex historia ecclesiastica. Adrianus papa Romam venire Carolum regem ad defendendas res Ecclesiae postulauit. Carolus vero Romam veniens Papiam obsedit, ibique relicto exercitu in sancta resurrectione ab Adriano papa Romae honorifice susceptus est. Post sanctam vero resurrectionem reuersus Papiam cepit Desiderium regem. Deinde Romam reuersus constituit ibi synodum cum Adriano papa, in patriarchio Lateranensi in ecclesia sancti Saluatoris. Quae synodus celebrata est a centum quinquaginta episcopis religiosis & abbatibus. Adrianus autem papa cum vniuersa synodo tradiderunt Carolo ius & potestatem eligendi pontificem, & apostolicam sedem, dignitatemque patriciatum ei concesserunt. Insuper archiepiscopos, & episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit. Et vt nisi a rege laudetur & inuestiatur episcopus, a nemine conferretur. Et quicumque contra hoc decretum fecerit, anathematis vinculo innodauit, & nisi resipisceret, bona eius publicari praecipit.

Sub isto Adriano papa Felicianae haereseos condemnatur, & in praesentia Adriani papae ab ipso

a Blandus hanc concessionem a Leone 3. factam fuisse proditum ait, his verbis. Tradunt multi & hi maxime, qui omnium fuerunt ultimi scriptores, concessisse Leonem Carolo ius Pontificum Romanorum episcoporumque per orbem eligendorum. Sed cum nec Bibliothecarius, nec Alcuinus, nec etiam Sicardus, id habeant, adduci non possunt, vt credam modestissimum imperatorem voluisse tantum onus etiam oblatum accipere. Constantinus Stephanus, qui Leoni successit a clero Romano fuisse creatum.

Felice auctore abdicatur. Haec haereseos assererat Felice filium Dei in diuina natura verum Deum esse, in natura vero humana nuncupatum. Item in diuina natura eum esse filium Dei, in humana vero adoptiuum, vnam personam Dei & hominis diuidens in duas personas, scilicet veri filij, & adoptiuum. Hic etiam ad reprimendam rabiem haereticorum, imagines Dei & sanctorum excrementum, nimis elaborauit, & libros aduersus eos edidit, multis scripturarum autoritatibus roboratos, & eorum errores infirmantes, fidemque rectam solidauit.

Adrianus papa 25. q. 1. generali sic ait. Generali decreto cenemus, & constituimus, vt execranda anathema sit, & velut prauaricator fidei catholicae semper apud Deum reus existat, quicumque regum, seu episcoporum, vel potentum deinceps Romanorum pontificum decretorum censuram, in quo qua crediderit, vel permiserit violandam. Idem 6. q. 1. ex merito, ait. Ex merito plebis nonnunquam episcopi deprauantur, id est, prauum instituunt, quatenus procliuus cadant, qui sequuntur. Capite languescunt, caetera corporis membra inficiuntur, deteriorisque fiunt, qui vitam moralesque bonorum corrumpunt, iis qui substantias aliorum praediaque diripiunt. Caueat itaque vnusquisque, ne aut linguam aut aures habeat prurientes, id est, ne ipse alij detraxat, aut alij detractes audiat. Sedes (inquit propheta) aduersus fratrem tuum loquebaris detrahendo, & aduersus filium matris tuae ponebas scandalum &c. Parcant singuli detractioni lingua, custodiantque sermones suos, vt sciatis quia cum ceteri, qui de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officium singulorum sit dilectissimi, non solum oculis castos seruare, sed lingua. Nec quid in domo cuiusquam agatur, alia domus vnquam per eos nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbae, nec cuiquam machinentur dolos & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur infidijs.

Idem 5. q. 6. omnis. Omnis, qui alijs falsa inuoluitur, puniatur, & pro falsitate ferat infamiam, &c. seq. Qui caluniam illatam non probat, poenam debet incurere, qua si probasset, reus vique substineret. Idem 5. q. 6. delatori. Delatori, id est falso accusatori, lingua capuletur, aut conuictio caput amputetur. Delatores autem sunt, qui ex inuidia alios produnt, scilicet falso accusando. Et vt dicit gl. docet, quid iudex debet in huiusmodi facere, non quod Ecclesia occidat vel mutilat.

Idem 5. q. 1. c. 1. Qui in alterius infamiam pu-

b Cum in Graecia maxime hoc saeculo Iconomachorum haereseos ferueret, nonnulli etiam in occidente huic errori patrocinari sunt visi, inter quos homuncio quidam ad Carolum magnum de imaginibus tollendis scripsit, quem librum haeretici sub nomine Caroli magni nobis vendunt, cum tamen nihil minus hic liber sapiat quam Caroli magni vere Catholici & optimi principis animum: hunc tamen libellum quicumque tandem eius auctor sit, doctissimus pontifex & vere Catholicus pontifex Adrianus confutauit, quem etiam Sur. tom. 3. Concil. edidit, cuius hoc loco a D. Anto. fit mentio. Vide Sur. in pref. illius operis Adriani, & in histor. c. Legibus duod. Tabul. capitale erat carmen in alterius

Anathema sit, qui censuram Romanorum pontificum violat, Deuffe. dit part. 1. 34.

Puniatur qui alius falsa inuoluitur. Anst. lib. 3. ca. 2.

De libro Eli Philii. Carolo magno falso adscripto.

A.C. 789. alterius infamiam scribere, vt in 4. Inf. & in 4. de rep. aradidit M. T. & post eum D. Aug. in 2. de ciu. ca. 9. Vnde postea iure civili multa constituta sunt aduersus eos, qui famulos libros conderent, vt qua habentur li. 4. Inst. t. de iniurijs §. iniuria. & D. eodem lex Cornelia, si quis librum. & Cod. de famosis libellis. l. si quis inquit famosum libellum, siue in publico, siue in quocunque loco ignarus repererit, aut corrumpat priusquam alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Si vero non statim easdem chartulas vel corruperit, vel igni consumpserit, sed vim eorum manifestauerit, sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti capitali sententia subiugandum.

blice scripturam, aut verba contumeliosa confixerit, & repertus scripta non probauerit, flagelletur. Et qui eam prius inuenit, rumpat, si non vult auctoris facti causam incurere.

Idem 5. q. 3. in criminalibus. In criminalibus causis nec accusator aliquem, nisi per se accusatus vel potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur. glos. ponit aliquas exceptiones. Idem 6. q. 1. c. 2. Omnes infames dicimus esse, a quos leges saeculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt prouehi. Indignum est enim, vt illos eos accusent, qui esse non possunt, quod ipsi sunt, quoniam sicut maiores a minoribus non iudicantur, ita nec criminari possunt. Post Adrianum creatus est Leo, qui imperium dedit Carolo. Sed de his dicitur in titu. sequenti.

a Multis nominibus aliquis iure civili infamis est & dicitur. D. de his qui notantur infamia, & de publicis iudicij. l. infamia. & Cod. ex quibus causis infamia irrogetur.

De S. Bonifacio Moguntino Archiepiscopo, cuius vitam ab auctore Anonymo scriptam sed fide digno, Sur. 3. tomo habet. scripserunt de multis alijs, quos notat Tuttemius in Catal. & Vuicellus in Hagiologio. Vide Mol. in Marty.

§. VII.

Temporibus praedictorum pontificum claruit Bonifacius archiepiscopus Moguntinus, qui missus ad praedicandum Germaniam a Grego. 2. Teutonicos sua doctrina & operibus sanctis conuertit ad Christum, demum martyrio coronatus migravit ad Christum. Reperitur quaedam epistola eius, vnde comprehenditur sanctitas eius, & zelus animarum.

Et dist. 40. c. si papa ex digestis Bonifacii martyris, sic dicitur. Si papa suae & fraternae salutis, negligens deprehenditur, inutilis & remissus in operibus suis, & insuper a bono taciturnus, quod magis officit sibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit, primo mancipio gehennae cum ipso plagis multis in aeternum vapulaturus, huius culpas isthuc redarguere praesumat mortalium nullus, quia cunctos ipse iudicaturus, a nemine est iu-

Damnatur Apostolicus suae & fraternae salutis negligens. Deuffe. dit li. 1. c. 13. vide nouum decretum.

dicandus, nisi deprehendatur a fide deuius. Pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum, ex illius incolunitate animaduertit propensius pendere.

Idem Bonifacius scribens Zachariae papae sic ait, 11. q. 3. antecessor. Antecessor praedecessoris vestri venerandae memoriae Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad praedicandum verbum Dei Germanicis gentibus misit, sacramento me astrinxit, vt canonicis & iustis episcopis, & presbyteris in verbo, facto, & consensu ad stipulationem & adiutor fierem. hoc autem cum diuina gratia implere studui. Falsos autem sacerdotes, hypocritas & seductores populorum, vel corrigere ad viam salutis, vel declinare, & abstinere ab eorum communione. Quod ex parte seruare non potui. Sed & spiritualiter impleui sacramentum, quia in consensum, & in consilium eorum non venit anima mea. Corporaliter autem [omnino] ab eis abstinere non potui. Dum enim venissem ad principem Francorum, cogente Ecclesiarum necessitate, non tales ibi reperi, quales volui: sed tamen in sancta communione [corporis Christi] cum illis non communicavi. Et intelligitur hoc capitulum de haereticis & schismaticis, & excommunicatis quo ad vitandum eos, quod patet ex ca. seq. vbi Zacharias respondet ipsi Bonifacio.

Idem Bonifacius consuluit Zachariam papam, vt cum esset iam senex & debilis, posset in ipsa Ecclesia Moguntina, vbi erat archiepiscopus, constituere alium idoneum loco sui. Cui Zacharias respondet, quod nimis esset reprehensibile, vt ipso viuente alius substituatur. Sed ex gratia singulari propter suam sanctitatem, ei concedit, vt possit assumere coadiutorem ad ministerium, ordinando eum episcopum, quem decedens possit constituere successorem, quod de iure nulli conceditur episcopo, & praelato 7. q. 1. petisti.

Idem regi Anglorum scribens sic ait, dist. 36. si gens. Si gens Anglorum, sicut per istas prouincias diuulgatum est, & nobis in Francia, & in Italia impropertur, & ab ipsis paganis in impropertum nobis obicitur, spretis legalibus conubijs adulterando & luxuriando ad instar Sodomiticae gentis foedam vitam duxerit, de tali comixtione meretricum existimandum est degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine omnes fore procreandos, & ad extremum vniuersam plebem ad deteriora & ignobiliora vergentem, & nouissime nec in bello saeculari fortem, nec in fide stabilem, nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam, sicut alijs gentis Hispaniae & Prouinciae, & Burgundionum populis contigit, quae sic a Deo recedentes fornicatae sunt, donec iudex talium criminum vltimas poenas per ignorantes leges Dei, id est per Saracenos venire & saeuire permisit.

Sed & Helinandus, vt refert Vinc. spec. hist. lib. 24. sic ait de isto Bonifacio. Hic Bonifacius natione Anglus huiusmodi epistolam scripsit Ethobaldo regi Anglorum. Domino charissimo Ethobaldo Bonifacius archiepiscopus legatus regem, ex Germanicus Romanae Ecclesiae, perpetuam in Christo caritatis salutem. Audiuimus, quod electus mosynis

Bonifacius se non communicaturum cum excommunicatis a pseudoeppiscopis iurauit. Bonifacius in epistola est apud Sur. & MS.

Zacharias eodem die Bonifacio, vt possit eligere coadiutorem, ibid. ep. 6.

Epistola S. Bonifacii ad Ethobaldum Anglorum regem, ex Vinc. lib. 23. ca. 177.

A.C. 796. **A** mosynis intentus furta & rapinam prohibes, & pacem diligis, & pauperum & viduarum defensor es, & inde Deo gratias agimus. Quod vero legitimum matrimonium spernis, si pro castitate faceres, laudabile esset, sed quia in luxuria & adulterio, & cum sanctimonialibus volutaris, vituperabile est. Quapropter, fili carissime, penitere, & memorare quam turpe sit, tu qui in domino Dei dominaris, ad iniuriam eius sis libidinis feruus. Audiimus preterea, quod optimates omnes gentis Merciorum, exemplo tuo legitimas uxores deserant, & adulteras & sanctimoniales constuprent: quod quam sit ab honestate peregrinum, doceat vos alienae gentis institutio. Nam in antiqua Saxonia, ubi nulla est Christi cognitio, si virgo in paterna domo, vel maritata sub coniuge fuerit adulterata, manu propria strangulatam cremant, & super fossam sepulturae corruptorem suspendunt, aut cingulo tenus vestibus abscessis flagellant eam castae matronae, & cullis pungunt, & de villa in villam missa occurrunt nouae flagellantes, donec interimant. Vainidi quoque (quod est foedissimum genus hominum) hunc habent morem, ut marito mortuo mulier se in rogum cremari pariter arsuram praecipit. Si ergo gentes Deum ignorantes zelum castimoniam habent, quid tibi conuenit, fili carissime, qui Christianus es, & rex? Parce ergo animae tuae, parce & multitudini populi, tuo pereuntis exemplo, de quorum animabus redditurus es rationem. Recogita caelo, quam terribilem vindictam Deus in anteriores reges exercuerit eius culpa, cuius te arguimus socios & confocios. Nam Celredum praedecessorem tuum stupratorem sanctimonialium, ecclesiasticorum privilegiorum fractorem, splendide cum suis militibus epulantem spiritus arripuit malignus, & sine confessione & viatico cum diabolo fermocinanti, & legem Dei detestanti animam extorsit. Hofredum quoque regem Deiorum, & Berniciorum earumdem culparum reum, ita effranem egit, ut regnum & iuuenilem aratem contemptibili morte amitteret. Obtestatur igitur, & obsecramus te, ut recorderis, quam fugitiua sit vita praesens, & delectatio spurcae carnis: per quam aeterni cruciatus emuntur, & quam ignominiosum sit, ut breuis vitae mala exempla in perpetuum posteris relinquantur.

Mulieres castitate prodentes quaecerbe in Germania punirentur.

Reges Angliae libidinis feruientes male peitentur.

S. Lullus colit 16. de quo com. 5. sui.

S. Bonifacius colit die 5. Jun.

**E**x his inquit Vincentius ubi supra perpendi potest, & beati viri prudentia, & libertas spiritus peccata regum & principum publice arguendi, per quam cum praesentis vitae sanctimonia meruit ad coronam & gloriam martyrii feliciter peruenire. Cui successit sanctus Lullus, de quo versus:

*Aniſtes Lullus, quo non est ſanctior vllus,  
Pollens diuina tribuente Deo medicina:  
Occurrit morbis, ut totus predicat orbis.*

Præfatus autem Bonifacius cum sociis suis in Phrygia pro fide Christi fuit ab inimicis fidei martyrizatus, & sepultus in Thuringia in monasterio, quod ipse fundauerat.

*Leo 3. Pont. max. 98. ſed. an. 20. men. 5. di. 18.  
An. Ch. 796. de quo Plat. Biblioth. & libri Pontificales MS.*

§. VIII.

**D**efuncto Adriano, in sede Petri collocatus est Leo, natione Romanus, anno domini 793. Fuit autem tertius huius nominis Leo. Qui sedit annis viginti, & mensibus tribus, vigi utique castus, loquela facundus, animo constans, pauperibus largus, animarum zelator feruentissimus, vitiorum tenerissimus obiurgator, & rerum ecclesiasticarum defensor & conseruator. Hic septimo anno pontificatus sui, scilicet anno domini 801. cum solennitatem litaniarum per Romam cum clero deuote ageret, quidam Paschalis nomine cum quibusdam filiis diaboli sibi adherentibus, congregata multitudine armatorum Papam subito capiunt, atque sacro exitum habitu ad terram proiciunt, ac illi crudeliter linguam excidunt, & oculos eruunt, multisque illatis vulneribus in suo sanguine voluntatum relinquunt. Sed diuinitus & lingua ei, & oculi restituti sunt. Qui a fidelibus ad Ecclesiam beati Petri deductus est. Et videntes omnes, & audientes mirabilia, quae Christus in vicario suo operatus est, glorificabant Deum dicentes. Benedictus Deus, qui facit mirabilia magna solus.

Audiens autem dux Spoletanae ciuitatis, quae in summum pontificem maligni homines perpetrarant, cum multitudine armatorum venit ad urbem, & accipiens beatum pontificem secum Spoletum abduxit. Vbi cum aliquot diebus mansisset, assumpta honesta comitiua clericorum, ad Carolum magnum regem Francorum profectus est. Quem aduenientem cum hymnis & canticis honorabiliter & reuerenter rex suscepit. Et videns mirabilia, quae in eo Deus operatus est, profusus lachrymis Deum glorificauit, hi autem, qui tam immane scelus sacrilegij in eum commiserant, audientes pontificem ad regem Francorum accessisse, non sunt ausi illum sequi, sed multa falso confingentes crimina, per suos nuncios regi transfuderunt. Quibus, ut decebat minime fidem adhibens, ipsum summum praesulem multis nobilibus Francorum associatum, ad sedem suam Romam remisit, à quibus tanquam Apostolicus susceptus in sede sua collocatus est.

**C**um autem diebus paucis quieuisset pontifex, ut se de impostis sibi criminibus coram rege & optimatibus, omnique Romano populo purgaret, omnes Italiae episcopos congregauit, atque coram ipso rege, cunctisque residentibus in Ecclesia beati Petri venerabilis pontifex amplectens quatuor euangelia in ambonem ascendit, atque iureiurando omnibus audientibus dixit. Quia de ipsis falsis criminibus, de quibus aliqui iniqui me infamauerunt, scientiam non habeo, nec talia me egisse cognosco. Carolus autem causa coniurationis contra Leonem papam examinata, reos damnatos aliquos morte, alios exilio. Vnde de seipso Leo inquit ut habetur 2. q. 5. auditum. Auditum est fratres carissimi, qualiter in me mali homines falsa crimina confixerunt. Quamobrem ego Leo pontifex sanctae Romanae Ecclesiae, purifico me in conspectu

Pontifici oculi & lingua diuinitus restituntur. Biblioth. Blond. & alij.

Psal. 71.

Carolus magnus restituit Leonem papam in sedem sua.

**A**.C. 796. **A** spectu vestro coram Deo & angelis eius, quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi obiciunt, nec perpetravi, nec perpetrare iussi. Hoc autem faciens non legem praescribo ceteris, quo id facere cogantur. Haec ibi. Qualiter autem Leo papa coronauit Carolum ipsius corona imperij dicitur in titulo sequenti.

*a Si septimo saeculo, ut haeretici garrunt, Ecclesia Romana errorum foueam collapsa est, necesse profecto est, eam hoc saeculo insigni aliqua clade & calamitate fuisse oppressam. Nam de his, qui sectas introuerunt, dicit de D. Petri in 2. Epist. cap. 2. eos sibi celere perditionem superinducere. eorum perditionem non dormi arctantem abest autem ut hoc octavo saeculo & Ecclesia Romana collapsa sit, ut eius dignitas & praesentia maxime fuerit, ut iniquis ante a saeculis illustrata. Nam si opes & potentiam inspicimus, Italia penè vniuersa fuit eius Dominio: postulatque restituta, si eius auctoritatem ex iustitia rationemque consideremus, eam potentissimi, maximique Reges, & sine controuersia optime, Pipinus & Carolus Magnus singulari reuerentia honoreque coluerunt. Si uero auctoritatem hanc hanc ecclesia hoc saeculo Pontificis, vna totius mundi lumina Graecum 2. Zachariam & Hadrianum et alios Graecae Linguaeque, ut ex ipsorum & vterumque monumentis constat doluisse. Si vna sancti spiritus deinde emus, quotquot de eis sermone suum in fide, religione, liberalitatem, mansuetudinem, & ceteras virtutes praedicant. Adde etiam eorum vitam longitudo: nullo enim saeculo pontifices, qui ita diu vixerint reperies. Adde etiam eorum felicitatem: nam de hostibus suis Logobardis & Graecis imperatoribus, per suos quasi aduersarios & licentes Francorum reges triumphauerunt. Adde etiam eorum gloriam: Neomnum auctoritate ad nobilissimam illustrissimam familiam clarissimamque regum, sine eade & eruoque translata est, & imperium occidentale, quod ad nostra usque tempora aliquam illius veteris Romani imperij formam & speciem retinet est constitutum. Denique Germania illa maxime pars, qua nostra saeculo a fidei catholica, Saxonia videlicet & Turingia S. Bonifacii praedicatoribus fidei Romanae ecclesiae est annexa. Quare cum Paul. 2. Tim. 3. dicit de omnibus haereticis, ultra non proficiant, inspicere in eum eorum manifestam esse si stud D. Pauli dictum, tunc volumus, Romanam fidem, quae hoc saeculo in partibus Septentrionalibus profecit, non fuisse ulla errore vel haerese septimo contaminatum, constantissime credendum est.*

**A** rem numerum: anno quinquies mil. 912. Huius anno primo Grimoaldus Leodij ante altare sancti Lamberti orans, ut refert Vinc. post Sieber. à Mangario (alias Ranigario) satellite Rabbodi ducis Phrysonum perimitur, & Theodoaldus filius Drogonis, ab auctore suo Pipino maior domus statuitur.

Philippicus autem imperator praefatus, ut refert Vincen. post Hug. spe. hist. lib. 24. cum esset haereticus Cyrum Constantinopolitanum episcopum exilio relegauit, & posuit in eadem sede quemdam sui sensus pseudomonachum nomine Ioannem. Ipse etiam Philippicus Romae Constantino Papa litteras praui dogmatis destinauit. Quas vir sanctus cum consilio Romani populi respuit, & praecipit, ne eius nomen in chartis poneretur [aut percussura solidorum recipere, aut nomen eius ad Misfarum solemnitas recitaretur]. Et dum imperasset Philippicus vno anno & dimidio, insurrexit contra eum Anastasius, qui illum oculis priuauit, & ab imperiali dignitate deponens eius sibi vendicauit imperium.

Philippicus imperio deicitur.

**A**nastasius Artemius imp. 33. imp. an. 1. m. 3. A.C. 715. de quo Diac. lib. 20. Zon. & alij.

§. I.

**A**nastasius igitur, qui & Artemius est dictus, postquam à Philippico sibi usurpauit imperium duobus annis imperauit. Caecepit autem imperare anno domini. 715. Mundi verò quater mil. 678. Sed secundum aliam computationem anno quinquies mil. 914. Hic itaque cum esset catholicus, litteras Constantino Papa per Scolasticum patritium hexarchum Italiae destinauit, quibus se fauorem catholicae fidei & sexti concilij praedicatorum esse declarauit. Denique classim in Alexandriam contra Saracenos direxit. Cuius exercitus ad aliud versus consilium, ab itinere medio Constantinopolitanam urbem ingressus, Theodosium vitum orthodoxum inquitens imperatorem elegit, & coactum imperiali solio collocauit. Qui Theodosius urbem Nicenam graui praedio superauit secundum Vinc. post Hug. ubi supra.

Vinc. post Sieber & Hug. cap. 139. & 144.

Eo tempore floruit sanctus Albinus Andegauensis episcopus. Hic veneticae regionis Oceanae Britannici confinis in digena, non extinguis parentibus oriundus à iuuentute sua tanto fidei seruire flagrauit, ut parentes sponte pro Christo relinqueret, & velut hostes animae carnales affectus effugeret ut totum animum in ecclesiae patrie plantaret. Moxque in Obiallacensi monasterio humiliter se maioribus subdidit, ut iam in iuuenili tyrocinio exemplum senectutis ceteris esset. Denique cum adhuc puerulus in abbatis sui obsequio per pagum ambularet, applicuit ad quemdam locum, ubi rante detonuit violentia tempestatis, tantumque pluuialis imber se effudit, ut ipsam domum in qua erat, nec sua tecta defenderent. Cuique praemagnitudine pluuiae case pro campo starent madefactis omnibus, qui in eodem loco

Philippicus 32. in oriente imperator imp. an. 2. m. 9. d. 7. A.C. 712. de quo Diac. lib. 20. Zon. Bed. & alij.

Cap. II.



**P**HILIPPICVS igitur, qui & Bardane postquam sibi usurpauit imperium occiso Iustiniano & filio eius, regnauit annis. 2. Caecepit autem regnare anno domini. 713. Mundi vero quater mil. le. 676. secundum vnam computationem se eundem verò aliam, quae ponit multo maio-

**F** puerulus in abbatis sui obsequio per pagum ambularet, applicuit ad quemdam locum, ubi rante detonuit violentia tempestatis, tantumque pluuialis imber se effudit, ut ipsam domum in qua erat, nec sua tecta defenderent. Cuique praemagnitudine pluuiae case pro campo starent madefactis omnibus, qui in eodem loco

A.C. 712.

erant detenti hospilio solum beatum Albinum tunc imber tangere expavit, quia ibi flammâ fidei sentit ne iniuriam faceret se gutta detorsit. Cum autem esset annorum trigintaquinque monasterij rector & pius pastor eligitur, ad vitia rescanda sollicitus, & ad inferenda bona cœlestia circumspectus. Sicq; in abbatię officio per viginti quinque annos congregationem sibi commissam feliciter gubernavit.

Creat. episcopi An deguēti

Deinde Andegavis pastore nudatis ab omni populo (licet humiliter renitens) ad pontificatum est vocatus. Qui honorem debiti sacerdotij consecutus, se misericordem in elemosynis pauperum, in defensione civium, in visitatione languentium, in redemptione captivorum præbuit. Hic adolescentem defunctum audiens à parentibus deplorari occurrentem, ut mortuum vivum erigeret, se in oratione prosternit, & incumbens diutius oravit. Et dum palleceret iacens sacerdos in pulvere, animæ vivacitas rubescebat in corpore: donec pulsato cælo, patefacto tartaro iuuenis reuocaretur à funere sacerdos à præce. Item quemdam eorum signo crucis illuminavit.

Itē cum ad civitatem Veneticam ipse vir apostolicus accessisset, vno ex obsequentibus adolescentulo, quem pro morum qualitate peccatarius diligebat, in loco defuncto atque sepulto post annum eius corpusculum inde sublatum psallendo ad propria reuocabat. Tunc remorante eo causa utilitatis voluerunt servitē prius corpus mouere, quam sacerdos occurrere: sed tanto pondere sit grauatum ut ante potuisset gigantea membra pensare, quod puerile corpus sufferte, donec antistes veniens solueret oratione, quod illi conglobati non poterant mouere.

Cum autem in ciuitate Andegava turris portę cohærens damnata esset carcer effecta, prætereunte beato Albino fiebat insolentia de vocibus inclusorum. Tunc ad iudicem peccator accedit, rogans, ut eos pietatis causa de custodia relaxaretur. Quod cum ille aure surda disiceret, mox pontifex ad Deū se fida petitione conuertens, tam familiares voces ingessit: ut in loco, quo sanctus Albinus orationem effudit miræ magnitudinis faxeus quadrus exiliens, portę aditum faceret cathenatis, quia ante eius præcem soliditatem suam lapis seruare non potuit. Hinc egressi quasi de sepulchro viuentes, in basilica beati Maurilij Domino Albino gratias referentes, se ad eius vestigia prosternerunt, eo quod suspectos de funere re dire fecerat ad salutem.

Super quandam etiam demoniacam signū crucis faciens, ab ea dæmonem effugavit. [De nique ad cumulum cœlestis gratiæ conquirendum, incestarum nuptiarum copulationis iura condemnans B. Ioannis irreprehensibilis imitator quanta sustinuerit nullus digne poterit explicare] Siquidem martyr dei effici cupiebat, si non defuisset dextera percussoris. Hic demum sanctus virtutum floribus adornatus annis viginti, & mensibus sex pontificali apicem gubernans, & octogesimum ætatis annum feliciter explens Cal. Martij migravit ad dominum.

Theodosius Adramytenus Pop. Rom. imp. 34. imp. m. 7. d. 6. A.C. 716. de quo Diac. Zon. & alij Vinc. lib. 23. cap. 14.

§. II.

Theodosius exinde Anastasium de imperio deponens, cumque presbyterum ordinās, imperavit anno vno. Cœpit autem imperare anno Domini 716. secundum Vinc. post Sigebertum vbi supra. Qui cum fuisset iners & idiota, & publicorum negotiorum exactor, vi compulsus est ab exercitu imperium assumere.

Eo tempore Ratholdus alias Rothboldus vel Radboldus dux Phrysonum prædicatione Vulfriani episcopi ad hoc adductus est, ut baptizari peteret. Et cum vnum pedem in lauacro intinxisset, alterum pedem retrahens interrogavit, vbinam plures maiorum suorum essent in paradiso, an in inferno. Et audiens plures esse in inferno intinctum pedem retrahens fatius est (inquit) ut plures, quam pauciores se quæret. Et ita iudificatus est à dæmone promittente ei, quod die tertia abhinc incomparabilia bona ei daret, sed ipsa die tertia subita & æterna morte periit.

Hic Vulfrianus ut refert Vinc. ex gestis eius spe. hist. lib. 24. Senonensis episcopus ex territorio Vastenensi fuit, Cuius pater Vulfbertus in aula regis Dagoberti militauit. Hic Vulfrianus in visu admonitus est, ut gēti Phrysonum verbum Dei prædicaret quod ut faceret, iuxta tunc ad monasterium Fontanellam, cuius pater erat Albertus Rothomagensis postea episcopus, de quo monasterio cooperatores secū ad prædicandam assumpserunt. Qui dum Phrysiam nauigaret, & essent in medio mari, quod adiacet regioni Morinorum adfuit hora, quam missam cantaret, sanctus Vulfrianus nati matris immobilis positus anchoris, denique dum ventum esset ad locum, quo minister offerre patenam debebat præfati sancto præfati manu extensa eam expectabat. Sed dum minister eā abluere vellet in mare cecidit, prostratusque pedibus sancti veniam precabatur. Qui mitens eum ad locum, vnde ceciderat hoc effecit ut patena ab imo maris reuēta manui ministri cohæret.

Post hæc filius Radboldi ducis à beato baptizatus Vulfriano in albis positus expavit. Mos autem erat apud Phrysones, ut quæconque fors contingeret, dæmonibus offerretur immolandum. Ad huiusmodi electus est sorte puer quidam: Quo nomine. Quæ cū sanctus vir expetisset, respondit dux. Si tuus Christus hunc de morte cripuerit, sit tuus. Appensus autem est in patibulo. Orante autem sancto Vulfriano dirupta sunt vincula, quæ guttur eius stringebant, & illasus cõruit in terram. Qui tentus à sancto surrexit incolamis. et baptizatus postea tempore congruo presbyter ordinatus est. Post hæc Ratholdus um (vt supra dictum est) deberet baptizari, & in magna

Phrysonum dux est... tunc quæ... reuocatur... lonas in... vna... Vulfriani... apud Senon... ex quo Vinc. cap. 14.

S. Vulfrianos... in manu... car.

A.C. 717.

gna dubitatione esset, verum hoc agere deberet, misit ab beato Vulfriano gentis episcopum consulens, an deberet baptizari. Cui respondit. Quomodo mihi crederet, qui sancto fratri nostro non credit? Ego (inquit) vidi eum hac nocte catena ignea ligatum, vnde constat eum iam æternam damnationem subiisse. Cum que iret ad domum principis nunciatus ei iam illum esse mortuum, & statim remeavit ad sua.

Quomodo Raoldus iste fuerit deceptus à diabolo prædictus. Quo narrabat dicens. Quia apparuisse ei diabolus in angelum transformatus, caput habens operum diademate aureo cum gemmis, & veste auro tecta. In quem cum Radboldus intenderet, dixit ille angelus sed malus. Vitorem fortissime, quis ita te seduxit, vt à culta deorum velis recedere? Noli hoc facere, sed mane in iis, quæ didicisti, & venies ad domos aureas, quas tibi æternaliter in proximo sum daturus. Erat ergo accessit Vulfriani doctorem Christianorum, & ab eo quæret, quænam sit illa mansio eterne claritatis quam tibi pollicetur. Quam cum tibi moltrare nequiverit, vtriusque partis mitrantur legati, & ego ero dux itineris & demonstrabo illis domum auream, & mansionem pulcherrimam, quam tibi promitto. Euigilans Radboldus narrauit omnia sancto Vulfriano. Qui dixit ei, illudorem diabolus sibi velle illudere. Respondit Radboldus se velle fieri Christianum si illa pulchra mansio non monstraretur ei à Deo suo.

Mittitur ergo statim quidam Phryo ex parte ducis, & quidam diaconus ex parte sancti Vulfriani, qui cum paululum ab oppido processissent obuium habuerant quemdam itineris comitem qui dixit eis. Properate cito. Nam monstrabo vobis pulcherrimam mansionem Radboldo duci preparatam. Illi ergo pergentes per viam latissimam, & loca ignota, viderunt quamdam viam diuersorum generibus marmorum polito opere decoratam. Videruntque à longe domum quasi auream, & per uenerunt ad plateam, quæ ante domum illam erat quasi auto & gemmis strata. Intrantēque domum viderunt esse miræ pulchritudinis, & incredibilis splendoris, & in ea thronum miræ magnitudinis. Tunc ductor itineris ait illis. Hæc est mansio preparata Radboldo duci.

Ad hæc diaconus obstupescens ait. Si à Deo facta sunt ista perpetuo maneant, si à diabolo cito disperant. Et cum se signaret signo sanctæ crucis ductor ille transit in diabolus, & domus aurea in lutum. Remansitque diaconus, & Phryo in medio locorum palustrium qui plena erant longissimis virgultis inultis. Triduoque immensi laboris conficientes iter, reuersi sunt ad oppidum, & ducem mortuum inuenerunt. Narraueruntque sancto Vulfriano quod viderunt. Phryo autem baptizatus sequutus est beatum Vulfrianium ad monasterium. Fuitque sanctus Vulfrianus apud Phrysones per annos quinque. Et postea reuersus ad Fontanellam, monachalem assumpsit habitum ordinato episcopo in vrbe Senonica.

Signo crucis diaconi præfati... tunc quæ...

A Theodosius ab imperio deiicitur. Diac. lib. 20. & Vinc. c. 144.

A.C. 718.

§. III.

ADVERSUS autem Theodosium imperatorem præfactum, secundum Vinc. vbi supra post Hugo. insurrexit Leo nomine, vir potentissimus, quem quidem ab imperiali vertice deposuit, sed indemnatum abire permisit. Ipse verò clericus factus residuum vitæ transegit in pace. Cœpit autem Leo imperare anno domini 718. Mundi verò quater millesimo 781. sed secundum aliam computationem anno quinquies millesimo primo. Et imperavit annis 24. anno autē huius Leonis secundo, Constantinopolitani instantia orandi, & constantia præliandi fortiter resistunt Saracenis. Saraceni autem fame frigore, bello, pestilentia, sine numero pereunt.

Fertur autem eos, vt scribit Vinc. vbi supra miraculose hoc modo periisse. Apud Constantinopolim in monasterio sanctæ Dei genitricis iuxta palatium in mari prope sanctam Sophiā erat imago beatæ Mariæ quæ tenebat in brachio infantem Iesum, quam depinxit in tabula (vt dicitur) sanctus Lucas, cum adhuc viueret sancta Maria. Hæc autem imago vocatur *imago glæ*, id est, deductrix, quia duobus cœcis apparuit sancta Maria, & de duxit eos ad suam ecclesiam, & illuminavit eos, cum ista imagine faciunt processionem omni die Martis per totam ciuitatem. Cum ergo (vt supra dictum est) obsessa esset ciuitas & ciues ieiunarent, & orarent simul, & pugnarent, quidam cuius admonuit asserti illam imaginem, & ab omnibus orationem ad illam fieri hoc modo: Sancta Dei genitrix, quæ toties nos liberaisti, libera nos modo de inimicis filij tui. Et si vis vt imaginem tuam non mergamus in mare, merge illos. Et cum hæc dixisset, ille secretē imaginem tenuit sub vndis, & statim procella surrexit, & omnes naues Saracenorum aut merfit, aut stregit.

Eo tempore, vt scribit Helinandus in Britannia cuidam eremite monstrata est quædam mirabilis visio per angelum de sancto Ioseph nobili illo decurione, qui corpus domini deposuit de Cruce. Et de Catino illo seu paropside, in qua Dominus cœnauit, & intinxit bucellā, quam Iudæ dedit: Anno autem eiusdem Leonis secundo inquit Sigebertus.

Hæc ex Sigeb. habet Vinc. lib. 23. ca. 147. vñstoriā autem profecto admirabilem precibus Dei genitricis Mariæ à Deo receptam fuisse scribit Diac. lib. 21. & Blon. lib. 10. Decad. 1. & Nacl. gov. 25. supplicationum, quæ quotidie fieri solebant meminerunt. Nec vero est incredibile imaginem B. Virginis à D. Luca depictam (cuius Simon Metaph. in vita D. Luc. Theod. lecto in Collect. lib. 1. & Niceph. lib. 14. hist. ca. 2. & 51. ca. 14. mentionem faciunt) huius supplicationibus gestatā fuisse, cum Theodosius imperator imaginem venerationi intemus fuerit. & Leo non dum sacris imaginibus bellum indidisset, vt ex Diac. & Zonara factū licet perspicere. Secunda pars hist. ant. LL 2 Con

de Saracenis admirabilis victoria Dia. aeda in lib. de cōpor.

Imago beatæ Mariæ à D. Luca depicta.

Ioseph ab Arimathia Eremite nobili illo decurione, qui corpus domini deposuit de Cruce. Et de Catino illo seu paropside, in qua Dominus cœnauit, & intinxit bucellā, quam Iudæ dedit: Anno autem eiusdem Leonis secundo inquit Sigebertus. Ioan. 19. Marc. 16. Ioan. 13.



A.C. 717

Constantinus eiusdem imperatoris filius dum baptizatur à Patriarcha Germano, cacans in sancto lauacro, magnum dat praesagium, quod futurus esset ecclesiae Dei in scandalum yr fuit. Anno Leonis tertio Saraceni ab obsidione Constantinopolis confusi desistunt, ipsi cum nauibus suis partim marino igne consumptis, partim demersis, partim grandinis tempestate vastatis, vt refert Vinc. spe. hist. Et ex tanta copia nauium vix quinque relictis, potentia Dei cunctis innotuit populis, iuxta ciuitatem verò trecenta millia hominum pestilentia perierunt. Haumar persequens Christianos multos eorum Christi martyres fecit.

Saraceni ex Aphrica duce Habdirama alias Abidiramo in Hispaniam transfretant, eamque sibi vendicant. Et ita regnum Visigothorum & Sueuorum est destructum, & redactum sub Saracenis, annis plus minus. 346. euolutis ex quo à Scythia expulsi sunt ab Hunnis ex quo verò cedentibus Vandalis & deuictis Sueuis regnare cœperunt in Hispaniis annis circiter 256. euolutis, Regnum vero tertie partis Hispaniarum, quod dicitur Gallicienium, quod nec tunc Visigothi, nec postea Saraceni potuerunt subicere adhuc viget incolunt, & Christi protegente fide manet inexpugnabile.

Post beatum Vulfannum ecclesiae Senonensis praefuit Guericus vir sanctitate & doctrina praefulgidus multisque miraculis gloriosus. Cui successit sanctus Ebbo alius Obbo eiusdem Guericus nepos. Hic cum parentibus olim orbarus esset, ei que castrum Tornodorum hereditario iure competeret ad Senones latenter fugit. Ibi que in monasterio sancti Petri sub imperio abbatis diu Christo militauit. Cuius loci postmodum abbas factus, & exinde in episcopum promotus, tam signis effuluit, quam meritis.

Anno autem quarto Leonis Liuthprandus rex Longobardorum, valde deuotus sancto Augustino, audiens quod Saraceni depopulata Sardinia illa etiam loca fecissent, vbi ossa beati Augustini ob vastationem Barbarorum ab Hippone, vbi presularus fuerat Augustinus & primo sepultus, translata fuerant, & recondita legatos illuc scilicet in Sardiniam misit, & dato auro multo reliquias illas inde asportari fecit. Quibus reliquiis rex Longobardorum praefatus occurrit per spacium multum & visis miraculis ad declarandum sancti meritum deuote adorauit. Veniens autem ad quandam villam in Tordonensi diocesi sita cum corpus inde leuare voluissent, corpus illud ita stetit immobile, vt nulla vis, nulla posset illud ars humana mouere. Quod videns rex, votum vouit, quod si beatus confessor corpus suum inde tolli permitteret, & Papiam transfret, villam illam cum omnibus appendiciis suis concederet seruitentibus, ecclesiae beati Augustini perpetuo possidendam. Votum autem factum, corpus sancti illius in aethiabili facilitate sustollitur, & Ticinum vsque transfertur, & in basilica beati Petri, quae dicitur caelum aureum à rege illo constructa, collo-

atur. Anno quinto huius Leonis multum laborauit ipse Leo, vt papa Gregorius, occideretur, sed frustratus est à desiderio suo defendentibus Papam Italiam & Longobardiam. In Campania fumentum comburitur, & herdecum & legumina quasi pluuia de caelo ceciderunt.

Anno Leonis sexto Carolus Martellus Saxonum debellat. Et Rigobertus episcopus Remensis à Carolo dicto, suo in baptisinate filio ab episcopatu deponitur, pro eo quod illi contra Ragnifredum eunti, vrberem Remensem pre timore Ragnifredi aperire noluit. Eucherius quoque Aurelianensis episcopus, pro simili causa episcopatu priuatus, & exulatus in monasterio sancti Trudonis in sanctitate est consummatus. Anno Leonis septimo quidam Iudaeus maleficus promittens Gizitheo quadraginta annis principaturum suadet, vt in toto regno suo, Dei & sanctorum imagines deponi edicat. Qui spe diu regnandi seductus, edictum proponit, ipse tamen subito obiit. Postquam euclid principatur Saracenis annis viginti. Anno Leonis octauo Leo ipse à quodam Belfoth (alias Bese) refugia fidei seductus contra imagines Christi & sanctorum eius bellum indicit, easque deponi & incendi vbique edicit. Super qua à Gregorio papa arguitur vt patet in praefate.

Anno Leonis nono, mortuo Childerico, Theodoricus à Carolo Martello subrogatur in regno. Regnavitque annis 17. Sub hoc tempore secundum Vinc. spe. hist. lib. 24. ca. 149. idem Carolus bellicosissimus princeps armis subiugat Saxones deuincensque Lanfridum (alias Leufredum) Alemannorum ducem, Alemanniam sibi effecit vectigalem Sueuos quoque & Baiarios debellat. Et Eudonem ducem Aquitaniae bello victum fugat, & Aquitaniam grauitur denastat. Eudo vero dux videns se Carolo inferiorem, per omnia contra eum Saracenos inuitat ab Hispania. a Eudo quoque Carolo reconciliatus, castra Saracenorum irrupit, & reliquias eorum contriuit, nec

Confuse admodum librariorum incuria hoc bellum Saracenicum hic exponitur. Illud igitur ex Paul. Aemil. lib. ordine sic digere aum putauimus: Eudo Aquitaniae dux suis viribus diffusus ad extremam spem desendit, Saracenosque inextertam ad huc Francorum armis gentem ex Hispania excit. bi in Aquitaniam ad vberiores sedes magna pars cum coniugibus ac liberis descendit ductu regis Abderramae, ad quadraginta mortalium milia velut explorata victoria. Aduersus tantum terrorem bellum non demisit animum Franci, Martellus nihil trepide temere egit, sed forti animo summoque consilio omnia admittens, primum omnium delatum tota Francia habuit. Misit etiam ad Aquitaniam Eudo, qui admonerent, quantum in se ac suos ac numen sceleris confiterentur: his motus Eudo & quod quos barbaros Aquitaniam vindices sperabat, hostes experiebatur, claudens inum sedes cum Franco icit, sicut que dat communi saluti se non desuturum. Iam barbari Pafconiam emensi Eugolij, ne suum, Santonum, Piflonique fines, omni clade belli euasabant, Turones ciuitatem nobilissimam, diuque ad artini opimo fauo nobilem

401

A.C. 712

nobilem petebant, & quod trans J'ger in Aquitania tunc contributam. Martelli conatus et ipsam Franciam inuicem ab avaritia ferroque barbarorum praestare, & in Aquitania Eudonis ducatu regere. Transmissi igitur Ligeri, ante vrberem Turones castra posuit, nec ante inde mouit, quam qua ei cum Eudone fieri conseruaret, parata essent, exploratum habuit. Tunc paulo propius hostem iam in propinquo omnia euasantem castra posuit, copiam pugnae facturus. Nec Abderrama rex ulterius trahere tempus poterat, comme in iibus iam deficientibus tanta multitudo, & omnibus circa euasatis, signa patentes in campos efferuntur sequuntur pedites equisque noua hominum facies, Francus primum omnium castra incendit. Instruit deinde aciem, equitibus Martellus praefuit, pedites Childebrandus Martini filius regabat. Peditatus omnis in frontem instructus, sed frequentibus introitus ordinibus, ab his pugna ingentibus animis cepit. Pedes hostium & ipse egregii in ius pugnant, media deinde eorum acies sensim pedem consilio referebat, cornibus stantibus, si inferentibus se in vacuum desertumque locum Franciarum pere aciem possent. Simul equitatus Saracenus acornibus se effudit, nec desuit Martellus suos cohortatus. Dextrum cornu ipse promouet, sinistra egregius ducibus tradito, promoueri que pariter iussit. Nec vix Franci equitatus Saracenos ferebat, sed refugiebat, si insequentem hostem ludificando dissipare ordines turmasque posset, vbi vero temeritati nihil committi videt, redeundo in pugnam circummotu adoque tempus terebat, & mobilitate quidem equorum ante que regendi eos barbari praestabant, cui superior virtute haud dubie Francus esset. Cum in hanc aciem intenti omnino essent ad castra repente Eudo cum expeditis aduolans prius pend ea cepit, quam aduentus eius ab hoste agnosceretur, Mox caedes promissae virorum seminarumque fieri cepta & ad capitorum castrorum, caedisque clamorem sublatum, fortuna iusto bello dimicantium mutata est. Nam Franci veluti recentes diuinaque ope adiuti clamorem renouant, impetum velut torrentis facit gradu hostem mouent, & Eudo edita in castris ingenti caede à tergo pugnantem adortur. Fuga haud dubia fieri, equorum pernicites pauci saluti fuit, pedum strages maior, ad trecenta septuaginta quinque milia Barbarorum cecidere, Francorum mille quingenti desiderati.

Carolus Eudonem multo post idē Eudo rebellat, sed Carolus in Aquitania Valconia rebellat, & debellat, cuius principatu & bria vincit. Cum filiis quoque eius Vuaisero (alias Gaifero) & Hualdo dimicat eosque deuincit, & totam Aquitaniam sibi subdit, Lugdunum quoque & alias ciuitates capit. Burgundiam subiicit. Cum igitur multitudo hostium, & assiduitas bellorum incumberet, res ecclesiasticas, i. decimas militibus suis concessit habendas. Pro qua re anima ipsius post modum in supplicium inferni à sancto Eucherio Aurelianensi episcopo, visa est detineri.

Anno Leonis decimo Constantinopolitani pro depositione imaginum tumultuantur, & aliqui etiam propter hoc martyrio coronantur. Anno eiusdem 11. quia Gregorius papa eum incorrigibilem vidit, Romam, & Italiam & Hesperiam totam ab eius iure discedere facit

& vectigalia interdicit. Anno eiusdem 12. sanctus Germanus Leoni imperatori pro impietate sua aduersus, à sede episcopali est deiectus. Anno eiusdem 13. Saraceni cum omnibus familiis suis, quasi in Gallias habitaturi Garunnam transeunt, omnia deuastant, ecclesias Dei cremant. Quibus Carolus Martellus Dei auxilio fretus occurrit, & ex eis 375. millia cum rege suo Habdirama (alias Abidiramo) peremit, & mille quingentos ex suis amittit. Anno Leonis 15. Constantinus filius eiusdem Irenae filiam Caiani regis Auarorum vxorem ducit. Quae baptizata fidem rectam viro apostatante tenuit.

Non multo post Theodoricus rex francorum moritur, vt refert Vinc. vbi supra ex chron. Post quem regnat Childericus annis 9. vir inutilis & remissus, nihil de tota potentia regni possidens propter regis nomen. Rex Saraceno cum suis inuadit arelatem, vastatque prouinciam. Cui Carolus Martellus occurrens auenionem capit Narbonam obsidet, Magalonenem & Nemausum deuictis Saracenis destruit, & obsides de dictis ciuitatibus in Franciam ducit. Denique Carolus Martellus victoriosissimus princeps, pacato & dilatato regno francorum obiit. Corpusque eius sepultum est in ecclesia sancti Dionisij extra Parisios. In cuius sepulchro post aliquot annos non corpus, sed ingens serpens inuētus est. Franci diu Narbonam obsessam à gothis recipiunt, peremptis Saracenis, & Vuaisero, qui eos ducebat, fugato, facta tamen pactione cum Franci, vt illic gothi viuerent moribus & legibus patriis.

Constantinus Copronymus. 34. po. Rom. imper. imp. an. 35. m. 2. d. 27 de quo Diac. Zona. Suid. Blon. & alij. A.C. 741.

§. IIII.

ANNO 24. imperij sui Leo de hoc saeculo eripitur, cui successit filius eius Constantinus. Cœpit autem imperare anno domini 742. Mundi vero quinquies millesimo 941. & imperauit annis 35. Hic Constantinus imperij patris & impietatis pariter successor, vt notat Vinc. vbi supra post Hugo, legum à patribus traditarum profecutor fuit, omni vitæ suæ tempore magicis artibus, & maleficiis & etiam cruentis sacrificijs, & luxuriis semper operam dedit, & multi clerici & monachi & religiosi laici sub ipso pro recta periclitati sunt fide. Habebat etiam sibi consentientem in omnibus (propter amorem principatus terreni) memoratum Anastasium Constantnopolitans falis nominis patriarcham. Vnde diuinitus indignatio venit in ciues eiusdem vrbs, admonens impium imperatorem, vt se cohiberet ab infania, qua flagrabat. Sed ille, vt quondam Pharaonem in mendatus permanfit. Venit, quippe pestilens morbus incipiens à Sicilia & Calabria Secunda pars hist. Ant. I. L. 3 bria

A.C. 716

Vinc. cap. 150.

Childericus rex coru 32. A. C. 742.

Caroli Martelli mors.

Constantinus Hereticus qualis Vinc. cap. 151. Diac. l. 27.

Trā Natio 5 Augusti ni.

De Rigoberto suo. 1. collitur. 1. annat.

Leonis chorographi tres ludat & magi.

Caroli Martelli res praedicta res galit.

Pugna Martelli coru 30. Saracenos.

A.C. 741. bria vsque in regiam urbem, & cita eam deusta...

Anno Constantini imperatoris tertio cinis de celo cecidit secundum Sigebertum. Anno eiusdem quarto Petrus Damascenus episcopus...

In dicto autem monasterio in ecclesia sanctæ Dei genitricis collocauerunt, ubi extunc Domino cooperante diuersorum signorum virtutibus claruit.

Anno Constantini imperatoris quinto Ga rolo mannus frater Pipini regis diuino timore compunctus post aliquot annos principatus sui Romam pergens...

Anno 7. Constantini in Calabria & Sicilia pestis & mortalitas fuit hominum nimia. Et in vestibus hominum, & in velis ecclesiarum apparent cruciculæ quasi oleo designatæ.

agni creatus est rex franciæ. Et de ordinatione Zachariæ papæ inungitur ipse Pipinus in regem ab archiepiscopo Moguntino Bonifacio...

Anno 10. Constantini imperatoris terræ motus terribilis factus est, quo vrbes aliæ quidem ex toto aliæ ex parte subuersæ sunt...

Anno 13. Constantini imperatoris Carolo mannus frater Pipini monachus factus, qui in francia iuerat ad Pipinum in fauorem regis Longobardorum Viennæ moritur.

Anno imperij sui 14. Constantinus synodum episcoporum, 330. Constantinopoli congregat in qua edicto promulgato de imaginibus Dei & sanctorum eius deponendis...

Et Pipinus rex in Italiam reuersus, Aistulphum regem Longobardorum, qui rupto federe pacis, Romam obsederat, Papiæ inclusum & denictum quas abstulerat ecclesiæ terras, & iura reddere coegit.

Anno Constantini 15. caput Ioannis Baptiste

Miracula D. Magdalene ex v. c. 152

741.

sup. 52.

53.

Terræ motus mirabilis Diac. 122. & ex Sigeb. ca. 156.

A.C. 754. in Aquitaniam diuina voluntate allatum est sub rege Pipino, & honorificè susceptum, & postea in eisdem finibus ecclesiæ nobili constructa...

Anno Constantini imperatoris 21. Turci è Caspijs portis erumpentes Armeniam infestant. In quorum patria cum antiquo tempore pestilentia fuisset...

Anno Constantini. 22. gelu magnum fit à Kalendis Octobris vsque ad Februarium. Hinc pelagus Ponti secundum Sigebertum vsque ad centum milliaris præ glaciæ rigore fuit in lapidis duritiem versum...

Anno 23. prædicti imperatoris, Crodoganus episcopus corpora martyrum Gorgonij Naboris, & Nazarij à Roma ad Galliam transfudit, & in diuersis ecclesijs locauit. Anno 26. Constantinus imperator contra Bulgaros nauali prælio pugnaturus...

Anno Constantini 27. Constantinus, qui ex laico vsurpauerat papatum factus clericus depositus est & priuatus oculis. Et Stephanus creatus est vrbs episcopus cui successit Hadrianus papa, anno imperij Constantini. 31. ut dictum est supra, qui Carolum magnum vocauit in Italiam ad defendendam ecclesiæ de manibus Longobardorum, quod & fecit. Deum Constantinus imperator plaga pessimi incendij diuinitus percussus, & clamans adhuc viuus, Igni sum inextinguibili traditus, moritur.

Leo 4. pop. Rom. imp. 37. imp. an. 5. A.C. 775. de quo Diac. li. 23. Zon. lib. 3. & alij.

§. V.

COEPIIT autem imperium Leo filius eius anno domini 777. à mundi verò initio quater millesimo. 740. secundum autem

aliam computationem quinquies millesimo 976. & imperauit annis. Huius anno primo quibusdam rebellionem in Italia meditantibus, Italiam reperit rex potens Carolus, urbem Forum Iulij capis, & ducem eius Iroliandum (aliàs Rorgandum) rebellionis incentorem decollari præcepit. Captæque Taruuisio vrbe, cæteris maiestate sui nominis timorem incussit. Eodem anno Vuithichindus dux Saxonum in Northmanniam fugit, Saxones baptizati paciscuntur, vt ingenuitatem suam & omnia sua perdant, si vnquam à fidelitate Christi, & sua recedant.

Anno iij. Carolus Albiam fluium transgreditur, ibiq; in eius gratiâ Bardogaueses & Norduitæ baptizantur. Anno 5. Madyamiras multos vtriusque sexus martyres fecit. Carolus rex orationis causa Romam vadit ibique filij eius vnguntur in reges, Pipinus super Italiam, & Ludouicus super Aquitaniam.

Leo imperator cum insaniret cupiditate circa præciosos lapides, transiens per quamdam ecclesiæ, & videns quamdam coronam eius lapidibus præciosis exornatam, eam auferri præcepit. Cumque illam aliquibus diebus gestasset in capite, exierunt carbunculi in modum coronæ de capite eius, & captus à febre mortuus est.

Circa illa tempora postquam Italico bello Carolus magnus finem imposuit, vt narrat Ioannes de colum. immediatè Saxoniciu secutum est, quo nullū neq; prolixius neq; atrocius neque Francorum populo laboriosius susceptum est. Nam Saxones eo tempore sicut omnes nationes tunc Germaniam incolentes, dæmoniorum cultibus dediti erant, religionique Christianæ contrarij, vnde nec diuina, nec humana iura transgredi arbitrabantur indignum. Susceptum hoc bellum magna vtriusque animositate, maiori tamen Saxonum, quam francorum damno, per continuos triginta tres annos, quod est difficile creditu, durauit. Frequenter superati supplices se regi dederunt. Imperata facturos polliciti sunt. Qui imperabantur, sine dilatione dederunt frequenter obsides. Et aliquando ita domiti & emoliti sunt vt etiam cultum dæmonum dimittere, & Christianæ religioni se velle tradere promitterent. Sed sicut ad hæc facienda aliquoties fuerunt proni, sic ad illa eadem peruertenda semper fuere præcipites. Regis tamen Caroli magnanimitas, & perpetua constantia tamen nulla eorum mutabilitate vinci potuit, vel ab iis, quæ agere cœperat, fatigari. Nam nunquam ipsos huiusmodi aliquid perpetrantes impunè ferre est passus, quando ipse per se, aut per comites suos misso exercitu illorum perfidiam vlcisceretur, & dignam ab eis penam exigeret. Vltimum vero ea conditione finitum est bellum, vt abiecto dæmonum cultu, & patriis ceremoniis...

bellum Caroli magni contra Saxones, de quo Acmyl. lib. 2. non. li. 1. dec. 2. Na. gen. 29.

Caroli magni constantia.

Decapite a Ioannis baptiz.

Turci Armenia infestant. Diac. 16.

Gelu inauditum ac prodigiosum. ibid.

Imperatoris clades idem.

Radamoris Constantii alidem.

A.C. 775.

Resa Caro lo magno in Italia & Hispania gesta. Acmyl. lib. 2. non. lib. 1. dec. 2.

Leonis imperatoris mors horrida. Dia. ibi. & alij.

bellum Caroli magni contra Saxones, de quo Acmyl. lib. 2. non. li. 1. dec. 2. Na. gen. 29.

Saxonia perfidia.

Caroli magni constantia.

404 A. C. 774. niis relicta, sacra Christiana religionis recipere, & licet hoc bellum per multum temporis spacium traheretur, ipse tamen non amplius cum hoste, quam bis in acie conflixit. Sed his duobus praeliis adeo profligati sunt Saxones ut ulterius regem, neque provocare, neque venienti resistere, nisi aliqua loci muniti defensione audent. Plures tamen eo bello, tam ex nobilitate Francorum, quam Saxonum & viribus & summis honoribus apud suos fuerunt functi, tandem finitum est.

Bandes Caroli magni. Durante autem hoc bello, tanra ex diversis partibus terrarum contra Francos bella exhorta sunt, & solertia prudentis regis administrata, ut merito intuentibus in dubium venire possit, utrum ne laborum patientiam potius felicitatem mirari conveniat. Nam rex omnium, qui sua aetate dominabantur, & prudentia erat maximus, & animi magnitudine praestantissimus. Nihil enim in iis, quae vel suscipienda erant, vel exequenda, aut prope laborum detestantur, aut propter periculum exhorruit.

Bellum Hispanicum contra Sarracenos. Cum enim assidue & penè continuo bello certaretur secum Saxonibus dispositis per congrua consensum loca praesidiis Hispaniam maximo apparatu aggreditur, saltuque Pyrenaei montis superato, omnibus quae adierat oppidis atque castellis in dedicationem acceptis, salvo & incolumi exercitu regressus, praeter quod in ipso Pyrenaei iugo, Vasconum perfidiam parumper in redeundo contigit experiri. Nam cum agmine longo ut loci & angustiarum sinus permittit, potius iter exercitus, Vascones in summo montis vertice positi, extremam impedimentorum partem, & eos, qui nonnulli erant, agminis, & subsidio praecedentes tuebantur, desuper incursantes in subiectam vallem deiciunt. Consertoque cum eis praelio, usque ad unum omnes interficiunt, ac direptis impedimentis noctis beneficio, quae iam instabat proceci summa cum celeritate regis robur exercitus, qui praecesserat, timentes, fugiunt, & in diversa disperguntur. Adiuuabat maxime in hoc facto Vascones armorum leuitas, & loci in quo praelium gerebatur, situs, propter quod per omnia Francos Vasconibus reddidit impares. In quo praelio multi ex Francorum nobilibus corruerunt. Inter quos & Rolandus miles audacissimus, Britannici lilitis praefectus, & Anselmus palatii comes, & Cagibardus regia mensae praepositus fuerunt.

Clades Francorum in Pyrenaeis montibus. Domuit praeterea Britones, qui ad occidentem in extrema Galliae parte super littus Oceani maris habitabant. Sabaticum seu Baioticum deinde bellum repente ortum, sed celeri sine completum est, quod superbia simul & vaecordia Thassallionis ducis excitavit. Qui hortatu uxoris, quae filia Desiderij erat, a patris exiliu per maritum vlcisci putabat, iuncto cum Hunnis, id est, Vngaris foedere, qui Bavatis sunt ab oriente contigui, non solum imperata non faceret, sed bello provocare tentabat. Cuius contumaciam (quia nimia videbatur) animositas regis ferre non potuit. Quare copiis undique contractis, priusquam provinciam intaret, animum ducis per legatos statuit experiri. Qui

Bellum Baioticum. Bellum ad uertus Auaros, quos Bavarios esse dicit Aem. A benignitatem animi regis considerans, supplicem se regi dedit, obides, qui imperabantur tribuit. Inter quos filium suum Theodonem dedit. Sicque bellum, quod quasi maximum formidabatur, celerimum finem sortitum est. Maximum vero omnium, quae gessit praeter Saxonum, fuit quod bello Bauarico successit quod contra Hunnos, qui Vngariam incolunt fuit, quod ille animosus, quam caetera, & longè maiori apparatu administravit. Sed ipse in hoc bello per se vnam tantum expeditionem fecit, caeteras filio suo Pipino, ac praefectis provinciarum perficiendas commisit. Quod cum ab iis fuisset administratum, octavo tamen anno finitum est. Quot praelia in eo gesta quantum sanguinis effusum est, testatur vacua omni habitatore Pannonia. Tota in hoc bello Hunnorum nobilitas perit, tota gloria decidit, omnes illorum thesauri direpti sunt. Neque enim vllum bellum contra Francos exitum humana potest memoria recordari, quo illi magis diriti opibus fuerint, quippe cum usque ad hunc tempus pauperes viderentur. Tot enim spolia, tot auri & argenti pondera Franci Hunnis iuste abstulerunt, quot Hunni retroactis temporibus aliis nationibus iniuste eripuerunt. Et (quod maius his est) incumentum hoc bellum Francis fuit. Duo enim tantum ex proceribus Francorum in hoc bello perierunt, Henricus scilicet dux Foriulij, & Geroldus Bauariae praefectus. Pugnavit etiam contra Sclavos, qui Saxoni bus auxiliantes rebellaverunt. Quos ille vna tantum expeditione, quam per se gessit, ita domuit, ut ulterius imperata facere non recusarent. Domuit praeterea Northmannos & Bohemos. Northmanni primò piraticam exercentes, deinde maiori classe Galliae atque Germaniae littora tunc primò inceperant devastare, de quibus scilicet Northmannis plenius dicitur inferius.

Constantinus. 7. cum matre Irene 38. pop. Rom. imp. imper. ann. 10. m. 2. d. 2. A. C. 780. Diac. 10. 2. 3. Iona. Blo. & alij. §. VI.

LEONE adhuc iuvene defuncto sine prole Irene mater sua cum altero filio suo Constantino nomine imperat. Coeperunt autem his, scilicet mater cum filio imperare anno domini 782. Mundi vero quater millesimo 745. secundum aliam computationem quinque millesimo 976. Et imperavit annis. 10. Horum imperio anno primo, quidam Constantinopoli fodiens, invenit monumentum sub terra antiquissimum, in quo corpus mortuum reperit, super cuius pectus lamina aenea erat, in qua literis Graecis ita scriptum reperit. Christus nascetur de virgine Maria, & in eum credo. Sub Constantini & Irenes imperio, si ollum iterum me videbis.

Anno

A. C. 780. Anno sexto inter Francos & Auaros bellum ortum. Anno sequenti Desiderij filius Adelfus, qui capto patre ad Graecos confugerat, Graecorum magnis fultus auxiliis, in Italiam venit, aut ad repetendum regnum, a quo fuerat expulsus, aut cum Francis bello concidendum. Qui statim a ducibus Gallorum exceptus bello est, & penè cuncti sui praelio, aut capci, aut occisi sunt.

Ipse vero post paucos dies, cum fugeret & captus & interfectus est. Anno autem Constantini & Irenes decimo, imperio Constantinus matrem Irene privavit imperio, solulque deiecit matre imperat annis septem. Cuius imperij anno primo a Bulgaribus graui praelio victus multis suorum amissis fugatur. In quo praelio fere omnes thesauros imperij amisit. Et idem Constantinus imperator multos principum suorum suspectos habens oculis privavit.

Idem anno Pipinus Caroli magni filius ex concubina, gibbo deformis, a quibusdam Francorum primoribus promissione illectus, contra patrem coniuravit. Ue qua coniuratio ne conuictus patre mandata tonsuratur in monachum, habituque suscepto religionis, usque ad vitam finem Domino militavit. Complices vero eiusdem coniurationis, alij exilio relegantur, quidam etiam licet pauci gladio perimuntur. Hoc tempore moritur Hadrianus papa, & succedit Leo, ut patet supra. Anno septimo Constantini Irene imperatrix, dolens nimis, quod filius sibi amoverat imperandi potestatem, furore femineo repleta, multis in hoc facto adhaerentibus, primo Constantinum filium suu cepit, deinde illi in carcere recluso crudeliter oculos eruit, & sic sola imperavit. Cuius imperij anno primo sol ita obscuratus est, ut in mari etiam naues errarent. Dicebaturque publice, quod propter crudelitatem quam mater exercuerat in Constantinum, sol lumen a terris subtraxerit. Imperavit autem ista Irene sola annis quatuor.

Circa illud tempus Carolus rex Francorum patriam Auarorum terra marique impetit, eisque in sola fuga spem euadendi reliquit. Demum cum bellum esset inter Francos & Auaros, sanguis de caelo in terram profluxit. Thassillio dux Baiariae contra Carolum regem, reus maiestatis, adiudicatur. Unde a Carolo attonsus cum filio eius Theodone in monasterio legatur. Tuellim etiam princeps Auarorum se, & patriam suam Carolo dedit, & Baptismi gratiam percepit. Henricus dux foroiulianorum expoliato in Pannonia Auarorum Principe Iringo inestimabilem thesaurum eius misit Carolo regi. Carolo vero rex, Christianam religionem sanctè & pie colens, ut ait Sigebertus ecclesias Dei omnibus modis honorabat, & ornabat sacris vasis & vestibus, edicens, ut ne ianitoribus quidem liceret communi habitu in ecclesia ministrare. Extruxit autem Aquiligrani ecclesiam plurimae pulchritudinis. Ad cuius aedificationem a Roma & Raenna columnas & marmora deuchi fecit. Ipse etiam Carolus rex honestati ecclesiae omnino intentus, legendi & psallendi disciplinam correxit. Per-

Bellum ad uertus Auaros, quos Bavarios esse dicit Aem. Coniuratio contra Carolum magni Aemij.

Bellum ad uertus Auaros, quos Bavarios esse dicit Aem. Bellum ad uertus Auaros, quos Bavarios esse dicit Aem. Bellum ad uertus Auaros, quos Bavarios esse dicit Aem. Bellum ad uertus Auaros, quos Bavarios esse dicit Aem.

Anno

A. C. 780. pendens etenim iterum Gallos à Romanis in cantando discrepare, Merenses vero sola naturae leuitate paululum quid dissonare, per cantores rursus ab Adriano papa directos dissonantiam cantus correxit.

Circa pauperes etiam sollicitus non solum in regno suo verum etiam in Aegypto, Syria, & Africa liberalitate elemosinarum Christianis pauperibus solariabatur. Transmarinarum regum ob hoc amicitias expetens, maxime ut Christianis sub eis degentibus esset reueatio. Coniuratio autem valida, cum facta esset ab Austrasiis contra Carolum regem, auctore Harderico, ea detecta multi aut membris truncantur, aut exiliantur. Carolus etiam Coloniae super Rhenum duos pontes construit & munit, & Sclauiam ingressus eam sibi subigit.

Instantia Tharsij patriarchae Constantino politiani & Hadriani papae, secundo apud Nicenam vniuersalis synodus, 350. episcoporum congregatur, in qua fides catholica in praesentia Irenes & Constantini filij eius, eundorum subscriptione roboratur, & haeresis execrantium imagines Dei & sanctorum in perpetuum abdicatur.

Temporibus quoque Constantini quarti & Irenes vxoris eius, ut refert Vinc. spe. hist. lib. 24. in ciuitate Berytho, quae subiacebat Antiochiae Iudaei imaginem a saluatoris domini nostri Iesu Christi inuenientes in domo cuiusdam Iudaei, ibi relictam a quodam Christiano, qui ibi manserat, eam iniuriose deposuerunt, & omnia opprobria, quae Iudaei Christo intulerant in mundo conuersant, imagini ipsi intulerunt. Illudentes ei, in faciem conspuentes, conuictiose criminantes, eamque percutientes, manus & pedes eius clauis confingentes, acetum & fel porrigentes. Tandem latus eius aperuerunt, ex quo subito exiit sanguis & aqua. Quae illi supposita ampulla suscipientes, ad experimentum, utrum fuerint vera miracula, quae Iesum fecisse audierat omnes infirmos in synagoga sua collectos hoc sanguine aspergebant, & a quocumque languore detinebantur, omnes sanabantur. Unde tandem Iudaei ad Deodatū ciuitatis episcopum omnes ecurterunt, reque enarrata, imaginem cum sanguine inde egesto ei dederunt. Quibus baptizatis, episcopus sanguinem per ampullas diuisum, longè lateque dirigens praedicabat magnalia Dei, obtestatus omnes, ut singulis annis 5. idus Nouembris celebraretur passio dominicae imaginis.

Historiam huius imaginis scripsit D. Athanasius, quae habetur in operibus ipsius & apud Aluonem supponaturum & citatur legitur quae in Synodo sub nomine D. Athanasij. Quare ne esse hanc historiam longo ante tempore & sub imperatoribus nondum Christianis accidisse hanc porro imaginem suis manibus Nicodemum composuisse eam Gamalieli D. Pauli praepetori quali haereditario inuenerit reliquisse, qui postea eam Iacobo fratri Domini & Simeoni tradidit, idem D. Athanasius tradit. c. 4. r. quae habes a tempore huius imaginis in ecclesia fuisse.

De

De sancto Gangulpho, cuius vita ex MS. codicibus Sur. Tom. 4. refert, ex quibus hac excerptit Vinc. lib. 23. c. 159.

§. VII.

**C**IRCA tempora dicti Constantini in Burgundia claruit sanctus Gangulphus. Hic sanctus ut refert Vinc. ubi supra ex gestis eius, quemdam fontem emit in Gallia, & cum oriri fecit in Burgundia. Idem Gangulphus cum uxorem suam adulteram audiens argueret de adulterij sui infamia & crimine, illa vehementer negabat. At sanctus facillimam ei purgationem opposuit, dicens: Si vis, ut credam te falso hac infamia laborare, denuda brachium tuum, & asser mihi lapillum de fundo illius fonticuli si illudum brachiū retraxeris, credā, quod innocens sis. Quod illa audiens securē brachium immergit fontem, & statim combustū retraxit. Tunc sanctus ad illam, ecce apparet veritas flagitij tui, habe ergo tua, & mane per te, vel cum adultero tuo recede, nā socia mea ultra non eris. Et data ei dimidia parte substantiæ, per se mansit. Non multo post occisus est in domo sua à clerico quodam, qui cum ea adulterare solebat. Cuius corpus cum in feretro ad sepulchrum deportaretur, multi infirmi ex tactu eius sanati sunt. Dumque hoc nuncia retur uxori ab ancilla sua, scilicet dñm suum tanquam martyrem miracula facere, illa ridēs & subsannans ait: Ita (inquit) Gangulphus miracula facit, ut anus meus cantat. Moxque anus suus turpes sonos & numerosos velle nolle cepit emittere: quod ei postea contigit in omni vita sua in sexta feria, ut quoties in eadem feria, in qua vir eius martyr est effectus, aliquod verbum ab ore profertur, roties ab ano turpem sonum faceret. Quod rex Pipinus experiri dignatus est.

Colitur. 11. Maij.

De Amico & Amelio nobili amicorum pari. Vinc. lib. 23. cap. 162. Vide de hac historia censuram D. An. §. 3. huius c.

CAP. III.

**N**ARRAT Vinc. specul. hist. lib. 24. cap. 162. ex gestis eorum de duobus pueris, scilicet Amelio & Amico mirabilia. Hi temporibus Pipini regis Francorum, orti miro modo sibi consimiles, vnus ex comite Aruernensi, alius ex milite quodam Bericano. Qui cum à parentibus baptismi gratia Romanam deferrentur, in Luca ciuitate seinuicem inuenerunt, & societate inter se firmata Romam ingressi sunt. Tantaque inter paruulos societas & voluntatis identitas erat, ut vnus sine alio nollet cibum sumere, nec in alio cubiculo requiescere. Qui oblatus summo pontifici, ab eo bapti-

zati sunt, & filio comitis imposuit nomē Amelium, filio autem militis Amicus. Multique Romanorum militum eos cum gaudio de sacro fonte susceperunt. Post hæc ipse papa duos scyphos ligneos pari amplitudine compositos, & auro ornatos dedit eis dicens: Accipite hoc donum, quod vobis sit semper in signū, quod vos baptizati. Quibus grato animo acceptis, reuertī sunt ad propria.

Amicum quidem Berichanum puerum, quia si alterum Salomone magna sapientia dominus decorauit. Quem cum esset annorum triginta parris eius senex languore correptus, vir nobilis & sanctus, præmonuit Christi militiam exercere, fidem domini seruare, sociis & amicis auxilium ferre, misericordiam opera exercere, & præter hæc societatem filij comitis Aruernensis, & amicitiam nullatenus obliuioni tradere. Finitisque verbis ad dominum migravit. Cui filius honorem sepulture decenter exhibuit. Mox autem maligni homines ceperunt iuueni inuidere, eique latenter infidias & dolos parare. At ille omnes amabat, iniuriasque illatas patienter ferebat. A deo tamen iniquorum contra eum excreuit malitia, quod eum de paternæ hereditatis castro cum tota familia eius expulit. Qui assumptis decem seruis eius ait. Festinamus ad curiam comitis Amelij, mihi societate & amicitia iuncti forsitan nos suis bonis ditabit. Sin autem ibimus à Hildegardem Caroli regis Francorum uxorem, quæ consule re electis semper consuevit. Eunt ergo ad curiam comitis Amelium non inuenerunt. Perrexit enim Berichum visitare Amicū ipsum, cuius patrem audierat esse defunctum. Quem non inueniens tristis discessit, seque non rediturum ad patriam nisi prius eum inueniret proposuit. Sed & ipse Amicus querere comitem cum suis non cessauit, donec apud quemdam nobilem virum hospitatus est, qui audito infortunio, quod eis acciderat, sponte ei filiam suam in coniugium dedit.

Post annum autem & dimidium transactum ibi, Amicus Parisios festinauit eum suis seruis, ut quæreret comitem Amelium: & ipse iam per biennium quæserat Amicum. Qui cum appropinquasset Parisiis, inueniens quendam peregrinum interrogauit, si vidisset Amicum mitem Berichanū, à patria expulsū. Qui cum respondere se eum nunquam vidisse, comes abstractam tunicam dedit ei, rogans, ut oraret pro eo ad dominum, quatenus labori suo, quem biennio iam patiebatur, finem imponeret. Peregrinus igitur iter faciens, inuenit circa vesperum Amicum. Qui requisit ab eo, vtrum aliquid audisset de Amelio Aruernensis comitis filio: Qui respondit: Quid me peregrinum deludis? Nonne tu es Amelius, qui à me hodie quæstisti si vidissem Amicum Berichanum, & hanc tunicam mihi dististi? Nunc autem nescio, cur vestimenta tua socios & equos & arma mutasti. Cui Amicus ait: Non ego sum Amelius, sed Amicus qui non cesso eum querere. Cūque ab eo peregrinus oraret, ut rogaret pro eo, & accepisset denarios in elemosynam dixit ei, Festina miles Parisios, ibi spero inuenies, quem quæris. Festinans ergo Amicus inuenit eum extra Parisios iuxta Sebariam

A.C. 780.

Pia pater ad filium monita.

A.C. 789.

Se mutuo diuinitus eguoluit.

Sebariam (aliàs Sequanam) in prato florido Amicum militibus suis confidentem. Qui cum vidisset Berichanos armatos venientes, cito surrexerunt, & arreptis armis obuiam cucurrerunt. Amicus quoque suorum animos ad pugnam animauit, putans illos esse Parisianos milites, qui eos aggredi vellent. Laxatis igitur stratis vtrique concurrunt, hastas erigunt, enses euaginant, ita ut nullum ex istis euasurum crederes. Sed Deus, qui cuncta bene disponit, insontem vranque partem sistere fecit. Tunc Amicus ait: Vnde estis milites fortissimi, qui Amicum volem cum seruis suis occidere vultis? Ad hanc vocem Amelius pallidus obstupuit, & Amicum agnouit. Mox illi de equo descendentes, se inuicem strinxerunt amplexibus oscula sibi met figunt, & de tam improuisa lætitia Deo gratias agunt, fidem inter se spōdēt, & ad curiam Caroli simul venerunt. Factusque est Amicus thesaurarius regis, Amelius dapifer. Cernens iuuenes moderatos, sapientes, pulcherrimos, pares vno cultu & eodem vultu, ab hominibus dilectos & honoratos.

Amici ad Amelium monita. Vinc. c. 164.

§. I.

**T**RANSACTO itaque triennio dixit Amicus Amelio, uxorem meam videre desidero, & quam citissime potero redibo. Tu verò manens in aula regis, caue tibi ab eius filia, maximeque à nequissimo comite Harderici fallaci amicitia. Quo verbis eius annuente discessit. Amelius verò super regis filiam oculos iniicit, & eam quam citissime potuit oppressit. Interea delator Hardericus qui super iniquitate gaudebat, & omni prohibita inuidia Amelium sic alloquitur: Nescis carissime comes Amicum thesaurum regis futurum esse, & sic fugisse? Nunc ergo mihi mecum foedus amicitia, & fidem meam super reliquias sanctorum accipe. Quo factò Amelius non timuit secreta sua pandere fideliter. Cū ergo quadam die ante regem staret, ut aquam manibus tribueret, illi Hardericus ait: Noli rex aquam accipere de manibus scelerati, qui magis dignus est morte quam honore, quia Florem virginitatis abstulit filia tua. Ad hoc Amelius tremens cecidit, & stupidus non respondit. Rex autem benignus eum lenauit, & ait: Ne timeas Amelij Surge vtiliter, & ab hac infamia te defende. Qui surgens ait: Noli rex iniuste verbis mendacibus Harderici delatoris credere, sed spacium consilij mihi concede, ut coram te de hac infamia duellum eum eo ineam, & de mendacio adstante curia conuincā. Quod cum audisset rex, Amelij causam Hildegardis regina suscepit tuendam. Qui dum consilium quæret, Amicum ad regis curiam redeuntem, inuenit, eique ad pedes prosternatus ait: O vnica salutaris mea spes, heu fidem male seruauit, quia crimen de filia regis incurri, & ante conspectum eius duellum cum falso Harderico statui.

Qui cum eundem durē increpasset, ait: Commutemus vestimenta & equos & vade ad domum meam, & cum proditore comite bellum Deo iuuante pro te faciam, sed caue ne tangas uxorem meam. Cūque stentes discessissent, Amicus ad curiam regis sub specie Amelij, & Amelius ad domum socij peruenit sub specie Amici.

At vxor Amici vidit Amelium, credens suū esse virum, amplexum & osculum ei præbere voluit, At ille respondit. Recede à me, quia instat mihi tempus stendi, & non gaudeo. In nocte autem cum eundem intrasset lectum ensem inter se & ipsam posuit. Vide (inquit) ne mihi appropinques, quia statim morieris. Et sic reliquas duxerunt noctes, donec Amicus rediit. Interea Amicus amicus socij vestimentis ad regem ingrediens, se contra Hardericum pro infamia pugnaturum obtulit. Cui rex ait: Noli timere comes, quia si victor fueris, eandem filiam meam Bellixendam pro vxore tibi tradam. Manē igitur hora prima Hardericus & Amicus armati exeunt in campum, aditante rege, & tota Pauliana gente. Tunc Amicus conscientia suā timens, Hardericum sic alloquitur. O comes nimis stultum accepisti consilium, quod mortem meam tam atenter appetis, & te mortis periculo tam imprudenter committis. Sed si fallum crimen, quod mihi imponis, velles refellere, & duellum exitiale remittere, semper meam amicitiam & seruitium posses habere. Ad hoc ille furibundus, respondit se de eius amicitia & seruitio non curare, sed caput eius auferre velle. Iurat ergo cum filiam regis oppressisse. Iurat & Amicus eum mentitū esse. Certanubus ergo illis, victus est Hardericus, & amputauit Amicus caput eius. Cui rex filiam ab infamia liberatam in uxorem tradēs, quamdam iuxta morem ciuitatem ad habitandum eis dedit. Qua suscepta gaudens Amicus ad domum suam, ubi erat Amelius, festinauit. Etque dixit. Ecce de Harderico traditore te vindicauit, & filiam regi desponsauit. Quam ille reuertens recepit, & in præfata ciuitate secum habitauit.

A.C. 780.

Amici de Harderico victoria.

Amicus lepra laborat. c. 165. Vinc.

§. II.

**A**MICVM autem inde ad tempus cum vxore sua manentem percussit Deus morbo lepræ, ita ut de lecto non posset surgere. Quem cum vxor eius Obias nomine sic exosum haberet, ut eum multoties suffocare vellent, vocatis ille duobus seruis suis ait: Tollite me de manibus vxoris meæ. scyphumque meum latenter accipite, & ad Berichanum castrum me portate. Quod cum fecissent, turba obuia quæsiuit, quis esset infirmus, quem illuc deferrent. Iste est (inquit) Amicus dominus noster lepra percussus, qui ad vos venit, rogans ut eius misereamini. Mox illi ut homines impij seruos verberauerunt, &



A.C. 780.

& ipsum Amicum de curru proiecerunt, minantes eis mortem, si hoc repeterent verbum. Tunc Amicus in fletu protumpeus ait: Pius sum Deum, aut mihi mortem tribue, aut misero nunc subsidium porrige. Post hac Romam se perducit fecit, ubi Constantinus papa ei occurrit cum multis militibus Romanis, qui eum de baptismi fonte leuauerant, & magna humanitatis subsidia sibi suisque sufficienter praeberunt. Post triennium vero fames tam gravis orta est in ciuitate, ut etiam a se pater filium eiiceret. Tunc seruis suis vrgentibus inde recessit, & ad curiam comitis Amelii perduci se fecit. Ante cuius curiam cum tabellas morte talium infirmorum tangeret, comes audiens dixit cuidam seruo suo. Panem & carnem accipe, & scyphum meum imple optimo vino, & defer illi infirmo. Minister, ut iustum impleuit, reuersus dixit. Per fidem meam domine, nisi scyphum tenerem, illum esse crederem, quem habet infirmus, quia ambo videntur esse vnus pulchritudinis & magnitudinis. Tunc comes infirmum ad se perducere fecit, & interrogauit, unde esset, & qualiter scyphum talem acquisiuisset. Qui respondit se Bericano castro oriundam esse, & Romam a papa Deuofedit, & scyphum & baptismum accepisse. Statim ergo comes illum esse socium suum recognouit, qui eum a morte rettaxerat, & filiam regis in vxorem ei tradiderat. Proiecit ergo se super illum clamans & flens, eumque osculans & amplexans, & vxor quoque eius currens super eum lachrymas fudit, memorans qualiter Hardericum fortiter expugnauerat delatorum. Denique introduxerunt eum in domum, & in lecto pretioso collocauerunt, eique omnia bona sua communicauerunt.

Ut Amicus a lepra sit curatus. c. 166. vinc.

Quadam autem nocte visus est Angelus domini Raphael eum vocare, eique praecipere, ut diceret Amelio comiti, quatenus duos eius filios interficeret, ipsumque sanguine eorum ablueret: & sic sanitatem reciperet. Quod cum ille cum magno tremore retulisset, primo quidem comes grauius accepit, memor autem beneficiorum eius, qui se pro eo regi obtulerat periculo mortis, accepto mucrone ad lectum filiorum dormientium perrexit, & incumbens super eos amarissime fleuit, dicens. Quis audiuit filios patrem interfecisse sponte? Heu filij amodo non ero vobis pater, sed cruentus laniator. Et stillantibus super eos lachrymis excitati sunt, faciemque patris respicientes tidente coeperunt, quibus artem trium annorum habentibus dixit. Risus vester, prohdolor, in luctum conuertetur, quia sanguis innocens nunc vester ab impio patre effundetur. His dictis eos decollauit, eorumque cadauera cum capitibus cooperta quasi dormirent reposuit. Sanguine vero eorum, quem collegerat infirmum Amicum aspexit dicens: Domine Iesu Christe, qui fidem hominibus seruare praecipisti, & leprosum tuo verbo sanasti, hunc socium meum digneris mundare, pro cuius amore sanguinem filiorum meorum non timui effundere. Statimque sanatus est, & optimis vestimentis suis indutus est ab eo. Dum autem ad ecclesiam curterent Deo gratias acturi, mox

atintinnabula, Deo volente, per se sonuerunt: quod ut populus audiuit, vndique admirando cucurrit. Comitissa vero cum vtrouque pariter incedere videret cepit quatere, vter eorum maritus eius esset. Indumenta amborum (inquit) cognosco, sed vter eorum sit comes penitus ignoro. Cui comes: Ego sum (inquit) Amelius, & iste socius meus Amicus, qui factus est sanus. Veruntamen crebra comes suspiria trahebat, & mortem filiorum mente reuoluebat. Cumque comitissa inheret affertur fili os ut pariter congratulareretur, comes ait: Dimitte eos placido seruo quiescere. Post hac solus thalamum intrauit, ut super eos fleret, & inuenit eos in lectulo ludetes, circa quorum colla cicatrices ad modum filij rubei vsque ad mortem eorum apparuerunt. Et suscipiens eos comes in vlnis suis, deportauit eos in gremium vxoris, & ait. Gaude coniunx, quia filij tui viuunt, quos occidi Angeli visione, & eorum Amicus mundatus est sanguine. Extunc ergo comes & comitissa vsque ad exitum vitae seruando castitatem Dei seruitio insistebant deuote. Amici vero coniunx iniqua correpta est a demone, & cadens per praecipitium exspirauit. Amicus itaque mox in Berichanos exercitum & tandem obsedit eos, donec se victos dederunt. Quos ipse benignè recepit, & omnem offensionis culpam eis condonauit, Deoque vltimus seruus pacificè cum eis habitauit.

De interitu Amici & Amelii. cap. 169. Vinc.

§. III.

CV M autem Carolus magnus venit in Italiam, contra Desiderium regem Longobardorum, vocatus ab Adriano papa, erant comes Amelius & Amicus cum rege Carolo: qui propria officia in curia regis exercebant, & operibus Christi quotidie insistebant, ieiunando, orando, elemosinas dando. Facto autem congressu in introitu Italiae exercitus regis Francorum, cum Desiderio, & genibus suis Longobardis in loco, qui dicebatur Pulchra sylua, quia delectabilis erat, mortua est ibi non parua multitudo vtriusque exercitus & Caroli & Desiderij. Et ob hanc interfectionem dictus est postea locus ille vsque hodie Mortalis vel Mortalia. Ibi etiam interfectus est genetis comes Amelius & Amicus socius eius. Quos Deus vnanimi concordia & discretione coniunxit in vita, in morte quoque separari noluit. Postquam autem rex Carolus Desiderium debellauit, quia generum suum multum dilexerat, scilicet Amelium, & socium eius Amicum, misit Mediolanum, & afferri iussit duas arcas lapideas, in quarum vna conditus est Amelius apud ecclesiam beati Eusebij, in altera Amicus in ecclesia regali, reliqua vero corpora hinc inde sepulta. Manè autem facto diuina dispositione est inuentum corpus Amelii cum sarcophago iuxta sarcophagum Amici in ecclesia regali.

Hac

A.C. 780.

Hac quae dicta & scripta sunt de Amico, & Amelio vtrum sit vera historia an fictio edita ad ostendendum potentem vigorē amicitiae dubitari potest. Et si fictio est, ex his, quae dicta sunt, ostenditur ex omnimoda similitudine corporum & appropinquatione ad identitatem nominis, quia Amicus & Amelius delectabili & assiduo conuictu, quod iuxta illud sapientis, Amicus est alter ego, quod maxime & perfectissime agit fides superueniens viua, quia hi simul baptizati sunt. Nam ut dicitur Act. 4. Multitudinis credentium erat eorum vnus, & anima vna in domino, quae etiam omnia facit communia, & in aduersitate non deserit proximum, & vsque ad mortem certat pro iustitia fidei: Si autem fuit vera historia, quam tamen alij historiographi non ponunt, valde miranda & veneranda est, non tamen impossibilis ei, qui omnia potest cum voluerit. Et quia in aliquibus est contra communem & publicam legem Dei, & priuam canonum, prohibet enim lex Dei homicidium, nedum patricidium, quod Amelius perpetravit, & si pro sanatione Amici, & duellum vetat lex canonum, quod suscepit Amicus pro Amelico de stupro perpetrato ab eo, ideo in his non imitanda. Caetera vero sunt laude & imitatione digna, ut subuentio in infirmitate. Et potuerunt hac licite fieri extra omnes leges, & familiari consilio spiritus sancti, sicut Goliath & David in duello.

Carolus ipsum magnum regem Francorum & postea imperatorem factum Florentinam ciuitatem reparasse tradunt historiae alique: quam prius delectam & dirutam ex toto per Totilam regem Gothorum referunt, & inde per plurimos annos desolatam & minime habitatam. Sed Leonardus in historia sua Florentina opinatur non sic fuisse ex toto dirutam, & habitatoribus derelictam: sed potius per ipsum Totilam post magnas strages in ea & rapinas eius, moenia solum euertisse in vindictam Radagasti: qui cum maximo exercitu Gothorum in ipsis locis vicinis, scilicet montibus Faesulanis longe tamen retroactis temporibus fuerat occisus per ducentos annos fere. Et per alios ducentos vel circa Totila ante. Carolus magnus fuit, scilicet quando creatus fuit imperator. Hoc igitur ipse Carolus egit Florentiam, ut moenia reaedificarentur, & aedificia repararentur diruta, eamque multipliciter exaltans magnificauit, & ciuilem reddidit.

Morbis huius rei expositio. Ant. li. 9. Eth. ca. 4. & 9.

1 Reg. 7.

Florentia a carolomagnovt reaedificata velonata.

De Carolo magno, de quo pter historiographos: Gallie Eginardus & Donatus Florentinus, Plutarchus additus & Turpinus, cuius tamen Sigeb. non meminit nec a doctis probatur ut ait Molanus in vsu. Mart. ex quib. Vin. l. 24. c. 1. hac collegit quae habet D. Anton.

CAP. IIII.

AROLVS igitur magnus cum iam regnasset super Francos annis 33. a primus Francorum Romanum imperator. Anno post Christum natum 801. mensis. 8. Kal. Ienu. Leo 3. pontif. max. Pop. Rom. seruo cleriq. rogante cum imperij Romani maiestas, barbaris sibi

omnia vdicantibus, obsoleceret, nec in famina Irene, Constantinopoli reru potente quavis alte inuolens multu praesidij esse vderetur, Carolu Pipini filiu Fracoru Longobardorum regem, ab egregia in Christianum nomen & Romanam sedem iurata, Romanorum imperatorem auito occidendi imperandi more restituito primus appellauit, immunitumque consecrauit subsecutaq. mox fuit S. P. Q. R. acclamatio Carolo magno, imperatori, Caesari, Augusto, piissimo & pacifico, a Deo creato vita & victoriae imperantij. ann. 13. m. 1. d. 4. ex Nuceph. Constant. patriarc. Zon. in Irene. Eginardo. Abbate vspergensis Regim. lib. 2. Annon. lib. 4. cap. 100. prater recentiores. Notent interim & vlciscantur imperatores & principes Christiani atrocem iniuriam sibi maioribusq. suis a Conturariatoribus factam, qui centuria 8. cap. 10. in Leone Pont. max. attribuerunt imperij creationem sine translationem praecipuis Antichristi operibus. Geneb.

A.C. 780.

Caroli magni. Caeptum autem imperare anno domini. 801. A mundi vero initio sexies millesimo secundum maiorem antiquorum computationem, secundum minorem, quam sequitur Vincen. spe. hist. quater millesimo. 765. diuiso a Romano imperio Constantinopolitano euolutis annis circiter. 468. ex quo Byzantium Thraciae ciuitas a primo Constantino imperatore in nouam ampliata est, & in regiam vrbe exaltata & translata est in illam omnis Romanae dignitatis gloria, & imperij caput dedicata, & noua Roma appellata. De hoc autem Carolo magno, quantum ad dispositionem eius corporalem & mores eius ac fortitudinem sic ait Turpinus Remensis archiepiscopus, ut refert Vincen. spe. hist. lib. 25. Erat hic Carolus corpore decorus, vultu ferus, statura eius octo pedum suorum, qui erant longissimi. Renibus erat amplissimus, ventre congruus, brachijs & cruribus grossus. Miles doctissimus & acerrimus & omnibus artibus fortissimus. Facies eius habebat in longitudine palmum & dimidium: frons erat vnus pedis, oculi leonini scintillantes, ut carbunculi, supercilia dimidij palmi. Quemcunque iratus aperitis oculis aspexisset, statim territus erat. Cingulum autem, quo cingebatur, octo pedibus extendebatur, praeter illud, quod pendeat. Parum panis comedeat, sed quartam partem arietis, vel duas gallinas, aut anserem vnum, aut spatulam porcinam, aut pauonem, aut gruem, aut leporem vnum comedeat integrum, modicum vinum & aqua dilutum sobrie bibebat.

Prosopographia Caroli magni.

Tanta fortitudinis erat, quod militem atque super equum sedentem a capitis vertice vsque ad bases simul cum equo vno ictu propria spatha secabat. Quatuor ferraturas equorum simul manibus facile extendebat. Militum armorum, reatum, stantem super palmam suam a terra vsq; ad caput suum sola manu velociter eleuabat.

Eiusdem corporis robor.

Erat autem in donis largissimus, in iudiciis certissimus, in locutione luculentus. Secundum chronographum mater eius domina Bertha magno apud eum honore coesuevit, liberos quoque suos sic censuit instruendos, ut primò tam filij quam filiae liberalibus studiis (quibus & ipse operam dabat) erudiretur. Cum etiam primam aetas patie-

Secunda pars hist. Ant. M M ba

A.C. 802.

Templum Aquilgrani à carolo B. virgini erectum vide can. li. 5. de vir. Mar. ca. 1.

batur, more Francorum equitare, & armis atque venationibus exerceri fecit. Filias vero lamificio assuecere, coloque ac fuso, ne per otium torpescerent, operam impendere, & ad omnem honestatem erudiri iussit. Cumque semper studia literarum amasset, tentabat etiam ipse scribere, tabulasque ferebat, ut cum vacuum tempus esset manum literis assignandis assuefaceret. In palatio suo Aquilgrani basilicam mirae pulchritudinis in honorem beatae Mariae virginis extruxit, quam etiam diuitis & honoribus sublimavit. Regnum quoque Francorum cum post patrem suum Pipinum forte quidem magnumque suscepisset, ita nobiliter ampliauit, & dilatauit, ut ei duplum adiceret.

De Caroli moribus. Vinc. cap. 2. §. I.

**H**ic Carolus ut refert Vincen. ubi supra ex verbis Hug. histor. suae lib. 6. in discenda grammatica Petrum Risanum habuit praecceptorem, & in ceteris disciplinis Albinum cognomento Alchuinum. Religionem denique Christianam semper summa pietate excoluit, & Ecclesiam mane & vespere, necnon & nocturnis horis, & sacrificij tempore impigre frequentavit. Circa pauperes quoque liberalitate maxima praeditus erat, ut qui non solum in suo regno illis subueniret, verum etiam in transmarinas regiones, in Syriam & Aegyptum & Africam & Hierosolymas, & Alexandriam atque Carthaginem pecunias multas mittere satagebat. Ob hoc etiam transmarinorum regum amicitias maxime expetebat, ut sub eisdem regibus Christianis refrigerium aliquod ac releuatio proueniret.

Fuit autem amplo corpore ac robusto, statura eminenti, & apice capitis rotundo, naso paululum medioeritate excedente, oculis pulchris, canitie reuerenda, facie laeta, voce clara, valetudine prospera. Conuiuabatur autem rarissime, cenaeque quotidiana quaternis ferculis tantum praebatur, praeter assam carnem quam venatores verubus inferre solebant, quam ille libentius, quam villo alio cibo vesceretur. Inter cenandum autem aliquod acroama, aut lectorem audiebat, legebantur & ante eum historiae, & antiquorum res gestae. Delectabatur autem libris sancti Augustini, praecipue iis, qui de ciuitate Dei sunt praetitulati. Vini autem & omnis potus adeo parcus erat in bibendo ut semper ad cenam raro plus quam ter biberet, & state post cibum meridianum, pomorum aliquid sumens, ac semel bibens, depositis vestimentis, & calceamentis velut noctu solitus erat duabus vel tribus horis quiescere, Noctibus sic dormiebat, ut somnum quater, vel quinque non solum expergiscendo, sed etiam surgendo interrumpere.

Ut autem ait Sigebertus, anno primo imperij sui Carolus per omne imperium suum legatos ad faciendum iudicium & iustitiam di-

a Acroama vox graeca quidem. Ciceroni tamen frequens est id quod audiver, seu sermo aut disputatio quo alio dicente ab alio percipitur.

rigit, & legis capitula viginti instituit. In decretis distin. 19. c. in memoriam, ex capitulis Caroli imperatoris sic dicitur. In memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam ecclesiam, & Apostolicam sedem, ut quae nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debet ecclesiasticae magistra rationis. Quare seruanda est a nobis, cum mansuetudine humilitatis, & licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum, tamen feramus & pia deuotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet sine presbyter, sine diaconus aliquam perturbationem machinando & nostro ministerio insidiando redarguatur falsam ab Apostolica sede detulisse epistolam, vel aliud quod inde non venerit, salua fide & integra circa Apostolicum humilitate, penes episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem, vel in aliam retrudat custodiam usque quo per Epistolam aut per idoneos suae partis legatos, Apostolicam interpellat sublimitate, ut portissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine Romana lex statuit definire, ut & is corrigatur & ceteris is modus imponatur. Ibi est gloss. notabilis de falsariis.

Idem Carolus secundum chronographum per vniuersum mundum, ad indagandum nomina, & actus, & obitum sanctorum nuncios misit, quae per Vsuardum monachum in vnum volumen compilari fecit. Hieronymus. n. ac Beda, & Florus hoc fecerant ante, sed non integre. Hic autem diebus singulis annotauit ea. Inuentum est autem, quod diebus singulis concuebant plus quam trecenta festa. Ideoque statum est, ut in martyrologiis lectis iis, quae ibi ponuntur addatur, & aliorum plurimorum sanctorum martyrum, confessorum, atque virginum. Cum Aaron quoque rege Perfarum, qui excepta India, totum penes tenebat orientem, talem habuit in amicitia concordiam, ut hic gratiam eius omnium, qui erant in toto orbe terrarum regum ac principum amicitiae praeponebat, solumque illum honore atque magnificentia colendum sibi iudicaret. Qui Aaron rex Perfarum elephantem, quem solum habebat Carolo misit, & praeter eum munera multa.

Terramotus ingens & grauis pestilentia in orbe tempore Caroli magni Vinc. ibid. cap. 2. ex Sigeb.

§. II.

**I**MPERATORE Carolo existente Spoleti (ut refert Vincent. ubi supra post Helianandum) pridie Cal. Maij, hora secunda noctis terramotus maximus factus est: qui totam excussit Italiam. Quo terramotu lectum basilicae beati Pauli Apostoli magna ex parte cum suis trabibus decidit, & in quibusdam locis vrbes & montes corruerunt. Eodem anno quaedam loca in Germania & Gallia tremuerunt. facta est etiam pestilentia propter molliorem hyberni temporis. Legati Caroli ab Amira Aaron venientes, inter cetera munera etiam corpora sanctorum

A.C. 802.

Tolerandi est iugum, quod sancta sede imponatur, licet intolerabile videatur. Butch. l. 1. c. 2. 10. l. 10. p. 5. 20. ex Conc. Tribunense. 30.

A.C. 802.

Itene ab imperio deurbatur & Nicephorus Constantino politanum arripit imperium. A. C. 802. Vinc. ex Sigeb. ca. 3.

sanctorum Cyptiani martyris episcopi Cartagenensis, & Sperati primi Scillitanorum, & caput Pantaleonis martyris in Franciam detulerunt, & in monasterio Compendij posita sunt. Patriarcha Hierosolymitanus pro benedictione clauis sepulchri Dominici, & loci Caluariae & clauis ciuitatis, & montis cum vexillo Carolo misit. In ipso autem anno, quo Carolus Romanum assumpsit imperium, Irene imperatrix, de qua in praecedenti titulo dictum est, cum per plures annos sola tenuisset Constantinopolitanum imperium, a Nicephoro ab imperio deposita exilio relegatur, & ibi moritur. a Ipse a Quoniam D. Anton. solis imperatorum nominibus contentus imperatores Constantinopolitanos breuiter admodum perstrinxit hic more nostro ea, quae videntur desiderari in Chronologia adiciemus. An. Ch. igitur 802. Nicephorus pop. Rom. in oriente imper. 30. imp. an. 88. m. 8. d. 27. Stauracius. 40. Orientis imper. m. 2. d. 10. A. C. 811. Michael Rangabes 41. Orientis imper. a. 1. m. 2. d. 9. eodem anno Leo. 5. 42. Orientis imper. a. 7. m. 5. d. 14. A. C. 813. Michael Thraulus 43. Orientis imper. imp. an. 8. m. 9. d. 7. A. C. 820. Theophilus Orientis imper. 44. imp. an. 12. m. 3. d. 20. A. C. 829. Michael 3. 45. Orientis imper. imp. an. 25. m. 3. A. C. 842. Basilus 46. Orientis imper. imp. an. 18. m. 10. d. 7. A. C. 867. Leo. 6. 47. Orientis imper. imp. an. 22. m. 3. d. 4. A. C. 885. Alexander & Constantinus. 48. Orientis imperatores imperarunt vna an. 1. m. 1. A. C. 908. deinde Constantinus solus 49. Orientis imperator, dictus. 8. imp. an. 57. m. 2. Romanus 50. Pop. Rom. Orientis imperator imperauit an. 2. A. C. 962. Nicephorus. 251. Pop. Rom. imper. imp. an. 6. m. 6. A. C. 964. Ioan. Zimisces. 52. Pop. Rom. imper. in Oriente. imper. an. 6. m. 6. A. C. 970. Obiit A. C. 977. de quibus Diaconus. lib. 24. rerum Rom. Niceph. Patriar. Constantinopolitanus in Annalibus. Zon. Tom. 3. & recitiores. Ceterum quod de Imperatoribus Constantinopolitanis post annum 977. taceri D. Anton. refert. non vult dicere nullam eorum, qui postea fuerunt, extare memoriam. Nam ipse D. Anton. 16. cap. 13. & tit. 17. cap. 7. & 8. cum de bello sacro agit, & in 3. parte tit. 19. cap. 2. cum Constantinopolitanum imperium a Gallis occupatum refert, deinde tit. 22. cap. 13. cum ipsum imperium Constantinopolitanum a barbaris plane euersum narrat, de Constantinopolitanis imperatoribus minime silet. Sed significat seriem & ordinem sibi succedentium imperatorum ex historiis latinis, quas ipse habebat plane non posse constare. Vt igitur haec imperatorum series in hoc opere non desideretur, hanc hoc loco usque ad imperij illius excidium visum est inserere. A. C. igitur 977. Basilius iunior 53. Pop. Rom. in Oriente imperator cum Constantino 10. imper. an. 49. m. 4. quo mortuo. A. C. 1026. Constantinus. 10. Popul. Roman. imperator. 54. imperauit. ann. 2. m. 11. Romanus 4. imperat. Orientis 55. imp. an. 5. m. 6. A. C. 1029. Michael 4. imperator Orientis 56. imp. an. 6. m. 6. A. C. 1036. Michael. 5. Orientis imperator 57. imp. m. 4. d. 5. A. C. 1042. Zoes & Theodora Augusta & m. 3. A. C. 1042. Constantinus. 11. 58. imperator. imp. an. 12. m. 8. d. : : : eodem anno Theodora Augusta imperauit annu. 1. m. 9. A. C. 1054. Michael 6. imperator. 59. imp. an. 1. A. C. 1056. Isaacius Comenus. imp. 60. imp. an. 2. m. 3. A. C. 1057. Constantinus

A.C. 802.

rimus 12. imperator. 61. imper. an. 7. m. 6. A. C. 1059. Eudoxia & Andronicus imperarunt vna. m. 7. d. 9. A. C. 1067. Romanus 5. imperator. 62. imp. a. 3. m. 8. d. 12. A. C. 1068. Michael 7. imperator 63. imp. an. 6. m. 6. A. C. 1071. Nicephorus 3. imperator 64. imp. a. 3. d. 8. A. C. 1078. Alexius Comenus imperator 65. imper. an. 37. m. 4. die. 15. A. C. 1081. sub hoc imperatore regnum Hierosolymitanum est inchoatum, & de hoc fit in bello sacro crebra mentio. Ioannes 4. imperator. 66. imp. an. 24. m. 8. d. : : : A. C. 1118. Manuel. imperator 67. imp. an. 37. m. 7. d. aliquot. A. C. 1143. Alexius iunior, imperator. 68. imp. an. 3. d. aliquot. A. C. 1180. Andronicus Comenus imperator. 69. imp. a. 1. m. 10. d. aliquot. A. C. 1183. Isaacius iunior imperator 70. imp. a. 9. m. 7. A. C. 1185. Alexius 3. imperator 71. imp. a. 8. m. 3. d. 9. A. C. 1194. Alexius 4. imperator. 72. m. 6. d. 8. A. C. 1203. Alexius 5. imperator 73. A. C. 1204. Quo anno Constantinopoli a Gallis capta fuit schisma in Orientis imperio. Nam Balduinus primus ex Latinis Constantinopoli imperator creatur. Adrianopoli vero Theodorus 74. imperator impera. an. plus minus 18. Ioannes 5. (ut omitt. an. Latinos qui Constantinopoli rerum potiti sunt) imperator. 75. imp. an. 33. A. C. 1222. Theodorus 4. imperator 76. imp. a. plus minus 4. A. C. 1255. Ioan. 4. 77. imperator imp. an. 1. m. aliquot. Michael 8. imperator. 78. imp. an. 22. A. C. 1261. hic in Concilio Lugdunensi R. E. fidem amplexus est. Andronicus 24. 79. imperat. imp. an. plus minus 43. A. C. 1283. Andronicus 3. imperator. 80. imp. an. 13. A. C. 1326. Ioannes 5. 81. imp. imp. an. 16. A. C. 1339. Ioannes 6. imperator. 82. imp. an. 30. A. C. 1355. Andronicus 4. imperator. 83. imperat. an. 3. A. C. 1385. Manuel iunior imper. 84. imp. an. plus minus triginta. A. C. 1389. Ioannes 7. 85. imperator imp. a. 3. m. 6. 1418. Ioannes 8. imperator. 86. imp. a. plus minus 24. A. C. 1422. Constantinus 15. imperator. 87. imperat. an. plus minus octo. A. C. 1446. Porro anno 1453. 4. Kal. Iunij Constantinopoli a Turcis capta Romanum Orientis imperium excisum est, & in terram Turcorum seruitutem deuolutum est cum mille centum & viginti tres annis ex quo a Constantino conditum fuerat penes Christianos principes fuisset ex Omph.

autem assumpsit imperium Constantinopolitanum, & imperauit annis octo. Eo autem demum a Bulgaribus cum multis senatorij ordinis perempto, Stauracius filius eius imperauit anno vno. Quo depositio Michael Nicephori gener annis 2. Exinde Leo armeniacus octo annis. Alius Michael. 3. Thraulus. i. Balbus. 9. Theophilus. 15. Michael tertius & Theodora annis 11. Deinde Michael solus annis 13. Quo a Basilio interfecto, idem Basilius annis imperauit 17. Post eum Leo filius eius. 18. Deinde Constantinus filius eius cum patruo suo Alexandro, scilicet eiusdem Leonis fratre imperauit anno primo Alexandro autem mortuo Constantinus imperauit annis triginta nouem. Post haec Stephanus & Constantinus aegre ferentes iussa & patris sui seueritate a iuuenili leuitate se coerceri, dispositis in palatio insidijs patrem de palatij folio deponunt, & tonfo ei (ut moris est) capite ad vicinam insulam in qua cenobitae philosophabantur transmittunt.

Nec multo post cum ad conuiuium ex con-

Filij patris ab imperio deiciunt & in cenobium includunt, qui a patre vicinissimum deiciuntur & in monasterium recludunt. Vide Zon.

A. C. 806.

dicto contedissent, & de prioratu sedendi inter se consulto decertarent, dato signo à viris Constantini filij Leonis imperatoris, ambo fratres solio deturbantur, & consis capitibus ad idem monasterium, quo patrem transmisserant, etiam ipsi ad philosophandū cum monachis transmittuntur. Ita euacuato palatio abusuus imperatoribus, ipse Constantinus & Romanus filius eius imperavit annis sexdecim. Quo defuncto Nicephorus imperavit annis decem. Hic timens à filiis suis imperio expelli, quia senex erat, eos eunuchizari volebat. Quorum mater Ioanni suavit, ut eum occideret, & imperaret, sicque factum est, & imperavit annis sex. Et exinde de Constantinopolitano imperio tacetur, scilicet ab anno domini nongentesimo septuagesimo septimo.

Carolus autem indignantibus contra se Constantinopolitanis imperatoribus secundum chronographum, propter invidiam imperatorij nominis sibi impositi à Romanis, magna illos magnanimitate & patientia tulit. Et quia suspectam eius potentiam habebant, crebris eos sibi legationibus firmissimo foedere conciliabat. Quantum autem extensum dominium habuerit, & cum quanta deuotione episcopos honorauerit, patet ex eo, quod habetur vndecima quæstione prima. volumus, vbi dicitur. Volumus atque præcipimus, ait Carolus, ut omnes nostræ ditioni [Deo auxiliante] subiecti tam Romani, quam Franci, Alemanni, Baiotij, Saxonæ, Thuringi, Phrysones, Galli, Burgundiones, Britones, Longobardi, Vascones, Beneuentani, Gothi, Hispani, cæteri que omnes subiecti nobis, quocumque videantur legis vinculo adstricti vel consuetudinario more connexi hanc sententiam, quæ ex quindecimo Theodosij imperatoris li. c. videlicet vndecim. ad interrogata Ablauij ducis illi & omnibus rescripta sumpsimus, & inter nostra capitula pro lege teneant, quæ scilicet lex talis est. Quicunque litem habes siue possessor siue petitor fuerit, vel in initio litis, vel decursis temporum curriculum, siue cum negotia peroratur, siue cum iam cœperit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiam si alia pars refragatur ad episcoporum iudicium cum litigantium sermone dirigatur. Omnes itaque causæ, quæ vel prætorio, vel ciuili iure tractantur episcoporum sententiis terminatæ perpetuo stabilitatis iure firmentur. Nec vltius liceat retractari, scilicet per appellationem negotiū, quod episcoporum iudicio deciditur. Testimonium etiam licet ab vno episcopo perhibitum omnes iudices indubitanter accipiant, nec aliud audiatur [cum testimonium episcopi à qualibet parte fuerit repromissum] vbi dicit glo. & verè, qui licet, quæ hic dicta sunt sint abrogata per alia iura contraria: tamen Innocen. extra de iudi. nonit. argumentatur ex ea. non quidem vt eam approbet, sed vt ostendat quantam habuerint affectionem & deuotionem imperatoris istius Theodosij, & Carolus ad sacerdotium.

Co. Theo. doct. l. 16. de episc. iudicio l. 1. §. quicunque.

Lib. 2. decretal. tit. 1. c. 13. & habetur in 3. parte huius operis tit. 19. ca. 1. §. 15. Vide etiam Turria. li. 3. pro defec. Can. Apo. ca. 1. 5.

A Quomodo Carolus expeditionem Hierosolymitanam suscepit. Vin. cap. 4.

A. C. 806.

§. III.

LEGITUR, inquit, Helinadus, vt refert Vincen. vbi supra, quod eo tempore quo Carolo datum est Romanum imperium, Patriarcha Hierosolimitanus de ciuitate expulsus à paganis, venit Constantinopolim ad imperatorem, & cum eo Ioannes Neapolitanus sacerdos, & David archipresbyter Hierosolymitanus, quos ille misit ad Carolum cum epistola Ioannis patriarchæ manu ipsius imperatoris scripta, & cum duobus præfatis fuerunt, & alij legati Hebræi Isaac & Samuel. In cuius epistola vltima parte scriptum erat. Quadam nocte in ecclasi factus, vidi ante lectum meum quemdam Iuuenem stantem, qui me blandè vocans paululum tetigit, & ait. Constantine imperator rogasti diuinum auxilium ad hanc rem, ecce accipe Carolum magnam ad hoc negotium regem Galliarum, ecce in domino propugnatorum. Et ostendit mihi quemdam militem armatum, ocreatum & loriatum securum rubeum habentem, ense præcinctum, cuius manubrium erat purpureum hasta altissima, cuius cuspis sæpe flammam emittebat, instructum, & in manu tenebat cassidem auream, & ipse senex prolixa barba, vultu decorus, statura procerus, cuius oculi fulgebant tanquam stellæ, & canis caput albescerebat. Age iam Auguste, qui iustionibus Dei refugit obedire, non poterit culpam euadere, Emanuel gemmalisus.

In domino gaude, memor eius fungere laude, Iustitia Zona lumbos caput atque corona, Perpetè succingat te Christus, honoris, stringat. &c.

Hic ipse Constantinus septies expulerat paganos ab Hierosolymis, sed [aduersus] eum præualuerunt tandem.

Hi legati regem Parisijs inuenerunt, & epistolam tradiderunt. Quibus perlectis lachrymari cepit pro sepulchro domini. Has epistolas iussit rex, vt Turpinus Archiepiscopus legeret, & exponeret coram omni populo. Quibus auditis omnes proficisci regem de præcabantur. Hoc audito mox rex edictum proposuit vt omnes qui possent arma ferre secum iret contra paganos, & qui non irent, ipse & filij eius serui quatuor nummorum essent. Itaque maiorem exercitum, quam vnquam habuerat, congregauerunt, & profecti sunt. Cum venissent autem Hierosolymam, in nemus quoddam, quod vix duorum dierum spacio transiri solet, in quoerant grifones, vrsi, leones, tigres &

a De eius expeditione Hierosolymam versus Franci scriptores nihil tradunt præter Turpinum Remensem archiepiscopum, & ex exteris Ephordiensem. cap. 69. Geneb.

alix

A. C. 806.

aliæ feræ diuersæ: Carolus putans se illud transiturum vno die, ingressus est cum exercitu. Adueniente igitur nocte, & exercitu errante, Carolus cœpit castrametari, Transacto autem noctis initio, rex in lecto suo accubans, inchoauit psalmos, & cum diceret hunc versum, Deduc me domine in semita mandatorum tuorum, quia ipsam volui, Ecce ad aures eius evidens vox cuiusdam alitis prope lectum eius clamantis audita est, quam qui aderant audientes expectati sunt. Rex autem continuauit vsque ad illum locum. Educ de custodia animam meam. Quod cum diceret, ales iterum clamauit. France quid dicis. France quid dicis, hanc alitem rex secutus paruula semita, donec recognouerunt callem, quem die præterito amiserant.

Fugatis paganis, & recuperata terra sancta, petiuit rex licentiam repatriandi ab imperatore Constantinopolitano, & patriarcha Hierosolymitano. Quem imperator retinuit per vnum diem apud Constantinopolim, & interim fecit parati ante portas ciuitatis animalia diuersi generis, & coloris, & aurum, & gemmas. Carolus autem, ne inurbanus videretur, si nihil acciperet, quaesit consilium à proceribus suis, quid facere deberet. Qui responderunt à nullo debere eum aliquid munus accipere pro labore, quem pro solius Dei amore susceperat. Qui laudans consilium, iussit omnibus suis, vt omnes res appohas nec respicere dignarentur. Tandem adiuratus, & coactus aliquod munus pro Dei amore accipere, petiuit de reliquijs passionis dominicæ. Inito ergo consilio, indictum triduanum ieiunium omnibus nostris, & duodecim personis Græcis, quæ ad hoc electæ sunt sanctuarium diuendum. Tertia die Carolus sua peccata confessus est Ebronio archiepiscopo. Denique vtriusque clerici psalmos cum litania inchoant. Cum autem Daniel Neapolitanus antistes aperuisset thecam, in qua erat spinea corona, & tantus odor exiit inde, vt omnes putarent se in paradiso esse. Tunc Carolus prostratus in pavimento plenus fide orauit dominum, vt propter gloriam sui nominis miracula suæ passionis & resurrectionis renouaret. Et cum orasset, statim ros cœlitus veniens lignum infudit, & inebriauit, & flores emittere fecit, tantraque lux cum odore adfuit, vt omnes sua vestimenta celestia putarent. Cumque Daniel adunca forcipe robur ligni secare inciperet, tunc magis ac magis florete cœpit. His ita gestis, ecce turba inuoluta ecclesiam violenter intrans clamare cepit. Verè hodie est resurrectionis dies. Nam odor de floribus illis exiens totam repleuerat ciuitatem, & trecentos agros sanauerat.

Post hæc præfatus Daniel manibus eleuatis clauum regi tribuit. Data sunt præterea Carolo regi frustum Crucis dominicæ, & domini sudarium, & camisia beatæ Mariæ, & fascia, qua dominus Iesum in cunabulis cinxit, & brachium sancti Symeonis. Quæ omnia recondidit honorifice, & caute custodiuit. Indèque recedens cum reuerteretur in Franciam, in quodam castro, vbi aliquam diu permansit, ad tactum sacratissimarum reliquiarum suscitatus est puer mortuus, & quinquaginta infirmi sanati. Demum veniens Aquigranum ibi eas collocauit, vbi & plurimi infirmi curati sunt à variis languoribus virtute ipsarum reliquiarum, & suscitatus est mortuus. Et divulgatum est per orbem dictas reliquias de Hierosolymis Constantinopolim adductas tunc primo postea de Constantinopoli illuc apportatas. Quod autem dictum est de captione Hierosolymorum per Carolum, & dictis reliquijs datis à Constantino imperatore, videtur fuisse factum, antequam imperium sumeret Carolus, & sub Constantino huius nominis quinto, qui cum matre sua Hirenè imperauit, & postea solus ipse.

De expeditione Compostellana. Vinc. lib. 24. cap. 6.

§. IIII.

POSTquam autem Carolus multa regna acquiserat vt refert Vinc. spe. hist. lib. 25. ex verbis Turpini archiepiscopi proposuit quiescere à præliis, statimque intuitus est in cælo viam quamdam stellarum, incipientem à mari Phrysiæ, & tendentem inter Teutoniam, & Italiam, inter Galliam & Aquitaniã, & directa transeuntem per Vasconiã, & Basclam, & Nauarram, & Hispaniam, vsque ad Galliciã, in qua beati Iacobi corpus tunc latebat incognitum. Hanc viam per singulas noctes aspicebat Carolus, & cogitabat quid significaret. Cui hæc cogitanti, vt quidam optimæ & pulcherrimæ formæ vltra fas quàm est dici, nocte in ecclasi apparuit dicens: Quid agis fili mi? Cui Carolus. Quis es domine? Ego sum (ait) Apostolus Iacobus: alumnus domini, filius Zebedæi frater Ioannis euangelistæ, quem Herodes gladio peremit cuius corpus in Gallicia, quæ à Saracenis turpiter adhuc opprimitur, incognitum requiescit. Vnde miror cur terram meam adhuc non liberaueris, qui tot & tantas vt bes acquisisti: quapropter tibi notifico, quia sicut te dominus potentissimum omnium regum fecit terrenorum, sic ad præparandum iter meum, & liberandum terram meam è manibus Moabitarum te elegit, vt coronam æternæ retributionis exinde tibi præpararet. Via stellarum, quam in cælo vidisti, significat, quod tu magno exercitu ad expugnandam terram paganorum perfidam, & liberandum iter meum, & ad visitandum sarcophagum meum, ab his oris vsque galliciã iturus es, & post te omnes populi à tempore præsentis, vsque ad finem sæculi.

a Carolus Gallicianam D. Iacobi adem inuistit, ditatq, amplissimis prædijs & donarijs. Sabell. Em. 8. lib. 3. Porro D. Anon. ipse tit. 11. cap. 6. §. 2. & in hoc tit. cap. 2. §. 3. Gallicie regionem scribit nunquam à Saracenis fuisse occupatam. & Hildephonus Asturiam & Galliciã rex an. 798. Vlyssiponem capir. 70. Maurorum milia cecidit. & de præda, loricas, mulos & captiuos Carolo mittit. Ado Regimo. Secunda pars hist. Ant. M. M. 3. Ta.

Reliquiæ in Franciã delatæ.

Aliam in Hispania Caroli ex predicto. cap. 8.

Taliter apparuit Carolo tribus vicibus Apostolus. Post quod perrexit Carolus illuc cum grandi exercitu. Cumque obsideret Panpilonam tribus mensibus, & eam capere non posset propter muros inexpugnabiles, orauit sanctum Iacobum, ut propter honorem sui nominis daret ei capere ciuitatem. Quod & factum est. Nam muri eius instar Hierico corruerunt. Et qui de Saracenis baptizari uoluerunt, referuati sunt ad vitam, qui autem noluerunt, occisi sunt. His auditis mirabilibus, omnes vrbes se ei dederunt, & facta est tota terra sub tributo, tunc ergo tota terra hispanorum Carolo subiecta est. Terra, scilicet Landalus, terra Perditorum, terra Castellanorum, terra Maurorum, tellus Saracenorum, tellus Alanorum, tellus Biscatorum, tellus Parlagorum. Harum urbium quasdam sine pugna cepit Carolus, quasdam cum bello & arte maxima. Omnia autem idola, quae tunc in Hispania inuenit, penitus destruxit. Ex auro autem, quod reges & principes dederunt Carolo, ecclesiam beati Iacobi in illis oris tunc Carolus commorans augmentauit. Antistitem & canonicos secundum regulam beati Ildori ibi instituit, eamque tintinnabulis, palliis, & libris decorauit dicenter. <sup>a</sup> De residuo autem auro & argento immenso, quod de Hispania attulit, fecit has ecclesias: beatam Mariam virginis Aquiligrani, B. Iacobi in eadem villa, Item aliam ecclesiam beati Iacobi apud urbem Biterrensem, Aliam apud Tolosam, Aliam in Valconia: Et beati Iacobi apud Parisios. Et praeter has abbatias innumeras per orbem in diuersis locis.

Reuerso Carolo in franciam, quidam rex paganus, Aphricanus collectis exercitibus Hispaniam acquisiuit, eiecit & interfectis custodibus oppidorum, quos Carolus reliquerat. Quibus auditis, Carolus cum magnis copiis reuersus est in Hispaniam. Et erat dux exercituum Milo de Angleris pater Rolandi. Cum autem apud Batonam urbem Basclorum exercitus Caroli hospitatus esset, quidam miles Romanicus nomine egrotans, & mori proximus accepta poenitentia & Eucharistia cuidam conuulso suo praecipit, ut equum, quera habebat venderet, & pretium clericis & pauperibus largiretur. Quo mortuo, conuulso ille equum centum solidis vendidit, & pretium non egenis, sed cibis & potibus & vestibus cito expendit. Transactis autem triginta diebus, apparuit ei mortuus nocte in castris dicens. Quoniam res meas pro redemptione animae tuae tibi ad dandum elemosynas commendaui, scias mihi a Deo peccata dimissa poenitentia fulto. Sed quia tu elemosynam rerum mearum tibi retinuisti, scias me per triginta dies in panis tartareis fuisse, te autem in eodem loco infernali, unde egressus sum, die cr-

<sup>a</sup> Spolia & thesauros in Hungaria repositos per episcopos & monasteria largissime distribuit, multis ecclesiis edificatis. Saxonia Crambii lib. 2. cap. Auent. 4. 4. 4. 4. Non igitur ex spoliis Hispaniis, sed ex opibus Hungaricis ecclesias Carolus deiecit. v. d. sup. cap. 2. 5. 5. 5. sequentem.

stina ponendum, & me in paradiso futurum. Quibus dictis disparuit, & tremefactus ille eni gilauit, et cum eadem die narraret sociis suis somnum suum, ita subito factus est clamor in aere, velut leonum, luporum & vrsorum. Et ecce subito raptus est ille a daemonibus, in locum diuino iudicio sibi destinatum. Quae sit a sociis, vix duodecimo die supra montem altissimum mortuus iacens toto corpore colliso inuentus est, qui mons quatuor diebus distat a loco, ubi raptus est, ibi enim cum daemones proiecerant.

De praeliis contra Aigolandum. idem. ca. 9.

§. V.

POST haec Aigolandus mandauit Carolo bellum secundum uelle suum vel viginri contra viginti, vel quadraginta contra quadraginta, vel centum contra centum, vel mille contra mille, vel duorum contra duos, vel vnius contra vnum. Missi ergo sunt a Carolo centum contra centum, & occisi sunt Saraceni. Deinde mittuntur & alij centum ab Aigolando, qui omnes interfecti sunt. Deinde misit ducentos contra ducentos, qui statim occisi sunt. Deinde misit duo millia Aigolandus, quorum quidam occisi, alij fugati sunt. Tertia die iecit Aigolandus sortes suas, & cognouit detrimentum Carolo, & mandauit ei, ut sequenti die, si vellet, plenarium bellum facere, quod ab utroque concessum est. Tunc adstiterunt quidam Christiani, qui sero ante diem belli arma sua bellica studiosissime praeparantes hastas suas erectas infixerunt in terra ante castra in pratis, iuxta fluium, qui dicitur Ceia, in quo loco postea beatorum martyrum Faundi & Primitiui basilica ingens & opima iussu & auxilio Caroli constructa est & magna villa & pinguis sima. Istas hastas summo mane corticibus & frondibus decoratas inuenerunt ij, scilicet qui in acie proxima martyrij palmam adepturi erant in Dei fide. Et admodum mirantes sciderunt eas prope terram, & radices, quae remanserunt in terra, in modum perticarum ex se postea magna generarunt arbusta, quae adhuc in dicto loco apparent. Mira res, magnumque gaudium animabus & ingens corporibus detrimentum. Quid plura? Die crastina occisi sunt quadraginta millia Christianorum. Et dux Milo pater Rolandi, & equus Caroli peremptus est.

Tunc Carolus stans pedes, cum duobus milibus Christianorum peditum euaginauit spatham suam nomine Caudiosam, & trucidauit multos Saracenos per medium. Adesperascente autem die conuersi sunt Saraceni, & Christiani in castra. Altera die uenerunt Carolo quatuor marchiones in auxilium de locis Italiae cum quatuor milibus armatorum virorum. Quod ut Aigolandus

agnouit, in fugam versus est. Et tunc Carolus cum copiis suis reuersus est in Galliam.

Anno imperij Caroli tertio, ut testatur chronographus Auares, qui & Hunni, longo contra Francos bello perdomiti, ad eam suam fortitudine potentiaque sunt diminuti, ut qui alios lacessere solebant, iam nec ab aliis tueri se ualerent. Nam omnis eorum in hoc bello nobilitas, & gloria periit. Et quicquid pecuniae & thesauri per tot saecula terrarum orbem vincendo sibi congesserant totum nunc Francorum victoriae cessit. Nulloque vnquam bello tam multa spoliorum quantitate Francia ditata est. Eodem autem anno luna ter obscurata est, & sol semel aciesque magnitudinis mirae visae sunt in aere. Eodem tempore Thio-meith (alias Chumeid) amireus missus ab Aaron ad excidendam Lyciam, cum uenisset Myram, nisus est arcam sancti Nicolai contere, sed pro ea contriuit aliam: Et pro temeritate praesumpta totam amisit classem: tempestate incuitabili subsequente. Legatus autem regis Persarum detulit imperatori Carolo munera papilionem, & tentoria varij coloris & mirae magnitudinis & pulchritudinis byssina pallia multa serica, odores aromatum vnguenta & balsamum. Et horologium ex ori chalco arte mechanica mirifice compositum. Duo etiam candelabra ex oricalco mirae magnitudinis.

Anno autem 6. imperij Caroli, qui fuit 706, ab incarnatione Dni, ut refert Vinc. spe. histo. ubi supra, legitur facta translatio beati Bartholomei apostoli corporis de insula Lipara in Beneuentum per hunc modum. Superuenientes enim Saraceni in dictam insulam Lipara, ubi corpus apostoli quiescebat, ipsam insulam depopulati sunt, & accedentes ad sepulchrum beati Bartholomei, quod ibi erat in magna ueneratione, illud effringentes ossa eius disperferunt hinc inde. Illis autem recedentibus, apparuit beatus Bartholomeus cuidam monacho Graeco, qui fuerat illius ecclesiae custos, dicens. Surge collige ossa mea. Cui ille. Quare ossa tua colligere, aut aliquem honorem impendere tibi debeamus: cum tu permiseris nos, & sepulchrum tuum deleri a paganis? At ille per longa annorum curricula meis praecipibus nunciusque locus securus constitit, sed multiplicata erant ita mala illius, ut pro eo amplius obtinere praecipibus non potui. Tu tamen surge, & fac ut dixi. Quomodo (inquit monachus) hoc facere poteris cum ubi dispersa sint nescio? Ad quem apostolus: Noctu vade ad colligendum ea, & quae uideris resplendere ut ignem, haec leua, quia illa uere sunt ossa mea. Qui statim diligenter iussa complens recondidit ea in loculo, & abiit relicto socio suo. Cumque pro exquirendis Saracenis illuc Longobardorum applicarent nauigia nutu Dei inuentum ibi monachum, & sanctum dei apostoli corpus tulerant, & abierunt. Superuenientes autem Saraceni circūderunt nauim illam in qua erat sanctum corpus, ita ut euadere non possent. Sed subito factae sunt densissimae tenebrae ante Saracenorum nauis, ita ut

A nescirent, quo pergerent, sicque inuisi ab eis liberati sunt. exeuntes autem ad terram in partibus regni, Beneuentum duxerunt sanctum corpus, ibi in altario honorifice condientes anno Domini 809. 25. mensis Octobris. Romani tamen asserunt se dictum corpus habere in vrbe, quod esse potest de parte aliqua.

<sup>a</sup> Quomodo istud S. Bartholomei corpus Romae delatum fuerit, sic refert Blon. lib. 3. dec. 2. Cum Romanam peruenerit Otho secundus perquirendis reparandisque fractis exercitus sui reliqui operam diligenter impendit. Quare integris qui turpi fuga proapsi in urbem reuerant, ceteros addens Romanos, tanquam hosti aliquo in loco se oppositurus, simul cum reductibus ex confictu eduxit, & Beneuentanos adortus imperator urbem cepit. Per eamque occasionem ahortatas Bartholomei apostoli reliquias Roma in insula Ionis primo dicta & postmodum lycionis locatas ferunt, utramque translationem, & eam qua ex lipara insula Beneuentum & eam qua Beneuento Romam hac sanctissima ossa fuerant transportata confirmat Bre. Rom. in D. Bartholomei festo.

Caroli contra Aigolandum regem gesta ex Turpino. Vinc. ca. 12.

§. VI.

DE praeliis inter Aigolandum Paganum, principem exercituum infidelium & Carolum regem Francorum. Aigolandus igitur congregauit innumeras gentes, Saracenos, Mauros, Moabitas, Aethiopes, Parthos, Aphricanos, Persas, regem arabum, regem Alexandriae, regem Bugiae, regem Algarbiae, regem Barbariae, regem Malclon, regem Maioricae, regem Mequae, regem Sibilae, regem Cordubiae, et uenit usque ad urbem Valconiae Agennum, & cepit eam. et mandauit Carolo, ut ueniret ad se pacifice cum parua militum turba, promittens ei nouem equos oneratos auro, & argento & caeteris gazis, si suo imperio subiaceret. Haec autem dicebat, quia eum agnosceret uolebat, ut postea in bello posset eum occidere. Quod animaduertens Carolus uenit cum duobus tantum millibus fortiam usque ad quatuor millia prope urbem Agennum, & dimisit eos ibi occulte. et uenit cum quadraginta tantum militibus usque ad montem, qui est prope urbem, unde potest ciuitas uideri, ibique dimisit illos, et mutatis vestibus suis operis sine lancea, clypeo post dorsum transuerso sicut mos est nunciis tempore belli, cum uno solo milite uenit ad urbem. Qui ducti sunt ad Aigolandum. Ad quem cum uenissent dixerunt: Carolus nos misit ad te. Venit ut imperalli cum quadraginta militibus & uult tibi militare, & effici tuus. Veni ergo ad eum cum quadraginta de tuis pacifice, si uis illi dare, quod pollicitus es. Qui respondit, ut redirent ad Carolum, & dicerent ei, ut expectaret eum. Carolus tunc cognouit eum & explorauit urbem

Regnu pro Neapolitano Dominio apud D. ant. est fre quens.

De translatioe S. Bartholomei in vrbe.



A.C. 806.

DE CAR. MAG. TIT. XIII.

Agēnū, in qua parte esset facilius aditus ad capiendum eam, & reges qui erāt in ea. Et rediit ad 40. milites, & postea cum illis ad sua duo millia. Aigolāndus autem subito secucus est eos cum septem millibus militum. Sed illi animaduertentes fugerunt.

Carolus Agenū capit.

Carolus verò rediit in Galliam, & coadunatis exercitibus reuersus est ad urbem Agenum, & obsedit eam sex mensibus. Septimo verò mense apratis circa urbem artificii, & castellis ligneis, Aigolāndus cum regibus & baronibus suis per latrinas & cauernas latebiter exiit, & sic fluium Garumnā, qui fuit iuxta urbem transmeātes, euaserunt. In crastinum Carolus urbem cum magno triumpho intrauit, & decem millia Saracenorum interemit, reliqui per Garumnā fugerunt. Aigolāndus autem venit ad Sanctonas, quem Carolus insecutus mandauit ei, ut redderet urbem, qui noluit: sed exiit contra eum in praelium tali conditione, ut eius esset urbs, qui vinceret. Sero autem ante diem belli, inter castrum Talaburgum & urbem, iuxta fluium nomine Carantā, infixerunt Christiani hastas suas in terram ante castra, & crastina die inuenerunt hastas suas corticibus & frondibus decoratas, ij scilicet in bello morituri, & martyres futuri erant pro fide Christi occumbendo. Qui tanto miraculo gauisi, abscissis hastis suis martyrio coronantur, quia pro fide Christi, & etiam equus Caroli occisus est. Ibi postea fugientes occisi sunt a Carolo rex Algarbia, & rex Bugia.

Aigolāndus autem fugiens venit ad Pampeleonam, & mandauit Carolo, quod ibi eum expectaret causa praeliandi. Quo audito Carolus rediit in Galliam, & praecepit per totam Galliam, ut omnes serui, qui sub malis consuetudinibus clericorum tenebantur, soluta proprii capitis seruitute, & venditione deposita, cum omni progenie sua presenti & futura remanerent liberi. Omnes etiam, quos ergastulis captos reperit, absoluit, & quos pauperes inuenit ditante, nudos vestiuit, discordes pacificauit, exheredatos propriis honoribus releuauit. Omnes armis doctos & scutigeros milites fecit. Quos etiam ab amore suo iuste separauerat, compunctus ad amicitiam reuocauit. Tunc ergo coadunatis centum viginti tribus millibus bellatorum praeter armigeros & pedites, quorum non erat numerus profectus est in Hispaniam contra Aigolāndum. Hec autem sunt nomina principum eius Caroli. Ego, Turpinus archiepiscopus Remensis, qui dignis monitis populum fidelem amabam, & Saracenos propriis manibus & armis sepe expugnabam, Rolandus comes Cenomanensis, nepos Caroli, filius Berthae sororis eius, & Milonis ducis cum quatuor millibus armatorum. Oliuierius comes Gebennensis filius Ramerij comitis cum tribus millibus bellatorum, Arastagnus rex Britannorum cum sex millibus (Alius tamen tunc rex erat in Britannia) Engelerius dux Aquitaniae urbis, quam Caesaraugustus primum in illis oris fecit. Cui scilicet urbi Bituricas, & Lemonicas, & Pictaunos, & Sanctonas, & Engolisnam cum prouin-

ciis subiecit, unde tota illa patria Aquitania vocata est. Haec autem ciuitas post Engelerij obitum in uastitatem versa est, quia omnes ciues eius in E. sciaualle occisi sunt, nec alios colonos habuit amplius, Gaiferus rex Burdegalesis, Gundebaldus rex Phrysię, Ocellus comes Nannetensis, Arnoldus de Bellanda, qui Aigolāndum postea occidit in bello, Naamam dux Batoariae, Othgerus rex Daciae, Lambertus princeps Bituricensis, Samson Dux Burgundiae, Constantinus praefectus Romanus, Gartinus dux, Lotharingia. Exercitus autem Caroli totam terram longitudine & latitudine cooperiebat duabus diebus.

De colloquio & pacto facto inter Carolum & Aigolāndum, & promissione facta ab Aigolādo de perceptione baptismi, quam tamen non seruauit.

§. VII.

CAROLVS igitur, ut refert Vinc. ubi supra ex verbis Turpini, cum didicisset linguam Saracenicam adhuc iuuenis apud Tolemaem venit ad colloquium datus trengis inuicem cum Aigolādo. Interuntque pactum, quod illi quorum milites vincerentur, legem victorum tanquam meliorem sequerentur. Mittuntur ergo sub hoc pacto viginti milites Christiani contra viginti Saracenos, & interfecti sunt Saraceni. Deinde mittuntur quadraginta contra quadraginta & victi sunt Saraceni. Deinde centum contra centum, & fugerunt Christiani. Postea missi sunt ducenti contra ducentos & interfecti sunt omnes Saraceni. Demum mille contra mille Saracenos, & occidantur omnes mille Saraceni. Tunc Aigolāndus affirmans legem Christianorum meliorem esse sua scilicet Machometana statuit, ut die sequenti baptizaretur.

In crastinum ergo dara securitate, vtrique parti cundi & redeundi, venit Aigolāndus, ut baptizaretur, & vidit Carolum ad mensam sedentem & inspexit ordines sedentium inter quos erant quidam in militari habitu, quidam in canonicali, quidam in monachali, interrogauit de vnoquoque ordine. Videns autem quadam parte duodecim pauperes in miserissimo habitu, ad terram sedentes, & sine mensa, & linteaminibus paruo cibo & potu vrentes, quaesivit qui illi essent. Carolus respondit. Hec est gēs dei, nūcij Dei nostri Iesu Christi, quos sub numero duodecim apostolorum quotidie pascimus. Ad haec Aigolāndus. Male domino suo seruit, qui sic nuncios domini sui recepit. Qui circa te recident felices sunt, & feliciter comedunt, & bibunt, & induuntur, & nuncij Dei tui semper siti & frigore pereunt, & longē a te turpiter sunt proiecti. Magnā veterandiam facit Domino suo, qui famulis eius sic seruit. Legem ergo tuam dicebas esse bonam nunc ostendisti falsam, exceptaque licentia scandalizatus, rediit ad suos, & baptizari, re-nues mandauit ei bellum in crastinum

Tunc

A.C. 806.

Aigolādi mors.

Tunc intelligens Carolus, quare ille noluerat baptizari omnes pauperes, quos in exercitu inuenit, diligenter procurauit optimē indui, & eibum & potum eis abundanter propudat. In crastinum ergo inito praelio inter exercitum Caroli ex vna parte, & exercitum Aigolāndi ex altera, tanta fuit caedes Paganorum occisorum a Christianis (inter quos etiam cecidit in mortem & ipse Aigolāndus princeps eorum) quod Christiani vsque ad bases in sanguine interfectorum natabant. Quicunque autem in vrbe, inuenti sunt Pannonia interfecti sunt. Rex Sibilix & rex Cordubae cum paucis fugerunt. Quidam verò Christiani cupiditate ducti reuerii sunt, ut tollerent spolia occisorum, & cum redirent onusti auro & argento, a rege Sibilix & rege Cordubae qui latebant in insidiis interfecti sunt omnes vsque mille. In crastinum rex Nauarrorum nomine Furte mandauit bellum Carolo. Carolus autem rogauit Deum, ut ostenderet, qui essent morituri in bello. Et in crastina die apparuit signum Crucis dominicae rubrum in humeris moriturorum retro super loricas.

Rolandus cum Ferracuto singulare certamen. Vinc. lib. 24. ca. 15.

§. VIII.

REFERT Vinc. ubi supra scilicet 25. li. spe. hist. de quodam gigante nomine Ferracuto, quem admiraldus Babyloniae miserat cum viginti millibus Turcorum ad Carolum debellandum, qui virtutem quadraginta fortium possidere dicebatur. Egressus ergo gigas iste de vrbe Mageia, petiit singulare certamen contra quemlibet. Et cum multi fortes de exercitu Caroli missi fuissent successiue, & omnes ille gigas facilliter caperet & in carcerem mitteret, demum Rolandus princeps exercitus, vix impetrate potuit licentiam a Carolo rege, qua tandem obrenta accessit contra eum quem gigas statim rapuit manu dextra sicut priores fecerat, & misit eum ante se super equum suum. Sed Rolandus dum duceretur captus super equum, attriuit eum per mentum, & euenit eum fortiter, & ceciderunt in terram ambo. Postquam autem pluries simul pugnaissent singulari certamine equites & pedites, facto aliquo interuallo Ferracutus cepit interrogare Rolandum de lege Christiana. Qui cum ei optimē expressisset, ait gigas, tali pacto tecum pugnabo, quod sit vera haec fides quam tu asseris, si a te victus sim, falsa autem, si tu a me victus eris. Et sit genti victae iugiter opprobrium, victori autem laus & honor in aeternum. Congressus igitur in praelium gigas, in vmbiculo vulneratus a Rolando mortuus est. Rolandus autem reuersus ad suos est incolamis. Sicque Christiani ingredientes urbem capiunt, & pugnatore, qui fuerant victi & incarcerati a gigante eo occiso de carcere eripiuntur.

Carolus Cordubā venit.

Post haec iuit Carolus Cordubam ubi ad expugnandum eum expectabant rex Sibilix

& rex Cordubae. Cumque iubente Carolo, prima turma militum nostrorum contra primam Paganorum venerunt, ante singulos equos eorum singuli pedites erant, habentes laruas barbaras & cornutas similes demonebus tenentes singuli singula tympana, quae manibus fortiter percutiebant, quorum sonitus mox vt equi nostrorum audierunt, & terribiles eorum similitudines viderunt, exterriti fugerunt, & retineri nullo modo valuerunt.

Mane autem factoj Carolus praecepit, vt omnium equorum capita linteis & pannis velarentur, & aures obturarentur. Sicque procedentes ad pugnam, occiderunt aduersarios vsque ad meridiem, sed non vsque ad interitum nem. Nam omnes Saraceni coadunati erant circa plaustrū, quod octo boues trahebant, sub per quod vexillū eorum leuati erant. Moxque illis erat, vt nemo ex eis fugeret de bello, quādiu signum erectum videbatur. Quod cum Carolus agnouisset, ingressus est medias acies vsque ad vexillum, quod spata sua abscidit. Et mox illi fugerunt, quorum caesa sunt octo millia. In crastinum altum maior Cordubae reddidit urbem Carolo tali pacto, quod ipse baptizaretur, & urbem ab illo teneret. Tunc Carolus diuisit terras Hispaniae pugnatorebus suis, deinde dimissis exercitibus suis maioribus in Hispania iuit ad sanctum Iacobum, & quos in illa patria Christianos reperit edificauit: apostatas autem aut peremit, aut in Galliam in exilium misit, & constituit per ciuitates episcopos & presbyteros, & ego Turpinus cum nomine episcopis ecclesiam beati Iacobi & altare rogatu Caroli dedicauit.

De prodicione Ganelonis & occisione maxima Christianorum in bello Ronciualis & transitu Rolandi.

§. IX.

ERANT igitur apud Caesaraugustam duo reges Saraceni Marsirius & Beligandus frater eius, missi ab Amiraldo Babylonis de perfide ad Hispaniam, qui Caroli imperio subiacebant, & ei seruebant, sed in caritate ficta. His mandauit Carolus per Ganelonem, vt aut baptismum susciperent, aut tributum ei darent. Qui miserunt ei triginta equos oneratos auro & argento, ceterisque gazis Hispaniis, & quadringentos equos oneratos vino dulcissimo & puro pugnatorebus ad potandū & mille Saracenas formosas, Ganeloni autē 20. equos oneratos auro & argento, & pallijs fraudulenter obtulerūt vt pugnatore Caroli in manus illorum traderet. Qui pecuniam accepit, & concessit, & confirmauit cum eis pactum prodicionis. Maiores pugnatore vinum solummodo acceperunt, mulieres nullatenus, sed minores sustulerunt eas. Tunc consilio Ganelonis Carolus transit portus Cifereos, & fecit vltimam custodiam

A.C. 806.

diem de castissimis suis principibus Rolando & Olinero cum maioribus propugnatoribus in Ronciualle cum viginti millibus aliorum christianorum.

Tunc Marfirius & Beligandus cum quinquaginta millibus Saracenorum summo mane conuenerunt de nemoribus & collibus: ubi concilio Ganelonis duobus diebus & duabus noctibus latuerant. Et fecerunt duas turmas, vnam de 20. millibus: aliam de 30. millibus. Prima de 20. millibus cepit primum percutere nostros. Qui conuersi occiderunt eos à mane vsque ad tertiam. Et nec vnus ex viginti millibus euasit. Statim vero illos tanta cæde fatigatos inuaserunt alia triginta millia & percusserunt nostros à maiori vsque ad minorem. Quod idè eis contigit quia præcedentibus noctibus vino Saraceno ebrii, plures eorum cum mulieribus paganis & Christianis etiam, quas secum multi de Gallia adduxerant, fornicari fuerunt. Ibi ergo omnes pugnatōres interfecti sunt præter Rolandum, Balduinum & Theodoricum. Turpinus autem & Ganelo cum rege Carolo erant. Peracto illo bello quando rediret Rolandus inuenit quemdam Saracenum in nemore latentem, quem ligauit fortiter ad arborem, & ascendit in montem quemdam, vt exploraret illos, & vidit, quia nulli erant, & rediit retro ad viam Ronciualis & insonuit tuba eburnea. Ad cuius vocem redierunt ad eum circiter centum Christiani. Reuersus autem ad Saracenum, quem ligauerat, cum eum soluisset extracto gladio minatus est ei mortem, nisi ostenderet ei Marfirium. Hunc ergo secum duxit vsque ad agmina paganorum, qui ostendit ei a longe Marfirium inequo iusto, & clypeo rotundo. Tunc Rolandus resumptis viribus, animatus ad bellum Dei irruit super eos, & vidit ibi quemdam inter alios statura maiorem, quem vno ictu secuit per medium cum equo suo, ita quod vna pars equi & militis cecidit ad dexteram, alia ad sinistram. Quod Saraceni videntes illico fugerunt dimittentēs Marfirium in campo cum paucis. Quem fugientem inter alios Rolandus insecutus prostrauit. Ibi centum focij Rolandi occisi sunt. Rolandus autem quatuor lanceis grossis & lapidibus percussus euasit. Belligandus autem frater Marfirij cum suis recessit ab illis regionibus, Theodoricus autem & Balduinus inter nemora latitabant.

Rolandus Marfirij interficit

Carolus autem cum suis exercitibus montem transierat, & quod factum fuerat, ignorabat. Rolandus autem valde fessus, & de nece suorum valde dolens, venit vsque ad portum Ciscereum: & ibi sub arbore quadam iuxta lapidem marmoreum, qui ibi erat erectus super Ronciuallem in prato opimo equo desiliit. Habebat autem tunc secum spatam suam Durandam dictam, quæ interpretatur durus ictus. Hanc cum euaginasset, volens eam frangere trino lapidem ictu percussit & à summo vsque deorsum ipsum diuidens saluam eam eduxit. Deinde tuba sua tam fortiter intonuit, vt vox eius vsque ad aures Caroli angelico dicitur petuenerit, distantis tamen à Rolando

A per octo miliaria. Illico Ganelo volente regem redire ad Rolandum dissuasit, dicens eum buccinare causa venandi. Cum ergo Rolandus super herbam prati iaceret, superuenit Balduinus frater eius. Cui ille innuit, vt ei aquam præberet, quia valde sitiebat. Quæ cum ille quæteret, & non inueniret, videns eum morti proximum ascendit equum eius, & iuit post Carolum. Mox aduenit Theodoricus, qui valde super eum lugens, innuit ei, vt confessione se muniret. Acceperat autem eodem die Rolandus eucharistiam, & delictorum suorum confessionem fecerat, antequam ad bellum iret, quia iste mos erat pugnatōris semper inter nos, vt prius confiterentur, & communicarent. Rolandus ergo inter cætera verba suæ dulcissimæ confessionis, tenens pellem & carnem suam circa mamillas & cor, dicebat. ter. In carne ista videbo Deum saluatorem. et mittens manus super oculos suos similiter tribus vicibus ait: Et oculi isti et conspecturi sunt. Sicque tradens spiritum at: iam Christo donante intueor, quod oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus. Et oratione fudit pro omnibus, qui mortui erant in bello. a la

a Clade Ronciualensis nihil est nostris hominibus celebrius. Quam cum dubia fidei, vt à Turpino Remensi hic exponitur, ipse D. Antoninus esse restetur ex AEmyl. eam visum esse exponere, cui v. scilicet aliqua ex parte consentit. Adolphus Bardulorum ad est Gallicæ & Asturæ rex, cognomento vitæ, castus aduersus Saracenos continens bello res gerebat, magno quidem conatu, sed ad exitum res non veniebat. Si

D Carolus in Hispaniam se accersente veniret, vt Idnabala Saraceno auente antea venerat, breuis aui impiorum in Hispania res fore sperabat. se filijs carere & quod orbis sit senectutem suam minori veneratio nis suis, maiori vero contemptui hostibus esse. Premium laborū mercedemq, religionis defensione, spem propinquam successioni sbereditatis Francis proponi posse. Nec tanto premio abnuui Augustus, Bernardusq, Italia regem ex Pipino nepotem Bardulo adoptandum offerebat. Prope res confecta videbatur Augustusq, iam saltum Pyreneum superarat, cum Bernardus comes secunda à rege inter Bardulos auctoritatis sceptrum gentis in Franciam ferri adeo indignè molesteq, tulit, vti procerum gentis comuratione facta, metusq, Adolphus sum perterritum coegerit appropinquanti iam Franco legatos mittere, qui nuntiarent mutatu consil. a nec opus esse in presentia exterius auxiliis. Et accidit ad popularium etiam animos concitandos, vt non contemendus Bardulorum numerus seruitute Saracenorum elapsus in Franciæ exercitum incidere. Hi sine abituris Francis, ac quod à Bardulis vocati, iuberentur in insecta domum redire, indignè feretibus grauiam passi, in suis quisque ciuitates reuersi, atrociora exempla à Francis, quæ à Saracenis in se edita cum diceret, non prius destiterunt quam pericere, vt Masilus rex, quæ e eo duce impiorum manus ex Aphrica recens transmissit, percussio in Francos sedere accerere. Nec ante excedere ex hostico Aug. cepit, quam prelio victor, vltisq, agris quæuis cesseret verius quæ prostrati sūt hostes, nec potestate deinceps pugandi equo loco Franci

f. cere. Pabulatoribus frumentatoribusq, infesti aderant, & grauem Francorum armaturam periculis ipsi ac expediti varia ludificatione subrabantur, nempe appetente redeuntes domum copias Augusti in de sensu Pyrenæi saltus adepti, cum procul iam primū ac secundum agmen cum Augusto viam præmissum abisset, extremo agmini tantam cladem priusquam recurrens Augustus ferre opem laborantibus posset intulerunt, vt nullus locus clade Francorum nobilior, ac fama celebratior sit, Ronciualis vocatur. Interempti ad Christianos sepulti sunt, nec hostibus laeta diu hec victoria fuit. Maiori mox odio inter se pugnarunt Bardulus Massillusq, quam aduersus Francos dimicarent. hac ille, vbi nullus meminit prodicionis, quæ tamen ex Vaso Genebrardus habet. Porro quod D. Ant. ex Jacob. de Columna refert id non in hac expeditione posteriori sed in priori duce Idnabala suscepta contigisse, idem AEmil. scribit.

de Collumna in sua hist. asserit, quod Carolus rex postquam partes Hispaniæ aggressus multas terras subegit, & sibi subiecit reuertens, victoriosus cum exercitu passus est insidias à Vasconibus in montibus. Qui ex aduerso confurgentes, ex insperato contra copias Caroli multos ex eis occiderunt, & præcipuè Rolandum militem audacissimum, Britannicilimitis præfectum & Anselmum Palatii comitem: & Eugibardum regie mensæ præpositum, vnde propter hoc videtur historia illa Rolandi dubia.

Turpini de Rolando visum. c. 20.

§. X.

EODEM die, dum ego Turpinus cantare missam pro defunctis scilicet Rege in valle Caroli, raptus in ecclasi audiui choros in cælestibus cantantes, ignorans quid hoc esset. Cumque illi ad alta transirent: ecce turba terrorum militum, quasi de raptu veniens, prædamque ferens ante me transiuit. Quibus dixi Quid fertis? Nos (inquit) Marfilium portamus ad inferna: tubicinem vestrum Michael cum multis fert ad superna. Hanc visionem dum post missam referrem Carolo, ecce Balduinus super equo Rolandi, qui narrauit omnia: & qualiter Rolandum reliquerat: Mox omnibus exclamatus, & retro redeuntibus, prior Carolus Rolandum exanimatum inuenit iacentem euersum, brachiis super pectus in modum crucis superpositis. Et super eum tuens, rugiit clamore magno, & ibi nocte illa tentoria sua fixit, & corpus eius myrrha, aloë, & balsamo condidit, & exequias magnas præcibus, luminaribus, & ignibus per nemora accensis tota illa nocte cuncti peregerunt. In crastinum summo diluculo perrexerunt ad alios fratres suos occisos. Et inuentus est Oliuicius iacens euerfus in effigiem crucis extensus, quatuor palis in terram fixis, quatuor neruis retortis fortiter nexus, & à collo vsque ad vngues pedum, & manuum cultellis acutissimis excoriatus, iaculis & sagittis lanceis & spatis perforatus, &

magnis ictibus baculorum attritus. Tunc fletibus omnibus, iuravit rex per regem omnipotentem, quod non cessaret post Paganos currere, quousque illos inueniret. Mox ergo ille post eos cum suis curres, inuenit eos iuxta fluiuium Ebra prope Cæsaraugustam iacentes, & comedentes. Et irruens super eos interfecit ad duodecim millia, & rediit ad Ronciuallem. Tunc cepit rex inquirere, si verum erat, quod dicebatur, s. Ganelonem prodicionem fecisse: quem accusauit Theodoricus: contra quem posuit rex Pina vt ingrederetur bellum pro Ganelone. Quem statim cum eo congregiens peremit Theodoricus. Mox rex iussit Ganelonem quatuor equis ferocissimis alligari, & super eos sedere 4. fessores agitantes eos contra quatuor plagas cæli, & sic discerptus periiit.

Erant autem tunc temporis duo cæmeteria sacro sancta præcipua: vnu apud Arclatè, aliud apud Burdegala in quibus maxima pars mortuorum sepulta est. Rolandum vero palliis reatum vsque Blanium deferri fecit, & in ecclesia beati Romani, quam olim ipse ædificauerat, sepeliuit & mucronem eius ad caput, & tabam eburneam ad pedes eius ponens. Pro istorum animabus occisorum in dicto bello dedit Carolus in elemosyna duodecim vncias argenti, & totidem talenta auri, & vestes & cibaria egenis. Totam autem oppidum Blauense, cum omnibus ad ipsum pertinentibus, & etiam mare, quod sub eo est, & totam terram circa basilicam sancti Romani, vsibus dictæ ecclesiæ in alodio a dedit amore Rolandi ibi sepultis mada canonice dictæ ecclesiæ annuatim triginta pauperes refici & indui, & tot Psalteria & missas dici pro omnibus, qui in Hispania mortui fuerant. Constantinus autem præfectus delatus est Romam per mare cum multis aliis Romanis & Apulis pro eis etiam datis largis elemosynis.

a Qui prædium optimo iure possidet, id est, qui plenam habet absolutamque potestatem in integrum Dominium directum censetur habere, quale ab initio ex distributione dominis contigit, vocantur hoc ius Franci Alodium, nempe quod liberum & extra mancipium seruitutemq, dominicam positum. Greg. Cyr. lib. 6. Synt. ag. ca. 1.

De S. Saluio ex Sigeberto, de quo etiam Io. Mol. in vsuar. Mar. qui eius vitam & veteri & recentiori stylo extare in M. S. asserit lege eundem in Indiculo Sanctorum Belgij.

§. XI.

DE reuelatione corporis sancti Saluij & gestis eius. Eodem tempore corpus sancti Saluij inuentum est, qui non multo ante à Vni negardo martyrizatus est. Hic temporibus Chilperici regis in ciuitatis Ambianensium cathedra residens multis pollebat virtutibus, ita vt cæcis visum, sordis auditum claudis gressum Domino operante restitueret.

Chilpericius Rex Arrianus

Per idem tempus præfatus rex in Ariantum dogmata declinans scripsit, vt sancta trinitas non in personarum distinctione, sed in Deo nomina

446  
 A.C. 806  
 fetur unde & S. Saluum accersiti iubet, depræcans ut sibi consentaneus fieret. Quod ille audiens ita exhorruit, ut si charta illa, in qua illa scripta erant, attingere potuisset, in frustra discerperet. Denique Caroli temporibus adueniens [cum vno comite] in partes Hannonien- sis fisci, quæ vocatur Valentiana, ibi prædicare cepit. Quadam vero die cum celebrasset missam in ecclesia sancti Martini, die Dominico resurrectionis, ubi & populum instruxit, inuita uicem post missam ad prandium Genardus quidam, qui hunc prouidebat sub Domino suo Abbone. Habebat autem sanctus Saluius ministerium ecclesiasticum aureum, vestimenta ex auro & gemmis ornata, cingulum aureum gemmis & margaritis intextum: quæ omnia ubique ferebat secum coram omnibus scienter, ut ita perueniret ad palmam martyrii. Et videtur intelligendum hoc de vestibus sacris, in quibus celebrabat. Hæc autem concupiscens Vuinegardus filius Genardi homo leuis & proterus, omnia fecit ei auferri, & de calice & patena fecit sibi fieri sellam auream, & virum Dei misit in carcerem, qui seruum suum mittens eum interfici fecit & discipulum eius. Seruus tamen non est hoc ausus facere, donec ei sanctus præcepit. Fuerunt autem hi duo sancti nati de territorio Atuernorum.

Corpus autem vtriusque iussit Vuinegardus qui occidi mandauerat, latenter portari ad armentum gregis sui & ibi fossa humo abscondi. Erat autem in armento taurus maximus, qui semper prohibebat cetera animalia, ne locum illum artingerent, in quo sanctorum corpora posita erant. Si autem forte contigisset, quod aliquando sordes ibi eecidissent non cessabat taurus per totam noctem, donec pedibus suis locum mundasset. Quædam autem mulier nocte vigilans vidit immensum fulgorem circa locum illum, ubi erat armentum, & accedens ad ostium vidit duas lampades accensas totum locum illuminantes. Quod vicinis ostendit, & ij pluribus noctibus hoc contingente sacerdotibus insinuarunt.

Sed & Carolo regi per angelum Domini reuelatum est, ut mitteret Valentianas, Et corpus sancti Saluij & discipuli eius inquireret. Quod cum per tres noctes continuas hæc reuelatio fieret, misit illuc ad inquirendum: inuentaque sunt corpora sanctorum prodente ipsa Genardo. Et adducti sunt ad regem Genardus & Vuinegardus filius eius, & Vuinegarius seruus qui eos occiderat. Et iussit rex Genardo & Vuinegardo amputari vitilia & oculos erui, Vuinegario autem seruo tantum oculos erui, Et imposita sunt corpora sanctorum super plaustrum, ut adducerentur ad ecclesiam sancti Vedasti, nec potuerunt moueri adducta multitudine bouum. Et relinquentes in plaustro duos boues tantum permisissent eos ire, quo vellent. Et cum summa festinatione perduxerunt ea illi duo boues ad ecclesiam sancti Martini, in qua sanctus Saluius orare consueuerat, & ibi honorifice sunt colloata.

Eodem tempore venerunt duæ sorores cuiusdam ducis Francorum ad regem Carolum conquerentes de fratre suo, quod hæreditate

Fiscus. i. di-  
 tio.  
 Sacra eius  
 supellex  
 preciosa.  
 Colitur  
 a 6. Jun.  
 Carolus  
 de interfe-  
 ctionibus  
 S. Saluij  
 sumit sup-  
 plicium.

A suam eis auferret. Conuentus autem dux à rege super hoc respondit se eis nil auferre. Rex autem fecit eum iurare super corpus sancti Saluij, quod nihil foronibus suis deberet de his, quæ petebant. Qui cum iurasset lætus, statim crepuit medijs, & exiit sanguis ex oculis eius auribus & naribus, & ore, & post duas horas expirauit. Genardus autem parer cæcatus corporaliter spirituales oculos recepit, quicquid habebat dans sancto Saluio residens in domo sua & penitentiam agens. Vuinegardus autem filius eius cum venisset ad ecclesiam, in qua sanctus quiescebat, & oraret lumen sibi dari, commota est tota ecclesia. Qui egressus & conuersus in fugam, venit ad monasterium sancti Ammandi, & ibi permansit lugens peccatum suum omnibus diebus vitæ suæ. Vuinegarius autem seruus prostratus ante corpus sancti Saluij cum multo imbrey lacrymarum recepit lumen in vno oculo, & vsque in finem vitæ pauti greges in seruitio sancti Saluij.

Academix Parisiensis institutio Palmet. Polyd. virg. lib. 4. hist. Angl. Vuernerus. Gaguinus li. 4.

§. XII.

Arrat Iaco. de colum. in historia sua, quod tempore Caroli magni Alcuinus, natione Anglus à regibus Angliæ pro pace missus ad Carolum Francorum regem apud illum benigne exceptus est, & in Gallia apud eum remansit, vir vndeunque doctissimus. Cuius præcipue magisterio rex omnes artes liberales didicit, maxime astronomiam, in qua valde lectabatur. Hic igitur Alcuinus scientia vitæque præclarus & sapientia literarum studium de Roma Parisios transtulit, quod illuc quondam de Græcia translatum fuerat à Romanis. Fuerunt autem Parisiis fundatores huius studij quatuor monachi Bedæ discipuli, scilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Ioannes Scotus.

Quamuis celeberrime illius toto terrarum orbe academia Parisiensis institutores Anglos seu Scotos fuisse memoria sit proditum, ipsos tamen Anglos à Gallia eruditionem suam vel maxime traxisse ipsorum Anglorum Annales tradunt. Nam Sigbertus Anglorum occidentaliū rex, ut est apud Bedam li. 3. hist. Angl. cap. 18. cum à Gallia in Angliam reuersus fuisset inter alia Gallia instituta hoc maxime sibi imitandum proposuit, ut scholas haberet, in quibus pueri erudirentur. Ita à Gallia ad Anglos & Scotos litteræ manarunt, non contra. Genb. Ceterum ex Bedæ Angl. discipulis Albinus siue Alcuinus & Ioannes Scotus, alius à Franciscano Scholastico doctore primi posuerunt theologia scdem in Academia Parisiensis, quæ breui prodierant innumerabiles theologi, hæreticorum perperæ cruce, qui tantam sibi tota Europa famam & auctoritatem comparauerunt, ut ipacio quadringentorum annorum vix extra eam aliquis theologus al cuius momenti reperitus sit. Genb. Porro de Ioanne Scoto mihi suspectum est, aut idem, aut fuit longeuissimus & infra tit. 16. c. 2. §. 3. sub Carolo in Francia, venisse dicitur.

A.C. 806.

In chronicis autem metropolis Arelaten- sis ita legitur. Omnipotens rerum dispositor & ordinator regnorum & temporum cum illius admirandæ statuæ pedes ferreos vel testes comminuisset in Romanis, alterius non minus admirabilis statuæ caput aureum per illustrem Carolum magnum erexit in francis. Qui cum in occiduis partibus solus regnare cœpisset, & studia literarum iam essent ubique in obliuione, ideoque verè diuinitatis cultura teperet contigit duos Scotos monachos de Hybernia cum mercatoribus Britannis ad litus galliæ applicate, viros, & in sæcularibus litteris, & in sacris scripturis incomparabiliter eruditos. Qui quotidie cum nihil venale ostenderent ad conuenientes emendi gratia turbas clare sonabant. Si quis sapientiæ cupidus est veniat ad nos, & accipiat eam. Nam apud nos sapientia venalis est. Tandiu conclamata sunt ista donec eos admirantibus, vel infanos omnibus putantibus, ad aures regis Caroli semper sapientiæ amatoris perlatum est. Qui celeriter illos ad suam præsentiam euocatos interrogauit, si vere sapientiam venalem haberent. Sapientiam (inquit) & habemus & in nomine Domini eam querentibus dare parati sumus. A quibus cum rex quesisset, quid pro ipsa peterent, responderunt, Loca tantum opportuna, & animas ingeniosas, & sine quibus peregrinatio ista transiri non potest alimenta. Quibus auditis ingenti gaudio repletus primū quidè apud se vtrumque paruo tempore tenuit. Postea verò quum ad expeditiones bellicas vgeretur vnum illorum Clementem nomine in Gallia scilicet Parisiis residere fecit cui & pueros nobilissimos commendauit, & eis prout necessarium erat, vidualia ministrari præcepit. Alterum vero in Italiam direxit, cui monasterium sancti Augustini iuxta Ticinensem urbem delegauit, ut illic, si voluissent ad discendum congregari possent. Audito autem Albinus, qui & Alcuinus etiam dicitur quod grater sapientes, & religiosos viros Carolus susceperet, ascensa nauis in Galliam venit. Quum rex vsque ad finem vitæ retinuit secum. Cuius doctrina tantum fructificauit, ut franci hætenus Romanis in omni scientia æquarentur. De Albino & libris eius dicitur inferius.

Erat insuper Carolus Augustus, ut testatur præfatus Iacob. eloquentia copiosus: Nam quicquid vellet poterat facillimè exprimere, atque eleganter. Nec patrio sermone contentus, sed peregrinis ediscendis linguis diu operam dedit. Inter quas Latinam siue Romanam ita didicit, ut Romanum eum esse putares. Græcam verò melius intelligere, quam proferre poterat. Liberales autem artes colebat studio sistimè. Sed & doctores earum plurimum veneratus est, quos etià magnis honoribus profecutus est. Religionem Christianam sanctissimè, & cum summa pietate coluit, ut dictum est. Plurimas ecclesias ædificat, quas & possessionibus ditauit, ac ornamentis diuissimis decorauit. In quibus & diuinum officium iugiter celebrari voluit. Colebat tamen præ cæteris sacris venerabilibus locis apud urbem Roma-

Ticinensis  
 Academię  
 auctor est  
 Carolus.

A nam Petri apostoli ecclesiam, ubi donaria magna in auro & argento & lapidibus pretiosis tribuit. Neque quicquam imperator inclytus faciendum omisit, ut Romana ciuitas suo opere, suoque labore, & ecclesia beati Petri per illum non solum tuta & defensa, sed etiam suo studio & diligentia, tanquam mater & magistra omnium ecclesiarum præ omnibus alijs esset ornata & ditata.

Hic gloriosissimus imperator, præter illa quæ in regno Franciæ magnificentissimè egit, postquam augustalem adeptus est dignitatem tot magnifica gessit, ut ipsa solum librum specialem requirerent. Nam suo studio & industria Romanum imperium, quod in occiduis partibus pene corruerat, suis antiquis terminis instaurauit. Nam Aquitaniam, Vasconiam totumque à Pyrenæi montis iugo vsque ad Iberum fluium [Hispaniam] domuit. Deinde vtramque Pannoniam, Daciam, Istriam, sed & Liburniam, atque Dalmatiam: exceptis maritimis ciuitatibus quas ob amicitias & fædus imperatorem Græcorum habere permiserat. Postmodum omnes illas barbaras nationes quæ inter Rhenum fluium & Mosulam flumen, Oceanumque ac Danubium posite sunt lingua quidem pene similes, moribus autem & habitu valde dissimiles, Romano subiecit imperio. Præterea Italiam totam, quæ ab Augusta prætoria vsque in Calabriam inferiorem, quæ mare Siculum attingit, in qua Græcorum constat esse confinia Romano subiecit imperio.

Cætera, quæ ad domesticam & interiorem eius vitam pertinent, hæc fuerunt, inquit Iacobus de Col. Post mortem Pipini patris cum fratre scilicet Carolomanno regnum cum esset diuisum, tanta patientia Carolus fratris tulit simulates, ut omnibus videretur mirum. Quo defuncto totum regnum ad ipsum Carolum deuolutum est. Matris autem horatu Carolus magnus filii regis Lombardorum duxit uxorem. Sed ipsam repudiavit post annum, incertum autem de qua causa hoc egerit, & Hildegarem (alias Hildegardam) de Sueuorum gente progenitam, præcipue nobilitatis feminam exinde accepit uxorem. Ex qua tres filios habuit, scilicet Carolum, Pipinum, & Ludouicum: et tres filias ex eadem uxore scilicet Retrudem (alias Cotrudem) Bertham, & Gistam, habuit & concubinas ex quibus etiam vtriusque sexus liberos habuit. Matrem verò suam nomine Bertham Heraclij imperatoris Bizantini filiam assidue summo cum honore coluit, ad eum nunquam inter eos sit exorta discordia nisi in diuortio filia Desiderij regis.

Tanta præterea benignitate & clementia gubernauit imperium, ut nunquam in regno contra eum sit exorta discordia. Solum contra eum semel coniuratum est in Germania. Cuius auctores partim luminibus sunt priuati partim exilio relegati, nullus tamen illorum gladio peremptus est tribus exceptis, qui cum se à satellitibus regum, ne reprehenderentur strictis gladijs defenderent, quia aliter capi non poterant, occisi sunt. Horum autem Secunda pars hist. An. N.N. con-

Quas re-  
 giones g-  
 bi subiice-  
 rit.

Eius in ita-  
 perio gu-  
 bernando,  
 modera-  
 tio.

A.C. 814.

coniurationis causa & origo ipsa regina vxor eius extitit. Nam illius amore deuictus, nimis illi credulus erat: ad eum vt à suæ naturæ benignitate ac solita mansuetudine exorbitare crederetur. Cæterum per omne vitæ suæ tempus ita cum omnino summo amore & fauore domi & foris conuersatus est, vt nunquam illi vel minima iniuste crudelitatis nota deprehendi valuisse.

Obitus Caroli magni, vide supra tit. 12. cap. 3. §. 5.

§. XIII.

ANNO autem decimo tertio imperij sui, Carolus gloriosus imperator regno, & imperio suo pacato & dilatato inquit Iaco, & statu ecclesiæ religiose ordinato: ipse etiam sua vsus potestate, fecit officium Gregorianum per ecclesiæ vniuersalem teneri: Ambrosiano solo mediolanensibus dimisso. Cum iam morbo & senectute premeretur, euocatum ad se Ludouicum primogenitum suum, quem regem Aquitanie constituerat, congregatis ex omni imperio nobilibus illorum consilio atque assensu consortem imperialis nominis, & futurum Augustum atque Romanorum imperato rem declarauit. Nam & hic solus ex filiis Hildegardæ supererat, aliis duobus iam defunctis. Quo facto Aquisgranum rediit, & ibi quauis senio confectus: quotidie in venationibus exercebatur. Sed cum ibi hyemaret, valida febre Ianuarij mense decubuit. Qui mox, vt solebat cum febribus grauaretur sibi ciborum abstinentiam indixit, arbitratus hac abstinentia morbum posse depelli, vel saltem mitigari. Sed accedente ad febrilem lateris dolore septima postquam decubuit die, sacra communione deuote suscepta migravit ad dominum anno ætatis suæ septuagesimo secundo, & quadragesimo sexto ex quo regnare ceperat & 13, ex quo Romæ sub Leone papa augustalem receperat dignitatem. Obiit autem 2. Callen. februar.

Sepultus est Aquisgrani formosissima toto orbe terrarum capella quam sibi construxerat, & mirabiliter decorauerat. Supra cuius tumulo constitutus est arcus deauratus, cum titulo huiusmodi. Sub hoc conditorio situm est corpus Caroli magni qui regnum francorum nobiliter ampliavit, & per annos quadraginta sex feliciter rexit. Migravit autem anno ab incarnatione Domini 814. Interfuerunt autem sepulture eius Leo papa cum Romanis principibus, Archiepiscopi insuper, & episcopi multi. Interfuerunt etiam duces & comites plurimi. Corpus autem ipsius defuncti imperialibus indumentis vestientes, coronam capiti eius auream imponentes super cathedram auream, quasi viuentem federe fecerunt. Ac super eius genua quatuor Euangeliorum codicem posuerunt, ita quod manus dextera codicem, sinistra verò manu sceptrum tenebat. Diademati quoque catenulam coniunxerunt auream, ne defuncti caput ad aliquam partem declinaret. Præterea scutum aureum, quod illi Romani fecerant, ad eius sinistram statuerunt.

In morte autem eius (ait Turpinus archiepiscopus) & refert Vinc. vbi supra heram apud Viennam in ecclesia ante altare orans, & cum raptus in ecstasim, Psalm. Deus in adiutorium. Decatorem, vidi terrorem spirituum agmina infinita præterire, & tendere versus Lotharingiam. Quorum omnes quidam Athiopi (similis insequatur lento gradu. Cui dixi. Quo tenditis? ad Aquisgranum (inquit) ad mortem Caroli, vt eius animam ad tartara rapiamus. Tunc ego adiuro te per nomen domini nostri Iesu Christi, vt peracto itinere ad me redeas. Tunc modicum morati vix expleto psalmo ad me redierunt eodem ordine. Et dixi nouissimo, cui prius locutus fueram. Quid egistis? Galicianus (inquit) sine capite tot & tantos lapides, & ligna innumera basilicam suarum in sua statera suspendit, quod magis appenderunt bona eius, quam mala, & idcirco animam eius nobis abstulit. Ex his dictis euauit. A tempore autem illo, quo ab Hispania discessit, vsque ad diem mortis suæ assidue egrotauit. Cui successit Ludouicus filius, vt dictum est.

De Albino qui & Alcuinus dictus est: magistro scilicet Caroli magni ex Vinc. li. 2. cap. 173. & 174. de eodem Tritth. & Six. Sen. lib. 4. Biblioth.

CAP. V.

ORVERUNT autem eo tempore duo singulares viri scilicet Albinus, qui & Alcuinus dictus est, eruditissimus vir ex Anglia ortus magister Caroli in artibus liberalibus, & scripturis sacris, & Rabanus prius abbas postea archiepiscopus Moguntinus. Qui Alcuinus aliquos libros composuit. De sacra trinitate li. 3. Ad discipulos suos li. 1. Super epistolam ad hebreos li. 1. Super ecclesiasten. li. 1. Super Ioan. li. 7. De ratione animæ ad euliam virginem li. 1. Ad Fredegisam dialogos de trini. li. 1. Sed & glossas a ordinarias super totam sacram scripturam dicitur edidisse, ex dictis vel sententiis diuersorum doctorum excerptas. In decretis dist. 43. tria sunt inquit Albinus. Tria sunt genera eleemosynarum. Vna est corporalis dare egenti quicquid poteris. Altera spiritualis dimittere scilicet ei à quo læsus fueris. Tertia delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis. Idem. 23.

Intelligit puto homelias patrum in euangelia, quæ toto anni curriculo in missa leguntur, quas ille iussu Caroli magni ex sanctis patribus collegit, & in ordinem redegit sui autem in vniuersum ducenta & nouem. Porro Strabus manachus monasterij Fuldenfis primus auctor fuisse dicitur, qui ex dictis sanctorum patrum in vniuersa sancta Biblia commentaria quæ glossam ordinariâ vocant, composuit. Sixtus Sen. in Biblioth. de hoc Strabo. D. Ant. agit. §. sequenti.

A.C. 800.

q. 8. hortatu. Hortatu & precibus Adriani episcopi Romana vrbis exoratus rex Carolus bellum contra Longobardos suscepit quod & prius quidem à patre eius Pipino supplicante papa scilicet Stephano cum magna difficultate susceptum est.

Idem Albinus seu Alcuinus in quodam sermone in festo omnium sanctorum sic ait: Dei ineffabilis & immensa bonitas præuidit, vt laborum quidem tempus & agonis non extendet, nec longum faceret aut æternum: sed breue, vt ita dicam, & momentaneum vt in hac breui & exigua vita, agones essent & labores: in illa verò caelesti vita, æterna essent præmia meritorum. Prouidit quidem, vt labores cito finirentur, meritorum vero præmia sine fine durarent, & post mundi huius tenebras visuri essent candidissimam lucem & accepturi maiorem cunctarum passionum acerbissimam beatitudinem, teste Apostolo, quia non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quam læto sinu de prælio reuertentes caelestis excipit ciuitas de hoste proftrato trophæum ferentibus occurrit? Cum triumphantibus viris & feminæ veniunt: quæ cum seculo sexum quoque vicerunt & geminata gloria militie virgines cum pueris teneros annos virtutibus transcurrentes, sed & cætera fidelium turba aula perpetuæ regiam intrabit qui sinceritatem fidei inconcussis caelestium præceptorum disciplinis vniua pace seruauerunt. Ergo agite fratres aggrediamur iter vite, & regrediamur ad ciuitatem caelestem, in qua conscripti sumus, & ciues decreti. Non sumus enim hospites, sed ciues sanctorum & domestici Dei, & illius hæredes, cohæredes autem Christi. Huius vrbis nobis ianuam aperiet fortitudo, & fiducia larum præbebit ingressum. Quid est hac vita beatius, vbi non est paupertatis metus nec ægritudinis imbecillitas? Nemo illi lædatur, nemo irascitur, & inuidet nemo. Cupiditas nulla exardescit, nulla honoris pulsar ambitio, nullas ibi diaboli metus, inuidiæ demonum nullæ terrores gehennæ procul, mors neque corporis neque animæ, sed immortalitatis munere vita iucunda. Nulla erit tunc vsquam discordia, sed cuncta consona [cuncta conuenientia, quia omnium sanctorum vna concordia, pax cuncta & lætitia continet, tranquilla sunt omnia & quies, lugis splendor, non iste qui nunc est, sed tanto clarior, quanto felicior. Quia ciuitas illa vt legitur, non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotens illuminabit eam & lucerna eius est agnus] Verum, super hæc omnia est consociati angelorum & archangelorum caribus omnium caelestium supernarumque virtutum contubernio perfrui, & intueri agmina sanctorum splendidis syderibus micantia patriarcharum fide fulgentia, prophetarum spe lætata, apostolorum duodecim trib. Israelis iudicantia, martyrum purpureis coronis victoria læticia, virginum choros candentia festa gestantes inspicere.

De Rabano Mauro, ex Vinc. lib. 24. c. 28. de quo Tritth. & Sixt. Sen. lib. 4. Bibl.

§. I.

hennam paruo tempore tolerate vt Christum possimus videre in gloria, & sanctorum eius numero sociari, nonne dignum erat pati omne quod triste est, vt tanti boni tantæque gloriæ participes haberemus? Quæ erit fratres carissimi illorum iustorum gloria, sanctorum grandis læticia cum Dominus ceperit pro terrenis caelestia, pro temporalibus sempiterna, pro modicis magna prestare? & adducere sanctos in visionem patris gloriæ, & facere secum in caelestibus considere suisque felicitate immortalitatem largiri, ad quam eos sui sanguinis viuificatione reparauit?

De hoc etiam Alcuino dicitur in Martiniana quod origine fuit Anglicus, philosophia excellentissimus, qui studium ab vrbe transfudit Parisios, quod studium à bracia ad urbem ipsam Romanam translatum fuerat à Romanis. Huic Alcuino Carolus magnus monasterium sancti Martini, quod est Turonis, commisit regendum. Nam monachi præterite religionis obliuio ad defluxerant quod sericeis induti vestibus, & deauratis calceamentis incedebant. carnis oblectamentis vacando, vnde vno monacho vidente duo angeli intrantes dormitorium omnes monachos extinxerunt, illo excepto, qui hæc vidit. Qui monachus ne interimeretur, sed ad penitentiam agendam referuaretur vix obtinuit ab angelis illis. Huius ergo cœnobij post hoc factum Alcuinus factus abbas & gubernator, ac omni sanctitate informator, post laudabilem vitam ibidem doctor egregius est translatus.

De Rabano Mauro, ex Vinc. lib. 24. c. 28. de quo Tritth. & Sixt. Sen. lib. 4. Bibl.

RABANVS Sophista, & sui temporis poetarum nulli fuit secundus inquit Vinc. vbi supra post Sigebertum abbas Fuldenfis. Qui multa de scripturis sanctis disseruit, qui etiam librum de laude sanctæ Crucis a figurarum varietate distinctum difficili & mirando poemate composuit & papæ Sergio destinauit. Hic tandem ex abbate Fuldenfi in archiepiscopum Moguntinum est ordinatus, vbi celebrata synodo iussu Ludouici regis multa ecclesiæ vtilia decreuit.

Figuratum hoc expositionis genus vocant, quo per dispositionem & situm literarum in carminibus positarum, varias figurarum imagines veluti homines, angelos, sanos aliasque his similes figuras, quas litteræ carminum mixto vel quolibet alio colore distincta effingunt, eiusdem figura historiam mysteriumque explicat. Sixtus Sen. lib. 3. Biblioth. qui etiam ex hoc Rabani opere exemplum assertit in quo ex litteris quibusdam in medio descendendo positus hic versus consatur.

Forma sacra Cræcis veneranda fuit et amicitia. Ex his vero quæ transeunt sem quasi lignum crucis confluunt hic versus resulat. Magnus vultu honor, lætus loquor hoc nationi. Secunda pars hist. An. N N 2. Eius

Eph. 2. Rom. 8.

apoc. 21.

Quam leue est, quod pro patimur.



A.C. 800.

Pseudo prophetia conuicta. Viuc. cap. 26.

Strabus Rabani discipulus

Quare baptizandus signetur in corde & in fronte ibid.

Eius tempore quaedam pseudopropheta dicens inflare diem iudicii Moguntiam sollicitabat...

Hic ut ait Vinc. ubi supra scripsit libros multos. De laude Crucis libros duos partim metricos...

Hae habentur in decretis ex libris Rabani de conse. di. 4. c. ante baptismum. Rabanus de institutione clericorum...

Idem in eodem de conse. di. 4. postquam. Postquam se baptizandus per confessionem vere fidei...

Ex hoc capite rationem omnium f. re cere moniarum quibus Ecclesia catholica in baptismo viitur percipit...

sciat esse alienum illud & cap. seq. Exhinc iam dicuntur super eum orationes...

Idem di. c. de hinc Dehinc iterum exorcizatur diabolus ut sua nequitiam cognoscens...

Idem di. ca. postea 2. Postea tanguntur ei nares & aures, de salua, & dicitur ei verbum euangelicum...

Idem di. ca. deinde. Deinde a sacerdote inauguratur ut sacrum baptismum cum fide accepta custodiatur...

Idem di. ca. postquam 3. Postquam ascendit baptizatus de fonte statim signatur in cerebro...

Idem di. ca. primu. Primu interrogetur paganus si abrenunciat diabolo, & omnibus damnosis operibus eius...

Idem Rabanus scribens ad Heribaldum de lapsis, si debent promoueri vel in susceptis ministrare, sic ait: di. So. de his 2. De his vero visum est nobis scribendum esse...

Quare ritum exortentur. ibidem.

Marc. 7.

Quare sacerdotem inuigilant.

Ante baptismum diabolo & operibus eius renouari debet. mus. c. 217.

A.C. 820.

A.C. 820.

1. Reg. 2.

Confessio peccatorum occulta coram sacerdote.

Marc. 7.

Quare sacerdotem inuigilant.

§. II.

Idem Rabanus in libro de laudibus Crucis & deuote.

O crux que summi es voti dedicata trophaeo, O crux in Christi es clauo benedicta triumpho...

In cruce lex Domini decoratur luce cornu, Gentes & lingua sociantur laude sacra, Crux aeterna Dei laus vniuersae arce polorum...

Idem Passio Christi caelum sustentat, mundum regit: tartarum perfodit. In ea confirmatur angeli, redimuntur populi, conteruntur inimici...

Et quicquid dignum de redemptione mundi potest cogitari, quicquid lingua rite loqui, ad laudem tuam decentissimum est potest adaptari...

Salue Crux Dei veneranda, quae sapientia, lumen, & doctrix es orbis terrarum, quae & vera laus, & amica virtutum, & clara philosophia...

Effectus Passionis Domini nostri.

Quicquid in Cruce laudatur, Crucifixus deputatur.

Crux magis imperialis thronus quam feruile tormentum vocanda.

A.C. 300. **Q**ualitig virtutum cardinalium quatuor cornibus sanctæ Crucis decenter aptata, ostendit sacram seriem specierum, ex ipsa procedentium in triumpho victoriæ regis Christi consecratam, & pro eius passione proficuum esse toti orbi ad impetrandum fructum pietatis & adipiscendam æternam beatitudinem. Virtus enim est animi habitus, naturæ decus, vitæ ratio, morum nobilitas, & vitæ moderatio. Quæ cuncta, ô sancta Crux, religiosis hominibus tradis, & cuncta simul beneplacita Deo & salubria depromis, arbor odoris suauissimi & expansione pulcherrimum frondium latissima, Hortus deliciarum incomparabilis, affluens vbertate largissima floribus virtutum, & foliis verborum iucundissima. grandis consolatio est fidelibus species sanctæ Crucis, & materiam tribuit laudis & bonitatem nos facit scire creatoris, Crux Christi via est iustorum, ascensus ad cælum, rota de infimis ad superiora nos trahens, dux & ianua regni huius pars erecta diuinum, transfusa fratrum commendat amorem, cuius amoris integritatem Christus nobis ostendit ac suo exemplo nos instruit, qui dilectam animam suam in Cruce moriens pro amicis & inimicis suis posuit, & nos idem facere docuit.

**TITVLVS XV. totus est de religiosis, Et primo exceptiones. 24. de collationibus patrum. Deinde de anachoritis & cœnobitis scilicet Paulo primo eremita, Antonio, Hilarione, Paulo simplici, Machario pastore. Ioane, eremita, Moyse Aethiopo, Apollonio, Pachonio, & dictis sanctorum patrum. Postea de beato Benedicto, Mauro, Plauto, Romualdo & ordine Camaldulensium, de Odone, & ordine Cluniacensium, de ordine Vallisumbrosæ, & Ioanne Sualberto, de ordine Cisterciensium & carthusiensium. Et de multis aliis religionibus monachorum.**

De statu Anachoritarum & cœnobitarum & Sarabaitarum.

CAP. I.



**G**ESTA Dei & saluatoris nostri Iesu Christi supra, ut cunque tractauimus prout sacri Euangelistæ descriperunt, breuissimè tamen, cum opera eius & signa sint pelagus immensum: quæ totus mundus capere non posset. Cui omnes, & qui eum præcesserunt à mundi initio, & qui sequuntur clamant. O Ianna filio David. Ipse etenim solus saluum facit populum à peccatis eorum. Nec alios quosque nisi populum suum scilicet credentes in eum implicitè vel explicitè. Neque enim est aliud nomen sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. Et cum ipse sit lapis angularis, in fundamentum ecclesiæ missus à Deo parietem vitæque connectens, populi lu-

Eph. 2.

A daici & gentilis, missum tamen se asseruit non nisi ad oves, quæ perierant domus Israel quia sua corporali præsentia cum illis conuersatus est, doctrina sua iustificata & immensis prodigijs, qui errabant, oves ad ouile reducens.

Sed demum reuersus ad patrem, paraclero de cælo missus apostolos suos misit in vniuersum mundum, qui faciem orbis terræ semine replerent diuini verbi, prædicantes Euangelium omni creaturæ, vt filios, qui erant dispersi in varijs ritibus idololatriæ congregaret in vnum ipsum ouile ecclesiæ. Quam & illi, vt principes populorum & vera mundi lumina, post Christum præceptorem suum fundarunt calce doctrinæ in madefacta sanguine suo.

Eos sequentes inuictissimi martyres Christi quorum non est numerus præ multitudine præcipue vsque ad tempora magni Constantiniani, annum videlicet domini trecentesimo nono vel circa, catholicam fidem ecclesiæ defenserunt contra reges & principes, qui eam extingueret summopere conati sunt, & penitus delere veritatem eius approbantes, & non verbis tantum, sed operibus efficaciter demonstrantes, omnium cruciatuum genera non solum patientissimè sufferentes, sed gaudiosè & auidissimè peroptantes, quales fuerunt voces Laurentij & Vincentij ad tyrannum. Infelix has epulas semper optauit & voris omnibus exquisiuit.

Ecclesiæ autem pace exteriori concessa, insurrexerunt perfidi heretici cum varijs erroribus, quorum principalior, & magis orbem inficiens, & diuinius fuit Arius. Equidem cum diabolo auctore suo satis laborauerunt, vt expugnarent, & deicerent veritatem orthodoxæ fidei, sed non potuerunt, sed concidit Dominus ceruices superbiæ eorum per sacratissimos doctores, qui acutissimi ingenio, & omni sapientia præpolentes, diuina pariter & humana græco quoque & latino eloquio doctissimi, nec non & hebraico, disputationibus & sermonibus publicis eorum errores confutauerunt, & rationibus validissimis eorum versutias & fallacias ad nihilum deduxerunt, scripturas copiosissimas super his successoribus relinquentes, ita vt nil pene illorum errorum remanserit in mentibus hominum.

Post hos ecclesiæ multipliciter illustrarunt successu temporum sacri pontifices, & alij clerici inferioris gradus, in timore Domini cum summa solertia ecclesiæ sibi commissas regentes, curam habentes magis de anima, quam de lana. Sed & laici vtriusque sexus mixtæ probitatis exempla dederunt quorum nonnulli tam clericorum quam laicorum, gloriosius prodigijs claruerunt ad veritatem fidei Christi Iesu quam tenebant, & in cuius virtute illa faciebant magis ac magis confirmandam. Nec enim aliquo tempore defuit virtus miraculorum in ecclesiæ dei, & si non ita copiosè patrata sunt sicut in primitiua ecclesiæ, quia tunc vt nouam plantulam oportuit sepius tali bus irrigari, quousque magis eius radix firmaretur & dilataretur. Nulla autem secta seu perfidia Iudæorum, vel Saracenorum, vel hæreticorum, vel Paganorum hoc habuit,

fuit

A.C. 300. **F**uit a nihilominus, & extat quoddam genus Christianorum præcisum à seculo, quod etiam valde ecclesiæ decorauit, & meritis suis ac orationibus ipsam sustentauit & iunxit, & est eorum videlicet, qui ea quæ mundi sunt omnia relinquentes, ac carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigentes, & propriam voluntatem abdicantes, se totos Deo dicauerunt. Horum autè triplex est species, vt ponit Ioan. cassi. in coll. Piamonis. Prima igitur est Anachoretarum, qui scilicet in solitudine solimant, de quibus dicitur. 16. q. 1. qui verè. Qui verè & purè solitariam vitam eligunt, & sunt digni conuenienti honore. Et Thren. 3. Sedebit solitarius & tacebit, & leuabit se super se, scilicet per contemplationem.

Triplex religiofora genus. 18. coll. ca. 4. Anachoretæ qui ex Con. Cha. act. 11. c. 4. Tom. 1. Conc.

Aug. ep. 109. To. 2.

Sarabaitæ qui

Mat. 7.

2. Tim. 3.

Secunda est Cœnobitarum, id est, in congregatione cum alijs simul conuersantium, de quibus exponit August. super Psal. illud. Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Et 33. q. 2. admonere, cuidam dicitur. Ingredere monasterium, humiliare sub manu abbatis & multorum fratrum precibus adiutus, observa cuncta simplici animo, quæ tibi fuerint imperata si forte ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis, & restigeret animam tuam priusquam crucieris perpetuis flammis. Et 12. q. 1. non dicatis. Non dicatis vos aliquid habere proprium, sed sint vobis omnia communia. Et infra. Cùm huiusmodi nostræ congregationis fratres non solum rebus temporalibus, sed & ipsis proprijs voluntarijs renunciauerint, constat eos nil habere.

Tertia species dicitur Sarabaitarum, quod dicitur genus reprobum. Et hi sunt qui sub nulla regula, & sub nullius obedientia constituti, discuntur per ciuitates & castra, sub ouina pelle religiosi habitus, & deuotæ locutionis cor gerentes lupinum, deuorantes doros viduarum, & captinas ducentes mulierculas oneratas peccatis pseudo prophetæ, & pseudo Apostoli diuinantes de occultis, & per dulces sermones & benedictiones decipientes corda simplicium. De quibus Apostolus in episto-

Cùm Protestantes, qui se quasi ex Orco ecclesiam reuocasse ad vitam iactitant, vt & religiose hostes sint infestissimi monachismumque omnem non solum non sentiant, sed magna ex parte eorum duces abiicerint, & abiciendum quibuscunque modis potuerint persuaserint, se profello demonstrant anti-que illius Apostolicaque ecclesiæ, quæ tantopere monachismo fuit, & a monachis illustrata fuit, vt docet D. Anton. nequaquam esse participes. At negabunt fr. r. D. Antonium, qui monachos in monachorum gratiam hæc loqui voluit. Sed iam multos venerandos patres, quorum ille testimoniis & sententijs hæc in monachorum laudem congesti negare sine robore non poterunt. Non negabunt certe Apostolos, qui præclara huius vitæ sacra flores, non negabunt prophetas, qui hæc vitæ genus adubraverunt. Non denique negabunt Christum, qui hoc sanctissimum vitæ genus secutus illud omnibus religiosis am-plectendi reliquit exemplum.

lis suis. Hi etiam reprobantur in inre. 16. q. 1. quidam. & c. seq. Ad quod genus Ioan. cassi. in dicta collatione pertinere asserit illos, qui in solitudine siue in congregatione cum alijs degentes & sub prælatis, carnaliter viuunt.

Sarabaitæ sunt monachi prauis.

De Anachoretarum & Cœnobitarum origine, de qua Cassi. coll. 18. cap. 6. & 7.

§. I.

**S**ARABAITIS igitur omittis quæ de Anachoretis, & cœnobitis in antecedentibus ex causa omissionis, nunc resumens, & altius repetentes, originem eorum, & qui inter eos magis emicuerunt, cum doctrinis tali statui congruentibus eorum differamus. Sicut in alijs gradibus fidelium noui testamenti non defuit figura in veteri, ita & huic generi hominum Deo dicatissimo ibi umbra fuit. Nam Helias ille, cuius verbum, vt facula ardebat, translatus in cælum in curru igneo Anachoreticam vitam duxisse videtur, habitans in monte carmeli solitarius ac satis diuinis reuelationibus frequentatus. Cuius discipulus Helisæus cœnobiticam amplexari visus est: cum filius prophetarum conuersatus, cum quibus etiam profectus est ad præcedenda signa pro cellulis seu tugurijs construendis, & secum conuiuantibus, colocynthidas amarissimas per errorem decoctas, dulcorauit farina in eis commixta. Sed & cuneum prophetarum, cui obuians Saul simul cum eis & prophetauit, prout Samuel prædixerat congregationem religiosorum fuisse glossatotes expoant. Baptista quoque gloriofus vtriusque testamenti limes, parer fuit præcipuus Anachoretarum, cum

Ecc. 48. 4. Reg. 2. 3. Reg. 18. 4. Reg. 6. Luc. 3.

*Antrâ deserti reuoluit sub amnis Ciuium turmas fugiens petiuit Ne leuis saltem maculare vitam Famine posset. Cui Præbuit birtum tegumen camelus Artubus sacris stophium bidentes Et latex austum sociata pastum Mella locustis.*

4. Reg. 4. 1. Reg. 10. Diaco. vel Hilarius. Ioan. 1. Matt. 3. Mat. 9. Luc. 10. Luc. 3.

Pro eo autem, quod ad Iordanem Baptizans discipulos congregauit, quos & ieiunare & orare docuit, de cœnobitica participasse videtur.

Saluator autem ipse dominus Iesus, omnis perfectionis dominus & magister, vtramque vitam tenuit & docuit. Tanquam enim Anachoreta fuit, quando in adolescentia sua vsque ad annum trigésimum ætatis suæ ignotus fuit hominibus, & postea baptizatus ductus est à spiritu in desertum, vbi cum feris habitans, post ieiunium prolixum tentabatur à sathana, quando etiam postea ascendit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Formæ verò & exemplum omnis perfectionis cœnobitis exhibuit, quando vocatis discipulis, quos voluit, & in montem ducens, sermonem eis prolixum fecit, apertiens os suum, à beatitudine paupertatis spiritus exordium trahens. Sed postmodum à cœnobitis ad superiora eos

Mat. 4. Mar. 1. Luc. 9.

428 DE STATV RELIG. TIT. XV.  
A. C. 300.  
pronchens, ipse cum eis mixtam vitam tenuit ex actiua pariter & contemplatiua in predicando & visitando infirmos, & ad loca solitaria eos deducens, vt quieti & sibi vacarent post tumultum turbarum, & in montem Thabor ad se transfiguratum in gloria videndum primores ex eis ascendere fecit. Quem statum, scilicet vitam mixte, apprehenderunt veri mendicantes a principio sui. de quibus longè post dicitur. Statum cœnobarum assumpsisse censetur nouiter conuersi ad fidem in ecclesia primitiua sub Apostolis sanctis congregata Hierosolymis: quorum multitudinis erat cor vnum & anima vna in domino: nihilque suum aliquis esse dicebat, sed omnia in communi: vt refert Lucas in actibus Apostolorum. Quos secuti sunt a Bucholini, qui scilicet a Marco euangelista conuersi, ad fidem apud Alexandriam mox quasi perfectionem perfectionis monasticæ adepti in cauernis & speluncis centeni habitabant, orationibus vigiliis simul incumbentes, de labore manuum victitantes.

a Bucolia teste D. Hieron. in vita D. Hilario nis Aegypti loca sunt feritate & barbarie maxime horrenda, a quibus Bucholinos, forte, D. Anton. [id enim nomen apud nullum alium auctorem legi] nominat eos, qui D. Marco institutore & auctore vitam omnino religiosam nostris similem debebant, quos iæras Græci. i. supplices, & degenetas, id est, cultores vocabant, de quibus Hebraeorum disertissimus Philo Iudæus, quasi in laudem gentis suæ libros condidit, teste omni antiquitate. vide D. Hieron. in Catalogo in vita D. Marci & Philonis. Euseb. lib. 2. Historia Ecclesie. 17. habes igitur, in hoc §. vera religio se vitæ incunabula, Christum, Prophetas, Apostolos & Apostolorum discipulos.

Rursus de tribus monachorum generibus ex D. Hieron. ep. 22. ante finem Tom. 1. vide ibi. Bened. c. 1. suæ reg.

§. I I.

TRIA genera monachorum, vt dictum est, describit Hieron. esse in Aegypto, quædam de eorum moribus tangens. Primo autem ponit genus Cœnobarum, id est, in communi viuentium, quos credo Anachoretis præferri, quia tutior status, quem ipse etiam magis consulti, & præcipue incipientibus, 16. q. 1. si clericatus, vbi dicit. Primum tractandum est, vtrum solus an cū aliis in monasterio viuere debeas. Mihi placet, vt sanctorum contubernium habeas, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es.

Prima (inquit ipse) apud eos confederatio est obedire maioribus. Diuisi sunt per decurias & centurias, vt nouem hominibus decimus præsit, & decem rursus præpositos habeat centesimus sub se. Separati manent vsque ad horam nonam. Statutum est, vt nullus pergat ad aliū nisi decanū, vt si forte fluctuat quis cogitationi

De institutio Cœnobarum Hieron. ep. 22.

bus, illius consoletur alloquiis. Post nonam verò in cōmune concurrunt, psalmi resonant, scripturæ recitantur, & completis orationibus cunctisque residentibus medius pater incipit disputare. Quo loquente tantum silentium fit, vt nemo audeat alium respicere, nemo audeat excreate, dicentis laus in fletu est audiētium. Tacitæ voluntur per ora lachrymæ, nec in singultus erumpit dolor. Cùm vero de regno Christi, & futura gloria cœperit annunciate ventura, videas cunctos suspirio moderato, & oculis ad cœlum leuatis dicere intra se. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Dehinc vna quæque decuria cū parente suo pergit ad mensas, quibus vicissim ministrant. Pane viuunt & leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur: vinum tantum senes accipiunt, quibus & paruulis sæpè fit prandium, vt aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum verò non frangatur incipiens. Ipsi autem patres nocte circumeunt cellulas singulorum, & aure apposita diligenter, quid faciant, explorant. Quem tardiorum deprehendunt, non mox increpant: sed dissimulato, quod norunt: eum sæpius visitant, & prius incipientes prouocant magis orare, quàm cogant. Et quia non licet cuiquam dicere tunicam vel sagum non habeo: ita de conomus vniuersa moderatur, vt nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis autem ægotare cœperit, transfertur ad exedram latiorē, & tanto leni ministerio confouetur, vt nec delicias vrbium nec matris quærat affectum.

Secundum genus est Anachoretarum, id est, solitariorum, qui de cœnobiis exeuntes ex cepto pane & sale nihil ad deserta perferunt. Huius vitæ author Paulus, illustrator Antonius, & (vt alius concendat) princeps Ioannes baptista fuit.

Tertium genus est deterrimum atque neglectum, hi bini vel trini habitant, nec multo plures, suoque arbitrio atque ditione viuentes de eo quod laborauerunt, in medium partes conferunt, vt habeant alimenta communia: habitant autem quàm plurimi in castellis & vrbibus & quasi ars sit sancta, non vita, quicquid vendiderint, maioris est precij. Inter hos sæpè iurgia sunt, quia cibo suo viuentes, non patiuntur alicui se esse subiectos. Reuera solè certare ieiuniis, & rem secreti victoriam facere. Apud hos affectata sūt omnia, laxæ manicæ: caligæ a follicantes, vestis crassior, crebra suspensio, visitatio virginum, detractio clericorum. Et si quando dies festus venerit, faciuntur ad vomitum. Hæc Hiero. Ad hunc modum viuendi tæ terrimum videntur pertinere religiosi moderni, paucis exceptis imitatorib. patrum suorum primorum.

Dicit idem Hiero. de conse. dist. 5. cap. nunquam, Aegyptiorum monasteria hunc ordinem tenent, vt nullum absque opere & labore suscipiant, non tam propter victus necessaria, quàm pro animæ salute, ne euagentur, perniciosiss

a Follicare est instar follium vento in cluso moueri, unde follicantes caligæ, quæ subinde quasi vento agitantur & mouentur. V. Hier.

Cibi Cœnobarum.

Ægotationem cura.

Anachoretarum vite.

DE STATV RELIG. CAP. I.  
A. C. 300.  
cogitationibus, & ad instar fornicantis Israel omni transeunti diuident pedes suos. Et quæ opera congruant: Monachus declarat per exempla in dicto cap. nunquam. Et nota, vt dicit Gratianus. 16. q. 1. hinc est etiam §. Superiori auctoritate. in fin. a Monachos vsque ad tempus Eusebij, Zozimi & Siricij, monachos simpliciter & non clericos fuisse, ecclesiastica tradit historia. vnde & Hieronymus dicit, monachos in Scythia conuenisse in vnum, vt sacerdotem sibi inuenirent, qui eis missarum solennia celebraret.

Et ideo quod Hieron. ait. 16. q. 1. monachus. Monachus non docentis, sed plangentis habet officium, qui, vel se vel mundum loquat, domini semper pauidus præstoletur aduentum. Et illud causa ea. cap. sic vine. Sic vine in monasterio, vt clericus esse merearis, & multo tempore discere qui postmodum doceas, & inter bonos semper sectare meliores. Quod si te populus, vel episcopus in clericum elegerit, age qua sunt clerici. Non ita generaliter intelligendum est, quod nulli monachorum liceat docendi officium assumere, cum hoc egerint & Gregorius & Augustinus episcopus Anglorum, & multi assumpti ad episcopatum. Sed voluit Hiero. distinguere inter statum monachi & clerici, ostendens quid vnicuique conueniat. Aliud enim conuenit ex eo quod monachus, aliud ex eo quod clericus. Nam monachus in quantum monachus habet lugere, vt dictum est, non docere, clericus in eo quod clericus, habet docere populum. Si ergo monachus fiat clericus, & a suo superiori legitime deputetur ad curam ecclesiæ, poterit docere sicut & alij clerici, quod hodie communiter fit.

a Hieronymus tamen horum temporis vicinus in epitaphio Paulæ sic scripsit, Quod cum vidisset occurrente sibi sancto & venerabili episcopo Isidoro confessore & turbis innumerabilibus monachorum ex quibus multos sacerdotales, & lenitius sublimabat gradus, & in epist. 60. quæ est Epiphanius ad Ioannem Hierosolymitanum, legitur Epiphanius ordinasse presbyterum monachis presentibus, qui eis Domini sacramenta conficeret. Vide in nouum decretum annotationes. Præterea Cassianus call. 4. cap. 1. vt etiam D. Ant. refert cap. 2. §. 3. Danielen abbatem primo diaconum, deinde presbyterum fuisse ordinatum, & quæ auctore Paphuntio eiusdem congregationis presbytero narrat. Hi autem Syricio, Zozimo quæ si non superiores saltem æquales reperiuntur. Ex quibus perspicitur Gratiano: & ille cui immititur supposita D. Hieron. sententia non facillè esse credendum. Vnde etiam quæ supra tit. 10. cap. 6. §. 2. annotauimus. infra item c. 9. §. 2. ex Tripart. hist. lib. 8. Piammonem monachum presbyterum fuisse & sacrificasse D. Ant. refert.

De habitu & veste monachorum, ex lib. Cassiani de institutis monachorum.

§. III.

Hic autem notabuntur breuiter sententia patrum, & doctrinæ, quæ congruunt

Monachi officium plangentis. V. aduoc. Vigi. auct. si. ne Tom. 1. de ep. 4.

religiosis, vt perfecte in vocatione sua proficiant. Et postea, quia plus mouent exempla quàm verba, etiam exempla plurimorum, qui luminaria magna ecclesiam illustrarunt. Et quia Vincent. spe. hist. lib. 20. asserit inter vltra antiquorum opuscula, quæquam ex eis, quæ legit ad spirituales profectus atque ad perfectionis apicem tendenti, non reperit ita valere & inuare, sicut doctrinam Ioannis Cassiani in collationibus patrum, ad quam etiam remittit inspicendam & tenendam, almiscus pater monachorum in occidente Benedictus in fine regulæ suæ [ex his aliqua paulò post more nostro annotabimus, sed prius breuiter quædam de veterum institutis monachorum percurreremus.]

Et primò de veste seu habitu monachi in li. de institutis cœnobarum sic ait: Vestis sit monachi, quæ corpus contegat tantum, ac repellat nuditatis verecundiam: & frigoris retundat iniuriam: nõ quæ seminaria vanitatis aut elationis enutriet: ita Apostolo prædicat. Habentes alimenta [operimenta, his contenti simus] & operimenta, id est, quæ corpus operiant tantum, non quæ amictus gloria blandiantur. Ita vilia, vt nulli coloris vel habitus nouitate, inter cæteros huius propositi viros habeantur insignia. Ita à studiosis accurationibus aliena vt nullis sint rursus affectatis per incuriam sordibus decolorata. Postremo sic ab huius mundi separentur ornatu, vt cultui feruorum Dei in omnibus communia perseuerent. Quicquid enim inter famulos Dei præsumitur ab vno, vel paucis, & à suo superiore legitime deputetur ad curam ecclesiæ, poterit docere sicut & alij clerici, quod hodie communiter fit.

De vniuersa regula per totam Aegyptum custodiali. 2. c. 3.

§. IIII.

DE modo psallendi & orandi ex lib. 2. de institutis monachorum idem ait. Per vniuersam Aegyptum & Thebaidem legitimum orationis modum in vespertinis conuentibus, seu nocturnis vigiliis vidimus retentari. Nam cum in primordiis fidei pauci quidem, sed probatissimi monachorum nomine censerentur, qui à B. Marco, qui primus Alexandria

Cōmendatio operum Ioan. Call. v. m. li. 19. cap. 14.

D. Bene. in reg. ca. 7.

1. Tim. 6.

Singularitatis vitii.

Generalis cōstitutio in nõ prapondanda paucorum sententia 4. Reg. 6. Ioan. 3.

A. C. 400.

xandria Pontifex praefuit, normam suscipere vinendi, eo seruire lectioni, orationique, & operi manuum diebus ac noctibus incumbere, ut nec escarum quidem appetitus, nec memoria, nisi alio tertio die corporis interpellaretur inedia. Cuius pro suo vnusquisque seruire, infirmitatis immemor aliena, id statui censere deberet, quod contemplatione fidei ac roboris sui facillimum iudicabat, parum discutiens, quid generaliter plenitudini fratrum possibile esset, in qua necesse est infirmorum quoque partem maximam reperiri, diuersoque modo enormem psalmodiarum numerum instituire pro animi sui virtute certarent, essetque eis per religionis regulae contentione sancta diuersitas, quotidianos orationum ritus volentibus celebrare, vnus in medium psalmos domino cantaturus exurgit. Cumque sedentibus cunctis, & in psallentis verba omni cordis intentione defixis. 1. Psalmos orationum interiectione distinctos continuis verbis, patili pronuntiatione cantasset duodecimum sub Alleluia responsione consummans, ab vniuerso foris oculis repente subtrahitur quaestioni pariter & cerimonis finem imposuit.

De consuetudine 12. orationum. cap. 6.

De disciplina orandi. cap. 7.

Hic patrum senatus intelligens Angeli magisterio congregationibus fratrum generalem canonum constitutum, decreuit tam in vespertinis, quam in nocturnis conuenticulis custodiri: quibus lectiones geminas adiunxerunt. i. vna veteris, & aliam noui testamenti. Finito psalmo non statim ad incuruationem genuum corruunt: quemadmodum facimus [in hac regione] nonnulli potius de refectione lassae corporis cogitantes, quam orationis utilitatem & commoda requirunt. Apud illos ergo non ita est, sed antequam flectant genua paulisper orant, & stantes in supplicatione maiore temporis partem expendunt. Cum autem solemnitates (quas illi synaxis vocant) celebraturi conueniunt, tantum a cunctis silentium praebetur, ut praeter illum, qui psalmum decantat in medio, nullus adesse credatur, ac praecipue cum consummatur oratio, in qua non sputum emittitur, non excreatio obstrepat, non ruffus inter sonat, non oscitatio somnolenta diffusis malis & hiantibus trahitur, nulli gemitus, nulla suspiria adstantes impediuntia promuntur. Nulla vox absque sacerdotis prece concludentis auditur, nisi forte, quae excessu mentis claustra oris effugerit: quaeque insensibiliter cordi surrepserit, immoderato, sicutque intolerabili spiritus seruire succensio, dum ea, quae ignita mens in semetipsa non praevalet continere, per inefabilem quemdam gemitum ex intimi cordis sui coelantibus euaporare conatur. Illi vero, qui constituti in tempore mentis cum clamore supplicat, aut aliquid eorum, quae praediximus faucibus suis emittit, ac praecipue oscitationibus praenuntiat: dupliciter peccare pronunciant, primo quod orationis suae reus sit, quod eam negligenter offerat Deo, secundo quod indisciplinato strepitu alterius, quo qui forsitan attentius orare potuit, interceptum sensum.

Ideoque praecipit eam celeri sine concludi [ne forte immorantibus nobis in ea redundantia quaedam sputi seu phlegmatis interrum pat nostrae orationis excessum & idcirco] dum

A adhuc feruet, velut de faucibus inimici velociter rapienda est. Qui cum sit super nobis infestus, tunc maxime adhsit, cum contra se offerre nos preces domino velle prauidet. Quam obrem vtilius censent breues quidem orationem, sed creberrimas fieri. Ex. 3. lib. dicitur. Cuius obseruatione custodire conuenit, ne somnum quem nocti subtrahimus per diem resumere vigiliarum lassitudine, & inanitate compulsi, non tam requiem corporis subaxillae quam quietis tempus & refectionem nocturnam commutasse videamur.

A. C. 400.

B De forma recipiendi & instruendi nouitium inquit Ioan. Cass. in 4. lib. §. V.

I N Thebaide est cenobium in quo plusquam 5. millia fratrum sub vno abbate reguntur, tantaque sit obedientia [Hic ubi tam prolixus monachorum numerus omni aeno seniori suo subditus] quanta non potest apud nos vnus vnus vel obediunt pro modico tempore vel praesente.

Ambiens quis intra cenobium recipi, non ante admittitur, quam diebus decem vel eo amplius foribus excubans, indicium perseverantiae & desiderij sui pariterque humilitatis & patientiae demonstraverit, omnium fratrum praereuerentiam genibus pronolurus, & ab omnibus de industria rectoris atque despectus tanquam qui non religionis, sed necessitatis obiectum monasterij operi intrare. Inimicis quoque & exprobrationibus multis affectus experimentum dederit constantiae suae: quibusque futuris sit in tentationibus opprobriorum tolerantia declarauerit.

Et idcirco, ne vltibus quidem cenobij profueras suscipere ab eos pecunias acquirunt. Primum ne cohsidetur huius oblationis instans, nequaquam se pauperioribus fratribus coequare dignetur. Tum ne ea, quae spirituali seruire succensus intulerat, refectionis postea non sine iniuria monasterij sacrilego spiritu exigere moliantur.

Quamobrem ita nudatur quisque, cum receptus fuerit, omni pristina facultate, ut ne ipsum quidem quo opertus est vestimentum habere permittatur vltius: sed per manus abbatis induatur monasterij vestimentis, ut per hoc sese iam opibus sustentandum non seculi arte quaesitis, nec de infidelitate pristina reseruatis: sed de sanctis ac pijs monasterij largitionibus militiae suae stipendia percepturum, atque se deinceps vestiendum alendumque cognoscens & se nihil habere & nihilominus de castro non esse sollicitum secundum Evangelicam discat sententiam.

Cum igitur quis suscipitur est non statim congregationi fratrum misceri permittitur: sed deputatur seniori, qui seorsum commanens curam habet peregrinorum, eis curam & diligentiam humilitatis impendens.

Imbutus per haec prima institutione humilitatis & patientiae, alij traditur seniori, qui rem minoribus praestat, quos sibi ab Abbate creditos instituit & gubernat. Huius, autem haec erit sollicitudo, ut doceat eum primitus suas

Quare cogitationes omnes sint seniori manente. cap. 9.

Quo eximio bene scriptum. cap. 1.

Quare qui recipitur, nihil seculi inferant. 4.

Mar. 6.

A. C. 400.

1. C. suas vincere voluntates, haec illi imperare de industria, quae senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt, monachum & maxime iuniorem, nec voluptatem quidem concupiscentiae suae refragare posse, nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerit voluntates. Ideoque pronunciant nullatenus praualere, vel illum vel tristitiam extinguere, sed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam diurnamque posse retinere concordiam, sed nec quidem in cenobio diutius posse perdurare eum, qui suas non didicerit voluntates superare.

Quare cogitationes omnes sint seniori manente. cap. 9.

Quanta obedientia senioribus iunioribus impendatur. cap. 10.

Cibus eorum quis. c. 11.

Quare celebrare vocati accurrant. cap. 11. Obedientia omnibus praestat.

A bere sine abbate suo tentauerit: in his inquam & similibus admissis procedit animaduersio specialis. Residua, quae apud nos indifferenter admissa, a nobis quoque reprehensibilis sustinentur, id est, aperta conuicia, manifesti contemptus, familiaritas apud foeminas, similitates & iurgia, operis peculiaris praesumptio, philargyriae contagio, affectus atque possessio rerum superfluarum, quae a caeteris fratribus non habentur, extraordinaria ac fartua cibi refectione, & his similia, plagis emendantur vel expulsioue purgantur.

B Illud autem, ut reficientibus fratribus sacrae lectiones in cenobiis recitentur [non de typo Aegyptiorum processisse, sed de Cappadocum nouerimus. Quos nulli dubium est] non tam spiritualis exercitationis causa, quam compescenda superfluae otioseque confabulationis gratia, & maxime contentione, quae plerumque solent in conuiujs generari, hoc statuerunt. Apud Aegyptios autem tanta uescitibus eis silerij huius disciplina seruatur, ut cucullis vltra oculorum palpebras demissis, ne, scilicet liber aspectus habeat copiam curiosus euagandi, nihil amplius intueantur quam mensam, & appositos cibos, ut quemadmodum vel quantum reficiat alius nullus inuicem notet.

C Summa cautione seruatur, ne extra mensam quicquam cibi penitus ori suo quisquam indulgere praesumat, ut incedentibus per hortos & pomaria, cum passim blandisque per arbores poma pendentia non solum se obiciant pectoribus transeuntium, verum etiam strata per terram conculcanda pedibus offerant, sacrilegium ducatur, non modo quicquam ex his degustat, verum etiam manu contingere absque eo quod palam cunctis in communi reficientibus exhibetur & ad percipiendum aequo dispensatione, per fratrum obsequia publice ministratur.

D In septimana cuiusdam fratris cum pertransiens aequonius tria lenticulae grana vidisset iacere in terra, quae ab hebdomadario festinanti dum ea prepararet coctioni inter manus cum aqua, quae diluebatur elapsa sunt, coestim su per hoc abbatem consuluit a quo velut peruersor neglectorque sacri peculij indicatus, ab oratione suspensus est. Cuius negligentiae reatus non aliter ei remissus est, nisi cum publica poenitentia diluisset. Non enim solum seipsum non esse suos, sed etiam omnia, quae sua sunt: credunt domino consecrata.

E Addunt exempla de obedientia Ioannis, qui cum iussu abbatis sui, ut saxum maximum, quod multi mouere non potuissent, voluerit, ipse totis viribus & labore pernitio totius corporis, ut totus sudaret, hoc tentauit perficere.

F Item exemplum de Abbate Mutio, qui cum filio paruulo suo octo annorum dum habitum suscepisset religiosum, abbas, ut experiretur affectum eius ad filium, & obedientiae sinceritatem iusserat, ut monachi frequenter paruulum innocentem sine causa ante patrem percuterent, propter quod puer genas lachrymis for dentes habebat: nec pater in aliquo mouebatur. Demum vna dierum lachrymantem, iussit abbas,

Quib. auctorit. sit lectio ad mensam introdu.

De tribus lenticulae granis ab aequonio reperitis. ca. 20.

Abbas. Mutij obedientia. cap. 1.



De Abbatibus Pynutiij humilitate. cap. 30.

Cuius quae facile non sit recipere. d. ca. 13. hier. 43.

abbas, ut ipsum sumens ad flumen vicinum pergeret, cum inibi submersus: quod sine mora pater fecit. Sed fratres, quos ex industria abbas ad flumen praemiserat ad eum retrahendum ab hoc opere non permisissent.

Et exemplum de abbatis Pynutiij humilitate qui cum esset abbas magni coenobij, & in maxima veneratione, clam aufugit in habitu transformato, scilicet saeculari, & accedens ad loca ignota & remota, in monasterio, quod districtius vitam ducebat, petiit ut laicus recipi, qui ignotus cum difficultate receptus, & opprobriis multis probatus, susceptus demum factus est hortulanus, & vilissimis exercitiis seipsum applicans, demum a quibusdam ex monachis sui prioris monasterij illuc aduenientibus ad quaerendum de ipso, inuentus, redire precibus coactus est ad prius monasterium.

Hunc senem, scilicet Pynutium, inquit Ioan. Cassian. cum post haec in aegypto requisissem studiosissime exhortationem quam dedit fratri, quem sub nostra praesentia in coenobio suo recipiebat [animus est huic opusculo inferere.] Nolli ait, quot diebus praeforibus excubans hodie sis receptus, cuius difficultatis causam primitus debes agnoscere: Sicut namque immensa gloria fideliter seruientibus Deo, ac secundum regulam huius institutionem coherentibus ei, promittitur in futurum: ita poenae grauissimae, praeparantur iis, qui tepide negligenterque fuerint executi, & secundum hoc, quod professi sunt, vel quod ab hominibus esse creduntur, si uictus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint, quia maledictus, qui opus Dei facit negligenter, ut ait Hieronimus.

Ideo igitur a nobis diu refutatus es, non quia tuam vel omnium salutem non toto corde cupimus amplecti & iis, qui ad Christum cupiunt peruenire etiam procul occurrere non optemus: sed ne temere recipientes, & nos apud Deum leuiteris, & temetipsum reum grauioris supplicij facerem, si ad praesens facile susceptus, nec pondus professionis huius intelligens, vel delinctor post haec, vel tepidus extitisses.

Cave ergo, ne quid aliquando eorum resumas, quae renuncians abiicisti, & contra domini interdictum de agro euangelicae operationis reuertus, inuenias tunica tua qua te exposuisti: tunc tuum est. Cave ne parentum, ne affectionis pristinae recorderis. Cave ne quando superbiam, quam tuac incipiens ardore fidei ac pia humilitate calcasti cum ceperis plasmorum vel professionis quamdam notitiam degustare, paulatim elatus resuscitare mediteris. In hac quoque humilitate ac patientia, quae ut suscipere in monasterio decem diebus praeforibus perseverans multis lacrymis implorasti, non solummodo persistas, verum etiam proficias atque succrescas. Satis enim miserum est, ut cum debeas a rudimentis ac primordiis tuis praeueniri, & ad perfectionem tendere, etiam ab ipsis incipias in inferiora decidere. acta est via quae ducit ad vitam.

Considera ergo te de paucis & electis effe-

ctum, & ne exemplo & tempore multitudinis refrigescas, sed vive ut pauci: ut cum paucis inueniri merearis in regno Dei. Multi enim sunt vocari, pauci vero electi, & paullus est grex, cui placuit patri hereditatem dare. Itaque non leue noueris esse peccatum, profectum perfectionem quempiam ea quae sunt imperfecta sectari, ad quem perfectionis statum his gradibus atque hoc ordine peruenitur.

Principium nostrae salutis eiusdemque custodia timor domini est. Per hunc enim & initium conuersionis, & vitiorum purgatio & virtutum custodia, iis qui imbuuntur ad viam perfectionis acquiritur. Qui cum penetrauerit hominis mentem, contemptum ei rerum omnium parit, obliuionemque parentum, mundi que ipsius gignit horrorem. Contemptu autem ac priuatione facultatum omnium humilitas acquiritur, humilitas vero his iudiciis comprobatur. Primo si in se mortificatas habeat omnes voluntates. Secundum si non solum actuum suorum verum etiam cogitationum nihil suum celauerit seniorum. Tertium si nihil suae discretionis, sed iudicio eius vniuersa committat: ac monita eius sitiens ac libenter ausculet. Quartum si in omnibus seruet obedientiam, mansuetudinem atque patientiam constantiam. Quintum si non solum iniuriam inferat nulli, sed ab alio quidem sibi irrogatam nec doleat aut tristetur. Sextum si nihil agat, nihil praesumat, quod non communis regula vel maiorum cohortentur exempla. Septimum si omni uilitate contentus sit, & ad omnia, quae sibi praecipiantur se velut operarium malum iudicauerit & indignum. Octauum si semetipsum cunctis inferiorum non superbie pronunciet labiorum, sed in timore cordis credat affectum. Nonum si linguam cohibeat, vel non sit clamorosus in voce. Decimum si non sit facilis ac promptus in risu.

Idem in libro quinto. Impossibile est extinguere ignita corporis incentiua, priusquam eorum quoque principium vitiorum fomites radicibus excidantur.

Prima est nobis calcanda gula concupiscentiae & eoque extenuanda mens non solum ieiuniis, verum etiam vigiliis, lectione quoque & crebra compunctione, donec eiusmodi meditationibus occupata, pariter ac possessa ipsius cibi refectio non tam iucunditati coepessam, quoniam uita sibi impostam recognoscat.

Illud enim est cunctorum lactaminum fundamentum ut primitus carnalium desideriorum incentiua perimantur. Non enim mereamur mentis labore conquiritis, grauiores pugnas nequitarum coelestium experiri, si carnem fragilem resistentem spiritui nostro subigere nequimus.

Qui enim gula superfluus appetitus inhibere non potuit, quomodo zelus carnalis concupiscentiae, valebit extinguere? Et qui nequit passiones in propatulo sitas paruasque compescere, qualiter occultas, nullaque hominum teste prurientes poterit debellare? Non enim est nobis aduersarius extrin-

A. C. 400. Man. 7. Prax. im. tand. 1. Mat. 11. Luc. 11.

Quo quae ne quae perfectio ut ualeat peruenire cap. 39.

Quibus indit eius humilitas conprobetur.

extrinsecus formidandus. In nobis ipsis hostis inclusus est. Intestinum nobis quotidie ingeritur bellum, deuictio eo, omnia, quae forinsecus sunt, redduntur infirma, ac militi Christi vniuersa pacata erunt & subdita.

Nec solum nobis ieiunium visibilium ciborum ad perfectionem [cordis &] corporis purificationem sufficere nobis posse credamus, nisi fuerit huic animae quoque ieiunium copulatum, habet namque illa suos noxios cibos: qui bus impugnata ad luxuriam praecipit denoluitur. Detrahit quidem cibum est, & quidem per suauis. Ita, cibus est eius, licet minimè leuis. Inuidia cibus est mentis, virulentis eam succis corrumpens, & prosperitatis alienae succis iugiter excruciat non desinens. Crenodoxia delectabili eam efca permulcet, postea vacuum omnique virtute spoliata reddit. Auaritiae pastus & potus insatiabilem reddunt, & sic de aliis. Cibis igitur huiusmodi astinendum est semper, & ille omni studio inquirendus, de quo saluator ait: Meus cibus est, ut faciam uoluntatem eius qui misit me. Nunc consuequentur ponentur, quae excerpta sunt de 24. collationibus patrum.

Ioan. 4.

De vigintiquatuor collationibus sanctorum patrum scilicet Moysi, Paphuntij & ceterorum.

CAP. II.

Prologus Collationis cap. 1.

**I**N prima collatione, quae est abbatum Moysi de puritate cordis. Cum in eremo Scythiae, inquit Ioan. Cassian. abbatem Moysen, experissemus, pariterque ab eo adificationis sermonem fassis lacrymis posceret, quippe cuius animi rigore hic noueramus, ut nisi fideliter desideratibus cum omni cordis contritione quaerentibus, nequam acquiescere, ianuam perfectionis aperire, ne scilicet indignis & fastidiosis suscipientibus pandens, aut iactantiae vitium aut prodicionis crimen videretur incurtere. Tandem fatigatus nostris praecibus ita exorsus est.

Omnes artes & disciplinae *οικονομια* quemdam, id est, destinationem, & *τελος*, id est, finem proprium habent. Ad quem respiciens cuiusque artis industrius appetitor, cunctos labores & pericula atque dispendia aequanimiter libenterque sustentat. Finis quidem nostrae professionis est regnum Dei, *οικονομια* uero puritas cordis.

Quae si praeforibus nostris iugiter statuta non fuerit, non solum omnes labores nostros uarios atque instabiles reddet, sed etiam cogitationes diuersas, sibi que contrarias suscitabit. Necessè est enim mentem, quo recurat, cuius principaliter inhaereat non habentem, per singula momenta pro incursum uarietate mutari, atque ex iis quae extrinsecus accidunt, in illi statum continuo transformari, qui sibi primus occurrit. Hinc namque est, quod nonnullos mundi huius maximas facultates, & praedictum magnificentiam contemnentem, post hoc

De interrogatione Abbatum Moysi. Quid sit finis.

Quae refert propositum scopus attendere. cap. 5.

Carnalia desideria primo suspicienda. 16.

videmus pro scalpello, pro graphio, pro aculeo, pro calamo commoueri. Nonnulli tanto zelo codicem seruant, ut cum nec vel leuiter legi, vel conungi ab aliquo sinant, & inde occasione impotentiae ac mortis incurrunt, unde monentur stipendia patientiae & caritatis acquirere. Cumque omnes diuitias suas pro Christi amore dispuerint, pristinum tamen cordis affectum in rebus minimis retinentes, ex omnibus instructuosi sterilesque redduntur. [Quod in spiritu beatus Apostolus prauidens &] si distribuero (inquit) in cibos pauperum omnes facultates meas, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Unde liquido comprobatur perfectione non statim nuditate, seu dignitatum abiectioe contingi: nisi fuerit caritas illa, cuius Apostolus membra describit in ueritate possessa, quae in sola cordis puritate consistit. Nam quid est aliud non amulari, non inflari, non irritari, & reliqua, nisi cor perfectum & mundissimum semper Deo offerre, & intactum a cunctis perturbationibus custodire.

A. C. 400.

1. Cor. 13.

Profectio est in caritate.

De appetenda cordis puritate. cap. 7.

Omnia igitur pro huiusmodi gratia gerenda & appetenda sunt nobis. Pro hac solitudo sectanda est. Pro hac ieiunia, uigilias, labores [caeterasque virtutes] debere nos suscipere nouerimus. Et non propter has observationes, si forte non poterimus implere, incidamus in tristitiam, uel iram siue indignationem. Non enim tantum est lucrum ieiunij, quantum irae dispendium. Nec tantus lectione capitur fructus, quantum contemptu fratris incurritur detrimentum. Ea igitur, quae sequentia sunt, id est, ieiunia, uigiliae, lectiones &c. Propter principalem *ουκονομια*, id est, puritatem cordis quod caritas, nos conuenit exercere: & non propter illa hanc principalem uirtutem perturbare. Quae in nobis integra durante nihil obicit, si aliquid eorum per necessitatem fuerit praetermissum. Nec proderit vniuersa fecisse, adempta hac principali causa, cuius obtentu omnia sunt peragenda, quae non perfectio, sed perfectionis sunt instrumenta. Quicquid igitur potest istam mentis puritatem tranquillitatemque turbare quamuis uile & necessarium uideatur, ut noxium deuicandum est.

Inhaerere quidem Deo iugiter, & contemplationi eius inseparabiliter copulari, impossibile est homini carnis fragilitate circumdato. Verum oportet nos scire ubi nostrae mentis intentionem debeamus habere defixam, & ad quam destinationem semper animae nostrae reuocemus intuitum. Quam cum potuerit obtinere mens gaudeat, & a qua distractam se doleat atque suspiret. & quasi fornicationem iudicet vel momentaneum a Christi contemplatione discessum, a quo cum deuiuerit paululum noster obtutus, uersus ad eum reuocemus mentis aciem.

Contemplatio namque Dei multifariam concipitur. Nam Deus non sola incomprehensibilis illius substantiae suae admiratione cognoscitur, quod adhuc in spe repromissionis absconditum est, sed etiam creaturarum suarum magnitudine, uel aequitatis seu aequalitatis suae consideratione, uel quotidianae di-

De directione cordis in Deum. cap. 13.

De cōtemplando Deum. c. 15.

Secunda pars hist Ant. OO spen-

spirationis auxilio pernidetur, quando, scilicet qui cum sanctis suis per singulas generationes cregit percolustramus mente purissima, cum potentia ipsius, qua vniuersa gubernat, moderatur, & regit, cum immensitatem scientiae eius, & oculum quem secreta cordis latere non possunt, tremente corde miramur: cum arenam maris, vndarumque numerum dimensionem ei & cognitum cogitamus, cum pluuiarum guttas & saeculorum dies & horas, cum praeterita, futurae vniuersa stupescetes scientiae eius adhaerere contemplamur: cum ineffabilem clementiam eius consideramus, qua innumera flagitia, quae singulis quibusque momentis sub ipsius committuntur aspectu, indefessa longanimitate sustentat, cura inruemur vocationem qua nos nullis praecedentibus meritis gratia suae miserationis adsciuuit: cum denique quot occasiones salutis tribuit adoptatis, cum quodam admiratio intuemur excessu. Quod ita nos nasci praecipit, vt ab ipsis cunabulis gratia nobis legisque suae notitia traderetur. Quod ipse aduersarium vincens in nobis, pro solo bonae voluntatis assensu, aeterna beatitudine ac perpetuis nos praemiis munerat. Cum postremo dispensationem incarnationis suae pro nostra salute suscepit, ac mirabilia mysteriorum suorum in cunctis gentibus dilatauit. Sunt & aliae huiusmodi innumerae contemplationes, quae pro qualitate vitae ac puritate cordis in nostris sensibus oriuntur, quibus Deus vel videtur mundis obutibus, vel tenetur: quas profecto nullas perpetuo retentabit, in quo adhuc aliquid carnalium viuunt affectuum iuxta illud Moysi dictum. Non videbit me homo, & viuere, scilicet sensualiter viuens.

Ex. 33. Quid possit mens suae per cogitationem ita tu, quid non possit. cap. 17. Suscipere bonas cogitationes & malas respicere est possibile.

Comparatio molarum & animarum. cap. 18.

Quod exercituum molarum similitudini non incongrue comparatur, quas meatus aquarum praecipit impetu rotante prouoluit: quae nullatenus quidem cessare possunt ab opere suo aquarum impulsibus circumactae. In eius vero qui praefectus situm est potestate, vtrum nam triticum malit, an hordeum loliumve comminui. Illud quippe proculdubio est commolendum, quod ingestum ab eo fuerit. Ita igitur & mens per vitae praesentis incursum vndique ingruentibus tentationum torrentibus circumacta, vacua quidem cogitationum aestibus esse non poterit. Quales vero vel admittere, vel parare sibi debeat, studij ac diligentiae suae prouidebit industria.

Illud sane nosse debemus tria cogitationum nostrarum esse principia, id est, ex Deo, ex

diabolo, & ex nobis. Ex Deo quidem sunt, cum spiritu sancti illustratio nos visitat, & in quibus vel minus acquisiuimus, vel desiderose agentes superari somus, salubri compunctione castigat, vel cum referat nobis caelestia sacramenta, & propositum nostrum ad meliores actus, voluntatemque conuertit. Ex diabolo vero sunt, cum subuicere nos tam vitiorum oblectatione, quam etiam oculis conatur insidiis transfigurans se etiam in Angelum lucis. Ex nobis autem cum eorum quae gessimus, vel gerimus, vel vidimus naturaliter recordamur.

Et ideo hinc oportet nos vniuersas cogitationes, quae emergunt in corde nostro, sagaci discretionis discutere, origines earum, vel causas auresque primitus indagantes, vti quales nos eis sperare debeamus, ex illorum merito, qui eas suggerunt considerare possimus, vt efficiamur probabiles secundum praecipitum domini Trapezitae, quorum summa peritia est probare quod sit aurum purissimum, quodve minus purgatum: aereo quoque vilique denario, si pretiosum numisma sub colore seu indumento auri fulgentis imitetur [ prudentissima discretionis non falli ] & non solum numismata tyrannorum vultus exprimentia, sed illa etiam quae sunt veri regis imagine, sed non legitime figurata discernere: deinde ne quid illis à legitimo pondere diminutum sit, censura trutinæ diligenter inquirere. Diabolus enim decipit: cum fuerit sub colore sanctitatis obiectus. Odit enim sonum alias tutelae cautele. i. discretionis vim.

In quo & beatum Iohannem Abbatem deceptum nonimus, scilicet de nimietate abstinentiae. Erit ergo hoc quadripartito modo nobis necessaria discretio, vt primum nos materia auri veri fucative non fallat, id est, vtrum cogitatio sit in materia mali vel boni in genere. Secundo, vt has cogitationes, quae mentiuntur opera pietatis, tanquam adulterina numismata reprobemus, vt pote quae falsam regis imaginem non legitime signatam contineant: vt scilicet & si in se pia, tamen ex aliqua circumstantia non vere bona. Tertio, quae in auro purissimo scripturarum, vitioso & haeretico sensu non veri regis, sed tyranni praeserunt vultum refutare possimus. Quarto, vt illa quorum pondus ac praetium aeterno vanitatis artodens, iudicio seniorum non sunt adaequata, vt scilicet non iusti ponderis [ vt numismata leuia atque damno sa minusque pensantia reculemus. ]

Secunda collatio, quae est eiusdem, scilicet Abbatis Moysi, agit de discretione.

§. I.

Haec est omnium virtutum generatrix, custos & moderatrix, quae in euangelio ait Iohannes Cassianus dicitur lucerna corporis

poris & oculis. Ab Apostolo sol, vt cum ait sol non occidat super iracundiam vestram. A Salomone consilium nuncupatur, cum inquit, Omnia fac cum consilio. Hanc esse praecipua ostendit ex sententia beati Antonij.

Nam cum vna dierum patres congregati essent cum beato Antonio, & adiuuicem conferrerent, quatenam virtus illa foret, quae praeter ceteris Deo seruientem, magis tutum redderet ab insidiis diaboli, & deceptionibus eius & infallibilis ad culmen perfectionis perduceret, diuersi diuersas sententias in medio protulerunt. Alij omnimodam rerum expoliationem, alij abstinentiam & mortificationem, alij solitudinem & deiectionem, alij elemosynarum largitionem. Demum beatus Antonius conclusit omnia quidem praefata vtilia fore & necessaria, nec tamen aliquod eorum esse, quod quaeretur. Sed hanc esse discretionem, nec ipsam veram, nisi à spiritu sancto posse haberi docet Apostolus dicens: Alij datur per spiritum discretio spirituum.

1 Cor. 12.

De Herone. cap. 5.

Nam illa non sufficere, quae dixerant praedicti patres per exempla multa probauit: videlicet de Herone, qui fuit maximae abstinentiae & valde solitarius per tempora plurima, & quia discretionem carnis, deceptus fuit à diabolo, ita vt ad instigationem eius, & iustum, transfigurati in Angelum lucis, proiecit se in puteum profundissimum, nequam illo spiritu sibi praenunciante ipsum nil inde laesionis suscepurum in signum suae perfectionis. Qui à fratribus haec percipientibus inde quasi violenter extractus, nec quidem in triduo, quo supervixit, recognouit deceptionem suam, & si à fratribus ad poenitentiam hortaretur, à Deo reuelatum credens, quod fuerat à diabolo.

Exemplum aliud de alio, qui assuetus visionibus & cui lucifer frequenter lumine suo celam illustrabat, ad suasionem eius paruulum filium, secum manentem in solitudine, procurauit occidere, & Deo offerre, vt Deo placeret morte Abraham patriarchae, quod & fecisset, nisi puer aduertens ab eo fugisset.

Alter se circumcidit. cap. 8.

Insuper & alter se circumcidit diabolo sub specie angeli lucis hoc mandante ex Dei parte. Quomodo autem acquiratur discretio ista ex parte nostra, & quomodo ostendatur declarat ipse Iohannes Cassianus ex verbis Moysi dicens: Vera discretio non nisi vera humilitate acquiritur: cuius haec erit prima probatio, si vniuersa non solum, quae agenda sunt, sed etiam, quae cogitantur, referentur seniorum examini. Nullatenus enim quis decipi poterit, si non suo iudicio, sed maiorum suorum viuat exemplo. Et serpens caeteris velut à tenebroso ac subterraneo specu virtute confessionis protractus, ad lucem, & traductus quodammo do ac de honestatis abscedit.

De vocatione Samuelis. ca. 14.

1 Reg. 3.

Denique in tantum haec Deo placita comprobatur sententia, vt puerum Samuellem iudicio praecedenti suo, nollet per semetipsum erudire, sed recurrere semel & iterum pateretur ad senem Heli, etiam illum, qui offenderat Deum, vt illius, qui ad diuinum vocabatur ministerium probaretur humilitas, & iunioribus forma subiectionis huius proponeretur exemplum.

Paulum quoque per seipsum vocans, & alloquens Christus: cum posset ei viam perfectionis referare, confestim ad Ananiam dirigere maluit, ipsumque illius potius, quam sua doctrina censet instrui. Omni igitur conatu debet discretionis bonum virtute humilitatis acquiri, quae nos illaefos ab vtraque potest nimietate seruare, scilicet secundum excessum & defectum, vt nec nimia sit abstinentia nec nimia relaxatio abstinentiae, & sic in aliis quibus vitimur. Interroga, inquit Moyses patrem tuum, & annuntiabit tibi, maiores tuos & dicent tibi &c.

Deut. 32.

De abbate Serapione. cap. 11.

Exemplum adducit de Abbate Serapione qui cum esset adolescentulus sub magisterio Abbatis Theonae, instigatus à diabolo, alijs ieiunantibus ipse ostendens se cum ceteris ieiuuare, clam quotidie vnum panem accipiens occulte sero comedebat, de quo tamen actu multum postea in conscientia torquebatur. Sed quadam vice aduentibus quibusdam ad beatum Theonem gratia adificationis, cum senex de occultatione cogitationis, quantum sit animae nocina disseuisset diutius, Serapio, qui praesens erat, compunctus cum verbis manifestauit fraudem suam, publice panem illum, quem iam acceptum in sinu tenebat cum lachrymis in medium iactans, super quo Theonae confortauit eum de Victoria diaboli habita ex propalatione ista. Vnde & flamma sulphurea visa est exire de sinu illius, scelerem relinquens, & liberatus est à tentatione illa.

Verum non omnium seniorum, quorum capita canicies tegit, quosque vitae longuivitas sola commendat, nobis sunt sequenda vestigia seu traditiones, & admonita suscipienda: sed eorum quos laudabiliter vitam suam ac probatissime comperimus in iuuentute signasse, nec praesumptionibus propriis, sed maiorum traditionibus institutos. Qui enim in tempore suo, quem ab adolescentia conceperunt, atque ignauia senescentes, auctoritatem sibi non maturitate morum, sed annorum numero firmitate conquirunt, isti non sunt imitandi, quia in iis discretio non est.

De confusione calçada & periculo non codois. cap. 11.

Ponit exemplum de quodam senex, ad quem cum iuuenis tentatus de fornicatione venisset ad consulendum, & suffragium habendum, ille senex ita dure redarguit eum, de huiusmodi cogitationibus turpibus, quod in desperationem induxit. Et cum ad saeculorum reuertens iter assumeret, abbas Apollo ei obuians & tristem cernens, interrogauit eum, quo pergeret & causam tristitiae. Qui ab eo rei seriem audiens, confortauit, & animauit ad perseuerandum & pugnandum. Et pergens ad senem illum, rogauit Deum, vt immitteret huiusmodi tentationem in mentem eius.

Quo facto, ita grauiter vexatus est, vt velut amens disponderet ad saeculum redire: quod Apollo eum visitans, & perpendens, reprehendit eum de indiscreta locutione ad illum iuuenem: & propterea Deus permisit eum sic dure tentari, vt diceret aliis compati. Et orante pro eo cessauit tentatio.

Secunda pars hist. Ant. O O 2 Ter

Tertia collatio est Paphuntij de triplici A  
vocatione & renuncia-  
tione.

§. II.

PAPHUNTIVS presbyter fuit congrega-  
tionis, quæ in eremo Scythiæ morabatur  
in qua vsque ad extremam duravit ætatem,  
ita vt nūquam de cella, quæ iunior cœperat ha-  
bitare, quæ ab ecclesia milliariibus quinque di-  
stabat: saltem ad viciniora migraverit loca, nec  
fessus annis die sabbati vel dominico ventu-  
rus ad ecclesiã tanti itineris spacio vexaretur.  
Sed nec vacuus inde reuerti contentus, vas a-  
quæ quam per totam hebdomadam sumptu-  
rus erat, suis cernicibus supponens portabat  
ad cellam, nonagenariam excedens ætatem.

Tres (ait iste) sunt vocationum ordines, tres  
que renunciationes. Primus ordo vocationis  
est ex Deo, quoties inspiratio quædam immis-  
sa in cor nostrum, nonnunquam etiam dormi-  
entibus nos ad desiderium æternæ vitæ ac sa-  
lutis exsuscitat, Deumque sequi, & eius inhære  
re præceptis saluberrima compunctione ex-  
hortatur. Qualis fuit vocatio Abrahæ cum ei  
dictum est. Exi de terra tua. Quo etiam modo  
beatum Antonium accitum esse cognouimus  
cum scilicet in ecclesia audiens illud euange-  
lij. Si vis perfectus esse, vade vende omnia, quæ  
habes & da pauperibus & veni & sequere, om-  
nia dimisit. Secundus modus, qui est per homi-  
nem, fit cum exemplis quorundam sanctorum,  
vel monitis instigati ad desiderium salutis ac-  
cendimur. Quo ordine in scripturis sanctis fi-  
lios Israël per Moysen de afflictione Egypti  
legimus liberatos. Tertius est, qui ex necessitate  
descendit, cum diuitiis huius mundi, vel vo-  
luptatibus obligati, ingruentibus continuo  
tentationibus, quæ mortis pericula commi-  
nantur, vel honorum amissione ac proscriptio-  
ne percipiunt, vel carorum morte compun-  
gunt, ad Deum, quem sequi in rerum prosperi-  
tate contempnimus, saltem inquiri properare  
compellimur, iuxta illud Psal. Cum occideret  
eos, quærebant eum, & reuertebantur, quod  
patet per exempla in libro iudicum in libera-  
tione populi Israël de manibus tyrannorum,  
quibus ipsos dñs subiici permiserat propter  
peccata eorum. Sed penitentes liberauit per  
Othonielem Aoth, Gedeonem & alios.

Ex his tribus licet priores duo melioribus  
inniti principiis videantur, nonnunquam in-  
uenimus etiam de tertio infimo gradu perfe-  
ctos viros ac feruentissimos extitisse. Et iterum  
de illo superiore gradu plurimos tepe factos  
ad vituperabilem finem recidisse, quod cerni-  
mus in ipsa Apostolorum vocatione. Nec enim  
profruit iudæ Apostolatus sublimissimum gra-  
dum eo ordine quo Petrus, & ceteri volunta-  
rie suscepisse, Christi, scilicet doctrinam qui vo-  
cationis suæ præclara principia philargyriæ  
pestifero sine consummauit. Nec Paulo ob-  
fuit, quod repente excecatus velut inuitus vi-

deretur attractus. Totum ergo in fine consistit,  
secundum quod feruentius vel negligentius  
in vocatione se habuerit.

Nunc de renunciationibus differendum est  
quas tres esse scripturarum & patrum tradit  
authoritas. Prima est, qua corporales faculta-  
tes vniuersas contempnimus. Secunda, qua mo-  
res ac vitia pristinaque affectus animi carnis-  
que respicimus. Tertia, qua mentem nostram  
de presentibus vniuersis, ac visibilibus euo-  
cantes, futura tantum modo contemplanur  
& ea quæ sunt invisibilia concupiscimus.

Quæ tria, vt simul perficiantur, etiam Abrahæ  
legimus Deum præcessisse. Exi de terra tua, &  
de cognatione tua, & de domo patris tui. Pri-  
mo dixit de terra tua, id est, facultatibus huius  
mundi, opibusque terrenis. Secundo de cog-  
natione tua, id est, de conuersatione & mori-  
bus, vitisque prioribus, quæ nobis à natiuitate  
coherentia velat assinitate quadam & con-  
sanguinitate cognata sunt. Tertio de domo pa-  
tris tui, id est, de omni memoria mundi huius  
quæ oculorum occurrit obtutibus.

Quod fit quando mēs nostra nullo carneæ  
pinguedinis hebetara contagio, sed peritissi-  
mis elimationibus expoliata ab omni affectu,  
& qualitate terrena, per indefinentem diuina-  
rum rerum meditationem spirituales Theo-  
rias ad illa, quæ invisibilia sunt, eousque tran-  
sferit, vt circundatam se fragilitate carnea non  
sentiat incorporeis intenta supernis, vt præten-  
tia omnia nō tāquā trāsitura, sed quasi iā tran-  
sacta reputer, & velut inanem fumū in nihilū  
resoluta conspiciat.

His tribus abrenunciationibus propriè  
tres libri Salomonis aptantur. Nam prouer-  
bia primæ abrenunciationi conueniunt, qui-  
bus concupiscentia carnalium rerum ac terre-  
na vitia refecantur. Secundæ Ecclesiastes,  
vbi vniuersa, quæ sub sole aguntur vanitas  
pronunciantur. Tertiæ Canticum canticorum  
in quo mens invisibilia cuncta transcendens,  
verbo Dei cœlestium contemplatione comuni-  
gitur.

Cauendum est igitur iis, qui mundo abre-  
nunciant, ne similes illis fiant, de quibus dicitur.  
Corde reuersi sunt in Egyptum, & cum  
illis condemnentur Israelitis, qui in eremo exi-  
stentes post escam mannae cœlestis desidera-  
uerunt vitiorum fetidos, ac sordidos cibos  
dicentes: Bene erat nobis esse in Egypto, vbi  
sedebamus super ollas carniū, & comedeba-  
mus cepas, & allia, cucumeres & pepones: è  
quibus paucissimi intrarunt terram promissio-  
nis, sed tantum duo, habentes, scilicet dilectio-  
nem Dei & proximi, quæ amplectitur om-  
nes virtutes, vt ostendit ad Corinthios Apo-  
stolus.

Has virtutum diuitias nullus regum, nul-  
lus hostium conferre potest vel auferre. In  
scripturis enim ponuntur diuitiæ sub triplici  
genere, quia sunt & bonæ, scilicet merita ho-  
minum ex actibus virtutum acquisita, de quibus  
Psal. Gloria & diuitiæ in domo eius & in-  
iustitia eius manet in sæculo sæculi. Mala di-  
uitiæ, scilicet peccata, de quibus in euangeli-  
o. Væ vobis diuitibus, qui habetis consolatio-  
nem vestram.

Mediæ

Mediæ, quibus scilicet potest homo benè  
& malè vt, de quibus Apostolus ad Timotheū.  
Diuitibus præcipe benè agere, non sublimè sa-  
pere, nec sperare in incerto diuitiarū. Verè di-  
uitiæ ex gratia principaliter, & ex libero arbi-  
trio acquiruntur, de quo libero arbitrio diffu-  
sè per scripturas profequitur.

Quarta collatio est Danielis, de concu-  
piscencia carnis &  
spiritus.

§. III.

Hi c in omni virtutum genere, inter eos,  
qui in eremo Scythiæ commanebant  
ornatus fuit, sed peccatius virtute humili-  
tatis. Qui ob sui puritatem, & mansuetudinem  
à Paphuntio presbytero illius solitudinis, in  
presbyteri ordinem fuit. i. iussu eius intèdè-  
tis, scilicet vt post ipsum cogregationi præficeret,  
qui tamen ante eum decessit.

Inquirentibus igitur nobis inquit Ioannes  
Cassianus cur interdū residentes in cellula tā  
ineffabili gaudio & exuberantia sacrorum sen-  
suum repleremur, oratio, quoque pura emittere  
tur & prompta, & mens plena spiritualibus  
fructibus preces suas efficaces etiam per sopore  
supplicans ad Deum peruenire sentiret,  
ac rursus nullis existentibus causis, tanto subitò  
repletur angore, & irrationabili quadā  
tristitia premeretur, vt non solum nosmetip-  
sos sensibus æscere sentiremus, verum etiam  
horreret cella, sorderet lectio, ipsa instabilis  
& nutabunda emitteretur oratio. Ad quæ Dani-  
el ita respondit.

Tripartita nobis à maioribus ratio super  
hac, quam dicitis sterilitate mentis est tradita.  
Aut enim de negligentia nostra aut de impu-  
gnatione diaboli, aut de dispensatione domi-  
ni, ac probatione descendit. Et de negligentia  
quidem cum vitio nostro tempore præcedenti  
incircumspectè nosmetipsos exhibentes, &  
per ignauam desidiam nobis cogitationibus  
pasti, terram cordis nostri spinas & tribulos  
facimus germinare, quibus in ea pullulantib.  
consequenter efficitur sterile atque ab omni  
spirituali fructu & contemplatione ieiuni. De  
impugnacione verò diaboli, cum bonis non-  
nūquam studiis dediti, callida subtilitate men-  
tem nostram aduersario penetrante vel igno-  
rantes ab optimis intentionibus ad ima trahi-  
mur vel inuiti.

Dispensationis autem seu probationis Do-  
mini duplex est causa. Prima, vt paulisper à do-  
mino derelicti, & mentis nostræ infirmitatem  
humiliter intuentes, super præcedente puritate  
cordis, quæ nobis est illius visitatione donata,  
nullatenus extollamur, probantesque nos ab  
eo derelictos, gemitibus nostris, & industria il-  
lum lætitiæ ac puritatis statum recuperare nō  
posse, intelligamus præteritam alacritatē cor-  
dis non nostro studio, sed illius nobis digna-  
tione fuisse collatam. Secunda verò probatio-

nis est causa, vt perseverantia nostra, vel men-  
tis constantia desiderium comproberetur, &  
qua intentione cordis, vel orationum instan-  
tia deserentem nos visitationem spiritus sancti  
requiramus, manifestetur in nobis, ac pariter  
agnoscentes quanto labore amissum istud spi-  
ritale gaudium, & puritatis lætitiæ conquirat-  
ur, sollicitus inuentam custodire, ac tenere ar-  
tentius studeamus. Quo dammodo enim custo-  
diri solet negligentius, quicquid facillè credi-  
tur posse recuperari, & hoc pertinere videtur  
ad tertiam causam huius dispensationis  
Dei.

Procedere potest hoc etiam (vt dictum est)  
ex diaboli tentatione, vnde Psal. ad dominum  
ait: Non me derelinquas vsque quaque, ac si di-  
ceret aliis verbis. Scio, quod derelinquere so-  
les sanctos tuos vtiliter, vt eos probes. Aliter  
enim ab aduersario tentari non possunt. Nisi  
à te fuerint paulisper derelicti, & ideo non ro-  
go, vt me nunquam derelinquas, quia non ex-  
pedit mihi, vt non vel infirmitatem meam sen-  
tiens dicam: Bonum mihi domine, quia humili-  
asti me. Vel vt exercitum non habeam præ-  
liandi. Neque enim diabolus me tētare aude-  
bit, nisi permiseris, sicut nec Iob tentare valuit  
& affligere, nisi à Deo pmissus. Sed magis peto,  
ne vsque quaque derelinquas, id est, vsque ad ni-  
miam infirmitatem. Quantum enim mihi vile est, si  
me paululum derelinquas. vt desiderij mei con-  
stantia comproberetur, tantum noxium est, si  
pro meritis ac delictis meis nimium patiaris  
deseri: quia nulla virtus humana, si diutius in  
tentatione tuo deseratur auxilio, sua poterit  
constantia perdurare, & non protinus aduersa  
rij vel potentia vel factione succumbere, nisi  
tu ipse non permiseris tentari nos super id  
quod possumus, & huius figura legitur in li-  
bro iudicum. Has igitur gentes (scilicet inimi-  
cas populi Dei) dominus non delcuit: sed reli-  
quit, vt erudiret Israël in eis, & haberent  
consuetudinem pugnandi cum hostibus, vt sic  
ocasio securitatis noxiæ, & inde negligentia  
& ignauia auferretur à nobis.

Et hæc negligentia & desidiam nostra, est cau-  
sa, & primo posita causa sterilitatis mentalis.  
Vnde & Daniel ipse ponit demum triplicem  
statum animarum, scilicet carnalem, anima-  
lem & spiritualem: quos notat Apostolus in  
epistola ad Corinthios. Nam de carnali dicit:  
Lac vobis potum dedi, non escam, non-  
dum enim poteratis, carnales enim estis. Et  
iterum. Cum sint inter vos zelus & con-  
tentio, nonne carnales estis? De animali autem  
ait: animalis homo non percipit, quæ Dei  
sunt, stulticia enim est illi. De spirituali verò,  
cum dicit: Spiritualis homo omnia examinat.  
Et carnalis quidem dicitur qui deditus est vo-  
luptatibus & aliis vitis secularium. Anima-  
lis, qui relicto sæculo, & à carnali commixtio-  
ne abstractus, ignauia se tradit & negligentia  
subditus passionibus variis & affectionibus  
rerum etiam vilium, non tendens ad perfectio-  
nem. Spiritualis verò, qui feruenter in omni  
virtutum profectu se exercet, ad cultum perfe-  
ctionis feruenter ambulans, & passiones & af-  
fectiones inordinatas subiciens.

Itaque ait Daniel, festinandum est cum renun-  
Secunda pars hist. An. O O ; cian

Paphuntius  
quis. ca. 1.

Gen. 11.  
Mat. 10.

Ex. 3. & 4.

Psal. 77.

Iud. 3.

Ibid.

Iud. 8.

Mat. 26. &  
17.  
Ioan. 13.

A. C.  
400.

A. C.  
400.

Act. 9.

Gen. 1.

Quomo-  
do lingui-  
tū abrenū-  
ciationem  
hic appro-  
hedeat  
facto. c. 7.

Act. 7.

Ex. 16.  
Num. 11.

1. Cor. 13.

Psal. 118.

De Danie-  
le Abbate.  
cap. 1.

A. C.  
400.

Psal. 118.

Ibid.

Iob. 1. & 2.

Iud. 1.

1. Cor. 3.

1. Cor. 2.

Ibid.

Darnalis  
quis.

Animalis  
quis.

Spiritualis  
quis.

A. C. 400. **A**liis desiderimus esse carnales, id est, à seculariū cōperimus esse seculi conuersatione, & ab illa manifesta carnis pollutione cessare, vt spirituale statū tota virtute protinus apprehēdere nitamur. Ne forte blandientes nobis, videamur secundum exteriorē hominē huic mundo reliquisse contagia, tanquam qui summam perfectionis propter hoc apprehenderimus, & remissiores deinceps erga emendationem ceterarum passionum lentioresque reddamur, & inter vtraque detenti, gradum spiritualis profectus assequi nequeamus, existimantes, nobis abunde sufficere, quod exteriori homine videamur de conuersatione mundi huius, ac voluptatibus segregari. Et ita in illo tepido statu, qui deterrimus iudicatur, euomendos nos ex ore domini secundum eius sententiam nouerimus dicentis. Vtinam calidus es, aut frigidus. Sed quia nec calidus es, nec frigidus, sed tepidus, incipiam te euomere ex ore meo.

**F**rigidus dicitur quis carnalis, scilicet secularibus vitiis deditus, vel gentilis. Calidus, qui spiritus ardore succensus, vt spiritualis ad perfectionis fastigium tendit. Tepidus verò, qui viam perfectionis arripiens, & professus monachalem statum secundum regulam disciplinæ, ab illo semel spiritualis feruoris igne discessit. Periculum autem tale ex ea similitudine ostenditur. Quicquid enim frigidum est, etiam ore nostro susceptum, vertitur in calorem, & salutifera veniuitate percipitur. Quod autem semel vitio perniciosi teporis abiectum est, non dicam labiis admouere, sed etiam eminus intueri sine ingenti horrore non possumus. Rectissime ergo pronunciatur deterior tepidus quam frigidus, quia facilius ad salutarem conuersionem carnalis scilicet secularis, vel gentilis accedit. Sed tepidus, qui professionis religiosæ iter arripuit, infectus semel sua negligentia & tepore, & in ea quodammodo resolutus, nec vitius perfectus sapere, nec alterius poterit monitis erudiri. Dicit enim illud in corde suo, Diues sum, & nullius egeo. Cui illud quod sequitur adaptatur. Et nescis, quia miser es, & miserabilis, pauper, cæcus, & nudus.

**P**onit & Ioannes Cassianus ex dictis Danielis pugnam carnis, & spiritus ex illis verbis Apostoli. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: vt non quæcunque vultis illa faciatis, tria declarans, scilicet quæ sit concupiscentia carnis, quæ concupiscentia spiritus, & quæ voluntas, quæ media collatur. Et carnem quando dicit, non intellige hominem seu hominis substantiam, sed voluntatem seu appetitum carnis, & pessima desideria, sicut & spiritum non rem substantialem: sed animæ desideria bona & spiritualia. Cum igitur vtraque, id est, desideria carnis & spiritus in vno & eodem sint homine, intestinum quotidie intra nos geritur bellum: dum concupiscentia carnis, quæ præcipitanter fertur ad vitia iis, quæ ad præsentem requiem pertinent & tempora-

Frigidus, calidus & tepidus qui sint.

apoc. 3.

**A**libus deliciis gaudent. Quibus concupiscentia spiritus aduersata, ita desiderat tota spiritualibus studiis inhæret, vt etiam necessarios carnis vsus optet excludere, sic illis iugiter cupiens occupari, vt nullam optet fragilitati eius curam penitus impertire. Caro luxuriis ac libidine delectatur, spiritus nec ipsius quidem naturalibus desideriis acquiescit. Illa cupit satiari somno, repleti cibo: hic spiritus ita vigiliis & ieiuniis saginatur, vt nec ad ipsum necessarium vitæ vsu somnum, cibumque velit admittere. Illa exuberare vniuersis copiis concupiscit, hic nec ipsius exigui panis quotidianam substantiam habere contentus est. Hic solitudine gaudet homines fugit. Hæc gloria & honore hominum confouetur.

**I**nter has vtraque concupiscentias, animæ voluntas in medullis quodam vituperabiliore cōsistens, nec vitiorū flagitiis oblectatur, nec virtutum doloribus acquiescit: sic quærens à passionibus carnalibus temperari, vt nequaquam velit dolores necessarios sustinere, sine quibus desideria spiritus nequeunt possideri, absque castigatione carnis castimoniam corporis desiderans obrinere, sine vigiliarum labore, cordis acquirere puritatem, cum requie carnis spiritualibus exuberare virtutibus, patientiam sine conuitiis, humilitatem sine honoris iactura possidere. Postremo sic mauult futura consequi bona, vt præsentia non amittat. Quæ voluntas nunquam nos faceret ad veram perfectionem venire, sed in tepore quodam deterrimo collocaret. Nam cum famulantes huic voluntati nostræ, ad hæc remissionem nos voluerimus paulatim relaxare, confestim aculei carnis insurgunt, suisque nos vitiis & passionibus sauciantes, nequaquam in illa, qua delectatur, puritatis qualitate stare permittunt: sed ad [illam quam horremus] frigidam voluptatem, plenamque sentibus viam pertrahunt. Rursus si spiritus feruore succensit, opera carnis volentes extinguere, sine illo respectu fragilitatis humanæ totos nosmetipsos tentauerimus ad immoderata virtutum studia cordis elatione conferre, interpellans imbecilitas carnis, illa reprehensibili nimietate spiritus reuocat & retardat, hæc inter vtraque contentio, illam perniciosiorem excludens animæ voluntatem, quædam æquitas libram in statere nostri corporis collocat, quæ spiritus carnisque consinia iusto discernat examine. Dumque hæc pugna quotidianis diebus vtiliter exagitur in nobis, ad quartam (quod nolumus) salubriter venire cōpellimur, vt scilicet puritate cordis non otio, non securitate & tepore, sed iugi sudore & contritione spiritus requiramus. Et sic protractis nobis ab hac ignauia, securitate, & ad quem nolumus laborem ac virtutum studia prouocatis, æquitas optime media retineatur, sicque cōmoda tēperie cum sudoris induritia per viam perfectionis incedat, vt verè spiritualis calidus non carnalis frigidus, nec animalis tepidus existat.

Quinta

A. C. 400.

Quinta collatio est Serapionis, de impugnatione octo vitiorum.

§. IIII.

**I**n illo cætu seniorum inquit Ioannes Cassianus fuit vir nomine Serapion, à primæua ætate gratia discretionis ornatus. Qui ambientibus nobis vt de impugnatione vitiorum aliqua disputaret, quibus origines eorum & causæ manifestius panderentur: sic exorsus est. Octo sunt principalia vitia, quæ humanum infestant genus. Hæc figurata sunt, vt ipse dicit infra per octo nationes: quas debellarunt filij Israel in terra promissionis: scilicet Ethæum, Euæum, Ammoræum, Geræum, Pheræum, Iebuzæum, Chanæum, Ægyptium, & per septem spiritus quos immundus spiritus secum assumit ingrediens in domum vacantem secundum euangelium.

**E**fficientia autem horum est quadripartita. Nam quædam eorum sine actione carnali consummata non possunt, vt gula & luxuria. Quædam verò sine vlla corporis actione complentur, vt superbia & cenodoxia. i. inanis gloria. Nonnulla commotionis suæ causas extrinsecas accipiunt vt philargyria, & ira. Alia verò intestinis motibus excitantur vt tristitia, & acedia. Hæc octo vitia licet diuersos orus & dissimiles efficientias habeant, tamen quadam inter se cognatione & concatenatione connexa sunt, vt prioris exuberantia subsequenter efficiatur exordium. Nam de abundantia gastrimargiæ. i. gula fornicationem, de fornicatione philargyriam. i. auaritiam, de auaritia iram, de ira tristitiam, de tristitia acediam necesse est pullulare. Ideoque simili contra hæc modo, atque eadem ratione pugnandum est, & à præcedentibus aduersus sequentes semper nos oportet inire certamina. Facilius enim cuiuslibet arboris latitudo noxia vel proceritas exarefcit si ante radices eius, quibus innititur, nudata fuerint vel succisæ. Quamobrem vt acedia vincatur succidenda est tristitia vt tristitia propellatur, ira extrudenda est, & sic de aliis. Residua vero duo sibi quidem similitudine iunguntur. Cenodoxiæ enim exberantia superbiæ fontem parit, sed ab illis sex prioribus vitiis penitus dissident nec simili eum eis societate fœderantur. Nam illis enulsi vitiis hæc vehementius fructificant & illorum morte viuacius pullulant, atque sue crescunt, nam superbia, & inanis gloria ex victoria vitiorum & bonis operibus mentem pulsant.

**I**n modo etiam superandi modus diuersus. Nam quo ad carnalia vitia puritati studentibus plurimum confert vt carnalium passionum ipsas materias sibi primitus subtrahant, quibus potest vel occasio, vel recordatio earundem passionum ægrotanti adhuc animæ generari. Necesse est enim, vt morbo duplici duplex adhibeatur curatio.

Quomodo sint superanda vitia carnalia. c. 4.

**N**am corpori, ne concupiscentia tenter in effectum prorumpere, necessaria effigies, & materia alliciens subtrahenda est. Et animæ nihilominus, ne eam vel cogitatione concipiat attentior meditatio scripturarum & sollicito peruigil, ac remotio solitudinis vtiliter est apponenda. In cæteris autem vitiis nihil humana consortia obsunt quinimo & plurimum conferunt iis, qui eis in veritate desiderant, quia frequentia hominum magis arguuntur: & dum lacerata crebrius manifestantur, celeri medicina perueniunt ad salutem. Nunc de singulis dicendum.

**G**astrimargiæ genera sunt tria. Primum (quod monachum ad refectionem perurge) ante horam statutam festinare ad cibum. Secundum, quod expletionem ventris, & quarumlibet escarum voracitate lætatur. Tertium quod accuratioribus & delicatioribus cibis desiderat.

**F**ornicationis seu luxuriæ genera sunt tria. Primum quod permixtione sexus, vtriusque perficitur. Secundum, quod absque fœmineo tactu pro quo Her patriarchæ Iudæ filius percussus à Domino legitur quod immunditia nuncupatur. Tertium quod animo & mente concipitur secundum illud. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mæchatus est eam in corde suo.

**P**hilargyriæ tria sunt genera. Primum quod renunciantes sæculo diuitiis ac facultatibus expoliari non sinit. Secundum, quod ea quæ dispersa sunt & data pauperibus resumere nos maiori cupiditate suadet. Tertium quod ea quæ [ne antea quidem] possedimus desiderare & acquirere compellit.

**I**ra tria sunt genera. Vnum, quod exardescit intrinsecus. Aliud, quod in verbum & opus effectumque prorumpit, tertium quod non vt feruens ad horam, sed per dies & tempora referuatur.

**T**ristitiæ genera duo sunt. Vnum, quod desinet ita vel de dāno illato, ac desiderio præcepto generatur. Aliud quod de irrationabili mentis anxietate, vel desperatione descendit.

**A**cediæ genera duo sunt. Vnum, quod ad somnum præcipitat astuantes. Aliud, quod cellam deserere ac fugere cohortatur. Cenodoxia licet in diuersas species diuidatur genera, tamen eius sunt duo. Primum quo pro carnalibus extollimur rebus manifestis. Secundum quo pro spiritualibus & occultis desiderio vanæ gloriæ inflammamur. Vna tē tamen cenodoxia vtiliter ab sapientibus assumitur dum scilicet vitio luxuriæ quis tentatur cum illud tollat famam hominis, maximè viget eum ad superandum vitium illud, ne laudes hominum amittat perpetrando.

**S**uperbiæ duo sunt genera. Vnum carnale, quod scilicet de diuitiis parentela & aliquo exteriori se exaltat. Secundum spirituale, quod est perniciosius cum quis de suis virtutibus profecisse appareat.

A. C. 400.

In quo sit vitium cenodoxia ca. 12.



**De modo expugnandi ista vitia Daniel.**  
 Quamobrem ita nobis aduersus hæc arripienda sunt pælia, vt vnusquisque vitium, in quo maximè impugnatur, explorans aduersus illud attripiat speciale certamen omnem curam mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem obseruationemque desigens aduersus illud quotidiana diligens spicula ieiuniosam, contra illud cunctis momentis cordis suspiria, crebraque gemituum tela, contorquens aduersus illud vigiliarum labores, ac meditationem sui cordis impendens indefessaque orationum fletus ad Deum fundens ac extinctionem illius iugiter poscens. Impossibile est enim, quemquam de qualibet passione triumphum aliquem habere priusquam intellexerit industria vel labore proprio victoriam certaminis se habere non posse, cum tamen, vt valeat emundari, necesse sit eum die noctaque in omni cura & sollicitudine permanere. Cumque se ab illo senserit absolutum rursus latebras sui cordis perlustrat, & quam inter reliquas passiones senserit diuitem specialibus contra eam omnia arma sua, vt dictum est, commoueat: & ita validioribus superatis celerem de residuis facilemque habebit victoriã sicut accidit in bellis carnalibus. Nec tamen est putandum, quod principaliter quis contra vnum vitium dimicans, & velut incautus aliorum tela prospiciens, inopinato ictu, facilius sauciari valeat, quod nequaquam fiet. Impossibile enim est eum, qui pro cordis sui emundatione sollicitior erga impugnationem vitij cuiuslibet intentione se armanerit aduersus quoque cætera vitia generalem quamdam horrorem & custodiam similem non habere. Nunquam tamen de sua virtute confidat.

Declarat etiam in dicta collatione, quod Christus tentatus fuit (vt ait apostolus) absque peccato, i. absque impugnatione carnalis libidinis. Et sicut primus Adam terrenus in paradiso tentatus fuit de gula, à serpente antiquo eum ait: In quacunque die comederitis ex eo, & de superbia cum subdidit. Eritis sicut, dij, & de auaritia cum adiunxit. Scientes bonum & malum, quia & auaritia largè etiam inordinatum appetitum sciendi importat. Ita & secundus Adam cælestis, Christus in deserto à diabolo tentatus fuit, sed vicit. De gula cum dixit, die vt lapides isti panes fiant. De superbia cum ait: Mitte te deorsum. Et de auaritia, quando inquit, Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. Dicuntur autem illæ nationes septem signantes vitia capitalia, & maioris numeri: quam filij Israel, quia plura sunt vitia virtutes cum virtutes habeant duo extrema per excessum & defectum vnde & ponuntur multa alia vitia procedentia ab illis quæ dicuntur filie illorum. Robustiores etiam dicuntur illæ gentes quia fortior militat in membris nostris oblectatio carnalium passionum scilicet post lapsum, quam studia spirituum virtutum quæ non nisi summa contritione cordis & corporis acquiruntur. De his tamè plenius & perfectius in 2. parte summa.

Non possumus vitia superare in nobis ipsis consideres.

Gen. 1. Marc. 4.

Vitiorum maior numerus quæ virtutum 1. p. 16.

Deus. 7.

**A Sexta collatio, quæ est Theodori, & de prosperis & aduersis huius facculi agit, & de causis flagellorum Dei.**

S. V.

**I**n Palestine igitur partibus iuxta Thecez ait Ioannes Cassianus, solitudo vastissima est. In hac summæ sanctitatis monachi diuinitate commorantes, repente sunt à discurrentibus Saraceno rum latrunculis interempti, quorum postea corpora à vicinis ciuitatibus cum magna veneratione certatim assumpta sunt. Ob hoc igitur mæsti ad sanctum Theodorum perreximus. Cui cum de predictorum nece querimoniam fudissemus admirantes cur deus in sanctos suos tantum facinus concessisset, respondit.

Hæc quaestio illorum solet animos mouere, qui parū fidei vel scientiæ possidentes, merita sanctorum vel præmia, quæ reposita sunt in futurum, arbitrantur in huius vitæ breuitate restitui.

Sciendum igitur, quod tria sunt omnia, quæ in hoc mundo habentur bonum, malum & medium. Nihil in rebus humanis principale bonum est, nisi virtus animi, nihil malum nisi peccatum. Media sunt, quæ inter vtranque partem pro affectu & arbitrio videnti deriuari possunt vt diuitiæ, potestas, honori, robur, sanitas, pulchritudo, vita, mors, paupertas, egritudo, iniuriæ, & his similia, quæ pro qualitate & affectu videntis vel ad bonam partem possunt proficere vel ad malam.

Idem cum illata fuit mors sancto viro non ei malum illatum credendum est: sed medium est malum, quoddam quod cum peccatori malum sit iusto requies & absolutio sit malorum.

Nec enim quis impius vel iniquus impunitus erit: circo, quia malitia sua iusto nocere non potuit. Tolerantia enim & virtus iusti, non illi, qui mortem vel supplicia intulit, sed illi proficit ad mercedem, qui illata sibi patienter excepit.

Neque enim patientia Iob mercedem diabolo attulit. Nec Indas supplicij immunitate donabitur, quia proditio eius ad salutem profecit generis humani. Non enim prouentus considerandus est operis, sed operantis affectus. Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, non solum quæ prospera, sed etiam quæ putantur aduersa. Eiusdem namque virtutis est tristitia fortiter tolerare cuius etiam secunda moderati, & eum qui in vna eorum superatur, neutrum sufferre certissimum est. Facilius tamen quis elidi potest prosperis, quam aduersis. Hæc enim interdum etiam inuitos retinent atque humiliant & compunctione saluberrima vel minus peccare faciunt, vel emendant. Illa verò mollibus mentem ac perniciosus extollentia blandimentis, securo felicitatis suæ prouentiu ruina maiori prosternunt.

Uti

Illis ergo sunt ambidextri, vt ille Aeth in libro ludicum qui vtraque manu utebatur pro dextra. Quam virtutem nos quoque ita poterimus intellectualiter possidere si ea quæ prospera sūt dextraque censentur, & ea quæ aduersa sunt & sinistra dicuntur, bono rectoque vsu ad partem fecerimus dextram declinare, vt nequecumque fuerit nobis illata, sian carna iustitiæ secundum apostolum. Ambidextrum meritò dixerit Ioseph qui in prosperis gratior patri, religiosior fratribus, acceptior Deo. In aduersis castus, Domino fidelis: carceris mirrissimus vindictis, iniuriarum immemor, beneficis inimicis inuenitur.

Quærente autem Germano, an potest mens nostra vnum statum iugiter retinere, & in eadem qualitate semper persistere, respondet Theodorus. Necesse est secundum apostolum vt aut renouatus quis spiritu mentis suæ per singulos dies proficiat se ad ea, quæ ante sunt semper extendens aut si neglexerit, consequens est, vt retro redeat, atque in deterius relabatur. Quapropter istud erit euidentis nostri iudicium detrimentum, si intellexerimus nos nihil amplius acquisiuisse, non dubitemus nos retrorsum modis omnibus reuocatos, quæ die non senserimus ad superiora progressos: quia nec in eodem statu potest mens hominis iugiter permanere. Necesse est enim aut aliquid aditici virtutibus, aut aliquid minui, nullaque in omni creatura talis poterit esse perfectio, quæ mutabilitati nõ subiacet vel passio ni, solum namque Deum immutabilem constitemus.

Nulla ergo virtus potest ab homine immobiliter possideri, sed vt parca teneatur iugiter, necesse est eam semper illa, qua acquisita est sedulitate atque industria custodiri.

Lapsus vero quiquam nequaquam subitanea ruina corruisse credendus est, sed aut prauæ institutionis deceptus exordio aut per longam mentis incuriam paulatim virtute animæ decedente, iuxta illud, Qui minima negligit paulatim defluit.

De causis autem flagellorum sic ait: Licet bipartitam dixerimus esse tentationem, in rebus scilicet prosperis & aduersis, sciendum tamen omnes homines triplici ratione tentari seu affligi. Quibus tribus postmodum addit & alias tres rationes vt patet. Plerumque enim ob probationem, nonnumquam ob emendationem interdum ob merita delictorum. Et quantum ad primum scilicet ob probationem habetur exemplum in Iob, Tobia, & Abraham multique alijs, iuxta illud Deu. Recordaberis cuncti itineris tui per quod adduxit te dominus per desertum quadraginta annis vt affligeret, atque tentaret: & nota fuerit quæ in animo tuo versabantur, vtrum custodires mandata illius an non. Quantum ad secundum scilicet ob emendationem, hoc fit cum iustos suos pro paruis leuibisque peccatis, seu pro elatione suæ puritatis humiliant, diuersis tentationibus tradit in presenti vt verum aurum purum futuro transmittat examini iuxta illud. Tãquã aurum in fornace probauit eos Dominus. Et in Psal. Multæ tribulationes iustorum. Et illud. Noli negligere disciplinam Domini,

Nulla virtus immobiliter possideri potest.

Quod ne subitanea collabatur.

Eccle. 19.

in Psal.

neque deficias, cum ab eo corripieris. Quem enim diligit Dominus, corrigit. Et apostolus. Si extra disciplinam estis, ergo adulteri, & non filij estis. Exemplo in Paulo colaphizato à diabolo. Quantum ad tertium. Pro merito peccatorum scilicet, vt illud Psalm. Multa flagella peccatoris, et ad languidum in piscina sanatum ait Dominus: Ecce sanus factus es: noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

Inuenimus & quartam rationem, quæ est ob manifestandam solam gloriam Dei: quibusdam enim ea de causa aliquas passiones immittit [scripturarum auctoritate] cognouimus, vt in cæco nato, vt scilicet ait Christus interrogatus de causa illius cæcitatibus vt manifestentur opera Dei in illo. Et in Lazaro mortuo ait: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria dei.

Sunt & alia vitiorum genera quibus nonnulli, qui malitiæ supergressi sunt cumulum percutiuntur ad præsens scilicet ad initium suæ dñationis hic inchoandum vt in Anthonio, & Herodes percussis. In Dathan & Abiron à terra absorptis. Et iuxta illud Hier. Percussisti eos. Et nõ doluerunt: attritum est & renuerunt accipere disciplinam. Et illud Deuter. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Non ignoramus & alias animaduersiones, i. punitionum causas, cum scilicet non ad expianda eorum peccata, sed ad emendationem metumque viuientium [flagella inferuntur] vt patent exempla in Heroam, Achab, Jezabel, & huiusmodi, vt scilicet eorum penè exemplo incuteretur cæteris timor nec apud diuinam maiestatem esse humanarum rerum, & quoridianæ dispensationis incuriam documento huius seueritatis agnosceretur.

Septima collatio est Sereni de mobilitate animæ & spiritualibus nequitis, id est, dæmonis.

S. VI.

Ioannes Cassianus sic ait: Summæ sanctitatis & continentia virum, nomini que fuit: speculum abbatem Serenum singulari sumus veneratione præ omnibus admirati. Cui supra omnes virtutes, quæ non solum in eius actu vel moribus, sed etiam in ipso vultu per Dei gratiam resfulgebant peculiari beneficio donum castitatis erat insutum, vt iam ne ipsis qui dem naturalibus incentiuis inquirerat se vel in sopore sentiret nec illo simplici & naturali motu, qui etiam in paruulis excitatur vlcèrius pulsaretur: quod pro interna cordis castitate orationibus, & ieiunijs obrinuit diuina gratia specialia.

Nam adueniens angelus in visione nocturna eiusque velut aperiens vterum quandam ingnitam carnis strumam de visceribus eius euclens atque proiciens suisque omnia, vt fuerant, locis restituens intestina. Ecce (inquit) incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & noueris te obtinuisse in hodiernum diem perpetuam cordis puritatem quam fideliter poposcisti. Hic cum à nobis de quali

Hebr. 12.

1. Co. 11.

1. Sal. 30.

2. Mac. 9.

Acto. 12.

Num. 16.

Hier. 5.

Deut. 32.

A.C. 400. qualitate cogitationum nostrarum, & interio- ris hominis statu quæssisset, vel quid nobis ad eius puritatem tanti temporis eremi habitatio contulisset, his cum querimoniis adorati sumus.

Supputatio temporum ac solitudinis habitatio hoc solummodo contulit nobis, ut disceremus, quid esse nequeamus. Et quid profuit didicisse, quod summum est, si cognitum nequeat apprehendi? Nam cum directionem cordis ad destinatam contemplationem pertendere senserimus insensibiliter mens nostra reuoluta ad priores euagationes impetu vehementiori prolabitur ad hanc opinionem fracti desperatione traducimur, ut non nostro iam, sed naturæ vitio has animæ euagationes humano generi esse credamus. Ad quæ Serenus respondit.

Periculosa præsumptionis est, rebus necdum rectè discussis de natura cuiusque rei propositè propeere definire: ac de cõsideratione fragilitatis suæ capere coniecturam, non de statu & qualitate ipsius disciplinæ, vel de aliorum experientia proferre sententiam. Neque enim si quis natandi ignarus, sciens pondus corporis sui ferri aquarum liquore non posse, experimento suæ voluerit imperitiæ definire neminem posse penitus liquidis elementis solida carne circumdatum sustineri, idcirco vera eius opinio est iudicanda, quam secundum experientiam sui visus est perituisse. Mens itaque à græcis definitur, semper mobilis & multum mobilis. Hæc igitur pro conditione naturæ nunquam potest otiosa consistere, sed necesse est eam, nisi prorsum habuerit, ubi nos exerceat motus & in quibus iugiter occupetur: propria mobilitate discurrere, & per omnia volitare, donec longo exercitio vsuque assuefacta, discat erga

quas materias circumagat volatus, & ita præualeat aduersus inimici suggestiones quibus detrahebatur exrudere (alias excurrere) atque in illo, quem desiderat statu, & qualitate durare.

Sic igitur viriliter aduersus perturbaciones & vitia dimicantes poterimus ea ditioni nostræ discretionique subicere, vel instabilem cogitationum nostrarum cohortem rationis imperio subiugare si pro tantorum meritis triumphorum ad spiritualis centurionis euangelici ordinem prouehemur. Malis siquidem suggestionibus imperabimus abire & abibant, bonis verò venire, & venient. Seruo quoque nostro, id est, corpori ea, quæ castitatis sunt iniungemus, & sine contradictione deseruiet, omnem spiritui exhibens famulatum.

Arma autem huius spiritualis centurionis non carnalia describit apostolus. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela inimici ignita (alias ignea) extinguege. Induci loriceam iustitiæ quæ connectit adinuicem omnes virtutes & caritate informat. Et galeam salutis assumite scilicet spem. Et gladium spiritus, quod est verbum dei.

Nec ab intentione huius obseruantie pernitiosa desperatione frangamur. [ Nam qui

Disputatio de statu animæ ac virtute eius. ca. 4.

Græce de vobis dicitur esse deus in vobis.

Vide Plat. in Phæd. c. 1. 1. ut. & in li. 6. de Rep.

Ephes. 6.

A suavis, & sine labore est in egestate erit ] nec non etiam regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nulla namque virtus sine labore perficitur, nec vlli possibile est, ad istam quam cupitis, stabilitatem mentis, sine ingenti contritione cordis conscendere, homo enim ad laborem nascitur. Qui ut in virum perfectum possit occurrere, in mensuram ætatis plenitudinis Christi maiori eum intentione necesse est esse peragilem. Ad cuius tamen menturæ plenitudinem nemo peruenit, nisi qui præmeditatus ea fuerit in præfenti, Christi que membrum pretiosissimum designatur, aram compaginis illius in hac carne possederit. Et sic vnum duntaxat desiderans, vnum sitiens ad vnum omnes non solum actus, sed & cogitationes semper intendens, ut illud, quod in futurum dicitur, de beata conuersatione sanctorum iam subaratum teneat in præfenti ut sit Deus omnia in omnibus.

Aduersarios quidem nobis iugiter insidiari queunq; interioris hominis pugnam expectri sunt dubitari non possunt. Sed ita dicimus hos nostris proficiendo aduicari, ut eos tantummodo incentores malorum, non etiam impulsores esse credamus. Ceterum nullus hominum possit omnino vitare peccatum, si ad cõpellendum, sicut ad suggerendum esset eis facultas. Quamobrem sicut in illis est inligationis copia, ita in nobis virtus respuendi vel acquiescendi libertas est attributa, quorum tamè in pugnationes & potentiam pertimescimus etiam protectiones atque adiutoria Dei e contrario conferamus. Maior enim est, qui in nobis est quam qui in mundo, inquit Ioan. cuius & auxilia multo vehementiori militant virtute pro nobis, quam aduersus non illorum multitudinem consistit. Nam bonarum rerum non tantum suggestor, sed factor & impulsor est deus ita ut nonnunquam nos etiam inuitos, & ignorantem attrahat ad salutem. Constat ergo neminem à diabolo decipi posse nisi eum, qui ei præbet assensum. Vnde Salomon in 1. eccle. ait: etenim quia non cito proferatur sententia contra malos, corda filiorum hominum replentur malis. i. peccatis.

Germanus. Quod istud est, quæso animæ cõspiritibus istis nequã tã indifferetè permittit; cõsortium, quod sic eidè nõ dicã iugè, sed vni- ri possint, & alloqui ea insensibiliter, & insenti, atque inspirare illi, quæcũque voluerint & ad ea quæ placuerit eã valeat instigare cialq; cogitationes ac motus videant, atque perlulrent.

Ad q̄ Seren⁹ rñdet. Nõ mirũ est posse spiritũ spiritui insensibiliter cõiugari, & occultã suã dēdi vim ad ea quæ libita sũt exercere. Est. n. inter eos, sicut inter homines quædam substantiæ similitudo atque cognatio. Altrinfecus verò eos sibi inseri vel vniri, ita ut capax alter alterius esse possit omnino impossibile est. Hoc namque solummodo deitati, quæ sola incorporea simplexque natura est rectissimè tribuetur.

Nec huic definitioni contrarium est, quod in energumenis fieri videmus, cum spiritibus immundis arrepti loquuntur vel agunt ea, quæ uolunt vel quod ea que ignorant profert

Eph. 6.

Deus est factor ac impulsor bonorum

Eccle. 1.

A.C. 400. proferre coguntur [ Non enim vno modo istam eos infusionem spirituum sustinere certissimum est. Quidam enim sic afflantur, ut nequaquam ea, quæ gerant vel loquantur intelligant ] quidam vero sic afflati norunt, & postea recordantur. Quod fieri per infusionem spiritus immundi non ita putandum est ut in animæ ipsius penetrans substantiam: & velut vnitus ei, & quodammodo indutus eam, sermones ac verba per os patientis emittat. Nullo enim modo istud ab eis fieri posse credendum est. Nec enim per aliquam animæ diminutionem, sed per corporis debilitatem hoc euenire manifesta ratione deprehenditur, cum scilicet in illis membris, in quibus animæ vigor continetur immundus spiritus insidens, eisque importabile & immensum pondus imponens, obscuritate teterrima, intellectuales eius obruit atque intercipit sensus. Quod nonnunquam etiam vini feris que vitio superueniente videmus accidere.

Nec enim si crassa huic solidæque materie i. carni, spiritus admiscetur, quod fieri facillimè potest idcirco, & animæ quæ itidem spiritus est, ita vniri posse crederet, ut eam quoque similiter suæ naturæ reddat capacem: quod soli Deo possibile est trinitati: quæ sic vniverse nature intellectuales efficitur penetratrix, ut non solum circumplecti eam atque ambire sed etiam illabi ei, & velut incorporea corpori possit infundi. Licet enim pronunciemus nonnullas esse spirituales naturas, ut sunt angeli, archangeli, cæteræque virtutes, ipsa quoque anima nostra, vel certè aer iste subtilis, tamen incorporea nullo modo sunt existimandæ. Habent enim secundum se corpus, quo subsistunt, licet multo tenuius, quam sint corpora nostra secundum illud apostoli: Corpora celestia & corpora terrestria. Ex quibus patet, nil incorporeum nisi Deum, ipsamque diuinam naturam tantummodo posse penetrare omnes spirituales intellectualesque substantias eo quod solus, & totus vbique, & in omnibus est, ita ut & cogitationes hominum & inter nos motus, atque abdita mentis vniversa inspiciat, atque perlulret.

Quomodo demones sciant cogitationes hominum, Serenus. Nulli dubium est, quod

a Cassianus hoc in loco multorum sanctorum patrum opinionem secutus, nihil præter Deum incorporeum, corporeas vero creaturas omnes esse asserit. Sed D. Thomas in 1. parte. q. 50. a. 1. & in 2. contra G. n. ca. 46. & in q. disput. q. 16. a. 1. & in opus. 3. cap. 74. & opus. 1. 5. cap. 1. secutus & ipse præstantissimi patres, præcipuè D. Dion. Areopag. ca. 1. de celesti hierar. Chryl. hom. 22. in Gen. Gregor. li. 4. di. cap. 3. ut supra patuit tit. 13. ca. 9. §. 23. & Cyril. in Ioan. lib. 4. c. 10. & plerique omnes alij scholasticæ theologiæ professores asserunt angelos omnes penitus esse incorporeos, materiamque omnis expertes pro quibus maxime facit Consilium Lateranense magnum sub Innoc. 3. celebratum, in quo ut refert D. An. in 3. part. huius operis. tit. 19. c. 1. §. 6. & habetur tit. 1. c. 1. li. 1. Dec. de fide Catholica. definitum est Deum ab initio vtrãq; condidisse creaturã spirituale & corporalem, angelicam videlicet & mundanam. vide. Six. Sen. li. 5. Bib. anno 3. & 142. & 6. annot. 35.

A possint spiritus immundi cogitationum nostrarum attingere qualitates, sed indicis eas sensibilibus forinfecus colligentes. i. aut ex nostris dispositionibus aut ex verbis & actibus, in quæ propensius nos prospexerint inclinatos. Cæterum illas quæ necdum de internis animæ prodierit adire omo nõ possit. ipsa quoque cogitationes quas ingerit susceptæ vel quæmaduertum modũ susceptæ sint nõ per ipsius animæ naturã vel vllũ interiorẽ motũ in medullis (ut ita dixerim) latitantem, sed ex motibus atque indicibus exterioris hominis deprehendunt, ut puta si suggererint gastrimargiam, si viderint monachum ad fenestram, vel ad solem curiosus oculos erexisse, vel de hora sollicitũ inquirere. Si suggererent luxuriã, viderint carne cõmotũ aut mulierem aspicientem fixè. Si tristitiã, vel iram suggerentes viderint eum quadam indignatione suspirasse vel vultum pallore vel rubore mutasse, & huiusmodi.

Quia diuersi de diuersis passionibus & vititiis tentant. Alii de libidine, alter de auaritia, alij de blasphemis, alij de xenodoxia, & superbia. Et quamuis inter malos perpetuam in omnibus confessionem, nec posse perfectam stare concordiam, etiam in illis ipsis vitiis, in quibus oblectantur certa definitio est, in nonnullis tamen, ubi scilicet vel operationis communio, vel necessitas exigit seu cuiusdam lucri inuitat consortium necesse est eos temporalem commodare consensum.

Illud etiam nequaquam ignorare debemus non esse omnes eiusdem ferocitatis ac desiderij, sed nec vnus quidem fortitudinis ac nequitia. Et incipientibus quidem ac infirmis, non nisi infirmiores spiritus in certamine comparari. et his nequitius spiritualibus superatis, gradatim semper aduersus athletam Christi robustior pugna succedit.

Hanc autem illos colluctationem non sine suo labore conficere credimus. Habent enim, & in suo ipso conflictu quandam anxietatem atque tristitiã, & maximè cum fuerint validioribus æmulis id est, viris perfectis congressi, vnde & colluctationem dicit apostolus, & alibi: Sic pugno, non quasi aerem verberans. et sicut gaudent cum nos elidant, secundum illud Psalmi. Qui tribulant me exultabunt, si motus fuero, ita dolent cum à nobis fuerint elisi nec victi sine confusione discendant, secundum illud. Confundantur, & reuerentur, qui quærunt animam meam.

Quod demones non tentant ita grauitate, ut prius, & hoc duplici ex causa. Vel propter virtutem Crucis diffusam eos reprimentem. Vel ex negligentia hominum quia vincere eos non valerent [ si illa intentione confligerent, qua tunc contra illos probatissimos Christi milites seiebant. Ceterum ] cum traduntur sathanæ corporaliter ab eo vexati, vel ob purgationem alicuius peccati etiam parati, ut Paulus quidam magna virtutis anachorera [ & Moses, qui habitauit locum huius solitudinis qui calamus nuncupatur ] ex his manifeste deprehenditur, non debere eos abominari vel despici, quos videmus diuersis tentationibus, siue istis nequitia spiritibus tradi.

A.C. 400.

Demones diuersi diuersas tentationes excitant.

Ephes. 6. 1. Cor. 9. Plal. 12. Plalm. 69.

Quia

Quia duo hec credere immobiliter oportet. Primo, quod sine dei permisso nullus ab eis omnino tentetur, vel affligatur, exemplum in Iob Secundo, quod omnia, quae nobis à Deo inferuntur siue tristitia ad praesens, siue laeta videantur, velut à piissimo patre clementissimoque medico pro nostris vtilitatibus inferuntur.

Demum etiam dicit, quod vexatis à spiritibus immundis seu daemonicis non est deneganda sacra communio.

Prologus octavae collationis. cap. i.

§. VII.

Collatio octava quae est etiam praefati senis Sereni nomine, qui post expictum solenitatis cuiusdam religiosorum illius regionis officium praefatos Io. Caf. & Germanum redeuntes ad se refecit valde tenuiter, sed lautissime respectu consuetudinis eorum & refectioe tranfacta sic exortus est.

Satis proprie diuina scriptura agro optimo comparatur & fertili, qui multa gignit & profert: qui ad hominum victum sine aliqua ignis coctione proficiunt, quaedam vero quae nisi prius flamma calore mitigata atque mollita, omnem asperitatem suam deposuerint cruditatis vel incongrua visibus humanis vel noxia sentiantur. Nonnulla vero ita vtrique vsui apta nascuntur, vt nec incocta sua cruditate displiceant: vel offendant, & tamen ignis calore decocta salubriora reddantur. Plura vero ad escam tantummodo iumentorum, vel ferarum, aut volucrum proferuntur, cibis hominum minimè profutura. Quam rationem satis euidenter aspiciamus in vberissimo scripturae paradiso contineri. In quo ita quaedam significatione litterae plana ac luculenta resplendent vt sublimiori interpretatione non egeant, sed simplici tantum litterae sono abundè pascant & nutriant audientes, vt est illud. Audi Israel dominus Deus tuus Deus vnus est. Et illud, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Quaedam autem, si allegorica explanatione extenuata non fuerint, & spiritualis ignis examinatione mollita, magis ex eorum præceptione læsio, quam vtilitas aliqua consequetur, vt est illud. Qui non habet gladium, vendat tunicam suam & emat, & illud.

Luc. 22.

Matt. 10.

Matt. 5.

Qui non accipit crucem suam, non est me dignus. Quod quidam distinctissimi monachorum, habentes quidem zelum dei, sed non secundum scientiam, simpliciter intelligentes, fecerunt sibi Cruces ligneas, quas iugiter circumferentes non adificationem, sed risum videntibus intulerunt. Nonnulla vero ad vtramque perceptionem. i. tam historicam quam allegoricam, ita commode capiuntur, vt vtraque explanatio vitales succos animæ subministrat, vt illud. Si quis te percussit in dexteram maxillam præbe ei & alteram. Producit sanè & scenum iumentis simpliciter scilicet puramque narrationem historicam quae simpliciores quique ad laborem actua- lis vitæ vegetiores robustioresque reddantur.

Ante creationem huius visibilis creaturæ, spirituales celestesque virtutes neum fecisse. i. Angelos, quæ pro hoc ipso, quod scirent se ad tantam beatitudinis gloriam beneficio creaturis ex nihilo fuisse productas perpetuas ei gratias referentes indefinenter ei laudibus inhaerent nemo fidelium dubitat.

De istorum numero nonnullos fuisse col lapsos principes lamentatio Ezechielis siue Isaie docet, quibus iudicium colligitur, has differentias ordinum quas ad instar sanctorum celestiumque virtutum aduersæ potestates habere dicuntur vel ex illius ordinis gradu, in quo vnaqueque fuerat creata, nunc etiam retentare: vel certè de celestibus deuolutas ad similitudinem illarum virtutum, quæ ibidem perseverant pro nequitia suæ merito, in qua vnaqueque in malum creuit tenendum est hos inter se gradus, & ordinum vocabula in parte contraria vendicasse.

Nam discordias atque conflictus super nonnullis gentibus pro quodam sibi nequitia venacula familiaritate susceptis indefesso certamine similiter exercere non desinunt. Quod etiam in visione Danielis legimus figuratum, de principe scilicet Persarum, & principe grecorum sibi inuicem aduersantibus. Ex quibus liquido peruidetur, quod discordias gentium conflictus atque similitates: quas inter se istis instigantibus gerunt etiam contra se exercent aduersæ potestates: & illarum vel victoria gaudere, vel diminutione cruciari & ob hoc non possunt inter se esse concordēs: dum vnusquisque pro suis quibus præest contra alterius gentis suæ præselem inquieta semper æmulatione contendit.

Regi autem immundos spiritus à nequioribus potestatibus eisque esse subiectos non solum illa dominica auctoritas, Si ego in Beelzebub, principe demoniorum eicio demonia [ filij vestri in quo ei iun] sed etiam perspicue visiones & experimenta sanctorum multa nos edocent. Ponit exemplum de quo- dam eremita, qui vidit ca teruas daemonum, alios præcedentes, alios sequentes principem suum proceriorem & terribiliorem cæteris, quibus congregatis princeps ille exigebat rationem à singulis ad quæ vicia induxissent homines. Et qui parum fecerant mali durè inceptabat qui multum extollebat. Vnum autem qui se retulit quendam sanctum eremitam post viginti quinque annos quibus tentauerat eum, demum induxisse ad fornicationem multum laudarunt omnes, & gauisi sunt.

De initio creationis angelorum dua sunt theologorum sententia. Alij enim eos longe antebuius vniuersitatis constitutionem conditos fuisse existimant. Vt D. Hieron. in 1. ca. ep. ad Tit. Dan. a. li. 2. de fid. orth. ca. 3. Greg. Nazian. in serm. de Nat. in qua sententia fuit etiam Cassianus hoc loco, alij vero simul cum hac rerum vniuersitate angelos à Deo fuisse procreatos tradunt, vt D. Aug. in 11. Ciuit. c. 9. D. Thom. in 1. par. quaest. 61. ar. 3. in quam sententiam videtur propendere Decret. C. i. l. ar. magni ca. 1. vide Sixt. Senen. li. 5. Biblioth. annot. 5.

Aliud

Aliud exemplum de beato Antonio, qui à quibusdam, qui magicis artibus fortiores demones inuocarant, ad inducendum eum ad recessum de loco, & si multum fuit tentatus, non tamen præualere potuerunt.

Duo vnicuique angelus vnus bonus, ad bona opera instigans, alius malus, ad mala inuitans, probat ex libro Pastoris.

Quod post necem Abel descendentes ex generatione Seth, filij Adæ dicuntur filij dei, & descendentes ex Cayn, dicuntur in Genesi filij hominum, idem docebat. Qui dum steterunt separati abinuicem filij Dei. i. descendentes ex Seth, boni permanserunt. Cum autem victi libidine commiscuerunt se cum filiabus hominum. i. descendentes ex Cayn: effecti sunt mali & uari ex tali comixtione dicti sunt gigantes, vel magnitudine corporis & fortitudine, vel etiam excellentia malitiæ vt Tyrannidis. Nec sic est illud intelligendum, vt quidam dixerunt, quod filij Dei dicantur angeli, qui se commisciscunt cum mulieribus. Nam & si demones incubi inuenciantur, non tamen ex se semen habent: sed prius succubi facti recipere possunt semen viri, cui succubi fiunt, & illud incubi facti mulieri, cui incubi fiunt, semen viri infundere.

Dominus deus siquidem primo parenti Adæ dedit plenitudinem sapientiæ, non solum in cognoscendis diuinis, sed etiam in cognitione naturalium rerum, vnde & ipse imposuit nomina rebus omnibus non solum animalibus: sed arboribus & herbis vt dicere posset illud sapientiæ. dominus dedit michi scientiam eorum, quæ sunt. Hanc scientiam per successionem generationum semen Seth per aternam traditionem suscepit. Cum vero impiè generationi Cain processu temporis semen Seth fuisset admixtum à rebus diuinis & licitis, quas piè didicerat ad res profanas & noxias instinctu demonum deriuauit. Curiosasque & noxias maleficiorum artes atque præfagia, & magicas superstitiones audacter instituit generatio illa docens posteros suos, vt sacro illo cul-

Non ex illo modo libro Pastoris probat Cassianus, duos vnicuique homini angelos assistere bonum & malum, sed ex aliquot sacra scripturae locis, præsertim autem ad comprobendam boni angeli & nostri tutelaris assistentiam vtitur hac certissima & verissima Christi sententia Mat. 18. videte, inquit, ne contemnat is vnum ex pusillis, dico enim vobis quia angeli eorum semper vident faciem patris mei sicut etiam D. Hieron. in commentarijs in hunc locum vnicuique nostrum ab ortu suæ natiuitatis in sui custodiam angelum datum esse ex hoc loco concludit. Idem f. cit Chrys. hom. 60. in Mat. & hom. 3. ad col. Idem auctor operis imperfecti hom. 40. In eandem quoque sententiam Theophylactus Perumenius Enchym. Basil. lib. 3. contra Eunomiu. Hilary. Can. 18. in Mat. & multi alij veteres vsurpant. Qui omnes importunissimum illud Caluini os confundunt, quæ inter cætera impietatis suæ deliramenta, hanc singularem propriorum angelorum custodiã devidere non erubuit vide contra eum Feuardeniã. lib. 1. aduer. Har. de Ang. h. ar. 3.

tu diuini nominis derelicto vel elementa, vt ignem, vel aereos demones venerantur, & colerent.

Quantum autem antiquæ traditiones ferunt, Cham filius Noe superstitionibus istis, & sacrilegijs, & artibus magicis institutus, sciens se nullum posse memorialem librum in arcam profus inferre, in qua mensuri erant pater Noë, cum alijs suis fratribus sanctis viris scelestas artes ac profana commenta diuersorum metallorum laminis, quæ aquarum corrumpti inundatione non possunt: durissimis lapidibus sculpsit, quæ peracto diluuiio eadem qua celauerat curiositate perquirens sacrilegiorum ac perpetuæ nequitia: seminarium transmisit ad posteros. Ita igitur filij Seth, libidinis instigatione, ob pulchritudinem filiarum hominum. i. descendentes à Cain, transgressi sunt mandatum illud, quod postea Dominus in lege mandauit dicens. filiam tuam nõ dabis filio eius uxorem nec de filiabus eorum accipies filio tuo, quia seducent corda vestra, vt discedatis à Deo vestro [ & sequamini deos earum & seruiatis eis. ]

Exod. 34.

Quamuis enim nondum esset data lex Mosai- ca, quæ hoc prohibet expresse scilicet coniugia cum infidelibus nationibus tamen hoc habebant ex lege naturali. Quæ quidem lex naturalis, quia, propter peccata superuenientia erat obscurata in cordibus eorum, vt in ea legere nescirent ided Dominus legem scriptam postea dedit per Moysen, vt quasi per eam recordarentur legis naturalis, moralia omnia saltem continentis.

Quod autem Deus ait de diabolo: Mendax est & pater eius, non intelligitur, quod patrem habeat diabolus, sed quod diabolus est non mendax, sed pater mendacij, quia prima creatura fuit, quæ dixit mendacium & in corde suo cum ait. Similis ero altissimo & primis parentibus cum ait: Eritis sicut dii loquens in serpente voce humana.

Quomodo diabolus dicitur mendax & pater eius ca. 2. §.

Collatio nona abbatis Isaac de oratione & speciebus eius.

§. VIII.

OMNIS monachi finis inquit Ioan. Caf. ex dictis Isaac, cordisque perfectio, ad iugem atque indurptam orationis perseverantiam tendit. Et quantum humanæ fragilitati conceditur ad immobilem tranquillitatem mentis & perfectam nititur puritatem ob quæ possidendam tam laborem corporis, quam contritionem spiritus indefesse querimus, & iugiter exercemus. Et est inter alterutrum ree, proca quædam inseparabilisque coniunctio [ inuicem sibi mutua ratione connexa. ]

Idcirco vt eo feruore ac puritate, qua debet emitti possit oratio primum sollicitudo rerum carnalium generaliter abscindenda est, deinde nullius negotij causæde non solum cura, sed nec memoria quidem penitus admittenda atque ita vitii extrusus penitus & abscissis iacunda pars hist. Ant. P P cten

A.C. 400. cienda sunt primū profundę humilitatis incō  
cūllā fundamina quę scilicet turrim pulsaturā  
ceelos valeant sustinere. Deinde superponen-  
da virtutū spiritualis extructio, & ab omni di-  
scursu atq; euagatione lubrica animus inhi-  
bēdus. Quicquid enim ante orationis horā a-  
nima nostra cōcepit necesse est, vt orantib⁹ no-  
bis per instigationem recordationis occurrat.  
Quamobrem quales orantes volumus inueni-  
ri tales nos ante orationis tempus preparare  
debemus. Ex præcedēti enim statu mens in sup-  
plicatione formatur. Itaque mens nostra illud  
apostolicum mandatum implere non poterit,

3. Thef. 5. Sine intermissione orate, & in omni lo-  
co leuātes puras manus, sine ira & discceptatio-  
ne nisi mens nostra ab omni vitiōrum purga-  
ta contagio virtutibus tantum velut naturali-  
bus bonis dedita, iugi omnipotentis Dei con-  
templatione pascatur.

Etenim qualitas animę non ineptē subtilif-  
simę plumę seu penę leuissimę comparatur.  
Quę si hamoris alicuius extrinsecus acciden-  
tis corruptione vitata non fuerit, vel infusa  
mobilitate substantię suę tenuissimū spiritus  
adiumento, velut naturaliter ad sublimia cele-  
stiaque sustollitur. Si verō humoris cuiusquam  
fuerit prægrauata infusione, volare non pote-  
rit, sed ad ima terre humoris illius pondere de-  
primetur. Ita & mens nostra, si non fuerit vi-  
tiis cutisque mundanis aggrauata quasi natu-  
ralis puritatis beneficio subleuata leuissimo  
spiritualis meditationis affatu ad superna sub-  
leuatur. Vnde & Dominus ait in Euangelio.  
Attendite ne grauentur corda vestra in crapu-  
la & ebrietate & curis huius vitę, & superue-  
niat in vos repentina dies illa vigilate itaque  
omni tempore orantes, vt digni habeamini fu-  
gere ista omnia.

Luc. 21. Quę tria licet aggraent animam, & à Deo  
separent ac deprimant ad terrena, est tamen fa-  
cilis declinatio eorum iis, qui in eremo habi-  
tant. Sed est alia crapula p̄cidualis, & ebrietas  
& sollicitudo secularis de qua Dominus ait  
per prophetam: Expergiscimini, qui ebris es-  
tis, & non à vino. Crapula spiritualis, est abun-  
dantia vitiōrum, & ebrietas, dominium in no-  
bis passionum. Curam mundi [in nos qui nul-  
lis actibus mundi admiscemur cadere] manife-  
sta ratione monstratur secundum regulam se-  
niorum, qui quicquid necessitatem victus quo-  
tidiāni & inenitabilem vsū carnis excedit ad  
secularem definiunt curam & sollicitudinem  
pertinere: exempli gratia. Si possit operatio vi-  
nius solidi necessitatem nostri corporis expe-  
dire, & quis laborare velit ad duorum vel  
trium solidorum acquisitionem. Si sufficiant  
duę tunicę, & tres vel quatuor velit habere  
Si vna cella, & plures tamen edificat quod sit  
instinctu dæmonum.

Exemplum ponit de quodam eremita, quē  
alter vidit à diabolo iuuari ad conterendum  
faxum, vt latiore sibi faceret cellam.

Vniuersas orationum species absque ingen-  
ti cordis & animę puritate, & illuminatione  
spiritus sancti arbitror comprehendere non  
posse. Tot enim sunt quot in anima vna  
immo in cunctis animalibus stant queunt

qualitateque generari. Vniufortimes quidem or-  
ationes emitti semper à uenime posse certissi-  
mum est. Alio enim quis supplicat cū alioer  
est, aliter cum tristis seu desperationis ponde-  
re prægrauatus, aliter cum spiritualibus viger  
succēssibus, aliter cum impugnantium mole  
deprimitur, aliter cum veniam peccatorum, a-  
liter cum acquisitionem gratię vel cuiusque  
virtutis expostet vel extinctionem vitij præca-  
tur, aliter cum consideratione geheunę ac futu-  
ri iudicij timore compungitur, aliter cum  
spe futurorum bonorum præmioque inflam-  
matur, aliter cum in necessitate est aut pericu-  
lis, aliter cum in tranquillitate ac securitate  
versatur.

Nunc autem nobis imminet difficultas, vt  
ipsas sigillarim orationum specie exponamus  
quas apostolus quadupartita ratione distin-  
xit, dicens. Obsecro primo omnium fieri ob-  
secrationes, orationes, postulationes, & gra-  
tiarum actiones. Et primo indagandum, quid  
signetur per istas. Secundō vitium ab orante  
in vna, & eadem oratione omnia ista debeant  
feruari, an singillarim diuersas harum in diuer-  
sis eiusdem orationibus, an à diuersis statibus  
hominum sint istę variē sumendę, scilicet ab  
vno obsecratio ab alio statu oratio, & sic de al-  
iis. Et tertio, ipse ordo successinē traditus ab  
Apostolo, in his est attendendus.

Et quantum ad primum. Obsecratio est im-  
ploratio pro peccatis vel petitio qua vel pro  
præsentibus, vel pro præteritis admittis vnus-  
quisque compunctus veniam deprecatur.

Orationes sunt, quib; aliquid offerimus vel  
volumus Deo, vnde & quod in Psal. latine di-  
citur: Votamea reddā Dñi. In Græco dicitur:  
Orationes meas reddā Domino. Oramus ergo  
cūm renneciantes huic sæculo, spon-  
demus mortificatos nos cunctis actibus sæ-  
culi tota cordis intentione Domino seruatiros.

*a* Vox græca ἐὐχὴ quam orationem Cassianus  
est interpretatus tam apud prophetas quā sacros  
scriptores votum latine sonat. Nam vt nihil ex an-  
telibus externis producat, id ex his sacre scripturę  
locis perspicitur. Gen. 28. nāc nō fæto laudō ἐὐχὴν  
δέξω, id est, & vovit Iacob votum. & 31. nāc nō fæto  
mōi ἐὐχὴν. i. votum vovisti mihi: & Levit. 7. nāc ēar  
ἐὐχὴν, ἢ ἐξελὸν ἀποταξὴ το δάπον ἀερθ, id est, nisi  
votum fuerit vel voluntas in sacrificiis et donum  
suum & alias passim. Oratiōem igitur pro voto  
vsurpans aperte ostendit monachos votis tribus, qui-  
bus hodie religiosi sunt adstricti, illo iam sæculo  
fuisse obligatos, & obediētia in primis, cui; ora-  
bant seu vovebant se mortificatos cunctis & bus  
sæculi tota cordis intentione Domino seruatiros. In-  
pertates verō, cum spectis omnibus opibus te in con-  
tritione cordis & paupertate spiritus Domino co-  
hasuros spondebant. Casti; atis denique votum nun-  
cupasse se aperte produunt, cum se purissimam corpo-  
ris castitatem, & immobilem animi patientiam ex-  
hibituos promittebant. Quę vt nō quidam mo-  
nachorum insensatos tradunt veteres illi religiose  
vita duces & sequaces non ita libri in hoc vite  
statu erant, vt eis integrum esset, quotiescunque vel  
lecta suo proposito recedere, vide quę supra tit. 10.  
cap. 4. §. 3. & cap. 6. §. 2. annotauimus.

Oramus

A.C. 400. Oramus cum promittimus seculari onere  
concep̄to ac terrenis opibus spectis, in omni  
contritione cordis ac paupertate spiritus nos  
Domino cohesuros Oramus cum promitti-  
mus nos purissimam corporis castitatem &  
immobilem animi patientiam exhibituros ef-  
se perpetuū.

Tertio loco ponuntur postulationes quas  
pro aliis quoque dum sumus in seruire spiri-  
tus constituti, solemus emittere, vel pro caris  
nostris, vel pro totius mundi pace poscentes.  
Cum secundam apostolum pro omnibus ho-  
minibus, pro regibus, pro iis, qui in sublimita-  
te sunt constituti, supplicamus.

Quarto loco gratiarum actiones ponuntur.  
Quas meas vel cum præterita Dei beneficia  
recolit, vel cum præsentia contēplatur, seu cū  
in futurum, quę & quanta preparauit Deus  
diligentibus se prospicit ineffabiles Deo gra-  
tias cum immenso gaudio spiritus instigatur  
effundere.

Ex quibus quatuor speciebus nonnunquā  
solent occasiones pinguium supplicationum  
generari. Nam de obsecrationis specie, quę de  
compunctione nascitur peccatorum, & de  
orationis statu, quę de fiducia oblationum &  
consummatione votorum pro conscientia  
profluit puritate, & de postulatione, quę de ca-  
ritatis ardore procedit, & de gratiarum actio-  
ne quę de beneficiorum Dei & pietatis eius  
consideratione generatur: seruentissimas sæ-  
pissimē nouimus preces ignitasque prodire, ita  
vt constet omnes has quas prædiximus spe-  
cies omnibus hominibus necessarias, & viles  
inueniri, vt in vno eodemque homine nunc  
obsecratio nunc oratio, nunc postulatio, nunc

gratiarum actio emittatur, tamen prima ad in-  
cipientes videtur peculiari pertinere, qui  
adhuc vitiōrum suorum aculeis, ac memoria  
remordentur. Secunda ad illos, qui in profectu  
iam spirituali, appetitu virtutum quadam  
mentis sublimitate consistunt. Tertia ad eos  
qui perfectionem votorum suorum operibus  
adimplentes: intercedere pro aliis considera-  
tione fragilitatis eorum, & caritatis studio pro  
uocantur. Quarta ad illos, qui pœnali con-  
scientiæ spina de cordibus euulsa, secura iam  
munificentiæ Domini ac miserationes con-  
siderantes, quas in præsentia largitur, vel in præ-  
terito tribuit vel preparat in futuro, ad illam  
ignitam orationē seruētissimo corde raptatur.

Ad has nos Christus inuitauit suo exemplo.  
Nam obsecrationem fecit cum ait: Pater si fieri  
potest, transeat à me calix iste, vel illud Psal.  
Deus Deus meus respice in me. Orationem  
cum ait: Ego te clarificauit super terram. Opus  
consummaui, quod dedisti mihi, vt faciam. Po-  
stulationem cum dixit: Pater ignosce illis quia  
nesciunt, quid faciunt Gratiarum actionem  
cum inquit: Confiteor tibi Domine pater cę-  
li & terrę.

Exinde exponit septem petitiones oratio-  
nis dominicalis, seu Pater noster. Plures etiam  
ponit origines cōpunctionum, quibus inflam-  
mata mens, ad puras & seruentissimas oratio-  
nes incitatur, verbi gratia. Nonnunquā Psal-  
mici quicquam versibus occasionem orationis  
ignitę decantantibus nobis præbuit inter-

A dum canora vocis fraternę modulatio, non  
minus distinctio grauitasque psallentis nec-  
non exhortatio viri perfecti, & collatio spiri-  
tualis frequenter ad vbertimas preces iacentem  
erexit affectum. Vtrius seu cari cuiusquam  
interitu scimus non minus ad plenam compun-  
ctionem fuisse raptos. Recordatio quoque tor-  
potis & negligentię nostrę nonnunquam salu-  
tarem spiritus ardorem induxit. Et ibi sub-  
sequenter de multiplici lachrymarum vel com-  
punctionis genere deponit.

de causis adiuuantibus exauditionem ora-  
rationis secundum diuersum statum anima-  
rum. Habes inquit Isaac in duorum confessio-  
ne fructum exauditionis in Euangelio illo. Si  
duo ex vobis consenserint super terram, de  
omni re quamcunque petierint fiet illis à pa-  
tre meo. Habes aliam in fidei plenitudine, ibi.  
Si habueritis fidem vt granum sinapis, dice-  
tis monti huic transi hinc & transibit & nihil  
impossibile erit vobis. Habes & in assiduitate  
orationum & perseverantiam ibi: Et si ille per-  
seuerauerit pulsans dico vobis, & si non dabit  
illi surgens eo quod amicus eius sit, propter  
importunitatem tamen eius surget, & dabit  
illi quotquot habet necessarios. Habes & in  
elemosynarum fructu, ibi: Include elemosy-  
nam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te. Ha-  
beas in emendatione vitę, vt illud: Dissolue  
colligationes impietatis, solue fasciculos de-  
primentes, & post pauca tunc inuocabis, in-  
quit, & dominus exaudiet te, & clamabis &  
dicet ecce adsum. Nonnunquam nimietas  
tribulationum exaudiri facit, nec tamen desi-  
stere debemus, si non statim fuerimus exaudi-  
ti, sed perseuerare.

Collatio decima præfati Isaac  
etiam de oratione.

§. IX.

ET primo Ioan. Cas. narrat consuetudi-  
nem, quę seruabatur in Agypto, scilicet  
quod in festo Epiphanię fiebat festum de na-  
tuitate Christi, & de baptismo. Et tunc illa  
die pronuntiabatur per omnes ecclesias inco-  
hatio quadragesimę, & pascha, scilicet qua die  
esset. Et quia in mentibus simplicium erat er-  
ror exortus scilicet quoddam Deus haberet corpus  
& haberet membra corporalia, vt homo ex il-  
la authoritate Genesios malè intellecta scilicet  
Faciamus hominem ad imaginem & simili-  
tudinem nostram. Et etiam in diuersis locis  
scripturę legitur de oculis & auribus & pedi-  
bus Domini, & facie. Vnde Theophilus episco-  
pus Alexandrinus reprobat multis rationi-  
bus illū errorem cum Deus omnino incorpo-  
reus sit, & incomprehensibilis anathematizās  
eos, qui tenerent illam opinionem, vt hereti-  
cos, qui dicuntur Anthropomorphyte. Eo erro-  
re detenti erant multi ex illis eremitis propter  
eorum simplicitatem & rusticitatem, & præci-  
puè quidam magnę reputationis nomine Se-  
rapion, qui per quinquaginta annos in eremo  
cum magna districtione vixerat.

Secunda pars hist. Ant. PP 2 De



Demum cum per rationes quorundam A orare.  
 qui visitauerant eum, de errore fuisset eductus  
 declarato, quod membra Domini, quae scri-  
 ptura sacra describit, intelliguntur spiritualiter  
 non materialiter, euntibus omnibus ad  
 ecclesiam simul ad gratias agendum, quod et-  
 riorum illum dimiserit senex mente confusus  
 eo quod illam imaginem deitatis corpoream  
 qua sibi in oratione proponere consueverat,  
 aboleri de corde suo sentiret in amarissimos  
 fletus, crebrosque singultus in terram pro-  
 stratus, cum magno ciulatu clamabat, Heu  
 me miserum, Tulerunt a me Dominum  
 meum, & quem nunc teneam non habeo, vel  
 quem adorem, aut interpellem nescio. Super  
 quo querit Ioan. Cassianus quomodo iste fue-  
 rit tanto tempore detentus tali errore. Ad que  
 respondet Isaac, Non est mirandum hominem  
 simplicissimum, & de substantia & natura diui-  
 nitatis nunquam penitus eruditum, rusticita-  
 tis vitio & consuetudine erroris antiqui vsque  
 nunc detineri, vel decipi potuisse, & (vt verius  
 dicam) in errore pristino perdurare: qui non  
 recenti, vt putatis, demonum illusionem, sed i-  
 gorantia pristinae gentilitatis inferitur dum se-  
 cundum consuetudinem erroris illius, quo da-  
 mones hominum figura compositos excole-  
 bant, nunc quoque illam incomprehensibilem  
 atque ineffabilem veri luminis maiesta-  
 tem sub circumscriptione alicuius imaginis  
 existimat adorandam secundum illud Aposto-  
 li. Commutauerunt gloriam incorruptibilis  
 Dei in similitudinem imaginis corruptibilis  
 hominis. Qui error etiam in illis animis, qui  
 nunquam gentili superstitione polluti sunt  
 sub colore testimonij huius quo dicitur. Ra-  
 ciamus hominem ad imaginem & similitudi-  
 nem nostram, imperitia & rusticitate faciente  
 contrahens est. Qui error, vt heresis & blasphe-  
 mia vitandus est.

Secundum mensuram autem puritatis suae  
 vnaqueque mens in oratione sua erigitur, vel  
 formatur tantum scilicet a terrenarum & ma-  
 terialium rerum contemplatione discendens  
 quantum eam status suae prouenerit puritatis  
 feceritque Iesum vel humilem adhuc & car-  
 neum, vel glorificatum & in maiestatis suae gloria  
 venientem internis obtutibus animae perideri. Sed  
 illi soli purissimis oculis diuinitatem ipsius  
 speculantur qui de humilibus ac terrenis ope-  
 ribus & cogitationibus ascendentes cum illo  
 secedunt in illo excelso solitudinis monte: quo  
 liber ab omni terrenarum cogitationum tur-  
 multu, & a cunctorum vitiorum permixtione  
 secretus fide purissima, ac virtutum eminentia  
 sublimatus, gloriam vultus eius & clarita-  
 tis reuelat imaginem iis, qui merentur cum  
 mundis animae obtutibus intueri. Caeterum  
 viderit Iesus etiam ab iis, qui in ciuitatibus,  
 caestellis, & viculis commorantur: qui in actua-  
 li conuersatione sunt absque operibus con-  
 stituti, sed non in illa claritate, qua illis appar-  
 uit, qui cum ipso possunt in dictum virtutum  
 montem conscendere. i. Petro, Iacobo & Ioan-  
 ne ita & in solitudine Moyse apparuit & Helig-  
 iacutus est, sed Dominus ipse nos suo hoc ex-  
 plo docuit cum ascendit in montem solus

Quibus  
 ex causis  
 Christus  
 autem uni-  
 tis aut glo-  
 rificatus  
 appareat  
 cap. 6.

Hae igitur destinatio soluta ij [ hae debet  
 esse omnis intentio, vt imaginem futura beati-  
 tudinis in hoc corpore possidere mereatur, &  
 quodammodo aram caelestis illius conuersa  
 uonis & gloriae incipiat in hoc vasculo pragu-  
 stare ] hic fons totius perfectionis est, vt eous-  
 que extenuata mens ab omni situ carnali ad  
 spiritualia quotidie subleuetur donec omnis  
 eius conuersatio, omnis voluntatio cordis  
 vna & iugis efficiatur oratio.

Erit autem ad perpetua Dei memoria possi-  
 dendam hae inseparabiliter nobis proposita for-  
 mula pietatis. Deus in adiutorium meum in-  
 tende, Domine ad adiuuandum me festina. Hic  
 versiculus de scripturarum instrumento excer-  
 ptus, recipit omnes effectus, quicunque inferri  
 humanae possint naturae, & ad omnem statum  
 atque vniuersos incurfus proprietas & com-  
 petenter apratur: habet aduersus vniuersa di-  
 scrimina inuocationem Dei, habet humilita-  
 tem pie confessionis, habet sollicitudinis ac ti-  
 moris perpetui vigilantiam, habet considera-  
 tionem fragilitatis suae exauditionis, fiducia  
 confidentiam praesentis superque adstantis  
 praesidiis, habet amoris & caritatis ardorem,  
 habet miseriarum contemplationem, inimico-  
 rum formidinem. Ille inquam versiculus vni-  
 cuique nostrum in qualibet aetate degenti ne-  
 cessarius & vtilis inuenitur. Exinde descendit  
 ad particulares casus, in quibus dicitur est hu-  
 ius versiculi oratio. Sit tibi in prosperis in ad-  
 uersis, in opere quolibet, in itinere constituto  
 dormienti, a somno euigilanti, rescienti decan-  
 tatio, & meditatio. Hae formulae tibi salutaris  
 effecta, non solum illasum ab omni demonum  
 incurfione custodiet, sed etiam te cunctis vitis  
 terrenae contagionis expurgans, ad illas inuisi-  
 biles theoriae caelestis perducet, & ad inef-  
 fabilem orationis ardorem.

Ponit & tria, quae mentem vagam stabilem  
 faciunt. s. vigilia, meditatio & oratio. Harum  
 assiduitas & iugis intentio confert animae sta-  
 bilem firmitatem. Quae quidem oratio breuis  
 esse debet, etsi crebra ne per productiores mo-  
 ras hebetetur, & euanescat attentio.

Collatio vndecima de caritate.

§. X.

ISTAM & sex alias sequentes collationes  
 quas in vno volumine conscriptas, Honora-  
 to & Eucherio episcopis destinauit trib. patri-  
 bus, qui morabantur in Aegypti Thebaide in  
 eremo scilicet Cheremone, Nestoroti, & Ioseph  
 intitulat Ioannes Cassianus quos visitans  
 cum eis se afferit contulisse, Ipsi autem Ioan-  
 Caf. & socio quem appellat Germanum aduen-  
 nientibus ad quoddam Aegypti oppidum, cui  
 Themelus nomen est, occurrit episcopus dicti  
 loci vocatus Archebius: qui cum multa huma-  
 nitate eos suscipiens perduxit ad dictos patres.  
 Hic Archebius de anachoritico cetui propter  
 suam sanctitatem, qua per 37. annos ostenderat epi-  
 piscopus factus, ibidem: nihil de proposito vi-  
 ta praeterit & humilitate relaxauit, asserens  
 se velut indignum ab illa anachoretos disci-  
 plina

De episco-  
 po Arche-  
 bio. cap. 1.

plurimum expulsum.  
 Et primo quidem ad Cheremone adu-  
 rit, qui iam centenario, dosum suum in im-  
 pors vna state, atque orationum iugitate cui va-  
 nam tenebat, vt quasi in primam reductus  
 infantiam, submissis ac protentis terra tenens  
 manibus gradetur. Nec tamen defectus mor-  
 nificauitque iam omnibus membris, praeterit  
 distributionis censuram omiserat. Rogatus na-  
 que a nobis, vt sermonem edificationum pro-  
 ferret, sic ait:

Tria sunt, quae faciunt homines a vitis temp-  
 perare felices aut metus gehennae, sine praesen-  
 tiam legum, aut spes atque desiderium regni  
 caelorum, aut affectus boni ipsius, amorque  
 virtutum. Nam timor ita mali contagium le-  
 gitus excetari. Timor Domini odit malum, in-  
 quit scriptura. Spes etiam vitiosum omnium  
 excludit incursum. Non enim delinquent om-  
 nes qui sperant in eo, ait Psal. Amor autem  
 virtutum non metuit vitiorum, quia caritas nam  
 quam cadit, & caritas operit multitudinem  
 peccatorum. Et idcirco omnia virtutum sum-  
 mam in istarum trium conseruationem con-  
 eludens aut illae manent fides, spes, caritas,  
 tria haec. fides namque est, quae totum iudicij  
 ac suppliciorum metu [ vitiorum ] facit conta-  
 gia declinare. Spes mentem nostram de praes-  
 entibus auocans vniuersas corporis voluptates  
 caelestium praemiorum expectatione concen-  
 nit. Caritas, quae nos ad amorem Christi, &  
 spiritualium virtutum fructuum, in eius addece-  
 succendens quicquid illis contrarium est toto  
 facit odio detestari. Quae tria licet ad vnum  
 finem tendere videantur, prouocant enim nos  
 a rebus illicitis abstinere, magnis tamen excel-  
 lantiae suae gradibus ab iniuriis separantur.  
 Duo namque superiora propriis hominum ser-  
 uorum qui ad perfectum tendentes nondum  
 affectum conceperunt virtutum. Tertium spem  
 ualiter est Dei, & eorum, qui in se se imaginem  
 Dei ac similitudinem receperant. Ille namque  
 solus, quae bona sunt, nullo metu, nulla remu-  
 nerationis gratia prouocant, sed solo bono  
 operationis affectu agit. Omnia enim ait Salo-  
 mon, operatus est Deus propter seipsum. Sed  
 namque bonitatis obtentu, omnem bonorum  
 copiam dignis indignisque largitur: quia nec  
 fatigari iniuriis potest, nec iniquitatibus ho-  
 minum passibiliter permoueri, semper scilicet  
 manens perfecta bonitas immutabilisque  
 natura.

Si quis igitur ad perfectionem tendit, de il-  
 lo primo timoris, gradu quem proprie dixi-  
 mus seruilem, ad alium speciat, quae in gra-  
 da proficiente conscendens, qui iam non seruus,  
 sed mercenario comparatur quia mercedem  
 retributionis expectat, & quasi de peccato-  
 rum absoluteione & timore seruilis secutus ac  
 bonorum sibi operum conscius: hoc placitum  
 praemium videatur expectere, tamen ad affe-  
 ctum illum filij, qui de paterna indulgentia  
 liberalitate confidens, omnia quae patris sunt  
 sua esse non ambigit, peruenire non potuit. Ad  
 quem gradum ille prodigus, qui iam cum fili-  
 antia patris, filij nomen amiserat aspirare: no-  
 uerit dicens: iam non sum dignus vocari filius

tuus. Post illam enim potestatem filij, quae  
 ram ei faceret negebant, in vitiorum laqueos  
 cibos, quia iam se melius reuerfus, & filiali  
 timore compunctus inuisanditiam per eorum  
 horrore coeperat, ac famis adire supplicia  
 midabat, velut iam seruus est. Hoc etiam me-  
 cenarij statum de mercede iam cogitans con-  
 cupiscens ait: Quam mercedem in domo pa-  
 tris mei abundant panibus & ego hac fame po-  
 teo. Reuertas ego ad patrem, & dicam. Pater,  
 peccanti in caelum, & coram te, iam non sum  
 dignus vocari filius tuus, fac me sicut vitium  
 de mercenariis tuis.]

Sed ad istam humilis penitentia: vocem  
 in occursum eius, pater proficiens, viroque  
 gradu sine dilatione manserit. Peccanti in  
 re reuerfus dignitatem. Malum autem differt inter-  
 eum, qui metu gehennae, vel spe retributionis  
 vitiorum in se extinguit incendia & eum, quod  
 diuinae caritatis affectu, ipsam malitiam & im-  
 munditiam perhorrescit, ac puritatis possidet  
 bonam, amore caritatis & desiderio caritatis,  
 nec iam futuram remunerationis promissionem  
 aspiciens: sed praesentibus bonis delectatur,  
 conscientia agi omnia non contento platione  
 pernarum, sed delectatione vitiorum.

Per hanc caritatem quisquis ad imaginem  
 Dei similitudinemque peruenit, bono tanto  
 propter ipsius boni delectationem voluntate  
 ac similitudine possidet os patientiae & lenitatis affe-  
 ctum, nullis deinceps peccantium vitis inate-  
 cur. Sed venient potius infirmitatibus contrari-  
 condolens implebit, seque remanens tam-  
 dia similitudinem passionum stimulis impugnat si  
 nec suo studio ab impugnatione erutum [ car-  
 nalis, sed Dei protectione saluatum, non in-  
 condiam, sed misericordiam intelligit errantibus  
 impertendam. Et in hac mentis humilitate  
 et consistens implere poterit illud mandatum.  
 Diligite inimicos vestros [ beneficia ] ut qui od-  
 derunt vos, & orate pro persequentibus & cal-  
 lumniantibus vos. Et ad istam vitam ad optio-  
 nem laborum Dei perueniet de qua Ioan. ait:  
 Omnis qui natus est ex Deo non peccat, quod  
 intellige ad amorem, non de omni genere peccato-  
 rum, sed de capitalibus. Nade illis, qui pro  
 nunciante non esse ad mortem quantalibet,  
 semetipsos circumspiciunt custodians etiam  
 quae seruunt Deo inuicem non esse possunt se-  
 cundum illud. Si diximus quia peccatum  
 non habemus, ipsi nos seducimus.

Et quare dicitur in Psal. Timeo Dominum  
 grandes sancti eius. Et inclinavi cor meum ad  
 faciendas iustificationes tuas, propter retribu-  
 tionem. Scendum gradus varios in istis esse, si-  
 cut & in aliis virtutibus. Nam quae dicta sunt  
 supra de timore vel spe intelliguntur de illis  
 prout sunt in imperfectis, vel sine gratia. Sed  
 in dictis autem virtutibus Psal. intelligitur de per-  
 fectis virtutibus quae sunt cum perfecta carita-  
 te. Et tenent timor seruile, & etiam spes infir-  
 mis, etiam sine caritate sunt. Et iterum timor  
 & spes formatae, & tamen imperfectae, quae sunt  
 cum caritate imperfecta.

Secunda pars. Tit. Ant. P. 3. cap.

A.C. 400. Collatio duodecima eiusdem Cheremonis de perfectione castitatis, de qua cum illi quaererent respondit.

§. XI.

RATONABILIS à vobis reuera interrogacionis ordo seruatus est. Necessè est enim, vt tam excelsa plenitudinem caritatis immensa illa perfectæ atque perpetuæ castitatis præmia consequantur parque sit gaudium in tanta paritate palmarum. Tanta enim sibi societate fœderantur, vt vna absque altera nequeat possideri. Hęc igitur propositio vestra complexa est, vtrum ignis ille concupiscentiæ, cuius hæc caro velut insitum sentit ardorem, ad plenū possit extingui. De quo primum, quid beatus apostolus senserit diligentius inquiramus. Mortificate (inquit) membra vestra, quæ sunt super terram. Et certum est, quia non de membris corporis materialibus loquitur vt manibus, pedibus, & huiusmodi, sed de membris corporis peccati, de quo idem apostolus. Vt destruat corpus peccati. Quod est genus eius, cuius membra sunt species ipsius peccati, quæ membra dicuntur esse super terram, quia circa terrena sunt non cœlestia. Ipsa autē membra distinguens & tangens ait: Fornicationem immunditiam, libidinem, & malā concupiscentiam. Et fornicatio quidē intelligenda est, quæ carnali commixtione committitur. Immunditia verò, quæ nonnunquam absque vllō mulieris tactu, vel dormientibus vel vigilantibus per incuriam obrepit. Libido vero, quæ in recessibus animæ coalescens accidere cupiā etiā sine passione corporis potest. Libidinem enim eo quod libeat dictam dubium non est, & videtur consistere in consensu mentis, vel delectatione morosa. deinde pro quarto membro ponit concupiscentiam malam, quæ ad omnes malas cupiditates generaliter referri potest. Hęc enim contraria sunt castitati, & à regno Dei excludunt dicēte apostolo eodem. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri: neque molles: neque masculorum concubitores [neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces] regnum Dei possidebunt.

Certos tamen esse nos conuenit, quod licet omnem continentiam restrictionem, famem. scilicet ac sitim, vigilias quoque, ac operis iugitatem, & incessabile subeamus studium lectionis: perpetuam tamē castimoniam puritatem horū laborum merito contingere nequeamus: nisi in iis iugiter infudātes, experientiam magisterio doceamur incorruptionem eius diuinę gratiæ largitate concedi. Ob hoc sane solummodo se vniuersisque infatigabiliter in his exercitiis perdurare debere cognoscat, vt per illorum afflictionem misericordiam Domini consecutus, de impugnatione carnis, & damnatione vitiōrum diuino mereatur munere liberari: non quod adepturum se per illa confidat istam, quam cupit inuiolatam corporis castitatem.

Tanto autem ad acquisitionem castimoniam desiderio atque amore inflammatur quanto quis pecuniarum cupidissimus appetitor vel qui intolerabili pulchre mulieris amore rapatur desiderium suum impatientissimo ardore optat expleri.

Quanto autem longius iracundia propulerit passionem, tanto castitatem tenacius obtinebit. Non enim æstus corporis declinabit nisi qui animi motus antè compresserit, quod saluator ostendit cum ait: Beati mites, quoniā ipsi possidebunt terram scilicet corporis.

Multi autem sunt castimoniam gradus, quibus ad illam inuiolabilem ascenditur puritatem. Secundum namque similitudinem corporum terrenorum, quæ singulis diebus insensibiliter capiunt incrementa sui, & ita dum ne sciunt ad perfectum habitum prouehuntur, animæ quoque robur, ac maturitas castitatis acquiritur. Primus itaque pudicitie gradus est, ne vigilans impugnatione carnali monachus elidatur. Secundus, ne mens eius voluptatis cogitationibus immoretur. Tertius, ne fœmineo vel renouit ad concupiscentiam mouetur aspectu. Quartus ne vigilans vel simplicem carnis perferat motum. Quintus ne cum memoriam generationis humanæ vel tractatus ratio, vel necessitas lectionis ingererit, subtilissimus mentem voluptariē actionis perstringat assensus, sed velut opus quoddam simplex ac ministerium humano generi necessario tributum, tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu: nilque amplius de eius recordatione concipiat, quam si operationem laterum, vel cuiuslibet alterius officinę mente pertractet. Sextus castimoniam gradus est, ne illecebrosis fœminarum phantasmatibus vel dormiens illudatur. Licet enim hanc iudificationem peccato esse obnoxiam non credamus concupiscentiam tamen adhuc medullitis latentis indicium est, quam tamen illusionem diuersis modis constat accidere. Aliter enim falluntur, qui carnalem copulam norunt, aliter qui fœmineæ commisionis sunt expertes.

Differentia inter continentiam & castitatem. Hęc est enim consummatio veræ castitatis, quæ non impugnans carnalis concupiscentiæ motus, sed toto horrore detestans, iugem & inuiolabilem sui retinet puritatem. Hoc autem fiet, quando iam desinens caro aduersus spiritum concupiscere, desideris eius virtuti que consenserit, ceperintque sibi inuicē pacē firmissima fœderari. Continentiam verò dicitur cum quis pariter passiones & tentationes fortes, nec tamen assentit, nec vincitur.

Querenti Germano, quomodo vel in quanto tempore possit acquiri, & perfici castitas, respondit Cheremon. Temetarium satis est super consummatione huius castitatis, in tanta præsertim vel voluptatum diuersitate vel vitium, certam temporis definire mensuram. Rationem tamen obseruantie & temporis modum intra quem eas possibilitas agnoscat, constantissimè possumus præfinire. Quisquis abstractus à cunctis confabulationibus otiosis, & mortificatus ab omni ira & sollicitudine, curaque mundana, duobus tantū proximatis fuerit

A.C. 400.

De differentis & gradibus castitatis: ca. 7.

fuerit quotidiana refectione contentus, & a qua facietate subtrahat, quietem somni trium aut vt alij statuerunt, quatuor horarum spacio terminauerit: nec tamen laborum aut continentie huius merito, sed miseratione domini eam se crediderit adepturum: non amplius quam sex mensibus perfectionem ipsius impossibilem sibi esse cognoscat. Proinde vnici que nostrum aduersus spiritum fornicationis totis viribus desudanti victoria singularis est de merito conatus sui victoriam non sperare. Hęc est autem consummatio castitatis, vt vigilantem monachū, oblectatio libidinis nulla perstringat, & quiescentem somniorum non fallat illusio, sed cum dormientem tantum per soporamentis incuriam commotio carnis obrepserit quemadmodum sine vlla voluptatis titillatione excitata est: ita etiam sine vllō pruritu corporis conquelescat.

Collatio decima tertia eiusdem Cheremonis, quæ est de protectione Dei & gratia, ac libero arbitrio.

§. XII.

IN qua materia Ioan. Cas. arguitur vt dicitur, in aliquibus partibus, quod nihil possit proficere laborantis industria sine Dei adiutorio, Cheremon hoc exemplo declarat. Agricola enim omnes conatus suos in excolendis expenderit terris, confestim etiam prouentum segetum, & vberitatem frugum suæ non poterit industria deputare: quam irritam esse frequenter expertus est, nisi eam & pluuiarum opportunitas, & hyemis tranquilla serenitas subsequatur: ita vt adultas iam fructus ac perfecta maturitate solidatas, de manu quodammodo tenentium viderimus plerumque præreptos, nihilque laborantibus illam iugem sudoris instantiam contulisse: quia non fuit domini opitulatione directæ. Sicut igitur meritis agricolis, qui suo frequenter vomere arua non subigunt, hanc vberitatem segetum diuina pietas non confert: ita laborantibus pernox sollicitudo nõ proderit, nisi misericordia domini fuerit prosperata: in quo tamen humana superbia nullatenus se gratiæ vel exæquare vel admiscere contendat: participemque se in muneribus Dei conetur inserere, vt laborem suum authorem esse diuinæ existimet largitatis, ac prouentum copiosissimarum frugum industriæ suæ meritis respondisse gloriatur. Consideret namque, ac verissima examinatione perpendat, quod nec ipsos conatus, quos pro desiderio opulentie intentus exercuit, suis viribus impendere potuisset: nisi eum ad exercendū omne opus ruris protectio domini, ac misericordia roborasset: & inefficax fuisset eius voluntas ac virtus, nisi etiam peragendi copiam, quæ nonnunquam vel siccitatis vel imbrium nimietate fraudatur, diuina clementia præstitisset. Nam cum & bonum virtutis & sanitas corporis, & omnium effectus operum, actuumque prosperitas, à domino fuerit

Sine adiutorio Dei omnino nihil boni perfici potest: cap. 3.

condonata, orandum est, ne sicut scriptum est. Fiat cœlum ferreum & terra ænea: & ne residuum locustæ comedat bruchus [ & residuum bruci eruca deuoret, & residuum eruca rubigo consumat. ] Nec in hoc tantum eger diuinitatis auxilio agricolæ laborantis industria, nisi etiam insperatos auertat casus. Quibus manifestè colligitur, non solum actuum, sed etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem ac opportunitatem eorum, quæ rectè cupimus tribuit peragendi.

Omne enim datum optimam & omne donū perfectum deforsum est descendens à patre luminum: qui incipit, quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis. Itaque si attrahimur, nostrum non est, quod sequimur: sed illius à quo trahimur: resistere verò & nolere sequi nostrum est.

Quod autem aliqui philosophi gentiles, qui Dei gratia carebant: visi sunt tenere perfectam castitatem, aut etiam virginitatem. Credendum est (inquit Cheremon) philosophos nequaquam talem castitatem animi, qualis à

a Obrepit hoc in loco D. Anton. error sanè genis quem statuerim tantum emulare substituere ipsi Casiam verbis, quia tamen res hæc magni momenti visa est propter prauas hereticorum opiniones, ideo primo verbis ipsius Casiani, deinde quorundam aliorum, de ea reserentiam subiiciemus. Ille igitur sic, nostrum inquit est, vt quotidie nos attraherem gratiam Dei humiliter subsequamur vel certe dura ceruice & in circuncisis, vt scriptum est auribus eidem resistentes per Hieremiam mercamur audire, nunquid qui cadit non resurget & qui auersus est, non reuertetur. Quare ergo auersus est in Hierusalem populus iste auersione contentiosa indurauerunt ceruices suas noluerunt reuerti. Hic. 8. & 17. & 19. hæc ille. Sic Aug. in lib. de spiritu, & l. 1. ca. 34. Profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine & in omnibus misericordia eius prouocet nos, consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire propria voluntatis est, & lib. 2. de peccat. mer. & remiss. cap. 4. Adiator noster Deus dicitur, nec adiun. re potest, nisi qui aliquid sponte conatur, quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis, in quorum natura rationem voluntatemque non condidit, saltem nostram Deus operatur in nobis. & lib. de prædest. & gratia. cap. 9. Deus tempora officinæ distribuens ordinauit, vt vocatione ipsius bonorum principia sumeremus vocati autem atque illuminati vias mandatorum eius, boni ingenij intelligentia nosceremus & eas libero vel eligeremus vel relinqueremus arbitrio. Prosper li. 2. de vocat. gen. c. 26. hanc abundantiore gratiam ita credimus & contra experimur potentem, vt nullo modo arbitremur esse violentam, quo quicquid in saluandis hominibus agitur, ex sola Dei voluntate peragatur, cum etiam ipsi paruulis per aliena voluntatis subueniatur obsequiū & cœra. collatorem. c. 120. Bonam inquit voluntatem, eam scilicet, quæ adhæret Deo, nec negandum est hominis esse propriam, & confutendum est Deo inspirante conceptam. & multi alij quos poteris videre apud Cas. in sine operis careb. de iustificatione. num. 9. & Sor. de nat. & gratia lib. 1. cap. 15. quod etiam desinit Conc. Trid. sess. 6. cap. 5. & c. m. 4.

A.C. 400. L. cuit. 26. Ioel. 1.

Iac. 1.

Deus ope ratur in nobis salutē non sine nobis.

A.C. 400. nobis exigitur, affectuos, scilicet etiam cogitationum & affectuum turpium exclusionem, sed tantum abstinentiam ab actibus carnalibus. Vnde cum quidam phisioionomen nomine Zopyrus interrogatus fuisset, postquam Socratem philosophum maximum fuisset inuitus in facie, quorum motum esset. Respondit: Oculi concubitoris puerorum. Quod audientes discipuli Socratis, ad iniuriam reputantes tale responsum, cum cum scirent continerentem, insurgere voluerunt contra eum, sed retinuit eos Socrates dicens. Quiescite o sodales. Etenim sum, sed contineo me. Vbi ostenditur ab actibus exterioribus se abstinentem, non tamen desiderium & oblectationem illius passionis a corde exclusam.

Proposuit Dei, quo non ob hoc hominem fecerat, ut periret, sed in perpetuum viveret, maneret immobile. Cuius benignitas cum bonae voluntatis in nobis quantulumcuque scintillam emicuisse perspexerit, vel quam ipse tanquam de duro silice nostri cordis excuserit, confouet eam, & exuscitat, suaque inspiratione confortat, volens omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire.

Adest igitur semper nobis inseparabiliter diuina protectio, tantaque est erga creaturam suam pietas creatoris, ut non solum committetur eam, sed etiam, procedat ingiter prouidentia. Quam expetitur propheta constituitur dicens. Misericordia eius praeuenit me. Qui cum in nobis ortum bonae voluntatis quemdam insperexerit, illuminat eum confestim, ac confortat, & incitat ad salutem incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantauit, vel nostro conatu viderit emeruisse. Et non solum sancta desideria benignus inspirat, sed etiam occasiones praestruit vitae, & opportunitatem boni affectus, seu effectus ad salutis viae directionem demonstrat errantibus.

Ponit multas auctoritates, quae videntur sibi contrariae, sed non sunt, circa materiam gratiae, & liberi arbitrii, ut illud. Si volueritis & audieritis me, bona terrae comedetis, sed quasi e contra illud Apostoli. Non est volentis, neque currentis, sed Dei misericordiae. Item illud euangelij. Reddet unicuique secundum opera sua. Et quasi e contra Apostolum. Qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate. Item illud. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Et quasi e contra illud. Nemo venit ad me, nisi pater, qui misit me traxerit eum. Item illud prouerbio. Rectos fac gressus pedibus tuis, & vias tuas dirige. Et quasi e contra orat Pfal. Dirige in conspectu tuo viam meam. Item, facite vobis cor nouum, & spiritum nouum. Et quasi e contra. Dabo vobis (ait dominus) cor nouum, & spiritum nouum. Et multa talia. In omnibus his & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii. Et quia interdum suis etiam motibus homo ad virtutum appetitum possit extendi, semper verò a domino indiget adiuuanti. Nec enim cum quis voluerit, sanitate percipit.

fruitur, aut de aegritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupiscere, nisi dominus qui vitae ipsius tribuit viam etiam vigorem incolumitatis impertiat. Ut autem euidenter appareat etiam per naturam bonum, quod beneficio creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quae tamen nisi a domino dirigantur ad consummationem virtutum peruenire non possunt. Apostolus testis est dicens: Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.

Nam libertatem scriptura confirmat dicens. Omnia custodia custodi cor tuum. Sed infirmitatem Apostolus manifestat dicens. Dominus custodiat corda vestra, & intelligentias vestras. Libertatem arbitrii psalmista ostendit dicens. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas, sed infirmitas est, cum alibi ait. Inclina cor meum Deus in testimonia tua. Iubemur quoque animas nostras sollicitè custodire, Propheta dicente. Custodite animas vestras. Sed etiam eodem spiritu alius propheta ait: Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam.

Et ita sunt haec permixta atque confusa quodammodo, indistincte, id est, indistincte, ut quod illorum, ex quo pendeat inter multos magna quaestione voluatur, id est, utrum quia inirium bonae voluntatis praebuerimus, Deus misereatur nostri, an quia Deus misereatur, consequamur bonae voluntatis inirium. Multi enim singula haec credentes, ac iusto amplius asserentes, variis sibiq; contrariis sunt erroribus involuti. Si eodixerimus nostro esse bonae principium voluntatis, quod fuit in persecutore Paulo: quod in publicano Mattheo quorum vnus cruce & supplicii innocenrum, alter violentis ac rapinis publicis incumbans, attrahitur ad salutem, si verò a gratia Dei semper inspirari bonae voluntatis principia dixerimus, quid de Zachaei fide, quid de illius in cruce latronis pietate dicemus, qui desiderio suo vim quamdam regnis caelestibus inferentes, spiritualia vocacionis monita praueuerunt? Consummationem verò virtutum, & executionem mandatorum Dei, si nostro deputauerimus arbitrio, quomodo oramus. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Et iterum. Opera manuum nostrarum dirige, & quod ait Ioseph fratribus suis. Non vestro consilio, sed voluntate Dei missus sum, qui me fecit, ut partem Pharaonis & dominum totius domus eius, & principem in omni terra Aegypti. Et post obitum patris cum timerent fratres eius dixit. Nolite timere. Nunquid possimus resistere voluntati Dei? vos cogitastis illud in malum, & deus vertit in bonum, ut exalaret me, & saluos faceret vos & populos multos. Quasi ita vtrūq; recipiendū

fruitur, aut de aegritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupiscere, nisi dominus qui vitae ipsius tribuit viam etiam vigorem incolumitatis impertiat. Ut autem euidenter appareat etiam per naturam bonum, quod beneficio creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quae tamen nisi a domino dirigantur ad consummationem virtutum peruenire non possunt. Apostolus testis est dicens: Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.

Nam libertatem scriptura confirmat dicens. Omnia custodia custodi cor tuum. Sed infirmitatem Apostolus manifestat dicens. Dominus custodiat corda vestra, & intelligentias vestras. Libertatem arbitrii psalmista ostendit dicens. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas, sed infirmitas est, cum alibi ait. Inclina cor meum Deus in testimonia tua. Iubemur quoque animas nostras sollicitè custodire, Propheta dicente. Custodite animas vestras. Sed etiam eodem spiritu alius propheta ait: Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam.

Et ita sunt haec permixta atque confusa quodammodo, indistincte, id est, indistincte, ut quod illorum, ex quo pendeat inter multos magna quaestione voluatur, id est, utrum quia inirium bonae voluntatis praebuerimus, Deus misereatur nostri, an quia Deus misereatur, consequamur bonae voluntatis inirium. Multi enim singula haec credentes, ac iusto amplius asserentes, variis sibiq; contrariis sunt erroribus involuti. Si eodixerimus nostro esse bonae principium voluntatis, quod fuit in persecutore Paulo: quod in publicano Mattheo quorum vnus cruce & supplicii innocenrum, alter violentis ac rapinis publicis incumbans, attrahitur ad salutem, si verò a gratia Dei semper inspirari bonae voluntatis principia dixerimus, quid de Zachaei fide, quid de illius in cruce latronis pietate dicemus, qui desiderio suo vim quamdam regnis caelestibus inferentes, spiritualia vocacionis monita praueuerunt? Consummationem verò virtutum, & executionem mandatorum Dei, si nostro deputauerimus arbitrio, quomodo oramus. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Et iterum. Opera manuum nostrarum dirige, & quod ait Ioseph fratribus suis. Non vestro consilio, sed voluntate Dei missus sum, qui me fecit, ut partem Pharaonis & dominum totius domus eius, & principem in omni terra Aegypti. Et post obitum patris cum timerent fratres eius dixit. Nolite timere. Nunquid possimus resistere voluntati Dei? vos cogitastis illud in malum, & deus vertit in bonum, ut exalaret me, & saluos faceret vos & populos multos. Quasi ita vtrūq; recipiendū

fruitur, aut de aegritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupiscere, nisi dominus qui vitae ipsius tribuit viam etiam vigorem incolumitatis impertiat. Ut autem euidenter appareat etiam per naturam bonum, quod beneficio creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quae tamen nisi a domino dirigantur ad consummationem virtutum peruenire non possunt. Apostolus testis est dicens: Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.

Nam libertatem scriptura confirmat dicens. Omnia custodia custodi cor tuum. Sed infirmitatem Apostolus manifestat dicens. Dominus custodiat corda vestra, & intelligentias vestras. Libertatem arbitrii psalmista ostendit dicens. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas, sed infirmitas est, cum alibi ait. Inclina cor meum Deus in testimonia tua. Iubemur quoque animas nostras sollicitè custodire, Propheta dicente. Custodite animas vestras. Sed etiam eodem spiritu alius propheta ait: Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam.

Et ita sunt haec permixta atque confusa quodammodo, indistincte, id est, indistincte, ut quod illorum, ex quo pendeat inter multos magna quaestione voluatur, id est, utrum quia inirium bonae voluntatis praebuerimus, Deus misereatur nostri, an quia Deus misereatur, consequamur bonae voluntatis inirium. Multi enim singula haec credentes, ac iusto amplius asserentes, variis sibiq; contrariis sunt erroribus involuti. Si eodixerimus nostro esse bonae principium voluntatis, quod fuit in persecutore Paulo: quod in publicano Mattheo quorum vnus cruce & supplicii innocenrum, alter violentis ac rapinis publicis incumbans, attrahitur ad salutem, si verò a gratia Dei semper inspirari bonae voluntatis principia dixerimus, quid de Zachaei fide, quid de illius in cruce latronis pietate dicemus, qui desiderio suo vim quamdam regnis caelestibus inferentes, spiritualia vocacionis monita praueuerunt? Consummationem verò virtutum, & executionem mandatorum Dei, si nostro deputauerimus arbitrio, quomodo oramus. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Et iterum. Opera manuum nostrarum dirige, & quod ait Ioseph fratribus suis. Non vestro consilio, sed voluntate Dei missus sum, qui me fecit, ut partem Pharaonis & dominum totius domus eius, & principem in omni terra Aegypti. Et post obitum patris cum timerent fratres eius dixit. Nolite timere. Nunquid possimus resistere voluntati Dei? vos cogitastis illud in malum, & deus vertit in bonum, ut exalaret me, & saluos faceret vos & populos multos. Quasi ita vtrūq; recipiendū

De virtute bonae voluntatis & gratiae Dei. ca. 9. Rom. 9. prou. 4. psal. 5. psal. 138. Zach. 36.

fruitur, aut de aegritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupiscere, nisi dominus qui vitae ipsius tribuit viam etiam vigorem incolumitatis impertiat. Ut autem euidenter appareat etiam per naturam bonum, quod beneficio creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quae tamen nisi a domino dirigantur ad consummationem virtutum peruenire non possunt. Apostolus testis est dicens: Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.

A.C. 400. cui quosdam sua voluntate diuinam gratiam anteverere, quorundam verò voluntas a diuina gratia praueit. Prosper Rhegiensis episcopus aduersus hanc Cassiani opinionem disputauit peculiari volumine, cui titulus est de libero arbitrio. Fa. Sixtus Sen. lib. 6. bibliorb. sar. anno. 183. Prospersententiam confirmant Aug. in lib. de Praedest. san. c. 2. & lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum, c. 9. & lib. de Praed. & gratia, c. 10. & lib. de Ecclesia dogmat. c. 44. Et Fulgen. de Incarnatione & gratia Christi. c. 18. D. Thoma in 1. 2. quaest. 109. art. 6. & 2. 2. q. 6. a. 1. & ipse D. Aus. in 4. par. sum. iii. c. 5. §. 4. & c. 6. §. 1. Quod etiam in Con. Trid. sess. 6. c. 5. definitum est. & can. 3. idem etiam Conc. Arausicanum 2. c. 6. & Miluitanum c. 5. ante statuerant.

est, ut in aliis hominibus voluntas gratiam, in aliis autem gratia praueiat voluntatem, & non ita, ut in omnibus voluntas gratiam subsequatur, quoniam secundum ipsos si auferatur liberum arbitrium, cum a gratia praueiatur auferatur gratia si a libero arbitrio praueiatur. Haec ergo duo, id est, gratia vel liberum arbitrium si binuicem videntur aduersa, sed vtraque concordant. Et vtraque nos pariter debere suscipere pietatis ratione colligimus, ne vnum eorum homini subtraheret ecclesiasticae fidei regulam excessisse videamur. Nam cum viderit Deus nos ad bonum velle desistere, occurrat, dirigatque confortat. Ad vocem enim clamoris tui, statim cum audierit respondebit tibi, ait propheta &: Rursus, si nos nolle vel inrepuisse perspexerit, adorationes salutaris admonet cordibus nostris, quibus voluntas bona reparatur in nobis.

Nec enim talem hominem fecisse eum credendum est, qui nec velit nunquam, neque possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisisset arbitrium, si ei tantum, ut malum velleret & posset concessisset, bonum verò a se ipso, ut nec vellet, nec posset concessisset. Dubitari ergo non potest, inesse quidem omni animae naturaliter virtutum semina, beneficio creatoris inserta: sed nisi haec opitatione Dei fuerint excitata: ad incrementum perfectionis non poterunt peruenire, quia secundum Apostolum. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Adiacere autem huiusmodi in quolibet partem arbitrii libertatem etiam liber Pastor docet, quod vnusquisque habeat duos Angelos: bonum ad virtutes instigantem, malum ad vitia incitantem. In homine autem est, ut eligat, quem sequatur. Et idcirco manet in homine semper liberum arbitrium, quod Dei gratiam vel negligere vel amare possit. Praueit ergo hominis voluntatem Deus: quia dicitur Deus me misericordia eius praueit me. Et rursus, Deum remorantem, atque vtiliter quodammodo subsistentem, ut nostrum experiatur arbitrium, voluntas nostra praueit, cum ait. Manet oratio mea praueit te. Sed hoc potest intelligi prout est oratio de genere bonorum, quae etiam fieri potest absque gratia gratum faciente. Post plurimas autem auctoritates scripturae sacrae, in quibus aliquando exercitum bonorum operum attribuitur gratiae Dei: aliquando verò libero arbitrio hominis, sic ait.

Per hoc euidenter ostenditur inscrutabilia esse iudicia Dei & inuestigabiles vias eius, quibus ad salutem humanam attrahit genus. Quod etiam euangelicarum vocationum exemptionibus possumus approbare. Andream namque & Petrum, & socios nihil de salutis suae remedio cogitantes, spontanea dignatione gratiae suae praelegit. Zachaeum ad conspectum domini se fideliter extendentem non solum suscepit: sed etiam benedictione cohabitationis suae illustrauit. Inuitum ac repugnantem attrahit Paulum. Alteri postulant breuissimam moram pro patris sepultura non concedit inducias. Cornelio precibus & elemosynis iugiter instanti, velut remunerationis vice via salutis ostenditur. Et ita illa multiformis sapientia Dei, salutem hominum multiplici atque inscrutabili pietate dispensat. Sicut etiam ipsas variationes corporum, non secundum vniformem maiestatis suae potentiam, sed secundum mensuram fidei, in qua vnumquemque reperit, vel sicut unicuique ipse percipit est, maluit exercere. Sicut patet per euangelia in diuersis infirmis curatis.

Per hoc euidenter ostenditur inscrutabilia esse iudicia Dei & inuestigabiles vias eius, quibus ad salutem humanam attrahit genus. Quod etiam euangelicarum vocationum exemptionibus possumus approbare. Andream namque & Petrum, & socios nihil de salutis suae remedio cogitantes, spontanea dignatione gratiae suae praelegit. Zachaeum ad conspectum domini se fideliter extendentem non solum suscepit: sed etiam benedictione cohabitationis suae illustrauit. Inuitum ac repugnantem attrahit Paulum. Alteri postulant breuissimam moram pro patris sepultura non concedit inducias. Cornelio precibus & elemosynis iugiter instanti, velut remunerationis vice via salutis ostenditur. Et ita illa multiformis sapientia Dei, salutem hominum multiplici atque inscrutabili pietate dispensat. Sicut etiam ipsas variationes corporum, non secundum vniformem maiestatis suae potentiam, sed secundum mensuram fidei, in qua vnumquemque reperit, vel sicut unicuique ipse percipit est, maluit exercere. Sicut patet per euangelia in diuersis infirmis curatis.

Hanc dispensationis diuinae multiplicem largitatem Apostolus mente pertractans, & in quoddam Dei pietatis pelagus se incidisse conspiciens, exclamauit: O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei, quae incomprehensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles vias eius. Quis enim cognouit sensum Domini.

Tria demum tenenda circa huiusmodi sunt. Primum, ut accendatur vnusquisque ad desiderandum omne, quod bonum est, ita ut in alterutra parte plenum sit liberam voluntatis arbitrium. Secundum verò diuinam esse gratiam, ut efficere valeat exercitia praedicta virtutum: sed ita ut possibilitas non extinguatur arbitrii. Tertium quoque ad Dei munera pertinere, ut acquiratur virtutis perseverantia teneatur, ita tamen, ut captiuitatem libertas addita non sentiat. Sic enim vniuersitatis Deus, omnia in omnibus credendus est operari, vincit, protegat, atque confirmet: non ut ipse auferat, quam semel concessit arbitrii libertatem.

Collatio decimaquarta quae dicitur Nestorotis de actiua vita & contemplatiua.

§. XIII.

Hic inquit Ioannes Cassianus cum sacrarum scripturarum nos aliqua memoria commendasse, & eorum intelligentiam desiderate sensisset, talibus nos adorsus est verbis. Cum omnes artes quae siue omnino inutiles sunt, aut praesentis tantummodo vitae commodis profunt, habeant proprium doctrinae suae ordinem & rationem, per quam ab experientibus possint attingi, suisque certis & propriis lineis dirigantur, quanto magis nostrae religionis disciplina atque professio, quae ad cōtemplanda inuisibilia sacramentorum tēdit arcana, nec praesentis

A.C. 400. De multipl. vocationum gratia. c. 7. Matt. 4. Luc. 19. Acto. 9. Mat. 8. Acto. 10. D: Abba-te Nestorote. ca. 1.

A. C. 400.

duplex scientia.

cap. 1.

Hier. 1.

Quod a- ctualis vi- ta in mul- ta studia derivetur. ca. 5. Reg. 18. Nota hoc seculo di- versa stu- dia & pro- fessiones monacho- rum viguil- le, quare gō mirum est, suo- stro secu- lo religio- si diuersa vice te- neant insti- tuta. Gen. 18 & 19.

praesentis quaestus, sed aeternorum retributio- nem expetit praemiorum, certo ordine & rationem subsistit, huius autem duplex est scientia. Prima actualis, quae emendatione morum & vitiorum purgatione perficitur. Alia, quae in contemplatione diuinatum rerum, sacratissimum sensuum cogitatione consistit.

Quisquis igitur ad intentionem caelestium voluerit peruenire, necesse est, vt omni studio atque virtute actuali primo scientiam consequatur. Gradus enim quidam ita ordinati atque distincti sunt, vt humana humilitas possit ad sublime concedere. Qui si inuicem sibi ea, quae diximus, ratione succedant, potest ad altitudinem perueniri: adquam sublato primo gradu non potest transolari. Frustrā igitur ad conspectum Dei tendit, qui a vitiorum contagione nō declinat. Spiritus enim sanctus oedit si etiam, nec habitat in corpore subdito peccatis.

Hac autem actualis perfectio duplici ratione subsistit. Nam primus eius modus est, vt omnium natura vitiorum, & curationis ratio cognoscatur. Secundus, vt ita descendatur ordo virtutum, earumque perfectione mens nostra formetur, vt illis non iam velut coacta, & quasi violento imperio subiecta famuletur: sed tanquam naturali bono delectetur atque pascatur, & ardua illam & angustā viam cum oblectatione conscendat. Quomodo enim vel virtutum ratione, qui secundus in actuali vita gradus est, vel rerum spiritualium vel caelestium sacramentorum quae in theoria gradu sublimiori consistunt, valebit attingere: qui naturam vitiorum suorum, nec potuit intelligere, nec niscus est extirpare: Sciendum tamen est quoddam duplicis nobis laboris intentione sudandum est, tam in expellendis vitiis, quam in virtutibus acquirendis: & hoc non nostra capitate coniectura, sed illius scientia perducemur, qui solus opificis sui vires rationemque cognoscit. Ecce (inquit) constitui te hodie super gentes & regna, vt euellas, destruas, dissipas, & dispergas, & edifices, & plantes. In expulsiōe noxiarum rerum quatuor esse necessaria designauit, scilicet euellere, & aruere, disperdere & dissipare. In perficiendis virtutibus tantum duo. Laedificare & plantare.

Hac igitur, quae dicitur praedice duobus (vt dicitur est) subsistit modis in multas professiones studiaque diuiditur. Quidam enim summū suae intentionis ergo eremi secreta, & cordis consistunt puritatem, vt in praetertitis Heliam & Helisem, in nostris autem temporibus beatum Antonium, aliosque eiusdem propositi sectatores familiarissimē Deo per silentium solitudinis cohesisse cognoscimus. Quidam erga institutionem fratrum, eorumque per uigilem curam, omnem sollicitudinem studij sui dederunt, vt Ioannem abbatem & nonnullos eiusdem meriti viros Apostolicis etiam signis claruisse cognouimus. Quosdam in xenodochiis, & susceptione peregrinorum, pium delectat obsequiū, vt Abraham & Loth, & nūc beatum Macharium. Quidam eligentes infirmorum curam, alij intercessionem, quae pro

A miseris & oppressis impenditur, exequentes, aut doctrina instantes, aut elemosynas pauperibus facientes inter magnos & summos viros pro affectu suo ac pietate vigerunt.

Quapropter hoc unicuique utile, atque conueniens est, vt secundum propositum, quod elegerit, suae gratiam, quam accepit, summo studio ac diligentia ad operis arcepi perfectionem peruenire festinet. Et aliorum quidem laudas admiransque virtutes, nequaquam a sua quam semel elegit professione discedat, sciens secundum Apostolum, vnum esse corpus ecclesiae, multa autem membra. Et illud habentes donationes secundam gratiam differentes. Sive prophetiam [secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, sive qui exhortatur in exhortatione, qui tribuit in simplicitate, qui praestit, in sollicitudine, qui miscetur in hilaritate.]

Solent enim ii, qui necdum sunt in illa, quam arripuerunt, professione fundati, cum audierint quosdam in diuersis studiis ac virtutibus praedicari: ita eorum laude succendi, vt eorum protinus imitari gestiant disciplinam in quo irritos necessarii impendit conatus humana fragilitas. Impossibile namque est vnum eundemque hominem, simul vniuersis, quas superius comprehendimus, fulgere virtutibus. Quas si quis voluerit pariter affectare, in id eum incidere necesse est, vt dum omnes sequitur, nullam integrè consequatur: magisque ex hac immutatione & varietate dispendium capiat, quam profectum.

Inducit exemplum de quodam rustico vxorato, ad cuius praesentia diabolus ab obsessio discessit: qui tamē ad cōiurationes sancti Ioannis abbatis eijci nō potuit. Quod admiratus Ioannes interrogans de conuersatione eius, post alia qua de eum confessus est quod per duodecim annos steterat cum vxore in virginitate permansens. Ceire, qui vellet illum in hoc imitari ruinam sibi pararet.

Theoretice seu contemplatiua, quo scilicet ad intellectum scripturarum, in duas partes diuiditur, scilicet in historicam interpretationem, & spiritualem intelligentiam. Spiritus in trisariam diuiditur, scilicet in tropologiam, allegoriam, & anagogen. De his in proverbiis, Tu autem describe tibi eam tripliciter, secundam latitudinem cordis tui. Historia itaque praeteritarum & visibilium, agnitionem complectitur rerum: vt illud. Scriptum est quoniam Abraham habuit duos filios vnum de ancilla & alium de libera, sed qui de ancilla secundum carnem natus est, qui autem de libera per re-promissionem. Ad allegoriam pertinent, quae sequuntur, quia ea quae in veritate gesta sunt, alterius sacramenti formā praefigunt esse dicuntur. Haec sunt duo testamenta. Anagoge verō de spiritualibus misteriis ad sublimiora quaedam caelorum secreta conscendit, vt illud. Quae autem sursum est Hierusalem, libera est, quae est mater nostra. Tropologia est moralis explanatio ad emendationem vitae, & instructionem pertinens actualem praedica, igitur quatuor explanationes, in vnum aliquando ita confluunt, vt vna & eadem Hierusalem qua-

A. C. 400.

De professio- nis arte praeparanda, ca.

1. Cor. 14 Rom. 12

ne infir- morū no- bulitate. c. 6.

De spiritu- alia scientia. ca. 8.

quadrifariam possit intelligi. Nam secundum historiam ciuitas est Iudaeorum, secundum allegoriam ecclesia Christi, secundum anagogem, ciuitas illa caelestis, secundum tropologiam anima est hominis.

Si ergo in corde vestro scientiae spiritualis sacrum vultis tabernaculum praeparare, ab omni vitiorum contagione purgare: & curis saeculi praesentis exiite. Impossibile namque est animam, quae mundanis vel tenuiter distentionibus occupatur, donum scientiae spiritualis promereri, vel generatricem spiritualium sensuum, aut tenacem fieri sacramentum lectionum. Obserua igitur in primis maximē tu Ioannes cui adolescentia adhuc suffragatur, ne studium lectionis, aut desiderij tui labor vana elatione cesserit. Iuducas summū ori tuo silentium, & vt seniorum instituta atque sententias intento corde, & quasi muto ore suscipias, atque diligenter in pectore tuo condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda festines. Nihil in collatione seniorum proferre audcas, nisi quod interrogare te, aut ignoratio nocitura, aut ratio necessariae cognitionis impulerit: nec quemquam verbis docere praesumas, quod opere ante non feceris: nec imiteris eos, qui peritiam disputandi, ac sermonis affluentiam tantum consecuti [scientiam spiritualem possidere creduntur ab his, qui vim eius & qualitatem discernere non nouerunt.] Aliud namque est, & facilitatem oris, & nitorem habere sermonis, & aliud venas medullasque caelestium intrare dictorum, ac profunda & abscondita sacramenta purissimo cordis oculo contemplari. Quod nullatenus humana doctrina, nec eruditiō saecularis, sed sola puritas mentis per illuminationem spiritus sancti obtinebit.

Humilitatem cordis immobiliter assequere expulsaque omni cogitatione terrena affidam te ac potius iugem sacrae lectionis. Exemplificat de modo vario exponendi scripturas, vt illud. Non fornicaberis, ibi prohibetur luxuria corporalis secundum litteram. Alia expositio, vt caueatur ab omni idololatria & superstitione gentilium & diuinatione, quae sunt fornicatio spiritualis. Tertia fornicatio prohibetur, scilicet in obseruatione legalium Iudaeorum. Quarta fornicatio in haeretica doctrina. Quinta fornicatio à puris mentibus reputatur, omnis cogitatio non solum turpis, & sine consensu, sed etiam otiosa cogitatio. Impossibile est immundam animam, quantalibet defudauerit lectionis instantia, ad ipse scientiam spiritualem scripturarum scilicet per gustum, sed imaginem quandam scientiae immundi homines vacantes scripturis videntur habere.

Immundam animam non potest spirituale scientia percipere. ca. 14.

A Collatio decima quinta eiusdem Nestorotus de spiritualibus carismatibus, id est, gratia miraculorum Nesteros.

A. C. 400.

§. IIII.

V S Q V E ad spiritualium rationem Charismatum profertendam, praecedens disputationis ordo perueniat. Quam tripartitam esse maiorum traditione percepimus. Prima siquidem curatio, num causa est, eum merito sanctitatis electos quosque ac iustos viros signorum gratia comitatur, sicut Apostolos multosque sanctorum signa atque prodigia secundum auctoritatem domini fecisse manifestum est, ita dicentis. Infirmos curate mortuos suscite, leprosos mūdare, daemones eicite, gratis accepistis gratis date. Secunda causa est, cum ob aedificationem ecclesiae vel eorum, quae infirmos suos ingerunt fidem, vel eorum, quae curandi sunt, sanitarum virtus etiam à peccatoribus indignisque procedit. De quibus in euangelio saluator ait. Multi (inquit) in die illa, scilicet iudicij, dicent mihi, Domine Domine, nōne in nomine tuo prophetauimus: & in nomine tuo daemonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos, Discedite à me omnes operarij iniquitatis. Et contrarium si offerentium vel infirmorum desit fides, etiā illos, quibus curationum dona collata sunt, non sinit sanitarum exercere virtutem. De qua re Lucas euangelista ait: Non poterat leprosus inter eos, scilicet de Nazareth, facere virtutes propter incredulitatem eorum. Et iterum, multi leprosi erant sub Helisaeo propheta in Israël, & nemo mundatus est nisi Naaman Syrus. Tercio curationum modus etiam collatio daemorum, & factio simulatur, vt dum homo manifestis criminibus obligatus propter admirationem signorum sanctus ac Dei famulus creditur, etiam vitiorum eius emulatio suadeatur, & per hoc oblectationis aditu referato, etiam religionis sanctitas infamet, vel certè, vt is qui gratiam curationum habere se credit, per superbiam cordis elatus grauius elidatur. Inde est, quod inuocantes eorum nomina, quos nulla merita sanctitatis, nec vllos spirituales fructus habere cognoscunt, vt se eorum meritis, ac de obsessis se simulant corporibus effugari. De quibus in Deut. sic legitur. Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & praedixerit signum atque portentum, & euenierit, quodcumque praedixerit, & dixerit tibi: Eamus & seruiamus eis. Non audies verba prophetae illius aut soniatoris, quia tentat vos dominus Deus vester: vt palam fiat, vt rum diligatis eum.

De triplici charismatum causa. cap. 1.

Mat. 7.

Matt. 6.

Luc. 4.

4. Reg. 5.

Deut. 18.

De triplici charismatum causa. cap. 1.

De triplici charismatum causa. cap. 1.

De triplici charismatum causa. cap. 1.

De triplici charismatum causa. cap. 1.

De triplici charismatum causa. cap. 1.



A.C. 400.

1. Cor. 13.

2. Cor. 12.

De suscita  
to mortuo  
à B Maca-  
rio. cap. 3.

Mat. 11.

De B. Io-  
seph. ca. 1.

quod vrique non pro alterius fide aut causa-  
rum diueritate: sed pro vniuersiuique studio  
Dei gratia dispensante conceditur. Hæc nam-  
que est actualis scientia, quæ alio vocabulo  
ab Apostolo caritas nuncupatur, quæ vniuer-  
sis linguis hominum & Angelorum & pleni-  
tudini fidei, quæ etiam montes transferat, &  
omni prophetiæ, ac sciētiæ, & erogationi om-  
niam facultatum: & postremo glorioso mar-  
tyrio præfertur ab Apostolo. Nam cum dinu-  
merasset vniuersa charismatum genera, scilicet  
sermonem sapientiæ, & scientiæ, prophetiam,  
virtutum gratiam postea subdit, excellentio-  
rem viam adhuc vobis demonstro, scilicet cari-  
tatem, de qua immediate subdit. Si linguis  
[hominum loquar & Angelorum, caritatem  
autē non habeam, factus sum velut æsonans  
aut cymbalum timaniens.] Ideoque à patribus  
nostris opera ista signorum nequaquam vidi-  
mus affectata, quinimmo cum gratia spiritus-  
sancti ea possiderent, nunquam exercere volue-  
runt: nisi forte extrema illos & inuitabilis ne-  
cessitas coarctaret.

Ad hoc inducit exemplum de beato Macha-  
rio abbate, qui mortuum suscitauit ad confu-  
tandum errores, quos quidam hæreticus dia-  
lectica arte in Ægypto disseminabat. Post collo-  
quia enim mutua & disputationem verbo-  
rum dixit beatus Macarius hæretico. Ostenda  
mus veritatem fidei ex operibus nostris. Ea-  
mus ad sepulchra mortuorum, & qui suscita-  
uerit mortuum, illius fidei doctrina vera cre-  
datur. Ad quod hæreticus se obtulit verecun-  
dia ductus, sed die sequenti acquieuit hoc fa-  
ciendum. Sequenti autem die adstat Macarius,  
sed hæreticus non comparuit: sciens se hoc fa-  
cere non posse sicut nec fides erat vera. Nihilo-  
minus Macarius locutus cuidam cadaveri  
hominis gentilis interrogauit eum si hæreti-  
cus ille venisset, vtrum mortuum suscitasset.  
Qui respondit, quod non. Et quod dum viue-  
ret in mundo, nihil audiuit de Christo.

Denique ipse author signorum & virtutum  
discipulos aduocaret, ait: Discite à me, quia mi-  
tis sum & humilis corde, non ait miracula face-  
re. Hoc enim est, quod cunctis generaliter di-  
scere & exercere possibile est, opera autem si-  
gnorum atque virtutum, nec semper necessaria,  
nec omnib. comoda, nec omnib. conceduntur.

Collatio decima sexta abbatis Ioseph de  
amicitia vera.

§. XV.

**B**EATVS Ioseph, cum institutionem suã  
nos desiderare sensisset, percunctatus pri-  
mum vnum, vtrumnam essemus germani fra-  
tres, scilicet ipse Ioan. Cassian. socius eius, qui  
in collationibus dicitur Germanus. Audiensq;  
à nobis, quod non carnalis, sed spirituali esse-  
mus fraternitate deuincti: tali vsus est sermo-  
nis exordio.

Amicitiarum & sodalitatũ multa sunt gene-  
ra. Quosdam enim præcedens commendatio  
proximum notitiæ, post etiam amicitia fecit ini-

re commercia. In quibusdam verò contractus  
quidam, seu dati acceptive depactio caritatis  
fœdera copulauit. Quosdam negotiationis, seu  
militiæ, vel artis ac studij similitudo atque cõ-  
munio amicitiarũ vinculis nexuerit per quam  
ita effera sibi inuicē corda malsuefecit, vt ij etiã  
q in syluis & mōtib. latrocinii gaudēt: & effu-  
sioe humani sanguinis delectātur, suorum scelerũ  
participes amplectātur, ac foueāt. Est etiã dile-  
ctionis aliud genus, quo vel cõtribules, vel cõ-  
iuges, vel parentes, vel fratres, aut filij, cæteri  
naturaliter præferuntur. quod etiã omnib. alti-  
libus, atq; animantibus in esse deprehēditur, vt  
frequēter pro ipsius se obiciere periculis, mor-  
tiq; nõ metuūt. Sed hæc omnia genera amicitia-  
rum, sicut bonis & malis, feris etiã atque serpen-  
tib. videmus esse cõmuniã, ita etiã vsq; in finē  
certũ est perseverare nõ posse. Etenim interrū-  
pit ea frequenter, ac diuidit locorum discretio  
& obliuio temporalis, & verbi vel causę nego-  
tiorumq; contractus.

Vnum est genus insolubile caritatis, quod  
nec commendationis gratia, nec officij vel mu-  
nerũ magnitudo, cõtractusq; cuiusquã ratio,  
vel naturæ necessitas iungit, sed sola similitu-  
do virtutũ. Hæc est quæ nunquã vllis casibus  
scinditur, quã dissociare vel delere locorũ vel  
temporũ intervalla nõ præualēt, sed nec mors  
quidē ipsa duellit: cuius semel ininitum fœdus,  
nec desideriorũ varietas, nec cõtentiosa distri-  
pit contrarietas voluntatis. Quã obrem hæc est  
amicitiæ fida indissolubilisq; coniunctio, quæ  
sola virtutum parilitate fœderatur, de qua di-  
citur. Dñs inhabitare facit vnus moris in do-  
mo. Et idcirco in iis tantum potest indistrupta  
permanere dilectio, in quib. vnũ propositũ ac  
voluntas, vnũ velle ac nolle consistit. Quam si  
vos cupitis inuio labilē retentare festinandum  
est vobis, vt expulsis prius vitiis mortificetis  
proprias voluntates, & vt vnico studio atque  
proposito illud impleatis. Ecce q̄ bonum & q̄  
iucundum habitare fratres in vnum, quod nõ  
localiter: sed spiritualiter oportet intelligi.

Sex igitur gradibus ad perfectionem huius  
amicitiæ peruenitur. Prima sunt veræ amicitia-  
rum in contemptu substantiæ mundialis & om-  
nium, quas habemus rerum, despectione fun-  
damina, iniustum enim & impium est, si post  
abrenunciationem mundi, præciosissimæ fra-  
tris dilectioni, suppellelex vilissimã, quæ super-  
fluit, præferatur. Secundum est, vt ita suas vnũ  
quisque reseret voluntates, ne sapientem se, aut  
consultũ esse iudicãs, suis malit q̄ proximi de-  
finitionib. obedire. Tertiũ est, vt omnia sciat, et-  
iam quæ vtilia & necessaria existimat, postpo-  
nenda bono caritatis & paciẽs. Quartum est, vt  
credat nec iustus, nec iniustus de causis peni-  
tus irascendum. Quintũ est, vt aduersum se ira  
cundiam fratris, etiã sine oratione conceptam,  
eodã modo, quo suã curare desideret: sciens q̄  
qualiter sibi perniciosam esse alterius tristitiã  
ac si aduersus alium ipse moueatur, nisi ea  
quantum in se est, etiam de fratris mente de-  
pulerit. Postremum illud est, quod generale  
omniũ vitiõrũ peremptorium est sine dubio,  
vt se de hoc mũdo credat quotidie migraturũ.  
Hæc igitur quicunq; tenuerit, amaritudinem  
iræ atq; discordiæ, nec poterit pati, nec inferre.

His

A.C. 400.

Vnde in dis-  
solubilibus a-  
micitiis. cap. 3.

Psal. 87.

1. sal. 33.

A.C. 400.

De ampu-  
tandis spi-  
ritibus  
causis di-  
scordiarũ  
cap. 9.

Phil. 2.

Rom. 12.

Ille fortis  
est, qui al-  
terius luc-  
eubit vo-  
luntati,  
cap. 13.

His autem cessantibus, cum primus ille emu-  
lus caritatis in cordibus amicorum tristitia sen-  
sim venena suffuderit: necesse est, vt frequenti-  
bus iurgiis patulim dilectione tepefacta, amã-  
tium corda diu exulcerata quandoque dislo-  
ciet. Nihil enim proderit, si te alleras non irasci-  
alterius vero tristitiam, quam lenire tua mansue-  
tadine potuisti, contumaci corde despicias.

Ad conseruandam igitur perpetuam, & indi-  
uiduam caritatem, nihil prodest primã causam  
absceidisse disidij, quæ nasci solet de rebus ca-  
ducis atque terrenis, nisi etiam secundam, quæ  
sub specie spiritualium sensuum nasci solet, si-  
militer abscedentes, acquisierimus in omnibus  
humilem sensum & consonas voluntates. [Quã  
perniciam (diabolicę scilicet illusionis) impos-  
sibile est euadere quempiam iudicio proprio  
confidentem, nisi humilitatis verę amator & e-  
xecutor effectus, illud quod Apostolus magno-  
pere deprecatur, omni cordis contentione im-  
pleuerit. Si ergo inquit consolatio in Christo,  
implete gaudium meum, vt idem sapiatis om-  
nes, & vnanimis idipsum sentientes, nihil per cõ-  
tentionem, aut inanem gloriam, sed in humili-  
tate superiores vobis in ipsis alterutrum arbi-  
trantes, & illud ] honore alterutrum præueniē-  
tes: vt plus vnusquisque consorti suo scientiæ &  
sanctitatis ascribens, summam discretionis verę  
in alterius magis, quàm in suo credat stare iu-  
dicio.

Sape namque accidit siue illusionē diaboli,  
siue interfectionē erroris humani, quo nullus  
est in hac carne, qui falli velut homo non pos-  
sit, vt ille interdum, qui acrioris ingenij est, sciē-  
tiæque maioris, aliquid falsum mente concipiat:  
& ille qui tardioris ingenij est, & minoris me-  
riti, rectius aliquid, veriusq; persentiat. Et ideo  
nullus quamuis scientiã præditus, inani tumore  
sibi persuadeat, quod possit collatione alteri-  
us non egere. Nam & si iudicium eius diabo-  
lica non fallat illusio, elationis tamen & super-  
biæ grauiores laqueos non euadet.

Sciendum etiam illum partes agere fortiores  
qui voluntati fratris suam subiicit voluntatem,  
quàm qui in defendendis definitionibus suis, ac  
tenendis pertinacior inuenitur. [ Ille enim su-  
stentans ac tolerans proximum, sani ac validi,  
hic autem infirmi & quodammodo ægrotantis  
obtinere locum, quem ita palpari necesse est ac  
fouerij, vt interdũ etiam à rebus necessariis pro  
eius salute ac pace salubre sit aliquid relaxari. ]

Collatio decima septima, quæ est secunda abba-  
tis Ioseph de definitionibus, id est  
promissionibus, si semper  
sint seruanda.

§. XVI.

Ioannes & Germanus cum petentes licentiã  
à patribus & fratribus sui monasterij visitan-  
di illos sanctos Ægypti patres, vt visa eorum  
conuersatione, & doctrina audita, inde sibi &  
fratribus suis dicti monasterij maiorem spiri-  
tus profectum afferrent, ipsam licentiã obti-  
nuissent sub hac sponsonem, vt intra certum tem-  
pus eis praxixum redirent, & instante iam tem-  
pore reuersionis, viderent se non posse reporta-

re illum profectum spiritualem, quem intende-  
bant, & omnino sperabant se consecuturos, si  
proxiori tempore manerent in partibus illis  
ad videndum & conferendum cum patribus  
illis: super hoc dubij & perplexi, quid horum  
potius eligere deberent, an propter solutionem  
promissi reueri sine illo profectu sperato, an  
propter profectum illum maiorem sponsonem  
frangere, quarunt à Ioseph in huiusmodi nego-  
tio consilium & decisionem: qui ei sic respon-  
dit.

Sanum quippe est, atque perfectum, nostrã  
que professioni omnino conueniens, vt ea, quæ  
sub aliqua sponsonem decernimus, efficaciter  
impleamus. Ob quam rem nihil oportet abru-  
pre monachum definire, ne aut id quod incaute  
promisit, implere cogatur, aut consideratione  
honestioris intuitus reuocatus, sponsonis suæ  
prauaricator existat. Sed quia nunc propositum  
nobis est, non ram de sanitate statu, quàm de  
infirmi curacione tractare, quemadmodum  
de huius scrupulo perniciosi naufragij positus  
euadere, salubri est consilio requirendum. Cum  
ergo nullum nos coarctat vinculum, nec condi-  
tio vlla constringit, de comparatione secunda-  
rum rerum optione proposita, id quod maioris  
est commodi præligatur. Cum vero aliqua dis-  
pendiorum obstitit aduersitas, in comparatione  
damnorum illud est appetendum, quod leuiori-  
bus subiacet detrimentis, vt à quodam dictum  
est. De maximis malis minima eligatis. Si ergo  
maiora spiritui vestro lucra ex hac commora-  
tione creditis conferenda, quàm illa sint, quæ  
vobis de conuersatione illius cœnobij n asce-  
bantur, neque sine iactura ingentium commo-  
dorum potest conditio vestrę sponsonis imple-  
ri: satis est hoc vos mendacij, vel non impletæ  
promissionis subire dispendium, quod semet  
præteritum nec ipsum vltra iam repeti, nec alia  
per semet poterat generare peccata, quàm in il-  
lud incidere, per quod tepidioris vitæ, vt dicitis,  
status quotidianus vos confodiat, atque inter-  
minabili afficiat detrimento. Veniabiliter enim  
immo & laudabiliter etiam definitio incauta  
mutabitur, si ad salubriorem transeat partem:  
nec constantia præuaricatio, sed temeritatis  
emendatio credenda est, quoties sponso vicio-  
sa corrigitur.

In omnibus causis, non processus operis, sed  
voluntas operantis intuēda est. Nec statim quis  
quis egerit, sed quo voto egerit inquirendum,  
ita vt nonnullos pro iis factis, de quibus bona  
postea orta sunt, reperiamus damnatos fuisse, &  
e contrario quosdam per reprehensibiles actus  
ad summam peruenisse iustitiam. Exempla.

Quid salubrius passione dominica, & tamen  
summe obfuit Iudæ proditori, qui cam procu-  
rauit, e contra Iacob patriarcha ex mendacio in  
patrem reportauit benedictionem.

Et quia fractio promissionis videtur perti-  
nere ad mendacium, & de mendacio dicitur in  
psalmo, Perdes omnes, qui loquuntur menda-  
cium, scilicet morte aterna, hinc querit Germa-  
nus, quomodo sit licitum frangere promissio-  
nem, cum hoc sit contra scripturam sacram. Ad  
quod responder Ioseph dicens.

Occasiones causaque perditionum, iis qui  
Secunda pars Ant. Hist.

Quod per-  
fecti vni  
nihil ab-  
rupte de-  
beant de-  
suare. c. 8.

Propositi  
non nego-  
tij confi-  
derandus  
effectus  
cap. 11.

An licitũ  
sit frange-  
re promissio-  
nem c.  
Psal. 5.

A.C.400. perituri sunt, immo iis qui perire desiderant, A deesse non possunt. Neque enim abiicienda sunt testimonia scripturarum, ac de corpore suo penitus abstrahenda, quibus vel hereticorum prauitas animatur, vel Iudaeorum infidelitas obduratur, vel tumor gentilis sapientiae offenditur, sed utique pie credenda, & immobiliter sunt tenenda, & secundum veritatis regulam praedicanda.

Sancti me dacio tan qua helleboro vsi sut, ca. 17. <sup>a</sup> Itaque taliter de mendacio est sentiendum, atque ita utendum, vt natura ei insit hellebori, quod si imminente exitiali morbo sumptu fuerit, fit salubre. Ceterum si absque summi discriminis necessitate sit perceptum, praesentis exitij est. Quando ergo graue aliquid de veritatis confessione discrimen imminet, tunc mendaciorum sunt recipienda perflugia, ita tamen vt reatu humilis conscientiae mordeamur salubriter. Vbi autem nulla conditio summam necessitatis incutit, omni cautione velut mortiferum est vitandum mendacium.

a 1. Reg. 21. b Gen. 27. c Ios. 2. d 2. Reg. 16. <sup>a</sup> Ad hoc inducit multa exempla, quibus reperiuntur sancti viri vsi fuisse mendacio, vt <sup>a</sup> Dauid ab Abimelech, & <sup>b</sup> Iacob ad patrem Isaac, & <sup>c</sup> Raab Hierichontina, & <sup>d</sup> Chusi ad Abalon.

<sup>a</sup> 1. Reg. 21. <sup>b</sup> Act. 11. <sup>c</sup> 1. Cor. 9. <sup>d</sup> Gen. 42. <sup>e</sup> 3. Reg. 3. <sup>a</sup> Inducit etiam exempla simulationum factarum, quae pertinere videntur ad mendacium, vt <sup>a</sup> Dauid cum se simulauit fatuum coram Achis.

<sup>b</sup> Act. 11. <sup>c</sup> 1. Cor. 9. <sup>d</sup> Gen. 42. <sup>e</sup> 3. Reg. 3. <sup>a</sup> Et <sup>b</sup> Paulus cum de consilio Iacobi in Hierosolymis fuit vsus in obseruatione legalium, qui raso capite sacrificium offerens cum aliis intravit in templum, quasi legem obseruans. Et cum ait. <sup>c</sup> Factus sum Iudaeis tanquam Iudaeus, iis qui sine lege tanquam sine lege essem. Omnia omnibus factus sum, vt omnes lucrifacerem, conformans, scilicet se moribus eorum. <sup>d</sup> Ioseph quoque patriarcha fratribus dixit eos esse exploratores. Et <sup>e</sup> Salomō simulauit se decernere vt infans diuideretur.

<sup>a</sup> Ion. 3. <sup>b</sup> 4. Reg. 10. <sup>c</sup> Gen. 19. <sup>a</sup> Addit etiam Deum, & angelos & sanctos mutare promissa, & non implere, vt patet in Niue cum ait. <sup>b</sup> Adhuc quadraginta dies, & Niue subuertetur. <sup>c</sup> Et denunciatione mortis Ezechiae regis, & <sup>d</sup> de angelis, qui inuitati à Loth

<sup>a</sup> Ion. 3. <sup>b</sup> 4. Reg. 10. <sup>c</sup> Gen. 19. <sup>a</sup> Eadem pene vsus est similitudine Plato in 3. de republ. & Origenes in 6. lib. Stromatum. Ceterum quamuis nonnulli ex sacris doctoribus existant, qui mentiri aliquando viro Christiano permittat, potior tamen est August. in lib. de mendacio ad Consuetum. cap. 5. & contra mendacium cap. 2. & epi. 3. ad D. Hier. & D. Thom. in 2. 2. q. 110. a. 3. & in 3. dist. 38. a. 3. sententia, quam etiam sequitur D. Anton. infra hoc eodem §. & in 2. par. sum. tit. 10. cap. 1. §. 1. nimirum omne mendacium, siue illud officiosum sit, siue iocosum, esse peccatum: pro quibus etiam facit Innocentius 3. in Decret. lib. 5. tit. 19. de usuris cap. 4. ubi dicit in scriptura sacra prohiberi, ne quis pro alterius vita mentiat. Vide praeter nominatos auctores etiam Alphonsum à Castro de heresibus in verbo mendacium, & Sixtum Sen. lib. 5. Bibliot. annot. 107. infra item cap. 8. ante §. 1. Mendacium siue pro bono siue pro malo proferatur, peccatum dicitur.

<sup>a</sup> Ion. 3. <sup>b</sup> 4. Reg. 10. <sup>c</sup> Gen. 19. <sup>a</sup> Eadem pene vsus est similitudine Plato in 3. de republ. & Origenes in 6. lib. Stromatum. Ceterum quamuis nonnulli ex sacris doctoribus existant, qui mentiri aliquando viro Christiano permittat, potior tamen est August. in lib. de mendacio ad Consuetum. cap. 5. & contra mendacium cap. 2. & epi. 3. ad D. Hier. & D. Thom. in 2. 2. q. 110. a. 3. & in 3. dist. 38. a. 3. sententia, quam etiam sequitur D. Anton. infra hoc eodem §. & in 2. par. sum. tit. 10. cap. 1. §. 1. nimirum omne mendacium, siue illud officiosum sit, siue iocosum, esse peccatum: pro quibus etiam facit Innocentius 3. in Decret. lib. 5. tit. 19. de usuris cap. 4. ubi dicit in scriptura sacra prohiberi, ne quis pro alterius vita mentiat. Vide praeter nominatos auctores etiam Alphonsum à Castro de heresibus in verbo mendacium, & Sixtum Sen. lib. 5. Bibliot. annot. 107. infra item cap. 8. ante §. 1. Mendacium siue pro bono siue pro malo proferatur, peccatum dicitur.

<sup>a</sup> Ion. 3. <sup>b</sup> 4. Reg. 10. <sup>c</sup> Gen. 19. <sup>a</sup> Eadem pene vsus est similitudine Plato in 3. de republ. & Origenes in 6. lib. Stromatum. Ceterum quamuis nonnulli ex sacris doctoribus existant, qui mentiri aliquando viro Christiano permittat, potior tamen est August. in lib. de mendacio ad Consuetum. cap. 5. & contra mendacium cap. 2. & epi. 3. ad D. Hier. & D. Thom. in 2. 2. q. 110. a. 3. & in 3. dist. 38. a. 3. sententia, quam etiam sequitur D. Anton. infra hoc eodem §. & in 2. par. sum. tit. 10. cap. 1. §. 1. nimirum omne mendacium, siue illud officiosum sit, siue iocosum, esse peccatum: pro quibus etiam facit Innocentius 3. in Decret. lib. 5. tit. 19. de usuris cap. 4. ubi dicit in scriptura sacra prohiberi, ne quis pro alterius vita mentiat. Vide praeter nominatos auctores etiam Alphonsum à Castro de heresibus in verbo mendacium, & Sixtum Sen. lib. 5. Bibliot. annot. 107. infra item cap. 8. ante §. 1. Mendacium siue pro bono siue pro malo proferatur, peccatum dicitur.

dixerunt se velle in platea manere, & tamen intrauerunt in domum eius. Et Petro qui dixit. <sup>d</sup> Non lauabis mihi pedes. Et Paulo, <sup>e</sup> qui promisit Corinthiis ad eos accedere, & non fecit. Ex quibus videtur & nos sine peccato posse non seruare promissa.

Denique concludit Ioseph, quod illud quod dictum est supra, nihil id est oportere monachū definire, id est firmiter proponere, non de principalibus mandatis, sine quibus non potest nostra salus consistere, ista decernimus, sed de iis quae sine periculo status nostri, vel relaxare vel tenere possumus, vt puta de remisso rigore ieiunij, de vini vel olei perpetua abstinentia, de progressu cellae penitus cohibendo, de lectionis seu meditationis incessabili iugitate, quae sine iactura professionis ac propositi nostri, & exerceri cum libuerit possint, & cum necesse fuerit irreprehensibiliter praetermitti. Ceterum super obseruantia illorum principalium mandatorum constantissime definiendum est, ac pro iis mors si necesse fuerit, non vitanda, [pro quibus immobiliter est dicendum, iuravi & statui.] Quod fieri debet pro custodia caritatis, similiter & castimoniae puritate, pro fide, pro sobrietate atque iustitia. [De illis vero corporalibus exercitiis, quae ad modicum dicuntur esse vtilia, ita est vt diximus statuendum, vt si qua superuenierit certior pietatis occasio, quae illa suadeat relaxari, super his nulla lege teneamur, sed praetermissis eis ad vtiliora libere transeamus. In illis enim corporalibus exercitiis, si pro tempore relinquatur periculum non est, ab his vero vel ad momentum declinasse mortiferum est.]

Et ideo nihil debet abrupte monachus super his duntaxat, quae ad corporales exercitationes pertinent definire, ne aduersarium ad impugnationem eorum, quae velut sub legis obseruatione custodit, magis incitans, citius ea violare cogatur. Praesigens siquidem sibi legem vnusquisque sub libertatis gratia constitutus ne perniciose semetipsum obliget seruitute, vt etiā quae licite praesumere potuisset, si necessitas fortasse compulerit, velut transgressor percipere compellatur cum praeruaricatione peccati. Vbi enim non est lex nec praeruaricatio, Rom. 4. Notandum, quod conclusio optima est. Sed eorum, quae dicta sunt supra, quaedam non sunt vera secundum sententiam, scilicet sanctorum, quaedam diminute & confuse dicta. Nam quod dixit aliquando ob magnam vtilitatem, vel necessitatem licere dici mendacium, hoc non est verum. Nam semper est peccatum secundum August. 22. q. 2. primum in fi. Nec vere potest aliquis esse perplexus, vt cogatur dicere mendacium, 22. q. 2. faciat, & 13. dist. nerui. in glo. Similiter quod Iacob dicendo se esse Esau excusatur à mendacio, 22. q. 2. quaeritur §. Item opponitur, & iste dicit mendacium illud fuisse. Item videtur dicere extra necessitatem mendacium esse mortale peccatum, quod verum non est semper, sed solum cum est perniciosum, vt 22. q. 2. primum. Item quia aequiparat simulationem mendacio, quae tamen est diuersa. Nam cum sit simulatio in operibus, potest esse aliquando sine peccato: cum scilicet fit ob aliquam iustam vtilitatem, non ad nocumentum, sed mendacium nunquam est sine peccato

In quibus immobilis sit tēda definitio in quibus reficēda. ca. 29.

Augu. de mendacio cap. 14. & contra mend. ca. 17.

A.C.400. peccato. In exemplis, quae ponuntur, aliqua cum A peccato fuerunt, aliqua sine peccato in simulationibus & locutionibus, quae videntur mendacia [et tamen non sunt.]

Collatio decimo octaua, est abbas Pimoniae, quae tractat de diuersis generibus monachorum.

§. XVII.

ET sciendum quod istam cum sex sequentibus deputauit, & dedicauit Ioviniano, Leotio, & Theodoro. Iste igitur venerabilis pater Piamon, susceptis Ioan. Caf. & Germano humane, & percepta causa eorum accessit ad loca illa visitanda, scilicet ob desiderium perfectionis sic exorsus est.

Quomodo rudes monachi exemplo seniorum debeant erudiri. c. Quisquis hominum, o filij, cuiuslibet artis peritiam assequi concupiscit, nisi omni cura & vilitate eius, quam nosse desiderat, se disciplinae studiis manciparit, atque perfectissimorum quorumcumque officij vel scientia magistrorum praecepta atque instituta serauerit, frustra inanibus votis eorum similitudinem exoptat attingere, quorum curam atque industriam detrectat amulari.

Quamobrem si vos, (quemadmodum credo) Dei causa ad amulationem nostrae agnitionis attraxit, omnibus institutis, quibus illic primordia vestra praeruenta sunt, penitus abdicatis quacunque seniores nostros agere vel tradere videritis, summa humilitate sectamini. Neque vos moueat, aut ab imitatione diuertat ac retrahat, etiā si vobis ad praesens alicui rei vel facti ratio, vel causa non liqueat. Quia eos, qui bene de cunctis, ac simpliciter sentiunt, & vnuerfa, quae a senioribus tradi gerere perpexerint, fideliter imitari magis, quam discutere student, per operis experientiam, etiam scientia rerum omnium subsequetur. Ceterum ratione veritatis penetrabit, quisquis à discussione coeperit erudiri, quia videns eum inimicus suo potius quam patrum iudicio confidentem, facile in illud propeller, vt etiam illa, quae maxime vtilia & saluberrima sunt, superflua ei videantur & noxia.

Ordo itaque atque principium professionis nostrae, quemadmodum vel vnde descenderit primum debetis agnoscere. Tria sunt in Aegypto genera monachorum, quorum duo sunt optima. Tertium tepidum, atque omnibus modis euitandum. Primum est Cœnobitarum, scilicet in congregatione manentium, qui sub vnus senioris iudicio gubernantur. Secundum est Anachoritarum, qui prius in cœnobiis constituti, atque in actuali conuersatione perfecti, solitudinis elege re secreta. Tertium reprehensibile est Sarabaitarum. Itaque cœnobitarum disciplina à tempore praedicationis apostolice sumpsit exordiū. Nam talis existit Hierosolymis omnis illa multitudo credentium, de quibus dicitur, quod erat in eis cor vnū, & anima vna in domino. Et erant eis omnia communia, nec aliquis propriū possidebat. Anachorita ab Helia, postea à Ioanne Baptista, deinde à Paulo primo eremita, & Antonio habuerunt originem. Sarabaita vero ab Anania & Sapphira, quos Petrus apostolus morte mulcavit. Et quia de his tribus generibus

dictum est in praecedenti capitulo, scilicet de A.C.400: moribus eorum, ideo hic nil vitra.

Quaerenti Germano, quomodo patientia & mentis tranquillitas possit acquiri, respondit Piamon. Patientia & mentis tranquillitas absque profunda cordis humilitate non acquiritur, nec tenetur. Quae si de hoc fonte descenderit, nec beneficio cella, nec profugio solitudinis indigebit. Ceterum si moueamur ab aliquo laceffiti, certum est in nobis non esse humilitatem firmiter stabilitam. A passionibus enim, ac sustentatione patientiam dici nullus ignorat. Ideo constat patientem neminem pronunciari posse, nisi cum, qui vnuerfa, quae sibi fuerint irrogata, absque indignatione tolerauerit. Huius autem perfectae patientiae duo ponit exempla notabilia.

Primum est de quadam nobili matrona, quae affectans summopere ad patientiae perfectione attingere, accessit ad beatum pontificem vrbis illius Athanasium, rogans, vt concederet sibi vnam ex viduis, quae illo tempore ab Ecclesia, vt religiose nutriebantur, & ita eam sustentaret. Cui acquiescens episcopus, concedi ei fecit vnam ex illis, ceteris religiosiorem, & humiliorē. Hanc illa domum adducens cum inueniret in omnibus obedientissimam & humillimā, reduxit eam ad episcopum dicens. Rogauī pater sancte, mihi concedi vnam, quam ego reficerem, & cui morigeris obsequijs famularer: quam autem dedisti mihi, huic ego non seruiō. Intelligens autem episcopus propositum suum sanctum, sibi dari fecit vnam turbulentam, superbam, & dyseolam. Quae in domum eius adducta, quae sibi imperabantur, contraria agebat, improprie & contumelias aliquando matronam illam impetens, quae omnia patienter, quinimmo & gaudenter tolerabat, gratias agēs episcopo, quod talem ei dedisset, quae eam reficeret, patientiam per eam addiscendo.

Aliud exemplum ponit de Paphnutio, qui cum in adolescentia propter virtutes suas esset in celebri opinione apud seniores, quidam inuidiae stimulis ductus, vt denigraret eius famam eo ad ecclesiam profecto, intrauit clam cellam eius, & inter palmas, de quibus plectas faciebat, posuit codicem suum, quasi eum sibi furatus esset. Exinde accedit ille inuidus ad Ecclesiam, vbi patres omnes erant ad diuina congregati officia. Quibus expletis coram senioribus ponit querelam in iudicio de libro ablato. Ex qua re cum omnes horrori haberent facinus tantum admissum, instigat malignus ille aliquos probos mitti ad perquirendum in cellis singulorum. Quod cum factum fuisset, inuentus est liber, vbi ille posuerat, & adductus coram omnibus in ecclesia. Videns autem Paphnutius excusatione suae innocentiae non admittendam, cum in cella sua esset liber repertus, veniam petit, & ab abbate post duram increpationem poenitentia iniungitur. Quam humiliter suscepit, rogans ta-

a Patientia graeco in sacris praesertim libris interpretatur dicitur, sicut igitur nomen patientia à verbo patior: sic ὑπομονὴ ab ὑπομένω, quod est sustinere maneo & sustento, deducitur. vnde hoc loco à passionibus & sustentatione patientiam dici Cassianus refert.

Secunda pars Ant. Hist. QQ 2

De patientia abbatis Paphnutij c. 15.

men dominum ob scandalum remouendum a mentibus aliorum de tanto crimine sibi imposito, vt innocentiam suam ostenderet, quod & factum est. Nam ille malignus intra quindenam arreptus a diabolo, clamabat se illud malitiose fecisse. Nec potuit a demone liberari per beatum Isidorum abbatem cunctorum, qui in huiusmodi habebat gratiam, scilicet demones expellendi, nec per alium sanctum, sed solum per orationem Paphnutij, sicque famam recuperavit.

Collatio decimanoa est abbatis Ioannis de comparatione vite canobice ad vitam anachoreticam.

§. XVIII.

I oan. C. s. Post dies paucos maioris doctrinae desiderio pertrahete, ad abbatis Pauli cenobium summa spiritus alacritate perreximus: vbi licet plusquam ducentorum fratrum numerus moraretur, reperimus antiquissimum seminem nomine Ioannem, cuius verba pariter & humilitatem quibus sanctis omnibus praeminebat, nequaquam silendam censemus: scientes eum hac maxima perfectione viguisse, nec ad illam sublimitatem nos posse conscendere, qui non dicam vsque ad senectutem, sed vix biennio subiectionis iugum sustinere contenti, ad praesumptionem noxiae libertatis protinus euolamus, vt non patientia fructum edificare, sed tempus adipiscendae licentiae expectare videamur. Aeratem primum & gratiam viri, qua erat praeditus, admirati, demisso in terram vultu precari coepimus, vt nobis pandere dignaretur, quam ob causam relicta eremi libertate, & illa professione sublimi, qua eum praeter ceteros eiusdem vitae viris fama celebrauerat, cenobij iugum subire voluisset. Ille velut impari se anachoreticae disciplinae, & sublimitate vitae perfectionis indignum, ad iuniorum scholas se reuertisse dicebat. Cuius responsionis humilitate eum refragatio nostrae deprecationis excluderet, ad extremum sic exorsus est.

Anachoreticam disciplinam, quam me deseruisse miramini, non solum non respuo, nec refugio: sed tota potius deuotione complector, atque suscipio. In qua post triginta annos, quos etiam in cenobij congregatione traseram, ita alios viginti explese me gaudeo: vt inter eos, qui eam vel mediocriter appetebant, non vsquequaque segnitiei notarer. Sed quia degustata eius puritas sollicitudine interdum carnalium rerum interpollata sordebat, recurrere ad cenobium commodius visum est, vt & promptior arrepti propositi planioris consummatio sequeretur, & minus de praesumpta sublimioris professionis humilitate periculum. Melius est enim deuotum in minoribus, quam indeuotum in maioribus promissionibus inueniri. Et idcirco si quid elatius, immo liberius fortasse protuleris, quae vt non iactantiae vitio, sed edificacionis vestrae studio depromptum censentis.

Si quis igitur alius secretis eremi delectatus, obliuioni tradere potuit humana consortia, ego quoque id domino largiente assecutum me, vel certe assequi adnixum fuisse fateor. Itaque pio

Domini nostri Iesu Christi munere, memini me in huiusmodi raptum frequenter excessum, vt obliuiscerer me sarcina corporea fragilitatis indurum, mentemque meam ita omnes exteriores sensus subito respuisse, & a cunctis materialibus rebus exulasse modis omnibus, vt neque oculi, neque aures meae proprio fungerentur officio, & ita diuinis cogitationibus replebar, vt cibum saepe ad vesperam me recepisse nescirem, ac die sequenti de hesterni absolutioe ieiunij penitus dubitarem. Causas autem, quare illam solitaria vitam deserere maluerim, breui oratione perstringam.

Quamdiu igitur maioribus remoti secretis, frequentissime ad caelestes illos rapiebamur excessus, nec tanta visitantium fratrum irruens multitudo paranda humanitatis necessitate, sensus nostros ingentium curarum distentionibus aggrauabat, solitudinis plane silentia tranquilla & illam conuersationem angelicae beatitudini comparandam, insatiabili desiderio, ac toto animi ardore sectatus sum. Sed cum (vt dixi) maior numerus fratrum habitationem illius solitudinis coepisset expectare, & coangustata vastioris eremi libertate, non modo ignem illum diuinam contemplationis fringere fecisset: sed etiam multis modis mentem carnalium rerum vinculis impedisset, elegi potius huius disciplinae vt-cunque implere propositum, quam in illa tam sublimi professione, carnalium necessitatum prouisione torpere, vt si in illa libertas, ac spirituales denegantur excessus, abiecta tamen crastinae diei sollicitudine penitus euangelici me praeccepti consummatio consoletur. Et id, quod mihi de illa theoria sublimitate subtrahitur, haec obedientiae subiectione compensetur. Miserum namque est, cuiuslibet artis ac studij disciplinam quempiam profiteri, & ad perfectionem eius nunquam peruenire.

Quamobrem quantis nunc in hac conuersatione perfruar commodis, breuiter explicabo. In hac vtique conuersatione diuini operis nulla prouisio venditionis, vel exemptionis nulla distentio, non annui panis inuuitabilis cura, non sollicitudo corporalium rerum, qua non tantum propriis, sed etiam multorum aduenientium vitiis necessariae praeparantur. Nulla arrogantia laudis humanae, quae immundior his omnibus in conspectu Dei etiam magnos eremi labores nonnunquam euacuare consuevit. Relaxatio quoque austeritatis in victu, concursusque fratrum, susceptionis quoque & deductionis officia, mutuae visitationes, diuersarumque confabulationum atque occupationum interminabilis cura, illam libertatem, & spiritus alacritatem anachoreticos refrixerunt. Postremo & si mihi in cenobio constituto nonnihil ab illa puritate cordis anachoretica fuerit diminutum, ero solius praeccepti euangelici compensatione contentus, scilicet vt a deo crastino nihil cogitem, & vsque ad finem subiectus abbati, illum aliquantulum videar amulari, de quo dicitur. Factus obediens vsque ad mortem, mererique illius verba humiliter dicere: quia non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me patris.

Interroganti, quis sit finis vitae cenobiticae, & quis eremiticae, respondet Ioan. Vnum eundemque

demque hominem in vtraque professione esse perfectum non posse, absolute pronunciare potuissimus, nisi paucorum admodum retardaret exemplum. Magnam siquidem est, in qualibet earum consummatum quempiam reperire: quomagis ad plenum vtramque perficere arduum, ac pene, vt ita dixerim, impossibile nobis esse percipiendum est. Quod tamen si quando quisquam ad hoc peruenit, non statim ad generaliter formulam referri possunt. Non enim de consideratione paucorum, sed ex iis, quae multorum, immo omnium subiacet facultati, vniuersalis est regula proponenda. Si qua vero rarissime, & a paucissimis obtinentur, velut supra conditione humanae fragilitatis, naturamque concessam, a praecceptis generalibus sunt sequestranda, nec tam pro exemplo, quam pro miraculo proferenda. Finis igitur cenobiticae est, omnes vias mortificare & crucifigere voluntates, ac secundum euangelicam perfectionis salutarem mandatum, nihil de crastino cogitare. Quem virum Elias describens laudat cum ait. Si auerteris a sabbatho pedem tuum, facere voluntatem tuam, [ in die sancto meo, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem, tunc delectaberis super dominum, & sustollam te super altitudinem terrae, & cibabo haereditate Iacob patris tui. ] Emerita vero perfectio est, exuta mentem a cunctis habere terrenis, eamque quantum humana imbecillitas sinit, vnitam tenere cum Christo.

Quem virum Hieremias designans ait. Beatus qui tulit iugum ab adolescentia sua sedebit solitarius, & tacebit, & leuabit se super se. [ Is autem vere & non ex parte perfectus est, qui & in eremo qualorem solitudinis, & in cenobio infirmitates fratrum aequali magnanimitate sustentat. Et ideo in vtraque professione consummatum inueniri difficile est. ] Vtramque tamen vitam & cenobiticam & eremiticam abbatem Moysem, & Paphnutium, duosque Macharios nouimus perfecte possedisse.

Solent autem nonnulli ita diuturno silentio efferrari solitudinis, vt prorsus hominum consortii perhorrescant. Et cum vel paululum a secreti sui consuetudine interueniente fratrum visitatione discesserint, notabili mentis angore & euidentibus pusillanimitatis indicibus aestuare, quod maxime iis euenire consuevit, qui non perfecte in cenobiis instituti, nec ex coetis prioribus vitiis ad solitariam se vitam immaturo desiderio transfulerunt, qui in vtraque parte imperfecti semper ac fragiles, quocumque aura commotionis impulerit, inclinantur.

Interrogante Germano qualiter solitarie commorantes, perfectionem longanimitatis & patientiae acquirant, & quemadmodum has virtutes adesse, vel deesse, in nobis possit deprehendi. Respondit Ioannes. In veritate quaerentibus medicinam, remedia curationum ab illo verissimo animarum medico deesse non possunt, iis praesertim, qui valetudines suas non desperando, aut negligendo contempserint, nec vulnerum suorum pericula celauerint, aut medelam pro-cacii mente respuerint, sed pro languoribus, vel ignorantia, vel errore, vel necessitate cotraclis, humili tandem cautela ad caelestem medicum

mente confugerint. Ideoque nosse debemus, quod si ad solitudinem, vel ad alia abdita loca nondum curatis vitiis secedamus: effectus eorum tantummodo reprimatur, non extinguatur affectus. Latitat enim intra nos, immo etiam serpit inter nos radix omnium, quae extirpata non fuerint, peccatorum. Quam adhuc in nobis deprehendimus viuere his indicibus, verbi gratia. Cum in solitudine constituti, aduentum fratrum vel breuissimam eorum moram cum quadam animi aestuantis anxietate suscipimus, inesse adhuc in nobis vniuersissimum impatentiae fomitem nouerimus. Item si fratre vel codicem ad legendum, vel quamlibet aliam speciem ad vtendum postulante, aut nos petitio illius contristauerit, aut illum negatio nostra repulerit, dubium non est nos adhuc auaritia vitio seu philargyria laqueis compedi. Quod si recordationem foeminae nobis, vel cogitatio subita, vel sacrae serlectionis attulerit, & in ea quadam nos senserimus titillatione pulsatos, sciamus in nobis necdum extinctum fornicationis ardorem. Si vero de comparatione discretiois nostrae, & remissionis alienae vel tenuissima mentem nostram tentauerit elatio, certum est nos diu superbiae peste corruptos. Et ita vniuersiusque vitij radices in se esse defixas, certis etiam solitariis deprehendet indicibus, quisquis puritatem suam non hominibus ostentare, sed Dei conspectui studuerit exhibere.

Interrogante Germano de remediis harum passionum, respondet Ioannes dicens. Cum impatientiae seu irae perturbationibus incurfari, illis quae supra diximus, indicibus vnusquisque deprehenderit, contrariis semetipsum obiectionibus semper exerceat, & propositis sibi multimodis iniuriarum dispendiorumque generibus velut ab alio sibi inrogari, affluet faciat mentem suam omnibus, quae inferre improbitas potest, perfecta humilitate succumbere, atque aspera sibi & intolerabilia frequenter opponens, quanta eis debeat occurrere lenitate, omni iugiter cordis contritione meditetur. Et ita respiciens ad illas sanctorum omnium, siue ipsius domini passiones, vniuersa non solum conuictorum, sed etiam poenarum genera inferiora meritis suis esse pronuncians, ad omnem dolum se tolerantiam praeparabit.

Interrogante Germano verum sicut irae & tristitiae per obiectionem cotrariarum rerum medela monstrata est, ita etiam cotra spiritum fornicationis similiter sit pugnandum. Respondit Ioannes, quod non. Nam remediis aliorum vitiarum non solum nihil officiant, verum etiam multum conferunt humana consortia. Vnde & in solitudine consistentes, cum irritationum fomes atque materia ab hominibus non possit exurgere, tamen earumdem incitamenta debemus etiam de industria retrectare, vt aduersus ea iugi cogitationum colluctatione pugnantibus nobis medela promptior conferatur. Contra vero spiritum fornicationis diuersa est ratio, & dispar causa. Nam quemadmodum corpori vsus libidinis carnisque vicinitas, ita etiam menti memoria eius est penitus subtrahenda. Satis enim perniciosum est adhuc infirmis agrisque pectoribus, vel tenuissimam recorda-

Secunda pars Hist. Ant. QQ 3

De cenobio abbatis Pauli. cap. 1.

Resp. abbas Ioannis cur eremum reliquisset, cap. 3.

De virtute ipsius in vita anachoretica ca. 4.

Ponit causas quare reliquerit vitam solitaria. cap. 5.

Mat. 6.

Cenobiticae vitae comoda, cap. 6.

Mat. 6.

Phil. 1.

Ioan. 6.

Paucorum exempla regulam non faciunt

Mat. 6. Ia. 58.

Thren. 3.

De his qui imperfecti eremum perunt. c. 10.

Quomodo solitarii vitam suam possit agnosce-re cap. 11.

Quomodo sanari possint solitarii vitia, ca. 14.

Cassitas non est infirmitas aliarum virtutum exploranda cap. 16.

A.C.400. nonem huius passionis admittere, ita ut non-  
nunquam eis etiam sub recordatione sanctorum  
feminarum, vel sub sacra lectionis historia ti-  
tillationis noxia stimulus exciteretur. Cuius cau-  
sa seniores nostri huiuscemodi lectiones sub  
praesentia iuniorum solent consultissime praer-  
terire. Perfectis igitur & affectu iam castimonie  
consummatis, erit super hac passione luxurie  
probatio, ut qui radices morbi huius se penitus  
extirpasse cognoverit, exploranda gratia casti-  
tatis imaginationem aliquam illecebram me-  
te concipiat, & si ad illecebram, quam blan-  
dissimorum tactuum quis cogitando confinxerit,  
nullum mentis assensum, nullam commotionem  
carnis in se deprehenderit excitatam, certis-  
sima puritatis suae capiet documenta. Caterum  
ab iis, qui adhuc infirmi sunt, hanc examinatio-  
nem non convenit attentari. haec Ioan. Sed nec  
perfectis videtur praedicta probatio exquirenda:  
hoc enim esset tentare seipsum, & quare  
sibi occasionem peccati, sed oblata sibi occasione,  
puta quia oportet eum legere vel audire talia,  
vel si non studiose procurante tales cogitatio-  
nes occurrunt, tunc poterit de se experientiam  
sumere.

Cōsiliū  
D. Anton.  
optimū.

*Collatio vicesima abbatis Pinuphy, qua est de  
penitentia & satisfactione, & multis mo-  
dis ad remissionem peccatorum procuran-  
dam.*

§. XIX.

**H**ic Pinuphius fuit tantae humilitatis, ut cum  
esset presbyter, & in magno monasterio in  
Aegypto praesideret, fama celeberrimus, perfec-  
tione virtutum & signorum gratia, ne aura hu-  
mani favoris sibi fructum laboris sui euacua-  
ret, clam recessit a monasterio suo, & vestem lai-  
calem induens, ad monasterium arctissimae vitae  
in longinquis partibus constitutum accedens,  
petiit ibi recipi in monachum, ubi post multam  
repulsam ad portam sibi factam, tandem recep-  
tus factus est servitor hortulani. Qui non solum  
sibi iniuncta cuncta diligenter faciebat, sed &  
quaedam necessaria opera, quae propter horro-  
rem sui a ceteris vitabantur, de nocte cla-  
perficiebat. Sicque transacto triennio, a quodam  
sui prioris monasterii illuc adveniente recogni-  
tus, & manifestatus, coactus est redire ad suum  
regendum monasterium. Sed non multo post  
idem ad aliud clam pergens monasterium, ibi etiam  
tandem cognitus, ad suum reductus est.  
Pinuphius autem ad interrogationem Germani  
sic respondit.

De inter-  
rogatio-  
nis humi-  
litate, ca.  
4.

Quia non de penitentiae qualitate, sed de eius  
fine, ac satisfactionis indicio solliciti, id  
quod ab aliis praetermissum est disquiritis, ut  
omni brevitare atque compendio propositionis  
vestrae desiderio satisfiat.

Penitentiae plena & perfecta definitio est,  
ut peccata pro quibus poenitentiam gerimus,  
nequaquam ulterius admittamus, id est propo-  
namus non committere. Indicium autem verae  
satisfactionis & indulgentiae est, affectus quo-  
que eorum de nostris cordibus expulsi. Nouerit  
enim unusquisque, necdum se peccatis pri-  
stini absolutum, quamdiu sibi satisfactioni &

gemibus incubanti vel eorum, quae egit, vel si-  
milium criminum ante oculos imago praeluce-  
rit, eorumque non dicam oblectatio, sed vel re-  
cordatio infestauerit mentis arcana. Itaque  
tunc se is qui pro satisfactione percuigilat, a cri-  
minibus absolutum, ac de praeteritis admisis  
veniam percepisse cognoscat, cum nequaquam  
cor suum eorum vitiorum illecebris fenserit,  
vel imaginatione perstringi. Et ut haec eadem,  
quae dicta sunt, significantius exprimentur, tunc  
denum praeterita nobis vitiorum contagia re-  
missa credenda sunt: cum fuerint de nostro cor-  
de praesentium voluptatum desideria, passio-  
nesque depulsa.

Mouente Germano quaestione, & praedictis  
quasi obiciendo ait. Vnde nobis gigni poterit  
tam salubris humilitationis compunctio, quae ex  
persona poenitentis ita describitur. Peccatum  
meum cognitum tibi feci. Et illud. Lauabo per  
singulas noctes lectum meum, lacrymis meis  
stratum meum rigabo. Si peccatorum nostrorum  
memoriam de cordibus nostris excludamus,  
cum e contrario iubeamur tenaciter custodire,  
dicente domino. Iniquitatum tuarum non re-  
cordabor, tu vero memento. Respondit Pinu-  
phius.

Interrogatio vestra non de poenitentiae quali-  
tate proposita est, sed de eius fine atque satisfa-  
ctionis iudicio, ad quam congrue, ut arbitror,  
responsum est. Caterum quod de recordatione  
peccatorum dixistis, vile satis ac necessarium  
est, sed adhuc agentibus poenitentiam, ut cum  
iugi pectoris sui contusione proclament. Quo-  
niam iniquitatem meam ego cognosco, & pec-  
catum meum contra me est semper, id est coram  
me. Dum ergo agimus poenitentiam, & vitio-  
rum adhuc actuum recordatione mordemur,  
necessarium est, ut ignem conscientiae nostrae  
obortus ex confessione culpae lacrymarum in  
nobis imber extinguat. Cum vero cuiquam in  
hac humilitate cordis, & spiritus contritione  
defixo, atque in labore hoc, & gemitu perdura-  
ti, horum recordatio fuerit consopita, & con-  
scientiae spina de medullis animae gratia Dei  
miserentis euulsa, certum est eum ad satisfactio-  
nis finem atque indulgentiae merita peruenisse,  
& ab admisorum criminum labe purgatum.  
Ad quam tamen obliuionem non alias perueni-  
tur, nisi per obliuionem vitiorum, atque affe-  
ctuum pristinorum, & perfectam cordis, & in-  
tegram puritatem. Quam sine dubio nullus eo-

*a Quae hoc loco traduntur de cognoscenda peccato-  
rum suorum absolute & remissione, indicia  
quidem & coniectura esse possunt absolute  
peccatorum: non tamen certa & necessaria argu-  
menta, quibus homo ad id credendum pro certo  
adduci possit. Neminem enim nisi per diuinam  
reuelationem certum esse posse certitudine fidei  
sibi peccata esse dimissa, constans est Catholico-  
rum opinio, vide Canis. in opere catech. in cap.  
de peccatis contra Spiritum sanctum, quae. 3. &  
D. Thom. in 1. 2. q. 112. a. 5. Sor. lib. 3. de nat. &  
gratia c. 10. 11. & 12. & Vegam de Iustificacione  
lib. 9. qui confirmant ea quae in Conc. Trid. sess. 6.  
cap. 9. & can. 12. & 13. sunt sancita & Sixtum  
item Sen. lib. 6. Bibliot. annot. 210.*

rum

An temi-  
niscenda  
sine pro-  
cordis co-  
punctio-  
ne pecca-  
ta. ca. 6.  
Psal. 31.  
Psal. 9.

Ila. 43. ex  
interpret.  
70.

Psal. 50.

A.C.400. rum, qui per ignatiam sine contemptum, vitia  
sua purgare neglexerint allequetur, nisi qui  
genus atque suspiria ea iugitate continuans,  
omnem sordium pristinorum excoxit labem.  
Quod pluribus modis & mediis peccata di-  
mittuntur, sic inquit Pinuphius. Post illam gene-  
ralem baptismi gratiam, & illud pretiosissimum  
martyrii donum, quod sanguinis ablutione con-  
quiritur, multi sunt poenitentiae fructus, per quos  
ad expiationem criminum peruenitur. Non enim  
tantum illo simplici poenitentiae nomine salus  
aeterna promittitur, de qua Petrus ait. Poen-  
itentemini, & conuertimini, ut deleantur peccata  
vestra. Sed etiam per caritatis affectum peccato-  
rum moles obicitur. Caritas enim operit mul-  
titudinem peccatorum, inquit Petrus. Similiter  
per eleemosynam fructum vulneribus nostris  
medicina adhibetur, quia sicut aqua extinguit  
ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum, ait  
sapienter. Per lacrymarum quoque profusionem:  
iuxta illud. Lauabo per singulas noctes lectum  
meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.  
Necnon per criminum confessionem, eorum ab-  
solutio condonatur, secundum illud. Dixi, co-  
fitebor aduersum me iniustitiam meam domino.  
Per afflictionem cordis & corporis, admisorum  
scelerum remissio obtinetur, vnde psalmus. Vi-  
de humiliatam meam & laborem meum, & di-  
miste omnia peccata mea. Praecipueque per e-  
mendationem morum. Auferte (inquit domi-  
nus per Elaiam) malum cogitationum vestrarum  
ab oculis meis, quiescite agere peruersae, discite  
benefacere. Et subditur. Si fuerint peccata ve-  
stra, ut coccinum, velut nix dealbabitur. Inter-  
dum intercessione sanctorum impetratur venia  
delictorum. Qui enim (inquit Ioannes in episto-  
la) scit fratrem suum peccare peccatum, & non  
ad mortem, petat, & dabit ei dominus vitam pec-  
canti non ad mortem. Nonnunquam misericordiae  
& fidei merito, secundum illud. Per miseri-  
cordiam & fidem peccata purgantur. Per salu-  
tem quoque conversionem eorum, qui no-  
stris meritis ac praedicatione saluantur. Qui enim  
conuerti fecerit peccatorem ab errore viae  
(ait Iacobus) saluat animam eius a morte, & o-  
perit multitudinem peccatorum. Per dimissio-  
nem quoque offenderum in eum factarum. Si  
dimiseritis hominibus peccata eorum (inquit  
Saluator) & pater vester dimittet vobis peccata  
vestra. Videtis ergo quantos misericordiae adi-  
tus patefecerit diuina clementia, ut nemo salu-  
tem cupiens desperatione frangatur, cum videat  
se tantis ad vitam remediis inuitari. Haec Pinu-  
phius.

Sed oportet sane hoc intelligere. Nam pec-  
ca-  
Quaquam hoc Cassiani caput pie admodum  
D. Anton. interpretetur, nonnulla tamen his ad-  
denda duxi, ut magis fidei Catholica veritas elu-  
cescat. Primum igitur certum est Deum solum  
auctoritate sua peccati remittendi habere pote-  
statem, sed & illud in confesso est sacramenta noua  
legis sacerdotum esse, ipsa conferentes gratiam con-  
ferre, & peccata remittere tanquam causas  
secundas & instrumentales. ut post D. Aug. sup.  
Ioan. tra. 8. o. & li. 19. contra Faustum c. 16. tra-  
dit D. Thom. in 3. par. q. 6. 2. ar. 1. & 4. & in 4. d.

1. q. 1. a. 4. q. 2. & D. Anto. in 4. par. sum. tit. 14. ca. A.C. 400.  
11. §. 1. & Sor. in 4. d. 1. q. 3. a. 1. & dist. 20. q. 2. a.  
1. quod etiam in Conc. Florent. in doctrina de sa-  
cram. & in Trid. sess. 6. cap. 7. & 14. & sess. 6. 7.  
& 8. definitum est. Quod vero adiungitur solum  
contritionem ex parte peccatoris remittendi pec-  
cati vim habere, id etiam verum est, sed huic  
contritioni consentendi satisfaciendaeq; propo-  
sitionem ad se necesse est, ut tradit ipse D. Anton. in  
3. par. huius operis cap. 7. §. 3. & in 3. parte sum-  
ma. tit. 14. cap. 18. ante §. 1. & Sor. in 4. dist. q. 1. a.  
1. & Calet. opus. 17. tom. 1. quod etiam a Conc.  
Trid. definitum est sess. 6. cap. 14. & sess. 14. cap.  
4. cum vero postea subiungat, post Decretalem  
omnis utriusque sexus, confessionem fuisse neces-  
sariam, non sic est accipiendum, quasi confessio  
sacramentalis ab illo solum tempore fuerit neces-  
saria, vel tum primum instituta. Nam illa est de  
iure diuino a Christo videlicet instituta & sem-  
per in Ecclesia obseruata, ut indicat D. Thom.  
in 3. par. q. 6. 4. a. 2. & in supplem. q. 6. a. 2. & di-  
serte probat Sotus in 4. dist. 18. q. 1. a. 1. quod de-  
finitum est in Conc. Trid. sess. 7. can. 1. & sess. 14.  
can. 3. Vide item Vegam de Iustificacione lib. 13.  
cap. 28. Caterum celeberrima illa decretalis, ni-  
hil aliud, quam tempus, in quo mandatum illud  
Christi sit adimplendum, praesentit. Sicut enim  
absurdum est dicere communionem sacram in hac  
ipsa Decretali institutam fuisse, quamuis ea com-  
municandi tempus statuerit: sic sane a vero ab-  
horret asserre sacram tunc fuisse institutam con-  
fessionem, quamuis ibi tempus consentendi fuerit  
determinatum. Quod item decretum est in Conc.  
Trid. sess. 14. cap. 5. & can. 8. Quod denique addit  
D. Anton. tempore Cassiani in opinione fuisse ta-  
lem materiam, intelligendum non est de secreta  
apud Sacerdotem confessione. nunquam enim de  
ea apud Catholicos dubium fuit, quin ea esset  
ad salutem necessaria. vide quae supra tit. 10. cap.  
6. §. 6. & cap. 7. §. 3. & alias saepe annotauimus.  
sed hoc ad confessionem publicam, & quasi thea-  
tricam est referendum, ut ait etiam D. Antonin.  
Paulo ante a Nestario Constantinopolitano Epi-  
scopo Constantinopoli abrogatam fuisse Sozo-  
menus tradit lib. 9. historia Tripar. ca. 36. Quare  
quacumque haeretici ex D. Chrysof. colligunt con-  
tra sacram peccatorum confessionem, non de co-  
fessione secreta apud sacerdotem sunt intelligen-  
da, sed de publica, & de ea quae fiebat in con-  
spectu totius populi, ut aperte docet Six. Sen. li. 5.  
Biblioth. san. ann. 175. & Vegam de Iustif. lib. 13.  
cap. 29. De eadem quoque publica confessione in-  
telligenda esse Cassiani verba satis haec sequen-  
tia indicant. Qui scilicet Deus & absque ullius  
verecundiae publicatione curare, & sine impro-  
perio peccata donare consueuerint. ubi hac notatur  
qua in publica manifestatione peccatorum, non  
autem in secreta confessione eueniunt.

catum quandoque dicitur culpa ipsa offensa,  
quandoque poena debita pro ipso peccato. Et  
quantum ad culpam, principaliter & effectiue  
solus Deus indulget. Ego solus (ait per Elaiam)  
deleo iniquitates tuas. Et Augustinus. Nemo  
dimittit peccata, nisi Christus, qui est agnus Dei  
tollens peccata mundi &c. de confec. dist. 4. me-  
mo. Ex parte autem peccatoris, sola contritio  
Secunda pars Ant. Hist. Q Q 4

a Ila. 43.  
b Ioan. 1.



A.C.400. mediante gratia secundum illud Excehielis, in quacunque die peccator conuersus fuerit, & ingenuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor, ait dominus. Quantum vero ad poenam temporalem debitam pro peccatis, sic omnia praedicta valent ad remissionem peccatorum, id est poenarum debeatam pro peccatis. Et hoc intelligendum, si fiant in statu gratiae. Nam facta in mortali, ad illud non valent, sed dispositiue ad remissionem mortaliu, id est vt per illa quis disponatur, & habilitetur ad gratiam, & veram contritionem, vt dicitur de poenit. distinctio. 5. Fallas.

Et infra inquit Pinuphius. Si verecūdia rethente, reuelare ea coram hominibus, erubescis, illi, quem latere non possunt, confiteri ea iugi supplicatione non desinas, ac dicere ei. Quonia iniquitatem meam ego cognosco. Et hoc etiam sane intelligendum, quia postquam emanauit illa decretalis. Omnis vtriusque. de poen. & re. necesse est confiteri, si habet copiam, & potest. Tempore autem Ioan. Cas. erat in opinione talis materia, videlicet si est necessaria confessio facienda sacerdoti, vel potest hoc intelligi de publica confessione, quae fiebat à religiosis ad mortificationem.

Et subdit Pinuphius. De industria ergo. preteritorum peccatorum memoriam rectare, hoc fieri penitus non oportet: quinimmo etiam si violenter obrepserit, protinus extrudatur. Dum enim recolis ea, quae secundum principem saeculi huius, siue per ignorantiam, siue lasciuam commisit, vt cōcedam tibi, quod in hac cogitatione posito oblectatio nulla subrepat: certe antiquae putredinis vel sola cogitatione, necesse est, vt tacto mentem faetore corrumpat, & spiritualem virtutum fragrantiam, id est suauitatem boni odoris corrumpat. Cum igitur praeteritorum memoria vitiorum pulsauerit sensum, ita ab ea resiliendum est, sicut refugit vir honestus & grauis: si impudica & procacis foeminae in publico aut colloquiis aut amplexibus appetatur. Solet enim frequenter accidere, vt dum suos, vel aliorum lapsus imperitorum quisquam miserantis tractat affectu, ipse etiam subtilissimi teli voluptario perstringatur assensu, & vitium sub specie pietatis exortum obsceno ac noxio sine claudatur. Quapropter studendum est nobis, vt virtutum potius appetitu & desiderio regni caelorum, quam noxiis vitiorum recordationibus nosmetipsos ad laudabilem compunctionem prouocemus.

Nullus tamen obtinere posse se credat, mortus & affectus peccatorum de cordibus amputari, nisi causas & materias seu occasiones, pro quibus in crimina est prolapsus, omni spiritus sui feruore succiderit, puta si in fornicationem lapsus est ex mulieru familiaritate, ipsarum etiā deuitet aspectum, & sic de aliis.

Verum ista praedicta obliuionis definitio, super capitalibus sit criminibus tantum constituta, ( adde & praecipue de vitiis carnalibus) quia talia in particulari cogitata excitant sensitiuam ad concupiscentiam. Caeterum ab his minis, in quibus septies in die cadit iustus, vt ait Salomon in prouerb. & resurgit, nunquam decipit praenitudo. Septies dictum est, quia aut per

Qua vtilis sit obliuio peccati ca. 9.

De satisfactiois iudicio. cap. 10.

Prou. 24.

ignorantiam, aut per obliuionem, aut per cogitationem, aut per sermonem, aut per obreptionem, aut per necessitatem, aut per fragilitatem carnis singulis diebus, vel inuiti, vel volentes frequenter peccata incurrimus. Tanta enim in his facilitate, tanquam naturali lege prolabimur, vt quantalibet circumspectione atque custodia caueantur, non possint [ ad plenum] iustavitari.

Collatio vigesima prima abbatis Theonae de ieiunio Quadragesima, & remissione ieiunij in quinquagesima post Pascha.

S. XX.

Ille Theonae, vt dicit Ioan. Cas. cum esset in adolescentia constitutus, ordinatione suorum parentum vxorem duxit, & per quinquennium cum ea permansit. Cum autem quadam die cum ceteris laicis decimas & primitias fructuum abati Ioanni diacono obrulissent, dictus abbas multa monita salutis eis dedit, ostendens, quod per oblationem seu solutionem decimarum temporalium solum, non consequatur quis euangelicam perfectionem, & inter caetera ait.

Itaque si etiam ij qui decimas fructuum suorum fideliter offerentes, praecipis domini antiquioribus famulantur, nec dum possunt ad euangelicum culmen ascendere: illi qui ne haec quidem faciunt, quantum ab eo abint, manifestissime peruidetur. Nam quemadmodum poterunt eua gelicae gratiae esse participes, qui consummare etiam leuioa legis praecpta contemnunt: cum ea mandata etiam non impleantur, quae proponuntur? Qui ergo vocationi & gratiae Christo condignos exhibet fructus, scilicet perfectionis euangelicae, illud adimplet. Vade & vende omnia quae habes, & sequere me.

Haec autē verba ita penetrarunt in cor Theonae, vt inextinguibili desiderio euangelicae perfectionis accensus, extunc proposuerit saeculum deserere. Vnde reuersus domum cepit vxorem ad conuersationem religiosam exhortari, & saeculi contemptum. Cum autem post plurimas ad hoc inuitationes, illa nullo modo assentiret, demum illam dimittens, ad monasterium ( est ea inuita ) conuolauit, habitum suscipiens religiosum. Et subdit prudenter Ioan. Cass.

Nemo existimet nos haec ad prouocanda coniugiorum diuortia texuisse, qui non solum nuptias minime damnamus, verum etiam apostolicam sequentes sententiam dicimus. Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus: sed vt lectori initium conuersionis, quo tantus vir Deo dicatus est paderemus fideliter, habeat ergo suum de illo vnusquisque iudicium.

Secundum legem communem euangelicam illam. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Et canonicam 27. q. 2. Agathosa, hoc non licebat, sed secundum legem priuatam Spiritus sancti, quae potior est lege communi, licitū fuit. Qui enim aguntur Spiritu sancto, ij non sunt sub lege. Sed talem legem priuatā Spiritus sancti extra communem, nullus debet sequi, nisi sit certus de inspiratione Spiritus sancti, aliā frequenter deciperetur à diabolo; & quod iste fecit

Theonae Ioanni abbati decimas offerrebat cap. 11.

Theonae coniugem suam, cui non potuit continetiam persequi, deserit. ca. 8. & 9.

Heb. 11.

Rom. 8. Non sequebatur lex priuata cuilibet.

cit: quod fuerit per specialem instinctum Spiritus sancti: patet ex eo quod Deus per eū postea miracula fecit, nec à quoquā patrum attenta eius perfectione secuta redargutio est, & hoc sensit Ioan. Cas.

Interrogante Germano, cur in illis quinquaginta diebus post resurrectionem, in partibus illis non ieiunarent, nec in orationibus genua flecterent: cum in aliis locis haec fierent, respondit Theonae.

Oportet nos auctoritati patrum, consuetudinique maiorum vsque ad nostrum tempus per tantam annorum seriem protelatae etiam percepta ratione cedere, eamque vt antiquitus tradita est, iugi obseruantia ac reuerentia custodire. Verum tamen quoniam causas & rationes huius rei vultis agnoscere, accipite breuiter ea, quae à senioribus nostris tradita comperimus. Verum tamen prius de natura ieiunij & qualitate pauca dicamus. Diuina sapientia per Ecclesiastem omnibus rebus proprium designauit tempus esse. Omnia, dicens, tempus habet. Tempus nascendi & tempus moriendi, & caetera, quae sequuntur, concludens demum, quia omni rei tempus est & opportunitas.

Sciendum igitur, quod quaedam sunt, quae principaliter per se bona sunt, vel mala, nec possunt aliquando in contrarium transmutari, vt iustitia, prudentia, fortitudo, temperantia, caeteraque virtutes, siue diuerso vitia, quorum definitiones in aliam partem cadere omnino, aut mutari non possunt. Si qua vero in vtrumque affectum possunt aliquando transire, vt pro qualitate virtutum vel bona inueniantur vel mala, haec non absolute pro sua natura: sed pro perpe trantis affectu & opportunitate temporis, vel vitia interdum, vel noxia sentiuntur. Determinat ergo, & bene, ieiunium non esse in numero illorum, quae sepe sunt bona, vt virtutes, vel per se mala, vt vitia: sed medio modo se habere, quia aliquando laudabile, aliquando reprehensibile. Nam ad coercenda vitia carnis, & satisfaciendum pro peccatis: & obediendum, dum ieiunij praecptū datum est, laudabile est & virtuosum. Auferre autem sibi per ieiunia necessaria vitae, vel dimittere propter huiusmodi officia caritatis, reprehensibile & vitiosum est. Sicut autem ieiunium non discretum iustificat custoditum, ita non condemnat interruptum, nisi forte praecpti transgressio magis, quam escaurum perceptio puniatur.

Principali autem bono, scilicet virtutum, ita nullum oportet esse vacuum tempus, vt sine eo cuiquam esse non liceat, quia necesse est cessatione eius in malum corrūere negligentem. Nec rursus principali malo, scilicet vitiorum, vllum conceditur tempus: quia quod noxium semper est, nunquam poterit si admissum fuerit, non nocere. Ac proinde ea, quibus qualitates statutas videmus & tempora, & quae sic obseruata sanctificant, vt omnia non polluant, media esse manifestum est: vt puta nuptias, agriculturam, diuitias, solitudinis remotiōnem, vigilias sacrorum meditationem lectionemque librorum; ipsa quoque ieiunia; de quibus est sermo. Quae omnia diuina praecptio, vel sanctarum auctoritas scripturarum, non ita incessabiliter obtinenda,

A.C.430. A nec iugiter custodienda decreuit: vt ea paululu intermisisse nefarium sit. Quicquid enim imperatiue decernitur, mortem irrogat non impletu. Quaecunque vero suadentur potius, quam iubentur, facta profunt, insecta non puniuntur. Et idcirco aut haec omnia, aut certe quadam pro causa, pro loco, pro modo, pro tempore circumspecte agere nos maiores nostri & prouide obseruare iusserunt. Sicut ergo si quis propter defectum corporis refectioe egens non acquirat rigorem abstinentiae relaxare, crudelis & sui homicida corporis existimabitur: ita nomine magis etiam cum tempus festiuitatis escaur congruum fomentum, & refectioe necessariae absolutiois indulget: si quis ieiuniorum rigidā obseruantiam indisrupte voluerit retentare, necesse est, vt non tam religiosus, quam inconditus & irrationabilis habeatur.

Elaborandum est ergo, vt virtutes illae, quae vere bonae sunt, ieiuniis & aliis huiusmodi mediis acquirantur, non vt ad ieiuniorum terminū tendant illa exercitia virtutum. Ob hoc ergo est vitilis carnis afflictio & alia huiusmodi, vt per illam ad caritatem perueniamus. Illud est ergo optimum principaliter, propter quod fuit illa, quae media sunt, ipsum vero praecipuum bonum, non ob aliam causam, sed propter suam tantum agitur bonitatem, & per se bonum est, & non propter aliud.

Relaxationem ergo ieiuniorum in quinquagesima post resurrectionem patres instituerunt, vt congrue se tempori conformarent. Celebratur enim festum gaudiosum resurrectionis per qua dominus Iesus resurgens, & cum discipulis conuersans sua eos praesentia iustificabat. Vnde ipse dixerat adhuc mortalis. Non possunt filij sponsi, id est discipuli ieiunare, quamdiu cum illis est sponfus, & ideo relaxata sunt eo tempore ieiunia. Additur autem ad quadraginta dies vsque ad ascensionem Domini dies decem, quia illis diebus expectauerunt gaudiose Apostoli aduentum Spiritus sancti, vt sit quinquagesima, qui numerus Iubilei, qui solenniter in annis celebrabatur & gaudiose in veteri lege, & in diebus Pentecostes, quando panes primitiaru Domino offerebantur. Leu. 23. in figuram, quia in quinquagesimo die per aduentum Spiritus sancti nouus panis, scilicet doctrinae euangelicae oblatas est populo ad Dei gloriam: & inde refectio est conuersione facta quinque millium hominum.

Hac igitur ratione, ob gaudium dominicae resurrectionis intermittitur ieiunium diebus illis quinquaginta, & diebus dominicis omnibus, & curuatio genuum, quia haec pertinent ad humilitationem: & lectum, non ad gaudium, & festum. Si autem rationabili mentis vniuersa, quae gerimus, appendamus examine, & de puritate cordis nostri non aliorum iudicium, sed

Id etiam iure Canonico sancitum est, vt quinquaginta dierum ieiunium post Pascha non obseruetur, distinct. 76. scire debet. Et post Pascha & vtiuam. & decret. lib. 3. de obseruat. Ieiuniorum tit. 46 cap. 2. vigilia tamen ipsius Pentecostes excipitur. dist. 76. Nolle credo. & Rogationes, de Consecratione dist. 3. Rogationes.

Eccles. 3.

Quale bonu sit ieiunium cap. 11.

Quod non sit principale bonum ieiunij c. 14.

A nec iugiter custodienda decreuit: vt ea paululu intermisisse nefarium sit. Quicquid enim imperatiue decernitur, mortem irrogat non impletu. Quaecunque vero suadentur potius, quam iubentur, facta profunt, insecta non puniuntur. Et idcirco aut haec omnia, aut certe quadam pro causa, pro loco, pro modo, pro tempore circumspecte agere nos maiores nostri & prouide obseruare iusserunt. Sicut ergo si quis propter defectum corporis refectioe egens non acquirat rigorem abstinentiae relaxare, crudelis & sui homicida corporis existimabitur: ita nomine magis etiam cum tempus festiuitatis escaur congruum fomentum, & refectioe necessariae absolutiois indulget: si quis ieiuniorum rigidā obseruantiam indisrupte voluerit retentare, necesse est, vt non tam religiosus, quam inconditus & irrationabilis habeatur.

Elaborandum est ergo, vt virtutes illae, quae vere bonae sunt, ieiuniis & aliis huiusmodi mediis acquirantur, non vt ad ieiuniorum terminū tendant illa exercitia virtutum. Ob hoc ergo est vitilis carnis afflictio & alia huiusmodi, vt per illam ad caritatem perueniamus. Illud est ergo optimum principaliter, propter quod fuit illa, quae media sunt, ipsum vero praecipuum bonum, non ob aliam causam, sed propter suam tantum agitur bonitatem, & per se bonum est, & non propter aliud.

Relaxationem ergo ieiuniorum in quinquagesima post resurrectionem patres instituerunt, vt congrue se tempori conformarent. Celebratur enim festum gaudiosum resurrectionis per qua dominus Iesus resurgens, & cum discipulis conuersans sua eos praesentia iustificabat. Vnde ipse dixerat adhuc mortalis. Non possunt filij sponsi, id est discipuli ieiunare, quamdiu cum illis est sponfus, & ideo relaxata sunt eo tempore ieiunia. Additur autem ad quadraginta dies vsque ad ascensionem Domini dies decem, quia illis diebus expectauerunt gaudiose Apostoli aduentum Spiritus sancti, vt sit quinquagesima, qui numerus Iubilei, qui solenniter in annis celebrabatur & gaudiose in veteri lege, & in diebus Pentecostes, quando panes primitiaru Domino offerebantur. Leu. 23. in figuram, quia in quinquagesimo die per aduentum Spiritus sancti nouus panis, scilicet doctrinae euangelicae oblatas est populo ad Dei gloriam: & inde refectio est conuersione facta quinque millium hominum.

Hac igitur ratione, ob gaudium dominicae resurrectionis intermittitur ieiunium diebus illis quinquaginta, & diebus dominicis omnibus, & curuatio genuum, quia haec pertinent ad humilitationem: & lectum, non ad gaudium, & festum. Si autem rationabili mentis vniuersa, quae gerimus, appendamus examine, & de puritate cordis nostri non aliorum iudicium, sed

Id etiam iure Canonico sancitum est, vt quinquaginta dierum ieiunium post Pascha non obseruetur, distinct. 76. scire debet. Et post Pascha & vtiuam. & decret. lib. 3. de obseruat. Ieiuniorum tit. 46 cap. 2. vigilia tamen ipsius Pentecostes excipitur. dist. 76. Nolle credo. & Rogationes, de Consecratione dist. 3. Rogationes.

Praecepta obliuio ad mortale, cōsilia vero minime, nisi post votum.

Cur à Paschate ad Pentecosten non ieiunetur ca. 18. & 20.

Mat. 23.

Act. 2. & 3.

De seruando continetiam temperamento cap. 22.

nostram

A.C.400 nostram semper conscientiam consulamus, certum est istam refectionis intercapedinem iustae districtioni obesse non posse, si modo, ut dictum est, quam indulgentia continentiaque mensuram pari lance perpendens, utriusque similiter nimietatem mens incorrupta castiget, & spiritum nostrum deliciarum non deprimat pondus. Nihil enim Deus noster ad cultum honorumque suum absque iudicij moderatione vult fieri, quia honor regis iudicium diligit, ait psalm.

Psal. 98. Omni ergo cautione & solertia iugis circumspecti cordis seruetur intentio: ne quoquo modo iudicio discretionis errante, aut inconsiderate abstinentia cupiditate succenti, aut desiderio nimiae remissionis illecti, substantiam virium nostrarum ad iniquae trutinam libremus examet. Sed in altera quidam lance anima puritatem, in altera autem vires collocantes: ita vero conscientiae iudicio utraque pendamus, ut neutra parte vnus rei affectu praeponderante, vel ad immodicam districtiorem, vel ad nimiam remissionem aequalitatis libram propensius inclinemus, & illud nobis pro remissionis vel districtiōnis nimietate dicatur. Nonne si recte offeras, & non recte diuidas: peccasti? Et illud psalmi: Mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant. Et illud. Non habebis in sacco diuersa pondera maius & minus, & statera iusta: & aequa sint pondera. Quae verba intelligi possunt, non solum quo ad opera propria, ut scilicet neque districtius, neque remissius in ieiuniis & aliis exercitiis nos exerceamus, sed etiam quo ad alios, ut scilicet onera grauiam mandatorum aliis imponamus, & nos leuia sumamus. Vel etiam, ne ostendamus aliis ex nobis opera maioris sanctitatis, & minora occulte faciamus.

Vigilantissime ergo prouidendum est, ne vniquam mentis nostrae vigor blandis seductionibus eneruetur, ne castimoniae puritatem quadragesimae continuo labore quaesitam, quinquadagesimae requie ac securitate perdamus. Interrogat exinde Germano, quare quadragesima in sex hebdomadibus celebretur, licet alicubi in septem hebdomadibus seruetur, cum demptis dominicis diebus quadraginta dierum impleatur summa. Respondet Theonas, quod per hoc ieiunium impletur praecipuum illud domini. Decimas & primitias offeres domino Deo tuo. Nam cum annus constet ex trecentis & sexaginta quinque diebus, decima pars huius numeri, scilicet trecentorum & sexaginta

est numerus triginta sex. Ex sex autem hebdomadibus Quadragesimae (demptis sex diebus dominicis, quibus non ieiunatur) remanent triginta sex. Pro numero autem quinario, qui restat ex trecentis sexaginta quinque diebus anni, satisfacit nox dominica resurrectionis quasi medietas diei naturalis. Qui vero ieiunium per septem hebdomadas, illi soluunt ieiunium non solum Dominica die, sed etiam sabbatho. Vnde per triginta sex dies tantum ieiunant. Ideo autem quadragesimae nomen hoc ieiunium accepit, quia Saluator noster diebus quadraginta ieiunauit. Mat. 4. & Moyles ex 24. & Helias 3. Reg. 19. in veteri testamento, & in figuram populi Israel, qui quadraginta ann. ambulauit per desertum, pergens ad terram promissionis. Numer. 14. & quadraginta mansiones ibi fecit. Deuteron. 1. & 2.

Primitias autem offerunt domino quotidie, cum videlicet expergesti a somno, & quasi rediuiua post soporem alacritate surgentes, priusquam motum sensus vilius corde concipiant, vel memoriam, aut curam rei familiaris admittant: cogitationum suarum [ortus] atque principia diuinis consecrant holocaustis. Quid ergo hi, nisi primitias vere futurum fructuum per summum pontificem Iesum Christum, pro vsu vite huius & imagine resurrectionis quotidianae exoluunt, qui a somno excitati hostiam iubilantis suae motu ipsum inuocant, immolantes Deo suo sui oris officia? Asserente autem Theona, quod veram dominationem in illo non potest peccatum exercere, qui fideliter sub gratia libertate consistit, dicente Paulo. Peccatum in vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub gratia: quarit Germanus quomodo hoc sit verum, cum peccatum in omnibus pene baptizatis videatur dominari.

Ad quod respondet Theonas. Necessarium Deo differeor, ut primum inquiramus, quid sit propositum legis vel voluntas, vel quae gratiae disciplina atque perfectio: ut consequenter ex his sine dominationem peccati, siue expulsionem eius possimus agnoscere. Et postquam posuit differentias multas legis Moisaicae & gratiae: ut quia Lex mandat coniugia: gratia inuitat ad virginitatem. Lex mandat decimas dari, gratia omnia propter Christum pauperibus erogare. Lex oculum pro oculo reddit, & gratia inimicos diligere & benefacere eis. Quisquis igitur hoc euangelicae perfectionis culmen ascenderit, iste profecto supra omnem legem tantarum virtutum meritis sublimatus, & vniuersa quae per Moysen praecipita sunt quasi parua existimans, tantum se sub gratia saluatoris esse cognoscit. Non dominatur ergo in eo peccatum, quia caritas Dei, quae diffusa est in corde eius, omnem alterius cuiuscunque rei excludit affectum. Nec potest aut veritas concupiscere, aut imperata contemnere, cuius studium atque desiderium diuino amoris semper intantum usque adeo vilius rerum oblectatione non capitur, ut etiam iis, quae concessa sunt, non utatur. In lege autem, in qua coniugiorum iura seruantur, quamuis cohibita luxuria euagatio vni tantum

tantum

Gen. 4. iuxta 70. intorp. psal. 67. Deut. 25. Leu. 19.

De diuerfa obseruatione quadragesimae, ca. 24. & 25.

Quadragesima ieiunij rationem esse, ut Deo decimas totius anni offeramus, etiam tradit D. Gregor. hom. 16. in Euangelia, & D. Thom. in 2. 2. quaest. 167. a. 5. Porro varias esse circa Quadragesimae obseruationem Ecclesiarum consuetudines notat histor. Tripart. lib. 9. cap. 39. & Nicephorus libro duodecimo, cap. 35. quas tamen vera pietati & religioni non officere compertissimum est. Notum est quid ex sententia D. Ambrosij D. Aug. epist. 86. ad Casulanum, & epist. 118. ad Iannar. de variis Ecclesiarum consuetudinibus scripserit. Quod verum addit D. Anton. D. Gregorium quatuor dies Quadragesimae adiecisse, id vero nos parum compertum esse tit. 12. cap. 3. §. 1. 4. obseruauimus.

A.C.430. tantum foemine mancipetur, tamen nequaquam possunt carnalis concupiscentiae aculei non vigere. Et difficile est, ut ignis, cui etiam studio sepabula suggeruntur, ita praefixis terminis includatur, ut non etiam extra euagatus comburat, quicquid atigerit. Cui etiam si sua illa semper occurrat obieccio, ut astuare extrinsecus non sinatur, tamen etiam dum cohibetur incendit, quia voluptas ipsa culpabilis est, & ad velocissimos adulteriorum raptatur excessus consuetudo concubitus.

Sed quos gratia Saluatoris inflammauerit, omnes carnalium desideriorum spinas dominicae caritatis igne consumit. Quisquis ergo perfectionem euangelicam tenuerit doctrinae, hic sub gratia constitutus, peccati damnatione non premitur. Hoc est enim esse sub gratia, ea quae a gratia mandantur, implere. Quicunque vero perfectionis euangelicae plenitudini subiectus esse noluerit, non ignoret se, quamuis baptizatus sibi videatur, ac monachus non esse sub gratia: sed legis adhuc vinculis praepeditum peccati pondere praegrari. Propositum quoque est eius, qui est sub gratia, non euacuare seu destrueret Moisaicas sanctiones, sed adimplere (quod intelligendum est quo ad moralia.) Quod nonnulli penitus ignorantes, & consiliorum atque exhortationum Christi magnificentiam negligentes, ita praesumptiua libertatis securitate soluantur, ut non solum Christi praeccepta tanquam ardua non attingant, verum etiam illa, quae illis incipientibus paruulisque Moisaica lege mandata sunt, velut antiquata contemnunt: illud quod execratur Apostolus noxia libertate dicentes. Peccabimus, quia non sumus sub lege, sed sub gratia: Qui ergo nec sub gratia est, quia nequam ad doctrinam euangelicam culmen ascendit: nec sub lege, quia etiam ipsa illa paruula legis mandata non suscepit: hic duplici peccatorum oppressus imperio, ob hoc solum gratiam Christi percipisse se credit, ut per noxiam libertatem ab eo seruet alienus, in illud incidens quod Apostolus Petrus, ne incurramus enunciat: Quasi liberi & non quasi velamen habentes malitiae libertatem.

Secunda impuri huius profluij causa est, si mens spiritualibus studiis atque exercitiis vacata, nec disciplinis interioris hominis instituta, quendam sibi segnitiei solum per consuetudinem continui torporis obduxerit, aut cum sordidarum cogitationum minutias non cauens ita illa cordis sublimissimam puritatem segniter concupiscit, ut omnem perfectionis & castimoniam summam in solius credat exterioris hominis castigatione consistere. Quamuis enim talis rigido corpus ieiunio castiget, tamen nihilominus dormientem illecebrosis phantasmatis cogitationes & passiones inquietant, quarum inquietatione ante legitimi temporis cursum, non iam ex natura necessitate, sed [nec adhuc] ex fraude nequitiae [spiritualis obsceni] eliciantur humores, [qui non tam inanitate carnis, quam metis circumspectione atque virtute, si penitus inhiberi nequeunt, saltem ad illam egestionis simplicem qualitate, auxiliante gratia Dei perduuntur.] Et ideo in primis sunt sensuum discursus coercendi.

Tertia causa est, cum per ordinatam quidem ac sollicita continentiae disciplinam, contritione cordis, & corporis perpetua castimonia puritatem optamus acquirere, sed nos vtilitati carnis & spiritus egregie consulentes fraudulentissimi hostis ita impugnat inuidia, ut delicere fiduciae conscientiae nostrae: nosque velut reatu aliquo humiliare conetur, illis praecipue diebus, quibus castitati magis intendimus absque vilo carnis pruritu mentisve consensu, nec per illusionem phantasmatis alicuius: sed tantum simplici fluxus illius egestionis nos polluit, ut a sacrosancta communionem nos deterreat. Licet in quosdam incipientium ob hoc diabolica factione hac euenire credatur illusio: ut dum eos intentioribus ieiuniis studere cognouerit, eos hac arte subuertat, ut cum se vident strictioribus ieiuniis de ditos magis huiusmodi illusionibus inquietari, ieiunia relaxent, ex quo perpendunt eos ob hoc iuuari.

Exinde quaerentibus illis utrum propter huiusmodi pollutionem sit communitio dimittenda respom

§. XXI. R euerentibus igitur Ioan. Cass. & Germano ad Theonam, & interrogantibus, cur interdum remissius ieiunantes leuioribus carnis huius aculeis titillarentur: & nonnunquam districtius abstinentes afflicto exhaustoque corpore incentiuus grauioribus vrgerentur, ita ut expergesti se reperirent carne pollutos. Respondens Theonas rationem assignat huiusmodi. Huius (inquit) infestationis triplicem causam nostri prodidere maiores, quae modum temporis constituti interpestiuus irrumperat excessibus. Aut enim superflua escaurum nimietate congeri-

Triplici ex causa pollutio nocturna accidit. c. 3. vide D. Tho. in 3. p. q. 80. a. 9.

A.C.430. aut per incuriam mentis elabitur, aut inimici illudentis insidiis prouocatur. Primum igitur voracitatis vel gula vitium hanc redundantiam obsceni humoris extrudit. Nam & cum districtioris abstinentiae tempore statum polluit puritatis, non de praesenti, ut putatis, inedia, sed de nimietate praeteritae saturitatis effunditur. Quod enim per voracitatis ingluuiem concretum fuerat in medullis, necesse est, ut per prurium, vel certe per ignorantiam, quamuis magno ieiunio tabefacti corporis egeratur. Quamobrem non solum a lautioribus cibis est abstinendum, sed etiam a vilioribus cibis aequali est continentia temperandum, immo & panis & aquae est factitas euitanda, [ut possit diu in nobis acquisita corporis puritas permanere.] Licet enim necesse sit consistere interdum etiam absque vlla mentis industria vel per temperiem corporum, vel per aetatis praeteritae maturitatem, quosdam rariis sordidari, vel certe fluxus illius egestionis non pollui, sed alterius meriti est, qui pacem inertis facilitate consequitur, alterius, qui triumphum gloriosius virtutibus promeretur.

Quid est esse sub gratia ca. 34.

aliis ini-micitias.

Quomodo primicias nobis Deo debeamus offerre, cap. 16.

Rom. 6.

De differtia gratiae & legis, ca. 24.

A.C.410. da, respondet. Si hostis ille nequissimus, ut no-  
bis celestis remedij subtrahat medicinam, cu-  
stodiam sopita mentis illuserit, ita duntaxat, ut  
nullo reprehensibili interueniente pruritu, nul-  
lo oblectationis contaminetur, assensu, scilicet  
egestionem, aut naturali necessitate propulsam,  
aut certe impugnatione diaboli absque sensu  
voluptatis elicitam, ad impedimentum nostrae  
sanctificationis obtenderit, possumus & debe-  
mus ad gratiam salutatis tibi confidenter ac-  
cedere.

Si vero nostro vitio haec fuerit egesta con-  
cretio, conuenientes conscientiam nostram il-  
lud apostolicum formidemus. Quicumque ma-  
ducauerit panem, & biberit, calicem Domini  
indigne, reus erit corporis & sanguinis domini.  
Et quod aliquando inimici factione haec elicia-  
tur impuritas, inducit exemplum de quodam fra-  
tre, cui feruenter se exercenti in diuino serui-  
tio, & castitati diligenter intendenti, diebus il-  
lis quibus de more communio fiebat, talis pol-  
lutio de nocte contingebat. Quod cum patres  
subtiliter inuestigantes, perpenderent hoc sine  
sui culpa euenire, consuluerunt propter hoc co-  
munionem non dimittere. Quo facto cessauit  
illud. Vnde apparuit hoc ex diaboli operatio-  
ne procedere, ut profectum ei communionis  
auferet. Illi namque sunt veri & incorrupti  
virgines Christi. Illi admirabiles atque egregij  
reputantur eunuchi, non qui metuunt, sed qui-  
bus non libet fornicari, nec qui impudicitiam re-  
primunt frenata, sed qui ipsam quoque minimam  
mentis titillationem & tenuissima libidinis in-  
citamenta uicerunt. Et eosque extenuauerunt  
illum carnis (ut ita dixerim) sensum, ut non so-  
lum ex commotione eius nulla oblectatione,  
sed nec exigua quidem titillatione tangatur.

Tanta autem humilitatis debemus cor no-  
strum vallare custodia, ut hanc definitionem per-  
fecta sensum stabilitate teneamus, nequaquam  
nos posse ad tantum purificationis meritum per-  
uenire: nam & paululum elati de corporis sui  
puritate per superbiam Deo permittente ad sui  
humiliationem pollutantur, ut licet per Dei  
gratiam illam perfectam puritatem cordis &  
corporis obtinuerimus, indignos tamen nos esse  
facti corporis communione credamus. Pri-  
mum quia celestis illius manna tanta est maie-  
stas, ut nemo hac lactea carne circumdatus, pro  
suo merito eius edulium, & non ex gratuita do-  
mini largitate percipiat. Deinde, quia nullus ita  
circumspectus in huius mundi potest esse con-  
silio, ut eum saltem rara vel leuia peccatorum  
rela non feriant, quia impossibile est, ut non aut  
ignorantia, aut negligentia, aut vanitate, aut ob-  
reptione, aut cogitatione, aut necessitate, aut ob-  
liuione peccetur. Vnde & apostolus cum dixisset.  
Nihil mihi conficius sum, subdidit. Sed non  
in hoc iustificatus sum.

Licet autem multos possimus homines dice-  
re sanctos, dicitur enim sanctum Deo dicatum,  
vnde & uasa Ecclesiae sancta dicuntur, nullus  
tamen potest dici immaculatus, scilicet sine ma-  
cula cuiuscunque peccati existens: nisi dominus  
Iesus Christus, de quo apostolus ad Hebraeos.  
Non enim talem habemus pontificem, qui non  
possit compati infirmitatibus nostris, tentatum

Nuquam  
se domi-  
nica com-  
munionem  
dignum  
quisquam  
debet iu-  
dicare ca.  
7.

1. Cor. 4.

Multi san-  
cti esse  
possunt,  
nemo ta-  
men ab-  
sque pec-  
cato. c. 9.  
Heb. 4.

autem per omnia pro similitudine absque pec-  
cato. Hac ergo sola exceptione ab omnibus no-  
bis distinguitur, quia nos non absque peccato,  
illum sine peccato constat fuisse tentatum. Quis  
enim hominum, quamuis fortis sit atque bella-  
tor, hostilibus tamen telis plerumque non pa-  
teat? [Quis uelut impenetrabili carnis circum-  
datus tantis praetiorum periculis sine periculo  
misceatur?] Ille autem solus conditionem mor-  
tis humanae cum uersa carnis fragilitate sus-  
cipiens: nullius est unquam fordoris maculatus  
actu. Tentatus fuit in deserto de gula, avari-  
tia, & superbia, seu inani gloria, pro similitudi-  
ne nostra, quia scilicet his tentatur, sed absque  
peccato, quia nos in his & aliorum uitiu ten-  
tationibus, si non succumbimus consentiendo,  
tamen frequentissime aliqua sensualitatis com-  
placencia detinemur. Sed dominum Iesum in  
suis tentationibus nulla peccati delectatio mor-  
dedit.

*Collatio vigesimatercia, quae est tertia Theo-  
na, in qua proluxe disputatur, & declara-  
tur illa auctoritas apostolica ad Ro. Non enim  
quod uolo bonum hoc facio, sed quod odi  
malum hoc ago. Vel illud. Si autem quod  
nolo facio, iam non ego operor illud, sed  
quod habitat in me peccatum. Vel illud. Co-  
delector enim legi Dei secundum interiorē  
hominem. Ideo autem aliam legem in mem-  
bris meis, repugnantem legi mentis meae, &  
captiuum me ducentem in legem peccati,  
quae est in membris meis.*

§. XXII.

Hae uerba Apostoli cum Germanus dixisset  
dicit esse ab Apostolo non ex sua per-  
sona, sed peccatorum, Theonas talem exposi-  
tionem confutat, dicens. Econtrario euidenter  
ostenditur peccatorum personae haec uerba con-  
uenire non posse omnimode, sed ad solos, quae  
dicta sunt attinere perfectos, & eorum tantum,  
qui apostolorum tantum merita subsequuntur,  
congruere sanctitati. Quo enim ait pecca-  
torum poterit conuenire personae quod dicitur.  
Non enim quod uolo bonum, hoc facio: sed  
quod odi malum, hoc ago? Quis enim delin-  
quentium nolens fornicationibus, adulteriis,  
furtis, homicidiis, & aliis malis implicatur?  
Quinimo intantum cupiunt mali desideria  
peccatorum implere, ut etiam peritigili cura  
opportunitatem committendi scelera concepta  
aucupentur. Et ut ait Hieremias, ut inique age-  
rent laborauerunt.

Cum ergo peccatores non oderint, sed dili-  
gant mala, superest, ut uirtutem sensus uerborum  
Apostoli ex intimo dicentis meriamur affectu.  
Et quid Apostolus dixerit bonum, quidve com-  
paratione eius pronunciauerit malum, non nu-  
da significatione uerborum, sed eodem quo ille  
discutiamus intuitu, intellectum quoque eius  
secundum dignitatem pronunciantis ac meritum  
perferentemur. Tunc enim sententias Deo in-  
spirante prolatas, secundum propositum ac vo-  
luntatem eius comprehendere poterimus, cum  
eorum à quibus promulgatae sunt, statum ac me-  
ritum perpendentes, non uerbo, sed experientis,  
parem

Christus  
tentatus  
pro simili-  
tudine no-  
stra c. 10.  
Mat. 4.

Hae Apo-  
stoli uer-  
ba in per-  
sona per-  
fectorum  
dicta fuit  
se cap. 1.

Rom. 7.

Hier. 9.

Interpre-  
tandi scri-  
pturas ra-  
tio opti-  
ma.

parem inducerimus affectum. Pro cuius qua-  
litate sine dubio vel concipiuntur uicere sen-  
sus, uel sententia profertur. Quamobrem quid  
sit principale bonum, quod Apostolus non po-  
tuerit perficere, cum uellet, diligentius indage-  
mus. Multa enim nouimus bona, quae beatum  
Apostolum, omnisque eiusdem meriti viros, &  
habuisse per naturam, & acquisisse per gratiam  
negare non possumus. Est enim bona castitas  
laudabilis continentia, miranda prudentia, lar-  
ga humanitas, circumspecta sobrietas: modesta  
temperantia, pia misericordia, sancta iustitia.  
Quae omnia in apostolo Paulo, eiusque confor-  
tibus ita plena & perfecta fuisse non dubita-  
mus, ut uirtutum magisterio, potius quam uer-  
borum ab eis religio doceretur. Cum tantis ergo  
Paulus abundauerit bonis, quod illud sit bo-  
num cuius perfectione caruerit, non poterimus  
agnoscere, nisi in illum profecerimus, quo ipse  
locutus est affectum. Omnes quidem praedictae  
eius uirtutes uelut pretiosa gemmae si compa-  
rentur illi margarita euangelicae propter quam  
emendam omnia sua negotiator ille distinxit,  
reuiscentur, & contemnantur praexcellencia  
eius. Quid ergo sit illud unum, quod tantis, tan-  
que innumeris bonis praeponeatur, quasi aliis  
spretis uidentem est. Nimirum pars illa opti-  
ma est, cuius magnificencia, atque perpetuam  
relictio susceptionis & humanitatis officio  
Maria praelegit, de qua dictum est à domino.  
Maria optimam partem elegit. Vna est ergo so-  
la Theoria, id est contemplatio Dei, cui merito  
omnia iustificationum merita, uicere uirtutum  
studia postponuntur. Et illa quidem omnia, quae  
in Apostolo fuisse praediximus bona, non solum  
bona & uilia, sed & magna & praecelara sunt.  
Sed sicut stagni metallum in se bonum, argento  
comparatum apparet uilissimum, & argentum  
auri comparatione euanescent: & aurum com-  
paratione gemmarum contemnitur: ita illa omnia  
merita sanctitatis, quamuis non solum in  
praesenti bona & uilia sint, uerum etiam donum  
aeternitatis acquirant: tamen si diuina contem-  
plationis meritis comparentur, uilia, & (ut ita  
dixerim) uendibilia pro ea habenda censentur.  
Et hanc eandem comparationem etiam scri-  
pturarum confirmat auctoritas. Dicit enim scri-  
ptura. Vidit Deus cuncta, quae fecerat, & erant  
valde bona. Et Salomon. Uicere uita, quae fecit  
Deus, bona in tempore suo. Haec igitur quae in  
praesenti non sunt bona simpliciter, uerum etiam  
cum additamento ualde bona pronunciantur.  
Sunt enim reuera in hoc mundo commoranti-  
bus nobis aut ad usum uitae, aut ad corporis  
medicinam, aut ad aliquam causam utilitatis no-  
bis ignora accommodata, uel certe in eo bona  
valde, quod faciunt nos inuisibilia Dei à creatu-  
ra mundi per ea, quae facta sunt intellecta con-  
spicere, sempiternam quoque eius uirtutem ac  
diuinitatem, ex tanta tamque ordinata molitione  
fabrica mundialis, & omnium, quae in ea sunt  
subsistentia contemplari. Haec tamen omnia,  
nec boni nomen obtinebunt, si futuro illi seculo  
comparentur, ubi nulla bonorum immuta-  
tio, nulla est uera beatitudinis formidanda cor-  
ruptio, cuius mundi ita beatitudo describitur.  
Erit lux lunae sicut lux solis, & lux solis se-

prempliciter sicut lux septem dierum. Magna igitur  
haec & praecelara intuitu, atque mirifica, si  
futuris promissionibus conferantur, continuo  
vanitas apparebunt dicente David. Omnia sicut  
uestimentum ueterascent. Et sicut oportet  
mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem  
ipse es. & anni tui non deficient. Ergo, quia  
nihil est per semetipsum stabile, nihil immuta-  
bile, nihil bonum, nisi deitas ipsa sola, omnes  
vero creaturae, ut beatitudinem aeternitatis uel  
immutabilitatis obtineant, non hoc per suam  
naturam, sed per creatoris sui participationem  
& gratiam consequuntur, tenere bonitatis me-  
ritum creatori suo collata non possunt.

In euangelio quoque multa pronunciantur  
bona, ut bonam arborem, bonum thesaurum,  
bonum hominem uel seruum: & tamen si re-  
spiciamus ad bonitatem Dei, nullus eorum pro-  
nunciabitur bonus, dicente Christo. Nemo bonus  
nisi solus Deus. Denique sicut bonitas nos-  
tra diuinae bonitati comparata in malitiam uer-  
titur, ita & iustitia nostra diuinae iustitiae com-  
parata, panno menstruae similis deputatur. Igitur  
& uicere uita merita uirtutum praedicta cum  
per se bona ac pretiosa sint, tamen theoricarum  
claritatis comparatione fulcantur. Multum enim  
sanctos, quamuis bonorum operum terrenis tamen  
studiis occupatos, contemplatione illius  
summi boni retrahunt opera illa.

Vnde & licet Apostolo magna meritorum sti-  
pendia pararentur ex praedicationibus, & aliis  
laboribus, tamen eius mens, quamuis sancta &  
sublimis, non poterat ab illa caelesti theoria in-  
tentione terreni operis aliquando non diuelli.  
Denique cum se talibus & tantis ditari fructibus  
cerneret, & econtrario theoriae bonum cor-  
de pensaret, ac uelut in una lance tantori in bo-  
norum profectum, in altera delectationem di-  
uinae contemplationis appenderet, dum illum  
hinc laborum stipendia immenta delectant, il-  
linc desiderium uirginitatis, & inseparabilis Chri-  
sti loceratis etiam à resolutione carnis inuitat,  
anxius tandem proclamat & dicit. Quid eligam  
ignoro. C. arctor enim è duobus, desiderium  
habes dissolui, & esse cum Christo. multo enim  
melius permanere autem in carne, magis neces-  
sarium propter uos.

Cum igitur boni huius excellentiam cunctis  
etiam praedicationis suae fructibus praerulisset,  
tamen caritatis contemplationi submittitur, &  
propter proximos diuisionem à Christo sibi  
quidem noxiam, uerum ceteris necessariam,  
non recusat.

Illi quidem, qui oculos cordis sui contegunt,  
crasso uelamine uitorum, & secundum senten-  
tiam Christi uidentes non uident, existimant  
nullam culpam ex istis otiosis ac lubricis cogi-  
tationum excursibus se posse contrahere, & ni-  
hil nisi capitalia crimina contemplant, tantum-  
modo credunt ea esse uitanda.

Econtra ij, qui summam totius uoluptatis &  
gaudij & beatitudinis suae in diuinarum & spi-  
ritualium rerum tantum contemplatione consti-  
tuunt, cum ab ea inuiti uel paululum uolentis  
cogitationibus abstrahuntur: uelut quoddam in  
se sacrilegij genus praesenti paenitentiae puniunt  
uisione, ac uilissimam creaturam, ad quam sit  
Secunda pars Hist. Ant. R R

A.C. 410.

Psal. 101.

a Mat. 7.  
b Mat. 12.  
c Mat. 25.  
d Mat. 19.

e Isa. 64.

Nemine  
g. ter  
f. mmo  
hono in-  
tentu esse  
posse c. 3.

Philip. 2.

De his  
qui mini-  
ma pecca-  
ta non cer-  
nunt. c. 7.  
Mat. 13.

Mat. 7.

Bonorum  
operum me-  
rita qua-  
lia.

Gen. 1.  
Eccl. 3.

Rom. 1.

Isa. 30.

A.C.430. detortus mentis intuitus, creatori suo se prau-  
 lisse lugentes, pene dixerim impietatis sibi cri-  
 men adscribunt. Et licet ad conspiciendam di-  
 uinæ gloriæ claritatem oculos sui cordis sum-  
 ma alacritate conuertant, tamen etiam breuissi-  
 mas carnalium cogitationum tenebras non fe-  
 rentes, quicquid ab illo vero lumine mentis af-  
 pectum retrahit, execrantur. Licet autem sancti  
 fastidiant vniuersa, in quibus mundus iste ver-  
 satur, impossibile est tamen, vt non ad ea vel  
 breui cogitationum rapiantur excessu, nullusq;  
 etiam nunc hominum (excepto saluatore nostro)  
 naturalem peruagationem mentis ita defixam  
 semper in Dei contemplatione continuit in vi-  
 ta præfenti, vt nunquam ab ea raptus mundanæ  
 cuiusquam rei delectatione peccaret, dicente  
 scriptura. Sidera non sunt munda in conspectu  
 eius.

Experti igitur sancti se humanis viribus de-  
 sideratum finem, obfistente sibi carnis sarcina  
 contingere non valere, neque præcipuo illi sum-  
 moque bono secundum cordis sui desiderium  
 posse coniungi: sed ab eius intuitu captiuos ad  
 mundana traduci, ad gratiam Dei, quæ impios  
 iustificat, conuolantes cum Apostolo protestan-  
 tur. Infelix ego homo, quis me liberabit de  
 corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum  
 Christum. Sentiunt enim se bonum illud, quod  
 volunt, non posse perficere, sed in illud quod  
 nolunt quodque oderunt malum, cogitationum  
 morus & curam corporalium rerum incidere.

Et condelectantur quidem legi Dei secundum  
 interiorem hominem, qui visibilia cuncta tran-  
 scendentes conantur Deo semper vniri soli. Sed  
 vident aliam legem in membris suis, id est in na-  
 tura humanæ conditionis insertam, quæ repu-  
 gnat legi mentis eorum, & quæ captiuum per-  
 trahit sensum violenta lege peccati: compellens  
 scilicet eos relicto illo principali bono terrenæ  
 cogitationi submitti. Quæ quamuis necessaria  
 videatur, atque corpori utilis, cum dispensatio-  
 ni religiose cuiuspiam necessitatis impenditur:  
 comparatione tamen illius boni, quod sancto-  
 rum omnium oblectatur intuitum: mala vtrique  
 ab eis ac fugienda decernitur, quia per eam ad  
 tempus quoquo modo ab illius perfectæ beati-  
 tudinis gaudio retrahuntur.

[ Vere enim lex peccati est, quam humano  
 generi prauaricatio sui induxit auctoris: per il-  
 lius noxam, in quem lata est æquissimi iudicis  
 sententia. Maledicta terra in operibus tuis, spi-  
 nas & tribulos germinabit tibi. Hæc inquam est  
 lex membris omnium inserta mortalium, quæ  
 repugnat legi mentis nostræ, eamque à diuino  
 arcet intuitu: & per quam maledicta terra in o-  
 peribus nostris post agnitionem boni & mali co-  
 gitationum spinas cœpit ac tribulos germinare,  
 quarum aculeis, id est vitii carnalis spiritus se-  
 mina præfocantur.]

Quanto autem mens humana profecerit, &  
 ad sinceriores contemplationis peruenerit pu-  
 ritatem, tanto se immundiores quasi per specu-  
 lum suæ puritatis inspiciet. Nemo enim illo, in  
 quo profecerit gradu potest esse contentus, &  
 quanto quis fuerit mentis purior, tanto se for-  
 didiorem videns, magis humilitatis quam elati-  
 onis inueniet causas, quantoque perniciosius ad

Sancti se  
 fntiunt  
 gratia  
 Dei indi-  
 gere c. 10

Rom. 7.

Rom. 7.

Gen. 3.

Homo  
 quâto per-  
 fectior, tã-  
 to sibi vi-  
 detur im-  
 mundior  
 cap. 20.

A sublimior a conscenderit, tanto amplius præui-  
 det sibi superesse, quo tendat.

Nec tamen ex eo debemus nos à domo inica  
 communionem suspendere, qui a nos agnoscimus  
 peccatores: sed ad eam magis ac magis propter  
 animæ medicinam, & purificationem spiritus,  
 auide festinandum: verum tamen ea humilitate  
 mētis ac fide indignos nos tāta gratia existimā-  
 tes, remedia potius nostris vulneribus expeta-  
 mas. Istudq; multo est melius, indignos nos arbi-  
 trantes ob remedium singulis diebus Domini-  
 cis accipere communionem, quam semel tantum  
 in anno, vt quidam faciunt, qui profecto maio-  
 rem arrogantiam præsumptionem, quam decli-  
 nare sibi videntur, incurrunt, quia vlt tunc cum  
 eam percipiunt, dignos se eius perceptione diu-  
 dicant, ex illa dilatione.

Nota quod ista auctoritas Apostoli. Nō enim  
 quod volo bonum hoc ago &c. secundum Tho.  
 & gloss. Augustini, potest intelligi etiam de pec-  
 catore, qui est extra gratiam, quia scilicet, quod  
 vult bonum agere secundum instructam ratio-  
 nis: quadam tamen velleitate, non agit superan-  
 te passione sensualitatis. Et potest etiam de ha-  
 bente gratiam & imperfecto intelligi, quia vel-  
 let bonum agere perfecte sine delectatione sen-  
 sualitatis in tentationibus, & non potest impu-  
 gnante sensualitate.

Collatio vigesimaquarta, & vltima Abraham,  
 de inhabitacione religiosi iuxta  
 propinquos.

§. XXIII.

Q Værentibus enim Ioan. Cass. & Germano  
 vtrum eorum perfectius foret, an habitare  
 iuxta parentes & notos, quos possent sape  
 instruere de via salutis, & ab eis de necessariis  
 prouisi liberius possent lectioni & orationi va-  
 care, an manere in solitudine r. motos ab ho-  
 minibus. Respondet Abraham.

Nonnunquam mala ex bonis rebus sumi vi-  
 demus exempla. Nam si quis eadem agere non  
 eodem affectu atque proposito, aut diuisibili vir-  
 tute præsumperit, profecto exinde laqueum de-  
 ceptionis ac mortis incurrit: vnde aliis aeterna  
 vitæ fructus acquiritur. Quamobrem mēsuram  
 virium suarum considerare conuenit vnumquē  
 que nostrum: Non enim, quia bona est anacho-  
 resis, vniuersis eam congruere comprobamus.  
 Nec quia institutionem cœnobiorum, & curam  
 fratrum sanctam atque laudabilem merito pro-  
 fitemur, idcirco ab vniuersis eam expetendam  
 esse censemus. Proinde primum regionis vestrae  
 atque huius inter se pensanda sunt instituta. De-  
 inde vires hominum iugi vel virtutum vel vi-  
 tiorum assiduitate collectæ, diuersa inuicem læ-  
 ce trutinandæ. Fieri etenim potest, vt quod al-  
 terius gentis homini arduum atque impossibili-  
 le est, hoc aliis insita consuetudo quodammodo  
 verterit in naturam.

Rimamini igitur nunc arcana pectoris vestri,  
 prudentēque coniciite, an talem etiam vos  
 iuxta parentes vestros distractionem mentis iugiter  
 retentare possitis, [ qualem habuit abbas  
 Apollo, qui se mundo parentibusque mortuum  
 esse denunciauit.] Cumque vos in hac animi  
 mortifi

Singulis  
 diebus do-  
 minicis  
 commu-  
 nicandū.

Collatio  
 vigesima  
 quarta de  
 mortifica-  
 tione.

Quomo-  
 do non  
 omnibus  
 omnia cō-  
 ueniant  
 cap. 8.

A.C.430. mortificationis consimiles esse senseritis, tum  
 demum scitote parentum fratrumque viciniam  
 vobis quoque similiter noxiam non futuram, vt  
 scilicet eis quasi in proximo constitutis velut  
 mortuos vos esse credatis. Vix tamen aliquādo  
 contingit, vt præcipue ministrantibus ipsi pro  
 pinquis necessaria, ipsi religiosi non afficiantur  
 ad eos ultra debitum.

Vnde cum quidam anachoreta ad beatum  
 Antonium accessisset, & ei intimasset interroga-  
 tus ab ipso, quod iuxta consanguineos suos ha-  
 bitare, qui ei providebant de necessariis, ex  
 quo liberius ille Deo vocabat, dixit beatus An-  
 tonius. Dic mihi fili, vtrum in eorum damnis  
 & aduersis casibus contristeris, & de eorū pro-  
 speritate congaudeas? At ille vtriusque rei se  
 participem confessus est. Cui senex. Noueris  
 (inquit) te in futuro in eorum sorte esse censend-  
 um, cum quibus in hac vita in lucri detrimen-  
 tūe consortio, vel gaudio, vel merore concute-  
 ris. Hæc conuersatio atque tepidissimus status  
 non solum hoc quod dixi, te ferunt detrimen-  
 to, licet id nunc tu ipse non sentias: quod scilicet  
 variet singulis diebus mentem tuam pro casuum  
 vicinate nutantes indefinenter ad terrena de-  
 mergunt, verum etiam quod fructu manuum tua-  
 rum, & iuxta proprii laboris mercede defrauda-  
 nt, non te permittentes quotidianum tibi vi-  
 ctum tuis manibus præparare.

Nam quod vos alios quoque saluare confi-  
 ditis posse, & spe maioris lucri ad reuendendam  
 patriam festinatis, audite etiam super hoc quā-  
 dam abbas Macarij fabulam iucundissime at-  
 que aptissime figuratam, quam & ille cuidam  
 similibus desideriis estuanti ingessit. Erat (in-  
 quit) in ciuitate quadam peritissimus tonsor, qui  
 denariis ternis vnumquemque detondens, com-  
 paratis vitæ necessariis singulis diebus centum  
 denarios reponebat. Audiens autem, quod in  
 alia ciuitate pro rasura vel tonsura vnus daba-  
 tur solidus, id est duodecim denarij, cogitauit,  
 quod illuc proficiens ad artem suam exercē-  
 dam breui ditaretur. Quam cogitationem exe-  
 cutioni mandauit. Profectus ergo illuc, & arti-  
 ficium inchoans suum, cum per diem multos so-  
 lidos lucratus esset, in sero ad præparandum sibi  
 necessaria vitæ solidos omnes illos expedit:  
 quia in caro foro omnia ibi erant, sique per  
 plures dies hoc accidit eidem. Vnde apud se  
 ait. Reuertar ad ciuitatem meam. Quæstuosior  
 enim mihi fuit ille nummorum numerus, quàm  
 iste solidorum [ imaginarius quæstus, ] ex quo  
 non solum non mihi exuberat, quod recondam,  
 sed vix ipsa quotidiani victus necessitas susti-  
 netur. Melius enim est modicum iusto, quàm  
 affectare illa maiora lucra, quæ etiam si parta  
 fuerint quæstuosissima conuersione multorum,  
 necessitate tamen mundanæ conuersionis, &  
 quotidianis distentionum diminutionibus ab-  
 sumuntur.

Sicut vna eademque noxij humoris origo  
 tot vocabulis distinguitur vt scilicet dicatur po-  
 dagra, vel articularis, vel aliter, quot membro-  
 rum cepit portiones. Eodem modo animæ  
 nostræ partibus vim cuiuscunq; vitij inesse creda-  
 damus. Nam si rationalem eius partem vitiorum  
 pestis infecerit, cenodoxia, elationis, inuidia,

De tripar-  
 tito ani-  
 mi mo-  
 tu ea. 15.

A præsumptionis, superbiæ, contentionis, hære-  
 ticos vitia procreabit. Si irascibilem vulneraue-  
 rit sensum: furorem, impatientiam, tristitiam, a-  
 ccediam, pusillanimitatem, crudelitatemque par-  
 turiet. Si concupiscibilem gastrimargiam, for-  
 nicationem, philargyriam, & alia desideria no-  
 xia terrenaque generabit.

Et idcirco si fontem huius vitij vultis agno-  
 scere, rationabilem mentis vestrae portionē no-  
 ueritis esse corruptam, ex qua vel præsumptio-  
 nem, vel cenodoxia solent vitia pullulare, dum  
 non solum ad perfectionis vos perueneritis fasti-  
 gia, sed etiam alios docere posse vos creditis.  
 Sed has amputare absque difficultate poteritis,  
 si quàm sit difficile vnucuique vestrum saluare  
 animam suam, mentis vestrae contritione disca-  
 tis, & non modo ab illa præsumptione submo-  
 tos docendi alios, sed adhuc egere doctoris co-  
 gnoscatis auxilio. Adhibere ergo huic morbo  
 vera humilitatis medicinam.

De D. Antonio, de quo Athanasius, & inter-  
 pres eius Euagrius apud Sur. tom. 1. Hiero-  
 n. catal. August. in 8. confess. cap. 6. & 8.  
 Chryf. hom. 8. sup. Matth. Tripar. hist. lib.  
 1. cap. 11. Russ. lib. 10. c. 10. & 11. cap. 13. &  
 alij.

CAP. III.

**D**ost doctrinam perutilem colla-  
 tionum ad perfectionem dirigentem  
 vitam religiosam, notandum est,  
 de quibusdam sanctis patribus,  
 qui ceteris fuerunt fama virtutum  
 celebriores anachoretis & cœnobitis, scilicet  
 de conuersione eorum & sententiis. Eorum  
 omnium sanctitatis & celebritatis gloriosissi-  
 mus transcendit ascensum Antonius. Hic tanta  
 sapientia diuinorum, ac prudentia morum non  
 per studium humanum, scientiarum ignarus, sed  
 diuino munere fuit repletus, vt ex diuersis man-  
 di partibus tanquam ad cœleste oraculum, plu-  
 rimi pro consilio in agendis confluerent, & à  
 variis languoribus infirmi sanitatem plenissi-  
 mam reportarent. Constantinus ipse impera-  
 tor magnificus, cuius tempore claruit, literas ro-  
 gatas instanter ab eo cum multa deuotione &  
 reuerentia recipiebat, eum exhor antes ad cul-  
 tum diuinum & iustitiam exercendam.

Septem epistolas legitur ad ecclesias Aegy-  
 pti destinasse, quæ temporibus illis legebantur  
 in ecclesiis, vt epistola Pauli.

Quodam autem amico Augustini veniente  
 à Carthagine, quæ est in Africa, vt visitante  
 Augustinum ipsum tunc Mediolani morantem,  
 & in arte oratoria legentem, & referente mira-  
 bilia, quæ de S. Antonio iam defuncto in illis  
 partibus narrabantur, vt de miraculis, perfe-  
 ctione vitæ eius, & sapientia diuina eius Augu-  
 stinus nondum ad fidem conuersus exarsit, ad  
 imitandum exempla eius, & conuersus ad Ali-  
 pium socium suum ait. Quid patimur? quid au-  
 dimus? Surgunt indocti, & violenter rapiunt cœ-  
 lum, & nos cum doctrinis nostris demergimur  
 in profundum. An quia præcesserunt pudet fe-  
 qui? & non potius, quia antecesserunt non pu-  
 Secunda pars Hist. Ant. RR 2

Rationa-  
 lem in no-  
 bis partē  
 fuisse cor-  
 ruptam,  
 cap. 16.

D. Augu-  
 stinus  
 vita mū-  
 do n in-  
 cium m-  
 str. in Cō-  
 fess. lib. 8.  
 cap. 6. hic  
 porro a-  
 micus est  
 Pontia-  
 nus.



A.C. 360. der non imitari? Et inde compunctus valde A proposuit fieri Christianus.

Antonius Tanti autem feruoris fuit in sua iuuentute Martyrij flagrabat desiderio Antonius, vt martyres sequeretur, cum iussu Maximiani imperatoris ad tormenta ducebantur, contristabaturque plurimum, quod sibi martyrium non dabatur. Eius autem vitam, & conuersationem scripserunt Athanasius Alexandrinus episcopus luculento & prolixo sermone, & Hiero. breuiori. Nomen autem eius rei consono fuit. Dicitur enim ab ana, quod est sursum, & tenes, quasi superna tenens & terrena despicens. Igitur cum atatis viginti esset annorum, & in ecclesia legi audisset euangelicum illud: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quae habes & da pauperibus, & sequere me: non huius sententiae surdus auditor, omnia quae habebat vendens, & partem consanguineis egentibus, partem pauperibus largiens, vitam assumpsit eremiticam. Et licet pro tempore anachoreta fuerit post Paulum primum eremitam, magis tamen vitam coenobiticam tenuit, pater est factus multorum monachorum; & primus ex nominatis in Ecclesia, quem plurimum veneratur & colunt, non solum religiosi, sed & laici etiam scelesti.

Vita D. Pauli primi eremite ex D. Hierony. breuiter collecta, tom. i. Cum autem se primum inter monachos eremicolam esse cogitaret, in somnis multo se meliorem alium eremum incolere ei reuelatur. Inter autem arripens hunc, quis sit per sylvas & deserta inquit. Obuium in via habuit hippocentaurum, hominem scilicet equo mixtum, cui opinio poetarum centauri nomen dedit, qui ei viam dextera monstrauit. Postmodum obuium habuit animal ferens fructus palmarum supra imaginem hominis insignitum deorsum caprae formam habentem. Qui cum eum per Deum adiurasset, vt quis esset ediceret, respondit se esse satyrum, Deum sylvarum secundum errorem gentilium. Postremo inuenit lupum, qui eum ad cellam sancti Pauli perduxit. Paulus autem Antonium sentiens, ostium sera clausit. Antonius vero rogauit, vt sibi aperiat, affirmans se nunquam inde recessurum, sed ibi etiam moriturum.

Antonius Paulum inuicit. Victus Paulus ostium aperuit, statimque in oscula ruunt ad inuicem. Cumque post mutua diuina colloquia hora prandij aduenisset, coruus, qui ei solitus erat escam panis de caelo afferre, duplicatam partem in medium posuit.

a D. Augustinum audita D. Antonij vita, non proposuisse solum Christo nomen dare, sed celibem etiam castamque vitam in Christianismo agere, indicat ipse Aug. eodem quo citauimus loco, dicens. Et de vinculo quidem desiderij concubitus, quo arctissime tenebar, & secularium negotiorum seruitute quemadmodum me exemeris narabo & confitebor nomini tuo domine Deus meus. Vide quae sup. tit. 10. cap. 8. §. 1. & in 3. part. tit. 24. cap. ultimo annotauimus.

b Ludit etymologia huius auctoris in nomine Antonij. Cōstat enim Antonius clarissimos resp. Romanae ciues (a quibus Antonius Aegyptius nomen accepit) ab Antone Herculis socio nomen accepisse, vt Plutarchus & Appianus testantur.

Cumque de hoc Antonius miraretur, dixit Paulus, quod omni die Deus sibi taliter escam ministrabat, sed tunc annonam propter ipsum hospitem duplicauerat. Pia vero lis oritur inter eos vter scilicet magis dignus esset panem diuidere. Defert Paulus hospiti, & Antonius seniori, tandem vtrique manus apponunt, & panem in aequales partes diuidunt.

Deinde discedit ab eo Antonius, & cum reuertens cella suae appropinquaret, vidit angelos animam Pauli in caelum deferentes, & inter prophetas & Apostolos collocantes. Qui velociter rediens, inuenit corpus Pauli flexis genibus in modum orantis erectum, ita quod ipsum viuere existimauit. Sed cum mortuum didicisset, dixit. O sancta anima, quod in vita gessisti, in morte monstrasti. Cum autem non haberet, vnde sepulturam faceret, ecce duo leones aduenientes foueam fecerunt, sepulcroque eo ad syluam redierunt. Antonius autem tunica Pauli ex palmis cotexta assumpsit, qui postea in solentibus ea utebatur. Obiit autem circa annos domini 287. Hic feruente persecutione Decij contra Christianos timens non posse tormenta sufferre, in eremum vastissimam se contulit, vbi sexaginta annis hominibus ignotus manens, Deo deuotissime deseruiuit.

D. Antonij diuersa contra demones certamina, D. Athan. in vita eiusdem.

§. I.

Hic Antonius cum quadam vice spiritum fornicationis virtute fidei superasset, diabolus in specie pueri nigri ante eum prostratus apparuit, & se ab eo victum confessus est. Nam & hoc precibus impetrauerat, vt videret spiritum fornicationis, & daemone iuuenibus insidiantem. Quem cum in praedicta forma vidisset, ait. Vilissima specie mihi apparuisti, te ultra nolo videre.

Idem cum in quodam tumulo latitaret, vt se cretius Deo vacare & liberius posset, multitudo demonum adeo eum lacerauerunt, quod minister eius veniens & quasi mortuum existimans propriis humeris asportauit ad locum congregationis fratrum. Cumque omnes, qui congregati erant, quasi mortuum eum lugerent, dormientibus cunctis Antonius reuixit, & a ministro se ad praedictum tumulum portari fecit. Qui cum ex dolore vulnerum ibi prostratus iaceret, ex virtute animi ad conflictum demones excitabat. Tunc illi in formas varias ferarum apparuerunt, & eum iterum detribus, cornibus, & vnguibus crudelissime lacerauerunt. Tunc splendor mirabilis ibi apparuit, & demones cunctos fugauit. Antonius autem continuo sanatus est. Ibi que Christus adesse intelligens, ait. Vbi eras bone Iesu, vbi eras? quare a principio non affuisti, vt me iuuares, & vulnera mea sanares? Cui dominus. Antoni hic eram, sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia viriliter dimicasti, in toto orbe terrarum te faciam nominari. Quod quantum vere sit impletum de se patet.

Idem cum triginta quinque annorum esset, & in

Vnde sepulturam faceret.

Demonnes D. Antonio insidiantissimi

A.C. 360. & in aliam eremum pergeret, argenteum discum reperit, & intra se dicere cepit; Vnde hic argenteus discus, vbi hominum vestigia nulla videntur; Sed si viatori cecidisset, praesi sui magnitudine latere non potuisset: hoc diabole artificium tuum est: verumtamen voluntatem meam non poteris immutare. Hoc dicente, discus vt fumus euauit.

Postmodum ingentem massam veri auri reperit, sed vt incendium aurum fugit. Sicque ad montem pergens viginti annis ibi permansit, innumeris coruscans miraculis.

Huic diabolus aliquando in tanta proceritate apparuit, vt quasi capite caelum tangens videretur. Quarenti quis esset, respondit Sathanam se esse, & addidit. Cur me sic frustra impugnant monachi? Cur me omnes meledicunt Christiani? Respondit Antonius. Iuste quidem hoc faciunt: tuis enim frequenter tentantur molestiis. At ille. Nihil ego facio, sed ipsi se inuicē turbant. Nam & ego ad nihilum redactus sum, Christus vbi que regnat, vbi que nomen Christi personat. Antonius Deo gratias retulit, & ille vt fumus euauit. Multis autem modis corpus affligens, & gloria miraculorum coruscans, propter cautelam gloriae ad locum ignotiorem discessit: vbi cum diuersas demonum sustinuisset insidias, rogatus a fratribus, vt eos inuideret, deficientibus sibi comitibus fontem oratione produxit. Et sic refectis fociis ad monachos, qui se inuitauerant, latus venit.

Altera die cum fratres de statu animarum quassissent, nocte sequenti vox venit ad eum dicens: Surge exi & vide. Et egrediens vidit quendam longum & terribilem caput vt que ad nubes tollentem, qui quosdam pennatos ad caelum volare cupientes, extensis manibus prohibebat. Et alios libere peruolantes retinere non poterat, & maximum gaudium, simulque cum dolore nimio a victis & victoribus emitti Antonius sentiebat. [ Statimque ad eum vox facta est dicens. Animaduerte quod vides. ] & intellexit animarum illum esse consensum, & diabolum prohibere quarentem, qui & sibi obnoxios cum gaudio retineret, & de sanctorum volatu, quos retinere non poterat, sic doleret.

Antonius haereticorum & schismaticorum hostis gravissimus, Athan. ibidem.

§. II.

ET vt scribit de eo Athanasius in legenda eius. Erat Antonius in fidei pietate mirabilis. Nunquam se schismaticorum miscuit communioni, antiquam eorum sciens prauitatem. Nunquam Manichaeis, aut aliis haereticis saltem amabilia verba largitus est, nisi tantum ea, quae eos possent ab errore reuocare, denunciatis talium amicitias atque sermones perditionem animae esse. Sic Arianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Mentibus aliquando Ariani, Antonium, ita vt ipsi credere, admiratus eorum audaciam, iusti doloris ira commotus est: vt de montibus eos expelleret, quo ad eum venerant, serpentibus deteriores eos affirmans. Rogatūque ab

Antonius haereticorum & schismaticorum hostis gravissimus, Athan. ibi.

episcopis & fratribus vniuersis Alexandriam descendit, ibique Arianitas sermone publico condemnauit, vltimam hanc esse haeresim, & praecursionem Antichristi affirmans.

Prædicabatque in populis, filium Dei non facturam, non ex vllis existentibus, sed proprium & vnius cum patre essentia, ne creatura potius, aut adoptio, aut appellatio videretur: Impium esse dicens vel mente concipere. Erat quando non erat, cum verbum Dei Deus semper patri sit coaeternus, quia ex eo patre natus est qui semper est: vnde aiebat. Cum Ariani nulla sit vobis conuictio. Vos fideliter credentes Christiani estis. Illi Verbum, id est filium, qui ex Deo patre natus est, creaturam docentes, nullo interuallo a gentibus separantur, qui seruiunt creaturae potius, quam creatori. Ipsa (mihi credite) irascuntur elementa, & omnes contra Arianum furorē congemiscunt creaturam, quod sibi Dominum suum, per quem omnia, & in quo omnia facta sunt, videant aggregari.

Hæc tanti viri prædicatio exprimi non potest, quantum ad fidem populos roborauerit. Latrabant omnes hostilem & Christi inimicam haeresim anathematizari ab Ecclesia colūna Antonio. Nulla tunc aras, nullus sexus domi remansit, taceo de Christianis. Paganis, & ipsi idolorum sacerdotēs ad dominicum ouile conuolabant dicentes. Precamur vt hominem Dei videamus, quia hoc apud vniuersos conspicuum nomen erat Antonij. Ambiebant quoque saltē fimbriam vestimenti eius attingere, multum etiam tactum prodesse credentes. Quot tunc diabolica obfusione & variis sunt infirmitatibus liberati? Quot simulacris ablata sunt spolia? Quanti ab errore gentilium retracti nostro coniuncti sunt gregi? [ tanti certe, vt paucorum dierum spacio, ex idolorum superstitione conuersio omnem per annum credentium vinceret turbam. ]

Præterea cum irruentem multitudinem comites repellerent, existimantes tædio illi conuentum populi fore, ipse tranquillo animo dicebat. Nunquid hic cæcus maior est demonū turbis? A Salvatore etiam hoc munus acceperat, vt si quis ignarus eius inter multitudinem monachorum eum videre desiderasset, nullo indicante ceteris prætermisis ad Antonium præcurrebat, & animæ puritatem agnoscebat ex vultu, & per speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intuebatur. Nam semper hilarem gerens faciem liquido ostendebat se de cælestibus cogitare. Habebat oculos laticantes, & dentes sicut lac nitidos. hæc Athanasius,

Præuidet futuram Arianorum tempestatem. Athanas. ibid.

§. III.

Aliquando cum operaretur cum fratribus, suspiciens in caelum, dum tristitem visionē vidisset prouolutus ante Dei vultum, rogauit, vt futurum scelus auerteret. Vnde cunctis tremantibus, qui adstant, & rogantibus, vt visionem exprimeret, singultibus & lachrymis præpeditus, dixit eis, quod magnum nefas, & inauditum scelus sæculis immineret. Vidi, inquit, altare

Erat quando non erat, cum verbum Dei Deus semper patri sit coaeternus, quia ex eo patre natus est qui semper est: vnde aiebat. Cum Ariani nulla sit vobis conuictio.

Rom. i.

In fidelibus, Antonius fuit mirabilis.

Dei mulorum circumdatum multitudine, qui A  
calceibus omnia dissipabant, ac per hoc magno  
turbine fides Catholica subuerteretur, & homi-  
nes iumentis similes, Christi facta diripient.  
Hæc est causa gemituum meorum. His auditis  
facta est vox Domini ad eum dicens, abomina-  
bitur altare meum. Quod & factum est.

Arianorū  
fauiticia.  
hos pro-  
be Calu-  
nistæ ini-  
tantur.

Nam post duos annos erumpentibus Aria-  
nis, Ecclesia tanta direptioni subiicitur, vt pol-  
luta omnibus non solum virgines & matrones,  
& ipsū baptisterium pollueretur, sed etiam  
Christiani tanquam oues iuxta altaria neca-  
rentur.

Quidam autem Arianus nomine Balathius  
dux Aegypti cum ita ecclesiam infestaret, vt vir-  
gines & monachos nudatos publice verberaret  
sic ei scripsit Antonius, Video iram Dei veni-  
entem super te. Iam desine persequi Christianos,  
ne ira Dei te occupet, quæ proximum tibi mi-  
natur interitum. Legit infelix literas & risit, &  
in eas expuens in terram proiecit. Portitorēq;  
multis afficiens iniuriis, talia Antonio remanda-  
uit. Quia tantum curas de monachis, veniet  
quoque ad te nostri etiā disciplina rigoris. Sed  
confestim minatorem supplicium sic oppressit,  
quod cum intra quinque dies equum mitissi-  
mum equitaret, morfu equi sui in terram decul-  
sus, corrosus & laceratus crucibus, delatus ad vt  
bem expirauit.

Ludibria  
dæmonū.

Aliquando cum Antonius ab angelis in aerē  
leuaretur, adfuit dæmones eius transitum pro-  
hibentes, peccata eius ab exordio natiuitatis ob-  
iicientes. Quibus angeli. Non debetis illa nar-  
rare, quæ Christi misericordia sunt deleta. Si  
qua autem scitis, ex quo factus est monachus,  
illa proferte. Et cum in probatione deficerent,  
liber Antonius in sublime tollitur, & liber de-  
ponitur.

Narrauit Antonius de se dicens: Vidi aliquā  
diabolum excelsum corpore, qui se Dei pro-  
uidentiam & virtutem est ausus dicere. Et ait.  
Quid à me vis Antoni vt à me tibi donetur? At  
ego sputa in os eius ingeminans, torum me in  
eum Christi nomine armatus ingessi, & statim  
evanuit.

Idem fe-  
re habet  
Tripart.  
hist. lib. 8.  
cap. 1.

Cum semel Antonius in spiritu raptus totū  
mundum laqueis sese inuicem connectentibus  
plenum vidisset, exclamans ait. O quis istos eu-  
uadet laqueos? Et vox de cælo: Humilitas  
ipsa.

Quidam philosophi audientes famam sapi-  
entia eius: & cum scirent ipsum studio literarum  
in sæculo non vacasse, accesserunt ad eum in de-  
sertum ad tentandum eum, & probandum sa-  
pientiam eius. Et inuenientes eum vacantem,  
interrogauerunt, quid ageret. Qui respondit se  
tunc legere. Quarentes autem, in quo libro le-  
geret, Respondit. In libris, qui docuerunt do-  
ctores vestros, Aristotelem, Platonem, & alios.  
In creaturis videlicet, quarum virtutes & pro-  
prietates illi considerantes, in scriptis suis reli-  
querunt: sed ipse in eis contemplabatur creatō-  
re earū cognoscendo & amādo: Philosophi autē  
curiose exquirendo, & inde se cōmendando. Ex  
qua responsione admirati philosophi cognoue-  
runt veram sapientiam eius.

Alij artis magicæ periti, arte diabolica con-

sueta vsi sunt, mittentes ad eum infestandum de-  
mones: qui sua suggestione vehementi facerent  
eum recedere de cella sua. Et cum pluries diuer-  
sos principes dæmoniorum adiurādo misissent,  
& nunquam eum vicissent, vt facerent eum lo-  
cum deserere, admirati venerunt ad eum inter-  
rogantes an vltra solitum fuisset incitatus ad  
recessum de cella illa. Qui vtique confessus est  
se diebus illis multam super hoc fuisse vexatū,  
sed tentationem huiusmodi superasse virtute  
Christi. Et confessi peccatum suum ad Deum  
conuersi sunt.

Sagittarius quidam videns Antonium cum  
monachis suis gaudentem, cuius sanctitatis fa-  
mam audierat, scandalizatus est imputans illud  
leuitati & dissolutioni, non discretioni. Quod  
intelligens Antonius dixit ei. Pone sagittam su-  
per arcum; & traha, quod & fecit. Et eum hoc  
ei mantlasser immediate secundo & tercio, di-  
xit sagittarius. Tantum trahere potero, quod de  
eius fractione dolebo. Tunc Antonius, sic (in-  
quit) est in opere Dei. Si supra mensuram sem-  
per tendere vellemus, in rigore spiritus & cor-  
poris persistentes, cito frangeremur. Expedit  
ergo rigorem aliquantulum relaxari, vt perse-  
uerare possimus. Ex quibus verbis edificatus  
recessit. Vnde & in secunda collatione Moysi,  
vt supra dictum est, conferentibus eremitis, si-  
mul cum beato Antonio quæ esset virtus: quæ  
expeditius & securius perduceret monachum  
ad perfectionem, cum diuersi diuersa dicerent,  
concluit Antonius, & per exempla probauit  
esse virtutem discretionis.

Quomodo Antonius fuerit ad perseverandum  
animatus, lib. vite pat. par.  
2. §. 10.

§. III.

Antonius ipse cum aliquando in eremo ta-  
dio afficeretur, clamauit ad Deum dicens.  
Domine volo saluus fieri, sed non permittunt  
me cogitationes meæ. Et surgens egressus est  
cellam, & vidit iuuenem quemdam (hic erat an-  
gelus domini) stantem atque operantem, post  
modicum surgebat, & ad orationem se dabat,  
& post paululum reuertebatur ad opus. Et ite-  
rum surgens orabat. Cumque pluries alternatis  
vicibus hoc egisset, dixit angelus: Sic fac, & sal-  
uus eris, & subito disparuit.

Quidam renunciauerat sæculo, sed non per-  
fecte, quia quædam adhuc sibi retinebat. Ve-  
nientem ergo ad Antonium pro instructione  
sua salutis: dixit ei Antonius. Vade, & eme car-  
nes, & cum eis ad me reuertaris. Quod cum fe-  
cisset, & eas secum portaret, canes in via eum in  
festabant, & multum lacerabant propter illas.  
Et cum venisset ad Antonium declarauit ei mo-  
lestiam quam passus fuerat à canibus in via pro-  
pter carnes. Tunc Antonius ait: Sic qui sæculo  
renunciant, & retinent sibi pecunias, impugnati  
à dæmonibus discerpuntur.

Interrogauit quidam Antonium dicens. Quid  
custodiens placebo Deo? & ille. Quocunque,  
inquit, vadis, semper Deum præ oculis tuis ha-  
beas. Iis quæ cogitas semper testimonium scri-  
pturarum adhibeas, vt scilicet secundum do-  
ctrinam

Quomo-  
do recrea-  
tioni cor-  
poris ali-  
quid in-  
dulgendi  
esse do-  
cuerit.  
Tribuitur  
à Cass. D.  
Ioan. Evā-  
gelista,  
coll. 24. c.  
19. & in r.  
par. tit. 6.  
ca. 6. §. 1.

Strinam earum ipsas vel sequaris si bona, vel  
abiicias si mala sint. In quocunque loco fede-  
ris, non inde cito mouearis, scilicet sine vrgen-  
ti causa. Hæc custodiens saluus eris.

Alius eum interrogauit. Quid sibi agendum  
ad salutem consequendam? Cui Antonius. Nū-  
quam confidas de tua iustitia, ventris & lingue  
sit tibi contentia, & non pœniteas de re trās-  
acta, scilicet te bonum fecisse, vel si malum fuit  
non ita pœniteas, quod tristitia abforbearis &  
desistas à bonis operibus. Idem. Qui sedet in  
solitudine (ait) à tribus bellis eripitur, scilicet  
auditus, locutionis, & visus. Contra vnum tan-  
tum pugnam habebit, scilicet cordis per cogita-  
tiones, vnde & super his inuigilare opus est, ne  
male acceptur. Sicut autem pisces, si tarda-  
uerint in sicco, moriuntur: ita monachi extra  
cellam morantes, & cum secularibus conuersan-  
tes, à quietis proposito resoluantur. Quidā fra-  
tres cum verbum salutis ab Antonio quæsi-  
issent, respondit ille. Audistis dominum in euā-  
gelio dicentem. Si quis te percusserit in dex-  
tera maxillam, porrige ei & aliam. At illi. Hoc  
nullo modo facere possumus. Et Antonius. Sal-  
tem de vna patienter ferte. Et illi. Nec hoc pos-  
sumus. At beatus Antonius. Saltem non velitis  
magis percutere, quàm sitis percussus. Et illi in-  
quiunt. Nec hoc possumus pater. Demum dixit  
Antonius discipulo. Prepara isti succos, quia ni-  
mis delicati sunt.

Hoc ha-  
bet Anto-  
nij dictū  
Nicepho-  
lib. 8. hist.  
eccl. ca. 4.

Matt. 5.

Succos vo-  
cat cibos  
delica-  
tos &  
ragema-  
ta.

Praclara D. Antonij contra gentiles oratio, ex  
Athanasio in vita.

§. V.

Scribit etiam Athanasius de beato Antonio.  
Quod cū philophi plures venissent iam his  
ad beatū Antonium, ad tentandum & irritandum  
ipsum quia literas ignorabat, quos tamen ille  
interrogantes conuincibat: tertia vice venerunt  
viri omnis secularis prudentiæ nube cœcati,  
atque in vniuersæ philosophiæ studiis artium  
suarum astimatione doctissimi. Ij ergo cum ra-  
tionem ab eo exigerent fidei, quam in Christo  
habemus, & niterentur argumentosa sophisma-  
rum interrogatione de diuina Cruce eum illu-  
dere, intra se paululum voce compressa, primū  
eorum errorem miseratus est, deinde per inter-  
pretem, qui eius verba diligenter in Græcum  
solebat exprimere sermonem, ita exorsus est  
dicens.  
Quid pulchrius est, quidve honestius crucē

Hoc sæculo Crucis formam & figuram vene-  
ratione cultique Christianos profectos fuisse ex  
hac D. Antonij disputatione perspicitur, quod e-  
tiam D. ipse Athanasius in Quæst. de Diuinis scri-  
pturis quæst. 16. aperte demonstrat. Quæstione e-  
nim proposita, Quare credentes omnes ad Cru-  
cis imaginem crucis secum, respondet. Figuram  
quidem Crucis ex duobus lignis compingentes cō-  
ficimus, vt si quis infidelium id in nobis reprehē-  
dat, quod veneremur lignum, possumus duobus  
inter se distinctis lignis & crucis dirempta for-  
ma ea tanquam inutilia ligna reputare. & infi-  
deli persuadere, quod non colamus lignum, sed  
quod crucis typum veneremur. Hæc ille. Sed &

antiquior Tertullianus in Apolog. aduer. Gent. cap. 16. A.C. 360.  
ostendit Christianos ab ethnicis tanquam Cru-  
cis cultores traducit: quæm ille Gentilium de no-  
bis opinionem non refutat, sed solum ostendit,  
lignum à gentibus & Crucis figuram sapissime  
venerari. Qui Crucis, inquit, nos religiosos pu-  
tat, consecratus noster erit, cum lignum aliquod  
propulsiatur.

colere, an adulterium, homicidium, incestum  
iis assignare, quos colitis: cum in altero cōtem-  
ptus mortis insignis virtutis sit: in altero turpis  
religio sit, obscœnitatis magistra? Quid melius  
est dicere: quod Dei verbum, manens vt erat, ob  
salutem nostram humanum corpus assumpserit,  
vt societate mortalitatis nos eueheret ad cælos,  
participesque naturæ cœlestis efficeret, an ( vt  
ipsi asseritis, diuine mentis haustum ad terrena  
veneranda caput submittere, & pecudum atque  
serpentum formis cœlestis numen includere?  
Quo ore credulitatem Christianorum audetis  
irridere, dicentium Christum filium Dei sine  
sui detrimento & cœpisse esse, quod non erat,  
& mansisse, quod fuerat: cum ipsi animam de  
cœlestibus detrahentes non tantum hominum,  
sed & pecudum soleatis sepire corporibus.

Christiana credulitas Deum suum pro salute  
mundi venisse testatur: vos vero innatam ani-  
mam prædicantes, vltro citroque transfertis.  
Christiana fides, quæ clementiam Dei, omni-  
potentiāque veneratur, consequenter incarna-  
tionem dicit Deo fuisse possibilem: ita tamen,  
vt non euacuauerit dignatio dignitatem: vos qui  
animam ex splendidissimo Dei fonte manan-  
tem, turpiter decidisse iactatis, qui mutabilem  
& conuertibilem eam post sui diminutionem  
audetis asserere. Iamque illam quoque natu-  
ram dominicam sæculorum per animam con-  
tumelias impia lingua temeratis. Imago enim,  
quæ secundum vos naturalem similitudinem  
sui retinet authoris, cui vna est, ex quo de-  
fluit eadēque substantia: humilitates proprias  
& iniurias consequenter ad suam remittit ori-  
ginem. Igitur animaduertite contumelias ani-  
marum ad patrem (vt appellatis) earum per ve-  
stram blasphemiam redundare.

Crux Iesu Christi domini nostri hic nobis  
ingeritur. Rogo, quæ hæc est religionis obscœ-  
nitas? Nonne potius est Crucem attolere aut a-  
licuius generis mortem ab iniquis hominibus  
illatam patienter sustinere, quàm Iudis plange-  
re post Ostrim vagos incertisque discursus?  
Pudeat quæso vos insidiarum Typhonis, pudeat  
Saturni fugæ, & denotationis crudelissima fi-  
liorum, erubescite parricidium Iouis & ince-  
stum, erubescite raptum eius & coitum mulie-  
rum atque puerorum. Ille ( sicut vestri fingunt  
poetæ ) ad explendum immanissima libidinis  
furorem, molles dedit in amore mugitus, ille in  
Danæ fluxit sinus, ille amator & pretium, ille in  
modularum ales Ledæos petiuit amplexus, ille  
in proprium seniens sexum, regium puerum  
ministris auibus polluit. Hæc vos creditis, hæc  
vos colitis, hæc sunt vestrorum ornamenta tem-  
plorum.

Aequo deprecor pro vestra salute, nostra di-  
cta pensare iudicio. Cuncta an nihil in libris  
Secunda pars Ant. Hist. R R 4

Crucē co-  
lere quā  
pulchrū,  
honestū,  
quæ iudi-  
catis An-  
tonius.

In Pytha-  
goræ muta-  
tionem.

Perstrin-  
git falso-  
rum deo-  
rum fla-  
gitia &  
turpitudi-  
nes. Vide  
Tertulianum  
in Apolo. ad  
uer. Gen.  
c. 14. & 15.  
& Aug. in  
3. & 4. Ci-  
modularum  
ales Ledæos  
petiuit am-  
plexus, ille  
in proprium  
seniens sexum,  
regium puerum  
ministris auibus  
polluit.

A.C. 360. credenda sunt Christianis: Si nihil, nec Crucis A quoque, cui detrahitis nomen agnosceatis. Si vni uersa credenda sunt, cur cum in eisdem libris cruci resurrectio copuletur, passionem diuinam stolido laceratis eloquio, & non statim iungitis cæcorum visum, surdorum auditum, claudorū gressum, lepræ emundationem, seruens ambulanti Deo suo mare, demonum fugas, mortuorum resurrectionem, & defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia scripturis diuinis quas interpellatis inserta sunt, & eisdem voluminibus continentur præconia maiestatis, & dedecora B mortis. Quamobrem odio, quo imbuti estis abiecto, inuenietis illico & verum Deum esse lessum, & humanæ salutis gratia fragilem assumpsisse naturam: vestram tamen si non pudet, nobis narrate religionem.

Sed quas error infelix poterit referre culturas de tanta rerum seditate, atque ve cordia: nisi forte (vt audio) fabulas deorum vestrorum & obscenitates, & crudelitates & vanitates & mortes allegoricis velaminibus operitis, Liberrum vinum, raptam Proserpinam, terram, semiclaudum Vulcanum, debilem ignem, Iunonem C aerem: Apollinem, solem, Dianam, lunam, Neptunum maria, & libidinum principem Iouem ætherem interpretantes. Nec post hanc excusationis procacitatem, Deum sed creaturas contempto suscipitis creatore? Quod si pulchritudo vos elemetorum traxit ad suam venerationem, modum fas erat custodire, & oportebat mirari tantum, nec colere, ne factura veneratio creatoris esset iniuria. Nam istiusmodi quæ vos sequimini, ratio est præpostera, atque peruersa, & architecti honor migravit ad domū, & medici D sciētia ad remedia cōfertur, omniumq; artificū merita vel laudes, ad opera transferuntur. Quid ad hæc dicitis vt agnoscamus, quæ sit crucis ridicula vobis ignominiosa confessio?

Hac disputatione conuertentibus inter se philosophis oculos, simulque musitāribus, subridens per interpretem rursus ait Antonius. Prædurum namque cuncto videtur operi, quoties iusto vnuerſa rei tenore calcato, laboris merita factis magis, quam factoribus adtribuuntur. Elementa quidem (vt memorauimus) ex ipso conspectu suam comprobant seruitutem. Sed quoniam vos obseruatione dialectica necessaria (vt putatis) quæque colligitis: hoc quoque artificio etiam nos nostram religionem compellitis affirmare. Respondete mihi. Cognitio Dei per quem modum manifestius approbatur, per argumenta verborum, an per operationem fidei? Et vt vtrum antiquius est, operatio fidei, an disputatio per argumenta procedens: Illis autem respondentibus firmiorem sermonibus operationem esse, & hanc liquidam de Deo cognitionē bene eos & ipse dixisse consensit: quia operationem quæ ex fide descendit, animi generat affectus: dialecticam vero ex artificio componētium sumpsisse oppositionis exordia.

Cum ergo (ait) operationem fidei animo insitam quis habuerit, superflua erit verborum cōpositio, per quam conceptam sensu nostro credulitatem tentatis euellere, & tamen nostras sæpe explicare intelligentias non valetis. Et ita tanto solidiora sunt mentis opera quam sophis-

matum fraudulenta conclusio. Nos Christiani A.C. 360. habemus repositum, sed in virtute fidei, quæ nobis à deo per Christum tributa est. Hanc orationis meæ veritatem, rerum, quæ geruntur quotidie ordo commendat. Nobis enim imperitis, & literarum vestrarum ignaris: ad dei cognitionem eius sola verba sufficiunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abstracti in vniuersum orbem quotidie propagamur, vestra vero post aduentum Domini nostri nodosa sophismatum defecere veritate. Ecce nos simplicem Christi fidem dolentes idololatriam debellauimus: & per prædicationem ignominiosæ crucis aurata templa ceciderunt. Vos sispotestis, ostendite, qua compositione verborum gentilitatē Christo proponere suaseritis. Per omnem iam terrā, Christus verus Dei filius est agnitus. Nihil eloquentia sophistarum, nihil disputatio philosophiæ multitudini potest obesse credentium. Crucifixum nominamus, & vniuersi demones, quos vos & deos colitis, rugiunt, atque ex obsecris corporibus ad primum dominicæ crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula: vbi Ægyptiorum incantationes: Quid profecerit magorū carmina? Certe tunc vastata sunt omnia: Cum de sua cruce Christus mundo intonuit. Nihilominus vos prætermisistis debilitatorum caterui, gloriosam Iesu mortem irridere conamini.

Illud autē quale est, quod nunquā infestatione regali cōcussa gentilitas, immo verò sæculo clara & hominum præsidis sulca, & sustentata iam corruit, nos famuli Christi, quo plus premimur, eo magis exurgimus & floremus. Vestra simulachra ornatis quondam septa parietibus, iam vetustate collapsa sunt: Christi vero doctrina, quæ vobis stultitia videatur & ludus, licet tyrannica persequentium principum tentamenta pertulerit, licet variis sit incurſata terrotibus: nullo tamen terrarum orbe concluditur, nullo gentium barbarorum sine prohibetur. Quando enim diuinæ scientiæ tantus splendor effulſit? quando tot simul in se conuenere virtutes? Continentia in matrimonio viget, virginitas in ecclesia floret, martirium pro domino suo gloriosa constantia pollet, quorum omnium crux Christi principium est. Cum interim vos inter tantos virtutum choros syllogismorū retia tenditis, & verum lumen conamini tenebrosi argumentationibus obuoluere, ecce nos (vt dixit doctor noster) non in gentili persuasione, sed in fide apertissima suademus, quæ verborum affirmationem præuenire consuevit.

Adſunt quippe patientes à demonibus vexati. Quos cum in medium perduxisset, hæc verba reperit dicens: Nunc vos collectionibus vestris, & quo vultis malefico carmine deos vestros, quos putatis expellite. Si autem non potestis, victas submitte manus & ad Christi trophaea confugite, & statim crucifixi crudelitatem maiestatis potentia persequetur. Dixit & inuocato Iesu nomine, cum vitale signum in numero sacro Trinitatis presisisset in frōtibus, vnā cum expulsis demonibus vana præsentium philosophorum confutata est sapientia. Expauerunt enim stupentes tantum hominem, cui post tantum

A.C. 360. tum ingenium afflueret signorum tanta largitio. At ille vnuerſa quæ curauerat Christo adscribens, vsus est astutu reciproco, & ait. Nolite me putare his sanitatem dedisse, Christus per suos seruos facit ista miracula. Credite & vos, & videbitis, quia Deo deuota fides non eloquentia: vanus tumor talia signa mereatur. Confugite ad Crucifixi legem: vósque eius imitamini famulos, & hoc scientiæ sine contenti, nulla deinceps secularis imprudentiæ argumenta quaratis. Hactenus Antonio dicente, philosophi miro stupore percussi, & cum honorifico salutaru ab eo recedentes, multum eius sibi fatebantur profuisse conspectum.

Hoc in eo viro mirabile est, vt hominem in extremo mundi limite conditum (aliàs constitutum) & fauor principum, & omnis celebraret aula regalis. Nam & Constantinus imperator & eius liberi Constans & Constantius talia cognoscentes, crebro ad eum, quasi ad patrem missis litteris obsecrabant, vt reciprocis eos litteris exhilararet. Super quo rogatus à fratribus vniuersis, vt Christianos reges suis litteris illustraret, ne scilicet per silentium eius exasperarentur, licet cum difficultate respondit, dicens. Quæ monacho est ratio, cum epistolis regum? tamen susceptis epistolis conuenientia respondebat. Laudauit primum, quod Christum colebant, deinde salutaria persuasit, ne magnam putarent regiam potestatem, ne præsentis carnis imperio tumentes, homines se esse nescirent, & iudicandos se à Christo obliuiscerentur. Ad postremum clementiæ circa subiectos, & iustitiæ curæ quoque inopum admonuit, & vnum semperniternum esse regem sæculorum dominum Iesum Christum testatus est. His litteris principes susceptis vehementissime lætabantur. Hæc omnia Athanasius vbi suprâ. Obiit autem beatus Antonius anno ab incarnatione domini 360. ætatis autem suæ anno 105.

*Eulogij Scholastici & Elephantios cuiusdam historia cuius auctor est Pallad. in histor. Laus. vit. 26. ex quo Vinc. lib. 17. cap. 75. & lib. vit. Pat. 4. par. de obsequio agrorum.*

§. VI.

Q Via ad beatum Antonium pertinet, quod habetur in sequenti historia notandum, ideo hic inseretur. Chronius Nitriæ presbyter referebat, vt scribit Vincen. spec. histo. lib. 18. quod Eulogius quidam scholasticus immortalitatis desiderio captus huic mundo renunciauit, rebûque suis dispersis, pauca tamen, quibus (quia per se operari non poterat, vteretur, sibi reliquit. Cum igitur [ per se angeretur animo & esset tristis ] nec cum multis posset in monasterio degere, nec solitudinem patienter ferre reperit quendam infirmum in platea iacentem elephantico morbo sic repletum, vt sine manibus & pedibus esse videretur: lingua vero à tantis cruciatibus erat immunis. Tunc Eulogius orans, & quandam cum domino passionem celebrans ait. Domine Deus meus [ propter amorem tuum ] suscipiam istum mutilatum, & vsq; in diem mortis repensabo illum, vt & ego sal-

Auari valeam propter ipsum: largire ergo mihi A.C. 360. Christe patientiam, vt ei inseruiam. Et ad eum accedens dicit ei. Vis ego te domo recipiam, ac te recreem ac reficiam? Cum magno autē gaudio assensus est mutilatus. Et mox cum super asinum ad hospitium suum tranſuehens, per annos quindecim ei sollicitē seruiebat. Ipsumque manibus propriis medicamētis, ac cibis, & balneis curabat, & ille cum grandi patientia cūcta ferebat.

Sed post hæc instinctu demonis beneficio- rum eius immemor, cœpit ab eo velle discedere, multisque iniuriis & opprobriis increpare dicens, Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatûsque es alienam substantiam, in me salutis tuæ occasionem reperisse te credis. Eulogius autem rogabat eum dicens. Noli domine mi, talia dicere: sed dic potius emendabo, si in aliquo te contristauit. At ille cum furore: Vade, (inquit) adulationes tuas istas nolo: proiice me in publicum. Refrigeratione tua non indigeo. Illo iterum obsecrante eum agrotus ait. Iam fraudulentas irrisiones tuas non fero, nec mihi hæc arida & parca vita iucunda est, carnibus saturari volo. Quas cum ille exhibuisset, clamauit agrotus. Non potes voluntati meæ satisfacere, nec tecum solitarius habitare valeo. Ad publicum ire, populûmque videre desidero. Ego (inquit Eulogius) multitudinem fratrum tibi adducam. Væ (inquit agrotus) mihi misero: tuā faciem videre nolo, & adducis mihi tui similes, solius panis otiosos deuoratores. Concuriēsq; se ipsum, inquieta voce, & clamans ait. Nolo, nolo, sed ad publicum ire desidero. O violentia. Ibi me proiice vnde me sustulisti. Tantæque eius erat infania, sensûque eius in adeo ferinos clamores demon conuerterat, vt se forte suspendisset, si manus, quibus hoc facere potuisset, habuisset. Eulogius igitur propter præcedentem cum Deo passionem eum proiicere nõ audens, habuit cum vicinis monachis consiliū, vt eum in nauim perduceret ad sanctum Antonium. Itaque blandis verbis super eum, cum ad habitaculum discipulorum Antonij sic eum duxisset, altera die illuc superuenit Antonius. Solebat autem veniens vocare Macarium, & his verbis eum interrogare: Venerunt huc fratres aliqui? Quo respondente: Venerunt de Aegypto inquit Antonius: an de Hierosolyma? Hoc enim signum dederat, vt si qui nõ satis eius colloquio digni fuissent, de Aegypto venisse responderet. Cumque dixisset. Fac eis lenticulam, vt comedant, & oratione ter eis completa iubebantur abscedere. Spirituales autem & sancti viri, si de Hierosolyma venisse dicebantur, tota nocte cum eis sedens saluti eorum proficua loquebatur. Igitur illa nocte cum fratribus sedes, reuelatione sibi facta de facto Eulogij, proprio eum nomine ter vocauit, & vt coram fratribus sui aduentus causam exprimeret præcepit. Quod cum fecisset, & elephantiosum se eiicere voluisse diceret: Antonius seuera voce respondit. Tu illum à te proiicias Eulogi? At qui eum creauit non proiicit. Si proiicias illum, meliorem te inueniet Deus & eliget, qui colligat destitutum. Cumque territus his verbis Eulogius tacuisset, agrum quoque cœpit Antonius verberare sermoni

Creatura rum pulchritudo nõ debet nos ad eas colendas attahere.

Argumentis aduersus philosophos agit Antonius.

Crucis prædicationi Philosophorū scholæ essentur.

Crucis signum pel lit demones.

Catholice religionis virtus.

Virtutes catholice Ecclesie.

1. COL.

fermonibus dicens. Elephantiſe cæno & luto horride, nec cælo nec terra digne, non deſinis iniuriam Dei vociferare? Neſcis quia Chriſtus eſt, qui miniſtrat tibi? Propter Chriſtum enim iſte tali ſeruitio ſe ſubiugauit. Poſt hæc ad utrūque conuerſus ait. Nolite filij abinuicem ſeparari, ſed redite ad cellam cum pace, in qua tamdiu vixiſtis, ne coronis veſtris fraudemini, quia iam uterque veſtrum merebitur coronari, & idcirco hæc tentatio accidit vobis, quia ad finem vitæ ambo veniſtis. Qui cum redintegrata pace rediſſent, intra quindecim dies Eulogius obiit. Et poſt aliud triduum agrotus, animo vehementer incolumis deſecit. Horum ſermonum (ait Chronius) ego interpres fui, quia neſciebat Antonius linguam Græcam, ego autem noueram & Græcam & Aegyptiam.

De Paulo ſimplici D. Antonij diſcipulo, de quo Palſa. vit. 28. & lib. vitæ Patrum part. 1. ex quo Vmc. lib. 17. cap. 77.

CAPVT IIII.



Abuit autem Antonius plures diſcipulos ſanctitate & miraculis refulgentes, vt Paulum ſimplicem, Hilarionem, Macarium, & alios, de quibus modo dicitur. Et primo de Paulo. Hic vt reſert Vincen. ſpec. hiſt. lib. 18. ſimplex ruficus & vxoratus cum inueniſſet vxorem ſuam in adulterio: ſimiliter abſque vindicta aliqua, vel ſeruore ei dixit. Amodo mecum non eris. Adulterâ ergo dimittens, & ad eremum pergès ad Antonij fores cellę pulſauit. Eo que egreſſo, & quid cuperet ſciſcitante, monachum ſe velle fieri reſpondit. Cui Antonius ait. Quum ſis homo ſenex & debilis & amodo ſexagenarius, non potes monachus hic fieri, ſed vade ad leuiora monaſteria. Ego enim ſolus hic ſedeo, & poſt quinque dies etiam cum ſumma penuria cibum ſumo. Illo vero non acquieſcente, ſed dicente. Quicquid me docueris, & faciam: intra cellam Antonius per totum triduum ſe clauiſit, nec tamen de foribus Paulus excluſus abſceſſit.

Mira D. Pauli ſtancia.

Post hoc neceſſitate naturæ compulſus Antonius exiit, & ait. Recede ſenex, mecum manere non vales. At ille. Certe (inquit) hic viuam, & moriar. Circumſpiciens autem Antonius, quia nihil ſibi alimenti penitus ſecum portaret: & iam quartum diem continuo ieiunus per maneret, timens, ne ex eius morte maculam ſibi relinqueret, tandem eum ſuſcepit, & durius & laborioſius ſolito conuerſari cœpit. Inſuſos itaq; cortices dactylorum obtulit ei dicens. Accipe, intexe funes, ſicut facere me vides. Qui cum orgyas quindecim vſque ad nonam laborioſiſſime confeceſſet: male (inquit) Antonius inte-

a Opuzi ſecundum Herodotum, ſex pedū mensura eſt, Suida verò oppuz eſt τὸ μετὰ τὸν ἰδὸν κελὸν μέτρον. i. mensura que inter expansas manus continetur, quod brachium vulgo gallice braſſe nominant, Plinius lib. 16. vlnam appellat. Sicque is interpretatus eſt, qui Palladium edidit ex Buda in prioribus Annotat.

xuiſti. Solue quod factum eſt, & ruruſ intexe. Itaque ſeni per quatuor dies tam graue onus ieiuno impoſuit: vt cum imparem tanto labori ſe videret: hac neceſſitate coactus ab eo recedere, qui tamen omnia patienter & libenter impleuit, nec vultum tristem ſecum murmurando monſtrauit.

Tunc Antonius compunctus occidente iam ſole dicit ei. Vis ô ſenex vt comedamus fruſtrū panis? Paulus reſpōdit. Vt tibi placet abba. Quæ reſponſio ruruſ Antonium flexit, eo quod ad nomen cibi non ſtatim accurrit, ſed in voluntate iubentis omnia poſuit. Pone, inquit, menſam & aſſer panem. Quod cum feciſſet, vnum de proximis Antonius, quia ſicci erant, aqua perſudit: tresque portiones ante illum poſuit. Palſum vero conſuetum dicens, orationes quadraginta fecit, vt adhuc eum ſic probaret. Qui ruruſ cum eo patienter & libenter orauit. Denique profunda nocte Antonius aſſumpto vno paximate, ſenem tardius comedentem, donec totum vnum abſumpſiſſet expeſtauit, & tunc ait. Manduca ſenex & alterum. Qui reſpondit. Non manducabo niſi te idem facere videro. At ille. Mihi, inquit, hoc ſatis eſt, quia monachus ſum. Cui Paulus. Et mihi hoc eſt ſatis, quia monachus eſſe deſidero.

Monachorum vitæ paritas.

Post hæc Antonius ſurrexit, & dictis, duodecim psalmis, toridem orationibus factis paulisper conquieuit. Ruruſque conſurgens, à medio noctis vſque in lucem, psallendo & orando vigilauit. Videns igitur ad omnia tam paratum ſenem, ait illi. Ecce frater, ſi huiusmodi vitam agere quotidie poteris, mecum manebis. Reſpōdit Paulus. Si forte aliquid plus iubeas ignoro. Nam ea, quæ vidi, facile me impleturum conſido. Poſt certos meſes, quia iam animam eius perfectam eſſe probauerat, à tertio vel quarto lapide à ſuo hoſpitiolo cellâ fecit ei, & ait. Quia monachus effectus es, iam ſolus manebis, vt etiâ dæmones experiri poſſis. Illic ergo Paulus intra annum diuinam gratiam promeruit, & contra ægri tudines hominum, & contra poteſtates dæmonum.

S. Paulus dæmonem expellit.

Cum ergo quidam rabidus homo, vexatus à principe legionis dæmonum curandus perduceretur ad ſanctum Antonium, reſpondit hoc opus eſſe ſimplicis Pauli, non ſuum. Solent enim miſerrimi ac viliffimi dæmonum à magnis quidem viris ſolo robore fidei expelli. Magni vero dæmones à ſimplicibus & humilibus fugari. Itaque cum eis ad Paulum pergit, & ait. Pelle hunc dæmonem ab homine, vt Deum benedicat, nam mihi non vacat. Cumque relictis illis ad cellam rediſſet, Paulus ſurgens intentiſſime orauit, & ait dæmoni. Abbas Antonius dixit, vt ab homine iſto recedas. Dæmon autem iniuriâ ei proclamans, ait. Non exibo deteſtabilis ſenex. Arrepta ergo pelle, qua tegebat humeros ſuos verberabat eum, repetens & dicens. Exi, quia hoc abbas Antonius dixit. Tunc dæmon in vtrumque contumelias proferre cœpit, hoc clamitans. Detesteſtandi ſenex quos obliuio veſtra præterit inſaciabiles, qui propriis contenti non eſtis, quid in nos veſtram tyrannidem exercetis? Tadem Paulus ait. Si exire nolueris ab iſto, certe væ tibi erit, quia vadam & loquar hoc Chriſto.

Chriſto. Cum igitur dæmon iterum Chriſtum A ipſum blaſphemans ei contradiceret, iratus Paulus cella egreditur, & in medicis aſtibus diei, qui in Aegypto fornacibus Babylonis præ ardore comparantur permanſit. In ipſo itaque ſcopulo montis, velut columna ſterit immobilis, & orauit his verbis. Tu vides Ieſu Chriſte, quia non ego de hac rupe deſcendam, nec cibum vel potum ſumam, ſicque proſecto moriturum, niſi prius hominem iſtum à dæmone liberares. Necdum verba compleuerat, & dæmon maxima voce clamabat. Vade, vade, vim patior & exeo, nec ulterius accedo. Simplicitas Pauli me vrget, & perfequitur, & quo vadam neſcio. Mox igitur egreſſus, & in immanè draconem cubitorum ſeptuaginta conuerſus in mare rubrum protinus eſt deuolurus.

Quadam vice cum quidam acceſſiſſent ad beatum Antonium graria edificationis, & de ſcripturis cum ipſo conſerret, ſcilicet de Chriſto & prophetis præſente Paulo ſimplice, interrogauit Paulus. Pater, quis ante fuit, Chriſtus an propheta? Super qua interrogatione Antonius quaſi erubefcens, increpauit eum dicens. Tace & vade ad cellam. Quod mandatum ille ſuſcipiens ad cellam perrexit. Indèque non eſt egreſſus per aliquot dies. Quod cernens Antonius, quia non ſicut ſolitus erat ad eum venerat, dubitans, ne in nimiam triſtitiâ incidiſſet, iuit ad eum. Et pulſanti oſtium cellæ aperuit tacens. Cui Antonius. Quare non loqueris, nec ad me more ſolito veniſti? Et ſine vlla anxietate ille ſimpliciter reſpōdit. Pater tu iuſiſti mihi, vt ad cellam irem, & tacerem. Et ideo implere mandatum tuum volui. Tunc ſuſpirans Antonius ſociis dixit. Simplicitas huius condemnat pigritiâ & inobedientiam noſtram. Obſeruat D iſte pleniffime mandata hominum, & nos mandatis Dei vix obtemperamus.

Cum quidam puer deſunctus delatus fuiſſet ad beatum Antonium, vt eum ſuſcicaret, beatus Antonius cognofcens hoc Paulo eſſe reſeruatū, iuſit illum deſerri ad Paulum. Et cum eis pergens Antonius dixit Paulo, vt eum reſuſcicaret. At ille deſerens magiſtro ait. Tu pater magis hoc vales efficere Cui Antonius. Ego alius ſum occupatus, tu iſtud operare. Poſuit itaque ſe in oratione rogans pro ſuſcitatione pueri. Cumq; iam tranſiſſet hora nona, conſueta ſibi ad reſciendum, & puer adhuc mortuus iaceret, inquit ad Dominum Paulus. Domine Ieſu Chriſte, certe non comedam, quouſque ſuſcitaueris iſtū, prout mihi mandauit Antonius. Dominus autè nolens contriſtare delicias ſuas, ſatisfaciens eius ſimplicitati puerum ſuſcitauit.

Idem Paulus ſcindebat ceſtaſ & ſcorpiones per medium dicens, Si quis habuerit puritatem, omnia ſubiicientur ei ſicut Adæ in paradifo ante peccatum. Idem ſic videbat vnumquēque cuius animi eſſet, ſicut nos facies hominū videmus. Vnde ingredientibus aliquando fratribus in eccleſiam, læta facie & ſplendida, & angelo vniuſcuiuſque gaudente, vidit vnum inter alios nigrum & obſcurum, & dæmones ex vtraque parte eum tenentes & trahentes ad ſe ipſos, eique capiſtrum in naribus eius ponentes, & ſanctum angelum eius lugubrem, & de

Puer à Paulo ſuſcitatur.

Gen. 1.

longe ſequentem. Quod videns Paulus, triſtis & plorans, & pectus ſuum percutiens ſtabat nolens intrare eccleſiam, ſed ſedens ad ianuam expeſtabat fratres vſque dum redirent. Quibus exeuntibus vidit eundem fratrem claro vultu exeuntem, & angelum eius iuxta eum ambulātem, & gaudentem valde, dæmones vero de longe ſequentes & triſtes. Paulus ergo exiit præ gaudio clamans & dicens. O ineffabilis Dei miſericordia & bonitas. Venite, & videre opera Domini, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. Coactus eſt ille frater narrare vitam ſuam, & ait. Peccator ſum valde, & multo tempore in fornicatione vixi vſque nunc. Ingrediens autem nunc eccleſiam, audiui dominum dicentem per Eſaiam. Iſa. i. Lauamini, mundi eſtote, auferite malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere peruerſe, diſcite bene facere, quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite & arguite me dicit Dominus: ſi fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra vt vermiculus, velut lana alba erunt. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. In hoc ſermone compunctus, dixi ingemiſcens. Domine, qui veniſti ſaluare peccatores, comple in me peccatore verba iſta, & ecce promitto tibi abrenunciare omni peccato, & ſeruire tibi amodo in conſcientia munda. Suſcipe ergo penitentem in hac hora, & interpellatam, & omni peccato renunciantem. In his ergo promiſſionibus egreſſus ſum Eccleſiam. Omnes ergo hæc audientes glorificauerunt Deum.

1. Tim. 2.

Iſa. i.

De S. Hilarione monacho, de quo D. Hieron. tom. 1. & lib. de vit. patrum. par. 1. ex quo Vincen. lib. 14. cap. 19. & Nicepho. lib. 9. cap. 13.

CAPVT V.



Vit & alius diſcipulus beati Antonij, Hilarion nomine ſanctiſſimus vir, cuius vitam deſcripſit Hieronymus. Sed Vincen. ſpec. hiſt. lib. 15. iſtam ſic abbreviat. Hilarion prope Gazam Paleſtiæ, parentibus idololatriæ deditis ortus, vt roſa de ſpinis floruit. A quibus Alexadriam miſſus grammatico traditus, non circi ſurore, non arenæ ſanguine, non theatri luxuria delectabatur, ſed illi tota voluntas erat in eccleſiæ cōgregatione. Audiens autem tunc celebre nomen Antonij, quod per omnes Aegypti populos ferebatur, ſtudio viſendi eum incenſus ad eremum perrexit. Et ſtatim, vt eum vidit, mutato habitu duobus fere meſibus iuxta eum maſit, contemplans vitæ eius ordinem, & morum grauitatem, [quàm creber in orationibus, quàm humilis in ſuſcipiendis fratribus, ſeuerus in corripientibus, alacer in exhortandis eſſet, & vt continentiam, cibique aſperitatem nulla vnquam infirmitas frangeret.] Porro frequentiam eorum, qui ad eum ob varias infirmitates, & dæmonum impetus concurrerant, vltra non ferès ad patriam rediit. Et parentibus deſunctis, partem ſubſtantię fratribus, partem pauperibus largitus



A.C.400. gitus est: nihil sibi omnino referuans, erat autem A tunc annorum quindecim. Sicque nudus & armatus in Christo, non longe à Gaza solitudinem, quæ per littus euntibus in Aegyptum ad lauam flecitur, ingressus est.

Igitur sacco tantum membra coopertus, & pelliceam habens \* ependytem, quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat, sagumque rusticum, inter mare & paludem vasta & terribili solitudine fruebatur, quindecim tantum caricas post solis occasum comedens. Et quia regio latrociniis infamis erat, nunquam erat in eodem loco mansans. Cernens autem diabolus se à puero vinci, & prius ab eo calcatum fuisse quàm per aratam calcare potuisset, titillabat sensus eius, & pubescenti corpori solitâ voluptatum incendia suggererat. Cogebatur tyrunculus Christi cogitare, quod nesciebat, [ & eius rei pompam voluere, cuius experimenta non nouerat, ] qui iratus sibi & pectus pugnis verberans quasi cogitationes cadebat, tãquam posset eas manibus excludere. Ergo (inquit) asel le faciam, vt non calcitres. Nec te hordeo alam, sed paleis, herbarum ergo succo & paucis caricis deficientem animam sustentabat. Terga graui onerabo pondere, per ætrem indagabo & frigora: vt potius cibum cogites quàm lasciuiam. Multas demonum insidias patiebatur, sæpe illi mulieres nudæ cubanti, sæpe esurienti largissimæ apparere dapes. Interdum orantem lupus ululans, & vulpecula ganniens transfiliuit, psallentique gladiatorum pugna spectaculum præbuit, & vnus quasi interfectus ante pedes eius corruens, sepulturam rogabat.

Grænes demoni illusiones

Orauit semel in terram fixo capite, & vt natura fert hominum, abducta ab oratione mens nescio quid aliud cogitabat. Insluit dorso eius festinus agitator, & latera calcibus, ceruicem flagello verberans ait. Eia cur dormitas? cachinnansque desuper cum defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur. Constructa est ei deinceps cellula breuis, quæ vsque hodie permanet, latitudine pedum quatuor, & altitudine quinque, scilicet statura sua humilior, longitudine vero amplior quàm corpusculum eius patiebatur, ita vt sepulchrum existimares potius, quàm domum. Capillos tantum in die Paschæ tondebat. Super nudam humum stratumque iuceum vsque ad mortem cubitauit. Saccum nūquam lauit, quo indutus fuerat, dicens superfluum esse in cilicio mundicias quærere.

Hilarionis constantia.

Cumque latrones ad eum media nocte venirent, inter mare & paludem à vespere vsque ad solis ortum discurrentes, nunquam locum cubiculi eius inuenire potuerunt. Porro clara luce reperto puero, quasi per locum dixerunt.

\* Ependytis Suida est ἐσπένδυτος, id est, intima & penitissima vestis, quem secutus Maria. Vitor. in Com. in D. Hieron. dicit esse eam vestem, quam latini interulam & subnuculam nominant, vetus interpret. D. Ioannis illud eiusdem cap. 21. τὴν ἐσπένδυτον διεξέδρατε. vertit, tunica præcincta se, sicque paulo post §. 3. quã vestem nunc ἐσπένδυτον tunicam sacceam nominat. Vñ verbi græci superindumentum valet, à verbo enim græco ἐπιένδυσις, id est, superinduo, deducitur.

Quid faceres, si venirent ad te latrones? Qui ait: Nudus latrones non timeret, & illi. Certe [ aiunt ] occidi posses. Posses (inquit) sed ideo latrones non timeo, quia mori paratus sum. Tunc illi admirati constantiam eius & fidem, confessi sunt noctis errorem, [ cœcatorumque oculos deinceps ] correctiorem vitam illi pollicentes.

Dæmonis terribili abigit.

Accidit autem vt ad eum quidam obsessus à dæmone adduceretur: cuius manus, ceruix, & latera, & pedes ferro onerata erant, furorisque fauitiam oculi torui minabantur. Cuiusque deubularat sanctus cum fratribus, & de scripturis nescio quid interpretaretur, erupit ille de manibus se tenentium, & amplexans eum post tergum in sublime leuauit, clamorque est ortus ab omnibus, ne confecta à ieiunio membra collideret. Et sanctus ardens ait. Sinite, & meum mihi palæstram dimitte. Ac sic reflexa super humeros manu, caput eius tetigit, apprehensoque crine ante pedes suos adduxit, manus eius adstringens, & pede calcans plantas eius: simulque ingeminans, Torquere ait dæmonum turba [ torquere: cumque ille eiularet & reflexa ceruice terrâ vertice tangeret. ] Domine (inquit) Iesu, solve captiuum. Et vnus & plures vincere tuum est. Curatus itaque post paucos dies rediit cum vxore & liberis ad monasteriū, plurima quasi gratiam redditurus, dona offerens. Cui sanctus. Nonne legistis quid Giezi, quid Simon est passus, quorum alter obtulit pretium, alter accepit? Ille vero ait: Accipe & da pauperibus. Cui sanctus. Ego qui mea reliqui, cur aliena repetam? Multis nomen pauperum, causa est auaritiæ. Misericordia vero artem nõ habet. Nemo melius erogat, quàm qui nihil sibi referuat.

4 Reg. Act. 8

Dicebat Hilarion diabolum tanto hominū ardere odio, vt non solum ipsos, sed & ea quæ ipsorum esset vt iumenta & pecora cuperet interire. Cuius signum est, quod antequam beatū Iob tentare permitteretur, omnem substantiam eius interfecit. Detestabatur autem præcipue monachos, qui infidelitate quadam sua referuarent in futurum.

Quare demones peccora necant.

Vnde frater quidam auarus in vicino manēs detulit fratribus cicercis fascem virentis sicut in herbis erat. Qui cum ad vespertum poneretur in mensa, exclamauit senex se putorem eius ferre non posse. Interrogauitque, vnde esset. Et respondit Hefichius, quod frater quidam primitias agelli sui detulisset. Non sentis (inquit) putorem terribilissimum, & in cicere fœtere auaritiã? Mitte bobus, & vide an comedant. Quod cum in præsepe posuisset, exterriti boues, & plus solito mugientes rupis vinculis fugerunt. Habebat enim hanc gratiam, quam concesserat illi Deus, vt ex odore corporum, & eorum, quæ quis tetigisset, sciret cui damoni vel vitio subiaceret.

S. Hilarion vana gloria opinionem metuens fugit in exteras nationes.

§. I.

Hilarion autem sexagesimo tertio vitæ suæ Anno cernens grãde monasterium, & multitudinem

A.C.400. titudinem fratrum secum habitantium, turbatque eorum, qui variis languoribus & immunis spiritibus occupatos ad se deducebant, ita vt omni genere hominum solitudo per circuitum repleteretur, stebat quotidie, & incredibili desiderio conuersationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus, quid haberet, & cur se affligeret, aiebat. Rursum ad sacculum redij, & mercedem meam in vita mea recipio, homines Palestina & vicinæ prouinciæ existimant me esse alicuius momenti, & ego sub prætextu monasterij ad dispensationem fratrum vilem spectilem habeo. Seruabatur ergo à fratribus maxime ab Hefichio: quæ senis venerationi miro amore deditus erat. Cumque sic lugens biennium duxisset, mulier quidam venit ad eum, volens & ad Antonium pergere. Cui ille flens ait. Vellem quoque & ipse ire si non huius monasterij carcere tenerer: & si eundi fructus esset. Biduum enim hodie est, quod tali parente totus mundus orbatus est. Credidit illa & substituit. Et post paucos dies veniente nuncio Antonij dormitionem audiuit.

S. Hilarionis humilitas.

[ Mirentur alij signa quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatē: ego nihil ita stupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuisse. ]

Concurrerant hinc episcopi, inde clerici, monachi, & omne genus hominum, vt benedictum ab eo panem vel oleum acciperent. At ille nihil aliud quàm solitudinem meditabatur, intantum vt quadam die adducto asello, nimis quippe ieiunio corpus exefum vix ire poterat, iter arripere conaretur. Quod cum pererebruiisset, quasi Palestinæ vastitas [ & institutum ] iudiceretur, plusquam decem millia hominum diuersi sexus & ætatis congregata sunt ad eum retinendum. Ille immobilis ad preces, & baculo arenam discutiens loquebatur. Fallacem Deū meum non facio, non possum videre subuersas ecclesias, calcata Christi altaria, filiorum sanguinem meorum. Tunc omnes, qui aderant, intelligebant reuelatum ei esse quoddam secretū, quod nollet confiteri, & nihilominus custodiebant eum, ne discederet. Decreuit ergo, omnes publica voce contestans, non cibi vel potus quicquam sumere, nisi dimitteretur. Et post septem dies inedia tandem relaxatus cum infinito agmine prosequentiū venit Pelusium: vbi persuasis turbis vt reuertentur, elegit quadraginta monachos, qui haberēt viaticum, & posset ieiunantes ingredi: & post solis oecalum cibum sumere. Pergensque ad castrum Theubatium, Draconium episcopum, qui ibi exulabat visitauit. Quo incredibiliter tanti viri presentia consolato: Babylonem perrexit, vt & Philonem episcopum inuideret. Constantius enim rex Arianorum hæresi fauens, vtrumque in ea loca deportauerat. Deinde habitaculo sancti Antonij visitato, reuersus ad Aphroditon, duobus tantum secum retentis fratribus in vicina eremo moratus est, tanta abstinentia & silentio, vt se primum tunc Christo seruire cœpisse diceret.

Fugit à Palestina.

Peragrat diuersas regiones.

Porro iam triennium erat, quod clausum cœlum illas terras arefecerat, vt vulgo dicerent Antonij mortem etiam elementa lugere. Nec la

tuit fama viri accolæ illius loci, certatimque viri & mulieres ore luridi & attenuati fame, pluuias à seruo Christi, id est successebore Antonij deprecabantur. Quos ille cernens mire doluit, eleuatisque ad cœlum oculis ac palmis, quod postulauerat, statim impetravit. At regio illa, postquam est pluuuis irrorata, tantam serpentū & venenatorum animalū multitudinem ex improbitate ebulluit, vt innumerabiles percussis, nisi statim ad sanctum virum recurrissent, interirent. Benedicito itaque oleo, vniuersi agricola ac pastores tangentes vulnera, certam salutem resumebant, videns ergo se, & ibi etiam miris honoribus affici, de loco illo recessit.

A.C.400. Phisiam illis precibus impetrat.

a Morem Ecclesia in benedicendis quibuscumque rebus sanctum, & antiquissimum esse ex hoc loco discit. Mar. V. 13. Paulo post etiam hoc eodem §. benedicito oleo curatos esse infirmos habes, quod etiam viris sanctis visitatum fuisse ex vita S. Mart. tit. 11. cap. 12. §. 3. & ex his quæ de Macariis dicuntur infra cap. 6. ante S. 1. perspicue potest, & rursus cap. 8. ante 1 §. referuntur.

Iterum diuersa loca petit.

§. II.

Quanto autē plus gloriam mūdi fugiebat, tanto magis eum sequebatur ex maximis miraculis suis. Vnde cum in Siciliam, vt latefugeret, deuenisset, scutarius quidam, dum in basilica beati Petri Romæ torqueretur, proclamauit in eo spiritus immundus. Ante paucos dies ingressus est Siciliam Hilarion seruus Dei, & nemo eum nouit, & putat se esse secretum: ego vado & prodam illum. Statimque cum seruis suis ascensa nauī appulsus est Pachinum in Siciliam. Et deducente se dæmone, ante tuguriū Hilarionis prostratus illico curatus est. Hoc initium signorum eius in Sicilia, innumerabilem deinceps ad eum adduxit ægrotantium multitudinem, sed & religiosorum hominum: & quidam etiam de primoribus tumens morbo intercutis adductus, ab eo sanatus est.

Gloriam fugiebat.

Hefichius autem discipulus eius toto orbe terrarum eum quarebat, & cum audisset prophetam Christianorum in Sicilia apparuisse, & tanta miracula facientem, vt de veteribus sanctis vnus putaretur, ad eum accessit, sed audiuit iam eum nolle habitare in illis regionibus sed vellē ad barbaras pergere nationes, vbi & nomen, & sermo suus esset ignotus. Duxit itaque illum ad Epidaurum Dalmatiæ oppidum, vbi paucis diebus in quodam mansans agello abscondi non potuit. Draco squidem ingentis magnitudinis quos gentili sermone boas vocat, quia boues denorant, non solum bestias, sed & homines absorbebat. Facta autem oratione & incensa pyra lignorum, quam fecerat preparari dictum draconem combussit.

Exinde cum maria egressa terminos suos essent, Epidauritani verentes, ne oppidum suum funditus cotereretur ab aquis, accipientes senem & quasi ad prælium proficiscentes, posterunt eum in littore. Qui cum tria signa crucis pinxisset in fabulo maris, & manus contra tederet, mare ante eum stetit: & quasi ad obicem indinet.

S. Hilarion pingis signis in fabulo mare retinet.

A.C.400. gnans in semetipsum relapsus est, & non ultra A  
 processit. Et cum miraretur omnis vrbs, ipse  
 in nauiculam ascendens fugit in Cyprum. Et  
 S. Hilarionem in Cyprum venit.  
 cum pyrata quidam obuiantes querebant nauic-  
 ularum capere, sanctus Dei oratione sua obtinuit  
 ut ad eum non possent attingere: sed retro ad  
 littas inuicti reuenterentur. Ingressus autem Pa-  
 phum urbem Cyprum per totam illam insulam  
 quicumque immundos habebant, spiritus clama-  
 re cœperunt, venisse Hilarionem seruum Chri-  
 sti, & ad eum se debere properare. Intra trigin-  
 ta igitur dies ducenti ferme tam viri quam mu-  
 lieres ad eum congregati sunt. Quos cum vidisset  
 dolens, quod se non paterentur quiescere, &  
 quodammodo in vltionem sui scruens tanta o-  
 rationis instantia eos flagellauit, ut omnes intra  
 vnam hebdomadam curarentur. Mansitque ibi  
 biennio semper de fuga cogitans ad vitandam  
 famam mundi. Postea accessit ad quandam in-  
 sulam circa partes Aegypti, locum pene inac-  
 cessibilem quo vix reptando manibus & pedi-  
 bus poterat ascendere. Ibi reperiens locum re-  
 motorum arboribus circumdatum, habentem a-  
 quas & hortulam peramoenam & pomaria plu-  
 rima, de quorum tamen fructibus nunquam com-  
 edit: ibi per quinquennium habitauit, ibi in-  
 numerabilium per diem & noctem dæmonum  
 voces resonabant, ut exercitum crederes. Quo  
 ille delectatus est valde, scilicet quod antagoni-  
 stas in proximo haberet, cum quibus congre-  
 deretur. Ibi paralyticum adductum in nomine  
 Christi sanauit.

Obitus S. Hilarionis.

§. III.

Igitur octuagesimo ætatis suæ anno, cum ab-  
 sens esset Hesichius discipulus suus, & cus-  
 tos, quasi testamenti vice breuem manu pro-  
 pria scripsit epistolam, omnes diuitias suas ei  
 derelinquens. Euangelium scilicet, & tunicam  
 faccineam, cucullam & palliolum. Venerunt ita-  
 que ad eum ægotantem de Papho multi reli-  
 giosi viri maxime, quia eum dixisse audierant  
 iam se ad Deum migraturum. Sed & Constantia  
 quædam sancta femina, cuius generum &  
 filia vnctione olei de morte liberauerat. Quos  
 omnes adiurauit, ut ne puncto quidem horæ  
 post mortem reseruetur, sed statim in eodem  
 hortulo terra operirent, sicut vestitus erat tuni-  
 ca cilicina, cucullo, & sago rustico. Iamque mo-  
 dicus calor in pectore repebat, nec præter sen-  
 sum quicquam viui hominis supererat, & tamē  
 apertis oculis loquebatur. Egredere, quid ti-  
 mes anima? Egredere, quid dubitas ð anima? Se-  
 ptuaginta annis seruiisti Christo, & mortem  
 times? Inter hæc verba exhalauit spiritum. Sta-  
 timque humo obrutum antè vrbi sepultum,  
 quam mortuum nunciauerunt. Quod postquam  
 F Palaestina sanctus vir Hesichius agnouit, Cy-  
 prum petrexit: & simulans se velle habitare in  
 eodem hortulo, post decem ferme menses cor-  
 pus eius furatus est. Et inuentum est corpus in-  
 tegrum, sicut prima die sepultum fuerat  
 miris odoribus fragrans, ut  
 delibutum vnquentis  
 putaretur.

D. Hilarionismo rictis verba.

Colitur in Octo.

De duobus Macarijs Alexandrino & Aegyp. A.C.400.  
 pto, de quibus Russ. lib. 11. cap. 3 & 4. Tri-  
 par. hist. lib. 7. cap. 38. & 39. Niceph. lib. 9.  
 cap. 14. lib. vit. patrum, saepe ex quibus  
 Vincen. lib. 14. cap. 57. & 58. & lib. 17. cap.  
 71. A. C. 370.

CAP. VI.

**D**E duobus Macarijs discipulis beati  
 Antonij, refert Vincen. lib. r. 15. &  
 18. spec. histo. quod cum Lucius pes-  
 simus Arianus se intrussisset in epi-  
 scopatum Alexandrinum magnamque persecu-  
 tionem fecisset veris fidelibus: tria millia etiam  
 monachorum per eremum dispersa manu arma-  
 ta insequitur, & plurimos occidit. Et inter cæ-  
 teros duos illos Macarios exilio tradit. Quadã  
 autem die ante eos delatus est quispiam omni-  
 bus membris præcipue pedibus aridus, qui o-  
 leo inunctus ab eis, & dicentibus. In nomine  
 domini Iesu Christi, quem Lucius persequitur,  
 ita super pedes tuos, perfecte sanatus est. Et alia  
 vice cæcus illuminatus est. Praefatis autem  
 miraculis, & alijs auditis, nihilominus Lucius  
 ille pessimus in quamdam insulam Aegypti pa-  
 ludium deportari eos fecit cum duobus pedif-  
 sequis nocturnis, in qua compererat neminem pro-  
 fus esse Christianum, quo per hoc vel absque  
 solatijs, vel absque consuetis actibus viuerent.  
 In ea autem quoddam idolorum templum erat  
 summa veneratione ab incolis obseruatum.

Cumque primum nauicula senum oram soli  
 illius contigisset, ecce subito sacerdotis illius  
 templi filia, ab immundo spiritu correpta, cum  
 ingenti vociferatione & clamoribus vsque in  
 calum datis per medios agi populos cœpit, &  
 crebros ducens rotatus, stridens huc atque illuc  
 rabida ora vibrare. Cumque ad spectaculum tã-  
 ti monstri populi cœcurrissent, maxime cum es-  
 set sacerdotis filia: qui in magno honore habe-  
 batur, per auras eam raptam sequentes, perue-  
 niunt vsque ad nauiculam senum. Ibi vero pro-  
 iecta, atque eorum pedibus prostrata clamare  
 cœpit. Quid venistis huc, ð serui summi Dei  
 antiquis nos & veteribus euoluere domicilijs?  
 In hoc loco depulsi vndique latebamus, nos in-  
 quam, latebamus, quomodo vos nequaquam  
 latere potuimus. Cedimus antiquis sedibus, po-  
 pulos vestros terræque recipite. Hæc illa dic-  
 te, increpitus ab eis spiritus effugatur: Et puella  
 sane vnã cum parentibus suis, iacebat ad pedes  
 nostri temporis Apostolorum. Qui talibus exor-  
 dijs prædicantes eis fidem domini nostri Iesu  
 Christi in tantam conuersionem repente eos  
 perduxerunt, ut statim manibus suis antiquissi-  
 mum illud templum in summa veneratione ha-  
 bitum fuerat: destruerent, & ecclesiam ædifica-  
 rent. Quod cum fuisset Alexandria nuncia-  
 tum, veritus Lucius, ne forte etiam suorum odia  
 in eum iusta consurgerent, qui aperte iam bel-  
 lum non hominibus sed Deo indiceret, occulte  
 eos remitti in eremum iubet.

De Macario Alexandrino apud Palladium in  
 hist. sanct. patrum vita. & in vitis 20. patrum  
 hoc habetur.

Isti au

§. I.

**I**sti autem Macarij duo abbates sanctitate mi-  
 raculisque insignes fuerunt, quorum vnus fuit  
 Alexandria presbyter, cum quo<sup>a</sup> ( inquit He-  
 raclides in libro de paradiso) per triennium vi-  
 xi, qui quadam miracula sub oculis meis fecit,  
 is habebat in proposito virg, ut si quid magnum  
 à quibuscumque sanctis in abstinentia fieri di-  
 dicisset, hoc feruenter impleret. Itaque cognito,  
 quod Thabennosora<sup>a</sup> nihil cocti comederent  
 per totam quadragesimam, statuit ut per septem  
 annos nihil coctum igne gustaret, sed crudo ta-  
 tum olere contentus esset. Dicebat autem, quod  
 per viginti dies aliquando sub diu<sup>a</sup> mansisset,  
 diurnis æstibus flagrans, & nocturnis frigori-  
 bus tremens, ut sic somnum vinceret.

Quadam die dum in cella sua manentis se-  
 deret, à culice vulneratus in pede, dolensque  
 manu sua illum peremit: qui & mortuus pluri-  
 mum cruoris effudit. Reprehendensque se, quod  
 iniuriam propriam vindicasset, ita se condem-  
 nauit, ut in palatis Scythiæ nudus per sex menses  
 sederet, vbi culices crabronibus similes aprorū  
 quoque perforant cutem. Sicq; totus illic exul-  
 ceratus est, ut tuberculis per omnia eius mem-  
 bra turgentibus elephantiosus vilis appareret.  
 Post hæc ad cellam suam reuersus sola eius vo-  
 ce patefactum est, quod ipse esset Macarius.

Aliquando desiderauit ( ut solebat referre)  
 horrum, in quo sepulti erant Ioannes & Mam-  
 bres, magi Pharaonis videre, qui longo tempo-  
 re quadratis lapidibus opus illud extruxerant,  
 vbi & aurum reconderant, & varijs arbutu-  
 lis locum replerant, puteum quoque fecerat,  
 quia post obitum illic se tanquam in paradiso  
 mansuros esse crederent. Quia vero Macarius  
 viam ignorabat, æstimatione quadam animi so-  
 las stellas cœli sequens, sicut à nauis in mari  
 solet fieri, deserta perambulabat: fascem quoque  
 calamorum secum portauerat, ut per millenos  
 passus singulos figeret, quo facilius hæc signa  
 cognoscens remeare posset. Per nouem igitur  
 dies itinere confecto, præfatis locis appropin-  
 quauit. Cui ferocissimus dæmon quiescenti ca-  
 lamos omnes ex proprijs locis collectos ad cap-  
 tum posuit. Ipseque à somno surgens, quos alibi  
 reliquerat, illic agnouit. Credo, quod hoc Deo  
 permitte ad examinationem beati viri con-  
 tingerit, ne spem aliquam haberet in calamis, sed  
 magis in gratia Dei, qui in nube per quadragin-  
 ta annos populo Israel iter per desertum mon-  
 strauit. Dicebat autem de præfato horro septua-  
 ginta dæmones ad eius aduentum profuissse,  
 clamantes, & circa vultum eius, & oculos cor-  
 uorum more volitantes, ac dicentes: Quid vis

a Qua ex Heraclide hoc in titulo referuntur, ad  
 verbum apud Palladium in historia Lausiaca ex-  
 tant omnia: quare vel hunc Heraclidem Palla-  
 dij interpretem facile crediderim, vel ipsum  
 Palladium alio nomine Heraclidem dici. Ex hoc  
 etiam multa desumpsit liber vita patrum sub  
 D. Hieron. nomine editus, cuius lib. auctorem  
 S. Petronium D. Anton. tit. 11. cap. 11. §. 5. fecit.  
 porro de hoc Palladij opere vide Nicepho. libro  
 11. cap. 44.

A Macarij Quid nostras regiones ingrederis? tua  
 tibi solitudo sufficiat. Quid in hanc possessio-  
 nem irumpere quaris, quam nunquam homo  
 postquam nobis à fratribus hic manu nostra  
 sepulchris tradita est viuens, ingressus est; Maca-  
 rius respondit. Ingrediar ego tantum ut videã,  
 continuoque discedam. [Dixerunt autem da-  
 mones, hoc nobis promitte in tua conscientia:  
 dixit autem Christi seruus, hoc faciam.] Mox  
 dæmones ab eius oculis recesserunt. [Ingre-  
 diente autem eo in paradysum, ei occurrit diabo-  
 lus, cum stricta romphæa ei minitans, ad quem  
 hanc vocem respondit S. Macarius, Tu venis ad-  
 me in stricta romphæa, & ego contra te ingre-  
 diar in nomine domini Sabbaoth in acie Dei  
 Israel.] Ingressus igitur cum locum vidisset, per  
 viginti dies ad cellam suam reuersus est.

Cui cum aqua, quam portauerat cum pani-  
 bus deesse cœpisset, ac iam penuriam molestia  
 pene deficeret, apparuit ei quadam puella lin-  
 teo cooperta, ferens ampullam aquæ stillantis,  
 vno stadio à se separata, ita ut eam se assequi  
 posse putaret, nec tamen valeret. Itaque spe bi-  
 bendi, laborem se trium dierum patienter susti-  
 nuisse dicebat. Multitudo vero bufalarum appa-  
 ruit, inter quas vna de bufalis subito cum pullo  
 suo adstitit, cui lac ex vberibus fluebat in terram.  
 Subieci ergo me (inquit) & labia mea ferinis v-  
 beribus in os meum expressurus apposui, donec  
 ad satietatem refectus sum. Ipsa quoque bestia  
 subsecuta, vbera sua ei præbebat, nec proprium  
 fœtum illius sancti cõtemplatione suscipiebat.  
 Alio quoque tempore dum ad requiem mona-  
 chorum puteum faceret, aspidis mortifero den-  
 te percussus, correptam eam vtraque manu ab  
 ore distentam scidit mediam, dicens ei. Cum  
 ergo te non miserit Deus meus, cur ausa es huc  
 venire?

Quomodo singulare perfectionis studium Ma-  
 carius habuerit, idem.

§. II.

**H**abebat autem Macarius diuersas in di-  
 uersis locis cellulas, in quibus virtutum o-  
 perabatur insignia. Vna sine fenestris erat, in  
 qua per totam quadragesimam sedere diceba-  
 tur. Alia vero angustior, in qua pedes suos ex-  
 tendere non valeret. Tertia vero latior, in qua  
 suscipere consueuerat ad se venientes.

Hic cum audisset grandem vitæ conuersatio-  
 nem habere Thabennosoras, sumpto habitu sa-  
 culari Thebaidem vsque peruenit. Et accedens  
 prædictorum monasteriorum primum quidem  
 archimandritam Pachomium requisit, qui  
 quidem prophetiæ gratiam habebat, sed nihil  
 ei de Macario reuelatum fuerat. Cumque ab  
 illo peteret, ut eum in monachum reciperet, ait.  
 Senilibus annis grauatissimus iam non potes mona-  
 chus esse, nec inter fratres, qui labores & absti-  
 nentiam ab adolescentia didicerunt, viuere. A-  
 lioquin tentationes non ferens, animo laeso exi-  
 bis, eisque maledicere incipies, quos imitari nõ  
 poteris. Noluitque eum per totam septimanam  
 recipere. Dumque in rogando ieiunus iugiter  
 peristeret, tandem ait. Suscipe me abba, & si  
 me inferiorum eis in ieiunio deprehenderit;  
 Secunda pars Ant. Hist. SS 2

Bufala Macarij lactat.

Macarius Thabeno stioris iun- gitur.

A.C. 400.

Quadragesima quomodo ab illis seruetur monachis.

vel in opere, statim de tuo monasterio expelle. Tunc ille persuasit fratribus, vt reciperetur. Est autem illic vnus mansionis numerus habens vsque ad mille quadringentos viros. In hunc ingressus Macarius, cum superueniente Quadragesima videret diuersos vario modo viuētes, & alium quidem vespertinis horis, alium vero post biduum, alios autem post quinque dies gustantes, alium totis noctibus stantem, & per diē sedentem ac laborantem, ille in quodam angulo stabat, vsque ad quadragesimam finem non pāne, non aquam gustans, non genua flectens, nō in terra iacens, sed tantum modica cauliculorū folia cruda dominica die sumens, non alicui quicquam loquens, sed in summa taciturnitate consistens, in corde suo iugiter orans, palmarum cortices infusus tenens, & id solum operis efficiens.

Quem cum tam durā & inimicabilis vitæ ceteri [monasterij illius exercitatores,] considerassent, quasi seditione quadam contra principem suum commoti dixerunt. Vnde nobis istū adduxisti, qui ad condemnationem omnium nostrum ita viuūt, quasi in carne humana non sit? Aut igitur eum a nobis tolle, aut scito nos omnes hodie de hoc monasterio egressuros. Cum hæc autem a tribus audisset magnus Pachomius, de eo est sciscitatus, & cum didicisset eius vitæ agendæ rationem, Deum precatus est, vt ei quis esset reuelaret. Quo statim factō, arreptum illum duxit ad oratorium suum, osculansque eū dixit illi. Tu ille Macarius es, & mihi hoc celare tentabas? Gratias ago tibi, quia colaphos infantibus nostris dedisti, ne magnum aliquid in conuersatione suæ vitæ facere se putarent. Reuertere igitur ad locum, vnde venisti, quia sufficienter omnes nos edificasti, & ora pro nobis. His verbis rogatus ab omnibus inde discessit.

Macarius in hac vita vult in separabiliter Deo inhære.

Idem etiam retulit nobis dicens. Quodeunque genus vitæ & abstinentiæ desiderauit, imitatus sum & perfecit. Interim animum meum aliquando quædam nouæ cogitationis cupiditas occupauit, vt vellem continuis diebus quinque cordis mei sensum inseparabilem a Deo facere. Clausis igitur ostiis, vt nullus a me posset responsum accipere, cœpi instare a principio septimanæ dicens sensui meo. Vide ne velis a cœlo ad terram descendere, habes illic angelos? At changelos, omnes supernas potestates, Cherubim & Seraphim: ] primumque omnium creatorem Deum, illic conuersare. In hoc itaque duobus diebus & noctibus perseuerans, adeo dæmonem prouocasse ac stimulasse me sensi: vt ille subito conuersus in flammam ignis, omnia, quæ intra cellam habere videbar, incenderet: ipsam etiam mattam super quam stare consueueram, ignis inuasit: vt sic totum iam arsurum me crederem. Denique tanto timore percussus, ab huiusmodi proposito tertia die discessi, & iterum ad cogitationes sæculares descendere ex perpetuo diuinitatis intuitu aliquod mihi genus arrogantiæ nasceretur.

Palladius se a quo hæc descripta sunt indicat.

Ad hunc Macarium ego veniens aliquando reperi presbyterum ante fores Ecclesiæ ipsius, qui venerat vt curaretur. Habebat enim caput torum morbo qui dicitur cancer, adeo exesum,

vt etiam vertices nudarentur, & necdum a sancto Macario susceptus fuerat, aut visus. Qui mihi pro illo roganti, vt eius miseretur, respondit. Non est dignus iste curari. Hanc enim penam diuinitus accepit, quia fornicatione pollutus mysteria domini violare consuevit. Persuade tamen illi, vt in perpetuū se suspendat a sancti sacrificij immolatione, & sic Deo iuuante poterit curationem recipere, quod & factum est.

Quadam vice cum Macarius per desertum incederet, inuenit caluariam cuiusdam defuncti: Et cum orasset, interrogauit, cuius persone caput illud fuisset. Qui respondit se fuisse paganum. Et dixit ei Macarius. Vbi est anima tua? Et ille. In inferno inquit. Et cum interrogaret, an multum in profundo esset. Respondit. Quantum distat cœlum a terra. Et vterius interrogauit, an alij essent eo profundiores. Respondit ille. Etiam, Iudæi. Et Macarius. Sunt & alij profundiores? Respondit. Ultra Iudæos sunt mali & falsi Christiani, qui Christi sanguine redempti sunt.

Eundem Macarium aliquando cogitationes vanæ gloriæ stimulant, prætendentes quasi boni operis speciem, vt a demoniis vexatos curaturus pergeret Romam. Cumque fortius vigeretur, proiecit se subito supra cellulæ suæ limen, ita vt pedes extra cellam dimitteret: & ait. Ducite me dæmones, si potestis, & trahite, quoniam ego pedibus meis non ibo, quo vultis: sicque diu iacens immobilis circa vesperam surrexit.

Sequenti nocte rursus molestantibus eum de monibus, sportam arenis repletam humeris suis imponens per desertum spatrabatur. Cui Theosebius [Cosmetor genere] Antiochenus occurrens, ait. Abba, quid tantum onus portas? In me potius, quod deuohis transfer. At ille respondit. Vexo vexantem me. Oratio namque fruens, iter aliquod me agere compellit. Cumque ergo sic onustus ambulasset diutius, & illo pondere corpus suum confecisset, in cellam regressus est. Mihi quoque aliquando cum tristitia conuerterent, quod variæ cogitationes animum meum conturbarent, dicentes. Vade hinc, quia nihil agere te cernis. Respondit. Dic ipsis cogitationibus tuis. Propter Christum parietes huius cellæ custodio. Idem Macarius etiam mihi hoc retulit, [erat enim presbyter] Notauit inquit quando sancta mysteria fratribus dabam, quod Marco monacho nunquam dedissem, sed semper ei sancta de altari angelus dabat. Solam tamen manum dantis videbam. Referebat Paphnutius de hoc Macario, quod bellua quadam hyæna capite ostium cellæ suæ percutiebat: & ingressa catulum suum cœcum ante pedes eius proiecit. Quem ille tenens, & in oculos eius expuens, & orans illuminauit, eumque mater eius abducens sequenti die viro sancto pellem ouis exhibuit. Qui eam beato Athanasio dereliquit: a quo postea sancta Melania eandem accepisse se dixit.

De Macario Aegypcio, Palladius vita 19. & lib. vitæ patrum.

Fuit

A.C. 400.

§. III.

Mulier in equâ præstigis magis vertitur.

In aqua benedicta viuunt.

Hæc liber vitæ patrum in 2. parte §. 57.

Vit & alius Macarius Aegypcius genere, qui sexaginta annos in desertis impleuit, in qua trigenarius ingressus est. Hic contra spiritus aereos, & in curationibus hominum, & in denunciationibus futurorum diuinam gratiam promeruit, tandem & sacerdotis nomen accepit.

Aegypcius quidam cum amore vafano in vxorem alterius arderet, nec ad effectum concupiscentiæ suæ peruenire valeret, eo quod illa virginitatis suæ coniugem nimis amaret, maleficum præcatus est, vt aut ab ea amari se faceret, aut a marito suo repudiari. Qui multis illectus muneribus, solito suæ artis ingenio, fecit illam equam videri. Itaque vir eius turbatus, quod equam suo in lectulo iacentem videret, ingemiscens stebat, eo quod illam alloquens, nullum responsum audire poterat. Adductis ergo presbyteris, quid illa pateretur ostendit, & nec sic quidem causam calamitatis agnouit. Alligatam igitur eam morte iumentis, ad desertum deduxit. Cumque iam cellæ sancti Macarij propinquaret, monachi arguebant eum, cur ad monasterium eum equa veniret. Vxor, inquit, mea hæc fuit, sed in equam conuersa est. Tam tertia dies est, ex quo cibum non sumpsi. Quod cum sancto Macario, cui iam dominus notum fecerat, retulissent. Vos, inquit, equi estis, & equorum oculos habetis. Illa namque mulier est, nec in naturam equæ transfigurata videtur, nisi in eorum oculis, qui præstigij vanitate falluntur. Mox aquam benedictam ei infundens, oratione completa subito eam feminam videri omnibus fecit, eamque refeci iussit: & cum viro suo reuertit dicens. Nunquam a communione sanctorum mysteriorum, nec a communione Ecclesiæ discedas. Hoc enim idcirco perpessa es, quia per quinque septimanas mysteria diuina non attigeris. [Narrauit nobis quidam ex studiosis eius discipulis, quod recedens vsque ad speluncam per cuniculum, dicebat viginti quatuor orationes, & rediens totidem.]

De hoc quoque sancto viro in desertis illis fama fuit, & sicut est vera permansit, quod dum hæreticum quædam resurrectionem corporum negantem futuram, docere vellet, mortuum resuscitauerit.

De Macario etiam legitur, quod dum vice quadam per desertum ambularet, apparuit ei diabolus in forma medici, plurimas habens ampullas syrapi, & medicinarum in vestimēto suo perforato, vbi erant ampullæ [dependentes.] Interrogante autem Macario, quo pergeret, & quid sibi vellent ampullæ illæ, respondit. Pergo ad monasterium tuum ad potionandum monachos, & cui non placebit vna, porrigam aliam sibi gratam. Quod intelligens beatus Macarius adiurauit eum quod post abscessum suum, reuerteretur ad eum. Quem reuersum interrogauit, quid operatus esset, & cui dedit de potionibus illis. At ille. Vnum inueni, quem potui. Aliis enim viriliter suggestionibus eius malignis resistētib, vnum reperit fragilem, quem sua tētatione deuicit. Accedens ergo Macarius ad monasterium, conuocauit fratres, & eos monuit, vt

tentationibus diaboli non acquiescerēt, & quia nemo ab eo vincitur, nisi volens, narrans quod viderat, & fratrem illum deceptum ad partem trahens, admonuit & animauit ad resistendum tentationibus.

Post aliquod dies iterum diabolus apparuit Macario in simili forma, cum ampullis, qui accedebat ad monasteriū, & adiurauit eum quod ad se post opus suum remearet, quod & fecit. Interrogatus autem, quid egisset, respondit. Male, quia nulli dare potui de potionibus meis, sed & illum, quem mihi altera vice amicum feceram, inueni magis mihi resistentem & durum, vt me repelleret.

Abbas Macarius descendit de Scythia, & intrauit ad dormiendum in monumenta, vbi sepulta erant corpora paganorum. Et accepit vnū de illis cadaueribus, & posuit sub capite suo pro pulucri. Dæmones autem volentes eum terrere, vocabant quasi vnam mulierem, dicentes. Surge, veni nobiscum ad balneum. Et alter dæmon sub ipso, tanquam ex mortuo illo dicebat. Peregrinum quendam habeo super me, venire non possum. Ille autem non expauit, sed tundeat corpus illud dicens. Surge, vade si potes. Et audientes dæmones fugerunt, clamantes. Vicisti nos.

Dum aliquando Macarius a palude ad cellam reuerteretur, occurrit ei diabolus cum falce messoria volens eum percutere, sed non valuit. Et dixit ei. Multam violentiam a te patior. Macari, quia non possum præualere aduersum te. Ecce enim, quod tu facis, & ego facio. Ieiunas tu, & ego penitus non comedo. Vigilas, & ego non dormio. Labores sustines, & ego ardorem ignis. Vnum est solum, in quo me superas. Et Macarius. Quid illud est? Et diabolus. Humilitas tua est, per quam non præualeo aduersus te.

De hoc sancto Pastore liber de vitis patrum sapie quem Poema vocat, quia nihil in graeco, pastor latine est.

De pastore abbate, & Malcho monacho fugitino.

CAPVT VII.

Verunt & alij sancti patres, pleni virtutum omnium perfectione, & doctrina spiritali celeberrimi. Inter quos quidam Pastor dictus. Hic multis annis in abstinentia magna se affligens in eremo, multa religione pollebat. Cum autem mater eius ipsum & fratres eius cum ipso, Deo pariter seruientes videre optaret, & non posset, obseruauit diem, qua illis euntibus ad ecclesiā protinus obuiaret. At illi eam videntes fugerūt, & cellam intrantes ostium ei in facie eius clauserunt. Illa autem ante ostium stans, cum nimio fletu clamabat. Pastor autem ad ostium veniens, dixit ei. Quid clamas o vetula? Quæ audiens vocem eius, amplius clamabat flens & dicens. Volo vos videre filij mei. Quid est enim, si videro vos? Nunquid non estis filij mei, & ego sum mater vestra, quæ vos lactaui, & iam tota canis vestra. Secunda pars Hist. Ant. 55 3

Nemo vincitur a dæmone nisi volens

Magna est virtus humilitatis, ibi. in li. de humil.

Abbas pastor matrem ad suum conspectum non admittit, li vit. patr. par. 2. §. 144.

A.C. 400. plena sum? Cui pastor. Hic nos vis videre, an in alio saeculo? At illa inquit videbo vos. Si non videro vos hic illic filij? Qui ait. Si æquanimitate ferre valēs, vt nos hic non videas, illic proculdubio nos videbis. Quæ discersit gaudens & dicens. Si vos illic pro certo visura sum, hic videre non curo.

Iudicem prouincias pro fororis filio adire negligit. ibid. 9. 19. Iudex prouinciarum cum abbatem Pastorem videre cuperet, sed nequiret, filium fororis eius tanquam malefactorem tenuit, & in carcerem posuit, dicens. Si pastor venerit, & pro eo intercesserit, eum dimittam. Mater igitur pueri ad ostium fenis accessit plorans, & dum ille nihil sibi responderet, ait. Etsi viscera ferrea habes, & nulla compassione moueris, tamen compassio sanguinis tui moueat te, & quod vnigenitus mihi existat, Et ille ei mandauit. Pastor filios non generauit, & ideo non dolet. Qua cum dolore discedente, dixit ei iudex. Saltem ille iubeat, & ego eum dimittam. Et ille remandauit ei dicens. Examina causam diligenter secundum legem, & si dignus morte habetur, moriatur. Sim autem, fac quod tibi placet.

Eze. 34. Docebat autem fratres dicens. Custodire, & seipsum considerare, & discretionem habere, operationes sunt animæ. Paupertas, tribulatio, & discretio, sunt operationes solitariae vite. Scriptum est enim. Si fuerint hi tres viri, Noe, Iob, & Daniel in medio eius, ipsi saluabunt animas suas. Noc personam habet nihil possidentium, Iob tribulatorum, Daniel discretorum. [ Si ergo fuerint haec tres actiones in homine, Deus habitat in eo. Dixit abbas pastor. ] Si duas res oderit monachus, poterit ab hoc mundo liber esse, scilicet carnalem repaulationem, & vanam gloriam. Idem ait. Si vis requiem in hoc saeculo inuenire, & in futuro, dic. Quid sum ego? Et non iudices quemquam.

Cum quidam frater de congregatione offenderet, abbas eius de consilio cuiusdam solitarij expulit eum. Qui cum stendo, quasi desperaret, abbas Pastor eum ad se adduci fecit, quem benigne consolans, misit ad illum solitarij dicens. Audiens de te, desidero te videre. Fatiga igitur te venire vsque ad me. Qui cum venisset, dixit Pastor. Duo homines erant, qui ambo habebant mortuos suos: reliquit autem vnus mortuum, & abiit plorare mortuum alterius, quod solitarij audiens, & intelligens, in sermone eius compunctus est.

De nemine esse iudicandum. lib. de discretione. Cum quidam dixisset Pastori se esse perturbatum, & vellet locum deserere, eo quod verba quaedam de aliquo audisset, quæ eum non edificauerat, ait abbas Pastor, ne verba illa crederet, quia vera non erant. Ille vero vera esse assererat, quia frater fidelis ei retulerat. Cui Pastor. Non est fidelis, qui tibi ea dixit. Nam si fidelis esset, talia tibi non dixisset. Et ille. Ego vidi oculis meis. Interrogatus autem ille de festuca & de trabe, de quibus in euangelio dicitur, respondit quid esset festuca, & quid trabs. Tunc Pastor, pone inquit in corde tuo, quia peccata tua sunt trabs, & peccata illius sunt festuca.

Mat. 7. Quidam frater, qui peccatum grande commiserat, volens penitere triennio, interrogauit Pastorem, an multum esset. Qui respondit. Multum est. Deinde quarens, an annum iuberet. Respon-

dit. Multum est. Adstantes autem dicebant. Numquid vsque ad quadraginta dies? Et ille. Multum est. Et adiecit. Puro, quod si ex toto corde tri-duo peccator penituerit, & peccatum non iterauerit, & penitentiam triiduanam fecerit, dominus ignoscat ei.

Interrogatus de illo verbo. Qui irascitur fratri suo, ait. Ex omni re, qua voluerit te grauare frater tuus, ne irascaris aduersus eum, donec oculum dextrum tibi extrahat: Et si aliter feceris, sine causa irascaris. Si autem aliquis voluerit te separare a Deo, pro hoc irascere.

Item dixit. Si sint tres, & vnus bene quiescat, alius autem infirmetur, & gratias agat, tertius vero minister eius sit, ex sincera caritate, ij tres similes sunt velut vnus operis.

Cum quidam frater conueneretur, quod multas cogitationes habens, in ipsis periclitaretur. Pastor eduxit eum sub nudo aere, & ait. Expande sinum, & apprehende ventum. Et ille. Non possum, ait, [ hoc facere. Et Pastor, Si hoc non potes facere, ] nec cogitationes retinere potes, ne introcant, sed tuum est resistere eis.

Interrogatus idem a quodam, quid de hereditate sibi dimissa faceret, dixit ei, vt post tres dies ad eum reuenteretur. Cui reuertenti ait. Quid tibi habeo dicere, si dixerō, da eam Ecclesie, clerici sibi facient inde conuiuia. Si dixerō, da eam parentibus, non est tibi merces. Si dicā da eam pauperibus, securus es. Quicquid ergo vis fac, ego causas non habeo. Idem ait. Qui est querulosus, non est monachus. Similiter qui iracundus, aut qui elatus, & verbosus aut vindictiuus. Sed verus monachus est humilis, & mansuetus, & caritate plenus, & pauidus ne peccet.

De Malcho captiuo monacho D. Hieron. tom. 1.

§. I.

Rat quidam senex Malchus nomine, quem nos regem possumus dicere, Syrus natione & lingua, hic vt scribit Hieron. cum a parentibus vxorem ducere cogeretur, non consensit, dicens se monachum velle fieri: vnde fugitiuus a parentibus ad eremum peruenit. Ibi que inuenit plures fratres, cum quibus monachus iam factus moram fecit. Post aliquod vero tempus incidit ei cogitatio in patriam ire, vt patre defuncto (vt audierat) matris viduitatem consolaretur. Abbas vero hoc audito ait, tentationem esse diaboli, & prohibuit abscessum. Ille vero pertinaciter asserere se profecturum. Tandem cum lachrymis dimisit eum abbas. Qui pergens vidit virorum multitudinem ac mulierum circumseptuaginta, quibus ipse comitatus periculum quod imminerebat, se effugere posse sperabat. Cogitit autem, vt itinerantibus latrones occurrerent Saraceni, in equis & camelis: in eosque inuadentes facile deuicerunt. Malchus autem captiuus ductus est, cum vxore alterius captiua Christiana.

a Malchi captiuo monachi vita scripta D. Hier. vt ipse testatur in catalogo, quam contra Centuriatores Magdeburgenses tractur Alanus Copm dial. 2 a cap. 9. vsque ad 16.

Tandem

A.C. 400. Tandem ducti coram domina quadam, ipsam adorare compulsi sunt. Quid multa? Qui cum custos factus est, & vt securius & melius vitam pastoris ageret seu curam, compulerunt gentiles, vt carnaliter coniungerentur captiuo. Malchus vero imminente metu mortis, duxit eam in speluncam pro aperienda sibi tristitia. Ibiq; accipiens gladium se inquit velle occidere, antequam cum vxore alterius adulteraret. Cui illa. Ne occidas te, quia etiam si velles in me peccare, ego prius morerer. Sed habeto me coniugem pudicitiae potius, quam corporis. Sperent domini maritum, Christus noster fratrem. Facile persuadebimus nuptias, cum sic videbunt nos inuicem amare. Et sic Malchus audita feminae virtute, consensit ei: & coniugem plus dilexit. Dixit autem Malchus. In tali matrimonio transferunt dies plurimi. Nec vnquam (ait ipse) carnem eius vidi, nec ipsa meam, similiter nec nos adinuicem tetigimus. Cumque iam fuga nulla haberetur suspicio, solus in eremo sedens, cogitavi vitam dulcedinem eremitarum: hac in cogitatione voluens animum, nec vultu dolore potui celare conceptum: sicque cogitans aspicio formicarum gregem, angusto calle feruere. Video onera maiora quam corpora. Aliq; herbarum quaedam semina forcipe oris trahebant: alia egerabant humum de foueis, & aquarum meatus aggeribus excludebant. Illa venturae hyemis memores, ne madefacta humus in herbam hordea verteret, illata semina praecidebant. Haec lectu celebri corpora defuncta deportabant, quodque magis mirum est, in tanto agmine egredientes non obstabant intrantibus, quin potius, si quam sub facie viderent & onere cōcidisse, suppositis humeris adiuuabant. Quid multa? Pulchrum mihi spectaculum dies illa tribuit: vnde recordatus Salomonis ad formica solertiam nos mittentis, cepi tadere captiuitatis, & monasterij cellulam quarere, ac formicarum illarum similitudinem desiderare, vbi laborant in medium. Et cum nihil cuiusquam proprium sit, omnium omnia sunt.

Malchus monachus & captiuus seruatus in matrimonio cōtinentia. Formicarum laborantium pulchra descriptio. Prou. 6. Malchus cum coniuge fugiens mirabiliter seruatur.

A.C. 400. dimus camelos, quos dromedarios vocant, propter velocitatem, quibus insidentes decima tandem die ad castra Romana per deserta venimus. Oblatque tribuno rei ordinem narrauimus. Tandem pretio camelorum accepto, ad priorem abbatiam volui reuerti. Sed iam abba te mortuo in Mesopotamia, me monachum tradidi. Illamque virginibus dilectam, vt forem commendauit. Cui tamen me non credidi, vt forori.

De Ioanne eremita, de quo Pallad. vit. 43. Ruff. lib. 11. cap. 19. Aug. de cura pro mort. cap. 17. Enag. in vit. patr. & alij, ex quibus Vinc. lib. 17. cap. 4.

De Ioanne eremita, Arsenio & pluribus alijs.

CAP. VIII.

Ioannes eremita, vt scribit Vincen. in spec. histo. lib. 18. cap. 4. post Hieronymum, manens in rupe montis ardui in monasterio clauso & obstructo, aduenientibus per fenestram se videndum praebat. Nulla tamen mulier ad conspectum eius accessit, sed tantum viri, & raro. In huius itaque monasterium ab anno ætatis quadragesimo, vsque ad nonagesimum, quando ab Hieronymo visus est, nullus intrauerat. Sed aduenientibus, vt dictum est, per fenestram se videndum praebat. Cumque tribunus quidam venisset ad eum, obsecrauit, vt coniugem suam permitteret ad se intrare. Multa enim eam dicebat pertulisse pericula, vt faciem eius videret. Cumque ille negaret, dicens sibi in monasterio nunquam moris fuisse videre mulieres, tribunus obstabat obsecrando, cōfirmans quod nisi eum videret, esset sine dubio ex multa tristitia peritura. Cui ait. Vade videbit me hac nocte coniux tua, non tamen huc veniet, sed in domo sua, & in lecto suo me videbit inuicem. Tunc recessit ille, ambiguitatem responsi in petore suo versans. Cumque hoc coniugi nunciasset, illa quoque similiter sermone incerto fatigabatur: sed postquam somni tempus aduenit, adest homo Dei per visum, & adstans mulieri. Fides tua, inquit, magna est, & mulier, & ideo tuo desiderio veni satisfacere. Te tamen moneo, vt non faciem corporalem seruatorum Dei desideres, sed acta & gesta eorum per spiritum contempleris. Spiritus enim est qui viuificat, caro non prodest quicquam. [ Ego autem non quasi vir iustus aut propheta, sed pro fide vestra intercessi apud Deum, & concessi tibi omnium morborum, quos in corpore pateris sanitatem. Sufficiat ergo tibi quod vides me in somnis, & amplius non requiras. Euigilans autem mulier indicat viro, quæ viderat, quæque audierat: super quæ admiratus vir eius, regressus ad hominem Dei gratias refert, & accepta ab eo benedictione perrexit in pace. ]

Cum quidam clericus ad eum veniens interrogatus foret ab eo de ordine suo, & ille mentiretur, dicens se non esse clericum humilitatis gratia, cum tamen diaconus esset, osculans eum Secunda pars Ant. Hist. S S 4



A.C. 400. ait. Noli fili negare gratiam Dei, nec causa hu-

Vni ex fratribus tertiano a typo laboranti & curari volenti. Rem tibi necessariam (ait) cupis

Nullum per ignem paratum cibum sumebat. Eratque attenuati & aridi corporis praestinentia.

Congregatis autem fratribus ad eos, instruendos dixit. Graue est iactantia vitium & periculosum nimis, & quod etiam de ipso perfectionis fastigio deicit animas.

Si autem mundi corde ante Deum steterimus, Deum videre poterimus, quantum possibile est eum videre, & orantes oculos nostri cordis in ipsum dirigere & videre inuisibilem mentem, non corpore, scientiam intellectu, non carnis aspectu.

Deus in corpore est. Nemo enim putet se posse ipsam sicut est, diuinam substantiam intueri, ita ut corpore alicuius imaginis similem speciem sibi aliquam vel imaginem corpoream in corde fingat.

Typum tertianum interpres Palladij febrem grauisissimam vertit. Porro in medicina dicitur de ci autem formam atque ordinem, qui per accessiones remissionisque in morbi temporibus, a quibus obseruatur, quoque morbi genus discernitur.

vnu esse abstinentibus solet. Aqua denique ipsa vel panis, si cum cupiditate fumatur, id est, non ut necessitati corporis, sed animi desiderio satisfiat, haec etiam abstinenti in vitium deliciarum vertitur.

Idem Ioannes contra praesumptuos dicebat. Erat quidam monachus in spelunca summe abstinentiae, cunctis animi florens virtutibus. Cumque in profectibus suis confidens, non totum Deo, sed sibi ipsi tribueret, hanc praesumptionem intuens tentator, quodam vespere fingit speciem mulieris oberrantis per eremum, quae ut fessam ad ostium speluncae lassitudinem simulans intus se ipsam proiecit, & obuoluta genibus eius, ut sui miseretur exorat.

De monacho tentato & non superato. Vit vir quidam in hac proxima ciuitate pessimam vitam ducens, qui Dei miseratione compunctus ad penitentiam intra sepulchrum quoddam se occultans, priorum scelerum pollutiones lachrymarum fontibus diluebat diebus ac noctibus prostratus leuare ad caelum oculos

§. I.

Vit vir quidam in hac proxima ciuitate pessimam vitam ducens, qui Dei miseratione compunctus ad penitentiam intra sepulchrum quoddam se occultans, priorum scelerum pollutiones lachrymarum fontibus diluebat diebus ac noctibus prostratus leuare ad caelum oculos

nolebat, neque etiam nomen Dei nominare, sed in solis gemitibus persistebat. Cumque in his posito eo septimana vna transisset, noctu venerunt ad eum daemones clamantes. Quid est hoc quod agis? impurissime & flagitiosissime? Posteaquam omni spurcicia & impuritate satiatus es, nec iam sufficiunt vires ad facinora, tu Christianus videri vis & pudicus & patiens, quasi iam tibi aliud dari possit locus, satiatus in malis, quam qui tibi nobiscum debetur. Vnus ex nobis es, alius iam esse non poteris, redi ad nos, & quod tibi superest tempus in fruenda voluptate non perdas. Quid temetipsum ante tempus supplicii tradis? Quid enim aliud passurus es in inferno, quam quod nunc tibi ipse concitas? Si te poena delectat, expecta paululum, & inuenies paratam. Nunc interim fruiere muneribus nostris, quae semper grata & dulcia fluxisti. haec & eiusmodi plura exprobrantibus illis ille tacitus iacebat. Er cum eadem & duriora sepe repperent, nec ille moueretur, videntes daemones verba contemni in furore prolapsi verberibus eum cedere aggressi sunt, multaque vulneribus excruciatum seminece reliquerunt, nec tamen moueri potuit de loco, in quo orationis causa iacebat. Altera vero nocte repente grauioribus eum verberibus cruciant, nec tunc etiam moueri voluit a loco, melius esse dicens mori, quam daemonebus obedire. Tertia autem nocte absque vlla miseratione irruentes in eum, omnibus poenis & cruciatibus eum afficiunt. Cumque iam corpus in supplicii defecisset, tamen extremus spiritus viderunt obfistebat imperio. Quod postquam viderunt impij, magna voce clamantes. Vicisti inquit, vicisti, & ut D virtute quadam caelitus fugari abscedunt.

Fuit etiam quidam monachus in eremo omni virtutum flore ornatissimus. Qui cum in corpore instar angelorum corpoream vitam fungeretur officii, dominus quotidiani victus ei curam exhibebat. Quotidie enim ingrediens speluncam, inueniebat mensam paratam, & panem superpositum mirae suauitatis mirique candoris, ex quo refectus gratias Deo referens, ad orationes & hymnos conuerterebatur. Cumque de suis meritis gloriarı coepisset, continuo intravit in eum delidia quaedam animi, tam parua, quam nec posses aduertere. Post haec maior creuit negligetia, ita ut tardius surgeret ad orationem. Cumque paruum psallendi ministerium exhibuisset, anima eius quasi nimio labore fatigata requiescere festinabat, quia sensus eius reprobus effectus de sublimioribus ad inferiora corruerat. Erat enim iam clandestina quaedam in corde eius & turpis cogitatio ac nefanda. Cumque post orationes cibum more solito requisuisset, inuenit solito nigriorem panem superpositum mensae, ex quo refectus de iis quae in corde eius versabantur, nihil emendare curauit, & spernentem minima paulatim se casurum non intellexit. Cumque iam graui libidinis stimularetur incendio, post orationem ingressus, ut cibum sumeret, panem quidem inuenit, sed aliquantulum sordidiorum. Admiratusque & tristis factus, intellexit, quod ipsum respiceret hoc genus monastri, cibo tamen sumpto refectus est.

Post diem tertium triplicatis coepit vrgeri

stimulis. Occupauerant enim cogitationes eum, & quasi iam praesentem, & secum accumbentem imaginem mulieris amplecti sibi videbatur, & ad turpes vsus habere substratam. Proceffit tamen & alia die ad solita psallendi officia, sed stabat oculis vagus & mente captiuus. Cumque more solito ad vesperam cibum esset accepturus, panem quidem inuenit sordidissimum & aridissimum, & quasi a muribus vel canibus vndique corrosum. Tunc ille ingemuit, & lachrymas fudit, sed non ita vberes, quae possent tantam incendij flammam extinguere; sumpsit tamen cibum, licet non ut solebat. Cum igitur cogitationes quasi cohors barbarica eum vndique circumuallarent, exurgens nocte iter per eremum arripuit, tendens ad ciuitatem. Die autem facto, vidit quendam fratrum cellulam, vbi fatigatus requieuit. Cumque refectus esset, & parum quieuisset ex more quasi ab eruditissimo & prudentissimo patre coeperunt ab eo verbum adificationis ex petere, ac monita salutis inquirere. Interrogauerunt quoque eum quomodo quis diaboli laqueos possit effugere, & turpes cogitationes ab eo immixtas expellere; quod ille sufficienter docuit. Et in se reuersus ait. Quomodo ego alios moneo: & ipse decipior? Age ergo miser [facito ipse prior] quae alios facere moneo. Cumque huiusmodi increpationibus vrteretur aduersus semetipsum, & intelligens se miserabiliter supplantatum, valedicens fratribus, cursu rapidissimo ad speluncam suam rediit, prosternens se in oratione & dicens. Nisi dominus adiuuisset me, paulominus in inferno habitasset anima mea. Conclussit autem se in spelunca, & in cilicio & cinere cum lachrymis iacuit, donec adstitit angelus domini, dicens ei. Suscepit dominus poenitentiam tuam, & repropiciatus est tibi, sed caue tibi ne vltra elatus decipiaris. Haec quae dicta sunt de Ioanne isto eremita, attribuuntur Hieronymo in vitis patrum.

De SS. Sara & Synlectice, de quibus liber vita patrum passim mentionem facit, & Vin. lib. 17. cap. 7. Synlectices etiam vitam scripsit D. Athanasius, ut scilicet in ea formae, sicut viri in D. exemplum, quod imitari euntur haberent. Nic epist. lib. 2. cap. 4.

§. II.

Tempore, inquit Sigebertus, creduntur fuisse duae laudabiles abbatissae: Sara scilicet & Synlectice. Quarum Sara tredecima annis a spiritu fornicationis fuit fortiter impugnata, & nunquam orabat Deum ut recederet ab ea huiusmodi pugna, sed dicebat. Domine da mihi fortitudinem. Apparuit autem ei oranti super lectulum suum spiritus ille dicens. Tu me viciisti Sara. Ego (inquit illa) te non vici, sed dominus meus Iesus Christus. Haec super aluenum suum minis sexaginta annis habitauit, & nunquam inclinata est, ut flumen aspiceret.

Quae autem fuerit illa Synlectice, vel vbi habitauerit, non memini me legisse, sed multa ab ea sapienter dicta reperiuntur, ex quibus ista sunt. Sicut illi qui ignem accendere volunt, prius fumantur, ita & nos diuinum ignem lachrymis

Iactantia duae species.

Deus in corpore est.

Psal. 45.

Mat. 7.

Psal. 44.

Virtutes quas habemus nos nobis sunt adscribenda.

Huius etiam vice genus Paladius habet c. 46.

Nota lapsam religiosi sensum sbreper.

Monachus eremum deserit, sed miro modo respicit.

Psal. 99.

Colitur hic S. Ioa nes 27. Martij.

Lib. de patientia siue fortitudine id recitat.

A.C.400. chrymis accendere in nobis debemus. Stulta A  
 castitas, quae indecenter aspicit, vel inordinate  
 ridet. Sicut vesena expellunt acriora medica-  
 menta, sic sordidas cogitationes oratio cum i-  
 iunio. Sicut fortia vestimenta calcata pedibus  
 & sapius reuerſata incandidantur, sic fortis ani-  
 ma per paupertatem voluntariam amplius con-  
 firmatur. Aduersarius noſter facilius a nihil  
 poſſidentibus ſuperatur: non enim habet, quo  
 laedat. Si in monaſterio cum aliis conuerſaris,  
 ne mutes locum: laederis enim omnino, ſi facias.  
 Etenim ſi gallina deſeruerit nidum ſuum, facit  
 oia ſua ſine pullis exire: ſic monachus vel vir-  
 go de loco ad locum tranſiens, ſi iſceſcit & mor-  
 tificatur.

In tribulatione poſitus, ſi ferrum es, ſpera ti-  
 bi ignem appoſitum ad tollendam aruginem;  
 ſi autem aurum es, ſpera te in ignem immiſſum  
 ad augendam claritatem. Qui peccant in ſeculo  
 etiam nolentes mittuntur in carcerem & puni-  
 untur: & nos ergo voluntarie redigamus nos in cu-  
 ſtodiam, vt aeternas poenas euadamus. Qui na-  
 uigare incipiunt, primo proſperum ventum ha-  
 bent, poſtea ſapienter contrarium. Sed ſicut naua  
 non ſtatim nauem exonerant, ſed ſuſtinent pro-  
 cellam & pugnant, & poſtea rectum curſum  
 inueniunt, ſic & nos contra aduerſa incurſentia  
 in propoſito, crucem pro velo erigamus, & per  
 patientiam cito ſuperabimus.

Theſaurus manifeſtus cito perditur, ſic vir-  
 tus cognita & publicata. Noli ſubito & ſimul  
 arma tua expendere, ne nudus in bello facile  
 capiaris. Anima noſtra miles eſt, arma noſtra  
 corpus noſtrum. Nos in tranquillo mari nauiga-  
 mus, ſeculares in procelloſo, nos in die, illi in  
 nocte, & tamen plerumque periclitamur de ne-  
 gligentia, & illi timentes & ſolliciti ſaluantur.

De S. Arſenio, cuius vitam Metaphraſtes ex  
 lib. patrum collegit, quem imitatus eſt Vin-  
 cen. lib. 17. cap. 63. & Antonina, haec autem  
 ſunt in 2. par. vita patrum, §. 180.

§. III.

Arſenius abbas, vt refert Vincen. ſpec. hiſt.  
 lib. 18. dum adhuc eſſet in palatio magnus  
 rogauit dominum, vt dirigeret eum in viam ſa-  
 lutis. Et facta eſt vox ad eum. Arſeni fuge ho-  
 mines, & ſaluaberis. Et descendens ad vitam  
 monachalem ruſſus orauit Deum, vt prius. Qui  
 ſterum audiuit. Arſeni fuge, tace, & quieſce:  
 haec enim ſunt radices non peccandi. Hic cum  
 eſſet clarus Romae in curia imperatoris glorio-  
 ſe militans, viſque ad annum quadageſimum ae-  
 tatis ſuae, ex ſenatore ſit monachus, & per quin-  
 quaginta quinque annos in eremo moram tra-  
 hes ſanctitatis exemplo omnibus emicuit. Cum  
 quidam ad eundem adueniſſet, volens eum vi-  
 dere, pulſauit eius oſtium, at ille ſperans eſſe di-  
 ſcipulum ſuum aperuit ei. Sed poſtquam alium  
 eſſe conſpexit, mox ſe in terram proiecit in ſa-  
 ciem. Illo autem, vt ſurgeret poſtulate, reſpon-  
 dit Arſenius dicens. Non hinc exurgam, niſi tu  
 receſſeris. Et per aliquot horas rogatus a fratre  
 non acquieuit furgere, donec ille receſſit.

Fugere,  
 tacere,  
 quieſcere  
 radices  
 non pec-  
 candi.

Eius in  
 oratione  
 niſomnia

Abbas Daniel de eo referebat, quod die ſab-  
 batorum veſpere, ſolem relucentem poſt dor-  
 ſum ſuum dimitteret, extendenteque manus ad  
 caelum, non deſinebat orare, donec ſequenti die  
 ſol iterum oculos eius exurgens impleſſet. Ca-  
 teras autem noctes peruigiles ducebat, & pro-  
 pe diluculum cum vellet parum pro naturae fra-  
 gilitate quieſcere, dicebat ſomno: Veni male  
 ſeque, & mox claudens oculos ſubripiebat pa-  
 rum ſomni ſedendo, & ſtatim ſurgebat. Dicebat  
 Arſenius. Nos qui mundanae eruditionis diſci-  
 plinis intenti ſumus, nihil habemus. Hi autem  
 ruſtici Aegyptij ex propriis laboribus virtutes  
 ſibi acquiſerunt.

Quidam e fratibus dixit Arſenio. Ecce pa-  
 ter meditari feſtino de ſacris ſcripturis, quae di-  
 dici: & non ſentio compunctiorem in corde,  
 quia non intelligo virtutem ſcripturae. Vnde  
 & valde contriſtatur anima mea, cui reſpondit  
 beatus Arſenius, oportet te ſili meditari inceſ-  
 ſanter eloquia Domini. Audiui enim quia dixit  
 B. abbas Poemen, quoniam illi, qui ſolent ſer-  
 pentes incantare, non intelligunt verba qua-  
 dicuntur, ſed ſerpentes audientes intelligunt  
 virtutes eorum, & acquieſcunt & ſubdunt eis.  
 Ita ergo & nos faciamus. Quamuis enim non  
 valeamus intelligere diuinarum ſcripturarum  
 virtutem, tamen ] daemones audientes diuini ver-  
 bi virtutem ] terrentur, & fugati diſcedunt a  
 nobis non ſuſtinentes eloquia ſpiritus ſancti.

Quadam matrona mandauit Arſenio ſe vel-  
 le eum videre: qui cu negaſſet, illa ait. Credo in  
 Deum, quia videbo eum, nec ab hac intentione  
 fraudabor. Non enim homines veni conſpi-  
 cere, qui in noſtra ſuperſunt regione, ſed pro-  
 pheta videre deſideraui. Quae cum ad cellam  
 eius perueniſſet, inuenit eum extra cellam, &  
 proſtrauit ſe ad pedes eius. Ille autem eam cum  
 feſtinatione ſuſtentans, & intus ea ait. Si facie  
 meam videre vis, ecce vide. Illa autem praere-  
 recundia oculis non audebat ad illum attolle-  
 re: & ait ille. Nefcis quia mulieres, quibus quo-  
 cunque non licet exire? An vt Romam rediens  
 aliis te ſeminis gloriaris vidiffe Arſenium? vt  
 fiat peruium mare ad me venientium ſemina-  
 rum. Nunquid non ſufficit tibi audiffe opera  
 mea? At illa. Nolo (inquit) videre faciem tuam,  
 ſed ora pro me. At ille. Ora (inquit) Deum meum,  
 vt deleat memoriam tuam ex corde meo. Illa  
 vero ingemifcens receſſit, & adeo contriſtata  
 eſt, quod reuerſa domum febricitauit. Quod  
 audiens epifcopus ad eam conſolendam accceſ-  
 ſit. Illa autem dixit ei. Ecce contriſtata ſum  
 propter talia verba Arſenij maioris. Cui epifco-  
 pus. Nefcis quia mulier es, & inimica per mu-  
 lieres ſanctos viros impugnat? propterea ſenex  
 dixit illa. Nam pro anima tua orat ſemper. Et  
 ſic inde conſolata eſt.

Hic cum tempus obitus eius appropinqua-  
 ſet, dicebat ad diſcipulos ſuos: nemo ſuper  
 me faciat caritatem, niſi in ſola oblatione: ego  
 ſi feci caritatem inuenio illam.] Dicentibus

a Etiam pi monachi, qui omnem ſepultura ap-  
 paratum contemnunt, oblationem, id eſt ſacrifi-  
 cium corporis Chriſti pro ſeipſis mortuis fieri  
 poſtulant.

autem

autem diſcipulis. Quid faciemus pater, quia  
 nefcimus hominem ſepelire? Reſpondit ille.  
 Nunquid nefcis funem in pedibus meis mit-  
 tere: & ita me ad montem trahere? Dum ergo  
 moreretur, coepit flere. Et cum fratres illi re-  
 quiſiſſent dicentes. Quid fles pater? Nunquid  
 & tu times? Reſpondit. In veritate timeo, &  
 iſte timor qui nunc mecum eſt, ſemper mecum  
 fuit ex quo factus ſum monachus. Cum autem  
 vidiffet abbas Poemen, quia tranſiit, ait. Beatus  
 es abba Arſeni, quia te tantum in hoc ſeculo  
 planxiſti. Qui enim hic ſe non planxerit, illic ſe  
 in perpetuum lugebit.

Vifones  
 D. Arſe-  
 nij in lib.  
 vita pa-  
 trum p. 2.  
 cap. 31.

Quadam vice vox facta eſt ad eum dicens.  
 Veni & oſtendam tibi opera hominum. Et du-  
 xit eum ad quemdam locum, oſtenditque ei a-  
 thiopem incidentem ligna, facientem ſarcinam  
 grandem, quam portare non poterat. Deinde  
 alia ligna incidere, & ad ſarcinam addebat. Et  
 hoc faciebat diutius. Oſtenditque rurfus ho-  
 minem haurientem aquam de lacu, & eſtun-  
 dentem aquam in cifternam pertuſam, quae  
 poſtea aqua reſundeatur in lacum, & ex ipſa  
 cifterna implere volebat per hunc modum. Ite-  
 rum oſtendit ei templum, & duos viros in e-  
 quis portantes lignum tranſuerſum. Volentes  
 autem introire in templum, non poterant, eo  
 quod lignum tranſuerſum portarent. Et expo-  
 ſuit ei dicens. Hi ſunt, qui portant quaſi iu-  
 gum iuſtitiae cum ſuperbia & non humiliantur,  
 propterea remanent foris a regno Dei. Qui  
 vero ligna incidit, eſt homo in peccatis multis,  
 & negligens vitia emendare, vt agat poeniten-  
 tiam, non ſubtrahit de peccatis, ſed addit ini-  
 quitates iniquitatibus. Qui autem aquam hau-  
 rit, homo eſt, qui habet bona opera, ſed quia  
 permixta habet cum eis mala grauiora, perdit ipſa  
 opera ſua.

Arſenio  
 Vnuardus  
 refert in  
 marty. ad  
 diem  
 19. Iama-  
 quo hu-  
 ius ſancti  
 viri feſti  
 celebra-  
 tur.

Idem per totum tempus vitae ſuae, pannum  
 tenebat in ſinu propter lachrymas, quae frequen-  
 ter exibant de oculis ſuis.  
 Cum pater ſancti Arſenij Romae nobiliſſi-  
 mus ſenator vitam finiens, & teſtamentum fa-  
 ciens, magnam haereditatem Arſenio dimiſiſ-  
 ſet, Magiſtrianus teſtamentum ad eum in ere-  
 mum detulit. Quod accipiens, voluit illud  
 ſcindere. Magiſtrianus autem eius pedibus pro-  
 uolutus, rogauit ne hoc faceret, quia caput ei  
 praefcinderetur. Cui Arſenius ait. Prius mor-  
 tuus ſum quam ille. Ipſe igitur cum modo  
 mortuus ſit, quomodo me fecit haeredem?  
 Et remiſit teſtamentum, nil acci-  
 pere volens.

De quadam virgine ancilla alterius. Pallad. vit.  
 3. hanc habet hiſtoriam, virginemque  
 Potamianam nominat, Vin-  
 cen. lib. 17. ca.  
 85.

§. IIII.

Narrauit abbas Iſidorus, prout refert Vin-  
 cent. ſpecu. hiſto. quod dominus eius fre-  
 quenter variis promiſſionibus tentans eam ſtu-  
 prare non potuit: & ob hoc eam Alexandriae  
 praefecto Chriſtianorum perſequentori tradidit.

Qui diuerſa ſupplicia ante ipſam parans: vas  
 etiam aream pice repletum incendens ait. Aut  
 vade, & obtempera domino tuo, aut ſcias te in  
 hoc vas eſſe mittendam. Quae reſpondit. Nun-  
 quam ſit aliter: cognitior talis qui ſubiici iu-  
 beat libidini caſtitem. Per caput (inquit) im-  
 peratoris tui, quod vereris, obreſtor, vt ſi me his  
 tormentis necare ſtauiſti, non ſimul totam, ſed  
 paulatim iubeas mitti, vt videas quantum mihi  
 patientiam dederit ignotus tibi Chriſtus. Quae  
 per vnus horae ſpacium in aeneum vas candens  
 demiffa defecit, vbi primò pix ebulliens ad e-  
 ius colla deuenit.

A.C.400.

Refert etiam Vincen. ſpecu. hiſto. lib. 18. de  
 quadam puella, cui nomen erat Alexandra, de  
 quod vrbe relicta conſedit intra quoddam ſe-  
 pulchrum, per foramen exiguum vitae neceſſa-  
 ria ſulciens, & nec viros nec mulieres per an-  
 nos duodecim videns, de qua & beata Melania  
 Romana dicebat, vultum quem eius ſe vide-  
 re non potuiſſe, ſed ſtantem ad foramen, con-  
 cluſionis cauſam eius requiſiſſe: At illa. Cu-  
 iuſdam (inquit) animus in me quondam fuerat  
 laſus: & cum viderem eum contriſtari, malui  
 me in ſepulchro, quam diu viuo claudere, qua  
 nocere anima ad ſimilitudinem Dei facta. Quae  
 rurfus interrogante, qualiter potes in tali ſoli-  
 tudine contra accediam vel cogitationes habe-  
 re tam iuge certamen? Illa reſpondit. A prin-  
 cipio diei vſque ad horam nonam orationi va-  
 co, per horam opus faciens ex lino. Poſtea per  
 ſanctos patriarchas, prophetas, apoſtolos, mar-  
 tyres cogitatione diſcurro. Carteris horis ci-  
 bum panis capio. Appropinquante veſpera  
 cum maxima quiete dominum meum glorifi-  
 co, ſinemque vitae meae cum ſpe bona pacien-  
 ter expecto.

De Ale-  
 xandra  
 virgine,  
 Pallad. hae  
 c. 5. Vinc.  
 cap. 67.

De beato Ammone refert idem, quod puer  
 a parentibus relictus, cum ad annos viginti  
 duos perueniſſet, inuitus ab auunculo ſuo ſo-  
 lennia nuptiarum ſuſſerre coactus eſt. Sed poſt-  
 quam omnes a thalamo receſſerunt, e lectulo  
 ſurgit, oſtium claudit, prolatum de ſinu libel-  
 lum puellae legit, eique caſtitalis & virginitatis  
 conuerſationem expoſuit: ita quod illa in ic-  
 tu gratia Dei repleta, caſtam vitam amplecti li-  
 benter ſe dixit. Sic igitur in eadem cellula ſe-  
 parato lectulo octodecim annos cum ea vixit.  
 Et poſt hoc in ſolitudine viginti duos annos  
 alios. In cuius obitu vidit beatus Antonius a-  
 nimam eius ab angelis deſerri in caelum.

De B. Am-  
 mone Pal-  
 lad. 16. ca.  
 8. haec re-  
 ceſſer, ſed  
 ſuſius Vin-  
 cent.

De ſancto Pabone retulit ſancta Melania, vt  
 narrat idem Vincen. vbi ſupra, quod ſancta Me-  
 lania ipſa obtulit ei vaſa argentea trecentarum  
 librarum argenti. Qui cum ſederet, & vimen  
 intexeret, hoc tantum ait. Det tibi Deus merce-  
 de tua: deinde de aconomo ſuo dixit. Suſcipe,  
 & in fratres egetes in Libya & in infulis diui-  
 de: haec enim monaſteria magis indigent. Cum-  
 que illa ſtans pro munere dato benedictione  
 aut laude expectaret, nihilque ulterius ab illo  
 audiret, ait. Scito domine, quod in hac ſuppel-

De S. Pa-  
 bone ide  
 cap. 19.

a Cognitorem hic pro iudice ſumpſit, qui de ne-  
 gotio cauſae diſcepra, eamne cognofcit, ſicut &  
 apud Prudent. hic tum cognitior pronunciauit.  
 Claudatur infans carcere.

lite

A.C.400. lite argentaria sunt trecenta libra. Qui iterum A  
nec sursum quidem aspiciens nec ad vasis quid-  
dem thecam attendens, ait. Si illud mihi, o filia,  
offerres, competenter hoc diceres. Cum autem  
illi offeras, quem non spreuisse, sed amplius hon-  
norasse duos nummos datem quam multa of-  
ferentes cognouimus, tace, quiesce. Nam qui  
montes lance pensavit, non opus habet a te me-  
suram cognoscere. Paulò post aliqua febre fati-  
gatus, sportellam consuendo vocauit eam, &  
mox requiritur ait. Accipe sportellam hanc de  
manibus meis, quoniam aliud non habeo, quod  
tibi relinquam, vt mei memor sis. Quà illa cor-  
pore sepulto vsque ad proprium finem secum  
habuit.

Luc. 21.  
Ila. 40.

De Ammonio Pallad. vit. 12. & Niceph. eccl. hist.  
lib. 11. cap. 37. & Vinc. cap. 69.

§. V.

Huius discipulus Ammonius in episcopum  
postulatus, & à multitudine ciuium captus  
vt ad Dorotheum quemdam adduceretur ad  
benedicendum, dicebat se omnino acquiescere  
non posse, vt exiret de solitudine. Cumque vi-  
deret se non posse euadere, ferro sinistram aure  
radicitus cunctis videntibus secuit, dicens. Vel  
nunc intelligite quod cupitis non posse imple-  
ri, quia nullus aure præcisa potest ordinari. Ad  
hoc Dorotheus episcopus respondit. A Iudæis  
lex ista seruetur. Ego autem si dederitis mihi a-  
liquem naribus truncatum, sed moribus probum,  
non dubito eum facere episcopum. Cum ergo  
adhuc vim illi inferre tentarent, iratus respon-  
dit. Si me vltra coegeritis, etiam linguam meam  
propter quam mihi molesti estis, abscindam.  
Tunc dimiserunt eum.

Ammonij  
mita in  
reulan-  
do episco-  
pato per-  
tinacia.

Hist. trip.  
li. 8. ca. 1.  
non tamè  
ex Socra.  
sed ex So-  
zo. quam  
uis sequè-  
tia sint  
Socratis.

De hoc etiam beatus Euagrius ait, neminem  
se vidisse, qui sic passiones corporeas supera-  
uerit. Itaque cum quadam carnalis delectatio  
corpuseculum eius sine vlla intermissione vexa-  
ret, candenti ferro propria membra laniabat, vt  
ex omni parte vlcibus plenus esset. De hoc  
Ammonio sic Hieronym. in vitis patrum. Vi-  
dimus inter illos patres Ammonium virum sapientissimum,  
huius monasterium erat muro  
circumdatum, quod in illis locis ex lateribus  
crudis facile fieri solet. Hic vt ait Socrates in  
historia tripartita, eruditissimus fuit Origenis  
Didymi que discipulus, à iuuentute vsque ad  
mortem præter panem assum nihil comedit.  
Hic adeo sine curiositate fuit, vt cum Athana-  
sio Romani veniens nullum opus ciuitatis in-  
spiceret, nisi tantum ecclesiam Petri & Pauli.  
Hic à nullo visus est irascens, aut iurans, aut  
mentiri, aut vanum vel asperum vel infirmum  
protulisse sermonem.

Fuit quoque in eodem monte sanctus Ben-  
iamin, qui per octoginta annos in abstinentiæ  
virtutibus summam gratiam consecutus est, &  
sive manus cuiquam imposuisset, siue benedi-  
ctionem olei dedisset, ab omni languore sana-  
batur. Hunc vidimus tanto corporis tumore  
distentum, vt minorem digitum manus eius  
vtrarumque manuum nostrarum digiti con-

iuncti non valeret complecti. Orate ( inquit  
ipse) filij, vt homo meus interior isto languore  
sit liber. Hoc namque corpus, nec me sua fan-  
tate sublimem reddidit, nec dolore deiecitum. Ita-  
que per octo menses facta est ei sella latissima,  
in qua incessanter sedebat non valens in lecto  
quiescere, tamen alios quocunque languore  
vexatos sanabat.

De S. Isidoro, qui & Xenodochus propter sus-  
ceptionem hospitum dictus est, cuius gesta  
Pallad. recenset vita, 1. & Vinc. lib. eod.  
cap. 63.

§. VI.

Cum primum, inquit Heraclides in lib. qui  
dicitur Paradisus, vt refert Vincen. vbi iu-  
pra, Alexandriam urbem atigi, secundo impera-  
toris Theodosij senioris consulatu, reperi san-  
ctum Isidorum presbyterum susceptorem at-  
que prouisorum pauperum fratrum septuaginta  
annorum ætatis, qui nec linteo utebatur, nec  
carnibus vescabatur, nec pane satiabatur: per  
gratiam tamen spiritualis alimoniam tam lauti  
corpulculi erat, vt omnes, qui vitam eius nesci-  
rent, epulationibus ac voluptatibus hoc impu-  
tarent. Tam humilis, tamque pacificus, vt etiam  
inimici eius vmbra eius erubescerent. Tan-  
tam quoque diuini dogmatis fertur habuisse  
notitiam, vt etiam inter fratrum conuiuia ob-  
stupesceret mente mutata, sensibus quoque spi-  
ritualiter occupatis. Noui etiam eum dum ci-  
bum sumeret lachrymarum fuisse: meque ad-  
mirante, cur fieret. Erubescit (inquit) irrationa-  
bilem cibum sumens, qui rationalis factus à  
Domino deberem in paradisi voluptate, cibo-  
que diuino satiari. Is cum ad eum venissem in-  
uenis, & peterem, vt me instrueret ad vitam  
morè que monachorum, cui non tantum esset  
necessaria doctrina verborum, quantum iugis  
laborum fatigatio corporis, quasi bonus equo-  
rum domitor, perductum me ad solitudinis lo-  
ca Dorotheo cuidam Thebano monacho sexa-  
gesimum annum in spelunca agenti commen-  
dauit, qui erat vitæ durissima.

Quotidie namque in ardore maximo super  
littora maris lapides colligebat, & singulis an-  
nis cellam construens, iis qui fabricare non po-  
terant, offerebat. Me vero dicente. Quid pater  
tam senex interficis corpuseculum tuum lauis  
ardoribus? Respondit. Occidit me, occido il-  
lud. Edebat autem modicum panis, & oleris  
vilissimi, parum etiam aquæ bibens. Nunquam  
eum vidi pedes extendisse, nunquam in matta,  
vel in lecto quicuisse. Sed per totam noctem  
sedens funem ex arbore dactylorum intexebat,  
cuius pretio vesci solebat. Et vt ab aliis eius  
discipulis agnouit, etiam sic à primæua ætate vi-  
uebat, nunquam vero sponte dormiebat, nisi  
aut opere fatigatus, aut cibo vtens. Frequenter  
enim comedendo nimia vi somni capite nuta-  
bat, panisque de eius labijs cadebat. Et cum à  
me cogere, vt ad momentum super matram  
iaceret, agebat. Si angelis suadere poteris, vt  
quiescant, persuadebis & ei, qui Deo placere  
festinat.

Quadam

A.C.400. Quadam die ad puteum ab eo missus, vt a-  
quam haurirè, cum aspidem in imo visam per-  
horrerem, vas vacuum reportauit, causam que  
timoris exposui. At ille subridens ait. Si pla-  
cuerit diabolo per omnes puteos serpentem  
se facere, nunquid poteris esse sine potu? Mox  
egressus, de puteo aquam traxit, ac prior ipse  
signatam bibens ait. Vbi crux adest, tibi mali-  
gnitas inimici nihil valet.

Apellens Ægyptius ex fabro ferratio con-  
uersus est. Qui quadam die hoc opus exercens  
vt refert Vinc. spec. hist. lib. 16. demonem cum  
tentantem in specie mulieris forcipibus can-  
dentibus percussit in faciem, qui stridens & in  
gemiscens procul effugit. Sed Hiero. ait, quod  
nuda manu arrepto ferro candente diabolum  
percussit transformatum in speciem mulieris  
speciosæ. Ex quo tempore in vltima habuit ferrum  
candens nuda manu tenere nec lædi.

Hic narrabat de quadam Ioanne, qui sub  
cuiusdam saxi rupæ tribus continuis annis o-  
rauit stans, nunquam residens vel iacens, som-  
ni tantum capiens, quantum stans capere po-  
tuit, cibum nunquam sumpsit nisi dominica  
die, cum presbyter ad eum veniebat & offere-  
bat pro eo sacrificiū, & hoc erat ei sacramentū,  
& victus. Erat autem supradictus vir perflitès  
in opere cæpto atque in oratione perdurans.  
Pedes verdè eius, ex eo quod nullo tẽpore fue-  
rāt immobiles dirumpentur: & sanies ex eis  
exibat. Completis que tribus annis, ab Angelo  
sanatus est, & repletus scientia & doctrina mul-  
tos ædificauit, dominica die semper reuertès  
ad locum illum sacramentorum gratia, diebus  
aliis opera manuum faciens, iumentorum cin-  
gula ex palmarum folijs texens, vt in illis locis  
haberi est mos. Quibus cingulis iumentorum  
infirmitates sanabantur. Hæc quoque gratiam  
habuit, vt vnicuique fratrum scriberet, de quo  
peccato, vel virtutis opere quisque cæteris præ-  
emineret.

2al. vi. 60.  
Vinc. l. 14.  
cap. 63.

De Moysæ Æthiops, & pluribus alijs patribus deuotis.  
CAPVT IX.

**M**oyses Æthiops genere, niger colo-  
re, latro publicus & homicida fuis-  
se dicebatur. Et vt dicitur in histo-  
ria tripartita, iste cum esset seruus:  
propter culpas suas à domino est expulsus;  
qui latrocinio deditus homicidia multa comi-  
sit. Et cum semel transisset quemdam fluuium  
vt ex quodam grege pecorum aliquid aufer-  
ret, & ablato de eo quodam ariete seu castrato  
ipsum occisum, & pannos suos ad renes ligando  
natando fluuium transiuit. Et eo cocto &  
comesto, cū propter furta, quaeretur ad mor-  
tem: eo timore monach' effectus est. Et timor  
seculis seu humanis, in processu temporis cõ-  
uersus est in filialem: cum magno seruore Deo  
seruens. Hic aliquando quatuor latrones si-  
mul comprehensos ligans, impositos humeris  
perduxit ad ecclesiam, in voluntate monacho-  
rum ponens, quid de eis facere vellent. [ Hi  
cum cognouissent eum esse Mosem, qui fuit  
aliquando insignis princeps latronum, Chri-  
stum eo nomine glorificantes, mundo re-  
nunciarūt & probatissimi monachi euaserūt.]

A Factusque presbyter in Scytia terribilis da-  
monibus vixit annis ferè 72. vt refert Vincen.  
specu. hist. lib. 18.

Vix autem aliquando necessitatis cuiusdam  
periculo compunctus ad monasterium fratru  
se contulit, ac penitentiam vitam vehementer  
arripuit, plurèsque ex latronibus exemplo suo  
conuertit: Et (vt ipse referebat) demonibus eū  
vrgentibus, vt ad antiquam fornicationem re-  
diret, tot & tantis modis tentatus est, vt penè  
à proposito recederet. Quas videlicet impu-  
gnationes cum sancto Isidoro referret, ille re-  
spondit. Noli contristari, quoniam adhuc prin-  
cipia tua sunt ista. Et ideo tibi cogitationes hu-  
iusmodi vehementer insurgunt antiquam con-  
suetudinem requirentes. Sicut enim canis à ma-  
cello in quo ossa rodere assuetus est, non recedit:  
quod tamen si clausum fuerit, nec vllus in  
eo steterit à quo aliquid speret, discedit. Sic &  
tu, si in abstinentia persistis, gastrimargie ex-  
cludes introitum, quæ est fornicationis incen-  
tium, fatigatus dæmon & victus, cui ciborum  
fomenta non porrigis, tibi vltius molestus  
esse cessabit. Extunc Moyses curam sui forti-  
ter gerens, ante omnia cibo abstinuit, nihil co-  
medens præter panis sicci vncias vndecim:  
maximo tamen operi incumbens: hoc modo  
corpuseculum suum consumpsit. Nec sic tamen  
circa ipsum infomniorum vanitas cessauit.

Rursus alium virum probatissimum super  
hoc consulit. Qui respondit. Idcirco adhuc  
ista pateris, quia nondum mentem tuam ab hu-  
iusmodi cogitationibus separasti. Si ergo vo-  
lueris te vigiliis paulisper occupare, & oratio-  
nibus insistere puris, facile poteris liberari.  
Tunc statuit in medio cellæ suæ stans orare,  
nec genua flectere, nec oculos claudere, quod  
quidem per sex annos ibidem impleuit. Et nec  
sic illo malo carere potuit. [ Reuera enim non  
potest verè castigari cupiditas. Cùm enim sei-  
psum liquefecisset laboribus, turpem illam affe-  
ctionem non potuit subigere.]

Aliud iterum vitæ genus arripuit. Nam mo-  
nachorum senum, qui è longinquis locis a-  
quam sibi deferebant, totis noctibus habitacu-  
la circumiens lagenas eorum implebat, nullò-  
que sentiente referebat. Itaque dæmon vltius  
eius certamina non ferens, quadam nocte dū  
aquam pronus è puteo tollit, renes eius desu-  
per graui fultè percussit, eum que seminiū re-  
liquit, nec quid vel à quo passus fuisset sentien-  
tem. Postero die inuentus, atque ad monaste-  
rium ductus, per totum annum ægritudine illa  
laborauit. Tunc ait illi sanctus Isidorus. Cessā  
Moyses, intantum dæmones prouocare, tam-  
que pertinaciter cõtra eos cõtendere. Est enim  
& certus modus vitæ monasticæ, intra quem  
nos oportet vires nostras exercere. Cui rñdit.  
Ego quidem non recedam ab hac intentione  
propositi, donec somnia vanasque cogitatio-  
nes à me videam separari. Tunc ait illi. In no-  
mine Iesu Christi turpia somnia ista recesserūt  
à te, ideoque ad sanctorū mysteriorū cõmunionē  
fideliter accede. Scias autem, quod dæmon id-  
circo ad tempus te fortior visus est, ne iactare  
te posses, quod tantam tentationē faciliter su-  
peraffes. Sicque ad cellam propriam reuersus  
nihil vltra se huiusmodi fuisse perpeffum dixit,  
Secunda pars Hist. Ant. T T ex

Similitu-  
do elegas.

Et vigiliis  
& laborib.

A.C. 500. ex illa hora, quæ famulus Dei, pro eo oravit. Tantam verò gratiâ aduersus demones promeruit, vt amplius nos à malis, quàm ille à demonibus terretur.

Cùm quidam senex infirmatus in Ægyptû, ire vellet, ne fratres nimis graualet, dixit ei abbas Moyses. Non vadas, quoniam in fornicationem casurus es. Qui contristatus dixit. Mortuum est corpus meum, & tu ista mihi dicis. Cùm ergo iuisset, & quædam virgo ex deuotione illi seruisset, conuale scens ille eam violauit, & ipsa ex eo concepit. Quæ cum peperisset puerum, senex eum in vlnis portans in die magno festiuitatis, quæ erat in Scythia coram multitudine fratrum ecclesiam intrauit. Et cùm omnes flerent, dixit: videtis infantem istum? Filius est inobedientiæ. Cauete ergo vobis fratres, quia in senectute hoc feci: & orate pro me. Et reuersus ad cellam per pœnitentiam ad pristinum statum virtutis reuersus est.

Cùm frater quidam peccasset, miserunt fratres super hoc ad abbatem Moysen consulentes. Qui accepta sporta plena arena venit ad eos. Quem cum fratres quidam hoc esset interrogarent respondit. Peccata mea sunt post me currentia, & non video ea, veni autem hodie aliena iudicare peccata. Quod audientes fratres illi pepercerunt. Cùm abbas Moyses factus esset clericus, & imposuisset ei episcopus humerale: dixit ei: Ecce ô Abba Moyses factus & candidatus. Et ille, A foris dñe papa, an intus? Volens autem episcopus probare eum, dixit clericis suis, vt quando ad altare accederet, ipsum cum iniuriâ expellerent: & sequentes eum audirent, quid diceret. Proicientes ergo eum foras dixerunt: Exi foras Æthiops. Egre diens ergo dicebat. Benè tibi fecerunt cinerate & cacabate: quia cum tu homo non sis, quare præsumpsisti in medio hominum te ponere.

De hoc Moysse, qui fuit Saracenorum ordinatus episcopus Russi. lib. 11. Hist. Eccl. cap. 6. Niceph. lib. 9. cap. 26.

§. I.

Refert Vinc. spe. hist. li. 15. de a Moysse præfato: quod cū eo tempore Mania Saracenorum gentis regina vehementi bello Palesti-

a Hunc Moysen, quia Mania Saracenorum regina est in episcopum expetitus alium à Mose Æthiope fuisse planè mihi persuadeo. Nam in primis Pallad. & Niceph. lib. 11. cap. 36. Moysen Æthiopen in Secti presbyterum factum ibique mortuum scribunt: non ergo ad Saracenos sue vt Theodorus dicit Hismaelitas hic Moyses Æthiops in gentis illius episcopum deductus est: deinde Niceph. in eodem loco, cum Moyses Æthiops gesta retulisset subiunxit: Eadem etiam ætate floruit Paulus & Pachon & Stephanus & Moyses genere vtrique Libyes, ex quo perspicitur duos fuisse monachos, qui Moyses nomen habuere, Æthiopen videlicet illum, & Huidibycum, quem hoc loco episcopum ordinatum crediderim. Denique hos vsuardi martyrologium à Ioanne Molano editum aperte distinxit. Nam

Ex vitis Patrum l. de obed.

A Mose Æthiopi vigesimum octauum Aug. Saracenorum A.C. 500. verò episcopo septimum februarii diem festum assignat. Nota obiter monachum Pium à Lucio Hæretico ordinari noluisse vt maxime successione Apostolica vacare haberetur. Nam quia Catholicis episcopi ad Apostolos suam originem referunt, Hæretici verò in Ecclesia ostendere nullam successionem Apostolorum possunt: ideo hic monachus non à Lucio Ariano, sed ab episcopis Catholicis voluit ordinari, vt videlicet ipse suam posset ad Apostolos originem deducere, cum ab his esset ordinatus, qui ab his qui successerant Apostolis vel Apostolicis episcopis esset ordinatus. Nota Præterea nullo alio barbaras nationes ad Christiã conuertisse, nisi illos quos Romani Pontifices ad prædicandum per orbem miserunt, vel illi episcopi qui cum Romanis Ecclesia communicarunt, vide Stapler. lib. 4. de vera Eccl. cap. 20. & 21. & Sand. lib. 8. de visib. Monar. ca. 50.

ni & Arabici limitis oppida atque vrbes quater. vicinâq; prouincias simul vastare cepisset: frequentibusque bellis Romanum attriuisset exercitum orata pacem non aliter se amplexuram promittit: nisi Moyses monachus suæ genti daretur episcopus: qui in eremo partibus suis propinqua vitam solitariam ducens meritis & virtutibus & signis, quæ per illum Deus faciebat, magnificè innotuerat. Captus ergo Moyses ad sacerdotium suscipiendum, nulla ratione passus est se à Lucio ordinari: quia scilicet hæreticus erat vel intrusus, sed ab illis quos ille in exiliũ miserat esse episcopos. Quo facto & gentis ferocissimæ pacem tenuit, & fidem intemeratam custodiuit.

Huic Moysi dictum est. Vade, cede in cella tua: & ipsa te docebit vniuersa. Idem. Homo fugiens homines similis est vnae maturæ: qui autem cum hominibus conuertatur, similis est acerbae vnae. Idem. antequam esset episcopus, audiens indicem venientem ad se fugit in paludem. Cui iudex occurrentes, querebat ab eo vbi esset Moyses. Quid (inquit) vultis loqui eum Fatuus & hæreticus est. Ad hunc Moysen dixit Zacharias Serapionis discipulus: Exiit cuculla & sub pedibus suis iactata & conculcata, nisi ita conculcatus fuerit monachus, non potest esse monachus. Ad hunc Zachariam morientem dixit Moyses. Quid vides? Nihil melius (inquit) quàm tacere pater. Idem Moyses septem fratribus in Scythia tecum manentibus ait, Hodie huc barbari veniunt, fugite. Et tu (inquit) non fugis? Respondit per tot annos expecto istam diem, vt compleatur sermo domini dicentis. Omnis qui accepit gladium, gladio peribit. Ecce (inquit) appropinquauerunt lamia. Et statim intrantes barbari interfecerunt eum, vnus aut ex eis petteritus, abscondit se sub lectis. Et vidit septem coronas coronates Moysen, & sex fratres. Idem Moyses ad pigmenium. Stultitia est homini relicto suo mortuo, flere alienum. Idem mori à proximo tuo est flere peccata tua: & sine cogitatu esse ab omni homine, quia iste bonus est: ille malus. Idem. Per has quatuor res passio gignitur: per abundantiam escæ & potus: per facietatem somni per otium, & per iocum.

Cum

Dicta quæ dicit Moyses.

Mat. 26.

A.C. 500. Cùm abbati Moysi circa principium suæ conuersionis diabolus impoluisset grauiusiam impugnationem fornicationis, vt non præuuleret in cella sua residere: abiit ad abbatem Isidorum, & retulit ei impugnationis suæ violentiam. Cùmque de scripturis sanctis Isidorus consolaretur eum & vt ad cellam suam reuertetetur rogaret, noluit. Isidorus ergo ascendit cum eo in superiora cellulae suæ: & ait ei. Respice ad occidentem: Cū respexisset vidit multitudinem demonum, quasi ad prælium præparatos. Dixit autem Isidorus. Respice ad orientem, & vidit multitudinem sanctorum Angelorum gloriosam & splendens: quasi lumen solis, & ait Isidorus. Ecce quos vidisti in occidente, ij impugnant sanctos Dei. Nam quos ad orientem vidisti, ij sunt, quos mittit dominus in adiutorium sanctis suis. Cognosce ergo, quia non solum plures sunt nobiscum, sicut dixit Helisæus propheta, verũ etiam sanctus Ioannes dicit: quia maior est qui in nobis est: quàm qui in mundo. His ergo verbis confortatus Moyses reuersus est ad cellam suam.

Monasterium huius Isidori vt ait Hieron. erat apud Thebaidam muro circumdatum mille monachos habens. Senior autem sedens ad ianuam ea lege recipiebat intrantes, vt ultra nõ exiret. Et ex hoc dicit Vincen. vbi supra ostenditur, quod stabilitas loci in religione etiã tunc firmata erat: quam tamen postea Benedictus dicitur inuenisse, id est, scripto primus confirmasse. Ad suscipiendos autem hospites hic Isidorus aliam cellam habebat sibi adherentem. Huius Isidori dictum est illud. Ex quo factus sum monachus, non permisi iracundiã vsque ad fauces meas ascendere.

Abbas Isidorus iste quoties cogitatio illi dicebat, quia magnus es, respondebat intra se, nunquid talis es qualis ille? scilicet aliquis magnus sanctus. Cum verò dæmon conturbans eum suggereret ei desperationẽ, dicebat. Quãuis ego in tormenta mittar propter peccata mea, vos tamen subitus me inuenio. Abbas Pãbo, cum sine literis esset, accessit ad quemdam vt disceret ab eo primum versiculum psalmi 38. scilicet, Dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Secundum versiculum audite nolui & satis est (inquit) Si hunc impleueris sufficit mihi. Requisitus postea à magistro, quare in sex mensibus non rediisset. Respondit. Quia illum versum nondam implere valui. Requisitus iterum post multum tempus vt eum adhuc illud impleisset. Vix (inquit) illum 49. annis implere potui.

De Serapione ex lib. vitæ Patrum.

§. II.

IN regione Arsenoite Serapionem vidimus inquit Heraclides in vitis patrum, vt refert Vincen. in spe. hist. patrem quasi decem millium monachorum viuientium ex propriis laboribus, quos præcipuè messis tempore mercede manuum conquirebant partem plurimum ad supplicium patrem præferentes in vsus pauperum destinabant. Hoc autem moris est non solum ipsius, sed & omnibus penè Ægyptiis mon-

A nachis: vt messis tempore se locent ad metendũ A.C. 500. atque ex ea mercede octogenos vnusquisque modios frumenti plus minùsve conquirunt, unde non solum regionis illius indigentes aluntur, sed Alexandriam quoque naues onustæ frumento diriguntur, vel in carcerem clausis vel reliquis egentibus peregrinis prærogandæ. Neque enim intra Ægyptũ sufficiunt pauperes, qui possint misericordiæ eorum fructus & largitatis absumere. Iste Serapion fuit: qui cum iuuenis esset: furabatur Paximacium quotidie quem occultè manducabat. Qui Theona abba te suo faciente sermonem aliquibus de vilitate manifestationis suarum cogitationum: cõpunctus, confessus est peccatum suum, & panem quem in sinum absconderat, educens in mediũ: & velut lãpas ignis de sinu eius egressa est, vt in coll. dictum est.

Theonas autem præfatus: vt dicit Socrates in histo. tripart. pater fuit trium millium monachorum & scientissimus græcarum literarũ & latinarum triginta annis dicitur tacuisse. De quo etiam Hiero. ait: Vidimus & alium sanctũ Theonam in sua cella clausum solitariũ, de quo dicebatur triginta annis silentium tenuisse. Et hinc apparet hoc eum fecisse antequam esset Abbas: vt dicit Vinc. Non enim potuisset prælatum existens tanto tempore silentium licitè tenere.

Dorotheus genere Thebæus, vt ait Socrates in hist. tripartita, cuius hæc fuit vita, vt quotidie lapides è mari colligeret: & singulis annis hospitium ædificaret: & non valentibus ibi ædificare daret. cuius cibus erat panis vnciæ sex, & olerum minorum facisculus vnus, & ad bibendũ aqua. Hic à iuuentute sic viuens nec in senectute quidẽ defecit noctibus, aut propter eorũ cibũ faciebat sportas vt videret. Nunquã est visus in lectulo soporatus, vel pro requie pedes extendisse. Et sæpè ei dormienti cum comederet cibus ex ore labebatur. Aliquando ergo somno grauatus cecidit in stercem & expergefactus ait sub silentio. Si Angelis dormire suaseris, & mihi dormire suadebis. Huic laboranti dixit quidam, Cur ita perimis corpus tuum? Respondit. Quia illud occidit me. Huius cibus omnino absque ignis fuit opere. Huius cellulam cum latrones eum habere aurum existimarent, quodam tempore inuadentes ita orationibus, eius affixi sunt foribus eius, vt penitus commoueri non possent donec conuenerit: igni comburendos tradere conabantur. Tunc vir sanctus necessitate loqui compulsus ait. Sinite eos abire, alioquin sanitate gratia fugiet à me. Sola enim manus impositione conferebat de quacunque infirmitate sanitate. Illi verò his auditis, & monachi facti sunt, & pœnitentes abire permitti. Hic etiam sanctus quoties hominibus respondebat, in tabulis scribebat. Dicitur, quod etiam noctibus ad eremum plurimo bestiarum comitatu vteretur quibus pro laboris sui remuneratione aquam de puteo suo hauriebat.

Piamon presbyter, vt habetur in hist. tripartita dum sacrificaret, vidit Angelum Dei contra altare stantem, monachos præsentem, in codice scribentem, & absentes delentem.

Secunda pars Hist. Ant. TT 2. Ipsè

Cass. coli. 2. c. 11.

Sup. c. 2. §. 1.

De Theonachor.

De Dorotheo.



A. C. 360. Ipse Piamon eo tempore, quo fratres ad communicandum accedebant, videbar Angelum Dei stantem ante altare, & scribentem in libro quorundam nomina aliorum non scribentem quorum vnumquemque seorsum discutiens, inuenit in singulis mortale peccatum, & cum eis tamdiu fleuit, donec cum cæteris adscripti sunt.

Marcus scriptor antiquarius, vocatus dum scriberet, o reliquit imperfectū sic c, vt dicitur in vitis pa. Et vt addunt quidam, reuersus ad cellam propter obedientiam, reperit complementum illius literæ ex auro. Hic Martus erat vestibus sacco scisso, & confuto, facie tincta de fuligine culinæ. Vnde à matre, quæ venerat ad videndum eum, cum egressus esset ex mandato superioris, non est agnitus, etsi visus ab ea.

De Syluano abbate de quo Niceph. lib. 11. cap. 4. hæc autem ex lib. vita patrum. par. 2. §. 193. habet Vinc. lib. 14. cap. 66. Meminit alterius Syluani monachi hist. Trip. lib. 12. cap. 8.

§. III.

Abbas Syluanus, diu in excessu mentis factus est, & exurgens fleuit amarè. Rogantibus autem fratribus causam fletus ait: Ego ad iudicium raptus sum, & multos vidi de habitu nostro euntes ad tormenta, & multos sæculares ad regnum. Et lugens senex nolebat de cella sua exire, sed quando exire cogebatur, operiebat faciem suam dicens. Quid necesse est videre lumen istud corporale, in quo nihil est vtile?

Abbas Syluanus dum cum discipulo suo Zacharia ad quoddam monasterium suum peruenisset, fecerunt eos monachi parum comedere. Postquam verò egressi sunt inuenit discipulus aquam, & voluit bibere. Cui abbas. Hodie ieiunium est. At ille. Nunquid non hodie comedim? pater? Et dixit illi. Illa esca caritatis erat fili. Nos autem iterū ieiunium teneamus.

Peregrini monachi inertia rearguitur. par. 2. in vitis patrum §. 51. Ioan. 6. Luc. 10.

Quidam peregrinus venit ad abbatem Syluanum in montem Sina, & videns quod fratres operarentur, ait. Quare operamini escam, quæ petit? Maria autem optimam partem elegit. Tunc senex dixit discipulo suo Zachariæ. Da illi codicem, vt legat, & mitte eum in cellam, quæ nihil habet, hora autem nona circumspiciebat ille frater, si forte senex vocaret eum ad comedendum. Postquam autem trāsit hora, venit frater & dixit Syluano. Nunquid non hodie comederunt fratres abba? Quare me nō vocastis? Et dixit abbas. Tu homo spiritualis es, & non necesse habes hac esca. Nos quasi carnales opus habemus comedere, & ideo operamur. Tu autem optimam partem elegisti. Quod cum audisset cœpit pœnitere & dicere. Indulge mihi abba. Tunc respondit Syluanus. Ergo necessaria est Martha Mariæ.

Huius Syluani discipulus fuit Zenon qui ait: Nunquam maneat in loco, nominato neque sedeas cum homine magnum habente nomen. Idem ait. Reliquerunt fratres peccata sua, scilicet cognoscere, & cœlestia sectantur. Idem concupiscens euemerem ait intra se. Fu-

res ad tormenta vadunt, proba te si potes ferre tormenta. Et stetit in caumate quinque dieb. defricans se in sole.

Alius sanctus pater fuit dictus Or apud Thebaidem, qui vt ait Hiero. erat nonagenarius: barba proluxa, vultu & aspectu lætissimus literas primò ignorauit: sed data est ei diuinitus gratia, & oblato ei libro à fratribus, quasi olim literas sciens legere cœpit. Consuetudo illi erat non prius corporalem cibum sumere, quam spiritualem Christi communionem.

Idem Or dixit ad discipulum suum. Vide ne aliquando alienum verbum adducas ad cellam istam. Hic Or cum multos annos in eremo peregrisset, apparuit ei Angelus domini dicens. Quotcumque in hac vita positus conuerteris ad salutem, super tot principatum accipies in futuro. Multa autem hominum millia per eum ad Deum conuersa sunt. Quoties aliquis frater in eremo morari voluit, ei cellulam parauit, & suppellectilia dedit.

Quodam tempore vt ipsemet retulit, sub specie alterius venerunt ad eum demones in specie cœlestis militiæ tanquam magnam regem in curru deducentes. Iſque qui à cæteris, vt rex habebatur, dixit ei. O homo impleti omnia, tantum superest, vt me adores, & transferta te in cœlum, sicut Heliam. Quod audies cogitabat, quid est hoc. Nonne ego quotidie saluatorem meum regem adoro? hic si esset ille, non à me posceret, quod me indefinenter facere sciret. Tunc ergo ait: Ego regem meum habeo quæ sine intermissione quotidie adoro, tu autem non es rex meus. Et continuo demon euauit. Hic tribus annis pane Angelorum vixit.

De Apollonio, Coprete &c. & pluribus sanctis virginibus in eremo de-gentibus.

CAPVT X.



DE sancto Apollonio narrat Hier. vt refert Vincen. spe. histo. lib. 15. dicens: Vidimus & sanctum Apollonium in finibus Hermopoleos, ad quam saluator cum Maria & Ioseph fugisse traduntur. Ibi erat templum, in quo ingresso saluatore, omnia idola corruerunt & comminuta sunt. In finibus illis erat Apollonius, pater quingentorum monachorum ferè octogenarius. Quindecim adhuc annorum erat cum secessit in eremum. Ibi quadraginta annis conuersatus est. Ad quem cum diceret dominus, Apolloni per te omnia Ægypti idola subuertam, & perdam sapientiam sapientum, Apollonius ait: Aufer à me domine iactantiam. Et dominus ad eum. Mit-

a Duo monachi fuerunt, quorum vnus Apollonio dictus est, de quo Pallad. vita 52. & trip. hist. lib. 8. cap. 1. & Niceph. lib. 11. cap. 34. agunt alter Apollonius, de quo idem Pallad. vita 66. Trip. hist. lib. 8. cap. 1. & Niceph. cap. 35. Quæ autem de his duobus hi prodiderunt propter nomnis vicinitatem Vincent. & D. Anton. vni Apollonio attribuerunt.

te

te ait) manum tuam ad cervicem tuam, & quod apprehenderis constringe, & sub arena obrue. At ille iniecta manu apprehendit quasi paruulum Æthiopem, & demersit sub arena clamantem. Ego sum superbiæ demon. Tunc ait vox diuina. Quicquid de cætero poposceris, consequeris. Facta sunt autem hæc tempore Iuliani apostata.

Sanctus autem Apollonius, cum quidam fratrum suorum captus esset à Iuliano, perrexit & consolatus est eum, vt patienter ferret, quæ ei inferbantur. Tunc adueniens Tribunus inuenit virum sanctum, & ira commotus iussit illum etiam cum cæteris includi. Quod & factum est. Media autem nocte apparuit lux magna in carcere, & Angelus ianuas aperiens voluit omnes incarceratos educere. Ille verò moram fieri constituit vsque mane. Tunc custodes pedibus sanctorum aduoluti cogebant eos discedere. Mane autem facto, venit centurio, & iussit eos discedere, quia in eadem nocte terramotu domus sua concidit, & electi famulorum suorum mortui sunt. Et sic sancti cum hymnis & laudibus remearunt.

Post hæc gentilibus prædicans, multa millia hominum conuertit ad fidem signis & miraculis infinitis. Persecutionis tempore egressus est, vt visitaret captiuos Christianos. Cum quæ quosdam consolaretur, inuentus à iudicibus captus, & incarceratus est. Quidam verò gentilis Philemo nomine, famosissimus eum opprobriis & contumeliis affect. Cui Apollonius. Misereatur tui (inquit) fili mi, & nihil eorum, quæ dixisti, imputet tibi Deus ad peccatum. Ille verò compunctus est hoc audito, qui statim confessus est se esse Christianum. Iudei verò hæc audiens, sci omne genus tormentorum adhibuit. Cum autem rapuisset Apollonium & multis eū affectisset contumeliis, igne copiosum iussit accendi, & eos in medium ipsius iactari, quod & factum est. Interea autem sancto orante, vt ignis ille extingueretur ad gloriam nominis Christi, statim rore de cælo emissio extinctus est ignis. Quod videns iudex compunctus, ad fidem conuersus est. Tandem ducti sunt, in vinculis coram præfecto, sed qui duxerunt eos contriti sunt, & Christi nomini adherentes, etiam ipsi vinciti sunt: & iussu præfecti, qui noluit eos audire, in mare proiecti sunt, sicque aqua passionis facta est eis aqua baptismi. Et proiecit mare corpora eorū simul omnium in aridam, simulque sepulti ægritudines sanant.

Centum orationes vir sanctus in die flexis genibus, & centum in nocte complebat. Indumentum eius erat stuppeum, collobium linteū, quo collum & caput obuoluebat: quæ dicuntur in deserto permansisse nunquam inuenerata.

Circa hunc sanctum erat templum & simulacrum, quod sacerdotes quasi pro aquis pluralibus circumferebant, quos omnes orando stare fecit immobiles: & nec bobus adhibitis potuit moueri simulacrum, sic steterant tota die ac nocte rapidissimis ætibus adusti, tandem scientes hoc ei per sanctum accidisse, incenso simulacro in domino crediderunt.

De S. Apollonio hæc habet Eul. vi. 66.

A. C. 360.

Primis adhuc diebus cum cœpissent habitare in spelunca, aderat dies sanctus Paschæ. Erant eis panes pauci & sicci tantum, & olera ex iis, quæ sale aspersa, apud eos reponi solent. Iussit ergo fratribus, vt peteret vnusquisque à domino, si quid in die festo sumere libenter habeat. Quod & illi iusserunt eum facere. Cùmque complexerit orationem, & omnes respondiissent, amen, ecce repente ante fores spelunculæ vident adstare sibi homines penitus ignotos, cum magna ciborum copia, in quibus erant quædam quæ omnino in Ægypti regionibus nunquam visa sunt pomorum generis, & magnitudinis incredibilis v. æ. n. u. e. s. Cibi djuici, mala punica, faui mellis, & lactis copia, a Nicolai quoque; ingentes, panes candidi & mundi, qui tam en viderentur alienæ esse prouinciæ. Vici autem, qui hæc attulerant, statim vt ea iradiderunt, festinanter quasi ad eum, à quo missi fuerant, regressi sunt. Horum tanta fuit copia, vt vsque ad diem Pentecostes ministrata quotidie sufficerent, illique certi erant, quod à Deo solemnitate gratia sibi missi fuerant. Quidam ex fratribus poposcit ab eo vt sibi daretur humilitatis & mansuetudinis gratia, quo orante completum est.

Orta fame, omnes habitatores loci venerunt ad eum cum vxoribus & paruulis. Qui iussit eos pascere, donec nō haberet nisi tres sportas panis, quæ vnus diei victum monachis præbere debebant, quas etiam iussit proferri in medium, & eleuatis ad Deum manibus ait: Nunquid non potest manus domini multiplicare hæc sic dicit spiritu sanctus. Non deficiet panis in sportis istis, donec satiemur omnes de fructibus nouis. Quatuor ergo mensibus non cessauit erogari panis de sportis, nec deficere potnit aliquando. Motus ergo quidam Dionysius nomine, ait ad eum. Nunquid Helias est tuus aut alius prophetarū, aut Apostolorum qui hæc facere ausus es? Qui ait: Quid inde? Nunquid Apostoli & prophete non fuerunt homines sancti qui nobis fidem suam & gratiam tradiderunt? aut tunc præsens erat Deus, nunc autem non est præsens?

Moris erat apud eum, vt fratres eius non prius cibum sumerent, quam communionem dominicam perciperent circa horam nonam. Et post hoc sic vsque ad vesperam interdum permanebant, verbum Dei audientes. Post hoc cibo sumpto, alij ad eremum secedebant, per noctem totam diuinas scripturas memoria replentes. Alij percepta gratia Christi statim discedebant, hoc solo spiritali cibo contenti. Et hoc faciebant per plurimos dies.

kubebat autem fratres semper gaudere: diceens. Tristentur gentiles, iugeant Iudæi, plangant sine cessatione peccatores, Iusti verò lætentur. Non oportet profus esse tristitiam iis, quibus salus in Deo est, & spes in regno

Nicolai ab Augusto appellata sunt placenta, qua donata ei fuerunt à Nicolao, qui Damaschi habitabat: qui etiam scripsit ad Herodem regem Iudæorum de gentibus mirabilibus, ex Phorij Biblioth. Secunda pars hist. Ant. T T 3 ccc

A. C. 360.

Tempore famis populi pascit.

498  
A. C. 360.  
peregri-  
quo exci-  
piendi.  
coelorum. Nam ij, qui terrena diligunt, super fra-  
gilib, & caducis rebus lætantur. Nos verò, qui  
tãtã gloriã spem & cœternitatis expectatio-  
nem habemus, cur non omni exultatione glo-  
riemur.

Dicebat insuper. Fratres aduenientes tradi-  
tum est adorandos esse, vt certum sit in aduen-  
tu eorum aduentum domini haberi. Sic enim  
& Abraham suscepit Angelos, qui homines  
videbantur, dominus autem in eis intelligeba-  
tur. Interdum etiam cogere debemus fratres  
ad corporalem requiem contra eorum volun-  
tatem.

Monebat, vt si fieri posset, quotidie commu-  
nicarent monachi, ne qui se facit longè ab his  
longè fiat à Deo. Ieiunia quartæ & sextæ feriæ  
dicebat non esse soluenda, quia quarta feria  
dicebat non esse soluenda, quia quarta feria  
Iudas traditionem dñi cogitauit. Et ipse dñs  
sexta feria crucifixus est. Videbiturque in iis  
diebus sine necessitate aliqua soluèrit dicta ie-  
iunia statuta, vel cum tradente tradere, saluato  
rem: vel cum crucifigente crucifigere. Hæc cano-  
nizata habentur de conse. distin. 3. Ieiunia,  
Quæ tamen sunt in consilio, non præcepto ec-  
clesiæ. Et subdit Apollonius. Si iis diebus su-  
peruenerit aliquis, ponenda est mensa ei soli,  
quod si noluerit, non est cogendus.

De Mutio monacho ex latrone, habetur  
hæc in vita S. Capretis in vitis  
patrum & in Vinc. 14.  
cap. 71.

S. I.

**N**ARRAVIT sanctus abbas Copres,  
vt refert Vincen. lib. 15. spe. hitor. quod  
fuit in illa eremo Mutius quidam, homo san-  
ctissimus, qui primùm fuerat latro maximus  
& sepulchrorum violator in omnibus flagi-  
tiis opinatissimus. Qui cum quadam nocte ad  
quamdam virginem Deo factam, per lectum  
quibusdam machinis veller irumpere, difficul-  
tate operis fatigatus somno opprimitur, & per  
visum sibi adstiteret videt quemdam regio  
habitu dicentem, Desine iam ab his flagi-  
tiis, & ab hac effusione humani sanguinis,  
& ab execrabilibus furtis: ad laborem religio-  
sum cœuerte vigilias: & suscipe angelicam cœ-  
lestemque militiam, & ego te huius duccem  
militiæ & principem faciam. Et ecce ostendi-  
tur ei exercitus monachorum, & principatum  
super eos tenere iuberetur. Euigilans adstantem  
vider virginem requirentem quis esset, & cur  
& vnde veniret. Et ille quasi amens effectus  
nihil respondit, nisi hoc tantummodo, vt ei ec-  
clesiam ostenderet. Quem illa duxit ad eccle-  
siam, & obtulit presbyteris, quorum ille pedi-  
bus prostratus, rogabat se Christianum fieri, &  
locum pœnitentiæ dari. Dehinc cum religio-  
sa initia suscepisset, orat sibi præcepta dari, qui  
bus viam salutis posset incedere. Illi autem  
primi psalmi tres primos versus tradunt ei,  
quos sibi sufficere dixit. tribusque diebus per-  
manens apud eos, profectus est ad eremum,  
vbi plurimo tempore demoratus est, cibum ex  
radicibus herbarum capiens. Rediens autem  
ad presbyteros, reddidit versus suos tã verbis  
quam operibus. Permanensque apud eos heb-

domada vna rediit ad eremum: vbi per septem  
continuos annos in omni gratia degens, pleni-  
tudinem gratiæ consecutus est, ita vt omnes  
penè scripturas memoriter retineret. Cibum  
tantum die dominica sumebat sibi diuinitus  
delatum, qui ei sufficiebat vique ad alteram do-  
minicam.

Cum autem diligentissimè sepeliendis mor-  
tuis vestimenta apraret, ait ad eum quidam a-  
dolescens discipulus eius. Vellem, vt me mor-  
tuum ita indueres. Planè (inquit) faciam, & ita  
copiosè induam, donec dicas sufficit. Post non  
multum temporis, ille defunctus est. Quo indu-  
to ait ad eum coram omnibus. Sufficiunt hæc  
tibi ad sepulturam ô filiule? an vis, vt adhuc  
aliquid addamus? At ille obuoluta iam facie,  
& vultu constricto dixit coram omnibus au-  
dientibus: Sufficit pater, implesti, quod pro-  
miseras.

Pergenti autem aliquando ad visitandos  
fratres, quos instruerat, reuelatum est ei à do-  
mino, quod quidã æger moriturus erat in pro-  
ximo. Hora autem erat iam ad vesperam. Cũ-  
que videret solem iam demergi, ait ad eum. In  
nomine domini nostri Iesu Christi, sta paulisp  
in itinere tuo, & expecta me, donec ad vicum  
perueniam, quod & factum est. Ingressus autem  
in domum fratris, pro quo festinauerat, inue-  
nit eum iam defunctum, & oratione facta ac-  
cedens ad eum, oscularus est eum in lecto di-  
cens, quid magis desiderij habes, abire & esse cũ  
Christo, an adhuc manere in carne? Tunc ille  
recuperatus spiritu sedit paululum dicens:  
Quid me reuocas pater? meli⁹ est mihi abire &  
esse cum Christo, permanere autem in carne  
mihi non est necessarium. Dormi (inquit) in pa-  
ce fili, & ora pro me. At ille cõtinuò in lectulo  
reclinatus, dormiuit.

Alium fratrem decumbentem cum vidisset  
mortem difficultè accipere, increpauit dicens:  
Cur imparatus es ad profectiõnem? At ille. O-  
ro pater (ait) vt intercedas pro me, quatenus  
mihi dominus paruũ tempus largiatur ad  
pœnitentiam. Cui sanctus. Nunc (inquit) spa-  
cium pœnitentiæ requiris, vbi vitæ tempus im-  
plesti? Quid faciebas in hoc omni vitæ tuæ tẽ-  
pore? Non potuisti vulnera tua curare? quin-  
imo recentiora semper addebas. At ille cum  
permaneret exorans, ait ad eum Mutius. Si vl-  
tra non addas malis tuis mala, orabo pro te do-  
minum. Et cum orasset ait: Ecce tres annos cõ-  
cessit tibi dominus. At ille surgens sine aliqua  
dilatione secutus est eum ad desertum. Exple-  
tis autem tribus annis reduxit eum ad locum  
vnde eum assumpserat. statuitque eum in me-  
dio fratrum. Et ex ipso materiam de fructibus  
pœnitentiæ produxit ad fratres. Ipso autem  
sermone faciente: cepit frater ille quasi pau-  
lulum dormire, & continuò in perpetuum re-  
quieuit.

Iste Mutius sæpè transiit Nilum pedibus  
suis: aquam habens vsque ad genua, frequetèr  
ingressus est, ad fratres ostiis clausis. Et ad quẽ-  
cunque locum voluit in momento temporis  
quamuis longè positus, est euectus.

Cum autem Copres abbas ista & multa  
alia narraret, vnus ex nobis ad incredulitatem  
eorum, quæ dicebantur tædere cepit, & præ-  
tadio

A. C.  
360.

Sol viri  
Dei impe-  
rio stat.

radio dormire. Et ecce vidit per visum li-  
brum litteris aureis scriptum in manibus Co-  
pretis vnde enarratio senis deduci videbatur  
& vocem cuiusdam viri canitie venerandi di-  
centem sibi. Cur non audis intentè, quæ reci-  
tantur tibi, sed incredulus dormitas? Homines  
autem regionis illius arenam, quæ à sancto  
calcabatur, & benedicebatur aspergebant  
per agros, vt terræ sterilitas auferretur. Hucus-  
que verba Copretis de Mutio.

Hic Copres inueniens inimicum Mani-  
chæum plures seducentem, nec valens ver-  
bis eum concludere ait ad populum. Accendi-  
te ignem plurimum, & tunc ambo intremus  
in flammam, & si quis exustus non fuerit,  
huius vera est fides. Quo factò senex ap-  
prehendens Manichæum cepit pettrahere  
ad ignem. At ille. Non (inquit) ita, sed vnus-  
quisque nostrum singulariter ingrediatur  
prius tamen tu intrare debes, qui pro hoc  
proposuisti. At senex nomine Christi se con-  
signans, intrauit flammam, quæ huc illucque  
diuisa, nil ei nocuit: & ibi stetit dimidia fere  
hora. Quod videns populus, compulit illum  
alium intrare. Sed ille cepit resistere, & se sub-  
trahere. Illi verò apprehendentes eum, in i-  
gnem proiecerunt, deinde cum dedecore fu-  
gauerunt.

Idem Copres referebat, quod in quadam  
eremo in Thebaide fuerat quidam Helias no-  
mine, centũ viginti annorũ: quorum septua-  
ginta in solitudine transegerat. Qui dicebat  
Quodcunque vitium propriæ passionis à te  
eieceris, eius etiam vitij daemonem de obsessis  
corporibus poteris effugare. Idem Helias. Pal-  
lor cum humilitate & macies decus est mona-  
chi. Idem. Tres res valde timeo. Vnam quando  
anima egressura est de corpore meo, alteram,  
quando occursum sum iudici. Tertiam, quan-  
do de me proferetur sententia. Ad hunc He-  
liam, qui peccantem nolebat recipere, dixit  
Antonius. Nauis in pelago faciens naufragiũ  
perdidit quod portabat, & vacua vix peruenit  
ad terram, cur ergo liberatam in terra vultis  
submergere?

Beatus Copres inter cætera miracula, quæ  
narravit addidit etiam de beato Suro, & Pau-  
lo, & Esaiã. Qui cum aliquando ad ripam flu-  
minis sibi inuicem occurrisset, vt fratrem quẽ-  
dam visitarent nomine Anub, deprecantibus  
illis dominum ne in via impediarentur nauicu-  
la eis apparuit quam ascendentes iter, quod  
tridui erat, in vna hora perfecerunt. Cumque  
applicuissent, dixit beatus, Esaias. Dominus o-  
stendit mihi virum ad quem imus occurrentem  
nobis, & dicentem vnicuique nostrum se  
creta cordis nostri. Et Paulus ait: Dominus o-  
stendit, quod post triduum morietur homo il-  
le. Cumque ad monasterium à flumine iter in-  
cederet, occurrit eis Anub benedicens eis &  
postea de vniuiscuiusque meritis patefecit. Di-  
xit ei Paulus.

Quia nouimus te post triduum decessurum  
de mundo tu nobis de actibus tuis, quibus  
neo placuisti ad memoriam & corroboratio-  
nem fidelium narra. Qui ait: Ego nihil vnquã  
magnum feci, hoc tamen custodiui, semper in  
persecutione saluatoris nomen confessus sum.

De Suro  
abbate  
Palad. vi-  
ta 55.

De paulo  
vita 57.

Nunquam mentitus sum. Nunquam ter-  
rena desiderare volui. Nunquam gratia  
Christi mihi defuit, sed omnem cibum, quem  
desideraui, angeli mihi afferebant. Nihil, eorũ  
quæ in terris fiunt, occultauit mihi Dominus  
nunquam somnum appetij, sed & angelus Dei  
semper mihi adstitit, qui omnia quæ in mun-  
do geruntur, ostendit. Vidi etiam cœtus iusto-  
rum martyrum & monachorum sanctorum,  
quorum opus semper est laudare Deum, &  
benedicere in simplicitate cordis & fidei econ-  
tra vidi sathanam, & angelos eius in aeterna  
pœna ignibus tradi. Cumque hæc & alia eis  
enarrasset spiritum tradidit in manus angelo-  
rum videntibus illis delatum in cœlum, & lau-  
dantem Deum cum angelis.

De sancto autem Heleno dicit, quod cum  
diu in eremo habitasset voluit fratres visitare  
quibus & cibaria attulit. Cumque in medio  
itinere pondere grauaretur vidit onagros per  
eremum discurrentes: quorum vnum vocauit  
dicens. In nomine Domini mei Iesu Christi,  
veniat vnus vestrum, & ferat sarcinam istam.  
Et continuo vnus accessit, ipsumque simul  
cum sarcina velocissimè ad fratres detulit.

Alio quoque tempore visitans fratres, in-  
uenit eos non adedò solenniter celebrare diem  
Dominicum vt debebant. Agnita causa, quia  
scilicet non habebant sacerdotem quoniam  
trans flumen animal quoddam manebat, pro-  
pter quod nemo venire poterat scilicet croco-  
dilum, qui in medio itinere occideret homines.  
Tunc senex ait: Ego vadam pro sacerdote. Veni-  
ens ergo ad aquam vidit crocodilum venie-  
tem, & supponentem se sibi. Et ascendit super  
eum, & cito deuectus est ad cellam sacerdotis.  
quem adduxit secum ad aquam, vt transfret.  
Cumque sacerdos modo adesset, & causaretur  
nauigium respondit, Ne timeas paratum est &  
voce magna crocodilum vocauit, & dorsum  
eius ascendit. Presbyter verò solo visu bestię  
perterritus aufugit, nec ulterius voluit ascen-  
dere. Tunc vir sanctus solus transuectus est.  
Et cum à bestia descendisset, ait, Melius est ti-  
bi mori, quam tot scelerum reatu inuolui, &  
continuo expirauit. Cum quidam adolescens,  
qui eum fuerat securus ad eremum, à dæmo-  
nibus turpibus cogitationibus multum infe-  
staretur, quas illi manifestabat, sanctus circun-  
ducto digito suo in arenam circa cellam ado-  
lescentis prohibuit in nomine Domini Iesu,  
ne dæmones statutum terminum transgredere-  
rentur, & sic fuit liberatus.

Hic aduenientibus fra tribus, cum non ha-  
beret, quid apponeret, solebat iuuenem vi-  
dere, qui deferebat sibi cibaria, quæcumque ap-  
peteret. Quibus ante ecellam depositis iuue-  
nis non comparuit.

De Paphuntio, de quo Pal. vita 72. & Ni-  
cep. lib. 9. cap. 14. sed hi eum Paphnu-  
tium nominat. inde eo etiam Cass. coll.  
3. cap. 1. & Vinc. lib. 14. cap. 76.

S. II.

Vidimus & monasterium Paphuntij, qui  
habitor erat vltimi deserti in regionibus  
Heracleosapud Thebaidem vrbem. Hic  
eum multo tempore angelicam vitam du-  
xisset

A. C.  
360.

xisset, oratione facta ad dominum, ut ei ostenderet, cui sanctorum similis esset, adfuit ei Angelus dicens, eum similem esse cuidam Symphoniaco, qui in vicino loco cantandi arte victum sibi quaerit. Hunc vir Dei inuento illo, vitam eius scrutatus est, & inuenit eum primo fuisse latronem, & inter cetera mala, duo laudabilia gessisse. Ait. n. Cū ego & socij mei quōdā virginē quamdā rapuissemus, & socij mei eam corrumpere voluissent, ego eam de manib. illorum rapui & intactam domui [suae in vicum] restitui. Alio tempore inueni in eremo mulierem honestae formae errantem: cumque mihi causam huius diceret, quia scilicet vir suus cū duobus filiis incarceratus esset ob debitum fiscale, & ipsa etiam ad consimiles poenas quaereretur, & ideo sic oberrabat, ego compatiens duxi eam ad speluncam meam, & animam eius post triduum fame collapsam refeci: & dedi ei trecentos solidos: quibus postmodum virum suum & filios liberauit. His auditis dixit vir sanctus nihil se vnquam tale egisse, adiungens, quia ergo non in minimo loco haberis apud Deum, sequere ipsum. Tunc ille cito de manibus proiectis fistulis secutus est eum, & ac per triennium in maxima abstinentia continuauit, & sic inter manus Angelorum spiritū reddidit.

Tunc orauit sanctus Paphuntius, ut prius fecerat. Cui Angelus respondit se similem primario esse cuiusdam vici. Ad quem cum vir Dei venisset, cum magna reuerentia susceptus est ab eo, Et eius vita requisita, vix impetare potuit, ut eam sibi reuelaret. Tandem ait. Quoniam vir Dei sanctus es, ideo licet cunctis aliis occultata tibi pandam, quamuis minima sint. Ego uxorem duxi tantummodo causa prolis, ex qua tres filios suscepi. Iā triginta anni transacti sunt, ex quo vltimus natus est, nec postea ipsam vel aliam noui: similiter nec ipsa alium virum. Addidit etiam, quod suscipere hospites non cessabat. Hospitem sine viatico nunquam dimittens in iudicio personam nunquā acceperat, litigantes nunquam praeteriens, nisi eos concordasset, nunquam greges eius alienas fruges leserant, volentem seminare in agro suo nunquam prohibuerat, meliora noualia illis relinquens, quantum in se fuit nunquam permisit, ut potentior inferiorem opprimeret, semper studebat, ut neminem contristaret. Et quid plura, inquit? Omnia opera misericordiae in quantum potui, vel in quantum audiui hominem fecisse, quantum in me fuit impleui. Haec audiens vir sanctus ait: Nihil tale ego feci, igitur restat tibi, ut nudus nudum Christum imiteris. Quo audito statim abiit, & saeculum ex toto reliquit. Et non post multum temporis, vir sanctus sedens in cella sua vidit animam eius ab Angelis delatam. Et statim abiit ad cellam illius, quae non longè erat à sua, & inuentum corpus mortuum sepeliuit, & maioribus exercitijs se dedit.

Tertio orauit vir sanctus, sicut prius, & tunc Angelus ostendit sibi viam, qua incedēs, inueniret sibi similem. Tunc procedens vir sanctus, inuenit mercatorem duos naues habentem, in quibus habuit triginta millia solidorum mercaturam. Quem cum videret sanctus ait:

Fiscale debi-  
tus. publi-  
ca.

De merca-  
tore. pal. vi.  
65.

A Relinque haec, quae de terra sunt, & caelestibus coniunge te. Qui statim acquieuit omnia relinquens. Post aliquod tempus consummatus est, & aggregatus sanctorum coetui. Er non multo post tempore aditit Angelus Paphuntio, Veni benedicte, ingredere tabernacula aeterna tibi debita. Tunc vnam diem postea agens presbyteris aduenientibus ait: Nemo siue fur siue mercator debet contemni, quia in omni gente habet Deus animas aliquas sibi placentes. Er postquam virtutes sibi datas à Deo narrauerat, vitam praesentem finiuit ingressus aeternam. Idem Paphuntius propter latrones hoc petentes contra propositum suum bibit vinum, & sic laeratus est eos.

De Thaide meretrice ex lib. vi. x. patr. tract. de poen. & Vinc. lib. 14. c. 77. §. III.

F VIT eo tempore quaedam puella nomine Thasis (aliàs Thais) decora nimis quā mater eius à paruula in prostibulo statuit, factaque est famosissima meretrix. Multi autem ex longinquis regionibus ad eam confluebant, multique venditis substantijs suis pauperissimi fiebant. Sed & amatores eius pro zelo litibus inter se contentis eius limina sanguine replebant. Quod cum audisset Paphuntius abbas sumpto habitu saeculari, & vno solido, profectus est ad eam: Quam ut vidit, protinus protulit ei solidum. Quae accepto pretio ait. Ingre diamur domum. Cūque ingressus esset inuitatus est ab ea, ut lectum pretiosis vestibus stratum ascenderet. Er sanctus, Est (inquit) hic aliquis locus secretior? At illa. Est. Et senex. Ingre diamur in illum. Et illa. Si hominem vereris, nullus te in hoc loco videre potest, si verò Deum metuis, vbicunq; ingressi fuerimus, inspicit Deus. Cui senex. Scis esse Deum, & illa respondet, se scire Deum, eius regnum futurum, tormenta quoque peccatorum. Cui senex: Si ergo nosti, cur tantas animas perdidisti, & nunc non solum pro tua, sed pro illorum rationem redditura perditione damnaberis? Illa haec audiens pedibus eius prouoluta, cum lachrymis trium dierum inducias petiit, post quos factura esset, quicquid ei praeciperet.

Qui cum ei locum constituisset, quo venire deberet, illa collectis omnibus, quae ex peccato lucrata fuerat, perlatisque in medium ciuitatis spectante populo combussit, & postea ad locum quem constituerat ei abbas perrexit. Quam ille reperto virginum monasterio in cellula parua ocludens, ostium plumbo sigillauit, & parua ei fenestram dimisit, per quam ei cibus modicus inferretur. Iussitque illi parum panis aridi quotidie & paululum aquae ministrari. Atque quaerenti quomodo deberet orare Deum, Respondit. Non es digna Deum nominare, sed tantum incumbens contra orientem respice, hunc sermonem frequenter iterans: Qui me plasmasti, miserere mei.

Igitur per tres annos conclusam abbas Paphuntius condoluit, profectusque est ad Antonium

tonium, quaerens an Deus peccata sua illi dimisisset. Cūque iubente Antonio discipuli Antonij sigillatim singuli illa nocte incessanter orassent, ut Deus alicui ex eis hanc causam reuelaret, cito vidit abbas Paulus lectum in caelo, pretiosis vestibus adornatum, quem tres virgines clara facie, tenentes tres lampades ante eum custodiebant, et atque super eum dem lectum corona inaccessibilis. Cūque Paulus eis diceret. Non haec gloria est, nisi patris mei Antonij. Ad hoc vox diuina respondit. Non est haec patris tui Antonij, sed Thaidis meretricis. Quod cum mane facto Paulus rerulisset, cognita dei virtute Paphuntius discessit cum gaudio ad locum, & ostium, quod plumbo signauerat, dissipauit, dixitque beatae peccatrici: egredere, quia dimisit tibi Deus peccata tua. At illa. Testor inquit Deum, quia ex quo huc ingressa sum, ex omnibus meis peccatis quasi sarcinam feci mihi, & ante oculos meos statui mihi, & sicut non recessit anhelitus de naribus meis, ita nec quidem vno momento vsque ad hanc horam peccata mea recesserunt à me. [Er cū inde eam eduxisset quindecim dies superuixit & quieuit in pace.

De Amata, quam Ammum Thaidam vocat Pall. vit. 1. 137. hac autem ex Vinc. lib. 17. cap. 92.

§. IIII.

S Vnt in ciuitate quadam Aegipti inquit Heraclides. ut refert Vinc. spec. histo. l. 18. duodecim monasteria virginum, in quibus & quadam amatam nomine vidi senem octoginta annos iam, ut ferebatur in monasterio suo habitentem. Cum hac habitabant sexaginta mulieres in abstinentia paritate sub eius doctrina viuentes.

In hoc erat virgo quadam nomine Thaeor eius discipula, quae habens annos triginta in monasterio, non tunica, non a mauorte, aut calcamentis vnquam nouis volebat uti, dicēs, ne forte propter hoc cogere tur foras progredi alijs quidem omnibus die tantum dominica ad ecclesiam ex more procedentibus, illa pannis vilibus induta domi residere sola. Tam elegantis autem formae erat, ut etiam castissimum, & constantissimum virum eius pulchritudo vultus allicere posset: nisi ita moribus ornata esset, ut inestimabilem quemdam in semetipsa castitatis propriae custodem haberet, quae turpiter cupientis cuiusque oculos ad immensum pudorem & timorē compelleret.

Alia quoque in vicino comanens nunquam de monasterio fertur egressa: in quo eum matre sua impleuit annos quadraginta. Cui tandem aditit beatus martyr Colluthus dicens. Hodie perges ad dominum tuum, veni igitur in Basilicam martyrii mei, ut prandears mecum. Tunc illa primum post tot annorum curricula procedens manē ad martyrium sancti. i. ecclesiam illam venit, panem & olera secum tulit, & completis orationibus, cum om-

a Mauorte pallij genus vile & angustum, quo virgines ac monachi collum sinul & humeros regebant. vide Cass. lib. 1. cap. 7. quae quodam, illud à Palladio nominatur.

nes recessissent à loco, illa sedens martyrem reuocauit dicēs: Benedic escam meā sancte Coluthae, & intercessionibus tuis mecum, proficisci dignare. Sumpto itaque cibo & facta oratione circa solis occasum ad monasterium rediit, & matri suae dixit. Proficiscor ad dominum meum. In ipsa etiam nocte nec dolorem capitis, nec calorem corporis sentiens: ipsa se, ut erat sepeliendum composuit, & spiritum suum Dei manibus commendauit.

Porro a Melania iunior praefatae Melaniae septis, cum viro vixit annis viginti ipsamque virum suum ad saeculi contemptum conuertit, saeculoque renunciauit. Er primum quidē vestes suas sericeas ad ecclesiarum ornamenta distribuit. Argentum autem & aurum suum per Paulum presbyterum ad orientem nauigio transmisit, ubique per diuersas prouincias erogauit. Sub occidentali verò plaga ipsa per se ipsam cunctis egentibus, quae sciret necessaria ministravit. Seruos autem promiscui sexus vsque ad octo millia liberos fecit. Possessiones omnes, quas habuit in Aquitania, Gallia, Tarracone, Hispania distraxit. Agios tantum quos habebat in Sicilia, Campania, & Aethiopia, de eis deinceps monasteria aletet atque foueret, sibi reseruauit. Post alterum diem semper cibum capere consueuerat. Nam inter ipsa principia quinta quoque die gustabat. Idque obseruans etiam diurnas cum ancillis suis ministerij vices agebat, quas tamquam sorores habebat. Patrem Piatianus vir eius cum triginta monachis vitam agebat.

Virgo quaedam fuit in Alexandria septuaginta annorum, de qua dicebatur illic omnes clericis, quod olim cum esset iuuenis, pulchra valde conspectus omnium vitare consueuerat, ne qua propter miraculum vultus sui suspicione vel macula notaretur. Tunc Arianis sub imperatore Constantino, beato Athanasio persecutionem excitantibus, & Eusebius qui eo tempore praepositus erat sub Constantio imperatore, nefariorum criminum ei inferret calumnias, ille corruptum iudicium, declinans non amico, vel parenti, vel clerico se credidit. Sed cum apparitores subitò domum eius intrassent, tunica birroque vestitus, media nocte fugiens ad hanc virginem venit. Cui tam inopinatè rei perterritè nouitate sanctus episcopus ait. Ab Arianis inquietor, & calumniosis criminibus accusor. Ne igitur & ego irrationabili nota reformer, & qui ad poenam meam iniquè parati sunt propter me ruant in peccatum, magis credidi fugiendum. Deus autem hac nocte reuelauit mihi, quod apud nullum sicut apud te possum saluari. Tunc illa congaudens in domino, proiectis cogitationibus vanis, sanctum illum per sex annos intra cellae suae secreta

a De Melania seniore huius Melaniae iunioris aetate agitur infra §. 7. Quae uti patet librarij incuria factum esse, ut prius de nepte quam de auita mentio fieret. reponendaq; in eundem §. haec curauissem nisi existimasset hanc obseruat. unculam sufficere. Porro quod hic dicitur eam viginti annis cum viro vixisse Palladius aliter scribit. Nam eam vicesimo vita sua anno cum iam duos filios à matre suscepisset, qui tamen paulò post extincti fuerant saeculo refert renunciaisse, clauit

Nobilis  
matronae  
eximia  
liberalitas.

Tabis  
retris  
mutat.

A.C. 400. celauit, quandiu præfatus Constantius vixit. A ipsa enim pedes eius abluens, & omnia necessaria ei per se præparans ac ministrans, libros quoque, quos ille quærebat mutuo sumens ei legendos tradens. Nullus tamen in vrbe, vbi degeret inuenire potuit, donec Constantio mortuo, rursus nocte propriis vestibus indutus in ecclesia subito cunctis stupentibus apparuit. Omnes enim se videre credebant eum tanquam ex mortuis suscitatum amicis, autem suis intimis satisfaciebatur dicens: Idcirco me ad latebras vestras non contuli, vt tutè iurare possitis, quòd vbi degerè, nesciretis. Et quia necesse erat vbiq; me quærì: in cella illius virginis latui, vbi me celari nullus suspicaretur, eo quòd iuuenis, & pulchra videretur. Sic ergo & ipsi, & famæ vel gloriæ meæ profui.

*De Virgine nobilissima qua mira parte suam pudicitiam seruauit, Pall. ex Hippolyto vita. 148. Similem virginis astū habet Nicep. li. 7. cap. 13. & Vinc. lib. 17. ca. 94. & aliam item sup. c. 8. §. 4.*

§. V.

**A** Pud Corinthum nobilissima quædam, & pulcherriima puella cum virginitatis voto degebat, quam apud paganum iudicem, vt refert Vinc. spec. histo. lib. 18. nonnulli, velut diis ipsorum & imperatoribus sacrilegis conuiciantem, criminibus impetebant. At iudex infans amore fœmineo, postquam machinamentis & artibus variis non potuit ei persuadere, quod voluit, nouo contra eam furore defœuens, non eam morti vel alicui pœnæ destinauit: sed a quod erat granius & crudelius vt lupanariam prostitui præcepit, leoniquè ipsarum turpitudinum [cauponatori,] vt ternos ad se per singulos dies, ex ipsius concubitu solidos exhiberet, iniunxit, quam scilicet pecuniam, vt à se leno flagitandam intellexit in omnium eam, qui vellent potestatem dedit. Quod vbi prædæ talis accipitres didicerunt, ibant & perditionis officinam obseruabant. datoque pretio cum ea loquebantur, optabilem sibi principia voluptatum. At illa vulnus quoddam in interioribus se habere dicens, cuius fœtorem, si venientes ad eam sentirent, horrore contagionis effugerent, singulos miserabiliter precabatur: vt ei ad paucos dies quietè concederét.

Virgo sancta prostituitur.

Interea dum orationes perpetuas, & maximas ad Deum faceret, humanæ salutis custos Deus iuuenem quemdam, vultu moribusque bonum, ita mente commouit, vt amore diuino succensus interire pro ea cuperet. Itaque sub specie perpetrandæ turpitudinis ingressus profunda nocte datis lenoni quinque solidis vestibus se propriis spoliavit, eisd; puellam induens, chamyde quoque caput velatam, de lupanari incorruptam emisit. Postera die cognita Christianis grauius & atrocius fuisse pudicitia, quæ vitæ iacturam facere indicat Tertull. in Apolog. cap. vltimo. Nam (inquens ait ille) & proximè ad lenonem clamando Christiana potiusq; ad lenonem confessi estis labem pudicitia apud nos atrocior omni pœna, & omni morte reputari, nec quicquam tamen profuit.

to omnibus hoc factò, iudici traditus est ac bestiarum feritate decerptus, vt etiam in hac parte confusus demon remaneret, cum eum tam pro sua quam pro virginis salute duplici martyrio coronatum videret.

De quadam alia virgine ancilla Dei narrat idem Vinc. vbi supra, quòd abstinentiam magnam per nouem annos custodiens, à quodâ canrore sollicitata est, & corrupta. Quæ statim concepit, partuque explicito nimio dolore mens eius pœnitentia compuncta est intantum, vt fame semetipsam vellet occidere. B lachrymosis precibus Deum iugiter interpellans, ac dicens. Tu Deus magnæ, qui totius mundi malitiam portare consueuisti, quia tua voluntas est cunctos saluari, me quoque perditam in hoc ostende, an salutem restitues, vt quod ex peccati mei perditione creatum est, ex hac luce celerius tollas ne forte aut laqueo aut præcipitio vitæ finire cõpellar. Statimque partu diuinitus morte subtracto, illa se pœnitentiæ summis angustiis tradidit, & elephantiosis mulieribus per annos triginta seruauit. Cuius humiles preces Deus non respuit. Cuidam namque sancto presbytero reuelauit deus dicens. Illa virgo plus placuit mihi in pœnitentia, quam in virginitate sua.

De virgine quæ libi pfa est, & egit pœnitentiâ, vit. 140. Vinc. 33.

1. Tim. 2.

*De filia presbyteri & Eustathio lectore. Pall. vita. 141. & Vinc. cap. 96.*

§. VI.

**A** Pud Cæsaream palestina, vt idem Vinc. refert vbi supra, cuiusdam presbyteri filia fornicatione ruit. Cui corruptor persuasit, vt factum proprium in quemdam lectorem mentiendo transferret. Quod cum illa iam grauida apparens, patre cogente, vt authorem sceleris proderet, lectori hoc imposuisset: episcopus hoc audiens, à presbytero, facit eum in conuentu clericorum omnium accessit. Qui interrogatus ab eo, nihil tale se fecisse volebat confiteri. Cum autem episcopus vehementer iratus contumelias inferret, ei quasi qui peccatum suum impudenter negaret, dixit. Ego quidè, quod erat in conscientia mea dixi, sed si vis audire, quod non est, hoc ego crimen admisi. statimque gradu lectoris eum episcopus deposuit. Tunc ille. Iube mihi ergo dari in matrimonium, quia nec illa iam virgo, nec ego clericus esse possum. Tunc episcopus dedit eam illi putans, quod ipse diligeret eam, nec posset ab ea separari. Igitur tam ab episcopo, quam à patre eam sibi traditam monasterio fœminarum cõmendauit, rogans abbatissam, vt haberet eam illic donec pateret sustèrandâ.

Ipse verò in præfato monasterio in angusta cellula se concludens, & abstinentiam difficilem nimis arripens, cum lachrymis, & gemitibus, ac ieiuniis Christum adiit, dicens. Tu Domine, cui nota sunt omnia, & cui nihil iniquum placet, causâ quoque meam tua sententia manifesta. Illo igitur in his iugiter perseuerante mulier illa cum dies suos impleisset: cepit vehementer virgeti dolore patiri. Cumque Dei iudicio partus angustiis se expedire non posset, tãtumque cruciatum vsque ad septimum diem

A.C. 400. diem sustineret, iamque moritura calumnia- terix interna conspiceret, nec vltra manducare, vel bibere, vel dormire posset, intolerabili dolore clamauit. Vg miseræ mihi, quæ ad hoc periculum dupliciter veni. Primum, quod virginitatem perdidit, deinde quod illi lectori falsum crimen imposui. Hæc vt audiuit pater eius, timens ne tanquam calumniator reprehenderetur quicuit & tacuit. Audiens autem episcopus, diaconos ad lectorem misit, sic eique mandauit: Ora vt pariat calumniatrix tua. At ille responsum nullum dedit, sed nec ostium suum aperuit. Rursusque orationes in ecclesia pro ea sunt, & nec sic remedium vllum in ea percipiunt. Tunc ille episcopus ad lectorem venit, ostium pulsauit, ingressusque ait: Surge frater Eustathi, & solve quod ligasti. Ipso momento, cum lector vna cum episcopo genua sua flexisset, mulier enixa est. Tantumque innocentia eius valuit oratio iugis, vt & calumnia periret, & calumniatrix pœnas ad emendationem sustineret.

*De Paula Romana ex Pall. vita. 125. & Vinc. cap. 88. de eadem sup. tit. 10. cap. 15. ex D. Hier.*

§. VII.

**M**vlats vidi fœminas ait Heraclides, vt referi Vinc. vbi supra viriles mores & honestos habentes. Inter quas & Paulam vrbi cam Toxotij matrem prudentem ac spiritua- lem mulierem, cuius filia Eustochium vsque in præsentem diem apud Betlehem in monasterio suo degit viro castissima secum habens quinquaginta virgines. Sed de hac supra dictum est.

Sancta quoque Melania fuit mulier vrbica Marcelli proconsulis filia. Quæ vigesimo secundo anno ætatis suæ viduata, & æterno sponso diuinitatis amore perpetuo copulata, nulli prodens animi sui secreta, quæ in mobilibus habere videbatur cum certis pueris & puellis in nauim misit, sicque festinans Alexandriam nauigauit. Illic omnibus venditis, & in pecuniam aurumque redactis, Nitriæ montem attingit ibique venerabiles patres vidit, Pambonè, Arisium, Serapionem, Paphuntium, Isidorum abbatem, & Dioscorum, apud quos in desertis locis sex tantum mensibus commorata, omnes, qui illic erant sanctos viros peragrans visitauit. Post hæc autem cum Alexandria præfectus augustalis Isidorum, Pambonem, Paphuntium, Ammonium, ac duodecim episcopos & presbyteros, ac alios quosdam vsque ad centum & duodecim numero circa Palestinâ & diocæsaream damnasset exilio hæc illos secuta ministerium suum eis ex propriis facultatibus tribuit. Et cum à custodibus prohiberetur hoc facere, tunc illa veste puerili sumpta circa vespertinas horas, deferebat eis omnia vitæ necessaria. Quo cognito Palestina confusaris, putans, quod terrore quodam ex eius pecunia sinus suos implere posset, iussit eam corripere, & in carcerem trudi, quæ tunc ei per interuncios hæc mandauit. Ego (inquit) illius filia, & illius coniunx fui, nunc autem sum ancilla Christi. Nec vales me in aliquo

A terrete, nec quicquam de meis rebus auferre, neque me putes ob vilitatem habitus cõtem- nendam, quia facile si vellem, possem me ipsam extollere. Ne autem hoc ignorans periculum aut crimen incurras, idcirco ista tibi mandauit. Sic nimirum erga superbos & imprudentes interdum oportet arrogancia (vt ita dixerim) vti. His itaque verbis territus iudex factum suum excusauit, & eam vt meruerat, honorauit, atque vt ad prædictos viros accederet, licentiam dedit. Quibus ab exilio reuocatis monasterium apud Hierosolymam sibi fecit, in quo viginti septem annorum tempus impleuit quinquaginta sorores virgines secum habens. erat etiam cum ea Rufinus, cuius Italicus ex oppido Aquileia, vit sapiens, nobilium fortiumque morum, qui & ad presbyteratum potestæ meruit peruenire. Igitur in viginti septem annis omnes apud Hierosolymâ sanctos & peregrinos, episcopos, monachos, virgines suscipere propriis sumptibus, ac fouere consueuerat, omnesque venientes ad se exemplo tali meliores fecit. Sed & quadringentos monachos, qui se propter Paulinum ab ecclesia separabat, rursus ecclesie sancte reddidit. Pluresque alios homines peruersæ sectæ vera suaden- do, iugiterque docedo ad ecclesiam reuocauit.

*De monasterio virorum ac mulierum. ex pall. vita. 39. & Vinc. cap. 87.*

§ VIII.

**E**ST & in ciuitate Panos monasterium quadringentos viros habens. Inter quos & fabros ferrarios, & carpentarios, & sarcinatores, & camellarios, & fullones reperi (inquit Heraclides) singulos in arte propria laborantes, & ex iis quæ quotidiano victui superesse poterant in monasteriis fœminarum carceribusque vicinis necessaria quæque præbentes: est & apud istos monasterium fœminarum quadringerarum eisdem moribus, & eadem ordinatione viuentium, excepto solo velamento pellium. Et eæ quidem habitant trans fluum citra flumen autem viri. Et cum aliqua defuncta fuerit: eam ex more vestitam alia deferentes supra ripam ponunt, quam inde viri nauicula transferentes cum psalmis in sepulchro proprio condunt. Nec vllus transit ad earum monasterium excepto presbytero & diacono, & hoc tantum per diem dominicum.

Fuit autem in eodem monasterio quædam virgo, quæ stulam se fecit propter Christum vt virtutis posset implere propositum. Cumque se supra modum humiliaret atque deiceret, ad omnibus aliis horrore erat, vt nec cibum cum ea alia caperent, ab omnibus cedebatur, omnium maledicta sustinebat, à coquina nunquam recedebat totius illic monasterij tanquam ancilla cunctis obediens officium implebat. Nunquam ad mensam sedebat, sed micas mensarum detergens, & ollas abluens, his solis alimoniis contenta vivebat. Nunquã calceamentis vtens, caput obuolutum tenens pannis, sic omnibus seruebat. Et certè cum grauiam quæque ab omnibus pateretur: nulli vnquã iniuriã fecit nulla ipsius murmur audivit.

Inter hæc astitit angelus domini Pitirion

pro

De virgine quæ se stulam esse simularat. pal. vi. ca. 41.



A.C.400. probatissimo viro semper in desertis viuenti, & dixit illi. Cur magnum aliquid te esse credis in tuo proposito? Vade ad monasterium sceminarum tale, & inuenies in eo vnam ex ipsis, in capite pannum conscissum habentem ipsamque cognosce meliorem te. Statimque perrexit ad dictum monasterium, & ingressus fecit vocari omnes sorores, sed sola illa, propter quam aduenerat, non aderat. Tunc sanctus ad illas. Omnes adducite, vna enim deest quam mihi angelus ostendit. At ille. Omnes hic sumus excepta vna stulta, quæ est in coquina. Quam cum iussisset adduci, aduenienti proiecit se sanctus ad pedes eius dicens: Benedic me mater spiritualis. E contrario illa se prostravit ante eum petens benedictionem. Cumque mirarentur sorores dicentes. Noli abbatem iniuriam sustinere: nam hæc quam cernis fatua est. Ait ille. Vos fatuæ estis. Nam ista melior est & me, & vobis, deprecor Deum, vt in die iudicij merear dignus corona eius inueniri. Tunc omnes proiecerunt se ad pedes sancti Pityron petentes veni de iniuriis ei illatis. et vna quidem dicebat: Ego eam delusi, alia ego habitum eius deiectum contempsi, alia, ego catinum abluens sordes super eam fundebam, & huiusmodi, omnesque ab ea veniam petierunt & acceperunt. Quod cum illa videret se videlicet in opinione esse & veneratione apud sorores, timens laudes hominum, & inde elationem, clam de illo monasterio recessit, & quo ierit prorsus ignoratum est.

De S. Euphrosina ex lib. vite patrum. Eius item vitam à Metaph. scriptam edidit Sur. tom. 1. §. IX.

**F** Vit in Alexandria virgo nomine Euphrosina, quam cum pater eius Pafnutius vellet nuptiis tradere, illa monachum quemdam audiens: petiit se edoceri ea, quæ Dei sunt. Qui dixit ei. Si potes tentamenra carnis ferre, dimitte omnia & fuge. Qua postulante vt desiderium eius impleat, scilicet in mundi contemptum, facta oratione comam eius abscidit induens eam habitu honesto, imposuit ei nomen Smaragdus, & orans pro ea discessit. Cogitans autem ait intra se ipsam. Si intrauero monasterium puellarum, pater meus me requireret, & inueniens violenter me traheret inde propter sponsum meum, erat enim cuius magnus & potens. Proiecta ergo à se veste muliebri, virilem accepit.

Euphrosina mutat vestem.

Pergensque ad monasterium, vbi pater erat notissimus simulans se eunuchum esse, & de palatio imperatoris, habitum petiit, & accepit dicens se Smaragdum vocari quem abbas tradidit vni sancto viro ex monachis dicto Agapito ad instruendum: dicens: Hic est filius tuus & discipulus taliter eum instrue, vt magistrum superet. Cum autem Smaragdus veniret in ecclesiam, multos concitabat diabolus ad decorem vultus eius per malas cogitationes, ita vt omnes essent molesti abbati quod talem pulchritudinem introduxisset in monasterium, ad tentationem fratrum. Quamobrem dixit abbas Smaragdo. Fili pulchra est facies tua, &

**A** fratribus infirmis ruina. Volo ergo te manere in cella tua solum: ibique psallere, & ibi manducare nusquam egressurum, quod & fecit. Ingressus ergo Smaragdus cellam, solitarius ibi manebat, non inde egrediens, sed vigiliis, orationibus, & ieiuniis vacans, ita vt miraretur magister eius Agapitus, & referebat fratribus constantiam eius.

Pafnutius autem pater eius cogitans: quid actum esset de filia sua, multum contristabatur, quia vnica illi erat, & de vxore sterili eam habuerat per suffragia & orationes monachorum. Hoc enim à Deo petierat, vt sibi hæredem daret, qui substantiam suam congruè dispensaret. Similiter & sponsum eius veniens ad Pafnutium soceram suam, cum eo contristabatur dicens. Fortè aliquis seduxit eam, & cum ea recessit, statim ergo mittuntur serui per totam Alexandriam, & Aegyptum ad requirendum eam monasteria etiam puellarum scrutantes, & speluncas eremi, & nusquam inuenientes eam pater filiam, sponsum ipsam quasi mortuam plangebatur. Pater autem non ferens dolorem suum venit ad abbatem monasterij, vbi filia erat, sed ignorans omnibus. & procidit ad pedes eius, rogans & dicens. Ne cesses orare ad dominum, vt inueniatur fructus orationum tuarum. Nescio enim ait: quid actum sit de filia mea Euphrosyna. Iussit abbas omnes fratres pro hac re ostendere caritatem ad Pafnutium, orando pro inuentione filiarum suarum. Super quo omnes contristati ex compassione, ieiuniis & orationibus se magis dederunt. Ipsa autem orabat vt non manifesta retur in vita sua. Itaque cum nulli reuelaretur aliquid de ea, ait abbas patri. Credo quod bonam partem elegerit, & cetera de illa reuelatur.

Pater de filia inuentione sollicitus

Altera die venientem ad monasterium patrem videns abbas multum afflictum ait ei. Vis loqui cum vno fratre multum spirituali, qui venit de palatio Theodosij? qui ait: Volo. Dixit ergo abbas Agapito, vt induceret eum in cellam Smaragdi. Cumque introductum Euphrosyna vidisset patrem suum, & cognouisset, tota lachrymis repleta est. Pater autem non cognoscens eam, & propter mutationem habitus, & propter alterationem vultus ex abstinentia & lachrymis, putauit luctum illum ex compunctione procedere, cooperuerat etiam cuculla faciem suam, ne agnosceretur. Facta ergo oratione confederunt. Et cepit Smaragdus loqui patri suo de futura beatitudine, & quod ad tantam gloriam non peruenitur: nisi per elemosynam & patientiam, de contemptu etiam sæculi. Et quod non essent diligendi filij, plus quam Deus, nec patres plus eo, qui factor est omnium. Volens autem magis eum consolari afflictum ait. Si filia tua esset in perditione, Deus hoc reuelasset. Potens est autem Deus adhuc in hoc sæculo tibi manifestare, tu tantum age Deo gratias nihil desperans, nam & ego à magistro meo Agapito dolorem tuum audiens & valde compatiens Deum oravi, vt tibi sufferentiam tribuat, & de te & de filia tua, quod expedit, adimpleat. Consolatus ergo mirabiliter pater ex verbis eius dixit abbati. Edificata est anima mea à fratre isto, &

ita

A.C.400. ita lætus sum effectus tanquam si inuenissem filiam meam. Et reuersus est domum.

Complens autem Smaragdus triginta & octo annos in cella sua decedit demum in infirmitate grauem. Quod audiens Pafnutius accessit & visitauit eum. Cœpitque deosculari eum clamans & dicens. Heu me. Vbi sunt verba tua dulcia, quibus mihi filiam meam videndam promittebas? Ecce non solum illam non video, sed & te, à quo consolabar amitto. Qui Smaragdus ait. Iam pone sine tristitia. Recordare, quia Deus Iacob manifestauit Ioseph patri suo, quem mortuum putabat. Cumque iam instaret dies dormitionis eius in domino, dixit patri. Quia Deus desiderium meum impleuit, & vique ad finem, viriliter decertando perduxit nolo me tecum esse iam sollicitum. filia tua Euphrosyna, ego enim sum illa misera, & tu es pater meus [Pafnutius, Ecce iam vidisti me, & satisfactum est tibi, sed nemo hoc sciat &] corpus meum nudari & lauari ab alio non permittas, sed & per te ipsum hoc facias. Et quia in ingressu meo promisi abbati me multas possessiones habere, quas si perdurarem, in hoc monasterium perducere possem, tu imple quod promisi, & ora pro me. Quibus dictis tradidit spiritum. Quod cum audisset, & vidisset Pafnutius, commota sunt viscera eius, & cecidit quasi mortuus. Accurrens Agapitus confortans leuauit eum à terra, Cœpitque surgens lamentari dicens. Heu me filia mea dulcissima, quare ante non manifestasti te mihi, vt ego tecum sponte commorarer? Nunciata sunt hæc abbati, & fratribus. et mirantibus, & stentibus cunctis, ait abbas. Euphrosyna sponsa Christi, ne obliuiscaris feruorum tuorum, sed ora pro nobis ad dominum Iesum Christum. et cum honore multo corpus sepulture traditum est. Vnus quoque ex monachis, qui oculum amiserat, osculans vultum eius visum recepit. Pater autem in dicto monasterio conuersus factus, magnam partem substantiæ ei contulit, perque decennium laudabiliter superuixit.

De Marina virgine ex vitis patrum.

§. X.

**D**E quadam alia dicta Marina legitur, quod pater eius ingressus monasterium, postea etiam introduxit ipsam sub nomine & habitu tu masculi, vocans Marinum paruulum quam & docuit nemini hoc manifestare. Factus autem homo, & valde deuotus, & obediens se habens mortuo patri ibat extra monasterium ex iussu abbatis pro negotijs monasterij aliquando hostians in certo loco, vbi quidam erat [hospes] habens filiam. Quæ cum concepisset ex fornicatione cum quodam milite parietes hoc aduertentes interrogauerunt, eam ex quo concepisset. Quæ falso inculpauit fratrem Marinum. Quod cum nunciasset abbati, interrogatus ab eo super hoc ingemiscens ait. Peccauit, pater penitentiam agam, ora pro me. Abbas autem post correctionem eiecit eum de monasterio. Qui tamen non recessit à ianuâ monasterij ibi iacens, & bucellam panis accipiens. filium autem natum ex illa, ablatum mater puella portauit ad monasterium, vt ad eos pertinentem. Quem Marina virgo nutrebat de eo,

Marina virgo sub habitu viri quam & docuit nemini hoc manifestare.

A quod sibi daturum monachis Videntes autem abbas, & monachi humilitate & patientia Marina, veniam dantes introduxerunt in monasterium, omnia tamen vilissima exercitia ei imponentes. Cum autem non post multos dies in domino obdormisset, ait abbas. Lauate corpus eius, sed longe à monasterio sepelire. Lauantes autem cum vidissent feminam esse, ipsi cum abate suo lugebant, penitentiam agentes de laboribus ei iniuste illatis. eademque hora puella illa quæ falso eam accusauerat, arrepta à demonio venit ad monasterium confitens peccatum, & exprimens de quo conceperat, demum meritis illius sanata est.

De S. Maria Aegyptiaca, de qua præter lib. vite patrum scripsit Sophronius Hierosolymitanus cui assipulatur Niceph. lib. 17. cap. 7. & Siegeb. de viris illust. c. 69. Citatur hæc vita in Nic. Syn. 2. act. 4. & à D. Ioan. Dam. extat apud Sur. tom. 2. sed longe accuratius fusi que per scripta.

§. XI.

**D**E sancta Maria Aegyptiaca, quæ peccatrix appellatur ipsa quadraginta & septem annis in cremo arctissimam vitam duxit, quod sic scitum fuit. Quidam sanctus abbas nomine Zozimas, dum Iordanem transfretasset, & e remum magnam percurreret, si forte aliquem sanctum virum inueniret, vidit quandam personam ambulantem nudo corpore, nigro, atque incendio solis aucto. Hæc autem erat Maria Aegyptiaca. Statimque hæc fugam arripuit, & Zozimas post eam currere cepit. Tunc illa ait. Abba Zozima, quid me persequeris? Ignosce mihi, quia non possum faciem meam ad te conuertere, eo quod mulier sum & nuda, sed pallium tuum mihi porrige, vt possim sine verecundia te videre. Qui Zozimas se nominari audiens, stupefactus pallium tribuit, & in terram prostratus, vt se benediceret, rogauit. Cui illa. ad te pater inquit magis benedictio spectat, quem sacerdotij dignitas ornat. Ille autem vt audiuit, quod nomen & officium eius sciret, magis admirabatur, & se benedici obnixius precabatur. Tunc illa benedictus Deus ait redemptor animarum nostrarum. Cumque illa extensis manibus oraret, vidit eam quasi cubiti vnus spacio elenari à terra. Tunc senex dubitare cepit, ne forte spiritus esset. Cui illa. Satisfaciat tibi Deus, quia me peccatricem mulierem spiritum immundum existimasti. Tunc Zozimas per Deum adiurauit eam, vt conditionem suam ei enarrare deberet. Cui illa. Ignosce mihi abba: quia si conditionem meam enarrauero tibi, velut à serpente territus fugies: & aures à sermonibus contaminabuntur, & acris foribus polluetur. Cumque ille vehementer instaret, inquit.

Ego pater in Aegyptum duodecimo ætatis meæ anno in Alexandriam veni. Ibi que septemdecim annis puberitatis libidini me subieci nullique me penitus denegami. Cum autem homines regionis illius pro adoranda sancta cruce Hierosolymam ascenderent, rogauit nauas, vt me secum proficisci permitterent. Cum verò à me nauum requirerent: Non habeo fratres Secunda pars Hist. Ant. V V

Christiani ad adorandam sanctam crucem Hierosolymam pergunt.

A.C. 400. (dixi) naulum, sed pro naulo habeatis corpus meum, sicque me susceperunt, & nauli gratia corpus meum habuerunt. Cum autem Hierosolyman peruenissem, & pro adoranda cruce vsque ad fores ecclesie peruenissem cum aliis subito & inuisibiliter repulsam patior, nec intro intrare permittor. Iterum, atque iterum perueni vsque ad limē ianuæ, & subito iniuriā patiebar repulsæ: cum tamen omnes liberum haberent aditum, nec aliquid inuenirent impedimentum. Rediens igitur ad me, & cogitans, quod hoc mihi ob scelus meorum immanitatem accideret, pectus meum cepi manibus tundere, & à cordis intimo gratias suspirare, respiciensque ibi imaginem beatæ Mariæ virginis vidi, Tunc ipsam lachrymabiliter exorate cepi, vt veniam peccatorū meorum impetraret, & ad adorandam sanctam crucem me intrare permitteret, promittens me saculo renunciaturus, & deinceps castē victuram. Cumque hoc orassem, & in nomine virginis fiduciam, accepissem, fores ecclesie iterum adij & sine aliquo impedimento ecclesiam intraui.

Cum autem sanctam crucem deuotissimè adorassem, quidam mihi tres nummos tribuit de quibus tres panes emi. Audiuique vocem dicentem mihi: Si Iordanem transieris, salua-beris. Iordanem igitur transiui, & in hoc deserto veni, vbi quadraginta septem annis mā si nullum penitus hominem videns. Illi autem tres panes, quos mecum deruli, instar lapidis per tempora duruerunt. Et septendecim anni, ex iis comedendo suffecerunt. Vestimenta autem mea iam diu putrefacta sunt. Decem & septem annis in hoc deserto à tentationibus carnis molestata fui, sed nunc per dei gratiam omnes vici. Ecce omnia opera mea narraui tibi, & rogo vt pro me ad dominum preces fundas. Tunc senex in terram prostratus, in famula sua benedixit dominum. Cui illa: Obsecro te, vt in die cœnæ dominicæ ad Iordanem redeas, & corpus domini tecum feras. Ego autem ibi tibi occurram, & de manu tua factum Christi corpus accipiam. Nam à die, qua huc veni, communionem domini non accepi. Rediens igitur senex ad monasterium reuoluto anno dum dies dominicæ cœnæ appropinquaret, tulit corpus Dominicum, & vsque ad ripā Iordanis veniens ex alia ripa mulierem stantē inuenit, quæ super aquas facta crucis signaculo inuit, & ad senem vsque peruenit. Quod videns senex obstupuit, & ad pedes eius se humiliter prostravit. Cui illa. Vide ne feceris, cū sacramenta diuina penes te habeas, & sacerdotis dignitate refulgeas. Sed obsecro te, vt sequenti anno ad me pater redire digneris. Tunc illa facta signo crucis super Iordanis aquas iuit, & eremi solitudinem petiit.

Senex verò ad suum monasterium rediens sequenti anno ad locum, in quo primum secum locuta fuerat, venit, & eam ibi expirasse reperit. Qui lachrymari cepit & ipsam tãgere non presumpsit, dixitque intra se: Ego quidem corpusculum sancte sepelire volebam, sed timo, ne sibi displiceat. Hoc eo cogitante vidit supra caput sanctæ in terra literas scriptas hæc continentes. Sepeli Zozima corpusculū Mariæ,

Sanctis vris sepulchrum curæ est.

A redde terræ puluerē suū, & ora pro me ad Deū, ad cuius præceptū quinto Idus Aprilis reliqui hoc sæculū. Et tunc senex pro cerro cognouit, quod mox, vt dominum sacramenta accepit de manu eius, & ad desertum rediit, vitam finiuit. Illudque desertū, quod vix Zozimas per spaciū triginta dierum ambulauerat, ipsa in vna hora perrexit, & ad dominum migravit. Cumque senex in terram fodere velleret, sed nequiret, vidēs leonem ad se venientem quieuit, dixitque illi. Sancta hæc mulier iussit sepeliri corpus suum, & ego cum sim senex fodere non possum, nec aptū ad hoc habeo ferramentum, tu ergo terrā fode: vt possimus corpus huius sanctissimum sepelire. Tunc leo fodere cepit, & aptam foueam præparauit. Quo peracto, leo vt agnus mansuetus abiit, & senex ad suum monasterium reuersus est, glorificans deum, narrans que inuenerat.

De Ioanne Monacho ex Pall. vit. 43. & Vin. li. 17. c. 84.

§. XII.

PF Vit & Ioannes quidam carpentarius, vt refert Vinc. spe. histo. lib. xviii. Qui sæculo renuncians per quinque annos in diuersis monasteriis degens, tandem in lycum montem solus se contulit. Ibi que cum iam triginta annos complexerit inclusus, gratiam prophetiæ promeruit. Nam & Imperatori Theodosio vtrura præ dixit, primo quidem de Maximo tyranno, quod esset eum superaturus, & ex Galliarum partibus reuersurus. Postea verò de Eugenio, quod eum esset victurus, sed ibidem a vitā finiturus. De hoc ergo apud omnes grandis fama erat, propter quod Theodosius honore prophetali ipsum honorare consueuerat. Et ego igitur virtutem eius agnoscere cupiens, illuc perrexi octodecim dierum itinere confecto, partim ambulando, partim nauigando. Post priuam autem salutationem ait mihi per interpretem, vnde es; & cur huc venisti? Num te esse cognosco de sociis Euagrij, quod & ego annui. Interea dum loqueremur, preses illius provincie nomine Alpius ingreditur, ad quem cum ille relicto, quem habebat mecum, sermone se contulisset, paululum ab eis secessi, & ieiunus steti. Prolixas autem illo tempore confabulationes graniter ferens, illum senem intra me arguebam, quod meo sermone contempro illum potius honorasset. Cum ergo eodem sperto recedere cogitabam, vocauit Theodotum interpretem suum, & ait. Dic fratri illi, Noli esse pusillanimis, quia iam nunc tecum loquar. Et hoc igitur eum hominem spiritualem esse, & ocula præuidere cognoui, & ideo magis cepi rem orari.

Egresso verò mox præside vocati me, quem sic allocutus est. Cur inquit animam tuam mei reprehensione lassisti? Cur in tuis sensibus cogitasti, quod in me nõ recognosco, nec morēs tuos decere scio? an ignoras scriptū

a Ioannes dicebat Christianissimum imperatorem Theodosium morte sua moriturum, Pall. ad. De eius autem morte vide supra tit. 6. cap. 10. ante §. 1.

esse,

A.C. 400. esse, non fanos, sed male habentes egere medico. Tu quidem me cum velis, & ego te inuenire possum, & si forsitan ex me nullum, ex aliis tamen fratribus patribusque aliquod poteris habere solatium. Iste verò totus ex secularibus rebus potestari diabolicæ deditus, vix ad horam respirare potuit, & nunc tentatus venit, sicut seruus austerum fugiens dominum suum, vt hic inueniret salutis auxilium. Inconsulta igitur & importuna res fieret, si illo relicto tecum morarer: qui salutis tuæ commo dis consueuisti vacare iugiter. Tunc ego magno opere deprecatus sum illum, vt pro me dignaretur orare, quoniam hoc mihi certissimè persuasit virum cum spiritualem esse. Ille verò iam lætior, in sinistra facie leniter me percussit dicens: Multæ tribulationes te manent: & episcopus futurus es, plurimumque laborum habiturus. Pias autem, & quasi rationabiles occasionēs afferens tibi, dæmon te ventilare tentat, suggerens, & patris desiderium, fratris fororūque conuersionem. Ego verò tibi renuncio, vt rōsq; saluos esse cognosce. Renunciauerunt enim ambo secularibus rebus, & pater tuus alios septem annos est victurus. Insiste igitur, & in desertis locis, vt cepisti viuere, nec parentum tuorum causa festines ad patriam redire: quia nemo mittens manum suam ad ararum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Denique quadraginta & octo annos se habitasse in cella illa dicebat, affirmans se nullius vnam feminæ vultum vidisse, nec se edentem aut bibentem ab altero visum fuisse.

Ioannes de Palladio propheta.

Luc. 9.

Colitur 17. Martij.

De Serapione Sindonite ex Pall. vit. 83. & Vinc. c. 85.

§. XIII.

S Erapion, qui & Sindonites vocabatur: quia veste non alia quam sindone utebatur, & etiam impassibilis vocabatur, quia nullum possidendi desiderium patiebatur, ex abstinentia nimia omnium rerum, & iugi meditatione diuinorum librorum vnus cellulæ quiete non poterat esse contentus, sed per diuersa trahebatur cor eius. De hoc referbant sancti patres quod in quodam oppido viginti solidorū pretio se paganus distraxerat, & in eorum seruitute permanserat: ita vt eis pedes lauaret, donec eos christianos efficeret, & à ludis theatralibus separaret. Nullūque cibum nisi panem, & aquā fumere consueuerat, nec diuinas scripturas legere cessabat. Illis autem adpiam & castam vitam conuersis cum ei libertatē offerret, dicentes, quia per ipsum à turpi seruitio liberati esset viginti solidos, quos pro se acceperat, & apud se seruauerat: reddidit eis, dicens: quia per me Deus in vobis impleuit, quod volebam. Nunc autem aurum, quod pro me dedistis, recipite: vt alios quoque: quibus subuenire possim reperiam. Cumque rogatus acquiescere nollet, vt cum eis tanquam pater eorum & dominus remaneret. Dabis ergo, inquit, aurum istud aliis pauperibus, quod nos velut atras quasdam pro salute nostra dedisse cognouimus: at ille: Date (ait) vos, ego enim alienas pecunias non do. Saltem (inquit) hoc prae camur, vt vel post anni cir-

Se videtur nimis vt eos lucrifaceret.

culum Athenis nos requiras.

Itaque seruus Christi peregrinando frequenter ad Helladē venit, ac per triduum moratus Athenis à nullo panem, quo vesceretur, accipit. Neque verò pecuniam habebat, nec peram vel pellē ouillā, id est, meloten vel aliud quicquam secum, præter sindonem, qua erat amictus, ferebat. Cum ergo ieiunus vsque ad quartam diem peruenisset, esurire fortiter cepit. Nihil enim peius illo ieiunio, quod extorque- non sponta- neum gra- uissimum. tur inuito, ex cuius necessitate sæpè etiam perfidia procedit. Stetit ergo super colliculum vrbs, vbi primates eiusdem oppidi consilium habere consueuerant. Et illic manus suas percutiēdo, vim se maximam pati clamabat dicens: Athenienses viri succurrite. Concurrentes itaque simul omnes palliis, vel birris induti, quæstuerunt, vnde venisset vel quid pati se diceret. Ille respondit. Genere sum Aegyptius, conuersatione monachus. Et quo autem de patria mea vera di secessi in trium sceneratorum manus incurri quorum duo quidem quoquo modo debitum soluens potui euadere, tertius autem adhuc retinet me, nec habeo, quomodo illi satisfacere possim. Illis autem requirentibus quis esset ille, vel vbi degeret, qui ei molestus esset, & in omnibus adiutores se pollicentibus, si hos eis indicaret, ait. Cupiditas pecuniæ desiderium voluptatis, & voracitas ventris. Hi tres semper mihi molesti fuerunt à principio iuuentutis, ex quibus iam duobus me satisfecisse video: nec vltra mihi molesti sunt. Tertium verò ferre non possum. Cum enim quarto die iam ex necessitate ieiunem, vrget me seuerissimus scenerator exigens debitum, & nisi reddiderim, mortem minatur. Tunc quidam Philosophorum obrulerunt ei solidum vnum. Quo ille sumpto, & cuidam, qui panes vendebar dato, vnoque tantum pane ab eo suscepto mox ab vrbe profectus est, & nunquam postea reuersus.

Vt autem circa Lacedæmonis loca veniens vnum illic de primoribus vrbs bonum in cæ Item Manichæose ad- dicit.

De Pachomio seu potius Pachono Scythiaco Pall. vit. 29. & Vinc. lib. 17. cap. 79.

CAPIT II.

DE sancto Pachomio Scythiaco, sic ait Heraclides, vt refert Vinc. spe. histo. li. xviii. Ego cū aliquādo graui carnis tentatione vrgeret nihil de hoc vicinis meis, nec Euagrio magistro meo patefecit, sed occultè ad interiora deserti prexi, ibique Pachomiū septuagenarium

a Quæ hoc in loco narratur, non celeberrimo illi monachorum duci Pachomio, sed Pachoni cuidam sunt tribuenda: fuerunt enim duo monachi quorum vnus Pachon, de quo hac scribit Pall. ad. vita 29. & Niceph. lib. 11. cap. 36. & alter Pachomius de quo §. sequenti ex Pall. ad. & aliis, quos citabimus.

\* Et loquiū vocat Pall.

A. C. 400. in loco Scythiæ prope palmam inter cæteros monachos temerè reperiens, anxietatem meâ ei retuli qui dixit mihi. Non sit tibi noua res ista, quâ pateris. Nam quod non ex negligētia vel desidia mentis in eam incurreris, testimonium tibi præbent, & natura locorum, & inopia omnium rerum, & absentia feminarum, sed magis ista tehtatione laboras propter studium ac desiderium castitatis. Nā aliquando caro nostra, si fuerit nimis sana lasciuit, aliquando ex cogitationibus variis morbus iste procedit. Interdum verò dæmon nobis inuidens contrarios preliatur. Nam & ego, vides admodum senex, per quadraginta annos in hac cella degens, maximamque salutis propriæ curam agens huiusmodi tentatione sollicitor vsque ad præsens. Certè per annos duodecim post quinque gesimum, nunquam die vel nocte hic morbus recessit à me, ita vt me priuatum auxilio Dei suspicareris.

Malens tamen tunc quadam irrationabili morte deficere, quam tali obscenitati corporis succumbere, solitudines peragrans, in speluncam me feræ cuiusdam nudum proieci, vt ab egredientibus inde bestiis deuorarer. Cum que sic ad vesperam vsque iacuissem, leones masculus & femina exeuntes odore ducente ad me perueniunt, & à capite vsque ad pedes lingua blandiente me lambuerunt, sicque illæ sum reliquerunt. Cogitans igitur, & credens, quod Deus peperisset mihi, mox ad cellam redij. Dæmon autem, paucis diebus quieuit, sed rursus mihi vehementius quàm solebat incubuit, vt penè me cogeret blasphemare. Transfiguratus est enim in puellam quamdam, quam in iuuentute mea vidisse me memineram tempore messium calamos colligentem. Quæ subito supra genua mea sedens, adeo me per omnia membra commouit, vt penè mecum ipsam coisse putarem. Iratus igitur dextera mea percussit eam, statimque euauit, & certe per totum biennium fecerem manus, & qua eam percussissem, ferre non valebam. Anxius igitur & desperans ad deserta vagabundus perrexi, reptamque modicam assidem manu tenens genitalibus membris apposui, vt vel morsus eius mortem mihi afferret, caput etiam serpentis conficando conterens in verendis, tamquàm ex eis tétationis causa mihi procederet. Et nec sic me momordit, gratia diuina, sicut credo, providente. Tunc itaque vocem hanc ad me descendentem audiui. Vade Pachomi, in ista agoni tuo. Ob hoc enim dimisi te dæmonis virtute superari, ne fortior eo quasi superbires sed infirmitatem tuam agnoscens ad diuina auxilia confugeret. Sic igitur ad propria secreta remeans, de cætero cum fiducia sedi, pacatissime sensibus vixi. Hostisque meus, vt se contemptum vidit, omnino confusus abscessit.

De Pachomio Tabennesiorum monachorum duce ex Pallad. vita 38. & Vinc. lib. 17. cap. 32. de eorum fuisse scribunt Metaph. apud Sur. 10. 3. lib. vita patrum. Trip. l. 8. c. 1. Niceph. lib. 9. c. 14.

§. I.

IN Thebaide provincia Tabennensis dicitur locus in quo fuit Pachomius vir iustus,

A vt refert Vinc. vbi supra ex dictis Heraclidis. A. C. 400. Hic fuit totus deo deditus, intantum vt per diuinam gratiam & nosceret futura, & visione fruereetur angelica. Hic perfectè misericors & humanus fuit, & ineffabili fratres amore dilexit. Ad hunc igitur in spelunca sedentem venit angelus domini dicens ei, Per omnia, quæ ad propositum tuum pertinent, perfectus es: vnde iam in spelunca superfluè sedes. veni igitur, & omnes iuniores monachos, collige eolq; iuxta regulam vitæ quam à me discas, institue. Tabulasque æreas illi dedit, in quibus scriptum erat. Diuersas intra domus atrium cellulas facies, ternoque per singulas manere præcipies. In vno tamen loco cibus omnium fiat, nec icinnare, nec manducare quemquàm prohibebis. Fortioribus tamè & magis edentibus grauius opus iniunges. Somnum verò non iacentes capiant, sed super instructas & paululum reliquas cathedras, palliis suis velatas, sedentes quiescant. Pellibus caprinis tegantur, quas nec propter cibum, nec propter somnum capiendum deponant, sed tantum quando ad cõmunionem ingredientur. Tunc vnusquisque cucullum suum soluat pellemque deponat, & cum cucullo tantum accedat. Si quis alterius regulæ peregrinus aduenierit, non edat eum eis, ne bibat, nec in mansionem eorum introducatur, nisi forte in via adiunctus fuerit.

Quicumque verò cum eis ad permanendum intrare voluerit, non eum in loca monasterij sectetiora recipias, nisi triennium totum laboriosum opus duriusque perficere impleuerit. Edentes cucullis capita sua velent, ne alter eorum respiciat manducantem, sed solum catinum vel mensam, nec loqui cuiquam liceat, dum manducat.

Porro viginti quatuor esse fratrum ordines instituit. Et vnicuique literam græcam, quæ tantum proprio signo vel vocabulo denotaretur, suo perposuit. Hoc etiã ordinauit, & iussit, vt orationes duodecim per totum diem, & in vespere totidè ad lumen facerent, & in nocturnis quoque vigiliis totidem precès effunderent. Tunc sanctus Pachomius ait angelo. Parum hoc est. At ille. Ideo (inquit) has paucas fieri præcepi, vt & iuniores implere sine tristitia possint sibi impostam regulam viuendi. Qui verò firmiores & perfectiores sunt, non illis necesse est aliena regula constingi, qui vitam suam totâ visioni & cultui Dei penitus dederunt. His itaque dispositis, discessit angelus ab eo. Plurima igitur monasteria sunt in quibus plusquàm septem millia virorum instituta ista sequuntur. Sed illud, in quo Pachomius ipse degabat, maximum & primum habetur, ex quo cætera processisse videntur. Obiit autem hic anno Arcadij & Honorij nono. centesimum & decimum annum habens vitæ suæ, vt ait Sigebertus.

Hic autem Pachomius, vt refert Vincen. spe. histo. li. xix. ex gestis eius, docuit monachos regulam viuendi, vt dictum est, quam angelo dicente didicerat. Hic præcepit pistoribus, cum sacras oblationes cõquerent, salutaria meditarentur nihil vaniloquentes. Quod præceptum cum in monasterio Tabennensi quadam vice violaretur, statim diuinitus pachomio reuelatum est. Qui protinus Theodorum mittens,

De Pachomio ex Vinc. lib. 17. ca. 47.

A. C. 400. Dæmon apparet S. Pachomio

mittens, negligentiam hanc emendari fecit, tantum quam diuini præcepti transgressionem. Eidem Pachomio apparuit diabolus in specie mulieris pulcherrime: quam ille cernens & sciens phantasiam esse: orabat multum vt euanesce ret. Cui illa proprius adfctas ait. Quid superfluè laboras: potestatem accepi à domino tentare, quos volo. Ad quam sanctus, Quis es? Et illa. Ego sum virtus diaboli, & caligine voluptatis mortifere mortales inuoluo: sed tuis vel tibi propter Christum, qui humanatus est, appropinquare non possum. Sed nunquid ita semper erit? Veniet tempus post obitum tuum, quando prout libuerit debacchabor inter eos, quos nunc orationibus tuis munis: Tunc sanctus. Et qui scis, an meliores tunc erunt qui eos corroborent? Nam tu præscire nihil omnino prauales, quod est folius dei. At illa. Plura tunc futura ex præcedentibus cognosco. Cui sanctus. Et quomodo? Tunc illa.

Omnis rei principium tendit ad augmentum prius: deinde ad detrimentum vergit, sic & in hac vestra professione, vt conuicio, fiet. Nam inter initia sua signis & virtutibus roborata succreuit. Cum autem senescere cõperit, aut temporis diurnitate labescens, aut negligentia temporis deficiens, ab incrementis propriis minuatur. Post hæc Pachomius instanter orabat, vt sibi dominus reuelaret: quis status monachorum futurus esset post se. Qui per visionem ad se factam edoctus est, quod monasteria quidem multipliciter dilatarentur, & nonnulli piè & continenter viuere, plurimi verò negligerent, suamque salutem perderent, maximè verò per negligentiam præpositorum: quibus primum tenentibus ambitiosa lite, quis eorum præficeret, contenderent, & reprobabuntur boni præpositi, & mali eligentur. Et tunc penè omnia, quæ diuinis regulis subnixæ sunt, humanis commutabuntur illecebris. Tunc Pachomius exclamans ait ad dominum. Heu me, quia frustra laboraui. Si enim tam peruersi erunt qui futuri sunt præpositi, eorum subditi quales erunt? Tunc apparuit ei in mirabili fulgore quædam imago spiritus coronam portans dicens ei. Confortare Pachomi: quia posteritas tua vsque in finem non deficiet, & quisquis inter eos, qui futuri sunt, piè & continenter vixerit, amen dico tibi requiem sortietur.

De Euagrio Pall. vit. 86. & Vinc. lib. 17. cap. 86. Meminit eiusdem D. Hieron. aduersus Pelagianos ad Tesiph. tom. 2. Nic. lib. 11. c. 42. Trip. l. 8. c. 1.

§. II.

DE sancto Euagrio refert Vincen. spe. histo. lib. xviii. q. primum ordinatus est lector à sancto Basilio, postea diaconus à beato Gregorio Nosseno. Hi: quidè in seculari vita tentatus, tandem beatæ Melaniæ studio veste mutata ad Aegyptiacum Nitriam montem profectus biennium ibi degens impleuit. Tertio autem anno ad interiores solitudines pergens quatuordecim annis in abstinentia vixit, panis & olei modicum sumens, qui

Dæmon quomodo futura cõiiciat.

A. C. 400. Tentamenta dæmonum grauiora.

prius inter copias magnas deliciosam semper vitam tenuerat. Huic fortiter spiritus fornicationis semper incubuit. Vnde sicut nobis ipse referebat, per totam noctem in hyeme nudus in puteo stabat, vt gelu quoque carnes eius confringerentur. Aliquando etiam spiritus blasphemiarum cõcepit eum vrgeri, & ad sacrilega contra Deum verba compellere, propter quod diebus quadraginta iugiter sine tecto fuit. Ita vt corpus eius non secus ferarum animantium scateret muscis & per totum corpus eius papulæ quædam exirent. Tam vehementer dæmones expertus est, quod per innumeras vices ab eis verberatus est.

Quadam die tres simul ei dæmones in specie clericorum adfiterunt, de fide cum eo tractare cupientes, ex quibus vnus Arianum, alius Eunomianum, tertius Appolinaristam se esse dixit. Quos omnes ille sapienter, ac breuiter differendo superauit. Idem cum clauis ecclesiæ perissent inuocato Christi nomine illa ostij partem, vnde clauis erat signauit, & manu fores pulsans aperuit. Cuidam quoque discipulorum omnia, quæ eis post octodecim annos essent ventura singillatim res ipsas propheta prædixit. Cum verò quidam mortem patris sui nuntiaret, respondit. Quid blasphemias ô homo! immortalem ego patrem meum decem noui. Dicebat autem m. Ex quo ad solitudinem veni, non lactucam, aut aliquid viridè ego attigi: non pomam, non carnes, non balnea videntur sextodecimo instituti vitæ suæ anno, in quo nihil edebat quod coctum esset, cum propter infirmitatem stomachi necesse esset, vt tale quid sumeret, panem quidam nunquam attigit, sed olera, pisanam & lenticulam per biennium gustans, ita de sæculo exiuit. Circa ipsum vitæ suæ finem referebat, quod tertium vitæ annum ageret, ex quo carnali desiderio liberatum esse se intelligeret. Et hic post talem ipsius vitam, post tantos labores, post illas tam iuges orationes, bonorum, & malorum spirituum differentias nouit, artesque quibus dæmones subigari possent ostendit.

Quidam nomine Innocentius presbyter, cū quo vixi (ait Heraclides) tribus annis: simplicissimus hominū fuit. Qui cum olim sub imperatore Constantino militasset, sæculo renunciauit. Hic filium suum Paulum maledixit, eo quod filiam cuiusdam sacerdotis corrupisset, & precatumque est deum dicens. Na illi domine talem spiritum, vt in carne sua nunquam inueniat tempus ad peccandum. Rectius enim forte credebat, si cum atrocitate dæmonis, quæ si cum impunitate corporeæ voluptatis certaret. Quod vt dixit, ita factum est: nam etiam vsque nunc idem Paulus ferreis cathenis vincus in monte oliueti consistit à dæmone vexatus. Hæc Heraclides.

De Fratere qui cum eo versabatur. Pal. vit. 151. Vinc. cap. 98.

§. III.

Fratrem quendam, qui mecum ab initio iunuit vsq; hodie vixit (inquit Heraclides) Secunda pars H. st. Ant. V V 3

Corpora magnanimis latius est prostrasse leoni. Quid.

hoc dictū habent qui dem. Trip. lib. 8. c. 1. & Niceph. l. 1. c. 43. sed in certo monacho tribuunt.

A. C. 400 noui nullo desiderio corporis cum comederet victum, & pro contemptu suo gratias Deo agere semper consuevit. Pro veris amicis etiam periculum subire cupiebat milietque & forte amplius demonum potestatem expertus erat. Vnde quadam die diabolus cum eo pacisci voluit dicens, Promitte mihi quod vel semel peccabis, & exhibebo tibi feminam, quantumque volueris in hoc seculo, qui eum despicit. Alio tempore demon per quatuor noctes cum eo conflagens, pedibus suis cum de cella sua trahebat, eiq; humana voce dicebat. Noli Christum adorare, & nunquam amplius accedam ad te. Cui ille. Propterea inquit eum adoro, & semper adorabo, quia angeris, & cruciarius, eo quod illud facio. Hic nullam formidinem est expertus, nec inter somnia, nisi in visio ne certaminis & conflictus. Scio enim ter ab angelis etiam accepisse cibum.

Die vero quadam in vastissima solitudine cum nec micam quidem panis haberet: tres in pelle sua ouina reperit paximates. Alio quoque tempore vinum reperit pariter & panes. Frequenter cum videret aliquos penuria laborare graui, multum flebat, eisque praeter corpus suum quicquid habere poterat dabat. De hoc itaque maxime gloriabor, quia mecum vixit, & talis fuit.

Fuit & quidam alius nobilissimus agonista, ait Heraclides, & refert Vincen, ubi supra Nathanael nomine, qui fraude demonis accidia passus ex priori cella dicitur recessisse, & aliam vico vicinam fabricasse: ubi cum habitate cepisset, demon per noctem ad eum accessit in specie carnificis figuratus, qui pannis obitus sordere desormiter, sonumque flagris facere videbatur. Ad quem vir sanctus: Quisnam es, inquit: qui talia in hospitio meo facere conaris? Respondit ille. Ego sum, qui te ex priori cella fugavi: quique nunc, vt ex hac etiam te expellerem, veni. Tunc sanctus illum se videns a demone, ad habitaculum prius rediit. Ibi que triginta septem annos complens nunquam ex proposito suo titubauit, nec ipsum quidem limen egrediens, cum demone, quem su perare volebat, contendens. Qui tantis cum machinationibus vexabat, vt quoquo modo cellam cogeret vt exire: quantas singillatim non possum referre. Inter haec etiam captato septem episcoporum aduentu, qui ad illum inuisendum siue providentia dei, siue tentatione demonum venerunt, cum ipsos post orationem factam, ne vno quidem passu prosequerentur, & diaconi dicerent. Abba superbam rem admodum facis, quod episcopos non deducis. Ille ait. Ego dominos meos episcopos venero, & omnem clerum honoro, sed his & vniuerso seculo mortuum me esse profiteor: Occultum propositum meum nouit Deus.

Alter vice demon contra eum alteram machinatur artem, sitque subito quasi puer parvulus annorum decem minans asinum panes in cista ferentem. Qui cum in profunda nocte ad cellam eius venisset, asinum in terram misisse sinxit, & clamans ait. Abba Nathanael misere mei, manumque porrige. Audientique vocem pueri intra ostium stabat, cuius partem recluserat, dicens. Quis es? Puer (inquit) sum

illius monachi, & panes ei porto, quia cras a gapem est facturus. Quo ergo ne me iacere despicias, & moribus ferarum tradas. At vir sanctus, vt vitæneus stabat, & anxius facta oratione ait. Credo puer in ipso, cui seruo, qui omni spiritui dominatur: quia si auxilio indiges, ipse tibi prestabit. Si vero res ista tentatio est, aspiciat dominus Deus, nec me ex ea laedi permittat. Demon itaque ad hoc victus, atque confusus, in venti turbinem est resolutus.

Has sententias ex lib. vita patrum Vinc. lib. 15. c. 79, collegit. habentur etiam apud Pall. Niceph. & Trip. passim.

CAPVT XII.

**D**ocumenta quaedam & sententia morales ex dictis diuersorum sanctorum patrum, quae refert. Vincen, lib. 16. specul. histor. circa fine ad instructionem vitae spiritualis.

Abbas Ioannes cum moreretur, interrogatus a fratribus vt aliquid eis compendiosum tanquam hereditarium diceret, ingemiscens ait. Nunquam feci propriam voluntatem meam, nec aliquem docui, quod prius non fecerim.

Dixit Abbas Sisoï. Esto contemptibilis, & voluntatem tuam, & curas seculares abiice post tergum, & requiem habebis. Idem ait. Nō habebas amicitiam cum muliere neque cum puero, neque cum haereticis. Interrogatus senex: Quomodo inueniā Deum, vtrum in ieiunio: an in labore, an in vigiliis, an in misericordia, respondit. In his, & in discretionem. Dico enim tibi quod multi afflixerunt carnem suam, & quia sine discretionem fuerat, abierunt vacui. Os nostrum ieiunio feret, & scripturas omnes discimus, & quod Deus inquirat: non habemus humilitatem scilicet & caritatem.

Interrogauit quidam frater abbatem Agathonem dicens. Volo in congregatione manere cum fratribus, quomodo habitabo cum ipsis? Respondit: Qualis prima die ingredieris, talis etiam reliquos dies peragas cum humilitate.

Dixit quidam senex: nebet monachus quotidie mane & sero intra semetipsum sollicitè inquirere: quid per totam diem fecerit eorum: quae vult deus, vel quae non.

Dixit abbas Lucius. Et laboro simul & oro, dicens in laborando. Misere mei deus. Et dormio & oro simul: dans elemosynam pauperi de labore meo, qui orat pro me quando dormio.

Quidam ductus est ad Arsenium, & senex more solito post orationem, racuit. Postea idē ductus est ad abbatem Moysen ex latrone conversum: qui benignè eum suscepit, & allocutus est, & orauit frater ad dominum dicens. Domine vnus istorum propter nomen tuum omnes homines videre fugit, alter vero propter nomen tuum omnibus communis est, quatuor quæres vt melius faceret. Et ostentæ sunt duæ nauces p flumi, in quarū vna nauigabat Arsenius

\* Panes calidos paximidos. De Nathanaele. Pal. vit. 18. vinc. 62. 87.

A. bat. Agathonis sententia notanda.

Abbas Lucij vox. 2. par. vit. par. 5. 99.

Inter Arsenium & Moysen dicitur.

A. C. 400. ni cū silentio & requie, in altera Moyses in cuius ore angeli fauū mellis & in dentibus eius manna inflebant. Quidam frater habens euangelium vendidit illud dicens: Ipsum verbum vendidi, quod iubet: vende omnia quae habes & da pauperibus.

Quidam nobilis abrenunciens seculo paucam tamen sibi referuans: venit ad Basilium. Qui hoc audiens ait illi. Et senator esse destitisti & monachum non te fecisti.

Quidam rogauit senem, vt pecuniam: reciperet in necessitates suas qui cum nolisset, dixit ei. Accipe in vsu pauperum. Cui senex: Duplex tunc mihi est opprobrium: quia cum non indigeam, accipio: & aliena tribuēs, vanam gloriam colligo.

Obtulit quidam seni pecuniam: quia senex reprobus & infirmus erat: qui nolens ait. Post septuaginta annos venis mihi auferre nutrimento meum.

Anastasio quidam habebat codicem solidorum octodecim: continebat enim testamentum nouum & vetus, & erat positus in ecclesia: vt qui veller legeret. Quem cum quidam furatus esset, exposuit ad vendendum. Empor autem dixit ei, vt dimitteret eum sibi, vt posset eum alteri ostendere super qualitate libri & si tantum valeret, qui casu ostendit illum dicto Anastasio, qui ait. Erne illum: quia bonus est & tantum valet. Quod cum retulisset venditori: compunctus ille retulit ipsum Anastasio, qui nolebat eum recipere, cum sciret esse suum, sed coegit eum fur, vt reciperet, quod suum erat.

Arsenius dedit monacho suo aurum, & nummos, & quicquid volebat, dum modo non furaretur. Ille autē non continens se, iussus est a senioribus, expelli dicentibus. Frater infirmitatē carnis patiens sustinendus est. Qui autem furatur & admonitus non quiescit, expellendus est. Cui-dam ridenti dixit senex. Coram celo & terrationem reddituri sumus totius vitae nostrae: & tu rides: Quomodo vram corporum nostrorum vbiq; circūferimus nobiscum, sic debemus iterum & compunctionem nobiscum habere, vbiq; fuerimus.

Quales quantaque inter homines turba existunt, & quanta in solitudine sit tranquillitas. Vinc. li. 10. c. 83. ex lib. de quiete in vita Pat.

S. I.

**N**Arranit quidam: vt refert Vincen. specul. hist. li. xvj. quod res studiosi, selet diligenter monachi facti sunt. Quorum vnus elegit litigantes in pacem reducere, secundus infirmos visitare, tertius in solitudine quiescere. Primus ergo laborans propter lites hominum non poterat omnes placare. Et radio victus venit ad secundum & etiam inuenit eum animo deficientem, & non valentem mandatum perficere. Et concordantes hi duo venerunt ad tertium narrantesque tribulationes suas, rogauerunt eum, vt diceret, quid ipse profecerit. Qui paululum reticens, misit aquam in scyphum: & ait. Attendite in aquam: & turbulenta erit & post modicum ait. Attendite, quo modo facta est limpida aqua. Et cum intenderent in aquam vident in ea tanquam in speculo vultus suos. Tunc dixit eis. Sic est, qui

in medio hominum consistit. A turba enim non videt peccata sua cum autem quieuerit, & maxime in solitudine, tunc delicta sua cōspicit.

Duo fratres impugnati a spiritu fornicationis, abierunt & acceperunt uxores. Postea abiit vnus ad alterum dicens. Qui d lucrati fuimus in hac immunditia ex qua poena sequitur & damnatio aeterna & vitam angelorum deseruimus. Redeamus ergo ad eremum. Reuersi ergo sunt ad senes, qui eos per annum integrum occluserunt, recipientes panem ad pensum aequaliter. Et anno reuoluto egressi sunt & visi habere vnus eorum faciem pallidam & macilentam: alter vero faciem pulchram & corpulentam. Et quærentibus patribus a primo causam palloris respondit. Credo hanc esse causam: quia tempore isto frequenter meditatus sum acerbitatem gehennae mihi debita: propter scelera mea, nisi poenitentiam agam: & ista meditatio ita me decolorauit ex tristitia & timore. Alterius vero quærentibus causam tam pulchri coloris in facie, cum alter contra ita pallidus esset, & idē fuisset cibus vtriusque. Respondit. In tempore isto assidue recordatus sum immensi beneficii Dei mihi collati, & suae dilectionis erga me, quia me eduxit de luto faecis & de profundo inferni, & in hoc gauisus sum & letatus. Et declarauerunt patres aequalem fuisse eorum poenitentiam, & pariter Deo acceptam.

Aliquando complures fratres sedentes simul conferebant de sanctis scripturis & tunc stabant angeli Dei circa eos latantes de domini eloquio. Cum autem aliud inter se loquerentur, statim angeli sancti recedebant longius, indignati contra eos demones autem delectabantur super eorum vana & superflua loquela. Beatus autem senior haec videns abiit ad cellam suam, & per totam noctem gemendo deflebat miserias nostras & commonebat fratres per monasteria dicens. Cohibete vos fratres a multiloquio, & ab otiosis sermonibus.

Interrogauit quidam Abbatem Sisonum dicens. Quando lego in scripturis, vult cogitatio mea sermonem ornate vt paratus sim ad interrogata respondere. Cui dixit senex non est opus, sed de puritate mentis magis provide tibi. Abbatem Theodorum quidam tribus diebus interrogabat sermonem. Quo nihil dicente, abiit tristis. Interrogatus Theodorus, quare nihil ei respondisset, ait: quia negotiator est, & alienis verbis gloriantur. Dixit Abbas Periclus. Melius est manducare carnem & bibere vinum, quam in obrectatione comedere carnes fratrum. Quidam senex quadraginta diebus non bibit: quando autem fiebat cauma, lauabat forficulam, & impletam aqua appēdebat ante oculos suos. Et interrogatus a fratribus, quare hoc faciebat, respondit. Vt videns, quod desidero, maiorem sustineam ardorem, & sic maiorem a domino mercedē consequar. Referebant fratres de quodā, q. ita impugnabant eum demones, vt statim hora diei prima tantā famē & deflectionē corpori eius facerent, vt penitus sustinere non posset. Verū tamen ille dicebat in corde suo, quia qualitercumq; oportet me vel vsq; ad tertiā horā expectare. Hora tertia idē dice-

Secunda pars Haft. Ant. V V 4

poenitentia duorum, fratrum, qui luserat fornicatione. ex li. contra fornic. in vit. par. par. 2.

Fratres qui de reb. vana loquentes angelos contristat. ibid. 5. 35.



bar. Etiam nunc violenter vsque ad sextam oportet me sustinere. Hora verò sexta infundebat panem in aquam dicens. Dum hic infundebatur, oportet me expectare nonam. Cumque hora nona venisset: secundum consuetudinem implebat orationes & psalmodiam secundum regulam: & ponebat panem, vt comederet. Hoc ergo per plurimos dies sustinuit. Quada autem die cum hora nona sedisset, vt cibum caperet: vidit de sportella, vbi panis, id est, paximacia reposita erant, surrexisse fumum magnum, & egressus est per fenestram cellulae suae, itaque ex illo die non esuriit, sed ita corroboratum est cor eius, vt nec post biduum deleteret eum cibum sumere.

Quomodo sit ieiunandum. ibid. §. 4.

§. II.

Requisitus abbas Pœmen, quemadmodum oporteat ieiunare respondit. Ego volo monachum ita parum quotidie comedentem; vt non satiatur. Nam biduana & triduana ieiunia vanæ gloria vacant. Nam Sylmani discipulus antequam factus esset episcopus in Pharam mediocriter victitabat, factus autem episcopus arctissime vixit. Dicebat enim: Si infirmitatem modo incurro, plurimi succurrunt, tunc autem nemo succurrebat.

Presbyter in ciuitate solū episcopi videri ex h. de cont. Presbyter quidam cum visitasset episcopum, interrogatus à fratribus, quomodo facta esset ciuitas illa, respondit: Credite mihi: quia nullius ibi faciē vidi, nisi tantum episcopi. Theodorus factus diaconus in Scythia non acquieuit ministrare: & cum cogerebatur à senib. petiit sibi dari locum, & tempus orandi vt ei demonstraret dominus, an deberet ministrare an nō. Et ostensa est ei columna ignis à terra vsque in cœlum porrecta, & vox insonuit dicens. Si potes fieri sicut columna hæc vade & ministra, & vltra non acquieuit ministrare ad altare. Mothuis & frater eius ordinati presbyteri ab episcopo Gebalon nunquam consenserunt sacrificare, sed dicebat senex. Hoc officium est eorum, qui sine quærela viuunt. Idem. Quantum appropinquat homo Deo tantum peccatorem se videt.

Abbas Sifoi dixit. Si haberem vnā cogitationem Antonij efficerer quasi totus ignis: Idē. Non est magnū, q̄ mens tua cū Deo sit, sed hoc magnum est vt videas te sub omni creatura. Idem ad puerum mortuum, quem pater eius ante cellā eius iactauerat, putans eū agere pœnitentiā ait. Surge, foras vade & surgens statim egressus est. Idem cum Abraham discipulus eius à diabolo vexaretur, ait Deus, vis nō vis, nō te dimitto nisi curaueris eum, & statim curatus est. Hic in die mortis suae respanduit in facie sua sicut sol. Et assistentibus ait. Ecce Antonius abbas venit. Et paulo post. Ecce chorus prophetarum. Et iterum plus facies eius resplenduit, & ait. Ecce chorus apostolorum venit. Et iterum in duplo, plus facies eius resplenduit. Et loquebatur adstantibus & dicebat. Ecce angeli venerunt accipere me, & rogo, vt dimittant me adhuc pœnitere modicum. Et dicentibus adstantibus. Abba non indiges pœnitentia.

Respondit. Verè nescio me initium suscepisse pœnitentiæ. Et iterum facta est facies eius sicut sol, & ait: Ecce dominus venit dicens. Afferte mihi vas electionis eremi. Et repletus est totus locus fulgore & odore, eo reddente domino spiritum suum.

Quidam frater veniens ad cellam senis cuiusdam ingrediebatur, & furabatur victum illius. Cum autem videret senex, nō illum arguebat, quem nouerat sibi furari, sed amplius epe rabatur dicens. Puto quod frater ille mihi est necessarius. Habebat enim grandem tribulationem senex ex penuria panis. Cū autem moreretur, & circumdarent eum fratres, vidēs eum, qui furari solebat panem suum, apprehendit manus eius & osculatus est dicens. Gratias ago manibus istis frater: quia per eas arbitror me intrare in regnum cœlorum. Ille autem ex hoc compunctus factus est, & ipse strenuus monachus ex actibus senis quos vidit.

Frater interrogabat Abbatem Sifoi dicens. Si latrones, aut barbari super me irruerent, occidere me volentes & ego si præualere potuero, iubes me occidere eos? Cui respondit: Ne facias omnino, sed totū Deo te committe: quicquid enim aduersi cōtigerit proficere hoc propter peccata tua cūenire.

Quales ergo adimpugnantes nos esse debeamus. idem.

§. III.

Dicebat Abbas Pœmen. Si quis tibi malum fecerit, tu illi bonum redde vt per bonitatem vincas malitiam: & cum fratri cuiusdam aliquis iniuriaretur vel irrideret ipse curabat ad eum dicens. Isti sunt, qui occasionem nobis præbent ad profectum nostrum: quoniam qui laudant & beatificant nos, ipsi nos decipiunt.

Abbas Hilation cum visitasset quemdam episcopum obtulit ei episcopus aliquid de auibus. Cui abbas ait. Postquam hunc habitum suscepi: nunquam comedi occisum. Et dixit ei episcopus. Ex quo factus sum episcopus, non dimisi aliquem dormire, qui aliquid haberet aduersum me, nec ego dormiui, habēs aliquid aduersus aliquem. Cui abbas: Ignosce mihi pater: quia conuersatio tua melior mea est.

Dixit quidam senex. Si quis tecum de scripturis, vel de alia quacunque causa loquutus fuerit non contendas cum eo: sed si benedicat, consenti ei, si malè dicat: Tu scias, quomodo loqueris, hæc enim seruans & in humilitate semper te esse cognosces, & requiem possidebis.

Cum aliquis infirmus de nimia abstinencia excrearet phlegma nolente eo cecidit de phlegmate super alium fratrem, qui cum in cogitatione sua compelleretur ei dicere. Quiesce iam: & non excrees super me, vt suspicaret cogitationes suas tulit, quod excreauerat, & mittens in ore suo, comedeat, & ad seipsum dixit. Aut non dicas fratri, quod eum contulit aut manduca, quod horres.

Abbas Theodorus fratri conuenerenti quibus turbaretur dixit. Quot annas habes in ordine

ne isto: Qui respondit octo. Et abbas. Credemihi, quæ septuaginta annos habeo ego in ordine isto nec vna die potui habere requiē & tu vis in octo annis habere pacem. Et alius frater quæsiuit ab eo. Si fiat subitò sonitus ruinae alicuius sit timor abba? Qui respondit. Si cœlum terræ adhæreat: Theodorus non formidat poposcere enim à Domino precibus quod auferret ei timorem.

Referebat quidam pater quod antiqui non cito mouebatur de loco suo nisi tribus de causis. Aut si quis haberet aduersus alium, & satis faciens ei non posset placere aut si à pluribus laudaretur aut si in tentationem fornicationis incidisset.

Senex quidam habebat aquam longe à cella sua vbi dum semel iret defecit in via & ait. Quid necesse habeo sic laborare manebo iuxta aquam. Quo dicto, vidit quemdam iuuenem eum sequentem & numerantem vestigia sua. Cui ait. Quis es? Et ille, Ego sum angelus Dei missus numerare vestigia tua: & reddere tibi mercedem. Tunc ille fortis animo factus est & amouit longius cellam suam per quinque miliaria.

De Monacho qui septies à tentatione vicini non potuit. ibid.

§. IIII.

Viuisdam senis discipulus solitus erat venire ad eum vt parentem animæ & magistri, vt aliquid documēti ab eo susciperet. Quada autem die inuenit eum dormientē. Cūque diu expectasset, ipsemet inclinabatur ad dormiendum, vel reuertendum ad cellam. Qui tamen extorsit à se somnum nec recedere decreuit, vel excitare patrem. Septies super hoc impugnatus & semper tali cogitationi resistens demum cum senex euigilasset, dixit cum eo officium. Et eo ad cellam postea remisso, in oratione positus factus in excessu mentis vidit locum gloriosum, & super sedem septem coronas. Et cum existimaret tam gloriosum locū preparatum esse Antonio, tunc venit vox de cœlo dicens. Non Antonio hæc parata est, sed discipulo tuo: Et septem coronæ ei sunt acquisitæ per septem tentationes.

Quidam frater in tribulatione tentationum positus, perdidit regulam monachalem, id est, obseruationem regulæ, nec valens ex negligentia reinchoare monachale opus, affligebatur. Quod postquam exposuit cuidam parum, ille exhortatus est cum ad resumendum vigorem spiritus, sub hoc exemplo. Homo quidam habebat campum fructiferum, sed per negligentiam suam repleta est terra illa spinis & tribulis. Cum autem postea vellet eam colere, dixit filio suo. Vade & purga agrum illum. Et cum illuc accessisset, præ multitudine spinarum: & tribulorum animo deficiens, ait intra se. Quando purgabo hæc omnia? Et proiciens se in terram cœpit dormire. Et hoc fecit pluribus vicibus. Cum autem dormisset, posteaque excitatus inciperet velle purgare agrum sentibus confide-

rans magnitudinem laboriosi operis, deficiens mente opus inchoatum dimittebat. Superuenit pater & incultum agrum, & impurgatum inuenit. A quo cum audisset causam, pater confortauit eum ad laborem dicens. Filia ad mensuram latitudinis terræ in qua iaces & terram occupas quotidie operare, & paulatim proficies & agrum totū purgabis. Quod faciens in modico tempore totum coluit. Sic & tu paulatim operare, quæ solebas, & Deus per gratiā suam restituet ad pristinū statum.

Sermones de vitiis curandis & virtutibus inferendis, habendi, Sur. in vit. par. 2. §. 174. Vinc. lib. ij. cap. 91.

§. V.

Vidam anachoreta cū venisset ad abbatem Pœmenem, suscepit eum senex cum latitia. Et cœpit anachoreta de scripturis sanctis, & rebus cœlestibus conferre. Tunc senex conuertit faciem suam ad alium fratrem & nullum anachoretæ dedit responsum. Ille verò egressus est tristis. Ingressus autem discipulus ad abbatem dixit. Propter te venit homo iste magnus tantam gloriam in locis suis habens & tu non vis loqui cum ipso. Respondit senex. Ille de superioribus loquitur, ego autem de inferioribus sum, & terrena vix loqui possum. Egressus ergo discipulus, dixit hoc ad anachoretam. At ille compunctus in hoc sermone, ingressus ad senem dixit. Quid faciam abba? quia passionēs cordis mei dominantur mihi. Tunc senex respexit eum gaudens, & dixit. Modo benè venisti, pater. Aperio ergo os meum & implebo illud bonis tuis. Et hoc sermone iuuatus anachoreta, dixit ei. In veritate bona est hæc via, quam tenes, & vera. Et agens seni gratias, reuersus est in regionem suam.

Ioannes breuis stature, dixit fratri suo, quod vellet esse securus, & liber sicut angeli Dei, qui semper ei seruiunt. Et deponens vestimenta sua abiit, & mansit in eremo nudus per hebdomadā. Tandem rediit, & pulsauit ad ostium cellæ. Et quæsiuit frater eius, quis esset. Cui ille, ego sum Ioannes. Et ait, frater Ioannes angelus est factus nō habet necesse inter homines conuersari, & dimisit eum multū affligi. Tandē ei aperuit dicēs: Si homo es necesse est iterū operari, vt viuas, Si autē angelus, quid quæris intrare cellam? At ille. Ignosce mihi (inquit) frater, quia peccaui.

Quidam monachus Constantinopoli temporibus Theodosij habitabat in parua cellula extra ciuitatem. Audiens id imperator solus perrexit ad eum, & cognouit, quod esset imperator. Et misit aquam & sal & buccellas, & comederunt simul. Tunc dixit ei: ego sum Theodosius imperator: & ob deuotionem tui, veni huc. Beati vos, qui securi estis, ac liberi de negotiis sæculi, tranquilla & quieta frui mini vita. Certè in regno natus sum, & in regno dego nunc: & sine solitudine nunquam cibum capio: & ita regressus est ab eo. Et dem verò nocte cœpit Dei famulus intra secogitare dicens. Nō solum de poculo, sed etiam de

A.C. 400.

A.C. 400.

583

A.C. 400.

De fure & fure, qui fuerat pater, ibid. §. 70.

Labor Dei causa suscepius quanti fiat a Deo ibi.

Presbyter in ciuitate solū episcopi videri ex h. de cont.

Abbas Theodorus dicit.

de palatio quod plurimi exemplum imperatoris sequuti ad videndum me venturi sunt, & honorem mihi tanquam seruo Dei deferre non cessabunt. Timco ne forte malignus mihi subrepat spiritus, & libenter incipiam eos suscipere & delectetur cor meum in laude eorum & honore per hoc iam incipiam virtutem humilitatis perdere. Eadem ergo nocte fugit inde & perrexit in Ægyptum ad sanctos patres in eremo.

De conseruanda humilitate.

§. VI.

Quidam frater quæsiuit ab abbate Poemene, Quomodo possum minorem me arbitrari eo qui homicida est? Respondit, Dicat in temetipso. Iste quidem hoc solum peccatum fecit, ego autem omni hora homicidium committome ipsum interficiens per peccata. Hæc enim sola est iustitia hominis, vt se ipsum reprehendat.

Eremitæ quidam vt hospites ad se venientes exceperint. ex vit. pat. par. 2. §. 4.

Egressi sunt aliquando de monasterio fratres, ad visitandum eos, qui in eremo morantur partes. Cumque venissent ad quandam eremitam, ille suscepit eos cum grandi gaudio. Videns enim eos fatigatos de itinere: ante horam nonam fecit eos reficere & quicquid habebat in cella sua apposuit eis; facta autem vespere orationes & Psalmos secundum consuetudinem compleuerunt similiter & nocte fecerunt. Dicitur autem senior separatim quiescebat supra & audiebat eos loquentes, & dicentes inter se. Quomodo isti eremitæ melius cibantur quam ij, qui in monasteriis conuersantur. Hæc audiens tacuit. Et cum illuxisset dies, arripuerunt viam ad alium, qui in vicino habitabat. Cum autem egredierentur dixit senex. Salutate eum ex me, & dicite ei. Obserua & noli irrigare olera. Cum ergo ad illum declinassent fratres & verbum eis impositum retulissent, intellexit ille causam huius rei, & tenuit eos. Deditque eis, vt operarentur textentes sportas sedensque cum eis, non cessauit, & ipse in opere manuum. Vespere autem post completas orationes dixit eis. Nos quidem consuetudinem non habemus cœnare quotidie, sed propter aduentum vestrum oportet nos cœnare hodie & apposuit eis panes siccos & salem dicens, quia propter vos oportet nos aliquid amplius senare. Misit autem modicum acetum & modicum olei: & cum surrexissent de mensa, cepit iterum psallere vsque prope lucem, & dixit eis. Non possumus propter vos omnem canonem psalmorum seruare: & ideo repausate modicum: quia de itinere fatigati estis. Cum autem factum fuisset mane hora prima voluerunt recedere ab eo, sed non permisit senior dicens. Propter

charitatem tenebo vos & alios tres dies. Illi vero surrexerunt nocte: & latenter recesserunt non valentes sufferre austeritatem illam.

Frater quidam volens transire cum matre sua fluuium sumens matrem ipsam in humeris, manus suas pallio eius inuoluit apprehedens matris manus. Transacto fluuiio interrogauit eum mater. Quare sic fecisti, vt inuolueres panno manus tuas? Respondit ille. Quia corpus mulieris ignis est, & eo ipso, quod te contingebam, veniebat mihi memoria de aliis mulieribus.

Quidam senex habuit in cella sua secum filium in monasterio nutritum, qui nesciebat cuiusmodi essent mulieres. Cuique factus esset vit, immittebat ei demones in mentem species & habitus mulierum per somnia. Quod cum patri referret, mirabatur de malitia demonum. Cumque cum patre descenderet semel in Ægyptum, videns mulieres ait. Isti sunt pater, quæ veniebant ad me nocte in eremo. Admiratus ergo pater fraudulentiam demonum ait. Fili isti sunt monachi sæculares, qui alio habitu vtuntur, quam heremitæ, & reuerfi sunt ad eremum.

Quidam iuuenis à spiritu fornicationis vexatus voluit redire ad sæculum, sed alterius patris monitis acquiescens: ad interiorerem eremum perrexit. Cumque per .xx. dies moram fecisset viriliter tentationi resistens: Deus misertus eius ostendit ei opus demonum. Stetit enim coram eo quedam mulier Æthiopiella foetens luxuria. Et præ se ferre eam ferre non valens abiiecit eam. Et à tentatione se liberatum inuenit gratias agens seni illi.

Monachus quædam grauem sibi cruciatum, ne fornicaretur influxerit. ab id.

§. VII.

Quidam scelesti homines induxerunt quædam inhonestam mulierem vt accederet ad cellam cuiusdam solitarij pacifcentes ei dare certam pecuniam, si eum induceret ad peccandum quod & obtulit se facturam. Pergens ergo ad desertum tarda hora applicuit ad cellam huius, pulsansque rogauit virum Dei, vt cum deuia esset, miseretur eius, introducens in cellam, ne nocte illa fieret cibus ferarum. Quod ille misericordia motus fecit. Qua introducta cepit diabolus vehementer inflammare eum ad concupiscentiam mulieris. Sed vir Dei accendit lucernam & cepit ponere digitum vnum ad lumen lucernæ comburendum, dicens sibi ipsi. Qui talia agit, in ignem æternum descendit. Experire ergo, si vales sufferre. Tantusque erat ardor tentationis carnis, vt combustionem vix sentiret, & vno digito combusto, cum nec tentatio cessaret lucelluæ posuit omnes digitos manus ad lumen qui combusti sunt. Illa autem hæc aspiciens præ horrore mortua est. Manè autem venientibus iuuenibus illis, quibus illa sponderat se cœcturam senem illum de cella sua, & interrogantibus, an ad eum declinasset mulier aliqua errans viam, respondit. Venite & videte, quod malè filia illa diaboli con-

combussit omnes digitos manus meæ. Ecce ibi dormit. Quibus illam excruciantibus nihil respondit: quia mortua erat. Oratione autem serui Dei resuscitata est, & ad penitentiam conuersa illis etiam culpam suam deslencibus.

Frater autem quidam impugnabatur à spiritu fornicationis. Et veniens in vicum Ægypti vidit filiam cuiusdam sacerdotis paganorum, & petijt eam à patre in vxorem. Qui dixit: Volo prius consulere deos meos. Abijt ergo sacerdos, & consulens Deum suum diabolum ait. Monachus vult filiam meam dabo ego eam tibi. Qui respondit. Ne des eam tibi, nisi prius renunciauerit Deo suo, & baptismo, & proposito monachi. Quod cum sacerdos retulisset fratri illi, ad omnia consensit. Tunc vidit quasi columbam de ore illius monachi egredientem & in cœlum ascendentem. Et iterum, sacerdos consuluit demonem, an deberet ei dare qui respondit. Ne dederis ei quoniam ad huc Deus tuus adiuvat illum. Et rediens hæc omnia dixit monacho. Tunc compunctus monachus ait: Væ mihi Deus meus reddidit mihi bonum pro malo. Et cuiusdam senis consilio ductus penitentiam egit. Et inuicem columbam iterum videre intratam in os eius quam prius amiserat, scilicet gratiam spiritus sancti.

Dicebat quidam senex. Nisi velaret pistos oculos animalis ad molam circueitis conuerteret se animal & comederet labores suos. Ita & nos velamen accipiamus secundum dispositionem Dei vt ea quæ operamur bona, non valeamus attendere, ne nos ipsos beatificantes, perdamus mercedem nostram. Sordide cogitationes sunt velamè madiçi operis nostri boni.

Quidam senex ait. Permittit Deus laborare suos, vt semper in tribulationum labores vnde semetiplos custodiunt timentes, ne tantos labores amittant. Nam & filios Israel per desertum quadraginta annis circūdūxit vt rememoratis tribulationibus non redirent terrarum. Quidam patrum ait. Non est peior passio quam fiducia, scilicet de seipso.

Interroganti cuidam senem. Quid faciam? occidit me cogitatio lordida. Respondit. Mulier quando vult filium suum ablaclare superungit aliquid amarum vberibus suis. Et cum secundum consuetudinem voluerit puer sugere, leniens amaritudinem fugit. Tu ergo mitte in corde tuo cogitationem amatam mortis & futurorum tormentorum, quæ preparata sunt peccatoribus in futuro & fugient à te.

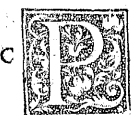
Dixit abbas pœmen. In nullo sic gaudet inimicus, sicut in hoc quod non vult quæ cogitationes suas manifestare patri spirituali. Dixit Eua grins. Mentem errantem & nutantem solidat lectio, vigilia & oratio. Concupiscentiam feruentem eturges madefacit & labor & sollicitudo. Itacundiam autem reprimat longanimitas & misericordia. Erat quidam adolecens græcus in cœnobio, qui nulla continentia, nulla operis magnitudine, carnis flammam poterat extinguere. Cumque ad patrem monasterij hæc eius tentatio perlata esset, hæc ille arte eum seruauit. Imperauit eundem viro graui & aspero, vt iurgis & conuiciis adolecentem insectare-

Remedia contra vitia.

Remedia contra vitia.

tur. Et post irrogatam iniuriam, primus veniret ad ponendas quærimonias contra eum ad abbatem. Cumque imperata ille perficeret, insuper etiam vocati testes pro eo loquebantur, quæ fecerat adolecenti iniuriam. At ille cepit flere contra mendacium, & sedens solus omni auxilio destitutus ad pedes iesu iacebat. Quid multa. Sic expletus est annus. Quo peracto interrogauit eum abbas de cogitationibus suis. Qui respondit. Viuere mihi pater non licet & quomodo fornicari liceret? Et sic curatus est à tentatione carnis.

Epilogus huius partis de monachis orientalibus & parascue in sequentem partem de monachis occidentibus.



Ræfati autem venerabiles patres religiosi, anachoretæ vel cœnobitæ sanctitate conspicui miraculis celeberrimi dictis suis cœlendi, effulserunt à tempore Diocletiani imperatoris vsque ad tempus Cosdroes regis Persarum. Qui vbique in iis, quæ sunt extra communem legem vel vires corporis, vt in abstinentiis & vigiliis magis admirandi sunt, quam imitandi. In virtutibus autem interioribus vltra prænominos, & alij plurimi ex religiosa conuersatione assumpti ad regendas ecclesias, episcopi, & ad erudiendos populos doctores, excellentissimi temporibus illis claruerunt, vt Basilijus, Gregorius Nazianzenus, Ioannes Chryostomus, Ioannes Damascenus, Ioannes Cassianus, gloriosissimus Hieronymus Augustinus etiam factus presbyter monasterium clericorum mox instituit & cepit viuere secundum regulam sub sanctis apostolis constitutam, vt canonici regulares, Martinus, Gregorius magnus, Cassiodorus, & alij plures, de quibus, supra in aliis titulis dictum est & infra dicitur.

Et notandum, quod potentia maxima imperij christiani, & sapientia & eloquentia verbi in sinceritate fidei, fuit prius à tempore Constantini in oriente apud græcos: sed paulatim debilitata, & diminuta ex ignauiâ successorum & multitudine hæresum exortarum à patriarchis Constantinopolitanis. Demum translata, & deuoluta sunt ad occidentem apud latinos. De Græcia enim translatum est imperium in Franciam in Carolum magnum regem Francorum sub Adriano primo papa, & Leone: Et postea de Francia in Alemanniam sub Othone primo, duce Teutonicorum sub Ioanne Papa. Et patriarcha Constantinopolitanus cum suo clero, & populo Græcorum subtraxerunt se ab obedientia Romanæ ecclesiæ & veritate fidei circa processionem spiritus sancti & in aliis pluries eis ad fidem veram redeuntibus, sed postea reciduantibus: vltima reuersio eorum ad fidem & Romanam ecclesiam fuit sub Eugenio, iij. in concilio generali Florentiæ celebrato, patriarcha & imperato-

Aug. presbyter monasterij instituit. Postquam in vit. eius c. 5.

re. Constantinopolitanis Florentiam ad concilium venientibus. Demum anno ab incarnatione domini. 1453. capta Constantinopolitana ciuitate post eius obfidionem à Machometo rege Turcorum truculentissimo defecit Gregorium imperium ex toto occiso imperatorum cum plurimis nobilibus illius ciuitatis, & ecclesiis ab illo nefandissimo opprobrio fiffimè profanatis, cum sanctorum imaginibus & reliquiis residuis populis captiuatis, & dispersis a. Sic etiam perfectio vite regularis anachoretarum & cœnobitarum, quæ olim viguit in Grecia seu oriente, vt patet supra, translata est in occidentem apud Latinos de tempore in tempus variè renouata, vt ostendetur vita comite. Sicut autem Basilius dicitur pater monachorum in oriente, ita & etiam beatissimus Benedictus pater monachorum in occidente. Ipse enim vt ait Grego, scripsit regulam discretione præcipuam, sermone luculentam & præ cæteris (vt ita dicam) in singulis directiuam. Nam regula Basilijs fatis intricata est, Regula Augustini multum generalis & ad particularia parum descendens, sed per constitutiones ei additas à diuersis regionis eius professoribus, austeritatibus & cæremoniis adornata. Regula sancti Francisci breuis & propterea multatibi præcepta scriptulis plena, sed regula sanctissimi Benedicti singula quæque clarè describit. Quæ etiam vt approbata allegatur in decretis, decima octaua quæstione 2. perniciosam, Hanc omnes monachi occidentis pro fundamento tenent exceptis Cartusienfibus, sed habitibus & constitutionibus additis & cæremoniis distinguuntur. Huius autem vitam scripsit virtutibus plenam: magnus Gregorius in 2. dialogorũ per totum, quam etiam hausit & monachus & abbas sub dicta regula militauit, antequam papa fieret. Et quia fatis nota & vulgata est, ab breuiabo. Et postea de aliquibus discipulis eius aliqua dicam.

Monachorum Greg. lib. 7. Dialo. cap. 36.

<sup>a</sup> Quamuis oriente toto cum religione Christiana religioſa vite institutum diminitum valde debilitatum, sit, non tamen Deo sic providente in medijs etiam Tyrannorum gladius plane concidit. Nam vt mittam franciscanos Dominicanosq; ex nostro occidente illuc quasi in coloniam deductos, qui aliquot in regionibus subditis ditioni Turcorum tyranni habent monasteria: in monte Atho viginti duo insignia sunt monasteria Græcorum monachorum ordinis D. Basilijs, quæ tribus nominibus Turcorum tyranno quotannis ex vineis & oliuetis suis pendunt sex millia turcicorum obolorum. Langius in Nicep. Abdasu quoque Christianorum orientaliũ m. c. x. m. patriarchæ, qui A. C. 1562. 8. Martij. S. R. E. fidem professus est, & Trident. Synodo fidei suæ testimonium misit, quod in eadem sess. 22. recitatum in gestis ipsius Concilij habetur, monachus fuit institutum Dni Anthonij in monasterio S. S. Rochæ & Ioannis professus. Vt ipse testatur in sua fidei professione, quæ extat apud Onup. in vita Pij quarti. & Sur. in commentarijs rerum gestarum & in Biblioth. sanctorum patrum & nos alibi eius meminimus, vidimus etiam nostris oculis in Galliam virum venerabilem mo-

nachorum D. Basilijs Sinam montem habitantium archimandritam. plura de his etiam referant, qui vel Romæ, vel Venetis vel Masilia versati sunt, vbi illi qui ex oriente in occidentem religionis ergo vixunt appellere sapius consueverunt. Plura denique de his scripserunt qui rerum Orientalium statum hie resolymitanæ, peregrinationis iter scriptis mandauerunt. Quæ ideo annotare visum est, vt quantas Dei providentia in sacrarum religionum conseruatione quilibet posset animaduerrere. Quod si Gamalielis consilium verum est, quod habetur Act. 5. his verbis. Si ex hominibus est consilium hoc aut opus, dissoluatur, si vero ex Deo est non poterit dissoluere, quis non videt sacrarum religionum institutum, quod nulla temporis longinquitas, nulla morum corrupte ea, nulla bellorum incendia, nulla tyrannorum cruce, & nulla Græcorum schismaticorum peruersitates, dissoluere potuerunt, non hominum consilio inuentum, sed Dei impulsu & inspiratione in hominum animis primo institutum & propagatum & per tot sæcula sub varijs habitibus formis conseruatum semper fuisse, vt inde discant heretici, quam irriti vanique conatus illorum Christo semper sese illis opponente futuri sunt, qui cum sacras hominum religiones de medio tollere tentauerint, tantum abest, vt ipsi id possint prestare, quod Mahometana perfidia longè potentioribus viribus nixa in ipso suo latè sanè, probè dolor, patente regno non præstitit, vt ante suos oculos religionem vnam sui ipsorum temporibus institutam Deo Ecclesia suæ sacro sancta singulari sua benignitate ita prospiciere florentissimam videant, quæ si cur hæcenus quantum ei diuina gratia concessit fuestissimis eorum consilijs sese opposuit, eosque de locis multis, in quos illorum doctrina pestilentissima irrepserat deiecit. sic deinceps, Christo armata, Christo fidens, Christum ducem sequens eos vbiq; errorum persequetur, & si peccata hominum nequam præpediant vbiq; debellabit, vt Christus Iesus omnium religionum princeps & rector, ipsius vicarius Pontifex Romanus agnoscat, celebratur, adoretur ad gloriam Dei patris omnipotentis. Omnitro pteraque religiones alias quæ nostra ætate vel ad antiquam viuendi formam redactæ sunt vel sanctam vitam amatoribus accepta retinent.

De Diuo Benedicto ex Gregorij libro secundo Dialog. de eodem Paulus Farne fridus diaconus Casin. libro primo de gestis Longob. capite 17. Aimo, libro secundo de gestis Francor. capite 22. Siege. de viris illust. cap. 33. & multi alij.

CAPIT VIII.

**V**it vir vite venerabilis, gratia Benedictus & nomine, inquit, magnus Gregorius 2. dialogorum ab ipso pueritia suæ tempore cor gerens senile. Et secundum Hugo-

Floriacensis hic mortuus est anno domini 536. Etatem quidem moribus transiens, nulli animam voluptati dedit. Sed dum in hac terra adhuc esset: quo temporaliter liberè vt potuisset, despexit quasi ià aridũ mundũ cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Nursæ ortus, Romæ liberalibus literarum studijs traditus à parentibus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta viciotum cerneret, cum quem quasi in ingressu mudi posuerat, pedem retraxit: ne si quid de eius scientia attigeret, ipse quoque postmodum in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque literarum studijs, relicta domo, rebusque patris, soli deo placere desiderans, sanctæ conuersationis habitum quæsiuit. Recessit igitur scienter nesciens & sapienter indoctus. Huius gesta omnia ego non didici, sed pauca, quæ narro, quatuor illius discipulis referentibus agnouit, Constantino, qui Benedicto successit in regimine eius monasterij Simplicio, qui Constantino præfatus successit, Valentino & Honorato.

De capisterij frastris reparatio. cap. 1.

Hic itaque Benedictus cum iam relictis literarum studijs petere deserti decreuisset, nutrix, quæ eum ardius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venisset, quænsidè dicitur, multique honestioribus viris pro caritate eum illic detinentibus, in beati Petri ecclesia demorarentur, prædicta nutrix eius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præstari sibi a capisterium petiit: quod in mensa incautè derelictum, casu accidente fractum est sic vt in duas partes diuisum inueniretur. Quod vt rediens in domum, nutrix inuenit vehementissimè flere cepit: quia vas, quod præstitum sibi fuerat, fractum videbatur. Benedictus autem religiosus puer & pius, cum nutricem suam flere conspiceret, eius dolori compatiens, allatis secum vtriusque capisterij partibus sese cum lachrymis in orationem dedit. Qui ab oratione surgens ita iuxta se vas sanum reperit, vt in eo inueniri fracturæ vestigia nulla potuissent. Mox autem nutricem suam blanda consolatus, ei sanum capisterium reddidit. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in ecclesiæ ingressu suspenderent quatenus & præsentibus & futuri omnes agnoscerent. Benedictus puer conuersationis gratiam à quantâ perfectione cœpisset.

Sed Benedictus puer plus appetens mala mundi perpeti, laboribusque fatigari, quam vitæ huius laude & fauoribus extolli, nutricem suam occultè fugiens deserti loci secessum petiit: Cui Sublacus vocabulum est, qui à Romana vrbe quadraginta ferè millibus distans, frigidis atque perpicuis abundat aquis. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius lacu colligitur: ad postremum verò in amnem deriuatur. Quo dum fugiens pergeret, monachus quidam Romanus nomine, hunc euntem reperit, &

<sup>a</sup> Capisterium genus instrumenti rustici expurgandis seminibus apti de quo Colum. lib. 2. cap. 9. alij scaphisterium dictum volunt, quod scapha cuiusdam similitudinem gereret.

quo tenderet requisit. Cuius cum desiderium cognouisset, & secretum tenuit, & adiutorium impendit, sanctæque conuersationis ei habitum tradens, in quantum licuit ministravit. Vir autem Dei ad eundem locum perueniens, in arctissimum specum se tradidit, tribusque annis excepto Romano monacho hominibus incognitus mansit. Qui videlicet Romanus non longè in monasterio, sub Adeodati patris regula degebat. Sed piè eiusdem patris sui surabatur horas, & quem sibi ad manducandum subripere poterat diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem verò specum à cella Romani iter non erat: quia ecclesia desuper rapes eminebat. Sed ex eadem rupe in longissimo fune religatum Romanus panem ponere consueerat. In qua etiam resti tintinabulum paruulum inseruit vt ad sonitum tintinabuli vir dei cognosceret, quando ei Romanus panem afferret quem exiens reciperet.

Habitus monacho rum non nouus.

Sed antiquus hostis vnus caritati innidens, alterius verò refectioni cum quadam die submitti panem conspiceret, iactauit lapidem, & tintinabulum fregit. Romanus tamen modis congruentibus ministrare non desit. Cum verò Deus, & Romanus vellet à labore quiescere, & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare, vt posita super candelabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus, qui in domo sunt luceret: cuiusdam presbytero longè manenti, qui refectionem sibi in festiuitate Paschæ parauerat: per visum Dominus apparere dignatus est, dicens. Tu tibi delicias paras, & seruus meus loco in illo fame cruciatur? Qui protinus surrexit, atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis, quæ sibi parauerat ad locum tendit, & virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per defossa terrarum quæsiuit, cumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta benedictes Deum omnipotentem consedisent, post dulcia vitæ colloquia, qui aduenerat presbyter, dixit. Surge & sumamus cibum, quia hodie Pascha Domini est. Cui vir Dei respondit, & ait: Scio quia hodie pascha est, quia videre te merui. Longè quippe ab hominibus positus, quod illa die Paschalis solennitas esset, ignorabat, venerabilis autem presbyter affirmabat, quia veraciter hodie resurrectionis dominicæ solennitas est, & ideo abstinere tibi minimè congruit, & ego à Deo huc missus sum vt dona Dei pariter sumamus. Benedicentes ergo Deum cibum sumperunt. Et expleta refectione & colloquio presbyter ad ecclesiam suam rediit. eodem quoque tempore in specu latitantem etiam pastores eum inuenerunt. Quem dum vestitum pellibus inter frutera cernerent, aliquam bestiam crediderunt: sed cognoscentes dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam à bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca innotuit, & à multis inde frequentari cepit: à quibus cibos recipiebat, ex ore verò eius alimenta vitæ in suo pectore ferebant.

§. I.

**Q**uadam igitur die dum solus esset tentator affuit. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgo Merula vocatur, circa eius faciem volitare cepit eiusque vultui importunè insistere, ita ut capi manu posset si eam vir sanctus tenere voluisset, sed signo Crucis edito recessit auis. Tanta autem tentatio carnis aue eadem recedente secuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam enim aliquando feminam viderat, quam ante mentis eius oculos spiritus malignus reduxit. Tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, ut dum in eius pectore amoris flamma vim caperet: etiam penè eremum de ferere voluptate victus deliberaret. Tunc subito superna gratia resperfus, ad semetipsum reuersus est, utque vorticatum & veptium iuxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in illarum spinarum aculeos, & vrticarum incendia proiecit. Ibi que diu volutus, toto ex eis corpore exit vulneratus. Et per curis vulnera, eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque bene pœnaliter arderet foris, extinxit, quod illicitè ardebat intus. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Et quo videlicet tempore sicut discipulis postea ipse perhibebat, ita est tentatio voluptatis edomita, ut tale in se aliquid minimè sentiret. Cœperuntque postmodum multi sæculum relinquare, atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe à tentationis vitio, iure iam factus est virtutum magister. Præconio itaque eximia conuersationis, celebre nomen eius habebatur.

Non longè à cella eius monasterium fuit, cuius congregationis patre defuncto, omnis illa congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, ut eis preesse deberet, petiit. Qui diu negando distulit, suisque illorum fratrum vitam moribus conuenire non posse prædixit, sed victus quandoque eorum precibus assensit. Cumque in eodem monasterio regularis vitæ custodiam teneret nullique, ut prius, per actus illicitos in dexteram leuamque partem deflectere à conuersationis recto itinere liceret, præfati fratres insanè sæuientes semetipsos prius accusare ceperunt, quia hunc sibi præesse poposcerant. Cumque conspicerent sibi illicita sub eo non licere, & se dolerent assucta relinquere: sicut prauis moribus semper grauis est vita bonorum tractare aliquid de eius morte conati sūt. Qui inuito consilio vino venenum miscuerunt. Et cum vas vitreum, in quo pestifer ille potus habebatur, recumbenti patri ex more monasterij ad benedicendum fuisset oblatum. Benedictus extensa manu signum Crucis super ipsum edidit, & vas quod longius tenebatur, eodem signo rupit: sicque fractum est: ac si in illo vase mortis pro cruce lapidem dedisset. Intellexit vir Dei quod potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitæ. Atque illico surgens vultu placido, mœtè tran-

**A**quilla conuocato s fratres allocutus est dicens. Misereatur vestri fratres omnipotens Dens. Quare in me ista facere voluistis? Nunquid non prius dixi vobis, quia vestri & mei mores non conuenirent? Ite & iuxta mores vestros patrem eligite vobis, quia me postea habere minimè potestis.

Tunc ad locum dilectæ solitudinis rediit, & solus in superni inspectoris oculis secum habitauit. Hunc autem venerabilem virum, secum habitasse dixerim, quia in sua semper custodia circumspexus, ante oculos conditoris se semper aspiciens, se semper examinans, extra se mentis suæ oculum non diuulgauit. Cum autem Petrus quærat à Gregorio, virum debuerat Benedictus ita illos deferere, respondit Grego. & habetur 7. q. 1. c. vlt. Ibi adunati æquanimitè portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui qui adiuuentur boni. Nam vbi omnino fructus deest de bonis, fit aliquando de malis labor superuacuu: maximè si è vicino causæ suppetant, quæ fructum Deo valeant ferre meliorem. Vir itaque sanctus, propter quem custodiendum staret, qui omnes vnanimiter persequentes se cernebat. Et sæpe agit in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est, quia cum labore suum esse aliquando sine fructu considerent, in loco alio ad laborem cum fructu migrant, vnde & apostolus Paulus qui cupiebat dissolui, & esse cum Christo. Damasci persecutionem passus, ut potuisset, euadere murum sportamque quæsiuit, & funem, vnde deponi potuisset, se reserans ad aliorum conuersionem non præcise ob timorem: & vitæ suæ amorem.

*De adificatione monasteriorum per ipsum, & disciplinam correctionis Gregorius vbi supra.*

§. II.

**C**um sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret, multi in eodem loco ad omnipotentis dei seruitium ab eo sunt cōgregati, vt duodecim monasteria illic construeret in quibus statutis patribus duodenos monachos deputauit, paucos vero secum retinuit: quos adhuc in sua presentia aptius erudiri iudicauit. a Cœperunt etiã ad

*a Notent hoc loco heretici, qui antiqua monasteria meras fuisse scholas somniant, hos Romanos nobiles & religiosos liberos, suos non crudelendos, sed Christo natiuitatis, id est piis & religiosi moribus imbuendos. Benedicto dedisse, vt à reueris amnis suæ Christi iugum in religione ferre discerent, & atate præuerti scilicet per totam vitam Christo famularentur vt duobus his pueris accidit, quorum Maurus in nostrâ Galliam D. Benedicti institutum inuexit, vt cap. 14. videbimus. Placidus vero in Siciliam missus etiam martyrij honorem adeptus est, vt §. 3. 4. 5. 6. ibidem refertur, hoc clarius in vita huius Placidi à Gordiano scripta exprimitur. §. 3. cap. seq. his verbis Turrullius eisdem Patri Benedicto Placidum filium suum septennè nurriendū & erudiendū secundū normā regulare institutionis suæ obtulit & concessit. vide etiam regula D. Bene.*

*Habitate secū quid dicatur.*

*plinio 1. 4. tit. 9.*

**A.C. 520.** Benedicti cap. 58. de nobilitate filii recipiendis. Non inficior tamen in monasteriis à senioribus iuniores ita bonis litteris fuisse instructos, vt nemo fere totis his non curis aut mille annis doctrina saltem Theologica, Canonica, Philosophica & Historica clarus extiterit, qui ex monasteriorum officinis non prodierit: sed aliud est puram nudamque, eruditionem proficere, quod schola faciunt: aliud vitæ sanctitati doctrinæ institutionem adiungere, quod in monasteriis bene institutum est factitatum, & adhuc nostro sæculo obseruatur.

eum tunc Romani nobiles & religiosi concurrere, suosque filios ei omnipotentis Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles, equitius (alias Eurychius) Mauri. Tertullus verò patricius Placidum tradidit. & quibus Maurus ætate maior Placido, qui in puerili ætate ætate, cum moribus polleret, magistri adiutor cepit existere, placidus verò puerilis adhuc indolis gerebat annos.

In vno autem ex monasteriis, quæ circumquaque construxerat, quidam monachus erat qui ad orationem stare non poterat: sed mox vt fratres ad orationis studium inclinassent, ipse egrediebatur foras, & mente vaga terrena aliqua, & vana cogitabat. Cumque ab abbate suo sapius fuisset admonitus, tandem ad virum Dei adductus est, qui stultitiam eius vehementer increpauit. et ad monasterium reuersus, vix duobus diebus admonitionem tenuit viri Dei. Cumque hoc ab abbate nunciatum fuisset ei, scilicet illum non emendari dixit beatus Benedictus, ego veniam: & cum per memetipsū emendabo. Veniens igitur ad monasterium illud vir dei, constituta hora psalmodia expleta, cum fratres se in orationem dedissent: conspexit, quoddam monachum qui in oratione permanere non poterat, quidam niger puerulus per vestimenti simbram foras trahebat. Tunc ergo Pompeiano patri illius monasterij, & Mauro famulo Dei dixit secretè. Nunquid non aspicitis, quis est, qui istum monachum foras traheret respondentes: Non. ait: Oremus, vt & vos videatis eum. Cumque per biduum esset oratum Maurus vidit puerulum illum nigrum. Pompeianus pater monasterij non vidit. Die ergo sequenti vir Dei post orationem egressus cum inuenisset illum foras vagantem pro cœcitate cordis sui virga eum percussit. Qui ex illo die nihil persuasione à puerulo nigro pertulit, sed ad orationem immobilis permansit, cum aliis, quasi malignus ipse percussus fuisset. De hoc dist. 47. cum beatus §. Salomon.

Cum autè loca eadem in amore Iesu Christi feruescerent, multi sæcularem vitam desertentes sub iugo obedientiæ se ei subiiciebant. Vicinæ autem ecclesiæ presbyter Florentius nomine, antiqui hostis malitia percussus inuidia, cepit sancti viri studium emulari, eius conuersationi detrahere quoscunque etiam posset ab illius visitatione compescere. Cumque iam conspiceret eius profectibus se obuiare non posse, & conuersationis illius opinionem crescere, inuidia facibus magis ac magis incensus deterior fiebat, & ad hoc vsque perductus est, vt seruo dei panem veneno infectum quasi pro benedictione transmitteret: quem vir dei

cum gratiarum actione suscepit, sed eum, quæ peltis lateret in pane, non laruit. Ad horam vero refectiois eius coruus de vicina sylua venire consueuerat, ante quem vir Dei panem, sibi transmissum, proiecit, eique præcepit, dicens. In nomine Iesu Christi tolle hunc panem & in tali loco eum projice, in quo à nullo possit inueniri. Tunc coruus aperto ore & expansis alis, circa panem cepit discurrere atque erocitare, ac si appetere diceret obedire se velle, & tamen iussa implere non posse. Cui vir dei iterum atque iterum præcipiebat dicens. Leua leua securus atque eum projice, vbi inueniri non possit. Quem demum coruus momordit, leuauit & recessit. Et post spacium triū horarū sine pane reuersus annonam de manu serui Dei, prout consueuerat, accepit.

Venerabilis autem vir Dei Benedictus contra vitam suam inardescere animum sacerdotis videns, magis illi, quam sibi doluit. Sed prefatus Florentius, videns quia magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accendit, ita vt in orto cellæ cui Benedictus inerat, ante eorum oculos septem puellas nudas mitteret, quæ coram eis sibi inuicem manum tendentes & diuicijs ludentes, illorum mentes ad libidinis peruersitatem inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspicens, lapsusque adhuc, reuerentibus pettimestens discipulis, idque pro sua solius fieri persecutione petraçans, inuidia locum dedit. Et oratoriis ab se constructis, sub stigmatibus præpositis, adiunctis fratribus ordinauit, & paucis secum monachis ablatis, habitationem mutauit loci. Moxque vir Dei odium illius humiliter declinauit. Quo recedente, cum prædictus presbyter stans in solario Benedictum recessisse cognosceret, & exultaret, perdurante immobiliter rota fabrica domus, hoc ipsum in quo stabat solarium cecidit, & Benedicti hostem conterens extinxit. Quod vir sanctus Maurus eius discipulus statim venerabili patri Benedicto, qui adhuc à loco eodem vix decem millibus aberat, existimauit esse nunciandum dicens. Reuertere, quia is qui te persequebatur extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in graubus lamentis dedit, vel quia inimicus occubuit: vel quia discipulus eius de inimici morte exultauit. Quare factum est, vt eidem discipulo penitentiam indiceret.

Quidam etiam monachus missus ab eo ad mouendum quasdam sanctimoniales, rogatus ab eis quasdam mappulas accepit ab eis quas in sinu suo abscondit. Reuersus autem ad monasterium amarissima increpatione reprehensus est, à beato Benedicto dicente, Quomodo ingressa est iniquitas in sinum tuum? et cū ille non intelligeret, super qua se arguebatur, dixit vir Dei. Nunquid ego præsens non eram, quando recepisti mappulas, ab ancillis Dei, & in sinum tuum misisti? Qui recognoscens delictum suum, prostratus veniam petiit de eo, & accepit.

Dux quoque sanctimoniales scemina nobiliori genere ortæ in loco proprio conuersabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ usum præbebat obsequium, Secunda pars Hist. Ant. XX 2 Sed

*Florentij nequitia & vin dicta.*

*De sancti monialibus feminis post mortem absolute ab solutis. cap. 23.*



Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, ut minus se in hac vita despiciant, qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt, necdum predicta sanctimoniales feminæ perfecte linguam sub habitus sui freno restrinxerant: & eundem religiosum virum, qui ad exteriora necessaria eis obsequium præbebat, incautus sepe sermonibus ad iracundiam prouocabant. Quod cum diu tollerasset, perexit ad hominem Dei, narrans eorum in se contumelias. Vir autem Dei, hoc eis mandauit. Corrigite linguam vestram, quia si non emendaueritis, excommunico vos. Quam excommunicationis sententiam non proferendo intulit, sed minando. Ille autem à pristinis moribus nihil mutata intra paucos dies defuncta sunt, & in ecclesia sepulta. Cumque autem in dicta ecclesia missarum solennia celebrarentur, atque ex more diaconus clamaret. Si quis non communicat, exeat foras, & det locum aliis. Nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino deferre consueuerat, eas de sepulchris suis egredi, & de ecclesia exire videbat. Quas cum sæpius aspexisset ad vocem diaconi. Exite &c. ex ecclesia exire, ad memoriam rediit, quia vir sanctus adhuc uiuentibus dixerat: et cum hoc cum graui more seruo per nuntiatum foret, manu sua oblationem protinus dedit dicens. Ire, & hanc oblationem pro eis fieri facite, & ulterius excommunicata non erunt: Quæ cum pro eis fuisset immolata, diacono iuxta morem clamante, ulterius exire non sunt visæ de ecclesia.

*a* Mos fuit antiquitus in Romana Ecclesia quotquot scilicet sacro missæ sacrificio intererant communicare. ut epist. 28. ad Rucinum tom. 1. & epist. 50. ad Pammach. tom. 2. docet D. Hieron. quare qui non communicabant vel propter perpetratum aliquod scelus vel propter conscientiam à Diacono egredi ab Ecclesia inebantur, nota hic quam pluma contra hereticos excommunicationis vim, & ab eadem etiam post mortem absolutionem, preces & oblationem pro mortuis, qua excommunicatis non profunt, missarum denique celebrationem ante D. Greg. ut missæ audierent cum hereticis D. Gre. non garras.

*De prädicatione beati Benedicti in monte Cassino, & liberatione Placidi per Maurum à submersione in flumine.*

§ III.

Sanctus autem vir (inquit Greg. ubi supra) ad alia migrans loca, non hostem mutauit. Nam tanto postea grauiora pertulit, quanto contra se aperte pugnantem ipsum magistrum malitiæ inuenit. Castrum namque, quod Cassinum dicitur in excelso montis latere situm est. Qui uidelicet mons distento sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria miliaria in altum se subrigens velut ad aera cacumen tendit. Ibi vetustissimum sanum erat, in quo ex antiquorum more gentiliū, à stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circumquaque etiam

in cultu dæmonum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificiis sacrilegis insudabat. Ibi igitur vir Dei perueniens, contriuit idolum, subuertit aram, succidit lucos, atque in ipso templo Apollinis oraculum fecit beati Martini. Vbi verò ara Apollinis fuerat oraculum construxit beati Ioannis Baptistæ. Et commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat. Sed hæc antiquus hostis tacite non ferens, non occultè vel per somnum, sed aperta uisione eiusdem patris se oculis ingerebat, & magnis clamoribus vim se perpeti ab eo conquirebat, ita ut voces ipsius, & fratres audirent, quamuis imaginem minimè cernerent. Ut enim discipulis suis idem venerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idem hostis, antiquus reterrimus & succensus apparebat qui in eum ore oculisque flammantibus sauire videbatur.

Iam verò, quæ diceret, audiebant omnes. Prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cum vir sanctus minimè responderet, ad eius mox contumelias se conuertebat. Nam cum clamaret dicens. Benedicte, Benedicte. Et cum eum nullo modo sibi respondere sentiret, protinus adiungebat. Maledicte & non Benedicte quid mecū habes? quid me persequeris? Vnde & Gratianus dicit, 16. quæst. 1. generaliter. hoc idem. quod beatus Benedictus diuina gratia communitus homines montis Cassini ad fidem adduxit, scilicet prædicando. Quod ideo dicit, quia regulariter, nisi à superioribus concedatur, monachi non habent prædicare. Sed iam exponenda sunt, contra Dei famulum antiqui hostis noua certamina. Cui quidem pugnas volens intulit, sed occasiones victoriae ministravit inuitus.

Quadam enim die dum habitacula eiusdem cellæ sibi fratres construerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerant. Cumque duo vel tres illum mouere non possent, plures adiuncti sunt, sed ita immobilis mansit, ac si radicibus in terra teneretur: ut per hoc daretur intelligi, hostem antiquum super illum sedere, difficultate igitur facta, ad virum Dei missum est. Qui ueniens, & oras, postquam benedictionem dedit tanta ille celeritate leuatus est, ac si nullum pondus habuisset.

Tunc in conspectu viri Dei placuit, ut in eodem loco terram foderentur. Quam dum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolum fratres inuenerunt: quo ad horam casu in coquinam proiecto exire ignis repente visus atque in cūctorum monachorum oculis, quia omne coquinæ illius ædificium consumeretur ostendit. Cumque iacendo aquam ad ignem fratres quasi extinguendo perstreperent, pulsatus eodem tumultu vir Dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis verò non esse considerans, caput protinus in orationem flexit, & eos, quos reperit, phantastico igne deludi, reuocauit fratres [monuit, ut cruce signarent] oculos suos, ut & saluum illud coquinæ ædificium cerneret esse, & flamas, quas antiquus hostis sinxerat, non viderent.

*De ingenio saxo per Dei orationem leuato ca. 9.*

Rursus cum fratres parietem, quia res ita exigebat paulò altius ædificarent, vir Dei in orationis studio intra cellæ suæ claustrum morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit, & quia ad laborantes fratres pergeret, indicauit. Quod vir dei celeriter, per nuntium fratris indicauit dicens: Fratres caute vos agite, quia hac hora malignus spiritus ad vos venit. Is qui mandatum detulit, vix verba compleuerat, & malignus spiritus illum parietem qui ædificabatur, euertit atque vnum puerulum, monachum cuiusdam curialis filium operimens ruina contriuit. Contristari omnes non damno parietis, sed morte fratris, venerabili patri Benedicto, quod acciderat, quamcunctissimè nunciare studuerunt cum graui luctu. Tunc venerabilis pater ante se dilaceratum puerum deferri iubet, quem quidem portare nisi in sacco potuerunt, quia collapsi saxa parietis eius non solum membra, sed ossa quoque contriuerant. Eumque adductum præcepit pater in cella sua in matra deponi, in quo loco orare consueuerat. Missisque foras fratribus, cellam clausit, qui instantius solito orationi incubuit. Mira res. Hora eadem hunc incolumem, atque ut prius valentem ad eundem iterum laborem misit, ut ipse quoque cum fratribus parietem perficeret, de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

*a* Apud D. Greg. legitur phathion, quod significat storeolam, seu vegeticalam, ut apud Dioscoridem li. 2. cap. 105. *Λάδιον καὶ κίον, storeola, arundinea, dimmutium autem est à nomine Λάδιος quod floream & regerem significat.* D. Anton. loco graeci & latinis vsus est nomine nostri vulgari: nam stoream matamicium.

*De monachis, qui extra cellam comederant ca. 12. vide regul. D. Benedicti. c. 51.*

§. IIII.

Mos eorum fuit, ut quoties ad aliquid agendum egredierentur fratres, cibum potumque extra cellam minimè caperent. Cumque hoc de vsu regulæ diligentius seruaretur, quadam die fratres quidam egressi sunt ex causa occurrenti. et tardiori hora compulsi ex negotio demorari, in habitatione cuiusdam religiosæ femine cibum sumpturunt. Reuersi igitur tardius, benedictionem à patre petierunt. Quo interrogante, Vbi comedistis? negantibus illis se alicubi comedisse, ait pater sanctus. Quare mentimini? Nunquid non comedistis talia cibaria, & torcalices bibistis? Qui recognoscentes cuncta, quæ dixerat, vera esse tremefacti ad pedes eius ceciderunt confessi peccatum suum, eisque peperci: perpendens, quod ultra in eius absentia non facerent quem præsentem eis in spiritu sentirent.

Narratur etiam de quodam laico, qui cum consueuisset singulis annis visitare, ob deuotionem seruum dei, sed ieiunium & quadam vice cum ad hoc iter assumpisset, diabolus in forma humana se ei sociauit: & post aliquantum tulum spaciū itineris, conuictor ille diabo-

lus, habens secum ad comedendum & bibendum, cepit socium inuitare ad refectio-nem aliquam, ut fortiores in itinere essent. Quod secundum obseruandam suam consuetam deuotionem, facere noluit, et ulterius progressus iterum inuitauit, sed tenuit. Demum tertio inuenientibus eis in via pratum, & fontem ac locum amœnum, tertio diabolus illi persuasit de refectioe. Cuius suggestioni consentiens, cum illo se refecit. Applicans autem ad monasterium, cum sanctum visitaret: declarauit ei pater, quid fuerat actum in via: quia scilicet semel & iterum restiterat suggerenti diabolo comestionem, sed tertia vice uictus à tetratore ieiunium fregerat. Quod ille in se cognoscens, prostratus veniam petiit & accepit.

Insuper & Totila rex Gothorum, cum audisset illum per spiritum prophetiæ occulta cognoscere volens rei huius ueritatem experiri misit quadam die spatharium suum cum ornamentis regis & comitum magna, fingentem se regem Totilam esse, sed cum ante eum uenisset, subito sanctus Dei ei dixit, se non esse regem. Ad cuius etiam aspectum tam ipse quàm socij tremefacti, ceciderunt in terram.

Quod cum rex Totila percipisset ad eum accessit, & eo viso in terram prostratus est, nec prius se erigere uoluit, nisi sanctus eum de terra leuaret. Qui & ipsum de actis increpauit: & in paucis sermonibus, quæ erant ei ventura prænucciavit, ut quod decem annis regnaret, ita quod in decimo moreretur. et alia de quibus supra dictum est. Sed cum antistes Canusinæ ecclesiæ sanctitate conspicuus familiaris beato Benedicto colloquendo ei diceret, per regem istum Totilam ciuitas ista Romana destruetur, ut iam amplius non inhabitetur. Ait vir dei. Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus & coruscationibus, & turbibus, ac terræ motu fatigata alias inardescet, marcescet in semetipsa. Cuius prophetiæ mysteria impleta demonstrantur.

Prædixit etiam sibi esse à Deo reuelatum, totum monasterium, quod construxerat, & omnia, quæ pro eo præparauerat tradenda esse gentibus, obtinuisse autem à deo, ut nullus ex fratribus caperetur: quod impletum est à Longobardis, monasterio illo post aliquot annos capto & dirupto. Quod cuidam familiari suo cum multis lachrymis significauit.

Item cum quidam monachus nobilis in saculo, patre ad uesperam comedente ante eum lucernam teneret, cepit iuuenis ille per spiritum elationis cogitare dicere intra se. Quis est hic, cui assistens lucernam teneo? cui seruitium impendo? Quis sum ego qui huic seruiuo? Cuius cogitationes per spiritum uidens beatus pater, cepit eum increpare dicens. Signa cor tuum frater. Quid est quod loqueris? Et uocatis fratribus ab eo auferri lucernam mandauit. Qui frater quæ situs à sociis, quid cogitasset, intellexit aperte beatum cogitationes suæ superbiæ non latuisse.

Cum cuidam nuncio dari fuissent duo flascōnes uini beato viro offerendi, ille de uictus uicio galæ unum tantum præsentauit, alium in via certo loco occultauit. Cui recedenti dixit Benedictus. Vide fili, ne de illo flascōne, quem

*A. C. 528. De propheta regi Totila & Canusino antistite facta, ca. 15.*

**A**bscondisti bibas, sed inclinans eum cautè. vi debis, quid ibi intus sit. Qui confusus ex eo, quod furtum eius esset illi manifestum, recedens ab eo, cum accessisset ad locum & inclinasset statonem serpens ex eo egressus est. Quidam clericus Aquinensis ecclesiæ à dæmonio obsessus, adductus ad virum Dei oratione facta liberatus est. Cui sanato præcepit dicens. Vade & posthac carnem non comedas, & ad sacrum ordinem nunquam accedere præsumas. Quacunque enim die sacrum ordinem accipere presumpseris, diaboli iterum iuri subiacebis. Quod pluribus annis obseruauit. Sed diu post cum videret inferiores clericos sibi in ordine præponi, ne contempti bilis appareret ordinem sacrum accepit. Mox hæc spiritus malignus, vt sanctus prædixerat inualit, cumque vsque ad mortem tenuit.

De miraculis eius.

§. V.

**V**ltra mortuum illum fratrem resuscitatum, de quo supra dictum est, vitam & alteri restituit. Quadam die, vt ait Grego. vbi supra, cum fratribus vir sanctus, dum ad agrum fuisset egressus, ecce rusticus quidam defuncti filij corpus in vlnis deferens, & lugens ad monasterium viri Dei veniens, Benedictum quæsiuit. Cui cum dictum esset, quod in agro cum fratribus esset, ille defuncti corpus ante monasterium dimittens, ad inuentum patrem se in cursum dedit. Sed reuertenti iam ab agro cum fratribus rusticus obuians clamare cepit. Redde mihi filium meum, Redde mihi filium meum. Cui subsistens vir Dei ait. Nunquid ego filium tuum abstulisti? Et rusticus, Mortuus est, veni, & resuscita. Quo audito valde contristatus ait. Recedite fratres recedite, hæc nostra non sunt, sed sanctorum a postolorum. At rusticus in sua petitione persistens, iurans quod non recederet, nisi filium suum suscitaret. Ecce ait corpus infantis ad ianuam monasterij iacet. Ad quem perueniens Benedictus, flexis genibus, & super corpus defuncti incumbens, postea surgens, & manus ad caelum tendens ait: Domine non aspicias peccata mea: sed fidem huius rustici, qui resuscitari postulat filium suum & redde animam corpuscule, quam abstulisti. Qui mox resurrexit coram omnibus quasi contremiscens, sicque patri in columen manu consignauit.

De ambulatione Mauri super aquam

Die quadam cum Placidus monachus puer missus fuisset ad flumē ad vas aquæ, inde adducendum incautè accipiens, in flumen cecidit, & iam cum vnda fluminis per non modicum spaciū ultra alueum suum traxerat. Hoc in spiritu cognoscens pater, subito vocauit Maurum, vt quæ citissimè Placidum in aquam miserum, pergens illum de flumine extraheret. Qui statim accepta benedictione iter assumens, perueniensque ad fluium, & cernens vndam iam cum a terra longè traxisse, ad mandatum patris intendens vt illum de aqua educeret, super aquam fluminis sicco processit vestigio, vique quo puer fuerat iam ductus. Ipsumque ma-

**A** C 520. exiisset, eodem die mox, vt ad eos peruenit, defunctus est. Cumque sepultus esset, altera die corpus foras inuentum est. Quod rursus sepultura tradere curauerunt, sed sequenti die iterum proiectum exterius inuenerunt. Tunc ad beati patris vestigia currentes, cum magno gemitu petierunt, vt ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu sua protinus communionem Dominici corporis dedit dicens. Ite, atque hoc Dominicum corpus super pectus eius cum magna reuerentia ponite, sicque sepultura mandate. Quod cum factū fuisset, susceptum corpus eius terra tenuit: nec vltra proiecit.

**B** Eucharistia vis. Quidam monachus leuis, permanere in monasterio nolebat. Cumque vir Dei frequenter eum corripere & admonere, & ipse nullo modo assentiret in monasterio persistere, atque importunis precibus, vt relaxaretur insistere, nimietatis tadio affectus venerabilis pater, iratus iussit, vt discederet. Qui mox vt de monasterio exiit, contra se assistere draconem aperto ore inuenit in itinere. Cumque eū draco, qui apparuerat, deuorare vellet, cepit ipse tremens & palpitans, magnis vocibus clamare dicens. Currite, currite, quia draco vult me deuorare. Currentes fratres draconem minime inuenerunt, sed cum tremorem & palpitantem ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit nunquam se à monasterio recessurum, quod & fecit, quippe quia sancti viri orationibus contra se draconem insistere viderat, quem prius non videndo sequebatur, scilicet diabolum.

**C** Quidam debitor, alicui in duodecim solidis, cum à creditor grauius affligeretur, venit ad virum Dei eos postulando. Sanctus autem blado sermone consolans eum, se dixit non habere solidos, sed nihilominus vt post biduū ad eum reuertetur [iniunxit]. Die tertia reuersus ille, & oratione facta à sancto viro pro subuentione eius, inuēti sunt super aream frumētō plenā tredecim solidi, quos vir Dei ei dedit, dicens. Duodecim redde creditor, vnum autem pro expensis tuis propriis retine, sicque recessit. Quidam ex veneno sibi dato cute mutata, & variata in modum lepræ ad eum ductus, perfecte sanatus est.

De germania eius sancta Scholastica, cuius transtrum ad oculum vidit, ac etiam beati Germani Capuani episcopi.

§. VI.

**S** Oror eius ait Grego. vbi supra Scholastica nomine, omnipotenti domino ab ipso infantie tempore dicata, ad eum semel per an num venire consueuerat. Ad quam vir Dei non longè extra ianuam in possessione monasterij descendebar. Qua ergo die venit ex more atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater. Qui totum diem in Dei laudibus, sacrisque colloquijs ducentes: incumbentibus iam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederēt, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem

**A** sanctimonialis femina soror eius rogauit eū, A.C. 520. dicens. Quæso te nocte ista, ne me deseras, vt vsque mane aliquid de cœlestis vitæ gaudijs loquamur. Cui ille respōdit. Quid est, quod loqueris soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta verò erat in aëre serenitas, vt nulla in cœlo nubes appareret. Sanctimonialis verò femina, cum verba fratris omnino negantis audisset, infertis digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus omnipotentem Deum rogata declinauit. Cumque leuaret de mensa caput, tanta corruscationis virtus & tonitruum, tantaque inundatio pluuiæ erupit vt neque Benedictus, neque fratres, qui cum eo aderant, extra loci limen, in quo confederant, pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippe femina, caput in manibus declinans lacrymarum fluuios in mensam fuderat, per quos serenitatem aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius post orationem inundatio illa sequuta est. Sed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis, vt de mensa caput iā cum tonitruo leuaret, quatenus vnum, idemque esset momentū: & leuandi caput, & pluuiam deponendi. Tunc vir Dei inter corruscationes, & tonitrua, atque ingentis pluuiæ inundationem videns se ad monasterium non posse remeare: cepit conuerti contristatus, dicens. Parcat tibi omnipotēs Deus soror. Quid est, quod fecisti? Cui illa, Ecce rogavi te, & me audire noluit. Rogavi dominum meum, & audiuit me. Egredere nunc si potes, & me dimissa ad monasterium recede. Ipse autem extra tectum exire non valens, qui remanere sponte noluit, in loco mansit inuitus. Sicque factum est, vt totā noctē illum peruigilem ducerent, ac per sacra spiritualis vitæ colloquia sese vicaria relatione fatiarent. Nec mirum, quia plus illa femina, quæ diu fratrem videre cupiebat: in eodem tempore valuit, quoniam iuxta Ioannis vocem, Deus caritas est: iusto valde iudicio pl<sup>o</sup> potuit, quæ amplius amauit.

1. Ioan. 43 De anima sororis eius vlt. c. 34.

**D** Cum autem die altero eadem venerabilis femina ad cellam propriam rediisset, vir Dei ad monasterium rediit. Et ecce post triduum in cella consistens pater Benedictus, eleuatis in aëra oculis, vidit eiusdem sororis suæ animam de eius corpore egressam in columbæ, specie cœli secreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiusdem obitu fratribus denunciauit. Quos etiam protinus misit, vt eius corpus ad monasterium deferret, atque in sepulchro, quod sibi ipse præparauerat, ponerent. Quo facto: contigit, vt quorum mens vna semper fuerat in domino, eorū quoque corpora nec sepultura separaret. Et hoc etiam ponit Gratianus. 13. q. 2. vnaqueque §. 1. soror.

**E** Alio quoque tempore cum in monasterio, nocturno tempore adhuc quiescentibus fratribus, vir domini Benedictus instans vigiliis nocturnæ orationis tempora præuenisset: ad fenestram stans, & omnipotentem Deum deprecans subitò intempestæ noctis hora respiciens, vidit susam lucem desuper eunctis noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere: vt diem vinceret lux illa, quæ in te-

A.C. 542. **nebris radiasset.** Mira valde res in hac speculatione secreta est, quia sicut post ipse narravit: Omnis etiam mundus velut sub vno solis radio collectus ante eius oculos adductus est: Qui venerabilis pater dum intentam oculorum aeternam in hoc splendore corrumpere lucis infigeret, vidit Germani Capuani animam episcopi in sphaera ignis ab angelis in caelum deferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi, quemdam diaconum, Scruidum nomine, qui ad eum visitandum venerat, bis terque eum clamoris magnitudine vocavit. Cumque ille ascendisset, quia infra domum iacebat, respexit, partemque lucis iam exigua vidit. Cui obstupescenti vir Dei miraculum per ordinem dixit. Miransque Capuam monachum, invenit illa hora, qua Benedictus haec viderat, Germanum de hac vita migrasse.

Quarenti autem Petro quomodo potuit totus mundus sub vno radio ab homine videri, respondet Grego. Fixum tene, quod loquor, quia animae videntis creatorem, angusta est omnis creatura. Cui libet enim, qui parum de luce creatoris aspexit, breue sit ei omne, quod creatum est. Cumque ipsa luce visionis intimae mentis laxatur sinus, tantum expenditur in Deo, ut superior existat mundo. Firque ipsa videntis anima etiam super semetipsam. Cumque in Dei lumine rapitur, super se in interioribus ampliat. Vir ego Dei, qui globum igneum, Angelos quoque ad caelum redeuntes videbat, hoc proculdubio cernere non nisi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, si mundum ante se collectum vidit: qui subleuatis mentis lumine extra mundum fuit? Quod autem mundus collectus ante eius oculos ducitur, non caelum & terra contracta sunt, sed videntis animus dilatatus, qui in Deo raptus, sine difficultate videre potuit, omne quod intra Deum est.

De felici transitu eius, Grego.

§. VII.

De prophetica denunciantione. 637. **E**odem anno, quo erat de hac vita exiturus, quibusdam discipulis secum conuersantibus, quibusdam longe manentibus, sanctissimi obitus sui denunciantem diem: praesentibus indicens, ut audita per silentium regerent, absentibus indicans quod vel quale eius signum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero exitus sui diem, aperi sibi sepulcrum iubet. Qui mox correptus febribus acri coepit ardore fatigari. Cumque per singulos dies languor ingrauesceret, sexto die portari se in oratorium a discipulis fecit. Ibi quoque exitum suum dominici corporis & sanguinis perceptione munivit, atque inter discipulorum manus imbecilla membra sustentans erectis in caelum manibus sterit. & vltimum spiritum inter verba orationis efflavit.

Qua scilicet die duobus fratribus vni longius posito, alteri autem in cella commoranti, reuelatio vni atque indistincta visionis apparuit. Viderunt namque, quia strata pallius atque in-

numeris coruscans lampadibus via recto orientis tramite ab eius cella in caelum usque tendebat. Super quam venerando habitu vir clarus existens, cuius esset via, quam cernerent, inquit sicut. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait. Haec est via per quam vir Deo dilectus Benedictus caelum ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum sicut praesentes discipuli viderunt, ita & absentes ex signo, quod eis praedictum fuerat, agnouerunt. Sepultus autem est in oratorio sancti Ioannis Baptistae, quod destructa Apollinis ara ipse construxerat. Qui & in eo specu in quo prius Sublacus habitauit, nunc usque (si praesentium fides exigat) miraculis coruscet.

Nuper enim res est gesta, quam narro: quia quaedam mente capta mulier, dum funditus sensum perdidisset, per montes & colles, sylvas & campos vagabatur die nocteque hanc quiete lassitudo cogebat. Quadam die dum vaga, & errans nimium, ad beati patris Benedicti specum deuenit, ibique nesciens ingressa mansit. Facto autem mane ita sano sensu egressa est, ac si eam insania capitis nunquam tenuisset. Quae postea in omni vita sua tempore in ea, quam percepit salutem, permansit.

Et interrogante Petro, cur sancti aliquando maiora miracula faciunt in locis, ubi corpora eorum non iacent, quam in locis, ubi sepulti sunt, respondet Gregorius quod ideo hoc sit, quia ab infirmis potest mentibus dubitari, verum ne ad exaudiendum ibi praesentes sint, ubi constat, quod in suis corporibus non sunt. Ibi necesse est maiora signa ostendere, ubi de eorum praesentia potest infirma mens dubitare. Quorum vero mens in Deo fixa est, tanto maius habet fidei meritum, quanto illic eos nouit, & non iacere corpore, & tamen non deesse ab exauditione.

De regula eius.

§. VIII.

**H**ic sanctus vir, ait Gregorius doctrinam verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regulam discretione praecipua, sermone luculentam, cuius si quis vult subtilius mores, vitamque cognoscere, potest in eadem institutione regulae omnes magisterij illius actus inuenire, quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

Bonifacius autem papa. 16. q. j. c. sunt nonnulli reprobat sententiam aliquorum ut malignorum, asserentium monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo viuunt: sacerdotalis officij potentia indignos: neque poenitentiam, neque Christianitatem, id est, baptismum largiri: neque absolueri posse per sacerdotalis officij diuinitas sibi iniunctam potestatem. et subdit. Neque enim beatus Benedictus monachorum praecipuus almissens, huius rei fuit aliquo modo interdictor: sed eos saecularium negotiorum edixit expertes fore tantummodo.

Ex ipsa autem regula habetur quantum ad caerimoniae vitae, quod ab esu carniū abstineant, nisi in infirmitate.

A festo

A.C. 542. **A** festo crucis septembris usque ad resurrectionem ieiunium seruent, exceptis dominicis, & etiam sextis festis omnibus.

Pannis lineis non vtantur ad carnem, sed laneis.

Vestiri dormiant cum cingulo & caligis.

Silentium teneant certis horis, & locis, & sileant etiam a bonis. Nam ab otiosis & vanis verbis semper abstineant.

Media nocte surgant ad confitendum domino. i. ad matutinas.

In omnibus simpliciter obediant, vilibus induantur, modestiam in aspectu, in incessu, & in omnibus seruent.

Concludens non per obseruationem horum haberi perfectionem, sed initium esse, & dispositionem ad eam.

Abbatem instruit, ut cautus sit, sed non nimis suspiciosus, alius nunquam bene sibi erit, nec quies mentis. Vigorem disciplinae in obseruatione regulae conseruet, non leuiter dispensando sine magna causa, sciens se Deo rationem redditurum de omni sua dispensatione, si irrationabilis fuerit.

In recipiendis ad religionem non omni spiritui credat, sed regentur si ex Deo sunt. At vltra ea, quae sunt regulae, non cogat nec austeriora aut perfectiora, quam eorum itatus requirant. Inducens figuram Iacob, qui noluit iter prosequi cum Esau, & sociis fortiter itinerantibus, ne scilicet greges sui ex nimio labore lassentur, vel abortirent, sed lenem cum eis incessit.

Ad hospites charitatem exhibeat. In omnibus cum consilio agat, & in magis arduis etiam minores vocans, quia aliquando talibus Deus reuelat agenda.

Apostatam, ne errans vagando pereat: reuertentem humiliter vsque ad tertiam vicem ad veniam recipiat cum poenitentia.

In 7. cap. regna tractans illud euangelij. Qui se humiliter exaltabitur, ponit 12. gradus humilitatis figuratos in gradibus scalae, quam vidit Iacob in visione. Et primus est habere semper Dei timorem ante oculos suos: omniumque praecceptorum eius memorem esse. Secundus, si propterea quis non amans voluntatem, desideria sua non deleatur implere. Tertius est, ut quis pro Dei amore omni obedientia duris & contrariis rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniuriis tacita conscientia patientiam amplectatur, & sustinens non lassescat vel discedat. Quartus, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes: vel mala a se absconse commissa per humilem confessionem abbati suo non celauerit. Sextus, si omni vilitate vel extremitate contentus sit monachus, & ad omnia, quae sibi iniunguntur, velut operarium malum se iudicet & indignum. Septimus, si omnibus inferiorem & viliorem non solum sua lingua se pronunciet, sed etiam intimo cordis credat affectu. Octauus si nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. Nonus, si linguam ad loquendum prohibeat, & taciturnitatem habens vsque ad interrogationem non loquatur. Decimus est, si non sit facilis & promptus in risu. Undecimus cum loquitur monachus leniter, & sine ritu, humi-

liter, & cum grauitate, pauca verba & rationalia dicat, & non sit clamorosus in voce. Duodecimus, & vltimus, si non solum corde monachus, sed etiam corpore humilitatem videntibus se semper indicet, id est, in opere, in hortu, in oratorio, in via, in agro, vel ubicunque sedens, ambulans, stans inclinato semper sit capite deflexis in terram aspectibus, reum se omni hora de peccatis suis existimet rationem redditurum.

Quam multi religiosi D. Benedicti regulam teneant. Vide Poly. Virgil. emendatum. lib. de inuentoribus rerum. 7. cap. 2.

CAPVT XIII.

**E**st Benedictum, omnes monachi occidentis militant sub regula beati Benedicti, & ipsi habent in patrem, exceptis Cartusienibus, qui habent speciales eorum constitutiones. Sed, ut sermoinatur, de eo beatus Bernardus, ipse fuit tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum (quae fluunt cum impetu de Libano) id est gratiarum spiritualium, quod fructum fecit in tempore suo, & faciet multipliciter. Quemadmodum arbor vna est in radice & trunco, multiplex autem in ramis & fructibus, qui tamen humorem & vigorem habent a radice & trunco: ita status monachalis in occidente vnus est ab vno patre derivans, a radice regulae Benedicti habens vigorem. Qui tamen in processu temporis distinctus est in multos ramos diuersarum religionum monachalium conuenientium in regula, sed differentium in constitutionibus additis ad regulam variis, & moribus, & habibus. Inde enim ordo Cluniacensium, ordo Praemonstratensium, Cisterciensium, Camaldulensium, Vallis umbrosae: Humiliarum, Montis oliueti: sanctae Iustinae, Montis fani, & aliorum.

Sed habuit beatus Benedictus duos inter caeteros discipulos sanctos viros, scilicet Maurum & Placidum: de quibus supra. Et primo quidem de sancto Mauro dicitur. Hic missus fuit a beato Benedicto in Galliam, ad construendum nouum monasterium suae religionis. Et causa huius fuit, quia beatus vir Bertigrannus episcopus Cenomanensis, audita fama sanctissimi Benedicti, & suae religionis, misit duos venerabiles viros ad beatum Benedictum, scilicet Flodegarium archidiaconum suum & Arderardum vicedominum suum cum magnis xeniis, orans obnixè, ut mitteret ei de monachis suis perfectos viros, qui in fundo ecclesiae suae edificarent monasterium secundum regularis vitae obseruationem, pro quo construendo & prouidendo ipse episcopus impensas conferret. Licet autem beatus Benedictus obitum suum iam sibi reuelatum sciret appropinquare, tamen ut satisfaceret pia petitioni episcopi ad Dei gloriam & religionem ipsam dilatandam, quem praeter caeteris diligebat, propter eminentem probitatem suam Maurum destinare ad hoc opus proposuit. Quod audientes monachi omnes contristati sunt valde intendentes post transitum patris eum sibi praeficere in abbatem: ut esset cunctis norma sanctitatis. Sed venerabili

Elogia S. benedicti ex ber. in serm. dep. benedicti 6. fol. 1.

De reg. d. bened. ca. 16.

D. bened. suae reg. 6.



lis pater consolatus est eos, ut in domino fiducia habent exhortans, & sicut se priuabar consolatione eius presentia, ut aliorum saluti prouideretur, & ipsi quoque non quæ sua sunt quærentes, sed quæ proximorum.

Misit ergo pater sanctus Maurum cum quatuor aliis monachis, quibus illum prefecit tunc annos habentem triginta duos. Et dedit ei regulam, quam scripserat manu sua sanctissima. Proferturque iussit pondus libræ panis, & æreum vasculum pro certa mensura vini singulis in prandio vel cœna dandi. Iter igitur agredientes cum oratoribus episcopi Flodegario & Arderardo, prima die applicuerunt ad quoddam monasterij hospitium, ubi duo ex monachis beati Benedicti manebant. Qui receperunt eos honorifice, Et cum ibi essent, beatus Benedictus, misit duos alios monachos ad Maurum & socios, ut ei darent ex parte patris certam capsulam eburneam cum reliquiis: ac etiam quamdam epistolam breuem hæc dulcia verba & prophetica continentem. Accipe, dilectissime, extrema institutoris tui dona, quæ & longum restentur amorem: & tibi & commilitonibus tuis contra omnia perpetuum munimem præbeant impedimenta malorum. Post expletam totam triam vigentorum decursum annorum, ex quo monasteria lem adisti perfectionem, in gaudium domini tui es introducendus, ut mihi heri post recessum tuum reuelatum est. Prædixit quoque difficultatem se habiturum ad monasterium construendum, sed dominum adiuturum. Exinde captum iter prosequentes quinquagesimo quinto die applicuerunt Vercellas, ibique duos dies manserunt ad hoc exorati à clero ipsos humanissime recipiente.

Vercellas  
vchiunt.

Sed cum prædictus Arderardus, vnus ex missis ab episcopo deambulet per gradus cuiusdam altissimæ turris, operante diabolo deorsum præceps ruit, ita contritus & contractus ut de vita eius desperaretur: propter cuius infirmitatem diebus tredecim superfederunt in ciuitate præfata. Cum autem Maurus videret Flodegarium archidiaconum valde affligi de casu socij, & ab eo lachrymis vrgeretur, ut sanitatem sibi præcibus à domino impetraret misericordia motus super eum, sacris reliquiis secum delatis corpus contractum tangens, liberam ei & plenam restituit sanitatem. Quo peracto diuulgato miraculo, creuit & in omnem regionem exiit fama sanctitatis eius, ut omnes currerent ad eum videndum, quod tamen totum factum attribuebat virtuti Crucis, & meritis patris Benedicti, ut perfecte humilis.

Prosequentibus postmodum iter circa iuga Alpium vnus ex famulis eorum Sergius nomine, de equo ad terram cadens pedem sibi confregit, quem & Maurus perfecte sanauit. Adueniens autem ad ecclesiam beati Mauri

*a illorum quatuor monachorum, qui vna cum beato Mauro in Gallias ad monasteria construenda ordinis D. Benedicti missi fuerunt, nomina sunt hæc Simplicius, Antonius, Constantinus & huius vita auctor Florus. ipse in prologo.*

A cij cum sociis, ingressi sunt ecclesiam ipsam gratia orationis. ibique cœcum clamantem ut eius Maurus miseretur, cum instaret fufis precibus ad eum illuminauit, Linum vocatum.

Ex dicto loco ulterius procedentes, ad quoddam hospitium in via declinantes nocte illa manserunt. Huic hospitio erat cõtigua domus cuiusdam viduæ, quæ filium infirmatum ad mortem, & horam transitus sui expectantem lugere & clamare præ dolore filij pereuntis non cessabat. Quod audiens Maurus ei compatiens, accessit ad lectum infirmi vna cum socio Simplicio nuncupato, & orans pro eo iam per biduum sensu & loquela priuato, restituit illi matri suæ incolumen.

In cœna autem dominica, quæ est ante Pascha peruenerunt in vicum Antisiodorensis. Placuit Mauro accedere ad monasteriũ Romani ibi cõstructũ ex domini reuelatione illuc profecti. Hic autem fuit ille Romanus, qui Benedicto adolescenti, & solitudinem quærenti ad tempus victum procurauit, ut supra dictũ est. Qui eos honorabiliter & cum caritate nimia suscepit: sanctumque Pascha cum eo celebrarunt. Manifestauitque Maurus Romano, & aliis beatum patrem Benedictum illa die ad domum migrasse. Super cuius transitu pius lachrymas simul fuderunt, consolationem tamen magnã recipientes, quia & Mauro ipsi ostensa fuit via, qua sanctus in caelum conscenderat.

*Quale in Francia nacti sunt impedimentum.*

§. I.

Post hæc cum attigissent Aurelianos: aucta morte beati viri Bertigranni episcopi Cœnomanensis, qui pro illis miserat, maior grauisimus inuasit duces eorum archidiaconum & Arderardum, Fratres quoque ex hoc tædio affectos Maurus confortauit, recolens prophetiam patris Benedicti, qua prædixerat cum difficultate monasterium construendum. Ex condito autem remanserunt ibi, expectantes quousque præfati nuncij archidiaconus & Arderardus accedentes ad episcopum successorem Bertigranni scirent de intentione eius, & proposito circa constructionem monasterij, eisque referrent. Quibus personaliter ad eum venientibus, & super eo interrogantibus, respondit se ad alia oportere intendere: nec illud posse implere. Arderardus igitur quam citissime nuncium, nepotem scilicet suum misit ista significare Mauro & sociis, nec propter hoc animo deiicerentur: quia dispensatione diuina hoc agebatur, ut aprior eis locus prouideretur, & quod ad Andegauense territorium transirent, quo eis occurreret ipse.

His peractis, & occurrentibus sibi inuicem insinuauit Arderardus Mauro, quod quidam suus consobrinus Florus nomine, primus inter regni Fræciæ proceres, huius propositi fuerat, ut in possessionibus suis, quibus abundabat, monasterium construeret, & dotaret seruatorum Dei: satisque Deum timere videba-

videbatur, & strenuè se in commissis agere, Quamobrem regi Franciæ Theodebertus erat carissimus, eique erat vnicus ex coniuge filius, quem etiam in monachum Deo offerre cupiebat: vnde & [nuncium suum directum ad illum habere, qui illi] aduentum suum eum sociis, & causam ipsi intimaret, & responsa perferret. Interea dum aut ipse aut ille quem ad eum direxerat reueteretur, ad locum ipsum inspiciendum & considerandum eum hortabatur. Hoc audiens B. Maurus gaudio gauisus est, & statim altera die cum eodem honorabili viro pergit ad considerandum locum. Florus igitur iurista ab Arderardo percipiens, valde gauisus tempus aduenisse suam desiderium adimplendi, postulatit ad rege Theodebertus licentiam ista perficiendi. Cui rex benignissime auctoritatem concessit monasterium in suis possessionibus ædificandi, & monachos sanctos, qui veniant ibi collocandi. Accedenti ergo Floro ad territorium suarum possessionum pro hoc opere consummando: ibi ei occurrit beatus Maurus cum sociis & Arderardo. Ante quem Florus de equo desiliens, cum magna ueneratione in terram se prostravit, & osculata dextera amplexatus est. Jam enim audierat sanctitatem vitæ eius, & virtutes quas in via dominus per eum fecerat: vnde ad eum affectionem eximiam & deuotionem conceperat. Floro verò exponenti voluntatem suam & regis assensum dixit Maurus: Observatio ordinis nostri summam deposcit quietem & securitatem. Quapropter si nobilitati generositatis tuæ non est contrarium, primum omnes res, quas Deo & famulis eius tradere desideras pro remedio animæ tuæ simul perlustrantes inspicere debemus. Inde factò testamento te tradente nobis coram testibus, recipere eas in nostram conuenit dominationem. Quod totum Florus peregit, offerens in super, & filium suum vnicum nomine Bertulphum octo annorum nutriendum & instruendum magisterio & doctrina Mauri. Et incipsum inquit Florus) si vita comes fuerit perfecte opere, relicto omnibus, quæ in mundo sunt, diuinis mancipandum obsequiis in hoc eodem monasterio polliceor. Omnia autem, quæ dixerat executioni madauit. Iuxta igitur flumen Ligetim monasterium construeret cepertunt: oratorium facientes inter cætera in honorem sancti Martini.

Primum  
monasterij  
S. Benedicti  
intra  
citra  
struitur.

Dum autem opus fieret, multis & magnis in arte peritis ad ædificandum conductis, quadam die Florus dum operarios inspiciens cum Mauro resideret, lectiõni ipso vacante, & interdum ipsi Floro aliquando exponente, quidam, qui cæmentariæ arti præerat, de altissimo loco, in quo ædificabatur retrosum corruens, super acutum lapidum congregatum cecidit, ita contractus, ut mortuus crederetur, per omnes meatus corporis sanguine copiose fluente. Maurus autem cum Floro illuc accurrens, ad oratorium beati Martini eum deportari fecit. Emisissetque omnibus solus remanens, post orationes signo Crucis sanitati plenè illum reddidit, & ad profectum ædificiũ misit, quod videns Florus inquit. Verè tu es discipulus illius Benedicti, de quo talia frequenter audiuimus. Et ex illa hora in tanta ueneratione eum

A habuit, ut vix ei appropinquare auderet.

Cum autem ille sanatus ad opus fuisset reuersus, quidam ex operariis B. Mauro detrudere cœperunt: dicentes, quod non religionis obtentus, sed gratia cupiditatis: ut honoratior in aliis regionibus haberetur: suum reliquisset monasterium: & quæ faciebat signa, non in virtute Dei, sed quibusdam præcationibus operabatur. Cum ista inter se loquerentur, subito spiritus malignus tres ex eis inuasit, & ita acriter vexare cœpit: ut vnus eorum expiraret, alij duo se inuicem dentibus laniabant. At ubi vir Dei hoc audiuit, ingens ex compassione eorum ad oratorium beati Martini accessit, & orans per spacium horarum trium, postmodum duos illos à dæmonibus obsessos liberauit. Defunctum autem corpus deportari fecit in porticum ecclesiæ, noctemque illam duxit insonnem; Deum exorans ut animam in corpus reducere dignaretur: ne diutius diabolus, qui eam extorserat de illa triumpharet. Manè factò cum à Simplicio monacho & presbytero, pro eo celebrari missam fecisset, cum ipso accedens ad locum ubi iacebat defunctus, & facta oratione super eo, resuscitatus surrexit. Cui & in mandatis dedit, si viuere vellet, ne locum illum vnquam intraret, quod ex humilitate imperauit, ne ex tali factò plausus & fauores hominum quære videretur, aut eis oblectaretur.

Octavo igitur anno ab aduentu eorum ad locum illum, monasterium illud in omni sui constructione consummatum est, & ab episcopis prouinciæ dedicatum. Florus autem non immemor suæ promissionis, pergens ad regem Theodebertum, licentiam ab eo petiit regularem suscipiendi habitum, ut peccata, quæ in sæculo plurima contraxerat: ieiuniis, orationibus: cæterisque operibus piis redimere valeat. Quam licentiam rex negare nequiuit, licet super hoc plurimum contristaretur, quod à se separabarur, specialem ad eum gerens dilectionem. Et interroganti regi de vita & miraculis sancti Mauri, quæ dicebantur cuncta per ordinem enarrauit. Profectus est autem rex Theodebertus cum comitibus suis, & Floro ad monasterium, & visitans beatum Maurum, ad pedes eius se rex prostravit orans cum lachrymis, ut pro se preces ad dominum funderet frequentes, & in numero fratrum qui iam quadraginta erant se ut vnus ex eis haberet, ac filium suum Theobaldum, mandans ipsi filio suo, ut semper congregationi dicti monasterij adiuator, & defensor existeret. Interrogauitque Maurum de sociis, discurrens per singulas monasterij officinas, eique largiens fiscũ regium, qui Boscus vocatur cum redditibus, & villis eius: celestique quoque eorum plurima ornamenta in auro, argento, & gemmis concessit. Omnemque donationem, quam fecerat Florus monasterio, confirmauit instrumentis confectis & regio annullo signatis. Demum ipse Florus coram altari in presentia regis & procerum suorum, & Beati Mauri cingulum militiæ deponens, habitum religionis accepit, primo beato Mauro, exinde rege, & post, qui voluerunt ex proceribus, de coma capitis eius tondentibus, ipso rege pijs lachrymas continere non valente. Quibus peractis induxit B. vir regem ad videndum domum

Monasterij  
ab epi  
scopis de  
dicatum.  
A.C. 550.



**A. C. 558.** domum hospitum, ubi beatus Maurus ante regem prostratus, obnixè rogavit vice omnium ut ipse cum comitiua sua ibi refectionem paratâ perciperet. Quod cum renueret, vnus ex conciliaris eius sapientissimus persuasit hoc acceptare. Quod & fecit. xpleto prandio cum inde esset rex recessurus, fecit vocari Florum præfatum sui amantissimum, eique cum lachrymis dixit. Gratiarum agimus Deo de tua conuersione. Sed tibi sollicitè procurandum est, ut sicur in habitu sæculari strenuè semper conuersatus es, sic quoque in hac sanctissima religione, quam experisti, sine reprehensione Deo placere fatagas. Die autem sequenti post recessum regis, pergens Maurus ad videndum & recipiendum filium, ei à rege collatum, in villa illa paralyticum ei oblatum sanauit.

*Fia regis ad huiusmodi exhortatio.*

*S. Mauri in suo munere obeundo diligentia.*

**S. II.**

**R**everfus inde ad monasterium, sollicitè magistri sui more singulorum secum inhabitantium mores, & vitam perferutans, ac verbum vitæ publicè & priuatim eis annuncians, antiquique hostis insidias detegens, proficere eos ad meliora quotidie hortabatur. Nobilesque ad eum conuenire cœperant ad Deo seruiendum, alij filios suos offerebant. Vnde factum est ut in vigesimo sexto anno fundationis eius centum & quadraginta fratrum congregatio adunata esset. Qui numerus à beato viro, tam eius autoritate, quam congregationis assensu, præfixus est, & statutum, ut nemo deinceps esset, qui hunc numerum excedere vel minuire auderet.

Præfatus autem Florus postquam per duodecim annos in dicto monasterio religiosè conuersatus esset, in domino requieuit superstitè filio eius Bertulpho monacho. Theodeberto rege migrante ex hoc sæculo, successit in regno eius filius Theobaldus, qui & beatum Maurum & monasterium eius dilexit plurimum, & aliquando visitauit, ac etiam villas duas ei donauit. Cui in breui de medio sublato, successit Clotarius rex, qui audita fama sanctitatis viri Dei, etiam eum multum dilexit, ac sapientissimis aliquando eius consilijs utebatur. Adueniente autem quadam die archidiacono Andegauensi cum multis ad eum visitandum, post colloquia sancta, dum eum inuitasset ad collationem, paruamque vasculum vini in loco illo esset & pannis vnus & illis adductis coram sancto viro adeo Deus hæc multiplicauit oratione eius ut septuaginta viri ex eo ter. biberent, & adhuc vasculum plenum esset. Ex eo autem tempore, non facile beatus Maurus de monasterio egrediebatur: sed ordinatis præpositis & aliis ministratoribus, soli Deo vacabat, orationi & lectioni insistent.

**B. Maurus** Cùmque iam appropinquare sibi terminum vitæ videret secundum prænunciationem beati patris Benedicti, ædificata sibi domuncula

**A** iuxta oratorium sancti Martini remotiorem delegit vitam. Et quia grex congregationis illius sine rectore esse non poterat, cum fratribus congregationis tractabat de abbate instituendo. Qui cum omnes hoc sibi committeret discernendum, pater sanctus Bertulphum filium olim Flori, virum nobilissimum genere, sed magis morib, & in omni religione perfectissimum abbatem designauit. Qui rei omnes ecquieuerunt. Cùmque duos cum dimidio annos in hac austeritate compleisset, quadam nocte cum more solito ecclesiam beati Martini intrare veller ad orandum, magna diabolus obsequentium confusio caterua, ab ingressu basilicæ eum prohibet dicens. Eia Maure, quid nos à proprijs deturbare speras sedibus? nunc videndo & experiedo nostræ perferes immisionis depopulationem. Ego enim, prout libuerit strages diuersarum mortium inferendo, de tuis nunc debacchans triumphabo, ut vix aliquid de tanta huc adunata multitudine remanere videatur. Cùmque sanctus respondisset. Increper te dominus Sathan, quia mendax es, & pater eius, ut fumus euasit strepitum immanissimum faciens: ita videretur viro Dei totum monasterium corruisse, quo sonitu fratres expergefacti sunt, & pauore percussi.

Interea beatus Maurus nimia afflictione mœrens pro iis, quæ audiuerat: ingressus oratorium dominum deprecatur, ut illa certius quæ malignus spiritus ei dixerat, reuelaretur. Cui apparens Angelus albis indurus, ait illi. Quid dilectissima Deo anima mœrorè affligis pro iis, quæ à Deo agi disposita sunt? Nam diabolus licet totius mendacij sit caput, multa tamen coniciendo ex eis: quæ frequenter expertus est, prænoscit. Sed & hoc noueris, diabolus non sua voluntate, sed imperio Dei, quæ tibi prodidit, referasse. Pars enim maxima huius monasterij intra breue tempus colligetur ad dominum, ut ab ipso præfixum est: sed de nullo eorum, ut mentitus est, diabolus triumphabit, quos omnes, qui modo obibunt, cum præmiseris ad Deum, tu felicior subsequeris. Manè factò sanctus vir omnibus congregatis reuelationem exponit, ut se præpararent cum à Deo euocati fuerint exhortans. Ad cuius verba omnes se parauerunt, expectantes vltimam vitæ suæ horam cum gaudio. Exinde factum est, ut intra quinque menses centum & sexdecim in monasterio illo morerentur, nec plures remaneret, quam viginquatuor monachi. Quo numero sublato ex hoc sæculo, dolor lateris vehementer inuasit beatum Maurum. Ingrauescente autem morbo ante altare beati Martini super cilicium stratus, & viuificis sacramentis munitus ad dominum feliciter euolauit, sepultus ibidem. Cui superuixit annis duobus Bertulphus ab eo abbas institutus. Remanentes autem sustinuerunt multas persecutiones. B. autè Maurus duodecim annorum erat, cum habitum recepit à beato Benedicto. Per viginti annos conuersatus est cum eo, postea missus in territorio Andegauensi 40. annis vixit. Vnde collectis insimul dictis numeris mortuus est anno vitæ suæ 72. ut prædixerat B. Benedictus. Et ab incarnatione dñi 576.

De S.

*A. C. 576. De S. Placido & socijs ex Gordiano eius sanulo. de iudem haber leo hostiensis in historia Casinensis canonij epistola Siculorum.*

**S. III.**

**P**lacidus fuit discipulus sancti Benedicti martyrio coronatus apud Siciliam in portu Messanæ ciuitatis. Cuius historiam & martyrium cum pluribus alijs scripsit Gordianus. Tempore igitur, quo Theodericus regnabat in Italia in seniore Roma & Iustinus ac Iustinianus in noua Roma sceptrâ tenebant imperij, & in sede Petri Ioannes primus & Felix redebant: Tertullus vir nobilissimus & præclarissimus & in vtrâq; curia Romani imperij post augustos nulli secundus illustrissimus atque ditissimus inveni ori Roma patriciatu retinebat habenas: qui ex Anitiorum sanguine lineâ ducens, adeo sapientia & prudentia viguit ut ab imperatore, omniq; Romano imperio pater patriæ vocaretur. Hic ex Octauia gentis familiariducens vxorè, corpore ac moribus speciosissimam, bonæ arboris bonos fructus ex ea suscepit. Primū namque Placidum, secundum eurythium, tertium Victorinum filios habuit. Quarto autem loco dum puellam enixa fuisset pro eo quod ex Octauiorum & Flauiorum stirpe descenderet Flauianum nominauerunt. Hos cum dicto patricio Tertullio peperisset viam domini illos colere docuit sectari patriam, humilitatem, sobrietatem, castitatem, ceterasq; virtutes. Ipsius autem patricij animus, licet imperialibus esset negotijs implicatus semper tamen circa ecclesias ac monasteria erat intentus, semper ea, quæ Dei sunt, querens.

Eo autem tempore, cum beatus Benedictus velut lucifer inter astra apud Sublacum radiaret, cœperunt ad eum multi confluere & sub iugo suaui domini in religione sub disciplina eius Christo deseruire. Fama autem tanti patris per Romanum imperium volitante, rumor etiam vrbes implens peruenit ad aures Tertullij patricij. Quamobrem placuit ei, deuotione tanti viri attracto, cum optimatibus multis beatum Benedictum visitare. Et illuc ad monasterium accedens, quam primum sanctum Dei sibi occurrentem aspexit, ex equo descendens, genibus eius pronoluitus, pro suis commissis veni per eum impetrari à domino cum lachrymis deposcebat. Què vir Dei à terra eleuans humanissimè suscepit, ac ipsum de pertinentibus ad salutem sufficienter instruxit. et post familiaria colloquia Tertullius patricius doctrina beatissimi viri plurimū delectatus eo die Deo & eidem patri Benedicto Placidum filium suum septem nutriendum, & erudiendum secundum regularem normam institutionis suæ obtulit, & concessit, & ad vrbes benedictione suscepta reuersus est.

Placidus ergo, & si puer ætate: cor tamen gerens senile, cœpit sub regulari magisterio beatissimi patris crescere, & sanctam, ac Deo placidam vitam in omnibus obseruare. Quem vir Dei cernens de virtute in virtutem ad alta conscendere, ut proprium filium vnicè diligebat. Hunc cum adhuc puerum missum ad hauriendum aquam de lacu, lapsum in ip-

sum, iam vnda per iactum arcus longè à terra traxisset, Maurus eius socius ex iussu patris Benedicti hoc in spiritu cernentis extractum de aqua incolumen reduxit ad terram, ut supra paruit. Et cum gloriosus pater in montem ascendit, Cassinum, ad construendum monasterium, secum adduxit. Maurum & Placidum iam adultos & moribus exornatos.

Quod cum peruenisset ad aures Tertullij, scilicet monasterium constructum in possessione sua montis Cassini, gaudius est valde. Et vna dierum assumptis secum nobilissimis viris Romanæ vrbis, scilicet, Boetio, Symmacho, Vitaliano, Gordiano atque Equitio, cum comitenti comitiua equestres ad montem Cassinum ad locum, vbi inchoatum erat monasterium, qui ei obuenerat ex hereditate paternaprofecti sunt. Hoc cum nunciatum fuisset beato viro occurrit eis cum Mauro & Placido ante ianuam monasterij, & prostratū cum socijs eleuauit à terra, & in ecclesiam, induxit, et eis benignè susceptis in osculo sancto rogauit Tertullius patrem Benedictum, ut tam ipse, quam ceteri fratres eum dignarentur in suam societatem recipere. Quod cum pater egisset, obtulit idem Tertullius ex tunc Deo, & gat. eidem patri Benedicto totum ex integro Cassinum montem cum vniuersis pertinentiis suis, atque illum ex proprio iure abscindens, eidem patri in perpetuum tradidit possidendum. Conuocansque ad se a primiscribium reipublicæ testamentum iuxta Romanum morem seu instrumentum confici fecit. Pariq; modo contulit eidem patri castra, villas, & possessiones, quæ ad eum iure hæreditario pertinebant, cum vniuersis appendicijs suis, describens confinia eorum. Domum etiam in qua Placidus natus fuerat, in vrbe Roma in Cælio monte beati Erasmi postea nomine dedicatam, patri Benedicto ex toto concessit. Obtulit & ipsa die Deo & ipsi sanctis eius medietatem de lacu Lucrino. Et insulam Caprariam in solo Neapolitano locum portumque Traianestensem & Vultur nensem: & totam piscariam Lacinensem cum fauce sua simul etiam tres insulas Diomedes. Parascia quoque, quæ in Apulia habebat rogatu filij sui patri modo concessit, vbi continentur multe possessiones & villæ. In territorio Capuano, in territorio Confino, in Aputio, & in Luguria, & in salo Gaditano multas possessiones & bona, quæ ibi habebat contulit beato Benedicto & fratribus suis in perpetuum possidenda. Et cortes etiam complures, quas in Sicilia Tertullius habebat, eis donauit.

*a Multa vocabula, que nullibi, quod sciam, extant hic videre licet & in primis hic habes primiscribium, quod primum scribam seu notarium principem indicat, alius codex habuit primiscribium putarem legendum primicerium, qua vox valde vstrata fuit illo sæculo: vide Onuph in interpretatione vocum Eccles. Appèditia autem sunt ea que illi villis possessionibusve adiuncta quasi appendices quadam earum erant. Parascia denique loca sunt ampla & spatiosa, in quibus nobiles ad captandam in æstate vmbra se conferebant waga rris cuius id est, ab vmbra nominata.*

Secunda pars Hist. Ant. Y Y

*Diabolus B. viro inuitat.*

*Iudz. 1. Ioan. 8.*

*Angelus B. Mauri colat.*

*Tertullij D. Bene. dicit vultu ta D. Greg. 12. Dial. 1.*

*Maurus ex aqua Placidum extrahit. ibid. c. 7.*

*Tertullij in religione admittit.*

## §. III.

**P**er idem tempus procuratores eorum quas in Sicilia Tertullius patricius Benedicto, & suis concesserat legatos Cassinū ad beatum patrem miserūt, eo quod eortes à quibusdā deaustaretur, ad eū ut à procuratoribus & administratoribus nullo modo possent defendi, neque debitū pensum à possessoribus exigi. His beatus pater auditis omnē conuocans congregationē, quā sibi nūciatā sunt de Sicilia per ordinē pandit. Demū ex consulto congregationis Cassinēsis Placidum sanctissimum discipulum suum ad tantum laborem sustinendum aptissimum iudicans, cum iam vir factus existeret, ob id vel maximē, quia nullus eandem possessiones sicut ipse defendere & custodire valeret, vel quia filius erat tanti viri, & cuius illa bona fuerant, ad opus ipsum eligit, & deputat, ac transmittit dicens. Ad suscipiendum hunc laborem, delectissime, accingere sicut vir lumbos tuos, quem nunc per me tibi dat rex omnium Christus, pro nobis obediens usque ad mortem, nec te longi itineris conturbet austeritas. Recordare apostolicum illud: Non sunt condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis Christus Iesus semper sit tecum, perducaturque te ad vitae aeternae consortium. De dicitque sibi, ut commilitones Gordianum & Donatum, osculatum ipsum, & Benedictum abire ab eo permittit.

**Q**ui iter arripientes Capuam primò aduenērūt, ubi benignē susceptus est à beato Germano, tūc ibi episcopo. Primicerius autē eiusdē ciuitatis Zoffus nomine, laborans pessima capitis infirmitate, cum ad eum accedens rogaret obnixē, ut oratione facta tangeret caput eius, quia sperabat se inde consequi sanitatem, Placidus ex his verbis perterritus respondit. Recedite, quia haec mea non sunt, sed beatissimi patris nostri Benedicti, & eorum, qui Deo summo placuerunt. Ego peccator sum, suffragiū perfectissimorum virorum egeus. Beatus verò Germanus episcopus, cum clero suo Rogauit: ut satisfaceret fidei petentis illud. Quamobrem Placidus tanti patris supplicationem arbitrans non contemnendam, oculos ad caelum erigens, & pro eo orās, ei obtinuit sanitatem integram. In eadem quoque ciuitate caecum illuminauit. Inde recedens profectus iter, iuxta aham ciuitatem, filium paralyticum cuiusdam viduae in extremis iam laborantem perfectae restituit sanitati. Et quemdam claudum & mutum sibi oblatum claudicatione & mutitate liberauit orationibus suis. Quartanarium quemdam à febris sospitem fecit. Podagro sum signo crucis praemissa oratione ex toto sanauit. Quemdam surdum caecum & mutum incolumen, statuit, ita ut loqueretur mutus videret caecus, & surdus audiret. Alium à demonibus obsessum, & acriter vexatum precibus suis liberauit. Hydropticum, corpore valde turgidum, ut de vita eius esset desperatum à medicis, cum ante virum Dei Placi-

S. Germa  
p. S. Placi  
dū beni  
gne exci  
pit.

S. Placi  
di multa  
miracula.

**A**dum obrulissent, suis vestibus ante eum exuto, & sacro crucis signaculo munito inclusus liquor non intus remanēs nec foris per aliquos corporis meatus egrediens, sed virtute diuina desiccatus est.

**P**ostea cū ad furcas caudinas appropinquasset caecū obuium sibi, & misericordiam postulanti videre fecit, & alias febres vehementes à quodam abegit, ut ab lectulo lætus & sanus exurgeret. Manum aridam habenti vigorem prebuit, ut ea ad omnia operari valeret. In ciuitate Beneuentana, & postea in ciuitate Venustina & in regno Calabriae plura miracula fecit.

S. Placidus in Siciliam nauigat.

## §. V.

**D**emum nauem ascendens, transferensque Pharum, Messanam Siciliae deuenit ad urbem. Cumque delectisset ad terram, Gordianum famulum suum direxit ad ciuitatem, mandans, ut Messalinum ciuem Romanum, patris sui Tertullij amicissimum, ad se euocaret. Erat autem hic ditissimus & deuotus. Qui ad portum maris accedens cum vidisset Placidum vultui patris simillimum eum recognoscens cecidit ad pedes eius audita fama sanctitatis eius. Ipse autem Placidus à terra eleuans osculatus est eum, & amplexatus ipsum benedixit, exposuit autem viri Dei causam, propter quam pater Benedictus illuc destinauerat eum, quae omnia lætanter accipiens, in domum suam induxit & cum omni humilitate & honore tractauit ipsum cum sociis. Sed & ipse Messalinus ad requisitionem Placidi insinuauit aduentum eius omnibus amicis, & notis patris sui Tertullij. Ac etiam procuratores, quos pater suus super eandē cortes praeposuerat, ut ad se venirent iussit vocari, ut recognosceret bona illa, quae pater monasterio largitus fuerat titulo conductitij se ab eo habere teneatur. Quod secutum est contradicente nemine.

**D**ixit verò Placidus ad Messalinum. Non decet monachum in domibus laicorum stationem habere, quia contrarium est ordini nostro. Eamus ergo, si tibi non displicet, & prouideamus locum in possessionibus patris mei, in quo monasterium construere valeamus. Non enim supra alienum fundamentum fundare decreui. Veniensque cum eo annuente ad portum maris, inuenit locum habilem ad construendum monasterium, & cum garbuta, quam manu gestabat, designauit locum, in quo oratorium beati Ioannis baptistae & domum habitationis eorum, & omnes officinas monasterij construere valeret. Et de reditibus cortium, & censu portuum, pecuniā multam colligentes, in breui tempore opus ad sui perfectionem duxerunt.

**B**eatus autem Placidus ea, quae à magistro suo didicerat modis omnibus implere satagebat castigans corpus suū abstinentiis, & in seruitute redigens, ne feruus delicate nutritus, proteriret in dominum. Orationi & lectioni frequenter insistebat. In meditationibus assiduus, cum punctiois spiritui copiosas lachrymas effundebat. Omni tempore quadragesimali vitam ducens, vinum nunquam bibeat. In quadra-

1. Cor. 9.  
Prou. 19.

geli

**A**gesima verò dominica die feria tertia, & quinta pane tantum & aqua contentus erat nihil aliis diebus omnino percipiens. Silicio ad carnem semper vsus. Et cum fatigatus esset ab oratione seu genuflectione sedendo potius quam iacendo somnū capiebat. Nemo vnquam illum vidit in aliquo actu comotum, sed semper modestū, humilem, grauem, mansuetum, benignum, & piū. Nunquam alicui locutus est, nisi necessitas cogisset: aut rationabilis utilitas prouidendi monasterio & aliis: Sermo eius ad homines petē alius nō erat quā spernere huius saeculi luxu onera victiorum deuitare & Christum pauperem & Crucifixum imitari. Et cum in omni virtutum perfectione indices crederet, nec se equalem aliis existimabat, sed omnium seruum & inferiorem. Nil menti eius grauius feruit, quā potentem pauperi non praeponebat. Et irā egenis cōprensus suffragia conferebat ut & diuites ad erogandum sibi à Deo collata efficaciter hortaretur. Cōstructo autem monasterio & perfecto intra quadriennium, in breui tempore triginta fratres ad eum congregati sunt, ad Dei obsequia dedicati. Et ab episcopo Messanensi ecclesia, & monasterium dedicata sunt solemniter.

**N**on desuere miracula, quae sanctitatem viri Dei, et si homines tacuisse nisi ipsa proculdubio manifestarent. Nam in Sicilia & maximē in ciuitate Messana caeci plures illuminati sunt. Demones ab obsessis corporibus effugari, habentes arida membra sanitati restituti, paralytici curati, leprosi mūdanti, claudis rectus gressus est redditus, mentecaptis seu fatuis est vsus rationis integer restitutus: quod raro à sanctis legitur peractum. Et quā plurimum variis languoribus occupati, virtute orationis eius sunt liberati; ita ut per Siciliam, Africae & Tusciae diuulgaretur fama sanctitatis eius, & potentia in faciendis miraculis.

Eutyechius & Victorinus Fratris desiderio in Siciliam nauigant.

## §. VI.

**I**n terea cum & ista in vrbe Romana praedicatione, germani Placidi scilicet Eutyechius & Victorinus vna cum germana eorum Flautia Placidum videndi desiderio ducti & in eius amore supra modum succenssi, ex consilio parentum suorum urbem egressi nauem ascendunt. Dantesque carbasa ventis in Siciliam nauigant & applcantes ad portum ciuitatis Messanensis descendentes in terram ad cenobiū sancti Ioannis, in quo beatus Placidus praesidebat, proficiscuntur. Et cū primo ipsum vidissent non recognouerunt. Nam ex quo à patre fuerat Benedicto abbati oblati non eum viderant. Et post tanti temporis spacium vir factus & monachali habitu indutus ac prenimia abstinentia & vigiliis, corpore quasi tabefactus effigiem mutauerat. Sed eis declaratus cum multo gaudio eos suscepit.

Cum autem aliquantis diebus apud Placidum fratrem suum moram traherentur

**A** in illo tempore apud paganos, qui Hispaniam habitabant Abdala impiissimus rex Christi insectator & hostis, qui regnum administrabat in Hispania Christianae religionis culturam funditus à terra eradicare querebat, & Molachrepha culturā augere. Sed & si mala multauit fidelibus, quibus plurimos martyrio destinavit ad caelos, non tamen praualuit, sed ad nihilū demum deductus est inimicus. Hic ergo centum nauium expeditionem congregauit & super eas quemdam crudelissimum, nomine Manucham, ducem praeficiens contra Romanum direxit imperium, mandans, ut ciuitates & castra igni cremaret ecclesias destrueret, Christianos ad colendum demonem Molachrempham compelleret, non consentientes autem diuersis suppliciis interimeret. Cū ergo Siciliam praefati intrassent, cum sexdecim millibus octingentis nec apte Victorinus & Eutyechius ac Flautia de Messana possent recedere, demum inimici Dei ad ciuitatem illam peruenientes ad monasterium Placidi accesserunt & nocturno tempore fores confringentes omnes illic inuentos, vinctulis adstringi mandarunt. Et sociis Placidi, qui de monte Casino secum venerant, Donatus quidam, iam senex subitō ab eis capite truncatus est, Gordianus autem iuuenis, per posticum domus fugiens euasit.

**S**anctus igitur Placidus cum Eutychio & Victorino fratribus & sorore Flautia & triginta monachis victi cathenis Manuchae aspectibus praesentantur. Tyrannus verò Placidum ad interrogationem eius de nomine: cum audisset esse Christianum, dixit dux impius. Nega Christum, & dic in eum conuicia & iuxta ritum regis nostri Abdalae Deum nostrum adora & dimitte te. Cui respondit Placidus, Ego nunquam Dominum Iesum Christum negabo & pro eius nomine mori desidero. Dux iniquus post haec dixit ad eutyechium, Victorinum & Flautiam & triginta monachos illos. Vos, quid dicitis? Obtemperatis ne mandatis regis nostri Abdalae, ut Christum relinquentes, Deum nostrum adoretis? Sancti responderunt. Quod in animo infidet tuo per fice, vnus est nobis animus, vna fides, vnus ordo viuendi. Quamobrem, quod à primo audisti ab omnibus dictum esse putato. Pro amore enim Christi, parati sumus animam ponere. Ad haec verba dux furorē successus, iussit omnes expoliari, & grauissime fustibus caedi, dicens: Verba verberibus cedant. Sancti autem Dei gaudebant quoniam digni habitati sunt pro nomine Iesu caedi. Et cum martyres dicerent. Neque blandimentis tuis neque asperitatibus minarum, immutare nos poteris. Tunc iterum insaniens dux eos fecit expoliari & in omnibus membris crudelissime torqueri. Sed & Flautiam virginem & Placidi sororem pulcherrimam cum non posset index insectare, iussit eam expoliari, & capite deorsum suspendi. Ad quam tyrannus Stultissima sceminatur non verecundaris in turpitudine nuditatis tuae? Et virgo ad eum. Vnus est conditor maris & sceminæ, ob quam rem nulla mihi de sexu adscribentur iniuria pro eo quod nuda sum neque nuda Secunda pars Hist. Ant. YY 2 dita

**A** dicitate corporis mei tantū sustinere parata sum, sed gladium & ignem propter eum, qui propter me & denudari, & flagellari, & crucifigi voluit. Postea iussit eum acerrimè flagellari, nec non frontem eius mammillas & brachia dissipari. Iterum cum omnes cepneret in fide Christi fixos, omnes mandavit tandem fustibus cedi quousque inter manus tororum deficerent. Quod eum diu ministri fecerunt fecissent exultimantes eos mortuos dimiserunt.

**B** Sed misit Dominus angelum suum, qui eos dicto citius ab omni plaga curauit. Non cessantibus autem eis nomen Domini Iesu Christi invocare dux furor ebrius fecit eos cum Placido lapide contundi, deinde linguam eius radicibus abscondi, qui tamen lingua præcisa clamabat. Benedictum nomen Domini nostri Iesu Christi, & summa eius virtus. Flauiam autem sororem eius cum tradidisset tyrannus in manibus lenonum ad constuprandum virgo facta oratione intacta permansit. Nam quicumque ad eam accedere voluisset, mox stupebant membra eius arefacta, & magno dolore affecta. Ad alia exinde se conuertit crudelis sathanæ filius Mamucha præfatus. Nam sanctos Dei statuit arctius ligari, & super tibias eorum anchoras poni & super anchoras lapides magnos statui, vt tali cruciatus, vel negarent Christum, vel consumerentur: sed illi permanserunt. Postremo sententiam protulit dux nefandissimus, vt capite plecterentur & corpora eorum in sepulchra lupis & anibus deuoranda mitterent. Sicque sancti Dei palmam martyrii consecuti sunt. Passi sunt autem .iij. nonas Octobris in portu Messanæ in Sicilia.

**C** Et monasterium constructum ab eis, funditus à Saracenis prædictis euersum. His prædictis cum mandasset Mamuchas dux eorum, sedata maris tempestate omnes naues conscendere, vt Rhegium adirent, ascendentes equoris alia sulcare cœperunt. Et eis in medio mari constitutis vehementer tempestas orta est, ita vt nec ante nec retro procedere possent. Et subuersis centum nauibus eorum, Saraceni illi omnes descenderunt in profundum maris submersi ab aquis. Corpora autem sanctorum, placidi, Tutythij, Victorini & Flauie sororis eorum cum triginta monachis illæsa inuenta sunt, miro odore fragrantia, & honorificè sepulta. Passus est autem beatissimus placidus cum sociis anno Domini .541. Etatis autem suæ anno .26. martyrio coronatus. Ad cuius sepulchrum multa postea miracula facta sunt. Septemnis siquidem erat, quando oblatas fuit beato Benedicto, cum quo in monasterio Sublacensi, & postea in Cassinensi monachus per quatuordecim annos conuersatus est sub eius magisterio. Et missus in Siciliam quatuor annis mansit, & postea (vt dictum est) à Mamucha duce Saracenorum, decollatus pro fide Christi, anno imperij Iustiniani decimo tertio.

Colitur 5. Oct.

Breuis vita S. Placidi.

*De S. Romualdo ordinis Camaldulensium institutore, ex Petro Damiano, quem rom. 3. Sur. edidit.*

CAPVT. XV.

**S** Anctus Romualdus, qui clarus & insignis habetur, anno Domini .1000. obiit, autè circa annos Domini .1030. fundator extitit, & institutor ordinis Camaldulensium, dilatati & ampliatu in multis monasteriis in partibus Tusciæ, & Longobardiæ, quorum principale monasterium est in diœcesi Aretina, & Dominio Florentinorum. Huius vitam descripsit luculento sermone eloquentissimus vir Petrus Damianus episcopus & cardinalis, quam tamen abbreviabimus. Et pro eius prologo sic ait in primis.

**A**duersum te immunde munde conuermur, qui habes intolerabilem stultorum sapientium turbam, tibi facundam, Deo mutam, qui per vanam eloquentiam, & inanem philosophiam se sciunt, in superbie cornibus arroganter extollere. Non habes, qui profuturum aliquid adificationi proximorum ad posterorum memoriam, vel sedulus ad notare. Habes (inquam) qui in prætorii iudicium secularium negotiorum lites, & caularum inurgia continuis valeant declamationibus perorare. Non habes, qui possit in sancta ecclesia, vel vnius sanctorum virtutes, claraque gesta describere. Sapientes si quidem sunt, vt faciant mala, bene autem facere nesciunt. Ecce tria iam iustia ferri facta sunt, ex quo beatus Romualdus deposita carnis sarcina ad æthera regna migravit: & nemo adhuc ex huius mundi sapientibus extitit qui, de tot eius vitæ mirabilibus præconiis, pauca saltem historicè dixeret, & deuotioni fidelium satisfaciens ad commonem ecclesie utilitatem recitanda describeret. Nobis autè in angusto cellula angulo residentibus, vtilius erat, sicut proposuimus propria peccata ad mētis oculos reuocare assidue quam alienæ virtutis historiam texere.

**V**erum cum ad sepulchrum eius ex longinquis partibus toto anno præcipue in eius festiuitate fidelium multitudo conueniat miraculaque per eum diuinitus facta conspiciat, & audire vitæ eius historiam desiderabiliter, quærat non irrationabiliter per timescimus, ne celeberrima eius fama, quæ adhuc populi totius ore deponitur, labente curriculo temporum de memoria hominum penitus deleatur. Quapropter hoc timore percussus, multorum fratrum precibus, & germana charitate deuictus; quod de prædicto venerabili viro ab egregijs eius discipulis didici, aggrediar Deo auctore describere. Hoc autè vni lectore meum in primis nosse desidero, quia non multa eufacta miracula in hac ego descriptiua colligam: sed potius, quod ad adificationem omnimodè attinet, conuersationis eius ordinem referre contentus sum. Beatus siquidem vir, in tanto se humilitatis regimine à vento vanæ gloriæ custodiuit: vt vnde cunque mirabilis hominibus potuit apparere, studiosissima occultatione suppresserit. Quæ tamen miracula, si non fecisset, mirabilem vitam ducens minoris veneratione dignus non esset. Neque enim

A. C. 1000.

**M** cursor Domini miracula fecisse legitur, quo maiorè inter natos mulierum nullū fuisse veritas ipsa testatur. Nonnulli enim Deo se deferre existimant, si in extollèdis virtutibus sanctorum, mendacium fingant. Ii nimitum ignorantes Deū nostrum non egere mendacio derelicta veritate Deo que ipse est de falsitatis ei putat se parere posse commento. Qui enim oblatam vltra simplicem veritatem referre facile poterant, in compediis, quæ nesciunt, callo labore desudat.

*S. Romualdi patria, eiusque vsque ad conuersionem via.*

§. I.

**R**omualdus igitur vt historiam eius aggrediamur, Raucennæ ciuitatis oriundus, ex illustri familia dueum fuit stirpe progenitus. Qui cum in adolescentiam peruenisset, cœpit in peccatum carnis procliuus existeret: quo videlicet vitio illa ætas impugnat homines, præsertim diuites vehementius solet. Mente tamen Deo deuotus, frequenter contra se magnum aliquid proponebat. Nam etsi aliquando ad studium venationis attingeret vbiunque per sylvas adueniens locum repetere poterat mox ad eremi desiderium eius animus accendebatur. Huic erat pater nomine Sergius mundo vehementer intentus. Qui dum aduersus propinquum suum exortis simultatibus pro possessione prati inimicitias exercebat videns filium suum Romualdum in contentione mollescere crimenque fratricidij medullitus formidare, minari fecit. exheredem eum faceret si in eadem diuitius sententia permaneret scilicet non persequendi inimicum. Tandem vitæque inimicantium pars ad licitæ materiam prorumpit: arma arripunt, bellum sociale committunt. Et dum cominus hinc inde pugnat, manu Sergij inimicus occiditur.

Romualdi penitentia.

**R**omualdus autem licet nullam peremptoriam inflixerit, quia tamen interfuit, penitentiam tanti reatus accepit moxque ad Clauisense monasterium beati Appollinaris more homicidarum diebus quadraginta permanens in lucibus properauit. Illicque destituta penitentia se iugiter macerans, quodam ibi conuerso frequenter admoneretur, ad habitum religionis sumendum. Cum autem quadam die ille conuersus promitteret se ei beatum Appollinarem corporali specie ostensurum, obligauit se Romualdus sæculum relicturn, si hoc ageret. Pernoctantibus igitur ambobus in ecclesia in oratione pro eâ recitata galli cantum noctis beatus Appollinaris ipsis duobus videntibus manifeste exiit de subalati, quod in medio ecclesiæ ad honorem beate virginis cernitur esse constructum. Confestimque mirabilis splendor, quasi solaris totam repleuit ecclesiam. Tunc beatus martyr sacerdotibus insulis mirabiliter exornatus autem in manu portans turibulum, cuncta ecclesiæ inuensauit altaria & statim vnde exierat rediit splendorque cessauit. Cumque conuersus promissum soluendum à Romualdo exigeret postulat prius hoc iterum fieri,

**A** simili modo iterato apertè viderunt. Demum cum à monachis habitum sanctæ religionis de uotè exquiret, & ipsi timentes salutem patris & molestias recusarent, archiepiscopum ciuitatis adiit, à quo habitum recepit, & ipsum adnumerari collegio monachorum ipsorum imperauit.

**S**ed cum cerneret Romualdus ibi nonnullos per lata gradientes, remissus viuere sibi que arduam perfectionis semitam arripere nō licere, cœpit redarguendis eorum vitiis vehementer insistere: Illi autem, vt iunioris & nouicij verba pro nihilo deputare. Tandem hoc opprobrium non ferentes, cœperunt de eius morte tractare decernentes, quia ceteris maturius de nocte surgens, ad ecclesiam properabat, transeuntem per quoddam solatium à terra satis eleuatam ipsum deorsum verso capite præcipitare. Quod cum ab vno ex consociis conspirationis percipisset, periculum cui taut. Ad perfectiora deinde religionis fastigia Romualdus anhclans, audita fama cuiusdam sancti eremite in partibus Venetiarum de gentis, Marini nomine, consensu ab abbate & monachis facillimè imperato, quia grauis eis erat etiam ad videndum, inde recedens ad illum venerabilem virum perrexit, eiusque disciplinam se subdidit.

**E**rat autem hic Marinus, vir simplicis animi, & sincerissimæ puritatis, nullo magisterio eremiticæ conuersationis edoctus: qui huc viuendi modum, habebat, vt per continuum anni circulum tribus in hebdomada feriis mediam panis buccellam & pugillum fabæ gustaret, vinum verò & pulmentum aliis tribus discreta sobrietate perciperet. Psalterium verò per singulos dies totum canebat. Plerumque de cella exiens cum discipulis passim per latitudinem eremi psallendo spaciabatur nunc sub ista arbore vigenos nunc sub alia trigenos concinens Psalmos. Romualdus autem, quia sæculum idiota relinquerat, aperto psalterio vix suorum versuum notas syllabatim explicare valebat. Et hæc oculorum in ima deflexio inrolerabilem ei importunitatem accidia generabat. Marinus verò in dextera manu virgam tenens, Romualdo è regione sedenti sinistram capitis partem frequentissimè verberabat. Post multa autem Romualdus graui necessitate compulsus humiliter ait. Magister, si placet à dextro me deinceps tempore percute, quia iam læuæ auris auditum funditus perdo. Tunc ille tantam eius patientiam admiratus, indiscreta seueritatis temperat disciplinam.

*De austeritate eius vitæ & temptationibus.*

§. II.

**R**omualdus deinde de virtute in virtutem S. Romualdi celeritate progrediens, & cunctos ualde pro frates antecedens, ad hanc omnino prouectus est gratia, vt quicquid inter fratres siue de spūa libus siue de corporalibus ipse decerneret, vniuersis uolentibus eius omnino sententia proualerat, & Marinus etiam ipse acquiesceret. Per continuum autem annum nihil aliud in Secunda pars Hist. Ant. Y Y 3 ci

S. Romuald' sit monach.

S. Romualdomachi necem mouentur.

ibam habuit nisi tantum per singulos dies ex vno pugillo elixi cicercis vixit, tribus vero annis ipse & iohannes quida...

Vigilia nocturne quales esse debent

lius esse, si possibile sit vnum psalmum ex corde, & cum compunctione cantare, quam centum cum mentis fabulatione percurrere...

Sergius pater S. Romualdi sit monachus, quem filius vi illata in monasterio retinet.

§. III.

Interea Sergius, pater beati Romualdi monachus efficitur. Sed aliquanto post diabolo suadente facta conversionis poenitentia...

Audientes autem regionis illius incolae, qui magnam deuotionem ad eum conceperat, quia Romualdus abire disponderet, nimio more turbati sunt...

Ueldipaulo post Apuliam versus abiit. Ibi que postmodum in solitudine habitans ab Agarenis est latrunculis interfectus.

Romualdus autem in palude Classensis cellam figens, in loco, qui dicitur Pons Petri habitauit, non corporis aegritudinem metuens...

recibus omnia amas.

dubitanter abbatem eligerent. At illi continuo expetunt Romualdum. Imperator autem diffidens beatorum virorum ad regiam aulam eum care posse, ire ad eum per seipsum voluit...

Regebat itaque monachos sub districta regula disciplina, neque alicui ab ea in aliquo declinare licebat impune non nobili, non literis erudito...

Apud praefatam urbem conuertit beatissimus vir Romualdus quemdam Theutonicum Tammum nomine, qui intantum erat regi familiaris & carus...

Quia igitur Tammus & fraudis conscius & periurio tenebatur obnoxius, idcirco a beato Romualdo iussus est seculum deserere...

Hic ortho dicitur est tertius de quo infra tit. 16. ca. 3. §. 4.

Tyburis muri euerit.



sancto Dei confessus, poenitentiae causa nudis pedibus de romana vrbe progrediens, usque ad Garganum montem, ad ecclesiam sancti Michaelis perrexit, per rotam etiam quadragesimam in Clastensi monasterio paucis sibi adherentibus mansit: ubi ieiunio & psalmodiae intentus, cilicio ad carnem indutus, aurata de super purpura tegebatur ipse in storca de papyris compacta tenera delicati corporis membraterebat. Promisitque beato Romualdo, quodd imperium relinquens monasticum suscipere habitum. Inde recedens Romualdus cum praedicto Tammo & cum Bonifacio, qui postea martyr fuit: & cum aliis conuersis ad religionem Teuthonicis & Tyburtinis nobilibus ad Pereum ubi iam habitauerat rediit, & quia infirmatus in via non equum, sed asellum libentius equitabat Christum imitatus. Ibi multis aliis fratribus aggregatis, & per singulas cellas constitutis, tanto feruore eremiticae conuersationis rigorem in se & in aliis tenuit ut illorum vita omnibus mirabilis haberetur: faciebant autem opera manuum, alij scilicet coelestia, alij nebant, alij retia texebant, alij villicia.

De S. Bonifacio Russensi martyre.

§. IIII.

Inter ceteras autem Bonifacii conuersationis transcendeat. Hic regis fuerat consanguineus: quem rex praedilectione eximia animam suam vociferabat. Erat autem a primaria aetate liberalium artium doctrinis eruditus, maximeque in modulationis musicae studiis approbatus. Hic in capella regia videns ecclesiam antiqui martyris Bonifacii, mox exemplo sui aequiuoci ad martyrium prouocatus ait: Et ego Bonifacius vocor, cur ergo & ego martyr esse non debeat? Deinde monachus factus, tanta se abstinencia adstrinxit, ut saepe dominicis tantum diebus & quinta feria per hebdomadam manducaret. Nonnumquam si vitrearum & veptium densitatem cernebat, illuc se proiciens volatrabatur. Demum post diuinam eremiticae conuersationis vitam cum ad praedicandum in Sclauoniam ire disponeret seu Russiam, qua tunc infidelis erat, Romam prius accessit, non solum pedes, sed & nudis pedibus in via pane & aqua contentus, in festis autem poma & radices herbarum addebat. Ad gentiles vero perueniens tanta cepit feruidi peccatoris constantia praedicare, ut iam nullus ambigeret, quin martyrium flagitaret. Regem denique Russie allocutus est.

Et post multa inquit rex, qui gentilis erat ad enim. Si vis credi vera esse, qua afferis, erigantur duae lignorum excelsae catastae breuissimo inter se spatio separatae igne suspensio cum vaporatae fuerint ita ut vtriusque stituis vnus ignis esse videatur tu trasi per medium. Quod si laesus ex aliqua parte fueris ipsis te penitus ignibus consumendum trademus. Si autem quod credi non potest, san' euaseris, omne

nos Deo tuo absque difficultate credemus. Cumque hoc foedus non solum Bonifacio, sed & omnibus, qui aderant, gentilibus placuisset, Bonifacius ira vestitus sicut si esset missarum solennia celebraturus, prius cum sanctificata aqua, & incenso igne perlustrans, stridentes flammaram globos ingressus ita transiit illaesus, ut nec minimus capitis eius capillus videretur exultus. Tunc rex, & ceteri, qui ad hoc spectaculum aderant cateruatim se ad eius pedes proiciunt, indulgentiam lacrymabiliter petunt, baptizari se instantissime postunt. Caeperuntque tanta gentium multitudo ad baptismum confluere, ut vir sanctus Bonifacius ad spaciosum quendam pergeret, & in ipsa abundantia aquarum populam baptizaret. Decevit autem rex, ut regnum relinquens filio, ipse quamdiu viueret se a Bonifacio nullatenus separaret. Frater autem regis cum eo pariter habitans, dum nollet credere absente Bonifacio, ab ipso rege peremptus est.

Alius frater qui iam erat a regis habitatio ne diuisus, mox ut ad eum vir venerabilis venit audire eius verba noluit. Sed de conuersione fratris nimium aduersus eum ira succensus continuo ipsum comprehendit. Deinde timens, ne si eum vnum teneret, rex eum de manibus suis eriperet, in sua praesentia circumstante non parua hominum multitudine, de collari praecipit. Statim vero ipse coecatus est, & tantus eum cum omnibus, qui adstant, stupor oppressit: ut nec loqui, nec sentire, nec aliquod humanitatis officium agere aliquatenus potuissent, sed cuncti velut lapides immobiles permanerent. Rex autem hoc audiens nimio dolore percussus, non solum fratrem, sed & cunctos, qui tanti reatus fautores extirerant: trucidare gladiis disponebat. Sed cum illuc protinus veniens corpore martyris adhuc in medio posito: fratrem simul cum reliquis omnibus sine sensu & motu stupefacto stare conspiceret, hoc sibi cum omnibus suis placuit, ut prius pro eis oratio fieret. Deinde si acquiescerent credere indulto crimine viuerent. Sin autem ultro gladio interirent. Cum igitur a fidelibus diu fuisset oratum, non solum sensus & motus est illis redditus, sed & consilium flagitandae verae salutis. Vnde poenitentiam agentes cum lacrymis tanti sceleris baptismum omnes petunt humiliter, & cum magna omnium alacritate suscipiunt. Et super corpus beati martyris ecclesiam construunt.

Probatio haec per ignem illo saeculo decimo in vltima fuisse videtur. Nam paulo post cap. 17. §. 5. in vita S. Guaberti similis plane legitur facta probatio. ad ostendendum an episcopus quidam Florentinus fuisset simoniae ordinatus. Ceterum iure Canonica lib. 5. Decret. tit. 35. de purgatione vulgari haec & similes probationes reprobantur, quandoquidem per eas tentari Deus videtur, quod est contra ius diuinum. Deut. 6. Mat. 4. Ceterum quae familiari Spiritus sancti consilio facta sunt, nequaquam etiam legi communi aduersum reprobanda ducimus, sed ea omni, qua per est veneratione suscipimus.

Bulca

Eufcanus seu Busclanus Sclauorum rex fidem Christi doceri cupit.

§. V.

Interca Romualdo in Pereo adhuc habitante: Buscanus rex praeces imperatori direxit, ut sibi spirituales viros mitteret, qui gentem sui regni ad fidem vocarent. Mox Romualdus imperator aggreditur, & concedi sibi de suis monachis, qui illuc destinari vtiliter valeant, deprecatur. Ille vero nullis suorum hoc praecipere velut ex praelationis autoritate voluit, sed in eorum voto ponens, suae manendi siue abeundi omnibus optionem dedit. Ignorabat enim ex tam metuendo negotio voluntatem Dei, & ideo illud non suo, sed voluntatis fratrum arbitrio mittebat. Tandem duo solum inuenti sunt, qui se vltro ad eundem promptos offerrent, quorum vnus Ioannes alter Benedictus vocabatur. Hi itaque ad Buscanum euntes, in etamo prius sustentante rege manere caeperunt. Et ut postea praedicare possent, linguam Sclauonicam didicerunt. Septimo autem anno cum loquelam iam terrae perfectae cognoscerent vnum ad Romanam sedem monachum mittunt, & per eum, ad summam sedis antistite licentiam praedicandi exposcunt. Iniungunt etiam nuncio, ut si aliquos de monachis beati Romualdi habere potest, illuc ad habitandum eos inducat.

Buscanus autem volens coronam regni sui ex Romana autoritate suscipere, praedictos venerabiles viros obnixi supplicatione caepit deprecare, ut ipsi plurima eius dona deserferent, & coronam sibi ab apostolica sede reportarent. Qui regiae petitioni penitus abnegantes assensum dixerunt. Nos in sacro ordine constituti sumus, negotia saecularia nobis tractare non licet. Et ita relinquentes regem ad cellam in eremum reuersi sunt. Quidam vero regis familiares ipsius scientes consilium copiosum auri pondus, quod mittendum apostolico erat: secum eos detulisse arbitrati sunt. Deinde inter se condicunt conuentione pacta ut noctu eremum latenter ingressi monachos interimant, & pecuniam auferant, quod opere executi sunt. Sed occisis illis nihil pecuniae inueniunt. Ut autem tanti sceleris crimen obtergerent, cellam incendere igne, & corpora sanctorum conflagrare voluerunt. Sed admoti ignes amissis naturae viribus, nil omnino consumere potuerunt, nec ligna, nec corpora. Frustrati igitur fares, in fugam se conuertere

Ioannes & Benedictus monachi martyres effugunt.

Ex hoc loco perspicere potes, quantum pij viri Romano Pontifici illo decimo saeculo tribuerint. Nam in primis duo hi religiosi licentiam praedicandi Sclauis ab eo tanti locorum intervallo disiti postulant, ex quo profecto inuunt eum Christi supremum esse vicarium qui in vniuersum orbem verbi Dei praedicationem mittere potest. Deinde Buscanus hic seu Busclanus Sclauorum rex dum coronam sui regni ab Apostolica sede sibi dari flagitat, indicat hoc saeculo prius omnibus regibus fuisse persuasissimum eos reges, qui ab Apostolica sede coronam accipiebant, verum & legitimum principum genere.

nituntur. Sed tota nocte per fruteta nemorum per latitudinem saltuum, per opaca sylvarum viam anxiati sunt quaerere, nec inueniunt, sed neque pugiones in vaginas condere aresactis brachiis valuerunt. Vbi vero sanctorum iacebant corpora copiosum lumen vsque in diem splendere, & dulcissima angelicae cantilenae non desit suauitas resonare.

Adueniente die quod factum fuerat, non potuit regem latere. Qui ad eremum cum multitudo numerosa festinauit. Et reperti sunt manifesti criminis rei, qui adhuc ad gladios suos diuina vltione ligati erant. Rex autem, quid de eis faceret, habita consideratione delibitans, hoc postremo decreuit: ut nequam eos sicut merebantur occidi praecipere, sed, catenis ferreis vinctos ad sepulchra martyrum destinaret, quatenus aut ibi vsque ad obitum in vinculis miserabiliter manerent, aut si sanctis martyribus aliter videretur, ipsi eos sua misericordia liberarent. Qui cum ex praeepto regis ad sanctorum tumulum, fuissent attracti, mox fractis nexibus sunt absoluti. Deinde super eorum corpora basilica facta, innumerabilia non solum tunc, sed & nunc ibi sunt ex diuina virtute prodigia.

Cum autem moraretur adhuc Romualdus in Pereo imperator Otho monasterium in honorem sancti Adelberti eo suggerente construxit. Cui contigua Clastensis cenobij praedia contulit, & ea sibi ex fiscali possessione in firmensis Marchiae partibus compensauit. Abbate vero illic ex discipulis Romualdi constituto & fratribus aggregatis, caepit eos Romualdus sub magna tenere custodia, & docebat eos sub regulari viuere disciplina. Praecipit etiam abbati, ut in eremum secedens per hebdomadam in cella consisteret, dieb. vero dominicis ad monasterium veniens, visitaret. Qui sancti viri iussa contemnens caepit saeculariter viuere, & pede operis semel exorbitante a tramite rectitudinis iam longius declinare. Videns ergo Romualdus, quod iam secundum voluntatis suae ardorem ibi laborare non posset, regem protinus adiit, & accepta promissionis exactor (promiserat enim ei se monachum futurum) ut rex monachus fieret insistere vehementius caepit: At ille facturum se quidem quod exigeretur, asseruit, si tamen prius Romam, qua sibi rebellauerat, impeteret, & ea deuicta cum victoria Rauennam remearet. Cui Romualdus. Si Romam inquit, adieris, Rauennam vltius non videbis. Et apertissime illi mortem propinquissimam fore denunciauit: qua tamen eum renouare non potuit rex itaque cum Romam profectus esset ab vrbe reuerti incipiens mox languore correptus, apud Paternum (alias Parentum) defunctus est, iuxta sancti viri propheticum dictum.

Lachrymae S. Romualdo diuinitus conceduntur.

§. VI.

Gloriosus iste sanctus multis virtutum generibus fuit exornatus, specipue spiritu copulatio

Miracula ad corpora sanctorum sunt. Otho imperator monasterium construit.

nis, & gratia lachrymarum. Cum in Parenti-  
na civitatis confinibus habitaret, in quodam  
monasterio ab eo constructo, in quo tribus  
annis permansit, quadam die dum in cella  
psalleret, & in hunc versum psalm. incidisset:  
Intellectum tibi dabo, & instruam te in via  
hac qua gradieris firmabo super te oculos  
meos. tanta ei lachrymarum effusio orta est:  
vt ex eo die & deinceps, quamdiu vixit, &  
quando voluisset, vberes sibi lachrymæ facilli-  
me fluerent. frequenter illum tanta divini-  
tatis contemplatio rapiebat, vt quasi totus in  
lachrymas resolutus cõtante inenarrabili ar-  
dore diuini amoris clamaret, Care Iesu, care,  
mel meum dulce, desiderium meum ineffabile.  
dulcedo sanctorum, suauitas angelorum &  
cætera huiusmodi. Et ideo Romualdus missæ  
celebrare coram pluribus nunquam volebat  
quia se à lachrymarum inundatione contine-  
re non poterat. Hanc gratiam & in aliis esse  
existimans. Cauete (inquit) ne multas la-  
chrymas effundatis, quia & vitum minuunt, &  
verticem offendunt.

Licet autem ex seculo idiora recesserit, ita  
tamen mens eius ad intelligendas diuinæ  
scripturæ sententias illustrata fuit, vt plurimā  
illius scripturarum mystica non laterept. Vnde  
& quadam die sacrificare incipiens, cum  
ad secunda missæ secreta peruentum esset, in  
ecstasim raptus tam longo temporis spacio si-  
luit, vt omnes, qui aderant, mirarentur. Inter-  
rogatus autem postmodum, cur in offerendo  
sacrificio tantas moras præter solitum ha-  
buisset, respondit. Raptus in cælum oblatu-  
sum ante Deum, & continuo mihi diuina vo-  
ce præceptum est, vt secundum hunc intelle-  
ctum, quem mihi Deus immisit, psalmos ex-  
ponerem, & pro modulo mei sensus cartulis  
per ordinem commendarem. Ego autem cum  
nimio & inenarrabili timore constrictus re-  
spondere nihil aliud potui, nisi tantummodo:  
Fiat fiat, vnde postea vir sanctus totū psal-  
terium, & nonnulla prophetarum cantica lucu-  
lenter exposuit. Et licet corrupta grammatice  
regula, sanum intellectum vbique serua-  
uit. Prophetiæ quoque spiritus ei non defuit. Nā  
complura & occulta hominibus, & futura con-  
tingentia præcognita palā nota fecit vt supra  
paruit, & multis aliis modis. Hinc & quadam  
solēni die dū cū fratribus in capitulo resideret  
& doctrinæ salutaris eos dapibus satiaret, re-  
pente interruptus sermonem exclamare  
cepit quadam voce anxia, & dicere. Agite  
nunc, agite, & quam citissimè properate, quia  
cella fratris Gregorij iam frangitur. Hic Grego-  
rius postea in archiepiscopum est consecratus  
Qui protinus exilientes ad cellam Gregorij  
velociter currūt, & furem iam parietes infra-  
gentem inueniunt. Quem capientes ad magi-  
strum pertrahunt, & quid de tam sacrilego ra-  
ptore faciendum sit, à rectore inquirunt. Eis  
autem sanctus hilarietate dicere cepit. Quid  
de hoc facere debemus, & ego ignoro. Si e-  
rimus ei oculos, postea non videbit, si ma-  
nus laborare non poterit, sed intro eum mitti-  
te, & cibum prius apponite [ vt quid de eo fa-  
ciendum sit interim pertractamus.] Quo facto  
manifestè correptum latronem, & dulcibus  
verbis admonitum ad propria redire per-

Propheta  
spiritu clar-  
uit. supra  
6. 5.

misit.  
Gratia quoque miraculorum copiosus exti-  
tit. vnde cum de Parentis partibus ad ciuita-  
tem Pollam vellet per nauim se transferre, &  
nauis quædam prout propheticè prædixerat  
adducta fuisset intrantes, romualdus cum  
pluribus aliis ipsam nauigare cœperunt, sua-  
dente romualdo, quamuis nauæ propter ti-  
morem turbati aeris contrarium sentirent,  
Circa diluulum autem subitò venti sæuini;  
tempestas oritur, mare ab infimo fundo versa-  
tur. Iam furentes vndique procellæ ipsos re-  
miges transfolant, & nauem hinc inde percu-  
rientes totas pene tabulas laxant. Cùmque in  
tanto discrimine non iam dubium desperatis  
omnibus naufragium immineret, romualdus  
ad solita orationis armamenta cucurrit, & eo  
pacto nauis intimari fecit, sine vlla dubita-  
tion e omnes periculum euasuros. Modicum  
post hoc, & ecce contra omnium spem, &  
absque vilo humano studio, ipsa se nauis diri-  
git, & mox in portum Capreolæ celestiter  
subintravit, manifestumque omnibus fuit  
Romualdi meritis eos fuisse de mortis fauci-  
bus ereptos.

Item cum in eremo Camaldulensi, quam  
ipse ædificauit, in cella resideret: magnā quā-  
dā sagum quæ prope cellam eius stabat, inci-  
di præcepit. Erat autē fagus ita cellæ accliu-  
& imminens, vt iuxta humanam opinionem  
si cecidisset, totum mox ædificium indubi-  
tanter obrueret. Cùmque vellent operarij  
iussa perficere, sed ruinam arboris formida-  
rent, ille vt nequaquam timerent, instabat.  
Arbor autem ipsa securibus percussa, super  
beatum virum non iam dubiè impetum mina-  
batur; quamobrem clamare omnes cœperunt,  
vt si cellam postponeret, saltem se inde exiens  
conseruaret: ille non acquieuit, sed facto signo  
crucis cum esset casura in aliam partem diuer-  
tit, vt cunctis mirantibus cella remaneret om-  
nino illeesa.

Item vir quidam capitis patiebatur insa-  
niam, ita vt sensu rationis amisso, quid ageret,  
vel quid diceret penitus ignoraret. Huic Ro-  
ualdus nihil aliud fecit, nisi quodd solum  
osculum ei præbuit, & protinus illum ad in-  
columitatem pristinam reuocauit. Alio tem-  
pore puer demoniacus ad beatum virum de-  
latus est. Cui ille nil aliud fecit, nisi pro bene-  
dictione sibi panis particulam tradidit. Qua  
mox puer ille refectus liberatus est. Altera vi-  
ce cum panis sibi desset, & focis, nec ad eos  
propter inundationem aquarum posset esse ac-  
cessus, vel egressus ab eis de monasterio ad alia  
loca, pane & vino tres viri onusti aduenerunt,  
de remotis partibus se esse afferentes.

In Siria quoque in quodam riuulo, vbi pi-  
scis inueniri non consueuerat ad comedend-  
um: ab eo de ipso extractus est. Martyrium  
quoque seruus Christi stitit, sicut ceru<sup>9</sup> aquæ  
fluuium, propterea audiens vir Dei Bonifaciu<sup>m</sup>  
(de quo supra) martyrio coronatum, Vngariam  
ire mox disponit: vt ibi prædicās ad hunc riuū  
phum peruenire valeret. Licentia ergo ab apo-  
stolica sede suscepta, & duobus ex suis disci-  
pulis in archiepiscopos consecratis, eū viginti  
quatuor fratres iter arripuit. Tanti n. ardor  
pro

Maculas  
lauci rō  
uadi.

In panno  
niā Chri-  
sti prædi-  
catoris  
ire debe-  
rat §. 4.

pro Christo mori dē in omnibus quæstabat, quodd  
A vir sanctus ad tale negotium cum paucis ire  
difficilè poterat. Euntes ergo cum ipsi pan-  
noniarum finibus interessent, Romualdus re-  
pente est languore correptus, & vltius ire  
non poterat. Cùmque diutius pateretur, si  
quando redire disponeret, protinus ex ægritu-  
dine conualescebat. Si autem vltra ire tenta-  
bat, protinus tota eius facies intumescebat, ci-  
bosque stomacho languente retinere non po-  
terat. Tunc fratribus ait. Perpendo diuinæ vo-  
luntatis non esse, vt vltra progrediar. Ve-  
runtamen quia intentionis vestræ propo-  
situm non ignoro, neminem vestrum redire cō-  
pello; qui tamen ire, quive mecum redire vo-  
luerint, vniuscuiusque relinquatur arbitrio.  
Quindecim ergo Vngariam prodeuntibus, se-  
ptem cum magistro remanserunt. Euntes au-  
tem quidam flagellatus, venduntur plures ac-  
feruitatem pro domino subeunt, ad marty-  
rium tamen, sicut sanctus prædixerat non per-  
tingunt. Postmodò plurimas persecutiones  
præcipuè à monachi suis sustinuit, quia mo-  
res eorum irreligiosos compestebat.

In Siria cum inter cæteros haberet quem-  
dam discipulum Romanum nomine, qui no-  
bilis quidem fuerat genere, sed degener actio-  
ne, & hunc vir sanctus pro suæ carnis immun-  
ditia non modo verbis, sed & verbis gra-  
uissimis coarctare ausus est diabolicus vir ri-  
tulum illi eiusdem reatus opponere, & impu-  
denter contra spiritus sancti templum sacrilego  
ore latrare, dicens sanctum virum vna secum  
ex eadem contagione peccasse. Mox discipuli  
omnes aduersus eum irati omnes infesti cla-  
mabant, alij senem impium laqueo debere sus-  
pendi, alij indicant eum cum ipsa cella debe-  
re comburi. Quod valdè mirabile erat, præter-  
tim spirituales viros ex decrepito sene & vltra  
centenarium tam nefarium scelus credere po-  
tuisset. Sed ad augendum sancti viri meri-  
tum; credendum est tam grauis aduersitatis  
sibi accidisse flagellum. Et cum in eremo, vnde  
nuper abscesserat, vt asseruit, postea veraciter  
agnouisset hoc sibi euenturum, & hoc ta-  
men de honestatis opprobrium alacriter adue-  
nit. Imposuerunt ergo discipuli sancto viro,  
quasi de cōmissio crimine penitentiam, & ce-  
lebrandi sacra mysteria penitus abstulere li-  
centiam. Quod ille præiudicium libenter am-  
plectens, & penitentiam velut crimini obno-  
xius obseruauit, & per sex menses ad celebra-  
dum accedere non præsumpsit. Sed postmo-  
dum, vt eisdem discipulis suis retulit, diuini-  
tati sibi iussum est, vt si diuinam gratiam time-  
ret perdere, tam indiscretam, simplicitatem  
omnino postponeret, & sacra mysteria fiducia  
liter celebraret. Ille autem Sarabaita repro-  
bus, qui sancto viro crimen imposuerat, episco-  
patum Nucerinum per simoniam acquirens  
in primo anno incensam ædem cum libris, &  
cæteris sacris ornamentis vidit: in secundo  
anno dignitatem cum vita miserabiliter per-  
didit.

Adificauit etiam monasterium in diocesi  
Camarinensi, in loco, qui dicitur Vallis ca-  
stri, vbi habitare cepit. Quantos autem ani-

Monaste-  
riū vallis  
Christi  
cōstruit.

marum fructus ibi per eum dominus acquisi-  
rit, quis valeat calamo describere, vel lingua  
profetere? Cœperunt namque eius occasione,  
homines ad penitentiam, hincinde circum-  
fluere, alij sua pauperibus erogare, alij sa-  
culo omnino relicto ad religionem cōuolare.  
Inter cæteros præcipuè saculares clericos,  
qui pecunia ordinati fuerant durissima seue-  
ritate corripiebatur, & eos nisi ordinem sponte  
dimitterent scilicet non vtendo, hæreticos  
& damnabiles asserbat: qui nouam rem au-  
dientes occidere eum moliti sunt. Per totam  
enim illam marchiam vsque ad Romualdi  
tempora vulgata consuetudine vix quisque  
nouerat simoniacam hæresim esse peccatum.  
Qui dixit eis. Canonum mihi librum afferte  
& vtrum vera sint, quæ dico, vestris at testanti-  
bus paginis comprobate. Quibus diligenter  
inspectis, & crimen agnoscent, & errata de-  
plangunt.

Constituit vir sanctus plures canonicos, &  
clericos, qui laicorum more seculariter habi-  
tabant: præpōitis obedire, & in communi vi-  
uere docuit. Nonnulli episcopi, qui sacras æ-  
des per simoniam inuaserant, ad eum pro pœ-  
nitentia & salute animæ conuertebant, qui  
promittebant & statuto tempore episcopatu  
deserere, & habitum monachalem assumere.  
E quibus tamen vir sanctus nescio an vel vnū  
in vita conuertere potuit. Construxit quoque  
in partibus illis monasterium puellarum.

Audiens autem aliquando, quia Venetus  
quidam Classensem abbatiam per simoniam  
inuaserat, & in corpus suum insuper iniquè  
peccabat, illuc protinus ire miles Christi im-  
piger studuit, diuersisq; modis ipsū monaste-  
riū purgare tetrauit. Vir autē reprob<sup>9</sup> dū metuit  
abbatiā perdere, non timui homicidii ppetu-  
re. Inuenit p̄tæ siquidē nocte dū romualdus se-  
curē in lectulo quiesceret, ille latenter ingres-  
sus impiis cepit digitis gutt<sup>9</sup> eius adstringere,  
nitēs euerdeliter suffocare. Sed dū vir sanctus,  
nec intercepto profusus spiramine anheliu vix  
eludate rauiret, Ingelbert<sup>9</sup> illico magistri sin-  
gulis excitatus subitò intravit, & ministrū  
diaboli ab incepto crimine exturbauit. Sed &  
monachus quidam ex suis, vafano aduersus  
eum furorē successus, pilum latenter exacuit,  
& eum reponens, vt beatum virum interfice-  
ret, expectare congrui temporis cepit occasio-  
nem. Noctē verd dum depressus sopore quie-  
sceret, videt malignum spiritum in se immani-  
ter irruentem: quadam retorta quærentem eū  
strangulare. Tunc monachus in extremo spiri-  
tu constitutus, Romualdum, vt sibi succurre-  
ret, obsecrauit. Qui protinus, vt sibi videbatur  
eum de manibus antiqui hostis eripuit. Et  
postmodū confessus peccatū suum ad pedes  
sancti penitentiam agens, veniam recepit.

Castigat abbatem malè viuentem.

§. VII.

Post hæc Romualdus ad monasterium Val-  
lis de castro reuertitur. Moxque abbatem,  
sic alios regere, vt semetipsum tamen non  
negligeret

Simonia-  
ci rarò cō-  
uertitur.  
Simonia-  
cus, quē  
vir Dei  
de abba-  
tia vult  
deicere,  
eum suffo-  
care ni-  
citur.

negligeret, exhortatus est: Volebat in super, ut cellam qua vsus fuerat occasione regiminis non desereret. Sed ille deprecatione venerabilis viri ex malo deterior factus, comitissas loci dominas adiit, & ut ligna quibus Romualdi cellæ debebant construi, minutatim incidere præciperent, eis suggestit, sicque de loco eiec-tus est. Erat siquidem beato viro tam odiosa ista quam cernimus abbatum conuersatio: ut non minus gauderet si de manu cuiusquam abbatiam potuisset euellere, quam si daretur sibi potentissimum quemlibet laicorum ad ordinem conuocare. Taliter tunc in Syria in monasterio vivebatur: ac si ex similitudine non solum nominis, sed etiam operis altera denuo Nitria videretur. Omnes siquidem nudis pedibus incedentes, omnes inculti, spaldi, & nimia omnium rerum extremitate contenti erant, nonnulli verò damnatis ianuis clausis, ita mortui videbantur mundo, sicut iam positi in sepulchro. Vinum ibi nemo nouerat, nec etiam si quis grauissimam infirmitatē pateretur. Sed cur ego de monachis loquor, cum & ipsi monachorum famuli, ipsique custodes pecorum ieiunarent, silentiū tenerent disciplinam inter se inuicem facerent, & de quibuslibet otiosis verbis penitentiam flagitarent: In ista Syria vir sanctus per septem annos fere conclusus mansit, & silentium continuum inuolabiliter seruauit. Vivebat vrgente iam senectute nimis districtè, cum iam perfecti quique soleant remissius viuere. Nam per vnus quadragesimæ spatium nihil aliud accepit, neque in cibo neque in potu: nisi de modica farina, & paucis herbis sorbitiunculas. Quinque hebdomadibus nihil aliud comedens, nisi ad modicum infusi ciceris se adstrinxit. Tria vel duo quoque habebat cilicia propter nascentem corporis importunitatem. Nouaculam nunquam patiebatur in suum caput ascendere, sed ipse excrementa videlicet pilorum & barbæ forcipibus solebat attundere.

Si quando cum esculentiori cibo gulæ vitium titillaret, mox illum accuratè præparati præcipiens, apponebat ori & naribus, & odorem captans dicebat, O gula, gula, quam suavis esset tibi cibus iste præparatus, sed vae tibi ex eo non gustabis: Interea imperator Henricus de vltra montanis partibus in Italiam veniens misit beato viro deprecatoriā epistolam, ut ad eum venire dignaretur, promittens se facturū quodcumque præciperet. Qui rogatus à fratribus acquieuit. Pergens ergo ad imperatorem cum magno honore susceptus est. Et omnis turba Teutonicoꝝ concurrunt certatim pilos pelliceæ vestis, qua erat indutus, anxie decerpentes pro sacris reliquiis in patriam relaturi. Pro qua veneratione vir Dei ita contristatus est, ut nisi discipuli obtulissent, ad cellam suā reuersus fuisset. Imperatorem autem admonuit de iuribus ecclesiæ restituendis de oppreffione potentum erga pauperes. Demum vnus monasterium petens pro suis qui montis Amati monasterium ei tradidit. Et ipse Romualdus abbatem: quia multis malis erat obnoxius, foras eiecit: vbi & multa aduersa perpessus est: ram ab eiecto, quam ab eo quem ex discipulis abbatem ibi fecit. De-

Vita as-  
petriana  
S. Rom-  
ualdi &  
discipulo  
rū eius.

Gulæ ut  
castigari.  
Henri-  
cus impe-  
rator S. vi-  
ri collo-  
quiū ex-  
petit.

amum in valle castri in firmatus 120. vitæ suæ factus est monachus. Et in valle castri monasterio sepultum corpus eius requiescit.

De S. Odone cluniacensis ordinis propagatore ex Sigeb. Vinc. lib. 24. cap. 55. Primariam autem historiam scripsit Ioannes Monachus Italus tribus libris, quam & ipso ab Hildebrando viro venetico & Cluniacensis canobij preposito acceperat. vid. Sur. to. 6. ex hac autem historia nos capita hinc margine annotabimus.

CAPVT XVI.

Vit anno Arnulphi imperatoris octauo circa annos domini non-gentos quidam venerabilis vir Odo vocatus: qui ut scribit Sigebertus ex clerico Turonensi cum esset musicus: monachus efficitur sub Bernone abbate. Et, ut refert Vinc. spe. hist. lib. 25. ex chroni-cis, hic fuit vir miræ sanctitatis incomparabilis in monastica disciplina feruens: ac pene suo sæculo singularis eiusque feruore & industria monachorum illius temporis tepor versus est in ardorem, & in fidei atque religio-nis deuotionem. valde quippe per ipsum & sub ipso restoruit monastica deuotio iam exsiccata. et beati Benedicti laudabilis institu-tio plurimum in diuersis cœnobiis reuixit, & conualuit reparata. Hic etiam antiphonas & hymnos de beato Martino dictauit, & vitam beati Gerardi descripsit. Hi à Remigio Anti-siodorensi in musica & dialectica apprimè est eruditus.

Ut refert Vincen. vbi supra ex gestis eius: cū apud Turonicam ciuitatem habitaret: rogatus à fratribus, ut moralia beati Gregorij papæ sub vno eius volumine coarctaret, profectus est hoc facere non posse. Addens etiam, si facultas sibi adesset hoc agendi, non debere tamen se hoc agere ne tanti viri laborem immutare, vel aliquid demere videretur. Illis autem in petitione persistentibus, quadam nocte dum in ecclesia beati Martini consueta orationi insisteret, subito ei somnus obrepit, viditque in visu sanctorum chorum desursum venientem in eandem ecclesiam descendere. et post omnes beatum Gregorium papam vltra omnes, qui præcellerant vultu & moribus splendidum & ornatu. Mox illo veniente omnes surgunt & flexis ceruicibus benedictionem petunt. Qui non inter eos vsque deorsum descendit, sed super ambonem ecclesiæ subleuit, & beatum Odonem in terram prostratum vocauit, dicens. Surge frater Odo, noli timere. Qui cum surrexisset, vidit quasi more scriptoris super auriculam eius pen-nam habentem, productū acuminatam, & in summo fissam, quam sumens beatus Gregorius, eamque sibi tradens ait. Age securus, & perforce opus tibi iniunctum. et quem composueris librum, non delēbitur, sed mens stabit

De mora  
libus B.  
Gregorij  
cap. 8.

stabit in æternum. Et continud, enigilās, intellexit protinus, quod viderat. Deinde sumens illud diligenter perlegit, & saniorē partem quam præuidit, sub vno volumine composuit, sicque murmurationem eorum com-pescuit.

Quidam verò frater Adhegrinus nomine, quærens monasterij secretioris locum, in quo posset quiescere, deuenit in fines Burgūdiæ, vbi erat monasterium ab abbate Bernone constructum, à quo ibidem officiosissime susceptus, ibi aliquamdiu more hospitis commoratus est, ut mores inhabitantium cognoscere posset. Illic seruabantur instituta patris Euty-chij. Quod ille intuens, quam citissime patri Odoni nunciare curauit. At ille sumptis secum centum voluminibus librorum mox ad illud monasteriū demigravit. Illic ergo frater Adhegrinus in vna cella se coarctans, permittente Bernone abbate mansit in ea per triennium. Patri verò Odoni; quia vir scholasticus erat rigenarius laboriosum scholæ imposuerunt magisterium.

Adhegrinus miles vna cū S. Odone monasterium Bernoni peruenit ca. 10. \* alias Euty-chij.

A Ex his, quæ hoc loco dicuntur & s. sequenti, facile colligitur Ordinis Cluniacensis insursum non esse hunc D. Odonem, sed potius Bernonem abbatem, vel eo adhuc antiquiorem Anticium seu Eutychem. Quare D. Odo in vita S. Maioli, quæ est tom. 3. Surij primum Cluniacensem abbatē Bernonem & secundum Odonem facit. Ceterum sicut Cister. eius orationis non insursum quidem, sed propagator maximus fuit D. Bernardus, & ob hanc causam vulgo à D. Bernardo hic ordo institutus creditur sic Cluniacensis ordinis D. Odo propagator amplissimus, non tamen institutor videri potest quoniam propter nominis sui celebritate institutoris illius ordinis nomen sit adeptus.

Cluniacensis ordinis initium Vince. lib. 24. cap. 59.

§. I.

Anno autem domini nongentesimo. xiiij. ut refert Vincen. spe. hist. vbi supra incipit ordo Cluniacensis. Nam Berno abbas moriturus Odonem olim musicum, constituit abbatem Cluniacensis cœnobiij, ea conditio-ne, ut ecclesia Cluniacensis solueret annuatim ecclesiæ Gigniacensi censum duodecim denariorum. Et ut dictum est, in eo monasterio à Bernone constructo seruantur instituta patris Euty-chij: qui fuit temporibus Ludouici magni vir carus regi, omnibusque amabilis. Nam cum esset laicus, & peregrinis studiis eruditus, deferens ea, vnde superbiere solet humana fragilitas, totum se patrum regulis & institutionibus dedit. Ex quibus etiam diuersas consuetudines sumpsit, vnoque volumine colligauit. Nec multò post monachus effectus est. & in tanto amore apud regem habitus, ut intra palatium suum monasterium ei construeret. Decursu autem vitæ studio, circumstantibus fratribus subitò spiritum emisit. Et cū ab eius discipulis exequiæ pararentur, viuus rediit. Illisque attonitis, & admirantibus ait. Deo gratias. Sciat, q̄ in his quadraginta annis, vnus tantum diem nō memini me cibum sumpsisse, nisi prius fleuissim. Hodie autem

sublato mœrore me consolatus est Deus, & inter choros angelorum tribuit mihi dominus requietionis locum. His dictis perpetuò requieuit. Ipse fuit institutor consuetudinum, quæ in monasteriis hæcenus seruabantur.

Tandem abbas Berno exitiali morbo decumbens vicinos episcopos accessit, & ab ordine se deponēs, flebili voce clamabat se reū & indignum tali monasterio præfuisse. Tunc manibus fratrum, frater Odo captus, coram abbate suo vi est adductus, proclamantibus, omnibus, ut ordinaretur. Et cum nec sic vellet credere, ut locum pastoris subiret, superatus est tandem episcoporum excommunicatione.

Quadam nocte cum pastores equorum obdormissent, & frater quidam nomine Godesfridus peruigil orationi insisteret, fur affuit, rap-tūmque equum auēdit, & fugit. Prædictus autem frater maluit equum perdere: quam silentium rumpere. Abiit autem, & tactu vnus ex pastoribus suscitauit, eo quod venerat, signo ostendit, factò autem manè viderunt eminus furem in vno loco affixum super equum sedere, quem apprehendentes victum patri Odoni miserunt. Statimq; ei quinque solidos argenteos dari præcepit, dicens iniustum esse eum absq; mercede digna dimittere, eo, quòd totius noctis spacio multū sustinuisset laborē.

Tempore quo sæuissima gens Northmāorum Pictauroꝝ, & Turnorum fines vastabāt duo fratres ex dicta congregatione Turonos missi sunt. Qui dum iter caperent, & in quemdam locum gratia requiescendi diuertissent, ab eisdem Northmannis nocte capti sunt: & capere quidem eos, & ligare manus deinde minare eos potuerunt, sed eorum silentium rumpere non valuerunt. Mane autem facto cum ad locum constitutum applicuisset frater vnus, se paululum ab eis sequestrantes, in terram se prostrauerunt, ut peracto psalmodum cursu silentio finem imponerent. Nondum verò oratione completa, venit reliqua pars Northmannorum multa præda capta. Quorum dux cernens fratres in terra iacere, audito quod illi nullo modo possent eos loqui facere, barbarica feritate turbidus, inclinato velut ad feriendum contō irruit super eos, metum mortis incutiens eis, cæteris quoque barbarico ritu manibus plausum dantibus. At illi, ut erant animo constantes, ira in corpore permanserunt immobiles. Quod quidem fiebat iure & obseruantia sanctæ regulæ, sub qua & mori cupiebant & viuere. Sed omnipotentis manus eorum exhilaratum spectaculum conuertit in luctum. Mox enim, ut ille barbarus eis appropinquauit, equus phaleratus, cui infidebat, in obliquum resiliuit, seclorēque suum in terram strauit & collisit, quam collisionem statim febris letalis secuta est. Conticuerunt omnes, & versū in stuporem cœperunt quærere inter se, quid de eis deberent facere. Tandem reperit consilio, dignum esse censuerunt, ut pro vita sui ducis vnus dictorum fratrum cæderetur. Deinde cœperunt forte quærere, vter ex eis deberet occidi, sed super virtutū viros, & in sorte Christi connumeratos nullo modo cadere poterat fors

Secunda pars Hist. Ant. ZZ dia

Cōstatiss-  
ma silentij  
monasticæ  
obserua-  
tio, l. 2. vit.  
c. 8.

Duo fra-  
tres mori  
quàm silē-  
tium fran-  
gere ma-  
luerunt c.  
9.

A. C. 900. diabolica: ita ut illi obstupescerent, dicentes eos super homines esse, super quos fors eorum cadere non posset. Tunc manus eorum velociter dissoluerunt, & pro vita sui ducis obnoxius per interpretem eos rogare cœperunt.

S. Odo nauis cum pluribus transiret Rhodani equus alium calcem percurrete vellec istum ferientis tabula nauiculæ excepit, eo scilicet in loco, ex quo fuerat ramus cum dolaretur excisus, mox ut euulsus fuit vertex, tanta per illud foramen aquæ inundatio in nauim ingressa est, ut subito nauis vsque ad superficiem repleteretur. Sic tamen plena Deo gubernante vsque ad aliam ripam peruenit, & tantisper pater Odo intus stetit, dum omnes fuissent egressi. Ad ultimum cum ipse fuisset egressus, nauis abiit in profundum.

Sub eodem tempore Romam orationis gratia accessit. Er dum in patriam rediret ex urbe inter alpes ob niuis immensitate iter eius præoccupatum, & seipsum est. Cumque præterire vellent locum illum tæterrimum ac periculosum, equus super quem sedebat Odo tetendit pedem in obliquum, & ambo simul mergebantur in præcipitium. Tunc pater Odo relictiis habenis, ambas manus dum caderet ad cœlum erexit, & mox ramum arboris inter brachia sua reperit, atque in eo ramum suspendit, donec eius clamoribus, qui præcesserant, redissent, & eum suscepissent. Ramus autem ille visus amplius non fuit quia nec arbor vnquam illic videtur nec nascitur, & equus ultra nusquam comparuit.

Quadam die cum iuxta prædonum fines iter haberet, quidam insignissimus latro iuuenis, intuens vultus eius affabilitatem illico compunctus est corde pedibusque eius aduolutus, ut sui miseretur humiliter precabatur. At ille, vade, inquit, & pius mores tuos corripere, & postea vitam monasticam appetere. Cumque ille instaret, præcepit ei, ut ad monasterium eum præcederet quod & factum est: factus ergo monachus, cellario ad obediendum subditus est. Er enim idiota esset, vtrumque ei imposuerunt, scilicet obedientiæ iugum, & litterarum studium. Quod ita deuotè peragebat, ut vnâ manum obedientiæ porrigeret, altera verò psalterium ferret. Cum autem in extremo vitæ laboraret, vocauit piûm patrem singularem supplicans locutionem. Cui cum veniam peteret, interrogauit eum, an in aliquod post monachatum incidisset peccatum. At ille. Nudo cuidam te ignorante meâ culpa tunicam nostram tribui & funem filis contextum de cellario abstuli. Quem cum interrogasset quid ex eo fecisset. Retrahendo (inquit) ingluuiem, quam dudum male contraxi, ventrem meum eo circumligavi. Tunc stupefactus pater, cum eum à visceribus eius soluere vellec, cutis, quæ ei adhaererat, vna cum fune secuta est. Post hæc adiecit & ait. Hæc nocte pater in cœlis per visionem raptus sum, & obuiauit mihi gloriosissimæ personæ mulier, quæ ait. Cognoscis ne me? At ego. Nequaquam domina. Et illa. Ego sum (inquit) mater misericordiæ. Cui ego. Quid iubes, ut faciam domina? At illa. Post triduum venies huc tali hora, quod

A & factum est. Nam tertia die, hora qua dixi, rat, defunctus est.

Quodam tempore dum esset apud sanctum Paulum Romæ, rogauit eum abbas Baldauinus vt librum, quem de vita beati Martini Galus & Posthumianus more dialogi composuerant, ei corrigeret, & glossulis elucidaret, cuius voluntati statim assensum præbuit, & emendandi operam dedit, accessit fratre Otheozario. Interim dum horæ vespertinæ signum pulsaretur, statim secundum regulam relictiis omnibus, quæ in manibus tenebant, ecclesiâ ingressi sunt. Codicem verò apertum, vbi federant reliquerunt, & orationibus occupati obliui sunt eius. Locus autem ille ita dispositus erat, ut aquam quæ ex ipsius tecto labitur & ex tribus aliis rectis vna conuersione collecta more torrentis, vnum in locum illum recideret. Ibi igitur vsque mane liber parulus remansit, & tot inundationes aquarum in circumitu eius ceciderunt, quod magis libri vndique loca, scriptura verò remansit intacta facta manens apertus est coram fratribus liber. Cumque artoniti mirarentur, ait proquid pater. Quid admiramini fratres? Sciat, quod beati Martini vitam aqua tangere timuit. Sicque ea, quæ propter eum Deus fecit, in Martini laudem conuertit.

Horrenda mors duorum monachorum, cornes edere volentium, Vinc. lib. 24. c. 67. & lib. 3. vita c. 2.

§. II.

Hic etiam sanctus Odo, vt refert Vin. vbi supra ex gestis eius cum discipulos suos regularibus disciplinis institueret, multorum monachorum miserabile excessum & decessum narrauit, vt in eis motus iuueniles cõpimeret. His (inquit) diebus duo fratres rapidissima rapti sunt morte nõ in vno loco nec in vna die. Veniens vnus ex eis in domum cuiusdam suæ fororis, vehemētissimè eburite se dixit. Scire faceret petiit. Cui prius illa pisces abundanter habere se dixit, vt comederet, quales & qua hora vellec. Ille quasi indignans pisces se fastidire respondit, nec eos iam videre se posse. Tunc armum cuiusdam animalis sibi assari præcepit. Sed non ferens assandi moram portunculam incidit, & in prunas proiecit. Dein de vinum sibi afferri præcepit, & carnis mortuum auide sumpsit. At hoc sumpsit, quod gulam non transiit, nec recitare potuit, sed vitæ cum cibo finiuit.

Alius frater veniens ad domum cuiusdam parentis sui, subito ad comedendum petiuit. Qui cum dixissent ei: quia nec dum hora comedendi venit, cum indignatione adiecit. Heu tota nocte equitando post inuictam mihi obedientiam laboravi, & nunc me ieiunare cogitis? Afferte ergo mihi, si quid habetis. Cui cum dicerent pisces se habere indignatus cœpit huc illucque oculos circumferre. Ibat autem circa pedes eius gallinarum grex. Tunc quasi furens, baculum arripuit, & gallinam quæ ei placuit, percussit, & quasi furibundo ore dixit. Hæc est hodie mihi piscis. Qui autem adstabant,

A. C. 900. adstabant, cum quodam quasi rubore dixerunt ei. Licet tibi carnes comedere pater? At ille. Volatile (inquit) non est caro. Volatila enim & pisces vnâ habent originem. apposta est ergo coram eo gallina, quam occiderat iam allata, ex qua coxam abstulit & momordit. Quem morsum nec vomere potuit, nec glutire, sed eum vita priuauit. Pugnos tamen & ceruicatas pro mercede suæ improbitatis in opprobrium, antequam moretetur, accepit.

Quidam frater ex predicti patris Odonis congregacione illi cetero tempore phlebotomia sibi curationem adhibuit. Super quo facto commotus est eius animus, quia quamuis necessitas cogisset, tamen absque eius licentia præsumere non debuit. Mox vena, per quam sanguis prius effluerat dirupta est, & quousque animam redderet, à nemine restricta est. In monasterio sancti Helix constituit pater Odo vnum de fratribus suis præpositum nomine Theodoardum. Sed quia durum est in mente veteri, noua meditari, monachi qui illi reperti sunt, non poterant ab eâ carnium abstrahi. Quod videns cœpit ille ex finitimis regionibus pisces emere, vt vel sic voluntati eorum satisficeret. Super quo magnum in hoc quærendo laborem habebat. Vnde cum hoc nuntiasset Odoni: meritis suis obtinuit Dei virtute lacu ibi fieri: vnde pisces abundanter habuerunt.

Obiit demum beatus pater Odo, primus abbas ordinis Cluniacensis. Cu successit Adamarus, siue Hiemardus, vt refert Vincen. vbi supra vtique simplicitatis & innocentie vir. Hic in augmentatione prædiorum, & acquisitione commodi temporalis fuit studiosus, & in obseruantia regulari deuotus. Amissionem luminis temporalis, & quicquid sibi aduerfitatis accedere potuit, absque omni murmure & indignatione patientissimè tulit.

Huius tempore beatus Maiolus Matifonensis archidiaconus, nobilibus parentibus, nobiliter ab infantia enutritus, spiritalibus litteris imbutus, & virginitatis titulo decoratus ad amorem & obseruantiam monastici habitus est conuersus. Et sexto (vt fertur) anno suæ conuersionis è sæculo Hyemardo abbate, iam tota corporis valitudine destituto, & oculorum lumine priuato, habito etiam consilio: in locum abbatis licet multum reuens, est subrogatus. Erat autem in incessu grauis, voce sublimis, ore facundus, vultu angelicus, in omni actu vel motu corporis honestus. Erat fide firmus: spe certus, gemina caritate refectus, sapientia clarus, fortitudo robustus. Erat ei honestas in actione, sobrietas in consuetudine, humilitas in prosperitate, patientia in aduersitate. Mansuetis erat affabilis, superbis terribilis, parcus cum debuit, diffusus cum decuit. Non diuersus in habitu, non confusus in actu, quantum ad hominem vnus semper & idem, deuotus semper imitator sanctorum, & intentus auditor eorum, ita placere studuit hominibus, vt Deo non displiceret. Quam perspicuè autem huius eiusque discipulorum existat in benedictione memoria,

respondeant monasteria ab ipsis, alia à fundamentis constructa, alia de corruptione vindicata, & cum incremento virtutum ad meliorem statum reducta. Multi quoque fidelium, vt testatur fidelissima relatio) diuersis infirmitatibus constricti: etiam de vita desperantes, ab eo visitati per Dei gratiam sunt sanati, alij illuminati, alij à demonio liberati, alij veneno serpentium, luporum & canum morsu vulnerati sospitati restituti. Candelæ extinctæ ante lectum eius sunt diuinitus accensæ. Obiit autem hic plenus dierum & sanctitate quinto idus Maii. Ad cuius etiam sepulchrum multa miracula fiunt.

De B. Odilone 4. vel 5. Cluniacensi abbate ex Petro Damiano, & Vinc. lib. 24. cap. 115.

§. III.

Anno dominicæ incarnationis millesimo, tertij autem Orthonis imperatoris anno imperij. 16. cœpit in Burgundia clarere Odilo abbas Cluniacensis. Qui ex clerico Bernaensi (aliàs Briuatensi) monachum professus in Cluniaci fit abbas post Maiolum, de quo supra immèditatè dictum est. Qui rexit monasterium per annos 56. miro religionis feruore. Narrat de hoc Odilone abbate Petrus Damianus: vt refert Vincen. spe. hist. vbi supra quod compulsi ipse Petrus Damianus imperio Hugonis abbatis Cluniacensis vt vitam beati Odilonis præcessoris sui succinè perstringeret, & vtiliora breui compedio defloraret, hoc attentauit, non luculentam venustatem aucupando eloquij, sed merè veritati deseruendo. Ipsa quippe per se sanctorum vita inquit idem Petrus fideliter enarrata sic rurilat, vt splendorem accurati sermonis ad illustranda corda fidelium non requirat. Huc accedit, quod rusticitas sermonis inculti suspensionem conseruit purgare mendacij. Nam qui vix sufficit, vt elimatam saltèm deprimat eloquium quomodo nouit fabricare figmentum?

Hic itaque sanctus Odilo Aruernia ex equestri genere oriundus: dum adhuc infans esset, tanto tepente omnium fere membrorum labore constrictus est, vt incedendi facultatem proflus amitteret. Accedit autem, vt nutritæ ante ianuam cuiusdam basilicæ Dei genitricis eum relinqueret & ipsa suis intenta compendiis per diuersa procul abiret. Puer igitur sine custode se relictum conspicens, diuino quodam prouocatus instinctu, tentare cœpit, an valuas ecclesiæ quolibet nisu posset attingere. Itaque manibus & pedibus repens, vix illic peruenit, paulatimque progressus intrauit. Ipsaque spe concepta valentior palam altaris arripuit, & sic erigere se, quibus conaribus porerat, cœpit. Tandem diuinæ virtutis auxilium sensit, & omni languore deposito, factus incolumis ad referendum deo gratias intuentium animos prouocauit.

Dum autem adolefceret, prius apud sanctum Iulianum martyrem factus est clericus, deinde sub beato Maiolo Cluniacensis monachus, vbi dum quietus & simplex humiliter in sancta conuersatione persisteret: & in ipso

Imberco dicem D. Martini vitam cõtinuam non autem gic c. 19.

alias Otheozario.

Reg. D. Bened. cap. 5.

Etiam licet ubique non sita esse non licet ibid. cap. 3.

Obitus S. Odonis colitur 13. Nou.

De D. Maiolo.

A. C. 900

colitur 11. Maii.

Briuatum est oppidum in Aruernia vulgo Briode dictum vnde de fuit oriundus S. Odilo

Apud S. Iulianum in oppido Briuatensi sit clericus.



A. C. 900. diabolica: ita vt illi obstupescerent, dicentes eos super homines esse, super quos fors eorum cadere non posset. Tunc manus eorum veloci ter dissoluerunt, & pro vita sui ducis obnoxius per interpretem eos rogare coeperunt.

S. Odo na uim aquis pene ob rutam su uat. lib. 3. cap. 8. Quodam tempore dum alueum Rhodani nauigio cum pluribus transiret Odo, & vnus equus alium calce percutere uellet istum ferientis tabula nauiculae excepit, eo scilicet in loco, ex quo fuerat ramus cum dolaretur excisus, mox ut euulsus fuit vertex, tanta per illud foramen aqua inundatio in nauim ingressa est, vt subito nauis usque ad superficiem reple retur. Sic tamen plena Deo gubernante usque ad aliam ripam peruenit, & tantisper pater Odo intrus stetit, dum omnes fuissent egressi. Ad vltimum cum ipse fuisset egressus, nauis abiit in profundum.

Sub eodem tempore Romam orationis gratia accessit. Et dum in patriam rediret ex urbe inter alpes ob niuis immensitatem iter eius preoccupatum, & seipsum est. Cumque praeterite uellent locum illum teterrimum ac periculosum, equus super quem sedebat Odo tetendit pedem in obliquum, & ambo simul mergebantur in praecipitium. Tunc pater Odo relictis habentibus, ambas manus dum caderet ad caelum erexit, & mox ramum arboris inter brachia sua reperit, atque in eo tamdiu se suspendit, donec eius clamoribus, qui praecesserant, redissent, & cum suscepissent. Ramus autem ille visus amplius non fuit quia nec arbor vnquam illic videtur nec nascitur, & equus ultra nusquam comparuit.

Quadam die cum iuxta praedonum fines iter haberet, quidam insignissimus larro iuuenis, intuens vultus eius affabilitatem illico compunctus est corde pedibusque eius aduolutus, vt sui miseretur humiliter precabatur. At ille, vade, inquit, & prius mores tuos corripere, & postea vitam monasticam appere. Cumque ille instaret, praecipit ei, vt ad monasterium eum praecederet quod & factum est; factus ergo monachus, eccliarum ad obediendum subditus est. Er cum idiota esset, vtrumque ei imposuerunt, scilicet obedientiae iugum, & litterarum studium. Quod ita deuotè peragebat, vt vnâ manum obedientiae portigeret, altera vero psalterium ferret. Cum autem in extremo vitae laboraret, vocauit pium patrem singularem supplicans locutionem. Cui cum veniam peteret, interrogauit eum, an in aliquod post monachatum incidisset peccatum. At ille. Nudo quidam te ignorante mea culpa tunicam nostram tibi & funem filii contextam de cellario abstuli. Quam cum interrogasset quid ex eo fecisset. Retrahendo (inquit) iniquitatem, quam dudum male contraxi, ventrem meum eo circumligavi. Tunc stupefactus pater, cum eum à visceribus eius soluere uellet, cutis, quae ei adhaererat, vna cum fune secuta est. Post haec adiecit & ait. Hac nocte pater in caelis per visionem raptus sum, & obuiauit mihi gloriosissimae personae mulier, quae ait. Cognoscis ne me? At ego. Nequaquam domina. Et illa. Ego sum (inquit) mater misericordiae. Cui ego. Quid iubes, vt faciam domina? At illa. Post triduum venies huc tali hora, quod

A & factum est. Nam tertia die, hora qua dixerat, defunctus est.

Quodam tempore dum esset apud sanctum Paulum Romae, rogauit eum abbas Balduinus vt librum, quem de vita beati Martini Galus & Posthūmanus more dialogi composuerant, ei corrigeret, & glossulis elucidaret, cuius voluntati statim assensum praebuit, & emendandi operam dedit, accessit fratre Ortheozario. Interim dum horae vespertinae signum pulsaretur, statim secundum regulam relictis omnibus, quae in manibus tenebant, ecclesiam ingressi sunt. Codicem vero apertum, ubi federant reliquerunt, & orationibus occupati obliui sunt eius. Locus autem ille ita dispositus erat, vt aquam quae ex ipsius ictu labitur, & ex tribus aliis rebus vna conuersione collecta more torrentis, vnum in locum illum recideret. Ibi igitur usque mane liber patulus remansit, & tot inundationes aquarum in circuitu eius ceciderunt, quod magis libri fuit vndique lota, scriptura vero remansit intacta facta mane apertus est coram fratribus liber. Cumque attentioni mirarentur, ait prouidus pater. Quid admiramini fratres? Scitis, quod beati Martini vitam aqua tangere timuit. Sicque ea, quae propter eum Deus fecit, in Martini laudem conuertit.

Horrenda mors duorum monachorum, carnes edere volentium, Vnc. lib. 24. c. 67. & ut. 3. vna c. 2.

§. II.

Hic etiam sanctus Odo, vt refert Vin. ubi supra ex gestis eius cum discipulos suos regularibus disciplinis institueret, multorum monachorum miserabilem excessum & decessum narrauit, vt in eis motus iuueniles coerneret. His (inquit) diebus duo fratres rapidissima rapti sunt morte non in vno loco nec in vna die. Veniens vnus ex eis in domum cuiusdam suae sororis, vehementissimè esurire se dixit, & refectioe petiit, Cui prius illa pisces abundanter habere se dixit, vt comederet, quales & qua hora uellet. Ille quasi indignans pisces se fastidire respondit, nec eos iam videre se posse. Tunc armum cuiusdam animalis sibi affari praecipit. Sed non ferens affandi moram portunculam incidit, & in prunas proiecit. Dein de vinum sibi afferri praecipit, & carnis morsum auidè sumpsit. At hoc sumpsit, quod gulam non transiit, nec reuicere potuit, sed vitam cum cibo finiuit.

Alius frater veniens ad domum cuiusdam parentis sui, subito ad comedendum petiuit. Qui cum dixisset ei: quia nec dum hora comedendi venit, cum indignatione adiecit. Heu tota nocte equitando post iniquitatem mihi obedientiam laboravi, & nunc me ieiunare cogitis? Afferre ergo mihi, si quid habetis. Cui cum dicerent pisces se habere indignatus cepit huc illucque oculos circumferre. Ibar autem circa pedes eius gallinarum grex. Tunc quasi furens, baculum arripuit, & gallinam quae ei placuit, percussit, & quasi furibundo ore dixit. Haec est hodie mihi piscis. Qui autem ad stabant,

A. C. 900. adstabant, cum quodam quasi rubore dixerunt ei. Licet tibi carnes comedere pater? At ille. Volatile (inquit) non est caro. Volatila enim & pisces vnâ habent originem. apposta est ergo coram eo gallina, quam occiderat iam aialata, ex qua coxam abstulit & momordit. Quem morsum nec vomere potuit, nec glutire, sed eum vitam priuauit. Pugnos tamen & ceruicatas pro mercede suae improbitatis in opprobrium, antequam moreretur, accepit.

Quidam frater ex predicti patris Odonis congregatione illicito tempore plebeotomiae sibi curationem adhibuit. Quia facto commotus est eius animus, quia quamuis necessitas coegisset, tamen absque eius licentia praesumere non debuit. Mox vena, per quam sanguis prius effluerat dirupta est, & quouisque animam redderet, à nemine restricta est. In monasterio sancti Heliae constituit pater Odo vnum de fratribus suis praepositum nomine Theodardum. Sed quia durum est in mente veteri, noua meditari, monachi qui illic reperti sunt, non poterant ab esu carnis abstrahi. Quod videns cepit ille ex finitimis regionibus pisces emere, vt vel sic voluntati eorum satisficeret. Super quo magnum in hoc quaerendo laborem habebat. Vnde cum hoc virtuaslet Odoni: mentis suis obtrinit Dei virtute lacu ibi fieri: vnde pisces abundanter habuerunt.

Obiit demum beatus pater Odo, primus abbas ordinis Cluniacensis. Cui successit Adamarus, siue Hiemardus, vt refert Vincen. ubi supra vir vique simplicitatis & innocentiae filius. Hic in augmentatione praediorum, & acquisitione commodi temporalis fuit studiosus, & in obseruantia regulari deuotus. Amissionem luminis temporalis, & quicquid sibi aduersitatis accidere potuit, absque omni murmure & indignatione patientissimè tulit.

Huius tempore beatus Maiolus Matisconensis archidiaconus, nobilibus parentibus, nobiliter ab infantia enutritus, spiritualibus litteris imbutus, & virginitatis titulo decoratus ad amorem & obseruantiam monastici habitus est conuersus. Et sexto (vt fertur) anno suae conuersionis è saeculo Hyemardo abbate, iam tota corporis valetudine destituito, & oculorum lumine priuato, habito etiam consilio: in locu abbatis licet multum reuens, est subrogatus. Erat autem in incessu grauis, voce sublimis, ore facundus, vultu angelicus, in omni actu vel motu corporis honestus. Erat fide firmus: spe certus, gemina caritate repletus, sapientia clarus, fortitudine robustus. Erat ei honestas in actione, sobrietas in consuetudine, humilitas in prosperitate, patientia in aduersitate. Mansuetus erat affabilis, superbis terribilis, parcus cum debuit, diffusus cum deceit. Non diuersus in habitu, non confusus in actu, quantum ad hominem vnus semper & idem, deuotus semper imitator sanctorum, & intentus auditor eorum, ita placere studeuit hominibus, vt Deo non displiceret. Quam perspicue autem huius eiusque discipulorum existat in benedictione memoria,

respondeant monasteria ab ipsis, alia à fundamentis constructa, alia de corruptione vindicata, & cum incremento virtutum ad meliorem statum reducta. Multi quoque fidelium (vt testatur fidelissima relatio) diuersis infirmitatibus constructi: etiam de vita desperantes, ab eo visitari per Dei gratiam sunt sanati, alij illuminati, alij à demonio liberati, alij veneno serpentium, luporum & canum morsu vulnerati sospitati restituti. Candela extincta ante lectum eius sunt diuinitus accensa. Obiit autem hic plenus dierum & sanctitate quinto idus Maij. Ad cuius etiam sepulchrum multa miracula fiunt.

De B. Odilone 4. vel 5. Cluniacensi abbate ex Petro Damiano, & Vnc. lib. 24. cap. 115.

§. III.

ANNO dominice incarnationis millesimo, tertij autem Othonis imperatoris anno imperij. 16. cepit in Burgundia clarere Odilo abbas Cluniacensis. Qui ex clerico Bernarديو Briuatum estopp dū censu (aliam Briuateni) monachum professus in Cluniaci fit abbas post Maiolum, de quo supra immeditate dictum est. Qui rexit monasterium per annos 56. miro religionis feruore. Narrat de hoc Odilone abbate Petrus Damiani nus: vt refert Vincen. spe. hist. ubi supra quod S. Odilo compulsum ipse Petrus Damianus imperio Hugonis abbatis Cluniacensis vt vitam beati Odilonis praecessoris sui succinctè perstringeret, & vtiliora breui compedio de floraret, hoc attentauit, non luculentam venustatem aucupando eloquij, sed merè veritati deseruendo. Ipsa quippe per se sanctorum vita inquit idem Petrus fideliter enarrata sic rutilat, vt splendorem accurati sermonis ad illustranda corda fidelium non requirat. Huc accedit, quod rusticitas sermonis inculti suspicionem conuincit purgare mendacij. Nam qui vix sufficit, vt elimatium saltem deptomat eloquium quomodo nouit fabricare figmentum?

Hic itaque sanctus Odilo Aruernus ex equestri genere oriundus: dum adhuc infans esset, tanto repente omnium fere membrorum labore constructus est, vt incedendi facultatem profusus amitteret. Accedit autem, vt nutritrix ante ianuam cuiusdam basilicæ Dei genitricis eum relinqueret & ipsa suis intenta compendiis per diuersa procul abiret. Puer igitur sine custode se relictum conspiciens, diuino quodam propocarus instinctu, tentare cepit, an valuas ecclesiae quolibet nisa posset attingere. Itaque manibus & pedibus repens, vix illuc peruenit, paulatimque progressus intrauit. Ipsaque spe concepta valentior palam altaris arripuit. & sic erigere se, quibus conatibus porerat, cepit. Tandem diuinae virtutis auxilium sensit, & omni languore deposito, factus incolumis ad referendum deo gratias intuentium animos prouocauit.

Dum autem adolefceret, prius apud sanctum Iulianum martyrem factus est clericus, deinde sub beato Maiolo Cluniacensis monachus, ubi dum quietus & simplex humiliter in sancta conuersione persisteret: & in ipso Secunda pars Hist. Ant. Z Z 2 ex

Imberco dicem D. Martini vitam esse non autem sic c. 19. xaliâs O. thezaro.

Reg. D. Bened. cap. 5.

Etiam licet ra abique reuili la- cere non licet ibid. cap. 3.

Obitus S. Odonis colitur 13. Nou.

De D. Maiolo.

A. C. 1000

colitur 13. Maij.

Briuatium estopp dū in a. uer- nia vulgo Briode dictum vn- de fuit o- riuandus S. Odilo

Apud S. Iulianum in oppido Briuacensi fit clerici- cas.

exordio quædam perfectionis norma eluceret  
vix euolutis quatuor annis Maiolas in domi-  
no requieuit, sed ipsum prius beatum Odilo-  
nem, concurrentibus in eum omnium votis  
fratrum, in pastoralis cura sibi substituit. Huius  
cor tam indeficiens flamma diuini amoris  
excocit, quod eum ab offerendis quotidie  
salutaribus hostiis, tor curarum, tor ingruen-  
tium negotiorum sollicitudo cohibere non po-  
tuit. Vnde cum in lecto mortis decumberet,  
Adaldo discipulo suo præcepit, vt ex calcu-  
laris abaci supputatione colligeret, que posset  
esse summa missarum, quas celebravit per  
spacium quinquaginta sex annorum, quibus  
monasterium tenuit.

In erogandis elemosynis ita largus erat, vt  
nonnulli dum eum omnia dispergentem con-  
spicerent, non dispensatorem, sed prodigum  
iudicarent. Tempore famis exhaustis iam in  
pauperum usus ætatis, etiam plurima sacri va-  
sa ministerij contregit, & insignia ecclesiæ or-  
namenta distrahit. Coronæ quoque, quam  
sibi imperator Henricus ob sui memoriæ de-  
stinauerat, non pepercit. Corpus suum non  
modò duris attenuare ieiuniis, & asperrimis  
edomare ciliciis consueuerat, sed & quibusdã  
ferreis nexibus coarctabat. In suscipiendis au-  
tem ita se moderabat, vt edulis, vt apposita  
quæque contingens, ac naturali duntaxat ne-  
cessitati dispensatiue subseruiens, & vanitatẽ  
superstitionis effugeret, & sobrietatis continen-  
tiam referaret. In promulgandis porro iudi-  
ciis, ac modis penitentiarum præfigendis tam  
pius erat, & tanta merentibus humanitate  
compatiens, vt nusquam districtum patris im-  
perium, sed potius maternum exhiberet affe-  
ctũ. Vnde se reprehendentibus huiusmodi ver-  
bis solebat eleganter alludere. Etiam (inquit)  
si damnandus sim, malo tamen de misericor-  
dia, quam de auidia vel crudelitate dampari.  
Inter ceteros autem sanctos circa beatam dei  
genitricem ardentissima deuotione flagrabat.

S. Odilo miraculis clarus.

§. IIII.

Denique qui clarus erat probitate morũ,  
claruit etiam in ostensione signorum.  
Cum esset in quadam sui raris villa, quæ Be-  
loniacum dicitur, puerum quemdam forma  
venustum, sed à natiuitate cæcum intuens, ei-  
que pie compartiens, eum ad se vocauit, signũ  
ei salutiferæ crucis in fronte depinxit. Statim  
que visum, quæ natura negauerat accepit  
puer.  
Aliquando in capite ieiunii surgentibus à  
mensa fratribus abbas sanctus pugillum cine-  
re latentè impleuit, & apposito pane discu-  
buit. Cumque cinerem tanquam panem man-  
ducat, inquit fratri, vt clam sibi aquam de-  
ferret, quo factò dum aqua labiis adhibetur  
auiditatis vini sentitur. Reprimat ergo manũ  
abicit poculum, & ministro imperat, vt sibi  
aquam afferat. Ad quod minister obstupuit, &  
vinum se de mensa referre qui aquam propina-  
uerat, admiratus expauit. Sed ecce dum aqua  
potanda repetitur vinum protinus in poculo

Pal. 101

reperitur. Itaque vir sanctus, quod Deũ sibi  
misericorditer indulgere conspexit, cum  
gratiarum actione percipere non recusauit.

Interea cũ esset in vrbe Ticinensi quidã vela  
men mensæ eius furtiuè subripuit, quod in fo-  
ro venale proposuit. Sed sic ei dispositio diui-  
na obstitit, q̄ sancta distrahi præda non po-  
tuit, q̄ ter ea in munditijs exposita cũ emptori-  
bus de pretio cõuenire nõ potuit. Interea sceleris  
aut horè vltio diuina corripuit. Nã manus  
& pedes sacrilegi arefaciens, intolerabili dolo-  
re constrinxit. Mox itaque languore cõpulsus,  
ad ecclesiã sancti Maioli alienis manibus ad-  
uehitur, & mantile sublatũ corã eundis osten-  
ditur reo penitente. Sicque beati Maioli meri-  
tis & fratru præcibus incolumis factus, & vela  
men reddidit alienũ, & recepit se ipsum pro-  
bauitque quo præmio dignus esse, qui bea-  
tum Odilonem offenderet.

Idem vir sanctus cum causa dictaret fluuio  
Ticini transire, festinans cum sociis sine nauig-  
io, quod tunc deerat, per aquam sine offendi-  
culo in vltiorem aluei crepidinem transpo-  
nuntur. Quod nonnulli mirantes, cum po-  
stea sequi vellent, nisi adiuti fuissent, aqua vo-  
ragine demersa fuissent. Ad hospitium inde eo  
declinante ex deuotione inuitatus à quodam  
cum lucerna in nocte extincta esset, is Deum  
obsecrauit, vt pro amore Odilonis tenebras  
effugaret, confestimque coruscæ lucis splen-  
dor emicuit, qui totam domum illustrauit.  
Idem sanctus cum quodam alio tempore  
flumen transiret, & aqua alios vsque ad femora  
attingeret, viro Dei nec corrigia pedis a-  
quarum est inundatione persusa. Apud mon-  
asterium sancti Martini eo suscepto, cum  
multi ad eum confluere monachi, & parum  
piscis haberetur, illud modicum in prandio  
partitum in manibus comedentium ita mul-  
tiplicatum est meritis sancti, vt multa etiam  
frusta piscis remanerent.

Vice altera parum vini sibi oblatum cum  
adessent decem fratres, multiplicauit, vt omni-  
bus sufficeret. Ex aqua, qua abluta fuerant  
manus eius, furtiuè ablata ex deuotione fe-  
bricitans bibens, liberatus est. Iouini mon-  
tis prærupta conscendens, cum pauperes ob-  
uios fessos videret & sitientes, quicquid vini  
eius focij haberent in vasculis, iussit illis sine  
aliqua reservatione concedi. Quo factò cum  
discumberet ipse cum suis, repertum est vinum  
in vas sine diminutione aliqua.

Imperator Henricus ad mensam discum-  
bens, vasculum vitreum pretiosum Alexandri-  
ni operis arte compositum, cum pulmentis  
triticis sibi allatum, sancto viro misit in xe-  
nium. Porro (sicut humanæ curiositatis mos  
est) ceperunt monachi illud vas cum admira-  
tionis intuitu contrectare, & de manu in ma-  
num soletter inspiciendo transponere. Et dum  
de manibus tenentium incautè labitur, vas  
ipsum frangitur. Qui timens indignationem  
imperatoris, contra fratres ex huius fracturæ  
intrans ecclesiã oratione sua ipsum reinte-  
grauit. Sic itaque sanctus Odilo, dispensatio-  
nis gemina moderatòr indignis, & in spiritali  
studio corã diuinis obtutibus fultus, & in terre-  
ni laboris indultia non mediocriter elatus.

Cum

Cum verò iam extremum tempus ageret, A  
per quinquennium ferè grauissimo labore cru-  
ciatus est. Cumque monasteria sua circumiens  
monitionis causa visitare cœpisset. Syluiniacũ  
deuenit. Ibiq̄ circa festum circumcisionis  
dominicæ se à saculo migraturum prædixit.  
Porro cum iam in agonis angustia constitu-  
tus esset, diabolus aditare conspexit, eumque  
per nomen tremendi iudicis, vt abscederet, ter-  
ribiliter increpauit. Anno igitur dominicæ  
incarnationis. M. xlvij. ætatis autem suæ.  
lxxxvij. ordinationis verò suæ. lvi. sumpto eu-  
charistiæ sacramento nocte circumcisionis so-  
lennia præcedente spiritum beatum reddidit  
Deo.

De penis purgatorij eremite narratio.

§. V.

Quidam religioſus, reuertens ab Hie-  
rosolymis dum mare transiret, eumque

Aliam quidem Commemorationis animarum, que  
secundo die Nouebri peragitur, origine tradidit ipse  
D. Anton. tit. 13. ca. 1. §. 1. huius operis, sed magis ea re-  
cepta est, quam hoc loco ipse proferit, vt pote  
quam præter Pet. Damian. tradunt Vinc. lib. 2. 4.  
cap. 105. & Volater. lib. 2. Anthop. & Polyd. Virgil.  
emendatus lib. 6. cap. 9. & Genab. in Chronol. Caterum  
quamuis hoc saculo decimo istud festum institutum  
fuerit, non tamen ideo tum primum preces pro defun-  
ctis instituta sunt (vt heretici falsò putant) vel fides  
de purgatorio igne in Ecclesia recepta. Nam vt omit-  
tam D. Gregor. in dialogorum 4. cap. 39. vt supra vidi-  
mus tit. 12. cap. 3. §. 26. & D. Aug. in Enchir. cap. 110.  
& de cura pro mortuis agenda, vt supra etiam anno-  
tauimus tit. 10. ca. 8. §. 17. certe D. Diony. Arcopag. lib.  
de Eccles. Hierar. cap. 5. Tertull. de corona militis,  
hanc esse vnam ex traditionibus Apostolicis indicant  
preces pro defunctis ad altare facere. Imo verò ante  
Christum veteris synagoga hæc fuit fides, vt diserte  
traditur lib. 2. Machab. cap. 12. fuitque in antiqua Ec-  
clesia more receptum pro defunctis sacrificia & preces  
offerre: vt ostendit Genab. in lib. qui preces pro  
defunctis instituit, & lib. 1. Chronol. quod officium solis  
suis interfectis deservabat. Purgatorium verò ig-  
nem præter D. Paulum qui, 1. Cor. cap. 3. satis a-  
perè illud ostendit, vt explicat. Orig. hom. 12. & 13. in  
hier. & 6. in Exod. Aug. in Psal. 37. & 21. dicitur. cap.  
26. etiam hi veteres inuunt Iren. lib. 1. aduer. her. ca.  
2. Tertu. in lib. resur. de carnis. Cypria. ep. 58. ad Anto.  
ex quibus inuatur nostrum Irenæum audire dicentem  
iustis & aquis & præcepta eius seruauitibus quibus-  
dam quidem ab initio, quibusdam autem ex peniten-  
tia vitam donans, incorruptelam loco muneris conse-  
rat, & claritatem æternam circumdet. Nam quod  
ait, quibusdam iustis post mortem donari vitam ab  
initio, & statim atque ex hac vita decesserunt, hoc ve-  
rum est de pueris, qui in ætate innocentie decedunt, & F  
de his, qui martyrio ex hac vita emigrant & addens  
quibusdam autem ex penitentia, inuunt pfectò mortuos  
quosdam post hanc vitam peccatorum suorum peni-  
tentiam subire, & aliquo in loco dum pro suis peccatis  
satisfecerint æterni Pro purgatorio hinc D. Irenæi.  
locum facere scribit Feuardent. in comment. in  
Iren.

Festũ ani-  
marum  
quando  
instituitur.  
purgato-  
rij fides  
antiquis-  
sima.

cum multis allis ventorum horror impleteret, A  
applicuerunt ad insulam Siciliæ, vbi qui-  
dam sanctus manebat inclusus. Illic ergo ali-  
quamdiu tranquillitatem cum aliis maris ex-  
pectans, dum cum illo incluso frequenter ha-  
beret colloquium, requisitus de patria, Aquit-  
anicum se esse respondit. Requisitus insuper  
vtrum cœnobium quod Cluniacum dicitur,  
& Odilonem eius abbatem nosset, optimè se  
nosse perhibuit. Quo sciscitante, cur hoc ab  
eo Dei seruus inquireret, Sunt nobis (inquit)  
vicina loca, quæ vocantur ab incolis Ollæ  
Vulcani, ex quibus grauissima flammarum  
enomuntur incendia: in quibus etiam locis  
animæ diuersa luunt pro meritum qualitate  
tormenta. Ad quarum semper exaggerenda  
supplicia sunt innumerabiles dæmones de-  
putati, qui intolerabiles eorum pœnas quoti-  
die renouant, & eas ad redimenda supplicia inde  
sincerè instaurant. Quos tamen ego frequen-  
ter audiui, quærilis lamentationibus eiulan-  
tes, quod orationibus & elemosynis quorũ-  
dam ex eorum manibus eriperentur animæ  
damnarum, scilicet in purgatorio. Inter cæ-  
tera quoque maximam de Cluniacensium ecce-  
tu, & eorum abbate querimoniam faciunt,  
quia sæpè per eos sui iuris vernaculos perdit:  
quam obrem te per dei nomen obsecror, vt san-  
ctis fratribus illis hæc quæ tibi dixi, fideliter  
referas. Ex nostra quoque parte denuncias, vt  
orationibus & elemosynis magis ac magis in-  
sistant, præsertim huius intentionis intuitu, vt  
de manibus dæmonum eos, qui ibi cruciantur  
educant. Ille igitur regressus in patriam, cum  
hoc abbati Odiloni, & fratribus retulisset, i-  
dem pater Odilo per omnia monasteria sua  
generale decretum constituit, vt sicut die pri-  
ma Nouembris omnium sanctorum festiuitas  
agitur, ita in sequenti die psalmis, elemosy-  
nis, & missarum solenniis, præcipue omnium  
in Christo quiescentium memoria celebretur.

Benedictus b pater dum viuere, hunc  
sanctum virum affectuose dilexit, & apostolo-  
rum limina frequentanti, necessarios sum-  
ptus sæpè ministravit. Qui dum decessisset,  
Ioanni episcopo Portuensi, & aliis duobus  
per speciem nocturnæ visionis apparuit: eis-  
que in pœnalibus tenebris, quod constitu-  
tus esset indicauit, hoc insuper addens, quia  
beati Odilonis meritis eum superna censura  
liberate decesserit à tormentis. Protinus idem  
Ioannes episcopus Papiam venit, & per mona-  
chos cœnobij beati Maioli omnẽ sancto viro.  
Odiloni ferè visionis exponit. Qui mox psal-  
modias & orationes ab omnibus in monaste-  
rio Cluniacensi fieri, & elemosynas elargiri,  
& sacrificiũ mysticũ salutaris offerri pro illo  
pcepit. Per omnia quoque monasteria sui regimi-  
nis eiusdẽ sanctionis edicta mādauit. Cumque

b. Loquitur de Benedicto Pontifice maximo, huius no-  
minis 8. vel vt aie. Onup. 7. q. 4. sedit An. Ch. 1012. de quo  
etiam tit. 16. cap. 1. §. 18. ex eodem Pet. Dam. fertur  
eum à penis purgatorij piorum elemosynis fuisse li-  
beratum.

Secunda pars Hist. Ant. Z Z 3 fra-

Hanc de  
ollis vul-  
cani sen-  
tentiam  
cõfirmat  
D. Greg.  
li 4. dial.  
cap. 30.

**A.C.1040.** fratres hoc instantissima deuotione perage-  
rent: Eldebertus monachus qui hoc obedi-  
entia fugebatur officio, scilicet vt inopes ale-  
ret, & eis necessaria ministraret: per soporem  
vidit quemdam pulchrum, & serenum aspe-  
ctu magno candidatorum agmine conspici-  
tum, ingredi claustrum, Qui capitulum vbi  
Odilo cum fratribus residebat, intravit & ad  
eius genua caput humiliter flexit, ei que gra-  
tias egit. Cumque ille frater Eldebertus re-  
quireret, quisnam ille esset, responsum est il-  
li, ipsum esse Benedictum papam, qui idcir-  
co viro Dei gratias ageret, quia piis eius san-  
ctorumque fratrum precibus, & tartareum  
cruciatum euasisset, & cum beatis ciuibus qui-  
eternis superna Hierusalem ingressum me-  
ruisset.

Idem sanctus Odilo, vt scribit Vinc. spe. hist.  
vbi supra sermones quosdam festiuos edidit  
eleganter, qui a monachis ordinis sui frequen-  
ter tanrur. Ipse etiam nocte, qua migravit ad do-  
minum, apparuit cuidam simplici & innocen-  
ti ex monachis suis, Gregorio nomine  
dormire incipienti. Qui requisitus a Gregorio  
quid ageret, respondit bene se habere, & in  
Christi presentia se esse. Sed in ipsa hora obi-  
tus sui figuram quamdam trucem & terribi-  
lem teterrimam suam visionis horrorem sibi in-  
curere tentantem se vidisset: Christi virtute  
confortante, nulla sibi potuisse infestatione  
nocere.

*De S. Hugone Cluniacensi ex Hugone Monacho eius  
aqui d. Vi. l. 26. c. 3. De eo prater scripturae  
Gilo iussu Pontij abbatis, & Remaldus ab-  
bas Vuelacensis M. S.*

§. VI.

**P**ost Odilonem successit in regimine Clu-  
niacensis ordinis Hugo, vir valde venerabi-  
lis. Hic enim, vt refert Vinc. in spe. hist. ex ge-  
stis eius: Augustus indolis indigena fuit, nobi-  
li genere, patre Dalmatio consulari viro, belli-  
cis actibus intento. Cuius matercum grauida  
esset de ipso Hugone, partuque grauius labo-  
raret, quemdam religiosum celebrare fecit  
missam, pro sui liberatione, & nascituri sa-  
lute. Qui dum missarum solemniam pro eo  
deuotissime celebraret, in contemplatione sus-  
pensus vidisse fertur super calicem speciem  
infantilem, supra humanum modum mirabi-  
liter radiantem, in quo signo sanctitas huius  
futura ostensa fuit: quia ab adolescentia sua  
calicem salutatis accepit, imitator dominicæ  
passionis in vitæ regularis austeritate. Natus  
enim in puellaribus annis constitutus, pueri-  
les nugas euitans, & cor senile gerens beato  
Odiloni in Cluniacensi monasterio se discipu-  
lum tradidit, sub habitu religionis. In virtute  
autem omniproficiens factus est prior, & de-  
functo Odilone, licet renitens de voluntate  
omnium factus est abbas. Bonus itaque scien-  
tia, melior conscientia, optimus temperantia,  
forma angelicus, moribus compositus, sermo  
ne suavis, & charismatibus aliis omnibus spe-  
ctabilis.

*Henricus  
2. impera-  
tor S. Hu-  
gonem di-  
lexit.*

**A.C.1040.** Illo in tempore Henricus secundus impera-  
tor regni apicē strenuissime gubernabat, cuius  
pater Henricus cum valde dilexisset monasteriū  
Cluniacense, & eius abbatē, eū imitatus archi-  
episcopus sibi in amorē adstrinxit. Et Hugonē ad se inui-  
tauit abbatē Cluniaci, & venientē gloriose ex-  
cepit, & vt filium suū Henricū tertium de sacro  
sedeleuaret gratanter obinuit. Huius etiā gratia  
Stephanum papā non fugit. Qui in ciuitate Ro-  
rentia valetudine constrictus, cum decuberet,  
aduente sancto Hugone inimicū recedere  
exente eodē accedere circumstantibus prote-  
stans est. Quare ne infederabilis hostis infes-  
tationibus vrgeretur, papa sedulitatem ipsius  
iugiter exorabat, cuius presentia in sidior cō-  
fundebatur. Iamque malignos incurfus lachry-  
mæ capris longē remouerat, cum vir apo-  
stoli us in sinu presentis animam exhalauit.  
Cuius manibus dignē compositus traditus est  
sepulturae.

Sed & reuerendissimo Hildebrando, muta-  
to nomine & gradu postmodum Gregorio,  
nuncupato manifestissime claruit, & multum  
gratiæ spiritualis pater Hugo obtineret. Hic  
sane nondum honore pontificio insignitus, po-  
situs in Cluniacensi capitulo ipsum mundi iu-  
dicē perhibuit se vidisse sancto Hugoni colla-  
teralē, qui sedens a dextris regularē disciplinā  
fauore prosequēbatur. Hic papa factus blandē  
tyrannum vocitare solebat, quoniam leonem  
seuis mirib' agnū accepit, haud ignarū illi.  
Parcere subiectis & debellare superbos.

Tempore sancti Leonis noni papæ remos-  
translatum est corpus sancti Remigij. Presentis  
fuit tātā translationi apostolicus, ac generale  
conciliū contra simoniacos præcipue celebra-  
uit. Interfuit pater Hugo fide armatus ipsū-  
que ingens illustriū virorū agmen sequebatur.  
At tanta erat multitudo peruersorum, vt boni  
vix auderent malos repr. hēdette, & si ausi fu-  
issent, facilius erūperet reclamatio malē uiuen-  
tium, quam vox eorū libera, qui sanius sentie-  
bant. Mox exhortationē synodicā iussione do-  
mini papæ, & suasionē cuiusdā nominatissimi  
sancti Constantij Remensis canonici, & aliorū  
laudabiliter egit, & probabiliter consultauit  
tergiversatores, qui contra verum pro menda-  
cio stare consueuerant.

Aldephonsus quoque rex Hispaniarum pa-  
trē sanctū plus omnibus excolens, votis arden-  
tibus, vt eum videre mereretur, impetrauit, pri-  
mo quia a captione fratris sui Santij precibus  
sancti Hugonis emerit, deinde quia conuin-  
ctione patris sui Ferdinandi, & Cluniacensiu  
cōpaginate fortius disponebat, alioquin beato  
Petro inobediens, beneficiū que ingratus con-  
stitueretur. Is. n. cum arctissima teneretur cu-  
stodia, & Cluniacenses pro eo orationi incum-  
berent, per fratrem quēdā beatus Petrus ei ape-  
ruit, qualiter instātia precū sancti Hugonis &  
suorū pulsatus, in breui ipsam proprię potesta-  
ti reconstituēret, & ad septem vsque prouehe-  
ret. Nec mora clamiger cæli Sanctio regnum  
vsurpanti terribiliter noctū appārens, mor-  
tem intētauit, nisi mox fratrem suum dimi-  
teret. Surrexit ocyus exturbatus tyrannus, &  
eo a vinculis emancipato cubitum rediit.

*Hildebr-  
dus qui  
Gregori-  
7. Cluni-  
cū veni-  
quid vide-  
tit.*  
*Leo 9.  
p. 217  
Ecclesiæ.  
An. C.  
1049.  
Trillatio  
sancti Re-  
migij.*

**A.C.1070.** Ita factum est, vt rex liberatus duplicato censu  
paterno intercessionibus suis ducentas & qua-  
draginta annuatim destinaret, die-  
que liberationis nobis celebrem relinqueret.

Multa ad vsus pauperum sanctus Hugo con-  
ferens quasi viles sarcinulas reputans, dire-  
ptione illorum sæpe pertulit non iratus. Quin  
etiam præceptorum talem habuit mensu-  
ram ne aut nimia remissio, aut seueritas vi-  
deretur excedens. Spiritu quoque prophetiæ  
discernere in nouiciis solēbat, qui essent fru-  
menti stabilitate solidandi, & qui essent tan-  
quam paleæ a spiritu maligno ventilandi.

Quodam tempore dum esset apud Martinia  
cum adiuncto sibi præclaro Anselmo Cantua-  
riensi archiepiscopo, qui propter iustitiam  
ab archiepiscopatu semotus, iucundabatur  
eius solatio, diuina reuelatione commonitus  
mortem Gulielmi regis Angliæ vicinam & vt  
prædixerat, accidit. Nam dum ille per saltus fu-  
gaces ceruus venando sagittare gestiret sagit-  
tam subito in corde suscepit, qua miles suus  
ceruum impetebat.

Alio tempore cum dormiret idem pater,  
per somnium vidit sub capite suo cubare ser-  
pentium multitudinem & ferarum, subito capi-  
tale excutiens, & exquirens supposita, inuenit  
ibi librum Maronis forte ibi collocatum, mox  
illum abiecit, & in pace quieuit, cognouitque  
modum, materiæ librivisioni congruere, quem  
obscenitatibus & gentium ritibus plenum in  
dignum erat sancti cubiculo subterni.

*Episcopi sacris dediti pena ex Hugone Mona-  
cho Vinc. cap. 7.*

§. VII.

**Q**uidam frater nomine Durannus de Pre-  
don, prius idiora apparens, postea Mo-  
fiacensis abbas non incongruus, dehinc ad  
Tolosanum episcopatum sapientiæ prærogati-  
ua promotus, inter operarios agriculturæ Do-  
mini merito solitudinis & industriæ claruit.  
Hic circumspectus per cætera verba risum mo-  
uentia sæpe incautus proferebat. Qua de re ve-  
nerandus pater Hugo multoties eum incre-  
pans, non satis proficiens, de futuro intermi-  
nans prophetice sic commouit. Ecce frater  
carissime, nisi ludicra verba monacho interdi-  
cta prorsus viuens dimiseris, enormiter post  
mortem apparebis. Quod sanē vaticinium  
eo decedente constat fuisse completum. Nam  
Signino cuidam capellano patris, spumoso ore  
apparens postulauit stēbiliter eius iuuamen,  
cui noluit obedire, dum viueret. Hæc vbi  
Domino abbati Signinus retulit, præcepit, vt  
septem fratres vna hebdomada pro defuncto  
taciturnitatemoris continuarent. Ad hoc septē  
fratribus electis, cæteris obedientibus vnus  
eorum voti contemptor silentium interrup-  
pit. Rursus pontifex Durannus denuo eidem  
reuelatus est, valde conquestus super illo fra-  
tre perisdo, qui dum non sinit, sanitatem  
eius interpolauit. Audiens piissimus Hugo  
præcepit, vt fractura silentij, qua per vnum  
contigerat, aliorum septem dierum silentio  
sarciretur. Quo factō anima pontificis tertio

reuelata est, in statu apostolico se exhibens  
purgatori suo memorato, semperque memo-  
rando Hugoni gratias agens.

Instante solennitate Dominicæ natiuitatis,  
more solito monachi se suaque omnia præpa-  
rauerunt. Venerabilis autem pater Hugo iam  
senex, capitulum ingressus, hæc ad omnes  
protulit verba. Noueritis fratres benignum  
Iesum disposuisse vestris solenniis interesse.  
At contra hostem nequam inuidia laborate,  
vt aliquas tenebras tanto splendori possit im-  
miscere. Frater enim (ait) quidam (se vtique  
dans intelligi) hac nocte vidit matrem mi-  
sericordiæ ipsū filium, quem presentī ge-  
nuit nocte, dulcissimo gremio continere, ei-  
que sanctorum angelorum multitudinem cum  
immenso lumine adflare. Idem Deus puer  
exultabat, cordis lætitiā gestu corporis &  
plausu manuum demonstrabat, & conuersus  
ad matrem aiebat. Cernis mater noctem na-  
tiuitatis meæ quæ imminer gaudiis illustran-  
dam, in qua & prophetarum oraculo, & an-  
gelorum præconia renouabuntur, & de meo ex-  
te ortu omnia cælestia simul, & terrestria læ-  
tabuntur. Vbi est nunc hostis mei damna-  
ti perfidia vbi eius potestas, qua ante hoc sin-  
gulare gaudium mundo danabatur? Quo  
ille impudens audito, de latibulo suo egres-  
sus a longē se præsentabat, & ignominiose  
deturbatus cum multo planctu & vlulatu, vt  
admitteretur, orabat. Erst (ait) in nulla parte ec-  
clesiæ admittor opus in aliquo saltē reliqua-  
rum officinarum loco suscipiar. At filius vir-  
ginis: Vade (inquit) furcifer, & ne te mea poten-  
tia præiudicatum lamereris, tenta, quod  
poteris. At ille solutus aditū capituli petiit, &  
intrare conatus, non potuit. Intantum enim se-  
tumidum, & introitum capituli angustum,  
inuenit, vt nullatenus intrare valeret. Verē  
inflatus superbiæ veteris apostemate per hu-  
mitem aditum, non potuit transire. Inde  
ad dormitorium fratrum congressum dire-  
xit, & phantasiis solitis eos inquietare se pos-  
se confidens, introire tentauit, sed eadem gros-  
situdine sua ab hostio repulsus recessit. Postre-  
mō ad rectorium nocendi spem contulit.

Ibi propter aliquantulam corporis curam  
maiores suspicatus mentium incuriam, ibi  
etiam tot obices diuinorum ex lectione ver-  
borum, tot trabes ex deuotione auditorum,  
tot repagula repetit ex caritate sibi seruien-  
tium inuicem, vt nullo modo valens vltra pro-  
cedere, cogere retrocedere. Sicque ab omni-  
bus monasterij officinis reiectus, a conspectu  
piissimi redemptoris & gloriosissimæ Mariæ  
virginis matris eius cum ea, qua dignus erat  
confusione pestifer ille discessit. Cauti igitur  
estote, o fratres, & omnipotentī ac misericor-  
dissimo Domino gratias agite quia nequissi-  
mum hostem a nobis repulit, & ipse nobiscū  
festum celebraturus remansit.

Quidam (cui apparuerat sanctus Diony-  
sius, admonens vt iret Cluniacum, quia Hu-  
go abbas erat de hoc seculo subito migraturus  
vidit in spiritu mixtos mortalibus sape-  
ros, & cum monachorum collegio matrē Dei  
maris stellam clarius coruscare. Cuius præsen-  
tia sagittarios quosdā apparentes ita exterruit  
Secunda pars Hist. Ant. Z Z 4 &

*De eodē  
S. Hugo-  
ne mori-  
turo vili-  
tate c. 9*

*Anselm-  
Cantuarie  
episcop-  
exul.*

*Gulielmi  
regis An-  
gliz  
mors.  
De Virgi-  
lij libro  
vito.  
Capitale  
1. cerui-  
cal.*



348  
A. C. 1070.

et fugavit, sicut validus ventus autumnales frō  
des delicere consuevit. Inter quos Martinus  
gemma sacerdotum, & benedictus solabbatū,  
spiritum Hugonis delucētes intra quamdā vi  
neā speciosam & fertilissimā collocarūt, vbi  
incundaretur & in modico mansitaret, vbi ipse  
sanctus Hugo me aspicientem multipliciter in  
uitabat. Comede (inquit) carissimē de candidis  
facem, qui nobis superabundant, & fac me-  
cum solenne contubernium. Ego namque pa-  
rum hic pausabo, donec quidam tumor subsi-  
dat: quem in pedibus puluerulentis de longo  
circunitu terrarum, contraxi, sed euestigio cu-  
ratis gressibus & excusso cinere mundano li-  
ber ad potiora transibo. Dic autem successori  
meo Pontio, vt humilitatis & innocentiae the-  
saurus custodiat, & necessitates omnium suas  
putans misericordiae studeat, & zelum mona-  
stii ordinis exemplo mei sapienter disponat,  
sic enim viriliter à Deo consequetur auxilium  
qui non deserit sperantes in se. Nocte autem  
qua decessit, quidam abbas vidit duos lectos  
decenter ornatos, angelorum manibus ad cœ-  
lum sustolli, sibi que dictum, quod ij erant Hu-  
go Cluniacensis, & archiepiscopus Cātuarieſis.

Colitur  
29. April.

Ordo Canoniorum regularium renoua-  
tur. Vincent. ex Sig. libro  
25. capitulo 51.



lib. 3. de  
cret. tit.  
35. cap. 5.

De his a-  
gitur in  
parte tit.  
18.  
Infra ca-  
23. §. 2.  
Infra ca-  
pit. 19.

Irea annos domini millesimo.  
80. vt refert Vincent. spe. histo.  
libro 26. capitulo 51. post Si-  
gibertum. tempore Gregorij.  
7. papæ. & Henrici imperatoris  
cepit restorere in ecclesia beati Quiniani  
Bellouacensis ordo canonicorum regula-  
rium primum ab apostolis postea à beato  
Augustino episcopo & doctore eximio regu-  
lariter institutus, sub magistro Luone ve-  
nerabili eiusdem ecclesie præposito, postea  
Carnotensi episcopo: qui post Isidorum fecit  
compilationem antiquam decretorum.  
In diuersis autem regionibus reperitur or-  
do & modus viuendi dispersus, de quo etiam  
habetur in iure notatum, vt extra de sta. mo. &  
cano. c. quoddam Dei timorē. De isto ordine fuerūt  
visi insignes viri & doctores, Hugo de sancto  
Victore, & Richardus de sancto Victore, & Hu-  
go de follieto, de quibus infra dicitur. Et cū in  
processu tēporis esset satis collapsus, restoruit  
ad vitam regularem circa annos Domini mil-  
le. 380. vt dicitur infra. Ad hunc etiam ordi-  
nem canonicorum regularium videtur perti-  
nere ordo Præmonstratensium, de quo infra  
dicitur.

Ordo vallivmbrose instituitur. Palmer. in Chroni-  
cis, Volater. lib. 21. & vita S. Ioannis Gualaber-  
ti quam Ioannes Molauesus videtur scri-  
psisse: eam habet Sur. tom. 4.

CAPVT XVII.



Irea idem tempus, scilicet anno  
Domini. 1040. claruit beatus Ioan-  
nes Gualbertus: fundator, & in-  
stitutor, ordinis Vallivmbrosæ

A sub regula militantis beati Benedicti cum-  
quibusdam constitutionibus eorum super  
additis, & in habitu gualco. Quæ religio  
multa monasteria habet in Tuscia & Longo-  
bardia etiam superiori. Hic igitur gloriosus san-  
ctus, de ciuitate Florentia oriundus fuit ex no-  
bilibus parentibus, cuius pater Gualbertus vo-  
catus est, vir militaris. Cum autem iuuenis es-  
set, in seculo constitutus, & inimicitias ca-  
pitales pater eius haberet cum quodam ex eo,  
quod ille iniuste con sanguineum eius occi-  
disset propter quod id tam Ioannes, quam pa-  
ter vindictam expeterent accidit vt quadam  
die beatus Ioannes Gualbertus vna cum ar-  
migero suo versus Florentiam iter arripere,  
& inimicus ille suus capitalis ex insperato ei  
obuiaret in via ita arcta vt neuter posset ad  
alteram partem declinare. Quod cernens &  
interitum suum quasi expectans, cum esset in-  
ermis, subito de clementia Ioannis confusus, ex  
equo desiliit, & in terram prostratus, veniam  
cancellatis manibus ad pectus, ob crucifixi  
amorem humiliter sibi concedi postulauit.  
C Compunctus igitur Ioannes, audito nomi-  
ne Crucifixi, propofuit illi parcere ob Christi  
amore, qui pro suis Crucifixoribus exora-  
uit, ne perirent. Mandauitque sibi de terra  
assurgere, nec timere debere: cui iam ex cor-  
de offensam dimiserat, vt dimitteret ei Deus  
debita sua, sed quo vellet, tutus abiret. Ar vt  
tra progressus beatus Ioannes quandam eccle-  
siam monachorum sibi occurrentem intra-  
uit. Et cum ante imaginem crucifixi genua  
flexisset, vidit crucifixum caput ad eum in-  
clinare, quasi ei gratias agentem, quod ob  
eius reuerentiam inimico capitali pepercis-  
set. Adhuc crux illa pro indicio tanti miraculi,  
in ecclesia sancti Miniatis in monte prope  
Florentiam, nunc usque cum magna venera-  
tione & cautela seruat: vbi olim fuit mona-  
stium nigrorum monachorum, nunc autem  
alborum, id est, Montis oliuarum.

Diuina igitur vocatione attractus, disposuit  
seculum nequam deserere: & quæque peritura  
contemnere, vt nudam crucem Christi nudus  
sequeretur Ioannes. Ad illud igitur monaste-  
rium profectus, quod dicebatur sancti Minia-  
tis, ab abbate & fratribus habitum sanctæ re-  
ligionis sibi precabatur humiliter concedi.  
Cumque in habitu laici receptus fuisset, ad al-  
iquam religiosæ conuersationis experientiam  
vt moris est, interea hoc audiēs pater eius Gual-  
bertus, qd filius monachus erat efficiendus ad  
monasteriū accedit postulans ad filium mitti.  
Cū autem Ioannes super hoc requisitus ab ab-  
bate, non assentiret, timēs sibi à patre, qui ho-  
mo austerus erat, violentiam inferri, nec  
abbati iustum videbatur illum debere com-  
pelli, & periculo exponi, furis inuectus pa-  
ter, quia filius non mittebatur ad eum: com-  
minatus est plurima mala monasterio se illatu-  
rum, si filium in monachum recipere. Quam  
ob rem pauebant satis monachi, ne si Ioanni  
habitum religionis, quem obnixè petebat,  
concederent, pater aliquod damnum nota-  
bile monasterio inferret. Vnde cum nullus au-  
deret sibi tradere, Ioannes ipse seruore spi-  
ritus motus, post tonsam à seipso comā capitis  
cernen

Sanctus  
Ioannes  
inimico  
amore  
Crucifixi  
ignoscit  
Matt. 17.

Crucifixi  
se D. loā  
ni in ca-  
nauit.

cernens vnam ex cucullis fratrum, eam ac-  
cepit, & super altare in ecclesia statuens  
ipsam lætante indurus est, mirantibus &  
gaudentibus monachis cunctis. Et licet pater  
cum primo vidit in habitu, valde do-  
luerit, & quasi amens effectus, seipsum quasi  
derelictum & desolatam clamitaret: Demū ab  
abbate, & ipso filio confortatus, ad se rediēs cōso-  
lacionem accepit, & benedictionem suam ei cō-  
cessit, ad perseverantiam filium exhortatus.

Factus ergo religiosus cepit non segniter  
agere, sed ieiuniis & abstinencia escæ & potus,  
ac vigiliis carnem domare, otium sentinam  
victorum summpere vitare, orationibus &  
denotis meditationibus insistere. Humilitatis  
quoque patientiæ, obedienciæ cunctarūque vir-  
tutum perfectione omnibus redolebat. Sed  
cum pauld post abbas ex hac luce migra-  
set, fratres in vnum conuenientes præfactum  
Ioannem in abbatem vnanimiter elegerunt.  
Quod officium vir Dei humiliter recusauit  
cupiens magis subesse, quam præesse, modo  
ignorans, quia quanto in loco superiori quis  
inuenitur tanto in maiori periculo versatur.  
Non sic autē impij, non sic, qui stimulante am-  
bitu, & operante simonia, per fas & nefas,  
per abrupta quærentes ascensum in præcipi-  
tium raunt. Vnde quidam ex dicto mo-  
nasterio cupiditate motus, ab episcopo  
Florentino per pecuniam, dictam abbatiam  
sibi in regimine procurauit. Quod cum vir  
Domini comperisset: cum alio sibi fauente  
monacho clam inde discessit: & ciuitatem in-  
gressi ad quemdam magnum senem Teuzo-  
nem nomine venerunt: qui iuxta monaste-  
rium sanctæ Mariæ ciuitatis Florentiæ, in  
quadam cellula se incluserat & ad eum plu-  
rimi pro consiliis expedientibus ad salutem,  
confluēbant. Hic autem homo Dei vitium  
simoniæ maximè detestabatur, quæ tunc le-  
pra multos in ecclesia Dei infecerat. Ab hoc  
igitur Ioannes consilium flagitauit, an sub  
abbate simoniaco in monasterio suo militare  
deberet: vel quid eum deeeret agere. Qui hoc  
sibi consilium dedit, vt cum suo sodali in  
foro publico ciuitatis coram omnibus epi-  
scopum & abbatem proclamarent simoniacos  
esse, & exinde loci cederent fortunæ potenti.  
Quod consilium, & si præter leges commu-  
nes, tamen simpliciter executioni mandauit.  
Quo peracto magnum & pauendum horro-  
rem intulit multis, quibusdam episcopi fau-  
toribus clamantibus, quia reus est mortis ta-  
lis diffamator taci viri: aliis excusantibus eum,  
& erutus de tumultu clam vix euasit manus a-  
micorum episcopi.

Post hac de consilio illius reclusi de patria  
recessit, & cum socio suo discurrens ad inqui-  
rendum, quis melior locus eos ad Deo ser-  
uendum haberet, in via vnum panem, quem  
solam socius eius pro refectione ipsorum  
seruauerat, pauperi obuii elemosinam pe-  
tenti exhiberi mandauit, iactans cogitatum  
suum in Domino, qui dat escam omnibus  
in tempore opportuno, nec sua fuit frustra-  
tus fiducia. Nam ad quoddam castrum ap-  
plicantibus à pluribus fuit eis copiose pro-  
pitiā. Venientes autem ad eremum Ca-

Gal. 3.  
Gal. 1. 44.

maldulemem ibi tempore non modico per-  
sisterunt contemplantes inhabitantium mo-  
res & vitam quæ sancta, sed eremitica eras.  
Cumque qui eos susceperant, ad religionem  
illam & permanentium hortarentur, beatus  
Ioannes magis affectans cœnobiticam, vt pote  
magis securam quam, solitariam, decreuit  
inde recedens in alio loco sub regula beati  
Benedicti nouam congregationem instituire  
vnde perueniens cum comite suo ad Vallemū-  
brosam à duobus religiosi, qui ibi Domino  
famulabantur, deuotè susceptus est. Et com-  
placitiam sumens de loco, ibi se ad habi-  
tandum defixit, constructa pauperula domo  
ligna.

Nec diu passus est Dominus lucernam ma-  
nere sub modio, sed fama sanctitatis eius pau-  
latim per loca viciniora diffusa, laici & clerici  
plurimi gratia visitationis, aliquantiā causa cō-  
uersionis ad religionem illam confluere cep-  
erunt. Inter quos fuerunt Herizo, Alber-  
tus, Teuzo, Rodulpus, petrus quoque, qui  
postea fuit cardinalis Albanensis episcopus,  
& multi alij. Abbatissa autē quædam sancti Hila-  
rij in partib. illis, ad cuius monasteriū specta-  
bat ius Dñm dicti loci, auditis virtutibus beati  
Ioannis & sociorum, ex deuotione concepta  
ad eos misit aliquale subsidium & librorum  
& victualium, & postmodum cum consensu  
capituli sui donauit ei locum per publicam  
scripturā, cum multis possessionibus & bonis.

Cum autem iam satis & numero & merito  
illie monachi succreuisent, placuit om-  
nibus, vt ipsum beatum Ioannem sibi in ab-  
batem præficerent. Quem licet inuitum, &  
plurimum renitentem in sede maiori ad re-  
gendum suos constituerunt. Ne autem Dei  
voluntati videretur resistere, demum ac-  
quieuit. Qui assumpto officio, cepit sensum re-  
gulæ beati Benedicti, quam professi erant, dili-  
genter inspicere: & ad eius obseruantiam totis  
viribus operā dare. Prohibuit monachos clau-  
stri limites vnquam exire: nisi pro necessitati-  
bus monasterij cum licentia debita. In nocte  
statuens nunquam lumen in dormitorio dees-  
se, non minus quam in oratorio. Ad vilitatē ve-  
stium & paucitatem inducens ac etiam ad cili-  
cia ferenda exhortans de suarū ouij varia lana  
iussit pannum promiscuum fieri ad vestes ex  
ea formandas. Quod autem alios docebat, ipse  
primus & perfectius implere satagebat. Erat  
enim in oratione assiduus, caritate diffusus, hu-  
militate lenis, patientia constans ad increpanda  
vicia rigidus, erga omnes pœnitentes beni-  
gnus, & in eunctis morum grauitate matu-  
rus. In abstinencia præcipuus, paucissimo  
cibo potuque contentus, qui mortem arce-  
ret non delicias ministraret.

Ex nimia autem austeritate vitæ tantam cor-  
poris debilitatē incurrit, vt in illam *συνερω*,  
fractō stomacho ceciderit, quam legitimus  
beatum Gregorium petulisse, & nisi fratres  
eum sapè reficerent, emittere spiritum vide-  
retur. Quam infirmitatem vsque ad obitum,  
sui sustinuisse sciunt, qui eū nouerūt: quæ infir-  
mitatē suis ascribēs peccatis, paritissimè tole-  
rabat. Quod forte diuina dispensatione factum  
est.

Matth. 5.

Ioan. Di.  
lib. 1. vitæ  
D. Greg.  
cap. 7.



creditor, ut ex sua debilitate experta, disceret qualiter aliis misereri deberet. Nam ubi per prius ex austeritate sua rarus esset, qui eius posset insituta seruire, sic infirmatus tantæ discretio nis tantèq; misericordiæ effectus est ad omnes ut nemo eo humanior videretur. Commisissos & conuersos complures recepit, quos ad opera exteriora mittebat ut monachi inde minus haberent occasionem discurrendi & magis orationi vacandi.

In illo tempore rex Henricus Florentiam veniens, cum multa virtutum insignia de beato Ioanne audisset, affectione concepta ad eum hortatu Teuzonis prædicti misit episcopum catholicum ad monasterium dictum Vallisumbrosæ, ad maius altare consecrandum. Et post annos aliquot Hubertus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis rotam ecclesiam consecrauit cum duobus aliis altaribus.

Per idem tempus plures nobiles fideles obtulerunt loca, ad alia cœnobita construenda odore sanctitatis eius attracti. Alij rogabant eum monasteria dissoluta sub suo regimine sumere, & in normam prædictam reformare. Tunc monasterium sancti Saluij nouiter construxit. In mosceta alteru, alteru in Razuolo, quaru in monte Scalario. Monasterium quoq; iam vetustum Passignani reformandum accepit. Et aliud sanctæ Reparatæ in Romandiola. Horu singulis præpositos fecit, ipsaque sæpè visitabat, corrigens quæ expediebat.

*De paupertatis amore & humilitate.*

§. I.

**V**erus hic erat paupertatis amator in omnibus ipsam ostentans & docens. Vnde cum monasterium Moscetatum visitaret, cernens domos grandiores & pulchriores, quam paupertati eorum congruere videbatur, Domino Rodulpho eiusdem loci abbati vulu seruerissimo dixit. Tu in hoc loco magnis expensis, quibus pauperes plurimi refecti potuissent ex propria voluntate palatia fabricasti. Et conuersus ad quendam riuulu parvulu propè manatè dixit, deus omnipotens q. de minimis magnafacere conuenisti, videã per huius riuuli paruitatem ipsius enormis edificij cito vindicta. His dictis absque mora discessit locum quasi abominatus. Consectim autem ut sanctus discessit riuulus crescere cepit, congerens aquarum fluenta largissima, relicto proprio alueo preceps de mote ruit, & petrarum scopulos & arbores secũ trahens prædictas domos funditus euerit, vnde abbas dicti loci cum fratribus perturbatus cœnobium de illo loco mutare disposuit. Quos pius pater benignè consolatus est dicens. Nolite timere, nec locum mutare, quoniam riuulus vltra non vobis nocēbit. Quod vtiq; vaticinium eius verum firmumque hucusque permanit.

Altera autem vice cum audisset quemdam virum venientem, ad conuersionem totum suum patrimonium scripsisse in carta, successibus hęc ditare priuatis, & secũ ad monasterium detulisse, mox ad cœnobium illud accessit, & abbati, qui chartam acceperat, impeta-

uit, ut sine mora eam sibi deferret. Quam cum accepisset, eam minutatim disperpens, in terram frustra eius proiecit. Iustus quidem sibi videbatur eum exiguis contentum viuere, quam multiplicatis opibus superbit. Dein de valde commotus ex zelo sancte paupertatis Deum & apostolum eius inuocat, ut viscantur ipsum de illo cœnobio. Et confestim iratus abscessit. Quo non longè digresso, repente ibi accensus est ignis, qui monasterium, illud ex magna parte combussit. Quod incendium socius eius dum cerneret, eique nunciaret nec reuero respexit, nec ad locum rediit, sed ad Vallemumbrosam locum suu profecutus est iter.

Præterea cum in dicto monasterio resideret, & Stephanus papa per vicina loca transiret, audita eius celebri fama, nuncios ad eum misit personas honorabiles, rogans ut conspectui apostolico se præsentaret. Eo autem infirmato cum ite ad sanctitatem eius non posset, remisit apostolicus nuncios, impotentia eiusdem expleta, fortè dubitans, ne ex humilitate ante conspectum suum apparere se indignum existimaret, vel in occulto esse operaret, & præcepit ei, ut si aliter ire non valeret, in lecto duci se faceret. Beatus autem Ioannes intentionem Domini papæ audiens, ingreditur ecclesiam, Dominum rogans, ut abique scandalo & inobedientia aliquo modo prouideat, ne ante summum pontificem habeat præsentari. De lecto igitur surgens coram nunciis apostolicis, aliquos conuersos ad se venire præcepit, ut ipsum deferant ante faciem Domini. Sed cum paululum à monasterio discessissent, mox aer conturbatus est valde, ventorum nimietas & pluiarum immensitas patiter proruperunt. Quod legati cernentes, & hoc adscribentes Dei miraculo illum ut verum Dei hominem arbitrati, ad monasterium reduci fecerunt beatissimo pontifici hoc referentes. Qui amplius non fecit eũ vocari, sed in sua quiete dimitti: & profecto feliciq; statu ecclesiæ dominum orare.

*Discretionis spirituum gratia & donum prophetia ei diuinitus collatum est.*

§. II.

**G**ratia quoque discretionis spirituum, ei non defuit, & spiritu prophetico abundauit occulta hominum soli Deo cognita ex reuelatione pronuncians & manifestans. Et cum aliquis ad monasterium accessisset, pro habitus susceptione, ex aspectu eius agnoscebat, an spiritus eius ex Deo erat. Cum autem esset in Passignano monasterio, quidam venit ad eum, asserens se sæculum velle deserre, quem primo repulit, deuictus demum importunitate illius misericordiam postulantis, ut piissimus pater eum recepit. Qui (ut moris est) in principio conuersionis confessionem faciens, quædam confessus est peccata, maiora verò erubuit confiteri, hic Gerardus vocatus est. Cui pater vna dierum dixit. Frater Gerarde, quare me sic fallere præsumpsisti? Et ille. In

In quo pater sancte te decepit? Quem ad partem vocans secretè ei dixit. In eo me, sed magis te decepsisti, quia non integrè confessus es. Nam in die epiphaniæ Domini, & vigilia eius adulterium cum vxore talis hominis commisisti, quod in confessione celasti, et (quod deterius est, his non contentus iterare scelus propotuisisti. Qui peccatum suum recognoscens, quod intellexit viro Dei diuinitus reuelatum, cum esset occultum, prostratus ad pedes eius cum lachrymis veniam petiit, pœnitentiam agens.

Item cum quidam nobilis & diues, familiarissimus seruo Dei, Vbaldus nomine infirmatus esset ad mortem, vxor eius transiitum viri sui expectans de hoc sæculo, vnum ex familiaribus suis Benzozem nomine ad virum Dei destinauit, ad inuandandum ei viri sui instantem nuncio. Ad quem ille celeriter veniens, in monte Scalario tunc demorantem cum inuississet sibi commissi, beatus Ioannes versis ad orientem luminibus, & facta quo infirmo oratione nuncio dixit. Reuertere ad propria, quia quem dimisisti in extremis laborantem, sanum & lætum reperies, in quo factò & sanauit infirmum & manifestauit occultum. Cum in monasterio Passignano vir Dei tunc resideret. Leo papa transiens cum curia sua iuxta monasterium prædictum, ut refectionem caperet, se firmavit. Tunc beatus Ioannes economum suum interrogat, an pisces haberet ad offerendum beatissimo pontifici. Et ut cognouit nullum adesse, conuersis quibusdam præcepit: ut ad quemdam fluuium seu lacum ibi propinquum piscatum irent. Assistentibus autem omnibus ibi pisces non inueniri, iussit tamen, ut pergerent, & domini patrocinium omnino crederent affuturum quod & secutum est. Nam piscantibus illis, duo magni lucij capti sunt, quos allatos cum admiratione omnium beatus Ioannes ipse Domino papæ præsentauit: quod xeniu dominus ipse grauissimè acceptauit.

*De liberalitate eius ad pauperes.*

§. III.

**V**iscera pietatis indutus multipliciter egenis subueniebat ipse pauper. Ab infantia quippe creuerat cum eo miseratio. Vnde cum venerabilis pater Ioannes à visitatione remeasset aliorum ad monasterium suum Vallisumbrosanum, memor indigentia, quam plurimi præmebantur dispensatorem vocans Gofredum, & procuratorem nomine Rusticu inquit ad eos. Inspiciamus horreum nostrum, qualiter se habeat, quod cum reperisset abundanter repletum dixit. Quam multi fame opprimuntur sub instanti necessitate, vos autem abundatis? Iussit ergo afferri quoddam vas capiens modios quinque vel circiter, & illud frumento impleri: quod ab hora tertia usque ad nonam per semet ipsum grata largitate pauperibus aduenientibus distribuit, & tamen horreum, vnde assumptum fuit, plenum, ut prius, remansit.

Cum etiam famis inopia vehementer insisteret, beatus pater ante fores monasterij

de Razuolo stans, & videns gregem vaccarum monasterij in iugo montis depascere, & quod pauperibus alimoniam petentibus largiretur non haberet, orauit dicens. O sancte Paule, si vnam pro pauperibus ex vaccis concederes, statim de iis vna corrucens deorsum mortua est, & carnes eius iussit pauperibus dari. Quam distributa, orauit similiter sibi dari secundam, tertiam, & quartam: quas omnes pauperibus distribuit, quamobrem pastores tristes effecti de morte illarum, duxerunt gregem ex alio latere montis. Sed vir petitioni pauperum subuenire desiderans, & vnde non habens, orauit cum lachrymis dicens. Sancte Paule isti locum mutando fugere te quarunt, sed te qui huius loci patronus es, fugere non possunt. Tu qui misericordiam prædicasti, & eleemosynas largiendas, concede mihi, vnde pauperes sustentare valeam, & subito quinque ex vaccis corrucunt: & mortuas iussit pater pauperibus elargiri. At pastores hoc aduertentes, cœperunt durè conquiri contra ipsum propter huiusmodi damnum dicentes melius esse eum reuerti ad suum monasterium Vallisumbrosæ, quam ibi manere cum tanto eorum dispendio. Quibus placidè respondit. Video vos tristes effectos super ea res, sed ne timueritis: quia nulla earum amplius peribit, quod & factum est. Altera vice cum non haberet panes ad dandum, lac rotum animalium pauperibus iussit erogari. Pluuiales enim abbatia Vallisumbrosæ oblatos, necessitatis tempore vendidit, & pretium pauperibus distribuit.

*De miraculis eiusdem.*

§. IIII.

**I**n miraculis autem fuit copiosus. Multos enim languidos sanitati restituit. Vnde cum quidam ægrotus nomine Florentinus filium haberet mori ex morbo vicinum, ad venerabilem patrem Ioannem, qui tunc in sancto Saluo erat accessit salutem postulans filio suo. Cui sanctus respondit non hęc opera sua esse, sed apostolorum. Sed cum ille pulsando præcibus perseveraret, compassione deuictus cum fratribus pro illo orauit & statim sanatus est.

Quodam tempore cum fratres nimia egestate premerentur, adeo ut tantu tres panes in monasterio haberentur, beatus pater præcepit illos diuidi & cuilibet frustum dari, & nihil omnibus considerans, quia necessitas non habet legem, ordinauit cum cellerario vnum arietem occidi: & coctum fratribus dari: Hodie (inquiens) egemus, sed cras abundabimus. In prandio igitur sedentes ad mensam quilibet paruum frustum panis ante se positum comedit. Carnes ante eos appositas, ad comedendum omnes horruerunt, nec contingere voluerunt pro reuerentia regulæ obseruandæ. Sequenti autem die iuxta beati Ioannis prophetiam venerunt quidam ad monasterium sancti Saluij cum animalibus pluribus frumento & farina onustis afferentes de directos a nobilibus personis, sed qui illi fuerint, inueniri non potuit.

Idem

Zel' pau-  
peratis.

Stephani  
Petrus in  
Vallibus  
vultu vi-  
dere re-  
formidat

Pluuiales  
sunt pal-  
lia sacra,  
vulgo  
cappæ.

Regula  
Bernar-  
di. ca. 36.  
& 38.

Idem accidit altera vice, cum enim deficien-

Pfal. 144.

Ex. 16.

Apicis 1. hinc bre ues.

cepit vultum suum pallio, quo opertus e-

De persecutione maxima, quam passus est beatus Io-

S. V.

Um igitur beatus Ioannes Petrum epi-

Sed vnde inimicus victoriam & exaltatio-

hereticum & simoniacum proclamantes, offerunt

papa ad probationem per ignem non vult monachos admittere.

Demum monachi offerunt zelantibus pro episcopo

Modus probationis per ignem quis videt mus. c. 15. §. 4.

nium vera in te credentium, misericordiam

Post hec beatus pater senio confectus infir-

De fundatione ordinis Cisterciensium per Stephanum

ex Vinc. lib. 25. cap. 64.

CAP. XVIII.

Ordo Cisterciensium sub regula beati

Quidam deuoti viri venerabilis Hugonis

Dau. 3.

A.Gor. 1.

Mors S. Ioannis Gualberti. colitur 12. Julij.

Insit. 16. cap. 5.

abbas Robertus requiritibus eum monachis Molismensibus papæ Urbani secundi inſſu cū Vualterij Cabillonensis episcopi licentia, & assensu Molismum reduceretur, & Albericus vir religiosus & sanctus in ipsius loco substitueretur hoc sanè inter vtrâque ecclesiam sequestræ pacis retento, gratia & apostolica auctoritate firmato, vt ex eo iam tempore neutra illarū vtriuslibet monachum ad habitandū sine commendatione regulari susciperet. Quo facto nouum monasteriū noui patris sollicitudine & industria breui non mediocriter Deo cooperante in sancta religione ac cōuersatione profecit opinione claruit, rebus necessariis creuit. <sup>a</sup> Tempore autem Guilielmi secundi regis Angliæ, vt scribit Vin. vbi s, cœpit religio Cisterciensis. Pertinet autē ad gloriam Anglorum, quod talem virū genuit Anglia, qui huius religionis & author fuit, & mediatur. Is autē fuit Ardingus nomine, qui aliàs Stephanus dicitur, a puero Sireburnæ monachus postea pannos illos perosus in Scotiam mox & franciam contendit, vbi aliquot annis studuit, deinde Romā cū clerico cōsorte profectus est. Qui eundo & redeundo quotidie totum psalteriū cantabant. Deinde Burgundiā regressus in Molismo noio & magno monasterio se totondit. Ibi cū ei quēdā proponerentur obseruanda, quæ non erant de regula, cœpit rationē eorum inquirere, & tamdiu de quibusdam su-

*Sur. tom. 2. ad 29. Aprilis.*

*Sur. tom. 2. ad 29. Aprilis.*

*Sur. tom. 2. ad 29. Aprilis.*

A perſuis cū vno & alio disputauit, vt abbatē ipsū & alios 17. in suā sententiā induceret. Igitur Cisterciū venire locū prius salinosū, & ibi steterūt suffragio archiepiscopi Viennensis, qui postea factus est papa. Abbas tandem qui cū eis venerat à suis monachis requisitus ad eos rediit quasi coactus. Sed omnes, qui cū eo venerant de Molismo cum illo egressi sunt præter octo qui sibi abbatem constituerunt Albericum quemdam de suis, priorem verò Ardingum, qui & Stephanus dicitur fecerunt.

B Sed Vinc. vbi supra de hoc aliqua plenius refert, videlicet quod ordo Cisterciensium sic cœpit. In episcopatu Lingonensi situm noscitur esse cenobium nomine Molismus, fama celeberrimum, religione conspicuum. Hoc à sui exordio magnis sub breui tempore diuina clementia suæ gratiæ muneribus illustrauit, vris illustribus nobilita vit, nec minus amplum possessionibus, quam clarum reddidit. Ceterū quia possessionibus & virtutibus diuturna nō solet esse societas, hoc quidam ex illa sancta congregatione viri nimirum sapientes altius intelligentes, elegerunt potius studiis cœlestibus occupari, quam terrenis implicari negotiis. Vnde & mox viritatem amatores, de paupertate fœcunda virorum parente cœperunt cogitare, simulque aduertentes ibidem, & si sancte honesteque viueretur, minus tamē pro sui desiderio atque proposito ipsam quam professi fuerant regulam obseruari, loquuntur ad alterutrum, quod singulos mouet, pariterque inter se tractant, qualiter illum versiculum adimpleant. Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea. Quid plura: viginti & vnus monachi vna cum patre ipsius monasterij beatē videlicet memorię Roberto egressi communi consilio communi perficere nituntur assensu, quod vno spiritu conceperunt. Igitur post multos labores, ac nimias difficultates, quas omnes in Christo piè viuere volentes pati necesse est, tandem desiderio suo potiti Cistercium deuenērūt locū scilicet horribilis tunc & vultu solitudinis. Sed milites Christi loci asperitatem ab arcto proposito, quod iam animo conceperant, non diffidere iudicantes, vt verè sibi diuinitus præparatum iam gratum habuerant locum, quam eorum propositum.

E De Charra caritatis à Cisterciensibus condita. Vinc. li. 26. cap. 1.

S. I.

A Nno Henrici quinti imperatoris primo & ab incarnatione domini 1107. vt refert Vinc. spec. hist. lib. 27. ex dictis Sieberti facta est charta caritatis à Stephano abbate Cisterciensi & viginti abbatibus autoritate sigilli apostolici confirmata. Ab illo ergo tempore reicerunt ab ordine floceos, & pelliceas, & stramina, & caputia, & femoralia, & pectinia, & coopertoria, & stramina lectorum, ac diuersa ciborum in refectorio fercula, & sagimen, & omnia, quæ puritati regulæ aduersabantur. Ab dicauerunt etiam ecclesias, altaria, oblationes, & decimas, & sepulturas aliorum hominum, & furnos, & molendina, & villas, & rusticos: quia nec in vita sancti Benedicti, nec in eius regula legebant eundem sanctam huiusmodi possedisse, nec feminas in monasterium eius intrasse, nec mortuas ibidem sepultas fuisse: excepta sorore sua sancta Scholastica dicen-

dicentes, beatum Benedictum præcepisse, vt monachus à secularibus actibus se faciat alienum. Decimas quoque dicebant à sanctis partibus in quatuor portiones distributas, vnam scilicet episcopo, alteram presbytero vel clerico, tertiam hospitibus ad ecclesiam venientibus, seu viduis, & infirmis seu pauperibus aliunde victum non habentibus, quartam restorationi ecclesiæ. Et quia in hoc computo personam monachi, qui terras suas possidet, vnde & per se, & per pecora sua laborando viuat, non reperiebant: idcirco hoc veluti aliorum ius iniuste sibi usurpare detrectabāt.

erat autem dictus abbas Stephanus religionis paupertatis & disciplinæ regularis ardentissimus amator, & fidelissimus æmulator, etiam antequam esset abbas. Vnde Helinandus lib. 47. hist. suæ ait: Memini me audisse magistrum Petrum cantorem Parisiensem, virum iustissimum & doctissimum, referentem de abbate Stephano Cisterciensi, quod cum quadam die nunciatum esset à cellerario suo nihil haberi in monasterio, vnde vel vna die fratrum paupertas sustentari posset, respondit Sternite nobis duos asinos. Qui cum strati fuissent, secum ascendere conuersum suum, & iussit ei, vt in quodam vico panem mendicaret ostiatim ad opus fratrum & ipse similiter faceret in altero vico. Et postquam sic fecissent, & ad vnus locum, quem designauerat conuenissent factum est ita, vt in loco prædicto sibi iam redeuntes obuiarent, cum ecce abbas videret faculum conuersi multo pleniorē, quam suum, & subridēdo ait. Vbi mendicasti? Vt vi- deo in crassiori palea collegisti quam ego. Vbi obsecro collegisti? Quis tibi plus donauit? Respondit cōuersus. Presbyter ille, quem tu optime nosti, faculum meum fere solus totum impleuit. Quod audiens abbas ingemuit, & ait: Vt nobis, quare inde aliquid accepisti? Nesciebas, quod presbyter ille simoniacus ordinatus est, & quicquid accipit de ecclesia sua est lepra & rapina? Viuit dominus, quia de omni eo, quod tibi dedi, nihil omnino gustabimus, abisti enim, vt peccatum illius comedamus, & nobis incorporemus. Conuocatisque pastoribus ouium, qui non longè erant, totum conuersi faculum in sinus eorum euacuauit.

Inde ad quindecim annos beatus Bernardus ingressus ordinem ipsū Cisterciensem mirabiliter exaltauit, & multiplicauit, vt centum sexaginta monasteria in vita sua dicti ordinis edificauerunt. Sed de eo infra in alio titulo dicetur.

De ordine Præmonstratens. & fundatore eius Nortberto. ex Vinc. li. 26. cap. 28. huius vitam à quodam eius æquale scriptam edidit Sur. tom. 3. ex qua hæc sunt desumpta.

CAP. XIX.

Nno Domini millesimo 120. ordo Præmonstratensium incepit, cuius scilicet & loci & ordinis fundator vir Dei Nortbertus exiit, vt Vinc. scribit in spec. histo. li. 27. c. 28. Hic quidem de

A partibus Lotharingiæ oriundus, genere, diuitiis, atque facundia etiam ipsis summis principibus familiaris atque notissimus, diuino feruore succensus, postposita seculi pompa, repente ad votum suum diaconus & presbyter simul ordinatus paupertatis Christi tunicam induit & verbo prædicationis feruentiſſimè instans, baiulās sibi crucem undivudus sequitur Christum. Quorundam etiam religiosorum moribus exploratis arctioris vitæ propositum, & tunc temporis inauditam distinctionem arripuit, & per aliquantulum temporis nudis incedēs pedibus, etiā pruināli rigore verbū Dei spargens, multos ab errore conuertit.

Denique Gelasius papa cum in Gallias venisset, & in provincia Sancti egidij causas synodales ageret ad hunc vir Dei Nortbertus nudis, vt erat, incedens pedibus accessit, animique sui propositum pandens licentiam & auctoritatem seminandi verbum Dei ab eo accepit. Tandem à papa Calixto Bartholomæo Laudunensi episcopo specialiter commendatus cum ei ecclesia beati Martini à prædicto episcopo auferretur, tum propter vrbis viciniam, tum quia eiusdem ecclesiæ clerici propositi & vitæ eius austeritatem exhorrebant, cā reliquit. Et ab episcopo diuersis eiusdem provincie locis religioni congruentibus sibi ostensis tandem diuinitus inspiratus in loco Præmonstrati resedit, ibique solitariam, & religiosam vitam agere cœpit. Tempore quadragesima ad colligendos socios solus egressus ante pascha cum tredecim sociis rediit, & cum eis in Præmonstrato loco secundum canonicæ institutionis normam ad tenorem regulæ beati Augustini commilitare Deo cœpit.

In Præmonstratensi autem ecclesia cuidam fratri altius de trinitate ineffabili (quæ deus est) cogitanti in matutinis demon astitit & eum tria gestans capita apparuit, trinitatem se esse contestans, & ob fidei suæ meritum trinitatis visione eum esse dignum affirmans. Sed frater inimici dolum agnosceus conuiciando ei à se recedere compulit.

Nortberto apud Vincellam verbum Dei prædicante, & puellam demoniacam coram se adductam exorcizante: demon irridens cantica canticorum à principio vsque in finē per os puellæ edidit, & de verbo ad verbum in Romana deinde in Teutonica lingua interpretatur est. Sed Dei seruo arctius insistente, tandē egressus est.

Nortberto autem ad quærendas sanctorū reliquias Coloniā veniente, & suis indicto ieiunio orationibus instante: vna vndecim millium virginum nomen suum & locum, vbi iacebat specialiter designans, in crastino solenniter leuata, & cum aliis sanctorū reliquiis ad locum Præmonstratum est ab eo translata, Sequenti verò die apud sanctum Gereonem in oratione pernoctans, mane facto in medio ecclesiæ vbi nullum apparebat sepulture vestigium effodi præcepit, & corpus sancti Gereonis integrum absque cerebro honorificè & diligenter collocatum inuenit sicut de ipso legitur, quod pars capitis, & non totum abscissum fuit. Quod cum honore & reuerentia à clero & populo eleuatum est, inde pars viro Secunda pars. Hist. Ant. AAA 2 Dei



Nno Domini millesimo 120. ordo Præmonstratensium incepit, cuius scilicet & loci & ordinis fundator vir Dei Nortbertus exiit, vt Vinc. scribit in spec. histo. li. 27. c. 28. Hic quidem de

TIT. XV. ORDINES VNDEC. SÆC. INSTI.

A.C.1100.

Dei donata est. Inde Præmonstratum rediens & quadraginta iam clericos secum habens cum multis laicis, professionem eos facere secundum institutionem apostolicam, & canonicam regulam beati Augustini docuit, & ad voluntariam paupertatem, ceteraque militiæ spiritualis instrumenta eosdem diligenter instituit. Anno prænotato in ecclesia Vincelliacensi in vigilia transitus beatæ mariæ Magdalene, incertum quo iusto Dei iudicio, innumerabiles promiscui te xus & ætatis atque ortus in ipso crepusculo noctis atque diei ecclesia subito conflagrante combusti sunt.

De ordine Templaris militiæ.

CAPVT XX.

OC etiam tempore, vt scribit Vinc ubi s. scilicet anno 1120. ab incarnatione cepit a ordo Templaris militiæ, qui dicitur sancti Ioannis Hierosolymitani. Ii degunt sub regula beati Augustini, habentes habitum nigrum modo laicali, sed eum cruce albâ in pectore, & vulgariter fratri

Templarij qui.

Tam hac loco, quàm infra tit. 17. cap. 1. §. 3. D. Annot. ordinem militia templi & hospitaliorum videtur confundere, cum tamen Guilielmus Tyrivus & alij, duos hos distinctos faciunt ordines. Templarij enim fuerunt quidem nobiles viri de equestri ordine religiosi & rimentes Deum, qui in manu Domini patriarcha Hierosolymit. ni diu no obsequio se mancipantes more canonicorum regularium in castitate & obedientia & sine proprio viuere professi sunt. Inter quos primi & præcipui fuerunt viri venerabiles Hugo de Paganis & Gaufridus de S. Aldemaro. Qui quoniam iuxta templum Domini in palatio regis Hierosolymitani mansionem habent, fratres militia templi dicti sunt. Tyr. l. 12. de bel. sac. c. 7. ipsi denique à Clemēte 5. in Gallia degenere penitus extincti & deleti sunt vt tradit D. Anton. in 3. part. tit. 21. cap. 1. §. hospitalarij verd videntur esse antiquiores. Nondum enim S. Ciuitate à nostris hominibus è manibus Saracenorum erepta, p̄i quidam homines & religiosi, qui ex lat. religionis ergo etiam Saracenis vrbem sanctam venentibus eo profecti fuerant, xenodochium virorum ad excipiendos peregrinos prope templum resurrectionis Domini construxerunt. Cuius xenodochij administratores, qui prius abbati monasterij ibidem constructi subditi fuerant, scilicet se ab illius obedientia subtrahentes & Hierosolymitano pri mum deinde Romano Pontifici se subiacientes, nouum & ipsi ordinem instituerunt, hospitalarij, dicti sunt ab ea scilicet domo hospitali peregrinis excipendis consecrata, Ioannita etiam à templo in honorem vel D. Ioannis elemosinarij, vt vult Tyr. vel Ioannis Baptista consecrato, quod prope hospitale constructum erat Rhodij etiam equites dicti sunt ab insula Rhoda, quam è Turcorum manibus anno Ch. 1308. ceperunt, vt tradit D. Ant. tit. 21. cap. 1. ante §. 1. Melitenses denique nostro tempore nominantur, eo quod Solimani Turcorum tyranni armis Rhodo pulsi fugatiq. an. 1523. ipsi Melit. in insulam obtinuerunt ex Tyr. lib. 18. c. 5. & 6. Polyd. virg. de inuent. rer. li. 7. ca. 5. & alius. Originem certe Templariorum D. Ant. tit. 17. cap. 6. §. 2. scribit & hospitaliariorum in 9. §. 2.

nuncupantur, & deputati sunt ad pugnandum corporaliter contra infideles, quorum locus principalis est Rhodus insula. Cui subduntur, scilicet magno magistro Rhodi, omnia alia oratoria per orbem dispersa, quæ multa sunt & opulenta. Et quia pauci eorum sunt clerici licet religiosi & gaudentes privilegio personali & reali clericorum, idem communiter dicunt horas suas, seu officium ex oratione dominicali, pater noster. Bernardus autem in sermonibus suis commendans primo saltem religionem, docet quales debeant mores habere, & à quibus abstinere. nemum inuehitur contra eos statui eorum congruentia non seruantes. Sic enim dicit ad milites templi scribens.

Nouum militiæ genus ortum nuper auditur in terris, & in expertum omnibus sæculis qua gemino pariter confictu, infatigabiliter decertatur, tum aduersus carnem, & sanguinem tum contra spiritualia nequitia in cælestibus. Quid autem viuens vel moriens timeat, cui viuere Christus est, & mori lucrare? Gaudet fortis athleta, si viuis & vincis in domino, sed magis exulta & gloriare, si moreris & iungeris domino. Si beati qui in domino moriuntur, multo magis, qui pro domino moriuntur. O vita securâ, ubi pura conscientia! O verè sancta & turba militia atque ab illo duplici periculo prorsus libera, quo id hominū genus solet frequenter in militia sæculi periclitari: ubi Christus nō est causa militandi. Quoties namque congrederis, qui militas militia sæculari, timendum omnino ne aut occidas, hostē quidem in corpore, te autem in anima, aut tu fortè occidaris ab illo in corpore simul & in anima. Ex cordis

Verum ad confusionem militum non planè Deo, sed diabolo militantium, dicamus breuiter vitam & mores equitum Christi: quo palā fiat quantum abinuitem differant militia Dei, & militia sæculi. Viuunt enim in communi sub vnus obedientia absque vxoribus & liberis, & absque omni proprio. Nullo autem tempore aut otiose sedent, aut curiosè alicubi vagantur, sed semper dum non procedunt, ne gratis panem comedat, armorum seu vestimentorum vel scissa refarciunt, vel vetusta reficiunt vel inordinata componunt, & quæcunque potestremo faciendâ magistrum eorum voluntas, & communis indicit necessitas. Persona inter eos minimè accipitur. Melior non nobiliori deferatur, verbum insolens, opus inutile risus immoderatus, murmur vel tenue siue susurru nequaquam ubi deprehenditur, in emendatâ relinquuntur. Scacos & aleas detestantur. Abhorrent venationem, nec ludicra illa autum rapina, vt affolet, delectantur. Mimos & magos & fabulatores, scurrilesque cantilenas atque ludærum spectacula tanquam vanitates & insanias falsas respiciunt & abominantur. Capillos tondēt scientes iuxta apostolū, ignominia esse viro, si comā nutriat, Nūquā cōpri, raro lori, magis aut neglecto crine hispidi puluere fecdi lorica & caumate fasci, porro imminente bello intus fide foris ferro non auro se muniant quatenus armati, & non ornati hostibus metum incutiant, non auaritiâ prouocent. Equos habere

cupiunt fortes & voloces, non tamen coloratos & phaleratos: pugnam quippe non pompâ, victoriâ, sed nō vanâ gloriâ, cogitantes, & studeōtes magis esse formidini, quam admirationi. At ibi ventum fuerit ad certamen, pristina lenitate deposita tanquam sibi dicent: Nonne, qui oderant te Domine oderam [ & super inimicos tuos tabescebam, perfecto odio oderam illos, quia inimici facti sunt mihi] in aduersarios irruunt hostes velut oues reputant quia non de suis viribus præsumere nouerunt, sed de virtute dei sabaoth victoriâ sperare cui facile esse confidunt, iuxta Machabei sententiam concludere multos in manus paucorum, quia non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fiducia est. ita miro & singulari quodam modo cernuntur, & agnis miciores, & leonibus ferociores: quibus nec deest monachi mansuetudo, nec militis fortitudo, de qua res, quid dicendum est: nisi quia à Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Tales enim elegit sibi Deus, & collegit à finibus terræ ministros ex fortissimis Israel, qui viri lectulū Salomonis. I. sepulchrū vigilatè fideliterque custodiât, omnes tenētes gladios in manibus, & ad bella doctissimi.

Sed inuehitur idem Bernard. contra eos in pompis eorum & cupiditatibus dicens. Quis hic o milites tam stupendus error & furor, tantis sumptibus & laboribus militare, stipendiis verd nullis, nisi aut mortis aut criminis? Operit equos sericis, & pendulos nescio quos panniculos lorici superinduitis. repingitis hastas, clypeos, & sellas, frena & calcaria auro & argento circumornatis: & cum tanta pompa pudendo furore, & impudenti stupore ad mortem properatis. Militaria sunt hæc insignia, an potius muliebria ornemeta? Nunquid fortè hostis mucro reuerberit aurum? gemmis parcat serica penetrare non poterit? Denique ipsi sæpius certiusque experimini tria esse præcipue necessaria prælianti, vt scilicet strenuus in dulstris que & circumspectus sit miles ad se seruandum, & expeditus ad discurrendū & promptus ad feriendum. Vos per contrarium in oculorum grauiam ritu femineo comam nutritis, longis ac profusis camillis propria vobis vestimenta obuoluitis delicatas ac teneras manus amplis & circūfluētibus manicis sepelis. Nec aliud inter vos bella mouet litæque suscitatur nisi aut irrationalis iracundiæ motus aut inanis gloriæ appetitus, aut terrenæ qualiscunque possessionis cupiditas. Tali bus certe ex causis neque occidere neque occumbere tutum est.

At verd milites Christi securi præliatur prælio Domini sui, nequaquam metuentes de hostiū cede peccatū, aut de sua nece periculū, quā quidē mors pro Christo ferēda sit, vel in ferēda. De Stephano Aruerno Grandimontensis ordinis institutore. Volat. l. 21. Guiliel. de Naug. Polid. virg. li. 7. cap. 2. & Vinc. lib. 25. cap. 46.

CAP. XXI.

Nno domini millesimo 26. cepit ordo Grandimontensis sub patre Stephano, vt refert Vin. spe. hist. l. 26. c. 46. ex gestis eius. Hic filius Stephani nobilissimi

vir de Aruernia partibus, à patre suo in pueritia ductus est Beneuentum: ubi à sancto Milone archiepiscopo duodecim annis educatus, regulam benè viuendi didicit. Denique discedens peragratis multis eremis, & de canonicorum & monachorum, & eremitarum vita, quæ imitanda sunt memoriæ commendans in Aquitania prope Lemonicas, ad montem nemorosum, qui Muretum dicitur, Christo duce peruenit, ubi fontes reperit & rupes terrâ desertâ & inuiâ, quæ tota syluestris & sterilis hominibus insuetâ, sed feris assuetâ, nouo hospiti suo potum frigidissimum, & domum ventis expositam offerens: afflictionem corporis & requiē mentis manifestis indicij promittebat. Tunc gaudens Stephanus ibi Deo se feruiturum omni tempore spondit. Et cum quodâ annulo, quæ de omni substantia mundi tantū habebat semetipsū castissimum virginem desponsauit dicens: Ego Stephanus diabolo abrenuncio, & omnibus pompis eius, & offero me ac reddo Deo patri, & filio, & spiritui sancto. Scribensque professionem suam, posuit super caput suum, fundens orationem ad Iesum dominū & ad matrem eius virginē.

Paruo deinde de virgultis composito stugurio, anno ab incarnatione domini 1076. trigesimo ætatis suæ annum agens, habitare cepit eremum in ieiunijs, vigilijs, & orationibus continuis seruies deo. Cibus eius panis & aqua, & interdum farinæ siliaginæ sorbitiuuncula, quæ cæteris minus sapida necessitati vtique seruit, non voluptati. Incedebat quoque armatus lorica ferrea contra carnis tentamenta, & mētis lasciuiam, quousque toto corpore exsiccato plenam de seipso obtinuit victoriam. Indumenta quibus super lorica induebatur, nullo tempore augebantur. Sed hyeme & æstate ad repellendū frigus & cauma semper erant æqualia & eadem. Stratum, in quo post nimiam corporis fatigationem ad quiescendū se modicum cōferebat, ad eū durū erat, & quieti contrarium, quod in eo dormiēs vexari poterat: non foueri. Erat enim ex tabulis lignis instar sepulchri in terra cōsertis, omni stramēto omnilectisternio carens præter illā tunicā ferreâ, quā sēper ad nudā carnē gestabat vilissimū etiā habitū, quo desuper indurus erat, sicque eo absente nudū erat eius strātū & vacuū eo præsentē talibus cultricis & linteolis erat ornatū præter horas canonicas & regularia debita, genuflexiones innumerabiles terram deosculando, & frōte nasoq. percutiēdo humiliter faciebat. Itaque ex corū assiduitate in manibus, ac genibus in modum cameli callos cōtraherat, & nasum in obliquū curuauerat. Psalmodiam & orationes, ac diuinæ contemplationis gratiā in tantū amabat, quod horū dulcedini intentus frequenter biduo vel triduo à corporali edulio vacabat, & quia non potuit lucerna accēsa latere sub modio, longè lateq. diuulgata est eius sanctitatis opinio. Multiq. ad eū veniebant & monita salutis ab eo audiebāt, pauciq. se ei sociabāt, cæteris austeritatem conuersationis eius formidantibus. Veruntamen discretioris suæ regulam ipsenemini imponebat. Sed sibi quidē asper alijs pius erat, ac longè moderatior. Secunda pars Hist. Ant. A A A 3. Aæ

Vestitus eiusdem.

1 Cor. 11.



A.C.1030.

At postquam disponente Deo, discipulorum eius numerus crevit infimul, non quasi vnus ex illis factus est, sed minoribus illis. Nā illis ad mensam sedentibus & vescentibus, ille humiliter sedebat, passiones sanctorum, & vitas patrum vel aliam ædificatē scripturam legendo de salute eorum sollicitus ipsos prudenter instruebat, & orationibus suis iuabat quæ tantæ virtutis apud deū erant: vt ab ipsis dæmonū faucibus & prauis machinationibus homines captos liberare posset. Nam qui dam miles generosus immensi criminis reus cum inter alios, qui ad eum visitandi gratia venierant, adisteret ait: Obsecro te serue Dei, noli pro me Deum deprecari. Nam quoddam peccatum intantum diligo, quod nullatenus illud vel odisse, vel relinquere volo. Quod si pro me rogaueris, ne hoc mihi contingat, timeo. Tuis ergo orationibus aliis auxiliare, mihi verò minimè. his dictis recessit lætus, & vir sanctus remāsit tristis & anxius. Ingressusque capitulam fratres congregat, & præ lachrymarum imperu vix loquens, tandem eos hortatur, vt pro stultissimo milite Deum cum eo deprecantur. Nec mora peccator rediit, & de stultitia sua veniam postulans, iniquitatis suæ corde & ore renunciauit.

Sed deo miserante respiciet.

Homo quidam diues victualia, quæ fidelis populus viro sancto in eremo commoranti caritative mittebat, ferre cōsueuerat. Sed quia longè ab eius cella manebat in itinere sibi hospiciū prouiderat, in quo vadens & rediens hospitaretur. Cuius hospicij dominus, quia diuitias illam habere cognouerat, duobus latronibus eam tradidit, qui vt ad redemptionem illum cogere in speluncis & caueis terræ cum eo latitabant, ligatum, eum tenentes & captum. Post aliquot dies nunciatum est seruo Dei, quod ille familiaris suus in via, qua ad eum veniebat, ab ignotis furtim captus fuerat hominibus, & quo nesciebatur abductus. Tunc fratribus super hoc conuenientibus, & dolentibus, ait: Cur estis anxij? Scio cui manifestum est de homine, & ubi sit, & quomodo se habeat. Nudatis ergo pedibus eamus in oratorium, & beatæ virginis maris Domini, in cuius obsequio captus est, imploremus auxiliū. Quod cum fecissent, ecce crastina die diluculo proditor hospes in duobus latronibus & homine quem cepant, ad cellæ ianuam pulsantes adstiterunt. Homo verò, qui captus fuerat & ligatus, solutus & liber, fures & traditor vinculis erant ligati. Quod frater ostiarius videns & gaudens, patri more solito discipulos instruenti manifestauit, & ille gaudium mentis vultu dissimulans, verbum minimè, quod inceperat, prætermisit, fratribus dans exemplum, vt non in miraculis, sed in Deo solo gloriarentur. Deinde completo sermone, fures & proditorem à vinculis, quibus erant ligati absoluit, & deo & beatæ Mariæ gratias agens tutos ac liberos eos abire permisit.

Miri odoris fragrantiam cum eo loquentes, & adstantes circa eum procedere exosentiebant, vt pote in quo suauitatis author quiescebat.

A Fratres de eius obitu maestos quomodo sit consolatus. A.C.1030.

S. I.

Proterro in infirmitate constitutus, de qua decessit cum eos ardentissime admoneret illi adstantes vnanimiter dixerunt. Sanctissime pater quamdiu tecū fuimus, nobis pro amote tuo necessaria præstitit Deus, sed post mortem tuam quomodo viuere poterimus. Ad hoc ille in fide firmissimus respondit. Deū solum vobis relinquo, cuius sunt vniuersa: cuius etiam amore cuncta pariter & vniuersos ipsos reliquistis. Si amando paupertatem ei constanter adhereritis, ipse prouidentia, qua gubernat omnia, vobis largietur, quod noverit expedire. Si verò (quod absit) amando temporalia ab eius amore recesseritis nolo vobis vnde ad ipsum impugandum exurgatis, relinquere. Sicque post viaticum & extremam inunctionem migravit ad dominum. anno etatis suæ 80. in ordine diaconatus constitutus. Cuius transitus miraculose in multis partibus reuelatus est pluribus accidentibus postea ad locum, ac etiam ad gloriam patriæ ascensus lætabundus.

Pio igitur patre orbatu fratres, vnum de conuentu suo, scilicet Petrum Lemouicensem in priorem sibi elegerunt, Deo & hominibus carum & amabilem, sub cuius regimine cum fratres proficerent monachi sancti Augustini locum prædictum Mureti, in quo deo seruiebant ceperunt calumniari præterdentes ad ius suum pertinere. Sed qui potius auferrent tunicam & pallium volebant dimittere, quæ vt inde ad litigandi consuetudinem traherentur habere locum alium perquirebant: vbi caput suæ religionis restituerent. Nulloque idem neo reperto, tandem consiliū inierunt, vt prior humiliter & deuotè missam celebraret, & cum fratribus vniuersis Deo supplicaret, vt quod postulabant indicare nō differret. Cumque hoc faceret, & iam agnus Dei ter cantatum esset, vox celestis audita est dicens. In Grandimonte, In Grandimonte, In Grandimonte. Quam prior & nonnulli ex fratribus audierunt. Finita igitur missa, venientes ad locum sibi reuelatum, satis Mureto vicinum, ecclesiam & domos fecerunt ad habitandum. Quibus vtique vili schemate peractis redierunt Muretum. Et accipientes sanctum corpus in Grandimontem transfulerunt. Paucisque scientibus subter presbyterium ante altare recondiderunt.

Illuc quidam miles deprotratus, qui erat paralyticus, vt in orationibus fratrum recipere ante altare delatus, postquam super lapides sepulchri pedes suos tenuit, liberè exclamans, ait: Sinite me, quia modo factus sum sanus in loco hoc, in quo pedes teneo. Et dico vobis, quia iacet hic aliquis sanctus tumulatus pro cuius merito & amore sanitatem mihi contulit Deus. Cumque prior eum increparet & vehemèter, ne hoc diceret, prohiberet ille validè præ gaudio clamabat. Hic sanus factus. Quidam etiam eius discipulus, qui lumen amisserat, prostratus ante sepulchrum eis & orans visum recepit.

Pānus quoque in quo sacræ eius reliquæ inuo-

A.C.1080.

inuolutæ fuerat, semel atque iterū & iterū proiectus in ignem, comburi non potuit. Quæ miracula Prior intuens, inuuit sibi & aliis quietem muniti, & internæ suauitatis dulcedinem tardius experiri, si populorum turbæ locum, ad quem venerant, miraculorum gratiam frequentarent, & veniens ad sepulchrum ita locutus est. Serue Dei, tu ostendisti nobis paupertatis viā, & toto conamine docuisti nos per eā incedere. Nunc verò de arcta via ad latam & spatiosam tuis nos vis miraculis reuocare, & qui prædicasti solitudinem, nunc in solitudine foros, & nūdas vis congregare? Nō curiositate ducimur, vt miracula videre velimus, sanctitati tuæ satis credimus. Cauetas igitur, ne decetero miracula facias ea, quæ tuam extollāt sanctitatem, & nostram destituant humilitatem. Non sic tuæ prouideas laudi, vt nostræ sis inmemor salutis: quod si aliter feceris, tibi dicimus, & per obedientiam, quam tibi promissimus, constanter asserimus, quod ossa tua hinc extrahemus: & in flumen spargemus.

De origine ordinis Carthusiensis de quo Ioan. Ger. O. p. 39. Dno. Carth. de Lauae ord., Carth. Vm. lib. 25. Volater. lib. 21. Palud. de mu. re. l. 7. c. 3.

CAPVT X XII.



Nno domini 1086, secundum Vinc. in spe. hist. li. 26. c. 82. (qui hoc refert ex dictis & historia Sigeberti) habitum initium ordo Carthusiensium, dicit enim Bruno natione Teutonius, ex vrbē Colonia lteris à primæna atate eruditus, Remensis ecclesiæ canonicus & scholarius magister, relicto sæculo eremum Carthusiæ fundat propostumque monasticæ conuersationis satis arduum instituit. Huius sancti propostii cooperatores existens beatæ memoriæ Hugo Gratianopolitanus episcopus, ab eodem Brunone habitum monasticum sumpsit cunctisque ibi habitantibus exemplum infigne præbuit.

De hoc Hugone sic scribit Vinc. spe. hist. li. 28. c. 8. Huius sancti viri Hugonis religiosam & sanctam vitam conscripsit Guigo prior Carthusiæ. Huius Hugonis mater cum esset de eo prægnans, vt retulit aliis, visa est sibi per somnium elegantem puerum concepisse, quem sistendum Dei aspectibus sancti, in quibus erat & beatus Petrus, deferebant in cælum. Hinc factum est, vt natus & puer factus addiscendis litteris applicaretur. Sperabatur enim nec frustra singularis apud Deum gratiæ futurus & meriti. Congessit enim in illum diuina gratia plurima virtutum ornamenta, quæ per singulos dispersita, plures illustres facere possent sufficienter, atque cōspicuos. Si enim laudatur castitas, quis illo mundior? si sermones veritas, quis in loquendo cautior? si Dei caritas, quis seruentior? si proximi, quis benignior? si humilitas, quis deiectior? si elemosyna, quis largior? si oratio, quis deuotior? si lachrymarum flumina, quis effusior? si cōtemplatio, quis sublimior? si

Virtutum eius catalogus.

tolerantia, quis in tribulatione fortior? si iustitia, quis districtior? si prudentia, quis circumspetior? si temperantia, quis moderatior: Exceptis iis, quæ clero & plebi per eū bona peruenierunt, eremus Carthusiæ, Calestensis abbatia, Excubiari eremus, canonicorum regularium apud sanctam Miserrimum & apud sanctum Georgium domus, ipso annuente ceperunt ipsique spiritaliter & corporaliter fouere: profecerunt.

Hic (vt legitur) in solitudine Carthusiæ Deū suæ dignationi cōstruentem habitaculum vidit per somnium, stellæque septem sibi præstantes itineris ducatum. Et ecce sanctitatis eius odore tacti ad ipsum venerunt septem viri, qui omnes vno desiderio succensū locum eremiticæ vitæ congruum querebant necdum repererant. Horum primus (vt dictū est) fuit magister Bruno vir religione & scientia famosissimus, alique quatuor literati, & duo laici. Quos S. Hugo gratatè suscepit, & vti cōpotes fecit. Ipso namque consulente, iuuante & comitante Carthusiæ solitudinem intrauerunt atque extruxerunt. Sic cepit ordo Carthusiensis puritate mentium ac Theoriæ studio singularis.

Hic sanctus vir (vt refert Guigo præfatus) quamuis esset multis virtutibus adornatus, & ecclesiæ Dei multum proficiens: semper tamè imperfectionem suam cogitans, episcopalem sarcinam omnino exuere, & quieti animæ vacare desiderauit. Quo desiderio ab initio suæ promotionis non caruit vsque ad mortem, vnde & super hoc legationem ad Honorium papam misit, & cum postulata non impetrasset ipsemet: quamuis morbis & senectute grauatus, eundem papam adiutrogans & obtestans dati senectuti suæ licentiam quiescendi, sed obtinere non potuit. De sancto Honorio & succedente Innocentio secundo, cum Petrus leonis cognatorum suffulcus præfidiis, qui cerè tam ipse quam pater eius sancto Hugoni multas olim venerationes & obsequia præstiterant, aduersus Innocentium caput erexissent: idem tamen vir sanctus Hugo nec amicitia flexus, nec potenti a territis, sed Zelo Dei ductus, quāuis morbis & atate consumptus: perrexit Aniciū, vt eundem Petrum cum aliis episcopis excommunicaret schismaticum. Innocentio autem eiusdē Petri declinanti persecutiones & Gallias ingresso occurrit S. Hugo cū lachrymis, rogans & obsecrans, quod ab antecessore suo petierat, sed nec quidem obtinuit. Credebatur enim, quæ sola autoritate & exemplo plus posset prodesse plebi subiectæ debilis & ægrotus quàm quilibet alius sanus & robustus. Ab hoc tempore cepit in dies magis deficere, & molestitis cōfrescentibus morti appropinquare. Aderat ei viri religiosi de Carthusiæ, de Calestensi, & excubiari domib. ad seruiendum, nec vllaprosus persona secularis ad eum admittēbatur obsequiū, si quid opus habebat, nō iubendo à quocūque seruientium, vt dominus, sed humiliter rogando propter Deum poscebat. Ridere autem vel otiosis verbis vacare seruitores suos nequam sustinebat, sed statim per seipsum seuerissima increpatione frenabat, asserens temporaria sletibus debita: & ipsa lamentis occupanda, Secunda pars Hist. Ant. A A A 4 non

reticabfol ui ab episcopalitū tione.

360  
A.C. 1020. non cachinnis nec nugarum relationibus te-  
renda. Obiit autem anno domini 1132. ætatis  
suz ad minus octoguasimo, cõsecrationis eius  
Colitur 1. 32. qui & per Innocentium 2. sanctorum cata-  
april. logo est adnotãtus.

*Doctor mortuus se damnatum profiteretur, fasciculus  
tempor. Franciscus de Puteo, in vita S. Bru-  
no. to. 5. Sur. Dion. Car. de laude  
Carthus. ar. 1.*

§. I.

**H** Abiit autem principium talis religio ex  
hoc stupendo euentu. Cùm in ciuitate  
Parisis floreret studium abundans, tam multi-  
tudine scholarium ex variis regionibus, quàm  
copiosa cetera doctorum solennium in om-  
ni facultate inter ceteros, vnus erat singularis  
in eminentia scientiæ & probitate vitæ maxi-  
mæ famæ. Huic autem vita functo solemnes  
exequiæ paratæ sunt in ecclesia, vbi erat sepul-  
tura tradendus. Ad quem honorandum con-  
uenerat magistrorum & studentium vniuersi-  
tas Parisiensis & alij plurimi. Cũ ergo cadauer  
ferretur in ecclesiam secundum morem esset  
delatum, & officium celebraretur, surrexit, qui  
iacebat mortuus, & in loculo residens voce ma-  
gna audientibus cunctis clamauit. Iusto Dei  
iudicio accusatus sum, quo dicto, vt prius, ia-  
cuit. Ex qua voce omnes territi obstupuerunt,  
decreueruntque pro illa die non tradere illud  
sepulture, sed die sequenti omnes iterum con-  
uenire. Cũque istud per ciuitatem diulgatum  
esset, die sequenti multo plures conuene-  
runt ad spectaculum illud. Officiũ autem per-  
agentibus eis circa feretrum illius, iterum de-  
functus resedit in lectulo clamans. Iusto Dei  
iudicio iudicatus sum. Ex qua re consternati  
sunt omnes, qui aderant, audientes. Et vt exi-  
tum huius rei nosset, ordinauerunt, vt ad se-  
quentem diem differretur sepultura eius. Die  
ergo tertia tota penè ciuitas confluit. Et in  
prosecutione officij pro anima illius, surrexit  
& iam tertio doctor ille defunctus, & clama-  
uit dicens. Iusto Dei iudicio damnatus sum.  
Quod omnes præ admiratione quasi exani-  
mes reddidit. Sicque patefacta omnibus sua  
damnatione, indignus iudicatus ecclesiastica  
sepultura: sepultura asini sepultus est. Aderat  
ad hoc spectaculum Bruno de quo in princi-  
pio capituli dictũ est, magister sollemnis scho-  
larum, qui his visis ait ad socios & discipu-  
los. Ecce carissimi iste tantus doctor, & sanctus  
ab omnibus reputatus, quomodo petiit. Nun-  
quid & nos perire volumus, & non potius sal-  
uari? Non est nobis locus salutis, nisi mundum  
fugiamus. Si in viridi ligno hoc factum est, in  
arido quid fiet? Et multa alia huiusmodi. Sicq;  
compuncti (vt dictum est) sæculum dimiserunt.

Luc. 23.

*Carthusiensi monacho miracula facere à Priore inter-  
dictum. Vide etiam Gersonem super hoc Opu. 39.*

§. II.

**C**ontigit autè circa annos domini 1175.  
hoc stupendum, & notabile in domo

TIT. XVI. ORD. SÆC. VND. INST.  
A principali Carthusia. Quidam ex monachis A.C. 1100.  
illis migravit ad dominum qui talis fuerat vi-  
tæ, vt sanctitatem eius plurima miracula notã  
facerent. Cũque quotidie multiplicarentur  
& fama huius exitet in omnem regionem illã,  
& cepit multitudine maxima venire ad locum, ali-  
qui quidem infirmi gratia curationis, quia plu-  
rimi sanabãtur, alij ad videndũ mirabilia Dei,  
& sancto se commendandum. Hæc autem fre-  
quentatio hominum cepit multum molesta  
esse prioribus & monachis propter quietem  
suam impeditam. Pependens igitur prior Car-  
thusiæ Iscellinus magnæ sanctitatis vir, & per-  
spicacis ingenij, quietem monachorum resolu-  
it ex tanto concursu, & multa scelerata laicis cõ-  
currentibus perpetrari, accessit ad tumultum  
viri Dei, & pias querelas facies ait. Fili carissi-  
me, hæc est retributio, quam retribuisti nobis?  
Tu ad gloriam perpetuò quieturus ascendisti,  
nobis autem tantæ inquietudinis bellum tuis  
miraculis indicis? Non sic fili, non sic erit, sed  
eo pugione, quo aduersarium deuicisti, eo te  
aggredi necesse est, scilicet obedientiæ. Tibi  
ergo in virtute sanctæ obediens, filii mi, præ-  
cipio, vt sicut in vita mihi semper obedisti, ita  
& nunc facias, & nullum miraculum de cete-  
ro facere præsumas quod & factũ est miraculis  
non vltra præctis. Hæc legi in chron. ipsius  
ordinis.

Certè valde venerabilis est ipsa religio: quæ  
vsque in præsentem diem seruat rigorem sua-  
rum obseruantiarum per annos circiter. 400.  
Austera siquidem est in multis. In abstinentia  
quidem, quia proluxa ieiunia: & sextis omnib.  
feriis in pane & aqua, ab esu carniũ semper  
abstinent, etiam in grauissima infirmitate: ita  
vt si quis eis vesci voluerit, amplius in clausu-  
ra cum reliquis nõ valeat permanere. Quo ad  
vestitum, quia semper cilicio induuntur ad car-  
nẽ. Quo ad solitudinem, quia nunquam excũt  
exceptis priore & procuratore. Et in cellis suis  
soli manent cũ arcto silentio. Vigiliis magnas  
habent propter prolixitatẽ officij. Vnde Bern.  
qui epistolam ad eos scripsit, quæ dicitur ad  
fratres de monte Dei, multum cõmendat inter  
cætera dicens. Vestrum est frui Deo. In fine ta-  
men arguit de nimia sumptuositate, & magni-  
tudine ædificiorum.

Ex hac religione assumptus ille vir venera-  
bilis Nicolaus nomine bononiensis. ad episco-  
patum bononiensem inuitus, & postea ad car-  
dinalatum à Martino papa 5. semper seruans  
rigorem suæ religionis, speculum sine macula  
omnibus curialibus, & præsentibus, pater  
pauperum. Inter principes sæculi dissidentes,  
pacis reformator, schismatis impeditor. Demũ  
sub Eugenio papa Senis migravit ad Christũ  
ex infirmitate calculi. Cui exenterato petrus  
est lapis grossus ad modum oui in fundo vesti-  
cæ quasi incarnatus.

*De ordine humiliatorum. Hac etiam tradit Poly. v. rg.  
lib. 7. de inuent. c. 2.*

CAPVT XXIII.

**A**nno dñi 1017. ordo Humiliato-  
rum, vt reperi, in scripturis, habuit  
primum sui initium, qui tamen in  
processu temporis tripliciter in  
modo

CAP. XXIII. ORD. SÆC. VND. INST. 361  
modo viuendi fuit variatus vt patebit. Scien-  
dum igitur, quod cum serenissimus imperator  
Henricus tertius, auno prænotato ad partes  
deuenisset Longobardiæ, ex certis relationib.  
& signis, habens quosdam nobiles Longobar-  
dos suspectos, ne forte aliquid iniquum machi-  
narentur, eos & præcipuè ex Mediolano oriũ-  
dos in Alemanniam relegauit, seu exilio tradi-  
dit. Qui proficiscẽtes, videntes se adeo humilia-  
ros, humiliauerunt seipso in conspectu Dei, fa-  
cientes de necessitate virtutem, eorumque au-  
ditui vexatio tradidit intellectum. Cœperunt  
namque terrena non immoderatè diligere, vi-  
ria cuitare, humili veste incedere, scilicet de bir-  
retino panno.

Et licet in domibus suis singuli morarentur  
cum vxoribus & famulis suis, de laborib. ma-  
nuum suarum victum sibi procurantes, ex lani-  
ficij maximè exercitio, faciebant tamen qual-  
dam cõgregationes frequenter seinuicẽ exhor-  
tantes ad ea, quæ sunt Dei, & profectum spiri-  
tus, ieiunij, elemosynis, orationibus insistent-  
es, amore fraternitatis seinuicẽ diligentes.  
Cœpitque ordo piæ cõuersationis eorum per  
regionem illam diffundi, & inde cõplures nu-  
mero eorum congregari. Comperit autem fa-  
ma humiliationis eorum dominus imperator  
ab eorum relegatione eos absoluit, & ad  
proprium solum volentes redire permisit.

Renersi igitur ad partes Longobardiæ, cœ-  
perunt restrictius viuere, ac religioni completè  
magis appropinquare. Vnde separati viri ab  
vxoribus suis de communi consensu, intelli-  
gentes, quia non est digna ponderatio animæ  
cõtinentis, & quia castitas præcipuè virginalis  
vel vidualis, ipsa est, quæ sola potest animas no-  
stras Deo repræsentare, decreuerunt seorsum  
habitare viri in vnum, & seorsum mulieres vt  
in cœnobiis, magisq; instare orationibus, vi-  
giliis, & abstinentiis, habentes aliquos, & si pau-  
cos, in diuinis eis deseruientes, sub cura vnus  
eorum degentes, exercitia corporalia cõtinuã-  
tes, præcipuè in lanificio & textura pannorũ.  
Et hic dictus est ab eis secundus modus viuendi  
eorum.

Demum eis numero & merito multiplicatis,  
& maximè in clericis, vt complementum habe-  
rent regionis: secutus est tertius modus viuendi  
eorum, dignitate tamè & religione primus.  
Et exercitium manuale diminuentes, lectioni-  
bus & diuinis officiis magis se applicarunt ha-  
bitu vniformi induti, sed humili, scilicet tuni-  
ca, scapulari, & clamyde seu cappa desuper al-  
bi coloris. Sumperuntque pro norma viuendi  
partem regulæ beati Benedicti, non totam. Su-  
periores eorum, præpositos nominantes. Mul-  
tiplicatiq; valde fabricauerunt sibi multa  
monasteria tam fratrum quàm monialium per  
partes Tuscie & Longobardiæ maximè Me-  
diolani. Circa verò annum domini. 1200. ap-  
probatus talis ordo & modus viuendi ab ec-  
clesia, per Innocentium tertium est confirma-  
tus. Et postmodum per successores à diocesanis  
exemptatus, & priuilegijs multis munitus:  
& sub regimine vnus principalis & generalis  
præpositi constitutus. Ex conuentu autem om-  
nium sanctorum Florentiæ sito dicti ordinis,  
floruit quidam venerabilis pater Lucas nomi-

Secundus  
modus.

Tertius  
modus.

ne, sacræ theologiæ professor, fama celebri, A.C. 1100.  
probitate & scientia clarus, qui episcopus fa-  
ctus Fæstulanus à Gregorio papa 12. vsque ad  
cardinalatum ab eodem promotus est. Mortu-  
usque est in senectute bona plenus dierum cir-  
ca annos domini 1410.

*D. Anton. de religionum lapsu pia querimonia.  
§. I.*

**S**ed omnes religiones supradictæ, ita ho-  
die relaxatæ sunt, & tepesactæ, vt aptè il-  
lud dici possit Hieremias. Quomodo obscura-  
tum est aurum, mutatus est color optimus? Et  
quod ait Bern. contra Cluniacenses monachos  
relaxatos videlicet. Vnde inter monachos tan-  
ta intemperantia in cibis, in potationibus, in  
vestimentis, in lectiteriis, in equitaturis, &  
construendis ædificiis molefcere potuit, quate-  
nus vbi hæc studiosius, voluptuosius, atque ef-  
fusius fuerint, ibi ordo melius teneri dicatur,  
ibiq; maior putetur religio? Ecce enim parci-  
tas putatur auaritia, sobrietas austeritas credi-  
tur, silentium tristitia reputatur. E contra remi-  
sio discretio dicitur, effusio liberalitas, loqua-  
citas affabilitas, cachinnatio iucunditas: mol-  
lities vestimentorum & equorum fastus, hone-  
stas, lectorũ superfluous cultus, munditia. Cũ-  
que hæc alterutrum impendimus, caritas ap-  
pellatur. Ista certè caritas destruit caritatem,  
hæc discretio discretionem confundit. Talis  
misericordia crudelitate plena est: qua videli-  
cet ita corpori seruitur, vt anima inguletur.  
Sub hac tamen abusione iam ferè vbique pro  
ordine ista tenentur, ferè iam ab omnibus sine  
querela, & irreprehensibiliter obseruantur,  
quamquam dissimiliter. Nonnulli quippe his  
omnibus vtuntur, tanquã non vtantur, & ideo  
cum nulla offensione aut minima, aliquãtũ qui-  
dem hæc agunt ex simplicitate, aliquãtũ ex  
caritate, aliquãtũ ex necessitate. Quidam na-  
que simplicitate ista tenent, quoniam eis ita præ-  
cipitur, parati aliter agere, si aliter præcipere-  
tur. Quidam autem, ne discorditer ab eis viuãt,  
cum quibus habitant, sectantes in his non suã  
libidinem, sed aliorum pacem. Alij verò, quia  
resistere non valent, multitudini contradi-  
centium, qui hæc vtique tanquam pro or-  
dine libera voce defendunt: & quoties isti  
aliqua prout ratio dicitur restringere, vel muta-  
re incipiunt, illi mox tota eis autoritate  
resistunt. Quis in principio cum ordo cœpit  
monasticus, ad tantam crederet monachorum  
inertiam deuenire? O quãtum distamus ab iis,  
qui diebus Antonij exiterent monachi? Si quidẽ  
illi, cum se per tempus inuicem ex caritate re-  
uiferent, tanta abinuicem aueritate panem ani-  
marum percipiebant, vt corporis cibum peni-  
tus oblici, diem plerumque totum ieiuniis vè-  
tribus, sed non mentibus transigerent. Et hic  
erat rectus ordo, quando digniori parti prius  
inseruiebatur. Hæc summa discretio, cum am-  
plius sumebatur, quæ maior erat. Nobis autem  
conuenientibus in vnum, iam non est domini  
cam cœnam manducare. Nihil de scripturis  
agitur. Nihil de salute animarum, sed nugæ  
& risus, & verba proferuntur in ventum. Inter  
prandendũ quantum fauces dapibus, tantum  
aures

Monachi  
à primis  
monachis  
discrepãt.

1. Cor. 11

A.C. 1400. aures pascuntur rumoribus. [Aiunt enim inco-  
lumes ac validos iuvenes conuentum solere  
deserere: in domo infirmorum; qui non sunt  
infirmi collocare] carnium esu (qui vix egrotis  
duntaxat, & omnino debilibus ex regula di-  
scipline pro virum reparatione conceditur,  
non quide corporis infirmatis ruinas rescire  
pro incommodo, sed carnis luxuriantis curam  
perficere in desiderio, cum. I. datur vsus car-  
nium iuuenibus, & aliis non egentibus, riden-  
das ne dixerim potius, quam lugendas huius-  
modi ineptias. Sic Macarius vixit. Sic Antoni<sup>9</sup>  
docuit? Sic Basilus instituit? Sic patres in Æ-  
gypto conuersati sunt? Sic sancti Odo? Maio-  
lus? Odilo? Hugo? quos sui ordinis principes &  
præceptores habere gloriantur Cluniacenses;  
aut tenuerunt, aut teneri censuerunt.

*Religiones collapsæ quomodo reparatæ sint.*

§. II.

**O**Mnes autem præfatæ religiones mona-  
chales & regulares, quæ cum magno fer-  
pore, & vitæ sanctimoniam initium habuerunt  
minima negligentes traditionum paternarum,  
in processu temporis paulatim defluerunt, &  
exinanitæ sunt vsq; ad fundamenta in eis: vo-  
ta scilicet substantialia, excepto ordine Carthu-  
sienfium, qui adhuc in suo vigore perseverat.  
Sed miseratione diuina à septuaginta annis ci-  
tra pullulantes refluuerunt, in paucis se refor-  
mantibus ad vitam regularem, Deo conuer-  
tente corda partum in filios, parare domino  
plebæ, perfectam merito & numero multiplica-  
tos, & flores apparuerunt in terra nostra Flo-  
rentina.

Nam canonici regulares, qui dicuntur prin-  
cipium habuisse à gemma doctorum, diuo Au-  
gustino, à regula sua relaxati erant & deforma-  
ti: sed reformati adno mediantibus, duob. eximius  
viris scientia & vitæ præclaris, & iam dilata-  
ti sunt per Italiam in fratibus, & monasteriis de-  
gentes in regulari obseruantia. Et primus ho-  
rum locus fuit, & est prope Lucam, dicitur Fri-  
sonaria. Vnde & congregatio illa, quæ sub vi-  
no capite gubernatur, dicitur de Frisonaria, &  
abbatiam etiam Fœsulanam possident.

*Cogregatio Scopet-  
tinorum.*

Et post eos quidam alij religiosi ordinis ere-  
mitarum, segregantes se ab ipso ordine, vt re-  
strictius viuerent, sumperunt statum & habi-  
tum canonicorum regulatum regulæ beati Au-  
gustini, addentes certas constitutiones appro-  
batas à Gregorio 12. Et exemptari ab eo à dioc-  
cesanis existant. Initium autem habuerunt cir-  
ca annos domini. 1410. sub quodam venerabi-  
li viro Stephano nomine Senensi. Quorum pri-  
mus conuentus fuit prope Eugubium, secun-  
dus conuentus sancti Donati de Scopeto, prope  
muros Florentinos. Exinde multiplicati  
sunt in fratribus & conuentibus, in pluribus  
ciuitatibus Tusciæ & Longobardiæ. Quæ con-  
gregatio dicitur Scopetinarum à dicto loco,  
sed magis propriè sancti Saluatoris, sicut etiam  
illi de Frisonaria conuenientius nuncupantur  
[Larenenses.]

Cistercienses vtrique fuerunt magna colum-  
na Ecclesiæ sub beato Bernardo & postea per  
annos centum scientia decorati & sanctitate,

A sed & ipsi declinantes à vestigiis patrum inu-  
riles facti sunt. Circa annos autem domini  
1436. quidam ex monachis abbatæ Florenti-  
næ sub Eugenio quarto traserunt ad ordinem  
Cisterciensium in obseruantia regulari, colla-  
to eis monasterio Septimi, prope Florentiam  
dicti ordinis pro ipsius dominum Eugenium,  
hoc procurante reuerendissimo domino cardi-  
nale romano. Et ex pusillo grege non parum  
adauctus est.

Monachi nigri, cuiusmodi creduntur Clu-  
niacenses, cum essent increfati, & impingua-  
ti, dilatatiq; abbatibus innumeris vbique terrarū,  
vagantes ad librū, restricti fuerūt aliquantulum  
p Cle. quia in nigro, nō solū in exteriorib. sed &  
interioribus nigri remanebant. Deus autem,  
qui inueterata renouat, & nigros carbones ig-  
ne succentios lucidos facit, quosdam nobiles  
secundum sæculum, & mente nobiliores mo-  
nachos inspirauit ad Benedicti patris regulam  
ex integro adimplendam: cum quibusdam cō-  
stitutionibus ad regulam adiunctis. Initium  
habuit circa annos domini. 1400. in abbatia,  
quæ dicitur sanctæ Iustinae. Cuius congrega-  
tionis, quæ dicitur sanctæ Iustinae, fautor, &  
multum ad eam aff. ctus, & promotor fuit Eu-  
genius quartus. Quibus in breui multiplica-  
tis, de dit ipse idem multa magna monasteria,  
& inter cætera, Sancti Pauli extra urbem, &  
abbatiam Florentiam. Eos etiam exemptatio  
à diocesanis, & aliis prælatis, & magnis priui-  
legiis fulsiuit. Ex qua etiam religione per ip-  
sum pileatus est rubro venerabilis vir religio-  
nis Zelator, dominus Ioannes Siculus abbas  
S. Pauli.

Monachi albi habitus sub regula beati Be-  
nedicti militares, cuiusmodi sunt Camaldulen-  
ses: à patre suo Romualdo degenerantes, alien-  
nati sunt retrorsum: paucissimis exceptis eo-  
rum monasteriis & eremi reclusis. Sed circa  
annos domini. 1370. audiui à quibusdam reli-  
giis, vitam quasi eremiticam tenentibus &  
laudabilem in diececi Aretina, sed territorio  
Senensi, episcopus Aretinus tunc temporis  
dedit habitum similem, & regulam ipsius Be-  
nedicti. Ex quibus crescentibus in gratia Dei  
& numero, constitutus est ordo Montis oliu-  
rum dictus, ab ecclesia & ipse approbatus, &  
in monasteriis per Italiam multiplicatus, &  
priuilegiatus, ac à diocesanis exemptus fact<sup>9</sup>.  
Qui religiosi super capita sua ponunt genera-  
lem vnum ex eis abbatem, de triennio in tri-  
ennium.

Monachi grisei, quales sunt Vallis Umbro-  
sani, & ipsi claudicauerunt à semitis Ioannis  
Gualberti eius ordinis primi institutoris, sub  
regula etiam Benedicti, vt vix esset, qui faceret  
bonum. Sub eodem habitu & regula quidam  
Syluestri dicti, eo quod Syluester dictus est  
primus author eorum, qui talem ordinem in-  
choauit in monte Phano prope Fabriam in  
marcia Anconitana, multiplicati, plura mo-  
nasteria sibi construxerūt in diuersis ciuitatib.  
& in Florentia eorum fuit conuentus sancti  
Marci, sed ab eis ablatum per Eugenium quar-  
tum propter dissolutam eorum vitam obla-  
tum fuit ordini Prædicatorum. Etiam quasi ex  
toto defecit dicta religio ex carentia fratrum.  
Sed

*Monachi  
nigri refo-  
rmati.*

*Monachi  
albi refo-  
rmati in  
ordinem  
montis oli-  
uari seu  
Matiolus  
tenentium.*

**S**ed nec fuit abbreviata manus domini ad  
resarciendum græcos mortificationem Crucis  
in habitu præferentes. Nam circa annos domi-  
ni 1430. quibusdam monachis nigri ex abba-  
tia Florentina assumptis in abbatiam sanctæ  
Floræ Aretinam, & postmodum dictæ abbatia  
Aretina ad monasterium sancti Saluij per Eu-  
genium 4. translatis: per viam permutationis  
dicta religio Vallis Umbrosæ collapsa, cuius  
erat dictum monasterium sancti Saluij extra  
muros, ad vitam regularem reparata est addito  
eis per adnexionem conuentus sancti Georgij  
Florentio, & monasterio Passigiani per vnionē  
multiplicato numero eorum.

Cum viris religiosis deformatis concordab-  
ant & scemina moniales in relaxatione reli-  
gionis prædicatorum ordinem. Nam & Cister-  
cienses, & albæ Camaldulenses, & nigrae in di-  
uersis monasteriis, & griseæ Vallis Umbrosæ, &  
Augustinenses, per latam & spaciosam viam in-  
secebant. Sed aliqua monasteria in via arcta  
& angusta vitæ regularis renouata sunt & alia  
recenter erecta, vt monasteriū quod dicitur san-  
cti Donati in puluerosa, Monasterium sanctæ  
Monicæ sub regula Augustini de nouo con-  
structum. Sed super omnia alia monasterium  
Annunciatæ, quod vulgariter dicitur Lemura-  
re, diebus his in ædificiis perfectum sub regula  
beati Benedicti & habitu nigro, miro fragrat  
sanctitatis odore, degentibus in maxima pau-  
peritate. Et cum sint numero centum & ultra:  
nullas possessiones vel redditus habent, sed de  
labore manuum victitant, & elemosynis eis  
missis non quaestuat in magna quiete & mu-  
tua caritate sibi inuicem seruientes. Et ultra  
horas canonicas deuotè persolutas, semper  
die noctūque aliquibus earum in ecclesia con-  
tinuantibus sine intermissione alternatis vicibus  
psalterizant.

*Religio S. Brigida de qua in 3. part. tit. 24. cap. 11. §. 4.  
& alij.*

§. III.

**S**ed religio à sancta Brigida instituta est  
diebus nostris sub regula beati Augustini  
& constitutionibus eiusdem sanctæ regulæ su-  
per additis, sub monasteriis duplicibus, id est,  
fratrum & monialium in vno monasterio ma-  
nentium, sed separatim omnino habitationibus  
cum magna clausura, vt fratres ad sorores non  
possint accedere: cuiusmodi monasteria dupli-  
cia licet à sancto Basilio fuerint primò institu-  
ta, tamen postmodū separata, & non permissa.  
Propter quod & cum diutina dissentio & con-  
tentio in curia Romana facta fuerit sub Mar-  
tino quinto, aliquibus dicti ordinis procuran-  
tibus separationem fratrum à sororibus, aliis  
contradictentibus ob reuerentiam sanctæ sic  
instituentis, & ecclesiæ, quæ iam approbaue-  
rat dictam religionem, demum per Eugenium  
decretum est religionem illam sic permanfura-  
ram, vt à principio fuerat instituta. Et monaste-  
rium dictæ religionis prope Florentiam dicitur  
El paradiso. Sub cura sunt dicti religiosi dioc-  
cesanorum. De religionibus sancti Antonij,

quarum fratres ordinantur ad hospitalitatem  
vel sancti spiritus, vel sancti Iacobi de spatha,  
quæ ordinatur ad militiam, vel illorum de mer-  
cede, quæ ordinatur ad redimendum captiuos  
ab infidelibus, vel Cruciferorum, vel sanctæ  
Mariæ, Teutonicorum omitto. Et de religione  
etiam Pauli primi Eremitæ sub regula Augu-  
stini, vel sancti Ioannis sub habitu græco. De  
mendicantibus autem comprehendendo in  
eis Prædicatores, Minores, Eremitanos, & Car-  
melitas & seruitas, & eorum sanctis ac docto-  
ribus, ac relaxatione, & renouatione, dicitur  
inferius plenè, & in alio titulo.

*A. C. 1430.  
Multæ ali-  
quæ sunt reli-  
giones  
quas D.  
Antonius  
prætermi-  
sit.*

TITVLVS DECIMVSEXTVS.

TITVLVS SEQVENS

decimussextus continet gesta summo-  
rum Pontificum & Imperatorum, ac  
etiam doctorum: & sanctissimorum  
virorum & contingencia mira ac ex-  
terminia in diuersis mundi partibus  
per annos trecentos vel circa scilicet  
ab anno domini 813. vsq; ad annum  
incarnationis domini millesimum  
centesimum. Intra quod spacium fue-  
runt summi pontifices, Leo papa 3.  
Stephanus 4. Paschalis 1. Benedictus  
3. Paschalis 2. Eugenius 2. Valentinus,  
Gregorius 4. Sergius 2. Leo 4. Nico-  
laus 1. Hadrianus 2. Ioannes 8. Marti-  
nus 2. Stephanus 5. Formosus. Boni-  
facius 6. Stephanus 6. Romanus papa.  
Theodorus. Ioannes 9. Benedictus 4.  
Leo 5. Sergius 3. Anastasius 3. Lan-  
dus, qui & Lando. Ioannes 10. Leo 6.  
Stephanus 7. Ioannes 11. Leo 7. Ste-  
phanus 8. Martinus 3. Agapitus 2. Ioan-  
nes 12. Leo 8. Ioannes 13. Benedictus  
6. Bonifacius 7. Ioannes 14. Ioannes 15.  
Gregorius 5. Syluester 2. Ioannes 16. Ioan-  
nes 17. Benedictus 8. Ioannes 18. Ioannes  
19. Benedictus 9. Gregorius 6. Clemes  
2. Damasus 2. intrusus. Leo 9. Victor  
2. Stephanus 9. Benedictus 10. intrusus.  
Nicolaus 2. Alexander 2. Candullus  
(aliàs Cadolus) schismaticus. Grego-  
rius 7. Clemens schismaticus. Greg. 8.  
Clemens schismaticus. Victor 3. Vrba-  
nus 2.

Deinde de imperatoribus illorum tem-  
porum, scilicet Ludouico filio Caro-  
li magni, Lothario filio eius, Ludouico  
2. Carolo 2. Carolo 3. Carolo 4. Ar-  
nolpho, Ludouico 3. Chunrado, Hen-  
rico primo. De tribus Othonibus suc-  
cessiue imperantibus. De Henrico 2.  
imperatore, qui primus factus est per  
electionem tunc ordinatum, à tribus  
archiepisco-

archiepiscopis & quatuor principibus fiendam in posterum. De Henrico 3. Imperatore, de origine Turcorum, De Henrico 4. qui excommunicatus est à Gregorio 7. & postea ab Urbano 2. De quibusdam episcopis sanctis Angliæ. De Petro Damiano & dictis eius De Hildeberto & dictis eius, De Lanfranco, de Anselmo & dictis eius, de Petro Alfonso contra Iudæos. De conquestu facto fidelium contra terram sanctam, & quomodo capta est per Gottifredum.

De summis pontificibus à Leone 3. vsque ad Urbanum 2. cum eorum decretis.

C A A V T I.



Profecutione historię de summis pontificibus, imperatoribus, doctoribus & aliis digressi, per titulum præcedentem interpositum in quo diffusè actum est de sanctissimis anachoritis, cæ nobitis, & fundatoribus diuersarum religionum monachalium, qui in ecclesia effulserunt ab anno domini 280. scilicet à tempore Diocletiani & Maximiani imperatorum, vsque ad annum domini millesimum centesimum, quo tempore imperauit Henricus, ipsam historiam resumimus in loco, vbi dimissa est, scilicet de Leone 4. papa: & Ludouico primo imperatore filio Caroli magni.

De Leone 3. Pont. Rom. vide supra tit. 14. cap. 1. §. 8.

Ex hac igitur luce subtracto Carolo magno, & succedente in imperio filio eius Ludouico qui Pius fuit cognominatus, præsulabatur in vrbe Leo 3. Qui malè & ignominiosè tractatus & eiecctus, Romanus ipse à sua per ipsum Carolum magnum: postquam se purgauit coram eo, & consilio congregato: repositus est honorificè in sede sua vt dictum est supra. Assumptus autem fuit ad summi pontificatus apicem anno domini 793. & ipsum tenuit annis viginti, mensibus 5. & diebus sexdecim. Hic coronauit Carolum magnum in imperio Romano. fecit ipse porticum ecclesiæ sancti Petri in vrbe, quæ adhuc dicitur ciuitas Leonina, ab eo sic dicta, & muro eam cinxit propter incursum Saracenorum in refugium ab eorum discursu. Litanias autem triduanas ante ascensionem domini sic ordinauit, vt secunda feria summus pontifex cum clero & populo ecclesia Dei genitricis ad præsepe egrediens, pergat cum hymnis & canticis ad ecclesiam sancti saluatoris, quæ dicitur Constantiana. feria verò tertia ab ecclesia sanctæ Sabinæ ad ecclesiam sancti Pauli. feria autè quarta ab ecclesia Hierusalem ad sanctum Laurentium extra muros, vt habetur ex chronico Martiniano.

Hic etiam sic scribit Ludouico Augusto, quem imperatorem coronauit, patre eius Carolo magno defuncto, cum à Saracenis Romani infestarentur, vt habetur. 23. q. 8. igitur. Igitur cum sæpè aduersa à Saracenorum partibus peruenerint nũcia, quidam in Romanam portum Saracenos elam futuri que venturos esse dicebant, pro quo nostrum congregari præcepimus populum, maritimumque ad litus descendere decreuimus: & egressi sumus Romanam.

Idem ad eundem. cap. seq. Scite vos oportet quod nunquam ab aliquibus nostris homines finimus opprimi, sed si necessitas vlla occurrerit præsentialiter vindicamus, quia nostri gregis vltiores in omnibus esse debemus, & præcipui adiutores.

Idem ex eicitui francorum. cap. subsequen. ait. Omni timore ac terrore deposito contra inimicos sanctæ fidei, & aduersarios omnium religionum viriliter agere studete. Nouit enim omnipotens, si quilibet vestrorum morietur quoddam pro veritate fidei & saluatione patriæ, ac defensione Christianorum mortuus est & ideo ab eo præmium cæleste consequetur: hæc omnia tibi.

Idem Leo 3. Ludouico & Lothario Augustis dist. 63. inter vos, ait: Inter vos & nos pacti ferie statutum est, & confirmatum, quoddam oblatio & consecratio futuri Romani pontificis non nisi iuste & canonicè fieri debeat.

Idem ex concilio huius Leonis 3. 12. q. 2. monemus. sic dicitur. Monemus & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus episcoporum vel sacerdotum rem tituli sui vsurpare præsumat. Sed neque salarium à Christianis sanctis locis oblatum, causa amicitie vel timoris aut muneris pertinet auferre: ne ecclesia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere præsumperit, episcopus vel sacerdos, canonicam sine dubio subeat vltionem, & quod iniuste ablatum est ecclesiæ reddere compellatur: ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum vel possidendum possit habere. Demum post plurima sancta opera quieuit in domino, sepultus in ecclesia sancti Petri.

Idem Leo 3. 26. q. 5. cap. sortes episcopis Britannię sic scribit. Sortes quibus vos cuncta in vestris discriminatis prouinciis (quod patres damnauerunt) nihil aliud, quam diuinationes & maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari: & vltra inter Christianos nolumus nominari, & ne exerceatur sub anathematis interdico prohibemus.

Leo papa. 24. q. 2. illud sanè. Illud sanè plurimum mihi displicere significo, quoddam inter delectationis tuæ clericos quidam esse dicuntur, qui aduersariorum conueneant (alias conueniunt) prauitati, & vasis misericordiæ vasa ita mittantur, quibus inuestigandis atque seueritate congrua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere. ita vt iis quibus non potuerit prodesse correctio, non parcat abscissio, secundum illud. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proiice abs te. Abiicienda prorsus pestifera hæc à sacerdotali vigore patientia est: quæ sibi met peccatis aliorum parcendo non parcat.

Stephanus

A.C. 816. Stephanus 4. Onzph. 5. Pont. max. 99. sed. m. 6. d. 23. A. C. 816. de quo Pont. Plat. Vinc. li. 24. c. 27. & alij.

§. I.

Leone de hac luce subtracto, creatus est antistes in vrbe Stephanus 4. anno domini 816. qui natione Romanus ex patre Iulio, sedit mensibus 7. exinde ad patres appositus, sepultus est in ecclesia S. Petri: cæssauique papatus diebus 18. secundum Chron. Marti. Hic Stephanus secundum Ioan. de col. in hito. postquam pontificalem adeptus est dignitatem, eo scilicet anno, quo Ludouicus pius filius Caroli magni imperium suscepit Romanum, vt vir sanctissimus, zelo fidei accensus pro negotiis ecclesiæ suæ personaliter est profectus in Galliam ad serenissimum imperatorem Ludouicum, à quo tanto honore & reuerentia susceptus est, quantum vix lingua narrare posset. Et vir angelicus tantam inuenit gratiam in conspectu principis, vt omnia, quæ petiit obtineret. Qui exemplum Saluatoris imitatoris, cuius vices gerebat in tertis, pro crucifixoribus exorantis, & pro persecutoribus orate mandantis, omnes exules Romanos: qui in causa Leonis papæ delinquentes fuerant, & propter hoc à Carolo magno illuc relegati fuerant, & alios, qui propter magna scelera, quæ in sancta Romanam ecclesiam perpetrarant, arctius in diuersis ergastulis in Francia tenebantur, idem sanctus petiit absolui, secumque Romam posse reduci: quod ei totum concessum est, reuersusque ad urbem in pace quieuit.

Hic autem sic scribit Guidoni comiti vt habetur dist. 63. lectis. Lectis sagacitatis vestrae apicibus, qui defuncto ecclesiæ Reatinæ antistite, clerum & plebem eiusdem elegisse sibi futurum antistitem à nobis consecrandum vestro studio directum esse, ne ecclesia ipsa diu sine pastore proprio cõstet, sarebatur. Nos de prioris morte dolentes, nunc ipsum electum vnanimitate, & canonica ipsius ecclesiæ electione, vt mandatis tam citissimè ordinare omisimus, eo quoddam imperialem nobis, vt mos est, ab solutionis minime detulerit epistolâ, pro qua, scilicet re nobis ambiguum est, ideo voluntari vestrae parere distulimus, ne angustalis animus durissimè hoc quoquo modo perciperet. Sed scientes ecclesiam Dei diu sine proprio pastore non debere consistere, gloriæ vestrae mandamus: quoniam nos aliter agere non debuimus, vt à vestra solertia imperiali, vt præca cõsuetudo dicitur, foret licentia, & nobis, quæ admodum vos scire credimus, imperiali directâ epistola, tunc voluntari vestrae de hoc parebimus, eundemque electum domino adiuvante consecrabimus. Quod carissime fili molestè nullo modo suscipias, hæc tibi. Fortè iste erat curialis, & ideo expectabatur assensus imperatoris.

Paschalis Pont. max. 100. sed. an. 7. m. 3. d. 17. A.C. 817. Pont. Plat. & alij.

§. I I.

Veceffit Stephano in sede Petri Paschalis primus natione Romanus, ex patre Maximiano

anno (vel vt aiunt alij Bonoso) anno dñi 816. A.C. 817. Sedit autem annis. 7. dieb. 17. Hic vir sanctus multa sanctorum corpora requirens inuenit extra muros Romana ciuitatis, quæ diligenter colligens intra mœnia vrbis reuerendissimè in diuersis basilicis collocauit. Multas præterea ecclesias Romæ, aut nouas construxit, aut longo confectas senio renouauit, inter quas fuit basilica beatæ Cæciliæ virginis & martyris, quæ nimia quassata vetustate iam penè corruerat, sed in eodem loco magnifico opere constructæ cœpit ecclesiam. Dum igitur quadam die vt testatur Ioan. de col. in ecclesia sancti Petri more solito vigilas celebraret, subito sopore depressus, vidit quamdam puellam virginali aspectu, angelicis vestibus decoratam, dicentem sibi. Multam tibi gratiam referimus, quia certam è, quod de me deposueras, frustratoris relationibus, promulgatis aures accommodas reliquisti: qui tam penes me fuisti, vt proprio ore inuicem loqui valeremus. Hæc audies beatus Pontifex, quæsiuit, quæ esset ipsa, quæ talia loqueretur. Cui illa. Cæcilia famula Christi vocor. Ad quam pontifex. Quomodo hoc credere possum, cum olim fama diuulgatum sit quod venerabilis Cæciliæ martyris corpus ab Aistulpho Longobardorum rege furtim ablatum sit Romæ ipso residente? At illa. Me utique desideranter, vt inuenirer, quæsierunt: sed domini mei Iesu Christi, & beatissimæ matris eius opitulante gratia, inuenire non potuerunt, neque asportare. Et sicut cœpisti corpus meum cum diligentia, quærere non desistas, quia illi pro cuius amore martyrium petuli, placet vt tu me inuenias, & in ecclesia, quam nunc nouiter construis, recondas. Et hoc dicēs subtracta est ab oculis aspicientis. Tunc beatus pontifex absolutis matutinalibus psalmis protæcæ & indubitabilis reuelationis indicio, cœpit sollicitus quærere, vbi sacratissimum corpus virginis iaceret humatum. Sed Deo tribuente, reperit extra portam Appiam, in cœmiterio, quod dicitur prætextari, aureis vestimentis cum corpore sponsi sui Valeriani, & linteamina sanguine suo cruentata. Quæ omnia suis perlustrans manibus collegit, & cum summa veneratione in ecclesia, quæ dixerat, condidit vna cum Valeriano sponso suo, & Tiburtio cognato eius, & Maximo. Qui videns in decapitatione eorum animas in cœlum cõscendere, martyrio credens coronatus est, ac etiam cum Urbano papa, & Lucio martyribus illaque omnia sub sacro altari collocauit.

Lothario à patre Ludouico imperatore in Italiam directo, & à Paschale papa consecrato in imperatorem, Romæ quidam nobilium perimuntur, pro eo quod proniores esse iusto viderentur ad fidelitatem Lotharij imperatoris. Quod tamen cum in Paschalem papam tale crimen retorqueretur, papa apud imperatorem se excusat. Et de hoc crimine eorum populo & legatis imperatoris Romæ, cum magno episcoporum numero se iureiurando expurgat. Hæc Vinc. in spe. histo. lib. 25.

Cum hoc Paschale papa Ludouicus imperator filius Caroli magni tale pactum fecit quod haberetur distinct. 63. Ego Ludouicus. Secunda pars Hist. Ant. BBB Ego

S. Cæcilia Paschali apparet.

Cognatus est frater martiri.



A.C. 817. Ego a Ludouicus Romanus imperator au- gustus, statuo & concedo per hoc pactum con- firmationis nostræ tibi beato Petro principi Apostolorum, & per te vicario in domino Paschali summo Pontifici, & successoribus eius in perpetuum, sicut ad prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate & di- cione tenuistis & disposuistis, ciuitatem Ro- manam cum ducatu suo, & suburbanijs atque viculis omnibus, & territorijs eius, montanis atq; maritimis littoribus, & portibus, seu cunctis ciuitatibus, oppidis castellis, & villis in Tusciæ partibus. Item infra. Idem. Quando diuina vo- catione huius sacratissimi sedis pontifex de hoc mundo migrauerit, nullus ex regno no- stro, aut Francus, aut Longobardus aut de qua- libet gente homo sub nostra potestate consti- tutus, licentiam habeat contra Romanos, aut publicè, aut priuatim eueniendi, vel electio- nem faciendi, nullusque in ciuitatibus aut territorijs ad ecclesiæ beati Petri Apostoli potestatem pertinentibus, aliquod malum facere propter hoc præsumat; sed liceat Ro- manis cum omni ueneratione, & sine aliqua perturbacione honorificam suo pontifici ex- hibere sepulturam, & eum, quem diuina in- spiratione, & beati Petri intercessionem omnes Romani consilio vno, atque concordia, sine qualibet promissione ad pontificatum ordi- nem elegerint, sine aliqua ambiguitate, & contradiçione more canonico consecrate. Et dum consecratus fuerit, legati ad nos, vel ad successores nostros reges Francorum diri- gantur, qui inter nos, & illum amicitiam, cari- tatem & pacem faciant.

Deinde creatur Benedictus 3. & post Bene- dictum Paschalis 2. qui Paschalis Victori epi-

Electio Ro- manorum Pontifici à Ludoui- co Roma- nis conce- ditur. Anfl. 4. ca. 35. l. v. p. 5. cap. 5. l.

Ex hoc capite facile apparet Romam, & alias Ita- lica Ciuitates ditioni Romani pontificis fuisse longè an- te subditas, & à Constantino magno eidem oblatas que postea longobardis ablata à Pipino, & Carolo magno & ipso Ludouico sunt ei restituta. Vide Ge- neral. lib. 4. Chronol. Ceterum in hoc §. multa à libra- rii errata commissa fuerunt. Nam in primis post hæc verba seu cunctis ciuitatibus oppidis & villis in partibus Tusciæ interseuerantur ista & Cathedram Petri re- nuit annis sexdecim, quæ tanquam falsæ & aliena ex- punximus. Apparet enim ex superioribus hunc Ponti- ficem an. 7. tantum m. 3. & d. 17. sedisse, sicut omnes errant historiographi. Quod autem postea in fine huius decreti dicitur. Deinde creatur Benedictus tertius, & post Benedictum Paschalis secundus. Hoc etiam falsum est. Nam Paschalis 1. successit Eu- genius 2. vt §. sequenti D. Anton. tradit. Bene- dictus vero 3. creatus est non post Ioannem Feminam (qua nunquam fuit) sed post Leonem 4. de quo agi- tur. §. 8. huius cap. Paschalis vero 2. longè post tempore successit Urbano 2. de quo diuus Antonin. tit. 17. cap. 1. ante §. 1. Quare hæc etiam à librariis ineptè puto fuisse hoc loco reposita, vel si D. Anton. hæc hic apponere voluit, intellexit profectò hos Pontifi- ces alterum alteri post aliquos interiectos successisse, quos ideo in hoc §. atrexit, vt duorum Paschalium decreta simul compingeret, quod non raro solet fa- cere.

scopo Bononiensi scribens sic ait 16. q. j. perue- nit. Peruenit ad nos, unde valde miramur, quod quidam monachi & abbates in parçcia vestra, contra sanctorum patrum decreta episcopalia iura & officia sibi arroganter vendicant, videlicet penitentiam, remissionem peccatorum, reconciliacionem penitentium, decimas & ecclesiasticam absque proprii episcopi licentia, vel Apostolicæ sedis auctoritate hoc nullatenus præsumere debeant, sicut in Calchedonen- si concilio cautum est. Mandamus itaque dile- ctioni tuæ, vt eos conuenias, & ne talia præsu- mant, omnino prohibeas.

Idem 16. q. 7. sicut domini, ait: Sicut domi- ni vestimentum scissum non est, sed de eo for- ti sunt, ita nec ecclesia scindi debet, quia in v- nitate tota consistit. In potestatem ergo pro- prij episcopi ecclesiæ reducantur & ab ipso fi- cut in sacris canonibus statutum est ordinen- tur, alioquin ecclesiæ ipsæ & clerici earum de diuinis destituantur officijs. s. per interdicio- nem secundum gl.

Idè eo. si quis 3. Si quis clericus, abbas, vel monachus per laicos ecclesias obtinuerit, se- cundum Apostolorum canones, & Antiocheni capitulum concilij excommunicati oni subiacet.

Idè eo. nullus 2. Nullus laicorum ecclesias vel ecclesiarum bona occupet, vel disponat.

Idè 16. q. 1. decimas. Decimas à populo sacerdotibus ac leuitis esse reddendas, diuinæ legis sanxit auctoritas. Ceterum à monachis seu clericis communiter viuentibus, nulla ratio fi- nit, vt milites, aut episcopi, aut personæ quæ- libet decimas de laboribus, seu de nutrimentis suis proprijs extorqueere debeant. Demum eo defuncto, cessauit papatus dieb. 18.

Eugenius 2. Pont. max. 101. sed. a. 3. m. 6. d. 24. A.C. 824. de quo Pont. Plat. & alij.

§. III.

Successit Paschali in sede Petri Eugenius 2. natione Romanus ex patre Boemundo: anno domini 824. seditque annis 3. mensib. 2. Et secundum chron. Marti. hic per Romanos laicos cœcatus est, & martyrio coronatus. Ipse prius cardinalis fuit sanctæ Sabinæ, quam ecclesiæ ciboreo argenteo super altare decora- uit, & pictura solenni ornauit. Ab hoc Euge- nio papa, vt refert Vinc. spec. hist. post Siebertum, Hilduinus abbas sancti Dionisij, sacique palatij archicapellanus, Roman mittens, cor- pus beati Sebastiani accepit. Et apud urbem Sueffionensem in basilica sancti Medardi col- locauit: vbi dum adhuc inhumatum in loculo, in quo allatum est iaceret tanta signorum & virtutum gratia in nomine eiusdem martyris emicuit, vt à nullo mortalium enumerati, vel enarrari posset. Quorum quædam tanti stuporis esse dicuntur, vt humanam fidem excedant, nisi certum esset Deum (pro quo idem passus est martyr) omnia facere posse.

Circa idem tempus corpora sanctorum mar- tyrum Marcellini & Petri de Roma sublata in Franciam translata sunt, & multis signis clarifi-

A.C. 872. clarificata. Corpus etiam sancti Gregorij pape ad urbem Sueffionensem translatum esse dicitur. Communis tamen in urbe esse creditur.

Eugenio ad dominum euocato, successit Va- lentinus natione Romanus, patre Leobrio, qui sedit dieb. 40. in papatu, & mortuus est. Cessa- uitque pontificatus dieb. trib. secundum chron. Marti.

Gregorius 4. Pont. max. 103. sed. a. 16. A.C. 828.

§. IIII.

Post eum creatus est pontifex summus Gre- gorius 4. natione Romanus ex patre Ioan- ne anno domini 827. Et cathedram Petri tenuit annis 16. Hic ecclesiam sancti Martini in monte à fundamentis destructam nouis fabri- cis ædificauit.

Hoc Gregorio monente, secundum Vin. vbi supra & omnibus episcopis assentientibus: Lu- douicus imperator statuit in Francia & Ale- mannia festum omnium sanctorum Calendis Nouembrijs tolemiter celebrari, quod à Bo- nifacio papa primo institutum à Romanis ce- lebrabatur. Huius tempore, vt ait Marti. in chro- nis orta est magna tribulatio Christianis. Sæ- de Romanis quidam scelerati miserunt ad So- danum Babyloniam, vt Romam veniens Italia possideret, tantaque multitudo Saracenorum per portum Centumcellensem intrans, reple- uit faciem terræ, vt locustæ viderentur. Obse- saque Roma capitur ciuitas Leonina. Ecclesia sancti Petri spoliatur, & equorum stabulum efficitur, & non solum ciuitas Romana, sed & omnis Tuscia in solitudinem redigitur. Tan- dem ad petitionem huius Gregorij, papæ Gui- do marchio cum Longobardis veniens, & postea rex Ludouicus cum Gallicis cū multa san- guinis effusione Christianorum Saracenos de Italia fugarunt. Quo tempore etiam Apuliam & Siciliam deuastauerunt.

Fuit autem pontifex iste, vt testatur Iaco. de coll. vir strenuus, atque benignus, fide Catho- licus, ac sacrarum scripturarum solertissimus inquisitor, amator pauperum, nil terrenum, nil transitorium concupiscens, totus ad illa, quæ finem nesciunt, semper intentus. Diuini igitur amoris igne succensus hic B. Pontifex, corpus magni Gregorij pape, per quem spiritus sancti gratia toto orbe terrarum inextinguibile lumè sapientiæ induxit, ex loco, vbi prius sepultum erat, leuauit, atque in ecclesia B. Petri apostoli cum magna ueneratione transtulit. Quo in lo- co oratorium suo nomini dedicauit, vbi in al- tari corpus ipsum, ac etiam Sebastiani posita sunt. Asserunt tamen quedam chronica in Galliâ fuisse dicta corpora translata, vt dictum est su- pra. Sed Romani credunt in ecclesia S. Petri esse, quod magis videtur proximum veritati. Hoc tempore reliquæ Viti martyris à Parisijs in Sa- xoniam transferuntur: unde & ipsi Franci te- stati sunt, quod ab illo tempore Francorum glo- ria ad Saxones sit translata.

Sergius secundus Pont. max. 104. sed. a. 3. m. 2. d. 2. A.C. 844.

§. V.

Successit post Gregorium quartum regen- datus ecclesiam Sergius secundus natione

Romanus ex patre Sergio anno dñi 844. Sedit que annis trib. & mētib. duob. Et eo migrante cessauit papatus diebus 15. Hic vt ait Marti. in chron. sua dicebatur os porci, quod quia turpe nomen erat, vocatus est Sergius. Et exin de in posterum statutum est & seruatum usque in hodiernum diem, vt cum creatur summus pontifex, dimittat nomen suum, quo vocaba- tur ante creationem, & vocatur nomine, non quod ipsimet placet assumere ex eorū nomini- bus, qui iam in sede Petri fuerunt descripti & denominati. Et ultra istam rationem, ne scili- cet contingat papam aliquo nomine turpi vo- cari, addidit Archi. duas alias rationes, videli- cet quia & Christus mutauit nomen primi sum- mi pontificis Petri, cum prius vocaretur Simō. Tum etiam ad innuendum, vt totus debeat no- uus homo existere, & sicut mutatur nomine primum relinquens, sic mutetur moribus reli- ctis omnibus passionibus & veterem hominē deponens nouum induat, qui secundum Deū creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.

Hic autem pontifex, vt testatur Iacob. de coll. in historia sua fuit origine insignis, fide datus, prædicatione liberior, Deo humi- lis: hominibus valde amabilis, pauperum & indigentium consolator. Ad huius autem electionem confirmandam, vel potius honorā- dam, Lotharius imperator misit filium suum primogenitum cum multa comitiua principū & prælatorū. Qui à summo pontifice cum ma- gna gloria susceptus est, atque ab illo in regē Longobardorum, inuinctus atque coronatus. Interfuerunt autem huic coronationi penè omnes episcopi Longobardiæ & Tusciæ. Quo facto, postulauerunt principes ex persona dic- ti Ludouici, vt Romani nobiles dicto Ludoni- co iurarent fidelitatem. Quod sollicitissimus, & prudentissimus Pontifex constantissimè de- negauit. Concessit autem ipsis petentibus, vt si- cut moris est imperatoribus Romanis facere, Romani principes, & primi ciuitatis Lothario, tanquam Romano imperatori fidelitatem pro- mitterent, & iurarent.

Quod hic D. Anton. ex Martino tradit, apud nemi- nem veterum auctorum inueni, immo ex Anastasio Bi- bliothecario, qui hoc tempore vixit contrarium magis elucitur, eum, scilicet etiam ante Pontificatum Sergium appellatum fuisse Ioannem 12. ego primum inueni, qui priscum nomen papa creatus mutauit, cum ante Ponti- ficatum Octavianus diceretur. Onuph. in Plat.

Leo 4. Pont. max. 105. sed. a. 8. m. 3. d. 6. A.C. 847. de quo Pont. Plat. & alij.

§. VI.

Ad dominum Sergio euocato, introni- zatus est in sede Petri de communi om- nium assensu. Leo 4. natione Romanus, patre Rodulpho anno domini. 867. qui sedit annis 8. mensib. 3. dieb. 5. Fuit vir iste secundum Io. de col. valde sanctus, vigilijs & orationibus multum vacans, iustitiæ quoque conferenda; author valde rigidus, diuinarum scripturarum peritissimus. Hic ab infantia ob literatam stu- dia inter monachos sanctos nutritus est. Inter quos non solum literas didicit, verum etiam in studio sanctæ conuersationis, nõ quasi puer, Secunda pars Hist. Ant. B.B.B. 2. sed

Execrunt per laicos ecclesias obtinere in Fragm. de anno u. Decreti. De pre- ptijs labo- ribus mona- chi & cau- nici deci- mas mini- me solvere cogantur, Deus dicit p. j. Nu. 6.

Saraceni ab Italia fu- gant. Gregorij 4. laudes.

Eph. 4. Colof. 3.

Sergij laudes.

sed velut perfectus monachus inter eos mansit. Postquam autem factus est papa; quamvis locum mutavit & ordinem; tamen vitam vel mores sanctos & humiles nunquam mutavit. Hic beatus pontifex auctoritate canonica decrevit, ut dum sacra missarum solemnia celebrantur, nullus ex laicis stare, sedere vel ingredi debeat eo praesidente tam horribilis terramotus factus est, ut omnia elementa concussa viderentur.

Statuit pontifex iste, ut octavae assumptionis beatae Mariae celebrarentur in Romana ecclesia, quod prius non fiebat. Eo praesulante, & Lothario imperante gens illa nefanda Saracenorum navibus euecta, circa littora Tusciae maris maxima damna intulit quibusdam civitatibus, deinde Romano portui applicans, in terram descendit, & spe potiunda vrbis Romam tendit. Sed cum Romani eorum praesentissent aduentum, vrbem iniungunt. Quare fiducia obtinenda civitatis deponit, cuncta quae extra civitatem erant, gens illa diripuit, ecclesias spoliavit, spoliataeque succendunt. Inter quas ecclesia sancti Petri, quae tunc erat extra septa vrbis tota diripuit, atque altari sacro profanato, omnia, quae ad ornatum ecclesiae erant, eradunt, atque onusti spolis ad naues redeunt. Illa igitur ecclesia, quae est caput & mater ecclesiarum, sic a nefandis profanata, senatus populisque Romanus Leonem eorum pontificem adeunt; cum lachrymis obsecrantes, ut illius studio deinceps sacer ille locus omniae Christi ecclesiae venerabilis taliter muniretur ne iterum incursum illius nefandissima gentis formidaret. Quorum voces beatus pontifex sollicitè audiens; protinus huiusmodi consiliū sumpsit, ut illud opus quod praedecessor eius Leo 3. inchoaverat, & circa ecclesiam beati Petri edificare cœperat, murōs enim & multis iā locis fundamenta posuerat, ipse auxiliante domino perduceret ad effectum.

Hoc suum consiliū: cum Lothario principi, ac eius fratribus Francorum & Germanorū legibus intimasset, magno repleti gaudio per suos nuncios Lothario imperator, & fratres eius Ludouicus & Carolus magnam pecuniam summam ad id opus perficiendum destinavit. Anno igitur secundo pontificatus eius cum magna populi Romani letitia inchoatum est opus, adeoque non solum Romani, sed & de circumstantibus civitatibus populi contulerunt: ut sexto anno pontificatus eiusdem sit ex omni tempore opus illud à fidelibus consummatum. Quae quidem civitas, seu pars civitatis à nomine auctoris dicta est Leonina. Hoc igitur studio & industria huius pontificis perfectio, idem pius pater magno dolore afficiebatur, cum videret quotidie altare principis Apostolorum profanatum, & omni suo decore nudatum: adeo ut iam populus illud frequentare desisteret, diuino itaque adiutus auxilio, confessionem beati Petri, & eius altare decenter, & honorificè decoravit, atque ipsius altaris frontem laminis aureis, atque gemmatis circumdedit, & mundata ecclesia omnia ad statum pristinum reduxit. Insuper & civitatem, Portuensem longis temporibus derelictam, Corsis, qui ad vrbem Romanam Agarenorum

Reges Gallicae hoc opus suis stipibus promouent.

Civitas Portuensis restituitur.

infestatione fugientes, venerant, ad inhabitandum tribuit.

Praeterea ipse pontifex, deuotione praecipua multa sanctorum corpora, quae quamdiuissime per diuersa loca vrbis inculte iacuerant, ingenti studio quaesita reperit, repetitaque cum summa reuerentia in suis locis collocavit. Sed & corpora quatuor coronatorum in ecclesia, quam ipse à fundamentis erexit, sub altari ipsius ecclesiae tumulavit. Cum quibus etiam multa alia corpora sanctorum posuit: scilicet Claudij, Nicostrati, Sépronij, Castorij, Seuerij, Seueriani, Carpophori, Victorini, Pesti, Marcelliani, Diogenis, Liberalis, Marcelli, Simplicij, Marij quoque Audifacis & Abachum, Felicis simi & Agapiti, Hippolyti cum familia eius numero decem & octo Aquilae, Prisci, Aquilini, Narcissi, Marcellini, Felicis, Candidi, Paulini, Anastasij, Sebastiani, Apollinis, Benedicti, & Venantij. Necnon posuit ibi caput, scilicet Prothi, scilicet Alexandri, scilicet Xisti, & sanctae Praxedis virginis, Ex plura alia loca, & ecclesias, quas Saraceni paulò ante deualtauerant, & expolauerant, honorificè restauravit. Hic pro Neapolitanis in mari contra Saracenos pugnantibus orando collectam fecit. Deus cuius dextera beatum Petrum &c. Illi autem Saraceni, qui cum maxima multitudine ad vrbem capiendam venerant, cum spoliatis ecclesiis Petri & Pauli ab Africa nauibus redirent, in alto pelago tempestate quassati, Dei virtute sunt submersi.

Ioannes Anglicus Chimera, non homo, nedum Papa. Totam hanc fabulam egregie consutat Onuph. in Plat.

§. V I.

Post hunc Leonem Martinus in Chron. sua posuit Ioan. a natione Anglicū. Qui se

Hanc de Ioanne femina vanissimam fabulam doctissimi nostrae aetatis theologi & Historici plane fictam esse redarguunt. Franc. Turrianus, Onuph. Geneb. Sanders & alij quibus antiquissimi omnes Historici, qui annos post quadringentos vixerunt, astipulantur quorum ne vnus quidem huius chimerae non feminae meminit. praesertim autem Anastasij Bibliothecarij, qui hoc tempore vixit & coronationi Pontificum istius saeculi magna ex parte interfuit in hac re sequenda est meo iudicio auctoritas, ille autem sic ait. Sanctissimus Leo Papa 4. obdormiuit in Domino 16. Cal. Aug. sepultus ad S. Petrum, & cessauit episcopatus dies 15. Quo mortuo mox omnis clerus Romana sedis, vniuersique proceres, cunctisque populus ac senatus congregati sunt, Domini clementiam exorantes, ut beatissimum illum in omnibus demonstrare dignaretur pastorem, qui Apostolatus culmen regere valisset tranquille. Qui diuinitus aethereoque lumine inflammati, vno consensu, vno conamine Benedictum pro tantis quibus pollebat virtutibus, Pontificem promulgauerunt erigere. Mirro vero vniuersa & alacri studio plebs, & populi catus ad Callisti titulum properantes, cum cum canonicis & hymnis spiritualibus ad patriarchium lateranensem peruenissent, & ut moris est, in Pontificali sede collocarunt.

Corpora sanctorum à pio hoc Pontifice relectaunt.

De Iohanne femina.

Sic ergo post Leonem 4. non hanc chimera, sed Benedictus 3. Ecclesiae praesuit. Praeterea Leo nonus, qui ducentis plus minus annis post vixit, scribens ad Constantinopolitanum, patriarcham Michaelem Cerulanum, & Leonem Acridanum episcopos, eos grauitè reprehendit, quod feminam & Eunuchos in sua sede collocassent, quod qua fronte facere ausus esset, si femina Romae pontificatum tenuisset. Neque verò D. Anton. hic nos monere quicquam debet auctoritas, nihil. n. hic asserit: sed omnem hanc fabulam totam illi, à quo ficta est, attribuit: imò verò cum Vincentium & Ioannem de Columna sui ordinis homines nihil de hoc prodidisse asserit, eos ipse potius se sequi, & omnem hanc fabulam despuere ostendit.

dit anno domini. 850. in cathedra Petri annis 2. mensibus 3. diebus 6. Quo mortuo cessauit papatus mense vno. Hic inquit Martinus, ut asseritur femina fuit, & in puellari aetate à quodam suo amasio in habitu virili Athenas adducta, sic in diuersis scientiis profecit, ut nullus sibi par inueniretur, adeo ut post Romam inueniunt legens magnos magistrorum discipulos, & auditores haberet. Et cum in vrbe, in scientia, & vita magnae opinionis esset, in papam concorditer eligitur post Leonem. Sed in papatu per suam familiaritatem inpregnatur. Verum tempus partus ignorans, cum de sancto Petro in laterana templo tenderet angustia partu inter ecclesiam sancti Clementis & Colyseum peperit in via. Et in partu mortua ibidem sepulta dicitur. Et quia papa eamdem viam semper obliquat, cum Lateranum accedit, creditur à plerisque, quod ob detestationem facti hoc faciat, nec ponitur in catalogo summorum pontificum propter mulieris sexum.

Verè valde mirandum & cum Paulo clamandum. O altitudo scientiarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles viæ eius, si verum fuit, quod vulgo dicitur, ut iste refert. Et quod dam. signum sculpturae marmoreae, in via vbi hoc contigit ob huius rei memoriam positum dicitur: Vincens. tamen in spe. hi. & Io. de col. nil de hoc referunt. Sed & si fuit verum, nulli tamen ex hoc salutis praediciendum: quia nec ecclesia tunc fuit sine capite, qui est Christus: vnde influxum gratiae percipit, nec vltimi effectus sacramentorum, quae illa conferebat, deficiebant eis, qui deuotè accipiebant ab ea, scilicet gratia. Licet illa, sicut nec alia feminae sint suscepiabiles caracters alicuius ordinis, nec conficere eucharistiam, nec etiam de facto ordinare possint, nec absoluerè peccatis, vnde ordinati ab ea erant iterum ordinandi, quia nihil ab ea acceperant, gratiam tamen sacramentorum Christus supplebat in recipientibus. dignè, ignorantia facti inuisibilis, eos excusante à culpa.

Benedictus 3. Pont. max. 106. sed. an. 2. m. 8. d. 16. A.C. 855. de quo Pont. Plat. & alij.

§. V I I I.

Oper mortem subtracto: creatus est summus antistes Benedictus 3. natione Roma

nus ex patre Patrodo (aliàs Petro) anno domini 853. Seditque annis 2. mensibus 5. Quo mortuo cessauit papatus diebus 15. Hic, ut inquit Martini, constituit ut clerici ordinatè incederent & honestè viuerent. Hic inter alia bona, quae fecit, porticum à porta ciuitatis vsque ad sanctum Paulum & aliam porticum à porta ciuitatis vsque ad sanctum Laurentium instaurauit: qui mortuus sepultus est apud sanctum Petrum.

De hoc Benedicto istud notabile refert Io. de col. quod cum esset sancti Xisti presbyter cardinalis, omnium consensu in papam electus, cum populo, & clero, necnon Romanis nobilibus vrgeretur, ut electioni de se factae praereter assensum, multis cum lachrymis genua flectens flebili voce dicebat. Rogo fratres non me in eam deducatis ecclesiam, quia tanti culminis non sufficio ferre grauamen. Illi nihilominus eum sic renitentem ad Lateranensem ecclesiam deducentes, in pontificali solio collocarunt. In decre. dist. 96. c. si imperator. Ioan. papa, sic ait. Si imperator Catholicus est (quod salua pace eius dixerimus) filius est, non praesul ecclesiae. Quod ad religionem cōpetit, discere ei conuenit, non docere. Habet priuilegia potestatis suae, quae administrandis publicis legibus diuinitus confectus est. Et eius beneficiis non ingratus, contra dispositionem ecclesiae ordinis nihil vsurpet. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quae ecclesiae disponenda sunt, pertinere: non ad saeculi potestates, quas si fideles sunt, ecclesiae suae sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi ergo vendicet alienum ius & ministerium, quod alteri deputatum est, nec contra eum tendat obrumpi, à quo omnia constituta sunt, ne contra illius beneficia pugnatè videatur: quo propriae consecutus est potestatem. Non à legibus publicis, non à potestatibus saeculi, sed à pontificibus & sacerdotibus omnipotens Deus Christianae religionis clericos & sacerdotes voluit ordinari & discuti, & recipi de errore remeantes. [ Imperatores Christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis praesulibus, non praeferre.

Idem cap. seq. Am. l. 6. ca. 157. Concordat textus in lib. qui cum maior. §. pen. & fin. cum ibi noratis. D. de bon. li. Nunquam de pontificibus nisi ecclesiam iudicare debere. Non esse humanarum legum de talibus ferre sententiam absque ecclesiae, principaliter constitutis pontificibus obsequi solere principes Christianos, decretis ecclesiae, non suam praeponeere potestatem, episcopis caput subdere principes solitum est, non de eorum capitibus iudicare hac ibi.

Videatur etiam hic quadam librorum officina factum, ut hoc Ioannis 8. teste Anselmo decretum, hinc Benedicto 3. attestatur. Soler enim D. Anton. cum aliquod caput Gratiani ex incerto aliquo Pontifice collectum, adducit, illi Pontifici, attribuerè, qui eiusdem est nominis. Vt supra §. 2. Pontifici Paschalis attribuit quae Gratianus non illi solum, sed & secundo & quarto assignat.

Secunda pars Hist. Ant. BBB 3 Ni

Imperatores debent praesulibus subesse & non praeferre potestatem. lib. 1. tit. 19. Ansel. l. 4. c. 12. ex Ioan. 8.

A.C. 863. v. de missis ad eum à sede apostolica ministris acceptis etiam à rege Ludouico subsidiis, adeo in fide solidatur, vt non multo pòt filio maio re in regno ordinato ipse sæculo renuncians monachus factus est. Sed inde filius eius iuue nilliter agens ad gentilitatis cultum cum vel let redire militiæ cingulo & cultu regio resti pro filium persecutus cœpit, & oculis eius of fossis in carcerem trussit. Filioque minore in re gnum collocato, habitum resumpsit, & bene finiuit dies suos.

Idem Nicolaus ad consulta Bulgarorum d. 28. consulendum, ait: Licet sacerdotes sint val de reprehensibiles, scilicet cum mali & incon uinentes, vos tamen Deum conuenit imitari qui solem suum oriri facit super bonos & ma los, deicere enim à vobis eos idco nò debetis quoniam nec Iudam dominus, cum esset men dax discipulus, à numero discipulorum eiecit. Verùm de presbyteris vobis, qui laici estis nec iudicandum est, nec quicquam de vita eorum inuestigandum, sed episcoporum iudicio, quic quid est per omnia reseruandum.

Idem de quodam, quem pater circa deci mum ætatis suæ annum constitutum, indui fecit habitu monachali contra voluntatem ip sius pueri nec postea confesit monachus esse, scribit vt liber dimittatur 20. q. 3. præfens. Sic dicens. Consultè psalmographi verba recolent res, quibus voluntariè se Deo sacrificare pro nunciat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu dei obsecrat, præsentem cleri cum nomine Lambertum minimè debere exi stimauimus sub tali violètia fieri monachum. Quod enim quis nò eligit nec optat, profectò non diligit, quod autem non diligit, facillè con temnit. Nullum ergo bonum, nisi voluntarium. Idcirco & dominus non ferendam in via virgam, per quam violentia vlli inferatur præcepit. Quapropter consultius agitur, si piis suasionibus contemptum mundi & amorem voluntariè. Dei prædicando, quam violentiam inferendo ad cœlestem amorem illum accenderitis.

Idem ad consulta Bulgarorum ait: 23. q. 8. si nulla. Si nulla vrget necessitas, non solù qua dragesimali tempore, sed & omni tempore est à præliis abstinentidum. Si autem inquitabilis vrget importunitas, nec quadragesimæ tempo re pro defensione sua & patriæ seu legum pater narum est bellorum proculdubio præpa rationi parcendum. Ne videlicet Deum homo tentare videatur, si habet, quod faciat, & suæ ac aliorum salutem consulere non procurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcauet.

Idem ad Carolum regem 23. q. 8. reprehensibile. Reprehensibile valde esse constat, quod subintrulsi dicendo, maiorem partem om nium episcoporum, die noctuque cum aliis fi delibus suis contra pyratas maritimos inuigi lare ob idque episcopi impediantur venite cum militum Christi sit Christo seruire, mili tes verò sæculi seruiant sæculo, sicut scriptum est. Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, quod si milites sæculi militiæ stu dent: quid ad episcopos & milites Christi nisi vt vacent orati onibus?

Nulli bo num nisi suasionibus contemptum mundi & amorem voluntariè.

Mar. 10.

s. Timo. 2.

A Idem 24. q. 3. illi qui peregrinos ait: Pax illa quam Trengam Dei dicimus, sic obseruetur sicut ab archiepiscopis & episcopis constituta est, vniuscuiusque provincie. Qui autem eam fregerit, excommunicationi subdatur.

Idem 2. q. 5. monomachia ait: Monomachia in lege non allumimus, quam præceptam fuis se non reperimus quam licet iniisse quosdam legamus, sicut sanctum David contra Goliath facta prodidit historia, nusquam tamen: vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit auctoritas cum hæc & huiusmodi sectantes deum solummodo, tentare videantur.

Idem Vnifredo Morinensi episcopo 7. q. 1. scisciatris. Sic ait: Scisciatris per Guldagarium presbyterum, vt cum à Nortmannis episco patu depelleris, debeas de carcere in monaste rio cõuersari. In quo scias, frater carissime, quia perniciosum est positam in tranquillitate nauem deserere quantò magis in fluctibus? Vbi non dicimus, quod persecutorum non fugiamus maximeque paganorum insidias, cum ad tempus sciuunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem diuinitus assequuntur præsertim cum eis prodire vltro non debeamus: & multos prophetas & apostolos, ipsum quoque dominum huiusmodi fugisse insecutores luce clarius cõfiter: sed quod præcipue nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum pasto res sumus, Deo auctore cum eis in pericu lis pro viribus consisterere pro certo conueniat. Et cum tranquillitas reddita diuina pietate fuerit, sopitaque furentium infestatio, mox gregè perquirere, in vnum colligere, & eius animos cœlestis patriæ pace ac potissimum securitate prædicata sursum erigere debeamus. Et tam diu super eorum cautela nos oportet esse sollicitos, vt si Dei iudicio præsentis temporis comoda fortassis amittuntur, futura vitæ sperent se gaudia absque ambiguitate percipere sempiterna. Idem 9. q. 3. pater. ait: Pater profectò sedis apostolicæ, cuius auctoritate maior non est, iudicium à nemine fore retrahendum. Nec cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Iuxta quod Innocentius papa Ruffo, & ceteris episcopis per Thessaliam constitutis scribens, ait: Nemo vnquam apostolico cul mini, de cuius iudicio non licet retrahere, manus obuias audacter intulit, nemo in hoc re bellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari. Et beatus papa Gelasius. Nec de eius iudicio. Romanæ ecclesiæ canones vnquam præceperunt iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandauerunt.

Idem di. 43. c. vlt. ait: Dispensatio est nobis cœlestis seminis iniuncta, vā si non sparcerimus, vā si tacerimus. Quod cum vas electio nis formidet & clamet, quanto magis cuiuslibet exiguo metuendum est? Proinde sicut nò leue discrimen incumbit pontificibus usuluisse, quod congruit, ita iis (quod abstit) non mediocre periculum est, qui cum debeant parere, despiciunt.

Idem di. 10. lege. Lege imperatorum (ait) non in omnibus ecclesiasticis controuersis vtendum

Idem di. 10. lege. Lege imperatorum (ait) non in omnibus ecclesiasticis controuersis vtendum

vtendum est, præsertim cum inueniatur euan gelicæ ac canonicæ sanctioni aliquoties ob uiate. Lex imperatorum nò est supra legem Dei, sed subius. Imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ad quod ostendendū duorum heroum scilicet Innocentij & Grego rij sufficiunt testimonia. Nam sanctus Inno centius in decretali epistola sua ad Alexandrū Antiochenum episcopum ait: Quod sciscita ris vtum diuini imperiali iudicio prouinciis, vt duæ metropoles fiant, si duo metropolita ni debeant nominari; non visum est nobis ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiæ murari, honoresque aut diuisiones perpetuas, quas pro suis causis faciendas duxerit imperator. Beatus autem Grego. scribens ad Theostitiam patriciam inter cetera ait: Si reli gionis causa debere dissolui matrimonia di cantur, sciendum est, quia & si hoc lex huma na concessisset tamen diuina prohibuit. Vbi dicit glos. quod Iustinianus imperator, qui hoc statuit errauit. Vt etiam dici potest, quod hoc permittit ad vitandum maius malum scilicet vxorici dium.

Idem di. 97. c. vlt. ait: Nobilissimus vir at que strenuus vestræ sublimitatis legatus licet nullam epistolam iuxta consuetudinem à vobis nostro pontificio detulisset, licet nun quam apostolicæ sedi modus fuerit absque si gnatis apicibus vnde cunque legationem suscipere, nos tamen vos in illo honorantes, eius que grauitatem & eloquiorum eius, veridicas cognoscentes assertiones, nihilominus cum si cut decuit suscepimus & ei sicut honestum fuit credidimus. Et ibi nota. gl. quod sine litte ris non est adhibenda fides legatis. Et multa notabilia circa materiam literarum.

Huius Nicolai tempore sanctus Cyrillus pe nò omnium Sclauorum apostolus, quia eos conuertit, qui, vt credo, alibi dicuntur Bulgari corpus sancti Clementis papæ quaesitum, vbi in mare proiectum fuerat & aquis maris oper tum cum templo manebat: quia miraculum illud diu cessauerat scilicet de desiccatione maris Cyrillo cum populo pro inuentione corporis exorante, siccatum est mare vsque ad locum, vbi in templo iacebat corpus illud. Quo ingrediens à Chersona illud Romam apportauit.

Adrianus 2. Pon. Rom. 108. sed. a. 4. m. 11. d. 12. A.C. 867. de quo Pon. Plat. & alij.

§. X.

Nicolao in omni sanctitate defuncto, factus est episcopus vrbis & orbis Adrianus secundus, natione Romanus ex parte Tala ro episcopo, anno domini 867. in numero pontificum 109. cathedramque tenuit Petri annis 5. mensibus 11. Hic vt restatur Ioan. de col. fuit vir magnarum elemosynarum. Cum autem esset presbyter cardinalis atque semel à Sergio papa 40. denarios percepisset consue tudinaliter, atque eos credo illos denarios vel argenteos, reuersus domum multitudinem maxi mam peregrinorum ante domum suam repe rit. Qui vocato dispensatore suo dixit illi. Re cepe hanc pecuniam, & singulis peregrinis ter mos denarios tribue. Cumque ille nec tertiar

A parti sufficere assimaret posse peregrinorum illorum, cœpit ille per se singulis ternos dena rios dare. Igitur cum miraretur dispensator, quod datis singulis ternis denariis adhuc pecu nia superesset, iterū vir sanctus cuiuslibet ex fa milia sua tres elargitus est. Et cum adhuc sex superessent. Vides (inquit Adrianus) quam lar gus est Dominus Iesus Christus, qui ex illa quãtitate, quã dicebas impossibile posse suffi cere mihi quoque & tibi tres reseruauit. Vinc. in spec. histo. hunc omittit fortè nò aduertens, sed Marti. in chro. ponit.

De hoc Adriano sic dicitur di. 63. cum A drianus? Cū Adrianus secundus ad Romanū pōti ficatum ab ecclesia Dei genitricis dominae no stre, que dicitur ad præseppe, traheretur ad Late ranense patriarchium certatum à populo, & clero, & proceribus, deportatus est. Quod audie res missi Ludouici imperatoris, scilicet secun di molestè tulerūt, & indignati sunt, quod dū præsentem essent, non fuerunt inuitati, nec op tate à se futuri præfatis electione interessè me ruerunt. Qui accepta ratione, quod non cansa contemptus augusti, sed futuri temporis pro spectu hoc commissum fuerat, ne videlicet le gatos principum in electione Romanorum præfatum mos expectandi per huiusmodi fo rtem inolefceret: omnem indignationem me dullitus sedauerunt, & ad salutandam electionem etiam ipsi humiliter accesserunt.

De hoc etiam di. ca. c. 2. ex a octaua sy nodo sic dicitur. Adrianus papa secundus, quod Nicolaus prædecessor eius disposuerat, missos suos Donatum scilicet Ostiensis episcopum, & Stephanum Ephesinum (alias Nepeanum) episcopum & Martinum (alias Marinum) dia conum sanctæ Romanæ ecclesiæ ad Basilium imperatorem scilicet Græcorum, & ad filios eius scilicet Constantinum & Leonem augus tos Constantinopolim direxit. Cum quibus Anastasius Romanæ ecclesiæ Bibliothecarius, id est cancellarius, vtriusque linguæ peritus Græcè scilicet & Latine perrexit. Et synodo congregata, quam octauam vniuersalem syno dum illud conuenientes appellauerunt exor tum schisma ex Ignarij depositione & Phorij ordinatione sedauerunt Phorij anathematizantes & ignarium restituentes, in qua sic sta tutum est. Consecrationes & promotiones episcoporum, concordans prioribus conciliis, clericorum electione, ac decreto episcoporum collegio fieri hæc sancta & vniuersalis syno dus definiuit & statuit, ac iure promulgauit, ne minem laicorum principum vel potentum semet inserere, electioni vel promotioni pa triarchæ, archiepiscopi, vel metropolitani, aut episcopi cuiuslibet, ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat contentio vel confusio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestatiuorum, vel laicorum ca terorum habere conueniat: se d silere, & atren dere sibi vsque quo regulariter à collegio ec clesiæ accipiat finem electio futuri pontificis.

a. De hac Synodo octaua vide. an not. Sur. in rom. 3. Concil. hac autem Synodus 8. vniuersalis Constanti nopolitana 4. appellatur, fuit autem 383. episcoporum celebrata. A.C. 869. ex Omph.

Et

TIT. XVI. PONT. MAX. NON. SÆC.

A.C. 874. Et in c. r. di. ea. per ipsum Adrianum papam sic interminatio anathematis in contrarium facientes. Ad hunc Adrianum, vt refert Marti...

10 annis 8. Pbr. Max. 109. sed. an. 10. d. 2. A.C. 872. de quo Guibet. Biblioth. Plat. Ompb. & alij.

§. XI.

Post transitum Adriani secundi ad summum presulatum assumptus est Ioannes a 8. natione Romanus anno domini 872. Qui sedit annis 10. & diebus 2. Hic vt dicit Marti...

Hic iniuriam passus est a Romanis, ita vt in custodia tenus esset eo quod non fauebat Carolo, cum in Francia esset. Nam cum Ludouico Balbo...

Sub hoc pontifice Ioanne claruit Romæ Anastasius Romanæ ecclesiæ Biblioth. i. cancellarius, qui in Græca & Latina lingua valde doctus, eloquentia facundus, & in omni scientia valde perfectus fuit. Et secundum Io. de col. hic octauam vniuersalem synodum iubente Ioanne papa de Græco transtulit in latinum. Præterea transtulit & hierarchiam Dionisij Arcopagite, quam ad Carolum imperatorem Ludouici filium direxit. Insuper & passionem Petri Alexandrini, & Acacij & sociorum eius & sancti Ioannis elemosynarij ex Græco transtulit in latinum, & plura opuscula fecit. Hic Ioannes octauus 23. q. 5. administratores, sic ait. Administratores planè secularium dignitatum qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillarum ad viduarum defensionem sapaciumque...

Quærimoniae præcipue seculi audire debent. an. l. j. c. 307.

a Melius longè D. Ant. quam Platina hunc Ioannem 8. quem nonam nominat. sicq; in omnibus huius Pontificis historiis, bullis & instrumentis appellatur & sic etiam in 3. parte tit. 22. c. 13. §. 10. nominatur. sic etiam passim vocatur in corpore iuris canonici. Annonius in hist. Franc. l. 5. d. c. 32. vsq; ad 37. de hoc Ioanne in Galliam profecto multa & maxime memoratu digna litterarum monumentis commendauit huic soli Romano pontificum accidit, vt breui tempore spatio tres imperatores coronaret, Carolum Caluum, Ludouicum 3. Balbum & Carolum 3. Crassum. Annonius & Orba. fruz. lib. hist. 6. cap. 7. & 8.

A refrenationem constituti esse proculdubio debent: quotiens ab episcopis & ecclesiasticis viris conuerti fuerint, eorum quærimoniae attentius audiant: & secundum quod necessitas experierit, absque negligentia examinent: & diligenti studio corrigant. Quod si dei timorem præ oculis non habentes negligere post secundam & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni se nouerint communionem vsque ad eodignam satisfactionem priuatos. f. postquam fuerit lata sententia contra eos.

Idem 23. q. 8. præterea. Demago duci scribens sic ait: Præterea deuotionis tuæ studium exhortamur, vt contra marinos latrunculos; qui sub prætextu tui nominis in Christicolos debacchantur tanto vehementius accendaris quanto illorum prauitate famam tui nominis fuisse obfuscatam recognoscis. Quoniam licet credi possit, quod te nolente illi nauigantibus insidiantur, tamen quia à te comprimi posse dicuntur, nisi eos compescueris, innoxius non habebertis. Scriptum est enim: Qui crimina, que potest emendare non corrigit ipse committit. glos. hoc habet locum, quando quis est iudex talium tunc tenetur ad illud.

Idem 17. q. 4. quisquis. Quisquis inuentus fuerit reus sacrilegij episcopis, vel abbatibus siue personis ad quas quærimonia sacrilegij iuste pertinuerit triginta libras examinati argenti purissimi componat. Sacrilegium committitur, si quis in frægerit ecclesiam vel triginta ecclesiasticos passus qui in circuitu ecclesie sunt, vel domos, que intra prædictos passus sunt, aliquid inde diripiendo vel auferendo: seu qui iniuriam vel ablationem rerum intulerit clericis arma non ferentibus vel monachis, siue Deo deuotis, omnibusque ecclesiasticis personis. Idem ibidem. Si quis domum Dei violauerit, & aliqua sine licentia eius, cui commissa esse dignoscitur, inde abstulerit, vel personis ecclesiasticis iniuriam intulerit, donec in conuentu admonitus legitime satisfaciat, sciat se communionem priuatum. Idem. Si qui monasteria, & loca Deo dicata, & ecclesias infringunt, & deposita vel alia quolibet exinde abstrahunt: damnum nouies componant, & immunitatem tripliciter, & velut sacrilegi canonice sententiæ subigantur.

Effringentes ecclesias vel incendentes & monasteria hodie sunt excommunicati, non autem auferentes inde res tantum.

Ioan. papa sic ait: 16. q. 3. porro. Porro si de annorū numero forte quis cauetur, sciat quia inter Christianos & eos, qui vnus fidei sunt numerus certus affixus est scilicet præscriptionis. Ceterum vbi paganorum & incredulorum furor in causa est, quantalibet prætereant tempora iuri non præiudicant ecclesiarum, que corporalia nescientes arma, solum dominum & propugnatores suum quando ei placuerit misereri patienter expectant: Verum si annorum prolixitas in talibus impediatur, deus ipse reprehendendus est, qui post quadringentos & triginta annos filios Israel de durissima seruitute Pharaonis, & fornace ferrea liberauit. Sed ipse per se redemptor noster fuit, qui humanum genus post annorum millia de inferni claustris eripuit.

Idem

A.C. 878. Idem Ioan. 8. regi Ludouico scribens ait: A 16. q. 3. c. vlt. Nemo de annorum numero resultandi sumat momentum, quia sancte Romanæ cui Deo auctore seruiamus ecclesie & privilegia, que infirma Petri stabilitatis petra suscipit nullis temporibus angustantur, nullis reuolutorum partitionibus præiudicantur. Sed veniendæ Romanorum leges diuinitus per ora principum promulgata, rerum eius præscriptionem non nisi per centum annos admittit.

Privilegia Ro. eccl. non nisi centum annorum præscriptione tollantur.

Martinus 2. Martinus Ompb. Pont. Max. 110. sed. a. 1. m. 1. A.C. 882.

§. XII.

Ad dominum migrante Ioanne 8. cathedram Petri ascendit a Martinus natione Callus patre Palumbo: anno domini 872. et sedit anno vno mensibus duo.

Post quem Marti. in ch. con. ponit Adrianū 3. patria Romanus patre Benedicto, qui postquam anno 1. mensibus 3. sedit tandem mortuus in basilica Petri sepelitur. Alij ponunt Agapitum, qui pontificatum tenuit anno vno mensibus tribus natione Romanus.

Circa hoc tempus Rollo, qui dux erat Nortmannorum baptisma suscepit, quem quia comes Parisiensis de sacro fonte susceptus, vocatus Robertus, idè postea Rollo dictus est Robertus. Et sic Northmannis conuersis ad fidem pax facta est inter eos & Gallicos, vbi prius Northmanni debacchantes per Gallias multa mala eis intulerant. Postquam autem Rollo, qui & Robertus, baptizatus est mira seruire se diuino seruitio mancipauit atque supra omnes sui temporis principes iustitiam dilexit, fouit, atque in sua terra seruari studuit, adeo vt in magnis ac publicis viis armillas, & annulos iuberet suspendi, que viatorum audivita rem redirent, dum non essent qui raperebant. Tantaque seueritate iniurias maiorum sine causa in minores committas vindicauit, vt turris & liberius minores viuerent, quam maiores, vnde adhuc in regno Francorum quando alicui inferret iniuria, vel violentia irrogatur, clamare consueverunt in eorum lingua. Ah Rollo vtinam viueres. Ita ergo Dei in misericordiam versa est erga Gallos, qui à Nortmannis & Danis per 40. annos, & amplius fuerant depopulati, & quasi ad nihilum redacti.

Nortmanni conuertuntur ad Christum. Vinc. c. 53.

Conuersis eis (vt dictum est) ad fidem & pace reddita per Franciam, corpus beati Martini, quod per timorem Barbarorum de Turonis fuerat deportatum Antisiodorum, reclarum est Turonos. In cuius reditu sequi reportatione, tot & tanta miracula facta sunt, vt quicunque qualicumque morbo vel incommodo tenerentur, etiam non portati, etiam non rogantes, immo

a Pontifex hic quem Martinum 2. D. Ant. nominat. in eius diplomatibus & instrumentis suo tempore confectis & in vetustis libris historiis, vt Leonis Ostiensis, Guiberti Bibliothecarij, Annonij & Simplicij, Marini vbi que vocatur non natione Gallus, sed ex Gallisio, saleriorum in Etheuria oppido ortus. Ompb. in Plat.

Deut. 4.

& iniuri occurrentes sanarentur, vnde inter ceteros duo infirmi, qui ex sua infirmitate quæstantes multas elemosinas recipiebant, audientes mira, quæ fiebant timentes sanari, ne per hoc quæstum solitum amitterent fugiebant anre illas sacras corporis reliquias, sed præter voluntatem eorum obuiantes, subito sanati sunt. Sed & cum beati viri corpus fines parocciæ sue esset ingressum brumali tempore omnia fruteta & arbuta frigidibus & floribus sunt vestita. Sed & cerei & lampades per ecclesias diuino lumine sunt accense, & maxime in duabus basilicis in eius nomine dedicatis. Capanæ etiam per seipsas nemine tangente pulsate sunt, vnde & tota prouincia Turonenfis hoc festum annuatim solenniter celebrat.

Stephanus 5. & 6. Ompb. quem alij Basilium vocant. Pont. max. 112. sed. a. 6. d. 9. A.C. 885.

§. XIII.

Vacante demum apostolica sede, creatus est pontifex vrbis Stephanus 5. natione Romanus 112. ex patre Adriano, de via lata. Fuitque vicarius Christi annis 6. diebus 8. Præfuit autem anno Domini 885. Alij ponunt Basilium, sed communiter illud non tenetur. In catalogo pontificum nullus Basilus inuenitur. Hic sic scribit episcopo Moguntino 2. q. 5. consulisti de infantibus qui in vno lecto cum parentibus dormientes mortui inueniuntur, vtrum ferro candente, vel aqua feruente, vel alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi namque sunt, & protestandi parentes, ne tam tenellos secum in vno collocent lecto, ne negligentia qualibet proueniente suffocentur vel opprimantur, vnde ipsi homicidij rei inueniantur. Nam ferri candentis vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, facti non censent canones. Et quod sanctorum patrum documento sancitum non est superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata, delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.

Notandū b. etiam, quod quidā alij ponunt ante istum Stephanum immediatè Adrianum, tertium sedentem anno vno & mensibus 3. qui capta occasione per absentiam Caroli 3. qui contra Nortmannos res tegebat primus reculit, ne in creando pontificem imperatoris consensus expectaretur, sed communiter non tenetur, & idè non ponitur in numero pontificum.

b D. Ant. ipse §. præcedenti hunc Adrianum 3. in numero Pontificum retulit quem magna pars historicorum, & omnes recentiores sequuntur.

For.



TIT. XVI. PONT. MAX. NON. SÆC.

574 A.C. 872. Et in c. r. di. ca. per ipsum Adrianum papam sit interinatio anathematis in contrarium facientes. Ad hunc Adrianum, vt refert Marti...

Ioannes 8. Pont. Max. 109. sed. an. 10. d. 2. A.C. 872. de quo Guiliel. Biblioth. Plat. Onuph. & alij.

§. XI.

Post transitum Adriani secundi ad summum præfatum assumptus est Ioannes a natione Romanus anno domini 872. Qui sedit annis 10. & diebus 2. Hic vt dicit Marti...

Hic iniuriam passus est a Romanis, ita vt in custodia tenetur esset eo quod non fauebat Carolo, cum in Francia esset. Nam cum Ludouico Balbo sibi contrario ferè per annum mora tus est...

Sub hoc pontifice Ioanne claruit Romæ Analtasius Romanæ ecclesiæ Biblioth. i. cancellarius, qui in Græca & Latina lingua valde doctus, eloquentia facundus, & in omni scientia valdè perfectus fuit. Et secundum Io. de col. hic octauam vniuersalem synodum iubente Ioanne papa de Græco transtulit in latinum...

Quarimo has prin cipes fa culi andie debent. 2. n. l. j. c. 107.

2. Melius longè D. Ant. quam Platina hunc Ioannem 8. quem nouum nominant. sicq; in omnibus huius Pontificis historiis, bullis & instrumentis appellatur & sic etiam in 3. parte tit. 22. c. 13. §. 10. nominatur, sic etiam passim vocatur in corpore iuris canonici. Annonius in hist. Franc. l. 5. c. 32. vsq; ad 37. de hoc Ioanne in Galiam profecto multa & maxime memoratu digna literarum monumentis commendauit huic sol. Romano rum pontificum accidit, vt huius temporis spatio tres imperatores coronaret, Carolum Caluam, Ludouicum 3. Balbum & Carolum 3. Crassum. Annonius & Orho, scripsit. lib. hist. 6. cap. 7. & 8.

refrenationem constituti esse proculdubio debent: quotiens ab episcopis & ecclesiasticis viris conuenti fuerint, eorum quærimonia attentius audiant; & secundum quod necessitas expeierit, absque negligentia examinent; & diligenti studio corrigant. Quod si dei timorem præ oculis non habentes negligere post secundam & tertiam admonitionem inueniti fuerint, omni se nouerint communionem vsque ad cõdignam satisfactionem priuatos. f. postquam fuerit lata sententia contra eos.

Idem 23. q. 8. præterea. Demago duci scribens sic ait: Præterea deuotionis tuæ studium exhortamur, vt contra marinos latrunculos; qui sub prætextu tui nominis in Christicolis debacchantur tanto vehementius accendaris quanto illorum præuitate famam tui nominis fuisse obscuratam recognoscis. Quoniam licet credi possit, quod te nolente illi nauigantibus insidientur, tamen quia à te comprimi posse dicuntur, nisi eos compescueris, innoxius nõ habebis. Scriptum est enim: Qui crimina, quæ potest emendare non corrigit ipse committit, gloriæ hoc habet locum, quando quis est iudex talium tunc tenetur ad illud.

Idem 17. q. 4. quisquis. Quisquis inuentus fuerit reus sacrilegij episcopis, vel abbatibus sine personis ad quas quærimonia sacrilegij iuste pertinuerit triginta libras examinati argenti purissimi componat. Sacrilegium committitur, si quis infregerit ecclesiam vel triginta ecclesiasticos passus qui in circũitu ecclesiæ sunt, vel domos, quæ intra prædictos passus sunt, aliquid inde diripiendo vel auferendo; seu qui iniuriam vel ablationem rerum intulerit clericis arma non ferentibus vel monachis, sine Deo deuotis, omnibusque ecclesiasticis personis. Idem ibidem. Si quis domum Dei violauerit, & aliqua sine licentia eius, cui commissa esse dignoscitur, inde abstulerit, vel personis ecclesiasticis iniuriam intulerit, donec in conuentu admonitus legitime satisfaciat, sciat se communionem priuatum. Idem. Si qui monasteria, & loca Deo dicata, & ecclesias infingunt, & deposita vel alia quælibet exinde abstulerint: damnum nouies componant, & immunitatem tripliciter, & velut sacrilegi canonicæ sententiæ subigantur.

Efringentes ecclesias vel incendentes & monasteria hodie sunt excommunicati, non autem auferentes inde res tantum.

Ioan. papa sic ait: 16. q. 3. porro. Porro si de annorũ numero forte quis causatur, sciat quia inter Christianos & eos, qui vnus fidei sunt numerus certus affixus est scilicet præscriptionis. Ceterum vbi paganorum & incredulorum furor in causa est, quantalibet prætereant tempora iuri non præiudicant ecclesiarum, quæ corporalia nescientes arma, solum dominum & propugnatores suos quando ei placuerit misereri patienter expectant: Verum si annorum prolixitas in talibus impediatur, deus ipse reprehendendus est, qui post quadringentos & triginta annos filios Israel de durissima seruitute Pharaonis, & fornace ferrea liberauit. Sed ipse per se redemptor noster fuit, qui humanum genus post annorum millia de inferni claustris eripuit.

Idem

A.C. 872. Idem Ioan. 8. regi Ludouico scribens ait: 16. q. 3. c. vlt. Nemo de annorum numero resuscitandi sumat fomentum, quia sanctæ Romanæ cui Deo auctore seruiumus ecclesie & privilegia, quæ infirma Petri stabilitatis petra suscipit nullis temporibus angustantur, nullis regnorum partitionibus præiudicantur. Sed venerandæ Romanorum leges diuinitus per ora principum promulgatæ, rerum eius præscriptionem nõ nisi per centum annos admittit.

Privilegia Ro. eccl. nõ nisi centum annorum præscriptione tolluntur.

Martinus 2. Martinus. Onuph. Pont. Max. 110. sed. a. 1. m. 1. A.C. 882.

§. XII.

Ad dominum migrante Ioanne 8. cathedram Petri ascendit a Martinus natione Callus patre Palumbo: anno domini 872. et sedit anno vno mensibus duo.

Post quem Marti. in chro. ponit Adrianũ 3. patria Romanum patre Benedicto, qui postquam anno 1. mensibus 3. sedittandem mortuus in basilica Petri sepelitur. Alij ponunt Agapitum, qui pontificatum tenuit anno vno mensibus tribus natione Romanus.

Circa hoc tempus Rollo, qui dux erat Nortmannorum baptisma suscepit, quem quia comes Parisiensis de sacro fonte suscepit, vocatus Robertus, idè postea Rollo dictus est Robertus. Et sic Northmannis conuersis ad fidem pax facta est inter eos & Gallicos, vbi prius Northmanni debacchantur per gallias mala eis intulerant. Postquam autem Rollo, qui & Robertus, baptizatus est miro seruore se diuino seruitio mancipauit atque supra omnes sui temporis principes iustitiam dilexit, fouit, atque in sua terra seruari studuit, aded vt in magnis ac publicis viis armillas, & annulos iuberet suspendi, quæ viatorum auiditatem redirent, dum non essent qui rapere. Tantaque seueritate iniurias maiorum sine causa in minores commissas vindicauit, vt turris & liberius minores viuerent, quam maiores, vnde adhuc in regno Francorum quando alicui infertur iniuria, vel violentia irrogatur, clamare consueverunt in eorum lingua. Ah Rollo vtinam viueres. Ira ergo Dei in misericordiam versa est erga Gallos, qui à Nortmannis & Danis per 40. annos, & amplius fuerant depopulati, & quasi ad nihilum redacti.

Nortmanni conuertuntur ad Christum Vinc. c. 33.

Conuersis eis (vt dictum est) ad fidem & pacem reddita per franciam, corpus beati Martini, quod per timorem Barbarorum de Turonis fuerat deportatum Antisiodorum, relatum est Turonos. In cuius reditu sequi reportatione, tot & tanta miracula facta sunt, vt quicumque qualicumque morbo vel incommodo tenerentur, etiam non portati, etiam non rogantes, immo

a Pontifex hic quem Martinum 2. D. Ant. nominat, in eius diplomatibus & instrumentis suo tempore confectis, & in vetustis libris historiis, vt Leonis Ostiensis, Guilielmi Bibliothecarij, Annonij & similibus, Martinus vbi que vocatur, non natione Gallus, sed ex Gallesio, faleriorum in Ethyuria oppido ortus. Onuph. in Plat.

Deut. 4.

& inuiri occurrentes sanantur. Vnde inter ceteros duo infirmi, qui ex sua infirmitate quæstantes multas elemosinas recipiebant, audientes mira, quæ fiebant timentes sanari, ne per hoc quæstum solitum amitterent fugiebant ante illas sacras corporis reliquias, sed præter voluntatem eorum obuiantes, subito sanati sunt. Sed & cum beati viri corpus fines parccie sue esset ingressum brumali tempore omnia fruteta & arbuta frõdibus & floribus sunt vestita. Sed & cerei & lampades per ecclesias diuino lumine sunt accense, & maxime in duabus basilicis in eius nomine dedicati. Campanæ etiam per seipsas nemine tangente pulsatae sunt, vnde & tota prouincia Turonenfis hoc festum annuatim solenniter celebrat.

Stephanus 5. & 6. Onuph. quem alij Basilium vocant. Pont. max. 112. sed. a. 6. d. 9. A.C. 885.

§. XIII.

Vacante demum apostolica sede, creatus est pontifex vrbis Stephanus 5. natione Romanus 112. ex patre Adriano, de via lata. Fuitque vicarius Christi annis 6. diebus 8. Præfuit autem anno Domini 885. Aliqui ponunt Basilium, sed communiter illud nõ tenetur. In catalogo pontificum nullus Basilius inuenitur. Hic sic scribit episcopo Moguntino 2. q. 5. consulisti de infantibus qui in vno lecto cum parentibus dormientes mortui inueniuntur, vtrum ferro candente, vel aqua feruente, vel alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi namque sunt, & protestandi patentes, ne tam tenellos secum in vno collocent lecto, ne negligentia qualibet proueniente suffocentur vel opprimantur, vnde ipsi homicidij rei inueniantur. Nam ferri cadentis vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, facti non censent canones. Et quod sanctorum patrum documento sancitum non est superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata, delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Ocultra verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.

Notandũ b. etiam, quod quidã alij ponunt ante istum Stephanum immediatè Adrianum tertium sedentem anno vno & mensibus 3. qui capta occasione per absentiam Caroli 3. qui contra Nortmannos res tegebat primus reculit, ne in creando pontificem imperatoris consensus expectaretur, sed communiter non tenetur, & idè non ponitur in numero pontificum.

b. D. Ant. ipse §. præcedenti hunc Adrianum 3. in numerum Pontificum reculit quem magna pars historicorum, & omnes recentiores sequuntur.

For.

§. XIII.

**D**eficiente Stephano papa, efficitur Romana ecclesie præsul Formosus 113. anno domini 891. sedit annis 5. mensibus. 6. & dieb. 18. in pontificatu degens. Hic ut refert Ioan. de col. contra voluntatem quorundam nobilium Romanorum factus est papa, qui Sergio Romano fauente, ipsum summo pontificio præfesse volebant, & non præualentes quietuerunt. Hic Formosus cum aliquando in sinistra suspitionem venisset Ioanni papæ 8. de quo supra, fugiens episcopatum Portuensem dimisit. Et quia ab eodem renocatus redire noluit, excommunicatus est. Tandem papa Ioanne pro negotiis ecclesie in Galliam proficiscente ad eum Formosus accessit. Aquo vsque ad laicalem habitum degradatus, iurauit se non amplius Romam intraturum nec episcopatum suæ vrbs repetiturum insuper in laicali communione perseveraturum. Et hæc omnia scripto manus propriæ confirmavit. Postmodum autem à Martino successore Ioannis contra iuramentum datum in episcopatum proptiū restitutus non solum Romam intrauit, sed in processu temporis mortuo Stephano, qui Martino successerat, Romanæ sedis papatum suscepit et propter hanc causam multa in Romana ecclesia secuta est controuersia: quæ longò post tempore agitata, variè in cordibus multorum magnum scandalum generauit, ut patebit infra.

Cum ergo Romani hunc formosum papam grauius infestarent, nec eum ecclesiam regere sinerent, coactus ad sui adiutoriū Arnulphum tunc imperatorem Romanorum ex francis vocauit. Qui raptim congregate exercitu Romanam venit, sed intra non admissus, ex ea parte, quæ Tusciam respicit, eam obsedit. In cuius obsidione cum quidam lepisculus subito à canibus inuentus, versus urbem fugeret, exercitus cum nimio clamore eum sequitur. Romani autem, qui ex ea parte ad custodiam stabant, existimantes urbem ex alia parte ab exercitu imperatoris captam, relicis mœnibus fugerunt. Quod videntes hostes scalis applicatis urbem ingrediuntur, ac reueratis portis imperator cum eo toto exercitu suo ingreditur. Et sic primum Roma ab exercitu Germanorū capta est sub imperatore Arnulpho. Ingressus autem imperator in urbem à Formoso papa, cum multo honore suscipitur, postmodum imperiali benedictione ab eo suscepta solenniter coronatur. His ritè completis omnes illos qui papam Formoso iniuriati fuerant ad se vocatos in exemplum aliorum decollari mandauit. Scandalum igitur & dissensio hinc exorta est circa Formosum papam, aliis eius consecrationem & ordinatorum ab eo irritam esse debere prædicantibus, aliis e contrario qualicumque fuerit Formosus, tum propter sacerdotalis officij dignitatem, tum propter fidem eorum, qui ordinati fuerant omnes ordinationes seu consecrationes ratas esse debere saniori consilio iudicantibus præsertim cum

Formoso in papatu succedit Bonifacius 6. natione Tuscus, qui sedit diebus tantum 25. et in numero pontificum describitur 114.

Post Bonifacium suscepit ecclesiam Dei regendam Stephanus 6. numero pontificum 115. natione Romanus anno Domini 897. Qui secundum quosdam sedit anno vno. mensibus 3. secundum alios, ut Vinc. mensibus 4. Huius tempore, ut refert Io. de Col. lateranensis ecclesia à porta, quæ ad orientem respicit, vsque ad maius altare tota corruit. Hic Stephanus, licet à Formoso papa fuerit plurimum dilectus, & ab eo episcopus Anagninæ ordinatus, attamen postquam factus est pontifex summus ipsum Formosum persecutus est, & omnes ordinationes eius irritas esse decreuit. Insuper & alia nefanda dictu in eum exercuit. Legitur a. n. quod ipse corpus Formosi de sepulchro eductum, atque in concilio, quod congregauerat apportatum, primo pontificali habitu exutum, laicali veste indui fecit. exinde duos digitos dextræ manus abscissos in Tyberim præcipitari mandauit.

Defuncto Stephano successit Romanus nomine natione Hispanus, qui sedit mēsb. paulominus 4. Et fuit in numero pontificum 116. Romano ex hac luce subtrahito cathedram Petri ascendit Theodorus 2. natione Romanus, qui ibi sedit diebus 20. Hic contra Stephanum sentiens, reconciliauit ordinatos à Formoso papa, quos Stephanus, ut refert Vinc. spe. hist. per vim intrus Romæ, & non foris exordinauerat, nec tamen præsumpserat eos iterum consecrare. Is reconciliatis Theodoro papa libros renunciationis reddidit, & igni cremari præcepit.

Vita sancto Theodoro; vniuersali ecclesie præfidelis Ioannes, natione Tyburinus 118. & sedit annis 2. mensibus 3. b Hic autè ad confirmandam Formosi ordinationem, quem Stephanus depouerat, synodum 74. episcoporum

*a* Quæ de Formosi cadauere à successoribus eruta dicuntur, proculdubio fabula magis quam vero similia sunt, quod ex illorum, qui hæc scripserunt diuersitate & repugnantia facile liquet. Onuph. in Plat. certè D. ipse Ant. qui Martinum hoc §. secutus hunc Stephanum ita in Formosi cadauere desensisse perhibuit, idem §. sequenti à Sergio factum esse refert. Non videtur autem verosimile duos pontifices vno eodemq. modo in cadauere exanime, quod præsertim aliquot in annos in terra iacuerat, potuisse desensire.

*b* Hoc notatu dignum est illum non fuisse legitimam synodum, quæ à Stephano contra Formosi ordinationes habita est verum ea demum censi legitima concilia, in quibus episcoporum sententia non per vim extorquentur (ut à Stephano factum erat) sed libere & more maiorū dicuntur. Pont. verd, qui vel nimis vel blaudius in decernendo adhibet, non tam decernit in legitimo fratrum conuentu, quid iustum sit, quam præiudicata opinioni suæ quodammodo stitissit. Nec vnquam vllus pontifex Romanus ita in facto publico errauit facti enim erat, & non iuris ut aliquod synodum reclamatione velut synodicum decerneretur, quin mox alij pontifices Romani se velut nuncios opposuerint pro fidei veritate & domo Domini. Sand. l. 7. de visib. mon. r. pra

Bonifacius 6. Pont. Max. 114. sed. a. 11. A.C. 897. ma. 120. m. d. 10. A.C. 903. Chistophorus Pont. Max. 121. sed. 121. A.C. 913.

Stephanus Formosum persecutus. Vinc. ibidem.

presentibus francorū archiepiscopis, & rege apud Rauennam statuit. Et coram eis combusta est synodus id est gesta synodi, quæ Stephanus in damnationem Formosi fecerat. Eo defuncto Benedictus 4. successit in papatu anno Domini 902. natione Romanus, qui sedit annis 3. vel secundum alios 4. mensibus 6. de quo nihil scribitur chronicarij. Post Benedictum describitur Leo 5. natione Aretinus. Hanc post 30. diem suæ ordinationis Christophorus præbyter eius cepit, atque in carcerem trussit, & ipse post inuasionem rapuit præsulatum. Sed post menses septēciētus de papatu monachus factus est.

Sergius tertius Pont. Max. 122. sed. an. 7. m. 3. d. 16. A.C. 903.

§. XV.

**E**xinde creat<sup>a</sup> est pontifex summus. Sergius 3. natione Romanus patre Benedicto an-

*a* Hoc decimum seculum hoc vno vel maxime infelix fuit: quod huius seculi pontifices à virtute maiorum defecerunt. Tanti sceleris rei sunt Germanici imperatores qui ita premebant Ecclesiam, ut sublatis canonicis electionibus pro libidine & sepius pecunia & pactis, summos darent pontifices, & recusaret electus pontificatum suscipere, priusquam ab illo confirmaretur. Aliqui etiam vi aut largitione sedē inuadebant, vnde minime mirandum, si tam paucis temporibus extiterint, ac breui tempore semper vixerint, quædo non per os suum, sed per posticum, id est imperatorum tyrannidem ingrediebantur. Gene. Tunc etiam Pontifices Romani, hinc quidam eorum ambitione & gloria terrena elati, inde alij zelo iustitiæ commoti, alij alios ita oppugnat, ut planè videas nullum genus renationis ommissum esse quod in illam sedem non iruerit. Nunc autem post omnium renationum genera, Cathedra Petri non modo aliqua est, Verum etiam stat, floret, atque adeo regnat, cum interim Alexandriæ, Antiocheni, Hierosolymitani atque Constantinopolitani patriarcha ita iaceant, ut in misera captiuitate degant: vnde iste honor cathedra Petri: Nunquid exmeritis pontificum? Non puto. Illi enim licet per octingentos vel amplius annos quam optimi fuerint, tamen hoc ipso tempore magna ex parte tam malo meriti sunt, ut si ad opera hominū reserueretur illa Ecclesia in æternum obscuranda videri posset: hoc tamen singulare diuina providentia in illam sedem testimonium est, quod nulla hæresis subbis minus probatis pontificibus fuerit vnquam maculata. Porro cur in hæresim aliquam non impegerit, nihil prorsus præter diuinam bonitatem asserri potest. Sciant igitur heretici, quid quo plura & grauiora pontificum Romanorum peccata enumerant, eo fortius stabilitur fides nostra. Nā prorsus fieri nō posset, ut postea scelera pontificum, tamen pontificali auctoritas per annos mille & quingentos eandem perpetuè doctrinam retineret, eandemque totius militantis Ecclesie communionem in seipsa colligeret, atque adunaret, nisi hoc immensum beneficium à Christo effectum fuisset, qui est æternum Ecclesie suæ caput, quique per ministrorum pontificis Ecclesie suæ corpus in vnitace doctrina ac fidei conseruat atque confirmat Scandalus lib. 7. de visib. Mon.

Iste Sergius ut refert Vincen. spe. hist. & Marti. in chron. qui erat prius diaconus, propter Formosum à papatu reprobatus quæ ab eodem formoso factus est episcopus, ad Francos se contulit: & eorum auxilio Christophorum inuaforem papatus capiens, & in carcerem trudens (ut dictum est) latenter Romam ingressus, papatum inuasit & Romanos minis & terroribus perpulit, ut omnes Formosi ordinationes irritas haberent, & in vltionem suæ repulæ (quod dictu nefas est) formosum de sepulchro extractum, in sede pontificatus sacerdotallyter indutum de collari præcepit. Et insuper tribus digitis abscissis in Tiberim iactari fecit. Et omnes, quos ille ordinauerat, iniuste exordinauit & iniustius reordinauit. Quod à piscatoribus inuentum, & in basilicam apostolorum principis cū loculo deportatum: quædam sanctorum imagines adorasse, & venerabiliter salutasse visæ sunt ab omnibus palam.

Post Sergium Romanæ ecclesiam suscepit regendā Anastasius 3. patria Romanus anno Domini 913. & sedit annis 2. mensibus 2.

Cui successit Lando nomine, natione Sabiniensis, cathedram tenens mensibus 4. & diebus 22. & cessauit papatus diebus 30.

Landonem ad Dominum euocato tenuit cathedram Petri Ioannes 10. anno Domini 917. & sedit annis 13. mensibus 2. & fuit natione Romanus. Hic secundum Ioan. de col. & Mar. fuit Sergij papæ filius.

Huius consilio Saraceni, qui Romanorum fines vastabant, bello victi sunt. Cum enim Saraceni, quasi dominarentur in Italia primo prope urbem deuidi sunt. Demum papa Ioannes cum Alberico marchione intrans Apuliam contra Saracenos apud Garilianum & cum eis durum bellum agentes victores effecti sunt & inde Romam simul reuersi à populo Romano cum magno gaudio & honore recepti sunt. Sed postea discordia interueniente marchio de vrbe expulsus est, & in horro castrum extruens ibi se recepit, & nuncios pro Vngaris ut terram Romanorum possiderent, misit. Qui venientes totam Tusciam depopulando mares & fœminas & quicquid tollere poterant in Vngariam deportauerunt, propter quod Romani commori ipsum marchionem trucidauerunt. Vngari verò postea singulis annis per multa tempora fines Romanorum deuastare soliti erant. Ioannes verò papa postea à militibus Guidonis captus, & in carcerem missus, super os ceruicali imposito strangulatus est.

Cuius loco alter Ioanes positus est in sede

*a* Ioanni papa 10. si Luitprando Ticinensi horum temporum scriptori credere volumus Ioannes 11. Secunda pars Hist. Ant. CCC Petri

Anastasi<sup>3</sup> Pō. ma. 123. sed. an. 2. m. f. d. 22. A. C. 913. Lando Pō max. 124. sed. m. 6. d. 22. A. C. 917. Ioannes 10. Pont. ma. 125. sed. a. 14. m. 2. d. 15. A. C. 914.

A. C. 928. *Sergij papa. & Marocia nobilissima inter Romanos femina filius matris. que tunc in vrbe potentissima erat, auctoritate & studio successit. Caterum omnes quotquot de Romanis pontificibus scripserunt, plures autem fuere, Ioanni huic, non aliterum Ioannem, sed Leonem 6. & illi Stephanum 7. subijciunt. Post quos Ioannem ipsum 11. Sergij Papa filium, communi consensu referunt, quos magis sequendos esse existimo. Onuph. Conuenit igitur D. Ant. cum omnibus his scriptoribus. Nam & ipse post Stephanum 7. Ioannem 12. refert.*

Leo 6. p. 6. max. i 2. 6. sed. m. 6. d. 15. A. C. 928. Stephanus 7. Onuph. 9. sed. a. 2. men. 1. A. C. 928. Ioan. 11. p. 6. max. 128. sed. an. 4. m. 10. d. 15. A. C. 910. Leo 7. p. 6. max. 129. sed. a. 3. m. 6. d. 10. A. C. 915. Steph. 8. On. p. 6. ma. 130. sed. a. 1. m. 4. d. 15. A. C. 919. Mar. 3. On. Mar. 1. p. 6. ma. 131. sed. a. 3. m. 6. d. 14. A. C. 942. Agape. 2. pon. ma. 132. sed. a. 9. m. 7. d. 10. A. C. 946.

Petri & quia idem Ioannes malè intrauerat, i- deo eiectus in numero pontificum non ponitur communiter.

Anno autem Domini 830. assumptus est in episcopum vrbis Leo 6. natione Romanus qui sedit mensibus quasi tribus.

Post transitum Leonis Stephanus 7. natione Romanus summus p̄sul est eiectus qui sedit annis 2. & mense vno diebus 15.

Eo decedente creatus est papa Ioannes 11. natione Romanus, qui sedit annis 4. mensibus 10. diebus 15.

Huius anno primo, vt refert Marti. in chro. in ciuitate Genuensi fons sanguinem largissime effluxit, forte p̄sagiens & portendens imminentem cladem eius. Nam eodem anno Saracenis ab Aphrica venientibus capta fuit, & rebus omnibus, & thesauris euacuata.

Huius sequitur Leo 7. natione Romanus anno Domini 936. Et papatum tenuit annis 3. mensibus 6. diebus 10.

Post quem fuit Stephanus 8. natione Romanus annis 3. mensibus 6. diebus 10. qui à Romanis mutilatus fuit.

P̄sato successit Mart. 3. natione Romanus qui sedit annis 3. mensibus 6. diebus 14.

Ad Dominum illo migrante in Romana sede collocatus fuit Agapetus 2. natione Romanus in qua resedit annis 8. mensibus 6. diebus 10. De p̄satis omnibus, quasi nihil dicunt Erhoniſte vel historiographi. Cœpit autē p̄sidere ecclesie anno Domini 945.

*Ioannes 12. Pont. Max. 133. sed. a. 8. m. 4. d. 6. A. C. 956. Biblioth. & Plat.*

§. XVI.

Propositus est deinde ad patres suos Agapetus papa quo euentu Albertus (alias Albericus) quidam ex nobilibus romanis potentissimus tum precibus & muneribus tum etiam conuincationibus satis egit cum clero vt filius eius in papam eligeretur. Qui quidem ante electionem suam Octavianus vocatus est, sed postea Ioanes nominatus in tali nomine 12. Erat iste iuuenilis valde in moribus. Qui solū curā carnis deditus, venationibus & luxuriæ vacabat adeoque se pudicitiam abiecerat, vt ad eum mulieres publicæ ingrederentur, vt no- tant Ioan. de col. & Vincen. Sed etiam hoc monstrum in moribus annis 9. mensibus 3.

Cum autem primus Otho imperator intrasset Italiam, vocatus à papa per legatos suos & à p̄pulis Italiae, vt eam liberaret à tyrannide Berengarij, qui eam valde infestabat: dictum Berengarium exilio tradidit, & cum magno etiā honore receptus est à clero & populo Romano & ab ipso Ioanne papa solenni ter coronatus. Suscepta autem corona, aliquā diū mansit Romæ. Et pluries cum isto miserrimo papa Ioanne colloctus, suafit ei à sua im- mundissima vita resipiscere. Sed cum minime proficeret, mores eius detestatus ad partes Spoletanas imperator secessit.

Albericus autē (alias Albertum) filium dicti Berengarij ad papam Ioannem venientem, promissionibus ipse & muneribus ad se trahens, quærebat contra imperatorem aliquid intente. Quo percepto à quibusdam Romanis & cardinalibus, id ei scripserunt, propter quod papa vni diacono cardinali tanquam huius facti consiliario nasum abscondi fecit, sed subdiacono, qui literas scripserat manum, vt refert Marti. in chro. Imperator itaque reuersus est Romam. Sed Ioannes papa timens eius aduentum, fugit in Campaniam vbi in syluis & montibus, vt bestia latrabat. Perueniens igitur imperator Romam, ab omnibus vrbis nobilibus obsides petiit, & accepit. Verebatur enim, ne in fauorem Ioannis papæ contra se machinarentur. Erat enim, ipse miserrimus papa ex nobilium Romanorum profapia ortus.

Imperator autem de communi omnium consensu missa legatione Ioanni papæ suadebat, vt timore deposito ad sedē suam rediret securus. Quo redire nolente, omnes Romani, clerus & populus suppliciter imperatori vt de i- gno pontifice ecclesie p̄quideret. Quibus imperator respondisse dicitur. Vos ipsi, quiritēs, ad quos vestri pontificis spectat electio, Deum p̄ oculis habentes eligite, qui sit dignus, & ego quem elegeritis, libentissime confirmabo. Quo audito vna voce, vno consensu, Leonem venerabilem virum, apostolicæ sedis protofecrinarum, natione Romanum, in summum pontificem Romani omnes coram imperatore elegerunt, qui solenni ter ad ecclesiam Lateranensem deductus, consecratus est.

Vtrum autem licitè hoc fieri poterit, papa, etsi noxius peccator, vnde & scandalizans ecclesiam, potuerit deponi etiam à synodo, excepto vitio hæresis, & alius eo uiuente, & non renunciante iponte creati magna quæstio est, nec p̄sents est operis desinit, sed tamen historiam texere.

Quam hoc loco insolutam D. Anton. dimittit quaestione, eam ille in 3. parte summa tit. 22. ca. 4. §. 3. m. vrbis. que parte tractat, concludit, tam ex theologorum quam Canonistarum sententia, papam ob nullum crimen nullo modo deponi posse, nisi propter hæresim, quod si etiam tunc vellet se corrigere nullo modo esse deponendum. Quare hic Ioannes 12. licet fuerit improbitissimus, nullo modo deponi à populo, clero, & Romano potuit. Caterum in hoc maxime Ioan- nis 12. facto diuina sese ostendit providenti, quam circa Dni Petri sui vicarij sedem exercere consuevit. Nam cum maximi sebisinis occasio suborta videretur, eo quod alij leuiter

Deus est iudex solus. Summi iudicis iudex est Papam Ioannem subito in medijs fere fluctibus ex hac vita subleuit, cuiusque locum vacuum nouo pontifici reliquit. Præterea cum Benedictus à Romanis in locum Ioannis surrogatus esset octavo iam prius ad eam dignitatem euectus, cumque & imperator & Synodus Leonis, Populus autem Romanus Benedicto staret: Deus etiam huic morbo duplicem medicinam fecit, vnam ex persona sumptam, quod Benedictus, qui ante consenserat in Leonem, ipse electio- ni sue p̄dicasse videtur, alteram ex rei natura petitam, quod idem Benedictus (auctore V. Michprando qui tunc vixit in sine lib. 6. cap. 11.) sponte cessit iuri suo ad Dominum Leonis papæ, ipsiusque imperatoris pedes se abiecit, & pallium sibi auferens, idque cum pontificali ferula, quam nianu gestabat, Domino Leonis Papæ in p̄sencia synodi reddens. Sand. lib. 7. de vrb. mona. a hic incipit historicorum varietas in recensendis huius nominis pontificibus. Nam aliqui ex hoc Ioanne 12. cum bis pontifice aut tenuerit, duos faciunt. Quod arguit Ioannem Anglicum (vt qui nunquam in rem natura fuerit) nunquam fuisse agniti in Pontifices: alioqui ab ipso vt pote. & diuersitas oriri debuit.

Deus est iudex solus. Summi iudicis iudex est Papam Ioannem subito in medijs fere fluctibus ex hac vita subleuit, cuiusque locum vacuum nouo pontifici reliquit. Præterea cum Benedictus à Romanis in locum Ioannis surrogatus esset octavo iam prius ad eam dignitatem euectus, cumque & imperator & Synodus Leonis, Populus autem Romanus Benedicto staret: Deus etiam huic morbo duplicem medicinam fecit, vnam ex persona sumptam, quod Benedictus, qui ante consenserat in Leonem, ipse electio- ni sue p̄dicasse videtur, alteram ex rei natura petitam, quod idem Benedictus (auctore V. Michprando qui tunc vixit in sine lib. 6. cap. 11.) sponte cessit iuri suo ad Dominum Leonis papæ, ipsiusque imperatoris pedes se abiecit, & pallium sibi auferens, idque cum pontificali ferula, quam nianu gestabat, Domino Leonis Papæ in p̄sencia synodi reddens. Sand. lib. 7. de vrb. mona. a hic incipit historicorum varietas in recensendis huius nominis pontificibus. Nam aliqui ex hoc Ioanne 12. cum bis pontifice aut tenuerit, duos faciunt. Quod arguit Ioannem Anglicum (vt qui nunquam in rem natura fuerit) nunquam fuisse agniti in Pontifices: alioqui ab ipso vt pote. & diuersitas oriri debuit.

Compositis autem in vrbe rebus imperator in Tusciam iuit, vbi cum esset, Romani aliqui inuito consilio Ioannem a papam, quem synodi, cleri, & populi consilio & assensu, propter scelera sua imperator deiecerat à papatu, reuocauerunt: & in sede sua cum solennitate non modica reposuerunt: quem (vt dictum est) imperator congregata synodo episcoporum ante electionem Leonis deposuerat. Hoc cum perfensisset Leo timens personam suam ab vrbe fugiens ad imperatorem se contulit, & rei seriem enarrauit. Quod audiens imperator iratus Romam reuerti disposuit. Sed illis diebus eum papa Ioannes miseratus cum vxore cuiusdam impudicissime oblectaretur in cubiculo à diabolo percussus, subito sine penitentia & viatico expirat.

De isto Ioanne papa & Othone primo ante coronationē eius loquitur, citi domino dicitur. 63. vbi dicitur. Tibi domino Ioanni papæ ego rex Otho promittite & iurare facio per patrem, & filium & spiritum sanctum, per hoc lignum vniuersæ crucis, & per has reliquias sanctorum: quod si permittere domino Romam venero, sanctam Romanam ecclesiam, & rectorē eius exaltabo secundum posse meum. Et nunquam vitam, aut membra, aut ipsam honorem, quem habes voluntate mea, aut meo consensu, aut consilio meo: aut exhortatione perdes, & in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus que ad te ad Romanos pertinent sine tuo consilio. Et quicquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem venerit, tibi reddam, & cuiuscunque regnum Italicum commiserit, iurare faciam illum, vt adiutor tui sit ad defendendam terram sancti Petri secundum suum posse. Et ex his patet, quod hanc promissionē fecit, antequam ipse Otho Romam veniret. Sic miserabiliter Ioanne mortuo remansit in sede Petri Leo 8. Et in ea fuit anno vno

mensibus 4. anno Domini. 963. b Sed Romani, defuncto p̄sato Ioanne: quam citissime elegerunt in papam Benedictum, quemdam Romanæ ecclesie cardinalem. Quo electo miserunt nuncios ad Othonem super hoc supplicantes, vt ipsum Benedictum de consensu suo approbaret, & ipsam electionem confirmaret, vt refert Ioan. de colum. Sed imperator ira repletus, & in multis eos accusans, audire renuit. Et recedentibus talia respondit. Itē, & nunciate Romanis Tunc dimittam, vt Dominum Leonem papam in sua sede, de qua inique ab eis eiectus est non restituum, quando dimifero ensem meum.

Imperator igitur tum pro expulsionē Leonis, tum pro electionē alterius scilicet Benedicti iratus, magnis cōtractis copiis Romam venit, atque ipsam vniuersam obsidione vallauit, & omnia, quæ extra mœnia erant, funditus diripiens ad tantam famis miseriam Romanos adduxit, vt asini & equi intra urbem comederentur. Tor igitur malis fessis Romani, & vltra sustinere non valentes, portas ei aperuerunt, atque Benedictum, quem ordinauerat, virum simplicem & innocentem imperatoris arbitrio tradunt, atque Leonē sua in sede cum solennitate reponunt. Quæ postquam omnia pro arbitrio principis completa essent, ad instantiam Leonis Romanis reconciliatur.

Remansit itaque Otho primus Romæ aliquamdiu, vbi cum esset, adueniente dominica festiuitatis solennitate Othonem filium suum à Leone pontifice coronari fecit. Illique Theophaniam filiam Constantinopolitani imperatoris matrimonio copulauit. Et inde recedens in Alemanniam, reuersus est, secum ducens p̄dictum Benedictum, qui solum duobus mensibus papatum tenuerat. Et secundum aliquos illum in carcere strangulari fecit.

Et vt dicit Marti. in chro. hic Leo propter malitiam Romanorum, statuit, vt nullus liceret papa, nisi de assensu imperatoris. Et hoc habetur dist. 63. in synodo. vbi dicitur, In synodo congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris, ad exemplum beati Adriani apostolicæ sedis antistitis, qui Domino Carolo victorioso summo regifracorum ac Longobardorum patriaratus dignitatem, & apostolicæ sedis ordinatione, & episcoporum inuestituram concessit: ego quoque Leo seruus seruorum Dei, episcopus cum toto clero ac Romano populo constituimus, confirmamus, atque corroboramus, & per nostram apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Othoni primo regi Teutonicorum, eiusque successoribus huius regni Italiae in perpetuum facultatem eligendi successorem, atque summam sedis apostolicæ pontificem ordinandi, ac per hoc archiepiscopos seu episcopos, vt ipsi ab eorum inuestituram accipiant, & consecrationem, vnde debent, exceptis iis, quos imperator pontificibus & archiepiscopis concessit. Hinc Benedictum appellari ab omnibus, & in eius numeri notationem haberi à sequentibus pontificibus, qui illud nomen retulerunt, vnde, & ad quidem perit accuratè factum fuisse ex ipso, cum subsum in- uent fuerit, contra Leonem & legitime creatum per vni- uersum ciuitatis. Onuph. in vrb. vnde quæ supra diximus.

A.C. 965. Et ut nemo deinceps cuiuscumque dignitatis vel religionis eligedi, vel patricium vel summa sedis apostolicæ pontificem aut quicumque episcopum ordinandi habeat facultatem, absque consensu ipsius imperatoris. Quod tamen fiat absque omni pecunia, & ut ipse sit patricius & rex. Et in fine ca. ponit poenam excommunicationis in contrarium facientes, & nisi resipuerint, poenam exilij, vel mortis.

Ioannes 13. Pont. max. 135. sed. a. 6. m. 11. d. 5. A. C. 965. de quo Bibliothec. Plat. & Blondus:

§. XVII.

L. Leone ad Dominum euocato, electus & consecratus est papa Ioannes 13. ex ciuitate Narniensi oriundus. In qua dignitate sex annos peregit, ex mens. 11. & dies 5. Hic cum in tranquillitate ecclesiam gubernaret, præfectus vrbis vna cum Iofredo Campaniæ Comite, & cum quibusdam alijs ex Romanis, aduersus illum coniurationem faciunt, & capiunt, captumque ignominiosè satis in castro sancti angeli carcerali manciparunt custodia, vbi quinque ferementibus detentus est. Hoc cum ad imperatoris notitiam deuenisset, illico contractis in vnum copijs Romanis accelerat, sed antequam ad urbem peruenisset, Iofredus ille à quodam Ioanne Campano vna cum filio occisus est. Quo mortuo à Romanis aduentum imperatoris, qui iam in propinquo erat, formidantibus summus pontifex suo loco cum magna solennitate restitutus est.

At vbi Otho Romanis applicuit, vocatis Romanis causam, pontificis diligenter examinavit, & omnes, quos in captione pontificis culpabiles reperit, diuersis supplicijs affectis. Quosdam enim exilio relegauit, Alios bonis suis priuauit. Duodecim autem viros, qui principales fuerant in causa captioneis Ioannis papæ, in medio vrbis suspendi fecit. Et Iofredum & Stephanum iam defunctos, qui hoc egerant, effodi fecit, & ossa eorum dispergi. Præfectum autem tradidit imperator papæ suo arbitrio puniendum. Quem papa ad aliorum exemplum, vestibus expoliatum, per totam diem ad equum Constantini imperatoris per capillos suspensum, stare fecit; postea super asinum capite aduerso vtre in capite posito, pvrbe flagellari fecit, postea in carcere mitti, & exinde in exilium in Alemāniā.

Postquam Ioannes 13. diem clausit extremum, Benedictus. a 6. natione Romanus insulam summi præfulatus accepit anno Domini. 970. adhuc superstitie primo Othone imperatore, qui in ea permanit ann. 1. & mensibus. 6. Hic à quodam Cynthio filio Theodori captus in castro sancti angeli in custodia ponitur, deinde ab eodem dicitur strangulatus.

Circa istud tempus quedam gens effera, que dicuntur Dani, Iesum simul & idola colentes, cum quodam clerico notabili viro Popone vocato in conuiuio altercarentur super cultu veri & summi Dei, & idolotum: vt refert Vincen. spec. hist. & Ioan. de col. ia. Ante Benedictum Onuph. ponit Donum seu Dominum 2. Pont. Max. 136. qui sed. m. 3. An. Ch. 972. quare hic Benedictus iuxta ipsius calculum erit Pont. Max. 137. Alij tamen Donum inter Benedictum & Bonifacium inserunt.

Afferentibus Danis Iesum Christum quidem Deum esse, Deos verò alios, quos colebant, esse maiores eo, & antiquiores: Popone verò contra affirmante, Iesum Christum verum Deum solum, Deumque verum vnum esse in substantia, & trinum in personis, rex Danorum Araldus dixit poponi clerico, vt fidem propositam à se probaret testimonio veritatis. Hoc autem annuente dicto clerico, talis probatio scripta est. Nam ingentis ponderis ferrum igniturum manibus illius ferendum imponitur. Quod cum clericus ad placitum omnium absque vlla læsione tulisset, rex penitus abiecta idololatria se suosque ad colendum verum Deum solum conuertit.

Deficiente Benedicto Bonifacius. 7. archiepiscopus vrbis factus sedit anno vno & die vno. Ante istam tamen Bonifacium Marti, in Chron. ponit quemdam vocatum Donum patria Romanum præsentem toti ecclesiæ anno vno & mensibus 6. Post quem describitur Bonifacius iste, qui vt refert Ioan. de col. post Marti. non valens in vrbe subsistere curus, omnibus pretiosis ornamentis ecclesiam beati Petri expoliavit, atque Constantinopolium fugit.

Eo autem tempore Bonifacii sic recedente, Romani alium loco eius fecerunt papam, quem Ioannem. 14. natione Papiensem, nuncupauerunt, in throno sedentem papali mensibus octo. Sed Bonifacius præfatus, qui Constantinopolim fugerat reuersus est Romam cum multo thesauro. Qui muneribus & promissis Romanos ad se trahens Ioannem papam prædictum cepit, & in castro sancti Angeli sub custodia posuit, vbi fame & inopia maceratus post quatuor menses vitam finiuit, vt quidam putant à papa occisus.

Post eius autem mortem Bonifacius iterum sedem inuasit. Sed non multo post tempore vltio diuina in eum delauit. Nam subita morte subtractus est, qui adeo omnibus etiam suis exosus fuit, vt etiam defuncti corpus lanceis, & contis perfoderent, atque ipsius cadauer fene ad pedes ligato in platea Lateranensi proiectum sit, sed à clericis recollectum, sepultum est.

Post Bonifacium Ioan. de col. ponit ecclesiam gubernasse Ioannem 14. solum mensib. 4. Circa cuius tempus Elfrida regina Anglorum cuius dolo eius priuignus rex Angliæ cecisus fuerat, vt eius filius scilicet Elfridæ regni haberet, ad se reuersa dure poenituit. Nam cum esset mulier pulcherrima & delicata, relicto seculo monasterium moniali ingressa est. Vbi diro cilicio ad carnem induta, absque omni geruicali super humum palea modica interposita, in pane & aqua ieiunans decubuit.

Sed à Mar. in Chro. non ponit huc Ioannem sed alium, que nominat Benedictum. 7. Et post

a. Nomina horum pontificum & tempora usque adeo sunt confusa & perturbata, vt (Blondo etiā attestante dec. 2. lib. 3.) vix scias, quam rationē inire oporteat. Nos sequemur Onuph. qui post Ioannem 14. Bonifacium 7. in urbem reuersum, sedisse scribit m. 4. d. 6. A. C. 985. Post quem ponit Ioannem 15. Pont. Max. 141. qui sedit an. 9. m. 6. d. 10. A. C. 981. Post quem Ioannem 16. Pont. Max. 142. qui sedit m. 4. collocat.

cum

A.C. 995. eum ponit prædictum Ioannem 14. quem asserit cathedram Petri tenuisse mensibus. 8. Et in castro sancti Angeli per 4. menses, afflictum fame, demum defecisse.

Et post istum ponit alium Ioannem 15. per menses 4. in papatu residentem.

Post quem Ioannem 16. nauiculam Petri gubernasse annis. 10. mensibus 6. diebus 10.

Sed Ioan. de col. omittit duobus scilicet Benedicto 7. & Ioan. 16. describit istum Ioannem 15. qui sedit annis 10. & vltra. Qui secundum ipsum fuit natione Romanus, & valde literatus, qui & libros multos composuit & in militari fuit valde expertus. Huc Patritius ciuius vrbis Crescencius grauit in multis persequi cepit adeo vt summus potifex, relicta vrbe in Tuscia fugeret. Sed cum audisset Crescencius, q. papa in suadiutoriu & ecclesiæ defensionē Othonē tertium imperatorem euocasset, ipse Crescencius totusque senatus timens imperatoris seueritatem, eius accessit ad pedes, atque venia humiliter postulata cum ipso pacificatus est, reuersusque est urbem.

Eo tempore cum in Remensi ecclesia Franciæ fuisset factus archiepiscopus, vir honorabilis Arnulphus, degenealogia Caroli magni, qui iam in regno Franciæ cessauerat, propagatus: Hugo tunc rex Franciæ de alia prosapia ortus, odium eum habens, conuocatis episcopis allegans eum illegitimè factum deponi procurauit, Gilbertum monachum philosophum, immo potius magnum necromanticum instruendo. Quod audiens summus pontifex, legatum misit Remos, qui conuocato concilio Gilbertum deposuit: & Arnulphum in suam sedem restituit, Gilbertus autem depositus ad Othonem imperatorem se contulit, quem in scientia erudierat. Qui capta opportunitate archiepiscopum Rauennatem eum fieri fecit, & postea vt dicitur infra papa fuit.

Cum Ioannes 15. diem clausisset extremum ascendit cathedram Petri Greg. 5. natione Othonis patre Othone anno Dni 992. qui sedit annis 2. mensib. 5. Hic ante Bruno dictus: Cum esset sanguineus Othonis tertij imperatoris, ad instatiam eius factus est papa. Sed Crescentius consul in odiu imperatoris huc à papatu deposuit ac pecunia corruptus Ioannem 17. quemdam Placentinum episcopum per intrusionem, à cardinalibus & clero eligi procurauit in papam. Quo audito imperator ira successus in Italiam, deinde ad urbem venit, & Crescentium in bello cum suis deuictum ante portam vrbis patibulo affixit, & illum Ioannem intrusum, qui 10. mensibus papatum sibi vsurpauerat exoculauit, & deficiente Gregorio 5. imperator procurauit in papam assumi Gilbertum magnum de quo sequitur.

Siluester. 2. Pont. max. 144. sed. a. 4. m. 6. d. 12. A. C. 998.

§. XVIII.

ANNO Domini 1000. minus tertio cum imperator Otho. 3. punito Crescentio cum adherentibus sibi Romanis rebellantibus, de

clero & populo Romano iam pro arbitrio suo disponere posset, Gilbertum archiepiscopum Rauennatem, ad quam dignitatem imperator ipse fecerat eum promoueri, non dicam summum philosophum, sed pessimum magum, in papa elegit, & consecrari fecit, & Syluestrum 2. nominari natione Gallicu. Hic igitur Aquitanicus, vt testatur Ioannes de col. à pueritia in Floriacensi cœnobio in diocesi Aurelianensi Monachus fuit. Demum instinctu demonum claustrum exiens Hispaniam petiit, veniensq; Hispaniam, quæ nunc Sibia dicitur, ibidem diu mansit. Hæc enim ciuitas tunc à Saracenis possessa tenebatur, qui solum diuinationibus & incantationibus vacabant. discit ergo Gilbertus omnem astrologiæ & diuinationis artem, & necromantiæ. Quadriuiu etiam ita imbibit, vt illas artes, quas liberales vocant, iam dudum obsoletas in Galliam reuocaret.

Hospitabatur autem apud quemdam philosophum Saracenum, qui vnum habebat codicem, in quo totius necromantiæ artis regulæ & characteres habebantur. Quem librum Gilbertus nulla arte extorquere poterat à magistro. Tandem iuuante philosophi filia, quam Gilbertus familiariter cognoscebat, librum illum furatus est, fugiensque diabolo homagiū fecit, si magister, qui illum insequeretur eum minimè inueniret. Itaque diabolo iuuante venit in Franciam, vbi publicas scholas professus est. Habuitque comphosphos ac studiorum socios Constantium abbatem sancti Maximi, ad quem regulam de abbate computi condidit, Adibolum episcopum Vinziburgensem, cuius inuenitur epistola ad eundem Gilbertum de quæstione diametri super Machrobiu, Habuitq; discipulos prædicandæ indolis, & no-

a Deceptus D. Anon. à Martino Cisterciensi, & additionibus Galfrid. in Chronicum Sigeberti magis eruditus, vno opinio & doctissimo Siluestro 2. impedit, à quo tamen crimine cum eiderat Onuph. Plat. qui ex Anno. li. 5. de rebus gestis Francorum c. 46. & Guilielmo Biblioth. & alij asserunt, hunc doctissimum fuisse mathematicum, & philosophum egregium, qui propter insignem doctrinam, primus Archiepiscopus Remensis, deinde Rauennas ab imperatore Othone 3. demum papa factus est, verum quoniam rari admodum tunc in occidente erant, qui philosophia & mathematicis operam darent, ab imperito vulgo stultim & magus & necromanticus vocabatur. Idem etiam epigraphium eiusdem à Sergio papa factum producit, que de hoc doctissimo pontifice facta sunt apertissime redarguit, quem etiam sequitur Blondus lib. 3. dec. 3. scribens. Nullus scriptorum affirmare dubitat Siluestrum 2. literis moribusque ornatissimum fuisse. Denique cum teste

F D. Anton. Otho tertius & Robertus Gallia Rex principes optimi Siluestrum 2. præceptorem in litteris moribusq; habuerunt, quis credere potest, vel pios principes Othonem 2. & Hugonem Capetum filios suos homini mago & hispani inter Saracenos edocto erudiendos voluisse tradere vel ipsos tam probos religiososque principes ex hominis magi & necromantici scola vnquam prodisse. Multa alia ad hæc redarguenda asserere possem, sed hæc sufficiant, que non tam contra D. Anon. quam contra infames hominum rumosculos obseruauimus. Secunda pars Hist. Ant. CCC 3 bilis

Hæc Vinc. c. 98. sed magna ex parte omnia falsa sunt.



bilis profapia Robertum, filium Hugonis Capet & Othonē tertiū filium secundi Othonis. Hugo autem vt supra dictum est, fecit eum archiepiscopum Remensem. In qua ecclesia ipse Gilbertus fecit arte mechanica horologium mirabile & organa hydraulica, quæ calefacta aque violentia modulatos edebat sonos. Otho autem 3. postquā sublimatus est ad imperium prius fecit eum archiepiscopum Kauennarem & postea in processu temporis fecit eum in papam eligi. Urgebat animo ipse Gilbertus fortunas suas fauore diabolo, vt nihil, quod cogitasset, imperfectum relinquere vellet. heiauros olim agentibus desollos arte necromantica inueniebat, inuentisque cupiditatibus suis applicabat.

Erat autem eo tēpore in campo Martis seu martio quedam statua marmorea, quæ in dextro manus digito scriptum habebat: Hic percutere. Quam superioris æui homines, in eius capite thesaurum habere existimantes multis ictibus detruncauerant. Gilbertus autem iste sole meridiano notans quo umbra digiti ipsius statuæ prouidēbatur, palum præfixit. Adhuc in eam nocte cubiculario suo comite allociatus eo tendit. Ibi terram solitis artibus aperiens, latum patefecit ingressum, quo ingressi viderunt ibi gentem auream, aureos parietes, aurea lacunaria, statuas aureas, ac vala aurea magni ponderis & pretij. In contrario angulo stabat puer extento neruo arcum tenens. Continuo autem, vt quis manum ad contingendum aptaret, videbantur omnes eæ statuæ suæ imagines profilire, & impetum facere in præsumptorem. Quo timore abductus Gilbertus nihil tenuit. Cubicularius autem, qui cum eo erat, putans in tanta præda paruum furtum facere, cultellum vnum accepit mirabilis operis, & pretij. Mox puer arcum tenens sagittam iecit in carbunculum, qui suo splendore domum illam illustrabat, & tenebras induxit & nisi monitu Gilberti cultellum reponere accelerasset, gravem prænam sustulisset. Hoc tamen non video, quomodo ictu potuit, nisi ipsi qui soli ibi fuerunt manifestassent alius.

Dubitatur Anton. de huius hist. fide.

Factus ergo papa iste magus maximus, fuit in sede Petri anno vno, qui suæ salutis oblitus, à dæmone petiit, quem familiarem habebat, quantum deberet viuere, & papatus frui honore. Respon. ei diabolus, quod tandiu esset victurus, quousque missam celebraret in Hierusalē. Gausus ergo Gilbertus ex responso est: quia credebat miser lōge se esse à suo fine, sicut longè erat à voluntate ultra mare in Hierusalem peregrinandi. Sed deceptus à diabolo in locutione sua æquiuoca (vt sui moris est) quam nō intellexit. Nam Romæ est ecclesia, quæ vocatur sanctæ crucis in Hierusalem, in qua nunc resident Carthusienses, in qua papa ter in Quadragesima solitus erat celebrare, & intitulatur statio ad sanctā Hierusalem. Cum ergo vna die miser ille illuc accessisset missam celebraturus, & iā missam inchoaret subito graui febre corripitur, & post hoc strepitum nimium dæmonū sensit. Qui miratus ad mentē reduxit, quod ecclesia illa vocaretur Hierusalē, & cognouit

se à diabolo deceptū. Crescente autē valetudine omnes cardinales ad se vocari fecit, coram quibus facinora suā plorando expressit, & quæuis sceleratissimus, tan. en. de misericordia Dei non est diffusus. Sed com punctus, adhuc viuens præcepit, vt eo mortuo omnia membra sua, quibus diabolo obsequium præstiterat, minutatim præciderentur, & truncum super currum positum ibi sepeliri mandauit, vbi equi illum currum trahentes per seipfos desererent. Qui diuino naru in signum perfectæ contritionis eius & quod misericors & piissimus Dominus illi pepercerat, illud ad Lateranensem ecclesiā detulerunt. Hic inter clasos scientia literarum suæ ætate connumeratus esset, si scientiam suam arte diabolica non fœdasset; vnde quidam in numero pontificum eum non ponunt, quia Siluester iste non per ostium intrasse creditur, sed eo omisso, quemdam Agapitum in catalogo describunt. Insuper & de morte eius quidam scribentes asserunt hunc à diabolo subito percussum obiisse. Hæc ita diffusa de isto ponit Ioan. de col.

Syluestro de hac luce subtracto a Martii. in chron. ponit Ioannem 18. qui sedit mensibus 5. & diebus 25.

Et post eum Ioannem 19. qui sedit annis 5. Et cessauit papatus mense vno, post quem ponit Sergium. Sed Ia. de col. de illis duobus qui dicti sunt Ioannes nullam mentionē facit. Sed post Syluestrū præfatum ponit Sergiū. 4. qui sedem Petri tenuit annis 2. & mensibus. 7. qui fuit sanctæ vitæ & honestæ conuersationis.

Circa illud tempus secundum Vinc. spe. hist. 2. & Ioan. de col. & Mar. successit in regno Franciæ Hugoni Capet filius eius Robertus, qui fuit princeps deuotissimus & religiosissimus, & diuino officio affectuosissimus. ac in eâ tu ecclesiastico non mediocriter edoctus. Nam & deuotam illam se quæritatē composuit, quæ incipit. Sancti spiritus adit nobis gratia, quæ capere in die pentecostes. et responsum illud. O Iuda & Hierusalem. Fertur etiam quod cum in vigilia apostolorum Petri & Pauli, postquam ad visitanda limina apostolorum venisset, in missa aliquamdiu ante altare eorum orasset, surgens super altare quandam schedulam posuit. Existimantibus quibusdam, quod magnum aliquod munus obtulisset, inuenerunt ministri altaris dictam schedulam, in qua scriptum erat responsum illud notatum cum suo versu, Cornelius centurio, quod composuerat ipse rex cum cantu suo. Tantæ deuotionis erga diuinum officium fuisse dicitur, quod semper in magnis festiuitatibus in aliquo monasterio esse volebat, & non solum cum monachis in choro cantabat, sed & cappa sericea indutus chorū regēbat. Vnde cum semel quoddā castrū quod

Hos etiam Pontifices Platina & Onuph. & alij recensent. Caterum D. Anton. Ioannis 17. qui cum Gregorio in schismate sedit, de quo supra in fine §. procedentis dictū est, in nota huius nominis rationem habet, quod nō videtur debere fieri, vt notat Pla. in vita illius Ioannis, eo quod ille legitimus Pontifex non fuerit, sed schismaticus, vt satis ipse D. Anno indicat. Quare sequemur nos potius Onuph. & hunc Ioannem 17. sic deinceps nominabimus Pontifices, qui hoc Ioannis nomen habuerunt.

sibi

sibi rebellauerat, obsedisset, relicto exercitu, ppter festum sancti Aniani, venit aurelianum. Et cum eadem die, Agnus dei, alta voce cantaret in missa, eodem momento muri illius castris, quod inexpugnabile videbatur, corruerunt. Quo tempore etiam fulserunt in Francia Philibertus Carnotensis episcopus, & Odilo abbas Cluniacensis, de quo supra.

Post transitum Sergij infularus est summo potificio Benedictus 8. natione Tusculanus ex parte Gregorio, anno domini 1011. Qui vixit post sui creationem annis 12. minus diebus 10. Et cessauit papatus anno 1. Hic eiectus fuit de papatu, & alius factus: vnde secutum est magnum schisma secundum Martii. & Ioan. de col. Hunc Benedictum Papam (vt refert Petrus Damianus) quidam episcopus ei notus vidit post mortem equo nigerrimo insidentem. Cui dixit episcopus. Nonne tu es papa ille Benedictus, quem iā de functū nouimus? Ego (inquit) sum ille infelix Bened. Quomodo (inquit) est tibi pater? Grauitur (respondit) torqueor. Sed si mihi adiutorium præbeatur, de ineffabili Dei misericordia non despero. Vade ergo ad successorem meum Ioannem papam, & die, quæ in tali arca certā pecuniā summam inueniet, quam pauperibus distribuatur, quia quicquid pro me antea datum fuit, nihil mihi profuit, quia de rapinis fuit. Quod episcopus fideliter impleuit sibi commissum, & tertius hac visione, episcopatu cedens factus est monachus in quodam monasterio, vbi vitam feliciter consummauit.

Benedictus ad patres appositus, vocatus est ad apicem supremæ dignitatis Ioannes 20. natione romanus, ex parte Gregorio episcopus Pontificis anno domini 1122. Et in ea mansit annis 11. qui bellum habuit cum romanis.

Gens Vngarorum vsque ad illa tempora culti idolorum dedita, per Gizillam Henrici primi imperatoris sororem, quæ Vngarorum regi nupta erat, ad fidem perfectè conuersa est. Hæc enim sancta mulier sua instantia ad hoc virum suum regem induxit, vt se & totam gentem suam ab imperatore Henrico baptizari peteret humiliter & deuotè. Qui rex in baptismo Stephanus est vocatus. Cuius merita vsque in hunc diem multa miracula commendant.

Defuncto Ioan. successit in ecclesiā vniuersalis regimine Benedictus 9. nepos supradicti Benedicti papæ, vnde & natione Tusculanus patre Alberico. Qui de papatu eiectus est, factusque alter scilicet episcopus Sabinenis vocatus Syluester tertius, natione romanus, patre Laurentio qui solum diebus. lvi. sedit. Et eo deposito Benedictus eiectus sedem suam recuperavit, & dignitatem ablatam. Hic sedit in cathedra Petri annis. xiiij. Hic post mortem suam secundum Io. de col. & Martii paruit iuxta molendinum in specie animalis cuius corporis cauda erat asini, reliquum sicut visus. Cūque ille cui apparuit tertius fuisset, clamauit monstrum post illum dicens. Noli me exparefcere. Scio me hominem fuisse, sicut & tu, sed dei voluntate in tali specie vagor propter peccata mea: quia non sicut papa, sed sicut bestia vixi. Io. de col.

Ioannes 19. 109. sed. a. 8. m. 9. d. 9. A. C. 1024.

Hungari ad Christi cōuer-tuntur Sigeb. p. 116. B. 6. fin. l. de. 1. Nacl. quita. en. hoc sub. Benedicto 6. factum perhibet.

dicit, quod postquam iste Benedictus sedem recuperavit, de qua eiectus fuerat, ad hoc fauentibus ei nonnullis ex maioribus & multis datis muneribus, quia idiota erat, & omnium peneliterarum ignarus, ad vices ecclesiastici officij exercendas secum consecrari fecit dictum Siluestrum nominatum. Quod cum multis nō placeret, tertius inducitur, qui solus vices duorum impleteret, qui ante Gratianus (aliàs Ioannes) dicebatur, sed dictus est in papatu Gregorius sextus.

Gregorius 6. P. Max. 151. sed. a. 1. m. 7. d. 20. A. C. 1045. de quo Greg. 17. multa scripsit. Hæc autem ex Guilielmo Salsib. habet Vm. lib. 25. cap. 25.

§. XIX.

Gregorius sextus post Benedictum 9. cathedram Petri gloriosus ascendit: qui presbyter fuerat sancti Ioannis ante portam latinam. In qua permansit annis 2. mensibus 6. Hic Gregorius, vt diffusè scribit de eo Ia. de col. Romani pontificatus statum per antecessorum suorum incuriam valde diminutum inuenit, adeo vt præter pauca oppida vrbis vicinæ, & oblationes fidelium nihil haberet, quæ se & suos cardinales sustentaret. Nam ciuitatem & possessiones quæ ad ius Romanæ Ecclesiæ pertinebant, à tyrannis nobilibus tam Romanis, quam circumquaque positæ ablatæ erant. Insuper viæ publicæ & strætæ fetæ per totam Italiam à latronibus & prædonibus obfessæ erant, adeo vt peregrini nisi magna turba adunati Romam ad visitanda limina apostolorum absque periculo venire nō possent. Quare pene cessatum erat ab omni prouincia ad urbem causa deuotionis accedere. In ipsa verd vrbē in medio foro sicarij, vagabantur. Principis apostolorum ecclesiam, quis videre cupiens, si in id hominum genus casus incidebat, sine substantiâ vel salutis suæ damno domum minime reuertebatur.

His tantis malis Gregorius summus antistes primò leniter, vt decebat pontificem occurrere cepit. Mandat ergo primò, vt peregrinorum infestatione cessarent, & à rapina sacrorum, vt permitterent oblationes fidelium in vsu transire ministrorum Christi promittens se aliquo modo eis prouisurum, si gestitate ad rapinas compellebantur. Quos autem cupiditas exagitabat, ipsi pro timore Dei & saculi honestate modū penerent, se ab huiusmodi retrahentes Inuasores autem ecclesiastici patrimonij mandatis & epistolis inuitauit, vt aut ablata redderent, aut iure se illa tenere in senatu romano probarent. Si neutrum facerent se membra ecclesiæ non esse cognoscerent.

Talia frequenter concionatus, nihil aut parum profecit. Tunc omnes excommunicauit, qui talia agerent, & qui eis in cōiunio, aut colloquio participaret. Illi aut excommunicati cōtra furere, minis aures territa res ac muros Urbis armis circūsonare cœperunt adeo vt papæ mortē intētarēt. Tunc sumus sacerdos ferro ab scissiois vtēdū iudicās, arma & equos vndeciq; Secunda pars Hist. Ant. C. C. C. 4. con

Pontifex leniter prædones in viam reuocare nititur.

A.C.1045. conquisit milites & equites cogregauit. ac A primium ecclesiam beati Petri occupans raptore oblationum vel extinxit, vel fugauit. Occis sibi resistentes, praedia & oppida multo tempore amissa, in antiquum ius restituit. Romani interea raptore viuere afflicti, languinarum illum vocabant, & indignum, qui deo sacrificium offerret, tot cadum concius. Ipsi etiam cardinales idem videbantur sentire, & calunias inferre, adeo vt ea valetudine, qua defunctus est, decumbentem, consilio inter se prius habito, auderent eum admonere ne se in ecclesia principis apostolorum cum ceteris pontificibus sepeliri mandaret, qui tot hominum mortibus pontificale fecisset officium. Quo audio ille recollet & spiritu coruisque luminibus minax hanc ad illos orationem fecisse dicitur.

Oratio pa  
pe ad car  
dinales ha  
berur a  
pud Vinc.  
c. 23.

Si in vobis vel scintilla humanae rationis est, scientia diuinae auctoritatis, tam precipiti suasionem non conuenieris pontificem vel vestrum. Qui quamdiu vixit, & patrimonium meum in vestra comoda effudi, & famam pro vestra liberatione neglexi. Et si alij quae praetenditis attexerunt: par erat eis vos oblitescere, & opiniones stultorum interpretationibus meis delinere. Cui quales thesauris auis? Fortis mihi? An thesauros antecessorum meorum habebam, qui cuiuslibet auaritiae sufficerent? Quibus salute, quibus restitui libertatem, referatis quidem mihi. At adra- bar a populo, & liberem, quae volebam, actitabam. Applaudabatur mihi totis votis. Has laudes, hos applausus abstulit mihi vestra tenuitate intuitus. Ad vos flexi animum, & seuerius agendum existimaui. Fortunarum vestrarum titulos impius praedo abliguriebat, vos inopem vitam agebatis. Illi de oblationibus vestris preciosa sibi serica mercabantur, os populari & diffuso amictu oculos mouebatis, bellum aliis indixi, vt damno ciuium emerem gloriam clericorum, sed vt modo experior, in ingratos collata beneficia perdidit. Nam mortientem patrem filij de sepultura sua exagitauit. Commune mortuorum domum mihi negabitis? Non arcetur ab introitu ecclesiae meretricula, non vsurarius, non latro, & vos papam ingredi prohibebitis? Qua propter filij tam praerupta audaciae poenitentiam agite. Stultum enim & amarem locuti estis, sed ne sola me vti autoritate putetis, & rationem accipite.

Mat. 6.

Omnis actus hominum secundum intentionem examinari debet, vt eo vergat facti iudicium, vnde processit facienda consilium. Vt enim veritas dicit. Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit, si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosus erit. Crebro miserabilis me interpellauit egeus, vt eius leuarem inopiam. Ego futurorum inscius non solum abnuui, sed multa pecunia onustum dimisi. Discedens ille latronem offendit, qui videns eum pecuniam portantem, claua, quam ferebat, percussum occidit. Nunquid inde iudicandus sum, qui peregrino dederam, vnde morte incurrit? In legibus ecclesiasticis & forensibus idem factum & laudatur, & puniunt diuersis respectibus. Animadvertitur in latrone, quod hominem occidit in occulto, probatur in milite quod foderit hostem in

bello, itaque, homicidium in isto laudabile in illo vituperabile. Laudatus est olim praefessor noster Hadrianus praedicandae memoriae, quod inuefituras ecclesiarum concessit Carolo magno, ita vt nullus electus consecraretur ab episcopo, nisi prius a rege annulo & baculo insigniretur. Erat enim Caroli animus inuictus ad avaritiam, nec facile quis tunc inuenisset aditum, nisi qui intrasset per ostium. Praeterea per tot terrarum interstitia requirit nequibat sedes apostolica, vt vnique electo assensum accomodaret, dum esset prope rex, qui nihil per avaritiam disponeret: nunc omnia regum palatia luxus & ambitus occupauit. Quare merito sponsa Christi libertatem suam affererat, ne illam tyrannum ambitio suo usurpatori prostituat. Laudatur in nostri saeculi pontificibus, quod has donationes principibus abstulerunt. Certe non est episcopi officium, vt committi praedium iubet, ceterum, spectat ad munus episcopi, vt si naufragij innocentiae videatur, manu occurrat & lingua. Ezechiel sacerdos accusat, quod non steterunt ex aduerso, nec se opposuerunt murum vel clypeum pro domo Israel.

Daue sunt personae in ecclesia ad rescandam vitia constituta vna quae exacuat eloquium, altera quae gladium portet. Ego vt vos mihi testes estis, non neglexi partes meas quo ad speravi perficere, armaui linguam, illum cui interest gladio rem agere imperatorem scilicet, nuncio vestraui. Occupatum se rescripsit Vindelicorum bello, rogans vt in laboribus & suis expensis non grauarer latronum conciliabula deturbare. Si tenuissem, quam excusationem Deo offerrem, cum imperator suas in me refudisset partes? Viderem caedes ciuium, damna peregrinorum, & dormitarem? Quisquis parcat latroni, innocentem occidit. Sed obicitur non esse sacerdotis, vt se cuiusquam caede commaculet: verum est, sed non se inquinat, qui fontem premens in fontem liberat, immo beati qui custodiunt iudicium & faciunt iustitiam in omni tempore. Sacerdotes fuerunt amplissima laude famosi, Phinees & Marathias, qui in delinquentes manu sua vlti sunt. Nam alter amplexus venereos exercetes pugione confodit: alter idolis immolantem immolatio cruori commisit. Azarias sacerdos turificantem regem de templo expulit, & proculdubio non dubitasset occidere, nisi illum Deus cadere accelerasset: praue nit episcopalem manum plaga diuina, vt illius cadaver depasceret lepra, cuius animus vsurpasser illicita, deturbatur regis deuotio, & non deturbabitur latronis cupiditas? Parum est quod excuso, etiam laudandum est quod egi ego. Contuli enim illis beneficium, quibus videor intulisse exitum: poenam minui, dum mortem eis accelerari.

Hac habui, quae pro me dicerem, vt vestras assertiones euacuarem. Sed quoniam & mea & vestrae ratiocinationes falli possunt diuino examini omnia committamus. Corpus meum antecessorum meorum morte compositum, ante ianuam ecclesiae sistite, ianuam autem seris & repagulis obscurantur: Si deus voluerit, vt ingrediar, applaudatis miraculo, sin minus de cadauere meo, quicquid placuerit agite, sicque factum

A.C.1047 factum est. Mox enim mortui cadauer ante ianuam ecclesiae beati Petri seris clausis positum est. Quo facto turbo ingens emissus diuinitus repagulorum obstacula dirupit, & ipsas valuas repente impetu patefactas cum magno rfigore ad parietes impulit. Omnes autem, qui aderant miraculo stupefacti cum magna reuerentia corpus pontificis sepulture tradiderunt.

Septimo Gregorio 6. Clemens 2. Syndegerus antea vocatus, Bambergensis episcopus an nuente Henrico 2. quem postea imperiali diademate redimuit, inuasor per vim cepit summum pontificatum vt refert Marti. in chron. Sed parum eo functus est, mensibus scilicet. xix. diebus 7. & vacauit papatus diebus 20.

Quo deficiente inthronizatur in sede Petri Damasus 2. natione Bauarus, Stephanus ante appellatus, cognomine Bagnarius vel (vt qui dam volunt) Popon, cuius dolo (vt creditur) Clemens 2. veneno sublatum est, qui sedit tantum diebus 24. & decessens sepultus est cum patribus suis. Hunc etiam inuasorem apostolicae sedis Marti. in chron. asserit. vnde & citosublatum est.

Post quem anno domini. 1052. Leo 9. natione Teutonicus ecclesiae Romanae praeficitur, & eam rexit annis 5. mensibus 2. & diebus 6. De hoc autem sic scribit Marti. in chron. quod Romani ex praua consuetudine cum petissent ab Henrico imperatore pontificem sibi dari, & imperator nullum Teutonicorum ad hoc, vt reciperet, posset inducere, episcopum Tullensem Brunonem nomine ad hoc inclinavit. Qui ad urbem veniens, & de hoc conscientiam habes, omnino resignauit. Et postea a clero & populo electus laudabilem vitam tenuit, ita vt in ecclesia beati Petri tumulatus miraculis claresceret. Sed Io. de col. plenius refert dicens quod hic vir sanctissimus cum ad capessendam apostolicam sedem ad urbem proficisceretur, audiuit voces angelorum in caelo canentium. Dicit dominus. Ego cogito cogitationes pacis & non

Gregorium sextum in concilio Sutirino ab imperatore Henrico 3. congregato abdicasse, & ad monasterium Cluniacense relegatum ibidem mortuum ac sepultum fuisse scribit Onuph. post Blondum lib. 3. dec. 2. & Hermannum Contractum, in quo ite concilio Clemens 2. Pont. max. 152. creatus, sed. m. 7. d. 15. A.C. 1047. quo mortuo Benedictus 9. iterum pontificatum tenuit m. 8. d. 9. quo cedente Damasus 2. Pont. max. 153. sed. d. 23. A.C. 1048. quo mortuo Benedictus 9. tertio pontificatum administravit. m. 6. Post quem Leo 9. Pont. max. 154. sed. a. 5. m. 2. d. A.C. 1049.

Otto Fri sing. lib. 6. c. 66. hoc sic refert: Leo, inquit, cum assumpta purpura pontificali per Gallias iter ageret, conuicit eum Cluniacum venire, vbi tunc Hildebrandus erat. Is Leonem constanter redarguit, illicitum esse inquit per manum laicam summum pontificem ad ecclesiae gubernationem violenter introire. Inclinator ille ad monitum eius purpuram deponebat & peregrini habitum sumens duces secum Hildebrandum iter capere. Igitur ad urbem vsque venientes consilio Hildebrandi a clero & populo Bruno in pontificem electus.

Edo tempore imperante Henrico, in Anglia regnate cepit Eduardus nomine: qui erat a deo mansuetus & lenis, vt nec viles homines laedere posset, erat tamen apud eius domesticos reuerentia ingens, apud extraneos vehemens metus, nam fouebat eius simplicitatem Deus, vt timeri posset, qui nesciret irasci. Hic rex spiritu prophetiae & miraculis claruit, vt refert Vinc. spec. histo. & Io. de col. Nam die sancto paschae sedes ad mensam diademate

afflictionis. Hic vir literatus, & deuotus multis sanctis cantus composuit, & multa scripsit, & fecit ecclesiae vtilia. Praeterea cum in papatu ante fores domus suae leprosum inuenisset, illum in cameram inducens, in lectulo suo collocauit diligenter, quem postea cum reserato ostio non reperiisset, in paupere se Christum recepisse obstupuit.

Sub istius pontificatu, vt testatur idem Io. de North. col. Northmanni magnam Apuliae partem occupant tenebant, nec Romanae Ecclesiae in aliquo respondebant. Qua de re Leo papa multis precibus ab imperatore Henrico obtinuit, vt ad depellendum Northmannos de Apulia ecclesiam iuuaret. Qui eius votis annuens magnum suorum exercitum Romam ad papam misit. Cum qui bus summus antistes in Apulia contra Northmannos profectus, in finibus Samnij apud urbem Ciuitate nomine bello conflixit, cum dictis Northmannis, a quibus victus magnam partem Teutonicorum suae gentis amisit, ipseque papa cum multis aliis captus est. Sed cum princeps Northmannorum eum relaxare vellet, papa reuocatus, dicens sine suis, quibus calamitatis causa extitit, nunquam se ad propria esse reuersurum: quo anno Vinifredus dux Northmannorum diem clausit extremum. Denique Leo post multa sancta opera spiritum domino commendauit. Qui quamuis sanctus esset (ait idem) & pio animo hoc egisset, quia hoc sui non erat officij, vt armata manu personaliter ad bellum procederet, cum primo pastori Petro dictum fuit Ioan. 18. Mitte gladium tuum in vaginam, ideo dispensante domino exercitus eius in conspectu suo caesus est.

Victor 2. Pont. max. 155. sed. a. 2. m. 3. 16. A.C. 1055.

§. XX.

Post decessum Leonis positus est in sede Petri Victor 2. nomine Glebardus antea vocatus, genere Alemannus ex Bauaria, anno domini. 1057. qui duobus annis mensibus 3. diebus 13. ecclesiae praefuit. Hic tempore Henrici 2. imperatoris papa efficitur, & ab eo gloriose suscipitur, propter negotia enim ecclesiae papa in Teutoniam profectus est, quo ibi morante Henricus 2. imperator mortuus. Hic etiam papa apud florentiam Tusciae ciuitatem praecipuam, concilium vniuersale celebrauit, in quo multos episcopos propter simoniam & fornicationem depouit. Iam enim ciuitas ipsa florentiae sapientia, potentia, & diuitiis florere ceperat & fama, vt primum, eius nomen, scilicet Fluentia mutatum esset in florentiam, & talis foret, vt consilium vniuersale ibi fieret.

Eo tempore imperante Henrico, in Anglia regnate cepit Eduardus nomine: qui erat a deo mansuetus & lenis, vt nec viles homines laedere posset, erat tamen apud eius domesticos reuerentia ingens, apud extraneos vehemens metus, nam fouebat eius simplicitatem Deus, vt timeri posset, qui nesciret irasci. Hic rex spiritu prophetiae & miraculis claruit, vt refert Vinc. spec. histo. & Io. de col. Nam die sancto paschae sedes ad mensam diademate

corona-

Ezech. 11.

Plal. 109.

Num. 25.  
1. Mach. 2.  
2. Para. 26.

Mat. 6.

factum

North-  
col. A-  
pulia oc-  
cupauit.  
Vin. ibid.  
& Blond.  
1. 3. dec. 2.  
Herman.  
contra.

Galias Ge-  
bohardus

Eduardus  
Angliae  
rex sancti  
tate cla-  
rus.  
Vin. l. 25.  
c. 20. vi.  
de iur. i.  
de iur. i.  
c. 1.

AC. 1058. coronatus, & optimatum vallatus turma, cære A ris ayidius comedentibus, dissentio ad caelestia animo diuinum quiddam speculatus; est effusus in risum. Remotis autem mensis, quidam ex magnatibus eius cur riserit, scititati sunt. Ille diu cunctatus tandem respodit dicens. Se prem dormientes in monte Cælio requiescunt. Et iam per annos septingentos & vitra in dextro latere iacentes, tunc in ipsa hora risus mei se in latus sinistram verterunt. Futurumque est vt septuaginta quatuor annis ita iaceant. Dirum nimirum miseris mortalibus omen. Nam in istis septuaginta quatuor annis omnia ventura sunt, quæ Dominus circa finem mundi prædixit, scilicet gens pugnabit contra gentem, & regnum aduersus regnum, pestilentia & fames terrèrè que ruenit de cælo gentilium in christianos bella. His auditis comes Aroldus, qui vnus erat ex sciscitantibus, militem quemdam misit ad imperatorem Constantianopolitanum, vt super hoc de septem dormientibus sciscitaretur. Quem ille secum benignè habitum, ad episcopum Ephesinum destinauit cum suis nuntiis: qui venientes & vna cum episcopo perquirentes, vt rex ille Eduardus prædixerat inuenerunt.

Præterea omnia illa processu temporis secuta sunt, quæ idem rex spiritu diuino motus suis dixerat esse ventura in mundo. Nam Agareni, Arabes, & Turci Syriam & Ciliciam & minorem Asiam, & maioris Asie vrbes multas inter quas Ephesum & Hierosolymam depopulati sunt: maxime Turcorum gens de finibus suis egressa magnam partem orientis sibi subiecit, propter quod nostri populi occidentales diuino spiritu accensi ad subueniendum fratribus suis christianis, qui in partibus orientibus à iugo infidelium premebantur, correptis armis in fideles debellando vsque ad Aegyptum peruenerunt.

Victore papa morte deuicto, Marti. in chron. asserit quemdã Stephanũ. 9. successisse natione Lotharingum, prius abbatem Cassinensem: fridericũ antea vocatum, quem post 9. menses defunctum Florentia dicit sepultum a successore eius pontis Benedictũ. 10. Qui cum Velicensis esset episcopus, & Minicius vocatus, quia per violentiam factus, post 9. menses, quibus intrusus stetit, demum papam patui. cæsi ad priuam vitam rediens.

Exinde cardinales vnanimiter in papam elegerunt in ciuitate Senarum, vt refert Marti. & Io. de col. Nicolaum 2. natione Burgundũ tunc episcopum Florentinum, cui prius Gerardus nomen fuerat, qui se dit annis. ij. & mensibus. vij. diebus excepit. Hic concilium Romanæ celebrauit anno domini. 1059. vbi constitutum est de electione summi pontificis, vt habetur di. xxij. in nomine domini, vbi in concilio congregatis in ecclesia Lateranensi celebrato, ipse Nicolaus ait: Nunc beati quod vestra dilectissimi fratres, & coepiscopi, inferiora quoque membra non latuit, defuncto pie memoriæ

a Hic Benedictus dictus 9. vel 10. quia Roma à laicis contra Canones creatus & coronatus est in numerum Pontificum non reponitur ab Onuph.

Stephanus 10. dictus 9. p. max. 157. sed m. 7. d. 12. A. C. 1057. Nicolaus secundus p. max. 158. sed an. 2. m. 6. d. 1. A. C. 1058. Decretum Nicolai pape 2. de electione Romani Pontificis Panh. 13. cap. 1.

Stephano prædecessore nostro, hæc apostolica sedes, cui auctore Deo desero, quot aduersa pertulerit, quot denique per simoniacæ heresis trapezitas repetitis malleis, crebrisque tum sionibus subiacerit: adeo quidem, vt columna Dei viuentis is iã penè videretur cõssa nutare, & sagena summi piscatoris fluctibus intumescens cogereret in naufragij profunda submergi, vnde si placet fraternitati vestræ debemus auxiliante deo futuris casibus prudenter occurrere, & ecclesiastico statui ne recidua (quod absit) mala preualeant, præcauere. Et intra. Quia sedes apostolica cunctis in orbem terrarum præfertur ecclesiis, atque ideo super se metropolitanum habere non potest, cardinales episcopi metropolitani proculdubio vice funguntur, qui videlicet electum antistitem ad apostolici culminis apicem prouehant consecrandum. Eligatur autem de ipsius gremio si reperitur idoneus, vel si de ipsa non inuenitur, de alia assumatur saluo debito honore & reuerentia dilecti filij nostri Henrici, qui in præsentiatum rex habetur, & futurus imperator speratur, sicut iam sibi concessimus & successoribus suis, qui ab hac apostolica sede personaliter hoc ius impetrauerint. Et infra subditur. Quod si non potuerit hoc fieri in vrbe, fiat alibi. Et is qui electus est, etiam ante consecrationem, sicut papa auctoritate obtineat regendi Romanam ecclesiam & disponendi omnes facultates eius, sicut beatũ Gregorium fecisse cognoscitur. Demum contra transgressores huius decreti imprecantur multæ maledictiones.

Huius etiam b Nicolai tempore, & in dicto concilio corã. cxvij. episcopis congregatis Berengarius Andegauensis ecclesiæ diaconus

b Berengarij heresis multis illo saculo fuit Conciliis condemnata, quibus itidem quasi prauis Caluiniſtarum & Lutheranorum hereses Berengarij heresi affines sunt iugulata. Primum fuit Romanũ. sub Leone 9. in quo, vt ait Lanfrancus lib. de sacramentis, Berengarius & Iohannes Scotus fuerunt damnati. A. C. 1050. Secundum fuit Vercellen. se. in quo. tunc primum ipse suum errorem renouauit. vt ait Guiliel. Malhest. lib. 3. de gestis Angl. quod ite sub Leone 9. fuit celebratum errat enim Calu. qui in aduocatione ad. Vuelsphalũ ait illud sub Gregorio 7. celebratum. Tertium Turonense. se. p. se. Hildebrado legato pontificis, in quo Berengarius palmodiam cecinit, & manu propria ei subſcripsit Guirmundus lib. 1. de sacram. Quartum Romanum sub Nicolao. 2. de quo hic fit mentio, in quo de veritate corporis Christi & de trãssubstantiatione plurimum est disputatum, ipseque Berengarius palmodiam iterum cecinit, quam hoc loco D. Anton. descripsit Guim. lib. 1. de sacram. & Algerus lib. 1. de sacram. Quintum demique sub Gregorio. 7. factum est, in quo vt ait Sar. tom. 3. Conc. cum ipse non in illum quidem suum errorem recidisset, quo Christi corpus in Eucharistia inquam in signo contineri putauit, vt hodie faciunt Caluista & Zuingliani, sed vna cum Christi corpore panem & vinum remanere existimaret, vt putat Lutherani esse errore altera ab iurisdictione renouauit, quæ ab Suario eodem in loco adducitur.

abiuirauit

abiuirauit errorem suũ, & hæresim. Dicebat enim A corpus Christi in sacramento altaris realiter ibi non esse, sed tantum in signo, sed eius circa hoc abiuiratio ponitur de conse. dist. 2. c. ego Berengarius. Vbi sic dicitur. Ego Berengarius indignus ecclesiæ sancti Mauricij Andegauensis diaconus cognoscens veram & apostolicam & catholicam fidem, anathematizo omnem hæresim: præcipue eam de qua hæctenus infamatus sum, quæ adfructu conatur panem & vinũ quæ in altari ponuntur, post consecrationem solum modo sacramentum. i. signum factum, & non verum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi esse, & non posse sensuualiter, nisi in solo sacramento manibus sacerdotum tractari vel frangi aut fidelij dẽibus alteri: consentio aut sanctæ Romanæ ecclesiæ & apostolicæ sedi & ore & corde profiteri de sacramentis dominicæ mensæ eandem fidem me tenere, quam dominus & venerabilis papa Nicolaus, & hæc sancta synodus auctoritate euangelica & apostolica tenendam tradidit, mihi que firmavit, scilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi esse. Et sensuualiter non solum sacramentum, sed etiam verum corpus in veritate manibus sacerdotum tractari: frangi, & fidelium dentibus atteri. glos. hoc vult dicere, nõ quod corpus Christi in se frangatur, sed quod sub illis speciebus panis & vini, quæ franguntur & tractantur realiter est corpus Christi. Et sequitur Iurans per sanctam & homouision Trinitatem & per hæc sacrosancta euangelia.

Quam abiuirationẽ factam, vt ibi dicitur, misit papa Nicolaus per vrbes Italiae Germaniæ & Galliæ & ad quacunque loca fama prauitatis eius peruenerat, vt ecclesiæ, quæ prius doctuerant de eo peruerso atque auerso postea gaudeant de Deo conuerso & reuerso.

Per istum Berengarium Turonensem turbata fuit ecclesia Gallicana, Nam cum esset multũ perus, multũ errauit, asserens, vt testantur Vin. spe. hist. & Io. de col. eucharistia, quam sumimus in altari non esse verum corpus Christi & sanguinem, sed figurã esse corporis & sanguinis Christi. Contra quem multũ & amultris disputatum est verbis & scriptis. Inter quos dominus Guido Abbas de cruce sancti Leofredi, cõtra eum de corpore & sanguine domini elegantem edidit librum. Et contra hunc Berengarium Leo papa 8. Vercellis congregauit concilium. Et Lanfrancus vir doctissimus archiepiscopus Cantuariensis etiam cõtra eũ scripsit. Fuit autem aliàs Berengarius iste vir bonus, plenus elemofynis & humilitate, magnarum possessionum, qui omnia in vsus pauperum dispertit. Præterea nullam foraminam in

a Hac in re Berengariana hereseos in Gallia nostro saculo buccinazores, a sui erroris duce Berengario longe disident. Sunt enim seminarum amoribus, vt qui maxime irretiti, quas plurimi eorum vt libere vxorum loco habere possunt, nuncio sacra religio, cui sese vobis oblinxerant, misso. Hanc hæresim carni sue ad omnem impudicitiam frana laxantem profitentur. Quod maxime videre licuit in terris illis duobus

Concilia cõtra Berengariũ celebrata. Ecclesia Gallicana per Berengariũ valde turbata est ex Sigeb. & Guiliel. Sall. Vin. cap. 30.

decim impostoribus, qui in conuentu Poissico Galliam nostram fascinare voluerunt ex quibus octo nouemue excucullati monachi fuerunt, qui se cum fœditissimis suis amoribus in illam horrendam omnium scelerum & flagitiorum colluuiem Genecã receperant: præter illorum antesignanum Bezam qui per totam vitam diuitias & opes ecclesiasticas in fœditissimas suas & igne expiandas libidines consumpsit: vide si potes & licet impurissima illius epigrammata Sanctesim Apolo, historiã tumultus ob religionem.

conspicuum suum patiebatur admitti. Qui quamuis errauerit in fide, vt dictum est, tamen ipsum errorem suum recognouit, & hæresim illam coram Nicolao abiuirauit. Quos tamen hac peste infecerat reuocare non valuit.

Et vt refert Vin. spe. hist. de hoc Fulbertus Carnutensis episcopus, cum esset in extremis vitæ suæ & multi eum visitarent, & adium capacitas vix confluentibus capiendis sufficeret, ille inter oppositas cæteruas oculis longè rimatus Berengarium, nisi quo potuit expellendum censuit, protestatus immanem dæmonem prope eum consistere, multosque ad eum sequendum blandiente manu inuitare, & illicito anhelitu corrumpere. Sed & ipse Berengarius nocte epiphaniæ moriens, recordatus quot mileros quondam adolescens primo sui erroris calore secta sua infecisset, producto gemitu: Hodie (inquit) in die apparitionis suæ apparebit mihi dominus Iesus Christus propter penitentiam meam vt spero ad gloriam, vel propter alios & homouision Trinitatem. Vnde ipse Guilielmus de ipso narrans ait. A deo est pessimum alios exemplo vel verbo à bono infirmare: quia fortasse te grauabit peccatum alienum, & cum deletum fuerit tuũ.

Nicolaus secundo de saculo transeunte, creatus est papa canonicè à cardinalibus Alexander secundus, anselmus antea dictus, qui tunc erat episcopus Lucensis, natione verd Mediolanensis anno domini. 1063. Sedit autem annis 11. mensibus 6. diebus 25.

Contra hunc electus est ab omnibus Longobardiæ episcopis, quidam nomine Cado- lus episcopus Parmensis, vt dicitur volente & consentiente Henrico imperatore, asserentibus episcopis papam eligi non debere, nisi de paradiso Italiae. Qui Cado, vt scribunt Io. de col. & Marti. magno cum exercitu bis romã veniens cum violentia sibi papatum vsurpare satagebat, sed à fautoribus Alexandri repulsus quod iniquè sperauerat, obtinere non potuit.

Alexander autem ad preces imperatoris in Longobardiam venit, & in ciuitate Mantua concilium celebrauit, atque pacificatis & sedatis omnibus ad vrbe est reuersus. eo tempore pars Northmannorum, qui Apuliam occupauerat, Capaniæ fines deuastare ceperat.

Quos dux Spoletanus Gothifredus, & inclyta mulier comitissa Mathildis expulerunt. Hæc comitissa Mathildis, q̄ se filia beati Petri vocari faciebat, adeo potens fuit vt etiam cum imperatore in fauorem romanæ ecclesiæ cum sua gente durissimo bello conflixerit: quæ cum maximis possessionibus abundaret, & filios nõ habere

Alexander 2. pont. Max. 158. sed. a. 11. m. 6. d. 22. A. C. 1061.

Conciliũ Mantua- nũ. A. C. 1065.

haberet, totum patrimonium suum super altare beati Petri, obtulit. Vnde vsque hodie illud quod romanæ ecclesiæ contulit, patrimonium beati Petri dicitur.

Hic Alexander contra vitium simoniæ sic statuit, vt haberet 1. q. 7. ex multis, scribens Lucens ecclesiæ clero. Ex multis rēporibus hoc detestabile malum infra vestram ecclesiam inoleuisse cognouimus, vt nulli vnquam clerico, quamuis religioso, quamuis scientia & moribus prædito, ecclesiasticum beneficium concederetur, nisi eiqui profano pecuniæ munere illud emere studuisset. fiebatque ecclesia, & res eius ita venalis, velut terrena quædam & vilis merx à negotiatoribus ad vendendum exposita. Et infra, Qua propter ego Alexander sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis episcopus immo minister indignus, tot & tanta mala fieri in ecclesiis conspiciens, ne sanguis ini quorum à districto iudice de manu nostra requiratur, illa extirpare & penitus eradicare decreuimus. Constituimus itaque & plenti decreto firmamus, sicut olim nostri prædecessores fecisse noscuntur, vt nullus deinceps episcoporum beneficium ecclesiæ quod quidam canonicatum, vel præbendam seu etiã ordines vocant, pro aliquo precio vel munere audeat clericis vnquam conferre, sed omnes ministros & seruitores ecclesiæ gratis & absque vlla venalitate in sancta ecclesia studeant ordinare. Nec eligant in domo Dei qui maiores sacculos pecuniæ conferant: sed qui moribus & disciplina atque scientia diuites pro officio suo ipsam valeant ecclesiam sustentare. Constituimus, & eodē modo firmamus, vt nullus cuiuscunque gradus clericus pro ecclesiæ beneficio audeat aliquid cōferre, aut fabricis ecclesiarū, vel in do natiis ecclesia D sum. tit. 1. cap. 5.

Demum ponit penam in contrariū facientes. Sed de hoc plenē in secunda parte.

Gregorius 7. Pōt. Max. 159. sed. a. 12. m. 1. d. 2. A. C. 1073. §. XXI.

Anno domini 1074. defuncto Alexandro electus est & inthronizatus in sede Petri Gregorius 7. natione Tuscus, de ciuitate Soana patre Bonicio, qui prius dictus est Hildebrandus. Qui sedit annis 12. mense vno diebus 3. Erat autem vir iste timens Deum, iustitiæ & æquitatis amator, & in aduersis constans in prosperis moderatus fuit & valde cordatus, ecclesiæ iurium defensor acerrimus, & qui præter Deum, in iis, quæ ad iusticiam pertinebant, nil timuisset efficere.

Hic vt refert Vin. spe. hist. eū esset in minori bus. cōstitutus, in vræcia legatus terribiliter

Simoniam tunc erat, quando beneficia Ecclesiastica à laicis recipiebantur. Ceterum hic pontifex verē maximus Ecclesiasticæ libertatis assertor & propugnator acerrimus omnibus fuit bonis gratissimus & ab optimis quibusque laudatus scriptoribus, quibus inuidi ei nonnulla crimina impigerunt, quæ omnino falsa fuisse alij redarguunt. vide Sand. l. de visib. mon. Geneb. in Chron. & Onuph. in Plat. qui maximē hos auctores pro hoc sanctissimo Pontifice laudant Lambertum Scabnaburgensem, Leonem Ostiensem lib. 3. historia Cassinensis

Ministri Ecclesiæ ab q; vlla venalitate ordinatur. Alex. 2. in ep. quæ extat in Biblioth. Vatic. ad clerā lucē sis Eccl.

Ezech. 3.

In 2. par. sum. tit. 1. cap. 5.

Gregorij 7. elogium ex Ott. fri. sin. li. 16. c. 32. ex Chron.

De Gregorio 7. Pontifice verē maximo.

Orthonem Frising. li. 6. & 7. Hist. Gotfridum viterbiensem in Chron. par. 17. Anselmum Cantuar. Bernardum Corbiensem, Marianum Scorium, Martinum Polonium, Guibelmum Tyrium lib. 1. de bello sacro, Vincentium, Tritthemium, Platina, Blondum, Sabellium. Possimus nos etiam addere Ferrum Damianum, qui ad huc sanctissimum Pontificem tot scripsit epistolæ. Ioannem item monachum, qui scripsit vitam S. Odonis, vt sup. tit. 15. ca. 16. ante §. 1. notauimus & Hugonem iurē monachum qui scripsit vitam S. Hugonis Clunac. ibid. §. 6. denique Blasium Malanensem in vita S. Ioannis Gualberti supra tit. eo. cap. 17. §. 6. qui item hunc summum pontificem iure predicat.

simoniacos insequatur, conuictos super hoc vitio ab officiis deponens. Cum autem inter ceteros fuisset sibi denunciatus quidam episcopus tali labe infectus, & ille in iudicio, vt astutus & sagax conuinci non posset, & tamen infamia super hoc laboraret, præfatū legatū Hildebrandum hoc miraculo eū conuincit. Mandauit enim sibi legatus, vt pro sui purgatione ab hac infamia diceret: Gloria patri & filio & spiritui sancto. Qui exitimans ex hoc probationis modo se euasisse, cepit dicere, & expedite & promptē protulit. Gloria patri & filio vltterius autem scilicet spiritui sancto, exprime re non valuit. Et iterum atque iterum exprime re volens, in prolatione spiritus sancti semper deficiebat, non valens eum nominare, & merito, quia per simoniam offenditur maximē spiritui sanctus cum vendi videatur tamquam vilis seruus cum ven dicitur sacramentum in quo confertur spiritui sanctus. Ex eo igitur conuictus depositus est.

Hunc creatum pontificem summū ob suas virtutes, vt scribit Marti. in chron. in nocte dominicæ natiuitatis cum missam primā canteret in sancta Maria maiori, Cincium quidam filius Stephani præfecti vrbs eū Gilberti Parmensis archiepiscopi Rauennatis ad pontificatum aspirantis hortatu cepit, & in turrim suā deposuit. Sed eadem nocte Romani turrim destruxerunt papam liberantes, Cincium extra urbem mittentes.

Hic secundo anno sui pontificatus id referente lac. de col. concilium Romæ celebrauit ob reformationem morum. Et inter alia, quæ ibi sanctè & piè egit, quosdam nobiles de familia imperatoris Henrici tertij, qui tunc Romæ erant, quorum consilio ecclesiæ vendebantur, tamquam simoniacos & iurium ecclesiæ usurpatores & detētaros excommunicauit.

Tertio verò anno pontificatus sui idem Gregorius diuino spiritu accensus, Sigifredū Moguntinum archiepiscopū qui conatus est episcopos & abbates regni Teutonicorum à sancta romana ecclesia spiritali matre sua rescindere atque separare, ab officio suo suspendit, & excommunicauit omnes, qui eius schismati consentiendo se subscriperant, aut subsciberent. Insuper & Henricum regem; qui eidem Sigifredo fauebat, ac obediens ecclesiæ persequebatur, vinculo anathematis alligauit. Henricus aut cum se excommunicatum audisset, vehementer est irritus. Audiēsq; dominū papā in Lōgobardiā descendisse, & apud Canulū morā trahere, eū paucis ad ipsum cum magna humi

Concilium Romanū contra simoniam 1074.

Gregorius 7. Moguntinū excommunicat. A. C. 1075.

humilitate venit, pro absolutione quaerenda. A Per triduum autem ante portam dicti castrij, omni regio cultu deposito, insuper discalceatus & lanens indutus, cum multis lachrymis & fletu persultens, quæ summi præfulis misericordiam & compalsionem moueret, apud pontificem instabat, orans, vt ab eo vinculo solueretur. Qui cum adhuc iusta seueritate vinculū tollere cunctaretur, omnes insolitam eius duritiam mirabantur. Denique compunctionis eius instantia, ac humilitatis, necnon & omnium, qui aderant precibus ac supplicatione deus dominus Gregorius eum à vinculo excommunicacionis absoluit, prius ab eo iuramento recepto, quod in omnibus mandatis ecclesiæ Romanæ obediret.

Cumque iam pax inter sacerdotium & regnum videretur interuenisse, rursus suadente diabolo inter papam & imperatorem schisma grauisimum ortum est. Cuius schismatis causa hæc fuisse videtur. Inoleuerat consuetudo præcipue in imperio, quod defungentibus Ecclesiarum prælatis, annulus & baculus pastoralis ad dominum imperatorem dirigeretur: vnde postmodum vnum quemlibet de familiaribus & capellanis suis ad ecclesiam vacantem dirigebat, vt ibi pastoris fungeretur officio, nō expectata cleri electione. Quod dominus papa contra omnem honestatem fieri considerans, & iura Ecclesiastica in eo factō conculcari perpēdens, semel, secundo, & tertio imperatorem monuit, vt à tam detestabili præsumptione desisteret. Quem præceptis salutaribus ammonitum, cum ille reuocare non posset, ob hanc causam Romæ concilium congregauit centum & decem episcoporum. In quo primo ipsum Henricum excommunicauit imperatorem tanquam Deperiurum, & Ecclesiæ Dei persecutorem & subuersorem. Anathematizauit insuper & omnes Ecclesiasticas personas, quæ de manu aliquius secularis personæ reciperent inuestituram.

Insuper in eo concilio omnes simoniacos anathematizauit, & vxoratos sacerdotes à di-

Quam inepte Magdeburgenses centuriatores cent. 11. c. 7. hunc sanctissimum pontificem traducunt, quasi primus sacerdotibus coniugia interdixerit, vel ex hoc Sigeberti loco perspicitur. Nō enim ipse sacerdotibus continentiam indixit, quā à tempore Apostolorum à sacris Ecclesia ministris obseruatam fuisse certissimum est, vt post doctissimos viros nos tradidimus tit. 9. c. 2. huius partis & c. 3. §. 1. & tit. 10. c. 6. §. 5. & sape, aliās sed à sacris altaribus vxoratos sacerdotes remouit, hoc est, interdixit sacerdotibus concubinas habētib; sacra facere, quod ante ipsum fecerat Alex. 2. vt habetur di. 3. 2. præter hoc idq; ex decreto Concilij Romani: prohibuitq; laicis, sacerdotis quem sciat habere concubinā, missa interesse. quod & iā nō nouo exemplo factum est. Nā Nicolaus 2. qui hunc Gregorium 7. idem prohibuerat. eadem dist. cap. nullus. nullus missam audiat presbyteri, quæ scit concubinam habere aut superintroductam mulierem. Cuius rei rationem reddidit D. Thom. in 3. par. q. 8. ar. 9. ad 3. Ceterum scandalum quod inde secutum est, non magis vitio verti debet san-

Grauisissimo inter papam & imperatorem schismate quæ facta ecclesia, Goyl. Tyr. lib. 1. de bello sacro. 1. 13. hæc ad verbum habet.

Quam Christo Domino nostro mors ipsius & passio, qua teste Apostolo Paulo 1. Cor. 1. fuit & adhuc est iudaicis quidam scandalum, gentibus autem sultitosa: imo ipse Christus teste Apost. Petro. 1. Pet. 2. lapis offensiuus & petra scandali. Denique scandalū fuit non altissimum sed passimum, quod non curandum esse Christus aperte tradidit Mat. 18.

uino officio remouit, & laicis missas illorum audire prohibuit, & notorie in fornicatione iacentium. Quod factum est nouo exemplo, & vt multis visum est, inconsiderato iudicio. Nam inde graue ortum est scandalum, ita vt nullus hæretis tempore (ait Iaco. de col.) Ecclesia occidentalis grauiori schismate sit diuisa. Et hoc idē referunt Sigebertus & Vincen. spec. histo. post eum, lib. 26. addentes. His pro iustitia, aliis pro iniustitia agentibus. Aliis à simonia non declinantibus. Aliis notam auaritiæ honesto nomine prætextentibus, dum hoc, quod se gratis dare iactant, sub caritatis nomine vendunt. Et (vt de Montanis dicit Eusebius) sub nomine oblationis artificiosius munera accipiunt. Porro contritiam paucis tenentibus, aliquibus eam causa quæstus ac iactantia simulantibus, multis incontinentiam periurio aut multiplici adulterio cumulantibus. Ad hoc hac importunitate laicis insurgentibus contra sacros ordines, & se ab omni ecclesiastica subiectione excutientibus, laici sacra mysteria temerant, & de eis disputant, infantes baptizant, sordido humore aurium pro sacro oleo & chrisimate vrentes. In extremo vitæ viaticum dominicum, & vltimum Ecclesiæ obsequium sepulcræ, à presbyteris coniugatis accipere contemnunt, decimas presbyteris deputatas igni cremant. Et vt in vno ceteras perpendas, laici corpus domini à presbyteris coniugatis consecratum sape pedibus conculcauerunt, & sanguinem Domini voluntarie effuderunt. Et multa alia contra ius & fas in Ecclesia gesta sunt. Et hac occasione multi pseudomagistri exurgentes in Ecclesia, profanis nouitatibus plebem ab Ecclesiastica disciplina auerterunt: cum tamen sit sententia sanctorum patrum scribentium sacramenta, quæ in ecclesia sunt, baptismum, chrisma, eucharistiam siue per bonos, siue per malos dispensentur, vera esse sacramenta spiritui sancto eorum effectum latentē operante, & ideo non contemnenda.

Hic Hildebrandus (vt scribit Guilielmus, Gregorius 7. cogitationes hominū nouerat, ex Guil. Sals. Vinc. cap. 44.) Hæc Sigeberti verba videntur innuere Gregorius 7. sensisse sacerdotes concubinos sacramentis non consecrari. Sed longe alienus fuit vir ille doctissimus & sanctissimus ab hac sententiā, vt probat Sand. auctoritate præsertim Anselmi Cantuariensis episcopi, qui decretum illud de missa sacerdotis concubinarij non audienda explicans ait. Nempe nullatenus conuenit, vt ibi reuenter adsteter, ubi pertinaciter aperta & impudens libidine fatentes, Dei & sanctorum prohibitionem cōtemnendo sacris altaribus deseruiunt, non quous ea qua tractant contemnenda, sed ipsos potius tractantes execrandos existimet. vide plura apud eundem.

Vinc. cap. 41. lib. 25.

Euclib. 3. hist. Eccl. cap. 18.

Gregorius 7. cogitationes hominū nouerat, ex Guil. Sals. Vinc. cap. 44.



A.C.1080 sanctum virum) cogitationes aliorum propheticorum mentis intuitu nunciabat. Quem ideo papa Alexander cancellarium apostolicorum praefecerat. Pro cuius officij intuitu Hildebrandus tanquam cancellarius prouincias circumibat, vt perperam acta corrigeret. Die autem quadam cum equitaret cum multa turba sequentium, abbas Hugo, vt sibi familiaris, in extremo agmine cum suis monachis prosequeretur. Visoque eminens tanto honore viri, cepit cogitare in animo suo, vnde esset homuncioni breuis statura tantus honor, despicibilis parentela, proculdubio ex superbia hoc ei accidere, quod tot obambulatorios haberet. Vix hoc mente versarat, tunc archidiaconus Hildebrandus reflexit equum, & eo calcaribus incitato à longe clamans, & abbatem Hugonem aduocans: tu (inquit) male cogitasti. Non mihi hanc gloriam (si gloria dici potest, quae cito transit) vel imputo, vel ab alijs imputari volo: sed beatis apostolis, quorum priuilegio hoc mihi exhibetur. Erubescens abbas hoc solum respondit. Quae domine quomodo nosti cogitatum meum? Ab ore (inquit) tuo quasi per fistulas ad aures meas deductus est.

Gregotiorans Christi praesentis sibi intuitus est.

Item Ecclesiam aliquando simul ingressi abbas praefatus & archidiaconus dictus, vt oraret, continuatis & iunctis lateribus prostrati diutius orauerunt. Tunc respexit archidiaconus abbatem turbulento actu infrendens. Abbas foras egressus casum commotionis inquisiuit. Cui ille. Si me amare vis, caue ne ulterius me hac iniuria oppugnes. Dominus enim meus Iesus, speciosus praefatis hominum, postulationibus meis visibiliter adstabat, intendens dictis & ferens fauens oculis, sed orationis tuae abiectus violentia, me deseruit ad te conuersus. Puto esse genus iniuriae amico subtrahere authorem salutis suae. Praeterea noueris mortalitatem hominum, & huic loco imminere excidium. Vidi enim angelum Dei stantem super altare euaginato gladio, & etiam prouinciam istam spissius & nebulosus aer circumuolat. Fugiamus ergo quam citissime. His dictis, introeuntes in diuersorium ad curam corporis ascedere, continuoque dapibus appositis, exortus est in domo luctus pluribus ex familia subito extinctis, quae peste per vicinas aedes grassante, mox ascensis mulis diffugerunt.

Henricus imperator in ecclesia de baccharur. Vinc. cap. 45. & Tyr. lib. 1. de bello sac. ca. 13. Yrperg. in Chro.

De eodem Gregorio Henrico imperator, vt ait Ioan. de col. post Vincen. postquam se publice excommunicatum comperit, non iam clam neque in occulto, sed aperte Romanam persequi cepit ecclesiam, & vt domino papae Gregorio rixas multiplicaret & scandala, egit cum episcopis Longobardiae pro maiori parte in reprobum sensum datis, vt ad petitionem imperatoris praedicti Guibertum Rauennatem archiepiscopum in papam eligerent, vnde Clementis nomen iterarum & locupletem, cui Clementis nomen imposuerunt. Ad quem veniens ipse Henricus illi idolo tanquam vero pontifici summo reuerentiam exhibuit. Qui infelix homo tanquam de fauore Henrici praesumens, & de multitudine diuitiarum confusus, excluso violenter venerabili Gregorio sedem apostolicam inuasit: ita delirus, & ab intellectus sinceritate ex am-

bitione desiciens, vt id se esse crederet, quod falso dicebatur.

Cumque infelix mundus in maligno positus vias sequeretur periculosas, huius schismatis occasione ad deteriora declinans, omnem Dei & hominum postergauerat reuerentiam, noxia sequens, & declinans salutaria. Capiebantur pontifices, & quilibet ecclesiarum praelati, & tanquam homicidiorum rei mancipabantur, bonis illorum confiscatis, quicumque imperatori in hac sua perueritate non erant consentientes, nec solum eis ad tempus irrogabantur iniuriae, verum exclusi in perpetuum, successores intru debantur. Papa etiam totis nisibus contra imperatorem verbis & factis vbique transmisissis literis pugnat, & quocumque potuit, ab eo auertit.

Principes insuper Theutoniae à iuramento fidelitatis, quod illi praestiterant absoluit, atque ipsum ab imperio deponit. Hac de causa Saxones imperatori rebellant, atque aliquos ex Theutonicorum principibus post se trahentes, congregato concilio post multam deliberationem regem Burgundiae Rodolphum contra Henricum imperatorem eligunt. Huic papa coronam auream misit miro opere fabricatam, cui scriptum erat. Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho. Hunc Rodolphum de mandato papae Moguntinus archiepiscopus solenniter coronauit, qui magnis suorum & Theutonicorum copiis congregatis, Alemanniam intrauit, & multis sibi adherentibus multo tempore cum Henrico de imperio decertauit. Ad postremum Deo ita permitte, in bello Rodolphus ab Henrico occisus est, cum multis Saxonum principibus.

Henricus autem hac obtenta victoria, primo Saxones, qui caput rebellionis fuerant, multis calamitatibus afflixit. Deinde Sueuiam ingrediens, atque ciuitates, & castra demoliens, ad se redire compulit, sed & alios, qui per totum imperium ab illo ex rerum desperatione defeceant, tum minis, tum muneribus ad se reduxit. Itaque Rodolpho ab Henrico occiso, quae valde formidauerat, atque Saxonibus multis praeliis profligatis, pacifice iam videbatur imperium possidere. Quare supra modum elatus rem est ausus attentare nefariam. Nam in festo Pentecostes, magno principum ac praetorum Moguntiae congregato concilio, Hildebrandum, qui & Gregorius omnes qui Henrico adhererant, deponendum censent. Quo facto imperator cum magno exercitu in Italiam venit. Quo cum venisset, quidam se interponebant, vt ipse cum summo pontifice simul conueniret, & de pace iniuicem tractaretur. Cumque conuenissent, post multos tractatus cum nullo modo de pace concordia fieri posset, multi Italiae episcopi atque barones, qui primo papa fauerant, illo relicto se ad imperatorem conuerterunt. Quorum fauore imperator animatus, Romam veniens ipsam obsedit. Militabat autem hoc in tempore Gorthifredus inclytus ille dux Lotharingae. Qui postea primus ex latinis Hierosolymis regnauit, de quo postea multa dicenda sunt. Hic in ea obsidione effracta muri parte, quae sibi contigerat expugnanda, intra urbem primus irru-

Maxime in Dei ecclesia repestatae.

Pontifex in castris S. Angeli se recepit.

Henricus ex vrbe cum ignominia recessit.

Romani quod pontificem deseruerant dant pennas.

Pontifex urbem reliquit.

Henricus Romam obsidet & capit.

Qui ea die nimio labore fatigatus in grauem incurrit infirmitatem. Et cum morti se proximam cerneret, vouit, quod si Deus eum ad vitam reduceret, terram sanctam promissio-nis visitaret personaliter. Quo voto emisso, statim pristinae restitutus est sanitati.

Romani igitur, postquam senserunt imperatoris exercitum fractis muris intra moenia versari, qui ante Henrico clam fauerant, iam non occulte, sed palam relicto Papa ad imperatorem transeunt: atque ei introeunti cateruatim occurrentes, illi imperiales laudes acclamant, & modo imperiali recipiunt. Summus autem pontifex videns se à populo Romano deserit, in quo sum me sperabat, cum ad fugam via minime pateret, cum suis cardinalibus in castrum Criscentij (quod sancti Angeli dicitur) se recepit. Quod postquam sensere Romani, se tempus inuenisse rati, quo gratiam imperatoris recuperasse se crederent, castrum, in quod pius se receperat pontifex, vndique obsederunt, adeo vt nulli ingressus vel egressus sine periculo pateret. Imperator autem urbem ingressus, Capitolium ascendit. Theutonici vero more barbarico per urbem se effundentes, multa mala ciuibus inferebant.

Cum autem imperator pro sua voluntate urbem tractaret, atque omnia pro arbitrio suo disponeret, nuncius ad ipsum venit, asserens Robertum Guiscardum ducem eum infinita tam equitum quam peditum multitudine in Papam venire succursum. Quo audito, imperator vehementer est territus. Dissidebat enim se duci Roberto intra urbem posse resistere. Vnde Romanum populum congregari praecipiens, de aduentu ducis nullam faciens mentionem, asseruit se Longobardiae negotiis virgeri, quare oportebat eum illuc necessario sub omni celeritate iter accelerare. Relicta igitur vrbe Henricus in Tusciam, deinde in Longobardiam cum suis exercitibus (vt verius dicam) aufugit. Quo recedente non post multos dies pius dux ad papam liberandum Romam appropinquauit, suumque aduentum per occultos nuncios summo pontifici significauit. Romani autem eius audito aduentu, se adinuicem adhortantes, cum multitudine armorum illi obuiam exierunt, commissosque praelio ab ipso victi & fugati sunt.

Fugatis itaque Romanis, dux Robertus per portam Flaminiam hostiliter Romam ingressus eam partem ciuitatis, quae circa sanctum Laurentium in Lucina, & sanctum Syluestrum respicit, hostiliter inuadens praedae & incendio exposuit. Deinde vbique profligatis Romanis ad castrum sancti Angeli accessit, atque inde cum multa gloria dominum papam, cum cardinalibus atque nobilibus illis, qui eum secuti fuerat educens, perque mediam urbem deducens, & Lateranum adducens, aliquamdiu ibi mansit. Deinde papa deliberato suorum consilio, cum se tutum cum Romanis remanere non crederet, & ducem domestica negotia reuocarent in Apuliam, relicta vrbe paucis eum sequentibus cum duce profectus est ad urbem Salernitanam, vbi aliquibus temporibus mansit Catholicus pastor. Et post multas tribulationes pro ecclesiae libertate toleratas, quieuit in domino.

Vincen. spec. histo. lib. 36. ca. 82. post Sigebert-

tum sic ait. Hildebrandus papa, qui & Gregorius 7. apud Salernum exulans moritur. De hoc ita scriptum inueni. Volumus vos scire qui ecclesiasticae cura solliciti estis, quod dominus apostolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis positus, ad se vocauit vnum de duodecim cardinalibus, quem praeter ceteris diligebat, & confessus est Deo & sancto Petro, & toti ecclesiae se valde peccasse in pastoralis cura, quae ei ad regendum erat commissa, seque suadente diabolo contra humanum genus iram & odium concitasse. Postea vero sententiam, quae in orbe terrarum effusa est pro augmento Christianitatis reuocasse dicebat. Tunc demum misit praedictum confessorem suum ad imperatorem, & ad totam ecclesiam, vt optaret ei indulgentiam, quia finem vitae suae aspiciebat, & iam cito induturus erat angelicam vestem. Et dimisit, & dissoluit vincula omnium bannorum suorum imperatori, & omni populo Christiano viuus & defunctis, laicis & clericis, & iussit suos abire de domo Theoderici, & amicos imperatoris ascendere, haec ibi. Quae tamen vera esse non credo multis de causis, nec Ioan. de col. ponit.

Nota aliquas constitutiones factas ab isto Gregor. in decretis 16. q. 7. si quis 1. in generali concilio praesidens, inquit. Si quis deinceps episcopatum, vel abbatiam de manu alicuius laici personae susceperit, nullatenus inter episcopos, vel abbates habeatur, nec vlla ei, vt episcopo vel abbati audientia concedatur. Insuper ei Reg. eius gratiam beati Petri, & Ecclesiae introitum interdiximus, id est suspendimus, quousque locum, quae sub crimine tam inobedientiae quam ambitionis (quod est scelus idololatriae) cepit, respiciens non deserit. Similiter etiam de inferioribus dignitatibus constitutum.

Item si quis imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet saecularium potestatum, aut personarum, inuestituram episcopatum, vel alicuius ecclesiasticae dignitatis dare praesumpserit, eiusdem sententiae vinculo se esse obstructum sciat.

Idem dist. 32. cap. praeter hoc autem. Verum Gregorius Rodolpho & Bertulpho ducibus inter cetera scribit. Officium simoniacorum & in fornicatione iacentium, scilicet notoria, scilicet nullo modo recipiatis: & quantum potestis tales à sanctis ministerijs vbi oportuerit prohibeatis.

Idem Gregor. 7. omnibus per regnum Italicum & Theutonicorum constitutis, dist. 81. si qui, ait. Si qui sunt presbyteri, aut diaconi, aut subdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdiximus eis ex parte omnipotentis Dei, & sancti Petri autoritate Ecclesiae introitum, vsque dum penitentiae & emendant. Si qui vero in peccato suo perseuerare maluerint, nullus

Cum D. Anton. hac vera non credat, non puto hac aliter esse redarguenda, quam vel hoc Platina testimonio. Pontifex Salerni non ita multo post moritur, vel Naucl. gener. 37. Porro Gregorius Salerni manens appropinquante uocationis sua tempore dixisse fertur. Dilexi iustitiam & odiui iniquitatem, propterea maior in exilio. Secunda pars Hist. Ant. DDD 2

Mors Gregorij 7.

De manu laici episcopatus vel abbatia suscipi non debet, lib. 6. vel abbati audientia concedatur. Insuper ei Reg. eius gratiam beati Petri, & Ecclesiae introitum interdiximus, id est suspendimus, quousque locum, quae sub crimine tam inobedientiae quam ambitionis (quod est scelus idololatriae) cepit, respiciens non deserit. Similiter etiam de inferioribus dignitatibus constitutum.

Simoniacis & concubinariis diuina interdicitur.

vestrum eorum præsumat audire officium, quia A benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante domino per prophetam. Maledicam (inquit) benedictionibus vestris. Qui vero huic saluberrimo præcepto obedire noluerint, idololatriæ peccatum incurrent. Samuele testante, & beato Gregor. instruente, quoniam peccatum ariolandi est non obedire, & quasi scelus idololatriæ, nõ acquiescere. Peccatum ergo paganitatis incurrit, quisquis dum Christianum se asserit, sedi apostolicæ obedire contemnit. hæc ibi. Et intelligendum est de notoriis fornicatoribus, qui sunt suspensi quo ad se, & quo ad alios. Tamẽ verẽ cõficiunt & conferunt sacramenta. Et dicitur eorum benedictio, id est officium verti in maledictionẽ, quia peccant & ipsi, & qui audiunt officia eorum scienter, cum faciant contra præceptum Ecclesiæ hoc præcipientis, scilicet non audiri eorum officia.

Idem dilectissimis ciuibus Romæ de confesse. dist. 3. peruenit, ait. Peruenit ad me quosdam peruersi spiritus homines, inter vos aliqua sanctæ fidei aduersa seminasse, ita vt die sabbati aliquid operari prohiberent, quos quid aliud nisi Antichristi prædicatores dixerimus. Qui veniens diem sabbatum, & dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se & resurgere simulat, haberi in veneratione vult diẽ dominicum. Et quia populum Iudaizare compellit, vt exteriorem legis ritum reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatũ. Addit etiam, quod si quis pro necessitate corporis vult lauari die Dominico, etiam nõ prohibetur. Si autem pro luxu & voluptate, nec dominico die, nec alia quacunque conceditur.

Idem 11. q. 3. quoniã multos. Quoniam multos peccatis nostris exigentibus, pro causa excommunicationis perire quoridie cernimus, partim ignorantia, partim nimia simplicitate, partim timore, partim etiã necessitate: deuicti misericordia, anathematis sententiã ad tẽpus prout possumus tẽperamus, & tẽperatam esse ostendimus. Ab anathematis ergo vinculo, (id est minoris excommunicationis) hos subtrahimus, videlicet vxores, filios, seruos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos & seruientes, necnon & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, vt eorum consilio scelera perpetrentur, & eos, qui ignoranter excommunicant, siue illos, qui communicant cum illis, qui cum excommunicatis communicant. Quicumque autem orator, siue peregrinus, siue viator in terram excommunicatorum deuenierit, & ibi non possit emere, vel non habet vnde emat, ab excommunicatis licentiam accipiendi damus. Et si quis non in sustentationem superbix, sed humanitatis causa excommunicatis aliquid dare voluerit, nõ prohibemus. vide ibi notabilem glos.

Idem dicit oblationes fiendas ad altare, de consec. dist. 1. omnis. quod secundum glos. est

Ex hoc decreto pontificis euidentissime demonstratur Pontificem Romanum nequaquam Antichristum esse posse, cum ea tam studiose probeat, que Antichristus obseruanda curabit, vide Sand. lib. 8. de visib. mon. cap. 18.

De his qui sine culpa est ex omni nis: tis communiticant.

In synodo Romæ habetur.

conslum. Et ibi dicit. Ad Deum primum con- A fugiendum est, qui nostræ possit curare animapalsiones. Verum homines ordine prapostero ante sibi opem ab hominibus accersunt. At vbi defecerunt humana subsidia, tunc arbitrentur diuini postulandam gratiam fauoris.

Victor tertius, pont. max. 16. sed. an. 1. men. 6. die. 24.

§. XXII.

Anno domini 1088. defuncto Gregorio 7. A Victor tertius creatus est a cardinalibus papa, qui & prius dictus est Desiderius, abbas Casinensis, qui secundum Mart. in Chron. præfuit Ecclesiæ Dei anno vno, mensibus 4. & diebus 7. Sed secundum Ioan. de col. tantum mensibus 4. & diebus 7. Vixit in pontificatu religiosus vir & timens Deum, qui dum sacrificat, veneno Henrici regis fraude in calicem misso extinctus dicitur. Eodẽ anno sol eclipsim passus est, & fames intolerabilis fere per vniuersum orbem fuit. Nimia etiam inundatio aquarum fuit multis locis damno & periculo. Nam & in Italia illuuiis tanta fuit, vt rupes liquefactæ plures villas ruina sua destruerent. Domesticæ aues, pavones, gallinæ, auferes, à domibus se extrahentes omnes sunt syluaticæ. Aug. in li. 3. de ciui. Dei simile portentum narrat contigisse, antequam se aduersus Romam sociale bellum Latinum commoueret, in signum magni mali.

Circa idem tempus vt ait Sigebertus Venetianis meditantibus auferre corpus beati Nicolai à Myra Lyciæ à Turcis desolata, præoccupauerunt eos ciues Barenfes numero quadraginta septem ab Antiochia Myram aduenientes, qui à quatuor tantum monachis ibi inuentis extorserunt sibi ostendi tumbam sancti Nicolai. Qua effracta, ossa sancti Nicolai in olei liquore natanariã integro numero extraxerunt, & Barum cum gloria adduxerunt. Facta autem est hæc translatio anno 745. à depositione seu morte eius, multique infirmi sanati sunt in huius translatione. Cum autem quidam ex palatinis quendam dentem extraxisset de tumba, vt ex magna deuotione illum secum portaret, postea non inuenienti eum sanctus Nicolaus reuelauit, quod reductus erat ad tumulum, quia non permittebat partem etiam minimam à corpore separari. Circa illud tempus dicitur habuisse initium ordo Cistergentium: de qua institutione dictum est supra in præcedenti titulo.

Vrbanus 2. Pont. max. 161. sed. an. 11. men. 4. die. 18. An. Ch. 1088. Vinc. ex Sigeb. lib. 2. 5. ca. 84.

§. XXIII.

Vrbanus secundus post transitum Victoris A papa, cardinalibus in vnum conuenientibus vno animo electus est pontifex summus, qui prius erat monachus Cluniacensis ordinis, Odo vocatus. Ad hanc summi præfultis dignitatem assumptus est anno domini 1089. secundum Ioan. de col. Imperij autem Henrici tertij anno

Vinc. et Sigeb. ca. 84.

Traslatio corporis beati Nicolai. id ca. 84.

sup. ca. 18.

32. qui

32. qui sedit annis 12. mensibus 4. diebus 19. A Fuit autem hic vir strenuus, & in diuinis scripturis valde eruditus. Hinc inter ecclesiam & imperium augetur scandala, crescuntque di-

Ex his pontificibus, qui à Gregorio 6. Ecclesia præfuerunt, colligere facile potes, quam vile sit, imo vero necessarium pontificum maximorum, aliorumq; à principibus laicis non pendere electionem, neque cõfirmationem. Nam postquam hi summi pontifices iniuriam, quam toti Ecclesiæ, imo verò Christo ipsi facerent perpenderunt, & vel electionem vel cõfirmationem suam principum laicorum auctoritate fieri neglexerunt, statim noua quedam Ecclesia facies apparuit, & pro intrusi quibusdam pontificibus, nulla fere commendatione & laude dignis pontifices omnibus heroicis virtutibus exornatos, Ecclesia habere cepit. Qualis fuit ipse Gregorius 6. qui Cluziaci, quo fuerat ab Henrico imperatore relegatus, est mortuus & Leo 9. ipse qui miraculis claruit, & supra alios omnes libertatis Ecclesiastica à tyrannia vindicata auctor Gregorius 7. & Victor tertius vir dignissimus Onulph. teste, qui Gregorio septimo succederet. Denique Vrbanus iste 2. qui præter tam multa alia sancte pieq; ordinata fuit sacra militia primus incensor & expeditiois Hierosolymitana promulgator, qua certe nulla vnquam nec ad gloriam Christi Domini nostri promouendã falciore nec ad Christiani nominis dignitatem tuendã illustrior, nec ad hostium Christi audaciam deprimendam conuenientior vnquam fuit. In quo opere vellem sane sentire, quid possint nostra religionis & Romanorum pontificum aduersarij calumniari. Tandem rem, Dei plane nutu consilioq; gestam inspicabuntur, qui per suum vicarium voluit tantos tamque insignes principes sacra militia signa suscipere? Erat plane Deus, erat qui per Vrbanum 2. hoc gerebat: tanta enim tamque repentina hominum mutatio sine diuino & quidem maximo afflatu fieri non potuit. Erat Deus in corde impiis ipsius Vrbanus, & ex eo se per os ipsius in corda aliorum quodammodo infuebat, vt illi omnibus rebus huius mundi spretis pro Christo vellet vitam, & quicquid habebant prodigere. Adstitit quidem Deus omnibus pontificibus, cum eos (est aliqui morum improbitate laborarent) non passus est vnquam in errorem illum incidere; sed præ reliquis Vrbanus 2. in hoc Concilio adstitit, dum eum ad tam arduam rem, imo plane impossibilem & incipiendam & perficiendam principes Christianos fecit impellere. An verò Christi hostis, qualem hereticis fingunt esse Romanum pontificem, tunc maximo, hæc potuisse vel voluisse efficere, que Christi gloriam & nomen toto orbe re plane obscuratam, ita illustrarunt, vt nouum Christianorum regnũ in illis partibus sit erectum? Hoc certe nullus rationis intelligentiq; participes docere potest. Agnoscat igitur & reuerentur omnes Christi vicarium fuisse Vrbanum 2. qui in hac præstantissima sua deliberatione multos ex suis successoribus sequaces habuit, sum nostro saculo Pium 5. Pontificem maximum, cuius hortatu & consilio sacrum fœdus contra Turcos iniũ est, & nobilissima de Turcis An. C. 1571. septimo die Octobris reportata victoria.

scordix, dum alter ab altero disidet, atque alter alterum excommunicat ex pontificibus, vero scilicet & legitimo vrbano, & apostatico Clemente vocato, quem intruserat imperator, sed alter alterius excommunicationem, aut ex causã aut ex personã præiudicio contemnit.

Post hæc Vrbanus papa prædicti Henrici imperatoris furorem declinans, cum in Romanis (& merito) minime consideret, locis munitioribus apud suos fideles delitescere, nusquã pene securus. Cum autem ipse papa celebrasset concilium generale Placentiæ, prædicti imperatoris indignationem fugiens, relicta Italia regnum Francorum ingressus est. Qui & generale concilium apud Clarummontem Aruennia fecit conuocari. Quo in loco ex vniuersis transalpinorum partibus Nouembri mense archiepiscoporum, episcoporum, & abbatum conuenit fieri conuentus, præsentibus etiam nonnullis principibus illarum partium. Ibi autem dominus Apostolicus de prælatorum consilio, in concilio illo multas constitutiones ordinauit, quæ ad erigendum labentem Ecclesiã statim respicere videbantur, vt infra patebit. Et inter cetera statutum est, vt horã beatæ Mariæ dicantur: vnde & hoc in præcepto est, sicut officium diei. Ac etiam ordinatum fuit, vt in sabbatis officium dominæ solenniter celebretur. Et quantum ad missam, cum vacat, satis obseruatur, quo ad officium horarum scilicet, vt in sabbato fiat totũ officium virginis, curiã nõ obseruat, sed aliquæ ecclesiæ, vel religiones.

In eodem concilio excommunicauit papa A Philippum regem Francorum, & Henricum imperatorem & antipapam. Nouissime ad populũ sermonem habuit, exhortans illos, vt assumpta cruce terrã sanctã subuenirent. In cuius sermone sine ita conclusit. Nos de misericordia Dei, & de beatorum Petri & Pauli auctoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra paganos ciuitatem sanctam, & alia loca venerabilia detinentes arma susceperint, cunctas sibi pro delictis suis pœnitentias relaxamus. Interim vero eos, qui ardore fidei ad expugnandos illos laborem istum assumpserint, sub ecclesiæ defensione, & beatorum apostolorum Petri & Pauli protectione, tanquam verã obedientiã filios suscipimus, & ab vniuersis inquietationibus tam in personis, quam in rebus statuimus manere securos.

His verbis finem faciendo, dedit Deus gratiam A fideli seruo suo euangelizãdi virtute multa. Et mandatum eius licet arduum nimis & difficile videretur, cum omni auiditate tam maiores quam minores amplexi sunt. Nec solum præsentis ex illius verbo succensos huius verbi feruor animauerat, verum longe latèque sermo idem egrediens, abfentes etiam pari voto feruentes accendebat ad idem. Præterea episcopi, vt in mandatis acceperant, fideles se cooperatores exhibebant, plebes suas ad idipsum inuitantes. Et operante diuina gratia, nec vnus apex cadebat sine fructu super terram, ita vt vere dici posset illud domini verbum. Nõ veni pacem mittere super terram, sed gladium. Diuidebantur enim maritus ab vxore, patres à filiis. Nec erat tunc caritatis vinculum, quod huic feruori Secunda pars Ant. Hist. D D D 3

Vrbanus 2. confugit in Franciam.

Vrbanus 2. ad factam militiam hortatur. Tyr. lib. 2. c. 15.

De huius exhortationis fructu. ca. 16.

A.C. 1096. possit praedictum generare. Ita ut de claustris multi egredierentur monachi, de carceribus inclusi: in quibus se sponte concluderant propter dominum. Nec erat in regnis occidentalibus, qui aut etatis, aut sexus, aut conditionis, aut status vellet esse memor, aut aliquibus persuasionibus detentus ab incepto deiret. Sed omnes indifferentem manus dabant: videbatur enim ad literam illud impleri, quod scriptum est in Tobia. Hierusalem ciuitas Dei, Nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes adorabunt in te dominum, & terram tuam in sanctificatione habitabunt, nomen magnum B inuocantes in te.

Nomina principu qui de regno Francorum & Theutonico iter assumpserunt. cap. 17. De praesentibus igitur, qui in concilio praesentes fuerant in aram futurae peregrinationis crucem suis humeris affixerunt. Primus dominus Ademarus Podiensis episcopus (alias Haimarus) qui postea Apostolicae legationis auctoritate functus in eadem expeditione praefuit, Dominus quoque Aurasionensis episcopus. De utroque itaque regno multi barones & principes crucem suis humeris affixerunt. videlicet dominus Hugo magnus regis Francorum Philippi frater, Robertus Flandrensis comes, & alius dominus Robertus dux Northmannorum domini Guilielmi senioris regis Anglorum filius, Stephanus Carnotensis & Bleensis comes, Raimundus comes Tolosanus, & sancti Egidij, vir quoque insignis & strenuus Gothifredus de Bullhonne Lotharingae dux, & cum eo duo fratres, scilicet Balduinus & Eustathius, Item Balduinus de burgo eorum consanguineus filius comitis de Roycoft. Burnerus comes de Gres. Balduinus comes Hannoniae, Isuardus comes Drensis, Ramboldus comes Aurasionensis. Guilielmus comes de Fores. Stephanus comes de Albamalla. Rotoldus comes Particae, Hugo comes sancti Pauli, multi & alij principes & barones, qui comites non erant ad id Deo placitum obsequium se obtulerunt.

Ita Italiam & Galliam oriundi facta arma induunt. Citra Alpes vero dominus Boemundus. Tarentinorum princeps, domini Roberti Guiscardi Apuliae ducis filius, Tancredus eius ex sorore nepos, vir in armis exercitatus & strenuus. Fuerunt quoque in ea expeditione ex Italiae ciuitatibus, & praecipue ex vrbe Romana quidam ex nobilibus. Hi omnes tempus opportunum expectantes, alij marino, alij terreno itinere hac peregrinationis aggressi sunt viam. Non enim poterant tanta tamque infinita populorum milia, in vna qualibet regione reperire necessaria. Vnde studiose procuratum est, vt singuli maiorum principum seorsum legiones suas duceret, & non eodem tramite proficiscerentur. Non erat vsquam in tot prouincijs, quot habet occidens domus otiosa vel vna, dum hinc paterfamilias, hinc filius, hinc tota domus ad migrandum se prepararet. Cum singulis & suspensis diuidebantur abinuicem carorum completus, supremum sibi dicentes vale.

Gualterus Senfauz. primus via in iugressus Constantino-polim peruenit c. 18. Anno domini 1096. quidam nobilis Gualterus, vir prudens & in armis strenuus, cum ingenti multitudine pedestrium turmarum pertransiens, Theutonico regnum in Hungariam descendit. Qua transuersa Bulgariam intravit. Emeritque illius regionis, Syluis, & uicijs

A Dacia mediterranea metropolim egregiam A.C. 1096. peruenit, quo a duce illius ciuitatis acceptis vic conductoribus qui eis vsque ad urbem praesent regiam, ed incolomis peruenit post aliquot dies. Quod perueniens in praesentia domini imperatoris introductus, ab eo obtinuit, vt vsque ad Petri eremita aduentum, de cuius mandato iter arripuerat, in locis ciuitati finitimis habitare permitteretur.

Iste Petrus eremita fuit excitator huius operis, & aggressus pro terra sancta recuperanda, qui habita reuelatione ex Hierosolymis venit ad Vrbanum papam. Sed de ista materia & bellis propter huiusmodi, & adeptione terrae sanctae dicitur infra plene in sequenti titulo.

De decretis huius secundi Urbani. Vrbanus secundus in synodo apud Melphiam (rectius Melphim) sic ait. dist. 32. nemo. Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatae castitatis. Et qui vsque ad subdiaconatum vnicam & virginem uxorem habuerit.

Idem cap. praecedenti dist. ea. scribens Dominico Grandensi patriarchae. Erubescant impij, & aperte intelligant, iudicio Spiritus sancti eos, qui in tribus sacris gradibus presbyteratu, scilicet, diaconatu & subdiaconatu positi, mulierulas non abiecerint, & caste non vixerint, excludendos ab eorum graduum dignitate. De manifestis enim loquimur, secretorum autem cognitor & iudex est Deus.

Idem 1. quaest. 1. si qui 3. Si qui a simoniacis non simoniace ordinati sunt, si quidem probare potuerint, se cum ordinarentur nescisse eos esse simoniacos, & tunc pro Catholicis habebantur in ecclesia, talium ordinationes sustinemus misericorditer, scilicet eum dispensatione: si tamen eius laudabilis vita commendat. Qui vero scierit se a simoniacis consecrari immo execrari permiserit, eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus, glof. hac declarat.

Item 8. q. 3. Artaldus. sic habetur. Artaldus Arclatenis episcopus, Narbonensis ecclesiae suffraganeus, Romanus consecrandus ad dominum Vrbanum, scilicet secundum papam venit. Suis quippe archiepiscopus eum consecrare volebat, quoniam post electionem suam propter bona ecclesiae conseruanda canonicis iurauerat. Consecratus igitur est a domino Urbano papa, ante purgatus de huiusmodi iuramento, dicens se fecisse dictum iuramentum post electionem, nullam autem conuentionem ante fecisse, vt eligeretur. Et ideo vt dicit glof. non fuit promissio simoniaca. De simonia in dignitatibus idem Vrbanus 1. q. 3. saluator.

Idem dist. 56. presbyterorum. ait. Presbyterorum filios a sacris ministerijs remouemus, nisi aut in caenobijs, aut in canonicis, scilicet regularibus fuerint religiose conuersati.

Idem scribens Turonensi archiepiscopo. ait dist. ea. cap. penult. Canomanensem electum, pro eo quod filius sacerdotis dicitur, si ceterae virtutes in eo conueniant, non reuicimus, sed suffragantibus meritis eum patienter suscipimus, non tamen vt pro regula in postea hoc assumatur, sed ad tempus ecclesiae periculo consultur.

Ad sacros ordines nullus nisi virgo, aut probatae castitatis accedat. ca. 1. Syn. Melph. Pn. 1. 3. c. 104.

Post electionem pro indultitate licet electi iuramentum praestare. \* Legendum Ele. dist. seu Elatenis annot. in noui decretum.

A.C. 1099. sulitur. Vnde secundum glof. cum hoc papa dispensat. Idem 9. q. 1. cap. ordinationes, ait. Qui ab episcopis quondam catholice ordinatis, sed in schismate a Romana Ecclesia separatis consecrati sunt, eos nimirum cum ad Ecclesiam unitatem redierint, seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus, si vita & scientia eos commedat. A modo vero quicumque a praedictis schismaticis, sanctaeque Romanae Ecclesiae aduersarijs se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. Quamuis autem misericordiae intuitu, magnaue necessitate cogente, hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen praedictum sacris canonicis fieri volumus, sed obrineat proprium robur. Et cessante necessitate, illud quoque cesset, quod factum est pro necessitate. Vbi enim multorum strages iacet, ibi subrahendum est aliquid seueritati, vt addatur amplius caritati.

Idem 11. q. 3. quibus episcopi. Quibus episcopi non communicant, no communicetis & vos, & quos eiecerint, scilicet per excommunicationem, non recipiat. Valde enim timenda est sententia episcopi, licet iniuste liget. Idem 12. q. 1. cap. scimus, ait. Quicumque vestrum communem vitam susceperunt, & vovit se nihil proprium habere, videat ne pollicitationem suam irritam faciat, sed quod pollicitus est domino, fideliter custodiat, ne damnationem, sed praemium sibi acquirat, quoniam satis est non vovere, quam votum prout melius potest, non perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem perpeperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quam illi, qui sine voto, vel fide mortui sunt, & tamen bona fecerunt.

Ex concilio huius Urbani. 12. q. 2. de laicis dicitur. De laicis quaestio facta est, qui morientibus episcopis, siue alijs clericis, res defunctorum inuafas ecclesiae pauperibusque furripiunt. Contra quos commune totius concilij anathema prolatum est, ipso papa huiusmodi sententiam promulgante. Si quis post praesentis interdicti cognitionem episcoporum aut presbyterorum aut aliorum clericorum res inuafarit, vsque ad satisfactionem excommunicetur.

Idem 15. q. 6. iuratos, scribens episcopo Vapientensi, ait. Iuratos milites Hugoni comiti, ne ipsi quamdiu excommunicatus est seruiant, prohibeto Qui si sacramenta praetenderint, moneantur oportere Deo magis seruire, quam hominibus. Fidelitatem enim, quam Christiano principi iurauerunt, Deo eiusque sanctis aduersant, & eorum praeccepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate persoluere.

Idem 16. quaest. 7. decimas 4. ait. Decimas, & ecclesias a laicis monachi non accipiant, absque consensu & voluntate episcoporum. Quod si aliter praesumptum fuerit, canonicae ultioni subiacent.

Idem 17. q. 4. attendendum, ait. Attendendum est omnibus, ne praedia visibus secretorum cessitium dedicata, a quibusdam irruentibus venientur. Quod si quis fecerit, post debita ultionis acrimoniam, quae erga sacrilegos iure promenda est, perpetua damnetur infamia, & car-

Sententia pastoris timenda, licet iniuste. Ita. Vrbanus 1. tom. 1. Conc. c. 5.

Eccles. 5.

Antequam reconcilietur si delicatem excommuniatis seruare nullus cogitur. Pn. lit. c. 111. Ad. 5.

retri tradatur, aut exilio. Idem 19. q. 2. duae, ait. Duae sunt leges, vna publica, altera priuata. Publica lex est, quae a sanctis patribus scriptis est confirmata, vt est lex canonum, quae quidem propter transgressores est tradita. Verbi gratia, decretum est in canonicis clericum non debere de suo episcopatu ad alium transire sine commendatitijs literis sui episcopi. Quod propter criminosos constitutum est, vt ne videlicet infames ab aliquo episcopo suscipiantur personae. Solebant enim officia suorum non poterant in suo episcopatu in alieno celebrare. Quod iure praecceptis & scriptis delectatum est. Lex vero priuata est, quae iustitiam Spiritus sancti in corde scribitur, sicut dicit apostolus de quibusdam. Cum gentes legem Dei scriptam non habeant, si naturaliter ea, quae legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex. Si quis horum in ecclesia sua sub episcopo populum retinet, & saeculariter viuunt afflatus spiritu sancto in aliquo monasterio, vel regulari canonia saluari voluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit, vt publica constringatur. Dignior est enim lex priuata, quam publica. Spiritus quippe Dei ducitur, & qui spiritu Dei ducuntur, lege Dei ducuntur. Et quis est qui possit Spiritui sancto resistere digne? Quisquis ergo hoc spiritu ducitur, etiam episcopo suo contradicente, eam liber nostra auctoritate.

Idem ea. q. 3. statuimus. Statuimus, ne profissionis canonicae quisquam, postquam Dei vicarius sibi hominem imposuit, alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu, ex eodem claustro audeat sine patris ac totius congregationis permissione recedere. Discedentem vero nullus abbatum, vel episcoporum, & nullus monachorum sine communi literarum cautione suscipiat.

Idem Vrbanus 18. q. 2. seruitium, ait. Seruitium, quod monasteria, aut eorum ecclesiae a tempore Gregorij septimi, vsque ad hoc tempus fecerunt, & nos concedimus. vide ibi glof.

Item ex synodo Urbani secundi habita. Placentiae dist. 70. sanctorum, sic habetur. Sacrorum canonum institutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irrita habeatur. Et in qua ecclesia quis titulus est, in ea perpetuo perseveret: omnino auram in duabus titulari aliquem non liceat.

Glof. ibi est notabilis, quae demum post multa bene concludit, scilicet quod circa plures ecclesias curam habentes animarum, vel dignitates solus papa dispensat. extra de praebendis de multa. Sed circa simplicia beneficia plura obtinenda episcopi possunt dispensare, sed si sine causa rationabili hoc facit, peccat grauiter, & dispensans & dispensatus.

Idem 23. q. 8. tributum. Tributum in ore piscis piscante Petro inuentum est, quia de exterioribus suis, quae palam cunctis apparent, tributum reddit ecclesia. Non autem totum piscem dare iussus est, sed tantum stateram, qui in ore eius repertus est, quia non ecclesia imperatori dari debet, non pontificalis apex, qui in ore capitis ecclesiae praeminet, sibi regiibus potest. Sed sane (vt dicimus) quod in ore piscis inuentum est, pro Petro, & domino dari iubetur, quia Secunda pars Ant. Hist. DDD 4

A.C. 1099. Huico episcopo aliquis potest fieri monach. Vrbi. 2. in. c. S. Ruffi. Gal. 3.

Rom. 2.

Rom. 7.

1. Tim. 1.

Canonici regularis sine patris co. cessione monach. fieri non potest.

Plura beneficia obtinere quomodo liceat.

A.C.1099. de exterioribus Ecclesiarum, quod constitutum est antiquitus pro quiete & pace, qua nos tueri & defendere deberent, imperatoribus persolendum est.

Vir & vxor infan- tem de fa- cto fonte non susci- piant. Vi- rali pres- bytero Brixia. Idem 30. q. 4. quod autem, ait Brixien- sis episcopo scribens. Quod autem vxor cum marito in baptismo simul non debeat suscipere puerum, nulla auctoritate reperitur prohibitum, Sed vt puritas paternitatis spiritalis ab omni labe & infamia conseruetur immunis, dignum esse decernimus, vt vtrique simul minime ad hoc aspirare presumant.

Idem 2. q. 3. paternarum, ait. Paternarum traditionum exemplis communiti, pastoralis officij debitum persoluentes, ecclesias cum bonis suis tam personis quam possessionibus, clericos videlicet ac monachos, eorumque conuersos, oratores quoque cum suis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos & sine molestia esse statui- mus. Si quis contra hac facere presumpserit, si non emendauerit, a liminibus Ecclesie arceatur. Idem q. ea. notandum, ait ex epistola sua. Norandū est, quod quidam dicunt contra euangelicam parabolam nos facere, vbi de zizaniis non eradica- dis dominus praecepit, cum aliquos excommunicatione dignos excommunicationi subijcimus. Sed ipse dominus, qui parabolice hoc narrat, aperte alibi excommunicationem fieri iubet, dicens. Frater, qui corripitur ab ecclesia, & non obedit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Vnde apparet liquido aliud esse excommunicationem, aliud eradicationem. Qui enim excommunicatur, ad hoc excommunicatur, vt spiritus eius saluus fiat in die Domini. Disciplina est enim excommunicatio, non eradica- tio, nisi forte ex excommunicati superbia & contemptu proueniat. Sed & Aug. cuius ver- ba inducunt ad propositum suum, cum sanctis legatis Romanae ecclesiae & aliis sanctis episcopi- bus Pelagium & Caestinum haereticos excommuni- cauit. Sed & Donatistas excommunicatos habuit.

Idem ca. qui aliorum, Qui aliorum errorem defendit, multo est damnabilior iis qui errant, quia non solum ille errat, sed aliis offendicula erroris praeparat & confirmat.

1. Cor. 5.

Errata est damnabi- lior qui defendit errorem. ead. qui aliorum.

Ludouicus pius pop. Rom. in occidente 2. im- perator imper. post mortem patris an. 26. men. 4. di. 24. An. Ch. 814. de quo Ann. lib. 4.

De Imperatoribus Ludouico, Lothario, Carolo, &c.

CAPVT II.

**P**ost historiam summorum pontifi- ficum a Leone quarto vsque ad Vrbanum secundum inclusue, id est ab 813. anno domini vsque ad 1100. dicendum occurrit de im- peratoribus, qui fuerunt illis temporibus, & aliis saecularibus principibus. Mortuo igitur Caro- lo magno, primo imperatore ex Francis, suc- cessit in imperio Ludouicus filius eius, cogno- mēto Pius: qui imperare cepit anno domini

814. Sed à mundi initio 6024. secundum aliam opinionem 4777. & imperauit annis 27. Genuit autem tres filios ante imperium, scilicet Lotha- rium, Pipinum, & Ludouicum. Lotharium autē, vt referunt Vincen. & Iac. de Col. tanquam pri- mogenitum fecit Caesarem, & Italiam cum ipsa Roma ei regendam dimisit. Secundum vero, scilicet Pipinum Aquitaniae regem constituit. Ludouicum vero Germaniae & Bauariae regem declarauit.

Fuit autem hic Ludouicus semper precepto- rum domini feruentissimus executor, ac catho- licae fidei strenuissimus propagator, & quamuis in magnis esset in saeculo sublimitatibus con- stitutus, humilitate tamen altius eminebat.

Hic in exordio sui imperij ecclesiarum sta- tum diligentia cura pertractans, legem confi- ruit, vt Christi ministri non essent humanae ser- uitudinis obnoxij. Statuit etiam, vt vnaquaeque Ec- clesia suos haberet sumptus communiter viuē- di: ne alicuius auaritia ecclesiastico ministerio abuteretur ad quassum, nec propter inopiam cultus diuini negligeretur. Similiter per singu- la caenobia stipendia statuit monachorum. Ob- hanc igitur causam anno imperij sui 6. apud A- quisgranum iussit congregari synodum omniū praelatorum, & abbatum & aliorum sui impe- rij clericorum, propter statum & vtilitatem fi- dei, praesente papa Gregorio 4. Et inter cae- tera in illo concilio, quae pie & sancte statuta sunt, decretum est, vt episcopi & clerici, nec pre- triosus, nec sericeis vestibus, neque baltheis au- reis, & gemmatis vterentur. Monstro namque simile esse dicitur, & impietatis crimen argui- tur, si ecclesiastica deputatus familia, adspirare conetur ad huiusmodi pompam gloriae saecularis.

Cum autem esset praefatus Ludouicus impe- rator natura clementissimus, & iuxta morum suorum lenitatem rempublicam sancte dispo- neret, eius filij patris, vt ipsi dicebant, inerti- am committentes, vt leues, dyfcoli, ac irreuerentes cum multis imperij & regni principibus, ac etiam praelatis, contra illum grauem seditionem concitauerunt. Huius autem coniurationis au- thor & caput extitit Bernardus rex Italiae, Pipi- ni iunioris filius, & imperatoris nepos. Impera- tor autem considerans periculosum fore, si tam periculosam contra se conspirationem exortam dissimularet, magno animo contra illos, qui in eum conspirauerant, insurrexit. Et primo Ber- nardum Italiae regem tanquam maiestatis reum, primo regno, deinde oculis, ad extremum vita priuauit. Quo facto multi postmodum ab eo tā nobiles, quam alij varijs pœnis puniti sunt. Nā alij exauthorati, alij exilio traditi, alij substantia priuati, alij etiam occisi sunt. Quam ob cau- sam acrius & filiorum odium contra se concitauit, & aliorum principum corda à se aliena- uit. Cumque vt tantorum malorum materia se- daretur, praelati ecclesiarum se interponerent, de illorum consilio imperator Ludouicus Lu- dith vxorem suam secundam, de qua Carolum filium iam susceperat, quasi omnium malorum originem à se abdicauit, sed propter hoc filio- rum & aliorum principum animos mitigare non potuit.

A.C.1099.

Abbas Vr- sper. Si- geb. lib. 2. dec. 2. Naucl. ge. 28. Ac- myl. & Vinc. lib. 24. c. 26.

Cultus in vestitu clericorū qualis esse debeat. c. 24. C. 6. ci. Aquil- gta.

Ludouicus autem cum in hac procella ver- saretur, postremo in fauorem filiorum, qui pro- prium patrem persequebantur, à suis proditus, in potestatem filiorum deuenit. A quibus detrusus, in praesentia principum coactus est omnem imperialem deponere dignitatem, atque ad a- gendam poenitentiam etiam iudicio praelatorū, dicitur fuisse clausus Suetisio in monasterio sancti Medardi. Sed Deo ita disponēte, sequenti anno, qui fuit vicesimus sui imperij, relaxatus, arma & imperium & vxorem recepit, ac filium suum Lotharium, qui ex Italia cum exercitu copioso venerat, redire in Italiam coegit. Insuper & Remensis archiepiscopus, qui in deposi- tionem Ludouici conspirauerat, ab archiepisco- patu depositus exilio relegatur.

Anno decimo huius Ludouici principis, le- gati Michaelis imperatoris Constantinopolita- ni ad illum venerunt, qui inter caetera munera detulerunt eidem libros Dionysij Areopagite de caelesti hierarchia ab ipso Dionysio conscri- ptos. Qui libri Parisios in ipso sacri martyris festo missi, cum ingenti gaudio in monasterio suscepti sunt. Quod quidem gaudium virtus & meritum dicti martyris cumulauit. Nam in ipsa nocte nouemdecim aegroti à diuersis infirmita- tibus sunt sanati.

Anno 22. imperij dicti Ludouici gēs North- mannorum à finibus suis egressa Gallias cepit infestare. Sunt autem Northmanni originaliter Dani, quod tantum sonat lingua eorum barba- ra Northmanni, quantum homines septentrio- nales, eo quod ab illa mundi parte uenerunt.

Sub hoc etiam principe Arioldus rex Dano- rum cum vxore sua & filiis, & magna parte Da- norum nobilium Moguntia baptizatur, & ab imperatore muneribus, & parte Phrylia in be- neficium sibi data honoratur. Anno 25. eiusdem Ludouicus filio suo Lothario, qui in Italia re- gnabat, sub fide ad se uenienti reconciliatur. Illi tanquam primogenito imperij, & regni tribuit coronam.

Anno imperij eiusdem octauo in Turingia, vt refert Vincen. specul. histo. lib. 25. post Hugo- caspes longitudine pedum quinquaginta, & la- titudine 13. altitudine sesquipedali sine mani- bus de terra praecipus & sublatus est, & ultra pe- des 25. translatus est. In Saxonia tellus in modū aggeris in limite vnus leucae intumuit. Terra- motus quoque factus est, multae villae & domus caelesti igne vastantur. Cum ipsa grandine veri lapides immensi ponderis cadunt. Hæc prodigi- um grandinis hominum mortalitas secuta est.

In territorio Tullenfi villa Commerciano puella duodennis post sacram communionem in pascha susceptam à sacerdote, primum per decem menses pane, deinde omni cibo & potu per triennium abstiuit, & postea ad commu- nem vitam rediit hominum. In Gallia ante sol- stitium æstiuale aere in tempestatem conuerso, repente ingens fragmentum glaciei cum gran- dine cecidit. Cuius longitudo pedes 15. laritu- do sex, grossitudo duos pedes habebat. Sol & luna per eclipsim deficiunt anno 15. imperij Lu- douici. Anno autem vltimo sui imperij come- tes in signo arietis apparet, & per aliquot dies plurimi instar stellarum, igniculi per caelum

A.C.833. Ludouic⁹ imperio periturus A.C.833.

Origo Northmannorū Vinc. ex chron. ca. 34. A.C. 834.

Puella miracu- lum.

discurrere videntur. Anno autem imperij sui A.C.833. 26. Ludouicus moritur.

Lotharius 3. occidentis Rom. imperator impe- ra. 15. men. 3. di. 10. An. Ch. 840. de quo Rhe. lib. 1. Anno. lib. 4. ca. 103. Abbas Vrs. Blon. Nauc. Aemyl. & Vinc. cap. 35.

§. I.

Ludouico primo defuncto, Lotharius pri- mogenitus eius solus sibi imperium vsur- pans, imperauit annis 15. Coepit autem impera- re anno domini 841. A mundi autem initio se- cundum minorem computationem 4094. Secū- dum autem maiorem anno 6051. Cuius imperij anno primo, Carolus & Ludouicus filij impe- ratoris, dolentes se à fratre suo Lothario debita parte regni priuari, contra eum insurgere pa- rant. Anno imperij eius secundo, comes in si- gno Aquarij apparuit. Tribus autem fratribus de partitione regni discordantibus, conseritur inter eos pugna in pago Antifiodorensi, in villa quae dicitur Fontanedum. Tanta caedes inter eos facta est, vt nulla ætas vnquam meminerit tan- tam stragem fuisse factam in gente Francorum, & ita eorum vires ibi extenuatae sunt, vt iam nec suos terminos ab extraneis tueri valerent. Victoria tandem Ludouico & Carolo per- uenit.

Descripto vero in tres partes regno, fratres Francie ad urbem Galliae Verdunum conueniunt, & in- ter se pacificantur. Et datis & acceptis inter se- inuicem sacramentis, quisque ad descripras sibi partes regni tuendas reuertuntur. Carolus acce- pit occidentalia regna à Britannico Oceano vs- que ad Mosam fluiuium, in qua parte extunc & modo nomen Francie remansit. Ludouico orien- talia regna cesserunt, scilicet Germania vsque ad Rheni fluentia, & aliqua trans Rhenum ci- uitates, cum pagis adiacentibus propter vini copiam. Lotharius vero qui maior natu erat, & imperator appellabatur, omnia Italiae regna te- nuit cum ipsa Roma, necnon & Prouinciam, & mediam partem Francie inter Scaldem & Rhe- num, quae mutato nomine ab eo denominata est Lotharingia.

Post factam ergo diuisionem Carolus regnat in Francia annis 34. Ludouicus frater eius in Germania regnat annis 33. Ex chronicis habe- tur, quod hic Ludouicus quatuordecim duces Bohemorum cum suis populis baptizari fecit. Porro regnum Caroli fratris eius, cognomento Calui Northmanni grauitur impetunt, & vsque Parisios nauigio veniunt. Cum Phrysonibus tri- bus praeliis confligunt, & in duobus primis vi- ctiores existunt.

Eo tempore sanctus Radulphus Bituricensis archiepiscopus moritur, & in caenobio sancti Sulpitij sepelitur. Anno 12. imperij Lotharij, Ca- rolus rex Francorum filios fratris sui Pipini re- gis Pipinum & Carolum regnum inquietantes capit, & in monachos attonatos in monasterium trudit, vt scribit Sigebertus & Vincen. specul. histo. Eo tempore Burdegalis & Petragoricus & Sanctonicensis & Lemouicensis & Turo- nensis & Aurelianensis ciuitates à Northman- nis paganis captæ sunt. Qui ex Dacia quidem, vt dict

Francie regni di- uisio.

Nomen Lotharin- gie acci- pit

S. Radul- phus mro- ritur.



A.C. 850. (vt dictum est) eruperunt, sed conuersi tandem A in ea Gallia maritima parte, quae ab eis dicitur Northmannia, resederunt. Qui Northmanni per mare Britannicum, ostia Ligeris ingressi, urbem Nannetensem inuadunt. Episcopum (sabbato sancto baptismum consecrantem) trucidant, & clerum ac populum perimunt. Et inde Andeganos & postea Turonos occupant, & vt tempestas omnia dirunt. Templum etiam sancti Marini incendunt. Anno 15. eiusdem, terrae motus, agris insolita commotio, turbines, grandines, tempestates, fulmina multa, multimoda incommoda hominibus inferunt. Quidam etiam homo igne caelesti consumptus est veste illata manente.

Circa illa tempora secundum Vincen. post chron. rex Anglorum Adulphus, qui primus totius Angliae monarchiam tenuit, Romam perrexit, & coram Leone papa sancto Petro tributum, quod usque hodie in Anglia soluitur, id est de vnaquaque domo nummum argenteum per annum obtulit.

Demum Lotharius imperator partito inter filios regno abrenunciato saeculo. Et in Prunja, (alias Pruliaco) monasterio habitu monachali suscepto, non multo post dormiuit in domino, vt testatur Vincen. spec. histo. vbi §. De cuius anima, vt ipse refert, cum inter angelos & demones altercatio fieret, angeli siquidem animam monachi, demones imperatoris animam querebant, sed orantibus fratribus fugati sunt demones, qui corpus distrahebant. Dum autem imperaret dictus Lotharius, cu papa Sergius creatus esset Romae, misit ipse Lotharius filium suum primogenitum Ludouicum cum multa comitum principum, & praetorum ad honorandum

Sergium in sua electione & consecratione: qui susceptus a summo pontifice cum magna gloria, ab eo in regem Longobardorum inunctus, & coronatus est. Cuius coronationi interfuere pene omnes episcopi Tusciae & Longobardiae.

*Inas Occidentalium Anglorum rex circa An. Chr. 700. regnum suum Romano Pontifici uectigale fecit singulis argenteis nummis, quos Petri Denarios vocat, in singulas domos impastis. Polyd. Virg. li. 4. hist. Angl. Postea Edolphus rex Anglorum (quem D. Anton. Adulphum vocat) Romam voti causa petiuit, vbi a Leone 4. benigne acceptus, fecit Romano Pontifici ea quoque insula parua qua Egbertus pater (is est qui primus Anglia vniuersa presuit. Lessau li. 5. de rebus Scotorum) ad regnum aduenerat, uectigale fecit. hoc etiam regnum Pontifici maximo multas alias ob causas est obnoxium, vt in 3. tit. 19. cap. 1. §. 3. ostendimus. Hoc tamen tributum tam sancte religioseque concessum & debitum Henricus 8. Anglia rex cum a fidei Catholica integritate defecisset, Pontifici maximo persolvere nostra tempestate destitit, Angliq. Caluinita lasciocephali illi hoc simul cum debita obedientia pernegant. quod verum eos deceat, qui tantopere ius diuini scriptum urgent, ipsi viderint. Nam si hoc contra ius diuinum non est Mat. 22. reddite ergo quae sunt Caesari Caesari, & Rom. 13. Cui tributum eributum, cui uectigal, uectigal. nullum nobis iure diuino mandatum fateantur necesse est.*

Lotharius sic monachus Vin. c. 17.

Ludouicus Romae veniens coronationi Sergij interfuit. sup. c. 1. §. 6. Blond. li. 2. dec. 2.

Rabanus etiam ex abbate archiepiscopus factus Moguntinus, ex mandato Ludouici Germanorum regis, & fratris Lotharij imperatoris, episcoporum Germaniae synodum Moguntiae congregauit, in qua multa Ecclesiae vtilia ordinata sunt. De quo Rabano, & eius libris dictum est supra. Imperante etiam dicto Lothario, nefanda illa gens Saracenorum nauibus vecta, circa littora maris Tusci maxima damna quibusdam ciuitatibus intulit, & maxime ecclesiam sancti Petri violantur, & omina diripiunt, quia tunc erat illa pars sine muris, postea recesserunt, vt dictum est in cap. praecedenti.

*Ludouicus 2. occidentis pop. Rom. imp. 4. imp. an. 19. men. 10. di. .... An. Ch. 855. de quo Anna. lib. 5. Regim. lib. Vincen. ca. 37. Blond. Aemyl. Nauc.*

§. II.

Migrante ad dominum Lothario, successit in imperio Ludouicus secundus, filius eius, qui olim fuerat a Sergio papa in regem Longobardorum inunctus, anno autem domini 856. & ab initio mundi secundum minorem numerum 4919. Secundum autem opinionem maioris numeri 6066. coepit imperare. Tenuitque imperium annis 21. Lotharius vero frater eius Lotharingiam tenuit. Anno autem tertio imperij ipsius Ludouici, Franci super crudelitate Caroli regis sui apud Ludouicum fratrem suum expostulant, & cum ad regnandum super se contra Carolum inuitant: secundum Vincen. post Sigebertum. Hoc autem Ludouicus inconsulte aggressus, turpiter alienis excessit finibus.

Anno eius 8. Hubertus abbas, & dux, frater Thiethberga reginae, vxoris Lotharij regis, contra ipsum Lotharium insurgit, eo quod repudiata Thiethberga vxore sua, quamdam nomine Gualdrada superinduxerat. Et quia huic repudiationi consenserant, & cooperati fuerant duo archiepiscopi Moguntinus & Treuerensis conuicti super hoc, excommunicati sunt a Nicolao papa primo & depositi. Ipsa etiam pellex Gualdrada a legato Apostolico excommunicata est. Videns autem Lotharius etiam sibi excommunicationem intentari, Thiethbergam vxorem suam recepit, reiecta Gualdrada, sed non multum id profuit, quia non multo post ea repudiata iterum in vxorem pellicem reassumpsit, nec ultra villo correctionis modo ab ea separari voluit.

Anno 12. Saracenis Beneuentanam regionem incursantibus, Ludouicus imperator viriliter occurrit. Ad cuius auxilium frater eius Lotharius properans, multa quidem praelia cum eo strenue gessit, sed exercitu suo propter intemperiem aeris morbis, & moribus araneorum nimis grauato, cum multo fuorum dispendio rediit. Anno eiusdem 13. Michael Graecorum imperator sensu diminutus adeo mente excedebat, vt familiares suos iuberet occidi, quos tamen ad se rediens, sibi praesentari exiugebat. Vnde anno sequenti Basilius, quem Michael imperator pauperem ex familia vnius abbatis sibi adiciuerat, & cubicularium factum, ad tantos honores prouexerat, vt alter ab imperatore appella

A.C. 856.

Saraceni Italia diripiunt, sup. c. 1. §. 4. Blond. & alij.

Lotharij cum vxore diuertit, de quo supra cap. 1. §. 9. & Vinc. 38. A.C. 862.

Saracenis instat Ludouicus imperator. Vinc. c. 19. ex Eulch. A.C. 866.

A.C. 875. appellaretur, saepe ab imperatore per insaniam occidi iussus, timens, ne tali occideretur occasione, elegit ipse magis imperatorem occidere, quam ab eo interfici. Qui Basilius imperauit in Graecia annis 17.

Anno autem 15. imperij Ludouici, Nicolao papa migrante, ad Adrianum eius successorem Romam Lotharius rex accessit, ad se excusandum. A quo dum pro comprobatione innocentiae suae ad examinationem & receptionem corporis & sanguinis domini tam ipse quam optimates sui fuissent inuitati, omnes, qui cum eo communionem acceperunt, intra annum mortui sunt, ipso etiam in redeundo Placentiae defuncto Lothario.

Anno imperij praedicti Ludouici 17. vt refert Vincen. Etheldredus rex obiit, qui fuerat Etherenulphi filius. Post quem regnauit Elfredus frater Etherenulphi, qui a Leone quinto papa vntionem regiam & coronam susceperat. Hic regnauit annis 28. & mensibus 6. qui nouem continuis annis cum hostibus pugnavit. Hic, vt refert Vincen. post Helinandum, cum quadam die in Adelingu inclusus solus domi esset, sociisque per oram fluminis dispersis ad piscandum, corpus curis agrum sopori dedisset, ecce sanctus Cuthbertus Lindisfarneis quondam episcopus, sic dormientem alloquitur. Ego sum Cuthbertus, si audisti, Misit me dominus, vt tibi prospera nunciem. Anglia iam dudum peccatorum suorum poenas luit, modo tandem indigenarum sanctorum meritis a domino respecta est, tu miserabiliter regno extorris, post pauca tempus in solio gloriose reponeris. Et hoc tibi signum. Venient hodie piscatores tui, magnam multitudinem piscum corribus euhentes, quod mirum est, cum congelata aqua fluminis nil tale speretur, sed & tempus frigidum omnem artem piscantium eludit. Tunc fortuna tuae secundae compos, memento liberatoris tui, & eius nunciij hoc idem visum est per somnium matri suae. Exprecti ambo somnia sua referebant.

Et ecce piscatores adueniunt cum magna piscium copia. Non multo post ergastulum exire ausus, in quo a Danis tenebatur: magna altitiae periculum fecit. Regis enim Danorum intrauit tentoria sub specie mimi, vnus tantum sibi fidelissimi consilio fruens. Ibi tanquam artis ioculatoriae professor, etiam in secretiora triclina admittus, omnia arcana oculis & auribus percepit, pluresque dies ibi moratus Adelingia rediit, exponensque sociis omnia, irruit repente super barbaros otiosos, quorum plurimis occisis, reliqui cum rege suo dederunt obfides, quod Christiani fierent, & ab Anglia discederent, quod & factum est. Rex eorum Gudrum, quem

*Sic etiam nostro saeculo spes maxima omnium piorum animis insita est, fore vt Deus sanctorum indigenarum precibus exoratus, qui sub scismaticis principibus Henrico 8. & Elizabetha grauisima quaue passi sunt, (de quibus liber de persecutione Anglicana, & Sand. lib. 8. de visib. mon.) adhuc pro fide Catholica sustinent, pacem illi regno & Ecclesiae Catholicae communionem reddet, quod vt quamprimum praestet, suppliciter eum pijs omnes exorant.*

De regibus Angliae Vinc. ex Helin. c. 40. circa an. Ch. 360.

Anglia miro modo artis ioculatoriae eluditur.

A nostri Gurmundum vocant: cum triginta proceribus, & omni pene populo baptizatus est, & in filium ab Elfredo rege susceptus est. Carteri ex Danis, qui Christiani esse noluerunt, cum Hastings mare transfretauerunt.

Anno praenotato dicti imperatoris, vt dicit Vincen. post Sigebertum, Carolum regem Francorum & fratrem dicti Ludouici domestica calamitas in filiis suis afflixit. Si quidem Carolomannum in clericatu vsque ad diaconatus officium prouectum, ipse pater cepit, & excecauit, pro eo quod ad apostasiam conuersus, & omni genere nocendi regnum perturbans, alter Iulianus apostata erat effectus. Porro alter filius eius Carolus dum inconsulte voluisset experiri expertam Albuini militis fortitudinem, & soli solus congressus fuisset, ab eodem Albuino ignorante quis esset, peremptus est.

Circa illud tempus secundum Vincen. ex chron. Danorum gens Angliam plurimum defrauens perturbauit. Regem quoque Christianissimum & piissimum illius Eadmundum capitali sententia condemnauit. Huius sancti caput abscissum (quod mirabile fuit) lupus saeuus illatum seruaui, & in syluam deferens diligentissime inter anteriorum pedum amplexus collocauit. Quod cum postmodum a pluribus que reretur, vocem huiusmodi fertur emisisse. Her her her, quod interpretatum sonat: hic hic hic. Postmodum huius regis manifestato martyrio, plebs Anglorum lata accurrat, vbi plurima miracula perpetrata sunt.

Basilius imperator Graecorum, inter cetera munera mittit Ludouico regi Germanorum crystallum mire magnitudinis, auro gemmisque ornatum, cum parte non modica sanctae crucis. Carolus iunior Ludouici regis Germanorum filius a demonio grauiter in praesentia patris & optimatum eius vexatur. Et in ipsa vexatione confitetur hoc ideo sibi contigisse, quia contra patrem suum conspirationem facere moliebat.

De mirabilibus quae venerunt tempore huius Ludouici. Anno imperij sui secundo Coloniae orta tempestate populo in basilicam sancti Petri confugiente, subito fulmen instar igni draconis, basilicam scidit ac penetravit, & tres homines diuersis quidem locis, sed vno ictu, in mortem deiecit: alios autem sex eodem impetu semiuiuos reliquit. In parochia Moguntina malignus spiritus euidentis nequitiae suae dedit indicium. Nam primo lapides iaciendo, & parietes domorum quasi malleis pulsando, inde manifeste loquendo, furta etiam prodendo, discordias inter vicinos seminando homines inquietabat. Denique animos omnium contra vnum hominem commouit, quasi propter eius peccata ceteri talia paterentur, cuius fruges in vnum coaceruatas incendit: qui vbicumque intrasset, statim illa domus exurebatur, vt iam nisi in agris nullus locus esset manendi: propter hoc presbyteris & litaniis agentibus & aquam benedictam spargentibus, inimicus lapides iaciendo multis cruentatis tandem aliquamdiu quietuit. Presbyteris recedentibus inimicus flebiliter vlulans, tandem presbyterum quemdam nominatum exprimens, se quando aqua benedicta asperge

Regia Francorū clade filiorū affligitur. Vinc. 16. Aemyl. li. 3.

Basilius Ludouico munera mittit.

Quae conuenerunt ca tempestate miracula Significat. Vinc. cap. 11. A. uel. lib. 4. Annal.

§. III.

A.C. 875. aspergebatur, sub cappa quasi familiaris sui la-  
tuisse profellus est, accusans eum cum filia pro-  
curatoris concubuisse. Sic per tricennium insti-  
tuit, donec ibidem cuncta aedificia ignis incen-  
dio consumeret.

Numeneus rex Britonū à  
D Mauri-  
lione per-  
curitur,  
Vin c. 38.

Circa illud tempus Numeneus rex Britonū,  
dum instaret regnum Francorum depopulari,  
visum est ei admittere sanctum Maurilionem  
Andegauensis vrbs olim episcopum, à quo in  
capite baculo percussus, iram Dei morte persen-  
sit. Anno imperij prædicti Ludouici 19. vt refert  
Vincen. post Siebertum in Italia Brixia tribus  
diebus & tribus noctibus sanguis de caelo  
pluisse narratur. Locustæ Galliam depopulatur  
innumerabiles, cæteris locustis maiores, senu-  
alarum regmina (aliàs regimina) sex pedes, duos  
dentes lapide duriores habentes, vt castrorum  
acies turmatim volantes, duces cū paucis in-  
cre vnus diei præmittentes ad meranda loca vé-  
tura multitudini, circa horam nonam ad locum  
præuisum venientes, ibique solis ortum expec-  
tantes, per spacium vnus diei aerem velabant;  
ipsum solis radium obnubilantes, ore lato, & ex-  
tento, intestino omnia viridia in herbis & arbo-  
ribus corrodentes, spacium diurni itineris qua-  
tuor aut quinque miliaribus extendentes. Hoc  
miserabili spectaculo vsque ad mare Britanni-  
cum peruenientes, tandem flatu ventorum in  
profundum maris demersæ sunt: sed æstu Oceani  
ad litus reiectæ putredine sua aere corrupto,  
multos perire fecerunt. Secuta etiam fames va-  
lida multos consumpsit inedia, vt pene tertia  
pars hominum sit consumpta in Gallia. Anno  
sequenti hyems solito asperior fuit & prolixior,  
ita vt nix & gelu à Cal. Nouembris vsque ad  
vernale æquinoctium in terra essent.

A.C. 877.

Ludouico regi Germanorum apparuit in  
somnia genitor suus olim imperator, adiurans  
eum per nomen sanctæ Trinitatis, vt eriperet  
eum à tormentis, quibus detinebatur, vt tandem  
requiem æternam habere mereretur. Ob hoc ad  
diuersa monasteria eleemosynis destinatis, ob-  
nix filius succurrebat patri, vnde dabatur intel-  
ligi, quod licet idem imperator multa Deo &  
hominibus placita fecisset, plura tamen Deo  
contraria in regno suo fieri consensit. In quibus  
grauiora videbuntur, quod hæresis Nicolaitarum  
non refutit, & monita Gabrielis archan-  
geli duodecim capitulis comprehensa: quæ E-  
marchus ei legenda & obseruanda obtulit, ser-  
uare non studuit. Northmanni vrbs Andega-  
uensem, quasi in ea habitaturi cum suis omni-  
bus occupant, ad quam expugnandam Carolus  
adscito Salomone Britonum rege multis diebus  
eam obsedit, sed cum Northmanni ad des-  
perationem deducti fuissent, rex inuito exercitu  
pecunia ab eis accepta egressum eis annuit, eis-  
que hoc pacto peiora faciendi locum dedit.

Lotharius imperator  
mortuus filio  
apparet.

Carolus  
Andega-  
nis North-  
mannos  
expellit.  
Acmyl.

a Nicolaitas appellabant tunc eos, qui sacri  
altaribus ministros debere, vel posse libere vsi  
veneribus sentiebant, Geneb. in Chron. lib. 4.

Carolus Caluus imperator in occidente 5. imp.  
an. 2. men. 3. An. Ch. 875. de quo Regino.  
& Anno Sigeb. Vinc. cap. 42.

Mortuo igitur Ludouico secundo, anno im-  
perij sui 20. patruus eius Carolus rex  
Francorum Romam pergit. Et Ioanne papa &  
Romanis sibi per munera conciliatis, creatur  
imperator anno domini 877. & imperauit annis  
2. Sed ei statim à Ludouico fratre suo bellum  
paratur, quia se inconsulto solus imperium fra-  
truelis vsurpauerit. Cometes solito rutilantior  
apparuit. Subita & nimia aquarum inundatio  
facta est in Iunio: ita vt in Saxonia villa quadã  
longe à torrentibus & fluminibus remota in  
momento cum hominibus bestiis & arboribus  
& aedificiis cum Ecclesia & altari penitus ab-  
sorpta sit, vt nullum habitacionis remanserit ve-  
stigium.

Britones rege suo Salomone mortuo, pro  
contentione regnandi intestino inter se bello  
colliduntur. Sicque inuiti cessant à Gallia ex-  
terminio. Anno imperij Caroli primo, Ludouicus  
rex Germanorum frater eius obiit, relin-  
quens tres filios, scilicet iuniorem Ludouicum  
& Carolum, qui non multo post imperauit, &  
Carolomannum patrem Arnulphi imperatoris.  
Porro Carolus de morte fratris sui gauisus, in-  
iustitiam, quam contra fratrem conceperat, cõ-  
tra filios fratris perficere paratus, cum quinqu-  
aginta millibus hominū & eo amplius, regnum  
eorum aggressus Coloniam vsque peruenit, Lu-  
douici filius aliis occupatis. Ludouicus autem  
iunior missa legatione ad patruum, rogabat ea  
quæ pacis sunt. Quod cum impetrare non pos-  
set, ipsum bello viriliter excepit. Ipsumque vi-  
ctum cum nimio exercitu damno, ac dedecore  
multo fugere compulit.

Temporibus huius Caroli Calui comitatus  
Flandrensis exordium sumpsit. Non enim Flan-  
dria tunc erat tanti nominis & opulentia, sicut  
nunc cernitur, sed à regis Francorum foresta-  
riis regebatur. Quorum Lidericus & Ingerlan-  
nus & Audacrus, sub Pipino & Carolomagno  
& Ludouico rectoris Flandriæ fuerunt, nec tunc  
comites vocati sunt. Balduinus autem filius Au-  
dacri rapuit Iudith filiam Caroli Calui, pro-  
pter quod ab omni ecclesia consensu episcopo-  
rum excommunicatus est ex præcepto Caroli.  
Deinde ex episcoporum & optimatum suorum  
consilio reconciliatus Carolus Balduino & Iu-  
dith, dedit eis Flandriam in comitatu perpetuo  
possidendam, & hæredibus eorum.

Hoc tempore vt refert Vincen. specu. histo-  
riæ, post Helinandum claruit Ioannes Scotus,  
vir perspicacis ingenij, & mellitæ facundie. Qui  
dudum concrepantibus vndique bellorum fra-  
goribus in Franciam ad Carolum Caluum trá-  
sierat. Cuius rogatu Hierarchiam Dionysij A-  
reopagitæ de Græco in latinum verbum è ver-  
bo transfudit. Composuit etiam librum, quem  
de naturæ diuisione intitulauit, propter quæ-  
stiones soluendas bene vtilem, si tamen ei igno-  
scatur in aliquibus, in quibus à latinorum tra-  
mite deuiavit, dum in græcos oculos acriter in-  
tendit. Hic succedentibus annis munificencia  
Elfredi allectus venit in Angliam, & apud mo-  
nasterium Melberiense à pueris quos docebat,  
graphitis, vt fertur, perforatus, martyx existima-  
tus est.

Caroli  
impera-  
toris in  
Galliam  
discit, Ac-  
myl.

Ioannes  
Scotus  
viti  
doctissi-  
mus, sed  
hereticus  
& Beren-  
garianæ  
hæreses  
primus  
auctor. Li-  
bræ eius in  
lib. de ve-  
rit. te. Eu-  
char.

A.C. 877. tus est. Huius hoc epitaphium est:  
Clanditur in tumulo sanctus saphista Ioannes:  
Qui ditatus erat iam vivens dogmate miro:  
Martyrio tandem Christi conscendere regnū  
Qui meruit, sancti regnant per secula cuncti.

Scabri tamen sunt hi versus, & moderni tempo-  
ris lima carentes. Et subdit Vincen. vbi supra:  
quod hic Ioan. Scotus philosophus, vt dicit Lã-  
francus, in fide desipuit, vnde liber eius de Eu-  
charistia lectus in synodo Vercelleni celebrata  
sub papa Leone nono, damnatus est: eodem an-  
no quo & se Lanfrancus ab errore Berengarij  
purgauit. Idem Ioannes super hierarchiam Dio-  
nyij commentum fecit.

Carolus autem Caluus imperator, vt scribit  
Vincen. vbi supra post Siebertum, post adeptū  
imperium vltra se elaus consuetudines Fraeco-  
rum vilipendens, Græcas glorias & insolitos  
habitus affectabat, & talari dalmatica indutus,  
& desuper baltheo accinctus pendente vsque  
ad pedes, capite verò inuoluto velamine serico  
& diademate superimposito incedebat. Et cum  
esset lepore timidior, & hostes fugere quàm fu-  
gare paratior, fratrem suum Ludouicum laces-  
sebat, minatus tantas copias se conducturum, C  
vt ab equis flumine exhausto, ipse per aridum  
alueum Germaniæ regnum intraret.

Iste Carolus Caluus, vt dicit Helinandus in  
historiis suis, monasterium sancti Cornelij apud  
Compendium fundauit & perfecit. Hic cogi-  
tauerat castrum ipsum facere ad instar Constan-  
tinopolim, & de nomine suo nuncupare Caro-  
lopolim. Et quia in ecclesia sancti Dionysij  
multa rapuerat, quæ alij dederat, spinam co-  
ronam domini & vnum de clauis, & de ligno  
crucis, & quadam alia, ibi attulit. Sudarium  
autem apud Compendium reliquit, quod intel-  
ligo non de sudario, quod Romæ ostenditur,  
sed quod remansit in sepulchro Christi ipso re-  
sulcitato. Antequam ista reliquiæ ostenderentur  
populo, tanta fames solebat esse in Francia, vt  
asinos & caballos comederent, quæ per Dei mi-  
sericordiam postea cessauit. Dicit autem Sie-  
bertus hunc Carolum mortuum fuisse Mantuæ,  
porrecta ei à Sedechia Iudæo eius medico ve-  
nenata portione. Alibi legitur, quod Romæ per-  
gens mortuus est in itinere, & sepultus est apud  
Lugdunum in monasterio Antonay. Eū tamen  
alij dicunt Verfellis in diui Eusebij templo se-  
pultum.

Sed post multum temporis apparuit ipse Ca-  
rolus in visu noctis cuidam monacho sancti  
Dionysij nomine Erhengario (aliàs Archenge-  
to) & in eadem nocte cuidam clerico sancti  
Quintini, dicens vtrique se esse Carolum Cal-  
uum, & ex Dei iussu eis apparuisse, vt diceret  
eis, quod Deo & sancto Dionysio displicebat,  
quod corpus eius non esset sepultum in Eccle-  
sia sancti Dionysij, cui tanta munera pro Dei a-  
more contulerat. Mandauit ergo, vt irent, & di-  
cerent Ludouico filio suo, & proceribus regni,  
vt corpus eius illuc ferrent: quod & factum est,  
& sepultus est in ecclesia sancti Dionysij ante  
altare sanctæ Trinitatis. De hoc autem Caro-  
lo dicit Siebertus, quod Romam secundo pro-  
fectus Botoni germano vxoris suæ, neptem suã  
filiam Ludouici imperatoris vxorem dedit, &

A data ei Prouincia in regem eum coronauit, vt e-  
tiam regibus impetare videretur. Qui audiens  
fratruales suos Carolomannum & Carolum  
contra se exercitum adducere, panore solutus  
reditum parat, & in redeundo à quodam Sedechia  
Iudæo male potionatus Mantuæ moritur.  
Filius eius Ludouicus cognomento Balbus, se-  
cundus post diuisionem regnat in Francia annis  
duobus.

Ludouicus Balbus imperator 6. A.C. 877.  
de quo idem.

§. IIII.

Vnius autem Carolus tertius, filius Ludouici  
Germanorum regis, imperium adeptus est,  
annuentibus sibi quibusdam nobilibus Roma-  
norum, Ioanne autem papa satagente imperiū  
transferræ ad Ludouicum Balbum filium reces-  
defuncti Caroli imperatoris. Cœpit autem im-  
perare prædictus Carolus 3. anno domini 879.  
Ab initio autem mundi 4842. secundum Hie-  
ronymum & Hebræos, quem sequuntur Vincen. in  
spec. hist. & Ioan. de col. Sed secundum aliam  
computationem scilicet 70. quæ sequuntur Eu-  
sebius & Beda, sexies millesimo & secundo an-  
no. Et quia papa Ioannes non ita fauebat Ca-  
rolo prædicto imperatori, Romani ei iniuriati  
sunt, ita vt in custodia detinerent. Sed habita  
opportunitate à Roma discedens, ad Ludouicū  
Balbum in Franciam accessit, per annum ibi  
moram trahens. Northmannorum autem plus-  
quam quinque millia à Francis in Gallia caesa  
sunt. Claruit eo tempore Milo monachus qui  
vitam sancti Amandi metricè composuit. Et  
librum de sobrietate ad Carolum Caluum scrip-  
psit. Sub hoc Milone adolefcebat nepos eius  
Hubaldus, qui septem artium liberalium peritia  
clarus, egregie præter cætera in musica floruit,  
& de multis sanctis cantus dulci, & regulati  
modulatione composuit.

Eo tempore, vt refert Vincen. spe. histo. post  
Helinandum, Hastings fugatus ab Anglia ab  
Elfredo rege, cum suis transiret mare, & in  
Parisijs, & Turonos, & alijs vrbes euacuat  
ciuibus vsque ad extremum mare grassatus est.  
Hic Hastings Gallia vastatis superioribus  
partibus obsedit Turonum. Cuius murus cum  
crebro pulsaretur ariete, curritur ad corpus san-  
cti Martini, & deserunt illud ad locum debilio-  
rem, mortuum pro viuis defensorem facientes,  
vt inquit Vincen. post sanctum Odonem. Mox  
fugerunt Dani, quos Turoni persecuti sunt vs-  
que ad sextum lapidem, vbi aedificata est eccle-  
sia beati Martini in loco illo, vbi sanctum cor-  
pus substiterat.

Post tria lustra fugæ Hastingsi, venit ab eisdē  
sibus Rollo, qui victis Britonibus & Flan-  
drensis, & vrbs eorum & oppidis succen-  
sis, venit Cenomannum & obsedit ipsum. Et

F Sic Onuph. horum Caroli 3. & Ludouici di-  
gerit imperium. A. C. 877. Ludouicus 3. Balbus  
Occidentis imperator 6. imper. an. 1. m. 6. d. 5. A.  
C. 879. Carolus 3. Crassus Ludouici regis Ger-  
mani filius in Occidente imperator imperauit  
an. 8. m. 7.  
Secunda pars Hist. Ant. E E E

A.C. 877.  
Prouin-  
cia in re-  
gina tri-  
ginta

Ioanes 8.  
poni-  
in Gallia  
venit. vi-  
de de eo.  
ca. 1. §. 11.

Hastin-  
gus rex  
Danorū  
Galliam  
depopula-  
tur. Vinc.  
esp. 43.

§. III.

A.C. 875. aspergebatur, sub cappa quasi familiaris sui la-  
tuisse profellus est, accusans eum cum filia pro-  
curatoris concubuisse. Sic per tricennium insti-  
tit, donec ibidem cuncta adificia ignis incen-  
dio confumeret.

Numeneus rex Britonũ a D Mauri-  
lione percucitur, Vin c. 38.  
Circa illud tempus Numeneus rex Britonũ,  
dum instaret regnum Francorum depopulari,  
visum est ei adũtere sanctum Maurilionem  
Andegauensis vr̄bis olim episcopum, a quo in  
capite baculo percussus, iram Deimorte persen-  
sit. Anno imperij prædicti Ludouici 19. vt refert  
Vincen. post Siebertum in Italia Brixia tribus  
diebus & tribus noctibus sanguis de celo  
pluisse narratur. Locustæ Galliam depopulatur  
innumerabiles, ceteris locustis maiores, sena  
alarum regmina (aliàs regimina) sex pedes, duos  
dentes lapide duriores habentes, vt castrorum  
acies turmatim volantes, duces cũ paucis iun-  
cre vnus diei præmittentes ad metanda loca v̄-  
tura multitudini, circa horam nonam ad locum  
præuisum venientes, ibique solis ortum expe-  
ctantes, per spacium vnus diei aerem velabant;  
ipsum solis radium obnubilantes, ore lato, ex-  
tento, intestino omnia viridia in herbis & arbo-  
ribus corrodentes, spacium diurni itineris qua-  
tuor aut quinque miliaribus extendentes. Hoc  
miserabili spectaculo vsque ad mare Britanni-  
cum peruinentes, tandem flatu ventorum in  
profundum maris demersæ sunt: sed æstu Oceani  
ad litus reiectæ putredine suã aere corrupto,  
multos perire fecerunt. Secuta etiam fames va-  
lida multos consumpsit inedia, vt pene tertia  
pars hominum sit consumpta in Gallia. Anno  
sequenti hyems solito asperior fuit & prolixior,  
ita vt nix & gelu a Cal. Nouembris vsque ad  
vernale æquinoctium in terra essent.

A.C. 877. Ludouico regi Germanorum apparuit in  
somnis genitor suus olim imperator, adiurans  
eum per nomen sanctæ Trinitatis, vt eriperet  
eum a tormentis, quibus detinebatur, vt tandem  
requiem æternam habere mereretur. Ob hoc ad  
diuersa monasteria eleemosynis destinatis, ob-  
nix filius succurrebat patri, vnde dabatur intel-  
ligi, quod licet idem imperator multa Deo &  
hominibus placita fecisset, plura tamen Deo  
contraria in regno suo fieri consensit. In quibus  
grauiora videbuntur, quod hæresis Nicolaitarum  
non restitit, & monita Gabrielis archan-  
geli duodecim capitulis comprehensa: quæ E-  
marchus ei legenda & obseruanda obtulit, ser-  
uare non studuit. Northmanni vrbem Andega-

Lotharius impe-  
rator mortuus filio  
apparet.  
Carolus  
Andega-  
nis North-  
mannos  
expellit.  
Acmyl.  
Eum a tormentis, quibus detinebatur, vt tandem  
requiem æternam habere mereretur. Ob hoc ad  
diuersa monasteria eleemosynis destinatis, ob-  
nix filius succurrebat patri, vnde dabatur intel-  
ligi, quod licet idem imperator multa Deo &  
hominibus placita fecisset, plura tamen Deo  
contraria in regno suo fieri consensit. In quibus  
grauiora videbuntur, quod hæresis Nicolaitarum  
non restitit, & monita Gabrielis archan-  
geli duodecim capitulis comprehensa: quæ E-  
marchus ei legenda & obseruanda obtulit, ser-  
uare non studuit. Northmanni vrbem Andega-

Carolus Caluus imperator in occidente 5. imp.  
an. 2. men. 3. An. Ch. 875. de quo Regino.  
& Anno Sigeb. Vinc. cap. 42.

a Nicolaitas appellabant tunc eos, qui sacri  
altarum ministros debere, vel posse libere vti vxo-  
ribus sentiebant, Geneb. in Chron. lib. 4.

Carolus Caluus imperator in occidente 5. imp.  
an. 2. men. 3. An. Ch. 875. de quo Regino.  
& Anno Sigeb. Vinc. cap. 42.

Mortuo igitur Ludouico secundo, anno im-  
perij sui 20. patruus eius Carolus rex  
Francorum Romam pergit. Et Ioanne papa &  
Romanis sibi per munera conciliatis, creatur  
imperator anno domini 877. & imperauit annis  
2. Sed ei statim a Ludouico fratre suo bellum  
paratur, quia se inconsulto solus imperium fra-  
truelis vsurpauerit. Cometes solito rutilantior  
apparuit. Subita & nimia aquarum inundatio  
facta est in Junio: ita vt in Saxonia villa quadã  
longe a torrentibus & fluminibus remota in  
momento cum hominibus bestis & arboribus  
& adificiis cum Ecclesia & altari penitus ab-  
sorpta sit, vt nullum habitacionis remanserit ve-  
stigium.

Britones rege suo Salomone mortuo, pro  
contentione regnandi intestino inter se bello  
colliduntur. Sicque inuiti cessant a Gallia ex-  
terminio. Anno imperij Caroli primo, Ludouic-  
us rex Germanorum frater eius obiit, relin-  
quens tres filios, scilicet iuniorem Ludouicum  
& Carolum, qui non multo post imperauit, &  
Carolomannum patrem Arnulphi imperatoris.  
Porro Carolus de morte fratris sui gauisus, in-  
iustitiam, quam contra fratrem conceperat, cõ-  
tra filios fratris perficere paratus, cum quinqu-  
aginta millibus hominũ & eo amplius, regnum  
eorum aggressus Coloniam vsque peruenit, Lu-  
douici filius alius occupatis. Ludouicus autem  
iunior missa legatione ad patruum, rogabat ea  
quæ pacis sunt. Quod cum imperrare non pos-  
set, ipsum bello viriliter excepit. Ipsumque vi-  
ctum cum nimio exercitu damno, ac dedecore  
multo fugere compulit.

Temporibus huius Caroli Calui comitatus  
Flandrensis exordium sumpsit. Non enim Flan-  
dria tunc erat tanti nominis & opulentia, sicut  
nunc cernitur, sed a regis Francorum foresta-  
riis regebatur. Quorum Lidericus & Ingerlan-  
nus & Audacrus, sub Pipino & Carolomagno  
& Ludouico rectores Flandria fuerunt, nec tũc  
comites vocati sunt. Balduinus autem filius Au-  
dacri rapuit Iudith filiam Caroli Calui, pro-  
pter quod ab omni ecclesia consensu episcopo-  
rum excommunicatus est ex præcepto Caroli.  
Deinde ex episcoporum & optimatum suorum  
consilio reconciliatus Carolus Balduino & Iu-  
dith, dedit eis Flandriam in comitatu perpetuo  
posidendam, & hæredibus eorum.

Hoc tempore vt refert Vincen. specu. histo-  
riae, post Helinandum claruit Ioannes Scotus,  
vir perspicacis ingenij, & mellitæ facundie. Qui  
dudum concrepantibus vndique bellorum fra-  
goribus in Franciam ad Carolum Caluum trá-  
sierat. Cuius rogatu Hierarchiam Dionysij A-  
reopagitæ de Græco in latinum verbum è ver-  
bo transfudit. Composuit etiam librum, quem  
de naturæ diuisione intitulauit, propter qua-  
estiones soluendas bene vtilem, si tamen ei igno-  
scatur in aliquibus, in quibus a latinorum tra-  
mite deuiavit, dum in græcos oculos acriter in-  
tendit. Hic succedentibus annis munificentia  
Elfredi allectus venit in Angliam, & apud mo-  
nasterium Melberiense a pueris quos docebat,  
graphitis, vt fertur, perforatus, martyri existima-  
tus est.

Caroli  
impera-  
tor in Ga-  
maniam  
ducit. Ae-  
myl.

Ioannes  
Scotus vit  
ductus  
mus, sed  
hereticus  
& Beren-  
garianæ  
hæreses  
primus  
auctor. Li-  
bræus in  
lib. de ve-  
rit. te. Eu-  
char.

A.C. 877. tus est. Huius hoc epitaphium est:  
Clauditur in tumulo sanctus saphisæ Ioannes:  
Qui ditatus erat iam vivens dogmate miro:  
Martyrio tandem Christi conscendere regnũ  
Qui meruit, sancti regnant per sæcula cuncti.  
Scabri tamen sunt hi versus, & moderni tempo-  
ris lima carentes. Et subdit Vincen. vbi supra:  
quod hic Ioan. Scotus philosophus, vt dicit Lã-  
francus, in fide desipuit, vnde liber eius de Eu-  
charistia lectus in synodo Vercelleni celebrata  
sub papa Leone nono, damnatus est: eodem an-  
no quo & se Lanfrancus ab errore Berengarij  
purgauit. Idem Ioannes super hierarchiam Dio-  
nyij commentum fecit.

Carolus autem Caluus imperator, vt scribit  
Vincen. vbi supra post Siebertum, post adeptũ  
imperium vltra se elatus consuetudines Fraeco-  
rum vilipendens, Græcas glorias & insolitos  
habitus affectabat, & talari dalmatica indutus,  
& desuper baltheo accinctus pendente vsque  
ad pedes, capite verò inuoluto velamine serico  
& diademate superimposito incedebat. Et cum  
esset lepore timidior, & hostes fugere quàm fu-  
gare paratior, fratrem suum Ludouicum lacer-  
lebat, minatus tantas copias se conducturum, C  
vt ab equis flumine exhausto, ipse per aridum  
aluicum Germania regnum intraret.

Iste Carolus Caluus, vt dicit Helinandus in  
historiis suis, monasterium sancti Cornelij apud  
Compendium fundauit & perfecit. Hic cogi-  
tauerat castrum ipsum facere ad instar Constan-  
tinopolim, & de nomine suo nuacupare Caro-  
lopolim. Et quia in ecclesia sancti Dionysij  
multa rapuerat, quæ alij dederat, spineam co-  
ronam domini & vnum de clauis, & de ligno  
crucis, & quadam alia, ibi attulit. Sudarium  
autem apud Compendium reliquit, quod intel-  
ligo non de sudario, quod Romæ ostenditur,  
sed quod remanuit in sepulchro Christi ipso re-  
fufcitato. Antequam ista reliquia ostenderentur  
populo, tanta fames solebat esse in Francia, vt  
asinos & caballos comederent, quæ per Dei mi-  
sericordiam postea cessauit. Dicit autem Sie-  
bertus hunc Carolum mortuum fuisse Mantuæ,  
põrrecta ei a Sedechia Iudæo eius medico ve-  
nenata portione. Alibi legitur, quod Romã per-  
gens mortuus est in itinere, & sepultus est apud  
Lugdunum in monasterio Anronay. Eũ tamen  
alij dicunt Verfellis in diui Eusebij templo se-  
pultum.

Sed post multum temporis apparuit ipse Ca-  
rolus in visu noctis cuidam monacho sancti  
Dionysij nomine Erhengario (aliàs Archenge-  
to) & in eadem nocte cuidam clerico sancti  
Quintini, dicens vtrique se esse Carolum Cal-  
uum, & ex Dei iussu eis apparuisse, vt diceret  
eis, quod Deo & sancto Dionysio displicebat,  
quod corpus eius non esset sepultum in Eccle-  
sia sancti Dionysij, cui tanta munera pro Dei a-  
more contulerat. Mandauit ergo, vt irent, & di-  
cerent Ludouico filio suo, & proceribus regni,  
vt corpus eius illuc ferrent: quod & factum est,  
& sepultus est in ecclesia sancti Dionysij ante  
altare sanctæ Trinitatis. De hoc autem Caro-  
lo dicit Siebertus, quod Romam secundo pro-  
fectus Botoni germano vxoris suæ, neptem suã  
filiam Ludouici imperatoris vxorem dedit, &

Compen-  
diũ a suo  
nomine  
Carolus  
vult Ca-  
rolopoli-  
m nomi-  
nare.

A data ei Prouincia in regem eum coronauit, vt e-  
tiam regibus imperare videretur. Qui audiens  
fratruales suos Carolomannum & Carolum  
contra se exercitum adducere, pauore solutus  
reditum parat, & in redeundo a quodam Sedechia  
Iudæo male potionatus Mantuæ moritur.  
Filius eius Ludouicus cognomento Balbus, se-  
cundus post diuisionem regnat in Francia annis  
duobus.

Ludouicus Balbus imperator 6. A.C. 877.  
de quo idem.

§. IIII.

Vniõr autem Carolus tertius, filius Ludouici  
Germanorum regis, imperium adeptus est,  
annuentibus sibi quibusdam nobilibus Roma-  
norum, Ioanne autem papa fatagente imperiũ  
transferre ad Ludouicum Balbum filium reces-  
defuncti Caroli imperatoris. Cœpit autem im-  
perare prædictus Carolus 3. anno domini 879.  
Ab initio autem mundi 3842. secundum Hie-  
ronymũ & Hebræos, quem sequuntur Vincen. in  
spec. hist. & Ioan. de col. Sed secundum aliam  
computationem scilicet 70. quã sequuntur Eu-  
sebius & Beda, sexies millesimo & secundo an-  
no. Et quia papa Ioannes non ita fauebat Ca-  
rolo prædicto imperatori, Romani ei iniuriati  
sunt, ita vt in custodia detinerent. Sed habita  
opportunitate a Roma discedens, ad Ludouicũ  
Balbum in Franciam accessit, per annum ibi  
moram trahens. Northmannorum autem plus-  
quam quinque millia a Francis in Gallia caesa  
sunt. Claruit eo tempore Milo monachus qui  
vitam sancti Amandi metricè composuit. Et  
librum de sobrietate ad Carolum Caluum scrip-  
psit. Sub hoc Milone adolefcebat nepos eius  
Hubaldus, qui septem artium liberalium peritia  
clarus, egregie præter cetera in musica floruit,  
& de multis sanctis cantus dulci, & regulati  
modulatione composuit.

Eo tempore, vt refert Vincen. spe. histo. post  
Helinandum, Hastringus fugatus ab Anglia ab  
Elfredo rege, cum suis transfretauit mare, & in  
Parisiõs, & Turonos, & aliàs vrbes euacuat  
ciuibus vsque ad extremum mare grassatus est.  
Hic Hastringus Gallia vastatis superioribus  
partibus obsedit Turonum. Cuius murus cum  
crebro pulsaretur ariete, curritur ad corpus san-  
cti Martini, & deserunt illud ad locum debilio-  
rem, mortuum pro viuis defensorem facientes,  
vt inquit Vincen. post sanctum Odonem. Mox  
fugerunt Dani, quos Turoni persecuti sunt vs-  
que ad sextum lapidem, vbi adificata est eccle-  
sia beati Martini in loco illo, vbi sanctum cor-  
pus subliterat.

Post tria lustra fugæ Hastringi, venit ab eisdẽ  
sibus Rollo, qui victis Britonibus & Flan-  
drensisibus, & vrbibus eorum & oppidis succen-  
sis, venit Cenomannum & obsedit ipsum. Et

Sic Onuph. horum Caroli 3. & Ludouici di-  
gerit imperium. A. C. 877. Ludouicus 3. Balbus  
Occidentis imperator 6. imper. an. 1. m. 6. d. 5. A.  
C. 879. Carolus 3. Crassus Ludouici regis Ger-  
mani filius in Occidente imperator imperauit  
an. 8. m. 7.  
Secunda pars Hist. Ant. E E E

Ioanes 8.  
ponit sex  
in Gallia  
venit. vi-  
de de eo.  
ca. 1. §. 11.

Hastring-  
us rex  
Danorũ  
Galliam  
depopula-  
tur. Vinc.  
cap. 43.

§. III.

A.C. 875. aspergebatur, sub cappa quasi familiaris sui la-  
ruille profellus est, accusans eum cum filia pro-  
curatoris concubuisse. Sic per triennium insti-  
tit, donec ibidem cuncta aedificia ignis incendio consumeret.

Circa illud tempus Numeneus rex Britonũ,  
dum instaret regnum Francorum depopulari,  
visum est ei admittere sanctum Maurilionem  
Andegauensis vrbs olim episcopum, à quo in  
capite baculo percussus, iram Deimorte persen-  
sit. Anno imperij prædicti Ludouici 19. vt refert  
Vincen. post Sigebertum in Italia Brixia tribus  
diebus & tribus noctibus sanguis de cælo  
pluuisse narratur. Locusta Galliam depopulatur  
innumerabiles, ceteris locustis maiores, fena-  
alarum tegmina (aliis regimina) sex pedes, duos  
dentes lapide duriores habentes, vt castrorum  
acies turmatim volantes, duces cũ paucis itinere  
vnius diei præmittentes ad meranda loca vè-  
turae multitudini, circa horam nonam ad locum  
præuisum venientes, ibique solis ortum expe-  
ctantes, per spacium vnius diei aerem velabant:  
ipsum solis radium obnubilantes, ore lato, ex-  
tento, intestino omnia viridia in herbis & arbo-  
ribus corrodentes, spacium diurni itineris qua-  
tuor aut quinque miliaribus extendentes. Hoc  
miserabili spectaculo vsque ad mare Britanni-  
cum peruientes, tandem flatu ventorum in  
profundum maris demersa sunt: sed aestu Oceani  
ad littus reiecte putredine sua aere corrupto,  
multos perire fecerunt. Secuta etiam fames va-  
lida multos consumpsit inedia, vt pene tertia  
pars hominum sit consumpta in Gallia. Anno  
sequenti hyems solito asperior fuit & prolixior,  
ita vt nix & gelu à Cal. Nouembris vsque ad  
vernale æquinoctium in terra essent.

Ludouico regi Germanorum apparuit in  
somnia genitor suus olim imperator, adiurans  
eum per nomen sanctæ Trinitatis, vt eriperet  
eum à tormentis, quibus detinebatur, vt tandem  
requiem æternam habere mereretur. Ob hoc ad  
diuersa monasteria elemosynis destinatis, ob-  
nix filius succurrebat patri, vnde dabatur intel-  
ligi, quod licet idem imperator multa Deo &  
hominibus placita fecisset, plura tamen Deo  
contraria in regno suo fieri consensit. In quibus  
gratiora videbuntur, quod hæresi Nicolaitarum  
non restitit, & monita Gabrielis archan-  
geli duodecim capitulis comprehensa: quæ E-  
marchus ei legenda & obseruanda obrulit, ser-  
uare non studuit. Northmanni vrbes Andega-  
uensem, quasi in ea habitaturi cum suis omni-  
bus occupant, ad quam expugnandam Carolus  
adscito Salomone Britonum rege multis diebus  
eam obsedit, sed cum Northmanni ad des-  
perationem deducti fuissent, rex inuito exercitu  
pecunia ab eis accepta egressum eis annuit, eis-  
que hoc pacto peiora faciendi locum dedit.

a Nicolaitas appellabant tunc eos, qui sacri  
altaris ministros debere, vel posse liberè vti vxo-  
ribus sentiebant, Geneb. in Chron. lib. 4.

Carolus Caluus imperator in occidente s. imp.  
an. 2. men. 3. An. Ch. 875. de quo Regino.  
& Anno Sigeb. Vinc. cap. 42.

Numeneus rex  
Britonũ à  
D. Mauri-  
lione per-  
curtur,  
Vin. c. 18.

Lothar-  
ius impe-  
rator mor-  
uus filio  
apparet.

Carolus  
Andega-  
uis North-  
mannos  
expellit.  
Acemyl.

MOrto igitur Ludouico secundo, anno im-  
perij sui 20. patruus eius Carolus rex  
Francorum Romam pergit. Et Ioanne papa &  
Romanis sibi per munera conciliatis, creatur  
imperator anno domini 877. & imperauit annis  
2. Sed ei statim à Ludouico fratre suo bellum  
paratur, quia se inconulto solus imperium fra-  
truelis vsurpauerit. Cometes solito rutilantior  
apparuit. Subita & nimia aquarum inundatio  
facta est in Lunioita vt in Saxonia villa quædã  
longe à torrentibus & fluminibus remota in  
momento cum hominibus bestiis & arboribus  
& aedificiis cum Ecclesia & altari penitus ab-  
sorpta sit, vt nullum habitationis remanserit ve-  
stigium.

Britones rege suo Salomone mortuo, pro  
contentione regnandi intestino inter se bello  
colliduntur. Sicque inuicti cessant à Gallia ex-  
terminio. Anno imperij Caroli primo, Ludouic-  
us rex Germanorum frater eius obiit, relin-  
quens tres filios, scilicet iuniorem Ludouicum  
& Carolum, qui non multo post imperauit, &  
Carolomannum patrem Arnulphi imperatoris.  
Porro Carolus de morte fratris sui gaudens, in-  
iustitiam, quam contra fratrem conceperat, cõ-  
tra filios fratris perficere paratus, cum quinqua-  
ginta milibus hominũ & eo amplius, regnum  
eorum aggressus Coloniam vsque peruenit, Lu-  
douici filius alius occupatis. Ludouicus autem  
iunior missa legatione ad patrum, rogabat ea-  
que pacis sunt. Quod cum impetrare non pos-  
set, ipsum bello viriliter excepit. Ipsumque vi-  
ctum cum nimio exercitu damno, ac dedecore  
multo fugere compulsi.

Temporibus huius Caroli Calui comitatus  
Flandrensis exordium sumpsit. Non enim Flan-  
dria tunc erat tanti nominis & opulentia, sicut  
nunc cernitur, sed à regis Francorum foresta-  
riis regebatur. Quorum Lidericus & Ingerlan-  
nus & Audacrus, sub Pipino & Carolomagno  
& Ludouico rectores Flandriae fuerunt, nec tũc  
comites vocati sunt. Balduinus autem filius Au-  
dacri rapuit Iudith filiam Caroli Calui, pro-  
pter quod ab omni ecclesia consensu episcoporum  
excommunicatus est ex præcepto Caroli.  
Deinde ex episcoporum & optimatum suorum  
consilio reconciliatus Carolus Balduino & Iu-  
dith, dedit eis Flandriam in comitatu perpetuo  
posidendam, & hereditibus eorum.

Hoc tempore vt refert Vincen. specu. histo-  
riae, post Helinandum claruit Ioannes Scotus,  
vir perspicacis ingenij, & mellitæ facundie. Qui  
dudum concrepantibus vndique bellorum fra-  
goribus in Franciam ad Carolum Caluum trá-  
sierat. Cuius rogatu Hierarchiam Dionysij A-  
reopagita de Græco in latinum verbum è ver-  
bo transfudit. Composuit etiam librum, quem  
de naturæ diuisione intitulauit, propter qua-  
estiones soluendas bene vtilem, si tamen ei igno-  
scatur in aliquibus, in quibus à latinorum tra-  
mitte deniauit, dum in græcos oculos acriter in-  
tendit. Hic succedentibus annis munificentia  
Elfredi allectus venit in Angliam, & apud mo-  
nasterium Melberienfe à pueris quos docebat,  
graphus, vt fertur, perforatus, martyr existima-  
tus est.

Carolu  
impera-  
tor in Ger-  
maniam  
discit. Ae-  
myl.

Ioannes  
Scotus vit  
doctissi-  
mus, sed  
hereticus  
& Beren-  
garianæ  
heresicos  
punitus  
auctor. Lá-  
fiacus in  
lib. de ve-  
rit. te Eu-  
char.

A.C. 877.

A.C. 877.

tus est. Huius hoc epitaphium est:  
Clauditur in tumulo sanctus sophista Ioannes:  
Qui ditatus erat iam vniuersi dogmate miro:  
Martyrio tandem Christi confundero regnũ  
Qui meruit, sancti regnant per sæcula cuncti.  
Scabri tamen sunt hi versus, & moderni tempo-  
ris lima carentes. Et subdit Vincen. vbi supra:  
quod hic Ioan. Scotus philosophus, vt dicit Lá-  
francus, in fide desipuit, vnde liber eius de Eu-  
charistia lectus in synodo Vercellensi celebrata  
sub papa Leone nono, damnatus est: eodem an-  
no quo & sc Lanfrancus ab errore Berengarij  
purgauit. Idem Ioannes super hierarchiam Dio-  
nylij commentum fecit.

Carolus autem Caluus imperator, vt scribit  
Vincen. vbi supra post Sigebertum, post adeptũ  
imperium vltra se elatus consuetudines Franco-  
rum vilipendens, Græcas glorias & insolitos  
habitus affectabat, & talari dalmatica indutus,  
& desuper baltheo accinctus pendente vsque  
ad pedes, capite vero inuoluto velamine serico  
& diademate superimposito incedebat. Et cum  
esset lepore timidior, & hostes fugere quam fu-  
gare paratior, fratrem suum Ludouicum lacess-  
ebat, minatus tantas copias se conducturum,  
vt ab equis flumine exhausto, ipse per aridum  
alueum Germaniæ regnum intraret.

Iste Carolus Caluus, vt dicit Helinandus in  
historiis suis, monasterium sancti Cornelij apud  
Compendium fundauit & perfecit. Hic cogi-  
tauerat castrum ipsum facere ad instar Constan-  
tinopolis, & de nomine suo nuncupare Caro-  
lopolim. Et quia in ecclesia sancti Dionysij  
multa rapuerat, quæ alij dederant, spineam co-  
ronam domini & vnum de clauis, & de ligno  
crucis, & quædam alia, ibi attulit. Sudarium  
autem apud Compendium reliquit, quod intel-  
ligo non de sudario, quod Roma ostenditur,  
sed quod remansit in sepulchro Christi ipso re-  
fufcitato. Antequam ista reliquæ ostenderentur  
populo, tanta fames solebat esse in Francia, vt  
asinos & caballos comederent, quæ per Dei mi-  
sericordiam postea cessauit. Dicit autem Sigebertus  
hunc Carolum mortuum fuisse Mantuæ,  
porrecta ei à Sedechia Iudæo eius medico ve-  
nenata portione. Alibi legitur, quod Romã per-  
genus mortuus est in itinere, & sepultus est apud  
Lugdunum in monasterio Antonay. Eũ tamen  
alij dicunt Versellis in diui Eusebij templo se-  
pultum.

Sed post multum temporis apparuit ipse Ca-  
rolus in visu noctis cuidam monacho sancti  
Dionysij nomine Erhengario (aliàs Archenge-  
to) & in eadem nocte cuidam clerico sancti  
Quintini, dicens vtrique se esse Carolum Cal-  
uum, & ex Dei iussu eis apparuisse, vt diceret  
eis, quod Deo & sancto Dionysio displicebat,  
quod corpus eius non esset sepultum in Eccle-  
sia sancti Dionysij, cui tanta munera pro Dei a-  
more contulerat. Mandauit ergo, vt irent, & di-  
cerent Ludouico filio suo, & proceribus regni,  
vt corpus eius illic ferrent: quod & factum est,  
& sepultus est in ecclesia sancti Dionysij ante  
altare sanctæ Trinitatis. De hoc autem Caro-  
lo dicit Sigebertus, quod Romam secundo pro-  
fectus Boloni germano vxoris suæ, neptem suã  
filiam Ludouici imperatoris vxorem dedit, &

Compen-  
diũ à suo  
nomine  
Carolus  
vult Ca-  
rolopoli-  
m no-  
minare.

data ei Prouincia in regem eum coronauit, vt e-  
tiam regibus imperare videretur. Qui audiens  
fratruales suos Carolomannum & Carolum  
contra se exercitum adducere, pauore solutus  
reditura parat, & in redeundo à quodam Sede-  
chia Iudæo male potionatus Mantuæ moritur.  
Filius eius Ludouicus cognomento Balbus, se-  
cundus post diuisionem regnat in Francia annis  
duobus.

Ludouicus Balbus imperator 6. A.C. 877.  
de quo ydem.

§. IIII.

Vniõr autem Carolus tertius, filius Ludouici  
Germanorum regis, imperium adeptus est,  
annuentibus sibi quibusdam nobilium Roma-  
norum, Ioanne autem papa satagente imperiũ  
transferre ad Ludouicum Balbum filium reces  
defuncti Caroli imperatoris. Cæpit autem im-  
perare prædictus Carolus 3. annõ domini 879.  
Ab initio autem mundi 4842. secundum Hie-  
rony. & Hebræos, quem sequuntur Vincen. in  
spec. hist. & Ioan. de col. Sed secundum aliam  
computationem scilicet 70. quã sequuntur Eu-  
sebius & Beda, sexies millefimo & secundo an-  
no. Et quia papa Ioannes non ita fauebat Ca-  
rolo prædicto imperatori, Romani ei iniuriati  
sunt, ita vt in custodia detinerent. Sed habita  
opportunitate à Roma discedens, ad Ludouicũ  
Balbum in Franciam accessit, per annum ibi  
moram trahens. Northmannorum autem plus-  
quam quinque millia à Francis in Gallia cæsa  
sunt. Claruit eo tempore Milo monachus qui  
vitam sancti Amandi metricè composuit. Et  
librum de sobrietate ad Carolum Caluum scri-  
psit. Sub hoc Milone dolescebat nepos eius  
Hubaldus, qui septem artium liberalium peritia  
clarus, egregie præter cetera in musica floruit,  
& de multis sanctis cantus dulci, & regulari  
modulatione composuit.

Eo tempore, vt refert Vincen. spe. histo. post  
Helinandum, Hastings fugatus ab Anglia ab  
Elfrido rege, cum suis transfretauit mare, & in  
Parisiõs, & Turonos, & aliàs vrbes euacuatis  
ciuibus vsque ad extremum mare grassatus est.  
Hic Hastings Gallia vastatis superioribus  
partibus obsedit Turonum. Cuius murus cum  
crebro pulsaretur arietè, curritur ad corpus san-  
cti Martini, & deferunt illud ad locum debilio-  
rem, mortuum pro viuis defensorem facientes,  
vt inquit Vincen. post sanctum Odonem. Mox  
fugerunt Dani, quos Turoni persecuti sunt vs-  
que ad sextum lapidem, vbi aedificata est eccle-  
sia beati Martini in loco illo, vbi sanctum cor-  
pus substiterat.

Post tria lustra fugæ Hastingsi, venit ab eisde  
figibus Rollo, qui victis Britonibus & Flan-  
drensis, & vrbibus eorum & oppidis succen-  
sis, venit Cenomannum & obsedit ipsum. Et

a Sic Onuph. horum Caroli 3. & Ludouici di-  
gerit imperium. A. C. 877. Ludouicus 3. Balbus  
Occidentis imperator 6. imper. an. 1. m. 6. d. 5. A.  
C. 879. Carolus 3. Crassus Ludouici regis Ger-  
mani filius in Occidente imperator imperauit  
an. 8. m. 7.  
Secunda pars Hist. Ant. E E E

A.C. 877.  
Proin-  
cia in re-  
gnum e-  
gna.

Ioãnes 8.  
spec. hist. & Ioan. de col. Sed secundum aliam  
computationem scilicet 70. quã sequuntur Eu-  
sebius & Beda, sexies millefimo & secundo an-  
no. Et quia papa Ioannes non ita fauebat Ca-  
rolo prædicto imperatori, Romani ei iniuriati  
sunt, ita vt in custodia detinerent. Sed habita  
opportunitate à Roma discedens, ad Ludouicũ  
Balbum in Franciam accessit, per annum ibi  
moram trahens. Northmannorum autem plus-  
quam quinque millia à Francis in Gallia cæsa  
sunt. Claruit eo tempore Milo monachus qui  
vitam sancti Amandi metricè composuit. Et  
librum de sobrietate ad Carolum Caluum scri-  
psit. Sub hoc Milone dolescebat nepos eius  
Hubaldus, qui septem artium liberalium peritia  
clarus, egregie præter cetera in musica floruit,  
& de multis sanctis cantus dulci, & regulari  
modulatione composuit.

Hastin-  
gus rex  
Danorũ  
Galliam  
depopula-  
tur. Vinc.  
cap. 43.



A.C. 878. missi praefides exercitus sui ad Turonenses. Sed A tunc Dei providentia Carus & Ligeris fluvij adeo inundaverant, vt ad Turonum accedere non possent.

Rollo Northmannus grauer in Gallia sauit. hic fuit postea Christianus. vide supra c. 1. §. 11.

Porro maius monasterium non longe à Turonis funditus euersum est. Centum ibi & sexdecim monachi gladio percussi sunt. Abbas & alij viginti quatuor in cauernis latitantes euaserunt, qui ad hoc reseruati sunt, vt patroni sui corpus prosequerentur. Abbas tamen Hebernus de latebris abstractus, nullis tormentis cogi potuit, vel thesauros Ecclesiae prodere, vel monachos latitantes. Horum nemo residuus fuit, quem non Martinus ecclesiae regimini praeficeret. Tunc abbas & illi viginti quatuor recedentibus Danis à canonicis sancti Martini cum reuerentia suscepti sunt, & adducti ad urbem, ibi aliti sunt. Transactis sex mensibus Rollo Cenomanum cepit, & tunc transmissum est corpus sancti Martini Aurelianum. Cuius custodes fuerunt Hebernus abbas cum viginti quatuor monachis, & duodecim canonicis, & duodecim burgensibus noui castrij, qui illis in omnibus necessariis prouidebant. Deinde propter bella in regione illa, ad diuersa loca transfugerunt corpus sancti, & demum Antisiodorum, vbi innumera miracula facta sunt per eum in ecclesia sancti Germani.

Et inter caetera hoc notabile, vt refert Guilielmus accidit. Cum aduentantes ad corpus illud sancti pro remediorum gratia homines plurima conferrent, orta est lis inter Turonicos & Antisiodorenses pro partitione pecuniae. Ad quam licem soluendam, ponitur leprosus inter duorum sanctorum corpora, sancti Martini & Germani. Arceatur tota nocte humana custodia. Lucefcente aurora apparuit pars illa leprosi, quae proxima fuerat Martino tota curata, altera adhuc remanente leprosa. Regyratur corpus, & obuertunt Martino latus morbidum: alio mane repertus est totus curatus: cederente Germano honori hospitis sui.

Elfredi regis vita, Vno. cap. 46. hunc Genob. Arfredum nominat.

De studiis & artibus Elfredi regis Anglia. Vno. spec. histo. post Guilielmum.

§. V.

Eodem tempore Dani per annos tredecim Gallias infestarunt, donec tandem ab Arnulpho imperatore & Britannis multis praeliis victi in Angliam refugerunt. In quo spacio Elfredus rex totam insulam, praeter id quod Dani habebant, sibi subdiderat, qui Londoniam caput regni Merciorum dedit cuidam primario cum filia sua Agelfreda. Ex qua idem primarius nomine Egfredus, tulit liberos Echelmundam & Eduardum, qui post se regnauit. Hic Elfredus iam duodenis expers omnis literaturae erat, sed tunc à matre benigno ludo inuitatus, vt promunere id quod in manibus tenebat, susciperet si cito addiceret, ioco literas ingressus, auiditate situlosa combibit. Hos autem libros in anglicam linguam conuertit, Orosium, Pastorale sancti Gregorij, gesta Anglorum Bedae, Boethij

Elfredus quomodo literas didicerit.

de consolatione. Tempus vero diei ita diuidebat. Octo horas impendebat in legendo, scribendo, & orando, octo in cura corporis, & octo in expediendis regni negotiis. Eratque propter hoc candela in capella sua viginti quatuor partium. Et per modum combustionis candelae rex de singulis officiis admonebatur.

Dimidiam portionem censuum suorum omnium iuste duntaxat acquiritorum monasteriis delegauit, Cunctos praeterea redditus in duas diuisit partes. Et primam rursus in tres. Quarum vnâ dedit ministris suis curialibus, secundam operantibus, quos iugiter in nouarum arduum constructionibus mirabili & ignoto Anglicis modo habebat: tertiam aduenis. Secunda pars redituum ita diuidebatur, vt prima daretur pauperibus regionis suae, secunda monasteriis, tertia scholasticis, quarta transmarinis ecclesiis. Semper in sinu portabat libellum, in quo continebatur diurnus cursus psalmodiarum, vt quando vacaret, arriperet & percurreret. Filiam suam Echelsundam dedit uxorem Balduino comiti Flandriae. Ex qua ipse habuit Arnulphum, de quo sunt Flandriae comites, & Adulphum, qui suscepit à patre Bononiae comitatum, non illius quae in Longobardia est.

Iste Elfredus, vt dicit Vincen. post Guilielmum, fuit vir literatissimus semper valetudinis aduersa. Et semper aut fisco, aut aliquo intraneomarbo agitur. Quem eum à domino precibus exegisse aiunt, vt minus illecebras amplecteretur mundanas. Centurias & decurias instituit, & tantam patriae pacem infudit, vt etiam per publicos aggeres, vbi semina per quadriuium funduntur, armillas aureas iuberet suspendi: quae viatorum auaritatem eiderent, dum non essent, qui raperent. Romam, & ad sanctum Thomam in India multa munera misit. Legatus ob hoc missus fuit quidam episcopus Sigelinus Scireburnensis. Qui penetrans Indiam multas gemmas & aromata inde retulit, & partem ligni dominici, quae regi fuerat missa à papa Martino. Hic monasterium vnum construxit in Adelungia, vbi olim captiuus latuerat. Alterum in Vuindonia, vbi Gerbaldum abbatem instituit, vt literaturae studium iam pene in Anglia sepultum, sua industria suscitaret. Tertium monasterium fecit, quod sanctimonialibus impleuit, vbi abbatissam constituit filiam suam Elseginam.

Post hunc regnauit Eduardus cuius soror vel mater Echelfreda, experta primi partus difficultatem, perpetuo à viro abstinuit, protestans non conuenire regis filiae, vt tanto periculo se committeret. Eduardus iste regnauit annis 23. Et dedit filiam suam Editham Carolo regi Francorum filio Ludouici balbi. Filias autem suas instituit primo literis erudiri, mox collo, & fusso, & acu exerceri. Filios quoque suos primo fecit literis imbui, deinde regni gubernacula addiscere. Sepultus est autem Elfredus Vuindoniae in monasterio suo, ad cuius officinas instruendas sufficiens terrae spacium ab episcopo & canonicis nundinatus, ad vnumquemque pedem marcham pondere publico pensauit.

Rollo autem iste de quo supra dictum est, nobilis quidem, sed per vetustatem obsoleta profapia Noricorum editus, regis praecepto patriam

Elfredus redditus suos vt distribuit.

Literaturae studio tota Anglia sepul. tom. Arnulphus lib. Graec.

De Rollo ne supra cap. 1. §. 12. & infra §. 8.

A.C. 879. tria pulsus, multos, quos vel res alienum, vel A concientia scelerum exagitabat, magnis spebus sollicitatus secum adduxit: pyraucam aggressus Carnoti adhaesit. Cuius ciues nec armis nec muris confisi, beatam Mariam suppucarum, id est camisiam adorant, quam Carolus Caluus à Constantinopoli cum aliis reliquijs aduehi fecerat. Hanc camisiam in modum vexilli super propugnacula custodum trita pectoribus ventis exponunt, hostes visam ridere coeperunt, & in eam sagittas dirigere. Quorum oculis mox obtenebratis, nec retrocedere, nec antecedere valebant. Quod videntes oppidani multa eorum se caede satiarunt. Euasit tamen Rollo, quem Deus suae fidei reseruauit. Nec multo post Rothomagum, & confines vrbes obtinuit.

Camisia B. Virginis Caruitates tue.

Varij illius temporis euentus.

§. VI.

Anno praefato Caroli tertij imperatoris secundo, vt scribit Sigebertus, sol hora diei nona ita obscuratus est: vt stella in caelo apparerent. Rex Francorum Ludouicus balbus moritur, uxorem suam ex se grauidam relinquens, de regno eius Francis variè sentientibus, aliis illud filijs Ludouici balbi ex concubina debere iudicantibus, alijs Prouinciae regulo Bosoni ad illud iniuste inuadendum assentientibus, alijs regno Germaniae refociare illud volentibus. Nascitur interim ex legitima uxore Ludouici balbi filius, qui ex nomine aui Carolus nominatus est. Filij tamen Ludouici balbi ex concubina, Ludouicus & Carolomannus dicti, inter regnum Franciae inter se diidentes, regnant annis quinque, & Bosonem semper persecuti sunt.

Igitur, vt ait Vincen. vbi supra ex chronico, Carolus, fratre suo Carolomanno defuncto, & non multo post Ludouico altero fratre immatura morte praerepto, de inimicis triumphans Germaniae regnum obtinuit. Postquam vero duobus annis imperauit, Romam Ioanne papa imperator benedicatur, & imperat annis decem. In sylua Franciae carbonaria, vt refert Vincen. post Sigebertum, plus quam nouem millia Northmannorum à Francis caeduntur.

Anno quarto Northmanni adiunctis sibi Danis, Franciam & Lotharingiam peruagantes, viter Gal Ambianos, Atrebarum, Corbeiam, Cameracum, Taruennam, Fines Noricorum, Menapiorum, Bracacensium, omnemque circa Scaldum, men, terram & monasteria sanctorum Vualarici & Richarij ferro & igne deuastant.

Eodem anno Gothifredus & Sigifredus reges Northmannorum cum inextimabili multitudine iuxta Mosam in loco Haslon confidentes, Leodium, Traiectum, Tungaros, Coloniam Agrippinam, Hunnam cum adiacentibus castellis comburunt. Aquisgrani in palatio equos stabulantes, oppidum & palatium incendunt. Praeterea in monasteria stabulantes in Almundarium, Nidam, Prumiam, sacri ordinis ministri, & in vtroque sexu Deo seruientes, vbi poterat opportunius latebant, & sanctorum corpora, & pignora locis tutioribus abscondebant. Ad haec mala Hugo filius Lotharij ex pellice Gueldrada

Northmanni grauior Gal Ambianos infestat Vinc. ibid.

in Lotharingia, & Boslo supra dictus in Eur. A.C. 887. gundia tyrannizabant.

Anno autem sexto Carolus imperator & Gallis & Germanis ad auxilium regno vocatis, Northmannos obsidet. Cum quo Gothifredus rex factus foedere, vt sibi Phrysia prouincia, & Gilla filia Lotharij regis vxor daretur, baptizatus est, & ab imperatore de sacro fonte susceptus. Sigifredo quoque rege nummis munerato, eos à regno suo recedere fecit. Qui mox Fraciam repetentes, post multas incursiones, à Carolomanno rege Francorum duodecim millia uncias argenti pro tributo exigunt. Et sic in duodecim annis pacem promittentes mare repetunt.

Hoc tempore Rodolphus quidam corpus sancti Callixti papae & martyris à Romana vrbe in Franciam transfert. Anno septimo Carolomanno rege Francorum mortuo, cuius frater Ludouicus anno priori obierat, Northmanni Franciam repetunt, dicentes se cum rege Francorum tantum, non cum Francis pacis pepigisse pactum. Hinc compulsi Franci Carolum imperatorem ad auxiliandum sibi inuitantes, Fraciam ei subiiciunt. Qui contra Northmannos apud Louanium castrametatos, semel & bis exercitum misit, sed nihil profecit. Regnauit ergo Carolus etiam in Francia annis quinque. Et eius anno 7. praefuit Romanae Ecclesiae Martinus papa.

Hugo filius Lotharij regis ex Gueldrada pellice, paternum Lotharingiae regnum rebellado assequi sperans, Gothifredo regi Northmannorum, cui soror sua Gilla nupserat, medietate regni affectati promissa persuadet, vt ab imperatore imperiales fisco ad libitum suum sibi addi peteret, per hoc vtrinque imperatorem circumuenire putans. Nam si daret, Northmani hostes regni in visceribus immitterentur. Si negaret, iustam rebellandi causam habere videretur. Ad hoc tractandum iussu imperatoris Henrico duce & Gothifredo in Batuum ex condito conuenientibus, inter agendum Gothifredus cum suis perimitur. Nec non multo post etiam Hugo ab Henrico excocatur, & nouissime in monachum Prumiam attondetur.

Apud Constantinopolim Basilio imperatore mortuo, Leo filius eius imperat annis fere 18. Anno 9. Northmanni à Louanio exeuntes, Parisios obsident. Contra quos Henricus dux exercitum adducens, dum incaute equitat, in foueam quam Northmanni factam quisquiliis operuerat, lapsus trucidatur. Anno 10. huius Caroli ipse Carolus imperator cum Northmannos nequiret expellere, tandem inito foedere concessit eis regiones, quae erant ultra Sequanam, quarum incolae contra se rebellabant. Quae pars Franciae à Northmannis Northmannia nuncupata est.

Imperiales fisci sunt bona principis qua cum dignitate seu potestate vel eius ratione ei accedunt, vel debentur cum dignitate sunt, qua regno sunt, seu imperio conuincta, dicimus esse vnita corona, qua ratione eius veniunt, iura alicui sunt, qua non nisi ei, qui princeps est, vel ei qui superior non habet debentur. Petrus Greg. in Synag. Eur. lib. 31. cap. 31.

Martinus hic Onophio est Martinus. A.C. 882.

Galliae pars Northmannis ad inhabitacionem concessa. Bls. l. 2. dec. 2. Guiliel. de Nāgia Sigebert.

A.C. 887. Carolus imperator quid per visum vidisset. Vincen. cap. 49.

§. VII.

Hic Carolus 4. rex Germanorum & Francorum, ac Romanorum imperator, ut refert Vincen. specu. histo. ex dictis Guilielmi, quadam dominica nocte cum sopori se dedisset, raptus in spiritu per quemdam candidissimum in specie viri, scilicet angelum, ductus fuit ad loca pœnalia alterius sæculi. Et primo ad valles profundissimas igneas, quæ plenæ erant puteis ardentibus pice & sulphure, plumbo, cera & adipe, ubi inuenit pontifices patris sui & auunculorum suorum. Quos cum interrogaret pauidus cur tam grauiâ paterentur tormenta, responderunt, nos fuimus episcopi patris tui & auunculorum tuorum. Et dum debuimus illos & populos illorum de pace & concordia admonere, seminauimus discordias, & fuimus inccentores malorum, sicque incendimur in istis tartareis suppliciis, & nos, & alij homicidiorum & rapinarum amatores. Huc etiam venient tui episcopi & satellites, qui similiter amant talia facere. Et cum nigerrimi demones vncialis ferreis vellent ipsum Carolum ad se trahere, & in illos puteos immergere, angelus defendit eum, & liberauit de manibus illorum. Deinde ascendens cum angelo super montes igneos, vidit ex illis oriri flumina feruentia, & omnia metallorum genera bullientia, ubi reperit innumeras animas hominum & principum patris sui, & fratrum præcipitatas, alias vsque ad capillos, alias vsque ad mentum, alias vsque ad umbilicum. Et clamabant ad eum eiulando. Dum viximus, tecum amauimus, & cum patre tuo, & fratribus tuis, & auunculis facere prædas, homicidia, & prælia pro cupiditate terrena, & ideo hæc torquemur. Audiuitque post se voces dicentes. Potentes potenter tormenta sustinebunt. Post hæc descendit in vnam vallem, quæ erat ex vna parte tenebrosa & ardens, ut clibanus ignis, ex altera parte amœnissima & splendidissima. Vertique me (ait) ad partem illam tenebrosam, vidique ibi aliquos reges de genere meo, in illis magnis suppliciis & nimis angustiatos: putavi itaque me statim in illis suppliciis demergendum à gigantibus nigerrimis, qui ipsam vallem constammabant, diuersis generibus ignium. E latere vallis vidi fontes fluere, vnus erat nimium calidus, alter tepidus & clarus. Erantque ibi duo dolia, & super vnum vidi stare patrem meum Ludouicum in aqua vsque ad femora, & dum essem nimio dolore grauatus, dixit ad me Ludouicus pater meus. Carole noli timere: permittit Deus te huc venire, ut videres, propter quæ peccata ego & omnes, quos vidisti, talia toleramus tormenta, vna enim die sum in isto feruentis dolij balneo, & altera die transmutor in alio isto suauissimo aquæ dolio. Et hoc fit precibus sancti Petri, & sancti Remigij, cuius patrocinis hætenus nostrum regale genus regnavit. Sed si mihi subuenieris cito, tu & mei episcopi, & abbates, & omnis ecclesiasticus ordo, missis, & oblationibus, & orationibus, & vigiliis, & eleemosynis, cito liberabor de isto feruentis aquæ dolio. Nā

Episcopi bellorum inccentores quæ patitur.

Militum præde anhelantiu tormētis.

Sap. 6.

S. Petrus & Remigij regni Franciæ protectores.

frater meus Lotharius, & eius filius Ludouicus, sancti Petri, & sancti Remigij precibus iam eruti de pœnis istis & perducti in paradisi gaudia. Dixitque ad me, Carole respice ad sinistram partem. Quod cum fecisset, vidit duo dolia bullientia altissima, & ait. Ista sunt tibi præparata, nisi te emendaueris, & pœnitentiam egeris, de tuis delictis nefandis. Qui coepit ex hoc grauiter horrere. Deinde angelus duxit eum ad dexteram luculentissimæ vallis Paradisi. Ibi que vidit cum ingenti claritate & gloriosis regibus sedere auunculum suum Lotharium, & filium eius Ludouicum coronatos diademate pretioso. Qui dixit ei, Carole successerit meus, nunc tertius scilicet sub hoc nomine, in imperio Romanorum, scito quia iam desinet genealogia nostra regnare & imperare, & cito tolletur potestas imperij de manu tua, & postea paucissimo tempore viues. Dixitque ei Ludouicus. Imperium quod hætenus tenuisti, iure hæreditario debet suscipere Ludouicus filius filiarum mearum, sicque videbatur sibi reddere monarchiam omnem imperij sui. Post hæc visionem vix duobus annis superuixit Carolus, ut ait Siebertus.

Itaque Carolus zelatus vxorem suam pro eo, quod plus iusto familiariter ageret cum Luitualdo Vercellensi episcopo, protestatur in concione se nunquam cum ea coisse. Illa vero virginem se esse gloriata, accepto repudio monasterium petiit.

Arnulphus Francorum rex occidentis imper. 8. imper. an. 12. m. 1. d. 19. A.C. 887.

§. VIII.

Anno imperij sui 10. Carolus iste corpore & animo deficiens, ab optimatibus regni repudiatur. Et Arnulphus filius Carolomanni regis fratruelis eius, in regnum sublimatur secundum Vincen. & Siebertum, anno domini 891. ab initio autem mundi 4873. Sed secundum aliam computationem maiorem 6014. anno. & regnavit annis 12. Hic Arnulphus patruo suo Carolo, ex imperatore etiam necessarii egenti, fiscos in Alemanniam delegauit. Qui sequenti anno obit, & Romanum imperium & regnum Francorum misere discepit. In Italia namque Berengarius, & Guido de regno contendunt. Franci vero neglecto Carolo, filio Ludouici Balbi, puero vix decenni, regem sibi præficiunt Odonem filium Roberti regis, quem à Northmannis occisum supra diximus. Rodolphus corona sibi imposta rex Burgundionum statuitur, quod regnum multo tempore durauit.

Anno autem Arnulphi imperij primo, Northmanni Parisios expugnare non valentes Burgundiam aggrediuntur, ut ait Vincen. ubi supra, post Siebertum, & Senonensem urbem oppugnant, sed non expugnant. Deinde à Senonibus Parisios reperunt, & inde expulsi per Matronam fluium Treca vrbem incendunt, & vsque ad Viridunum & Tullum vrbes cuncta depopulantur. Anno vno Stephanus Romanæ ecclesiæ præficeret. Northmanni Lotharingiam repetentes circa Leodium pugnant, & vincunt Christianos. Sunderoldus Moguntia archiepiscopus à Northmannis Vuormaciæ martyrizatur. Arnulphus

Caroli imperatoris similitudo.

Regino. abba. Vr. sper. Siebert. Vinc. cap. 11.

Northmanni ut sus debachantur. Vinc. ca. 11.

audita eade suorum, à Baiouaria contra Northmannos pugnaturus properat cum valido exercitu, quos supra fluum qui Tilia dicitur, pedestri prælio aduersus, tantam de eis stragem fecit, ut ex innumerabili multitudine vix superesset, qui de clade aduersa nuntij ferret. Northmannorum residui transuadato Mosæ, Ribuariam & Ardenniam vastando peragantes trans mare recesserunt.

Claruit eo tempore Remigius Altsiodorensis, qui in exponendis scripturis diuinis & humanis fuit studiosus. Claruit & eo tempore in Burgundia Berno, ex comite abbas Gigniacensis cœnobij factus à se fundati, qui etiam ex dono aui comitis præfuit Cluniacum cœnobium. Demum ira Dei erga Franciam versa est in misericordiam. Northmanni frigidem, & Dani, qui regnum Francorum per quadraginta annos, & amplius penè ad nihilum redegerant, ita per Richardum Burgundiarum ducem, & Robertum Parisiensem comitem, Odonis quodam regis fratrem, sunt deuicti, ut & ipsi Dei misericordiam implorarent, & efficerentur Christiani. Erantque duces Northmannorum tempore illo duo cognati, scilicet Rollo & Gillo. Consilio igitur accepto, Carolus rex cum optimatibus suis Gillam filiam suam, & totam Neustriam dedit Rolloni accepta sponcione baptisimi recipiendi. Suscepit autem Rollonem de fonte comes Parisiensis Robertus. Et ex Rollone Robertus vocatus est secundum nomen illius. Et hic fuit primus dux Northmannorum, genuitque Guilielmum, Guilielmus autem Richardum secundum, & ille Richardus Richardum tertium, eiusque fratrem Robertum, qui Apuliam & Siciliam & Calabriam acquisiuit, ac Veneros & Alexium imperatorem Græcorum deuicit. Hic est Robertus Guischarius, pater Guilielmi notij, qui Haroldum regem Anglorum interfecit in bello. Hi sunt duces Northmannorum & reges Anglorum, qui ex Rollonis genere prodierunt. Gilloni vero eius cognato rex Carolus montem Blesensem tradidit, in quo castrum ædificans ibidem habitauit, acceptaque vxore nobili genuit Theobaldum vetulum. Theobaldus Odonem Campaniensem ex filia Chunradi imperatoris genuit, qui dictus est Campaniensis: eo quod in Campania natus est. Odo genuit Odonem, Odo Theobaldum & Stephanum. Stephanus Theobaldum comitem. Hæc est genealogia Blesentium comitum ex progenie Gillonis Northmanni descenditium. Cum autem rex Franciæ Carolus gener Eduardi regis Angliæ Rollonem accessiisset, & Christianum effecisset, dedit ei Northmanniam cum filia sua Gilla, ut esset vas pacis, ita ut ipse Rollo teneret Northmanniam de rege Francorum, ut de domino suo. Tunc adstantibus consulentibus, ut pedem regis osculareretur, dedignatus genibus regis aduolui, apprehensum pedem eius ad os suum stans atraxit. Quo resupinato secutus est risus Northmannorum, Franci reprehendentibus, excusat Rollo factum allegans talem prouinciam suæ morem. Dedit etiam idem Carolus eidem Rolloni Northmannicum comitatum & Britanniam, quæ sunt appendices Northmanniæ.

Gillo comes Blesensis & eius soboles.

Arnulphus autem, qui successerat Carolo 3. in imperio, ut dictum est, inuitatus à Formoso papa, de quo in capitulo præcedenti plura dicta sunt, Romam venit, & ea obfessa & capta omnines Romanos, qui papa iniuriati fuerant, de collari fecit, & ab ipso Papa in imperatorem benedicuit. Anno sequenti Guido rex Arnulphum imperatorem se vsquequaque persequentem non ferens, quippe cui nec vrbes nec castra munita natura resistere poterant, dum se fugiendo tutaretur, imperator vxorem eius obledit. Quæ iam rebus suis diffidens, per vnum familiarum imperatoris multa pecunia corruptum, ei poculum mortiferum dedit. Quo haulto per triduum excitari non potuit, apertis oculis, nil loqui, aut sentire valens. Quæ res eum repedare coegit, eumque recedentem Guido persecutus, à Deo percussus obit. Arnulphus iste longa egritudine dissolutus, vel (ut quidam ferunt) afflictiis à minutis vermibus, quos pediculos vocant, adeo in corpore eius scaturientibus, ut à nullo medicorum minui possent, tandem moritur.

Ludouicus 4. rex Germania imperator 9. & de genere Caroli magni ultimus imperator an. 12. An. Ch. 899. Regin. Abbas Vr. sperg. Sieb. Vinc. cap. 58.

§. IX.

Successit Arnulpho Ludouicus filius eius, Anno domini 903. Ab initio vero mundi 4866. Sed secundum maiorem computationem 6026. & regnavit annis 10. De hoc Ludouico nil reperio, nisi quod propter tyrannorum in Italia insolentiam, & multorum malorum ingrætitiam non meruit imperialem benedictionem. Et anno 10. regni sui rex Germaniæ moritur. Ipsi autem Ludouico cum Adelbertus quidam de primoribus Austratorum per septennium rebellis fuisset, dolo Hatonis archiepiscopi Moguntini ad regem deductus decollatur.

Successit autem Ludouico Chunradus anno domini 813. & regnavit annis 7. qui & ipse claruit benedictione imperiali. Huius tempore factus Odo claruit factus abbas Cluniacensis, de quo dictum est supra. Anno huius Chunradi 2. cum contra ipsum potentiores regni principes rebellionem meditati essent, tā sapientia quam fortitudine ipsius regis ad eius gratiam reducuntur. Solus Arnoldus de Baiouaria cum vxore & filiis ad Vngaros fugiens, vsque ad mortem regis ibi permansit.

Chunradus Germaniæ rex regnavit an. 7. m. 6. A.C. 911. idem & Vincen. c. 59. Su. c. 18. cap. 18.

Anno eiusdem imperatoris quarto, Saraceni Galliam exeuntes, Calabriam & Apuliam, Beneuentum, & Romanorum regnum occuparunt, & grauisime Italiam oppreserunt, sed postea expulsi sunt. Sollicitauit autem rex Chunradus Hatonem archiepiscopum Moguntinum, cuius dolo Adelbertus perierat, contra Henricum Saxonum ducem propter potentiam eius sibi suspectam. Ad quod cum iam torquem auream archiepiscopus fabricasset, quæ collo ducis secum conuiuantis iniiceretur, dolo prodito frustratus est. Et post triduum morbo & languore, vel ut alij dicunt, fulminis ictu interiit. Complices etiam consilij à duce patria eliminati. Secunda pars Ant. Hist. EEE 3

A.C. 919.

A.C. 919. sunt. Miffo autem exercitu à rege contra Henricum, tanta cæde Saxones debacchati sunt in eos, vt à mimis declamaretur. Vbinam esset tantus ille infernus, qui tantam caesorum multitudinem capere posset.

Anno sequenti Chunradus rex moriens coram principibus regni, regem designat Henricum filium Othonis Saxonum ducis. Dicit autem Ioan. de col. quod in isto Ludouico patre Chunradi, fuit finis imperij in Francia, quantum ad Caroli magni posteritatem. Et Italici iterum regnare ceperunt. Nam Francorum reges, qui tempore Caroli magni & Pipini patris eius in multis & arduis casibus Ecclesiam iuuarunt Romanam, atque à tyrannorum infestationibus eripuerunt, iudicio & auctoritate Ecclesiae Romanam meruerunt imperium, quod apud Græcos erat, ad eorum transferti posteritatem. Sed postquam huius Ludouici regis Francorum interia, Franci reges Romanam ecclesiam non iuuant, cepit imperium diuidi. Nam quidam in Alemannia, quidam in Italia imperabant, vsque ad tempus primi Othonis, qui in Alemannia & in Italia imperauit Teutonicus existens. Nam hoc Ludouico imperante, Berengarius quidam potens inter Italicos, Italicum inuasit regnum, regnavitque 4. annis. vir prudens & in armis strenuus. Quamuis autem Ludouicus iste cum multo exercitu intrans Italiam fugasset Berengarium, tamen Verona capta ab eo, à suis proditus ipse Ludouicus captus & exculatus fuit, & Berengarius in regnum Italiae restitutus. Sed nec Chunradus Ludouico succedens, Italiam liberavit à tyrannis, nec Henricus primus succedens in imperio Chunrado, vnde & neuter benedictionem habuit imperialem, seu coronam à papa. Sed Otho primus filius Henrici ex Saxonibus liberavit Italiam à tyrannis, Berengario & filiis eius, & coronam accepit imperialem à papa, vt patet infra in ca. sequenti.

Berengarius rex Italiae A. C. 888.

a Post mortem Caroli 3. in Italia Berengarius dux Fori Iulij & Guido dux Spoletinus in schismate imperij iura inuasit. A.C. 888. In quo, cum Berengario ex alto Guidone prauulisset, imperij diadema & titulos à Romano Pontifice Stephano 6. dicto 5. suscepit imperavitque annos 6. Mortuo Guidone Lambertus eius filius imperium contra Berengarium suscepit, qui cum & ipse à Formoso papa coronatus fuisset, imperij anno 5. interfecit. Post cuius mortem Ludouicus Bonosi regis Prouinciae filius, in Italiam contra Berengarium vocatus, imperatorque Italia à Benedicto papa 4. inunctus imperij an. 5. Ch. 904. Verona à Berengario rege captus, imperioque se abdicare coactus est. Berengarius vero omnium sibi aduersantium superstes, Italia regnum multos annos obtinuit, & postremo à Sergio papa 3. imperator coronatus est. Nouissime cum sub regis & imperatoris nomine, tum in schismate tum libere annis 36. Italia regno potitus esset Verona insidijs Flamberti interfecit. Onuph. ex historia Luitprandi Ticinensis.

Henricus Auceps Germania rex An. Ch. 919. A.C. 919. regnavit an. 17. de quo Rhegino. Luitprandus, Abbas, Sigeb. & Vico. ca. 63.

§. X.

Coepit autem Henricus primus regnare Anno domini 920. A. mundi vero initio quater millesimo octingentesimo 83. secundum aliam computationem 6042. Et imperavit annis 18. Anno tertio Henrici, Vngaris, Franciam, Alfaciam, Alemanniam, Saxoniam, depopulantibus, Henricus rex iuxta urbem Merelburg cum eis congressus vocens Deo pro adipiscenda victoria se haeresim simoniacam de regno suo eradicaturum, inastimabili eos cade vsque ad interuentionem pene deleuit. Rex Henricus quoscunque fures, aut latrones, aut sicarios manu fortes & bellis aptos esse videbat, indulta eis venia, agros & arma dabat, & legionem ex illis faciens ad debellandos barbaros exponebat, edicens omnino, vt ciuibus parcerent tantummodo.

Henricus Hungarorum superat. Blod. dec. 2. lib. 1. & Naucl. gen. 31.

Carolus rex Francorum cum auxilio Lotharingensium iuxta urbem Suesionum pugnans contra Robertum fratrem Odonis regis, qui contra se regnum Francorum inuadebat, & eum cum multis perimit, & se & Franciam Henrico regi submitit. Eique in pignus perpetui foederis & amoris, mittit manum pretiosi martyris Dionysij Parisiensis, auro gemmisque inclusam. Aphricani, qui totam Italiam laniabant, per militiam Ioannis papae, & per auxilium Romani imperatoris Graecorum, conferta cum eis pugna ab eis atteruntur, vt nec vnus quidem superferret, qui non aut caperetur, aut trucidaretur, multis restantibus Petrum & Paulum fuisse visos in illo bello ad auxilium Christianorum.

Anno sequenti rex Henricus pacem cum Vngaris per 9. annos firmat. Carolus rex Francorum à comite Heriberto captus in custodiam Perona traditur ob necem Roberti ducis ab eo perempti. Hic enim Heribertus, vt habetur ex chron. sororem dicti Roberti iam in vxorem acceperat. Et ideo verbis dolosis Carolum decepit, vt in hospitium eius diuerteret apud Peronam, sicque eum dolo captum retinuit in carcere, vbi tandem exul & martyr occiditur.

Carolus Simplex captus in custodia moritur. vide Aemyl. lib. 4.

b Carolus hic Simplex est vocatus rex Francorum 30. vt ait Aemyl. qui etiam addit. Mirum est robustissimorum hominum robustissimam ferre prolem esse: summorum virorum nobilissimorumque ingeniorum sobolem tandem hebescere: vt quis singuli moriturus nascimur, ita in dolem stirpem, sanguinisque ac familiarum suos velut natales, incrementaque habere. Pectoris vigor fuit in Pipino Crasso, ignea mens in Carolo Martello, nomen prope ipsum in Pipino rege, animus orbis terrarum ac cali capax in Carolo magno, eo rege Augustoque Franci in summo constiterunt. Ludouicus Pius paterna magnitudine multo fuit inferior. Calus propter adhuc laudi quam viuiperationi. Balbi breuitate regni ac imperij est obscura memoria, in Simplicio conseruit maiorum gloria ac noua nobilitas industria sibi viam in solium patefecit apud Francos.

Porro

A.C. 916. Porro vxor eius ad patrem suum regem Angliae fugit cum filio suo paruulo Ludouico.

Post Carolum vero Rodolphus Richardi ducis Burgundiae filius, electus est in regem à Franciscis, & in Francia regnavit 13. annis Rodolphus rex Burgundionum, vtraique Sigebertus, ab Italicis ad regnandum vocatus contra Berengarium, qui se regem Italiae nominabat, conferta cum Berengario pugna, eoque victo & expulso regnum Italiae tribus annis tenuit. Ioannes papa captus à Guidonis militibus in custodiam missus, pessime strangulatus est, posito cervicali super os eius.

Ziptneus dux Bohemiae ad fidem Christi conuersus, iuste & religiose in Bohemia principatur. Et post eum Vuatiflaus (alijs Vencezlaus) filius eius iustitia & sanctitate praeclarus. Cui frater suus Boleslaus (allás Boizlaus) nimis aduersabatur.

Anno 7. Henrici vt refert Vinc. specu. histo. lib. 25. post Sigebertum: Symeon Bulgar, qui ex philosopho monachus, & ex monacho miles effectus, dominabatur Bulgaribus, Graecos grauius atterit. Sed Romano Graecorum imperator eius insaniam facto foedere mitigauit.

Anno 10. eius lanceam mirandi operis & clausi Iesu Christi Crucifixi sanctificatam, quae dicitur fuisse primi & magni Constantini imperatoris, donatam Rodolpho regi Burgundionum & Italiae à Samone comite, rex Henricus precibus, minis, & muneribus, addita etiam parte prouinciae Sueuorum, à Rodolpho comite extorquet. Et hanc ad insigne & tutamen imperij posteris reliquit.

Anno 15. regni Henrici, Otho filius praefati regis vxorem ducit filiam Eduardi regis Anglorum.

Anno 16. eiusdem in Genuesi vrbe fons sanguinis largissime effluxit, portendens forte ciuitatis ipsius ruinam, quae eodem anno ab Aphricanis cum classe illuc venientibus capta, cunctis ciuibus exceptis paruulis & mulieribus captis & occisis, etiam thesauris suis est euacuata.

Anno 17. eiusdem Inger rex Rusorum scies exercitus Graecorum esse ductos contra Saracenos, & ad insularum custodias dispersos ad expugnandum Constantinopolim cum mille & eo amplius nauibus venit, adeo de victoria iam securus, vt Graecos non occidi, sed capi praecipisset. Quibus imperator Graecorum Romanus sic scilicet nuncupatus, cum paucis viriliter occurrens, circumcirca Graeco igne iniecto pene omnes cum nauibus exustis paucis euadentibus, omnēque captiuos decollari iussit.

Anno 18. apparuerunt prodigia. Nam sol fere no caelo obscuratur, per fenestras vero domorum radios quasi sanguineos emittebat. Hominis cuiusdam sinistra manus ferro amputata, post annum pene ei dormienti restituta est ad integrum. Cui pro signo miraculi, quasi sanguinea linea loco coniunctionis notabatur. Deum Henricus rex moritur, qui licet in vincendis inimicis fuerit gloriosus, quia tamen pacificus erat, nullam operam dedit, vt effugatis ab Italia tyrannis, qui quasi conductitij mercenarij alter alteri succedentes, imperium dilaniabant, benedictionem imperialem accepit-

Simeon Bulgar. Graecorum atterit, vide de Zona. tom. 4.

Fons sanguinis Genuae erupit. Sup. § 15. A.C. 914.

Prodigia illius temporis, A. C. 915.

ser. Mons vero vbi Henricus rex sepultus est, postea in multis locis flammam euomebat.

De Ethelstano rege Anglia, Vincen. cap. 64. An. Ch. 925.

§. XI.

DE Ethelstano rege Anglia, qui circa principium imperij Henrici regnare cepit. Post Eduardum igitur, qui regnauerat in Anglia annis 23. regnavit filius Ethelstanus annis 16. vt notat Vinc. vbi supra, post Guilielmum, quem Berunt ex concubina natum. Vix in tota Anglia fuit monasterium vetustum, quod non vel adificiis, vel ornamentis, vel libris, vel pradiis, decorauit. Verusta itaque monasteria faciebat quasi ex professo recentia. Sirrico regi Nordanimbrorum dedit vxorem vnā ex sororibus suis, quo post annum mortuo, subiecit sibi prouinciam illam. Vuidualium regem Vitalliesum, & Constantinum regem Scotorum, ex suis regnis expulit: quos tamen postea miseratione commotus in antiquum statum subregnare permisit.

Constantinus hic huius nominis 3. rex Scotorum fuit, 75. de quo Lesleus l. 5. de rebus Scoticis.

Postea illi bellum fuit cum Adulano filio Sirrici. Qui timens regem sibi occurrentem cum exercitu, mimum sese simulauit. Et assumpta in manu cithara ad tentorium regis Ethelstani venit, cantans praeforibus: vnde facile admissus est, inter psallendum cantando omnia oculis scrutabatur. Post conuiuium abire iussus, pretium cautus accepit. Quod dedignatus asportare, sub se in terra defodit. Notatum hoc est à quodam, qui ei olim militauerat, & confessum Ethelstano dictum. Qui hominem incensum, quod hostem praeforibus possum non prodidisset, hoc responsum accepit. Idem sacramentum, quod tibi nuper, o rex feci, quondam Adulano feceram. Sed amoue hinc tentorium vsque dum partes relictae veniant, vt mane inimicum petulanter exultantem modesta cunctatione frangas. Adulano ergo nocte veniens, episcopum quendam, qui vespere ad exercitum venerat, cum omni familia occidit, vltraque progressus regem imparatum offendit, qui hostes nihil tale auferos putauerat. Rex ergo stratis excussus, cum suis ad bellum acueret, gladius eis fortuito è vagina cecidit, in clamorūque Deo, & sancto Adelino, qui erat eius ex antiqua stirpe consanguineus, reducta ad vaginam manu, inuenit ensem, qui vsque hodie pro miraculo seruat in thesauro regum, & est vna parte scutis, nec vnquam auri vel argenti receptibilis. Hoc Dei dono fretus, tota die vsque ad vesperam indefessus fugauit Adulano cum exercitu. Cecidit ibi rex Scotorum Constantinus perfida animositate & viuacis senectae homo, alij reges quinque & comites duodecim, & omnis pene turba barbarorum Pauci qui remanserunt, pro fide Christi suscipienda conseruati sunt.

Militare sacramentum quantum miles fecerit.

Hec habet Vinc. cap. 65.

a Constantinus post tantam suorum cladem, in summa rerum pene omnium desperatione, sine caelestis vitae studio incensus, sine humane vitae odio inflammatus regno se abdicauit, vtrique monasticae reliquiae aetatis sua tempus in coenobio D. Andreae consecrauit. Lesleus l. 5. de rebus Scoticis. Secunda pars Hist. Ant. E E E 4



A.C. 936.

Tributa regi Ethelstano fotuca.

Nortualensium, id est Aquilonarium Brito-  
 num reguli vectigalis nomine annuatim ei sol-  
 uebant auri libras viginti, argenti trecentas, bo-  
 ues viginti quinque, & quor liberet canes vena-  
 ticos, & aues venaticas. Urbem Excestrā Cor-  
 nualensibus abstulit, quam turribus & muro mu-  
 niuit ex quadratis lapidibus. Aroldus quidam  
 rex Noricorum misit ei nauem aurea rostro ha-  
 bentem, & velum purpureum densa testudine  
 inauratorum clypeorum intrinsecus circum a-  
 gitaram. Hunc Ethelstanum patre defuncto,  
 voluerunt in vrbe Vuindonia amuli cecare.  
 Quorum princeps erat Elfredus quidam, qui  
 deprehensus missus est Romam, vt ibi se coram  
 apostolico Ioanne iureiurando defenderet. Qui  
 cum iurasset, ante altare sancti Petri cecidit, &  
 manibus famulorum ad Anglorum scholā de-  
 portatus, tertia die mortuus est. Misit ad hunc  
 Ethelstanum Rabodus prapostitus Samsonis  
 archiepiscopi, ossa sancti Senatoris, & sancti  
 Paterni, & sancti Scubilionis, qui fuerat magi-  
 ster eiusdem sancti Paterni, & vno die, & eadē  
 hora cum sancto Paterno migravit ad dominū.  
 Isti sancti de Britannia minori, & de Northmā-  
 nia translati fuerant ad loca tutiora, sed & alie  
 reliquie multae tunc Northmannis Gallias in-  
 festantibus translatae sunt.

Hic Ethelstanus de concubina natus fuisse  
 dicitur hoc modo. Erat in quadam villa opilio-  
 nis filia pulcherrima, hęc per nocturnam visio-  
 nem vidit lunam de suo ventre splendere, &  
 rotam Angliam suo lumine illustrare. Quod cū  
 illa sodalibus retulisset, & illa hoc idem villicę  
 quę filios regis nutricebat, enarrassent, illa eam  
 assumpsit, & loco filia habuit. Quam postea a-  
 damavit in domo eius Eduardus Elfredi regis  
 filius, ex qua genuit Ethelstanum. Ad hunc  
 Ethelstanum misit Henricus Chunradi filius rex  
 Teuthonicorum & imperator Romanorum, D  
 sororem eius Othoni filio suo exoptulans vxo-  
 rem. Alteram sororem eius habuit in vxorem  
 Ludouicus Aquitanorum princeps de genere  
 Caroli magni superstes.

*Otho magnus primus ex Germanis Romanorū  
 imperator imper. an. 36. men. 10. di. 6. A.C.  
 936. de quo Luitprandus lib. 6. Regim. li. 2.  
 Abbas Vrspergensis, Sigeb.*

*De tribus Othonibus imperatoribus.  
 De primo Othone imperatore.*

CAP. III.

**D**efuncto igitur Henrico, successit ei  
 in imperio, vt refert Vincen. vbi su-  
 pra, filius eius Otho ex Matilda fi-  
 lia Theodorici regis Saxonum, qui  
 Otho imperare cępit anno domini 938. Ab  
 initio autem mundi 4900. primo, secundum a-  
 liam computationem 6060. Imperavit autem  
 annis 36. In isto Othone primo translatum est  
 imperium a Francis in Alemannos. Et adhuc a-  
 pud eos perseuerat vsque in pręsens, scilicet  
 annum domini 1456.

Huius anno primo princeps Bohemie Ven-  
 cesslaus vir sanctus a fratre suo Boleflao occi-  
 ditur ambitione pręripiendi principatum se-  
 ducto. In eius vltionem rex Otho bellum Bo-  
 leflao indixit, & longa inter eos concertatio per  
 14. annos pertracta est.

Eodem anno, vt habetur ex chronic. rex  
 Francorum moritur apud Anusiodorum, cuius  
 corpus in ecclesia sanctę Columbę apud Se-  
 nones tumulatur. Post cuius mortem Franci  
 coacti in vnum concilio, Guilielmum Seno-  
 nensem archiepiscopum in Angliam miserunt,  
 ad Edinam quondam reginam Francorum, vt  
 filium suum Ludouicum remitteret ad regnum  
 paternum. Quem obsidibus & sacramentis ad-  
 hibitis, Ludouicum prędictus antistes accepit,  
 & in Franciam adduxit. Qui apud Laudunum  
 urbem vinctus & coronatus est in regem, & an-  
 nis 19. regnavit.

Anno sequenti, vt ait Sigebertus, Italiam ve-  
 xabat hęcresis Anthropomorphitarum, id est  
 Deum formam corpoream habere dicentium.  
 Contra quam Racherius Veronensium episco-  
 pus & verbis & scriptis reclamauit.

Anno tertio imperij sui rex Otho Bolef-  
 laum bello superauit: At Boleflaus pro victo-  
 ria securos circumueniens principem militię  
 regis cum multis trucidauit. Rex vero Bohe-  
 miam deuastrauit.

Eodem anno vt refert Vincentius post Gui-  
 lielmum, regnavit Edimundus frater Ethelsta-  
 ni annorum octodecim, & regnavit annis sex,  
 cum dimidio. Hic Glasconensem ecclesiam  
 magnis prędiis & honoribus dotauit, & con-  
 firmavit donationem suam per priuilegium  
 aureis literis scriptum in libro euangeliorum  
 eleganter composito, quem eidem Ecclesię  
 dedit. Hic Edimundus latronem quendam no-  
 mine Leof, eliminauerat: qui post sex annos  
 regressus die sancti Augustini Cantuariensis ar-  
 chiepiscopi inopinam apud Proteletherium, in-  
 ter conuiuas regis assedit, quia scilicet tunc so-  
 lebant Anglici festiue conuiuari ob memo-  
 riam prędicationis prędicti sancti Augustini.  
 Hic latro tunc forte iuxta ducem recumbebat,  
 quem rex ipse partibus de cęna dignatus fue-  
 rat. Qui cum a rege solo recognitus fuisset,  
 ceteris in vna spumantibus, rex ira accensus  
 prędoni in capillos inuolauit, & ad terram e-  
 lidit, qui latenter sicam de vagina educit in pe-  
 ctus regis infixit, qui mox exanimatus est. La-  
 tro vero currentibus satellitibus membratim  
 discerptus est, nonnullos prius saucians. Prę-  
 uiderat hunc regis finem beatus Dunstanus  
 tunc Glasconensis abbas, dæmonis ante se sal-  
 tantis gestulationibus & plausibus edoctus  
 scurrilibus, qui mox equum conscendens, &  
 ad curiam properans in medio itinere rei gestę  
 nunciū accepit, sepultus est autem in Glasco-  
 nensi ecclesia.

His diebus contra regem Ludouicum rebel-  
 lant Francorum proceres, ac super omnes Hu-  
 go magnus Parisiensis comes, qui fuit filius  
 Roberti tyranni a Carolo rege in bello Sues-  
 sionico perempti. Ludouicus itaque rex a du-  
 cibus suis circumuentus, a Northmannis capi-  
 pitur, & consilio Hugonis Banchinum missus  
 publicę

A.C. 936.

Ludouic' Francorū rex ab Othone liberatur. Acmyli.

Anthropomorphitarum hęcresis repulsa. Sigeb. A.C. 938.

Edimundus rex Angliz A.C. 940.

A.C. 943.

Euerard' & Gilbertus cōtra imperatorem insurgunt, idē.

A.C. 942.

Otho rex Brisagam obdidit, A.C. 943.

Guilielmus dux Northmannorū occiditur Vin. c. 70. Naucle. gen. 32.

A.C. 944.

publicę custodię traditur. Carolomannus ve-  
 ro filius eius maior a Northmannis adductus  
 Rothomagi moritur. Hęc audiens imperator  
 Otho cum 27. legionibus ad liberandum Lu-  
 douicum Franciam ingreditur, eiusque metu  
 Ludouicus a custodia relaxatur. Porro contra  
 Othonem imperatorem rebellauit Euerardus  
 comes palatij, & Gilbertus dux Lotharingię,  
 qui Gerbergam sororem ipsius imperatoris ha-  
 bebat vxorem. Hi itaque duo Henricum fratre-  
 m imperatoris obsessum capiunt, eumque  
 fallacia sua ab imperatoris fidelitate seiun-  
 ctum factioni suę applicant, suggerentes ei ma-  
 gis compere regnum in patris regno nato,  
 quàm Othoni ante regnum nato.

Anno autem Othonis 5. Gilbertus & Eue-  
 rardus cum pręfato Henrico iuxta Rhenum  
 contra imperatorem bellum parantes, milites  
 imperatoris offendunt, & multi cum paucis  
 congressione facta, interim imperatore in alio  
 Rheni litore ante clauos domini lanceę suę  
 infixos in oratione prostrato, victi dedere ter-  
 ga, Henrico in brachio insanabiliter vulne-  
 rato.

Eodem anno orta dissensione inter principes  
 de varietate legis, vtrum debeant auis supersti-  
 tibus filij filiorum post patres defunctos hære-  
 ditare, an exhereditatis fratruclibus, deberet hære-  
 ditas ad patruos redire, ex regis Othonis  
 omniumque principum sententia, cognitio ver-  
 itatis commissa est gladiatorio iudicio, celsit-  
 que victoria iis, qui dicebant fratrum filios de-  
 bere cum patribus hæreditare.

Anno sequenti rex Otho obsedit Brisagam  
 oppidum Alsacię, quod Ludouicus rex per mi-  
 lites Euerardi & Gilberti tenebat. In qua obsi-  
 dione suasu Friderici archiepiscopi Moguntin-  
 ni, qui animo iam ab imperatore defecerat,  
 multi ab imperatore defecerunt. Eaque re aliis  
 territis, solus rex interritus manet. Interim fi-  
 deles regis, Odon (aliās Vdo) videlicet &  
 Chunradus frater Hermanni Suenorum ducis  
 Euerardum & Gilbertum prędando regno se-  
 cure intentos iuxta Rhenum inopinare aggressi  
 acerrime debellant. Euerardo gladiis perem-  
 pto, Gilberto autem Rheni vndis submerso:  
 ceterorum vix aliquis fuit, qui non aut truci-  
 daretur, aut caperetur. Hoc nuncio infideles  
 regis corde franguntur, & Ludouicus ab Al-  
 facia discedit, etiam rex & fideles eius cum  
 ipso gratulantur.

Eodem anno, vt scribit Guilielmus & Vin-  
 centius, Guilielmus filius Rolonis dux North-  
 mannorum, dolo in Francia occisus est ab Al-  
 zone cognomento Curto. Clauis ad eius cin-  
 tulum inuenta est serę Familiaris serinij, in  
 quo inuenta sunt indumenta monachalia, quę  
 semper inter bella meditabarur se gestatu-  
 rum apud Gimęgrum. Huius filius fuit Ri-  
 chardus.

Anno Othonis septimo, Stephanus & Con-  
 stantinus filij imperatoris Gręcorum, scilicet  
 Romani dicti, secundum Sigebertum & Vin-  
 centium agre ferentes se iusta patris sui seueri-  
 tate a iuuenili ætate coerceri, dispositis in pa-  
 latio infidiis, ignorante altero Constantino  
 Leonis imperatoris filio, patrem de palatij so-

lio deponunt, & tonso ei, vt moris est capite,  
 ad vicinam insulam, in qua cęnobitę philo-  
 sophabantur, transmittunt. Sol horribilem ec-  
 clipsum passus est feria sexta hora diei tertia.  
 Quo die in Hispaniam Abdamaram (aliās)  
 Addaram) rex Saracenorum, a Radamiro  
 Christianissimo rege Galicia in bello superat-  
 us est. In Italia cometes mirę magnitudinis  
 apparuit, protendens famem, quę secuta est.  
 Rex Otho corpus sancti Innocentij martyris  
 in urbem Magdeburg transfert.

Anno 8. Otho totam Lotharingiam sibi sub-  
 iugauit, resistente sibi solo Metentium episco-  
 po Adelberone fratre ducis Friderici. Step-  
 hanus & Constantinus filij Romani imperatoris,  
 videntes post patris sui depulsionem, Constani-  
 num filium Leonis imperatoris sibi pręferri  
 ab omnibus, & se iam in secundis vix haberi,  
 cum deliberarent hoc, quod de patre fecerant,  
 etiam de Constantino facere, publicatō eorum  
 consilio per Diabolinum incontentorem huius  
 consilij consciū, cum ad conuiuium ex con-  
 dicto confedisent, & de prioratu sedendi inter  
 se consulto decertarent, dato signo a viris  
 Constantini, ambo fratres solio deturbantur,  
 & tonsis capitibus, ad idem monasterium, ad  
 quod patrem transmitterant, & ipsi ad philoso-  
 phandum cum monachis transmittuntur. Ita e-  
 uacuato palatio abusuus imperatoribus, ipse  
 Constantinus & Romanus filius eius, ex filia  
 Romani imperatoris, imperant annis sex-  
 decim.

*Quomodo peccatis exigentibus Persę regio-  
 nes vsque ad Hellespontum vnuerfas oc-  
 cupauerint, Guiliel. Tyr. lib. 1. de bello sa-  
 cap. 9.*

S. I.

**D**ecundo Romano imperatore Gręco-  
 rum, & captura eius cum multis prouin-  
 ciis facta per Belper principem Persarum (&  
 Asyriorum infidelium. Scribit Ioannes de  
 col. quod ea ætate, qua Chunradus in Germa-  
 nia imperaret, Romanus imperabat apud Grę-  
 cos, qui cognominatus est Diogenes. Quo tem-  
 pore cum ipse cum omni prosperitate Constani-  
 nopolitanum administraret imperium, egres-  
 sus est de vltimis orientalibus finibus Persa-  
 rum & Asyriorum princeps potentissimus  
 Belper nomine, infinitam infidelium natio-  
 num secum trahens multitudinem, quę & nu-  
 merum diceretur excedere, & vnuerfam ter-  
 rę superficiem operite. Ascendensque in cur-  
 ribus, & in equis & magnifico nimis apparatu,  
 fines imperij Constantinopolitani ingressus  
 est, cuncta sibi subiiciens a suburbanis campe-  
 stribus vsque ad vrbes muratas, & oppida mu-  
 nitissima. Non erat qui ei resisteret, quare om-  
 nia pro libito diripiebantur.

Interea nunciatur imperatori Gręcorum gla-  
 dius imminens. Qui pro republica sollicitus  
 expeditiones conuocat equitum, & peditum  
 colligit copias, quantas imminens compellebat  
 necessitas, & quantas vnuerfum poterat impe-  
 rium ministrare. Quid plura? Congregatis le-  
 gionibus

A.C. 943.

Abjara a rege Radamiro vincitur. Luitpr. Sigebert.

A.C. 945. Romani liberi in cęnobiu recruduntur.

Constantinus imperium Gręcorū recuperat.



A.C. 950. gionibus & copioso equitatu, imperator hosti- bus obuiam procedit. Et imperij penetratia iam tenentibus in manu forti, sed diuino desti- tutus auxilio occurrit. Commisso itaque pra- lio certatur vtrinque acerrime, & copiis pene paribus, sed maioribus odiis qualia dolor sacri- legij & zelus fidei solet suggerere. Quid multis immorer? Perit populus Christianus, & Deo permittente fidelium acies prosternuntur. Quodque miserabilis est, capitur imperator. Rediit, qui euaserat particulatim exercitus, confusione, quae acciderat nuntians.

Belphe- ri Romani turpis sine in- fultat.

Antio- chia ab infidelib. capta, A. C. 1072.

Romanus hinc passus sit.

Interea vir infidelis, sed magnificus princeps ille paganus, de tanta victoria elatus, imperato- rem, quem captum diximus, sibi presentari pre- cepit, & in contumeliam nominis & fidei chri- stianae, sedens in throno regio, eum madaat suis pedibus subiici, & scabelli vice coram positus principibus ascendens & descendens corpore vtitur imperiali. Tandemque pro tanto obse- quio eum restituens libertati cum paucis suis magnatibus, qui cum eo capti fuerat, abire per- miltit. Praenominatus autem princeps paganus, proposito libere satisfaciens suo, vniuersas a Laodicea Syria vsque ad Hellepontum, ( qui Constantinopolim praeterlabitur ) prouincias itinere dierum triginta in longitudinem, quin- decim vero in latitudinem occupauit, vniuersae terrae populo captiuato, inter quas nobilis & eximia prouinciarum multarum moderatrix Antiochia, apostoli Petri prima sedes, capta est, & facta est infidelibus sub tributo. Sic igitur Calosyriam, vtramque Ciliciam, Isauriam, Pa- philiam, Lyciam, Pisidiam, Lycaoniam, Sicio- niam, Cappadociam, Galatiam, & vtrumque Pontum, Bithyniam, & Asia minoris partem nobiles prouincias, & omni commoditate insig- nes, plebibus refertas fidelibus, infra modicum tempus in suam iurisdictionem recepit, captiuas populos, & ecclesias deiiciens, & Christianum cultum furore exterminato persequens. Qui si copiam nauium habuisset, ipsam urbem regiam Constantinopolim procul omni dubio occupa- set. Principes autem Graecorum, redeunte imperatore Romano, alium sibi praeficiunt, in- dignum arbitantes, vt qui tam indigna in pro- prio pertulerat corpore, augustali potestate fun- geretur. Quare priuatum oculis, & ignominio- se tractatum, vitam vix indulerunt agere pri- uatam.

Iusto autem Dei iudicio hoc passus est iste Romanus, qui in dominum & benefactorem suum Constantinum imperatorem insurgens, ipsum ab imperij arce deiecit, qui opere ma- num suam picturam exercens, sibi victum qua- rebat. Notandum ad tollendum aequiuocatio-

a Onuph. quinque ex Zonara prodit imperato- res qui nomen Romani habuerunt. Romanus vi- delicet Lecapenus imperator 5. A. C. 921. Roma- nus iunior Lecapenus imperator 53. A. C. 929. Romanus 3. Porphyro genitus imperator 56. A. C. 963. & Romanus 4. Argyropolis imperator 61. A. C. 1030 Denique Romanus 5. Diogenes di- ctus A. C. 1088. cuius imperij anno 4. Asia mi- nor a Turcis inuasa & Antiochia capta est, ipsiq; est abrogatum imperium, Onuph.

nem huius nominis Romani, quod duo fue- runt imperatores Graeci, qui dicti sunt Roma- ni; vnus fuit pater Stephani & Constantini, qui classem regis Russorum combussit, & pos- tea a filiis suis eiectus est de imperio, vt dictum est supra post Vincentium & Sigebertum; alter fuit de quo nunc dictum est per Ioan. de col. qui fuit filius Constantini imperantis in Gra- cia post filios primi Romani: videtur tamen, quod iste fuerit potius tempore Othonis im- peratoris quam Chunradi.

Henricus Othonis frater in custodia tra- ditur, Ex Sigeb. Vinc. cap. 71. A. C. 946.

S. II.

ANNO nono Othonis primi imperatoris Henricus frater imperatoris in vrbe Me- resburga a fratre obsessus, proiectis armis ad pedes eius procidens, & misericordiam eius implorans in custodia includitur. Fridericus etiam archiepiscopus Moguntinus a ciuibus ex- cluditur. Eodem anno vt testatur Guilielmus, regnauit Edredus tertius ex filiis Eduardi in Anglia, & regnauit annis 9. & dimidio. Cuius aegrotantis audito nuncio, beatus Dunstanus cum illuc equum acceleraret, vocem desuper sonantem audiuit. Modo rex Edredus obdor- miuit in domino.

Edredus rex Angliae A. C. 946.

Anno Othonis 12. vt dicit Vincen. post Si- gebertum, Taxis rex Vngarorum in Italiam veniens decem modios nummorum a Berengario pro reditu accepit.

Anno eiusdem 13. per loca Galliae & Germa- niae plurimi & magni terrae motus facti sunt.

Anno eiusdem 16. mortuo Vulfredo Colo- nienfium praefule, archiepiscopatuum suscepit vir gloriosus Bruno frater Othonis imperato- ris. Qui, qualis, quantusque fuerit apud Deum & homines, lector ediscat ex vita eius, quam Ro- gerius luculenter descripsit. Huius studio trans- lata sunt a Roma Colonia corpora sanctorum Elifij, Patrocli cum baculo sancti Petri.

Anno eiusdem 18. Ludouico rege Fraco- rum mortuo, Lotharius filius eius ex Geberta for- ore imperatoris, regnauit in Francia annis 31. Et sub ipso Lothario rege facto, Hugo magnus Francorum dux efficitur. Nec multo post, dicto Hugone decedente, & in ecclesia sancti Dio- nyfij tumulato, successerunt ei filij sui Hugo & Otho & Henricus. Quorum tamen Hugo du- catum Francorum in loco patris sortitus est. Quo etiam anno vt scribit Guilielmus, regnare cepit Eduittus in Auidia, filius Edimundi regis, adolescens petulans & libidinosus. Qui (an- cto Dunstano corripiente se, omnes monachos in tota Anglia exiliauit, & calamitatibus affecit, & ipsum Dunstanum in Flandriam expulit, vt dicitur in capitulo sequenti.

Lothari' Francor' rex 31. A. C. 954.

Anno eiusdem 19. vt scribit Vincentius vbi supra post Sigebertum, in Italia lapis mira mag- nitudinis tonitruo & tempestate turbulenta de caelo iactus ingens miraculum videntibus praebuit. Tempia plerisque in locis valida tem- pestate concussa sunt. Vtiusque ordinis sacer- dotes

dotes ictu fulminis interierunt, & plura hor- renda dictu portenta monstrata sunt. Anno 22. prodigiosa res multos terret, & a vitibus coerecet, noctis Crucis in vestibus pluri- morum apparentibus, quorundam autem vesti- bus quasi lepra sordentibus.

Anno autem 24. Otho ipse vocatus a papa Ioanne 12. & populis Italiae per legatos, vt Ita- liam de manibus Berengarij liberaret, qui vt ty- rannus & potens multipliciter eam infestabat, ingressus est Italiam, & Berengarium deuictum exilio tradidit. Receptusque est Otho cum ma- ximo honore a papa Ioanne, & omni clero, Romanoque populo. Et ab ipso papa Ioanne solenniter coronatus est in imperatorem. Sed cum esset sceleratus hic papa, & imperatorem & omnes scandalizaret propter nefariam vitam suam, anno 26. ipsius Othonis collecto a tota Italia concilio episcoporum, cum tertio esset vocatus ad respondendum de criminibus sibi obiectis, & fugiens a Roma venire contemne- ret, eo a cunctis praerudicato, Leo electione om- nium & consensu imperatoris papa substitui- tur. Qui Leo apostolicae sedi praesidens, fecit ea, quae erant apostolica.

Sed non multo post, vt ait Vincen. post Si- gebertum, Romani alterata fide ab imperatore auxilio quorundam, quia ipse Ioannes papa erat de nobili prosapia, & adiutorio etiam Al- berici filij Berengarij praesati, Ioannem reuoca- uerunt, & in sede sua reposuerunt. Miserrime autem vitam finiuit & impudicissime, vt pater supra in capitulo praecedenti. Quo mortuo, cu- Leo papa recessisset ab vrbe, repositus Ioanne in papatu a Romanis, & accessisset ad impera- torem, Romani ipsi elegerunt quemdam in pa- pam, quem Benedictum nominauerunt. Ex qua re successus imperator Otho ira, tum quia Leo- nem eiecerant, tum quia contra iuramentum ve- nerant, cum ei iurassent se nunquam papam e- lecturos sine eius consensu & filij eius, subito cum copiis suis accessit ad urbem. Quam ob- sessam caede & fame adeo affixit, vt Leonem praefatum promitterent se in papam receptu- ros, quod & fecerunt reiecto Benedicto, qui non solum a papatu, sed etiam a sacerdotio exor- dinatus fuit, & secundum aliquos in carcere ab Othone strangulatus.

Anno autem 28. imperij sui festum Penteco- stes Aquisgrani celebravit, concurrentibus il- luc a Francia sororibus suis, Regina scilicet Francorum Geberta, matre Lotharij regis & Caroli ducis, & Haunide vxore Hugonis Pari- siorum comitis. Ibi que omnis illa regalis pro- sapia tanto adinuicem congratulationis iubilo affecta est, vt in omni eorum vita vix aliquid gaudij & laetitiae huic aequiparari posset.

Anno huius Othonis primi trigesimo secun- do, quidam comes Othonis imperatoris, ei fa- miliaris, Romae ante oculos omnium a diabo- lo arreptus est, ita vt seipsum dentibus discer- peret. Hic iussu imperatoris ad Ioannem pa- pam decimum tertium qui Leoni successerat, adductus est, vt cathena sancti Petri collo eius circumdaretur. Et dum a fallacibus clericis se- mel & bis, alia cathena furenti adhiberetur,

A.C. 952. Otho co- tra Beren- gariu in Italia ve- nit. sup. c. 13. 16. A. C. 952.

De Ioan- ne 12. pa- pa vide sup. ca. 1. §. 16.

Impera- tor Pente- costes fe- stum cele- brat, A. C. 966.

quicquam remedij inde proueniret, vbi nulla inerat virtus, tandem vera cathena sancti Petri allata, qua scilicet fuerat ligatus sub Ne- rone, & collo furentis circumdata, diabolus spumans & multum clamans abscelsit. Qua cathena Theodericus Metensis episcopus arre- pta, cum diceret se eam, nisi manu abscissa non dimissurum, tandem imperator sedato litigio a Papa Ioanne obtinuit, vt annulum huius cathene exectum episcopus ille mereretur.

Postquam autem Otho reconciliatus est Ro- manis, ad instantiam & preces Leonis papa, a- liquandiu moratus est Romae imperator. Ad- ueniente autem festo dominicae natiuitatis, O- tho fecit filium suum Othonem a Leone papa coronari. Illique Theophaniam filiam Con- stantinopolitani imperatoris matrimonio copulauit. Quo facto in Theutonium rediit. Sed mortuo Leone papa, Ioannes Narnienfis natio- ne cum successisset, & Romani aliqui cum in- carcerassent, hoc audito Otho iterum rediit in Italiam cum copiis, & liberato Ioanne a carce- re, cum Romam intrasset imperator, perdo- muit eos, qui causa fuerant huius capturae va- riis modis, vt supra in capitulo de pontifici- bus patet.

Anno trigesimo tertio Othonis, Theoderi- cus Metensium episcopus imperatori sanguine, dilectione, ac familiaritate careris deuinctior, dum in Italica expeditione per triennium sub eo militaret, multa corpora & pignora sancto- rum de diuersis Italiae locis quocumque modo potuit collegit, vt dicit Vincen. vbi supra. Pri- mum a Marfa sanctum Elpidium confessorum, cuius socium Euthychium episcopum iam ipse imperator sustulerat, ab Amiternis sanctum Euthycem martyrem cum reliquijs Maronis & Victorini sociorum eius, a Fulgencis Felicia- num episcopum & martyrem, a Perusia Asele- pionorum martyrem, a Spoletio Serenum mar- tyrem, cum Gregorio Spoletano martyre, a Cordino pignora Vincentij martyris & leuitae ab Hispania olim a duobus monachis Cap- uam, a Capua illuc deportata, a Meuania al- terum Vincentium episcopum & martyrem, a Vincentia Leontium episcopum & martyrem, a Florentia Miniatem martyrem, ab vrbe Tu- dertina Fortunatum episcopum & confesso-

A. C. 962. Otho im- perator Romae quid ege- rit. supra ibid. A. C. 968.

Ibid. §. 12.

A. C. 971.

Monaste- riu s. Vin- cetij mult- is reli- quijs san- ctoru di- ctatum.

Demura

A.C. 973. Demum Otho iste primus obiit. Cuius vitam Viudichildus monachus scripsit, qui & historiam Saxonum vsque ad hunc descripsit. De istis tribus Othonibus, de quibus est verus, Otho post Otho regnavit tertius Otho. Iacobus de Voragine in Chron. suo breui narrat ista. De primo, quod cum in solennitate Paschali dictus Otho principibus conuiuium preparasset, antequam sederent, cuiusdam principis filius monitu pedagogi ferculum de mensa tulit, quem dapifer fulte prostravit. Quod cernens pedagogus pueri ipsum dapiferum mox peremit. Quem cum sine audientia Cesar condemnare vellet, ille Casarem ad terram deiecit, & eum suffocare cepit: qui cum de eius manibus fuisset ereptus, ipsum referuari fecit, se culpabilem clamans, quod festo non detulit, vnde libere eum abire permisit.

De secundo narrat, quod cum Italici sapius pacem violassent, Romam venit, & omnibus proceribus & magnatibus & pontificibus apud gradum Ecclesie conuiuii grãde fecit. Quibus epulantibus latet eos cingi fecit armatis. Dein de de violata pace querimoniã mouens, iubet in scriptis culpabiles recitari. Quos statim ibi decollari faciebat, alios vero epulari satagebat.

De tertio legitur, quod habuit quandam uxorem, quã cuidam comiti se prostituere voluit. Sed cum ille nollet tantum facinus perpetrare, illa indignata prædictum comitem apud imperatorem adeo infamavit, quod eum imperator sine audientia decollari fecit. Qui antequam decollaretur, rogauit uxorem suam, vt iudicio candentis ferri post mortem comprobaret innocentiam suam. Adest dies, in quo Cesar pupillis & viduis se asserit iudicium facturum. Affuit & vidua mariti caput secum portans in vlnis. Tunc mulier quæsiuit ab imperatore, qua morte dignus esset, qui iniuste aliquem occidisset. Qui cum priuatione capitis eum dignum assereret, illa subintulit. Tu es ille, o imperator, qui maritum meum ad suggestionem vxoris tuæ innocentem occidisti. Et vt me verum dicere comprobet, hoc iudicio candentis ferri comprobabo. Quod Cesar videns obstupuit, & in manus feminae puniendum se dedit. Interuentu tamen pontificum & procerum inducias decem dierum, deinde octo, postea septem, demum sex à vidua accepit. Tunc imperator examinata & cognita veritate, uxorem suam ream repertam, & causam tanti mali viuã concremari fecit. Et pro redemptione sui quatuor castra viduæ dedit, quæ castra sunt in episcopatu Lunensi. Et vocantur ab induciis dierum: Decimum, Octauum, Septimum, & Sextum. Quod dictum est supra de secundo Othone videtur magis verisimile contigisse tempore tertij Othonis, qui pluries venit in Italiã.

Otho iunior 2. ex Germanis imperator imperavit post patrem an. 10. m. 7. di. 2. An. Ch. 973. de quo Regino, Abbas Ursper. Hermannus contractus. Sigeb. Vinc. ca. 89.

§. III.

Anno igitur ab incarnatione domini 974. A mundi vero initio 4933. Et secundum maioris numeri computationem, 6906. impe-

rare cepit Otho secundus filius primi. Et imperavit annis 10.

Anno secundo imperij eius, gelu magnum fuit à Calendis Nouembri vsque ad æquinoctium vernale.

Anno tertio Othonis obiit sanctus Vdaltricus (aliàs Vualdricus) Augustanus episcopus, cuius vita qualis fuerit mox miraculorum gloria patefecit.

Anno 3. sanctus Vniſtech Pragensis episcopus, cognomento Adelbertus, sanctitate & doctrina apud Vuinidos claret, qui apud Brutios martyrizatus multis miraculis glorificatur.

Anno quinto pacato vndique regno, quum Otho imperator Aquilgrani moraretur, Lotharius rex Francorum subito ad inuadendum Lotharingiam venit: & cedente imperatore, quia ad pugnam imparatus erat, rex post multam vastationem repatriauit. Quem cum inastumabili exercitu imperator persecutus, conducto die scilicet Calendis Octobris Franciam intravit, quam vsque ad Calendas Decembris peruagatus, fines Remensium, Laudunensium, Stiefionensium, & Parisiensium diuersa cæde vastavit, ecclesiis tantum Dei omni immunitate concessa. In redeundo tamen circa Axonam fluuium partem expeditionum amisit: De his quidam reclusus prædixit, quod omnes huius mali inceptores ante septennium morerentur.

Anno sexto igneæ acies in celo visæ sunt per totam noctem 5. Cal. Nouembri.

Anno 7. corpora sanctorum Laudoaldi, Hadriani, Amantij, & aliorum ab Vuantresbouo Halbania viço transferuntur Gandauum, cum multa miraculorum gloria.

Anno 7. Otho secundus imperator Apuliam & Calabriam Italiæ prouincias, ad ius regni Græcorum appendentes, ad imperium Romanum conatur transferre, maxime propter affinitatem, quam per uxorem suam Theophaniam cum imperatore Græcorum habebat. Anno 9. Græci insensu, quod imperator Otho prouincias Græcorum inuaderet, conducto sibi Saracenorum auxilio, imperatori in Calabria bello congregiuntur. In quo bello omnes Romanorum copie vsque ad interuentionem pene deletæ sunt. Imperator natando nitens euadere, à nautis ignorantibus eum capitur, & à quodam eorum, qui erat negotiator Sclavorum agnitus, nec proditus, per illum re ad imperatricem delata, & Theodericum (aliàs Deodericum) Metensium episcopum, qui in ciuitate Rasan (aliàs Rhosan) rei euentum prætolabantur difficulter per episcopum & Sclauum liberatur. Nautis quippe ad pecunias pro eo redimendo allatas inhiantibus, imperator ascenso equo vix euasit. Omnibus pro infortunio reipublice consternatis animo, sola imperatrix fæminea & Græca leuitate insultabat eis, quod ab exercitu suæ nationis victi essent Romani, ac per hoc cepit primatibus exosa haberi.

Anno 10. Otho imperator tædio & angore animi deficiens, vt scribit Vincen. post Sigebertum Romæ moritur. Et de imperatore substituendo inter primates dissentitur, aliis filio Othonis ipsius imperium deberi certantibus. Aliis odio imperatricis à filio eius imperium transferre

A.C. 983. transſerre volentibus ad Henricum ducem filium Henrici, qui fuit frater primi Othonis. Hinc Henricus ipsum Othonem puerum factioſe raptum in custodia tenet. Sed principes puerum de manu Henrici extorquentes, in regno sublimant & imperio.

Circa illud tempus leuatum est Parisiis corpus sancti Mederici abbatis ipſo die depositionis eius scilicet quarto Cal. Septēbris. Hic vt refert Vin. ex gestis eius Hedua ciuitatis patris ortus, genere nobilis cum decimum tertium annum ætatis impleſſet, inuitis parentibus ad monasterium ciuitatis eiusdem abiit, & ingressus monasterium tantæ abstinentiæ fuit, vt in hebdomada non nisi bis edulij quicquam caperet, quod non nisi pane hordeaceo, vel quod vilius reperire poterat: & aqua modica faciebat. Corpus verò suum asperissimo cilicio tenebat occultè, & desuper aliis fratribus in vestibus similis erat. Tandem mortuo abbati successit, vbi non honorem, sed onus se accepisse considerans, omnibus sibi commissis pater verus instituit apparere. Ipse tempore cum quidam monachus eiusdem loci libidinis æstu grauiter vreretur, & hoc pio patri indicasset ille tunicam, qua inducitur, illi ad induendum direxit. Qua induta illico diabolus inceptor ipsius mali fugiendo delinuit, vocibus magnis proclamans & dicens, Sancte Mederice, cur me incendis tuis præcibus? Vasculum quod diu possederam abstulisti, & me inextinguibili incendio mancipasti. Tunc sanctus diuina voce increpauit eum, & ille abcessit, & monachus postmodum in tanta sanctitate permansit, vt multa postea per eum virtutes fierent.

Alius prædicti patris discipulus ita erat illusione diabolica subactus, vt non posset operi diuino insistere scilicet officij in ecclesia, frequentè que ab eo admonitus, non tamen correctus est. Sed pater sanctus panem accipiens, & illi porrigenſ, à dicta illusione liberauit eum.

Cum de diuersis regionibus audita fama sanctitatis eius ad eum homines properarent desertum locum expetiit, & sub statu diu desiderato sese conclusit, vt quicquid cibo sumendum esset, propriis manibus laboraret. Fratres verò de abſcessu eius tristes effecti, per vastam eremum eum elongè lateque perquirunt, & tandem inuentum cum eum reducere non possent episcopus ad eum.

Qui cum eis pergens sanctum in eremo reperit, & excommunicationis vinculo eum alligans, ad monasterium perduxit: vbi multa sanctitate floruit, & multas infirmates curauit. Tandem orationis causa Parisios adire voluit. In quo itinere multa per eum dominus miracula fecit. Denique Parisios veniens, in cellula, quæ sub nomine Petri apostoli fuerat consecrata, duobus annis & nouem mensibus domino militauit ac vocatis discipulis diem orbitus sui indicauit. In quo expletis omnibus valedicens eis, inter verba orationis ad dominum migrauit.

Colitur 19. AUG.

Miracula S. Mederici.

Græci Germani imperatoris exercitum præſtigat.

Mors Othonis 1. A.C. 979.

Otho. 3. Occidentis 3. ex Germanis imperator, imp. a. A.C. 984. 17. m. 1. d. 21. A.C. 983. de quo Herm. Contra, Lambertus. Otho Frising. Abbas Sigeb. Vinc. 95.

§. IIII.

Anno domini 984. mortuo secundo Othone: successit ei filius eius in imperio Otho tertius: ab initio mundi quater 1967. sed secundum maiorem computationem sexies 1166. Et regnavit annis xix.

Anno huius Othonis tertij quarto, Ludouico rege Francorum mortuo. Francis regnum transſerre volentibus ad ducem Carolum fratrem Lotharij regis patrem scilicet ipsius Ludouici dum ille rem ad cõsiliũ differret, regnum Francorum vsurpat a Hugo filius Hugonis comitis parisiensis ex Haunide sorore primi Othonis imperatoris, & regnavit annis 9. Hic Hugo cognominatus est Capet, cuius genealogia ac posteritas nunc apud Francos regnat: Sed Guilielmus dicit, vt refert Vin. hunc Hugonem duxisse vxorem filiam Eduardi regis Anglorum sororem Ethelſtani regis qui longè ante hoc tempus regnavit tempore videlicet Henrici regis Teutonicorum patris Othonis primi. Qui Otho primus duxit vxorẽ vnã sororem eiusdem Ethelſtani, alteram sororẽ duxit Ludouicum Aquitanorũ princeps, tertiam, quæ pulcherrima erat, duxit Hugo iste. Misitque patri pro ea munera amplissima aromata & gemmas pretiosas, & præcipuè smaragdos equos curſarios plurimos cum phaleris, & vas quoddam ex onycino ita celatum, vt in eo fluctuare segetes: & gemmare vires, & hominum moueri imagines viderentur, & ita lucidum erat & politum, vt vice speculi imagines intuentium redderet. Ensem quoque Constantini magni, in quo literis aureis nomen antiqui possessoris eius legebatur. In capulo quoque super crassas auri laminas clauus ferreus affixus erat, vnus ex quatuor, qui dominico corpori fuerant affixi. Lanceam quoque Caroli magni, quam imperator inuictissimus contra Saracenos exercitum ducens quoties in hostẽ vibrauit, victor rediit. Vexillum quoque beatissimi martyris Mauricij principis Thebeæ legionis, quo idem rex Carolus in bello hispanico quorumlibet confertos inimicorũ cuneos dirumpere & fugare consueuerat. Diadema quoque ex auro multo & gemmis preciosis, quarũ splendor oculis intuentium reuerberabat. Particulam quoque sanctæ crucis crystallo inclusam. Portiunculam quoque spinæ coronæ eo modo inclusam, vt videri posset. Princeps huius legationis fuit Adulphus filius Balduini comitis Flãdriæ ex filia regis Eduardi.

Hugo Capetus Francorum rex 35. Paul. A.C. 986.

Regis Eduardi ad Hugonẽ munera.

Mortuo Ludouico rege Francorum sine herede regnum per Hugonem Capetum transiit ad nonam & tertiam progeniem scilicet Comitum Parisiensium: Nec tamen penitus deficit genus Carolingorum. Nam Hugo Capetus per muliebrem sexum à Carolo magno descendebat. Habuit enim Hæcudam matrem filiam Henrici imperatoris ex Matilde filia Ludouici. 3. iunioris imperatoris, quem diximus fuisse vltimum imperatorem ex familia Caroli magni, Chron. Franc. Geneb.

Secunda pars Hist. Ant. FFF Anno

A.C. 989. Anno Othonis tertij quinto, Carolus dux regnum francorum debitum ex paterna & aucta successione sibi, contra Hugonem nepotem suum repetit, cumque bello peturgens urbem Laudunū capit. a Hugo Carolū in Lauduno gno in hia obli det, sed secundo oblidionis mense obfessi ptofilientes castrum oblidientium incendunt. Et rex ipse Hugo plurimis suorum petēptis vix fuga euasit.

Varij rerū cuentus. Anno tertij Othonis sexto, vt dicit Sigebertus & Vinc. inundatio aquarum frequens ac diutina vltimasolitum, et tāsque postea feruentissima, & plurimis perniciofa fuit: vnde & fruges minoratae sunt. Carolus dux Montem acutum expugnat, Sueffiones vsque vastando accedit, Remos inde aggre ditur, & Laudunum cum multa praeda reuerfitur. Siccitas magna vernalis fuit, vnde & satio primitiua impedita, & fames magna secura est. Nix nimia decidit, & postea imber continuus, vt autumnale fationem omnino denegaret. Fertur annonam pluisse de caelo in Albano, alij etiam pisciculos paruulos de caelo pluisse ferebant.

Anno 7. Carolus dux remos occupat, archiepiscopus, quē Hugo praefecerat, & quosdam primates capit, & Laudunum relegat.

Anno 8. Carolus dux moritur, Otho filius eius successit ei in ducatu Lorharingensium.

Anno 9. Remis synodo totius Franciae congregata Arnulphus nepos Caroli ducis, quem ipse Carolus episcopus Remis substituerat, omnium iudicio ex ordinatus damnatur, & Adelgarius praebiter, qui urbem prodidit, & portas Carolo aperuit, insolubiliter excommunicatur. Gilbertus vero substituitur episcopus, Sed quibusdam causam ventilantibus, nō potuisse degradari Arnulphum sine scientia & autoritate papae romani. Gilbertus depositus ad Othonem tertium imperatorem se conuulit. Quem imperator receptum primo rauenae archiepiscopus, & postea constituit papam Romanum. Qui licet multum peritus esset in artibus liberalibus, fuit tamen arti magicæ deditus, & incantator demonum. Cuius in scientia discipuli fuerant iste Otho tertius, & Robertus rex Franciae & ideo opere Othonis affutis ad papam, & dicitur Syluester, de quo plene supra in capitulo de pontificibus.

Hugone autem rege francorum mortuo successit ei in regno filius eius Robertus, qui & regnavit annis 34. multum deuotus, vt supra dictum est.

Anno huius Othonis. 16. ab incarnatione autem domini millesimo multa prodigia visa

Ad Landunū pugna commissā, fortuna, Viribusq; & mortalium studiis inferior Carolus, in oppidum pro pinquū se recepit. Cum absēsu eruptione cadium hostium fecisset, nouis copiis contra aduenientibus arditior facta obsidio; Noctu Asclim civitatis episcopi prodicione referatis portis intronissioque Capeto comprehēsus in custodiam Aurelianum mittitur, Ita tertium stemma insolio locatur, hanc quāquam Francus penitēdū. Itā certus rex Capetus nihil praxerea grauius in Carolum statuit, quā vt perpetua cum diligenti que assēuraret custodia. Aemyl.

Robertus Francorū rex 36. Aemilio. A.C. 997. sup. 5. 18.

sunt secundum Vincen. spe. histo. lib. 25. c. 11. Terrae motus enim factus est maximus, Cometes apparuit. 19. Cal. Ian. Circa horā nonā aperto caelo, quasi facula ardens cum longo tractu fulguris instar illabitur terris, & cum tanto splendore, vt non modo, qui in agris erant, sed in tectis etiam, irrupto fulmine ferirentur. Qua caeli scissura, sensim euanescente interim figura est visa quasi serpentis, capite quidem crescente cum caeruleis pedibus.

Anno vero 18. huius Othonis cum Cresces (aliās Crescentinus) quidam patricius Romanus, habens quorundam Romanorum sequelam Gregorium 5. natione Saxonem, consanguineum imperatoris, & ad complacentiam eius creatum eiecisset a papatu, & per pecunia fieri fecisset papam quemdam Ioannem episcopum Placentinum in odium imperatoris, hęc audiens Otho imperator ira succensus Italiam intrauit, & ad urbem properans cum Crescente, & eius sequacibus bello cōgressus, eum deiecit. Qui fugiens ex fuga retractus capitur, vilique iumentō auerle impositus circumducit, & paulatim membris truncatis, ad vltimum ante urbem suspenditur. Et illum Ioannem in papatu intrusum deponens exculauit, & mortuo interim Gregorio 5. praefatum Gilbertum magnum papam fieri fecit.

Anno autem 19. Otho imperator degens Romae cum Romanis se remissius agit, tractans qualiter iura regni & ecclesiae ad antiquum statum reformatet, Romani per hoc ad contemptum eius adducti contra eum conspirant, & aliquot militum eius peremptis eum in pallatio oblidit: vnde per industriam Henrici ducis Baioariae, & Hugonis marchionis Italicę simulato pacto pacis vix extractus, a Roma discedit cum Syluestro papa eo scilicet, qui prius dicitur est Gibertus. Et quia vxor Crescentis imperatorem spe regnandi ad amorem sui pellexerat, dolens de eius discessu venenum ei misit. Quo ille poculo assumpto, inter remeandum in Italia moritur. Milites autem transalpini corpus imperatoris defuncti cum insignibus imperij ad Germaniam referentes, crebris Itolorum incurfibus laceffiti armis sibi viam parant. Sed cum iam res in tuto esse putaretur, dux Baioariae Henricus iniuriato Heriberto Coloniensium archiepiscopo a cuius ore omnes pendebant, insignia regni ab eo violenter extorsit, quasi iure hereditario sibi competentia. Erat quippe filius Henrici ducis, qui fuit genitus de Henrico fratre primi Othonis imperatoris. Ioan. de col. aliter ponit finem huius Othonis. Dicit enim, quod circa finem suum veniens Romam, cum ipsum vrbis aer plurimum delectaret, cogitavit ibidem suam (sicut antiquitus olim fuerat) ponere sedem. Cumque in loco, in quo haecenus fuerat palatium Iuliani apostatae, incepisset nouum palatium ac nobile construere, reclamantibus romanis ab opere destitit, & post modicum in Saxoniam reuersus in pace quieuit.

Henricus

A.C. 1001. Henricus iunior. 4. Occidentis imperator re gnauit & A imperauit a. 23. m. 5. d. 16. A.C. 1002. de quo Henricus. Cont. Liber. Otho. Frisim. Abb. Sig. Vinc. l. 25. c. 1.

CAPVT IIII.



Thone tertio defuncto, imperium Romanum assecutus est Henricus dux Saxoniae Anno domini millesimo tertio: ab initio vero mundi quater millesimo 966. se cundum autem aliam computationem sexies millesimo 125. & imperauit annis 22. Hic igitur conciliatis sibi animis quorundam principum regni, inungitur in regem ab Vuilgifo Moguntino archiepiscopo secundum Vin. spe. hist. lib. 2. 6. Et potentiores regni viros bella sibi concitare volentes celeriter deuicit. Et reges gentilium in inferiori germania commorantes, qui dicuntur Vuinidi, tributarios sibi fecit. Sed vt scribit Io. de col. Sciendum, quod non statim post mortem tertij Othonis iste Henricus fuit electus imperator. Nam mortuo Othone per annum & amplius vacauit imperium, cum de eligendo imperatore principes alemanniae non concordarent. Nam quamuis isti tres praecedentes Othones per successionem generis imperauerint, post mortem vltimi, vt dicit Martinus in chro. institutum fuit, vt imperator principum prouisione eligeretur scilicet per officiales imperij, qui sunt septem, scilicet tres cancellarij archiepiscopi. Moguntinus videlicet Germaniae, Treuirenensis Galliae, & Coloniensis Italiae. Marchio Brandeburgensis, qui est camerarius imperatoris, Comes Palatinus, qui est dapifer, Dux Saxoniae, qui portat ensē ante imperatorem. Et pincerna rex Bohemiae. Hi statum dominum cunctis per saecula summum. Horum igitur animis sibi conciliatis, hic Henricus ab eis eligitur imperator. cuique inter imperatores Teutonicorum primus huius nominis imperator. b Nam ante eum fuit alius Henricus rex, de quo supra qui fuit pater Othonis primi, sed non recepit coronam seu benedictionem imperialem. Verum quia imperator dicitur, respectu huius, iste de quo nunc agitur, dicitur Henricus secundus

p. cap. 2. 10.

a Ferunt a Gregorio 5. ex Othonis 3. imperatoris assensu septem ex Germania principibus institutos fuisse: qui imperatorem eligerent idque tradunt Blond. dec. 2. l. 3. Plat. in vita Greg. 5. Aeneas Sylvius in epist. Blondi, Cromerus de reb. Polon. & alij. Caterū Onuph. & in lib. de Comitibus Imperat. & in Plat. & in comment. in fastos, hanc constitutionem fuisse factam sub Gregorio 10. asserit: cum praesertim illius saeculi antiqui scriptores Sigeb. Schonabur. Frisingens. Virichindus & alij de re tanta siluerint, certumque sit aliquos imperatores: qui post Gregorium 5. fuerunt non hac septem uirali decreto: sed in generali episcoporum & Comitū aliorūq; nobilium conyregatione electos fuisse: Sande rus vero in 7. de visib. Monar. Hanc de electione imperatoris communem opinionem contra Onuph. auctur.

b Tum qui vel a Septemuiris imperij electoribus: vel

ab omnibus Germania principibus in imperatorem A.C. 1002. est electus: ille quidem statim Romanorum regis & Caesaris nomen accipit, Augusti vero & imperatoris titulum non prius adipsū tur, quā a Pontifice Romano solenni benedictione coronetur. Vnde iste Henricus Romanorum rex. 2. ab Onuph. dicitur: quia Henricus 1. Othonis primi pater regno Germania praesuit, sed imperator. 1. nominatur: quia primus fuit huius nominis, qui imperialem benedictionem & coronationem est adeptus. Sic pendet Romanum imperium a romano Pontifice scribit Geruasius ad Othonem 4. imperatorem: cuius est regna transferre & de sua sede deponere Aluarus li. 1. de planctu Ecclesia. cap. 41.

Fuit autem hic vir magnanimus, & in bellis fortunatus valde. Nam quosdam potentiores, qui in principio sui imperij sibi rebellauerant repressit, vt dictum est. Praeterea gens Vngarorum, qui vsque ad illud tempus cultui idololatriae dedita erat, per Gilefam huius Henrici sororem, quae regi Vngarorum nupta erat, ad fidem conuersa est. Hęc enim sancta mulier sua instantia ad hoc virum suum regem adduxit, vt se & totam suam gentem ab Henrico imperatore baptizari humiliter peteret. Qui in baptismo Stephanus est vocatus cuius merita vsque in hanc diem multa miraculorum genera commendant. Hic Henricus post multa bella in Italia & Germania prosperè gesta, cum esset deuotissimus, volens deo deuotè vacare Bambergense fundauit monasterium, & multis praedijs dotauit, ac diuersis ornamentis decorauit. Huius vxor Cunegundis, quae & Sinigunda dicitur, sanctissima fuit: adeo vt cum esset iuuenula & pulcherrima, ad hoc virum suum adduxit, vt communi voto inter se perpetuam conseruarent virginitatem: sic vsque in finem vitae sanctis operibus inherendo in perpetua virginitate permanentes migrauerint ad dominum, atque in cenobio quod ipsi a fundamentis aedificauerant: sunt sepulti miraculis coruscando. Quo tempore praesulabatur Sergius in vrbe Romana vir sanctus & pius.

Hic Henricus secundus cum semel venatum perrexisset, vt refert Ioan. de col. in quadam sylua suis comitibus huc illucque dispersis, ad quamdam deuenit ecclesiam. Quam cum fuisset ingressus, reperit sacerdotem, qui tunc volebat incipere missam. Incepta itaque missa imperator incepit curiosè inspicere sacerdotem, qui erat statura pusillus, colore nigerrimus, membrisque deformis: adeo vt potius monstrum quā homo videretur. Quem postquam imperator diu aspexit, cogitare ac mirari coepit quomodo Deus, ad quo cuncta formosa procedunt, tam deforme monstrum sacra vel sacramenta sua conficere sineret & atretare. Cūque ista in mente attentius reuolueret, ad illum ventum est versus tractus. Scitote quoniam dominus ipse est Deus, ipse fecit nos & non ipsi nos. In quibus verbis cū minister sacerdotis discordaret, sacerdos concitatori voce quasi cogitanti imperatori respondens ait, quoniam ipse fecit nos, & non ipsi nos. Quo dicto re percussus imperator. Secunda pars Hist. Ant. FFF 2 rator,

Stephanus rex Hugarorū primus de quo Carulius 10. 4. Sax. Vngari ad fidem conuersi Henricus & Chune Gundis, seruant Virginitatem.

Henricus imperator & sinegunda eius vxor mirabilis claruit. & ideo inter duos relati. Nam S. Henricus 20. Aug. 5. Chune Gū. dis vero 3 Mart. colitur. D. Hē. rici vitam scripsit. Adelbod' episcopus Vltimūsis, Chune Gundis vero Innominat' rom. 2. Sur historia haud conuenienda. Vin 6. 12. Pfal. 99.

A.C.1004. tator, & illum propheticum virum existimans ipse post ea familiariter cognitum fecit episcopum.

Tempore huius imperatoris Henrici Gerardi Cameracensis & Aldeboldus ultra ietensis episcopus magni habentur in ecclesia, & in palatio imperatoris.

A.C.1005. Anno tertio eiusdem cometes horribiliter apparuit, quæ videbatur huc atque illuc flammis dispergere. Sequenti anno fames & mortalitas horribilis secuta est, adeoque per totum, inualint orbem, ut sepelientium tædio viui adhuc spiritum trahentes cum mortuis sepelirentur. Consideraui frequenter, ut quoties synodus illud quod cometes dicitur, apparet, inde fames, vel mortalitas, vel magnum aliquod extremum sequitur, vel mors alicuius magni viri, cuius euentus illud est prognosticum.

Hoc Henrico imperante accidit istud mirabile & prædicandum in villa Saxonie nomine Ralb in dicecesi Magdeburgensi, ubi erat ecclesia sancti Magni martyris. Quidam sacerdos, ut refert Vinc. ubi supra, & Ioan. de colum missam celebraret in vigilia natiuitatis domini 18. viri simul cum 15. mulieribus in cæmeterio ecclesie, ubi celebrabat, choreas ducendo alta voce cantabant, & sacerdotem ipsum celebrantem impediabant. Mandat illis sacerdos dice, ut tacerent, aut inde recederent. Qui sacerdotis verba deridentes, desistere noluerunt. Ille amaricatus imprecando dixit. Placeat deo & sancto Magno, ut ita cantantes permaneat usque ad annum, & ita factum est, ut toto illo anno sine intermissione aliqua choreizando cantarent. Mirabile dictu. Toto illo tempore, nec ros nec pluuia super illos cecidit. Sed nec lassitudo, nec fames illos affecit, nec vestimenta nec calcemæta eorum toto illo tempore attrita sunt. Anno autem reuoluto Horebertus archiepiscopus in cuius dicecesi hoc mirabile contigit, ad locum veniens, a nodo quo sacerdos illos ligauerat absoluit, atque ante altare dicte ecclesie reconciliauit (hunc imperator Henricus iniuste iniuriis affectum a se expulit. Sed cum natale domini apud Coloniam celebraret, ipsum humili satisfactione placuit) filia presbyteri [vna scilicet ex his quæ longam illam choream duxerant cum duobus aliis continuo exanimata est. Cæteri continuis tribus noctibus proximis dormierunt, aliqui postea obierunt. Cæteri verò pœnam suam membrorum tremore perdidit. Hoc ita scriptum reliquit Othobertus, qui fuit vnus ex eis.

Anno 22. imperij sui, qui fuit vltimus, Henricus eum se morti appropinquaturum cerneret super substitutione successoris consentientibus principibus, ad quorum auctoritatem spectabat electio Chunradum, virum egregium de regali stirpe progenitum, regni pariter imperij designauit adhuc viuens successorem.

Iste Henricus & vxor eius Cunegundis sanctæ vitæ fuerunt, & in virginitate vique in finem permanentes. Sed quadam vice cum Henricus diabolo instigante, vxorem suam de quodâ milite suspectam haberet, super candentes vomeres 15. passibus nudis pedibus eâ incedere fecit. Qua ascendente ait: Sicut me, &

Henricus successore sibi deligit. A.C.1024.

A Deus ab Henrico, & omnibus aliis intactam nouisti, ita me adiua. Cui vox audita est dicere: virgo Maria te virginem liberabit: tota, que radentem massam illa percurrat. Cum autem Cesar Henricus morti appropinquaret, & multitudo maxima demonum cum magno strepitu ante cellam cuiusdam sancti eremite transfret, aperta fenestra eremita interrogauit vltimum demonum quidnam hoc esset: qui respondit. Legio demonum fumus, qui ad mortem Cesaris properamus: si forte aliquid ad nos pertinens reperire in eo valeamus. Ille autem adiurauit diabolum, ut ad se rediret. Inde ergo ad eum reuertens, ait eremita. Nihil profecimus, quia bona & mala eius in statera posita cum fuissent, adustus ille Laurentius ollam auream immensi ponderis attulit, & dum superasse videbatur, illa iactata in aliam partem statere plurimum ponderauit, in qua scilicet bona posita erant. Tunc ego iratus vnâ aurem ollæ prærupi. Appellauit autem diabolus ollam calicem, quem imperator ecclesie Meriburgensi in honorem sancti Laurentij fieri fecerat, cui propter magnitudinem duæ aures inerant. Repertumque est & imperatorem Henricum tunc migrasse & vnâ aurem calicis fractam fuisse.

Polonia effecta. Igitur pacata Germania; Chunradus in Italiam ad suscipiendam coronam descendere proponens filium suum Henricum in regem Alemanie eligi fecit. Quo facto magno suorum in vnum contracto exercitu, potenter intrauit Italiam. vbi a populo romano magno cum honore susceptus, a summo pontifice inunctus & coronatus est. vbi cum esset audiuit, Hernelsum duem rebellasse, atque cum magno exercitu fideles imperij infestare. Hoc audito imperator illico in Germaniam remeauit, atque omnibus imperij viribus Hernelstus aggressus ad abdita sylvarum fugere compulit, vbi non multo post ab imperatoris fidelibus est occisus. Cuius ducatum frater eius Hermannus suscepit.

Chunradus 2. rex 1. imperator Rom. 5. imp. an. 14. m. 10. d. 28. An. 1204. de quo Herms. Labm. Otho. Sigeb.

§. I.

POST Henricum secundum imperauit Chunradus secundus huius nominis, sed primus post Othonem. Hic Romanum sumpsit imperium anno domini millesimo 25. Ab initio verò mundi quater millesimo 987. secundum maiorem munerum sexies millesimo 147. Et imperauit annis 15. fuit autem hic Chunradus ex parte matris ex primis regibus Francorum armis virique strenuus, consilio prouidus sapientia & scientia iuris maximè florens fuit & ecclesie catholice valde deuotus, & pauperibus largus. Quia mortuo Henrico, quidam nomine Cono dux imperium ambebat, tandem repudiatur. Quare electio huius Chunradi per biennium protogatur, licet illum Henricus imperij reliquit successorem, vnde & biennio vacauit imperium tunc: a Ioanne autem papa coronam imperij accepit ipse Chunradus.

Eo tempore dux Polonie Venceslaus, cuius regnum Henricus secundus Romano imperio tributarium fecerat, absque Chunradi requisitione sibi nomen regium imposuit: dedignatus etiâ alicui subditi cum esset in armis valde strenuus, & diuitiis præpotens, magna vi armorum cuncta turbans post mortem Henrici, quem valde formidauerat, ad rebellionem adspirabat. Sed morte præuentus implere non potuit. Cuius filius Miso cum patris implere voluntatem in hoc disponderet, quia fratrem vnicum sibi in hoc obstare credebat, a patria expulit eum. Qui ad imperatoris Chunradi auxilium fugiens,

Hic vocatur ab aliis Micius

A.C.1027. fugiens, in Alemanniam venit, a quo benigne susceptus thesauris & armis adiutus, cum magno Teutonicorum exercitu Poloniam intrauit. Quem Chunradus eum robore militum statim secutus, omnia intra Poloniam armis miscebat. Miso autem videns se nulla ratione Chunrado posse resistere, relicta Polonia ad Vlticum Bohemorum ducem hostem imperij fugit. Vlticus autem credens Chunradi imperatoris gratiam, quam amiserat, recuperare, Polonorum ducem quem exulem ac supplicem aduenientem susceperat, tradere Chunrado imperatori statuit, atque hoc eidem per secretum nuncium insinuauit. Sed imperator magnanimus illius detestatus perfidiam, oblationem proditoris contempsit, ac Misoni factorem alibi, quam in Bohemia quæret e per secretum nuncium dici fecit. Qui imperatoris miratus bonitatem, clam relicta Bohemia ad propria remeauit, atque abiectis regni insignibus, quater assumpserat, modica comitiua contentus ad imperatorem Chunradum vltro accessit, atque eius voluntati se subiiciens, coronam quam sibi pater superbe imposuerat, humiliter imperatori resignauit. Et ab eo tempore Polonia romano imperio tributaria est effecta.

Polonia romano imperio tributaria.

Chunradus 2. papa Joane 19. coronatus est A. C. 1027.

Lôgobardia imperio destituit Vin. c. 17. Blô. h. dec. 2.

Chunradus autem cum esset in Germania pars magna Longobardorum rebellauit. Coniurauerant enim omnes freres Longobardie superioris ciuitates in hoc ut libertatis suæ memores, nullam super se regnare paterentur. Quo audito, imperator magno cum exercitu subitò in Italiam venit. Cuius insperato aduentu omnes quasi territæ ciuitates imperatori se subdiderunt. Quibus ad mandatum susceptis, diligenti inquisitione præmissa, omnes huius rebellionis inceptorum in vincula coniectos carceri mancipauit. Cœpit præterea Mediolanensem archiepiscopum, qui totius coniurationis inceptor & author (ut dicebatur) extiterat, & eum carceri mancipauit. Mediolanumque veniens obfedit, & suburbia incendit. Cumque secus ciuitatem in quadam parua ecclesia in die Pentecostes coronatus staret ad missâ, tam graui tonitrua & fulgura facta sunt, vt aliqui mente excederent, aliqui etiam spiritum exhalarent. Afferuit autem Bruno Coloniensis archiepiscopus, qui eo die missam sollempniter celebrabat, vir sanctissimus, se inter missarum solennia apertè vidisse sanctum ambrosium imperatori indi-

gnanti vultu comminantem pro eo, quod eius successorem carceri mancipasset. Igitur imperator post aliquot dies recepta vrbe Mediolanensi Cremonam iuit. Ibiq; Romanum pontificem obuium habuit, quo cum multo honore dimisso, aliquamdiu in Longobardia moram traxit compositisque & rebus imperij ordinatis, causa orationis Romam perrexit. Inde in Apulia vadens per mare Hadriaticum redire in Alemanniam disposuit. Sed cum esset ibi: propter aeris intemperiem multos ex suis principibus amisit, denique in Alemanniam est reuersus.

Rodolphus rex Burgundie filium Chunradum regni heredem testamentum relinquit. Nauch.

§. II.

EO quoque tempore, quo Chunradus imperabat, prædictus Rodolphus rex Burgundie mortuus Henrico filio imperatoris Chunradi regnum suum in testamento reliquit. Sed comes Celticus Otho asserens regnum Burgundie, ac Gallie Lugdunensis ad se pertinere, congregato exercitu illud inuasit. Quare indignatus imperator cum magnis Teutonicorum copiis regnum illud intrauit, ac dictum Othonem multis bellis affectum ad deditio-nem coegit. Sic regnum Lugdunensis Galliarum obtinuit. Est autem Gallia Lugdunensis illa pars, prouinciæ, quæ est vltra Rhodanum ad orientem.

Imperante autem ipso Chunrado anno 6. imperij eius, rex ille Francorum inclytus Robertus Hugonis filius moritur. Qui viues adeo clementie & misericordie erat deditus: vt diebus festis cum indueret se vel exeret vestibus regiis, si non aliud ad manus haberet, ipsas vestes pauperibus distribueret: nisi industria vestiarum egenos arceret. Quo defuncto Henricus filius eius regnauit in Francia annis 30.

Eo regnante quidam Gallorum, episcopus in eo concilio quod ab episcopis Gallorum celebratum est, assererat quibusdam cælitus sibi delatas epistolas, quæ terris pacem renouandam doceret. Quam rem cæteris episcopis scripsit. Et hæc populis obseruanda mandauit. Atma nullus ferret, abblata non re-peterent. Sui sanguinis vel cuiuslibet proximi vltor minime existens, percussoribus cogere-tur indulgere. Ieiunium in pane & aqua omni sexta feria seruarent. In sabbato à carnibus & pinguedine abstinerent, soloque hoc contenti ieiunio in omnium peccatorum remissionem, nullam sibi scirent aliam penitentiam adiciendam, & ad omnia hæc seruanda se sacramento obligarent. Quod qui nollet, christianitate priuaretur, & morientem tanquam alienum à fide nullus visitaret, nec corpus eius sepultura traderet.

Hanc mandatorum nouitatem nouarum rerum multi cupidi libentius iusto amplexi sunt. Multi etiam contradixerunt, & maximè Gerardus Cameracensis episcopus, qui assererat ab initio genus humanum trifariam Secunda pars Hist. Ant. FFF esse

Cælitus emissæ libertate con-futatur.



AC. 1037. esse diuisum. In oratores, pugnatores, & agricultores. Er vnum duorum, & duos vnus auxilio egere, & ideo debere arma deferre. Rapinas reddi per auctoritatem legis gratia debere. Vltorem percussu non exacerbari cogendum, sed secundum euangelium ei reconciliari. Ieiunium sextæ feriaz, vel sabbaro, nec omnibus vnus esse imponendum, quia non est vna omnibus possibilitas. Nec omnes hoc ieiunio contentos esse: quia non est vna omnium qualitas penitendi. Hoc sacramento firmate, vel sacramenti violatione periurio augere, non esse vtile. His contradicentes excommunicari, infirmis visitationem, mortuis sepulturam negari, detestabile omnino esse. Sufficere autem sanctorum patrum decreta, & super his neglectis impositum congruenter penitentiam modum.

Claruit præterea hoc tempore Guido Aretinus, inter musicos summus, in hoc etiam philosophis præferendus, quod ignotos cantus inuenit. Reperit etiam regulam per quam pueri facilius, quam per vocem magistri, aut per cuiuscumque instrumenti vsu cantus addiscunt. Quæ regula hodie gamma dicitur.

Huius etiam Chunradi tempore Drogo Northmannorum comes, vir armis egregius religione pius, sed in agendo strenuus atque famosus cum quatuor ex fratribus suis magno cum suorum exercitu venit in Italiam. Emensus Longobardiam atque Tusciam, Apuliam ingressus est. Ter vno die cum Græcis, qui eam tenebant dimicauit, atque victor extitit, & fugatis Græcis maiorem partem Apuliz obtinuit. Chunradus demum post multas victorias anno 15. imperij sui diem clausit, extremum.

Henricus 3. rex. 2. imperator ex Germanis 6. imper. an. 16. m. 4. d. 2. A.C. 1039. de quo Herman. Conr. Lamber. Orho, Abbas Vrsper. Sigeb. Vinc. ex Guil. cap. 17.

§. III.

Denique Chunrado secundo ex humanis assumpto, Henricus filius eius huius nominis tertius, in imperio succedit, qui imperare cepit anno domini 1040. à mundi autem initio quinquies. 1003. & imperauit annis 17. Hic adhuc patre viuente filiam regis Anglorum duxit vxorem, quæ erat puella pulcherrima, & ad sponsum veniens multo tempore cum illo permansit. Tandem de adulterio accusata, cum nullus timore viri ausus esset illam defendere puerum quemdam sturni sui alunnum, quem secum ex Anglia adduxerat, contra delatorem giganteæ molis hominem, ad singulare certamen opposuit. Igitur conferto duello, puer diuino adiutorio fretus, victoria potitus, eum qui dominam suam iniuste detulerat vicit, & eius succiso poplite enervauit. Guuldis autem (sic enim puella vocabatur) post victoriam viro suo repudium dedit. Nec minis postea nec blanditijs induci à quoquam potuit, vt cum illo remaneret, sed sanctæ religionis habitum sumens in Dei seruitio vitam finiuit.

Fuit autem hic Henricus in omni virtute suo patri non dissimilis. Qui postquam prima eius vxor illi repudium dedit, ducis Picta- uensis Gulielmi filiam duxit vxorem. Hoc tamen secundum communem legem fieri non potuit, si non fuit aliquid impedimentum dirimens. Cum autem imperiali more nuptiæ celebrarentur, omnes ioculatores, mimos, & histriones, qui ad solennitatem illam conuenerat iussit expelli atque omnia, quæ illis more principum in vestibus, equis, & pecunia danda erant pauperibus largiri præcepit. Fuit præterea hic princeps natura valde iucundus, & hominibus affabilis, omnibus humilis, hostibus terribilis, pauperibus pius, valde & largus.

Hic cum semel festum Pentecostes in Alemania apud Moguntiam celebraret solenniter, & paulo ante missam loca, iuxta imperatorium solium pararentur, diabolo suadente, inter famulos archiepiscopi Moguntini, & abbatis Ruldensis cœnobij, verorum dominus iuxta imperatorem propius sedere deberet, orta est discordia. Hic enim abbas tantæ potentiz apud Theutonicos esse fertur in Saxonia, vt quadraginta milia armatorum contra hostes præbeat imperatori. Habet autem ex antiquo priuilegium, vt in magnis festiuitatibus ad dexteram imperatoris sedeat. Itaque inter ipsos famulos illorum prælatorum post multa verba ventum est ad pugnam, atque furor Teutonico omnia commiscente ecclesiæ pauimentum sanguine repletur. Sed episcopis & alijs conuolantibus pax inter disidentes reformata est, templum purgatum, atque cum multa deuotione missa celebrata est. Sed cum ad illum versum sequentia ventum est. Hunc diem gloriosum fecisti, vox ab aere lapsa est dicens. Hunc diem bellicosum ego feci. Quo audito rigentibus omnibus præ timore, imperator diligenter intendens latitiam diaboli, qui hæc procurauerat turbationem. Tu (inquit) omnis malitiz inuentor simul & incertor, diu bellicosus & arrogatus luctuosus fecisti, sed nos per Dei gratiam, qui illum gloriosum fecit, pauperibus & indigentibus gratiosum reddemus. Er mox reincepta sequentia, solenni ploratu gratiam dei inuocabant. Completaque cum multa deuotione missa omnibus indigentibus & egenis per preonem vocatis omnia pretiosa cibaria, quæ sibi & curialibus parata erant, in vsu illorum consumpsit ipse pius imperator cum cæteris prælatis, ac ministris propriis manibus illis seruendo.

Idem ipse Henricus cum adhuc esset puer, tempore vitæ patris sui Chunradi, à quodam clerico fistulam argenteam accepit dono, quæ ladentes pueri solent alter alteri aquam iaculare. Qua recepta ait. Cum ero imperator, pinguisimum episcopatum tibi dabo. Adultus vero factus petenti promissum, cum assumpsisset imperium impigre dedit. Sed non multo post aspero & graui morbo correptus decubuit, tribusque diebus & noctibus quasi exanimis mansit. Episcopi vero indicto tridiano ieiunio, pro vita eius dno supplicabant. Postquam vero

Imper. tor Deo Simoni quomodo à demonijs fuerit liberatus.

AC. 1040. verò Deo volente de infirmitate conualluit, vocatum episcopum quem pro fistula fecerat, omnium prælatorum conuocato concilio & sententia deposuit. Confessusque est toto illo triduo demones sibi infestos vidisse in se flammam ignis per fistulam iaculantes: flammam dico adeo pertinacem, vt nos ignis eius respectu iocus reputaretur & aura. Sed interim iuuenem semivivum vidit calicem aureum ferentem immensæ magnitudinis aqua frigidissima plenum cuius visione & asperione illatos ardores euaserat. Hic erat beatus Laurentius martyr, cuius ecclesiæ tectum longa vetustate dissolutum reparari fecerat imperator, & præter alia munera calice aureo honorauerat.

Hunc etiam Henricum ferunt, quod cum hostes fugeret cerua quædam quasi domesticum animal, suis euectum humeris vltra inuadabilem fluuium transtulit.

Idem imperator Henricus habebat quemdam clericum, satis literatum & bonæ vocis, sed vilem meretriculam amantem ardentius, cum qua nocte quadam solenni voluptatis causa dormiuit, mane verò ad missam imperatoris adstabat. Imperator huius rei scietia dissimulata, mandat ei, vt se ad legendum euangelium præparet, quia scilicet eius melodia delectaretur, erat enim diaconus. Renuit ille, vt malè sibi conscius, vrget imperator, vt probaret eius constantiam. Ad extremum patere renuentem, iubet à patria exulare. Quam sententiam amplexus continuo recessit. Mittitur post eum, qui iam compilatis omnibus, & in sarcinulas compositis iter arripuerat. Violenter ergo retractus ante imperatorem sistitur. Quis hæc subridens ait. Probe (inquit) fecilli, & ego gratulor probitati tuæ quod rem Dei pluris penderis quam patriam, plus iræ Dei, quam meæ. Quapropter habeto piscopatuum, qui primus in imperio vacauerit, tantum indecenti amori renunciens, scilicet illius scemine hæc Helinandus.

Clericus meretricule amorem trepidum quid fecerit. Vi. cap. 18.

Idem Henricus magnificus imperator cum omne imperium iam pacificè in Italia atque Germania possideret, nomen Christianæ fidei, atque cultum dilatare desiderans, Vindelicis, qui sunt Sueuis contemini, idola & simulachra colentibus bellam intulit. Hi enim fortunam adorabant. Cuius idolum in loco nominatissimo erigentes, cornu dextræ eius apponunt, plenum potu illo, quod ex aqua & melle confectum, græco vocabulo hydro mely vocant, atque dimittunt. Vltimo verò die nouembris in eodem loco sedentes gustant. Et si poculum illud plenum inuenerint, magno strepitu applaudunt: ex eo quod in futuro anno pleno cornu copia sit responsum. Si contra contingat, gemunt: quasi carissimam futuram. Harum nationum reges Henricus imperator tributarios fecit. Sed cum ad fidem Christianam suscipiendam magnas immunitates promitteret, & flecti non possent, hoc illis regulis angariæ iniunxit, vt in omnibus solennitatibus, quibus imperator coronam portate conueit quatuor eorum regum libetrem, quo carnes condiebantur in palo suspensos duo eorum vicissim vedirent.

Ab ipso Henrico imperatore Leo papa, octauus huius nominis postulauit, vt Northmani, qui tunc magnam partem Apuliz occupatam tenebant, nec in aliquo Romanæ ecclesiæ respondebant, de pelletentur de sedibus illis. Cui annuens imperator, misit exercitus suos Romam ad papam. Qui cum eis personaliter procedens, contra Northmannos, bello conflixit, sed victus est exercitus ille, & papa captus vt patet supra in ca. de pontificibus.

Circa a idem tempus Vnfridus Northmannorum comes diem clausit extremum. Cui Baio lardus (aliàs Balegardus) filius in ducatu successit, vir animo fortis, & in bello strenuus, sed non diu dominio potitus. Nam Robertus dictus Guiscardus Vnfridi frater, filius autem Tancredi illum ab honore deiiciens ducatum Northmannorum in Apulia obtinuit. Hic autem Tancredus Guiscardus pater duodecim genuit filios, omnes viros prudentissimos, atque in armis strenuos. Inter quos hic Guiscardus, qui & Robertus dicitur septimus in ordine fuit. Qui fuit vir prudens magnanimus, largus, & in armis exercitissimus, sed dominandi cupidus, vnde Apuliam, Calabriam, Campaniam, Siciliam suo dominio acquisiuit. Militarem autem disciplinam semper seuerissimè & rigidissimè rexit. Hic vxorem habuit Sibelgaitam aliàs Viherandam filiam principis Salleritani, quæ sexu quidem mulier, sed consilio & prudentia homines excessit. ex qua tres filios genuit scilicet Rogerium, Robertum & Guidonem & filias quinque. Ex alia verò vxore Albertæ nomine quartum filium habuit nomine Boemundum, de quo infra multa dicentur.

Eo tempore corpus Pallantis Euandri filij romæ integrum, in quodam sepulchro reperiuntur. Ad cuius caput lucerna accensa inuenta est. Huius sepulchri epitaphium hoc erat.

Filius Euandri Pallas, quem lancea Turni Militis occidit, more suo iacet hic.

Quos versus non tunc factos crediderim, quauis Carmentis literas latinas inuenisset dicatur. Sed vel ab Ennio vel ab aliquo antiquo poeta. Habebat hic cadauer in medio pectoris vulnere, cuius hiatus quatuor pedibus & semis mensuratus est. Lucerna autem ardens inuenta, nullius, li quoris aspergine, aut flatus violentia extinguipotera, sed quædam brilioris inge snijubterflamam stylo foramen fecit. Quo facto mox vt aer subintravit, ignis euauit. Corpus autem tantæ vastitatis erat, vt muro applicatum altitudine mentum vinceret. Sed diebus precedentibus

Northmannorum, vt supra §. 2. D. Anton. indicauit, in Apulia primus comes fuit Drogo, qui profuit an. 11. menses sex. & dies aliquot, secundus Vnfridus, qui mortuo Drogo fratre suo creatus est 3. Nonæ Aug. A.C. 1050. profuit annos 7. Tertius fuit Bateraldu Vnfridi, qui post aliquot menses à patre Roberto Guiscardo expulsus fuit. 4. denique comes fuit hic Robertus Guiscardus factus an. C. 1057. qui cum Troiam in Apulia, & Regium in Calabria à Græcis vi cepisset prius ex Northmannis Apulia & Calabria ducem appellauit A.C. 1060. vt cap. sequenti D. Anton. tradit: ex quo & alijs hæc accepit Oruph.

Secunda pars Hist. Ant. FFF 4 illi

Infrausta pœulis in Northmannos expeditio. sup. c. 1. §. 19.

Infract. 15. Pallantis sepulchri inuentum. Marcus Chranus. Nauc. & Vinc. c. 34

A.C. 1048.

stillicidiis infusum cōmunem mortalium corruptionē agnouit, soluta cute neruisq; fluctib.

Templum resurrectionis Dominice restitutum. A.C. 1048. On. Aegyptij urbem sanctam occupant, Tyr. lib. 1. de bello sac. c. 4.

§. IIII.

Huius autem Henrici tertij imperatoris anno octauo, ut scribit Ioan. de col. ecclesia dominice resurrectionis in Hierusalem quae ab Arabibus destructa fuerat, reaedificata est à fidelibus. Sed qualiter, & à quibus & quo tempore ab infidelibus destructa fuerit: quia à pluribus ignoratur: ideo necessarium existimauit rei ordinem scribere. Sciendum est enim, quod postquam Aegyptiorum potentia contra Persas inualescere cepit, ante Turcorum aduentum, adeo in oriente Aegyptiorum creuit Dominium, ut ab Aegypto usque in Antiochiam prouincias & regiones occupauerit uniuersas. Inter quas & urbs sancta Hierusalem cum adiacente regione in eorum deuenit potestatem. Sub quo principatu (sicuti captiuus quandoque solent tempora indulgentiora concedi) à suis anxietatibus cepit fidelibus, qui in eadem urbe habitabant esse remissius, quousque eisdem regno Aegyptiorum Calipha praefectus est. Hic & praedecessorum suorum & successorum pariter malitia excedens factus est postea eius insania legentibus, & nequitia singulari extitit, ut eius uita Deo & hominibus odibilis specie tractatu exigat. Hic inter caetera, quae perniciose plurima praeparauit ecclesiam Dominice resurrectionis, quae per venerabilem uirum Maximum eiusdem loci episcopum precipiente Constantino magno Augusto aedificata fuerat, postea per Modestum tempore Heraclij imperatoris reaedificata, funditus deiici mandauit. Diruta est autem illa venerabilis ecclesia anno ab incarnatione domini, 1017. Praeparauit autem eo tempore eisdem ecclesiae uir uenerabilis Orestus nomine, eiusdem nequissimi tyranni auunculus, matris eiusdem frater. Hoc autem fecisse dicitur, ut suae perfidiae populis infidelibus daret argumentum. Obiciebatur enim sibi Christianitatis titulus & quod esset natus ex matre Christiana. Quod quasi crimen à se ille uolens expellere, praedictum facinus ausus est perpetrare.

Hegnem Calipha templum resurrectionis diruit. A.C. 1017. Onoph.

Ab eadem die cepit fidelium in eadem ciuitate conditio esse deterior, tum ex dolore iustissimo, quem ex casu ecclesiae sanctae resurrectionis receperat, tum ex multiplicatis angariis multiplicata molestia. Nam praeter tributorum enormitatem, quae ab eis contra morem & privilegia à suis praedecessoribus indulta exigebantur, solennitates etiam interdixerat, quas usque in illum diem sub aliis principibus & oculis & palam facis liberè celebrauerant. A fuit tamen diuina clementia [ & afflictorum misera intulit ] consolationem non modicam rebus desperatis.

Praedicto enim tyranno rebus humanis exempto, cessauit ex parte quassatio: filio eius Daber nomine regnum obtinente. Hic si quid eadem petitione Domini Romani imperatoris Costanti-

tinopolitani (qui cognominatus est Helioplytanus, cum quo etiam foedus, quod pater eius violauerat, refarciens, contraxerat amicitiam) praedictam ecclesiam regdificandi fidelibus concessit potestatem. Quae concessa cognoscens plebs fidelium quae Hierusalem habitabat, quod ad tantae rei restorationem, eorum non sufficerent vires, missis nunciis Constantinopolim ad imperatorem Dominum Constantinum Monomachum precibus porrectis humiliter significant, in quanta desolatione post ecclesiam dirutam populus fidelium, confederisset. Orantque affectuosissime, ut ad reaedificationem ecclesiae imperialis munificentiae liberalitatem porrigeret manum.

Procurabat autem eorum legationem quidam Ioannes cognomento Chariamentis Constantinopolitanus natione, qui nobilissimus secundum carnem uidebatur, sed moribus multo nobilior. Hic post posita saeculi dignitate Christum secutus assumpto religionis habitu pauper Hierosolymis pro Christo habitauit. Missus igitur, debita instantia & sollicitudine non piger apud eundem Dominum imperatorem fideliter laborans, obtinuit ut ad opus dicti aedificij de proprio fisco idem Deo amabilis imperator sumptus necessarios & sufficientes ministrari praeciperet. Praerat autem dictae ecclesiae uir uenerabilis Nicephorus patriarcha. Sic ergo obtenta licentia & de imperiali arario sumptibus ministratis, eam quae nunc est Hierosolymis sanctae resurrectionis reaedificauit ecclesiam anno ab incarnatione Domini 1048. ante urbis liberationem annis quinquaginta & uno, trigesimo uero & septimo postquam diruta fuerat.

De Turcis: unde habuerunt originem, & quomodo fuerunt tributarij Persarum. idem c. 7.

§. V.

Quoniam de gente Turcorum multa infra dicentur, ideo non est alienum à proposito de ortu huius gentis & processu, & quomodo ad hunc gradum, in quo iam multis annis stetit leguntur, & nunc in maiori sunt, caetera per eos Constantinopoli, occisioque Graecorum imperatore cum magnatibus suis, aliqua in breui nunc referre.

Gens igitur Turcorum seu Turcomannorum ab initio septentrionalis fuit. Dicti autem sunt Turci, prout ipsi asserunt, & id ipsum in nostris chronicijs continetur, à quodam eorum duce nomine Turco, sub quo post Troianorum excidium ad hyperboreas regiones se transiulerunt, ubi armorum relietiofusu procuradis gregibus & armentis operam dabant, gens inculta penitus, & certam non habens sedem. Vagabantur enim, & passim circumferebantur pascuorum commoditatem sectantes, non habentes vires vel oppida. Volentes autem proficisci, incedebant simul, quierant ex eadem tribu, aliquem de maioribus suorum contri- bulem habentes quasi principem ad quem uniuersa, quae in eadem tribu emergebant referebantur siue quaestiones: siue aliquid aliud. Migrantes autem uniuersam secum trahebant

Turci gēs Septentrionalis in Asia uisū A.C. 1044. Onoph. Turci Vn de dicti in 1. par. tit. 2. c. 53

Turcorum regni initium Asia mai re, quorum principis esse dicitur. A.C. 1044. Onoph.

A.C. 1048. Turciolim videtur si fuisse quos cetera cetera cetera nomina.

Substantiam equitum, greges, & armenta, seruos & ancillas: nam in his eorum omne consistebat peculium. Nusquam agriculturam operam dantes, emptioium & venditionum ignorantes commercium, sed solis permutationibus uitae necessaria sibi comparabant.

Accidit autem processu temporis quod illius populi maxima multitudo ab aliis seorsum incenderent, & Persarum ingressi fines regionem inuenerunt acceptissimam. Datoque regi, qui erat pro tempore, secundum quod ab initio inter eos conuenerat, tributum per annos aliquot moram sibi habuerunt diuturniorem. Augebatur autem eorum populus in immensum, & multiplicationis eorum non erat numerus, ita ut regi Persarum & indigenis fieret suspecta eorum multiplicatio. Unde factum est, ut inter eos consilio habito, uolenter à regni finibus illos Persae expellere decernerent. Sed tandem Marto proposito, uisum est eis expedientius, ut angariis multiplicatis illos fatigarent, usque dum sponte sine coactione discederent. Cumque iam annis pluribus iniuriarum pondus & tributorum enormitatem sustinerent, & diutius tollerare nollent, rex missa uoce praconis intra certum tempus ex uniuerso regno eos iussit discedere.

Transientes igitur fluvium Chobar, qui regnum ex ea parte limitabat, sibi solito libertius suorum uident infinitam multitudinem. Nam prius seorsum habitantes sui nec numerum noverant: nec potentiam. Mirati sunt itaque, quomodo tantus & tam mirabilis populus alicuius principum aliquando potuisset tolerare superbiam, & angariarum, & tributorum acerbitatem portare, uisumque est eis absque dubio, quod Persarum populo, & cuilibet alteri nationi nec numero, nec uiribus essent impares, nilque eis ad obtinendas uolenter finitimas regiones aliud deesset, quam id, quod more alio tum populorum sibi regem non haberent.

Volentes igitur uotis conlonis sibi regem creare, describentes uniuersam suorum multitudinem, repererunt in eis centum familias ceteris splendidiores. Quarum quamlibet praecerperunt sagittam afferre unam, & iuxta numerum familiarum centum sagittarum ligauerunt manipulum. Quem operientes, uocauerunt quemdam puerulum innocentem, praecipientes ei, ut immissa manu sub uelamento, quo praedictarum latebat manipulus sagittarum, unam educeret solam: ea conditione, ut de ipsa familia solum rex assumeretur, cuius sorte sagitta exiret. Factum est casu, quod puer praefatus eduxit sagittam Seducorum familiae, unde constitit apud omnes sicut prius ordinatum fuerat, quod ex ea tribu princeps futurus crearetur. Praeceptum est iterum, ut ex eadem tribu centum eligerentur uiri, qui aetate moribus & uirtute ceteros ante irent, uique singuli singulas afferrent sagittas, offerentium habentes inscripta nomina. Fractioque ex eis iterum manipulo, & sicut prius diligenter coopto, uocatus est iterum puer innocens, cui dictum est, ut unam ex illis educeret. Eduxitque unam, cui inscriptum nomen erat Selduch. Erat autem uir ille admodum speciosus nobi-

lis, & in sua tribu praclarus prouectae aetatis, sed integer uiribus, & in re militari multam habens experientiam. Quique tota corporis habitudine magni principis praetenderet elegantiam. Hunc ergo de communi decreto praeficientes in throno sublimauerunt regio, eamque regibus debetur, exhibentes reuerentiam, & ad eius implenda imperia foedere complacito, & praestitis iuramentis corporaliter se obligant. Ille statim collata sibi satis pro imperio urens potestate missa uoce praconis educi publice mandat, ut retranfito flumine Persarum fines, unde prius exierant uolenter occupent & adiacentia sibi uendicent regna: de cetero compellantur regiones exteras errabundi circuite: & aliarum nationum saltus intolerabiles sustinere.

Factumque est, ut intra paucos annos non solum Persarum, uerum etiam uniuersa orientalium regna sibi subingarent, subacta Arabum aliarumque nationum uolentia. Sicque populus uilis & abiectus ad tantum subito culmen euoluit, quod penè uniuersum occupauit orientem. Idque factum est, uix triginta aut quadraginta annis antequam noster occidentalis populus peregrinationis iter de quo in sequentibus ageretur ad terram sanctam arriperet. Adde quod nunc anno 1453. ipse rex Turcorum qui Mahumeth uocant cum suis Constantinopolim oblectam demum cepit, & regionem circumiacentem: ut dicitur infra. Subactis itaque regnis orientalibus, adiecerunt etiam ut potentissimum Aegyptiorum regnum inuaderent, descendentesque in Syriam Hierosolymam cum quibusdam aliis finitimis urbibus uolenter subiugarunt sibi, fideles quos in ea repererunt habitatores durioribus solito aggrauantes molestiis, & angariarum multiplicitate fatigantes.

A.C. 1056. Turci per Persarum occupant.

in 3. par. tit. 2. c. 13. Turci Aegyptium occupant.

Henricus 4. rex 3. imperator Occidentis ex Germanis 7. regnauit & imper. an. 49. m. 10. d. 3. A.C. 1056. de quo Sige. Abbas uis per. Orbo sifing. Lambertus Saffnabur. & alij.

CAPVT V.



Entico tertio ex hac luce substracto, eiusdem nominis Henricus quartus filius eius Romanum sortitur imperium. a Ccepit autem imperare, ut scribit Ioannes de col. post Vincenciam

Gravis sanus & acerba p'is omnibus est huius Henrici memoria: eo quod Ecclesia Romana, quae quidem ipsum à cunabulis aluerat & fuerat, grauissima persecuti nem concit. uir de qua sup. c. 1. c. 21. uerum tamen quoniam Mardeburgenses reliquique prorestantes laudibus eum ad caelum efferunt, qualis, quae uis fuerit ex antiquorum monumentis uispiamus: Abbas vrsburg. cuius testimonium plurimi aduersarij nostri faciunt, de imperio Henrico ita scribit: Henricus

622

**A.C.1056.** rex adolescentia vsus libertate: Saxoniâ solam ex omni Romano imperio cepit incolere, principes despicere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, venarum, lustris, ceterisque, huiusmodi exercitiis, plusquam iustis facie dis operâ dare, filios illustri quibuslibet obscure natis coniugare, priuata præsidia (nimirum potentibus regni non satis fidem) institueret: his discordia seminariis conuicium plurimos insidiatores tã regni quã vitæ suæ crescere. Auentinus li. 5. Annal. Henrici, inquit, stupris, amoribus, impudiciis & adulterij flagrasse infamia, nec amici quidem negant. Mari a. Scot. Grego. inquit, querimonis & clamoribus Catholicorũ iustis aduersus Henrici & scelerũ eius immanitatem auditis zelo Dei accensus, iam dictum regem excommunicatum pronũ ciuauit, maxime propter Simoniam. Quod factũ Catholicis quidem viris maxime placuit, Simoniacis verò ac fautoribus regis nimirum displicuit. Chvranz. ius in Metropoli sua c. 21. Henricus 4. cum iam alteram sibi iunxisset vxorem, filium suum Chvradum ad vxoris ferretur inuitasse complexum. Cũque horreret infandum crimen bonus iuuenis: Henricus, dixisse fertur se patrem illius non esse, & ideo eorum suum non esse illi tantopere refugendum, hinc iuuenis in Italiã concedens ductu Matbildis ad Vrbanum Pontificem venit, qui de restatis sceleris eius renouauit excommunicationem Vrbanus 4. inquit, Papa super Ecclesiarum hæcenus heu manente commotione Concilia multa congregauit, inter que etiam conuocatis ad Placentiam ciuitatem ducentis fere patribus Henricũ imperatorem tam a se quam a prædecessoribus suis communiõe priuatum declarauit maxime regina Agnetem (nescio an rectius legeretur Praxede) ipsius imperatoris vxore adstante, multaque nefanda in illũ ad aures totius Synodi testificant, hæc & multa alia de hoc Henrico 4. veteres tradunt, quem cum Magdeburgenses tantopere prædicant, Gregorium verò septimum virum omnibus laudibus dignum, decessentur præfectũ non poterunt illam execrationem diuinam effugere, vbi qui dicitur malũ bonum, & bonũ malum.

**La. 5.** a. Ex Ioan. de Col. hac item habet Nau. gen. 36.

anno Domini 1067. Ab initio mudi quinquies millesimo 20. secundum computationem sexages 1179. & imperauit annis 50. Fuit autem hic Henricus ore facundus, ingenio acutus, clemens largus, in re militari fortunatissimus. Nam sexagesies, vt legitur, collatis signis dimicauit. a Et licet malorum ductus consilio fuerit sanctæ Romanæ ecclesiæ persecutor, fuit tamen tam longo tempore princeps valde gloriosus & fortunatus quamuis circa finem imperij sui iusto Dei iudicio ob recompensationem & punitionem atrocitatum & persecutionum, quas clero intulerat: multas ipse non solum à principibus imperij verum etiam à proprio filio pettulerit calamitates.

Hic Henricus post mortem patris sui valde paruus remansit, qui matris Agnetis consilio regebatur. Erat enim mulier prudentissima, & Deum timens. Quare dum ipse matris monitis obtemperauit cum magna pace imperium gubernauit. Sed postmodum consilio deceptus, spreto matris consilio ab ea totaliter alienatus est, ac per se cepit negotia imperij tractare. Imperatrix autem mulier religiosa & prudens, cum filium non solum à se alienatum, verum prauorum quoque consilio vsurum aduersus se machinari videret cum nollet fluctibusurbationum inuolui, vitam religiosam elegit. Deinde causa orationis Romam pergens, de-

**A.C.1066.** uotione sanctorum locorũ capta ibidem sanctis operib. & elemosinis vacans sancto fine quieuit. Cuius corpus in ecclesia beati Petri iuxta altare beate Petronillæ sepultum est. Nec multo post tempore Chvradus eius filius secundogenitus, quem pater adhuc viuens Italiæ præfecerat, moritur, & Florentiæ honorificè sepelitur.

Et tempore inelytus dux Robertus Guiscardus, à ciuibus Troianis vocatus, ipsam illorum urbem volentibus & consentientibus omnibus in suam ditionem suscepit. Non autem multo post subito cum exercitu in Calabriam profectus Regium ciuitatem expugnauit, & ex eo tempore dux vocatus est. Cum autem iam maiorem partem regionis obtinuisset, volens & suis posteris perpetuare dominium Romam ad Nicolaum secundum papã, qui prius fuit episcopus florentinus, sed natione Burgundus, accessit, atque ex terris quas ipse acquisierat, quæ ad ius Romanæ ecclesiæ pertinebant eius ecclesiæ vasallus effectus eidem pontifici fidelitatem iurauit: promittens se Romanæ ecclesiæ fidem seruaturum, eidemque papæ & successoribus eius canonicè intrantibus. [quæcunque peterent præsidia mittere, ac quando opus videretur cum omnibus copiis auxiliium ferre spondit.] Quo facto statim ipse Nicolaus papa de honore ducatus sui per vexillum inuestiuit eundem. factum est autem hoc anno Domini 1060.

Mortuo autem Nicolao papa, succedente canonicè ei in papatu Alexandro secundo schisma securum est factum in Logobardia antipapa Cadolo Parmensi episcopo de voluntate imperatoris Henrici. Et cum præualere non posset, Alexander papa ad preces imperatoris ad se reuertentis, concilium celebravit generale Mantuæ, vbi sedata sunt omnia. Et de his, s. in c. de pontificibus. Ibi & de Mathilde comitissa. De Gulielmo northoseu Bastardo, qui Cõquestor est cognominatus. Vin. li. 25. c. 37. ex Gul. Sali. de eo itẽ Lem. lib. 3. Polyd. Virg. lib. 6. de rebus Scoticis. & alij scribunt. A.C. 1066.

§. I.

**D**E Gulielmo duce Northmannorum, qui postea sibi accepit regnum Angliæ. Anno decimo imperatoris Henrici quarti, Gulielmus magnificus dux Northmanniæ regnum Angliæ occupauit, vt scribit Ioannes de col. Post Vincent. Hic Gulielmus fuit filius Roberti, filij Ricardi secundi. Hic enim Robertus cum semel in quodam festo vidisset puellam speciosissimam ac nobilem cum aliis in quadam chorea honestè saltantem eius pulchritudine captus nocte sequenti cum ea iacere voluit. Quam deinceps vnice dilexit, & aliquandiu iustæ coniugis loco habuit, ex qua filium genuit nomine Gulielmum. Cuius futuram magnitudinem mater somnio præuidit. Nam dormiens intestina sua per totam Northmanniam & Angliam extendi conspexit. Præterea ipsa hora, qua puer natus humum primo accepit, ambas manus puluere, quo tegebatur pauimentum, impleuit. Sed & obstetrix fausto omine acclamauit eum regem futurum. Qui mox vt adoleuit, militiæ insignia accepit, duxitque vxorem Mathildem

Bal

**A.C.1066.** Balduini comitis Flandrensis filiam. Hic vir & dux religiosus ac Deum timens edificauit Cadouini monasterium sancti Stephani magnificèque dotauit. In quo Lanfrancum abbatem instituit qui postea fuit archiepiscopus Cantuariensis vir antiquus, omni scientia & religione comparandus, de quo supra.

Erat autem tanta seueritatis, vt cum adhuc puer esset iste Gulielmus, patrum suum Malgerium ab archiepiscopatu Rothomagensi remoueret, ex eo quod non natalium, sed professionis oblitus, venationibus & aulium certaminibus sæpius intendens, gazas ecclesiasticas cuius & profusionibus consumebar. Cuius rei fama crebescens tota vita suauis pallij caruit, quod negare sedes apostolica honoris huius priuilegium ei, qui sacrum negligebat officium. Gulielmus autem vir inelytus postquam diu Northmannorum ducatum gubernauerat, magno tum Northmannorum, tum Gallorum exercitu congregato regnum Anglorum occupaturus intrauit. Qui in egressu naui pede lapsus, à proximo milite sibi acclamari audiuit. Tenes Angliam comes rex futurus.

Et tempore Aroldus rex Angliæ à bello, quo regem Northmannorum vicerat, reuertebatur. Qui audiens Gulielmum cum magno exercitu in Angliam applicuisse, exploratores misit, qui explorarent eius castra. Ii intra castra deprehensi, iussi sunt à Gulielmo circum duci per trenchi, & omnia absque occultatione iustare. Quo facto large pacti incolentes ad dominum suum remissi sunt. Regressi igitur nunciati magnificam ducis confidentiam, afferentes omnes penam in illo exercitu presbyteros videri. Gulielmus autem monachum quemdam legatum ad Aroldum misit, tria ferentem. Aut vt Aroldus secundum conditiones regnum dimitteret, vel sub eo regnaret, aut certe viroq; spectante exercitu ipsi singuli prælio decertarent. Aroldus nec responso dignatus turbido eum expulit vultu. Anglici autem totam illam noctem, quæ bellum præcessit potibus, & ebrietati

Northmannorum cõfidentia.

a Cum D. Anton. flectat, quo iure hic Gulielmus Angliæ regnum cepit, id hoc loco annuare opera pretiũ duxi. Eduardus Angliæ rex qui propter vita merita in numerũ est duorum relatus, de quo scripsit D. Am. c. 1. §. 20. & c. 7. §. 3. huius tit. à Suenone Danorũ rege regno pulsus in Northmanniam sese recepit. Mortuo verò Suenone Hunnutque eius filio, Ardehunnus ipsius ex patre frater successit. Qui cum Eduardum sanctum virum, e Northmannia in Societatem vocatum in Societatem regni ascisisset obiit. Eduardus à diuturno exilio ad regnum profectus, tranquillam etiam reliquam vitam transegit, & quod apud Northmannos duces cultus educatusq; fuisset, nec liberos sustulisset, beneficiorum ac cognationis & consuetudinis memor, Gulielmum Northmannorum regem heredemque nuncupauit, in eiusque verba proceres gentis iurcurando adiecit. Aemyl. lib. 3. Ceterum Gulielmus northus non ignarus, quam Rom. Pontifex in regnum Angliæ haberet potestatem, eo quod videlicet illius sit vestigale, vt supra cap. 2. §. 1. tradidit D. Anton. illud non prius adire voluit, quam ab eo eius adeũdũ acciperet facultate m. Pontifex autem Alexander 2. audita causa Ioannis ait Vin. li. 25. c. 41. vix illum ei in omne Angliæ regnum misit.

bus & cantilenis accantis, in somnem duxerunt. Northmanni autem confessioni peccatorũ vacantes, mane dominico corpori & sanguini comunicauerunt.

Igitur indicto bello dux arma poposcit, atque casu loricæ inuersam induit. Ministris autem, qui illum armabant, tumultuantibus risum illorum arguens dixit. Hodie comitatus meus vertetur in regnum. Commisso itaque prælio, acriter ab viroque exercitu pugnatum est. Ad postremum Angli terga dantes fuga salutem quarunt, quorum fuga socius factus Aroldus, dum equi velocitate se à prælio subtrahere niteretur, ictu à sagitta in cerebro percussus occubuit. Iacentis autem femur etiam mortui vnus militum lancea latus eius transfordit, quem ignominia à Gulielmo notatum etiã militiæ balthæo priuauit. Eodem bello virtus Gulielmi enituit. Nam ea die pugnano, discurrendo, suos animando, tres equos fortissimos amisit. Igitur ob tanta victoria corpus Aroldi regis occisi matti repetenti sine pretio remisit. Die autem natalis Domini Eboraci coronatus est. Vexillũ regis Aroldi Romam ad papam Alexandrum misit. Quod quidem vexillũ in hominis pugnantis figuram dispositum erat, auro & lapidibus arte sumptuosa erat contextum. Et ab eo tempore a Northmanni in Angliã vsq; in hodiernum diem regnare cœperunt.

Anglorũ & Northmannorum ad uerã ad præliũ præparatiões.

Gulielmũ Northus Angliæ rex coronatur. A.C. 1066.

b Northmanni per annos septuaginta nouem & tres menses solum Angliam tenuerunt. Nam A.C. 1136. mortuo sine viri sobole Henrico 1. Anglorum rege regnum Angliæ à Northmannis translatum est ad francos per Stephanum francum illius nepotẽ ex Adela sorore Blefensis comitis filium. Porro Gulielmus numeratis in Angliã sacris adibus reperit quadraginta quinque millia & septendecim Parochialia templa. Ex Gene. Gulielmus non sibi coronam regni imposuit, sed cũ sine ribebris decessisset A.C. 1127. ducatum testamento reliquit Rogerio 3. filio Rogerij comiti Sicilia qui cum Neapolim de imperatore Constantinopolitano cepisset A.C. 1130. 5. Cal. Octob. rex vtriusq; Sicilia appellatus est ab Anaclero Papa 2. apud Beneuentũ die verò Natalis sequentis inuentis anni 1131. ab episcopis & archiepiscopis regni sui se iungit fecit. Onuph.

De Gregorio 7. viro sancto & Henrico 3.

§. II.

**A**NNO huius, Henrici quarti 17. mortuo Alexandro secundo creatus est papa Gregorius 7. sanctus vir qui facto concilio Romæ, secundo anno sui pontificatus ad reformationem morum excommunicauit quosdam nobiles de familia Henrici, quia eorum consilio ecclesiæ vendebantur, & iura ecclesiæ usurpabantur.

Postea anno sequenti excommunicauit Sigifredum Archiepiscopum Moguntinum, quia quærebatur schisma in ecclesia facere, deinde Henticum imperatorem, vt eius fauorem. Postea absolutus fuit ab eo, & ecclesiæ reconciliatus. Sed non multo post cum dictus

A.C.1066. dictus imperator iura ecclesie vsurpare non cessaret scilicet inuesturas episcoporum faciendi per se, & admonitus concilio imperatorem ipsum excommunicauit. Propter quod Henricus ipse persecutionē fecit contra ecclesiam, & Gregorium, dans operam nouo schismati, faciens creari archiepiscopum Rauennatem papā seu potius antipapam apostaticum. Propter quod aliqui ex Saxonibus Teutonico rū principib. Henrico rebellauerunt, & regē Burgundię Rodolphū imperatorem elegerūt. Cui coronā misit Gregorius. Sed cum ipse Rodolphus contra Henricum maximo exercitu bello dimicaret deuictus est Rodolphus & occisus ab Henrico, qui postea omnes, qui sibi rebellauerant, multipliciter puniuit. Er cum postea Henricus imperator Italiam intrasset & Romam accedens obsidisset, papa Gregorius cum cardinalibus suis in castrum sancti angeli fugit, & Henricus ciuitate capta, obsedit castrum prædictum. Sed ad rogatum papæ Robertus Guiscardus dux Apulię vocatus, ad urbē quam citissimē cum maximo exercitu applicuit. Sed prius Henricus audito aduentu eius ab vrbe in Longobardiam fugit. Prædictus autem Robertus vrbe capta, papam cum suis cum multa gloria de castro sancti angeli eduxit. Qui indeliberatus non confidens de Romanis, cum ipso duce Roberto in Apuliam profectus est: & ibi demum defunctus. Sed de his plenius supra in capitulo de pontificibus eodem titulo.

ca. 1. §. 2. Per ipsa tēpora robertus dux inclytus Guiscardus præfatus Apulię ciuitatem Pharum lōga obsidione maceratam, in deditionem accepit. Cumque iam totam Apuliam & Calabria in suam accepisset potestatem, ad Dominium Sicilię adspirare cepit. Itaque nauibus vndique congregatis relicto filio suo primogenito rogerio in Apulia, ipse cum magno exercitu in Siciliam nauigauit: atque nemine obistente nobilissimam illam Sicilię ciuitatem Panormum obsedit. Qua diu fame & frequentibus aggressionibus attrita tandem quibusdā interuentibus, pactis, ciues se ei dederunt. In qua idem dux ecclesiam pulcherrimam ad honorem beatissimę virginis construi fecit. Rediens autem in Apuliam post occupatam insulam in signū victorię suę portas æneas & marmoreas columnas secum detulit apud Troiam. Post reditum exinde ducem Salernitanū cognatum suum persequi cepit, quē apud Salernum terra marique obsedit, septimo mense ciuitatem cepit, atque Gislephum ducem captum carceri mancipauit. Post captam autem ciuitatem ibidem in honorem beati Matthæi apostoli ecclesiam pulcherrimam ædificauit.

Michael Græcorum imperator in Apuliam venit. Blō. hic Michael fuit imperator. 69. A.C. 1071. Porro Constantino hæc omnia sunt tribuenda.

§. III.

Et tempore venit in Apuliam quidam forma conspicuus, eloquentia clarus asserēs

A se Michaelē quondam imperatorem Constantinopolitanum fuisse, conuergens se iniuste imperio fuisse priuatum quare ad recuperandum imperium obnixè auxilium ducis petebat. Et primò quidem obstupuit dux. Sed cum vidisset in homine elegantiam morum ac in verbis prudentiam, illum apud se honestissimè tractatum retinuit. Itaque congregato concilio suo ad recuperandum, vel potius ad acquirendum imperium Constantinopolitanum, suum exercitum congregauit. Vnde cunque ergo classe congregata: apud Hydruntē vna cum filio Beomundo atque vxore mare intrauit, & post duos dies Auellonem applicuit. Cuius aduentum postquam imperator Nicephorus audiuit, magno suorum exercitu adunato, Alexiū cognomento Bethomath & Megadomestici dignitate, quem nos maiorem Senechalum appellare consueuimus fugebatur officio] exercitui præfecit cui magnam partem sui thesauri destinauit, mandans vt contra aduenientes latinos nō solum christianorum, sed etiam turcorum, & gentilium copias congregaret. Qui mandato imperatoris obediens, apud Adrianopolim veniens, ex omni natione magnum confluxit exercitum. Quem donis & muneribus alliciens, sibi omnium animos conciliauit, adeo vt iam aliqui dicerent illum imperio dignissimum.

Alexius autem postquam omnium hominum animos ad se inclinatos vidit (vt erat dolosissimus) rem nefariam cogitauit. Dicit enim inter milites se pecuniam non habere, sed pluries imperatori scripsisse, vt sibi pecunia ad alendum exercitum mitteretur. Et se velle personaliter imperatorem accedere, ne talis, & tam deuotus imperio exercitus inopia deperiret. Veniens ergo Constantinopolim postquam cum imperatore de multis quæ ad bellum gerendum necessaria videbatur est locutus clam nocte de ciuitate incio imperatore egressus est, atque ad exercitum veniens dixit. Videte, commilitones, quam grata est ergavos qui imperio defendendo vires impenditis, imperialis maiestas. Nā cum ab imperatore stipendia pro vobis tanquam benemeritis imperij peterem, mihi mortem comminatus est: qua te ad vos confugi, commilitones fidem vestram implorans. Sed si viri eritis & consilia mea sequi volueritis, omnes diuitiis & beneficiis cumulabo. Extorquemus ergo ab hoc viro inutili, qui otio & inertia marcet imperium & ad quem vos ipsi decreueritis, transferamus.

His auditis tanquam veris exercitus aures inclinans excitato tumultu Alexium imperatorem vna voce proclamant, atque purpuram induo tanquam domino obediunt. Quo facto Alexius cum exercitu ipso, quem sibi imperator ad obuiandum duci Roberto dederat, Constantinopolim rediit. Huius autem audito aduentu Nicephorus imperator nimium stupefactus ciuitatem Constantinopolim, quantum temporis breuitas patiebatur communiuit, atque contra proditorem vndique militum copias præcepit congregari. Veniens igitur Alexius non longè à ciuitate castra posuit. Sed cum ciuitatem tam benè munitam per violentiam obtinere diffideret ad dolos se & astutiam conuertit.

ERAT

A.C.1080. Arxion eam vocat Blon.

Constantinopolis ab Alexio capta dicitur.

Commissio per hunc ducem Alexiū in Italia, & in Hispania.

Nobilis de Græcis & Turcis latinorum victoria.

Erat enim tunc temporis Constantinopoli quidam stipendiarius imperatoris, natione Teutonius, vir nobilis, & ob rei militaris experientiam imperatori Nicephoro valde charus Armo nomine, Hunc alterius pecunia corruptum & promissionibus, ad hoc induxit, vt sibi eam partem ciuitatis proderet, quam sibi imperator ad custodiam delegauerat. Qui eius promissionibus attractus portam, quæ dicitur Bulgarorum, nocte sibi aperuit: atque intra urbem Alexium proditorem cum exercitu intromisit. Ingressus itaque ciuitatem Alexius eam suo exercitu prædæ exposuit, ipsa die, quæ cœna Domini dicitur. Erat enim exercitus eius ex diuersis nationibus, inter quos maxima erat Turcorum, & aliorum infidelium multitudo. Qui prædæ & rapinæ inhiantes, nulli ætati vel sexui parcebant. Expoliabantur ecclesie atque monasteria, conflagrabantur cruce & calices, ac Deo dicatis virginibus violentia inferebatur, sed (quod nefas est dicere) sacerdotes ipsis altaribus incubantes, truncabantur.

Imperator autem Nicephorus, videns hostes intra urbem ingreſſos, ac se à suis proditum relicto palatio fugiens monachus est effectus. Alexius autem postquam omnia intra urbem obtinuit, ipsa die resurrectionis dominicæ se imperatorem fecit solenniter coronari. Qua die mandauit exercitui à rapinis, & prædæ de cætero abstinere. Sed vt ostenderet se nō pro violentia, sed pro iustitia imperium inuasisse Nicephori imperatoris filium Michaelē dicitur sibi consortem adsciuit imperij.

Interea Robertus dux supradictus, circa Dalmatie partes demoliebatur. Nam multis oppidis & municipibus captis, iam ad interiora penetrabat imperij. Alexius autem compositis intra urbem rebus: vna cum filio Nicephori contra ducem properauit ad bellum, veniensque cum innumerabili exercitu non longè à Duratio (aliàs Dyrrachio) castra muniuit. Cumque non longè ab eo loco esset latinorum exercitus, ordinatis hinc inde aciebus pugna committitur. Aliquamdiu anceps durauit certamen, ad postremum terga vertentibus Græcis vincitur imperator, atque eius exercitus passim velut animalia toto campo profertur. Magna ibi Græcorum perire multitudo, inter quos & iuuenis imperator Nicephori filius Michael, quem solum ad hoc Alexius in fronte prælij posuerat, gladius confusus interiit. Habuit imperator Alexius in hoc prælio solum ex Græcia sexaginta millia militum armatorum, & decem Turcorum mille cum arcubus & sagittis: cum in exercitu ducis nisi essent septingenti milites loricati. Fugiens igitur Alexius imperator cum iis, qui à bello euaserant Constantinopolim rediit, vbi omnes quos ex imperiali stirpe reperit, aut oculis priuauit, aut exilio tradidit.

Robertus autem dux post fugam Alexij Duratium (aliàs Dyrrachium) expugnauit, atque totam circumiacentem regionem in suam potestatem redegit. Sed cum audisset imperatorem Henricum papam Gregoriū septimum obsidisse: vt dictum est, relicto filio Bohemundus

do ad custodiam terrarum, quas occupauerat: ipse cum vxore in Apuliam rediit, & papam liberauit. Bohemundus autem absente patre bis cum imperatore Græcorum Alexio conflixit. Et primo bello imperatorem cum suis ex campo fugauit magno hostium numero interfecto, secundo ab imperatore insidiis circumuentus, victus est.

Sequenti anno dux magnanimus collecto fortissimorum virorum exercitu mari transitu Græcorum regiones inuadit. Quod postquam comperit imperator, viri est admiratus audaciam, qui cum tam parua comitiua tantum imperium ausus esset inuadere. Congregata igitur multitudine nauium, vbi fuit & de Italia non modica multitudo, & maxime Venetorum, duci Roberto in Marinam mandauit occurrere. Committitur igitur nauale certamen: & diu ab vtraque parte pugnatur. Tandem & ducis solertia, & suorum virtute, & pugnandi perseverantia, classis vincitur imperialis, atque illorum magna parte amissa fugatur. Multo eo bello capti, atque vinculis alligati sunt.

Hac potius victoria dux, copias suas in terram exponit atque reſectis nauibus exercitum auget. Cumque iam mari terraque victis Græcis, exercitum versus Constantinopolim ducere velleret, apud Cassopeiam insulam, quæ est inter Thessaliam, & insulam Vallis comparris, quæ nunc Hierusalem dicitur magnanimus dux diē clausit extremum anno Domini 1086. Etatis suæ anno. 62.

Fuit hic reuera strenuus in bello & fortis, corpore insignis, animo constans, moderatus, dux reſciuilis, prouidus & astutus; morum corrector & disciplinæ militaris diligentissimus custoditor, sed ultra humanam estimationem dominij appetitor. Huic in ducatu Rogerius filius eius successit, qui post eius mortem ducatum prudentissimè rexit: & nobiliter ampliauit, sed magis beneficiorum munificentia quam potenti austeritate. Cuius ducatus anno secundo Bohemundus eius frater bellum intulit ipsi, atque commisso prælio non longè Beneuento Bohemundus à fratre ex cæpo fugatur, sed Deo volente, nullus in illo prælio mortuus est vno excepto, multi tamen capti sunt, sed interponentibus se amicis fratres adinnicè reconciliati, deditque Rogerius fratri suo Bohemundus ac eius hæredibus perpetuè possidendum principatum Tarentinum. Accepit autem hic Rogerius filiam Roberti Phrysonis comitis flandrenſium, quæ fuerat regina Danorum. Ex qua genuit statim duos filios, Ludouicum, scilicet & Guiscardum, qui in etate tenera decesserunt post quorum decessum genuit tertium filium Guilielmum, qui parti successit in ducatu, sed post modum sibi coronam imposuit.

De Henrico & quibusdam aliis.

§. IIII.

Anno Henrici quarti 32. qui fuit ab incarnatione Domini 1089. post Gregorium septimum & Victorem, creatus est papa Urbanus secundus. Hic etiam cum esset sanctus vir religiosus & strenuus, quia imperator permanebat in sua contumacia vsurpando iura ecclesie Secunda pars Hist. Ant. CCC. lxx

A.C.1089. Rogerius 5. Apulię comes 2. Carbriz an. 24. m. 8. A.C. 1089.



A.C. 1088. **A**liq. ut inuestituram prælatorum, etiam ex-  
 edmunicauit ipsum imperatorem Henricum,  
 propter quod ecclesiam persequebatur, vt di-  
 ctum est supra in cap. de pontificibus. Hic  
 Henricus his obsedit Florentiam: quia sum-  
 mi pontificis partes tenebat, & hoc iuste &  
 sanctè: anno scilicet Domini 1080. tempore  
 Gregorij 7. Et iterum anno 1088. pontifi-  
 cante Urbano secundo, quia parti ipsius Ur-  
 bani fauebat, & sequi non desistebat. Parum  
 autem vel nihil nocere valuit: Domino prote-  
 gente & iustitia, quia Henricus: vt tyrannus  
 persequebatur ecclesiam.

**G**uilielm<sup>9</sup> Angliæ rex dict<sup>9</sup> Ruffus rex scelerat<sup>9</sup>. Vin. c. 85. A. C. 1087. **I**n Anglia autem mortuo Guilielmo qui si-  
 bi Angliam subiugarat, & se regem fecerat, suc-  
 cessit ei in regno filius eius eiusdem nominis,  
 scilicet Guilielmus. Qui fuit nequam & scelerat-  
 us, patri valde dissimilis, nec Deum timens, nec  
 homines verens. Et adeo prodigus fuit, vt  
 intra breue tempus omnia consumeret, quæ  
 pater congregauerat. Tandem exhaustis pec-  
 uniis ad rapinas animam conuertit. Impel-  
 lebat autem eum ad hoc scelus quidam  
 Ranulphus nomine, vir infimo ortus ge-  
 nere, qui sibi adeo regis animum deuixerat: vt  
 omnia, quæ in regno agenda essent, eius dispo-  
 nerentur arbitrio. Quo auctore sacri ecclesia-  
 rû honores mortuis episcopis venundati sunt.  
 Nam audita morte episcopi vel abbatis, con-  
 festim clericus regis eo mittebatur, qui omnia  
 inuenta scripto exciperet, vt omnes in poste-  
 rum reditusISCO regio inferret. Substituenda-  
 turque in loco defuncti quilibet non pro mo-  
 dum, sed pro nummorum experimento.

**P**ertinet autem ad illius temporis dedecus,  
 quod vir venerabilis Anselmus, qui in archie-  
 piscopatu Cantuariensi Lanfranco successerat,  
 cum conatus esset illum corrigere, vbi se vi-  
 dit suffraganeorum suorum societate destitui,  
 sponte discessit nequitie temporis cadens. Qui  
 cum iam nauigaturus in portu expectaret tem-  
 pus ventorum, in illi regis vt prædo publicus  
 expoliatus est. præterea Iudæos, quos pater e-  
 ius à Rothomago Londoniam transtulerat,  
 cum in quadam solennitate eum adirent  
 munera offerentes, contra Christianos ad con-  
 fictum animum ausus est per multum de-  
 lerya pronuncians, quia si vicissent in eorum  
 sectam transiret. Magno itaque timore episco-  
 porum & clericorum res acta est, fidei Christia-  
 næ pia sollicitudine timentium, sed Deo volen-  
 te gens Iudæorum obstinata nihil ex eo certa-  
 mine nisi confusionem reportarunt.

**S**ecundo anno eius regni terræ motus to-  
 tam exterruit Angliam horrendo miraculo,  
 vt ædificia omnia eminus resilièrent, & mox  
 pristino in statu resideret. Secuta est omnium  
 fructuum inopia, tarda maturitas frugum, vt  
 vix in festo andræ messes reconderentur. **F**  
 Quarto anno regni eius fuit tumultus fulgu-  
 rum, motus turbinum, ventorum vehemen-  
 tia, adeo vt multæ ecclesie deiicerentur, fuit  
 præterea eius tempore fames: & inaudita pe-  
 silentia vbiq. fuit quoque eo tempore Ful-  
 co senior comes Andegavorum, qui iam se-  
 nex peregrinus Hierosolytam adit. Ibiq.  
 duobus seruis sacramento coactis vt quod iu-  
 beret facerent, ordinavit vt tota siue resta col-

Terræ mo-  
 tus in An-  
 glia. c. 86.

**A**lo eius iniecta, alter ipsum vt erat nudus vsque  
 ad sepulchrum Domini traheret, alter terga e-  
 ius flagris durissimis Turcis spectantibus & mi-  
 rantibus cadendo vrgeret. Inter hæc ille cla-  
 mabat. Accipe domine, miserum Fulconem  
 periurum tuum, fugitiuum tuum. Domum ta-  
 men cetera desiderium suum hic pius princeps  
 reuersus est.

**P**ost aliquot annos filius ei natus est Gau-  
 fridus nomine, cognomento Marcellus. Qui  
 hoc nomen sibi usurpauerat à Marcello consu-  
 le Romano, quia videbatur omnes sibi obli-  
 scientes, quadam felicitate contundere. Nam  
 & dominum suum Pictauiensem, & nume-  
 ro ac viribus superiorem, aperto bello vicit &  
 accepit, ac ferreis vinculis innotatum ad i-  
 gnobiles pacis conditiones coegit, vt scilicet  
 Burdegala ciuitate, ac finibus eius cederet, &  
 de ceteris terris annum sibi vectigal daret.  
 Sed postquam is victus inopia & ferri vincu-  
 lis, & onere in carcere defunctus est, Gaufridus  
 nouerem eius duxit uxorem, fratres in tu-  
 telam suscipiens. Mox Theobaldi comitis Ble-  
 sensis ingressus limites ipsum in ciuitate Turo-  
 nica obsedit. Qua violenter effracta ipsum coe-  
 pit Theobaldum. Qui captus urbem sibi, &  
 suis hæredibus in perpetuum adiurauit.

**I**ste Gaufridus moriens Gaufrido sororis  
 suæ filio comitatu suum reliquit. Sed cum esset  
 imbellis & simplex, Fulco ei comitatum ade-  
 mit, & ipsum perpetua custodia mancipauit. Hic  
 Fulco uxorem habuit, quæ eo relicto, Phillip-  
 po regi Francorum nupsit. Qui amore eius ita  
 capt<sup>9</sup> est, vt illa sibi in omnibus imperaret. De-  
 niq. cum propter id factum esset omnium fa-  
 bula ab omni Christiano orbe se excommuni-  
 cari propter eius libidinem passus est.

**V**rbanus autem papa anno imperij Henri-  
 ci quarti 43. post concilium, quod celebrauit  
 apud Placentiam aliud celebrauit cum præla-  
 tis apud Clarumontē Aruerniæ. In quo post mul-  
 tas sanctas ordinationes, vt dictum est supra in  
 c. de pontificibus, excommunicauit papa non  
 solum Philippum præfatum regem Francorū  
 sed & qui eum dicerent Regem vel dominum  
 suum, & illam maledictam coniugem de fa-  
 cto quousque se emendarent, & alter discede-  
 ret ab altero, ac etiam Gilbertum archiepisco-  
 pum Rauennam, qui se papam nominabat, &  
 Henricum, qui eum manutenebat, imperato-  
 rem. Et demum exhortatus est papa ad crucem  
 sumendam cunctos prælatos & principes in  
 recuperationem terræ sanctæ. Sed de hoc su-  
 præ plenius & infra in alio titulo dicitur de pe-  
 regrinatione ad terram sanctam.

Concilij  
 Claromontē  
 canū A.  
 C. 1095.  
 c. 151.

De S. Dunstano, cuius vitam scripsit Osbertus.  
 10. 3. Sur. & Guiliel. Mal. & Osbert. ex quibus  
 Vinc. lib. 24. cap. 72. hæc habet.

CAPIT. VI.



**D**e sancto Dunstano abbate, & pos-  
 tea archiepiscopo Cantuariensi,  
 & quibusdā regib. Angliæ. Hic san-  
 ctus Dunstanus cepit clarescere  
 circa annos 940. tpe primi Othonis  
 &

**A**.C. 1095. & Angliæ partibus fuit oriundus parentibus  
 genere, fide & moribus nobilibus. Maternis au-  
 tem sinibus intumescens sacro puerperio,  
 vt refert Vincen. spe. hist. lib. 25. ex gestis e-  
 ius, accidit eam cum viro & multitudine po-  
 puli conflente ad ecclesiam beatæ Mariæ  
 virginis in Glasconia die purificationis eius  
 aduenisse accensisque lampadibus missarum  
 solenniis interesse. lamque qualiter puerum  
 Luc. 1. Iesum in templum inducerent, recitari cœ-  
 perat, tunc repente maiestas Domini appa-  
 ruit, quæ omnia luminaria extinxit, & Do-  
 mum totam caligine obtexit. Cumque om-  
 nes nimio pauore starent sensu hærentes, &  
 alternis obtutibus stuporem indicarent, ex  
 templo lux cælestis emissa in templo resplen-  
 dit, & cereum quem puerpera, scilicet mater  
 Dunstani manu tenebat, accendit. Sicut au-  
 tem populus de amisso lumine mirabatur, tunc  
 maiori admiratione simul, & exultatione deti-  
 netur. Illucque ab omnibus perreclum est, &  
 hinc omnibus lumen porreclum.

**I**nfans autem natus scilicet Dunstanus cum  
 iam loqui inciperet, ad eandem ecclesiam cum  
 oblationibus est delatus. Illisq. ibi in ora-  
 tione pernoctantibus, apparuit vir æthereos  
 habens vultus, dicens non multo post sub-  
 limandum puerum ibi Deo derelinquen-  
 dum, & beatum per secula prædicandum.  
 Cum autem in tenello corpore acerrimo lan-  
 guore fatigaretur, & iam in limine mors ad-  
 esse putaretur, nocte intempesta cælestis eum  
 medicina reuulsit, quam ei per angelicum mini-  
 sterium Christus exhibuit. Confestim de le-  
 ctulo doloris surgens ad templum Deo gratias  
 acturus cucurrit, iis, qui eius ægrotantis curam  
 gerebant stupefactis, lentq. pede vestigia eius  
 sequentibus, & finem rei explorantibus. Nec  
 dum medium itineris confecerat, eum mali-  
 gnus spiritus latrantium cantum multitudine  
 stipatus occurrit, viamque eunti intercludere  
 contendit. Qui timore perterritus puer, Chri-  
 stum exclamauit, eiusque præsidio vallatus, vir-  
 gam arripuit, quam in faciem obstentis, si  
 mulacri vibrans, ipsum cum omni comitatu  
 in fugam compulsi, & ad templum veniens,  
 eiusque portam obseratam reperiens Dei vir-  
 tute intra templum se repetit.

**A**dolecens autem studebat seruare pud-  
 citiam, fugere lasciuiam: principium bene agē-  
 di semper Deum habere, finem verò eidem  
 commendare. Moribus quoque bonis accessit  
 studium sacræ lectionis. Et cum variis ar-  
 tibus magnificè polleret, iam verò, qui mu-  
 sicis instrumentis exercebantur, speciali qua-  
 dam affectione vendicabat. Denique à patruo  
 suo Athelmo archiepiscopo Cantuariensi re-  
 gi Ethelstano familiari contestatione com-  
 mendatus, & ab eo gratissime in palatio sus-  
 ceptus, in cunctis sapienter se agebat, nunc qui-  
 dem surgens ad orandum Deum, nunc sedens  
 ad iudicandas causas hominum. Et cum videret  
 regem curis secularis fatigatum, in cithara  
 vel in aliquo musico instrumento psallebat,  
 sicque tam regis, quam principum corda exhi-  
 larabat.

**M**atronæ autem cuiusdam frequenti ro-  
 gatu compulsi vt ei stolam sacerdotalem ar-  
 tificiose præpingeret, quam postea ad diui-

**A**nos cultus auri factoria mutatione figuraret,  
 assumpta cithara ad domum illius accedit, &  
 citharam in pariete suspendit, & opus ad quod  
 venerat, diligenter instituit. Cumque manum  
 operi, cor autem & labia Deo præpararet, ap-  
 paruit in Domo gloria domini: cithara enim,  
 quæ fuerat parietati affixa, absque vilius homi-  
 nis mouentis impulsu, huius antiphonæ me-  
 lodiam discretissima modulatione personuit,  
 Gaudent in cælis animæ sanctorum &c. Tunc  
 puellæ obstupescens exiliunt, mater familias  
 omnisque domus clientela, vociferans eum  
 plusquam expediat scire. Diabolus quoque in  
 uidiæ stimulis quosdam inflammat, qui confi-  
 cto mendacio opinionem eius ledant, apud re-  
 gem afferentes illum malis artibus imbutum,  
 nec quicquam diuino auxilio, sed pleraque de-  
 monum operari præstigio. Qui aduertens fa-  
 ciem regis non esse erga se sicut prius palatio  
 discedere parat, malens eum deferere, quam  
 ab eo deferri. Quo cōperto infidiis eius æmul-  
 iter obsident, illum equo deiciunt suppliciis  
 affligunt: tandem vinculis irretitum in cister-  
 nam, quæ iuxta erat deiiciunt, donec ab  
 aliquibus hominibus ibidem transeuntibus  
 inuenitur, quorum pietate ad vicum fouendus  
 transferret. Hoc ergo principium certaminis  
 esse intellexit: ad quod illum nuper diuinus ci-  
 tharedus præmonuit.

S. Dunstanus sua su Elphegi ad regionem addu-  
 citur.

§. I.

**P**rofectus inde, Elphegum cognatum suū  
 Vuentanæ ecclesie pontificem adit. A  
 quo frequenter rogatus, vt monachatum in-  
 dueret, quatenus qui angelicæ conuersationis  
 initia haberet, perseuerantiā in habitu demon-  
 straret, respondit eum excellentioris esse gra-  
 tig, qui in sæculo consenuerat, & tamen que di-  
 gna sunt monacho fecerat eo, qui se monaste-  
 rio dedit, nec quicquam aliud præterquam  
 quod sibi statutum est post hoc facere po-  
 tuit. Alterum (inquit) necessitatis est, alte-  
 rum libertatis. Ad hoc episcopus omnibus  
 ait communis necessitas est, vt qui ignem  
 gehennæ effugere voluerit, ignem concu-  
 piscentiæ studeat extinguere, qui non mul-  
 rum extinguitur, si fomenta eius humanis  
 sensibus non subtrahuntur. At hoc, quod in  
 mundo præcipue appetitur, libertas homi-  
 nis est, hac enim omnia cætera nequeunt pos-  
 sideri. Vt ergo Deo des, quod maxime diligis,  
 illam desinas habere. Cumque huiusmodi ver-  
 bis quotidie episcopus insisteret, illum in am-  
 biguo posturū, sebris grauissima inuasit, atq. ad  
 desperationē vitæ perduxit. Tandē ex insperato  
 recedens, hic, ait, legib. voluptatis renū-  
 cio, virginē me virginis filius hucusq. seruaui  
 virginē me regina virginum habebit. Mox acci-  
 to episcopo postulat sibi indilatē religionis be-  
 nedictionē dari. Tunc episcopus lætitia perfu-  
 sus, monachali eum & sacerdotali gratia pro-  
 mouit, ecclesie beatæ Mariæ virginis attitulas  
 cui eū ab initio parētū suorū sponso dicitur.  
 Cūq. eū cōtra diaboli versutias instruxisset,  
 Secunda pars Hist. Ant. GGG 2. dimi

A.C. 940. dimisit eum pergente ad generationis sue principium. Ibi in ecclesia beatae Mariae virginis mansitabat, operans ea quae pia norma religionis exigebat. Qui etiam adhaerentem cellam (sive alias specum) propriis laboribus edificavit, quae non tam humani habitaculi, quam formigerabat sepulchri. Ut enim ego, qui vidi existimo, longitudo eius non amplius quam quinque pedum, latitudo vero duorum & semis pedis habet spatium. Porro altitudo staturam hominis exprimit, si quis in defossa terra constitit aliter enim neque stans ad pedes porrigitur. Medium ostioli fenestella aperit, per quam lumen operanti irradiavit.

Verum diabolus, quem ante habitare non sinebat in palatio, nunc quoque depellere nititur è rurgurio. Fallax ergo fallacem hominis adeptus imaginem, sub obscuro vespere cellam adolescentis petit. Immisso capite fenestram in-cumbit, eernens illum fabrilis opere occupatum postulat sibi quippiam operis fabricari. Cuius ille calliditatem non advertens, operi quod postulabatur, animum intendit. Interim cepit hostis verba peruersa compositione facere, mulierum nomina inferere, luxurias commemorare, deinde religionem ostendere, & denuo eadem repetere. Tunc athleta Christi quis esset intelligens, tenaculas, quibus ferrum tenebat, cepit fortiter ignire, & suppressis labiis Christum innocare. Deinde sancto furore actus, celeriter ea candenti de igne rapit, larvalem faciem includit, & totis viribus renitens monstrum introrsus trahit. Iamque stando vires sumebat, cum is qui tenebatur, a pulso pariete tenentis se manibus aufugerat tales immani rugitu fremens vlulatus. O quid fecit caluus iste: teni namque, sed formosa caesarie erat: & ideo talia de eo clamitabat, [ En me miserum, miserico-dia opus ab eo petentem, miserè afflixit, & nihil mali de eo narrantem, ille malignitatis suae longo cruciatu combussit ] Mane autem congregata est ad eum propinqui populi multitudo, sciscitans, quis ille clamor fuisset, qui tanta eos vehementia dormientes terruisset. daemonis (ait ille) furor fuit. Cautè vos ab illo agite, quia si vocem irati ferre non potuistis, societatem damnari quomodo sustinebitis.

Edimundus Anglie rex. A. C. 940.

Post haec ieiunio & oratione contra hostem pugnans, cum pudicitia corporis tantam obtinuit munditiam cordis, ut vix eum latere posset, quicquid sinister spiritus molitus fuisset, fama quoque eius totam regionem percurrit, quae ad visendum eum omnium corda accendit. Defuncto autem rege Ethelstano frater eius Edimundus regni monarchiam suscepit. A quo Dunstanus accepta potestate super regiam mansionem, quae Glasconia vocabatur cepit augustioris ecclesiae fundamenta iacere: officinasque construere secundum exemplar olim sibi ostensum ab angelo ipsam merente fabricari, magnumque ibidem monachorum gregem congregare. Quibus ipse primus abbas effectus ad tantam iustitiae perfectionem eos adduxit, ut ad omnes circum-quaecumque ecclesias ex eisdem pontificibus eligi & abbates assumi non cessarent. Cum autem vir Dei precibus regis deuictus Bathoniensem ecclesiam inuisere perrexisset, ibi dum solitarius

A oraret, repente ad superna raptus anima cuiusdam discipuli, à se nobiliter apud Glasconiam educati, innumera Angelorum frequentia stipatam, immenso lumine persulfam ad caelum prouehi conspexit, & mox eam in manus diuinae pietatis commendauit. Regressus autem, ut regem cupidissimum sibi colloquendi adire diabolus scurræ simillimum coram equitibus deprehendit saltantem, & quasi defuturo aliquo lucro gloriantem. Cuius presentiam dum coexistenti populo nunciasset, formaque omnibus horribilem ex imperio denudasset, requisitus postea quid eiusdem mostri tam perulans laetitia protenderet mortem regis regni quoque mutationem proximam esse nunciauit. Cui mox prophetiae rerum veritas respondit. Nam infra septem dies occisio rege, successit in regnum iure fratris vir egregius Edredus pius & iustus. Proinde Dunstanus quasi rex, & regis imperator est effectus.

Vintoniensem episcopatum recusat.

§. II.

C Elphego autem Vuentano episcopo ad vitam spiritualis saeculi disposito, rex Dunstanum aggrediens, rogat ut ecclesiam pastorem solatio desitutam, ipse pastor suscipiat. Sed videns se ei hoc persuadere non posse, reginae matri Edginæ, quae valde illi dilecta erat, verbum imposuit suadere. Quod cum illa suaderet: & ille recusaret: illa aduocantibus insistentem morus aliquantisper: Certissimum (inquit) habeo me in diebus huius pontificali insula non esse sublimandum.

D Inde fluctuantes animos gerens, cubiculo se dedit. Ibi quoque secum multa volentem somnus obrèpuit. Et ecce adsunt Christi apostoli Petrus & Paulus & Andreas, à quibus gloriosissimè saluatus, Andream hilari vultu aspiciunt coniuuentem, & verbis placidis concinentem. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum. Tunc à beato Petro iussus laeuam extendere, modicum ferulae crepitantis ictum excepit. hoc ab illo audiens. Hæc tibi sit & poena abiecti, & vltimus signum non abiiciendi pontificatus. Ad cuius virgulae tactum euigilans, gratias egit Deo, à quo ita conspexit se honoratum.

Cumque regi, quod viderat, enarraffer, signo diuinæ prænunciationis est glorificatus, & insuper ipsius interpretatione regis pontifex Cantuariæ futurus designatus. Rex autem letali morbo postea correptus, ad eum accersendum nuncios misit, ut esset confessionis eius auditor, & apud Deum fidelis intercessor. Qui contristatus & ob inedia imbecillitatis suae oblitus, cum ad palatium velociter tenderet: & membra confecta ieiuniis infatigabiliter fatigaret non patiente Deo illum amplius affligi, vox de caelo lapsa est. Ecce rex Eldredus obdormiuit in Domino. Cuius vocis emissionem equus, cui insidebat, percussus interiit. Tremuerunt comitantes eum, tremorem quidem tonantis audientes, sed quis intonaret non intelligentes. Quibus ipse rem aperiens commendat animam regis defuncti in manus regis æterni. Ingressusque palatium, sepeliendi ei soluit officium.

Post

A.C. 950. Post hunc surrexit Edmuinus filius regis Edmunda iuuenis insipiens, nulla regnandi gratia pollens. Sed quasi alter Roboam, spreto senioribus puerorum consilia sectans, libidineque incessanter ardès. His vir sanctus grauiter offensus, frequenter eum & acriter cepit increpare, & ille increpantè ridere, multaque ei mala comminari. Qui ubi industriam suam, nihil preualere vidit, ab eius colloquio penitus abstinere decreuit. Illo igitur relicto ad monasterium se contulit. Illo in loco turris erat, quam necdum vlla cacumine tectura claudebat. Cum que populus trabem pro totius operis sustentatione summis muris applicate contenderet, repente ruptis funibus ruere cepit, clamante omni populo Dunstanum vocibus iteatis, aduolat ocyor sanctus signum crucis è regione machinae depingit. Necdum manus sancta digitos contraxerat: quum trabs nec vinculis adstricta, nec machinis leuata, reuehi videbatur ad locum, de quo ruere cœperat.

Huic gloriæ præterea inuidens diabolus, in speciem vrsi transatus, hiantem rictu orantem, aggreditur: iniecitque virgulis pastorem virgam, quam manu tenebat, complectitur, & ad se trahere conatur. At ille spiritu Dei Roboam, retractum ad se baculum in sublimem erigit, ac fugientem beluam cædens, non prius destitit, quam flagellum in terga illius tribus partibus comminutum apparuit. Victus in se diabolus, in aliis victorem suum vincere querit. Præfato enim rege Angliæ Edmuino equidem, quo consecratus fuerat die, in turpes concubitus publicè deuoluto, ac per hoc omni senatorio ordini offenso communi omnium voto Dunstanum eum compellat. Qui perges cum adultera regem à mœchali toro violenter abstraxit, & ante summum pontificem, id est, Cantuariensem archiepiscopum Odonem nomine adduxit. Itaque Algina pellicis animum diabolus instigat, Regis iram pellex eraltat, & ambo Dunstano exilium intentant. Cumque venisset Glasconiam, & vrgenter regis edicto prescriptus fuisset, inter lachrymas monachorum sub eius manibus nutritoriam, inter lamenta amicorum, inter gemitus pauperum à se recreatorum, audita est in atrio templi vox plaudèntis diabolus, quasi iuenculae cachinnantis. Quem sanctus seuera fronte suspiciens: Nihil (ait) super exilio meo gratuleris, quia plus est, quod me redeunte doleas, quam quicquid me exultante letari valeas. Hoc dicto malignus abscessit. Nec sic cessauit mulieris furentis insania, quin omnibus, qui vitum Dei exulantem hospicio fouissent, persecutatis, proscriptis damnatis, ipsisque oculis eruentis ministros transmitteret. At clementia Christi Anglorum populum respiciens tanto pastore destitutum: suscitauit corda eorum contra regem impiam, coactique in turbam ipsam cum adultera fugitante armis persecuti sunt. Et ipsam quidem comuersa loca deuiantem vltra flumem Tamisium compulerunt. Fratremque eius Edgarum aliàs Egdrum regem statuerunt. Qui celebrato regni concilio, annihilatis omnibus, quæ iniquis legibus à fratre eius fuerant decreta, omnia quoque ab eo violenter ablata restituit, & vi-

Baculo diaboli verberat.

Edmuinus regno fugatur. Edgarus Angliæ rex A. C. 959.

A rum Dei Dunstanum, qui tunc abbas erat, in magna gloria de exilio reuocauit.

Demique mortuo impiissimo rege Edmuino, & in sortem demonum translato Dunstanus nesciens quid de eo actum esset, in ecclesia, cui præerat, deuotis meditationibus inseruiebat. Et ecce sub eius aspectu tartarea cohors exultando quasi chororum ducebat. perscrutatus sanctus causam lætitiæ, audiuit regem obuisse: animamque eius statim tradendam gehennæ supplicio, sed prius hoc ex diuino imperio Dunstano nunciandum. Qui statim pietate motus, soloque prostratus vbertim flens, non prius ab oratio Deo quiescit, quousque regem liberatum agnoscat. Breui autem morula peracta, rediit legio tristis infernalis in hos clamores erumpens. O hominem fide alienum & nostris semper beneficiis ingratum ad vltiscendas iniurias tuas venimus, & ecce aduersis increpationibus tuis confusi redimus. Cumque ille depromendæ veritatis præceptum demonibus indiceret: agnoscat animam regis Anglica virtute illis ablatam esse, eamque in sortem penitentium cedere. Tunc exultans in Domino, furores illorum tali ratiocinatione compefcuit. Si peccauit (inquit) homo iste in Christum, peccauit & in me. Quod ergo Christus & ego dignati sumus indulgere, vos qua temeritate audetis improbè reprehedere? Quas sententia patri spiritus quasi Parthica sagitta percussit, muscatum à vento raptarum modo dissiliunt.

Dunstanus Cantuariensis archiepiscopus consecratur & Romam confirmationis sua causa proficiscitur.

§. III.

P Ost obitum sancti Odonis Cantuariensis archiepiscopi, Edgarus Dunstanum precibus fatigatum, tandem sui & omnium episcoporum importunitate superatum primæ metropolis Anglorum, scilicet Cantuarie primatem & patriarcham instituit. Quem statim ob robur authoritatis apostolicæ Romam, profectum papa Ioannes videre promeruit, eumque pontificalibus decoratum, quasi columnam lucis ad illuminandam terram gentis Anglorum transmissit. Cumque die aduentus sui primo sacris altaribus adfisteret, & populo Dei panem viuificum distribuendo porrigeret, repente coniecta nube domo, columba olim à Ioanne in Iordane visa apparuit: quæ quousque sacrificium consumptum esset super illud mansit.

Diabolus verè ecclesie gaudia turbare volens accendit animam regis in amore cuiusdam Deo sacratæ virginis. Venit enim aliquando cum esset adolescens in monasterium, quod situm est Vintoniæ, ibique quedam puella de nobilibus Anglorum orta, inter sanctimoniales in communi habitu nutrebat, quam videns & concupiscens misit pro illa. Quæ timens honori suo, raptum velum à quadam sanctimoniali capiti suo imposuit, & sic ad regem venit. Quam videns ille, quàm subito (inquit) sanctimonialis effecta es? Et ablato velo, Secunda pars Hist. Ant. G G G ; vim

Ioan. 12. Matth. 3. Regis Edgarus inter petantia.

A.C. 960. vim intulit. Hoc perpetrato peccato & ad publicam populi audientiam perlato, Dunstanus hęc sentiens magno dolore afflictus est: & quę diabolus deicere nõ poterat conatus est per eũ quę maxime diligebat, regę ita in crimen prolapsũ, tristitia deiceret. Dunstanus ergo ex hoc amaritudine affectus, de Dei offensam ox ad illũ

2. Reg. 2. redarguendum velut alterum David alter Nathan adit intrepidus. Cui adurgens rex, cum manum extēderet, vt cum ad regium thronum deduceret, ille manum dare renuens, oculos ad illum cum indignatione totũt & ait. Tu pontificis manum audes constringere, quę virginem deitatis arratam inuere, nõn timuisti præripere? Nolo ei esse amicus, cui Christus fuerit inimicus. Territus rex verborum eius tonitruo, pedibus eius extemplo prosternitur, scelus flebiliter fateatur, veniam humiliter præcatur. Quod vt vidit pontifex exauit, perfusum quę lachrymis regem, lachrymis & ipse madens à terra leuauit. deinde cum magnitudinem peccati per amplificationem exposuisset, & paratum illum ad omnem satisfactionem reddidisset: septennem ei pœnitentiam indixit: vt in toto hoc spatio coronam regni non gestaret. Ieiunium in hebdomoda biuale trãgeret, pauperibus thesauros largę dispergeret. Super hoc sacrandis Deo virginibus monasterium flenconię fundaret, vt qui vnã per peccatum Deo abstulisset, plures ei per cõgregationem religionis aggregaret. Aliaque plura ei iniunxit. Nililque fuit, quod rex vel minus vel segnius impletet, quã quod ei à reatore vitę suę præceptum fuisset.

Edgari Anglorũ regis pœnitentia.

Septimo autem anno cum tempus pœnitentię exactum fuisset, sacer præsul accitis omnibus imperij Anglorum principibus, episcopis, & abbatibus, corã populi multitudine regi coronã imposuit, cunctis lætantibus. & Deũ in Dunstano laudantibus, puerum quoque ex peccatrice progenitum sacro fonte regeneratum, leuauit, & aptato illi nomine Eduardo in filium adoptauit.

Hic Edgarus ita in sanctitate sua seuerus fuit, quod ibi nullus fuit priuatus latro, nullus popularis prædo nisi qui mallet proprię vitę dispendio infortuna aliena grassari. Quin etiam omnis generis feras sanguinis auidas ex regno exterminare cogitauit: Vnde Vuidualo regi Vualliensium indixit, vt sibi quotannis tributum trecentorum laporum solueret: quod cum tribus annis fecisset, quarto destitit, nullum se amplius reperire professus. Gracillimi corporis fuit, & virtutis ita immensa, vt ad congregiendum lacefferet quemcunque audacem, hoc maxime timens, ne in tali colludio timeretur. Omni æstate post pascha naues per omnia litora coadunari præcipiebat ad occidentalem insulę partem cum orientali classe, & illa remensa cum occidentali ad borealem, inde cum boreali ad orientalem remis remigare conuersus, vt exploraret, ne quid piratę turbarent scilicet nauigationem. Hyeme & Vere per omnes prouinciales equitabat, iudicia potentiorũ exquirebat, ne ius violarent.

Quodam tempore rex venatum perrexit, & Dunstanum, qui forte tunc secum erat, missam rogauit differre, quousque rediret. Appro-

A pinquante hora tertia vir Dei factis indutus ve-  
stibus, regę expectat, stans cubitis innixus altari, & lachrymis deditus, tunc subito sopore leniter pressus in cœlum rapitur, & immixtus angelis audiuit eos in laudem sanctę trinitatis modulatis vocibus canere. Kyrie eleyson, Christe eleyson. Kyrie eleyson. Quorum cantum retinens ad se reuersus est. Et interrogat, an rex aduenisset. Respondetur. Non. Item ergo orat, & iterum in cœlum rapitur, ac audit ibi altisona voce dici. Ite missa est. Cũq; responderetur, Deo gratias, occurrunt clerici regis regem adesse dicentes. Quibus ille respondit, quod iam missam audierat, nec aliam eodie auditurus vel celebraturus erat. Interrogatus quare, visionem aperit. Et sumpto ex hoc sermone, prohibuit regi, ne vltius in die dominica venatum pergeret. Kyrie eleyson, quod in cœlo audierat clericos docuit, & in multis locis hodie per Angliam cantatur.

De Edgato rege Anglorum, Vin. li. 2. c. 84.

§. IIII.

Edgarus iste rex Anglorum filius Edimundi & frater Eduini regnare cepit, vt refert Vincen. vbi supra post Gulielmum in Anglia circa annum domini millesimum. Quo nascente Dunstanus fertur audisse vocem angelicam. Pax Anglię, quã diu puer iste regnauerit, & Dunstanus vester vixerit. Regnavit autē annis 16. Nullum autem hęc annum regnavit, in quo non noquum monasterium fundauerit Regem a Scotorum Cinadium, Cambrorum Macolinum, Archipyratam Malcesium, omnesque reges Vualliensium quinque numero ad curiam coactos perpetuo sacramento sibi obligauit: quos apud urbem Legionum sibi occurrentes, in pompam triumphi fluuium, deduxit vna naui impositos. In cuius pro-  
ra sedebat ipse, & illi remigabant. Fama eius excitii venerunt Saxones eum videre, & Flandrenses, & Dani: à quibus didicerunt tunc temporis Angli scilicet inconditam animi ferocitatem à Saxonibus, à Flandrensibus eneuem corporum mollitiem, à Danis potationem.

Florabat tunc in Anglia Dunstanus monachus Glasconię, postea factus abbas Glasconię, postea factus episcopus Vintonię: mox archiepiscopus Cantuarie multæ in saculo potentie, magnęque apud Deum gratie, post regem Elfredum de supra excitator misericordie artium liberalium & locorum regalium reparator magnificens: qui vt potationem compatriotarum refrænaret, clauos aureos vel

Morespa  
ni in ad  
glamã  
quib. in-  
uedi.  
De Elfrido  
do rege  
5. c. 2. §. 4.

a Hic rex Scotorum Kennethus 3. à Lesleo dicitur li. 5. de Reb. Scot. Qui etiam Malcolmũ Duffi ducis Cambrię meminit, quem rex Kennethus, vt eius regnum filio suo natu maxime Malcolmũ item dicto cederet, dolo malo occidit. Ceterum hi reges Anglię & Scotię non ad A.C. 1000. referantur ab historicis, sed ad A.C. 960. quod magis quadrat his que scribit D. Anton. 5. 6. cum ait S. Dunstanum A.C. 969. obiisse, quod arguit hos reges, qui obitum S. Dunstani præcesserunt: ad hoc quod notauit tempus esse referendos.

A.C. 980. argenteos iussit vas affigi, vt dum metam suam quisque cognosceret, non splus subseruiente verecundia vel ipse appeteret, vel aliam appetere cogeret.

Huius discipulus fuit Athelwoldus, ex monacho Glasconiensis abbas Abbaudoniensis, & post episcopus Vintoniensis. Qui tot & tanta fecit episcopus vnus urbis, quot & quanta vix posse facere videretur rex Anglię totius. Hic clericos expulit de Vintonia, & posuit pro eis monachos. Floruit etiam tunc temporis Osualdus nepos Odonis archiepiscopi, qui ante Dunstanum fuerat ex monacho Floriacensi Vintoniæ episcopus, postea Eboracensis archiepiscopus, qui monasterium Ramesiæ in quodam palustri loco ædificauit. Clericos à Vingornia expulit, & posuit pro eis monachos regulares.

Idem Edgarus rex Anglię cum quadã die in venatione esset festus, somno resolutus iacebat sub malo syluatica: tunc ecce canis iacebat insequitur, prægnans verõ fœmina venatica iuxta pedes illius accubans dormitantem excitauit. Nam ipsa tacente catuli aluo inclusi, multiformes & sonoros latratus edidere. At tonitus rex oculos ad cacumen arboris intendit, & vidit poma, vnum & alterum delapsa in fluuium, quorum collisione, bullis aquatilibus inter se crispantibus vox articulata sic insonauit: Vuelhiste idest, benè est tibi. Nõ multo post vndarum cum voluminibus vrgentibus vrcolus super aquam apparuit, & post vrcolum vrcus exundans aquam, nam alter prior vacuus erat. Et quamuis crebro gurgitis impulsu maior minorem vrgeret, vt scilicet aquas suas in illum insuiceret: nunquam tamen abstinere potuit, quin vrcolus vacuus recederet, iterumque quasi superbo gestu victor vrcum impeteret. Regressus est post hanc visionem domum anxius, patefecit omnia matri suę: cui tamquam sanctę fœminę solebat deus multa reuelare. Hęc dicebat Elfiga, quę tam pia tam dulcis erat, vt etiam reos, quos iudicium damnauerat palam, occulte redimeret. Pretiosam quamlibet vestem conspecto paupere statim dabat, corpore speciosissima, & artificio manu in prudentissima, & omnibus bonis operibus intenta erat. Postero igitur mane dixit filio suo, La tratus catulorum, quem matre quiescente dedere, significat quod post obitũ tuum quiescētibus illis, qui modo valent & viuunt, nondum nati nebulones contra Dei ecclesiam latrabunt. Quod autem vnum pomum securum est alterum, ita vt collisione secundi inprimũ videretur vox insonuisse: Vuelhiste: hoc innuit, quod ex te, qui ad instar arboris magnę totam in umbras Angliam duo procedēt filij, fautores secundi extinguent primum. Tunc diuersę partis incendentes dicent pueris vtrisque Vuelhiste, quia mortuus regnabit in cœlo, vituus in sæculo. Quod autem vrcus maior minorem implere non poterat, significat, qd gentes aquilonares, quę numerosiores sunt Anglis, Angliã post mortē tuam impotent, & quãuis compatriotarum aduentu crebro ruinas suas impleant, nunquam tamen hunc angulum mundi poterant implere, sed Angli no-

A stri cũ maximè victi videbuntur, eas expellēt. A.C. 990.

Anno Henrici 3. 12. incarnationis dominicę 1050. corp⁹ Edgari huius regis Anglię Glasconię sepultum inuenit abbas Adilpardus in corruptum. Et quia locellus, quem parauerat erat magnitudine corporis angustior, vt refert Vin. vbi supra regales exuuias ferro ausus est temerare. vnde continuo sanguis vndatim emicuit. Tunc regium corpus in scrinio, quod ipse ecclesię contulerat, super altare locatum est cum capite sancti Apolinaris, & reliquiis sancti Vincentij, quas ille magno precio emerat. Abbatem verõ temeratorem sacri corporis mox animus reliquit. Nec multo post de ecclesiã egressum mors inuenit. Sanatus est ibi ad corpus sancti furiosus & cœcus. Nusquam gentium (vt opinor) inuenies tot sanctorum post mortem illibata corpora, vt in Angliã, quę future incorruptionis speciem prætendunt. Quod ideo factum existimo diuinitus, vt natio pene extra orbem posita, in spem resurrectionis animetur ex consideratione tot corporum, quę incorrupta perdurant. Hęc autem sunt sancta Echeldreda & Viuburga virginis. Rex edimudus, archiepiscopus, Elphegus Cuthbertus antiquus pater. Omnes hi in uio latis, cute & carne, flexibili articulis, vitalibus quodam tepore, speciem dormientium tenent.

De constantia, Dunstani archiepiscopi Cantuariensis & seueritate iustitia.

§. V.

Tempore quidam comes duxerat cognatam suam. Corruptus à Dunstano, parere noluit, vt eam relinqueret. Excommunicatur, ille adit regem, conquerens de Dunstano. Rex mandauit archiepiscopo, vt eum absolueret. Qui noluit, sed eum grauius excommunicauit. Ille Romam cum multis muneribus missit. Apostolicus mandauit Dunstano, vt eum absolueret. Absit hoc (inquit dunstanus) vt causa alicuius mortalis hominis contennam legē Dei mei. Quod videns comes pœnituit, & vxorem illã repudiavit. Nudifque pedibus, lanceis indutus, virgãque in manu gerens, cecidit ad pedes Dunstani generale concilium celebrantis. Et tunc primo absolutus est.

Quodam tempore capti sunt tres fabricatores falsę monete. Qui mox adiudicati sunt ad sustinendam pœnam tali crimini promulgatam per Angliam, scilicet manuum abscissionem. Quod Dunstanum non latuit. Die ergo Pentecostes celebraturus missam, percunctatus est vtrũ lex illa impleta esset? Responsum est propter reuerentiã festi Pentecostes, dilatã esse pœnam vsque in diem alterum. Nequaquam inquit, ego hodie ad altare non accedã donec debitam sustinuerint pœnam. Nã negotium ad me respicit. Ipsi enim viri in potestate eius erant. Hęc dicit, & pro eis, qui manus perdituri erãt, multum plorans, qua affectio-  
ne hæc dixerat, patefecit. Quibus punitis ascendit ad altare læta facie dicens. Nunc confido, quod sacrificium de manu mea suscipiet dñs &c. In ea aut missa dũ disceret ecclesiam  
Secunda pars Hist. Ant. G. G. G. 4. tuant.

TIT. XVI. DE S. DVNSTANO

quam, quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris, niuea columba super eum multis videntibus descendit, & alis expansis super caput eius, sic mansit in silentio: quousque sacrificium impleteret. Quo cōpleto diuertit super tumulum Odonis præfati prædecessoris eius alis suis eum complexans, & rostro deosculans. vnde Dunstanus, quoties ante sepulchrū eius transit, seper genua flexit, & eū postea appellauit. Odonē Sodonē, idest Odonē bonum. Dū autem digrederetur ab altari ministris pro signo, quod acciderat in diuersa euntibus, non fuit, qui casulam eius susciperet quæ pependit in aere, nec terram tetigit, ne seruum Dei à sua intētiōe turbaret.

Dedicabat aliquando ecclesiam cuiusdam nobilis vbi cum aqua deficeret ad ministrum, & ille nobilis turbaretur, vir dei percussit baculo terram oratione præmissa, & fons erupit: qui vsque hodie manans nomen eius celebre facit.

Aliam quandam ecclesiam dedicabat, quam cum conspiceret non esse conuersam ad orientem: humero suo parū suppressit, & mox fertur eam ad orientem conuertisse.

Interea clericalis ordo in quibusdam locis tanta confusione agebatur, vt non solum vita secularium excellentius nil haberet, verum etiam improbis actibus longè inferior iaceret. Quare de re pastores ecclesiarum turbati, dunstanum vt proprium primatem aduenerunt, res male gestas exponunt. At ille in homines nefandos auctoritatis suæ protulit sententiam aut canonicè esse viuendum: aut ecclesiis exuendum. Ex quo factum est, vt plurimi ecclesiarum clerici, dum contemnerent proposita conditione corrigi, auctoritate pontificis sint expulsi. Qui cum eum iniuriæ accusarent, virtutis amatores se esse fatentes. Dunstanus coactō concilio Vintoniam venit, ibique sententia totius concilij de aduersariis victoriam cepit. Cūque ex iure, nihil sibi superesse conspicerent, vbi regio auxilio & principum, ad præces se vertunt: quibus episcopū flagitat, vt intromissæ personæ de ecclesiis expellantur, & expulsa restituantur. dubitate itaque viro dei nihilque ad rogata respondente ecce dominici corporis forma, vexillo crucis infixæ & in editiore domus parte locata humanos exprimens modos omnium voces compescuit dicens. Absit hoc, vt fiat, absit hoc, vt fiat. Ad quam vocē rex, & omnes maiores natū perterriti, clamore pariter & laude Dei arcam impleuerunt. Et hæc quidem aduersariis videntibus cessatū est à contentionibus, donec per successione m discordia renouata est. Tunc abeuntes & iniquitatis suæ defensores quemdam Scotorum pontificem ingeniosam & loquacem assumentes, ad hominē Dei tendunt, turgentī spiritū scandalū proponunt. At ille, qui longo senio, & laboribus ecclesie effractus, iam præter orationē omnia postposuerat, hoc responsionis iaculum in hostes vibrat. Quoniam (inquit) tanto tempore elapso calumniæ causam non prætenditis, nunc autem senescētia me, & taciturnitati operam dantem, antiquis querelis compellitis deseruire: fateor vincere vos nolo, causā ecclesie suæ iudici Christo committo. Quæ

S. Dunstanus Edgario opitulante resistit cupidibus sacerdotū communitia intro ducere. Polyd. Verg. l. 6. Hist. Angl.

dixit, irati Dei censura firmavit. Mox n. domus cōcussa est. Cœnaculū sub pedibus solutū, hostes solo præcipitati, ac rucuntium trabim ponere oppressi sunt. Vbi verò cum suis sanctus accubabat, ibi nulla ruina suffusio fiebat.

De prophetia Dunstani contra domum regiam: & occasione regis: & transitu Dunstani.

§. VI.

REx autem edgarus immatura morte præceptus eduardum filium suum successorē, & regni & morum reliquit. In cuius electionem dū quidā palatini principes acquiescere nolent Dunstanus arreptum crucis vexillum quod ex morte ante se ferebatur, in medio constituit. eduardum illis ostendit, elegit, sacrauit, patrisque ac magistri affectum, quo ad vixit, ei impendit. Sed post triennium nomenclali fraude occisus est per hunc modum. Quia enim Dunstanus regem fecerat, vt dictū est, eduardum contra voluntatem noueræ reginæ dicte Elfridæ, quia volebat ipsa filium suum ex edgardo habitum puerum, necdū septē nē regem facere, vt ipsa pro eo regnaret. Irata propter hoc tractauit de morte ipsius eduardi cū complicibus suis. vnde redeunt de venatione eduardo, adhuc adolescenti, vna dierum dispersis hinc inde locis cū sitiret valde poculū ei quidam porrexit, & bibentem alius satelles à regina Elfrida inductus sic transfodit. Cuius mortem innocentem & vitæ probitatem miracula protestata sunt. Nam & ibi lumina de celo ostensa sunt, & claudus gressū, mutus verbum, cæcus visum recuperavit. Cūque il luc regina Elfrida venisset, equus eius ibidem stans nullis potuit stimulis moueri. Mutatur equus secundus quoque moueri non potuit.

Sacro autem corpore de ignobili loco leuato, & honorificè sepultura tradito, quidam clericus elserius nomine, qui contrariis ordinationibus sancti Dunstani, omnia pene monasteria, quæ construxerat: ethuoldus euertērat, & cum aliis clericis de ecclesiis suis expulsis propter dissolutam corū vitam à Dunstano honestis & idoneis clericis substitutis, bella suscitabat, regales inferias apud Sceftoniam soluit, quasi lætus de occisione eduardi. Sed post annum à vermibus quos pediculos vocat consumptus est. Hic autem ethelredus filius edgari & Elfridæ: qui occiso fratre eius eduardo, successit ei in regno Angliæ, & regnauit annis 36. cum recēter natus baptizaretur: circumstantibus episcopis in sacro fonte cacauit, vt ait Vincen. post Guilielmum, & sacramēta interpolauit, vnde Dunstanus turbatus: Per Deum (inquit) ignauus erit homo iste. Decennis autem factus, dum fratrem suum audisset necatum conclamari, fletu furentem marrem suam adeo commouit, vt quia flagellum ad manum non habebat, arreptis candelis innocētē cæderet, nec prius desisteret, quam pene exanimem & ipse lachrymas infunderet. Quæ propter tota vita sua ira cædēlas exhorruit, vt nunquam ante se lumē earum pateretur inferri. Quæ res cū nota fuisset Dunstano, & illi infusus propter tantū facinus, non

in consiliū eius fuit resistere, eo q. regis filius & p. ximus tunc hæres videretur esse. Actū in die consecrationis cū adesset Dunstanus, vt dia dema eius capiti imponeret, ait corā omnibus circumstantibus. Quia per mortē fratris tui aspirasti ad regnū prop terea audiui verbū dñi. Hæc dicit dñs deus. Non delectabitur peccatum ignominiosæ matris tuæ, & peccatū virorū, q. interfuerunt cōsilio eius nequā nisi multo sanguine miserorū prouincialū. Et venient super gentē Anglorū mala, qualia non est passa vsq. ad præsens tēpus. Prædicta tñ regina Elfrida postea in se reuerfa valde pœnituit sceleris perpetrati, & austerā vitā in monasterio tenuit, & deuotē de hac luce migravit, confidentiā non male faciendi, sed veniā impetrandi præstans de perpetratis facinoribus iis, qui verē conuertuntur ad Deum.

Demū cū instaret dies ascensionis dominicæ, prædictis vigiliis sanctus Dunstanus remansit in oratione solus in ecclesia. Et vidit, & ecce innumera candidatorū multitudo coronas aureas in capite gestantiū, inestimabili fulgore micantiū, & p. ecclesia ianuā irrupens, ante ipsum conglobata constitit, vna voce eū salutans hoc modo. Salue Dunstane noster, salue. Mandat tibi, quæ piē desideras filius dei quatenus si paratus es, venias. Et diē hanc ad cuius gaudiū suspiras, nobiscū celebres. Ad quod ille imperterritus manens, sciscitatus est qui essent: Cherubin (inquit) & Seraphin, sumus. Responde qd velis. Qui respondit. Hodie est solennissimus dies, & incubit mihi pane verbi Dei plebē reficere, & ostendere illi, quomodo ad hoc gaudiū possit peruenire, propter quod & multi conuenerūt, nec debeo eos decipere, & ideo venire non possū. Qui dixerunt. nā paratus esto, vt die sabbati præsto sis hinc Romā nobiscum venire, & coram summo pontifice sanctus, sanctus, sanctus, æternaliter canere. Post hæc illi recedunt.

LECTO igitur euangelio die illa ad missā, locutus est ad plebē, qualia nunquā locutus fuerat. Et reuerfus ad altare, celebravit mysteria. Vbi autē ventū est ad benedictionē super populū, iterū ab altari p. dicaturus regreditur, ita vt non hominē, sed angelū loqui putares. Iterū ad altare reuertitur. Et data benedictione, iterū ad populū rediit stupentibus cunctis. Et mox, vt ad loquendū os aperuit, tanta claritate vultus ei resplescendū, vt nemo in eū intendere posset, obituque suū illis instare p. dixit, promittens illis se nūquā defuturū, & tunc ad mensam dñi regressus est. Eadē die cū à mensa sumpto cibo surrexisset, oratoriū petiit, & designauit locū, in quo se voluit sepeliri. Mox languor eū inuasit, sexta feria le. & o. decubuit, omnesque aduentates ad consequēda Christi vestigia incitabat. Sabbato iterū cōmunicatus est. Et cū horā suā expectaret sabitū cum lecto, in quo iacebat, vsque ad superiora leuatus est, & trabibus obstitentibus ne leuaretur altius, ad terrā leniter demissus est, & trib. vicibus hoc factū est. Tūc ait ad circumstantes. Vos videtis, q. vocor, mecū vultis venire, ite via, qua incessi. Deus q. me vocat, ipse dirigit corda & corpora vestra ad suā voluntatē in pace. Et responso ab omnibus Amen, transtūit ex hoc mundo ad patrē. Fuit autē

Visionē d. Dunstani.

Collig. 18. ian.

Penna clerici de S. Eduardi legantis.

huius sancti scilicet transitus anno dñi 989. patriarchatus sui 34. ætatis suæ circiter 60. Huius vitā descripsit Osbertus Cantuariæ cātor nulli nostro tēpo re stillo secundus, & in musica omnium primus, vt refert Vin. post Guilielmū.

Post mortē eius domus sanctū suū in pluribus prodigiis mirificapit. Nā quædā à natiuitate cœca lumē recepit, alter ab vtero claudus perfectē sanatur. Quidā ab episcopo suo excōmunicatus propter voluptates, & propter hoc t. a. per septē annos sathana traditus, & infatuatus, ad tumulū eius liberatus est. Paralyticus, qui ab eo fuerat sanatus postea propter ingrati tudinē suam, quia in conuiuio quasi insultās dixit. etiam si non fuisset Dunstanus, sanatus fuisset statim: pristino morbo correptus est, & clamans miserabiliter mortuus. Moris erat in eodē monasterio, vbi olim dunstanus fuerat abbas, & postea ibi sepultus, omnes pueros in scholis verberari antē quintum diē natalis domini non pro culpis, sed ex vsu tantū. Forē ex hac causa, vt assuescerent etiā sine causa rationabili patienter ferre vlt. magistrorū, & prælatorū. Rogati sunt magistri, vt condonarent eis illū diē. Qui noluerunt, sed omnes se ad virgas pparauerunt. ea nocte adstitit vni eorum in visu sanctus Dunstanus dicens, Cur tā pauidi estis o pueri? Quia (inquit) domine furor magistrorū sedari nequit. Ne timeatis, ait, ego eos se dabo. ego sum dunstanus pater huius monasterij. Hoc tibi erit signum, quia liberabo vos. Vade & dic custodi ecclesie vt auferat ab ecclesia corpus filij Aroldi quē gentilē odibilis quorundā adulatio iuxta me ausu tenerario sepeluit. Quod si cito non fecerit, graue damnum tota hæc ecclesia patietur. Iam aurora illucescebat hora pueris tremenda & magistri instabant armati corrigiis nodatis, expectantes pueros ante se transiuros. Et ecce subito omnes magistri dormierunt, & pueros per mediū transeuntes non fuit qui tangeret. Adolescens autē derulit mandatū custodibus. Qui contempserunt. Postea à quibusdā monachis dunstanus à loco discedere visus est. A quibus eū detineretur, & cur recederet quæreretur. respon dit se fœtorē paganæ carnis, & quorundā illic viuentiū iniquitates ferre non posse. Quæ res (inquit) si nō fuerit emendata, tota hæc ciuitas & hæc ecclesia luet. Non multo post ciuitas combusta est, & tota ecclesia cum officinis suis excepto dormitorio & refectorio cum claustris, quæ ibi appendebant.

De S. Elphego Cantuariensi archiepiscopo de quo Osbertus rom. 2. Sur. ex quo Vin. c. 1. l. 23.

CAPVT VII.

LOruit in Angliā quidam alius archiepiscopus Cantuariensis nomine Elphegus, non ille qui fuerat, cognatus dunstani & episcopus [sed alius ex abbate in episcopū, &] ex episcopo in archiepiscopū, seu patriarcham Cantuariensem translatus, & demū martyrio coronatus anno domini 112. tēpore secundi Henrici imperatoris. Hic, vt refert Vincen. spec. histo. libr. 26. c. 1. ex gestis eius quondam splendidissimis natalibus ortus, literis imbuendus traditur.

Miracula ab eo post mortē edi

Collig. 19. Maij.



A.C. 990. rraditur. Lectis autem & perlectis, quæ salutari sufficientia videbantur, eorum philosophiæ studium conuertit ad diligendum Deum. Cùmque arduioris vitæ semitam arripere vellet, peruenit ad locum qui Bathonia dicitur. Ibi que habitaculum construxit, & inclusam se mirabili rigore restrinxit. Nec mora, nobilissimus quisque ad consilium eius spirituale perquirendam confluit, pluresque sub eius disciplina vitam simul & habitum imitari accedunt. Vbi autem amplissima mansione perfectam sobrietatis legem ipse discipulis indixisset, & moderari carnales passiones edocuisse, ipse in angustiissimam domunculam se contulit, delegato præposito: qui ei victualia ferret, summorum tamen negotiorum causæ ad illum deferebantur.

Plerique autem discipulorum eius monita spernentes, professionis immemotes, nihilque communem vitam habentes, mediis noctibus confueverant furtiuos cibos edere, ebrietati operam dare, lasciuire, & prorsus inhonestæ, quantum sinebat latens audacia perpetrare: sed ira Dei illum, qui in hoc scelere capitalis erat, horrendo subitoque iudicio inuoluens occidit. Nocte verò, quæ diei sepultura eius successerat, Elphego sacras de more excubias celebrante, & se domino sacrificium offerere, contigit intra ambitum monasterij validas voces audiri, unde conceit ad monasterium tendit, attonitisque auribus sonum captans verba discernit, domum irrumpit. Et ecce is, qui nuper obierat, miserè afflicus solo iacebat, super quæ horrendi aspectus homines stabant, qui neruis tauris, & ignitis serpentibus eum flagellabant. Illoque præ doloris angustia vluante, hæc ei improperebant. Nec tu Deo [obedisti] nec nos tibi, cademque sæpius repetes è loco captiuum extraxerunt. Tunc sanctus recedens quod reliquum erat noctis flens in somno duxit. Orto autem sole discipulos simul compulit, & quæ manifestante deo nouerat, retulit, videns alios pallere, alios flere, omnesque trepidare. At illi, quos mortui scelus sodales habuerat, in medium profluunt, errorem fatentur, præuè gesta postulant vicisci, ne diuinæ vltioni remanerent obnoxij. Requisiti autem an conuiuandi locum habuissent, illum etiam locum designant, in quo defuncti animam spiritus nequam cruciauerant. Sic pius Deus propter optima viri merita, dum vnus scelus noluit latere omnium mala, voluit detegere. Et dum vni noluit parcere, omnium morbos voluit sanare.

Interea mortuo Vuentano episcopo sanctus Dunstanus Cantuariensis episcopus, qui in vniuersis vrbibus in anglia constitutis, nec non & in aliis regionibus anglorum regno suppositis primas præsidebat, comperito quòd de Vuentano episcopo eligendo magna partium dissensio fieret, metuens hoc scandalo plurimorum, & animarum fieri detrimento, orauit dñm, vt dignaretur ostendere quis regedæ ecclesiæ deberet idoneus pastor succedere. Cùm que clericis & monachi litent, & ille multiplicat ad dominum preces, ecce affuit Andreas apostolus tali oraculo vsus. Quid charissime contristaris, & tã lugubres questus lachrymando offaris? Surgo, & elphego abbati manum im-

Vltio diuina in monachum improbum.

Fit episcopus Vuentonienis.

A pone, eumque desolatæ ecclesiæ sacerdotis constitue. Nec te prohibeat aliquorum potentia, quia non ab homine, sed à deo pcessit hæc sententia. Tunc leuissimus effectus pontifex palatinis aurbus hoc exposuit. Factoque cõueto omnes in eã sententiã trãsierunt; clamãtes se id velle, quod Deus vellet, quòdque Dei potifex delibareret.

S. Elphegi in episcopatu vita qualis.

§. I.

**F**actus ergo pontifex elphegus, tam strenuè se in cunctis agebat, vt nemo dubitaret, quin is cordi eius moderatores sederet, cuius electione promotus fuisset. Ita se omniū moribus conformauit, vt & omnibus charus esset: & nemo (quod rarum est) eius gloriæ inuideret. Cùm que summæ misericordiæ ac beneficentiæ in omnes esset: in se crudelis & impius apparebat. Nam hyberno tempore cùm terra glaciali frigore rigeret, & profundus cæteris somnus occuparet ipse clam de strato consueuit surgere, & externum locum petens, ibi nudis pedibus ac simplici veste indutus in oratione pernoctare. Terã cum veluti transurus intraret: tã vacuus ferè à mensa surrexit: quàm vacuus accessit: ita vt nec edidit, nec non edidit à conspicientibus argui posset. Omnibus pauperibus ita subuenit: vt nec parochialium quempiam publicè mendicare, nec extranei loci pauperè vacuum abire permitteret: horrendum nefas reputans, si quod natura commune constituit, hoc sibi homo priuatum vsurpare velit. Vbi autem illa descissent, quæ ex iure ecclesiæ ministerio pauperum cõpetere possent: thesauros ecclesiæ, quos multiplices parauerat, iussit distribui: docens ad hoc ornata quæque ecclesiæ possidere: vt tẽpore felicitatis sint honestati, tempore verò necessitatis sint vtilitati.

Præfatus igitur defensor iustitiæ Dunstanus accepto rumore, quo beatus elphegus in populo prædicabat, excelsas Deo laudes referens, eius misericordiam postulauit: vt eum patriarchatus sui hæredem post obitum suum, quem præsciuerat, relinqueret. Cui statim quod postulat promittitur, quamuis non statim, sed decurso tempore adimpleretur. Nam quinquennio quo simul vixerunt pontifices Dunstanus & elphegus superato, dunstano autem in gaudiū domini sui ingresso, tres sibi post illum ex ordine successerunt.

Anno igitur incarnatæ a deitatis 1006. elphegus de Vuintonia Cantuariã translatus, ibique archiepiscopus leuatus post paucos dies

*a Phrasis hæc aliquantulum dura his D. Thomæ verbis in 3. p. q. 3. ar. 2. moderanda est. In verbo assumptionis, inquit, duo significantur, scilicet principium actiois & terminus eius. Esse autem assumptionis principium conuenit natura diuina secundum seipsam: quia eius virtute assumptio facta est, sed esse terminum assumptionis non conuenit natura diuina secundum seipsam, sed ratione persone, in qua consideratur. Et ideo primò quidem & propriissime persona dicitur assumere, secundario autem potest dici, quòd etiam natura assumpti naturam ad sui personam & secundum hunc modum dicitur natura incarnata.*

Romam

Liberalitas eius pauperum.

Fit archiepiscopus Cantuariensis.

Romam pergit ad palatium peritendum.

A.C. 1000. Romam adire statuit. Iamque Asoniam ingressus cùm in quodam oppido ex itinere scelus quiesceret, oppidani hominem incognitum habentes auaritiæ suæ consulentes domum irumpunt, res eius diripiunt, ipsumque omni suppellestili priuatum verbis & verberibus exire compellunt. At ille contumelias suas leniter ferens, suorum verò mediocriter dolens, via qua venit redire cœpit. Sed necdum ab oppido longè recesserat, & ecce horrendæ voces mœnia corripunt, quæ cineret ædificiis & ciuibus minantur iacturã. Ignisque à Deo immisus cœpit oppidum ac cuncta per præcepta direrere. Quod loci incolæ cernentes, considerantes ne propter iniurias sedetatis homini Dei hoc eueniret eis, exterminium suum timentes compuncti oppidum egrediuntur, virum Dei requirunt, veniã petunt, omnia sua restituentes & propria eorum offerentes. Illo autem pro eis orante: ignis extra mœnia exiit illæso dimittens, qui & admonuit eos proximis non nocere.

Post hæc cum pyratæ pessimū genus prædonum, cum duce Turcillo danorum principe portus maris oberrarent, per omnem Angliam gens illa spargitur, & quicquid obstatet, tum cæde tum incendio comminuit. Deserta igitur ab incolis terra ad vrbes vicinas confugitur. Iacuitque terra prædonum furor obnoxia nullo cultore beata. Nam rex anglorum ethelredus, quia imbecillis & imbellis, monachum potius quam militem actione prætendebat. In tanto autem rerum discrimine elphegus hostes adibat, verbum vitæ eis prædicabat, captiuos dato pretio redimebat. Et eos, quos fames opprimebat, alebat. Tantumque placen di hominibus diuina gratia ei concessit, vt non solum à temporali, verum etiam captiuatores ab æterna seruitute liberaret, dum fidei expectes ad fidem reuocaret.

De constantia huius sancti, & persecutione Danorum & Anglorum.

§. II.

**A**rs igitur Danorum non modica, infidelitatis errore detenta, sociorum salutis iniudebat, auctoremque salutis eorum occidere cogitabat metuens ne sublati iis, quibus auxiliariis bellare solebant, minorem nocendi licentiam, vel resistendi potentiam haberent. Sed dum infidelium paucitatem ad iniustam iusti hominis necem propter fidelium copiam diabolus non posset impellere, aliam patrandi sceleris aggreditur viam. Nam ædricus totius regni præfectus, cuius fratrem nobilitas Cantuariorum eo quòd in præsentia regis ei gratui to maledixisset, & bona quorundam inuasisset aggressum interfecerat, & eius ædes succenderat, vltionem sanguinis eius à rege expostulat at rex postulara denegat, iure fratrem peremptum pronuncians, qui tantam nobilitatem in regali palatio impetere præsumpsisset. Præfectus colore mutatus palatium egreditur, lanctisque secum decem millibus viris armatis fratrem vicisci conatur. Sed dũ resistebus ad uersariis suis conatus suos parũ sibi profuisset

Dani Vastant Angliam.

Dani ei nec mox huc in ferre.

A conspiceret, elatus in irã panorum consilia bula experit, & auxilia perquiri regnum post victoriam a qua sorte diuidendũ promittit, se orientibus anglis principarum, illos verò aquilone potiturum. Quid plura? Dexteræ dāt & accipiunt, sacramenta exigunt & porrigunt. Hostes pontifici præfectus nobilitati, omnes Cantuarij necem intentant. Cuius rei fama ciuitate valde permota, mox vniuersa nobilitas quæ in legis violatorem vindictam exercuerat, lachrymabili questu pontificem circumdat. Orat vt vrbe mœxat, & vitæ suæ omnium in terra vitas excellenti consulat, At ille. Alia (inquit) via mihi gradiendum puto. Neque enim sceleratorum hominum maleficia commissimus, vt hinc mortis supplicia timeamus. Cæterum mercenarius esse potero, si videns oues meas à lupis deuorari, incipiam fugam meditari, proinde quoque quibus inspirauit neus vt bona malaque perpeti velint, hic quæ præparata sunt nobiscũ patienter expectent.

Tunc quibusdam ad alia loca se transferentibus, aliis placandi gratia ad Danos accedentibus, elphegus conuocatis pauperibus populi sui horrabatur eos bono animo esse, Deum præ oculis habere, nihil præter eum formidare, exemplum humilitatis & patientiæ Christi sumere. Qui cùm esset omnium dominus, non solum de inimicis se vicisci noluit, sed & feruentem Petri amorem ab vltione prohibuit. Proponere quoque eis constantias martyrum, & victorias eorum. His eos sermonibus instructos, ad quæcunque tormenta persecutor impelleret, reddidit paratissimos. Deinde episcopali benedictione super eos effusa: pacisque communionem in osculo sancto libata cùm diuini epuli participes effecisset, omnium protectori eos domino commendauit. Vrbe autem ab hostibus circumvallata, ciues pro muris consistentes resistendi audaciam non tam ostendebant, quam simulabant. Iam verò exhausto, quicquid ad vsu vitæ parauerat, missus est à pontifice, qui dano suggereret, vt ab incepto desisteret, & dei iudicium pauerent. Sed Angli, qui ad impietatem procliuiores erant Danis, eo ferociore instabant, murum atribus ferire, igneas faces in ciuitatem iacere. Inde feralis per cõtiguas domos ignis conceptus per omnia loca dilatando, se spargitur. Tunc miseranda inter ciues cunctatio, vtrum desertis propugnaculis ad domos proprias conuolarent, an eis neglectis munitioni insisterent. Vicit dulcis filiorum recordatio, tuenda familiaris innata compassio. Currunt forte præcipites rapiunt è mediis ignibus coniuges, & caros liberos hostili statim gladio trucidandos. Sed illis ad cineres ædificiorum attentius occupatis: extracta vrbe exercitus ingreditur. Alij iugulantur, alij flammis consumuntur, plures verò super muros præcipites dantur. Matronæ nobiliores, dum thesauros, quos non habent prodere cogantur, capillis per plateas distractæ ad vltimum flammis iniectæ moriuntur. Paruuli à matrum vberibus aulsi, aut lanceis excipiuntur, aut superæto plaustro minutatim conteruntur.

Joan. 1. 2.

Dani Cantuariam obsident.

Pontifex autem Elphegus non ferens tantæ suorum

suorum

**A. C. 1010.** suorum depopulationem, ad locum cadaueribus plenum currit, inter densissimos hostium euntes se ingerit, e lamās. Parcite, parcite, si virosos esse cognoscitis innocentē aratē persequi desinite, non est ista victoria, qua lætentium perimjitur infantia. En me, qui vt Christianum populum auerem, multo vos milite spoliaui; En me qui vestra crimina semper damnauit libero ore: qui captiuos pauī, vestiui, redemi. Si gratis malos esse delectat, in me præcipuē ira vestra deseriatur, quem tor modis vos offendisse constat. Protinus in numeris manibus athleta Dei capitur, & intercepto gutture vox loquētis præpeditur. Palmæ vinculis innectuntur, genæ vnguibus dissecantur, pugnis & calcibus latera tunduntur. Inter hæc seruus Dei muto similis impiorum manibus ad atrium templi impulsus, flagitij nouissimæ tor cogitur admittere: vt mortem ante mortem videret, nullūque genus mortis existeret, quod eum siue patientem, siue suis condolentem, præteriret. Accedunt igitur ministri diaboli, & cuppas desuper postas inflammant, vt tectum inde comburant. Iamque plumbum ab igne resolutum cœpit introitus desurgere cum sancta monachorum plebs caput pallio cooperta lachrymis facie rigata egreditur dataura pro saluatore, quod ille pro omnibus dignatus est impendere: ad quam ferro excipendam trux carnifex occurrens miserabili cæde deussat.

Igitur ex omni numero, q ad octo millia hominum protendebatur quatuor solum monasticæ professionis & nongētos inferioris ordinis viros remansisse accepimus, quos verberibus acriter exaratos: aut pecuniaria redemptione dignos iudicauerūt, aut seruilibus operibus mancipando, secum adduxerunt.

Iam populo cæso, & vrbe flammata, templo violato, perscrutato, spoliato, dū sanctus toto corpore vinculus ad partē septentrionis traheret, ecce ij quos ex ruina superuisse dixi, pedes trabibus inserti, sub militari custodia tenebantur. Qui viso pontifice, & quod contra eum agebatur, eleuatis in cœlum manibus cum rugitu exclamant, Deum tantæ crudelitatis inspectorem fore postulantes. Pontifex autem substitens, vt fractos eorum animos oratione firmaret, repente ab impellentibus se graui per humeros vulnere lauciatur, adeo vt profuente sanguinis vnda, humerus à corpore diuisus appareret, exhorrent facinus compediti, exhorrent etiam Dani, ducitur sanctus ad carcerem quem fœdebat horror tenebrarum, angustia parietum, importunas ranarum. Ibi enim eū septem mensibus seruauerunt, rati illum ecclesiam patrimonio sepeliaturum, & pro sui liberatione eis datum. Interea cœpit ira Dei in populum homicidam adeo deseriure, vt paruo tempore duobus eorum millibus per diros internorum cruciatus prostratis, cætera quoque multitudo simili morbo percussa simile experiretur exitium. Tandem omnes ad eum currunt, eius supplicationem ad deum petunt. Tunc eorum manibus ad publicum honorificè delatus, & in cella gestatoria positus ait. Et si vestra incessabilis crudelitas nullum sibi promerendæ veniæ locum relinquat, nostrum ta-

Miserabilis strages continuorum.

men interest officij, non tam, quod vos pati conueniat, quam quod nos agere deceat, inueniri. Inuocato ergo mundi auctore Christo, datōque eis pane a se benedicto omnes de exaltati, clade liberauit. Legant autem, id est, mirant præfati hostes principes quatuor, qui pontifice adito scilicet elphego, primo quidē pro beneficio impenso gratias agant, deinde conditionem proponant, vt si velit libertate & vita potiri sexaginta argenti talenta persoluat, singulis talentis quinquaginta librarum ponderē appensis. Quibus sic ille respondisse fertur. Si ad explendam cupiditatem vestram exstimatis me ecclesiasticas possessiones spoliaturum, fallimini: quia christiani non est christianorum carnes paganis dentibus conterendas dare. Quod si beatus Laurentius, quos acceperat, thesaurus laudabiliter ocululit, ego quos accepi, crudeliter exquiram, crudelius prodam. Tunc ad hæc verba hostes furibundi cœperunt clamorem dentium stridore attollere. Fuit que miserabilis rerum conditio, vt quæ die omnia mundi elemēta de resurrectione domini lætabantur, ea beatus vir inauditis tormentorum quæstionibus puniretur. Sed ille propter spem, quam habebat in Deo, omnibus his malis quasi epulis delectabatur. Denique à carnificū turba magnis verberibus afficitur, & crebro violato senianimis ergastulo clauditur, vbi accenso foco, quicquid fœtidissimum esset iniecit, iannas claudunt. Sed cœpit horrida domus cœlestis gratiæ participium suscipere æternæ vitæ odora menta spirare, hymnos mellisuos sanctorum vocibus modulatos personare. Quos sanctus intuitus, inter cæteros recognoscat sanctum Dunstanum archiepiscopum olim, gloriosum adstantem, & sic dixit. Ad te Christi miles venimus nostro honorandum obsequio, missi ab eo, qui tibi victoriam dedit, & coronam in cœlo præparauit. Inter hæc laxantur nodi vinculorum, stringuntur hiantia vulnera, & absoluta ad integrum omni corporis plaga, elphegus psallens cum psallentibus exultat. Quod sentientes custodes carceris exterriti facti sunt. Tandem elphegus iumento impositus ad concilium furoris cum ingenti planctu fidelium ducitur. Lapidatur, & martyr efficitur. Cuius sanguinē stillante lignum aridum mox renixit. Et tunc corpus eius pro tanto miraculo permiserunt Dani portari Londoniam, vbi sepultum est, & post annos incorruptum reperit, vique ad hoc tempus durat, & recens sanguis, & corporis illibata integritas.

De Ethelredo rege Anglia de quo supra & quibusdam aliis. Vin. l. 25. c. 5. A. C. 978.

§. III.

**E**o tempore, vt refer Vin. vbi supra ethelredus (alias ethelredus) rex Angliæ Danos tu giens venit in Northmanniam ad Richardum fratrem vxoris suæ emine filium Richardi ducis. Qui cenobium fiscanense, quod pater inchoauerat perfecit. Hic quibusdam custodias famulorum fallens, ad matutinas monachorum ibat, frequenter genua flectens in oratione vsq; ad lucē. Quædam nocte sic faciens, ostium monasterij inuenit obferatum. Qui excusso violētè pessulo,

A. C. 1010. Benedicto pane d. 1010. uac.

**A. C. 1010.** pessulo, soporem sacratæ turbauit. Qui surgēs à somno, & videns eum plebe vestitum amictu, capillos arripit, & multos ei colaphos dedit. Ille incredibili patientia nec responsum dedit. Postero die in capitulo querelam deposuit, & monachum illum ad vicum Argentias sibi præcepit occurrere, imitans se sic vindictatum, quod tota Gallia de hoc loqueretur. Die dicto monachus à iudicibus adiudicatus est. Quem ille mox absoluit, & vicum eundē qui optimi vini ferax est, officio sacratæ addixit, pronuncians eum optimum esse monachū qui bene custodiens munus iniunctum, nec etiam iratus silentium fregit. Iste Richardus post 28. annos ducatus sui mortuus est. iussitque sepeliri corpus suum ante ostium ecclesiæ vt ab omnibus conculeretur, & super se plueret. Quem postea Gulielmus abbas tulit inde & ante altare locauit. Huius frater Robertus archiepiscopus Rothomagi fuit. Qui honore abusus, multa flagitia commisit. Sed postea in senium vergens, quædam elemosynis deleuit. Quo scilicet ad satisfactionem & verè pœnituit.

Richardus iste filium habuit sui nominis qui dux fuit vno anno, & dicitur fuisse venenatus à fratre suo Roberto: a vnde ipse Robertus post annos octo Hierosolymam petiit. Qui domum reuersus apud Nicenam vrhem Bithyniæ veneno interfectus est. Cui Roberto successit Gulielmus puer.

Anno prænotato Durandus fit Leodiensiu episcopus. Quod (vt ait Sigebertus) quasi fabula in theatro mundi fuit, quod vir ex humillimo & pauperrimo & seruilis conditionis genere nominis suis carnalibus dominabatur.

Aquisgranum circa ea tempora conuentu generali & synodali per aliquot dies celebrato, tanta siccitas & intemperies aeris excanduit vt multi præ nimio ardore deficerent, multa etiam animalia interirent, subito pauimento & marmoreis columnis tanto sudore madentibus, vt aqua crederetur exulcer. Quod sentientes florebat circa illud tempus ecclesiastica religio per abbates nominabiles. In francia quidem & in Burgundia per Odilonem Cluniacensem, de quo in precedenti titulo, pietate in signem per Gulielmum Diuionensem seueritate reuerendam. In Lotharingia per Richardum Virduensem, pia grauitate & graui pietate discretum in Germania per Poponē Stabulensem, per Heliam colonensem, per Olbertum & Stephanum Leodienses, Bernonem Augiensem.

Anno autem domini millesimo 25. rexi nAn a Addit Aemil. Sed multo facilius pericidium perpetratur, quoque expiatur. In Asiam iuit terramq; sanctam per agr. mit. magno comitatu sustulit, qui solus alere in unum possit, ne labore tam longinquo itineris maximum scelus condonaretur.

b Inter Ethelredum regem & hunc Cuntone vel vt alij vocant Obanum interseritur à chronologis Angliæ S. Edmundus martyr, de quo supra c. 2. §. 2. & infra §. 5. qui regnavit a. 2. circa A. C. 1016. Cuntorus vero regnavit A. C. 1018 cui successit Haroldus circa an. C. 1040. post quem Eduardus A. C. 1043. de quo paulo post agitur.

**A. C. 1014.** glia fuit nomine Cunto, qui Romæ profectus & exinde nauigio in Angliam rediens, mox Malcolinum regem Scotorum rebellantem subegit. Erat autem in Anglia vir sapientissimus Egeoldus archiepiscopus Cantuariensis secundum post Linningum, sed post elphegū matyrem, de quo in precedenti §. dictum est tertius, ex decano assumptus in episcopū. Qui corpus sancti Elphegi à Londonia reuexit Cantuariam. Qui de Roma veniens apud Papiam, brachium sancti Augustini doctoris magni centum talentis argenti, & vno talento auri comparatum apud Cantuariam misit. Huius etiam monitu rex Cunto ad transmarinas ecclesias misit pecunias, & maximè ad ecclesiam Carniensem, vbi tunc florebat sulbertus episcopus sanctitate & prophetia nominatissimus. Qui fundamenta ecclesiæ sanctæ dei genitricis rexit, & eam perfecit miro lapideo tabularu. Qui etiam à beata Dei genitrice visitatus in infirmitate sua dicitur: & eiusdem sanctissimi lacte recreatus. Hæc duo sanè intellige lector. Reliquias enim sanctorum vendere, vel emere non licet, quia simoniacum. Sed gratis oblati licet ob gratitudinem aliqua donantibus condonare liberaliter, vel etiam vasa, ipsa aurea vel argentea emere. Quod subditur de lacte virginis, non est intelligendum de vero & naturali lacte, cum corpus mortuum lac non habeat, & resuscitatum gloriosum (vt communiter tenetur de virgine) incorruptibile permaneat. Sed fuit quidam liquor miraculosè procuratus.

Post Præfatū regē Angliæ Cuntone nomine, regnavit in Anglia circa annum Domini millesimum 43. Eduardus Ethelredi filius, de quo Ethelredo dictum est §. Hic Eduardus die sancto Paschæ apud Londoniam magna pompa coronatus est ab ædifo archiepiscopo. Et ægitham filiam Godouini in vxorem duxit, in quam omnes penè liberales artes confluxerāt. Quæ viuo & mortuo marito probri suspitione non carait. Sed moriens tempore Gulielmi ultimo iureiurādo de integritate satisfecit. Rex autem ita eam tractauit, vt nec toro amoueret, nec virili more cognosceret.

Goduinus iste aliquando sedens ad mensam iuxta regem, orro sermone de Elfrede fratre regis. Tu (inquit) rex, ad omnem memoriam fratris tui rogato, vt video, vultu me aspicias. Sed non patiatur Deus, vt istam offam trāsglutiā, si sui conscius alicuius rei, quæ spectaret ad eius periculum, vel tuam incommodū, hoc dicto offa, quam in os miserat suffocatus, oculos inuertit ad mortem. Inde à filio eius Aroldo, qui regi adstabat, à mensa subtractus est. Hic Goduinus habuit prius vxorem sororem Cūtonis, ex qua puerum genuit: qui dum equo puerili iactantia superbiret, ab eodem portatus in Lammisem fluium, suffocatus interit. Mater quoque eius istu fulminis exanimata est. Hæc dicebatur agmina mancipiorum in Angliam cœpta, Danemarchiam solere mittere, maximè puellas pulchras. Rex autem iste Eduardus sanctus vir miraculis & spiritu prophetiæ claruit. De quo dictum est, supra in cap. de pontificibus, quod vidit in spiritu septem dormientes verti ad aliud latus.

Secunda pars Hist. Ant. HHH. Quæ

Reliquias sanctorum vendere est simonia cum.

Quedam mira de feminis quibusdam maleficis.

§. IIII.

**I**N Anglia insuper alio tempore apud Behereliam villam quaedam mulier, auguratrix & malefica, cum prout ordinauerat moriens, sepulta fuisset in ecclesia, & in sepulchro lapideo posita fortiter clauso & catenis colligato dæmones in nocte venientes clausam ecclesiam aperuerunt, & fractis omnibus vinculis & clausuris corpus inde educit illius maleficæ & equo nigerrimo impositum verberantes ab oculis hominum disparuerunt.

Iuuenis quidam ratione, veremere de sponfauxit. Vinc. l. 25. ca. 29.

Romæ, vt refert Vinc. spe. hist. li. 26. temporibus Henrici tertij imperatoris, erat iuuenis quidam locuples & nobilis, qui vxorem fuerat duxerat & sodalibus suis conuiuium frequens fecerat. Post cibum itutus in campum vt luderet, rex conuiuij & ludj signifer pilam poposcit. Interim anulum sponfalitium digito extento statum Veneris æreæ, quæ proximè adstabat composuit, & eum penè omnes eum solum impeterent, suspiciosus exis incalescentibus primus se à lusu remouit. Reposcentis annulum inuenit statuè digito vsque ad volam curuatum, diuque ibi luctatus nec anulum eruere potuit, nec distitum frangere. Tacitusque discedens, rem celauit sodalibus. Nocte intempesta cum famulo rediens digito inuenit extensum, & anulum subreptum. Dissimulato itaque damno ad nuptiam rediit. Cumque se in lecto iuxta eam collocasset, sensit quidam nebulosum & densum inter se, & illam volitari. Quod sentiri quidem, sed videri non poterat. Hoc obstaculo ab amplexu prohibetur. Audiuit & vocem dicentem: mecum cõcumbere, quia hodie me desponsasti. Ego sum Venus, cuius digito imposuisti anulum illum, nec reddam. Trepidus ille tanto prodigio, nihil referre ausus est vel potuit. Insomnem dixit noctem illam, multum secum delibans. Sic factum est per multum tempus, vt quacunque hora cum sponfa concumbere vellet, illud idem sentiret & audiret. Erat sanè aliàs valens, & domi aptus & militiæ. Tandem vxoris, querelis commonitus, rem parentibus detulit. Illi habito consilio Palumbo cuidam presbytero suburbano rem pandunt. Is autem erat necromanticus, & in maleficijs potens. Ille lectus ergo promissis multis compositam epistolam dedit iuueni dicens. Vadè illa hora noctis ad compitum, vbi quatuor viæ conueniunt: & stans tacitè considera. Transient ibi figuræ hominum vtriusque sexus, omnisque ætatis & conditionis, equites & pedites quidam læti, quidam tristes. Quicquid audieris, non loquaris. Sequetur illam turbam quædam statura procerior, forma corpulentior, curru sedens, huic tacitus epistolam trades legendam, statimque fiet quod postulas. Ille autem iuuenis totum impleuit, prout edoctus erat, viditque inter cæteros transientes ibi mulierem in habitu meretricio, mulam inequitantem, crine soluto per humeros iactato, vitra aurea superius constricto, auream virgam gerentem in manibus, qua mulam regebat, præ tenuitate vestium pe-

**A** nte nuda apparebat, gestus exequens impudicos. Vltimus Dominus turbæ terribiles in iuuenem oculos exacuens, ab axe superbe sumat gdis & vnionibus composito, causas viæ ab eo exquirat. Nihil ille contra. Sed protenta manu epistolam porrigit ei. Demum notum sigillum non audens contemere, legit scriptum. Moxque brachijs in cælum elatis, deus (inquit) omnipotens, quamdiu patieris nequitias Palumbi presbyteri? Nec morâ satellites suos à latere mittit. Qui anulum extorqueret à Venere. Illa multum tergiversata vix tandem reddidit. Ita iuuenis voti compos sine obstaculo portus est diu suspiratis amoribus. Palumbus autem, vbi dæmonis clamorem ad Deum audiuit de se, intellexit sibi præsignari finem die rum. Quocirca omnibus membris vltro truncatis miserabili pœna defunctus est, confessus coram populo Romano inaudita flagitia.

**E**o tempore duæ ancilæ in strata, qua Romam itur, vno inturgio commotantes, vno imbutæ maleficio comprehendæ suat. Quæ hõspitum si quando solus supercuciebat, in equum aut asinum, aut suem mutabant. Et hoc lector sanè intellige, quia a mutatio ista non secundum naturam erat, sed secundum apparentiam phantasia hæc patienti sic alterata, & oculis aspicientium sic præstigiatis, vt sibi & alijs sic esse videretur.

**A** hac D. Ant. sententia verissima est, ad quam confirmandam D. Au. testimonium in 18. lib. Citat. c. 18. adducendum putari. Firmisimè inquit ille credendum est omnipotentem Deum omnia posse facere, quæ voluerit, sine indicando sine præstando: nec demones aliquid operari secundum naturam suam potentiam: quia & ipsa angelicæ æreæ, licet proprio sit vitio maligna, nisi quod ille permisit cuius iudicia occulte sunt multa, iniusta nulla. Nec sanè demones naturæ creati, si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur questio, sed specie tenus, quæ à vero Deo sunt creata, commutant. Non ita solum animum, sed nec corpus, quidem vlla ratione crediderim demonum arte vel potestate in membra vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti: sed phantasticum hominè, quod cum cogitando sine somnando per rerum innumerabilium genera variatur, & cum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, spiritus aut opressis corporeis sensibus, ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducì: ita vt corpora ipsa hominum alicubi iaceant viuentia quidem, sed multo grauius atque vobementius, quam somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem id veluti corporatum, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis talisq; homo sibi esse videtur sicut talis videri posset in somnis, & portare onera, quæ onera si vera sunt corpora, porrantur à demonibus vt elladatur hominibus, partim vera corpora onerant, partim iumentorum falsa vermentibus. Hac ille D. Auo. etiam in 1. part. tit. 2. c. 2. §. 3. idem sup. reuoluit.

De S. Chenolmo puero martyre, de quo V. suar. in mar. Vinc. cap. 30.

§. V.

**C**irca idem tempus Renelphus rex Merciorum, Chenelmum filium septemvrem Quædam fororis fidei alendum commisit. Illa falso sibi regnum prælagiens, infantulum tollendum

tollendum è medio satelliti, qui alunnus pueri erat, mandauit. Qui puerum venatum ducens inter frutera obruncauit. Quod celatum in Anglia statim Romæ innotuit diuinitus. Nam membrana super altare beati Petri supernè de lapsa, elementis Angli cis scripta, columba deferente & necem & sepultum per ordinem prodidit. Quæ à quodam Anglo interpretata est. Et mox epistola papæ regibus Angliæ compatriotam martyrem indicauit. Vnde frequenti cultu corpus leuatum est, innocentis cum magna solennitate. Cumque deferretur Vincelcombam, clericorum cantu & laicorum plausu excitata. Quadrada parricidalis femina è fenestra cœnaculi, in quo stabat caput extulit, & fortè platerium habens præ manibus, continuatione lectionis peruenit ad psalmum, Deus laudem meam nectaueris. Quæ à fine nescio quo prestigio retrogradè dicens, nitebarur quantum lætitiæ infirmare. Tunc verò vi diuina oculi venesicæ à cauis orbibus euulsi cruore polluerunt versus illum. Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud dominum, extat vsq; hodie eroris signa immanitate mulieris, & vltionè Dei spirantia.

**I**n Seleisensi cœnobio pestis exorta multos interemit. Indictum est triduanum ieiunium, secunda ieiunij die puero eadem valetudine decumbenti apparuerunt Petrus & paulus apostoli, dicentes nõ enim debere metuere mortem quæ & languoris est exitus, & vitæ petennis introitus. Ceterum neminè de illo monasterio moriturum ea pestilentia amplius. Quod Deus præfati regis Osualdi concesserat meritis, pro compatriotis eadè die supplicatis. Hunc enim esse diè, quo idem rex à perfidis occisus aulam cœli intravit. Quæ situs est dies mortis eius & ita inuentus. Et extunc inter martyres connumeratus est.

**N**um duces danorum Hynguar & Vbba orientaliū Anglorum depopulabatur prouinciam, horum primus regem Edimundum non resistentem, sed proiectis armis solo prostratum & orantem, post aliqua tormenta decapitauit. Caput à hystore inter dumeta proiectum est. Quod cum ciues quaerere, audierunt vocem capitis omnes ad se inuitantis: quod lupus lacertis circumplexus custodiebat, qui & baiulos post tergum vsque ad tumulum infectus est neminem lædens, & à nemine læsus. Super corpus eius primè erecta est capella lignea, quam cum fures expoliare vellent inuisibilibus loris in ipsis conatibus eos irretiuit. Caput eius corpori relicto compaginatum signum martyrij coccineam cicatricem præterdit. Eisdem sancti crines & vngues sensim pullulant, quos Osuem quædam sancta mulier quotannis tondere & resicare consueuerat, sacra veneratione posteris profuturos. Huius sancti corpus, cum sibi minaciter ostendi præciperet Leostanus adolescens, famæ vt dicebat, in extum oculorum fide explorare desiderans, mox vt vidit amens effectus est, & post modicum vermibus fearuensis mortuus est.

**E**theldrita, vt Beda testatur, duobus viris nupta virgo permanit, pater eius fuit Anna rex orientaliū Anglorum. Habuit quoque & alias duas filias Erelburgam & Sexburgam.

**Q**uarum prima in monasterio Galliz, quod dicitur Brigis sanctimonialis primum, post abbatissa, fuit incorrupta ante mortem & post mortem, sicut & soror sua. Altera Excoberto regi Cantuariorum vxor data est, ex qua genuit duas filias: Ancongotam, de qua Beda multa scripsit, & Hermenildæ, quæ Vuilfo regi Merciorum in coniugem data est, ex qua habuit filiam Vneburgam virginem, Mater apud Belinum, post matrem Sexburgam abbatissa fuit. Filia apud ciuitatè Legionū pauat, q; maximè oratib; fecminarū & pueroꝝ exaudire credit.

**B** fuit quoq; in Anglia Edgari regis filia, Egitha dicta, virgo sancta q; in Vultunèsi cœnobio iacet. Beatus Dūstanus dū cõsecraret ecclesiam sancti Dionysij, quæ ipse amore martyris ædificauerat in Anglia, vidit istam iuuenulam pollicè dextrū frequenter pendere, & signū crucis frõti suo imprimere. Quo signo delectatus episcopus ait ad eam. Nūquā putrescat hic digitus. Continuoque inter missarum solènia flece cepit, requisitusq; causā ait: Cito hæc florida rosa marcescet, cito auis dilecta Deo auolabit. Sic factum est, mortua nempe illa die prædicta post sex scilicet ab illa die septimanas, cū esset annorum 23. Non multò post idem Dūstanus vidit per somnium sanctum Dionysij manu tenentem eadè virginem, & ex oraculo diuino constanter iubentem, vt à famulis Dei honorificaretur in terris, sicut à sponso & domino honorabatur in cœlis. Hæc etiam in professione sanctimoniali auratis vestibus utebatur, vnde palam increpata est à sancto Etheluo do episcopo. Quæ respondit. Verax & irrefragabile iudicium dei sola mortaliū operitur conscientia. Nā & in sordibus luctuosus potest esse iactantia qua propter putorem tam incorrupta mens potest esse sub istis vestib; quam sub tuis discissis pellibus. Huius corpus virgineum cū leuaretur altius, inuentum est totum in cineres resolutū præter pollicem, & aluum & aluo subiecta. Vnde disputantibus nonnullis, de iis, quæ viderant, vni ex iis dormienti virgo ipsa adstitit dicens. Non mirum si illæ partes corporis mei putruerunt. Non vsus habet corpora mortua sic defluere, & ipsa vt pote puella membris illis peccauit. Sed iuste venter corruptus non est, quem libido non tetigit immunitis fuit à crapula, & carnali copula.

**D**e quibusdam mirabilibus illius temporis.

§. VI.

**V**t refert Vinc. vbi 3. Paderbrunna Germaniæ combusta est cum maiori ecclesia. In monasterio autem monachorum Scottus quidam monachus, Paternus nomine multo tempore inclusus hoc incendium sæpè prædixerat: qui propter propositum reclusionis exire nolens, se cõburi passus est. Quod Petrus damianus plenius referens sic ait: In quadam vrbe Teutonica erat quidam seruus Dei iuxta monasterium in cellula manens reclusus hinc reuelatum est, quia nisi populus per penitentiam Deum cito placaret, intra 30. dies tota ciuitas incendio periret, promulgata est visio, sed noluerunt conuerti. Ille autem prætiosa monasterij iussit auferri, vt Secunda pars Hist. Ant. HHH. 2. sal-

salua essent. Tandem septem vrbs regionibus ignis subird exoritur, peruenitque vsque ad cellam viri Dei. Cumque rogarent homines cum inde exire noluit, sed omnia iudicio Dei committens combustus est cum cella sua. In pago Bracatenfi, vt scribit Sigefbertus, iuxta Tornacum multitudines colubrorum altrinsecus congregata prodigioso praelio inter se concurrunt, & multis vtriusque partis occisis, victa pars fugiens in cauo arboris se abscondit. Altera pars vincetium more insequens cum sibilo circumstrepebat. Donec circumiecto ab hominibus igne omnes extimatae sunt. Non multo post cometes longos & flammeos crines per mane ducens, vt dicit Helinandus, apparuit, de quo quidam monachus Malmaberiæ Elmerus nomine: Venisti (inquit) venisti multis martyribus lugende. Dudum est, quod te vidi, sed nunc multo terribiliore te intueor patrie huius excidium minantem. Is erat literis bene imbutus quo maturus, qui immanem audaciam in prima iuuentute conatus fuerat. Nam pennas manibus suis, & pedibus nescio qua arte iunxit, vt Dædali more volaret: fabulam pro vero amplexus. Collectaque e summo rursi aera spacio stadij vnius & plus volauit. Sed venti & turbinis violentia simul & temerarij facti conscientia tremulus cecidit, post hæc perpetuo debilis crura effectus. Iple vero ferebat causam fuisse suæ ruinæ, quod eandem suam in posteriori parte oblitus fuerat aptare.

Circa quod tempus claruit Marianus chronographus. Qui a Scoria in Galliam veniens, Coloniae factus monachus primo apud Fuldâ postea apud Moguntiam reclusus est.

Circa ea tempora vt refert Vinc. post Guilielmum, in confinio Normanniæ, & Britanniæ portentum visum est in vna vel duabus mulieribus. Duo erant huius capita, & quatuor brachia, cætera gemina omnia vsque ad umbilicum. Inferius singula omnia. Ridebat, comedeat, loquebatur vna: flebat, esuriebat, tacebat altera. Ore gemino māducabatur, sed vno meatu digerebatur. Vna defuncta superuixit altera penè triennio mortuam portans, donec & pondere molis, & nidore cadaueris defecit. Putarum est à quibusdam & literis traditum quod hæc mulieres Normanniæ & Angliam significarent, quæ licet diuisæ fuerint tamen sub vno domino vnita sunt. Hæc quicquid pecuniarum auidis faucibus absorbuerat in vna lacuna defuit, quæ est vel principum auaritia, vel circumpositarum gentium ferocia. Mortuam & penè exhaustam Normanniæ in gēs pecuniis sustentat Angliæ, donec & ipsa fortassis exactorum violentia succumbat. Non multo post, referente Sigefberto: multi fideles ad septem millia orandi voto Hierosolymam petentes, ab Arabibus in parasceue in quodam castello obsessi sunt, & tot occisi, & vulnerati vt de septem & eo amplius millibus vix duo millia reuerſi sint.

Post annos tres cometes apparuit tota paschali hebdomada. Harinuth (aliàs Harwic) Nordani mbrorum rex cum mille penè nauibus venit in Angliā regnaturus. Et in vr-

Colubri inter se pugnant.

Multis ab Arabibus trucidantur.

A be Eboraco plus quam mille laicos & centum presbyteros de anglis occidit. Quem Aroldus rex Anglorum cum septem legionibus superueniens cum multis occidit. Sed post Guilielmus comes Northmannorum cum francis in Angliam intrat, & conferto cum Anglis praelio Aroldum cum multis milibus peremit. Et in Anglia regnavit, vt dictum est supra. Malgerius Ro. homagensis Archiepiscopus crebro conuentus quod officium suum negligeret, expostulante hoc nepote suo aduersus eum, & eo nihilominus irreuerentius agente: cogente vltima necessitate degradatus est. Sed feram quidam, vt scribit Vinc. post Guilielmum arcanam causam fuisse, quod idem Malgerius nepotem suum cum vxore Matilde excommunicauerat, quia consanguinei iuncti erant. Et idem nepotem excogitasse depositionis occasiones in persecutores flagitiorum suorum. Pro cuius sceleris expiratione idem Guilielmus edificauit postea monasteriū sancti Stephani Cadomi, & illa monasteriū sanctæ trinitatis.

C De Petro Damiano & scriptis eius, de quo item Trit. in lib. de scrip. Eccl.

CAP. VIII.

Nno Domini millesimo 68. Petrus Damianus vita & scientia insignis habetur in Italia. Hic edidit multos sermones eleganti stylo de diuersis materijs. Episcopatui vero, quo insulatus fuerat, renunciauit vt Deo liberius vacaret. Scripsit & plura opuscula, videlicet librum vnum de perfectione monachorum, item alium qui intitulatur Gratissimus seu probatissimus & contra simoniacos. Item librum de contemptu sæculi. Item libellum qui intitulatur Dominus vobiscum. Ad Leonem papam, librum de consuetudinibus ecclesiæ. Item scripsit regulam eremiticam, & de ordine vitæ eremiticæ. Item librum per modum dialogi contra Iudæos. Item libellum narrationum. a Item librum de diremptione nuptiarum. Item librum de disputatione de canonicis horis. Item inuectiuam contra quemdam episcopum, qui monachos ad sæculum reuocabat. Narrat etiam plura exempla eorum, quæ contigerunt temporibus suis in diuersis locis multum notabilia, de quibus in isto ca. aliqua ponuntur.

In apologia .i. excusatione sua super episcopatu dimisso. Helinandus, sic ait de eo. Hic Petrus ad papam Hildebrandum, qui fuit Greg. 7. scripsit, rationem reddens, quare episcopatum dimiserat. Erat enim vir sapientia & religione nominatissimus. Quia (inquit) restitui ecclesiasticum regimen centum annorum mihi penitentia iniuncta est secundum remedia monasticæ regulæ. Fortè de talibus remedijs loquitur hic, de quib. ibi dicit. Dominicus (ait) lorica ferrea vestitus erat ad carnem duobusque ferreis circulis cinctus in corpore. & duobus per armos brachiorum. Hic armata a Hunc librum esse arbitror, quem de vxoris sacerdotum inscriptum esse Trit. est auctor. Nam tales nuptia imo vero fadissima sortationes sunt dirimentia scopia

scopis vtraque manu duodecim psalteria vestibus exutus, totam noctem ducens pervigilem [psalle] re ac se verberare non cessabat, donec die altera decursis ex more duodecim psalterijs, de tertio decimo vsque ad Beati quorum, eructauit. Huius viri exemplo mos inoleuit in illis partibus, vt non solum vici, sed & nobiles mulieres hoc purgatorij genus inhiantes arripere: nam relicta Echaldi, mulier magni generis & magnæ dignitatis, retulit mihi se per præfixam huius regulæ disciplinam penitentiam centum annorum peregisse tribus disciplinarum millibus pro vno computatis anno. Talis igitur centum annorum penitentia sibi iniuncta est, quia episcopatum dimiserat amore religionis ad monasterium reuersus, cum tamen esset valde idoneus ecclesiæ regimini.

Sed ipse rationem reddens multos sanctos ante se hoc idem dicit fecisse. Valerius (inquit) Hipponensis Augustinum sibi successorem constituit. Lucidus Cirocensis imminente obitu ad cenobium cõuolauit, cui, vt ait Greg. in registro, beatus Andreas apparuit & horam obitus nunciavit. Aldebertus Beruensis episcopus monachum induens, martyrij palmam inuenire promeruit. Item quidam sanctus penitens episcopatu dimisso, tandem ab angelo visitatur, & iubetur ad episcopatum redire. Sed noluit, donec admonente angelo eodem beatus Remigius celeriter aduenit, qui hoc ei imperauit, & tunc primo obediuit. Et infra. Melius est pondus abicere, quam cum detrimento domini, cuius ego seruus sum, fractis ceruicibus interire. Vnde scriptum est. Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam: & ego venies cum vfaris vtiq. exegissem, quod meum est, inquit Hiero. deposuisses ad altare, quod forte nõ poterat. Dum enim tu ignauus negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupasti. Nõne apud quosdam episcopos regales epulæ quotidie, quotidie apparatus, quotidie conuiuium nuptiale? et vnde refrigerari debeuerant indigentes, & recreantur milites. Item librum de mensam delicias affluentibus alieni ructant cū illi quorum est tota substantia, exclusi foris, famis inopia contabescant. Et (quod diabolicam videtur a quare malitiam) prædijs in militiam profligatis, omniq. possessione terrarum. Insuper & decimæ & plebes adduntur in beneficium secularibus, quæ liberalitas pessima & egentibus adimit vnde viuunt & dicecesanos detretet, vt decimas non persoluant, illos occidens in animas istos in corpore. Florentinæ ciuitatis episcopus Iudo scacorum præfuit, quem ego increpans adhuc episcopus iniunxi ei, vt percurreret tria psalteria, & duodecim pauperum pedes lauaret. & singulos reciteret, ac singulis singulos denarios daret vt manibus ablueret, quod manibus polluerat.

De quibusdam mirabilibus casibus, quos idem Petrus narrat in diuersis opusculis suis.

Luc. 29. Marc. 25.

IN monasterio sancti Vinc. non procul à monasterio, quod dicitur Petra pertusa, constituto, regulate constitutum est, vt in quadragesima per triduum non nisi modicum pauis

§. I.

A cū aqua omnes sumerent, nulla verba proferrent, nec orationū nec lectionum in audientia nudis pedibus infederent, expleto psalterio mutua se scoparum castigatione purgarent. Hanc regulā quidam frater edendo violauit, qui peritus erat scribendi, notandi, tornandi, fabricandi [vt hoc illi quodammodo congruere videretur] Augur, a chænobates, medicus, magus, omnia norat. Media quadragesima ille crassus, & nitidus, & obesus, repente infirmatus est. Audierat autē illum pro peccatis suis à missarum celebratione sequestratum. Super qua re eum admonuit, sed ipse negauit illud. Secunda die corpus domini cum sedens in lecto anxius à se flagitabat. Cumque abbas eum super hoc corripere, qui præfens nobiscum adstabat, pro eo. quod nulla signa mortis in eo apparent, ille nihilominus perstitit. Et iam sacerdote cum sacramento adstante, applicans ad se vnū de fratribus nescio quod graue peccatum ei insurrexit in aurem. Qui attonitus, & nesciens quam ei penitentiam iniungeret: tandem quindecim annos ei penitentia iniunxit. Moxque vt ille corpus dominicum suscepit, animam cum felle simul euomit, quod fel vsque ad sepulturam fluere non cessauit.

In præfato monasterio statutum erat, & iam per triennium seruatum, vt cum horis canonicis Beatæ Mariæ officia dicerentur semper de quo cepit murmurare monachus quidam nomine Gazo reproba vitæ, sed dicacis & accuratæ facundia, & obtinuit per quæstiones suas, vt horæ beatæ virginis non amplius dicerentur. Mox innumera aduersitates aduersus idem monasterium exortæ sunt depredationes, rapina, conflagrationes, seruatorum familiarum eiusdem loci trucidatio. Itur ad imperatorem Theutonicum, sed frustra. Venitur ad me, dico eis hoc accidisse, quia imperatorem seu imperatricem pacis se abiecerant. Et mox in terram prostrati, nuncij dicunt, se nunquam de cætero laudes beatæ virginis omisuros. Et hoc seruantes in breui pacem recuperauerunt.

Fauentina ciuitatis cuidam presbytero angelus Domini ex consuetudine adueniebat, & sacramentum Domini corporis Deo offerentis manibus assumebat vidente principe. Tandem idem presbyter in luxuriam incidit, & ecce angelus domini eo offerente, vt consueuerat venit: & inspectante principe spongiam implem aqua super caput eius expressit, omnesque sordes ac squalores, quos de corpore eius ante contraxerat, membris eius omnibus iterum superfudit. Obstupescens princeps secretè presbyterum admonuit. Qui primò negans, postea confessus est, se præterita nocte in quadam cubiculariam eius corruisse.

Quidam presbyter Salernitanus cum quadam die prospexisset de monte Vesurio flammam erumpere protinus ait: Proculdubio aliquis sceleratus diues in proximo moriturus est, & in infernū descensurus. Est .n. talis consuetudo in illis partibus, vt imminente morte alicuius diuitis reprobi, mons ille flammis euomat piccas & sulphureas. His dictis superueniente proxima nocte dum idem princeps a quovobis greceis est, qui per extenu sum ambulat. que Ter. sum. ambullū latine vocat à nomine xivios quod sumum in uenem significat & xivii i. incedo.

Secunda pars Hist. Ant. HHH 3 Sa

Confessio peccatorum auri cularis.

Ducis Salernitani mors horrenda ep. 5. cap. 25.



A.C.1050. Salernitanus cum meretricis securus concuberet, expitavit. Quae illa ut postea referretur, quid cogitasset ignoras, diutius pertulit vix tandem a se non hominem, sed cadaver proiecit.

Quidam presbyter Neapolitanus volens certius, quam non licet, addiscere, illuc ubi gehennale baratrum feruentius eructabat, propinquare presumpsit. Post missarum solennia insulatus quasi armatus, praecedens dum ultra quam solebat homines, temerari scrutator accessit, redire non valens postmodum non comparuit. Alius presbyter conversionem promittens et differens, in paruo fluuio de equo cecidit et submersus est.

*Eur porci quid pertulerit.*

§. II.

Ioannes quidam, ut idem Petrus refert, porcum viduae abstulit. Quae plorans in repetendo non est exaudita. Sed cum porcum comederet, est percussus in gutture. Quod vulnus dum vixit a medicis sanari non potuit. Tunc ergo conuersus est ad religionem, quae multo ante miserat, et implere volebat. Diu tamen postea in conuersione vixit tanta laboras gutturis molestia, ut cum magna difficultate alimenta perciperet.

Vix quidam Arduinus certa deuotione mihi sponderat, quod non posset ante, saltim expleto decennio, transiret ad religionem in monasterio sancti Vincentii. quod in Vrbinati solo situm est. Expleto termino tergiversari coepit. Et abbas eiusdem monasterij votis eius fauebat, et dissuadebat conuerti: cuius nimirum pernecessariis sustentabatur auxiliis. Interea languore correptus confessus est et pauperibus et ecclesiis multa largiens, quasi cunctis bene dispositis securus, adstantes sibi cognatos, et affines sub hac obtestatione constrinxit. Obsecro vos (inquit) per caritatem, quae Deus est, ut ne me huic mortali vitae reddi deponat: ne me imparatum (quod absit) mors improuisa reperiatur. Mortuus est ergo, et aliquanto tempore post mortem suam abbati illi apparuit. Noctem enim quadam per visum videbat, et ecce in spaciola capii planitie imperator, vel qualibet excelsa potestas cum totius regni copioso veniebat exercitu. Cumque ille stupefactus huc illucque oculos deduceret, ecce Arduinum a quibusdam custodibus, celeriter ducebatur. Heu (inquit abbas) siste gradum parumper. Mihi non loqueris Arduine? Eia frater, quid tibi est? Lata ris, an pateris? In poena es, an in gloria? Tunc ille tristis et flebilis, quid, me (inquit) interrogas de gloria, qui iugibus poenis afficior? A quem abbas. Quid ergo tibi fecit beatus Vincentius? Sanctus inquit diu me fecit sperare colloquium. Sed quia dudum fatigatus hoc obtinere non merui, spem hanc iam omnino frustratus amisi. Sic plane permisionibus frustra tur ab eo, quae similiter permittendo frustraerat.

Desiderius Cassinensis abbas, qui postea fuit papa narrauit mihi inquit Pet. Dam. Seruus Neapolitanae regionis in praerupta rupe iuxta viam publicam solitarius habitabat: quidam nocturno tempore psalleret, et fenestram cellulae horarum explorato reperiret, vidit multos Aethiopes iter carpere, et longo tractu onustos sacro sarcinarios comminare. Cumque eos inquireret qui essent, et cuius rei gratia haec

Secur<sup>9</sup> in morte ne- mo esse debet.

A iumentorum pabula veditarent. Maligni (inquunt) spiritus sumus. Haec autem paramus non pabula pecoribus alendis, sed fomenta potius ignium hominibus comburentibus. Praestolamur enim in proximo principem Capuae qui iam decumbit, et Ioannem magistrum militum Neapolitanae ciuitatis, qui adhuc viuere incolamus. Illico vir Dei Ioanne festinus adiit, et quae viderat et audierat, enarrauit. Per idem tempus Otho secundus ibat in Calabriam contra Saracenos. His auditis Ioannes ait: Modo habeo necesse imperatori occurrere, et de statu terrae huius diligenter tractare. Post eius abscellum spondeo, quia seculum deseram, et monachus fiam. Ut autem probaret, verum verum esset, quod ille narrabat, nuncium dixit Capuam qui Pandulphum iam mortuum inuenit. Ipse quoque magister militum Ioannes antequam imperator ad illas partes attingeret, vix diebus quindecim superuiuens mortuus est.

Martinus, qui in Camaldulensi eremo commorabatur, vir multarum virtutum, et praecipue in gratia lachrymarum narrauit. Monachus erat maritimi territorij, in cenobio, quod ad pinum dicitur multi peccatorum nexibus inuolutus. Cui cum magna et longa poenitentia fuisset iniuncta, ille a quodam familiari suo auxilium petiit ad comportandum pondus poenitentiae. Quod onus ille deuote suscipiens, praecipit eum securum manere de tanta parte soluenda. Qui sic obligatus non multo post obiit. Erat autem inter fratres vite irreprehensibilis, et opinionis honeste. Non multis post diebus poenitenti monacho in somnis apparuit. Qui inquisit, quomodo se haberet. Male (inquit) et dure, sed propter te. Nam liber a propriis, quia tuis me vinculis innodauit, et alienam cautionem non perfolui, flagellis duris atteror. Sed quaeso te, ut vigiles pro te, et liberes me. Vade ergo et deprecate conuentum ut quod spondi, perfoluant, et me eruant. Quod cum factum esset, ille rursus praefato monacho apparuit vultu sereno et festiuo dicens se per orationes fratrum a poenis erutum, et sanctis coniunctum.

*Abbas quidam, quomodo quendam principem superauit.*

§. III.

In partibus Galliarum inter abbatem et quemdam seculi potentem orta est magna contentio de possessione quadam, ita ut vniusque partis fautores post longa iurgia ad arma concurrerent. Potens ille secularis turmis armatorum stipatus campum praeparaturus ingreditur. Abbas autem cunctis, qui pro se dimicare venerant, suum prohibuit comitarum. Solos monachos suos equis imposuit, capita cucullis operire praecipit, et sic armatus ad locum certaminis venit. Protinus aduersarij tanto horrore percussi sunt, ut mox equis desisterent arma proicerent, se terrae humiliter prosternerent et indulgentiam flagitarent. Si obiciatur Leonem papam bellum gessisse, respondeo non ideo Petrum factum esse

Monach<sup>9</sup> qui penitens pro alio fuisse potest non implere. rat post morte: queritur. ep. 6.

A.C.1090. esse Apostolorum principem, quia negauit, nec David ideo prophetam, quia moechus est, bona vero vel mala non de meritis habentium, sed de propriis qualitatibus debent aestimari. Gregorius multas rapinas et violentias a Longobardis passus est. Ambrosius ab Arianijs, vterque sola patientia dimicauit.

Dominus episcopus in capite ieiunij quarta feria fecit sibi et militibus sumptuosum conuiuium et balneum praeparari, cuius vultu repente paralyticus corripuit, et cum tali morbo diu postea vixit. Quidam episcopus valde sitiens, sibi vinum afferri praecipit. Cumque pincerna totum, quod erat in vasculo exhaustisset in poculum, et episcopo detulisset, ecce pauper importunus illud sibi dari poposcit, dicens, quod si statim non biberet, pertinens expiraret. Praecipit episcopus illud pauperi dari. Cumque amplius sitiret episcopus, ante aliquid superesset, et reperit in infipici si forte

Quidam paterfamilias vnum solum nummum habebat in loculo ad emendum aliquid, quod cum pane comederet. Interim pauper aduenit et misericordiam postulauit. Dat ei nummum illum, et tendit domum. Et ecce vir quidam ignotus, et quem nunquam ante viderat, festinus et anxius 20. solidos in linteo ligatos in manus eius posuit, dicens ei a domino suo missos, et tanquam, qui expectaretur, mox recessit.

Fertur in regione Puteolorum in Apulia inter aquas nigras et scetidias saxosum esse promontorium et serupem. Ex quibus, aquis exhalantibus, consueto more tæterrimae videntur aui culae repente confurgere, et a vespertina sabbari hora vsque ad ortum secundae feriae humanis a spectibus apparere, et velut solute a vinculis liberis spatari, alas extendere, plumas depectere. Nec vniquam videntur vterque, nec quolibet aucupis ingenio possunt capi. In matutino secundae feriae ingens coruus instat vultus eas persequitur, et post illas crocitat, quae protinus aqqs immerguntur, nec vterius apparent vsque ad vespertam sequentis sabbari. Has vero nonnulli perhibent esse animas hominum gehennae deputatas, sed dominico die cum adiacentibus noctibus pro gloria dñae resurrectionis refrigerio potiri.

Cuius assertioni Prudentius in hymno assentit dicens.

*Sunt & spiritibus saepe nocentibus Penarum celebres sub Styge feriae. Illa nocte sacra, qua rediit Deus Stagnis ad superos ex Acheronticis.*

Sed desiderius Cassinensis abbas rem se sic habere funditus abnegabat. Vmbertus tamen archiepiscopus praesente Desiderio retulit se hoc audisse ab accolis Apuliae. Nota lector primum esse non posse, quia in inferno nulla est redemptio, non solum liberationis, sed nec interpolationis, nec diminutionis, nec refrigerationis ab illis, aut in illis poenis secundum Theod. et alios. Vtrum autem illud sic se habeat, et quid causae sit nouit Deus.

Retulit Vmbertus archiepiscopus, quod in monasterio sancti Syluestri in territorio Vrbinati, quidam monachus obiit, et ab incipiente gallitini nocturnalis articulo vsque ad secundam diei horam cadauer exanimis fratribus circum-

quaque psallentibus iacuit. Cumque ad missam Agnus Dei, pro eo diceretur, ecce subito mortuus surrexit. Cumque attoniti fratres propius accessissent, ut ab ore eius verba audirent, ille maledicta et blasphemias in Deum coepit enomere, et crucem oblatam, ut oscularetur ore sacrilego conspuere, et intemeratam Dei genitricem ignominiosis opprobrijs lacerare. Et dicebat. Quare pro me psallitis, vel sacrificia offertis? Ego in ipsa flamma tarrari fui, ibique meus eiusdemque et dominus lucifer coronae suae inextinguibili semper ardore cadente, mihi in capite posuit eiusdemque metalli chlamydem, qua induebatur, me vestituit. Erat autem chlamys tam longa, ut talo tenus fluere, tam feruenter ignita ut liquefacta guttas emittere videretur. Cumque fratres, ut poenitentiam ageret admitterent, ille anathematizabat, et omnia redemptoris nostri ore sacrilego contemnebat mitteria. Tunc monachi toto corde pro illo orantes exutis vestibus se verberantes, et pugnis pectora tundentes omnibus, quibus valebant precibus generibus insudabant. Et ecce desperatus ille ad se rediit, saluatoris omnipotentiam laudans, facta haec iudificationibus abrenunciatis, crucem adorans, poenitentiam flagitat. Confessus est autem, quia post abrenunciacionem saeculi in fornicacionem incidit. Quod eatenus celauerat laudansque et benedicens Deum vsque ad diem alteram vixit, et in sancta confessione migravit.

In partibus Babyloniae habebat possessionem sedes Apostolica, unde tantum Balsami redditu annuatim capiebat, quod sufficiebat illuminandae lampadi ante altare beati Petri appensa, et semper ardent. Hanc possessionem accepta pecunia papa distaxit, et canonem aromatis, quae accipere solebat amittit. Aliquanto post cum, idem papa ante sanctum altare quasi deuotus adstaret, orans, ecce grandaeuus et terribilis senex, in cuius etiam facie barbifium videbatur, elato brachio colaphum ei vehementer incussit, et ait. Tu extinxisti lucernam meam ante me, et ego extinguo lucernam tuam ante Deum. Moxque disparuit. Qui corruens paulo post obiit.

Quidam institutores Venetiae, cum applicuissent, viderunt leonem spiritus draconis non procul a litore inuolutum trahi violenter a dracone in speluncam. Pandotes autem, qui repente huic spectaculo conuenerant, audacter draconem inuadunt, et leonem liberant. Qui non ingratus per aliquot dies, quibus illic Pandotes morati sunt, pellem vnam animalis a se capti aduexit.

Quidam cum conuicaneo suo ad ligna caedenda pergebat, et ecce serpens trabis magnitudinis duobus attollens colla capitibus, in eos impetum fecit. Vnus autem eorum, qui tenebat securim, vnum caput eius abscidit, et mox ei securis ad terram cecidit. Quem serpens iratus mox altero capite mortalicus apprehendit et spiritus suis eum inuoluens in speluncam suam traxit. Qui cum traxeretur clamabat ad socium ut eum defenderet, vel ei securim, quam tenebat in manibus daret. Qui timens noluit, sed fugit. Et idcirco a sacerdotibus, tanquam reus mortis exilium subire coactus est.

Quidam cum ab Hierosolyma redirent, Secunda pars Hist. Ant. HHH 4 &

A.C.1090.

Rufinus qui socium quem portauit non eripuit, reus mortis est. secut. ep. 2. ad Greg. 7.

Ies sacerdotis vnum inuadit & arripit.

A.C.1090. & defessi secus viam nocte quiescerent,leo terribilis dormientibus superuenit, ceterosque prateriens solum presbyterum inuasis, ceteris que leonibus praedam aduexit. Quem mox de uorauerunt focis audientibus mugient. Hac de die Petri Damiani. Qui etiam descripsit. vitam sancti Romualdi & Odilonis.

De Hildeberto Cenomannensi episcopo ex Hel. n. 108 & Trit. in li. de scriptor. Ecc.

CAPVT IX.

Lorebat circa hoc tempus seilicet anno domini millesimo centesimo. Hildebertus Cenomannensis episcopus Berengarij Turonensis discipulus, versificator & dictator egregius, cui epitaphium eiusdem Berengarij magnifice scriptum in versibus. 2. vt scribit Helinadus.

Idem Hildebertus tribulationes & vincula pro Christo sustinuit. Na vt ipse refert in quadam epistola generali ad omnes ecclesie filios, hoc scribente Vinc. spe. hi. li. 26. Cdm in turri Cenomannensi comes Rotroegs in vinculis teneretur, ad eum metu mortis trepidum episcopus ipse vocatus accessit. Cui confessus comes, domui suae disposuit, testamentum fecit, & ecclesiae distribuit. Quod vt illibatum permaneret, ab episcopo precibus impetravit, quatenus matrem eius adiret, & de testamento testimonium perhiberet, inhilens, ne quisquam illud imminuere praesumeret, neue quis annullare tentaret. Pergentem igitur episcopum mater comitis in pace, suscepit, testamento applausit, gratias agens, quod gratia comitis accessisset. Eadem die initum est aduersus eum cocilium & in crastinum sunt manus iniectae in eum. Sicque costrumeliose captus est, & in custodia publica positus. Diuiserunt etiam sibi vestimenta eius, equis eiusiam distributis inter eos, qui gratis ad facinus discurrerant.

Erat tunc in castello, quo hec facta sunt, venerandus Carnutenensis episcopus, qui vberius etiam in spiritu contrito, scilicet illorum sceleratorum principem, primo quidem conuenit, sed bestia rationem non admittit. Dehinc illum sacrilegij liberè arguit, & postremo tradidit eum sathanas in carnis interitum anathematis vinculo, quo debuit alligatum. Religiosi quoque abbates, & anachoretæ cõsummati nominis, ad eum conueniunt, sed eum vt lapidem durum inuenerunt. Et in omnibus his nõ est versus furor eius. Hic quidem primo fuit Cenomanensis episcopus, postea Turonensis archiepiscopus. Iam verd praefatus episcopus in vinculis positus nonnullas epistolas scripsit, sed & quosdam versus elegantes de exilio suo composuit. Librum quoque pulchrum de tadio huius vitae, quærimoniam sui ipsius de seipso, ad seipsum, partim metricè partim profaicè continentem, & orationem pulcherrimam ad sanctam Trinitatem, & versus quosdam de eucharistia. Ex quib. excerpta sunt aliqua, quae sequuntur. Sed prius quiddam circa aliud eiusdem temporis notandum.

In cenobio Fuldeni exitialis lues grassata, prius abbatè corripuit, mox multos monacho rum exingit. Superstitibus, primo sibi quisque timere, orationes & elemosynas largiores faceret, sed processu temporis (vt est natura hominum) pedetentim dempto metu omittere ceperunt. Praefertim cellerarius, qui palam clamabat non posse penum tot expensis sufficere se semper aliquod alleuamentum pro tot elationibus funerum sperasse, nihil vira spei esse si quod viui nequissent, mortui confumerent. Itaque cum quadam nocte propter necessaria diu soporem distulisset, tandem elaqueatis morarum nexibus, in dormitoriū pergebat. Et ecce vidit in capitulo abbate, & omnes qui obierat illo anno, eo quo decesserat ordinecedere. Tre mès ille, & effugere gestis, vi retractus, increparus & moremonastico flagellatus, audiuit verba abbatis in hanc sententiam. Stultum est de morte alterius emolumentis inhare, cum fors cuiusque sub eodem pendeat fato. Et impium est cum monachus omnem vitam suam in monasterij consumpsit obsequio, vt carcat saltem post mortem suam vnius anni stipendio. Scito ergo te cirrissimè obitutum, sed quicquid pro te fiet, ad aliorum quibus abstulisti commodum conuertetur, immo & alios corrige exemplo, quos corrupisti verbo. Abiit ille, & nihil se vanum vidisse tam recentibus plagis, quam morte proxima demonstrauit.

A. prius abbatè corripuit, mox multos monacho rum exingit. Superstitibus, primo sibi quisque timere, orationes & elemosynas largiores faceret, sed processu temporis (vt est natura hominum) pedetentim dempto metu omittere ceperunt. Praefertim cellerarius, qui palam clamabat non posse penum tot expensis sufficere se semper aliquod alleuamentum pro tot elationibus funerum sperasse, nihil vira spei esse si quod viui nequissent, mortui confumerent. Itaque cum quadam nocte propter necessaria diu soporem distulisset, tandem elaqueatis morarum nexibus, in dormitoriū pergebat. Et ecce vidit in capitulo abbate, & omnes qui obierat illo anno, eo quo decesserat ordinecedere. Tre mès ille, & effugere gestis, vi retractus, increparus & moremonastico flagellatus, audiuit verba abbatis in hanc sententiam. Stultum est de morte alterius emolumentis inhare, cum fors cuiusque sub eodem pendeat fato. Et impium est cum monachus omnem vitam suam in monasterij consumpsit obsequio, vt carcat saltem post mortem suam vnius anni stipendio. Scito ergo te cirrissimè obitutum, sed quicquid pro te fiet, ad aliorum quibus abstulisti commodum conuertetur, immo & alios corrige exemplo, quos corrupisti verbo. Abiit ille, & nihil se vanum vidisse tam recentibus plagis, quam morte proxima demonstrauit.

B. Idem Hildebertus tribulationes & vincula pro Christo sustinuit. Na vt ipse refert in quadam epistola generali ad omnes ecclesie filios, hoc scribente Vinc. spe. hi. li. 26. Cdm in turri Cenomannensi comes Rotroegs in vinculis teneretur, ad eum metu mortis trepidum episcopus ipse vocatus accessit. Cui confessus comes, domui suae disposuit, testamentum fecit, & ecclesiae distribuit. Quod vt illibatum permaneret, ab episcopo precibus impetravit, quatenus matrem eius adiret, & de testamento testimonium perhiberet, inhilens, ne quisquam illud imminuere praesumeret, neue quis annullare tentaret. Pergentem igitur episcopum mater comitis in pace, suscepit, testamento applausit, gratias agens, quod gratia comitis accessisset. Eadem die initum est aduersus eum cocilium & in crastinum sunt manus iniectae in eum. Sicque costrumeliose captus est, & in custodia publica positus. Diuiserunt etiam sibi vestimenta eius, equis eiusiam distributis inter eos, qui gratis ad facinus discurrerant.

Nihil in rebus humanis firmum & constans Hildeb. in li. de exilio suo.

§. I.

D. Icta praedicti Hildeberti in versibus.

Nuper eram locuples, multisq; beatus amicis, Et risere diu prospera fata mihi. Sapè mihi dixi, quid sunt tam prospera rerum? Quid sibi vult tantus, tam citus agger opum. Hei mihi, nulla fides, nulla est constantia rebus, Res ipse, quid sint, mobilitate docent. Res hominū, atque homines leuis aura versat in horas. Et venit à summo summa ruina gradu. Cuncta sub ancipiti pendunt mortalia casu, Et spondent propria mobilitate fugam. Quicquid habes hodie, cras te forrasse relinquet. Aut modo dum loqueris, desinit esse tuum. Has ludit fortuna vices, regesq; superbos: Aut seruos humiles non sinit esse diu. Illa dolosa comes, sola leuitate fidelis, Non impune fauet, aut sine fine premit. Illa mihi quondam vultu blandita sereno, Mutauit vultus nubila facta suos. Accessit damnis nouus ille, grauiusq; tyrannus. Quo Cenomanorum consule ius perit. Cuius auos puduit scelerum genuisse patrum. Fortunamq; parem mobilitate, dolis. Ille pudor patriæ, me non impune tuentem, Iustitia leges, expulit à patriæ. Inde ratem scando, vitam committo procellis: Vela tument gemina cymba iuuatur ope. In fragilem pinum totus prope conuertit iras Mundus, & est hostis qui quicquid obesse potest. Ecce rapax turbo tollens ad sidera fluctus: Impulit ad lectus iam sine puppe ratem. Sic miser infelix, quassa rate, rebus ademptis.

En. 46

Addo ex Trit. sed Bereng. i. erroris pet fecutor. Hoc habet Hilde. ep. 19.

Scripta Hildeberti.

A. C. 1090. Eua si ventos, equora, saxa, Iouem. Ecce quid est hominis, quid iure vocare paternum. Quia miser ille sibi plaudere dote potest? Hoc est hic hominis semper cum tempore labi, Et semper quadam condicione mori. Est hominis nasci nudamq; reuerri Ad matrem, nec opes tollere posse sua. Est hominis putrere solo, sanicmq; fateri: Et miseris gradibus in cinerem redigi. Istius est hares homo proprietatis, & illum. Certius his dominum premia nulla manent. Res & opes praestantur, & huic famulantur ad horam.

Et locuples manè, vesper epauper erit. Nemo potest rebus us assignare manentis, Quae nutus hominis non didicere sequi. Lus illis Deus adscripsit, statutaq; teneri Legibus, & nutu stare vel ire suo. Ille semel simul, & solus prauidit & egit Cuncta: nec illa aliter vidit, agitq; aliter. Vt vidit facienda, facit, regit absque labore. Distinguit formis tempore, sine, loco. Crescendū stadium rebus metitur, & illas Decernit, versat legibus ipse manens. Ipse manens dum cuncta mouet, mortalibus agris

Consulat, & quo sit spes statuend a, docet Ille potens, mitis, tenor & concordia rerum, Quicquid vult, in me deierat, eius ero. Idem in querimonia sua ad seipsum, de se loquitur anima. Angusta fragilisq; domus, iam iamq; ruentis Hospita, seruis conditione premor. Triste iugum ceruico gero, grauiusq; catenis Prohdolor, ad mortem non moritura trahor. Hei mihi, quam doctis falli, quam prompta subire Tarpis, quam velox ad mea damna fui Hospitium sponsus mira fabricauerat arte, Quo suscepta breui tempore casta sui. Nam mihi versutus, sed origine clarus adulter Illust, famula subreptis foret.

Musitat, obloquitur, praesentibus imperat vti Delicis, opibus, nomine lactat heram. His peruersa modis captum peruertit honestum. Et miseram, quo vult, imperiosa trahit. Hospitij lex ista mei est, hic exul ad horam Obligor, hoc fadus sol uet amara dies. Egrediar, sed nescio quo, sed nescio quando, Et forrasse dies iste supremus erit. Est igitur ponenda domus, qua libera tristis Carcere perpetuo iure carere queam. Heu quam turpe nefas, quam reprimendum, Quam discors anima, quamq; nefandum. Mundi cura mouens pectoris ostium Infestare doceris & honestum. Res abiecta nimis, parq; pudori Virtus est oneri, crimen honori. Virtus vilis apex, dos sine fructu. Tu venale bonum valde onerosum Tu tantum superis ambitiosa, Depomi facilis, dura refugium. Vanescis veluti virgula sumi. Non est cui pl. ceas simplice voto. Qui lesam doleat teste venoro. Qui te gratis amet, vel tunc erit. Qui patrum cinium polliceatur. Laus, sublimis opes, crimen, egestas.

A. Praepollet facinus, fordet honestas. Ab nunc innocuis iura minantur. An sic flagitium sceptru lucrantur. Ab quam sollicito quisque labore. Occurrit medico, carnis amore. De morbis anima nulla querela. Aegram quam sequitur carda medela. Multa duces latij pro libertate tulere. Exilio sobolem, gladio caput exposuere. Felices si triste iugum sic excuteretur, Nec miseros quicquam miserabilis sequeretur. Sed graue seruitium male libera colla premebat. Et dominos centum sua crimina quisque ferebat. Viuere si verè sub libertate placeret, Non homini, sed peccato seruire puderet. Illud enim transit, & saltem morte leuatur, Hoc est aeternum, nec finem sine lucratur.

De septem actibus anime idem sic ait.

§. I. I.

Vis anima septem proprio, sibi vendicat actus. Vniificat, sentit, varias amplectitur artes, Corrigit excessus, virtutibus instat, in ipsam Dirigit incertum Deitatem, gaudet in illa, Semibibus quoque primus inest, animalia bruta Participant alium, duo nostra proprietatis. Tres sunt & superum, superi tamen anteferuntur. Ex actu primo vegetantur corpora, crescunt, Prouenit inde vigor, nexus, complexio, motus, Et status, & species, & conuenientia quadam, Ex alio tangit, videt, audit, gustat, odorat, Odit, amat, petit apta sibi, contraria vitat. Soluitur in somnos in somnis mente vagatur, Praeterea meminit, venturis instat, agitq;

Plurima qua sensu quippe & ratione geruntur. Tertius in genas, aliasq; perambulat artes, Quasq; vel ingenium vel disciplina ministrat, Colligit, & vario profectu mentibus harer. Quartus ab illicitis reuocat, residesq; reatus Abiturare docet, & tunc cognoscere sese Incipit, inq; nouum niti ac transire decorum. Decimus ex quinto natura lege teneri, Res inconscias virtutis amore cauere, Concessis ali quot etiam sine teste carere. Sextus in aspectum solis, lucisq; superna Pene parem superis animam rapit immaculatam, Septimus astringit, stabiliz, subarrat amore, Collateratq; Deo, quam dot em iam speculetur, Quos thalamos, quos cultus & qua festa seruent. Quis dicat speciosa veni, dixere beata, Maioresq; animas, nec eas tamen, aut ea virtus, Aut ea lingua fuit, quibus hic aperire liceret. Excedit sensum, meritumq; recondita merces.

Primus itaque noster actus est viuificatio, secundus sensus, tertius ars, quartus correctio, quintus virtus, sextus contemplatio, septimus quies. Hos actus si carnis desiderijs, impediti negas, profectò vel penitus infra hominè defecisti, vel supra hominem profecisti, qui solus tam liberè beatus es, vt eam concupiscentiam nescias: qua aduersus praefatos actus & innumero militat exercitui: & diuerso triumphat effectu. Neque enim in omnes animas par ei licentia est. Ipsi quoque actus nec eodem tempore omnes, nec eadem infestantur molestia.

Alij

Quid ex odio vitiorum.

A.C. 1090. & de fessis locus viam nocte quiescerent, leo terribilis dormientibus superuenit, ceterosque praeteriens solum presbyterum inuasit, ceteris que leonibus praedam aduenit. Quem mox de uocauerunt sociis audientibus mugientem. Hec de dictis Petri Damiani. Qui etiam descripsit vitam sancti Romualdi & Odilonis.

De Hildeberto Cenomannensi episcopo ex Hel. n. 108 & Trit. in li. de scriptor. Ecc.

CAPVT IX.

Lorebat circa hoc tempus scilicet anno domini millesimo centesimo. Hildebertus Cenomannensis episcopus Berengarij Turonensis discipulus, verficator & dictator egregius, qui epitaphium eiusdem Berengarij magnifice scripsit in versibus, s. 2. vt scribit Helinadus.

Idem Hildebertus tribulationes & vincula pro Christo sustinuit. Na vt ipse refert in quadam epistola generali ad omnes ecclesie filios, hoc scribente Vine. spe. hi. li. 26. Cum in turri Cenomannensi comes Rottocus in vinculis teneretur, ad eum metu mortis trepidum episcopus ipse vocatus accessit. Cui confectus comes, domui suae disposuit, testamentum fecit, & ecclesiae distribuit. Quod vt illibatam permaneret, ab episcopo precibus impetrauit, quatenus matrem eius adiret, & de testamento testimonium perhiberet, inhilens, ne quisquam illud imminuere praesumeret, neue quis annullare tentaret. Pergentem igitur episcopum mater comitis in pace, suscepit, testamento applausit, gratias agens, quod gratia comitis accessisset. Eadem die initum est aduersus eum concilium & in crastinum sunt manus iniectae in eum. Sicque contumeliose captus est, & in custodia publica positus. Diuiserunt etiam sibi vestimenta eius, equis eiusnam distributis inter eos, qui gratis ad facinus discurrebant.

Erat tunc in castello, quo haec facta sunt, venetandus Carnutenis episcopus, qui Vbertum etiam in spiritu contrito, scilicet illorum sceleratorum principem, primo quidem conuenit, sed bestia rationem non admisit. Dehinc illum sacrilegij liberè arguit, & postremo tradidit eum sathanae in carnis interitum anathematis vinculo, quo debuit alligatum. Religiosi quoque abbates, & anachoretarum consummati nominis, ad eum conueniunt, sed eum vt lapidem durum inueniunt. Et in omnibus his non est versus furor eius. Hic quidem primo fuit Cenomannensis episcopus, postea Turonensis archiepiscopus. Iam vero praefatus episcopus in vinculis positus nonnullas epistolas scripsit, sed & quosdam versus elegantes de exilio suo composuit. Librum quoque pulchrum de rædio huius vitae, querimoniam suipius de seipso, ad seipsum, partim metricè partim profaice continentem, & orationem pulcherrimam ad sanctam Trinitatem, & versus quosdam de eucharistia. Ex quib. excerpta sunt aliqua, quae sequuntur. Sed prius quiddam circa aliud eiusdem temporis notandum.

In conuobio Fuldensi exitialis laes grassata,

A. prius abbatè corripuit, mox multos monacho A.C. 1090. rum extingit. Superstites, primo sibi quisque timere, orationes & eleemosynas largiores facere: sed processu temporis (vt est natura hominum) pedetentim dempto metu omittere ceperunt. Praesertim cellerarius, qui palam clamabat non posse penum tot expensis sufficere se semper aliquod alleuamentum pro tot elationibus funerum sperasse, nihil vitra spei esse si quod viui nequissent, mortui confunderent. Itaque cum quadam nocte propter necessaria diu soporem distulisset, tandem elaqueatis morarum nexib. in dormitoriū pergebat. Et ecce vidit in capitulo abbate, & omnes qui obierat illo anno, eo quo decesserat ordincedere. Tremens ille, & effugere gestiens, vi retractus, increpatas & more monastico flagellatus, audiuit verba abbatis in hanc sententiam. Stultum est de morte alterius emolumentis inhiare, cum fors cuiusque sub eodem pendeat fato. Et impium est cum monachus omnem vicam suam in monasterij consumpsit obsequio, vt careat saltem post mortem suam vnius anni stipendio. Scito ergo te circissimè obiturum, sed quicquid pro te fiet, ad aliorum quibus abstulisti commodum conuertetur, immo & alios corrige exemplo, quos corrupti verbo. Abiit ille, & nihil se vanum vidisse tam recentibus plagis, quam morte proxima demonstrauit.

Nihil in rebus humanis firmum & constans Hildeb. in li. de exilio suo.

S. I.

D. Ista praedicti Hildeberti in versibus.

Nuper eram locuples, multumq. beatus amicis, Et risere diu prospera fata mihi. Sape mihi dixi, quid sunt tam prospera rerum? Quid sibi vult rancus, tam citus agger opum. Hic mihi, nulla fides, nulla est constantia rebus, Res ipsa quid sint, mobilitate docent. Res hominum, atque homines lenis aura versat in horam, Et venit a summo summa ruina gradu. Cuncta sub ancipiti pendente mortalia casti, Et spontem propria mobilitate fugant. Quicquid habes hodie, cras te forsasse relinquet: Aut modo dum loqueris, desinit esse tuum. Has ludit fortuna vices, regesq. superbos: Aut seruos humiles non sinit esse diu. Illa dolosa comes, sola leuitate fidelis, Non impune fauet, aut sine fine premit. Illa mihi quondam vultu blandita sereno, Mutauit vultus nubila facta suos. Accessit damnis nouus ille, grauisq. tyrannus. Quo Cenomanorum consule ius perit. Cuius auos puduit scelerum genuisse patronum. Fortunaq. parem mobilitate, dolis. Ille pudor patriae, me non impune tuentem, Iustitia leges, expulsi à patria, Inde ratem scauo, vitam committo procellis: Vela tuentem gemina cymba iuuatur ope. In fragilem pinum totus prope congeri tras Mandus, & est hostis quicquid obesse potest. Ecce rapax turbo tollens ad sidera fluctus: Impulsi ad lectus iam sine puppe ratem. Sic miser insulax, quassat, et rebus ademptis.

En. 16

A. C. 1090. Eua si ventos, equora, saxa, louem. Ecce quid est hominis, quid iure vocare patrum. Quia miser ille sibi plaudere dote potest? Hoc est hic hominis semper cum tempore labi, Et semper quadam condicione mori. Est hominis nasci nudamq. reuerri Ad matrem, nec opes tollere posse sua. Est hominis putrere solo, sanicm, fateri: Et miseris gradibus in cinerem redigi. Ibius est haeres homo proprietatis, & illum. Certius his dominum praemia, nulla manent. Res & opes praestantur, & huic famulantur ad horam: Et locuples manè, vesper e pauper erit. Nemo potest rebus us assignare manendi, Quia natus hominis non didicere sequi. Ius illis Deus adscripsit, statuirq. teneri Legibus, & natus stare vel ire suo. Ille semel simul, & solus prauidit, & egit Cuncta: nec illa aliter vidit, agitq. aliter. Vt vidit faciendâ, facit, regit absque labore. Distinguit formis tempore, sine loco. Crescendi stadium rebus metitur, & illas Decernit, versat legibus ipse manens. Ipse manens dum cuncta mouet, mortibus acri Consulat, & quo sit spes statuendâ, docet Ille potens, mitis, tenor & concordia rerum, Quicquid vult, in me deierat, eius ero. Idem in querimonia sua ad seipsum, de se loquitur anima. Angusta fragilisq. domus iam iamq. ruentis Hostia, seruli condicione preior. Triste iugum ceruice, & ego, grauiusq. catenis Prohdolor, ad mortem non moritura trahor. Hic mihi, quam docilis salu, quam prompta subire Turpi, quam velox ad mea damna fui? Hospitium sponsus mira fabricauerat arte, Quo suscepit breui tempore casta sui. Nam mihi versutus, sed origine clarus aduiter Illustri famula subreperant fores. Musitat, obloquitur, praesentibus imperat vti Delicis, opibus, nomine lactat heram. His peruersa modis captum peruertit honestum Et miseram, quo vult, imperiosa trahit. Hostis lex ista mei est, his exul ad horam Obligor, hoc fedus sol uerit amara dies. Egrediar, sed nescio quo, sed nescio quando, Et forsasse dies iste supremus erit. Est igitur ponenda domus, qua libera tristis Carcere perpetuo iure carere queam. Heu quam turpe nefas, quam reprimendam, Quam discors anima, quamq. nefandum. Mundi cura mouens pectoris ostium In festare docerius & honestum. Res abiecta nimis, parq. pudori Virtus est oneri, crimen honori. Virtus vilis apex, dos sine fructu. Tu venale bonum, valde onerosum Tu tantum superis ambitiosa, Deponi facili, dura resumi. Vanescis veluti virgula sumi. Non est cui licet, casu simplice voto, Qui letam doleat teste remoto. Qui te gratis amet, vel tueatur. Qui patrociniū polliceatur. Lasc. sublimis opes, crimen, egestas.

Humanitas de seipso.

Res omnes natus de aguntur.

Animae de suo statu in corpore querimonia.

Carnis blanditiae.

Fortuna vices.

A. Praepollet facinus, sordet honestas. Ab nunc innocuus iura minantur. An sic flagitium sceptrâ lucrantur. Ab quam sollicito quisque labore: Occurrit medico, carnis amore. De morbis anima nulla querela. Aegram quam sequitur tarda medela. Multa duces latij pro libertate tulere. Exilio sobolem, gladio caput exposuere. Felices si triste iugum sic excuteretur. Nec miseris quicquam miserabilis sequeretur. Sed graue seruitium male libera colla premebat. Et dominus centum sua crimina quisque ferebat. Viuere si verè sub libertate placeret, Non homini, sed peccato seruire pueret. Illud enim transit, & saltem more leuatur, Hoc est aeternum, nec finem sine luatur.

De septem actibus animae idem sic ait.

S. I I.

Vis anima septem proprio, sibi vendicat actus. Viuificat, sentit, varias amplectitur artes, Corrigit excessus, virtutibus instat, in ipsam Dirigit intuitum Deitatem, gaudet in illa, Semibus quoque primis inest, animalia bruta Participant alium, duo nostra proprietatis. Tres sunt & superum, superi tamen anteferuntur. Ex actu primo vegetantur corpora, crescunt, Prouenit inde vigor, nexus, complexio, motus, Et status, & species, & conuenientia quadam, Ex alio tangit, videt, audit, gustat, odorat, Odit, amat, petit, apta sibi, contraria vitat. Soluitur in somnos in somnis mente vagatur, Praeterea meminit, venturis instat, agitq. Plurima qua sensu quippe & ratione geruntur. Tertius in gemas, aliasq. perambulat artes, Quasq. vel ingenium vel disciplina ministrat, Colligit, & vario profectu mentibus haeret. Quartus ab illicitis reuocat, resileq. reatus Adiuuare docet, & tunc cognoscere sese Incipit, inq. nouum niti ac transire decorem. Decimus ex quinto natura lege teneri, Res in concessas virtutis amore cauere, Concessis ali quot etiam sine teste carere. Sextus in aspectum solis, lucisq. superna Pene parem superis animam rapit immaculatam. Septimus astringit, stabilisq. subarrat amore, Collateratq. Deo, quam dotem iam speculetur, Quos thalamos, quos cultus & qua festa seruent. Quis dicat speciosa veni, dixere beata, Maioreq. anima, nec eas tamen, aut ea virtus, Aut ea lingua fuit, quibus hic aperire liceret, Excedit sensum, mentrumq. recondit a merces.

Primus itaque noster actus est viuificatio, secundus sensus, tertius ars, quartus correctio, quintus virtus, sextus contemplatio, septimus quies. Hos actus si carnis desiderijs, impediri negas, profectò vel penitus infra hominè defecisti, vel supra hominem profecisti, qui solus tam liberè beatus es, vt eam concupiscentiam nescias: qua aduersus praefatos actus & innumerum militat exercitu: & diuerso triumphat effectu. Neque enim in omnes animas par ei licentia est. Ipsi quoque actus nec eodem tempore omnes, nec eadem infestantur molestia.

Alij

A.C. 1090

Quid ex odio virtutum.

A.C. 1090.

Caro vi-  
ficationis  
officium  
amat  
Philipp. 2.

Mat. 26.

Luc. 22.

Quo  
desideriu  
mortis in  
nobis ge-  
neretur.

Alij quippe in ortum, quasi seges in gramine praefocant. Alij iam proeucti velut in spicis grana, quae feruor nimius exurit, inanescunt. Est etiam aliud, quod illos intrinsecus impinguet, aliud quod illos extrinsecus euacuet. Horum prius quanto carni gratior est: tanto a carnis inquietudine securior. Caro enim viuificationis officium amat, tantamque cum eo pacem pepigit, ut si quid ei contrarium nouerit & implacabili odio abhorreat, & curiosa sollicitudine auerferat. Hinc est, quod illi quoque, qui cum Paulo clamant, Cupio dissolui & esse cum Christo: mortem tamen formidant, quia caro hoc animae laetatur officio. Christus mori venerat, & tamē dicebat. Pater si fieri potest transeat a me calix iste. Qui & ad sudorem sanguinis usque anxietate turbatus est passionis. In quibus verbis nihil aliud intelligendum est, quam quaedam conuiuificationis carnis, quae sic inerat ei lege naturae: ut tamen bonum non impediret obedientiae.

Quae cum ita sint, tantum tamen amorem tamque germanum foedus plerumque superuenientes irumpunt molestiae, quibus excitata caro ad viuificationis odium spiritum sollicitat ad consensum: quia sicut illecebrarum desiderio, sic & perniciosae commouetur anxietate sollicitudinum: quibus dum vexatrix illa deliciarum diu subsesse diuque fatigari formidat, paulatim incipit cadere vitae. Placetque viuificationis gratiam abiurare, cuius obsequia permixta in commodis amareseunt. Nascitur inde turpis ac ridiculosus mortis appetitus, nequam, scilicet progenies, & quae more vipereo suo plerumque suffocat & extinguunt genitores. Nonnullos etenim tua quoque tempora habuerunt, quos vel in aquas, vel ad laqueum egerit dolor amissa pecuniae. Non recolis te idem attestatum versiculis, scilicet.

Cum placeat carni, quod viuificatur, amergit. Hoc animae obsequium tamen euenit, ut diuturnis fracta malis, vitam fastidiat, abdicet amos, Malit obire semel, quae in saecula, atque suprema morte rapi, quam for percussibus esse superflua. Sed licet his instet non est homicidiae voluntas, Donec declinet, faueatque, vxoribus illi Spiritus hoc stimulis, & blanda lite subactio Genitur excessus: quia dum caro clamat, eamque Spiritus exaudit, consensu culpa creatur. Inq. creando nefas, caro sit vir, spiritus vxor.

Ad Deum Patrem, quae sumpta sunt ex 1. Confess. c. 3. & 4. versus Trochaici Rhythmici.

S. III.

Alpa & o magne, Deus  
Heli Heli, Deus meus  
Cuius virtus totum posse  
Cuius sensus totum nosse  
Cuius esse summum bonum  
Cuius opus quicquid bonum  
Super cuncta, subter cuncta,  
Extra cuncta, intra cuncta,  
Subter cuncta nec suo stratus,  
Super cuncta nec elatus.  
Intra cuncta nec inclusus,  
Extra cuncta nec exclusus.  
Super totum praesidendo.

A Subter totum sustinendo.  
Extra totum complectendo,  
Intra totum in complendo.  
Intra nunquam coarctaris,  
Extra nusquam dilataris.  
Subter nullo fatigaris,  
Super nullo sustentaris.  
Mundum mouens non moueris,  
Locum tenens non teneris.  
Tempus mutans non mutaris,  
Vaga firmans non vagaris.  
Vis externa vel necesse  
Non alternat tuum esse.  
Heri nostram, eras & pridem  
Semper tibi nunc & idem.  
Tuum Deus hodiernum  
Induisum sempiternum.  
In hoc totum praesidisti,  
Totum simul perfecisti.  
Ad exemplar summae mentis  
Formam praesens elementis.

Nate patri coequali  
Patri consubstantiali.  
Patri splendor & figura  
Factor factus creatura  
Carnem nostram induisti  
Carnem nostram suscepisti.  
Sempiternus temporalis  
Mortuus ui immortalis.  
Verus homo verus Deus  
Impermixtus homo Deus.  
Non conuersus h'c in carnem  
Nec minutus propter carnem.  
Hic assumptus est in Deum  
Nec consumptus propter Deum.

D Patri compar deitate  
Minor carnis veritate. Deus pater tantum Dei  
Virgo mater sed & Dei.  
In tam noua ligatura  
Sic utraq; stet natura.  
Ut conseruet quicquid erat  
Facta quiddam, quod non erat.  
Noster iste mediator  
Iste noster legislator,  
Circumcisus, b'perzatus,  
Crucifixus, tumulatus,  
Obdormiuit & descendit,  
Resurrexit & ascendit.

E Sic ad caelos elenatus  
Iudicabit iudicatus.  
Paraclētus in creatus  
Nec sit factus, neque natus.  
Patri, consors genitor,  
Sic procedit ab vtroque. Ne sit minor potest, etc.  
Vel discretus qualitate.  
Quanti illi, tantus iste,  
Qualis illi, talis iste extunc iste  
Ex quo oilli

F Quantum illi, tantum iste.  
Pater alter, sed gignendo,  
Natus alter, sed nascendo,  
Flamen ab his procedendo,  
Tres sunt vnum subsistendo,  
Quisque trium plenus Deus,  
Non tres tamen dii, sed vnus.  
In hoc Deo Deo vero  
Tres & vnum asseuero.  
Dans vsa vnitatem

A.C. 1090.

Ad Deum  
filium.

Ad Deum  
Spiritum  
sanctum.

In sanctis-  
sima Tri-  
tate tres  
personae  
& vna dei-  
tas

801. a. e.  
scantia.

A.C. 1066.

A.C. 1060.

Ioan. 11.

Mat. 24.

Luc. 14.

Mar. 9.

801. a. e.  
scantia.

& personis trinitatem.  
In personis nulla prior,  
Nulla minor, nulla maior.  
Vniquaque semper ipsa,  
Sic est constans atque fixa.  
Vt nec in se varietur,  
Nec in vllam transmutetur.  
Haec est fides orthodoxa,  
Non hic error suae noxae.  
Sicut dico, sic & credo,  
Nec in prauam partem cedo.  
Iade veni bone Deus,  
Ne desperem quamuis reus.  
Reus mortis non despero,  
Sed in morte vitam quero.  
Quo te placem nil preterendo,  
Nisi saltem, quam defendo.  
Fidem vides hac imploro,  
Leua fuscem qua laboro,  
Per hoc sacrum cataplasma  
Conualescat agrum plasma.

Christum orat ut eum a morte spiritali ad vitam reuocet.

S. IIII.

O Ratio eius ad Christum.  
Extra portam iam delatum,  
Iam fatentem tumulatum.  
Vitta ligat, lapis vgeret,  
Sed si iubes, hic resurget.  
Iube, lapis reuoluetur,  
Iube vitta disrumpetur.  
Exiturus nescit moras,  
Postquam clamas, Exi foras.  
In hoc salo mea raris  
Infestatur a pyrratis.  
Hinc assultus, hic fluctus,  
Hinc & inde mors & luctus.  
Sed tu bone nauata veni,  
Preme ventos mare leni.  
Fac abscedant hi pyrratae,  
Dae ad portum salua rate.  
Insecunda mea sicus,  
Cuius rarus ramus sicus,  
Imi detur, incendetur,  
Si vniulgas quod meretur,  
Sed hoc anno dimittatur,  
Stercoretur, fodiat.  
Quod si ne dum respondet,  
Frens haec loquor, tunc ardebit.  
Vetus hostis in me furit,  
Aquis mersat, slummis vrit.  
Inde lanuens & afflictus,  
Tibi soli sum relictus.  
Vt hic hostis euanescat,  
Vt infirmus conualescat,  
Tu virtutem icumandi,  
Des in summo, des orandi.  
Per hac duo Christo teste,  
Liberat or ab hac peste.  
Solue quaeso meam mentem,  
Fac deorum penitentem.  
Da t. morem, quo proiecto,  
De salute nil cometo,  
Da spem fidem, caritatem  
Da discretam pietatem.  
Da contemptum terrenorum,  
Appetitum supernorum.

A Totum Deus in respero,  
Deus ex te totum quero.  
Tu laus mea, mecum bonum,  
Mea cuncta tuum donum,  
Tu solamen in labore,  
Medicamen in dolore.  
Tu in luctu mea lyra,  
Tu lenimen es in ira.  
Tu in arcto liberator:  
Tu in lapsu releuator.  
Metum praestas in profectu,  
Spem conseruas in defectu,  
Si quis ludit, tu rependis,  
Si minatur, tu defendis.  
Quod est anceps, tu dissoluis,  
Quod tegendum, tu inuoluis.  
Tu intrare me non sinas,  
Infernales officinas.  
Vbi meror, vbi metus,  
Vbi languor, vbi fletus,  
Vbi probra detegantur,  
Vbi res confundantur,  
Vbi tortor semper cadens,  
Vbi vermis semper edens,  
Vbi totum hoc peremne,  
Qua ubi mors gehemne,  
Me receperet Sion illa:  
Sion David vrbs tranquilla,  
Cuius siber auctor lucis,  
Cuius porta lignum crucis,  
Cuius clauis lingua Petri,  
Cuius ciues semper lati,  
Cuius murus lapis viuus,  
Cuius custos rex festiuus.  
In hac vrbe lux solennis.  
Ver aeternum, Pax perennis.

D In hac odor implens caelos.  
In hac festum semper melos.  
Non est ibi corruptela.  
Non defectus non querela.  
Non minuti non deformes,  
Omnes Christo sunt conformes.  
Vrbs caelestis vrbs beata,  
Supra petram collocata.  
Vrbs in portu satis tuto,  
De longinquo te saluto.  
Te saluto, te suspero,  
Te affecto, te requiro.

E Quantum tui gratulentur,  
Quis affectus eos stringat,  
Quam festiue coniuentur.  
Aut quae gemma muros pingat,  
Quis chalcodon, quis hyacinthus,  
Norunt illi, qui sunt intus.  
In plateis huius vrbs,  
Sociatus piis turbis,  
Cum Moysse & Helya  
Pium cantem Alleluia. Amen.

De Lanfranco episcopo Cantuariensi ex Vinc. lib. 25. ca. 31. De eo item scribitur Trut. in lib. de script. Eccl. & Six. Sen. in 4. Biblioth. 1. Infra cap. 11.

CAPIT X.



Nno dominicae incarnationis 1057. imperij Henrici quarti primo anno claruit Lanfrancus monasterij Beccensis prior. Ad cuius eximiam doctrinam

Beatitudi-  
nis eterne  
descriptio.



A.C. 1060. doctrinam de Burgundia conuolauit A

Anselmus, vir p[ro]modum (vt infra dicitur) multa virtute & scientia adornatus, & ei in prioratu successit sub viro egregio Herluino abbate primo, qui ipsum monasterium Beccese de proprio fundauit.

Hic Lanfrancus, vt refert Vin. spe. hi. li. 26. c. 36. ex gestis eius, Papia ciuitate Italiae oriundus fuit, omni scientia saeculari perfecte imbutus. Alpes transgressus in Northmanniam venit, & in Ambricacensi (alijs Ambricensi) ciuitate aliquandiu docuit. Deinde mortalium auram captare vanitatem esse considerans, con-

Oratio Lanfranci.

silium salutis arripuit, & statuit, vt omnia propter illum relinqueret, qui omnia fecit. Cumque vellent ire Rothomagum, vespere in sylua vltra fluuium Rillam incidit in latrones: qui cuncta, quae habebat, tollentes, ligatis a tergo manibus, & caputio cappae ante oculos eius admoro. abduxerunt eum de via, & inter condensa saluis frutesca dimiserunt. Talibus angustiis comprehensus, nesciens quid ageret, infortunium suum lamentabatur. Tandem nocturno silentio in se reuersus, & ad Deum conuersus, ait: Domine Deus tantum tempus in discendo expendi, & corpus animique in studiis literarum attriui, & adhuc, quomodo te debeam laudare & orare non didici, libera me de hac tribulatione, & ego sic vitam corrigere & instituire curabo, vt tibi seruire valeam & sciam. Surgere autem, audiuit viatores inter carpentes, & cepit ab eis vnicuique auxiliu[m] petere. Qui accedentes, & eum soluentes reduxerunt ad viam. Rogauit autem, vt vilius & pauperius cenobium, quod in regione nossent, sibi demonstrarent. Nolebat enim adire locum, vbi literati essent, qui eum honori & reuerentiae haberent.

Ergo de consilio eorum monasterium Beccense adiit, vbi venerabilis abbas Herluinus eiusdem cenobij fundator, ac nuper ex grandaero milite in clericum promotus, eum cum gaudio suscepit. Qui monachus effectus in discendis officiis curam maximam impendebat, vt sciret laudes Deo persoluere, sicut vouerat. Sic per tres annos vixit solitarius, gaudens, quod nesciebatur, ferè ab omnibus ignotus, omni vilitate & extremitate in cenobio contentus. Et (vt fertur) lectionem nolebat, in ecclesia legere, nisi prius eam cantor audisset. Quadam etiam die dum ad mensam omnes discumbent, quidam inter legendum dixit, sicut dicere debuit: quod praesidenti non placuit, & aliter dicere iussit, velut si dixisset docere media producta, vt est, & praesidens iuberet eam abbreviari: non enim prior ille literatus erat, sed vir sapiens, sciens magis obediendum esse Christo, quam Donato, dimisit, quod bene pronunciauerat, & dixit, quod non rectè dicere videbatur. Cum autem rumor & fama longè lateque percrebruiisset, clerici accurrunt, illo de licentia abbas sui scholam tenente, laici quoque potentes & nobiles, multa pro eius amore illi ecclesiae contulerunt.

In Archiepiscopatu quid fecerit.

S. I.

Hic post ex abbate Cadomeni factus Cantuariensis archiepiscopus, multa bona in ecclesijs Angliae fecit. Quadam die cum missam celebraret, & ventum esset ad horam, qua corpus domini manibus accepit, diaconus qui sibi ministrabat a daemone peruasus arripuit eum manibus per scapulas. Venerabilis autem antistes in nullo turbatus, reflexa manu dextra per capillos eum tenuit, & ante pedes suos adduxit. Percelebrata autem missa, in domum infirmorum illum induci iussit, vbi per aliquot dies in insania permansit. Dicebat autem de quibusdam eiusdem loci fratribus quaedam nefanda. Tunc nominauerunt quemdam, dicentes, quod de eo non haberet, quid dederet. At ille cepit affirmare, quod nunquam auderet ille in praesentiam suam venire. Quod cum frater audiret, timens, ne aliquid sibi perperam gestum improperaret. Tunc sapientes fratres consilium ei dederunt, vt cum archiepiscopo loquens, pura confessione faceret, & sic fiducialiter cum eius absolutione & benedictione ad daemoneum iret. Quod cum fecisset, dicebant daemoneum, qui aderant, Ecce ades, cui minabaris, dic si quid de eo nosti. At ille in eum toruo oculo respectans, ac cachinnans ait. Quis te sic rebelliuit & candidauit: nihilque amplius dixit. Unde datum est intelligi, quod virtus confessionis & absolutionis aufert diabolo memoriam peccati, aut certe potestatem accusandi. Post aliquot autem dies Deo Miserante a beato Lanfranco eum fratrum orationibus adiuuante, liberatus est ab illa peste.

Cum autem ipsi Lanfranco relatum esset, quod abbas Anselmus vna nocte post matutinas ad lectum suum veniens anulum in eo aureum inuenisset, referenti sibi respondit. Certissime scias illum post me futurum archiepiscopum & ita factum est. Adhuc Lanfrancum misit literas Berengarius Turonensis, qui asserbat Eucharistiam, quam in Altari sumimus, non esse re vera corpus & sanguinem Christi, sed tantum in signo. Harum literarum portitor cum non inuenisset eum in Northmannia, quibusdam clericis eas tradidit: vnde de ipso Lanfranco orta est suspicio, quasi foueret & faueret iis, quae a Berengario dicerentur. Igitur cum a quodam Remensi episcopo Romam perlata recitator legeret, Leone papa synodo praesidete intellecto, quod Ioannem Scotum Berengarium extolleret, Paschasium verò damnaret, & communi de Eucharistia fidei aduersa sententia promulgata est in eum damnationis sententia, priuans eum communionem ecclesiae: & praecipio papae fidei suae coram omnibus Lanfrancus exposuit, prauitque rumoris a se maculam extersit. Deinde contra eundem Berengarium scripsit in modum dialogi de corpore & sanguine domini, ostendens

a. Hoc item compertum nostro saeculo A.C. 1565. in Nicoclea Demomaca, quae Lauduni praesentibus decem hominum millibus ab episcopo Laudunensi curata est, vide historiam gallicam de victoria corporis Christi per Beulzebub.

A.C. 1061.

ibi non tantam esse figuram vel signum, sed etiam veritatem corporis & sanguinis Christi.

Lanfrancus Romanam venit, hic Alexander. 2. fuit Pont. A.C. 1061.

S. II.

Veniente Lanfranco archiepiscopo Cantuariensi Romam, qui tunc papa erat scilicet Alexander ei dignanter adfurrexit, professus se illud insignis reuerentiae detulisse non honori archiepiscopi, sed amori magistri.

Ad huius Lanfranci missam quidam iuuenis monachus legerat Euangelium, qui cum patenam pontifici post, pater noster, offerret vidit coram se quosdam vultus terribissimos malignorum spirituum, ad quorum aspectum perterritus, pontificem inter manus sacra tenentes vtriusque brachij strictum amplectitur, horribiliter clamans & dicens. Christus vincit Christus imperat, Christus regnat. Conterriti sunt omnes, qui aderant, & portatus est ille a militibus post missam in cameram pontificis. Conuenitur in capitulo, adducitur ille plenus daemone fortiter ligatus. Sermonem facit Lanfrancus de illo, & iubet communiter orationem fieri pro eo, Max vt videbatur, sanus effectus est, & pro agendis gratiis ad sepulchrum sancti Dunstani, praesentatus.

Cumque completorium cantaretur, ille raptus de stallo suo cucurrit ad priorem Henricum, quem ille statim apprehendens duxit in dormitorium, & noctem insomnem ante illum duxit, media nocte exclamans omnes inquietauit. Ductus est ad sepulchrum sancti Dunstani, plurimum renitens, quo cum venisset, furete cepit, & in Dunstanum, & in Christum infinitas blasphemias vsque ad diem euouit. Manè refertur ad domum infirmorum, vbi per multos dies cruciatus est. Quicumque ad eum accedebant, si crimen aliquid habebant, de quo nondum confessi erant, publice detegebat, & dicebat illos in poenis perpetuis sibi sciandos, vnde nonnulli erubescerent pure confessi sunt. Qui cum illi se iterum praesentarent, querebat qui essent, & vnde venissent, & quomodo tam subito lori essent, & suam societatem amisissent. Post haec cum positus esset in medio sanctarum reliquiarum, exiliens cum lecto, in quo iacebat, volebat fugere sanctos. Cumque illic retineretur, daemone per venter eius tanquam catus paruulus cuttebat, nunc versus os, nunc versus inferiora quarens exitum. Cumque fratres se reficerent, frater qui relictus erat ad custodiendum eum multum deuotus erga sanctum Dunstanum, confusus de Dei adiutorio, accepit crucem, quam sanctus Dunstanus solebat facere ante se portare morte archiepiscoporum, & posuit eam super daemoneum clamans eum lachrymis. Sanctus Dunstanus succurre, mox daemone exiit, tunc aeger leuatis oculis in caelum cum profusis lachrymis ait. Gratas tibi ago sancte pater Dunstane, & tibi frater dulcissime, quia tuis meritis sancte domine, & tua caritativa prece frater carissime liberatus sum ab hoste.

Post hoc Baiocatenis episcopus, qui erat

Demone non fert sanctorum reliquias.

comes Cantiae, mouit quasdam calumnias contra Lanfrancum super terras & consuetudines ecclesiae Cantuariensis. Cumque adesset dies placiti Lanfrancus sollicitè inuocauit sanctum Dunstanum. Ea autem nocte adstitit ei sanctus Dunstanus in visu dicens. Lanfrance ne turberis, ego tibi adero. Et fillos non viceris, scias me non esse, qui tecum loquor. Sicque factum est vt omnia, quae obiciebantur Lanfranco, in crastinum adnihilata fuerint stupentibus omnibus.

De S. Anselmo, cuius vitam Eadmerus Anglus scripsit, quam edidit Sax. Tom. 2. huius meminere Tritth. in lib. de scrip. Eccl. & Sixt. Bibl. li. 4. Vinc. li. 25. cap. 67.

CAPVT XI.

De sancto Anselmo archiepiscopo Cantuariensi, & gestis eius atque libris ab eo editis, qui floruit anno domini 1067. Hic, vt refert Vinc. spe. hist. lib. 26. c. 66. ex consilio Longobardiae & Burgundiae oriundus, literis traditus eas didicit, & in breui multum profecit. Necdum vigesimum aetatis suae annum attigerat, cum iam qualiter vitam suam secundum Deum instituere posset melius mente tractabat. Expleto autem aliquo tempore patriam egressus, cum in transensu montis cuiusdam fatigatus corpore deficeret, vires suas nuuem mandendo reparare tentabat. Neque enim tunc aliud quo vesceretur, praesto erat. Quod minister eius aduertens doluit, & a forte quid edendum in sacculo eorum haberetur diligenter inuestigare cepit, & mox contra spem in eo nitidissimum panem inuenit. Quo ille refectus & recreatus est, & via incolumis redonatus. Exactis itaque tribus annis partim in Burgundia partim in Francia, Northmanniam pergit.

Et cum fama magistri Lanfranci vsque quaque percrebresceret, de quo. 3. & nobilissimos clericorum ad eundem ex cunctis mundi partibus venientes doceret, Beccum venit, & eius magisteriose subdidit. Cumque propter studia corpus vigilijs, & inedia, & frigore fatigaret, venit ei in mentem, quod si monachus fieret, acriora, quam patiebatur, eum pati non porteret: nec tunc laboris sui meritum perderet, quod tunc nesciebat, vtrum sibi maneret. Hoc ergo mente concepto, ita secum mente tractabat. Ecce monachus sum, sed vbi? Si Cluniaci vel Becci, totum tempus, quod in discendis literis posui, perdiidi. Nam & Cluniaci restrictio ordinis, & Becci supereminens Lanfranci prudentia me aut nulli prodesse, aut nihil valere comprobabit. Itaque in tali loco perfciam, quod dispono, in quo & scire meum possim ostendere: & multis prodesse. Nondum enim vt ipsemet referre solebat, in eo vigeat mundi contemptus, sed postmodum in se reuersus. Quid (inquit) est esse me monachum hoc est velle alijs praeponi, alijs praehonorari, & magnificari? Non. Illuc igitur deposita contumacia monachus deueni, vbi sicut aequum est, propter Deum cunctis Secunda pars Hist. Ant. III post-

Defecit a patria.

sup. c. 10.

A.C.1080. postponaris, cunctis abiectione habeatis. Et quidem Becci nullius ponderis ero, quando quidem ibi ille est, qui praeminentis sapientiae luce conspicuus, cunctis sufficiens, cunctis est honorabilis, & acceptus. Illic ergo monachus factus, sic religioni per omnia seruebat, ut quisquis in tota congregatione religiose vivere vellet, in eius vita satis, quod imitaretur, inueniret.

Lanfranco autem in Cadomensis coenobij regimine assumpto, ipse prioris officio functus est. Contigit autem, quadam nocte ante vigiliis nocturnas in lecto iacens, ut secum rimari conaretur, quomodo prophetae praeterita simul & futura quasi praesentia olim agnouerunt, & indubitanter ea dicto vel scripto protulerunt. Et cum in his torus esset, & hoc nosse desideraret, defixis oculorum suorum radiis, vidit per medias mactas oratorij & dormitorij monachos, quorum hoc officium erat, pro apparatu matutinarum altaria, & alia loca ecclesiae circumuehentes, luminaria accendentes, & vnum eorum sumpta chorda scillam pulsanter, ad cuius sonitum conuentu fratrum de lecto surgente mirabatur de re, quae acciderat. Concepit ergo apud se Deo esse leuissimum prophetis in spiritu futura monstrare, cum sibi concesserit, quae fiebant, per tot obstacula corporis oculis posse videre.

Dzmonis in iuvene castissimo illuso. Quidam iuuenem in conuentu hoc apud se proposuerat, ut nulla vnquam occasione manum suam membris genitalibus apponeret. Cuius proposito inuidens diabolus, tantum in eisdem membris dolorem & angustiam fecit eum sentire, ut iuuenem se non posset ferre. Sentiebatur enim caro ipsa tanti ponderis esse, ac si plumbi grauissima moles in illa penderet corporis parte. Cumque anxietatem iam di simulare non posset, requisitus ab Anselmo, quid haberet, rem ipsam iam celare non potuit. Admonitus ergo, ut modum aegritudinis admodum manu probaret, verecundatus recusauit, timens ne propositum violaret. Tunc Anselmus assumpto secum grandaeno fratre & religioso, iuuenem languidum in secretiore loco ducit, ut modum infirmitatis illius agnoscatur, & auxilium pro possibilitate laturus. Quid amplius? Caro sanissima reperitur. E vestigio quippe omnis illa diabolica vexatio cedit, nec fatigat ulterius iuuenem, quae simplex Anselmi aspectus a tanta clade fecit immunem.

De aliquibus notabilibus gestis per Anselmum.

§. I.

Prater ei in festis in summo versatur periculo. ex vita eius. Vin. cap. 69. Vidam quoque ex antiquioribus fratribus, ut refert Vinc. ubi supra qui veteri odio plurimum erat infestus Anselmo, nec poterat vllatenus super eum respicere simplici oculo, infirmitate pressus ad extrema est deductus. Cumque fratres in meridie in lectis ex more quiescerent, ipse in domo infirmorum iacens cepit miserandas voces emittere, & quasi

A quorundam horrendorum aspectus subterfuge re gereret, pallens & tremens vultum suum delitescendo hinc inde commutare. Territi fratres, qui aderant, quid haberet: quarebant. At illic Geminus immanes lupos inter brachia sua me tenere compressam, & mecum impressis dentibus iam iam suffocare videtis, & quid mihi sit queritis? Quo audito, quidam ex eis ad Anselmum, qui in claustro emendandis libris intendebat, concitus perrexit, & ei extra claustrum educto; quid circa infirmum fratrem ageretur patefecit. Tunc ille in secretiore loco sedens, & post modicum domum, in qua iacebat infirmus ingrediens, leuata manu signum Crucis edidit dicens. In nomine Patris, & filij, & spiritus sancti. Ad quod factum statim ager conqueuit, & exhilarato vultu intimo cordis affectu Deo grauius agere cepit dicens, quod Anselmo ostium ingrediente, & extensa manu signum Crucis edente, vidit ex ore eius flammam ignis ad modum lanceae procedentem, quae in lupos iaculata eos deterruit, & celeri fuga dilapsos procul abegit. Tunc Anselmus fratrem de salute animae suae secretius alloquens, ad penitentiam & confessionem [omnium, in quibus se Deum offendisse recordari valebat] cor eius inclinauit. Paterna demum autoritate absolutum, dixit hora qua fratres ad nonam surgent, praesenti vita decessurum. Quod & factum est.

Confessio peccatorum. Birulbus eiusdem monasterij secretarius, quadam nocte dum hora, qua fratres ad vigiliis excitaret, per claustrum iens obseruaret Anselmum, quem ea hora sopori potius existimabat, quam orationi occupatum, in capitulo vidit in oratione stantem ingenti splendentis flammam globo circumcinctum.

D Quadam die cum esset in via, occurrente sibi quodam monacho Becci, quid consilij de hospitio sibi ferret, eum interrogauit. Qui respondit. Habemus non longè hospitium, sed non est, quod nobis, & fratribus apponatur praeter panem & caseum. At ille subridens ait. Ne timeas vir bone, sed cito praecede, & misso rete in vicinum anhem statim inuenies piscem qui sufficiet omnibus nobis. Ille mandato accepto praeuolans nunciat piscatori. Qui ridendum, potius, quam attendendum, quod dicebat, fore pronuncians, tandem a fratre coactus contra spem rete iecit, & illico trutam insolitae magnitudinis cum alio quodam pisciculo cepit.

E Alia vice quidam vir eum per terram suam transeuntem ad prandium detinuit: sed cum de penuria piscium quereretur, quod ei & monachis eius apponeret, nisi vilia quaedam non habens, alludens dicit ei Anselmus: En sturio vnus tibi defertur, & animus tuus de deliciarum inopia quaeritur, & ita factum est.

F Cum autem abbas quidam, qui admodum religiosus habebatur, secum de his quae monasticae religionis erant, loqueretur, & inter alia de pueris in claustro nutritis verba conferret adiecit. Quid obsecro fiet de istis? Non cessamus die ac nocte eos verberare, & semper sunt deteriores, hebetes enim sunt, & bestiales. Ad quem miratus Anselmus ait.

A.C.1080. ait. Quam bene nutrimentum vestrum expenditis, qui de hominibus bestias nutritis? Dic mihi quae abba, si plantulam in hortu tuo plantares alicuius arboris, & mox illam ex omni parte concluderes, ut ramos suos ex nulla parte extendere posset, qualis arbor inde prodiret? Profecto inutilis, incruis ramis, & perplexis, certe hoc facitis de pueris vestris. Plantati sunt per oblationem in horto ecclesiae, ut crescant & fructificent Deo. Vos autem intantum eos terroribus, minis, & verberibus vndique coarctatis, ut nulla penitus libertate vi liceat: vn de sic ut quia nihil amoris, pietatis, vel dulcedinis circa se in vobis sentiunt: nec illi alicuius boni in vobis postea fidem habeant, sed omnia vestra ex odio & inuidia contra se procedere credant. Contingitque modo miserabili, ut sicut deinceps corpore crescant: sic in eis odium & suspicio omnis mali crescat, semperque proni sint & curui ad vitia. Cumque a nullo faciant in vera caritate nutriti, nullum nisi depressis superciliis oculove obliquo valent intueri.

Similitudo elegans alicuius peccatoris. cap. 189.

§. II.

N Arrat idem Anselmus in libro de similitudinibus, quod cum semel iam factus archiepiscopus Cantuariensis, cum decenti comitatu iter perageret, obuium habuerunt quemdam puerum habentem vnum passerem, ligatum filo retis, & ludentem sic cum eo. Nam aliquando puer dimittebat filium, & passer volare incipiebat, ut liber a detentione: sed puer quam citissime resumebat filium & passer cadebat in terram. Puer autem in hoc gaudebat, & ridebat, de passere deiectione. Et post aliquam morulam iterum puer dimittebat filium, passer autem volatum inchoabat, ut fugeret: sed puer praesto per filium resumtum deiiciebat in terram super hoc gaudebat. Anselmus itaque firmans se ad huiusmodi spectaculum, post plures vices huius actus pueri mandata ex suis, ut frangat filium. Quo facto passer auolauit, nec ultra puer potuit capere. Ex qua re cepit multum dolere, & flere de amissione passeris. Anselmus autem ridere cepit. Cum autem socij eius mirarentur de tanto viro in huiusmodi facto, ait ille reflectens illud ad moralitatem.

Explicatio similitudinis. Sal. 123.

Puer iste signat diabolum, puerum stultitiam, centum annorum experientia, & longa malitia. Passer autem peccator est. Anima nostra sicut passer. ait P sal. filium longum est consuetudo peccati, quia detinet diabolus peccatorem ligatum sub suo dominio. Sed aliquando contingit, ut peccator aliquid boni incipiat, quasi que liberatus velit de manibus diaboli exire. Diabolus autem filo malo & antiquitate consuetudinis eum deficit in terram iterando peccata. Et hoc non semel, sed pluries contingit: unde puer diabolus gaudet de recidendo peccatoris. Peccator autem tristatur remordente conscientia post peccatum. Demum aliquando sope alicuius orationis vel admonitionis sancti viti rumpitur consuetudo mali in peccatore.

A vt non reciduer, sed plene euolet ad caelum. A.C.1080. per virtutum opera. Quod cernens puer diabolus, dolet & tristatur de amissione peccatoris, quod sit erutus de manibus eius, sed sancti viri gaudent & exultant.

In ipso libro de similitudinibus ponit Anselmus multa pulchra exempla seu similitudines circa spiritualia in diuersis materiis. Et in hac materia similitudinum in libris suis videtur excedere alios doctores ita pulchras ponit. Scribit Anselmus prosolegion, id est, alloquium de Deo. Quod opus quidam incipiens refellere gestiens, quoddam scriptum contra illud composuit. Quod cum sibi a quodam amico suo transmissum Anselmus considerasset, suam ad hoc responsum edidit lib. vno. Scripsit & monologion, id est, soliloquium de sancta trinitate li. 1. De veritate lib. 1. De processione spiritus sancti lib. 1. De concordia liberi arbitrij & praesentiae diuinae atque praedestinationis: necnon & gratiae lib. 1. De casu diaboli lib. 1. De peccato originali lib. 1. De incarnatione verbi lib. 1. De sacramento altaris lib. 1. De azymo lib. 1. Cur peus homo lib. 1. Meditationum vel orationum lib. 1. De grammatico lib. 1. De parabolis seu prouerbia Anselmi lib. 1. Super canticum canticorum lib. 1. Epistolarum eius ad diuersas personas lib. 1. Ex quibus libris aliqua excerpta hic ponuntur.

Excitatio mentis ad contemplandum Deum. cap. 1.

§. III.

A Nselmus in prosolegio exhortatur ad secretum contemplationis sic dicens. Eia nunc homuncio absconde te modicum a tumultuosis cogitationibus tuis. Abice nunc onerosas curas. Exclude omnia praeter Deum, & quae te iuuent ad quarendum eum, & claustrum ostio quaere eum. Eia ergo tu domine meus doce cor meum, vbi & quomodo te quaeratur, vbi & quomodo te inueniat. domine si hic non es, vbi te quaeram absentem? Si autem vbi que es, cur non te video praesentem? Sed certe inhabitas lucem inaccessibilem. Et vbi est lux inaccessibilis? aut quomodo accedam ad lucem inaccessibilem? Quid faciet seruus tuus anxius amore tui longè proiectus a facie tua? Iuuenire te cupit, & nescit locum tuum. Quare te affectat, & ignorat vultum tuum. Tu me fecisti & resuscitasti, & omnia mea bona tu mihi contulisti, & nondum noui te. denique ad te videndum factus sum, & nondum feci, propter quod factus sum. O misera fors hominis, cum hoc perdidit ad quod factus est. O datus & dirus casus ille! Heu quid perdidit, & quid inuenit! Quid abscessit, & quid remansit! Perdidit beatitudinem ad quam factus est, & inuenit miseriam, propter quam factus non est. Abscessit sine quo nihil felix est, & remansit, quod per se non nisi miserum est. Manducabat tunc homo panem Angelorum, quem nunc elurit. Manducat nunc panem dolorum, quem tunc nesciuit.

Secunda pars Hist. Ant. III. Heu

A.C.1080.

Heu publicus luctus hominum, vniuersalis plāctus filiorū Adē. Ille iuctabat fatuitate, nos suspiramus esurie. Ille abundabat, nos mendicamus. Ille feliciter tenebat & miserē deseruit, nos infeliciter egemus, & miserabiliter deside ramus, & heu vacui remanemus. Cur non nobis custodiuit, cuius facile posset quo tam gra uiter carēmus? Graue dampnum, grauis dolor, graue totum. Sed heu me miserum, vnum de aliis miseris filiis Euz elongatis à Deo quid incepti, quid effecti? Tenebam in Deum, & of fendi in memetipsum. Requiem querebam in secreto meo, & tribulationem, & laborem inueni in intimis meis. Volebam ridere à gau dio mentis meae, & cogor rugire à gemitu cor dis mei. Sperabatur lætitia, & ecce vnde den santur suspiria. Et o tu domine vsquequo, vs quequo domine obliuisceris nos, vsquequo au ertis faciem tuā à nobis? Restitue te nobis vt benè sit nobis, sine quo tā malè est nobis. Mife rere labores & conatus nostros ad te, qui nihil valetis sine te. Inuitas nos, adiua nos. Obsc ro dñe ne desperem suspirando, sed respirem sperando. Amaricatum est cor meum sua deso latione, indulcora illud tua consolatione. Esu rians incepti quere te, ne desinam ieiunus de te. Famelicus accessi, ne recedam impastus. Pau per veni ad diuitem, miser ad misericordem, ne redēam vacuus, sed contentus. Et si antequā comedam suspiro, dabis post suspiria, quod comedam. Doce me quere te, & ostende te quarenti, quia nec quere te possum, nisi tu doceas, nec inuenire nisi tu ostendas. Quaram te desiderando, desiderem quarendo, inueniā amando. Amem te inueniendo. Fateor domi ne, & gratias ago quia creasti in me hanc ima ginem tuam, vt tui memor te cogitem, te amē. Sed sic est abolita attritione vitiorum, sic etiā obfuscata fumo peccatorum, vt non possit face re, ad quod facta est, nisi tu renoues & refor mes eam.

Psal. 133.

Psal. 6.

Psal. 12.

Job. 3.

Deus cognosci non potest nisi per fidem. ibid.

§. IIIL

**D**E inquisitione diuinæ potentie, miseri cordie, & iustitie. Anselmus. Non tento domine penetrare altitudinem tuam, quia nul latenus comparo illi intellectum meum: sed desidero aliquatenus intelligere veritatem tuam, quam credit & amat cor meum. Neque enim quero intelligere vt credam, sed credo, vt intelligam. Nam & hoc credo, quia nisi cre didero non intelligam. Ergo domine, qui das fidei intellectum, da mihi, vt quantum scis expedire intelligā, quia es, sicut credimus, & hoc es, quod credimus. E quidem te credimus esse aliquid, quo nihil maius possit cogitari. Sed omnipotens quomodo es, si omnia nō potes? Vel si non potes corrumpi, nec mētiri, nec facere verum esse falsum, vt quod factum est non esse factum, & plura similia quomodo potes omnia? At hoc posse nō est potentia, sed impotentia. Nā qui hæc potest, quod sibi nō expedit, & quod nō debet, potest, q̄ quāto magis potest tāto magis aduersitas & peruersitas pos

sunt in illū, & ipse min⁹ cōtra eas. Qui ergo po test sic, non potentia potest, sed impotentia. Ergo domine Deus, inde verius es omnipotens, quia nihil potes per impotentiam, & nihil potes contra te.

Sed & misericors simul & impassibilis quo modo es? Nam si es impassibilis, non compateris. Si non compateris, non est tibi miserum cor ex compassione miseri, quod est esse misericordem. Domine misericors es secundū nos, quia miseros saluas, & peccatoribus parcis, & non secundum te, quia non compateris. Non enim est tibi cor miserum ex compassione miseri. Misericors es, non quia tu sentis affectum, sed nos effectum.

Verum malis quomodo tu parcis, si totus & summe iustus es. Sed cum punis malos iustum est, quia illorum meritis conuenit. Et cū parcis malis, iustum est, quia bonitati tuæ con decens est. Parcendo igitur malis, iustus es. Sic igitur sine repugnantia & iustè punis, & iustè parcis.

Quicquid autem es: non per aliud es quā per te ipsum. Tu es ipsa vita, qua viuus, & sapien tia, qua sapias, & bonitas ipsa qua bonus & ma lis bonus es, & ita de similibus.

An inuenisti anima mea, quod querebas? Querebas Deum & inuenisti eum esse quod dam summum omnium, quo nihil melius cogitari potest.

Quomodo videtur & non videtur Deus. ibid.

§. V.

**D**E inquisitione bonitatis, veritatis & æter nitatis diuinæ. Anselmus. Domine Deus meus formator & reformator meus, d'c desi deranti animæ meæ quid aliud es, quā quod vidit, vt purè videat, quod desiderat. Intendit se, vt plus videat, & nihil videt vltra id, quod vidit, nisi tenebras, immo non videt tenebras quæ nullæ sunt in te, sed videt se non plus posse videre propter tenebras suas. Cur hoc domi ne? Cur hoc tenebratur oculus eius infirmitate sua, aut reuerberatur fulgore tuo? Sed certè & in se tenebratur, & à te reuerberatur: tene bratur vtique & obscuratur sua breuitate, & obruitur tua immensitate, verè & contrahi tur angustia sua, & vincitur amplitudine tua. Quanta namque est lux illa de qua micat om ne verum, quod rationali menti lucet? Quam ampla est illa veritas, in qua est omne quod ve rum est, & extra quam non nisi nihil, & falsum est? Quam immensa est, quæ vno intuitu videt omnia, quæ facta sunt, & à quo, & per quam, & quomodo de nihilo facta sunt? Quid purita tis, quid simplicitatis, quid certitudinis & splē doris ibi est? Certè plus quā à creatura valeat intelligi.

Ergo domine non solum es, quo maius cogitari nequit, sed es quiddam maius, quā cogitari possit.

Verè domine hæc est lux inaccessibilis, in qua habitas, ideo hanc non video, quia nimia est mihi. Et tamen quicquid video, per illam video. Nimis fulget, non capit illam nec

Deus est vita qua viuunt. c. 11.

A.C.1080.

suffert oculus animæ meæ diu ita in illam in tendere. Reuerberatur fulgore, vincitur ampli tudine, obruitur immensitate, confunditur ca pacitate. O summa & inaccessibilis lux. O tota & beata veritas, quā longè es à me, qui tam prope tibi sum? Quam remota es à conspectu meo, qui sic præsens sum cōspectui tuo? Vbiq; es tota præsens, & non te video. In te moueor & in te sum, & ad te non possum accedere, in tra me & circa me es & non te sentio.

Act. 17.

Adhuc lares domine animam meam in luce & beatitudine tua, & idcirco versatur adhuc in tenebris & miseria sua. Sperabat tam faciatē, & iterum obruitur egestate. Affectabam iam comedere, & ecce magis esuriere contingit. Con abar assurgere ad lucem Dei, & recidi in tene bras meas. Quæ sui vultum tuum, vultum tuū, domine requiram, ne auertas faciem tuam à me. Reuela me de me ad te, sana, acue, illu mina oculum mentis meæ, vt intueatur te. Recolligat vires suas anima mea, vt toto intel lectu intēdat iterū ad te domine [quid es, quid te intelligit cor meū? certè vita es, sapientia es, veritas es, bonitas es, beatitudo es, & omne verū bonum es. Quomodo ergo Domine es omnia hæc? An sunt partes tui, aut potius vnum quod que horum totum est quod es?]

Psal. 6.

Tu ergo imple & comple æteris omnia. Tu es ante, & vltra omnia. Equidem ante omnia tu es, quia ante quā fierent tu es, vltra verò om nia quomodo es, an quia illa cogitari possunt habere finem, tu verò nequaquam? Nam sic il la sine te finem habent quodammodo, tu verò nullo modo. Tu solus domine es, quod es, & tu es, qui es. Tu tibi sufficiens omnino, nullo indigens, quō omnia indigent vt sint, & vt benè sint.

Quod so lum tuū, id est, filius tuus. Et enim non potest aliud quā quod es, aut aliquid maius vel mi nus te esse in verbo, quo te ipsum dicis, quoniam verbum tuum sic est verum, quo modo tu vera. Et idcirco est ipsa veritas sicut tu, non alia quā tu. Et sic es tu simplex, vt de te non possit nasci aliud, quā quod tu es. Hoc ipsum est amor vnus, & communis tibi, & filio tuo, id est, spiritui sancto ab vtroque procedens. Nā idē amor non est impar tibi, aut filio tuo, quia tan tum amas te & illum, & ille te & se ipsum quā tu & ille, nec est aliud à te, & ab illo, quod non est dispar tibi & illi. Nec de summa simplicitate potest procedere aliud, quā quod est, de quo procedit. Porro hoc est illud vnum necessarium, in quo est omne bonum, immo quod est omne & vnum & totum & solum bo num.

Luc. 10.

Comediatio quale & quantum sit hoc bonum. c. 24.

§. VI.

**D**E inquisitione summi boni in quo sunt omnia bona: & de pleno gaudio, Ansel mus. Excita nunc anima mea (inquit) & erige totum intellectum tuum, & cogita quantum potes, quale & quantum sit illud bonum. Si enim singula bona delectabilia sunt, cogita in

terent, quā delectabile sit illud bonum, quod continet iucunditatem omnium bonorum, & non qualem in rebus creatis experiri sumus, sed tantum differentem quantum differt crea tor à creatura.

Qui hoc bono fructur, quid illi erit, & quid non erit? Certè quicquid volet erit, & quic quid nolet non erit. Cur ergo per multa vaga ris homuncio, quarendo bona animæ tuæ & bona corporis tui? Ama vnum bonum, in que sunt omnia bona, & sufficit tibi. Quid enim a mas caro mea? Quid desideras anima mea? Ibi est quicquid amatis, quicquid desideratis. Si delectat pulchritudo. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, Si velocitas, aut fortitudo, aut libertas corporis, cui nihil obistere pos sit, erunt similes angelis Dei. Si longa & salu bris vita, ibi est sana æternitas, & æterna sani tas. Si sarietas, satiabuntur quum apparuerit gloria domini. Si ebrietas, inebriabuntur ab vbertate domus Dei. Si melodia, ibi Angelo rum chori concinunt. Si sapientia, ipsa Dei sa pientia ostendet ei seipsum. Si amicitia, diligēt Deum plusquam seiplos, & inuicem tanquam seiplos, & Deus illos plus quā illi seiplos, quia illi illum, & se inuicem per illum, & ille se & illos per seipsum. Si potestas, omnipotentēs erunt suæ voluntatis, vt & Deus suæ. Nam sicut poterit Deus quod vler per seipsum, poterunt ita illi, quod vler per illum. Si honor & diu itia, Deus seruos suos bonos & fideles supra multa constituet, hætedes quidem Dei, cohæ re des autem Christi. Si vera securitas: certi erunt nunquam, & nullatenus ista, vel potius istud bonum sibi defuturum. Gaudium verò quale & quantum est, vbi tale & tantum bonum est? Cor humanum, cor indigens, cor expertum ærumnas, immo obrutum ærumnis, quantum gauderes, si his omnibus abundares? Interroga intima tua an capere possunt gaudium suum de ista beatitudine sua. Sed certè, si quis alius, quem omnino sicut te ipsum diligeres, eam dē beatitudinem haberet, duplicaretur gaudium tuum, quia non minus gauderes pro eo, quā pro teipso. Si autem duo, vel tres, vel multo plu res id ipsum haberent, tantum de singulis quan tum pro teipso gauderes: si singulos eorum tā quam te ipsum amares. Ergo in illa perfectissi ma caritate innumerabilium Angelorum bea torum & hominum, vbi nullus minus diliger alium: quā se ipsum, non aliter gaudebit quif quam pro singulis aliis, quā pro seipso. Si er go cor hominis de tanto suo bono vix capiet gaudiū suum, quomodo capax erit, tot & tanto rum gaudiorum? Et vtique quia quantum dili git quis aliquem, tantum de bono eius gaudet, sicut in illa perfecta felicitate vnusquisque plus amabit sine comparatione Deum, quā se, & omnes alios secum, ita etiam plus gaude bit sine æstimatione de felicitate Dei, quā de sua & omnium aliorum secum.

Mat. 23.

Mat. 23.

Psal. 36.

Psal. 16.

Mat. 23.

Rom. 8.

Mat. 23.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Rom. 8.

Secunda pars Hist. Ant. III 3 illu

**A.C.1080.** illo gaudio, adhuc supra modum illud supererit gaudium. Non ergo totum illud gaudium intrabit in gaudentes, sed totum gaudentes intrabunt in gaudium. Sed gaudium illud nec oculis vidit, nec auribus audiuit, nec in cor hominis ascendit. Nondum ergo dixi, aut cogitavi dñe, quantum gaudebunt illi beati tui, utique tantum gaudebunt, quantum amabunt, tantum amabunt quantum cognoscent. Oro Deus cognoscam te, amem te, ut gaudeam de te. Proficiat hic in me notitia tui, & ibi fiat plena. Crescat amor tuus, & ibi fiat plenus, ut hic sit gaudium meum in te magnum, & ibi sit in te plenum. Meditetur inde interim mens mea, loquatur inde lingua mea, amet illud cor meum semocinetur illud os meum, Esuriat illud anima mea, sicut caro mea, desideret tota substantia mea, donec intrem in gaudium domini.

*Quam misera sit hominum vita, liber hic inscribitur de miseria hominis.*

§. VII.

**D**E deploratione miseriae praesentis & futurae. Anselmus in lib. meditationum. Tertet me (ait) vita mea. Namque diligenter discussa, apparet mihi aut peccatum, aut sterilitas ferè tota vita mea. Et si quid fructus in ea videtur, sic est aut simulatum, aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum, ut possit aut non placeat, aut displicere Deo. Ergo si peccator vita tua tota aut in peccato & damnabilis, aut infructuosa & contemptibilis. Sed quid separo infructuosam à damnabili. Utique si est infructuosa, est damnabilis. Omnis enim arbor, quae non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Tendet animam meam vitam meam. Viderere esubescere, mori pertimesco. Quid ergo restat tibi si peccator, nisi ut in tota vita tua de flores totam vitam tuam, ut ipsa tota pleret se totam? Sed in hoc quoque est miserabiliter miserabilis vita mea, quia non tantum dolet, quantum se noscitur, sed secura torpet, velut quid patiarur, ignoret. Quid dormitas anima anima tepida, & digna cuomi? Arbor digna securi, & igne digna succidi & accendi. Qui sunt fructus tui? Utique spinæ pungentes & amara, peccata, quae utinam sic te penitendo pungerent, ut consurgerent: Sic amarescerent, ut evanescerent.

O lignum aridum & inutile, aeternis ignibus dignum, quid respondebis in illa die cum exigeretur à te usque ad ictum oculi omne tempus viuendi tibi impensum, qualiter à te fuerit expensum. Tunc quippe condemnabitur, quicquid inuentum fuerit in te operis vel otiosi sermonis & silentij, usque ad minimam cogitationem, etiā quod vixisti, si non fuerit ad Dei voluntatem directum. Vae quod peccata prouocent ibi ex improviso, quasi ex insidijs, quae modo non vides, quaeque mala non esse putas, quaeque nunc esse bona credis. Nudata facie appaebunt tibi nigerima peccata tunc cum iam penitentia non recipitur: cum emendatio non permittetur. Vae mirabilis duricia, ad quam cōfir-

**A**gendales sunt tā graues mallei! O insensibilis torpor, ad quem concitandum sunt obrusit tam acuti aculei! Proh letalis sopor, ad quem excitandum rancum est tam terrificum tonitruum. Si enim dixerō, quicquid poterō excogitare, nondum ad id, quod res est poterō peruenire. Adde errorem super terrorem, & ululatum super ululatum. Nam ille te iudicabit, ad cuius contumeliā spectat, quicquid inobediens Deo vel praeparator peccat, qui nunc patientissimus, tunc districatissimus.

**B** Vae ira dei ne irruas super me, non est quod possit tolerare in toto me. O angustiae hinc erunt accusantia peccata, inde terrens iustitia. Subtus patens horridū chaos inferni, desuper iratus iudex. Intus conscientia vestis, foris mundas ardeps. Vix iustus saluabitur, peccator sic deprehensus, in quam partem se premet? Constrictus ubi latebo, quomodo apparebo? Latebre erit impossibile, apparere intolerabile. Illud desiderabo, & nusquam erit, istud execrabor & ubique erit. Quis eruet me de manibus Dei? unde mihi consiliū? unde salus. Quis est, qui dicitur magni consilij angelus? Ipse est Iesus, idē est iudex, inter cuius manus tremo. Respira o peccator, respira, ne desperes, spera in eo, quem times, affuge ad eū à quo aufugisti. Inuoca impotente, quem superbe prouocasti.

**C** Iesu Christe propter hoc nomen tuum, fac mihi secundum hoc nomen tuum. Obliviscere superbium prouocantem, respice miserum inuocantem. Nomen dulce, nomen delectabile, nomen confortans peccatorem, & beate spei. Ergo Iesu, esto mihi Iesus, propter nomen tuum, qui me creasti tua bonitate, ne pereat opus tuū mea iniquitate. Recognosce benignissime quod tuum est, & absterge quod est alienum. Iesu Iesu miserere dum tempus est miserendi, ne damnes in tempore iudicandi. Quae namque utilitas tibi in sanguine meo, si descendero in aeternam corruptionem? Neque enim mortui laudabunt te domine, neque omnes qui descendunt in infernum. Si me admiseris intra latissimum sinum misericordiae tuae, non erit angustior propter me domine. Admitte ergo, à deo deratissime Iesu, admitte me intra numerum electorum tuorum; ut cum illis te laudem, te perfruar, & gloriet in te inter omnes qui diligunt nomen tuum.

*De inuocatione filij Dei, & memoria passionis eius.*

§. VIII.

**A**nselmus in oratione inquit. Domine Iesu Christe redemptio mea, misericordia mea, salus mea, te laudo, tibi gratias ago, quamuis valde impares tuis beneficiis, quamuis multum expertes dignae deuotionis, sed sicut potest conari tibi persolui anima mea. Spes cordis mei, virtus animae meae, auxilium infirmitatis meae, compleat tua benignitas potentissima quod conatur mea trepidissima, imbecillitas. Vita mea finis intentionis meae, est nondum merni te tantum, quantum debitor sum amare, utique saltem desidero, te tantum.

**A.C.1080.** tum quantum debeo amare. Si bonum est, Domine quod inspiras, immo quia bonum est ut quod te velim amare, da quod me facis vel le, da ut quantum iubes, tantum te amare merear. Laudes & gratias ago pro desiderio, quod inspirasti. Laudes & preces tibi offero ne sit mihi donum tuum infructuosum, quod tua sponte dedisti. Conuertere misericordissime meum teporem in feruentissimum tui amorem.

**B** Ad hoc clementissime tendit haec oratio mea, haec meditatio & memoria beneficiorum tuorum, ut accendat in me amorem tuum. Tua me domine bonitas creauit, tua misericordia creatum ab originali peccato mundauit, tua patientia post illam emundationem baptismi in alius peccatorum sordibus volutatum haecenus tolerauit, nutriuit, expectauit. Domine deus creator meus, & nutritor meus, esto adiutor meus. Te esurio, te desidero te suscipio, te concupisco. Et sicut pupillae benignissimi patris orbatus praesentia: quentū queo memor passionis tuae, memor alaparum tuarum, memor flagellorum tuorum, memor crucis: memor etiam vulnerum tuorum, exilij mei erumnas desico, spero tui aduentus solam consolationem, ardeo tui vultus gloriosam contemplationem. Heu, quia videre non potui dominum angelorum humiliatum ad conuersationem hominum, ut homines exaltet ad conuersationem angelorum. Cum Deus offensus sponte moriebatur, ut peccator viueret.

**C** Cur o anima mea te praesentem non transiit gladius doloris acutissimi, cum ferre non posses lancea vulnerari latus tui saluatoris, cui videre nequies violari clauis manus & pedes tui saluatoris vel plasmatoris? Cur non es inebriata lachrymarum amaritudine, cum ille potaretur amaritudine felis? Cur non es compassa castissime virgini dignissimae matris eius, benignissimae Domine tuae? Domina mea misericordissima, quos fontes dicam erupisse de pudicissimis oculis tuis, cum arderes unicū filium tuum innocentē corā te flagellari ligari mactari, & carnem de carne tua ab impijs crudeliter dissecari. Quibus singulibus aestimabo purissimum pectus vexatum esse, cum tu audires. Mulier ecce filius tuus. et discipulus. ecce mater tua? Utinam cum felice Ioseph Dominum meum de cruce deposuiffem, aromatis condidiffem in sepulchro collocaffem, vel saltem profecutus essem, ut tanto funeri non deesset aliquid obsequij mei. Utinam cum beatis mulieribus corueta visione angelorum essem territus, & audissem nuncium dominice resurrectionis, nuncium meae consolationis, nuncium tam expectatum, nuncium tam desideratum?

**D** Benignissime, suauissimē, quando restaurabis mihi, quia non vidi illam carnis tuae incoeruptionem, quia non sum deosculatus loca vulnerum, fixuras clauorum. Non enim capitur in me dolor meus quamdiu sum peregrinus à domino meo. Vbi, vel quando cum inueniam quem rogabo quis uunciabit dilecto quia amore languo? Defecit caro mea, & cor meum deus cordis mei, & pars mea, Deus in aeternum. Renuit consolari anima mea, nisi

**A** de te dulcedo mea. Quid enim mihi est in caelo: & à te quid volui super terram? Te volo, te spero, te quero. Tibi dixit cor meum, quatinus vultum tuum, vultum tuum domine requiram. ne auertas faciem tuam à me. Amator hominum benignissime, tibi derelictus est pauper orphano eris adiutor. Mi aduocare tutissime miserere orphani derelicti. Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. O si quando videbo gaudium meum, quod desidero! O si satiabor, cum apparuerit gloria tua! Si potabis me torrente voluptatis tuae quem sitio! Sint mihi domine interim lachrymarum meae panes die ac nocte, donec dicatur mihi: ecce dominus tuus donec audiat anima mea. Ecce sponsus tuus. Pafce me interim singultibus meis, pota me interim fletibus meis: Veniet fortasse interea redemptor meus, quia bonus est, nec tardabit, quia pius est.

*Anselmus dicit se in carnis peccatum corruisse.*

§. IX.

**D**E planctu proprii lapsus & poenae futurae, Anselmus. Reduc ad cor anima mea erumnosa enorme delictam, & produc de corde immanem rugitum. Tu (inquam) quae quondam candidata caelesti lauacro, dotata spiritu sancto in Christiana professione iurata virgo fuisti desponsata. Heu memoria perditae iucunditatis, cur sic superaggrauas pressuram possidentis in felicitatis? Quam misera fors flagitio si hominis tui: bonum & malum pariter sunt in tormentum. Torquet enim me mala conscientia & cruciatus eius, in quibus timeo me arsurum. Torquet me bona conscientiae & praemiorum eius memoria quae scio me perdidisse, nec amplius recuperaturum. Vae miserum perdere, dolendum perdere, id perdere irreuerabiliter, quod seruari debet interminabiliter. O virginitas iam non dilecta mea, sed perditā mea, iam non inuenda mea, sed desperata mea, quod deuenisti, in quam scerido, in quam amaro caeno me dereliquisti? Hinc est damnum inconsolabile, hinc tormentum intolerabile. Tu namque anima mea perfida Deo periura Dei, adhaerere Christi. Libenter de sublimitate virginitatis mirabiliter es demersa in baratrum fornicationis. Tu illa olim desponsata regi caelorum, ardentem facta es scorum tormentis Tartarorum. O miserrima & plus quam miserrimē commutatio. Heu quam de sublimi cecidisti in quam profundum corruisti! Vae quam benignum contempsisti, quam maligno te coniunxisti. Quid fecisti, o mentis amentia amens spurcicia, spurca nequitia? Quid fecisti in caeno dereliquisti castum amorem tuum & internum, secuta es odiosum corruptorem tuum, & in baratto parasti non thalamum, sed prostibulum tuum. Praecipitare miser homuncio in tenebrosam profundum immoderatae maestitia, qui sponte precipitatus es in baratrum horrendae nequitiar. Obuere infelix mole doloris terribili-



A C. 1080. qui corruisti libens in cœnum infernalis factio- nis. Volutare in gurgite amaritudinis, qui delectatus es in volutabro turpitudinis.

Terror horribilis, dolor terribilis, mœror inconsolabilis, aggregat vos super me, irruite, obruite, perturbate, obvolutate, possidete, iustum est, iustum est. Impudenti audacia contempsi vos, & pudenti delectatione prouocavi vos, immo deum non vos, idèd nunc pœnitentia miserabili desidero vos. Torquere reum, vindicare Deum, presentiat fornicator infernalium tormenta, quæ meruit prægustet. quod præparauit, affluat passus. Reuolueret & reuolueret in eundem turbinem amaritudinum, qui toties reuolutus es in eandem vertiginem libidinum. Consolatio, securitas, lætitia nolo vos,

tenuo vos, nisi peccati venia redaxerit vos, Prociq; estote, prociq; ante mortem, si forte indulgentia reuocet vos mihi vel post mortem. Sit continua pœnitentia amara comes ætatis meæ. Si enim non sum dignus oculos orando ad cœlum leuare, certe non sum indignus eos vel plorando cœcare, si timet exhiberi anima mea ante conspectum Dei suisiustum est, ut habeat ante conspectum suum tormenta sceleris sui. Cogitet igitur & recogitet cor meum, quid fecit, quid meruit, descendat (inquam) descendat ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine mea mens intendat & contempletur, videat & conturbetur.

Quid est de: quid est, quod animaduerto in terra miseræ, & tenebrarum? Heu confusio vultuum tumultus dentium stridentium, inordinata multitudo gemituum. Væ væ quot, & quot, & quot, væ væ. Ignis sulphureus flamma tartarea caliginosa volumina, quam terrifico rugitu videro vos rotari. Vermes in igne viuentes, quæ mira auditas rodendi sic vos accendit, quos ille ignis non incendit, demones coardentes frementes ardore, frudentes furor. Hæcine sunt magne Deus, quæ parata sunt fornicatoribus & contempioribus tui. Anima mea expauesce, mens mea desice, cor meum scindere quomodo me tradis Deus meus? Si feci ut esis reus tuus, nunquid potui facere, ut non essem creatus tuus? Si mihi castitatem meam ademi, nunquid tibi misericordiam tuam peremi? Domine domine, si ego admisi vnde damnare potes, tu ne dimisisti vnde me saluare soles? Noli Domine, noli sic attendere malum meum, ut obliuiscaris bonum tuum. Ne memineris iræ aduersus reum, sed memor esto miserationis aduersus miserum. Verum est, quia conscientia mea meruit damnationem, & pœnitentia mea non sufficit ad satisfactionem, sed certum est quod misericordia tua superat omnem offensionem. hæc Anselmus.

De petro Alphonso ex iudaismo conuerso & de exoribus iudeorum.



Ircæ annu Domini millesimum centesimum claruit Petrus Alphonfus. Hic quondam Iudæus fuerat, & Moyses appellatus, ut refert Vinc. i. spec. histor. lib. 26. Qui reliquos cum graui oves infestare, religionis nostræ habes ab ipso exordio, vix habuerimus quam Iudæos

A post apostolos multi Christiana fidei defensionem contra Iudæos suscepit præsertim autem illa ecclesia antiqua lumina Instinus mar. in dialogo contra Trip. & Cyprian. l. 1. & 2. testimoniorum aduersus Iudæos ad Cyrinum. & Ter. l. vno aduersus Iudæos. Istem postea multi sese opposuerunt & hi præsertim qui ex Iudaismo ad Christi fidem peruenierunt, ut Nicolaus de Iyra, victor Dercarben & hic Petrus Alphonfus. Nq; seyo etiam seculo contra Iudæos scripserunt Petrus Galatinus li. 10. de arcana theol. verit. & Lud. viuesin l. 3. de veritate fidei Christi. ana. & Gregorius & non nulli alij.

Iudæos contra Saracenos egregie disputauit, sed prius modum suæ conuersionis exposuit. Omnipotens Deus (inquit Petrus Alphonfus) suo me spiritu inspirauit, & ad rectam sententiã direxit, tenuem prius albuginem oculorum remouens, & post graue animi corrupti velamen. Tunc nobis prophetiarum claustra pateuerunt, & eorum arcana reuelata sunt, vnde perpendimus, & quod est intelligendum, & quod inde credendum. Cum itaque peruenissem ad tam excelsum huius fidei gradum instinctu diuinæ miserationis exui pallium falsitatis, & indutus sum tunica veritatis, & baptizatus sum in aede Ostiensis ciuitatis. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti, manibus gloriosi Stephani eiusdem vrbis episcopi anno 1106. à natiuitate Domini, die natalis apostolorum Petri & Pauli, vnde & ob venerationem & memoriam eius diei & apostoli, nomen mihi imposuit, quod est Petrus.

fuit autem meus pater spiritalis Alphonfus imperator Hispaniæ gloriosus, qui me de facto fonte suscepit. Et ob hoc eius nomen præfatio nomini meo suum apponens mihi nomen imposuit Petrus Alphonfus. Cumque innotuisset Iudæis, qui me ante nouerant, & peritum in libris prophetarum, didicissent doctorum probauerant, quod legem Christianorum accepissem, & vnus ex illis essem arbitrati sunt quidam quod hoc non feceram, nisi quia verecundiam omnem abieceram, & quod legem, & Deum contempseram. Alij verò dicebant, quod hoc fecissem, eo quod prophetarum & legis verba non intellexissem rectè. Alij hoc ipsum vanæ gloriæ imputabant, & hoc me fecisse calumniabantur ad seculi honorem, eo quod Christianorum gentem ceteris omnibus superiorè esse conspicerem. Nunc ergo libellum composui, ut omnes & meam cognoscant intentionem & audiat rationem, in quo videlicet omnium aliarum gentium credulitatis destructionem proposui. Postea verò Christianam legem omnibus præstatiore esse conclusi. Ad vltimū etiã omnes cuiuslibet Christianæ legis aduersarij posui obiectiones, postulatq; p meo sapere cum ratione & auctoritate destruxi. Librum autè totū distinxij per dialogū, ut animus lectoris præpior. sit ad intelligendū. In tu andis etiã Christianorum rationibus, nomē, quod modo Christianus habeo. s. Petri, posui. In rationibus autè aduersarij cōsuetis, nomē quod ante baptismum habueret, scilicet Moysi.

Pe. Reuera concedo etiã nunc Moysē, filiū Amræ verū pphetā Israelitici populi à Deo, ac verè missū fuisse, & quicquid ex Dei noie ppheta uit fideliter enūtiasset, oēs quoq; post Moysen prophetas pro eius lege confirmanda venisse. Nam

1. C. 1100. Nam & eadem lex à nostris quondam quibus fidem adhibemus, doctoribus est translata & apud nos habetur scripta. Et nunc quidem recto sensu prout debeo completam eius fidem confero, ac per rectissimas eiusdem semitas recto gestu procedo. Video autem Iudæos legis cultores solam eius superficiem attendere, literamque non spiritaliter, sed carnaliter exponere, & ideo ab eius recta intentione alienos existere, maximoque decepti sunt errore in eius explanatione. Non reminisceris o Moyses doctorum vestrorum, a qui doctrinam vestram cui toto lex vestra secundum vos innittitur, scripserunt, quomodo Deum habere corpus & formam alleuerant, eiusque ineffabili maiestati talia applicant, quæ nefas est credere, & absurdum audire, quoniã nulla constant ratione. Et de ipso etiam tales protulerunt sententias, quæ non aliud nisi verba videntur iocantium in scholis pucrorum, vel nentium in plateis mulierum.

Item secundum intellectus vestri capacitatem dum legem explanatis, vos eo modo, quo fieri nequit, captiuitatem euasuros speratis. C Item inuistatum à Deo vobis fieri speratis miraculum in captiuitatis euasione, ut vestros Deus mortuos suscitet, qui terras denudat sicut prius, incipient inhabitare. Præterea vos existentes in captiuitate, de omnibus legis vestræ præceptis etiam secundum explanationem vestram, nisi minimum quid contueor agere. Idipsum autem quod agitis, Deo placere & acceptabile esse creditis. De hoc autem, quod prætermittitis, eum nequaquam vos culpaturum esse confunditis, quod euidenter obinet maximum locum erroris.

Thalmodi ex Deum corporei fingit ordinem. 2. dist. 5. Hæc doctrina est illa ingens fabularum Iudæarum & impiorum deliramentorum ferrago quam illi Thalmudici disciplinam seu doctrinam vocant. de opere præter Hebreos Pet. Galat. li. 1. de Arcanis Cath. verit. c. 5. & Sixtus Sen. li. 2. Biblioth. sanctæ verbo, traditiones seniorum, qui ex innumeris stultitiis blasphemis & impietatibus, quibus thalmodicum hoc opus refertum est, aliquot errores collegit non solum aduersus Christum Dominum nostrum, sed etiam aduersus Mosaicam legem, aduersus naturam legem, & contra diuinam celsitudinis maiestatem.

Deo quibusdam corrigiis & pixide, quæ Iudæi ridiculè de attribuant in Thelmod ordine 4. tract. 8. dist. 5.

§. I.

ECCE doctores vestri in prima parte doctrinæ vestræ, cui vocabulum est, Benedictiois, dixerunt Deum caput & brachia habere, & in cæsarie pixidem corrigia ligatam gestare ipsiusque corrigiæ nodum à postera capitatis parte sub cerebro firmatum. Intra pixidem verò quatuor esse chartas continentes laudes Iudæorum, in summo autem sinistri brachij gestare aliam pixidem simili modo corrigia ligatam, ibique chartam esse, laudes omnes quæ in quatuor prædictis scriptis dicuntur continentem. Et de pixide, quidem, quam gestat in Cæsarie, ac de nodo corrigiæ, sibi attrahunt auctoritatem ab eo loco, vbi ait Domi-

A nus ad Moysen. Videbis posteriora mea, faciem autem meam non videbis. Tunc enim (vt audiunt) Moyses videbat nodum corrigiæ. Nodum autem ipsius necessarium est alicuius pixidis esse. De illa autem quæ gestat in brachio, inducunt auctoritatem Esaiæ dicentis. Iurauit dominus in dextera sua in brachio fortitudinis suæ. Per brachium fortitudinis sinistram intelligi volunt, in quo est virtus illa pixidis.

et ego quidem reminiscor illum me perlegisse locum, sed auctoritas illa nullum eis confert patrocinium. Cum enim lex perhibet Deum Moysi dixisse posteriora sua se visurum, & quia eum mentiri non posse constat, ita postea, licet scriptura tacente, non dubitemus factum, nunquam tamen lex meminit, quod Moyses in posterioribus eius aliquid viderit. Qualiter igitur eum ibi nodum corrigiæ (quod sine risu vix dici potest) docetis vidisse? Item et in per posteriora non solum cervix, sed & quælibet pars corporis conuenienter intelligi possit, hoc quod vos ceruicem eius eum vidisse asseritis non ratione vel legis auctoritate, sed solum voluntate probatis, et vt deum ceruicem (quod sanè sapienti nefas est videri) habere concedã fieri tamen potuit, vt Moyses nihil in eo præter ceruicem viderit, aut si quid aliud eum singamus vidisse potuit videre pileum siue nodum corrigiæ, scilicet in eius corona quæ vos dicitis angelum mitratum capiti Dei singularis diebus imponere.

Vt autem vtr ratione naturæ vos Deum caput & brachia, totamque corporis formam contenditis vel conceditis habere. Quod si est, igitur Deum longitudinis, latitudinis, & altitudinis dimensionibus constare necesse est. Si verò & his tribus dimensionibus clauditur, corporeis partibus terminatur. Quod euidenter inconueniens esse probatur. De corrigia verò quam eum in capite habere dicitis, duo nunc propono vobis. Illa namque corrigia aut est, de ipso, aut est aliunde. Si de ipso est, iam Deus à se diuisus est. Si aliunde, aut creator, aut creatura est. Si creator, ergo duo sunt creatores. Si creatura est, iam quædam creatura maior est quadam parte creatoris quod inconueniens est.

Præterea quæro à vobis, vtrū hoc quod eum in capite vel in brachio gestare dicitis, aliqua gestet necessitate, an sine necessitate. Si necessitate, iam creator creatura indiget quod inconueniens est. Si verò sine necessitate ergo deus aliquid superfluum gestat in se, quod aliud inconueniens est.

Præterea vestri doctores in libro doctrinarum aiunt quod Deus est in occidente tantum, auctoritate scilicet zeldæ hoc confirmantes dicentis. exercitus cæli supplicat tibi, sic illud exponentes. Cum omnes stellæ in occidentem decidunt, tunc exercitus cæli supplicat Deo, quoniam hæc stellarum supplicatio fit in occidente, ideo Deum in occidente asserunt esse.

Iterum vestri doctores in tertio doctrinæ libro Deum asserunt esse in loco ex partibus determinato asserunt hoc Danielis testimonio, qui ait. Dum egredere, ecce princeps Græcorum

Iudei Petri Alphon- si conuersione qui magis quæ sita interpretat.

Considera- tio æterni supplicij. Job. 10.

112. 62.

Deus non est corporeus.

Corrigia- rum vanitas redarguitur.

2. Esd. 9.

A.C.1000. corum ingressus. Ex hoc enim concipiunt, quod in tali loco sit Deus, ubi introitus sit & exitus. Quod si ita est, patet ergo, quod in loco consistat sex partibus terminato. Sed si determinato circumscribitur loco, tunc aliquis locus est vacuus a Deo. Quod si ita est, quomodo scit, quid in alio sit, ubi ipse non est loco, aut quomodo operatur in eo? Sed dicitis, quod talem sapientiam & voluntatem habere potest, ut per sapientiam norit, & per voluntatem operetur, quod alibi est. Volo igitur, ut mihi respondeatis, utrum illa sapientia & voluntas in eo sint, & semper cum illo, an extra illum, & sic quandoque sine ipso. Nam si dicatis, quod non extra illum sit, sed in eo, de his idem pronouiet, quod de ipso, quia in omni erit loco. Quomodo ergo scire poterit, aut operari, quod alibi sit? Si vobis dicatis illa extra esse, omnem locum implere tunc ab illo sunt diuisa. Sciunt enim aliquid, quod nescit ille, & operantur per se, quod non operatur ipse. Ipse ergo sunt creatrices, & mundus, Deo non indiget. Sed dicitis, Possunt quidem in eo esse, & in omnem locum sciendo & operando emicare: si cut sol, cum in vno consistat loco, radios tamen vsquequaque calefaciendo diffundit & illuminando. Si ita est, sequitur ergo, quod illa sapientia & voluntas non vbique consistant equaliter. Quicquid enim diffunditur hoc modo, non eandem vim habet in ultimo, quam in sui principio, quod minime conuenit Deo.

Accidentia quoque corporis Deo adscribitis cum spiritus tamen sit. Nam dicitis eum irasci singulis diebus, afferentes in medium testimonium, quod dicitis. Fortis irascitur quocumque die. Prima etiam diei hora eum irasci dicitis, huius irae causam afferentes esse, quod in hora illa reges iniquitatis exurgente sadiadema sibi imponunt & solem adorant. Videtis nunc, quam absurdus sit sermo iste, & quam fatui, qui hoc obtrul erunt cum irae definitionem ignorent. Et quia si nosset, non hoc de illo sentirent. Ira enim est cum auditu aliquo, quod displicet, ut rbo, fel cholera rubea seruet, & super hepar diffunditur, & sanguini commiscetur. Inde si quidem homo calefcit, & in facie pallescit. Hoc autem nulli conuenit rei nisi quae ex quatuor elementis componitur, Deus autem talibus non subiacet lineamentis. Non minus etiam illud abhorrendum est, quod dicitur de tali re irasci, de qua se non possit vlcisci. Quod si posset, ira eius profecto quiesceret. Aiunt praeterea quod ipse hora, qua irascitur punctum, nemo nouerit vnquam, nisi Balaam filius Beor in quo vobis ipsi contrarij estis cum ex vna parte Moyses vocet eum ariolum, vos etiam vocetis iniquum. Ex altera vero parte illum prudentiorem de Deo Moyses esse significatis, quia punctum horae nouit, quod Moysen latuit.

Nec hoc sufficit eis de Deo dicere, sed ipsi etiam quotidie semel in die plorare, & ab eius oculis duas pedecentes lachrymas in mare magnum dicunt decidere. Et has illum fulgorem affirmant esse, qui tempore nocturno de stellis videtur cadere. Haec autem ratio Deum ex quatuor elementis ostendit esse compositum. Non enim sunt lachrymae nisi ex humiditatis abundantia descendentes a capite. Si au-

Num. 22.

A tem est ita, ergo elementa sunt Dei materia. Omnis autem materia prior est ac simplicior omni forma, ergo & ista priora sunt Deo & simpliciora, quod vtrique nefas est credere. Cum autem Deus, ut dicitur, nec cibo nec potu fruatur, & duas lachrymas quotidie ex se emittat, necesse est Deum decrescere, nisi forte de aquis, quae super caelos sunt iugiter bibat, quod stultum est dicere. Denique ex verbis coram inuicem eos ignorare, quid sit ille fulgor, est enim non quod dicant, sed fumosus quidam vapor nimium siccus, qui de terra con surgit: vnde & loca nubium transit perueniens ad locum, ubi non est calor multus, quoniam a motu firmamenti est remotus. Quo cum peruenit, & in vno loco multum coierit, ipsius loci calore paulatim crematur, & crematus euanescit. Et hoc esse dicimus, quod per aerem discursuritate videmus.

Fletus etiam, quem Deo indignè adscribit Iudaeorum captiuitatem esse dicunt causam, quinetiam propter dolorem ipsum ter in die quasi leonem rugire afferunt, & ob hoc caelum pulsare pedibus more calcantium in torculari ferunt, more quoque columbae quaedam susurri sonitum dare, & aliquando caput mouere, ac dolentis vice dicere. Heu mihi, heu mihi, ut quid domum meam in desertum redigi & templum meum cremaui, & filios meos in gentes transfudi? Et quod quotidie secundum aliquos Deum orat, ut misericordia eius sit in populo suo super iram eius. Sed omnia sunt non solum errores & haereses, sed etiam fatuitates, cum ostendant Deum corporeum & passionibus humanis affectum, & orare, vnde & egentem auxilio alterius, ad quem orat, & aliquid euenire, quod nolit, & non valeat illud auferre, & multa alia absurda & stulta.

Sed dicit mihi aliquis. Cum iudei dicta sua prophetarum auctoritate confirmant, cur tam grauitate contra eos inueheris & in prophetas nihil dicis? An nescis prophetas dixisse. Caput & oculos, & nares, & manus, & brachia, & vniuersa corporis lineamenta Deum habere, dixerunt etiam Deum irasci & rugire iuxta illud ps. Iratus est dominus furore in populum suum, et propheta. Dominus de Syon rugiet, & alia multa huiusmodi. Cui responderet, quod obscura sunt prophetarum dicta nec omnibus satis aperta. Propter hoc cum in eis talia inuenimus, quae secundum litteram accipientes a tramite rationis exhorbitant, allegoricè illa interpretanda sunt, non secundum superficiem litterae & ad rectitudinis semitam reducenda. Necessitas hoc cogit agere: quoniam aliter non littere ratio staret. Si autem vis scire, quod quaedam verba scripturarum ad litteram, id est secundum corticem exposita, stare non possunt, vide quid in libro Numeri de Dathan & Abiron scriptum est. Aperiens terra os suum, deuorauit eos. Nunquid terra habet os? Et dicitur ait: Gaudebunt campi, & omnia quae in eis sunt. Et iterum. Flumina plaudent manus montes exultabunt de conspectu homini. Nunquid camporum est gaudere, fluminum manus habere, vel montes possunt exultare? Abachuc propheta. Lapis clamabat de pariete. Et multa talia. Denique corporea, quae Deo adscribitis,

1008

A.C.1100. non nisi corporea substantia & rei congruunt imaginariae, Deum autem esse huiusmodi indecens est credere. Conuenit ergo, quae de illo tanquam corporeo dicunt scripturae, non literaliter sed tropicè intelligi.

Nam si Deum imaginem aut similitudinem vllam habere dicimus, multis prophetarum auctoritatibus contrahimus. Verbi gratia. Moyses ait filiis Israel. Custodite sollicitè animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem, in die, qua locutus est Dominus in Oreb. de medio ignis ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem aut imaginem masculi aut feminae similitudinem omnium iumentorum, quae sunt super terram, vel auium sub caelo volantium, atque reptilium quae mouentur in terra, siue piscium, quae sub terra morantur in aquis. Cumque prohibuisset eis, ne peum compositis corporibus assimilarent, veritus etiam ne forte corporibus eum simplicibus conformarent, adiunxit. Ne forte eleuatis ad caelum oculis, videns solem & lunam, & ornamenta caeli astra errore deceptus adores ea. Nec putes, quod haec Moyses populo iubere timuisset, ne praedictorum corporum figuras vel imagines adorarent, cum iam creaturas esse non dubitarent. Sed hoc prius timuit, ne Deum imaginem alicuius horum habere crederent, & idè pro illo huiusmodi factas similitudines adorarent, & scias quoque propheta ait. Cui similem fecistis Deum, aut quam imaginem ponetis ei? Dauid etiam verba Deum non esse localem comprobât, ut per hoc etiam consequenter eum non esse corporeum innuat. Ait enim: Quod iho à spiritu tuo & quod à facie tua fugiam? Si ascendero in caelum tu illic es: si descendero in infernum ades. &c. Et Salomon. Si caelum & caeli caelorum te capere non possunt quantum magis domus haec, quam edificauit Hieremias. Nunquid non caelum & terram ego impleo? Si ergo scripturas dicentes Deum corpus habere & omnia corporis membra superficere tenes exponamus, omnibus praedictis testimoniis contrahimus.

Es. 40.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Ps. 139.

Rationes de Deo philosophicae. Vinc. cap. 125.

§. II.

Nunc in magno palatio rationis accubiti, solum ex quibusdam sententiarum floribus sternamus: ut postea delectabilius in eo ratiocinaturi sedeamus. Illaque sententiae nobis erunt quidam gradus ad comprobandum, quod Deus sit, & ad cognoscendum quid sit. Prius enim probare debemus Deum esse, & postea ostendere nihil ei simile esse. Quaedam enim pars hominum, & Deum esse negant, & mundum ab aeterno, & sine creatore fuisse affirmant. Quare nos necessitas cogit, ut etiam rationibus physicis prius Deum esse monstremus, qui mundum creauit. Si enim mundum cum omnibus, quae in eo sunt creatum esse ostendamus, tunc Deum eius creatorem necessariò esse concludam. Cumque mundi

1008

A creatorem esse probauerimus Deum; consequenti ipsum nullam habere similitudinem ostendimus ratione.

Itaque ferè in hoc omnes philosophi consentiunt a quod perfecta sapientia principium est omnium rerum, lumen praeclarum, substantia substantiarum, argumentum rerum vniuersarum, post hanc est anima, postea verò materia quae scilicet duo simplicia sunt, & omnium creaturarum prima principia, totiusque rei compositae origo & causa de quibus gradatim factum est firmamentum, cum omnium quas possidet varietate imaginum atque formarum. Nam firmamentum quidem cum omnibus, quae continentur, est re vera compositum, licet eorum respectu, quae circulo lunata subiacent, dicatur simplicium. Sic enim est in omnibus rebus, ut aliquid respectu illius, de quo factum est, dicatur compositum respectu verò illius quod de eo sit, dicatur simplicium. Et quoniam omnis materia eo, quod de illa factum est, simplicior est, nec in se sui compositi formam vel imaginem habet: patet firmamenti materiam nullam in se corpoream formam habere, & idè omnino simplicem esse. Quod si dicamus in ea aliquid compositum esse, aliam quoque materiam necesse esse, de qua composita sit, quae & illa simplicior sit. Sed & illam dicentes compositam, aliam quoque fatebimur simpliciorē esse materiam. Et sic in infinitum procedemus. Quod ut vitemus, est necesse ut illam materiam scilicet firmamenti simplicem esse fateamur.

Et quoniam materia ipsa varias in se, quae nunquam habuerat, nouiter in se formas suscepit, constat, quod eas non in se, sed alterius rei adiunctione, quae & simplicior sit & potentior habuit, quae scilicet in se diuersas formas & imagines fecit, maxime cum nulla sibi necessitas esset, ut tales in ea fierent formae vel imagines. Hoc magis ex animae desiderio factum est, quod tali rei voluerit commisceri, cui nunquam fuerat commixta: ut in ea sua pateret potentia. Haec igitur postquam illi rei commixta est pariter & conglutinata ex noua commixtione nouis est materia formis informata.

Quoniam ergo firmamentum cum omnibus, quae possidet, secundum philosophos compositum esse non dubitatur, necesse est, ut principium habere credatur. Etenim compositum omne necesse est compositorem habere. Quia nec aliquid potest seipsum creare. Creatorem ergo mundi, qui est Deus necesse est esse. Quem scilicet nec creatum esse, nec nouatum, sed aeternum necessario credere conuenit. Alioquin creatorum vel nouatorum numerus sine caetero rebat.

Nec compositum, sed simplicem oportet eum intelligi, quia omnis compositio motus

Trium iuxta Platonem rerum omnium facit principia vobis. mentem & sapientiam. Anax. i. animam mundi scilicet & vniuersam materiam, de quibus praeter Platonem videndus est Alcinoi lib. de doctrina Plat. c. 7. & 8. & Eugub. lib. 2. de perenni Philosophia. cap. 2.

est

Dei quod dicitur in praedictis rationibus. Certe ita dicitur in ora. 1. tra. 1. dist. 11.

Materia est forma cum omnia ex-

Deus est compositus & circa

A C. 109. est & actus simplicis Dei. Præterea quod primum est, principium habere non potest. Omnis autem cōpositio principii aliquid habet.

Itaque neque corporeus est, quia corporeū omne cōpositum est. Item neque mobilis est, quia omne quod mouetur partibus constat, & omne tale cōpositum est.

Rursus nec variatur neque corrumpitur, quia utrumque mortalium est, principium autem omnium immortale est. Item nec reficitur per se nec augetur aliunde. Nam omne quod incrementum recipit, vel augmentum, proculdubio cōpositum est. Item nec decrefcere probatur quia quod decrefcit corrumpitur. Rursus nullius creaturæ similitudinem in aliquo habet quia similitudo qualitatis est, ipse verò nulli qualitatis subiacet ergo nec similitudini. Præterea duorum aliquorum similitudo vnum parificat alteri ei verò scilicet Deo nihil potest in aliquo purificari. Denique cum materia, quæ creata est nullam habeat in se formam vel imaginem, multo minus ipsius naturæ creator Deus qui simplicioris & subtilioris est naturæ nullam putandus est habere similitudinem. Exce rationibus physicis iis, qui non credunt scripturis probauimus Deum omnium esse factorem nullamque habere aliquius creaturæ similitudinem.

Porro iuxta eorū philosophos ex coniunctione vniuersalis animæ cum materia gradatim facta sunt omnia. Dicunt enim, quod quando materiæ anima coniuncta & conglutinata, fuit primo omnium formatum est, & cōpositum maius firmamentum, in quo nulla sunt sydera. i. primum mobile, quod omnes circulos mouere facit. Post illud formatum est signifer circulus, in quo duodecim emicant signa. Tertio loco factus est syderum circulus, qui semper situm suum seruantiā in locis perdurant fixa. Quarto loco Saturni factus est circulus, Quinto Iouis est orbis locatus.

Sextū porro locū Martis sibi vindicat ensis. Septimo Solis circulus luget. Octauū Veneris globus possidet. Nonum Mercurius sortitus est.

Dat Lunæ partes decimus locus inferiores. His verò circulis omnibus completis, ac cæteris quæ sunt in eis tunc cepit motus iste rotundus qui dicitur simplex atque perfectus. Et motus ille in materiam, calorem, qui effusus est per eam genuit, ipsaque eum recepit. Et inde facta sunt quatuor elementa, videlicet ignis, ær, aqua & terra. Quæ verò virtute aliqua & motu ab aliquo procedunt quanto proximiora sunt illa, quæ procedunt iis, à quibus procedunt: tanto maiorem inde vim & fortitudinem accipiunt. Igitur calor ille firmamenti à motu procedens: in locis vicinioribus multo plus incaluit. factusque est ignis calidæ naturæ videlicet & sicca. Quia verò paulisper calor ille longius à firmamento recessit, vim suam modicè iam amittens, aliquantulum tepuit, ac debilior fuit, sed etiam sese hac illacque commouit. Vnde facta est aeris natura calida videlicet & humida. Omnis enim calor quādiu fortissimus existit, desiccatur & comburitur. Ex quo verò tepescit molefcere ac liquefcere facit.

Creatio quatuor elementorum.

A Quoniā autem adhuc longius à firmamento recessit radice procul existente vigorem amisit, ideoque natura proflixit frigida, factaque est liquida & ponderosa, videlicet aqua. Et quia longius adhuc quod supererat à firmamento recessit, ipsa frigiditatis natura propter penitentiam remotionem fortior ac spissior, congelator & durior extitit, factaque est frigida & sicca, & ipsa est terra.

Complera igitur hoc modo elementorum creatura, mouit eam natura & vis firmamenti ad faciendam voluntatem & iussionei Dei. Cumque vis firmamenti sic adiuuicem mouisset, cuncta commixta sunt inter se pariter & coniuncta: & ex ipsa eorum commixtione genita sunt alia minora corpora, scilicet inanimata & animata. Inanimata, vt lapides & metalla cæteraque, quæ continentur in terra, nec crescunt, vt argentum viuum, sulphur, & alia huiusmodi. Animata verò, vt herbe & arbores, Animalia quoque irrationabilia, vt bruta. Et rationale, vt homo qui factus est post omnia.

Hæc autem omnia licet diuersa, ita potentia restringit, diuina vt in nullo penitus repugnantia sibi videantur, aut dissona. Sed vnum quodque inferius respectu superioris simpli, respectu verò inferioris dicitur cōpositum. Humanum autem corpus quod omnibus est inferius, quia sub eo nihil est in ordine rerum non immerito dicitur cōpositum. Factusque est homo ex simplici omnino, id est anima, & corpore omnino cōposito. Dicunt autem philosophi, quod anima rationalis procedit de vniuersali. Iudæi verò omnes animas in principio mundi simul asserunt esse creatas, & in vno loco repositas & quousque in corporentur omnes non esse venturum diem iudicij, ex quo autem incorporabuntur statim prouenturum finem mundi. Porro Christiani quotidie nouas adstruunt animas procreari, formatasque nouis corporibus infundi. Quicquid autem de anima quisque credidit, proculdubio qui rationem dedit, omnia fecit, & omnium causa existit. Ipse igitur hominem perfudit & illustrauit suæ celsitudinis sapientia, per quam cognosceret, & discerneret omnia. Facta est igitur species hominis inter species animalium melior & elegantior, & in omnibus præstantior: vnde & iuste vocatur *imago dei*, id est minor mundus. Dicit etiam quod in creaturis mundi, non alia de causa tot dierum transiuit mora nisi quia quædam earum tardiores fuerunt in suscipienda forma, & non hoc fuit ex impotentia creatis.

Attende diligenter lector, quia ea quæ dicit iste Petrus Alfonso ex sententia philosophorum fortè Iudæorum non asserendo ponit, sed referendo opinioniones illorum. Quibus etiam præsuppositis, ex eis probat intentum suum principale, scilicet Deum non esse corporeum nec aliquam similitudinem creaturæ ei conuenire. Continent tamen dictæ sententiæ multos errores contra fidem: nam nec materia prima habet animam neque cœli cum planetis creati sunt successiuè aut elementa per modum prædictum aut elementata nec animas creatas ab initio: nec ex dispositione rerum creaturum.

Attende diligenter lector, quia ea quæ dicit iste Petrus Alfonso ex sententia philosophorum fortè Iudæorum non asserendo ponit, sed referendo opinioniones illorum. Quibus etiam præsuppositis, ex eis probat intentum suum principale, scilicet Deum non esse corporeum nec aliquam similitudinem creaturæ ei conuenire. Continent tamen dictæ sententiæ multos errores contra fidem: nam nec materia prima habet animam neque cœli cum planetis creati sunt successiuè aut elementa per modum prædictum aut elementata nec animas creatas ab initio: nec ex dispositione rerum creaturum.

A C. 110. tum fuisse aliqua tardius facta credendum est. Sed vt dicit Salomō: a Qui viuunt in æternum creauit omnia simul: saltem quo ad materiam, & formas substantiales rerum, præcipue cœli & elementorum. Sed quia rudis populus, cum Moyses loquebatur non erat capax ad intelligendum Deū subito omnia ex nihilo creasse, ad similitudinem hominis operantis, qui diuersis temporibus plura & diuersa operatur, locutus de Deo est. Vel si ponatur in ipsis sex diebus ad litteram illa creata, vel (vt quidam ex sanctis ponunt) septem tamen fuit opere Dei omnipotentis, & non modo prædicto phisosophorum.

Multas alias fabulas, vel potius fatuitates refert ipse Petrus ex libro Thalmuth, quem librum Iudæi multum venerantur vt verissimum, quas causa breuitatis omitto. Vt quod Deus cum fecit firmamentum, illud perficere non valens, cuiusdam magni foraminis spacium in parte septentrionali dimisit, vt si quis aliquando exurgens æqualem se ei opponeret, responderet ei. Si tu sicut ego Deus es, locum illum quem reliqui apertum, claude, si potes.

Item quod cum filij Iacob deferrent ad sepulchrum corpus Iacob, occurrentibus eis filiis Esau, qui etiam portabat patrem suum ad sepulchrum maximo cum comitatu, & contententibus de sepulchro Dan, ascendens in montem tantæ magnitudinis lapidem prædidit, & imposuit capiti suo, quod sufficiens esset ad prosternendum maximum illum comitatum vno ictu. Sed cum inuenit eos iam placatos, proiecit illum in mare: cuius magnitudine aqua maris excedens duas ciuitates sui effusio ne sabuerit.

Idem dicunt, quod Moyses propter legem suscipiendam in cœlum ascendit. et tunc angeli altercati sunt cum eo, dicentes prius oportere ipsam eos habere. Sed respondente Moyses, quod lex illa contineret præcepta regendorum corporum, & ideo cum ipsi angeli non habeant corpora non conuenire eis, sicque eis hac ratione victis Angelis à Moyses deum dicitur risisse.

Item quod cum Moyses duceret populum Israel per desertum, Chore vnus scilicet ex tribu Leui habebat trecentos camelos onullos nil aliud ferentes, nisi solas thesauri dicti populi elauas, factas de corio vaccarum.

Item quod angelus cum apparuisset cuidam nomine Iosue de tribu Leui, & dixisset, quia moriturus erat, & ideo venerat, vt animam suam susciperet, & ille respondisset se nequaquam hoc velle nisi prius ostendisset sibi paradysum, angelus in alis suis in paradysum eum tulit. Et cum ille ad mandatum angeli postea nollet de paradiso exire, vt moreretur, angelus posuit querelam de hoc coram Deo. Sed nec ad mandatum Dei voluit exire. et angelo dixit Deus, quod examinata tota vita eius per omne tempus, si inueniatur eum semel peccasse omnino

Creationem omnium rerum simul fuisse factam videtur asserere D. Aug. in lib. 4. super Gen. ad litt. ca. 22. & 34. tom. 3. item in 11. de ciuit. c. 9. & ad Oros. cap. 26. vide D. Thom. in 1. p. q. 74. a. 2.

De clauibus Chore fabula.

A oportebat eum egredi de paradiso, si nauem ibi remaneret incolumis. Sicque hoc non inuento, remansit ibi.

Item dicunt de Og rege Basan, quod cum populus Israel transiret per fines terræ suæ accepit molem inaudite magnitudinis in capite suo, vt proiciens illam super populum transeuntem omnes illa prosterneret. Sed anis vpu pa volans super dictam molem, rostro suo in medio eius fecit tam magnam foramen quod in collam decidisset, nisi quia dentes eius subito ita sunt adacti, quod eam sustinuerunt. sed Moyses eam virga percussente exspirauit. Et multa talia ponunt visu digna, & aperte falsa & farua.

Captiuitatis Iudæicæ causam Christi esse mortem omnia clamant. Tert. lib. aduersus Iudæos. Aug. in 18. ciuit. c. 46. Gal. lib. 4. c. 22. & 23. & 24. & Ge. in 2. l. Chr.

§. III.

Q Vod causa captiuitatis vltimæ factæ per Titum, & dispersionis ipsorum Iudæorum per orbem non fuit eadem cum causa captiuitatis Babylonicæ: sed passio Christo Iesu illata ab eis, & perseuerantia in sua illa perfidia, scilicet quod Christus non fuerit messias, & verus Deus est, causa durationis suæ captiuitatis & seruitutis. Prioris siquidem captiuitatis videlicet Babylonicæ quæ protracta est tantum per septuaginta causa fuit idololatria, vsura, falsa testimonia, homicidia, adulteria, & alia peccata, quæ longum esset narrare. Quæ tunc intantum creuerant, vt à domino audiret propheta. Circumice in viis Hierusalem, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propitius ero eis. Hanc verò esse rationem huius vestræ extreme captiuitatis & causam, quæ iam durauit per annos mille & ultra scilicet tempore huic Petri, nunc autem mille 470. & ultra nulla vos Iudæi poteritis autoritate firmare, quia trecentis annis ante subuersionem Hierusalem nullus in vobis propheta fuit, qui hoc prædixit, vel scripsit. Non igitur ea omnia, quæ fuerunt causa prioris captiuitatis, fuerunt causa vltimæ. Et quamuis dicant multi aliquos tunc fuisse qui præter usum vel naturam noua faciebant miracula, tanen aliquos talium nominantes, nil horum probare possunt. et in prima quidem captiuitate cum aliorum more captiuorum in Babylone ducti sunt, nullam ibi poenam præter seruitutem sustinuerunt. Agros enim colebant, vineas plantabant, domos ædificabant & cum vxoribus & filiis securè vinebant. In secunda verò tot & tanta eis opprobria hostes intulerunt, quibus similia, vel æqualia nec audita nec visa sunt. Occisi quippe sunt, & cremati, & captiuorum more venditi adeoque increuit venditio illa donec pro vno argento captiui darentur 30. a Nec

Hoc sic Egesippus l. 5. explicat. Nec Romani multa eade iam sepsi abuebant indulgentiam, & studio captiua mancipia vendendi promptiores erant ad referendam salutem. Plurimi venales, sed pauci empores: quia Romani Iudæos habere in seruitutem dedignabantur, nec Iudæi supererant: qui remissent suos, cum se euasisset vnusquisque vel inopem gratularetur. Secunda pars Hist. Ant. K. K. K. ta

Hoc sic Egesippus l. 5. explicat. Nec Romani multa eade iam sepsi abuebant indulgentiam, & studio captiua mancipia vendendi promptiores erant ad referendam salutem. Plurimi venales, sed pauci empores: quia Romani Iudæos habere in seruitutem dedignabantur, nec Iudæi supererant: qui remissent suos, cum se euasisset vnusquisque vel inopem gratularetur. Secunda pars Hist. Ant. K. K. K. ta

A.C.1100

tamen inueniebantur emptores, sicut ante prædixerat Moyses. Venderis inimicis tuis in seruos & ancillas. Nec erit qui te emat. Naues etiã illis impletæ sunt, & sine villo remige vel gubernaculo vagari per pelagus dimissæ sunt.

Præ terea postquam in hanc captiuitatem deiecti fuistis intolerabilia vobis dabantur mandata, videlicet a ne legem vestram legeretis, nec filios eam vestros doceretis. Quod si quis hoc faciens inueniretur, aut cremabatur: aut pedibus ferreis acutissimis pectebatur. Et similiter, qui inuentus fuisset sabbata, vel pascha celebrare vel circumcidere acerrime puniebatur. Et multa alia grauissima per successiones temporum. ecce ergo plusquam per mille & 40. nunc annos in captiuitate fuistis. Et adhuc quanto debeat durare tempore nullo scripto certum habetis.

Iustitia quidem forensis exigit, vt punitis aut mortuis iis, qui facinus aliquod commiserit successores eorum a captiuitate debeant liberi esse. Sic enim murmurantibus exploratoribus terræ promissionis cum reliquo populo quadraginta annis morati sunt in deserto.

Nam. 14.

Et in hoc spacio omnes illi præuaticatores obierunt & filij eorum, qui a paterno erant in fontes crimine, terram illam patribus promissam introierunt. Si milites in Babylonica captiuitate mortuis illis, quorum peccata fuere causa illius captiuitatis, filij eorum de iugo illo liberati sunt. In hac autem captiuitate, quæ a

Ezec. 18.

Tiro est facta, innumerabiles transerunt generationes: nec adhuc finem habent. Quod enim dicitur: filij non portabunt iniquitatem patrum sic intelligitur. Si filij non fecerint seu imitari fuerint iniquitates eorum. Nam & alibi dicuntur filij patrum scelera portare, scilicet cum sunt imitatores eorum dicentem domino Moyse. Ego sum dominus fortis, zelotes, visitans iniquitates patrum in filios, in tertiam & quartam generationem iis, qui oderunt me. Omnes ergo sequacium generationes idcirco in captiuitate patrum derinectur, quia illarum quantum possunt opera exequantur. Quod si patrum opera dimitterent & iam de captiuitate exirent.

Ex. 10.

Itaque o Iudæi maiores vestri peccauerunt in filium Dei, dicentes eum magum, & de scorto natum fuisse, totamque vestram gentem in errorem induxerunt. Hæc & his similia protestati sunt donec totam plebem suæ prauæ voluntatis efficiens consortem virum iustum ad iniustam valde iudicium adduxerunt, crucifixerunt, & occiderunt. Tanti ergo reatus magnitudo, tam longinquæ captiuitatis extitit causa & origo. Dumque vos in paternam voluntate quam fide seu potius perfidia manseritis: tam diu proculdubio remanebitis in eadem tribulatione damnationis. Nolle quippe debetis, quia post Christi mortem expletis annis quadraginta Hierusalem a Tito

a. Quomodo legis observatio, per Romanos Iudæis prohibita sit docet ex lib. Thalmud. Galat. lib. 1. cap. 13 id demum traditur quomodo demonis cuiusdam arte Iudæis iterum legis concessa fuerit observatio quod etiam habetur D. ad legem Cornelium de Sicanis l. circumcidere, & C. de Iudæis l. Iudæ.

A fuit destructa & quod quadraginta annis antequam destrueretur, sicut etiam doctrinæ vestra libri testantur, in eadem signa visa sunt, & portenta liquido indicantia, quod hæc templi & vrbis destructio esset futura. Sed & hæc Iosephus cum aliis doctoribus vestris intellexit quod ipsa mors Christi extitit causa captiuitatis huiusmodi vestra. Nec tamē hæc, sed malevolentiam hominum & inuidiam tantæ captiuitatis causam esse dixerunt, & veram ipsius causam tacuerunt. Inuidia quippe Iudæorum, & malitia mortis Christi causa fuit, mors autem Christi causa captiuitatis extitit.

Sed fortasse aliquis vestrum dicit. Si hominem illum talem, vt dicis, filium Dei esse constaret eiusque mors tribulationis nostræ causa fuisset nullus ex nobis viuere dignus esset. Tale enim peccatum maius est quam negare Deum, vnde non immerito scelus hoc fuit maius, quam quod commiserunt Iudæi in deserto adorantes vitulum pro deo. Sed Deus tunc voluit delere populum illum totum pro tanto scelere, nisi Moyses auerteret iram eius oratione & ieiunio, ne disperderet eos. Si ergo hoc facinus præsumpsisset populus ille, quod multo maius est illo nec fuerit qui pro eo intercesserit, nullus eorum ex hoc viuere debuisset. Nunc autem Deus & nos viuere permittit, & quotidie quantum amet ostendit, cum nobis in conspectu inimicorum gratiam præstat opibus nos locupletat, honoribusque exaltat sicut per os Moyse prædixerat iniquis: Attamen cum essent in terra hostili, non eos penitus abieci. Quibus ego constanter respondeo. Nequam o Iudæi reliquias patitur viuere Deus de populo vestro, quod sibi complacet in eo. Sed ideo tantum, vt omnibus gentibus seruiatis, & omnium oculis impropetium & fabula & maledictio sitis sicut Moyses legislator promisit dicens. Eritis in proverbium & fabulam omnibus populis, ad quos vos dominus introduxerit. Quod si eo tempore quo peccatum illud a vobis commissum est, totam Iudaicam progeniem funditus deleuisset multis temporum curriculis transactis culpa illa iam obliuione deleta, nulli mortalium cognita esset, iuxta illud Psal. Deus ostendit mihi de inimicis meis, ne occidas eos, ne quando obliuiscatur populi. Est & alia causa, propter quam Deus noluit perire totam gentem Iudaicam & desicere. Videbat enim quosdam ex illo genere aliquando ad salutem credituros in se, & ideo propter eos noluit totum illud genus delere. Quod autem promissum Moyse de libro legis protulistis, patet: quod non ad præsentem, sed ad præteritam Babylonicam captiuitatem respiciat, de qua vos educaturus erat, vt patet ex superioribus ad prædictam autoritatem.

Iudæorum error de nouissima resurrectione, V. in. c. 155.

§. III.

Quod articulum resurrectionis vltimæ Iudæi male intelligunt. Per. Alton. Quod autem post captiuitatis euasione inuitatum vobis miraculū creditis fieri, scilicet mortuos, qui terras denud inhabitant a Deo resuscitari

A.C.1100

errorem iudico vos credere, quod nulla potestis autoritate probare. Nam si vultis huic in niti scripturæ testimonio. Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam & ego sanabo: hoc Deus ad ostendendam omnipotentiam suam edixit, non quod ipse mortuos resuscitaturus sit modo, quo dicitis. Ipsum tamen resuscitare mortuos posse non nego, quoniam omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos confiteor & credo, sed quod additis, illos scilicet terras inhabitaturos esse, non credo. Nullus enim prophetarum, qui fuerunt ante Christum hoc prædixit esse futurum. Sed vestri doctores hunc errorem adinuenerunt, vt gens Iudæorum in sua persisteret infidelitate.

Nam quod ait Esaias. Viuent mortui tui, interfecti mei resurgent, nequaquam ostendit mortuos, vestros ad inhabitandum terram resuscitari. Si enim quod ibi dicitur, diligenter attendimus, nec mortuorum resurrectionem ibi patenter signatam inuenimus. Alioquin sibi bimet propheta videbitur esse contrarius, cum dixerit paulo superius. Mortientes non viuunt, gigantes non resurgunt. Quod igitur ab vsu naturæ dissentit, & sensui prophetæ contrarietatem ingerit, nequaquam ita debet exponi cum aliquantulum sano sensu possit intelligi.

Veruntamen illud verbum prophetæ duobus modis possumus intelligere, videlicet vt vel de iudicij extremi suscitatione hoc dixerit vel vt resurrectionis vocabulo captiuitatis euasione figurauerit. Hic autem posterior sensus magis ad litteram pertinere videtur, cum paulo superius propheta suæ gentis captiuitatem defleuerit, statimque diuinæ promissionis ac pietatis solarium intulerit dicens. Mortui tui viuunt: resurgent mei interfecti: Nec hanc euasione quolibet ineerto tempore: sed post modicum tempus euenturam insinuat dicens. Vade popule meus intra in cubacula tua claude hostia tua super te absconde modicum ad momentum donec pertranseat indignatio. Quæ videlicet verba congruenter ad captiuitatem intelliguntur relata. Caterum in Ezechiele legitur, quod cum ipse plures mortuos diuina virtute suscitasset, de futuris etiam his verbis vaticinatus est dicens. Hæc dicit dominus Deus. Ecce ego aperiam tumulos vestros [ & educam vos de sepulchris vestris populus meus ] & inducam vos in terram [ Israel. ]

Ezec. 37.

Et vestri quidem doctores nituntur asserere quod non per somnium, sed vigilans fecit eos exurgere. Sed veram illis ac perfectam resurrectionem nequaquam reddidit. Spiritus enim qui a quatuor ventis iubetur venire nequaquam est rationalis anima, sed spiritus ille, qui ex quatuor elementorum sit coniunctione. Est enim corpus leuissimum & subtilissimum, quod in hominis corde ex quatuor elementis ( vt dictum est ) efficitur, & ex eo loco in omnes venas spargitur: ipsique corpori tribuit vitam & actum & artetis pulsuum assiduum: naturalem homini faciens motum. Anima vero rationalis nequaquam ex elementorum prodiit copula, sed est per se subsistens substantia. Si enim ex illorum nasceretur con-

unctione, deficiente corporis robore deberet animæ virtus deficere, & incipiente corporei vigoris dissolutione pariter dissolueretur & virtus animæ. Quod si concedatur, corrupto corpore, anima quoque corrumpi concluditur. Nunc autem econtrario accidere probatur oculorum fide. frequenter enim contingit, vt quantomagis corpus debilitatur, & morti appropriat tantò magis anima conualeat, & in ipso momento, quo melius anima viget, homo intereat, quo scilicet ad aliquos. Inuenimus etiam senes pleròquæ cum iam nulla sit in eis corporea fortitudo, tunc pollere magis eorum animas concilio & omni sapientia.

Corporibus igitur, quæ animam habent, procreatis omnibus quidem adhæsit anima vegetabilis, suaque in eis exercuit officia, scilicet crescendo, nutriendo, & generando. Subtilioribus vero bestialis tincta est anima, vt in eis sua posset exhibere officia, præstando scilicet eis sensum & motum de loco ad locum. Quod autem ex eis subtilissimum & lenissimum fuit ac temperatissimum, & ad suscipiendam rationem aptissimum, illi se rationalis anima sociavit. Ibi que sua libenter officia exhibuit scilicet meditando, memorando, discernendo & huiusmodi. Spiritum ergo, quem Ezechiel a quatuor mundi partibus ex Deo iussu venire præcepit. spiritum corporalem intelligi debere cognosco: qui a quibusdam dicitur esse quasi sanguis subtilissimus. Et de mortuis tunc suscitatis, quod animam rationalem receperunt, licet sic a multis creditur, nullam autoritatem reperio. ipsam tamen quocumque modo facta fuerit resurrectionem signum fuisse futuræ resurrectionis & dico, & credo, quod Deus sanctus vestros quoque mortuos quandoque resuscitaturus sit, quemadmodum ibidem propheta ostendit dicens: et scietis, quia ego dominus cum aperuero sepulchra vestra, & educam vos de sepulchris populus meus, & introducam vos in terram Israel, & dederò spiritum meum in vobis, & vixeritis, & requiescere vos faciam super humum vestram. In hoc autem quod dicit. Requiescere vos faciam super humum vestram sic accipi potest, vt animam in corpore requiescere significet, quod non immerito terræ nomine appellatur, cum de ea sumptum est. Quoniam ergo explanatio vestra de mortuis vestris suscitandis, ac terras inhabitaturis mundi, tam scripturæ, quam rationi inuenitur esse contraria, & quitatis iudicio est repellenda. Vnde & Salomon in ecclesiaste. Mortui nihil nouerunt amplius nec habent partem in hoc seculo, & in opere, quod sub sole geritur, vt scilicet faciant, quæ hic viuentes faciebant.

Ezec. 37.

Ezec. ibid.

Ezec. 9.

Quod etiam a ratione vestra dissentiat expositio, multis argumentationibus constat. Crede ditis enim, sicut dixerunt doctores vestri, quod adueniente puncto vestra huius resurrectionis Adam, Seth, Mathusalem, Abraham, Isaac, Iacob, & Aaron, ceterique patriarchæ & prophetæ, & omnes iusti, qui ante eius aduentum obierunt pariter sint cum eis resurrecturi, & omnia officia humani generis auctori pristinoque ritus rerum colentes, terras denuo sint inhabitaturi, & Aaron, & filij



A.C.1100. Iij eius à Moysè sacerdotibus vestibus induendi, & sacrificia oblatari, vt prius. a Sed quis rogo tunc erit maximus pontifex? Erunt ne simul tempore vno Aaron, & Eleazar, & Phinees, & alij succedentes? Si dixeritis Aaron viuente, ceteros summo sacerdotio fungi non posse, tunc plus erit aliis summis pontificibus ad dedecus & incommodum resurrectio ipsa, quam ad decus & gloriam. Si in summo sacerdotio concesseritis omnes æquales esse, iam honorem suum cuiuslibet adimimus, quia nullus inter complures æquales excellentem potest habere honorem.

Præterea & multis pontificibus multa sunt necessaria & templa, & huiusmodi, & sic erit destructio legis quæ mandat vnum templum tantum esse.

Præterea nunquid plures, an vnum tantum regem habituri estis? Respondebitis, quia vnū ezechiele dicente. Vnum pastorem omnes habebunt. Nam si plures, non possent esse concordēs, regniq̄ pacem destruerent, vnus ergo erit. Sed quisnam erit ille rex? Vnctus (inquunt) in cuius aduentu captiuitatem euasuri sumus. Nostrique mortui resuscitandi eius debent habere moderamen imperij. Bene quidem, o Iudæi, quod dicitis esse posset, si vnctus ille deus, & homo esset. Si verò, vt creditis, homo tantum futurus est, quid tunc de Abraham, Isaac, & Iacob, Moysè, & aliis prophetis erit? Nonne cum isti tales ac tanti viri vnus vncti subiecti fuerint, melius fuisset eis non resuscitari?

Cæterum hoc etiam habet fides vestra, vt quemadmodum cætera humanitatis officia, sic & generandi habituri sint naturam, adeo vt mulierem quotidie concepturam & parturam credaris, quod vix humanæ aures possunt audire. Nam si hoc esset, profectò hos non posset capere terra, etiam si duplo maior esset, aut pontus, etiam si terra ferret, adeoque loci coarctarentur angustia, quod non haberent, qui colere possent arua.

Item si omnes, qui mortui sunt resuscitantur nunquid omnes redibunt ad vxores suas? Si sic, quid ergo de illis qui habuerunt plures vxores? & illa, quæ habuit plures maritos, cuius erit vxor.

Item cum postquam tales fuerint resuscitati, & tot postea ab eis fuerint nati, nunquid immortales an mortales erunt hi? Profectò hoc habet fides vestra, quia comedendi, & bibendi.

*Hoc argumentum aequè impugnat confusam, & nullo ordine distinctam hereticorum Ecclesiam, ac illam phantasti cam Iudæorum resurrectionem. In hoc enim hereticorum conuentus cum illa Iudæorum sicut societate conuenit, quod sicut illi multos summo pontifices in illa imaginaria resurrectione futuros credunt: ita & heretici verbi ministros eadem plane auctoritate potestatemque præditos inter se astruunt. Probat autem Romane ecclesie & Catholice statum rationem esse consuetudinem, in qua cum à minoribus ordinibus ad maiores semper sit progressus, tamè in vno supremo capite subsistet, qui est Romanus Pontifex: verè maximus, qui vnus tantum est, pro tempore in Ecclesia Dei.*

A di, & generandi naturam habebunt & vsum, & A.C.1100. post mille annorum transacta curricula in perpetuam beatitudinis regnum sine morte aliqua sunt transferendi. Si immortales dicitis eos futuros ad pristinum inconueniens reciditis. Natà intra mille annos intantum propagabitur eorum multitudo, vt intra ambitu terræ includi non possint.

Denique cū homo comederit & biberit & generit: necesse est vt ex quatuor elementis ut compositus. Quicquid autem taliter compositum est, id etiam corrumpi necesse est. Cū ergo taliter compositi sint, necesse est eos corruptioni & morti subiacere. Si verò illos mortuos esse concedatis, quæro an illa resurrectio sit eis ad pœnam an ad coronam. Ad honorem (inquunt) & gloriam, vt vncti sui regnum & gloriam conspiciant.

Nunc ergo de statu interim honorum defunctorum donec resurgant audire volo à vobis, quid sentiat, & vtrum scilicet in pœnis, an in quiete permaneant. Dicitis, quod eos quietis beatitudine cum Deo perfrui certissimum est. Ex quo sequitur, quod resurrectio illa futura eis erit ad pœnam potius, quam ad coronam & gloriam. Cum enim nunc vitæ æternæ munere gloriantur, cur iterum in corporum ergastulis includentur, nisi vt famæ & siti variisque & innumeris denuo cruciatibus agitentur? Quin etiam secundum prædictam sententiam vestram secunde mortis pœnam sustinebunt, & timorem habebunt, sed & parentes eorum de morte illorum etiam pœnam habebunt.

Sed forte dicitis, quod boni defuncti, & si nunc in quiete & deliciis viuunt de quibus ad corporum angustias redituri sunt, in illa resurrectione tamen tanta erit eis exultatio ex præsentia vncti sui, Christi & eam cernere & Hierosolymis, vt olim habitare & in templo ritu præterito sacrificare, vt corporum pœna sit eis nulla. Et quam nunc habent requiem, in alia vita sit postea eis pro minima. Verùm hoc à veritate exorbitat semita. Nullus enim mundi præsentis honor vel gloria æternæ vitæ deliciis & quieti comparatione aliqua conuenit, quia nec vno momento quisquam huius mundi deliciis vri sine labore & pœna poterit. Illius autem beatæ vitæ gloria, nulla intercedente molestia permanet perpetuaque continua, præcipue cum & doctores vestri reserunt omnem huius mundi honorem & gloriam id esse ad illius vitæ delicias, quod est vnum ad quadraginta. Patet insuper cuiuslibet, nisi totius rationis sit expertus, incomparabiliter esse maius gaudium cernere Deum: quam talem, qualem vos dicitis vnctum vestrum hominem terrenum. Videtis ergo si perpenditis, quod vobis vndique rationis ac diffugij semita clausa sit, vt nullatenus eo modo, quo dicitis, resurrectio mortuorum fienda sit.

*Iudæi legem non obseruant.*

S. V.

Q uod autem dixi vos de mandatis legis nec minimum quid obseruare nec auctoritas

A.C.1100. thortatis nec rationis, cū liquido pateat, probatione indiget. Nam neque agni victimam mane & vespere immolatis, nec sabbatorum neomeniarum, & cerimoniarum holocausta celebratis, nec alia sacrificia, & cerimonias seruatis. Sed dicitis. De legis præceptis, quæ minime obseruamus, redarguendi non sumus cū patria nostra exules simus, temploque ac legitimis sacerdotibus careamus. Nam quia deliquimus in conspectu eius, i rati eiecit nos de terra, vbi non possumus eius seruare præcepta. Itaque impossibilitas nostra non erit nobis imputanda seu inculpanda donec veniat tempus, quo ad terram nostram redeamus, & tunc præcepta eius complebimus, & erunt Domino accepta sacrificia nostra.

Respondeo. Certè si sacrificia vestra fuissent Deo accepta, non eieisset vos de terra vt quæ iusserat vos facere, non possent implere. Sed impletum est, quod dominus prædixit per multos prophetas suos, videlicet ista legalia seu cerimonialia vestra cessatura esse, scilicet in aduentu Christi, quem expectatis adhuc venturum, sed iam sunt 1484. anni, quod iam venit, quem creditis futurum purum hominem, et scriptura dicit. Ecce veniet Deus & homo, Sed in vobis implebitur, quod ipse dominus Iesus verus Deus homo vobis prædixit, prædicans vobis. Ego veni in nomine patris mei, & non me accepistis, scilicet vt vestrum messiam & Christum. Alius veniet in nomine suo, scilicet Antichristus, quærens gloriam propriam illum recipietis, scilicet in Christum.

Errant ergo Iudæi in multis. Nam & Deum corporeum fingunt, & trinitatem personatum negant, & Christum, quem dicunt non venisse, sed venturum purum hominem futurum prædicant: & Iesum Christum dominum nostrum ex semine Ioseph & Maria natum: purgater vnus ponunt nec peccatum originale contrahi, sed solum in signum distinctionis illius populi & cæteris fuisse circumcisionem datam, & suum messiam libertatem eis collaturum & terram promissionis eis redditurum. Resurrectionem etiam corporum futuram ad delicias corporis & vsque ad mille annos duraturam. de vfaris capiendis ab iis, quibus mutuant, nullam conscientiam faciunt, sortilegiis multi errant intendunt, de peccatis cogitationum conscientiam non sibi faciunt. Obseruando autem cerimonias suas, vt quia in lege mandatas. Iudaizant, vnde & mortaliter peccant. Postquam enim Christus verus Deus & homo, messias in lege eis promissus aduenit qui prophetarum arcana reuelauit, legisque sublato velamine spiritualem qui latebat sensum aperuit, extunc legalia debuerunt instituta seruari, non secundum literam occidentem, sed secundum spiritum viuificantem, quoniam idem, qui eam dederat, melius eam intelligebat quam illi, qui fuerunt auditores: intelligebant quod quia neglexerant facere, Deus antiquas obseruationes renuit suscipere. Ipsi gratias ago quia me de horum liberauit errore. Quare autem ipse Pe. Alford. dimissa lege Iudaismi non potius accepit legem Machometi, quam

*Iudæi obseruando suas cære monias mortaliter peccant. Thom. in 1. q. 203. a. 4.*

A Christi, cum fuerit conuersatus & nutritus A.C.1100. inter eos, & sciret linguam eorum & legem, responderet, quod idem non illi adhaeret, quia lex illa epicurea est, & inuentor eius Machometus homo non propheta, sed sceleratissimus, qui adiutus ad illam condendam, à quibusdam fuit hereticis scilicet Georgianis & Iacobitis, qui circumcisionem seruant: idem in ipsa circumcisionem mandat. Luxuriosissimus fuit, & plenus deceptionibus nec prophetia claruit nec miraculis, sed quædam falsò confinxit. Et illi quibus primo dedit, scilicet de Arabia, rustici erant, & corporalibus vitis dediti, & idololatriæ idem plures vxores permisit. Et vt videretur aliquid habere religionis ieiunia aliqua & orationes fieri imposuit & à vini potu abstinere. Summaria præcepta legis illius ponit & irrationabilia esse ostendit. Paradisum obseruantibus legem illam promittit, sed rerum corporalium & voluptatibus plenum. Nec tamen dicit aliquem cogendum ad illam legem capiendam. Et quia de his supra in alio titulo dictum est, idem nunc nihil vterius dico.

*Quedam breuis rotius belli sacri summa.*

CAP. XIII.

**A** Nno a domini millesimo nonagesimo nono capta est Hierusalè à Christianis, & cruta de manibus Turcorum, qui eam ceperant, & tenuerant per annos centum, vel circa. Et hoc Gothifredo duce exercitus mirabiliter, & infatigabiliter pugnante contra Turnos cum fratribus suis Balduino & Eustathio. Qui Gothifredus propter suas virtutes magnas quas in huiusmodi bello operatus est, de voluntate omnium primus est factus rex Hierusalè, in quo regno successiue fuerunt septem reges vnus post alium. Demum multis præliis & deuastationibus vexati fideles, qui in illis partibus morabantur, & tam Hierosolimam quam aliis ciuitatibus

*Hoc bellum omnium qua vnquam toto orbe gesta sunt, maximè memorabile iudico, de quo Fucherus Carnotensis in sacra illa expeditione Baldum Capellanus, & Guilielmus Tyrius Vnc. li. 25. c. 90. & sequentibus, Blon. l. 3. dec. 2. Nauc. Gen. 37. & Paul. Acemyl. & multi alij scripserunt ex quibus, si qua nos D. Ant. addiderimus, quæ forte ille studiose prætermisit precor. Quamuis enim D. Ant. satis copiose hanc historiam prosecutus sit, tamen nunquam satis multa de his neque is, neque quisquam alius dixisse visus est præ ea laude quam illi clarissimi viri inuenerunt. Secunda pars Hist. Ant. K K K 3 cap*

A.C.1096. captis à fidelibus, & deficientibus auxiliis ex parte occidentalium post annos 88. quibus eam tenuerunt fideles, iterum à Turcis capta est, & à Saracenis nunc vsque possessa cum aliis ciuitatibus illarum regionum, quas fideles ex toto deseruerunt.

facta est preparatio fidelium ad capiendū terras illas per tres annos. Postquam enim quidam Petrus eremita ex deuotione visitans terram sanctam, vidit & intellexit oppressionem fidelium inibi, inde reuersus significauit domino papa Urbano.

Qui in concilio celebrato apud Clarummontem exhortatus est p̄latos & principes ibi existentes ad præstandum subsidium pro recuperatione terræ sanctæ. Et extunc multi sumperunt crucem, vt dictum est supra quos etiam animabat ille Petrus eremita ac etiam populos.

Anno igitur domini 1096. vt refert Vinc. post Sigebertum, occidentales populi dolentes loca sancta à gentibus profanari, Turcos etiam terminos Christianorum iam multa ex parte inuasisse, quasi innumerabiles vna inspiratione moti, & multis signis sibi ostensis, alij ab aliis animati duces, comites, potentes, nobiles, & ignobiles, diuites, & pauperes, liberi, & serui, episcopi, monachi, clerici, senes, & iuuenes, pueri, & puellæ, omnes vno animo nullo vilo angariate vndique concurrunt, ab Hispania, à Prouincia, ab Aquitania, & Britannia, à Scotia, ab Anglia, à Nortmannia, à Francia, à Lhotaringia, & Burgundia, à Germania, à Lombardia, ab Apulia, & aliis regnis virtute & signo crucis signati, & armati, vltum ire parat in iurias Dei in hostes Christiani nominis. Et quantum quisque haecenus ad exercendam mundi malitiam erat pronior, tanto nunc ad exercendum vltro dei militiam sit promptior firmissima pace interim vbique composita.

Et primo Iudeos in vrbibus, in quibus erant, aggressi, eos ad credendum in Christum compellunt. Credere nolentes bonis priuant trucidant, vrbibus eliminant. Aliqui Iudeorum zelo tenendę patriæ legis ducti se mutuo trucidant. Alij ad tempus se credere simulantes profesa ad Iudaismum reuertuntur.

Eminentibus autem in hoc dei hostico exercitu Gothifredus dux Lotharingę, & fratres eius eustathius & Balduinus Anselmus de Ribomonte, Balduinus comes Montensis, Robertus comes flandrensis, Stephanus comes Blesensis, Hugo magnus frater Philippı regis francorum, Robertus comes Nortmannorum, Raymundus comes sancti egidij, Boemundus dux Apuliæ, & Tancredus nepos eius, & plures alij comites.

Horum omnium curam apostolica authoritate suscepit vir eximius Haimarus Podiensis episcopus, eiusque consilio & doctrina vsque ad captam Antiochiam plurimum proficiuus fuit. Huius etiam via incitator fuit præfatus Petrus eremita, qui vsque ad captam Hierusalem in multis vtilis cum exercitu Dei perseuerauit. Et vt ait Guil. nunquam tot gentes in vna coire sententiam visę sunt. Opinionem hominum vincebat numerus, quamuis existimaretur sexagesies centummillium, qui om-

Sacerorum militum in Iudeos feruor.

nes Hierusalem pergebant.

Hi omnes cępus opportunum expectantes, alij per mare, alij terreno itinere hanc peregrinationis aggressi sunt viam. Non enim poterant tot tamque infinita populorum millia in vna qualibet regione reperire necessaria, vnde studiosę procuratum est, vt singuli maiorum principum seorsum legiones suas ducerent, & non eodem tramite proficiscerentur. Non erat vsquam in tot prouinciis quot habet occidentis domus otiosa vel vna dum hinc paterfamilias, hinc filius, illinc tota domus ad migrandum se prepararet [dirigebantur frequētes epistolę quibus qui simul profecturi erant se mutuo excitabant, attentius moram increpantes vocantibusque cæteris, hi qui turmarum erant duces designati] Cum singulis, & su spiritus diuidebantur ab iniuicem, carorum complexus & supremum sibi dicentes Vale [separabantur in osculis. Mater filium, parentem filia, soror fratrem, vxor maritum, in vlnis deportantes paruulos & sugentes vbera, cum lachrymis & ciulatu comitabantur abeuntes & dicto vale, quos gressu non poterant, defixis prosequabantur obtutibus.]

Anno igitur ab incarnatione domini 1096, quidam nobilis Galterus nomine vir prudens & in armis strenuus cum ingenti multitudine pedestrium turmarum pertransiens Teutonicorum regnum in Vngariam descendit. Quam transcurfa Bulgariam intrauit. Ementisque regionis illius syluis Strutiam Dacia mediteraneanę metropolim egrege peruenit. Vbi acceptis à duce prædictæ ciuitatis via conducto-ribus post aliquot dies incolamus ad Constantinopolim peruenit. Quo perueniens in presentia domini imperatoris introductus, ab eo obtinuit vt vsque ad Petri eremite aduentum, de cuius mandato iter arripuerat sibi in locis ciuitati finitimis hyemare permittere tur.

At Petrus a eremita post hunc non multo temporis interuallo aduentauit, cum innumeraibili exercitu, quem ex multis collegerat nationibus, quorum numerus vsque ad quadraginta millia armatorum esse dicebatur, qui propter inobedientiam populi, atque ceruicositatem multa incommoda eo itinere passus fuerat. Nam in Bulgaria cum propter rapinas & depraedationes, & alia enormia, que committebant [militēs quidam & maximę Theutonici] is populus incolis factus esset intolerabilis, ad fere decem millia occisi sunt. Amisit præterea Petrus totam pecuniam, quam de fidelium principum largitione, vt inde pauperibus & egenis in itinere necessaria ministraret, collegerat.

Hoc accepto incommodo maturato itinere Constantinopolim peruenierunt. Vbi repper-

a Ne forte hunc Petrum Eremitam subitō militum ducem, & quidem solertissimum factum mireris, audi quid de eo scribat Aemil. Petrus ex nobilitate Ambianensi puer literis imbutus, vbi ætas patiens laborum fuit rei militari deditus, vir effectus rebus humanis spiritus eremo se indicauit. Arrem igitur militari, quā iuuenis exercuerat, in hoc sacro bello ad Dei obsequium resumere matura ætate non erubuit.

Gal

Diuerſi- tiner. eo milites fa- cti profic- ſcuntur. i Tyca. 18

A.C.1096. Galtero de mandato imperatoris exercitus cōiungentes, maiores principes expectauerunt vbi cum perdis aliquot refocillati vique quicuisſent, de mandato imperatoris Constantinopolitani, paratis nauibus tranſito Hellesponto in Bithyniam, quæ est prima de Asia na diceceſi prouincia tranſierunt. Vbi non longe à mari caſtrametati ſunt, in loco, qui Ciuinto dicebatur.

Erat autem prædictus locus in hostium cōſinio poſitus. Quo in loco in multarū opulentia rerum quaſi duobus menſibus peregrinorum cum ſediſſet exercitus, non deſecit eis rerum venalium copia: quæ ex ciuitate Constantinopolitana eis quotidie deſerebantur. Quæ rerum vberitate ſimul & otio reſolutus, cœpit inuitis magiſtratibus ſeorſum turmas agere, & ad decem vel amplius milliaria perlustrare regionem reges & armenta ſecum trahens.

Cumque læpius & hoc proſperę egiſſent, ad poſtremum cum ad tria millia Theutonico- rum, & duo millia equitum hac de cauſa caſtra fuiſſent egreſſi à Solimanno, qui in eadem regione Turcis dominabatur, inſidiis circumuerti ad vnum omnes occiſi ſunt. Quod poſtquam in caſtris auditum eſt, omnibus ad arma currentibus, omnes vnanimiter tam equites quā pedites interfectorum fratrum ſanguinem vindicare procedunt. Quo facto maiores exercitus, & qui maiorem habebant experientiam, cū illos velleſt reprimere, & furent, in populi in diſcretum mitigare furorē, ſurrexit plebs indomita aduerſus eos timidatı adſcribentes nõ prudentiæ, quod fratrum interfectores vltore gladio non perſequerentur.

Ordinatis ergo aciebus, quaſi ad viginti quinque millia peditum & optimę loricati equites, quaſi quingenti verſus partes illas intendunt. Vixque ad tria perceſſerant milliaria, cū ecce prædictus Solimannus cum innumeraibili Turcorum multitudine aduenit. Quo adueniente, inde ſe mutuo cohortantes noſtri aduenientes Turcos viriliter gladiis excipiunt. Ad poſtremum noſtrates multitudine hoſtium oppreſſi, diſſolutis agminibus in fugam cōueſi ſunt. Quos vsque ad illorum caſtra Turci inſecuti, penę omnes occiderunt. Inter quos & Gualterus prædictus occiſus eſt. Sic ergo certicoſus populus & intractabilis, dum monitis nequit acquieſcere melioribus, ſuo impetu lapſus deſcendit in interitum, gladiis hoſtium deputatus.

Post hæc cum Gondeſcalcus quidam ſacerdos natione Theutonice, cum quindecim millib. armatorum iter aggreſſus, ſines Vngariæ ingreſſus eſſet, cum de mandato regis exercitui eius abundantiffimę venalia exhiberentur, alimentorum abutentes opulentia, & ebrietati vacantes, ad inferendas enormes indigenis iniurias ſe contulerunt, ita vt prædas exerce- rent. Quod poſtquam domino regi innotuit, iuſta ira ſuccenſus, conuocatis militatibus copiis in vltionem tantarum iniuriarum ſuper illos irruens ſtragem immaniſſimam exercuit, non diſtinguens iuſtum ab impio. Euaferunt tamen aliqui commune periculum. Et per deuia domini miſericordia Vngarorum gladios declinantes, ad propria ſunt reuerſi.

Solimanni altera de noſtris viſtoria. cap. 25.

Per idem tempus modico interiecto tempore interuallo, conuenerant eodem ſtudio ex occidentis finibus turbæ innumerabiles, abſque duce & rectore paſſim & imprudenter incedentes. Erant tamen inter eos nonnulli nobiles viri [Thomas de feria, Clarenbaldus de Vendeloſio, Guilielmus Carpentarius & alij] quibus in nullo diſciplinæ impatiēs ſubiiciebatur populus. Sed neglecta doctrina prudentium, paſſim & ſine delectu per omnia illi- cita liberę diſcurrabant, vnde factum eſt, vt cum in timore domini iter debuiffent ince- prum peragere, conuerterint ſe ad inſaniam, & ludæorum populum in ciuitatibus & oppidis, per quæ erat eis tranſitus nil tale ſibi verentem crudeliter obruncabant. [Hoc autem maximę factum eſt in vrbibus Colonia & Mogantia, vbi etiam vir potens & nobilis comes Emico eorum caribus cum multo ſe adiunxit comitatu.] Hi omnes tranſcurſa Alemannia ad fines peruenerunt Vngarorum. Et cum ad locum qui dicitur Moſburg perueniſſent, clauſum reperientes aditum citra pontem caſtrametati ſunt. Erat enim is locus præſidium munitum valdę fluminibus maximis, Danubio & Lintace, & præterea profundis circumſepus paludibus. Mandauerat enim rex Vngariæ tranſire volentibus aditum prohiberi, timens ne iniuriarum, quas nuper Gondeſcalli legioni- bus intulerat, memores intra regnum intro- miſſi armari contra eum inciperent.

Igitur cum ſe ab introitu regni excluſos viderent, de eorum multitudine præſumptis corceptis armis ac ſupra fluiuium facto ponte præſidium vndique aggrediuntur. In cuius expugnatione dum deſudarent attentius, & iam muros appidi in locis plurimis perforaſſent, ita vt peregrinis pateret introitus, repente eorum exigentibus demeritis terrore diuinitus immiſſo, relicto aſſultu in fugam verſi ſunt, fugę cauſam penitus ignorantes. Nec aliud in cauſa dicitur extiſſe, niſi quod peccatis multiplicibus Deum ad iracundiam prouocauerat. Fugit enim impius (iuxta ſapientiæ verbum) nemine perſeque. Vngari autem videntes hoſtium cuneos terga dediſſe, illos inſecuti magnam ex illis ſtragem fecerunt. Fuerat enim illorum numerus: vt ſcribitur, ad ducenta millia peditum, equitum verò tria millia. Quorum maior pars de itinere deſperantes ad propria ſunt reuerſi. Cæteri verò per Carinthium declinantes ac peruenientes in Apuliam: deinde in Græciam nauigio peruenerunt, ſeque in Dyrachio quibuſdam principibus, qui eodem iam peruenerant, & ſuas copias commiſerunt.

Gothifredus dux cum ſociis iter per Vngariam arripit. cap. i. lib. 2. A.C. 1096. die 20. Septemb.

§. I.

Eodem anno menſe Auguſto die 15. vir magnificus dominus Gothifredus Secunda pars Hiſt. Ant. K K K 4 a Lo

peregrini caſtrum obſidentes diuinitus in fugam conuerſi cæduntur. cap. 30.

Prou. 18.

A.C.1096

Lotharingia dux, iter aggressus est. Fuerunt autem eius castris se commiserunt viri nobiles, dñs Balduin⁹ eius frater, Iocelin⁹ Comes Hannonie, Comes S. Pauli, Comes de Grees, Comes Tuillensis, Balduinus de Bui-go. Multi præterea eius castra sunt secuti nobiles & barones. Hi omnes vno & indiuiduo comitatu pariter incidentes ad fines Vngariae perueniunt.

Cuius cum difficultate impetrato introitu, sicut erant viri prudentes, & Deum habentes præ oculis, cum omni quiete ipsa transgressa per Bulgariam habuerunt transitu, ac claustris exuperatis, quæ vulgò sancti Basilij vocantur Philipopolim perueniunt.

Vbi cognito, quòd dominus b Hugo magnus regis Francorum frater, qui princeps cum multis viris nobilibus alios præcesserat, ab imperatore Constantinopolitano per insidias captus, tenebatur in vinculis, cum omni celeritate missis nunciis diligentius obsecrant imperatorem, vt eisdem nobiles, quos absque culpa tenebat in vinculis, abire permitteret. Quod cum eis præcise à prædicto imperatore negaretur, merito indignati de communi omnium consilio vniuersam illam regionem exercitibus suis exponunt ad prædam. Quod audiens imperator, timens ne talis & tam fortis exercitus ad imperij intima penetraret, dictos nobiles viros liberè abire ad suos permisit.

Igitur appropinquantibus Constantinopolim, dux Gotifredus, qui exercitui peregrinorum præerat, sæpè ab imperatore vocatus, ad ipsum noluit accedere, merito enim eius habebat suspectam perfidiam. Quare indignatione plurimam concipiens imperator, forum rerum venalium populo, qui cum duce aduenerat, interdixit. Principes autem videntes populi indigentiam, rursum de communi consilio per suburbana longè lateque discurreres, alimenterum omnimodam in castra deferunt opulentiam. Quare imperator iterum commercium restitui præcepit.

Post hæc cum imperator suspectam satisfactionem haberet latinorum, in imperio suo congregari multitudinem fecit, cum tamen no-

a *Omnium oculos in se conuertit Gotifredus Eustachij Bononia Belgica comitis filius Lotharingia dux heres institutus ab auunculo Gotifredo duce. Is spero Ebraronum episcopi ducatum Bulloniensis satis magna vi auri vendidit. Tantum rerum humanarum contemptum animis mortalium afferit vera religio, ac nimis fiducia. Erat autem non artis modo militaris imperatoris, peritissimus, sed religione præstans, specie corporis eximia, statura sublimi, incessu graui sermone breui, sed sententiis admirabili, vultu maiestate Augusto. Fratres eius huiusmodi vt miles illas rebus gerendis summos duces, vita episcopos nascentis Ecclesie prædicaret. AEmyl.*

b *Prædictus enim vir illustri quasi primus omnium iter aggressus, transgressus Alpes in Italiam descendit, & inde in Apuliam perueniens eum exiguu comitatu in mare transiens, apud Durachium subsisterat. Vbi præside regionis vinculis & cathedraus imperatori traditus est. Tyr. lib. id.*

A *stri nihil sibi cauerent, subitoque immissis legionum suarum exercitibus, nostros aggressus est. In principio aliqui vulnerati sunt, nonnulli etiam interfecti. Deum peregrinis ad armam currentibus, multis ex illis interfectis, ac vinculis mancipatis, ceteros intra urbem fugere compulerunt. Cumque iam constato bello hinc inde quotidie, insultus fierent, atque semper Graeci tanquam homines imbelles confusi fugarentur, merito timuit imperator, maxime cum de die in diem peregrinorum multiplicaretur numerus, & multorum principum in proximo nunciaretur aduentus, vnde missis ad eos fidelibus ac solennibus nunciis, illos de pace fecit requiri.*

Fidelis autem peregrinorum populus, quavis minimè dubitaret, quin iusto zelo aduersus Græcos arma commouisset: Dei tamen timorem habentes præ oculis, & eorum considerates propositum arma, quæ contra infideles tulerant, in populum Christianum conuertere formidabant: vnde quæ pacis erant audientes, in pleuam cum imperatore concordiam redierunt.

C *Quo facto imperator apertis thesauris suis tam domino duci, quam cæteris principibus dona ingentia in auro & gemmis, & aliis ioculis præciosis contulit: ita vt vsque ad supremum muneribus cumulati imperatoris admirarentur munificentiam.*

Sed reuera, quòd principibus quasi liberaliter conferebat, nec liberalitatis erat nec gratie, sed timoris & fraudulentiæ versutiæ. Nostros autem in simplicitate spiritus, & sincera fida ambulantibus, vix persuaderi poterat Græcorum malitia, & nequam illorum principis fraus: maxime cum erga eos tanta liberalitate & similita gratia redundaret.

Audiens verò dux a cæterorum principum aduentum suggerente imperatore parato nauigio cum suo exercitu transitu Helleponto in Bithyniam transfretauit, atque in pago Chalcedonensi castrametatus est. Erat autem is locus Constantinopoli valde proximus, qui sola Bosphori (quod nos brachiū sancti Georgij dicimus) interpositione distabat. Vnde qui negotiis vrgentibus cogebantur ter vel quater in die ire ad urbem regiam & in castra redire, sine difficultate poterant. Quod autem imperator maturius exercitum peregrinorum

a *Hi principes fuerunt Bohemundus cum multis aliis nobilibus, qui mare Adriaticum transiens, transgressa Macedonia & vniuersa Illyrico tandem multis ab imperatore precibus inuitatus, Constantinopolim venit, de quo Tyr. lib. eod. cap. 13. 14. & 15. Deinde Robertus Flandrensium comes, qui eodem fere itinere ad regiam urbem accessit id. c. 16. Postea episcopus Podiensis & Comes Tolosanus & multi alij, qui in Italiâ descendentes iuxta Aquileiam transientes Misiniam in Dalmatiam primo, deinde Durachium, & Thessaloniam, postea demum Constantinopolim perueniunt, de quibus cap. 17. 18. 19. 20. & 21. Deinde Robertus Normannorum comes, Stephanus Bloisensium & alij quæ plurimum: qui eodem itinere sanctam illam peregrinationem consecrunt, de quibus c. 22.*

tran-

A.C.1097

transfretate persuasione maturius compulerat, non de fidei sinceritate processit. Sed solita fraude vsus ducem circumuenitne aliis principibus aduentibus eius copia possent admisceri. Nam & reliquos, qui postea subsecuti sunt, eadem arte sigillatim transire compulit, ita vt nunquam duo simul ante Constantinopolitanam urbem peregrinorum fuerint exercitus.

Sacri milites in vnum omnes conueniunt. Tyr. lib. 2. c. 23. A.C. 1097.

S. I I.

P *ostquam igitur omnes exercitus peregrinorum Helleponto in Bithyniam peruenientes in vnum conueniunt, factus est vnus Dei viuentis exercitus, a vbi recensito legionum numero inuenti sunt habere pedum sexcenta millia equitum verò loricatorum centum millia.*

Hi omnes vno anitio Nicæam urbem populosissimam obsidentes expugnauerunt. Citius urbis sicut & regionis totius & adiacentium simul prouinciarum, dominus erat quidam Turcorum potentissimus satrapa, Solimannus nomine, homo vaser, & strenuus in armis. Hic à Tharfo Cilicia vsque ad Hellepantum vniuersas prouincias possidebat. Et audito nostrorum aduentu, ex vniuerso orientali tractu magnas Turcorum collegerat copias, sperans, quòd illorum fretus auxilio, ab imminentibus periculis urbem prædictam, & regionem vniuersam posset eripere. Sed ante urbis Nicææ expugnationem pugna à peregrinis commissa victus atque fugatus est. Capta est autem urbs Nicæa anno ab incarnatione domini. 1097. mense Iunij die 20.

Et de mandato principum continuantes iter, versus Antiochiam procedebant. In quo itinere cum dominus Bohemundus, & Notthmannorum comes Robertus, atque Stephanus Bloisensium, vnà cum domino Tancredo, & comite sancti Pauli cæteras copias præcessisset, vix à maioribus castris duobus se elongauerat milliariis, cum ecce Solimannus, qui in emor iniuriarum, & ad animum reuocans] quomodo urbem egregerat, vxorem, & filios amiserat, qui in expugnatione illius urbis capti fuerat, ad id totis viribus anhelabat, vt eis vicem rependeret subitò super eos irruens, iam penè

a *Paul. Aemyl. Auctores prope omnes hunc numerum militum sacrorum tradere scribit, addens insuper viros & quosdam etiam summos, sua sequebantur uxores, qui semel sacram militiam professi, deserere signa insigne nefarium, existimabant, nec sustinebant repellere à sacro comitatu suas aetate formaque præstantes, que diuelli à maritis non poterant. Nulla vulgato corpore mulieribus castris recepta, nullus flagitiosus admixtus. Nò castra, sed replu credidisset. Sacerdotibus operantibus, altari mysterium miles aderat. Media nocte hymni in Deum superosq; cæcinebantur. Vesperino cultu celestem epe implorabant vt miru nò sit tã sanctis armis nomen assuisse. Cæterum ex hoc loco corrigendum putare Guilielmum Malinesiensis dictu à D. Antonio sup. ante §. 1. prolata sexages centum millium numerum militum existimatum fuisse, & legendum, sexies.*

A *multis interfectis nostros in fugam verterat cum ecce dominus Gotifredus cum cæteris exercitu, qui per nuncios de periculo sociorum certificatus accelerauerat, fulmineus aduolans, irruentque cum suis in hostes fidei, non sine illorum strage in fugam vertit. Cecidisse autem illa die dicuntur de hostium numero viri potetes & inclyti ad tria millia. De nostris verò popularibus & plebe nimia promiscui sexus quatuor millia. Fuit autè hoc prælium die Calcedarum Iuliarum.*

B *Recedentes autem inde, ac viam inceptam continuantes, transcursa vniuersa Bithynia Pisidiam ingressi sunt, vbi inquamdam ipsius regionem descendentes, magnam aquarum penuriam passi sunt, adeo vt præ sitis anxietate multi deficerent. Tandem verò opitulante domino ab his erepti periculis, in regionem copiosam & vberem descenderunt, iuxta Antiochiam minorem, quæ est metropolis Pisidiæ.*

Hi primum quidam de principibus, ab exercitu studiosè separati sunt, eorum trahentes agmina, quorum primus dominus Balduinus ducis Gotifredi frater cum septem millibus loricatorum. Secundus fuit dominus Tancredus, cum equitum millibus quinque & pedibus non multis. Qui in Ciliciam descendens, Tharsum eiusdem prouinciæ metropolim obsedit.

Hanc urbem dicitur fundasse Tarsus secundus filiorum Iauan, filij Iaphet, filij Noë, quam uis Solinus aliter de huius urbis conditione sentiat, asserens à Perse ædificatam. Cumque iam ciues ad deditionem compulissent, adueniens dominus Balduinus cum maioribus copiis expulso domino Tancredo urbem sibi vindicauit, expulsis inde Turcis, qui in ea dominabantur. Ciues autem, qui eam incolebant fideles erant, sed vsu armorum relicto, solum agriculturæ & mercatoribus operam dabant, Turcis tributarij.

At verò Tancredus à Tharfo recedens Marmistram nobilem eiusdem prouinciæ urbem expulsis ex ea Turcis expugnauit, totamque adiacentem regionem suæ subiecit ditioni.

Dominus autem Balduinus insuper postquâ Tharsum in suam potestatem redegerat, & duce quodam Armeno, Pancratio nomine fugatis atque occisis Turcis, ciuitates & castra eiusdem regionis expugnaret, & nomen eius iam magnificum esset, vocatus à ciuibus Edissanis, eorum est factus dominus & gubernator.

Est autem Edissa ciuitas nobilis Mesopotamiæ, quæ alio nomine Rages Medorum appellatur. Hæc enim ciuitas ciuibus referta fidelibus qui fidem, quam ab apostolorum temporibus receperat, vsque ad id tempus tenuerant, sed infidelium iugū catenus quotidie patiebatur. Qui domino urbis potitus, expugnatis ac fugatis circumquaque infidelibus cunctam regionem suo dominio subiugauit.

a *Insequenti die sol ortus victorem ostendit. Deseruit montes fuga hostium. Nostri casorum hostium spolia legere, ad duo millia nostrorum desiderata, in quibus Guilielmus Tancredi frater, ac Robertus Parisiensis, parua protulit iactura hostium quadraginta circiter milia cecidere, Aemyl. cui fere Blon. consent. r.*

Antio-

A.C.1097

Aliquos nostros cum Graecis præliati.

Dux mercatoribus imperatoris cum aliis.

Exercitum i r profle quenti oc curri Soli minus. c. 5 j.

solphor.

A.C.1097

Solimann⁹ in fugam vertitur. c. 15.

Pisidiam ingressi sit laborat exercitus. cap. 16.

Tharsus à no rica pitur. c. 19.

Solin. cap. 17 lib. de memorab.

A.C.1097

Antiochiam nostri obsident. cap. 8.

§. III.

Interea dum circa Edessanam regionem dominus Baldinus defudat, maior exercitus omnibus in via expugnatis, ciuitatibus, Turcis que fugatis, Antiochiam peruenerunt.

Est autem Antiochia ciuitas gloriosa & nobilis, a tertium vel secundum post Romanam dignitatis gradum sortita, omnium prouinciarum, quas tractus continet orientalis, princeps & moderatrix. Hæc prisicis temporibus dicta est Reblata, ad quam Sedechias rex Iuda ductus est, & ante eius conspectum iussu Nabuchodonosor in eius præsentia filij eius crudeliter occisi sunt. Hanc post mortem Alexandri magni Macedonis Antiochus, qui post eius mortem partem regni eius obtinuit, ut supradictum est, turrib. & muro validissimo circumdatam de nomine suo vocari præcepit Antiochiam, regni sui eam caput constituens. In hac Apostolorum princeps beatus Petrus cathedram tenuit sacerdotalem. In hac primus fidelium habitus est conuentus, in quo etiam & Christianorum nomen dedicatum est. Prius enim qui Christi sectabantur doctrinam, Nazareni vel discipuli dicebantur. Postmodum uero à Christo deducto nomine, autoritate illius synodi uniuersi fideles, dicti sunt Christiani. Eiusdem uero ciuitatis patriarcha viginti prouincias in sua iurisdictione habere dicitur.

Sita est autem Antiochia in prouincia, quæ Cælosyria dicitur, commodissimam & amoenissimam habens positionem. Est enim fontibus & riuis tota penè irrigua. Clauduntur etiam intra ciuitatis ambitum montes duo miræ celsitudinis, in quorum alterius vertice, qui videtur eminentior, situm est præsidium munitissimū. Qui duo montes valle profundissima, sed angusta separatur, per quæ torrens dimissus per mediam influit ciuitatem: Longitudinem autem ciuitati quidam quo, quidam tria miliaria asserunt. Distat autem à mari decem uel duodecim miliaribus.

Huius tam egregiæ ciuitatis dñs erat quidam Accianus nomine, natione Turcus, qui de familia magni & potentissimi fuerat principis Soldani Persarum, qui uniuersas illas prouincias uolenter suo imperio subiugauerat, ut superius diximus. Volens tamen redire ad propria nepotib. suis ac uernaculis uniuersas, quas sibi uendicauerat distribuit regiones. In qua distri-

butione Solimanno suo nepoti Nicæam ciuitatem cum eius prouinciis contulit. Cuidam autem eius nepoti Ducath, nomine urbem contulit Damascenam. Cuidam uero seruo eius Asfangur nomine famosissimā ciuitatem contulit Alapiam. Huic quoque de quo sermo est, Acciano urbem concessit Antiochenam cum modicis finibus. Nā vsque ad Laodicæam Syriæ Calipha Aegyptius uniuersas possidebat regiones.

Venientes itaque nostri hanc munitissimā ciuitatem octo eam continuis obsederunt mensibus. Sed quia ciuitas in circuitu magnō ambitu protēdebat, vndique illā vallare nequuerunt, licet ipsorum, qui gladium poterant educere, ad trecentorum millium numerum esse diceretur.

Referre igitur casus singulos, quos in tanta obsidione & tam continuato tēpote diebus penè singulis pertulerunt, longum [ & historia compendio quod querimus valde contrariū] esset. Nam ferè fame periclitatus est noster exercitus. Insuper & ciues frequenti eruptione facta multa nostris damna intulerunt.

Sed nihilominus cum omnes uas animo ad impugnamdam urbem totis viribus insisterent, rumor insonuit, quod persarum quidam princeps potentissimus, ad Antiochenorum instantiam ex uniuerso imperio suo in eorum subsidium innumerabiles copias dirigebat, & iam pro certō habebatur, quod in vicino erant constituti.

Conuenientes igitur adinuicem nostri principes, cæperunt deliberare, quid in tanta necessitate fieri oporteret. Contulēbant quidam, quod aduenienti multitudini relicta urbe procederent obuiam, ac belli fortunam experirentur. Alius autem uidebatur, ut maior pars ad obuiā dū illis egrederetur, reliqui uero obsidionem continuarent. Bohemundus uero Tarentinorū princeps vir strenuus, & in talibus valde expertus, utraque suas rationes allegans, reprobat uiam, dicēs. Siue omnes egrediamur, ut uolunt aliqui, siue in Castris pars aliqua remaneat, uideamur operam, & studium, & expensas per tā longa tempora inutiliter expendisse. Nam egredientibus uniuersis soluetur obsidio, & ciues qui intra mœnia sunt pro uoluntatis arbitrio hostibus adiungentur, aut aduenientes intra mœnia introducent. Si uero pars exercitus in castris remanserit, quomodo poterit pars una ciues intra urbem coercere, cum omnes simul uix illos cohibere possimus? Vnde mihi uidentur, patres, quod illic omnis nostra debeat intentio festinare ut ante tantorum exercituum aduentum, ciuitas in nostram prius descenderet ditionem. Quod si modum queritis, in promptu est. Amicum habeo in ciuitate fidelē. Hic habet turtim in sua potestate munitissimam, quam sub certis conditionibus paratus est mihi tradere, pro quo negotio multam sum illi pactus dare pecuniam. Si ergo ueltra uidetur amplitudini, ut nostra sollicitudine & studio capta ciuitas in nostram iure hereditario possidenda transeat potestatem, paratus sum cum dicto amico meo pacta complere sin autem, elaborer uestrum quilibet, & quocunque studio urbem poterit obtinere quan-

quantum mea interest illi concedo. His auditis principes gauisi sunt gaudio magno, & petitioni eius grato animo concurrentes, excepto comite Tolosano, urbem cum suis pertinentiis iure hereditario possidendam Bohemundo in perpetuum cōcesserunt. Erant tunc temporis inter cæteros fideles in eadem ciuitate duo ueterini fratres, quorum maior Emirferius uir potens plurimum, & domino ciuitatis erat valde familiaris. Hic audiens, quod dominus Bohemundus princeps magnificus esset, statim post urbem oblectam per fideles nuncios eius sibi gratiam conciliauit ita ut diebus penè singulis de statu ciuitatis eum redderet doctiorem.

Igitur Bohemundus soluto consilio, sicut erat uir sollicitus, hunc amicum suum per nuncios conuenit, ut quod adinuicem condixerat, impleretur.

Quo audito lætus Emirferius fratrem, quem habebat unicum, cum non posset tantum negotium absque eo ad optatum deducere finem, & vsque ad eam diem id negotium ab eo occultasset tentare uoluit, an in eo negotio secum uellet concurrere. Quod cum à longè & per quædam uerba leuia primo illi, inciperet mysterium reuelare, reperit eum satis ab hoc pio proposito abhorrentem: immo nostrorum opera execrantem. Sic ergo, qui prius dubitabat, an fratri communicaret propositum nunc quasi pestem declinans illum in sua conscientia execratur, & ne Christi obsequium per eum impediretur, de eius morte tractare cœpit, caritati fraternæ publicam fidelium præponens salutem.

Ea autem nocte cum ciuitas sopori se dedisset, uident uir prædictus horam rebus agendis se obtulisse opportunam, domino Bohemundo per nuncium significauit, ut cum uiris electis festinus adueniret. Quo audito, dominus Bohemundus conuocatis clam aliis principibus, cum suo domestico comitatu subito ante turtim adstiterunt. Interea uir ille sepè dictus turtim eamdem ingressus, fratrem suum, cuius mentem alienam à suo proposito nouerat, in strato suo dormientem occidit. Quo facto, siue demisso principes in Dei nomine ascendere cœperunt. Primusque fuit dominus Bohemundus, post eum fuit comes Flandrensis & Tancredus. Post quos cæteri ascenderunt.

Qui uirtute induti ex alto duce prædicto uiro, qui illos introduxerat, decem uires sine interpellatione occisis earum custodibus occupauerunt. Quo facto descendentes ad portam, eam uolenter effringunt, admittentes eos, qui de foris expectabant. Cognoscentes autem, quod aurora iam esset, buccina dato signo ad urbis ingressum cæteros, qui in castris remanserant, inromittunt, qui per urbem discurrentes, ac effringentes domos, stragem non modicam ediderunt. Ciues autem audito tumultu ex stragis surgunt, & uidentes eorum stragem quæ passim per uicos fiebat, rem prout erat arbitrati sunt accidisse. Ergo relictis domibus fugere tentabant, sed in uincos armorum incidentes obruncabantur. Multi tamen per portas egressi, aut per murum de-

A.C.1098. principes Bohemundus dicit. c. 17.

quantum mea interest illi concedo. His auditis principes gauisi sunt gaudio magno, & petitioni eius grato animo concurrentes, excepto comite Tolosano, urbem cum suis pertinentiis iure hereditario possidendam Bohemundo in perpetuum cōcesserunt. Erant tunc temporis inter cæteros fideles in eadem ciuitate duo ueterini fratres, quorum maior Emirferius uir potens plurimum, & domino ciuitatis erat valde familiaris. Hic audiens, quod dominus Bohemundus princeps magnificus esset, statim post urbem oblectam per fideles nuncios eius sibi gratiam conciliauit ita ut diebus penè singulis de statu ciuitatis eum redderet doctiorem.

Igitur Bohemundus soluto consilio, sicut erat uir sollicitus, hunc amicum suum per nuncios conuenit, ut quod adinuicem condixerat, impleretur.

Quo audito lætus Emirferius fratrem, quem habebat unicum, cum non posset tantum negotium absque eo ad optatum deducere finem, & vsque ad eam diem id negotium ab eo occultasset tentare uoluit, an in eo negotio secum uellet concurrere. Quod cum à longè & per quædam uerba leuia primo illi, inciperet mysterium reuelare, reperit eum satis ab hoc pio proposito abhorrentem: immo nostrorum opera execrantem. Sic ergo, qui prius dubitabat, an fratri communicaret propositum nunc quasi pestem declinans illum in sua conscientia execratur, & ne Christi obsequium per eum impediretur, de eius morte tractare cœpit, caritati fraternæ publicam fidelium præponens salutem.

Ea autem nocte cum ciuitas sopori se dedisset, uident uir prædictus horam rebus agendis se obtulisse opportunam, domino Bohemundo per nuncium significauit, ut cum uiris electis festinus adueniret. Quo audito, dominus Bohemundus conuocatis clam aliis principibus, cum suo domestico comitatu subito ante turtim adstiterunt. Interea uir ille sepè dictus turtim eamdem ingressus, fratrem suum, cuius mentem alienam à suo proposito nouerat, in strato suo dormientem occidit. Quo facto, siue demisso principes in Dei nomine ascendere cœperunt. Primusque fuit dominus Bohemundus, post eum fuit comes Flandrensis & Tancredus. Post quos cæteri ascenderunt.

Qui uirtute induti ex alto duce prædicto uiro, qui illos introduxerat, decem uires sine interpellatione occisis earum custodibus occupauerunt. Quo facto descendentes ad portam, eam uolenter effringunt, admittentes eos, qui de foris expectabant. Cognoscentes autem, quod aurora iam esset, buccina dato signo ad urbis ingressum cæteros, qui in castris remanserant, inromittunt, qui per urbem discurrentes, ac effringentes domos, stragem non modicam ediderunt. Ciues autem audito tumultu ex stragis surgunt, & uidentes eorum stragem quæ passim per uicos fiebat, rem prout erat arbitrati sunt accidisse. Ergo relictis domibus fugere tentabant, sed in uincos armorum incidentes obruncabantur. Multi tamen per portas egressi, aut per murum de-

missi, ad montana conscendentes uitæ consulerunt.

Inter quos & Accianus ciuitatis dominus ciuitatem egressus, dum fugeret à quibusdam Armeniis inuenus occisus est. Nostri autem potiti ciuitate, nihil prorsus alimentorum in urbe repererunt, nec mirum, cum iam pene nonem mensibus ciuitas obsidione fuisset vallata. Sed tamen in auro & argento atque lapidibus prætiosis tot & tantæ diuinæ repretæ sunt: ut qui prius mendicabat esuriens, nunc factus locupletior omnibus abundaret. Capta est igitur Antiochia anno ab incarnatione dñi 1098. tertia die Iunij mensis.

Die igitur tertia ab urbis expugnatione, factus princeps potentissimus, cum maioribus, quam diceretur, copiis adueniens cū suis uindique ciuitatem concluserit.

Sic populus Christianus, qui paucis ante diebus eamdem obsederat, & oblectam sibi uendicauerat uolenter, uersa uice, sicut rerū solet esse uicissitudo, obsidionem sustinens, graui supra modum inedia molestabatur.

§. IIII.

Urbe igitur sic ex omni parte ab infideli populo circumdata, cum iam populo fideli egredi uel ingredi non liceret, facta est nostrorum conditio longè deterior. Nam cum nihil inferretur alimentorum, exorta est in ciuitate fames solito uisibilibus, ita ut prædefectu uictualium & famis acerbitate plebs ad turpia declinaret, non erat in escis etiam apud delicatos differentia, nec erat mundorum ab immundis legalis illa distinctio [sed quod casus offerebat, siue gratis siue cum pretio, id in cibum uertebatur: inde uenter famelicus, si tamen ad hoc sufficiebat quod assumptum fuerat, implebatur. Non erat rubor nobilibus, nō ingenuis uerecundia, mensis alienis se conuiuas ingerere, fugerat à matronis pudor, à uirginibus uerecundia, & suorum oblitæ natalium, passim uictum queritabant.] Erat itaque intueri (miserabile) uiros robustiores: uirtutis præcipuæ innixos p̄ nimia debilitate baculis, deiecto uultu per plateas & uicos mendicando discurrete, uix erat in tanto populo, qui sibi sufficerent. Quid plura? Camelos, asinos, boues, equos, mulos, & immunda quælibet quoties dabatur ex his habere: pro summis reputabant delicias. Referre quid singulis acciderit maioribus & quanta egestate pro Christo pius laborauerit populus longè esset ab historia compendio: & speciales exigeret tractatus. Sed ut in summa dicatur: uix aliqua cōtinet historia tantos principes, tantum exercitum, tantas alibi sine defectu & tam patienter perulisse molestias.

Interea Guilielmus de Gratamēstif uir nobilis, & alij, qui cum eo in principio obsidionis aufugerant, Alexandriam minorem peruenientes, ascensis nauibus, Finimnis perueniunt, quo in loco imperator Constantino-

Quor no. ita palli. sint in. mod. ca. 17.

Principes de lunibus re de. i. b. e. t. a. n. ca. 16.

Principes de lunibus re de. i. b. e. t. a. n. ca. 16.

Principes de lunibus re de. i. b. e. t. a. n. ca. 16.

Principes de lunibus re de. i. b. e. t. a. n. ca. 16.

Principes de lunibus re de. i. b. e. t. a. n. ca. 16.

Antiochiæ. ca. 9.

4. Reg. 25.

In 1. part. tit. 4. cap. 1. §. 2.

In qua prouincia sita sit. ca. 10.

Antiochena Ecclesia, qua omnium Orientis Ecclesiarum metropolis est, ut ait D. Hiero. ep. 62. to. 2. Romanam Ecclesiam excipias secundum, Romana uero, Ecclesia numerata, tertium locum à temporibus Apostolorum obtinuit. cuius rei testis imprimis est D. Anacletus epist. 3. tertium inquit sedes apud Antiochiam B. petri Apostoli nomine habetur honorabilis, hinc est Leo magnus in epist. 51. Antiochena Ecclesia, in qua primum predicante Apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in paterna constitutionis ordine perseueret. & in gradu tertio collocata, nunquam se fiat inferior. Denique can. 6. Conc. Niceni constitutum est ut Romana sedes primum, secundum Alexandria, tertium Antiochena locum obtinerent. Vide Sand. de uisib. Manar. Onuph. in Plat.

Accianus fugiens occiditur. cap. 23.

Nostri in urbe obsidentur. lib. 6. ca. 3.

Populus in media laborat. c. 7.

Fame inual escente populus ad immundos conuertitur. cibos. cap. 7.

Constantino-



A.C. 1098. tinopolitanus cum suis copiis erat, atque nostris principibus in auxilium properabat, exceptis autem exercitibus, quos ipse ex vniuersis nationib. collegerat, erat & adiuncti quasi ad quadraginta millia latinorum, qui ab exercitibus, qui praecesserant quibusdam vrgentibus causis per terras imperatoris fuerant relicti.

De statu Antiochie multa mētiuntur. c. 11. Quo peruenientes cum de statu nostrorum principum ac exercituum ab eis imperator exquireret, vt suam fugam & perpetuam infamiam tegerent, mentientes multa confinxerunt, asserentes, quod capta Antiochia, tanta fames attrinerat exercitum fidelium quod valde pauci ex tanto exercitu superessent. Insuper Corbagath Perfarum princeps potentissimus, cum infinitis orientalium copiis eandem urbem obsidione vallauerat. Noster autem populus (inquirebant) intus fame & frigore ac caedibus ira diminutus erat, vt vix ad tuitionem vrbis sufficere videatur, vnde nos videntes fratrum negotia non posse ad votum procedere, eos, sēpe conuenimus, vt sibi consulerent, & rem impossibilem apprehendere velle desisterent. Quos cum a suo non possemus reuocare proposito, ne nos paribus calamitatibus inuolueretur, nostrae salutis providere curauimus. Et nunc si placet desistere procedere, ne tuae legiones paribus periculis inuoluantur.

Imperator ab itinere suo retro cedit. c. 12. His auditis imperator cum suis communicato consilio retro redeundum purauit. Sicque factum est, vt per opera supradicti nequam viri, subsidium, quod ex compromisso dare paratus erat Christianus imperator, eo plurimum indigens non haberet exercitus. Considerantibus tamen interius, & rem perferuntibus, diligenter hoc ad gloriam nostrorum latinorum principum redundauit. Nam qui portauerant pondus diei & aestus, dignum erat vt gloriam suis laboribus reportarent. Sed imperator si cum copiis adfuisset, ob praecipuam sui auctoritatem, sibi meritō palmam victoriae competere contendisset, vnde creditur a domino procuratum, vt qui fideliter & deuotē & cū innumerabilibus defudauerant periculis, laboris fructum & victoriae titulum reportarent.

Mar. 30.

Nostris exercitus desperatio. cap. 13.

§. V.

AT verò Corbagath, qui aduentum imperatoris non immeritō formidabat, auditō eius recessu, quasi de victoria iam securus, nostros intra urbē animosius comprimēbat, vnde nostri in tantum desperationis bacatrum inciderunt, vt iam nec salutis spes superesse videretur. Quare dicitur, quod etiam principes de salute desperantes, habito inter se familiari consilio, occultē decreuerant, vt relicto populo ipsi de nocte clam aufugerent ad mare. Quod postquam duci Gothifredo innouit, & venerabili viro domino episcopo Podiensis, vocantes illos ad se, iustis in eos increpationibus inuecti sunt. Dum igitur sic affligeretur Dei populus, re-

A spexit eum dominus a sede maiestatis suae ei consolationem immittere. Appatuit enim cui dam clerico de provincia Prouincia beatus Andreas, cui plurimum erat deuotus, communens quatenus principibus nunciaret, vt lanceam qua domini nostri Iesu Christi lateris fuerat perforatum, in ecclesia beati Petri repositam perquirerent, eique locum certis designauit indicis. Quod cum fecisset, & ipsi ad eius suggestionem ad locum eundem peruenissent, effossa aliquantulum in altum terra lanceam sicut illis fuerat a clerico, praedictum reperiunt. Quod audiens populus, tanquam immissa ei caelitus consolatione: ceperunt, quodammodo a suis anxietatibus releuari. Iterumque voto concepto se iuramentis corporaliter praestitis obligauerunt, quod ipsi abinuiam non discederent, quousque auctore domino urbem sanctam pristinae restituerent libertati.

Cum enim diebus viginti sex continuis ac tam mirabili afflictione laborassent, ceperit iterum populus ad cor rediens fortitudine lumbos suos accingere ita vt omnes vnanimiter a maiore vsque ad minimū his molestiis finem esse imponendum consonarent, & cum hostibus pugnandum, vt subito perdinatae virtutis auxilium eos de suis viribus praesentes hostes a se possent repellere, & urbem, quam eis contulerat Dominus, liberam vindicare.

Igitur indicta die pugnae, praecedenti nocte dum arma exerunt equos praeparant, somno locus non datur. a Manē autem facto circa diei crepusculum sacerdotes & ministri domini per ecclesias diuina celebrantes [sacrificia consummantes] populū ante quā ad praelium egredere de peccatis suis prius cum humilitate confessum, corpore & sanguine domini munierunt. Quo facto tanta eis diuinitus infusa est gratia, vt qui heri & nudius tertius, quasi segnes & abiecti vix lumina attollere poterant: nunc in publicum prodeuntes, sibi inuicem palmam victoriae promitterent. Episcopi verò & alij nihilominus sacerdotes sacris induti vestibus, populū ad praelium proficiscentem benedicebant.

Conueniens autem summo diluculo quarto Calendas Iulij inuocantes de supernis auxilium duodecim acies instruxerunt, quarum vltimam, quae erat caeteris reuerentior, conducebat illustris princeps dominus Bohemundus.

Accidit autem in exitu nostrorum ex vrbe quiddam memoria valde dignum. Nam eos

Hoc caput aperit indicat illos milites, qui expeditioni tam sanctae & gloriose interfuerunt. confessionem peccatorum sacerdoti consueuisse facere. Et archiepiscopum quoque esse verum Christi corpus agnouisse multaque alia, quae Romana obseruat ecclesia, vt sanctorum Patrum cinium, crucis venerationem religiosè, coluisse ex quibus profecto liquet Romanā fidē & religionē Catholicā esse, quam videlicet religiosi principes & milites ex omni Christianorum regione collecti illo saeculo fidelissimè tenuerunt, quemq; Deus eximis signis & prodigijs sibi gratissimam esse declarauit.

quidam

A.C. 1099. quidam suauissimus, immixtus de supernis, modicus, sed gratissimus, super nostrum descendit exercitum, ita placidus, vt quasi in eo benedictionem & gratiam suam videretur dominus infudisse. Quicumque enim coimbre conspersus est, ita plena mentis & corporis suscepit hilaritatem, vt nihil laboris, nihil molestiae in tota illa expeditione esse videretur. Nec solum hominibus, veruntiam equis vigor pristinus adeo restitutus est, vt qui per multos ante dies non nisi folia & arborū cortices habuerant pro pabulo hostium equos hordeo pastos & palea tota die illa celeritate & patientia laboris vicerint.

Interea princeps hostium intellecto nostrorum ab vrbe egressu, & ipse acies suas instruit. Nostri verò gradatim versus eos procedunt, primae tres acies viriliter in eos irruunt, sequentisque aliae non inferiori impetu hostes aggrediuntur. Pugnatur itaque ab vtraque parte acerrimè. Cumque iam diu pari Marte pugnasent, adueniens nouissima acies, in qua praerat dominus Bohemundus, tanto impetu in hostes irruit, vt dissolutis eorum cuneis verterentur in fugam.

Corbagath autem vidēs suas dissolutas acies & ipse fuga lapsus salutis suae consulit. Nostri autem cædēdo diu hostes fuerunt persecuti, ramentorum timentes defectum non ultra insequi praesumpserunt, excepto domino Tancredo, qui cum quibusdam alijs vsque ad solis occasum hostes sternendo persecutus est.

Consummato autem praelio, nostri ad castra hostium redeunt, vbi tantam rerum necessarium reperiunt opulentiam, tantas orientalium diuitiarum copias, vt iam auri, argenti, gemmarum & pretiosarum vestium, neque numerus esset neque mensura. Equorum etiam & armentorum, annonae quoque & vidualium tanta reperta est abundantia, vt iam nescirent quid eligerēt, etiam qui summa prius laborauerant inopia. Potius autem sunt hac victoria principes nostri anno incarnationis domini 1098. mensis Iunij 28.

Luce gratissima in populo oritur lib. 6. cap. 1.

§. VI.

REbus igitur in vrbe compositis, aliquamdiu in ciuitate mansit populus christianus vbi ex causis occultis suscitata est magna clades in populo: vt vix aliqua praeteriret dies, in qua triginta vel quadraginta non effertentur funera. Sexus quoque femineus ibi pene totus deperit, ita vt intra paucos dies quinquaginta millia deficerent. Mortuus est etiam vir venerabilis dominus episcopus Podiensis Ademarus.

Dispersi igitur hoc medio tempore nostri principes, leorsum copias transeunt, multas circa Antiochiam vrbes occupauerunt, alias verò tributarias sibi fecerunt.

In Calendis verò Nouembris sicut inter eos erat conclusum in vnum redeuntes iter versus Hierosolē aggrediuntur, transuersisq; multis regionibus multisque ciuitatibus expugnatis, ad urbē Tripoliam perueniunt, erat enim vrbs

magna atque populosa. Qui nostrorum audire res aduentum, in bellum illis obuiam exierunt. Sed diuinitus victi atque fugati sunt. Et cum aliquamdiu urbem obsedissent, cepit murmurare populus atque clamare, vt illa obsidione relicta versus Hierosolymam iter arriperent. Principes autem volentes populo satisfacere, soluta obsidione iter arripiunt, & sequentes maritimam oram die tertia ante urbem Berytensium descenderunt. Deinde Sidonem & Tyrum transeuntes, in planiciem, quae est non longè ab Achon, perueniunt. Inde verò progressi, Galilaeam à lana deferentes, & transeunt Casaream, post diem tertium in planitie, quae non longè est ab Ioppe castrametati sunt. Cōpertum autem habentes, quod in vicino erat Ramula ciuitas nobilis, illuc cum quingentis equitibus dominum comitem flandrensem praemisissent: qui urbem reperientes vacuum nullo contradicente ingressi sunt ciuitatem. Nocte autem praecedente ciues nostrorum praecognito aduentu, cum tota familia relinquentes urbem fugerant ad montana. Nostri verò ad urbem accedentes in omni commoditate vini, olei, & frumenti ibidem triduum exegerunt.

Interea Hierosolimita de christianorum aduentu facti certiores, atque scientes pro certo, quod omnis, quae aduenire dicebatur multitudo, speciale & praecipuum propositum haberet, ciuitatem illam obrinendi, quanta possunt sollicitudine urbem communiunt, victui necessaria ac armorum genera comportantes. Sed & princeps Aegyptius, qui multo labore eodem anno expulso Turcorum praesidio urbem receperat praefatam comperto quod ab Antiochia noster discesserat exercitus, quanto potius studio mœnia reparari praeparat ciuitatis. Praeterea omnes conuenientes adiuuicem decreuerunt interfecit vniuersis fidelibus, quae Hierosolē habitabant, ecclesiam dominicā resurrectionis deicere funditus, & sepulchrum domini ab eadem radicibus conuellere ne illorum occasione aut orationis gratia populus fidelium deinceps accedere, & urbem frequēare proponeret. Sed tandem cognito, quod per hoc maiora nostrorum populorum in se conflarent odia, mutato consilio destiterunt. Verum expoliatis fidelibus, qui in vrbe habitabant, omnes cum domino patriarcha ab vrbe expulerunt. Qui vsque ad nostrorum aduentum in viculis suburbanis se occultantes, de die in diem mortem expectabant.

Nostri ad Hierosolyma perueniunt c. 25. Nostri autem triduo apud Ramulam consummato iter arripientes ciuitati appropinquare ceperunt. Scientes autem loca venerabilia, pro quibus tot pertulerant labores, iam esse in proximo [prae] seruore deuotionis lacrymas cohibere non valentes pronos in terram se dederunt, adorantes & glorificantes Deum, de cuius munere veni, vt sibi à fidelibus suis dignè & laudabiliter seruiatur. Vnde cum non multum processissent, è vicino urbem sanctam conspexerunt. Qui praespirituali gaudio suscitatis lacrymis Deum glorificauerunt, qui populi sui vota benignè exaudire dignatus esset, vt iuxta eorum desideria ad loca optata metuerint peruenire. Videbatur autem inpletum Secunda pars Hist. Ant. L L L esse

A.C.1099. esse, quod per prophetam predictum fuerat vaticinium. Leua Hierusalem in circuitu oculos tuos, & vide potentiam regis, Ecce saluator tuus venit solvere te a vinculo.

Descriptio vrbs sancte Tyr. lib. 8. cap. 1. Vide Ioseph. lib. 6. de bello iud. c. 6.

§. VII.

Vrbem sanctam, ac Deo amabilem Hierosolymam in sublimibus montibus esse sitam certum est, in tribu Benjamin positam vt veterum tradit authoritas. Habet autem ab occidente tribum Smeon & Philistinam regionem, & mare mediterraneum. Ab oriente vero Iordanis fluenta, & ei adiacentem solitudinem. Ab austro vero habet sortem Iuda, in qua est Berthelem familiare domini reclinatorium, & felix natiuitatis dominice cunaru locus. A Septentrione urbem habet Gabaon, Iosue filij Num, insignem victoria & desixi solis miraculo preclaram tribum quoque Effraim. Est Hierusalem Iudae metropolis, in loco riuus, fyllis, fontibus & pascentis penitus carente sita.

Hac iuxta veterum historias, primo dicta est Salem, & postea Hiebus ex Hiebusseo, [eius habitatore. Postmodum tempore dauid, qui eam amplauit & regni solum constituit] dicta est Hierusalem. Postea vero regnante filio eius Salomone rege, dicta est Hierosolyma quasi Hierusalem Salomonis. est autem ciuitas & minor maximis, & mediocribus maior, forma quidem oblonga, & parte altera longiore, terragona.

Sita est autem in montibus duobus, quorum fastigia infra muri ambitum ex parte pluma continet modica valle distincta, quae etiam urbem per medium diuidit. Horum alter qui ab occidente est, mons Sion appellatur. Alter vero qui ab oriente est, mons Moria dicitur, vbi Abraam voluit Isaac immolare, in quo iuxta id quod sacra continet historia Salomo templum domino edificauit.

Anno autem ab incarnatione domini 1099. septima die mensis Iunij christianoru exercitus ante vrbe castrametatus est, diciturque fuisse aduentiu numerus quadraginta millia nostrorum inter quos expeditorum vix erant viginti millia peditum, equitum vero 1500. reliqui autem omnes aut inerte vulgus, aut valitudinarij & debiles in vrbe autem dicebantur esse virorum fortium & optime armatorum quadraginta millia.

Quinta aut die postquam ad urbem nostrer peruenit exercitus, ad oppugnandam urbem omnes vnanimiter accinguntur. Cumque iam per quatuor hebdomadas circa id vniersus vno animo urbem aggrediuntur.

Et cum vsque ad horam diei septimam sine certa victoria anceps & dubium facis certamine esset, nostri iam multo labore fatigati coepe-

Mat. 2. Luc. 2. Ios. 9.

Datur signu diuini desudare exercitus die vndecima Iulij mensis tus, & noctri ad pugnam redeunt. ca. 6.

runt instare remissus: & [iam diffidens] insul- tantibus hostibus paulatim dilabebatur popul- lus, sed ecce virtus diuina fuit, quae fidelium rebus iam desperatis [necessariam, & pro votis intulit consolationem. Nam de monte oliueti miles quidam armis accinctus resurgens qui postmodum non comparuit, signum dabat nostris legionibus: vt redirent in idipsum] & insultum denuo iterarent. Quo signo viso, exhilaratur noster exercitus: ac maiori animo ad oppugnationem vrbs rediit tanto seruore animorum, vt qui fessi aut laesi vulneribus opera subtraxerant, nunc receptis animis vltro se offerentes instarent animosius. Tantaque erat in castris nostrorum laetitia, vt iam quasi certi de victoria infra vnus horae spacium vltro complanato, & effracto ante murali, quoddam castellum quod ex lignis contextue- rant, muro applicauerint. Ciues autem pro- cere magnitudinis, & immensa soliditatis arbores a muro suspenderant: vt machinarum ictus illuderent. Quartum duos nostri, qui erant in praedicto castello, praecis funitus, qui bus erant ligata: deiecerunt ad terram.

Quo cognito dux Gothifredus, qui in ea parte urbem oppugnabat, sursum in cast- stellum dictas trabes ferri praecipit. Quibus ex vna parte in machina, & altera super murum locatis [latu castelli, quod moueri poterat, de poni praecipit: quo supra trabes praedictas collocato] vicem pontis praebuit. Ponte igitur sic ordinato primus omnium vir illustis dux Gothifredus cum fratre suo Eustathio ingres- sus est urbem. Post quem multi alij secuti sunt. Hostes autem super muros videntes nos- tros, turres & moenia deserunt. [Ingressi autem post ducem sunt flandrensum comes & dux Normannorum, & per omnia commenda- bilis Dominus Tancredus, Hugo senior comes de Sancto Paulo, Balduinus de Burgo, Gasto de Beart, Gasts de Bederr, Geraldus de Rossellon, Thomas de feria, Conanus Brito, comes Raimboldus de ciuitate Oringis, Ludonicus de Monson, Conon de monte acu- to, & Lambertus filius eius, & alij plures. Erat autem feria sexta & hora nona, videretur procuratum diuinitus, vt qua die & qua hora pro mundi salute in eadem vrbe passus est Dominus, eadem & pro Saluatoris gloria decertans populus desiderij sui felicem impe- traret consummationem.] Nostri autem qui urbem iam intrauerant, de mandato ducis ad portam septentrionalem quae sancti Stephani dicitur, accedentes, illa reserata expectan- tem populum introduxerunt.

Qui per vicos ciuitatis discurrentes stri- ctis gladiis aetati non parcentes aut sexui, in ore gladij prosternebant omnia.

Confugerunt porro in atrium templi maxima paganorum multitudo. Ad quem veniens dominus Tancredus, omnes quos ibidem reperit detruncauit: qui fuerunt fere decem millia.

Peregrini

Ciues ad atrium tem- pli cedunt. ca. 10.

Peregrini pia vrbs loca deuote obeunt. c. 21.

§. VIII.

Vbiugata igitur penitus ciuitate, populus fidelium depositis armis in spiritu humi- litatis cum gemitu & lachrymis loca venerabi- lia, quae saluator noster Dei filius propria voluit sanctificare praesentia ceperunt cum omni deuotione circumire & cum intimis deo- seculari suspiciis: specialiter autem domine passiois & resurrectionis Ecclesiam: vbi cle- rus & populus fidelium, de restituta libertate redemptori gratias exhibentes, cum Crucibus & sanctorum patrociniis principibus occur- rentes eos in praedictam cum Hymnis & can- tibus spiritualibus introduxerunt Ecclesiam] Nam intueri erat amoenissimum, & spiritali plenum incunditate quanta deuotione ad lo- ca sancta fidelis accederet populus. Nam vbi- que lachrymae, vbi que suspiria [non qualia mor- tor & anxietas solet extorquere, sed qualia fer- uens deuotio & interioris hominis consummata laetitia solet dominum in holocaustum in- cendere.]

Die autem captionis ciuitas dominus Ademarum vir venerabilis, Podienis episco- pus domini papae legatus, qui ( vt praedixi- mus) apud Antiochiam vita decesserat, a mul- tis in sancta vrbe est ciuitate. Ita vt multi vi- ri venerabiles, & fide digni eum super ciuita- tis murum primum omnium ascendisse, & car- teros ad ingressum vrbs animasse oculis cor- poreis se vidisse assererent. Multi que alij, qui in dicta via in dei obsequio diuersis casibus occubuerant, in dicta ciuitate apparuerunt cum aliis loca venerabilia visitantes. In quo manifeste dabatur intelligi, quia & si vita de- cesserant corporali, ad aeternam tamen vo- cari beatitudinem, non sunt fraudati a deside- rio suo, sed quod pio expetierant studio pleno sunt effectum consecuti.

Capta est autem praedicta ciuitatis anno ab incarnatione domini 1099. die 15. mensis Iulij feria 6. hora 9. anno tertio, ex quo chri- stianorum populus tanta peregrinationis on- nus assumpserat, praesidente Romanae eccle- siae domino Urbano secundo romanorum imperatore domino Henrico 4. In francia ve- ro regnante domino Philippo.

Sancta igitur ciuitas per christianorum populum libertati pristinae restituta, octava die conuenerunt principes, vt aliquem de suo collegio eligerent, qui regioni praeset, & regiam sollicitudinem impenderet provin- ciae acquisita.

Inuocataque spiritus sancti gratia consona- tes adinuicem dominum Gothifredum Lo- tharingae ducem vnanimiter elegerunt in re- gem.

Fuit autem hic Gothifredus de regno fran- corum prouincia Remensi, ciuitate Bolonia. Cuius pater fuit dominus Eustathius senior illius regionis comes, Mater vero Ida nomi- ne, soror ducis Lotharingae Gothifredi, qui cognominatus est Struma. Qui postmodum cum esset sine liberis, hunc nepotem suum Gothifredum in suum filium adoptauit. vnde

Episcopus Anicicis & multi alij vii. ca. 22. Sup. 5. 6.

Dies & an- nus vrbs sancta ca- pta c. 24.

eodem defuncto illi in ducatu Lotharingae successit. Huic autem fuerunt tres ex vtroque parente fratres, dominus videlicet Balduinus comes Edessanus, Eustathius comes Bolonien- sis, qui post patrem obtinuit comitatum Bo- loniensem Tertius fuit Guilielmus, qui duo- bus fratribus suis Hierosolymam proficiscen- tibus cum patre domi remansit. fuit hic dux praclarissimus vir religiosus, clemens, iustus, serius in verbo & stabilis, saeculi contemnens vanitates quod in illa aetate praesertim in mili- tari professione rarum est: fuit praeterea in orationibus iugis, in operibus pietatis assiduus. erat etiam affabilitate insignis liberalitate gra- tiosus fuit autem corpore pulcher & magnus, robustus, facie venusta, capillo & barba fla- uis. In vsu armorum & exercitio militari om- niu iudicio quasi singularis, cuius opera sem- per fuerunt magna & admiratione digna quae vsque in praesentem diem pro celebri nar- rantur historia.

Postquam igitur Deo deuotus princeps reg- num obtinuit, sicut vir religiosus erat, sta- tim regni sui domino cepit offerre primitias. Nam protinus in ecclesia dominici sepul- chri, & templi domini canonicos instituit re- gulares, eis que ampla beneficia assignauit. Adduxerat etiam secum vir Deo amabilis, de claustris monachos disciplinatos, qui toto itinere horis diurnis pariter & nocturnis [Ec- clesiastico more] diuina illi ministrabant of- ficia. [Quod postquam regnum adeptus est iux- ta eorum postulationem, in valle Iosaphath locauit amplissimumque loco, eorum gratia conuulit patrimonium.]

Quibus diebus inuenta est in parte sanctae resurrectionis ecclesiae scorsum portio vna do- minice crucis quam ob metum gentilium fi- deles occultauerant. Quae res magnam fide- libus artulit consolationem.

Sileri non debet huius principis piissimum factum. Nam promotus in regnum corona aurea morte regum in sancta ciuitate noluit in signiri, in qua humani generis reparator, vs- que ad crucis paribulum pro nostra salute spi- neam coronam deportauit vnde quidam etia illum in catalogo regum Hierosolymorum Latinorum non connumerat. Mihi autem non lolom rex, sed regum optimus, lumen & spe- culum videtur aliorum. Non enim consecra- tionis munus spreuisse credendus est, sed pom- pam saeculi perituram humiliter declinasse, vt coronam immarcescibilem alibi consequere- tur.

Calipha Aegyptius in nostros expeditionem dirigit. cap. 10.

§. IX.

Vb manu igitur inclyti viri Gothifredi re- gnum conualescere cepit. Cumque per i- de tempus principes christianissimi, nondum adhuc abinuicem essent diuisi, princeps Aegy- ptius, qui Calipha dicitur, inter orientales po- tentissimus, exercitus collegerat infinitos. Vo- catoque ad se principe militiae suae Elephdalis mandauit eidem, vt cum vniersis regni sui Secunda pars Hist. Ant. L. L. L. 2 viri

Pia eius ip- sanctae vr- bis Eccle- siae libera- litas. c. 9.

A.C. 1109. viribus in Syriam descendat, & populum illum barbarum qui de multis occidentalium finium partibus aduenerat, delectat de terra. Qui mandato domini sui obediens, cum innumera bilibus copiis descendit in Syriam.

Quo audito, congregati sunt adiuuicem nostri principes, ac completis ante sepulchrum domini de more orationibus, collectis eorum copiis contra hostes progressi sunt. Erant autem illi equites in uniuersum mille ducenti, peditum vero nouem millia. Igitur aciebus in struendis rei exitum domino commedantes, ac de supernis inuocato auxilio, viriliter hostibus aduenientibus occurrunt. Quorum primum impetum hostes sustinere non valentes in fugam versi sunt, quos nostri insequentes magnum ex illis numerum occiderunt. Reversique illorum castra diripientes, multarum diuitiarum referta generibus, vsque ad nauicam satiati sunt.

His ita gestis dei amabiles principes Northmannorum & Flandrensium comites ad propria redierunt. Sed Northmannorum comes, rediens regem Angliæ fratrem suum, qui cognominatus est Rufus reperit absque liberis esse defunctum. Et cum illi tanquam antiquo rursus successione competeret, frater eius Henricus natu posterior, persuadens regni principibus, quod frater eius Hierosolymis rex constitutus esset, redeundique animum non haberet hac fraude regnum obtinuit. Reuersus ergo frater ab eo cepit regnum repetere. Sed cum ille id penitus negaret, parata classe in Angliam violenter ingressus est. Sed intercedentibus pacis mediatoribus, his conditionibus pax inter illos reformata est, scilicet quod rex fratri suo primogenito certam pecuniæ summam singulis annis census nomine daret. Postmodum vero non obstantibus pactis rex cum exercitu in Northmanniam nauigans fratrem bello victum cepit, atque perpetuo carceri mancipauit, quo defuncto rex in omnibus illi successit.

Recedentibus autem his principibus, dominus rex Gothifredus, retento sibi domino Tancredo, & comite Garnerio de grecis cum quibusdam aliis nobilibus regnum prudenter & strenue gubernabat.

Quibus diebus dominus Bohemundus Antiochenus princeps, & dominus Balduinus comes Edessanus, audientes, quod nostri urbem sanctam sibi vdicauerant, cum viginti quinque millibus armatorum versus Hierosolymam iter arripuerunt, atque victis Turcis, qui illis in via insidias parauerant, sani & incolumes Hierosolymam peruenerunt.

Sane cum vsque ad illos dies Hierosolymitana vacasset ecclesia de communi omnium voluntate dominum Dabertum virum venerabilem Pisanum archiepiscopum, qui post eapetionem ciuitatis in terram sanctam cum multis de Italia nauigio venerat, in sedem collocauerunt patriarchale. Quo facto hi duo principes hic Antiochiam, ille Edessam redierunt.

Bohemundus aut postquam rediit cum eausa capiendi quamdam urbem quam citissime accessisset: à Turcis multis suorum amissis captus est. Quo quidem anno qui fuit ab incarnatione

Bohemundus & Balduinus Hierosolymam aduent. ca. 74.

domini 1109. rex Gothifredus infirmatus est, qui sentiens sibi mortem imminere, assumpto sibi salutis nostræ viarico tanquam verus Christi confessor, viam vniuersæ carnis ingressus est. Quo anno etiam rex Anglorum Guilielmus, vir omnium nequissimus est extinctus anno regni sui 13. vitæ vero suæ 44. nonis Augusti.

Denique subtrahto ab hac luce domino Gothifredo, successit illi in regnum dominus Balduinus frater eius, comes Edessanus. Vn siquidem strenuus fuit, liberalibus disciplinis conuenienter imbutus. Erat præterea promptus ad arma impiger, sollicitus, quoties cum regni vocabant negotia.

Porro magnificentiam animositate & disciplinæ militaris experientiam, & cæteras illius animi dotes, superfluum videretur in eo commendare. fuit autem naso aquilino, grauis in incessu, & in verbo serius chlamidem semper portans ab humeris, ita vt ignotis magis episcopus, quàm sæcularis princeps videretur. Hic Turcos atque cæteras infideles nationes multis præliis afflixit, & multas illorum ciuitates expugnauit.

*Noua christianorum in Turcos expeditio. Tyr. l. 10. c. 12. A.C. 1103.*

§. X.

Eodem tempore audientes occidentales principes mirabilia magna, quæ per seruos suos dominus contra infideles in oriente operatus fuerat, & quomodo ante faciem eorum subuerterat gentes, firmiter concipiunt expeditione aliâ renouare, atque in orientem proficisci. Horum maximus erat vir illustris dominus Guilielmus comes Pistauenfis, idemque Aquitaniæ dux Hugo magnus regis francorum frater, qui etiam in prima fuerat expeditione, sed rei familiaris inopia coactus fuerat ad propria redire, Dominus quoque Stephanus Carnutenfium, & Blesensium comes, qui capta Antiochia futurum prælium reformidans, turpi fuga perpetuam infamiam accepit. Hic quarens prior rem ignominiam redimere, idem iter arripuit. Dominus quoque Stephanus Burgundiæ comes, & multi alij nobiles. Hi omnes iter arripientes Constantinopolim peruenerunt. Inde cum suis legionibus transito Hellesponto, Niceam peruenerunt.

Imperator autem Constantinopolitanus Alexius vetusto Græcorum more, Latinorum successibus inuidens, occultè per nuncios in eorum perniciousos hostes fidei sollicitabar. Qui siue ex industria, siue casu diuisi abinuicem dati sunt in manus hostium, ita quod vna die promiscui sexus ceciderunt ultra quinquaginta millia. Quibus autem concessum fuit diuinitus hostes effugere, amissis ferè omnibus Tharsum Ciliciæ peruenerunt. Quo in loco Hugo magnus vita defunctus est. Postmodum tracti deuotione videndi loca sancta, versus Hierusalem iter arripientes, Tortosam ciuitatem maritimam obsessam violenter effractam in suam redegerant potestatem.

De hoc rege plurimum tenus ut. 17. c. 8. §. 11.

In quodam autem ciuitatis eiusdemoraculo repertum est vas coloris viridissimi in modum paropidis formatum, quod Genuenses smaragdum reputantes, pro multa summa pecuniæ in sortem prædæ eis à rege promissa recipientes, ecclesiæ suæ Genuensisdantes pro multo obulerunt ornatu. Quod quidem vas hodie in dicta ciuitate Genuensi ostenditur pro miraculo. Dicebant autem prædicti Genuenses verè esse smaragdum, & illud vas siue catinum, in quo Iesus dei filius Christus in cæna cum discipulis suis comedit.

Ordinatis autem iis ciuitatibus, quas rex de manu infidelium eriperat, in regnum eo redeunte insonuit rumor, quod Calipha Ægypti iterum copias infinitas contra fideles in Syriam dirigebat. In quorum exercitu dicebantur esse equitum quindecim millia, peditum vero viginti millia. Postquam verò rex illorum aduentum habuit pro comperto: cum equitibus ducentis sexaginta peditibus verò nongentis inuocato de supernis auxilio viriliter illis occurrit. Comisso igitur prælio dei cooperante gratia illos fugauit, quos nostri insequentes de eis stragem mirabilem fecerunt eorum principe interfecto.

Eodem anno, qui fuit ab incarnatione domini. 1103. cum rex Balduinus esset in Ioppe, Ascalonitæ infideles congregata in finitima suorum multitudine, fines regni aggressi sunt. Quod rex audiens acceptis copiis impetuose nimis ad illos egrediens, nec illorum multitudinem veritus, manus conseruit. Sed cum aliquamdiu nostri viriliter pugnaissent, ad postremum à multitudine obruti post multam stragem hostium in fugam versi sunt. Tanta nobilitum viroorum strages vsque ad illum diem in regno Hierosolymitano fuisse non legitur. Inter quos ceciderunt dominus Stephanus Burgundiæ comes, & dominus Stephanus comes Blesensis & Carnutenfis.

Rex tamen euadens ad montana aufugit, & cum mortuus crederetur, Ioppen rediit. Tandem hostes propter victoriam hincinde discurrerent aggressus, vicitor, multisque interfectis atque captis cæteros in fugam vertit.

Anno autem regni eius 3. idem rex cum Ioppe applicuerat, achonensem ciuitatem maritimam per viginti continuos dies obsessam, expulsis inde infidelibus cepit. Hic primum per mare terram sanctam visitantibus patuit securam tranquillitas.

Eodem anno dominus Bohemundus Antiochiæ princeps, vna cum domino Tancredo & domino Balduino de burgo, qui in comitatu Edessano domino regi successerat, conuenientes adiuuicem cum multa nobilium & aliorum tam equitum quam peditum comitiua urbem Carram ciuitati Edessanæ vicinam obsederunt. Et cum multa pugnandi instantia ciues infideles ad deditionem compulsi essent, inuidia stimulante effusa est inter principes contentio, cuius vexillum prius introducatur in urbem.

Cumque contenderent, subito affuit infinita Turcorum multitudo, quæ ad soluendam obidionem de vniuerso oriente properauerant. Qui nostros diuino auxilio destitutos,

Notri cum infidelibus infeliciter certat ca. 20.

A. C. 1104.

Noster exercitus ab hostibus effugit. ca. 31.

aggressi in fugam verterunt: quibus pro magna parte occisis dominus comes Edessanus, & dominus Loucellinus eius consanguineus capti sunt. Dominus verò Bohemundus & dominus Tancredus Edessam fugerunt. Porro nec prius nec postmodum in vniuerso oriente tempore Latinorum vsquam legitur tam periculosum fuisse prælium, tantæque strages viroorum sortium gentis nostræ.

Sequenti anno dominus Tancredus, cui Bohemundus in occidentem nauigans, Antiochenum commendaucrat principatum, Rodan Turcorum potentissimum sarrapam, qui fines Antiochenorum cum multo suorum comitaru hostiliter intrauerat, multis suorum occisis bello victum fugauit. Sed & dominus Balduinus rex Ægyptios in regnum denuo irrumpentes, magna caede prostrauit, quatuor millibus ex illis occisis. Sed & classis illorum in Ægyptum rediens orra sæuissima tempestate pene tota perit.

*Breuis regni Hierosolymitani historia, quam scripsit vir. 17. D. Anton. persequitur.*

§. XI.

Anno domini 1100. post multas & magnas victorias contra Saracenos habitas, inclytus rex primus Hierusalem, postquam capta est, Gothifredus moritur.

Cui successit in illo regno Balduinus prædictus frater eius, ubi regnauit annis 18. in quibus ter Ægyptios bello superauit, & Caliphæ eorum regem occidit.

Post mortem Balduini primi regnauit Hierosolymis Balduinus secundus ex nostris annis 13. Hic Gazim regem Persarum prælio victum interemit, & Damascenorum Ascalonitarumque reges prostrauit. Cæpit autem regnare anno domini 1119. Ipse autem Balduinus deficientibus sedulo Christianis ex Europa transfretatis, multos Christi fideles etiam trans Iordanem habitantes conuocauit, quos simul cum suis Hierusalè inhabitare fecit. Et anno 1124. christiani cæperunt Tyrum florentissimam Phœnicum urbem. Et inde ad annos 4. ipsam Tyrum ciuitatem cum maxima populi strage terræ motus subuertit.

Quartus rex regnauit Fulco nomine post mortem prædicti Balduini cuius gener fuit. Qui regnare cæpit anno dñi 1131. & regnauit annis 11. Intra quod tempus Ægyptij sub variis ducibus christianos Hierusalè tenentes infestâr, & pluribus locis per eorum vrbes irrumpunt: propter quod redintegrat bellum, in quo nostri nonnullas vrbes ceperunt, & aliquas sibi tributarias fecerunt. Et anno dñi. 1139. Ascalona maritima Iudææ vrbs à Christianis capitur. demum præfatus fulco rex Hierusalem dum leporem insequitur, casu equi corruens moritur.

Et successit rex quintus Balduinus 3. huius nominis filius dicti fulconis. Qui regnare cæpit anno dñi 1142. & regnauit annis 24. Et inde ad duos annos, quo regnare cæpit, Mesopotamiæ populi ad Christi fidem maiori suorum hominum numero conuertuntur.

Anno autem domini 1147. Ludouicus rex franciæ Chunradum imperatorem mouit, & Secunda pars Hist. Ant. L L L 3 in-


Gothifredus Hierosolymarum rex moritur. 1. A. C. 1099.

Baldunus 3. Hierosol. rex 5. A. C. 1142. de quo in Hist. ut 17. ca. 8. §. 2.

A.C.1150. ingenti multitudine ad expugnationem sacra-  
4. Hier. ritumque terræ in christianorum subsidium, qui  
rex 7. A. fudelo ibi defecerant tandem transiere. Verum  
C. 1178. eum per Syriam temerè discurrerent, fame  
infra ib. oppressi eodem anno redierunt vacui. Veneti  
9. 10. quoque subsidiariam classem in christiano-  
rum fauorem miserunt.  
Anno autem domini 1151. praefatus Bal-  
duinus rex Hierosolymorum Aegyptios atque  
Babylonios superat, quinque millibus & su-  
pra eorum interfectis. Post hæc Ferdinandus  
rex Hispaniæ in Arabia pro Christi nomine  
bellando interiit.  
Anno 1166. mortuo Balduino regnare cœ-  
pit in Hierusalem rex Almaricus nomine 6  
frater praefati Balduini, & regnavit annis 12.  
Primò autem anno regni sui Dragontem A-  
gyptiorum ducem in prælio diuinitus supe-  
rauit. Circa illa tempora Salaadinus Caliphà  
Aegyptium dominum interemit, & regno eius  
potitur.  
Hierosolymorum rex septimus fuit Baldui-  
nus 4. filius Almarici, & regnavit annis 6. Cœ-  
pit autem regnare anno domini 1178. Hic Sa-  
lahadinum regem Aegyptiorum non longè ab  
A. fcalona superauit, & in fugam vertit. Qui po-  
stea lepra infectus vxorem non duxit. Sed vi-  
dens sibi mortem imminere, filium sororis suæ  
Sibyllæ nomine Balduinum adhuc puerum  
sub tutela Tripolitani comitis regnare iussit.  
Sed mortuus tam seniori quam iuniori Bal-  
duino, Sibylla mater iunioris transiens ad se-  
cundas nuptias, Guidonem virum suum regna-  
re procurauit.  
Guidone igitur regnum adeptu, inter eum  
& Tripolitani comitem perniciofa dissentio  
oritur. In qua comes Salahadino adharès ma-  
ximam detrimentum nostris comparauit. De  
C. 1183. mum anno domini 1187. Salahadinus pro-  
infra ib. pter nostrorum discordias, vires adeptus, post  
9. 13. & maximam christianorum stragem tandem ci-  
sequen- nitatem Hierosolymam recepit. Quam glorio-  
sibus. sam urbem post Gothifredum christiani reges  
per octoginta octo annos nobiliter possede-  
rant.

Duorum clericorum pactum mirabile, Vin. l. 26. c. 89.

CAPVT XIII.

irca annum domini millesimum  
90. vt refert Vin. spec. histo. lib. 26.  
in ciuitate Nannetenfi, duo clerici  
nomud patientibus annis presby-  
teri, literis affati instructi inter se multum ami-  
ci, hoc pactum inierant inter se, vt qui prior  
eorum moreretur, alteri vel vigilantem vel dor-  
mienti appareret intra triginta dies. Data ace-  
pta que corporali fide, non multo post tēpore  
vnus eorum obiit. Trigesimo autem die adsti-  
tit alteri vigilanti, & nescio quid operis mo-  
lienti mortuus, vultu exangui & pallido. Qui  
prior viuum compellans, agnoscis me inquit?  
Agnosco, respondit ille. Et miror, quodd ita  
tardè apparueris. Ille prius moram excu-  
sans. Tandem veni, inquit, & aduentus  
eam

A  
meus, si volueris, tibi fiet commodus, mihi  
autem omnino infuofuofus: nam sempiternis  
datus sum supplicis. Ego (ait alter) iuuabo  
te orationibus multis, ieiuniis, & eleemo-  
synis. At ille respondit. Sine poenitentia sunt  
iudicia Dei in inferuo. Dum rotat astra po-  
lus, dum pulsat littora pontus, pro crimini-  
bus meis puniar. Si totus mundus mihi re-  
media exquireret, aeterna tamen & innume-  
ra poenarum genera patiar. Et vt aliquam ex  
meis rationalibus poenis cognoscas. En vna  
(protendit manum sanioso vlcere stillantem)  
B videtur ne tibi (ait ille) leuis? Cūmq; ille  
leuem sibi videri referret, ipse mortuus cu-  
ruatis in volam digitis, tres guttas deflenti ta-  
be super eum iaculatus est. Quarum duo tem-  
pora, tertia frontem contingentes, cutē sicut  
ignita iacula penetrauerunt: foramen nucis  
capax efficientes. Illo magnam poenam esse  
doloris clamore protestante, hoc (inquit mor-  
tuus) erit tibi, quamdiu vixeris & poena-  
rum mearum graue documentum, & nisi ne-  
glexeris, saluti tuæ singulare monumentum.  
Vade ergo dum licet, muta habitum si-  
mul & animum, & esto monachus Redonis  
C apud sanctum Melaniam. Cūmq; ue ad hoc vi-  
nus responderi noller, mortuus eum oculi vi-  
gore perstringens: Si dubitas (inquit) nater  
conuerti lege literas istas. Et hæc dicens ma-  
num protendit tetricis notis inscriptam, in  
quibus sathanas & omnium inferorum satelli-  
tum multitudo ecclesiastico cœtu gratias de  
tartaro emittebat, quodd cum ipsi in nullo suis  
voluptatibus deessent, tantum numerum a-  
nimarum subditarum paterentur ad inferna  
descendere, & prædicationis incuria, quan-  
tum nunquam viderint retroacta sæcula. His  
dictis loquentis aspectu disparuit: et audiens  
vnius omnia vendens & dans pauperibus  
sanctum Melaniam adiit, & monachus ibi fa-  
ctus optimè conuersatus est.

De muliere confessa miraculum. Vinc. cap. 90.

§. I.

A  
Nno domini 1094. pontificante in vrbe  
Laudunensi Helinando, mulier quæ-  
dam in proximo manens, habebat generum  
iuuenili specie decorum: quem multa dili-  
gentia pro amore filia suæ accurabat. vnde &  
orta est turpis suspicio de muliere & genero  
suo apud vicinos suos, quodd valdè eam pertur-  
bavit, et impatienter ferens famam suam  
huiusmodi opprobrio turpari, iniuriæ suæ  
causam in eam retorfit, & clandestina ma-  
chinatione, vt occideretur, à duobus pue-  
ris procurauit. Postmodum verò ad poeniten-  
tiam facti homicidij conuersa cuidam presby-  
tero per confessionem peccatum suum reue-  
lauit. Sed elapso aliquanti temporis spacio,  
presbyter litigans cum eadē homicidij, qđ  
fecerat, in faciem eius exprobrauit. Quo audi-  
to, parentes hominis occisi propterantes, nun-  
tiauerunt vicedomino Laudunensi. Quo domi-  
no iubere, venit mulier enocata, & qualiter ho-  
minè occidisset nō celauit. Iudicatū est igitur  
eam

A.C. 1094. eam ignibus esse cremandā. Sed prius ducta ad  
ecclesiā beatæ Mariæ peccatū suum corā Deo  
& hominibus ex ordine narrauit. Et sic meritis  
& precib. beatissimæ Dei genitricis seipsam si-  
deliter commendauit. Deinde missa in ignem in  
cenadium nullatenus sensit, sed diuina protegē-  
te gratia cōsumpto igne ipsa illaesa permansit.  
Quodd sanctum occisi hominis cognati, non  
diuinae virtuti adscribentes, sed fragilem po-  
tius lignorum materiam credētes, iterum suc-  
cendunt ignem circa eam fortioribus lignis,  
& tamen nihil profecerunt. Iterato enim mira-  
culo seruauit eam Deus incolumen ab exustio-  
ne ignis, ad laudem sui nominis, & Dei ge-  
nitricis gloriam & honorem. Egressa ergo ex  
igne non solum carne, sed & veste & crine ille-  
sa ad ecclesiā sanctæ Mariæ ducta est. Er post  
laudes Deo redditas volente Deo paucis die-  
bus transiit is transit ab hoc sæculo.  
Eodē tēpore, vt testatur idē Sigebertus, fa-  
mes diu concepta validissimè ingrauat, & sic  
annus calamitosus multis fame laborantibus  
pauperibus per furta & incendia ditiores gra-  
uiter vexantibus. Cum valido ventorum tur-  
bul etiam terræ motus est factus media nocte  
4. idus Septembris. In multa terrarum parte  
pudie nonas Aprilis circa diluculum stel le per  
plures de cœlo in terram cecidisse visæ sunt.  
Has tamen credo fuisse vapores igneos. In-  
ter quas vnam maximam labi in terram cum  
quidam in Francia superet, notato loco, vbi la-  
bi visa est eum aquam ibi sudisset, fumum cum  
feruoris sono inde exire magis stupuit.  
In comitatu Namuscensi panem subcincri-  
tiū quasi sanguine infectum vidimus. Hoc an-  
no sacro igne multū accenduntur: membris  
D instar carbonum nigrescentibus.  
De hoc igne refert Vincent. specul. hist.  
libro 28. circa princip. Anno Domini 1128.  
multi de pago Suesionico sacro igne succensi  
ad ecclesiā beatæ Mariæ in ciuitate Sues-  
ionum sitam conuenerunt. Ibi quæ diebus  
paucis misericordiam Dei & Beatæ mariæ  
succensum præstolantes salutem, eius meritis  
& precibus consecuti sunt: ita vt intra quin-  
decim dies centum & tres nominatim hoc  
E igne restinguerentur & tres puellę distoræ sa-  
nitati restituerentur. Nam aduersariæ pote-  
stati concessum percutere multos plaga in-  
uisibili diuersæ ætatis & sexus ita vt semel suc-  
censa corpora eorum cum intolerabili cru-  
ciatu redderent. Est enim morbus hic tabi-  
ficus, sub extensa liuenti cute: carnem ab of-  
sibus separans consumens, & mora temporis  
augmenta dolorum & ardoris capiens, per  
singula momenta cogit miseros mori: sed  
desiderantibus morrem non venit, donec  
de partibus artibus ignis ille celer. & pestifer in-  
uadit membra vitalia. Et (quodd valdè mi-  
rum est) ignis hic sine calore validus ad con-  
sumendum tanto frigore velut glaciali perfun-  
dit miserabiles, vt nullis remediis possint cale-  
fieri. Item (quodd nō minus est mirabile) ex quo  
diuina gratia restinctus fuerit, fugato mortali  
frigore, tantus calor in eisdem partibus ægros  
peruadit, vt morbus cancri eidem feruori per  
sepe se societ, nisi medicamentis occurratur.

Ignis fa-  
cer quos  
morbus.

A  
Sex diebus mense Septembri in ecclesia  
beatissimæ virginis Mariæ fuerunt huiusmodi  
infirmi. Ad preces autem populi concurren-  
tis affait & beata virgo Maria trakens secum  
fortia agmina sanctorum spirituum, ad cui-  
us præsentiam formidat inferus, & pauent  
portæ mortis: cuius aduentus præcurfor tam  
magnus tremor ecclesiā replerit, vt terræ mo-  
tum esse factum, aut ecclesiā à fundamentis  
conculsam arbitrantes fugerent omnes. Sed  
vbi nihil periculi adesse sentientes, reuerfi  
sunt, omnem ardorem languentium extin-  
ctum, & omnem dolorem esse sopitum ce-  
lestrima sanitate collata inuenerunt. Aiunt  
autem à quibusdam ex languentibus pridie  
huius beneficij cœlitus dati visas esse cœlitus  
copiosas claritates per fenestras ecclesiæ vi-  
treas illapsas quasi quædam præconia largi-  
tionis subsequentis. Nam (vt dictum est su-  
pra) intra quindecim dies centum & tres ab  
illo igne restincti sunt.

Stupendum de puero miraculum. idem c. 4.

§. II.

Q  
Vidam puer annorum vndecim, pectorū  
custos, ardens pedibus à matre sua addu-  
ctus est. Remedioque doloris intra paucos  
dies accepto, ad domum reuersus est, erat  
autem de vallibus. Sed dam puer idem non  
immemor tanti beneficij, nutu diuino de-  
siderio visendæ domus beatæ virginis flagra-  
ret, & super hoc quotidie molestus matrem  
perurgeret, ad eundem illuc, & illa nullate-  
nus acquiesceret: Redeat (inquit) ia me in-  
firmus, vt necesse habeam illuc referri,  
quodd & factum est. Relatus igitur à matre in  
ingresso processione matris ecclesiæ excussus  
à quiete in gratiarum actionibus rupit cla-  
moribus æthera. Narrauit ue omnibus rap-  
trum se fuisse ante Deum, & Dei genitricem  
pro populo supplicentem vidisse vt dignaretur  
Deus hunc morbum à populo auertere, & e-  
cuertere, & hanc scintillā, quæ acciderat aufer-  
re: & hoc respōsum à filio suscepisse. Mater mea  
tu es maris stella: fiat omnis voluntas tua. Nam-  
que iterum eadem virgo conquereretur super  
domo sua, quæ vilis & abiecta præ cæteris erat  
audiuit à filio suo quodd de trans mare, & de  
trans Rhenum faceret afferri pecuniam, de qua  
domus eius ædificaretur, & in omnium ocu-  
lis intuentium claritate magna & gloria illu-  
straret, populo etiam Suesionensi mala eueni-  
re ex parte Dei prædixit, quia suæ genitricis ec-  
clesiam non reficeret, equidem multos ex ea-  
dem vrbe ignis inuasit, quæ & qualia restent,  
F nescimus.  
Idem puer parum post se moriturū esse præ-  
dixit & sic euenit, non enim mensem superui-  
xit. Mirū autem valdè de hoc puero erat, quodd  
ab initio mundi omnem historiam retexens,  
totam narrationem suam rihmicè cursim diri-  
gebat. Textum euangelij & actus domini sic  
ordine omnia recitabat, ac si in libro lege-  
ret, & dictata ab aliis pronunniaret. Et de Iose-  
pho quoque viro beatę virginis inter cætera ait.  
Secunda pars Hist. Ant. L L L 4 Qui

A.C. 1094.  
B. Virgo  
replū in  
uiti Suet  
gioniū.  
B. Virgo  
filium ex  
orat.



A.C.1100 Qui tenet sceptru virge florētis custos erat glo-  
riose puelle. Hec narrabat clausis oculis tāquā  
lucem transitoriam exofus. Laicis & illiteratis  
vix dignabitur facere verbum tanquam igno-  
rantiarum eorum pertasus. Eius mortui cor-  
pus tantā gratia perfudit Deus vt candore &  
claritate virtus angelicum nescio quid & diui-  
num signaret.

Apud villam, quæ dicitur Calla in territorio  
Suessionensi, quæ possessio est matris ecclesiæ  
beatorum martyrum Geruasi & Prothasi, mu-  
lier ob partus difficultatem laborans, conti-  
nuis tribus hebdomadibus periclitabatur, per  
suasque à vicinis mulieribus se nudis pedibus  
iutam ad sancto Mariam Suessionensem, vo-  
uit & liberata est, sed ordine stupendo. Nam  
primū ex utero suo emisit tres lapides, primū  
magnitudine oui anseris, secundum magnitu-  
dine oui gallinæ, & tertium nō minorē aliqua nu-  
cē. His lapidibus effusus, statim sequitur partus  
infantis, qui gratiam baptismi accepit: & pau-  
cis diebus superuixit.

TITVLVS DECIMVS  
SEPTIMVS.

Titulus iste decimuseptimus con-  
tinet gesta summorum pontificum  
& imperatorum per annos centum  
vel circiter: scilicet ab Urbano se-  
cundo exclusiue: qui fuit anno Domi-  
ni 1100. vel circiter vita functus: vsque  
ad Innocentium tertium. Et fuerunt  
isti summi pontifices: Paschalis secun-  
dus, Gelasius secundus, Calixtus secū-  
dus, Honorius secundus, Innocentius  
secundus, Et tunc schisma. Celestinus  
secundus, Lucius secundus, Eugenius  
tertius, Anastasius quartus, Adrianus  
quartus, Alexander tertius, Et tunc  
schisma. Lucius tertius, Urbanus ter-  
tius, Gregorius octauus, Clemens ter-  
tius, Celestinus tertius.

Imperatores autem fuerunt hi, Henri-  
cus quintus, Lotharius secundus,  
Chunradus tertius, Fredricus pri-  
mus, Henricus sextus filius primi Fre-  
derici. Continentur etiam gesta seu  
legendæ quorundam sanctorum, Ma-  
lachia archiepiscopi in Hybernia  
Sancti Thomæ martyris archiepis-  
copi Cantuariensis. Historia Tundali  
multum tamen abbreviata. Vita bea-  
ti Bernardi. Quæ legendæ sancto-  
rum sunt ante gesta prædictorum im-  
peratorum. Inter quæ gesta impera-  
torum est etiam historia de bellis fa-  
ctis in terra sancta postquam Hierusa-  
lem fuit capta à Christianis & pos-  
sessa annis 88. per reges septem, &  
demum perditā.

A De sexdecim summis pontificibus  
post Urbanum secundum vsque ad Inno-  
centium tertium, & de gestis illius tem-  
poris.

Paschalis 2. Pont. max. 162. sed. a. 18. m. 5. d. 9. A.  
C. 1099. de quo Bion. lib. 4. det. 2. Naucl.  
gen. 37. Latina & alij.

CAPVT I.

**M** Urbano secundo accensione domi-  
nica euocato, canonicè est electus  
Paschalis secundus: non ambitiosè  
se ingerens vel procurans, sed teni-  
tus & quasi inuitus assumptus. Hic fuit na-  
tione Tuscus ex Flaminia oriundus de ciuitate  
Bledæ, professione monachus, vir prudens &  
magnanimus. Anno verò Domini 1100.  
creatus est papa. Ab initio autem mundi  
quinquies 1064. Sed secundum communica-  
tionem opinionem adduntur ad dictum numerū,  
1257. Sedit annis 17. & mensibus 5. Qui post-  
quam solenniter fuit coronatus, arbitratus tur-  
pe fore Gilbertum hæresiartham seu antipapā  
per Henricum imperatorem factum in vrbe &  
suburbis moram trahere à Romanis adiutus  
expulit eum de ciuitate Alba. Qui profugus  
à facie veri pōtificis, huc atque illuc discurrens,  
in scilicet, inuenit exitum, quem meruit. Nā sub-  
ita morte defunctus, tot malis finem imposuit.

Eo defuncto respirare cepit Romana eccle-  
sia, nihilominus tamen ij qui de clero illi anti-  
papæ adhæserant in schismate mortuo eo duos  
alios vnū post alterū elegerunt. Quorum pri-  
mus quarto mense suæ electionis à fidelibus  
captus, apud sanctum Laurentium perpetuo  
carceri est addictus, & hic dictus est Albertus  
cuius Atrellanus. Sed & secundus, qui Theo-  
doricus vocabatur, simili exitu vitam finiuit.  
In malitia autem perseverantes schismatici il-  
li, quemdā alium Maginulphum nomine, ciuē  
Romanū in papam eligūt. Qui necromanticis  
artibus vacans, multos sibi, ex iis maximè, qui  
conscientia scelerum, vel spe futuri successus  
prosperit tenebantur, sibi conciliauit. Sed po-  
stremo ab omnibus derelictus, exul & graui  
inopia laborans, miseram vitam finiuit. Sic-  
que his impiis deficientibus, verus pastor Pas-  
chalis conualuit.

Qui à Domino confortatus, omnia scilicet  
ciuitates, & castra, & oppida, & alia municipia,  
quæ à tyrannis tempore Henrici quarti occu-  
pata fuerant, sua diligentia ad ius beati Petri  
reduxit, pacem reformans in vrbe. Huius Pa-  
schalis papæ anno quinto concilium genera-  
le sub eo Florētīe celebratur. 340. episcopis ibi  
existentibus.

Hæricus autem quintus imperator, ingres-  
sus Italiam ex Alemannia cum maximo exer-  
citu, ad sedanda scandala, quæ inter imperium  
& sacerdotium erant, Romam properauit. Hec  
autem discordia à Gregorio septimo, de quo,  
in præcedenti titulo actum est, coepit, exagi-  
tata à successoribus eius Victore & Urbano &  
multo

A.C.1117. multo magis à paschale: ob quam causam scan-  
dalum erat in vniuerso orbe terrarum fidelium.  
Imperator enim vti volens consuetudine & au-  
thoritate prædecessorum suorum, insistebat ac-  
petebat sibi concedi, seu seruari ea, quæ priui-  
legiis magnis Carolo magno iam per ducentos  
annos & amplius concessa & obseruata fue-  
rant sub summis pontificibus illius temporis.  
Ex quibus priuilegiis licet per inuestituram  
annulli & virgæ episcopatus & abbatias con-  
ferebant. Et hoc esse suum ius allegat. Sed  
contra hanc maiorum autoritatem, syno-  
dali iudicio censentibus summi pontifices præ-  
nominati, nec posse, nec debere dari per vir-  
gam vel annulum episcopatum, vel aliquam ec-  
clesiasticam dignitatem, vel inuestituram à lai-  
cali persona quacumque.

Et propter hanc præcipuè causam impera-  
tor Romam tendebat. Appropinquas autem  
ad urbem, omnem Romanam nobilitatem ac  
populum obuiam habuit. Cum quibus urbem  
ingressus ad ecclesiam beati Petri profectus,  
in ipsius ecclesiæ gradibus ab ipso summo  
pontifice Paschale, qui ibi cum cardinalibus  
& episcopis eum præstolabatur honorificè  
suscepit, veritatem ecclesiam ingredi nol-  
uit, quousque omnes munitiones, turres, & do-  
mus altas, volente papa in potestatem suam re-  
degit. Et ne papa de iniuria eius voluntate si-  
nistram quid imaginaretur, nepotem suum, &  
quosdam alios barones obsides dedit. Quo fa-  
cto, ecclesiam beati Petri ingressus est.

Domino verò papa missam solenniter cele-  
brante cum imperator ad altare, vt sanctam  
cōmunionem de manu eius suscipere ret accep-  
sisset, dixit illi summus pōifex. Domine impe-  
rator, hodie corpus Domini ex Maria vir-  
gine, passum pro nobis in cruce sancta tenet  
ecclesia damus tibi in confirmationem ve-  
ræ pacis inter me & te. Conuenerant autem,  
vt imperator illi inuestituræ episcoporum  
& prælatorum relaxaret, Papa autem econ-  
uerso Imperatori omnia episcoporum regalia  
dimitteret. Hanc autē pactiōnem sacramento  
& obsidibus firmauerūt a, sed summus pōi-  
fex resistens, episcopis & cōradicentibus si-  
cut promiserat, implere non valuit. Quare im-  
perator quorundam sceleratorum consilio,  
papam cum cardinalibus captiuauit. Clerum  
insuper omnibus in vrbe bonis spoliavit. Hu-  
ius facinoris author principalis fuisse dicitur  
archiepiscopus Moguntinus.

Henrici 4.  
in vrbe ge-  
sta etude-  
lia.  
Summus  
Pontifex  
in carcere  
cōiicitur.

a Abbas vspbergenfis ita hac narrat, vt Pontificem  
maximū nullomodo fidem sefellisse ostendat. ait e-  
nim A.C. 1111. Cum Henricus quintus ad urbem Ro-  
mam appropinquaret, legati renunciauerunt promptū  
esse Papam ad regis consecrationem: si tamen laica in-  
uestitura ab Ecclesiis prohiberetur. Assensit rex, modo ca-  
teri Principes consentirent. At vbi ventum est ad vr-  
bē rex Dominum Apostolicum tenuit, & secum velut  
captiuum duxit, donec is inuestitura Ecclesiastica pri-  
uilegium regi confirmasset. Huius hac eadem  
Blouidus commemorat lib. 4. dec. 2. Henricumq; regem  
plane contra insurandum ab sese datū sefisse declarat  
neque quicquam Pontificem Imperatori promississe,  
quod non ipse præstiterit.

A Igitur à pridie Februarij vsque ad 5. Ca-  
lendas Maij papa in carcere detentus, mul-  
tis est affectus iniuriis. Ad postremum verò  
pro liberatione ecclesiæ, & multorum capti-  
uorum, qui cum eo captiui detinebantur, quā-  
dam ad tempus cum prædicto imperatore coa-  
ctus est pacem facere: episcoporum, scilicet  
inuesturas per annulum & baculum impe-  
ratori concedere. Quo facto de carcere libera-  
tus est. Imperator autem ipsum papam acci-  
ues Romanos, quorum ex hoc facto multos  
exasperauerat: muneribus reconciliare cura-  
uit. Vnde vt quidam chronicatores scribunt,  
ab eo munus coronationis accepit. Hæc au-  
tem facta sunt anno Domini 1111.

Imperatore autem ex Italia recedente, vo-  
catis episcopis atque prælatis priuilegium in-  
ter ipsum & imperatorem factum annullauit,  
atque cassauit. Quare à fautoribus impera-  
toris multas persecutiones passus est, maximè  
à præfecto vrbis, & quodam alio nobili nomi-  
ne Ptolomæon: vnde pontifex illorum  
fuerit cedens in Apuliam secessit. Ipsi autem  
filij Belial eo recedente, pro maiori parte ca-  
stra & oppida, quæ erant de iure beati Petri  
occupauerunt. Deinde timentes Domini pa-  
pæ ad urbem regressum, missis ad imperato-  
rem nunciis persuaserunt, vt Romam reuerte-  
retur denuo. Qui dictis eorum obediens, ho-  
stis ille ecclesiæ in Italiam reuersus est, om-  
nibus bonis infestus, sed seditiosus & malis  
benignior. Qui statim, vt Latium ingressus  
est, ecclesiæ fidelibus bellum intulit, mul-  
taque castra, ciuitates, & oppida, quæ adhuc  
ecclesiæ fidem seruantia, schismaticis resiste-  
rant occupauit. Ob quam causam Romanus  
populus ac si de Parthis & Barbaris triumphaf-  
set, illi triumphum decreuit.

Igitur Henricus ingressus Romam per coro-  
natam & arcuatam incesit urbem vna cum v-  
xore, quam secum adduxerat. Sed magnus ap-  
paratus paruaque gloria. Nam illi nullus pa-  
trum nullus episcoporum, nullus catholicus  
sacerdos occurrit. Demum vt dicitur infra in  
cap. seq. Henricus datus in reprobum sen-  
sum cum fideles, qui intra urbem erant cir-  
cumuenire verbis non potuisset, quos in im-  
mensum exacerbauerat accito Bracharenfi e-  
piscopo Mauriti o nomine, qui illum relicta ec-  
clesia sua secutus fuerat coronari se fecit in ec-  
clesia beati Petri ante altare beati Gregorij. Sic  
que ab vrbe discessit.

Sed necdum Sutrium ciuitatem transie-  
rat: & ecce nuncij concitè ad eum veniunt  
significantes Apuliae ducem Rogerium cum  
maximo exercitu in fauorem ecclesiæ contra  
eum aduentare. Quod postquam competit im-  
perator, cōgregato suorum concilio decreuit,  
vt subito illuc totum exercitus robur mitte-  
ret. Nam facile credebatur hoc modo incautos  
circumuenire. Sed Deo ita volente, quædam  
marrona, quæ in castro plumbinario habita-  
bat per nuncium de aduentu Theutonicorum  
ducem Apuliae certiore fecit. Sicque dum ca-  
uit vni prouidit vtrisque ne duo fortissimi ex-  
ercitus adinuicè manū cōfererent. Igitur Roge-  
rius

Paschalis  
2. quæ vi-  
coactus  
impero-  
ri cōfesse-  
rat. reuo-  
cat. Vt spe-  
ca  
A. C. 1112

E

F

A. C. 1111. Intelligit benevolentiam A. C. 1108. Chr. Cass. li. 4. c. 35.

rius Apulie dux audiens imperatorem Henricum in Longobardiam vrbe dimissa discessisse ad propria est reuersus.

Sed imperatoris exercitus, qui eundem duccem incautum circumuenire crederat, cum comperit eum ad propria redisse ad imperatorem reuersus est. Inter hæc summus pontifex Paschalis post recessum imperatoris ab vrbe credens iam se turo ad urbem posse redire post concilium in Apulia celebratum, primo in Campaniam, deinde Romam accessit. Cuius inopinatus aduentus adeo rebelles ecclesie teruit, vt non nisi de fuga cogitarent. Vir vero beatissimus Christi confessor, ob laborem itineris infirmatus, post paucos dies migravit ad Dominum. Vacauitque apostolica sedes diebus tribus.

Hic Paschalis sic inter cetera decreuit: vt haberetur 16. quæst. 1. decimas. Decimas à populo sacerdotibus ac leuitis esse reddendas diuina legis sanxit auctoritas. Ceterum à monachis seu clericis communiter viuentibus, nulla ratio fuit, vt milites aut episcopi, aut personæ quælibet decimas de laboribus seu nutrimentis seu suis propriis extorquere debeant. De hac materia plenè vide in secunda parte. Idem scribens Guidoni apostolicæ sedis legato 14. quæst. 2. super prudentia: sic ait, Super prudentia tua plurimum admiramur, quod in negotio ecclesie beati Stephani, clericorum ipsorum nolueris acceptare testimonium, diuersæ namque sunt species causarum nec in omnibus causis crimina agitantur. In criminibus siquidem accusatorum & testium illa distinctio obseruanda est, quæ in canonibus continetur, ne qui ad probationem domestici assumantur. Ceterum in possessionum vel huiusmodi negotiis ij potissimum assumendi sunt, qui eadem negotia tractauerunt, de quorum auditu & visu historiarum esse non debeat. Si ergo iidem clerici idonei sunt ad assertionem causæ illius nullatenus renouentur.

Gelasius 2. Pont. Max. 163. sed. 4. 1. d. 5. A. C. 1118. de quo idem & Tyr. lib. 12. de Bello sacro capitu. 4. & 8.

§. I.

Post decessum Paschalis secundi cardinales in vnum conuenientes, vno consensu, vna voce Ioannem Caietanum in papam elegerunt, anno ab incarnatione domini 1118. Ab initio autem mundi quinquies 1082. Sed secundum maiorem computationem sexies 1321. Et anno vno tenuit sedem Petri. Quem Gelasium secundum vocauerunt. Fuit autè hic Calisenis monachus, vir ab ipsa adolecètia tam secularium, quam diuinarum literarum peritissimus sapientia. Qui cum in dicto monasterio vita, scientia & moribus floureret, quamuis adolecens à papa Urbano secundo Romam vocatus, atque persecutione Alemannica faciente cancellarius ecclesie ordinatus est. Erat enim vir eloquentissimus, atque ad negotia ecclesie pertractanda valde idoneus & sollicitus.

Audientes autem fautores imperatoris, qui

Gelasius ante pontificatum qualis.

Roma erant, maximè Cincius de domo Frangiapanæ ( quos alij Fregipanes cognominant) hunc papam electum, congregatis iis, qui sibi in tam prauo proposito adhaerebant, sine mora armatis cum armatis cucurrit ad locum, vbi cardinales eum elegerant, qui Palladium quondam dicebatur, Hodie vero Pallara dicitur. Qui locus inter Colossarum & sanctam Matiam nouam situs est. Veniens ergo ad locum tyrannus ille, effractis ianuis introiuit, atque Dei timore postposito papam iam electum cepit, & velut alter Diocletianus pugnis & calcibus propriis manibus verberauit. Indeque ductum, tanquam vile mancipium compedibus alligatum carceri mancipauit. Cardinales autem, & episcopi, & alij ecclesiarum prælati, qui ad electionem conuenierant, ab apparitoribus dicti Cincij, alij spoliati, alij verberati, alij vinciti cum domino papa in carcerem retentur. Facta autem hac voce per urbem, conuenit multitudo Romani populi atque nobilium. Inter quos fuerunt præcipuè Northmanni, qui nunc Alberti nominantur & cum illis honesti atque Thebalesi, hi omnes vno animo cum multitudine armatorum in capitolium conuenientes missis nunciis ad illos de Frangiapanæ, pastorem suum electum repetunt. Qui audito Romani populi consensu, timètes sibi & facti pœnitentes, sero tamen, electum pontificem ad eum atque eius prostrati pedibus licet sicut veniam petunt. Relaxatur igitur papa, atque cum magno populi totius Romani gaudio coronatur.

Cum autem omnia prudenter disponeret, atque de exaltatione ecclesie ordinaret, ecce nuncius, qui diceret, imperatorem Henricum ecclesie hostem cum magno exercitu aduenire, & iam præ fortibus esse. Timens igitur sibi, & ecclesie fidelibus Dominus papa, fugere cogitauit. Sed quia per terram via vndique clausa erat marino itinere Caietam fugit: quod postquàm peruenit vndique episcopi & archiepiscopi ad eum conuenierunt, quo in loco primo sacerdos factus est (Erat enim tempore sue lectionis diaconus) deinde cum multa solemnitate munus consecrationis accepit.

Adhuc papa Caietæ existente, barbarus ille Henricus, nec dicendus imperator Mauricium Bracarensem episcopum quasi nouum si mulachrum antipapam creauit Gregorium nominando. Quo audito summus pontifex Romam ire deliberat. In cuius adiutorium dux illustris Apulie Gulielmus, qui Rogero in ducatu successerat, cum magna militia venit quod cum Henricus eorum scilicet præsensisset aduentum relicta Roma cum suo antipapa in Alemanniam rediit. Quare papa duccem Gulielmum cum copiis suis ad propria remisit, non credens necessarium post Henrici recessum nouum intra urbem introducere exercitum.

Sed aliter quàm existimauit. Nam eo adueniente fautores Henrici cum ecclesie fidelibus tor bella, tor seditiones contra summum pontificem excitarunt, vt pius pontifex paci ciuium prouidere volens relicta vrbe Romana nauigio Pisas profectus sit. Deinde repetita nauigatione in regnum Francorum se

A. C. 1118. se conuulit, atque in cœnobio Cluniacensi ite...

Calixtus 2. Pont. Max. 164. sed. 4. 5. m. 10. d. 13. de quo Tyr. lib. 12. c. 2. & 13. c. 15. & alij.

§. II.

Anno autem Domini 1119. de communi omnium eligentium assensu, creatus est papa 169. Calixtus secundus, qui prius vocabatur Guido natione Burgundus, filius cuiusdam magni comitis & archiepiscopus Viennensis. Hic post suam electionem Romam veniens, à senatu, clero, & omni Romano populo cum miro & ineffabili gaudio est susceptus. Sedit autem annis 6. Qui postquàm in sede confirmatus est, excommunicauit Henricum imperatorem, vt rebellem, & sanctæ Romanæ ecclesie persecutorem. Quare iratus imperator Romam teritid venit atque a Burdinum quemdam nomine Hispanum natione post mortem illius scelerati episcopi Bracarenfis antipapæ in sedem beati Petri intrusit. Quo facto in Alemanniam rediit Calixtus in Apulia tunc de gente: qui b Romam regressus pro pace firmanda ecclesie tres cardinales in Alemanniam ad imperatorem misit. Qui eum adueniente operante Deo prout eis placuit, omnia ab imperatore obtinuerunt. Considerauit enim id melius imperator quod paulatim imperij principes ab eo deficerent: & patris miseriam mortem mente reuoluens, quia se excommunicatum cernebat ideo in præsentia prælatorum & principum, quos generaliter ad curiam suam conuocauerat inuestituram episcoporum, quam per violentiam à Paschale extorserat, in manus cardinalium legatorum Romanæ ecclesie resignauit. Sicque à vinculo excommunicationis, quo longo tempore fuerat alligatus, extitit absoluit. Regressus igitur Domini legari ex Alemannia, & pacem ad libitum reparrantes cunctum populum lætificauerunt. Burdinus autem pseudopapa audiens imperatorem pacem cum Calixto fecis-

a Hunc fuisse Mauricium Bracarensem episcopum à Romanis de foro nomine Burdinum dictum scribit Blondus, que sequitur Onuph. & Gen. vnde hic Burdinus Gregorius antipapa §. præcedenti dictus est.

b Sub Calixto 2. inter imperij & sacerdotij insignis illa pax & concordia facta est, anno plus minus quinquagesimo, ex quo inter Greg. 7. & Henricum 4. discordia ingens ob sacerdotiorum collationes excitata fuerat. In qua episcoporum & abbatum electiones, que imperatores & reges habent vsurpauerant clero & monachis restituta sunt. Cuius pacis transigen la causa legatæ omni memoria digna fuerunt Lambertus Bononiensis, p. 1. ilonovius 2. Saxo de Comitibus, Avagninus præbiter, & Gregorius de P. præfatus Romanus p. 1. Innocentius 2. Abbas Vrspe. Tyr. lib. 13. de Bello sacro cap. 8. & Ortho frisingensis & Pandulp. P. sanus in vita Calixti. & alij multi.

se, timens Romani populi factorem, ab vrbe discessit, atque in ciuitatem Sutrium cuiusdam ex Romanis sibi adherentibus se contulit. In quo loco exiens, Romanam cepit ecclesiam persequi, ac romipetas spoliare. Papa vero Calixtus ex Apulia Romam reuersus est. Cum ià se videret ex omni parte secutum, Ioannem Crementem cardinalem sancti Chryzogni Sutrium contra Burdinum misit. Sed & ipse eum euestigio sequitur. Igitur Deo operante parte Burdini deuicta, ipse Burdinus capitur, captusque super camelum ponitur, & Romam ducitur facie versa ad caudam cameli, & demum in monasterium Cauense retraditur in monachum tonsuratus. Eo autem tempore cum studio inclyti viri Calixti pax vbi que floureret, de mudo vocatur ad patrem luminum. Cuius corpus cum multo fletu omnium in ecclesia Lateranensi sepelitur.

Hic Deo amabilis vir plura decreta instituit. Vnde & de ieiuniis quatuor temporum sic ait dicti. 76. huius obseruantie utilitas, fratres dilectissimi, in ecclesiasticis præcipuè est constituta ieiuniis quæ ex doctrina spiritus sancti ita per totius anni curriculum distributa sunt, vt lex abstinentie omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem ieiunium vntum in quadragesima, Aestiuum in pentecoste, Autumnale in mente septimo, id est, Septembri. Hyemale in hoc qui est decimus celebramus. Intelligentes diuini nil vacuum esse præceptis, & verbo Dei ad eruditionem nostram omnia elementa seruire, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor euangelia incessabili tuba discimus, quod & prædicamus, & agimus.

Idem calixtus distin. 12. cap. primo. omnibus episcopis scribens sic ait. Non decet à capite membra discedere, sed iuxta scripturæ testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli vero dubium est, quod apostolica ecclesia mater sit omnium ecclesiarum, à cuius regulis nullatenus vos conuenit deuiare. Et sicut filius Dei venit facere voluntatem patris sui sic & vos implete voluntatem matris vestræ, quæ est ecclesia, cuius caput Romana existit ecclesia.

Idem de episcoporum translatione 7. quæst. 1. sicut, 2. sic ait. Sicut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, vel iudicari, aut disponi nisi à proprio viro eo viuente permittitur: sic nec vxor episcopi, quæ eius ecclesia vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente eius consilio & voluntate alteri iudicari vel disponi, aut eius concubitu, id est, ordinatione frui non cõceditur: vnde ait apostolus: Alligata est vxor legi viri, quamdiu vir eius viuat, eo vero de functo soluta est à lege viri. Similiter sponsa episcopi (quia sponsa & vxor eius ecclesia dicitur) Rom. 7. illo viuente alligata est ei, eo defuncto soluta est, & cui voluerit nubat, tantum in Domino, id est, regulariter. Si enim eo viuente alteri nupserit, adultera iudicabitur. Et similiter ille, si alteram duxerit sponse, adulter iudicabitur, & communionem priuabitur.

Si autem persecutus fuerit in sua ecclesia, si iudicandum est illi ad alteram ecclesiam, eique

1. Cor. 12. Ioan. 6.

Rom. 7.

est

A.C. 1095  
Mat. 10.

est associatus, dicente Domino. Si vos perfecti fuerint in vna ciuitate, fugite in alia. Si autem causa vilitatis fuerit mutandus, non per se hoc agat, sed fratribus inuitantibus cum auctoritate huius sanctæ sedis hoc faciat, non ambitus causa, sed aut vilitatis, aut necessitatis vt dictum est.

Deu. 19.  
Erou. 22.

Idem 9. q. 2. c. 1. ait. Nullus terminos alterius vsurpet, nec alterius parochianum indicare, vel ordinare, aut excommunicare præsumat quia talis indicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata erit, nec vires vllas habebit, quoniam nullus alterius iudicis nisi sui sententia tenebitur, aut dānabitur.

[Vnde & Dominus ait. Ne transgrediamini terminos antiquos, quos poluerunt patres tui.] Idē 24. q. 3. si quis romipetas ait, si quis Romipetas & peregrinos & apostolorū limina & aliorū sanctorū oratoria visitantes, capere, seu rebus quas erunt spoliare & mercatore nouis teloneorū & pedagiorū exactionib. molestare tentauerit, donec satisfecerit communionem carere Christiana. Hodie tales sunt excommunicati ipso iure, & absolutio papæ reuertatur, vt in tertia parte habes.

Hic Calixtus secundus libellum scripsit de miraculis beati Iacobi, & quæ sparsim legerat, vel à fidelibus audierat in vnum volumen compilauit. Vnde ipse vt ait, refert Vincenti. spe. histo. li. 27. Cum essem (inquit) scholaris, & ab infantia beati Iacobū diligens apostolum quatuordecim annorum spacio perambulans terras, & prouincias barbaras quæ de eo scripta inueniebam, vt in vno volumine comprehendere possem: O mira fortuna in tres latrones incidi, & raptis omnibus spoliis meis, codex mihi tantum remansit. Ergastulis trusus fui, & perditoto toto censu meo mihi tantummodo codex remansit. In profundum aquarum multarum crebro cecidi proximus morti, & codex minime infectus euasit. Domus, in qua eram cremabatur, & consumptis rebus meis, codex mecum remansit, & inustus euasit. Cum quæ studiosè cogitarem, vt codex iste, pro quo innumeras passus sum anxietates, quem & manibus meis studebam perficere Deo foret acceptabilis nocte quadam raptus in eccliam in quadam regia splendida facie vidi iuuenem pulcherrimum, & splendidum laureatum regaliter. Qui in cathedra sedens, mihi sedenti ad pedes suos ait. Præbe, quas in manu habes chirothecas. Cui cum libenter obtulissem, illo thalamum ingrediente quidā è sociis eius dixit mihi. Iste est filius regis summi, qui si chirothecas de manibus tuis accepit, sic codicem apostolicū placidè suscipiet, postquam impleneris. Rursus translatio apostoli sermonē veneranda die mihi ruminanti, & scripturam eius inter manus tenenti, vna cum beato Iacobo ipse apparuit dicens: Scribe, quæ cepisti, corriges sceleta prauorum hospitiū manentium in itinere apostoli mei. Nemo igitur librū istum despiciat. Quicquid in eo scriptum est, authenticum est, magna quæ auctoritate expressum.

Ex illo libro Vine. spe. hist. vbi supra refert multa & magna miracula beatissimi Iacobi

apostoli & præcipue circa visitates sepulchrum eius etiam mortuos resuscitatos. Solum autem hic narabo, quod refert Beda. Temporibus (inquit) beati Theodunri Compottellianensis episcopi, quidam grane peccatum, quod vix sacerdoti suo, & episcopo ausus est confiteri, comiserat. Quo audito episcopus istu pefactus penitentiam ei dare non audens propter enormitatem nullam quasi reputans congruentem, hominem illum cum schedula, in qua peccatum illud erat scriptum ad sanctum Iacobū misit. Qui cum illic venisset die festi eius, schedulam super altare posuit flens & rogans sanctum Iacobum, vt meritis suis deleteret illud peccatum. Interea episcopus ad missam celebrandam accessit, & schedulam illam videns, cum quæreretur, cur, & à quo ibi posita esset vir ille protinus occurrit, & rei seriem cunctis audientibus enarrauit, literas autem aperiens, & nihil ibi scriptum reprensens peccatū illud dimissum sibi cunctis narantibus intellexit.

Addatur & aliud Anno Domini 1108. in regione Gallie vir quidam vxore sterili filium non habens, sanctum Iacobum propter hoc adiit, rogans vt eius meritis & precibus à Domino sibi filium obtineret. Qui exauditus est: Nam rediens filium de vxore habuit, cui & nomen Iacobi imposuit. Cum autem iam annum decimum quintum attingisset, cum ipso ad limina eius pater & mater ire disposuerunt ad eum ostendendum. Iter autem aggressus, in via ægrotauit puer vsque ad mortem, vt non remaneret in eo halitus. De morte eius parentes nimis dolentes, quasi amentes, totum nemus clamoribus replebant. Mater autem sic sanctum Iacobum interpellauit, quod si filium ei non redderet, eum eo sepeliri se viam faceret. Interea dum puer ad tumulum deferretur, quasi desomno exalaratus reuixit, & qualiter cum sanctus Iacobus in sinu suo tenuerit, & parentes vt in itinere sequeretur, cunctis adstantibus enarrauit.

Iste etiam Calixtus, vt refert Vincen. vbi supra ex verbis Helinandi, Cisterciensem ordinem primus in territorio Viennensi plantauit in monasterio Boneuallis, cuius cenobij primus abbas fuit Ioannes Lugdunensis, postea episcopus Valentinus. Cuius dignitatis futuræ prælagium fuit lætissimam pulcherrima quædam visio, quam ipse Ioannes ante conuersionem suam vidit hoc modo. Gaufridus super Apocalypsim. Cum prima nostri ordinis Cisterciensis iacerentur fundamenta erat in ecclesia Lugdunensi quidam clericus, honestus & honorabilis Ioannes qui rumore celebri nostri ordinis compunctus, tacitus secum proposuit ipsius ordinis collegio se sociandum. Quod propositum post paucos dies subeunte alia cogitatione mutauit & pro quadam recompensatione talis propositi peregrinationem sancti Iacobi aggressus est. Qua deuotè completa rediens à domesticis gratulabundè susceptus est, & fatigatus ex itinere in cubiculum se recepit.

Quiescentique mox in visu affuit ei Dominus

A.C. 1124  
De homine eius peccatum per orationem I. Iacobus

De puero S. Iacobi precibus & nato & iusticia.

Visio Iohannis clerici lugdunensis.

A.C. 1124

minus Iesus Christus cum duobus apostolis Petro & Iacobo quorum Petrus librum in manu tenebat, quem Dominus præcepit aperiri. Erat autē scriptus literis aureis, continens nomina prædestinatorum. Iustus ergo apostolus cepit legere. Et cum ibi legeret nomen Iohannis illius: Tolle (ait Dominus) tolle, dele eum, dele, quia meum se futurum promiserat: & resiliuit à proposito. Accedens autē propius beatus Iacobus obsecrabat pro eo dicens. Domine meus est peregrinus. Ne deleas obsecro nomen eius. Cui Dominus: Meus (inquit) non peregrinus, sed cinis esse debuerat. Nonne maius est esse cinem meum quam peregrinum tuum? Apostolus autem persistens in supplicatione: Ne deleas (inquit) nomen eius piissime Deus, ne deleas eum obsecro. Ego tibi pro eo sibi obsecro, quod proposuerat. & Dominus ad eum. Quando faciet: Apostolus autem intra quindecim dies excitatus ad hæc verba Ioannes solo prosternitur, & sibi illi suo cum vberissima lachrymarum effusione gratias egit, dicens: faciam profrus apostole sancte, faciam quod tam misericorditer pro me pollicitus es. Non multo post stetit magnum iterum obdormiuit. Iterum quæ Dominus cum prædictis apostolis duobus affuit, iussitque iterum librum aperiri. In quo audiuit idem Ioannes beatum Petrum legentem. Mutenulas aureas faciemus tibi vermicularas argento. Mox Ioannes surgens & præfixū diē præueniens adimpleuit votū. Hic fuit primus abbas cenobij Boneuallis, postea Valentinus ecclesie antistes, cuius vita & mors multis miraculis & meritis claruit. Planè meritò Israelitis impropertur quod corde reuersi sunt in Ægyptū, quādo iste Ioannes, quia à cistercio resiliat, nullus est deleri de libro vitæ. Simul quæ nobis considerandum est, quanta nobis deuotione sanctorum sunt imploranda suffragia, qui tam amabiliter pro nobis, & tæ efficaciter intercedūt.

Nulla peregrinatio religioni compendiosa.

Can. 1.

Nunquam resiliū à religionis proposito.

Actor. 7.

Suffragia sanctorum quæritur proficere.

Honorius 2. Pont. max. 165. sed. an. 5. m. 2. d. 3. A.C. 1124. de quo ydem. & de S. Northberto ordinis Præmonstratensii institutore ex vita ipsius, quæ Sur. edidit tom. 3. vide item supra à tit. 15. cap. 19.

§. III.

Anno autem Domini 1124. Calixto ad patres collecto, Romanam ecclesiam regendam suscepit Honorius secundus, qui prius Lambertus dicebatur ex agro Immolesis oriūsus, Ostiensis episcopus. fuit autem in ordine pontificum 170. Et sedit annis 6. mē sibus 2. Hic patriarchas Grandensem & Aquileiensem deposuit.

Adhuc proficiscens Northbertus, institutor primus ordinis Præmonstratensium, ab eo honorificè susceptus est, & quæ flagitabat dignè consecutus, a Partenopoli se futurum e-

a Parthenopolim celebrem Germania ciuitatem Magdeburgum dictam vocat, eo quod Magden. Germanice virginē & bourz ciuit. tē sonat, quare græcè Magdebourg Parthenopolis rectè dicitur. magdeborum enim & bōris vrbis græcè vocatur.

piscopum diuinitus agnouit. Et rediens cum in die paschæ apud Herbipolim in populi frequentia missa celebraret, cæca mulier ipso post sumpta mysteria in oculis eius sufflante visum recepit. Inde Præmonstratum rediens, in ecclesia beati Martini, quæ sita est in suburbio Lauduni, quemdā de suis dominum scilicet Gualterium primum abbatem consecrari ibi fecit, id est, benedici. Cuius industria Deo cooperante eadem ecclesia tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, intantum est in breui multiplicata, vt famam bonæ opinionis & propages sanctæ plantationis in cæteras ac longinquas extenderit regiones, videlicet in Hyberniā, in Flandriā, in Angliam, in Vasconiā, in Gothiam, in Hispaniam, in Burgundiam. Defuncto autem parthenopolis ciuitatis archiepiscopo, Northbertus præfatus eligitur & regali consequente conuientia ad sacerdotium præfatus vrbis prouehitur. In Præmonstratensi autem ecclesia successorem sibi Hugonem, qui ab initio paupertatis suæ socius fuerat, ordinari fecit abbatem.

Denique hic Northbertus archiepiscopus, vir potens in opere & sermone, multorum monasteriorum fundator dicti ordinis, & sancte religionis eximius propagator Innocentij papæ catholici, de quo infra dicitur, æquissimus fautor, Petri verò schismatici iustissimus execrator cum imperatore Lothario ab expeditione Italica regressus, infirmitate correptus per quatuor menses in domino obdormiuit. Er cum contentio esset de corpore eius sepelendo inter clericos ecclesie suæ maioris seu cathedralis, & fratres sanctæ Mariæ suæ religionis, ad imperatorem causa delata est. Et ex eius præcepto in ecclesia sanctæ Mariæ cum filiis & fratribus suis, quos Christo genuerat & educauerat, sepultus est.

In præmonstratensi autem ecclesia cuidam fratri alterius de trinitate quæ Deus est, cogitanti, in matutinis dæmon adstitit, & tria gestans capita, ei apparuit, trinitatem se esse contestans & ob fidei suæ meritum trinitatis visio ne eum esse dignum affirmans. Sed frater inimici dolum agnoscens, conuiciando ei, à se recedere fecit.

Item Northberto apud Vingellam verbum Dei prædicante & puellam dæmoniacam coram se adductam exorcizante dæmon irridens, cantica canticorum à principio vsque ad finem per os puellæ edidit, & de verbo ad verbum ad in Romana, deinde in Teutonica lingua interpretatus est, sed Dei seruo artius insilente, tandè egressus est. Præfatus autē Northberto ad quærendas sanctorū reliquias Colonia veniente, & suis in dicto ieiunio, orationi instantibus, vna de numero vndecim millium virginum nomen suum, & locum, vbi iacebat specialiter designans in crastinum solenniter leuata cum aliis sanctorum reliquiis Præmonstratum est translata. Corpus etiam sancti Gereonis martyris, vbi iaceret sibi reuelatum est, quod ignorabatur, & ibi inuentum cum honore leuatur & pars ei collata est eius.

Anno 1123. cepit ordo templaris militiæ seu sancti Iohannis Hierosolymitani, de quo s. Non multo ante, tēpote scilicet Calixti præ Secunda pars Hist. Ant. M M M pa

A.C. 1124

Fit Parthenopolis episcopus.

Reliquiæ Colonia Præmonstratensium fecit. c. 11.

A. C. 1124. pax euenerant quedam horribilia & miranda. Deo enim peccatis hominum iritato: in monte Castriloco ecclesia sanctæ Vualderuuis cum toto pene oppido arsit, ecclesia etiam sancti Michaelis de periculo maris, fulgurata diuinitus arsit, cū ædificiis appendebus libi.

Vualdericus episcopus Laudunensis ciues ipsius vrbs à sacramento cõmunicaturos perperâ iurantes reuocare nisus, à seditionis ad arma concurrentibus (quod dictu nefas est) gladio cõfossus interiit, feria 5. in hebdomada pascha. Septimo Cal. Maij in litania à maiore tumultuante etiam impetu confusæ multitudinis domus episcopi succenditur, vnde & ipsa mater ecclesia beatæ Mariæ, & beati Ioannis baptistæ & abbatia monialium, cum omnibus aliis ecclesiis, è vicino appendentibus concremantur. In auctores autem huius seditionis à Ludonico rege Francorum tam seuerè vindicatum est, vt tam futuros, qui in præsentibus à simili scelere deterere possit exemplum.

Vualderico igitur Laudunensi episcopo, à sua vrbs cluibus nequiter perempto. Hugo Aurelianensis ecclesiæ decanus substituitur. Quo post septem menses defuncto vit illustri Bartholomeus ad episcopatum Laudunensis ciuitatis promouetur. Cuius industria & episcopalis ecclesia, quæ incensa erat in breui reparata iteru consecratur, & ciuitatis ac provincie desolatione subleuata, in multis locis, in quibus antea nunquam fuerat, religionis feruor & Dei cultus sandatur, & in multas ac remotas etiã transmarinas regiones propagatur.

Modum autem huius subleuationis & deuotionis describit Helinandus libro 40. vt refert Vincen. vbi supra. Electi enim sunt septem canonici Laudunensis ecclesiæ & lex Burgenfes, qui feretrum sanctæ Mariæ & alias captas reliquiarum per diuersas circumferrent provincias, ad expediendas elemosynas fidelium pro reparatione ecclesiarum. Quæ reliquie multis miraculis clarificatæ sunt, & ipsa miracula scripserunt canonici ecclesiæ Laudunensis, facta in multis locis & ciuitatib. Franciæ & Angliæ: per quas delatum est feretrum illud reliquiaru cum magna deuotione & reueretia. Eminebat autem inter dictas reliquias forma & dignitate vnum phylacteriu id est, vas, in quo sic scriptum erat.

Spongia, crux domini, cum sindone, cum facili, Me sacrat atque tu genitrix, & virgo capilli.

Id est, de singulis horum erat ibi aliqua portiuncula. Apud Ilfordunum duo contracti sanati sunt, quorum calcanei natibus adhererant. Apud Castellum Buscenti sanatus est à natiuitate lurdus & mutus. In ciuitate Turonensi mulier, quæ per octo annos de lecto surgere non poterat, nec ire nisi portata, faciens se deferri ad locum dicti feretri, prout sibi reuelatum fuerat per visum, liberata est. Item & alius iuuenis lurdus & mutus. Delato dicto feretro ad sanctum Laurentiu de scala in festo eiusdem martyris, quidam monachus ibi habitans timens, ne oblationes confusetas in dicto festo amitteret non est passus, q̄ super altare beati Laurentij, sed nec alibi in dicta ecclesia pone-

recur. Sed idẽ monachus ad vesperâ morbo e- pileptiæ grauitur correptus, in terrâ cecidit, vnde de humiliatus poenitentia egit. Et cãpana maior de turri cadens confracta est.

Inde Carnutu deducto feretro, occurrit venerandus Iuo cum tota processione canonicorum & positu est in ecclesia maiori super altare sanctæ Mariæ, vbi duæ mulieres contractæ curatæ sunt, & quidã in carcere compedibus liberatus est. Exinde collecta magna quantitate pecuniæ per frãciam, sed non ad sufficientiam tantæ reparationis, dictu feretrum sanctæ Mariæ cum reliquiis derulerunt etiam in Angliã: vbi tũc erat copia diuitiaru. In nauigando autem per mare cum dicto feretro, vt Angliam intrarent, miraculosè euaserunt periculũ captiouis pyratarum, quos obuios habuerunt. In dictoq; regno in multis ciuitatib. multi à diuersis languoribus sanitatem preceperunt, accedentes deuotè ad dictum feretrum, & virgini commendantes.

Deinde accedentibus ad quamdam magnã villam, decanus cum suis clericis noluerunt recipere feretru intra ecclesiã suam ne amitteret oblationes: cum tamen pluuia non modica in terram descenderet. Quidam autem ex compassione & deuotione incitatus adhuc ab vxore sua receptaculum præstitit in quadam domo sua sibi, & deferentibus. ipsum. In die crastina draco quidam flammivomus exiens de mari in illam villam aduolauit. Et primo ecclesiam, exinde quasdam domos flamma, quam ex suis naribus emittebat, succendit. Ecclesia autem illa ita cremata est, vt non solum ligna, sed etiam parietes & lapides maximi eius & altaria ipsa in cinerem sunt redacta, vt nullo modo appareret ibi fuisse ecclesiã. Decanus autem ille videns ecclesiam & domu eius succensam, vestes & suppellectilem suam inde ad nauim, quæ in litore prope erat, deferri fecit. Sed draco ille nauim petens, ipsam & omnia, quæ in ea erant combussit. Domus autẽ illius, qui receperat feretrum, cum omnibus suis illa exuasit, quod cernens decanus veniẽ postulabat. Multi quoq; infirmi ibi sanati sunt. Sicq; ex oblati elemosynis reparata est ecclesia Laudunensis combusta. Hæc autem miracula facta sunt anno Domini 1114. & 15.

Innocentius 2. Pont. Max. 166. sed. an. 13. m. 7. d. 8. A.C. 1130. ad quem permulta D. Bernardi extant epistola. de quo etiam scribunt auctor vitæ D. Ber. lib. 2. Tyr. lib. 14. c. 11. & V. ne. lib. 27. c. 5. & 6. & alij.

§. III.

Honorio secundo in papatu successit Innocentius secundus patria Romanus, ex transyberina regione, patre Ioanne. Anno Domini 1130. In numero pontificum 171. Ab initio autem mundi sexies 1334. Secundum aliam computationem minorem quinque 1095. Qui sedit annis quasi 14. Hic Innocentius fama, vita, & scientia, meritò summo sacerdotio dignus habitus est. Contra quem per contentione ordinatus est Petrus Leonis. Ad cuius schismatis pestem sedandam,

vocatus est à Claraualle beatus Bernardus, qui molitum laborauit & multum profecit.

Ille Petrus Leonis antipapa, ad hunc honoris apicem ambiens, à suis fautoribus pretio corruptis nominatus est Anacletus. Congregauerat sanè opes innumeratas, iã in exactiõib. curiæ quàm in legationum negotiationibus quas ad expectatas nũdinas reseuarat. Insuper ex patenti sensu ampla congerie catenus sigillata, modo distributa populum, ad fas & nefas venalem armarat plebem. Quibus erogatis donaria regum in ornamento ecclesiæ ab ipsis euulsi altaribus. Et cum calices frangere, & crucifixos aureos membratim diuidere ipsi profani Christiani vel erubescerent vel timerent quæ sit sunt Iudæi, qui vasa sacra & imagines Deo dicatas audacter comminuerent.

Conuocato interea apud Stampas concilio, sanctus Bernardus Innocetium suscipi persuasit, Petro Leonis ob parentelæ suæ fortitudinem apud sanctum Petrum commorante Innocentius Romam egressus, in Gallias proficiscitur. Et ecclesiæ Gallicana sibi adhaerente concilium celebratur, in papam confirmatus declaratur, & Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ episcopis anatematizatur.

Cõcilium Scipense in Gallia. A.C. 1131. Cõcilium Remense Guilel. de Nang. A.C. 1131.

Igitur Innocentius Aureliani honorificè à rege francorũ a Ludonico (aliàs Phillippo) susceptus est. Inde Carnutu deductus à Gausfrido magnarum virtutum viro, vbi ei occurrit & rex Anglorum Henricus. Tunc (vt ait Helinandus) synodus magna Remis celebratur ab Innocentio Papa, in qua multis ad honorem Dei dispositis, regem Ludonicum pro fratre suo Phillippo, de equo deiecto per porcum & mortuo, viuente adhuc patre coronauit in regem. Cum enim dictus Phillipus inuictus in regem, adhuc puer in ciuitate Parisiis equo ueretur: casu quidam porcus equi pedibus se submittes, equum super se præcipitem dedit vnde & de eius subita & miseranda morte tota ciuitas luxit.

Cum autem præfatus Innocentius monasterium sancti Medardi Sueffionensis, quod est transfluum situm, dedicaret, affuit inter cæteros quædam mulier de pago Laudunensi, quæ cum aliis monasterium Beatæ Mariæ virginis ingressura processit, sed virtute inuisibili ab ingressu est repulsa. Tunc nimio pauore cepit vexari, & toto corpore tremiscere. Confessa verò & absoluta ingressum promeruit.

Sanctus etiã Hugo episcopus Gratianopolitanus, vir totius sanctitatis & magnæ famæ, quamuis esset multum familiaris Petro Leonis, & patri eius, & multa obsequia ab eis recepisset, audito quòd caput erexisset contra Innocentium, tamen nec eius amicitia flexus, nec potentia territus, sed zelo veritatis ductus, etsi senex & infirmus, pertexit ad concilium, & cum episcopis & aliis Petrum schismaticum excommunicauit, & Innocentio adhæsit.

Demum, vt habetur ex Chro. Lotharius imperator, qui Lintherius dicitur, expeditionem in Italiam parat & cum episcopis & archiepi-

a Ludonico Crassus quinque Pontifices maximos in Gallia vidit, Vrbanum 2. Paschalem 2. Gelasium 2. Calixtu 2. & Innocentium 2. Aemil. li. 5. Geneb.

scopis Innocentium papã Romam deducens contra Petrum Leonis qui monasterium sancti Petri munierat, ipsum episcopum in Larenensi ecclesia in sede Pontificali potenter collocat. Et ipse Innocentius Lotharium imperatorem consecrat. Laborabat eo tempore sub schismaticorum oppressione (inquit Helinandus vt refert Vinc.) tota Burdegalenfis ecclesia seu provincia & nõ erat in Aquitania, qui posset resistere principi, cuius animum in durauerat Deus vt scilicet faueret antipapæ Petro Leonis: qui persuadente Girardo Angolismensi episcopo, & instillante in cor eius semina dissensionis, factus erat schismatis defensor & author. Hic igitur Girardus misit ad Petrum Leonis, vt ei legationem concederet, & ipse ei fidelitate iurata obediret. Insuper & principẽ terre, & quoscunq; posset ad eius imperium inclinaret: Gausfridus homo perditionis locu se inuenisse, in quo dilatarer malitiã suam, cito annuit & libenter. Et misit ad eum Gilonem Tusculanum cardinalem episcopum qui solus de Romanis cum Petro Portuensi ei adhæserat. Igitur Girardus resumptis cornib. quod ante nõ fecerat publicè procedebat mitratus. Ab his ergo duobus violenter expellitur à sede sua Guilielmus episcopus Pictauefis, vir honestus & catholicus & pro eo alius quidam nobilis genere, sed degener fide intrusus est. Similiter etiam in Lemouicensi ecclesia intruserunt Ranulphum quemdam deorantem, qui non multò post cadens resupinus de equo, in via plana, vno tantum lapide vitore, qui ad hoc ibi relictus erat infixo capiti eius, atque quassato cerebro expirauit.

Audiens hæc & similia venerabilis Gausfridus Carutenfis episcopus, cui à papa Innocentio Aquitania legatio fuerat commendata duxit secum sanctum Bernardum. Venerrunt ergo Nannetum, ibi sanata est mulier per virum Dei sanctum Bernardum, quæ iam per sex annos à dæmone incubo fuerat oppressa. Qualiter hoc accidit alibi declaratum est. Decanus autem ecclesiæ Pictauefis altarẽ, in quo sanctus Bernardus missam cantauerat cõfringere ausus est. Qui post breue tempus percussus à Deo cum iam animam exhalaret, vidit domum suam plenam dæmonibus & se à dæmone iugulari, clamitans verò, à circumstantibus postulabat cultellum: quem ad dæmonem extrahendum, immergeret gutturi suo & inter hæc verba expirauit. Archiepiscopus verò, qui Petri inuasoris Pictauefis ecclesiæ denũciabat synodum, coram ipsis, quos ad conuentum perfidia inuitabat à Diabolo correptus est, sed et in alios multos, qui in illo schismate feruentiores extiterant: manus Dei manifestam exercuit vltionem. Tandem principe reconciliato & episcopis, qui expulsi fuerant in suis sedibus relocatis Girardus solus perseuerans in malis, sine confessione & vitico repente in lectulo suo mortuus inuentus est, & enormiter tumidus. Qui à nepotibus suis in quadã basilica sepultus est, sed à Gausfrido Carnurẽsi episcopo inde extractus est & alibi, p iectum corpus. Nepotes quoque eius ab ecclesia eliminati sunt, & omnis progenies & plantatio à radice auulsa, per cætera regna tanti

Legitimus exturbatus episcopus substituitur in probi.

5. 8.

Terribilis vincta in decanum schismatico & alios.

Secunda pars Hist. Ant. MMM 2 iu



A.C.1140. iudicij circumferens querimonias exulauit.

Rex Siciliae Rogerius, solus de principibus Innocentio non obediens, ad Petrum Leonis, ut Petrum Pisanum sibi a suo latere delegaret, confidens in eloquentia Petri pisani. Sed abbas sanctus Bernardus ipsum Petrum Pisanum papae Innocentio reconciliauit. Post triduum Petrus Leonis impunitus moritur & caetera eius in latebris sepelitur & usque hodie fouea illa a catholicis ignoratur. Schismate ergo ablato Innocentio apud aquas Saluinas fundauit monasterium sancti Anastasii martyris, constructis ibi cenobialibus mansionibus. Et petit ad monasterio Claretialis conuentum & abbatem mitti. Mittitur ergo illuc cum conuatu a Bernardo Engenius Pisanae ecclesiae olim vice Dominus & tunc monachus Cisterciensis. Qui post aliquot annos creatus est papa, ut patet infra.

Hic Inno. secundus tulit sententiam excommunicationis, contra iniicientes manus violentas in personas ecclesiasticas: sic decretis 17. quae 4. si quis, 6. Si quis suadente diabolo, huius sacrilegij reatum incurrit, quod in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat. Et nullus episcoporum praesumat illum absolueri, nisi si mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui praesentetur, & eius mandatum suscipiat. Illud decretum habet declarationem valde prolixam quam habes in tertia parte titulo de excommunicationibus.

Ipse etiam Innocentius determinat super his consultus, quod si quis accipit viduam in uxorem, etiam ante baptismum non potest promoueri, quia bigamus. dist. 34. si quis viduam.

Item quod si quis ante baptismum habuit vnam uxorem & post baptismum aliam, etiam si virginem, verum est bigamus, & promoueri non potest. di. 26. deinde. Item, quod baptizati, vel ordinati ab haereticis scienter, non admittuntur ad clerum. j. quae 8. 1. ventum. Et hoc nisi baptizati sint, in casu necessitatis ab eis.

Idem 23. quae 4. quae situm. ait: Quae situm est super iis qui post baptismum administrauerunt, scilicet iustitiam in causa sanguinis aut tormento sola exercuerunt aut etiam capitalem sententiam protulerunt, scilicet, verum tales peccent. Et respondet. Nihil de his legimus a maioribus definitum scilicet quod peccent: meminerant enim a Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum gladium, fuisse permissum, & Dei ministrum vindicem in huiusmodi esse datum. Quomodo igitur reprehenderet factum, quod auctore Deo videtur esse concessum? vbi glossa. Reuera tales non peccant, si amore iustitiae hoc faciunt, & habeant potestatem ad huiusmodi.

Item Inno. 35. q. 9. sententiam. ait: Sententiam Romanae sedis non negamus posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione aetatum & a Hic Rogerius post mortem Gulielmi Apulia ducis (de quo sup. §. 1.) dux creatus, anno 1127. deinde captus ab imperatore Constantino Romano Neapoli, rex vtriusque Siciliae ab hoc pseudo pontifice Petro Leonis appellatus est A.C. 1130. Quae hinc falso Petri sita adhaerit.

Vir 24. c. 1. in 3. par. Sur.

Viduam siue post baptismum siue post bigamus. Inno. 1. ep. c. 5. tom. 1. Conc.

Rom. 13.

A temporum seu grauium necessitatum dispensatione quadam ordinare decreuerit: quoniam & egregium apostolum Paulum quaedam fecisse dispensationem legimus, quae postea reprobatae legitur, quod tamen obseruandum est, quando illa Romana videlicet ecclesia discretissimam considerationem hoc fieri delegerit non quod ipsa, quae bene definita sunt, retractare voluerit. Idem c. seq. Graue non oportet videri piissimis mentibus vestris, cuiusdam retractare iudicium: quare ritas saepius exagitata magis splendescet in lucem & pernicies reuocata in iudicium grauius & sine poenitentia condemnatur. Nam fructus diuinus est iustitiam saepius recenseri.

Caelestinus 2. Pont. max. 167. sed. m. 5. d. 13. A.C. 1143.

§. V.

Innocentio secundo viam vniuersae carnis ingresso assumitur ad summi pontificij gradum Caelestinus secundus qui prius Guido dicebatur, sancti Marci presbyter cardinalis natione Tuscanus, patria Castellanus a castro Felicitatis, quod nonnulli ciuitatem Castellum esse affirmant, Typhernum ab antiquis appellatum. Anno Domini 1154. Ab initio vero mundi quinque 1109. Secundum aliam computationem sexies 1348. Sedit autem mensibus 5. vnde propter breuitatem temporis sui pontificatus de eo nihil reperitur adnotatum. Et fuit in numero pontificum 172. Circa illud tempus vel paulo ante, Senonis praesente Ludouico rege franciae fit episcoporum & abbatum religiosorum conuentus, contra Petrum Abailardum (aliam Barlardum) qui scandalizabat ecclesiam, profana quadam nouitate verborum vel sensuum. Et hic ab eis interpellatus, & a D. Bernardo in disputatione praeuocatus, vt de iustitia & dogmate suo responderet, eum] veritus audientiam apostolicam sedis appellauit. Et sic euadens non multo post Cabillone apud S. Marcellum obiit.

Hic Petrus Abailardus, vt refert Vin. spe. hist. lib. 28. magister insignis fuit celeberrimus in opinione scientiae, sed de fide perfide dogmatizans. Huius scripta incendio & scriptorum silentio Innocentius secundus condemnauit. Et ad Innocentium papam sic scribit Bernardus de hoc Petro. Habemus in francia nouum de veteri magistro theologum, qui ab inuente aetate sua in arte dialectica lustratus, & nunc in scripturis sacris insanit. Qui noua semper inquiri, & quae non inuenit. Hic in primo theologiae, vel potius stultilogiae suae limine, fidei a defini

Protestantes in hoc dogmate cum Petro Abailardo conueniunt. Siquidem fides illorum, quam tanopere illi predicant, & specialem tam nostri quam ipsi nominant, nihil aliud est quam vna quadam hominum plane delirantium aestimatio & phantasia, qua sibi ipsi fingunt & sibi tantum dimissi esse peccata. Quae ergo hoc loco a D. Bernardo contra Petrum Abailardum grauius testatur, & acriter profertur, et protestantes illius erroris sequaces redarguunt.

Caelestinus secundus contra Petrum Abailardum ep. 189. & 191. & 192. de Ber. li. 3. c. 7. A.C. 1141.

Caelestinus Senonensis contra Petrum Abailardum ep. 189. & 191. & 192. de Ber. li. 3. c. 7. A.C. 1141.

aestimationem, [quasi cuique in ea sentire & loqui, quae libere liceat, aut pcedat sub incerto in vagis ac variis opinionibus. nostra fidei sacramenta & non magis certa veritate subsistant. Nonne si fluctuat fides inanis est & spes nostra. Stulti ergo martyres nostri sustinentes tam acerba propter incerta. Sed ab his] vt putemus in fide nostra aliquid (vt is putat) dubia aestimatio pendulum: & non magis totum, quod in ea est, certa ac solida veritate subnixum, oraculis & miraculis diuinitus persuasum, stabilitum & consecratum partu virginis, sanguine redemptoris, gloria resurrectionis. Iestimatio ista credibilia facta sunt nimis. Clamat apostolus. Scio cui credidi, & certus sum. Et tu mihi subsibilas, fides est aestimatio: Tu mihi ambiguum artis, quo nihil est certius? Sed & Augustinus aliter. Fides ait non coniectando vel opinando habetur in corde, in quo est, ab eo cuius est, sed certa scientia, acclamante conscientia. Caeterum Fides (ait apostolus) est substantia rerum sperandarum, non inanium phantasia coniecturarum. Academicorum sunt istae aeminationes, quorum est dubitare de omnibus, scire autem nihil, haec Ber.

Capitula in libris eius reprehensibilia annotauit beatus Bernardus in epistola, quam de illo scripsit ad Innocentium papam secundum. Libri tamen huius a multis curiosis feruantur, quibus aquae furtiuae dulciores sunt & panis absconditus suauior. Huius in eis multa reprehensibilia inueni. Huius Petri aliquando discipulus fuerat Gaufridus Antiodorensis, qui multo tempore fuerat notarius beati Bernardi, hic inter caetera de eodem Petro dicit. Ego aliquando mihi magistrum fuisse recordor qui cum pedibus & intestinis nihil amplius de agno paschali, aut ipse vorans aut discipulis exhibens, & se pariter & suos non modica eius parte fraudabat. Siquidem pretium redemptionis euacuans nihil aliud nobis in sacrificio passionis Dominicae commendabat nisi virtutis eius exemplum, & amoris incentionum. Quod enim scripturae perhibet de potestate diaboli pretioso sanguine illo humanum genus esse redemptum, ideo solo constare dicebat, quod exemplum nobis exhibuit est usque ad mortem pro veritate & iustitia certandi & adhibuit est velut quoddam incertum amoris, cum ex impeto amo

Idem haereticus assererat filium Dei non assumpsisse carnem & in carne mortuum esse, vt hominem liberaret, sed vt hominem institueret, caritatemque suam ostenderet. Quae opinio eo tendit, velut Christus iustitiam non infundat, quae nos liberet, nostrisque, cordibus inhaereat, sed solum sit exemplaris quadam causa iustitiae nostrae. Contra quae ambrosius sic scribit D. Bernard. ep. 190. Quid prodest, quod nos instituit, si non restituit. Si omne quod profuit Christus in sola fuit ostensione virtutum, praestitit vt dicatur, quod Adam quoque ex sola peccati ostensione nocuit. Aut si Christus sine fidei aut non haeresei delatigantiae acquiescentes, generatione & non institutione in nos traditum consistitur. Adeo peccatum, sate, cur necesse est, & Christus nobis non institutione, sed generatione restitutum instituit, & per iustitiam vita. Ex Sand. de visi. Mon. hoc etiam facit contra imputatum haereticorum iustitiam.

re occasio data est redamandi, quasi verum & haec duo in mortibus prophetarum pro veritate & iustitia occisorum nobis ante exhibita non sunt. Et quidam magna haec & vera, sed non sola.

Benedictus Deus, qui simul sicut & vobis ita & mihi magistrum dedit postea meliorem per quem Prioris redarguit ignorantiam, insolentiam confutauit. Ille enim tanquam verus Hebraeus auidè profus vorabat, & vorandum nobis sollicitè commendabat caput agni cum pedibus & intestinis sic imitandum dominum praedicans patientem & sic redamandum amantem, vt principalem huius sacrificij causam velut agni caput redemptionem in eo proficeretur & adoraret humanam. Tria namque specialia Christus nobis in sua passione exhibuit: exemplum virtutis, incentionum amoris, redemptionis sacramentum: quod tertium euacuanti haeretico nihil prodesse caetera poterunt. Sine causa enim pro virtute certauit usque ad mortem, nobis patientiae praebens exemplum, & si ne causa exhibuit & commedauit huiusmodi immensae dilectionis affectum, si non recepit olim ista dicta captiuitas copiosa redemptionis effectum. Gaufridus haec contra Petrum olim magistrum suum fortiter & catholicè scribit.

Eo tempore Henricus germanus Ludouici regis Franciae apud Claramuallem monachus effectus est. Qui non multo post ad episcopatum Bellouacensem assumptus est. Et Ioannes de temporibus moritur, qui annis 361. vixerat a tempore Caroli magni, cuius armiger fuerat.

Lucius 2. Pont. max. 168. sed. m. 11. d. 24. A.C. 1144. de quo idem.

§. VI.

Anno Domini 1144. Caelestino de hac luce subtracto suscepit Romanam ecclesiam regendam Lucius Bononiensis, qui prius Gerardus dicebatur & cancellarius erat. Et quia intra annum decessit non reperitur a scriptoribus gesta eius insinuata nisi quod refert Ioan. de col. videlicet, quod a cum Romani quibitio summi pontificis regeretur, senatum, qui a longeuus temporibus collapsus fuerat, &

Hoctempore Pop. Rom. multa cum finitimis Tiburtinis, Tusculanis, Albanis, Praenestinis & reliquis Latij populis bella gerere cepit: quae Tusculi tandem excidio quinquagesimo postquam suscepta fuerant anno finita sunt. Quorum occasione Romano Pontifice Innocentio 2. qui pascua in eodem lebat, a curiatis administratione submoto nouum reipublicae corpus praeter eius voluntatem constitutum est. Senatoribus aliquot, equestris ordine patricio, qui omnibus praerat, inuicibusque, quibusdam veterum Romanorum exemplo institutis. In quibus controversis Pop. Rom. quod pontifici rebellis esset, athenatenotatus, tunc primum a pontificis comitiis omnino exclusus est: & ad solos Cardinales, cleri etiam primoribus omnino exclusus vel in collegium Cardinalium cooptatus pontificis electio redacta est. Primum porro sine illo populi interuentu papa creatus est mortuo Inno. 2. Caelestinus 2. Ex vetust. Bibl. th. P. 1. lina. & Orthonis Frising. li. 7. hist. c. p. 27. 31. & 34. item lib. 1. de gestis Frid. Imper. 27. & 29. Oneph.

Secunda pars Hist. Ant. M M M 3 pe-

Tria Christus nobis in sua passione exhibuit.

A.C. 1143

pene obliuioni traditus, sublimare decreuerunt. Et eum hoc Innocentius secundus impedire voluisset morte preuentus hoc agere non valuit. Sed Lucius iste Bononiensis Innocentij voluntatem securus contra Romanum populum senatum abolere disposuit. Vnde ingenti militia congregata capitolium vt inde senatores expelleret, inuasit. Sed populus Romanus ad arma concurrens, papam cum suis Capito expulit, vbi papa (vt refertur) lapidibus attritus post modum officium pastorale exercere non potuit. Sed non multo post scilicet post vndecimum mensẽ sui papatus diem clausit extremum.

Eodẽ anno in Francia fames inualefcit, Et S. Bernardus in Alemannia multas virtutes facit vbi apud vrbe Spiensium tantus erat concursus, vt Chunradus rex seu imperator, ne populus eum comprimeret deposita chlamyde eum in proprias vlnas suscipiens de basilica asportaret.

Per idem tempus in Alemanniã partibus, admirabilis quaedam virgo protracta ætatis erat, cui tantam diuina virtus gratiam contulerat vt cum laica & illiterata esset, mirabiliter tamen rapta frequentius in somnis disceret non solum, quod verbis effunderet, sed etiam quod scribendo latinẽ diceret, vt hæc dictando catholica doctrinã libros conficeret. Hæc autem fuit, inquit Vincen. spe. histor. vt existimõ sancta Hildegardis, quæ multa fertur prædixisse de futuris, ad quam etiam beatus Bernardus scripsisse dicitur. Hæc ad Colonienfes scribens, de futura clericorum tribulatione, dicit, quod clerici gloriam absque merito volunt habere, & meritum absque opere.

Circa hoc tempus Gulielmus puer in Angliã crucifigitur à ludæis in die parasceue in vrbe Noruichico, de quo talis visio legitur, vt refert Vincen. spe. hist. lib. 27. ex chro. Puer quidam nomine Gulielmus annorum 13. dormiens vidit vitum splendidum dicentem sibi, Sequere me. Et cepit mox vmbra videte terram à læua, sed ex leui visione ductoris sui confortatus est. Dehinc vallem vidit tenebrosam, habentem hinc ignem, illinc aquam frigidissimã vbi animã de vno in aliud semper transibant. Post deduxit illẽ senior splendidus puerum ad alia tormenta, vbi vidit sedilia infinita ignea, & plebem innumeratam eisdem sedibus impleri, & demones monetam flammearum de faculis proferebant, & in ora singulorum proieciabant, quam illi per fauces & guttur euiciebant: sed demones iterum in ora reingerebant. Postea vidit à demonibus carnes quæ perfecti hominis formam habere videbantur, in caldarias proieci, & sub momento quasi mox nati infantes apparebant. Hæc fusciniulis ignitis à caldariis extracte statim in priorem statum transformari videbantur. Et sic sæpius in caldariis retorquebantur. Ductus inde ad alium ignem vidit innumeros homines in eum proiectos in singulis iuncturis dissolui, & iterum eis de flamma ereptis ad loca sua reuere sunt iuncturæ. Postea vidit multos super rotas volubiles affigi viros per virilia feminas per genitalia mēbra, & omnes clamabant, Vē vē. Post hæc vidit multos super sedes igneas quasi fures in

Puer quidam dātorum tormento cernit.

campo suspensos capitibus deorsum quorum alij frigore morietes, vestes subterpositas videbant, sed tangere non valebant, alij fame cruciati cibos delectabiles subterpositos tangere non poterant. Et in quacunque necessitate positis aliis non subuenerant in eadem nullam consolationem recipiebant. Postea vidit tartarum apertum, qui videbatur in descensu profundior, quam sit longitudo viæ à Dorobernia in Londoniam. Ibi hostis antiquus sedebat in medio flammæ in sex partes distentus.

Cum autem puer staret iuxta oram putei tremens tæter spiritus, qui sinistro lateri eius semper ab egressione domus adhærebat cepit eum accusare dicens. Omnia praua huic puero semper suggesti. Ea verò, quæ puer confessus fuerat ante pascha, (nam post pascha accidit) hoc omnino tacebat. Tot tamen & tanta crimina illi obiecit, vt ad æternam damnationem sufficere crederentur. Tunc ad admonitionem ductoris cum puer signo crucis se muniret, puerus non comparauit. Ductore verò illo recedente, puer diu in tenebris stetit tremens. Reuersus autẽ ductor pueri ad lucidum splendorem duxit & statim apparuit mutus infirmus longitudinis & latitudinis, in quo nullus patebat aditus. Venientes illuc in momento ultra se raptos inuenerunt. In partia illa desiderabili apparuit domus rotunda: quæ duodecim portas habebat, sicut in Apoc. est scriptum. Ab oriente portæ tres, ab Aquilone portæ tres, & ab Austro portæ tres, & ab occasu portæ tres. Hæc ingressi tam amplã viderunt, vt quotquot in mudo sunt, decimam partem eius implete non possent. Ibi multos in magna gloriã videbat, sed alij alijs gloriosiores. Tunc vidit decem beatorum cateruas. Veniens autem ad orientalem portam, circa medium ostij, vidit altare quoddam circa quod viri splendidi sedebant, qui omnes tanquam vni præstantissimo famulabantur. Ille coronam habebat in capite duodecim crucibus aureis insignem. Puerum in hac visione lætante alloquitur ductor suus dicens. Hic tibi locus erit, si benè vixeris. Sciasque huc esse puerum Gulielmum, quem Iudæi apud Noruichum crucifixerunt. Recedete ductore mox ad corpus, licet renitens spiritus, reuersus est. In secunda feria circa nonã dormire cepit. In tertia feria circa tertiam in faciem se erigens signavit se, quando scilicet tartarum vidit apertum & in quinta feria circa meridem reuixit.

Remense in Gallia A.C. 1148. de quo Bern. ser. 80 in canticis Gilberti Porretanus hæreticus qua Horat. l. 1. ep. 18.

Eugenius 3. Pon. max. 169. sed. a. 8. m. 4. d. 12. A.C. 1145. de quo in vita S. Bern. lib. 2. c. 7. & 8. hæc habentur.

§. VII.

Successit Lucio in sede Petri Eugenius 3. Anno Domini 1145. In numero pontificum Romanorum 174. Hic de Claravalle fuit monachus, natione Pisanus discipulus beati Bernardi. Qui ad urbem missus est de Claravalle, vt abbas institueretur in monasterio sancti Anastasij extra Romam, quod monasterium constructum fuerat ab Innocentio secundo. Et dũ ibi abbas existeret electus est in papam. Hic ergo exasperato à cardinalibus electus statim pro

A.C. 1143

à cardinalibus electus, statim propter metum senatorum, qui contra prædecessoris sui voluntatẽ à populo Romano fuerant electi, ad monasterium Farsense se transtulit ibique vocatis cardinalibus & prælatis manus consecrationis accepit. Hunc cum ante simplex esset, Deus mirabili gratia perfudit & elegantia. Hic rexit ecclesiam annis octo, & mensibus 7. diebus 20.

Sed contra hunc Romani Iordanem patricium & senatorem erigentes, ipsum ab vrbe deturbant. Qui seditionem ortam cernens in populo, puluerem pedum in litigantibus excussit, & eis relictis in Franciam venit, in cuius comitatu multa signa fecit beatus Bernardus. Ad hunc papam scripsit idem vir sanctus librum de consideratione, librum vtrique multæ subtilitatis, & vtilitatis, & eloquentiæ. Sub isto Eugenio tertio translatus est liber Ioannis Damasceni præbyteri de græco in latinũ à Burgundione iudice, cuius Pifano. In quo continetur orthodoxæ fidei traditio in quatuor libros diuisa, eorum capitulis distincta. Hic tamen de processione spiritus sancti à filio cum Græcis non fideliter sensit. Potuit tamen excusari ab hæresis vitio: quia tempore suo non numerat ab ecclesia determinata materia illa, vt dicit Thomas in summa.

Conciliũ Remense in Gallia A.C. 1148. de quo Bern. ser. 80 in canticis Gilberti Porretanus hæreticus qua Horat. l. 1. ep. 18.

Anno autem domini 1148. Remis conciliũ sub Eugenio celebratur. In quo concilio publicè consultauit beatus Bernardus magistrum Gilbertum cognomento Porretanum, disputando cum eo singulariter, tanquam sui temporis singularis athleta. Hic Gilbertus erat monachus episcopus in sacris literis plurimum exercitatus, sed sublimiora se scrutatus est ad insipientiam sibi. Siquidem de sanctæ trinitatis, vnitatis, & diuinitatis simplicitate, non simpliciter sentiens, nec fideliter scribens, discipulis suis panes proponebat absconditos, & furtiuas aquas. Nec facile quid sciret, imo quantum desperet, personis authenticis fatebatur. Timebat enim, quod apud Senones Petrum abailardum ei dixisse ferunt. Tunc tua res agitur, paties cum proximo ardet.

Novissimè cum super hoc iam fidelium inualesceret scandalum, crederet etiam murmur vocatus ad medium est, & librum tradere iussus, in quo blasphemias euomeret graues quidem, sed verborum quodam inuolucro circumspectas. Sanctus quoque Bernardus primam quidem rotam, quod ille verborum cauillationibus occultare videbatur, subtilibus interrogationibus eliciens, deinde tam suis ratiociniis, quam sanctorum testimoniis biduana disputatione redarguit. Considerans autem nonnullos ex iis, qui præsidebant, iam quidem aduertentes blasphemiam in doctrina, adhuc tamen auertentes iniuriã à persona: accensus est zelo: & domesticam sibi gallicanã seorsum conuocat ecclesiam. Communi denique consilio à patribus decem prouinciarum, aliis autem episcopis & abbatibus plurimis, dictante viro Dei, nouis dogmatibus opponitur symbolum nouum, cui etiam subscribuntur nomina singulorum, vt eorum videlicet omnium, sicut fides erat irreprehensibilis, sic irreprehensibilis cæteris zelus innotescat. Ita demum apostolico iudicio & auctoritate vniuersalis ecclesiæ error ille damnatur. Episcopus Gilbertus an eadem dñationi consentiat interrogatur. Consentiens & publicè refutans, quæ prius scripserat & affirmauerat, indulgentiam ipse conlequitur, maxime quod ab initio falsus fuisset, ea lege se eandem disputationem ingredi, vt promitteret sine vlla sese obstinatione p ecclesiã sanctæ arbitrio correcturum liberè opinionem suam.

Horum duorum magistrorum Petri videlicet Abailardi & Gilberti porretani quidam discipuli nimium zelantes pro ipsi beato Bernardo & tiori ordini Cisterciensium postea detrahere cœperunt. Idem eugenius quædam decreta edidit. vnde disti. 37. de quibusdam ex synodo Eugenij papæ dicitur. De quibusdam locis ad nos refertur, neque magistros, neque curam inueniri pro studio literarum. Idcirco ab vniuersis episcopis subiectis plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurreret, omnino cura & diligentia habeatur, vt magistri & doctores constituentur, qui studia literarum, liberaliumque artium dogmata assidue doceant, quia in his maxime diuina manifestantur, atque declarantur mandata.

Idem de monachis 16. quæst. 1. placuit placuit communi nostro concilio, vt nullus monachorum pro terreno lucro de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat: neque penitentiam dare, neque filium de baptismo suscipere, neque baptizare, neque infirmum visitare, neque mortuum sepelire, neque ad ecclesiam sæcularem transire, nec aliis quibullibet negotiis sese implicare. Sis claustro suo contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita: ita sine monasterio monachus. Sedeat itaque solitarius & taceat, quia mundo mortuus est: Deo autem viuat. Agnoscat nomen suum, ad vos enim græcè latinè vnus ætes græcè latinè tritiss. Sedeat igitur tristis, & officio suo vacet. Idem 27. quæst. 2. si vir & vxor, ex synodo Eugenij. Si vir & vxor diuertere p sola religio sa inter se consenserint vita, nullatenus sine conscientia episcopi fiat, vt ab eo singulariter prouiso constituentur loco. Nam vxore nolente, aut altero eorum, et piali te matrimonium non soluitur. Demum Romam reuersus, cum summo honore à populo recipitur, & post modicum migravit ad dominum.

Idem de monachis 16. quæst. 1. placuit placuit communi nostro concilio, vt nullus monachorum pro terreno lucro de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat: neque penitentiam dare, neque filium de baptismo suscipere, neque baptizare, neque infirmum visitare, neque mortuum sepelire, neque ad ecclesiam sæcularem transire, nec aliis quibullibet negotiis sese implicare. Sis claustro suo contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita: ita sine monasterio monachus. Sedeat itaque solitarius & taceat, quia mundo mortuus est: Deo autem viuat. Agnoscat nomen suum, ad vos enim græcè latinè vnus ætes græcè latinè tritiss. Sedeat igitur tristis, & officio suo vacet. Idem 27. quæst. 2. si vir & vxor, ex synodo Eugenij. Si vir & vxor diuertere p sola religio sa inter se consenserint vita, nullatenus sine conscientia episcopi fiat, vt ab eo singulariter prouiso constituentur loco. Nam vxore nolente, aut altero eorum, et piali te matrimonium non soluitur. Demum Romam reuersus, cum summo honore à populo recipitur, & post modicum migravit ad dominum.

Anastasius 4. Põr. max. 170. sed. a. 1. m. 4. d. 24. A.C. 1153.

§. VIII.

Deficiente Eugenio, collocatus est in sede Romana Anastasius natione Romanus patre Benedicto, abbas antea sancti Ruffi valentini diocesis anno domini 1152. Et anno eodẽ plero appositus est ad patres suos, de quo nil reperi notatum.

Bartholomæus Laudunensis episcopus 38. anno sui episcopatus, contẽpro mudi schemate, in quodam monasterio induitur monachali habitu. Qui cum sederet aliquando cum aliis monachis ad collationem, aspexit quemdam monachum tardius atque lenius Secunda pars Hist. Ant. MMM 4 cæ

A.C. 1145

Gilberti Porretanus suu errorẽ agnoscit, & veniam in concilio impetrat.

Thren. 3.

Rom. c. 36.

Bartholomæus Laudunensis episcopus 38. anno sui episcopatus, contẽpro mudi schemate, in quodam monasterio induitur monachali habitu. Qui cum sederet aliquando cum aliis monachis ad collationem, aspexit quemdam monachum tardius atque lenius

A.C. 113. cæteris venientem, nigrumque parvulum iuxta cum gradientem, ac per cucullam tenentem. De Petro Tarenta senti epi scopo de quo Gaufridus Al. regu. 3. Tom. Sur. Quod cum abbatu reculisset, didicit ab eo quod ille monachus valde negligens esset. Vinc. spe. hysto. Sed circa illud tempus floruit quidam sanctus vir, Petrus nomine, Tarentalisensis episcopus, sanctitate & miraculorum gratia insignis. Implacabiles inimicitias & odia inueterata frequenter extinxit, & grauiam admodum bella compefcuit. Desperatas etiam reconciliaciones inter maximos etiam principes, domino cooperante & sermone confirmante sequentibus signis effecit.

Hic ut refert Vinc. spe. hyst. l. 18. c. 125. in itinere, quo accessit ad regem Anglia: pro quadam pace componenda, stupendum miraculum operatus est apud sanctam Symphorianam, quod est castrum Lugdunenſis ecclesie. Ibi enim cum esset quidam vir fidelis Petrus scilicet de Fraxinetu notus & honoratus, eum ad hospitium suum aliquando quasi vin faciendo pertraxit. Huic filia iuuenicula erat miserabili incommoditate laborans. Egerat enim quaedam mulier malefica per nequitiam iniudæ scetus inducra, ut languore tepesceret desperato, nec viri sui presentiam, nec aspectum vllatenus tolleraret. Affectione autem muliebri genitrix persuasa, ut sathanas sathanam eii cetera: famosum quemdam maleficum accersit.

Mulier magis incantationibus viru aucturatur. Affuit, exploravit, agnouit iuueniculam asserens inferratam, terit arborum cortices, & pocula verbis & herbis infecta propinat. Mor det etiam propriis dentibus brachium miserę mulieris in duobus locis scilicet circa frontem brachij ita ut vtraque mofara, scilicet superior & inferior distaret a fronte brachij, quasi vno palmo. Res noua, res mirab illo siquidẽ languore conualuit, sed non plene. Nam interdum velut ex corde sentiens acus procedere eruciabatur atrociter, donec per superiorem morturã brachij, quã nulla cicatrix sicut nec inferior e obduserat, acus educeret vis occulta. Iam in hunc modum plures per temporum intervalla quasi tringinta acus prodierant, quedam (ut vulgo dicitur) excaptatã, quedam admittendis idonea filis foramina præferentes. Exhibet igitur viro sancto a patre filia, cuius ei lugubrem explicat tragediam. Et ecce mox eadẽ iuuenicula sentiens acũ gemebunda deplorat ad quã accedens vnus ex fratribus laicis viro Dei seruiens acum eruentam extraxit, anis pluribus ad testimonium conseruatam. Orat sanctus Petrus, & locum vulneris tangens virtute Dei pollicetur, nec ferrum, nec chalybem, vltra processurum. factumque est ita, sed truitata est materia, malitia nondum extinctã penitus. Per alteram brachij morturam inferiorem, quam vir sanctus nondum tetigerat, quia nec adhuc aliquid inde exierat, cæperunt sedes lignei parvuli, quos vulgo brocas vocat, ex quibus robore vel fraxineo pro ferreis acubas egredi, grossiores spinis & modico longiores. Nec tamen omnes vnus longitudinis vel grossitudinis, sicut nec acus fuerant. Septẽ decem iam intra annũ & paucos menses ex meliote ligna prodierant. Affuit deinde reuertendus auctes Petrus cui diuinitus seruaba-

tur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier missarum solennia celebranti, sicut præteperat vespere præcedenti. Eadem hora decimum octauum ex catne mulieris lignum egreditur, quod sub oculis omnium capellanus extraxit. Confitentem, itaque mulierem præsul absoluit: & sacram ei tradens eucharistiam, ab omni deinceps cuiuscunque materiei progressu iubet eam esse securam. Sicque ab omnibus præstigijs liberata adhæsit viro suo, liberatque procreauit, virtute inque viri sancti, quam experta fuerat in se multis prædicauit.

Adrianus 4. Pbi. max. 171. sed. a. 4. m. 8. d. 28. A.C. 1154.

§. IX.

Anno autem domini 1153. Ab initio autem mundi secundum maiorem computationem sexies 1338. ad summum pontificatus apicem vocatus est a Adriano natione Anglicus qui prius dicebatur Nicolaus. Et fedit annis 4. mensibus 9. diebus 8. Hic prius fuerat monachus, & abbas in monasterio sancti Ruffi apud Valentiam, de quo Ioannes Saresberienſis. qui erat ei multum familiaris, sic ait. Au diui papã Adrianum dicentem, quod Romano pontifice nemo est miserabilior, conditione eius nulla miserior. Fatebatur enim in illa sede tantas se miserias inuenisse, ut facta collatione presentium, tota præterita amaritudo vitæ, iucunditas & felicitas ei fuerit. Spinosa enim dicebat cathedram Romani pontificis magnis & acutissimis vsquequaque confertam aculeis tantæque molis ut robustissimos præmat, terat & cominuat humeros. Coronam & phrygium clara merito videtur, quoniam ignea sunt. Sed nunquam a natali suo Angliæ solo malle exiisse, aut in clauſtro beati Ruffi apud Valentiam perpetuo latuisse. quam tantas iurasse angustias, nisi quia diuinæ dispensationi reluctari non auderet.

Hoc etiam mihi sæpissime adiecit, quod de gradu in gradum ex clauſtrali electico per omnia officia ad summum pontificatum ascendisset, nihil vnquam felicitatis aut tranquillæ quietis vitæ prior adiectum est ab ascensu. Et (ut eius vtr verbis) incude (inquit) & malleo semper dilataui me dominus. Sed nunc oneri, quod instituti me impofuit, si placet, supponat dexteram, quoniam mihi importabile est. Nonne misericordia dignus est, qui pugnat pro tanta miseria? Sic ditissimus, qui electus est, sequenti die pauper est, & infinitis pene creditoribus tenebitur obligatus. Ambire ergo summum pontificatum, & non sine fraterno sanguine ad illud etiam ascendere: est Romulo succedere in patricidijs, non Petro in omnibus pacendis. Bene ergo dicitur non tam nuncupatiue,

a. Adrianus 4. cum a tertio Eugenio Cardinalis missus esset in Norwegiam provinciam omnium terra totum occident. diuinam vim cum gentem multitudine copiosissimam primus omnium Christianorum Christianum effecerat. Blond. dec. 2. lib. 5.

quam

A.C. 1156. quam etiam substantiue summus pontifex seruus seruorum. Seruiat enim seruis auaritiæ, id est, Romanis necesse est, adeo ut si non seruiat, fiat aut a expontifex, aut exromanus. Hæc refert Helinandus.

Anno domini 1156. signum crucis apparuit in luna, Albericus miles Bellouacensis pro fide martyrium patitur. Anno sequenti tres lunæ visæ sunt, & in medio signum crucis. Anno sequenti nonis Septembris tres soles visæ sunt parte occidentali, sed sol diei, qui erat medius, remansit vsque ad occasum deficientibus alii duob. Vin. spe. hyst. Vapores sunt illi duo aliquando miraculose, aliquando naturaliter euenientes.

Hic excommunicauit Guilielmum regem Siciliae, propter quod ira repletus dictus rex, misit exercitum ad obsidendum Beneuentum ciuitatem ecclesie in Apulia. Quam ob rem Adrianus imperatorem Græcorum vocauit contra eum, & plures principes exiliatos a rege in citauit contra eum. Qui discurrerent per Apuliam plures ciuitates ceperunt. Dominus autem papa iis p omnia fauens, se receperat in Beneuentum. Hæc audiens rex Guilielmus quam citissime ex vniuersa Sicilia, vbi tunc erat, congregatis copiis militaribus in Apuliam transfretauit. Qui statim in primo sui aduentu Græcorum copias fudit, quorum duces captos vinculis alligauit. Potius ergo victoria vniuersam regionem, quæ ab eo defecerat, in suam potestatem redegit. Quo facto copias suas ad beneuentum direxit, atque ciuitatem vndique obsidione vallauit. vbi tam dominum papam, & cardinales & ciues vniuersos tantis affectis molestiis, ut de propria salute redderet valde sollicitos.

Sed quibusdam se interponentibus, pax inter eos reformata est exclusus omnibus illis a sedere, qui papæ persuasionibus tantis periculis se immerferant. b. Videntes igitur prædicti nobiles viri, quod contra spem eis accessisset, anxie exquirere cœperunt, quoniam pax eo sine periculo regnum exire valerent. Et comes quidem Robertus de Bellavilla, cum quibusdam alijs ad Fridericum imperatorem in Alemanniam se contulerunt. Princeps vero Capuanus, qui etiam contra regem Siciliae se erexerat, cæteris infalior dum Garilianum ire nauigio se pararet, a fautoribus regis Guilielmi captus, eidem regi præsentatus est. A quo statim luminibus priuatus, ac in carcere positus, post modicum miserabiliter vitam finiuit. Adrianus autem papa postquam cum Guilielmo rege Siciliae pacem composuit, ro-

a. Expontifex is est qui ex gradu Pontificis est deiectus sicut exquestor, qui quæstura amisit dignitatem. exromanus est etiam, qui vrbe exulare cogitur.

b. Scribit Blondus ad famam illius prelii, quo Gracius Guilielmo rege apud Brandesiu superati fuerant nobiles omnes, qui de Apulia Salent usque apud Cassinum & Beneuentum sacramento se Pontifici & Romano Ecclesie obstrinxerant subitum Guilielmo dediturum fecisse quæ res Adrianum Pontificem mouit, ut cum Guilielmo rege pacem faceret. Porro hic Guilielmo filius fuit Rogerij primi Siciliae regis, qui post mortem patris regnare cepit. A.C. 1155.

mam regressus est. Contigit autem quemdam ex cardinalibus Romæ a quibusdam sceleratissimis vulnerari. Quam ob causam vsque ad condignam satisfactionem, totam urbem papa ecclesiastico supposuit interdicto.

Florebat etiam tunc temporis Theobaldus Cantuariensis archiepiscopus, de Beccensi monasterio assumptus, vir per omnia laudabilis & magnificus, & tam in sæcularibus quam in ecclesiasticis negotiis expertissimus. Thomas autem archidiaconus Cantuariensis, qui postea fuit archiepiscopus post eum, per industriam huius Theobaldi, factus est regis Henrici cancellarius.

Alexander. 3. Pont. max. 171. sed. a. 21. m. 11. d. 23. A.C. 1159. de quo Blond. l. 5. dec. 2. Naucl. gen. 39. Plat.

§. X.

Ex hac luce substracto Adriano, cardinales inter se discordantes duos in pontifices elegerunt, scilicet Rolandum cancellarium, qui Alexander tertius dictus est natione Senensis, & Octavianum, quem vocauerunt Victorium. Ex qua te ecclesia catholica schismate laborauit diu. Et ob hanc causam principes sæculi vacillantes, quidam vni, quidam alteri adhæserunt. Et fridericus imperator Octavianum, cum episcopis suis adhæsit. Rex vero Francorum Ludouicus, & rex Anglorum Henricus cum suis Alexandrũ in patrem & dominũ susceperunt, sed deo volente Octavianus, qui & Victor a suis dicebatur, post modicum tempus de medio sublatu moritur.

Cui statim, ij, qui Octauiano adhæferant, in pertinacia & contumacia perseverantes Guilonem quemdam elegerunt in papam, qui schalis dictus est. Et hic iusto iudicio Dei viuentis adhuc Alexandro mortuus est.

Quatuor Antipapæ male peccant. Quo sepultura tradito per eodem ordinatus est Ioannes, qui se Calixtum vocauit.

Et eo mortuo factus est papa ab illis schismaticis quidam Lando nomine, cui Innocentius nomen impositum est. Hi tres fuerunt presbyteri cardinales, & per papam Alexandrum excommunicati, mala morte perierunt.

Demum ablato schismate, solus remansit Alexander vetus summus pontifex declaratus ab omnibus. c. Sedit autem in cathedra Petri annis 22. In numero pontificum. 177. Statim autem post creationem suam cum persequeretur eum fridericus imperator, qui fauebat illis antipapis, refugit ad francos a quibus honorifice est susceptus: ut verus papa a rege francorum & Anglorum: & bello partes eius tuebatur: & aduersarij confusi sunt & de leti. Hic concilium generale celebrauit.

c. Hic pontifex dempto D. Petro, Syluestro & Adriano primis plus reliquis pontificibus Ecclesie Dei præfuit, & quatuor Antip. p. sibi inuicem succedentibus e medio sublati senex iusto Dei iudicio superuixit. Onuph. Geneb. Ferunt autem Ludouicum Francorum & Henricum 2. Anglorum reges peccates ei inuisse fratris officio, ac dextra leuag. fransum equi ipsus tenentes eum per Tolisrem urbem magnam cum pompa deduxisse Geneb.

Tuto

A. C. 1163. Turonis in Gallis. Et sanctorum catalogo adscripsit beatum Bernardum abbatem Clareuallis, super hoc scribens epistolam in commendationem vitæ eius & doctrinæ regi Franciæ Ludouico, ac etiam omnibus episcopis per orbem & prælatis aliis, festum eius mandans celebrari die obitus sui.

Anno domini 1163. Alexander papa tertius venit in Gallia. et pauld post sanctus Thomas Cantuariensis archiepiscopus exul ab Anglia aufugit in Franciam. Et primo apud Pontinia cum exulauit. Et ut refert Vinc. spe. histo. lib. 30. & Io. de col. uenit dictus beatus Thomas de Pontiniaco Senones ad papam Alexandrum, afferens secum consuetudines regni Angliæ scriptas propter r'quas exulabat, quia nolebat eas seruari cum essent iniquæ. Easque tenens in manibus, chartam explicatam & extensam ante pedes eius posuit dicens. a Ecce sancte pater, sacræ immo sacrilegæ consuetudines regni Angliæ canonibus & decretis, ac etiam ipsorum terrenorum principum legibus aduersæ, pro quibus exilium sustinere cogimur, ut eas sanctæ paternitati vestræ ostenderemus, & consilium super his haberemus huc aduenimus, iubeat igitur, si placet, sanctitas vestra eas legi & audiri. Quisquis enim ista audierit, mirum est, si non tinniant ambæ aures eius audientes à christianis contra legem christianitatis agi, & dannatis sanctorum patrum uenerandis institutis, nouas & inauditas tyrannorum veterum præsumptas abusiones in ecclesiam introduci.

Hæc cum flexis genibus dixisset, iubente papa surrexit, stetitque in medio circumstante cum turba clericorum suorum. Cùmque ad præceptum domini papæ consuetudines illæ legerentur, & qui legebat primum pronunciafset capitulum, cepit uenerandus antistes contra propositum capitulum mirabiliter differere, & regis in hoc intentionem plenius elucidare, & detegere ostendens: & conuincens ex decretis & legibus, in quibus & in quantis, quod pronunciatum fuerat, sanctorum patrum canonibus obuiaret, quantumque discrimen ecclesiæ Dei immineret, si rex, quod intendebat, obtineret: similitèrque fecit ad singula capitula domino papa libenter eum audiente, & assertiones eius per singula diligenter notante. Car

Quoniam (ut in hoc §. & infra c. 3. habetur) hæc regni Angliæ consuetudines exilij primum, deinde mortis causa D. Thomæ fuerunt. Ut appareat earum iniquitas & D. Thomæ constantia: eas hoc loco, ut ad uerbum eas Sur. ex auctore descripsit referemus. Quod non liceat (habebant illæ) Archiepiscopo & Episcopo exire de regno: & venire ad uocationem Domini papa sine licentia regis. Quod non appelletur ad sedem Apostolicam sine licentia regis. Quod non liceat Episcopo excommunicare aliquem, qui tenet de rege in capite sine licentia regis: uel terram illius uel officium suum sub interdico ponere. Quod non liceat Episcopo coercere aliquem de periculo uel lapsa fide. Quod clerici trahantur ad secularia iudicia, Quod laici sui rex seu alij trahant causas de decimis uel ecclesiis.

dinales tamen, quia accepta à rege pecunia A. C. 1164. partes eius fouebant, multam vexationem beato viro in sua causa præstiterunt, præcipue Guilielmus Papiensis, qui regi erat amicitior & familiarior. Hic enim beatum virum modo aduocauit, & multis modis impedit, ut fatagens, ad singula in surgebat, eique se obiciebat multa proponens & multa inquirens: quæ uir uenerabilis uelut fila aranearum sine difficultate & hesitatione, uel soluebat, uel conuincebat. Putabat enim idem Guilielmus, quod ipse archiepiscopus oratione ueretur aliena, & non propria, & si posset eum à tramite sui sermonis deflectere, continuo eum ludibrio & confusioni habendum. Sed ipse sanctus intelligens Guilielmum sibi ex directo obniti, aliquoties eum reciproco sermonis excursu ita suis intricauit & illaqueauit obiectionibus, ut omnibus manifestum fieret, quod non solum propriis ueretur uiribus & disertione, uerum & insuperabilis esset ingenij & eloquentiæ.

Cùmque tam in expositione causæ suæ, quam in contentione cum aduersariis magna pars dici consumpta fuisset, erant enim sex & decim capitula consuetudinum illarum, ad quæ stando responderat, admirans tandem dominus papa eius sapientiam uocauit eum ad se, & iubés eum sedere iuxta se dixit. Benè ueneris frater carissime. Cùmque congaudens eum benè uenisse sapius reperisset, gratias ei agere cepit, quod tantum onus tamque arduum negotium suscepisset, & quod ecclesiam Dei tam periculosis temporibus contra tyrannorum insultus uerti ausus fuisset. Ipse quoque uenerandus antistes, cū debito honore & reuerentia domino papæ gratias retulit, quod eum tanto honore dignatus fuerit. Tunc dominus papa illas consuetudines perpetuo damnauit, & obseruatores & exactores earum æterno anathemati subdidit. Vir igitur domini aliquandiu in curia moratus, & tandem cum licentia & consilio domini papæ, ad Pontiniacum monasterium Cisterciense se contulit, ibique ferme per biennium stetit, & inter cætera æmulationis studia, etiam habitum monachalem concupiuit, & accepit. Missio autem ad dominum papam tunc apud Senones commorantem, secretius nuncio, habitum religionis sibi ab eo petrauit, domino papa sic ei rescribente. Missim tibi, frater dilecte habitum non qualem uoluimus, sed qualem habuimus.

Cognoscens igitur rex Anglorum Henricus, in quanto honore uenerandus pontifex à domino papa susceptus fuisset, & quod in Pontiniaco locum sibi mansionis elegisset, in suos inaudito crudelitatis genere debacchatus est. Præcepitque, ut ubicunque aliquis de cognatione eius uir aut mulier inueniri posset exhaereditaretur, exacto prius ab eo iuramento, quod Pontiniacum contristandi archiepiscopi gratia proficisceretur, & se ei præsentaret. Tunc expulsi sunt senes & inuencæ ad cognationem eius pertinentes, sed & mulieres eum pueris lactantibus, & quædam etiã grauidæ. Hic demum gloriosus pontifex Thomas reuersus Cantuariam ad eccle-

ecclesiæ suam, & cum honore magno susceptus, inde ad paucos dies gladiis impiorum, occubuit, ut infra dicitur. Et ab ipso Alexandro tertio sanctorum catalogo adscribitur: multis miraculis conuincendo.

Anno autem 1165. [Pontifex Alexander] reuersus Romam cum honore suscipitur. Sed cùm Fredericus imperator, ueniret ad urbem Alexander timens eius potentiam Venetias refugit, ut manus eius euaderet. Super quo indignatus imperator armauit contra Venetos classem. Cui præfecit Orthonem filium suum, & ad reposcendum pontificem Alexandrum Venetias misit. Verum Otho filius imperatoris primo concursu nauali, prælio superatus à classe Venetorum, qui iuuabant partem ecclesiæ sanctæ, & Alexandri captus, ductus est Venetias. Anno autem sequenti procurante Orhone filio imperatoris qui captus erat, ablata est dissensio inter papam & imperatorem, & facta est pax. Indèq; magnus honor & gloria secuta sunt Venetos, quibus ad futuram rei memoriam pontifex summus quedam insignia perpetuo ferenda donauit.

Miror autem, quod nec Vin. in spe. hist. nec Ioan. de col. de hoc faciunt mentionem. Edidit autem pontifex iste magnanimus, multas constitutiones in concilio primo, quod Turonis Galliæ celebravit. Et in secundo Lateranensi Romæ celebrato. Et multas decretales fecit, quæ habentur in diuersis titulis in decretalibus. Refert autem Vinc. spe. hist. li. 30. quod durauit illud schisma, quod fouisit Fredericus per annos 16. Sed demum ipse imperator abiurauit ipsum schisma, & publicè satisfaciendo cum papa pacem composuit.

Alexandria quoque, quæ est in Longobardia superiori inter alpium radices, urbemque Ticinum supra Tanum amnem contra Ticinenses imperatoris fauores ædificata tunc dici

Fredericus imperator ab Alexandro pontifice ueniam petiit. Fredericus pacis ad certum qua inchoata fuerant mensum conclusus, Fredericus imperator permitte pontifice Venetias est perductus: postea aduentus sui die, in qua Apostoli natiuitas in vigilia obseruabatur, pontifex ad fores intrinsecas, basilicæ Mariæ euangelistæ, sella sedens ornatissima, Fredericum imperatorem expectauit, qui cum attigisset vestibulum, dimissa humeris purpurea chlamyde, qua induebatur in terram cernus ac planè prostratus pontificis pedes exoscularis est, & pontifex illum manu subleuatum, ad oris osculum admisit. Blond. lib. 6. deca. 2. Nauclerus gener. 40. pauld aliter Alexander, inueniens pontifex ad ianuam templi D. Marci accessit & ibidem uniuerso adstante populo imperatori usit, ut se humi prosterneret, & ueniam demò postulat. At summus pontifex Cesaris imperatoris collum comprimens, ait scriptum est. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & draconem. At Fredericus: Non tibi inquit, sed Petro: cui successor es, pareo, & Pontifex respondit: Et tibi & Petro. Ex his habes imperatores quoscunque etiam atrocissimos Pontificum hostes tandem uolentes nolentes eo dimittis adigi, ut pontifici Romam salutem & pacem cogitauerit, eorūque gratiam & ueniam demisse humiliterque postulare, quod certe luce clarius demonstrat Romani Pontificis auctoritatem diuina maxime uirtute subsistere.

tur, & ab hoc pontifice Alexandro nuncupata. A. C. 1182. Huius tempore claruit Petrus Lombardus episcopus Parisiensis, qui fecit librum sententiarum secundum Vinc. spec. histo. de quo infra dicitur.

Lucius 3. Pont. max. 173. sed. an. 4. m. 2. d. 28. A. C. 1181. de quo idem.

§. XI.

Alexandro ad dominum migrante, creatus est papa Lucius tertius, qui prius dicebatur Vbaldus, natione Tuscus, Luca urbe, gente nobili oriundus, Ostiensis episcopus, anno domini 1182. ab initio mundi secundum maiorem computationem sexies millesimo 366. secundum uero minorem computationem quinquies millesimo 148. Et in numero pontificum 178. Qui sedit annis quatuor. Sed ipse Lucius à Romanis ex urbe perturbatur, multique ex suis uariis iniuriis afficiuntur. Nam alij excecantur, alij mitrati super asinos auersis uultibus ponuntur. b Ipse autem papa Veronam perrexit.

Circa illud tempus, ut refert Vinc. spe. hist. apud Aurelianum ciuitatem die dominica, circa festum beati Laurentij, presbyter celebrans parauerat duas hostias propter uaticum, & processerat usque ad orationem dominicam. Videt illam quam manibus tenet rubro colore suffusam, & sanguinem ex ea inter digitos profluentem. Eamque super altare in tribus locis transposuit. Et in singulis quantum ipsa continet, tantundem sanguine purpuratur, populus accurrit, miratur sacerdos, illum sumit, quam ipse parauerat reponendam. Rex autem franciæ Philippus, qui non longè erat, accurrit, & uidit hostiam in formam carnis liuidæ, & super corporale sanguinis guttas siue etiam notas, cum transferretur hostia sacra ad modum hostiæ circulatas. Postmodum apud castrum Charolam, eadem hostia partim carnis, partim panis speciem representat: in festo scilicet omnium sanctorum, dum priore celebrante, & uolente ipsam tripartire, frangi non potest, sed integra manens per medium est replicata. Et mox pars una formam carnis induit: pars reliqua in pristina forma manet. Simile quid etiam accidit apud Soronam oppidum. Aliud etiam simile in territorio Vindocinensi. Apud Attrebatum quoque accidit simile. Et hæc misericordia Dei creduntur tunc operata propter heresum in Vasconia pullulantem.

Pauld antè claruit opinio sanctæ Alpiadis de Cudoro, nimium celebris, in qua effulsit miraculum eminens ac præclarum. Nèpe illi diuinitus collatus est annis multis in corpore degere, & corporalis cibi subsidio nõ egere. Hæc quidè genere infima officioque bubulca, graui

Lucius 3. urbe pulsus Veronam, ut Christianorum principum conuentum ibi ageret adiens, ibidem diem clausit extremum. Ibiq; cū hoc elogio sepultus est. Luci Luca tibi dedit ortum, pontificis arum Ostia, p. patum Roma, Verona mori. Immo Verona dedit tibi lucis quædam, Romæ Exilium, curas Ostia, Luca mori.

admodum



A.C.1187.

1. Cor. 1. Luc. 1.

admodum ac diutino prius est flagello attrita, adeo ut propter effluentem de toto corpore san- guinem suis quoque fieret in horrorem. Sed qui contempnibilia mundi elegit & infima, post longa patientiæ probamenta, respexit hu- militatem ancillæ suæ, & quo magis eam in camino tribulationis excoxit, eo digniorem effecit, corpus ei redinte grans spiritali alimen- to sustentans. Ita verò sui facta est impotens, ut non nisi ab altero moveri posset, iacens continuè respiciens præter caput & dexteram membrum cæteris sui vigore officij destitutis. Cùmque nullum facile cibum posset trahere, ad trahendum tamen viaticum natura- lem meatum habebat, liberè præparatum. Sic autem in corpore facta est perexilis & marci- da, quippe intestinis præ longa introitus in- dia euacuatis; attamen ita venusta & corpulen- ta quidem in vultu cernebatur, ac si deliciarum copia fruere, frequenter autem rapiebatur in excelsis, & angelo duce freta nunc pœnarum loca, nunc beatorum percurrebat gaudia. Ad se verò rediens, quid & cui proferret, librabat, cautè spiritu nimirum interius docente, quid & qualiter silere debebat, quidve proferret. In solennitatibus verò domini vel gloriolæ mar- tris eius datum est illi plurimum sursum rapi: mundumque & omnia quæ in mundo sunt, li- bere mentis intuitu contemplari.

Cùmque post unum vel plures dies de altis- sima illa quiete regrederetur, velut de quadam amplissima luminis regione in tenebras tra- iicci, ac velut molam quamdam suæ mentis oculis, sicut ipsam referentem audiuius, su- perponi videbat. Referebatque, quòd dum in illo raptu esset, vniuersaliter mundum in mo- dum pilæ forma circuli circumscriptionem aspi- ceret, solem terra maiorem, terram velut ouum in medio pendulam, & aquis vndique circum- cinctam. Res verò rerumque rationes, & cau- sas, tam infinitas esse, tamque abditas, ut tantò minus vnusquisque capiat, quanto curiosius inuestigat. Plerumque in spiritu videbat absen- tia, plerumque præuidebat & futura. Illud au- tem eo specialius, quo rarius admirandum. E- que minam scilicet editam & educatam ruri rura- lique operi assuetam, tanto dono sapientiæ insignitam, tam prudentem in consiliis, tam circumspèctam in verbis. Etenim tam pruden- ter eloquebatur, tam discretè consulebat, tam salubriter adhortabatur, ut luce clarius esset ipsum, qui docet hominem scientiam, in ea de legisse se dem, & in ea facere mansionem.

Florabat iis temporibus Anselmus Belloua- censis episcopus, ad cuius tumultum lampades accensæ sunt diuinitus in testimonium eius sanctitatis, excepta tamen vna ex illis lampadi- bus, cui ministrabat vsurarius quidam pabulum olei, & illa non potuit accendi.

Anno domini 1072. Robertus præpositus de Area duos episcopatus regebat Attrebaten- sem, scilicet & Tornacensem: filius fabri cuius- dam rustici Carnutenis, qui ut aiunt familia- ri dæmonio vtebatur, per quem ad tantos ho- nores venerat. Hic tandem à ribaldis occiditur procurante necem eius quodam in clyto milite.

Anno domini 1173, acies igneæ apparuerunt in cælo de nocte 3. idus februarij. Et sequen-

Roberti de Area mors ca- tra. Vin. c. 2. l.

Ribaldi, ficarij & felerati homines.

ti anno beatus Thomas Cantuariensis marty- rio coronatur. Anno domini 1084. facta est ecclipsis solis hora sexta idibus Septembris.

Vrbanus. 3. Pont. max. 174. sed an. m. 10. d. 25. A.C. 1185. cæd.

§. XII.

**L**ycio tertio in papatu successit Vrbanus tertius, patria Mediolanensis, patre Ioan- ne. Anno domini 1185. qui fuit in numero pontificum 179. Et sedit annis tribus. Qui cum audisset Hierusalem captam à Saracenis, & christianos de illis partibus orientis expul- sos cum interitu plurimorum, adeo indoluit quòd præ dolore infirmatus est, ex qua infirmi- tate migravit ad dominum.

Circa illud tempus ut refert Vin. spe. hist. astrologi orientales & occidentales, scilicet Iu- daei, Saraceni, & etiam christiani miserunt li- ras per diuersas mundi partes prædicentes, & absque dubio afferentes in Septembri futuram validorum ventorum tempestatem, ac terræ motum, & mortalitatem hominum, seditio- nes etiam & discordias, regnorum mutatio- nes, & alia multa comminantes in hunc mo- dum. Sed aliter esse, quam diuinando prædi- xerant, manifestè probauit euentus subsequens rerum. Et non multum talium iudicij in hæ- rendum est, tum quia difficile est determinatè inuenire influxus corporum cælestium ad ista inferiora corpora, & huiusmodi ars mathema- tice, quæ hæretica habetur, se immiscet, tum quia causa prima, qui est Deus, plus influit in effectum causæ secundæ, quam ipsa causa se- cunda.

Eo tempore abbas Ioachim de Calabriæ per- tibus venit ad istum Vrbani papam moran- tem tunc apud Veronam de quo Ioachim fer- tur, quòd cum prius non multum ab homine doctore didicisset, donum intelligentiæ diu- nitus accepit, adeo sic facundè ac discretè, ut quaslibet scripturarum difficultates vel obscu- ritates enodaret. Dicebat itaque mysteria que- dam apocalypsis hæcenus latuisse, sed nunc in spiritu prophetiæ clarescere, sicut ex opusculo quod scripsit legentibus liquet. Dicit enim: quod sicut scripturæ veteris testamenti quinque æ- ratum seculi ab Adam scilicet vsque ad Chri- stum decursarum, historias continent: sic liber apocalypsis ætatis sextæ à Christo scilicet in- choatæ decursum exponit. Ipsamque ætatem sextam in sex ætates dispertitam, easque sin- gulas singulis huius libri periodis satis cogruè designatas. Dicit quoque hæc reuelata in fine ætatis quintæ atque in proximo succedere sextæ. In qua scilicet tribulationes varias multipli- celsq; pressuras phibet emerfuras, sicut in aper- tione sigilli, & in sexta libri periodo, vbi de ruina

*a. Eadem planè vanitate & impudentia cum, sicut aiunt, ad annum 1524. eundem heroscopi notassent, qui fuerat diuini generis tempore, orbem insanus sui prædicationibus reuerunt, quasi similes aquarum elu- uio esset futuræ: cum tamen nullus annus memoria co- rum, qui viuerent, aut mitior aut serenor fuerit, aut suis omnibus partibus reperiuntur. Vires in l. de verit. fid. Christiana.*

Babylonis

Babylonis agitur, patenter ostenditur. Id verò in libello eius præ cæteris notabile & suspen- sum habetur, quòd mundi definitus termi- num, infra duas generationes, quæ secundum ipsam faciunt annos sexaginta arbitrarit im- plendum, æterit quoque multa scripsisse, li- broque suos domino papæ corrigendos ob- rullisse. Nam & in quibusdam errasse dicitur, ut patebit in seq. tit.

Et tamè ei multa de futuris reserata de fuisse referunt. Vnde & postea duobus regibus Fræ- cia scilicet & Angliæ in itinere transmarino apud Messanam Siciliæ urbem hyemantibus, idem abbas vocatus dixit nondum liberatio- nis Hierusalem aduenisse tempus. Super iis autem, quæ scripsit de futuris temporibus nos- rum incertantur præfagium relinquere con- uenit iudicio posterorum. Hæc Vinc. Sed ad- de, quod dicit Tho. in 4. quòd quicumque locu- ti sunt de fine mundi determinando certum tempus, huius rei inuenti sunt falsi qui, & deinceps etiam inueniuntur hoc determinan- tes. Vnde Aug. de ciui. Dei lib. 18. c. 53. Super illud actum 1. quod Christus dixit aposto- licis. Non est vestrum nosse tempora vel mo- menta, quæ pater posuit in sua potestate in- quirit. Hic resoluit digitos omnium de hac re calculantium, & eos quiescere iubet.

Idem Ioachim in expositione super Hiere- miam, ut refert Vinc. spe. hist. lib. 3. c. 107. sic ait. Ab anno domini 1200. & deinceps tempora mihi suspecta sunt & momenta, in quo nouo ordine Samuelis exorto, Ophni & Phinees sacerdotes & pontifices Dei à Romanæ repu- blicæ principe captiuentur, capiatur arca ec- clesiæ. Heli quoque idest, summus pontifex corruat, & quasi alter Mardocheus sub Aman, sub discrimine maneat agagita. Ipsam autem ruinam ecclesiæ tales necesse est prædicare ac plangere, quibus & voluntaria pauperas arri- deat, & doctrinæ spiritualis, ac vitæ puritas in futuræ tribulationis aculeis oblitat. Tales er- go doctores, & tales prophetæ mittendi sunt, qui non solum inferiores homines, sed etiam ipsos pontifices & prelatos fulgurent, & non palpent. reuelandi nimirum in proximo sunt doctores, & prædicatores fideles, qui terrena carnaliæque corde omni plaga percutiant, & elatis ac tumidis magistris silentium suis stu- diis ponant. Et licet ille ordo futurus ad obe- dientiam sit oriturus, tamen à prophetis est prænunciatus, & in apostolicis viris tertij tem- poris ecclesiastici cursus à Deo cognitus, & electus in vultu spiritualis ecclesiæ ac perfe- ctæ doctrinæ sanctificandus, ac sit alius Benia- min filius non tam doloris in pœna quam dex- teræ scilicet exultationis in gloria. Tales in proximo patiet generalis ecclesia iam senescens. Tales Rachel plorabit filios à rege im- pudenti facie, & quasi altero Herode occiden- dos. Qui propterea dicti sunt doloris filij, quia contritis eis spiritualis religio præ angustia te- poris non potuit consolari. Sed tamen & ipsi filij dextera dicuntur, quia vnde in eis & pro eis mater ecclesiæ præmitur, inde de eis & cū eis æterna patria iocundatur. Hi sunt fideles in doctrina spirituales in vita obedientes in pres- lura. Formatus est ergo ordo iste ad instar Hie-

Errores Abbatis Ioachim no tantum in 3. par. tit. 19. c. 1. §. 7. ex Cõ cil. latera. c. 1. & l. 1. decret. c. 2.

Omnes qui mudo æternu con- stituerit, in fani. Thibin 4. dist. 43. que. vni- ca. 4. §. & in supple. qu. 77.

Alludit ad ea que 1. Reg. c. 4 habentur & Est. 3.

Mathe. matice 1, astrolo- gia iudi- cantia hæ- retica.

Gen. 35.

Mat. 2.

Hier. 1.

remiæ in ecclesia generali sanctificatus in ob- seruantia regulari, ne quis eum de vitæ merito reprehendat. Puto etiam, quòd sicut olim Deus patres elegit senes, secundo apostolos iu- niores, ita & nunc tertio pueros ad literam eli- gat, propter eos, quibus vetera viluerunt, ad prædicandum scilicet euangelium regni præ- latis adulterantibus verbum Dei. Et sicut olim per Moysen & Iosue dominus Chanaanæos Israelitis subiecit, ac per Paulum & Barnabam idololarras strauit: sic etiam nunc per duos or- dines futuros in illis præsignatos, gentes incre- dulas subigat & conuertat. Hæc Ioachim.

Gregorius 8. Pont. max. 175. sed m. 1. d. 27. A.C. 1187.

§. XIII.

**P**ost transitum Vrbani tertij ascendit ca- thedræ Petri Gregorius octauus. In num- ero pontificum 180. vir scientia literarum, facundiæque clarus, sed & puritate vitæ, ani- miq; integritate præclarior, suiq; vehe- mens castigatior. In primis igitur ad subuentio- nem Hierusalem totis accenditur desiderijs. Et ad concitandos principes & populos, per occidentis prouincias tam legaròs quam lite- ras destinauit, qui cladem orientalem expo- nant: & pœnitentiæ abfolutionem præfe- cturis Hierusalem promittant. Sed pro holo- r in suo mox exortu flos decoris exaruit. Post duos enim menses cathedræ, migrans de hoc sæculo dereliquit apud Pisas, ibidem se- pultus.

Floruit eo tempore quidam dictus Petrus monoculus abbas Claræuallensis. Qui subli- mitatem generis sui quanta potuit dissimula- tione celauit, ut refert Vincen. spe. hist. lib. 30. Hic in monasterio Gigniæ nouicius fa- ctus est. In cibo nunquam præter communem aliquid sumpfit, & de ipso communi multum sibi subducens sæpè Cucullam tantum habe- bat & tunicam, vigilijs autem & iugiter & per- tinaciter intetfuit. Vilis volebat videri, non hu- milis prædicari. Gratias singulares nec habuit nec habere quæsiuit, nec politum eloquium, venustatem personæ, industriam in sæculari- bus, fauorabilem largitatem. Bona intima pos- sidebat, in exterioribus se obferunt esse gau- debat. Sed apud rectè iudicantes, multum ve- nerabilis & mirabilis apparebat.

Noctè quadam vidit Petrus iste in visu no- ctis, quòd aulam ingrederetur pulcherrimam in qua sedes erat posita, & supra sedem sedes quædam domina vultus valdè venerandi. Ingredientem autem in aulam, occurrebant carnes nigri & horribiles. Qui imperu fa- cto in eum, lacerate eum volebant: sed do- mina illa magna & venerabilis illos authori- tate sua magnificè fugauit, & Petrum ad se vocatum blandis sermonibus, & dulci de- mulcens alloquio, securum esse inquit. Erat au- tem vir iste venerabilis semper in eodem sta- tu, à quo cum quidam abbas familiaris eius quæreret, quomodo ita idè semper esse posset, respondit. Cum essem nouicius, quasi quidam spiritus sensibiliter visus est mihi in me intrare, ex- tunc vsq; nunc, spūs ille, vis illa vel affectio mihi Secunda pars Hist. Ant. NNN quo-

A.C. 1187

De Petro monoculo Claræual- si abbate Vin. li. 29. cap. 29. 2.

Petri mo- noculi vi- sum.

Petrus se- per in co- dè statu.

A.C. 1187. quodammodo dominatur, regit me, & deducit velut ouem Ioseph, sparsimque per exteriora introsum colligit, aliis volentē intendere orationi cogit, ea quæ ingeruntur oculis aut auribus obstrepuunt, facit aliquoties non sentire.

Media nocte dominica cum fratres in choro psallerent, & ipse cum eis, tunc dolor capitis inuasit eum ita vehemens, vt chorum dimittere cogeret. Et cum se propter hoc moueret, audiuit vocem dicentem sibi. Laudans inuocabo dominū, & ab inimicis meis saluus erō. Hacigitur voce confortatus remansit. Et post modicum, iterum inualecente dolore, iterum egressi disponebat, & iterum insonuit vox præmissa, nocteque illa tota, & sequenti dominica vsque in finem conuentalis missæ, non cessauit conflictus ille doloris, & confortatio vocis. Cumque in ordine suo accessisset ad cornu altaris, vt communionē acciperet, in ipsa inclinatione visum est ei, quod lapis magni ponderis de capite eius corruerit, & protinus se erigens, & sanctam eucharistiam sumens, ab omni illo dolore sanatus est.

Quidam religiosus ei valde familiaris tentatus aliquando de fidei nostre ratione, quæsit ab eo in confessione sua, an aliquando tale tentationem habuisset. Qui ait. Non inferior me tali plerumque tentatione pulsatum, sed multiplex experimentum fidei omnem meam talem infirmitatem fugauit. Quæsiuit ille, quod esset experimentū illud. Multū (inquit) de Deo sensi, & aliquando tale aliquid, quod cum sentire desij, grauius tuli, quam si in elibatum ardorem proliēset.

Factus est autem prior Gigniaci, postea abbas Vallisregis; demum abbas Claruallis, vt Deo reuelante per sanctos suos. Nam orantibus Petro adhaerentibus sanctus Ioannes, & sanctus Bernardus, de quibus infra dicitur, dixitque ei vnus eorum: Tu eris abbas Claruallis. Quo dicto disparuerunt. Ipse autem totus territus remansit. Nunquam enim hoc fieri voluisset. Non multo post abbas Gerardus, qui erat abbas Claruallis, venit Gigniacum, & cum inuenisset ibi quemdam dictum Hugonem de basochiis: quia grauius deliquerat in ordine, eius offensam præfatus Gerardus regulari seueritate vindicauit. Erat autem ille Hugo cum fratribus ægris corpore, mente iacens infirmus. Et cum disposuisset Hugo abbatem Gerardum occidere, propter punitionem ei factam, quidam ex fratribus nomine Haitmo cum sederet in vestibulo domus infirmorum, vidit duas personas horribiles intrare dormitorium. Abbas autem præfatus, scilicet Gerardus nocte illa vigiliis interfuit, & dum propter necessitatem iret in dormitorium, Hugo in insidiis positus ferro ad facinus præparato letaliter eum vulnerauit, ex quo vulneris die sequenti obiit, dicens hora exitus sui: Dirige me domine in veritate tua.

Et cum factus esset abbas Claruallis Hæricus, vir qui potens in opere & sermone, quia post modicum dictus Hæricus factus est episcopus cardinalis, Petrus monoculus, de quo est sermo ad electionem citatus aufugit, sed absens electus est. Apparuit autem ipsi Petro dolenti de morte sua Gerardus ipse dicens. Noli

tristari de morte mea, quia cum domino Iesu Christo sum. Tu autem tum veneris ad Claramuallem, facies officium meum, & sepelies me. Rogatus ergo ab abbatibus, cum delatum fuisset corpus Gerardi ad Claramuallem, vt cantaret missam pro defuncto acquieuit, & in canone missæ apparuerunt sanctus Bernardus ex vna parte altaris, & sanctus Malachias ex altera dicentes ei: Noli dubitare, quia abbas Gerardus est socius angelorum in gloria æterna.

Papa Romanus audita fama eius eum vocari fecit, & confessus ei peccata sua, & sacram eucharistiam de manibus eius sumpsit, & sumptus necessarios dedit ei ad vnam abbatiam construendam. Cum autem ex infirmitate capitis vnum ex oculis amississet postea iocando dicere solebat, se vnum ex inimicis euasisse, & se plus a residuo, quam a perditio formidare. Quadam vice vidit tres notabiles mulieres intrare claustrum. Quas cum argueret, quia non decebat mulieres illuc intrare, respondit venerabilior aliis. Ego sum mater domini Iesu: Et sociæ meæ sunt Maria Magdalena & Maria Egyptiaca. Decet me venire ad filios meos. Et cum vellet osculari pedes eius, enauerant. Demum omni sanctitate ornatus in pace quieuit.

Clemens 3. Pont. Max. 176. sed. n. 3. m. 2. d. 20. A.C. 1188.

§. XIII.

Postquam Gregorius octauus consummatus in breui expleuit tempora multa promotus est ad summum pontificatus apicem Clemeus tertius, patria Romanus, patre Ioanne, cognomento scholaris: in numero pontificum 181. anno domini 1186. Ab initio mundi 1145. Secundum alium numerum sexies 1073. Et in eo vixit annis tribus, mensibus quinque. Et eo pontificante fuit eclipsis lune vniuersa, & durauit per tres horas. Item 4 idus februarii, paulè ante aurorā, serenissima nocte visa est luna quasi vsque ad terras in momento descendere, & facta motu la quasi resumptis viribus: iterum vsque ad locum vnde descenderat paulatim ascendere. vt refert Vin. spe. hist.

Circa illa tempora multa sanctitatis gratia claruit Hugo venerabilis abbas Bonauallis ordinis Cisterciensis. Hic sæculum cum reliquisset conuersus est in domo Cisterciensis ordinis & cepit religiosè conuersari in illo. Tentatus autem valde est in ingressu religionis. Hæc cogitans intravit templum, & orans deuotè cum lachrymis, vidit supra altare matrem misericordiam, vestitā lumine sicut vestimento. Et visum est ei, quod videret Iesum filium eius iuxta eā, & quomodo annuntiatus fuerat ab angelo, & de virgine natus, & pastoribus nunciatus, circumcissus, & a Iudeis postea captus, flagellatus, illusus & crucifixus, & exinde resurgentem inuenerit, & ascendentem in celum. Hæc eo aspiciente, dixit ei domina nostra. Viriliter age, & confortetur cor tuum in domino & cetero esto talibus tentationibus te amodo non pulsandum

pulsandum. Post hæc cepit nimis abstinentiis se affligere. Ita vt penè sensum & memoriam perdere videretur. Interea sanctus Bernardus qui adhuc in humanis erat, venit ad eum per Dei providentiam, & iussit eum mitri in infirmatorium, & vt ei singulis noctibus vigiliae cantarentur prius quam cæteris infirmis, quatenus postea satis posset dormire. Et vt haberet licentiam generalem loquendi, vbi vellet, & ita per Dei misericordiam in breui conualuit. Tunc cepit in eo religio multa feruere, nec multo post factus est abbas Bonauallis.

Sub hoc sancto viro factus est religiosus quidam iuuenis valde feruens in principio, qui postea valde tentatus, cogitabat ad sæculum redire. Cui cum abbas, qui audierat eius tentationem in confessione, multum ei suaderet de remanendo, & nil proficeret, dixit abbas. Miserere animæ tuæ placens Deo, ne perdas gloriam tibi paratam. Ego enim spondeo tibi, & fidei usorem tui in hoc me constituo, quod si tu remanseris, sanctorum angelorum socius æternus eris. Ad quæ verba confortatus permansit, & optime conuersatus est, qui duobus annis ante mortem grauissima infirmitate laborauit: sed ad eum consolandum missus est sanctus Iob cum magna claritate, qua totum infirmatorium repleuit. Ego sum (inquit) Iob, quem pater misericordiarum & Deus totius consolationis misit ad consolandum te, sicut ego in tali infirmitate patiens fui, sic & tu. Et ideo florebis mecum in gloria. & cras eris mecum, & metes quod seminasti, quod & factum est. Et non multo post apparuit ei in gloria gratias agens abbati, per cuius admonitionem permanerat in ordine.

In anauiciatione beate Mariæ cum idem abbas excitaret fratres in choro ad vigillas, vidit diabolum in medio choro stantem in forma horribili, ita vt ipse abbas præ timore caderet. Qui leuatus à fratribus, signauit se, & rediit ad sedem suam. In crastinum narrauit abbas in capitulo, quid viderat, & dixit aliquem de fratribus esse in aliquo criminali peccato, propter quem diabolus venerat. Quo audito omnes timuerunt. Sed qui reus erat celauit conscientiam suam. In crastinum iterum dixit abbas adhuc diabolus esse inter illos. Tunc fratres omnes confessi sunt, & acceperunt singuli disciplinas, precantes dominum, vt rei conscientiam reuelaret abbati, quod & factum est. Vnde abbas reum traxit ad partem, & detexit peccatum suum. Quod ille confessus est, & non negauit, veniam ad pedes eius postulans, & penitentiam. Quo facto diabolus ultra non apparuit.

Quidam famulus cellerarij Bonuallis, confessus est peccata sua monacho confessori pauperum. Et dixit ille quoddam peccatum, quod monachus ille timuit recipere. Et iniunxit illi infirmo, vt confiteretur abbati. Quod ille concessit, si viueret. Abbas autem tunc præfatus non erat, sed in via, iniretim famulus ille mortuus est. Abbas autem cum rediisset de via, & post completorium sederet in lecto, volens se discalceare, vidit illum mortuum gradum dormitorij ascendentem. Qui veniens ante illum, cecidit ad pedes eius veniam petens, rogans

humiliter, vt suam confessionem audiret, dicens se missum ad eum propter hoc. Et confessus est cum tanta lachrymarum abundantia, quod etiam abbas motus est ad lachrymas & plorauerunt ambo multum. Post absolutio nem mortuus rogat humiliter abbatem, vt oraret pro se, quia in magnis tormentis erat. Et dum abbas veller tactu probare, vt in corpore esset, an in spiritu, mortuus euauit. In crastino autem abbas quæsiuit à confessore pauperum, an mortuus ille tale crimen confessus fuisset. Qui respondit. Etiam, quomodo illud n osti? Ab ore eius (inquit) audiui.

Quidam conuersus de alia domo, propter eul pam suam missus fuit Bonamuallem, vbi infirmatus est vsque ad mortem. Abbas autem visitans eum rogauit eum, vt securè confiteretur peccatum suum, de quo infamabatur, quod ille nunquam confiteri voluerat: nec etiam abbati proprio. Ille autem negauit totum, & petiit sibi dari corpus domini. Abbas autem Hugo suadebat ei, vt non præsumeret corpus domini assumere, nisi prius benè confessus fuisset. An ille dicens se benè confessum, institit, vt corpus domini ei afferretur. Quod cum presbyter attulisset, & in os eius posuisset, ille statim clamare cepit. Quid faciam miser, quid faciam. Tunc presbyter abstulit ab ore corpus domini, quod super linguam tenebat, & ille mox expirauit.

Idem abbas aliquando infirmatus intrauit dormitorium, & niue candidiorem vidit colubā super humerum monachi infirmatij. Quam cum ille monachus veller apprehendere, illa volans venit ad abbatem, & intrauit in sinum eius, & postea exiit per aperturam tunice abbatis, & fixit rostrum suum in aure eiusdem abbatis, dicens ei verbis humanis. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti para te, pater. Mandat tibi sanctus Bernardus, vt vadas facere pacem inter papam & imperatorem Alemanniæ. Qui sancti admonitione percepta pacem inter eos postea fecit.

Clemente tertio de hac luce migrante anno domini 1190. Romanam ecclesiam regendam suscepit Cælestinus tertius papa 182. Qui regxit ecclesiam annis sex, mensibus nouem & obijt. Hic pattia Romanus patre Petro cognomento Bubonis. In principio sui pontificatus coronauit romæ Henricū imperatorem. Quo anno fuit eclipsis solis. Et anno domini 1195. à Cælestino exorta magna vi tempestatis, lapides cum pluuia à cælo ceciderunt. Deficiente Cælestino successit Innocentius tertius per cuncta laudabilis, de quo in principio tituli post sequentem dicitur.

De D. Malachia. de quo S. Bernardus tum in vita eiusdem tum in sermone de eodem in operibus eiusdem. tom. 6. Sur.

CAPVT. II.

Tempore Innocentij secundi papæ & beati Bernardi, circa annos domini 1140. migravit ad Deum gloriosus pontifex sanctus Malachias in monasterio Claruallis. Cuius vitam virtutibus plenè descripsit beatus Bernardus, prout refert Vncen. spe. hist. lib. 28. vnde hæc quæstio Secunda pars Hist. Ant. NNN 2 se.

A.C. 1187. Dolorem capitis quomodo saeperrime. Psal. 17.

De D. Malachia c. 2. & D. Bernardo ca. 5. agitur.

Gerardus abbas ab Hugone monacho cruciatur.

Psal. 14.

A.C. 1188. s. Bernardus quæ ratione Hugo eum curauerit.

Monachus qui patre in proposito non confirmatur. Eccl. 30.

B. Virgo ei apparet.

Ad eum consolandum Iob miseratur 1. Cor. 1.

Dæmoni apparet ob peccata fratris in confessione.

Peccatorum secreta confessio.

Mortuus ad confitendum abbas ueredit.

Psal. 14.

A.C. 1191.

Cōuersus suū cōfite ri nolens malepetit.

Cælestinus 3. Pont. max 177 sed. a. 6. m. 9. d. 11. A.C. 1191.

Henricus 190 corona tur A.C. 1192.

Infra tit. 19. c. 1.

A.C. 1150. sequuntur excerpta sunt. Bernardus. Semper quidem opetæ pretium fuit illustres sanctorum describere vitas, ut sint in speculum & in exemplum ac quoddam veluti condimentum vitæ hominum super terram. Per hoc enim quodammodo apud nos post mortem viuunt, multoq; ex iis, qui viuentes mortui sunt, ad veram prouocant & reuocant vitam. Veram nunc id maximè requirit raritas sanctitatis, & nostra plane ætas inops virorum. Quem enim mihi ostendas, vel de eorum numero, quæ dati sunt in lucem gentium, non magis de sublimi fumantem, quam flantem, et si lumen quod in te est (inquit) tenebræ sunt, quantæ sunt tenebræ nisi tu illos forte (quod non credo) lucere dixeris, qui quantum existimant pietatem qui in hereditate domini, non quæ domini, sed magis quæ sua sunt, quæ sunt. Quid dico, quæ sua sunt? Perfectus sit etiam & sanctus, qui sua querens, suaque retinens, si ab alienis cor manibusque contineat meminerit tamen, qui hucusque forte peruenisse videtur, eundem exigi sanctitatis gradum etiam ab ethnico. Ethnicus enim dixit baptista Iohannes: Et tunc contenti stipendiis vestris, ut salui fierent [Itane summus merito reputandus erit, qui summo corruens gradu, vix hæret in infimo, ne abyssus abforbeat? Quam rarus tamen iste ipse in clero! Quem item das mihi contentum necessariis, contemptorem superfluorum? Lex tamen est præfixa ab apostolis apostolorum successoribus: Victum & vestitum habentes (inquiunt) his contenti simus. Vbi forma hæc: In libris inuenimus eam, sed non in viris. Habes verò de iusto, quia lex Dei in corde ipsius, non in codice. Perfectus est, qui etiam necessariis carere paratus est. At gratis illud. Vtinam superfluis ponatur modus. Vtinam non cupiamus in infinitum. Opimus hodie est, qui non est nimis inualis. Vnde, quoniam à terra deficit sanctus, videor mihi non superuacue ex iis, qui exempti sunt de terra reuocare ad medium virum sanctum Malachiam episcopum, virum verè sanctum, & temporibus nostris singularis sapientiæ: qui vtrique lucerna erat ardens & lucens, qui tamen extincta non est, sed submota.

Hic sanctus Malachias (inquit Bernardus) ortus est in Hybernia de populo barbaro. Ibi educatus, ibi literas edoctus est. Cæterum de naturali barbarie nihil traxit. Parentes illius fuere genere & potentia magni. Et mater tam mente, quam sanguine generosior. Satagebat in ipso initio paruulo notas facere vias vitæ. Itaque agebat senem moribus annis puer puerilis expertus lasciuie. Erat autem in ciuitate Ardinacha, in qua alius est Malachias, vir sanctus & austeræ admodum vitæ, qui cellam habens intra ecclesiam Deo seruiebat, ieiuniis & obsecrationibus vacans die ac nocte. Ad hunc se contulit Malachias ab eo formam vitæ accepturus. Seditque & ipse solitarius, sed intra paucos dies habuit imitatores non paucos exemplo sui prouocatus.

Tandem ordinatus est sacerdos anno ætatis sue 15. Cui etiam episcopus vices suas commisit, seminare semen sanctum in gente non sancta, & dare populo rudi & sine lege viuenti, le-

gè vitæ & disciplinæ. Suscepit ille mandatum a cunctis, cum omni alacritate, sicut erat spiritus feruens. Denique cum esset ei studium & zelus maximus circa cultum diuinorum & venerationem sacramentorum, ne forte aliquid de his doceret vel constitueret secus, quam ritus haberet vniuersalis ecclesiæ subit eius animam adire episcopum Malchum qui se plenius de omnibus informaret.

Hic erat senex & plenus dierum sapientiæ atque virtutum. Qui de habitu monachali monasterio Vintoniensi assumptus fuerat in episcopum in Leshor ciuitate. Ibi que illi tanta est Deo collata gratia, ut non vita soldin & doctrina, sed etiam signis claret. Nam & puerum mente captum seu lunaticum sacramentum confirmationis conferendo sanauit. Et surdo cuidam auditum restituit. Et horum signorum fama Scoti & Hyberni ad eum, ut partem recurrebant, & venerabantur plurimum. Ad huc ergo Malachias accedens, & benignè ab eo susceptus, annis aliquot cum eo permansit.

Mortua autè sorore eius non prætereundam de ea vidit visionem. Huius scilicet sanctus carnalem exhortauerat vitam, & tanto etiam zelo, ut & deuocit non visurum se in carne viuentem. At illa carne soluta, solutus est votum. Et cepit videre in spiritu, quam in carne noluit. Quadam enim nocte audiuit per somnium vocem sibi dicentem sororem eius ita se foris in atrio, & per totos triginta dies nil gustasse. Qui euigilans cito intellexit, cuius esæ inedia marceret. Et diligenter discusso numero dierum, quem audierat, ipsum esse reperit, ex quo pro ea panem de celo viuum non obrulisset. Tunc ille, qui sororis animam non oderat, sed peccatum: beneficentiam, quam inter miserat, rursus adoritur. Nec frustra. Nam non multo post visa est illi peruenisse ad limen ecclesiæ, necdum tamen posse intrare, apparere etiam in pulla veste. Cùmque ille perleuerat, curas ne qua die stipe solita frustraretur, secundo vidit eam in veste subcaudata admissam quidem intra ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertio tandem visa aggregari cœtui candidariorum, & in veste candida. Vides ergo quantum valeat oratio iusti assidua, & quia regnum cœlorum vim patitur. Oratio enim Malachia huic sorori aperuit regnum cœlorum.

Vir diues, & potens, qui locum Benchor & possessiones eius tenebat, à Deo inspiratus confestim in manus Malachia omnia sua dedit, seque, & is auunculis eius. Ipsumque locum Benchor tradidit ibi princeps, ut edificaret ei monasterium, vel potius reedificaret. Nempe nobilissimum monasterium extiterat ante, sub primo patre Congello multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput. Nec modo in præfatis, sed in exteris etiam nationes quasi inundatione facta illa se sanctorum examina effuderunt, è quibus ad has partes nostras Glicanas sanctus Columbanus ascendens, Luxouiese construxit monasterium, factus ibi in gentem magnam. Aiunt enim tam magnam fuisse, ut succedentibus sibi inuicem choris continuarentur solennia diuinorum, ita ut nec momentum quidem

A.C. 1150. In sacra-  
mentis  
admini-  
stratione  
nihil pte  
terminat  
his Eccl.  
de facta  
dam.  
Malchus  
episcopus  
cōfiteret  
conuicta  
tionēque  
rum san-  
uit.  
Soror de  
functis  
apparere  
Malachia  
chuz.  
Sacrosancti  
corporis  
Christi  
morsus  
prodelt.  
Iac 5.  
Maich. 11.  
Ben-  
chor inf  
gne mo-  
nasterii  
instaurat.  
In Luxo-  
uiesimo  
nasterio  
diuina si-  
ne inter-  
missione  
peragebat.

quidem diei ac noctis vacaret à laudibus. Hæc de antiqua dicta sunt Benchorensis monasterij gloria. Hoc olim destructum à pyraus ob insigne dignitatis antiquæ Malachias veluti quemdam replantaturus paradysum amplexus est. Et quia multa corpora sanctorum dormirent ibi. Nam (ut taceam illa quæ in pace sepulta sunt) ferunt vna die nongentos à pyraus occisos. Erat quidem ingens loci eius possessio. Sed Malachias solum contentus loco sancto, omnes possessiones & terras alteri cessit. Ipse verò decem circiter secum fratribus assumptis, veniens ad locum cepit edificare.

Quadam die dum vnus ex opetariis securi lignum secaret, illo vibrante in aerea securim, locum incautè occupauit, in quo ictus delinabatur, & cecidit super spinam dorsi eius, tantoque impetu atque sonitu quanto conatu ille impingere valuit. Currit ille, & accurrere omnes, putantes aut percussum ad mortem, aut mortuum. Sed homo illasus inuenus est, ut creditur meritis sancti viri. Eodem tempore quidam infirmabatur. Cui adhaerens diabolus, & apertè loquens suggererat, ne vnquam crederet verbis Malachia, sed si intraret ad se, cullo eum occidere hiteretur. Quo agnito illi, qui infirmo ministrabant, ipso infirmo prodeunte verbum perferunt ad Malachiam præmunientes. At ille solita arma orationis attripiens, impavidus hostem aggressus, & infirmantem fugat, & dæmonem. Clericum ibidem dyleria grauitè infirmum sanauit. et eundem secundo grauissima languentem, corpore & mente curauit.

De actibus eius in episcopatu.

§. I.

V Acabar autem episcopalis sedes in vna ciuitate, quæ diu fuerat sine pastore Malachia nolente assentire siquidem eum elegerant, persistentibus tamè illis tandem cessit accedente ad hoc mandato magistri sui, necnon & metropolitani. Trigesimo igitur ætatis sue anno consecratus episcopus Tonereth introducit. Cùmque cepisset pro officio suo agere, tunc intellexit homo Dei, non ad homines se, sed ad bestias destinatum. Nunquam adhuc tales expertus fuerat inquantacunque barbarie, nusquam repererat sic proteruos ad mores, sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios ad leges barbaros, ceruicofos ad disciplinam, spurcos ad vitam, christianos nomine, re paganos: Non decimas dare, non primitias, non legitima inire coniugia, non facere confessiones nouerant, nec pœnitentias, qui peteret, nec qui daret, inueniri poterat. Sed nec in ecclesiis prædicantis vox, nec cantantis audiebatur. Quid ergo faceret athleta dominus, aut cedèdū turpiter, aut periculose certandum.

Sed qui pastorem se, non mercenarium agnoscebat elegit magis stare, quam fugere, paratus dare animam suam pro ouibus lupi & oues nullas, stetit in medio luporum pastor intrepidus, omnibus modis stans argumentosus, quomodo faceret oues de lupis. Monere com-

muniter, sectero arguere, flere per singulos, nunc asperè, nunc leniter conuenire, prout vni cuique ei videbatur expedire. Quoties pro eis noctes peruigiles duxit extendens manus in oratione? Et cū venite ad ecclesiā nolent, per vicos & plateas occurreret in vicis, & circumiens ciuitatem perquirebat, quem Christo acquireret. Sed & foris rura nihilominus, & oppida sæpius percurreret, cum sancto illo comitatu discipulorum suorum, qui nunquam decrant lateri eius. Nec vehabatur equo, sed pedes ibat, in hoc se virum apostolicum probas. Quanta sustinuit ab iis ipsis, quibus & pro quibus loquebatur bona? Blaphematus obsecrabat, iniuriatus opponebat sentum patientiæ. Demū cessit duritia, quieuit barbaries, & domus exasperas paulatim leniri cepit, paulatim correctionem admittere, recipere disciplinam. Fuit de medio barbaricæ leges Romanæ introducuntur] recipiuntur vbiq; ecclesiasticæ consuetudines, contrariæ verò deticiuntur reedificantur basilicæ, ordinatur clerus in illis sacramentorum ritè solennia celebrantur, confessiones fiunt, conueniunt ad ecclesiam plebes, concubinatus honestat celebritas nuptiarū. Postremo sic immutata sunt in melius omnia, ut hodie illi genti conueniat, quod doctus in minus per propheta dicit. Qui ante non populus meus, nunc autem populus meus.

De assumptione eius ad archiepiscopatum.

§. II.

Contigit archiepiscopū nomine Celsum infirmari, qui Malachiam in diaconum presbyterum & episcopū ordinauerat. Et cognoscens quod moreretur, fecit quasi testamentum, ut Malachias deberet sibi succedere, eo quod nullus sede prima dignior videretur. Verum mos pessimus inoleuerat quorundam diabolica ambitione potentum, sed è sancta obtentū iri hereditaria successione, nec enim patiebatur quemquam episcopari, nisi qui esset de tribu & familia sua. Nec parum processerat execranda successio, decursus iam in hac malitia quasi generationibus quindecim. Et eouque firmauerant sibi ius prauum, immo omni morte puniendam iniuriam, ut et si interdum defecissent clerici de sanguine illo, episcopi tamen nunquam. Denique iā octo extiterant ante Celsum viri vxorati, & absque ordinibus, literati tamen. Inde illa tæra per vniuersam Hyberniā (de qua supra diximus) dissolutio ecclesiasticæ disciplinæ, censuræ enervatio, religionis euacuatio. Pro his ergo Celsus vehementer dolens, curauit omnino successorem habere Malachia eo quod per ipsum consideret posse explantari malè radicatum successorem, qui carus esset omnibus, & quem omnes æmularentur, & dominus erat cum eo. Nec frustratus est à spe sua. Nā illo mortuo, substitutus est Malachias, non tamen mox: neque id facile.

Ecce enim de semine nequam, qui occupet locum Mauricius nomine. Is per quinquenniū fretus potentia seculari incubauit ecclesiæ nõ episcopus, sed tyrannus. Nam vota piorum magis in Malachia conueniant. Deniq; suadebant ei subire onus secundum constitutionē Celsi. Sed ille, qui omne sublime declinabat, Secunda pars Hist. Ann. NNN 3 bo-

Malachias presbyter ordinatur.

Malachias presbyter ordinatur.

Malachias presbyter ordinatur.

Malachias presbyter ordinatur.

Malachias presbyter ordinatur.

Malachias presbyter ordinatur.

A.C. 1150

bonam sibi videbatur nactus occasione excu-  
di, quam per id teporis introitus eius pacificus  
esse non posset. Dicebat ergo, sua non interesse  
fundi humani sanguinem occasione sui. Po-  
stremo iunctum se sponsae alteri, qua dimitte-  
re non liceret. Verum illis econtario instatibus  
& clamantibus; quia a domino egressus est ser-  
mo, sed & tota autoritate. Inuentibus subire  
onus, & intentantibus anathema. Ad mortem  
(inquit) ducitis me, sed obedio spe martyrij:  
hac tamen conditione, vt ecclesia pacem habe-  
te, liceat mihi redire ad ecclesiam meam priorem  
& pro me alium substituere, qui tunc forte  
reperitus idoneus fuerit. Assentientibus  
huic conditioni illis, ac quicquid sanctus eorum  
voluntati, vel potius Dei, a quo iam sibi prae-  
stentium fuerat. Na aegrotante Celso apparuit  
oranti Malachiae mulier dicens, se esse vxorem  
Celso, id est ecclesiam suam, quae tradens ei vir-  
ga pastorem disparuit. Et moriens Celso mi-  
sit ei baculum suum, tanquam sibi successuro.

Suscipit  
Archiepi-  
scopalem  
dignita-  
dem.

Veruntamen suscipiens dignitatis illius o-  
nus, non intrauit ciuitatem, quam diu ille in-  
cubator vixit: ne hac occasione contingeret ali-  
quem mori, sed extra urbem strenue in vniuersa  
provincia opus episcopale exercuit. Illo autem  
Mauricio intruso sublato in breui de medio,  
rursus Nigellus quidam nomine, immo vere ni-  
gerimus sedē praecepit, quem Mauricius mo-  
riens haeredē huius dignitatis dimiserat, ad cu-  
mulum dānationis: cognatus enim eius erat.  
Ceterum rex, & episcopi, & fideles terrae con-  
uenerant, vt Malachias introduceretur. Et ecce  
consiliū malignantium ex aduerso. Quidam ex  
filiis Belial prompti ad malitiam, potentes in  
iniquitate, scientes locum, vbi debebant isti co-  
gregari, & per quam viam ad locum peruenire,  
manu armata satellitum, insidias ponunt, vt ve-  
nicantes innocentem populum occidant cum  
rege, & episcopo ipso. Quod cum innotuisset  
Malachiae, intrauit ecclesiam super hoc fundens  
orationem. Et ecce nubes, & caligo, & tenebro-  
sa aqua diem vertunt in noctem. Fulgura & to-  
nitrua & spiritus procellarum, vicinaque om-  
nia elementa mortem incedant. Et qui princeps  
fuerat mali, fulmine interiit cum tribus aliis  
percussis complicibus eius. Solos autem eos,  
qui querebant animam iusti illa tempestas  
inuasit.

Suis pre-  
cibus re-  
postatem  
excitat.

Malachias in archiepiscopali sua sede collocatur.

§. III.

Anno igitur aetatis suae 38. pauper Mala-  
chias pulso incubatore, intrauit Ardina-  
cham pontifex & metropolitanus totius Hy-  
berniae. Rege vero caeterisque, qui introdu-  
xerant eum ad propria remeantibus, ipse re-  
manet in manu Dei, & remanet ei foris pu-  
gnae intus timores. Nam ecce viperea so-  
boles stendens & vociferans se exhereda-  
ri, tota se intus & foris suscitatur aduersus  
Christum eius. Porro Nigellus videns sibi  
fugam imminere, tulit secum insignia que-  
dam illius sedis. Textum scilicet euangeli-  
orum, qui fuit beati Patricij, Baculum quo-  
que auro reatum, & gemmis praeciosissimis ad-  
ornatum, quem nominant baculum Iesu, eo quod

ipse dominus Iesus (vt fert opinio) eum mani-  
bus suis tenuerit, atque formauerit. Et haec  
sunt summae dignitatis & venerationis in ge-  
te illa. Ibat homo ille gyronuagus & alter factus  
circumibat terram, insignia sacra circum-  
ferens: quae vbiq; ostentans, vbiq; cornu  
gratia receptabatur. Fuit vero consilium eorum  
qui sancto viro adhaerebant praefatum] schi-  
smaticum insequi, eo quod seduceret multos  
ex insignibus, quae ferebat, suadens omnibus  
episcopum se esse debere: & sic sollicitans ple-  
bes aduersus Malachiam, & ecclesiam vnitatem.  
Et fecit sic, & sine difficultate ita in breui vni-  
uersas sepiuit Malachi vias eius per gratiam  
Dei, & quam habebat ad omnes, vt malignus il-  
le coactus sit dare manus, & reddere insignia,  
& quiescere de reliquo in omni subiectio-  
ne.

Nec modo malefactores, sed & detractores  
Malachiae corripuit Deus. Quidam (verbi gra-  
tia) habens gratiam principum & potentum  
etiam ipsius regis: eo quod esset adulator &  
garrulus, & potens in lingua, fauebat per om-  
nia aduersariis Malachiae, & procaciter tuebatur  
partem eorum. Sancto etiam praesenti  
resistebat in facie, & detrahebat absentem, irreue-  
renter occurrens ei in omni loco, maxime vbi  
celebrioribus illum sciret interesse conuen-  
tibus. Sed cito digna lingua procacis mercede  
donatus est. Inulit & computruit lingua ma-  
ledica, vermibus ex ea scatentibus & defluentibus  
toto ore blasphemio. Quos per septem fer-  
me dies incessanter euomens, tandem cum  
illis miseriam finivit viram.

Loquente aliquando Malachia ad populum,  
mulier quaedam infelix ausa est interrumpere  
sermonem clamoribus improbis, (Erat enim  
de progenie impia intrusorum, contumelias  
& blasphemias euomens in sanctum, di-  
cens eum hypocritam & inuasorem alienae hereditatis,  
ac caluicem ei improperans. At ille  
nihil respondit ei, vt erat verecundus & iustus,  
sed dominus respondit pro eo, versa enim illa  
in insaniam, & crebris vocibus clamans se  
suffocari Malachia, morte tandem horrenda  
luit peccatum blasphemiae. [Igitur Malachias  
intra triennium reddita retributione superbis  
& libertate Ecclesiae restituta pulsa barbarie,  
& reformatis vbiq; moribus Christianae reli-  
gionis, videns omnia in pace esse. cepit cogi-  
tare de sua pace.] Et memor propositi sui, Ma-  
lachias constituit pro se Galasium virum bo-  
num, & dignum tali honore, consentiente cle-  
ro & populo, quin potius sustinentibus propter  
pactum, nam alias durum visum est omnino.  
Quo consecrato regibus ac principibus arteu  
tius commendato, ipse clarus miraculis ac triu-  
phis ad patriam suam rediit.

Egressus autem aliquando de Scotia dier-  
tit ad Claramuallem vir sanctus. Qui visis fra-  
tribus compunctus est, & ille non mediocri-  
ter edificati in praesentia & sermone eius. Et  
acceptans locum & nos, atque intimis visceri-  
bus colligans, valedixit nobis & abiit. Qui  
transalpina cum venisset Iporiam ciuitatem  
Italiae, hospitis sui parvulum filium, qui male  
habens erat moriturus, sanauit continuo. Er-  
rat tunc temporis in sede Apostolica Felices  
memoriae

A.C. 1150

Vitiosus  
litis in  
sibi vni  
obstaculo  
torem.

Mulier  
procacis  
moribus  
tenda.

Malachias  
episcopus  
palem se  
demetia  
quit.

S. Mala-  
chias Ro-  
manus po-  
tenterue.

Transal-  
pino in  
pays ma-  
teo.

Felices  
memoriae

A.C. 1150

David  
Scotorum  
rex. q. de  
quo Les-  
is. de de

Primum &  
maximū  
miraculi  
vici ipse

Pauper-  
tas eius  
voluntaria

Compa-  
ratiolo-  
m & ma-  
lpastris

memoriae Innocentius secundus papa qui ac-  
cedentē ad ipsum eū suscepit benigne & huma-  
ne. A quo cum multis lacrimis implorauit e-  
ius permissu licere sibi viuere, & mori in Cla-  
rauallem, sed non obtinuit. Reuertens autem per  
Clarauallem, secundam nobis largitus est be-  
nedictionem. Et alta suspensa trahens, quod non  
liceret sibi pro suo desiderio remanere: Hōs (in-  
quit) interim pro me retineatis, qui a vobis di-  
scat, qd nos postea doceat. Et dimisit quatuor  
alaterē suo, & abiit. Qui probati & digni inuen-  
ti monachi facti sunt. Profectus autem nobis  
prosperē peruenit in Scotiam, & inuenit Da-  
uid regem, qui adhuc hodie superest in quo-  
dam castello suo cuius filius infirmabatur ad  
mortem. Ad quem ingressus & honorificē à re-  
ge susceptus est, & humiliter exoratus, vt sana-  
ret filium suum, aqua cui benedixit aspergit vi-  
uentem, & inuenit in eum ait. Confide fili non  
morieris hac vice. Et sequenti die secuta est sa-  
nitas, & sanitatē totius familiae exultatio. Puel-  
la mutae loquelam restituit. Alia dissoluta mē-  
bris, plautro vecta ad eum propriis pedibus  
remeauit.

De moribus eius.

§. III.

Vis facta per eū cuncta miracula entime-  
ret, quāquā libētius faceret inuitādis immo-  
rer, quā admirādis. Et meo quidē iudicio, pri-  
mū & maximū miraculū quod fecit: ipse er-  
rat, id est vita eius. Quis vnquam etiā si curiosus  
obseruauit, in eo deprehendit otiosum nō  
dico verbum, sed nec nutum: Quis manum pe-  
dumve mouentem frustra immo quid non edi-  
ficans in eius incessu, aspectu, habitu, vultu? De-  
nique vultus hilaritatem nec fuscant mētor,  
nec leuigant risus. Totum in eo disciplinatum  
torum in figure virtutis, perfectionis forma. Per  
omnia serius, sed non austerus, remissus intet-  
dum, dissolutus nunquam. Negligens nihil, et-  
si pro tempore multa dissimulans. Quietus se-  
pe, sed minimē aliquando otiosus.

A die primo conuersationis suae usque ad extre-  
mam vitam sine proprio vixit. Non seruos,  
non ancillas, non villas, non viculos non  
denique quicquā reddituum ecclesiasticorum  
seculariumve vel in ipso habuit episcopatu,  
mensae episcopali nihil profusū constitutum  
vel assignatum, vnde episcopus viuere, nec e-  
nim vel domum propriam habuit. Erat autem  
quasi incessanter circumiens parocchias omnes  
euangelio seruans, & de euangelio viuens, si-  
cut constituit ei Dominus. Poterit si interdū quiescere  
oportet locis sanctis hoc faciebat, quae ipse per  
Hyberniam sparsit vniuersam. Apud quosve  
rō moram facere libuisset, illorum se moribus  
& obseruantis conformabat. Et cum ad praedi-  
candum exiret, cum pedibus, & ipse pedes  
ibat, episcopus scilicet & legatus.

Forma est apostolica haec, & inde magis mi-  
ta in Malachia, quo rata nimis in aliis. Sed ad-  
uerte quomodo diuidat hereditatem cum fra-  
tribus suis aequē nepotibus Apostolorum. Illi  
dominantur in clero, iste dum esset liber ex  
omnibus omnium, se seruum fecit. Illi non e-  
uangelizantes manducant, Malachias, vt e-

uangelizet, manducat. Illi congregant in hor-  
rea, & dolia replent, vnde onerent mensas, Ma-  
lachias colligit in deserta, & solitudines, vnde  
impleat caelos. Illi a pauperibus exigunt, quod de-  
diuitiis, iste sollicitat diuites pro pauperibus, su-  
stentandis. Illi alta palatia erigunt turres, & mo-  
nia ad caelos leuant, Malachias non habet, vbi  
caput suū reclinet, opus facit euangelista. Illi  
nec plebes agnoscunt iste erudit. Illi potentes  
& tyrannos honorant, iste punit. O virum apo-  
stolicum, quem tot & tanta nobilitant. Si-  
gna apostolatus sui? Quid ergo mirum si mira-  
est operatus, si & mirabilis ipse immo non ip-  
se, sed Deus in ipso? Tu es Deus (inquit) qui fa-  
cis mirabilia.

In regione Hyberniae iacebat infirmus in  
domo, vtrique demonum maleficio. Nam qua-  
dam nocte audiuit eos loquentes dicentes al-  
ter ad alterum. Vide ne miser iste hypochryta  
illius stratum stramenve contingat, & sic ef-  
fugiat manus nostras. Cognouit homo, quod  
de Malachia loquerentur, quem non multo  
ante in eadem domo meminerat pernoctasse,  
& adhuc stramen in loco remanserat. Sumptua-  
que fiducia, quo potuit conatu coepit repere de-  
bilis corpore, sed fide fortis. Et ecce in aere cla-  
mor & vociferatio. Prohibe eū, prohibe, retine  
eū, retine, amittimus enim praedā. At ille genit-  
bus & manibus nitens, praueiciens ascendit  
lectulum, volutatur in stramine. Audit vlti-  
mum plangentium. Heu, heu, ipsi nos cum per-  
didimus, decepti sumus, euasit. Et hoc dicto ci-  
tius recessit ab eo daemonum terror & horror,  
quem patiebatur, & omnis pariter egritudo. I-  
tem in alio loco infantem daemoniacum sibi  
oblatum liberauit.

Item de miraculis eius.

§. V.

Edibat sanctus cum comite Vildie in cam-  
po aliqua tractans, & multitudo copiosa  
circa eos. Venit mulier grauida, & verē grauis.  
Indicat enim se contra omnes naturae leges re-  
tinere partum pro certo iam quindecim men-  
sibus & diebus viginti. Compasus Malachias  
orauit & mulier peperit.

Ciuitas Hyberniae nomine Corchagia vac-  
bat episcopo. Tractantibus de electione, diui-  
sere se partes, quibusque, vt assolet, praesulem  
volentibus constituere suum, non Dei. Venit il-  
luc Malachias, & audita dissentione, conuoca-  
to clero & populo vota discordantium &  
corda vnire curauit, persuasis illis totum  
negotium debere committi illi, cui potissi-  
mum sollicitudo incumbere ecclesiarum Hi-  
berniae. Mox nominat eis quemdam virum san-  
ctum & doctū. Queritur ille & inuentus nun-  
ciatur decumbere, nec de lecto posse exire. Et  
Malachias. Surgat (inquit) in nomine Domini,  
ego praecipio, obedientia sanam faciet eum. I-  
taque cum voluntate obediendi pugnant, gemi-  
no hoste, scilicet pondere languoris, & me-  
tu oneris, vicit illa, scilicet obedientia. Nam  
resumptis viribus per se venit ad Malachiam  
Secunda pars Hist. Ant. NNN 4 qui

A.C. 1150

Miracula  
eiusdem.

Sanat  
eum, que  
episcopi  
designa-  
uerat.



A.C.1150. qui misit eum in cathedram, clerico & populo collaudante.

Extrema vultionis sacramentum.

Cuiusdam nobilis viri vxor, cum infirmaretur ad mortem rogatus Malachias; vt descenderet; prius quam moreretur infirmaretur oleo descendit, & intrauit ad eam. Quo viso exultat illa spe salutis animata. Et cum pararet eam vngere, visum est omnibus differendum potius vsque mane. Erat enim vespera. Acque uero ergo eis sanctus: & cum recessisset, subito clamor factus est & plactus, eo quod mortuus esset. Auditore tumultu Malachias accurrit & cõternatus est animo, sibi soli impunitans, quod fraudata mulier gratia sacramenti obierit. Et eleuatis manibus in cõelum confitens peccatum suum, contestatus est in audientia omnium nullam se receptorum consolationem, nisi quam tulerat liceret restituere gratiam. Et stans super eam tota nocte laborabat in gemitu suo, & pro oleo sancto largõ imbre lachrymarum perfundens mortuam; vicem illi vultionis, quam poterat exhibebat. Vocem etiam vigilare & orare præcepit. Itaque illi in psalmis, illæ in lachrymis noctem duxere per uigilem. Mane autem factõ exaudiuit Dominus sanctum suum. Nam aperuit oculos, quæ mortua fuerat, & rigens se salutauit eum. Et uerus est lactus in gaudium.

Mulierem iracundam ad summam deducit mansuetudinem. Confessio peccatorum. Mulierem quamdam, cui spiritus iracundia & furoris adeo dominabatur, vt non solum vicini & cognati fugerent cõsortium eius, sed & filij ipsius vix poterant habitare cum ea: adductam ad Malachiam, facta ab ea confessione, vt iusserat orans pro ea ad summam mansuetudinem conuertit, vt nullis damnis vel contumeliis exasperari ualere. Ego istud superioris resuscitatz miraculo mortuæ censo præferendum, quia ibi exterior, hic interior renixit homo.

Sacramentum offert Malachias. Cum sacramenta offerret Malachias, & appropriasset ei diaconus aliquid facturus officio suo, intuitus cum sacerdos ingemuit, quod sensisset penes eum latere, quod non conueniebat. Peracto sacrificio: diligenter percunctatur de conscientia sua secreto. Confessus est, & non negauit se illud per somnium nocte illa. Cui iniungens penitentiam. Non debueras (inquit) hodie ministrasse, sed uerecunde te subtrahere à sacris, & deferre tantis tanquam diuinis mysterijs: vt hac humilitate purgatus, dignior exinde existeres.

Altera vice uidit diaconus eo celebrante cõlumbam intrare per fenestram cum claritate magna ad ostendendam puritatem eius. Hæc dicta sunt & pauca de pluribus. Vnde satis apparet, Malachias meus quantus fuerit in meritis qui tam multus fuit in signis etiam in raritate tantâ.

De morte eius & loco sepulture.

§. VI.

Percunctatus aliquando quoniam in loco, si optio detur, extremum malit agere die. Si hinc migro (inquit) nusquam libentius, quod vnde vnâ cum nostro Apostolo refergere possum. dicebat autem Sanctum Patricium. Si peregrinari oportet & ita permittat Deus Clarual sedelegi. Requisitus de tempore, Respondit diem solemne omnium defunctorum. Sicut audiuit

S. Malachie diem & locum mortis quædelegi viderit est.

A mus, sic vidimus de loco & die. Egre satis ferabat Hyberniam vsque adhuc pallio caruisse vt pote æmulator sacramentorum. Et recordatus à papa Innocentio secundo id sibi fuisse promissum, nactus occasione, quod papa Eugenius præfideret, & tunc in Franciam properasset, prætimebat autem de tali viro apud illum nullam difficultatem obtinendi sustinere. Igitur artipuit iter. Prosequuntur eum, qui conuecterant fratres vsque ad litus non multum tamen, ipso nimirum prohibente. Ad quem vnus illorum Catholicus nomine voce flebili ait. Heu tu abis, & in quantâ me penè quotidiana vexatione deseris non ignoras, nec fers opem miseris mei? His verbis commotus pietatis visceribus amplexans eum, & signo crucis in pectore eius impresso, ait. Certus esto eiusmodi nil te passurum donec redeam. Erat enim epilepticus & frequenter cadebat iam per sex annos hæc patiens. Sed ad hoc verbum Malachia: perfecte conuulsit. Cumque nauem aperiissent, subito ventus contrarius nauem impellit, & reducit in terram. Sed facta tranquillitate prosequentes iter, prospero cursu venerunt in Scotiam, & exinde transiuit in Angliam. Oportuit autem eum transire Claramuallem, vt summum sequeretur pontificem. [Iam enim abierat, & erat Romæ; aut prope Roma.] Qui à nobis susceptus est, tanquam verus ab occidente veniens visitans nos oriens ex alto.

Die solemni beati Lucæ euangelistæ missa in conuentu deuotè celebrata, febre correptus lecto decubuit. Videres discurrere fratres, dandi auidos vel accipiendi, omnes solliciti erant circa frequens ministerium, medicamentâ perquirere fomenta adhibere; sapius ad gustandum vrgere. Ad quos ille. Sine causa, inquit, hæc, sed caritate vestri hoc facio, quicquid iniungitis. Oportet hoc anno Malachiam exire de corpore. Denique iniungitur & sumpto viatico fratrum orationibus se commendans ad lectum reuertitur. Iacebat in solario, nec sustinuit, vt conuentus ad se ascenderet, sed ipse ad eos descendit, & tamen in ianuis esse dicebat. Quis crederet hunc moriturum? Non vultus pallidior, non macilentior esse videbatur. Non rugata quoque frons, non reconditi oculi, neque nare extenuatæ, non contracta labia, non adusti dentes, non collum exesum & gracile. Non curui humeri non exinanita in corpore reliquo carnis. Hoc corpore usque, & hæc gloria vultus eius: [Anno igitur ætatis suæ quinquagesimo quarto, loco & tempore quo prælegit, & prædixit Malachias episcopus, & legatus Apostolicæ sedis velat è manibus assumptus ab angelis, obdormiuit in Dño. Et verè obdormiuit, vultus placidus placidi exitus iudicij fuit.] E quidè oculi omnium in eum fixerant ne mo tamè, qui quado exiuit, aduertere potuisset, eo quod in morte eadem viuacitas vultus, ac serenitas eadem, quæ & in vita permaneret. Non est mutatus, sed ipse mutauit omnes. Mirum in modum lactus & gemitus subito conquefuit. Mutatur in gaudium mitor, planctum catus excludit, vincit fides, triumphat affectus. Et reuera, quod rationis haber imum viderat

A.C.1150.

S. Malachia Franciam venit.

Curat epilepticum.

Luc. S. Malachias febre conpuitur.

Signamortis in S. Malachia, nulla apparebit.

Mors S. Malachie.

plan

plangere Malachiam, quasi non sit prætiofa mors eius, quasi non sit somnus magis quam mors, quasi non sit mortis porta & porta vite: Malachias amicus non flet dormit, & ego lugiam Si Dominus dedit dilecto suo somnum, & tales fructus vètris, quid horum videtur stetit indidere? Ego ne fleam illum, qui stetit euasit? Ille triphat, ille introductus est in gaudiu Domini sui, & ego eum plangam. Iamque omnibus ritè peractis, & puero brachium suum aridum applicante, ad manum episcopi iacentis inferretorfanato sepultus est in oratorio beata Mariæ anno Domini 1148. 4. Nonas Nouembriis.

De D. Malachia viro verè Apostolici vita à sanctissimo viro, siueque seculi oraculo D. Bernardo scripta plane indicat omnia que heretici hodie impugnant tam ab ipso D. Malachia, quàm à D. Bernardo fuisse credita & studiosissime obseruata. Nam in primis sacrificium missæ D. Malachia pergit, vt clare §. 5. dicitur esse quod pro mortuis etiam fuisse oblatum, ante. i. §. indicauit, in quo sacrificio verum Christi corpus esse indicatum est ibidem, nec non etiam miraculo quodam insigni, quod clerico cuidam in Lesmor accidit, qui solum in signo esse in Eucharistia corpus Christi dicebat, id est, eundem confirmatum: contra quem D. Malachias cum disputasset, & adhuc remtentem excõmunicasset, is dum fugam parat, subito correptus infirmitate ad Episcopum deductus, est & agnito errore absolutus statim è vita migravit. Quod miraculum omisit D. Anton. Sed non Pantaleon in heretica sua Chronologia, qui tamen hereticorum more decurtata proferentiam sanctorum historia & testimonia, istius clerici errorem tanquam suis patrocinantè produxit, morbum autem diuinitus ei propter suam perinacitiam inuisum & eiusdem penitentiam reuocavit: vt doctè notat Sand. li. de viti. non. Confirmationis etiam sacramentum ante §. 1. & sepit Bernar. hoc commemorat, quod miraculo est comprobatum. Confessionis peccatorum & absolutiois, crebra item in hac vita sit mentio, sacramentum extreme vultionis accepit ipse diuus Malachias mortuus, & morituro mulier conuulit, quod item miraculose est procuratum. Auctoritas denique Romani Pontificis hæc maxime vita stabilitur, ad quem D. Malachias ob causas libere ecclesia tanquam ad supremum totius ecclesie caput semel & iterum recurrit. Quare huius duodecimi seculi doctrina & fides si bis maxime duobus ecclesia luminibus D. Bernardo & Malachia credendum est, fuit planè eadem, cum fide & doctrina, quam hodie tenet Romana ecclesia. Qui porro diceret hos sanctos viros Bernardum inquam & Malachiam communi fuisse errori obnoxios, qui ab aliquot seculis ecclesiam pene totam inuoluerat, certè & is communis hominum sensui repugnaret, & in Deum ipsum, qui vtriusque sanctitatem tam multis restatus est miraculis impius esset.

De B. Thoma Cantuariensi Archiepiscopo & martyre, cuius vitam scripserunt Herberus de Hoscian. Ioannes Salisberienfis & alij, qui cum processu super ecclesiasticam libertate Parisiis impressi sunt. Sur. tom. 6. aliam edidit à M. Eduardo scriptam. De eo item Tyr. li. 20. de bello sacro. ca. 23. & Polydorus Virg. lib. 15. hist. Angl. qui omnes Anglos hereticos grauior redarguunt qui huius sanctissimi Pontificis no-

men suis factis seu Calendarijs detulerunt, & insuis historiis proditoris ei notam falsissimè imposuerunt.

CAP. III.



Sanctus Thomas archiepiscopus Cantuariensis in iuuentute sua, fuit omnibus valde gratus. Sed cum vidisset in curia regis Angliæ multa geri, quæ pietati & castitati contraria erant, curiam dimisit & Theobaldo Cantuariensi archiepiscopo se commisit, & contra Anglorum barones in multis ecclesiæ aduersantes fideliter dimicans multoties Romam adiit & omnia negotia semper fideliter ac sollicitè expedit vt vnde archiepiscopus Cantuariensis cum archidiaconum fecit. Cum autem idem archiepiscopus cerneret, quod rex Angliæ satis noxius decessisset, & quod Henricus in regnum adhuc nimis iuuenis successisset, timens, ne ex impetu suæ iuuentutis, & praepotum hominum consiliis ecclesiam grauius fatigaret, fecit beatum Thomam cancellarium regis vt honestate & prudentia sua malignorum hominum seuitiam temperaret. Qui intantum regi placuit quod post decessum archiepiscopi eum eidem ecclesiæ præficere procurauit. Sed ille attendens motes regis & procerum, & efficacem malitiam detractorum sedem illam plenam magis oneris, quam honoris, quantum potuit recusauit, sed tandem vrgente rege, & quodam etiam Romanæ ecclesie cardinale hoc consensit.

Statim autem vt consecratus est, mirabiliter se mutauit. Nam lectioni & orationi semper intendens, cilicio & ieiuniis carnem suam intolerabiliter crucians, ita sanctitatem, suam subtiliter occultabat, quod sub honestate vestium, & apparatu vtilium, & gratiofate vultus populo per omnia concordabat. In seuetiori autem cellula tredecim pauperum pedes quotidie curuatis genibus abluebat, & post plenam refectioem, singulis quatuor argenteos distribuere. Quod si aliquando perficere non poterat hoc diligentissimè fieri per vicarium faciebat. Sed videns diabolus sanctum virum multum ecclesie profuturum, inuidit: & alium quemdam archiepiscopum & multos alios episcopos, qui ecclesiam defendere tenebantur ad perniciem eius excitauit. Cum enim rex & cõsiliarij sui sanctum Thomam ad voluntatem suam in detrimentum ecclesie promissis & blanditijs inflectere conarentur, ille omnino restitit. Vnde iram regis & principum eius, cõtra se rigore iustitiæ pronocauit.

Cumque post innumeras vexationes & iniurias ad quemdam locum barones & episcopi conuenissent, exigebat rex instanter, vt consuetudines, quas reges Angliæ habere solebant in ecclesia firmissimè tenerentur, vt scilicet de dignitatibus ecclesiasticis & spirituales disponeret. Quod sanctus Thomas, & episcopi attendentes, & videtes vtrubiq; periculū videlicet quod vrgerebat. f. fidei salutisque discrimen, aut guerram contra ecclesiam intolerabilem, illud negotium si potuissent libentius distulissent. Sed vrgente necessitate magnorum virorum deceptus cõsilijs B. Thomas verbo tenè petitio

nem

A.C.1160. **n**em fieri cōsensit. Et sic ipse & episcopi quamvis cum dispēdio causę mortis pēriculū e-  
uaferē. Sed beatus Thomas in hac liberatione  
corporūni mortem metiens animatū, seipsum  
in pōnitentiā grāuiter cruciat, & ab altaris of-  
ficio se suspendit, donec cōfessus & pōnitens  
à papā meruit relaxari. Sed nec sic ita regis  
quieuit, imo minis & terroribus exigebat, vt  
consuetudines, quas contra ecclesiam induce-  
re nitēbatur, archiepiscopi literis firmarentur.

*D. Thomas multa aduersa, exilio inquit, & im-  
rorem pro Ecclesia sustinet.*

§. I.

**A**T B. Thomas intrepidē se opponēs, cum  
multis damnis, iniuriis & contumeliis  
vrgeretur aduersus episcopos; ne cum iniuste  
cōdemnarent vt vel sic regi blandirentur,  
apostolicam sedem appellauit. Sed cum nec sic  
acquiescerent, pōceres vir sanctus crucē, quā  
quam in manu tenebat in altum erigens à cū-  
ria dicebat, conclamantibus post eum impiis.  
Capite furem, a suspendite proditorē. Cum-  
que in hospitium recessisset, duo magni pro-  
ceres & fideles, nocte ad eum veniunt, lacry-  
mantes; & lub iuramento dicentes, quod mors  
ej à multis pōceribus coniurata esset. Ille  
magis timens ecclesię quā sibi, nocte fu-  
git & diebus latens; noctibusque ambulans  
die 17. ad portum venit; & in parua nauicula  
à duobus sacerdotibus transiectus est in Flan-  
driam: quem papa Alexander tunc apud Seno-  
nes manens honorificē suscepit, & Pontiniaco  
monasterio eum commēdauit.

**R**ex verò Anglię episcopos & pōceres mit-  
tēs Romā, vt legati venirent, qui negotiū regis  
cōtra archiepiscopum definirent repulsus est.  
Vnde ipse iratus iussit ecclesiam, & omnia bo-  
na archiepiscopi & suorum etiam confiscari,  
& omnes omnino, qui ad eum pertinebant exi-  
lio cōdemnari. Ille verò apud Pontiniacum  
manens, ieiuniis & orationibus se affligens, iu-  
giter orabat pro ecclesia, pro rege & pro regno  
Anglorum. Sed à rege per abbates Cisterciens-  
is ordinis exire compulsus est à monasterio,  
vnde ad regem francię Ludouicum se contul-  
lit, qui cum reuerenter excipiens, donec pax  
fieret ei benigne necessaria ministravit.

**M**iserus demum desolationē Anglicanę  
ecclesię, Senonensis archiepiscopus Romam  
adiens impetravit, vt rex cum totō regno suo  
excommunicaretur nisi pax ecclesię Cantuar-  
iensis redderetur. Pace ergo reddita septimo  
exilij sui anno sanctus Thomas reuersus susce-  
ptus est honorificē. Cum autem Dominus pa-  
pa querelam sancti Thomę audisset contra  
quemdam episcopum, & contra alios fauētes  
regi, episcopos omnes suspendit ab officiis, vel  
beneficiis suis. Vnde rex vehementer iratus san-

*à Sic nostro saculo Calvinistabhorum Anglorum D.  
Thomę aduersariorum soboles Anglos Catholicos, qui  
hunc egregium Pontificem amulantes profanis se illo-  
rum opponunt conatibus vel eis contra fidem Catho-  
licam non consentiunt proditores vocant vide. apolo-  
giam Catholicorum anglicę.*

*S. thomas  
ad sedē ap-  
pellat Apo-  
stolicam.*

*Legati re-  
gis Anglię  
contra S.  
Thomam  
mittuntur  
Romā, sed  
nihil profi-  
ciunt.*

*S. Thomas  
Angliam  
revertitur.*

**S**ctum Thomā damnis & iniuriis adeo fatigauit,  
quod quasi proditorē ecclesię suę septa exi-  
re pōhibuit. Tandem vir sanctus cum nec vi-  
nec blanditiis flecteretur, quin semper iura ec-  
clesię suę tueretur: ecce milites regis arma-  
ti adueniunt; & vbi esse archiepiscopum in-  
ter clericos & monachos, qui in eccle-  
sia cum eo erant vociferando requirunt. Qui-  
bus mox sanctus Thomas ex gradibus cancel-  
li respondit: Ecce ego, quid vultis? Respondit  
vnus militū. Vultis vt moriaris: quia vl-  
tra viuere nō potes. Et ille. Ego pro Deo (in-  
quit) mori paratus sum: & pro assertionē iusti-  
tię & ecclesię liberatione seu libertate. Sed si  
caput meum quaritis, ex parte omnipotentis  
Dei sub anathemate prohibeo, ne alicui ex  
his nocatis. Libenter quidem moriar dummo-  
dō pro morte mea, pacem & libertatem eccle-  
się cōsequatur. Deo itaque & beatę Marię  
& sanctis huius ecclesię patronis & sancto  
Dionysio commēdo me ipsum & ecclesię cau-  
sam. Et his dictis eductis carnificum gladiis im-  
petitur ab impiis & inclinatio capite decollat-  
ur: & (quod dictum horribile est) ablata coro-  
na capitis celebrum per pāmentū cum cruo-  
re & ossibus spargitur.

**C**um autem ex more ad sepeliendum pon-  
tiscalibus vestiretur: inueniunt corpus eius  
cilio obuolutū, pediculis & vermibus refectū.  
Ipsaque femoralia vsque ad poplites cilicina.  
Sed cū in his non quiesceret futū impiorū di-  
centium corpus proditoris inter sanctos pon-  
tifices non sepeliendum, sed proiciendum in  
paludem, vel in pāntulo suspendendum timē-  
tes sancti viri salutem malignōrum, qui san-  
cti corpus rapere vel proicere tentabant sepe-  
lierunt ante altare sancti Ioannis baptistę in  
sepulchro marmoreo, anno Domini 1174. Pau-  
lo autem, antequam rediret ad ecclesiam suam  
ex exilio, sibi à Dominō reuelatum, reditu-  
rum se cum honorē ad ecclesiam ipsam, sed post  
paucos dies per palmam martirię ad Dominū  
migraturum. Interea verò cum quidam iuuenis  
infirmaretur à corpore egressā anima iterum  
reuerfa est ad illud: dixitque rapam in celū se  
vidisse sedem quandam vacuum valde ornatum  
inter apostolos sitam. Percūctante autem ani-  
ma illa, cuius esset hęc sedes parata & magnifi-  
ca respondit angelus. Cūdam magno sacerdo-  
ti Anglorum referuatur. Quod intellectum est  
de beato Thomā.

*De miraculis eius.*

§. II.

**D**um autem missam clericicantare incipe-  
rent defunctorum, scilicet Requiem æ-  
ternam, subito (vt fertur), & scribit Iacobus de  
voragine) audita sunt voces angelorum conci-  
nentes. Letabitur iustus in Domino. Et clerici  
illud profecuti sunt. In interfectores autē eius  
adeo ira Dei defecit, vt aliqui digitos sibi  
dentibus, frustatim discepent, alij sanie defluē-  
tes defecerūt, alij paralyti dissoluti, alij amētes  
effecti iniuste mortis sãctę illatę clara indicia, præ-

*Miracula  
S. Thomę  
Psal. 61.*

**A** multa quoque miracula per  
eum Dominus dignatus est operari meritis  
sancti sui. Nam cecis visus, surdis auditus,  
claudis ingressus, vita mortuis restituta est.

**S**acerdos quidam simplex, sed valde deuoti-  
us, missam quotidie de virgine celebrabat,  
scilicet, Salue Sancta parens, &c. Qui accusatus  
archiepiscopo Thomę, qui tunc in humanis er-  
rat, accessit ab eo. Et tanquām idiota & igno-  
rans, ab officio suo repellitur. Cum autem bea-  
tus Thomas cilicium suum suere deberet, &  
sublecto illud abscondisset, vt ad suendum ho-  
ram aptā captaret, beata Maria sacerdotali illi  
apparuit dicens. Vade ad archiepiscopum, ei-  
que dicas, quod illa ob cuius amorem missas  
illas dicebat, eius cilicium, quod est in tali  
loco, conluit, & seram tubeam de qua illud  
conluit, reliquit ibi. Illa ergo me tibi mittit,  
vt interdictum, quod feceras, mihi debeas re-  
laxare. Quod ille audiens obstupuit, & illud  
ei relaxauit. Sed hoc ipsum tenere occultum in  
vita sua mandauit.

**Q**uendam mulier de Anglia varios oculos  
habere ob lasciuiam & pulchritudinem affecta  
bat. Et super hoc votum vouens, nudis pedib.  
sepulchrum beati Thomę visitaui. Quę cum  
in oratione prostrata iaceret, surgens inuenit  
se penitus cęcatam. Statimque penitens cę-  
pit rogare beatum Thomam vt non iam varios,  
sed saltem suos oculos sibi redderet. Quod tã-  
dem cum multa difficultate vix valuit obtinere.

**A**uis quedā, quę loquelā aliquam didicerat,  
sicut pica, cum Nisus eam insequeretur sicut di-  
dicerat, clamare cępit, sancte Thoma adiuua  
me, statimque Nisus cecidit mortuus & illa auis  
evasit.

**Q**uidam homo, quem sanctus Thomas valde  
in vita dilexerat cum infirmatus esset, accessit  
ad tumbam sancti rogas pro sanitate recu-  
peranda quam illico recepit ad plenum. Sed  
domum reuersus cogitans intra se, ne forte il-

*Quam preciosa in conspectu Domini mors h. Tho-  
mę pontificis fuerit, quantaque sacrorum in eum com-  
missi atrocitas ratione & tempore & persona  
signorum sequentium frequentia declarauit. Neubri-  
gensis lib. 2. c. 25. Per eum enim Deus, in sapē dicta Ec-  
clesię, & vniuersa provincia tot & tanta diebus peme  
singulis operari dignatus est miracula, vt Apostolorum  
videantur imitata tempora. Tyr. li. 20. c. 23. Denique  
missi à sede Apostolica duo Cardinales (vt ait Neubri-  
li. 2. c. 25. & 34. in celebri episcoporum & nobilium cō-  
uentu susceperunt purgationem Henrici Anglorum re-  
gis de nece B. Thomę Cantuarrens. vti rex iuxta mo-  
rem publicę penitentię nudum se Ecclesię sub-  
misse disciplina. Idemq; postea, & ad sepulchrum B.  
Thomę suis vbertim lacrymis orauit, & ingressus ca-  
pitulum monachorum propria petitione instantia vir-  
gis corporaliter casus est. Inter cetera autem ei specie  
penitentia iniunctum est, vt ipse subditi possent libe-  
re ad Romanam curiam prouocare, & ne demceps nul-  
lus esset rex Anglię, quem Romanus pontifex non desi-  
gnaret. Polyd. virgil. lib. 16. hyl. Ang. Blon. lib. 5. dec. 2.  
Ceterum Henricus 8. Anglię Rex Henrici huius 2. se-  
cundi sceleris, non autem Penitentia imitator, ipse  
sancti martyris reliquias incendit A.C. 1538. Sur. Gen.*

**A** la infirmitas sibi data esset ad salutem & vtilio-  
rem fore animę suę quā sanitatem reuerfus  
ad sepulchrum sancti rogauit, vt quod magis  
esset expediens saluti suę siue infirmitas siue  
sanitas id sanctus Thomas à Domino sibi im-  
petraret. Factumque est, vt infirmitas illa redi-  
ret ad eum. Multaque alia signa fecit Dominus  
per eum, vnde & ab Alexandro 3. adscriptus est  
catalogo sanctorum.

*De Visione Tundali panarum inferni & glorię ce-  
lesti ex Vm. li. 27. c. 88. quę etiam refert Dion.  
Carth. in lib. de quatuor nouissim. art. 49.  
& in lib. de Iudicio anime. atri. 21.*

CAPVT IIII.



**N**arrat Vince. spe. hist. li. 28. c. 78.  
& sequentibus quoddam anno, quo  
defunctus est sanctus Malachias,  
de quo supra: videlicet anno Do-  
mini 1148. in Hibernia contigit  
visio Tundali. Hic si quidem Tundalus de Hi-  
bernia oriundus, nobilis erat genere, sed dene-  
ger actione. Crudelis erat, forma corporis e-  
gregius, fortitudine robustus, de salute animę  
suę nihil sollicitus, grauitur ferociter, si quis ei  
de salute animę suę aliquid loqueretur, eccle-  
siam negligebat, pauperes Christi nec videre  
Tudalus volebat. Hunc Deus volens ad viam veritatis à corpore  
reducere cum comederet cum socio subito ani-  
mam eius eduxit de corpore vt videret statum  
alterius vitę pœnas malorum immensas & glo-  
riam beatorum hic bene viuentium, vt ad cor-  
pus demum reuerfa anima illa ex iis, quę vide-  
rat & audierat, conuersationem mutaret, &  
aliis referens ad meliorem vitam eos prouoca-  
ret. Ad hora siquidem decima ferię quartę vs-  
que ad eandem horam in sabbato iacuit cor-  
pus exanime, & quia calor modicus remanse-  
rat in parte sinistra pectoris, qui sentiebatur à  
palpātib; ipsum ideo in sepulchro tenuerunt. Psal. 7.  
Sabbato autem reuiuiscens cępit dicere. O  
Deus maior est misericordia tua, quā ini-  
quitas mea, licet magna sit nimis. Quanta o-  
stendisti mihi tribulationes multas & ma-  
las & conuersus viuificasti me & de abyssis ter-  
re iterum reduxisti me? Cuncta quę viderat &  
passus fuerat enarrauit dicens.

**C**um animam a corpore exiret reatus sui cō-  
scientia, cępit formidare, & quid faceret, nescie-  
bat. Flens igitur, plorans & tremebunda, in  
nullo confidebat, nisi misericordia Dei. Tandē  
vidit ad se venientem tantam immundorum  
spirituum multitudinem, vt non solum totam  
domum & atrium domus, sed & vicos &  
plateas ciuitatis impleret. Et circumdantes mi-  
seram animam dixerunt. Cantemus huius mi-  
serię animę debitum mortis canticum, quia  
filia mortis est, & cibus ignis inextinguibilis,  
amica tenebrarum & lucis inimica.

**E**t conuersi ad eam stridebant dentibus in  
eā & vngulis propriis præfurere nimio genas  
tæterrimas laniabant, dicētes. Ecce misera, pro-  
pulus quę elegisti, cum quibus arsurā intrabis  
infernum, nutrix scandali, amatrix discordiæ.  
Quare nō superbimodo: quate nō adulteraris?

vbi

*A.C. 1160.  
Sacerdos  
B. Virgini  
deuotus  
suspendit  
recessit illa  
tuit.*

*S. thomas  
mortem  
contemnit.*

*Mors  
Thomę  
gloriosa.*

*Colitur  
29. Decēb.  
Reuelatū  
ei est futū  
à Christo  
martyri.*

*De D.  
Thomā  
Cantuar-  
tensi.*

*Anima à  
corpore  
separata  
quid fece-  
rit. c. 89.*

A.C.1160. vbi est vanitas tua & læticia tua vbi risus immoderatus vbi fortitudo tua: quare non prauo corde machinaris malum, sicut facere consueueras.

Cumque hæc dicerent vidit à longè venientem quasi stellam lucidissimam, in quam insatigabilem figens intuitum sperabat se aliquod solatium habituram. Erat autem Angelus eius. Qui cum appropinquasset, proprio eum salutauit nomine dicens. Aue Tundale quid agis? Videns ille speciosum iuuenem nimis & audiens se proprio nomine salutari præ timore simul & gaudio ait. Heu Domine pater. Circundederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me. Cui angelus. Modo me vocas patrem & Dominum, quem semper tecum habebas & nunquam me tali nomine dignum iudicabas. Cui Tundalus. Domine vbi vnquam te vidi? aut vbi vnquam tuam dulcissimam vocem audiui? Et ait angelus. Ego semper te sequebar à natiuitate tua, quocunque ibas, & nunquam consiliis meis acquiescere volebas: Et extendens angelus manum in vnum immundorum spirituum qui præ cæteris eis maledictis insultabat. Ecce inquit ille, cuius voluntati & consilijs obtemperabas, sed aderit tibi misericordia Dei, quã tamè non merebaris. Sequere me, & quocunque tibi monstrando cognoueris, retine mente: quia iterum ad corpus reuertereis. Tunc anima Tundali ultra modum perterrita, relicto corpore suo, supra quod steterat, accessit propius. Dæmones hæc videntes, & se non posse inferre ei mala, quæ minabantur, & quæ meruerat dolentes blasphemauerunt Deum dicentes esse iniustum, quia non reddebat vnicuique secundum opera sua. Et post hæc insurrexerunt in semetipsos & plâgis quibuscunque poterant se iuicem percutiebant & nimio fœtore relicto cum ingenti tristitia & indignatione recesserunt.

Angelus custos ei adest.

Cal. 17.

Dæmones de eius liberatione dolent.

Demōstratur Tundalo inferorū supplicia. ca. 91.

Descriptio pœnæ furu. ca. 92.

tem ibi animam quãdã in ponte valde plorantem, & se multis criminibus accensantem eratque pondere manipulorum frumenti onerata & hunc pontem cogebatur transire. Et quamuis plantas clauis perforatas nimis doleret, magis tamen timebat in stagnum cadere, & in ora patentia bestiarum intrare. Querenti Tundalo, quid hoc esset? respondit angelus. Ista pœna specialiter tibi cõdigna est, & tui similibus furti perpetrantibus, vel magni, vel modicum quamuis non ita grauitè patiantur, qui modicum, sicut qui multum. Maxime autem rei sunt qui sub habitu religionis delinquant. Hunc ergo pontem oportet te transire & vaccam indomitã tecum ducere & illã sam mihi ultra pontem reddere, quia vaccam compati is tui aliquando furatus es. Ad quem Tundalus. Domine nonne ego illã restitui? Reddidisti, inquit, sed quando illã abscondere non potuisti. Et ideo non plenum pauperis supplicium, quia minus malum est malum velle, quã perficere.

His dictis ostendit ei angelus vaccam indomitam. Tundalus ergo vaccam tenuit & eam quibuscunque minis poterat instigare, conatur ad pontem ducere. Bestiã verò veniebant iugiter & factum cibum ex ponte capiebant, scilicet de iis, qui cadebant de ponte. Tundalus ergo cepit iter agere per pontem, at vacca tenitebatur eum sequi. Cum staret Tundalus cadebat vacca. Et cum vacca staret, Tundalus cadebat. Et sic versa vice modo stans, modo cadendo, cum maxima difficultate venit vsque ad medium pontis. Cumque illuc venissent, viderunt quemdam, qui portabat, manipulos tritici, quos scilicet in vita furatus fuerat, venientem sibi obuiam per dictum pontem. Qui rogabat Tundalum, qui vaccam ducebat, ne sibi viam præoccuparet. Et Tundalus econtrariò rogabat illum, ut iter suum, quod iam medium compleuerat, sineret perficere. Neuter autem non solum reuerti non poterat, sed nec retrospicere. Sicque stantes, & plorantes pontem plantarum suarum sanguine cruentabant. Cumque iam diutius starent, nescientes quomodo, vterque alterum se pertransisse videns demirabantur. Tundalus autem angelum, quem retro reliquerat, vidit ante se stantẽ. Qui ei dixit. Bene venias de vacca non amplius cures.

Cumque Tundalus ostenderet pedes suos vulneratos dicens, quod amplius ire non poterat respondit angelus. Meminisse debes, quoniam pedes tui veloces fuerunt ad effundendum sanguinem, & ideo contritio & infelicitas in viis eorum, & tangens sanauit eum. Deduxit angelus Tundalum ad loca varia diuersorum cruciatuum, vbi animæ propter diuersa vitia multipliciter cruciabantur à dæmoniis, propter vitia superbiæ, gulæ & luxuriæ, & pudenda viroium & mulierum laicorum & religiosorum, & ex eis scaturiebant vermes & bestię intrabant per ea.

Inter cætera autem vidit principem tenebrarum Luciferum, in profundo inferni. Qui qualia & quanta tormenta pateteret si quis eum capita haberet & in quolibet capite centum linguas nullo modo sufficeret enarrare. Magni

A.C.1160

Luciferi tormento quæta c. 97

Minus malum est velle malum quã perficere.

Magnitudine corporis præcellerat bestias omnes alias. Hunc circumdabat multitudo dæmonum & animarum tanta quod credi nõ posset, quod mundus à principio sui potuisset tot animas habuisse. Ligatus autem erat per singulas membrorum iuncturas catenis ferreis ignitis; super carbones viuos extensus, qui manibus suis animas detinens diuersis modis cruciabat; & maxime prælatos malos & principes, secũdũ illud: Potentes potenter tormenta sustinebant.

Gaudia beatorum demonstrantur Tundalo. cap. 100.

§. I.

Post plurima loca pœnarum visa, demum Angelus duxit animam Tundali ad loca gloriæ, viditque ciuitatem habentem muros valde altos, & præclaros, argenteos, splendidos & decoros: & cum porta ibi nulla appareret, vidit se intromissũ illuc modò nesciens. Circũspiciensque vidit choros sanctorũ exultantium & dicentium, Gloria tibi Deus pater, Gloria tibi Deus fili Dei gloria tibi spiritus sancte Deus. Erat autem viri & femina, vestiti candidis vestibus & pretiosissimis, sine macula & ruga, iucundi, hilares, semper gaudentes, & sanctam Trinitatem laudentes. Voces verò consonantes quasi musici melos reddebant sonos. Claritas, amœnitas, iucunditas, pulchritudo, honestas, sanctitas, æternitas, vniuersitas omnib. vna caritas. Odor eius superabat omnia aromata & odorameta. Ostendit Angelus Tundalo diuersorum status beatorum in vario gradu gloriæ supernæ. Et coniugatos quidem, qui hic virtuosè conuersati sunt, in magna gloria & gaudio, continentes in maior irruum pho, virgines & perfectos religiosos in Maximo. Demum reuersa est anima Tundali ad corpus. Qui resurgens ex mortuis, respexit circumstantes clericos & alios, variè deuotè petiit & accepit, facta confessione omnia sua pauperibus distribuit, & narrans singula quæ viderat, ac prædicans populis multos ad Deum conuertit. Et ipse perfectam conuersionem arripiens, beato sine quieuit.

De visione hac Tundali Vincentij & D. Ant. censura. cap. 104.

§. II.

Nota tamen, quod Vincen. spe. hist. vbi. 3. post narrationem horum, quæ abbreviatum nostrum, dicit, quod hæc visio à doctõribus nostris non approbatur, ex eo quod ipsi nullum statum animarum medium ponunt inter purgatorium & paradysum. Anima enim, si non plenè purgata hinc recedit, & tamen in gratia, decedens ad purgatorium pergit, ibique in tormentis moratur vsque ad perfectam & plenam purgationem, nec pro aliqua hora vel momento vacat à tormentis, quousque plenè purgata ascendat ad gloriam, plenè autem purgata hinc recedens subito ad gloriam euolat. Si autem in mortali decedat, immediatè ad locum damnatorum descendit, sine aliqua interpolatione vel refrigeratione in perpetuum crucianda. Sed in processu historię huius visionis dicitur, quod Tundalus vidit aliquos

A.C.1160

non perfectos in malitia vel bonitate, sed mediocriter bonos aut mediocriter malos, & eos partim in aliqua requie & consolatione, & partim in aliqua afflictione. Et de quodam Cormarcho rege, qui fuerat dominus eius in sæculo, narrat, quod vidit eũ partim in pœna ignis, & quod per tres horas patiebatur quotidie in igne, & residuo temporis, scilicet per viginti & vnam horas requiem habebat. Ista duo non nentur, scilicet quod qui sunt in purgatorio, partim sunt in requie, vel aliqua hora sunt à pœnis liberi, & pro alio tẽpore sunt in pœna. Et multò minus de iis, qui sunt in inferno.

Quod verò dicitur in dicta visione, quod animæ in pœnis aliquæ liquebant ad ignem, & colabatur vt cera, non est intelligendum ad liceram, morte carent animæ, nec in substantia sua mutari, minui, vel consumi possunt. Sed dictum est hoc ad ostendendum magnitudinẽ pœnæ illius, sicut & Christus ad ostendendum magnitudinem pœnæ suæ in passione: ait per Psalmistam. Factum est cor meum tanquam cera liquefscens. Similiter, quod ibi dictum est de diuersis membris corporeis, in quibus patiuntur animæ vel dæmones, non est credendum, vel animas habere aut dæmones membra corporea, vt homines mortales, cum sint spiritus, & sine materia corporali, sed sicut de Deo dicimus per similitudinem ipsum habere caput, oculos, manus, pedes, ad denotandum opera eius, qui tamen Deus est spiritus ita & per similitudinẽ dicitur de animab. & demoniis, oportet enim p similitudines rerũ materialium, quæ sunt notæ sensibus nostris, agere & loqui de rebus spiritualibus, vt aliquid de eis intelligere valeamus. Et similiter aliorũ huiusmodi visionis intelligendæ sunt. Et quæ dicuntur de ciuitate gloriæ, de muris, auro, argẽto, lapidibus, pretiosis, vestibus, cibis, & huiusmodi tẽporalibus, intelligenda sunt spiritualiter pro delectationibus spiritualibus, quæ excellunt omnes huius vitæ.

De D. Bern. cuius vita à trib. ipsius discipulis conscripta & quinq. libris comprehensam habes in fine operum ipsius & Tom. 4. Sur. ex qua hæc deprompta sunt: de eodem multa alia habes in fine operũ eiusdem.

CAPVT V.

Eatus Bernardus anno dñi 1153, abbas, & dilator ordinis Cisterciensis, transiit ex hoc mundo ad patrem cœlestem anno ætatis suæ 63. Anno verò 22. ætatis suæ ingressus est ordinem Cisterciensem fundatum seu inchoatum per annos quindecim ante à Stephano religiosissimo viro. Qui Bernardus in vita sua fundauit 60. monasteria ordinis sui, illustrans ecclesiam sanctitate vitæ, suauitate doctrinæ, ac miraculorum gloria, vt merito illud sortitus sit nomen. Ber. n. dicitur puteus, & nardus est herba parua, & calidæ naturæ & odorifera. Sic Bernardus fuit puteus seu fons profunditatis diuinæ sapientiæ, nardus, paruus humilitate, ca-

Secunda pars Hist. Ant. O O O lidus

A.C.1100.

De ortu & educatione B. bernard & laudibus parentum ipsius. c. 1. lib. 1.

Idus caritate, odore fragans munditiam vitæ. Huius vitam descripsit Guilielmus abbas sancti Theodori socius eius.

Fuit igitur hic sanctus ex Burgundia oriundus. Fontanis oppido, ex nobilibus parentibus cuius pater Tessellinus nomine in sæculo miles strenuus, nec minus Deo denotus. Mater vero Aleth nuncupata est. Hæc ex eo genuit sex mares monachos futuros omnes, vnam scemnam, sanctimoniam post coniugium effectam. Adeo autem erat religiola, & Deo dedita mater illa, vt mox filium, quem pepererat, propriis manibus Deo offerret. Alienis vberibus noluisset illos enutrire, quasi cum lacte materno quodammodo bonam eis infundens naturam. Cui autem creuissent, quam diu sub manu eius erant cibis grossioribus & communibus eos pascebat, quasi continuè eos ad monasterium transmittendos. Cùm autem iam tertium filium, scilicet Bernardum genuisset, & adhuc eum gesta set in utero, vidit somnium prælagium futurorum, catellum, scilicet totum cæcidum, totum subrufum in dorso, & latrantem in utero sibi videbatur habere. Quod cùm cuidam sancto viro exposuisset, ille prophetica voce respondit. Optimi catuli mater eris qui domus Dei custos futurus, magnos latratus contra inimicos ecclesiæ dabis. Erit enim prædicator egregius, & multos medicinalis linguæ gratia curabit.

Adhuc puerulus carminibus magis curam in dedignatur. cap. 2.

Cùm autem adhuc puer esset Bernardus, & graui capitis dolore vrgeretur, venientem ad se mulierculam, vt dolorem carminibus incantatis mitigaret, cum indignatione nimia exclamans, illam expulit. Pueri autem bono zelo permoto, misericordia Dei non defuit, nam continuè surgens liberatum se sensit. In sacratissima nocte dominicæ natiuitatis, cùm puer adhuc Bernardus ad matutinale officium surgens in ecclesia expectaret, & qua hora Christus natus fuisset scire cuperet, apparuit ei puerulus Iesus, quasi tunc nascens ante oculos suos, ex utero matris virginis. Vnde quam diu vixit, hanc fuisse horam dominicæ natiuitatis existimauit. Ab illa igitur hora in iis, quæ ad illud pertinent sacramentum, & sensus ei profundior, & sermo copiosior datus est vnde & postmodum in laudem genitricis & geniti, inter ipsa tractatum suorum initia insignè opusculum edidit, in quo illam lectionem euangelicam, Missus est angelus, suauiter explanauit.

Videns autem antiquus hostis propositum adolescentis tam salubre, eius castitati inuidit multosque ei laqueos tentationis opposuit. Cùm enim aliquando in aliquam sceminam aliquam diu oculos defixos tenuisset, continuè de seipso erubescens in seipsum seuerissimus vltor exurgit, ac in stagnum gelidarum aquarum insilens, tam diu ibidem permansit, donec pendè exanguis effectus, per gratiam Dei à calore carnalis concupiscentiæ totus restiguit.

Cùm iterum in domo cuiusdam matronæ hospitaretur, illa adolescentem aspectu decorum considerans, vehementer in concupiscentiam eius exarsit. Cùmque lectum sibi scorum sterni fecisset, ipsa impudenter & silenter surgens, ad lectum eius accessit. Quam ille sentiens protinus exclamauit: Latrones, latrones. Ad

quam vocem mulier fugit, familia excitata surgit, lucerna accenditur, latro quaeritur, sed minime inuenitur. Ad lectum omnes redeunt, cõquiescunt ceteri, sed misera illa minime conquiescit, quoniam iterum surgens ad lectum Bernardi accedit. Et ille, Latrones, latrones, denudè exclamauit. Surgunt omnes, latro quaeritur, & ab eo, qui solus nouerat minime manifestatur. Vsq̃ue tertio mulier improba se ingerit sic repulsa. Vix tamen metu vel desperatione victa cessauit. Cùm autem sequenti die iter ageret cum sociis, arguentibus eum, quod toties in nocte latrones somniasset, & causam inquirentibus respondit. Veraciter hac nocte insidias perpeffus sum latronis, quia hospita mihi nitebatur auferre thesaurum irrecuperabilem castitatis.

Deliberat ingredi ordinem Cisterciensium.

§. I.

Perpendens igitur non esse tutum cohabitare serpentibus, fugam mediari cepit, & ordinem Cisterciensium ingredi desiderauit. Quod cùm fratres eius cognoscerent, & eum ab hoc proposito modis omnibus prohiberent, & socij eius, hoc etiam suaderent, scilicet in sæculo remanere, tantam gratiam ei dominus contulit, vt non solum ipse à conuersione non prohiberetur, sed omnes fratres suos ac socios ad religionem dispositos domino lucraretur. Et primogenitus quidem Guido, cùm esset coniugatus, & iam propositum haberet religionis, uxorem autem suam [et nobilem] & iuenculam ad idem non posset inducere, dimisit dominus infirmitatem gratem super eam. In qua aduertens vanitatem mundi, & breuitatem vitæ, compuncta proposuit si de infirmitate euaderet, monialis effici. Quod & fecit. Nã sanitate mox recepta, sæculum cū viro dimisit, ipsa monasterium monialium, & Guido ordinem Cisterciensium ingressi sunt. Gerardus frater eius miles strenuus, verba fratris scilicet Bernardi, quibus eum ad religionem exhortabatur, vana putabat, & eius omnino monita repellebat. Tunc Bernardus fide iam igneus, & fraterno caritatis zelo mirum in modum exasperatus. Scio (inquit) frater mi: scio quod sola vexatio intellectum dabit auidi digitorumque lateri eius apponens. Veniet (inquit) dies, & citò veniet, quando lancea lacus hoc perforabit, & ad cor tuum consilio, quod abiicis, viam dabit. Post paucos dies Gerardus ab inimicis capitur, & in loco, cui frater digitorum imposuerat, lancea vulneratur, caprusque in custodia vincularatur. Ad quem visitandum Bernardus veniens, eum sibi loqui non permitteretur, ad eum exclamauit. Scio frater Gerarde, quia in proximo ituri sumus, & monasterium intraturi. Eademque nocte compedes de eius pedibus ceciderunt, & ostio per se aperto, lacus aufugit. Indicauitque fratri se mutasse propositum, & fieri velle monachum.

A.C.1113.

Fit abbas Claræuallis. cap. 5.

Vigiliæ iudic. c. 4.

Cibus ei nitar totum erat.

Bernardus cum triginta sociis ordinem Cisterciensium ingressus. c. 4.

§. II.

Anno ab incarnatione domini 1112. à constitutione domus Cisterciensis decimo quinto. Bernardus seruus Dei, annos nactus circiter 22. cùm sociis amplius quam 30. ordinem Cisterciensium est ingressus. Cùm autem Bernardus cùm fratribus suis domum paternam egrederetur, Guido primogenitus, videns Niuardum fratrem suum minime, puerum ludentem in platea cum pueris: Eia (inquit) frater Niuarde, ad te solum respicit omnis terra possessionis nostræ. Cui non pueriliter respondit puer. Vos ergo cœlum habebitis, & mihi terram solummodo relinquetis. Non ex æquo diuisio hæc facta est. Modico igitur tempore cùm patre remansisset, sed fratres postmodum secutus est. Ingressus igitur ordinem seruus Dei Bernardus ita totus in spiritu absorptus est, & Deo taliter micipatus, vt iam nullis sensibus corporeis vreretur. Iam quippè annum in cella nouitiorum exegerat, & adhuc an domus haberet te studium ignorabat. Multo tempore ecclesiam intrans & exiens, in capite, vbi tres erant fenestra, vnam tantum esse putabat.

Fit abbas Claræuallis. cap. 5.

Vigiliæ iudic. c. 4.

Cibus ei nitar totum erat.

Abbas autem Cisterciensis fratres ad ædificandam domum Claræuallis misit, & eidem Bernardum in abbatem præfecit. Qui multo ibidem tempore in nimia paupertate degebat, & pulmenta sapius ex folijs fagi conficiebant, & panem hordaceum & ex milio & vicia comedebant.

Vigilabat autem seruus Dei vltra possibilitatem humanam. Nullam enim tempus se magis perdere conqueri solebat, quam quãdo dormiebat, idoneam satis reputans comparationem mortis & somni, vt sicut dormientes videntur mortui apud homines, ita apud Deum mortui dormientes. Vñ etiam, si quæ fortè durius sterentem audiret, seu minus compositè videret iacentem, patienter ferre vix poterat, & carnaliter seu sæculariter eum dormire causabatur.

Cibus ei nitar totum erat.

Ad comedendum vix aliqua voluptate traheretur appetitus, sed solo timore defectus, sic enim accedebat ad sumendum cibum, quasi ad tormentum. Post cibum autem quantum comederat pensare solitus erat. Si quando, vel ad modicum mensuram solitã excessisse deprehendit, impunè abire non patiebatur.

Sic gultu illecebras edomuerat, vt ipsam saporum discretionem ex magna parte perdidit. Nam & oleum sibi aliquando per errorem propinatum bibit, & penitus ignorauit, nec prius id cognouit, donec quidam labia sua miraretur inuncta. Saginæ, id est, pinguedinem porci, per errorem sibi oblatum pro bucyro multis diebus noscitur comedisse. Solam autem aquam sibi sapere dicebat, eo quod dum sumeret, fauces & guttur eius refrigeraret.

Quicquid in scripturis dicerat, maxime in syluis, & in agris meditando & orando se confitebatur accepisse, & nullos se aliquando imagi

stros habuisse, nisi quercus & fagos, inter amicos dicere solebat. Nouitiis autem ordinem intrare volentibus, dicere consueuerat. Si ad ea, quæ intus sunt festinatis, hic foris dimittite corpora, quæ de sæculo attulistis. Soli spiritus ingrediantur, caro autem nõ prodest quicquam.

Pater eius, qui solus domi remanserat, ad monasterium iuit, ac ibidem per aliquod tempus in senectute bona decessit. Soror eius in sæculo nupta, cum in diuitiis & deliciis sæculi periclitaretur, quadam vice fratres suos ad monasterium visitacura accessit. Cùmque venisset cum comitatu & apparatu superbo, ille eam tantquam reie diabolici ad animas capiendas exhorruit, nec ad videndum eam exire aliquatenus acquieuit. Videns illa, quod nullus fratrum suorum occurreret, sed ab vno eorum, qui tunc portarius erat, stercus inuoluntum diceretur, tota in lachrymis resoluta. Et si peccatrix sum, (inquit) pro talibus Christus mortuus est, quia enim peccatricem me sentio, idcirco consilium & colloquium bonorum requiro. Et si despiciat frater meus carnem meam, ne despiciat seruus Dei animam meam. Veniat & præcipiat, & quicquid præcepit adimplebo. Hanc ergo promissionem tenens, exiit ad eam cum fratribus suis. Et quia eam à viro separare nõ poterat, primò ei omnem mundi gloriam interdixit, & formam matris imitandum eidem indicens, eam dimisit: Illa vero rediens ita repente mutata est, vt in medio sæculi vitã duceret cremiticã, & ab omni sæculo profus se faceret alienam. Tandem precibus multis virum sum vicit, & ab ipso absoluta monasterium introiuit.

Infirmatus aliquando vir Dei cùm extremam spiritum trahere videretur, in excessu mentis suæ ante tribunal Domini visus est præsentari. Astuit autem & sathan ex aduerso, improbis eum accusationibus pulsans. Vbi vero ille omnia fuerat profectus, & vir Dei pro sua fuit parte dicturus: nihil terretus aut turbatus ait. Fateor non sum dignus ego, nec propriis possum meritis regnum obtinere cœlorum. Ceteram duplici iure illud obtinès dominus meus hereditate, scilicet patris, & merito passionis, altero ipse cõtentus, alterum mihi donat, ex cuius dono iure illud mihi vendicans non confundor. In hoc verbo confusus inimicus, conuentus ille solutus, & vir Dei in se reuersus est.

Tanta autem abstinentia, labore, & vigiliis corpus suum attriuit, vt grauissima ægritudine languens, & ferè continua, conuentum sequi vix posset. Quadam vice dum grauissimè infirmaretur, fratribus instanter pro eo orantibus, aliquantulum conualuisse se sentit. Congregatis autem fratribus dixit: Quid tenetis miserum hominem? Fortiores estis, & inualuistis. Partite quæso, parcite, & finite me abire.

Carrufianos visitanti quid accider. t. lib. 3. c. 1.

§. III.

Quodam tempore cùm fratres Carrufianes visitasset, & ipsi ab eo in omnibus plurimè Secunda pars Hist. Bern. 000 2 11

A.C. 1130. Doctrina ei diuinitus traditur. cap. 4. Ioa. 6.

Ægroratis quid viderit. ca. 12.

Abstinentiam eius morbo sequitur. ca. 8.



A.C.1130. rimum edificati fuissent, vnum fuit, quod pcedi loci priorem aliquantulum mouit, scilicet, quod sella, qua equitando insederat, minus neglecta erat, & parum praeferens paupertatem. Quod cum dictus prior vni ex fratribus, & ille viro Dei retulisset, non minus ipse miratus, qualis esset sella querebat. Nam a Claraualle vsque Carthusiam venerat, & tamen qualis esset sella penitus ignorabat.

Iuxta lacum etiam Lausanensem totius diei itinere pergens, penitus eum non vidit. Cum enim sero facto de eodem lacu socij loquerentur, interrogauit illos, vbinam ille lacus esset. Quod illi audientes, plurimum admirati sunt.

Vincebat sane in eo sublimitatem nominis eius in maxima humilitas cordis, nec tantum poterat vniuersum eum erigere mundus, quantum ipse se deiceret solus: summus reputabatur ab omnibus, infimum ipse se reputans: & quem sibi omnes, ipse se nemini praeferbat. Denique sicut ipse sepius fatebatur, inter summos quoque honores & fauores populorum, alteri sibi mutatus hominem videbatur, seque potius reputabat absentem, velut quoddam somnium suspicatus. Vbi vero inter simpliciores fratres erat, & amicitia semper licebat humilitate suam, sibi se inuenisse gaudium dicebat, & in propriam rediisse personam. Semper autem inueniebatur aut orans aut scribens, aut medians, aut fratres verbo edificans.

Quadam vice dum populo praedicaret, & omnes verba eius attentè ac deuotè susceperent, eius animo quaedam talis irrepit tentatio. Verè nunc optimè praedicas, & ab omnibus libenter audiris, & ab omnibus sapiens reputaris. Parum substat, & an procederet, an finiret faceret cogitare coepit. Statimque diuino confortatus auxilio, tentationi silenter respondit. Nec per te incepi, nec per te dimittam. Sicque securus vsque ad finem profectus est.

Monachus quidam, qui in saeculo ribaldus fuerat, atque lusor, maligno stimulatus spiritu ad saeculum redire voluit. Cum autem beatus Bernardus eum retinere non posset, interrogauit eum, vnde victurus esset. Qui respondit. Ad taxillos ludere scio, & inde viuere potero. Et ille. Si tibi capitale commiseris, vis singulis annis ad me redire, & lucrum mecum diuidere? Quod ille audiens, gausus est, & libenter se sic acturum promisit. Vigintriquingue igitur solidos ei dati praecipit, & ille cum illis abiit. Hoc autem faciebat vir sanctus, vt eum iterum renouare posset, sicut & postmodum factum est. Ille igitur abiens totum perdidit, & ad portam confusus monasterij rediit. Quo audito, vir Dei ad eum letus exiit, extenditque gremium, vt simul diuiderent lucrum. Cui ille. Nihil lucratus sum pater, sed etiam capitali vestro nudatus sum, si volris pro vestro capitali recipite me. Cui Bernardus benignè respodit. Si ita est: melius est vt te recipiam: quam simul vtrunque perdam.

Quadam vice dum beatus Bernardus iuuenem in fides aliquid pergeret, cuiusdam rustici materia sic se offerente, de cordis instabilitate conuestus est. Quod ille audiens, mox eum despectus, & in orationibus suis habere se cor fir-

Humilitas eius in maxima humilitas cordis, nec tantum poterat vniuersum eum erigere mundus, quantum ipse se deiceret solus: summus reputabatur ab omnibus, infimum ipse se reputans: & quem sibi omnes, ipse se nemini praeferbat. Denique sicut ipse sepius fatebatur, inter summos quoque honores & fauores populorum, alteri sibi mutatus hominem videbatur, seque potius reputabat absentem, velut quoddam somnium suspicatus. Vbi vero inter simpliciores fratres erat, & amicitia semper licebat humilitate suam, sibi se inuenisse gaudium dicebat, & in propriam rediisse personam. Semper autem inueniebatur aut orans aut scribens, aut medians, aut fratres verbo edificans.

A.C.1140. mum & stabile dixit. Volens autem eum Bernardus conuincere, & de sua temeritate coercere, dixit: Sequestrare paulisper a nobis, & tota, qua poteris intentione orationem dominicam inchoato. Quam si absque aliqua cordis euagatione finire potueris iumentum procul dubio, cui insideo, tuum erit. Tu autem in fide tua mihi spondeas, vt si aliud ibi cogitaueris mihi non negabis. Laxatus rusticus, & iam lucratum se putat iumentum illud. Audacter secedit, & seipsum recolligens orationem dominicam dicere inchoauit. Vix orationis expleuit dimidium, & ecce importuna cogitatio ei de sella cordi suo se ingerit, vtrum eam habere debeat eum iumento. Quod ille aduertens, concitè reuertitur ad Bernardum, & quid in ipsa oratione sollicitè cogitauerit, patefecit, & de se, vt prius, non amplius praesumpsit. i. de infirmitate mentis in oratione.

Frater Robertus sancti viri monachus, & secundum carnem propinquus, in adolescentia sua quorundam suasionem deceptus ad ordinem Cluniacensem Cisterciensis relicto se contulit. Venerabilis autem pater, postquam diu distimulauit, eundem statuit per epistolam renouare. Quam cum sub dio diceret, & alius monachus ex ore eius sciberet, lubido ex inopinato imber erupit, & monachus, qui scribebat, chartam complicare voluit. Cui Bernardus: Opus Dei est, scribere ne formides. Scripsit ergo epistolam in medio imbris sine imbre.

Cum quoddam monasterium construxisset, & multitudo malarum incredibilis ipsum occupasset, ita vt omnibus grauem molestiam generarent, hoc percepto ait. Ego excommunico eos. Manè autem facto, mortuae inuentae sunt omnes.

Cum Papiæ esset beatus vir, quidam homo habens vxorem suam daemonicam illam ad eum adduxit. Moxque per os miseræ mulieris diabolus in contumeliam eius prorupit, dicens. Non me inquit de anicula mea hic portos edens aut brassicas deuorans expellet. At vir Dei eam ad ecclesiam beati Syri remisit. Beatus autem Syrus hospiti suo deferre voluit, nec aliquid ei curacionis impendit. Vnde iterum ad beatum Bernardum adducta est. Tunc diabolus per os eius garrite coepit & dicere. Non me hinc eiiciet hic Syrus, nec me expellet Bernardus. Ad quæ Bernardus respondit. Non te eiiciet Syrus, nec Bernardus, sed dominus Iesus Christus. Mox vt ille orationem fudit, diabolus ait. Quam libenter egredere de hac anicula grauer molestus in ea? Quam libenter exirem, sed non possum, quia non vult magnus dominus. Et Bernardus, ad eum. Quis est magnus dominus? Cui diabolus. Dominus Iesus Christus Nazareus. Et Bernardus. Vidi sti ne vnquam eum? Cui diabolus. Vtique. Bernardus vero subdidit. Vbi eum vidisti? Et diabolus. In gloria eum vidi. Et Bernardus. Et tu fuisti in gloria? At diabolus. Vtique. Et Bernardus. Quomodo inde exististi? Et diabolus. Cum Lucifero multi cecidimus. Hæc omnia autem voce lugubri per os mulieris omnibus audientibus loquebatur. Bernardus vero inquit ad eum.

Nun-

A.C.1140. Nonquid in illam gloriam redire velles? At ille miro modo cachinnans ait. Tardè est. Demum orante sancto viro diabolus recessit ab ea. Sed cum vir Dei recessisset, diabolus iterum inuasit eam. Vn vir eius accurrens nunciauit Bernardo. Tunc vir Dei collo eius precepit alligari chartulam contineret hæc verba. In nomine Iesu Christi, praecipio tibi daemum, ne amplius praesumas contingere mulierem istam. Quod cum factum fuisset, non fuit ausus diabolus amplius ad illam accedere.

Cum apud Aquitaniam Franciæ vir Dei moram faceret, legatus missus a papa, vt ducem Aquitanie ecclesiæ reconciliaret, qui schisma fouebat, adherens Petro Leonis antipape, & dux ille omnibus modis hoc recusavit, vir Dei missas celebraturus accessit, ipso duce, quem ex communicauerat foris expectante. Cum autem Pax domini dixisset, corpus Christi super patenam ponit: & cum eo ignea facie, & flammantibus oculis ad ducem foras egreditur, & verbis terribilibus eum aggreditur dicens. Rogauimus te, & preuisi nos: Ecce filius virginis, dominus ecclesiæ, quam tu persequeris ad te processit. Adest iudex tuus, in cuius nomine omne genu curuatur. Adest iudex tuus, in cuius manus anima tua deuentur. Nunquid ipsum sicut & seruos eius contemnes? Resiste ei si vales. Statimque dux rotas irruit, & membris omnibus dissolutis ad pedes eius protinus prostrauit. Quæ sanctus Dei calce pulsans, surgere iubet, & sententiam Dei audire. Ille autem tremebundus surrexit, & quicquid vir sanctus praecipit, impleuit, & abdicato schismate Innocentio adherit.

Cum sanctus Malachias episcopus Hiberniæ, de quo dictum est supra, migrasset ad Christum, feliciter in monasterio Claraualis, & B. Bernardus missam in exequiis eius solemniter decantaret, gloriam eius domino reuerentè cognouit. Vnde post communionem inspirante Deo formam orationis mutauit, læta voce dicens, Deus, qui beatum Malachiam sanctorum tuorum meritis coæquasti [tribue quæsumus, vt qui pretiose mortis esse festam egimus, vitæ quoque imitemur exempla.] Cui cantor, cum quod erraret innueret, respondit. Non erro, sed scio quid dico. Et post missam osculatus est pedes eius.

Quomodo ab Episcopo Cathalaunensi consecratus. lib. i. cap. 7.

S. IIII.

Cum beatus Bernardus factus esset abbas Claraualis satis iuuenis, pro benedictio nem habenda accessit ad episcopum Cathalaunensem. Intransque domum episcopi, iuuenis exesi corporis & moribundi, habitus quoque despicabilis, subsequente monacho seniore, & magnitudine & robore corporis eleganti, alius identibus, cæteris, sicut res erat interpretando venerantibus. Cum autem quaereretur, quis esset abbas, Episcopus primus in eum apertos ha-

Quo mira cuius Aquitanie ducis est a schismate reuocatus. c. 6.

Miraculum in imbre factum. lib. i. c. 11.

S. Malachias gloriæ cognoscit. lib. 4. c. 4. su. c. 2.

A.C.1149. bens oculos, agnouit seruum Dei. Cumque in priuato colloquio prudentiam, iuuenis magis magisque proderet verecundia loquedi, factus est eum episcopo illo cor vnum ex anima vna in domino. Modico post tempore transacto, cum eiusque infirmitas abbatis Bernardi ingrauesceret, vt iam non nisi mors eius, aut omni morte grauior vita speraretur, ab episcopo ipso visitatus est. Cumque viso eo, episcopus se non solum vitæ eius, sed & sanitatis spem habere diceret, si consilio eius acquiescens, secundam infirmitatis suæ modum aliquam corpori suo curam pateretur impendi, ille vero à rigore vel vsu consuetudinis suæ minus facile flecti posset, profectus episcopus ad capitulum Cisterciensium, ibi coram abbatibus, qui conuenerant, pontificali anthoritate & sacerdotali caritate toto corpore in terram prostratus, petit & obtinuit, vt toto vno anno in obedientiâ sibi traderetur, quod & obtinuit. Qui reuersus ad Clarauallem, extra claustra & terminos monasterij domunculam vnam ei fieri praecipit, ordinans & mandans in cibo & potu siue in aliquo eiusmodi circa eum, nullam teneri ibi ordinis discretionem, nullâ de tota domo ad eum referri sollicitudinem, sed ibi eum viuere secundum modum ab eo praestitutum. Eodem tempore & ego Clarauallem, ipsumque visitare coepi. Et dum cum quodam alio abbate eum visitarem inueni ex praecipito episcopi abbatem Bernardum fetiatum ab omni sollicitudine domus vacantem & Deo & sibi, & quasi in deliciis paradisi exultantem. Ingressusque tugurium illud, tantam mihi domus ipsa incutiebat reuerentiam sui, ac si ingrederer ad altare Dei. Cuius ipse gaudiosè nos suscepisset, & quaerere-mus, quid ageret, quomodo ibi viueret, modo suo illo gratioso attridens nobis. Optimè, inquit. Ego cui hæctenus homines rationabiles obediebam, iustò Dei iudicio, irrationabili cuidam bestiae datus sum ad obediendum. Dicebat autem de quodam homine rusticano, & vano, nil profus sciente ipsum ab infirmitate, qua laborabat curaturum se iactante: cui ad obediendum ab episcopo, & abbatibus, & fratribus suis traditus fuerat. Ibi que cum eo manducantes, cum arbitraremur hominem tam infirmum, tantæque prouidentiae commissum, sicut oportebat procurandum, & videremus ei agere medico illo suo offerri cibos, quos sanus quis vix præ angustia famis attingeret, videbamus & tabescebamus, vix regulari silentio nos cohibente: quin in illum quasi sacrilegum & homicidam, ira & contumeliis insurgeremus. Ipse autem, in quæ hæc fiebant: indifferenter cuncta sumens, & quæ omnia approbat, sicut qui sensu ipso corrupto, & penè emortuo vix aliquid sapore discernerebat. Nam & sagimen crudum pro butyro per errorem multis diebus noscitur comedisse, & oleum pro aqua bibisse. Demum ad monasterium Claraualis reuersus pater Bernardus in tanto seruire spiritus filios nutrebat suis suauibus monitis, & magnificis exemplis, vt cum in simplicibus habitaculis degere, & pane non tam sulfureo, quam terreo vescerentur, duris laboribus occupati, cæterâque cibaria vix aliqd saporis haberet, delicias Secunda pars Hist. Bnt. O O O 3 ni-

**A.C.1140.** nimias, sibi hæc arbitarentur. Inimicam esse animæ omnem delectationem carnis, arbitrabantur. Quicquid carnem cum quadam delectatione nutrire videbatur, ut venenum fugiendum existimabant. Præ dulcedine enim diuini amoris amara eis dulcia videbantur, & delectabilius sibi in eremo, quam prius in sæculo vixisse videbantur; & huiusmodi scrupulo moros præfatumque venerabilem episcopum Cathalanensem ex magna eos deuotione & affectu visitantem, interrogantes & consilium flagitantes, ille ut prudens, & Deum timens, consolatus est eos, de cordibus eorum auferens conscientie remorsum de tanta suauitate, quam sentiebant in eorum cibus in se nauseam magis, quam voluptatem prouocantibus. Et adduxit exemplum Helisei prophetae, qui mortem, quæ erat in olla cibi decocti & appositi sibi prophetarum, id est, telegiosis, summæ videlicet amaritudinis, farina iuppōita in dulciorē conuertit, exponens farina illam caritatis feruorem, quæ eis aspera dulcia sapere faciebat. Vnde super hoc nullum scrupulum sibi facerent.

*Bernardus ad pristinam redit seueritatem.*

§. V.

**P**ostquam autem Bernardus abbas, omni obedientie illius vinculo solutus fuit, & sui iuris effectus, vel arcus distentus ad pristinum rigorem est reuersus. Videns hominem imbecillum & languidum, conari & aggredi quæcunque vellet, minus considerare quid posset, sollicitum pro omnibus, circa seipsum negligentem, omnibus in cunctis obedientissimum, sed de seipso vix aliquando seu caritati seu potestati obedientem. Semper priora sua nulla reputans, maiora moliebatur, ad non parcendum corpori ad studis spiritualibus robur addendum, corpus suum variis infirmitatibus per se attenuatum, ieiuniis insuper & vigiliis sine intermissione atterendo.

**Eius preces perpetua.** Orabat stans die noctuque, donec genua eius infirmata ieiunio, & pedes eius à labore inflati, corpus sustinere non possent. Cibus eius cum pane lac, vel aqua decoctionis leguminum, vel pulces quales infantibus fieri solent. **Cibus.** Cætera vel eius infirmitas non recipiebat, vel parcimonie studio ipse recusabat. Vno siquando ipse utebatur, raro & nimis modico, cum magis aquam & infirmitati suæ & appetitui competere testaretur. Sic autem affectus, & contentus à communi fratrum labore seu diurno seu nocturno, vix se aliquando patiebatur esse excusatum, seu ab occupationibus & laboribus officij sui. Et cum crebra illa ex corruptione stomachi per os eius indigere cruditate eruptio aliis inciperet esse molestior: maxime autem in choro plallentibus, non tamen illico collectas fratrum deseruit, sed iuxta locum stationis suæ procurato ac defesso in terram recepraculo, doloris illius, sic aliquandiu, prout potuit necessitatem illam transegit. At ubi nec hoc permisit intolerantia rei, tunc

**A**demum collectas deserere, & seorsum secum habitare compulsus est, nisi quantum siue collectionis siue consolationis gratia, siue disciplinæ claustralis necessitate, conuentui fratrum aliquando oportebat interesse. Quis nostra ætate quantumuis robusti corporis, & accuratæ valetudinis tanta aliquando perfecit, quanta iste egit & fecit moribundus, & languidus ad honorem Dei & ecclesiæ utilitatem?

*De Ioberto à D. Bernardo per Missæ sacrificium sanato. cap. 9.*

§. VI.

**V**irtute quoque miraculorum copiosè effulsit, quorum primū hoc fuit. Cum aliquantos iam in Claraualle annos expleisset, contigit virum nobilem, & ipsius quoque secundum carnem propinquum Iobertum infirmitate, quod est oppidum proximum monasterio, grauius infirmari, qui subito præoccupatus amittit intellectum pariter & loquelam. Vnde & filius eius & omnes amici sui eo magis affligebantur dolore, quod sine confessione & viatico vir secundum seculum honestus & magnificè honoratus obiret. Cucurrit citius nuncius ad abbatem Bernardum, qui nec tunc quidem erat in monasterio. Venit demum, & inuenit eum iam triduo sic iacentem. Compassus autem homini, & motus lachrymis filij eius ac ceterorum simuligentium, consilium est de misericordia Dei, & sermonem magnificum protulit dicens eis. Notum vobis est, quod in pluribus iste grauauit ecclesias, oppressit pauperes, offēdit Deum. Si mihi creditis, ut ecclesiis restituantur ablata, & usurpatæ in grauamem pauperum consuetudines dimittantur, loquetur adhuc & suorum faciet confessionem delictorum, diuina quoque suscipiet sacramenta deuotus. Mirantur omnes, letatur filius, familia omnis exultat. Quicquid præcepit homo Dei, ei promittitur & impletur. Cæterum frater eius Gerardus & Gualdricus auunculus eius, non parum territi & turbati, secretius cum super tali sponione conueniunt, durius & acriter inuehiunt. Quibus breuiter, simpliciter quæ respondens: Facile (inquit) potest Deus, quod vos difficile creditis. Itaque post secretam orationem ad oblationem sacrificij immortalis accedit. Quo offerente nuncius supernenit, qui nunciaret præfatum Iobertum iam loquere rogare obnixius, ut vir Dei festinaret ad eum. Cui post oblatum sacrificium venienti cum lachrymis & gemitu peccata confessus, diuina sacramenta suscepit. Et duobus aut tribus diebus post hæc superuiuens, & loquens ea maxime, quæ vir sanctus præceperat, constituit sine vlla retractione seruari, sed & dispositum domui suæ, & elemosynas dedit, & sic demum Christiano more in bona spe spiritu exhalauit.

**C**um autem multis infirmis ex misericordia sanitatem restitueret: etiam fratres & filij spirituales eius mirantes super iis, quæ videbant, & quæ dicebantur de eo. Nec tamen more carnalium in gloria eleuabatur humana, sed iuuenali adhuc eius ætati spirituali sollicitudine metuebant.

In

**A.C.1141.** In quo mirum zelo Gualdricus auunculus eius, & Guido primogenitus fratrum cæteros antecibat ut ipsos tanquam geminos quosdam stimulos carnis suæ ne magnitudo virtutum eum extolleret, accepisse diuinitus videretur. Neque enim parcebant verbis durioribus exagiantes teneram verecundiam eius calumniantes etiam bene gesta signa omnia annihilantes, & hominem mansuetissimum nihilque contradicentem frequenter usque ad lachrymas improperiis & opprobriis affligentes.

**N**arrare solebat venerabilis episcopus Lingonensis Godefridus sancti viri propinquus sanguine quocumque mira cuncto, quod per manum eius fieri vidit prædictum germanum eius Guido nem contigit præsentem fuisse. Cum enim sanctus vir Bernardus per castrum Nantonis in territorio Sanonum transiret, iuuenis quidam cuius pedes fistula occupauerat prædicti patris tactum & benedictionem cum multa supplicatione petebat. Signatus autem statim conualuit, vnde & post paucos dies reuersus beatus pater per dictum castrum transiens, inuenit iuuenem illum incolumem. Cæterum frater eius præfatus Guido, nec ipso quidem poterat competere miraculo, quo minus increparet eum & præsumptionis argueret, quod acquieuerit tangere hominem, tanta siquidem caritate pro eo sollicitus erat.

**C**irca idem tempus accidit, ut is Gualdricus, qui & ipse zelo simili eius mansuetudinem davis increpationibus obuectus grauissimis febribus laboraret. Demum ingrauescente morbo ipsa doloris magnitudine superatus, abbatem Bernardum humiliter obsecratione compellit ut sui miseretur, & opera sibi ferat, quæ cæteris dare consuevit. At ille spiritu super mel dolois, primum leniter breuiterque commemorans, crebras super huiusmodi obiurgationes ipsius, & imponens ei, ne forte hæc diceret tentans eum: persistenti filius, manum imponit, & febrem abscedere iubet. Nec mora ad imperium eius reliquit eum febri expertum in seipso, quod in cæteris arguebat.

**F**rater quidam quem pro secreta culpa à sacri altaris communionem suspenderat notari timens, & roborem non sustinens ad manum eius cum cæteris iniuim præsumptuos accessit. Intuitus autem eum, quoniam causa erat latens repellere eum noluit, sed iuramento corde orabat Deum, ut de tanta præsumptione melius aliquid ordinaret. Itaque sumens eucharistiam non poterat eam ad interiora traicere. Et diu multumque conatus, cum nullo modo præualeret, anxius & tremebundus clausam ore seruabat. Expleta itaque hora orationis sexta partem sanctum traxit ad partem cuius genibus prouolutus, cum multis lachrymis quod patiebatur, aperuit & aperto ore ipsam quoque hostiam ostendebat. Increpatus autem eum contentem obsoluit, & sine difficultate recepit dominica sacramenta.

**V**irum pauperem, non longe à monasterio habitatem vxor adultera maleficiis cruciabat. Sicut enim in ira & furore ei fuerat comminata egerat per malignas incantationes ut miser homo consumptus canibus nec posset moti, nec viuere sineretur. Sæpius & vocis

*A magici incantatio ibi hominem liberat. c. 10*

**A** vsu & sensum omnem corporis amittebat. Iterumque redibat non ad vitam, sed ad mortem prolixiorē reuocatus crudeliter. Adducitur à suis ad virum Dei cum lachrymis multis. Qui vehementer indignans maligni hostis malitiam tantum sibi in Christianum usurpasse, ante altare hominem deportari fecit. Positoque super caput eius vasculo Eucharistiæ continente, in virtute sacramenti iubet dæmonem à lachryone Christiani prohiberi. Qui perfectè restitutus est sanitati. Innumera sunt miracula quæ per eum dominus fecit. Nam dæmones à pluribus obsessis expulit. Vnde & Mediolani sollenniter missas celebrans, coram omni populo puellam paruulam dans ei aquam paternæ superinfusam ad bibendum, protinus à dæmone liberauit.

**A**liam quoque matronam, quam diabolus iam per plures annos ita vexauerat, ut eam visu, auditu, & verbo priuasset, & linguam ad modum proboscidis elephantinæ prætersam teneret, terribilem vultu, anhelitu fetidam. Quæ cum magna violentia adducta est ad sanctum Dei virum ante altare ecclesiæ beati Ambrosij. Hic autem missam coram innumero populo celebrans facta consecratione, & dicta dominicali oratione, acceptam Eucharistiam tenens super caput obsessæ: adiurans eum ex parte Iesu Christi existentis in sacramento, qui natus est de virgine crucifixus & mortuus pro salute mundi, ut foras eiceret eum ab humano genere, ex mortuis resurgens, ascendit in cælum sedens ad dexteram patris &c. Præcepit, ut ab illa exiret. Quæ liberata est, & reiecto dæmone recepit auditum, visum & verbum omnibus adstantibus admirantibus, & deum in sancto suo laudantibus. Tantaque deuotio erga illum excreuit in populo ex eius doctrina melliflua miraculis confirmata ut dimisso schismate, cui inhaerant, sequentes archiepiscopum suum Anselmum, tenentem partem Petri Leonis antipapæ obedientiam omnimodam Innocentio secundo, vero Christi vicario exhiberent.

*Iesus Christus exiit in sacramento.*

**P**apæ etiam dæmoniacum larrantem ut canè curauit. Febriticantes plurimos pristina restituit sanitati. Paralyticos dissolutos vigori naturali restituit. Cæcos illuminauit. Membra arida habentes manus vel alia sanauit. Panibus quoque benedictis ab eo infirmi sanati sunt de ipsis comedendo. Multa quoque occulta hominibus & futura spiritu prophetiæ cognouit, de quibus omnibus explicite in legenda habetur.

*Quantum ad tollendum schisma laborauit. sup. ca. 1. §. 4. & li. 2. vit. cap. 1.*

§. VII.

**C**um autem tempore suo exortum fuisset schisma Innocentio secundo canonicè electo, Petro autem Leonis Romano amicitia potentem, & pecunia à quibusdam intruso in papatu, & Anacletum si nuncupante, sanctus Dei multum laborauit, per ciuitates & regna discurrens ad remouendum dictum schisma. Intronizato siquidem Innocentio secundum solitum more ni breui tanta fuit multitudo

A.C.1140

Innocentius vrb. cedit.

Concilium apud Stampas celebratum. A.C. 1151.

tum pro priis generis nobilitate iunctorum tum pecunia corruptorum ut ferè tota ciuitas antipapam sequeretur. Propter quod habito maturo concilio sanctorum Dei decrenit verus antistes Innocentius furori cedere. Et procuratis clam nauigijs per Tyberim inde recedens, ad portum Pisanum applicuit. Et præmissis in Galliam nuncijs infinuantibus negotij veritatem, ne ab altera parte mendacijs præuenirentur congregato apud Stampas concilio abbas sanctus Bernardus ab ipso rege francorum, & præcipuis quibusque pontificibus accessit (iam enim ex miraculis & doctrina celebris habebatur) non mediocriter pauidus accessit, periculum & pondus negotij non ignorans. Sed in itinere Deus consolatus est eum reuelans in visione nocturna pacem futuram ecclesie. Celebrato igitur prius ieiunio ac precibus ad Deum fufis cum de negotio tractanti rex & episcopi cum principibus confederissent, vnum omnium consilium, vna fuit sententia, vt tantum negotium Dei famulo imponeretur: & ex ore eius tota causa penderet. Quod ille timens & tremens tamen victorum fidelium monitis acquiescens, suscepit. et diligenter profecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi aperuit os suum, & spiritu sapientie repleuit illud. Vnus ergo omnium ore locutus suscipiendum ab omnibus summum pontificem Innocentium nominauit, & ratum esse & haberi omnes pariter acclamauerunt. Et decantatis deo laudibus, omnes electioni Innocentij se subscripserunt.

Exinde papa Innocentius nauigio in Pro-  
ninciam delatus est, & postea in Burgundia vbi aureliani occurrentibus ei episcopis, à rege francorum Ludouico honorifice susceptus est. Carnutum quoque papa deducto rex Anglorum Henricus cum maximo episcoporum & procerum comitatu occurrit. Ad quem regem venerabilis abbas Bernardus præmissus fuerat. Quem allocutus, vix persuasit Innocentium recipere, eo quod ab episcopis Angliæ rex ipse ab hoc fuerat dissuasus. Cum enim rex cum viro Dei loquens recalcitraret, & detestaret ne Deum offenderet: Quid times (ait sanctus Dei) peccatum incurere, si obedias Innocentio. Cogite (ait) quomodo de alijs peccatis respondeas deo. Istud mihi relinque. In me sit peccatum istud. Ad quod verbu persuasus rex acquieuit, & cum honore suscepit. Innocentium.

Post concilium autem Remis celebratum, dominus papa abbatem Bernardum à se separari non patiebatur, sed cum cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed & ptiuatim, quotquot habebant negotia virum Dei secretis consulebant. Demum Leodium dominus papa regi Romanorum occurrit & honorifice quidem susceptus est: sed velociter obnubilata est illa serenitas. Siquidem importune idem rex institit, tempus ad hoc repugnans opportunum episcoporum sibi restitui inuestituras quas ab eis prædecessore Henrico per maximos labores & multa pericula, ecclesia Romana sibi vendicauerat. Ad quod verbum expalluere Romani, & qui cum papa erant, nec consilium suppetebat donec murum se opposuit sanctus abbas auda

D. Ber. Im peritoti testat.

eter restitens regi mira libertate qui redarguit verbu malignu, & mira auctoritate cõpescuit.

Rediens e Leodio, claramuallem dominus papa per se voluit visitare, vbi à pauperibus Christi non purpura & bysso ornatis nec cudeauratis euangelij: sed pannosis agnibus scopulosam bauiantibus crucem, non clamofa iubilatione, sed suppressa modulatione affectuosissime susceptus est. Flebant episcopi, flebat & ipse pontifex summus. Mirabantur congregationis illius grauitatem, quod in tam solenni gaudio oculi omnium humi dixi, nulloquam vagabunda curiositate circumferrentur, sed complosis palpebris ipsi neminem videret & sic ab omnibus viderentur. Nihil in ecclesia vidit Romanus, quod cuperet, nihil in oratorio nisi nudos viderit parietes. à Panis ibi opicus pro similla, pro carreno, apa pro rhombis olera, pro quibuslibet delicis legumina ponebantur. Si forte piscis est inuentus, domino papæ appositus est, & aspectu non vfu in commune profecit. Inuidit diabolus & seruatorum Dei gloriam quos tanti hospitis nobilitauit præsentia ferre non valens dum in choro alacriter psallerent & deuote præsentibus etiam nonnullis ex cardinalibus, vnus præ cæteris occupatus, blasphemam quendam verba locutus est. Dicite (inquit) ego sum Christus. Et alij plures tertiti & tremebundi ad beati patris vestigia confugerunt. At ille conuersus ad cæteros Orate, inquit, ac deinceps sub silentio eos qui turbati videbantur, eduxit, atque compescuit, vt nequissimus ille se proderet: conatus suos expetiret infirmos. Tantaque celeritate omnia sunt sedata, vt prope aditantes latuerit, quod acciderat.

Longas moras in Gallijs Innocentius facere non potuit, sed sicut cum Lothario rege Romanorum condixerat Romam ei occurrit & vi exercitus in Lateranense palatium Innocentius est deductus. Multi que ex nobilibus Romanis fideles ecclesie eum honorifice susceperunt. Petrus tamen Leonis antipapa seu antiChristus, confederatorum stipatus malitia in editoribus turribus manebat tempus expectans ad seuendum. Relicto igitur Innocentio Romæ imperator Lotharius digreditur. Post cuius discessum Petrus crebros mouens per urbem discursus, fidelium cordibus inhiabat. Intelligens autem Innocentius Romæ instructuosam sibi eo tempore morâ ne præsentia sua illius beatiq rabie

a Panem opicum vocat vilem admodum & sordidū quemq; terram potiusquam fursureum ca.7.l.1. au-  
ctor vocauerat qui simile opponitur ex qua panis opti-  
mus & candidissimus conficitur. Cæterum etiam v-  
num est defunctum, seu genus vini seu musti decocti in  
quo tertio pars per decoctionem absumitur vt ait vl.  
l.11.c.18. Sapa porro, qua apud Ter. lib. 3. aduersus Mar-  
cionem pro vino suauissimo vsurpatur hoc loco pro  
vappa & vino vilissimo vsurp.ari videtur, quod careno  
vino pretiosissimo opponitur Rhombum denique  
piscem delicatissimum & pretiosissimum opponit ole-  
ribus, indicans Pontificem maximum fruz. l. summa men-  
sa à Claramualle xibus fuisse susceptum.

effera-

A.C.1140

Mediola-  
neum viri  
sanctum  
studium &  
reuerentia.

Cura fra-  
Pauilo  
multo re-  
nata ex-  
hibebat.

A mona-  
chs Cla-  
ramualle-  
sibus con-  
uictis quo-  
modo re-  
cipiunt.

Innocen-  
tium papæ  
imperat  
in uber-  
tudo-  
do

S. Bernar-  
renit in Si-  
ciliam.

A.C.1140

Mediola-  
neum viri  
sanctum  
studium &  
reuerentia.

fferat, Pisas reuertitur. Ibi que congregatis pene totius occidentis episcopis, & alijs religiosis magnæ gloriæ synodus celebratur. Per omnia affuit abbas sanctus consilijs & iudicijs & definitionibus omnibus summa actione talis congregationis fuit in excommunicatione Petri Leonis & fautoru eius deiectione. Solutio concilio illum ad reconciliandos Mediolanenses dominus Innocentius misit abbate Clarquall Bernardum quem multis supplicationibus exquiescent, et Guidonẽ Pisanum & Marthæum Albanensem episcopu à latere suo direxit, qui schisma per Anselmu in eadem vrbe factum abluerent & ad vnitatem ecclesie, d euios reuocarent. Abbate igitur sancto Bernardo cum prædictis simul collegis appropinquantibus ad urbem Mediolanenses longe à ciuitate per septẽ millia omnis populis obuiat cuiuscunque conditionis & status, & incredibili reuerentia virum dei suscipiunt, delectantur aspectu, felices se existimant, si possunt frui auditu deosculantur pedes eius vniuersi. Et licet hoc ille molestè acciperet, nulla potuit deuotus ratione compescere. Vellicabant etiam pilos, quos poterant de vestimentis eius, & ad morborum remedia de panorum lacinis aliquid detrahebant. Demum pacata sunt omnia illis ecclesie reconciliatis & Innocentij obedientie se subiicientibus.

Exponit monachis cantica canticorum. cap. 6.

§. VIII.

Reuertitur post hæc vir sanctus ad Claramuallem cœpitque monachis illis exponere Cantica canticorum. Sed cum adhuc multi sequerentur schismaticum Petrum & foerent partes eius ciuitates & principes adhærentes Innocentio à veritate auertere tentantes, & sollicitantes Dominus papa pro beato viro nuncios delegat speciales vt ad urbem accederent, & scandalizantibus obuietur Qui quam citissime Romam adueniens honorifice à summo antistite, & tota curia susceptus est.

Interea Rogerius rex Apuliæ qui faucebat Petro Leonis, mittit ad Innocentium, vt destinare ad eum debeat cancellarium suum Almerigum, & abbatem Clarquall. s. Bernardum. et ad Petrum Leonis similiter scribit, vt Petru Pisanum defensorem suum ad eum transmittat: vt eis coram ipso conferentibus intelligat causam huius dissensionis & schismatis. Mitebat enim in dolo. Audierat autem Petrum Pisanum eloquentissimum, & in scientia legu, & canonum nulli secundum putabatque si eloquentiæ eius in publico consistorio audientia prælatetur declamationibus rhetoricis simplicitatem abbatis posse obrui, & silentium ei in verborum pondere & rationum imponi. Demum venit pars vtraque Salernum, vbi rex curiam tenebat.

Auterea tamen rex ille Rogerius innumera-  
bilem exercitum congregauerat contra Ra-  
ulhum ducem, qui erat cum gentibus suis

pro parte ecclesie, & Innocentij. et cum sanctus Dei ei persuasisset, ne conflictum talem iniret, quia superatus confusione pateret. non acquieuit confidens in multitudine sua. Sed vt ei prædictum fuit, euenit, eo in bello superato & fugato à Raulpho, cum longè minor esset exercitus eius. Sed rex simulans alacritatem regio se ornari atollens, stipata militibus curia, vtramque partem præcepit accersiri. Et prins instructo Petro Pisanos & multarum promissionum authoramentis accenso de causæ suæ rationibus eum alloqui iubet. Prior itaque Petrus electionem domini sui scilicet Petri Leonis canonicam probare contendit, & verba sua multis legum & canonum assertio- nibus munit.

At vir Dei non in sermone, sed in virtute regnum Dei esse existimans. a Scio (inquit) Petre, te virum literatum, & sapientem esse, & vritam famor pars & honestiora te occupasset negotiora. Vritam te patronum causa obtrineret, & sine dubio [rationalia eloquentem] nulla posset impedire facundia. Et nos agrestes quidem ligonibus magis, quam declamationibus assueti, si causa fidei non vrgeret, institutum silentium teneremus. Nunc autem cogit nos caritas eloqui, quia tunicam domini quem in tempore passionis nec præsumpsit scindere vllus, ne Iudæus quidem: fauore hoc domino, Petrus Leonis dilacerat & dirupit. Vna est fides, vnus dominus

Hæc D. Bernardi oratio Romani pontificis primatum supra vniuersam ecclesiam maxime adstruit. Nam cum eum arcam vnam id est Ecclesiam sicuti & fidem ad baptisma tradidit, quam ecclesiam vel Innocentium, vt ipse sentiebat & verè, vel Petrum Leonis vt Petrus Pisanus existimabat regere dicens, aperte profectò demonstrat Pontificem Romanum, quisquis e. inde ille sit, verè esse totius Ecclesie gubernatorem & moderatorem. Quod verò postea subiungitur tanquàm maximum inconueniens, si Petrus Leonis, non autem Innocentius verus sit ecclesie moderator futurum, vt maxima quæq; regiones & amplissima mundi regna pereant, qua Innocentium sequebantur, hoc non tam contra illum Petrum Leonis quàm cõtra novos hereticos dici potest. Nam si penes illorum eã multiplices tamq; inter se dissectas sectas vera religio & vera ecclesia constituatur, futurum est, vt tota Italia, Francia, Germania, Hispania, Tuscania, Polonia, & ipsa etiam Anglia & Scotia (de his loquorq; in his regionib. orti vel ad huc in fide catholica perseverant, vel eam illustrare diuina gratia cum maxime ab hereticis infestantur adhuc hodie suscipiunt) & multa alie regiones etiam barbare, in quibus fidei Christi, na viger & in dies magis dilatatur, extra salutis rationem & vritam sint confuturæ: quod si demus, vbi & Christo facta promissio posita à me & dabo tibi gentes, & possessionem tuam terminos terra, Psal. 2. Sed quanta sit ecclesia Romanæ amplitudo, quamq; paupercola sint singularum heresum synagoga vna quæso Stripteronum in desensione successionis ecclesie, & latentis ecclesie consutatione pac. 11. & in lib. 4. de vera Eccles. cap. 7.

vnum

**B. C. 1150.** vnum baptisma nos neque duos dominos neque geminam fidem, nec duo baptisnata nouimus. Vt enim ab antiquis ordiar. Vna arca tempore diluuij fuit. In hac octo animæ cæteris pereuntibus euaserunt, & quotquot extra arcam reperti sunt, perierunt. Arcam hanc typum habere ecclesiæ nemo est, qui ambigat.

**Eph. 4.** Arca alia nuper fabricata est, & cum sint duæ, alteram necesse est esse adulteram, & in profundum demergi. Arcam, quam regit Petrus Leonis, si ex Deo est, necesse est, vt arca quam regit Innocentius obruatur. Perit ergo orientalis ecclesia, perit occidentis totus, peribit Francia, peribit Germania. Hi iberni & Angli, & barbara regna in profundum pelagi demergentur.

**Gene. 6.** Religio Camaldulensis, Carthulensis, & Cluniacensis, Grandimontensis, & Cisterciensis & Præmonstratensis: Aliaque seruatorum Dei & ancillarum innumerabilia collegia, necesse est sub vno turbine corruant in abyssum. Episcopos, abbates, & reliquos ecclesiæ principes collo præcipiti mola asinaria alligata pelagus vorabit & excipiet. Solus ex principibus mundi arcam Petri intravit iste Rogerius. Et cæteris omnibus enecatis, solus ipse saluabitur. Absit, vt totius mundi religio pereat, & ambitio Petri cuius vita palam est, qualis extiterit, regnum cælorum obtineat.

Ad hæc verba non ultra se poterant, qui præfentes aderam continere, sed abominati sunt vitam Petri & causam. Abbas autem sanctus tenens manum Petri Pisani eleuauit eum. Et similiter ipse surrexit. Tutorem (inquit) si mihi credas, intrabimus arcam. Et sicut iam pridem mente conceperat, salutaribus illum aggrediens monitis, cooperante gratia Dei protinus persuasit, vt ad urbem rediens Innocentio papæ reconciliaretur. Soluta concione, rex nondum voluit obedire, quia sancti Petri patrimonium quod in Cassinensi, & Beneuentana prouincia amplissimum est, cupidus occupauerat. Putabatque huiusmodi suspensionibus aliqua à Romanis extorquere priuilegia per quæ tanquam per ius proprium sibi stabiliretur hæreditas. Contigit autem tunc quemdam nobilem Salerni notissimum infirmari, & desperatum à medicis, quorum ibi præcipue ars vigeat, & studium tunc temporis, aquam bibere de laua cro manuum sancti viri, prout sibi in somnis fuerat reuelatum subito sanitati perfecte restitui. Quod diuulgatum, omnes traxit ad deuotionem sancti eximiam, & verbis eius credendum, solo rege in malitia permanente.

Reuertitur abbas sanctus Romam, & Petrum Pisani & quosdam alios reconciliat ecclesiæ, & Innocentio papæ conföderat. Deum paulò post mortuus est Petrus Leonis in malitia sua desperatus, attamen pars eius papam alterum pro illo statuerunt. Qui quamcittissimè ridiculus pontifex ad abbatem Bernardum accedens per eum depositis vsurpatis insigniis papalibus, reconciliatus est Innocentio veniam petens & obtinens. Postquam sanctus vir, qui per septem annos desudauerat pro refacienda dicta scissione cum multo animi dolore populorum ex nimio affectu ad eius sanctitatem ex urbe discessit, & ad Claram uallem reuersus est secutus expositionem

**Mors Petri Leonis.** Reuertitur ad Claram uallem cap. 8.

**A** inchoaram in Cantica canticorum: nec athena molenam compleuit, sed vix secundum capitulum expleuit.

Multiplicatis autem fratribus ordinem illum intrantibus, ex doctrina illius melliflua in sermonibus allectis & sanctitatis exemplis accensis centum & quadraginta monasteria in diuersis mundi partibus in ordine suo fundauit. Talesque discipulos reliquit, vt multi ex fratribus eius eligerentur in episcopos & archiepiscopos in magnis ciuitatibus, aliqui etiam cardinales. Sed & Eugenius à Bernardo missus ad sanctum Anastasium prope Romam dicti ordinis monasterium ab Innocentio constructum post Lucum & Calestinum successores Innocentij secundi prædicti papa fuit creatus. Ad quem scripsit Bernardus sanctus adhuc viuens librum pulcherrimum & perutile de consideratione. Qui perlati ex ordine Cisterciensi assumpti, omnes magnum ecclesiæ lumen præstiterunt.

Ipse autem pluries electus in episcopum vel archiepiscopum, vt à Genuensibus, & Mediolanensibus, & à multis vltromontanis ecclesiis nec acquieuit, nec obstinato animo reuoluit, sed sui iuris se non esse asseruit. Ordinauerunt enim fratres ipsius ordinis Cisterciensis, & procurauerunt cum summo pontifice eo instigante, vt thesaurus iste sapientiæ à nulla ecclesia posset eis auferri.

*Mulier quadam à demone incubo liberatur. c. 6. lib. 2.*  
**§. IX.**

**A** Pud Aquitaniam quadam mulier miserabilis erat, quæ à quodam demone pecculano & incubo vexabatur. Sex enim annis abusus est ea, & incredibilem vexauit libidine. adueniente autem illi viro Dei, demone mulieri, ne ad eum accederet vehementer minatur quia nil ei prodesse posset, & recedente eo ipso qui eius fuerat amator crudelissimus fieret persecutor. At illa securè ad virum Dei accessit, & quæ pateceret cum multo gemitu enarrauit. Cui ille, tolle hunc meum baculum, & in tuo lectulo pone, & si quid agere potest agat. Quod cum fecisset, & in lectulo suo recumberet, ad se ille continuo: sed nec ad consueta opus, nec ad ipsum cubile præsumit accedere, immo acerrimè minatur, & quod illo recedente se de ea atrociter vindicabit. Quod cum illa Bernardo priuatè retulisset, ille populum conuocauit & omnes candelas in manu accensas habere præcepit. Demonemque cum vniuerso qui aderat cætu excommunicauit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps accessum haberet interdixit. Sicque illa à tali illusionis penitus liberata est.

Cum regnum Germaniæ pro quadam magna sedanda discordia seruus dei intrasset archiepiscopus quidam venerabilem quemdam clericum ei obuiam misit. Cui dum clericus sibi obuiam à suo domino missum fuisse diceret, vir Dei respondit. Alius dominus misit te. Miratus ille, se non nisi à suo domino archiepiscopo Moguntino missum fuisse affirmabat. e contrario seruus Christi dicebat: falleris, filii falleris. Maior dñs est qui te misit Christi. Quod clericus intelligens, ait: Putas, quod monachum velim fieri

**A. C. 1155.** Absit hoc à me. Non cogitavi, nec ascendit super cor meum. Quid multa? In eodem itinere sæculo vale fecit, & à viro Dei habitum suscepit.

Cum quemdam militem valde nobilem ad ordinem recepisset, & virum Dei quodam tempore sequeretur, grauissima cepit tentatio pulsari. Cum autem de fratribus quidam eum tam tristem videret, causam tantæ tristitiæ requisit. Cui ille respondit: Scio (inquit) scio quòd nunquam amplius lætus ero. Quod verbum cum dictus frater ad seruum dei retulisset ille pro eo attentius orauit, & statim ille frater, qui tam tentatus & tristis erat, tanto ceteris apparuit iucundior & hilarior quanto prius ceteris tristior. Cum autem ei dictus frater verbum mæstiti quod locutus fuerat amabiliter improperaret ille respondit. Et dixi: Nunquam amplius lætus ero, sed nunc dico. Nunquam amplius tristis ero.

Cum instante quadragesima à multis tyronibus fuisset visitatus rogauit illos, vt in illis saltem diebus sacris à suis vanitatibus & lasciuibus abstinerent. Quibus nullo modo acquiescentibus iussit eis propinari vinum dicens. Bibite poculum animarum. Quo hausto, subito mutati recedunt, & qui modicum tempus denegauerat totum tempus vitæ suæ Deo dederunt.

Tandem beatus pater Bernardus morti feliciter appropinquans ait fratribus suis. Tria vobis obseruanda relinquo, quæ in stadio præsentis vitæ quo cucurri, memini me pro viribus obseruasse. Nemini scandalum facere volui, & si aliquando incidit, sedauit, vt potui. Minus semper sensui meo, quam alterius credidi. Læsus de lædente nunquam vindictam expecti. Ecce caritatem, humilitatem, patientiam relinquo vobis. Denique postquam multa miracula perpetrasset multosque libros & tractatus compilasset, consummatis vitæ suæ diebus circiter 63. annis anno domini 1153. inter gloriam manus obdormiuit in domino.

Post obitum suum multis gloriam suam manifestauit. Cuidam enim abbati in quodam monasterio apparuit, & vt sequeretur admonuit. Qui cum sequeretur dixit vir sanctus. Ecce ad montem Libani venimus, & tu hic manebis, ego autem illum ascendam. Interrogatus ab eo ad quid velleret ascendere: discere (ait) aliquid volo. Miratus ille, quid (inquit) vis discere pater cui nullum hodie in sceleria credimus esse secundum? Et ille. Nulla hi c scientia, nulla veri cognitio. Sursum scientiæ plenitudo, sursum vera notitia veritas. Et in hoc verbo disparuit. Ille autem tunc diem notauit, & tunc virum Dei Bernardum de corpore migrasse inuenit. Multa autem & alia & pene innumerabilia miracula per seruū suū Dominus operatus est.

**Henricus 3. Rex 4. imperator. A. C. 1102. rex Ro. appellatus post mortem patris 8. Rom. imperator. imper. a. 18. m. 9. A. 15. A. C. 1106. de quo Per. P. 1. 4. hist. Ca. Camulphus pisani in vita aschalis 2. abbas vrs. perg. Ot. sifring. Sigeb.**  
**CAP. VI.**  
Vne de imperatoribus agendum est, qui fuerunt ab Henrico quarto vsque ad Henricum 6. inclusiue. Post Henricum igitur 4. suscepit



**A** Romanum imperium eiusdem nominis quintus filius eius anno ab incarnatione domini 1107. A mundi initio quinquies 1070. Secundum aliam communiorum opinionem sexies milles. 317. et imperauit annis 20. Hic tamen per duos annos ante mortem patris cum iam esset declaratus futurus imperator ab eo immemor beneficii recepti aduersus patrem rebellionem mouit, ac sub obtentu meliorandæ reipublicæ ac restaurandæ ecclesiæ in ipsum insurgit sumens occasionem ex eo, quod pater eius esset à Romana ecclesia excommunicatus. Vnde facile saxorum principes, patri suo semper infestis, suæ voluntati coniunxit. Multi præterea principes imperij reiecto patre filio adhererunt. Ac a postremum cunctis illum relinquentibus à filio capitur, & carcerali custodia mancipatur: vbi dum audientiam peteret, filius vna cum principibus eum dolo circumuentum, cogunt imperialia insignia filio resignare.

Quo facto dimissus, & omnium suffragio destitutus, per Alemanniam vagus & peragus discurrens Coloniam venit. Ciues autem eius miserati sunt calamitatem, & ab eis non sicut exul, sed tanquam imperator solenniter est susceptus. Inde multis illum Leodium comitantibus venit, vbi vocata principum curia, aliquibus ad eum confluentibus, asseruit se à filio fuisse coactum imperialia insignia resignare. Filius autem audiens illum Leodij esse obsidere eum parauit. Præmissisque militibus qui pontem super Mosam fluminis situm occuparent, agente patre repulsi, multi occisi atque capti sunt. Inter quos & Bruno comes occisus est. Sicque filius contra patrem pergens rediit inglorius. Non autem multo post tempore Henricus 4. iste apud Leodium moritur, ac à ciuibus in eadem ecclesia more principum sepelitur. Sed postmodum mandato summi pontificis, tanquam excommunicatus à cimiterio sancto eicitur, & omnis ei sepultura Christiana denegatur.

Mortuo igitur eo, filius Henricus mirabili suorum collecto exercitu inrauit Italiam. Inuenta sunt solum ex Teutonicis triginta milia armorum, exceptis iis, qui de Italia sibi adiuncti fuerunt. Inde moto exercitu in Tu-

*a Sic tandem post longam satis correctionis & penitentia expectationem in hoc etiam sæculo graues de hoc Henrico 3. infestissimo ecclesiæ hoste penas Deus clementissimus sumpsit. Nam qui matrem suam ecclesiæ Romanam diu multumq. vexauerat, is vicissim à suo ipsius filio omni honore priuatur & custodia mancipatur, qui Romanum Pontificem Greg. 7. urbem Roma expulerat tota & Saleni mori compulerat, is vicissim tota fere Germania pulsus Leodij inglorius & excommunicatus moritur qui bellum in Romanum Pontificem omnium Christianorum patrem mouerat, is à filio suo & aliis Germania principibus bello lacepsus capus est. Sic Deus benignissimus se ecclesiæ suæ vindicem professus, huic imperatori etiam in hac vita mala reddidit, quæ illi Ecclesiæ suæ intrulerat. Hic tamen est ille Henricus, quem protestantes maximè faciunt & cuius Calumnias in papam Gregorium pro euangelio habent. Ex Sand. li. 7. de viti. Mon. sciam*

*Nobili cuida viro monacho legitur impetrat.*

*Colit 20. August.*

*Dæmonis in muliere improbitas.*

*Henrici 3. mors. A. C. 1106.*



A.C. 1105

sciam transiens castrum pontis tremuli muris & turribus inanissimum, quia transicum illi dare negauerant diu obsessum atque impugnatum ad deditiorem coegit. Quo capto [illud] a fundamentis dirutum complanauit. Inde motis castris Tuscia intrauit: atque ab omnibus fere ciuitatibus honorifice susceptus est. Sola Arretinorum ciuitas aliquandiu repugnauit quare ille multis calamitatibus affligens, de nium mandata eius facere compulit. Cumque intus res, prout optauerat, composuisset, ad scandanda scandala inter regnum & sacerdotium Romam profectus est. Et quomodo se habuit erga papam Paschalem, quia scilicet in carcerauit eum, sed postea dimisit, & eum cum populo reconciliare, quem offenderat conatus est, dictum est supra in capitulo precedenti in §. vibano secundo.

Sup. ca. 1. ante §. 1.

Exinde imperator vrbe & Italia relicta reuersus est in alemanniam. Cumque non haberet uxorem statim sibi Matildem filiam regis Angliæ sponfam accepit, & Moguntia nuptias magnificas celebrauit, ubi dux Saxonie Lotharius, qui illi à tempore, quo fortitus fuerat imperium, rebellis extiterat tunica lanca indutus discalceatus atque discinctus, ad pedes imperatoris venit veniam flagitans. Tantis enim oēs illius terror inuaserat, ut nullus ei resistere auderet. Sed postmodum cum nimis esset durus & rigidus, multi ex principibus ei rebelauerunt. Interea privilegium seu pactum in te papam Paschalem & imperatorem factum, papa coram multis praelatis annullauit scilicet de inuestitura, ut supra dictum est, propter quod à fautoribus imperatoris persecutiones multas passa est ecclesia. Et ad suasionem eorum, reuersus est imperator in Italiam: ubi fidelibus bella intulit, ciuitates cepit, à Romanis magno cum honore susceptus. Nullus tamen catholicorum ei occurrit. Iturus ad Petri basilicam naue transiit non ponte, ad quam ecclesiam ueniens petiit coronari. Ei autem dicitur, quod à papa, vel eius commissario deberet coronari: sciens autem Henricus catholicorum à se mentem auersam in se confusus non modicum vrbe egredi cogitauit, scilicet antequam inde digrederetur, cunctum populum conuocari iubet. Ad quos cum ita locutum ferunt.

Si diuinitus datam foret, quiritres, rerum publicarum statum digno moderamine gubernari, dignaque reuerentia eorum rectores alter ab altero proueneretur pax foret, nec imperialis ab altero abesset pontifex nec pontificalibus abesset imperator. Alter alterius gloria fulciretur, gloria alterius gloria foret utriusque, & robur robur utroque se conuerteret ciuitas, nos patres, nos consules, nos primores, nos omnes boni urbis & orbis intuerentur. Gothi, Galli, Hispani, Aphi, Græci & Latini Arabs, Parthus & Indus, aut timerent, aut diligerent. Nunc autem dum secus agitur, sit alter. Nam dum ab inimicem diuidimur, ab omnibus conculcamur, despiciuntur, maledicuntur, & impugnamur. Conuertimini igitur, & mecum licet peccantis votum correctioneque suscipite, ne dum per vos in me rigescit iustitia,

Catholici hic dicuntur qui Romanum pontificem tuentur.

A multiplicatis sceleribus in aliis sine me quali. A.C. 1106. ter rigescat edificatis. ecce à patre Romano ecclesie Domino papa è Gallis in urbem coromandus adueni. Eum abesse infortunitis meis deputo. Nunc autem id à uobis exposco, sit inter nos pax. Equidem erit si uos ipsi uelitis Romani. Et profecto sedatis uentis quiescent maria.

Ad hæc uerba Henrici catholicorum ecclesia, que erat in vrbe sic respondit. In honestum satis ac indignum arbitramur, ut nos, ali quando dulcibus conuenias uerbis quos feli citis ictibus indies circumuenire contendis. existimas, ut credamus, rex, te ad penitendum & satisfaciendum ad hanc urbem aduenisse, per quem continuas ac hostiles irruptiones, & sacrilegas ordinationes fieri cernamus? Simul ut Latium intrasti, rex: beati Petri fidelibus bellam intulisti. Age qui sunt pro quibus agunt abbas sarrensis, Ptolemæus uterque pro suis criminibus excommunicatus? Illis ducibus apostolorum ecclesiam intrasti. Cum quibus paribus? cum quibus episcopis? cum quibus clericis? Adde qui sunt, qui nunc ante fores eius excubant? nonne seditionis? Qui sunt, qui eius thesaurum custodiunt? nonne sacrilegi? qui sunt eius altari deseruientes? nonne hæretici? Heu heu expulsi catholici, cunctis fidelibus reuertendam beati Petri ecclesiam per te schismatici occupant. Hæcine est uia illa, ex qua ueniam mercaris? satisfactio, qua ecclesie reconciliaris? pax, qua bella quiescant? Aliter agendum est, o rex Henricus tamen in reprobum sensum datus cum fideles, qui intra urbem erant, circumuenire uerbis non potuissent, quos in immanem exacerbauerat accito Mauricio Bracharenis episcopo coronari se fecit. Sicque ab vrbe discessit, & in Longobardiam perrexit.

His temporibus in parreccia Legiensis porca enixa est porcellum habentem faciem hominis. et pullus gallinæ natus est quadrupes, ut testatur Sigebertus. et multi sacro igne succensunt membris instar carbonum nigrescentibus. In mense Iulio cometes apparuit radios dirigens ad austrum, multis conuiciantibus hoc signo portendi futuram regis Henrici expeditionem uersus Italiam. Circa illud tempus Lauduni natus est puer geminus à clune superius, duo scilicet habens capita, duo usque ad renes habens cum suis brachiis corpora, qui baptizatus triduo superuixit. Mense Iunio siligines & arbores sacro igne adusta spes sui fractus metitæ sūt & quedam syluæ in super are factæ. Subsecuta est grauis & diuturna hominum uoletudo, cum profluuio ventris & mortalitate & dominus Sigebertus uenerabilis monachus Gemblacensis cœnobij, in omni sciencia litterarum [uersatus & ] ingeniosus temporum descriptor obiit.

Continuatio Belli sacri Boemundus Grecorum imperium inuadit. Tyr. lib. 11. c. 6. A.C. 1107.

§. I.

Imperante autem prædicto Henrico quinto, in Romano imperio, nostri occidentales

A.C. 1116

occidentales principes, ut refert Iac. de col. in oriente varia fortuna cum hostibus fidei dimicabant. Nam Bohemundus Antiochenorum princeps illustris, de vltromontanis partibus in Apuliam reuersus, in Epirum transit equitibus habes quinque millia, peditum uero millia quadraginta qui Latinorum causas prosequens in iuriarum a memor, quas Græcorum imperator sibi, & aliis Latinorum principibus intulerat, contractis penè uniuersis maritimis urbibus, & in direptionem datis uniuersam Epirum depopulatus est. Quod audiens imperator Græcorum suos nihilominus collegit exercitus, & ei procedens obuiam in vicino castra sua constituit: ubi communibus amicis interuenientibus imperator cum domino Bohemundo interpositis iuramentis fœdus inicit, quod de cætero Christi fidelibus in orientem transire uolentibus, bona fide consilium & auxilium ministraret. Quo completo dimissa peregrinorum turba in Apuliam reuersus est. Sequenti autem æstate cum nauigio congregato ad iter in orientem accingeretur, valida correptus ægritudine uita sanctus est: & unico filio principatus, & nominis sui hæredem relicto, quæ ex filia regis Francorum, Constantia suscepit. Quo anno & Philippus rex Francorum eius socer migravit ad dominum. Cui successit in regno eius filius primogenitus Ludouicus.

A.C. 1108. Philippus regis mortis. Bertrandus comitis Tolosani filius in Syria dicitur.

A.C. 1109.

Eodem anno, qui fuit secundus Henrici 5. Bertrandus comitis Tolosani filius, qui Raimundo successerat: cum classe Genuensium in Syriam applicuit. Qui cum pulchra comitiua tam equitum, quam peditum ciuitatem Tripolitanaam dum applicuisset, quam longo tempore pater eius ante obsessam oppugnauerat, iterum terra marique obsidione vallauit: ad quam etiam obsidionem dominus rex Balduinus cum robore suorum exercituum uenit, atque renouantes [suos] in saltus] ciues diuturnis laboribus fatigatis: saluis personis & rebus, urbem exercitui Christiano resignant. Factus est, autem ibidem comes Bertrandus domini regis Hierosolimitani homo ligius. Capta est autem ciuitas illa anno domini. 1109.

Tripolis capitur. Tyr. 10. Berytus & obsidetur & capitur. cap. 13.

a Hasinthurias Tyrius his uerbis recenset. Contra primam expeditionem, qua ei multo fuerat emolumento Solimannum, & barbaras ex uniuerso oriente sollicitabat nationes & contra secundam, easdem nationes & infideles populos frequentibus sollicitabat legationibus, & quoties se offerbat opportunitas, eis damna moliri perare precipiti a pro luero sibi reputabat.

b Homines ligios dici posse putò uerè clientes, qui se in fidem omnimodam concedebant patronorum, & illorum eorum defensionem subibant, uel in summa hominem legum dico eum, qui cum suis, uel sub alterius esset principis potest. re. se alicui alteri principi ligauit uincit. fidemq. dedit, ut eius fidelitati alium non preponat. Greg. Girald. lib. 6. Synt. ag. cap. 2.

A & Sidonem sita, de ciuitatibus Phœnicis, quæ a.C. 1116. capta est anno domini 1111. mense Aprilis. Eodem anno applicuit in portu Ioppes cum multa copia armatorum regis Noruegiæ fratres. Qui ad hoc solum regnum Deo amabile aduenerat, ut se per aliquot tempus cum suis Christi manciparet obsequio. Vnde rex gauisus non modicum, congregata exercitus multitudine urbem Sidonem cum iis, qui aduenierant terra marique obsidione vallauit. Cumque diebus aliquot ciuitatem continuis assultibus oppugnasset, ciues de sua euasione desperantes urbem domino regi resignant cum his conditionibus, ut nobilibus concedatur exitus, plebi uero, sicut prius, bonis conditionibus agriculturæ operam dare liceat. Est autem Sidon ciuitas maritima inter Berythum & Tyrum ciuitatem prouinciæ Phœnicis constituta, commodissimum habens situm, de qua in multis locis scriptura facta commemorat. Capta est autè 19. die mensis Decēbris, anno dñi 1111.

Anno sequenti mortuus est illustris memoria & pia recordationis Tancredus Antiochenus princeps. Cui de eius supremo iudicio, successit in principatu eius consanguineus Rogerius Richardi filius ea conditione, ut quodcumque dominus Bohemundus iunior dictum principatum reposceret, sibi sine controuersia resignaret.

Anno autem domini 1113, sub quodam Turco principe, infinita Turcorum multitudo de Perside adueniens se in regnum Hierosolimitanum effudit. Quibus rex non expectatis principis Antiocheno, & comite Tripolitano, qui cum magnis copiis in eius auxilium properabant, cum gentibus quas ipse secum habebat occurrit. Qui à multitudine oppressus, magnam suorum partem amisit. Cecideruntque die illa de Christianis equites triginta de peditibus uero mille ducenti. Qua uictoria potius Turci magnis damnis illatis regno ad propria sunt reuerti.

Anno domini 1115, Bersequinus Turcorum potentissimus gentis suæ multitudine infinita congregata regionem Antiochenam hostiliter inuasi, omnia igne & ferro deuastans. Quod ut principi Antiocheno innotuit, assumpto secum domino Balduino comite Edessano obuiam perrexit. Cumque iam uterque exercitus in propinquo essent, Christianorum exercitus spem suam in domino ponentes, quasi certi de uictoria, statim uisus hostibus, & spreta eorum multitudine in eos animosius irruentes, dissolutis eorum agminibus in fugam uertunt, atque eos per duo milliaria insequentes: stragem horribilem ediderunt. Post hæc ad castra hostium accedentes, cum infinitis spoliis ac diuitiarum thesauris ad propria sunt reuerti.

Eodem tempore uidens rex Hierusalem Balduinus, urbem sanctam Hierusalem habitatoribus uacua, adeo ut non esset in ciuitate populus, qui saltem ad protegendos ciuitatis introitus sufficeret, anxius cogitabat, quomodo fidelibus populis eam posset implere. Tandem didicit, quod trans Iordanem, & in Arabia multi fideles in uillis habitarent, qui sub grauib conditionibus infidelibus seruebant, & hostibus fidei sub tributo. Hos Secunda pars Hist. Ant. PPP cuo-

Tancredi obiit. c. 18. A.C. 1112.

Menducus Turcorum princeps regnum incedit. c. 19.

Bersequinus Antiochenorum fines incedit & fugant. c. 25.

Rex uides uisib. sanctorum. uacua Syros fideles incedit. cap. 27.

**A.C.1111.** ruocans dominus rex sub melioribus conditionibus, cum vxoribus, & liberis, & vniuersa familia in Hierusalem recepit.

Anno domini 1118. dominus rex, vt Egyptiis referret, pro iis, quæ in regno sæpius commiserant, cum ingentibus copiis descendit in Ægyptum, vrbemque antiquissimam Faramiam nomine violenter obsessam expugnauit, prædamque militibus diuisit. Sita est autem hæc ciuitas in littore maris, non longè ab ostio Nili fluminis; quæ Tannis antiquitus dicebatur. In qua ciuitate cum rex consisteret, parans se ad interiora Ægypti penetrare, grauiiter infir-matus est. Quare indicto legionibus suis reditu, lectica vectus est, vbi morbo superatus, migravit ad dominum. Inde Hierosolymam deportatus, dominica in Ramis palmarum sepultus est iuxta fratrem suum Gothifredum, sub Caluarie loco regia magnificentia.

*Terramotus ingens in Syriam Tyr. li. 11. c. 23. A.C. 1114.*

### §. I I.

**A**ntea verò per annos aliquot tantus terræ motus totam concussit Syriam, vt funditus vrbes, castella, & oppida dirueret. Fiebat autem ex edificiorum ruina hominum infinita strages, ita vt habitationem vrbium fugientes, vt requiem inuenirent, homines habitabant in campis.

Circa eadẽpore ex Chron. Sigebertus in pagò Brararenfi circa Tonacum, nix tanta cecidit 9. Cal. Maij. vt etiam sylvas sitigerit. Apud Rauennam & Parmam ciuitates Italix in agris & intra mœnia sanguis pluit. Iunio mense Idibus Nouembris in suburbio Antiochiæ noctu terra dehiscens turrets multas & adiacetes domos multas cum habitatoribus absorbit.

**Terramotus grauis in Cap. 16.** Anno domini 1118. tertio non. Ianuarij, in aliquibus locis, sed nõ vsquequaque terræ motus accidit aliàs elementior, aliàs validior, adeo vt quarundam vrbium partes cum ecclesiis subruisse dicatur. Mosa etiam fluius iuxta abbatiam, quæ dicitur Sultula quasi pendens in ære visus est fundum suum deseruisse.

**Leodium grauis calamitatis laborat.** Eodem anno ciuitas Leodium multis plagis attrita est, nam 5. non. Maij dũ in maiori ecclesia vespere celebrãt, subito tonitruum cũ terræ motu omnes ad terram strauit, & fulmen ad læuam templi ingressum non modicas crustas de muro hac illacque deiecit. Deinde turrim ingrediẽs multas trabium partes diffidit. Subsecutus est fætor intolerabilis, adeo vt multo aromatum odore vix potuerit expelli.

**A.C. 1118.** Sequenti mense Iunij 7. idus eiusdem mensis circa horam nonam nubes pluuix subito rupta à monte, qui dicitur Ruberti, subiectam sibi partem ciuitatis penitus oppressam pessum dedit, adeo vt multas domos dirueret, & immensam annonam perderet & matrem duos infantem alitrefecit in brachiis amplexam necaret, & alios octo homines in diuersis locis opprimeret. Pulsantibus vespere sabbato mulier, quædam dũ caput lauat puero, manus rubent sanguine fluido.

Circa Cal. Iulij & hora quasi sexta, turbo vehemens nimis & obscurus ciuitatem operuit & nubes ex abrupto scissa ita omne tectum ec-

**A**clefã maioris deiecit, vt & imbribus pateret & totum pavimentum perfunderet. Illico fulmen à parte Aquilonis ingrediens, tres clericos extinxit, vnum orantem, alium post altare sanctorum Cosme & Damiani legentem, alium de sacratio proximo ecclesiæ egredientem in ingressu ecclesiæ. Extinxit, & vnum laicum ante fores eius.

Tertio non. Augusti primo noctis contiguitio, quasi per orbem terrarum cùm tonitruum audiretur, & fulgura sæpius micarent, in vrbe Leodium amplius ipse turbo descendit: ita vt homines è stratis exilientes ecclesias tristi ceetu completerent, & tota nocte supplicationibus intenderent. Summa verò aurore diluculo, à parte orientis ignis cum ingenti flamma circumlavit, tantus, vt omnes diuinitus cremari se existimantes exiuerint. Post hæc magnus turbo erumpens ab occidente, ipsum ignem visus est aqualiter obscurasse. Iterum autem quasi visor ignis cum flamma recaluit. Et iterum turbine reuertente paululum delinuit. Tertio etiã ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victus cecidit. Hoc spectaculũ à summo manẽ vsque ad horam tertiam, omnes vehementer terruit.

Monstrũ quoddã Narnici natũ est, cui par-raro, vel nõquã simile visũ est, videlicet biceps infantis. Hic tã fax duplex quã cæteris simplex erat compage corporis. Tertio idus Decembris ad median noctem lucentibus stellis cælo sereno. 13. luna eclipsim passa est, & contracto orbe multis coloribus, sed maximè sanguineo integra ferè hora iussa est. Quarto Cal. Ianuarij prima hora noctis igneæ acies à septentrione in orientem visæ sunt in cælo. Deinde per totum cælum syrtæ plurima noctis parte videntibus miraculo & stupori fuerunt.

*Continuatio belli sacri. De Balduino 2. Hierosolymorũ rege 3. Tyr. lib. 12. cap. 1. A.C. 1118.*

### §. I I I.

**M**ortuo domino Balduino, secundo rege Hierosolymorum, Balduinus de Burgo, eius consanguineus, comes Edeffanus ei successit in regno. Fuit autem hic Balduinus natione Francus, de provincia Remens, filius dñi Hagonis comitis de Rethest & Millif. præclaræ comitissæ.

**E** Multis tamen principibus, regni eius promotio displicuit. Quare comitẽ Bolonesiũ dñm Eustachiũ, fratrem dñi Balduino regis defuncti vt ad regnum quod sibi hereditario iure debebatur accederet, per fideles nuncios inuitarunt. Quem quasi inuinit & renitentem, vsque in Apuliam traxerunt. Vbi audiens prædictus vir venerabilis, q̃ medio tempore Balduinus comes Edeffanus rex fuerat Hierosolymis ordinatus, ad propria retrocedere disposuit. Sed instantibus nunciis, vt nihilominus procederet, & asserentibus, quod id quod contra ius factũ fuerat, nullo modo stare posset, respondisse fertur vir Deo plenus. Absit hoc à me, vt per me in regnum domini ingrediat, scandalum, per cuius sanguinem mundus pacem recepit, & pro cuius tranquillitate viri virtutum & immortalis memoriæ domini fratres mei egregias animas cælo intulerunt. Quare compositis facinris, ad propria est reuersus.

Erat

**A.C. 1118.** Erat autem hic Balduinus forma cõspicuis, atq̃ procerus, facie venusta, capillo raro, & flauo, canis mixto, barbam habens raram, vsq; ad pectus demissam, ad vsũ armorũ habilis, rei militaris cultam habens experientiam. Erat præterea clemens, religiosus, ac timens Deũ ac adeo in oratione iugis, vt callos haberet in manibus, ac genibus præ genustionum ac afflictionum frequentia. Adeptus ergo regnũ comitarum Edeffanum, quem sine duce dimiserat, domino Iocellino consanguineo suo, qui regionem illam plenius nouerat, viro prudenti & strenuo donauit.

**Mors Alex. xij imperatoris. c. 5.** Per idem tempus Constantinopolitanus imperator Alexius, Latinorum maximus persecutor, rebus humanis est. Cui in imperio successit filius eius Ioannes (aliàs Caloioannes) patre multo humanior, ac populo nostro Latinorum multo acceptior.

**Caloioannes I. bonus Ioannes propter probitatẽ hic imperator est dicitur.** Et eodem tempore, quidam nobiles de equestri ordine, Deo deuoti, in manibus patriarchæ Hierosolymitani Christi seruitio se mancipantes, a in castitate, & obedientia & sine proprio velle se perpetuò viuere professi sunt. Inter quos primi & præcipui fuerunt Hugo de paganis, & Gauslus de sancto Ademar (aliàs de sancto Alexandro.) Quibus rex in palatio suo iuxta templum concessit habitaculum. Priuatumque eis in remissionem peccatorũ à dño patriarchæ iniunctum est, vt vias & itinera ad salutem peregrinorum contra infidelium insidias custodirent. Nouem autem annis post eorum institutionem in habitu fuerant seculari.

**Trecense coeclum in Frãcia. A.C. 1127.** Tandẽm decimo anno concilio in Frãcia apud Treccas celebrato, à legato papæ Albanensi episcopo, qui eide concilio praesuit, instituta est eis regula, & habitus albus assignatus de mandato Honorij papæ. Et extunc cepit eorum numerus augeri. Postea verò tempore Eugenij ceperunt mantelli suis cruce rubearum affuere. Qui quoniam iuxta templum dominationem habuerunt, fratres militiae templi vocabantur. Sicut autem principium eorũ fuit sanctum, & virtutibus plenum, ita in postea degenerarunt à patribus, postquam impin-guati & dilatati sunt per mundum.

**A.C. 1119.** Anno autem domini. 1118. quidam infidelium princeps Gazo nomine, vnà cum rege Damascenorum, in grandi suorum multitudine fines Antiochenorum ingressus est. Quorũ aduentu cognito, doct inus Rogerius princeps assuptis secũ Edeffano & Tripolitanocomitibus, eis obuiã procedit, ac moræ impatiens, nõ expectato rege, qui cam omnibus regni viribus illi in adiutorium properabat, cum illis præliũ commisit. Sed peccatis exigentibus nostris pene omnibus interfectis, facta est pars aduersa superior.

*Ordo templaris militia à prima sui institutione tria sunt in religione vota amplexus est. Paupertate quide cum sine proprio velle se perpetuò viuere est professus. Nam religionis opes dũ in communi possidentur paupertatis voto non officiant. Castitatem verò, & obedientiam, aperte hic Tyrus commemorat. Ex quibus habes bactria vota, quæ hæretici damnant, à pijs religionum institutoribus fuisse obseruata.*

**A** Princeps autem Rogerius, tanquam homo in armis strenuus, in medio hostium vituliter dimicans, gladius hostium confossus interit. Mirabile dictũ de septingenti equitibus, & tribus millibus pedibus, qui in eo prælio principem secuti sunt, vix vnus qui hæc nunciaret euasit, de hostibus paucis vel nemine interfecto. [Dicitur autem hic idem Princeps Rogerius homo fuisse se perditissimus, incontinentes, & publicus adulter. Dicitur tamen quod in ea expeditione, qua confossus interit, apud D. Petrum Apamensem archiepiscopum, qui eidem necessitatis articulo praesens fuerat corde contrito & humiliato delicta sua coram Deo confessus fuerat, promittens auctore Domino pœnitentiæ fructus condignos.]

**Rex venit Antiochiã. c. 11.** Non multis post elapsis diebus, dominus rex Hierosolimitanus, cum suis legionibus adueniens, in via partem exercitus, quem dicitur Gazo ad sibi obuiandum miserat, multis interfectis & captiuatis debellauit.

**Regis de Gaza victoria. ca. 12.** Deinde Antiochiã perueniens reparatis viribus cũ dicto infidelium principe parati capo signis collatis configit & vicit, quatuor millibus interfectis absque captiuis & nauis. Quæ victoria habita à Balduino secundo fuit anno dñi 1119.

*Balach Turcorum rex nostris infestus. cap. 17. A.C. 1122.*

### §. I I I I.

**S**ed post duos annos audiens rex Balduinus quemdam principem Turcorum nomine Balach regionem Antiochenorum infestare grauiiter, congregata militia in terram comitis Edeffani se contulit, qui paulò ante cùm Gale-rano consanguineo suo captus fuerat, ac vinculis mancipatus. Rex aare die quadam cum suo domestico comitatu ab oppido, quod Tur-bessi dicitur dum egressus esset, & incautè dis-soluto agmine ier agere securus, Balach prædictus positus infidus dictum regem cepit, itaque secum captiuum deduxit in quoddam castrum vsq; Euphratem alligatum vinculis: & custodiae mancipauit. Quo in loco dñs Iocellinus cum Galerano captiuo tenebantur.

**Rex Balduinus ca-pitur ab infidelibus. Armenij quidam vt regẽ liberent, graui se exponunt pericu-lo. c. 18.** Cũque aliquãdiu captiuum detenti fuissent, quidam Armeni, de terra comitis Edeffani numero 50. iuramentis inter se ligati, deliberatõ omni timore postposito dictos viros magnificos liberare. Sub habitu igitur monachali armati dictum oppidum ingressi, educentes gladios, sibi occurrentes perimunt optento castro regem cùm sociis suis à vinculis soluunt. Quod sentientes Turci, qui in oppidi suburbis habitabant, antequam rex cum suis egredi posset, armis correptis castram obfident. Comes autem Iocellinus de regis mandato assumptis secum duobus sociis clam castrum egressus, ac ad miniculo duorum vrbium Euphrate transiõ Antiochiã peruenit, atque vniuersa, quæ con-tigerant, patefecit.

Itaque tum ex regno, tum principatu congregata militia in adiutorium regis iter arripunt.

Secunda pars Hist. Ant. PPP 2 Cüm-

A.C.1118.

Cumque iam Antiochiam peruenissent, atque ultra progredi se pararet, dominus Balach dictum castrum violenter expugnaverat, ac regem multis interpositis conditionibus, cum sua societate in suam potestate redegerat. Qui praedictus Balach obtento castro, domino regi & cuidam nepoti suo, ac domino Galerano vitam concessit, ac eos in Cairam civitatem destinavit captivos, praedictos autem Armenos viros strenuos, variis cruciatibus interfecit. Ij autem, qui in subsidium regis properabant, aucto sinistro casu, qui acciderat, ad propria sunt reversi.

Aegyptij regnum ingreſſi proſternuntur. c. 12. A.C. 1121.

§. V.

Interca princeps Aegyptius audita regis captivitate Hierosolymitani, cum infinita suorum multitudine, marino itinere Ascalonem peruenit. Quod postquam regni principes cognoverunt, vna cum domino Eustathio Grimmel, cui regnum post captum regem commiserant, congregata vniuersi regni militia, fide armati praevia cruce dominica contra hostes pergunt, atque iuxta locum, qui Ibellim dicitur, illos reperientes, illorum spreta multitudine in eos animosius irruunt, atque auxilio domini invocato, gladiis instantes illos in fugam vertunt, quos nostri insecuti magna ac horribili caede prosterunt, adeo vt de eis 7. millia absque captivis qui fuerunt infiniti, ea die cecidisse referantur. Nec multo post victoriam, dictus dominus Eustachius Grimer vita decessit. In cuius locum cum adhuc dominus rex captus teneretur, substitutus est dominus Guilielmus de burris civitatis Tyberiadiis dominus.

Venetorum dux in Syriam venit. cap. 22.

§. VI.

Eodem tempore dux Venetiarum dominus Dominicus Michaelis cum 70. galeatrum classe in Syriam venit. Hic cum audisset, q. classis Aegyptiorum audita caede suorum, ad propria remearet, ipsa insecutus no longe a portu Ascalonae ipsam reperit. Commissioque bello diu varia fortuna protrahitur. Tandem auctore domino post multam hostium caedem. Veneti facti superiores hostes vertunt in fugam.

a Cum Callixtus 2. Pontifex Romanus Balduinum regem a Balach captum, & in vincula coniectum audisset, & forte tunc Laterani solenne concilium, sicut diximus habebat, venetos oravit, & sua auctoritate impulit, vt difficillimis Christiana expeditionis in Asia rebus subuenirent. Blon. lib. 5. dec. 2. Sic ergo Pontifex Romanus non solum sacra expeditionis primus auctor exiit, vt supra demonstratum est, sed etiam regnum illud sanctum sua auctoritate & auxilio, quantum potuit, conservare curavit. Sunt autem Galea naues rostratae & atis maiores, habentes singula remos centenos, quibus singulis erant duo remiges necessarii. Tyr. l. 12. c. 22.

Tanta in eo praelio caedes facta est, vt fide care videatur. Na mare adiacens de praecipitatis corporib. ad duo milliaria in circumitu coloris sanguineo contraxisse dicitur. Cumque Veneti potiti victoria, vsque in Aegyptum illud mare perlustraret decem naues orientalibus divitiis onustas obviam habentes expugnaverunt, quae omnia inter se dividentes ad portum Achenonensem reversi sunt.

Dux igitur Venetorum relicta classe, vt loca sancta videret, Hierusalem venit. Qui a domino patriarcha, & caeteris principibus cum multa honorificentia susceptus, natiuitatem domini ibi celebravit. Inde habito inter eos tractatu deliberatum est, vt civitatem Tyrensem regni principes per terram, classis vero Venetorum per mare vndique obsiderent. Sicque 15. Kal. Martij urbem praedictam gemina obsidione vallarunt.

Est autem Tyrus ciuitas antiquissima, cui Seuerus Romanorum imperator ob egregiam in republicam Romanorum fidem, ius Italicum dedit. Quod Romani principes non nisi paucissimis, & benemeritis coe debant. Quata autem huius ciuitatis antiquissimis temporib. gloria fuit, non solum gentiles scriptores, verum etiam sacra prophetarum oracula perhibent testimonium. Nam in Ezechiele legitur. Et tu fili hominis assume plantam super Tyrum & dic Tyro: Qui habitas in corde maris negotiatio populorum ad insulas multas, tu dixisti, perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita. Ex hac fuit Sichaeus, & vxor eius Dido, quae mirabilem ciuitatem Carraginem aedificavit. In hac regnavit Hiram ad aedificandum templum Salomonis cooperatur. Hanc captam & destructam a Nabuchodonosor, Alexander magnus reaedificavit & magnificavit. In hac requiescit corpus Origenis, vt ecclesiastica testatur historia.

Hanc igitur nobilem urbem, christianorum exercitus vndique obsidione vallatam, frequenter & penè continuas assultibus impugnavant. Ad cuius subsidium infidelium circumstantes principes euocati sunt. Sed cum illis subuenire non possent, ad propria sunt reversi.

Igitur cum ciues diu nostris viriliter restitissent, ad postremum cum iam fame periculo sissima laborarent, inter se tractare coeperunt, qualiter his tantis molestiis finem imponerent. Quare ad nostros principes missi nunciis de deditione tractare coeperunt, atque interuenientibus pactis populo Christiano Tyrensis ciuitas resignata est anno dñi 1124.

Eodem anno Septembris, idem Balduinus, rex Hierusalem cum quasi octodecim mensibus ab infidelibus tentus fuisset in vinculis, pacta pecunia & datis obsidibus, auctore domino Antiochiam est reversus, inde cum domestico suorum comitatu rediit in regnum.

Sequenti vero anno Borsequinus congregata Turcorum multitudine, transiit Euphrate, Antiochia fines hostiliter inuasit. Quod postquam regi innotuit, collecta totius regni militia, & assumpto Tripolitano comite Pontio cum mille centum equitibus & duobus millibus peditum, diuino auxilio fultus contra hostes procedit in bellum. Erant autem in

A.C. 1126

exercitu Borsequini solum equitum quindecim millia. Commissio itaque bello pars nostra praualuit, & hostibus in fugam versis victoria gloriosissime potiti sunt. Dicitur autem in eo congressu cecidisse ad duo millia, de Christianis autem 24. ceciderunt.

Regis nobilis de Damascenis victoria. cap. 18. A.C. 1126.

Anno sequenti rex Balduinus, congregata regni sui militia terras Damascenorum ingressus est, omnia ferro igneque deuastans. Cumque peruenissent ad locum, in quo Saulus persecutor vocem audiuit, dicentē, Saule, Saule quid me persequeris? castra Damascenorum contra se opposita, & ad bellum ordinata viderunt, quibus visis nostri correptis armis, quasi leones, vt de victoria iam securi, hostes inuadunt: sed hostes multitudine, ac domini sui monitis animati, viriliter resistunt, adeo vt ab hora diei tertia vsque ad decimam varia fortuna praelium peractum sit. Tandem opitulante diuina clementia hostes in fugam conuersi sunt, de quibus die illa ad duo millia interfecti sunt, de Christianis vero equitibus 24. de peditibus vero 80. ceciderunt.

A.C. 1127

Demum de Henrico quinto imperatore aliquid dicunt, quod ita disparuit, quod nunquam est visus. Alij dicunt, quod cum morbo carbunculi, qui sibi erat natiuus, molestari coepisset, post aliquod tempus ex illo morbo migravit, & cadaver eius exenteratum, & sale & aromatibus respersum Spiram est delatum ad sepulturam. Alij dicunt, quod mortuum se finxit, & occulte recessus se monachum fecit Cluniaci, hoc tamen fabulosum est, sed quidam ei multum similes finxit se esse Henricum, qui postea detectus non esse, in poenam coactus est fieri monachus Cluniaci.

De Lothario imperatore, & regibus Hierosolymorum, & eorum bellis.

Lotharius 9. ex Germanis Romanus imperator imper. an. 13. d. 18. A.C. 1125. de quo Robertus abbas monachus Orthonensis. Abbas Vrsper. Per. Pis. lib. 4. hist. cap. V. inc. lib. 2. cap. 11.

CAPIT. VII.

Defuncto Henrico quinto sine liberis, legati Romane ecclesiae, archiepiscopi & episcopi cum imperij optimatibus Moguntiae ex conducto conuenientes, de imperatore eligendo consultant. Tandem post multo tractatu Lotharius, qui Lintherius dux Saxoniae, licet valde renitens, & se indignum tanto honore clamans imperator eligitur. Coepit autem imperare anno domini. 1127. Ab initio autem mundi 5096. Vel secundum aliam computationem 6332. & imperauit annis 11.

Anno autem primo imperij sui contra Bohemos sibi rebelles, cum multitudine magna Alemanorum proficiscens, quorundam principum suorum prodicione, magnam suorum militum stragem passus est, qui postea in Italia ingressus, in occiduum congregato exercitu suo Romam perduxit & in sede sua honorifice collocavit, & ab eo coronatus imperator consecratur. Post haec ambo in Apuliam processerunt. Innocentius papa & Lotharius imperator contra principem Rogerium, qui fauebat antipapa Petro Leonis. Quo fugato dominus papa Ramonem quemdam ibi ducem consti-

tuit. Redeuntibus autem cum victoria Romam post aliquod tempus Lotharius in Alemanniam iter arripuit, veniensq; Veronam morbo correptus vitam finiuit.

Hic Lotharius in principio imperij sui, maxime postquam fuit in imperio confirmatus, vt refert Io. de coll. in ecclesiae Romanae fauorem, quantum potuit, humiliavit progeniem Henrici imperatoris praedecessoris sui. Quare Fridericus & Chunradus fratres, ac praedicti Henrici ex sorore nepotes, contra eum rebellauerunt. Ob quam causam ab Honorio papa praedecessore Innocentij secundi fuerant excommunicati, nihilominus tamen dictus Chunradus a quibusdam Germaniae principibus factus est imperator. Et cum magno exercitu congregato, intrasset Italiam, more imperatorum se corona ferrea fecit coronari. Et cum vsque ad Romam progredi vellet, pecunia exhaustus in Alemanniam rediit.

Continuatio belli sacri & Bohemundi 2. in Syriam transitus. Tyr. lib. 13. c. 21.

§. I.

De hęc in occidente imperate Lothario geruntur, nostri orientales Latini principes contra hostes fidei indefesse pro fidei dilatatione Christianae varia fortuna pugnant, atque Deo amabile regnum Hierosolymitanum, quod praevio diuino adiutorio sibi vindicauerant, multo cum sudore tenebant. Et anno dñi 1127. Bohemundus iunior Bohemundi senioris filius, princeps Tarentinus, in Syriam venit. Quod postquam dño regi innotuit, cum magnatibus regionis illius obuia ei processit. Et ingressio Antiochiam urbem & regionem, quam summa cura post obitum Rogerij principis gubernauerat, integre restituit: illique vna de filiabus nomine Alim natu secundum dedit vxorem, & celebratis de more nuptiis in regnum reuersus est.

Dominus vero Bohemundus princeps Antiochia illustris Casadam castrum, quod hostes per aliquot annos occupatum tenebant, obsessam violenter expugnat.

Anno vero domini 1139. circa veris initium vir illustris Fulco Andegauenſium comes, pro quo dominus rex de communi omnium principum consilio miserat, vt illi dominam Melisendam filiam suam primogenitam daret vxorem, apud Achenonem applicuit cum honesto nobilitate comitatu. Cui statim sine dilatione dictam filiam suam lege maritali tradidit.

Anno autem sequenti Hugo de paganis magister militiae tēpli, & quidam alij religiosi, qui a domino rege ad occidentales principes missi fuerant, vt ad residuum terrae sanctae eos excitarent, reversi sanctum cum quibus plurima nobilitas turba in regnum applicuit, unde de eorum confisi viribus rex cum suis principibus ex conducto deliberauerunt urbem Damascenam obsidere. Sed aduersa illis, diuinitate cum esset illorum exercitus fortissimus atque numerosus, quia in suis viribus praesuebant, nihil penitus profecerunt, sed plurimis suorum amissis redierunt in regnum sine honore. Anno autem 1150. Rodam princeps Turcorum, Alapiae dñs fines Antiochenorum hostiliter ingressus est. Contra quem Bohemundus no expectatis suorum copiis in Secunda pars Hist. Buc. P P P 3 gref

A. C. 1125. gressus praelium cum illo committere non dubitavit. Sed à multitudine oppressus, suis illum deserentibus, gladiis hostium confusus, interiit. Quo casu consternatus Antiochenorum populus, in suum subsidium regem Hierosolymorum vocat. Quod postquam regi nunciatum est, citatis gressibus Antiochiam properat. Sed eius filia Alim principissa, nequam agitata spiritu, patre ab ingressu impedire nititur, quare eo adueniente non est admissus intra civitatem filia prohibente. Sed postmodum operantibus viris Deum timentibus, rex inuita filia civitatem intrauit, atque pro suæ arbitrio voluntatis de civitate ac regionis statu disposuit. Erat autem principissa vnica ex principe filia Bohemundo.

Reuersus igitur rex Hierosolymam, in grauem incidit ægritudinem, vidensque sibi mortis imminere diè, de proprio palatio egressus, simplex & humilis, regio fastu deposita, in conspectu domini in palatium patriarchæ, quia loco dñicæ resurrectionis erat vicinior, se transferri præcepit. Ibi que vocatis filia, & genero, pueroque Balduino, iam Bibulo, coram positus regni principibus regni curam eis tradidit. Ipse autem verus Christi confessor, habitum religionis assumens, vitam regularem professus, si vixerit, ei qui pater spirituum est spiritum reddidit anno regni sui 13. sub monte Caluarie sepultus.

Fulco Hierosolymorum rex 4. A. C. 1131. Tyr. lib. 14. cap. 11.

§. II.

Vocato ex hac luce Balduino, rege tertio Hierosolymorum, qui dictus est de Burgo, successit in regno Fulco gener eius, Andegauensis, Cænonanensis, & Turonensis comes. Erat autem quando adeptus est regnum ætatis 60. annorum.

Per idem tempus Iocellinus Edessanus comes senior, longa grauatæ ægritudine, cum lecto decumberet, audiuit soldanum Iconiensem cum magna multitudine Turcorum eius castrum obsidisse. Quo audito comes magnificus mandauit filio, vt assumptis secum militibus copiis, hostibus viriliter occurreret. Ille verò tanquam timidus se excusabat, asserens periculosum cum tam paucis multitudini tantæ occurrere. Quare pater iratus, sibi lecticam præparari mandauit, & impositus, cum iis quas collegerat copiis, ad soluendum obsidionem hostibus obuiam perrexit. Cuius aduentu cognito, Soldanus eius animositate reformidans, obsidio ne soluta ad propria remeauit. Comes eadem hora ad locum perueniens, lecticam, qua gesta batur ad terram deponi iussit, & erectis in cælum oculis cum gemitu & suspiriis gratias egit, quòd in diebus suis nouissimis eum dominus tanta gratia visitasset, quòd in ipsis mortis vestibulis constitutus hostibus Christianæ fidei fieret formidabilis. Et his dictis spiritum reddidit, relicto filio æquinoco suo, sed à paterna gloria plurimum degeneri.

Anno igitur Fulconis regis Hierosolymorum primo rex vocatus, illum Antiochenis primo-

ribus Antiochiam properabat. Sed principissa, mulier nequam ad dominium ciuitatis adpirans, regi se in omnibus opponerebat, adeo vt & dominum Tripolitanum comitem eius blanditiis & muneribus corruptum, in hoc facto æmulum suscitaret, ita vt eis bello sibimicem occurrentibus, magnum in regno Christi diuidium ortum est. Sed rex bello factus superior, ipsum ex campo fugauit, & per Dei gratiam, interponentibus se pacis auctoribus, reconciliati sunt adinuicem. Rex autem Antiochiæ longa mora contracta, collocatis illorum in pace negotiis, in regnum reuersus est: cura prioris patris nobili viro Reginaldo Massier commissa.

Sed non multò post elapso tempore, audito, quòd de Perside infinita Turcorum multitudine in partes Antiochenas se effuderat, assupta regni militia cõtinuatis itineribus eo properat. Sed cum esset in itinere, comperit Sanguinum Turcorum potentissimum sarcapam in multitudine graui comitè Tripolitanum Pontium obsidisse. Qui dilato ad modicum priori itinere, illuc dirigit acies. Cuius aduentu audito Sanguinus obidione soluta ad propria remeauit.

Rex autem iter prius continuans, Antiochiam peruenit. Conuocatisque ibi militariibus copiis diuino fretus auxilio hostibus fidei obuiam processit. A quibus non longè positus, castris, aliquandiu mansit quietus. Sed videns, quòd hostes nihil molirentur, sed in suis stationibus quieti manerent, maiora adhuc expectantes subsidia, repente rex super eos irruit, atque gladiis cum suis instans stragem immensam in eis operatur, adeo vt paucis concederetur mortem euadere.

Adepta igitur dominus rex tam insigni victoria, iam in regnum præparabat iter, sed ante eius recessum nobiles & primates Antiocheni principatus, de consilio & assensu ipsius regis dominum Raimundum, domini Galihelmi Pictaensis filium, missis solemnibus nunciis ad se vocauerunt vt illi domini Bohemundi iunioris filiam matrimonio copularent: quo facto reuertitur in regnum.

Reuerso autem rege ab Antiochenis partibus, variæ conuersiones & graues contra eum in regno exortæ sunt principaliter ab Hugone comite Ioppensi, qui propter contumaciam damnatus à rege ad hostes fidei Acalonam se contulit. Rex autem Ioppem obsedit.

Sed ciues attendentes, quòd illorum dominus patrociniū hostium crucis quaesierat, meliori ducti consilio ad regem se contulerunt. Cum autem rex circa obsidionem Ioppes teneretur occupatus, rex Damascenorum Panca densen vrbem obsessam expugnauit, vniuersis ciuibus atque stipendiariis captis.

Sequenti autè anno dominus Raimundus pro quo Antiocheni miserant, Antiochiam venit, ac statim dictam filiam Bohemundi infra tredecim iam annos existentem, duxit uxorem. Fuit autem hic Raimundus nobilitate insignis corporis eximia proceritate composcens, verbo & affabilitate commendabilis, armorum vsu, & rei militaris experientia omnibus, qui eum præcesserunt, præponendus: In diuinis officiis penè assiduus, in cibo potuque sobrius.

A. C. 1113. sobrius. Erat tamen inter ceteros quos partebatur defectus, animo præceps in agendis impetuosus, in ira modi nescius, rationis expertus, parum felix.

eo tempore comes tripolitanus Pontius, Damascenis terram hostiliter ingressus viriliter occurrit, bellum commisit, sed peccatis illorum exigentibus dissolutis agminibus suis & in fugam versis occisus est, prodentibus cum Syriasis, qui in monte Libano habitabant. In quo praelio multi nobiles, & multi mediocres ciues Tripolitani occisi sunt. Reliquit autem prædictas Pontius filium hæredem Raimundum nomine. Hic autem statim, vt dominium adeptus est congregata suorum residua multitudine subitò Libanum conscendens, omnes illos, qui patrem prodiderant in conspectu populi variis suppliciis interemit.

Constantinopolitanus imperator in Antiochenos mouet. ca. 24.

§. III.

Nunciatur intetea quod dominus Ioannes Constantinopolitanus imperator infinitis tam equitum quam peditum copiis congregatis, in Syriam descendere maturabat indignatus multum, quòd absque eius conscientia Antiocheni principis filiam alicui nupti dare præsumperant ipso penitus inconsulto. Veniensque in Ciliciam, pene cunctas ciuitates eiusdem prouinciæ eiectis inde principibus fidelibus occupauit. Inde Antiochiam veniens, eam vndique obsidione vallauit, atque urbem vehementius arctare cepit.

Dum hæc circa Antiochiam geruntur, Sanguinus Christiani nominis indefessus persecutor comitatum Tripolitanum hostiliter ingressus, omnia igne & ferro vastabat. Quod postquam regi innotuit Hierosolymorum, quamuis versus Antiochiam ire deliberans at tamen murato proposito, contra fidei hostes acies dirigit. Quod postquam Sanguinus comperit, relicta obsidione Rafaniæ ciuitatis, ordinatis aciebus nostris pugnaturus occurrit. Itaque commisso praelio occulto Dei iudicio, sed iusto, nostri vincuntur. Rex autem nostrorum videns stragem salutis suæ consulens cum paucis in quodam vicino oppido se tutatus est. Nam eo funesto praelio, pene omnes pedestres copie perierunt, paucis ex eis captis. Captus est ibi & princeps Tripolitanus Raimundus iunior. Sanguinus autem statim post victoriam castrum in quod se rex receperat, vndique obsidione vallauit, obsessis requiem negans. Sed audiens, quòd princeps Antiochenus, & comes edessanus in subsidium domini regis properabant missis de pace ad regem nunciis dicit se vniuersos, quos paulò ante ceperat tam comitem, quam reliquos restitutum, & tam domino regi, quam suis liberum exitum daturum dummodo id oppidum ei resignaret. Rex autem nesciens tam prope esse subsidium, verbum [oblatum cum omni auiditate] susce-

Rex intra castrum obsidetur. cap. 26.

pit, admirans vnde his tanta humanitas, procebat. Omnibus itaque sicut conuenerant completis, versus regnum iter accelerabat: sed cum esset in loco, qui Archis dicitur de domini principis aduentu tunc cognouit adueniente ergo post modicum tempus principe, Antiochiam rex Hierusalem est reuersus.

Inter hæc imperator Constantinopolitanus cum suis exercitibus, frequentibus aggressionibus ciues Antiochenos vexabat. Ipsi verò versa vice assiduis eruptionibus imperatoris exercitum pro viribus conterebant. Cumque plurimum in eo facto vtraque pars esset damnificata tandem sub certis passionibus pax inter ipsos reformata est quibusdam se ad id negotium interponentibus. Tandem visum est arbitris, quòd dominus princeps ad imperatorem accederet, atque cum debita solennitate debitam a homoligiam exhiberet & fidelitatem, iuraretque imperatori Antiochiam ingredi volenti non negare introitum, & sic dominus imperator Alapiam, Cæsaream Cappadociæ, Amam, edessam vrbes principi restituit: qui tandem his viribus contentus, sine difficultate domino imperatori restituat Antiochiam iure proprio possidendam: dominus terò imperator in recompensationem exhibitæ fidelitatis principi concedat [quod si auctore domino eum contigerit Alapiam, Cæsaream, & omnem circumiacentem regionem sibi acquirere, totum principi sine molestia & minutione accrescat & iure perpetuo sibi & hæredibus suis, tamen in beneficio quod vulgo feudum dicitur tranquillè possideat] Sicque fœdere completo, pace plenius reformata imperator propter instantis hyemis improbitatem, cum suis exercitibus hyemandi gratia in Ciliciam se contulit, promittens quod æstare proximè futura, ciuitates prædictas auctore domino expugnatas principis potestati subiiciat.

Igitur transcurtis circa Ciliciam hybernis mentibus, imperator Cæsaream urbem obsedit, atque eius cum suis exercitibus erectis in gyrum machinis quatit mœnia non sine habitantium strage. Cum autem imperialis exercitus viriliter ad impugnationem vrbis defudaret princeps & comes Edessanus, remissus se habebant ludis & alea se oblectantes.

Quod imperator attendens, non modicum indignatus, ab obsessis ciuibus non modicam sumens pecuniæ quantitatem, soluta obsidione recessit atque cum suis exercitibus Antiochiam est reuersus.

Cumque aliquandiu ibi quiesceret, petiit à principe ciuitatis præsidium sibi dari. Petiit præterea liberè dominum ciuitatis. Quod principi & aliis Latinis ibi habitantibus nimis durum videbatur, quòd scilicet ciuitas tanto gentis nostræ periculo acquisita tantòque felicitum principum sanguine fidei Christiana restituta in manus effeminati Græcorum populi descenderet sicque res in arcto posita erat.

Homologiam hominū Petrus Girardus l. 6. Sint. g. iuris cap. 15. & gallice homage diet. est aut Iuramentum fidelitatis id est professio eius quod homoligius suo patrono prestat. d. et vide eundem ibidem. P P P 4 Cum



**A.C. 1138** Cum nouitas ista diuulgata esset in populo, subito tumultus ad sidera tollitur, atque his rumoribus ciues accensi contra Græcos per ciuitatem dispersos insurgunt multos vulnerant nonnullos occidunt. Hoc ciuium strepitu vehementer permotus imperator, conuocatis principe & primoribus ciuitatis; hæc ad illos uerba habuit. Memini me uobiscum de obtinenda ciuitate habuisse tractatum ex quo scandalum dicitur exortum in populo; unde ex quo uobis ita durum & difficile uidetur, quod petieram, sententiam reuoco. Habetote ergo uobis urbem. Sufficit imperio nostro, quod uerè nostri fideles estis. Egedimini ergo & populum furentem compefcite. Quod si mora mea in ciuitate aliquatenus est suspecta; cras auctore domino egrediemur. Quod dictū die sequenti effectui mandauit. Nam urbem egressus super flumini castrametati præcepit, tandem promisso firmissimè reditu eum suis legionibus ad propria est regressus.

Dum hæc circa Antiochiam geruntur, dominus Theodericus Flandrensiū comes, idem domini regis gener, cum bono comitatu Hierosolymam applicuit, cuius aduentu lætus populus Christianus, quoddam præsidium, quod trans Iordanē sitū erat, obsessum expugnauit. Interea Sanguinus successibus prosperis in immensum elatus, regnū Damascenorum sibi occupare constituit. Quod intelligens amadus illius regni procurator regis damascenorum fecerit inita cū Domino rege, & populo Christiano societate ipsū in suū subsidium uocauit. Quæ res postquam Sanguino est cognita timens duobus fortissimis exercitibus, qui iam contra eum conuenerant se non posse resistere relicta obsidione cuiusdam urbis iam per eum facta; ad propria est reuersus.

Rex autem exercitu Damascenorum, sicut in pactis cautum erat ciuitatē Paneadem obsedit, obsessamque fideliter à Damascenorum exercitu ad id opus adiutus, non post multum temporis ad deditionem compulsi. Qua recepta temporalem iurisdictionem domino Rainerio; cui erepta fuerat, restituit.

Anno Lotharij huius imperatoris 8. rex Angliæ Henricus moritur. Cui Stephanus ex sorore nepos in regno succedit, sed magna regni parte multatus est. Nā filia regis Henrici Matildis, qui primo imperatori Henrico quinto nupsit postea Gaufrido Andegauensi comiti, Ludouici regis Francorum auxilio, ducatum Normanniæ occupauit, insuper & illi magnas molestias in Anglia suscitauit quem etiam postea bello victum cepit. Sed pro Roberto comite fratre suo, quem rex Stephanus captum tenebat, ipsum relaxauit. Ex his autem dissensionibus Anglia, fame & gladio principibus inter se discordantibus, actura est.

*Chunradus 3. rex Romanorum im. a. 12. m. 10. d. 26. A. C. 1139. de quo Ordo Frisij. Robertus Ab. montis & Abb. v. sp. berg. Nauic. Gen. 38.*

CAP. VIII.



thario imperatore rebus humanis exempto, Chunradus Henrici 5. nepos, qui ante ipsum imperium affectauerat communi principum

**A** voto ad gubernandum imperium assumitur. Anno domini. 1138. à mundi uero initio secundum breuiorem numerum quinquies 1101. secundum autem maiorem numerum sexies 1348. Et imperauit annis 15. In huius tamen electioe duce Saxonia, & Bauaria dux Henricus qui cognominatus est superbus, apud què etiam insignia imperialia [scilicet crux, lancea & corona] contumaciter detinebantur, non consenserunt: erat autem hic Henricus gener defuncti imperatoris, quare post eius mortem eadem sibi insignia uendicans ad imperium adspirabat. Imperator autem præfixis omnibus curiam generalem, ad quam uenientes cū imperatrice uida [adhærentes ei Saxones] uxore Lotharij, ad pacem & gratiam imperatoris recepti sunt Henrico excepto duce Banaria, qui uenire contempsit. Hic Henricus in sua contumacia perseuerans, ab omnibus derelictus, quatuor solum comitatus sociis solus & in paupertate in Saxoniâ occultè secedens modico interiecto tempore vitam finitit.

Cum autem imperator Chunradus mortuo Henrico præfato nullam iam in imperio contradicentem haberet nondum imperiali benedictione suscepta in Almania plenius dominabatur. Quo tempore Rogerius Siculus quem iuuante Lothario à domino papa Innocentio 2. expulsus supra diximus, quia fauebat antipapæ, rursus coactis undique militibus copiis in Apuliam est reuersus atque cum Rainone (aliàs Rameone) quem Innocentius Apuliæ præfecerat bello congregitur ad quod speratus iterum ex Apulia pellitur, sed post modicum dictus Raino moritur. Quod cum inuenisset Rogerio ipse iterum in Apuliam reuertitur, & p̄morbatam duce ab Iserouincia bello in suam ditionem recepit, atque exterminatis inde nobilibus, qui sibi se opposuerant, se Sicilia regem nominare cæpit.

Princeps autem Capuanus Robertus, cū iis quos Rogerius ex Apulia expulerat, in Alemaniâ, ad Chunradum imperatorem se contulerunt illum ad transeundum in Italiam exhortantes. Sed aliis uigentibus negotiis, tunc transire non potuit. Sed Innocentius papa uir magnanimus, magno collecto exercitu Romanis etiam nobilibus, secum ad negotium illud proficiscens in Apuliam contra Rogerium profectus est. Qui cum ad quemdam locum uenisset ac duces exercitus minus cautè se haberent à Rogerio circumuentus captus est. Sed cum Rogerius nimium reuenter eum se habuisset Innocentius illum in gratiam accepit. Rogerius autem domino papæ Innocentio ac ceteris successoribus eius iurata fidelitate, nomen regium tum in Sicilia, tum in Apulia auctoritate apostolica impetrauit.

rogerius igitur in immensum exaltatus, cum nullum iam præter Chunradum imperatorem haberet obstaculum Guelfonem bauariæ ducem Henrici superbi fratrem pecunia sua corruptum contra Chunradum in Almania concitauit. Qui magnis ex pecunia Siculorum regis Rogerij comparatis exercitibus, bella Chunrado imperatori inculit. Ad postremum ab eo prælio victus multos ex suis amittit.

Muti

**A.C. 1140.** Multi existimant ab isto Guelfone duce Bauariæ Guelfos appellatos: cuius pestiferum nomen maximè in Italia inualuit. Pestiferum dico, quantum ad ablatium unitatis & pacis, ita ut nunquam inde potuerit extirpari. Nam quia hic Guelfo se imperatori opposuit ij Italicorum populi, qui imperiale dominium in Italia detrectant, usque in hodiernum diem Guelfi nuncupantur. Sed qui in Italia partem imperij fouent, quare Gibellini dicantur, nec scriptum reperi. Alij aliam causam assignant, unde dicantur fautores ecclesiæ Guelfi & fautores imperij Gibellini.

*a. Perniciosissima hæc duo factiones à Friderico 2. pauld post A.C. 1160. disseminate in Italia fuerunt quibus nomina quoque aut ipse aut ex suis Germanis aliqui in didere. uerbo enim, quod certè germanicum est, studios ecclesia Guelfos & imperatoria factioni Gibellinos plantat appell. vi. scilicet, adducor ut credam Pto. v. ma. luensis episcopo. qui pauld post ea tempora scripsit, ea in sua rebus Italæ nomina primum apud Pistorium fuisse audita, qua pauld post omnem Italiam præter uicam urbem uicam infecere. Blon. dec. 2. l. 7. Taxatur subinde Fridericus 2. mala mens qui Italiam in factiones diuisit, ut se rec. quin. in suis partibus fauerent, quinam Pontifici. Cesar. anis præfuit Gib. el. inde Gibellini. Pontificis Guelfus, inde Guelfi. Gen. 38.*

*Continuatio belli sacri. Constantinopolitani imperator rursus Antiochie inhiat. Tyr. lib. 15. c. 19. A.C. 1140.*

§. I.

**C**irca idem tempus Ioannes Constantinopolitanus imperator, rursus potiundè Antiochiæ cupiditate ductus denuo magnis coactis copiis in Syriam descendit. Veniensque Antiochiam. Latinis habitatoribus contradicentibus minimè est admissus. Qui ex hoc magnam indignationem concipiens, in Ciliciam reuocauit exercitum, sperans hyeme transcurta circa Antiochiam etiam inuisi ciuibus aliquid obtinere.

Cum autem ibi esset, circa ueris initium, & ad uenationem esset egressus cum in aprum sagittam ex arcu emisisset, seipsum in ea manu qua arcum regebat, sagitta grauius uulnerauit. Erat autem sagitta illa ueneno intrinsecta. Sumpto itaque ex tam leui causa mortis responso, rediit ad castra. Sed recepta interius peste ueneni mortifera adhibita per medicos remedia parum profecerunt. Vnum tamen dicebant medici posse adhiberi remedium, si læsa manus, antequam reliquas corporis partes inficiat uenenum præcidatur. Hoc uir magnanimus audiens constanter spreuit indignum esse asserens, ut una manu tantum tam nobile regatur imperium. Hoc tamen magis superbiè quam magnanimitatè uideret adscribendum.

Uidens ergo imperator mortis sibi imminere discrimen, Manuelem iuniorem ex filiis imperij declarauit hæredem quo facto præsentibus functus est uicarius autem completis pro

voto in ea regione negotiis Constantinopolim reuersus est.

Ea tempestate accidit res toti Christianitati ualde damnosa. Nam cum dominus rex Hierosolymitanus Fulco apud Achonensem urbem moram traheret, ac extra urbem causa solatiij perrexisset: casu accedit, ut lepisculus à canibus excitatus fugeret. Quem fugientem clamor uniuersorum excitatus insequitur. Rex autem equo insidens, & inconsultè festinans accurrit. Sed equus in præceps agitur, corruensque in terram regem dedit præcipitem adeo ut stella caput regis totaliter conuallaretur ita ut cerebrum tam per nates, quam per aures emitteret. Igitur cum uniuersorum gemitu ad ciuitatem relatus, triduo sine sensu adhuc palpitans, vitam protraxit. Quarta uero die spiritum exhalauit. Anno domini 1142. Reliquit autem ex domina regina uxore sua duos filios uidelicet Balduinum primogenitum annorum quasi quatuordecim; & Almaticum annorum septem. Et ita intra unum annum duo præclarissimi principes, scilicet dominus Ioannes imperator Constantinopolitanus illustris, & Fulco 4. Latinorum rex Hierosolymorum inopinata morte defuncti sunt.

*Balduinus 3. Hierosolymorum Rex 5. qualis Tyr. lib. 16. cap. 1.*

§. II.

**D**efuncto Fulcone quarto rege Hierusalem successit ei filius in regno nomine Balduinus, qui fuit adolescens optime indolis. Postquam autem factus est uir, fuit corpore procerus, tantaque formæ cæteros præibat eminentia, ut ignaris etiam eximia quadam in eo resurgente dignitate, certum de se, id est de regia maiestate daret iudicium.

Affabilis erat, & misericors multum, alieni minimè cupidus nec ecclesiarum vexabat patrimonio, nec opulentis subiectorum more prodigi insidiabatur. Quodque in ea ætate solet raro contingere erat etiam in ætate adolescentiæ Deum timens.

fuit autem mediocriter literatus, libenterque cum ei vacaret incumbere lectioni historiarum præcipuè auditor antiquorum regum & antiquorum principum gesta morelque diligenter inuestigabat. Erat præterea & laboris patiens, & in dubiis bellorum euentibus, more optimi principis maximè prouidus.

Eodem ipso anno, Sanguinus uir sceleratus & Turcorum inter orientales potentissimus, Edessam populis Latinis refertam obsidione uallauit. Sumperat enim occasionem obsidionis dictæ urbis ex absentia comitis Iocellini comitis Edessani qui contra prædecessorū suorum morem dimissa illius urbis habitatione, circa euphratem in castro quod dicitur Turbecel propter loci uertatem & amœnitatem morabatur deliciis uacans. Prædicta uero ciuitas, Chaldaeos & Armenios imbelles viros habebat habitatores, qui solum relicto armorum usu

A.C. 1142.

usu

Panens ca piur. c. 11.

De moribus eius & conuersatione. cap. 2.

usu mercatorum vacabant taroque Latinorum frequentabatur accessu, erat autem solis metce nauis tradita eius cura. Vacuam ergo eam reperiens Sagninos, locatis in gyrum eius legionibus, crebris assultibus ciues incessanter affligens, requiem negabat obsessis. Comes vero Locellinus hæc audiens, militares copias sero euocat. Insuper & Anthiochenum principem dominum suum monet, vt vna secum ad soluendam obsidionem se praparet. Sed ad regem Hierosolymorum nuncius destinatus est, qui ab infidelibus urbem obsessam nunciaret.

Qui dum a vtrique militares copias conuocant, urbem præfatam violenter effraçtam expugnat Sanguinus nec sexus nec ætatis parcens cunctos fideles ibi repositos per suos infideles gladiis obruncat, exceptis paucis, qui in præsidium ciuitatis se receperant. Sic igitur vrbs antiquissima, & nomini Christiano à tempore apostolorum deuota, & ab infidelium superstitionibus eruta ad manus infidelium deuenit.

Eodem tempore Balduinus ob spem potiùs de ciuitate ciuitatis, quam quidam ex admirantis regis Damascenorum in malum domini sui, cui se rebellauerat, resignare volebat, cum maiori parte exercitus regni sui profectum est. Sed occurrentibus sibi Turcis, magna damna suorum passus est. Et cum vndique ab infidelibus Christianorum vsque ad desperationem vergetetur exercitus, intantum vt quidam ex nobilibus domino regi secretius consulerent quatenus assumpto sibi vniuersæ crucis ligno, & assumpto cuiusdam nobilis viri equo, qui omnes alios velocitate excedebat, ipse solus suæ salutis consuleret dictus rex & si infra annos pubertatis constitutus regia magnificentia consilium illud contempserit dicens propriam se omnino spernere salutem, si tam Deo deuotus populus, casu flebili deperiret.

*a Paulò pòst hic Sanguinus dum ciuitatem quamdam Cologembar nomine obsideret tractante & disponente prædictæ vrbs Domino nocte vna vno estuans, & præ nimia crapula supinus iacens, à suis familiaribus gladiis confoditur. De quo quidam nostrorum nunciato eius in verum sic ait:*

*Quam bonus euentus, sit sanguine sanguinolentus Vir homicida reus, nomine Sanguineus. Tyr. lib. 6. cap. 7.*

*Noua in Syriam Latinorum expe ditio. Tyr. lib. 16. cap. 18. A.C. 1145.*

§. III.

**C**Apra igitur vrbe edessana, letalis rumor, in cætere plenus vniuersam occupat occidentem. Diuulgatum enim erat, quod impia gens Turcorum Christianorum vrbes & municipia depopularetur, populumque Christianum crebris inuasionibus affligeret. Dominus quoque Eugenius tertius, qui tunc erat pontifex summus paternam gerens pro suorum o-

rientialium filiorum afflictione sollicitudinem viros religiosos ad diuersas occidentis partes dirigit qui principibus, populis, & nationibus Christianorum orientalium pressuras denunciant. Inter quos vir immortalis memoria beatus Bernardus Claraualle. si abbas, ad prædictam Deo placiti muneris executionem eligitur. Qui impiger & indefessus, licet corporis esset inualidi, regna circumit, vbi que euangelizans verbum Dei, afflictionem populi Christiani, qui est in oriente diligenter aperit vbi in vrbe Spirensum, tantus erat concursus populi ad eum audiendum & venerandum, vt imperator Chunradus ibi adstans, ne populus eum conculcasset, ipsum manibus suis de ecclesia asportaret.

Hæc eo differente affuit tam nobilium quam plebis fauor gratuitus, qui exortationibus spontaneum præbentes assensum iter versus Hierusalem compromittunt. Illustres præterea viri dominus Chunradus Romanorum imperator & dominus Ludouicus rex francorum cum multis virisque populi principibus, cum omni deuotione vestimentis suis signum crucis imprimunt salutare.

Composito igitur regnum suorum statu & paratis ad iter necessariis, mense Maij iter arripuit. Segregatim igitur proposuerit incedere, ea videlicet ratione ne populus inter se dissentibus orientetur conuentiones, & vt commodius vitæ necessaria sibi prouiderere valerent. Transcurris igitur Baunaria & Aultria ac Vngarorum finibus & emensa vtraque Pannonia Thraciam attingunt. Ad urbem domum regiam Constantinopolim peruenit Chunradus imperator cum suis. Qui ab Manuele imperatore Græcorum magnifice susceptus est. Data autem exercitiibus aliquanti quiete, transitio Helleponto cum suis legionibus in Syriam venit.

Interea Soldanus Iconij vir inter Turcos potentissimus, audito tantorum principum aduentu, ex vltimis orientis finibus infinitas armatarum copias conuocauit. Audierat enim à sæculis inauditam multitudinem aduenisse. Et verè sic erat. Nã vt cõstanter asserunt ij, qui fuerunt in prædicta expeditione presentes in solo domini imperatoris comitatu solum equitum loricatorum erant ad septuaginta millia absque peditum copiis. Quorum non minor numerus fuerat in comitatu regis francorum Ludouici. Quibus si fuisset propitia domini gratia non solum Soldanum Iconij, qui potentissimus erat, verum vniuersas orientis prouincias nomini Christiano faciliter subiugaf-

*a Rex Ludouicus iunior seu septimus dictus, quod expugnato Vitoraco quod oppidum sub ditione Blesensi erat in eade principe ad mille quingentos puberes improperes, incendit in genti maxore atque dolore correptus sceleris huius expandit causa D. Ber. f. uasore & impulsore, sacra peram ac scipionem induit, & in infideles arma sumpsit militans, unum integrum in Christi regno consumpsit. Contin. Sig. A. Emyl. 1. 5. vide infra §. 6.*

*A.C. 1146. sent. Sed eorum, ex occulto iusto tamen iudicio, spreuic famulacum deus nec acceptum habuit munus, quod indignis fortasse manibus offerrebat.*

Interea dominus imperator in Lycaoniam cuius metropolis est Iconium peruenit. Tradiderat autem dominus imperator Constantino politanus domino Chuntado imperatori Romanorum petenti, viz duces locorum peritos. Qui innata vsi malicia, & consueto in nostros odio ducti, siue de mandato domini sui siue infidelium corrupti pecunia studiose ceperunt per deuia Theutoicorum trahere legiones.

Cumque vbi conceperant imperatoris deduxissent exercitum præ lassitudine nostris dormitanibus in tempeste noctis silentio, clã relicti domini imperatoris castris dissiugerunt populo sine duce relicto. Relata demum luce nõ sunt inuenti, qui de consuetudine præterent agmina. Quod cum percipendisset imperator, congregatis principibus suis consulebat, illos quid facto opus esset, aliis redendum aliis procedendum esse consulentibus. Dumque sic locorum ignari, & pro alimentorum defectu solliciti fluctuarent nunciatur in vicino non longe consistere infidelium acies. Erat autem in solitudine stetit constitutus exercitus sicut studiose à prædictis seductis vbi fuerat introductus. Dicebaturque publice nec à verissimili multum abhorrebat, quod de conscientia & mandato imperatoris Constantinopolitani inuidentis profectibus Latinorum constructa, fuerat hæc periculosa molimina. Suspectum enim semper, & habuisse & habere Græci dicuntur Latinorum & maxime Theutoicorum tanquam imperium æmulatum conualefcere dominium, eo quod eorum rex imperatorem Romanorum, & augustum se nominet. In hoc enim nimium suo existimant detrahi imperatoris, quem ipsi maxime, i. singulariter principari omnibus dicunt, tanquam Romanorum vnicum & solum imperatorem.

Sic igitur dum fame, labore, & locorum ignorantia laboraret fidelium exercitus subito Turcorum acies supra imperatoris castra irrumpunt. Nostri autem quamuis in principio subito illorum aduentu stupefacti trepidassent attamen vt cumque recollectis animis, prout locus permittebat & tempus, viriliter resistebant. Ad postremum fame & lassitudine attriti iam deficere incipiebant. Sic ergo in gyrum ab infidelibus fidelium vallatus exercitus, telorum & sagittarum immisionibus anxie nimis, & vsque ad mortem premebatur, nec dabatur referendi vicem, & cum hostibus conferendi copia. Quoties enim in hostes, fidelium acies impetus facere nitentur, illi dissolutis agminibus nostrorum eludentes conatus, ad diuersa ferebant. Iterum nostris in castra se recipientibus illi agmina reuocantes sua nostrum cingebant exercitum, & instantes, acrius quasi obfessis requiem negabant. factum est ergo oc-

*a Hoc vnum prosper cessit in vniuerso opere quod peregrinus exercitus Lisbonam in Portugalia à Saraenus cepit, & eam Portugaliensi regi vindicavit. Helmol. in Chron. Slaunorum. cap. 62.*

*a Hoc vnum prosper cessit in vniuerso opere quod peregrinus exercitus Lisbonam in Portugalia à Saraenus cepit, & eam Portugaliensi regi vindicavit. Helmol. in Chron. Slaunorum. cap. 62.*

culcto Dei iudicio, sed iusto, quod omnis illa principu virtus, que armis virib. animis, & numero videbatur incomparabilis, subito contra corruerit, ita vt vix illius vestigia gloriæ, & tantarum vix superesset residuum copiarum. Nam de septuaginta millibus hominum armatarum militum, & de tanta pedestrium turmarum manu quorum numerus erat infinitus, vix (vt asserunt, qui fuerunt presentes) decima pars euasit aliis aut occisis gladio, aut vinculis hostium alligatis. Euasit autem Deo volente imperator cum paucis ex principibus suis, qui licet cum difficultate nimia post dies aliquot in partes Niceæ se contulit. Hostes vero victoria potiti, onusti spoliis, gaza multiplici locupletiores facti, equis & armis vsque ad nauicam ditati sunt regis Francorum aduentum auidè expectantes, qui ad eandem prope partes aduenisse dicebatur, huic tamen tanto negotio Soldanus Iconij non interfuit. Sed quidam nobilis primicerius militiae suæ dictus Paramum hanc plagam domino permittente exercuit contra spem. Accidit autem hoc anno domini 1146. mense Nouembri.

Hi autem filij Belial, qui ab imperatore Græcorum nostris viarum ac itinectum duces dati fuerat vt peccatū peccato addeiret, ad regis francorum, qui in proximodicebatur esse properauerunt exercitum, mentientes dominum imperatorem eorum fretum ducatu omnia prosperè egisse, & Iconio violenter expugnato de hostibus triumphasse.

*Rex Francorum clade intellecta cum imperatore colloquitur. cap. 23.*

§. IIII.

**I**nterea rex Franciæ Ludouicus, pene eisdem subsecutus vestigiis, cum suo exercitu venit Constantinopolim, vbi modico tempore moram trahens transito Helleponto in Bithyniam descendit, vbi de domino imperatore Chuntado, qui eum præcesserat, diligentius inquisiuit. Cui veraciter significatum est, ipsum imperatorem amississe in bello exercitum suum, & cum paucis principibus euasisse. Primo igitur sermo dubius, & sine certo authore ortus est: sed processu temporis factus est certior. Nam modico interiecto intervallo Fredericus dux sueuorum imperatoris ex fratre nepos, qui ex illa strage euaserat, ad exercitum regis francorum properans venit. A quo que sinistra euenerant, plenius & certius cognouit. Igitur motis castris rex Ludouicus, ad locum in quo imperator castrametatus fuerat peruenit, vbi familiaribus vsi colloquis, ordinant simul iunctis agminibus proficisci.

Sed cum Ephesum Asiae minoris metropolim peruenissent imperator, seu quia cum paucioribus erat, qui multo plures prius se cum habuerat, verecundiam non sustinens, aut francorum factum non ferens suis per terram remissis ipse nauigio Constantinopolim reuersus est, vbi vsque ad veris initium moram cum

*Sanguinis Edessam cap. ca. 5.*

*Spe potiùs de ciuitate ciuitatis, quam quidam ex admirantis regis Damascenorum in malum domini sui, cui se rebellauerat, resignare volebat, cum maiori parte exercitus regni sui profectum est. Sed occurrentibus sibi Turcis, magna damna suorum passus est. Et cum vndique ab infidelibus Christianorum vsque ad desperationem vergetetur exercitus, intantum vt quidam ex nobilibus domino regi secretius consulerent quatenus assumpto sibi vniuersæ crucis ligno, & assumpto cuiusdam nobilis viri equo, qui omnes alios velocitate excedebat, ipse solus suæ salutis consuleret dictus rex & si infra annos pubertatis constitutus regia magnificentia consilium illud contempserit dicens propriam se omnino spernere salutem, si tam Deo deuotus populus, casu flebili deperiret.*

*Regis dictum magnificum.*

*A. C. 1146. Imperator precedit Constantinopolim.*

*Soldanus Iconij aditus militum.*

*Numerus factorum militum.*

*Improbis illi vix duces regem izanco uentumur circunuenite. c. 27.*

*Chunradus expeditio nem sanctam relinquit.*

A.C. 1146 cum suis principibus fecit. Interea rex francorum per aliquot dies Ephesi commoratus, iterum iter aggressus est ad vada Meandri fluminis veniens. Hic primum Francis hostes iuxta eorum desiderium intueri datum est. Quibus visis, rex cum suis innotis hostibus flumine transmissis, in eos viriliter irruit multaque occisis atque captis, reliquos in fugam conuertunt. Quos vique ad illorum castra persecuti, etiam castra ipsa expugnant. Habita itaque huiusmodi victoria, & de hostium manibus atque praeda facti latiores rursus mane viam continuantes ad iter se accingunt.

Cumque iam aliquantulum processissent, is qui de more cum vexillo regio ceteris antebat ad montem quemdam peruenit: vbi ordinatum fuerat ab ipso mane illa nocte ibi castrametari. Sed cum quibusdam ex maioribus qui praecedebant videretur, quod parum die illa processisset exercitus vexillum cepit ultra proficisci. Ij autem qui sequebantur, cum iam non longè ab ipso monte se esse viderent existimantes, vt ordinatum fuerat, ibi castra esse constituta, lente nimis incedere ceperunt. Et ita quibusdam montem transgressis, quibusdã verò circa montem adhuc moram facientibus francorum est diuisus exercitus. Quod videntes infidelium legiones, quæ ex latere exercitum sequebantur, sumpta occasione tum ex locorum angustiis, tum quia militum robustior portio ab exercitu erat separata, subito aciebus instructis irruunt in nostros, & antequam arma corripere possent acies francorum ibidem praesentes dissolunt. Et quamuis Christianis obessent locorum angustia, aliquandiu tamen viriliter resistunt pugnanturque diu matte ancipiti & euentu dubio. Verum in fine peccatis nostris exigentibus infidelium prevaluit tranius, & Christianorum vsque ad modicum numerum est redactus exercitus. Occubuerunt itaque die illa viri nobiles, & illustres multi valde quorum nomina scripta in libro vitæ esse dubitat nullus. Occidit illa die, nostris infausito & casu nimis aduerso, francorum gloria, & virtus gentibus hactenus formidabilis contra corruit immundis, & Deum nescientibus quibus prius terrori fuerat, facta nunc ludibrio. Quid est benedictæ domine Iesu, quod populus iste tibi tam deuotus, pedum tuorum adorare volens vestigia, loca venerabilia, quæ tua corporali presentia consecrasti, per manus nostras, qui te oderunt ruinâ passus est? Verè domine iudicia tua abyssus multa, & nō est qui tuæ possit resistere voluntati.

Rex vero francorum casu Deo volente ex tanto erutus periculo, praedicti montis verticem ascendens, cum summo periculo in tempeste noctis silentio, ad locum, in quo praecedentes castrametati fuerant, se contulit. Cœpit eâ die panis, & omnis ciborum alimonia in castris deficere. Et (quod deterius erat) sine ducē, sine praerambulo huc atque illuc vagabantur errabundi. Tandem cum multa difficultatē ad urbem que atralia nunc dicitur, peruenerunt que vti que ciuitas in litore maris sita est, & erat tunc sub ditione imperatoris Graecorum. Quo in loco ipse cum reliquis pedestribus coeuit, cum suis principibus nauigio ad portum

Francorum de hostibus victoria.

Franci in ista qui de more cum vexillo regio ceteris antebat ad montem quemdam peruenit: vbi ordinatum fuerat ab ipso mane illa nocte ibi castrametari.

Pia ad Christum super hac clade conuestio.

Est 13.

Rex diuinitus euadit & ad suos peruertit. ca. 26.

A sancti Simeonis peruenit: qui decem vel duodecim milliaribus ab Antiochia distat. Quo in loco mansit, quousque reliquis eius exercitus qui cum terra sequebatur, ad eum perueniret.

Princeps autem Antiochenus Raimundus, ante regis aduentum totius regionis conuocatis nobilibus illi occurrens, cum cum sua comitua intra Antiochiam magnificentissimè introduxit. Conceperat enim spem multam diu ante auditu eius aduentu, quod per eius auxilium Antiochenum principatum posset ampliare. Igitur post aliquot dies eum conueniens, iuxta id, quod mente conceperat eius petit auxilium, vt scilicet vrbes finitimas Alapiam, Cesaream, Aman, aliasque nonnullas eius adiutus copiis sibi posset subiugare. Sed vbi vidit se non proficere, cum rex versus Hierosolymam irreuocabili studio, regis vias abominari cepit, & in laesionem eius armari. Quod postquam regi comperitum est molimina principis praueiens de suorum consilio magnatum iter accelerans, vrbe antiochenam clam egressus est. Fuerunt qui regi francorum ad nimiam malitiam impetarent, quod tanti viri, & de se ita benemeriti preces non admitterit cum facile vnam, siue plures de praenominatis viribus, si ad id rex dare voluisset operâ obtinere potuisset.

Interea dominus imperator, transcursa hyeme apud urbem regiam, classe, quam dominus Constantinopolitanus eidem parari fecerat, vectus cum suis portum attigit Achonensem. Inde versus Hierosolymam proficiscens, a domino rege & vniuerso clero, & populo in sanctam introductus est ciuitatem. Applicuit quoque iisdem diebus [in portum Achonensem] dominus Alphonsus, comes Tolosanus [ansonus nomine] domini Raimundi senioris filius, qui antequam Hierosolymam perueniret, apud Cesaream maritimam urbem (vt dicitur) sumpto veneno vitam finiuit, auctore tanti sceleris incerto. Cuius inelyri viri vniuersi regni populus, cum gaudio postulabatur aduentum sperans quod multa regno esset allaturus.

Nunciatur interea regem francorum Hierosolymis appropinquare, quare rex de communi omnium concilio, misit illi obuiam dominum patriarcham. Perueniens ergo vniuerso ei populo occurrente, in urbem deductus est, & ad loca venerabilia ductus. Post dies autem aliquot apud urbem Achonensem indicitur curia generalis, vt de fructu tantæ peregrinationis, & tantorum sine laborum, & de regni Hierosolymitani desiderato incremento tractaretur.

Interfuerunt autem dictæ curiæ dominus Chunradus Romanorum imperator Ludouicus rex francorum, Balduinus rex Hierosolymitanus cum multis aliis principibus, & baronibus dictorum regnorum. Conuenientes igitur in vnum tractare ceperunt, quid optimū & magis expediens videretur [quod primū auctore Domino] ad Christiani nominis gloriam & regni incrementum attentare.

Ad postremum autem de communi omnium concilio & voluntate visum est expeditius Damascenorum urbem nostris populis

Raimundus d. s. pen. cepit. Antiochia regem delecta. ca. 27.

Rex clam Antiochia dicitur.

Rex hinc corū Hierosolymam, prope cap. 19.

A.C. 1147 in oriente damnosam obliuere. Vnde firmato circa hoc consilio voce praecōnis praecipitur, quatenus die statuta omnes sint parati copias suas ad partes illas dirigere.

Iter versus Damascum nostri suscipiunt ibid.

§. V.

Mense igitur Maio die 25. mensis, anno ab incarnatione domini 1147. congregati praedicti Deo amabiles reges, praecōis dominicæ crucis salutari ligno, vna cum suis expeditionibus aggressi iter, & transcurso famosissimo monte Libano, qui medius inter Caesaream Phillippi, & Damascum interiacet in agrum descenderunt damascenum in locum, cui Daria nomen est. Quo in loco strictis aciebus vbi appropinquabant.

Habet autem ciuitas Damascena à septentrionali parte & occidentali vnde Christianorum erat accessus pomeria quasi infinita, ita vt vltra quatuor aut quinque millaria versus Libanum protendebantur, quæ vndique diuisim clausa sunt muro licet luteo. Sunt autem hæc pomeria vbi pro summo manumine. Igitur prima die rege Hierusalem cum suis praecedente, non sine difficultate, & periculo dicta pomeria obtinuerunt. Obrentis igitur pomeriis, ac innotis hostibus transitu fluuio, qui inter pomeria & urbem fluebat, secus urbem liberè castrametantur.

Attoniti ergo ciues tanto numero & virtute, de viribus suis ceperunt diffidere. Habita itaque inter se deliberatione, vbi ea, quæ miseris rebus solet esse solertia, & ad vltima recurrentes argumenta, omnes viros ciuitatis ex ea parte, qua Christianus populus castra locauerat, magnis contextur trabibus in eo solo spem habentes vt dum Christiani circa effringenda ciuitatis mœnia laborarent, ipsi per partem oppositam fugientes egrederebantur. Videbatur satis in expeditio, si propitia fuisset nobis diuinitas, quod in proximo urbem illam nobilissimam obtinuerunt esset populus Christianus. Sed aliter visum est ei, qui terribilis est in consiliis super filios hominum. Nam dum ciuitas in arcto esset constituta, nec eius ciues resistendi spem aliquam haberent, ceperunt de nostrorum praesumere cupiditate, & aliquibus ex orientalibus principibus infinitam pecuniæ quantitatem promiserunt si eorum studio oblidio solueretur. Qui pecunia

Damasci pomeria à nostris occupantur. cap. 1. & 4.

Psalm. 65.

seducti, in id scelus descenderunt, vt regibus & peregrinis principibus de eorum industria confidentibus, persuaderent vt relictis pomeriis in oppositam ciuitatis partem transferret expeditiones, afferentes ibi ciuitatis mutum esse debilem. Crediderunt ergo tam reges, quam reliqui principes, & loca quæ prius cum multa eorum strage occupauerant deserentes, in oppositam ciuitatis partem, suas transferunt legiones, vbi videntes se ab aquarum commoditate longè positos, & penitus iam deficere alimenta, dolum interuenisse, & malitiosè à locis vberibus se translatos sero conqueruntur.

Quid ergo faciant dubij secretò, & in publico deliberant, & redeundum esse decernunt, fraudes eorum, qui eos seduxerant, detestantes. Sic ergo ille gloriosus exercitus, confusione indutus, infecto negotio redire compulsus est Hierosolymam. Et occidentales principes postquam ad eorum regiones eis datum est reueri susceptarum memores iniuriarum, orientalium principum nominati sunt malitiam.

Pro summo autem recitatur miraculo quod postmodum tota illa malè accepta pecunia, repta est falsa & penitus inutilis. Reuersitataque eis Hierosolymam, iterum conuocato principum cœtu fuerunt qui suggererent, circa Asealonam, qui adhuc detinebatur à populo infideli, oblidionem esse ponendam. Sed post multa verba dictus conceptus aborsum passus est.

Videns ergo vir illustris dominus Chunradus imperator, quod illi suam gratiam subtraxerat dominus parato nauigio ad occidentales partes imperij est reuersus. Dominus verò Ludouicus rex francorum, peracto in regno Hierosolymitano vnius anni circulo, cum vxore sua, quam secum duxerat, & ceteris principibus in regnum proprium rediit.

Ab ea igitur die cepit Latinorum orientaliū manifestè deterior fieri conditio. Nam quorum sola nomina prius hostibus fidei erant formidini, etiam nunc praesentiam tantorum principum sine damno desperant vnde in tantam praesumptionem elati sunt vt iam de cætero nec eorum vires haberent suspectas, nec nostris instare acerbis vererentur.

Noradinus Antiochia sine ingreditur. ca. 5. A. C. 1148.

§. VI.

I Taque post dictorum principum recessum. Noradinus Sanguini filius, cum infinita suorum manu circa partes Antiochenas proteruius desauire cepit. Quod postquam principi Raimundo innotuit, sicuti homo impetuosus erat & praecipuus non expectatis, quos ad suuocauerat auxilium cum paucis ad partes illas accelerat. Quod postquam peruenit, & hostiam vidit multitudinem cepit (licet sero) distillens dabitare. Arcam acies instruxit, atque longè & nu nro & viribus impar praehum cam hostibus commisit. Sed ij qui cum principe erant hostium vires non ferentes in fugam versi sunt. Princeps verò sicurho non strenuus Secunda pars Hist. Ant. Q. Q. erat

Principes fraude cognita oblidionē reliquunt. cap. 6.

Chun ad reuertitur rege remanente. cap. 8.

erat viriliter decertans in media hostiu m strage, quam ipse cadendo exercuerat, fatigatus gladijs confossus inrexit. Ceciderunt autem cum eo multi nobiles.

Noradinus autem hac potitus victoria, ac principis corpore recepto caput cum dextro brachio à cetero corpore diuidi præcepit, & in signum victoriæ ad Caliphum Baldacsem, & alios Turcorum sarapas in orientem direxit. Occisus est autem princeps anno ab incarnatione domini 1148.

Comes etiam Edessanus, qui ex eo bello euaserat, cum ad propria remearet, in via insidiantibus hostibus captus est, atque Alapiam deductus squallorem carceris non ferens, post modicum tempus miserabiliter vitam finiuit. Post cuius mortem vxor eius mulier prudentissima, regionis præsidia quantum potuit, munire ac defendere satagebat.

Interea imperator Constantinopolitanus audiens illarum partium quæ suæ ditionis fuerant, desolationem vnum de principibus suis cum infinitis thesauris, & non modica militia ad prædictas partes direxit, offerens comitissæ & liberis eius annuos quosdam redditus, si præsidia, quæ penes se remanserant eius imperio concedere vellet. Promittebat insuper, quod illam à Turcorum incurSIONIBUS conseruaret. Insuper & illa quæ amissa erant suo imperio restitueret. In quam sententiam etiam dominus rex Hierosolymitanus, qui tunc in partibus illis erat condescendebat, licet non multum præsumeret, quod Græcorum viribus in eo statu provincia conseruari posset. Perfectis igitur omnibus secundum quod in pactis cautum erat atque oppidis omnibus Græcis resignatis, dominus rex Hierosolymitanus assumpta secum domina commissa cum liberis suis, & omnibus alijs Latinis exire volentibus Antiochiam egressus est.

Noradinus autem Turcorum dominus potentissimus, videns terram Latinorum auxilio destitutam, de Græcorum mollitie præsumentes, immixtis exercitibus intra annum vniersam occupauit regionem. Sic ergo provincia opulentissima, in qua quingenti equites habebant sufficientiam [habebant beneficia] in manus infidelium deuenit.

Eodem anno, qui fuit ab incarnatione domini 1151, comes Tripolitanus Raimundus iunior, in Tripoli ciuitate sua ab Assinis occisus est.

Sequenti verò anno quidam Turcorum potentissimi, duo scilicet Germani fratres, quorum sancta ciuitas antequam à Christianis liberaretur dicitur fuisse hæreditas, congregata infinita Turcorum multitudine, versus Hierosalem proficiscuntur, venientesque non longè ab vrbe, in ipso Oliueti monte castra posuerunt. Quod audientes, qui in vrbe erant, inuocato de supernis auxilio, correptis armis aduenientes viriliter inuadunt, ac super illos irruentes stragem maximam operantur, & illos infamam versos vsque ad Iordanem cedendo nostri insequuntur. Sicque confusione & irreuerentia induti, ij duo Germani ad propria sunt reuersi. Dicuntur illa die ex eis cæsa ad quinque millia.

Imperante Chunrado Ludouicus rex fran-

Noradinus  
scitia &  
iactantia.  
cap. 19.

Imperato  
ri postulat  
Edessanus  
comitatus  
assigna-  
tur. ca. 16. A.  
C. 1149.

Noradin  
comitatu  
illo poti-  
tur. ca. 17.  
A. C.  
1150.

Tripolita-  
n<sup>o</sup> comes  
occiditur.  
cap. 19.  
A. C. 1151.  
Turei Hie  
rosolyma  
qb sident  
sed à no-  
stris repel-  
luntur. ca.  
10. A. C.  
1152.

corum cepit Vitriacum castrum comitis Theobaldi, vbi igne cõbusta est ecclesia in qua mille ducentę personę diuersi sexus crematę sunt: vnde quidam putauerunt Ludouicum huius peccati conscientia ductum peregrinationem vltra marinam assumpsisse. Qua etiam tempestate audebertus, Marchiæ comes vnici filij morte turbatus terram suã Henrico regi vendidit. Nã legitur, quodd huius filius, à quodam milite quem proditoriè occiderat, subito multis videntibus viuis sublatu nufquam compertus. Vnde terribis pater, cruce assumpta in Hierusalem profectus est, ac ibidem vitam finiuit, cuius terram Gaufridus & Hugo de Lusinia no se hæredes asserentes repetunt, & tandem eam obtinent.

Insuper eo tempore cum Ludouicus rex francorum, ex Syria in Galliam nauigio rediret, casu Græcorum naues incurrit: qui ab eis captus est. Et cum imperatori Cusolium obfidenti præsentandus duceretur Georgius Rogerij Siculi regis dux classis, Constantinopoli cum classe rediens illos aggreditur. Siquidem vastatis & dissipatis Græcorum provinciis, vsque ad ipsam urbẽ Constantinopolim accedãs sagittas aureas in palatium imperatoris iecerat. Et suburbanis vrbs incensis, de fructibus hortorum imperatoris poma violenter abstulerat. Vnde rediens naues Græcorum incurrit, quibus in potestatem redactis regem francorum Ludouicum eripuit, sed captos ad regis petitionem dimisit.

Rediens autem Ludouicus in franciam zelotypiæ spiritu ductus, iurata consanguinitate vxorem suam repudiavit: quam contra eam voluntatem Henricus Normannorum dux videlicet filius Gaufridi Andegauensis comitis & Matildis prædictę vxorem duxit. Et ex hac causa ducatum Aquitaniam ea vice rex francorum amisit. Hęc fuit prima vxor regis Ludouici, filia senioris comitis Pictauiensis qui apud sanctum Iacobum decessit. Legitur enim, quod cum rex Ludouicus hanc secum vltra mare dixisset audiuit eam munera recepisse. Vnde post reditum suum in franciam, non solum ob causam prædictam, sed etiam ob ipsius mulieris incontinentiam voluit eam repudiare. Refert enim Helinandus monachus, quod hęc non sicut regina, sed penè sicut meretrix se gerebat.

Eodem anno qui fuit incarnationis dominicę 1153, Chunradus rex Theutonicoꝝ moritur. Qui cū quindecim annis regnasset a Benedictionem tamen imperialem à domino papa nõ recepit. Quo anno Eugenius papa, qui ex Gallijs Romam reuersus fuerat, & cum summo honore, & gaudio à populo Romano susceptus fuerat etiam migravit ad dominum. Cui in papatu eodem anno substitutus est Anastasius natione Romanus. Quo intra annum defuncto successit Adrianus natione Anglicus. Qui sedit annis quatuor, nouem mensibus, diebus septem.

Hinc fit vt ab Onuph. & alijs hic Chunradus imperator minime dicatur, & inter imperatores nullum numerum obin eat.

Andebr-  
tus nar-  
chiz cur-  
sua ar-  
mandu.

Ludouic<sup>o</sup>  
rex vxorẽ  
ob consa-  
guinitatẽ  
repudiat.  
Aemyl. &  
Tyr. lib.  
17. cap. 8.  
A. C. 1153.

Vido. lu. 4.

De Friderico primo imperatore, de varijs gestis per reges Hierusalem, & eius amissione, de bellis inter regem franciæ & Angliæ & Henrico imperatore sexto &c.

Fridericus Barbarus alias Abenobardus 10. occidentis imperator imp. m. 37. m. 3. d. 7. A. C. 1152. de quo Orho Fris. Radericus frif. Rober tus Abbas montis & Abbas vsperg. Cuspini & alij.

**F**ost mortem Chunradi tertij imperatoris, factus est imperator Fridericus dux Sueuorum huius nominis primus præfati Chunradi ex fratre nepos. Hic vocatus est Barbarus. Et cū electores imperij non concordarent, committentes voces suas in eum ipse se elegit imperatorem. Hic Romam adueniens, fecit Tybur ciuitatem desolatam reedificare, sed Spoletum destruxit. Cœpit autem imperare anno domini 1153, ab initio mundi quinquies millesimo 116. secundum aliam computationem sexies millesimo 363. Et imperauit annis 36. Hic multa mala fecit ecclesię. Et cum quasi per annum in Alemannia regnasset cum innumerabili suo exercitu descendit in Italiam, vt imperialem benedictionem obtineret, & versus Romam iter suum direxit. Huius tamen aduentus papa Hadriano, qui tunc Romę erat valde suspectus erat. Attamen ante eius aduentum, pax & concordia inter eos fuit, vnde imperialis fauore à clero & populo Romano est susceptus 6. Cal. Iulij in ecclesia sancti Pauli sollempniter coronatus est ab Adriano. Post triduum autem papa, vnã cum imperatore Friderico existente sub ciuitate Tyburtina, in loco, qui dicitur Pons Lucanus, in die apostolorum Petri & Pauli sollempne festum celebratum est. In qua solennitate iste summi præfatus habens insignia, hic imperiali decorat<sup>o</sup> schemate, in festo apostolorum intra urbem processerunt laurea ti. et post festi consummationem eis in bonapace abinuicem diuisis dominus imperator ad partes properauit Anconitanas.

His diebus inter dominum Adrianum papam, & dominum Guilielmum regem Sicilię quibusdam ex causis granes inimicitie sunt exortę ad dẽ dominus papa sententiam excommunicationis contra eum iacularetur. Quare rex Guilielmus furorẽ plenus, ciuitatẽ Beneuentanam mandauit à suis principibus obfideri. Quam rem dominus papa moleste ferens supra modum vicem ei equa lance volens refundere principes proprios contra eum arnate disposuit. Nam Robertum comitem de Bassauilla, eiusdem regis Guilielmi nepotem cum multis alijs nobilibus, contra eum insurgere persuasit. exules præterea quos ipse & pater eius Rogerius [ciiciens bonis fecerat extores patris] viros inelytos, & in armis potentes Robertum scilicet Capuanum principem,

Frideric<sup>o</sup>  
ab Adria-  
no 4. coro-  
natur. A.  
C. 1151.  
24. Cal. Iu-  
Onuph.

Guilielm<sup>o</sup>  
rex Sicilię  
A. C. 1153.

& Andream de Rupe canina, & alios multos, idem papa reuocauit in regnum, in verbo pontificis illis promittens ecclesię Romanę auxilium non defaturum. Promittens nihilominus firmissimẽ vtrumque imperatorem Romanorum & Græcorum in eorum auxilium in breui properturos. Re vera idem papa vtrumque imperatorem ad sui subsidium contra regem Guilielmum sollicitauerat.

Itaque primo imperator Constantinopolitanus sub spe recuperandi Sicilię regnum missis aliquibus principibus suis cum magno exercitu, & infinito thesauro Apulię regionem inuasit. Quorum primò aduentu ciuitatem Hydruntum tradentibus ciuibus occupauit. Comes quoque Robertus de Bassauilla, Tarentum & Barum, & omnem maritimam regionem, vsque ad regni terminos violenter obtinuit. Robertus verò Capuanus princeps, & comes Andreas vniquesam Campaniam quę vulgari appellatione terra laboris dicitur vsque ad sanctum Germanum sibi vendicauerant.

Romanorum etiam imperator Fridericus, qui iam contra dictum Guilielmum Siculorum regem arma præparauerat impeditus est. Nam cum in marchia Anconitana cum suis exercitibus moram faceret, tantam in populo suo, quem ad Italiam duxerat cladem passus est, vt de nobilioribus & principalioribus vix decimus quisque remaneret. Quare ipse cum alijs, qui sibi remanserant, redire ad propria coactus est.

Sed anno domini 1156, ipse Fridericus imperator cum magnis copiis descendit in Italiam atque ciuitatem Mediolanum contigua septem annorum obsidione vallauit, a demum captam destruxit, ac tripartiu in burgis.

Destructa autem illa famosissima ciuitate, ad solum vsque coęquata corpora trium legum scilicet magorum, qui ad Christum in cubulis adorandum venerant, stella duce, olim à Constantinopoli translata & per sanctum Euitio huius miraculose Mediolanum transfueta, Reginaldus Colonienfis archiepiscopus à Mediolano Coloniam transtulit, vbi nunc requiescunt.

Hic etiam Fridericus anno domini millesimo 167, cum non potuisset prevalere contra Alexandrum papam in francia adiutum à rege francorum intrauit Italiam. Et quia Romani se ab eo rebellarant, adherentes Alexandro bellum mouit contra eum circa Tuscanellam & victoriam obtinuit, facta maxima strage Romanorum. Et quia Coolnenses

A. C. 1161. Mediolanum ab imperatore captum & excisum est. Onuph. alij scribunt Iudeos prodidisse ciuitatem, nonnulli vi ab imperatore captam. Porro imperator nuncia cuncta ciuitatis euerit, vrbeq; solo adęquata ararum per circuitum duci, & sal in perpetuam damnationem seminari iussit, cuius populum in sex portarum tribus diuisum, sex agrj sui loca decimo ab vrbe solo distantia milliaria habitare coegit, vbi in tugurijs & mapalibus multo permanserunt tempore. Blon. Nat. Secunda pars Hist. Ant. Q. Q. Q. fe

Quomo-  
do hoc dis-  
sidium sit  
compositũ  
vide supra  
cap. 1. §. 9.  
& Blon. li.  
15. dec. 2.

Mediola-  
num à Fri-  
derico e-  
uerit. A. C. 1161.

Tertia Fri-  
derici in I-  
taliã in-  
travit. Blon.  
& Nauc.  
Romani à  
Tusculana  
nis cæsi-  
tur.



fecerat prodicionem in auxilium imperatoris, idē expulerunt eos de Roma. Et cum Fredericus obsideret Romam Romani viriliter expulerunt eum animati ab Vrfinis.

Ludovicus rex castrum Veronam in deditionem accepit. Anno primo Frederici imperatoris rex Francorum Ludovicus hostiliter cum nimio exercitu Normanniæ fines ingressus castrum Veronam in deditionem accepit.

Interim dux Normanniæ Henricus in Angliā contra regem Stephanum fortiter agens, tandem cum eo pacem fecit, ea conditione, ut dum ipse Stephanus viueret, Angliæ regnum pacificè obtineret. Sed eo defuncto nullo alio medio regnum Anglorum ad Henricum deuolueretur.

Anno sequenti rex Francorum Ludovicus ducem Normannorum ad pacem recepit, qui rege Stephano mortuo iuvante rege Francorum regnū Anglorum ingreditur atque ex integro regno potius antiquam pacem reformat.

Henricus rex Angliæ. A. C. 1154.

Continuatio belli sacri.

§. I.

Præterea anno primo Frederici, inclytus rex Baldwinus, quintus, rex Hierosolymitanus congregata regni militia ad deuastandam Ascalonam duxit. Cumque adiacentia portus maris succendissent affuir eis diuina clementia, quæ Christianos ad maiora accenderet. Nam ciuitatem ad deditionem cogere proponunt.

est autem Ascalonæ una de quinque ciuitatibus Philistinorum in littore maris sita formam habens semicirculi cuius chorda secus litus maris iacet, circumferentia uero super terram ad orientem respiciens.

Hanc igitur urbem per annos quinquaginta, postquam dominus terram promissionis populo Christiano tradiderat adhuc resistentem, nostri tunc primo obsidere ausi sunt, rem arduam & pene impossibilē aggressi. Itaque mari terraque ciuitate ubique vallata diebus omnibus, frequenter urbem instabant. Ciues uero aliquandiu uiciliter resistenterunt.

Sed cum per quinque menses continuos nostri Christiani principes in dicta obsidione perseverassent atque hostium vires attritæ esse viderentur, nostros autem spes amplior solito obtinendi ciuitatem foueret classis Ægyptiorum nostris uidentibus, nec prohibere ualentibus ad portum urbis appliciuit.

Eo tempore dum Christianus populus circa Ascalonæ expugnationem totis viribus defudaret, Noradinus uir circumspectus & prudens mortuo Anardo regni Damascenorum procuratore qui suis conatibus semper restiterat plurimum uidentem militiam Christianorum circa Ascalonæ esse occupatā cū ingenti militia regnum Damascenorum inuasit. Vbi fauentibus pro magna parte Damascenis, regem eorum dissolutum & inutilem regno priuar, & fugere compulsi in orientem. Itaque Noradinus capta Damasco, & omni regione subacta existimans nostrorum exercitum ab Ascalonæ remouere Paneadensem ciuitatem obsedit. Sed

Noradinus Damascenorum regnum occupat. cap. 26.

præuia domini misericordia neutrum obtinuit. Nam ipse circa obsessam ciuitatem nihil profecit, & nostri opitulante domino Ascalonam ad deditionem compulerunt.

Nam cepto operi cum multa instantia, & uigilantia insudabant ciuibus omnino negantes requiem ex eis quotidie stragem non minimam operantes, non tamen sine damno nostro. Nam una die circa quinquaginta ex fratribus templi uolenter in muro facta quodam foramine, ingressi sunt ciuitatem, qui omnes Deo permittente ad unum occisi sunt. Quo casu consternati Christiani, pene à proposito destiterunt.

Sed eis in idipsum redeuntibus, die quadam ciues ultra ad bellū exeuntes, ad eam nostris graui strage prostrati sunt, ut non esset in ciuitate familia, quam luctus domesticus non premeret. Quare consumpto militiæ robore omnis eorum resistendi uirtus emarcuit. Unde tot malis præside communi omnium consilio interpositis conditionibus, ut cum uxoribus & liberis, & omni eorum suppellectili eis egredi liceret ciuitatem domino regi resignauerunt. Capta autē est dicta ciuitas anno domini 1154.

Quo etiam tempore dominus Reginaldus de Castilione dominam Constantiam, Rainūdi principis Antiochie relictam, uxorem duxit non sine admiratione multorum. Nam mulier inclyti & nobiles eius matrimonium appetebant: quibus omnibus spretis unum stipendiarium militem, hunc scilicet Reginaldum occultè sibi maritum elegit.

Qui uidens, quod hoc factum non multum domino patriarchæ placuerat morus indignatione instigante diabolo dictum patriarcham cepit & eum ignominiosè tractauit. Nam uirum senem & infirmum nudo capite ac melle delibuto, per diem æstiuum in sole feruentissimo stare compulsi, deinde omnibus bonis spoliatum dimisit. Qui oculis ciuium suorum non ferens, relicta Antiochia in regnum se transtulit Hierosolymitanum.

Hanc cladem fratrum militia templi sic describit Tyr. Magister militia templi cum fratribus suis multo ante præuenientes aditum occupauerunt neminem nisi de suis intrare permittentes. Eos autem hac intentione dicebantur arcere, quatenus primi ingredientes spolia maiora, & ueriores manubias obtinerent. Nam in uolenter effractis urbibus, id hætenus apud nos pro lege obrinuit consuetudo, ut quod quisque sibi ingrediens rapit, id sibi & heredibus suis perpetuo iure possideat. Poterat autem omnibus indifferenter ingredientibus & mancipari ciuitas, & uictoribus spolia suscipere. Sed de uiriata radice & peruersa intentione opus prodiens rariū est, ut bono sine concludatur: quia, Non habet euentus sordida præda bonos. Dum ergo cupiditate rapti ad prædæ participium remeunt habere consortes in mortis periculo meritis periti sunt sibi hæc ille.

Inter patriarcham Hierosolymitanam & fratres hospitalis oriuntur dissidia, cap. 3. A. C. 1155.

§. II.

PER idem tempus, urbe Ascalonia à Christianis capta Raymundus magister

magister domus hospitalis Hierosolymitani, quædam Ioannis nominatur, unū cum fratribus suis, cum domino patriarchæ Hierosolymitano, quàm cæteris ecclesiarum prælatis multas super patriarchali iure inferre cœperunt molestias. Nam siue à domino patriarcha, siue ab aliis ob scelera sua excommunicatos, & ab ecclesia se paratos, ad celebrationem diuinorum passim recipiebant ægrotis eisdem uaticum & extremam uindictionem non negabant, nec mortuis sepulturam multaque alia contra immunitates ecclesiarum faciebant. Cumque super huiusmodi temeritatibus dominus patriarcha sæpè conquereretur, ciues usque ad eam temeritatem diabolo instigante peruenissent, ut armis correptis, tanquam in domum cuiusdam gregarij contra patriarcham in ecclesia sepulchri irruerent. Huius autem tanti mali primitiuam originem (ut dicit Syrensis archiepiscopus in historia Hierosolymitana) Romana ecclesia (licet fortasse nesciens) uidetur præbuisse materiam. Nam locum prædictum à domini patriarchæ iurisdictione, cui diu subiacuerat, ex emptauit. Ut autem ex quam modico semine iacto locus memoratus tantum cepisset incrementum [quamque indebitè contra Dei ecclesiam recalcitrauerit summo altius] aliquantulum exordio, præsentem duximus mandandum historia.

Igitur sciendum est, quod tempore, quo infideles detinebant regnum Hierosolymitanum, non defuerunt de occidentalibus partibus, qui loca sancta aut deuotionis aut commerciorum gratia uisitarent aliquando. Inter quos fuerunt Amalphitani. Est autem Amalphia ciuitas Apulie cuius ciuitatis habitatores primi merces peregrinas quas oriens prius non nouerat ad partes Syriæ lucris faciendi causa deportarunt. Quare apud illius regionis dominos gratiam merebantur. Quia uero cum ad loca sancta causa orationis accederent non habebant intra ciuitatem domicilium, ubi moram facerent, obtinuerunt à Calipha rege Ægypti, ut intra Hierusalem in loco, quam eligerent, liceret eis oratorum ædificare.

Itaque sumpta mercatoribus, per symbolum pecunia, ante ianuam dominicæ resurrectionis ecclesiæ monasterium erigunt, in honorem sanctæ Mariæ Dei genitricis: et quoniam uiri latini locum fundauerunt, longo tempore dictum est monasterium sanctæ Mariæ de Latina. Quo facta de partibus suis tam monachos, quam abbatem adducentes, locum regulariter instituunt. Confluentibus autem ex partibus occidentalibus ad loca uenerabilia Hierusalem uisitanda maxime iis, quibus ad uitalia procuranda de proprio expensæ non suppetebant, de prædicto monasterio ut eun- que fraternaliter ministrabatur. Erexerunt autem in dicto loco altare in honorem beati Ioannis ελεημονος. Hic fuit patriarcha alexandrinus, cuius pia studia & liberales elemosynas enarrabat omnis ecclesia sanctorum unde à sanctis partibus uocatus est ille Io. ελεημων quod interpretatur misericors. Huic loco uenerabili, qui se ita caritatiuè ad omnes extendebat neque reditus erant, neque possessiones, sed prædicti ciues Amalphitani collectam

Hierosolymis Amalphitani templum ædificauerunt.

inter se pecuniam, quasi per symbolum per eos qui ad partes illas nauigabant, abbati, qui ibi pro tempore erat, offerrebant. Ita ergo per multum annorum curricula, quousque placuit summo rerum opifici ciuitatem Deo amabilem à cultu purgare gentilium, & suo cultori restituere populo prædicto modo mansit locus ille. Adificatum etiam fuit à Deum timentibus, non longè à dicta ecclesia sanctæ Mariæ in Latina monasterium feminarum in honore sanctæ Mariæ Magdalene: & sorores sub certo numero positæ ad obsequium aduentantium mulierum. In quo monasterio tempore, quocapta fuit ciuitas Hierusalem per principes Christianos, reperta est abbatissa quædam nomine Agnes, natione Romana: quæ etiam post captiuam ciuitatis per aliquot uixit annos. Sic ergo de tam modico incremento, prædictæ domus fratres prius à iurisdictione abbatissæ se subtraxerunt. Deinde multiplicatis diuitiis per Romanam ecclesiam, à potestate domini patriarchæ sunt emancipati.

Profectus autem contra eos patriarcha ad Romanam curiam postquam cum eis diu litigasset, confusione indutus ad propria remeauit. Nam de tota turba cardinalium, uix reperiunt tres, qui Christum sequentes eius ministro in causa sua pia uellent fauere. Alij omnes abeuntes post munera, secuti sunt uiam Balaam filij Bosfor.

Reginaldus de Castilione Cyprum uastat. c. 10. A. C. 1156.

§. III.

PER idem tempus Reginaldus de Castilione, Antiochenus princeps, peruersorum hominum consilio, quorum maxime arbitrio tegebatur committens flagitium Cyprum insulam, regno Hierosolymitano uicinam, quæ tunc temporis sub ditione imperatoris Græcorum tenebatur, populis fidelibus refertam immisissis uolenter suis exercitiis occupauit. Occupataque insula urbes contriuit, deiecit oppida, monasteria tam uirorum quam feminarum impudenter confregit. Nam auri & argenti, quod inde abstulit non fuit numerus, neque finis.

Præterea ea tempestate dum dominus Baldwinus quintus rex latinorum, quandam ciuitatem, quam Turci præter præsidium occupauerant uolenter occupatamque succenderant reedificasset, inde redeuntem Hierosolymam subito Saraceni in uia positis insidijs ipsum undique aggrediuntur, atque suis omnibus in fugam conuersis ipse pene captus est, sed equi uelocitate, deo protegente, de manibus infidelium ereptus est. Capta est igitur illa die de Christianis maxima multitudo, cæsi uero pauci. Inter quos & magister militiae templi captus est. factū est autem hoc anno ab incarnatione domini 1158. 13. Cal. Iulij. Sequenti anno Noradinus, infestissimus Christianæ fidei Secunda pars Hist. Ant. QQ 3 per

Monasterium faminarum Hierosolymis adificatum.

1. Pet. 2.

A.C. 1155  
 Noradin<sup>9</sup> nostris obsequium profectus caeditur. c. 24.

persecutor congregatis suis copiis, castrum quoddam quo d Spelunca dicebatur obsideret, quod postquam regi Balduino innotuit, assumpta regni militia, una cum domino Theoderico flandrensi comite ad solvendam obsidionem properat. Cuius aduentum cum comperisset Noradinus obsidionem soluit atque ordinatis aciebus ad pugnam regi aduenienti occurrit. Itaque pugna committitur, sed diuina misericordia post diu protractum prelium nostris est de infideli populo concessa victoria: nam illi non sine multa illorum strage in fugam conuersi sunt.

Eodem anno dominus Constantinus imperator cum innumerabili exercitu in Ciliciam descendit. Causa autem aduentus sui erat, quia dominus Thoros magnus Armeniorum dominus, pro parte maiori expulsis imperatoris familiaribus, qui ciuitatibus & castris praerant, fere Ciliciam occupauerat vniuersam. Princeps autem Antiochenus, conscientiae stimulis agitur, pro eo quod in imperatorem commiserat, cogitabat, quo satisfactionis genere se posset de tanta offensa imperatori reconciliare. De consilio autem suorum veniens ad imperatorem in Ciliciam, cum summa ignominia populi Latinorum imperatori reconciliatus est. Nudis enim, ut dicitur, pedibus indutus laneis manicis usque ad cubitum decurratis, ac circa collium fune religato, gladium habens in manu nudum: cuius capulum domino imperatori porrigeret, coram vniuersis legionibus domino imperatori est praesentatus, ibique ante pedes eius in terra prostratus tam diu iacuit, quousque cunctis verteretur in nauseam, & Latinitatis gloria in opprobrium & fabulam esset.

Rex imperatoris aduentum, ad eum cum suorum principum electissimo comitatu festinus aduenit, a quo cum multa gloria susceptus est. Et ne apud imperatorem mora eius esset infructuosa dominum principem Armeniorum quem dominus imperator insatiabili odio persequebatur reconciliauit tandem multis cumulatus donis in regnum reuersus est. Imperator peractis iis propter quae in Ciliciam descenderat non multo interiecto temporis spacio curis domesticis eam reuocantibus ad propria rediit.

Anno autem ab incarnatione domini 1160. Reginaldus Antiochenus princeps, cognito, quod terra quae fuerat principis Edessani absque militibus copiis armentis referta esset, & facile patere posset ad praedam collecta ingenti militia profectus est ad locum, atque nemine resistente in tanta praeda inde collecta ad propria reuertebatur. Quo audito hostes fidei, qui in illis partibus habitabant, ad excutiendam praedam principi in magna multitudine occurrunt, atque de sua confidentes multitudine praedio decertassent, nostri nouissime mente consternati, praeda dimissa terga dederunt, multis occisis, aliquibus etiam captis, inter quos & ipse Reginaldus dux, suis hic peccatis exigentibus captus est, atque Alapiam cum aliis captiuis cum summa ignominia est deductus. Post hunc casum tam descendendum, rex

Rex imperatoris aduentum, ad eum cum suorum principum electissimo comitatu festinus aduenit, a quo cum multa gloria susceptus est. Et ne apud imperatorem mora eius esset infructuosa dominum principem Armeniorum quem dominus imperator insatiabili odio persequebatur reconciliauit tandem multis cumulatus donis in regnum reuersus est. Imperator peractis iis propter quae in Ciliciam descenderat non multo interiecto temporis spacio curis domesticis eam reuocantibus ad propria rediit.

A Hierusalem ab Antiochenis vocatus Antiochias profectus est, compositisque rebus ad propria est reuersus pro euratione domino patriarchae ad tempus dimissa. Non autem multo post tractato tempore quibusdam negotiis arduis requirentibus, iterum dominus rex Antiochiam venit, in qua existens in grauem incidit infirmitatem. Qui mortis sibi sentiens imminere periculum, Berythum se deportari facit, ubi existens regi sui prelatos simul ac principes, ad se vocari fecit. Quibus in praesentia sua constitutis, fidem suam pie ac religiose articulatum aperiens, pontificibus peccata cum multa contritione confitens, carnis solutus erga fultulo, animam caelis intulit. Dicitur in quadam medicina venenum sibi propinatum fuisse, nec hoc a veto multum dissimile fuit. Nam residuum, quod regi sumere mandatum fuerat, pane infuso, cuidam catellae traditum est, quae intra dies paucos mortua est. Tantam autem misericordiam in illo regno, pro morte alicuius principis extitisse nulla tradit historia. Fertur nihilominus & hostes fidei de eius morte doluisse, ita ut quibusdam suggerentibus Noradino a mactatione regi, ut cum Christiani duces in multis essent occupati, fines nostros ingrederetur: dicitur respondisse, compatendum est, & humane indulgendum iusto eorum dolore, eo quod principem amiserit qualem reliquus hodie non habet orbis. Obiit anno domini 1162. mensis februarii die 21. atque inter suos praedecessores in ecclesia dominici sepulchri sepultus.

Almaricus rex Latinorum, 6. A.C. 1163. lib. 19. cap. 1.

§. III.

Dominus Balduino quinto rege Hierosolymitano defuncto, ut dictum est successit ei in eadem sancta ciuitate, Latinorum rex sextus dominus Almaricus, filius eius vnicus anno domini. 1163.

Fuit autem hic Almaricus vir experientia sacrali praeditus, prudens admodum & in agendis circumspectus. fuit autem litteraturae modice, sed ingenij viuacitate & memoriae beneficio satis commodè erat instructus. fuit etiam (quod negari non potest) pecuniae cupidus supra quam regiam deceret dignitatem. Sed regni necessitatibus nec expensis parcebat nec proprii corporis fatigatione reuocabatur.

Anno igitur primo regni eius Aegyptii negantibus annuum tributum soluere, quod eum parre suo pepigerant, congregatis militibus copiis descendit in Aegyptum ubi ei cum innumera multitudine occurrit procurator Aegypti qui praedio victus multis suorum amissis ausugit. Timentes ergo Aegyptii, nec exercitus Christianus ad intima regni penetraret, ruptis aggeribus, & qui flumen Nilam cohibere solent, exuberantem aquam per regionem inducunt quare his sepagulis prohibitus dominus rex Almaricus ultra progredi non potuit

A.C. 1164  
 Noradinus aegypto innotuit.

potuit unde victoria potitus in regnum reuersus est.

Non autem multo post tempore, Noradinus cuiusdam potentis Aegyptii stimulatus persuasionibus, sperans regnum Aegypti sibi vindicare, Siraconam militum suae principem cum infinita Turcorum multitudine in Aegyptum destinare constituit, quod audiens Soldanus Aegypti, de propriis viribus diffidens, legatos ad eum regem Almaricum misit, orans, ut sibi contra ingruentes hostes auxilium ferret, tributum autem non solum quale patri suo fuerat constitutum, verum pro suo arbitrio multo maius pollicebatur, subiectionem perpetuam, sedusque peremptam datis obsidibus firmare paratus erat.

Dum haec praedicti legati cum rege tractarent, penesque eis iuxta eorum petitionem esset satisfactum, praedictus Siraconus intrans cum suis legionibus Aegyptum, occurrentem sibi Soldanum bello victum fugauit. Qui fugiens a suis occisus est. Post cuius mortem Sanar qui dam Soldanus factus est. Siraconus autem post victoriam, Balbeis ciuitatem expugnauit. Timentes ergo Sanar Soldanus, ne hospitem talem introducendo suam conditionem deteriore faceret, cum rege Hierosolymitano Almarico priores conuentiones renouauit: unde rex cum vniuerso suorum exercitu descendit in Aegyptum anno secundo regni sui, atque una cum Soldano dictum Siraconum apud Balbeis obsessum ad deditionem compulsi, conditione ut cum suis omnibus liberum haberet exitum. Quo obtento, ciuitatem deserens, Damascum reuersus est.

Quibus diebus Noradinus a peregrinis Christianis circa partes Tripolitanas debellatus est. Aduenerant enim orationis causa quidam nobiles Aquitaniae, scilicet Hugo senior de Lusigniano, & Gaufridus [qui cognominatus est matel.] comitis Angolimensis frater. Hi subitum eorum militia super exercitum Noradini irruentes eum penè usque ad interuentionem deleuerunt.

Noradinus autem casu sinistro consternatus danu abolere cupiens, non post multos dies congregatis suorum copiis castrum quoddam Christianorum, non longe ab Antiochia obsedit, quod postquam nostris innotuit principibus, dominus Bohemudus tertius Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, Calamannus Ciliciae praeses, domini imperatoris consanguineus, Thoros quoque Armeniorum princeps, ad obsidionem solucendam proficiscuntur. Itaque eis aduenientibus praedium committitur, & cum diu accipiti Marte dimicatum esset, tandem peccatis nostris exitibus, Christiani in fugam versi vincuntur, ac caduntur innumeri. Sed & principes omnes fere capti sunt scilicet princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, Calamannus praeses, Hugo de Lusigniano, & alij multi nobiles Christiani. Noradinus infidelium princeps hac poritur victoria praedictum castrum expugnauit. Factum est hoc anno domini 1165. Idibus Augusti.

Eodem anno idem Noradinus, cum adhuc de capto. rex in Aegypto teneretur occupatus, vrbem Christianorum quae vulgari appellatione Panacas

Noradinus aegypto innotuit.

Noradinus aegypto innotuit.

Noradinus aegypto innotuit.

obfessam ad deditionem compulsi. Reditens autem ab Aegypto cum suis expeditionibus rex Almaricus, ubi etiam audierat signis qua in regno acciderant, vocatus tamen ab Antiochenis illuc una cum comite Flandrensi qui eo anno in regnum applicuerat, ire non distulit. Adueniensque tanta diligentia regionis negotia, quanta propria consueuerat, tractare cepit, & prudenter administrans omnia effecit, ut eadem aetate multo interueniente precio princeps libertati, & honori proprio sit restitutus.

Sequenti anno iterum Noradinus Aegypti regnum occupare nititur: quod cum dominus rex Almaricus comperisset, collectis ex vniuerso regno militaribus copiis peruagata solitudine descendit in Aegyptum. Quo audito Sanar Soldanus nostrae fidei admirans sinceritatem in immensum gauisus est. Considerabat enim vir prudens, quod hostem, qui regnum suum intrauerat, nullatenus aut sustinere, aut regni finibus expellere, nisi per Christianum exercitum poterat: quare consentiente Capliphā constituit, ut domino regi quadringenta aureorum millia darentur ea conditione quod dominus Rex non egrederetur Aegyptum, nisi Siracono aut extincto aut de omnibus Aegypti finibus expulso.

Igitur his peractis, rex contra Siraconam ad praedium egreditur, atque non longe ab castrametatus est, die sequenti omnium desiderio bellum decernitur, verum impar nimis erat accinctorum ad praedium distributio. Siraconus enim habebat equitum loricatorum duodecim millia, Christianorum vero equites vix erant trecenti octoginta quatuor absque Aegyptiis vilibus & effeminatis. Egredi igitur ad praedium, rex aciem, cui Siraconus praerant viriliter inuadit, inuasam absque vlla resistentia prosternit, atque in segam versam diu cadendo profectus est. Hugo autem Caesariensis qui alteri aciei praerant, in eam aciem cui Saladinus Siraconi nepos praerant impetum fecit. Cumque aliquandiu dimicatum esset, suis cum deserentibus capitur, atque nonnulli ex suis acie capti, multique interfecti sunt, quamuis & ipsi post sequentem victoriam hostibus reliquissent. Ceciderunt autem die illa de hostibus 1500. de Christianis autem centum occubuerunt.

Siraconus autem a praedio fugiens, tradentibus ciuibus Alexandriam occupauit. Quod postquam regi innotuit, eum omni celeritate illuc accedens ciuitatem obsidione cinxit, ordinata in mari elasse, ne victualia nec alimenta ciuitati modo aliquo intromitterentur. Est autem Alexandria totius Aegypti metropolis, in ea parte sita, quae Libiam respicit, in confinio culti soli & arenis solitudinis strata ut extra ciuitatis moenia versus solis occasum vasta prorsus eremus adiaceat. Hanc (ut antiquae tradunt historiae) Alexander magnus condidit. Sita est autem non longe ab ostio Nili, distat autem a fluminis alueo quinque aut sex milliaribus. Sed tamen certo tempore soliti fluminis inclementi pars vrbem influit, quam aquarum influxionem cisternis amplissimis pro toto anno ad eorum usum referunt.

Noradinus aegypto innotuit.

Noradinus aegypto innotuit.

Noradinus aegypto innotuit.

A.C. 1167.

Sita est præterea quantum ad celebranda com-  
mertia commodissime portus habens duos dis-  
iunctos, lingua quadam interiacente valde  
angusta. In capite autem illius est turris mitæ  
altitudinis, quam Pharon appellant, & eam lu-  
lius Cæsar dicitur edificasse. De superioribus  
autem Ægypti partibus per fluenta Nili om-  
nium alimentorum copiam suscipit & vberita-  
tem. Verum ei de regionibus transmarinis na-  
uigio omnis opulentia ministratur.

Alexandria  
bis ad  
v. g. otian-  
ne. d. c. o.  
ditas.  
Alexandri  
Emporiū  
quale.

Ad hæc ex vtraque India, Saba, Arabia, & e-  
tiam ex vtraque Æthiopia, & de Perside, & a-  
liis adiacentibus provinciis, quicquid aroma-  
tum, margaritarum, gemmarum & orientalium  
gazarum, & peregrinarum mercium, quib. no-  
ster indiget, orbis, per mare rubrum, vnde  
gentibus illis ad nos iter est, ad eam urbem,  
quæ in superioribus Ægypti partibus sita est,  
quæ Ardeph dicitur, quæ est in ripa eiusdem  
maris sita, defertur, id totum per fluium & in-  
de in Alexandriam descendit. Sic ergo orien-  
taliū & occidentalium illic fit concursus po-  
pulorum. Estque eadem ciuitas forum publi-  
cum vtrique orbi.

Alexandriam nostri obsidione premunt. cap. 28.

§. V.

Obsessa ciuitate instabant nostri, & quib.  
artibus poterant, grauabant obseſſos.  
Quid plura. Quotidiani conflictus, cædes suo-  
rum, continui victualium defectus, populum  
intra ciuitatē clausū attriuerāt. Timens igitur  
Saladinus, ne ciues contra eum insurgerent,  
omnia patrio Siracono, qui in superioribus  
partibus Ægypti, ciuitatem quamdam obsede-  
rat, significat, qui audita nepotis necessitate,  
soluta obsidione Babylonem peruenit.

Siraconus  
de pace cu  
Hugone a  
git. ca. 19.

Sed audiens eas ciuitates Christianorum  
præsidio esse munitas, mediante Hugone Cæsa-  
riensi quem captiuum tenebat tractare cepit  
de pace, scilicet vt dominus rex receptis suis,  
quos Siraconus tenebat in vinculis, & ipse ob-  
sidione Alexandria soluta, & captis Turcis Si-  
racono restitutus, regnum Ægypti Siraco-  
nus cum suis legionibus egredietur. Placet  
itaque domino regi & Soldano tenor pacis  
& sufficere videtur ad gloriam, vt ciuitas per de-  
ditionem in domini regis transeat potestatem  
& Siraconus de vniuersis Ægypti finibus com-  
pellatur exire.

Resigna-  
tur regi ci-  
uitas. c. 19.

Egrediuntur ergo concessa pace obseſſi, qui  
diutina fuerat obsidione macerati, vnū p̄ om-  
nibus admirantes, quodd tantam ciuium multi-  
tudinē tantam aduenarum numerositatem,  
tam modicus exercitus intra mœnia vr̄bis tam  
facile coercuerit, & ad ignominiosam iuxta li-  
bitum compulerit deditionem. Vix enim Chri-  
stianorum erāt equites quingenti, peditum ve-  
rò quatuor aut quinque millia. Obseſſorum ve-  
rò, qui arma portare poterant supra quinqua-  
ginta millia. Itaque recedente Siracono ex Æ-  
gypto, & etiam dominus rex cum suo exercitu  
in regnum reuersus est anno domini. 1167. re-  
gni autem eius 4.

Sequenti autem anno solemn̄is legatio ad

A dominum regem Hierusalem; ab imperatore  
Constantinopolitano directā est. Summa au-  
tem legationis hæc erat. Senſerat dominus im-  
perator Constantinopolitanus, quodd regnum  
Ægypti hætenus admodum potens & opulen-  
tum valde, in manus peruenerat imbellium &  
effeminarorum, quod & finitimis populis in  
nocitiā venerat, vnde non videbatur posse  
diu in statu se continere præſenti, quin ad gen-  
tes alienas eius dominium oporteret transire.

A.C. 1169.  
Ægypti  
in uacuo  
meditatur  
imperator  
Constanti-  
nopolita-  
nus. h. 2.  
cap. 4. d.  
C. 1169.

Concepit ergo apud se dominus imperator  
quodd auxilio domini regis Hierosolimitani fa-  
cile posse illud in suam iurisdictionem recipere,  
vnde super hoc prædictos legatos miserat.  
Hac ergo gratia memoratis legatis regem ad-  
uentibus, firmatis conuentionibus, scilicet qd  
certò tempore, intra quod dominus imperator  
gentes mitteret: simul vniti prædictum ag-  
gredieretur regnū. [Interea antequam de auxi-  
lio imperatoris per legationem ad eum mis-  
sam rex certior fieret] vt dicitur, fama publica  
perſonuit, quodd Sanar soldanus Ægyptius fre-  
quentes ad Noradinum dirigebat legationes  
occulte, ab eo implorans subsidium, asserens  
se inuitum pacis foedere cum inimico populo  
iunctum. Quod si de eius amicitia certus foret  
ab eo, recedens pacta frangeret. Vnde rex iusta  
indignatione motus, collectis equitum pedi-  
tumque copiis in Ægyptum festinat descende-  
re. Sunt autem, qui dicunt omnia prædicta fi-  
cta fuisse. Sed vt factum tam notabile aliquam  
haberet excusationem, talia sunt vulgata in po-  
pulo. Incentiuum autem huius mali (vt qui-  
dam volunt) ministrabat Gerbertus cognomē  
to Attalit magister domus hospitalis. Fratres  
autem militiæ templi eidem se facto subducen-  
tes aut quia eis contra conscientiam videbatur  
amico regnō, & de nostra fide præsumenti con-  
tra tenorem peccatorum bellum indicere [aut  
quia magister æmulatæ domus huius rei au-  
ctor, & priores videbatur vires ministrare] re-  
gem sequi negauerunt.

Rex in Æ-  
gypti de-  
scendit.

Descendens ergo rex in Ægyptum, Pelusium  
ciuitatē expugnat, ciuib. pro maiori parte per-  
emptris. Soldanus autem Sanar his auditis  
mente cōsternatus, quid faceret, ignorabat: at-  
tamen deliberat, prout temporis patiebatur an-  
gustia, an regem tentet expugnare muneribus,  
an vicinos suæ superstitionis princeps ad sui  
auxilium precibus pretioque sollicitet, tan-  
dem maturata prouisione, placet ei vtrumque  
tentare. Missa ergo ad Noradinum legatione  
imploreat auxilium, & impetrat postularum. Nā  
vocato Siracono cum magna suæ gentis mili-  
tia eum in Ægyptum dirigit.

Pelusiu  
regē cepit  
c. 6. d.  
C. 1168.

Rex autem euerſa Pelusio, Cairum obsedit.  
Soldanus autem regis animum pecuniarum  
cupidum promissionibus eneruat, infinitam  
pecuniam ei spondens. Nam vt dicunt aliqui  
aureorum vigesies centena millia) quod vix Æ-  
gypti regnum persolvere posset, promisit [ vt  
redditis sibi filio ac nepote, amotisq; expedi-  
tionibus rediret ad propria ] hoc autem vt  
postea patuit, non eo moliebatur intuitu, vt  
quod promittebat soluere posse se crederet,  
sed, vt quod expectabat, interim Turcorum au-  
xilium veniret.

Soldanus  
regē vnū  
ta promi-  
ſa pecuniā  
decepit.

Datis interea præſenti, centum millibus  
aureo

A.C. 1169.

Soldanus  
i pacis re-  
lit. cap. 6.

Rex ab  
Ægypto  
recedit. c.  
10. A. C.  
1169.

Siraconus  
Ægyptum  
occupat.  
c. 10. A. C.  
1169.

Detela-  
tur auri-  
tiam, quæ  
nostros in  
orientem  
perdidit.

Siraconus  
mortuus &  
ei Saladi-  
nus succe-  
dit. c. 12.

A.C. 1170.

Orientalis  
i principib.  
bus occi-  
dētis sup-  
petias pe-  
tunt. c. 13.

Obsidionem soluit: & quasi per  
miliare recedens circa hortum balsami castra  
constituit, vbi dum esset, cognouit per explora-  
tores, quodd Siraconus adueniens innumeram  
secum traheret multitudinem. Quo comper-  
to ire sibi obuiam parat. Sed non multum proces-  
serat, cum audiuit Siraconum Nilum transisse.  
Hic iam opus erat nouo consilio. Nam dupli-  
catis hostium viribus non erat tutum in Ægy-  
pto diuturniorem moram facere. [Mora enim  
enorme secum trahebat periculum, eum neque  
cum eis sanè tutum videbatur conferere. Nec  
Soldanus pactorum finibus stare volebat: nec  
nos eum ad legē placitorum obseruandam cō-  
pelli poteramus.] Quare ordinatis agminib.  
in regnum rediit.

B

Porrò Siraconus, videns temporis opportu-  
nitatem votis suis consonare, etiam non esse  
quempiam discedente rege, qui eius desideriis  
posset præstare impedimentum, quod prius  
mente conceperat mādāt affectui. Nam Solda-  
nus nihil de Turcorum fide dubitantem ius-  
sit occidi. Post cuius mortem ingressus ad Cali-  
pham, & ei debitam exhibens reuerentiam,  
ab eo Soldanatus officio insignitur. O nefan-  
da cupidæ mentis insatiabilis rabies. Ecce à  
quam quieto & tranquillo statu, in quam tur-  
bulentum in partibus orientis Christianos de-  
iecit inordinatus ardor habendi Ægypti copię  
opulentiarum immensas nostris vibus famu-  
labantur. Ex ea parte Hierosolymitanum re-  
gnum tuta habebat latera, nec erat ab austro  
quem formidaret. At nunc econuerso, mutatus  
est color optimus, & conuersa est in luctum ci-  
thara nostra. Nam vbi cumque me vertam, sus-  
pectas inuenio regiones, quoniam omnis vici-  
na per circumitum regio hostibus postea pa-  
ruit, & in Christianorum perniciem se armant  
regna conterminia.

B

C

D

E

Verum Siraconus hoc tam magno successu  
non lætatus est diu. Nam vix vno anno Ægypti  
positus imperio, vitam finiuit. Quo mortuo  
successit ei Saladinus, vir acris ingenij, in ar-  
mis strenuus, consilio altus, liberalis supra mo-  
dum, maxime in viros militares, in quos om-  
nia effundebat. Fuit præterea clemens in deu-  
ctos, & in verbo valde stabilis. Hic primis sui  
principatus auspiciis ad Calipham Dominum  
suum ingressus, vt solitam ei exhiberet reueren-  
tiam, claua, quam secum portabat, ipsum occi-  
dit. Quo occiso, omnem eius progeniem gladi-  
o tranſuerberauit, vt ipse simul esset Solda-  
nus & Calipha. Post cuius inuictum omnem  
eius thesaurum qui erat infinitus liberaliter  
suis erogauit militibus.

Domino autem Almarico rege ex Ægypto  
in regnum reueſo, illis diebus nihil memoria  
dignum prima illius anni parte in regno ge-  
stum est: Vere autem sequenti, videntes nostri  
orientales Christianorum principes, quodd oc-  
cupata Ægypto à Turcis, multo facta esset  
superior Christianorum in oriente conditio, o-  
pus esse deliberant, vt de prælatiſ ecclesiarum,  
viri venerabiles ad occidentis principes diri-  
gerentur, qui diligenter inſinuent regni Hiero-  
solymitani importabiles necessitates, & Chri-  
stianorum inibi afflictionem, & casus immi-  
nentes asperos. Missi sunt ergo de communi o-

miuum consilio ad opus ministerij huius Do-  
minus Fredericus Tyrenſis archiepiscopus, &  
Dominus Ioannes Paneadenſis episcopus.  
Qui feliciter ad partes occidentales peru-  
nientes, parum vel nihil profecerunt. Quare  
completo biennio archiepiscopus Tyrenſis re-  
diit, domino episcopo Paneadenſi Parisiis de-  
functo.

A.C. 1169.

Imperator Constantinopolitanus classem in Syriam di-  
rigit. cap. 14.

§. VI.

Anno autem dominicæ incarnationis  
1169. circa autumnū initium, memor  
Constantinopolitanus imperator pactorum,  
quæ cum domino rege Hierosolymitano firma  
uerat, scilicet vt suis copiis adiutus regnū Æ-  
gyptiorum occuparet, classem in Syriam miſit.  
In cuius nauali imperatoris exercitu erant ro-  
stratæ naues quæ galæ dicuntur 150. Naues  
autem onerariæ ad equos, arma, & alia instru-  
menta bellica portanda 72. Miſit præterea  
de suis principibus qui exercitu præerant  
Megelduca, consanguineum suum quemdā-  
que alium Mauresiū sibi valde familiarem, Co-  
mitem quoque Alexandrum de conuersana no-  
bilem de Apulia virum.

Rex in Æ-  
gyptum  
descendit.  
cap. 15.

Damiatā  
obsidit  
Christiani-  
ni c. 16.

Rex autem Almaricus ante diu aduentu eo-  
rum cognito, compositis regi negotiis apud  
Acalonam, tam Græcorum quam Latinorum  
congregauit exercitum.  
Inde tam matino, q̄ terrestri itinere ante Da-  
miatam, quā à principio obsidere disposuerat,  
castrametati sunt, urbem obsidione vallantes,  
vbi dum per triduum assaltus differunt, expe-  
rimento cognouerunt, quærum sit, quod dictū  
est à poetâ: Semper nocuit diserte paratis. Nā  
hoc intermedio spacio aduenientes de supe-  
rioribus Ægypti partibus Turcorum copię  
infinitæ, nostris videntibus nec impedire val-  
lent. urbem prius penè vacuam repleuerūt.  
Christianus autem populus nihilominus ere-  
ctis vndique in gyrum machinis urbem aggre-  
diuntur. Sed ciues, quibus possunt argamentis  
nostris resistere saragebāt. Nostri autem in re-  
sistendo videntes eorum animum, cum instare  
acrius debuissent: timide gelidæque cæperunt  
cuncta ministrare.

Nostri in  
hac obsi-  
dione mo-  
lestias gra-  
ues perpe-  
tiuntur. c.  
17.

Accessit per idem tempus tanta imbrium a-  
bundantia, vt neque tuguriis pauperiores ne-  
que papilionibus ditiores arte aliqua stillici-  
dia arcere possent. Fiebant præterea, sed inter-  
polaris diebus, in ciuitatem assultus: in quib.  
nunc nostri, nunc hostes deteriorem calculum  
reportabant. Ipsi verò rarò Latinos, nisi laceſſi-  
ti ad congreſſum prouocabant. In Græcos ve-  
rò nonnunquam per quamdam adulterinam  
portam, quæ eorum castra respiciebat, irruptio-  
nes subitas faciebant. Augebantur porrò quo-  
tidie ciuib. copię miliares, adeo vt iam no-  
stris essent formidini. Murmur ergo serpebat  
in populo, & erat omnium penè vna sententiā  
Christianos inutiliter operam cōsumere, irata  
diuinitate hoc opus cœpisse, tutiusque esse re-  
dite ad propria, quàm in Ægypto fame tabe-  
ſcere. Conualuerat enim fames valida in ca-  
stris

A.C. 1170. stris, eratque omnium victualium charistia potissimum in castris Græcorum.

So'nicur obliuio, & recedensio sti.ca. 18. Mediantibus ergo nostris, & de Turcorum satrapis nonnullis, consentientibus in idipsum Græcis, occultis quibusdam conditionibus, fœdus inicitur, & mox voce præconis pax indicitur. Depositis ergo machinis, & igne succensis, dñs Rex Almaticus terrestri itinere reuersus est in regnum suum. Græci verò omnes, qui natio venerant, vt ad propria remearent, sinistro omine & in faustis auib' naues conscendunt. Nam sequissima tempestate suborta subito contrastris ad littora nauibus, naufragium passi sunt, adeo vt de tanta classe vix naues pauca conseruarentur incolumes.

Terræ motus penecorū oriente cōcutit. ca. 9. A.C. 1170. Anno autem sequenti mense Junio, tantus tamque vehemens terræ motus in orientalibus partibus exiit, quantus in memoria præfentis sæculi nunquam legitur accidisse. Hic vniuersi orientalis tractus vrbes funditus diruæ, habitatores earum adificiorum casu contiuit, adeo vt ad exiguam reduceret paucitatem, inter quas & ciuitates Cæloxytiæ & Phœnicis solo tenus deiecit. Inter eas Antiochiam strauit penitus, adeo, vt multis sumptibus & laboribus ad statum mediocrem potuerit reparari. De mediterraneis verò, quæ ab hostibus tenebantur, Alapia, Cæsarea, Amam, Emisæ, & alia multæ funditus conseruunt. In Phœnicie verò Tripolis nobilis & populosa adeo conuulsa est, vt tota ciuitas quasi agger lapidum, & tumulus fieret ciuium.

Salahadinus nostrorum fines ingreditur, cap. 20.

§. VII.

Eodem anno mense Decembris Salahadinus, vt Christianis vicem recederet, ad inuadendū eorum fines totis se viribus præparat. Vnde congregatis ex tota Ægypto militaribus copiis, quæ vsque 40. millia equitum dicuntur fuisse, regnum Hierosolymitanum ingreditur. Cuius aduentu audito, rex cum vniuerso exercitu, qui vix 250. equites, pedites verò ad duo millia esse poterant, cum omni celebritate Ascalonam præparat. Deinde paratus ad prælium hostibus se parat occurrere. Sed ille ad alium declinans locum, effractis suburbiis Gaza vrbes, cum ingenti præda in Ægyptum regressus est.

Anno sequenti, qui fuit 1171. videns sæpè dictus rex, quantis molestiis regnum fatigaretur, & quod hostium incessanter augebatur numerus & eiusdem regni prouidi principes iam defecissent, & in eorum locum soboles crescebat perniciosas, vnde in tantam deuenerat penitus debilitatem, vt quasi deficeret: ita de re de consilio principum in occidentem solemnes nuncios misit. Ipse verò per se cū classe, 10. galeatū ad imperatorem Constantinopolitanum deliberauit accedere. Igitur prospera vsus nauigatione Constantinopolim peruenit. Audiens

Legati in occidentē & rex Cōstantinopolim proficiscuntur. cap. 24.

autem imperator, quod tam famosus princeps & tam amabilis Deo regni moderator, imperium suum præter solitum ingrederetur, primū vehementer admirans, quæ esse posset causant laboris, deinde gloriæ suæ considerans incrementum, quod rex Hierosolymorum, locorum venerabilium dominicæ passionis & resurrectionis defensor & aduocatus ad se uenerat, quod nulli prædecessorū suorum legitur accidisse, plurimum exhilaratus est.

Ingradienti ergo ad eum in cœtu procerum suorum, dicitur ei familiariter adfuerisse, eū pacis osculo hilariter eum valde suscipiens. Post dies aliquot rex imperatori via suæ causam aperit, regni necessitates explicat. Immortalitatem famæ quam sibi dominus imperator in subiugando sibi Ægypti regno comparare posset, diligentius exponit. Facilitatem quoque obtinendi propositi euidentibus adstruit argumentis. Quibus persuasionebus autem benignam imperator eius assertionibus accommodauit, & desideria plenum & optatum pollicetur effectum.

Completo igitur rex pro voto negotio, ad reditum se incipit præparare, & feliciter consummato opere composita classe mare ingreditur, & secundis statibus actus ad urbem applicat Sydonensem.

Eodem anno & sequenti Solahadinus irruptiones facit in regnum Hierosolymitanum, sed diuinitate propitia, modici aut nihil Christi fidelibus nocere potuit.

Anno autem domini 1173. in regno Hierosolymitano res periculosa nimis & regno valde deestabilis dicitur accidisse. Quod vt plenius innotescat, sumendum est altius narrationis initium. In provincia Tyrensi circa episcopatum Antaradensem, est quidam popululus castella 10. habens cum suburbiis suis. Estque numerus eorum, vt sæpè audiuius, ad 60. millia virorum vel amplius. Ij non hæreditaria possessione, sed meritorum prerogatiua magistrum sibi solent præficere, quem spretis aliarum dignitatum nominibus Senem vocant. Cui tanto obedientiæ subiectionis vinculo solent se obligare, vt nihil sit tam durum, nihil tam difficile, tamque periculosum: quod ad magistrum imperium ardenti animo non aggrediantur implere. Nam inter cætera, si quos habent principes odiosos, data vni de suis sica vel gladio, non considerato rei exitu, vtrum euadere possit, illuc cōtendit cui mandatū est. Et rãdiu pro complendo anxius imperio laborat & circumit, quousque peragat officium iniunctū præceptoris mandato satisfaciens. Hos tam non nostri quàm Saraceni ( nescimus vnde deducto nomine ) Assyrios vocant. Hi igitur annis quasi quadringentis Saracenorum leges, & eorum respectu cæteri Saraceni, quasi transgressores ac præuaticatores iudicarentur, & ipsi soli legem viderentur implere.

Magister Assisimorum tenet dicitur. Mos Assisimorum pãnetegimus.

a De his in 6. Decret. lib. 5. c. 1. rex Concilio Lugdun. sit mentio, hincq; factum est, vt bis sceleratissimi sicarij qui certo proposito & voluntate deliberata homines perimunt Assisimi vulgò vocentur.

Con-

A.C. 1173. Contigit autem diebus illis, quod magistru sibi præfecerat virum, facuadissimam, subtilem, & acris ingenij. Hic præter mōtem maiorum suorum cœpit habere libros Euangeliorum penes, se librum Apostolicum. Quorum continuato incumbens studio, miraculorum Christi, & præceptorū seriem, & Apostoli doctrinam multò labore assecutus erat. Inde se cum conferens Christi & suorum suauem & honestam doctrinam, cum iis, quæ miser & seductor ille Machometus cōsplicibus suis & deceptis ab eo tradiderat, cœpit sordes putare, quicquid cum lacte biberat, & prædicti seductoris abominari immunditias. Eodem quoque modo populum suum erudiens, ab obseruantia illius superstitionis cessare fecit, oratoria quibus ante vsu fuerat deiciens, eorum ieiunia soluens vinum & suillas carnes eis indulgens. Tandem ad interiora legis Dei volens procedere, virum quemdam prudentem nomine Boabidellum ad domnam regem Almaticum dirigit verba deferentem. Quorum verborum præcipuus erat articulus, quod si magister a & fratres militiae templi, qui castella eorum habebant contermina, duorum milliū aureorum, quæ singulis annis ab eis exigebant volebant relaxare tributum, ipsi ad fidem Christi & baptismum conuolarent.

Magister Assisimorum tenet dicitur. Occiditur à fratrib' militiæ: ph Assisimorum regem & ingressus in regno ex-citatur u mulcus. c. 32. Rex autem corum legationem lato suscipiens animo, sicut vir discretissimus erat, eorum petitionibus plenius annuens duo millia aureorum quorum annuam solutionem relaxari postulabant, de suis propriis redditibus prædictis fratribus refundere paratus erat. Nunciūm que quæ apud se diu tenuerat, sibi dato ducis itinere ad proprium magistrum remittebat. Qui dum cum itineris consorte Tripolim peruenisset, fines suos ingressurus in proximo, subitò fratres supradicti ex improviso strictis gladiis irruentes, hominem de regio ducatu, & nostræ gentis sinceritate, & fide presumentem, & nihil tale verentem occiderunt. Quod audiens rex præfati atrocitate quasi insaniam succensus, conuocatis regni principibus, in iniuriam suam quicquid acciderat afferens redundare, quærit instrui, quid in tali casu oporteat facere. De communi tandem principum consilio factam, quod acciderat, afferunt non esse negligendum. Nam in eo autoritas regia videbatur deperire, & Christiani nominis fides & cōstantia immeritâ contrahere infamiam, & orientalis ecclesia Deo placitum, & iam peractum incrementum amittere. Mittuntur ergo de consilio nobiles viri, qui à magistro prædictorum fratrum Odone de sancto Amando exigant, vt tanti excessus regi, & regno vniuerso satisfacionem exhibeant, dicebatur enim quidam frater Gualterus de Manilio, vir nequam, & monoculus, omnino penes se nihil habens discretionis, de fratribus tamen conscientia id fecisse. Vnde magister præter debitum illi parcendo, per suos nuncios regi significauit, fratri, qui hoc commiserat illi, pœnitentiam iniunxisse, & ita cum iniuncta pœnitentia ad dominum papam se eum diceret. Inhibere autem ex parte dñi papæ, ne in prædictū fratrem quis auderet manus violentas iniicere. Rex autem pro prædicto negotio apud Sidonem constitutus, prædictum maiestatis seu de dōno violentè extractum, vinculis mancipari fecit. Tandem huius facti occasione, paulò minus vniuersum regnum ruinam habuit ir reparabilem sustinere. Rex tamen apud Assisimorum magistrum de sua innocentia per nuncios immanis facti apparuit. Et cum prædictis fratribus satis temperato vsu moderamine, vt que ad sui obitum rem dimisit indiscussam. Dicitur tamen, quod de sua illa ægritudine, quam statim post id factum incurrerat, conuulsisset eum regibus & principibus Christianis orbis terrarum illam iniuriam proposuerat, per solemmissimos nuncios pertractare.

Occiditur à fratrib' militiæ: ph Assisimorum regem & ingressus in regno ex-citatur u mulcus. c. 32. Eodem tempore Noradinus Alapiae dominus, maximus Christianæ fidei persecutor, princeps tamen iustus ac prouidus, regni eius anno 29. defunctus est. Nec multò post tempore dominus rex Almaricus, cum aliquot mensibus febre defatigatus decubisset, mortuus est anno ab incarnatione domini 1173. Regni eius anno 12. ætatis verò 33. Sepultus est autem inter prædecessores suos, secus fratrem in eadem linea ante locum Caluarie. Nunc autem ad occidentales historias redeamus, ea referendo, quæ imperante Friderico imperatore primo contigerunt.

Magister Assisimorum tenet dicitur. Roberto de Area quid accidit. Vmc. lib. 29. cap. 21. §. VIII. Anno autem ab incarnatione domini 1172. Robertus natione Carnotensis, præpositus de Area, duos regebat episcopatus, Attrebatensem, scilicet & Tornacensem. Hic cuiusdam fabri & rustici filius fuit, qui vt dictum est, familiari dænone utebatur, quo mediante ad tantos peruenerat honores. Hic postmodum ab eodē partono & familiari suo deceptus, procurate quodā nobili milite occisus est à ribaldis.

Roberto de Area quid accidit. Vmc. lib. 29. cap. 21. Anno autem domini 1179. Philippus Ludouici regis Francorum filius, Remis in festo omnium sanctorum ab archiepiscopo Guilielmo auunculo suo consecratur in regem. Consecratus est autem cum adhuc pater eius viueret Ludouicus, qui iam ætatis 60. transferat annum, cum ipse puer iam annorum esset 14. Habuit enim Philippus, quamuis iuuenis optima initia, præcipue supra ætatem suam Deum timere videbatur. Nam principio regni sui, quæ ab aleatoribus enormia in tabernis & curiis fieri solebant, intantum abhorruit, vt eos, qui talia in eius pœnitentia iuramenta depromerent, ipse quicunque essent, in lacu vel flumine mergi iuberet. Quod edictum firmissimè seruari iussit in posterum.

Roberto de Area quid accidit. Vmc. lib. 29. cap. 21. Anno autem primo regni sui cum contra ipsum grauiam emerissent bella, ipse cum esset ætate puer non tamen pueriliter, sed viriliter ac strenuè omnibus cœpit eminere. Nam primum contra Hebonem de Carantonio in territorio Bituricensi, qui graui iugo ecclesias

Philippus de Area, duos regebat episcopatus, Attrebatensem, scilicet & Tornacensem. Hic cuiusdam fabri & rustici filius fuit, qui vt dictum est, familiari dænone utebatur, quo mediante ad tantos peruenerat honores. Hic postmodum ab eodē partono & familiari suo deceptus, procurate quodā nobili milite occisus est à ribaldis.

In Philippum bella insurgunt, quæ ipse cōponit. vi de æmyl lib. 5. & 6. &

a Quam ob causam hi Assisimi Fratrib' militiae templi subiecti fuerint, eisq; tributum pendeant narrat D. An. infra tit. 19. cap. 8. §. 9.



A.C. 1180. & eius ministros opprimebat, mox exercitum & intantum eius represit tyrannidem, ut coactus ad eius pedes venire cogere, atque ab eo non solum veniam & indulgentiam, in peccatis, quodque sacramentum promitteret, quod iuxta eius beneplacitum de illius damnis omnibus ecclesiis plene satisfaceret, & se a similibus abstinere.

Philippus rex pro Ecclesiarum libertate pugnat. Similiter eodem anno contra iniquitatis filios Imberium de bello loco (alias bello loco) & comitem Cabillonensem contra regias immunitates ecclesiarum Dei gravate praesumentes, & tyrannidem superbiamque eorum confringens, ablata ecclesiis in integrum restituere cogit. Et quoniam haec duo prima bella pro ecclesiarum defensione, & ceteri libertate strenue gessit, ideo dominus in fraude circumventium eum illi affuit.

Mors Ludouici septimi. Anno sequenti eius pater Ludouicus apud Passus anno regni eius 43 obiit. Anno autem domini 1182. Alexander papa moritur. Huic Eugenius natione Tuscus in papatu successit, qui sedit annis 4. mensibus 2.

Conspiratio contra Philippum geruntur. Eodem anno Philippus, magnus comes Flandrensis, & Odo Burgundiae dux, & Guilielmus Archiepiscopus Remensis frater eius in regem Philippum conspirauerant. Rex autem Angliae Henricus cum filio suo ferrum operum regi, & ipsi mediantibus pax inter illos componitur. Quo tempore Henricus & Ricardus fratres, filij Henrici regis Anglorum, inter se discordant, patre Ricardi partem fouente. Sed non post multum Henricus iunior mortuus, quem pater iam dudum in regem fecerat coronari.

In Anglia inter regios oritur discordia. Eo quidem tempore Iudaeorum multitudo maxima, quae ex omni mundi parte confluebat, Parisiis habitabat. Qui ibidem tam diu conuersati, adeo diuites facti erant, ut ferè ibi medietatem urbis vendicarent. Hi contra Dei & sanctae ecclesiae decretum in domibus suis Christianos seruos & ancillas habebant, qui etià (quod peius erat) in quibusdam cum eis Iudaizate cogebantur. Insuper & facta vasa pro instante ecclesiarum necessitate pignorum nomine retinentes, tam viliter tractabant, quod eorum infantes in calicibus offas faciebant, & in eis bibebant, sed & multa alia enormia contra fidem in honorem contemptum Dei committebant. Dicebatur insuper, quod singulis annis in opprobrium Christianae regionis, quali pro sacrificio in quibusdam cryptis & fossis subterraneis in die cenae domini Christianum unum paribulo crucis affigentes occidebant. Audiuerat autem haec enormia rex Philippus à Iudaeis fieri, & viuentem patre diu mente clausum gestauerat. Quo mortuo, eius praecipio per totum regnum eius capti sunt Iudaei. Et pri-

Contra Dei decretum ideo hoc esse videtur, ut Iudaei Christianis seruiat, eo quod filio ancilla filius libera serui non debet. Genes. 21. Paul. ad Gala. 4. Multa porro Ecclesia decreta in prohibent, quae extant dist. 54. & li. 5. Decret. tit. 6. De Iudaeis, Saracenis & eorum seruis. Quibus etiam concordant leges Imperatoris Cod. Ne Christianum mancipium. l. Iudaeus.

non omnibus bonis, s. in auro & argento spoliati sunt. Deinde mandauit, ut omnes, qui fidem Christianam & baptismum suscipere nollent, de regno eius exirent. Multi ergo per Dei gratiam ad baptismum & fidem venerunt. Quibus piissimus rex omnes possessiones suas integre restituit. Aliis vero ex euntibus rex illorum synagogas in ecclesias Dei dedicati mandauit. Erat autem tunc Philippus annorum. 17.

Constantinopolis Latini expelluntur. Tyr. li. 22. cap. 10. A.C. 1180.

§. IX.

De hac itaque in occidente geruntur, apud Constantinopolim grandis circa imperium facta est permutatio, & casus accidit vniuersae latinitati lugubris. Nam dolum, quae pridem fallax & perfida Graecia conceperat, edidit, & peperit iniquitatem. De functo enim domino Manuele scelerissimo imperatore Graecorum, successit ei in imperio impubes filius nomine Alexius vix annorum tredecim. Quo sub tutela matris constituto per Alexium a protoseualdo, domini imperatoris nepotem ex fratre, se priore natum in peualia negotia procurabantur, visum est ergo tan maioribus, quae populo, ut quod aduersus maligne nostros Latinos conceperant, possent commode fieri. Cui mandare Imperante autem Deo amabili praedicto imperatore Manuele, tantam apud eum Latinus populus inuenerat gratiam, ut Graeculis suis tanquam viris effeminatis neglectis Iolis Latinis grandia dimitteret negotia: vnde ex omni orbe ad eum tam nobiles, quam ignobiles concurrerant Latini. Quam obrem omnes Graeci, potissimum consanguinei imperatoris odium insatiabile aduersus Latinos conceperant, oportunitatem quaerentes ut saltem post imperatoris obitum, inuisum Latino rum nomen, vel populum tum in vrbe Con-

Proroseualdos (quo nomine Tyr. lib. 20. cap. 1. & 24. & Nicetas Chonates & Nicoph. Gregoras subinde videntur) is erat, qui in palatio primum apud imperatorem tuum consanguinitatis, tum etiam dignitatis locum abiecit. qu. si negatos & no 78 obcaet 8. id est, primus ab Augusto. Apud Tyrium Ioannes qui Protoseualdos dicitur imperatoris prior ortu ex fratre nepos erat sicut & hoc loco.

Accedente etiam ad indignationis cumulum, & incendiorum fontem & incentiuum ministrante sacramentorum inter eos & nos differentia. Arrogantes enim supra modum, & a Romana Ecclesia per insolentiam separati, haereticum omnem eum reputant, qui eorum seruos non sequitur traditiones, cum ipsi magis haereticorum nomen adaper, cum contra Romanam Ecclesiam, & Apostolorum Petri & Pauli fidem, aduersus quam porta inseri non possunt praualere, nouus aut pestiferus opinio, gignunt aut sequuntur, Tyr. lib. 10.

stantino-

stantinopolitana commemorante tum in finibus imperij manente penitus exterminarent. Igitur non multo post imperatoris obitum, vocatus est ab eis Andronicus praedicti imperatoris nepos, qui cum infinitis barbarum nationum copiis Constantinopolim veniens, primo dictum Alexium, qui pueri tutelam gerebat, ab administratione deiectionis oculis priuauit.

Latini autem, qui intravrbem habitabant, plurimum mente consternati erant timentes ne cuius super eos fieret repentina irruptio & hoc non sine causa formidabant. Nam de eorum exterminatione iam apud se ille Andronicus deliberauerat. Quare eorum molimina praueuientes, alij in galeis 44. quae erant in portu, alij in nauibus se recipientes, sic mortis euaserunt discrimen. Qui autem insirmi fuerunt, aut segnes, aut ad fugam minus idonei, rabiem, quam illi effugerant, sunt experti. Sed licet essent paucissimi numero maxime qui ad arma possent sufficere restiterunt tamen diu & cruentam de se hostibus reliquerunt, victoriam, tãdẽ tamen diuersis generibus mortis à Graecis sunt crudeliter occisi, nec sexui, nec aetati parcenibus. Paucos vero, qui se eorum fidei commiserunt, & quibus spem salutis dederant, Turcis & aliis populis infidelibus in perpetuam viderunt seruitutem, qui promissum sexus ultra quatuor milia fuisse dicuntur. Sic igitur infidus Graecorum populus, & genim in a viperarum, more serpens in gremio, nihil tale meritis remunerauerunt hospites suos.

Verum non omnino tamen sine vltione recesserunt & à saeculis inaudirum facinus impune commiserunt. Nam qui in galeis & nauibus ut praediximus erant, habentes secum multitudinem maximam, postquam plenius cognouerunt Graecos, vxores & liberos, totamque familiam, qui in vrbe remanserant, partim gladio, partim incendio consumpsisse, iusta indignatione commoti circumierunt, utrumque Hellesponti litus vsque ad ostium mediterranei maris quod ab vrbe ultra 200. miliaria distare dicitur quilibet quoque municipia, violenter comprehedentes, vniuersos habitatores eorum gladio peremerunt: sed & monasteria per uadentes, pseudo monachos, & sacrilegos eorum sacerdotes ferro peremerunt ipsa monasteria succedentes. Ex quibus locis infinitas auri & argenti dicuntur copias extraxisse. Deinde mare mediterraneum ingressi Thesaliam, & aliarum adiacentium prouinciarum vrbes & oppida perlustrantes, ac euncta incendio & rapine tradentes, stragem innumeram operati sunt. Alij vero qui stragem & rapinas abominabantur, cum vxoribus & liberis à praedicto declinantes exercitu, in regnum Hierosolimitanum descenderunt. Factum est autem hoc anno Domini 1182. mense Aprili.

De Balduino 4. Hierosolymorum rege. 7. Tyr. li. 17. c. 2. A.C. 1123.

§. X.

Almarico sexto rege Latinorum Hierosolymorum Dominus Gulielmus marchio Mofattensis, qui cognominatus est Longaspata, à Domino rege Balduino, & eius principibus vocatus in regnum, apud Sydonem applicuit: cui statim, sicut illi fuerat promissum rex sororem suam dedit vxorem. Fuit hic marchio nobilissimus genere, adeo ut rarissimum diceretur habere parem. Nam mater regis Francorum Philippi, germana ipsius fuit, mater vero ipsius Gulielmi soror fuit Domini imperatoris Churadi. Sed post tres menses consummati matrimonij dictus Gulielmus apud Ascalonam deceffit, vxore praegnanate dimissa. An-

Elephantium incurrisse.

Cum autem tu propter infirmitatem quae continue augmentabatur & crescebat, tum etiam propter aetatem regni negotia administrare non posses: de communi omnium principum consilio, Domino Raimundo, comiti Tripolitano regni Hierosolymitani cura & administratio commissa est.

Anno autem primo regni huius Balduini Salahadinus vocantibus eum Damascenis, domino eorum filio Noradini, adhuc impubere, & apud Alapiam commorante regnum Damascenorum occupauit: quo facto cum multitudine suorum versus Caesariam properat. sperans omnes illas vrbes, quae hactenus Noradini fuerant, facile occupare, quod ut conceperat, intra tempus modicum effectum mandauit. Haec audiens Dominus rex, de consilio suo tu principum illuc cum celeritate dominum comitem Tripolitanum cum vniuersa regni militia dirigit, ut omnibus Salahadini conatibus se opponeret. Suspectum enim, & meritis omnes Salahadini incrementum habebant, ne geminatis possessionibus acius in Christianos infurgeret. Tutius enim videbatur filio Noradini ministrare subsidium, non ut gratia eius aliquid humanitatis ei videretur praestandum, sed ut suspitioni emulo nutritur aduersarius.

Audiens autem Salahadinus comitis contra se aduentum, per nuncios eum rogauit, ne se suis successione opponat, sed permitteret se cum Noradini filio, & iis, qui sibi in adiutorium venerant, fortunam experiri. Ne autem & hoc ipsum sine condigna retributione contemnat, obseques suos, & Domini Reginaldi quondam Antiocheni principis, qui in Emisena ciuitate, quam ipse occupauerat, captiui tenebantur, gratis offert restituendos. Placuit hoc verbum Domino comiti & receptis obsequibus, prout in pactis erat, ad propria cum Christianorum exercitu remeavit. factum est igitur contra propositum nostrum, ut cui penitus fuerat obuiandum, eidem fauor non accederet.

Per idem tempus, Salahadino circa partes illas atctius occupato Dominus rex Balduinus, cum suo exercitu fines Damascenorum hostiliter est ingressus.

Quod audiens Semsedolus, Salahadini frater, qui Damasci praerat, congregata suorum militia Christianis occurrit, sed Deo volente victus, multis suorum amissis fugit, Christiani autem victoria potiti, multa praeda onusti Hierosolymam sunt reuersi.

Anno autem 3. huius Balduini regis Hierosolymorum Dominus Gulielmus marchio Mofattensis, qui cognominatus est Longaspata, à Domino rege Balduino, & eius principibus vocatus in regnum, apud Sydonem applicuit: cui statim, sicut illi fuerat promissum rex sororem suam dedit vxorem. Fuit hic marchio nobilissimus genere, adeo ut rarissimum diceretur habere parem. Nam mater regis Francorum Philippi, germana ipsius fuit, mater vero ipsius Gulielmi soror fuit Domini imperatoris Churadi. Sed post tres menses consummati matrimonij dictus Gulielmus apud Ascalonam deceffit, vxore praegnanate dimissa. An-

Secunda pars Hist. Ant. R R R no

Saladinus Damasceni obtinet cap. 6. A.C. 1174

Saladinus pactis Comitum sibi conliat. c. 18.

Rex fines Damasceni notu de populatur. c. 10. Christiani vineit cap. 11.

Marchio Mofattensis rati in Syriam venit c. 13. A.C. 1175

A.C. 1175. no autem predicto tertio Domini Balduini, qui fuit ab incarnatione Domini 1175. Sala hadinus, occupata omni terra, quae Noradini fuerat, in Aegyptum reuersus, infinita suborum congregata multitudinem, hostiliter regnum ingressus est.

Quo audito Dominus rex, celeriter conuocatis suis inuocato de supernis auxilio, urbem Afcaloniam pugnaturus cum suis egressus est. In cuius exercitu vix erant trecenti septuaginta quinque equites loticati. Nam reliquam regni militiam rex Antiochiam miserat. Ij omnes diuino freti adiutorio praevio vniuersa crucis ligno contempta illorum multitudinem hostes inuadunt vbi primo casu dubio inter eos bellatum est: cum essent vires longè impares. Nam dicebantur esse in exercitu Saladini solū equites ad viginti sex millia armatorum.

Sed Deo volente contractis illorum legionibus; post multam stragem ipsos in fugam vertit, quod nostri vsque ad noctem cedendo insecuti: per duodecim militaria pene ad interne tionem tantam multitudinem deleuerunt: Adeo vt Saladinus vix cum centum equitibus fuga lapsus euaderet; ceteris autem occisis; & aliis vinculis alligatis. Hac potius victoria dominus rex multa onustus praeda Hierosolymam est reuersus.

Saladino rex occurrens excussores eius trucidat. cap. 28.

§ XI.

Anno autem 1178. Saladinus cum suis copiis, iterum regnum Hierosolymorum hostiliter ingressus est. Quod postquam domino regi innotuit; suis vndique conuocatis, contra hostes fidei progreditur. Qui Saraceno rum excussores habuit obuiam, cum quibus inito praelio Deo propitio ostri sunt superiores multaque interfecit, ceteri in fugam versi, ad castra Saladiniani reuersi sunt.

Saladinus autem cognito, quod acciderat, secundum disciplinam rei militaris ordinatis aciebus, nostris obuiam pergit, Christianisque ex victoria nimis securis occurrit. Nostri vero hostes, quos iam deuictos putabant, super se tam acriter videntes irruere, confuso ordine decertantes resistunt ad tempus. Tandem vero viribus impares, in fugam turpiter versi succumbunt, & multi ex eis interfecti gladio, ceteri fuga salutis consulentes euadunt. Dominus autem rex suorum fretus auxilio, euasit incolumis. ca pti sunt ibi de Christianis, Odo de sancto Amado, magister militiae templi, qui in quallore carceris attritus eodem anno mortuus est. Balduinus quoque de Ramis, nobilis vir ac potens, Hugo de Tyberiae & alij. Hac victoria elatus Saladinus infinita damna eo anno regno Hierosolymorum intulit.

Eodem quoque tempore Dominus rex sororem suam relictam scilicet domini marchionis caussis quibusdam interuenientibus nobili & illustri adolecenti Guidoni de Lusigniano vxorem dedit. Quo etiam tempore creuige inter Christianos & Saladinum factae sunt vsque ad biennium.

Insignis nostrorum victoria c. 23.

Saladinus refumpsis viribus nostris trucidat. c. 29.

Rex sororem suam Guidoni de Lusigniano no locat. li. 2. c. 1. A.C. 1179.

Ea tēpestate, dum regnum temporali pace frueretur, quaedam Syrorum, quae in prouincia Phoenicis circa iuga Libani iuxta urbem Biblicum habitabat plurimam citra sui statum passae mutationem. Nam cum per annos fere 500. cuiusdam Maronis haereticarum errorē fuis sent secuti ita vt ab eo Maronite dicerentur, ab ecclesiisq; fidelium sequestrati, seorsum sacramenta conficerent, sua diuina inspiratione ad cor redeūtes laquore deposito ad patriarcham Anthiochenū Americū, qui tertius Latinorum tunc eide praerat ecclesiae accesserunt & abiurato errore, quo diu detenti fuerant, ad vnitatem catholicam fidei reuersi sunt.

Interea dum haec geruntur, Saladinus Soldanus Aegypti, soluto scedere, quo cum Christianis quibusdam conditionibus ligatus erat, cum infinita infidelium nationum multitudine, fines regni Hierosolymitani ingressus, agros ac suburbana depopulari cepit. Erat autem hostium numerus 20000. Christianorum autē equites erant 700. Sed praeva Domini misericordia, ordinatis iuxta militarem disciplinam agminibus, in hostium cuneos viriliter irruentes, gladiis strictis, dissolutis eorum agminibus in fugam eos conuertunt: de quibus mille illa die ceciderunt. Sed & de eorum principibus occiderunt aliquos. De Christianis vero paucissimi de equestri ordine sunt amissi de popularibus vero plures. Saladinus ergo praelio victus confusione indutus rediit ad propria.

Sed sicut erat vir vigilantissimus, Christianorum vires quasi pro nihilo ducens, & ad maiora aspirans, congregata suorum militia verum fluum Ephratem properat. Quo transito Mesopotamiae, vrbes splendidissimas Edessam

Maronis autem error & sequacium eius est & fuit sicut ex septa synodo legitur, quae contra eos lata esse dignoscitur, & in qua damnationis sententiam peritulerunt, quod in Domino nostro Iesu Christo vix erant, & fuerit ab initio & voluntas & operatio. Cui articulo ab Ecclesia Catholica reprobatum, multa alia permixta nimis, postquam a caru fidelium segregati sunt, adhaerent. Super quibus omnibus dicitur penitus ad Ecclesiam redierunt Catholicam, si dem orthodoxam suscipientes, parati Romano Ecclesiae traditiones cum omni veneratione impleri & obseruare. Tyr. ibid. In fide adhuc Catholica perseuerant, & Romano Ecclesiae traditiones hoc tempore studio obseruant, Romanumq; Pontificem veluti Christi vicarium venerant, vt fidem faciunt litterae Petri Maronitarum Patriarchae ex monasterio Camidim in monte Libani ad Leonem 10. A.C. 1515. destinatae, & citae in lateranensi Concilio ab Acuri Ioseph oratore & duobus aliis qui Helia nomen habebant in sessione decima oblata, quas tam in eodem Concilio quam apud Sand. lib. 7. de visib. monarch. videlicet. Denique cetera liquor adhuc erroribus detinerentur, vt quod spiritum sanctum a solo Patre procedere crederet licere vxori nuncium remittere, & quibusdam aliis & Gregorius 13. P. Ioannem Baptistam Aelianum & P. Ioanne Brumm Societatis Iesu ad eos A.C. 1579. & 1580. delegauit, qui eos ab erroribus ad Ecclesiam Romanam veritatem reduxerunt, & in contentu episcoporum, quem patriarcha illi dedit episcopos induceret, vt is erroribus relictis Catholicae religionis professionem verbo ipsis praecuribus ritè enuntiaret, Litterae annuae Soci. Ies. A.C. 1581.

Charram

A.C. 1180. Maronite Ecclesiae re conciliatae. Turc. 8.

Saladinus violenter in ducens regnum intranssepti. Turc. c. 14. & 16. A.C. 1181.

Saladinus Euphratem transiens Mesopotamiam populi turc. 19.

Charram De errore maronitarum.

Saladinus regnum inuadit. c. 26.

Nostrorum numerus ca. 27.

Charram & quamplurimas alias, ac vniuersam regionem, quae sub dominio fratris Noradini, erat, intra paucos dies sibi vendicauit.

Rex autem audito, quod Saladinus ad partes longinquas se transfulerat considerans regionem hostium viribus destitutam, cum sua militia terras Damascenorum ingressus est, ac locum celebrem ac famosum Zoram nomine, multis refertum habitatoribus non, longe a Damasco violenter effregerant [ & inde regionem perlustrantes loca suburbana, quae vulgo casalia dicuntur, suppositis ignibus & aliis quibus poterant nocendi artibus detecerunt.

Quo facto praesidium quoddam, quod a Christianis paulo ante abstulerat Saladinus obsessis, obsessos ad deditionem compulerunt. Quo recepto rex cum multa praedam in regnum reuersus est.

Saladinus Alapiam obsidet & obtinet cap. 24. Anno Christi 1181.

§ XII.

Interea vir impiger, & per omnia strenuum agens principem Saladinus postquam tota Mesopotamia subiecerat ditioni, remisso Euphrate in Calosyriam est reuersus, & nobilem ac potentem urbem Alapiam quibusdam interuenientibus conditionibus recepit. Hic primum Christianos orientales geminatus contuit timor. Nam quod maxime verebantur accidit, subiugata enim Alapia omnis illa regio per circumitum Saladini potentia quasi obsidione vallata est, quare Christiani vrbes & oppida, quae in sinibus hostium posita erant, munire coeperunt.

Quo tempore Dominus rex apud Nazareth febre grauissima laborabat. Sed & morbo elephanthoso, quo prima adolescentia grauati ceperant, ingruascente de se quasi desperans, regni vniuersalem curam & administrationem Domino Guidoni de Lusigniano viro sororis suae attribuit, retenta sibi Hierosolyma, cum reditu decem millium aureorum annuatim soluendum. Saladinus autem in iis regionibus pro sua voluntate compositis rebus: Damascum rediit.

Deinde cum vniuerso suorum exercitu, fines nostros ingressus est. Quo cognito, Christiani correptis armis, ad locum, vbi castra locauerat, processerunt.

Hic sane dicit Dominus Gail. Atchiepiscopus Tyrensis in Chron. suo, si peccata nostra Deum nobis passa fuissent esse propitium videbatur robur hostium de facili in ruinam verti potuisse. Nunquam enim legitur ex orientali Christianorum regno, tantam in vnum conuenisse militiam. Erant enim equites optime loticati. 1300. pedum vero accinctorum ad bellum 5000. In quo praelio erant magni & admirabiles duces videlicet Dominus Boemundus tertius princeps Antiochenus, Raimundus co-

mes Tripolitanus, Henricus dux, Louanij de Teuronorum imperio Princeps, Rodulpus de Milleone de Aquitania. Sed peccatis nostris exigentibus effusa est contentio super principes. Nam ex principibus quidam odio Guidonis de Lusigniano, cui rex curam regni commiserat, pugnare distabant. Mirabantur, qui ad explorare milites, quid nobis esset, quod tanta opportunitate, non fieret cum hostibus congressio. Vnde factum est, quod per 8. dies castra hostium vix a nostris distantia vnus spatio milliaris, quod nunquam alias in regno accidisse legitur, probole passi sunt moram facere, & in regionem pro eorum arbitrio sauire. Saladinus autem post multa damna regioni illata, ad propria reuersus est indennis.

Vix autem euoluto vnus mensis spatio Saladinus reuocatis viribus, urbem, cui antiquitus Petra deserti nomen fuerat, nunc autē Crach dicitur, obsidione vndique vallauit.

Rex autem considerans, quod in supradicta belli administratione Comes Ioppenus minus strenue se gesserat, ad se curam regni vocauit, atque de communi principum consilio nepotem suum Balduinum, quem foror ex Gulielmo marchione Motiferrati genuerat, in regem fecit coronari. Quo facto ad subueniendam iis, qui obsidebantur a Saladino cum suorum militia properauit. Quod cum Saladinus per exploratores cognouisset, soluta obsidione, quam per mensem, conuinauerat, ad propria est reuersus. Actum est hoc anno Domini 1183.

Non autē multo post tempore dictus Balduinus puer, quē rex Balduinus senior fecerat coronari in regē Hierusalē defunctus est. Postquam

Quae haec in bello sacro dicta sunt, ea a Gulielmo Tyrio excerpta sunt, hic vero eius desinit historia, quam tamen se ad finem vsque vitae sua produxisse lib. 23. aperte testatur, sed in exemplari manuscripto, ex quo Tyrius Basileae editus fuit expressus reliqua desinit, quare ad nos non peruenerunt, fieri tamen potuit, vt Ioannes de Columnia, & Vincentius, & Siebertii Continuator ex quibus quae sequuntur D. Anton. de scriptis, codicem Tyrii M. S. integrum nacti, ab eo ista excerpterint. Nos autem ea ex aliis qui de bello sacro scripserunt confirmare conabimur.

A.C. 1185. 16. Martij obiit rex Hierosol. 7. Balduinus 4. cui superuixisse Balduinum 5. regem ab eo designatum menses septem vel octo scribunt Contin. bell. sacri lib. 1. c. 3. Blon. dec. 2. lib. 7. Aethil. lib. 6. Nacl. gen. 40. Quare Balduinus hic puer rex Hierusalem 8. Guido vero 9. dici potest. Ceterum quoniam Balduinus puer nihil regium ob statum fecit, & Guido post Balduini 4. mortem, licet non sine tumultu regni administrationem suscepit, & eo mortuo regnum non sine pretio adeptus est, ideo Balduino praetermissio rex Hierusalem 8. Guido nominatur.

Secunda pars Hist. Ant. R. R. R. 2 ius

A.C. 1183. Contentione principum res perunt.

Rex ad se regni administrationem reuocans Balduinum nepotem regē creat c. 29. A.C. 1183.

Balduinus rex Hierusalem 7. moritur. A.C. 1185.

D

E

F

A.C. 1184 ius morte rex ipse no diuixit, sed inualecente morbo migravit ex hoc seculo. Sed eo defuncto, dictus Guido de Busigniano, cui ratione uxoris regnum Hierosolymitanum debebatur, dictum regnum adeptus est. Quo tempore Saraceni multas terras obtinuerunt.

Cumque rex Guido vndique ab infidelibus arctaretur de principum suorum consilio Dominum patriarcham Hierosolymitanum, vna cum magistro templi, & priore hospitalis misit ad principes occidentis, qui illis denunciarent, in quanta calamitate esset populus Christianus in oriente. Hi primum ad regem Francorum Philippum venerunt, cui claues sepulchri, & ciuitatis sancte Hierusalem detulerunt supplicantes, vt terre sancte pertinetur succurrere dignaretur & prestare auxilium. Rex aut piissimis benignissim<sup>o</sup> eos recepit, & cognita causa, pro qua venerant generale conciliu apud Parisios celebravit. In quo primo mandauit prelati omnibus vt per frequentes exhortationes principes admonerent quatenus ad succursum terrae promissionis praeenderent. Ipseque de consilio principum eodem anno, misit strenuissimos milites cum multitudine peditu, quibus de propriis rebus sufficientes sumptus ministravit.

Concilium Parisiense pro expeditione terrae sanctae Gaguli. 6. A.C. 1188.

Philippus rex in Comitum Flandria mouet. Aemyl. lib. 6. v. in lib. 27. ca. 37.

§. XIII.

Anno Domini 1184. rex Francorum Philippus contra flandrensem comitem Philippum, propter comitatum Veromanducensem, quem iniuste detinebat, apud urbem Ambianos congregauit exercitum. Cumque comes desperaret se illi posse resistere, dictum comitatum libere in manibus regis restituit. Castrum tamen sancti Quintini & Perona tantum in vita sua petiit sibi dimitti, & obtinuit. Quo tempore duo insignia opera in regno suo fecit. Primum neimus, quod est prope Parisios quod Vincennarum dicitur, fecit muro optimo ex quadratis lapidibus circumcingi. Quod audiens rex Anglorum Henricus, syluestres feras, id est apros, ceruos, capreolas, damulas per totam Northmanniam & Aquitaniam multitudine maxima capras, in naui quadam per Sequanam fluium longo aquarum tractu praedicto Philippo trausmisit, vt illic faceret includi. Insuper & ciuitatem Parisiensem, vt illi nomen antiquum auferret (a luto enim Lutetia dicebatur) conuocatis artificibus vicos & vias omnes duris & fortibus lapidibus sterni fecit.

Historia aula sua exegit. Vin. c. 47.

Leccatores. Parasti & schluones.

Anno autem Domini 1186. fridericus imperator filium suum Henricum primogenitum Italiae praefecit: inter quem & papam simulas multa orta est. Cum autem his temporibus in curiis regum & principum, frequens histriorum turba congregaretur qui ad principibus verbis adulatoriis ac ioculatoriis equos, vestes, aurum & argentum extorquebant, adeoque haec pestis inualuerat, vt hi miseris & auari reputarentur, qui taliam leccatorum societate carerent, Philippus rex Franciae considerans hoc esse vanum & saluti contrarium, promisit Deo, quod de cetero, dum viu-

aret, vestes suas Dei intuitu pauperibus erogaret. In quo facto si hunc piissimum regem alij principes sequeretur, tot per mundum hinc inde leccatores non discurrerent.

Eodem anno inter regem hunc Philippum & Henricum regem Angliae grauis discordia orta est. Philippus enim a Richardo eius filio, pro comitatu Pictauiensium petebat homagium quod ille instructus a patre facere distulerebat. Petebat etiam ab ipso rege Angliae Gisorsium, & alia castra adiacentia, quae pater suus Ludouicus filiae suae Margeritae dederat quando illam filio suo iunioris uxorem dederat causa dotis ea lege vt si ea filium non susciperet seipsum, post ipsius Henrici mortem ad regem Franciae rediret. Cum autem de his rex Angliae [Franciae regem audire] contemneret, terras suas, quas citra mare habebat, inuasit. Tunc Angliae rex Henricus, similiter suis ad bellum congregatis contra Philippum processit. Sed antequam acies congrederentur, per Dei gratiam, cum iam in campum processissent, legati Romanae ecclesiae se interponentibus facta inter eos tregua ad propria redierunt.

Pax inter Anglorum & Francorum coponitur.

Continuatio belli sacri. Ad Tiberiadem pugna committitur, prodicione comitis Tripolitani res Christianorum euertuntur. Continuatio belli sacri. lib. 1. ca. 63. lib. 2. ca. 6. dec. 2. Aemyl. lib. 5. A.C. 1187.

§. XIII.

Interim dum haec agerentur Salahadinus congregata infinita Turcorum & Saracenorum multitudine ex omni oriente, terras Christianorum ingressus, atque Galilaeam, ciuitatem Tiberiadem obsedit. Quo audito rex Hierusalem Guido de Lusigniano, congregata ex omni regno suo militia vna cum Tripolitano comite a uera sibi diuinitate occurrit. Cuius aduentu praecognita Salahadinus Christianis aduenientibus, soluta obsidione obuiam procedit. Praelium igitur inter eos committitur, in quo a meridie vsque ad noctem aequo Marte pugnatum est. Adueniente autem nocte, utriusque ad castra discedunt. Tertia die iterum hostes ad bellum se praeparant, atque subito ad castra nostrorum accedunt. Quorum aduentu praecognito, principes nostri vna cum rege deliberant, qua arte cum hostibus sit pugnandum. Quidam autem e Christianis Ioanes nomine, vir bello peritus valde, & qui aliquando

Extant illius temporis aequales auctores, sacerdotibus fuisse flagitios scelerebusq; obrutos, atque adeo ipsum Patriarcham neque caste neque integre vitam egisse, cladem imminere crebris horrendisq; terrae motibus denunciata. atroces ventos vndique exortos; solem defecisse, grandinem frequentem instar oui in ferri ni celo cecidisse, mare maiore subito astu redundasse, regis cubicularium visum sibi per quietem videre praegrandem aquilam septem uicula vnguis vnici gestantem copias Latinorum circumuolare, ac vocem huiusmodi hinc inuicem emittere vob, Hierosolymis. Facis fuit barb. ar. de nostris victoria, quos vnici numm cordi erat. Aemyl. lib. 5.

Hierosolyma cur a Salahadino capta fuit.

cum

A.C. 1187 cum Turcis militauerat, consulebat, vt totis viribus in illum cuneo irrupendum esset, vbi Saladinus vexillum altius eminebat, affitmans quod si acies illa aliquo modo posset inclinari faciliter reliquus exercitus fugeretur. Ad id consilium omnes excepto Tripolitano comite inclinabantur. Asserebat enim vir ille nequissimus, fidem illi non esse adhibendam qui fide Christi relicta, fidem turcis iurauerat. Sed suggererat primo praecipienda esse loca nuda, vt inde maiori impetu hostes aggredierentur. Consilio igitur vtili spreto acquiescit proditori. Nam in hostes mox irruunt, & cum aliquandiu satis prompte pugnassent tam aetna quam sciti, & splendore solis opposito, peccatis nostris exigentibus, nostrorum acies inclinatur, atque pilorum & sagittarum impetu irruunt in nostros.

Comes autem tripolitanus, perditionis dat euidentissimum signum. Nam in ipso certaminis initio, vna cum iis, qui eius vexillum sequebantur, proiectis armis fugae initium fuit. Et antequam nostri bello caderent se in castrum Saph recepit. Ad postremum ante fugam, & in ipsa fuga fit nostrorum strages horribilis. In quo quidem discrimine Aceonensis episcopus, qui crucem Dominicam ferebat in bello, grauius vulneratur. Qui mortis sentiens imminere discrimen, cum se super equum non posset regere, crucem Domini alteri tradidit, & ille regi, ad postremam cum rex vsque ad belli finem strenue cum suo cuneo dimicasset, vndique inuadentibus hostibus suis pro maiori parte occisis, & ipse fugere nesciens vna cum pretioso ligno vitii haec crucis caput. Raro autem a primo introitu Latinorum in Syriam, vno in premio tantum sanguinis est effusum. Nam tunc totius Christianitatis in oriente concidere vires. In eo funestissimo bello omnes, nobiles & viri fortiores pro magna parte ceciderunt, exceptis, paucis qui caede nostrorum factis, ab hostibus capti sunt.

Maxime autem hospitaliorum & templariorum in ea pugna virtus enituit. Nam fugere nescientes, pene omnes, qui in eo praelio interfuerunt aut occisi sunt aut capti, quos a Saladinus de illis ceperat sine aliquo humanitatis respectu fecit occidi. Insuper & Dominum Reginaldum de castillione quondam Antiochenum principem, virum manu & consilio strenuum, eo bello captum atque ante seductum manu propria capite truncauit. Fuerat enim hic Reginaldus Turcorum acerrimus impugator, & qui in multis locis Saracenos praelio fuderat. Saladinus autem celebri potitus victoria, apud pontem Tyberiadis manibus Christianorum & spolia inter suos liberally diuisit. Rex autem & magister templi in signum victoriae referuntur. Nam regi Saladinus magistrum, qui vna cum eo captus fuerat, ad petitionem suam concessit.

Saladini in nostros capitur.

Cum Saladinus continuu Templarios omnes praeter Magistrum inisset occidi, certatim se quisque nostrorum Templarium prosteratur, & martyrij gloria de hoste triumphabat. Id.

Salahadinus multas vrbes & tandem Hierosolymam occupat. Contin. li. 1. c. 7. & alij ibid.

§. XV.

Salahadinus post victoriam fortunam suam secutus victorem exercitum ad expugnandas Christianorum vrbes atque castella adduxit. Et primo omnium Achonensem ciuitatem vndique obsidione vallauit. Quam ciues de subsidio desperantes, post biduum ei resignauerunt. Inde Berytensium urbem adiens, absque contradictione ciuibus illam traditibus in suam ditionem recepit. Ab Achone autem vsque ad Ascalonam de ciuitatibus nulla fuit, quae ausa fuerit ei resistere vt potesuis defensoribus destituta. Nam viri bellatores in supradicto bello aut occisi, aut capti omnes fuerant. In hoc autem Saladinus liberalitas commendatur eo quod nullum gratari sustulit, qui se ei libere tradidisset, vel qui sub eius ditione & tributo manere voluisset.

Ascaloniam autem, eo quod inexpugnabilem credebant eorum ciuitatem, impetum Saladinus paulisper retardantes urbem illi reddere noluerunt, asserentes nulla ratione ciuitatem sibi resignare velle, donec scirent, pro certo an Hierosolymitani ciues eorum sibi resignaret. Quo audito Salahadinus ciuitatem obsidione vallatam, diebus nonem continuis aggressionibus impugnavit. Sed cum non proficeret, ciuibus se viriliter defendentibus, obsidione relicta Hierusalem propetatur, vt ipsam obsideat. Credebat de facili eos cessuros, qui videbant omnes alios iam in ditionem Saladinus venisse.

Hierosolymiam autem ciues, & qui de vicinis locis vndique hostium metu illuc confluxerat audita strage suorum, & vniuersa crucis amissione, & regis captione omnise supplicandi genere humiliabant. Agebantur ab omnibus Christianis ibidem habitantibus solenniter litaniae, & confessiones, & ieiunia. Sed & paruula aetas iis spiritualibus exercitiis insistebat. Sed & ira Dei impropatulo vehemens erat. Nec mirum. Nam nimis & clerus & populus in luxu varios se effuderat, totaque terra illa facinoribus & flagitiis sordescerat. Insuper, qui religionis praeferebant habitum regularis temperantiae turpiter fines excesserant. Pauci erant, quos vel auaritia, vel luxuria morbus non inficeret. Quare Dominus ad iracundiam concitatus, terram, quam tulerat de manibus impiorum, rursum permisit eandem eorum Dominio occupari. Veniens igitur Saladinus Hierusalem urbem, ab occidentali parte vallauit, atque continuis aggressionibus obsessos granare nititur. Sed ciuibus pro viribus resistentibus, ab aquilonis parte die noctuque ciuitatem impugnat. Cumque muros machinis debilitasset, timentes ciues cum ex nullo loco praestolarentur auxilium, ne hostes violenta irruptione urbem occuparent, placuit instanti & inuitabili periculo cedere, & sub certis conditionibus se reddere Saladinus, scilicet vt redemptio accepso pretio libere eos

Obseruata scalonam, sed frustra.

Hierosolyma cur in iocestate Saladinus venerit.

Secunda pars Hist. Ann. R R R 3 qui

A. C. 1187. qui exire voluerint, abire permittat. a Secundo igitur Octobris die, qui erat ab obsidione 14. scia 6. resignata est ciuitas in paganorum manibus anno Domini 1187. Intrans autem Saraceni ciuitatem, in improperium nominis Christiani, in ipsis ecclesiis stabulauerunt iumenta, turpia & nefanda operantes ibidem. Ecclesiam verò sanctæ resurrectionis multo auro rededitunt Syriani, ne pateret gentibus, & sordibus subiceretur. Templo verò Domini mitam venerationem exhibuerunt Turci. Nam illa antiquitas consueuerat secundum illorum superstitio nem multipliciter locum illum venerari. Sed & Saladinus antequam illud ingrederetur, parietes illius fecit aqua rosacea lauari, multis odoribus perfundi. Quo facto omnes ecclesiarum campanas malleis confringit fecit. Vidi ego in campanili sancti sepulchri adhuc campanas contractas quas vsque in diem hodiernum in vituperium Christianorum Saraceni suspensas tenent.

D. Antoni nus peregrinus sancta ciuitatem adit.

*Nostri Latini vrbe sancta pelluntur, reliquis Christianis ibi remanentibus idem, in ista uoluntate.*

§. XVI.

Postquam igitur fuit sancta ciuitas, Deo ita permittente, in manibus Saracenorum resignata patriarcha Heraclius cum omni clero & populo Latinorum recesserunt de ciuitate. Syriani autem & cæterarum sectarum homines scilicet Maronitæ, Iacobitæ, Georgiani, Armeni, & Nestoriani, sub Saracenorum tributo in vrbe remanserunt. Audita autem de ditione Hierusalem multa loca quæ vix ab homine capi potuissent, de Saracenis redderunt. Recedentes ergo de Hierusalem Christiani versus Tripolim iter arripuerunt. Cùm autem iam ciuitati appropinquassent, & iam crederent se manus Saracenorum euasisse, in sacrilegos, & ipsi Saracenis deteriores inciderunt. Nam comes Tripolitanus cum suis satellitibus, filiis iniquitatis, illis occurrens, qui iam ipsi compati debuerat tanquam fratribus, illos ut hostes inuasit. Nam quicquid secum ex eorum substantia detulerant, & illud quod ipsi Saraceni humanitatis gratia dimiserant violenter ab eis abstulit, multis conuiciis irrogatis.

Mulieris factum mirabile.

Vbi legitur quoddam mirabile accidisse. Nam quædam mulier, quæ cū aliis Latinis de Hierusalem abscesserat, atque quemdam paruulū, quæ secum super humeros portabat, filium, ab impiis Christianis taliter expoliata est, atque omnibus bonis nudata. Attendens ergo misera, quæ multis aliquando diuitiis abundarat quod nihil penitus ad nutriendum filium remanserat sibi furore scemineo acta, proprium filium in mare proiecit.

Illis autem diebus Soldanus recepta Hierosolyma per literas conuicti Tripolitano man-

*a Heraclius Casar de Persis Cosdroeg, Crucem receperat, tunc Heraclio patriarcha rursus amissa est Vrbe anno 2. Pōtifice maximo sancta vrbs recepta Vrbe anno 3. recidit in seruitutem.*

A daret, ut pacta quæ ipse personaliter iurauerat sibi, ciues Tripolitanos faciat etiam iurare. Quare comes conuocato ciuium concilio, mandat, ut iurent. At illi nullo modo se hoc facturos perhibent, nisi prius audiant formam iuramenti. Instante autem comite petunt indusias vsque mane. Sed ante terminum ciuibus assignatum, facta est super iniquum manus domini. Nam illo mane comes mortuus in lecto repertus est. Et quod dissimulari non poterat, circumcisionis eius in corpore stigmata, quæ recenter susceperat manifesta reperta sunt vnde deprehensum est & suorum confessione clientum detectum quod urbem Saracenis tradere decreuerat & Saladino confederatus Saracenorū sectam, abnegata Christiana religione promiserat obseruare.

Occupata igitur Hierosolyma cum uerso suorum exercitu, ad obsidendum denouo redit Ascalonam, quam cum aliquot diebus impugnasset, ea conditione ciues tradere ei ciuitatem parati erant, si regem Guidonem & magistrum templi, quos in bello ceperat, Christianis restitueret. Quæ pacta Saladinus libenter amplectens, recepta ciuitate, ut in pactis promiserat, regem Hierosolim cum magistro templi insuper omnem illorum domesticam familiam liberos abire permisit. Recepta Ascalona, inde Tyrum aduenit, atque ciuitatem illam acriter impugna re cepit. Sed considerans, quod ciues vñ cum illis, qui ex bello euaserant, ad defendendam urbem essent parati & desperans, quod ciuitatem illam sine magna strage suorum violenter obuinere posset: versus Antiochiam suas dirigit expeditiones. Nolebat autem ad impugnandas maritimas vrbes multum laborare, eo quod admiratus regis Gulielmi Siculi cum quinquaginta galeis armatis in Syriam venerat. Miserat enim rex ille illustrissimus, ad nostrorum subsidium illam classem cū audisset regni Hierosolymitani calamitates.

Veniens ergo ad partes Antiochiæ Saladinus intra 3. mensium spacium totum se re Antiochenum obtinuit principatum. Ad ciuitatem autem impugnandam accedere noluit, sciens, quod aliis munitionibus occupatis, sola ciuitas diu sibi repugnare non posset. Rediens igitur in regnum Saladinus, urbem Tyrensem, quæ sola ex ciuitatibus remanserat occupanda, terra marique obsidione vallauit. Applicuerat autem ad ciuitatem illam comes Motisferrati Chunradus vir prudens & in armis strenuus, qui à Constantinopolitaniensibus ea die illuc applicuerat, qua Christiani illo festissimo bello fuerant victi à Saladino. Adueniens autem dictus princeps, urbem contra Saracenos defendendā suscepit ea conditione, videlicet si ciues illa perpetuò possidendam sibi concederent. Quam petitionem ciues grato animo obtulerunt. Marchio igitur prius à ciuibus ciuitate recepta, viriliter impugnantibus Saracenis cepit resistere. Nam cum suis ex parte terræ eruptione facta Saladinū cū suo exercitu expulit. Et ex parte maris Saracenorum galeas igne succendit. His acceptis damnis Saladinus, mente consternatus ab obsidione recessit. Recedens aut munitissima Christiana

A. C. 1187. Tripolitani comes suo in verba Saladino compellens iure re motur. C. 1187. Ascalona caput ibi.

A. C. 1188. stianorū castra lōga obsidione expugnauit, licet dum illis victualia essent viriliter restitissent. Urbanus autem tertius papa, qui tunc præerat ecclesie, dum desolationem terræ promissionis audisset, præ nimio dolore obiit, sepultus rariaria, vbi tunc erat.

*Nota in terram sanctam expeditio decernitur. Conuicti. l. 2. c. 3. Aemyl. li. 6. Huius expeditionis auctor fuit Clemens. 3. inuentor Guilielmus. Tyr.*

§. XVII.

Interea rumores sinistra, & casus lamentabiles de regni Hierosolymitani amissione, vniuersa occidentis regna concusserunt: vnde reges & principes ad vindicandum christianorū sanguinem se accingunt, in primis in regno Francorum hortante archiepiscopo Tyrensi die tertio Ianuarij rex Angliæ Henricus, & Philippus rex Francorum adiuuicem colloquuntur. Et sedato ad inuicem ad tempus dissidio, contra omnium opinionem, in præsentia dicti archiepiscopi ambo crucem accipiunt, & multi cum eis. Inter quos de prelati fuerunt archiepiscopi Rothomagensis, & Cantuariensis, episcopi Bellouacensis, & Carnotensis comites quoque Phietauensis, Flandrensis, Blesensis, Sueffionensis, Campania. Et plures alij magni viri eodem zelo accenti pro liberatione terræ sanctæ arma suscipiunt. In hanc autem facti monumentum, hi duo reges in eodem loco crucem ligneam erexerunt. Ibi que fundantes ecclesiam fœdus perpetuum inter se iniierunt. Vocauerunt locum illum agrum sanctū, eo quod ibi sacris crucibus insigniti sunt: qui locus est in territorio Northmanniæ Anno autem domini 1188. concilio generale Parisi celebratū est, in quo mirabilis & incredibilis multitudo militum ac peditum in subsidium terræ sanctæ crucem accepit. In quo quidem concilio ordinatum est à predicto Philippo rege Francorum, ut omnes, qui crucem acciperent, ad minus de omnibus mobilibus & redditibus suis decimas darent. Et ista sunt vocatæ decimæ Saladinii.

Concilium Parisiense. c. 3. Aemyl. li. 6. Gagu.

Friedericus imperator sacra arma induit.

Pisani primiciū suo Archiepi. l. 6. in sacra militiam proficiscuntur.

Eodem anno inclitus princeps, dominus Friedericus imperator Romanorum, postquam fuit reconciliatus cum Alexandro papa & ecclesia quam diu persecutus fuerat, in signum poenitentiae, & in satisfactionem sumpsit crucem, promittens papæ pergere cum magnis copiis in subsidium terræ sanctæ ad recuperationem eius, quod fecit cum multa suorum principum comitum, & infirma tam equitum quam peditum multitudine, & cum filio suo Chunrado secundo genito: in cuius signum, ut dictum est, crucem in suis humeris cum multa humilitate & lacrymis affixit. Ad exemplū ergo regis & imperatoris multi ex diuersis nationibus ad liberandam sanctam ciuitatem iter arripiunt, maximè ex Italia cum nauibus & galeis.

Inter quos Pisani cum instructa classe, quasi primi cum eorum archiepiscopo, & duce Sardinia profecti sunt. Multi præterea nobiles & barones, ex vniuerso terrarum orbe ad mare confluentes, ad terræ sanctæ subsidium

A properabant. Adeo verò fuit vniuersalis illa commotio, ut totus mundus in hoc proposito coisse videretur. De Phrygia & Dacia naues quinquaginta fœderatæ pariter eandem peregrinationem arripiunt. De Flaudria similiter triginta septem rates omni apparatu bellico instructæ eas secutæ sunt. Eodem tempore inclitus ille & magnificus princeps, rex Siculorum absque hærede masculino moritur. Post cuius mortem Siculi eius nepotem Tancredum in regem præficiunt. Sed Henricus imperatoris filius, ratione vxoris suæ scilicet dominæ Constantiæ prædicti Guilielmi sororis, sibi debet regnum asserit. Sicque mors illius, multa mala & detrimenta regno Siciliæ attulit.

Guilielmus. Siciliæ regis mors. A. C. 1186.

Inter hæc, dum reges francorum & Anglorum, ad iter transmarinum magnificè ac potenter se præparant, instigante diabolo, qui tam à sancto itinere eos impedire conabatur, inter illos ex huiusmodi occasione grauis & periculosa dissensio exorta est. Nam richardus comes Pictauiensis, filius regis Anglorum, terram Tolosani comitis, quam à rege franciæ tenebat, hostiliter inuasit, plurimæque municipia expugnauit. Quod cum comes raimundus Philippo nunciasset, ille statim, ut erat vir moræ impatiens, collecto exercitu terras Anglorum inuasit, multaque in aruernia municipia cepit. Sed & rex Anglorum cum exercitibus suis etiam regnum Francorum inuasit. Cùmque adiuuicem ibi plura damna intulissent, superueniente hyeme facta inter eos treuga quiescerunt.

Interim comes Pictauiensis Richardus, petit vxorem à patre suo, quæ sibi de iure debebatur, scilicet sororem Philippi regis, quæ illi à patre suo Ludouico ad custodiam fuerat tradita, ea conditione, ut vni ex filiis suis in vxorem daret primogenito, cum qua daret & regnum. Mortuo ergo Henrico primogenito fratris Richardi, Richardus ipse tanquam primogenitus remanens, hoc iure petebat sibi illam dari, & competere. Quod cum rex Henricus facere nollet, aut dissimularet, iratus à patre recessit: & ad regem francorum se conferens, illi homagium fecit, ac fœdus cum eo vel pactum iuramento firmavit. Igitur hyeme transcurfa, rex francorum suis exercitibus ad arma reuocatis, terras regis Anglorum intrauit, atque rege Anglorum ex ciuitate Canomanensi fugato, ipsam ciuitatem in suam ditionem recepit. Deinde ad fluuium Ligerim veniens (quod à sæculo non fuerat auditum) primus ipse fluuium transuadavit. Post quem totus eius transiit exercitus. Qui statim transito fluuiō urbem Turonensem violenter effra ctam expugnauit. Rex autem Henricus apud Chinonem castrum existens, cum se sic à rege francorum oppressum videret, ac à suo filio derelictum, dolore nimio afflictus infirmatus post duodecim dies obiit. Cui successit filius regnat. eius Richardus comes Pictauiensis hic post adeptum regnum, pacem, quæ inter patrem & filium suum Henricum francorum regem facta fuerat, renouauit vnde Philippus statim pro bono pacis vrbes Canomanensem & Turonensem ei restituit, quas prius abstulerat.

Græue inter Philip pū Augu stū, & Hen ricū an glicū disti dium. Aemyl. li. 6.

Richardus anglus in patrem armatus.

Nota obiit rex tandem Desiderius. Thomæ cædem vicisci.

Rex Henricus Anglus moritur, & Richardus eius Richardus.

A. C. 1189.



**D** Vm hæc in occidente tam variè geruntur, Guido rex Hierosolymitanus, qui eodem tempore apud Tripolim manebat, de consilio domini de Lusigniano fratris sui, viri strenuissimi ac domini patriarchæ, & magistri templi, & aliorum peregrinorum, qui iam applicuerant marino itinere, Tyrum ire disponit: ut ibidem cum illis coniunctis copiis contra Salahadinum procedat ad prælium. Præterea tamen ante disposuit Marchionem, qui civitatis dominium occupauerat, an urbem vellet sibi aliquo modo resignare. Sed cum hæc frustra tentasset, cum iis qui eius castra sequebantur extra urbem profectus est. Quod postquam Tyri auditum est, exierunt de civitate exercitus regis Siculorum, & ex Alemannia comes Bertoldus, & comes Albertus cum multitudine Theutonicorum. Cum autem extra civitatem diebus pluribus in tabernaculis habitasset, pars exercitus Salahadini, qui tunc castrum de bello forti obsidebat, subito in exercitum regis irruit. Sed prævia domini misericordia, cum eorum damno multis eorum occisis, & captivitatibus, repulsi sunt.

Nostrorum de Saladinovictoria.

Magna ex Occidente in Orientem nostrorum veniunt auxilia.

Saladinus Achonen sib' suppetias mittit.

In obsidione Achonen si nosser multum laborat exercitus.

Videns autem rex, quod populus, qui secum erat, tædio afficeretur, communicato cum maioribus, qui erant in exercitu consilio, Achonensem civitatem obsidione vallavit. Quod audiens Salahadinus soluta obsidione a castro de bello forti ad præstandum auxilium suis, qui a chone obsidebantur, acies suas dirigit, veniensque versus septentrionem castra christianorum inuasit, magnaque illa die exercitui nostro damna intulit. Iis diebus dominus Iacobus de Auiennis vir in armis valde strenuus, & cum eo phrysonum classis, quæ cum eo apud Messanam societatem inierat, venit: in cuius exercitu erant Flandrenses & Brabantini, & in Achonensem portum applicuit. Multitudo præterea nobilium & aliorum hominum ex Campania, Burgundia, necnon Italia advennerunt. In quorum adventu refertus est christianorum exercitus omni abundantia victualium, & fortibus bellatoribus roboratus: unde circumdata est civitas a mari australi, vsque ad mare septentrionale. Et ita factum est: ut nullo modo Salahadinus obsessis posset subuenire. Unde vocata ex Alexandria classe, inuexit in urbem arma atque victualia, necnon viros bellicosos induxit.

Quantas autem tribulationes, quot pericula, quot damna christianorum exercitus ibi perpeffus est, longum esset stilo perstringere potissimum ante aduentum regis francorum & angliz. Nam sæpe Saraceni in multitudine graui erumpentes, multis ex nostris occisis & vulneratis, machinas ad impugnandam urbem erectas, igne supposito combusserunt, infiniti etiam labore, inedia, aeris corruptione perierunt. Tanta fuit aliquando in castris penuria, ut mensura, quæ aliquando pro dimidio biazatio vendebatur: vix pro sexagiuta byzantius

posset inueniri. Unde factum est ut quidam, qui ex propriis sibi prouidere non poterant, & famis miseriam ultra tolerare nequibant, qui erant vsque ad viginti milia pedum armatorum, contra maiorum, qui castris præerant, inhibitionem, contra Saracenos processerint ad bellum. Saraceni autem eorum præcætes aduentum, relictis castris omni communitate refertis in insidiis se posuerunt. Aduenientes autem christiani, nec aduerentes dolam vsque ad nauseam faciat, cum subfarcinari castra & onerari castra nostrorum redire vellent, subito Saraceni super eos irruunt, atque gladiis & arcubus instantes omnes pene occiderunt, adeo ut valde pauci de tanta multitudine euaserint, quod postquam in civitate erant, cognouerunt, subito erumpentes cum tanto impetu christiana castra inuasert, quod nisi diuina virtus nobis affuisset, & prudentia inelyti viri Gausfredi & Lusigniano, faciliter videbantur christianorum castra confrita. Sed illius prouidentia & probitate castra defensa sunt, & ipsi saraceni multis suorum amissis violenter in urbem retrufi sunt. Cum autem nostri isto modo circa impugnationem urbis agerent, Henricus comes Campaniz regis Francorum nepos, Tyrum applicuit cum magna multitudine armatorum, qui statim cum suorum comitiua, ad castra christianorum, quæ circa Achonem erant, se contulit.

De expeditione Friderici imperatoris Cont. lib. 2. cap. 6.

§. XIX.

**E** O quoque tempore Fridericus, Romanorum imperator inelytus, terrestri itinere versus Constantinopolim suas acies direxit seu legiones. Quod perueniens cum imperatore Constantinopolitano vtrinq; pace composita, transiit Hellefpondo in Asiam venit. In qua prouincia multa suorum perpeffus incommoda, in eam regionem, in qua Soldanus Iconij dominabatur, peruenit, cuius adventu timore perterritus Soldanus promisit iusto pretio de victualibus exercitui transeunti prouidere. Sed vir infidelis non solum in promisso defecit, sed & congregata Turcorum multitudine eius vbique infestabat exercitum. Quare iratus imperator eundem Soldanum persequens, vsque Ionium potenter accessit, circumquaque omni regione vastata.

Cumque versus Ciliciam iter cum suis legionibus arripisset, & ad quasdam locorum venisset angustias, Saracenorum inauditam reperit multitudinem, qui locorum auxilio freti existimabant faciliter eius transitum impedire. Imperator postquam id perceperit per exploratores acies instruens ad locum accessit, atque viriliter cum suis legionibus in illos irruens leuiter auxilio diuino ab eo loco infidels repulit. Cumque illos persequendo ad patentes campos deduxisset, ubi poterat facilliter suas acies explicare, inauditam stragem ex eis exercuit.

**A** C. 1189. exercuit. Hac diuinitus obventa victoria, imperator in columi exercitu in Ciliciam peruenit, ubi a Lenone Armeniorum domino cum multa hilaritate & caritate susceptus est, & de victualibus eius exercitui copiose prouisum. Cum autem ibidem ad refocillandum exercitum hiemare decreuisset, hortante præfato Armeniorum domino, ad recreandum animum venationibus inisset. Cumque quadam die vi caloris æstuans, leuandi animi gratia ad quemdam descendisset flumini, in eo permittebat domino est demersus in totius christianitatis irreparabile detrimentum.

Nam Salahadinus adeo formidabat eius adventum, ut relicta Syria cum suis Turcis in Aegyptum deducere exercitum cogitaret, desperans ea loca, per quæ imperator transurus erat, posse contra eum tenere: unde omnia mandauit tunc diuini Diruti sunt ergo muri Laodiceæ, Gebellitorfa, Biblia, Berryrij & Sydonis. Mortuus est autem hic inelytus princeps anno imperij sui 38. vir certe magnificatus atque præclarus, qui adeo suo tempore dilatauit imperium, ut post Carolum magnum gestorum magnificentia vix patem haberet: tamen aliquando persecutus est ecclesiam terribiliter, in quo laudari non potest nec debet.

Post eius autem lamentabilem mortem Chunradus eius filius per solennes nuncios regi Guidoni significauit de morte patris; addens, ut consulti pectoris viri mitterentur ad eum, quorum consilio eius exercitus procederet. Volebat enim, priusquam ad obsidionem accederet, si dominus permisisset, eas recuperare ciuitates, quas Salahadinus christianis ademerat. Vitabat autem consilia Antiocheni principis, propter patris defuncti comitis Tripolitani nequitiam. Audierat enim immanitatem, quam in populum christianum fugientem a Hierosolymis exercuerat. Diriguntur igitur latere regis Baldwinus, qui Petracensis castellanus fuerat, & quidam miles Galganus nomine natione Pictaenus. Hi duo cum honesto comitatu ad eum peruenientes, ipsorum consilio ad refocillandum legiones Antiochiam diuerterunt, ubi Alemanni homines in cibis reuera valde inordinati, experientes victualium & omnium rerum abundantiam, dum corpora querunt reficere, in epulas se diffundunt. Quare modico tempore ex ciborum intemperantia tanta mortalitas secuta est, ut de tanto exercitu vix pauca millia remanerent, unde dictus inuenis a proposito impugnandarum ciuitatum destitit. Sed mutato consilio nauigio Tyrum peruenit, ubi patris corpus magnificentia imperiali sepeliuit.

Friderici imperatoris mors. A.C. 1190.

Fridericus qui fuerit Saladinum timendus.

Persecutor res Ecclesie male perennat.

Chunradus Friderici filius post patris mortem eius dixit exercitum. Cont. hic filius Friderici ab ahis Fridericus vocatur.

Germani ad gulam propensi.

Fridericus Soldanum Iconiensem vexantem repellit. Tauri motus fauores habent.

Eiusdem de hostenotii his victoriis vide miltit. tit. 19. c. 8. 12.

Nostris principibus dissentientibus Chunradus in castra venit, idem.

§. XX.

**S** Aladinus autem audiens, quod exercitus filij imperatoris terrestri itinere ad obsidionem veniebat, ad obuiandum sibi Todequinum quemdam ex suis principibus cum parte exercitus misit. Quam ob causam, quia magna ex parte eius videbatur diminutus exercitus, censebant, qui ex principibus christianorum erant, omnino cum Soldano esse pugnandum, eo quod videbatur facile exercitum eius conterri posse. Sed & Soldanus hoc idem metuens, castra a castris christianorum elongauit, atque in tutiori loco constituit. Sed Marchionis complices, qui volebant in eius absentia Saracenos debellari, bellum dissuadebant quorum sententia tunc locum obtinuit. Inter hæc Chunradus imperatoris filius in castra venit, in cuius exercitu vix erant milites accincti septingenti. Fuerat enim (ut prædiximus) ex mortalitate exercitus eius valde diminutus. In huius adventu totus exercitus, ut erat ordinatum, ad inuadendam ciuitatem se accingit. Assignata sunt ergo loca in primis regi, & Pisani, & Templariis data sunt loca maritima, scilicet a ponte vsq; ad domos episcopi Achonen, & ab eodem loco vsque ad pontem Beli fluminis duci Suevia. Deinde vsque ad domum Raimundi episcopo Salisberienfi & Anglicis. Residuam vsque ad aliud mare comiti Henrico & comiti Theobaldo, & Gallicis & Genuensibus, Hospitalariis, Prouincialibus & Italicis. Adest dies astutus, sed quia vigeat inuidia inter complices Marchionis & regis, ideo qui buldam urbem viriliter impugnantibus alij quiescebant. Vnde die illa nihil penitus profecerunt.

Iis diebus decesserunt duæ filiz regis Guidonis: quas ex Sibylla filia primogenita regis Almarici receperat. Et post modicum mater decessit. Quod attendens dominus Emfredus de Torono, qui secundo genitam ipsius Almarici habebat uxorem, scilicet dominam Elizabeth, ad quam post harum mortem regnum deuolui de iure videbatur, consilus de potentia & fauore comitis Henrici ad regnum adspicere cepit. Asserebat autem dictus Emfredus uxori suæ regnum deberi, tum ex præcepto patris, tum etiam ex testamento domini Baldwin regis leprosi, & contratio rex Guido se iuste & solenniter victum Hierosolymis, & coronatum in regem assererat, & se nunquam a regni solio debere deponi, cum nihil depositione dignum in regno commiserit. Promittebatq; se regis francorum cum venisset stare iudicio. Hoc non obstante, factum est Henrico comite Campaniz volente, cui nullus de exercitu audebat contradicere, ut portus vectigalia & delinquentium commissa, apud eum remaneret, scilicet Emfredum: ita ut solo nomine rex Guido omni expoliatus iurisdictione remaneret.

Quare rex merito conquerebatur, quod contra omnem iustitiam regno spoliaretur. Et ob hanc causam, conuocatis iis de exercitu, qui a principibus

Inuidia in nostros omnia subuertit.

Liberi Guidonis regis mortur. Cont. c. 4. li. 2.

Cont. c. 3.

Guido rex Hierusalẽ omni honore priuatur.

**A.C. 1191.** principio eum secuti fuerat, se fortunę casibus committere statuit, & vnā cum eis eum Saracenis confligere deliberauit. Maiores, & ij, qui columnę esse videbantur in exercitu, timentes, ne si rex, prout deliberauerat, bello, se committeret, & succumberet in eodem, de leui tora illa multitudo in Christi seruitium congre-gara faciler possit perire, egerunt, vt ad omnia rex Guido, vt prius restitueretur. Sed machio Montisferrati, cui videbatur, quod regnū esset ad dictam dominā Elizabeth filiam domini regis Almarici iure hereditario deuolutum, regni cupiditate ductus matre sua Calomaria vxore supradicti Almarici, quę adhuc viuebat, consentiente, prædictam Elizabeth à viro domino suo Emfredo ipsa volente rapta duxit de facto vxorem, quod enorme & detestabile factum omnibus peregrinis displicuit. Dissimulauerunt tamen ideo, quod nisi eo volente, victualia à Tyro venire non poterant. Ipse præterea tanquam vir astutus quosdam de maioribus donis & muneribus ad se inclinauerat, vt sibi ab eis in dicto negotio auxilium præstaretur.

**Motisferrati** machio Ila-bellam ra-pitabid.

**Calomaria.** r. bo-na Maria, sicut su-pra. c. 9. §. 3. Coloio-annes: Ioannes imperator dicitur est.

*De regum Philippi & Richardi expeditione. Conti. li. 2. cap. 8. A.C. 1191.*

§. XXI.

**I**nterea Philippus rex Francorum, ad subsidium terrę promissionis cupiens festinare, dimissa regni custodia ad elęz matrem suę & archiepiscopo Remensi Guilielmo auunculo suo, prohibuit vniuersis prælati & hominibus suis, ne quamdiu esset in seruitio Dei taleam vexationem aliquam facerent in regno suo. Præcepit præterea, vt omnes redditus suos, & obuentiones per tria tempora Parisios offerretur. Et si eum in via illa mori contingeret, regina, & archiepiscopus, & episcopus Parisiensis cum tribus aliis viris thesaurum suum in duas partes diuiderent, quarum vnā pro reparandis ecclesiis arbitrio eorū, per eius guerras destructis distribuere, & residuum inter illos diuiderent, qui propter tales & exactiōnes, quas ipse in suos homines exercuerat, nimis fuerant depauperati. Residuum autem eiusdem partis pro anima sua, & antecessorum suorum darēt. Aliam mediam partem ad opus filij sui Ludouici, quem vnicum habebat, & erat tunc trium annorum custodirent.

**Talcastri** buta vul-gō dicitur. Constitutio-nes Philippi facta m-litā sulci-pientia. Guerra, bellum.

Sic ergo ordinato regno, pera & baculo per reginationis insignibus in ecclesia sancti Dionij acceptis terrestri itinere Genuam cum sua comitiua peruenit. In eo enim loco naues & victualia præparati fecerat. Intrans aut mare prospero itinere Messanam, Sicilię ciuitatem peruenit, vbi à Tancredō rege Sicilię honorificē susceptus est: ibique illi de victualibus abundanter donauit. Post eum autē rex Anglię

*Francus cum soluisset aliquandiu prosperum cursum tenuit. Cum in conspectu Siciliam haberet, aruoci tempestate orta naues, d sicite sunt, alie fr. ita, alie obruta fluctibus, alie armamentis madate laceratę, yrorum equorumque multi naufragio extimidi, machinarū tormentorumque iactura facta. Aemyl. ibid.*

**A** iter aggressus est mense Augusto. Rex ergo Philippus iter aggressus marinam atque Messanā recedens ad portum Achonensem fecit, vt applicuit in vigilia paschę vbi à christianis quasi angelas domini est susceptus. Fixis igitur tentoriis, atque fabricata ex tabulis domo ciuitatem aggredi noluit. Absente enim rege Anglię noluit assilire: condixerant enim, vt nisi patiter urbem assilirent, sed omnia ad expugnationem vrbis interim magnificē præparauit. Rex autem Anglię per mare cum suis veniens in insulam Cyprum applicuit.

**Philippus** rex de-ponit. Cont. c. 10.

**C**um autem ibidem esset, & christianus exercitus, qui eum secutus fuerat, minus benē à domino in iulę illius tractaretur, ipsum hostiliter aggredi latuit. Audiuerat enim eum, qui tunc dominabatur in insula imperatori Constantinopolitano rebellasse, vnde tyrannicē insulam illam possidebat. Igitur rex Anglię Richardus in insula exposito exercitu, intra paucos dies capto tyranno & filia eius, cum omnibus thesauris eius totam insulam occupauit. Quo facto, relicto ibi suorum præsidio versus Achonem iter arripuit. Cum autem nō multum ab insula se elongasset cum classe sua quandam nauem inaudite magnitudinis habuit obuiam, hominibus & armis valde munitam. Hanc enim Salahadinus in subsidium obfessorum Achonem mittebat. Igitur capta nauis, atque incensa, omnes, qui in ea erant, occisi sunt.

**Assilire,** expugna-tione. tate.

**Richardus** rex Cy-pru occu-pat.

**Capitula-tionem** nauim.

**P**erueniens tandem apud Achonem regni castra ante vrbis mœnia constituit. Ex aduentu autem horum duorum potentissimorum regum nimium auctus christianus exercitus, continuis assultibus die noctuque negata quiete obfessos infestabant. Quo tempore dum totis viribus nostri ad expugnationem vrbis intenderent, nobiles multi & de principibus nonnulli ibi in domino quiescerūt. Inter quos fuit comes Theobaldus, francię senescallus, comes perticensis comes Claremontensis dux Burgundię, & dux Sueuię Friderici filius.

**Achonē** peruenit.

**E**odem anno regibus in obsidione apud Achonem existentibus, fuit eclipsis solis in 7. gradu cancri & durauit per 4. horas. Quo anno scilicet ab incarnatione domini 1199. Clemens papa tertius moritur: qui successerat Gregorio octauo. Cui Clementi successit Celestinus papa. Dum autem occidentalis populus, qui descenderat in subsidium terrę sanctę recuperandę longo tempore in obsidione Achonenfis ciuitatis laborasset, obfessos Saracenos ad deditiōnem compulerunt, ea scilicet conditione, vt saluis personis illis abire liceret. Super hoc autem lignum crucis: quod in bello ceperat Salahadinus, christianis restituere promittebant. Insuper ducenta millia Byzantium aureorum soluere promiserunt: recepta est ergo ciuitas Achonenfis anno domini 1191. non. Iulij.

**Prole-** mia duo stis capi-mit A. C. 1191. Cōt.

**Saladinus** moros vt hūi quas tenete se posse de- sperat. Cōt. c. 10.

**P**ost cuius captionem Salahadinus animo consternatus alias munitiones, contra nos tenere posse desperans, omnes muros maritimarum vrbium euerit, scilicet Porphinā, Castareę, Ascaloniam, Gazę, & etiā Damiatā. Reges autē capta vrbē victualia, quę intra vrbē repererunt

**A.C. 1191.** runt inter populum aqua lance diuidi fecerunt, capriuos autem inter se partiti sunt. Sed quia pacta, quę regibus promissa erant scilicet de cruce domini restituenda, & de captiuis christianis, qui in toto dominio Salahadini erant reddendis non obseruauit Salahadinus, iratus rex Richardus vñā die quinque millia mandauit decollari reuētis ditioribus & potentioribus. Qui post modum nimia pecunia dara regi pro eorum redēptione dimissi sunt. Sed rex Francorum meliori vsus consilio captiuos suos pro commutatione christianorum qui à Saracenis captiui tenebantur, viuos reseruauit.

**Richardus** rex ca-piuos reser-uauit.

*Principum inter se de summa re disceptatio. Contin. cap. 12. lib. 2.*

§. XXII.

**P**ostquam autem christianus populus vrbē Achonensem cepit, inceperunt inter se deliberrare principes & duces exercitus, quid inde essent facturi. Dicebant quidam cum omnibus copiis terra marique in Ægyptum proficiscendum, atque ibi bellum cum infandissima gente Saracenorū esse exercendum. Credebatur enim, quod si propicia diuinitate regnum illud opulentissimum occupare possent christiani faciliē non solum regnum Hierosolymitanum, verum & Damascenum occupari, & ex tota Syria & Asia Turcos leuiter expelli posse. Alij verō fatius iudicabant regnum, & ciuitatem Deo amabilem Hierosolymam prius reuerandam, & postmodum Damascum obsidendam, qua occupata tunc proficiscendum in Ægyptum. Et huic sententię pars maior populi inferioris assentiebat.

**Discordia** inter reges emur. 1. bid.

**S**ed hostis humani generis, qui tantam exaltationem fidei impedire conabatur, vtrumque suis machinationibus & astutijs impediuit. Nam inter reges Francorum & Anglorum prietas reuolauit discordias. Occulte enim alter alterum persequabatur, & alter alteri suspectus erat, maxime rex Philippus dolos & astutiam regis Anglorum vehementer formidabat: potissimum, quia recipiēdo dona à Salahadino maxima, ei videbatur confederatus. Vnde ad reditum adspirare cepit, moribus enim grauissimus eum tunc vexabat. Sed vt quidam etiam ex scriptoribus historiarum asserunt, solum cupiditate comitatus flandrię ductus ad reditum festinabat. Igitur rex Francorū Philippus, eius insaniam, & detestabile propositum abhorrens, exercitus suos duci Burgundię commendans contra voluntatem omnium, qui castra sua fuerant secuti, cum multa desolatione relicto Dei videntis exercitu à terra sancta & Dei seruitio recessit. Credebatur enim, quod si ij duo principes vno animo id bellum administrassent, atque vt promiserant persistissent vsque in finem totum orientem potuissent occupare. Recedens ergo rex francię in Apuliam applicuit. Indēque visitans limina apostolorum, accepta à Celestino tunc papa benedictione, ad proprium regnū rediit.

**Philippus** rex rediit in Franciam.

**Romanus** venit.

**A.** Rex autem Richardus existimans, regem francorum æmulum suum, quem credebatur non abique causa tam cito recessisse, & ad propria rediisse, cum eum valde suspectum haberet, ne terras suas in eius absentia inuaderet, & ipse ad occidentem nauigare disposuit, quamuis rex francorum iuramento firmasset, quod intra quinquaginta dies, postquam ipse ad sua rex reuētus esset, illius terrę non noceret. Recedens ergo, ac super desolatos afflictionem cumulans, nepoti suo comiti Campanię exercitum suum reliquit. Insuper & terram trausmatinam, quam christiani in regno Hierosolymitano tenebant, illi ad custodiam dimisit.

**Richardus** etiam in Angliam recessit.

**Richardus** rex in reditu multa aduersa patitur. Cōt. c. 15.

**I**ngrediens ergo mare rex Richardus, Deo ita volente, tempestate seuißima orta naufragium passus est. Sed euadens cum suis valde se

*Inter Philippi & Richardi regis discessum annus fere intercessit quo quidem multa memorabilia acciderunt, quę referunt Contin. ca. 14. Blond. dec. lib. 6. Aemyl. lib. 6. Quę breuiter hic comprehendere visum est. Post Philippi recessum summa rerum ad Richardum deferunt. Is in primis Ptolemaidum muros à nostris quasatos, & Ascalonem Porphyrię, à Salahadino dirutos restituit. Gazā Templarij rursus munitare. Ioppem cũ Anglus rescisisset, eo frequens latinorum colonia deducta est. Chumadum feratensem Tyri otiose inambularem in foro duo abyssini occiderunt. Elisa casti Ferreus vidua, nupsit Henrico Campanię comiti ac Guidoni regi Anglus persuasit, vt regnum Cypri à se capesseret, cederetque tunc, quod sibi esse in regnū Hierosolymitanum: cateramque Syriam contenderet. Ex in consilium cepit Anglus Hierosolymorum ventandorum. Odo dux Burgundię prator regis Franci se illi coniunxit, vt communiter rem gererent. Præcedebat Richardus, mox Franci dūce Burgundione incedebant, claudēbat agmen Aueniensis cōm Salahadinus affuit, eorūque adortus est. Pugnatum est egregie, quod barbarus peti hierosolymasiebat q. ea haberet victorē vniuersi belli visuri. Fraci Anglię inter se certabant, vni plus virtutis eo pralo præstarent. Aueniensis summis genere proceribus factis non cedere in annum induxerat. Meridiano tempore capiti pugna ad solem in occasum precipitem tracta. Cecidit Aueniensis summo suorum hostiumque admiratione. Intercepta feruntur tot hostium millia, quorū illa parumque memoria vno prelio intreptra non fuerant. In ceteris præter Aueniensē apud nostros neque magna numero iactura, neque claritate virorum insignis. Postridie ad Beethlemitidem vicum castrametati sunt. Prope in oculis erat vrbis sancta, quę accendere animum debisset. At eius propinquitas mentem Richardo ademit vltra procedendi. Casatus enim Hyemem instare Ptolemaidem reuertitur, Franci Tyri byemarunt: quod ea vrbis dotalis Campani esset. Richardus vere inuente ad Beethlemitidem cum copiis rediit, ingentem vim com meatu q. hierosolyma camelis portabatur intercepit. Tunc cum capido incesit, deducendi exercitus: patrięque repetende. In quinque annos induciarum conditiones ab Saladino accepit, vt continuo muros latinum diruerent vrbium quasunque post receptam Ptolemaidam munissent. Ad erat, vt tanto duorum regū conatu nihil actum videretur: vtque in Syria Phoenice nihil integre præter Tyrum, Ptolemaidem, Antiochiā nostri possiderent. Hac Aemyl.*

A.C. 1191 crete, per Austriam transitum faciens à Lu- A poldo eiusdem regionis duce positus insidiis captus est, atque omnibus bonis spoliatis imperatori Henrico est traditus. A quo iniuste per annum & dimidium detentus, multis insuper expensis & exactionibus grauat, postremo datis ducentis millibus marcharum argenti dimissus est. Qui per terram regis francorum transire formidans, in Angliam nauigio reuersus est.

Henricus Capanus comes rex hierosolymorum defignatus a litera deo scribitur alij. Præfatus autem Henricus Campaniæ comes, cui rex Anglorum curam christiani exercitus commendauerat, vir pius & prudens, considerans post recessum illorum duorum principum terram desolatam mansisse, ibidem in Dei seruitio remanere statuit. Cuius pium animum considerantes magistri hospitalis, & templi, vnâ cum cæteris peregrinis cum in regem Hierosolymorum elegerunt. Cui & filiam regis Hierosolymitani, quam prius comes Mōtifferrati habuerat, dederunt vxorem. Marchio enim anno præcedenti ab assinis occisus fuerat.

Carachucus de possidenda à Christianis terra sancta consiliū. Aemyl. lib. 6. Cont. lib. 2. cap. 9.

§. XXIII.

EO tempore inuentus est inter Saracenos captiuus quando ciuitas Archon fuit acquisita à christianis, vnus de admirantis Soldani, Carachux nomine, vir inaudita prudentiæ & sapientiæ apud eos, cuius consilio atque astutiâ Salahadinus obtemperans, vt habetur in quodam chron. fere totum Orientem & Syriam occupauerat. Et vt Saraceni, qui cum eo capti fuerat, dicebant, Salahadinus, vt illum rehabetet, loco eius libenter vnum ex filiis daret, ita eorum tenebat. Is ergo, qui super captiuos Saracenos erat deputatus à rege Franciæ, audiens famam eius aduocauit eum ad se, quem cum vidisset vultu deformem, statura pusillum, admiratus est, quomodo in tam despicibili homine tanta prudentia inueniri potuisset: at tamen valdè honorauit eum præpositus ille quem ad locum secretum trahens ait. Audiui te prudentissimum virum, & in consilio fidelissimum. Adiuu te ergo, vt mihi nunc fideliter consulas in iis, quæ à te interrogauero: cui respondit Saracenus. Non fuit necesse domine, ex quo sacramentum consilij tui mecum communicare decreuisti, adiurare, quia omnis consiliarius debet esse fidelis. & adiunxit: Non sit tibi domine graue expectare me aliquantulum. Secedens ergo ad horam lauit se Saracenus, & humilis orauit, & postea rediit ad illum præpositum.

Cumque confedissent, dixit præpositus. Hoc est consilium, quod peto à te, vt tu mihi detegas secundum prudentiam tibi datam à Deo, qua via, quo modo, quò ingenio cum minori difficultate possit haberi regnum Hierosolymitanum, & recuperatum conseruari, ac pacificè possideri. His auditis vehementer obstupuit Saracenus, ac petebat absolui ab

Qua ratione terra sancta occupari & teneri possit.

istò consilio. Sed cum præpositus instaret, vt omnino depremeret, quid in ea se sentiret: dixit Saracenus. O alla, id est, per Deum destitisti hodie Saracenos. Et ego consilio coactus, dicam tibi veritatem, & dabo tibi consilium quod & genti tuæ proderit & nunc & in futurum, nostræ autem gentis desolationem & ex-cidium operabitur. Summa consilij mei hæc est. Si vultis terram quam sanctam dicitis recuperare, & recuperatam in perpetuum possidere, expedit vobis, vt capiatis Ægyptum.

Tunc præpositus. Edicito mihi, qua via regnum Ægypti poterit occupari, & Saracenus: Constat christianis super omnes gentes in mari esse potētissimos, vnde sua classe possunt de facili mare quod Ægypto adiacet, continuis incursionibus instigare, ne mercimonia veniant in Ægyptum. Sed etsi classis fuerit potens, valebit & per fluium Nilum discurrere, & infestare, ac nauigia prohibere, quæ ad Caiherum & Babyloniam ex tota Ægypto comportantur, & hoc modo absque gladio & ferro Saracenos destruerent. Deinde conentur totis viribus obtinere Damiatam, qua capta verè domine, si christiani habebunt bonum regimen, facillimum erit eis totum Ægypti regnum suæ subiugare ditioni.

Et sciendum, quòd tempore quo Saracenus ille dixit ista: Damiatam erat ciuitas fortissima. Sed quia christiani postea bis illam ceperant, ex cuius captione Saraceni crediderunt totam Ægyptum perdere, ob hanc causam Saraceni recuperantes eam funditus destruxerunt, & muros eius atque longè à mari eam ædificauerunt. Et ita est nunc ciuitas valdè opulenta. Quod si nollent Damiatam obsidere tunc necessario habebunt terram capere in Bucharaxeti, quæ est valdè larga & apra nauigio, quia hac obtenta facillè esset Alexandriam capere.

Anno autem domini 1193. apud Damascum moritur ille Salahadinus, mirabilis Soldanus, & magnificus, vir in armis valdè expertus, largus, magnificus. Hic sua astutiâ expulsus ex Syria christianis Latinis, totum quasi orientem suo subiecit dominio. Quod mortuo successerunt in dominio duo filij eius: scilicet Saphadinus super Syriam, & Meralinus super Ægyptum. Verum inter filios Salahadini & Saphadinum fratrem dicti Salahadini de imperio diu cetratum est. Hoc autem notabile legitur in quodam chronico, quòd hic Salahadinus videns se omnino moriturum in breui, vocato quodam ex suis quem nouerat fidelissimū, dixit ei. Tu qui consueuisti in bellis mea

a De Saladini successibus paulo aliter alij. Sic enim Aemyl. Nouem filios reliquit Saladinus, eos Saphadinus patruus omnes necauit præter vnum & ipsum nomine Saphadinum, Alapiæ Sultanum sive virtutis que paternorum amicorum tutum à patris insidiis. Ex Saphadino patruo nati filij Moleadinus Ægyptorum ac Coradinus idem Damasci & Hierosolymorum Sultani. Hæc ille: cui Blond. & Continui. belli Sacri consuetum.

portare

A.C. 1186 portare vexilla, nunc vexillū meo mortis, scilicet A hanc vilē panniculam quo vile & putridum hoc corpus debet inuolui, per Damascenorum ferro ciuitatem, ac clamando dicas: Ecce dominus orientis moriens, de tota gloria sua non fert secum, nisi hanc vilem pannum, quem videris. Et sic flagellum Latinorum fidelium in oriente moriente Salahadino cessauit.

De Florentinorum rebus ex Chron. Florent. Ioannis Villani. A.C. 1186.

§. XXIII.

IRACINEM Imperij sui Fredericus primus transiens per florentiam, vbi receptus fuerat honorificè, licet esset reconciliatus ecclesiæ, tamen quia Florentini cum ecclesiā tenentes, ei nõ fuerant fauorabiles, motus quærelis nobilium de ciuitate, quòd castra eorum prope florentiam ablata eis fuerant propter insolentias eorum, abstulit omnem eorum comitatum vsque ad muros. Et sic fecit aliis ciuitatibus Tusciæ reddens nobilibus illa castra tanquam imperio subdita. Et hoc fecit, quia ciuitates illæ tenebant se cum ecclesiā non cum eo, exceptis Pisis & Pistorio, quæ tenebant partes imperij. Sed post quatuor annos recuperarunt comitatum suum.

Circa illud tempus ignis accensus est in florentia casu, & vento adiuuus combussit ædificia à pede pontis veteris vsque ad forum vetus. Et iterum eodem anno accensus combussit domos ab ecclesiā sancti Martini vsque ad oratorium beati Ioannis Baptistæ, & vsque ad ecclesiā sanctæ Mariæ de hugis. Pons etiam vetus ruit propter inundationem aquarum. Et hæc euenerunt propter scelera, quæ in ciuitate abundabant. Eodem anno factæ sunt seditiones & rixæ inter ciues florentinos. Et quia ciuitas gubernabatur per consules certa forma, & nobiles erant exclusi ab officiis suis, Vbertini scilicet & alij propter superbiam eorum, multa damna inde secuta sunt, & plures occisi. Quod malum per duos annos durauit. Item Florentini mouentes bellum contra Aretinos, quia adiuuarent comites Guidos contra commune florentinorum debellauerunt & pacificati sunt. Item præstantes florentini contra Senenses in defensionem hominum Mōris puliani, præualuerunt & expulerunt eos.

Item anno domini 1188. prædicante Cruicem quodam episcopo rauenate ordinis Cisterciensis Florentiæ in subsidium terræ sanctæ plurimi deuotè cruce assumpta, cum magna comitatu perrexerunt, & satis inuenerunt in captiõe terræ Damiatæ. Propter quod Fredericus imperator restituit eis comitatum vsque ad decem milliaria. Et circa illud tempus fuit largitum brachium beati Philippi a postoli florentinis à regina Hierusalem, quod est in ecclesiā sancti Ioannis baptistæ.

Henricus 6. rex imperator Occid. imper. a. 8. m. 2. d. 22. A.C. 1190. de quo Mart. Pol. in vita Cel. 3. Abb. vsq. & Robert. abbas & alij.

§. XXV.

AD occidentalia regna stilum dirigendo, Frederico primo defuncto, vt dictum est,

creatus est imperator Romanorum de consensu A.C. 1196. su principum filius Frederici prædicti, qui dicebatur esse sextus Henricus, anno millesimo 190 ab initio autem mundi secundum breuiorem numerum quinquies 134. secundum aliam opinionem sexies millesimo 369 & imperauit annis 7. Erat autem hic Henricus in agendis strenuus, in hostes acer, in largiendo magnificus. Hic Romæ suscepto imperiali diademate, vt sibi animatos cognouit Romanos, eis Tusculum: quod ipse firmissimo præsidio munuerat, tradidit. Qui memores iniuriarum & cladis, quas Tusculani in eos exercuerant, funditus urbem diruerunt. Populo autem qui in ciuitate erat disperso: alij Romam, alij Tibur, alij Velitras cum vxoribus & filiis migraverunt. Quidam verò cum intolerabile eis foret, proprium relinquere solam inter se coeunt, nouas in ea religione sedes constituerunt, quæ vsque ad nostram ætatem manent, videlicet castrum Molaris, Rocham papæ, Rocham perituram, Burgum, & castrum sancti Cæsarij.

Eodem anno imperator Henricus ad regnū Siciliae aspirans, hostiliter resistētibz sibi Apulibus Apuliam intrauit, atq; v. que ad Neapolim cuncta sibi subiugando peruenit. Cūque eam urbem per tres menses continuos obsidisset, tam pestilens morbus inuasit exercitum eius, quòd omnes ibidem mortui, aut infirmati sunt. Quare & ipse imperator languens cum paucis coactus est terra dimissa, quam etiam occupauerat, retrocedere.

Eodem anno filius Philippi regis francorum Ludonicus, vsque ad vitæ desperationem ægrotauit: quem totus conuentus monachorum sancti Dionysij, clauum & coronam domini spicam secum ferens, vnâ cum clero & innumerable populo nudis pedibus incedente, visitauerunt. Postea vir venerabilis Mauricius episcopus Parisiensis, fecit sermonem ad populum, fusaque oratione puer tacta sanctorum reliquiarum à periculo per Dei gratiam liberatus est. Insuper & ipsa die serenitas & temperies aeris amissa à longo tempore restituta est.

Eodem anno Leodiensis episcopus à facie Henrici imperatoris fugiens dum apud Guilielmum remensem archiepiscopum moram faceret, ab eiusdem Henrici complicibus dolo circumuentus, occisus est. Nulla alia de causa nisi quia contra voluntatem eius electus & consecratus episcopus fuerat.

Eodem anno mortuo apud Achonem urbe comite flandriæ, quia hæredem alium masculinum non habuerat, ad Balduinum nepotem suum, filium scilicet comitis Hannoniæ possessio illius comitatus deuoluta est. Hic Balduinus, vt infra dicitur, postea imperator Constantinopolis factus est.

Anno autem domini 1193. diabolo instigante, grauis & periculosa guerra inter regem Franciæ, & regem Angliæ inchoata est. Nā rex Philippus cum francorum exercitu intrauit Northmanniam, ad quam occupandam multum anhelabat. Obseditque castrum munitissimum Vernolium. Sed audiens, quòd Northmanni ebroicam ciuitatem obsidione vallassent, obsidionem soluit, atque fugatis Northmannis ipsam urbem funditus euerit. Secunda pars Hist. Ant. SSS Rex

Comitatus florentinorum in ditione restituitur. A.C. 1187.

Florentini sacra arma induunt.

Tusculū Romanis euerit.

Apulibus subiugare nititur. A.C. 1192.

Ludovicus regis francorum filius à morbo liberatur. Aemyl. 6.

Episcopi Leodiensis mors.

Balduinus comes Flandriæ de quo infra dicitur. c. 2. §. 3. Acemyl. 6.

Graue inter Philippum & Ricardum reges bellicum oritur. Acemyl. 1. 6.

A. C. 1195. Rex autem Angliæ cum suo exercitu Baiocas cepit. Igitur hi duo principes christiani, implacabili se persequentes odio, seinuicem collidunt, & in detrimentum orientalium christianaorum multa damna irreparabilia sibi inuicem inferunt.

Anno autem domini 1195. cum rex Philippus in archiepiscopatum Bituricensis contra regem Angliæ induxisset exercitum, & in multitudine graui rex Angliæ ei occurrisset, atque non longè à Francorum castris & ipse castra collocasset, atque utriusque exercitus præpararetur ad bellum, Deo disponente contra opinionem omnium rex Angliæ depositis armis pacis comitatus sociis ad regem Francorum accessit, ibique publicè coram omnibus pro ducatu Northmanniæ, & comitatu piteuensi & Andegauensi, illi homagium atque fidelitatem exhibuit, & sic pax non diu duratura inter eos facta est.

Eodem anno rogerius Tancredi regis Siciliae filius primogenitus, quem pater suus etiam in vita sua fecerat in regem solenniter coronari, illique imperatoris Constantinopolitani filiam dederat in uxorem mortuus est. Et non multo post pater Tancredus, ex dolore mortuus etiam est, relinquens tres filias & unum masculum a Guilielmo nomine, quæ mater eius Sibylla fecit statim in regem Siciliae coronari.

Henricus autem imperator ad regnum Siciliae, quod ex occasione coniugis suæ Constantiæ ad se pertinere asserbat, aspirans, magnum congregauit exercitum. Erat enim tunc rex potens in thesauro, quem à rege Anglorum Richardo extorserat. Intrans itaque cum potentia magna, regnum illud sine contradictione obtinuit. Præfata verò Sibylla Tancredi uxore, cum filio suo Guilielmo, & cum filiabus suis videns imperatoris potentiam se non posse resistere, vnà cum Salernitano archiepiscopo in quoddam castrum munitissimum Siciliae se recepit, cum qua Henricus imperator fecit de pace tractari, quæ faciens de necessitate virtutem cum imperatore ita composuit. Nam imperator interposito iuramento concessit Guilielmo filio eius & hæredibus suis Alexij comitarum, quem pater eius ante regnum habuerat in Apulia, insuper & addidit illi principatum Tarenti. Quo facto cum se prædicta regina eius fidei commisisset, ipse suæ fidei immemor, ipsam cum filio Guilielmo, & cum filiabus & quosdam alios regni nobiles, quos suspectos habebat, captiuos in Alemanniam destinauit, atque sub arcta custodia mandauit occludi. Insuper & ipsum archiepiscopum in carcerauit atque omnes eius fratres, & quosdam alios oculis priuauit: Philippus autem imperatoris Henrici germanus, relictam præfati Rogerij imperatoris Constantinopolitani filiam duxit uxorem. Henricus autem imperator ex

Henricus imperator Siciliae reponens in thesauro, quem à rege Anglorum Richardo extorserat. Intrans itaque cum potentia magna, regnum illud sine contradictione obtinuit. Præfata verò Sibylla Tancredi uxore, cum filio suo Guilielmo, & cum filiabus suis videns imperatoris potentiam se non posse resistere, vnà cum Salernitano archiepiscopo in quoddam castrum munitissimum Siciliae se recepit, cum qua Henricus imperator fecit de pace tractari, quæ faciens de necessitate virtutem cum imperatore ita composuit. Nam imperator interposito iuramento concessit Guilielmo filio eius & hæredibus suis Alexij comitarum, quem pater eius ante regnum habuerat in Apulia, insuper & addidit illi principatum Tarenti. Quo facto cum se prædicta regina eius fidei commisisset, ipse suæ fidei immemor, ipsam cum filio Guilielmo, & cum filiabus & quosdam alios regni nobiles, quos suspectos habebat, captiuos in Alemanniam destinauit, atque sub arcta custodia mandauit occludi. Insuper & ipsum archiepiscopum in carcerauit atque omnes eius fratres, & quosdam alios oculis priuauit: Philippus autem imperatoris Henrici germanus, relictam præfati Rogerij imperatoris Constantinopolitani filiam duxit uxorem. Henricus autem imperator ex

Guilielmus 3. Tancredi filius rex utriusque Siciliae, 6. captus ab Henrico imperatore a. C. 1195. oculisque ac virilibus priuatus est. Sicque Normannorum in Italia regnum defecit & factum est Sueuorum Anno à primo Drogone 156. & mensibus aliquot. Onuph.

A quo totam Sicilia obtinuit, per graues & frequentes collectas, & importabiles exactiones id regnum auro & argento & aliis bonis excoliauit, atque in Teutoniā rediit. Effecitque apud Alemanniæ principes, ut filium suum unicum Fredericum, quem ex Constantia uxore sua susceperat, nondum annorum trium regem Alemanniæ eligerent.

Eodem anno rex Moabitum cum inuinita multitudine Saracenorum hostiliter inuasit Hispaniam, cui rex Castellæ Hildefonsus collecto exercitu christianorum occurrit, sed Deo permittente prælio victus est, quo in bello plusquam quinquaginta milia christianorum occisa sunt.

Anno autem domini 1196. iterum inter regem Franciæ & regem Angliæ guerra exorta est. Balduinus comes Flandrensis à rege Francorum manifestè recedens, regi Anglorum ad hæsit, atque ipsum Francorum regem dominum suum grauius persequi cepit. Cui in hoc facto ad hæserat vir in armis strenuissimus Reginaldus comes domimartini. Mortuo Henrico imperatore, tunc factus est papa Innocentius 3. Et duo electi sunt imperatores, de quibus agetur in sequenti titulo.

Philippus rex de Indau sumit supplicium. Vincen. lib. 29. cap. 53.

§. XXVI.

Circa verò annum 1190. Philippus prædictus rex Francorum, cum esset apud sanctum Germanum in laya, audita cuiusdam christiani morte ignominiosa à iudeis perpetrata, christianæ religioni compatiens, familiaribus suis ignorantibus, quò iret, subito iter arripuit. Qui apud Brayam prope Parisios velocissimè veniens, postis in portis ipsius castris custodibus, comprehensisque iudeis plusquam octoginta comburi fecit. Comitissa enim illius castris, muneribus eorum corrupta, tradiderat eis quemdam christianum, cui falso imponebant furtum & homicidium. Hunc igitur antiquo odio commoti, manibus à tergo ligatis, spinis coronatum per totam villam fustigantes duxerunt, & postea patibulo suspenderunt.

Eodem anno pridie idus Martij, apud Nogentum in Partico, militum acies ex aere descendentes in terra visæ sunt, ibique facta in terra se mirabili pugna subito euauerunt. Quidam Guilielmus sacerdos Anglicus vir caritativus, sanctitate vitæ pollens, ac moribus & officij sui profecutor vigilantissimus, migravit ad dominum in processione rogationum, ad cuius sepulchrum tempore mortis eius multa miracula facta sunt, cæci illuminati, infirmi sanati, vnde ex fama mirabilium à plurimis visitari cepit corpus eius. Sed & tunc temporis regi Philippo de transmarinis partibus literæ allatæ sunt, quòd ad ipsum interficiendum per suggestionem regis Angliæ Richardi mittebantur Arfacidæ. Interfecerant enim eo tempore Marchisium regis consanguineum ultra mare, qui terram sanctam, antequam illuc venirent, reges mira

mirata regerat strenuate. Hinc cum rex Philippus multis diebus sollicitus permaneret, tandem habito consilio misit nuncios ad verulum Arfacidarum regem, ut per ipsum rei veritatem cognosceret. Interim tamen instituit corporis sui custodes, clauas æneas semper in manibus portantes, ac per totam noctem alternatim circa eum vigilantes. Reuersis autem nuncijs per literas vetuli Arfacidæ rumores falsos esse cognouit, & sic falsa suspicio recessit.

De Coterellis à Biturigenibus interfectis Vin. lib. 29. cap. 26. Guiliel. Nang.

§. XXVII.

Anno domini 1183. regis Philippi Francorum 3. in prouincia Bituricensium septem millia Coterellorum & amplius interfecti sunt ab illius terræ incolis in vnum contra inimicos Dei confederatis. Isti enim terram regis vastando prædæ ducebant, homines captos secum vilissimè trahabant. Et cum vxoribus captorum, etiam (pro nefas) ipsi videntibus dormiebant, ecclesias incendebant, Sacerdotes autem & viros religiosos captos secum ducentes, & in ipsis tormentis irrisorie cantores eorum vocantes, subannabant dicentes. Cantate nobis cantores, cantate, & confestim eis alapas dabant, vel grossis virgis eos cedebant. Ex quibus quidam sic flagellati beatas animas Deo reddiderunt, alij longa carceris custodia semimortui, data pro redemptione pecunia ad propria redierunt. Denique peccata hominum exigentibus iidem Coterelli ecclesias spoliabant, & corpus domini de vasibus aureis & argenteis, in quibus pro infirmorum necessitate referuabatur, extrahentes, & prohdolor, in terrâ viliter proicientes, pedibus conculcabant, de corporalibus verò concubinæ eorum pepla capitibus suis componbant. Calices verò secum irreuerenter portabant, & malleis vel lapidibus confringentes distrahebant. Hæc videntes incolæ illius prouinciæ domino suo regi Philippo per literas intimauerunt, acceptoque ab eo exercitu vnanimiter insutum in hostes fecerunt. Et omnibus interfectis à minimo vsque ad maximum de præda illorum ditati sunt.

Eodem anno multi hæretici in Flandria combusti sunt ab archiepiscopo Remensi Guilielmo, & comite Flandrensi illustri Philippo. Orta cum esset dissentio magna, ex longo videlicet tempore, inter regem Aragonum, & comitem sancti Egidij Raimundum, quæ cum nulla ratione pacificari poterat, ut refert Vin. specu. vbi supra cuidam pauperi Durando nomine Deus apparuisse fertur in vrbe Aniciensi, quæ nunc Podium dicitur, eique tradidisse schedulam, in qua erat imago beatæ virginis in throno sedentis, tenens in manibus pueri Iesu imaginem, & in circuitu impressam huiusmodi similitudinē: Agnus Dei, qui tolis peccata mundi dona nobis pacem. Quod audientes principes cum vniuersis populis apud Aniciū conuenerunt in assumptione beatæ virginis.

Orta cum esset dissentio magna, ex longo videlicet tempore, inter regem Aragonum, & comitem sancti Egidij Raimundum, quæ cum nulla ratione pacificari poterat, ut refert Vin. specu. vbi supra cuidam pauperi Durando nomine Deus apparuisse fertur in vrbe Aniciensi, quæ nunc Podium dicitur, eique tradidisse schedulam, in qua erat imago beatæ virginis in throno sedentis, tenens in manibus pueri Iesu imaginem, & in circuitu impressam huiusmodi similitudinē: Agnus Dei, qui tolis peccata mundi dona nobis pacem. Quod audientes principes cum vniuersis populis apud Aniciū conuenerunt in assumptione beatæ virginis.

Tunc illius vrbis episcopus, cum clero & populo pauperum illum carpentarium in edico ponentes intentissimè audierunt, eoque mandatum domini De pace reformanda, inter eos quodam referente, & schedulam cum imagine beatæ virginis pro signo omnibus ostendente vocem cum lachrymis eleuantes, mente promptissima se pacem seruaturis sub inramentò promiserunt. In signum autem seruandæ pacis prædictum sigillum beatæ virginis in stanno impressum, ac pectori superpositum, cum caputiis lineis albis ad modum scapularis alborum monachorum factis, semper portauerunt. Et (quod est mirabile) omnes huiusmodi capitium cum signo portantes, intantum securi erant, quòd si quis fratrem alterius casu aliquo interfecisset, & frater superstes fratricidam cum signo iam dicto occurrentem videret, statim perponit morte fratris obliuioni tradita in osculo pacis illum cum lachrymis recipiebat, & in propria domū adducens victui necessaria ministrabat.

Circa idem tempus in festo beati Dionysij quidam puerulus subito mortuus, ad ecclesiam eiusdem martyris à parentibus de portatus, & ante corpora sanctorum super altare positus si iusticia meritis eorum coram vniuerso populo resuscitatus est. Carnutū populosa ciuitas in Francia, exustione subita exarsit. Illòque incendio insignis ecclesia beatæ Mariæ virginis cum toto claustro conflagrauit & cœruit, vbi reliquiarum & hominum multitudo, & ornamentorum congeries immensa perijt.

Rex Philippus uxorem regis Danorum in uxorem accepit. Vinc. lib. 29. cap. 55. Aemyl. l. 5. A. C. 1193.

§. XXVIII.

Circa illa tempora misit rex Philippus Stephanum Nouiomensem episcopum ad Canutum (aliàs Caimum) regem Danorum (aliàs a Dalmatorum) vt vnâ de sororibus suis ei mitteret, quâ ille acciperet in coniugiū, ut refert Vin. specu. histo. vbi supra. Quod ille gratanter accipiens Vigeburgem (aliàs Ingeburgam) ei tradidit puellam sanctam & bonis moribus ornatam. Hanc rex apud Attrebatum in legitimam uxorem duxit, & in reginam coronari fecit. Sed mox instigante diabolo rex in legittimam uxorem tandiū cupit exosam habere cepit. Nec multo post conuulsio sanguinitatis linea per Carolum Flandrensem comitem ab episcopis & baronibus computata, matrimonium separari fecit. regina tamen ad Danos redire nolens, in locis Galliæ religionis manere decreuit: malens coniugalem continentiam perpetuò seruare, quam alij iuncta prima matrimonij fœdera violare. Sed quoniam istud coniugium dicebatur iniuste dissolutum, papa Cælestinus ad

a Cum Dalmate sint Illyrij nunc Sclononi dicti, & Dani hi sunt, qui Danemarchi versus septentrionem vulgè dicuntur, non dicere Danos alias Dalmatas, sed Danem archos dicit. Secunda pars Hist. Ant. SSS 2. con-



**A. C. 1194.** confectionem Danorum misit duos legatos in Franciam Meliorem ( alias Midam) scilicet presbyterum cardinalem, & Censum ( alias Cecinum) subdiaconum. Qui Parisiis conuocato concilio de reformando coniugio tractauerunt, sed pelli suae timentes, ac trepidius agentes, nihil ad perfectum duxerunt.

**Bellum inter Anglum & Francum.** Eodem anno eclipsis lunae fuit vniuersalis. Idus Nouembrii, & durauit duabus horis. In mense autem februario rex Philippus intravit Northmanniam, & cepit urbem Ebroicam, & Nouemburgum & Vallenruolij ( alias Vallenruelli) & alias plures munitiones. Rothomagum quoque obsedit, sed nihil se ibi proficere videns, iratus a combustis petrae & maggonellis suis, & aliis ingeniis recessit. Iterum autem postea Northmanniam ingressus Veruolium obsedit. Et parte murorum destructa, audiens nuntium, quod a Northmannis vrbs Ebroica, quam munitam tenebat, capta esset, iratus ab obsidione recessit. Et fugatis Northmannis ipsam urbem funditus euerit, nec non & ipsas ecclesias in spiritu uerheme anti contriuit.

**Philippus Northmanniam uastat.** Eodem anno Guilhelmus Lencestriae comes, vir fortis & magnanimus, a rege Philippo captus, etiam Stampis in carcere positus est. Interim rex Angliae Lochias cepit, & canonicos sancti Martini Turoienfis ciuitatis, rebus suis spoliavit. Quo audito rex Philippus uersa vice omnes ecclesias terrae suae, pertinentes ad episcopatus & abbatias terrae illius cepit. Et quorundam prauorum hominum instinctu, monachos & clericos ibi Deo famulantes eiecit, eorumque redditus in suos proptios usus transtulit. Itaque Philippus franciae rex & richardus Angliae a pristina similitate non quiescunt: sed implacabili odio seinuicem persequuntur: maxime in regionum suarum finibus multas grauesque incursiones ac direptiones frequenter faciunt.

Eodem anno in pago Bellouacensi, inter Clatum montem & Compendium tanta pluuia cum tonitruis & fulminibus & tempestatibus facta sunt: quantas nulla memorat antiquitas hominum. Lapides enim ad quantitatem uorum, quadranguli, mixti cum pluuia, cadentes de caelo arbores fructiferas, vineas, & segetes penitus destruxerunt: villae quoque in pluribus locis a fulminibus destructae & combustae sunt. Corui etiam complures eum huiusmodi tempestate uisi sunt in aere volantes de loco ad locum, & rostris suis uiuos carbones, portantes, ac domos incendentes. Sed & uirique sexus homines ictu fulminum perierunt, & alia multa horrenda ea die monstrata sunt. Ipsa quoque die in episcopatu Laudunensi castrum quoddam scilicet Caluum montem

**Morrenda in Gallia prodigia.** a ingenia vulgo uocamus machinas quasumque quibus ingentia alioqui pondera uel tollimus uel deprimimus, eo quod in his ingenio potius arte quam labore utamur, sed hoc loco bellica instrumenta uocantur ingenia quibus ad expugnandam urbem aliquam adhiberi mos erat, ut turres ligneas & huiusmodi. Porro magonella & Petrania illius saeculi tormenta fuisse bellica, quibus muri urbium quatuebantur, ut ex historia Albic. c. 47. perspicere licet.

**F** a Hic est ille Mauricius qui cum ab infanti a pipem emendicando hostiam in discipulis honestis uirum progressus esset ad magna adspirare cepit. Nam elemosinam petentem recusauit, quod illi dicitur condicione a festuoribus cogaretur, ne unquam ad episcopatum dignitatem adspirare uellet. Cont. bella sacra. lib. 1. cap. 2.

**A** audiuimus a fulminibus destructum. Aerisque insolita commotio facta est, Turbines, & tempestates, & grandines vineas & melles destruxerunt, unde in sequenti anno fames valida est secuta.

Anno 1195. reditae sunt treucae a rege Angliae & guerra denuo incepta: & tunc rex Philippus Vallenruolij, quam munitam tenebat funditus euerit. Et post paucos dies sororem suam, quam rex Angliae Richardus miserat, comiti de Pontino in uxorem dedit.

**B** Anno domini 1196. in Martio subita & nimia aquarum inundatio facta, pluribus in locis villas destruxit, & homines habitantes in eis extinxit. Pontes etiam fluminibus Sequanae confregit. Et eodem anno Philippus rex uxorem duxit Mariam, nomine, filiam ducis Morauiae & Bohemiae Marchionisque Histriae. Post breue tempus rex Richardus post positum iuramento, Castrum milionis in pago Sitoriensi dolo cepit, & funditus euerit. Ob hoc rex Philippus collecto exercitu Albammalliam alias Dammallam, obsedit. ubi dum moram faceret, rex Angliae castellum Nouemcorit receptit. rex autem Philippus praedictum Dammalae castrum, erectis petrae & aliis ingeniis per septem hebdomadas & amplius impugnavit, donec fracta turri & muris interioribus bellatores ad deditionem coegit. Cumque castrum solo tenus destruxisset, Nouemcorit obsidens in breui cepit, & comiti Roberto custodiendum dedit.

*Mauricius Parisiensis episcopus moritur. Vinc. lib. 29. cap. 58. Guil. de Nang.*

§. XXIX.

**E** Odè anno uenerandae memoriae a Mauricius Parisiensis episcopus, patet pauperum & orphanorum feliciter, ut testatur Vinc. specu. histo. lib. 30. migravit ad dominum. Hic inter innumera bona, quae fecit, quatuor abbatias fundauit, & de propeis sumptibus dotauit scilicet Heriuallè, Hermetias Hereda & Giph, & quia de resurrectione corporum illo tempore multi dubitabant: quam firmissimè ipse crediderit: motiens rotulum scribi mandauit huiusmodi scripturam continentem. Credo quod redemptor meus uinit [ & in nouissimo die de terra surrecturus sum & in carne mea uidebo Deum saluatorem meum. ] Hunc igitur rotulum in extremitis existens, super peccatus suum petiit extensum poni, ut ab omnibus ad eius Sepulchrum conuenientibus posset legi. Huic successit Odo natione Saliacensis, frater Henrici archiepiscopi Bituricensis motibus & uita longè a suo praedecessore dissimilis.

**F** a Hic est ille Mauricius qui cum ab infanti a pipem emendicando hostiam in discipulis honestis uirum progressus esset ad magna adspirare cepit. Nam elemosinam petentem recusauit, quod illi dicitur condicione a festuoribus cogaretur, ne unquam ad episcopatum dignitatem adspirare uellet. Cont. bella sacra. lib. 1. cap. 2.

**A. C. 1197.** Anno domini 1197. Balduinus comes Flandrensis, qui in anno praecedenti, Philippo regi apud Compendium homagium fecerat, ab eius fidelitate manifestè recedens, Richardo regi Angliae confederatus est. Ipsum etiam regem francorum & terrae eius grauitè persecutus est. Similiter & reginaldus filius Comitis Domnismartini, cui ex maxima dilectione comitissam Bononiae cum comitatu suo dederat rex in uxorem, eodem anno Vngariae regina, Philippo regi francorum soror, cum post mortem uiri sui multo apparatu partes transmarinas peteret, iamque Ptolemaidem applicuisset, paulò post defuncta est. Sed & in eadem urbe, isdemque diebus comes Trecentis Henricus nepos eius, qui rex in terra sancta fuerat constitutus, cuidam innitendo applicaret, miserabili praecipitio collisus expirat, cuius mater nomine Maria, quae soror Philippi regis francorum ex parte patris, & soror etiam Richardi regis Angliae ex parte matris erat, & comitatum Campaniae satis strenuè gubernabat, uiriliterque tegebat, cum de morte filij, ac sororis suae reginae nuntium accepisset, nimis indoluit, & non multò post obiit. Eiusque filius indolis egregiae Theobaldus nomine in comitatu successit. Eodem anno Petrus cantor Parisiensis, tam uita quam doctrina conspicuus, amator pietatis atque iustitiae apud monasterium Longipontis in magna deuotione sanctaeque confessione migravit ad dominum.

**C** Eodem anno sed a principio praedicationis cuiusdam sacerdotis nomine sulconis. s. anno tertio dominus multa miracula per eum operari cepit, qui etiam praedicando ad restitutionem usurarum plures induxit, caecis naeque uisum surdis auditum, mutis loquelam, claudis quoque gressum reddidit. Sed & anno sequenti scilicet 1198. Fulco praefatus alium sacerdotem scilicet Petrum de Roysacio, ad officium praedicationis associatum uirum literatum & bonum, qui multos a peccatis luxuriae & usurae reuocauit. Meretricibus quoque publicas ad coniugalem continentiam quasdam prouocauit. Quaedam uero coniugium respuentes, & soli deo seruire cupientes sumptu religionis habitu in noua abbatia sancti Antonij prope Parisios collocatae sunt, quae causa illarum eo tempore fundata fuit. Aliae uero diuersis peregrinationibus & laboribus se exposuerunt, nudis pedibus incedentes. Praeter hos etiam Herluinus monachus S. Dionisij sacris literis eruditus in cismarina Britannia praedicaui, per quam innumera Britonum multitudo crucem domini assumpsit, subitòque non expectatis aliis peregrinis, mari transito, apud Athonem eodem monacho duatore peruenerunt. Sed ibi rectorem non habentes, in multas partes diuisi nihil ad perfectum duxerunt.

**D** Eo quoque tempore multae nouitates apparuerunt. Apud rosetum in Bria, in sacrificio altaris uinum uisibiliter conuersum est in sanguinem, & panis in carnem. In Vermendesio quidam miles, qui erat mortuus, reuixit, multaque futura multis praedixit, & postea etiam sine cibo & potu longo tempore uixit. In Gal

**Miracula multa per eum.** Britones Cismarini Crucem accipiunt.

**A** lia circa festum Ioannis baptistae ros in nocte de caelo cadens mellitus, spicas segetum infecit: ut multas in ore ponentes odorem mellis & saporem aperte sentirent. Mense Iulio orta est tempestas valida, tantaeque magnitudinis lapides de caelo ceciderunt, quod a Trebaco usque ad monasterium Calae & loca circumiacentia segetes & vineas & nemora peritus destruxerunt.

*Philippus rex Iudeos reducit. Vinc. lib. 1. Aem. A. C. 1198.*

§. XXX.

**E** Odem anno mense Iulio, contra omnium opinionem ipsiusque regis edictum Philippus rex Iudeos Parisios reduxit, & ecclesias Dei grauitè persecutus est. Nec multo post scilicet mense Septembris poena secuta est, rex enim Angliae richardus cum mille quingentis militibus armatis, & coterellis & peditibus innumeris Vulcastinum (alias Velexium) circa Gisfortium uastauit, Corcellas destruxit, pluresque villas campestrae incendit, & praedas earum abduxit. Rex autem Philippus cum Gisfortium transire cuperet, sed ei factis transitus non pareretur, cum quingentis militibus tantum per medias acies hostium furibundus irruens, & contra hostes uiriliter pugnans, Dei gratia sanus euasit, & usque ad Gisfortium peruenit multis tamen ex militibus suis captis, aliisque fugatis: ibi enim capti sunt uiri nominati Alanus de Rusiaco, Mathaeus de Marliaco, Guilielmus iuuenis de Melletio, Philippus de Nantolio & plures alij. Sicque rex Angliae cum triumpho recessit ac praedas diuisit. Rex autem Philippus Normanniam ingressus est, eamque usque in Nouemburgum, & usque ad Bellummontem Rogerij uastauit. Et statim exercitum ut quibusdam uisum est, minus caute dimisit. Quo audito rex Angliae cum coterellis suis, quibus praerat Mercadius de Vulcastino, de pago Bellouacensi, praedas magnas duxit. Et ipse vrbs episcopum Philippum nomine, uirum in armis strenuum, Philippi regis consanguineum, & Guilielmum de Melletio ( alias Demelli) acriter insequentes, ut ab eo praedas excuterent, postis insidiis cepit longoque tempore carceri mancipauit. Comes autem Flandriae eo tempore sanctum Audomarum cepit.

**De Guilielmo Caroloensi abbate.** Circa illud tempus Henricus Bituricensis episcopus obiit, cui Guilielmus abbas Caroli loci post eum in episcopatu successit. Hic Guilielmus, ut refert Vinc. spe. histo. ubi supra ex gestis eius, genere nobilis, a pueritia quidem in Parisiensi & Suesionensi canonicus ecclesiant in rusia, dum in robur uirile maturior excreuisset, bra ualle, quaeque in compedibus ad Grandimontensem eremum conuolauit, ibique in sinceritate mentis & conscientiae puritate aliquamdiu uixit. Sed Sur. to. 1. in eodem ordine turbatione suborta mentis suae tranquillitati timens, ad Cisterciensem ordinem in Pontiniacense monasterium se transtulit. Ibi quoque professus, & proficiens in uirtutibus, officium prioratus suscepit. Secunda pars Hist. Ant. SSS 3 Post

**Rex Angliae coterellis hereticis uisitat.**

**De Guilielmo Caroloensi abbate.**

A.C.1198. Post modum ex abbate fontis loannis ad Ca...

Archiepiscopus Bituricensis. Cui dominus etiam illam meritorum gratiam...

Concilium Diuionense. Sed quia regnum francorum sub inter-

Philippi regis in senectute. Sed & milites olim sua libertate

A gaudentes, & etiam homines eorum crucia-

Rex super in iustam relinquens veram uxorem recipit.

§. XXXI.

A Anno domini 1201. Octavianus (aliàs O-

E Eodem anno Theobaldus comes viginti

F Nullus dum prodire audebat, qui regem accusaret.

Burgenses. Eodem anno Ioannes rex anglie in francis...

Hanc causam autem hoc bellum mortuum fuit.

A Ob quam causam huiusmodi Anglia regi dies...

A qui ei competebar iure hereditario, adiiciens...

D Anno prænoto Falco presbyter de Mellia...

F Ioannes autem rex Anglie Arturum Britan-

Archiepiscopus Bituricensis.

Archiepiscopus Bituricensis.

Collitur.

Didacorum.

Concilium Diuionense.

Philippi regis in senectute.

A.C.1199.

Burgenses.

Archiepiscopus Bituricensis.

Hanc causam autem hoc bellum mortuum fuit.

Theobaldus comes.

A.C.1204.

Omnia nostra in Oriente.

Hec ante bellum a patre.

bebat,

4 mit

A.C.1104

mir. Super quo à baronibus apud regem Fran- cia accusatur, cuius Vasallus erat, cum que cõ- parere nollet, post multas citationes per iudi- cium Parium exbare datus est. Anno autem Do- mini 1203, Petrus Aragonensis rex comes Bar- chinoniz, & dux Montispessulani regnum suũ obtulit Innocentio papæ. Illudque sibi ac suc- cessoribus suis in perpetuum pro remedio ani- mæ suæ ac progenitorum suorum constituit censuale vt annuatim de camera ipsius regis 250. nassæ munitinæ apostolicæ sedi reddantur & ipse & successores eius eidem specialiter fi- deles obnoxij teneantur.

Regnum Arago- niũ Põr. max. tri- butariũ constitui- tur.

Henricus sextus imperator in Sicilia moritur A.C. 1194. hac titulo 19. distinctius explicantur.

§. XXXII

Anno igitur ab incarnatione Dñi 1197. Imperator Henricus 6. postquam Fride- ricum filium suum in regem Alemanniæ eligi fecerat, & fidelitatem & homagium à principi- bus illi exhiberi, denuo cum filio suo Fride- rico in regnum rediit Sicilię, vbi cũ esset apud Mes- sanam urbem præsentis Constantia eius vxorẽ diem clausit extremum, post cuius obitum quidam de eius familiaribus exuntes de regno ad terras ecclesiæ, quas Henricus tyrannicẽ v- surpauerat, se contulerunt, & Marchardus ac cessit ad Marchiam Anthonitanam, Chiradus

A rediit in ducatum Spoletanum: Philippus re- cessit apud Monrem Flaconem patrimonium occupans vniuersum. Quo facto ad imperium adspirans ipse Philippus frater prædicti Henri- ci imperatoris mortui reuersus est in Aleman- niã. Remanserunt autem quidam in regno. Nã in Sicilia Gulielmus Campanus, in Calabria Fredericus, in Apulia & terra laboris Diupul- dus & fautores eius, Constantia autem impera- trix post mortem viri sui reuersa Pannormum misit ad ducissam Spoleti, quæ filium suum in Marchia nutriebat. Et deductum ad se corona- ri fecit in regem Siciliæ. Cœpitque in Sicilia regnare cum illo. Mortuo autem Henrico im- peratore quasi statim mortuus est Cælestinus papa, cui successit Innocentius, de quo in tit. sequenti.

Anno Domini 1198. Richardus rex Angliæ Richardi regis An- gliæ mors. audiens quendam thesaurum magnum mili- tem Lemouicenis diocesis in suo castro repe- risse, rex ipse ambitiosẽ cupiens ipsum thesau- rum magnum habere, dictum militem à vice comite Lemouicensi ad quem confugerat, pro sui securitate repetebat, sed dum ille reue- ret, in prædicto castro illum obsedit. Cũ die noctaque castum illud fortiter impugnet, sa- gitta percussus post paucos dies mortuus est, atque apud fontem Erbrodi sepultus quiescit. Et quia sine liberis erat frater eius Ioannes, qui sine terra dicebatur successit in regnũ, de quo aliqua supradicta sunt.

Secundæ partis historiarum D. Antonini Ar- chiepiscopi Florentini, finis.

Huius secundæ partis historialis Regestum.

A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z, AA, BB, CC, DD, EE, FF, GG, HH, II, KK, LL, MM, NN, OO, PP, QQ, RR, SS, TT, VV, XX, YY, ZZ, AAA, BBB, CCC, DDD, EEE, FFF, GGG, HHH, III, KKK, LLL, MMM, NNN, OOO, PPP, QQQ, RRR, SSS, TTT. Omnes sunt terniones.

RABBI SAMVELIS EPISTOLA. EPISTOLA RABBI SAMVELIS

Iudei ad Rabbi Isaac Iudeum de pro- phetiis veteris testamenti secundum translationem eorum, quibus lex Iu- daica destruitur, Christianaque reli- gio approbatur.

Reuerendissimo in Christo patri, fratri Hugoni magistro ordinis prædicatorum dignissimo, ac sacro- sancte pagine professori, eius subditus frater Alpho- nus boni hominis Hispanus promissam obedentiam, promptam in omnibus ac deuotam.

Hic Hugo fuit magis- ter ordi- nis. 16. A.C. 233. vtm 3. par- te Tit. 23. c. 13. D. An- tradit.



Um ego propter paruitatem meam & insufficien- tiam nõ sum talis, quod vobis & pro vobis sciam vel possim aliquid magni face- re, vel saltem admittere tan- tum in laboribus & curis ve- stris, quas pro nostra quiete omnium, & totius ordinis pace in curia sustinetis, ad solatium ve- strum, & aliquale subleuamen laboris, habens libellum antiquissimum, qui nuper casu fortui- to deuenit ad manus nostras, & fuit antea tot temporibus occultatus noua translatione de Arabico in Latinum per me interpretatum vo- bis transmitto. Sciendum autẽ, quod inter Iu- daeos multum gloriantur illi, qui Arabicarum obtinent peritiam literarum: tum quia illæ li- teræ sunt in antiquorũ philosophorum archi- uis scientiis copiosæ: tum quia in eis, vt pote paucis Iudeis & paucioribus Christianis no- tis, scribunt confidentius secreta sua, quæ volunt aliis occultare. Quæ esset de causa (vt existimo) Iudeus iste, sed cathecumenus author huius libri, nõ ipsum in Hebræo sermone, sed in Arabico annotauit, sed oportet quod vel tar- de, vel cito occulta omnia reuelentur, iuxta sen- tentiam saluatoris. Ego verò in transferendo ipsum, authoritates bibliæ ab isto Iudæo indu- ctas scripsi in locis suis in arabico pariter & Latino nõ prout in nostra habentur in trans- latione secundum beatum Hieronymum, sed prout iste Iudæus scripsit, quando cõposuit i- stud opus, & hoc feci, ne aliquis posset mihi

Arabicæ eius sua ar- gena lu- dia scri- bant.

A imponere, quod ego in textu præsumperim a- liquid addere, vel diminuere, vel immutare, & super hoc erunt omnes, qui sciunt Arabicum, testes mihi Et hoc dico. Iudæus iste nostram translationem nõ sequitur, vt audietis in processu. Me autem (vt credo) oportuit ipsum exponere in Latino, prout ipse loquitur in Ara- bico; eius modum loquendi, quantum est possi- bile, & ordinem obseruando, alias non inter- pres eius, sed corruptor libri sui merito possem dici. Nec iudæi, si viderent istum librum in v- traque lingua descriptum, tantum conuincerẽ- tur per eum si videat, quod authoritates in La- tino ab hoc descriptæ Arabico discordarent. Sed cum solatio vestro, pater & Domine, mi magister, hic est finis aliũs, quẽ intẽdo. Conser- uet vos ordini nostro Dominus. Iesus Christus per multa tempora in sua gratia & amore. Scri- ptum Parais per manum modici serui vestri Alphonsi, in nomine domini nostri misericor- dissimi, in quo speramus.

Cur inter- pres non sit vltimul- garaedmo- ne.

Incipit epistola translata de Arabico in La- tinum, per fratrem Alphonsum boni hominis Hispanum, ordinis prædicatorum, quæ episto- la cuius sit editio, & ad quid valeret, pro- emiolũ ipsius epistolæ & narratio eius plenius declarabunt, cum titulo, qui est talis.

Epistola, quam scripsit magister Samuel, israhelita, oriundus de silice civitate in Arochitam, regis ad Rabbi Isaac magistrum synagoga, quæ est sub- iulme- xa in regno predicto.



Conseruet te Deus, o fater, & permanere te faciat, vsq; quo ter- minetur captiuitas nostra & con- gregetur ista dispersio nostra & appropinquet spes nostra & signet Deus beneplacitam super vitam nostram. Amen. Nam & experrus sum, quod pulchritudo scientiæ nostri temporis est in te & tu es nostra spes certificationis in du- biis legis & prophetarum cum tuis expositio- nibus gratiosis. Vnde semper particeps doctri- næ tuæ, tibi expono æstus cordis mei super il- lis, quæ legis sunt & prophetarum super qui- bus anxior cum timore. Quæ propter ad abun- dantem scientiam tuam recurro & tibi mitto libellum istum sperans per te Deo dante in ve- ritate confirmari, ac in dubiis declarari.

Proemiu epistolæ.

Querit Samuel ob quod peccatum in israhel incidere Iudæi captiuitatem, cap. 1.



Considero Domine mi, certificari per te ex testimoniis legis, & pro- phetarum, aliarum scripturarum, quare nos Iudæi sumus genera- liter percussi à Deo in captiuita- te ista, in qua sumus quæ potest vocari proprie- ira Dei non habens finem: nam modo sunt mil- le anni completi, quod fuimus per Titum capti- uati. Nos scimus, quod patres nostri adoraue- runt idola, occiderunt prophetas, & legem Dei abiecerunt, & tamen propter omnes i- stas transgressiones Deus nõ percussit eos captiuitate, nisi tantum per 70. annos in Ba- bylonia, & post tempus præfatum placatus est

eis,

In epistolâ Rabbi Samuelis breuis admonitio Mes- sia à quibusdam inscribitur. Hic epistolâ Rabbi Samue- lis quæ parastasis veri separatim olim & nuper in Bi- bliotheca sanctorum patrum editam huic secundæ par- ti D. Anton. quæ præfuerunt aliis editionibus ideo adie- cerunt, vt Iudæorum contumaciam, quam in tit. 16. c. 12. D. Ant. ex dictis Petri Alphonsi confutarat validius confunderent & co. arguerent quæ in hac etiã editione minime desiderari bibliopola ideo voluit quia ex san- ctis scripturis quæ Hebræi sic nos recipiunt, vanam eorum de Messia futuro expectacionem redarguit, Ie- sum verò Dominum nostrum illam esse, cui omnes pro- pheta testimonium perhibent remissionem peccatorum. recipere omnes, qui credunt in eum. Act. 10. aperte de monstrant de hoc Samuele sic scribit Genebrardus. Sa- muel Iudæus abdicato Mose Christum amplectitur, A.C. 1200. & contra Iudæos & vanam Messia expecta- tionem subtiliter disputat.

eis, & reduxit eos in terram suam, & secundum scripturas ira Dei tunc temporis fuit validissima super omnes alias iras, quas ante illa tempora commemorat scriptura. Et tamen ut dictum est pena tantorum peccatorum non fuit nisi 70. annis. Et nunc Domine mi, ira Dei, quae in presenti punit nos, non habet terminum, nec finis eius nobis promittit in prophetis. Si voluerimus dicere, quod ista praesens ira Dei, in qua sumus, est adhuc illa ira propter quam fuit captivitas 70. annorum & quae tunc non fuit satisfactum complere de peccatis perditis per patres nostros, nos facimus Deum mendacem, quod absit, quoniam ipse verus Deus & gloriosus illi captivitati praefatum terminum

2. Pet. 3. 6.  
Hier. 25.  
& 9.  
3. Esd. 1.  
Dan. 9.

per prophetas statuit scilicet 70. annorum vnde talis non est responsio bona, sed evasio seu excusatio vana, nec est coram intelligentibus proponenda. Et si dixerimus, quod in illa transmigratione miseris est vni parti generis nostri, & non alij, & illos, quorum miseris est rediit ad reedificandum templum, ut dicit propheta Neemias, & nos sumus de illis quorum miseris non est, dicent nobis Christiani, quod Deus miseris est illorum, qui adoraverunt idola, & quod ceteri prophetas & quum nos punit qui non peccavimus in praedictis: & illorum pena fuit in certo termino 70. annorum & nostra punitio (sic non habet secundum nos causam certam) est longa & sine termino in qua sumus modo iam sunt mille anni, nec in lege in prophetis huius pena terminum possumus invenire. Quare Domine mi, cum Deus punierit patres nostros propter idolatriam, propter interfectionem prophetarum, & peccatum & pena sunt omnia in scriptura. Cum Deus non puniat bis in idipsum pro peccatis illis praeteritis fuit postea captivitas 70. annorum. Et cum Dominus non puniat uniuersaliter, nisi propter peccatum uniuersale, oportet quod post illam captiuitatem nos peccauerimus contra Dominum omnes maiori peccato, quam fuerit idololatria parentum nostrorum & quam fuerit interfectio prophetarum, ex quo Deus pro illis peccatis puniuit parentes nostros annis 70. & non amplius & nos puniuit iam sunt mille anni & postuit & nos per quatuor partes mundi. Quicquid tamen contingat, Dei sumus in omni aduentu, quae nulla est excusatio supradicta.

Nab. 1. iu  
xta 70. in  
scr.

*Iudaei obseruantes quadam legalia, & quadam dimittentes peccant. ca. 2.*



pposito Domine mi, quod nos sumus in peccato aliquo maximo, rogo, quod tunc certifies me, an deus disperfit nos de Hierusalem, & misit in captiuitatem istam longissimam seu perpetuam propter illud peccatum. Si autem nostra propria voluntate sine speciali mandato dei, nos in captiuitate ista accepimus obseruantiam, circumcisionem & sabbatam & alias obseruantias, quas tenemus secundum legem Moysi. Nam nos cognoscimus, quod tempore, quo Titus destruxit sanctam ciuitatem, & templum combussit & bibliothecas, & nos in captiuitate istam disperfit, quod extone cessauit inter nos iuge sacrificium, oblationes, & holocausta, & deus non obser

uauit nobis noscere per prophetiam aliquam, nec per reuelationem aliquam certam quod nos debemus redire aliquando in Hierusalem in statu pristino, nec mandauit nobis noscere, quod obseruaremus obseruantias supradictas: videtur ergo sequi, quod nos non adeo, sed ab illis, qui erant in ira dei obseruantias praedictas accepimus & tenemus. Et dicent nobis aduersarij nostri: Sicut vos obseruatis circumcisionem, & sabbatum, & legitis in synagogis libros Moysi & prophetarum sine mandato dei quare non assumptis vobis similiter & sacrificia & non facitis vobis sacerdotem, & regem principes, & vnctiones sanctas & incensum? Et quare non edificatis vobis altaria, & obseruatis caeremonias alias in lege contentas sicut sabbatum, & sicut circumcisionem, & sicut plura alia, quae seruauis secundum traditiones vestras sine mandato dei propria voluntate. Ex vtraque parte curitis in offensam, & sic haec praedicta facitis contra voluntatem dei. Vel si dicitis quod voluntas dei est, & beneplacitum, quod haec obseruetis (quod tamen ostendere non potestis) quare non obseruatis alia supradicta quorum multa facere potestis? Et si non permitterent vos facere reges, populi sub quibus iacetis tamen permitterent vos alia multa facere, sicut permittunt vobis circumcisionem & libros & synagogas & alia, quae tenetis. Et ad hoc Domine mi, non est nobis in promptu responsio sufficiens, vt videtur. Sumus tamen dei in omni euentu, quicquid nominis contigerit.

*Legalium obseruantia cum in priore captiuitate deo displicuerit, in hac multo magis displicet cap. 3.*



nuenimus Domine mi, Deum loquentem per os Zachariae prophetae dicentem vbi loquitur de illa proxima captiuitate; breui interpretando sine hanc auctoritatem, quae secundum quod scribitur in Arabico sic sonat in Latino. t Haec dicit Dominus sacerdotibus, & populo terrae. Quando ieiunatis & ploratis, in quinto & septimo toto tempore 70. annorum, interlexistis quod mihi ieiunaretis, aut ad me ploraretis, at ego tale ieiunium nolui a vobis. (Nostra autem translatio aliter habet. Sed ego scribere propono, sicut iacent auctoritates in Arabico, quas iste inducit non sicut in nostra biblia) Innuit deus, Domine mi, in verbis praedictis, quod dum nos iudaei fuimus per septuaginta annos in praedicta captiuitate, quod fuimus sine lege, quia ieiunium habemus a lege, sicut alias obseruantias, & similiter fuimus sine circumcisione & sine sabbato. Et sine dubio, omnia haec non valent, dum ira dei manet super populum suum. Illaverd prima ira fuit breuis, & habuit certum terminum, sed haec ira dei, qua sumus nunc, est longa & non inuenitur eius terminus in prophetis. Et timeo, Domine mi, quod sicut deus misit in captiuitatem illam breuem patres nostros sine lege & sine obseruantis eius non acceptauit ieiunia nec obseruantias legis eorum quousque fuit completum tempus pene ipsorum scilicet 70. anni sic in ista captiuitate vltima non acceptat opera quae facimus secundum obser

obseruantias legis, quia stat, quod nos sumus in maiori peccato nunc, quam patres nostri fuerunt in Babylonia, vnde nos sumus in maiori ira dei, quam illi, & per consequens opera nostra sunt ei minus placita, & nos sumus ei magis odiosi, & pater, quia illi propter mortem prophetarum, & quia idola coluerunt, fuerunt tantum 70. annis in captiuitate, & nos propter peccatum magnum, & maximum sumus capti iam sunt 1000. anni, & haec captiuitas Domine est sine dubio illa, quam deus per os Danielis prophetae vocat desolationem: cum dicit 9. cap. t Vsq; ad consummationem & finem perfecterit desolatio. t Prima captiuitas vocata fuit transmigratione, quia post modicum tempus fuerunt reducti cum honore in Hierusalem. Sed haec vocatur desolatio perpetua, in qua pro certo Dominus non miserebitur nostri, sicut miserebatur patrum nostrorum, dum erant in Babylonia excepto quod consolabatur eos per prophetas, qui promittebant illis liberationem: & etiam erant omnes simul, nobis autem non promittit, & in super dispersit nos per vniuersa regna mundi. Attamen quicquid contingat dei sumus in omni euentu, & in eo speramus.

*Iudaei sunt caeci & deceptores simplicium. c. 4.*



Domine mi, valde mirabile est mihi de nobis, qui quotidie speramus liberationem a captiuitate ista & semper loquimur de nostra reductione in Hierusalem ergo, vel sumus caeci vel deceptores simplicium. Nam constat, quod post dispersionem nostram, quae facta est per Titum, non apparuit in nobis, qui nobis promitteret reductionem, nec etiam post captiuitatem 70. annorum fuit propheta, qui loqueretur de ista captiuitate, quae non habet finem nisi in fine mundi, nec liberationem ab ea, nisi per consummationem saeculi, quare Daniel vocat illam desolationem sine fine ca. 9. Vnde timeo, Domine mi, quod cum tanta captiuitas non aliam emanarit super totam gentem nostram deo, nisi propter maximum peccatum nostrum maius quam interfecisse prophetas & adorasse idola propter quae peccata fuerunt patres nostri puniti, quod sicut non miseretur nostri in vita, cum in eo peccato perseveremus nec miserebitur nobis in morte. Attamen & c.

*Promissiones de futura Israelis liberatione vel implere vel impedire c. 5.*



Domine mi, videtur mihi, quod nos decepimus alios & nos ipsos, quia in libro legis & prophetarum inuenimus Deum promittentem genti nostrae liberationem, & congregationem ex dispersione multipliciter. Sed bene aduertenti, omnes promissiones huiusmodi vel erant completae ante captiuitatem 70. annorum, & in ipsis 70. annis vel promissiones fuerunt propter peccata illorum quibus promissae sunt totaliter impedi

tae sicut propono Domine mi, coram te, ex gratia ista pauca, dicitur in Ezechiele. t Si feceritis iustitias, & mandata obseruaueritis congregabo vos de quatuor partibus mundi & leuabo vos, & adducam vos per mare & reducam vos in domum sanctam meam. t Ecce quod deus nobis promittit per Ezechielem in verbis praedictis, & aliis locis libri eiusdem, iam completum est pluries ante illam captiuitatem 70. annorum. Et omnes promissiones Domini tales, maiores & minores, qui in diuersis locis librorum sacrorum continentur, completae fuerunt, antequam caderemus in istam captiuitatem vltimam, qui non habet finem, modo sumus iam in millesimo anno, nec in aliquo prophetarum eius terminum inuenimus, nec vlla promissio, vbi agitur de liberatione & congregatione intelligitur de captiuitate illa perpetua, sed de illis tribulationibus & dispersionibus, quae fuerunt ante dictos 70. annos postea nulla congregatio de dispersione nobis promissa est. Et oportet quod post illos septuaginta annos commiserimus illud magnum peccatum, propter quod deus sine termino punit nos, in quo peccato sumus & manemus omnes, & alias deus misericordiam suam non contineret in ira tam longa. Nam videmus per scripturas, quod omnia peccata quae commiserunt patres nostri, ante 70. annos praedictae captiuitatis punita fuerunt, & demeritis exempla hic pauca induco. Peccauerunt patres nostri, qui exiuerunt de Aegypto, & promissio eis facta locum non habuit, sed sunt in peccatis suis in deserto mortui. Peccauit ipse Moyses ad aquam contradictionis, & terra promissionis non intrauit. Peccauit ipse Aarab, & portauit penam. Heli sacerdos peccauit, & confractis ceruicibus exspirauit, & posteritas eius sacerdotio priuata est cui tamen deus, promiserat sacerdotium aeternum.

Ezech. 10.  
& 36 & 37.

Exo. 32.  
Num. 14.  
Num. 20.  
Num. 12.  
1. Reg. 14.

1. Gen. 22.

Sed huiusmodi promissa intelliguntur semper, nisi per peccata demereantur accipere, vt patet in regno dauid, & aliis posteris. Sic etiam deus verus & gloriosus promissit Abraham pro semine suo terram illam in aeternum possidendam. Sed frequenter perdiderunt illam propter peccata sua patres nostri, & frequenter restituit eam dominus illis, vsque ad illam vltimam vicem, qua perdidimus illam sunt mille anni & non est spes recuperandi, quia manemus omnes in eodem peccato, propter quod terram nostram perdidimus. Et nomine multum mirabile est, cum omnes concordemus, quod oportet quod post captiuitatem 70. annorum in Babylonia, quia peccauimus contra deum peccato maximo, & nullus est, qui dicat, quod est, illud peccatum, & si aliquis nostrum aliquater cognoscat causam & peccatum, propter quod incurrimus tanta mala, nullus tamen aperit, primo suo nec ipsemet qui cognoscit, in suam conuertit vtilitatem, sed omnes iacemus prostrati, & videmus manifeste, quod in praedicta captiuitate 70. annorum erat deus cum partibus nostris, in propheta Hieremia, & in aliis prophetis, & dedit illis ducem, Zerobabel Salathiel, & principes & sacerdotes, cum quibus exiuerunt de Babylonia peracta poenitentia & placato deo, & edificauerunt Hierusalem, & templum

Esd. 1. & 2.



plum, & alias ciuitates, & effudit Deus super illos misericordias suas copiose. Igitur Domine mi, inquiram & non cessabo querere, quod peccatum est illud tantum, propter quod sumus in captiuitate mille annis nec habemus prophetam, nec regem, nec sacerdotem, nec altare, nec sacrificium, nec vntionem, nec incensum, nec purificationem. In solo corde nostro regnat superbia, quia nos ipsos praefereamus toti mundo. Et quid super hoc sentio pandam tibi domine mi. Attamen quicquid eueniat nobis, Dei sumus, & in eo speramus.

*Scelus venditi iusti est causa huius exilij, vide Galat. lib. 4. de Arcanis veritatis Cath. c. 24.*



**N**unc Domine mi, pauco, quod illud peccatum propter quod sumus in desolatione & in captiuitate ista, sit peccatum illud super quo locutus est Deus per prophetam Amos 2. c. cum dicit sic. Et super tribus sceleribus Hierusalem conuertam vel transferam. Nota, quod ubi est conuertam, habet hic transferam, & est ad propositum eius magis. Et super quartum non transferam eos, quoniam vendiderunt iustum pro argento. Et nos Domine secundum doctrinam nostram docemus quod iste iustus fuit Ioseph, filius Iacob, qui fuit venditus, & sic tenerem ego, nisi quia sermo diuini ponit istud peccatum venditionis quatum in numero peccatorum seu scelerum Israel. Ipsi etiam Christiani, quibus sacrorum librorum studium videtur esse traditum a Deo respondent doctrinae nostrae praedictae quod primum in quatuor sceleribus Israel est venditio Ioseph a fratribus suis, & secundum peccatum suae scelus assignant adorationem vituli in Oreb, & tertium occasionem prophetarum, propter quod tertium fuit Israel captiuus in Babylonia 70. annis. Et dictum quod quartum scelus fuit venditio iusti scilicet Iesu qui ad literam fuit venditus post transmigrationem praefatam. 70. annorum. Et si nos Domine mi volumus tenere praefatam doctrinam nostram, & respondere Christianis, oportet quod nos assignemus in Israel ante venditionem Ioseph tria scelerata praecessisse, ut ipsa venditio Ioseph sit quartum scelus. Sed testimonium libri Genesis est contra nos, qui venditionem Ioseph ponit primum scelus filiorum Israel. Et propheta Amos ponit expressum quartum scelus venditionem iusti, propter quam sumus in captiuitate, de qua loquitur deus & comminatur, quod non reduceret nos ultra in terram promissionis cum dicit. Et super quartum non transferam eos, quia vendiderunt iustum pro argento, et manifeste apparet mihi, quod nos sub isto quarto peccato venditionis iusti sumus puniri, iam sunt mille anni: in quo nihil proficimus inter gentes, nec est spes proficiendi amplius.

*Iesus Christus est iustus venditus, cap. 7.*



**N**on pauco Domine mi, & timeo, quod iste Iesus, quem colunt Christiani, sit ille iustus venditus pro argento secundum Amos prophetam, & timeo, quod de ipso sint haec, quae occurrerunt mihi testimonia prophetarum. Et illa quadam sua doctrina valde apparenter amplificant

Gen. 31.  
Ex. 32.  
Mat. 23.

**A** Christiani. Esaias propheta capit. 1. et Vergenti prauis & filius sceleratis quoniam ipsi eligauerunt sanctum eius, & inclinari sunt retrorsum. Item idem propheta dicit. Quasi ouis ad occisionem legatus est, & non aperuit os suum. Item: Vir habens dolorem, & sciens infirmitatem. Item fuit despectus, & propter hoc non reputauimus eum. Item. Oblatus est ipse, quia voluit. Item. de angustia & de iudicio depositus est, generationem eius quis enarrabit? Item. Propter culpata populi mei transfixi eum, & dabit iniuriatores pro sepultura, & diuites pro morte sua. Et timeo Domine mi, quod iniuriatores fuerunt partes nostri, & diuites, Pilatus, Herodes, Annas, Caiphas, sicut dicit propheta dauid. Et consurrexerunt omnes reges, & maiores contra deum, & contra Christum eius. Reges scilicet praedicti maiores scilicet patres nostri, et tunc Domine mi timeo, quod iste Iesus sit ille commutatus & venditus pro argento, de quo loquitur Zacharias propheta, & Amos, & alij prophetae de quo dicit & Esaias propheta c. 53. et deponet omnes iniquitates nostras & orabit pro infidelibus. Timeo etiam Domine mi, quod iste Iesus sit ille iustus, de quo dicit dauid in Psalm. 73. et delectati sunt in animam, & sanguinem innocentem destruxerunt, & propter hoc destruet illos dominus deus, & disperget illos dominus deus noster. Et etiam Domine mi timeo, quod iste iustus sit ille iustus, de quo loquitur Hier. c. 10. Spiritus vultus nostri Christus Deus captus est pro peccatis nostris: cui dicimus in umbra tua viuimus inter gentes. Timeo etiam Domine mi, quod iste iustus, de quo dicit deus per os Zachariae prophetae c. 13. et dicent enim in illa die: Quae sunt plagae istae in palmis tuis? & respondebis. His plagas fui in medio domus meae inter illos, qui dilexerant me, & leuauit ense pastor meus contra me. Item c. 12. Aspiciet ad me in die illa & illum quem transfixerunt, & plangent super illum, quasi plantam super vniuentum. Timeo etiam Domine mi, quod iste sit iustus ille de quo dicit Abach. c. 3. et Cornua in manibus eius, sibi abscondita est fortitudo eius. Cum propheta concordat euangelium Christianorum, ubi narratur mors Iesu, & ostenditur. Cum autem venissent ad Iesum Christum, inuenerunt eum mortuum, & extendit ex eis vnus lanceam suam, & transfixit eum. Pauco Domine mi, quod iste de quo dicit Abacuch. Propheta c. 3. etgressus es Domine saluare populum tuum cum Christo tuo.

*Iesus uero est Christus quem occiderunt Iudaei, c. 8.*



**I**mpauesco Domine mi super his, & timeo, quod fuerit iustus ille interfectus sine peccato de quo loquitur Esaias propheta & quod iste fuit iustus ille venditus pro argento, propter quod dicit deus per Amos prophetam, quod in testimonio quarti sceleris non transferet nos in terram promissionis amplius. Videtur esse ubi dicit. Postquam consummatae fuerint 60. hebdomadae, occidetur Christus, & tunc veniet populus cum principe, & destruet ciuitatem & domum, & contaminabunt eam, & auferetur sacrificium, & erit consummata destructio desolationis perpetuae. Et non est dubium Domine mi, quod destructio desolationis perpetuae est captiuitas ista, in qua sumus nos iam sunt mille anni. Et aperte dicit Deus per prophetam: Et erit desolatio perpetua, & hoc non nisi post occisionem Christi. Et si voluerimus dicere, quod ante mortem Iesu fuerimus in desolatione ista, respondebunt nobis Christiani, quod ante mortem illam non fuit desolatio nisi 71. annis, & post haec fuimus reducti in terram promissionis, & fuimus apud Deum in gratia & honore. Certum Domine mi non video euasione contra prophetiam istam, quia de facto probatur nobis, quod postquam ad reedificationem templi fuerunt completae 62. hebdomadae annorum supple: quae sunt anni 434. tunc fuit Iesus occisus a patribus nostris. Et postea venit dux. Titus, & populus scilicet Romani, & fecerunt nobis secundum prophetiam istam hodie iam sunt mille anni. Et nihilominus, si ista est, Dei sumus & in eo speramus. Et si dicamus, quod Christus nondum venit, sed erit venturus est: & habebimus terram promissionis, & reedificabimus ciuitatem, & habebimus gratiam Dei, & honorem in terra nostra, & ista desolatio non erit perpetua. Respondent nobis Christiani, quod adhuc ergo manet nobis occisio Christi, & aduentus Titi, & populi Romani, & desolatio peior quam ista, in qua sumus iam sunt mille anni. Heu mihi Domine, non est excusatio nec euasio consona: Sed tamen quicquid contingat, Dei sumus in omni casu, & in eo speramus.

Zac. 9.  
Isa. 53.  
Dan. 9.  
Zac. 11.  
Amos. 2.  
Isa. 53.  
Plal. 49.  
Plal. 97.  
Isa. 66.

3. Reg. 19.

*Duplex Christi aduentus in eum ostenditur, cap. 10.*

**D**ixi mi, Deus aperte describit duos aduentus Christi per os Esaias prophetae. 52. capit. cum dicit: et conurge conurge, brachium domini, & dicitur bis conurge, propter duplicem eius aduentum & sigillatim & clare describit primum Christi aduentum, tamquam quantum ad passionem & deiectionem c. 50. & c. 53. per totum, & specialiter cum dicit: et vidimus eum, & non erat ei species neque decolor. Primum etiam aduentum describit Esaias g. e. cum dicit. et paruulus natus est nobis. Et iterum subiungit secundum eius aduentum cum dicit: et vocabitur fortissimus gigas potens, super thronum dauid sedebit, ut confirmet illud amodo, & usque in sempiternum. Zacharias autem propheta describit ipsum pauperem, & sedentem super asinum. capit. 9. & quid aliud est hoc, nisi quod propheta iste describit primum eius aduentum in humilitate & Esaias secundum aduentum eius, in potentia & maiestate sic. n. describit eum Daniel. c. 7. ubi dicit. et considerabam recte in nubibus caeli similitudinem filij hominis venientem & appropinquantem ad antiquum dierum, & sedit coram ipso, & datum est ei regnum honoris & potestatis & omnes gentes & linguae honorabunt eum: potestas eius, potestas aeterna non deficiens, & regnum eius manebit in aeternum. Et manifestum est Domine mi, quod in secundo aduentu sedebit Christus ante antiquum dierum, qui est Deus ad iudicandum, sicut sedit in primo aduentu ante patres nostros Iudaeos, ut iudicaretur. Et istos duos aduentus messiae, id est, Christi, innuit Dauid propheta in psalmo cum dicit. et quia venit, quoniam venit iudicare terram. Propter primum aduentum eius, qui fuit simplex, dixit. Quia venit: propter secundum qui erit cum potentia, dixit, quoniam venit iudicare terram. De secundo eius aduentu loquitur Zacharias propheta. c. 14. cum dicit. et in primis vestigia pedis eius super montem oliuorum. Et nos Domine dicimus, quod Deus in essentia & in natura sua non habeat pedes, nec carnem, nec ista, quae corporis sunt, sed pedes habere conuenit creaturae corporeae. Dicit etiam Dauid propheta (quod etiam supra allegatum est) loquens de secundo eius aduentu. et ignis in conspectu eius ardescet, & in circuitu eius. Sed nos non dicimus, quod Deus sic sit circumscriptus quod aliquid possit esse in circumitu eius, in quantum Deus. Sed istae auctoritates, & similes habent veritatem ad literam in illo iusto, quem prophetae describunt nunc loquentes de illius humilitate: nunc de illius maiestate, & de hoc loquitur Malachias propheta cap. 3. cum dicit. et ecce dominus veniet, & quis poterit stare ante aduentum eius? Ipse enim quasi ignis conflans, & sedebit, ut liquefaciat argentum & aurum. Et ecce quod iustus ille, qui fuit iudicatus qualiter veniet in secundo aduentu, & attende Domine mi, qualiter describit eum propheta in eodem 3. c. cum dicit. et tunc veniam, & intrabo in iudicio ad eos, & ero testis velox super adulteris, & malis, & perituriis, & super illos qui defraudant mercedem mercenarij, & humiliant viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum & pauperem. Et idem dicitur mi describit Ezechiel propheta. c. 33. ubi loquitur de pastoribus, & ciuibus dicis. et ego separabo ab eis scilicet

Secunda pars Hist. Ant. TTT in-

psal. 93.

Deus est incorporeus.

psal. 49.

ius, transgressores & incredulos. I Hoc non habet translatio nostrae sed in Arabico dicit sic. Domine mi ecce, quod in secundo aduentu separabit incredulos de medio iustorum: Sicut etiam dicunt Malachias & Ezechiel clarè, & in primo aduentu nemo cognouit eum, quia non exierat limites humanae naturae, sicut dicit Deus per os Esaiæ prophetae cap. 53. t Et cum iniquis computatus est, & propter hæc non reputauimus eum. t Et tunc domine mi patres nostri in primo aduentu messiae defecerunt, & propter hoc sumus in ipsa captiuitate, quæ non habet finem. Et tamen quicquid contingat, Dei sumus, & in ipso speramus.

*Christus est verus saluator. cap. 11.*



**D**omine domine mi, patreo, ne iste iustus, qui iudicaturus est cum potentia in aduentu suo secundo quod ipse fuit saluator in aduentu suo omnium, qui crediderunt in eo, quoniam propheta dicit de illo. t Notum fecit dominus salutem suam, & in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. t Ad hoc dicit Esaias propheta. cap. 12. t Haurient aquas de piscinis saluatoris. I Quod dictum secundum videre meum, intelligitur de baptismo. Nam in primo aduentu saluauit per aquam & in secundo iudicabit per ignem. Et de isto saluatore dicitur domine meus lob 19. c. t Scio quod saluator meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea, & oculi mei uidebunt Deum. t Attende domine mi, quod uocat saluatorem istum Deum. Constat autem quod oculi carnis non uidebunt Dei essentiam, habemus autem secundum scripturas, quod saluator iste iustus, de quo est sermo, qui solus potest dici uerè iustus, quoniam nullum peccatum fecit, secundum quod Deus de illo testificatur per os Esaiæ prophetae, & nec de Moyse, nec de aliquo prophetarum dicitur quod sit saluator iustus & sine peccato: quia Moyse peccauit, & omnes alij prophetae peccauerunt, sicut & uos scitis domine mi. Et ideo nullus eorum uocatur saluator iustus in scriptura: sed illud non est soli isti saluator. Et sine dubio non saluat, nisi qui credunt primum aduentum suum, & illi, qui non credunt in eum, non habent causam aliquam, quod saluentur ab illo in secundo aduentu eius, sed digni sunt morte, quia digni erant morte, qui non crediderunt Moyse, & non obediebant ei, qui fuit in peccato, quanto magis, sunt digni igne illi, qui non credunt, vel etiam qui blasphemant iustum & dominum, qui peccatum nesciunt unquam? Quicquid tamen eueniat, Dei sumus nos.

*De ascensione Christi in caelum. c. 12.*



**D**omine mi, nos inuenimus in scripturis, quod Christus exaltabitur de terra ad caelum, & ego timeo, quod illud sit completum in isto iusto, qui fuit interfectus a parentibus nostris. Et de ista eius exaltatione dicit Dauid propheta in psal. 23. t O magnates

**A**perite portas principatus vestri, & eleuamini portae aeternales, & introibit princeps gloriae. I Et attende domine mi, quod respondet angeli in caelo. t Quis est iste princeps gloriae? I Et ipse, respondet illis. t Dominus uirtutum fortis in bello. I Et constat domine mi, quod iustus iste non habuit prelium, nisi in primo aduentu suo, quia quando sedebat ad iudicium & ignis in circumitu eius exardesceret, & inflammabit in circumitu eius inimicos eius, & conflabit iustos per ignem, quasi aurum & argentum: & hoc in ultimo eius aduentu nullus tunc praebit contra illum: nec locus est pugnæ. Adhuc de istius exaltatione dicit Esaias 69. t Quis est iste, qui uenit de Edon in terram, rubra uelut uermis, & in stola sua? I Et respondere iustus iste. t Ego qui loquor iustitiam & pugnatorem ad saluationem. I Et dicunt ei Angeli. t O domine, quare ergo rubrum est indumentum, sicut calcantes in torculari? I Respondet dicens illis. t Torcular calcant solus, & non erant homo mecum. I Vide domine quod non propterea loquitur Esaias, & timeo, quod responso iustitiam ad Angelos, non tangit nisi nos maxime cum dicit. t Calcant eos in iram mea, donec aspersi sunt sanguines eorum super indumenta mea, sed dies ultionis in corde meo, & annus retributionis mea uenit. I Quid ergo sperare debemus in isto iusto domine mi: ubi scimus ipsum de nobis Angelis fuisse conuestum in caelo, & notificauerat eis, quod ipse calcauerat torcular solus? Et quid anud ipse calcant in ira sua, nisi nos post bellum quod habuit nobiscum? In primo aduentu suo prostrati sumus ab eo & calcati iam sunt mille anni, & adhuc restat in ultimo eius aduentu eius dies ultionis & annus retributionis in corde suo. Utinam domine, quando interfecimus Esaiam deleuissimus etiam auctoritatem praedictam de prophetia sua quod nunquam legeretur ab aliquo. Et etiam, quod Dauid propheta uocauit bellum cum dicit. t Dominus uirtutum ferti in bello? I Hoc Esaias uocat torcular. Heu nos domine mi, bibimus mustum illud, de quo & dicit Iacob propheta & patriarcha: ut habetur in libro generationis creaturarum. c. 49. de Iuda. t Lauit stolam suam in sanguine eius. I Sic est factum a nobis in primo aduentu messiae, sed quid erit in aduentu eius ultimo quando homines stabunt coram homine iudicante in circumitu, cuius erit ignis paratus ad deuorandum illos, contra quos tulerit sententiam: tunc non erit tempus belli, nec iam in torculari calcabitur, quia iam ex tunc non erit locus poenitendi, nec refugij, sed iustitiae, ut sicut ipse iudicaturus fuit sine peccato, quod inueniretur in eo, sic etiam ipse iudicet peccatores. Dicit autem Deus in prophetia Salomonis Pro uerb. 11. t Quando iustus recipiet iudicium, ubi erunt impius & peccator.

*prophetia omnes Christo continentur. cap. 13.*



**M**aldè timeo domine, quod hæc dicta sunt testimonia prophetarum de illo iusto qui scribetur fuit uenditus pro argento, ut dicit Amos quod calcant

Amos 2. 11. 63. 13. 1. 1. 4. 6.

calcauit torcular, ut dicit Esaias: quod gessit bellum cum patribus nostris, sicut dicit Dauid quod captus fuit in peccatis nostris, sicut dicit Hieremias, quod uulneratus fuit in palmis suis: sicut dicit Zacharias: super cuius uellem misse sunt fortes, ut dicit Dauid, quod ascendit in caelum, sicut dicit Dauid & alij, cum non conueniat Deo in essentia sua siue natura diuina, secundum quam nec refurgit, nec exaltatur, nec sedet, nec descendit &c. (quæ dicta sunt corporalia) quod iam uenerit ille iustus, cuius naturæ corporeæ hæc prædicta, & similia poterunt conuenire. Si autem tibi uideatur durum credere mi domine, quod homo corporeus ascendit in caelum, audi auctoritates & exempla, quæ mihi occurrunt de scripturis nostris super hoc: dicit n. Dauid propheta de illo. t Ascendit Deus in altum, & saluauit captiuitatem, dedit dona hominibus. dicit & in psal. 77. Lubilate Deo, & glorificate nomen eius, iter facite ei, qui ascendit de partibus occidentis, Deus nomen illi. I Adhuc etiam domine mi dicit Deus de illo in psalmo illo, quem tu habes in corde. t Lubilate domino, qui ascendit super thronum caeli ad orientem. I Et de illo dicit Amos c. 9. t Dominus est, qui edificauit in caelo sedem suam. De ipso etiam dicit Dauid psal. 66. Ascendit Deus in iubilo, & dominus in uoce buccinae. De ipso etiam dicit Aser propheta. c. 3. Vidi hominem descendentem de corde maris: & peruenit usque ad caelum. I Et quia non habemus istum prophetam, omisi scribere multa, quæ allegat super hoc. Dicit etiam de illo Moyses in cantico. t Leuabo in caelum manum meam. Deut. 32. c. Consurge, consurge brachiū domini. I De isto dicit Anna mater Samuelis prophetae. c. 2. prim. R. g. t Dominus dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui. Dauid etiam dixit. Ascendit dominus super pennas uentorum. I Et hæc auctoritates occurrunt mihi ad probandum exaltationem Christi corporalem, usque ad caelum. Erunt plures aliae, quas tu domine benedixis.

1. sal. 77.

11. 52.

1. sal. 9.

Mors Esaiæ prophetae habetur in ca. 49. de Iuda. ut habetur in libro generationis creaturarum. c. 49. de Iuda.

Nunc etiam exempla aliqua addeam de lege nostra, quia uidetur multis ex uobis inconueniens credere, quod homo in corpore ascendit in caelum: & hoc est propter inconsiderationem. Nam in lege & prophetis inuenimus, quod deus uerus & gloriosus assumpsit de terra, & leuauit plures sanctos uos patres nostros. Et si de istis non dubitamus propter eorum sanctitatem, & propter testimonium scripturarum, quare dubitamus de ascensione istius iusti in corpore & anima, cui scriptura perhibet maius quam illis testimonium iustitiae, & qui diuinus bellum secundum prophetas sustinuit, & plures tentationes inuidiam aliquis de prædictis? Et præterea domine mi scis sine exempli positione, quod a Nathusale a Propter numerum illam discrepantiam in prima manu et iter reperitur in septuaginta interpretibus & Hebraeis codicibus, multi putantur Nabusalem uocari quarto post diluuium anno obisse: tempore Diluuii unum cum patre seruatum fuisse, ut scribit D. Aug. in 15. de ciuit. cap. 13. sed D. Hiero. in quibusdam. Hebraicis Gen. Tom. 3. ex Hebraicis & Samaritanorum libris colligit eum ipso diluuii anno mortuum fuisse, cui etiam sententia adhaeret D. Aug. cap. 15. lib. 1. de ciuit.

**A** Quod etiam de Mose dicitur non eum fuisse mortuum id etiam ex nostris tradunt Ambrosius in 1. l. de Caam & Abel. cap. 2. & Hilarius. Can. in Matth. 20. reclamationibus tamen ipsa scriptura ueritate, & omnibus fere scriptoribus Ecclesiasticis. Vide Sixtum Sen. lib. 5. Bibl. an. not. 61. & lib. 6. am. 91. & Enoch iusti, & Helias propheta, fuerunt assumpti à Deo de mundo isto cum corporibus suis. De Moyse etiam non est dubium, quin sit in caelo in anima & corpore. Nam cum dicit Deut. 34. c. Dixit Deus ad Moysen, Ascende ad montem mocha, & morere ibi. Et ascendit Moyses montem, & mortuus est ibi, & nesciuit homo sepulchrum eius usque in hodiernum diem, & id significat, quod sepulchrum eius est ignotum in terra cum ipse fuerit propheta maior & sanctior aliis, nisi Deus resuscitauit eum, & assumpsit in corpore & anima, sicut alios iustos prædictos assumpsit, & leuauit ad locum ubi sunt. Nec nos debemus mirari super hoc, si autem iste leuis & subtilis possit portare corpora grossa & ponderosa, quia nos scimus quod aqua, quæ est in raritate similis aëri, quando placuit potentiae omnipotentis, portauit corpora filiorum Israël in eorum exitu de Aegypto, & quoniam Deo fuit acceptum sacrificium, ignis descendit de caelo, & eleuauit & portauit corpora peccatorum bonum, quæ offerebantur Deo. Moyse autem & Helias prophetizauerunt de istius eleuatione & alij prophetae. Vnde non oportet ut simus credentes certam eleuationem dictorum sanctorum, & simus increduli circa ascensionem istius iusti & domini in caelum, de quo sunt tot testimonia in scriptura sicut dictum est, pluraque induci possent, quia satis apparet quod deus assumpsit prædictos sanctos, de quibus nullus dubitat, ut ad fidem disponeret corda hominum, ut de ascensione sui iusti non dubitarent. Et etiam est alia causa quare de ipso dubitant nostri, & dubitantur etiam patres nostri: quia aduentus eius fuit occultus & insultus, sic dicit Esaias. t Homo est, & quis cognosceret illum? qui propheta etiam dicit. t Vir ego concipiet & pariet filium. I Vbi aduertendum est, quod tacet de parte & propter hoc secundum quod alibi dicit, non reputauimus eum & cap. 31 dicit. Signum nouum creauit Deus super terram, mulier circumdabit uirum. Dicit & in 5. c. Propter hoc dabit eos, usque ad tempus in quo parturiens pariet. Et notandum quod non facit propterea mentionem de marito ipsius parturientis, qui inuit natiuitate istius iusti, qui solus natus est præter solitum modum & eursum naturalem, qui est ex mare & femina sicut de illo prædixit per os Esaiæ prophetae c. 7. cum dicit. t Audite domus Dauid, Deus dabit uobis signum: ecce uirgo concipiet &c. I Omnes autem alij sancti, qui dicti sunt, nati sunt de femina & uero carnaliter concepti in peccato & omnes fuerunt peccatores, & ipse Moyses sanctior omnibus prophetis peccauit, & confiteretur per os suum se peccasse, de isto autem iusto dicit Deus per Esaiam 53. c. t Qui nunquam peccauit, nec inuentum est mendacium in ore eius. I De aliis autem sanctis omnibus dicit Deus per os lob 25. c. t In omnibus sanctis suis non est inuentus sine prauitate. I Et Hieremias propheta dicit. c. 17. t Corda omnium praua. Secunda pars Hist. Ant T T T 2 Iu

11. e. 7. 11. 53.

Hier. c. 31.

Iudeorum cecitas ex scripturis ostenditur. ca. 14.

Ita. 43. & 49. & Ro. 11.



**I**meo domine mi, quod sit completum in nobis, quod dicit Deus per Esaiam prophetam. t Cecidit cecitas super Israel, quousque intraverit gentium plenitudo & iterum dicit 6. c. Audientes audient, & non intelligent, ut cognoscant, quod corda istius gentis sunt ingrossata. Et in eodem c. Exceca cor populi huius, & obscura aures eius, ne forte addiscant & convertantur ad me, & sancti eos & dicit Esaias vsquequo domine & dicit Deus. Quousque sint civitates deserta, & maneat domus sine habitatore. t Dicit etiam daniel 12. c. t Claude sermones: & inuolue prophetam. t Et Hieremias 17. c. t Peccatum Iudae est descriptum sicut ferreo in lapide adamantino, & est tensum super altitudinem cordis eorum. t Et Esaias. ca. 1. t Cognovit bos possessorem suum, & asinus praeseptum domini sui: populus autem meus non intellexit. t Et Hieremias 8. c. t Miluus & hirundo & ciconia sciunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognovit. t Et haec omnia dicta sunt propter nos domine mi, quia non cognouimus aduentum istius iusti domini. Et de nobis dicit Deus per os Esaias 43. c. t Elonga foras gentem caecam & habentem oculos caecos & aures surdas, ecce omnes gentes congregatae sunt. t Et quid voluit dicere propheta per haec verba, nisi quod deus repulit nos, quia non cognouimus tempus istius iusti sancti domini, & congregauit ad se in fide gentes loco nostri, super quo admiratus dauid dixit in Psal. 76. t Haec est mutatio de terra excelsi. t Nos tamen dei sumus, domine mi in casu nostro, & in captiuitate nostra, quae non habet finem; in qua sumus iam sunt mille anni. Et hoc tamen non accidit ita male patribus nostris, qui adorauerunt idola, & occiderunt prophetas, & transgressi fuerunt legem ex toto.

Iudaei non intelligunt sacras scripturas. c. 15.

CAPVT XV.



**I**meo domine mi, propter hoc, quod non credimus in isto iusto, quod dicitur in nobis, quod dicit deus per Esaiam. cap. 29. t Erunt vobis prophetae, tanquam verba libri clausi, quia dabitur lectori, & dicitur. Iste liber clausus est, nescio quid est in eo, tunc dabitur nescienti literas, & dicitur. Non sum lector ego. t Et clausura libri est maior domine, quam clausura qua deus clausit corda nostra iam sunt mille anni, nec possumus cognoscere prophetiam nobis traditam a prophetis super aduentum istius iusti. propter quod & alibi dicit idem propheta. t Desolabitur Hierusalem, & corruet domus sancta, dicitur & c. 1. Terra nostra deserta, & civitates nostrae succensae igni, & remanebit sicut rocurum in vinea dissipata. t Sicut hodie est domine mi, & facta iam sunt mille anni. dicit etiam Esaias. cap. 30. t Domine deus exaltabo nomen tuum, quoniam posuisti

Ita. 64.

**A** ciuitatem in tumultum, & domum in confusionem, ut non sit vsque in sempiternum. Et eodem cap. dicit, Converteretur populus contritionis, valis fictilis, in quo non remaneat pars ad portandam carbonem ignis, nec ad hauriendum guttam aquae. t Completum est etiam domine mi, quod dicit daniel cap. 9. t Postquam fuit occisus Christus, remanebit desolatio perpetua. t In qua desolatione fuimus iam mille annis. Dixit etiam Esaias c. 24. t Relicta est in urbe solitudo, & sibilabitur terra eorum sibi vsque in sempiternum. t Dixit etiam Hieremias ca. 6. t Argentum reprobum vocate illos, quia deus proiecit eos. Et Esaias dicit. 57. cap. nubu late in lumine ignis nostri, & in flammis, quas succendisti nobis. t In quibus flammis nos sumus iam sunt mille anni. dicit etiam Amos 1. c. t domus Israel cadet, & non est qui erigat eam. t Et videtur mihi domine mi quod deus induxit super nos ruinam istam post aduentum huius iusti, postquam nullus propheta surrexit in nobis, nec surget, quia sicut prophetatum est nobis, nos manemus in incredulitate, non recipientes fidem illius, sed negantes. Dicit etiam Osee primo. t Cum accubuit mulier super terram & peperit, dixit deus: Voca nomen eius sine misericordia, quia non miserebor populo huic. t Et si deus proiecit nos, & non miserebitur nostri, ut experti sumus iam mille anni, quae vtilitas est querere legem, & circumcisionem, & sabbatum? Dicit etiam Esaias 53. c. t Educ foras populum caecum. t Sicut eduxit nos de terra nostra verus deus, & gloriosus iam sunt mille anni. Dicit etiam 36. c. t Vetus error abiit. t Et quid est antiquum, nisi lex nostra, quae recessit a nobis domine cum rege, cum sacrificio, cum incenso, cum altaribus? & quid per poterat nobis aduenire? Quid est quod nos expectamus? Nonne videmus, quod nos dispersit per quatuor partes mundi in dispersionem, sicut praedixit nobis Moyses, Hieremias, Esaias, & alij prophetae? Et tamen nos dei sumus, & ad ipsum recurrimus in omni euentu.

Iudaei a deo reprobat, gentes autem electa. c. 16.

E

CAPVT XVI.



**I**meo domine mi, cum nos dicamus inter nos, Ego & etiam sum, & nos sumus filij iacob & israel, quod iam completum est illud, quod dicit deus per os Esaias 69. c. t Interficiet te deus in israel, & vocauit seruos suos nomine alio. t Pauco, quod illi serui sumus, quibus imponi debet illud nomen, secundum quod dicit Moyses in Deut. 28. c. t Erunt gentes in capite, & populus incredulus in cauda. t Sicut nos sumus iam sunt mille anni. De illis dicit etiam Hieremias c. 11. t Replebitur terra fidei dei, & redundabit sicut aqua maris. t Et de illis dicit Salomon propheta 3. Regum 6. c. in oratione. t Domine deus cum venerit alienigena ad domum sanctam tuam, & inuocauerit nomen sanctum tuum benedictum, exaudies eos domine deus meus, ut discant inuenerat terra timere nomen sanctum tuum, sicut populus tuus israel. t In quo ergo glo-

EPISTOLA.

A Gentes per fidem caritate scilicet formati, non viuificantur, & Iudaei per incredulitatem moriuntur. cap. 17.

Num. 14

gloriamur domine, & cur contemnimus gentes, ex quo Salomon propheta fecit eos in deo participes, & in domo sancta, & forte nos tanquam indignos eiecit deus de illa domo & dedit eam istis? Et de illis dicit etiam Moyses in tertio libro legis 14. cap. t Haec dicit dominus deus, replebitur terra tota gloria domini. t Et de ipsis dauid in psal. 21. t Praeuenient, & conuertentur ad dominum, vniuersi fines terrae, & villae & nationes. t De ipsis etiam dicit Esaias 60. c. t O domus sancta venit lumina tua, & gloria domini super te. terra est, & ambulabunt gentes in lumine tuo: & reges in splendore vultus tui, leua in circumitu oculos tuos: & vide: omnes gentes istae congregatae veniunt tibi, filij extranei edificabunt muros tuos, & principes eorum seruient tibi. t Et qui sunt isti filij extranei domine mi, qui venerunt ad domum dei, nisi gentes, quae seruiendo idolis erant extranei a deo ipsi & principes & reges eorum, de quibus deus dicit, quod ambulabunt in lumine domus sanctae, & non errabunt in tenebris extra illam iam sunt mille anni? Dicit adhuc idem propheta 65. c. t Ecce gentem quam nesciebas, vocabis, & qui te non cognouerunt, ad te current & venient. t Sicut de facto videmus hodie sunt mille anni, quia Christus nobis missus secundum legem nobis datam venit, gentes qui legem non nouerunt venerunt ad eum, & ipse dedit eis legem nouam putam & sanctam. Ad haec 45. cap. t Concordauerunt gentes, & reges eorum, & congregatae sunt in fide dei, non habet sic (translatio nostra) Et timeo de illis fuisse dictum eodem

Ita. 65.

cap. t Congregamini & venite omnes, qui saluati estis per deum ex gentibus. t Et de ipsis dicit Esaias 60. c. t Querentur de me, qui non interrogabam de me, & inuenerunt me, qui non quaerebam me. t Et de ipsis etiam dicit Hieremias 3. c. t Congregabuntur omnes gentes in nomine domini, in domo sancta, & non ambulabunt ultra in prauitatem cordium suorum. t Et de ipsis dicit etiam idem 6. c. t deus, o domine mi, & deus meus ad te venient omnes gentes ab extremis finibus terrae, & dicent, Non habuerunt patres nostri nisi mendacium & iniquitatem. t De ipsis etiam dicit Sophonias 3. c. t Datum est gentibus, ut loqueretur simul in nomine domini, & seruiet ei humero vno omnis hoc de loco suo, & omnes insulae gentium. t Et de illis dicit zacharias 2. c. t Letae domus sion, quia ego venia ad te, & habitabo in medio tui, in die illa appropinquabunt ad deum gentes in multitudine sua. t Dicit enim idem 8. c. t Haec dicit dominus deus exercituum, venient gentes multae de locis multis, & dicit vir ad vicinum suum. Vadamus & queramus dominum in bono. t Et ista domine mi completa sunt, & complentur in oculis nostris de plano, vides populos & linguas legere libros legis, & prophetarum omnium & psalterium dimissis idolis suis, & nullus ex eis creditur per manum moysi, neque aaron, nec alicuius prophetarum nostrorum nec aliquid retinent de fide, & idola ab illo tempore, quo crederent iusto illi, de quo dicit abachuc propheta 3. c. t Egressus es domine ad salutem populi tui, & ad salutem cum christo tuo.



**I**meo domine mi quod deus victor & gloriosus, qui viuificauit istas gentes per fidem quod inquam interfecit nos incredulitate nostra: sicut ipse dicit per os Esaias 65. c. t Pro eo quod vocaui, & non respondistis, haec dicit dominus deus. Ecce serui mei comedent, & vos esurietis, ecce serui mei gaudebunt in exultatione cordis, & vos concutiemini praearritudine corporis, & interficiet te deus israel, & vocabit seruos suos nomine alio, in quo benedicet deus illi, qui benedictus est super terram. amen. t Et nos videmus redemptiones istius nominis, benedictus a deo super faciem terrae, & nos dispersit in captiuitatem per quatuor partes mundi hodie sunt mille anni. Apparent in nobis expressae vestigia irae dei, non ad castigationem, sed ad destructionem, & ista est imperfectio quam deus comminatus est, quod interficiet israel, & istae gentes viuae vel vicinae, quas vocat seruos suos, receperunt nomen, quod deus promissit, sed non ante mortem nostri nominis primi, secundum ordinem verborum dei per Esaiam, & fames & sitis, quam nos patimur non est panis: sed cordium & animarum sceleritas, & est fames verbi dei & sitis sicut proprie declarat per os Amos. Prophetae 8. c. Et domine tu scis hoc pulchrius, quam ego.

Veruntamen nos dei sumus in omnibus, quae accidunt nobis.

Gentes ab apostolis ad christum conuersae. cap. 18.



**I**meo domine mi, quod gentes quae viuificatae sunt iam sunt mille anni postquam mortuus fuit israel, quae nihil boni habebant antequam in deo, & in christo eius crederent, quod ipse fecerunt nos illos pisces, illas bestias, de quibus loquitur abachuc propheta, quae non habent ducem, & ipse gentes purificatae per fidem habent ieiunia sua, & obseruantias nouae legis, & habent cuncta illa, quae ad munditiam pertinent contenta in lege antiqua iudeorum. Vides, quod in omni lingua, & in omni angulo & in omni loco, in oriente & occidente gentes sunt constitutae nomen dei, & non crediderunt in eum per moysen, nec per aliquem prophetarum, quamuis sint studiosi in lege & in libris prophetarum. Sed deus vocauit eos per discipulos iusti, qui est egressus cum deo in salutem eorum, sicut ipse deus benedictus, & gloriosus dixit per eos abachuc propheta, & ipsi etiam fuerunt filij nostri de filiis israel, quia alio nomine vocantur apostoli. Unde pauco domine mi, quod isti sunt illi, de quibus dixit deus per os dauid prophetae psalm. 18. t In omnem terram tonuit sonitus eorum, & in extremis finibus terrae expansa sunt verba eorum. t Et tunc expressit propheta demonstravit, quod de istis loquitur, Secunda pars Hist. Aur. T T T 3 &

At ach. 1.

Abach. 3.

Psal. 18.

& non de nobis eum dicit. t Nō erit lingua, A neque sermo, quā non audiet voces eorum. 1 Et hoc non potest esse de lingua Hebraica. Quā enim gentes obedierunt patribus nostris Moyfi & Aaron; quinimmo ipsi interfecerunt gentes, & fugauerunt eas à se, & gentes sciunt hodie Moysem, & prophetas, cognoscunt Deum, & seruant legem nouam, sicut Apostoli docuerunt eos.

*Filij prophetarum sunt Apostoli, de quibus propheta multa praxerunt. c. 19.*

CAPVT XIX.

**I**meo domine mi, quod illud verbum Zacharię prophetę 13. ca. t Percuriam pastorem, & dispergentur oves, 1 Fuit completū quando nos percussimus pastorem istorum puerorum scilicet Apostolorum, & extunc nos oves disperse fuimus per vniuersorum orbem, & isti filij nostri scilicet Apostoli, surrexerunt loco prophetarum, quod apparet ex hoc, quod Deus post illos non misit nobis prophetas, neque nouificauit nobis aliquem per visionem. Tameo domine, quod isti Apostoli sunt illi pueri, de quibus dixit Deus per os Iohelis prophetę 3. cap. cum dixit: Senes vestri somnia somniant, & pueri vestri videbunt visionem. 1 Certissimē domine mi, senes sunt proph. tē nostri qui somnauerunt fidem gentium, quā consecuti sunt, & viderunt isti pueri scilicet Apostoli. Et de istis pueris dicit Dauid propheta psal. 33. t Venite filij mei audite me, timorē domini docebo vos. 1 Et Deus non nominat Iudæos filios in plurali, sed solum nominat eos Israël primogenitum in omni vsu loquendi, & in alijs psalmis vocat istos pueros filios cum dixit. t Filij tui sicut nouellę plātę. 1 De istis autem, domine mi, dicit dominus per Esaiam 5. c. t Vineam Dei exercituum, fuit domus Israël, & expectauit, vt veniret cum vuis, & venit cum spinis mihi propter hoc adducam, qui destruet illam, & ponam illam in conculcationem. 1 Et de istis prędictis filiis Dei, qui dicuntur Apostoli, dicit Deus per Esaiam 29. ca. t Nō erubescet Iacob, vt liquefiat facies eius, sed tunc quando videbit de filiis suis illos, quos creauerunt manus meę, sanctificatos ante oculos suos. 1 Et si esset domine mi isti filij sanctificati coram nobis secundum viam legis nostrę, non diceret Deus, quod essemus in erubescencia propter hoc, & dissoluerentur facies nostrę, immo haberemus gloriam, & splenderent facies nostrę. Confusio facierum Iacob & dissolutio est ira, quod isti filij, quos Deus creauit manu sua, scilicet Apostoli sunt sanctificati coram nobis, non secundum legem nostram per quod Deus dat intelligere, quod lex nostra non erit lex ipsorum. Dicit etiam Deus per os Hieremię prophetę. t In illa die non dicetur, patres nostri comederunt vnam acetabam, & dentes filiorum obtupestunt. 1 Dicit,

Psal. 127.

Hier. 37.

In fidelitas Iudæorum non nocuit fidei Apostolorum, nec nocebit, & propter hoc subditur. t Viuo ego, dicit dominus, si erit vltra prouerbium istud in Israël. 1 Quia nunquam aliquis de Apostolis, postquā receperūt fidem rediit ad fidem nostrā, quare nō sentiūt acerbiter infidelitatem nostrā, sicut dentes nostri obtupestunt de peccato patrum nostrorum. Ad hæc de istis filiis, domine mi, qui sunt Apostoli, dicit Deus per os Esaię prophetę. t De quo transmigrabo, nisi à populo meo: filij autem, qui non erunt infideles, dominus erit saluator eorum in omnibus angustiis eorum, & vultus eius custodiet eos in caritate eius, & in clementia sua redimet eos, & propitijs erit in longitudinem dierum. 1 Hęc auctoritas non inuenitur in Esaię. Verissimum est domine mi, quod isti filij, de quibus loquimur, semper manserunt firmi, & Deus non transmigravit ab eis ab illo tempore, quo redemit eos rex ille iustus magister eorum, sed transmigravit à nobis Deus, & fuit semper cum eis. Et de istis etiam filijs qui sunt Apostoli, dicit sapiens Iesus filius Syrach in libro suo 3. cap. Audite me filij carissimi, & operabimini ad salutem, quoniam Deus honorat patrem in filiis. 1 Et qualiter debeat intelligi honor iste declarauit Deus per os Malachię prophetę, cum dicit. 3. cap. t Mittere Deus Heliam, qui conuertat corda patrum ad filios. 1 O domine mi, si Deus conuertere deberet corda filiorum id est, Apostolorum ad patres, cum hoc debeat intelligi de fide, tunc isti filij, id est, Apostoli fuissent nobiscum in captiuitate ista, quā non habet finem, sicut & patres nostri & nos sumus: sed ex quo Deus ordinauit, quod debeant corda patrum ad filios conuerti, quid est quod expectamus domine mi, & quid pręstolamur? Et si volumus dicere, quod alij filij debent esse præter Apostolos, de quibus intelligantur prędicta, illi erunt in captiuitate sicut & nos, ex quo viam istius iusti non sunt secuti, & docuerunt sequendam, & propter hunc honorem patrum in hoc, quod patres debent ad filios conuerti. Cū ergo domine mi, filij nostri venerunt, antequam patres nostri ad fidem Dei sunt conuersi, si corda nostra conuertantur ad nos, Et sic dicit Deus altissimus. Erat populus vnus, & animus vnus, in Deo glorioso & victorioso. Nec debemus intelligere istā conuersionē, nisi de infidelitate ad fidem, & doctrinā istius iusti, qui est magister salutis eorum, qui credunt in eum, & secundum quod Dauid dicit de eo, ipse est ille, cuius sacerdotium in æternum erit secundum ordinem Melchisedech, qui fuit rex & sacerdos Dei altissimi ante Aaron. Et attēde dñe mi, quanta sit differentia inter sacerdotiū Aaron, & dñi iusti istius. Dixit dñs domino meo, sacerdos tu es in æternum, non ad patres: sicut Aaron, qui mortuus est centum viginti trium annorum. Item sacrificium Aaron fuerunt carnes, & sacrificium istius iusti domini fuit panis & vinum, quod est secundum ordinem Melchisedech. In quibus verbis Deus per prophetam manifestē ostendit quod sacrificium finiretur: quando inciperet istud sacrificium in æternum: & ordinatio sacrificii-

Ezech. 19.

Deus non recepit in qui ab Apostolis ve eorum successoribus.

Eccel. 3. ta huc obiter h. brum Ec. cl. statuti esse etiam apud Hebræos conuenticum.

Psal. 109.

Gen. 14.

Num. 10. & 23.

sacrificanda secundum Aaron ex toto cessaret, quando inciperet sacrificium in pane & vino, æternaliter duraturum. Sed quia de hoc domine mi habeo loqui specialiter, dicam aliqua quę mihi occurrunt de istis filiis Dei, de quibus dicit Iesus propheta filius Bethzedi primo cap. (Non habemus istā prophetiam) t erit locus, in quo dicetur, vos estis filij Dei viui. 1 Et iste locus domine mi absq; dubio est ecclesia, quia prophetia denotat locum secundum, in hoc quod dicit. Erat locus: quia synagoga, quæ est locus primus, iam erat, & synagoga vocat Deus per os Moyfi, & Aaron, & omnium prophetarum, Israël primogenitum meum, sed in plurali, & quasi quemlibet in speciali istos secundo genitos vocat propheta, filios Dei viui. De istis etiam filiis dicit Deus per os Moyfi deut. 32. cap. t Sanguinem filiorum suorum vlciscetur, & lauabitur terra populi sui. 1 Et nos domine occidimus prophetas, & non fecit Deus vindictam de eis nisi per septuaginta annos: sed occidimus apostolos & iustum magistrum eorum, & fecit vindictā de filiis iam sunt mille anni, & per mortem eorum lauit Deus terram populi sui. Non dicit terram filiorum Israël. De ipsis etiam dicit Dauid psal. 126. t Sicut sagittę in manu potentis ita filij fidelis. t Comparat autem propheta istos fideles sagittis emissis de manu potentis, quia Deus omnipotens misit eos ad duodecim partes per quatuor mundi climata, cū doctrina legis & Psalterij & prophetarum. Moysem autem & Aaron non misit extra domum sanctam ad docendum: non ad Indiam, non ad Romam, nec ad loca alia extra terram sanctam misit eos enunciare doctrinam legis & prophetarum, & sic isti proiecti, vel missi per vniuersum mundum domine surrexerunt coram Deo loco nostri, postquam Deus occidit Israel, & nomen nostrum, & per istos innouata est lex prima secundum ordinationem Melchisedech, qui sacrificium Dei instituit in pane & vino: de quibus communicauit Abraham amicus Dei, prout erat in lege scriptum apud nos. Quoniam Deus per misterium istorum permittit sacrificiū nostrū, sicut mutauit nomen nostrum, & sicut mutauit legem antiquā carnalem, in nouam legem spiritualem. Et si Deus dixisset messię nostro siue Christo, Tu manes sacerdos in æternum secundum legem Moyfi & Aaron, staret lex illa. Sed dixit ei, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, & amicus dei scilicet Abraham communicauit de sacrificio panis, non de sacrificio carniū. Nos tamen Dei sumus in omnibus quę eueniunt nobis.

Gen. 14.

Deus mutauit sacrificium si eut mutauit legem.

Psal. 109.

*Sacrificio carniū reprobatō sacrificiū panis & vini. i. corporis & sanguinis domini nostri in forma panis & vini Deo est acceptissimum. vide etiam ex Thalmudicis doctoribus idem ostendentem Galat. lib. 10. cap. 4. 5. & 6.*

CAP. XIX.

**I**meo domine mi, quod Deus elongauit nos à se, & sacrificium nostrū, sed & acceptauit sacrificium gentium, sicut ipse dicit per os Mala-

chię prophetę primo cap. t Nō est mihi voluntas dicit Deus, neque recipiam sacrificium vestrum quoniam ab ortu solis vsque ad occasū eius magnum est nomen meum in gentibus, quæ offerunt nomini meo sacrificium mundū & c. 1 Ergo apud Deum sacrificiū gentium est mundius, quā sacrificiū nostrum. Et insuper, quia Deus priuauit nos omni sacrificio & mundo sacrificio, vt alios doceret Christianos vt ipsi vitarent nos, vt non contaminarentur: sic nos vitauimus gentes omni tempore, quod sacrificium nostrum fuit mundum apud Deum & acceptum. Legas etiam tu domine mi, quod dicit Deus in psal. 49. de nostro sacrificio cum ait per os Dauid. t Nunquid vidistis vos quod ego comederem carnes taurorum, aut hircorū sanguinē biberē? 1 per quod manifestat Deus, quod ipse contemnat sacrificium nostrum scilicet licet carniū. Et vnde est nobis hoc dominē mi, quod nos detestamur in gentibus sacrificiū panis & vini, quod statuit Deus & in nullo approbat sacrificiū carniū: cū Salomō propheta describat Aaron dicens sic. Iste. f. Aaron extendit manus suas super altare, & obtulit sanguinem vuz incensum de vino, & obtulit sacrificium nostrum de granis tertę. sic Melchisedech obtulit per Abraham. deus etiam testificatur per os Iesu prophetę 9. cap. quod nos obtulimus ei sacrificiū de panibus, cū dicit. t Nō offeratur sacrificiū panis quoniā panes vestri tristitię sunt, & quicumque comederit ex eis contaminabitur. 1 Vnde non aliquādo offerebamus sacrificiū panum, sed nullū est acceptum Deo sacrificiū de manibus nostris. Et de nostro sacrificio carnis dixit Iesus propheta filius Bethzari 9. cap. t Deus magis dilexit pietatem & misericordiam, quam sacrificiū carniū. 1 Declarat etiam Deus sacrificiū gentiū per Moysem, Leuit. 23. c. t Offeretis Deo sacrificiū de leuatis de area, & de expressione vuz, & benedicet vobis, & cunctis operib. manuum vestrarum. 1 Scimus nos etiam domine mi, quod Deus mandauit in principio poni ante arcam fœderis panes & non carnes. in exod. 29. c. dixit Moyfi. t Offeras hircū cum i lo panes azymos. t Qui panes azymi sunt sacrificiū gentium in 3. lib. legis 21. cap. cum Leuit. 23. c. pręcepit Aaron per Moyse, dicens. t Homo de femine Aaron sacerdotis, qui habet maculam non offerat Deo sacrificiū de panibus, nec aliud sacrificiū quodecunque. 1 Vide domine, quod pręponunt sacrificiū panis. Dicit etiam dominus per Moysem, 3. lib. legis 3. ca. t Offeretis Deo sacrificiū de omnibus habitationibus vestris panes duos de primitiis frugum, & cum panibus arietes septem. 1 Et primo ponit domine mi panes, & postea carnes. In alio loco legis, quem tu scis domine mi, dicit Deus charus, & gloriosus filiis Israël. Quando intraueritis terram habitationis vestrę quam ego daturus sum vobis in hereditatem, offeretis Deo panes in sacrificiū, & sacrificabitis totū & ad taurum cū farina purissima. 1 Ergo Deus pręcepit fieri sacrificiū de pane & farina purissima & acceptauit illud, & tale est hodie sacrificiū gentium, scilicet panis & farina purissima de sacrificio etiam panis fit mentio. j. Reg. 1. c. cū dauid venit ad Achimelech principem sacerdotū in Sylo, & petiuit ab eo panes

Eccel. 45. hæc fere licet carniū.

Gen. 14.

Leuit. 23.

Leuit. 23.



Christiani  
aqua vino  
in sacrificiis  
cio cur ad  
mifecant.

3 Reg. 18

3 Reg. 19

qui respondit. t Non sunt hic panes, nisi panis oblati in sacrificio sancto, quem non conuenit concedere pueris tuis, quia est sanctus. I Hæc dicta sunt de sacrificio panis, & plura alia dici possent, quæ tu domine mi nos. Sed quia gentes ponunt in sacrificio aquam non debet nobis videri inconueniens: quia etiam in scriptura sancta inuenimus de hoc exempla scilicet quod Deo fiebat sacrificium de aqua, & fuit Deo acceptum. Inuenimus enim 2. Regum 23. c. quod duo iuuenes hauserunt aquam de siterna, quæ erat iuxta portam Bethleem, & propheta David obtulit istam in sacrificio, ergo non est contra scripturam, si gentes hodie ponant aquam in sacrificio, quod faciunt Deo. Nos legimus etiam, ut dictum est, quod Aaron fecit sacrificium Deo de pane & vino, & David fecit sacrificium de aqua: & ista tria sunt simul in vno, unde sacrificium mundum, spirituale, quantum natura eorum patitur magis, & quantum etiam intellectus noster melius excogitare potest, non sunt tamen taurorum pinguium. Helias etiam pater noster ut narratur in 3. Regum infudit aquam super sacrificium carniuum & Deus misit ignem de celo, & acceptauit sacrificium aqua superfusum. Angelus etiam id mihi figurat, cum communicauit cum pane subcinerico & aqua, cum ambulauit in fortitudine cibi, supra id quod natura potest concedere) quadraginta diebus vsque ad montem Dei. Hoc etiam sacrificium vini cum aqua mixtum pulchre & aperte describit Deus per os Salomonis propheta in libro Proverbiorum c. 9. cum dicit. t Sapientia altissimi communicauit sacrificium suum miscuit vinum suum & posuit mensam, tunc misit per seruos suos dicens, Qui est paruulus: veniat ad me, & insipientis comedat panem meum, & bibat vinum meum temperatum aqua. I Quid est domine mi mensa parata sapientie altissimi, nisi altare: quid panis & vinum mixtum nisi sacrificium de pane & vino & aqua, quod fit in altari: qui sunt insipientes vocati per seruos sapientie nisi gentes, quæ ignorabant Deum, vocatae per apostolos. Et notabiliter dicit panem suum per quod innuit hoc sacrificium esse gratum. Et ad istud conuiuium tam subtile, tam spirituale, non vocauit patres nostros, qui etiam occupati in sacrificio legis carnalis, quod etiam carnale sacrificium non dimisit nobis, sed priuauit nos illo iam sunt mille anni completi: quod nobis accidit propter illum iustum, in quem peccauimus.

Sacrificium M. ff. vbi que viget, & sanctorum sacrificia abolita.

CAP. XXI.



**V**aldè pauco domine mi, ab illo verbo quod Deus fortis & gloriosus dicit per os Malachie propheta c. 1. vbi agit de sacerdotio gentium, t Ab ortu solis vsque ad occasum gentes offerunt sacrificium nomini meo. I Vbi aduertitur, quod sacrificium nostrum non fuit nisi in vno solo loco, scilicet in domo sancta præcise quo etiam loco & sacrificio priuauit nos Deus in terra promissionis, & vbi que terrarum iam sunt mille anni, unde venit super nos, & com-

pletum est illud, quod dominus dixit loquens per similitudinem per os Esaiæ 32. c. vbi ait, t Completa est vindemia, & non est de cæte ro collectio. I Venit igitur super nos & completum est, quod dicit dominus per os Malachie, vbi ait. t Non est mihi voluntas in vobis, & sacrificium non recipiam à vobis. I Mal. cap. 1. Venit etiam & iam completum est super nos quod dicit Deus per os Esaiæ cap. 1. cum ait, t Sabbata vestra, & festiuitates vestrae & sacrificium vestrum non recipiam: quia vos omnes estis in ira mea. I Venit etiam & completum est super nos, quod dicit Esaias eodem cap. cum loquitur. Deus per eum, & ait: t Quid mihi & multitudini victimarum vestrarum, quia multiplicatis mihi sacrificium de arietibus, & de carnibus arietum & hircorum cum presentaretis eas? ego enim contempsi sanguinem vitulorum, & carnes arietum, & hircorum cum presentaretis eas coram me, & quis recipiet illas à vobis? ha non deturpes lapides meos sanctos frustra non offeratur vltra sacrificium quoniam incensum vestrum, & solennitates vestras, & sabbata vestra non recipiam à vobis, quia odit illa anima mea. Si eleuaueris manus vestras ad me auertam vul tum meum à vobis, & si multiplicaueritis orationem non exaudiam: quia manus vestrae sanguine plene sunt, & omnino sacrificium vestrum sicut cadaver fetidum in ingressu atrij portæ exteriorum, et ille, qui mihi iugulauerit taurum sicut qui decollauerit hominem, & ille qui obtulerit in sacrificio hircum, sicut qui obtulerit canem, & qui obtulerit in sacrificio vinum, sicut qui offert sanguinem porci. I Sed hæc oblatio sacrificij apud Deum, nihil aliud significat, nisi mutationem sacrificij nostri carnalis & grossi, in sacrificium istius iusti domini spirituale & subtile: qui instruit offerri panem loco carniuum, & aquam mundam loco pinguedinis, & purum vinum loco sanguinis, & hoc modo spirituali & acceptabili Deo non sunt animalia decollata per nos quæ per prophetam comparantur cadaveri fetido. Nos tamen dei sumus domine mi & ad ipsum redibimus in omnibus, quæ euenient nobis. Et quare non credimus hoc domine, cum hæc quæ locus est Deus per prophetam, describit tam euidenter de sacrificijs nostris? dicit etiam Deus per Hieremiam prophetam cap. 7. t Inuitate proximos vestros ad sacrificia, & comedite cum eis carnes sacrificiorum vestrorum, quia in die, qua edu xi patres vestros de ægypto, non præcepi eis nec verbum de sacrificijs: sed dixi eis, audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus. Si ambulaueritis in omnibus, quæ præceperunt vobis, bene erit vobis, & non audierunt, neque posuerunt aurem suam ad dictum meum. I Et tu domine mi es ille, qui nouisti hæc: nihilominus Dei sumus in omnibus, quæ euenient nobis.

De ecclesia & Synagoga. CAP. XXI.



**I**meo domine mi, quod de synagoga, & ecclesia intelligitur illud verbum, quod scribitur ca. 25. primi lib. legis, cum ait dominus Rebecce vxori,

vxori, Isaac. t Duæ gentes sunt in ventre, & duo populi diuidentur à ventre tuo, gens gentem superabit: & maior seruiet minori. I Domine mi sola Rebecca fuit mater Iudæorum & gentium populus maior & primogenitus fuit synagoga, quæ magna fuit honore & scientia Dei, populus secundo genitus fuit gens in infidelitate manens, & in ignorantia sua. Sed domine mi deus occidit Israel prout descripsit Esaias propheta. Tunc rota subuersa est, & synagoga quæ fuerat maior seruiuit ecclesie gentium quæ fuit minor. Et completur illud verbum quod Deus dixerat Rebecce. t Gens autem superabit & c. I Domine mi de ecclesia dicit Deus per os David psal. 44. t Adstitit domina à dextris tuis in vestitu deaurato distinctis coloribus adornata. I exponitur domine mi, quod in ecclesia gentium, quæ vocatur regina, diuersitas linguarum omnium, quæ seruiunt ei, est ordinata colorum distinctione: nam omnis lingua concordat in vna expositione legis, & psalterij, & librorum omnium prophetarum. Synagoga non habuit nisi vnam linguam adornatum suum quasi colorem vnum, scilicet Hebræam. Pauco etiam domine mi, à verbis frequenter inductis superi quæ per Malachiam prophetam dicit Deus synagoga, cum ait. t Non est mihi voluntas in sacrificijs vestris, quia ab ortu solis vsque ad occasum eius magnum est nomen meum inter gentes, quæ offerunt nomini meo sacrificium mundum. I Sicut de natura sunt munda aqua, & vinum, & farina pura, de quibus faciendum sacrificium non indiget mundatione vel lotionem, sed de synagoga indiget lauare carnes sacrificiorum suorum, & purgare ventres animalium, quæ in sacrificio offerbantur, & lauare locum de sanguine & pinguedine sacrificiorum, aliis esset honor tractare & videre. In sacrificio autem panis, & vini, & aquæ nihil apparet indecens, nihil turpe, etiam carnaliter sumptum. existimo domine mi, quod de sacrificio ecclesie dicit Deus per Salomonem Proverbiorum. t Melior est bucella pura panis cum caritate, quæ vitulus saginatus cum inimicitia. I Buccella amoris domine mi, est mansuetudo super mansuetudinem, & remissio mutua offensarum. Et vitulus saginatus est oculum reddere pro oculo, & interficere inimicorum. Ergo domine sacrificium synagoga est vitulus pinguis cum inimicitia: & sacrificium ecclesie est bucella caritatis, de qua dicit Deus. Melior est pura bucella, ut supra. Nos tamen Dei sumus domine mi, in omnibus, quæ eueniunt nobis. Pulchre etiam describit Deus Ecclesiam affimilando eam ceruæ per os Salomonis Proverb. 5. c. cum ait. t Cerua Deo carissima in hinnulo suo vbera eius inebriant te omni tempore, & in amore eius delectare in æternum. I Si synagoga posset dici cerua à liquo modo non esset nobis possibile exponere verbum istud de illa: præsertim non habuit hinnulum vnum solum sed hinnulos multos. Hinnuli eius fuerunt Moyses & Aaron, David & Esaias, Hieremias, Zacharias, Daniel, ceteri similes. ecclesia est Deo dilecta cerua, in hinnulo suo vno de qua, & de quo scribitur. Cerua carissima in hinnulo suo, scilicet in vno non

habente parem in nobilitate & gratia. Tunc addit domine mi & dicit. Inebriant te vbera eius in omni tempore, & delectare in amore eius in æternum. In quibus verbis se Deus describit sacrificium ecclesie daturum omni tempore in æternum. Affimilatur autem Deus illam matri lactanti filios: sed in hoc, quod dicit. Inebriant te, denotat materiam sacramenti specialiter, quantum ad vinum, & vbera denotant in reliquis partibus sacramenti cum vino delectabili, nutritiuum sufficiens: quo sacrificio fruuntur: & delectatur ecclesia iam mille annis. B A quo tempore priuauit Deus synagoga suo sacrificio Hinnulus autem ille nobilis, in quo ecclesia est tam grata deo est Christus dominus & vbera eius dant vinum perpetuum, de quo prouenit gaudium sempiternum. Non dicit, quod dabit carnem & pinguedinem, & sanguinem, quæ fuerunt laboriosum sacrificium synagoga, quo Deus priuauit eam iam sunt mille anni. Non tamen Dei sumus domine mi in omnibus, quæ eueniunt nobis. fuit autem synagoga sicut mulier, & habuit aliquando vnum supple Deum & perdidit illum, & domum sanctam, & villas orationis, & ecclesia cerua in deserto sine marito, Sed Deus supplet illi. Vnde dicit ipse fortis & gloriosus Deus per os Esaiæ propheta c. 64. t Puellæ sequestrate melius sunt, quam quæ habent maritum. I Idem etiam propheta 43. c. dicit sic. t Ego faciam in deserto viam, & flumina magna ad dandum potum populo meo, & tu Jacob non obedies, & tu Israel non audies. I Sic nos domine mansimus extra obedientiam, nec habemus aures nec oculos. Quapropter & captiuitas nostra iam vsque ad complementum mille annorum pertinet. Et timeo domine mi, quod cerua nostra, quæ ut ferens iram habebat in promptu dicere. Oculum pro oculo & c. Sed de cerua ista quæ habet vnicum hinnulum dicit in euangelio suo Matth. 5. c. t Qui te percusserit in vna facie, præbe ei alteram. I Ex. 25. Loquitur David propheta psal. 30. t Quam magna, & quam multa dulcedo tua domine, quam abscondisti à timentibus, & compleuisti eam sperantibus in te. I Et clarum est domine, quod populus synagoga timuit penas legis, oculi scilicet pro oculo in promptu excussionem. Sed populus ecclesie sperantes sunt in dulcedine Dei, qui percussit in faciem non repercutiunt: quapropter parauit illis scilicet gentibus Deus magnam multitudinem dulcedinis suæ quam abscondit Iudæis. Sed tamen dei sumus domine mi in omnibus casibus.

Gentes Dei legem nouerunt & cantant: Iudæi verò minime.

CAP. XXIII.



**P**auco domine mi, quod loquitur deus de nobis per Esaiam prophetam c. 29. cum ait. t Quod erunt prophetie apud nos sicut verba libri signati, quæ non capit lector, ut ignorans literas. I de filiis autem supra

Hinnulus  
ecclesie  
Christi.

Ex. 25.

Malach. 1.

In sacrificiis  
Christi  
sanctorum  
nihil apparet  
indecens.

1100. 17

12. 66.

Gen. 25.

supradictis, quos toties Deus descripsit, ut allegatum est pluries, loquitur deus in eodem capitulo cum dicit. **T** Manifestabunt sanctum iacob, & euangelizabunt Deum Israel & accipient ignorantem prudentiam, & musici scient legem. **I** Apertè videmus iam sunt mille anni domine mi, quòd ignorantes & musici sciunt, & docent legem. Et qui sunt ignorantem nisi gentiles qui etiam sunt musici cantantes psalterium nostrum & prophetias in ecclesiis suis: de quibus musici & cantoribus dicit deus per os David psal. 97. **C** Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. **I** Et quod est istud canticum domine nisi testamentum nouum & antiquum, lex noua & antiqua? Et de istis musici domine mi iterum dicit per os David. **C** Cantate domino, & benedicite nomini eius, & in psalmo 65. Cantate domino omnis terra, psalmum dicite nomini eius. Et in eodem psalmo dicitur. Conuertentur ad te domine omnes fines terræ. Et ibidem. Tibi cantabunt, & dicent nomini tuo psalmum vnuerse familia gentium. Et notabiliter dicit vnuerse familia terræ, & non Israel. Singulariter etiam de istis musici o domine mi, dicit deus per os David psalm. 88. **T** Beatus populus, qui scit cantilenam, domine in lumine vultus tui ambulabunt. De illis dicit etiam psal. Cantabunt tibi gentes canticum. **I** In isto loco ponitur cantilena antonomastice. Et hodie iam sunt mille anni quòd nos iudei non cantauimus canticum in domo sancta, De istis cantoribus dicit David. Cantabunt psalmos suos in domo Dei in æternum. De nobis dicit in psal. 136. **T** Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? **I** Et qualiter potest esse domine mi, quòd nos speremus habere terram nouam, cum deus dixerit per os Amos propheta 5. cap. **T** Cecidit Israel non resurget, virgo Israel prostrata est non eleuabitur? Dixit etiam idem propheta 9. c. **T** Eueniet eis cribulatio, & non saluabitur qui supergerit ex eis. Et si absconderint se in monte Carmeli: inde præcipitabit eos manus meæ: & si descendent in profundam maris, ad illud immittam serpentes, & mordebunt eos, & si abierint ad captiuitatem coram inimicis suis ibi mandabo gladio & occident eos, & ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum. **I** Et quum fecerit nobis deus hæc iam sunt mille anni completi, quod canticum quem psalmum cantabimus: ex quo sic est?

psalm. 95.

psalm. 21.

Isa. 38.

*Gentes Deo laudem verè cantant, quas cum irridem Iudei stultæ Michol asimilatur.*

CAPIT. XXIII.

Hierc. 44.

**D**omine mi, Deus dicit de nobis. Opponã oculos meos super eos in malum & non in bonum, sicut manifestè videmus iam sunt mille anni: dixit verò de istis filiis musicatoribus

per os David propheta. **T** Omnes gentes plaudite manibus. iubilare Deo in voce laudis, & psal. 29. Cantate omnes familie terræ seruite domino in lætitia, intrate in conspectu eius in exultatione, & scitote, quia dominus ipse est deus, ipse creauit nos & non ipsi nos: quoniam nos sumus populus eius & oues pascuæ eius: introite portas eius in confessione & magnificite nomen eius quoniam suauis est: & misericordia eius vsque in æternum, & psal. 70. Cantate Deo omnis terra, enunciate de die in diem salutare eius vsque in sæculum sæculorum. **I** Pauco domine mi, ex quo deus dicit nobis per os Hieremæ propheta 9. cap. **T** Docete filios vestros & filias vestras planctum & fletum quoniam mors ingreßa est per portas vestras. **I** Quod deus dicit de istis musici siue musicatoribus per os David propheta psal. 148. Reges terræ & omnes populi, principes & omnes iudices eorum, iuvenes & virgines & magni & parui glorificent nomen dei, & in psal. 49. dicit. In sacrificio cantus honorificabunt me. **I** Ach aperte diceret non in sacrificio hircorum & intellinorum ipsorum, sicut erat sacrificium nostrum. **C** Cum etiam domine non negemus verba creatoris nostri, qui dicit per os Esaiæ propheta 29. cap. Musici seu musicatores addiscunt scripturas. Cum totum psalterium David sit musicali arte notatum, sonos habens acutus & graues. His omnibus consideratis videtur mihi, quòd nos erramus in hoc, quòd eos de suæ laudis sacrificio abdicamus, quos ecclesia Deo exhubet in cantando, præterquam cum in lege nostra de hoc inuenimus præcepta & exempla. David enim dicit. **T** Laudate eum in cithara, & in omni organo laudate eum in cybalis iustitiæ omnis spiritus laudet dominum. **I** Hæc scribuntur psal. 150. Exemplum etiam habemus 2. Reg. 9. cap. vbi legitur, quòd David discooperto capite saltans psallebat cum cythara ante arcam domini, quem temeraria Michol vxor sua ausa est redarguere cui ipse ait: **T** O fatua, non me videbit deus ante se non despectum psallentè & saltantè. **I** Et filij etiã Israel sonabãt buc cinis, dum transducebatur arca Dei. Sed quid sumus domine mi obsecro nos irridentes solennitates istorum musicatorum, nisi Michol fatua? et qui sunt isti, nisi David canentes, & exultantes in Deo in humilitate? præferam eum deus dicat, omnis spiritus laudet dominum si dixisset omnis Israelita præcisè, tunc possemus aliis insultare. Et si deus fortis & gloriosus dicit per os Esaiæ 40. cap. quòd gentes omnes sunt in conspectu eius quasi nihil, hoc intelligendū est de gentibus illis, quæ fuerunt antequam haberent notitiam dei, per aduentum iusti, quia tunc fuerunt pagani & idololatæ. Non intelligi potest illud verbum de istis gentibus, quæ inuenerunt deum qui offerunt ei omni die sacrificium mundum in oriente & occidente, sicut dicit deus per os Malachiæ propheta, & iam superius allegatum est. Et certè domine mi, nos erramus in hoc. At tamen nos dei sumus in omni euentu, qui nobis euenerit.

Iudæorum

Iudæorum de Messia venturo vanæ expectatio.

CAP. XXV.

**D**ico domine mi, quòd nos apostatauimus à Deo in primo aduentu istius iusti, de quo induximus auctoritates prædictas: & cui expressè conueniunt omnia quæ scripta sunt apud nos in libris legis & prophetarum: propter quam apostatiam deus sic protendit in longitudinem dierum captiuitatem istam nobis & si expectamus saluatorem alium ab isto, nihil prodest nobis. Et argumentum nobis euidens est illa captiuitas, quæ fuit in Babylonia septuaginta annorum, & quantum ad tempus, quia breue, quantum ad gratiam, quia Daniel propheta fuit captiuus nobiscum, qui erat amicus Dei, & per quem deus consolabatur nos in libertate propinqua. Non etiam omnes tribus fuerunt in illa captiuitate. Sed hæc captiuitas iam peruenit ad complementum mille annorum, nec est Daniel nobiscum, & omnes tribus nulla excepta sunt in dispersione elongatæ à domo sancta. Signum est euidens peccatum esse generale, in omnibus nobis nullo excepto, quod peccatum perseuerat in nobis, & perseuerabit, & ita Dei super gentem nostram sine fine, & tamen expectamus aliquem, quæ expectatio non prodest nobis. Et si voluerimus dicere quod hæc captiuitas non est generalis, & quod aliqua tribus est in aliqua parte mundi, quæ habet reges & principes, cito poterimus secundum legem nostram argui de mendacio & conuinci. Nam si nos iudæi regem & principes haberemus, hoc esset de sola & vna tribu scilicet iuda. Sed deus desinuit super iudam, quòd non esset ex illa dux in æternum. Vnde dicit per os Hieremæ propheta c. 17. **T** Peccatum iudæ scriptum est cum stylo ferro in lapide adamantino, insidens super corda ipsorum. **I** Et illud, quòd scriptum est cum stylo ferreo in lapide adamantino, qualiter deleri speramus? Non debetur in æternū præsertim eum deus fortis & gloriosus loquens per os Esaiæ propheta dicat sic tertio cap. **T** Dominator dominus auferet à Hierusalem & iuda iudicem, prophetam, & principem. **I** De nobis etiam dicit iesus propheta filius Bethazeri 3. c. libri sui. **T** Erunt filij Israel sine principe, & sine lege. **I** Nos scimus domine mi, quòd ab initio mundi fuerunt aliqui magni, & sancti coram Deo, & in principio fuerunt longæ vitæ sicut Mathusalè & Enoch & ceteri. Sed nullius ipsorum extensit deus vitam vltra mille annos. Et nos inuenimus inter nos, quòd messias siue Christus nobis missus fuit natus in Babylonia tempore captiuitatis illius, quæ fuit septuaginta annorum. Et secundum hoc Christus noster habet ætatem mille quingentorum annorum quam fabulam non solum non prophetia, sed etiam nulla ratione possumus defendere. Hæc tamen dicimus, & asserimus in synagogis nostris, vbi nullus commiscetur nobis extraneus. Sed audias Christianorum doctrinam super psal.

**A** 86. **T** Diceretur ad Syon, dicit homo, & homo natus est in ea, & ipse est altissimus, qui fundauit eam. **I** In verbis istis propheta nominat Mariam dominatricem ciuitatem, seu nomine ciuitatis, & dicit, quòd homo dixit, & homo natus est in ea, nò dixit talis, I fralita vel talis vt intelligatur, quòd filius Mariæ non fuit vnquam in lumbis alicuius hominis & in secundo libro Reg. cap. 7. hoc manifestè declaratur cum dicit deus David. **T** Quando compleueris dies tuos, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo progeniem tuam post te, quæ egredietur de vtero, & ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium. **I** Et nunquam fuit possibile domine mi, quòd aliquis filius egredieretur de vtero patris sui: sed hoc expressè ponit ad demonstrandum, quòd Christus non fuit accipiendus in muliere per semen decisum à lumbis, sicut ceteri homines tam à dauid, quam ab aliis descendentes. dicit etiã per os dauid. psal. 109. **T** ex vtero ante luciferum genui te. **I** Acti deus fortis & gloriosus diceret de Christo suo, quòd de voluntate sua, quæ est spiritus sanctus, genuit eum non de semine producendo illum, & ponit ex vtero, quia Christus natus tantum de vtero sine semine virili præter cursum solitum naturæ, & hæc est doctrina Christianorum quæ non intrat capita nostra. Et propter hoc euenit nobis hoc, quòd nobis euenit. Describit etiam per eundem modum Christum nasciturum: David propheta cum dicit psal. 131. **T** Iurauit dominus David & non pœnitebit de fructu ventris tui ponam super thronum meum. **I** At tamen dei sumus in omni euentu, qui nobis euenerit.

Alcorani de Christo testimonia vide Gala. li. 2. cap. 6.

CAP. XXVI.

**D**ico domine nobis non opponunt Christiani dicta Saracenorum, & præcipuè quæ tradit in Alchorano, & etiam in expositionibus eius: scientes quòd nos non recipemus: sicut nec ipsi recipiunt cum ad fatigationem nostram esset, & ad fortificationem, maxime si nobis exponerentur illa quæ dicuntur à Saracenis de Iesu: & de Maria matre eius: omnes. n. Saraceni dicunt, quod ipse est ille messias, quem propheta dixerunt esse venturum. Et præponunt illum Machometo quantum ad genealogiam. Fatetur enim, quòd parentes Machometi fuerunt idololatæ, & de semine Agar ancillæ & dicunt, quòd messias fuit filius Isaac, & prophetarum, & iustorum & sanctorum in recta linea vsque ad Mariam virginem matrem eius. De Maria verò dicitur, sic in Alchorano de familia domar. dixit angelus Gabriel ad Mariam, O Maria deus elegit te, & dotaui te gratia, & prælegit te super mulieres omnium sanctorum, & posuit te quasi vnum medium diuidens inter homines terrenos, & inter angelos in paradiso deliciarum. Dicunt etiam omnes Saraceni, quòd Christus siue Messias habuit à deo potestatem faciendi miracula, sanandi omnem languorem & infirmitatem

Vide Iu  
dæotū fa  
bulas de  
Christo na  
co, sed non  
dum mani  
festato a  
pud Galæ  
lib. 4. c. 12.

Christus  
non natus  
est ex se  
mine.

mitatem, eiciendi daemonia, & resuscitandi mortuos & credunt omnia miracula, quae Iesum fecisse euangelium commemorat. Et hoc expresse testatur Alchoranus, ubi dicitur etiam 3. cap. praedicto scilicet de familia Domar, quod messias sciuit & scit omnia, etiam secreta cordium. Unde verba Machomeri fuerunt talia. Sciuit eice. i. Iesus omnes libros, & omnem sapientiam, & totam legem Moyfi vsque quo sunt, & dicit. Sciebat etiam, quid homines comederant in domibus suis, & quid reponerent in thesauris suis. Vicunt etiam de Christo siue Messia, quod dum fuit in hoc mundo, contempnit diuitias, abiecit carnales delectationes & concupiscentias, quae sunt cum peccato & causa inobedientiae. Et inducitur in Alchorano illud verbum euangelij. t. Vulpes foueas habent &c. l. Et haec omnia domine licet sint sine autoritate à parte dicentis siue dicentium, sunt tamen conformia iis, quae prophetae dixerunt de Messia in primo aduentu suo, vt patet in supradictis. Dicitur etiam in alchorano quod eice. i. Iesus est verbum Dei. Et hoc scilicet esse verbum Dei est apud Saracenos, quasi nomen proprium Iesu. ita quod nullus alius vocatur hoc nomine nisi Iesus, quem vocant eice, arabice. Sic etiam dicitur in Alchorano, sicut Deus dicit eice. O ego sum sufficientia tua, ego eleuabo te vsque ad me, & purificabo te ab infidelibus.

*Gens Iudeorum omnium minima, & euangelio non Alchorano credendum.*

*CAPVT VLTIMUM.*



Considero domine mi, quod praeter captiuitatem, quam patitur gens Iudeorum, iam sunt mille anni, etiam su

**A**mus paucissimi Iudaei in comparatione aliarum nationum. Nam Saraceni multiplicati sunt & crescunt, quotidie fides enim Christi totum replet mundum, nos vero vbique dispersi sumus cum opprobrio nostro, & vbique sumus paucissimi, quati non fuerimus primogeniti: sicut dicit Rubem cui dixit pater: non crebras, Nos autem non crescimus, quinimmo illi pauci, qui sumus, etiam sumus imminuti super omnes gentes & nihil proficimus, & testimoniam multorum stat contra nos, scilicet Saracenorum & Christianorum, & Alchoranus & euangelium, quibus nolimus credere. Quamuis meo iudicio Alchoranus nil valeat, cum manifestè contineat contradictoria, sicut melius ipse nosti. Et compositor siue compositores eius, vtrumque (sicut apparet euidenter) ignorauerunt testamentum. Sed quid dicemus de euangelio, quod supposito, quod Christus siue messias iam venit nihil continet contra prophetias & legem nostram? Sed est manifestè impletio omnium prophetarum & promissionum quae in lege continentur, sumendo spiritualiter, prout doctrina continet Christiana. Nihilominus domine mi super his dubiis, quae ex nostris habui prophetiis, me certificare dignemini, quia de Alchorano testimonia scio, quod quasi nihilum reputabis, tu maxime, qui Arabicum scis perfectè, & nosti, quod ille Machometus, qui dixit se prophetam, nec ventura praedixit, & qui dixit se nuncium dei, contra Deum & eius scripturam docuit: vt corruptus homo penitus & ignorans.

Epistola Rabbi Samuelis

F I N I S.

